

301843 109

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI és KIADJA

FRANKENBURG ADOLF.

1. szám. — Jan. 2. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

ARAD, december 25-kén. Közönséges panasz az „Életképek” aradi levelezői ellen, hogy ezen ártatlan kezelői az ephemer karczolatoknak rendesen az itteni közéletből kifolyó ostobaságokat ütik dobra, s ha történetesen valami okos gomba bujik ki egy vagy más téns ur agyából, azzal semmi áron sem akarják az olvasó közönség kandságát fölesiklandozni. E’ panasz következtében az illetőket kibékítendő, eltökélém magamat az eddigi levelezőknek — hadat izenni, azaz: e lapok szives olvasóit ezentúl mindenkor csak oly tényekről értesíteni, melyek önzéstelen honszeretet, egyéni s egyetemi jóllét, értelmi fölvilágosodás, erkölcsisztulás ’s több illy — jámbor ohajtásoknak körünkben megvalósulására kiáltó bizonyosságul, magoknak e’ tények embereinek pedig a’ szó teljes értelmében — becsületre szolgálnak. Illy becsületre való tények azonban — hála a’ sorsnak! — nálunk nem mindennapiak, ezért előre bocsánatot kérek, ha második levelemmel oly későn találkozandnak a’ szives olvasók, hogy az elsőnek tartalmát kegyes nevemmel együtt már el is felejtették; én részemről e’ tettökért, mint a’ sarkantyúk aranykorában egy lucsivnai tót a’ szabad ég egyik csillagát holmi térféles conferentiáért, soha sem fogom a’ szives olvasókat azzal valódni, hogy a’ haza javát szívükön, a’ bor javát pedig gyomrukban nem viselik, fájdalommal tudván azt, hogy írónak, olvasónak sorsa egyiránt feledni és feledtetni. A’ becsületre való tényeknek, melyekről ezuttal emlékezni kívánok, egyike casinónkra vonatkozik, casinónkra, mely mire e’ sorok világot látnak, már nem leend az élők sorában. Az utóbbi tisztujítás előtt megvolt nálunk az a’ jó szokás, hogy az aradi rendek politicai véleménykülömböge csak a’ zöldasztal mellett mutogatta fogafehéret ’s ha a’ zöldasztali csemegéket fölemesztette, azonnal ütött órája, azaz: a’ társas életben jobb oldal, bal oldal mitsem tudva, nem is akarva tudni pártszínezetről, becsületesen megfért egymással; a’ tisztujítás óta azonban e’ szép szokásnak valaki vagy valami hátára ült ’s addig sarkantyuzta, míg a’ szép szokás azon nem szép szokássá görbödött alatta, miszerint napjainkban — baloldallal a’ jobb oldallal rendesen farkas szemet néz. Ha már valamelyik egyesület ilyen egymással farkas-szemet néző tagokból áll, mi természetesebb, mint az, hogy az egyesület könnyen kettősületté változhassék? Annak egyebiránt, hogy casinónk nem virad föl a’ jövő ujévre, oka még az aradi polgárságnak nemzetiségünk iránti azon forró buzgalma is, mely szerint biz az nem sokat bánja, ha akkor látja is a’ magyar hírlapokat, mikor a’ háta közepét. En, ki különben irodalmunk minél inkább terjesztetni kívánása tekintetéből casinók- ’s vidéki könyvtáraknak ezentul nem nagy barátja vagyok, casinónk fölbohlását Aradon, hol még tekeasztallal ’s klabriással kell némely uri embereket olvasásra csalogatni, időelőttinek ’s már csak azon nézetből is, hogy egy kedves köztársalgó helytől fosztatunk meg, nem kis veszteségül tekintem. A’ hír szerint alakulandó gyűlde, polgári casino ’s a’ már valóban alakult „nemzeti kör” aligha fognak tartós erőre vergődhetni, minővel a’ megboldogult birt. Vesztésünk mellett az mégis örvendeztető, hogy a’ casino butorai elárverezettvén, jövedelme a városi szegények közt fog kiosztatni. Nem is tudok én ezen annyira csodálkozni, mint a’ becsületre való tények ama másodikán, mely szerint a’ féktelen sötétség zsarnokhatalma egy megyében — nem mondom, mellyikben — erőt vett a’ világosságon. E’ tény röviden és zavartan ennyiből áll: A’ csermőiek egy éven át keserűen tapasztalván azt, hogy a’ fejre nálok kevesebb, de észre több világosiak mindig és mindig borsot törnek az ő orruk alá, fölkerített az elekieket cum appertinentiis, hogy illendő stóla mellett segítnének letorkolni a’ világosiakat. Az elekiek cum appertinentiis meg is jelentek külsejök és belsejök egész — feketeségében, ’s kezét fogva a’ csermőikkel, csakugyan letorkolták a’ világosiakat. Ezen torkolás alkalmával egy nemzeti sarkantus levelező (szinte a’ csermőiek közül), kind a’ felügyelő mindég jó állapotban akarják a’ pénztárt találni, úgy megindította nyelve kerekeit, hogy az (a’ nyelve a’ hamisnak) halála után is mindig kerepelni fog, ha csak szánakozásból valami eretnek — agyon nem üti. — Hogy e’ letorkolási tény kissé kényes portéka, magyaráznom szükségtelen. Vigasztalnom az illetőket, ha tudnám, hogy e’ csapás csüggedéssel töltötte el keblőket; de mivel ellenkezőről vagyok meggyőződve, ezuttal csak ezen magyar közmondatot kívánom emlékezetökben megújítani: Adj a’ tótnak szállást, kiver a’ házból!

S z e k e r c z e.

BAJA, december 21-én. Közönségünket — mely már az egész őszi időszak alatt magányába vonulva tölté el unalmas napjait — tegnap egybegyűjteni iparkodott Fischer József a’ m. f. polgárság zenekarának karmestere, az igazgatása alatti zenészek által „Reunio” czím alatt adott hangversenyével; — mondók: „iparkodott”; de, sajnádom, csak kevesen jelenének meg élvezni a’ derekasan és dicséretesen kivitt ’s a’ közönség által zajos tapsokkal és éljennel fogadott zenének bájait. E’ gyűlés oka leginkább a’ hirdetmények hanyag kihordása, és az „eszmének nálunk ujszerűsége.” A’ két nyelven szerkezett hirdetményben a’ programnak csak német nyelven történt közlését nem lehet nem rosálnunk, tudva azt, hogy alig van város, melyben — nem említve a’ magyar elemnek általános uralkodását — a’ német ’s más ajku lakók oly annyira bírnák a’ magyar nyelvet, mint épen városunkban, — miért is nincs szükség arra, hogy a’ német nyelv a’ magyar nyelv mellett csak magyarázó nyelvül is használtassék, — miért is a’ magyar nyelvet mellozó bár minő hirdetmények közönségünknek nemzetiségét sértik. Sapienti pauca. — Intézeteink száma ismét kettővel növekedett: t. i. „Tudakoló,” és „Kereskedelmi tanintézet”; mindkettő nagy hasznára leend a’ városnak, ha azok kellőleg pártoltatni, a’ vállalkozók által pedig kellőleg kezeltetni fognak. Intézeteink korszorujába a’ már mintegy két évvel ezelőtt indítványozott, tanácskozás alá vett ’s azóta mély siri csenddel és hallgatással fedett kisdédóvdát is szeretnők fűzni, remélvén, miszerint az akkoron megszendített eszme

még nem tartozik a' bukott eszmék sorába, melyek száma nálunk nem csekély; p. o. Lyceum, örökmegváltás, szabad királyi várossá létel's a' t. — Mennyire sújtá ifjabb Szabó Pál elszökése a' magyar vállalatok hitelét, tanúsítja az első magyar dunai gőzhajó-társaságnak Bajára küldött aláírási íve, mely mindaddig — bár egy hó telt már el az elküldésétől — nálunk csak 7 vagy 8 aláíróval foglalt; — hja, így sopánkodnak sokan: „mindenki pénzének legjobb sáfárja;“ „nincs szöktetni való pénzem“'s a' t. 1847-ik évi január 4-én fog először ujjal városunk lámpákkal kivilágíttatni, — a' lámpák száma mintegy 60, mely szám jövő évben szaporíttatni fog; egy-egy lámpa egészen felszerelve 40 vftba, kivilágítása egy éven át — kivévén minden hóban 8 éjszakát — 42 ftt 30 kr. váltópénzbe kerül. A' városi pénztár könnyebbitésére önkényes adakozások történek. —

Irnyei Püspök Sándor.
(Utóirat.) E' hó elején fogattak be egy helybeli pék-mesternőnek molnári fia és inasa, kik Pécsen a' pék-mesternő másik, eddig meg nem talált pék-fiával egy gazdag molnárt, kinél a' molnárfiu néhány évvel ezelőtt inaskodott, bizonyos ürügy alatt (mint a' vallomáskor kisült) az egyik malomból a' másik malomhoz elcsalván, fele uton fejszével úgy föbe kollintották, hogy lelkét azonnal kiadná; — a' pékfiu megrettenve azonnal megszökött Pécsről, mire a' molnárfiu és inasa, a' tervezett további három család meggyilkolásáról lemondva, Bajára jöttek, hol f. hó 8-án a' város kapitánya által elfogattak és kihallgatás után az uradalom kívánatára nem Pécsvárosának, hanem a' vérhatalommal bíró uradalomnak adattak át igazságkiszolgáltatás végett.

GYÖR, dec. 20-án. Mig Pesten az ifju kebel egyik legszebb virága fejté fel újra bájait 's a' kegylet szoborral örökíté a' czélt-érés előtt elhunyt tanító — Horváth István emléket: addig a' győri jogászok szinte emléket emelnek — önmagoknak, nem érezbök, nem márványból, hanem tetteik által. — Ha az életben emberekkel találkozunk, kiknek kebele előítélet és sötétség tanyája: fájdalomunk mellett, ha előítéletes, obscurus embertársunk már a' férfikor delén túlván, megvigasztalhat bennünket az új nemzedékbeni remény; de ha az ifju nemzedéknél találjuk fel az előítélet rémeit, az obscuritás szemüvegét: nines, mi megvigasztalja az elborult kedélyt. Istenem! ha a' kebel már tavaszkorában illy hideg, illy szegény tud lenni: mit várhatunk majd az élet telétől? Röviden adom elő az okot, mi a' fenti sorokat iratá velem. Jogászaink a' jövő évben adandó báljukból, mint a' mult farsangon is, a' zsidókat kirekeszték. A' mult alkalommal, a' honremény e' korszerű tette, mint Urunk születése után az 1846-ik évben méltán várhatni, a' megye és város ifjaiban 's több tisztelt nevű férfiakban csak indignatiót keltvén fel, ezek a' bálban meg nem jelentek. Mélyen tisztelt jogászaink ellendemonstratiou pedig most ezeket rekeszték ki báljaikból, hogy aztán a' részvények utolsó garasát is egyedül ő kanczollhassák le. Le, uraim! a' süveggel a' győri jogászok előtt! Oh jogászok! oh honremények! oh 1846! Híved.

N. KANIZSA, dec. 28d. Jelen időink mostoha kedvezésénél fogva, alig lehet valamely körülmény figyelmünkre 's utánzásra méltóbb, mint azon dicseretes törekvés, mely szerint a' szűkölködők sanyarú állapotját némileg enyhítendők, egybevetett vállakkal osztozunk az azokról tetteles gondoskodásban, egyesült erővel segítvén a' szegény ügyefogyottakon. De még mennyivel szölbbe jele ám a' nemes szív emberséges indulatának az, midőn egyesek szíve megesvén a' fogyatkozók sajnos sorsán, könyörülésükben mintegy nemtől tűnnek fel az éhség's hideggel küzdő szegénység borús egén, — azokra saját egyes erszényeikből segélyi áldást árasztandó! — Illy példás jótékonyaságbani gyönyörködésnek magasztos jelét adá e' napokban a' nálunk bőkezűesége- 's a' közjó előmozdításabani buzgóságáról nevezetes Strasser L. D. ur, ki a' helybeli tetemes számú keresztény és izraelita szűkölködőknek egyaránt nevezetes menynyiségű lisztet, babot, sőt és készpénzt osztván, elfelejteté velük kisidőre a' drágaság-szülte nélkülözésnek nyomasztó súlyát. — Köszönet a' jótékony emberbarátnak a' szűkölködők nevében! — Vajha sokan követnék e' nemes példáját! — Strasser Lázár ur, a' korszerűen törekvő, ki nem rég az itteni zsinagógának nagyszerű szép orgonávali elkészítéséhez maga járult 1200 p. fton tul rugó összeggel és az egyik kereszt. sz. egyházbán levő orgonát festeté és meg-aranyoztatá, 's ugyanezen templomba négy ima-padot készíttetett, ujjal azzal is bebizonyítandja — mint hiteles kútfőből tudjuk — városunk esinosítás- és kényelme előmozdításához járulását: hogy jövő tavasszal a' mostani „gabona-piacznak használtató lapályt“ egy nagyszerű, négyágú lámpát hordó gúlával — mit már eleve is „Lázár-gúla“nak szeretnék keresztelni. — ékesítendi, sőt a' hozzá kíváncsi világitó szert is saját erszényéből födözendí, mely dicseretes ajánlkozása, városi tanácsunk részére indokul szolgálván azon kérdés megpendítésére: miként a' mostani, városunk közepén létező csinosáros posvány, kövezet és takarítás, különösen pedig fáradságtalan tisztán-tartás által, egy csinos, szabad térré alakíttassék át: nem csekély szépítési haladás volna városunk esinosodása tekintetében; mi annál is kívánatosabb, minthogy az, az untató és fásasztó járdáknak már félig-meddig belekapott jobb karba hozására nézve is, hathatós ösztönző befolyást gyakorolna az egyes házbirtokosokra. — Vagyonának egy részét illyes közbíj czelokra fordítani: ez az ideigleni vagyon birásának irigylendő fényoldala!

KOLOZSVÁR, december végén. A' Krisztus utáni 1846-ik év haldoklik. A' halál nyomain új élet szokott felvirulni. — Országgyűlésen kívül socialis életünk meglehetősen pangó. A' rangok és sújtások czimek osztályokat alkotnak, chinai falak által gondosan elkülönözöttek. Az egyesülési szellem igen kis mértékben járta át társas életünk ereit, 's innen a' társalgási körök is igen szűk téren mozognak. Liszt Ferencz itt létén minden folyó kiöntött medréből, még a' maradósdiak is nyargaltak az élvezet paripáján. Lisztet a' kolozsváriak kitünőleg fogadták, Szebenben pedig „die artigen Sachsen“ kifütyölték. Ha Horváth Lazi odáig is elkiséri, ez a' mauler nem történik vala. — Néhány nap óta valahára színésztünk is van. A' közönség soha sem érdemelt méltóbb dicseretet, mint most, buzgó részvéteért. Csak folytassa. Az előadott darabok nem rosszak. A' színészekről még most annyit mondok, hogy Priell Nelli a' primadonna;

Feleky a' premier; egyébiránt szorgalmasok; declamálni tanulnak, a' mimikát későbbre lasztják. — Dalszemélyzet hiányában kénytelenek vagyunk közkedvességű Szerdahelyi N. k. a. kedvelt előadásait nélkülözni, ki üres óráit most is arra használja, hogy dalművészi szorgalom és studium által magasabb tökélyre emelje. — Egyéb dolgairól máskor. — A' kely föld nemes népének szokásait, és a' jobb sorsra méltó oláhságnak életét kissé megismertetni, remélem, nem lenne érdektelen önnek magyarországi olvasói előtt. Ha a' körülmények gedik, rajta leszek.

TATA lelkesebb hölgyei, az inség 's nyomorral küzdő kebelbeliei javára karácsoni sodnapján az ugynevezett tóvárosi casino teremében, leginkább a' tóvárosban nyüsgő szönyök fölségelése végett, közszemléül egy Karácsonfát állítának föl. A' város lelkesb nők és férfiak, ernyedetlenül munkálkodtak a' terem izletes fölkészítésére, csak hogy a' nézők cél eszközzésére minél több vendég érkezzen. Még mindig megfoghatlan előttem a' felebarátságot szent lángja, mikép a' 19-dik században ily esábeszközök kívántatnak, hogy részvét járuljunk a' közügy fölségelésére. — Először a' helybeli 's körvidéki szépnemhez fölszóló bocsátatott ki, miszerint ezen üdvös cél elősegelésére, becses kézi műveikkel 's más alkamas adományaikkal a' fájdalmas könyüket törteni 's inséget enyhíteni szíveskednének! örömmel tapasztaltuk, hogy a' tatai és körvidéki hölgyek keblét a' közfőra való munkálkodás szeretetesen hevíti; mert az egybegyűlt ajándékok, mind száma, mind belbecsükre, a' vározást jóval felülhaladták. A' karácsonfa dús ágai dúsabb gyümölcsökkel terhelvek; minde örömet érzett, hogy a' közügy 's emberiség oltárára tehetsége szerint áldozhatott. A' szép tiz pengő krajczárért nézhettük meg 's ez úton a' tiszta jövedelem ezer forintot közelített. legközelebbi farsang alkalmával a' karácsonfa szép gyümölcsei kijátszatnak, azon élvezet lett, hogy akkor szinte tánczolunk; mi kapva kapunk az alkalmon, hogy a' szép kezű alkészült művekben a' szerencseistenasszony kegye által részesülhessünk. A' mintegy 300 s mélyből álló társaság vidor kedélyvel, egymást megközelítő bizalommal csaknem éjjeli óráig mulatott; kis helyen olly sok szép hölgyeket, mint itt, sohasem láttam. A' társaság talánosan magyar jellemű volt; a' keringőt itt nem is ismerik. Csudálkozni fog szerkesztő hölgy e' szép társaságban az illem szabályait egy pesti táblai jegyző sérté meg, ki téli kabát vállaira vetve, mérszároslegényként szaglált a' válogatott közönség közt 's ennek indignársa 's botrányra nyújtott alkalmat.

— — — y.

— A' pesti jótékony nőegylet jövő 1847-dik évi január 10-kén álarézós bált adand gyomlatai javára, melytől valamin a' mult években, ugy most is nyilvános sorsjátékkal össökötve leszen; az ez alkalommal kijátszandó tárgyak jámbor szokássá vált kegyes adakozás utgyűjtetnek évenként, miért is a' tisztelt emberbarátok ezennel kéroleg figyelmeztetnek, hogy az e' célra szánt kegyes ajándékokat ez idén nőegyleti másodelnöknő Derra Irma öngyveszi.

Károly Lajos, a' pesti jót. nőegylet titoknok. — Moser Luiza mű-virággyára Pesten urutczai „Flora“ czimű boltba Szupp- ezelőtt Tröll-féle 446 sz. a. házban, a' t. cz. uraságoknak, kereskedőknek és pipelárusnőknek alázatossággal jelenti, mikép e' jelen idoszakra a' legujabb párisi és bécs minták után készült virágfüzerek, virágcsomók, menyasszonyi koszorúk, különös szösz, természet után illattal készített mell-virágcsomók, gyász és olt (Primitz) virágok, valamint asztali virág-csomókkal bőválasztékban úgy egyenkint, val mint tizenkettejével a' legjutányosb áron ellátva levén: reményli, miszerint t. vevői az évek óta bizalmukkal jelenleg is becses meglátogatásukkal szerencsésítendik.

Mondani valónk. Ifj. Szász Károly, nagyenyedi tanuló ur, kijelenté, hogy négy darab aranyat nyert „szabad székelly dala“ czimű népies költeménynek, mely a' mult félé „Életképek“-ben közöltetett, ő a' szerzője. Éljen! — M. P. urnak Aradról küldött verse nem használhatjuk, levelezővel 's pedig ügyessel már birunk. — Koch ábnak „kétkedője“-t mi szeretnők is adni, de vannak mások, kik nem szeretik. — Deveserből azt írják, hogy bizony magyar lapot ott nem kedvelnek: ez nem újsg; itt sem szeretik. — Morvafi Sany verseit meg fogjuk mutatni, kívánsága szerint, Petőfinak: nem tudjuk még, mit mond rájuk? A' veszprémi necrolog kissé nagyon is későn érkezék 's aztán ily formában nem is lehetne adni. A' böszörményi, kalocsai, kanizsai, soproni és uvidéki leveleket jövő számunkban. — Riska Tompa, Böckffy Zakariás küldeményeit legközelebb adandjuk; nem lehetne-e, a' töltött kassza fölötti emlékbészéd' humorús szerzőjének valódi nevét megtudni? úgy hisszük, lehetne találni, de indiscretnek lenni nem akarunk. — Jelen számunk egészen újöntetű angol betűkkel nyomott 's mindenik lap két sorral toldatott meg.

 Hollóssy Cornelia remekül talált arczképe a' „pesti hirlap“ kiadvivatalában (hatvani utca, Horváthház) és Emich Gusztáv pesti és budai könyvkereskedésben kapható: chinai papíron egy forint, közönséges fehér papíron pedig 40 pengő krajczért.

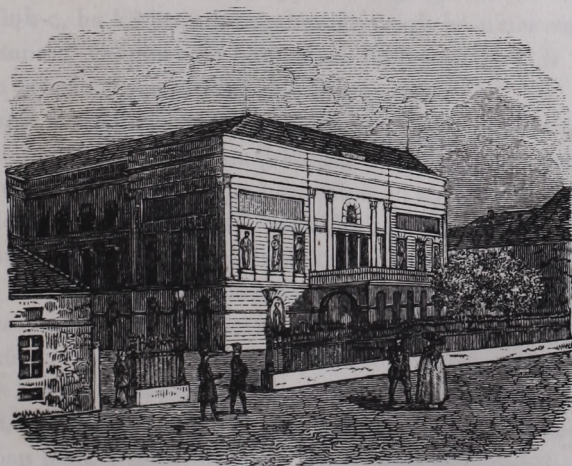
Műmelléklet: Hollóssy Cornelia Barabás által kőre rajzolt 's Walz intézetében nyomott arczképe.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI és KIADJA

FRANKENBURG ADOLF.

7. köt.
HATODIK KÖTET.

PESTEN.

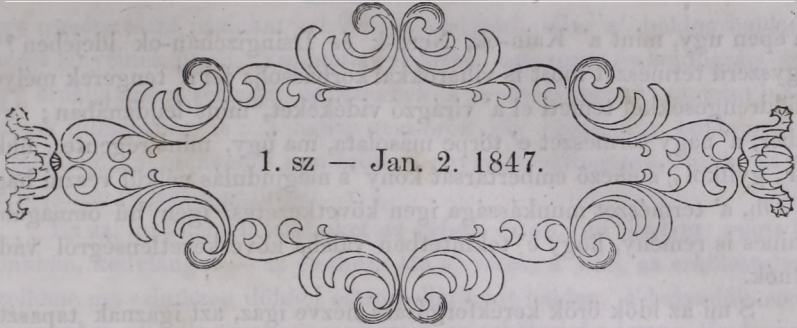
NYOMATOTT LANDERER és HECKENASTNÁL.

MDCCCXLVII.

301843

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

1. sz — Jan. 2. 1847.

ÜDVÖZLET HÖLGYEINKNEK!

Új év nyílik előttünk, — új évet kezdünk meg mi is pályánkon, 's olly igen szeretnénk ujat adni, vagy legalább ujat — mondani, főleg, midőn veletek állunk szemközt, hazánk széplelkű hölgyei. 'S mégis — csodálatos! — uj tárgy nem ötlik fel lelkünk előtt, uj szó nem jó ajkainkra. Sajátos állapot. De vétünk-e, ha köröttünk minden olly régi, ha nincs varázs, melly uj fényt árasztana a' világon? És bűnünk-e, ha bennünk is minden a' régi hangokon zengi meg nem változott lényünket?

Súlyos szót mondánk, melly egyfelől tán vádat, másfelől gúnymosolyt idézhetne fejünkre. De ne áradjon meg a' vádak csatornája, mielőtt ki nem fejtők értelmünket, — és ne borítsatok el a' gúnymosoly fulánki-val, mielőtt elő nem adtuk önhittség nélküli érzéseinket.

Igen, bármerre jártassuk is szemünket, mi nem találunk uj tárgyat köröttünk. 'S itt koránsem hivatkozunk azon avult elkopott mondatra, miszerint nincs semmi uj a' nap alatt; — hanem a' mindennapi tapasztalás szólal fel bennünk. Nem egyes apró esetlegességek azok, mik most elménkben forognak; hanem az összes egész, az örök szellem, az embertermészet összes lényege, 's ha úgy tetszik, a' teljes világegyetem, ezek azon tárgyak, mellyek kiválóan lekötik figyelmünket. Vagy nem forognak-e ma is ugy a' csillagzatok, mint ezred év előtt? nem olly munkás-e a' szellem zsarnoki hatalma mások megrontásában, mint azelőtt? Nem lehetünk-e tanui száz meg száz részvétlen, kaján, ádáz jelenetnek ma épen ugy, mint az idők szürke hajdanában? Megtagadta-e magát valaha, 's megtagadja-e ma az ember gyarló természete, midőn önzés barátsággal, haszonlesés önáldozással, személyes ellenszenv érdemméltánylással, érdeksúly felebaráti szeretettel jó összeütközésbe? Nem látjuk-e előbbieket győzedelmeskedni

ma épen úgy, mint a' Kain-ok, Nero-k és Dsingizchán-ok idejében? A' nagyszerű természet most is viharokkal korbácsolja fel a' tengerek mélyeit, 's földrengésekkel temeti el a' virágzó vidékeket, mint hajdanában; 's az ember, a' nagy természet e' törpe másolata, ma úgy, mint régente, üldöz, mar, gyilkol, 's éhező embertársát köny 's megindulás nélkül veszni hagyja! Oh, a' természet munkássága igen következetes, igen hű önmagához, 's nincs is remény, hogy e' tekintetben valaha következetlenségről vádolhatnók.

'S mi az idők örök kerékforgására nézve igaz, azt igaznak tapasztaljuk a' legközelebbi napok irányában is. Vagy nem látunk-e itt egyet bukni, míg egy másik fölemelkedik, rövid időn tán szinte elbukandó? Nem látjuk-e ma ellenné válni a' tegnapi barátot, mivel tán legkényesebb bibéje — hiusága megsértetett? Nem látjuk-e a' háladatosságot szőrfoszványok alatt úgy, mint fénypalástok árnyékában, számüzve dideregni? nincs, ki meleg keblére szoritná az ég e' kedves magzatát! Kit porból fölemeltél, örvénybe taszítand, csak szerét ejthesse, — legyen az anyagi vagy szellemi téren, a' tápláló tűzhely körül, vagy a' közvélemény erkölcsi ölén, mindegy! Az ajk, melly ma kezedet csókolja, holnap rágalmak tüzes nyilait szórandja ellened, vagy épen átkozandja balga jótevőségedet; a' kéz, melly tegnap koszorút font számodra, ma sárral dobál, vagy orgyilkolászodra emelkedik. Kötelet hurkolnak az erény nyakára, 's vásárra hurcolják, ma úgy, mint hajdan. A' szegény ugyanazon inségben nyomorog az idén, mint tavál; az embertársak összege mit sem tön menthetésére. A' pártok és vélemények ép olly élesen állanak szemközt az idén, mint tavál: hiu volt a' békéltetés szellemének minden törekvése. Ugyan mondjátok: mi különbség van az idén és a' tavál, a' ma és a' tegnap közt? Nem ugyanazon kerékvágáson — 's ha ezt szinte vassinekkal bélelnők is — halad-e az idő ezred évek óta? 'S érdemes-e, hogy ezen örökös egyformaságban forgó kereken egy pontot különöbben megjeleljünk, mellyet új évnék nevezünk? érdemes-e, egy új vonalt húzni a' végtelenség ölében, ha e' vonal a' milliárdnyi korábbi vonalokhoz tökéletesen hasonló? Mind ezekben újnak legfőlebb az tetszhetik, hogy most sokkal se b e s e b b e n indulnak minden fejlemények, mint hajdan; de a' természet örökké változatlan törvénye szerint ebben sem találunk semmi újat: mert régi, örök szabály: hogy annál se b e s e b b e n esik a' hulló kő, minél inkább közeledik céljához. A' föld vén; mindinkább hull és esik végecélja felé: végre majd vaspályán 's léghajón rohan megsemmisülése céljához. — Ismételjük: a' természet munkássága igen következetes és hű önmagához.

De épen e' hűségben, e' következetességben látjuk mi boldogulásunk legalaposb biztosítását, 's főleg midőn veletek állunk szemközt, hazánk széplelkű hölgyei! Mert ha az árnyoldalt vizsgáltuk ama változatlan törvény alapjain: vizsgáljuk a' fényoldalt is. Ha a' természet romboló ereje ugyanazon módon működik, mint a' hajdan ős homályiban: hasonlóan szilárd 's következetes módon munkálkodik annak alkotó ereje is. A' nap dicső fénye ma is érlel borágot 's ezerféle gyümölcsöt, mint hajdan; szint-

ugy zománczozza utainkat miriádnyi virággal, mint a' boldog hajdankor mesés lényeinek útjait. Vidámulás és öröm, szerencse és boldogság szint-úgy kínálja arany serlegét egyeseknek 's nemzedékeknek ma, mint hajdan, hacsak pillanatilag is; 's habár nem örök illy öröm, illy boldogság: de a' fájdalom, a' szenvedés sem örök, 's egymást váltogatva töltik ki ezek az időknek végtelen gyűrűjét.

Ez az, mi fölemeli lelkünket az éghez, ez az, mi kedvet gyújt keblünkben, kedvlángot — az élethez. Ha a' vétek, a' bűn, az erkölcstelenség szelleme ma szintazon dühvel ostromolja, mint hajdan, a' halandók sorsát: de szemben áll vele az erény mulasztja, az erkölcsiség isteni lángangyala, melly szintolly erővel küzd, véd és oltalmaz, mint ezred évek előtt. Épen a' két elemnek e' harcza az, mi örök és változatlan, épen ez az, mi ujat felfödözni nem enged az idők sorozatában. Uj csak az lenne, ha e' harc végkép megszűnnék, ha egyik vagy másik szellem t ö k é l e t e s győzelmet vína ki örök időkre. Hogy az erény szelleme víjja ki e' győzelmet, nem valószínű, míg a' természet örök törvényei meg nem változnak; de hogy a' gonosz elem ne legyen győztes, ha csak pillanatilag, pár századra is, — ezen munkálni a' mi kötelességünk. Mért nem lehet eléggé vigasztos a' most előre nézve az örök harc törvényeinek ama bölcséleti eredménye: hogy habár felülkerülne is egy időre a' gonosz elem, majd felküzdí magát ismét a' jónak szelleme; — nem, illy remény nem nyujthat vigaszt nekünk; mert az örökség pillanatai: évszázadok, 's ha egyszer diadalt arat a' romboló szellem az erkölcsi világban, a' most élőket mindenesetre eltapodja, és még elsodorja a' következő nemzedéket is.

Ez ime tehát a' mi feladatunk, a' miénk, kik az értelmiség és erkölcsiség zászlóihoz esküvénk: fentartani a' harcot a' két elem között, 's nem engedni, hogy a' rombolás szelleme erőt vegyen az erény alkotó hatalmán. 'S ha e' szempontból tekintjük állapotainkat, ismét nem találunk okot — újnak nevezni az évfordulat jelen pontját. Vagy nincsenek-e most is meleg emberbarátok, mint hajdan, kik társaikat önfeláldozással is készek megmenteni az örvény torkolatából? Nem szereti-e a' magyar hazájának javát, dicsőségét úgy, mint ezred év előtt? 'S nincsenek-e dicső hazafiaink, kik észet, érzelmet, 's ha kell, vért, mint hajdan, áldozni készek e' hon, e' föld, e' nép, e' nemzet boldogítására? Oh, a' természet munkássága hiven, következetesen működik; az emberi természet jobb irányzatában is nemes és magasztos emelkedés nyilvánodik naponként! Igen, az erény el nem aggul, — az erény szelleme ma szintazon lánggal működik, mint a' teremtés első hajnalakor. Ha az ember másod lehellete bűn vala, első lélekzése erény, szeretet — emberszeretet volt. Ez azon öserő, melyet legyőzni hiába törekszik az irtó szellem, — 's habár a' bűn bitor foglalásokat tesz is itt vagy amott: de az erényé a' trón, ő az elsőszülött!

'S lehet-e, szabad-e kétkednünk, hogy jelenben diadalmasan küzdünk ama sanda szörny ellen, hogy a' most élő nemzedék biztosítandja

magának az erény és bűn közti egyensúlyt, ha tudjuk, hogy egész serge a' gyöngéd és lelkes, az erényes és szeretetben lángoló harczársáknak gyámolítja törekvésinket? ha tudjuk: hogy honunk széplelkű hölgyei megannyi szövetségeseink az ember- és honérzelmek ápolásában, az erény és erkölcsiség terjesztésében, az emberiség és nemzet nemesítésében? Minden lelkes anya egyegy amazon, ki míg emlőin saját gyermekét táplálja, kezével az elhagyott árvát — az erkölcsileg elhagyottat — ápolja az emberiség diszére, 's így vérével 's szellemével honfiakat nevel a' hazának. Minden erényes hölgy egyegy őrangyal, ki védőszárnyainak paizsa alatt vezérli a' serdülő nemzedéket a' hon oltára lépcsőihöz. Ha Isten velünk, ki ellenünk? így szól a' buzgó érzelem, 's a' honfisziv még ezt kiáltja utána: ha nagy munkánkban ti vagytok velünk, oh hölgyek, oh anyák! ki ellenünk?

'S valjon itt találunk-e új fordulatra? Nem. Hazánk lelkes hölgyei, ti azok vagytok ma, kik tegnap valátok, 's idén azok lesztek, kikül év előtt bizonyultatok. De épen ezért mégis érdemes egy új vonalt húzni az idők forgó kerekén, jelöl: hogy ismét feltűnt egy új év, melly Magyarhon hölgyeinek emberszerető 's honleányi működéseit örökítendi az évezredek lapjain! 'S ehhez adjon Isten erőt és kitűrést, — ez leghőbb újévi kívánságunk. Honérzelem, nevelés és műveltség: ez azon három hirkangyal, mellyet szerte kell küldenetek ma is ez ország minden tájaira, valamint ezelőtt tevétek! 's ha ez így történik, elég okunk lesz magasztalni a' varázst, melly ha az örök törvényekhez alkalmazva nem egészen új is, de mégis percenkint ujló fényvel 's jótékony meleggel hatand a' hazára 's az emberiségre.

'S ime, most volna helyén igazolni állításunknak másik részét is, magunkat illetőleg: hogy t. i. bennünk is minden a' régi hangokon zengi meg nem változott lényünket. De mit szóljunk már, miután előbbiekben kifejtők értelmünket, nemesak, de érzésünket is? Ugy hisszük, a' gúnymosoly el fog maradni, ha kijelentjük: hogy ezentul is a' régi kerékvágásban maradandunk, emberiség, hazafiság és erkölcsiség mellett emelendjük szavunkat, mint ezelőtt, 's mi dicsőségünknek tartjuk, hogy e' tekintetben az új év beálltával mit sem kell újítani magunkon.

Boldog új évet kívánunk!

A' B Ů N T Á R S.

Hála neked irgalom Istene, hogy nőnek nem teremtel!

Meglátogatsz olykor súlyos balkezeggel; teher teherre nő roskadó vállamon; rendes lakótársam minden kinszenvedés, velem aluszik el, velem ébred újra; de örömet viselem sorsomat, tünök, és lelkem terheit hordo-

zom zugolódástalan; nem hagy elroskadni, fölemel, meggyógyit, megvigasztal e' gondolat: ,férfi vagyok!'

Minden teremtésnek jutott a' természet anyai kezéből védelem áldása, csak a' nőnek semmi. Tán a' szépség? Hát a' ki ebben sem osztozott?

Minden lélek jogát szentíté a' törvény. Betakarta paizsával még a' vétkezőt is, megszabta árát a' sértett becsületnek, korlátokat emelt ember és ember viszonyai között, hogy ne kegyelem, hanem jog legyen neve a' királyi páleczának. Csak a' nő az, kinek minden falatja irgalomkenyér, hivatása türelem, sorsa rabszolgaság! Csak a' nő van a' jog aegisén kívül felejtve!

Ő az, kitől a' legpiszkosabb lelkü is erényt követel, 's ő az, kit érneiért kinevetnek. — Ő az, kitől a' megőszült erkölcsbíró is vétket követel, 's ő az, kit vétkeiért megköveznek!

Férfinak kezében van saját sorsa. Mehet, merre őt lelke vágyai híják. Akarhat mindent, tehet mindent, lehet jó, lehet rossz. Nőnek mennie kell, merre lánczai viszik; akarnia azt, a' mit más akar, tennie azt, a' mit más parancsol, szenvedni és vétkezni, élni és meghalni azért, a' kit nem szeret...

Hála neked, irgalom Istene, hogy nőnek nem teremtél!

* * *

Hol és mikor? nem tartozik a' dologra, — élt egy nagy ur, kinek egyetlen leánya volt, és egy szép fiatal ember, kinek nagy volt az élhetetlensége.

A' leány neve volt Matild, a' férfie Imre.

Matild egyike volt a' természet azon mostoha leányainak, kiktől a' külszépség talizmánja is meg levén tagadva, nekik a' női szív benszületett ideálképein, és soha nem teljesülendő szomoru reményeiken kívül semmi, de semmi osztályrészükiül nem jutott; kiket a' lélek mindazon széppel, mindazon kedvességgel megismertet, mikkel a' fiatal szív jövődjé kertjét fel tudja ékesíteni, csak hogy azt tőle ismét e' kevés szóval elvehesse: nem vagy szép... nem fog szeretni senki.

Imre, élete javát tulélt fiatal-vén ember, ki a' világ minden sikamlós utjait bejárta, rajtok sokszor el is esett. Minden élvezet poharát fenéig üríté; szenvedett is olykor, a' mint érdemelte, 's immár odajutott, hogy vakmerő homlokkal kérkedhetik vele, mikép tettetni minden érzést képes, érezni egyet sem többé. És ezzel valóban szokás dicsekedni. Divatba jöttek a' bűnök: Atheismus, emberölés, rablás, szolgálalkúség, érzéketlen szív, honfeledés, mind ezek dicsekedés tárgyai lettek.

Hova jutunk még ur Isten?

Nem templom többé az emberi lélek, hol a' becsület, az erény, a' szerelem oltárszentségei: bolt az ember lelke, hol e' szentségeket veszik és eladják 's alkudnak fölöttük, 's mikor nincs mit eladni többé, azt mondjuk: hogy ,ez az ember kiművelte magát!'

Illy kiművelt férfit volt Imre.

Egy alkalommal azon nagy ur, ki Matildot leányának szokta nevezni, illy szavakkal mutatá be Imrét leánya előtt :

Im jövődöbeli férjed.

Bizonyos viszonyok, mikhez Matildnak semmi köze nem volt, határozzák el a' két uri ember között ez összeköttetés létrejöttét: hihetőleg kereskedelmi viszonyok. 'S minthogy ők elhatározzák, természetes, hogy a' dolog kifogást nem szenvedhete. Matild és Imre rövid idő alatt nő és férj levének.

Azonban a' nagy urak nem szoktak mindég gazdag urak is lenni, mint szintén a' szép fiatal emberek sem mindég egyszersmind jó fiatal emberek.

Már ezek a' mindennapi élet apró csalódásaihoz tartoznak.

'S ki volna elég vakmerő meghatározni: melyik fájdalmasabb a' kettő közül?

A' férj csalódása-e, ki azon áhitatos reménnyel vezeté oltárhoz jegyesét, hogy e' lépéssel mindazon botlásokat, miket gazdasági tekintetben elkövetett, ismét helyrelepi 's e' helyett a' nélkülözések Eumenida seregét idézte korán megöszülendő fejére . . . ? vagy tán a' nőé, ki azon férfinak, kiben lelke ideálját vélte feltalálni, a' legszebb reményekkel álmodva, nyujtá kezét, nem kérve tőle egyebet, mint szerelmet szerelemért, — 's mikor sorsa királyává tette őt, meglátja azt egész undokságában, piszokkal kevert lelki öltözetén a' le nem mosható szennyfoltokat, mindennapi, semmi-revaló, romlott szívvvel, mellyben egy érző gondolat meg nem fogamzik többé, — aljasan, prozaian, szentelenül . . . ?

Természetes, hogy illyenkor a' férfi a' sajnálatraméltó, a' nő pedig legjobb esetben is nevetséges.

Hisz ez megszokott eszme.

A' nő odaadja lelke megtartogatott fényes aranypénzét — 's a' férfi kopott penészes rézgarasokkal váltja be azt, miken száz kéz rajta hagyta szennyét! . . .

Csodák történnek ugyan mai világban is.

Megesik, hogy az észszel és lélekerővel megáldott nő visszavezeti férjét az utra, mellyről letévedt, vagy mellyen tán soha sem volt, — megjavítja őt, lelkét felemeli, megnemesíti; — mint szinte az is megesik, hogy az erőtlennő, ki lelke első csalódásában olly magasról és olly mélyen bukott, nem bírja magát tájékozni többé e' soha nem képzelt vadvilágban, elveszti hitét, elveszti lelke jobb érzéseit 's alácsúsz az emberhez, kit magához fel emelni nem tudott, 's lesz kényszerű társa és eszköze annak minden bűneiben.

Hanem ez utóbbi eset már nem tartozik a' csodák közé.

Az említett házastársak sem voltak hajlandók csodákat elkövetni. A' fiatal nő házassága első havában néhányszor el akarta magát ölni, később elválást emlegetett; majd hogy kellő gyakorlatába jött a' türelemnek, a' házi béke, a' szomszédok és atyafiak tudtára, tökéletesen helyre állott.

Többé nem sirt, mikor férje mogorva képekkel riasztá vissza gyöngéd közeledtét, nem iparkodott ábrándképei romjainak beteg életét tartogatni, nem esett kétségbe, ha férje titoktartó jellemébe egyes elvétett pillanatot vetve, abban a' lélek szörnyeit halomra növe látta, 's megszokta lassanként azon génuszt, kinek álneve „szerelem“, igaz keresztnevén „önérdeknek“ nevezni.

Az ember mindent megszokik, kivált a' nő.

Nő hivatása szenvedés és türelem.

No de arról ki tehet, hogy ők olly érzékenyek? és olly ábrándozók. Hisznek mindent, mit az angyalokról és a' férfiszivekről mesélnek; építnek várakat a' fellegekre és ideáljaik jellemére; hiszik, hogy a' ki halavány, annak bánata van, 's a' ki mosolyog, az a' jó kedvű.

Csalódásokkal fordul fel az ember élete.

Sok bánatot ért ezentul a' szegény nő, nagyobb keserv felejteté el a' kisebbet vele 's a' boldogság kerülte házának küszöbét.

Megvigasztalá végre Isten ennyi bánatában, leküldé hozzá áldása legedesebbikét: anyává tette őt.

A' legmosolygóbb remények koszorújával ajándékozta meg.

Mi éltetőbb azon eszménél, midőn egy nő legelső gyermeke életét érezve szive alatt fejleni, titkon, örömpesve, térdre hull Istene előtt 's könyes arcját kezeibe rejtve, hálafohászszal sohajt fel hozzá: „Anya vagyok.“

Két sziv egy testben.

'S ha e' nő még szerencsétlen is, és mindenkitől elhagyott és nem szeretett: van-e vigasztalás, az övéhez fogható? melly ezen eszmében öszpontosul: „Lesz, a' ki fog szeretni.“

Mi boldog gondolat! de hogyha tudná sok anya: mi sorsra fogja szülni gyermekét, bizony bizony nem örülne e' gondolatnak.

Egy reggel Matild szokott elvonultságában magánosan üldögélt hálókamrájában 's az új világvendég számára apró öltönykéket himzett, rózsaszín és égszín szalagokkal csicsomás öltönykéket, 's mulatta lelkét ama boldog gondolatban, midőn férje egy idegen urral együtt szobájába lépett, kit karöltve vezetett odáig.

Igen jó képű szelid uriember volt e' bizonyos idegen, kopasz tetejű aláhajtott fejjel 's felfelé pillogató apró kék szemekkel; egész arczán 's maga tartásán valami álmos melancholia és lekötő szórakozottság terült el, miben osztozott öltözetének minden része: nyakkendője félreállt, mellénye fölül jobbra, alul balra volt gombolva, csokoládészin kabátjának leffentyűs zsebéből félig kilógott a' fakó kezkenő 's sarui nyilván félre voltak tiporta.

— Ime ez egyetlen barátom Lente y Pál! — Így mutatá be ez idegen urat a' férj 's azt ott számtalanszor összevissza ölelve, egy karszékre néjével szemközt leülteté.

Az idegen ur ez ajánlásra igen mosolygott, később felelni akart rá,

de abba hagyta; azután ismét mosolygott 's e' közben szemöldeit fel, szempilláit pedig lehuzta 's fejét édesdeden félrehajtá.

— Mi vagyunk az igazi Castor és Pollux, folytatá a' férj, szikrát hányatva szemeivel 's ráta e' közben a' szende férfiu kezét, ki is e' mondásra a' legvékonyabb madárhangon válaszolá.

— Bizony. — Hihetőleg többet is akart mondani, de röstelt fáradni vele.

— Oh mi nemcsak szájjal vagyunk egymásnak baráti, — szónokla tovább a' férj nemes haraggal — tudjuk mi, mit tesz e' szent szó: „barátság!“ mit a' világ úgy félre ért; — 's e' monolog folytatában bemutatá, miszerint a' világ szíve romlottabb, semmint igazi érzelmek felfogására képes lehessen; kikelt egyszersmind az emberek önzése és szintelensége ellen, összekapott az általános világromlottsággal, magát természetesen, mint dicséretes kivételt állítván föl mindenekben.

Ki e' nagy szavak tizedrészét sem hitte, az bizonyynyal saját neje lehetett.

Érdekházasság és barátság!?

Hanem a' jó barát ur nagy kedvét lelhetette bennök, gyakran monda ilyen szép szavakat: Hm hm. — Hja-ja. — Biz úgy. — Miközben nem szünt meg, fejét bólogatni 's szemeivel felnézni a' padlásra.

Olly bárgyu kinézése volt szegénynek, hogy a' madár sem félhetett tőle.

És Matild nem mert rá tekinteni.

Valami borzadályos előérzet futotta át szívét, midőn ez ember arcát meglátta; mintha egy eddig alvó érzés lett volna felzavarva álmából, hogy megfektse a' közeledő fátumot és ki ne tudja azt mondani.

Valahányszor elfordította szemeit ez arczról, mindannyiszor újra meg újra visszakényszeríté azokat arra valamelly ellenállhatlan ösztön, mellynek titkos nyomása alatt elfordul az ember lelke.

— Tehát — édes barátom — én — elutazom. Szóla hajszálvékony gyermekhangon az idegen, minden szava között mérföldnyi pausákat hagyva 's mereven nézve csizmája orraira.

— Igen, felele ez, mint kinek tudva levő dolgot mondanak.

Matild erőt vön magán, 's szorult, el-elakadó hangon kérdezé az idegentől, csupa udvariasságból:

— Messzire tetszik utazni?

— Csak — szólta a' kérdezett, — azután megállt, hallgatott, kifűtta orrát 's folytatá: Kolosvárra.

— Szép tájékl' fejezé be Matild. Gyaníthatá, mert soha sem járt arra.

— Én — kezdé az idegen nagy lélekzés után — most kaptam ki örökségemet készpénzben, most magammal nem vihetem, visszajöveletemig kamatra adni nem akarom, nem is tudnám. Tehát biz én kedves barátomnak adom azt át örzeményül, ha olly szíves akar lenni. Jobb helyre nem tehetném.

— Oh igen szívesen — felele a' férj nem rejthető mohósággal. —

Majd ha aztán családdal együtt visszajössz, tőlem ismét átveheted; ne félj, nem teszek hozzá. 'S gyötrelmesen nevetett erőszakolt elménczéségre fölött.

Matild e' perezben férje arczára tekintett. És olvasott belőle. Szerencsétlen! — Ha megfogadta volna akkor azt az intést, mit onnét leolvasott, talán egy élet szenvedéseit kerülte volna ki. Mennie kellett volna azon helyről, vagy behunyni szemeit, füleit elrejtteni és nem látni és nem hallani semmit.

De ott maradt.

Az idegen jó barát egy veres bőrtárczát huzott elő oldalzsebéből, azt kicsavargatta 's ötven darab ujdón ezer pengős bankjegyet számlált le az asztalra belőle, mind szép új pénzek, miken az ezeres szám ragyogni látszott 's a' felrajzolt czirádák mintha megannyi bályányalakok lettek volna. Azután meg egy smaragdos családi ékszett 's több rendbeli gyémánt- és rubingyűrűket 's egy hosszú sor legtisztább vizü keleti gyöngyfűzért szedett elő a' barát ur, miket mind katulyákba elhelyezve, a' férjnek átadott, ki is azokat a' legkimértebb phlegmával összeirta, lepecsételé, 's szekrényéhez járulva, annak legbelső fiókjába elrejté.

— Adjak róla nyugtatót? kérdé igen nagy közönyösséggel.

— Minek volna? szólt szeliden mosolyogva a' szende ur. Nem tegnap óta ismerjük egymást, barátok között nincs szükség illyesmire.

— Különb is, hisz nőm is látta, veté oda könnyeden a' férj 's igen elfogulatlanak iparkodott látszani.

A' nő pedig nem tudta, miért? reszketett, mint a' ki a' halál lehelletét érzi.

Az idegen még sokáig ült ott mélézva, 's olykor nagyokat fohászzkodott, végre felczihelődött, lábra állt, magát ajánlotta, elment az ajtóig, ott eszébe jutott, hogy valamit elfelejtett 's visszatért. Matildnak kezét csókolt, azután szórakozottságában a' férjnek is kezét akart csókolni, végre szokott tisztes búcsuvétellel eltávozott.

A' férj meg nem szakadó kézszerítások közt kísérte őt ki, minden ajtónál megállt vele, mindannyiszor megölelé, összecsókolta, kiment vele az utcára, ott a' botránytevésig agyon siratta 's míg csak beláthatá, utána kiáltozó az utazónak a' „szerencsés utat“, „a' viszonzatást“, „az Istenhozzádót“ 's egyéb stereotyp bucsuphrasisok özönét.

Mikor pedig nem látta már azt többé, letörlé arczáról a' csókok nedves nyomait, lefreckelé a' barát kabátjáról öltönyére ragadt tobakport 's visszament szobájába.

Neje ez alatt az ablakhoz ment 's így férje nem vette őt észre a' függönyöktől. — Sietve nyitá fel szekrényét. Kihuzta a' rejtett fiókot 's a' rábizott kincseket egyenként tenyerébe szedegetve, azokat sokáig, sokáig nézegette.

Kezei reszkettek, homloka és arcza neki-hevült. Szemei villogtak, villogott a' gyémánt és smaragd is kék, vörös és zöld ragyogvánnyal,

mintha két atyafi daemon, egyik a' gyémántok, mások a' szemek lakója, beszélne egymással lángnyelven, sugárhangokon.

Az ember egészen magánkívül látszott lenni. Melle zihált, arcizmai vonaglottak, egész tekintete olyrá lett, minővel magános helyeken, egyedül nem örömet találkoznék az ember.

A' nő félelmes figyelemmel néze reá. Nézé annak fokenként vaduló arcát 's mikor nem állhatta tovább e' tekintetet, oda szökött hozzá, átkarolta, fél sikojjal kiáltva neki valamit, mi alig volt érthető.

Az ember összerázkódott, térdei megcsuklottak alatta, egy perczig merően bámult nejeire, hajzata felfelé volt türve: ugy nézett, mint egy örült, vagy kit gyilkosságon kaptak.

Azután torzmosolylyal kérdé: „Mi bajod? szinte rám ijesztasz.

— Olly különös voltál, hebegé a' nő.

Imre összeszedte magát 's nevetni akart.

— Bohó te, az forgott eszemben: hogy mikor jutok én oda, hogy te neked illy szép ékszereket szerezhessenek? 'S ezt mondva, tulságos gyöngédséggel ölelé át nejét, annak szemeit és ajkait csókolá, gyöngéden cizrógatá kezeivel és ismét csókolá, azután levonta maga mellé a' pamlagra, karjait nyaka körül kapcsolta 's édes egyetlenének nevezte őt.

E' percz óta csupa nyájasság és szelidség lön az egész ember, kivált neje ellenében. Szolgailag iparkodott annak minden gondolatait megelőzni, ölelte, csókolta, a' hol érte 's példánya volt a' férji hűségnek és gyöngédségnek.

Soha neje nélkül ki nem ment a' házból, vitte őt minden társalmi körökbe; ha beszédre került a' dolog, neje dicséretéből 's saját boldogsága magasztalásából ki nem fogyott; kis hivatalkát szerzett, oda pontosan eljárt, pontosan megjött, 's mikor megjött, nekiült és nejevel ostáblát, sakkot, passianceot és minden kigondolható unalmas játékokat játszik, példás türelemmel és kitartással; pénzt soha magával nem hordott, hanem a' mi pénze volt, mind nejeire bizta, gondos, rendszerető lett, 's rendszeren legkorábban lefeküdt, legkorábban felkelt a' háznál.

Rövid idő alatt minden ismerői megegyeztek abban, hogy ez ember végtelenül megváltozott 's hogy Matild érdemein felül boldogitva van.

Végre a' nő maga is elhitte a' dolgot.

Meg-megrémlék ugyan még olykor lelkében ama lélekijesztő vad tekintet, melly, mint talányos epocha állt férje magyarázhatlan jellemváltozata elején, 's ilyenkor bünsulyu aggodalmak fellezgék körül szívét; de mindez gyorsan szétoszolt, mihelyt a' férj ismét gyöngéden melléje simult, karját megcsókolá, arcát arcához szorítá 's édes czélzással kérdezé tőle: „mellyik név hangzik szebben: Imre-e vagy Matild?

A' nő Imrét találta kedvesebbnek. — Leendő gyermeke jutott itt eszébe, 's képzelé, hogy az férje képmása lesz.

Lassanként ismét átmelegült szive, mit a' csalódások hidege elfásita, ismét kezdének reményei támadni, nem olly ragyogók, nem olly mennyet ígérők, mint azelőtt, de szelidebbek és megnyugtatók.

Két hónap nem kelle rá, hogy lelke sebei begyógyuljanak.

E' közben reményteljes állapotjának határai kezdének közeledni, 's az aggodalmas férj még éjente is neje közelében volt, annak szobájában aludt, 's legkisebb nyögésére fölébredt, 's azután odament annak ágyához, és addig vigasztalá 's hízelt neki, míg a' nő el nem aludt, 's csak azután feküdt le maga is.

Egyszer nyugtalanabb álmaiból ébredve fel Matild, epesztő szomjat érze, 's miután férjét fölverni nem akarta, maga fölkel, 's a' kis asztalhoz lépe, hol az éji lámpa mellett a' ezukros viz számára előre elkészítve állott.

A' lámpa fényesen világítá meg Imre arcát, ki párnái között hanyatt fekve aludt.

Matild rezzenve tekintte rá.

E' hallgató arcz milly fenyegető volt altában! összehuzott szemöldök, szoritott ajkak, hideg veritékes homlok, 's a' fekete szakáll, melynek minden egyes szála egyenként tüntek fel e' halálsápadt arczon.

— Eh — mit! — gondolá magában — álmában senki sem szokott különös nyájas képet mutatni, 's megnyugodott benne.

A' mint azonban ismét véletlenül odatekintett, azt vevé észre, hogy férje nyakán valami vékony fekete zsinór lógg alá, melynek végei az ingfodrok alatt vesznek el.

Kíváncsi volt rá megtudni, mi az? „Tán az én arczképem? — gondolá magában — vagy anyja hajfűrtje, kit annyiszor megemlegetett, vagy ugyan mi?“

Oda ment, az ágy szélére hajolt, és a' zsinórt óvatosan huzta kifelé; valami nehéz volt nyilván rajta; végre előjött. — De nem volt sem arczkép, sem hajfűrt, hanem egy kulcs, — Imre szekrényének kulcsa.

Ugyanazon kulcs, melléről Imre azt mondta, hogy elveszett, 's mint-hogy azon szekrényben semmi sürgetősen szükséges tárgy nem volt, a' dolog abban maradt.

És ezen kulcs a' férj nyakán függött, rejtve, titkolva, elhazudva!...

Iszonyu gyanu villámlott a' nő lelkén keresztül.

Tagjait minden izeiben zsibbadni érzé.

Gyanuja mindég határozottabb alakot kezdé öltetni; végre világos láng alakjában égtek lelke előtt a' legijesztőbb eszmeszörnyek képletei, miknek mindegyike valamit mondani látszott, mély büntítkokat, minők a' legsötétebb erdőben körömmel vájt gödörbe vannak betemetve, 's száraz ágakkal, falevelekkel eltakarva, vagy mély vízbe, kőre kötötten lebocsátva, halottak sziveiben elhalt titkok. Titkok, minőket vándorlelkek sugdosnak az éjféli szunnyadó füleibe, — vérrel, bűnnel, átokkal atyafias titkok!

Fölsikoltott. — A' szörnyábrándok eltűntek, szavaik elnémultak; csak a' felijesztett szív hangos verése beszélt a' holt csendben 's a' szekrénykulcs maradt szeméi előtt. . . .

Lélekzetfojtva lépett oda a' nő. A' férj mélyen aludt 's nem vette észre, hogy a' kulcsot remegő kezek leoldják nyakából.

Nehéz álomhörgése hangzék melancholicus szomoruan.

A' nő pedig lábhegyen, ovatosan, a' férjre szegzett szemekkel lépdelt a' szekrényhez, azt halkán felnyitá, az ajtókat kitárta 's ama fiókot, mellybe az idegen őrzeménye volt téve 's mellynek férje állításaként mind ekkorig ott kelle lenni, kihuzta. . . .

. . . A' fiók üres volt. . . .

A' nő érzé, hogy iszonyuan ébren van, érzé, hogy nem álmodik, 's szíve szét akart szakadni.

De nem szakadt szét.

Ismét csendesen, ovatosan betolta a' fiókot, — az ajtót rázártá, — 's a' kulcsot visszavitte és ismét vigyázva, őrizkedve felköté a' zsinórra.

Iszonyu erőbe került neki e' félelmesen exaltált ovakodás. — Azután a' kulcsot ismét visszarejté az ingfodrok közé 's megindult ágya felé.

De ekkor már nem birta tovább a' rémindulatot tartóztatni. Iszonyuan felkiáltott, egyet fordult vele a' világ 's a' nő szédülten vágta magát hanyat, estében az éji asztalkát lámpával együtt elrántva magával.

A' zörejre felébredt férj azt hitte, hogy neje czukros vizért ment 's ájulását igen természetes okokból tudva kimagyarázni, sietett orvosért.

Sokára jött magához a' nő 's midőn eszmélete megtért, félve keresé szemeivel férjét.

Az nem volt jelen; ki sem tudott róla, hogy hová maradt?

Az orvos, jószívü, hallgatag ember, nyugalmat tanácsolt a' szenvedőnek 's menni készült.

Matild megfogta kezét; alig gondolva szavai okszerüségéről, ezt kérde tőle:

— Megjött már Lentey?

Az orvos meg volt lepelve, elpirult, — először hallgatott, azután azt felelte:

— Nem tudom, nem ismerem azt az urat, 's azzal elsietett.

Az orvos nem volt az az ember, kinek arczán észre ne lehetett volna venni, ha nem mond igazat, 's Matildot e' tagadás újabb félelmeknek adta át. Világosan hitte, hogy e' dologban másoknak is van tudomásuk. Alig várta a' reggelt, hogy férje megjöjjön.

A' reggel megjött, de férje nem.

Végtelenre nyultak az órák. A' repülni vágyó léleknek az óramutató lassuságával kelle együtt mászni és számlálni és sokszorozni minden aggodalmat, minden kint.

Végre dél felé hazavetődött a' férj.

Matild felkelt ágyából, de igen bágyadt volt; feje iszonyuan fájt és zugott 's alig vevé észre Imrét előbb, mint mikor előtte állt.

. . . Ugyanazon arc, mellyet álmában viselt, azon halálizzadásoz homlok, kigyószemöldök, azon sápadt rángó arczredők. . . .

A' férj bezárta az ajtót 's kezeit halántékaira nyomva, háttal neki-dült annak . . . Oh! . . . kínosan sohajta, végig törölve arczát 's feje mel-lére hanyatlott:

— El vagyok veszve — susogá.

Neje elholtan, mereven, mozdulatlanul bámult reá.

— El vagyok veszve, semmivé lettem! kiálta az kitörően 's térdre bukva; arczzal a' pamlagra rogyott és úgy tett, mint a' ki sir.

Matild világosan kezdte látni mindent.

Oda rohant az emberhez, megragadta annak karját, 's a' kétségbeesés bátorságával kérde tőle: Hova tetted Lentey pénzét?

— Nincs, nem tudom, felelé ez buta elmeredéssel.

— Örült vagy-e? Hova tetted a' hitedre bizottakat?

— Elvesztettem, kiraboltak, nem tudom, hebegé.

— Nem igaz, felelj! felelj, iszonyu ember te! sikolta a' nő 's vad rohammal tépte a' férfit, mint egy furia.

— Elvesztettem, elkártyáztam, nyögé emez 's a' nőtől féltében nagy verejtékcseppek gyöngyöztek alá két arczán.

— Mind-e?

— Mind, mind, az utolsó fillérig, az utolsó batkáig.

A' nő szívében akadozni kezdte a' vér. Pedig még itt nem volt vége a' kísértetnek. Szívén halálos nyilalások vonaglottak keresztül — nem sírt. A' csapás sokkal fájóbb volt, mint hogy sírni kellett volna rajta.

— Férfi, kezdé újra, természetéből kikelő hangon — te hazudsz, nem vesztetted el a' pénzt, megcsaltad barátodat, meg engemet, messzről terveztl már e' nyomoru ember hiszékeny éhletlenségére 's most is csak ennek gyámoltalan hajlamát akarod kirabolni. Azt hiszed, hogy majd őt le fogod hazudozni, lekönyörögni és kirabolni; de én mondom teneked, hogy vissza add neki a' mi az övé, vagy iszonyut cselekszem veled.

— Nincs, elvesztettem, susogá ez.

— Ha elvesztetted, le fogod dolgozni neki, éjt teszesz nappallá, koldulni, dolgozni fogsz és úgy fizetni meg neki, és én veled dolgozom, és ha lesznek gyermekeid, véres izzadsággal szolgálják le neki apjuk nyomoru vétkeinek zsoldját, de meg legyen mentve számukra az apai név becsülete.

— Már késő, felelé Imre.

— Mi késő?

— Eltagadtam.

— Nem értelek. Mit tagadhattál?

— Lentey törvény előtt követelte vissza bizományát, én azt feleltem, hogy soha sem láttam azt; — a' bíró azt ítélte rám, hogy esküdjem meg, és én — megesküdtem.

A' nő az irtózáttól elfuladva állt meg az ember előtt. Eszméi között a' legiszonyubb sem közelíté meg illy bűn lehetőségét.

Pedig még itt sem volt vége a' kísértetnek.

Hamis esküvés! nem ez volt ugyan az első, mi Imre száján kijött; esküdött ő nejének is szerelmet, hűséget, boldogítást, és akkor is hamisan esküdött; de az jövődő dolgokra történt, miket senki sem tudhat; de esküdni a' multak felől, felemelt három újjal híni fel az Isten jelenlétét, hogy hallja meg a' hazugnak átkát, mit az önfejjére imádkozik, és ne hagyja azt elhangzani, hanem teljesítse be annak fiain és unokáin! . . .

Fájdalmas jajdulással hullott térdeire a' szerencsétlen nő 's fölemelve a' kiinnal látogató Istenhez arcát, sikoltá, töredezetten fuldokolva:

— Mit vétettem ellened oh Isten! hogy illy iszonyuan büntetsz?

Férje oda ment hozzá 's ügyetlen kérleléssel akarta felkarolni. A' nő eltolta őt magától.

— Ne így éj hozzám, ne így. Nincs hátra egyéb tenni valód, mint hogy ölj meg engem elsőbb, azután magadat. Igen, igen. Miért ne tennéd? így talán megengesztelnéd az Istent, talán ezen ártatlan gyermekért, ki még nem született, talán ennek a' véreért meglennének bocsátva bűneid.

— Nem, nem, Matild, kérlek, ne légy olly ingerült, még nincs vége mindennek, még neked is le kell tenned a' tanubizonyoságot.

— Nekem is? 's mit gondolsz, nyomorult, tán én is hamisan fogok esküdni?

— Oh nem, neked nem kell esküdnöd. Jó reménybeni nők nem esküsznek, azokat nem szokás megesketni. Csak úgy mondanak, egyszerűen a' mit tudnak, vagy akarnak; de hát miért is ne mondhatnád, hiszen te nem is láttad azt, félre voltál fordulva, mikor átadta; nem hazudsz, ha azt mondod, hogy nem láttad; csak ennyit kell mondanod, és meg sem esküdnöd rá.

— Hallgass! kiálta közbe a' nő elképedve — hallgass, irtózatot ember, eredj halj meg, öld el magadat; vétkeztél annyit, mennyi egy életre elég; hagyj engemet is a' magam nyomorúságának,—az én életem kioltására sem kell már nagy erő.

— 'S ha én előlöm magamat és te ellenem bizonyítasz, tudod, mi történik akkor? holttestemet fogják kiszégezni a' bitófára 's gyermekem és minden rokonim becsstelenek és akasztófával bélyegzettek maradnak, te pedig megtanulsz majd koldulni 's viselni az emberek szidalmait, és nem lesz számodra boldogság a' földön.

— Megölöm magamat.

— Mit használsz vele? Egy áltanúság helyett kettős gyilkosságot követsz, — ha életben maradunk, még jóvá tehetjük hibáinkat, de a' holtak bevégezték számadásaikat 's nem javitnak azokon többet; most úgy is hiába állitnád, hogy a' pénzt átvettem, nem tudnám előadni többet, az emberen nem lenne segítve, míg időjárástával talán visszapótolom neki.

— Menj, távozz, — kérlek, kényszerítlek, hagyj magamra, hadd keressek könnyebb halált, mint a' te szavaidtól halni meg.

— Tehát ellenem bizonyítasz?

— Nem bizonyítok.

— Hát mellettem?

— Azt sem.

— Mit teendsz hát?

— Azt én tudom.

A' külső szobában közeledő léptek hangzottak: a' férj kitekintett. Egy törvényszéki szolgálta jött, a' nőt a' törvényszékbe hívó. Rögton kelle mennie,

— Fogsz jöni velem?

— Igen, de majd azon bíró elébe, kinek ítéletétől nincs fölebbhivatkozás.

— Jó. — Te minden áron haláloamat akarod. — Legyen hited szerint. Én meghalok, de te ne hidd, hogy meg tudj halni. Élni fogsz, és irtózatossal halálom emléke fog üldözni ébren és álmaidban, ez lesz az, mit gyermekednek örökségül hagyok 's egy bűnnel szennyezett név, mellynek átka alatt el fogsz hervadni és nyomorulni és százszor kívánni a' halált, és mégis félni tőle. — Egy szavadba kerülne és megmentenél. — Jó. — Tartogasd meg e' szót. Egykor halottakat idéznél fel, ha tudnád, mi szóra ébrednek fel azok. De látni fogod, mint gyilkolom meg magamat, nem fogod elrejtetni magadat e' látvány elől, így, karjaimba szoritlak, arcodat keblemre vonom, hallani fogod a' fegyver durranását, vérem szét fog ömleni tagjaidon, hajdon és ruhádon, 's utolsó tekintetem, utolsó jajsavam, utolsó kinrándulásom látni, hallani és érezni fogod, 's e' közben a' hölgyet erősen magához szoritá a' férfi, keblére kaposolta őt, ölébe dült és nem hagyta mozdulni, a' pisztolyt pedig felhuzott sárkánynyal szívének feszíté, 's egy elkárhozott kétségbeesésével tekintte fel annak arczára.

A' nő nem birta tovább, — veszte volt. — Irgalom! nyögé — férjem, várj, — vezess, mindent — mindenre esküszöm. Irgalmas Isten, ne hagyj el-kárhoznom. . . . !

Fél óra mulva a' törvényszék előtt állottak.

Ott állt a' bíró mellett a' vádoló, a' jó barát, bárgyu ügyefogyott tekintetével; kétségbeesett tehetlen arcza a' bejövő nőre volt szegezve, mint egy szivig nyomuló szemrehányás. Hanem a' nő kerülte e' tekintetet. Az ember beszélt koldussá lételeéről, apró neveletlen árváiról, és sirt, mint a' gyermek. A' nő halvány volt, mint a' viaszkép 's alig lehete hallani szavait.

Az ember odament hozzá, kezét csókolt neki, térdre esett előtte és sirva kérte, hogy szóljon igazat és ne hagyja kétségbeesni. A' nő mutatta, hogy szólni fog.

A' bíró kérdezé tőle, hogy igéri-e jövő szülése fájdalmaira, gyermekének leendő boldogságára vagy szerencsétlenségére 's a' közel halálra, hogy igazat fog mondani.

'S a' nő lassu tört hangon igéré szülése fájdalmaira, gyermekének jó vagy balsorsára, igéré a' rettenetes arczu halálra, hogy igazat fog mondani.

A' bíró kérdezé:

— Láttá-e a' nő, hogy a' vádló a' vádlottnak bizományban pénzt adott át?

A' nő felelé:

— S o h a s e m l á t t a m.

A' nyomoruan megcsalt ember iszonyuan felsikoltott e' szóra, 's e' perczen rá talált a' nő tekinteni 's e' tekintet volt az, mellyet soha el nem felejtett hosszú életében.

A' kétségbeesés lehete csak ilyen,

A' bíró felmenté a' vádlottat.

Matild pedig haza ment.

Félóra mulva meghozták férjét is. Három késdöféssel volt leszurva: a' megcsalt barát kétségbeesve rohanta meg a' csalót's a' bíró szemeláttára gyilkolta le azt, azután kirohant's a' második emelet folyosójáról levette magát, szörnyet halt.

Imrén nem lehetne segíteni többé. Egyik döfés a' tüdejébe hatott's halála bizonyos volt, odavittette magát Matildhoz's kérte, hogy hajtsa le hozzá fülét, nagy titkai vannak.

Ekkor vallá meg nejének, hogy az eltagadott pénzt nem vesztette el, hanem elrejté szobája szegletében a' padlat alá!...

Matild rögtön akart rohanni a' pénzzel a' megcsalthoz; a' férj azt felelé: Már késő, mert az is meghalt.

Este felé Imrét is kiterítették. (Folyt. köv.)

Jókay Mór.

A' KISÉRTET.

1839.

Egy rózsza áll a' kertben,
Félig felnyitva már,
Körülte lepke szállong,
Fölötte illat-ár;
Hajnal piroslik levelén:
Nincs bájolóbb a' föld ölén,

'S e' hölgy jön a' virághoz;
'Ah, bájoló virág,
Mért vesznél ismeretlen?
Hadd lásson a' világ;
A' lomb elrejtí kelyhedet,
Virulj te itt szívem felett.'

És im! a' hölgy's a' rózsza
Egymással mennek el,
Ez illatot lehelve,
Az vígan énekel;
'S miként az illat's dal vegyül,
Gyönyörrel telt a' táj körül.

De hő a' lányka keble,
Veszélyes nyugszanod,
Hol sziv dobog szeretve;
'S a' rózsza hervadott,
Búsán lehajtva szép fejét
Elillatozta életét.

'S most boszút áll halottan

Mosolygó gyilkosán,

Rémképen kóborolva

A' szép arczok haván;

Ott áll piros kisértete;

A' gyilkolásnak bünjele.

Bárá Ötvös József.

KARÁCSONKOR.

1846.

Én hozzám is benézett a' karácson,
Tán csak azért, hogy bús arczát is lásson
És rajta egy pár reszkető könyűt.

Menj el, karácson, menj innen sietve,
Hiszen családok ünnepnapja vagy te,
'S én magam, egyes-egyedül vagyok.

Meleg szobám e' gondolattól elhül;
Miként a' jégcsap függ a' házereszről,
Ugy függ szívemről ez a' gondolat.

Hejh be nem így volt, nem így néhanapján!
Ez ünnep sokszor beh vígan viradt rám
Apám, anyám és testvérem között.

Oh, a' ki együtt látta e' családot,
Nem mindennapi boldogságot látott:
Mi boldogok valánk, mert jók valánk.

Emberr szerettünk és Istent imádtunk;
Akármikor jött a' szegény, minálunk
Vigasztalást és kenyeret kapott.

Mi lett a' dij? rövid jólét multával
Hosszu nagy inség... tenger, mellyen által
Majd a' halálnak révéhez jutunk.

De a' szegénység énnekem nem fájna,
Ha jó családom régi, lombos fája
Ugy állna még, mint álla hajdanán.

Vész jött e' fára, melly azt szétszaggatta,
Egy ág keletre, a' másik nyugotra,
'S éjszakra a' törzs, az öreg szülők.

Lelkem szülőim, édes jó testvérem,
Ha én azt a' kort újlag megérem,
Hol mind a' négyünk egy asztalhoz ül!

Eredj, reménység, menj, maradj magadnak,
Oly kedves vagy, hogy hinni kell szavadnak,
Ámbár tudom, hogy mindég csak hazudsz.

Isten veled, te szép családi élet!
Ki van rám mondva a' kemény ítélet,
Hogy vágyam üzzön, és ne érjen el.

Nem nap vagyok én, föld és hold körében;
Mint vészt jelentő üstökös az égen,
Magányos pályán búsan bujdosom.

Petőfy Sándor.

HOLLÓSY CORNELIA.

Nemzeti szinpadunkon, mely annyi küzdés 's annyi aggodalom közt fogamzott meg, már szinte évtizednyi korszakában alig merült fel kedvesebb, jelentékenyebb tünemény, mint a' kellemteljes énekesné, kit e' sorokban a' közönséggel közelebbről megismertetni szerencsénk van.

Színházunkban dráma és opera, megnyitásától óta, karonfogva jártak, vagy tekintve a' közös célt, így kelle legalább járnok; de, fájdalom, mindnyájan emlékeziünk még azon időre, midőn ezek, mint két ellenséges elem, szinte csatapiaczczá változtaták azon helyet egymás ellen, mellyen egy célért együtt kelle harczolniok. Az egyik, az uralkodó, az elnyomó szerepeért küzdött, a' másik a' méltatlan szolgaság ellen, mellyben a' nemzet által óhajtott virágzásra jutnia nem lehet, volt kénytelen viaskodni, 's így a' legjobb erők az egésznek nagy kárával önző érdekekért, vagy ezek korlátozására pazaroltattak. 'S mégis milly viszás volt az eredmény: az üldözött, a' szugba szorított drama, elhagyatott állapotában talán sebesebben, biztosabban haladt, mint jelenleg, midőn egy igazságszerető 's értelmes férfi kormányzása alatt, aggály nélkül élvezi minden jogait, 's a' közönségnek is méltó részvétét bírja. Tekintsük ellenben az operát, melly a' színház minden eszközeinek gyakran kizárólagos birtokában áll, mellynek pártolása igazgatóság 's a' közönség egy része mindent elkövetett, mellynek dicsősége hét országra szóló kürtökkel hirteltetett, 's melly a' színház fentartójának vala kiáltva: és mégsem haladt, mégsem boldogult, nem is boldogulhata, mert nem a' művészetért, hanem kizárólagos uralkodásért, az egész intézet bitorlásáért küzdött. Nem boldogulhata, mert az opera maga is háttérbe volt szorítva, 's neve alatt, mint képviselője, csak egyetlen egyén magasztaltaték, 's mint bálvány állították a' közönség elibe, érényeivel és hibáival. Ezen természetlen állás tartós nem lehet: egy este évekre elhomályosítá a' csillagot, mellyet sokan a' magyar színház egyedüli fényvilágának hittek, 's az operának legszomorubb korszaka következék. Csak most mutatkozik az előbbi hibás rendszernek — ha ezen sajnos állapotot így nevezni szabad — egy egyén kizárólagos és tulságos pártolásának szerencsétlensége egész terjedelmében. Azon egyén kénytelen volt távozni, 's maradt egy — legalább a' magányszerepekre nézve, mert ének és zenekar mindig jelesek voltak — szinte haszonvehetlen csapat. Az igazgatóság, mint vízbe fuló ember, minden szalmaszál után kapdosott, mert operánk, mellytől a' jelesebb tehetségek, részint az elnyomástól félve, önként távol maradtak, részint minden uton módon eltávolítottak, csak a' legszerényebb igényeknek megfelelő egyénnel sem birt, 's ellenkezőleg, mint a' political életben a' zsarnokságra, szinte anarchia következék. Szinpadunk az operára nézve elavult, 's már mindenünnen kiszorított hajdani tehetségek, 's a' kiabálást éneknek tartó ujonczok kezébe került, ha az egyházi életből hasonlítást vennünk szabad: seminarium és deficiensek háza egyszersmind.

Végre az igazgatóság változott; a' bár nem szerencsés, de ügyesebb igazgató visszaszerze az előbbi primadonnát, de már mint tagját és nem urnéját az intézetnek; mi neki azonban mind e' mellett sem sikerült: egész 's kerek operát állítani elő, azt mostani jeles országos igazgatónk, az ügyért buzgó és lelkesült gróf Ráday Gedeon, tévé meg, 's azon tagok közt, kiket ő szerze meg, mint az egész operában, ugy a' méltányos közönség szeretetében első helyen áll: HOLLÓSY CORNELIA.

Hollósy Cornelia nemes és birtokos családból született Temes megyében Gertenyesen 1827. april. 13-dikán; születése édes anyjának életébe került, 's már kora gyermekiségében, mellyet testvéreivel atyja házában tölte, élénk hajlamot árula el a' zenészet iránt. Tizenegy éves korában egy temesvári nevelőháza adaték, hol bár a' tanulás minden ágaiban kitünő szorgalmat muta-

tott, mégis különös buzgósággal adá magát az ének- és zongorára. Itt első énektanítója Zimmermann volt, ki a' gyermekben a' művészet ezen ágára szokatlan tehetségeket látván, ezt családjának is nyilvánítá. A' tizenhárom éves gyermek már ekkor szilárd akarattal szent ezélul tüzé ki magának jövő művészetét. 'S valódi hivatását már ekkor fényesen kitünteté, midőn olly városban, hol jeles énekesnők dicsőségét nem láthatva, 's gyenge kora tapasztalatlansága miatt jövendő állása szép előnyeit számba sem vehetve, csak belső nemes ösztönétől 's geniussától vezettetve, rendíthetlen akarattal olly nehéz pályára szánta magát, melynek bokros akadályait csak kevés avatottaknak sikerül leküzdenie.

Atyja, a' pálya vészait 's bajait tartva szeme előtt, sokáig vonakodék kedves leánya hajlamának engedni, de a' gyermek szilárdsága, szép jövendőjét hihetőleg sejtő rokonaitól segítettve, végre legyőzé az apa aggodalmait, 's Cornelia szerető rokonai kezekre bízva utnak indult. Először is egy évig Bécsben mulatott, ott Salvitól tanulván az ének művészetét. Innen, gyors haladása mellett csak hamar mutatkozván nagyobb 's tökéletesebb kiképezés szüksége, Milánoba ment, az olasz ének székhelyébe, hol két évig Lamberti Ferenecz lön oktatója. Milly sikerdús volt tanulása, azon egy körülmény is bizonyítja, hogy két évi tanulása után, csupán énekmesterek és művészek előtt Norma 's más operákkal tevén kísérletet, az olly szigorú milanói bíróság által is eléggé kiképezettnek találtatott, nyilván és nagy szerepekben felléphetni.

Szép tehetségeinek kitüntetésére nem késett az alkalom, mert legott hivatást vön Corfuba, a' classicus és regényes hírű joniai szigetek főhelyébe, hol Ernani című operában történt első nyilvános föllépése, 's minő tetszésben részesült, 's mennyire terjedt már akkor híre, legyen tanuja az, hogy két havi itt mulatása után Turinba, Olaszhon egyik első, és Sardinia fővárosába hivatott, onnan pedig a' mult évben a' bukaresti olasz társasághoz szerződött. Mennyire tetszett mind ezen helyeken, tanuk a' 'La Fama', 'Pirata' és 'La Moda' olasz hírlapokban róla méltán elmondott dicséreték.

Bukarestből öt évi távollét után 1846. évben hazájába és rokonihoz tért, kik az olly fiatal 's már is koszoruzott művésznét még színpadon nem látták. Temesváron, hol tehetsége bimbózni kezdett, zajos tetszéssel néhányszor jótékony czélokra lépe fel, 's onnan Pestre jött.

Élénken 's örömmel emlékeziünk még első fellépésére mult évi jul. 23-kán. — Alboni, Europa első alt énekesnöje, működék színpadunkon, de csak egyes áriákban, mert betegségek 's egyebek miatt, mint tudjuk, egész operát adni nem lehet, bár mint ohajtá is ezt a' közönség. Utolsó fellépésekor végre, 's Hollós Corneliával 'Linda' adaték egészen. A' ház tömve volt nézőkkel, 's a' közönség, melly Albonit csudálni jött be, a' nálunk eddig híreből is alig ismert Corneliát csak ollyannak vélte, mint színházunk egyéb számos új szereplőit; — de önkényes helyzetének daczára, mert elismert művészi nap mellett, a' közönség véleménye szerint, mint igen is alárendelt szerény csillagnak kelle énekelnie, mégis a' nehéz czimszerepben annyira kivívá a' meglepett hallgatók tetszését, hogy ezek, kik Albonit csudálni jöttek, ezt majdnem mellőzve, az ifjú művészi tüneménynek hódolának olly meleg, olly szívből fakadó zajos és általános tetszésjelekkel, minőknek színházunkban még alig valánk tanui.

Azóta folyvást növekedő irányban birja Cornelia közönségünk részvétét, 's ez örömmel fogadá tizhónapos szerződését, melyet a' művésznő e' napokban még sokkal hosszabb időre kiterjesztett.

Hollós Corneliát, mint művésznőt, a' magyar közönség, mind a' fővárosi, mind a' vidéki, részint színházból, részint hírlapokból sokkal jobban ismeri, mintsem hogy őt bővebb jellemzéssel előtte bemutatni szükséges volna. Cornelia azon, kivált a' művészetből is nyereszkedést űző 's hatásvadászó korunkban nem gyakori, drámai énekesnők sorába tartozik, kik külső ragyogásnak a' bensőséget, a' művészet valódi lelkét fel nem áldozzák. Ő az éneknek azon fókán áll, hol ez

valódi poezissá lesz, 's nemcsak pillanatnyi hatást szül, hanem tartós és nemessebb érzéseket gerjeszt; édes hangjai még sokáig csengenek szívéinkben, bár füleink azokat már nem hallják, 's ha talán vad, szenvedélyes szerepek előadására nem is alkotá őt az iránta bőkezű természet, de kedélyes, szende, 's mind azon szerepekben, hol szelid, nemes érzés uralkodik inkább, mint vadindulat, ifjúságát tekintve, csodálatra méltó tökélyvel működik. Látni őt mint Aminát, Juliát, vagy Luciát, vagy Bátorý Máriát is, melly szerepet soha sem látván, maga teremte magának: olly élvezet, minőt a' ritkábbak közé kell sorolnunk. Játéka mindig nemes, szabatos; mozdulatai kellemesek, 's pillanatig sem marad foglalatosság nélkül a' színpadon, melly utóbbi olly színpadi törvény, melly ellen gyakran régi színésznők is vétkeznek. Egyéniségének vidám, kristálytisztasága minden általa előadott szerepet olly derült világosságban tüntet a' néző elibe, hogy annak érzelmét nemesebb szívű embernek vele nem érezni, vigadni 's búsulni szinte lehetetlen. Corneliának már jelenje is szép ugyan, de előtte még szebb jövő áll, mellyet szelid, minden primadonnai uralkodásvágytól 's túlfeszített igényektől ment jelleme reá nézve mindenütt kellemessé teend ugyan, de adja a' jó szerencse, hogy ezen jövőt nálunk élvezhesse, 's élvezhessük mi, kik szeretjük őt, nemcsak mint művésznőt, de mint hazánk jeles leányát is!

S Z Ú N Y O G O K.

A' KÉT MAGYARHAZA LEGNAGYOBB SZÚNYOGÁNAK AJÁNLVA.

Ajánlás. — Czim nélkül szólítom meg önt, hazám legnagyobb szúnyoga, mert azon fölvilágosult században élünk, mellyben minden ember egyenlő, 's azon boldog időhöz közelítünk hatalmas lépésekkel, mellyben az emberek egyenlő fokon állandnak a' szúnyogokkal, mellyekhez testileg — főleg nagyobb városokban — már most is igen közel állanak, lelkileg pedig szintolly hamar eljutandnak, mert apadó testben a' lélek is gyóásnak indul.

Még eddig nem ajánlám munkáimat senkinek, részint mivel gondolám: ajánlják magokat, ha birják, vagy merüljenek el, ha egyébre nem méltók; részint mert attól tarték, hogy a' nagyságos, méltóságos, vagy épen nagyméltóságú irodalmi pártfogó, vagy pártfogónó kegyessége által el hagyja magát ragadtatni, 's engem szegény bűnöst rendkívüli tiszteletben és illetőleg jutalomban akarván részesíteni — e bédre hivand meg, tulajdon nemes asztalához, mit aztán rögtön a' hely színén nem tudom, hány elmés ötlettel kellett volna viszonzanom, hogy kacagás által mozdítassék elő a' magas gyomrok emésztése, mellyet az alacsonyabb rangnak jelenléte olly könnyen megronthata. Végre, mindig csak a' haza legkitünőbb fiának, vagy leányának szerettem volna munkáimat ajánlani, hogy fényökből saját csekély elmeszülötteimre is ragadjon valamicske, mellyek pongyolasága illy szépítő visszasugározást nem kis mértékben csakugyan kívánatossá is tett; ámde itt mindig szörnyen megakadtam, mert boldog hazánkknak olly tömérdek kitünő fia és leánya van, hogy a' választás az enyimnél fényesebb elmét is ugyancsak megzavarhatná. Ön mosolyog, mintha kételkedék állításom valóságán? Oh, méltóztassék csak megkérdezni édes hazánkban bár kit, ki hiszi magáról, hogy nemcsak irni, olvasni, hanem még beszélni is tud: 's meg fog ön győződni, hogy azok mind valódi nagy hazafiak és nagy honleányok. Ezen utóbbiak — ezt önnek tájékozásul megemlítenem mulhatlanul szükségessé — azért nem nevezetnek hazaleányoknak, hanem mindig csak honleányoknak, mivel többnyire mind honn és örökre leányok maradnak, mint-

hogy az ildomos és eszélyes férfiak kissé irtóznak az illy tudákos nőtől, kik annyira belesodortatják magokat a' közügyekbe, hogy X... megye sérelmeit szép ujjaikon tudják ugyan elszámolni, de otthon cselédek által tetszés szerint csalatnak meg; kik jól tudják, hány kisedovó intézet van Magyarországon, de világért sem tudnák megmondani: hol csatangol egész nap tulajdon gyermekökkel a' gondatlan dajka; kik szaváról ismerik három vagy négy megye minden szónokát, de saját férjükre csak akkor gondolnak, midőn árjegyzékeket kapnak.

Bocsánat, hazám legnagyobb szűnyoga, ezen rövid kitérésért, ünnepélyesen ígérem, hogy ez — nem lesz az utolsó. És most engedje ön elmondanom az okokat, mellyek engem azon szerencsés gondolatra birtak, hogy ezen igénytelen lapokat önnek ajánljam.

Először is azért, mert szomoruan tapasztalám, mikép nálunk magyaroknál igen sokat tesz még az ajánlás, mert hiszen a' gyermeket mindenre rá lehet venni szép szóval, 's a' legjobb kalácstól is vissza lehet riasztani, mihelyt azt előtte ócsárolják, magától értetvén, hogy okokat e' két szélsőség bebizonyítására a' gyermek soha nem kér, 's azért nem is kap.

Másodszor azért folyamodám ézuttal ajánláshoz, mert az általános divattól elmaradni magam sem akartam, melly szerint mai világunkban pártfogás nélkül még az „Ezer egy éjszaka“ azon óriásai sem léphetnék át a' hangyazsombot, kik felhőkkel mosdottak, és napsugárral törülköztek; míg pártfogás mellett a' sánta csiga is elnyeri a' díjt a' vihar szárnyai elől.

És ha már csakugyan szükség vala illy pártfogásért folyamodnom, ugyan tehettem volna-e azt méltóbb és egyszersmind hathatós helyen, mint épen önénél, legnagyobb szűnyoga a' két magyar hazának? Mert ugyan ki az, ki önnek érdemekben mérközhetnék? Mondják, és azt magam is hiszem, hogy van hazánkban egy nagy férfi, kinek érdemei megbecsülhetlenek, mert a' századok óta alvó magyart ő ébreszté föl olly hatályosan, hogy azóta százan sem bírják többé elaltatni; ámde, ha szoros vizsgálatba bocsátkozunk, meg fogunk győződni, mikép azon nemes férfi korán sem ébreszté föl az ország minden lakosát, míg ellenben ön társaival minden ember szeméről elriasztá már az álmát. Tisztelet, becsület, de igazság is! gondolám példás elszántsággal, és önhez folyamodtam, mert hiszen öntől még a' miatt sem kelle rettegmem: hogy ebédre hívand meg, sőt inkább azt remélhetém, mikép homlokomon ön fog majd egy kis barátságos lakomát tartani, mit annál örömebb türetek el, mivel az író megszokta már a' világ minden részében, hogy agyából a' könyvtárak meghiznak és házakat építenek, míg ő a' koporsó árát is alig bírja összeszerezni, melly nyugalmat adjon sovány testének.

Ne higye ön azonban, hogy épen semmi jutalmat nem várok öntől, tisztelt szűnyognagya hazámnak; mert hiszen én is embernek születtem, következésképen szintolly haszonleső vagyok, mint bár ki más. Teljes bizalommal kérem önt tehát, méltóztassék a' két magyar haza valamennyi szűnyogának meghagyni, hogy mindazokat irgalom nélkül megszurni kegyeskedjenek, kik e' lapokat nem olvassák, vagy azokat olvasva — elaluszak.

Végre, e' lapok czimét illetőleg, szabad legyen megjegyzennem, hogy eleinte darázsoknak kívántam azokat elnevezni; meggondolám azonban utóbb, hogy a' darázs többnyire a' sebben hagyja fulánkját, 's azután többé nem szurhat, mikép azt eléggé tapasztalhatni; míg a' jó kedvű szűnyogok mindig folytathatják a' szurkálást, kellemes énekszó mellett.

És most befejezésül csak azt ohajtom, hogy ezen szűnyogok sok embert gátoljanak az alvásban, még többet boszantsanak 's legtöbbet kacagtassanak meg imezek boszankodásának látása által; részemről pedig iparkodni fogok, hogy ezen szűnyogok éneke ne legyen rekedt, — mit könnyen elérhetni vélek,

mert ők nem pénzért énekelnek; továbbá, rajta leszek, hogy énekők ne legyen egyhangu, hanem a' városi sovány szűnyogot alföldi kövér szűnyog váltsa föl, 's mindnyájan majd szeliden, majd élesen énekeljenek, igen vastag hangokat pedig ne hallassanak.

Ezeket kelle önnek elmondanom, hazám legnagyobb szűnyoga, és most éljünk mindketten csöndesen, mások csöndét lehetőségig háborgatva, hogy tisztuljanak, mint lég és víz a' vihar után. Ön hű tisztelője — a' szerző.

E L Ő S Z Ó.

Mit előszó gyanánt írnom kellene, az már mind a' főnebbi ajánlásban foglaltatik, kivéve azt, mi ezennel következik. Sok szűnyogom van már fogva és papírra tapasztva, és azt már csak meglehetősen tudom, hogy ezek mit fognak tapasztalni és énekelni; mivel azonban igen sok még a' szűnyog hazánk minden részében, főkép mióta az első gőzhajó a' szűz Tisza légtávolabb posványából is fölzavará őket, nagyon természetes, hogy még sok szűnyogot fogandok, 's aztán nem az én hibám lesz, ha ezek nemcsak emberekről, hanem állatokról is énekelni fognak, miután elhagyatott vidékeiken embert és tornyot talán nem is láthattak soha. Egyébiránt pedig valljuk meg őszintén, nem közelitnek-e napjainkban az állatok és emberek egymáshoz annyira, hogy sokszor nemcsak valamely tapasztalatlan falusi szűnyog, hanem városi ember is alig tudja őket egymástól megkülönböztetni, melly megkülönböztetést nem is igen tartják az emberek rendkívül lényegesnek, mert hiszen ki nem tudja, hogy még a' legműveltebbek közt is sokan találkoztak, kik magokat egyenesen arszlánoknak nevezgeték, 's szinte kevélykedtek abban, hogy állatokká lettek, ámbár füleikről mindjárt meg lehetne ismerni, hogy bizony nem arszlánok.

De tekintsünk csak kissé körül, hogy a' főnebbi állítást ezen sajátzerű közelítésről egészen igazolva láthassuk. Némelly kutyák 's lovak annyira ki vannak mindenféle mesterségre, sőt művészi fogásra tanítva, hogy sok embert valóban megszégyenitnek, míg viszont nem ritkán találkozunk emberekkel, kik tiz 's több évig ronták a' tanulótermek levegőjét — 's mégsem méltók bocskorsziját megoldani sok lónak, ha ezen utóbbiaknak sokkal jobb dolguk nem volna, hogysém bocskorban járni kényszerülnének. Sok madár beszélni is megtanul, és pedig mindig azon emberek nyelvét tanulja meg, kik közt lakik, míg sok ember nem tud beszélni, midőn szólania kellene, sokan pedig idegen nyelvvél rontják a' levegőt. Igen, mondja erre talán valamely lágy szívű emberbarát, de a' madár nem tudja ám, mit beszél! Igaz, de boldog Isten, hány emberrel is találkozunk mindennap, kik szinte nem tudják, mit beszélnek! De lássuk tovább a' roppant hasonlatot állatok és emberek közt. Valamennyi kutya közt az agár legkevesebbet ugat, és — ő fogja el a' nyulat, 's az emberek közt is az jut leggyorsabban célhoz, ki legtöbbet tud hallgatni; a' róka ravasznak mondatik, pedig váltogyakorlatot vagy üzletet nem folytat; a' farkas megfojtja az ártatlan bárányt, hát az emberek körmei közt hány ártatlan vérzik el; a' szamar legtöbb terhet visel 's csak kóróval él, 's az emberek közt is azoknak van legnyomorubb sorsuk, kik legtöbbet dolgoznak; a' patkány farkát a' hordóba mártja, azután végig nyalja és így jól lakik borral, az emberek pedig e' helyett czimeiket használják, miknek segítsége által sok élvezethez és jogbitorláshoz jutnak; a' majom szeretetből agyon nyomja kölykét, hát ember mennyi okozza szellemi halálát gyermekének, oktalan 's bálványozó szeretet által! A' csalogány csak tavaszkor énekel, a' színházi énekesnők csak akkor, midőn kedvök tartja; a' szarvas nem látja szarvait, habár ölnyi nagyságuk is, valamint az emberek sem, kik ezen diszjelt viselik.

De elég, ezekből is bőven átlátni méltóztatik a' nyájas olvasó, mikép az

állatokat 's embereket egymástól elválasztó vonal annyira össze van olvadva, hogy bizony nem lesz csoda, ha a' tapasztalatlan szűnyogok néha összevegyítendik őket. (Folytatjuk.)

N a g y Ignác.

TÜKÖRDARABOK ERDÉLYBŐL.

I. NYELV ÉS NEMZETISÉG.

Erdélyben a' társalgási nyelv már a' felsőbb körökben is magyar. 'S van-e nyelv, mellyben az erő a' lágyssággal annyira egyesüljön; mellynek kiejtése oly zengzetes, kerekded 's kellemes legyen, mint a' magyar nyelv, a' hogy ezt Erdélyben, Kolozsvárt és M. Vásárhelyt beszélik?

A' magyarországi népkiejtésben bizonyos riadozó nyersség, bizonyos patogó, fel-felkapott hangdarabolttság van, melly, nem tudom miféle sértő szöglettességgel hull a' lélekre, 's mellyel a' harmoniához szokott fül későre barátkozik meg. Azonban ez — a' beszéd levén az embernek személyes leírása — nem egyéb, mint a' nép eredeti szellemereje, 's innen szülemlett önértetnek még természetes 's épen ezért túlbizakodottságban nyilvánult kifejezése, mi a' fejlődő művelődéssel aránylag el fog enyészni.

Ezen főlebb jellemzett népkiejtést tudományosan képzett egyének sem tudják egészen levetkezni. Költőt hallottam beszélni, kinek művei a' szív leggyöngédebb hurjait kapják meg, 's legbensőbb kedélynyugodtságra mutatnak: 's beszéde nem tudott öszhangzást teremtő szellemének jeltüköre lenni. — Nem így Erdélyben. Nálunk a' beszéd nyugodt és öszhangzatos. Szeretném, ki a' magyar nyelvtől idegen, ki ezt már ósalkatában durvának 's kiművelhetlennek nevezi, egy művelt lelkű erdélyi hölgy elébe vinni, hogy ennek angyalajkairól hallván a' nyelvet, győződnek meg: mikép a' föld kerekségén nincs nemesebb és szebb nyelv a' magyarnál.

'S mégis, bámulatos, mennyire engedé e' hon, legdrágább kincsét, nemzeti nyelvét, nem paragon heverni, de sok helyiit merőben kihalni. — Pedig a' lélek villámaival játszó költő Kisfaludy Sándor szerint: „a' melly nemzetnek nyelve nincs, annak nincs hazája, csak szállása; nincs hazafisága, mert nincs hazája; és csak a' szerencsés időknek tulajdoníthatja, hogy az ilyen nem nemzetet, hanem csoportot más nagy nemzet el nem nyeli. Nem a' föld, nem a' folyók tartják össze a' nemzetet, hanem a' nyelv. Az a' nyelv egy nemzetnek, a' mi a' napfény az eleven világnak. A' nyelv köti az embereket egy oly nemzeti testté, mellynek a' politika vészei nem árthatnak; szóval: a' nyelv lelke a' nemzetnek.“

Egész falvak léteznek Erdély több megyéiben, hol magyar lelkészek hivataloskodnak, 's a' nép egészen eloláhosodott, — nyelvét merőben elfelejtette. A' parányi területű székelyföldet kivéve, Erdély többi vidéke szászok- 's leginkább oláhoktól van előntve. A' vármegyékben Magyarországot nagyobbán a' nemesség képviseli. Ép magyar helység kevés van, ugy annyira, hogy, ha Erdély népességét hárommillióra tesszük, a' magyar elem alig fog egymillióra menni: 's így, két résznél több merőben idegen. V. F. közelebből a' nemzetiségre vonatkozólag igen jellemzőleg mondá: „mennyire különös volt eleitől fogva a' magyar nemesség gondolkozásmódja. Minden közteher-viseléstől irtózott. Az adót, fuvart, utcsinálást 'sat. 'sat. egyedül a' föld népére rakta. Ő csak katonáskodni szeretett. És mi lett ennek következése? Az, hogy Várnánál, Mohácsnál, a' Rigó-, Kenyér- és Keresztes-mezőn 's több helyeken a' magyar nemesség színe és virága elhullott. Innen mi volt természeté-

sebb, mint a' magyar elem megcsökkenése? Már most az a' nép, melyet magunktól elzártunk, mellynek nyakára jogok helyett csak terheket és inséget halmoztunk, fejünkre nőtt, és ha még most is megvonjuk, mit meg nem adni már századokkal elébb önmagunk elleni bűn volt; ha nem igyekeztünk őt mindennemű intézkedések által magunkhoz olvasztani: akkoron, mit most esdekel tőlünk, követelni fogja!*

Nem vagyok ugyan politikus, hogy az események bonyodalmaiból a' jövődöt megoldani tudjam; de nyelvünk természetéből okoskodva, annyit bizton merrek állítani: hogy a' magyar nyelvet szolganép megtanulni soha sem fogja. Azon hangok, mellyekből a' magyar nyelv alakul, a' szabadság légében született 's nőtt lélek ép hurjairól pattogtak le. Olvassa meg valaki Vörösmarty Eposzait — mert nem ismerik más íróit, kinél a' nyelv ennyire mozogna eredeti hatalmában — 's szóljon: lehet-e szolgái járomban tengő népek ilyen nyelve?

'S megfordítva: hogy a' magyar nyelv kihalt, nem kell egyéb, csak hogy a' nemzet függetlenségét veszítse el. A' nyelv, mellyben erő, méltóság 's önhangzás van, nem fogja többé fölhangzani az erővesztett nép tévedező zavarából. Ugy jár-nánk, mint Róma járt nyelvével: a' szabadság kihalásával kihalt a' nyelv is, azon nyelv, melly szintugy, mint a' magyar, erős és szabad nemzet szellemének nyilatkozata vala.

Ha ennél fogva nyelvünket és nemzetiségünket a' köztünk lakó idegen elemre átruházni akarjuk, adjunk ennek előbb szabadságot, adjunk velünk egyforma polgári jogokat, különben akarunk természetelleni és képtelen.

'S miután ez megvan, nem kell engednünk, hogy a' tűzverű székely nép, kis területű birtokán meg nem férve, csapatonként keletre vándoroljon; hanem számára a' hazában letelepülhetési helyekről kell gondoskodnunk. Nimesi lelkész Róth collega ur is jobban teszi vala, ha kivénült szász nemzetének vérének inkább fiatal népfaj bevegyítése által kívánta volna fölfrísteni, mint hogy a' még kivénültebb svábokat hozza be a' hazába. Boldog Isten, minő ivadék fog tenyészni a' szász és sváb vegyületből! Szegény Erdély, agg havasaid kopasz csucsainak el kell magokat szégyenelnőik!

A' székely nemzetnek felét bátran föl lehetne osztani a' hon különböző vidékein, úgyhogy ezt az annyira benépesült székelyföld meg sem érezze. Ez meglevén, minden helységben czélszerűen rendezett népiskolák lennének alapítandók. És nem kellene több, legfőlebb két embernyom alatt egész Erdély magyarrá válnék, 's az unokák csak a' történet lapjairól tudnák, hogy volt még e' honban a' magyaron kívül más nemzet: midőn így hasonlók leszünk az ős erdőhöz, mellynek óriás tölgyei az idővészek alatt lassanként kidűlnek, 's helyüket a' lábaik alatt megindult csendej *) foglalja el törpe bokraival, 's az utas nem látván többé a' felhőkbe könyöklő fák koronáit, fölsohajt, 's mondhatatlan komolysággal tovább megy.

Eljött az idő, hogy a' magyar magához visszatérjen, 's a' természet leg hatalmasabb ösztönéről, az önfentartásról gondoskodjék. Figyelnünk kell az idő intéseire. Meg kell ragadnunk a' körülményeket 's magunkat szilárdan tartanunk. Van még jövődö előttünk, van még életünk; még lehet élnünk, még élnünk kell! — Az oláh örömet ragaszkodik hozzánk, ha birtokot 's törvényelötti egyenlőséget adunk. A' szász, igaz, kissé nyakas és hálátlan, de majd ő is körütekint, 's nem látván más módot, megadja magát. Hölgyeik különben is nagy rokonszenvvel viseltetnek irántunk; erről harminczhétben a' székbeni hongyulás alatt, ők magok is meggyőződhetek. Nem válik bizonyosan kisebbségekbe, olly nemzettel rokonulniok, mint a' magyar. Mert, hogy Erdélyből Szászország legyen, mint ezt közelebbi törekvések 's tényeikkel kíván-

*) Csendej, székelyszó, jelent: sűrű bokros erdőt.

ni 's akarni látszanak, ez bizonyosan messze vitt reménye, édes testvér a' lázbeteg ábrándozásával; a' hidegen számító szász jellemből legalább meg nem magyarázható. Szent Péternek kellene e' végre visszajönnie, hogy egy rugással új szász nemzetet teremtsen, felkiáltván a' népbeszéd szerint: „Stand auf Michel!“

Hazámfiái, Erdély levegőjét szívjuk, ne kapkodjunk örült remények után; hanem győződjünk meg, hogy egy hazában csak egy alkotmányos nemzet lehet. Legyünk mindnyájan m a g y a r o k: mert, higgyétek el, ezen szóban van a' megváltás ereje; különben eloszlunk, mint a' szakadozott felhő, melyet a' szélvész tova fű, 's kebelében több villám nem rejlik.

M e d g y e s Lajos.

NEMZETI SZINHÁZ.

Hajdanában a' háboruk világában, midőn még lőpor és lögyapot nem voltak feltalálva, 's rövid kardok és hosszú bátorság valának divatban, a' quiritesek abban lelték fő-főgyönyörüket, hogy kiállítának két vagy három és több marok legényt a' piac közepére, mit akkoriban circusnak neveztek,—azokat bekenték kátránnyal, adának kezükbe ölömkeztűt, vagy vasvillát 's tapsolának neki, ha egyik vagy másik keresztül dárdázva kiadja lelkét; az ilyeneket azután nevezték gladiátoroknak... Vagy pedig összefogtak egy pár oroszlánt 's ugyanannyi tigris, azokat egymásnak uszíták, kik is solenniter megmarakodának.

Már a' mostani kor igényei szelidülvén, e' szép multságok színe nagyon megváltozott. Mai nap a' tisztelt quiritesek, kiket már most „nyájas közönségnek“ szoktunk titulálni, más alakban ismerik a' tigris és oroszlánt, 's azoknak marakodásait; nagy örömet leli ugyan mindekkorig abban a' nyájas közönség, midőn vitéz férfiak kiállnak a' síkra 's csipőre tett kezekkel képeket vágnak egymás szeme közé 's hadnak hadával rontanak egymásra, és egymást csunyául összesarkantytus-csizmázzák. Csakhogy e' vitézlő férfiak nem hivatnak e' mai ludtollas világban gladiátoroknak, hanem civilisáltabb néven kritikuskoknak, irodalmi tábor szemeknek, szemleíróknak, színbírálóknak és a' többi. Hadi fűtyköseik nem dárda és Péterkés többé, hanem finom epigrammi gombostű, humoros vízipuska és polemicus karikás ostor. Az egy kátránnyali bekenetés az, mi a' régi gladiátorokról rájuk is elszármazott.

'S az illy irodalmi kakasviadal nevezetett azután criticának.

Mások ormótlan pápaszemet nyomván orrukra, elkezdék keresni a' kákán a' csomót, beszéltek sajttalan dolgokat aesthesisről és müphilosophiáról, léptek nagyokat a' cothurnusban, elmondának mindent, a' miről senki sem kételkedett, 's mikor a' nyájas olvasótól agyonásítatának: büszke önérzettel kiáltának ekként: ime hazám, ne mondd: hogy hiában éltem, ketté hasítottam két szál szőrt, lete szem oltárodra.

'S az illy aestheticai papirosnyirbálás nevezetett azután critica.

Szerintem a' critica nem ilyen szűrben jár.

Én a' polemiát, a' gáncsvetést szerencsétlen véralkat crisisének tartom, de nem critica, — vagy ha ez a' critica, úgy nem tudom, hogy a' critica és a' cserebogarak mi célra keltek ki a' világra?

Tán a' közönséget mulattatni? van szerencsém a' közönséghez tartozni, de nem vettem észre magamon e' hatást. Sőt szegény profanus embernek azt az egyetlen élvezetét is, mit a' szépművészet nyujtana neki, tönkre silányítja, midőn az arról lefaragott tyukszemforgácsokat elébe tálalja. Épen mintha az ember egy szép Irist tartana kezében, melynek színeit bámulja 's jőne egy szek-

értő botanicus, ellásitná a virágot, 's felboncsolván, tudtára adná: hogy ez a virág háromhimes.

Vagy tán az illetők épülésére szolgál? Legjobb esetben is — ha tudni-illik elolvastatnak az illyszerű criticák — azt mondja rá az ember: el lehetett volna ezt négyyszem közt is mondani, minek minden gyarláságot a' sikra kiterelni? — Mások rettentő példájára? aztán az még a' mulatság, ha egyik bíráló azt akarja, hogy rajta ülj az öszvéren, másik azt, hogy a' hátadon vidd; egyiknek fehér az, a' mi a' másiknak fekete, — egyik azért szid, a' miért a' másik megdicsér és megfordítva, — hogy criticáknak párt és pártnézetek általi teljesen decreditált állapotját, mint mellynek nem a' critica, hanem az emberek okai, végkép elhallgassam.

Aztán hol venné magát nálunk az igazi critica? Erre nézve tán elsőbb irodalmunknak, művészetünknek kellene kifejlve lenni? 'S ki venné magának még ilyenkor is azt a' fáradságot, hogy az aestheticát kizárólagos studiumává tegye? hogy a' minden nemzet költői jellemében rejlő önálló saját-ságot, melly nálunk még kifejlve sehogy sincs, illő figyelemmel tudja kísérni, ne-hogy dolgokat mondjon el, mik igazak, de nem ujak, vagy ujak ugyan, de nem igazak és ránk nem alkalmazhatók.

Szóval: irodalmunkból és művészetünkéből criticáknak épülni nehéz ugyan, de még irodalmunknak a' criticából épülni sem könnyű feladat ám . . .

Szerintem a' critica hivatása nem az, hogy a' konkolyt válogassa a' tisztas-buza közül, hanem az: hogy a' hol gyöngyöt talál, azt hozza napfényre; mert a' mi rút, arra nem szükség ujjal mutatni, meglátja azt a' nélkül is minden jó-lélek.

Illy nézetekkel a' criticáról fogtam a' nemzeti színház szemlévivéséhez, melly intézetnek előttem nemcsak művészeti, de főleg nemzeti érdeke is levén, lelkiismeretem ügyei közé tartozónak tartom, ez intézetnek erkölcsi hitelét tehet-ségem szerint szilárdítani; nem mondom ezzel, hogy mindent, mi ebben és e' kö-rül történend, jót rosztat nyakrafőre fogok dicsérni, magasztalni; hanem ha olly-kor ez intézetet balitéletes félreértések vádja találná terhelni: erre nézve ingerü-letlen, higgadt fölvilágosítást adni; ha pedig saját nézeteimmel összeütköző intéz-kedéseket vagy hiányokat vennék észre, ez iránt, az anonymitás köpenyét le-vetve, személyesen szólítani fel az illetőket, tartandom hivatásomnak; a' tisztelt közönség ítéletét és a' nyilvánosság birói pálcáját csak a' l e g u t o l s ó eset-re tartván fen magamnak. — Aprócska scandalumokat, minők, ha a' lámpák el-homályulnak, ha egyik másik szereplő sáros eszímában lép föl, ha a' fehér maes-ka felvonás alatt keresztül fut a' színen, 's egyéb eféléket, miknek közlésében sem érdek, sem haszon, az olvasó közönség iránti tiszteletből el fogok hallgatni, mig ellenkezőleg ha bármi szépet, nagyszerűt, érdekeset és meglepőt fedezek föl, annak kellő méltánylattal megemlítését el nem mulasztandom. 'S a' mint fogom egyrészről kerülni a' pártezivadakodásokba elegyedést: ugy fogom kerülni más részről a' langymelegség kétszínűségeit, 's bár ha mit mondok, szép szóval mondom is, de határozottan és egyenesen.

Ezennel tehát térjünk az előadásokra.

Dec. 22d. Először 'Pasquill' vigjáték 3 felv. Irta Szigligeti. Lesz idő, mikor Szigligetiről és színműveiről teljes figyelemmel és hosszasabban fogok értekezni; jelenleg, mint már egyszer megemlített tárgyról, röviden fogok e' színműről szólni. Sok volt ben a' pasquilli elem, és sok helyütt találó, éles, minők a' házaselet körüli jelenetek és egyes jellemrajzok; hanem az, mi minden figyel-met levarázsolt, mi egyszerre az elégyűtség kacajára és bámulatra birt ragadni mindent: volt Firkászi szerepe E g r e s s y Gábor által személyesítve. —

Egressy G. t. soha sem tudtuk mi annyira méltánylani, mennyire megérdemelte. Ki birt az általunk ismertek közül oly önálló character-szerepeket teremteni, mint ő? Tragikai és comikai szerepeket egyaránt. Hamlet, Garrick Bristolban, Coriolan, Gritti, Krumm Illés, miknek mindegyikében művészet és élet együtt volt öszpontosítva, 's miket egyenként elismert remekeikül lehet felmutatni a' személyesítő művészetnek, 's mellyek pedig egyenként oly egymástól különböző egyéniségű jellemek, hogy egy vonásról nem lehetne a' másikban működött Egressyre ismerni. És mégis, míg számtalanok, kiknek kellemes alakjokon és stereotyp fogásaikon kívül semmit sem adott a' művészet istennője, bálványaivá, ünnepekt celebratásáivá birtak emelkedni a' közvéleménynek: addig Egressy, egyike a' leggondolkodóbb művészeknek, kiből az irodalom is egyik csillagát veszté el, — ne szégyelljük kimondani, nem hogy kegyencze, de érdemei szerint megtapsoltja sem volt közönségünknek soha! vigasztalásul ígérjük-e az utókor elismerését? Szép elismerés! Ki emlékezik, hogy Megyeri élt valaha? pedig ő volt a' comicumban az, mi Egressy a' tragicumban és comicumban együtt, — és Egressyt kétszer felejtendő el az utókor. A' színész holta után, művészetéről semmi, de semmi emlék nem marad. — Jelen szerepe Egressynek az, miben a' személyesítő művészet ne továbbját éri el. Minden mozdulat, minden arczkifejezés oly talált, oly összeillő, oly jellemvisszaadó, hogy maga az élet saját képének árnyékaul tűnik fel mellette. Közönségünk kacagott, tapsolt, jól mulatta magát. Ő tudja, hogy miért? — Én részemről a' művészet nemekelését bámulám benne. — Vannak urak, kiknek semmi sincs kedvökre; vannak urak, kik igen szép kenyérnek tartják a' fogadatlant prókátoroskodás kenyérét 's az ilyenek monstrosus czélzásokat találnak e' szerepben publicus egyénekre, 's méltatlankodó philippicákkal ostromolják az illetőket és védik az illetetteket. Én részemről, ha ez utóbbiaknak volnék, az ilyen védelmet még csak meg sem köszönném.

Dec. 26. 'Farsangi iskola,' vigj. 3 flv. Irta Vahot Imre. Nem fölösleges a' közeledő farsang előtt ez ugyan már kitanult iskolán bennünket keresztül bocsátani. Vannak dolgok, miket nem lehet elégszer elmondani. Veronka szerepét Komlossy Ida játszá kellő kedves falusias ügyetlenséggel, 's bíráló épen nem érez magában hajlamot a' tisztelt hölgy furcsa fejdíszét megróni. Épen nem. Izlés dolga magánügy 's illyekbe nem akar elegyedni. Hanem Réti mind e' mai napig capitalis fiu. Genre szerepei, ha elemében van, festői alakok. Egy jelenete van felvonás végén 's a' közönség azt is végig ismételteté. Szentpétery és Szathmáryné szokott kedélyes humorral szerepeltek. Béla bácsi szerepét Farkas ur vitte. — Farkas ur vendég. — Mi pedig a' vendégszeretetet igen szép nemzeti erénynek tartjuk.

Dec. 27. A' 'Pasquill' ismételtetett. Egressy ur kilépteker sziszegés, sőt egy solo fütty is hallatszott. Isten tudja, mért? Hanem következett erre oly óriási taps és éljenvihar, melly két első perczig eltartott 's mellyhez hasonlót a' nemzeti színház még nem ért meg; midőn ez rögtön lecsendesült, illy értelmű felkiáltásokat lehet hallani: 'a' füttyülő gazember', 'sem mire való!' 'ki kell vetni!' 'stb. mind olly szép czimek, mikhez az érdeklött már hozzá lát-szik szokni. *) — Egressy még remekebbül játszott, mint első előadáskor. Nagy kedve telt a' közönségnek még Szentpétery és Szathmáryné játékaiban is; azonban Laborfalvy R. szerepe a' milly fárasztó, olly hálátlan is

*) A' 'Honderű' a' Firkásziban személyesített jellemképben Isten tudja, milly mysteriosus egyénnek alakját véli föltalálni, 's minthogy magát a' dologban érdekelve épen nem érzi, végtelenül örül a' támadott füttynek 's roppant expectoratiókat visz véghez e' jellemrajz ellen. Milly önzéstelenség! milly loyaltás! Magát érdekelve nem érzi, 's mégis mint haragszik! Ezt nevezem én aztán philantropiának!

volt. — Szige ty urat egész barátsággal kívánjuk rá figyelmeztetni: hogy ollykor igen sok a' keze és igen kevés a' lába. — Végül Szilágyi Lillát kell megemlitenünk, ki, fiatal korához mérve, elég ügyesen jár el rövid szerepecskéiben; 's miért eléggé nem lehet dicsérni; semmiféle affectatiókra nem mutat hajlamot, minélfogva vesszük magunknak azt a' bátorságot: hogy neki művészeti szempontból igen szép jövődöt merünk ígérni, mit, hisszük, hogy Isten segítségével, saját szorgalmával 's az illetők akarásával el is érend.

Dec. 28-án. „Linda,“ opera. Biráló megvallja egész alázatossággal azon gyarlóságát, hogy operákhoz nem igen ért. Nagy gyönyörét leli ugyan a' szép énekben, 's őt is megrázzák a' lélektánczoltató trillák és fioriturák, 's noha őtet is megolvasztják Sch-né lángerejű hangjai, és megszellemi H. Cornelia tündér éneklése, 's noha neki is nagy jó kedve támad, ha E. Béni urat énekelni látja: mindazáltal a' dolog nem levén mestersége 's gallimathiasokat mondani épen nem akarván, áteugedi az e' tárgyban fejtegetéseket más magánál érdekesebbeknek, kiket a' sors inkább e' czélra szült 's saját egyéniségéből legfőlebb is ennyit mond felőle: Istenem! beh szép a' ki így tud.

Dec. 29. „Eszter és Dávid.“ Irta Scribe. Jó irányu, élénk francia vigjáték, melynek hatását az illető működők pontos és kielégítő játéka erősen emelte. László elemében volt, 's különösen rajta és Komlósy Idán feltűnő volt a' művészet studiuma. A' darab tartalmát elmondani nem érdemes a' fáradságra 's mégis milly élénk ez! milly tüzzel tele, végig érdekes, végig mulattató!... Bizony mondom nektek, drámák és vigjáték írói: hijába jártok ti a' német iskolába, a' papiros és a' betű német; de az élet és a' lélek francia, 's inkább az iszonyirodalom tarajos csörgőkigyóit, mint ezt a' pápaszemes tekenősbékát!... Felvonások végén a' tánczszemélyzet előadásai akarák mulattatni a' közönséget. A' tánczok Kolosánszky által voltak betanítva, a' mi elég arra, hogy nem tetszettek.

Caracalla.

MI HIR BUDÁN?

— Az alvó mécs utólszor lobbant fel, egyes tört hangokban halt el az élet az utcákon 's az ég szürke boltozatáról lecsüngő halvány fényű lámpa, a' hold, homályosan világítja meg pompás sorát a' házaknak, melyek a' mély 's otthoniatlan csendben mind megannyi kórágynak látszanak, mikből a' nyomor szívrepesztő nyöszörgése 's a' vadkéj áldozatinak kétségbeesett jajszava hallik. — — Még néhány percz . . 's megkondul az új év első órája! Légy üdvöz első hajnala az új évnék; nem törődünk vele, ha zordon vagy és ködös is . . inkább bolygunk mi át a' ködön 's álmodunk vidor élvekről, mintsem hogy tisztán akarnók látni a' tátongó mélységet, mely örömeink meggyilkolója 's rövid életünk hideg sirja!! — — Légy üdvöz, ifju hajnal; szeretlek téged, mint a' szűz leányt, kinek szemeiben mennyei tűz, arczán rózsás lángok égnek 's pezsgő életmelegség szökell át egész alakján . . 's ki nek ölében még a' haláldalt is mosolygó ajkkal énekeljük!

— És eljött a' farsang is, örömei- 's bohóságaival: vidor színben mutatja be magát az ifju leánynál, gondot barázdál az apa homlokára, tündérvilágot nyit az ifju menyecskének 's számolóvá teszi a' korosabb férjet. — Divatba jönnek a' körtánczok, vigadók és — contók; ürülnek a' szabók és divatárusnók raktárai, 's telik — a' zálogház; rózsák fakadnak az életvidor hölgyek arczain 's ezeregyéjszakás élvek reménye dagasztja az arszlanszíveket. Veszedelmes fu ez a' farsang: letépi pajkos mosolylyal szép hölgyek kebléről a' virágot 's meghagyja mások fején a' pártát; 's mégis nevetve néznek azok az elrablott kincs után,

míg emezek sirnak, hogy birtokában maradtak. — Bohó világ, 's mégis oly édes, oly igézó! Ki nem szeret e' tarka bohóságok közepette élni 's belemerülni az évekbe, miket tölt serlegek 's szilaj társak között nyujtanak? ki fogja elhagyni a' pezsgő életet, a' kaczer istennő gondúzó karjait, hogy a' világfájdalommal föleresztett pityergő holdkóros sereg közé meneküljön? — Nem vagyunk mi szerelmesek Epicurus érzéki ösztönt lehellő tanaiba, de azért mégis szívből utáljuk a' szenteskedő pofákat, kik az öröm és vidámság tanyájába bevigyorognak 's a' mulatóknak üres, tompa hangon kiabálják a' 'memento mori'-t! — Élvezzük okosan az élet örömeit, 's inkább ürítsük ki fenékig a' serleget, melly azokat kínálja, hogysen mohón kapjunk az öröm kelyhe után, melly a' bűnbánat sós könyeit rejt 's eltorzit minden mosolyt, elfojt minden örömhangot, melly lelkiünkben az arcza, szívünkben a' nyelvre fölbuzogni készül. Tehát, éljen a' farsang! 's ha nem is aprózzuk tölté veletek, ifju társaim, nemzeti szép tánczainkat, ugy, mint egyszer tenni szerettük: de azért nem fogunk a' vígadók közé elegyedni, hogy gúnyos arcczal megboszuljuk magunkat az elröppent órákon, vagy, mint mérges szellő a' természet fakadó virágait, a' kitörő örömet elfojtsuk!!

— Örvendetes ujdonságot hozunk mind a' nyájas hölgyvilágnak, melly nemzetünk jelesebb költői iránt szerető kegyelettel viseltetik, mind író társainak, kik honunk felvirágoztatása körül fáradozván, öröme méltó okot lelnek, midőn törekvéseik elismertetnek. Tompa Mihály, kinek gyönyörű költeményeit az egész haza ismeri 's azért költői érdemei mindenütt tisztelőkre 's magasztalókra talál, mult hetekben igen szép ezüst billikommal, mellyen e' körülírás olvasható: „Tompa Mihálynak Recsky András 1846.“ — tiszteltetett meg. A' költő az említett hazafival személyes ismeretségben nem lévén, e' becses ajándékot csupán irodalmi működéseinek köszöni. — A' tényt csak igen egyszerűen mondtuk el 's pedig azért, mert hinni szeretjük, hogy az, ki a' költőt tiszteli, ezt tiszta szívből 's meggyőződésből teszi, 's ennél fogva a' heted-hét országra szóló kürtölgetéseknek barátja nem lehet. Némelly, Kammerdiener-journálok' kapva kapnak ugyan minden illy alkalmon 's esetlenségek által az ügynek már többet ártottak, mint használtak... Példákat nem akarunk idézni, mert bizony nem kellene azokat messziről hozni. Minő ügyetlenség 's minő szolgálai lélek az, melly abban is szörnyű haladást lát, ha a' magyar tudós vagy költő előtt egypár fényesebb terem ajtaja megnyílik; mintha korunknak illy haladásra szüksége volna, 's azt, mint valami ajándékot, nyilvánosan megköszönni kellene. — A' tudós vagy művész, igenis, társalkodjék 's csatlakozzék a' magasabb rendűekhez, de soha se engedje meg, hogy ennek olyan színe legyen, mintha azok őt magukhoz fölemelnék: ez mindig az alárendeltség jellemét, egy kegyesen megengedett emancipatió bélyegét hordja magán, 's azoknak, kiknek társaságában megtüretik, ha akarnák is, szívébe nem jut, hogy midőn őt tisztelik, önmagukat nemesítik meg.

— Bizonyos magyar szerkesztő, kinjában dévajkodik: eiménczségei azonban oly soványul ütnek ki, mint az előfizetőiratás Csongrádban és Temesben. Multkor a' nemzeti színpadon egy tükröt tartottak elibe, elég közelről... 's most ugy tesz ez a' mi derék loyális collegánk, mint az egyszeri szurtos lakatosinas, ki azt akarta az emberekkel elhitetni, hogy ő — *friseur* —, azt állítja t. i., hogy ő nem ő, hanem — az „Életképek“ szerkesztője. Köszönjük a' cserét! ,der Witz ist Ihnen nicht gerathen, mein lieber L.!' 's csak azt sajnáljuk, hogy lovagias jellemét ön ez által nagyon compromittálta; egyébiránt ,das gehört auch zum Handwerk!' nemde? No, boldog jó 'szakát kívánunk!

— Valamellyik lapban olvastuk, hogy a' dunai közlekedés legszebb rendben történik: dehogy történik, uram, dehogy történik! Mi is elhinnők e' szép regét, ha napjában néha kétszer nem kellene átmennünk Pestre, miután azt a' gyönyörű mulatságot szereztük magunknak, hogy Budán lakván, Pest-

ten nyomatunk, — 's untig meg nem győződnék arról, hogy nálunk csak addig van rend — mint a' minap is mondtuk — a' meddig nincs — rendetlenség: ekkor azután tökéletes anarchia uralkodik, mindenki a' szerint cselekszik, a' hogy neki tetszik. Rendőrségről szó sincs — természetesen, mert a' rendőrség csak akkor öröklik, mikor rend van, hiszen azért rendőrség, — 's jobb is, ha nem mutatja magát, mert a' zavart csak növeli, mintán, ha valami Istenesudából okosat is parancsol vagy intézkedni akar, nincs, ki engedelmeskedjék! — Nincs biz' itt rend, kedves collega uram; csak méltóztassék párszor napjában velünk és 'Spiegel' collegánkkal, ki viszont meg azt a' tréfát csinálja magának, hogy Pesten lakik, és Budán nyomat, átesónakázni a' Dunán, főleg, mikor kissé erősebben zajlik a' jég: fogadom, hogy azokat a' rózsaszínű pápaszemeket, ha t. i. ilyeneket hord, lenyergeli római vagy görög orráról, 's megtérend könnyelmű hitében — a' mi gyönyörűségünkre!

— A' legszebb ostorhangversenyben részesülünk most reggel este. A' kinek erről fogalma nincs, majd elmondjuk. A' bérkocsisoknak t. i. itt Budán téli időkben kevesebb keresetök lévén, hogy el ne unják magokat, körbe állanak hatan heten, 's hatalmas karikásokkal órákig pattognak a' szomszédok ki mondhatatlan örömére. Ha volna rendőrségünk, mi is adnánk neki valamit a' kezébe — pattogni.

— Kossuth Lajos, ki mindig és mindenütt csak az emberiség érdekében emeli föl szavát, ennek szenteli fényes tehetségeit, ujjal felszólal a' 'hetilap'ban a' szükkölködőknek a' jelen nyomasztó körülmények közti segedelmére 's igen czélszerű módot ajánl, mikép lehetne olly kenyeret, minőt a' szegény nap-számosnak most három forintért adnak, ennek fele áráért megvenni. — Ő nem akarja, hogy e' kenyér a' szegény embernek ajándékban vagy alamizsnaképen, hanem pénzért, mellyet véres veréjtékével keresett, adassék, de adassék neki azon az áron, a' mellybe kerül, melly a' gabona árával árányban áll, adassék kár, de nyereszke nélkül is. — E' jeles czikk majdnem valamennyi hazai lapokba áment, 's azokban egész terjedelmében olvasható; 's midőn annak olvasását minden emberszerető kebelnek igenigen ajánlanók, mi részünkről azon esetben, ha a' városi hatóságok, — a' mint nem is kételkedünk, különben lételik, melly a' város minden lakosára való atyai gondoskodást föltételezi, phantom volna, — aláírási íveket köröztetnek, mellyeken az aláírók, a' nyomasztó szükség elhárítására, bizonyos öszvegnek kamatnélküli kölcsönzésére kötelezik magokat, mi is kérjük magunkat a' részvényesek sorába igtatni, 's aláírási ívvel megtisztelni. —

— Petőfi Sándor 'tigris és hyena' című színdarabja elhagyá a' sajtót; Jókay Mór beszélyeit pedig a' vállalkozó szellemű Heckenast vevé meg igen illó áron. Ez utóbbi, fentartván egyébiránt magának a' kiadói jogot, könyvkereskedését a' váczai utczában eladá, hogy a' 'Landerer és Heckenast' firma alatti jónevű 's nagy kiterjedésű nyomda ügyeit annál erélyesebben vihesse.

— E' napokban ismét szomorú bukások történtek a' kereskedői világban, mellyek, mint mondják, még szomorubb következményeket vonandnak magok után. — Bukásról szólva, eszünkbe jut bizonyos magyar szerkesztő, ki németül csak egyszer irt (a' bécsi Saphir ellen, mit azonban silánysága miatt a' budai Spiegel föl nem vehetett), 's pápaszemet nem visel. . .

— A' 'Szépirodalmi szemle' első száma holnap fog megjelenni. Több postahivatal, szükséges utasítás hiánya miatt, az előfizetést elfogadni nem akarta 's a' vállalatnak minden esetre ártott: a' nehézségek azonban most már elhárítva leendnek, 's a' részvét a' pillanatnyi veszteséget kárpótlani fogja. Az előfizetők már is szépen mutatkoznak.

— Pestre váratik egy igen jeles zongoraművész, Schade, kire a' külföldi lapok mint igen érdekes tüneményre a' zenevilágban figyelmeztetnek. Jelesnek mondatik ő mint zeneszerző is: egyes darabjai valódi ihletet remek classicitással párosítanak. A' közepszerűségek e' divatvilágában nagy élvezetet várhatunk e' kitűnő művésznek körünkbeni megjelenésétől.

— A' redouttermek bérlője, mint halljuk, a' magyar zenészeket tökéletesen ki akarja rekeszteni tánczvigalmaiból 's merő németeket substituíni. Szép tőle; kivált mikor az ember magyar embernek mondja magát 's a' polgári huszárhadnak egyik érdemes tagja. Ha e' hir csakugyan valósulna, akkor P. urról is el lehet mondani: „ruha nem teszi az embert!“ — Nem tudjuk ugyan, kiknek kedvében akar eljárni bérlő ur, midőn a' nemzeti zenét kiszorítja, de hogy igen ferdén calculál, ha ezt a' többség érdekében véli teendhetni, azt a' következmény fogja megmutatni. Nem vagyunk mi azért itt Magyarországon, édes ur, hogy mint a' rákok hátramenjünk, 's azért ne tessék bevárni, hogy ezt önnek hangosabban is tudtára adjuk. (Beküldetett.)

ÉRTESÍTŐ A' NEMZETI SZINHÁZ ÜGYEIBEN.

Vannak udvari színházak, melyekről a' helybeli lapoknak, különösen a' kezelés ügyében, szólani nem szabad. Illy helyütt nyilvánosság nincs, mi mindenesetre azon gyanút ébreszti, hogy az illetőknek van mit takargatniok. Illy helyütt a' közönség a' színpalak mögé nem láthatván, csak abból ítél, mi a' színpadon szemeláttára történik; 's nem tudhatván az akadályokat, melyekkel az igazgatóság küzd, sem az erőket, melyeket akár vigyázatlanságból, akár vétkesen mellőz és elhanyagol, iránta sem méltányos, sem igazságos nem lehet. Illy helyütt az igazgatóság mind az ügygyel, mind a' közönséggel szembekezdő játékot játszik, 's előre vagy hátra, de mindenesetre oda vezérli, hová vezetnie kell annak parancsából, ki fölötte is rendelkezik. Részünkről örömmel jelenthetjük, hogy nálunk illetően mesterségesen készített éjszakára nincs szükség; mert a' nemzeti színház igazgatóságának nincs mit titok leplebe burkolnia. De van a' színvilágban úgy, mint egyéb ügyekben, egy nem kevésbé veszélyes állapot; 's ez — a' félnyilvánosság: t. i. midőn az egyik fél folyvást beszél és beszélhet, míg a' másik hallgat, vagy hallgatnia kell. Hasonlít ez a' holdfényhez, melynek félhomálya — bármi kedves, regényes a' méla ábrándozóknak — közügyekre nézve igen kártékony. Az illy félhomályban lát ugyan valamit a' közönség, de semmit tisztán és igazán; 's némelly roszakarók vagy roszul értesültek rábeszélő szavára hallgatván, a' szürkületkor leginkább féktelenkedő képzelődés hozzájárultával, gyakran a' legártatlanabb tárgyakban is kisértő rémeket sejt, 's olly vészt jövendől és réteg, melyeken közelebbi vizsgálódás után kacagnia kell. Az illy félhomályban a' megvesztegetés (pénz, hízlegés 'sat. által) pajtáskodás, kenyéririgység, szerelem 'sa't, szóval, mindennemű szeszély és szenvedély — nem ugyan olly kényelmes-bátorsággal, mint a' merő sötétben — de ildomos eszközöket használva, szinte szabadon ütheti és űzi csábító hazug játékait; 's a' közvélemény általok jégre vezetettvén, gyakran sujt olyanokat, kik semminek sem okai, és legyezi azokat, kiket sujtania kellene. Azért ezen rovat egyik főczélja és feladata ezen félhomályra az igazság napját deríteni, 's a' nemzeti színháznak, mint országos közintézetnek, a' közönséget érdekelhető ügyeire nézve félnyilvánosság helyett teljes nyilvánosságot eszközölni. E' végre mi, t. i. az „Életképek“ szerkesztősege, bírjuk a' nemzeti színház igazgatóságának ígéretét, hogy az intézet minden ügyeiről folytonosan tudósíttatni fogunk, 's mi ezen adatok nyomán

folytonosan értesítendjük a' közönséget mindenről, mit tudnia szükséges vagy kívánatos. E' szerint az adatokról az igazgatóság, előadásuk és szerkesztésök modoráról pedig mi, t. i. az Életképek szerkesztősege, leendünk felelősek. Egyszersmind nyilváníthatjuk: hogy az igazgatóság az intézkedéseiben netán elkövetendő hibákat (miután hibázni emberi dolog) szépitgetni 's holmi csürécsavarással helyreüttetni épen nem akarja; de igenis elmondandjuk az indokokat, mellyek ferdén kiütendő cselekvéseit létrehozák: mert igen gyakran a' legjobb szándékot és legbuzgóbb ipart sem koszoruzza érdemlett siker; különösen színházaknál, hol a' főrugó működését még számtalan apróbb kerekék közreforgásának kell gyámolítani, hogy az egész művészi alkotmány megfelelhessen céljának. Az óra gyakran kevesbet mutat, mint belműködése után mutatnia kellene. ... Továbbá, miként ez ügybeni nyílt levelünkben is említők, most is ismételniünk kell: hogy az előadandó darabok, és előadó tagok fölött megjelenendő szépműtani bírálatok taglalásába vagy czáfolatába bocsátkozni ezen rovatban sohasem fogunk; 's az igazgatóság megtámadtatása esetében csupán az indokokra szorítkozandunk, mellyek a' gáncsolt eljárás tényezői voltak, vagy a' kérdéses esetet szükségeskép előidézték; világosan megjegyezvén: hogy minden aprólékos, jelentéktelen és gyermekesen faggatódzó csevegésekkel vitára nem kelendünk ugyan; de komoly és szót érdemlő dolog soha sem kerülendi el figyelmünket. — Ezeket minden félreértés és balmagyarázat megelőzése végett egyszer mindenkora elmondván, hátra van tájékozásul elősorolnunk, mik lesznek tehát tulajdonkép ezen rovat tárgyai?

A' következők:

1. Előadjuk az igazgatóságnak a' közönséget érdeklő intézkedéseit, melyek már eszközöltettek, vagy eszközölni fognak.

2. Adandjuk a' játéksorozatot koronként előre; egyszersmind elmondjuk az akadályokat, mellyek miatt az előbbi játéksorozaton netán változtatni kellett.

3. Értesítjük a' közönséget az érkezendő vendégekről, új tagokról és színre hozandó új előadásokról.

4. A' félreértéseket fölvilágosítjuk, az alaptalan híreket megczáfoljuk, 's a' méltatlan megtámadásokat felvilágosítjuk.

Ki ezen rovatunkat figyelemmel kísérendi, igazságosan foghat itélni az igazgatóság működései fölött; mert folytonosan értesülvén az eszközökről, melyeket használt és használhatott, 's az akadályokról, mellyekkel küzdenie kellett, tudni fogja, mennyiben igazak a' helyeslések vagy rosztalások, mellyek föléle sajátóján közöltetnek.

Legvégül saját lapunk' érdekében nyilvánítanunk kell: hogy ezen rovatunk által színbírálóink, és általában dolgozótársaink akárminemű meggyőződéseiket nyügözni vagy korlátozni nem fogjuk és nem akarjuk, miről a' következés eléggé meggyőzendő a' közönséget.

NEMZETI SZÍNHÁZ ELŐADÁSAINAK HETI RENDJE

VASÁRNAP JAN. 3-tól VASÁRNAP JAN. 10-ig.

Jan. 3. Tisztujtás.

— 4. Nabucodonozor, opera
(másodsor).

— 5. Kalmár és tengerész.

— 6. Othello,

Jan. 7. Bátori Mária, opera;

— 8. Férjszelidítő (először.)

— 9. Ezred leánya (Paksyné
javára bérletszünettel),

— 10. Két pisztoly.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI és KIADJA

FRANKENBURG ADOLF.

2. szám. — Jan. 9. 1847.

SISKOVICS
KÖNYVTÁRA

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

H.BÖSZÖRMÉNY, dec. 24-én. Városunk kebelében a' mult évtizedben enyészetre szállott könyv olvasó együletet ez év feléleszté, mely, bár összekapcsolva bir- 's divatlap-olvasó együlettel, még eddig a' honi irodalom minden gyöngyeivel nem bir, — minden esetre egy szebb jövőnek érkezését reményleni bennünket feljogosít. Másfelől kisdedovó felállításának eszméje is honosodni kezd nálunk, melynek életbe léptethetését néhányan eszközölni tüzvéni ki magoknak, az aláírókat gyűlésre összehívták, 's a' társulatot igazgató 's választmányi tagok kinevezésével szilárdították. És itten nem lehet érintetlen hagyni az Életképek 21-ik számában már említett műkedvelőknek lelkes buzgalmukat, kik ismét a' kisdedovó alaptökeje nevelésére f. hó 23-kán a' „Pazar fősvények“ című ismeretes vigjáték előadásában a' számosan egybegyűlt fényes közönség magas tetszését 's játék végével mindnyájoknak kihívásában nyilatkozott méltánylását megnyerve működtek. — Ugyan ez évben a' tavaszi iskolai közvizsgálatok után a' „Mezei Naptár“ 60, az őszi vizsgálatok alkalmával pedig a' „Gazdasági kistükör“ 60 példányát osztott ki a' kitünőbb szorgalmu tanulók között a' városi közpénztár költségén, melyhez a' minden üdvöst tettleg pártoló h. kerületi jegyző K. Gy. maga részéről 12 darab különböző című hasznos könyvecskével járult. — És mivel gazdálkodó nép vagyunk, 's pedig olyan, mely őseitől öröklötte rendszerétől nehezen tér el: azt is némi haladásul számolhatjuk be, miszerint ez évben nem csekély akadályok leküzdése után kivittuk, hogy a' már sokféle ártalmas növények uralma alá került közlegelőnkből 1800—2000 holdat tíz évre polgártársaink közt lóherésnek kiosztandván, így, míg a' nagyon terjedő ártalmas növényektől menekülünk, egyszersmind a' józanabb 's több hasznot ígérő gazdálkodási rendszer első lépcsőjére hágunk. — Végül mind azoknak, kik önzéstől tisztá honfírzéssel a' haza fölvirágzásához bár mily áldozattal járultak, az emberiség 's hon nevében legyen köszönet, 's a' jövő év is reményünk szerint teremje meg az okszerű haladás üdvös gyümölcseit. —

JANKOVÁCZ Bácsban (Töredék). Esténként legtöbbször a' kastélyban vagy az olvasó körben mulatozánk. Ez utóbbi helyen mintegy tizenöt újságot találunk legnagyobb meglepetésünkre. 'S ezt azért mondom, mert nálunk Szabadkán három casinó meg egy olvasó körünkben összevéve, alig van annyi újság. És Jankovácson ezt csak 24 urodalmi tisztviselőkből álló társaság állítja ki!! Localitásukra, az igaz! egy tiszta azt a' bonmót csinálta, hogy a' 24 tag közül mindég csak négy lehet jelen; a' többi a' terem kicsinysege miatt, csak az ablakon nézhetvén be, vagy társalaghatván, mindazonáltal annyi igaz marad: hogy e' kör mégis Jankováczt dicséretére válik. 'S ezzel búcsut veszek jankói atyámfiaitól. — U. i. Majd el is feledém mondani: hogy a' jankóiak egyik ügyvéde mintegy 4 ezer pengő ftot huzott tőlük díjazása fejében. „Szép és nem drága“, mondaná egyik barátom. Mások Szabadkáról. Isten velünk!

KALÓCSÁN, december 25-én. Budapestről panaszokat olvastunk a' közlekedés nehézségei miatt, mi pedig, sárköziek, csak most örülhetünk voltaképen, hogy a' hó betakarván a' térdigérő sárt, közlekedésünket egyik utczától a' másikig szabadná tette; így tehát van jégvirányos kövezetünk — mig Isten akarja; hogy pedig utczáink is jobban kivilágíttassanak, erre műkedvelő társaság van alakulóban. — F. hó 20-dikán olvasóegyleti közgyűlésünk volt, melyben szóba hozatván, hogy hirlapjaink, könyveink és kényelmes lakunk nem bir annyi vonzerővel, miszerint naponként öt-hat tagot is számlálhasson, elnökünk választmányt nevezett ki, mely czélszerű tervet készítsen, együletünknek casinóvá leendő alakítására. — Színészek ez évben nem merték irántuk ritkán tanusított áldozat-készségünket próbakőre tenni, hihetőleg, a' nagy drágaság miatt; jöllehet vidékünkön a' drágaság elég nagy, mégis a' hagyma- és káposzta-termesztők által annyi pénz hozott forgásba, hogy az év mostohasága ellen panaszkodni igen kevés okunk van. —

SOPRONI UJDONSÁGOK. — Napokban tartván casinói nagygyűlésünket, némelly különösségeket följegyeztem, 's ime az olvasó világ ítélete alá terjesztem azokat. Elnökletet oly tekintély vitt, kiről bizton reménylök, hogy azon szent érdekeket, melyek más helyütt általa ex nobili officio védendők, itt sem hanyagolandja el: azonban, fájdalom! mintegy büns ignoranciával még inkább megis támadá, legalább negative azokat; mert helyettes jegyző ur azon kérdésére: valjon a' választmányi jegyzőkönyvet magyarul olvassa-e föl? világosan német utasítást adott. Tehát a' tanácskozás, mintha helybeli „Sparcassa“- vagy „Eisenbahn“-ülésben lettünk volna, elnököl által németül kezdetett meg, hason szellemben folytatván a' legnagyobb magyarnak egyik főfőtisztviselője által, — később egyetlen, követők nélkül maradt, férfiú mervén fölszólamlani magyarul; pedig jegyezzük meg, a' gyűlésen jelen volt 55—60 tagtárs közül alig lehetett öt, ki a' törvényes nyelvet nem érthet. Meglehet, oka az, mert dalszínészként pazarlani nem akarák a' drága magyar szót, vagy hazafias pietásból ovakodának, nehogy a' városi terem — hová gyűlénk — az idegen hangok által megszenteltelennessék. Egyébiránt az is vidító adat, hogy a' jegyzőkönyv, mely előbbi években két-nyelvű volt, jelenben kizárólag németül vezetettik. De ily kicsinysegeken könnyeden átszökve, lássuk magát a' tanácskozást. Az alapszabályok átnézése csendesen hagyá a' kedélyeket; de ez csak előjele volt a' kitörendő viharoknak, mely utóbb csakugyan bekövetkezett, midőn egyik tagtárs tudakolá, valjon a' társulati szolgaszemélyzetnek szabadand-e ujvi ajándokot követelnie, 's mi módon? Az elsőben békesen megegyezénk; — de bezzeg, az átkozott modor oly

tüzes vitatás alá került, hogy szinte megyegyűlésre képzelhetők magunkat. „Persely” és „iv” volt az Eris almája, ’s jelszó a’ nagyszerű küzdelemben; — végre a’ többség persely mellett nyilatkozik, — azaz: hogy a’ társaság teremeiben kiteendő perselybe nyujtsák titkos nagylelkűséggel a’ tagok a’ szolgáltnak szánt újévi üdvözlét váltáságát. Azonban mint később tapasztalám, a’ szolgálk e’ gonosz végzéssel elégtelenül ellenkezőt végeztek, ’s erélyesen végre is hajták akarataikat; mert esélyesen fődözköl azon nagy igazságot, hogy a’ társaság csak javokat ohajthatja, azzal pedig perselynél összeférőbb a’ kiterített iv, hova nyílt arccal a’ méltóságos, nagyságos, tekintetes, nemzetes, vitézlő, körültekintő, tisztességes, becsületes címek után csak nem írhatnak néhány árva garast, miképen a’ perselyekbe vetni szokás. Igazuk volt-e vagy sem? elhatározni nem bírom. Szőnyegre hozatott a’ lapok ügye is. A’ P. Hirlapot, B.P. Híradót, Jelenkort társalkodójával, Életképeket, Divatlapot, Magyar gazdát, ezenül is járatandjuk, ujonan pedig megrendeljük, szörnyű törvénytudóssága kedvéért, az öreg nemzetest, és a’ Hetilapot. A’ németekből elmarad a’ győri lap, mert megmagyarosult, mi pedig csak Vaterlandot ismerünk ’s nem Hazát; hasonló sors érte a’ Spiegelt és Ausland-ot. Fog azonban járni a’ Pest her Zeitung, Pressburger és Pannonia, Handels-, Wiener-, Theater-, augsburgi és lipcei Allgemeine-, lipcei Illustrirte-Zeitung; meghozatjuk aztán a’ Lloyd-ot, és ujonan Saphir Humoristját; továbbá a’ Gränzbot-ot és a’ Heidelbergi Jahrbuch füzetit, meg a’ Fliegende-Blätter-t. Valaki francia lap mellett is szónokolt, kiképzetlennek erősítvén, ki ollyast nélkülöz; — pedig bizony, mint tapasztalók, még ki azokat olvasá, sem találta ám fel mindjárt a’ puskaport, és, ut figura docet, a’ magasztaltaknak csak finomságát sem sajátíthatá el. Az indítványt finanszírozás tekintetéből buktaták meg. Ennyit jelenleg casinókról. — Sopronban „Bornemesítő társulat” is alakult szakértő ’s ügyszerető férfiakból, — mely egyeletnek gyönyörű könyomatu, magyarszövegű részvényeit örömmel szemlélheti minden becsületes ember. — Most hallók, hogy erélyes derék kapitányunk legközelebb egy híres eschországi rablófőnököt fogatott el, mi szinte tanusítja, milly szemfüles városunk rendőrsége, hogy még az álcímek alatt is kifürkészi a’ valót. Ajánlanók ez eljárást a’ pesti rendőrségnek is, azonban aligha nem falra hánynók a’ borsót. — Szellemi világunk körén nevezetes tünemény egy t. professor ur, ki természetbuvárlati szenvedélyében naponként gyakorlati kísérleteket tesz tanítványain a’ korbácsolási és vesszőzési tudományok kedélynemesítő ágában, alkalmasint adatokat gyűjtendő egy fensőbb nevelési tanhoz, melyet nem sokára rendszerítve élő példányokban világ elé bocsátand. Éljen a’ derék férfiú!

T o r m a.

SZÁSZ RÉGEN, december 23-án. — Váratlan örömmel lepott meg minden derék keblét egy a’ szomszéd faluban, Abafáján, megnyílt kisdédóvoda. Minden előleges trombitaszó és lármá nélkül, csendesen, mint az üdvös eredményű erények szoktak, született meg ez. Kir. hivatalnok báró B o r n e m i s z a Pál ur, ’s kedves neje gróf Mikes Klára asszonyság saját udvarukban csendesen tevők le a’ haza szent oltárára, az emberiség előmozdítására ezen megbecsülhetetlen keresztényi érzés és felebaráti szeretet áldozatát. — A’ fen tisztelt emberbarát saját pénztárából fizeti, saját asztalával látja el az ovót ’s fedezi nemcsak az ovoda szükségéit, hanem a’ szegényebb gyermekek között naponként tíz cipőt is osztat ki. Örömkönyek közt szemléltem a’ vallás és nemzeti különbség nélkül összegyűlt százat meghaladó gyermekesoprotot, kik között számos cigány fiuk is voltak. — Feleslegnek tartom többet szólni; illy polgári erény semmi magasztalásokra nem szorúl; nekünk csak az a’ szerencse jut, hogy hosszú életet és áldást könyörögjünk az illy nemes emberbarátok számára a’ mindenható Istentől! — Kik előtt ismeretes a’ szászoknak magyarok iránti rokonszenve, gondolom, nem lesz érdektelen azon hír: hogy az e’ magyar megyében levő szász városban lakó magyarok egy casinót nyitottak, jelenleg csak Szentgyörgy-napig; de akkor kezdődik a’ hároméves körforgás, évenként 5 p. forint részvény mellett. — Már is többen irtak alá három évre, különösen vidéki magyarok; adja a’ gondviselés, hogy mentől szilárdabbul megalapuljon, ’s adja az ég, hogy... hogy... nehogy, némelly más casinók példájára, kártyaházza fajuljon. Mint értesültem, az idevaló olvasóegylet vele összeolvadand. — Az idevaló szász, Leseverein’nek, mint sejditem, az ezen évbeni szárazság igen a’ gyökerére hatott. — Van itten egy német színészársaság is, Schweizer nevű igazgató alatt. —

L o m b o s y.

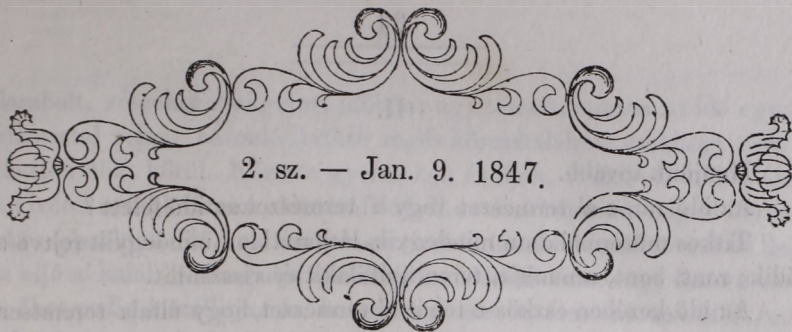
Czáfolat. Az Életképek g y ő r i levelezői egy idő óta különös szeretettel igyekeznek a’ deákokat neveltségessé tenni. Nincs még olly távol tárgy, olly avult fonáksg, melyet e’ kicsinyes szellemek, mintegy üstöknél fogva, minden erőszakkal a’ deákokra nem tolnának, mindazért, hogy felettök elménckedhessenek. Igen kicsinyes előttem, hogy ezt csak említém is, főkép midőn a’ deáknév már multamba tartozik; de midőn ezen mult ellen olly hamis vád, hogy ne mondjam, rágalom emeltek: hallgatnom nem szabad. — Az Életképek utolsó számú levelezésében a’ győri jogászbárlól levén szó, az áll: hogy az idén, mint a’ mult farsangon — Urunk születése után 1846-ban, mondja igen elmesn levelező ur — a’ zsidók kizárattak. — Ez egészen hamis. A’ tavali bálválasztmány sokkal felvilágosultabb nézetekből indult ki, hogysem illy középkori valláskülönbséget fogadott volna el a’ vendégek meghívásában; hogy ezt bebizonyítsam, elég lesz, egy hiszem, említani, hogy a’ szigeti főrabbi maga a’ társaság által hivatott meg. ’S hiszem is, hogy ez évi jogások sem tevők azon gyűlöletes különbségtételt, mely levelező urat olly fájdalmas exclamatiókra ragadta; mert mi azon felhozott példát illeti, ugy látszik, levelező ur egy bizonyos cottaeria szemüvegén át nézé a’ dolgot, ’s egyéniség helyett vallást látott. Ez, kérem, levelező ur, két igen-igen különböző tárgy. Pest januar 6-kán 1847. Horváth Károly, mint az 1846-iki bálválasztmány jegyzője.

Tudósítás az iparműkiállítási női alvó terem iránt. Az iparműkiállítási nyerevények között a női alvó terem pompás butorzatát, mely, a mint tudva van, 5,115 pgoftba került és összesen a lábszőnyeggel, mely az egész terem padlatát borítja, 26 darabból áll, oly egyén sorsjegye találta, a ki azt maga számára megtartani nem szándékozván, — arra kérte fel az iparműkiállítási bizottmányt, tudatná a t. cz. közönséggel, hogy a nyerő azon ritka készítményű s köztetszést nyert butorzatot keres-számmal 4,000 pgoftért eladóvá tette. Ennélfogva a cz. vevők ebbeli szándékukat Pesten iparegyesületi jegyző t. Csanády Ferencz — Budán pedig az Életképek szerkesztője t. Frankenburg Adolf uraknál, mint a nyerő megbizottainál, jelenthetik, — jelentkezésüket azonban legfőlebb hat nap alatt (dec. 29. kedden estig *) megtenni kéretnek. Mely esetben a vízönti értesülés után az átvétel azonnal eszközölhető. Költ Pesten dec. 24. 1846. Az iparműkiállítási rendező bizottm. Kossuth Lajos s. k. bizottm. elnök.

— Moser Luiza mű-virággyára Pesten uriutczai „Flora“ czimű boltban, Szupp-, ezelőtt Tróll-féle 446 sz. a. házban, a t. cz. uraságoknak, kereskedőknek és pipere-árusnőknek alázatossággal jelenti, mikép e jelen időszakra a legújabb párisi és bécsi minták után készült virágfüzerek, virágcsomók, menyasszonyi koszorúk, különösen szép, természet után illattal készített mell-virágescsomók, gyász és oltári (Primitz) virágok, valamint asztali virág-csomókkal bőválasztékban úgy egyenkint, valamint tizenkettőjével a legjutányosb áron ellátva levén: reményli, miszerint t. cz. vevői az évek ótai bizalmukkal jelenleg is becses meglátogatásukkal szerencsésítendik.

Mondani valónk. A nagyvárad levél elavult dolgokat tárgyalván, de különben sem levén tetszős modora, nem adható: Lendvay vendégszerepeinek sikeréről azonban szívesen veendjük a tudósítást. — T... Lajosnak beszélyét vettük, olvastuk s adni fogjuk: szíves ajánlatát a levelezés végett pedig örömet elfogadjuk. — V... y K. urnak bírálata „Linda“-ról elkésett: szeretnénk azonban a tisztelt bíráló urral e téren többször találkozni. — Romy Jósza elmefuttatása meglehetősen van írva, de a tárgy mindennapi s nagyon szerelmes: bizony pedig egy kis próza nem ártana. — A „kérelem az írókhoz“ czimű cikk sok jó akarattal van írva, de ez nem elég arra, hogy adható legyen. — Az alsó dabasi levél tánczmulatságról értesít, mely az ottani casinoteremben mult hó 26-dikán tartatott; a tánczosnok majdnem mind vidékiek voltak s a szépen fűzött hölgykoszorúból leginkább kiténtek a nagy kősi szépek! Tehát éljenek! Egyéb különös nem adta magát elő, csak hogy a cigányok alva muzsikáltak s ha a francziában egy figurának vége volt, ezt taps helyett fricskával kellett tudtára adni a primásnak. — Azt a másik kalocsai levelet, mint későn érkezettet, félretettük; s csak azt tartjuk kiemelendőnek, miszerint az olvasó egylet, hogy több látogatója legyen, ezen-
tul szeszes italokat is fog mérni, ámbár az egylet alakultával az italok behozatala ellen szigoruan tiltakoztak. Az olvasó egyletből ivoda! szép a kalocsaiaktól!! — Nagyszombatból figyelemztetünk egy nagymennyű énekesre, neve Horváth Ferencz, ki ottan jótékony-czélú előadásokban föllépve, a nagyszámu hallgatóságot, hangja — mely egészen Pischeke-ére emlékeztet — és játéka által, elragadá. Még e hóban Pestre jövend, hol nemzeti színházunkban akarja magát hallatni. — Sajnáljuk, hogy a h.böszörményi levelező urnak egyik kérését sem teljesíthetjük, s pedig azért, mert levelező ur szintugy, mint mi, ismerni fogja a lovagiság szabályait. — Ujvidékről kisvárosi jeremiádák érkeztek a társadalmi élet hiánya, rosz világítás és gyér bevételek ellen, mikor valami jótékony czélra hangversenyek, bálók stb rendeztetnek. A levélirő, ugy látszik, még keveset irt magyarul, de jó szellem lakik benne s azért fogadja üdvözlétünket! — Velenézről panaszos levelet vettünk az iránt, hogy a postakezelő minden egyes hirlap után, a szokott áron túl, még huszonnégy pengő krajczárt zsarol az előfizetőktől. A tisztelt beküldő ur azt kérdvén: vajon az ilyen után díj-fizetés helyén van-e vagy nem? mi azt feleljük, hogy nincs, hogy ezen eljárás szintolly jogtalan, mint piszkos — s javasoljuk a tisztelt előfizető urnak, szíveskedjék igazságos panaszát a budai főpostahivatalnak bejelenteni, mely, ugy reméljük, e zsarolást meg fogja szüntetni. — A győri fogászok azon vádat, mely ellenük az „Életképek“ mult félévi utolsó számában emeltetett, aljas rágalom- s szemtelen hazudságnak nevezik, de czáfolatába nem ereszkednek, pedig ezt kötelességök volna teljesíteni, mihelyest illy súlyos recriminációkra készülnek; — mert valami vádat rágalomnak, hazudságnak mondani, még nem czáfolat; hátra van a leglényegesebb: a bebizonyítás. — Farkas Lajos, h. ügyvéd ur, fölhí bennünket, nyilvánítanók ki, miszerint ő a lapjaink mult félévi 21d. számában foglalt hajduböszörményi tudósítást nem irta; kérését ezennel szívesen teljesítjük. — A verőczei és kolozsvári levelet jövő számunkban adandjuk.

*) A jelentkezés és megvétel később is megtörténhetik ugyan, — de czélszerű levén a cikkek behorítása és jobb karban tartása, e végett a terem elrendezése fel fog bontatni s a muzeumból az egész butorzat más helyre áttétetni. A ny.

2. sz. — Jan. 9. 1847.

GONDOLATOK AZ IDŐRŐL.

A' nap leszáll 's felkél, mint máskoron,
A' csillagok csak úgy feltetszenek,
Egy éj mulik, megváradsz újolag:
És mégis ó, és mégis új az év.

Kézirat.

I.

Elmélkedjünk kissé az időről.

Mi az idő, elvontan vége, saját, önálló lényegében? Mi az tulajdonképen, a' mit mi időnek nevezünk?

E' kérdésre határozott, kielégítő feleletet hiába várnánk. A' legnagyobb bölcsészek adósaink maradnának.

Az idő, mint a' tér, elvont értelemben, határos az istenség eszméjével. Egyik épen olly megfejtethetlen, mint a' másik.

Az idő nekünk, végeselmű teremtéseknek, csak viszonyító képzel-münk ereje által lesz valami megfoghatóvá, alakul azzá, mit időnek keresztelünk. Az időt mi csak a' dolgokhoz viszonyaiban érthetjük némileg.

Legfőbb, sőt egyetlen tulajdona az: hogy foly örök egyenlőségben, változás és megszűnés nélkül.

De hol van kezdete, hol vége?

Kezdődött-e valaha, vagy öröktől fogva való? Megszűnend-e foly-ni egykoron, vagy, mint az istenség, örökkévaló?

'S ha kezdődött, hol van forrása, melyből kifakadt előtte minden emlékezetnek, melyből buzog, omlik és özönlik szakadatlanul?

Hol a' sir, mely a' lefolyt időt, századokat és ezredek mélyébe fogadja, az örök halálra?

A' világtengernek kezdetét és végét képzelhetem: az időnek nem.

II.

Menjünk tovább.

Az idő van-e a' természet vagy a' természet az idő felett?

Titkos műtermekben mindegyik láthatatlan, mindegyik rejtve működik; ront, bont, semmisít, terem, átalakít és visszaállít.

Az idő kezében eszköz-e tehát a' természet, hogy általa teremtsen és semmisítsen, vagy a' természet használja az időt eszközeül, mely hív szolgaként amannak, mint urának, parancsait kifogás nélkül teljesíteni köteles?

Vagy van még mindkettő felett más nagyobb, hatalmasabb erő, egy egyetemi világszellem, mely mindent magában foglal: időt és tért, világot és természetet? . . . Felelj és nyugtass meg, vallás és philosophia!

III.

Az idő, mint egy végetlen oczeán, hullámszik megmérhetlenül, megszakadás, megszűnés nélkül; egyik óra, egyik perc, mint a' folyamnak egy cseppje, átfoly a' másikba; köztök, mint két vízcsepp között, nincs semmi különség.

Mert megállok a' folyam partján, és látom, mikép egyik vízcsepp a' másikba ragad, egyik a' másik után, elválasztó vonal és határ nélkül, hömpölyög, 's midőn a' folyam színe oly tükörsima, oly egyenlő és minden darabosság nélküli: ki mondja meg nekem, meddig tart egy csepp és hol veszi kezdetét a' másik?

Az idő folyama pedig még inkább tükörsima, még egyenlőbb, és meg nem szakadóbb.

És mégis az emberész, elbizottságból-e vagy inkább végessége érzetéből? az idő végetlen lényét feldarabolja, részekre, szakaszokra osztja 's mintegy megkötni akarja.

Hiszen évezredek, századok, esztendők, órák, percek, másodpercek: mind csak arra valók, hogy legyen a' tárgyakat, az eseményeket mihez kötnünk; — mintegy mérőföldmutatók az idő végetlen pályáján.

Egy nagy tömeget képzelünk, mely sehol nem létezik, csak képzeletünkben, hogy legyen miből elvenni az ezredeket, századokat, éveket, órákat és perczeket.

De ki mutatja ki nekem azon vonalt, mely egyik perczet a' másiktól, az ó évet az ujtól, elválasztja?

Egy vízrészecskét ujjam hegyére fölvehetek 's egy cseppnek mondhatom, de e' cseppet ismét ezer apróbb cseppre oszthatom el végetlenül, 's ha ujjam hegyén már semmi fénylő csepp nem látszik is, csak a' nedvet érzem, mely azon némi hidegséget okoz: ki tagadhatja, hogy ott még millió láthatatlan vízparányok léteznek?

Nem így van-e, sőt nem inkább így van-e az időnek perczekre osztásával a' dolog?

És ha nézem az embereket, e' bölcs, ez apróságos időszámolókat az így

feldarabolt, részekre szakgatott időben: úgy tetszik, mintha az idő egy terített asztal volna, hasonló Arthur regés körasztalához, csak hogy nem tizenketten ülnek körül. Körötte gyermekek és ifjak, férfiak és vének, kiknek kivétel nélkül vivniök, küzdeniök kell az élet bajaival, míg a' kis részletekre felszeldett idő, kor, órák és perczek örömeit élvezniök szabad, míg nem eljő a' halál, 's leragadja ajkaikról az időnek édes vagy keserű serlegét, őket pedig leszállítja oda, hol nincsen élet és nincs időszámlálás, mert mindezek fenmaradnak a' sir felett.

IV.

Az óra, melly lefolyt, már a' jelenben ó, — a' jelen multtá lesz már a' jövőben; a' percz, azon pillanatban, mellyben születék, már meghalt, 's leszáll millio testvéreihez a' multak nagy sirjába; előttünk csak a' jövő áll, sivatag, át nem hatható éjjelével. Az évek, napok, órák folyóit, patakait és cseppjeit pedig folytonosan szedi magába az idő, e' partnélküli oceán, hogy a' multakhoz vegyülvén, kebelében, nyom és név nélkül, feledésnek engedve, enyészszenek el: ha tett, ha emlékezet nem jelöli meg őket, társaik felett.

Tett az időnek élete, a' tett nélküli percz halál, 's ki tétlen él: az félig halva teng.

Ezredeket és századokat, mellyeknek sötét, csillagtalan éjéből tettek, nagy és dicső tettek sugára nem ragyog át hozzánk: szellemünk kitöröl az idők sorából, 's hasonlónak néz a' jövővel, melly még nem született, hogy hirneve fenmaradjon, hogy emlékezetessé legyen; vagy egyetlen perczzé olvaszt, mellyet emlékoszlop, a' többiek sorában, nem jelölt meg.

Tett az időtenger mérónja; a' nemeslevél, melly egyik kort a' másiknak fölébe emeli, halhatatlanná teszi 's mintegy megszentelt örökség gyanánt adja át, tanulságos használatul, a' legkésőbb utókornak is.

Tettre kell azt időt használni; tettel kell a' perczet, a' napot, az évet megjelölni, ha azt örökre elveszteni nem akarjuk; mert mint a' költő mondja:

„A' nem használt óra elfoly,
Ujra nem teremthető.”

Pedig ismét egy évet veszteni, hol századok mulasztásai volnának pótolandók, és szebb, virágzóbb századok magvai elvetendők: ismét egy évet veszteni, annyi volna, mint: osztózni továbbá is a' multnak kárhozatos bűneiben, feledni hanyagkönyelműen a' jelennek feladatát és menthetlen felelőséget vállalni a' jövő irányában.

R i s k ó.

A' B Ü N T Á R S.

(Folytatás.)

Megjött az éj. Minden élő lény megtalálja nyugalmát az éjszakában, csak a' lélek fájdalmainak nincs elaluvása. Pedig mennyi áldást ad egy álom! Elveszi minden fájdalomnak élet 's minden gyönyörérzetet felmagasztal. Boldogság balsamát osztja a' beteg szívekre, 's paizst tart a' lélek fölé, melyet míg el nem vesz róla, nem érik azt a' sors lángesapásai. Oh, ha az álom gyönyörei a' halál gyönyöreinek volnának előérzetei?!

Csak azon idő a' mienk, mit álmódva töltünk, a' többi a' világé, ez idegen szerettelen világé.

Tud-e alunni a' bántott lélek, mikor a' legelső vétek foltja rácseppen fényes öltözetére, mikor ez undok szörnyeteg, e' kendőzött arcczal, a' bün, ölébe szorítja az elesett ártatlanságot, undok nyálával bekeveri arczát, 's mérges lehelletét ráfújja homlokára, azután elébe ül, és kikaczagja azt? Tud-e alunni a' rosz lelkiismeret, 's millyenek lehetnek annak álmai?

Hijába tagadjátok, hogy van pokol. A' lélek magával hordja azt.

Kit látsz, háborodott lélek, ott az éj sötétében megjelenni? ismerj rá, e' halavány, élethagyta arczra, e' nyitva maradt szemekre, mik holtan is rád merednek: e' nyílt ajak, mely nem beszél, és mégis annyit látszik mondani,—e' csüggedt fej, még kopaszabb, még csüggedtebb, ez öltözet még kuszáltabb, mint egykor, de az arczoknak nincs többé mosolygása, halványan, mozdulatlanul áll az alak az álomlátások ködnimbusában. Karjai, homloka, vállai iszonyuan össze vannak zúzva, a' vér hosszú vonalakban szivárog alá arczán, ruházatán.

Igy jelent meg Matild álmaiban a' rettenetes látogató.

A' látogatott lélek sirva, rettegve futosott a' szív minden szegleteiben, de nem bírta elrejtetni szemeit, hogy ne lássa azt a' véres phantomot. A' lélek szemei le nem hunyhatók.

Végre megmozdult az. Legelsőbb szemeit fordítá fehérével fölfelé, azután melle látszék tágulni, feje hátra feszült, nagyot sohajtott, azután fölemelé darabokra zuzott balkarját, 's mutató-ujjával merően Matildra mutatott, szemeivel pedig felnézett az égre.

Matild pedig mezítelennek érzé lelkét, kit nem birt ez átkos ujjmutatás elől hova rejtteni.

És az ég sötét volt, még sötétebbek voltak rajta a' fellegek, mik kölcsödák alakjában huzódtak a' magasságos égen keresztül; két haragos szem világított csak a' mérhetetlen távolban, két haragos csillag, mintha az örök ítélőbíró szemei lettek volna azok.

Azután azt látta Matild: mintha ama véres embernek számtalan tövis lett volna testébe szúrva, miknek tüzései fájdalmas kelésekké mérgedtek el. Őt pedig rémséges hatalom kényszeríté ellenállhatlan erőszakkal e' töviseket még mélyebbre nyomni és bolygatni 's nézni a' martírkino-

kat szenvedő torzarczát, mely kaczagva és tajtékot túrva rángatódzott, vonaglott, mint egy galvaniált halottkép.

Végre elkezdtek biborszín cseppek folyni a' sebekből, miket Matild egy fődött edénybe gyűjtött, 's midőn feje fölött egy hang kérdezé: „Mit rejtessz ott?“ ő reszketve felelé: „Balsamot“ . . . Ekkor kihullt kezeiből az edény, széttörött, 's a' vér szétfolyt lábai előtt. . .

— Legyen neked a' te szavaid szerint! hangzék irtózatossá dörgése az ítélet harsonájának, melyet az ég láthatlan sarkai reszketve dörgének vissza. Rettenetes hang, melynek hallatára a' puszták tigrise idétlent szül, 's maga a' halál, mint korbácsolt véreb, meghunyászkodva bujdosik előle.

És látta újra ama halottaiból kelt rémet, a' mint kezében az átokmondások füstölőjével borzasztó jövődöt monda a' hamisan esküdöttnek. Isten embervérrel irt, Isten átokkal pecsételt jövődöt, le nem könnyöröghető, vissza nem huzható keserű jövődöt! . . . A' sötétkéék füst, mit feléje hingtett, ráragadt a' lélek fehér köntösére lemoshatlanul. . .

— Legyen neked a' te szavaid szerint; — mondá a' rém . . . Esküd-tél szülésed fájdalmaira. . . Legyen neked a' te szavaid szerint: hogy élve érezz mindent a' halálból, csak annak nyugalma ne érezd; ne legyen folt a' földön, mellyen megpihenhess, 's álom ne látogassa meg lelkednek szemeit soha. . . Esküvél leendő magzatodra . . . Legyen neked a' te szavaid szerint . . . Legyen a' te gyermeked nyomorék és világ csodája, testben lélekben undok szörnyeteg, mérges kinövése a' természetnek, kitől undorodva távozik el minden tiszta lélek, ki megrohadtan hozza szívét a' világra, ki nem mondott bűnök magvaival tele; kiből a' szeretet gyűlölet-té fajul, és örültség legyen az ő lelkének neve! . . . Te pedig légy nyomorú és mindentől elhagyott, a' napok betelteig . . . ne adjon neked nyugalma föld, ne a' sir; sem élteden, sem halálodon ne legyen Isten jobb keze. Élve tegyenek a' koporsóba! Legyen neked a' te szavaid szerint! . . .

— Legyen neked a' te szavaid szerint . . . hangzék hosszan elhaló zugással . . . Az égi magányos szempár mindig messzebb látszott távozni, végre elenyészett, — a' phantom ismét halottképpé lankadt, — a' fellegek sietve rohantak keresztül a' véghetetlen égen. — Az átok ki volt mondva.

Kétségbeesett sikoltás! . . . Az álomkép eltűnt, csak a' sötétség maradt meg belőle, és az átok súlya. Matild fölébredett.

Iszonyú lázban reszkettek tagjai. Arcza izzadság gyöngyeivel volt behintve. Keblén egy világ bűneinek nyomását érzé nehezül, tagjai le voltak lankadva, alig birt mozdulni. — Még visszahangzottak ágya fölött az iszonyu álomrém szavai, még látta a' két haragvó csillagszemet a' fekete égben elmerülni, 's már kezdé érzeni az átok erejét. . . .

Ádáz fájdalom nyilalt végig szívében, mi egy percze minden ereiben megállítá a' vért; tagjai elmerevültek, arcza elkékvült, megfagyott, csak a' fájdalmas kinkifejezés rajta mutatta, hogy még él és szenved mondhatlan gyötrelmeket. . . Sokáig feküdt így mereven, áthűlve, ajkai összekulcsolódtak, és melle a' megszakadásig feszült. Mig benről e' gondolat kinzá:

ha így el fognák temetni! E' gondolat iszonyúsága új rázkódást tön idegeiben 's erőszakos vonaglással tért meg ájultából, és szemeit bámulva felnyitá.

A' szoba világos volt. Több ismert nőarczok álltak körül, kiket fájdalmas sikoltása idézett oda — aggodalmas kérdező arczok.

Odahajoltak hozzá. Vigasztalák; de ő nem hallá szavaikat többé; a' lázasan-szilajult vér örült tüzzel nyargalt minden erein keresztül, sebesen verve és lángolva. Halántékain lüktetve jártak az erek, az elébbi hideg merevülést forró lankadság váltá fel, miközben iszonyu kinok vertek tájtékot sápadt ajkaira; nem hallatszék jajgatása, alig nyögött, de egy tekintet e' fájdalomtól önmagából kikelt arczra megmondá mindazon pokolszenvedést, mit éreznie kellett.

Vitték egyik ágyból a' másikba; az izzadság folyt róla; sehol sem találta helyét. Szívében kellett iszonyu fájdalomnak lenni, mert kezét szüntelen ott tartotta.

A' nők térdre estek ágya előtt, hogy imádkozzanak érte, mert nem nézhették szüntelen nevedő kinjait.

Végre irtózatosan feljajdult; rémsikoltása végig hangzott az éjen; megrázkódva félig felemelkedett, 's fénylő, kitágult szemfényekkel bámult maga elé az éjlámpa világába, merően, vadan, kísértetiesen, azután hirtelen elhalva visszaesett, és szemeit lehunyta.

Idő múlva fájdalmas enyhülést kezdé érezni, minek okára nem eszmélt, 's felpillantott.

A' körülálló nők egyike egy kis szörnyeteget tartott fel lábánál fogva. — A' szörnyetegnek hosszú szőrös kezei és lábai voltak, mikkel hynai visitás közt hadonázott maga körül, mi közben szájában alul és fölül két-két fog látszott meg, 's szegletes fejében villogtak a' vad kancsal szemek. Roppant feje volt.

A' nők épen azon tanakodtak, valjon ne fojtsák-e a' fűrösztő vízbe a' kis tátost?

— Micsoda állat az? kérdé a' nő féldeliriumban.

Senki sem felelt kérdésére, de ő minden arczból e' feleletet olvasá ki: „fi a d!” 's megujult fájdalmakkal rogyott ismét párnái közé.

De e' fájdalmak már nem valának olly tépők, nem olly örülésig vívők, mint az elébbi, 's rá csöndes nyugalomadó szender következett, mellynek felszakadtával, midőn ujra feltekinte a' nő, — piros szalagos fehér pólában egy nyugvó kis angyalt vivének elébe, kinek félig csukott pilláin keresztül ragyogtak szelid kék szemei, 's arczán az ártatlanság mosolya tündökölt. Illy angyalkától küldheti a' haragnemtartó Isten bocsánatát a' megtérőnek.

A' nő lázas kéjjel nyujtá kezét a' gyermek felé, 's a' körülállók vigasztalóan mondanak neki:

— Leányod!

A' nő ikreket szült.

Tizenhat év folyt le. Tizenhat hosszú nyomoruságban gazdag év.

Ez alatt sok boldog meghalt, sok szenvedő született. A' föld évenként megtermé virágait és töviseit. A' nap meleg, a' hold hideg, az ég kék maradt. Az emberen és az ember művein kívül semmi sem változott.

Sok fekete haj megöszült ez alatt, sok arczról lehervadt az ifjuság rózsája, gyermekek lettek férfiakká, a' férfiakból öreg emberek, az öregek-ből halottak levének.

Ki ismerne ebben a' redős, halvány arczban, ez összeesett termetben, e' roskatag, elvirult alakban ama fiatal életvidám bájvirágra, kinek egykor, a' világ verőfényében ragyogónak, térdhajtásokkal áldozott minden érző lélek, 's kiről most senki meg sem emlékezik? A' virágnak először lefújja leveleit a' szél, azután magvait szórja szerte, azután nem törődik vele. A' vénség minden szépséget elrutit, 's ez egy előnye van a' nem szépnek a' szép fölött, hogy őt a' vénség megszépíti.

Halavány, magasztos arczot ad neki. Szomorú fenkölt tekintetet, 's fejére a' vénség ezüst koronáját — fehér hajfürtöket.

Fehér hajfürtjei lettek Matildnak is tizenhat év alatt.

Oh- és mindegyik szálnak megfehéřülése egy élet kinjainak volt elhordozása.

Üldözte őt sors és az emberek, nem adott fejének a' föld megnyugvó helyet, ki volt taszítva a' világból, és kitaszítva a' világba. Mindentől elhagyatva, csak a' nyomoruságtól nem ; elhagyatva reményeitől is, de nem az emlékezettől.

Kit az egész földön egy fekhelynyi folt sem nevez gyermekének, ki előtt zárva van minden ház ajtaja, kire feszítsd meg'et kiált minden emberi ajk, — a' világ átkát viselő kitagadott számára is áll egy templom, mellynek szent küszöbén túl őt semmi üldözés keze meg nem kizozhatja, melly templomban csak a' lélek lakik, és az örökhatalmu Isten. E' templom a' tiszta öntudat. — De Matildnak nem volt szabad e' templomba belépni. Rettenetes ítélőbiró foglalta el abban a' királyi széket, ki midőn a' nyomorgatott lelket a' káröröm, a' guny, a' megvetés, a' könnyörületlen emberi szív hideg kísértetei az oltárig üldözik, és korbácsolák kaczagásuk ostorával, — hidegen tévé föl annak porig alázott fejére a' szenvedések töviskoronáját e' szavak sujtó haragjában :

— Lön neked a' te szavaid szerint.

Négy gyermeke maradt Lenteynek, négy apró nevetlen árva, kiket Matild apjuk irtóztatós halála után magához vett, 's anyjuk lett azoknak, szerető édes anyjuk, kiket két keze fáradságos munkájával táplált 's kikért kivette saját gyermekei kezéből a' kenyeret, hogy azt nekik adja.

Ha volt anya, kinek szemei nem ismerték az álmot az éber gond miatt, kinek csak egy eszméje, egy reménye, egy gondolatja volt, gyermekei, illy anyja volt Matild Lentey árváinak.

Egyetlen imádkozása volt a' bűnbocsátó Istenhez: a' gyermekek boldogsága.

De nem hallgatta meg őt az erős boszuálló.

Sokszor meglátogatta álmait ama kísértő lélek, nem olly véresen, mint először, de halványan, halottarczczal, hideg tekintettel, 's egykor azt mondá neki: „Elveszem tőled egyik gyermekemet.“

Rövid idő múlva egyik gyermek meghalt.

Háromszor kérte vissza gyermekeit a' holt apa. Három gyermek ment utána a' halál országába. Utójára csak egy maradt négy közül, a' legkisebbik, a' legszelídebbik.

Végre e' gyermek arca is kezde halaványulni, mindég bágyadtabb, mindég hervadóbb lett; ha ollykor szemeit lehunyta, semmiben sem különbözött azoktól, kiket a' koporsóba fektetnek.

Matildon ez alatt iszonyu betegséggé vált az álmokat látás nyavalyája. Éjjele, nappala egyetlen melancholicus álomrajongás volt, mellynek kísértetkirálya hol élénkebb, hol lankadtabb színekben a' csalt barát árnya volt, e' semmi könyvtől, semmi fájdalomtól meg nem kérlelt phantom. E' szegődött átok.

Mint tudott hidegen, mereven nézni a' lélek szemei közé: így nézhet az éjjélben fölkelő hold a' polus jégszikláira. És a' lélek szemei be nem hunyhatók. Mintha valamit készülné mondani. Tán utósó gyermekét akarja kérni?

— Nem adom őt! kiálta felsikoltva a' szerencsétlen asszony, 's karjai közé szorítá az alélt gyermeket, ki szőke fejcskékjét keblére lehajtá, — 's a' kétségbeesés arczával tekintte föl az elzárt egekre, erőszakos imádsággal ostromolva meg annak magosságát.

— Nem adom e' gyermeket! nem szabad meghalni neki; haljon meg saját gyermekem, mind a' kettő, csak ezen egy maradjon élve; ne vedd el, ne vedd el őt tőlem, Isten a' magas égben! Rettenetet büntetések Istene, ne vedd el lelkemből ezt az utósó napsugárt. Nem lehet, nem lehet így büntetned önnön teremtményedet, nem lehet kivenned a' bűnhődő kezéből a' vezeklés eszközét, oh e' gyermeknek nem lehet meghalni. . . . Irgalom Istene. . . !

És erőszakos imádsága legyőzte a' fátumot. A' gyermek meggyógyult és megélt.

Hanem saját két gyermeke, kiket váltságdíjúl ígért a' halálnak, nem halt meg helyette.

Gyönyörű szép szüzzé nőtt az egyik, rózsatermő arcú, aranyhajú szende kis leánnyá, ki mosolygásában a' májusi ég derüjét viseli, kinek szava, mint az angyalok szava, még az elesett bűnöst is felmagasztalá, ki kezének érintésével betegeket gyógyíta meg. Szemének ígézetével a' bút varázslá ki az ember szívéből, 's kit áldott minden, a' ki valaha megközelíté.

Utálatos szörnynyé nőtt a' másik, kiben a' természet undokul remekelt, kit meggyalázott átkozó kezével, 's torz ördögarczára felnyomta a' bélyeget, mit egy állat sem vállalna magáénak. Görbe, eltörpült termetet adott neki, hosszú csontkezzei térdein alól értek, 's felhúzott vállai közt mint egy varangyos békafő gubbadt a' hosszúra és laposra nyomott fej, mellynek sörtehajzata a' keskenyhomlokon át szinte összehajolt a' borzas szemöl-

dökkal, mik alól kigyói zöld szemek villogtak elő. Minden tagja ki volt ferdítve helyéből, 's ráadásul, hátára átkozva mint egy holtigviselendő gúnyteher, egy óriási púp.

,Kit a' természet megcsúfolt, rút még a' lelke is annak', mond az előítéletek szava. 'S az előítélettől nincs fölhivatkozás. A' sors végre szokta azt hajtani.

Lina és Makár. Ez volt az ikrek neve.

Minden förtellemmel csordultig volt szive. A' legördögibb dacz uralkodott lelkén, vad, hajthatlan szenvedély, melly, mint az elmérgedt eb, minden hizelgésre és fenytésre fogait mutatja, álnok, alattomos volt; 's mintha elbizta volna magát testi képe undokságán, lelkét is hasonlóná tette ahhoz.

Csak négy éves volt még, 's már meglátszott rajta, hogy csak a' halál fogja őt megjavítani. Anyja ellenében követelő volt, testvére 's mindenki ellen, kit magánál gyöngébbnek érzett, kegyetlen üldöző, — alattomos boszúkat tervező a' nála erősebbek ellen.

Anyját ha sirni látta, szemébe kaczagott. Kis testvére virágos kertben hosszú késsel alámetélte a' virágok töveit, vagy játékszereit tördelte össze, vagy madarait kínoztá, 's kivált nagy gyönyöre volt, apró állatokon gyakorolni a' hóhér minden művészetét.

Egy éjjel pedig testvérének hosszú szép selyemhaját, midőn aludt, ollóval többől lemetélte.

Csak egy lélektől félt, csak egyet nem mert szemtül szembe bántani 's ez Lentey legkisebb árvája volt — Dezső; nála pár évvel idősebb, ép, kedves kis fiu, kit pedig lelke minden méregerejével gyűlölt, mert látta, hogy még önanja és testvére is jobban szeretik azt, mint őt; sejtette-e, hogy apjaik jó barátok voltak?

E' kis fiu volt Linkának lovagi védője, kinek karjai megett a' kis gyermek gyakran találta menedékét az undok ikertestvér kínzásai ellen, 's mikor néha sötétes téli estéken egyedül volt a' három gyermek: Makár lappangó fortélylyal kísértethanggal és alakban ijesztgeté a' galambszívű kis leányt, — ez bátor védője ölébe simult átölelteté magát mind a' két kezével 's odabujva arczával annak táguló keblére, úgy csókolgatá a' gyermek szerető szívét. — Sejtette-e, hogy évek multán is fogja azt szeretni?

Milly különböző két alak, milly különböző két lélek! Szívben és arczban olly kiáltó ellentétei egymásnak.

Egyik azon kebelnek, melly őt felnevelte, a' béke olajágát meghozó galambja, a' másik annak megmaró kigyója.

Sok szép öröme van e' széles világnak; ez örömek legédesebbike az anya öröme. Sok szép fájdalom van e' széles világnak; e' fájdalmak együtt összevéve e' szóban benvannak: az anya keserve.

Minden érzésben van valami édes, még a' boszu szomjában is; minden szeretetben van valami önzés, mellynek elhaltával az érzemény maga is lehervad, csak az anyakeservnek nincsen enyhülése, csak az anya szeretete nem halhat meg soha.

Elesik, elgázoltatik a' sors kerekétől a' még anyja szive alatt megátkozott fiu. Egyik országszéltől a' másikig korbáccsal üldözik; Isten és a' világ nyomorultjává lesz, kit minden eltaszit, kire még az oltár szentjei is haragszettel néznek; az utálatot és őt, egy néven nevezik; de még akkor is fogja őt azon szív szeretni, a' mellyről leszakadt, 's e' szeretet lesz a' legéőbb fájdalom!

'S mit ad a' természet e' fájdalomért az anyának kárpótlásul?
Könyeket. . . .

Makár lelkileg is olly undok szörnye volt a' természetnek, a' milyen volt testben. Hálátlan és irigy. Mikor született, már fogai voltak; mikor beszélni tanult, már tudott hazudni. 'S mikor lelke is megkezdte nőni: szavával, tettével boszonta mindenkit, legjobban azokat, a' kik őt szerették.

Egyszer Makár testvére kegyenczét, egy kis fehér kandurt, körmei közé kapva, csakhogy testvérét rikassa, szörnyen megkínzott; midőn a' segélyül hitt Dezső azt tőle elvéve, a' civakodás közt a' fiut eltaszítá 's ez estében egy fogát kiütötte.

Hijába kérlelték aztán mind a' ketten. Igérték és adtak neki, a' mi csak tőlük telt. Kibékülést szinlett, de belül lelkében a' boszút forgatá.

Néhány nap mulva elcsalta magával Dezsőt egy félre eső szőlőbe, hol saját hajlékuk volt, madarászat örve alatt, 's ott a' mint egyedül voltak, kezdte gunyolni a' fiu bátorságát 's biztatta: hogy merjen lemenni, ha bátorsága van, egyedül a' pinczébe. — Dezső lement, Makár pedig hirtelen rázárt az ajtót és ott hagyta őt. Otthon nem akart semmit tudni róla, hogy Dezső hova lett? 's másnap ismét elmenvén a' helyre: hogy senki meg ne tudja annak hollétét, a' pincze szelelő lyukait venyigével és földdel tele tömte 's az odalent könyörgőnek gunyosan kiáltá alá:

— Meg fogsz halni. Éhen fogsz meghalni. . . .

Ezt egy öt esztendőös gyermek mondta. És nem ő volt oka: hogy meg is nem tévé.

Hogy Lenteynek negyedik fia is eltűnt, szemet szűrt a' hatóságok előtt 's Matild kérdőre vonaték. Már az szörnyen bántotta lelkét, hogy valahányszor egyike meghalt a' gyermekeknek, mindannyiszor felsőbb rendelnél fogva orvosi vizsgálat után adatott róla bizonyítvány: hogy az természeti halállal mult ki a' világból. Iszonyu gyanunak kellett őt terhelni.

'S most a' negyedik eltűnván, nyíltan kimondák neki, miszerint gyanuban van: hogy fogadott gyermekeit előldösi.

Nevelték a' gyanut Makár daczos, szilaj célzásai, ki vétke terhét nem átalottaön édes anyjára átnehezülni látni—'s azon körülmény, hogy a' háziak épen nem tudták a' gyermek hova lettét.

Azonban két nap mulva előkerült Dezső. Jövő-menők hallák meg a' betömött lyukakon át segélyesdéseit 's rá törték az ajtót, 's kihozták az éhség és fult légtől halálilag aléltat.

Makár megtudva, hogy büne napfényre jött, hogy a' büntetést elkerülhesse, egy serpenyőben izzó szenet vitt fel saját padlásukra 's azt a'

legnagyobb viharnek idején a' csepű közé rejtve, a' házat felgyújtá, 's mikor látta, hogy a' tűz olthatlanná válik 's az egész városra kiterjed pusztítása, a' közzavarban önvétkétől elrémülve elszökött.

Senki sem tudta: merre ment? Senki sem tudta: hova lett? — Eltűnt, elveszett végképen, 's mintegy tíz év múlva egy gyilkos égetőnek kezdett hirtelen támadni, kinek a' köznépe e' nevet adá: 'C s u d a f ő'...

(Vége követk.)

J ó k a y Mór.

A' H A J N A L K A.

VIRÁGREGE.

A' kert viráginak bájos seregében,
Hol a' kék és fehér lilium nyíl szépen,
'S a' rózsza szomszédja viola, tulipán:
Virult a' hajnalka mint egy ifjú leány.

A' kertnek virági mind ifjak és szépek;
Ifjuság és szépség arany idejének
A' tündér szerelem társa, kísérője...
— Mindenik virágnak vagyon szeretője!

A' csapodár lepe hizelgő szavára
Szerelemtől pirúl a' rózsza orczája;
Bársony-ajkával a' karesú kék lilium
A' méhe szájára mézes csókokat nyom.

A' tulipán, ki a' fuvalmat szereti,
Hogy keblébe nyuljon, megengedi neki.
A' gyászos rozmarin, ezen özvegy virág
Előtt is mosolygó színben áll a' világ.

A' virágok között a' szerény folyóka
A' mosolygó hajnalt szerette régóta;
Ki őt enyelegve hította hajnalkának...
Hajnal és hajnalka boldogok valának.

Szeretői a' kert többi viráginak,
Méhe és pillangó, még mind aluttanak;
De jókor felkele a' szerelmes hajnal,
'S kedveséhez röpült csóktól égő ajkkal.

'S mikor jött, ragyogott egész tekintete;
De a' válás percze a' mint közelgete:
Jobban jobban sápadt, 's búcsú-fájdalmának
Gyöngyei a' virág keblébe hullának.

Örzötte hajnalka a' drága harmatot,
Mellyet hű kedvese emlékül ott hagyott;
Hőségben sok virág míg megbetegedett:
A' hűs harmattól nyert kelyhe enyhületet.

Hogy hajnal 's hajnalka boldogok valának :
Ellenére volt a' kevély napsugárnak ;
Ki megrontásukat feltéven magában :
Leszállt a' virághoz csillogó ruhában.

„Ifju szép hajnalka! nemed disze, éke!
— Szólt a' szerény virág csapodár vendége —
Mit keblem olly mélyen olly régen rejteget :
Engedd kibuzogni forró szerelmemet!

Mi a' büszke rózsza 's a' kaczer lilium?
Százszor több kellem van szerényke arczodon!
Mit ér a' rozmarin 's istenfa illatja?
A' koszorút szívem ah csak neked adja!

„Ragyogó napsugár, — a' virág felele —
A' hajnalt szeretem 's boldog vagyok vele!
Méltatlan volnék, hogy éljek, ha hűtelen
Tudna lenni a' jó hajnalhoz kebelem.

Szívem, hűségével régen ő birja már,
Keress más szeretőt, csillogó napsugár . . . !“
Szólott hajnalka az ékes csábítónak ;
De a' ki folytatá szavát hódítólag :

„Szép virág! a' hajnal keble olyan hideg,
'S olly rövid az óra, mig véled enyeleg :
Én reggeltől estig mulatok melletted,
Betöltvén szerelmem lángjával kebledet!

Hatalmas vagyok én, ismér az ég, a' föld,
Meg sem mer állni a' hajnal színem előtt ;
Ránézek . . . 's elsápad arca kölcsön-pirja,
Mert azt is sugárim kegyelmétől birja.

A' jegenyefának egykor irigyletted,
Hogy olly magasan áll fejével feletted ;
Szeress . . . ölelj által . . . 's melly odafenéklik,
Sugár-derekamon felfolyhatsz az égig!

Szólott a' csábító, 's kit küzdeni látott :
Általölelte a' reszkető virágot,
'S kit forró hevével csókolt össze ajka :
Egészen odalett a' szegény hajnalka!

Czélt ért a' csapodár napsugár, mellette
Hívét a' könnyelmű virág elfeledte ;
Sirt a' hajnal, végre könye kiszárada,
'S barna fátyolban járt, minő volt bánata.

És szeretőjéhez járt a' nap sugára,
El nem hagyván ötet, csupán éjszakára ;
Boldog mégsem vala a' hűtelen virág,
Ugy tetszett, keblében titkos bú férge rág.

„Szerelmem napsugár! — szólt sohajtva sokszor —
Csókod és szerelmed, melly hő ajkidon forr,
Ah olyan égető! ... csupa tűz láng ...! heve
Alatt hervad, lankad virágod kebele ...!”

’S midőn bánatjában meghervadt beteg lett;
A’ jó hajnaltól nyert enyhe harmat-cseppet;
De szeretőjének forró ajka legott
Felszította kebléről az édes balzamat.

’S nem soká tartott a’ napsugár hűsége:
Mostan a’ hétszinű szivárványért ége;
Majd kaczerkodik a’ csendes tóhoz jára,
’S kacsingatott este a’ hegyek ormára.

Most fényes csókjai a’ felhőkön égtek;
A’ délibábnak, a’ puszták tündérének,
Heves szerelemben lön majd játszó társa;
— Szegény hajnalkának nagy volt bánkódása!

Nagy volt a’ hűtelen virágnak bánata ...!
Ha jött kedvese: úgy lángjától hervada;
Ha a’ csalfa sugár mellőle elmaradt:
Szíve elszorult a’ féltés súlya alatt.

És hitszegésének fájdalmas emléke
Kebelen emészto kinos lánggal ége;
Megsárgult, meghervadt kínjának általa,
Mig egy holdas estén csendesen meghala...

’S a’ hűtlen napsugár meg sem látogatta
Sirját a’ virágnak, ki meghalt miatta;
A’ napraforgónak mondván szép szavakat:
Nála hajnalkának emléke sem maradt.

De nem így tön a’ hű szerető, a’ hajnal,
Bús emlékezzettel és szánó sohajjal
Este reggel eljárt a’ virág sirjára,
Ömölván bánatos könnyűinek árja;

És addig kesergett a’ sirhalom felett,
Hogy a’ mint eljött a’ megújult kikelet:
Csudát tön a’ hűség, ’s szerelem harmata,
Mert a’ meghalt virág újra feltámad a!

’S ki hűtelenségét szemére nem veté,
Szerelimmal hajolt a’ szép hajnal felé;
Kellem- és hűségtől lön teljes kebele,
Hajnal hajnalkával ismét boldog leve.

* * *

A’ csábító maig eljár hajnalkához,
Mézes szavaival nyájas mosolygást hoz;
De a’ virág, látván a’ csalfa sugarat,
Tölcsérét bezárja, — ’s hívéhez hív marad.

T o m p a.

SZUNYOGOK.

I. SZEGÉNY, NE IGYÁL.

Hol volt, hol nem volt, azt nem mondjuk meg, de minek is, hiszen hazánkban mindenütt gyakran megesik az, hol nem munka által keresik a' mindennapi kenyeret, — tehát nagy lakoma volt, mellynél az tartaték legérdemdűsabbnak a' vendégek közül, ki többet evett és ivott, mintsem gyomra megbírt; mert hiszen nálunk már az úgy megy, hogy például a' szegényre is több terhet raknak, mint mennyit elbir, az előkelőre pedig annyi előjogot és vagyont, hogy szinte nem bírja el.

Valami ünnepélyes oka talán mégis volt e' lakomának? Keresztelő, temetés, tisztujtás, vagy bírói végrehajtás? mert tudnunk kell, hogy a' magyar örömet, fájdalmát, büszkeségét 's boszuságát mind evés meg ivás által szokta nyilvánítani, mert ekkor csak gyomrára van szüksége, 's ez olly erős és jó, hogy még az ausztrigát is megemészti, mint a' peleskei notárius mondja. És ugyan mért ne bírhatna illy áldott jó gyomorral, hiszen a' mi egyebe van, az ugyis mind rosz, — legalább politikai orvosai azt állítják, hogy mindenét meg kell javítani, mert különben elmarad a' haladó század háta mögött, és azért mindenek előtt a' magyar lábát kezdék talpalni és fejelni.

De térjünk ismét vissza a' lakomához, hiszen terített és rakott asztalhoz talán csak nem sajnál bennünket követni a' nyájas olvasó?

Örömmel mondhatjuk, mikép a' kérdéses lakoma ez uttal nem tartaték minden ok nélkül, 's így sem az uri ház tulajdonosát, sem tisztelt vendégeit nem vádolhatni, hogy csupán időöltésből töltik testöket. Az aratást tudniillik ma végezték be a' dús alföld egyik gazdag birtokosánál a' szegény emberek, — mi természetesb tehát, mint hogy a' vendégszerető főtáblabíró ur nemes szomszédait ünnepélyes lakomára hívá meg, mert hiszen illő, hogy az urak is kifáradjanak valamiben: miután a' parasztok már derekasan megizzadtak. És ugyan érdemelhet-e csak legkisebb figyelmet is az, hogy a' fáradozást pohár, vagy kasza emelése okozta-e? Ezen állítás fölött ne méltóztassék a' nyájas olvasó hirtelen pálczáat törni, alaposságát mindjárt bebizonyítandjuk. A' lélek nemesb a' testnél, a' kasza pedig csak a' testet, 's a' pohárürítés a' lelket veri le: kik tehát ezen utóbbi gyakorolják, azok nem állhatniak a' kaszások mögött, és ennél fogva még igen is engedékenyek voltunk, midőn köztök semmi különbséget nem tettünk, mert a' mai világban bizony mindig több becsültetésre találnak azok, kik a' bort megisszák, mint kik azt veréjtékezve termesztik.

Azonban ne gondolja senki, hogy a' vendégszerető ur ez alkalommal a' szegény aratókról egészen megfeledkezett volna. Oh, nem, hiszen jól tudá ő, hogy édes atyja udvarseprő volt egy pesti vendéglőben, hová Isten tudja, mellyik bajor falucsakából jutott, 's azért mostani szerencséjében épen nem bizta el magát, hanem — mint maga mondani szokta — falatja felét is mindig örömet kész volt a' boldogtalan szükölködővel megosztani. Így most is, miután az agarak kenyere kissé barnábbra sült, mi a' nemes állatok szaglásának árthatott volna, — az egész sütetést az aratóknak ajándékozá. És itt ne emlegessen ám senki valami embertelenséget, vagy mit tudom én mit, mikép már szokás az általános elégtelenség e' mostani századában; mert a' kenyér bizony igen jó volt, mit világosan bizonyít egy árvai aratónak, ki irgalomból kapott munkát, mivel csak eledeleért dolgozott, ezen istentelen fölkiáltása: „Uram Istenem! ugyan mért nem születtem inkább agárnak!“ — melyre fakadt, midőn hegyes fogait ropogva a' kemény kenyérbe mélyeszté. Egyébiránt a' kenyér a' konyhaajtó előtt osztatott ki, és így a' jó ételek szagát bátran rákenhették az aratók, ha a' nélkül is legjobb kalács gyanánt nem temették volna azt gyomrukba; mert meg kell jegyeznünk,

hogy a' magyar parasztnak még sokkal jobb gyomra van, mint urának, — hiszen különben nem is bírná mindazt megemészteni és eltűnni, a' mivel minden oldalról megterhelhetik. Végre azt sem hallgathatjuk el, mikép az aratók ugyanazon kutból kaptak vizet, következésképp ugyanazon vizet itták, mellyel az uri vendégek jobbnál jobb borukat — megvizezhették volna. És az uri kegy e' számos jele még nem minden, még ennél is többet van szerencsénk elmondhatni. Az aratóknak példás nagylelkűségből meg fog engedtetni, hogy az uri vendégek multságára, dudaszó mellett ebéd után tánczolhassanak, mert egy rendkívül szellemdús kisasszonyka, ki épen akkor került haza a' főváros egyik nevelőintézetéből, 's tele volt elmés ötletekkel, miket ott külföldi divatlapokból merítgete, hogy jó magyar háziasszony válhassék belőle, — azt találta mondani, hogy ő a' medvétáncz látásában igen gyönyörködik. Itt azonban nem szabad sem a' nemes kisasszonyra, sem a' háziurra neheztelnünk, mert a' szellemdús hölgyecske Pesten mindig csak a' dunaparti színházat látogatá, következésképp megszokta az emberek ugrándozását is medvétáncznak tartani; a' vendégszerető földes ur pedig ugyan mért ne tekinthette volna medvéknek szeretett jobbágyait, kiket hajtvadászatokon is használhat és használ!

Ezek szerint a' külső vigalom egész elrendezésében tökéletesen megnyughatunk, 's bátran a' fényes ebédlőbe tekinthetünk, mellynek falain nem bámulhatunk pompás főstvényeket, mert a' vendégszerető háziur nem akarhatja illyesmikkel vendégeinek figyelmét a' tálak és üvegek tartalmáról elvonni. Urak és hölgyek tarka változatosságban ülnek az ételek és italok szörnyű tömege alatt hajladozó asztal körül, a' férfiak mind táblalírák 's azonkül résztint fiatalok, résztint középkorúak, résztint pedig öszeb csavarodott öregek, s egyébiránt mindnyájan éhesek és szomjasak, — többet az irigység sem mondhatna rólok. A' hölgyekről — a' táblalírótságot kivéven — szinte csak ennyit lehet mondani; azon lényeges különbség mindazáltal mégis feltűnik köztök, hogy a' férfiak jól beszélnek magyarul, de a' hölgyekkel mégis németül szólni kénytelenek, mert ezek a' magyar nyelvtől idegenkednek, habár úgy pattog is ajkaikról a' német szó, mint a' szemfényvesztő öblös szájában az ökölnyi fekete golyó. Bizony csak furesa emberek vannak a' világon! Az oktan állat nem tagadja meg soha fájának sajtyszerű hangjait, a' nemes, a' szabad ember pedig szégyennek tartja hazája nyelvéen szólni!

Ha körülbelöl egy évtizeddel hátrább esnék ezen nevezetes lakoma, úgy azt is el kellene mondanunk, mikép a' vendégszerető háziur és asszonyság ellenállhatlan nyújassággal kínálgták vendégeiket; most azonban ez már tökéletesen kikopott a' divatból, 's a' magyar nemcsak nem kínálgtatja többé magát, hanem inkább csoportosan jár kérni, könyörögni.

Az ételeket két okból nem soroljuk el: először, mert ez az éhezőkben csak fájdalmas érzést támasztana, és másodsor, mivel a' jóllakottak ebben semmi gyönyörűséget nem találnának; csak a' borokra nézve kell megjegyeznünk, hogy a' lelkes házigazda rendkívül át meg át volt hatva az alkotmányosság dicső elveitől, mert csupán alkotmányos országok borainak engede helyet nemes asztalán, és így természetes, hogy hazánk, Franciaország és a' spanyolok szép hazája ugyancsak derekasan képviselve voltak nála e' tekintetben. Mivel pedig a' szabadság mostani dicső korszakában akkor íhatik a' magyar, mikor szomjat érez, 's ezt éreznie akár a' leves előtt is szabad: tehát épen nem kell csodálni, hogy a' sütek roppant táborának beérkeztekor több arcz bátran fényesen pirosodott malacz bőrnek kölcsönözhetne volna ki magát. Midőn jóakarát, lelkesen buzdító példa és saját szerény törekvése ennyire hozzák az embert, akkor tágulni kezd szíve, mellyet némelly fekete véri elménczek ezuttal talán gyomornak bémállának. Ezen állapotban a' francia elmés ötleteket hallat, az angol matróz kereskedési vállalatokat tervez, az olasz kését keresi, a' spanyol énekel, a' német elalszik, a' magyar pedig inditványozni kezd. Így történt az most is, és alkalma-

sint ezen boros körülmény is egyik oka, hogy sok indítvány úgy elfeledtetik, mintha adósság lett volna.

Először is egy rettentően szőke fiatal ur emelt szót, miután az asztal alól szakállát fölhozta, 's belőle mintegy fél kosárra való hulladékot gondosan kitisztított, mert — engedelmet kérünk, ezt mellesleg megjegyeztetni — a' mostani nagy szakállók azon haszonnal is dicsekedhetnek, hogy ebéd fölött mindig egy kis estelire valót fognak föl illető tulajdonosaik számára, még pedig minden sérelme nélkül az illedéknek.

„Nagytekintetű gyülekezet!

„Halljuk! Halljuk!“

Meg kell itt jegyezni, mikép gyűléseinkben az időnek legalább egy negyedét lopja el ezen „Halljuk!“ mely éppen a' hallhatást gátolja, mit előmozdítani akar!

„Nagytekintetű gyülekezet! — kezdé ismét az angolos szőkeségű fiatal szónok. — Annyit élveztünk most néhány rövid óra alatt, hogy barátságos együttlétünket marandó emléküvé ohajtom tetetni.“

„Éljen! Halljuk!“ — (Iszonyu pohárkocczantások, hogy a' lelkes szónokot jobban lehessen hallani.)

„A' magyar is a' cselekvés terére lépett immár, 's a' társulati szellem fölkarolása által csodákat kezd végrehajtani. Mélyen tisztelt uraim és hölgyeim, én is társulatot ohajtok alapítani, mely ezen asztal mellől még ma szárnyra keljen, és a' haza évlapjaira jegyezze föl a' mai napot.“

„Éljen! Éljen!“

„Kötelezzük magunkat személyenként, minden évben három magyar könyv megvételére —“

„Oh! Oh!“

„Én minden kényszerítést határozottan ellenzek, — kiálta egy bazsarózsa-arczu táblalabíró, 's minden kényszerítés nélkül, önkényt ürité ki öblös poharát, — éljen a' magyar szabadság!“

„Éljen! Éljen!“

„De, uraim, ha a' magyar irodalomra a' részvétlenség halotti leplét vetjük, úgy a' magyar szabadságnak is ütni fog utolsó órája.“

„Eh mit, — jegyzé meg gyakorlott szónoki hang fiók mennydörgésével egy másik előkelő és egyszersmind fizetéses főtáblalabíró, ki olly részrehajlatlanul szereté hazáját, hogy mindennap minden vármegyeért, a' kapcsolt részeket és szabad kerületeket is ide értve, külön egy-egy pohár bort szokott inni, — Árpád apánk idejében magva sem volt a' könyvnek, 's mégis különb emberek voltunk, mint most. Ha már csakugyan valami új társaságot akarunk alapítani, tehát álljunk össze annak kivételére, hogy az újságok ne trombitálhassák ki, ha valakit megveretünk, vagy uri jogainkat egyéb módon szabadon gyakoroljuk.“

Ezen indítvány osztatlan tetszéssel fogadtatott, 's már csaknem határozattá emelteték, midőn egy vidéki hírlapi levelező felállott, 's azon elszántsággal mellyet a' lenni vagy nem lenni szülni szokott, hangosan szóla.

„Tisztelt gyülekezet! hátha inkább arra egyesülnénk, mit hajdan Debreczen város érdemes csizmadia czéhe már tervezett, hogy Budapest ezentul husz mért-földdel közelebb essék hozzánk? Ugy hiszem, ezt szintolly könnyen kivihetnők.“

„Ha ha ha!“

E' váratlan ötlet használt és a' sajtógyilkoló félelmes indítvány megbukott.

„Szót kérek!“ — esenge most egy halvány ifju, ki idő előtt megvénült, és minden áron szeretett volna nevezetességre emelkedni.

„Halljuk! Halljuk!“

„Századunk emberbaráti szelleme kívánja, hogy mindenek fölött a' boldogtalan szegényekre fordítsuk figyelmünket. (Zugás a' conservatív oldalról, mellyen rémitően ürülnek a' tálak és poharak; tetszés a' szabadelmű oldalról, mellyen

iszonyuan türölnek a' poharak és tálak, mit az itt együtt levő két árnyéklat közt uralkodó különbség megismertetéseül világosan föl kelle jegyezünk.) Nem akarok a' szegények anyagi helyzetéről szólni, mert azon nem segíthetünk. (Helyes! Oh! Oh!) Annál nagyobb kötelességünk tehát erkölcsi állapotukat figyelembe venni. Tisztelt uraim és hölgyeim! Szivem mindig vérkönyűket hullata, (hogy ez lehetséges-e, annak meghatározását a' természettudósokra bizzuk), valahányszor részeg embert láttam. (Ezen jó urnak igen sok vére lehetett, ha tisztujításokon is volt, és még most is él.) Midőn tehát ezen tele poharat most utolsó cseppig kiüritem, szabad legyen emelt hangon kiáltanom : szegény, ne igyál! Éljen az általunk most alakítandó józansági egyesület!

„Éljen! Éljen!“ — viszhangoztatá harsány torokkal az egész társaság, 's a' főnebbi főtáblabíró szokott napirendét bevégezvén, most már a' török és moszka tartományokért kezdé inni, melyek hajdan szinte Magyarországhoz tartoztak.

Az általános zaj némi lecsöndesítése után következő egyes megjegyzések hallatszottak.

„Igen helyes, a' paraszt minden bűnét rendesen ittas állapotban szokta elkövetni, (milly előny a' gazdagokra nézve, hogy ők józan állapotban is vétkezni képesek!) illő tehát, hogy semmi szeszes italban többé ne részesüljön. Én az indítványt teljes erőmből pártolom. Kérem, azt a' somlyait.“

„Ugyanez az én alázatos vélekedésem is, azonkiül pedig meg kell jegyezem, hogy a' szeszes italok gyöngitnek, 's a' parasztot alkalmatlanná teszik urbéri tartozásának böcsületes leszolgálására; ne igyék tehát a' szegény, hanem dolgozzék.“

„De uraim, talán mégis furcsa, hogy a' paraszt természti szeszes italaikat és neki ne legyen szabad azokat használnia!“

„Ez nem ok, mert a' selyembogár sem használja föl maga selymét, 's még életét elveszti.“

„Igen, de ember és selyembogár közt mégis csak van különbség! Azután, ha olly kártékony a' szeszes italok hatása, tehát mért nem iszunk mi is csak vizet?“

„Az egészen más, mi csak válogatott jó borokat iszunk, azok nem ártnak, de a' paraszt kártékony pálinkával rágatja gyomrát.“

„Nem akarom mondani, hogy a' parasztnak, a' helyettünk dolgozó és fizető parasztnak is jutna egy meszelyke egészséges bor, ha mi nem fürdenénk a' legdrágább pezsgőben; de szabad legyen megjegyezem, hogy a' nehéz munka alatt gornyadozó szegény paraszt hamarább meg fog halni, ha munkaközben néha egy korty pálinkával nem frisiti föl remegő tagjait. Neveljük inkább a' parasztot úgy, hogy a' józanságot szeresse, 's csak annyi pálinkát igyék, mennyi ártalmára nem lehet, és mennyi egészségét gyógyszer gyanánt föntartani segíti; végre pedig a' józanságban mi magunk is, kiknek nevelésére egyenként annyi költetett, hogy tiz szegény parasztot boldoggá lehetne vele tenni, adjunk jó példát szegény földmivelőinknek, hogy ne kényszerüljenek bennünk annyszor megbotránykozni.“

Itt leirhatlan zaj szakasztá félbe a' beszélőt, 's a' józansági egyesület egyhangulag szilárdul megalakultnak nyilvánítá magát, midőn az egész gyülekezet már nem is szólhatott, hanem csak nagyokat csuklott, és a' szoba egyik alától a' másikhoz tántorgott.

Elnök, igazgató, jegyző, ügyvéd 's választmányi tagok mindazáltal mégis felválasztattak, tudva levén, hogy illy állapotban legkönnyebben szoktak a' választások véghez menni.

Ezután akadozva tudaták a' szaggal jól lakott aratókkal, hogy ezentul nem szabad többé semmiféle szeszes italt használniok, kivévén, ha ur dolgában lábukat vagy karukat törik, 's ekkor is természetesen nem belsőképen, hanem csak külsőképen.

A' szegény parasztok eleinte kissé bámultak ugyan, de csak hamar ezen tilalomban is csöndesen megnyugodtak, főkép miután élő szemekkel láták — milly utálatos a' részeg ember!

N a g y I g n á c z.

EMLEKBESZÉD A' TÖLTÖTT KÁPOSZTA FELETT. *)

Nagy volt ő 's nagysága miatt megdőlnie kellett.

V ö r ö s m a r t y.

Tekintetes gyülekezet! Hogy valaki meghal, 's annak a' valakinek fejéhez sirkövet támasztanak: mindennapi dolog. És ha a' sirkövön nem minden érde-
mei számíttatnak el a' megboldogultnak: az nem a' megboldogultnak, de a' kő-
faragó hibája, miért hogy keskenyre szabta a' sirkövet; és ha a' sirkövön a' meg-
boldogultnak egyetlen hibája sem említetik: az sem a' megboldogultnak, hanem
ismét a' kőfaragó hibája, hiszen olly keskenyre szabta a' sirkövet, hogy a' ha-
lottnak csak aprólékos érdemei is egészen belepik azt.

E' hiányt akarom én kipótolni emlékbeszédemben.

Nem tartozott az állatok neméhez, kiről szólni fogok; ember sem volt, kiért a' szomorúság elborit, mint a' sáska elborítja a' vetést, vagy fekete hollók a' velős koncztot.

De ha a' halottat egekig magasztaljuk, elmondván mint szerette az embe-
riséget, pedig minket csak phantáziánk csalt meg, mert a' megboldogult egyes
egyedül a' debreczeni czipót és töltött káposztát szerette: — mit vétett a' sze-
gény k á p o s z t a, hogy őt szinte úgy meg ne dicsérhessük, mint azon teteme-
ket, mellyek a' töltött káposztától izmosodtak?!

Nagy volt ő, a' legnagyobb a' s z o v á t i káposztás földön. Gazdag emlé-
kezet köttetett ő hozzá.

Olly zöldek voltak levelei mint a' legszebb zöld posztó a' megye asztalán,
és mint a' legzöldebb beszéd a' megye asztalánál.

És mikor megérett, megis sárgult szépen, mint az uritök, vagy törvény-
széken a' táblabíró, midőn fővételre kárhoztatja a' gyermekgyilkos anyát, a' kit
elcsábitott; és osztán meg is fehéredett, mint a' kép, mellyet mágneziával
fennek be.

És — horrendum dictu — későbbén meg is szökült: mintha az Erdélybe
bevándorló s v á b o k, vagy akarám mondani s z á s z o k, néztek volna rá.

És ekkor: ez a' horrendum dictu! leszakították. — Nem. . . ezt nem áll-
hatom meg, hogy körülményesen el ne mondjam.

A' dolgot legeslegelejen kezdem: ezzel tartozom a' történetírásnak, melly
egykor a' káposzta- és az emlékbeszéd-író felett részrehajlás nélkül
ítélni fog.

De tartozom ezzel Magyarország statisticájának is, és azon szíves részvét-
nek, mellyel engem a' tekintetes gyülekezet — reménylem — megajándékozzand.

A' figyelemről nem is szólok; hiszen mi apróságokról megszoktuk hosszú
beszédet hallani.

*) E' humorusd cikket, következő levél kíséretében vettük: T. szerkesztő ur! T. cz.
K á r t i f i o l a ur engemet kért meg, hogy rokona 's illetőleg barátja felett mon-
dott emlék-beszédét adnám át szerkesztőségnek. Ő ugyan teljes reménység-
ben van, hogy a' tudós társaság jövő évi nagygyűlésén a' legszebb alkalmá nyíl-
nék annak felolvasására, de ő igen becsület- és hírvágyó, azért jobb szeretné azt
az 'Életképek' hasábjain látni, így egy egész ország (kivéven a' kik az országban
csak németül, tótul, oláhul, ráczul, lengyelül, zsidóul, francziául, bosnyácul,
szerbül, illyrül 'stb. beszélnek; ha valakinek azonban kedve jőne mind ezen
nyelvekre lefordítani, a' szerző azon csak örülni fog) figyelmével biztatván
magát, míg amugy csak egy zárt körű testület mosolyát érdemelne ki; 's ki
tudja, az is nem lenne-e szánó mosoly?! — Ki egyébiránt vagyok, Pest, dec.
21-én 1846. tisztelője

Nem hordom fel az én káposztámnak őseit tizenhat - és tizenhét iziglen, bár könnyen megmutathatnám, hogy minden elődei egyenes vonalban jönnek le azon magszékről, mely először fejes káposztát hajtott.

A' burkus háború alkalmával szintugy ették, mint mikor az insurgens had Győr alatt megfutamodott.

Az 1830-ki cholera is földjében érte a' káposztát, és egyet sem vitt el a' szováti földről.

Sőt D. városban a' csizmadia-szinben, tőle a' czéh-mester, miután a' gyor utját kissé megöntözte, vasárnap délutánonként olyan-olyan dictiókat tartott, hogy a' varjuk *) rá károgni kezdtek.

Ezekből nyilván vannak a' káposztának hadi és polgári érdemei.

De az én káposztámról még nem mondtam el mindent.

Csinos bogárszemű leány árulta azt a' debreczeni piacon. Sürgött forgott körülte a' sok kofa, mint a' pörgő orsó, és mindenik ugy megriszálta a' szoknyáját, mintha csak szitált volna.

— Hol lakik rózsám?

— Szováton. . . . 'S ezt annyi kellemmel monda a' kis csintalan, hogy szinte kedvem jött káposztát venni.

— Hogy a' káposztának száza?

— Egyre másra tíz forint. . . ekkor a' szemembe nézett, és somolyogva monda: ejh! ne kötődjik, hisz nem vesz az ur káposztát!

— Dehogy nem, rózsácskám, akár káposztástól együtt megvennélek.

— Igen ám! ha od'adna apám uram!

— Annyi mint a' megalkudtam két legnagyobb- és legszebbet.

— Ha Szovátra tetszik jöni, majd kiválogatok egynehány főt, a' legegés ségesebbet s megtartogatom. . . ott lakunk a' Veres Bálinték háza mellett.

— Csak szivedet is tartogasd meg aztán kis babácskám.

De most mit csinálok a' káposztafőkkel?

Valami jutott eszembe.

Van nekem egy igen jó barátom Pesten, ki Debreczent el nem tudja felejtetni, akarám mondani a' debreczeni töltött káposztát és kolbászt, melyet a' jól megborsolt és kaprozott káposzta felett, csinos szeletekben végig nyújtóztatnak, ugy mint a' kolbászt szokták végig nyújtóztatni.

Gondolám, vele nagy örömet szerzek neki.

Vizkereszti terminus következett . . . Mint afféle juratus, épen Pestre való menendő. Egy részét tehát meggyalultatám a' káposztának.

Óh mi édes torzsájú volt. Gyönyörű szálás sallangokra hasadt az a' káposzta gyalu alatt; hasonlított a' kukoricza selyméhez, csakhogy fehérebb volt; a' czukros laskához, csakhogy vékonyabb- és szeletesebben esett. Ernyős leveleit pedig — miután besavanyítottam — Kemecsin asszonyomhoz vivém.

Kemecsin asszonyom igen derék hentes asszony. Épen akkor a' debreczeni iparműkiállításban 16 rőfös kolbászt állított ki. Ennek tötélék-maradékából készültek el az én töltött káposztáim is.

Óh mi szépen vették ki magokat a' kétfülű cserép-bögrében, mert fazéknak nem mondhatom, inkább hasonlított a' dohánytartóhoz; olyan volt egy egy, mint egy kövér cigaró, és a' mint a' kolbász-szeletek rájöttek, bors, kapor, ezen felül a' szálás gyalult rész, és az egész jóféle sáfránnyal behintetett: ugy nézett ki, mint a' piros chinai dohány.

Kemecsin asszonyom a' bögrét lantornával jól bekötözte. Elég az hozzá, hogy babérlevél- 's isten tudja minő fűszerekkel ugy el volt a' káposzta készítve, hogy azt tengerre is bátran vihették volna.

*) Így hívják a' nagy lóbőr-csizmákat D-ben.

Pestre én szerencsésen felérkeztem. Ah! az az én barátom derék fiu; egy az, hogy nem pisze, más az, hogy esze szíve helyén van.

De mit is keresne ott a' „Vas-Gyuró“ név? Így hívják barátomat.

Ismeretségünket a' mi illeti: egy városban születünk. Ő a' Bekk-házban, melly D.-ben legszebb és legmagasabb, én a' bakterházban, melly a' Bekk-épület tövében van 's D.-ben a' legalacsonyabb 's legrondább. Egy iskolába jártunk, ő abba az iskolába járt, a' mellyik mellett én eljártam. Együtt végeztünk, azaz: én épen akkor kaptam „consilium abeundi“-t, mikor ő végzett; a' királyi táblához együtt esküdünk fel, azaz: én épen akkor zálogosítottam be testimoniumomat Gallicensteinnál, mikor ő felesküdt.

Ezen sokszoros rokonság szötte vásznát ismeretségünknek, melyre én a' legszebb képeket igyekeztem festeni. Ő mindig az északi, én mindig a' déli polus voltam, 's e' kettő egymás nélkül nem lehet el.

Ehhez jött még azon körülmény is, hogy ő Pestre jövele előtt legutolszor nálunk ett töltött káposztát, 's ezóta nem felejtethet, és még egy... hogy t. i. nekem csinos hugocskám van, 's az én barátom felettébb szereti a' szépet. Az aesthetica főstudiuma, 's ő maga is kellemes gyerek. Alighogy Pestre feljött, mindjárt is kapott principálist.

Az én Vas-Gyuróm csakhogy össze nem morzszolt örömében, annyira örült az izletes hozománynak.

De nem nyultunk hozzá...

Hejh! hogy hozzá nem nyultunk!... Jobb lett volna, ha hozzá nyultunk volna.

De mi ünnepélyes napra vártunk.

—Lakodalmat csapunk ebből, édes Laczkóm,—mert így kereszteltek engem a' veres templomban — Bécsben csapunk ebből lakodalmat.

Az én barátomnak t. i. egy jó ismerőse volt Bécsben. Az ismerős nem volt kevesebb egy újság-szerkesztőnél. Ennek ő sokat beszélt Magyarországról. És mert az én Gyuróm szerette is hazáját, feldicsérte azt minden oldaláról. Persze, első helyre a' tokaji mászás jött, azután a' miskolci kenyér, nagyváradi perecz, siklósi bicska, debreczeni mézes kalács, és mindenek felett a' töltött káposzta. Ennyi előnyeiert ki ne nevezné aztán nagynek és dicsőnek Magyarországot?! Szellemiebb dolgokról az én Gyuróm azért nem szólt, mert, mint kezdem észrevenni, bizonyos idő óta, egészen a' materialis nem annyira javítások, mint javulások felé fordítá politicájának az ő mágnes-tőjét, épen nem azon okból, mintha a' magyar tengerpart, dunagőzhajózás, csatorna, tiszaszabályozás, tudós társaságunk, literaturánk, 's több más virágzásnak indult ügyeinket mellőzni akarta volna; de meg az ember fél is tőle, erdőbe vezetni az afféle kóródzótermészetűeket, mert vagy mi akadunk az ágon, vagy ők rágják le a' fiatal hajtásokat előlünk.

—Jókor jöttél, édes Laczkóm! — folytatá az én Gyuróm.—Épen Bécsbe vagyok menendő. Színről színre fogjuk bemutatni ott Debreczen nevezetességét; 's vagy hinni fogják az „extra hungariam“-ot, vagy nem kapnak a' becses étkekből... Biz úgy!... Holnap indulunk.

—Veled megyek.

A' tél igen lágy volt. A' mi szokatlan ekkor tájban, a' Duna még nem kezdett fagyni. A' „nádor“ gőzösön mentünk.

En először ültem gőzösön; úgy tetszett, mintha a' vizet megnyergeltük volna. Mi, mintha a' nyeregben ülnénk, és a' gőzös két oldalkerekei sarkantyuk lennének, melyeket a' mén két oldalába nyomván, a' hullám, mint vére, serked ki alóla.

A' gondolatoknak egész egy halmazza rohanta meg agyamat. Fejem szélmalomná lön, forgott velem, öröltem benne ezer eszmét, ezer gondolat-zikrárt.

Nem fogom lopni a' tekintetes gyülekezet figyelmét, pedig igen szép alkal-

mam volna egy táblabíró bemutatni, kivel a' gözhajón ismerkedém meg. Mulat-
ságos egy ember. Zsinóros dolmánya még azon korból való, midőn a' spectabili-
sek czopfót hordván, selyempántlikán függő nádpálcázajokat a' dolmány tetemes
ezüstgombjára akasztgáták. Most a' gombok egyikéről sallangos dohányszag
fityegett le.

— Honnan tetszik, uram bátyám?!

— A' nyirsigből, ides öcsém uram!

— Ejh, pedig a' bajusza olyan hosszú, uram bátyám, mintha borotvát
sohase látott volna.

— Beh tempora beszél öcsém; csak látom, a' csirke... Tovább is mondta
volna, hanem a' gözös megállapodott, 's már a' vámvonálhoz érvén, kiki saját
podgyásza után nézett.

Na'szen megesett neked szegény káposzta; csak az az egy hibád volt, hogy
Pesten meg nem ettünk tégedet.

Nem mondhatom magunk hibájának: ki látta, hogy törvényt forgató, önma-
gára valljon?!

Vagy, oh szerencsétlen bögre, miért nem is volt homlokodra írva, hogy te
nem vagy dohány, hogy te Szováton termettél, hogy te nem tartozol a' vám
alá? —

Mind hiában, . . . a' lantorna felbontatott. A befűszerezett, besáfrányozott
gyalult szálak, kissé már meg is gémberedve, valóban úgy néztek ki, mint Filips
chinai dohánya, és felül az aszni kezdett kolbászt nem lehet megkülönböztetni a'
havannai szivartól.

Hasztalan igyekeztünk a' vámosokat felvilágosítani. Ki lenne képes vályu-
ról a' csordát, alulról a' vizet visszahajtani? A' káposzta mint dohány lefog-
laltatott.

Serkenj fel siri álmodból, oh Ovid, ime egy tárgy, melyet te metamorpho-
sisaid gyöngyévé közzörülhetél.

Megfagyott bennem a' vér, olyan lettem, mint a' zsendicze-savó; azután el-
futott a' pirosság, hogy olyan lettem, mint a' vérbélű dinnye.

Oda van ő! Nem munkabíró delében, mert az ebéd idejét sem érte meg.

Bölcsőjében fojtották őt meg, kivájták szemeit, a' lantornát, és a' mint ki-
nézett a' fedő alól, ráfogták, hogy nem ő, ő; és ő elhitte, hogy nem ő, ő, hanem
más valami, t. i. vágott dohány.

Mennyi vérmes remény gyilkoltatott meg ő benne, minő zsiros kilátás hiu-
sult meg ránk nézve! Többé se' nem csordul, se' nem cseppen.

Minő jóltevőt veszített benne a' takaréktár, akarám mondani, a' gyomor tár-
háza! —

Olly áldott teremtes volt, soha még csak egy rossz szót sem szólott (hiszen
szegény, néma volt), nem kért, nem káromkodott, sőt adott volna, ha tehetne
volna.

Sirasd őt, elmaradott özvegye: fölhangozott étvágy, sirassátok őt! itt ha-
gyott árvái: te ép gyomor, 's ti ép fogak.

Olyan hamar megszűnt ránk nézve élni! . . . Szegény még csak végrende-
letet sem tehetett.

Valjon most ki örökösödik végrendelet nélkül? . . .

Ennyi szomorú emlékezet kötöttetted tehozzád, korán elhunyt szovati ká-
poszta!

Tekintetes gyülekezet! — E' hű életirással, magyarul biographiával tar-
tozám a' megboldogultnak, ki őt az élet minden phazisain és stádiumain keresz-
tül követém, 's majd megettem, annyira szerettem.

Tiszta igazsággal tartozunk a' történetírásnak. 'S mi érezzük, hogy e' kötele-
ségünket legalább hiven teljesítők, ha más oldalról a' természet-historiát nem
gazdagítottuk volna is.

K á r t i f i o l a .

NEMZETI SZINHÁZ.

Dec. 30. Stuart Mária, szomorujáték 5 felvonásban. Irta Schiller, fordította Kelményi. Classicus mű, praecis fordítás, ügyes játék, ritka közönség, sűrű ásitások. A mű a' classica iskola remekje. Az illető műbírák azzal biztatják a' jámbor lelkeket, hogy mindazt, a' mi jelenben éldelhetetlen, a' jövő századok folytán elkövetkezendő méltánylat kezeire bizzák. Szép az, mikor az ember századokkal előre jövendő, legalább nem téríthetik szemére jóslata be nem teljesültét. Érzette a' classicismust maga Szigeti úr is, alig lehetett érteni szavait; két-három szót, kit elejénél, kit hátuljánál fogva, sőt egész mondatot is úgy összeránt, mint mikor az egyszeri diák e' helyett: „horribilis nagy dinnye!” azt mondta: „horbsnye!” — Jelesen működtek Laborfalvi, Szatmáryné és Egressy Gábor; 's itt el nem mulaszthatom az illető színész urak dicséretére felhozni: miszerint nemcsak az elsőbbség, de másodszerelő színésznőink is sokkal tisztább és érthetőbb declamatióval bírnak, mint a' férfiak. Ez tán onnét lehet, mert nőknél az eloquentia velők született természetajándék? — Ha onnét nincs, hát másunnét van; de úgy van.

1847. jan. 1. Jegygyűrű népszínmű 3 felvonásban, írta Szigeti. Szeretnők, ha a' szerzők nem kénytelenítenének saját színműveikben föllépni. Rontja az illusiót. Szigeti urnak sokkal több érdeme van mint drámaköltőnek, hogysen mint színésznek. E' színművében sok helyütt a' legihletőbb poezis ragyog keresztül; nekünk különösen azon hely ragadta meg figyelmünket, midőn az elrabolt porléány atyjának sírjáról beszél, ennek gazdag költőisége elvitázhatatlan. Rétyről is kell szólnunk; Réty egyike azon hivatott lelkeknek, kik minden pártolás 's különös frappant szerencse nélkül, lassanként, lépésről lépésre a' semmiből jelentékenységre küzdtek fel magokat; ki bármely csekélyke szerepéből is olly önálló élethű characterképet tud teremteni, miszerint bátran kimondhatni róla: hogy ő jelenleg közönségünknek osztatlan kegyét bírja. Jelen szerepében mennyi élethű jellemfestés, mennyi emberismeret! egész valójában az élet legtűzösebb prózája ideállá teremtve. Nem átaljuk azon reményünket kimondani, miszerint Réty időjártával Megyerink helyét lesz kipótolandó; nem állítjuk ezzel: hogy jelenleg már ott áll, a' hol Megyeri állott, hanem egy előnye lesz még Megyeri fölött is: a' tájdialectusok ügyes elsajátítása. Ő egyiránt nyelvbe tudja oltani a' palócz, a' csallóközi, a' veszprémi és a' borsodi tájacentusokat, mi színészre nézve megbecsülhetlen természetajándék.

Jan. 3. Tisztujtás, vígjáték 3 felvonásban írta Nagy Ignác. Valaki szörnyen producálta ezuttal rekedt hangját. Egyszer kétszer megjárja vitznek, de többször untat. Szentpétery játéka, mint rendesen, jeles.

Januar 4-én adatott másodszor a' nemz. színházban Nabucodonozor, daljáték 4 felvonásban. Nagy közönség gyűlt össze Verdi zenéjének hallására, noha az olvadó hó nem igen kellemessé tevő a' gyalogoknak a' házba juthatást, 's noha, mintegy versenygésül, a' sógorok színházában is adogatják legujabban e' művet. Beszélük: hogy ott jobban adják — egyes szereplőket érte — mint nálunk. Inkább elhinném, semhogy személyesen meggyőződjem, — mert engem ugyan 10 év óta nem látott a' német ház, 's ha Isten segít, nem is lát egykönnyen...; inkább tehát elhinném, mondom, — de mégseim hiszem föltétlenül, — mert dalmű adatását előttem legalább nagyobbreszt az összevágó, és ő s szemüködés teszi élvezetessé. 'S e' tekintetben nem lehet senkinek alapos panasza ez előadás ellen. — De nézzük mindennek előtt a' zene szellemét, mert ez föltételezi a' becsét, ha van. 'S e' tekintetben, megvallom, csak kivételesen mondhatok kedvezőt. Igaz, hogy e' hiánynak súlya nagyrésztben a' szövegíró terheli, mert ki e' zavart, szakadozott cselekvényű, 's majd

minden magasb ihlet nélküli költeményben lelkesítő szellemet bir találni, annak ugyancsak rózsaszínű szemüveggel kell birnia. Itt tehát a' zeneköltőnek egészen magából kelle merítenie. Igaz, Mozart még silányabb textusokra is tudott halhatatlan zenét írni, — de olly lángész nem is terem minden bokrban. — Mondám, hogy kivételesen szólhatok kedvezően, 's ezt szívesen elismerem a' műnek néhány igen sikerült és jellemzetes zeneszámaira nézve: de az egészben nem találok azon meglepő 's megragadó magasztosságot, mellynek különösen olly művet kellene bélyegezni, mellyben az igaz Isten eszméjének a' pogány bálványok fölötti diadalma vétetik irányul. Nem találok e' műben ama hódító egyiséget, mellynek a' részletek különszínű változatossága mellett is át kellene lengni az egészet, hogy magasabb igényeknek teljesen megfeleljen. Kevés e' műben az új, a' festői elem, melly az egyes hangszerkezmények váratlansága 's mégis öszhangzó bája által hatna. És mégis hatásos e' mű; igen, mert tömegekben rejlik ereje, 's tömegek által fejlődik ki. Leghatásosabb számai a' kar-dalok. Ezen felül olly tapintatos, erőteljes hangszereléssel van felruházva, melly néha szinte kábító hatást eszközöl a' sok dob, trombita 'stb. által. A' karok közt legsikerültebbnek tartom, mind jellemzet, mind dallami bőség, mind zenészeti kidolgozás tekintetében a' 3-ik felvonás végén a' r a b z s i d ó k karát („szárnyat ölt szívemnek gondolatja—“), melly egyöntetű menete 's egyszerűen magas ereje által a' közönségnek is megnyeré tetszését. Ezután jellemerőre legjobbnak tartom a' 2-ik felvonásbeli L e v í t á k karát („Istentől elátkozott!“), melly viharos lefolyásával igen jól fejezi ki az áruló elleni utálatot és átkozódást. Ellenben a' 2-ik felv. 8-ik jelenete karát („Megrendül a' lélek—“), mellyet előbb maga N a b u c o énekel, — bármi ügyesen van is szöve 's egymásba fonva, jellemzetesnek nem tarthatom, tekintetbe véve a' szavakat, mellyeket képvisel. Vagy kísértse meg bárki e' karnak ezen szavait: „Im elkomorula, homályba borula“ — a' reája irt zenetactusokkal énekelni, nem jut-e inkább egy jókedvű, de nehézkes német kocsis danája eszébe, mint azon borzadály, mellyet e' zene festeni akar? Szint illy kevés jellemű N a b u c o n a k azon felkiáltása: „Porba hát! Én vagyok Jehovátok, hozzám repüljön imátok.“ Illy helyeknek valóban velőrendítőleg kellene a' hangok által jellemezve lenniök, mit épen nem találtunk.

Vannak e' dalműnek a' karokon kívül még más fénypontjai is, — minők: az 1-ső felv. 5-ik jelenete Abigail, Ismael és Fenena közt, a' 7-ik jeleneti ötös (Nabuco, Zachariás, Fenena, Ismael és Abigail), melly mind alkatában, mind kivitelében nagyszerűnek mondható. A' második felv. első jelenetbeli A b i g a i l (Schodelné) éneke: „Rám is mosolyga egykor a' szerelem hajnalarca“ — hol is a' szenvedély édeinek emléke 's a' bánatnak kínos harcza igen szerencsés és bájos vegyülésben olvadt egymásba. Illyen továbbá N a b u c o n a k örületi éneke a' 2-ik felv. végén („Ki rabolta el koronámat?“) — mellynek különösen végszakai meghatóan szépek. Még meghatóbb és — mi nagy figyelmet érdemel — igazabb ugyancsak N a b u c o n a k 3-ik felvonásbeli fájdalmas panaszlása és esengése („Ah bocsánat, az esztől fosztott atyának!“). — A' 4-ik felvonásban megemlített az ismét eszére tért N a b u c o harcziars elszántságát jellemző éneke („Kövessetek, oh ti hazámnak hivei!“), mellynek szintén leginkább végszavai: „E' kard tüzes villám legyen“ — meglepő erejű hangokban festetnek. Sajátságos gyöngéd és szívható színezettel bir a' 3-ik jelenetben a' pogány papok által halálra ítélt 's már-már feláldoztatandó F e n e n a búcsuzó imája („Hah, megnyil az ég boltozatja!“), mellyet Paksyné szende éneke szerencsésen kiemelt. De legnagyobb hatást gyakorolt a' végjelenet, mellyben (a' könyvecske szövegétől eltérve) A b i g a i l -nak Parisinából kölesönzött őrzöngő haláltusája festetik valóban idegrendítő hangszínezettel. Ha ehhez hozzágondoljuk Schodelné remek előadását, épen nem csudálhatni, ha a' közönség 's a' műbarát is — mivel végén csattan az ostor — mintegy háttérbe szo-

ritva érezvén a' dalmű előbb hallott részeinek hatását, teljes elégedettséggel távozik a' tapsvihartól visszazengő színházból. — A mi az előadás egyes szereplőit illeti, a' mondottakon kívül is, méltánylással emlékezhetünk rólók. Nevezetesen Füredy, mint Nabuco, mindent elkövetett a' szerepnek kellő fénybe emelésére, mi szép hangjánál fogva nagy részben sikerült is. Nem akarok összehasonlításokat tenni, különben eszembe juthatna, hogy e' szerepet még 1843-ban Bécsben Ronconitól láttam és hallottam; de annyi mindenesetre való, hogy e' szerepre nem bariton, hanem valóságos, pedig erős mélyhang kíváncsít, hogy azt teljes erejében kiemlje. 'S ez nem F. ur hibája; neki van számos jeles szerepe; de az intézetnek kellene gondoskodni, hogy már valahára teljes hangu bassistára szert tehessen. Udvarhelyi M. ur még mindig legény a' gáton, hangköréhez mért szerepekben, mit mint Zacharias zsidó főpap ismét bizonyított. — Reszler ur hangjával megelégedni elég okunk volna, csak kissé több lelket akarna szerepébe önteni. A' zenekar működése Erkel F. vezérlete alatt, 's a' dalkarok szereplése a' legjelesbek közé számítandó. *) N.

Jan. 5. Kalmár és tengerész. Drama 4 felvonásban. Irta Czákó Zsigm. Minden héten ötször jut eszünkbe, hogy Lendvay oda van. Ha már csakugyan kell két hónapig utazniok színészeinknek, vidéken gyűjtendő tanulmányok végett: inkább zárjuk be két nyári hónapra a' színházat, hadd utazzanak egyszerre mind, hogysen ilyenkor, mikor a' közönségnek egyetlen élvezete a' színház, hol egyik, hol másik jobb színészünk fordítson hátat az intézetnek. — Van Szigety urnak egy rendes szokása, ha tudniillik valami nagyot, de igen nagyot akar mondani, olyankor hármat hátralep, ha meglepetést akar kifejezni, kettőt lép hátra, ha szerelmet akar vallani, akkor csak — négyet. Szigety ezelőtt 3 évvel sokkal előbb volt, mint most. Ennek az a' sok hátralepegetés az oka, és még az, hogy az akkori eredeti typusa helyett most utánzásokra adja fejét, holott, ha maradt volna azon genrenél, melyre hivatása volt, az intricumoknál: jelentékenyenye tehetne volna magát, míg Lendvay szerepeiben csak azt láttatja velünk, hogy mekkora a' különbség az eredeti és a' másolat között. Egész jó szívvél figyelmeztetjük rá, hogy ne lépjen többet hátra. C.

AZ EGÉRFOGÓ.

(Didaskalia Hamlet rokonezimű darabja fölött.)

Ezen czim alatt hozat színre Hamlet egy színművet a' király, királyné és az udvar jelenlétében. 'S ámbár az egérfogó-ban a' király, királyné és a' király öccse, a' gyilkos, csak annyira hasonlít külső alakra nézve Hamlet apjának szelleméhez, nagybátya - apjához és nagynéne-anyjához, mint Bartha Udvarhelyi Miklóshoz, Gózon Fánesyhoz és Hubenayné Szathmárynéhoz: a' király magát mégis kijátszottak, kiparodizáltak hiszi, felugrik, odahagyja paholyát, 's elrohan. Jegyezzük meg jól, hogy a' király ugrik fel, 's nem a' királyné. Isteni Shakspeare! igenis, uraim és hölgyeim, isteni; mert, mint Dumasról is mondja valaki, az Isten után ő legtöbbit teremtett. Isteni Shakspeare, mennyire ismerted

*) Nabuconak minapi adatásakor a' színpadon megjelenő harcziás zenészekre vonatkozólag valaki azt kérdezé: „Hát már Nabucodonozor idejében is kottából muzsikáltak?” — Annyi bizonyos, hogy — miután a' színpadon levő hadi zenészek mint szereplők lépnek fel — e' kottázás nagyon zavarja a' színpadi csalódást, s tán nem volna épen nyaktörő munka, ha az illetők kotta nélkül tanulnák be azon egykét darabkát.

te az emberek gyomrát: in a' királyné gyomra megbirja emészteni azon paródiát, melytől a' király, a' férfiú, gyomorgörcsöt kap 's igen beteg lesz. Lám, uraim, ezzel csak azt akartam bebizonyítani, hogy a' kijátszás nem a külsőben, a' melly, mint Hamlet mondja, csak látszik, hanem a' szív tükrében festi le magát. Mondám, a' királynő, ámbár a' gyöngédebb idegzetü nemhez tartozik, a' színléshez jobban ért, mint férje 's nem árulja el magát, hanem a' kapott sebet méltóságos haraggal akarja elpalástolni, és hivatja Hamletet, kit, mint tudjuk, nálunk Egressy Gábor személyesít, hogy amugy Isten igazában megmossa a' fejét.

Hamlet, kezében gyertyával, rohan a' királynéhez, kit, mint régi krónikákból kivehettem, Emiliának hívtak, és keletkezett következő jelenet Hamlet és a' királyné közt:

Királyné. Jöni hallom őt. (Valaki a' függöny mellé rejtezik.)

Hamlet (jó). No, mama, mi baj?

Királynő. Hamlet, mit sértegetsz minket?

Hamlet. Mama, mit sértegetsz minket?

Királyné. Nagyon nyelveskedel!

Hamlet. A' millyen a' mosdó, olyan a' törülköző.

Királyné. Mi ez?!

Hamlet. Hát az.

Királyné. Engem felejtesz!

Hamlet. Te is csak asszony vagy...

Királyné. Majd megtanítalak és—tatlak!

Hamlet. Csitt! ülj le! (Leülteti). Meg ne mozdulj, míg tükröt nem tartok elédbe, mellyben bensődet színről színre lásd!

Királyné. Csak nem akarsz azzal megölni!? Segítség! segítség! (Ekkor előbb természetesen a' sugólyukból, aztán a' függöny mellől hallik: „Zu Hilfe! Zu Hilfe!“).

Hamlet. Hah, egy patkány! Halj meg egy aranyért, akarám mondani: egy forintért; vagyis inkább: ingyen! (Szur.)

Hang a' függöny mellett: Jaj, találtak! (Kivonatik, hát uram fia, valami didaskalia-író, ki véletlenül keresztül sétált a' színpadon.)

Királyné. Oh jemine; mit tettél?

Hamlet. Két—akarám mondani—három — (Egy hang a' közönségből: „Egressy ma nagyon akadozik!“) legyet egy csapással?... ez sok!

Királyné. Oh, mi gyors vértett!

Hamlet. Olly borzasztó, királyné, hogy!... Minek párosultatok? — (A' véreben fetrengő Vice-Poloniushoz). No, ládd, mondj hazugságot, betörök az orrod, ha hanyatt esel. Nem jó az a sok fecsegés; az ördög sem vett volna észre; de mikor úgy ordítottál?... Bizony, bizony, rossz időket várhatunk! — 'S te királyné, ülj le! és maradj ülve!

Királyné. Mély, sötét foltokat látok lelkemben! — 'S nem lehet ki-mosni!

Hamlet. Olly csuf fészekben költeni! —

(A' szellem megjelenik, de Hamlet helyett (megfelejtkezvén szerepéről) a' királyné ijed meg, 's mint gyakran történik, a' Hamlet szerepébe kap; de csakhamar észreveszi, hogy bakot lőtt, 's a' véres verejték gyöngyei záporoznak homlokáról. Két vargaines ezen botrány által sértve érezvén magát, fűtyöl, de Hamlet belekap szerepébe, iszonyuan mondja, 's az összes közönség borzasztóan tapsol, 's a' két vargaines sine fine kidobatik, és foly a' játék.)

Királyné. Ketté hasítád szívemet!

Hamlet. Vesd el a' férgezt! — Jó éjszakát! — 'S te, Polonius, te most hallgatsz!

(Polonius azonban, oh borzalom! — felül... és így szól:) — Én hallgassak? úgy minden tagomat külön kellene megölnöd; én beszélek sárgát, zöldet összevissza, és pedig orditozva, különben azt sem tudnák, ha valjon: én vagyok-e én?

De Hamlet nagybátyja a' kiparodiázást nem felejtheti, rémeket lát, 's mint az orvosok desperált ügyekben, Hamletet utaztatni akarja. És ad mellé két társat, kik Angolhonban recommendálják, hogy e' veszedelmes parodizáló a' más világra küldessék. E' két utazgató czimboráról, Rosenkranz- és Guildensternről, hallgatok, — ezek jó és ildomos fiuk, csak az kár, hogy néha alusznak, 's ilyenkor megöli őket Hamlet. — De a' király még arról is gondoskodik, hogy a' közvélemény megnyugtattassék. E' végre egy hang kéri meg E-ből, hogy valamelyik koppenhágai újságba írjon cikket. Ő ír, 's megmutatja: hogy a' drámaíró oly aljas jellemet ne írjon, mellyhez hasonló élő lény is van, mert akkor parodizálja ezen élő egyént: de olyat se írjon, mellyhez hasonló élő lény nincs azon osztályban, mellyhez tartozik, mert akkor parodizálja az osztályt! Bebizonyítja egyszersmind, hogy az 'Egérfogó' Hamletnek, ki író- és játszószemély egyszersmind, kár volt írnia; de kár volt azt megengedni, 's kár be nem tiltani. — „Oh, Polizey! Oh XIX. század!“ így kiált fel Szigligeti egyik népszínművében egy a' padlásablakon lenéző békeszerető ur, és lőni akar, de — csütörtököt ad puskája.

E' szerint, úgy hiszem, elég kézzelfoghatólag bebizonyítám, hogy Hamlet igen jó darab; — ámbár csak Shakspeare írta. C s i p ő s i.

MI HIR BUDÁN?

— Egy szemtanu alábbirt jelenetről tudósított bennünket, melly mult hó 28-dikán a' pesti takarékpénztárban történt. Sajnáljuk, hogy a' derék intézet egyik kezelőjét éri a' megrovás, de a' beküldő, nevét köté le, 's mi semmiféle visszaélésekre, eredjenek bár önnön táborunkból is, az atyafiságos szeretet palástját takarni nem akarjuk. — Az előadott tény imez: Egy zsidó ifjonez maga részéről négy 's más zsidógyermekért egy pengő forintot fizetett a' pénztárba. Az ellenőri hivatalba jöven könyvecskéjének hitelesítése végett, ott a' hivataloskodók egyike megtámadja a' szegény fiut, miért hogy otthon nem rakosgatja össze pénzecskéjét? miután, ugymond, 'a' tisztviselőket nem kellene illy csekély betételekkel fárasztani 's a' takarékpénztár nemcsak az ő kedvéért van fölállítva. — Bátorkodunk a' tisztelt hivatalnoktól felvilágosítást kérni az iránt: valjon az-e célja a' takarékpénztárnak, hogy az ezer forintot kölcsönözhető egyéneken segítsen; vagy pedig azért állítatott-e föl, hogy a' szegény ember, ki néha egy-egy forintocskát megtakarít, azt azonnal tőkesíthesse 's így egy részről annak őrzése gondjától megszabaduljon, más részről pedig ez által további takarításra is serkentessék?

— A' 'l'Osservatore Triestino' a' legszebb kitüntetések 's dicséretetek között szól Lichtenstein György emlékeztetnár hazánkfiáról, a' tudományok annálisában előre már a' Reventlow és Pick ragyogó neveik mellé állítván őt. — Lichtenstein ur hazánkfia 's azért kettős okunk van, e' kitüntetésnek örülni.

— Sok előkészületről hallunk a' jövő farsangra: akarunk vigak lenni, a' mennyire erszényünk engedi és nem engedi... valjon nem volna-e jó, kissé kevesebbet vigadni, hogy némileg segítve lenne azokon, kiket a' sors, az az igazságos (?) sors arra teremtett, hogy ne vigadjanak, hanem éhezzenek és fázzanak, míg a' táncztermekben lakmároznak és hevílnek... Az asszonyegyleti tánczvigalom holnap tartatik, mint mindenkor, úgy ez évben is jótékony

czélra. Valamint régi igazság az, hogy Budapestnek szép hölgyei vannak : úgy régen el van ismerve az is, hogy ezen vigalom mindig a' legfényesebb 's leglátogatottabb szokott lenni... csak azt az idegenszerű szellemet tudná valahogy levetni; minden olly szép, olly „finomított illatlegű“, mint „Honderű“ collegánk szokta magát kifejezni, de az ember mégsem képzelheti magát úgy egészen bele Magyarország fővárosába; egyébiránt ez is meglesz nem sokára... nem adunk neki csak egy félszázadot sem... 's a' nő- és lövész-egyleti bálók is meg fognak magyarosodni.

— Szabadjon a' fővárosi közönség ismert jótékony szellemét újra fölhipni az e' f. hó 26-dikán a' budapesti kereskedelmi társaság nyugdíj- és betegápoló intézete javára tartandó tánczvigalombani részvételre. Aláírni egy négy személyre szóló belépti részvényre, öt pengő forintjával, nálunk is lehet.

— Nemcsak a' pesti takarékpénztár szándékozik házat építeni, nem férhetvén már meg jó dolga miatt, — hanem a' budai is követi példáját 's mostani szállása szomszédságában házhelyet vásárolván, jövő tavaszra kétemeletes házat fog építeni. Bizony sok épületes észrevételre fog ezen épületeket okot nyújtani.

— A' „Divatlap“-ból (melly a' miénkhez majdnem egészen hasonló, igen tetszős külsinnal jelent meg új évre) olvassuk, hogy a' „gyűlde“ hangversenyekben ezentul asszonyok is részt veendnek. Hej, azok a' szép szemek, meg rózsás arcok a' t. tagokat nem igen fogják ám — conserválni!

— Bizonyos szerkesztőnek, ki kétségbe eső hangon panaszkodék barátjának, hogy dolgozótársai őt mind elhagyják, azt tanácsolá ez, hogy — házasodjék meg.

— A' legújabb chinai hírek szerint ott is nagyszerű szerepet játszik a' — bukás, csakhogy ott még könnyebben buknak, mint nálunk. Nem régiben egy ácsmester, ki a' nankingi porcellántorony tetőfödözési költségvetésben elcalcultván magát, megbukott, czélszerűen használt osztogatások által kivitte, hogy a' tömeggondnok 's perügylő csupán atyafiai- 's barátiból választattak. — Az engedelkeny bírák névsorozatát is beküldte egy chinai opiumkereskedő egy idevaló szivargyárnoknak, miután azonban ezek kitsém érdekelnek itt Pesten, épülésre pedig okot úgy sem szolgáltatnának, szükségtelennek tartottuk a' sorozat közlését.

— Chináról szölvá eszünkbe jut bizonyos magyar ujság, mely azt a' különös felfödözést tette, hogy lapjaink ez évben beltartalmukra nézve megcsökkenetek. Ha az érdemes collega ezen csökkenést netalán azon dolgozótársakra nézve értené, kik tőlünk hozzá szegődtek, úgy e' csökkenés miatt kétségbe esni nem fogunk.

— Azon, minden művelt emberben már émelýgést okozó kérdésekre, miket bizonyos lapnak szerkesztője a' legnevetésesebb módon véghez visz, azt jegyezzük meg Knigge-ből: miszerint a' valódi gentlemann soha sem kérkedik születése- 's összeköttetéseirol 's hogy illyesmikben csak a' „parvenu“ szokta magát elaralni. — Kedves egészségére!

— Szorgalmas Szigligetinktől jövő héten ismét egy új népszínmű kerülend előadásra, mellynek egyszerű, természetes menete, 's főleg a' belészótt gyönyörű népdalok élvezetes estét ígérnek. — Degré „divatvilágá“-nak színpadra hozatását is minél előbb várhatjuk, miután az akadályok már elhárítva vannak. Ezt is ajánljuk a' t. cz. közönségnek; lesz elég mulatsága!

Üdvözlét a' műegyesület egy választmányi tagjának! — A' Hetilap múlt évi decemb. 22-én megjelent 102-ik számában a' műegyesület egy választmányi tagja rossz néven veszi, hogy e' lapok hasábjain múlt évi december 5-én a' többek közt az 1847-ki (tehát már idei) leendő műlap iránt, mint ő mondja, „hosszasan“ enyelegtem, és e' miatt ugyancsak „komolyan“ nekitűrődzik. Ezzel ugyan épen nem ölte el kedvetem e' tárgy-

ban i enyelgésre ; azonban megenged a' nyájas olvasó, ha tán mégis komolyabban szólандok én is most, mint minap. *)

Épen nem akadákoskodom a' fölött: ki légyen a' felszólaló választmányi tag, sőt örvendek, hogy bajtárssal találkozhatom, ki t. i., mint közelebből avatottja a' dolognak, sokkal könnyebben megérthetendi felvilágosításaimat. Mert — ha netán a' választmányi tagság említése oda akart czélozni, hogy olvasó közönsége előtt mintegy kétségtelenebbé tegye azt, mikép ő — mint választmányi tag — valódi b b értesítést adhat a' dolog valóságos fekvéséről: úgy nekem is van szerencsém kinyilatkoztatni: hogy én is választmányi tagja vagyok a' müegyesületnek, 's pedig 1843. óta; miből kitetszik: hogy azon közös köpenyeg, melly 40 tagra egyiránt illik, illy általánosságban még fel nem ruházza felszólaló urat azon fokú hitelességgel, mintha szükségkép jobban ismerné a' dolgok évek óta menetét, mint én, — miután nálamnál sokkal fiatalabb választmányi tagjai is vannak a' müegyesületnek, kiknél tehát én talán jobban is ismerhetem a' dolgok állását. Ha azonban felszólaló ur szintolly régi, vagy tán még régiebb választmányi tag, mint én: annál jobb, — mert így még jobban fog emlékezni az előzményekről; — nekem pedig mindenesetre kedves dolog, hogy önt collega uramul üdvözölhetem.

Először is tehát, tisztelt collega ur, azt említi ön, hogy a' müegyesület jó törekvéseit méltányolja. Ez igen szép és dicséretes; de én nemcsak méltánylom e' jó törekvéseket (mert úgy hiszem, a' nemzeti irányukat is érti ön), — hanem hogy illy irányban fejlődni kezdjenek, arra közre is munkáltam szóval és írással évek óta, — sőt mikor láttam, hogy nagyon lassan készül felkapni ezen jobb törekvés, az illető gátoló elemet minden tartózkodás nélkül meg is rőttem akármennyiszer. Ebből tehát alkalmasint világos, hogy a' jó törekvések méltánylására nézve önnek, tisztelt collega ur, semmi előnye fölöttem.

Másodszor igéri ön, tisztelt collega ur, hogy a' tény — t. i. a' mülapi kérdést — a' maga valóságos minőségében fogja előállítani. Lássuk, mint teljesíti ön ezt. Azt mondja ön: „az egyesület mülapválasztó bizottmánya, több évi és erősen nyilvánuló ohajtásnak jogosságát érezve, magyar történeti tárgyú, magyar művész-készítette képet választott 1847-re mülapul, Heinrich Ede hazánkfának a' mükiállításban közkedvességet nyert képét, melly egy remetének Hunyady Mátyás magyar királylyá választására (azaz: választatására) vonatkozó jóslatát ábrázolja.“ 'S aztán felkiált ön: „És ez rendén van.“ Mennyi valótlanág e' kevés sorban! (mert ha ön szeret szörszálhasogató lenni, ez egyszer én is az leszek). Szorosan mülap-választó bizottmány nincs az együletnél, hanem szokott lenni általánosan mübiráló választmány, melly egyszersmind mülapul is ajánl képeket, de nem választ. Arról nem is szólok, mennyiben történeti, vagy inkább csak rege-tárgyú ezen egész jóslatféle dolog. De arra nézve ismét szerény észrevételemet el nem hallgathatom, hogy e' kép közkedvességet nyert volna. A' nagy közönség előtt nem nyerhetett közkedvességet, miután a' két hónapig tartott mükiállításnak csak épen utósó napjaiban állittatott ki, 's így számtalan látogató nem is láthatta; — de a' mülapválasztó közgyűlésen jelen volt tagok közt sem nyert általános közkedvességet: mert volt szó Gavagnin Lenárt-nak „az égő Patras városából futó görög család“ czimü képéről, — ugyszinte Lavos „Énekiskola“-járól, nem különben Zichy Mihály „koporsó bezárása“-ról, hogy mülapul vá-

*) Sajnáljuk, hogy a' névtelen ur czáfolatának közlőnyeül nem az „Életképek“-et választá, mellyek arra okot adának; hanem a' kérdéses ügyet olly közönség elébe vivé, mellynek legalább egy része a' vita alapját nem ismervén, a' Hetilapban mondottakat föltétlenül igazaknak ítélendi. Ez nem loyaltás; ez azt mutatja, hogy czáfoló urnak okoskodásai igen gyöngye lábön állanak. Mi még senkitől sem tagadtuk meg a' védelmet, ki lapunkban megtámadtatott, 's szívesen engedünk helyet az ellenvéleménynek is, főleg az illedelem határai közt: minek tehát ezen alattomos kerülgetések 's ide és oda való ugrándozások!?

lasztassanak. Sőt csudálom, hogy e' pontot a' Hetilap tisztelt szerkesztője kis megjegyzéssel nem kísértte, miután ő maga volt az, ki Kiss Bálintnak „Jablonczai Petes János“ czimű művét ott a' közgyűlés helyszínén a' műlapra versenyezhetők közé ajánlotta, mit alulirt is pártolt. De még többet mondok: a' „közkedvesség“ olyannyira kétes volt, hogy a' közgyűlésen valóságos ár-apályként hullámozott ide 's tova a' vélemény: vajon lehet-e is csak a' kérdéses jóslatféle képet a' versenyzők közé fölvenni, miután maga az egyesületi igen tisztelt elnök ur minden tartózkodás nélkül azt inkább vázlatnak, mint kész műnek nyilvánította, 's a' jelenvolt művészek (Marastoni, Schäffer 'stb.) egyenkint felszólítottak, hogy nyilatkozzanak a' kép gyöngéi, hibái iránt; de ezeket szerénységök eltiltá a' nyilatkozástól. Egyikök mindazáltal nekem fülembé sugá — bizony nem igen kedvező — véleményét. Én oly képnek, melly még nem kész, melly csak vázlat — versenyre bocsátásában erőszakolást látván, e' tárgyban a' szavazástól is visszavonultam. Ez tehát azon fennen dicsért közkedvesség, mellyet ön, tisztelt collega ur, a' „maga valóságos minőségében“ állít elő!

De épen ezen vélemény-hullámozás következtében, 's annak érzetében, hogy a' kép bizony hiányos — (mert, hogy törik szakad, meg fog választatni, az úgy látszik, a' nagy többségtől még gyűlésen kívül és előtt ki volt csinálva) — épen ennek érzetében történt a' bizottmány illyképeni utasítása: hogy — a' mint én mondtam az „Életképek“ decemb. 5-kei számában — a' majdan teljesen elkészülőndő képet vizsgálja meg, 's csak ha azt jónak találndja, tegye meg a' további rendelkezést; — igenis, illy értelemben történt a' bizottmányi kiküldetés, nem pedig, mint ön állítja t. collega ur, csupán, hogy a' még szükséges befejezést Heinrich ur által eszközölje. És pedig történt ez utasítás a' képnek definitív elfogadtatása után, szavazás után, 's pedig egy tagnak ('s ez nem én voltam) különös figyelmeztetése következtében. Erre mindnyájan emlékezhetnek, kik ott voltak, — ennek így kell meglenni a' jegyzőkönyvben is, 's ha tán ki volna hagyva, igen szomorú dolog volna a' jegyzőkönyvi teljesség tekintetében, mit tehát föl sem téve, ha tetszik, ott is meggyőződhetünk. Igen sajnós, hogy illy részletesen kell nyilatkozznom, de elferdítést nem szenvedhetek.

Azt egészen elhallgatja ön, t. collega ur, mikép a' bíráló bizottmány csakugyan elismerte, hogy a' képnek még most is tetemes hibái vannak. — Természetesen; — mert itt már nem kiálthatott volna fel ön, mint vagy négyszer teszi: „És ez rendén van.“ Pedig azt a' választmányi ülésben úgy olvasá fel titkár ur; ha jelen volt, hallhatta, — ha pedig nem volt jelen, kár illy hatalmas hangon beszélni.

Azt állítja továbbá ön, t. collega ur, mikép Geiger ur megjegyzé, hogy az öltözetek és ábrázatokra nézve a' korhoz és jellemhez jobban kellend alkalmazkodnia. Nem „jobban“, 's nem „alkalmazkodni“, — hanem egyenesen úgy hangzanak Geiger ur szavai (perse németül), a' mint én írák: hogy: „az arcok nem Hunyady-arcok, az öltözetek kort nem jelölnek.“ E' két kitétel közt tán csak van egy kis különbség, nemde? 'S ezt, ha tetszik, szinte megtalálhatjuk Geiger ur sajátkezű levelében. És szabadságára bízott a' „tetszés szerinti változtatás“, nem pedig az „alkalmazkodás“, — mit t. collega ur, olly igen rendén lát. — De abból, mivel Geiger rajzolásában bízhatni, mit — mint igen igazságosan megjegyzi ön — én sem tagadhatok, de nem is tagadok, — mégsem az következik, mit ön következtet, tisztelt collega ur, hogy t. i. minden részvényes tudhatja, mit fog kapni öt forintos részvényeért. Furcsa philosophiai terminológiája lehet önnek, hol: tudni, hinni, reményleni, várni; mind synonymonok. Nem tudhatja az, hanem legfőlebb remélheti. 'S e' philosophiának igen erősen híve volt ekkorig a' müegyesület is, midőn olly képekre nézve sem bízott vakon, mellyeken mitsem kellett változtatni, módosítani vagy alkalmazkodni, hanem csak másolni. És azért, bármint bizzunk is Geiger rajzolásában, — én is bízom —, mégis elengedhetlenül szükséges lett volna, előlegez

rajzot vagy vázlatot kikérni, hogy lássuk: mikép fog előállítani az „alkalmazkodás“ is, — annál is inkább, mivel 1844-ben a' választmány ha nem is épen szükségesnek, de legalább igen kedvesnek látta, hogy az „Ébredő sejtelen“ című műlap köré szükséges foglarajz (arabesque) mutatóványa előleg beküldetett megtekintésül.

Miután mindezeket, mikről szólánk, igen rendén találta, — áttér ön, tisztelt collega ur:

H a r m a d s z o r azokra, miket nem lát rendén lenni; — 's itt olly hatalmas hangon szól ön, melly, ha gyöngébb idegzetű volnék, tán még meg is rezzentene. — Pedig volna ám ok tán még az epéskedésre is, mikor szántsándékos ráfogás 's eltorzítás forog szóban. Illy ráfogás 's eltorzítás, tisztelt collega ur, önnek ezen sententiája: „Nincs rendén, hogy az egyesületről azt állítja valaki, miszerint az majd silány műlapot adva azt mondandja: „mindig azt akartátok, csak magyar műlapot, magyar tárgyat, magyar művésztől. Itt van a' magyar mű, értéket be vele. Én azt hiszem, e' műlap a' várakozást kielégítendi“ — 'stb. Ugy van; én is reménylem ezt, mit ekkép ki is fejeztem: „meglehet, a' legjobb képek egyike leend ez.“ De hol tartá meg itt a' kellő fokozatosságot collega ur, — a' legjobb és silány közt nem akadhat-e száz lépcső is? 's ha nem a' legjobb leendne is, hol mondám mégis, hogy most már kivált Geiger rajzóna után silány lesz az? Ej ej, philosophia! 'S aztán, hogyan kerekedett kedve, tisztelt collega, azt fogni rám: hogy én ama — nem is állításomat, hanem — kérésemet az egyesületre vonatkoztatám? Hiszen én így szóltam: „ha mégis valahogy megcsalatoznánk e' rózsaszínű reményünkben, — méltóztassék megkímélni bennünket bizonyos oldalról ollyféle gúnybeszédtől, minőt már hallánk rebesgetni: Itt van hát — 'stb.“ — Hogyan interpolálhat itt ön a' „bizonyos oldal“ alá egész egyesületet? Vagy ha a' politikai világban bizonyos tábor, bizonyos oldalt, pecsovic vagy nem-pecsovicot emlegetnek, az egész hon értetik-e alatta? Így egyesületeknél, valjon minden egyes tag véleménye ollyannyira összeforr-e a' végzés- vagy egyleti közvéleménnyel, hogy máskép gondolkozót és nyilatkozót nem is képzelhetni? Vagy hiszi-e ön, tisztelt collega ur, kettőnk egyikét olly balgának, miszerint egyesek privát nyilatkozatát egész egyesület érzésével azonosítani akarhatna? Látta ön, ez tehát rút ráfogás volt, miért bizony épen nem árt, ha kissé elszégyenli magát. Mert épen ezen egy kéréssel, melly által az egyület — vagy ha ugy tetszik, a' hazafias érzéseket ama bizonyos oldal gúnybeszédétől megkíméltetni ohajtom, ezen egy kéréssel inkább bebizonyítam a' müegyesület érdekeiért buzgó tiszta rokonszenvenmet, mint ön egész megtámadó czikkjével. Igen, mert én az egyesületet az alattomban kúsó ellenséges magánértesítésektől, kigyóbékakiáltásoktól szeretném leginkább mentnek látni, mert ezek többet ártanak, mint bármi nyíltan bátran kimondott szó. Hogy pedig vannak a' müegyesületben e g y e s e k, kik mindenkép szeretnék, ha a' magyar érdek, bármi uton módon, talán épen a' művek által is kudarcot valljon, ezt ön, collega uram, alkalmasint szintolly jól tudja, mint én; hogy pedig ollyanféle nyilatkozatot — sőt még vadabbat is — egyesületi tagtól már h a l l o t t a m is, ez nem flosculus volt, hanem szomorú igazság, miről önnek becsülete m e l j ó t állok. De épen illyféle vélemények — nem személyek — elleni harcra szántam eleitől fogva szavamat 's tollamat, 's nem bánom, ha szinte jövő évre kihagynak is a' választmányi tagok sorából, mikép ez az idén is néhány magyarérzésüvel — kik a' mult nyáron némelly kényes jegyzőkönyvi kérdésben kissé keserűbben küzdöttek — történt. Régen kimondtam, hogy ez egyület csak ugy érdemli az életet, ha m a g y a r szellemben indul 's működik; valamint ezt is: hogy ellenkező irányu macakosság esetében restelnék tagja is lenni. 'S épen illyenféle — nem épen czukros — megjegyzéseim is vétettek figyelembe már évek előtt, midőn közgyűlésileg is sok tekintet-

ben alaposoknak ismertettek a' hirlapi korholások, a' miért is szükségét beláták az illető közgyűlések a' nemzeti szellembeni haladásnak.

Ezzel, úgy hiszem, eléggé meg van czáfolva önnek, tisztelt collega ur, négyrendbeli „és nincs rendén!” harsogtatása, mellyekkel szememre lobbant holmi gyanusítást, mellékérdeket, konkoly - hintést — (mind igen szép erkölcsi tulajdonok! — pedig, bármi becsületes és erényes embernek tiszteljem is önt ismeretlen létére, — hogy mégis nálamnál magasabb erkölcsi fogalmai legyenek, nem hiszem, mert e' tekintetben bár kivel sikramerek szállni —). Higye meg t. collega úr, azon előjeleket, mellyeket a' müegyesület a' hazai művészet iránti rokonszenvéről ad, én már hat év óta sürgetem és sürgetem nyilvános lapokban, mit, ha kell, adatokkal bizonyíthatok.

Azért tehát, tisztelt collega ur, ne vágjunk egymás útjába, hanem fogjunk kezét 's öleljük egymást, ha tetszik, hazafiúi őszinteséggel, mint olyanok, kik egyképen munkálkodunk, ha aztán félreértetve is, a' müegyesületnek hazai, nemzeties irányu fejlesztésében. Önnek, mint választmányi tag, collegája. — Pesten, jan. 2. 1847.

N.

ÉRTESÍTŐ A' NEMZETI SZÍNHÁZ ÜGYEIBEN.

A' „Honderű“ egyik közelebbi száma fényes füttý-demonstratiót emlit a' „Pasquil“ második adatásakor Egressy Gábor ellenében. A' mennyiben ezen czikkecske az igazgatóságot is megrójjá, a' következöket kell a' színház érdekében megjegyeznünk. A' rendező, ki az illyesekre ügyelni köteles előadás előtt, az Egressy Gábor álzata és valamelly ismert egyén közt hasonlatot nem találván, ellene nem tiltakozhatott. Mi mozdulatit és szavalási modorát illeti, azok egészen az előadó színész felfogásától függvén, e' részben a' rendezőség csak akkor tehet észrevételt, ha azok az előadandó jellemmel meg nem egyeztethetők. Hogy a' jelen esetben ez sem fordult elő, azt eléggé bizonyítja a' köztettség 's több lap dicsérő nyilatkozata, mellyek Egressy Gábornak ezen előadását helyeselték. Valjon ezen mozdulatok és szavalási modor valamelly élő ember sajátjai-e? azt annál kevésbbé tudhatni, minthogy, a' mint értesültünk, többeknek tulajdonitának, és még senki sem vette azokat magára; mi csak arról győző meg, hogy kiválólag tulajdonkép senkire sem ruházhatók. Nincs tehát egyéb hátra, mint egész tisztelettel felszólítanunk azokat, kik e' részben nyilván kikeltek, vagy kik magokra akarják ruházni Egressy Gábornak ezen előadási modorát: legyenek szívesek megmagyarázni, tulajdonkép tehát ki és miként parodizáltattott ki? — Egyszersmind legyenek szívesek megmagyarázni azt is: mikép lehet valamelly szerepet előadni, a' nélkül, hogy a' színész egyes mozdulatai, vagy kifejtései épen semmi élő lényre ne ruháztathassanak? 's valjon, ha Péternek vagy Pálnak azon privilegiuma lenne, hogy mozdulatihoz vagy beszédmódjához hasonló a' színpadon épen ne forduljanak elő, ezen privilegiumot nem kellene-e mindenkire kiterjeszteni? ezen esetben maradna-e egyéb hátra, mint hogy a' színész épen ne mozduljon 's épen ne szóljon? — Véleményünk szerint csak akkor parodizáltatik ki valaki, ha a' színész által tökéletesen utánoztatik: egyes mozdulat vagy hangejtés, főkép, ha különben másban a' színész nem hasonlít hozzá, parodizálásnak nem nevezhető: vagy akkor sohasem játszhatik a' színész, a' nélkül, hogy valakit ki ne parodizálna. — A' mondottakból következik az is, hogy azon, a' „Honderű“ által fényesnek nevezett füttý-demonstratiót épen nem vehetni sinormértékül, annál kevésbbé, minthogy azon néhány füttýtyös (teljes czimeiket nem tudjuk, bocsánat!) az összes közönség által rögtön rendre utasított. — Néhány ember füttýölése után sem színész, sem darab fölött nem törhetni pálczá; 's az igazgatóság saját belátásán kívül (mi legalább azt hisszük) csupán a' közönség nagy részének nyilatkozata után ítélhet és intézkedhetik; 's meg vagyunk győződve, hogy a' közönség magát néhány egyén által élvezetében háborgattatni, 's elnézése által az illy kisszerű

boszuállást saját fényes demonstrációjául kereszteltetni, ezentul sem engedendi; mert van-e színész, vagy író, kinek egy pár ellene ne volna? 'S ha ezek bármínemű demonstrációja határána az összes nagy közönség ellenében: nem sokára talán egy színész 's egy darab sem maradhatna színpadon.

— Szinte a' „Honderű“ ellenében kell megjegyeznünk, hogy valamely színésztagnak elbocsáttatása a' színháztól, csupán az országos főigazgató határátaától függ, 's e' részben egyes tag információjára sohasem hajtott. Alkalmas tagot a' színháztól elbocsátani, vagy alkalmatlant a' színháznál megtartani egyiránt káros az intézetre; ezen nézetből mondatott fel a' főigazgató három egyénnek, mert helyére mind a' három alkalmatlannak találtatott. *)

— Némelyek megrótták a' rendezőseget, hogy Szilágyi Lillának a' „londoni koldusok“ ban Smiké szerepét csupán az előadás előtti napon adatta kézbe. Ez merőben valótlan, mert Szilágyi Lilla akkor már másodszor játszta azon szerepet. Mi fizetését illeti ezen reménydús színésznőnek: az még akkor határozottatott számára, midőn gyermekszerepeket játszott: most az új szerződések kötésekor fejlődéséhez képest az bizonyosan növeltetni fog.

— A' „Jelenkor“ naplóírója ellenében meg kell jegyeznünk: hogy Vahot I. „Farsangi iskoláját“ és „Országgyűlését“ nem Szentpétery rendező, hanem az igazgatóság hozatta színre (arra csak az igazgatóságnak van hatalma), 's a' miatt, úgy hisszük, megrovást nem érdemel, hogy a' fordítottak fölött a' kedveltebb eredetieknek ad elsőseget.

— Bassadonna ur, a' bécsi conservatorium professora és tenorénekes, jövő april elején lépend fel vendégül.

— A' mostani festő, Engerth ur, felmondott; helyette Montini ur, olasz festő és professor, van szerződve, ki a' bécsi színi ügynök által igen kitünő művész gyanánt ajánltatott.

— A' jutalom-játékoknak több mint felét szándéka az igazgatóságnak eltörteni, és az illetéktől megváltani; mi által, különösen a' bérlő közönség csak nyerni fog, 's a' játéksorozatban nagyobb következetesség és rendszeresség fog eszközöltetni. Egyszerre és valamennyit eltörteni nem ítéltetett tanácsosnak, leginkább pénzügyi tekintetéből; azonban ezen részletes próbatétből kifejlendő körülmények, reméljük, jövődöre lehetővé teendik azt.

— Beck Nep. János, a' bécsi cs. kir. dalszínház egyik baritonja, f. é. martius elején vendégül lépend föl: „Bátori Mária“ ban mint király; „Dom Sebastian“ ban mint Camoens; „Lindá“ ban mint Antonio; „Luciá“ ban mint Asthon, 's „Nabucodonosor“ ban mint Zachariás.

NEMZETI SZÍNHÁZ ELŐADÁSAINAK HETI RENDJE.

SZOMBAT JAN. 9-től SZOMBAT JAN. 16-ig.

Jan. 9. Négy Haymonfi.	Jan. 13. Rágalam iskolája.
— 10. Kétpisztoly.	— 14. Örökség.
— 11. Mari, egyanya a' népből.	— 15. Nabucco (harmadszor).
— 12. Ezred leánya (Paksyné javára, bérszünettel).	— 16. Csikós, Szigligetitől (Szentpétery javára, 1-ör.)

JEGYZÉS. A' január 9-dikén Paksyné javára hirdetett „Ezred leánya“ a' jutalmazandónak véletlenül közbejött gyöngélkedése miatt jövő keddre halasztatott.

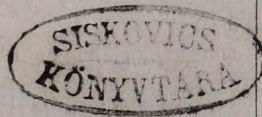
*) Mint halljuk, egyiket e' három tag közül bizonyos magyar szerkesztő különös pártfogására érdemesítvén, legközelebbi estvélyébe bevezetendi . . . másnap aztán egyenesen a kolostorba mehet. — Szerk.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI és KIADJA

FRANKENBURG ADOLF.

3. szám. — Jan. 16. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

KÖSZEGI hírszelencze. „Tessék uraim!... hazai készítmény... pedig a' javából... tessék!!” — E' szavakkal kínálhatja meg a' t. szerkesztő szelenczénkből olvasóit. Igaz ugyan, hogy azt a' jó, bepáczolt tobákot nem itt, hanem Szombathelyen készíti egy igen jó-ravaló, szorgalmas polgár, Schenk ur; de ez mitsem tesz! mi azért ellátandjuk szelenczénket olly tartalommal, mely bizonyosan segitend néha-néha a' hazai ipar náthás állapotján. — A' természet e' várost, úgy látszik, maga is iparizó várossá szánta, mit a' közzegiei sajátképen csak 1844-ben tudtak meg véletlenül, 's ma 1846-nak legutolsó estvéjén már egy roppant posztógyár áll a' Gyöngyös folyam partján. 'S ezt, uraim, leginkább a' védegyet eszméjének 's mozgalmainak köszönhetjük. — Izrael fiai e' gyár felállításában nagy részt vettek, de játéku-ban nem eléggé vizsgálták meg saját kártya-lapjaikat 's csak most veszik észre tévesztett szá-mításukat, miből csak úgy bonyolódhatandnak ki, ha a' társaság többi tagjait felültetniök sikerülend. Izrael ezen elmés fiai t. i. nem vettek épen feleslegesen a' részvényekből, noha igen jól tudták azt, hogy e' gyár évenként 1200 mázsa gypjút használnál fel, körül-belől, a' vidék producenseitől jóformán el fogja ezen materiálét orruk elől kaparítani, mi saját édes személyöknek — természetesen — nem csekély kárával fog történni, — mit tesznek hát? ök a' gyár hitelét, jövődjét gyanúsítják, tetemes veszteséggel fenyegetik, hogy a' jölelők rész-vényeseket részvényeik eladására izgassák, mit ök aztán a' maguk szokott tekervényes után feleárán sajátukká tévén, az egész gyárt jó olcsón birtokukba ejteni igyekeznek. — Figyelem, urak! mert megcsalatkozunk!! 's aztán nem fizeti meg veszteségünket az emancipatio! — Többi egyes kézművészeink szinte jó sikerrel üzik vállalatukat; de finomabb kelmék készitésebe gyérebben bocsátkoznak. — Nem rég történt, hogy egy posztós, ki a' védegyet keletkez-tével nagy mennyiségű kelméket készítettett, csaknem véginségre jutott az által, mert e' kelméket eladni nem tudta, 's pénze hiában hevervén munkáiban, már a' kétségbe-eséssel viódott, midőn e' dologról értesült gr. Zichy Bódog, Vas megye főispáni helyettese, ki az egybéként igen becsületes kézművest rögtön magához hivatá 's 1000 pftot adott neki azon kijelentés-sel, hogy akkor adja vissza, mikor akarja!! Derék férfi, 's e' tette, mint becsületes emberba-rátot jellemzi őt... Bár sok milliókkal bíró előkelőink követnek példáját a' helyett, hogy Parisban mosatnak, Londonból ruházkodnak, Bécsben élnek. — Kár, hogy e' derék polgár-társunk testvére, gr. Zichy Victor, a' toskanai ezred parancsnoka, épen a' napokban szerencsétlen esés következtében, midőn egy patakocskán keresztül nyargalni szándékozván, első lovaiba de-rekasan belepatogatott volna ostarával, a' hirtelen rántás által a' gyeplőnél fogva, melyet lá-bai körül tekert, az ülésből lerántatott, agyát összezúzta 's három órai szenvedése után örök-létre szenderült. De térjünk vissza az elhagyott térre! Köszegen egy új jeles kereskedést nyitott Link, melyben néha némi magyar női kelmék is megfordulnak; csak az kár, hogy ezeket illően elkészíteni nincs emberünk. Közönségünk, mely jobban indul a' divat után, nagyrészt Bécsből öltözködik 's az alsóbb osztály megelégszik kevésbé jó munkával is, miután nagyobb igényű kézműveseket kitartani ugysem birna. Egyébiránt különösen lábbeli-készítők szűkében nem panaszkodhatnak — sokkal inkább azoknak zsarlásai ellen. — Egypár igen ügyes aszta-losművészlől kell dicsérrelt emlékeznünk: ezeknek egyike Kühn és a' másika Stegmüller; az első izletességre 's a' második inkább tartósságra látszik ügyelni munkálatiban. — Van itt a' kézművesosztálynak minden ágaiból ember, csakhogy sok készületlen, helyét nem tölti be 's így nem csuda, ha az egyébiránt is kevés hazafisággal bíró közzegiei Bécsig szaladnak elő-lük; illyenek p. o. az aranyművesek, órásk 's a' t. Életüket két czukrász édesíti 's még is ke-szerű, mert azzá válik a' drágaság miatt! Multkor egy rokonunk 4 igen rossz ételért 4 ft. 14 krt fizetett egyik vendéglobén, melynek szöglete a' piac felé áll és „Fehérló”-nak hivattatik. — Itt legjobb sikerrel üzetik az épületfakereskedés, mert a' gabona nagyrészt Sopronba takarul be 's bizony sokszor a' bálulásig nevezetes szokott lenni az árkülönbség e' két városban 's a' t. Nem lehet mondanunk, hogy a' szellemies művészet körében itt épen nem akadnánk gyümöl-csözhető reményekre. Van itt zene- és énekiskola, mely szép sikerrel hat a' művelődés terén. — De — felejtők előbb megemlíteni — a' köszénkeresés körüli remények meghiusultak. — Ennyit először röviden 's futólag míg legközelebb bővebben szólhatok.

M. L.
PÉCS. (Töredékben.) Színházunk személyzetét illetőleg, Havi és Szabó 23 férfi-és 13 nő-tagból álló dalszínestársaságából kiemelendők: Goldstein Teréz, az opera primadonnája; most kezdi a' színészi pályát. Hogy egészen ujoncz primadonna, abból is világos, mert még egyszer sem lön „hirtelen” beteg és kisebb énekszerepet is elvállalt. Hangja gyönyörű; játéka még nincs. Lukácsi Antonia itt meglehetősen tetszik vagy in-kább tetszett, mit nem annyira gyenge hangjának, mint csinos külsejének köszönhe-tett. Szokott gyengélkedni. Havi magasabb tenorpartiekat énekel; bizony kényes do-log. Olaf hercege a' Báljében meglehetősen sikerült. Folinus hangja nem kellemetlen, punctum. Filipovic Belisar és Reiterholmban jeles. A kardalok erőteljesek, összevergők. A' zene hanyag, néha a' czinczögásig; újabb időben némi javulás jelei mutatkoznak. A' drámai személyzet igazgyöngye Erkelné; drámában sokkal jelesebb, mint vaudeville-ben, mit ő nem szeret hinni. A' tömeg tapsa néha tévutra visz. Polyakovicsné nem rég színésznő, azért phantasiája még a' költőiség magas sphaeráiban bolyong, ha kiábrándul, lehet jövődjéje. Szabó igazgató és színész. Mindkettőben erős; bizony ritkaság. Komáromy legjobb színészünk. Egressy, Szentpéteri és Telepi szerepeit egyenlő szerencsével adja és szintolly jeles Gritti, mint Squers vagy Hugli; szóval: ő mindent tud, csak — szerepét nem. János, nagy remé-nyű fiatal színész; tőle függ, hogy ennél több legyen. Almásy intrigans, kinek másokat kel-

lene zavarba hozni, azonban gyakran ő jő bele, ditto szerep nem tudás végett. E' leczke több társairól is szól. Ennyit a' személyzetéről. Tán még lesz alkalom néhány kitünőbb egyénről megemlékezni. Átalán tekintve az előadások sorát, mely eddig az ötvenet meghaladta, kerekded és kielégítőleg adott darabokat keveset számlálhatunk. Szorgalomhiány vagy rendezői ügyetlenség? — A' sikerültek közé Gritti, Kalmár és tengerészt, Farsangi iskolát és Mátyás diákok sorozhatjuk; az operák közül Belizár második előadását. A' Bálj is ide tartoznék, ha Lukácsi feltünő rekedtsége csorbát nem ejt rajta. Végül, hogy némi újdonsággal is szolgáljak, hiteles kutfőből halljuk, hogy Schodelnét és Szerdahelyit néhány vendégszerepre megnyerendjük. Az első hír kétes reményben tűn fel előttünk, a' másik bizonyosnak mondatik, Jövő levelemben néhány variációkkal leszek bátor kedveskedni, super eo: Milly kedves (!) kis (nagyon igaz) közönség ez a' pécsi közönség!

SOPRON, január 5-kén. Hatalmas czáfolatokat megelőzendő, multkori levelemnek egy tévedését helyre kell igazítanom. T. i. azon casinói persely-határozat csakugyan életbe léptetett, 's így az ivnek kiterítése nem áll. A' tévedés onnan eredt, hogy a' társulat teremeiben a' szegények számára szokásos ujévi váltásokok gyűjtettek össze egy iv által: nem pedig a' szolgál-személyzetnek nyújtandó ajándokok; melyek csakugyan persely által alamizna gyanánt szedtetnek be. Azonban a' tévedést az okozá, mert a' gyermeknek név nem adatott. — Időjárásunk mult hó elejétől fogva a' szánkázóknak igen kedvező; 's hirlik, hogy mellette a' jégkeblek igen jól érzik magukat, — mert a' hon iránti közöny, elemében van. —

SZABADKA, január 8-kán. Az újévvel sem köszöntött be hozzánk semmi változatosság. Vagyunk a' régiiben — szokásaink 's foglalkozásaink középett, melyek nem olly dícséretesek, vagy különösek, hogy körülményes leírást igényelnének. Szóval: nem élünk római köztársasági idöket, hol polgár, polgár fölött erényekben fel- 's kitünni szeretett. Minden életjelenségi mozgásunk egyes divatozó eszmék körüli surlódásunkban áll, 's ha ezt élvezgetjük, takarékpénztárunkról szólunk valamit 's ezzel minden cselekvőségünknek vége. Egykoriban szóban volt vasuti tervezgetésünket is félbehagytuk, mert nem remélnek az illetők annyi aláíró, mennyi annak létesítésére szükséges. A' jövő országgyűlés azonban, úgy hiszem, e' részben bennünket, kishitűket, más gondolatokra vezérelhet; mert akkor a' fővonalakra 's az eszmére nézve inkább leendünk tisztában 's a' segitségi forrásokat illetőleg is, már eddig talán némi felvilágosítást szerzendünk. — Színészeink nagyon középszerűek, 's a' közönség mégis meglehetősen számmal látogatta eddig a' színházat, mi arra mutat, hogy Szabadkán a' színházi élvezet főbb szükségéggé vált, annyira, hogy táncvizigalmakról tán hamarabb mondhatnák le, mint színházról. Így változik 's nemesből izlésünk, 's ennek az elérendő közművelődés szempontjából csak örülhetünk. Felépítendő nagyobbserű színházunknak tehát, természetesen nem kis örömmel nézünk elébe; annál is inkább, mivel megyénk többi városaiból is tudunk családokat, melyek csak e' miatt — ha jól rendezett társaságunk leend — a' telet nálunk töltendik. 'S ez öszpontosításban mi nyereség fekszik, kérdezzétek meg az illető kereskedőket 's mesterembereket, kiket részben az érdekllett színház teremteni, részben fölsegíteni fog. — Adandó táncvizigalmakról keveset hallottam, kivéve a' minden vasárnapi redouttokat, — mit annak tulajdonítok, hogy az idén általában a' bálózási szenvedés esökkent, 's hogy tavali bálád fiataljaink egynémellyike megtelt az itteni közönség egynémellyi részével. Mindenesetre ezt szép hölgyeink báli kronikájába feljegyeztetni kérem azon utóirattal, hogy mind a' mellett remélni lehet: miszerint a' par excellence, fiatal Szabadka', vagysis: a' barátikör e' báli zavarból aligha nem kiségitendi dámáink egynémellyikét. Baráti-körrel levén szó, el nem hallgathatom, hogy ott az illetők, minden héten egy korszerű kérdést tűznek ki vitatásul, mihez aztán egyes tagok nem kis érdekek szottak hozzá szólni; sőt, mint hallom, ugyan ök egy írott újságot is szerkesztenek, melyben egyes politikus cikkeken kívül színészi bírálatok is foglaltatnak az itteni színészekre vonatkozólag. Kár, hogy a' mondott újság, egy példánybani léte miatt, közkézen nem foroghat; mert ollyan charivari-féle dongó ha valahol, itt ugyancsak elkelve, hol olly közel vagyunk lethargia, apathia, és még Isten tudja miféle bachanalis (!) betegségekhez. — Végül ide írom, a' hozzánk közel fekvő Álmás mezőváros újdonságaul: hogy ott a' plébánusnak népiránti lelkesedése 's áldozatkészsége következtében est v éli iskolák fognak kinyitattni, miután a' szegényebb néposztály nem képes, gyermekeit a' nappaliakba, elfoglalkozása miatt, járattni, — 's hogy e' végre az ottani földes urak által adandó táncvizigalomban nyereményes sorsjáték fog rendeztetni, minek létesítendésére sok szép itteni hölgy is kézmunkálataival járulását ígerte. Tégy jót annak idejében — gyujts gyertyát, míg sötét van! ezt mondá Kisfaludy, 's ehhez én mitsem adhatok deigen! ugyan töle egy másik hason mondat: ,tégy jót, 's vesd a' tengerbe — tovább ne gondolj. Ha meg nem ismeri a' hal: megismeri a' te-remtő." Szép hölgyek, ez nektek is szól. Isten velünk!

M a n o.

NÓGRÁDI VERŐCZE, január elején. Szomszéd Vác városában néhány hetek óta Kilenyi és Latabár igazgatásuk alatti vándor színésztársaság mulattatja a' szini előadásokban élvezetet találó közönséget. Megemlítésre méltó, mikép ezen társulat iránti sziveskedésből több előadások alkalmával — a' pesti színészek és színésznők nevezetesbjei közül vendégszerepekben léptek fel, midőn mindannyiszor a' nézők serege becsületesen megtölté a' színhelyet. Mi az előadásokat illeti, általában dícséretre érdemesítenek, mert az ipart igen is észrevehetni rajtuk, különösen midőn a' pesti vendégekkel lépnek fel, olly jól betanult szerepekkel állnak elő, hogy a' sügöt is könnyen nélkülözhetnék. Kár, hogy e' derék társaság má f. hó 7-kén odább viszi sátorfáit, — de nem lehet máskép, mert a' színhely táncvizigalom helyévé fog átvásztaltatni, hogy az inséggel küzdők javára (?) minél előbb áldozhassunk. — A' váci társas-kör is — hol ezelőtt mégis csak lehetett a' téli hosszú estvéken némi elszóródást találni — a' mint mondják — végkép elszlott, 's e' szerint Váczon, hol annyi fiatalság, tudós ember

lakik, szellemi élvezetet csak magánykörökben a' sz. historia olvasásából lehet megszerezni. Hja! így van az mindenütt, hol egyetértés 's rokonszenv uralkodik! a' nélkül, hogy valakinek tekintélye kockáztatnék. — De minek is az a' szellemiség? mikor az ember azzal úgy sem bír jölni; bizony jobb ennél illy éhes világban egy porazio rostélyos fokhagymával, vagy disznófej tornával, és arra $\frac{1}{4}$ törökhegyi vagy diósvölgyi, melyek hatását legközelebbi bíróválasztás alkalomával, sőt előttei napokban is, a' mostani napfénynél sokkal világosabban lehet tapasztalni; ámbár eredménye nem volt egyéb czifrábnál czifrább káromkodás, ezivódás, verekedés, néhány rosz fő bezúzása, a' Curia vendéglő ablakai, ajtai, 's egyéb a' szobában alkalmatlankodott eszközök becsületes összerombolása — és ez mind azért, mivel az idén jó bor termett, 's a' hivatalokra magukat áldozó tisztés egyének nem sajnálták abból a' szegény éhező (?) csordát — jól tartani. Tudjuk, hogy az áldozat előbb utóbb majd csak megtermi gyümölcseit! Azoknak, kik még nem hallak, 's tudni ohajtják, megmondom, hogy Makay Imre felkiáltással lön váci bírónak megválasztva; mindenesetre nyereség a' városra nézve, mert több év óta presvédéséből bizonyosan egyikét lépéssel előbbre fog haladni. —

D u n a t á j i.

Czáfolat Gyó r b ó l. Az „Életképek” mind múltévi utolsó, mind folyó évi első számában nem pirult valaki „egy győri jogász” és „Hived” nevek alatt a' győri jogászok ellenében piszkolódni; az elsőre nézve az egész jogászkar által czáfolatra megbizva volt egyén, úgy hisszük, már eleget tett megbízatásának, a' másodikra nézve pedig van szerencsém a' t. cz. közönségnek a' legegyszerűbben kijelenteni, miszerint, taval úgy, mint az idén. Héber vallású részvényes társunk is van, névre: C o h n Adolf úr, 's taval úgy, mint az idén, nemcsak a' főrabbi, hanem több jeles héber vallású családok meghívtak 's tánczvigalmunkat szerencsétlítették is jelenlétükkal, 's reménljük, nem maradnak el az idén sem. Azonkívül a' tánczvigalmi rendszabályok között megvan, miszerint: tánczvigalmunkra minden becsületes ember, rang, állapot, valláskülönség nélkül meghivathatik, kivéven egyedül a' kétes híreket, a' közvélemény által bélyegzetteteket. Így állván a' dolog, napfénynél is világosabb, hogy „Hived” 's szavai nem igazak, 's hogy ez által azon hatalmas szóvirágok, melyek e' nem-igazságot megelőzik, önként összeomlanak. — Egyébiránt pedig, ha e' hazugság csak tárgyilagos volna, megengedhetnők; de miután bizonyosan tudva van, hogy alanyi, azaz: hogy író tudta hazugságát, nem tartóztathatom magamat kijelenteni, miként, a' ki saját személyében rakoncátlankodni nem pirul, hogyan piruljon az, másnak becsületét sérteni ál-név alatt?!

N a g y E n d r e.

Nyilatkozat. Az „Életképek” mult évi utolsó számában közölt kolozsvári tudósítás szerzőjének neve megtudása bizonyos uraknak igen sok főtörésére került, 's a' többek közt rám is gyanakodtak. Biztosítom ezen urakat, miszerint ha én lennék — r. k. — (x.: nem fírástottam volna annyit szegény fejüket találgatásokkal, hanem tudattam volna nevem azonnal, hogy teljék kedvök. Azonban soha sem irván az „Életképek”ben semmi tudósítást, mit a' szerkesztő ur is bizonyíthat *), ezt sem ismerhetem magaménak. Szándokom ugyan nekem is, mint — r. k. — (x. urnak, erdélyi színészetünk ügyében írni a' maga idejében, de csak önálló cikket és nem ál-, hanem saját nevem alatt. Egyébiránt szívből ohajtom önöknek, hogy ingerültségek letcsilapító balsamul szolgáljon nyilatkozatom. Ezzel elvégeztük mostanra. Isten velünk! Kolozsvárt január 5-kén 1847.

G r. L á z á r K á l m á n.

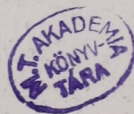
Mondani valónk. Bajza, Czuczor és báró Eötvös József urak, jeles elműveikkel az „Életképek”-et mielőbb gazdagítani igérek. — Kerényi Frigyes, és Sz. A. urak szép költeményeit adni fogjuk. — Jelentjük tisztelettel, hogy a' mai számunkban foglalt győri replikával a' per befejeztetett. Mindennek megvan a' maga határa. — A' falusi zsemlyék már régen sülték: majd megreszeljük őket. — L. K. „bucsudal”-a kissé nagyon is búcsuzató hangon van írva: farsangban pedig vigadnunk kell. — Honti levelezőnk letévé tisztét 's azt másra szíveskedék átruházni. Köszönjük buzgóságát az egyiknek 's üdvözljük a' másikat. — Héthegy Erzsébet asszonyságnak küldeményét vettük 's mielőbb közölni fogjuk. — Csakován, a' mult tudósítás óta misem változott, ezt írja onnan levelezőnk; két társasági bált rendeznek, mit némelyek akadályozni szerettek volna, de nem lehetett. A' védegyeletnek itt nyoma sincs, a' mi, természetesen! nagy dicsőségére válik a' esakovaiaknak! Végre azt tanácsolja nekünk levelező ur, járnók be mi is, mint Horváth Lázár ur tevé, e' vidéket 's gyűjtünk magunknak hangversenyek 's — soirée-k alkalomával előfizetőket. Köszönjük; nem értünk e' mesterséghez 's aztán nincs is szükségünk rá! — Lauka „nyilatkozat”-át nem adhatjuk. — Szegfi urnak „Rebeka” című beszélyét, közlendőnk halmaza miatt, későbbre kell halasztanunk. — Jövő számunkban Gaalnak „beszélyíró gyötrelmei” című igen sikerült novelláját kezdendjük meg. — A' kunszentmiklósi, kolozsvári, veszprémi, 's a' t. leveleket jövő számunkban.

— Moser Luiza mű-virággyára Pesten urietzei „Flora” című boltban, Szupp., ezelőtt Tröll-féle 446 sz. a. házbán, a' t. cz. uraságoknak, kereskedőknek és pipere-árusnőknek alázatossággal jelenti, mikép e' jelen időszakra a' legújabb párisi és bécsi minták után készült virágfüzerek, virágcsomók, menyasszonyi koszorúk, különösen szép, természet után illattal készített mell-virágcsomók, gyzás és oltári (Primitz) virágok, valamint asztali virág-csomókkal bőválasztékban úgy egyenkint, valamint tizenkettőjével a' legjutányosb áron ellátva levén: reményli, miszerint t. cz. vevői az évek óta bízalmukkal jelenleg is becses meglátogatásukkal szerencsésítendik.

*) Teljesítjük ezennel.

ÉLETKÉPEK-hoz.
Kiadja Frankenburg Adolf.

A' SZERELEM KELLÉKEI 'S JÓTÉKONY BEFOLYÁSA. *)

I.

Azok ellen, miket a' szerelem befolyásáról elősorolandunk, könnyen azon ellenvetés tétethetik : hogy azok a' gyakorlati életben vajmi ritkán, vagy épen föl sem is találhatók. Ez ellenvetés állításainkat legkevésbbé sem ronthatja le. A' szerelem természetében levén az ok, melly jellemünk nemesítésére, elménk 's erkölceink kiképzésére hat, mindenesetre az egyénekben kell rejleni a' hibának, ha e' hatások kimaradnak: Vagy nem birnak ők a' szerelemmel illő bánásmóddal, vagy épen ismeretlen előttük a' valódi szerelem, és csak pusztá közönséges vagy finomult érzékiség az, mit ők szerelemnek neveznek. Ez utóbbi a' leggyakoribb eset, 's így a' szerelem jótékony befolyása ép olly ritkán található, mint maga a' valódi szerelem.

A' valódi szerelem nem mindennapi dolog. Legtöbben műveletlenek, durvák, hogysen illy gyöngéd 's tiszta érzemény iránt fogékonyak lehetnének. A' szerelem iránti hajlam és szükségérzet ugyan mindenkiiben egyiránt mutatkozik. De még ez nem elég. Azon hajlamnak illőn ki kell fejtetnie, 's a' szükségérzetnek megértetnie 's felfogatnia, hogy az önzés vagy állatiság kártékony hatásai ellen megóvassék, hogy valódi szerelem állhasson elő. Az ember csaknem minden jelesre bir tehetséggel, és mégis vajmi kevés jelesség érik meg benne; mert azon tehetség kevésbé ápoltatik, vagy hibás kiképezésnek vettetik alá; mert sok akadályokkal kell küzdenie 's kemény harcokat kiállnia.

Tekintsük meg magát nevelési modorunkat, 's könnyen megfoghatóvá lesz előttünk a' valódi szerelem ritkasága; mert ebben mintegy úgy találjuk, mintha szántszándékosan ellene akarna munkálni. A' gyermek önzése jókorán már milly sok táplálékot nyer az anya gyöngesége, kényeztetése, tudatlansága és kényelemszeretése által! Milly önfejtő, zsarno-

*) Figyelmeztetjük e' jeles czikkre a' gyöngéd hölgyvilágot.

nokoskodó, szeszélyeskedő kis teremtmény gyakran már egy négyéves leánya is! Mint el vannak már fojtva benne minden mások iránti jó akarat 's hajlandóság csirái! Milly kárhozatos irány adatott a' léleknek kizárólag saját énjére!

Később is rendszerint milly kevés fordittatik a' szellemi kifejlésre, melly a' szerelemnek olly nélkülözhetlen tényezője! 'S nem egyedül történetes eseményeknek, vagy természeti erősebb hajlamnak tulajdonítható-e, ha a' finomabb rokonszenvi 's aesthetikai érzemények közelebbről érdekeltetnek? Hisz legtöbbsnyire azon tulnyomóság, mellyet az érzékiség ápolására fordítanak, ezeket tökéletesen elnyomja. Milly sok tisztátalan vágyak 's korlátlan szenvedélyek foglalják már el az ifju szívet, midőn még csupán az ártatlanság szeplőtlen lakának kellene lennie! Lehető-e, hogy azon szív, melly olly sok hiu's bectelen tárgyak által van érdekelve, önmagában valami jobbat 's nemesebbet keressen? Lehető-e, hogy a' kedély, bensőséggel és saját dús étellel birjon, midőn örökös szórakozás által zaklattatik? Lehető-e, hogy a' maradandó becsü, kielégítő, érdemes iránt előszeretettel birjon az, ki korán mitsem jelentő, csillogó, hiu 's mulandó tárgyakhoz volt szoktatva? Hisz a' természet minden valódiságának, 's ezzel együtt az ehhez való bizalomnak is meg kell szűnnie, midőn az ember már korán olly sok üresség 's álfénynyel foglaltatik el, 's midőn már korán megtanulta természeti alapját elleplezni, 's fölvert álságával büszkélkedni. Milly érdekekkel birjon ott egyik lény a' másik irányában, 's milly beccsel egyik szív a' másik előtt, hol az egész szellemi figyelem csak fölületességekre vitetett, 's mindenki csak arra gondol, milly előnyöket vihasson ki egyik a' másik fölött, 's mennyiben teheti használhatóvá vágyainak 's hiu ohajtásinak?

Hölgyeink eléggé tanítatnak a' mesterségre, mint tetszelegessenek, mint hódíthassák meg a' férfiakat, 's mint uralkodhassanak fölöttök; de abban épen nem, mint nyerhessék 's érdemelhessék meg sziveiket. Természetesen, hogy ez nem is olly mesterség, mi betanulható lenne! Csak a' természet szép 's nagyszerű művét ne rontanák, a' női természettel együtt született kellemet hitvány torzalakká ne fitorítanak 's a' szív egyszerű beszéde a' mesterkéeltség majd nevetséges, majd viasz 's undorító alakjai által ne fojthatnék el! Fölékitik őt a' hibás nézetűeknek, és elfeledik a' drága éket, melly minden művelt szellemet és tiszta kedélyt elbájol. Olly társaságokba vezetik, honnét még üresebben térnek vissza, mint mentek volt. Megismertetik a' csábítás 's coquetteria minden fogásaival, mellyek a' hiúságot 's érzékiséget gyíránt ébresztik.

És illy kopár földön, illy hideg égely alatt miként verhetne gyököt a' valódi szerelem gyöngéd virága? Egy illy védtelen 's elégtelenített szív nem taszítatik-e vissza azon tiszta boldogságtól, mi két lény öszhangzó egyesülésében található? Illy lények a' köznapi életet 's a' nagy világ tónját felfoghatják 's megismerhetik; de azon belső életet, melly keblünk 's egy rokon lény kebelében előáll, épen nem. Az állatiság vágyait 's kívánságait korán megértik; de egy magasabb rokonszenv kívánjait, 's a' mes-

terséget, mely által állatóságunk nemesbitetnék, ezek felől, mondom, még csak homályos sejtelemmel sem bírnak.

Sokan a' női szív kiművelése egyik eszközének tekintik az érzelgős regények olvasását, mely által a' szív rendesen még inkább hibásabb tévutra vitetik. Érzelgősbec, finomabbak lehetnek ugyan az által, de a' valódi szerelemre annál képtelenebbek. Fájdalom, hogy a' regényírók nagyrésze olly kevésbé ismeri a' valódi szerelem természetét, hogy a' melly érzelmeket ideális alakjaikra ruháznak, nem egyéb, mint leplezett érzékiség, vagy tulusigázott képzeletszülemények. Gondos 's izletes választás a' milly sokat tehet egy részről, — izléstelen, iránytalan, érzékiséggel telt olvasmányok, másrésztől, a' legtisztább kedélyt örökre feldúlhatják.

De ismerkedjünk meg közelebbről a' szerelem megkívántatóságival.

Mindenek előtt művelt lélek kíváztatik a' valódi szerelemhez. Igaz, hogy a' műveletlenség legalsóbb fokain is olly érzékeny tünetményekben, erőben, tisztaságban 's tartósságban mutatkozik a' szerelem, mellyről a' mi finomult világunknak fogalma sem lehet. De a' mi finomulásunk nem mindig műveltség isegyszermind; valamint külső simaság hiánya nem mindig durvaságot rejt. Olly embereknel, kiknel a' külső simaság hiányzik az erőteljes természet olly öszhangzón 's teljes valódiságában fejlődik ki, hogy legdrágább gyümölcsei legszebb érettségre jutnak: mig a' mai világ simasága 's elfinomultsága az elmét előítéletekkel tölti el, 's a' szívet minden nemesebb érzelmeitől megfosztja. Azon műveltség alatt, melly nélkül valódi szerelem nem állhat elő, egészséges elme, tiszta és szabad képzelet, finom érzés érthető. Az elme megismerteti a' velünk rokon lényt, és szeretetre méltó előnyeit; az érzelm közelébe von 's az egyesülhetés boldogságát előre érezteti; a' képzelet mindkettőt elősegíti, 's a' különféle bajakat szerető egyesülésbe hozza. Hol az elme tévutra vezetett, vagy előítéletektől elhomályosított, ott minden egyéb sajátságokat 's tulajdonokat becsülhetni inkább, mint azokat, mellyek szerelmet ébresztenek. Hol az érzés tompa, vagy csak egyoldalun ingerelhető, ott az elme mindazon tulajdonokat elismerheti, — de a' szív, mellyben a' szerelem lakik, hidegen marad. A' szerelem kéje nem azoké, kik csak durva, érzéki élvezet által megindíthatók; sem pedig azoké, kiknek képzelődésök csak ez utóbbiakra vitetik, vagy éppen teljesen az érzékiség szolgátsága alatt áll, vagy tulusigázott érzelgőség rohamai alatt szenved.

Ezen műveltség nagyrészt szerenésés természet munkája, 's ott jó leginkább létre, hol a' szükségek még egyszerűk, az ember viszonyai 's körülményei kevésbé bonyolultak, 's erkölcsi romlatlanok. Előkelőink között, kik munkahiány, fényűzés, önzés harczai, álkodás, mesterkélt üres formában élnek, csaknem áthághatlan akadályok miatt alig létezhetik. Ezért ritkább is közöttök a' valódi szerelem, mint a' természeti állapotban.

A' valódi 's magasabb műveltség körében a' természetnek át kell menni a' művészet iskoláján, de csak azért, hogy annál simultabban 's finomabban térhessen vissza önmagába. Sokan kiemelkednek természetességökből, de csak saját romlásukra. Olly messze távoznak el attól; iskolájuk

nem egyéb hitvány kontárkodásnál, 's a' visszatérés lehetlenné tétetik. Illó távolban elég ügyesek 's képesek lehetnek öszhangzó társalgásra, de a' közelségben, melly a' sziveket érdekli, ez is megszűnik.

Mi már olly magasán állunk, hogy természetes lények szerelme hozzáunk nem férkezhetik. Nekünk még magasabban kell állnunk — fölül az uralkodó előítéleteken, a' gépszerű etiquette korlátain, a' betanult formákon; belső életünk gazdag 's szép világában nekünk ismeretekkel kell birnunk, mellyek elménket ékesítik, 's tehetségekkel, hogy a' szépet, igazat, czélszerűt érezhessük 's megismerhessük, — 's általában belsőkben olly jelességekkel birnunk, honnét, mint gazdag bányából, kincseket hozhatunk napvilágra.

A' miként most a' nagyrész művelve van, szerelemre csak a' legköznapiabb érzékiség által gyuladhatnak. Mit a' belső élet adhatna, idegen marad előttük, mert hisz ezen belső életre semmi gond sem fordított, mert tökéletesen üres. Mit a' szerelem alakja alatt keresnek, az vagy a' természeti ösztön kielégítése, vagy más anyagi érdek. Természetesen itt a' szerelem nemesítő befolyásáról szó sem lehet. Sitt alkalmunk van különösen hölgyeinknek ajánlhatni, bár tanulnák meg, miben áll a' valódi nőiség 's kellem.

Ha a' szerelem kölcsönös adásvevésből áll, akkor meg is kívánja, hogy legyen mit adnia 's mit elfogadnia. A' legbájozóbb alak nézelését is megelégljük, 's bájai iránt közönyösek leszünk; a' legtüzesebb csókok is elhidegülnek, ha mindezeket nemesült szellem nem hatja át. Mi tartsa össze a' kedélyeket, mi ápolja a' szív éltető melegét, honnét serkedezék a' bizalmasság emelkedő érdeke, ha mindaz elvirágzott, mi elsőben fölgujtá szivünket? Csak a' belső világ gazdagsága nyujthatna ekkor kárpótlást. A' kimerithetlen, folytonos vidám társalgás, a' szivek szabad ömledése, olly kedélyek sok nemü kifolyásai, mellyek nemők jellemét tisztán kitüntetik, adnak életet a' szerelemnek. De ezekhez lélektelj szükséges, melly csak gazdag természetből, gondos és czélszerű művelés által szerezhető. Ügyelnünk kell arra különösen, hogy művelődésünk ne legyen egyoldalú, hanem az ész és szív világát egyiránt magába zárja.

Sok példákat hozhatnánk elő a' divatozó szívviszonyok hiányainak kitüntetésére. Meglehetnők sok ifju házások egyhangu 's kimerített társalgását, kik között ha az egyik félnek volna is még valami mondani 's közleni valója, de a' szeretett társ egykedvű fejcsüggesztése mi hamar meggyőzi őt arról, hogy szavai nem értetnek meg, 's érzelmei a' rideg pusztaságban viszhangra nem találhatnak.

Fájdalom! hogy a' mi dicsőített művelődésünkkel ennyire jutottunk, 's jobbulásunkról addig szó sem lehet, míg több gondot fordítva önmagunkra, képesekké tétetünk az élet valódi javainak élvezetére.

(Folytatjuk.)

Berecz Károly.

A' B Ű N T Á R S.

(V é g e.)

Szép tavaszi reggel nyitá meg az eget; kün a' mezőkön a' lilium virágzott, fenn az égből madárdal hangzék szét, 's távol a' harangok ringó szava hívá reggeli imára az ébredő vidéket. A' szép természetnek minden teremtménye mosolygott és örült, a' fű virágától a' biborszárnnyu tavaszi felhőig; és e' világmosolygás hirdette az alkotó jó kedvét. . . .

Kisded városkának csavargós utcáin hosszú népcsoport jött a' templom felől. Elöl a' férfiak, hátul a' nők, párosával, rendben, ünnepi köntösben, arcaikon vidámló jókedvvel, kezökben vagy kalapjaik mellett rezgő rozmaringszál.

Egy fiatal egyszerű kézműves ilte menyegzőjét egy szegény özvegyasszony hajadon leányával. Mindkettő szegény volt.

Elöl a' vőlegény ment, vidám életszínű arccal; mellette két násznagya, két vén mesterember. Gyakran hátranézett szíve virágára 's aztán fel az égre és áldá az Istent. — Nyoszolyó - leányai közt középen ment a' szép menyasszony, egy lesütött szemű angyal, szép szőke fürtökkel 's gyöngéd halványarccal. Fehér virágból volt fonva koszorúja, fehér volt a' ruha is, melly tagjaihoz simult, de legfehérebb az ártatlanság színe, melly arczán ragyogott. Oh, százszor boldog az, ki e' fehér liliumarcsot egy csók hatalmával piros rózsává fogja változtatni! . . Visszavonom szavam. Nem voltak ők szegények, — vannak ajándékok, miket a' jó Isten ingyen osztogat ki, 's miknek bírásaért más, kinek ezekből nem jutott, de kit gazdagnak csufolnak, jobb kezét odadná!

Dezső és Linka voltak e' boldogok.

Gyermekeveiktől fogva szerették egymást, elsőben a' gyermeksziv testvérérzetével, minek helyét később ábrándosabb vonzalmak foglalák el, míg végre ez ismeretlen virágbimbó szerelemmé nyílt ki. És Isten megáldá e' szerelmet. Ők egymáséi lettek 's az ígért paradicsomának megnyílt előttük szentelt ajtaja.

Szegény Matild! olly hosszú évek óta ki voltak apadva könnyei, és most megjöttek ismét, hogy örömeiben tudjon sirni; annyi idő óta látogatlanul zárt volt ajtaja, 's most újra megnyílt az: hogy a' vidámság népét fogadja vendégül. Az átkos kísértet évekig kimaradt álmaiból. Lentey fia nőül vette az ő leányát. . . .

A' mint a' nászkeséret egy utcaszegleten befordult, pörgő dob mellett két hajdut körülálló sokasággal találkozott szembe. A' hajduk közül egy hosszú papirosról valamit olvasott. A' vendégek egyike, egy kandi fiatal ember, odatért, 's a' többi nászt a' menyasszonyos háznál utolérve, nekik azt regélte: hogy a' város minden szegletein kihirdettetett, mikép amaz iszonyu hírű gyilkosrabló „Csudafő“ jelenleg e' város falai közt tartózkodik; száz taller díja annak, ki őt élve halva kézhez adja.

A' vendégek nagy része elsápadt e' hirre, de legsápadtabb lett Matildnak areza; összerázkódott . . . Mit sejtethett szive? . . .

Azonban e' láznyomás hirtelen lefutott a' szivekről: újra jó kedve lett ismét mindenkinek, 's a' bor lángjai és a' vig felköszöntések hangjainál minden lélek elfelejté aggodalmait.

Mennyi áldás szállott a' boldog uj párra! Egyszerű ajkáról, egyszerű szivekből jött áldás, őszinte és tiszta és megfogamzó.

Vigan voltak egész késő estig; vig dal, vig zene és eleven táncz között folyt le egy óra a' másik után. Isten jó kedve szállott le közibök. —

Este felé elszállinkózott a' násznép 's magokra hagyta a' boldogság uj társait.

Dezső, Linka és Matild egyedül maradtak.

Az ősz halvány anya megfogta mindkét gyermekének kezét 's sokáig nézett azoknak szemeibe; de ők nem néztek anyjuk szemébe: tekintetök egymáson függött.

Nem érzék, anyjuk kezei mint reszketnek, midőn az övéket fogják; nem hallák annak lázas szivdobogását. Nincsenek a' boldog szivnek félelmei.

— Gyermekeim, — szól Matild — édes gyermekeim, érzem, 's ha ősz hajaim nem mondanák is, szivem megmondaná: hogy idáig kellett élnem. Tudom; nem is szorít e' gondolat, nem most találkozom először vele. Sok volt, a' mit ez életben le kelle fizetnem; türéssel, szenvedéssel lefizettem mindazt. Meg vagyok érve a' halálra, 's hiszem, hogy az Isten megelégteli éltemet és elvesz magához. Fájdalmaim nevét nem fogjátok megtudni, ne is tudjátok meg soha; haljon meg bennem e' titok, mellynek hordozása alatt negyven éves koromra megöszültem. De egyet mégis fel kell fedeznem előttetek. Itt házam padlója alá kincsek vannak elásva, általam tizenhat év óta jól ismerve, de nem érintve soha. E' kincseken iszonyu titok fekszik; ezek lételének tudása volt egész életemnek átka. Láttátok, milly szegénységben éltem; együtt éreztetek minden nyomort velem; gondolhatjátok, hogy ez elásott kincsen milly átoknak kelle fekünni, hogy hozzá nem nyultam, legnagyobb nyomoruságom óráiban sem. Most ezt fel kell venni, e' kincs a' tiétek. Kettős vérrel van ez lepecsételve, e' vér is titeket illet; de ti le fogjátok azt tisztítani arról; lelkeitek sejteni sem fogják a' borzalmak eszméit, mik ahhoz vannak kötve, 's megáldja kezeitekben Isten e' pénzt. Csak egyet kérek, nem magamért, hanem tennyugalmatokért: e' kincsről ne halljon töletek említést a' világ, mert ha megtudja azt, boldogságtok elmegy és vissza nem jó többé. Nem lázban beszélek; világosabban szólanom nem szabad. Tiértetek, nem magamért. — Segítetek a' pallót felfeszítnem. . . .

Dezső bámulva engedett a' rejtélyes nő mysticus parancsainak 's a' hol az mutatta, egy fejszével felfeszíté a' pallót. Egy réz üst tűnt fel az alatt, vasserpenyővel letakarva. Az üstöt kiemelé. Matild levette a' fedő lemezt. Linka a' gyertyát tartotta oda. Gyémántok és aranyok csilláma ragyogott szemeik közé.

Matild eltakarta arezát. — Tizenhat év előtt! sohajtá fájdalmasan,

— tizenhat év előtt láttam ezeket; nézzetek oda, ott sok pénz van elrejtve, mennyi egész éltetekre biztosítani fog. Ne féljetelek elvenni. Tietek Isten és emberek előtt mindaz; senki más jogot nem tarthat hozzá, csak egyedül ti a' kerek ég alatt.

— H á t é n n e m? rikácsola közbe egy vad állathang 's hosszú éles körmű kéz nyult közibök 's göresös ujjával bemarkolt a' pénzbe.

Sikoltva tekintének hátra a' nők: undok pöffedt szörny állott megettök, kinek szemei vérben forogva nézének reájok. Szája egyik fülétől a' másikig vigyorgott.

Matild elképedve nézett a' csodára. Iszonyu vonzalom kényszeríté hozzárohanni, megölelni és mondani neki: „Fiam, elveszett fiam!” mig egy borzalmas sejtés lebilincselve tartá minden tagjait, és taszítá vissza attól.

A' szörny kaczagott, hogy a' vér fogyott meg bele.

— Hát nem siettek ölelésemre tiz évi távollét után? vagy tán nem ismertek rám többé? E' ferde púp hátamon, e' kutyaszemek, e' sörtehaj, e' páviánkezek, e' görbe lábak, nem tudjátok már, hogy kit szolgáltak egykor? nem emlékeztek rám?

Matild merőn, halványan nézett rá és nem szólt. Linka félve rebegé: „Makár.”

— Nem Makár az én nevem, az én nevem Csudafő! rikácsolá az ijesztő, 's szétvetve köpenyét, fegyverekkel körültüzködött tűszőt mutatott elő.

A' két nő sikoltva hullott egymás nyakába. Dezső bátran előlépett. „Mit akarsz itt?” kérdé emelt homlokkal az ijesztőt.

— Hm! osztályrészemért jöttem, — felelé ez daczosan, pisztolyain játsza kezével — ti, a' mint látom, ki akartatok tagadni az örökségből, hanem jókor jöttem. 'S ezzel pénzéhesen, villogó szemekkel indult az üstben rejlő kincseknek, kezeit markolásra horgasztva.

— Ne bánts! kiálta, hirtelen felugorva székéről, az anya, 's mindkét kézzel visszataszítva a' közeledőt, magát a' nőoroslány bátorságával állítá szembe azzal.

— E' pénz nem a' tied, e' pénz ezé itt, — szólt, Dezsőre mutatva reszkető kezével.

— Sőt nagyon is az enyim, — szólt a' monstrum — e' pénz apámnak l é l e k d i j a, lelkét adta el érte az ördögnek.

— Még apád hamvai sem szentek előtted, irtózatoss ember? kiálta Dezső elszőrnyedve.

— Apámé? — Tudod-e, ki volt az én apám?... A' tiednek gyilkosa! ... 'S tudod-e, ki volt a' te apád?... Az enyimnek gyilkosa. Oh, mi igen szép rokonsági összeköttetésben állunk.

— Te örült vagy, átkozott!

— Örült is vagyok, átkozott is vagyok, de igazat mondok, olyan igazságot, mellytől lelked is meghalálozik. A' te apád bizományban adta az enyémnek e' pénzt, az én apám eltagadta, elesküdte azt tőle, és a' te apád megölte az enyimet és magát.

— Fiam! Makár! esde a' szerencsétlen anya.

— Mért hisz fiadnak? Tán hálados legyek azért, hogy a' világra illy nyomorúnak szültél? Az én születésemre esküdtél, anyám, az én fejemre hittad le az átkot! . . . Te vétkeztél, te voltál a' bűnös, 's engem ért az átok . . . Nézz végig . . . úgy-e, hogy szép vagyok? . . . nincs a' kerek földön olly undok teremtés, mint millyenné te szültél engemet, 's ezt köszönjem neked? Büntetve vagy bennem, de én is tebenned. Te vétkeidért nevezsz fiadnak engem, hát én mi vétkemért nevezlek anyámnak?!

Mindhárman szoborrá meredve állottak előtte. Az iszonyu titok fel volt fedezve az ifju szivek előtt. Az átok ujra be volt oltva.

— De lefizetjük egymásnak, a' mivel tartozunk, folytatá a' szörny. Halljátok, mint zúg odakün a' szél, — épen így zúgott, így tombolt ezelőtt tíz évvel, mikor a' várost fejetekre gyujtottam, — halljátok, mint zúg a' szél? . . . Az a' perc ismét el fog jöni, — nézzetek ki! ordítá rekedten, 's az ablakhoz futott, mellyen át vérrel vereslő fény kezde a' szoba sötétjébe bevilágítani, — halljátok e' zajt, halljátok? E' perczben öt helyen gyuladt ki a' város. Hahaha! Ez a' nép, melly undok fejemre haláldíjt tett, jajgatni fog és átkozódni és kétségbeesni! Csudafő lelkének gyönyör kell: sirjatok, ordítsatok, csikorgassátok fogaitokat, hadd kaczagjak rajta!

Dezső e' közben férfias lélekéberséggel a' szobaajtóhoz futott 's azt bezárva lelvén, kitörte, — a' konyha kettős ajtaja azonban hosszú szegekkel volt beszegezve. Az utálatos szörny mindent előre jól kiszámolt: sem kívülről, sem belülről nem lehet az ajtót felnyitni. A' kétségbeesés erejével kezdé feszíteni azt. Fejszéje bentört, de az ajtó nem nyílt. E' közben a' padlás hasadékain fojtó füstpára kezdett alászállni a' szobába. Kün az utcán üvöltő néptömeg gyűlt össze, 's ez átkos név hangzék zajos ordításban: „Csudafő.“ — Meglátták őt az ablakban állani, 's hágcsókat támasztának a' falnak és be akartak rontani.

Sikoltva futott Matild az ablakhoz 's testével elfedve fiát, lekiálta: Nincs itt, — ne jöjjetek ide, nincsen itt senki. . . . Az én fiam elveszett. — 'S felett égett a' ház.

— Itt van Csudafő! kiálta a' szörny kaczagva 's eltaszítá anyját az ablaktól. Ha tetszik, fogjátok el! jertek! 's pisztolyait felvonva, azokat a' néptömegre irányzá. — Ki akar szemembe nézni? kiálta fogcsattogatva, ki akar velem jöni a' pokolba? 's löni akart, midőn hirtelen hátulról két hatalmas kar vállon ragadta 's kivágta őt a' szoba közepére; a' lövések a' levegőbe mentek 's a' haragos boszuló, gyomrára tiporva az ember fenevadnak, lefogta kezét 's nem engedé többi fegyvereihez nyulni.

E' férfi Dezső volt.

Veszett ordítás tört ki a' földhöz ütött szörny szájából 's tajtékozva marta éles fogaival izmos ellensége vállát, míg karjait a' kétségbeesés vaserejével iparkodott kiszabadítani, vagy fegyvereihez juttatni, 's e' közben hanykolódva bögött 's ellenét hányta le magáról.

A' fejük felett égő gerendázat világita le rájuk.

— Segítség! sikolta az ifju nő a' néptömeghez. Matild pedig eszméletlenül rogyott a' kétségbeesetten birkózók lábaihoz.

A' zsarátnok hullott le fejökre. Ezt véve észre a' szörny, nem vonaglott többé, hanem elhagyta magát, 's midőn érzé, hogy ellenfele fel akar emelkedni, hirtelen kirántá karjait 's annak nyakát magához szorítva, böge: „Itt fogsz elégni velem!“ 's nem hagyta felemelkedni.

E' perczben rontott be az ablakon a' boszuszomjas nép 's a' küzdőket szétválasztva, Makárt gúzsba köté 's örömujjongással hajítá ki az ablakon. Dezső pedig menyasszonyát karolta fel 's kirohant vele a' lángok közül; 's kün résztvevő karoknak adva át kedves egyetlenét, rohant vissza az égő házba.

Nejének anyját 's apja vérrel pecsételt örökségét kelle még kihoznia. Matild ájultan feküdt a' szoba közepén 's az égő padlás le készült szakadni; ott lábai előtt hevert a' vérörökség, melly holta napjáig gazdaggá fogta volna tenni, 's egyszerre csak egyet lehetett e' két teher közül megmentenie.

De nem tévovázott ő. Elrugta a' tűz közé az átkos kincseket és azt a' nőt, kinek büne annyi nyomornak volt oka, ölébe karolta 's kiszabadítá a' halál kezéből.

. Dezsőt és szép nejét megáldá Isten: szegények maradtak, de hozzá boldogok.

Még egyszer jelent meg Matild álmaiban ama bús kisértet. Arcza nem volt fenyegető többé: nyájasan, engesztelten tekintte rá, 's a' mint elbegett lelke arcza előtt, kiterjesztve felé mindkét kezét, mintha lassu megszeliült hangon mondta volna neki: „Megbocsátok . . . megbocsátok neked“. . . 's szeliden behunyva szemeit, megtért az örök nyugalom országába, honnét kísérteni feljárt. . . .

. . . Meg is bocsáta. — Az nap reggelén, mellynek éjszakáján vele álmodott, vevé hírül Matild: hogy fiát, a' Csudafőt, lefejezték!

J ó k a y Mór.

RESZKET A' BOKOR

Reszket a' bokor, mert
Madárka szállott rá;
Reszket a' lelkem, mert
Eszembe jutottál.
Eszembe jutottál,
Kicsiny kis leányka,
Te a' nagy világnak
Legnagyobb gyémántja!

Teli van a' Duna,
Tán még ki is szalad;
Szivemben is alig
Fér meg az indulat.

Szeretsz, rózsaszálam?
Én ugyan szeretlek,
Apád-anyád nálam
Jobban nem szerethet.

Mikor együtt voltunk,
Tudom, hogy szeretted.
Akkor meleg nyár volt,
Most tél van, hideg tél.
Hogyha már nem szeretsz,
Az Isten áldjon meg . . .
De ha még szeretsz, ugy
E z e r s z e r áldjon meg!
P e t ő f i Sándor.

S Z . . . P E T I H E Z .

(SZÜLETETT OCTOBER 6-kán 1846.)

Lágy pólyák közt szenderegve
 Mit neked még a' jelen?
 Multad nincsen, de jövőd már
 Meg van írva odafen,
 'S mert a' költő multon kívül
 A' jövőt is nézheti:
 Miből napjaid szövődnek,
 Im halld jóslatát jövődnek,
 Kis Peti !

Jöttöd a' lét színpadára
 Dallal üdvözöltetett,
 Első költőnk szép dalából
 Véve lön hamis neved.
 Ennyi vers és végzetes dal
 Hatását nem vézheti:
 Első jóslatom felöled
 Az, hogy költő lesz belőled,
 Kis Peti !

'S majd ha vígan meghaladva
 Gyermekeveid sorát,
 Ifju szíved forrongása
 Vágyva kérdi : „hol van hát?” —
 Vörösmarty rég megírta,
 Ez már sorsod végzeti: —
 Kivel az oltárt megjáród,
 Juliska lesz életpárod,
 Kis Peti !

Kapcsa leghőbb szerelemnek
 Boldogságra születél,
 Szép anyádnak szép szemében
 Jövőd lerajzolva él ;
 Mert ki honát, férjét, fiát
 Olly lángolón szereti :
 Boldog lesz az gyermekében
 'S boldog lesz te is ekképen,
 Kis Peti !

L a d á r .

URAMBÁTYÁM ÉS ÉN.

I.

— Őcsém ! — mondá urambátyám — huszonnégy éves ifjunak magának is lehet elegendő esze — t. i. : nekem —; holnapután Pozsonyba mégysz országgyűlésre, van ott okos ember elég ; vigyázz, hallgass, tanulj ; azt mondják : a' ki a' malomba jár, maga is ellisztesedik ; valami csak ragad reád ; vedd hasznát, ne feledd : utolsó sarjadéka vagy családunknak, korán volna e' dicső fonatra csomót kötni ; kedvem volna még életemben boldog házasságodból látni egy pár Kement ; — értetted ?

Igy okoskodék nagybátyám, böles szokása levén, helyettem is gondolkozni. Ő édes apámnak testvére volt, segédtsízt az insurrectionál, — bal vállában kardszurást kapott ; a' mint t. i. a' szaladó nemességnek sorait megállítandó, a' nemes atyafiak után rugtatott, paripája véletlenül alóla kiszaladt, urambátyám pedig lepottyantában egy kiálló kardba esett. Már a' francziák is majd a' nyakára jöttek ; urambátyám nem volt rest : a' kisbaráti kukoriczába lopta magát, lesván az ellenség mozgulatait. Itt csinálta ama híres haditervet : miként ha a' nemesség a' kukoriczából előrugtatna, a' francziát mind a' Dunába kergethetnék.

Huszonnégy éves kor, csinos arcz, diploma, gazdag örökség, a' számító világban megütik a' tizenhárom próbát ; 's így én a' Kellen-családnak utolsó sarjadékaként bátran nézheték magam körül, midőn az egykor terebélyes ágról, kivülem, bácsikám volt az egyetlen gyümölcs, és annyira érett, hogy, mint a' lotyogókörtvély, verőpózna nélkül is leszakad.

— Csak több kurázsi volna e' haszontalan kölyökben ; — zsémbelgett az öreg — nincs benne tűz ; — a' tűz hiányzik ! — kiálta fel, tenyerébe vevén pipájából a' hamut — még csak nem is dohányzik ! — mondá ; mire én egykedvűen felelek:

— Hisz urambátyám sem ért reá — szüntelen dohányozni. — Ez bizonyos faja volt a' házi czélzásoknak, mellyekkel boldogult édes apám szokott urambátyámra puskázni, amugy féloldalról megemlítettén, hogy a' kisbaráti kukoriczában nem volt vele a' dohányvágó, mikor a' francziák a' kukoriczaszárt rá gyujtották.

Némelly részben igazat adok urambátyámnak: bátorságomnak fokozatait tekintve, gyenge lábon álltam; verekedni általában nem szerettem; megszólítás nélkül ajkaim zárva valának, megszólítatván pedig, igen kurtán: igen és nem-mel feleltem. Innét származnak öregemnek zsörtölődései, 's bennem helyezett reményei nem bokrosulának.

Pozsonyba érkeztem; a' város, tudomás szerint, hazánknak szélén van; hogy ugy szóljak: ez Magyarhonnak füle, mellybe az idegen elem függöként csimpaszkodott.

Hallgattam az országos beszédeket; Hollinger te poharas vendégei engem is körülöngének. Szivesebben töltém napjaimat lakásomon, egész napokon keresztül szomszédomnak átellenes ablakaiba merülve. — Angyalarcz lebegett felém, arcz, mellyre az ifjúló évek kellemei lehelvék, miket én ügyetlen csak nézni tudtam; 's ha családunknak szilajkodó vére bennem csakugyan lohadásnak nem indul, érzelmeimmel féléves itt-tartózkodásom óta boldogabb számvetést teheték.

Mi tagadás benne: a' nő nekem kimondhatatlanul tetszett; barna szemeknek átható tüze szőkefürtös fejének bútlan homlokáról szerte lövelének; — felselt mint bimbó, mellyre ha harmat cseppje szállt, vagy árny-adó bokra felett a' fülmile esattogott: szendén voná kelyhébe magát, saját keble zavartalan meny-nyének vágytársnélküli boldogságába.

Hasztalan volt minden ábránd; szerelmemet megmondani nem volt bátorságom. Hasonnemű dolgokkal nem bibelődtem; 's a' nőkkeli találkozás csak keserű emléke volt egy botrányos multnak. Tanulókoromban egy kis leányba szerettem; barátim vallomásra késztetének, mi a' farsangi vigalmakban keringő alkalmával szép módjával megtörténhetnék. A' keringővel ugy valék, mint az egyszeri ficzkó a' hegedűvel: tudta, de nem próbálta. — Mit nekem? gondolám, ezerszer láttam e' nyomoru tánczot, megkezdem, bizonyosan sikerülni fog. Választottamat felkérem: közben kéz, szem szemem valának, remegő jobbom kancsu derekára fonódott, — megindulánk; a' dolog várakozásomon túl ütött ki; párommal a' bámuló csoportba tévedtem azon egyszerű okból, mert kedvesem jámbusban, én trochausban jártam a' tánczot, azaz: ő „zweie“ és én „dreie“ schrittbem. — Beesültem a' nagy multságba. Itt bukott meg minden bátorságom.

Szobám ablakaiból imádottnak minden perczben láthatám; ő himzett, én olvasék.

Inasom figyelmeztetett, olvasnék az uteza felőli világosabb teremben, be nem látván fontos okaimat az ellenkezőre. Jancsi az inasom csupa következeteségből imádottnak szobaleányába szeretett. Észrevehettem zavartságát pelyhes ruháimon, mióta kefe helyett kellemesebb ölelkezéssel foglalkozhatott keze.

Bátortalanságomat nevetségesnek találtam. Jó katona sehogy sem válandott belőlem, 's hogy az ellenség ágyujával mégis szemközt néztek, mindenesetre a' hátam mögé kellett volna állítani a' másikat. — Egyetlen egy ürügy alatt mehettem át, minden hónapban egyszer, midőn szállásbért fizeték. Illyenkor megesküdtem minden szentre, égre, földre, hogy részemre valami okosan megkezdem a' dolgot; — bementem . . . kijöttem, ott voltam a' réginél, — egy kukkot sem szóltam.

Ha szobámból átnézhettem ablakára, szemeink sűrűen találkozának; a' nézést bátrabban kitürtük, mi észrevétlen elvitt a' néma bizalomig; ennek értelmezhetlen kéjeit élveztük.

Terveket csináltam, indítványoztam, elfogadtam, minden készen volt, de midőn az egereknek a' macskára kellett volna kötni a' kolompot :

Előttem álldogált Komáromnak vára,
Mellynek török tatár nem lépett falára.

Az atyus gazdag osztrák kereskedő volt, Pozsonyban házat, kereskedést tartott; osztrákországi gyárának készítményeit árulá Neje már rég meghalálózván, házi gondjait távol rokonságból egy özvegy asszony vitte. Boltjában sűrűen találkozáink; ilyenkor megelőzőleg fogadott az özvegy ur, ki környülményeimet terjedelmesen ismerni látszáték. Igen természetes: inasom Lizivel mindent közölhetett; Jancsi a' konyhába pipára gyújtani járt, mint mondani szokta; Lizinek is a' téglázó vasa elégszer kihült, 's hogy Lizinek a' szive lágyabb volt keményített szoknyáinál, inasomnak legkevésbébbé vethetém szemére. Egyébiránt illyes apróságok is haszonnal járnak, sőt némelly esetben mulhatatlanul szükségsek az emelkedéshez, mint a' lépcső — földszínről az emeletbe.

Jó magyar szokásként, a' mi ma nem lehet, holnapra marad. Napról napra huzódott szívügyem is; panaszaimat a' falaknak nyögém, sohajtásaimat inasom értelmezgeté.

— Teins urfi -- megkérem — magának valami baja van?
— A' fogam fáj; felelém rögtön a' kérdezőnek.
— Tüstént hívok doctort a' teins urfinak.
— Hagyd el; mit tudna az is segíteni!
— Mit ám! legjobb lesz valami házi orvosság!
— Házi orvosság? . . . gondolod?
— De az ám . . . piritott vöröshagymával kell borogatni; nekem is azt rekomendáták od'át a' konyhában.

Alig tudám kiterelni fejéből orvosi eszméit; állítám, hogy fájdalmaim megszűntek már, 's így terveivel ő is felhagyott.

Zajlott az országgyűlési élet: termekben, gyűlhelyeken, nyílt téreken különböző kitérések követék a' különböző gondolkozást. Fáklyás zene, pasquil, lekiáltozás, pisszegés, megszokott változatai valának Pozsony napi eseményeinek.

A' 'kék golyó'-nak rendes esti vendége valék; körében a' pajzán fiuknak nevettem a' készet; a' vígpohárnak sem valék ellensége, ha csörömpölésig nem tévedett. Történt egyszer: rokon feleimet szokott időben nem lelék a' tanyán; estebédemet elköltvén, céltalan jártam át a' még mindig élénk utcákat. A' népet szokatlan zajlásban látván ugyanazon egy irányban előre tódulni, mentem a' sokaság után; végére kíváncsi voltam e' tolongásnak, de mellőzve a' kérdezkedést, vártam a' történetendőket.

Tágasabb térre érkezénk, a' szájtátogatók ezereihez; zajongó csapat érkezett; közepettök sipláda volt, itt-ott kanászkürt, vagy konyhából csent bádog-edény látszáték. Mellettem épen köpad volt, arról tartám a' ritka szemlét.

A' sipláda megszólamlott; az ördög ha kérdezné a' pokoltól, mit határoz egy elkárhozott lélekről? nem lehetne ordítóbb láрма, mint a' minő zaj fogadá a' sipládának epedő kinjait. Tanuja valék, mikor a' karádi bíró macskáját elevenen akarták bőréből kifejtetni, hallottam leforrázott kuvaszoknak pusztító hangját; ez mind semmi e' hangzagyvához. Nem volt karmester, de volt serege a' botnak; nem volt méla hangja az árva fuvolának, de volt kinyikkanó hangja egy repedt klarinétnek, kísértetve egy nyekegő dudának megkínzott accordjaitól. Bögött a' nép, lármázott; mit? kinek? miért? annak Isten a' megmondhatója.

A' zajra következett tolongásból menekülni akartam, átugorván két bérkocsi közé szorultam; a' szilajkodó lovak közé új tömeg dült, 's az egyik ló alól még jókor rántottam ki egy gazdag öltözkű hölgyet, de magam a' köpadhoz csa-

patván, eszméletemet veszve a' kapu alá vonszoltattam: balkarom csuklójából kifordult. A' veszedelemből távozni akarék, 's ekkor ismerém meg a' megmen-tettben imádoztamat, ki atyjával együtt tévedt e' térre. Bérkocsiban értünk la-kunkhoz mind a' hárman.

Nekem a' macskazene sok fájdalmat okozott; de hiszem, élttem boldogsá-gát is annak köszönhetem. — Lám, a' macskazenének is lehet sok jó oldala.

Ügyes orvosom karomat helyreigazítá. — Pár nap mulva balom felkötöt-ten hanyatlott mellemre; ágyamnál Ninám ült, jobbommal kezét tartám, melyet most szoritottam meg legelőször. Nem tudom meghatározni, mikor valék vitézbb: ez utóbbi pillanatban, vagy mikor karomat helyre rántották? mind a' két pilla-nat kísértő vala, egyikben több a' fájdalom, másiban több az elhatározás. Ek-kor tudám, milly erős a' harez, melyet önmagunk ellen vivünk.

Szomszéd szobámban az atyus orvosságaimat, tapasztaimat rendezgeté az orvossal; Ninával együtt valánk, és szótlanok. A' kéz-illetésnek minden moz-dulatában érthető értelmezés élt: — visszaemlékezés a' multra, boldogság a' je-lenben, és biztosítása a' jövő reményeinek.

Karom ujra bekötötteték; minden illetés küzdésembé került; ajkaimat beharapám, szemüregeimben tűz égett, midőn a' szenvedésnek kitöréseit elnyomni akarám; a' szelid nőtől arczom nem rejtheté el a' belvihart, a' védnek megosztott szenvedései könyeiben patakozának.

Alig mulának el fárasztó szenvedéseim, lelkem erőt vett, 's mig a' férfiak a' melléktérembe távoznak, megkezdém a' nyilatkozatot.

— Kisasszony! félve vágytam kedvező pillanatra, a' sors tán akaratom ellen ragad végzetemhez. . . . Itt elakadtam, ő elpirult; — mellem szorult: azt gondolám, a' szó közepén szakad ki belőlem a' lélek.

— Bocsánat! — folytatám néhány perc mulva — érthetetlen vagyok; nincs birtokomban a' szóhatalom; bár egyszerűben értethetném gondolatai-mat! . . . vagy ha tán vágyaink találkoznak? irgalom e' gondolatért; kérem, szóljon, érti-e gondolatomat?

— . . . Értem! — mondá ő zavarában a' megkapott indulatnál.

— 'S ha e' gondolat kettőnk boldogsága felett találkoznék, — megosz-szuk-e azt?

— Meg. . . !

— 'S közös legyen-e velünk jelen és jövő?

— Mind halálíg!

Végszavunkba már a' bejövők kopogása hangzott; szerencsémre a' legfe-szültebb pillanatban érkezének, melyet folytatni, vagy bevégezni nem tudtam volna. Tudom jól, gyáva leendettem erőt fejteni magamban, találkozni az élvadó ajakkal, — a' megzavarás segédeszköze lett kivergődésemmek.

Szinte furcsa; kortársaimnak legügyetlenebbike könyveket firkálhatandott szerelmi kalandjairól: én megkezdeni alig tudám e' csiklandós iskolát. Barátjaim rangfokozatok szerint osztályozák kedveseiket, én alig tudtam egyet meg-szólítani.

Felépültem; napjaim változatosabbakká váltak, látogatásaim Ninánál egy-mást érék; repült az idő, kószált a' gondolat, végre ott lelők magunkat, hogy ha öregeink nem ellenzik, rövid időn férj és feleség leszünk.

„Benőtt-e már a' fejed lágya, Andris? — így ir urambátyám a' többek közt — örömmel hallanám, hogy kinyílt a' szemed. Tapogasd körül a' világot; hát neked se szíved, se tüdőd, érezni, szólni? mi lesz belőled? azt gondold, én holtig bolondod leszek idehaza? — vén gazdaasszonyom is elhurezolkodott a' másvilágra, — most itt az ideje, házassodjál; mert én szent háromság úgy se-

géljen, nem vigyázok se tyukra, sem szapuló-sajtárra. — Janesi helyett küldök egy jóravaló legényt, amazt küld haza, ő tud a' eselédek nyelvén beszélni; házassodjék meg, felesége vigyázzon a' házra, mit veszendőbe, amugy pörén — aszszony nélkül nem hagyhatok! Hát te miért nem irsz gyakrabban? — kell-e pénz, vagy valami manó? vagy tán te nem eszel, nem iszol? — házassodni sem akarsz; talán a' bórödet is a' físcusnak hagyod?“

'S több e' féle gyászos gondolatokat olvasék urambátyám leveléből. E' közben Janesi toppant be; tüstént megmondám neki a' határozatot.

— Én el nem hagyom a' teins urfit.

— Hát ha Lizi is veled menne?

— Ugyis tudom, hogy a' teins urfi kötekedik velem . . .

— Miattam akár tüstént elveheted, aztán menjetek Isten hírével haza; a' szükségekről gondoskodom én, egy hónap alatt végezheted dolgodat.

Ezt boldoggá tettem volna, gondolám, most magamon a' sor; befejezésül urambátyám levelét olvasám végig.

„Ha merem kérdezni: védegyleti tag vagy-e? remélem, volt annyi lélek benned, hogy erre magad esztétől is rá nyavalodtál; — bezzeg a' mi lányaink tettek ám ki a' hazáért; s e m m i k ü l f ö l d i ! ez a' jelszó, ezt mondom én is; be nem hoznak házamba csak egy matring czérnát a' külföldről, míg én élek. Ha tudnám, hogy nemzetségemnek ivadéka, vagy akár t e — külföldi után sóvárog, vagy, a' mi több, s v á b leányt akarna hozni a' házhöz: legyen az ég irgalmas, kegyelmes az ő lelkének. Nekem nem kell a' külföldnek se portékája, se maga, se fia, se leánya; én testestől lelkestől védegyleti tag vagyok, punctum!

Szerető bátyád

K e l m e n Dömötör m. p. táblalíró.“

Következésképen czéloamat nem érhetém el; — majd meglássuk, kedves urambátyám!

II.

Janesi megházasodott, Lizijével teljes örömben hagyá el Pozsonyt; szorosan meghagyám nekik, viszonyomról hallgatni, mielőtt arra engedelmet adnék; bátyámnak mozdulatairól rendes tudósításra adék utasítást.

Az országgyűlésnek berekesztése minden perczen váraték; a' feszült kedélyeket újabb mozgásba hozá a' védegyletnek jótékony eszméje: bennem az érzelem, testem, lelkem, szavam, ruhám, mindenem hazai volt, csak szám leánya volt idegen hazának gyermeke.

Nem akarék érzelmem és az értelem közt hosszas vitát eresztetni: röviden határoztam azonnal elvenni Ninát, ha az öreg, gyermeke boldogságaért osztrák-országi javait eladni 's velünk együtt Pestre költözködni kész leend. Maga idejében urambátyámnak bokros feje ez által kijózanul, nóm nyelvünkben nagyobb gyakorlatot nyer; mert ha urambátyámat németül szólítaná meg, azonnal megütné a' guta.

Az országgyűlés november tizenkettedikén végződik, huszadikán mi is megesküvünk; az öreg atyus, áldásával tervembe egyezvén, december végére javait eladá, gépeit Pestre szállítatá, hol nyakra-főre női kelméket készítenék a' közeledő farsangra. A' magyar nyelvgyakorlat szinte gyorsan haladott, csak az időt vártuk nehezen, midőn a' titkot bátyánk előtt szerencsésen felfödhetjük.

Apai örökségemről ugyan szabadon rendelkezhettem; de sajnálám, a' bátyám utáni vagyont esupa szeszélyért elvesztetni, arról pedig meggyőző okaim valának, hogy urambátyám, jó órájában ki is tagadhatna. Mindég irtóztam nyers egyenes szavaitól, nyársként szaladának ezek keresztül félénk idegzetemen; meglehet, előítéletes is valék, irtóztam átkától, vallásos eszmém rajongása könnyen foganatossá teheték előttem a' mennyköcsapást.

Megírtam az öregnek Pesten létemet, elhallgatván nagyszerű lépésemet.

Lakomat eszélyesen rendezém, számitva bátyámnak eljövetelére, és hogy meg ne leljen, két szobát legényesen rendeztem, minden gyanu eltávoztatására.

Egy időben számiték halálára, melly nem kárkivánásra, mint lehetőségre volt építve; később látám csalódásomat: mert ember, ki reggeleuként fél font szalonnát megeszik, ki évenként egy káposztás tungot maga kiürit, eszik, iszik jóízűen, rendes mozgáson kívül vadászni is jár, azt ugyan megjárja a' szél, de meg nem üti! Ide járul az: családunk tagjainak évszámait tekintve, urambátyámnak közel tíz évvel tartozott még az élet, illy körülmények közt okos ember mást gondol, vagy Istenre bizza magát magyaros esetben.

Néha felülemelkedtem aggodalmimon; kedves nőm körében tiszta boldogságot találtam. Kereskedési viszonyokba avatkoztam, ez volt csendes véremnek medre; végre, mit valaha nem hittem, repczével is kereskedtem. Nőm megelőző volt kívánataim teljesítésében; kölcsönös kedveskedések válták fel egymás. Nyelvünket alaposan érté, magyarszínházba jártunk; és tanulási szorgalmát bizonyára nem az öröklés reményeért, hanem a' béke malasztjaul hozta áldozatnak a' békülés napjához.

Érett a' remény, közös volt a' családöröm, közeledtével a' pillanatnak, mellyben ég akartával egy Kelmennel többet hozandott a' házhoz. Alig hajlánk házasságunk második évébe: egy ép tüdejű fiu rikogatott bölesejéből, 's a' fiu nemcsak névvel, apám emlékeül Mihálynak kereszteltetvén, hanem vérével is öreg apjára ütött — inasom állításaként. Ezen gyermek leend harcziás vérű urambátyámnak kibékítője az idegen nyelvű anyával.

1846-ik évnek tavaszát értük; Pest hemzsegett vidéki néptől: műkiállítás, védegyleti gyűlés, iparműkiállítás, ezereit család fel hazánkfiainak. Ez időtájban egy ebéd után a' kereveten nőmmel és dadogó gyermekemmel valék együtt; szokatlan kopogatás riaszta fel úgy, hogy önkénytelen felkiálték:

-- Ez vagy Jancsi, vagy — urambátyám!

— Szabad!

— Dicsértessék az ur Jézus! köszönte be Jancsi, nagy könnyebbségére szorulni kezdett lelkemnek.

— Magad jöttél, Jancsi?

— Most magam, de holnap itt lesz az öreg teins ur is; kvártélyt csináltam a' lovaknak.

— Hova szállottál kocsiddal?

— A' ,fehér hattyu'-ba; tüstént leugrottam és ide szaladtam ifju teins uramhoz, megmondani, hányadán vagyunk? mert az öreg ur valami galibába hozhatná az ifju teins urat.

— Nagyon jól van! ülj le oda a' székre; beszéld el, hogy élitek azt az istenadta falut?

— Csak megélünk, hál' Isten: feleségem gazdasszonykodik, az öreg teins ur pedig jár, kel, tib, láb, tesz, vesz, a' mint kedve kerekedik; néha nevet, néha meg ugy neki jön a' búbanatnak, hogy az ember alig igazodik ki vele.

— Gyantitja-e, hogy feleségem van?

— Azt ugyan nem, de beszéli, hogy furesa álmai vannak; — hisz tudja az ifju teins ur, hogy az álmos-könyvre sokat ad — tehát, mint mondám, beszéli: hogy álmában már háromszor is poczakos nyulat lőtt, és ez azt jelenti — aszongya — hogy gyerek áll a' házhoz.

— Mit szól ilyenkor?

— Egyet elkeríti jó módjával; — aszongya: ideje volna a' házhoz aszszonyt venni.

— Öregszik-e már?

— Nem igen a', — erős most is, azt gondolná az ember, hogy kapával se lehetne belőle kiverni a' lelket. Maga ugyan azt hiszi, hogy nem soká él; mert

a' mint elgondolkodik — tudja teins uram — nem vigyáz a' szóra, roszul ért valamit, azt hiszi, hogy nagyot hall, ez pedig a' vénségnek az oka.

— Szegény urambátyám!

— Csak még ifju teins uram szaporaságát látná, — aszongya — nem báná aztán, ha tüstént ki menne a' lelke; de már ehhez az egy örömhez nincsen reménysége; pedig ha tudná, milyen közel van hozzá... hát még ha látná ifju teins uram, mink is egygyel megsaporodtunk ám; Lizinek is fija van, az öreg teins ur volt a' keresztapja, meg a' csegedi molnárné! Most már minden jól van, teins uram, csak az öreg urnak találjuk meg a' nyelét, lesz akkor öröm Palánkon.

Ekként beszélgetve, Jancsinak utasítást adtam a' titkolózásra, míg a' dolgot magam elintézném; kérni ugysem akartam, de mindent csak jó módjával kell bevárni.

Az említettem két szobámban tartózkodtam most többnyire; harmadnapra kelve, sarkantyupengés kelte fel ábrándozásomból; sieték az ajtóhoz, mellyen kedves urambátyám benyitott.

— Servus, édes Andris öcsém!

— Isten hozta kedves drága urambátyámat!

— Ha te nem jössz, Isten-adta rosz fia, hát eljövök én, gondolám, — monda urambátyám — és eljöttem Pestre; a' nagy kocsit neki-puczeltattam, eleibe négy szürkét, és most itt vagyok.

— Nagyon bölcsen tette kedves bátyám; már szinte magam is vártam; a' mult hetekben mindig urambátyámról álmodoztam.

— Rólam álmodtál? ejnye no... te, öcsém, én is mindig olyan furcsákat össze-vissza álmodom... de a' fránya álma, az se teljesedik be mindig... az is hazudik... haszontalanság az egész. De beszéljünk, öcsém, okosabbat! — Lám lám, hogy megnőttél, mióta nem láttalak!

— Vénülök, kedves urambátyám, rájár az idő az emberre.

— Igazad van; most kijössz falura lakni; ember kell, szép öcsém, a' gátra, meg egy asszony, a' ki lát, hall, parancsol. Hidd meg, kedves öcsém, móta édes anyádat eltemettük, az Isten nyugosztalja meg, csak úgy kong a' ház; persze — katonás asszony volt, elkommandírozott volna egy ármádiát.

— Üljön le, kedves urambátyám, falusi ember könnyen elfárad a' kövezeten.

— Szót beszélsz, öcsém; de ez a' Pest megviseli az embert; — de ni, ni! Deák, Kossuth, Vesselényi, Batthyányi arcképeik vannak a' falon; ennek már nagyon örülök, helyesen van. — Lánczhordtát, öcsém, majd kiugrik az ember a' bőréből itt Pesten, milyen szép hazai kelméket kap az ember az iparműtárban; ide alatt van, öcsém, egy boltos, derék uri ember, azt mondja Pozsonyban lakott, gyára volt Ausztriában, a' védegyelet óta pedig Pestre tette át, vettem tőle holmi jószágot; de szót ne vétsek, öcsém, ez a' czifra mellény honi-e?

— Az bizon; ipam gyarából való!

— Mi... Micsoda? — ipad gyarából?

Bezzeg elszóltam magamat; rögtön javítani kezdém.

— Ipam gyarából? dehogy mondtam én azt: az iparműtárból, kedves urambátyám!

— Ihol ni! megint roszul hallottam; mondtam Jancsinak, hegy roszul hallok, de nem hiszi; ez is az öregségnek csallhatatlan jele.

— Ne aggódjék urambátyám! félreértés, nem szüketség.

— Hasztalan okoskodol; a' multkor is szecskavágó helyett deszkavágót hozattam, pedig Jancsi monda, hogy roszul értettem. Öregszünk, nem lehet eltagadni; de se baj, csak egészség legyen, öcsém Andris... aztán biz lakodalomba is szívesen elmennék... mondd meg igazán, öcsém: kell-e feleség?

— Nincs rá szükségem, kedves urambátyám!

— Nem úgy verik a' czigányt, házasodnod kell még ebben a' hónapban!

— Kár volna elhamarkodnunk a' dolgot.
 — Elhamarkodni? azt gondolod, pókapásztorod leszek koporsóm bezártáig?
 Lizi gondját viseli mindennek.
 — Hát te remete akarsz maradni, vagy a' barátoknak testálsz mindent?
 teremtettségre úgy se, inkább felgyujtok mindent, mint a' fiscusra maradjon; ha akarod, ha nem, választasz még ma!

Ez annyit jelent, hogy urambátyám sudár ágyu nélkül nem tágit.

— Voltál-e már a' műkiállításban? kérdé urambátyám.

— Még nem, mi városiak utolsók vagyunk.

— Most velem oda jössz. Voltam ugyan már ott, mondhatom, pompás képek vannak egy magyar legénytől... izé! hogy is hívják no, segéld kimondani, bizon nem jut eszembe, olyan furesa neve van, nem találom rá.

— Markó?

— Nem az!

— Zichy?

— Az sem az; na látod, vénségemre már az eszem is elhagy, te mégsem hajolsz a' jó szóra. Már csak eszembe jutna annak a' pictornak a' neve.

— Barabás?

— Az az: Barabás;—te öcsém! olyan gyöngy két asszonyképet pingált, hogy csak helyre. Gondold: majd beleszerettem az egyikbe. Kérdezkedtem Barabás után; épen a' harmadik teremben volt, hozzá utasítanak; tőle tudám meg, hogy az egyik — R a k f a y földesúr lányának az arczképe. A' mennykőbe, gondolám, ez hajdani jó pajtásom volt; kaptam kalapom, az utasítás szerint, nem is kérdezém a' másik arczkép tulajdonosát — siettem Rakfayhoz. Otthon volt épen; örült, nyakamba borult, hogy is ne? tizenegy esztendeje nem láttuk egymást; akkor is úgy futtában a' fehervári lóvásárban; a' simontornyai barátoknak adott el egy pár konyhalovat. — Az asszony se találta helyemet; őt is még leánykorában ismertem, tüzről pattant barna leány volt; a' leányuk nem volt honn: annál jobb, gondolám, békén beszélhetek. Röviden előugrattam szándékommal, a' leány szép is, gazdag is, minden teketória nélkül megkértem...

— Megkérte?

— Meg hát! mit remegsz? azt gondolod, kosarat kaptam? micsoda! hat vármegyében nem volt külön kérő nálamnál.

— 'S oda adták a' leányt?

— Biz oda ám — két kézzel... de te azt gondolod, nekem; ne félj, gyerek, nem állok én utadba; neked kértem meg! De ne fecsegyük el a' szép időt, menjünk a' képet megnézni, az uton is elmondhatom a' többi.

Sátorfánkat fölszedtük, 's mentünk a' redout-épület felé.

— Ugy-e, eszed ágában sem volt, a' mit hallottál?

— De nem ám!

— Tudtam én, hogy megleplek; hát még ha meglátod!

A' reduotnak nagy lépcsőzetén felhaladván, a' rendezett termeken keresztül Barabásnak arczképeihez értünk; fáztam, égtem, késsel sem lehetett volna vért eresztetni remegő testemből.

— Itt volnánk, öcsém! nézd azon arczképet, milly gyönyörű a' lelkem adta; ha tíz évvel fiatalabb volnék, magamért sem állanék jól. — Miként mosolyg felénk az a' szélső, mintha tudná, kire kell jó szemmel nézni.

— Mellyik az? kérdezém.

— Ez a' kilenczvennyolczadik; szólj: hogy tetszik?

— Láta ezen arczképnek eredetijét?

— Nem én; de ha ilyen szép, mint pingálva van, a' torony tetejére mászhatnál érte.

— Eltökélt szándoka urambátyámnak engem ez arczkép eredetijével egyesíteni?

— A' mit mondtam, megmondtam; apád sem választhatott volna jobban; nem vagy vak, magad is átláthatod.

— Jól van, urambátyám; én nem láttam Rakfay uram leányát soha, nem is törődöm vele akárki leánya legyen; kész vagyok ennek eredetijét nőül venni.

— Isten áldása legyen rajtad; ez tán az első öröm, mit általad nyerek; más-sik és legnagyobb, ha egykor ennek gyermekét láthatnám.

— Igérje meg, urambátyám, hogy soha ezenkívül máshoz nem kényszerítend.

— Isten engem úgy segéljen, nem kényszerítlek, csak ezt vedd el.

— Még egyet, urambátyám: — Tegyük föl! e' nőnek már választottja volna?

— Az nem lehet.

— És tegyük fel: gyermeke is volna?

— Elment az eszed?

— És az apa én volnék?

— Andris? . . . bolondot akarsz belőlem üzni? te, és férj? és fiad volna?

— Igen, urambátyám: én férj vagyok, atyja egy vidám fiúnak.

— 'S nőd?

— A' kilenczvennyolezadik számalatti arczképnek eredetije.

— Rakfay nem is szólt erről az örömről.

— Urambátyám Barabástól nem kérdezé a' másik arczkép tulajdonosát; hihetőleg eltévedt, és tán a' kilenczvenhetedik szám allatti lesz Rakfay leánya.

— Hát ipad?

— Azon gyárnok, kinél urambátyám vásárlást tett!

— Hát mégis jól hallottam, mikor ipadról beszéltél?

— Igenis, kedves jó urambátyám.

— Ergo, mégsem romlik az én hallásom. Megbocsájtok mindent, vezess gyermekedhez.

Szent a' béke, urambátyám nem győzi kiörülni magát. Jancsinak mondá: „Látod, mondtam, hogy gyerek áll a' házhoz!”

Vas Gereben.

A' HAJDANI SZÉKELY NEMZET ÁLDOZÓ POHARÁRÓL.

Illy cím alatt jutott kezemhez egy tisztos székely rokonom által pár hónap előtt, egy 1819-ben készült kézirat, mellynek szerzője, Sombori József Székely-Udvarhelyen, legnevezetesebb adatokat gyűjtött a' szép emlék történeti leírására. Részemről azt, mint nemcsak kedves székely atyámfiait, hanem egész magyar nemzetet közelről érdeklő iratot, teszem közzé. — Az akkori nyelv kevésbé művelt állapota szerint irmodorát simogatnom kelle, az értelemhez azonban hű maradván, körülbelől így hangzik az:

„Egy váslott ¹⁾ régi könyvet felnyitván, első levelét elveszve vagy szakadozva találjuk; szinte így van sorsa nemzetek történeteinek is. — Ha írva voltak azok, a' mostoha idő vad kezei kiszaggatták; vagy hagyományok sűrű homályában az ismeretlenség és képzelet alakos köntöskébe burkoltattak előlünk. Ha így van is, édes annak nemzeti tündéres képzelete, mi volt, — édes annak emlékezete, mi hitelesen történhetett. Illy vonásnál valamivel több a'

¹⁾ Székely beszéd, mint a' fog elvásik; annyit tesz: kopott.

Jegyzés. A' csillagjegyek szerző felvilágosításai, a' többi jegy közlő észrevételei zavar mellőzés végett az olvasásban.

nemes székely nemzet történetéből e' jelen értekezés azon pohár-ról, mellyel atyáink keresztény hitvallásra tértök előtt áldoztak.

Ez értekezésre még ezelőtt néhány évvel adott nekem alkalmat ama hibatелjes kézirat olvasása, mit mult évben udv. tan. mlgos killyeni Székely Mihály ur, „a' székely nemzet constitutioja és privilegiumainak gyűjteménye“ végén, Pesten T. betűivel, közönségessé tett. Ezen római romlott nyelven összeszaggyatott írás egybeszedője András Mátyás, mint neve után teszi: csiki törvényes, ki ezen munkát, mint végén hittel is erősíti, 1533. irta 153 actából és 3 másféle papirból, — mik akkor Sándor Menyhárt ur Rákosfalva Álszeg nevű részében helyzett házában találtattak, — miről más három csikszéki nemes is, u. m. Veres Deák, Győrfi Mátyás, István Gábor is, bizonságot tett. Ez írás folytában gyakran emlegeti a' becsületes törvényes compillator (igy illik őt nevezni) azon poharat. Addig is, míg az ő hitelessége nevezetesebb történeti adatok egyezése által biztosíttatnék: az áldozó kehely először a' kibédi perben fordul elő, melly 1571-ben fel-Báthori Kristóf fejedelem előtt folyt le. (Lásd Székelyek Const. privileg. 260 l. Pesten, Tratner 1819.) Az érdeklött dologban, megvallom, magam is kétkedtem; benne sok mesét 's költeményt véltem, miglen tudakolásim után Csik-sz.-domokosi Sándor I. ur özvegyénél, t. Dindár Jevé asszonynál, a' poharat megtaláltam, kezemben forgattam 's ide függesztett képét *) is levéttem.

Mit e' tiszteletre méltó ereklyéről említett iratból 's egyébűnben tudok, édesörömet írom meg; mert ha magában nem volna is hasznos, általa legalább tiszteséges ok adatik a' nemzeti régiségek fürkészetére, ismertetésére.

Az áldozó pohár alkata. A' hajdani székely nemzet *) áldozó poharának kehelyalaka van, öblös része valóságos kokusdióhéj (Cocos nuci-

*) Sajnos, ezt elvesztettük; azonban az eredetihez hozzá juthatnánk. O. J.

*) A' székely nemzet és nevezete eredetéről senki még olly tudományos és diplomatikai készüllettel nem irt, mint Benkő József hazánkfia (Transylvania edit. Vindobonae 1778. Imago nationis siculicae Claudiop. et Cibinii 1791.). E' derék írónk munkája után (tud. Fasching és Pray véleményeik ellenére: kik majd jászok, majd kunok, — mások pacinaciták maradékinak vélik a' székelyeket) elég világos az, hogy a' székelyek Atilla hun maradéki; tiszteletre méltó íróink: Turóczi János, Oláh Miklós, Heltai Gáspár nem irtak mesét a' székelyek eredetéről; a' magyar és székelyzemzet felett hajnalló diplomatika az ő tekintetüket védi. — Emlékezet van a' székely nemzetről 1096. a' milkoviai püspökség történetében (Benkő). A' második Endre király-adta kiváltságokban a' szász nemzet számára 1224-ben. IV. László király oklevelében, mellyet 1289-ben adott a' székelyeknek. De kell-e a' tudós világnak nagyobb oklevél Verbőczy-nél, a' magyar hármastörvénykönyvben (III. rész 4. czikk), melly a' magyar nemzetnek szájáról szájra adott hagyományán és anyai király oklevelén alapszik, — bonnét kitetszik, hogy a' székely hun ivadék, 's a' magyarnak testvére. A' székely nevezetet pedig nem annyira nyelvtan, mint történet fejti meg: Havasalföldről, mint szállásukból kimozdulván a' hunnok, régi Dákországnak azon hegyes, völgyes, erdős, havasos részében telepedtek meg, melly maiglan székely föld. Hadjáratban nem mehető barmaikat 's egyéb vagyonukat szükséges őrizet alatt itt hagyták, 's ezen szállásról hódíták meg Pannonföldét; és hogy illy idegen tartományokban mindenkor tevély-gés nélkül szükség esetén visszatérhessenek, a' Kárpát hegyekkel egy-lánczolatú bérczek aljának délszaki kanyarulatán az oláhországi nagy uttól kezdvén — hol Székelyhon határa van — nagy jegyes utat készítettek Pannon fehérszei felé el, melly mai napig Csősz árkanak (csősz = vigyázó, — csőszés = elővigyázat), majd Honárkanak (biztos honvezetőnek) neveztetik. És nemcsak itt a' Hargita déli bérczei alatt mértföldekre látható, hanem felső Magyarországon is sok helyen. (Lásd Benkő Siculia.) †) Volt-e Atillának székelyföldön szállása, szék-udvara? nem erősíthetem; de volt testvérének Budának, mit az általa épített vár neve 's omladéka is bizonyít; kétségtelen tehát, hogy a' hunoknak e' földön szállásuk, székük, ülésük, telepedésük volt, mi mind csak egyre

†) T. M. jeles fiatal költőnk Csőrsz árkaról szóló népmondáját bizonytalanabb kútból meríthet. O. J.

fera lapidea), mely régisége miatt megfeketedett, és vászás által megfénysedett. Üregébe $\frac{1}{2}$ — 1 kupanegyed (ferty) higam fér. Száda ³⁾ csipkés czifrázatu, megaranyzott ezüstkamos szegélyü, melyhez alulról három kisujdad lemez nyulik fel, mindenik teteje egy szüzet ábrázol vállig ereszkedő göndör hajjal, hónaljtól meztelen karral, lejjebb czombja közepéig mezből átsugárzó idomosan, derékban karcsulag átövezve; ez alak mindkét kezével öltözetének lenyuló részeit tartván ujjai közt, tánczó állásban látszik. — Szára és talapa a' kehelynek egészen aranyzott ezüsből készült; aranyzása régi, váslott, az egész munka vert, 's rajta czirkálatok, pontozások, vonalmak, levelek, virágok, fák vannak; a' rajta levő forrás, szaladó nyúl egyszerű mesterségtelen 's majdnem csintalan mű. Környékén „1412 Sándor Péter“ van felmetszve. Valaha fedele is volt, de mostani birtokosára át nem szállott.

A' poharat illető távolabbi körülmények. Nemzeti áldozó pohár egyenesen a' nemzet hitvallására utal, mi istenség, áldor 's imádat nélkül értetlen dolog az emberi társaságban. Azért minő Istent, és miképen imádtak eldőink? mellőzhetlen kérdésként tiünk fel: de erre felelni nem csekély erőm, hanem a' nemzet hozzá járulása igényeltetnék; mert emlékeztetinktől e' késő időig sokat elvont az idő emésztő hatalma 's fajunk kül- és belvillongási tüze. — Ősünk áldozó helyeül A. Mátyás Bondvárát (Budavárát) jelöli ki, melyet Buda, Atilla testvére, épített. Állott e' vár Udvarhelytől egy óranegyednyire nyugot felé, a' Nagyküküllő f. jobb partján, magas kerek sziklahegyen; noha ezt sz. László király idejében tönkre silányították a' tatárok, még ma is a' hegy meredéken levő kettős árka, 's földszint omladéki látszanak. E' várban lakott a' székelyek Rabonbánja, (igy neveztetett főigazgatójuk, vezériük, ki egyszersmind főpapi hivatalt viselt az áldozat körül). **)

E' helyre kellett áldozat idején szigorú büntetés terhe alatt minden székelynek megjelenni. De mivel e' vár fekhelye kevésbé terjedt, csak erőtetett képzelettel lehet annyi ezer embert illy kis térre gondolni; de hozzá kell venni a' várral egybekapcsolt téres bérczvidéket is. Itt levén főszéke, vára és udvara a' székely nemzetnek, kétségkívül idővel ezen rom közelében épült város töle vette Udvarhely nevét, 's terjedelmes vidéke e' miatt lön anyaszékké. — Valjon az áldozat miből, csupán csak borból állott-e, 's miképen ment véghez? nem tudhatni. Az pedig fel vagyon jegyezve, hogy a' pohárban bemutatott áldozati italból a' Rabonbán, az udvariak, szebbek részesültek; és azután a' nép saját módja szerint nagy lakomát — áldomást tartott. A' székely ember ma is minden gyűléseit, alkuit, szerződéseit áldomásitattal szokta bevégezni. (E' tekintetben ugyan erdélyinnen atyafiai is egyet értenek vele. O. J.) — Meg kell azonban jegyeznünk, hogy ez áldozat ezélja nemcsak istenes, hanem ezzel kapcsolatos polgári intézkedés is volt; t. i. a' Rabonbán áldozata alkalmával egyáltalán mindenkor közönséges nemzeti gyűlés tartatott. Ha illetén gyűlésben hitvallást illető rendszabály hozatott, ellenség ellen háboru határozatott, vagy nemzeti törvény szabotott: mindez törvényes erőt csak pohár és áldozat által nyerhetett, és hirdettethetett ki a' közönségnek. Ez uttal rendeztet-

megy, 's ennél fogva neveztetett a' tartomány székhelynek. Atilla birodalmának időjártávi szétbomlása alkalmával a' visszavonult hunok székhelyieknek mondották magokat; — ebből deákul székelyius, könnyebb hangon siculus, németesen Zechely, oláhul pedig szekuly lett; és Siculia mai napig a' nemzet nyelvén székely föld, minek ősi birtokos lakosa székely, — lágyabb hangzás kedvéért közile a' h 's végén az i kihagyatván.

³⁾ Száda szép székely szó, száját — nyílást jelent, mint például: a' harangtát.

O. J.

***) Hihető hogy ezen főhivatal neve eme két szóbul ered: rabon és bán. Rabon, Rabbi, Rabbeni keleti, nevezetesen zsidó nyelven mestert, tanítót, papot teszen. Bán = Pán szláv nyelven urat, igazgatót jelent. Ezt a' székelyek Európában kaphatták fel. Voltak fő, nagyobb, kisebb rabonbánok.

tek el a' nagyobb ügyek; a' törvényrontók és gonosztevők megítéltettek; ha valaki e' módon hozott törvényt szegett meg, az, áldozat előtt, a' Rabonbán és nép láttára béle felhasíttván megöletett. Később az érzet művelődés által finomulván, a' kínzás e' hely színéről egy napkeletre fekvő völgybe tétetett által, hol azután egy kis falu épülvén, ez mainap *Kinosnak* nevezetik.

Kitetszik ebből, mennyire össze vala kötve illy maroknyi nemzet léte a' fő Rabonbán áldozatával, mellyel mindig együtt tartaték a' nemzeti gyűlés, miben a' törvényhozó hatalom lelke és sikere rejtett. Miáltal szoros függésben, egyességben, jó rendben, eleven munkásságban tartotta a' társaság tagjait Istene, hazája, kormányja 's egymáshozzi viszonyaikban. És ez évenként gyakoroltatván, annyira kifejlesztette köztük a' társadalom rokonszenvi, baráti érzelmeit, hogy annyi atyafiságot korunkban sem találhatni egyegy nemzetben, mint a' székelyben. E' gyülekezeti divat ébreszté benne amaz ősi szabad lelket, melly aztán önvédelmére hona hegyvölgyes erdőkkel borított, várakkal biztosított, folyókkal át-meg átfont vidékén elég erőt biztosított. Ennélfogva az áldozó pohár, mint a' nemzet szentséges ereklyéje, mint nemzeti kincs, nagy tiszteletben tartatott, — miután pedig ennek becese hanyatlani kezdett a' Rabonbánoknak a' nemzeti lét mezejéről letüntével, mindnyájokat visszavonás, békétlenkedés ármánymagvai özönlék el, 's a' hon-eszmével párosult rózsalánczok el lönek szaggatva.

Az áldozó pohár régisége 's nevezetesb története i. — Erről azt jegyzé fel András Mátyás, hogy szerzője Anakarsis szittyia böles volt, ki nemzetét görög módra áldozni 's Istent imádni tanítá; miért egy rokonától (kit Diog. laert. Kadnida, szittyia királynak nevez) megöletett. Más történeti adat annyit világosít fel, hogy a' római történet szerint hun eldődink Európába jövetelük után Atilla királyságaig mintegy 50 év folytán hol a' keleti, hol a' nyugoti császár seregeiben táboroztak. Többek közt az ötödik század elején Stilikus ifj. Honorius nyugoti cs. nevelője 's birodalmi kormányzója által Uldin vezérük alatt, a' Radagos királylyal Olaszországban kalandozott gótok ellen hivatának meg 's talán itt tevének szert az illető ereklyére. De eme történetet távolabbról sükertelenül kutatnók; inkább azon Rabonbánok közül említünk néhányat, kiknek kezén az keresztül ment. Első, kiről emléksziünk, Buda (Boudu), Atilla testvére, ki a' róla nevezett várat épité, 's benne az említett kehelylyel áldozott. Utána Halál=Irnák, Atilla kisebbik fia, említették, ki a' hunbirodalom megoszlása után kis táborával azon havasok közé vonult. Ezután több tatáros név említettik, mik az ó görög írásból nehezen olvashatók ki. Legnevezetesebb Zándithám, ki a' Rabonbán főméltóságot épen Árpád honfoglalása idején viselte, kinek magyarjait atyafiságos szivességgel fogadta. És a' Hetumogerek szövethetkezési törvényeit átvevén, hat köre metszeté; aztán saját nemzetéhez alkalmazva kihirdette; mit a' székelyek nagy örömmel fogadtak. *) E' hirdetménykor is áldozat tartatott a' kehelylyel. Árpád a' magyar-székely szövetség ünnepes emlékére a' Z. fiát, Uopoletet, a' nemzet megegyeztével nevezte ki (kinek fiai voltak: Opor és Ugron). Zándithámné, az Uopolet anyja, 888-d. évben a' törökök földén Vacsárkon**) (melly a' blakkusok vagyis oláhok lakhelye) felül,

*) A' hatkövi törvény ez volt: I. Árpád férfinaradékan kívül Pannonföldén főhatalommal senki se birjon. (Pannonföldre értetik a' Székelyföld- és Erdélyen kívül). II. Ki mit szerzett, sajátja marad; mit közerővel szerzettek, igazságosan osztásuk szét. III. Közügyek a' nép megegyezésével igazgattassanak. IV. Ki a' nemzet igazgatója iránt hitét megszegi, fejét 's vagyonát veszítse a' Rabonbán áldozata előtt. V. Ki a' Rabonbán főméltóságát megveti, számkivettessék. VI. Ki a' Rabonbán áldozatára meg nem jelenik veretessék keresztül. O. J.

**) Vacsárk mai nap is fentartja nevét, mellette Rákos mezején Rákos nevű nagy falu fekszik. Ez a' Rákos sem ráktól, sem a' rajta folyó víztől nem vette nevét, mert ez feljebb is Ajnádnak hívatik. Hanem Rákos szlav nyelven gyűlést teszen, mert a'

a' folyóvíztől nem messze a' Rabonbán áldozatához alkalmas házakat épített, az áldozó poharat oda vitte, a' földet három fia közt felosztotta, 's midőn az új hajlékban áldozna, meghalt.

Uopolet után Bucsin választatott közakarattal Rabonbánná, ki, mint mondatik, legelőször hozott keresztény hitvallást a' székelyek közé. Ez történt a' nagy Gyula erdélyi vezér idejében, ki magát megkereszteltetvén Konstantinápolyban Theophilactus patriarcha által, Const.Porphrogenitus császártól római patriciusi nevezetel tiszteletet meg. Ő ekkor egy Hyerotheus nevű szerzetest hozott magával, kit a' patriarcha Turcia (turdusok — magyar-szittyák — földé) püspökévé szentelt fel. Bucsin a' pogány pártosoktól megöletett; utána pedig néhány görög nevű Rabonbán következett I. István magyar királyig, kik többnyire az áldozó pohár 's vele kapcsolatos vallási háborgásokban veszték el. — Uopolet fia, Opor Sándor, ki ifjabb Gyula ellen a' kereszténység érdekében István királytól segítséget kért és nyert, az áldozó poharat magához vevén, fedelére arany keresztet tétetett, 's a' vele áldozást megszüntette; ezért tulajdon fia sz. István sok ország-nagygyal ellene támadott, de mind megverettek. Ekkor sz. István emlékül a' csik-somlyói kápolnát építtette S a l v a t o r tiszteletére; e' Salvator azután a' köznép S i k á t o r nak mondá. És Erdélyt örökösén Magyarországhoz kapcsolván, a' székely nemzettel új szövetségre lépett. *) A' királyhoz küldött követség megérkezte után a' fő-Rabonbán Opor Sándor Buda várában áldozatot tartott, 's a' szövetségi vallást, melly márványköre vala metszve, felemelvén, az áldozó pohárra tette, melly szertartással kezdődvén a' keresztény vallás, ezt minden kisebb Rabonbán kihirdette, mit a' nemzet örömmel fogadott, 's így a' pogány áldozatok el lönek törülve.

De az áldozó pohárral való áldomásozás gyűlések alkalmára meghagyatott, mi a' keresztény hittel nem ellenkezett (innét még mai nap is szokás áldomást inni.). Az áldozó pohár ezután is a' fő-Rabonbán gondviselése alatt maradt Budavárban 1039-ig; akkor Sándor István levén fő-Rabonbán, onnét magával Vacsárk földére vitte, 's tulajdon örökségül tartotta meg, miért később ellene lázadás is történt, de ezt a' besnyők kalandozása és Endre király miatti mozgalmak meggátolák. Amaz, hogy magát ellenségei ellen védhesse, Endrétől segítséget kért, 's László fiát hozzá kezesül adá; a' király őt a' hét erdőn (havasokon — Hargitán) belüli föld birtokában megerősítette, 's a' székely földet továbbra is

dákok is itt tartának gyűléseket. A' székelynek is az Olt bal partján, mint magyar-nak a' Duna bal partján van Rákos mezeje. O. J.

*) A' szövetségnek András Mátyás jegyzeteiből kivehető czikkei ezek: 1) A' király által behozott hitvallás törvény szerint vétessék. 2) A' nemzet szabad, 's minden adófizetéstől menten marad. 3) Fő Rabonbánt Opor nemzetségéből szabadon választ. 4) A' nemzet esztendőnként felváltandó 100 lovast ad a' királynak. 5) Királykoronázáskor 's gyermeke születésekor ökörsütést, azaz: kinek 6 ökre van, sütéssel bélyegzett ökröt ajándékozzon neki minden székely. 6) Pannonföld királyát 's népeit szabadságukban védeni tartoznak éjszak, azaz, saját tartományuk felől.

Ezen szövetség pontjai első századokban minden harmadévben megújítottak, minek nyomait a' történet is mutatja. Azon időben úgy megnépesedett a' székely nemzet, hogy belőle több szállítvány ment királyi meghívásból más vidékre, minők a' s á l y i, s u k i (ez elpusztult) m.-bándi, és Hunyadmegyében, jófői, szálláspataki.

Megjegyzendő a' székely nemzet polgári állapotára nézve: hogy akkor három rendre volt osztva: főszékek (primores), lovagok (equites) és gyalogok (pixidarii); alrendből valakit feljebb emelni a' nép szava, vagy a' főispán érdeméltánysága által lehetett. Minden osztály nemzetségekre oszlott, mellyek meghatározott rend szerint viselték a' tisztségeket, 's elidegeníthetlen jószágaikat hagyták örökségül maradék-ról maradékra mult század végeig, midőn a' törvényes szokáson alapult nemzetszámitolás (lustrum) megszűnt. A' nemzet feje volt fő-Rabonban, ettől függött három nagy Gyula, és egy kisebb Gyula, ki Horkásznak is nevezetett; ezek alá volt vetve három al-Rabonban, — minden kis Rabonbán, parancsolt két századosnak, egy lovas és egy gyalogrendűnek, — miszerint számszámításból kitetszik, 152 személyű tiszttakar igazgatta az egész nemzetet. A' fegyverviselő nép pedig 9000 fő volt. 'stb. O. J.

a' fő-Rabonbán kormánya alatt hagyá. Mégis kitört ellene a' harc, mert ugyanakkor Magyarorszában a' keresztény hit ellen zavargások támadtak; de Béla, a' király testvére, erdélyi vezér, e' zenebonát igen keservesen lecsendesítette, mert a' pártosokat meggyőzván, mindent eltörölt, mi a' nemzet pogány szertartására emlékeztethetett. Ekkor szüntek meg a' Rabonbán, Gyula és Karház nevezetek (azok helyébe jöven a' főispán (supr. com. sculor.), főkirálybíró, alkirálybíró, alkapitány stb. A' főispánságot pedig azon időtől kezdve mindég az erdélyi vezér, herczeg, vajda, fejedelem viselte).

Azon időtől fogva az áldozó kehely használatból kimaradván, csak nagyobb gyülekezeti vendégségek alkalmával vétetett elő a' közörm nagyobbitására. Illy alkalom volt a' Mekos Pál lakodalma, Sándor Katalinnal, hol a' kunok és tatárok elleni táborzásból sz. László király maga is megjelenvén, az áldozó pohárból ivott. Később, midőn Álmos erdélyi hg és László király jelenlétében rákosmezei országgyűlésen a' leányfiusitási törvény hozatott, Sándor István másik leányát Drusillát egy Kálmán László nevű derék férfinak feleségül adván, „a' hét erdők feje földén” (Udvarhelyszék) a' László k. — hihetőleg Bágy, vagy Lakodi — várában, mely Sz.-Lászlófalvához közel esik, tartatott lakodalom, 's itt László király és fia Kálmán jelen levén, midőn a' fiusitási törvény szóba került, mit némellyek nem szívelhettek, a' menyasszony vevén az áldozó kelyhet, abból inni akart; de egy ifju, a' kisebb Rabonbánok ivadéka, kiragadván kezéből a' poharat, azon törvénynek ellenmondott; ezért Sándor István felindulván, kardot rántott 's ama férfit keresztül döfé. — A' nemzeti historia többet nem szól a' pohárról 1412-ig; ekkor Sándor Péter Stibor *) erdélyi vajda székelyek főispánya jelenlétében Csik-Gyergyó- és Kászoni csangurok (csangók) ispánjává, vagyis vezérévé választott a' Taplicza és Csomortán közt fekvő völgyben; hol ő felemeltetett, azon helyre nagy rakás földet hordottak, mit Sándor dombjának neveztek. Ezen vendégszekerkor a' vajda megittasodván, a' nemzeti pohár talajára ezt metszette: „1412. Sándor Péter”; mely szentségtelenítésért Sándor Péter megharagudván, a' vajdát székelyföldről kiűzte. — Azóta az iratos pohár mai napig is ns. Sándor nemzetség birtokában van (mint az előlemlített író mondja) 's nevezetesen a' csiki főtisztek beigtatása alkalmával szokott előkerülni.

Oroszhegyi Jósá.

BÉKA, RÁK ÉS — GYÍK.

(Sűrű maszlagok- 's dudvakkal gazdagon benőtt kert képezi a' színhelyet. A' kert középutján ránczos homlokkal ugrál, meg-megáll a' béka. Szemei nagyok, 's ökölnyire kidülyedtek, mintha soká pápaszemen nézett volna. Szája nagy, és motyog, mint zsidó hajhászé, ki még álmában is a' nyereséget vetegeti ujjain. Hasa nagy, mint minden emberé, ki munka nélkül is jól eszik. Lábai kicsinyek, mint minden haspóké, kinél a' lélek elhanyagolásával a' testre fordítatott minden figyelem. Öltözete barna, 's csak két szája végén vonul el bizonyos sárga vonal, mint csipasz verébnek, melyre ő igen büszke, mint maga tartásából ki lehet venni. Valakit vár. Most toppant lábával, majd elmosolyodik; most kezével hadarász, majd nyugodtan hátul keresztbe fonja. — A' kert ajtó halkkal nyílik, Béka ur oda tekint, 's miután Rák urat látja behátrálni, felgyenesedve, házigazdai leereszkedő nyájassággal közelit a' várt vendéghez.)

Béka. Isten hozta barátom uramat!

Rák (egykedvűen). Magam is iparkodtam.

*) Ez a' Stibor lengyelfi, Zsigmond király kedves embere volt, kitől a' Vágvizet mellett annyi jószágot nyert, hogy Vágurának nevezetnék. 1396-tól 1401-ig erdélyi vajda volt, másod ízben 1410—1413-ban is e' hivatalt viselte a' gyulafejevári levelestárban találtató oklevelek szerint. 1414-ben öregsége miatt lemondott hivataláról, 's a' constanczei gyülekezésben Zs. császárral megjelent. Ő 1412-ből egy más dobzódásról is nevezetes, midőn fiának esztendeig tartó lakadalmat csinált a' legdobzódóbb embereknek is nagy unalmára. (Lásd Stiboriusról Carvagner, és Budai Ferencz polgári lexicon.)

B é k a. Különösen örvendek, hogy önt, mint kikiáltott botanicust, éppen kertemben van szerencsém fogadhatni.

R á k. Botanicus, mint ön politicus.

B é k a. Nézze, barátom uram, ez a' tér néhány évvel ezelőtt virágokkal diszelgő kert vala, és én kihánytam a' hasztalan növényt, 's fürtös gyomok, kövér dudvák 's kábító illatu maszlagokkal ültettem be.

R á k. 'S ugyan mi kinézésből?

B é k a. Tudja, barátom, én a' hűvös árnyat szeretem, 's annak az Istenadta virágnak olly csekély az árnya; aztán ha nem ápolják, minden évben elfagy: ezért czélszerűnek láttam kertemet gazzal plántálni be, mely a' csupa nap melegére is buján tenyészik. De azonfelül haszna is van a' sok gaznak. Hol több és ágasabb a' növény, a' póknak több helye van, szövő székét fölépíteni; — hol több a' szövőszék, több ragadós szálat aggathat; — ha szálaít több felé aggathatja, több hálót szöhet; — ha több hálót szö, több légy akadhat bele; — ha több légy akad bele, több a' fölfalni való: és így a' mi kertünkben mindenestre czélszerűbb a' gaz-, mint a' virágtenyésztés.

R á k. Ezen elvekből kiindulva, nem volna czélszerűtlen a' maszlag-'s dudva-tenyésztés: de ha eljönnek a' napi munkából élő méhek, keresik a' virágkelyheket, és maszlagot találnak: honnan szerzik meg élelmüket? ha eljönnek a' játszi lépék, 's keresik az illatos virághokrokat, és dudvákat találnak: hol fognak mulatozni?

B é k a. Az az ő gondjuk; én azért a' méhkasokat megdézsmálom, a' játszi lépék pedig nem az én aggkoromhoz valók. — De, nini collega uram! miért vagyunk tapig piros bársonyszínben?

R á k. Le vagyok f ő z v e, barátom uram!

B é k a. Hogy hogy?

R á k. Tudja, barátom uram! mikép deputátióba voltunk küldve a' szeles Gyíkhöz, 's mit nyertem?

B é k a. Mit?

R á k. Hosszas, velős és logikai rendszerrel előadott beszédemre, mely alatt a' Gyík folytonosan ásitott, röviden azt válaszolta: tudja meg ön: bolondabb ön a' békánál, mert ön még a' tizenkilenczedik században is hátra megy.

B é k a. 'S csudálom, hogy ön még most is el tud pirulni.

R á k. Mikor ugy lefőzik az embert.

B é k a. 'S nem is lehet reményünk?

R á k. Talán. Legalább ígérte, hogy eljövén, okait itt előadandja.

B é k a. Csak ide jöjjön, ő a' miénk.

R á k. De ő nyakas, feltéteihez makacsul ragaszkodó, erősen vitatja, hogy sűrű dudvák közt 's hináros mocsárok partiban nem akar csúszni, mászni; ő mezőt, virágos réteket kedvell; 's szeretne örökösen vastag rendek 's gazdag búzakeresztek alatt haladni föl a' halomra, melynek oldalán virágok és tövisek váltják egymást; de tetején csend és béke várja.

B é k a. Fellengős eszmék, czifra szóhalom! ön nem tudja, hogy az illy állatok csak b e s z é l n i, d e t e n n i nem tudnak?

R á k. Önre bízom a' dolgot.

(B é k a ur laka felé indul, mely egy korhadt vadkörtefa tövében áll. Rák ur is utána csuszik a' penészszagú lak sötét teremeibe. A' két ügybarát még helyet sem foglal a' hideg földkanapén, midőn az előszobában az ifju Gyík megjelenik, fürtöit rendezi, valamint az ajtó mellé helyez, 's a' terembe lép, hol a' két öreggel kezét fog, egyikkel elég hidegen, másikkal olly szorosan, hogy majd vér fakadt gyenge kezeiből.)

B é k a. Csak mint honn, ifju barátom!

R á k. Ide közbénk a' pamlagra.

G y í k. (a' két öreg közt helyet foglal, arcának tűzpirossága szemlátomást halványodni kezd).

B é k a. Tudja-e, uram öcsém, miért hívtuk?

G y í k. Halljuk!

B é k a. Átka az állatok országának, hogy az részekre, osztályokra van szagatva. Az ökörosztály azt hiszi: ha neki szarva elég hosszura megnőtt, övé az egész világ. A' számarosztály azt véli, ha fülei elég hosszura megnöttek 's jóslói érzetében felszólal, az egész világ figyelme rajta csüng. A' kutyaosztály úgy gondolkodik: ha jutalmul falat kenyeret vetnek neki, rendeltetését elérte. A' macskaosztály meggyőződése az, hogy ha hízlgó beszéde után egy hasztalan simogatást nyert, bárkivel is bátran komázhat. De ki győzne mindent előszámolni? Elég az hozzá, az osztályokat kell egyesíteni, mert egyesített erő hegyeket képes helyükből kimozdítani, midőn megszagatott, megosztott erő a' náddal is vív. A' szárnyasokat nem is kívánom pártunkra vonni, mert azok ingatagok, repülnek merre a' szél viszi őket. Sőt nem elég, hogy elszakadtak tőlünk, hanem a' büszke sasok sziklák tetejére rakják fészkeiket és sebes röptükből lecsapnak az alacsony egérre, fölfalják a' légynek sem vétő nyúlat. Csak a' földön tenyésző állatokat szeretném egy kalap alá venni, hogy egy vélemény, egy akarat tenné nagygyá, erőssé az állat-országot.

G y í k. Abból mi sem lesz. Ki kívánhatja bármelyik állattól is, hogy vele született természeti ösztönét hagyja el? A' nyúl sebes vágatód, meggondolatlanul fut, senkire, semmire nem ügyel. Az egér lappangó, buvódit játszik, kerüli a' közönséget. A' kigyó siklik, e' mellett goromba, nyelve éles, előadása csipős. A' béka lomha, tespedő; derült idővel, ha nap mosolyg, lármás, beszédes, — ha vész közelg, fülel, meghunyászkodik. A' rák szüntelen hallgat, 's e' mellett hátra is megy.

R á k. Ön sérteget.

B é k a. Az mind igaz, mit ifju barátom mond; de, hiszen, tervem épen az, hogy tétben, haladásban simuljunk egymáshoz. Ért ön, nemde?

G y í k. Értem! értem! de mi haszna? ha beleegyezném is; három csak három.

B é k a. Csak ön egyezzek meg tervünkben.

R á k. Ön még tapasztalatlan fiatal, nem ismeri az élet utjait; nem tudja a' világ ezer fortélyait 's nem ismeri a' finom fogásokat, 'stb.

B é k a. Igen igen, fiatal barátom! Például ha a' nyúlnak azt fogjuk ígérni, hogy minden agarat cassirozni 's a' juhászkutyával egyenlő ranguvá fogunk tenni; a' kigyónak, hogy minden golyát az idegen országban letartóztatunk; az egérnek, hogy minden macskát száműzésbe küldünk; és a' macskának, hogy az egerek, gözüik és menyétek kormányzójává nevezzük: természetes, hogy fülét sem fogja billenteni, mert mindeniknek érdeke ki van elégítve.

G y í k. Hát nekem mit fognak ígérni?

B é k a. Ugyan önnek mit ígérhetnénk? hiszen a' természet annyi tulajdont adott, hogy jelesebbeket kívánni sem lehet.

G y í k. Jó éjszakát, házi uram! (Azzal fel akart kelni a' tűzbe jött Gyík.)

R á k. Nem megmondtam, hogy Gyík ur nyakas, 's feltételeihez ragaszkodó?

B é k a. Önnek, édes öcsém, nincsen finom tapintata, nines taktikája; sült galamb nem repül szánkba, az eszközöket nem kell válogatnunk, ha czélt akarunk érni.

(A' Gyík újra fel akart kelni, elhagyandó a' két vén ravaszt; de a' béka sebesen felugorván, nyakon ragadta a' fiatal gyíkot, 's hanyatt egy pompás kerevetre fektette. Rák ur is a' vitázókhoz közelít 's elővévén ollóját, vele a' Gyík gyöngé hasán keresztet hasít, mellyen minden vére kifolyott, 's csak alig csuszva tudott kívánszorogni a' sötét lakból. Az előszobában lerakott holmijét, gondolván, mikép ugysem lesz rá többé szüksége, ott hagyta a' két vén kolompосnak, kik hogy megosztózás nélkül távoztak, arról meg lehet győződve a' nyájas olvasó.

Béka ur ezen siker után gúnyosan hunyorított Rák ur szemébe, ki mélyen hajtá meg magát a' lángész előtt, 's azzal vége lett a' beszélgetésnek.)

B ö k f y Z a k a r i á s.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Jan. 6. *Othello*, szomorujáték 5 felv. Irta *Shakespeare*. Ismét egyike Egressy Gábor mesterszerepeinek, melyben kivált szavalati tekintetben nem hagy kívánni valót hátra. Szigeti ezuttal igen eltalálta szerepe jóoldalait; a közönség megtapsolta őt és méltán. Megvalljuk, hogy nem tartozunk azok közé, kik csak azért fintorgatják orraikat, hogy maguknak a' tömeg felett suprematiát idősíthessenek el, — s saját lelkünk élveiről senki fitymálási szeszélyeért le nem mondunk. Minthogy azonban vannak emberek, kiknek szemekik rövidlátósága füleikben van kárpótolva, ezeknek kedvéért még egyszer elmondjuk, mit legelső szavaink közt elég világosan tudtokra adtunk. Igenis: hisszük, hogy a' critica hasznos, hogy a' critica szükséges; hogy meg kell róni mindent, mi akár a' művészet, akár az irodalom dolgában igazításra vár; de ezt a' maga helyén és a' maga idejében s hogy ezen idő mindig az olvasók ideje, ezen hely mindig a' *journalistica* tere volna, azt kereken tagadjuk. Vannak az irodalomnak és művészetnek személyes kezelői, kik a' jóakarat szülte bírálatot mindég jó neven veendik: mig ellenben nem ritkán a' kíméletlen, személyes, piszkos, érdekszülte critica volt az, mi ideiglenes hibákat tulzott üldözései által daczosan megrögzött örökszokássá keményítte. Nem tartjuk mi a' criticát szemétdombnak, hova minden ház kihordja undokságait; de még azon gombákat, mik illy szemétdombból kinőnek, sem tartjuk ám *criticusoknak*! — Van bizonyos lapnál egy dühös bíráló (nem akarjuk nevével e' lapokat beszennyezni), kivel mi komoly, férfihoz illő értekező vitába szándékozánk keveredni; miután azonban Németország valamennyi zugiróiból compilált bírálatait (?) megolvassa tapasztaltuk, hogy ez embernek minden okoskodása egyegy vakmerő szemtelenséggel odahányt *sophisma*, hangulata a' legegésőbb irigység, nézetei központja: zsoldba szegődött megtorlása elharapott személyes bántalmaknak, s minden egyes határozott állítása, határozott álnok elferdítés, — szóval: miután meggyőződöttünk e' nyomoru személyke menthetlen roszakarata felől; ha saját magunknak nem tartoznánk is, de tartozunk a' közönségnek, hogy e' bérlett nyelvcsodával szóba ne álljunk, s ezt egyszerre, mindenkorra kinyilatkoztatni kénytelenek valánk. *)

C.

Jan. 8-án Turkevi (hihetőleg álnevű) szerzőtől a' „Férj szelidítő“ című, 3 felvonásos, eredeti, ugynevezett vigjáték adatott elő, első ízben, s reméljük Istentől és az igazgatóságtól, utolszor is. Hogy e' szinpadi semmiség csak néhány irgalmas fitytyel temettetett el, annak köszönje, mert nem valamely ingerlő, lázító szörnnyeteg, hanem olly gyáva, olly gyámoltalan, olly esetlen s keletlen valami, mellyen boszankodni nem, mellyen csak keresztényenileg sajnálkozni lehet. Mióta tek. Klestyinszky László ur Kassán már csak táblabíró és nem egyszersmind drámaíró is, illy foku ügyetlenséggel, illy sajnálatos semmiséggel nem volt szerencsétlenségeink találkozni a' szinpadvilágban. Azonban t. Klestyinszky L. ur szépszámu művei — mert a' számra nézve Lopez de Vegaral s Calderonnal vetélkedik — dicséretet érdemelnek annyiban, hogy legnagyobb részben íróasztala fiókjában s biztos baráti körben maradtak, és csak igen kis részben jöttek az olvasó közönség elébe is, melly azokat altató szerül jól felhasználta, a' nemzeti színház deszkáitól pedig szerényen őrizkedtek. A' jelen mű szerzője magasb véleménynyel volt halhatatlanságra önmaga által kiszemelt ön becses személye s kevesebb tisztelettel az 1847-ki magyar nemzeti színházi közönség iránt. Ő e' darabját nemcsak megírta; ő azt adatá is, és így méltán fél-

*) Kár illy emberekre annyi szót vesztegetni: ez által csak elbizzák magokat s még jobban makranczoskodnak, mert ők minden áron, s ha napjában még tizszer fel-frieskássák is őket, csak — *s c a n d a l u m o t* akarnak; ilyenek elől aztán az okos ember kitérni szokott.

hetni, hogy azt még ki is fogja nyomtattatni. Ha azon színpadon, hol több jeles eredetink sohasem játszatik, a „Férjszelidítő“ betanulására idő fordíthatott, és színpadra hozására engedelem adathatott: úgy van okunk félni tőle, hogy ugyanazon könyvárosok, kik Garay történeti balladáit meg nem veszik, a „Férjszelidítő“ kinyomtatásának dicsősége felett meg fognak hasonlani. — Illy véleményem levén e' műről (vagy inkább: darabról), melynek sem iránya, sem életre valósága, se jellemfestése és lélektani érdeme, se érdekes helyzetei 's bonnyolítása, se költőisége, se szép nyelve, melyben nemcsak kerek mű-egészet 's jóra való erkölcsi vagy életbölesészeti irányt, de egyetlen egy meglehetősen ötletet, elmésséget, költői vagy mulattató gondolatszíkát sem találni, — ezuttal igen röviden végezhetem bírálói szerepemet. — Bánhalmy Ferencz egy pimasz, semmire kellő, könnyelmű pazarló, e' mellett u n a l m a s, egyébiránt tartománybiztos, Kéry Pál, u n a l m a s násznagykodó egyéniség közbejárására, nőül veszi u n a l m a s Frau von Amberg leányát Laurát, ki derék asszony volna, ha mód felett u n a l m a s és pityergő nem volna, 's ha annyi észszel és lélekerővel bírna, hogy gézengúz férjeurát megvetné 's ott hagyná. Három hét múlva a' férj már megunta, gorombául bánik vele, 's jegygyűrűjét is elküldi egyik régibb imádottnak, a' kaczer és mégis unalmas (megfoghatlan keverék, melyet létre hozni csak szerző vegyész lángeszének sikerült) Emiliának, kinek Lenk báró is ilendő unalmassággal teszi a' szépet, 's kinek számára Kéry uram egy bárdolatlan falusi uracsot, silány kiadású Mokányt vagy Parlagi Jauesit, névszerint Parrag Ambrust, kerített meg kéroül. — Férj és feleség, amaz Emiliával találkozást keresve, ez pedig Etelka barátnéja böles tanácsára elszóródást, — Szivesy házi gazda estélyén (melly korántsem olly „finomított illatlegü“ mint bizonyos reggélyek fővárosunkban, de azért épen olly jó alkalom találkozásra) összejönnek, 's két felvonáson át ott unatkoznak, hol egyik, hol másik, hol Emilia, hol Lenk, hol Parrag — mindnyájan ok nélkül jelenvén meg a' színpadon, mint lotteriában kihuzott számok. A' hitvány férj rá sem néz hitvesére, sőt arra haragszik is, hogy el mert jöni hazulról oda, hol ő jár a' tilosban, 's ez addig természetes; de hogy ezen pimasz, féltékenynyé lesz, — mivé csak szerelmes férj lehet — 's féltékeny lesz, mikor bárgyu felesége legkisebb okot sem ad féltésre, mert hiszen a' neki „szépet tevő“ Lenk bárót semmivel sem bátorítja fel, folyvást retteg szeretetreméltó férjétől 's folyvást eped annak egy kegyes pillanata után, 's okosabb barátnéjának Etelkának szavát nem fogadja — ez már legkisebbé sem természetes. Más részről Kéry násznagy, vagis kerítő, előmutat a' szelidítendő férjnek 8000 pftnyi értékű váltókat, melyeket napa beváltott, 's melyeknél fogva, ha jobb férj nem lesz, csődöt kívánand ellene, és így aztán se hivatal, se feleség. Ezek hallatára természetesen megjobbul (ha van csak egy ember, ki ebben megnyugszik); a' v á l t ó k lesznek férjszelidítő eszköz, mert hiszen a' fé l t é k e n y s é g különben elkoptatott, de mégis lélektani motivuma nincs felhasználva, 's marad és lesz feleség is (kinek ugyan nem irigyeljük sorsát a' megszelidített férj mellett), hivatal is (mellyre ugyan efféle egyéneket okos kormány nem szokott kinevezni). — Mellesleg még a' sarkantyupengető, otromba Parrag Ambrus elveszi a' kaczer Emiliát, ki megtudja, hogy Bánhalmy házas, 's hogy Lenk báró kétfelé csapott. Szegény ördögnek sincs mit gratulálni. — Az ásitó unalomnak 's érdektelenségnek, a' legprózaibb silányságnak három felvonásban feltálat olla potridájából ennyi értelmet is nehéz kihalászni. 'S ezen tárgy, ezen psychológiatlanság, ezen nem jellemek mellett még csak egy árva elmésség sem fűszerezi az egész három felvonást. — Természetes, hogy illy darabból Europa legnagyobb művészei sem tudnának valami élvezhető csinálni. És valóban első előttem tudva levő eset, hogy S z e n t p é t e r y (Kéry násznagy), kit illy szerepben sajnálunk, egy perczig sem vala képes az unalom nyomó legét szellőztetni, noha minden ok nélkül sánta is volt, 's így szoros értelemben l á b á v a l játszott, mint-hogy fejének 's a' magasb és nemezb részeknek nem volt tenni valójuk. Szinte

sajnáltuk Lendvaynét (Laura), Lászlót (Bánhalmy), Komlóssy Idát (Emilia). Egyik sem tudta, mit tegyen tulajdonkép a' reá mért nehéz adóval. 'S így végződött e' szomorú vigjáték, melyre bizonyos ismerős sírvers szerint elmondhatjuk: „Fel nem támad, reménylem.“ Ügybarát.

Jan. 9-kén: N é g y H a y m o n f i, daljáték Balfétől, egyike azon ifju erővel 's kellemmel pezsgő zeneműveknek, 's egyszersmind szerencsés tárgyaknak, melyek sokszoros ismétlés után is kedvvel 's örömmel hallatnak. Ezen csaknem kizárólagos uralmában az olasz zenének, hol Bellini és Donizetti, Donizetti és Bellini, Eduárd és Kunigundaként énekeltek a' színpadokon, jól esik a' fiatal britt szerzőnek eredeti, semmi máshoz nem hasonlító, sajátos zenéjét hallani, mely azonban, eredetisége és sajátosságát mellett oly kedves, behízelgő és háladatos, hogy a' szokatlan 's a' lágy olasz melódiákon elpuhult füleket is egyszerre lekötelezi. — E' felett a' „négy Haymonfi“ egy azon daljátékok közül, melyek színpadunkon igen jól adatnak, hol a' főszerepek Wolf, Benza és Udvarhelyi M. kezeiben igen illő és sajátos helyükön vannak, 's ezentul az egész is derekasan összevág. Wolf, színpadunknak e' him csalogánya, ma különösen birtokában volt szép hangjának, Benza és Udvarhelyi pedig fáradhatlan és kimeríthetlen humorral játszottak 's ismételték a' második felvonás kedvencz kettősdalát, melyet közönségünk oly méltán szeret jellemzetessége és valóban comicaí ereje miatt. L.

Jan. 10-én „Két pisztoly“-t adták. A' nagyszámu közönség — vasárnap is volt — jól mulatott. — Annál több könyhullatást okozott másnap

Jan. 11-kén „Mari, egy anya a' népből“ adatása. A' darabra, mely most tizedszer került színre, semmi észrevételünk: a' közönség ismeri azt, 's méltányolja érdeme szerint. Laborfalvi R., Egressy G., Szentpétery és Fánecs jeles játéka mindig megteszi a' hatást. Egyet azonban, egy külsőséget, mivel egészen más elvből indulok, mint Caracalla bajtárs, el nem hallgathatok. Szerintem ugyan is minden említést érdemel, mi a' szellemibb élvezetet akár emeli, akár zavarja, 's így eltérőleg C. programjától, például a' roszul pislogó vagy el-elalvó szeszvilágítást is, mint olyant, mely a' színházi életet csakugyan zavarja, a' maga helyén megrovandónak találnám. Ez elvem oka annak is, hogy a' rendezőséget figyelmeztetni bátorkodom: mennyire nincs helyén, 's mennyire zavarja a' hely valószínűségéből is életet meritni szerető színi csalódást a' roszul alkalmazott díszítmény. Vagy nem szükségkép így hat-e a' gondolkozóra, 's tán nem épen tévedésbe hozhatja-e a' nem gondolkozót az, midőn a' P á r i s b a n lakó Mari szegény lakása falán magyar csikósokat ábrázoló képeket, kulacsokat, és — Trattner-Károlyi Nemzeti kalendáriumát a' maga egész rózsaszínű pompájában függni látja? Én azt hiszem, Mari szobájául találkoznék még más egyszerű díszítmény is. N.

Az igazgatóság január 13-kán következő hirdetményt bocsátott ki:

„Azon gyász-esemény következtében, mely f ő n s é g e s F ő h e r c z e g J Ó Z S E F N á d o r n a k ma reggel történt halálával, e' hazával együtt nemzeti intézetünket is érzékenyen sújtotta, a' mai napra hirdetett előadás elmaradván, a' nemzeti színház további h ir a d á s i g zárva lesz.“

Csendet kérünk! Gyász színébe öltözött a' főváros, 's gyászt öltend az egész haza. Nagy halott nyugszik a' diszágyon, 's ezernyi kebelt megrendít a' szomorú hír. Magyarország n á d o r i s p á n j a, cs. kir. örökös főherczeg JÓZSEF nincs többé! — F. 1847-ik év télhó 13. volt a' gyásznapi, melly a' haza-legfőbb tisztviselőjét örök álmra szenderíté. Csak tűnékeny, csalóka volt az öröm, melly az ország lakóit a' lefolyt év végén megvigasztalá, midőn a' felgyógyulás diadalhíre beszárnyalá a' bércek tetőit 's a' rónák téreit. Hálára olvadt akkor minden kebel, hála-áldozatok zengettek 's illatoztak fel Isten trónjához országszerte. De az öröm csak percnyi adagokban engedtetik a' halandóknak e' földön: sokkal maradandóbb, sokkal állandóbb a' gyász érzete. Vonuljunk magunkba; ne háborítsa értetlen zaj a' nagy halott nyugalját. Csend legyen!

'S ha a' csend ez ünnepélyes óráiban kebelünkbe nyulunk, 's megkérdezzük szívünket: mit vesztettünk e' férfit halálával, — 's ha megkérdezzük agyvelőnket: milly nagy a' veszteség súlya? — érzelem és ész egyképen azt válaszolja: hogy kimondhatlanul, felszámíthatlanul sok és nagy e' veszteség! Igen, mert JÓZSEF nádorispán emléke e' haza legnagyobb férfiainak diszkoszorujában áll. Nincs testület, nincs egyén, ki e' ravatalnál nem volna kénytelen megvallani: „valóban, e' gyászsalkaton egy nagy ember tetemei nyugszanak!“

A' most elhunyt nagy nádor született 1776. martius 9-én, nádori hivatalába lépett 1796. novemb. 12-én. Ö t v e n é v e t élt mint az ország legfőbb hivatalnok, 's a' gyakran viharos időkben mindig nagy kormányzói erényeket, 's különösen a' nemzet irányában meleg szívet tanusított. 'S ime most a' porhüvely, melly annyi erénnyel jeleskedő, olly meleg érzélemmel felruházott léleknek lakhelyül szolgált, — a' hideg sírboltba tétetik, tiszteletet érdemlő maradványaul a' jobb világba költözött szellemnek.

Oh nagyszerűek a' mulandóság perczei, nagyszerűek és lélekrázók, mert emlékeztetik a' halandót, hogy csak úgy marad fen emléke e' földön, ha jeleset művel, különben a' feledékenység enyészetének esendvén martalékul, — de lélekemelők is olly perczek, mert emlékeztetnek arra, hogy mi nagyot és szépet művelt az ember e' földi pályáján, azt nem csupán e' földnek tevé, hanem cselekvé egy-szersmind az öröklési érdemkoszoru növelésére, mert a' jó és nemes tettért — mit e' föld fiai soha nem hálálhatnak eléggé — a' méltó jutalmat ott az öröklét fénykörében nyeri el.

'S JÓZSEF nádor illyen volt. Ő élni fog e' hon emlékezetének ölen, mert egy nemzet lehető boldogítása vala egyike legfőbb gond-jainak. De a' mindenség ura sem hagyandja díjazatlanul szép lelkének törekvéseit, mert szerette az emberiséget.

E' hitben bármi nagy is a' hon polgárainak fájdalma e' váratlan csapás miatt, némileg vigasztalódva bucsúzzhatunk a' bár 71 éves, de mégis reánk nézve korán elhunyt nádorispán tetemeitől: mert áldott leend az ő emlékezete századok hosszú során át!

A' magas halottnak teste tegnap reggel 9 órakor felbontatván 's bebalzsamiroztatván, mátol fogva holnaputánig közszemlére tetetett ki az udvari kápolnában. Az ünnepélyes eltakarítás h é t f ő n d é l u t á n fog véghez menni, melly naptól kezdve, 42 napon át, az udvari gyász előlegesen következő változással állapototott meg:

14 nap, azaz: januar 18-tól bezárolag 31-ig: fekete sima posztó-selyem zsinórral; futtatott kard és sarkantyú. H ö l g y e k n é l: fekete selyem kelme, és fekete fej-disz.

28 nap, azaz: februar 1-től bezárolag 28-ig: fekete sima posztó-selyem zsinórral; fényes érczkard és sarkantyú. H ö l g y e k n é l: fekete selyem kelme, és fehér fej-disz valódi ékszerrel.

MI HIR BUDÁN?

ISTVÁN főherczeg, kedden délután egy órakor gyorsparasztokkal érkezvén meg, szeretett atyját még életben találta. — A' magas halott végrendeletének felbontásával JÁNOS főherczeg levén megbizva, ő cs. kir. magassága mindennap váratik.

— Hirlapokból olvassuk, hogy a' pestvárosi hatóság e' héten arról tanácskozott, mikép lehetne legczélszerűbben a' kiáltóinségen segíteni? hiszen, Kossuth azt elég világosan megmondta; — Furesa emberek vagyunk mi néha: azt gondoljuk, oda minden tekintélyünk, mihelyest valamely indítványt, legyen az bár legüdvösebb is, pártolunk, melly nem a' mi fejünkből származott — 's ilyenkor aztán inkább ferdén, vagy épen semmit sem cselekszünk, semhogy mások böles tanácsára hajolnánk. — Nem akarjuk egyébiránt ezt Pest városának igen tisztelt tanácsára alkalmazni, sőt meg vagyunk győződve, hogy a' hol olly sok értelmes fő együtt tanácskozik, ott üdvös eredményt várhatni... csak azután hosszasan ne tanácskozzanak 's a' segélyosztással el ne késsenek; mert bizony nem lehet ott sokat tanácskozni, a' hol éheznek, hanem a' segélynek gyorsnak és rögtöninek kell lennie. — Ezen segélyosztások ellen is volna pár szerény észrevételünk; elmondjuk; nem ártunk vele senkinek 's nem kell rá hajtani, ha nem tetszik. Ezt az egész kiosztást czélszerűtlennek tartjuk, legalább úgy, a' mint nálunk gyakoroltatik: nem kellene arra várni, míg a' szegények k é r n e k, hanem azonnal a d n i kell nekik; mert hány szegény 's pedig v a l ó d i szegény van, ki szégyenel koldulni, vagy ez igen nagy önmegtágadásába kerül, 's inkább éhezik 's a' legvégsőbb inséget tűri, semhogy alamizsnáért folyamodjék, melly azonfelül gyakran még a' nem leggyöngédebb módon is nyújtatik neki; ellenben, hány szemtelen és tolaodó egyén van, ki kolduláshoz szokva, nyomorral küzdő felebarátja elől elkapja a' falatot 's tizszer is részesül valami segélyben, míg a' másik csak egyszer hozzá juthatott volna. És ez azért van, kérem alázsan, mert ott, hol a' segélyt osztják, nem azt nézik, ki a' s z e g é n y, hanem annak adnak, a' ki azt mondja, hogy ő szegény! ezt czélszerűtlennek tartjuk 's pedig a' főnebb mondott okoknál fogva is; illy kiosztás mellett a' valódi szegény mégis koplalni fog 's akár éhen is meghalhat. — Vagy Kossuthnak indítványát kellene tehát elfogadni, vagy a' segélyosztó választmány tisztelt tagjait azon terhes bár, de szép és jutalmazó öntudatu kötelességgel felruházni, hogy ő k keressék fel a' szegényeket, a' helyett, hogy e z e k keresnék fel őket, mert ez esetben, mint már mondók, több kétharmada v a l ó d i szegénynek éhezni fog. — A' segélyosztók titokban tegyenek jót, mint a' gondviselés: m i n d e n nyomoron ez által sem lesz ugyan segítve, de a' czél sokkal inkább eléretik, mint illyes deputatióféle osztogatások által, miknél majd még az is megkivántatik, hogy a' szegény ember orvosi látteleletet mutasson elő, valjon csakugyan ü r e s - e a' gyomra?!

— A 'Pesti Hírlap' mult keddi számában, azon igen korszerű indítványt, t. i. a' pesti utcáknak magyar történeti nevekre való keresztelését, ujjalag sürgeti 's figyelmezteti az illetőket, hogy a' mostani, többnyire az állatország aljasabb neméből vett 's a' lerchenfeldi elmésség-szülte megmagyarosíthatlan silány czimzeteket, híres magyar férfiak neveivel, mint: Hunyady, Bocskay, Mátyás király, Dobó, Juranics, Dugonics, Kazinczy, Kisfaludy, Kölcsey, Széchenyi 'stb. cseréljék föl. — — Elég szomorú, hogy azt, miben a' nagy és szabad nemzetek fővárosai jó példával előmentek, nálunk már évnél tovább — siker nélkül sürgetni kell: miért? mert a' bureaulis rend megzavartatnék, mondják ők; de — mert sokan, kiktől ez intézkedés függ, tán egyikét sem ismerik azon nagy neveknek, mikkel az utcákat földiszíteni illenék, 's azért tőlök illy kegyeletet követelni nem is lehet, — mondjuk mi.

— Halljuk, miszerint az ismeretes páholyper úgy lenne bevégezve, hogy gróf R á d a y, mint országos főigazgató, teljes joggal csakugyan elfoglalandja Horváth Lázár urnak volt páholyát, — ennek azonban jövő october elsejéig a' páholyba való s z a b a d bejárást, s z e m é l y é r e n é z v e, megengedi; azonban, ismervén Horváth Lázár urnak gondolkozásmódját, biztosan állíthatjuk, hogy ő e' kénytelen vendégszeretetet igénybe nem veendi, miután róla, mint valódi gentleman-ról csakugyan nem lehet föltenni, hogy még továbbat is oda tolakodjék, honnan, úgy szólva, ünnepélyesen kiutasítatott. — Horváth urat nem ismerjük olly parasita-jelleműnek, hogy illy k e g y e l m e t, az egész közönség mulatságára, elfogadjon.

— A 'M e r k u r' bevégzé rövid pályafutását. Mondják, hogy bizonyos emberek, kik mások szájában nem nézhetik a' falatot, e' fiatal vállalatnak hatalmas gáncsot vetettek. Szép tőlök! Őszinte megvallva, mi sajnáljuk N á d a s k a y urat, 's pedig nem annyira azért, hogy lapjától megfosztatott, mint hogy kénytelen volt, ismét a' 'Honderü'-hez szegődni. Jobb sorsra volt érdemes!

— A' mult vasárnap tartott nőegyleti táncmulatságot számosan látogatták ugyan, de kevésbbé fényes és vidorszinű volt, mint az előbbieken lenni szoktak. — Nem tudjuk, rendén van-e, hogy az ezen alkalomra kiadott s o r s j e g y e k — 1847-ben Urunk születése után — még csak nyolczadrészben sem voltak magyarok (mi legalább egyetlenegy m a g y a r sorsjegyet sem láttunk), 's a' reájok nyomott bélyegen ('s ez nagyon bélyegző!) kívül egészen, de tisztádan tisztán n é m e t nyelven valának szerkesztve. Pedig azt tartjuk, hogy a' n y e r ő számot, ha szinte magyar szó kísérné is — a' német is megértené; 's illy nyelvvelvi csekélységgel is azt mutatnók meg legalább, hogy Magyarhonban lakunk 's nem valahol, ob der Enns, vagy, an der Alster. — —

— Furesán üzik nálunk azt a' jótékonyságot! Mult szombaton a' pesti német színház bérlője előadást hirdet a' szegények javára, melly alkalommal egy itteni ismeretes kereskedő a' jótékony cél tekintetéből szerepet vállalt magára 's telidest teli házat eszközölt. Bizonyos ujság fennen kürtölgeti Forst urnak nagylelkűségét: a' jövedelem 2200 fra rug 's a' szegények ez öszvegből — 380 pft. kapnak! Itt alighanem Diogenes lámpájával kell a' nagylelkűséget keresni; valjon Forst ur nem járt-e bizonyos magyar szerkesztőhöz iskolába?!

— A' pesti iparosok azon osztálya, mellynek mestersége szabad gyakorlatában még igen sok akadályokkal kell küzdenie, a' megyei másod-alispán, t. N y á r y Pál urban, ügyeinek szintolly lelkes mint hatalmas pártfogójára találtak; — e' lángeszű hazafit, elmés szónokot 's melegkeblű emberbarátot szombaton estve nagyszerű fáklyás zenével tisztelék meg, melly alkalommal egy fiatal iparos igen talpra esett beszédet mondott.

— Mondják, hogy egy h á r o m e z e r n a p s z á m o s t nélkülözhető gépet találtak fel, mellyet a' vaspálya tisztítására (Pesttől Váczig) akarnak hasz-

nálni: a' mi e' s z ű k időkben, hol minden jólelkű ember inséggel küzdő társain segíteni igyekszik, nem igen czélszerűnek látszik lenni.

— A' győri „H a z á n k'” című kereskedelmi 's szépliteraturai lapnak első számai már megjelentek. A' szerkesztőt, K o v á c s Pál urat, buzgalom és ügy-szeretet vezérlik, miknél fogva e' fiatal vállalatnak szép jövődöt ígérhetni. Üd-vözöljük collegánkat e' rögzös, fáradságos, de néha sok kellemetességet is nyújtó pályán!

— L á s z l ó n é april 1-től egy évi szabadsággal Olaszhonba utazik, magát az éneklésben kiképzendő; T é l i Róza énekesnő pedig még e' hó folytában első színi kísérletét teendi.

— S z i g l i g e t i öszves színműveinek IVd. füzete megjelent; tartalma: a' n. színházban köztetszéssel fogadott „Z á c h u n o k á i” című eredeti szomorú-játék öt felvonásban. — Ára 30 kr. p. p.

— Nem mellőzhetjük az „Ipar-czimtár” érdemes szerkesztőinek azon jó tanácsot adni, hogy különben igen derék szerkezetű könyvük rovatainak még tökéletesb betöltésére, különösen intézeteket 's társulatokat illetőleg, legjobban teendik, ha magából a' forrásból merítendnek, főleg ha azt olly közel érik itt Pest városában. E' mellett az osztályozás is igen különös némelyekre nézve, például, hogy a' természettudományi társulat a' „szépművészeti” társulatok sorába igattatott. De ezeket jövő évi folyamban helyrehozni csak egy tollvonásba kerülend 's a' teljesebb pontosság még inkább emelendi a' máris derék naptár becsét.

— Haladunk, 's pedig nemcsak vasuton és postakocsin, hanem még a' — postakönyvecskében is. A' tavali postakönyvecskének cimlapján ezt láttuk; „vig időtöltés” oder „zsákteli nevetni való” (!); egyéb tartalma, némelly németre fordíthatlan postaállomási helyek nevein kívül, mind egy cseppig német volt. Az idén, azaz: 1847-ben, egy igen cifra czimen felül még négy lapnyi magyar nyomtatványt is találunk benne, mi az egésznek egy nyolczadát teszi; — 's van remény (halljuk!), hogy esztendőre még több is lesz. Ne örüljön aztán az ember lelke?!

— A' Honderü azzal gyanúsítja S z e n t p é t e r y urat, hogy ez csak azért adhatja V a h o t urnak darabjait, mert Vahot ur Szentpéteryt, mint Zách Bódogot, adja ki lapjai mellett. Furcsa! hisz a' Honderü is kiadta Szentpétery arczképét 's jutott-e ennek valaha eszébe, Horváth Lázárnak „Álmok” című dramáját (?!?) adatni?

— Ugyan a' „Honderü” Barabás biographusának szemére veti, hogy az életirásból kifelejté, miszerint a' művész, fiatal korában, mindig t e r í t e t t a s z t a l h o z ült Horváth Lázár atyai házánál: mindenesetre igen jellemző, hogy collega ur valamelly jelesebb ember megismertetésénél fődolognak tartja följegyeztetni: h o l e v e t t é s i v o t t?

— Ugyan a' „Honderü” azon legujabb ydonsággal lepi meg olvasóit, hogy előfizetői t e t e m e s e n s z a p o r o d t a k: az ügyes pinczerek is így szoktak számolni: kettő meg három az tizenégy, meg öt az harminczkilenc!

— Már megszoktuk collega urtól, hogy igen furcsán szeret s z á m o l n i!

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI és KIADJA

FRANKENBURG ADOLF.

4. szám. — Jan. 23. 1847.

SEKOVICS
KÖNYVTÁRA

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

ARAD, január 15-én. Azon elevenig hatás következtében, melyet az Életképek folyó-
évi első füzetében „Szekercze” aláírással megjelent aradi levél okozott, tollat ragadva sietünk a
magyar gondolkozásu aradiak nevében üdvözlni a derék Szekerczét, ki oly ügyes volt, political
életünk mámoros szivdobbanását az illetők füleibe eléggé érthetően visszhangoztatni; füleibe,
mondjuk; mert a’ természet az illetőket ezen érző műszerekkel kevésbé mostohán áldotta meg,
mint azzal, melyben az érzékenységet, tehát a’ dobbanást is, vagy mit, legtöbb esetben csak
a’ „magyaráter” jótékony aromája idézi elő. Ki, és hová való ön, tisztelt Szekercze ur? azzal
mi nem sokat törődünk; arról, hogy ön épen úgy nem aradi, tehát előttünk épen úgy ismeret-
len, mint némely nagy hazafi hazafisága, némely pénztárnok tisztakezűsége, némely szva-
toplukivadék mély belátása — a’ poharak csódtömegébe: mi egytől egyig meg vagyunk gyó-
zódve; és épen e’ meggyőződés bátorít minket egyfelől arra, hogy igen tisztelt önnek mindnyá-
junkra, azaz: sarkantyúval nem nyugózott magyar férfiak- ’s hőlgyekre egyiránt igazság
tisztza szellemében ható leveleért ezuttal ünnepélyes köszönetet nyilvánítsunk; másfelől pedig
arra, hogy igen tisztelt öntől, ki körünkben hihetőleg rövid ideig mulatása alatt is oly becsü-
letre való tényekkel ismerkedett meg, remélhessük: mikép bennünket még egyszer ’s hosszabb
időre meglátogatván, eszme- és társaséletünk fájékonyabb oldalait tapasztalt becsü ’s hatásu
„szekerczeség” alá venni mielőbb sziveskedendik. Melly bátor reménykedésünk mellett, midőn
az aradi eszme- ’s társaséletet, mandzsúr theatert, több rendbeli majom- és libavásárainkat,
egészszéges kórházunkat ’stb. kegyes működésébe ajánlanók: azon édes hittel, hogy reményeink
teliződését, mint az aradi tisztujtítás legujabb kiadása némely becsületes emberekét, semmi
esetre sem fogja elfonnyasztani, maradunk őszinte tisztelői

Több aradiak.

BECSKEREK, jan. 20. És lön Aradon borzadalm köhögés, prüszkolés, kacagás és tap-
solás azon levélnek miatta, melyet kegyesen alóírt az „Életképek” szives ’s szivetlen olvasói szá-
mára „Hasznos úticsalánkak” czimű herbariumából kitépvé, e’ lapok f. é. első füzetében világ elé
bocsátni vakmerősködött. Nem csodálom; de más se csodálja: az említett levél valóságos „árva
csalánllevél” volt. Hogy pedig a’ kedves aradiak számára nem gyöngyvirágból, hanem épenségesen
árvasalánkból kellett vala mult alkalommal burnótot készítenem, oka azon megboldogult tényen
alapszik, melly szerint a’ hajdani aradi levelezők, kik az aradi társasélet darázs-fészekét gyakran
bolygatták, és a’ kik, tudom is én, hogy kik voltak, az illető unalmas közönséget rendszeren erős
burnóttal traktálták, minek aztán igen üdvös eredménye érzéktompultság lett. Ha az ember adni
akar, gondolám én is magamban, adjon legalább jót; a’ csermőeknek pedig már szükségök is volt
illyesmire, miután ők némely tárgyakat, például sarkantyút, még ha aranyból van is, frakkot, még
ha gálaruha is, széket, még ha elnök is, ’s több különben illattalan silányságokat egy idő óta ren-
desen illatosoknak éreznek. Egyébiránt prosit! ha még egyszer Aradra tévedek, ismét megnyi-
tom burnót-szelenczémet, de csak azon föltét alatt: ha akkor egy szép magyar hölgy (ott va-
lahol a’ „nap” utczában) adott szavát, melly szerint „Szekerczeségemet” az aradi levélért szeretné
megcsókolni, bizonyosan beváltandja. Nem is szeretné, ha megtagadás esetében szolgabíróhoz
kellene folyamodnom; megtudná a’ hamis, hogy neje — szerelmem belém; pedig ha csak
belém volna szerelmes! Ezen előszó után, melynek valamikor folytatása is következhetik,
szabadjon egy pillanatra hozzátok fordulnom, Becskerek és Torontál lelkes fiai és leányai! Teg-
gyétek szívre (persze a’ magatokéra) kezeteiket, és valljátok be őszintén a’ hazának, mikor fog-
tok kiábrándulni abból a’ — mandzsurmániából? mikor lesz oly boldog idő, midőn ti nem
örömmel, de szánnalommal tekintenditek azon szerencsétlen tilinkósokat, kik a’ boldog Német-
hont oda hagyván, hazánkban mint kellnek és marquèurok piszkolták egy ideig a’ levegőt, ’s
most mint Thalia satyrusai épületes leczkéket adnak néktek az izlés- és erkölcsromlottságból?
Vagy el akarjátok talán riasztani azt a’ kis nemzetiséget is, melly körötökben mindeddig igen-
igen roszul érzi magát? Riaszszátok el inkább azokat, kik jó pénzért télen-nyáron az erkölcs-
telenség magvait hintgetik közöttetek; vagy tegyetek velök úgy, mint a’ csermők tesznek most
az igazsággal. Tudjátok, hogy tesznek azok? Hát egy nagyságos kemenczét építenek az igazság
szállása alá, mellyben annak (az igazságnak tudniillik) rendszeren „nemzeti újság”-gal fűtenek be.
Természetes dolog aztán, hogy az igazság szellemének azon foszlánya is, melly a’ régi jó idők-
ből szerencsétlenségére a’ falak közt szorult, vagy összeég a’ „nemzeti újság” tűztől, vagy
ollyan feketére füstölődik, mint a’ csermői — lelkiismeret. Egyébiránt illyesmire aligha va-
szükségetek, miután bölcsen tudjátok, hogy a’ részvétlenség e’ tekintetben egy a’ leghatha-
tób patkány-mérgék közül; csak ezt adjátok be gyönyörű vendégeiteknek, tisztább lesz a’ lég
Becskerek fölött.

Szekercze

B. GYARMATH, január 15-én. A’ helybeli kisdóvoda lelkes igazgatója H. E. fősz. bíró
az ügy iránti meleg érzetétől vezéreltetve, valamint mindenkor, úgy ez évben sem szünt meg
annak gyarapítására lehető módokat felkeresni, ’s e’ czélból e’ hó 10-én és 12-kén sorsjegyekre
egybekötött tánczvigalmakat rendezett, miknek tisztza jóvedelme, mintegy 160 pft., az intéze-
tőkéje növelésére fordított. A’ közügyek iránti részvét naponta melegebbé fejlődén, e’ vigal-
mak is látogatottabbak valának, mint előbbi években. Mi azoknak szellemét illeti, arról fájda-
lommal kell némiket megjegyeznem. Valamint örömmel hallók a’ tisztza nemzeti nyelven foly-
fesztelen társalgást, a’ csárdás lelkesedésteljes eljárása iránti nyilatkozatokat: ép oly sajonna
kiszorítva szemlélők a’ sok és sűrű francia-négyesek között nemzeti becsületünkre való komo-
lyabb rendezetű magyar tánczainkat. Bizony ideje lenne már a’ sok majmolásokból kiábrándul-
nunk! Fényüzési tekintetben semviselék e’ vigalmak azon szint, melly az idő mostohaságához
illendett volna; szinte mélyen érezők hőlgyeinknek — de hogy igazságosak legyünk — egy-
szersmind a’ férfiaknak is, a’ magyar öltözékek iránti idegenkedéseit! ’S így nemzetiségi tek-
tetben, ’s főlvére még azon csillogó fényt, melly különösen a’ női öltözetek kiállításában mu-
tatkozik, lehetlen volt el nem szomorodnunk. Mennyre jól esett ezen öltözékhullámok közt a’
kellemős Balogh L., Keberich E., Kubinyi B. ’s Prónay E. ruháiban a’ gyönyör.

egyszerűséget szemlélni! — sok ily lelkes hölgyet a' hazának! E' két vigalom közti esten f. helyettesné gr. de la Motte-Almassynő ő nagysága fogadta szíves nyájasággal vendégeit a' megyeház gazdagon ellátott termeiben; melly vigalom szellemben, kedvben, derűltésgben az előbbiekként kielégítő vala. Végül megjegyzem, miszerint K. E. főbíró ur, a' helybeli kisedóvoda igazgatója, ernyedetlen buzgalmából, ezen intézetnek alig néhány év alatt részint táncvidélmak, részint színi előadások rendezése által nevezetes pénzüsszeget juttatott birtokába. Miért is üdvölet az ily férfúnak!

Vértesi Kálmán.

KÜN-SZENT-MIKLÓS. Mint kit daemona üldöz, sebzett érzékiséggel lépek által az uj évbe, 's egy kisvárosias ugrással tovább, társas életünk tűzhelyére, mellyen nemes törekvéseink 's a' társas élet élesztője, a' kölcsönös bizalom hamvai pihennek. — A' sors fapénzzel fizetett az álmodóknak, kik kedély-szegénységüket a' divat bálvány-tűzénél melengeték 's magasra hurzot'igényeiket önszeretető mérlegén latolyán — jobb érzeményeiket kölcsönös dacz nemtelen mámorába fojták. — Így a' conventia szeszélyeink 's igényeink elől háttérbe szorult, 's helyét érzéki viszketőség foglalta el, melly elvégre is számúze körünkől minden nemesb élet 's egyetértést. — Ez aztán kisvárosi élet, melly sajátságos színezettel 's belélettel bír; összetörtük az önismeret tükrét, nehogy benne rémképeket lássunk, 's a' helyét, hogy simulánk egymáshoz 's együtt szítanók a' bizalom szikráját, csak úgy távolról szemlélegesszük 's párhuzamozzuk egymást; füstös kávéházba zárjuk el magunkat, tulbecsült egyéniségünknek szerepet keressünk, melly felülemeljen bennünket a' köznapiságon, mensens legalább, ha mitsem teszünk. De hagyjuk el e' termet, benne a' fényképek mellett árnyképekre is akadhatnánk; ily mázatlan képek pedig csak növelnék az ingerültséget; bár vannak, kik erkölcsi erejüket köszörülvén, hasznos és tanulságos vitáikkal kötik le a' figyelmet: ezek, ha kell, szavaikat a' cselekvés terén váltják be. — Vannak, kik kártyajátéknak nézik az életet, mellyben minden a' helyes keveréstől függ; — találkoznak elmécskedők, hallgatók és embertszólók is, — szóval: e' teremben minden létező tan és osztály képviselve van; mind elférünk a' nehéz füstfelleg sötét nimbusa alatt. E' teremben szokta a' védegyelet gyűléseit tartani; legközelebb hivatalnokait választá és számadolt; az elsőben erélyes egyéneket nyert, a' másodikban tevőlegességet bizonyított be; meg kell vallanunk: az ipar terén eljárásunk és részvétünk után üdvös eredményeknek örülhetünk. — Socialis életünk ily szeszélyes fordulatai közt súlyegyenesszük jelenben lépteinket, igényeink összhangolása 's elveink kitisztázása ily visszárs körülmények közt lehetlen levén, — ez oka, hogy a' nyilvánosság terén, erkölcsi erőnkől aránylag, kellő munkásságot nem fejthetünk ki; — ha gyarapulunk valamiben, megirandom máskor. —

Jean.

SOPRON, január 10-én. Ne ütközzetek meg, hogy ismét casinókról írok, ne különösen, hogy felőle jót nem mondhatok, miként legelőször; — hisz tudjátok, az ismeretlenről vagy semmit, vagy jót mondhatunk, — de ha egyszer ismerjük, igazat kell szólnunk 's ekkor a' kemény szó nem rágalom. Kemény szóval kell pedig élnünk. Casinóknak tehát bálokat rendez, az első 1 pfnyit belépti díj mellett tegnap ül. Ellene kifogásunk nem volna, ha benne olly kézzelfogható idegenkedést nem látunk, melly szó nélkül nem hagyható. Ugyanis a' magyar köriratu pecsétell ellátott jegyek németül nyomattak; a' tánczrenden waltzer, polka, polonais, français, cotillion, 's még, mi zagyva táncz nem volt, csak épen magyar nem. Szeretnők tudni, kik intézkednek az egész társaság nevében ily gonoszul? kik azon hatalmas ochlocraták, kik minden nemzeti szellemet ily nyíltan lábba taposnak? Ezen gyönyörű urak a' tanuló ifúságnak is megengedték nagy kegyelmesen, hogy bálokban saját jó pénzükért megjelenhessenek. — Jövő félévben aligha nem nálunk is keletkezik egy hirlap, magyar és német nyelven, melly a' helvét cantonlapok példájára tisztán helyhatósági leend. Szerkesztését olly ügyes kéz viendi, mellytől a' világosság barátai a' legjobbat várhatják. Róla többet akkor, ha majd az eszme testülésnek induland. — Sütoinknek készítményei, az erélyes rendőrség fölügyelése mellett, a' kellő mértéket már megközelítik. Eljen, 's Isten áldja meg érette az illetőt! — A' városi hajduság már nagyára nemzeti öltönyt visel; 's a' polgárság egyik része a' győri 2dik osztály szerint készíteni ruházatát. Adja Isten, hogy egyszersmind győri szellem hassa át és lelkesítse őket is!

Torma.

VESZPRÉM, január 12-én. Egy zsenge virágot füzendek először is koszorúmba szellemi életünk kopár mezejéről. A' szellemvirág — uj évi üdvöletül, 'társalgó' névalatt megjelent szépirodalmi folyóirat, melly hetenkint egy irott íven futja meg köröztetési pályáját. A' lap kiállítása remek, rózsaszín nyomott külborítéka finom ízlését tanúsítja a' választmánynak. Beltartalmát beszélek, verseket, helybeli és vidéki újdonságok tárgyazzák, 's így kizárva abból minden politiai és komolytudományos tárgyak. E' lapok, minden díj nélkül, csupa tiszteletből küldetnek szét, a' köröztetési sorozat szerint. Milly részvétell leend a' t. közönség ezentúl is lapjaink iránt, nem vonja-e vissza magát, ha némi csekély áldozat a' folyóiratka fenntartására igényeltetni fog? — a' jövőndőség mely titkainak örök éjében rejlik. Mi ezt hinni nem is szeretnők. — Casinóknak átalakult. Két elnök helyét egy igazgató pótolja. Kisszerű olvasószobánk a' nagyszerű étterembe varázsoltatott át, a' túlnyomó szellemerő hatalma által. — A' helybeli izraelita község kölcsönző-könyvtára is megérdemli az olvasó világ figyelmét. — Ma les első nyilvános tánczvigalmunk. Lelki barátunk, Hírhegyi Aloiz lesz a' főförendező. Társalgó, vigadó, sortáncz, mazur — jaj nektek! ledarálunk ma amugy veszprémiesen — jótékony célra.

Vilmay Ede.

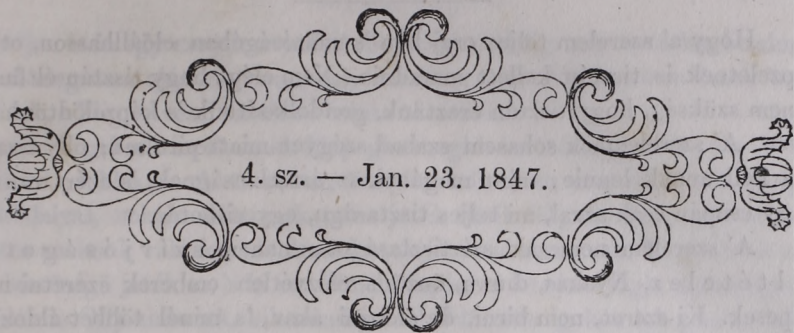
ZOMBOR, január 14-én. Ósággal kezdem meg soraim: mult évvel együtt kimult a' bácsvidéki (zombori) védegyeleti osztály is. A' tisztújítási közgyűlésen, habár megyei gyűlés levén, a' tagok ithelyütt számosan valának, senki sem jelenvén meg, az osztályi elnök 's jegyző hivatalaikról (a' falaknak) leköszönvén, kénytelenek valának az osztályt szétoszlattnak kijelenteni, mi az igazgató választmánynak is tudtára fog adatni. — Honnan e' kór? kérdi az olvasó. — A' bácskai 's illetőleg zombori híres szalmatűz, de főleg — nyíltan kimondom — az osz-

ály fejének erélytelensége 's lankadó eljárása idézte elő a közönyösséget 's részvétlenséget. Elkomorodik az ember, midőn tapasztalja, hogy Bácsban — ezen országnak kikéltett megyében, hol az ipart már a föld tekinteténél fogva védeni 's felkarolni kellene — a' jóczélú védegyelet irányában már eleinte csekély részvét mutatkozik; hogy e' kevés részvéten sincs semmi szilárdság 's kitűrés, 's most már a' parányi lelkesülés utolsó szikrája is kialszik! — Örömet szeretnők ugyan hinni, hogy az említett osztály szétoszlásával csak a' gyűlések 's egyéb in abstracto vett formalitások szűnnek meg; 's hogy valamint a' mély vizek lassan folynak: úgy az ügy iránt, mélyen gyökerezett (?) lelkesülés minden láрма nélkül, de annál sikeresebben működve, oda vezetend a' kitűzött szent cél felé; de a' látottak 's hallottak ellenkezőt mondatnak velünk: mert vannak védegyeleti tagok, kik tudva külföldi kelmét vesznek, 's ekkint az adott szó szentségét vétkenek megszegik; vannak ismét, kik annak adják pénzüket, ki az árút 'honi'-nak keresztelve, olcsóbban adja 's a' t. — 'S bármint legyen a' dolog: elleneinknek ismét újabb fegyver, hogy a' védegyeletet holtnak kürtöljék. Azonban nem kell csüggednünk: él Zala, Pest, 's több lelkes megye; áll Buda még! — — — Óság továbbá az is: hogy mult évi utolsó évnegyedben magyar színészeink voltak — eleinte igazgatóság alatt, az igazgató megszökése után pedig a' derék Szuper Károly színésznek, ki a' comicus szerepeket mindég dicséretesen vitte, rendezése alatt egész republiát alakítának. Előadásaikkal közönségünk egyáltalán meg van elégedve, de viszont ők sem panaszkodhatnak részvétlenségre; annál inkább nem, mert közönségünk birkatürellemmel tűrte, ha p. o. történetesen 'pont' hat-óra helyett pont hét óra-kor kezdődött az előadás 's a' t., miből egy csintalan elméncz barátom azt bátorkodott következtetni, hogy a' zombori színlátogató közönség tagadhatlanul magyar-természeti; melly ártatlan észrevételt valamely tátrai széllel bélelt bölcse fej 'pajkos visketege' kifolyásának bélyegezné, de mi némi igazságot találunk benne; nagyobb a' kérdés: millyen természetű a' szinke-rülő közönség? — Hogy nálunk a' színteremben, ott hátul, szivarozni, pipázni szoktak, azt nem is merem újságkép felhozni 's rosálni; mert ezen bevett szokás ellen papiroskarddal har-colni haszontalan dolog volna, 's előbb lehetne a' gyöngéd nőket a' szűkölködők kedvéért a' keményített szoknyák keményítőtlenítésére rábeszélni, mint a' pipás férfiakat a' nők kedvéért a' füstöléstől elszoktatni. — Végre az sem újság: hogy hideg van, 's — fázunk; 's pedig nem-csak kívül: belül is; belül, mert lelkületünk szalmazűz, mint a' főntebbiekből kitetszik; kívül, mert ismét szalmazűznél melegsünk. A' fa kevés 's drága; minek legégbekiáltóbb oka az, hogy némely magánosok a' fa árát felesigázván, egyedáruságot gyakorolnak... És most befeje-zésül annyi óság után, a' kevés közül, időszerű újsággal van szerencsém kedveskedni; mivel t. i. farsang van, mi is feltettük a' csörgő sapkát, 's magyarul megjárjuk a' — kerin-gőt! 's azért — vivat! éljen a' jó kedv!

Kürtös.

Mondani valónk. Sajnáljuk, hogy Szekereze urnak bizonyos urak elevenére tapintó aradi leveleért az illetők ártatlan aradi barátinkra gyanakodnak 's hozzánk küldött több piszkoló levélleikben majd aradi jóbarátink ellen, majd ellenünk agyarkodnak. Czafolják meg azok a' jó urak, ha hamisaknak találják, a' közölt adatokat szép és okos módjával: az illy mak-ranczkodások mitsem érnek 's csak nevetségesekké válnak. — T. Ákos urnak 'költőverseny' czi-mű beszélyét, miután közlésére csak igen későn kerülne a' sor, igyekezni fogunk valahová be-juttatni. — A' 'krassói magyarok' czimű cikket vettük; ugyanezen szerző utleírását legköze-lőbb megkezdendjük. — Viola és Sz. K. urak verseiből válogatni fogunk. — Az 'ezred leánya' czimű daljátékról irt bírálat ismét elkészt: kérjük tisztelt írórtársinkat, ha azt akarják, hogy halogatást nem szenvedő cikkeik legközelebbi számunkban megjelenjenek, ezeket mindig szerdán reggelig szíveskedjenek biztos úton kezünkhöz szolgáltatni. — S. M. urnak cikkjét Ujverbásról nem adhatjuk, mert fordítást általában nem adunk. — A' 'kalászkok' közt van egy pár jó vers; de jó versünk elég van. — Sümeghről egy vidéki táncosné arról panaszkodik, hogy a' f. hó 7dikén tartott táncvigalomban a' konyhaszolgálok az urnók tánc-körébe hureztattak, a' hölgyek pipaszóval kérétek fordulóra 's a' férfiak a' másik teremben, egy ingre vetkezve, úzék esetlen durva tréfáikat. — 'Az ördög uti jelentése'-t jövő számunkban adanjuk. — H aj d u n á s ról tüzvészről tudósítanak, mellynek egy marhákkal tett istálló lön áldozata: a' vagyonafosztott embernek, kit mult évben kettős csapás ért, fölsegelésére az ot-tani előjáróság aláírási ívet köröztet. A' műkedvelői előadások nem buktak meg, a' hölgyek buzgósa gá kiitta a' jó ügynek diadalát; a' 'két pisztoly' 's Obernyik 'örökség'-e tetszéssel adat-tak, legujabban Czako 'kalmár és tengerész'-e kerüend szőnyegre. — Kis-Czell, Nagy-várád-, Palota- és Székesfehérvárról táncvigalmi tudósítások, miket csak akkor adhatnak rövid kivonaton, ha socialis életünk terén érdekes mozgalmak hiányában kénytele-nek leszünk előrántani egy pár báli leírást. Levelezőink, főleg a' kis-czeli, ügyes tollal bírnak, 's azért szeretnénk tőlök valami közérdekűbb tárgyban tudósítást venni. Hogy farsang van és vigadnunk kell (kivevén, kik nem vigadhatnak), az már nagyon elkoptatott valami; de ha már meg kell lenni a' levélnek, az illyes dolgokat, ugy hiszszük, három sorral is elvégezni le-hetne: minél fogva baráti bizalommal kérjük fel tisztelt levelezőinket, szíveskedjenek észrevé-telinket becses figyelemre méltatni, 's ne tulajdonítsanak egy bálocskának hasábokra menő fontosságot. — Legközelebbi műmellékletünk leend: egy Barabástól festett 's Tyroler által metszett pompás nemzeti divatkép. — Több oldalról tett felszólításoknak engedve, rö-vid idő múlva igen érdekes színpadi képet adandunk, Egressy Gábor urat, mint Firkászit Szigligeti 'Pasquil' czimű vigjátékában. Miután e' jellemképből a' rendes példányokon túl jóval többet fogunk nyomtatni, holnapról fogva tizennégy napig szerkesztőségünknel 's a' 'pesti hir-lap' kiadó hivatalában egy-egy példányra 20 ezüst krajczárral lehet előfizetni; azontul egy pél-dánynak rendes ára 30 p. krajczár leend.

Műmelléklet: Legujabb táncvigalmi divatkép.

4. sz. — Jan. 23. 1847.

A' SZERELEM KELLÉKEI 'S JÓTÉKONY BEFOLYÁSA.

(Vége.)

A' szerelem kelléke továbbá az egészségesszív. A' valódi szerelem csak az ártatlansággal lakhatik egy földél alatt. A' melly szívből az ártatlanság kiköltözött, az nem bír többé olly tisztán érzeni, mint azt a' valódi szerelem megkívánja. Egy tisztátlan szenvedélyektől széttépett kedély soha sem gyógyulhat meg többé annyira, hogy megérlelhetné azt, mi csak öszves erői vidám öszhangzatának gyümölcse. A' szégyen, melly életéhez tapadt, megkeseríti a' szív csendesebb élveit. Az önvád legyilkolja lelkének természetes vidorságát. Tiszta lelkek egyik szép előnye az, hogy szeretni képesek, 's a' szerelemben életök boldogságát föltalálhatják.

'S ez leginkább áll a' női nemről. A' hölgy gyöngéd természete minden sebe, mit a' vétek ejtett, orvosolhatlan. Lágyabb szívére minden mélyebben hat, és eltörölhetlen nyomokat hagy maga után. Legnagyobb pusztulás akkor áll itt elő, ha a' szemérmetesség, 's illedelem érzelmei 's a' lelkiismeret szava elfojtattak. Akarnak ugyan példákat hozni föl romlott nők felől, kik ismét az erény 's valódi szerelem útjára tértek. De ezek a' hihetlenséggel határosak. Vagy kicsapongásaikban szívök részt nem vett, mi ugyan nem lehetetlen, de egy a' legritkább esetek közül, vagy a' szerelem jelentőségét érzékiséggel cserélték föl, mi nagyon is valószínű. A' szerelem érzelmei olly közel összeköttetésben vannak az erénnyel, hogy ennek sülyedése amazt is gyökerestől kiirtja lelkünkéből.

Férfiaknál könnyebben megtörténhetik, hogy kicsapongásaik alatt a' tiszta szerelem iránti fogékonyság nem halt ki egészen lelkökből, mert érzéki indulataik hatalma egész jellemöket nem hódítá meg, 's mert szilárdabb elveikben nagyobb visszahatásra találtak. De erre nálok sem lehet bizakodni, 's ha egyszer a' vétek elharapódzott, a' szerelem sohasem nyerheti többé vissza nemességét, erejét 's tisztaságát, melly az ollyan kedélyeknél eltalálható, kik az érzékiség káros befolyásától meg nem szeplösítették.

Hogy a' szerelem teljes erejében 's méltóságában előállhasson, ott a' képzetnek is tisztán kellett maradnia. Nem elég, hogy tisztán éltünk : hanem szükség, hogy tisztán éreztünk, gondolkodtunk 's képzelődtünk legyen. A' szerelemnek sohasem szabad szégyen miatt pirulnia; oly tisztának kell annak lennie, mint magának az ártatlanságnak, 's azért van az, hogy csupán csak azzal, mi teljes tisztaságu, egyesíthető.

A' szerelem nemcsak szívztisztaságot, hanem szívjószágot is föltétel ez. Nyakas, durva, önző 's részvétlen emberek szeretni nem képesek. Ki szeret, nem birni, de áldozni akar, 's minél többet áldozhat föl, annál boldogabbnak érzi magát. Ki szeret, annak nincsenek követelései, az nem állítja a' dolgokat jogosság élire: ő csak annyit tud, hogy szeretettjének átadva magát, őt, a' mennyire csak képes, boldogítani akarja. Semmi lemondás 's feláldozás nem nagyobb annál, mint a' mellyet szerelem kíván. 'S miként történhetnék ez meg szívjószág nélkül?

Ki az emberek iránt közönyös, ki tőlük magát elkülönzi, vagy őket épen gyűlöli, az köztök a' legszeretetre méltóbbat, választottját, jeles nejét sem szeretheti. Szívjószág nélkül a' nő nem egyebe a' férfinak, mint érzéki indulatainak tárgya. Szívjószág nélkül sohasem közeledik annyira hozzá, sohasem fordít reá annyi figyelmet, hogy megszerethetné. A' nő, ki szívjószág nélküli, férjét legfeljebb annyira kegyeli, a' mennyiben vágyait lecsillapíthatja; egyébiránt hiúságának, szeszélyeinek 's kedvtöltéseinek korlátlanul át fogja magát engedni. 'S minthogy fogalma sincs róla, eszébe sem jut szívét megnyerni. Gyöngédségre, melly a' női természet valódi éke, 's apróbb kedvezésekre, kiméletre, mikben a' valódi szerelem oly kifogyhatlan, egészen képtelen.

A' szívjószággal szoros egybeköttetésben áll a' másokhozicsatlakozás hajlama 's tehetsége. — Ki minél inkább megszokja önmagában 's önmagáért élni, annál inkább elveszti szerelem iránti képességét. Mindent magában föltalálni vél, magával megelégszik; saját dolgait 's körülményeit oly tárgyaknak tekinti, mellyekbe másnak beavatkozni nem lehet; másokhoz leereszkedni nem akar: okosabb 's műveltebbnek tartja magát másoknál; idegen minden barátságos közlekedésektől, mindent saját rögeszméi 's akaratossága szerint végez. Egy illy ember mit kereshetne aztán a' szerelemben? Egy szerető szív birtoka milly varázsszal birhatna irányában? Hisz a' szerelem legfőbb élvei iránt keble fogékonytalan, 's föltéve, hogy a' szerelemnek némi hatalmát érzéné, képes lenne-e tökéletes egyesülésre? Önfejűsége, akaratossága, hideg zárkózottsága e' szent érzelmet már csirájában elfojtaná.

Minden emberi jellemnek megvannak durva oldalai 's szögletességei, 's a' szerelem földadata ezeknek elsimitása. De szükség, hogy a' szerelem hatalma alól ne igyekezzenek magokat kivonni, 's a' kedélyek egyesülésének ne állítsanak áthághatlan akadályokat elé. Hogy szerethessünk, az embereket nem kell visszataszítani, hanem inkább bizalmunkkal megajándékozni. Ki mindenütt roszt gyanít, ki jót senkitől nem vár, 's mindent roszt magyaráz: ilyeneknek nem való a' szerelem. Bár mennyire bilin-

cseljen is le egy szeretetreméltó lény : mindaddig, míg osztatlan bizalmammal meg nem ajándékozom, míg mindent vele közösen nem érzek 's nem bírok, addig szívemben nincs iránta szerelem.

Vége a' szerelemnek lényeges megkivántatósága : tiszta 's szilárd jellem. A' szerelem, összehasonlítva az élet többi 's komolyabb oldalaival, sokak előtt csak mint játék tűnik föl; de azért minden esetben azoknak való, kik mindennel csak játszani szeretnek. Legalább is nagy jelentőségű játék az, 's ki ezt fel nem fogja, az kevésbé fogja mulatságosnak találni. Olly emberek, kik mindig csak felületességeken lebegnek, kiknek kedélyök örökös szórakozások által, mint nádszál, ide oda ingattatik, sokszor szerelmesekké lehetnek, de valódilag szeretni soha sem bírnak. Erre nincs is idejük, változatosság iránti előszeretetök levén tulnyomó. Mig hajlamuk e' tárgy iránt tökéletesen felébredhetne, mig annak előnyeivel 's jelességeivel megismerkedhetnék : hajlamáról 's tárgyáról már el is feledkezett. Olly tulajdonok iránt, mint például a' férfinál, ennek kitünő tehetségei, szívjósága 'stb. figyelmöket le sem köthetik. Ők csak a' külső mázst 's csillogást látják. Illy nemű hatások iránt bírnak fogékonysággal, — de a' mellyek boldog 's maradandó egyesülést nem szülhetnek.

Nem csekélyek tehát a' szerelem megkivántatóságai, mellyek közül a' lényegesbeket kiemelők. Szellemi műveltség, szívjóság és tisztaság, másokhozicsatlakozás képessége, 's jellemmélység vagy szilárdság olly tulajdonok, mellyeknek ha legalább bizonyos fokon is, de jelen kell lenniök a' szerelem előállításánál. De ne feledjük, hogy ezek a' szerelem megkivántatóságai 's nem előállító okfői. Ezek képezik azon földet, mellyben a' szerelem magva felcsirázhat. A' szerelem nemi rokonszenv, 's szükség, hogy önmagából fejlődjék ki. 'S csak akkor lép teljesen életbe, ha a' rokon lényt, melly felől mintegy titkos sejtelmei voltak, 's ennek viszonszerelmét feltalálja. Ha már azon tulajdonok egyesülve ritkán feltalálhatók is, nem egy szív maradhat még árván a' miatt, hogy ideálját sehol, ha bár tökéletlenül is, nem találhatja föl az életben, 's mert szívének titkos kérdéseire 's ohajtásaira egy boldogító válasz, egy szívemelő viszhang sem hallatszik. Milly sok meleg kebel 's kiképzett ész kénytelen szigorú sorsától kizsárolt resignatioja alatt elhamvadni, midőn a' világ legfőbb boldogságát megtagadta tőle! És legyen bár, hogy a' szerelemnek sokat jelentők 's számosak megkivántatóságai : de ne feledjük el, hogy adományai végtelenül tulnyomók. Mik a' dicsőség 's földi nagyság minden koronái-a' valódi szerelem élvei 's boldogsága ellenében?

A' szerelemnek nagyobb dicsérete nem is lehet, mint hogy nemes kedélyekben lakik. A' valódi jó 's nagyság sohasem lehet köz mindenkivel. 'S ennek oka talán az : hogy, fájdalom! természetében fekszik, hogy csak kevesek által ismertethetik 's becsültethetik meg. De ép ezért kellene, hogy jobbjaink a' valódi jóért ez életben, nem kimélve fáradságot, nem a' legnagyobb áldozatokat, ügyekoznének azt fölkeresni, 's életöket általa feldiszipteni.

B e r e c z K á r o l y.

BESZÉLYIRÓ GYÖTRELMEI.

Tiszta iv feküdt előttem — meglehet, becsesebb, mint ha teli leend írva, — a' toll kezemben, kalamárisom színig telve Blana felséges magyar fekete téntájával, 's így a' beszélyíráshoz minden készen, csak egy csekélység, a' gondolat, hiányzott. Mintha agyam összeesküdött volna tollam ellen, semmikép sem akará azt kellő mozgásba hozni. Karom már szinte fájt, annyszer mártám tollamat téntába, mintha onnan akarnék tárgyat meríteni, sötétet, mint a' ténta, 's így természetesen rémletest és borzasztót, mint a' történetek, mellyek a' Seine partjától villámok gyanánt robojják át a' világot. De a' felséges magyar fekete ténta nem vala olly termékenyítő nedv, mint a' párisi nagy hirlapok arany esője, melly után gomba gyanánt csirázna fel a' feuilletonok hét országra szóló régényei, még pedig gomba gyanánt, mellyet az emésztők annál mohóbban falnak fel, minél mérgesebb, mint a' lelki étvágy ezen rosz irányát hazánkban is nem egy író és nem-író bizonyítja.

Mit tevő legyek velőm ezen meddőségénél? Ezen kérdés jobban fűraszta, mint hajdan a' főtisztelendő gyülekezetet Columbus tojásának hegyére állítása, — melly hasonlításnál amugy mellékesen eszembe jut, hogy azon böles urak bizonyosan nem voltak magyarok, és nem azért, mert bölcsék, vagy spanyolok voltak, hanem azért, mert nem tudták a' dolgot ha nem is hegyére, legalább élére állítani. De hiába, ezen elmésség sületlen ugyan, 's mégsem lehet belőle novellát sütni. Oh Apollo, gondolám magamban, már megint egy elmésség, 's még sincs novellám; de nem gyötröm tovább magamat hiában, meg kell lenni, hiszen erős akarat hegyeket lapit és völgyeket tölt be. — Zrinyi, a' költő, mondá : *'Volenti nihil difficile'*, 's én, ki annyi beszélyt irtam életemben, hogy minden kiadó elrémul számától — én legalább úgy hiszem, hogy csak számától — most ne tudnék írni? azért is fogjunk hozzá, 's azért is hódolva a' világ divatának, kezdjük meg francia módorban :

Don Rafael és Donna Arabella a' hajószobában ültek, körülöttök a' kelet legfinomabb illatai fűszerezék a' levegőt, lábaik drága perzsa szőnyegen nyugodtak, 's pamlaguk remek damaszki szövettel volt borítva. Don Rafael és Donna Arabella szerették egymást, mint a' kelő nap szereti a' fésző rózsabimbót, mellynek harmatát lecsókolják sugárjai. Don Rafael és Donna Arabella jegyések valának, az aranydús Peruból jöttek, a' regényes Andaluzia felé irányzák utjokat, ott boldog házasságra lépendők. Lehet-e képzelni boldogabb lényt, mint két szerető jegyest a' világtól elzárva, egy hajóra szigetelve, lebegni az oceán hullámain, melly szokatlanul nyugodt lapján csak boldogságukat látszék visszatükrözni? Don Rafael és Donna Arabella nem szóltak, mert valódi boldogok nem szólnak; de megcsókolák egymást mert csók a' boldogság első mennyországa, 's — — durranás hallatszék a' tengerről 's egy ágyugolyó elragadá csókban összeforrt fejeiket.

Eddig megvolna, de mi lesz ebből? A' hős és hősné a' novella be-

vezetésében meghalnak. Mi történjék tovább? Ezen kérdés nehéznek látszik ugyan, de nem megoldhatlan, mert hiszen tudjuk, hogy költői hatalmunkban áll, halottakkal is kényünk szerint cselekedtetni. De mégis más nézet ijeszti el az oly szépen kezdett novella folytatásától. Hibája az, hogy fokozat nem lehet benne, mert, mint Sue Jenő elmésen kitalálta, nagyobb boldogság a földön nem lehet, mint ha két szerető jegyesnek épen csók közt ragadja el egy ágyugolyó fejét, ámbár az illető két jegyes hihetőleg ellenkezőre szavazott volna, — így tehát a boldogság már a bevezetésben tetőpontra hágván, hogy lehetne tovább is az olvasó figyelmét kinpadra feszíteni, kivált miután a két jegyes meghalván, már házasságra sem léphetnek 's így boldogtalanságtól sincs mit félni?

Tovább tehát, gondolám, mivel már benne vagyok, könnyebben fog menni. Jó lesz talán eltérni a szerelem igen is járt útjáról az élet viharosabb, rögzesebb ösvényeire. Példáért:

Az éjszakai szélesség $32^{\circ} 29'$ és a keleti hosszúság $125^{\circ} 43'$ — kérjük olvasóinkat, ne nézzenek földabroszra, mert meglehet, azon ponton éppen száraz földre találának — Jean Barte nevű st. maloi brigantin és Thunderer angol corvett elkeseredett harcra bonyolódtak; a brigantin karesu alakja csak sebesebb és nagyobb fordulatoknál tűnt ki a vastag füstfelhőből; vitorlarongyok, töredezett árbocok, 's oldalairól hosszan lógó forgácsdarabok inkább szépíték, mint csufiták arányteljes idomzatát, mint a csatából kilépő hőst sebhelyei. De nem lehet a st. maloi brigantin hajnokságát csudálni, mert azt Duvallon, Franciaországának 's korának leghíresebb kalóza, vezeté, ki John Bullt nem egyszer üzte már hazája ködös réveibe. Az angol corvett még romboltabb karban tűnik néha át a füstben. A látvány rémitőn szép vala. A néma tengert ágyudörgés 's a két hajós-nép bátorító, hurrah! kiáltása robogták át; 's ha szívébe lehetne pillantani ezen viharedzett tengeri medvéknek, milly érdekes szinpad nyílnék fel ott a szemlélőnek: hogy készítik elkeseredett harcra az egyszerű embereket a legkülönbözőbb szenvedélyek, düh és hideg elszántság, hír- és zsákmányvágy, kötelesség érzete és természetes vitézség, 's mindazon ösztönök, melyek a legszelidebb embert is ragadozó vaddá teszik a csatában. Jean Barte ágyui mészárszékké változtaták a Thunderer fedelét. Halottak, félholtak, csorbitott tagokkal, fekvének rajta, egyik a másiknak vánkoslul szolgálva haldoklása közben, és senki sem tudhatá, saját vére-e az, melly testét borítja, vagy a felkonczolt pajtásoké? mindenki homloka eleven sarkó vala, mellyre, halál iraték. Halál, mellyet osztani és elfogadni egyiránt készek. 'S ezen utolsó perczig elszánt harcznak lelke a kapitány vala, mint a lélek, melly folyvást működik, veszitsen bár a test tagot tag után. Ő az árboczkosár töredékein inkább kapaszkodva, mint állva, vezérlé a borzasztó csatát. Jean Barte ágyui egy ügyes fordulatnál újra durrogának, 's egy golyó az angol kapitány mindkét lábát térden felül elragadá.

'Old England for ever!' kiáltá Albion rettenhetlen fia, 's lábait hidegvérrel látá eszmástul a tengerbe hullani; egy a fedezeten álló hordó korpába dugatá teste csonka törzsökét, 's tovább vezérkedék. . .

De itt már elálltak gondolataim, annyira csudálám a' britt spartai vitézségét; érzém, hogy ismét olly hamar értem a' legmagasabb fokra, miképen lehetlen lesz tovább haladnom. De hogy is bírnám ezen történetet odább vinni, midőn már az előbbivel is felakadtam, mellyben a' fatalis ágyu a' hőst és hősnét csak fejöktől fosztá meg, ebben pedig a' hős lábait vesztí 's így természetesen vége minden haladásnak.

Ismét uj csalódás tehát, egy kutba esett remény, egy nagyra menendő költői mű, mellyet már csecsemős korában hideg sirban gyászolok. 'S az eredmény micsoda? Egy az utóvilágnak elveszett gondolat — 's még mindig fejér papiros.

Ismét uj eszme támad a' lelkemben. Talán messze keresém a' tárgyat, melly sokkal közelebb fekszik? Búsan hagyám el tehát 's gyötrött lélekkel Franciaországot, 's gondolkozni kezdék tudós sógoraink szellemében:

Brigitta és Adolf szereték egymást. Brigitta az egyszerű természet tiszta kedélyü leánya volt, széles karamu szalmakalappal 's hosszú szőke fürtökkel; Adolf magas férfiú. Homlokán a' férfi-nyíltság és függetlenség érzete sugárzék, mellén egy fejedelmétől hű szolgálatokért nyert rendkereszt. Még ifju 's már is tanácsos; magosra vezető pályát látá maga előtt nyilni, mellytől jobbra balra hazája legfelsőbb rangu leányai pompás virágok gyanánt diszlettek számára. De ő megveté a' mesterséges illatu rózsákat, és rejtett bokrában a' szende ibolyát keresé fel, és ezen szende ibolya Brigitta volt, a' rabenhorsti erdősz leánya. Adolf és Brigitta most is együtt ültek illatos komló-lugosban a' rabenhorsti erdő szélén 's hallgaták a' csalogány énekét, és írósvajas kenyeret ettek, mert az igaz szerelem kevéssel megelégszik. Többre becsüli holdvilágnál a' csalogány egyszerű dalát, mint a' művészet magas fokára csigázott énekesnek nehéz arannyal fizetett trilláit gázvilároktól ragyogó színházban, 's frís írósvajnál felejtí a' világ minden nyulánságait. Hogy is ne vonna ellenállhatlan rokonszeny, bizonyos meg nem fogott, csak titkon sejtett rokonszeny igazi szerelmeseket az írósvajhoz? vagy nem ollyak a' teremtó kezéből tisztán kijött szíveik, mint a' frís írósvaj, mellyet az ártatlan falusi leányka csak most köpiült, 's melly minden benyomást elfogadni képes? Szerencések a' szeretők, kiknek szíveire ezen első benyomást a' boldog ártatlanság teszi, bennök márványnya edződik később a' szerelem üdve, hasonlóan az isteni szellemü Canova oroszánjához. Canova langeszéneke is első kifolyása írósvajra történt, de már ezen perczen mutatkozá hatalmas világsszellemé. Ő, még félig gyermek, fel bírá fogni az írósvaj jelentőségét, 's a' kevés látszatu anyagot az erő symbolicus jelképévé alakítá át, oroszánt gyurva az írósvajból, mint a' teremtó sárból az első embert, 's ezen oroszán eredeti írósvajeszmeje márványnya válvá még most is csudáltatja a' művész geniuszát. — Oh, az írósvajban nagy élet-philosophia fekszik. — Brigitta és Adolf nem jutottak ugyan még ezen igazság tiszta öntudatához, de sejtik ezt, mint egy homályos lélekálmot.

Ugy vevém észre, hogy ezen homályos lélekálom említésére engem még homályosabb testi álom környez. Istenem, mit tennének olvasóim, ha

már magam szunnyadni kezdek saját művemnél! Felszökém, és szobámon néhányszor végig szaladva, haragomban, Richelieu módjára, már a' falnak akartam ugrani, midőn szerencsémre eszembe jutott, hogy illy írósvajilag lágy ömledésekhez nem illik dühös ugrálás.

Átlátám e' szerint, hogy a' németekkel sem bírok boldogulni, min, magyar ember lévén, nem is csudálkoztam, 's mint egy, a' külföldön tönkre slányult magyar uracs haza vonulva, eszmemaradványaimból honi művet akarék alkotni. Ez természetesen új fejtörésbe került. Megkísértém, teszem azt, így:

Kellemes tiszta őszi nap fénylett a' felhőtlen egen, 's a' pusztá csendét csak a' bojtár füttyörzése zavará — — de mintha kaján sorsom kifütyölt volna, felakadtam az egyszerű kezdetnél. Czifrább modorban gondolám tehát, hogy nyájas olvasóim 's különösen szép olvasóném már a' harmadik sornál felkiáltanak: Isteni! Példáért:

Mint a' rózsalevél bársonya halovány pirján szende kristályfényben ragyogó harmat gyémántsugara, oly szeliden tündöklének a' kellemes őszi nap rezgő sugarai, a' pusztá gypsözönyegének selyem szálait arany szegélylyel körülderítve. Néma csendnek siri hallgatagsága, az enyészet tompa felleghadai egyiránt nehézkedék a' határtalan sivatag sivár pusztaságán, 's csak a' mélealelkű bojtár tágita keble lélekszorító merengéseinek néha egy-egy távol harsogó füttyentéssel. 'S ezen füttyentés hasonlita a' sziviszonyító hangokhoz, minőkkel a' rémnépesítette borzályos éjjélkor kísértetek hűjják egymást dohos sirjaikból elő.

Elégedetten gondolám ismét végig e' szavakat. „Szép, valóban szép!“ kiálték fel, 's ha elég erővel bírandok, mind végig ezen hangban maradni, 's a' füttyörésző juhászbojtárt valamiképen gróffá tenni 's aztán jegyesével együtt méreggel pusztítani ki ez árnyékvilágból: jobb izlésű hölgyeinktől legalább is saját szép kacsoikkal készített három szivartokot és két dohányzacskót várhatok ajándécul.

Neki-fogtam tehát ismét a' sanyaru munkának, egymáshoz nem illő szavakat összeragasztani, melly nemes művészetben annyi szónokunk és írónk remekel, — és szinte elrémültem ebbeli nagy tehetségemen: a' legellenkezőbb szavak úgy simultak össze gondolatomban, mintha a' teremő egyenesen egymásért alkotta volna, a' rokon értelműek pedig oly halmazba gyültek, mint szűrűn a' pelyva, vagy mintha didascaliákat akartam volna írni, — ez utóbbihoz abban is hasonlítván, hogy egy főnév sem fordult elő epitheton nélkül. A' szavak árja tehát megvolt, de fájdalommal vevém észre, hogy a' dolog hibázik; az egész olyan volt, mint keménynyé fagyott nedves ruha, melly csörömpöl ugyan 's áll, de test még sincs benne, 's midőn ezen szomorú felfedezést tevém, ijedtemben a' szavak forrása is elapadt agyamban.

Most már vízbefulóhoz valék hasonló, kinek az utolsó forgács is, mellyhez menekülni kapott, kisikamlék kezéből. Boszusan jártam le 's fel szobámban, százszor is kinézve ablakán, a' nélkül, hogy valamit láttam volna, — míg végre az átelleni ablak voná magára figyelmemet.

A' tulsó ház első emeleti két ablaka világítva volt; — mert ha talán

eddig feledém, most kell említenem, hogy ezen gyötrelmeket egy hosszú őszi estén szenvedém — 's az utca keskenységē miatt a' szoba 's minden benne levő végig látható. Az első ablak irányában pamlagon ült egy nőalak, vállig ömlő sötét fűrtői elfedék arcát 's nyakát, mellynek már csak az ellentét végett is hófejérnek kelle lennie. Baljára könyökölt és szeméit merőn látszék egy az asztalon fekvő tárgyra, mellyet azonban látnom nem lehet, szegezni. Ruhája fekete volt. — A' novellát egyszerre feledém, nem is gyanítva, hogy talán épen tárgyhöz közeledém. Ezen sűrű lombzatu fűrtők 's az egész alak szoborszerű mozdulatlansága, meredtté tett engem is; mintha az ablakhoz lettem volna bűvölve, álltam szinte odagyökerezve, 's történt volna az utcán bár mi, akár egy új forradalom, talán észre sem veszem, mert szemeim csak a' bájos szomszédnő nézésébe szegődtek. Illy fényes selyemhaj, illy sűrűségben folyva szét, még nem vala föld leányának tulajdona. Neki szépnek kelle lennie, tündérileg szépnek, mert lehetlen, hogy a' természet, ezen dús adományát olly testre pazarolja, mellynek csak legesekélyebb része is nem hasonló bájra azon dús hajazathoz. Egy évet adtam volna életemből, ha csak részét ezen fűrtöknek félre mozdíthatom, hogy bár csak felét is láthassam azon arcznak vagy vállnak tündöklenni, mellynek alabastromát ezen fűrtök fedék, mint felhők a' napot. De a' tündér mozdulatlan maradt, 's én is testileg; de lelkem perczről perczre inkább nyugtalankodék, és előbbi sikeretlen törekvései által különben is felingerülve, olly lázas állapotba jött, minőt csak akkor érzünk, midőn elhatározó pillanat előtt állva, kétesek vagyunk kimenete felől. Nem ohajték e' perczben semmit, mint látni e' nőt, és tudni sorsát. Felébredték emlékezetemben minden körülményt, mi felvilágosítást adhata: de sejtésekre is alig jöheték, annál kevésbbé bizonyosságra. 'S a' kegyetlen nő, mintha kintpadra akarna feszíteni, még mindig nem mozdult helyéből.

Végre nem kis erőködéssel elfordítám arczomat az ablaktól, hogy nem látva ezen szívemet behálózó fűrtöket, zavartalanul gondolkodhassam. Azon szállásban, mellyben az idegent megpillantám, még tegnap senki sem lakott, így tehát ma kelle beköltöznie, 's mivel szállásváltoztatásra ez idő szokatlan, ő bizonyosan idegen leend, ki csak most ért városunkba. De kicsoda tehát 's honnan jött? Ruhája fekete, mozdulatlan melázása gyászra mutat; kedves, igen kedves embert veszíthete, ki emlékezetének illy néma tanutlan fájdalommal áldozik. De ki lehet ezen halott? Bizonyosan férje, mert ha ez élne, nem hagyná gyászában egyedül, 's e' felett neki már minden esetre nőnek kelle lennie, különben hogy lakhatnék egyedül idegen városban? Tehát idegen 's özvegy, — volt első felfedezésem, de olly kevés megnyugvást adó, mint szomjasnak vasrácsesal elzárt forrásnak látása.

Mint az ablakon ismét átnéztem, a' nő előbbi mozdulatlanságában ült 's én újra kezdém hajfűrtői csudálását, midőn a' szoba hirtelen elsötétült. Csak ekkor juta eszembe, hogy a' nő előtt lámpát vagy gyertyát nem lúté, 's így ő nem is olthatá el a' világot, kelle tehát még valakinek a' szobában lennie, bár ezt szinte meg nem foghatám, miután a' két ablakon keresztül a' szobának szinte egész terét átnézhetém. Az este még korább

vala, mintsem hogy alvás miatt oltatott volna el a' rejtélyes szoba világa; mi vala tehát természetesebb, mint hogy lakója vagy lakói hazulról távoznak. Alig villant fel bennem ezen eszme, néhány szökéssel az utcán termettem.

Az ház, melyben az özvegyet — mert őt özvegynek hinni szívemnek olly édes gondolat vala, hogy meg nem válhaték tőle — láttam, szinte elszigetelve állott; földszinét néhány már bezárt bolt és raktár foglalá el, emeletében csak négy ablak nyílt az utcára, 's kicsinysége miatt csak egy családnak adhatta szállást. Mint régi szomszéd, tudám ugyan, hogy mióta az előbbi lakó néhány hét előtt kiköltözék, az egész emelet laktalan, a' három boltbirtokos pedig másutt lakik, 's így az özvegyen 's netalán hozzá tartozóin kívül a' házban most más nem lehet; de mégis el valék tökélvé, bármilly ürügy alatt, belépni 's talán bizonyosabbat tudni a' felől, mit tudni annyira ohajték.

Már a' kilincs felé emelém kezemet, midőn az ajtó megnyílt 's egy szálas erős termetű, a' férfikornak már határához ért férfi lépe ki, ki, ugy látszék, meglepetéssel 's boszusan pillanta reám.

— Kit keres ön? kérdé olly hangon, melyből világosan érthetém, hogy lakában nem lettem volna szívesen látott vendég.

Én az előbbi lakó nevét mondtam, kit épen ugy ismertem, mint Noet vagy Hannibalt, tudnillik csak nevéből.

— Az itt nem lakik;— vala az idegen száraz válasza.— Giacomo, zárd be az ajtót! — parancsolá befelé, 's én a' nehéz zárast hallám zörögni, nem sokkal könnyebb érzéssel, mintha felettem a' koporsót szegeztek volna be. Az idegen gyors, de szinte ünnepélyes léptekkel távozott, 's én utána bámultam, mintha minden reményemet magával vitte volna.

Sokáig állék határozatlan. „Giacomo, zárd be az ajtót!“ juta végre eszembe. Giacomo, a' szolga, olasz, hihetőleg az ur is az lesz, 's így az asszony is; igen, ő olasz, hiszen hollófekete haja is tanúság. 'S mi volna, ha ezen Giacomót kísértetbe vinné az ember? hány olasz történetet olvastam, melyekben cselédek segedelmével szövettek a' legregényesebb szerelmi kalandok! Egy olasz inas még nem a' hűség sziklája; talán egy magyar író sovány erszényéből is kitelik annyi pénz, mennyi elegendő lesz, az őrizetére bízott ház rejtelseit felfödözni. Így elszántan közeledém ismét az ajtóhoz, de előbb még egy pillantatot vetve az idegen ablakaira, 's im azok ismét világítva valának.

Most talán láthatom őt. 'S olly sebesen, mint jöttem, rohanék ismét fel szobámba; de nem vagyok képes leírni bámulásomat, midőn a' nőt előbbi helyzetében 's előtte Giacomot — kit már az ajtóból ismerék — térdein 's összekulcsolt kezekkel imádó helyzetben pillantám meg. A' szolga buzgón látszék könyörögni, 's talán soha sem térdelt nagyobb áhitattal a' madonna képe előtt, mint most ezen nőalak lábainál. 'S mégis milly kőszívű leheté ő, hogy semeit felé sem fordítá! vagy talán elég vakmerő volt a' szolga olly ajánlatok tételére, melyektől e' hölgynek undorodni kelle? de ezen esetben miért marada nyugodt, miért nem kiálta segélyért? hiszen én repültem volna hozzá, bár éltetemet kockáztatva is. De ő nem mozdult 's bennem a' vér forrott. Szinte öntudatlanul rohanék ismét le, 's megrántám a' rejté-

lyes ház csengetyűjét, hogy fogantyuja majdnem kezemben maradt, 's midőn a' megnyitást várva, ismét az ablakokra néztem, azok megint sötétek valának.

Csak hamar hallám a' szolga lépteit végig kongani a' hosszú folyosón, szívem szinte olly hangosan dobogott.

— Ki az? kérdé a' szolga mogorva hangon, de az ajtó zárva maradt.

— Csak egy pillanatra nyisson ajtót, édes barátom; szóm volna önnel; felelém minden kitelhető nyájassággal.

— Az nem lehet; dümmögé a' szolga.

— Nem fogja megbánni, barátom, — zaklatám én tovább. — Fontos tudósítást hozok urának, 's önnek meghálálom.

— Jőjjön reggel, ha uram itthon lesz, — zugá az előbbi medvehang, melly az ének hazájának épen nem vált becsületére, 's ismét hallám lépteit elkopogni, 's egyszersmind néhány olasz szót morgani, mellyek reám nézve semmi esetre sem lehettek hízolgók, ámbár nem tudván e' nyelvet, akkor sem értem meg az olasz szót, ha tisztán ejtetik ki előttem, de ha értetlenül mondják, még kevésbbé.

Igy ismét kudarczot vallva visszavonulék szobámba, legalább távolról játnom azt, kihez közelednem tilos vala. De az irigy sors ezen vigasztalást sem engedé, mert az ablakok sötétek valának, 's minden várakozásom, minden sovárgásom daczára sötétek maradtak, bár hazulról távozni sem merve, éjjélig lestem a' reménysugár felderülését.

Szórakozást kerestem, mert nyugtalanágom valóban kinzani kezdé. A' tiszta papiros ötlék szemembe, mellyet novellámra szántam. Irni akartam, de a' papiroson téntánál feketébben lengének át az olasz nő fürtei, 's nem volt hely, mellyet betüimmel beszennyezni mertem volna, ha bár a' gondolatok ár gyanánt özönlének is agyamból, — 's csak reá gondolva, fáradtan vetém magamat ágyamba.

Hogy éjem részint álmatlan, részint álmomban is nyugtalan vala, felesleges mondanom. Még egyszer összeveték minden körülményt, mitől felvilágosítást lehete várnom. Először is özvegysége iránti hitemet rendité meg azon parancsoló hangu férfi, kit az ajtóban találék. Igen természetes, hogy őt férjének kelle legalább első pillanatra tartanom. Azonban hamar győztek ellenokaim. Ő férje nem lehete, különben hogy mert volna inasa neje előtt térdelni? 's férj, ki, a' szoros elzárkozást tekintve, bizonyosan féltékeny, illy vakmerő veszedelmes embert nem tarthat szolgálatában, annál kevésbbé bizhatja reá nejét. Igy tehát ismét azon — nem tudám, miért? — nyugtató meggyőződéshez jutottam, hogy az éjhaju nő az idegennek nem hite, 's hihetőleg mégis özvegy.

De mit akart tehát lábainál az inas? Ez olly kérdés vala, mellynek megfejtésében csekély phantasiám 's költői lelékenységem fenakadt. Azon kalandos gondolatra jövék, hogy az inas talán valamelly átöltözött imádó, 's az ur zsarnokatyja — mire koránál fogva is illett —, ki leányát, ki tudja, milly szíve elleni új házasságra akará kényszeríteni, 's a' szerepét jól játszó inas, térdein vallá forró szerelmét tán már ismételve az özvegynek, 's őt szökésre készteté; de a' nő természetesen nem viszonzá szenvedelmét, kü-

lönben nem maradt volna vallomásánál mozdulatlan, 's ha nem is szól, legalább egy kézszorítás, egy intés, egy édes mosoly felelt volna némán édes igent. De mind e' mellett is hihetőleg szánakozék szerencsétlen imádóján az özvegy 's ezért nem adott forró esdekléseire tagadó választ, mi velem szelid 's jó szívet gyanittata benne, — vagy e' kívül védet 's pártfogót akarván magának zsarnok apja ellen a' titkos imádban megtartani, ezt világos tagadással magától idegeníteni nem akará; 's ez szememben nyilvános tanúsága volt a' nő eszélyének.

Minél inkább átgondolám ezen sejtésemet, annál valószínűbb lön az, 's végre szinte bizonyossá gyökerezett lelkemben, 's így öntudatlanul szinte elérém azt, min, teljes tudattal dolgozva, hajótörést szenvedtem: a' novella bonyolítása kész volt, még csak fejlődése hiányzott, melyben azonban, cselekvő vagy csak várakozó szerep jutand-e önmagamnak? nem tudám.

A' dolog így állott: Egy zsarnok atya, ki özvegy vagy talán nem özvegy leányát házasságra kényszeríti, ezen természetesen igen szép, 's, mint már fölebb említém, gyöngédszívű és eszélyes hölgy, egy titkos imádó, mint inas, mind hárman olaszok, 's én, ki mindezt kitaláltam, 's az idegen hölgybe már talán szerelmes is levék, — valánk az eddig színpadra lépett személyek, 's gyanításom szerint, még valahol a' színpalak közt kelle lapangani azon férfinak, ki a' nő férjeül vala kitűzve. Ennek megjelenését majdnem dühösen vártam, érezvén, hogy ő leend első, kivel megütköznöm kell. Ezen felfödözés annyi megnyugvást szerze háborgó kedélyemnek, hogy hajnal felé elaluván, az egész történetet, szinte drámai élénkséggben is, valóságban álmodám, mit szerencsés előjelnek tekinték perczenként növekedő érdekű kalandomban. (Vége következik.)

G a a l.

KEGLEVICH VIOLA.

(Ballada.)

I.

Keglevich Dezső, Jajczavár Bánja,
Hogy háború nincs, szórnyen bánja!
A' hősi kar — mond boszusan —
Csak „száraz ág,” ha béke van.
Harczban virít ez élő-ág,
Véres kard rajta a' virág;
'S gyümölcse fényes diadal,
Mellyről regélve zeng a' dal.
'S — a' Bán, a' harc emlékeivel,
Legott szilaj gyönyörre kel.
Mond: „Ősi váram udvarán
Harczjáték zajlik ezután.
Csatákra edzeni
Az ifju hősokeket,
Gyakorta tartok én
Hadurnak ünnepet.

A' nép 's az ifju bajnokok,
Gyöngyháznak hívják váramat;
'S benne a' boldog szerelem
Varázsgyöngyének lánya o m a t.
Ki tiz csatán
Egymás után
P á r h a r c z b a n győzni fog:
E' gyöngy annak keblén ragyog.

'S — valóban e' gyöngy isteni!
Szólalj meg ég,
Az isten tud-e még
Illyet teremteni?
Két szemét nem adnám
Száz hajnalesillagért;
'S értem égő keblét
A' lángoló napért.

Mosolygása szellemi szivárvány,
 Mennyei lég édes sohaja;
 Minden tagja tiszta fehér márvány,
 Fekete tenger a' haja.
 Szíve mélyen elzárt paradicsom,
 Az ártatlanság benne ünnepel;
 'S szűz vonzalomban ég a' szerelem
 Tiltott almája, a' két hókebel.
 Illy tulvilági báj tüzétől
 Szívem olvad, lelkem remeg;
 'S hogy van, hogy e' felséges arcz előtt
 A' menny keble nem reped meg?!

II.

Gazdag gyönyörrel folytat
 A' bajnokünnepek;
 'S Dezső Bánt uj meg uj
 Föltűnt hős lepte meg.
 Sok vitt magával tusadíjt
 Mellékes versenyért;
 Kardot, nyilat, lovagpánczélt,
 Vagy ékes dicsbabért.
 De Viola szivét,
 Égi vonzalmával,
 Üdveül egyiksem
 Vitte még magával.
 Keble olly m e n n y, mellynek
 Még lakója nincsen;
 Ujjonnan teremtt
 Menyország egészen.
 Vajh! kié lesz a' szent,
 A' gazdag üdvösség,
 Melly e' meny ölében
 Még érintetlen ég?!

Kilencz lovagcsatában
 Győzött már egy vitéz;
 Vértében ismeretlen,
 Mindenki rája néz.
 Hiszik, ö v é lesz
 Az uj menyország;
 'S — im ő t i z e d s z e r i s
 A' versenysikra hág.
 Aczélsisak ragyog fején,
 Pellikántoll leng tetején.

Kezében hímezett
 Vérszínű lobogó,
 Az eldöntő csatára
 Merészen fölhevít.
 'S vívnak az ifju bajnokok,
 A' kard csörög, a' sziv dobog.
 A' nyil villan,
 A' sziv lobban;
 A' kard vérzik,
 A' sziv jobban,
 'S a' végső harczos is a' föld porába hull
 A' pellikántollas döntő csapá-
 situl.

A' nép viharként fölrel:

„Ö v é a' diadal'
 'S — öv é a' bájvirág,
 A' szende Viola,
 Ki szépségével egy
 Országot bájola.
 Hol van hát ez ünnep
 Gyöngye, violája?
 Völegénye várja,
 Hogy mosolygjon rája.

'S — villámszerűn levonta
 Vasarczát a' győztes vitéz;
 A' nép merő csodálkozással
 Szemének nyílt egébe néz:
 Mert a' győztes a' Bán lán y a
 volt,
 'S v ö l e g é n y ü l ö n m a g á t n y e r é.
 De a' néphez így szólt — hangjait
 Bátran és szelíden emelé —:
 A' ki végső volt a' párcsatában,
 Kardom alatt fekszik föld porában,
 'S mégis ő győzött meg engemet:
 A' szerelem titkos ostromával,
 'S e' szenvedély százalú kardjával
 Örökrabbá tette szívemet.

'S e' bájgyöngyöt karja gyűrűjébe
 Forgách Miklós foglalá;
 'S lelkesülve szárnyaló hírétől,
 Áldást egy ország monda rá!
 L i s z n y a y K á l m á n.

N É P D A L O K.

I.

Felelj nekem, jó erdő, ha kérdem:
 Szeret-e még az én rózsám engem?
 Zöld árnyékok puha vetett ágya,
 Mikor nyárbán a' nap heve bántja.

Felelj nekem, jó mező, ha kérdem:
 Szeret-e még az én rózsám engem?
 Virágidat köti bokrértába
 Szeretője kerek kalapjára.

Felelj nekem, jó patak, ha kérdek :
Szeret-e még az én rózsám engem ?
Ha orcáján veríték gyöngyödzik :
Gyenge testét haljaid fűrésztik.

Erdő, mező, patak ! feleljetek ;
De a' sem baj, ha ti nem felelték :
Felel nekem az én rózsám szája,
Mikor közel férhetek hozzája.

II.

A' szerelem búbánatnak magva,
Azzal van az én szívem megrakva,
Egy kis barna lány rakta meg vele,
Mosolygásán mindjárt ki is kele.

A' szerelem néhez história,
Nem ért ahoz minden ember fia,
Tanulom már én is jó ideje,
De nem igen boldogulok vele.

A' szerelem búbánattermő fa,
Szívem fölé hajlott az árnyéka,
Az árnyéka sötét, mint éjszaka,
Rózsám szeme annak két csillaga.

Taníts meg rá, édes kedves rózsám !
Tanításra járj el gyakran hozzám ;
Nem leszek én hozzád háladatlan :
Tanítványod leszek holtomiglan.

III.

Zörög az ág, elszáradt a' levele,
Daru, golya tengeren is tul kele,
Nem bánom én: akár nyár van, akár tél:
Ott jó nekem, hol az én galambom él.

Fehér a' rét, mert rá sürti hó esett,
De fehérebb, babám, a' te kebeled ;
Hó a' réten puha téli takaró,
Kebled hava szíved nyarát takaró.

Ugy szeretem én a' telet, ha hideg,
Tudom, azért nem fagy el a' hivséged ;
Télen nyáron virít a' hűség fája,
Tapasztalja, kinek hív a' rózsája

R i s k ó.

SZÚNYOGOK.

II. EGY PESTI ADÓMENTES.

Midőn az állatország népgyűlésén a' szamarat kérdezek : mért nem akar adózni a' közjóra ? füleit büszkén hátra lóditva csak ezt válaszolá :

„Mert apám sem fizetett adót !“

E' válaszon az állatok csendesen megnyugodtak, mert hiszen mit is várhattak volna egyebet ezen válasznál ?

Azóta ezen válasz sokszor megújult, 's minden a' régiben maradt, természetesen csak az állatok országában.

De nem így ám az emberek birodalmaiban.

A' fölvilágosodás rohanó csillaga még a' hegyek belsejében is fénylő tüzeket gyujta, 's hogy mi azokat nem látjuk, azt csak emberi szemeink földi gyarlóságának kell tulajdonítani.

Adózni kell a' közjó előmozdítására !

Ez most a' jelszó még nálunk is, és ennek mindenki tehetsége szerint megfelelni törekszik.

A' ki eddig sokat aludt, most adózni kíván a' munkásságnak : legédesb álmát megkurtiítja és az éj nagy részét kártya mellett tölti el ; hiában, ez is egy neme az adózásnak.

Ki eddig szűken élt becsületes keresményéből, most lerója adóját a' divatnak és soha meg nem fizetendő adósságokat csinál.

Ki eddig egyetlen fillért sem adott a' nemzeti gazdaszat előmozdítására, most, egészen átjárta a' közszellem ellenállhatlan hatása által, ugyancsak hatályosan adózik e' szent czélra és az agarászegyletbe áll.

Ki eddig a' nemzeti irodalmat elhanyagolá, most buzgón adózik e' nagy-

szerü emeltyüjére a' szellemi haladásnak; és kölcsön kért magyar könyvekből pi-pagyujtót csinál.

Ki eddig a' kereskedést, nemesi fönségében elbizakodva, aljas foglalatosság gyanánt lenézé, megveté: most megérti a' fölébredt század suhogó szellemét, és adózik hatalmas szózatának, 's maga személyesen is kereskedővé lesz; mivel pedig egyebe nincs, tehát tulajdon becses személyét 's meggyőződését adja el, természetesen lehetőségig olcsón, hogy piszkos jellemü uzsorásnak ne tartassék.

Szóval, minden adózik most már és ugyancsak látszik is nagy sikere!

A' szükségtelen viz mindenütt ki van pusztitva, a' borkereskedők hordait kivevén, és egyéb helyeket, hol az illy nagy munka fáradság nélkül nem történhetett volna meg.

A' népnevelés mindenütt legjobb lábon áll, mert minden husz éves paraszt suhancz tudja már, kinek van joga őt megbotoztatni.

Hitelünk olly keményen meg van alapitva, hogy csak vállalkozó szellemü szabó ollója vághatja ketté.

Országutaink legjobb karban vannak, elannyira, hogy még esős időben is mindennap legalább két mérföldnyire haladhatunk, habár csak hat ló huzza is üres kocsinkat.

Nemzeti irodalmunk olly teljes virágzásban diszlik, hogy egy nagyhirü jeles magyar író nem rég irodalmi keresményéből arany órát szeretett volna magának venni, ha árát drágálnia nem kellendett.

Röviden, annyira emelkedtünk, hogy bizvást elmondhatni rólunk, mikép a' röpiülés mesterségét ugyan nem mi találtuk föl; de azért azzal vigasztalhatjuk magunkat mégis, hogy ezt mindeddig még másnak sem sikerült felföldöznie.

És e' roppant emelkedésünket leginkább annak köszönhetjük, hogy az adózás nagyszerü igéjét testté hagytuk magunkban válni, mit mindenki bátran elhihet, habár történetesen nem látja is.

Azonban ki hinné, hogy mind e' mellett is vannak konok makacsságu és illetőleg makacs konokságu emberek, kik azt hiszik, hogy a' magyar irtózik az adózástól.

Boldog Isten, milly iszonyu igaztalanság ez!

Ugyan — hogy csak egy, de mázsányi okot használjunk — nem fizeti meg minden magyar adóját a' halálnak?

Vagy ugyan van-e jelenkorunkban halhatlan magyar?!

Lám, piruljanak azok, kik állitni merészlik, hogy a' magyar nem adózik.

De imé, ők nem pirulnak, és állításuk mellett határozottan megmaradnak, daczára minden ékesszólásunknak.

Különösen pedig azok száma igen nagy, kik folyvást vitatják, hogy kiválsólag Pesten rendkívül sok adómentes lakik, kik mindenben gáncsoskodnak, mindent fitymálnak, magosan hordják orrukat, teljes életökben csak követelnek, és egyetlen fillért sem adóznak a' város szükségének földözésére.

Ezen ugynevezett adómentesekre aztán görbe szemmel néznek a' városi adózók, és szeretnék őket ebrudon kivetni, ha fővárosias műveltségök az illy rövid bánásmódot megengedné.

'S hogy mindez valóban így van, és a' nagyításnak egyetlen vonását sem használtuk, azt fényesen bizonyíthatjuk be egy pesti barátunk tulajdon szavaival, ki egyszersmind olly hiteles író, hogy szavaiban bizonyára senki nem fog kételkedni, kinek keblét azon az üdvözülésre mulhatlanul szükséges szent hit melegíti, hogy mind az tökéletesen igaz, a' mi nyomtatva van.

És most hagyjuk őt magát beszélni, és hallgassunk, hiszen ez nem nehéz, szeretnők mondani, ha magyar gyűléseken gyakran nem lettünk volna jelen.

Szilárdul elhatározám magamban, hogy a' költészet magas föllegeiből le-szállok, hová a' gyarló emberek nem akarnak utánam fölkapaszkodni, és ezentul csupán az életet fogom leírni, úgy a' mint van, 's nem, mikép lehetne, vagy lenne kellene.

De van-e erre elég világismeretem?

E' kérdésre könnyen megfelelheték magamnak, igen könnyen!

A' világtörténetet diákkoromban nemcsak tanultam, hanem el is feledtem, a' visszaemlékezés tehát e' tekintetben annyival is inkább elegendő, mivel azóta Pestről több utazást tettem, 's gyakorlat által pótolhatám ki a' meddő elméletet.

Vácson kétszer voltam; Kecskeméten egyszer, a' Zugligetben pedig ki tudná hányszor, 's egyszer Esztergomba is el akartam utazni, de ez olly költségesnek mutatkozott, hogy ezen szándékomról le kellett mondanom, miután könyv-árús nem találkozott, ki utleirásomra illy nagy összeget, mintegy nyolcz váltó forintot előlegezni merészlett volna, a' teljes czimü szerkesztők pedig csak hasábjaitak szeretik néhány sorral megtoldani, és nem a' tiszteletdíjt.

Tehát világismeret dolgában tökéletesen nyugott lehetek.

Én legalább ezt hallám keblem istenének láthatlan ajakiról, és ugyan kell-e ennél több?

De hát van-e elég emberismeretem is illy nagyszerű határozat kivitelére?

Igy hangzott füleimben a' második kérdés, rögtön az első után.

Erre már bajosabb kedvező választ adnom, gondolám kissé csüggedve.

Igaz, hogy sok embert ismertem, 's ezenkül néhány uzsorást is, de még ez nem elég az üdvösségre.

Kocsmába kezdek járni rendesen, gondolám rövid fontolgtatás után, mert ott, borozásközben, többnyire legtermészetesb alakjában mutatkozik az ember, 's valódit különben is inkább találhatni ott, mint bármely czifra estélyeken.

Én, mennyire tölem telhetik, mindig tett embere valék, 's azért a' határozatot ezuttal is rögtön teljesítés követé, és kocsmába mentem.

Utleirást ne várjon tölem ezuttal a' nyájas olvasó, ámbár Pesten, mig három utcán halad az ember végig, több kaland és baj érheti, mintha más országbán harmincz mérföldet ügetne keresztül.

Tehát a' kocsmában vagyunk, mellyikben, azt nem mondhatom meg, mert ki tudja, minő veszélyes célzásokat látnának abban némellyek 's még komoly következmények is származhatnának abból, hogy én kocsmában valék, 's hogy előttem asztal, az asztalon pedig tányér, és ezen egy darab száraz ökörbőr hevert, mellyet rostélyosnak szoktak csufolni.

„Természetes halállal mult ki ezen ökör?“ — kérdém a' pinczért.

„Igen,“ — felele ő nyájasan, nem tudva, hogy mit válaszolt, épen mintha szószéken rosz ügyet védelmezett volna.

A' kocma úgy tele volt emberekkel, mint a' siralomház harmadik napon, főkép ha e' nap vasárnapra esik.

Sajnálom, hogy szebb hasonlítást nem hozhatok föl, de annyi bizonyos, hogy itt is sok élet forog veszélyben a' rosz étel, rosszabb bor és legrosszabb ecet miatt.

Ne várja senki, hogy a' falatozó vendégeket lerajzoljam, mert ezt kilencz ügyes képiro sem győzné; aztán minek a' sok értéktelen arczképet szaporítani most, miután azoknak ugys bővében vagyunk?

Csak a' beszédeket jegyzem föl tehát, hiszen különben is ebből lehet leginkább megismerni az embert.

„Már, sógor, én csak a' mellett maradok, hogy tönkre kell jutnunk.“

„Miért?“

„Még kérdezheti? Hiszen minden teher rajtunk fekszik, az adómentes urak pedig csak kinevetnek bennünket.“

„Igaz.“

„Azoknak van legnagyobb szájok.”

„Herék.”

„Emésztők.”

„Lázítók.”

„Gyalázat, hogy türjük.”

„Milly ocsmányság az, én varga vagyok, 's adóznom kell a' kövezet javítására, hogy annál kevesebb csizma kopjék a' városban.”

„Hallatlan!”

„Ugy vagyunk mindnyájan, a' mi zsirunkon hiznak azok, kik nem adóznak.”

„Mennyi adót kell házaimtól fizetnem, és többnyire olly emberek rongálják bennök lakásaimat, kik egyetlen fillérnyi adót sem fizetnek.”

„Én már legényt is alig tarthatok.”

„Ugy vagyok magam is.”

„Utoljára még oda jutunk, hogy magunknak is dolgoznunk kell.”

„Ocsmányság.”

„Még ez mind semmi.”

„Micsoda?”

„Mind ez semmi?”

„Bizony furesa állítás!”

„Pedig úgy van, mert engem egészen más boszant, atyafiak.”

„Ugyan micsoda?”

„Halljuk!”

„Az, hogy minden lépésünkre ügyelnek azon ingyenélő emberek, kiket íróknak neveznek, 's majd nevetség, gúny, majd üldöztetés tárgyaivá tesznek bennünket hirlapok útján — minket, szorgalmas adózókat, míg ők egyetlen fillérrel sem adóznak a' közjó előmozdítására. Ez keserít engem, 's érzem magamban, hogy képes lehetnék valami szörnyűt elkövetni ezen lelki gyűjtogatók ellen, ha feleséges ember létemre életemet szabad volna kockára tennem.”

„Hah, igaz bizony, azon irtózatoss írók minden parányi zsemlyét meglátnak.”

„És kikürtölik.”

„Ugy van.”

„Nekik mindig rossz a' járda, pedig ők ingyen koptatják, 's mi csináltatjuk véres verejtékünkkel.”

„Minden font husból tudják, mennyi hibázik.”

„Ugy ám, az éhen kórászok.”

„A' zsidókat is czéhbe szeretnék tukmálni nyakunkra.”

„Igen, csak hogy pénzét csikarhassanak tőlök, mert különben nem élhetnek az árvák.”

„Még a' nemes tanács ellen is gyakran kikelni merészlenek.”

„Ők szeretnének mindenben rendet szabni.”

„Ugy van, pedig hallottam, hogy ollyan is van köztök, ki németül egyetlen szót sem tud.”

„Szörnyűség!”

„Hogy nem szégyenlik magokat.”

„Ocsmány heverők!”

„Böcsületes adózók verejtékén hizó csodabogarak.”

„Tele van a' szájok oktató szóval, de bezzeg nem nyulnak zsebökbe.”

„Fizetésre a' polgár is jó.”

„És arra, hogy ezen jószívűségeért még jól kinevettessék.”

„Szégyen, gyalázat!”

Ez az, mit művelt olvasók előtt az akkor hallott megjegyzésekből elmondhatni vélek; de hallottam ezenkül olly körmönfont kikeléseket is az adómentesek 's különösen írók ellen, hogy még maig is borsózik bele a' hátam.

A' rostélyost tányéromon hagyám, tartozásomat megfizetém, és mélyen elszomorodva haza ballagék.

Ezen tisztos iparüzök és adózók valóban mondtak valamit, és ez igen sok jelenkorunkban, midőn oly keveset szokás mondani, habár sok is a' szó.

Én csakugyan nem adóztam még Pesten, ámbár tizenhat év óta folyvást minden kényelmeiben részesülök.

Ez tény, ez elvitázhatlan tény, ez érett megfontolást igényel.

Mennyit járok este, éjjel az utcákon, és ugyan mit adtam világításra?

Semmit.

Hányszor törtem be orromat a' koromfekete sötétségben, és ugyan mit adtam kövezetjavításra?

Semmit.

Hány font port nyeltem el minden évben, és ugyan mit fizettem utca-tisztításra és öntözésre?

Semmit.

Mit adtam a' rendföntartásra, mely oly példás, hogy ittlétem alatt egyszer sem rabolták ki szállásomat?

Semmit.

Igaz ugyan, hogy ott ellopásra méltót nem is találtak volna, de ez nem a' tolvajok, és nem is a' rendőrség hibája.

Szóval: mit adóztam én azon leirhatlan kényelmekért és minden egyéb meg sem nevezhető jótéteményekért, miket Pesten mi kiváltságosak és adómentesek ingyen élvezünk?

Semmit, de semmit!

Ez szomorú, ez több, mint szomorú, ez — ez — tisztelet, becsület, de igazság is — ez — ez valóságos — — —.

Ezt sugá keblem istene, és én nem czáfolhatám meg e' sugallást.

(Vége következik.)

N a g y I g n á c z.

KIRÁNDULÁS LÖCSÉRE.

Sokat feled bánatából, ki utazik; nagyot enyhül a' kebel fájdalma, midőn a' teremő legszebb műve, a' végetlen természet elandalító rónái 's bámulatra ragadó heglánczai lassu szenderre ringatják sujtó esapás által felzaklatott, vagy elégedetlenség-szülte fájdalminkat; midőn varázsszépségű tájakon legel a' szem 's élvezi a' báj, mely a' viruló vidékek oly pazarul előntvék, 's a' lekötött nyelv gondolatban szárnyal ináival a' legjobb atya zsámolyához, kihez keblünk sejdítései oly ellenállhatlanul vonzanak; és midőn csordultig megtelik a' sziv imádás és hála érzetével, — 's parányiságunk világos öntudatára ébredve, kibékülésül jobbunkat nyújtjuk a' mosolygó ég felé: lefoszlanak keblünkről a' bú szálai, 's a' száműzött öröm és nyugalom ismét fényben tüntetik fel előttünk az életet.

Megzendült a' hegyaljai szüretelők vig és negédes éneke; nyolcz évi parlag termést fűszeres nedvű szőlőfürtök bősége váltja fel 's örökönyekbe lábadt szemekkel üdvözli urát a' hű vinczellér, bő szüretet emleget, keveselve az üres hordók számát. Derült arez, vigság, lakoma, fürgés-forgás napi renden. — 'S midőn e' vigságban részt venni magamat elhatározám, levelem érkezik egyik rokonomtól, melyben tanuló testvérem betegeskedését tudatja velem 's látogatásra szólít fel. Borús kedéllyel siettem a' szeretett testvér látogatására, 's utamat Kassán 's Eperjesen keresztül vevém, hogy szórakozás által némi enyhülést nyerhessek.

Z e m p l é n megye utjai kitünő jóságuk 's hazánk kevés megyéinek en-

gednek elsőségöt. Elcsigázott 's jobb létre szenderült lovak árnyai nem lengik itt körül az utast, feneketlen sárban hetekig állomásozó szekerek a' jobb keblüket nem indítják szánakozásra 's boszankodásra; nem szór senki fejére átoközönt a' szegény fuvaros; nem nézi könnyű szemekkel, mint erőlködik 's szakad meg végre lóva, egyedüli kincse 's táplálója, mely jó uton kétannyi terhet is könnyedén bírta el. — Közlekedés hiánya tengésre juttatja a' legtermékenyebb vidékeket is, megakasztja a' kereskedés fejlődését 's előli a' jólét magvait.

Hátam megett az ujhelyi három csucsú hegy kékelt, előttem balra a' hegyek közt Z a l á n c z még jó karban levő vára, jobbra pedig T.-T e r e b e s, tüntek fel. Ez utóbbi helyen nevelkedett 's ernyedetlenül élt a' tudományoknak, azon nemesített érzelmű férfi, ki már életének tavaszán azon szép reményekre jogosíta bennünket, hogy serdülni kezdő honunknak ő leend egykor hatalmas és rendületlen támasza. — Ifjúkori éveimben olvastam, mikép 'nem magas születés és kincsözön idomitanak a' haza szolgálatára: hanem velős és tiszta ismerete mindazon tudományoknak, mellyekkel bírni kell mindenkinek, ki a' jelenre 's jövőre jótékonyan hatni 's tisztelet és szeretet jelenségei közt említettetni kíván. — Minél kitünőbb állásban részesültek őseid, annál inkább igyekezned kell, hogy képes lehess érdemeiket utánozni, különben fényök megvettetésedet vonja maga után, ha balul intézed lépteid, mint bolygó tüzet követő vándor, vagy előlöd a' sok erő magvait, mellyekkel kebledet a' természet hinté be. Az embernek, bár mik voltak ősei, önszerezte érdemek által kell nemesednie; 's ez azon nemesség, mellynek fénye századokra sugárzik át; önmegelégedést szül, mert tudja, hogy elhunytá után örökéjbe nem süllyed; bátran nyújtja jobbját a' halálnak, ha a' végső, mindent bezáró pont elérkezik: mert a' sir zordonsága, megfagy-laló tekintet helyett, mint előbb-utóbb bekövetkezendő kénytelenség tűnik fel előtte.

Tudvalevő dolog, hogy Zemplén megye felső részét tótok lakják, kiknél izmos, szép termet 's rendes arcz csak itt-ott tűnik fel, miután eltörpíti 's élet-erejüket nagyrészen előli a' mértékletlen pálinkaivás, melly egyedüli 's nélkülözhetlen élvezetök, ugyannyira, hogy bármilly munka felvállalásánál legelső feltétel a' pálinka, — mire ha a' munkatulajdonos ráállni vonakodik, vagy nagy fizetést kívánnak, vagy munkát nem vállalnak, vagy pedig a' felvállaltat ugy végzik, hogy nincs benne köszönet. Ha százazrek életét évekké szaporítani, vagy onbeli állapotjukat jobb karba helyheztetni, a' kebleikbe leheltet isteni szikrát, a' hamvadozó értelmet feleleveníteni, barmokká aljasultakat emberi méltóságuk érzetére visszavezetni 's ekkép erkölcsileg jobbakká tenni, a' mértékletességi egylet nagyszerű feladata: ugy Zemplén 's hazánk éjszaki megyéiben illy egyletek terjesztése 's körülöttöki apostolkodás, egyike jelenkorunk legérezhetőbb szükségeinek, hol a' jó eredmény bizonyos, csak találkozsanak olly egyének, kik kimélettel, elővigyázattal 's lankadni nem tudó buzgalommal tudják elhitetni a' néppel káros és életrovidítő következeit a' mértékletlen pálinka-ivásnak. És mégis egész megye találkozott, melly az önhaszon visszas sugallatit józan megfontolás 's helyes ész-parancsolta törvénynek tekintve, erkölcsi szempontból nem tartotta a' mértékletességi egyletet pártolásra méltónak, mivel az embereket rosszabbakká, megalkodottakká teszi 's így forradalomra vezet, mint ezt eléggé világosan bizonyítja a' legközelebbi lengyel forradalom, melly soha sem jött volna létre, ha a' szegény nép régi szokásától — értsd a' pálinkaivást — mézes szavakkal le nem beszéltek. Illy okoskodáson, nem tudja az ember, nevéssen-e, vagy boszankodjék? miután a' pórnép nemhogy nem támasztotta, de inkább elnyomta a' kiütött forradalmat. De mellőzzük hallgatással ezen üres hangzású okoskodásokat, mik annál feltünőbbek, mert az említett megye, elkezdett haladásának már sok szép jeleit adá, mellyek mosolygó korányt hirdettek.

Falvak viskóiban kiaszott, elsoványodott arcok lézengnek, mikről a' járvány hideglelés minden életszint lemosott; orvossághiány korá sirba dönti, kik

kellő ápolás mellett tán hosszú életnek örülhettek volna. A' gyógyszerész orvos-ságot ingyen nem ad, a' paraszt pedig pénzen nem vehet, mert mit fáradsága után megtakaríthatott, elnyeli földesurának korcsmája, hol a' félíg elrohadt burgonyából kifőzött ital méregdrága ára néhány estve felemészti a' megtakargatott filléreket. A' hamis róka, a' falusi vén árendás, gondot visel reá, hogy a' mit nélkülözhet, vagy sokszor a' nélkülözhetlent, vagy épen a' jövő termés egy részét is, nála igya be az együgyű János gazda. 'S midőn pusztulásra jutva a' szegény jobbágy, mitsem mondhat sajátjának, sőt semminél kevesebbel bír, mert adós-ságai vannak : akkor fellép a' földesur, gondot viselő atya szerepét öltve magára, 's otthon betanult, keresztényi, felebaráti szeretet szellemétől áthatott beszédében kívánja a' közgyűlésben határozatként kimondatni : hogy az adózó nép fölötté el levén szegényedve, ne kényszeríttessék a' hitelbe megivott pálinka árának kifizetésére, sem multra, sem jövőre ; mert, ugymond, a' hamis zsidók mindent elkövetnek, hogy a' szegény népet hálóikba kerithessék : biztatják a' pálinka-ivásra, 's a' hitelbe megivott pálinkáért háromannyit vesznek meg a' megcsalattot, mint mennyit valóban megivott. Az indítvány köztetszésben részesül 's harsány éljenzés közt székébe hanyatlik a' derék emberbarát, letörli homlokáról a' izzadás csepjeit 's gondolatokba mélyedve azon töri fejét : hogy lehetne falujában jövő évre a' korcsma-haszonbért néhány száz forinttal fölebb rugtatni ? — Igen jól jegyzi meg G o r o v e László : 'Nincs bajosabb, mint felfedezni valakiben a' haszonkeresés rút szenvedélyét ; itt szánakozásnak, amott nagylelkűségnek, itt keresztényi szeretetnek, amott atyafiságos szíves hajlammak álорczáját köti fel ; a' rugó pedig, mely a' szívet mozgásba tette, el van rejtve 's láthatlan.'

Az országutól távol fekvő regényes abauji hegyláncz, koszoruzott csucsai-val, mindinkább közelebb tűnt fel előttem 's G á l s z é c s e t elhagyva — mely kassávali közlekedése miatt Zemplén megyének legnevezetesebb gabona-kereskedési helye — a' d a r g ó i ut barna szalagként kigyózdott a' hegyek felé. A' Zemplénből Abaujba vezető ut, Gálszécs fölött, magas hegyen viszen keresztül, 's ez a' dargói hegy, mellyen, jöllehet nagyobb fele Abaujban fekszik, saját költségökön Zemplénmegye rendei csináltattak utat 's az abauji részt is folyvást a' legjobb karban tartják. Csak néhány évvel ezelőtt is örült az utas, ha e' nyaktörő hegyen fél nap alatt át tudott vergődni, hálát rebegvén a' végzetnek, hogy tagjait épen szállíthatá át a' színnei völgybe, mely Dargón túl terül ; jelenleg vágatva megy a' szekér, 's félóra alatt kényelmesen halad át a' jól kitararozott uton. Dargórul mind Zemplénbe, mind Abaujba regényes kilátás nyílik. Amott gyönyörű síkság 's rajta elszórt kisdud falvak, itt-ott fehér torony 's mint sötét pont, feketéllő erdő tűnik fel ; imitt elszórtan magas hegyek fészkelnek, rajtok tavaszi zöld lombok életharczot vívnak az enyészet mindent átölelő karjaival, míg nem meggyőzötve az enyészet frígyes társa, az éjszaki szél által, halálra szetteten földre szórtnak le, hol elrohadva tápot nyujtanak a' gyászoló anyának, hogy — ha megjön az új kikelet — ismét zöld levelekkel fődje be a' fa ágait. Jobbra az uttól B a n k marad el, Kassa 's környékének kellemes nyári mulató helye, hol ez idén is szép számú fürdővendégek élvezék egészséget osztogató fürdőit 's öröme derítő fekvését Banknak ; balról a' g ö n c z i hegyek kékellenek, sűrű tölgyfa-erdőkkel borítottan. Habalakban vonul most az új Kassa felé, majd hegy, majd völgyön keresztül, majd letarolt barna földek, majd zöldellő vetések között, mellyeknek lengő szálaival gyöngéden játszik a' szellő. Sudarfák tetején némán ülnek a' természet dalosai ; ezer bájhangokban öröm- és bánatot zengő ajkikat leköté az ősz hideg szele, 's lefonyasztá a' zöld lombokat, mellyek vihar ellen védhelyül szolgáltak ; 's mint a' hű kebel, ha barátjára a' végzet sújtó keze nehezedett, megosztja a' bajt, melly barátja arczán bánatredőket hagyott nyomul : úgy a' mindentől megfosztott kis dalosok vesztéségén gyászol a' bérce és a' halom 's fölöttök pusztaság honol.

A' T a r c z a folyó-képezte völgyben R o z g o n y tűnik fel sok urasági lakjaival ; fölötté hegy emelkedik, előtte a' Tarcza hőmpolygeti csendes hajjait.

Ezen völgy egyike hazánk termékenyebb völgyeinek, a' bőség szarva lébeg rajta 's rengő vetések arany kalásza in gyűjt kincset pór és ur egyiránt. Itt borult át-törhetlen 's eloszolhatlan homályba C s á k Máté szerencsésének csillaga; itt hulltak el hű bajnoka i, kiknek a' harczvész elzengte hattudalukat. Mint sebhedt szarvas kinját, magával vitte sírba szállt reménye sebeit a' harcz bajnoka, az erős-keblű 's rendithetlen C s á k. Év repült el év után sebesen, 's az örök álomra szenderültek sírját sívár fű 's feledség fátyola borítja. Az önfeláldozás mindig férfiszilárdságot jellemez, lelki erőt feltételez 's földi vágyakoni felülemelkedést mutat; mind olly tündöklő erények, mellyek becsét 's értékét a' gyáva 's kicsinylelkű felfogni képtelen, 's utánok ha kapkod is, árny és füst után kapkod. Illy gondolatokkal tépelődve K a s s a-U j f a l u hoz értem; vidáman mosolygtak felém a' sok szép, fehérre meszelt házak, mellyeknek belsejében tehetős gazdák honolnak, kik virágzó anyagi jóllétüket a' sertéshussali szétágazó kereskedésnek köszönik, mellyel egész Abauj-megyét elárasztják. A' helység felett parttetőt érve, meglepőleg szép kilátást élvez a' szem; lent a' völgyben magas hegyektől körözve K a s s a terül el, felső Magyarország legszebb városa. Nyugoti része dombnak támaszkodik, mialatt éjszakkéleti része mellett H e r n á d folydogál, mellynek partjain, nyári estvén, midőn uralkodva tűnik fel a' tiszta égboltozaton a' hold, 's kiterjesztett ezüst lapként ragyog a' lassu víz tükre fölött, a' kassai szép világ andalog; ilyenkor ajkaikon a' szép zengésű a n y a i nyelv helyett, még jelenleg is, magyarral ellenszenvű idegen nép fülsértő nyelve hangzik, kivéve a' kiveendőket, kik hálások tudnak lenni a' jó anya iránt, melly őket táplálja. Utazási leirást nincs szándékom közölni, 's így csak Kassa városa színházát említem, holismét német társaság mulattatja Kassa magasztos honfiérműi lakosait, galád kétértelműségekkel rakott 's jellemtelen Nestroy- 's Kaiserféle bohózatokkal; 's mit Kassa megtehet, miért ne tehetné azt Eperjes is? hogy tudniillik épületes 's lángésszszülte darabokkal üzhesse el a' téli estvék unalmas óráit. Nem elég-e, hogy e' két város polgárai szívesek voltak Magyarhon áldásain meghizni? többet kívánni túlzás lenne, miután rajtok kívül több százezer magyar is van, ki magyarul egy betűt sem tud kimondani. Illyesmit senki rosz néven nem vehet, miután bizonyosan a' szíves olvasó is ismer olly atyát, ki idegen gyermeket forróbban tud kebléhez szorítani, mint saját magzatát. De, hogy lélekrontó darabokkal magyar tanulók gyöngye szívei be ne mérgeztessenek, erre az illetőknek gondot viselni szent kötelességök, miután ha a' szív és lélek romolva van az ifjunál, ki adja a' honnak vissza azon karokat, mellyek, illő vezetés 's ápolás között, védfalai lettek volna?

Búsan hagytam el még ugyanazon nap Kassát, 's gondolám, kinek önkeble nem beszél, azt jó utra téríteni 's legszentebb kötelessége érzetére vezetni gyenge szavam nem fogja. Majd megnyitja e' hidegség-körzötte fásult szíveket a' kor szellemének kulcsa, melly makacs daczoskodást sokáig nem tűr, 's méltányosb ivadék elfeledtetí velünk a' hálátlanokat, kiknek elhunytokat a' jobb keblűek utálata 's megvetése kíséri, bőven megérdemlett jutalmul.

A' Kassa 's Eperjes közti közlekedést leginkább a' gyorskocsi tartja fenn, melly az utasokat naponként Kassáról Eperjesre 's innen ismét Kassára szállítja 's méltán megérdemli azon hő pártolást, mellyben sok évtől fogva részesül. Az erélyes igazgató fáradhatlan szorgalommal tartja fenn ez intézetnek hitelét; 's hogy hazájának nem hívtelen gyermeke, tettleg is bebizonyította, miután intézete ügyeit m a g y a r egyedek által 's m a g y a r nyelven kezelteti. — Jobbra az uttól, mint hosszú zöld szalag, Kassa szőlőtermő hegyei huzódnak, mellyeknek alját, engesztelhetlen ellenségként, Hernád dönti rakásra. Itt-ott egyes csoport szedő feketélik a' hegyoldalon, 's a' lassu szellő halkán elhaló hangokat küld vigaszul az elfáradt vándornak, ki, lassítva lépteit, lefolyt multja fölött ábrándozik, midőn keblében is az öröm érzete honolt, 's enyelgő vigság dala zengett ajkain. Így folynak el az élet viruló napjai visszahozhatlanul; meghidegülnek a' kebel

áradózó 's fencsapongó érzeményei visszavarázsolhatlanul; az öröm perezeit gyötrellem váltja fel, szerencsénk láthatása ködbe borul, 's a' kijózanodás nemesebb ösvényre vezet, hol az élet nemes tettekben éri czélját, 'a' csalképletek fellegeiből kibontakozott ész maradandó alapokra építi érdemeit, 's nehéz kitartó gyakorlat által kifejlik, erősödik 's megtisztul szellemi részünk, mely az élet valódi és maradandó örömeinek szülő anyja.

A' kassai hegyről leereszkedve, Tarcza folyó szép völgyébe ér az utas; roskadt házikók közül magasan meredeznek ki az egyházak fehérló tornyai 's csinos uri lakok kéményei. — Magasb állásnak vagyis az ugynevezett intelligencia után indul a' sokaság, 's lehet-e azon csudálkozni, ha a' köznép is, ura életmódján okulva, kemeneze-suton pipázza el üres óráit, a' helyett, hogy szorgalmatos munka által éhező családjának ha csak száraz kenyeret is juttatna 's mindennapi eledelt szerezne? A' visszabályozási társulatok ezreknek nyújthatnak tisztességes keresetet, hol egyes igyekező ember egy váltó forintot érdemelhet; hol van tehát azon éhező 's inséggel küzdő nagy embertömeg, mely az újságlapok levelezőinek tudósítása szerint éhhalálnak néz elibe? hiszen e' társulatok sok százezrekkel rendelkezhetnek, 's egyedüli bajok csupán az, mert illy általános szükség idejében is, nincs, ki pénzt érdemelni akarjon. Édes a' nyugalom restség lágy párnáin, a' munka fáraszt és izzaszt; fáradság és szerfeletti izadás gyöngitik a' testet, 's így mi jögon kívánhatja valaki, hogy a' különben is elerőtlenedett köznép életeterejét még inkább fogyassza tisztességesen tápláló munkára, miután a' halál, legyen bár az éhhalál is, földi szenvedésünknek véget vet?

Ki testének jótékony mozgást akar szerezni, javasolom, Sáros megye két-három fontnyi kövekkel behintett utait keresse fel, — minek okát utazótársam abban vélte 'smondá rejleni, mivel több megyebeli vendéglősök, abbeli panaszuakat terjeszték a' nemes megye elibe: 'mikép a' rendkívüli jó utak miatt az utasok éjjel-nappal utaznak, szerfelett kevés étket fogyasztanak 's nemesített bogarakban bővelkedő tiszta szobáikat üresen hagyják állani, következképen őket tönkretjütás 's fizetési tehetetlenség fenyegeti, minek szomorú következkései a' tettes Karok és Rendek által is nem sokára érezhetők lesznek; ennél fogva kérik, ez őket fenyegető veszélyt a' Karok és Rendek böles belátása által elhárítatni, bizton remélve, hogy a' határozat hozatalánál keresztényi szeretet 's a' megye jólléte fölötti örködés kezét fognak egymással. A' velős tartalmu folyamodás érezhető következkése lett, hogy az utak tizökölnyi nagyságu kövekkel tataroztattak ki, honnan természetesen következtet, hogy a' sok kerék- 's tengelytörés az utasokat napokig feltartóztatá 's így pénzforgást eszközölt, 's a' megye virágzásnak indult, miután a' vendéglő- és kocsmabérlok pontosan fizették a' földesuraknak tartozásaikat, pedig egyes földesurak jólléte eszközli a' megye virágzását is. De illy rázós 's döcögös uton gyűlésekre bejárni a' tekintetes Karoknak és Rendeknek igen kényelmetlen dolog; hogy tehát az adózó nép a' munkától el ne szokják, fővenyet hordatott a' nemes megye a' kövek fölibe, hogy legalább némileg szüntesse azon szerfeletti mozgást, melyet a' test élvez, midőn a' kocsi egyik oldalától a' másikhoz dobátik. Hála és köszönet legyen jutalma e' jótékony javításnak, mely bár az adózókat hetekig foglalataskodtatta is, bizony csak a' régi maradt. Minden jó tett megtermi gyümöleseit, így e' szerfeletti rázásnak is megvan tulajdon haszna, miután a' föld felett ábrándozókat földöni létezkés éreztére vezet vissza, mi ismét az egész hazára nézve hasznos, 's mennyiben a' lehangolt kedély átlátja, hogy földi lételének czélja: tett, 's így tennie kell? De hát tesz-e valamit? Igenis, lefolyt ifjusága virágos napjain töprenkedik, a' jelent elszalasztja 's a' jövőt meddővé teszi; mert nincs birtokában azon tudományoknak, melyek a' közéletbeni hatásra nélkülözhetlenek. Ez a' mai világ folyása: az élet ifju éveit vadul élni le, férfikorban csüggedten 's tétlenül heverni, 's midőn a' tömött, sűrű hajfürtöket egyes hófehér lengő szálak váltják fel, az ifju

nemzedéknek erkölcsi tanítások 's igyekezetre ösztönző buzditások fölött — felolvasásokat tartani.

Bucsusugarait lövellé a' nap a' letarolt mezőkre, 's nyomán az est — mint Jósika mondá — hollóleplel kezdé beárnyékolni a' földet, midőn Eperjesre érkeztem. Kellemes meglepetésül a' falra ragasztott német színlap óriási betűkkel kinyomott szavait olvasám: „Eine mutter aus dem Volke.“ Egyik eperjesi barátom beszélé, mikép a' német színház látogatóinak kétharmada jobbára magyarul beszélőkből áll, miután magok a' németek is utálattal fordulnak el a' német Thalia papjai gyönyörű előadásától. Milly érzelmek járták át keblemet, midőn hallám, hogy magyar közönség látogatja leginkább erkölcsrontó bohózatok előadásait? azt a' magyar keblű olvasó ítélje meg; eszembe jutottak kora sirba szállt Kölcseynek élethű szavai: „mi szeretünk romlani, mi romlani akarunk; de romlásunkon is idegen színt akarunk láttatni. Mert idegen szín minálunk a' nemesebb viselet csálhatatlan jele 's a' fentebb nevelés tisztelettel kívánó hirmondója.“ Ellentétül az eperjesi evangélikus iskola belélrendezése vigasztalt meg némileg, hol, egykét tudományt kivéve, mindent m a g y a r u l adnak elő az oktatók, kik a' hazai nyelvet tökéletesen sajátukká tevék. Magyar társaság is létezik a' derék W a n d r á k tanár felügyelése alatt; némileg e' társaságnak kifolyása a' három mulattató lap, melly a' tanulók közt kereng 's általok szerkesztetik. Dicséretes vetélkedés és gyakorlás, melly üdvös hatása, 's a' tudományos pálya hős átkarolására buzdit. Mindjárt az iskola falai alatt az eperjesi 1686-ik évi vértanú emléke áll, mellyre számalom érzetével tekint a' jobb keblű 's kérdezi önmagától, hogy illy gyalázatos 's istentelen büntettnék helyére valjon mikép lehetett olly emléket állítani, mellyhez ember imádkozni jár, 's mellynek bár hol is inkább helye lenne, csak nem ott, hol jelenleg áll, hol annyi sok ártatlan áldozat esett martalékkul a' vadállatérzelmű gaz Karaffa bosszujának kielégítésére.

Eperjes legujabb nevezetessége, mellynek párja tudtommal honunkban nem létezik, a' Tarcza folyón veres fenyőből épített függő híd, melly F a b r i c z i szepesmegyei mérnök felügyelése alatt 's terve szerint készült. Ezen hidon keresztül visz az ut Lőcsének, festői tájak 's csörgedező patakok mentében. Mindjárt az uttól jobbra a' szép s á r o s i vár fészkel egy magas hegyormon, büszkén tekintve le a' vidékre, mellyet ural. Néma kövein repkény kúszik ölelő karjaival, mellyeket a' völgybe szállt utód gondatlanul enged szétporlani.

„Ott állsz, Sáros! bérezek felett
Intő szoborként pusztuló romodban,
Oh! mennyi század víva ostromodban,
Míg fénylakodból baglyok fészke lett.

És napja megjött a' sors bosszujának!
Te rom levél; 's a' gyáva nemzedék
Aczéligába kényszerítették.

Az ut mellett magas hegyek emelkednek, egekbe nyúló csúcsaikkal; rajtok sudar tölgyek enyészetnek indult leveleikkel, mellyek önkénytelenül az élet mulandóságára emlékeztetnek, midőn arcunk is sárgul, fonnyad 's végre sirba hanyatlik.

A' B r a n y i s z k o hegy tetejére érve, egyike nyilik azon leggyönyörűbb kilátásoknak, millyeket csak a' szép Schweitz képes felmutatni. Balra S z e p e s v á r a l l y a köszikla-képezte bástyái emelkednek; középen Karpát óriás bérczei kéklenek hegyes ormaikkal, 's jobbra hegyek közé szorított szende falvak tűnnek fel zuhogó patakokkal. Illy természeti szépséget gyakorlott toll is csak halvány színben tüntethet föl: hogy kísérhetném én azt meg? Leszállok tehát a' völgybe, hol minden jólétre mutat, mert a' vidéket szorgalmas földmivelő nép lakja. Szepesvárallya tehetős polgárok laka, kiknek ajkain nem ritkaság többé, magyar szavakat hallani, az ifjak pedig kizárólag e' nyelven társalognak. A' szepesvárallyai káptalan gothizlésű temploma kívülről mitsém mutat, de belsejében esinos faragású oltárokat rejt, mellyek feltűnőleg szépek, 's az egész belsőnek kellemes színt kölcsönöznek. Feltűnő a' templom tetején egy

kakas, melyre kereszt van illesztve; mit jelentsen ez? meg nem fejthettem magamnak; lehet, hogy a' katolikus egyháznak uralkodását jelképezi a' protestans felett, mely a' torony tetejére kakast szokott illeszteni. Teljes fényben uszott a' hold Lőcse városa felett 's ezüst sugárait a' házfődeleken tündököltette. Hideg szellő lengett a' lombvesztett fák galyain keresztül, 's gyöngye fuvalatán egy-egy sárga levél hullt le a' földre zörögve. Minden néma siri csendben nyugodott; egyike volt ez azon gyönyörű estvéknek, midőn a' szenvedelmek lecsillapulnak, a' kebelre teljes nyugalom ereszkedik, 's az élet mint Isten legbecsesb ajándoka tűnik fel a' gondolkodó előtt. „Illyenkor jelenik meg — mond a' költő — a' képzeletnek a' mennyei szépség ideálja, csöndes felségében, mely lelket hevít a' nélkül, hogy égesse, szívet tölt a' nélkül, hogy feszítsen, 's érzést emel a' nélkül, hogy zajlásba hozzon.“

Beteges kis testvéremet lábadozó-félben lelém 's elhatározám magam, körében néhány napot tölteni; Lőcse 's környéke ugysis szép leányok hazája, hol, mint mosolygó égen a' csillag, vidám arcok sugárzanak feléd, 's a' kékes fehérségben uszó szemek szerelem lánczaival hálózna be. Munka és foglalatosság közt nevekedve, takarékos asszonyokká képezik magokat, 's nem pazarolják el férjök javait haszontalan fényűzési czikkekre, de megtakargatják a' nélkülözhető filléreket, hogy gyermekeiknek ha nem is gazdag örökséget, legalább annyit hagyjanak, mivel szükségüket fődözhetik 's a' társaság terhére ne legyenek. De legfőbb érdemök mégis az marad, hogy ajkaikon varázsszépene zeng a' nemzeti szó, 's kebleik a' haza nevére hön dobognak fel. N y i r e g y h á z i.

FALUSI ÉJSZAKÁK.

II. VIRASZTÁS.

1840-ben Propst Juli legszebb leány volt az egész faluban. Szegény szülőknek volt gyermeke, — a' faluban gazdagok is laktak, — mégis a' falu tükreinek hívták őt. A' közép magasságot nem haladta meg; bár gömbölyű volt derékban, mégis karcsu, mint az őz. Mi a' szegényebb osztálybeliek között olly ritkaság, gömbölyű kisdéd kezei és kisdéd lábai valának. Hollósötét haj borítá fejcskékét, éjszemei szűzies tüztől ragyogtak; vékony egyenes orra magas ágyból származottnak gyaníttatá, kicsiny piros szája két gyöngyfogsort mutatott, 's ha mosolygott, halvány arczaín gyönyörvölgyecskek képeződtek. 'S milly nemes hosszú nyak tartá e' főt! Hát még hófehér keblének márványhalmai! illyeneket csak tizenöt tavasz teremthetett. Propst Juli igen tisztán, de egyszerűen öltözött; — szalagokkal ékitett mellénykéje mindenkor erősen szorítotték kebléhez, piros kendő takarta szép nyakát; hosszú hajában vasárnapokon kék pántlika hintázott; csikos ruháját kissé röviden hordta, úgyhogy tarka harisnyás gömbölyű lábacskaít bár ki is szemlélheté. — Propst Juli ünnepeken legszebben tánczolt, 's a' hosszú böjt holdvilágos éjszakáin a' keresztnél legszebben énekelt. Propst Juli volt X. falu tükre.

Juli fiatal volt és szép, a' faluban igen sokan szerették, de ő csak egyet szeretett.

Szüret volt, 's mert igen szép őszi idő kedvezett munkásoknak 's vigadóknak, élénk vig szüret. A' leányka szüleinek is voltak szölei, azok is megtarták a' szüretet ősi szokás szerint lakomában és kedvben. Kün, borággal benőtt hegy tövében vigadott a' kicsiny család, a' kicsiny családban a' szép Juli. Szüret előtt Juli még senkit sem szeretett szülein kívül, — ez éjszaka kezdett szeretni.

Éjjeli egy óra lehetett, az ég csillagpalástban vesztegelt a' mulatók fölött, mozsárpogások reszkettették a' levegő-oszlopokat, röppentyűk pattogtak, muló csillagokat kergetve magasra, melyeknek kék világát örömujjongatások követ-

ték. — Zene hangozék mindenfelé: vigadott az egész vidék. Mint említém, éjjeli egy óra lehetett; pisztolydurranás rendíté meg Propsték szőlőházikójának rohadt oldalait. Megijedt a' kisded család; a' szép Julis kün termett, de jóformán körül sem nézhetett: ifju szorítá őt kebléhez 's csókot tüzött a' piros ajkakra; a' leányka halvány arczai elpirulának, — ez volt az első csók, mit ifjutól életében kapott. Julis ismerte Gusztávot: sokszor látta őt egyházban, vásárokon, lakodalmakban, a' veresház czimü vendéglőben, hol Julis ünnepeken gyakran olly szépen tánczolt. Az ifju bement a' kis házikóba, rég ismerve a' családot; szívesen köszönté annak egyes tagjait és viszont szívesen fogadtaték. Sokáig mulatott Gusztáv a' szeretett körben; a' többiek jobbra balra távozván munkálkodni, egyedül maradt. Az ifju folytonosan szerelemről beszélt, de miről is beszélhetett volna ifju ifju leánynyal egyébről? Juli igen keveset értett még ekkoron beszédéből, — ollykor elpirult, — néha mosolygott, ritkán mondott igent, — 's mégis az ifjunak mindez elég volt 's boldogan hagyá el a' kis lakot. Ez volt ismeretségük kezdete. — Milly egyszerűen szövődik a' szerelem fonala, melly szokszor egy hosszú életlen nyúlik keresztül 's csak a' hideg sirban szakad meg.

Az ifju két évig folytonosan szerette a' pórleánykát. Ki szerethetne azonban örökké?

1842-ik év karácson éjszakája volt, rút fekete karácson-éj; nehéz köd ereszkedék a' vidékre, falura és utcáira; hüvös harmat ülte meg a' háztetőket és lombtalan fák ágait, csak hamar nehéz csepekben hullva alá a' földre; a' sár csaknem járhatatlan volt. — Éjjeli tizenegy óráig halotti csend uralkodott, a' midőn búsan kondult meg a' falu tornyának közép harangja, egyházba szólítandó a' hiveket, hol Krisztus születésének emlékezetére isteni tisztelet tartaték.

Az elhagyott utcán néhány ember lön észrevehető; itt-ott lámpásból gyertyavilág nyitott fényt a' vak éjbe; néhányan a' lakosok közül egyházba indulának. Fél óra alatt igen kevesen hagyták el meleg szobáikat, 's csak midőn a' kisebbik harang másodikra koldult meg, kezdettek igazán népesülni az utcák: csoportonként húzódtak nők és férfiak, ifjak és leányok az egyház felé, — mintha csillagokat szórtak volna a' ködbe, halvány udvartól körítve ragyogának a' lámpások. Csak néha gázolt a' sáron keresztül egy-két uri fogat, 's az is megtörtént, hogy a' lovak lépései sárral befecskenedezék a' tisztára öltözött szegényt, ki imádkozni tér az egyházba, míg a' hintókon menők közül számtalanok, kivált karácson éjszakáján, szemet vagy szívet gyönyörködtetni hagyják oda palotáikat. Az egyházba Gusztáv és Julis is elmenének; Julis, hogy imádkozzék, Gusztáv, hogy kedvesét még egyszer láthassa 's vele beszélhessen; két évnél tovább nem tartatott a' szeretők közötti viszony.

Két év alatt a' szép pórleánykát számosan nőül kérték a' falu hason születésü ifjai közül. Csalatkozik, ki azt hiszi, hogy a' pórkebelében nem létezik valódi érzelem; ritka, az igaz, e' drága gyöngy, de a' kebel szűz melegétől megérlelve tiszta az és kemény, mint a' gyémánt. Egy-két arany könnyen megvesztegeti számtalan pórleány másod, harmad, sőt első szerelmi érzeményeit is, mégis van számtalan egyéni kebel, hol az első érzelem vallásba megy át 's bezomán-czozva a' póri egyszerűség költői ábrándjaival, szilárd lesz, sőt fanaticus.

Két részről kellett volna megküzdenni előítéletekkel. Gusztáv uri ágyból származott, szüléi kitagadás mellett ellenzették a' viszonyt, melly két év alatt csendben, észrevétlenül szövődött. — Szegény gazdagok! kik azt képzelitek, hogy e' világon csak a' kincs és rang boldogít. Gusztáv, szülői folytonos unszolására összehépendő a' két év alatt fűzött láncszemeket, ma éjszaka kívánt utoljára beszélni Julissal. — Julis szegény szülői előtt sem volt többé titok a' viszony: azok is minden módot elkövettek annak meggátlására, miután azt hitték, hogy Gusztáv kiválólag aljas czélokra tűzve ki Julis ellenében, mint urfi a' leányt soha boldogá nem teendi. — Buta nép, kik hiszitek, hogy nincsen ursziv, melly egy pórleány ellenében nemesen érezhetne! Tinektek mégis meg kell bocsátanunk,

benneteket a' világ 's a' napi tapasztalás tanított így. Propsték elkergetéssel fenyegették, naponként szemrehányásokkal gyöttrötték; a' leányka hallgatott, de szíve a' régi maradt.

A' lelkek órája is elközelgett: éjféli tizenkettő lön, — összeharangoztak. Az istentisztelet megkezdett; az ifju, gyermekkori emlékezősekbe ringatva, búsan tekintett a' leányka felé, ki némán térdelt a' hideg kövön. Az egyházban elhagy bennünket minden szenvedély, egyedül a' tiszta szerelem tüze ég, miután a' válás költői külsőségeivel összeolvadva, elhanyja földi salakját 's tulvilági lángban lobog. — Most érzette legjobban Gusztáv, milly nehéz lesz kedvesének végbúcsút mondani; felmerültek lelkében az elenyészett két évnek minden gyönyörpercei; akaratlanul a' leányka jövődjére gondolt: szorulni érezte kebelét és zsebkendővel titokban egy-egy könyút törült ki szeméből. — Valjon mit gondolhattott szegény Julis?

Az istentisztelet véget ért: egymás után hagyták el a' buzgólkodók helyöket; az ifju előbb kiment, mint a' lányka; bevárando azt, félreeső szögletben állott meg. — Már kevesen valának hátra, midőn a' leányka közelgett, kised lámpással kezében; az ifju azonnal megismeré, gyengén szólítá nevén, mit a' leányka meghallott, legkisebb tévovázás nélkül az ifjuhoz közeledék; lassanként a' nép eltávozék, 's a' két szerelmes egyedül maradt. Az ifju egyszerűen, de érzékenyen beszélt el a' szülei részéről történt ellenvetéseket; ajánlá a' leánykának, hogy fedje őt, szeressen más valakit, menjen férjhez 's a't.; megcsókolta a' leánykát 's csak hamar távozott. Két évi hűség így lön néhány percz alatt semmivé; hány-szor nem akart az utból visszatérni az ifju, — hány-szor szorítá szívet metsző fájdalom! de neki még egy hosszú élet kínálkozott élveivel, még mindent szülőtől nyert, egy porleány pedig nem volt olly kincs, kiért annyi mindent feláldozhatott.

Julis némán maradt helyben; sötét volt körülötte a' vidék, sötét volt kebele; úgy tetszett neki, mintha egyedül maradt volna e' világon; az aligmult, álomként húzódtott keresztül emlékezetén, szép álmoként, melyet a' nap első sugára visszakerget a' néma éjbe, 's helyette életre korbácsolja a' rideg valót. Soha sem volt szebb Julis, mint most szívrepesztő fájdalmában; olly éles szurást érzett kebelében, hogy szenvedő éjszemei harmatozni sem tudának; — halvány arczai pedig úgy illettek a' hideg téli éjbe, mint fehér rózsa holt leány hollósötét hajfürtibe.

Reggel négy órakor, midőn a' harangozó, kötelességét teljesítendő, az egyház mellett lassu léptekkel elhaladt, a' hidegben hidegen találta Juliát; kár lett volna illy szép testet megsérteni, az ügyes orvos úgy is eltalálta a' kora kimulás okát, azt állítá ugyanis, hogy bizonyos jelentékenyebb véredény pattant meg.

Egyszerű 's kised volt a' szoba, hol a' kimult leány kiterítették; fejécskéje alá két fehér pántlikás vánkös helyeztetett, hollofürtei egyszerűen omlának fagyott keblére, vasárnapi öltöny volt testén, kezei imára kulcsoltatának, melyekből olvasó csüngött alá; két viaszgyertya lobogott fejénél, ugyanannyi lábainál. Közel hozzá egy asztalkán szentelt víz volt pohárban és rozmaringág; fejécskéje körül szinte aranyfüstös rozmarinkoszoru; a' faluból sokan virasztának körötte, többnyire asszonyok és leányok; mindegyik mondott valami jót a' leányka életéből. A' kimultakról nem szokás roszt beszélni. Az öreg asszonyok közül sokan több hasonló fiatakorban történt kimulásokat beszéltek, mindeniknek különös eseményt tulajdonítva okul; a' fiatalabb nők imádkoztak, a' leánykák egykori társai részint sirtak, részint aligmult dolgokról csevegtek, melyekben az ifjan kisenvedett szerepelt; a' szülők a' másik szobában leverten és vést jöslő mysticus arczczal suttoztak egy-két meghittebb házbarát társaságában; kiün az utcán sötét volt és hideg, itt-ott dal szakítá meg a' néma csendet, majd vig, majd szomorú. Az élet soha sem egyforma.

Az ifju éjféltájban egyedül barangolt a' kised házhoz 's az ablakon keresztül tekinté meg utoljára halvány kedvesét. Harmadnap temették el Julis reggeli hat óraker; mikor kivitték, lehet, hogy Gusztáv épen róla álmodott.

L a u k a G u s z t á v.

MI HIR BUDÁN?

— Ama sajtó fájdalom, melyet minden igaz honfiszív mélyen érzett, midőn felejtethetlen nádorát, kegyes apját örökre elveszté, — enyhítve lön azon mult hétfőn érkezett legfelsőbb rendelmény tartalma által, melly szerint cs. kir. örökös főherczeg ISTVÁN, dicsőült nádorunknak, nemcsak jeles fia, hanem lelke- 's szívének máris kitüntetett magasztos jelleméről ítélve — örökméleketü atyja erényének is méltó örököse, Magyarország helytartójává nevezetett ki. — Nem vagy többé árva, oh hon!

— A' főséges főherczeg-nádor januar 13-dikán reggeli 9 óraker történt elhunytá után a' magas test 48 óráig illetetlen maradt; pénteken (15-dikén) reggeli 9 óraker fölbontatván, esti 7 óraker az első, szombaton (16-dikán) reggeli 8 óraker a' második besztenelés történt, — mire mindjárt az udvari szentegyházbai kitétel következett; melly hétfőn (18-dikán) 12 óráig tartván, ugyanazon nap délutáni 3 óraker a' harmadik besztenelés után a' magas test, tömérdek nép jelenlétében, 's kísértetve a' két főváros minden polgári 's katonai hatóságaitól, ünnepélyes gyászpompával a' főherczegi sírboltba átvitetett. — Béke lebegjen fölötted, felejtethetlen jó nádor, azon magasztos béke, melyet TE hű fiaidnak, annyi nehéz időközön át, atyai gondossággal fentartottál; nincs emlékre szükséged: mert mindnyájunk szívében élsz, 's ha, úgy mint a' TIÉD, elhamvad is szívrünk, az IRÁNTADI mély tisztelet- és szeretet-gerjesztette emlékezetet örököül hagyandjuk utódainknak!

— ,Egy apa a' fővárosból' a' következő tudósítást küldé be e' napokban lapjainkba: ,A' gyermekek gyöngéd plánták, mellyek ha szorgalmasan nem ápoltnak, elsorvadnak 's végre kihalnak. Szent kötelessége a' szülőknek, hogy magzataikat ápolás alá véve, szorgos kertészként óvják meg zsenge napjaikat a' kártekonny növényektől, 's később, midőn az életnek legszükségeseb erényelveit beolták a' kised fogékony szívekbe, adják át gyermekeiket a' t a n i t ó k n a k, hogy ezen elveket bennök nemesítsék 's a' hazának jó és hasznos polgárokat növeljenek. — A' minő fájdalomnak esnék a' jóra való szülőnek, ha a' tanítókat, magasztos hivatásuknak pontosan meg nem felelve, gyermekében a' jámbor hajlamot előlnék: olly kimondhatatlan édes örömet okoz neki, ha tapasztalja, hogy magzata gondos tanítók felügyelése alatt erényben 's ismeretekben szép reményt nyújtó haladást tanusít. A' természet engem is apává rendelt, szeretem gyermekimet, mert legelső kötelességemnek tartom, jövő boldogságukról gondoskodni, 's becsülöm azon férfiakat, kik rokonérzetet táplálva kebleikben, e' szép kötelességet a' szülőkkel megosztani hajlandók. 'S azért nem hallgathatom el azon tényt, melly e' napokban örömmel tölté meg keblemet 's melyet röviden elmondani akarok: T. F., lipótkülvárosi karmester ur lakában már több hónap óta gyülekeznek össze a' bel- 's külvárosi tanodák segédtanítói, azon czélból, hogy maguk közt hasznos, gyakorlati e g y l e t t alakítsanak, mellyben a' hazai nyelv főmü-

velésén kívül, eszmecszerét váltsanak különféle tantárgyak 's jelesebb növelési könyvek fölött, 's véleményüket írásba foglalva, azt egymásnak bírálgatás 's értekezletek végett fölolvassák. — A' karmester ur, lakának egy részét minden legkisebb haszon nélkül engedé át ez üdvös célra, miért is minden jóérzésű emberbarát forró háláját érdemli. Nem magasztos öröm-e az minden szülőre nézve, midőn látja, hogy a' munkás tanítók studium és eszmecsere által szerzett ismereteiket hasznosan 's gyümölcsötzetőleg alkalmazzák a' növendékek oktatásiban? nem érdemel-e legnagyobb elismerést e' derék férfiak azon buzgósa, mellyel napjaikat nem annyira a' maguk, mint a' haza javára áldozzák fel? —

— A' 'Pesti Divatlap' utolsó számában sok ügyességgel irt színi bírálat olvasható, S z i g o r' álnév alatt; csak az kár, hogy midőn szerző elfogulatlansággal kérkedik, ő maga éppen akkor az ellenkezőt mutatja. — S z i g o r ur, ki azt mondja, hogy ő nem i r ó (pedig dehogy nem az, kérem alázsan) — e' talpra esett bírálatot csak azért nem akarta az 'Életképek'-be adni, mert attól tartott, miszerint mi, azon viszonynál fogva, mellyben a' nemzeti színház igazgatóságához állunk, élesebb megrovásoknak helyet nem adandunk. — Szigor ur így gondolkodik 's pedig elég lovagiatlanul; mert mi eddigi eljárásunk által illy alaptalan gyanura nemcsak alkalmat nem adtunk, mindenkor még az ellenünk intézett véleménynek is megnyitván lapunk hasábjait, — hanem már többször, különösen pedig ezidei első számunkban elég v i l á g o s a n kimondottuk 's illetőleg k i j e l e n t e t t ü k, miszerint azzal, hogy a' színházi igazgatóság hivatalos tudósításainak rovatot nyitunk, egyáltalában nem fogjuk 's nem akarjuk színbírálóink 's dolgozótársaink akárminemű meggyőződésüket nyugózni vagy korlátozni. — Ha Szigor ur ezen kijelentésünkre (melly az 'Életképek' ezidei első számának 32-d. lapján tisztán 's értelmesen olvasható) többé nem emlékezik, vagy, mit illy különben szabad és becsületes elvet valló férfitől föltennünk lehetetlen, azt k é s z a k a r v a elfelejté: — méltán várhattuk Vahot collegánktól, hogy Szigor urnak e' tévedését, ez alaptalan gyanusításból kiinduló állítását csillag alatt illusztrálgatta volna, valamint ezt a' megtámadott színészek irányában elég lovagiasan cselekedte is. 'S ezt annál inkább kívánhatjuk, minél szigorubb kötelességünknek ismertük mindeddig, a' bajtársaink ellen intézett hamis ráfogásokat, légből kapkodott valótlanságokat 's nem ritkán jellemök- 's becsületességüket fessegető czélzásokat vagy egyszerűen félretenni, vagy tökéletesen desavouirozni. — Egyébiránt béke és barátság velünk!

— A' folytonosan tartó erős hideg következtében a' mult hét vége felé Dunánk a' hidoszlopok fölött beállott, természetes i n g y e n hidat (ha még a z marad) alkotván a' szegényebb sorsuak könnyebbségére, míg az ujhidon alól a' teljesen jégmentes folyón akadály nélkül történik a' közlekedés — ronda csolnakok-, törekeny lélekvesztőkön, mi sok uriabb egyént is a' jéghidra csalogat. Főnséges nádorunk holt testének szemléletére 's mult hétfőn történt temetésére megszámlálhatlan néptömeg zárandokolt át a' jég hátán Pestről Budára 's e' tömeget nem látvágy, nem hiu kíváncsiság, hanem a' nagy halott iránti mély ragaszkodás 's valódi pietás vezérlé; majd mindegyik arczon olvasható volt a' nagy veszteség miatti fájdalom, melly egy egész országot mély gyászba borított. — Kárhazatos figyelmetlenséget árukt el a' hídberlők részéről azon hanyag intézkedés, melly a' közlekedést illy rendkívüli alkalommal nem hogy könnyítette volna, sőt még nehezíté is; így a' jég beállta utáni első napokban a' helyett, hogy a' budai oldalon, közel a' parthoz eső porhanyósabb helyekre deszkákat raktak volna, járhatott kiki, a' hol akart 's a' hol lehetett — 's ennek következtében aztán szombaton beszakadván egy helyütt a' jég, kevésbe mult, hogy több emberélet nem esett áldozatul. — Pedig ez nem történik, ha nálunk parancsolni 's a' parancsot végrehajt a t n i tudnák; csak annyi emberségök volna a' bérlo uraknak, vagy nem tudom, kiknek? hogy az utat a' jég hátán hamuval behintetnék, nehogy, mint most, a' gyermekek c s u s z d á j á u l szolgálva, nyaktörővé válják; — de

tán azért nem méltóztatnak becsületes közlekedésről gondoskodni, mert j é g v á m o t szedni nem lehet? No, ha csak ez a' baj: reméljük, segíteni fog rajta az — ,erélyes' rendőrség. (Már segített!)

— Néhány nyilvános táncmultságokon kívül, miket a' bérlők nyereszkedési vágyból intézendnek, alig fog e' farsangban több vigalom tartatni. Sőt még a' jótékony czélokra rendezendő bálók is elmaradnak: így a' kereskedelmi társaság nyugdíj- és betegápoló intézete javára f. hó 26-dikára kitűzött táncvigalom, melly az iránta mutatott részvét következtében bizonyosan egyike a' legfényesebb báloknak leendett volna, elhalasztatott; a' nemzeti és pesti körök hasonlókat határoztak közakarattal; a' casinótermek is üresek maradandnak 's Budán sem fognak az annyira kedvelt társasági bálók tartatni. — Mindnyáján egy felejthetetlen A t y á t gyászolunk 's jó fiakhoz illik, hogy e' veszteség fölötti mély bánatunkat ne csak szívünkben hordozzuk, hanem azt külső gyászjelek által is tanúsítsuk. — 'S azért bizton reméljük, hogy e' kegyeleti példa az ország minden vidékére irányadólag hatni fog.

— Mult számunkban tett azon állításra, hogy a' nőegyleti sorsjegyek nagyobbára n é m e t nyelven valának szerkesztve, azt a' szíves fölvilágosítást nyertük, miszerint a' sorsjegyek nevesebb része m a g y a r volt. A' mi annál szebb, mert ezt olly áldott úrhölgynek véljük köszönhetni, kit nem szükség megnevezniünk, midőn azt mondjuk, hogy nemzeti dicsőségünket, a' legesekélyebbeknek látszó körülmények közt is, magasztos honleányi szívén hordozza.

— A' pesti- és nemzeti kör' hatalmas gyűléseket tartottak e' héten az e g y e s ü l é s dolgában, mi eddig már meg is történt 's az egyesült körök az ,ellenzékiek társalgási köre' czimet viselendik. A' derék gr. B a t t h y á n y Lajos szép lelkesedésének 's a' kinevezett küldöttségénél férfias következtességgel vitt elnökségének ez életkérdéssé vált komoly ügyben igen sokat köszönhetni; de lehet-e mást várni a t t ő l, kinek oldala mellett egy a n g y a l örködik, kit az égi gondviselés a' honfiui lelkesedés legszebb jutalmául tűzött ki!? —

— És most: ,du sublime au ridicule!' A' ,Honderü' mult keddi számában az ,ökörsem' az mondja: hogy H o l l ó s s y kisasszony, midőn az ,Életképek' mellett kijött arczképét megpillantá, ijedten kiálta fel: ,ki ez a' m a d á r i j e s z t ő?' — Szeretnők tudni, valjon ,Honderü' collega Hollóssy kisasszonynak e' kérdését tulajdon füleivel hallotta-e? mert ha collega ur jelen volt, igen készek vagyunk! elhinni, hogy Hollóssy kisasszony i l l y f é l é t kérdezhetett.

— A' Honderü minapi száma „sületlen hagymáz“-t emlegetvén az Életképek irányában, azt erőködik bebizonyítani, hogy mit az Életképek valamelyik referense mond, az mind h i v a t a l o s közlés. Ha a' Hond. ezt i g y látja, igen természetes, mert ő ökörszemmel nézi a' tárgyakat.

— A' Honderü ,ökörsem'-e hatszázados ősökkel kérkedik: hiszen mi soha sem kételkedtünk, hogy ő — c z i m e r e s!

— A' pesti német színház bérnöke bizonyos kárpótlási követelésekkel kezd előállani a' nemes város ellen, mik alig rugnak följebb 4000 pftnál. Elengedhetné neki ez összeget a' nemes város az általa fizetni szokott haszonbérből. — (E' haszonbér, mint tudva van, 1 — mond: e g y i g a z i valóságos arany = 4 ft. 30 kr. p. p.)

— A' mint a' lapunk végén közlött játékrendből láthatni, jövő szerdán (27-d.) a' közkedvességű H o l l ó s s y kisasszony javára először fog adatni ,E r n á n i' című opera. E' kellemes 's a' mint előre jósolhatjuk, kedvező fogadtatásban részesülendő daljáték igen rövid idő alatt (f. hó 2-dikától kezdve) tanultatott be operaszemélyzetünk által, a' mi azon igazságos kívánságra jogosítja az opera-kedvelőket, vajha legalább minden harmadik hónapban új operával lepetnének meg!

— A' munkás és sokoldalu Irinyi Józseftől sajtó alatt van, az országgyűlés rendezéséről' czimű röpirat. A' munka Heckenast Gusztáv sajtója 's korszerűsége által maga magát legjobban ajánlja.

— Az iparegyesületi rajztanoda iparos fiatalsága egy állandó rajziskola alapítását, rajz és építészeti mintagyűjtemény szaporítását tűzvéni ki czélul, ennek előmozdítására jövő hó 2-kán a' város redout-termében fényes táncvizigalmat adand, mellynek pártolására a' hazai ipar 's művészet lelkes barátjai 's a' t. cz. fővárosi közönség tisztelettel felkéretnek. Jegyek a' táncvizigalomra kaphatók: Lueff M. illatárus boltjában, Kristóf-téren, — Nádasy István posztókereskedésében, váczi-utca, — Nagy Józsefnél az iparműtarban, — Szilágyi István gombkötőnél, Ferencziek-téren, — Tóth Gáspár magyar szabónál, urak-utca Jankovichház, — az iparegyesület szállásán a' rajztanodában, és e' lapok szerkesztő-hivatalában.

D I V A T.

Kedves Rózám! A' ruhák szabásai 's ékítményeinek sokfélesége majd lehetlenné teszi a' részletes tudósítást. Legfontosabb az, hogy a' szoknyák azon bőségük maradnak, mint eddig, hogy a' ránczoknak inkább hátrafelé kell omlaniok, a' csipőket kecsesen körülkerítve 's a' szoknyának uszálydad alakot kölcsönözve, míg elől jóval rövidebb. A' mellénykéék vagy egészen zárvaék, vagy hajtókásan nyitvaék; néha csak keskeny résszel bírnak, épen csak hogy egy mellszelmét látni engedjenek. Némelleyek kerek övekre, mások csúcsokra készülnek, mások ismét mellénymódra válnak szét, 's kised csipenyeket képeznek. A' pipereruhák ujjai mindig igen szűkek, 's csatárhajtókákra készülnek, mellyek alatt bizonyos aramis-ujjaeska másik hajtókával látható. Van sok olly ujj is, tömöttebb kelméből, például bársony-, posztóból 'stb., mellyek felül szűkek, alul pedig patkóalakra nyílnak meg; szabásuk meglehetősen nehéz. Fő-ékítmény: kis bojtok, vastag gombok à la fronde, keskenyed paszományok, bársonyszelmék, mik gyakran ismét paszományakkal bevarrvaék. — Népesebb gyűlekezetben volt alkalmam a' legszebb ruhák némelleyeit látni; — egyik ibolyaszín bársonyból vala, a' szoknya elején magába a' kelmébe szőtt fekete 's ibolyaszín dús czikornyák (arabesques) *) kőtenyalakban valának láthatók. A' mellényke hasonló, himzetszerű, ábrákkal volt elhintve, valamint az ujjhajtókák és vállczikkek is. A' himzet még soha ámitóbban nem utánoztatott. A' szoknya ránczai mind hátrafelé voltak huzva, egészen szabadon hagyván a' csipőket. A' tengeri- (kukoricza) szín határozottan divattá vált, 's majd minden divatszínnek közt első helyet foglalt; azután jó az almazöld vagyis pomona. Utóbbi azonban a' szökék jobban kedvelik, azon alapos véleményben, hogy a' tengeriszín jobban illik fekete haj, 's a' barnák bőrszíne mellé. Egy tengeriszínű selyemből készült ruhának hét lebenye volt kicsipkézett kreppből, mellyek a' derék felé mindinkább keskenyedtek, A' mellényke redőnyözve (drappirt) volt, 's a' kised igen rövid ujjak alól mintegy ujjnyi szélességre ránczozott batisból készült ujjak tekintének ki, mellyeken himzett toldvány-szelme (Einsatzstreifen), 's ismét ezen keskeny csúcs vala. — Más öltözék ez vala: almazöld ruha, alant csőidomu atlaczszalagokkal körülfogva, mik felett három csipkelebeny huzódott el. A' mellénykén igen keskeny sujtás volt, mellyet négy ujjnyi széles csipke fogott körül 's három kised szalagesokor rekesztett. A' kívágott ruhákon a' redőnyzetek inkább kedveltetnek, mint valaha; átlátták, hogy azok pótlékaul valami jobbat fel nem találhatni; — mögöttük állanak a' sujtások, 's csak úgy, ha a' ruha szegményezése szükség-

*) Miért ne használhatnók e' szót anyagi értelemben is, melly eddigelé leginkább szellemi értelemben a' nyelvre, stylusra alkalmaztatik, 's igen rokon fogalmat fejez ki?

gessé teszi. Nincs ruha, melyhez külön illő szalag nem volna, noha az illés nem épen a' szín hasonlóságában áll; ellenkezőleg sötétzöld ruhához káposztazöld szalag, rózsaszínűhez cseresznyevörös, orgonavirágszínhez violaszín illik. Mindig egy árnyalattal fölötte vagy alatta kell választani, 's ezt nevezik kormányzat-időszaki stylusnak (természetesen a' francia időszak értetik alatta). A' szalagok magok, mivel mindennemű kelmékhez alkalmaztatnak, a' ruhák disztiményzésében nem csekély fontosságuk, bármi könnyed és páraszerűek legyenek is; vannak például szalagok, mik ámitólag hasonlítanak csipkékhöz. Főkötöcskékre legjobbak a' csipkeszalagok, mert átlátszóságuk nagyon illik a' tüll és csipkeszővethoz. A' csipkeszővet mindinkább megnyeri a' hölgyek kegyét, de nem bír már amaz élénktelen nehézkes ábrákkal. Névszerint sok csipkény használtatik fel, 's a' legszebb e' nemben egy kised ernyőü kalapka volt, mely alaposan nevezetett csábitónak. De olly hölgynek, ki csipkényt, kreppet és tollat vegyit fekete vagy szőke haja közé, szükségkép szépnak is kell lenni. Egészben véve a' fej-ékek igen egyszerűek maradnak. A' haj gyakran a' fej hátrészén összetekertetik, sokszor ószerü cameákkal körülakott fésü közé. A' sima hajzatnak még mindig kissé öblösnek kell lenni 's kissé a' fül felett elvonulnia, hogy a' függők kitünjenek. Ha ki fürtöket visel, ezek mindig hosszúak. — A' téli kalapok némileg kikarámzott ernyővel bírnak, mely messze lenyul, 's mintegy az orczát körülkeríti. A' kötszalagok teljesen összefogják az ernyőt az arcokon. Kalapra vanillia-barna, sötétkék és smaragdözd a' divatos színek. Gyakran, spanyol módra, mindenféle szín összevegyitetik. Az ékitmény többnyire bársony-levelkékből van. A' jó izlésü hölgyek ugyan nem ereszkednek le olly tarka színfítogatáshoz; egyszínü kalapokat kedvelnek inkább, melyek strucz-tollakkal egyszerűen díszítvék, minthogy nekik a' tarka tollak is túlfeltünők. A' diszes uj felöltönyök királyatlaczból, gyapuzva, levarrva, 's nagy gallérokka! ellátva vannak, melyek nyílt rojtokkal szegélyezvék, 's annyira előre nyulnak, hogy az ujjak képzéséhez is járulnak, mi igen szép tekintetü. A' bársony-köpenyeknél a' zaránkagallér elmarad, 's a' kar táján fel van hasítva; a' bársony annyira előnyul, mint valamely gallér. Olly köpeny alatt, 's ott, hol a' karon fel van hasítva, széles csipkéekkel vétetik körül. Ez által spanyol köpenyke tekintetét nyeri, 's e' miatt nevezetik spanyol köpenynek.

Záradéka! még néhány bálöltözetet. Hajék virágokkal; ruha tüllből, rezézett atlacz hengerekkel; redőnyözt csüsmellényke virágokkal, mikép a' hajban; rövid ujjak atlaczhengerkéekkel; semmi ékszer, kivéven egy-egy karpereczet mindegyik karon. — Haj-ék virág- 's aranygerezdekből álló koszorúval; ruha fehér kreppből nagy lebenynyel, mely egészen aranyzsinórkákkal van ellátva; igen kised ujjak 's félig nyílt mellényke. — Haj-ék fonadék 's aranycsipkéből; sima haj; ruha gaze-ból aranyzsinü selyemszővedékkal, sima csüsmellényke 's aranycsipke-sujtással.

Isten veled, Rózám! — Engedékenységednél fogva bizonyosan megbocsátasz e' hiányos divat-tudósításért

S a r o l t á d n a k.

ÉRTESITŐ A' NEMZETI SZINHÁZ ÜGYEIBEN.

— Az olly jelentékenynyé erőszakolt páholy-ügy megszüntetése tárgyában, különösen némelly újabb hírlapi nyilatkozatot illetőleg, minden félreértés elhárítása végett, nyilvánittatik: miszerint a' kérdéses páholy, kölcsönös egyezés következtében, jövő ápril 1-től kezdve igazgatósági páholy leendő; fenntartván az eddigi bérlő számára, hogy az első félévben, ezen páholynek, egy-harmadában, fizető részese maradjon.

— A' Honderünek újabb felszólamlása következtében, folyó évi 1-ső számának ezen sorait illetőleg: „Bizonyos kezdő színész, ki rég színpadunk körül forog, már több kisebb szerepekben fel is lépett, 's további alkalmazással lön kecségtetve — a' napokban újra szerepet kért a' rendezősegtől. Kérelmére egyike azon színészeknek, kiről már e' lapokban mondatott, hogy jobb rabulista, mint színész, 's kiről nem igen tenné fel az ember, hogy olly veszedelmes Don Juan: egy más kérdéssel felelt a' hölgynek; melyre midőn amaz — a' hölgy — kissé keserűen nyilatkoztatta volna ki válaszáat, másnap asztalán kapta a' hivatalos felmondást;” — a' kérdéses kezdő színész törvényes biznyság előtt nyilváníttotta, — arra bár mikor megesküdni is ajánlkozván, — hogy a' Honderünek ezen előtte felolvasott cikkéről semmit sem tud; ezen cikknek írására senkit fel nem szólított; 's miután a' cikkben foglalt dolgok vele nem történtek, az egész: rágalom. De ugyanekkor a' törvényes biznyság előtt azon önkénytes vallomást is tette, — rá megesküdni is ajánlkozván —: hogy, épen ellenkezőleg, egy bizonyos lapszerkesztő, a' színházhoz jötte után, hozzá a' színpadok megé gyakrabban felmenvén, neki a' maga és mások nevében olly kecségtető ígéreteket mert tenni, melyeket nyilvánosan megemlítenünk illedelemsértés nélkül nem lehet, 's melyek gyakrabbi ismétlésétől a' nevezett urat a' kérdéses kezdő színész csak p o f o n ígéretével riaszthatta el. *)

— A' Nemzeti Ujság 421. számában ezt mondja: „mindent, mi az „Életképek“ megindított új rovatában: „Értesítő a' nemzeti színház ügyeiben“ mondatni fog, úgy kellend tekintenünk, mintha a' nemzeti színház igazgatósága mondaná hivatalosan.“ Ajánljuk figyelmébe ezen rovat következő sorait: „E' végre mi, t. i. az „Életképek“ szerkesztősege, bírjuk a' nemzeti színház igazgatóságának ígéretét, hogy az intézet minden ügyeiről folytonosan tudósíttatni fogunk, 's ezen a' d a t o k nyomán folytonosan értesítendjük a' közönséget mindenről, mit tudnia szükséges, vagy kívánatos. E' szerint az adatokról az igazgatóság, előadásuk és szerkesztésük modoráról pedig mi, t. i. az Életképek szerkesztősege, leendünk felelősek.“ Ez, úgy hisszük, elég világos, 's a' kinek helyes fogalmai vannak, tudni fogja, mi az a' d a t, 's mi az e' l ő a d á s és szerkesztés. — A' parodiázásra elmondottuk elég bőven az igazgatóság véleményét. *) A' heti játékrendet a' többi lapoknak is megküldeni nem látja szüksé-

*) A' Honderünek idézett soraiból megítélheti egyszersmind a' közönség, valjon először úgy feleltünk-e, mint Bodóné asszonyság. Mi feleltünk arra, mi az igazgatóságot érdeket: t. i. a' mennyiben a' felmondás olly színben állított a' Honderü által, mintha az valamely színész egyén privát boszujának lett volna eredménye. 'S ki az idézett sorokat megolvassa, különösen ezt: „másnap asztalán kapta a' hivatalos felmondást,“ igen csudálkozni fog a' Honderü újabb felszólamlásának ezen sorain: „A' nemzeti színházi hivatalos közlőny (az Életképek) azt jegyzi meg a' Honderü ellenében, hogy valamely színésztagnak elbocsáttatása a' színházról, csupán az orsz. főigazgató határozatától függ. — Ebben a' Honderü soha sem is kételkedett, — sem ennek ellenkezőjét nem állítja. E' megjegyzés tehát ollyformán jő ki, mint Bodóné... stb.“ — Valamely színész és színésznő közt történt akarmiféle párbeszéd csak akkor tartozik az igazgatóságra, ha egyik vagy másik vádlóként áll elő, a' színházi törvények értelmében; 's miután a' kérdéses kezdő színész, ki ápril 1-ig a' színháznak tagja, illetén panaszt a' szokott uton nem formált, az igazgatóság az egészet haszontalan nemendmondának hitte, 's egyébben figyelemre sem méltónak, a' felmondási körülményen kívül. — Szerkesztő collegánk aligha úgy nem járt, mint Szilágyi Mátyás diákban, midőn Mátyást akarja elfogatni, 's magát viszik el.

S z e r k.

*) Mi azonban a' N. U. ezen cikkébe kissé bevágjuk bonczkésünket, megmutatandók, milly csúrescsavarások történnek néha-néha. A' „Pasquil“ vigjáték(ban) a' n: mint a' N. U. mondja) adatásakor állítólag előfordult parodiázásra nézve elég bőven elmon-

gesnek az igazgatóság, miután pénteki est előtt teljesen megállapítottak nem tekinthető, benne időközben az előfordulható körülményekhez képest változtatások tétethetvén; a' minthogy ezen lapnak is rendszeren csak akkor küldetik meg. De felesleges is volna, miután az Életképek szombaton reggel megjelenvén, utána időnként valamennyi lap közölheti.

NEMZETI SZINHÁZ ELŐADÁSAINAK HETI RENDJE.

SZOMBAT JAN. 13-tól SZOMBAT JAN. 30-ig.

Jan. 23. Csikós, (Szentpétery javára, bérszünettel először.)	Jan. 27. Ernani (Hollós C. jav., bérszünettel először).
— 24. Párisi szerencse- vadászok.	— 28. Matild.
— 25. Végrendelet.	— 29. Leánykérés szabály szerint.
— 26. Rágalom iskolája.	— 30. Ernani (Wolf javára, bérszünettel másodszor).

dottuk, hogy az igazgatóság egyáltalában nem hiszi, miszerint valaki kiparodiázott volna, 's előadtuk az okokat is, miért nem hiheti. Azonban a' N. U. a' más veséjében is olvasván, erőnek erejével más meggyőződést fog az igazgatóságra, 's azt mondja: „Különben nem iparkodnék sem magát az elnézésért, sem Egressy Gábort a' kihágásért mentegetni.“ Továbbá: „Az igazgatóság, főnebbi kérdése daczára, bizonyosan úgy tudja, mint akármely folyóirat, mely csak példálózva szól, mint akármely hallgató, ki a' parodiázottat nyilván megnevezi, ki parodiázott? „Ezen ráfogások e' fölött igen csudálatos logicával párosulnak, midőn a' N. U. ezen szavainkból: „a' rendezőség az Egressy álzata és valamely ismert egyén közt hasonlatot nem találván, ellene nem tiltakozhatott; mozdulatira 's szaválási modorára pedig a' rendezőség csak akkor tehet észrevételt, ha azok az előadandó jellemmel meg nem egyeztethetnek...“ azt következteti, saját szavaival: „Ezekből átlátjuk, hogy az igazgatóság maga sem hagyja helybe a' parodiázást, különben nem iparkodnék sem magát az elnézésért, sem E. Gt. a' kihágásért mentegetni.“ Igen is, következik, hogy az igazgatóság, az általunk kifejtett nézet szerinti parodiázást nem helyesli; de nem következik, hogy elnézés történt: sőt éppen az ellenkező, hogy elnézésre szükség nem volt, mert kihágás nem tapasztaltatott. — Továbbá, midőn a' N. U. azon véleményünket helytelennek állítja: „miszerint csak akkor parodiáztatik ki valaki a' színész által, ha tökéletesen utánoztatik“ — igen kár volt a' két pontnál megállapodnia, 's csupán a' periodus elejét idéznie. Nálunk az egész mondat így áll: „Véleményünk szerint csak akkor parodiáztatik ki valaki, ha a' színész által tökéletesen utánoztatik: (ez jó kétpont után) egyes mozdulat vagy hangejtés főképp, ha különben másban a' színész nem hasonlít hozzá, parodizálásnak nem nevezhető: vagy akkor sohasem játszhatik a' színész, a' nélkül, hogy valakit ki ne parodizálna.“ Itt, ugy hiszszük, a' kétpont utáni mondat felvilágosítja, mit értettünk mi parodizálásnak és tökéletes utánzásnak. Itt a' tökéletes szót az utánzás és színész eszméjétől elválasztani, 's valami eszményi non plus ultráját a' tökélynek érteni nem lehet; annál kevésbbé, minthogy valaminthoz a' szó: tökéletes — igen sok lépcsőn keresztül emelkedik a' legeslegtökéletességig: ugy a' színész utánzói tehetsége is a' tökély különböző fokain hághat felfelé. 'S éppen ezen fogalmak szerint mi meg a' N. U. ezen állítását: „nem lehetvén olly színész, ki valakit tökéletesen utánozni bírjon“ tartjuk helytelennek.

Legvégül ezen parodia-vitára nézve egy valakinek megjegyzését idézzük, ki így nyilatkozott: „Ollyan biz az, uraim, mint midőn Hamlet Poloniusnak a' felhőt mutatja, 's Polonius abban egymásután tevét, gyíkot és czethalat is lát.“

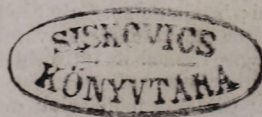
Szerk.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI és KIADJA

FRANKENBURG ADOLF.

5. szám. — Jan. 30. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

EGER, jan. 23. Eljött a' farsang örömeivel, de üdvözlétre vig dalok helyett könyörgés hangzott fel irgalomért; mosolygó arczezal nem futott elejébe leány 's asszony; hanem halványan 's összekulcsolt kezekkel kenyérért esdekelt; és egy ember szívében a' részvét érzete melegült, átgondolta az éhezők napjait, 's képzelte a' gyöttrő kinokat; megértette a' nép imádságát, 's szíve irgalomra hajlott; mindennap másfél ezer embernek nyújtott eledelt, 's mindennap másfélezer embernek szárítja fel könyeit. Magasztos lehet ily néparátnak öntudata, ki számítás nélkül, lelke nemességéből annyi nyomort, annyi inséget enyhít; áldott leszen emléke századok multával is. Ezen férfiú: Pyrker László egri érsek. — Aztért, hogy a' népre az Isten súlyos balkarja nehezedik, ki kívánhatja, hogy a' vagyonosbak lakaiban néha fel ne hangozzék a' vigzene? azonban egyszerű tánczvigalmakkal meg nem elégszik az egri ugynevezett „hautevolee“, mert hiszen abban: megjelenhet az is, kinek nevéhez a' „polgár“ szó tétetik; azért nekik „tejfeles bálók“ kellene, melyekben csak azoknak van bemeneti joguk, kiknek azon szép nevezetre nincs legkisebb érdemük. Azt mondják: hogy az egyenlőség reggele már feltűnt; de Egerben még éj vagyon, minek bizonyítására elmondom: hogy egy hölgy, nevét elhallgatom, egy francia négyesben kezét nem engedte megfogni ellentánczosnőjének, csak azért: mert annak atyja nem nemes ember; neveltséges, de igaz. Mind a' mellett azonban, hogy kisvárosunk „nóbel“ leányai a' cassino által rendezett álarczos bála nem jelentek meg, az mégis kielégítő volt. Magyarul társalogtak, 's nagyobbbrészt magyart táncoltak, és e' mellett szépek is voltak, — így ki nem mulatott volna jól? Könyökünkön is kibújnék, ha most el tudnók is azt titkolni: hogy az álarczosok között meglepő öltönyeik, de leginkább elménczségeik miatt az éjt 's korányt ábrázoló testvérpár tűnt ki. Reméljük, önökkel ismét találkozhatni. — Városunkban működő Várady 's Somogyi igazgatása alatti színészárság erejéhez képest a' lehetőségig igyekszik hivatásának megfelelni. Nemcsak Pesten a' nemzeti színházban adott műveket adják gyorsan 's némileg kielégítően, hanem egészen új, 's eddig sehol sem látott, 's valószínűleg ezután sem látható drámát nemcsak betanultak, hanem számos kíváncsi közönség előtt el is játszottak. Mi általában a' dolgot az illeti, meg kell vallanom: hogy annál már rozsbabot olvastam, t. i. egy kőműves inas által írott vigjátékot, melyben 30 személy szerepel, egyetlen egy néber nélkül; ha azonban azt úgy akarjuk megítélni, mint drámát, már akkor véleményem legkevesébbé sem kedvező. Hibázik abból: mesézet, 's így bonyolódás, hihetőség, cselekvény, jellem 's szerkezet; feltalálható benne honszereteti szónoklat, nagyobbbrészt elcsépeelt eszme, mi semmi esetre sem elegendő kellék egy drámának. A' színészárság személyzetéről rövid, de igaz 's hű rajzot jövő alkalommal fogok adni. A' hazai ipart őszintén előmozdítani törekvő lelkes hőlgyeink figyelmébe Bucher Alajos honi készítményekkel ujonan felszerelt boltját ajánljuk.

Márton.

PÉCS. A' hesseni nagyhercegségben a' népkivándorlás tetemesen csökkent, mióta egy hesseni udvari opera-énekesnő műutazásra indulván, egyenesen Pécsre jött. Neve (Bieselen Emilia) a' genialis utazók Eisele és Beisele urakra emlékeztet, kikkel a' sors szeszélye mindaddig csak kegyesen tréfál, míg őket B. Emilia hangversenyébe nem viszi. És minket bevitt! — A' gyér közönség méltó boszankodását alig enyhíthetné némileg Amtmann Pr. remek fuvalya- és Wimmer J. jeles zongorajátéka. Általános megjegyzésem a' pécsi hangversenyekről, hogy ritkán hoznak kitűnőt, noha számos zenenotabilitással dicsekszünk; de a' művésztöbbsyre visszavonul, míg a' közpszerűség untalan úti feljött. — Térjünk át „egy kis barátságos enyelgésre a' pécsi közönséggel.“ Kegyes engedelemmel legyen mondva, én tisztelt közönségemket szeszélyűdűs vén leánynak tartom, kinek a' sok keserű csalódás annyira elrontá gyomrocskáját és szája izlését, hogy a' száraz szalmát az ananásztól nem igen tudja már megkülönböztetni; 's miután az életből tudjuk, hogy a' keserű szájból a' cukor is epévé válik: az én kisasszonykám száját mindig fanyarul összehuzza, valahányszor sikerültebb opera- vagy drama előadás magas szemei és ditto fülei előtt elvonul. Illyenkor aztán, mintha lázban beszélne, Kärnthnerthor és Burghtheater, Schodelnét és Lendvayt emleget, színészeinkre pedig con amore „schimpfel.“ Csakó és jobb íróink drámáinak legjelesebb helyeit természeti vidorságánál fogva a' „fehér macska“ nélkül is, botránykozzólag megneveti, 's ott is felkaczag időtlenül, hol a' költő vagy színész helyeslő tapsra számított; követeléseit pedig olly méltányos (!) magasra csigázza, hogy hetenkint két új opera, néhány borzadalmas, szinte új dráma, és mindennek felett, egykét lóval, 's nem kevesebb számmal in natura, felesicsomázott látványos paródiák bátran a' szerényebb kívánságok közé számíthatók; ellenkező esetben szépen honn csücsül, 's a' boldog emlékü Nestroy és Kaiser röhögtető kasperliádairól ábrándoz. E' vád a' közönség magyar részét is illeti, azokat pedig leginkább, kik a' színtársulatot arany hegyekkel 's ezüst jövővendővel kecsegteték. A' kivételek közül legujabban egy köztisztelőtű honfi tűnt fel, ki a' színűgy fentartásához nevezetes összeggel járult. Több ily áldozatkész barátot a' m. színháznak! — Végül tanácsoljuk az igazgatósnak, hogy mig Soroksáron a' színház üresen áll, Pécsre ne jöjjenek, mert ott előbb találandnak méltánylat- és rokonszenvre; 's ha fejüket mégis rávetik a' pécsi színiigazgatásra: biztosításról, de nem 400 ftos, hanem tökéletes biztosításról gondoskodjanak. Természetes, hogy aztán a' biztosító közönség viszont magát fogja biztosítani, hogy silány darabokért, felesleg ismétlésekért, holmi „ingadozó“ fellépétekkel 's szerep-nemtudásokkal fűszerzett előadásokért és hangtalan hangokért pénzt ne pazarolja. (Ad vocem, biztosítás, nem fojtathatjuk el azon, hisszük, közkívánságot: bár az Életképek is emelnének hatalmas szót a' „Nemzet és színház“ tárgyában, a' honatyákat figyelmeztetvő.) — Vidékünkön, hír szerint, több szegény legénynek, mint székőtt katonának, vendégszerepelnek. Közönségök kicsiny, de jól fizet, nem annyira önkénytesen, mint kénytelenségből. Ez is egyike a' nagy drágaság szülötteinek, melyek

nálunk is különféle, de mindig rémséges alakban mutatkoznak. És ha a' színházi közönség gyűlését szinte ennek lehet némileg tulajdonítani, a' tánczvigalmak e' részben, úgy látszik, kivétel teendők, mert e' tekintetben mi péciesek páratlanul állunk, jelszavunk levén: „az utolsó fillért is egy bálért!” Meglátjuk, maradand-e a' febr. 8-kán tartandó védegyleti bála is néhány fillérünk?! Örömmel jegyezzük fel, hogy a' színigazgatóság által kibérlett színházi bálók esin és nemzetiség tekintetében kitűnők; a' tánczok közül a' társalgó, kör és csárdás, de leginkább Lakatos, sortáncz a' lelkesen jártnak el, utóbbi általános tetszésben részesülvén. Jövőre bátran lehet szaporítani a' m. tánczok számát, annál inkább, mert polgárleányaink, valamint haute-volée-nk rendkívül kellemes alakban tűnnek fel benne.

Tyuk Mihály.

SOPRONI UJDONSÁGOK. Meggyegülés alkalmával a' soproni német Thalia mindig nagyot szózik örömeiben, mert a' magyar huszasoknak bájpengése magán kívül ragadja őt. Hogy is ne? hisz a' falusi táblalíró vámmentes utjainak pogánysága által szakadtig megviseltetvén, miképen restaurálja tagjait, ha csak német komédiába nem siet? csak azért is, hogy, miután utaztában ellenzékivé lázadt gyomrát a' vendéglőkben illendően reaconserválá, legalább embérszínházi commotiót tegyen; mire a' rófnai hirdetményeken ígért bohózat, medvetáncz, bukfenczes mutatvány, tüzzáporban, macskazene kísérete mellett, szóval: az összes színi tehetségek együttműködése, alkalmasnál is alkalmas. Lehet kacagni, tapsolni, 's még mi egyéb kívántatnék? Vannak ugyan olly sötétvéreűek, kik még azon is boszorkodnak, ha néha egyegy Schilleri vagy Goethei remeket látnak a' színpadon kinpadra vonatni, nem foghatván meg, hogy e' békaerőködés csupa mulatság kedvéért idéztetik elő, meggyőzendők a' kiskoru közönséget arról, minő nyomoru minden magas dramai mű, az erkölcsnemesítő bohózatokhoz képest, és mennyivel becsesebb a' botrányos pongyolaság a' haszontalan művészetnél. És illy élvek után, nem méltányos-e, ha magyar színészetről amugy vállvonítva emlékezzünk? 's ha pár évtizeddel visszapiillantani vonakodunk? midőn hazafias buzgalom, genialis Nagy Pálunk izgatására Sopronban magyar színészetet biztosítandottak, ha a' részvétre fölhívott Vas, Zala, Veszprém vármegyék nem fizethetési ürügyekkel az ügyet meg nem buktatják. Akkor Sopron megye olly társaságnak, melly a' német deszkák legsilányabb hőseivel megmérkőzhetendett, két hónapi biztosításul 8000 ftot kész volt ajánlani. Boldog Isten! husz év előtt és most! Hej uraim! csak akarat kellene, és nem nyelnök a' mostani ostrombaságokat, 's hiszem, hogy Eszterházy ő hercegsége, mint akkoriban tevő, hasonló hazafisággal ajánlaná meg most is a' költségeknek nagyobb részét. De, miután feledhetlen Nagy Pálunk közügyeinktől visszavonult, kiblen volna elég lelkesség a' gunyolt magyar színészetet hozzánk átültetni, 's méltósága koezkáztatása nélkül vezérelve, meghonosítani!? Sopron városa széptollu, 's még szebb érzetű levelében fölszólítja a' megyét, hogy a' nemes tanács meghívása következtében nálunk augusztusban megjelenendő „magyarorvosok és természetvizsgálók“ elfogadásában részt vegyen, 's teremét szaküléseiknek kölcsönözze át, régiségeinek megméléléseért levéltárát nyissa meg, 's nevezetességeit barátilag mutassa elő. A' felszólítás örömmel fogadtatott. A' tanácsnak dicséretére szolgál, hogy ez alkalomra mukiállítást is rendeztetend, sőt gazdasági termék- és állatmutatványról is, díjazással egyetemben, gondoskodandik. Vajha mindig és mindenben illy hazafias eljárás jellemzené a' nemes tanácsnak intézkedéseit! Én tökéletesen hiszem, akaram hinni, hogy ez ösvényről soha le nem tántoruland. Isten éltesse mindaddig a' derék férfiakat! — Különös hír kering nálunk, t. i., hogy nem régebben egy szegény asszony éjente hirtelen megbetegedvén, segítség végett két Aeskulápot is sürgették a' szerencsétlenhez menetre: de egyik ágypelyhei között nem ért rá, — a' másik pedig öregségével mentegetőzék, mindenik reggelre ígérkezvén; azonban a' halál reggelig nem várákozott. Egy elmés barátunk erre azt jegyzé meg: hogy említett Aeskulápaink ellen az árnyak királya nem panaszkodhatik: tehát nincs mit félniök Zeusz villámaiktól, holott ugyancsak megérdemlenék. — Hartman ur, a' helytartótanácsilag hozzánk nemtőlül küldött szemorvos, 106 kez alá vett szembeteg közül kereken 100-nak adta vissza ép látását. Kisérije a' megvizsgáltak áldása mindenha utain, és jutalmazza meg ügyes kezeit. Végül bizonyos Jeremiasozó urnak ajánljuk, hogy nézze meg tükreül Jeremiás jóslatainak XIV. R. 6. versét. A' viszontlátásig.

Torma.

ZOMBOR, jan. 21-kén. — Mondják, hogy nálunk az idén különös társulat alakult olly „erélyes“ egyénizgató vezérlete alatt, kiről ollyasmit nem is álmodtunk. A' társulatot „gyüldé“nek esüfölják; igazi neve azonban volna „ivoda“ vagy „kártyada“; mert tagja lehet minden, ki tele ereszénnyel ellátva levén, tud kártyázni, 's jó gégével bírván, nem röstel a' boros kancsó fenekére tekinteni. Nevezetes, 's természetes az benne, hogy tagjait a' hideg összetartja, 's meleg ellenben szétoszlatja; azaz: a' gyűlde csak téli hónapokban az, nyáriakban már „oszolda.“ — Éljen az oszló gyűlde, vagy gyűlő oszolda! — — Halljuk, uraim! A' kebelbeli olvasóköri üdvös közczélra tánczalmat rendezni határozván, bizalmasan folyamodék a' nemes tanácshoz a' városzáni nagy teremért; melly azonban neki szépen, kerekdeden megtagadtatott, „a' teremnek — mondja a' végzés — más rendeltetése levén.“ Taval két ízben vala szerencsés a' kör a' kérdéses teremtet megkapni, 's a' kebelbeli kóroda javára tánczalmat rendezni, honnan több mint hatszáz p. forint tiszta jövedelem folyt be. Most az mondatik, hogy más rendeltetése van a' teremnek, 's csak azt is nem vesszük rendeltetésnek, hogy az, kéthárom mellékteremmel együtt, hiában üresen hever, 's hogy rá nézünk, mint valamely szép képre; mit ér a' kincs, ha nem élvezzük, 's ládába zárjuk! Van — vagy inkább lesz — igenis rendeltetése a' megtagadott teremnek, 's az — a' tisztválasztás; mire nézve senki jobban nem fohászodik fel, mint mi, imádkozván: „Oh városi rendezés! jöjön elmielőbb a' te ezerszer ohajtott országod, 's adjad nekünk, hogy a' megtagadott teremben polgári jogainkat gyakorolhassuk!“ de addig is haszontalanul csukva tartani a' teremtet vétek. Némellyek e' megtagadást részint az ellenszenyből, melyet bizonyos urnakban az olvasóköri fönléte okozott, részint pedig — 's itt figyeljünk! — egyéniségünk elleni gyűlölségből, melyet a' mi levelezői tudósításaink tán szülhettek, hajlandók származtatni; de mi ezt

nem hihetjük; 's nem is akarunk senkit gyanusítani: a' közönség megnyugtatósa tekintetéből mégis igen kívánatos lett volna a' titkos rendeltetést névszerint kijelenteni. — Azonban az olvasókör, mely nemes feladatának ismeri a' köze is jótékonyan hatni, reméljük, e' váratlan kudarcz miatt, melyet a' szenvedés emberiség nevében méltán fájlania lehet, zavarba jöni nem fog, 's rendezend kisebb termeiben jótékonyczelu tánczalmat, olyat, millyent csak lehet! vagy ha mostanra tiszta 's jó szándokától el is áll: úgy hisszük, magasabb indokok fogják arra rábírní. . . Mégis csak nem hiában mondják: hogy Zombor — ultima litera Z! Egyébiránt a' farsang a' roppant drágaság gunyos daczára vigan 's pazarul foly; 's bohóságait sokféle alakban tünteti elő. Eddig két rendű, nevezetes szánkázásunk vala: az egyik fákyás — éjjel, a' másik álarczos — nappal. A' fákyás rögtönözve levén, igen sok népet csődített össze: a' külvárosiak közül némellyek azt vélvén, hogy a' belvárosban tűz van, mások pedig a' hirtelen lett járó-kelő világozosságból boszorkányokat és ördögöket tűzszekéren képzelvén. E' spectaculumot rendőri tekintetben roszalunk kell; annál inkább, mert vannak nálunk bizonyos uri emberek, kik saját tekintélyüket a' pipafüsttől is féltik, de a' fákyák lobogó lángjaitól alacsony házaik nádas födeleit nem őrzik.

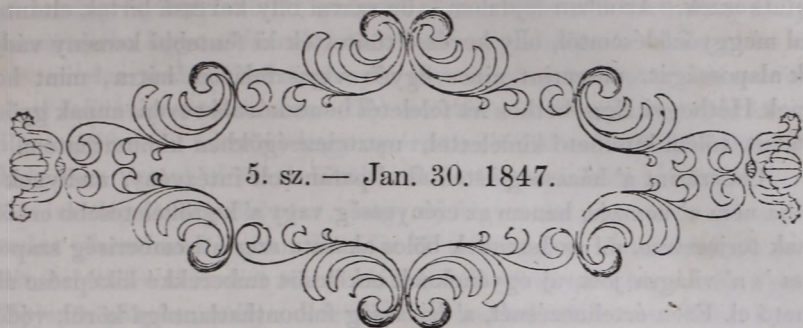
Kürtös.

Mondani valónk. Szabó Richárd urnak a' házasság felbonthatóságát tárgyzó czikkere egymásután érkeznek a' czáfolatok, mik közül többet közölni fogunk, a' tárgy sokkal fontosabb 's életbevágóbb levén, semhogy az több oldalról megvitatást ne igényelne. — Debreczenből Kőhegyi, v i g a d ó -ját egyszerű, nem farsztó 's kellemteljes voltáért nagyon dicsérik, 's a' tánczkedvelők figyelmébe ajánlják. — A' zombori estikéket adni fogjuk. — Bizonyos helység — nevét kiméletből elhallgatjuk — az utolsó ujjonezállításkor katonát fogadott, ki a' kialakudott szolgálati díj bizonyos részét hazatéréseig a' falu kezébe tette le. Néhány hét előtt azonban bizonyos mennyiségért irt a' falutanácshoz, mire az érdemes jegyző így válaszolt: „Nagyérdemű drága vitéz ur! Örvendezéssel telvén keblünk, hallván azt, hogy vitézi módon pályá-„jált végzendí, 's attól mintegy narezivalis fellengős karu és nesztóri jó érzékenységi mindeddig nem „ollván (?) onné, mely dolog is az becsületes érzés pávorát emelvén és ditsőséges hagastán-„ságát mivoltányozza és ditsően diszesíti: — ohajtók vagyunk! hogy az hátralevő 's villangó-„san sudalló időkört is viddor szízzel türhetőleg véghezviendó és a' ditsó hagastánság pályáját „babér és borostán koszorókkal betekertszendő érdemdustó és mejjét ditsőítő numizkkal és a' „rájter honni vitéz rendekkel honnra saggaló vigalmazó rokkonságát diszesítendő 's örvendezen-„dó lehessék. Nagy érdemű drága vitéz urnak szolgálí N. helységi biróság.“ — Az a' legdere-„kabb a' dologban, hogy az ügyes jegyző, kinek tollából e' gyönyörű érthetlenség folyt, egy-„szersmind t a n i t ó is. Egyébiránt a' helység meg van elégedve jegyzőjével, 's a' kupaktanács őt mint oraculumot hallgatja. Éljen! — A' boszorkányairól híres B ü d és vidéke nép- és táj-„ismeretét igen szívesen veendjük. — Megint sok verset kapunk, pedig már is elég van őt évre. — Egerben rendes levelezőnk levén, a' másik tudósítást köszönettel félretettük. — A' sümeghi tánczmulatságról irt közleménye érdektelen. — Fidicinis János ur közleményeit adni fog-„juk. — Nógrádban (Balassa-Gyarmathon) tánczoltak; némelly uracsok és hölgyecskék az által mutaták meg, hogy hautvolée-isták, hogy a' társas tánczokban külön kört képeztek, 's idegen nyelven fecsegték. Szép tőlök! — Soproni levelezőnk a' fiatal festésszel teendő értekezés-„re szívesen felszólítjuk.

Azon tisztelt magyar hölgyek közül, kik a' „Himfyant“nak Szentpéteri által művészi készítésére aláírási íveket fogadtak el, következők küldöttek be maig Budára az országos pénztári hivatalhoz, gyűjtött összegüket pengőben. 1. Sztrokay Luiza 324 frnt Pesten. 2. báró Vay Lajosné 32 frnt. Borsod vm. 3. Kőmivesné Zatureczky Zsófia 48 frnt Győrött. 4. Petróczné Gosztonyi Polyxena 100 frnt Ung vm. 5. Szögyéni Lászlóné Marich Mária 96 frnt. 20 kr. Budán 's Fejér vm. 6. Ordódyne Ghyczy Mária 53 frnt. Kalocsán. 7. Szabó Jánosné Szabó Erzsé 56 frnt. 3 kr. Debreczenben. 8. Bohus Jánosné Szögyéni Antónia 80 frnt. 20 kr. Arad vm. 9. báró Vay Miklósné 122 frnt. 40 kr. Budán 's több helyen. 10. Malom Luiza 55 frnt. Kolosvárott. 11. Földváry Etelka és Laura 54 frnt. 40 kr. Pest vm. 12. Mariassy Zsigmondné 67 frnt. 13. báró Horvátné Nagy Octavia 83 frnt. Fejérvárott. Összesen 1,172 frnt 23 kr. p. p. A' Sztrokay Luiza kisasszony ivén lévő beces adakozók nevei már kihirdetvén a' Pesti hirlap 1846beli 667dik számában majus 1jén. A' többieké majd ezután következik. — A' magyar hölgyvilág tehát szép jelét kezdi adni Kisfaludy Sándor emléke iránt levő nemzeti tiszteletének, 's kedves bizalommal hisszük, hogy ivtartóink mindnyája sietni fog ez elészámált 13nak nyomain járni dicsően.

A' magyar hölgyvilág nevében.

ELŐFIZETÉSI FELSZÓLÍTÁS! Petőfy Sándor összes költeményeire egy kötetben. Ki ne szeretné birni legnépszerűbb költőnknek összes költeményeit egy szép és teljes kiadásban! Ezen közkívánatnak megfelelni ohajtván az alulirt kiadó, tisztelettel jelenti a' két magyar hazabeli olvasó közönségnek, azt egyszerűmind számos előfizetésre felhíván, hogy Petőfy Sándor összes költeményei, diszkizadás- 's egy kötetben, legnagyobb 8-ad réttben, legfinomabb duplavelin papiron, új betűkkel nyomatva, a' szerzőnek aczélba metszett arczképével, már sajtó alatt vannak, 's jövő martiusban megjelennek. Ezen új kiadás a' szerzőnek eddigelé megjelent minden művein felül, még vagy száz darab új költeménnyel leend bővítve, olyakkal, mellyek eddig sehol sem adattak, 's nem voltak közzé téve. Az előfizetési ár, példátlan olcsósággal, csak 3 pengő forint. Határideje az előfizetésnek a' jövő martius 20-dikáig tart. Kérnetek tehát az ivtartó urak, az előfizetési aláírt íveket, a' begyült pénz-összeggel együtt azon napig hozzám beküldeni, a' mikor a' kész példányokat is átvehetendik. Pest, jan. 20. 1847. Emich Gusztáv, kiadó könyvtáros.

5. sz. — Jan. 30. 1847.

CZÁFOLATUL SZABÓ RICHARDHOZ.

E' lapok figyelmes olvasói előtt nem titok, hogy ön a' házasság felbonthatlanságáról két hölgygyel vitatkozott. Az egyik hölgy, kit ön e' lapok 1846-ik első félévi 17-dik számában egész szigorral czáfola, szeretné, ha a' házassági szövetség csak szerződésileg meghatározott bizonyos évekig tartó 's ezeken túl felbontható lenne; a' jeles H é t h e g y i Erzsébet pedig az „Életképek“ 1846-ki másodfélévi 14-dik számában ohajtja, hogy a' házasság, némelly nagy fontosságu esetekben, feloldható legyen. Ennek ellenében ön e' lapok 1846-ki másodfélévi 23. és 24-dik számaiban a' házasság felbonthatlanságát vitatja. Én kegyeddel nem lévén egy véleményben, kérem a' t. olvasót, mielőtt cikkemen végig futna, sziveskedjék a' fentebb idézetteket figyelmeire méltatni. E' cikkekből meggyőződik a' nyájas olvasó, hogy a' vitatkozók r. katolikus szempontból tekintik a' tárgyat, a' mi igen természetes, miután a' felbonthatlanság egyedül ezen egyház tanai közé tartozik. Azonban igen sajnós, hogy ön, Sz. R. ur, a' tárgy fontosságától elragadtatva, a' más felekezetűek hit-ágazatai iránt olly kevés figyelem- és kimélettel viseltetett, miszerint nem átalotta kimondani, hogy kit a' házasság felbonthatlanságáról meg nem győzött, azt erényes elvű embernek nem tekinti, és hogy ki csak keveset fel tud emelkedni az érzékiségen, az nem fog a' házasságnak felbonthatósága mellett szavazni. Nem akarom mélyebben feszegetni, milly gyöngédtelen az illy vitatkozási modor olly hölgyek irányában, kik ellenkező véleményt nyilvánítani bátorzkodtak; nem czélom mutogatni azon mély sebet, melyet illy kiméletlen elmélkedés üt a' protestansok- és azoknak meggyőződésén, kik a' házasság felbonthatóságában semmi bünt nem látnak, mert e' menedéket a' törvénynek karjaiban is feltalálják. Annyi igaz, hogy ki magát illy sértő beszédre feljogosítotttnak érzi, attól követelni lehet bizvást, miszerint tám-okainak alapijában semmi ingatlanság ne legyen 's okoskodása olly szilárd meggyőződést öntsön mindenkinek keblébe, hogy a' kétkedésnek még csak árnyéka se

mutatkozzék. Azonban fájdalom! ön szavai olly kevésbé birtak eltántorítani meggyőződésemtől, olly kevésbé tüntették ki fentebbi kemény vádjainak alaposságát, miszerint nincs egyéb vigasztalásom hátra, mint hogy önnek Héthegyi Erzsébethez irt feleletét bonczkés alá vevén, annak gyöngé oldalait, tőlem kitelhető kimélettel, meztelenségökben kimutathatom.

Ön szerint a' házasság Isten által parancsolt intézvény, mellynek fő-célja nem a' nemzés, hanem az erényesség vagy a' legtökéletesebb erkölcsi jónak terjesztése, mi az Istennek böles akarata szerinti emberiség szaporodása 's a' világra jött uj egyéneknek erkölcsös emberekké kiképzése által érhető el. Ezen értelmezésnél, a' házasság felbonthatlansága körül, védőbb bástyát nem képzelhetni, ennek köteles magát megadni az ész minden bölcsészetével együtt. Ennek folytán örök igazság gyanánt kell elfogadni azon rejtelmes különbséget is, miszerint a' házasság fő-célja nem a' n e m z é s, hanem az erényesség terjesztése, melly többek közt az e m b e r i s é g s z a p o r o d á s a által érhető el. És jaj nektek, ti aggregények, kik évek hosszú során megfeseségesedni nem tudtatok; jaj nektek, ti aggszűzek, kik a' férjülés perczenetét elmulasztottátok; jaj nektek, ti martalékai a' pokloknek! mert a' házasságot figyelemre nem méltattátok, hanem epedő magányban alvátok el ifjuságtok rózsás álmait!

Midőn az emberek polgári társaságba léptek, a' polgárosodás igényeihez képest, családi életöket is rendezniök kellett, miből a' házasság eszméje keletkezett, melly nélkül az emberiség már rég egy családba olvadt 's az örökösödés szükséges törvényei soha tisztára nem hozattak volna. 'S mihelyest az ekkép szerkezett polgári intézet céljának meg nem felel, nincs egyéb hátra, mint feloldani a' kapcsot, melly együtt tartja, azaz: felbontani a' házasságot. De ön az emberi méltóság, erkölcsiség, a' személyes jogoknak tisztelete, a' családok 's köztársaság kebelében keletkezhető zavarok elkerülése 's végre a' gyermekek érdekében üdvösbnek látja, ha a' megkötött házassági viszony szét nem törhető. Illy fontos okok ellenében a' házasság felbonthatóságát vitatni sokak előtt vakmerőségnek fog látszani, 's megvallom, hogy ha ezeknek csak egyike is megrendített volna hitemben, a' többiek gyöngeségét elnézve, önnel kezdet fogok vala. Sőt inkább ezek azon erősségek, mellyek én mellettem harcolnak, a' mint később kiviláglik. Ön az első okot ekkép adja előtt: Fő-célja levén a' házasságnak az erényesség terjesztése, az ember ezt csak úgy eszközölheti, ha saját 's embertársainak méltóságát tiszteli. A' házas feleknek tehát méltóságukat kölcsönösen tisztelni kell; nem szabad egymást olly eszköznek tekinteniök, melly ha a' c z é l e l é r é s é r e vezetett, félre vethető, vagy mással felcserélhető, mert ez az egyéni méltóságra nézve sérelmes. Ezen okoskodás szerint az elválásra egyéb ok nem ösztönözhet az é r z é k i s é g k i e l é g i t é s é n é l; és ha e' nézet állana, a' házasság felbonthatóságát magam kárhoztatnám első. Azonban az érzékiség kielégítésének czime alatt indított elváló-per a' legelső bíró által szállíthatnék le. Hangosabban szól az emberi méltóság a' házasság felbonthatósága mellett. Az emberi méltóság ugyanis nem engedi, hogy egy ártatlan lény más bűnösnek áldozatul essék,

's jó remény fejében lekötött szabadsága más ember féktelen szenvedélyeinek martaléka legyen, és mely törvények szigorúsága e' tekintetben kirekeszt minden szabadulási reményt, illy törvények ellen első lázad fel az emberi méltóság szent érzete. Illy esetekben ön — vértanúságot követel. Milly kegyes! Ön felteszi, hogy az ártatlan féllal szeretet következtébeni vakság nem láttatá társának hibáit, midőn frigyét kötött, — annak keserű csalódása elég tapasztalás arra, hogy uj frigy után nem sovárogo 's inkább csendes visszavonultságban álmolja el még egyszer fiatal korának reményeit, beleszőve a' keserű utóziú kiábrándulásokat, mint hogy még egyszer fellépjen a' pályára, mellyen már vérző tövisekkel találkozott! Minő beszéd! Mintha a' házasságban is nem fejlődhetnék ki olly állapot, melly a' két fél elválását igényli; 's aztán ha a' szerencsétlen uj frigy után nem sovárogo is, de azért nem tagadhatni, hogy a' régi frigyből kibontakozni ne vágyják. Hja! de ön ezt nem engedi, mert ön e' tárgyban nem az érdekelt egykét egyént, hanem az összes emberiséget tekinti. És midőn ön előtt az egyén boldogsága semmi, mutassa meg, ennek eszközlése mennyiben áll az összes emberiségnek útjába? De hát mi végett alakult az emberi társaság, ha nem a' köz boldogság eléréseért? 's ha van tekintet, mellynek az ember egyéni üdvét és méltóságát alá kell rendelni, jelölje ön ezt ki. Avagy az erkölcsiség érdekében legyen üdvösb a' felbonthatlanság? Ön szerint a' házassági kötelék felbontása a' legförtelmesebb testiség gyakorlására nyitna tágas kaput; én szerintem meg ezt épen a' szerencsétlen házasságok felbonthatlansága okozza. Az érzékiségnek törvényes korlátok közötti kielégítését legjobban biztosítja a' hűség. A' hűség csak azon keblekben képzelhető, mellyeknek szíveik egymásért dobognak. Hogy a' szerencsétlenül egybekelt felek közt viszonszeretet és hűség nincs, ezt bizonyítani olly felesleges, valamint kétségen kívül áll az, miszerint ezek egymás körében semmi kéjben nem részesülhetvén, vágyaik kielégítését a' tilosban keresik; miből önkint foly azon igazság, hogy az illy tiltott gyönyörök élvezésére vezető házassági kötelék felbonthatlanságán az erkölcsiség érdekében tágitani mellőzhetlen szükség. De ön továbbá a' személyes jogok tiszteletét látná megsértve, ha lágyabb törvények hozatala mellett, egy elvirágzott nőnek öleléseiben többé gyönyört nem találó férj ü r ü g y e t keresne elválásra, hogy egy fiatalabb, virágzó test- 's erejű nővel köthessen ismét frigyét. Nem tagadom, hogy az illy könnyelmű és kárhozatos elválás a' személyes jogokon érzékeny sebet ejtene; de hogy gondolhatja ön, hogy o k o k h i á n y á b a n , pusztá ürügy elegendő lehetne az elválásra? hogy képzelhet ön pusztá ürügynek ennyire kedvező váló törvényt? Nem vitatom, mennyi képtelenség rejlik az ön által előhozott e' példában, mert az nagyon is szembeötlő; hanem csak azt említem meg, milly szerencsétlennek kellene lennie a' protestans vagy görög n. egy. nőnek, kin, kegyed beszéde szerint, férje csupán ürügy vagy szeszélyből minden perczben tuladhat, az engedelkeny törvények létezése mellett. Ha kegyed a' váló pörök nehézségeit ismerné, nehezen fogott volna illyeket állítani. Kegyed ezen okoskodása szerint tehát a' felbonthatóság által olly kevésbé tapodtatnék

a' személyes jogok tisztelete, miszerint inkább az ellenkezőt lehet gyánítani, t. i. hogy a' felbonthatlanság sérti a' személyes jogokat, a' mit ön sem tagad, megengedvén azt, hogy az ártatlan félre nem kedvező, ha tökéletesen romlott felétől megválni nem tud. És miért nem engedi e' kedvetlenséget eltávolítani az ártatlan féltől? vagy csak azért, hogy az igazság igényeinek a' törvény szigorát ne áldozza fel? Azt véli ön, hogy a' törvények becsét azoknak szigorúsága, nem igazsága emeli inkább és szentesíti? Ön szerint továbbá, a' családok 's köztársaság kebelében keletkezhető zavarok elkerülése tekintetéből üdvösb a' felbonthatlanság; mert: „képzeli csak magunkat be, mond ön, azon helyzetbe, ha sem vallási, sem polgári tevőleges törvények nem korlátoznának bennünket, hanem egyéni szabadságunkra bízhatnánk az illy fontos ügybeni rendelkezés: ugyan nem uralkodnánk-e a' társaságban örökös rendetlenség; nem keletkeznének-e a' családokban a' legnagyobb zavarok?“ Igenis, ez mind igaz; hanem akarhatja-e valaki józanul, hogy e' tekintetben bennünket sem vallási, sem polgári tevőleges törvények ne korlátozzanak, hanem egyéni szabadságunkra bízhatnánk az illy fontos ügybeni rendelkezés? Mondja ismét más helyen, hogy ha a' házasságok derűre borúra köthetők 's bonthatók lennének, a' családok 's így az egész köztársaság csende dulatnék fel, már pedig kisebb roszat keletkezhető nagyobb rosznak elkerülése végett el kell tünni, és személyes jogaink a' közjó követeléseinek alárendelendők. Ezen locus communisok arany igazságot foglalnak magokban, de a' mint kegyed alkalmazza, nem egyebek vörös posztónál 's az én elvem támogatására sokkal alkalmasabbak. Ugyanis, ha ön a' köztársaság csendét a' családok csendétől tételezi föl, mikép gondolhatja, hogy a' törvény szigora miatt felbonthatlan szerencsétlen házasságban csend és béke uralkodhassék 's következőleg az egész köztársaság csende biztosítva legyen? Hisz csak nyílt szem kell annak átlátására, hogy a' meghasonlott házasságok felbontása a' békétlen házi életdulta közcsend felzavart egyensúlyának helyreállítására legalkalmasabb. 'S nem emlékezik-e ön, hogy Poroszhonban nem rég a' divortialis törvények gyors végrehajtása épen azon okból sürgettetett, hogy a' családi békétlenség a' házassági kötél feloldása által minél előbb száműzessék? És a' boldog, vagy legalább felbontásra okot nem szolgáltató házasságok nagyobb száma nem lenne képes kiegyenlíteni azon kis zavart, melly, kegyed különöz fogalma szerint, a' köztársaság csendes tengerén egy-két házasság törvényes feloldásából támadhatna? Avagy bizonyítsa be ön adatokkal, milly mértékben dulatik fel a' közcsend a' protestansok 's egyéb egyházak kebelében számtalanul előforduló elválasztási esetek által? Bizony, bizony! mondom önnek, t. Sz. R. ur, hogy a' közcsend föntartásának egyik legszilárdabb tényezője a' felebaráti szeretet, melly a' szerencsétlen házasságokban, hol engesztelhetetlen gyűlölség 's örökös viszátkodás üt fel sátorait, fel nem található. 'S ezért nem foghatom meg kegyed okoskodását, miszerint a' két viszátkodó fél, a' törvények szigorát ismerve, miután őket csak ásó 's kapa választja el egymástól, jobban egymáshoz simul 's egymás tévedéseit könnyebben átnézi 'sat. Mert ha ez áll, bátran kérdehetni: mikép

történhetett, hogy a' két fél, a' törvények szigorát ismerve, csak egy perczig is megszűnt egymást szeretni, miután hasonló okoknak hasonlóknak mindég okozatai, 's ugyanazon oknak nem lehet két különböző eredménye? Ellenmond kegyed állításának a' tapasztalás. Az emberi léleknek nem sajátja az, hogy a' meghaladhatlan akadályok előtt gyáván meghunyászkodjék 's leforrázottan magába szálljon. Illyenkor a' lélek, ha el nem téved 's kétségbe nem esik, tévutakon törekszik azon cél felé, melyért epedez, de melyet törvényes uton el nem érhet, — igen, az utját álló szigorú törvények eldönthetlen falain rést nyit magának a' felzaklatott kebel féktelen szenvedélye. Ha nincs, ki a' szenvedő lélek kiállhatlan terhét levegye, sem-hogy összeroskadjon alatta, lerázza azt saját hatalmából; kérdés aztán: hogy a' törvény szigorának eme borzasztó visszahatásáért ki felelős? az-e, a' ki a' törvényt alkotá, vagy az, kinek a' törvény mulja erejét? Mintha hallanám kegyedet erre mondani: hogy a' törvényhozó, midőn szigorúságában alkotá a' törvényeket, a' felbonthatlanságnak olly pótszeréről gondoskodott, melly az ellenséges feleknek kiengesztelődését eszközölvén, beléjük a' lerázhatlan nyügnek elviselésére új erőt és kitartást öntend. Elhizsem, hogy az egymásért lángoló kebleknek édes élvét nyújt a' viszonzatás, de az asztal-'s ágytól elválasztott feleknek összejövetelével a' keblekből száműzött viszszeretetet többé vissza nem tér, sőt az elválasztás szün-idő alatt vadászott és élvezett kéjek utáni sovárgás a' régi megutált állapot szörnyűségeitől még jobban visszaborzad, mert olly helyzetben érzi magát, mint a' bűnőncz, ki rövid csavargás után ismét hurokra 's illetőleg börtönbe kerül. — Végre a' gyermekek érdekeit vetvén mérlegbe, Héthegyi Erzsébetnek, mint családanyának, anyai érzésre hivatkozik ön, kérdvén, hogy: a' házassági törvényeknek nagyobb engedékenysége mellett nem sajnálná-e a' gyermekek sorsát kockára tenni? Nem fog-e szegényeknek szívök megtörni, midőn vagy atyjok- vagy anyjoktól, vagy mindkettőtől kénytelenítetnek, a' házasság felbontásának következtében, szomoruan elválni? — És hogyan kockáztatnák a' gyermekek sorsa, midőn kegyed maga megismeri, hogy felölök gondoskodva lesz? Aztán hisz a' szülék elválásakor a' gyermekek nem választatnak el szüleiktől. Apjokat ugyan és anyjokat szüntelen nem környezik, de rájuk nézve, azt tartom, azon elv szerint, hogy a' két rossz közt a' kisebb választandó, üdvösebb vagy apjokat, vagy anyjokat követni csendes elvonultságába, mint a' szülők közötti örökös pokol lángjaitól égettetni. A' mi pedig azon rémületes borzadását illeti kegyednek, hogy a' szegénykének szívök törik meg: már ez, tessék elhinni, költői beszéd; mert midőn a' szülék hirtelen halála is olly kevés gyermeki szívet tör meg, annál kevesebb bajt okozand a' lassan előkészülő elválás, már csak azon lélektani oknál fogva is, miszerint az előre látott veszély hatása mérsékeltebb. Azon felül, hogy ha az elválasztott szülék gyermekei még kisdedek: csekély eszökkel még föl sem érik a' közbe jött baj nagyságát 's így szívök nem törik meg; ha pedig a' gyermekek már felserdültek, képzelhetni, minő lehet ezek tisztelete olly szülék iránt, kik a' helyett, hogy egymás karjaiban keresték volna a' mennyet, ökleikkel éreztették egymással a' poklot. És az

illy szülői házban, mely valódi csatatér, a' gyermekek erkölcsös neveltetését ön kivihetőnek hiszi? Ha kis dolgoknál nagy példákkal élni szabad volna, erre én csak azt mondanám a' költővel: *inter arma silent musae!* Tagadhatlan igazsága van a' kedélydús Héthegyínőnek, midőn illy esetekben nemcsak a' büntelen szülőt, hanem az ártatlan magzatokat is erkölcsileg és vagyoniilag kiragadni kívánná; mert ilyenkor a' gyermekek erkölcsös nevelése lehetetlen, sőt az ellenkező hatás bizonyos. A' nyaktiló rémes korában már a' gyermekek is játszottak vele és állatocskákat fejeztek. — És hogyan lesz megmentve illy bűnös szülői czivodában ezen nevelési elv: *maxima debetur puero reverentia?* A' szülők mocskos szóváltásai, csunya verekedései ugyan csak épületes leczkék, melyekből aztán a' példát leső ártatlan magzatocskák szebbnél szebb tanulságokat merithetnek! 'S ön azon jó hiszemben él, hogy a' gyermek meg fogja ítélni, melyik szülőjének intései-, tanításaira hallgasson, 's melyiknek példáit kövesse! Illy gondolkozási mód hallatára eláll szavam.

J a n c s o v i c s P á l.

BESZÉLYIRÓ GYÖTRELMEI.

(Vége.)

Másnap reggel természetesen először is az ablakokra pillanték, de a' kettős üvegen keresztül mitsem láthaték. 'S most nyugottabb állapotomban minden körülményt hidegebb vérrel fontolva meg, jónak találám, fűrkészeteimben óvatosságnak lenni, különben magamra vonván az olasz figyelmét 's gyanuját, csak nehezeném fáradozásaim sikerét; azért csak lopva 's függöny megül leskelődtem át, de ismét nem láthatván semmit, később nem is egyenesen, hanem rövid kerületet téve, lépék az olasz szállása alatti egyik boltba, melynek birtokosát félig-meddig ismerém. Egyenes kérdést nem intéztem hozzá, 's csak távolról közelítve tárgyamhoz, végre maga szóla az uj lakóról, de beköltözésén kívül mitsem tudta. A' távollevő háztulajdonosnak felhatalmazottja Pállay ügyvéd, 's az idegen ettől bérlé a' szállást.

Pállay barátom vala. Dobogó szívvel rohantam hozzá. 'S mit tudék meg? semmit. Az idegen neve Marini, ő csakugyan olasz 's néhány nappal előbb személyesen bérlé a' szállást; családja van-e, vagy nincs? arról az ügyvéd mitsem tudott. Busan tértem haza, a' beszélyírásra természetesen nem is gondolva. Hiszen jóval magosabban álltam már a' puszta írásnál: hőse — 's csak tőlem függött — cselekvő hőse valék egy történetnek, mely a' legszebb novellának tárgyul szolgálhata, 's én irnék most, midőn a' sors a' tett mezejére int, 's a' zászló, mely alatt küzdenem kell, egy bájos nő éjfűrtjei képeben már lobog káprázó szemeim előtt? Vajha olly gyászos ne lenne küzdésem, mint ezen varázs lobogó színe!

Ezen okoskodás magyar természetű lelkiismeretemet annyira megnyugtató, hogy a' jövő cselekvés fejében egészen rendén találtam, ma semmit sem téve, pipafüst mellett egész keleti indolentiával várni az estét, 's csak kalandom kaleidoscopi tünemények szerint, majd alakuló, majd szétömlő képeit nézdelém szemeim előtt szakadatlan sorban elvonulni.

Igy ért az este. Ablakom megett ülék sötét szobában ; még pipámat is óva fedém el , nehogy áruló szikra pattanjon belőle. Az érdekes ablak sokáig nem akart fényleni, 's én, minden perczet számítva, azzal vigasztaltam magamat, hogy tegnap is csak később láttam őt. Végre, mint földalatti börtönbe zárt rabnaka' sovárgott szabadság sugara, úgy villana fel előttem a' fény, melly mind a' két ablakot egyszerre elárasztá. A' függönyök ismét félre vonvák. 'S az öröm miatt alig hívék szemeimnek, midőn a' hölgyet ismét megpillantám, fekete ruhában, fekete fürtökkel, 's kezére dölve, mint tegnap, de arczzal ablak felé fordulva.

Egy pillanat a' mennyei gyönyörűségbe, vagy arczára, — én most az utóbbit választottam volna. Egész életemben lebegett lelkem előtt 's most is lebeg egy hölgyalak, mellyet leírni vagy festeni nem tudnék, bár napnál világosabban látom, 's mi több, érzem bájait. Ez eddig fel nem talált eszményem, az ideál, melly után mélán-ábrándos ifjúságomban sovárgék, 's most az idegen nőben ezen tündérre ismerék, ki csalóka délibábként, bár mint közeledtem felé, mindig egyenlő 's elérhetlen távolban lenge előttem. Most testi szemeimmel mint testi alakot látám lelkem eddigi képzeményét. Vérem szivem és agyam közt olly sebesen tódult, mintha kiáradni kellene szokott csatornáiból. Szivem egy perczben szinte megszűnt mozgani, 's a' másban görcsösen vonagolva dobogott. Mennyi ideig bámulám az isteni tüneményt, azt nem tudom, 's azt sem, miképen eszméltem volna fel merevült állapotomból, ha Marini a' tulsó ablak elibe nem lép, mi által el levék zárva a' hölgy látásától. Mint az olasz feje és kezei mozgásából láthatám, ő a' nővel élénken beszélt ; de miképen felelt ez neki, látnom nem lehet, pedig mennyire vágytam, beszéd közben arcza változó kifejezését látni annak, ki eddig mozdulatlanságában is elbájolt !

Marini élénk, szinte szenvedélyes mozdulataiból ítélve, most bizonyosan új okokkal, talán új fenyegetésekkel akará a' hölgyet házasságra kényszeríteni, 's ez türelemmel, ültéből fel sem kelve, hallgatá. Milly angyali szelidség, milly mélyen gyökerezett gyermeki tisztelet a' zsarnok 's nem atya iránt, ki, bizonyosan alávaló önzésből, feláldozni készült gyermeke boldogságát ! Neki végzetlenül jónak kelle lennie, hiszen e' szenvedő arcz, ezen társai estét gyászoló angyal elragadó képe ember feletti jóságot, szelidséget fejezett ki, lesütött szemeiből annyi kész lemondás sugárzék, mint szentéből, ki válva az árnyék világban hagyott kedveseitől, a' mennyei üdvek felé emelkedik. Ajkain fájdalmasan édes mosoly székelt, mint a' csalogány daláért epedő rózsabimbón, 's homloka tündöklő alabastroma olly diadalmasan tört ki fekete fürtai közül, mint a' nap viharos felhők mögül. 'S ha az égi boldogságban a' szenvedésnek angyala lakozhatik, csak ilyen lehet, vagy inkább ő maga volt az, ki az égből, hol az örömök közepette rokonszenvre nem találhatott, földünkre szállt, fájdalommal boldogítani lakóit.

'S midőn ezen arczot megpillantám, egész valómat elfutá azon bánatos érzelem, mellynek az olly lélekteljes kifejezője volt. Vele szenvedtem, bár tisztán nem is tudám, miért szenved ő. Ellensége lettem mindenkinek,

ki hozzá közelite, mert roszakarói voltak; de ellensége lettem volna annak is, ki őt szereté 's kit ő szerete, mert — ekkor már világosan érzem — én is szerettem őt. Nem birva magammal, mire sem tudám magamat elhatározni. Talán felkiáltottam volna indulatomban, de ajkaim rebegése szólanom sem engede, mint karom 's minden tagjaim reszketése annyi erőt sem hagyott bennem, mennyi elegendő lett volna az imádott hölgyet átölelnem, ha sor-som ezen szerencséhez juttat.

Marini csak hosszú idő után távozik az ablaktól, 's leánya fájdalmas arcát ismét egész angyali bájában láthatám, de a' szoba ismét olly rögtön elsötétült, mint tegnap, 's az olaszt nem sokára a' házból távozni látám. Kétes ingásban sokáig állék határozatlanul : kövessém-e őt, hogy nyomában valami bizonyosabbat tudhassak felőle, vagy honn maradjak, bevárandó, Giacomo mit teend?

Ezen habozásomnak az ablak ujdoni felvilágosítása vete véget. Az nas lépe be gyertyával kezében. Arcza ájtatosan ünnepélyesnek látszék, 's a' legbuzgóbb tisztelet jelével közeledék a' nő felé. Ezen ifju, ha szerelmes volt, nem föld leánya, hanem istenné gyanánt imádhata a' hölgyet, olly reszkető hódolattal tekintte feléje; óvakodni látszék, nehogy csak ruháját is érintve, megszentésgtelenitse őt. Így ereszkedék ismét térdeire, összekucsolá kezeit 's buzgón imádkozni látszék. A' hölgy, mint megszo ott dolgot tekintve, figyelembe sem vevé az előtttem magyarázhatlan tüne-ményt. Annyit most már mégis valónak gondolék, hogy Giacomo mindennap gyakorlá ezen esteli imádságát, különben a' hölgy azt olly egykedvüleg nem fogadhatá. A' ficzko izlését tekintve, magam is megvallám, hogy én is inkább az ő helyén végezném nemcsak esti, de minden imámat, mint a' naptár bármelly szente előtt.

Giacomo térdelése sokáig tartott, 's midőn esdekléseit, vagy mi lehetett az, mi őt estenként ezen lábakhoz idézé, elvégezte, lassan nyult az özvegy ölében nyugvó jobbájához, 's azt látszólag forrón csókolván, olly tisztelettel, mint jött, távozik. A' hölgy a' kézsókot sem ellenzé, de inkább csak oda engedé, mint nyujtá arra kezét. Ő nagyon szerencsétlen lehetett, mert hogy Giacomót nem szereté, arról viselete tökéletesen meggyőzött, 's mégis tünni kelle neki e' szemtelen tolakodásait, ki a' másik zsarnok távollétét használva, talán egyetlen nyugodt percét is elrabolá a' szegény özvegynek. Iszonyu titoknak kelle lappangani ezen rejtélyes viszony alatt, mert tegnapi magyarázatom bár valónak, de az esemény teljes megfajtására elégségesnek többé nem látszott, 's ezen titkot felleplezni, 's a' boldogtalan hölgyet börtönéből — mert helyzete egyébnek nem látszott — 's kinzói kezéből kimenteni, megesküvém magamban, bár az e' célra vezető eszközöket még sejteni sem birtam.

El valék tökéelve, addig résen maradni, mig Marini haza jövend, ne-hogy ezen jelenetet — mint tegnap történt — elmulasszam. Az idő szinte éjfél felé járhatott, midőn az olasz visszaérkezék. Az ablakok ismét felvilá-gosodtak, 's Marini a' nő közelében pamlagra veté magát; csak most néz-hetém őt meg élesebben: arcát a' kétségbeesésnek majdnem megkövült

kifejezése rutiná el, vonásai különben férfiasan-szépek lehettek. Az olasznak ezen képére festett vad jelleme csak erősíté hitemet. Összehuzott szemöldökkel merőn vizsgálá a' hölgyet, mintha lelke legmélyebb gondolatait akarná kilesni; de néha nemesebb fájdalom jelei villantak át magas homlokán, ilyenkor szemeihez emelkedett jobbjá, mintha könyeket törült volna le. Lelkének ezen jobb perezeiben talán maga is sajnálá leányát, 's meglehet, ő is csak eszköz volt, 's nem tényező, gyermeke kinzásában. Ki tudja, milly borzasztó hatalommal csatolá magához őt az ismeretlen vőlegény, kinek leányát áldozatul adni, — bár szakadó szívvel — de mégis kénytelen volt! E' pillanattól nem gyűlöltem őt, de szántam, mint szerencsétlen atyát, kit leánya boldogtalanságára dolgozni kényszerít az ellenállhatlan sors. De annál nagyobb erőszakkal központosult bennem minden ellenséges indulat az ismeretlen vőlegény iránt, elannyira, hogy még a' szemtelen Giacomo-nak is meg tudtam volna bocsátani; mert hiszen neki is gyűlölnie és olasz szenvedélylyel gyűlölnie kelle előnyben álló vetélytársát. Felizgatott képzeletem szinte láttatá velem, miképen fog a' dühös Giacomo a' gyűlölt vőlegényre talán épen azon perczen rohanni, mellyben ez jegyesét az oltárhoz vezetni készül, 's miképen fogja szívébe mártani a' gyilkot, örülten azon szenvedélytől, melly őt most estenként imádkozó gyermekké teszi.

Képzeletem vad 's talán vétkes vala, de helyzetemben bocsánatot érdemlék. Helyzetemben, melly nemcsak fellobbant szenvedélyem, de bizonyolhatatlan rejtélyessége miatt örök nyugtalanság által is kinzott.

Jóval éjjél után emelkedék Marini helyéből, 's a' hihetőleg a' falnál álló, 's mint a' szoba világossága mutatá, erős fényű lámpánál gyertyát gyújtván, a' mellékszobába távozék, a' hölgyet egyedül hagyva, ki tehát bizonyosan nem volt neje. De gyertyagyújtáskor a' lámpát ismét eloltá, mert a' szoba ismét elsötétült. Most már eléggé bizonyos levén felfedezéseimben, elhatározám, másnap cselekvőleg lépni fel.

Reggel — mint tegnap — ismét nem láték semmit, 's aggódva, mihez fogjak, álltam ablakom megett. A' titkos ház ajtaja megnyílt, belőle Marini lépe ki. Én rögtön utána indulék 's nyomról-nyomra követém lépéseit. Nem sokára egy ismerősöm jöve szemközt, 's az olaszt meglátván, merően néze reá, aztán megállá, mintha megszólítani akarná; de Marini reá sem nézve haladt el, 's ismerősöm, hosszan tekintve utána, folytatá felém lépteit.

— Ismeri ön ezen embert, kit olly merőn néze? kérdém szerephemhez talán nem illő hévvel.

— Bizonyosan nem merem állítani, de úgy hiszem; — felelé, hirtelenkedésemet talán észre sem véve. — Talán ön is ismeri?

— Csak annyit tudok, hogy olasz; neve Marini.

— Marini? tehát mégis ő az.

— Kicsoda? — kérdém, elragadtatva az örömtől.

— Hajdani ismerősöm Olaszhonból.

— Az Istenre kérem, mondjon el róla mindent, mit tud; ezen idegen szomszédom, 's engem igen érdekel.

— Szívesen, — hangzék a' válasz, mert ismerősöm szerencsémre a'

közlékeny emberek közé tartozott — én most reggelizni megyek, ha ön elkísér —

— Az első kávéházba.

— Jól van.

Kevés percz mulva reggelinél ültünk. Ismerősöm beszélni kezdte 's én feszültebb figyelemmel hallgatám, mint gyermekkoromban dajkám meséit.

— Tudja, barátom, hogy ifjuságom, sőt férfikorom nagy részét, mint katona, Olaszthonban töltém. Páviában ismerkedtem meg Marinival. Ő vidám boldog ember vala, 's irántunk barátságosabb, mint rendszerint az olaszok lenni szoktak. Neje, Olympia, neje, barátom, mit mondjak arról! ha poeta volnék, mint ön, éjjel nappal verseket írnék szépsége magasztalására. De szegény ő már meghalt.

— 'S nincs leánya? — kérdém én, a' beszéd folyamát megszakasztva.

— Mint hallám, egy leánya volt, kinek születése anyja életébe került; de ezt csak később hallám, mert akkor már nem valék Páviában, 's Marinit maig nem láttam.

— Hány éve lehet a' leány születésének?

— Ha jól emlékezem, tizennyolcz.

— Tizennyolcz? — ismétlém én — már bizonyosan ő.

— Kicsoda?

— Kapitány ur — felelém kérő hangon, 's készen az öreget, kit mint jóakarómat 's vállalkozó jellemű férfit ismerék, segélyül kérni — én kétségbeesztő helyzetben vagyok, mellyből csak ön segíthet ki.

— Karddal vagy pisztolylyal?

— Alkalmasint egyikkel sem; de méltóztassék meghallgatni. 'S előadám a' történeteket minden sejtelmeimmel, ezeket 's lángoló szerelmemet a' legkitelhetőbb költői színekkel festve. A' kapitány figyelmesen hallgatott végig, 's beszédem befejezése után felkiáltta:

— Tüzes mennykő! öcsém uram igazán poeta, milly szépen és igazán kitalált mindent, talán az egy özvegységet kivéve. Csak azt a' Giacomot nem foghatom meg. Hanem bizonyosan úgy lesz, az valami átöltözött signor, mert ezen ármányos olaszoktól minden kitelik. Hanem ne féljen, végére járunk a' dolognak, ha karddal kellene is Marini lakába rontanom.

Gyötrelmeim könnyebbültek a' kapitány igazán huszáriasan erélyes vigasztalására. 'S annyira kiderült háborgó lelkem, hogy szinte költői hiúságom is felébredt a' kapitány dicséretére; mert magamnak meg kelle valanom, hogy igen éles észet tanusíték, midőn látszólag olly semmi jelekből az ismeretlennek egész történetét összeszóttem.

Kapitány barátomnak mára mellőzhetlen dolgai levén, holnapra határozá a' táborozás megnyitását, 's az előlegesekeket végezve, elváltunk. Én a' legédesebb reményekben ringatva magamat, haza mentem; de mint előbb a' gyötrelmem, úgy most az öröm nem hagyta nyugodni. Ismét hiába mártogatám tollamat, a' novella sehogy sem akart készülni, 's csak azon tapasztalással gazdagodám, hogy magyar írónál — már hogy nálam — a' munkás-

ságnak még az öröm is ellensége. Neki-indultam tehát a' világnak, 's a' huszárcapitány ígéretére tündérvárat építve, az egész napot magamba zárt de tulságos örömben töltém el.

Este ismét leshelyemen voltam, 's minden a' szokott mód szerint történt: a' hölgy, kit ma már anyja nevére Olympiának neveztem, megint arcczal ült felém, 's ha lehet még igézőbb arcczal, mint tegnap. Marini ismét sokáig időzék nála, 's távozta után Giacomo végzé imádságát. Végre, mint tegnap, kézsókolva ment el ez is, 's én háborítlanul gyönyörködhettem imádoztam nézésében. Marini még tovább késék, mint tegnap, 's én a' két álmatlan éj után, 's nyugodtabb is levén, boszuságomra olly álmosnak érzém magamat, hogy kénytelen valék ágyamat keresni.

Nem tudom, meddig aludtam; midőn az utczárol felharsogó zaj ébreszte fel. Első gondolatom Olympia vala: talán baj érheté őt, 's iszonyodásomra háza hátulsó részét magas lángokban égve pillantám meg. De ki irná le bámulásomat, midőn őt a' világos szobában most is nyugodtan láttam ülni! Ő egyedül van, gondolám, vagy elaludt, 's nem sejtí a' vészt, vagy talán elájult ijedtében. Ruháimat magamra hányva rohanék le. Néhány ember épen fejszékkal veré be az égő ház ajtaját. A' kétségbeesés erőszakával segíték én is, 's az ajtó bedőlt.

Első valék a' lángoktól világosított folyosón, 's míg a' többiek a' szűk udvarba oltani siettek, én a' legdrágább kincs megmentésére rohantam fel a' lépcsőkön. Az előszoba is zárva volt, de siettemben a' fejszét is magammal hozám, 's néhány erőszakos csapásnak engedett az ajtó. Leírhatlanok valának érzelmeim, itt, csak néhány lépésnyi távolságban attól, kit nem ismerve olly hön imádék, az öröm, hogy én menthetem meg életét, az aggodalom, hogy a' megmentés már késő, 's őt az ijedség előlte, e' rövid perczek alatt, rettentő harczt vittak bennem. 'S minél inkább elhatározóbbnak érzém a' pillanatot, annál inkább féltem annak reám nézve kedvetlen sikerétől; szinte kétség támadt bennem előbbi meggyőződéseim felől. Ha csalódás volna az, mit képzeltem, 's üdvem tünde képei egyszerre enyésznének a' komoly valóság előtt! Mind ezen gondolatok vihar-zaklatta felhők gyanánt vonultak át lelkemen; de őket átfontolni idő nem vala; minden tagomban remegve nyiték a' szobába. Ő még mindég az asztalnál ült 's nem vevé észre jöttömet. Bizonyosan ájultnak kelle lennie, mert egy pillanat meggyőze a' felől, hogy ezen kifejezésteli arc halotté nem lehet.

— Signora! — kiálték fel — a' ház ég, ön élte veszedelemben van.

Semmi felelet. — Elszántan rohanék az angyalhoz, felkarolám őt, teste ijedtemre meredt vala, de szerfelett könnyű. Nem tudom, véletlen vagy szántszándékkal, arcához 's kezéhez értem, mindkettő hideg és kemény vala, mint a' jég. Magam is szinte jegülve állék egy pillanatig; élesebben kezdém vizsgálni az alakot, 's mit tarték karjaimban? — egy remekül készült viaszbábót! — — Magamtól szégyelve magamat ejtém el vak szenvedélyem tárgyát, 's az csörömpölve terült el a' padolaton. Félig dühösen, félig kaczagva akarék illanni a' szobából, nehogy valaki tanuja lehessen nevetséges tévedésemnek; de a' küszöbről Marini szava dörge elébem

— Mit keres ön itt?

Hirtelen válaszolni sem tudék, 's csak a' huszárkapitány hahotája hozott magamhoz, ki Marini nyomában lépe a' szobába, 's az olaszhoz fordulva mondá:

— Barátom, ne féljen, ez az én tüzes poeta barátom, kiről szólottam; hihetőleg megmenteni akará imádoztját, 's most már tudja, hányadán van.

Az olasz nyugodt szánakozó pillanatot vete rám, 's kezét nyujtá.

— Ifju barátom, ön szörnyen csalódott, sajnálom önt. Legyünk barátok.

* * *

A' tűz szerencsésen eloltatott, 's én, a' nyugalmazott huszárkapitány gunyától félve, korán haza osontam, 's im ő másnap reggel szobámba lépe, 's első üdvözlése hatalmas kacaj vala, hogy boszuságom daczára is szinte kedvem kerekedék vele együtt nevetni.

— Öcsém uram, kaczagnom kell, bár, mint tudja, magam is szinte pórul jártam. Hallgasson csak, mindent megfejték. Én tegnap este véletlenül ismét találkozámmal Marinival, mert ezen ember, mióta neje meghalt, fonák életet él, 's ha elkerülhetlen dolga nincs, mint tegnap reggel volt, nappal ki sem megy házából, csak sötét éjszaka csavarog, hogy embert ne lásson. Ő nejét kimondhatlanul szereté, 's hogy halála után is láthassa őt, hű viaszszobrát készítteté, mely azóta szobájának mindenha mellőzhetlen butora, mert a' boldogtalan országról-országra fut fájdalommal elől. Ezen kép előtt most is órákat tölt el fájdalmas mélézásban. Ezen képet nézte ön leányának, ki, mint csak tegnap hallám apjától, még kiskorában meghalt, 's én ezt nem tudva erősítém tévedésében, de bocsásson meg, a' legtisztább szándékból történt. Aztán minek is volt olly vak szerelmes? hiszen láthatá, hogy ezen szegény teremtés három álló nap nem is mocczant; különben pedig mondhatom, ha katona lett volna, tudná, millyen mozgékonyak ezen olasz nők.

— De Giacomo? kérdém én.

— Giacomo? ennek bolondságáról Marini sem tudta semmit, csak tegnap vevé kérdőre; a' ficzkó úgy aludt, hogy csak az ajtóbetörésre ébredt fel. Giacomo legkisebbé sem átlötyözött signor: ő gyermekségétől cseléd Marini házában. Olympia mint kisdedit 's árvát éhenhalástól menté meg 's házába fogadá, azóta hálából ura távollétében titkon imádkozni járt jöltévőnéje képéhez, de úgy hiszem, több esze és olasz vére van, mintsem hogy szerelmes lenne belé, — ettől soha se féltse imádoztját, öcsém uram.

— Kapitány ur még gunyolódik, viszonzám én, a' nevetést alig nyomhatva el.

— A' világért sem; hiszen ön nem az első, 's nem is az utolsó férfi, ki viaszbábba volt szerelmes!

G a a l.

A' CSÁRDA ROMJAI.

Te vagy, oh szép alföld végtelen rónája,
 Lelkem legkedvesebb mulató tanyája !
 Az a' görbe felföld hegy- és völgyeivel
 Könyv, mellynek számtalan lapját forgatni kell ;
 De te, alföldem, hol hegy után hegy nem kél,
 Ollyan vagy, mint a' nyílt, a' felbontott levél,
 A' mellyet egyszerre átalolvashatok.
 'S vannak beléd írva szép, nagy gondolatok !
 Mint sajnálom én, hogy egész életemet
 Itt kinn e' pusztákon töltönnem nem lehet !
 Itt szeretnék élni a' puszták közepin,
 Mint Arábiában a' szabad beduin.
 Pusztá, pusztá ! te vagy a' szabadság képe,
 És, szabadság, te vagy lelkem istensége,
 Szabadság ! Istenem, még csak azért élek,
 Csak azért, hogy egykor érted haljak én meg,
 'S siromnál, ha érted onthatom véretem,
 Meg fogom áldani átkos életemet ! . . .
 De mi ez ? . . . sír . . . halál . . . hova nem vetődtem !
 Nem esoda különben, mert rom van előttem.
 Nem váromladék — csárdának romjai,
 Hanem hiszen azt az idő nem keresi,
 Melly'k millyen épület : vár-e avvagy csárda ?
 Ennek is, annak is reá lép falára,
 'S hova az idő lép, omlik, ha kő, ha vas,
 És neki semmi nem alacsony, nem magas. —
 Hogy van, hogy e' csárda kövekből épüle,
 Holott kötermésnek nyoma sincs körül ?
 Itt hajdanta falu avvagy város állott,
 Mig nem nyögte hazánk a' török rabságot.
 (Szegény Magyarország, szegény édes honom,
 Beh sokféle bilincs volt már lábaidon !)
 E' hajdani várost feldúlta az ozmán,
 Kő kövön nem maradt, csak az Isten házán ;
 A' templom maradt meg, de ez is betegen,
 Hogy a' pusztulásnak gyászolója legyen.
 És gyászolt a' templom több hosszú századot,
 Mig végre bújában össze nem rokadott.
 Hogy haszna ne vesszen széthullott kövének,
 Belőle e' helyen csárdát építenek.
 Az Isten házából csárda ! . . . és miért ne ?
 Ott léleknek : testnek szolgált itt enyhére ;
 És nem úgy résziünk-e a' test, mint a' lélek ?
 Egyiránt kedveznünk kell mind a' kettőnek.
 Az Isten házából csárda ! . . . és miért ne ?
 Itt és ott élhetünk az Isten kedvére.
 'S láttam én csárdákban tisztább sziveket már,
 Mint kit naponként lát térdelni az oltár.
 Csárda, eldölt csárda, még mikor tebenned
 Utasok vigadtak, utasok pihentek !
 Fölépit tégedet újra képzeletem,
 'S vendégidet színről színre szemlélhetem :

Itt görcsös botjával egy vándorló-legény,
 Ott zsiros subában egy pár szegény-legény,
 Itt hosszú szakállal egy üveges zsidó,
 Amott egy drótostót, 's több ilyen borozó.
 Hát a' szép csaplárné fiatalságával?
 Mostan ölelkezik egy hamis deákkal,
 Kinek a' bor kissé megzavarta fejét,
 De a' szép menyecske még inkább a' szívét.
 'S hol a' vén csaplár, hogy ezért föl nem pattan?
 Kinn a' kazal végén álmodik nyugottan —
 Kazal végén akkor, most már lenn a' sirban,
 És a' szép fiatal menyecske is ott van,
 És a' hamis deák, 's mind, kik itt boroztak,
 Ők valamennyien már rég porladoznak.
 A' csárda is vénült, vénült és roskadott,
 Leüté fejről a' szél a' kalapot,
 A' födelet; ekkép áll hajadon fővel,
 Mintha urával beszélne az idővel,
 'S kérné alázattal, hogy kissé kimélje;
 Hanem sikeretlen esdeklő beszédje.
 Düledez, düledez, félig ismerni csak,
 Mellyik volt az ajtó, mellyik volt az ablak?
 Még áll 's emelkedik az éghez kéménye,
 Mint a' haldoklónak utósó reménye.
 Pinczéje beomlott, a' kut is mellette,
 Honnan az ostorfát valaki elvitte;
 Csak az ágas és a' gém van meg épségben,
 Egy mogorva sas ül a' gém tetejében.
 Legmagasabb hely a' pusztán e' gém vége,
 Azért ült föl a' sas ennek tetejébe.
 Fönn ül és merően maga elé bámul,
 Mintha gondolkodnék a' mulandóságrul.
 Fölötte lángol a' nap, az égnek ifja,
 Lángol, mert kebelét a' szerelem vivja;
 Szeretője, a' ki epedve néz rája:
 D é l i b á b, a' puszták szép tündérleánya!

Petőfi Sándor.

P A N A S Z O K.

Az ágon függ remegve
 A' zöld levél,
 Körülte vigan szálong
 Az esti szél.

„Mért kell lekötve lennem?
 Sohajtozik,
 Zöld a' mező 's rajt' minden
 Virágozik.

De én az ághoz kötve
 Csak rab vagyok,
 A' szép mezőn veled nem
 Szálonghatok.

'S a' szellő átsuhanva
 A' rét felett,
 Magával visz egy száraz
 Falevelet.

„Mért kelle elszakadnom —
 Szól bús szava —
 A' törzsről, hol az élet
 Olly szép vala?

Kit elragadt tövéről,
 A' végezet,
 A' földön nem talál az
 Más nyughelyet.

B. Eötvös József.

EGY CONVICTUSI EBÉD.

(Életkép barátom emléklapjaiból.)

ELŐJÁTÉK.

A' meseként: egy fehér és fekete agártól üldözött nyul a' fehér agártól jobban fél, gondolván, hogy a' fehér őt könnyebben elfogandó, már szinte pörére vetkezett. Hányszor láttam ez életben nyargaló nyulat, bátran hagyám futni a' nyomorultat; miért üldözném őt? bizony tudám, hogy az én birtokomon ki nem fárad egy szeles nyul.

Nyulszörből készült kalapot hányat szakgattam én el? bizony sokat; korunkban változott a' divat: a' nyulszőr kiment a' módiból, de annál kapósabb a' róka-bőr! a' rókabőrnek azon része legkapósabb és legdrágább, mellyen a' ravasz állat legtöbbet csuszott, mászott.

Furcsának tetszik önök előtt, hogy leírásomat épen a' nyulnál kezdém; csupa visszaemlékezés a' szelid teremtésre; a' convictusban vele az unalomig sokszor találkoztam. Oh ti szomorú idők!

Értem én is boldog idöket, mikor édes apámmal voltam egykenyéren. Apám szántatott, vettetett, arattatott; anyám öröltetett, süttetett, én pedig — e t t e m. Volt is látszatja, tizennégy éves koromban már kilenczvenhét fontot nyomtam. Jól tudom, mintha ma látnám, édes apám megmázsáltatott, (volt t. i. édes apámnak egy mázsálója száz fontig); minthogy azonban az én kurtanyelű késem legnagyobb karajt fogott, biztos lehetett az egész ház, hogy a' hátra levő három fontig nem sokára meghizom; apám pedig új mázsálót venni nem akart, tehát, nagy bölcsen, más kosztjára adott. — Kiadta anyai ingóságomat, mellynek lajstroma a' plébánia matriculájából hiteles alakban kezembe nyomattatván, apai örökségképen e' jó tanácsot kaptam: „kaparj kurta, neked is lesz”; az ajtó küszöbén dajkám rohant nyakamba, keserves könyek közt sugván fülembé azon élet-elvet: „holtig bizonyosan megélünk, addig ki nem vernek a' világból.”

D i á k valék; lelkemnek tápláléka hiány nélkül kijárt; a' lélek gyarapult ismereteiben, annál inkább hátra maradt a' test; kosztos gazdáim elhibázták rajtam a' konyhacalculust. — Vagy három esztendeig a' vizet okozták, pedig mit véthetett volna nekem a' szöke Duna? utolsó gazdám egy élő kikoplalt szent volt, ellensége minden r á galomnak.

Unalmasnak kezdém találni a' világot, mégis fonákságnak tartám kétségesbeesésből addig inni a' Dunát, míg a' malomkereket megállíthatnám. Tűrtem, faltam a' betüket, legjava időmet egy tanítványra pazarlám, kit Isten olly nagy számúra teremtett, hogy sem apja, sem én nem valánk képesek lóvá tenni.

Keserves kinok közt értem el az 1843-dik évi september hónapnak utolsó napját, elszánván magamat, a' kegyelemkoszt minden bajainak magamat feláldozni, csak ne kénytelenítessem makranczos kölykek közt keresztül pofozkodni hátra levő tanulmányaimnak keserves két esztendejét.

EGY CSÓK A' KULCSÁRNÉ KEZEFEJÉRE.

Bús kedvetlen óráimban érzém, milly vigasztalás az égről gondolkozni, 's egyes pillanatokban az ájtatossághoz vonzódni; mert mióta az emberek déli harangszóra keresztet vetnek, aztán pedig okvetetlenül esznek is: csodaként tünt fel előttem, milly jó husban vannak azon jó urak, kik állítólag sokat imádkoznak.

E' tárgyon futtatám elmémet, emlékezni kezdék bizonyos megboldogult urra, kinek azon okos gondolat villant agyába, hogy ha ő jóllakott, nem épen természetes következmény, hogy más is jóllakjék. Elhatározá azért huszonnégy szegény, jó eszű, de éhes diákot saját költségén kitartani, nevelendő a' hazának

jó polgárokat, jobbakat, mint kik Braunschweigiának goromba fészkeben születvén, nálunk házat építenek, német színházba járnak 's a' magyart bolondnak mondják; mert őket olly vastagra hizlalták, a' mennyire ur Isten az emberbőrt kinyújtani bölcsen elhatározta.

Az alapítványoknak mindent értelmező sorsa az, hogy : k e z e l t e t n e k .

X. városában is van tápintézeti alapítvány huszonnégy tanulóra; az alapítványi tőke a' sok kezelésben kisebb lett, de a' mostani kezelőnek nagylelkűségéből a' huszonnégy ifju még most is bejár évenként. — A' convictus tehát megvolt emberszámban, mint a' jó gereblye, egy foga sem hiányzott.

— Barátom! — szólítám meg iskolatársaimnak egyikét, convictusi nagy keresztes vitézt, soványat, mint az agár — hány a' legény a' convictusban?

— Huszonhárom; a' czintálás tegnapelőtt megszökött.

— Ugyan miért?

— Héring-lopáson kapta a' kulcsárné.

— Az üres helyet, gondolom, betöltik?

— Az üres helyet betöltik egy diákkal, de az üres diákot nem igen töltögetik.

— A' hol huszonhárom elfér, elfér ott a' huszonnegyedik is!

— De a' hol huszonhárom koplal, koplal ott a' huszonnegyedik is!

— Hány tálatok van?

— Három; — de tartalmastól együtt kevés annyi embernek.

— Kenyeretek van-e jó?

— Épen előbb ragasztám be vele törött ablakainkat.

— Ki rendelkezik a' felfogadásnál?

— Y. ur ő nagysága.

— Tüstént szaladok hozzá egy határ eminentiával.

— Így akár meg se indulj; fűtyforgót sem ér ott az eminentia a' kulcsárné nélkül; ha valamit lendíteni akarsz, ott mozgasd.

— Mit mondasz? hát szuka parancsol a' háznál?

— Szja barátom, nálunk ez már házi szokás!

— Hát mit mondjak kulcsárnétoknak?

— Röviden: szegény vagy, gelegonyatüskén is kitelelsz; 's a' mi fő, a' teins kulcsárné asszonynak csókolod ezerszer a' kezét in natura.

— A' kellene még, hogy piszkos kezét nyalogassam!

— Ne félj, puhább a' keze a' lágy cipónál, szerfelett picziny, mintha az Isten az ő kezét teremtette volna szűk maroknak.

— Mi a' rendes ételetek husevő napon?

— Szerdán például: leves, marhahus veres répával, kosz-macska, magyarul k e l e r á b i .

— És böjti napokon?

— Vargánya-leves, aszalt szilva, vagy körtvély-,czúspájz', és barátfüle.

— Ez még megjárja; hát pecsenye?

— Kétszer egy hétben nyulhus.

— Van-e valami szárnyas állat?

— Van igen! . . . l é g y !

— És az ételmérték?

— Egy tormás kalbászra három ember, kettő a' végét kapja, egy a' derekát.

— Itt hát az ételnél jóval több a' panasz!

— Kifogásnak nincs helye; a' ki panaszkodik, elverik; ez már házi szokás.

Az előzmények igen őszinte színben mutatkoznak; választásnak nem lévén helye, ajánló leveleimet karom alá csapám, — mentem a' kulcsárnéhoz.

Megtörtént az első csók a' kulcsárné — kezefejére.

Gyönyörű keze kicsiny volt, mint falatnyi kenyér; fájdalmasan tapasztalám később, hogy a' mit kezeivel nyujta, az is csak egy falatka volt.

A' csók megtevő hatását : negyedóra mulva a' convictusnak tagjává ültetem; fegyvereim kezembe adatának : egy czinkanál, egy kés és egy villa, kétszendei harcznak haszontalan fegyverei; a' villa bökött, de csak kenyeret; a' kés vágott, de csak kenyeret; a' mi kevés hust kaptunk, nem vágni, csak nyelni kellett. — Azt mondják némelyekről: „Szerencsés ember, jó gyomra van, sokat el tud nyelni;“ ez volt az én boldogtalanságom; mert az enyim még hatannyit elnyelt volna.

Kegyelmet osztogat a' büszke ember, az irgalomnak külszinét bámulja a' világ, belsejét nem kutatja; rejtve marad előtte a' szánandó nyomor. Azt olvasám egy könyvben : „Az alamizsna egy kevélyen magasuló arczezal eldobott krajczár, melyet embertársunk hason csúszva emel fel.“ — Egy illy silány batkán billenti le nyomorúságának mérlegét a' szánandó emberiség.

Egy jelentékenytelen kulcsárnénak odavetett kézcsók határozhatott tán jövődmőről! — minden embernek szívéhez van egy kules; ezt ha megtaláltuk, nyitva áll előttünk a' tér. A' hiúság nagy embereknek árnyékoldala, melyet simogatni, — apróknak rudja, melyet húzni kell.

Két hónappal az előbbi jelenet után, czopákás kenyeret tartva kezemben, ültem a' természeti jog mellett; arany szavait kenyerembe ragadva — mondhatom — úgy ettem meg. Csontjaim felett kitágult a' bőr, ide-oda lotyogtam benne, mint öregapa csizmaiban az unoka-láb.

KIE LESZ A' NYULHÚS?

Diák szobának kiegészítő része, és pedig multhatatlanul, egy játék szennyes magyar kártya, rendkívüli esetekben érett-turóra vagy retekre máriás; van eset dióra czapári, jelen történetünkben pedig tarkli a' convictusi híres nyul-lájbli a, melynek következő értelmezése van :

Vannak helyek, hol nyulhust is esznek, és pedig a' nyulnak azon részét, mely szalonmadzagokkal szépen kivarrva, nyul derekának mondatik. Ismét azon része a' nyulnak, mely voltaképen az ő forró kebele, hevesen dobogó's a' gyávák kalendáriumában „nyulszív“ név alatt ismeretes husdarabkával; ezen rész, convictusi szójárás szerint, „nyul-lájbli“-nak nevezetik.

Télelő hó egyik keddi napjának délelőttjét kilencz diák, pongyolára gomboldzkodva, szokott tanyán kártyával nyuzta az unalmas időt. Mindannyian koplalda-tagok, szünidőt kerítve a' tanulástól, egymás tenyerébe ábécéztértek, 's midőn a' nemes passióban tenyereiket tűz-vörösre vagdalák, más mulatságot keresendők, a' kilencz torok közül nyolcz Bak Jancsit bizta meg a' választással; tapintatának jelességéről levén nevezetes, mit akkor bizonyíta be, midőn a' kapukulcsot — könyveiben levelenként kereste.

— Halljuk a' Jancsit! ki különben az iskolai zenebandában dilettans klárinétos volt.

— Hagyjatok békét! felelé János, le akarván rázni nyakáról a' röhögő közbizodalmat, melynek mulatsága mindig János ur rovására ment. A' kuszipajtások szereték csiklandozni János ur gyenge oldalát. Ő kegyelme tudnillik egy időben nagyot akarván hetvenkedni, elmondá : hogyan beszélt ő már nagy urakkal is, a' többek közt Sz. gróf nagy-czenki directorával. Hazudott persze János ur össze-vissza, agyba-fejbe, a' mint jónak vélte. A' kíváncsi convictus utána fürkészett az idézett conversciónak, melyből kisült, hogy János ur annyit szolt director urammal, hogy ez utóbbinak parancsára betette a' pajtakaput.

Ekkor kezdődék meg Jánosnak kinszenvedése; mert ha a' nemes fiatalság valakire rá kaphatott, két ujhold-vasárnap közt azon főzték a' taplót.

János ur jósló tehetséggel is birhatott; mert előre sejtíté, hogy ez a' nap nehezen teremteték az ő kedvére; minden áron ki akarta kerékvágásából ugratni a' fiatalságot; egy gondolat ötlött eszébe, mely csakugyan nem téveszté a' hatást.

— Nyullájbliit eszünk ma! kiálta az üldözött.

Tüstént előhozaték a' szennyes kártya; feltüremlett fülü lapjai közt a' makk-király és zöld kilenczesnek le volt harapva a' sarka, egy dühös faerbliben sántának nézetetvén, mérgében leharapta darabjaikat egy lévai dühös tótdiák. — — Tárklizni készültek a' convictusi hires nyullájblira.

Jónás barátunk fogá fel első az indítványt, Miklós társunk ellenében akart nemesen küzdeni, mai napon két portió nyulhusra szánva el egymagát. Jónás derék ur volt, hazudott, mint a' komáromi naptár, sőt ha leczkéjét nem tudván, a' tanítótól felelésre szólítaték, maga kiálta fel, hogy *n i n c s i t t.*

Miklós társunk szenvedélyes vadász levén, e' mellett az iskolában is szünetelen helyén volt, pedig könyvet sem láttak nála soha; tudta is a' statistikát, mert mikor az europaí dohánytermesztésről faggatná őt a' 'professor', egyebet nem tudott mondani: mint hogy Kassán jó tobákat árulnak, a' podrecsányi pipának darabja pedig hét váltó krajczár.

A' kártyázók elhelyezkedének, házi szokásként megesküvének, hogy 'mauslérozni' nem fognak. Szégyenére és gyalázatára az ifjuságnak találkozáának némellyek, kik kártyázás közben a' négy felsőt puffra is elmondák, holott a' másik a' tökfilkóval régen ütött. Napvilágra kerülén a' czinkostett, a' házi regula szerint a' játsszók kölcsönösen fogadásokat tettek.

A' szertartás végeztével ünnepélyes csend lön a' nézők közt. — —

— Keverd el azt a' kártyát, — dugd a' makk-királyt a' közepére, mert ki-
ütöm a' 'csális' szemedet; mond Jónás széles bizalommal — küzdő felének.

— Csak járjon a' szád, te kofa; jobb lesz, tedd le a' krétát!

— Keresztül látsz a' kártyámon; — ülj odébb!

— Kérj ki már!

— Kérek, kérek, — akarsz mondani valamit?

— Mi közöd hozzá? — 'fórhand' vagy, adj ki!

— Na hát: semmi sincs; kérem a' zöld hetest!

— Itt sincs...

— Már hogy ne volna? — vakkant közbe egy a' nézők közül — vak vagy, hogy nem látod a' terc-tizest makkból?

— Hogy volna ez terc? nem látod a' középsőt, hogy nem a' kilenczes, hanem a' hetes?

— Dartli veres felsőig; mond Jónás, belekiáltva a' lármába, egyszersmind nagyot huzott krétájával az asztalra.

— Niksz nutz, — nem jó; terc zöld királyig, — Béla, muzsika... töröld le!

— Hadd maradjon jövőre, egyszer csak kibögd magad.

— Tüstént töröld le; nem áll érted jót a' pofád.

Jónás letörlé a' krétavonást; tudta, vannak emberek, kiket bátran fel lehet pofozni, de a' capacitálás haszontalan: ezek fajából vala pedig Miklós az — urfi.

A' játék zajgó észrevételekkel közberakva haladott; Miklós nyughatatlanul dagadozott székén, kezében három felső volt, nehezen várta a' negyediket, melly épen a' jövőendő vételnél legfölül volt; a' zöld felsőnek hátán nagy téntafolt volt. Csendesesen viselé magát, a' kéréstől függött minden; mert ha ellentársa az adutt-kilenczet hívja ki, a' felsővel kell ütnie; 's így mindenkép veszne lenne a' kétszáz.

Jónás nem vette észre a' dolgot, egykedvűen kéré ki a' zöld nyolczast.

A' nézők közül rémulve kiálta a' balgatagra:

— Bolondgombát ettél? nem látod a' zöld felsőt? kérd ki az adutt-kilenczest. Mire Jónás, kikért kártyáját felkapva, a' veres kilenczest vágta ki a' platzra.

— Eb engedi felvenni a' kártyát. — Ki kérdezett téged... he? was liegt, das pikt, fogadatlan prókator....

— Na szólj még egyet; ha nem volt apádnak pénze zsebkendőre, majd nyakon töröllek én; ugy a' falra teszek, hogy apád rámát küldhet érted...!

— Köszönd, hogy kártya van a' kezemben : különben képen másználak !
 — Jer, ha van kurázi. ...!
 — Csendesen legyetek, — szólt a' házi gazda — különben én verlek ki benneteket. Ennek aztán lett hatása: szépen elcsendesülének; Jónás visszavette kilenczesét, Miklós négy felsőt mondott, és a' párti végével így álltak : Jónás 0 .. és 19. Miklós 000 és 2.

Jónás melegülni kezdett; újra osztának, de az új kártyák képzelhetlen rossz lábra állíták Jónás reményeit. Becsületszó ide vagy oda, cselhez kelle folyamodnia. Mintha ülését volna megigazitandó, felállott, 's ekkor Miklós úr kártyáiba pillantott; de majd elhalt, midőn Miklós urnál négy alsót és egy quintet pillant meg. Kész a' ,mats,' — neki vele : kártyáiból egyet lassan asztal alá csusztatott.

— Nekem nyolcz kártyám van ; kiáltá a' kérti készülődő Miklósnak.

— Magad osztottál, vegyél még egyet, vagy az elosztásért — tudod, vesztéség a' büntetés.

— Legjobb az egyenes út, szól egyike a' nézőknek, Jónás öcsém, én is láttam, mikor alád vetted a' kártyát; — szedd fel, ha elszórtad.

Jónás elszégyenült; az első játékot elveszté; folytaták ugyan, de Jónás újra megeskettetik azon záradékkal : ha hamiskodik, kivetik.

Jónásról jobban szakadtak a' cseppek, mint tán a' kérdésben forgó szerencsétlen nyulról az utána csapázó kopók előtt.

A' második parti egész becsülettel játszaték, meg sem említvén, hogy egyik vagy másik, tévedésből, két kártyát nézett meg; mi ha tán utmutatásul szolgáltandó is, elhallgatjuk. Röviden elmondjuk : Jónás urfi lett nyertes, társának matsot adott. A' kérdésben forgó nyul bizonyosan jó lehetett, ha csak fele annyit állott a' páczban, mint a' dühösen kártyázó jogász urak.

— Contra! — mond Jónás urfi — majd rá viszi az igazság; azon igazság hihetőleg, melyet Jónás értett; mellynek aztán nem a' szeme lenne bekötendő, hanem keze vagy lába.

Újra keverének, feszült a' várakozás; egymást bátoríták, tetteve a' hideg nyugalmat. Jónás kezd meg a' szót, gunyolódva ellenén.

— Vess keresztet magadra, és a' nyulhusra, érted nem kopott a' бүki jáger bagariája !

— Ne sirj; könyörülök rajdat : ha nyerek, neked adom részemet a' repátuskóbból, felelé amaz. De Jónás urnak szeme szája elállott, midőn Miklós jó kártyáinak csallhatatlan jeleül a' játékot azonnal egy hatalmas quart-tal kezdette meg.

— Látom, szerencsében vagy; de csak egy jőjjön még, akkor halálfia vagy, — itt gustáltában a' kártyahalmazt majd szétrántotta.

— Ismét egy quart, folytatá Miklós.

— Bolondra száll a' füst.

— Csak a' láboshaggyon békét.

— Quint a' zöld felsőből.

— Hadd nézzem !

— No nézd, hogy folyjon ki a' szemed, talán nem hiszed ? — kérj ki.

A' kérés megtörtént.

— Még egy quint! — no Jónás urfi, most hamiskodjál; — elhíhatod a' makkfelsőt nyulhusra.

— Vigyázz ám aztán a' szóra, hogy jól megrágd.

— Más is lesz ma rágnivaló, úgy hiszem ... Sext! mondá és egy irgalmatlan vastag 0-t kerített az asztalra, reá vágván az adutt-felsőt: „Aus!” most kié a' nyul-lájbli? magamat recomendálok !

— Könnyen nyertél, mikor nem is emeltél !

— Megiüttem, az volt halálos nyavalyád !

Háromnegyedet vert az óra délre, felhöként kerekedett fel az éhes csapat,

kés villa, kalán köpenyeg alatt volt. Nyolczan derült kedvvel, kurjongatva fordultak ki az utcára. Jónás egyedül kullog a' többi után, szomoruan nyögve vissza kerservét, óriási veszteségét e' napnak.

Hasonló fogadások a' convictusban szigoruan megtartatának. A' kárvallott a' letykből lakott jól.

Bocsánatot kérve a' tágułabb kifejezésekért, kegyes engedelmeikkel találkoznı fogunk a' — convictusban. V a s Gereben.

SZÚNYOGOK.

II. EGY PESTI ADÓMENTES.

(Vége.)

Mély gondolatokba merülve érkezém szállásomra, agyamon 's szivemen nagyszerű föltételek korbácsolák egymást kereszttıl; fájdalmasan, ellenállhatlanul, megrendülve, sőt velőig megrázkódva érzém, hogy itt most már csakugyan valamit tennem kell, és annál fogva mély sohajtással ágyamra vetém magamat, és csakhamar lehető legmélyebb álomba szenderültem, mert a' magyar azt hiszi, hogy minden nagyobbyszerű határozatról álmodnia kell előbb, 's csak azután foghat a' végrehajtáshoz. —

Másnap reggel minden további fontolgtatás nélkül szilárdul el valék határozva, hogy kötelességemet teljesítenem, és ezentul évenként önkénytes adózással fogok járulni a' városi terhek némi enyhítéséhez.

Mindenek előtt pénztárvizsgálatot tarték, 's ugy látám, hogy öt ezüst forintot most tüstént nélkülözhetek, ha kalapot, vagy esernyőt nem veszek magamnak, mert e' két tárgy valamelyikének megszerzésére gyűjtőgetém össze a' kérdéses öt forintot.

Tehát kalap, vagy esernyő, vagy önkénytes adózás?

Ez volt a' kérdés, mellynek megfajtéséhez a' sors hatalmas és ellenállhatlan felszólítása nyomán ezennel fognom kellett.

A' választás igen könnyű vala, mert így okoskodám :

„Ha esernyőt nem veszek, akkor botorság lesz uj kalapot vennem, mert az első eső semmivé fogná azt tenni.“

„Ha ellenben esernyőt veszek, 's nem vehetek egyszersmind uj kalapot: ugy az egész világ kinevet, hogy ezen ócska madárijesztő kalapot eső ellen ótalmazom.“

Könnyű szivvel tárczámba rejtém tehát a' nemes czélra szánt ötöst, a' tárczát oldalzsebembe mélyesztém és magasztos léptekkel készülék szobámat elhagyni, midőn az ajtó rögtön megnyilt, és a' házmester felesége belépett.

De azért ne méltóztassék ám elpirulni, nyájas olvasónő, mert a' kérdéses asszonyosság már rég elfeledte, hogy mikor volt ötven esztendő.

„Jó reggelt kívánok,“ — szóla nyájasan a' házmesternő, 's a' seprőt az ajtóhoz támasztá.

Nem jól áll a' világ, gondolám, mert udvarias az öreg asszonyság.

„Adjon Isten,“ — viszonzám némi aggályos kifejezéssel.

„Nagy szél van, méltóztassék frakkját összegombolni.“

Oda vagyok, gondolám, már aggódik egésségem fölött.

Sejtésem nem csalt.

„Egy kis kéréssem volna.“

Ugyan mi lesz ebből?

„Csak szóljon.“

„A' hus árát fölemelték, a' köpor is drágább, pedig már ki kellene a' szobát súrolnom; aztán a' kenyeret már kalács gyanánt is alig eheti a' szegény ember, azért tehát —“

„Csak tovább, tovább.“

„Azért tehát azt gondolta szegény öregem, hogy a' téns urfi különben is olly jószívi, és egy forinttal megjobbithatná hónaponként béremet a' takarításért. Én nem vagyok haszonleső, de —“

„Jól van, értem.“

Ugyan mit tegyek? Idegent járassak a' házhoz? Ezen szegény öregeket megfosszam egy falat kenyértől? Hiszen egy forint nem a' világ.

Igy beszél a' könnyelmű, és így beszél a' jószívi ember, de nem az, ki vagyont gyűjt és meggazdagszik.

„Jól van, megfizetem.“

„Köszönöm alázatosan.“

Indulni akartam.

„Még egyet kell mondanom —“

„Még egyet?“

Rémülni kezdék.

„Holnap házbérfizetés napja.“

„Tudom, fizetni fogok.“

„Oh, hiszen abban nincs hiba; de a' háziur azt üzeni, hogy a' gabona drágasága már kiállhatlan, 's azért a' téns urfi ezentul szállásaért évenként tiz forinttal többet fog fizetni.“

„Ismét?“

„Igen, a' város is fölemelte ismét a' ház után járó adót.“

Ez ellen nem lehet szólnom, a' házigazdának igaza volt, neki föl kell szállásainak árát verni, mert a' gabona drága és ő gabonakereskedő. Aztán neki adót kell házatól fizetnie!

Elhagyám szállásomat 's azon büszke öntudattal lépdelék a' városház felé, hogy ezentul nem leszek többé fogyasztó here, hanem hasznos adózó polgára a' fővárosnak.

Lélekemelő gondolat, már is milly könnyültnek érzém magamat, 's föltevém magamban, hogy ócska kalapomat büszkén fogom viselni.

Vargám boltja előtt haladék el, be kell hozzá mennem.

A' boltban egy csinos asszonyság ül, tollas kalappal, selyem ruhában.

Talán csak nem akar magának csizmát varratni?

De ugyan mért nem? hiszen Pest kövezetén igen hasznos a' csizma, még gyöngéd nő lábakon is.

„Mikor lesz kész a' fejelés?“ — kérdém a' mestert, miután az ismeretlen hölgy előtt magamat kissé meghajtottam.

„Holnap reggelre haza küldöm, — viszonzá a' varga, — de egy észrevételem van.“

„Észrevétele?“

„Igen, a' drágaság igen nagy, aztán adómat is fölemelte a' város, kénytelen vagyok tehát a' fejelés árát harmincz krajczárral magosbra emelni.“

„Valóban, — tévé hozzá az ismeretlen asszonyság — férjem másképp nem jöhet ki, minden olly méregdrága, hogy alig mozoghat az ember.“

Ez tehát a' varga felesége volt. Igaza lehet, a' selyem is megdrágulhatott a' tollal együtt; aztán a' varga adóját magosbra rugtatta a' város.

Ez ellen nem lehet szólnom, aztán tiz váltó garas tulajdonképen csak négy ezüst garast tesz. Ki mondhatná ezt soknak?

Én tehát megnyugodva folytatám utamat kitűzött célom felé.

Az utcasarkon egy barátommal találkozom, ki azonnal rám kiálta:

„Ez már mégis hallatlan!“

„Ugyan micsoda?“

„Képzeld csak, a' bérkocsisok is többet kérnek már a' hus megdrágulása miatt, mintha bizony hussal hizlalnák görhes lovaikat; eddig Budára három huszast fizettem, most négyet követelnek; ezt meg kellene róni.“

„Járj gyalog.“
 Ennél jobb tanácsot nem adhaték barátomnak ; ő lássa, beéri-e vele.
 Ismét tovább ballagtam.
 Hah, mi ez ? — egy lovagló ur majd elgázolt kemény száju paripájával.
 „Ezerszer bocsánatot kérek —“
 Patvarban, hiszen ez a' szabóm.
 „Majd elgázolt ön !“
 „Ezerszer bocsánatot kérek, csak tegnap vettem lovamat, még nem ismer-
 jük egymást, igen akaratosnak látszik.“
 „Meg kell rőfözni.“
 „Lesz rá gondom.“
 A' szabó arcát harag futá el ártatlan czéltázasomra, 's csakhamar folytató :
 „Szabad lesz holnap az árjegyzéket elküldenem ?“
 „Holnap ?“
 „Igen, közelit a' házbérfizetés.“
 „Jól van, csak tessék elküldeni.“
 „De meg kell egyszermind jegyezmem, hogy a' rendkívüli drágaság miatt
 kissé föl kell emelnem eddigi díjaimat, a' nadrágvarrás ezentul egy forinttal, a'
 mellény pedig tíz garassal drágább lesz.“
 „Nem lesz az sok ?“
 „Épen nem, mert a' város fölemelte adómat ezen évre öt forinttal. De bo-
 csánatot, nem tarthatom lovamat, igen tüzes állat.“
 Szabóm elvágatott.
 Hm, gondolám, és hm, tevéem hozzá néhány pillanat mulva.
 Azonban, jól megfontolván a' dolgot, a' szabónak igaza van.
 Igaza ?
 Igen, mert a' város fölemelte adóját, és azonkül az abrak drága, lovát pe-
 dig nem tarthatja posztószéllal, ha szelet akar vele csinálni.
 Hát ne tartson lovat.
 Igen ám, hiszen ő tagja a' lovas polgárságnak, tehát fizessünk és hallgassunk.
 „Tekintetes uram !“
 Ki ez ismét ?
 Ah, hiszen ez azon becsületes uzsorás, ki száz után csak negyvenet vesz tő-
 lem, ha néha annyira megszorulok, hogy egy kis váltót kell aláírnom.
 „Mi baj ? hiszen még nem járt le váltóm,“ — szólék kissé kedvetlenül.
 „Árjegyzéket említett a' szabó, 's mivel épen itt vagyok, tehát azt gondo-
 lám, hogy talán parancsolni méltóztatik velem a' tekintetes ur.“
 „Köszönöm, most nincs rá szükségem.“
 „Egyuttal engedje megmondanom a' tekintetes ur, hogy ezentul csak hat-
 vanos kamat mellett kölcsönözhetek.“
 „Hogyan ?“
 „Igen, a' mint mondtam.“
 „És mi okból ?“
 „Az adót fölemelték, minden drágább, és élni is csak kell az embernek.“
 „Ugy nem lesz egymással többé dolgunk, máshoz megyek.“
 „Nem kap olecsóbban pénzt a' tekintetes ur, bizony Isten nem kap.“
 „Jól van, majd teszek én erről, Istennek hála, elég elszántsággal bírok !“
 „Mit hallok ? Talán csak nem akarja a' tekintetes ur magát föbe löni ?“
 „Oh, nem, hanem ezentul még jobban gazdálkodom, és nem fogok többé
 adósságokat csinálni.“
 „Ah, hiszen ezen szándék még az öngyilkosságnál is pogányabb !“
 Ezt sohajtá uzsorásom és nagybúsan tovább hordá sátorfáját.
 Neki igaza lehet, nem bánom; de nekem is igazam van, nem csinállok többé
 adósságot.

Menjünk tehát tovább magasztos czélunk felé, mert az idő eljár.

„Barátom, megállj!”

Ki ez?

Ah, legjobb barátom, egy helyre járunk ebédelni.

„Jó reggelt!”

„Dehogy jó, dehogy jó!”

„Megijesztesz.”

„Ijedj meg bátran; gondold csak, mi történt rajtam most.”

„Kiváncsi vagyok.”

„Vendégfogadásunk leányával szóltam.”

„Eh, te szerencsés!”

„Hagyd el, azt mondá, hogy mától fogva havonként két ezüst forinttal többet kell az ebédért fizetnünk.”

„Tréfálsz!”

„Épen nem.”

„És mi okból?”

„A város fölemelte az adót, minden drága, és — mert a vendégfogadás úgy akarja.”

„Hm, a szivarozásról alkalmasint le kell mondanunk, czimbora.”

„Világért sem, én ezentul majd csak kölesön kérek szivarokat.”

Elváltunk, 's én még mindig előre haladtam, magasztos czélom felé.

És ugyan mért ne folytattam volna utamat még ezentul is?

A vendégfogadás adóját fölemelték, 's ő viszont ételeinek árát emelte föl.

Ez tökéletesen rendén van, én legalább ebben meg tudok nyugodni.

Tehát csak előre!

„Kérem alázatosan, tekintetes uram, — bocsánatot kérek.”

Új fölakadás, ma minden utamban van; de úgy szokott az lenni: minden jó tett bajjal jár. Azonban a bajok egész tömegétől sem kell visszariadni.

Ah, ez szegény öreg koldusom!

Ez —

Csitt, mit a jobb kéz tesz, azt a bal ne tudja meg!

Helyes, de én nem bal kezemhez, hanem a nyájas olvasóhoz szólok.

Ezen szegény öreg koldus hajdan jobb napokat látott, tisztviselő volt a szerencsétlen, bizalmát társa megcsalta 's a pénztárt kilopta és ő most koldul!

Én megengedém neki, hogy minden szombaton két réz garasért hozzám jöhessen, ma szombat van.

„Épen a tekintetes urhoz akartam menni, — engedelmet kérek.”

„Ah, semmi, édes öregem, itt a két garas, jó egészséget.”

„Az csak van, hála Istennek, de a drágaság megöl; ha nem sérteném meg a tekintetes ur nagylelkűségét? —”

Kétgarasos nagylelkűség?! Hm, mért nem? hiszen jelenkorunkban sokan olcsóbban is megnyerik a nagylelkűség hírét.

„Csak bátran, bátran.”

„Alázatosan kérném, ha kegyes alamizsnáját ezentul még két krajczárral megtoldani méltóztatnék, hogy legalább fél font hust vehetnék rajta mindig vásárnapra.”

„Szívesen.”

Igen, szívesen megadom neki, hiszen kétkrajczár szót sem érdemel, aztán legalább vásárnap csak kell hust ennie.

De hát én?

Az igaz, ez nem megvetendő kérdés, azok után, miken ma már átmenék. Mit tegyek én?

Bizony különös, még a koldus is magosbra emelni törekszik azt, mit neki önkényt megajánlott az adakozó.

De tehet-e ő erről?

Épen nem, csak a' zsarnoki körülményeket lehet okozni.

Oh, de azért nem esem kétségbe, 's föltételemben nem hagyom magamat megrendíttetni, világért sem.

Azon könyvárushoz megyek, ki munkáimat kiadja, 's röviden megmondom neki, hogy szokott tiszteletdíjamat ezentul ívenként egy ezüst forinttal emelje föl, ez által aztán minden természetes súlyegyenbe fog jöni.

Ugy van, siessünk hozzá; de imé, mintha szölitottam volna, épen itt jő.

„Alázatos szolgálja!”

„Ah, jó reggelt, — szól nyájasan a' könyvárus, — épen jó, hogy szerencsém van, különben írnom kellett volna önnek.”

„Mivel szolgálhatok?”

„Csak azt kívántam önnel tudatni, hogy a' város fölemelte adómat, azonkül pedig ügyeim igen rosszul mennek most ezen általános drágaságban, és így kénytelen vagyok mátol fogva ön tiszteletdíját ívenként három forinttal leszállítani, és egyszersmind kérem önt, méltóztassék ezentul hónaponként öt iv helyett csak négy ivet írni, mert illy mostoha körülmények közt sokba nem bocsátkozhatom. Alázatos szolgálja, sietnem kell.” —

* * *

Szegény barátom szava elállott itt a' nagy csodálkozás és még nagyobb meglepetés miatt, 's azért nem is folytathatja előadását.

Helyette tehát nekem van szerencsém a' nyájas olvasóval tudatnom, mikép szegény barátom azt kezdi hinni, hogy ő Budapesten épen nem adómentes, hanem inkább nagyon is adózik mindenre, habár öt ezüst forintját ezuttal még meg fogja is tartani.

N a g y I g n á c z.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Jan. 21-kén, csütörtökön, újra megnyitattván a' boldogult főherczeg halála óta zárva maradt színház, L a m m e r m o o r i L u c i a, a' bájos Donizetti daljáték-koszorujának egyik legszebb gyöngye 's legillatosb virága, főrészeiben igen jól 's összefüggőleg adva szerzett egy élvezetdús estét. Mind a' mellett is, hogy R e s z l e r u r (Bucklaw Arthur) sokat distonált 's egész áriákat hamis hangon énekelt, párszor meg is nyekkent, — E g r e s s y B. (Normán) ur pedig mindent elkövetett, hogy gyengesége egész fényében mutatkozzék, mind a' mellett végre, hogy K ö s z e g h y (Ridebend Rajmond) ur hangját legdicséretesb szorgalma sem teheti széppé, a' főszerepek: Asthon Henriké, Luciáé 's Edgárdé, F ü r e d y u r, H o l l ó s y C o r n é l i a k. a. 's W o l f u r által gyönyörűen 's hibátlanul énekeltetvén, és a' karok szabályos harmoniája által derekasan segítettvén, örömet 's meglegedést éreztettek velem, ha ezen előadást a' tegnapi olaszszal hasonlítám a' városi színház sötét és hideg (csak a' czédulán fűtött) barlangjában. — Fűredy urnak a' magasabb dallamok egy kis erőtetésébe kerülnek; de midőn Wolf ur és Nelli k. a. együtt énekelnek, e' bűvös ének ezüst sugárai a' szív legmélyébe hatnak 's ott a' szendergő öröm- és fájdalom-kincsek legelrejtettebb ereit is átjárják, felrázzák, felolvasztják. A' második felvonás nagyszerű sextettje semmi kívánni valót nem hagyott hátra.

Jan. 23-kán először: C s i k ó s, eredeti népszínmű 3 felvonásban, a' szorgalmas Szigligetitől, zenéje Szerdahelyitől. Közönségünk olly mohón bizonyította rokonszenvét a' kedvelt népdalok és a' jutalmazott érdemes színész, Szentpétery ur iránt, hogy egy pár száz be nem férő boszkonkodva volt kénytelen hátat fordítani a' túltömött teremnek. És a' népdalok nagyrészt szépek 's jól választottak voltak; a' népelem elég gazdagon képviselve, néhány jellem igen jól 's élet-

híven rajzolva, talpraesett elmésség nem kevés. Ezen tetsző 's életrevaló tulajdonai termékeny színműírónk e' legujabb csábszerének pillanatig felejtetik a' jól mulató nézővel, hogy a' mű drámai tekintetben középszerű. Gondold el róla a' Füredy által olly kellemesen énekelt népdalok, 's a' csikósok szájában élethűségöknél fogva annyira tetsző körmönfont mondókák piperéjét, 's a' drámai váz Szigligetinek, mint drámaírónak, alig hoz annyi hirt, mint jövedelmet. Mi a' darabot emelé, az főleg a' népies elem gazdagsága 's egy-két jellemének élethűsége; e' fölött azt is méltányolva kell említenünk, hogy valódi erkölcsi és nemzeti iránya van. Mindezen említett tekintetekben jóval fölötte áll Szigligeti utolsó népszínművének, a' „Szekrény rejtelmé“—nek, melyet inkább Pestre átültetett bécsi bohózatnak mondhatni; de a' mese érdekességére, belső becsére 's drámaiságára nézve messze elmarad Szigligeti korábbi népszínművei mögött. — Az első szakasz czime: „A z u r f i m u l a t.“ — A' külföldieskedő, Bécs és Páris után sohajtozó, affectatióval teljes földesasszony Karvasinét (Szathmáryné) jószágán látjuk unatkozni, 's unalmában kártyázni a'féle egyénnel, mint a' kimaradt szolgabíró Szárnyai (Szentpétery). Fia A s z t o l f (László) mulat, a' hogy tud, 's K i s B á l i n t paraszt gazda (Bartha) szép leányát R ó z s i t (Lászlóné) csábitgatja. A' háznál élődik keserű kegyelem-kenyérben Asztolf urfi unokabátyja B e n c z e (Szigeti), ki csak akkor juthat ösiségi törvényeink szerint a' jószág birtokába, ha unokaöccsese meghal. A' nagy-ravágyó, irigy, rozlelkű rokon tehát, önértékében epedve várja fiatal, szeles unokaöccsese halálát, ki iránt azonban hű barátságot és szolgálai hódolást tett. R ó z s i apja, a' becsületes 's önértetes öreg pór, panaszt tesz a' finnyás urnőnél, 's kéri azt a' közönség tapsait kivívó szabadelmű nyilatkozatok közt, hogy az urfit tiltsa el leánya csábitgatásától; de gunyosan elűzetik. Rózsit szereti 's tőle viszont szeretetik A n d r i s csikósbojtár (Füredy), kinek azonban a' hatökrös gazda nem akarja adni szép leányát, kit V á m o s rector (Telepi) szeret 's kér feleségül. Mióta a' természetnek ez éplelkű, nyers, de kedélyes, pozitív vallást alig ismerő fia, gyönyörű dalaival 's körmönfont mondókaival a' színpadon feltűnik, jobban érezzük magunkat, mert a' nagyságos asszony, a' két urfi, 's az uri házban élösködő megyei nagy férfit Szárnyay igen kopott 's ezért kevésbbé érdekes alakok. Asztolf urfit elragadja a' ló, melynek az öcs halálát ohajtó fondor Bencze tüzes taplót dugatott fülebe; Andris bojtár megmenti életét, 's midőn jutalommal kináltatik, csak azt kívánja tőle, hogy Rózsijának hagyjon békét. Benczében megfogamszik az eszme, hogy Asztolfot a' felbőszített öreg pórral üttese agyon, de ezt erre alkalmatlannak találván, a' szilaj csikós-bojtárra veti szeméit. Második szakasz: „A' p u s z t a f i a.“ Látjuk a' puszták életét 's bojtárai közepette megismerkedünk M á r t o n csikóssal (Réthy), ki csakhamar kedvenczünk lesz. A' pusztát ábrázoló új függöny, bár a' gémes kút 's féllábon álló golya nem hiányoznak, igen silány festvény, 's épen nem sejteti velünk a' végtelen sik nagyszerűségét. Vannak pásztordalok, bográcsos gulyáshus 's a' t. Bencze megjelen, hogy a' csikósbojtárt Asztolf élete ellen felbőszítse, 's azt hazudja annak, hogy Rózsia Asztolfot a' jövő éjre magához rendelé. Ugyanekkor az öreg Márton csikóst magára haragítja az által, hogy gulyáshusát 's kulcsát megveti. Andris csakugyan lesbe áll Rózsia háza mellé, kit azonban apja, hogy Asztolf incselkedéseitől megmentse, ugyanazon este elvisz a' szomszéd faluba. Asztolf, a' tettető Benczétől kísértetve, titkon elhagyja a' kastélyt 's Rózsia házába lopózik, de ott a' keresett kedves helyett annak szeretőjét, a' szilaj csikóst találja. Ez baltát emel rá, de midőn az urfi „gyilkost“ kiált, magába száll, 's egész neheztelését a' hűtlennek vélt Rózsia ellen fordítván, felfedezi az urfi előtt Bencze gonosz szándékát, és odébb áll. Bencze le van álarcozva, Asztolfnak kegyelmét vesztette 's törvényszékkel fenyegettetik; ekkor egyet gondol, felkapja a' baltát, 's a' haza induló Asztolfot leüti. A' kastélyban jajveszéklés támad, a' gyilkosság felfedeztetik, Bencze ijedést tett, a' körülmények a' balta és a' ház tulajdonosa,

a' már előbb fenyegetőző öreg paraszt Kis Bálint ellen mutatnak, 's ez befogatik. — Harmadik szakasz: „A' tyúk is kikaparja.“ — Benczét urnak látjuk a' kastélyban, Andris pedig a' koresmában nagyot iszik bújában. Gazdája Márton felkeresi, 's itt a' legjobb jelenetek fejlenek ki, melyekben Réthy és Füredy egész eredetiségében tüntetik elő a' csikós alföldi jellemét. A' koresmái életképet kiegészíti három pálinkázó kontyos pórno, a' nézők nagy mulatságára. A' falu házánál foly a' vallatás, mely közben Szárnyai táblabíró egész virtuositással működik a' régi megyei iskola szabályai szerint. Az új szolgabíró azonban emberségesebb criminalista. Az öreg paraszt, ártatlanságát állítva, de bizonyítani nem tudva, elbucszúzik gyermekétől, 's lelkének e' törődött állapotában szívesen megegyezik, hogy Rózsiját Andris csikós feleségül vegye. De ez visszataszítja a' hűtlennek vélt szeretőt. — Márton gazda azonban, igen mulatságos modorban, józan természeti tapintattal, magára veszi a' valódi bűnös kisütését, kit, Andris előadásai után, sejtetni kezd, 's kire, gulyáshusának megvetése miatt, foga van. — A' szolgabíróval közli gyanuját, 's Andrissal, kit Rózszi vétlenségéről is meg akar egyszersmind győzni, elmegy a' lelkiismeret-furdalta gyáva Benczéhez. Ugy állítva a' dolgot, mintha tanuja lett volna gyilkolásának, kicsalja ettől a' vallomást; az előszobában rejtett megyetisztek 's pandurok belépnek, az ártatlanok boldogok lesznek, a' gyilkos felfedeztetik. — E' mese, közben-közben igen mulatságos és élethű jelenetekkel van átszőve, p. o. Márton csikósnak a' kastélybeli vén gazdasszonyynal találkozása 's a' t. — A' főszemélyek, Bencze 's Asztolf, igen gyenge ecsettel rajzolva, 's ezen gyarlóságot még inkább éreztetve Szigeti ur (Bencze) erőtlén játéka, ki e' cselszövő szerepre éppen nem alkalmas. Ha helyén Egressy Gábor áll, a' darab igen sokat nyer, noha ő sem lett volna képes e' gyáva gonosztevőt eléggé érdekessé tenni.

Mi már az előadást illeti, arról nagyobb részben csak jót lehet mondani. Réthy az öreg csikós szerepében remekel. Számos helyei felülmulthatlanul sikerültek. Midőn Andrist capacitálja a' koresmában, midőn vallató szerepében fontoskodik, midőn a' vén gazdasszonytól mondhatlan arc- és hangkifejezéssel kérdi: „hát maga dáma?“ 'sat. lehetetlen, hogy e' nemű szerepekben a' genre képekben gyönyörködő közönség egész szeretetét meg ne nyerje. — Füredynek nemcsak szép dalait, melyeket több ízben ismételnie kellett, hanem játékát is egész dicsérettel kell kiemelniünk. — Szentpéteri, e' sokoldalú, correct színész, e' méltó kedvence közönségünknek, mely irántai rokonszenvét mai jutalomjátéka alkalmával is olly bőven bizonyítja, Szárnyai elkoptatott, de általa új érdeket nyerő szerepében ismét meggyőzte a' nemzeti színház barátit, hogy a' közkedvességet teljes mértékben érdemli. Midőn a' „korszellemes“ szolgabíró által korholtatik a' nép előtt, 's bitorolt tekintélye vesztésétől fél, — milly utánzóhatlan kifejezéssel mondja: „sed rogo, loquatur latine“ 'sat. Illy csekélységekben mutatkozik gyakran a' valódi művész, 's illyek teszik felejthetlenné a' korán elvesztett Megyerit. — Bartha, az öreg paraszt szerepében, igen helyén volt, Lászlóné pedig a' pajzán pórleányt olly kedvesen képviselé, hogy Asztolf urfi izlését éppen nem csodálhattuk. — Némi vontatások és hosszadalmasságok rövidítése, millyenek p. o. a' pusztai jelenet, a' koresmái vallatás, csak emelhetnék az előadás hatását.

Január 24-dikén a' „Csikós“ ismételtetett. — A' darab, szorgalmatos Szigligetink 's Szerdahelyink örömére, hihetőleg még sokszor fog a' színpadon megfordulni, 's megjegyzéseink előadására, miket ezuttal, hogy igen hosszasok ne legyünk, elmellőzünk, lesz idő 's alkalom.

Jan. 25-dikén, Rágalom iskolája, vigj. 5 felvonásban Sheridan-tól, azon classicus angol vígjátékirótól, kit a' világirodalomban, éppen ezen műveért, Moliere mellett szokott nevezni, kiről azonban bizonyos lapnak egyik igen derék színházi referense sohasem hallott. — Ezen tisztelt ur ugyanis, a' „Rágalom iskoláját“, melyet az angol nemzet büszkeséggel vall legjobb vígjátékának,

mellyet az academia, midőn még a' színház ügyével foglalatoskodott, azon classicus művek közé soroza, miket díj melletti lefordításra különösen kitűzött, — mindennapi silányságok láncolatának mondja, és sajnálja, hogy illy darabok miatt kell a' valódi classicus műveknek, 's egészséges színü és tartalmu magyar daraboknak visszalöktenüök. — Jó szerencsét illy tudós és jó ízlésü referenshez, de mi már csak abban a' véleményben maradunk, hogy a' „Rágalom iskolájának“ egyetlenegy személyében és jelenetében több jellemfestés és psychologia van, mint egy tuczat francia vigjátékban, és ha még néhány Koczebuei darabot, 's mindazon színműveket reá adjuk is, mellyeket referens ur valaha irni fog. Ezen Szinesy József és Károly (eredetiben : Joseph és Charles Surface), ezen ezredes, ezen Aggfi (Tearlo) 's Aggfiné olly pompásan festett jellemek, olly érdekes egyéniségek, az egész őket körülhabzó 's pletykázó környezet olly élénk 's elmesé, maga a' tárgy életbölcsességgel 's valódi ép erkölcsi tanúsággal olly dús, az egész darabban, mély és következetes jellemzés és psychologia érdemén kívül, annyi a' talpraesett, szikrázó elmésség, 's olly sok az érdekes helyzet, hogy a' valódi ízlés, a' színház erkölcsi hatása 's közönségünk nemesen mulattatása és egyszersmind nevelése tekintetéből soha sem kívánunk nemzeti színházunknak nagyobb szellemi 's erkölcsi nyereséget (melly mellett az üres spectaculumok által szereshető anyagi haszon tekintetbe sem jő), mint ha könyvtára illy művekkel gazdagittatik. — A' főszerepek vívői, Bartha (ezredes), Fáncsi (József), Egressy G. (Károly), Aggfi (Szentpétery) mindent elkövettek a' nehéz és finom mű méltó előadására; de a' pletykázó jelenetek nem adatnak elég összevágással 's gyorsasággal, mi a' darab összes hatását tetemesen csökkenti. A' jelenetek azonban, midőn Károly ősei képeit árverésre bocsátja, 's a' könyvtári jelenet, magok több mulattató elemet foglalnak magokban, mintsem e' darabnak még hatás tekintetéből jelességét is józan critica eltagadhasa.

Jan. 27-kén : Dom Sebastian, nagy opera 5 felvonásban, nyolczadszor. — A' mára hirdetett Ernani, Köszeghy ur rögtön elrekedése miatt, bizonytalan időre halasztatott. Ha már újat nem hallhatánk, az ismert dalművek közül jobb pótléket nem nyerhettünk, mint Donizettinek e' remeke, mellyben phantasiája egész magasságát 's mélységét kimeríté, 's bebizonyította, hogy nemcsak kedves 's a' fülnek hízolgó dallamokat tud, magát 's másokat meglopva, összefűzni, hanem műveibe jellemet önteni 's eredetiségre emelkedni is képes. Minden kétségen túl van, hogy Donizettinek Dom Sebastian legjobb, legnagyobb, legmaradandóbb műve. Ebben sem hiányoznak a' hallgató lelkébe olvadó 's ajkain megragadó kellemes, édes dallamok; de a' szeretetre-méltósággal, a' kéjadó édességgel itt már jellemző, az egyéniségek, helyzetek és szenvedélyekhez illő zenét, mély, dús, ragyogó phantasiát 's megrázó ünnepélyességet köt össze. Emlekezzünk a' pusztai dalokra, az arabok szilaj harczi, 's Sebastian és Zayda szereleménekeire, és ismét Camoens 's az inquisitor annyira jellemző dalaira, 's meg kell vallanunk, hogy Donizetti, ha gyógyulásához csakugyan nincs remény, ha e' mű csakugyan utolsó műve volt alvó lánglelkének, — ez utolsó operájában dicsősége 's érdeme legmagasb fokát érte el. Ennek valódi jelességeit el kell ismerni még az olvadékony, fülnek hízolgó olasz iskola legelfogultabb elleueinek is. — Az előadásban Schodelné (Zayda) és Wolf (Sebastian) a' művészet magas fokán ragyogtak, 's ismételt híres párdalukkal a' második felvonásban egész közönséget elragadták. — Benza Camoens szerepére épen nem alkalmas, 's Dom Sebastian színpadunkon előadásának az árt legtöbbet, hogy e' szerepre, más egyén hiányában, derék buffónkat kell alkalmazni; Fűrédy hangreszkettetése a' mór vezérnek különben jól 's erőteljesen énekelt szerepében szinte nincs helyén; Don Juan de Silva Udvarhelyinek egyik jobb szerepe. — Az arabnőkre, öltözetek után, senki sem ismerne, ha a' színlapon nem mondatnának arabnőeknek, 's illy gondatlanságok tetemesen zavarják az egésznek harmoniáját. Ü.

A' nemzeti színházat illetőleg egyik jelesebb írónktól a' következő cikket vettük, melynek érdekes, de egyszersmind sok okoskodások- 's szörszálhasogatásokra is alkalmat nyújtandó tartalmát ezennel közöljük :

Legyen szabad néhány őszinte szóval elmondanunk, mit egyszerű contemplatio útján, színi ügyeink jelen fejlődései közt, a' nemzeti színház körül ujítani, vagy változtatni valót véleményezünk. Azonban, hogy egyelőre is minden gyanúsítgatásnak szárnyát szegjük, kénytelenek vagyunk kimondani, hogy e' véleményünkre s e m m i f é l e érdeknek befolyása nem volt, miután mi magunk sem színészek, sem drámaírók nem vagyunk; a' színház tagjai közül egyetlen egygyel sem állunk semmi néven nevezendő viszonyban, barátságban, vagy haragban; senkitől lekötelve, senkitől megbántva magunkat nem érezzük, hanem szólni fogunk tisztán, egyszerűetből és elfogulatlanul, 's ha ki véleményünket alapos, higgadt czáfolattal megdöntené, — hódolni fogunk neki.

Alig lehet észre nem venni tisztán látó szemnek, hogy nemzeti színházunk egy idő óta a' milly örvendetesen halad előre az a n y a g i a k b a n, oly szomoruan kezd hátul maradni a' s z e l l e m i e k b e n. Ne legyezzessük magunkat, hanem valljuk meg egész férfias öntudattal : hogy mi bizony alig tudunk a' mult évben színpadunkra került művek közül egyet-kettőt felmutatni, mely magának életet és helyet követelhet az irodalomban. Ötször nagyobb tömeg bukott meg a' közönség előtt, ötvenszer annyi a' bíráló választmánynál. — 'S kit okolhatunk e' dologban? A' választmányt nem; — ezt csak akkor tehetnök, ha a' használható műveket gátolta volna a' színpadra juthatásban, mit róla föltenni legkisebb okunk sincs. A' színészeket nem; semmiből ők sem teremthetnek valamit, 's a' mit az író maga nem értett, hogy értse meg a' művész? A' közönséget nem; arra csak nem lehet kényszeríteni senkit, hogy magát jól mulassa. — Finnyásnak mondják ugyan közönségünket, hanem ez csak dicséretére válik; de ha nem válnék is, segítni nem lehetne rajta, 's ekként utoljára is meg kell ismernünk, hogy ha valamely színmű nagyot esik, annak senki más a' kerek ég alatt nem oka, mint m a g a a' s z e r z ő.

Lehetetlen, hogyha valamelly műben lélek van, azon lélek kihatását színész és hallgató azon mértékben ne érezze, melyben érezte azt a' költő, midőn megírta. A' hol erő van, ott a' hatás el nem maradhat; — a' sallangok ideje pedig lejárt, mióta nálunk a' karzati közönség is intelligentia. Mi tehát minden tétovázás nélkül ki merjük mondani, hogy színművészetünk sajnos megakadása senkit sem vádol úgy, mint — a' d r á m a í r ó k a t.

Hanem — van-e hát más részről elég ösztön arra, hogy valaki drámaíró legyen? nem a' legkeserűbb kenyér-e ez az irodalomban? van-e kecsegtető pályabér, mi a' hivatott tehetségeket e' czélra öszpontosítsa? nem a' legnehezebb, a' legtöbb tapasztalást igénylő, a' legnagyobb studiummal gyakorlandó neme-e ez a' litteraturának, 's e' mellett nem a' legháladatlanabb, a' legsoványabb-e? Pedig csak ne akarjuk magunkat megcsalni; az a' dicsőség igen szép dolog, de sem nem melegít, sem jól nem tart; 's ha valaki életét bármire szenteli, ha erejét, törekvéseit, szorgalmát egy tárgyra szorítja, legyen az művészet, vagy üstfoldozás : teljes joggal követelheti, hogy abból saját munkája után meg is éljen; 's noha lehetne itt azon ellenvetést felhozni, miszerint az igazi talentum minden akadályon keresztül fogja magát törni : mindazáltal nem látjuk át, miért kellene egy nemzeti intézetnek, melynek egyéb hivatása nincs, mint saját hitelét szilárdítani, illyszerű jó Istenre bízott' kísérleteket tenni ifju tehetségeivel, hogy azokat végkép vagy elveszítse, mint elveszté, Bánk bán' íróját, vagy pedig az irodalom más háladatosabb ágához pártolni kényszerítse; kivált miután az irodalom azon egyetlen művészet, mely nem tür — d i l e t t a n s o k a t.

'S minő viszonyban áll már most a' drámaíró öröme annak kinszenvedéséhez? Előveszi a' fiatal phantasiájú szerző legkedvencebb tárgyát, beleönti abba saját lelke minden erejét, kedvvel, lelkesüléssel bánik vele mindvégig, 's mikor

bevégezte, közli barátival, vagy azokkal, kiknek tekintélyt tulajdonít : választmányal, színészekkel; ezek mindegyike talál rajta valami töröltni, hozzátenni, motíválni és kifejeteni valót, toldatja, foldatja, miglen végre per tot discrimina rerum csakugyan szerencsésen színpadra kerül. A' mű tele van költői eszmékkel, van művészi belbecse, characterein érzik a' lélek ifjúsága; de valami apró csekélység, valami szerkezeti balfogás, vagy tapasztalatlan színi oeconomia úgy lefarag róla minden dicsőséget, hogy a' mű segíthetlennül keresztül esik, a' legélénkebb elménczség, mi nem akkor jön, mikor kellett volna, hatástalanul sikamlík el; — öt-hat álmos ember, ki jön megy és ásitó, az ajtók csattogása, vagy egyetlen diszitmény képes egy darabot végkép megbuktatni, 's ezután jó még csak a' fekete leves. Három magyar, két német divatlap és ugyanannyi hirlap és mind megannyi bíráló, rostáló, gúnyoló, piszkoló 's tudja kánya : mi mindenféle — l ó neki esik az ifju legénynek 's úgy eldöngeti két oldalra, hogy évekig sem heveri ki. Ennyit szerencsétlet a' drámairó, és mi haszonért? egy színműből ha sokat kap, az négyszáz forint és ugyanannyi ütleget; de kaphat negyvenet is (fortintot) az ütlegetek azért pontosan kijárnak — százával.

Ezért, véleményünk szerint, ha azt akarjuk, hogy jó drámáink legyenek, fizessük drámairóinkat jól. — Nevezetesen : az eddig négy előadásból kiadni szokott tantiémek adjuk ki k e t t ő b ő l; a' procentókat ne csak akkor fizessük, ha a' tiszta jövedelem 200 vftot meghalad, hanem minden esetben, és fizessük azokat a' bérletj jövedelmekből is; mert a' mint igaz egy részről, hogy az i n t é z e t n e k m i n d e g y, akármit ad a' bérlő közönségnek, a' díj már előre belevén fizetve, akképen nem mindegy ám a' bérlő közönségnek. Így erősebb ösztön lenne az irodalom hivatottabb tehetségei előtt a' drámai pályára fordulni erejükkel 's kevés anyagi áldozat nagy szellemi nyereségnek lehetne alapja.

Második véleményünk szerinti teendő volna a' színház körül a' színművek elfogadhatási jogának teljesen színészi kezekre (?) bízása. Elmondjuk, miért és mikép? Jelen bíráló választmányunk saját hibája nélkül, annyiszor volt már elfogadott darabjai által compromittálva a' közönség előtt, miszerint azon gondolat nagyon el kezdte terjedni, hogy a' visszautasított művek voltak a' jók, az elfogadottak voltak a' rosszak. Kellene tehát adatni az el nem fogadottakat, vagy általában mind elfogadni, egyet sem vetni vissza. Hanem ez szerencsétlen eszme. Hol vennénk színészeket, kik egy év alatt százötven darabot betanuljanak, miknek $\frac{1}{15}$ -e megbukik, 's hol vennénk közönséget, melly azokat végig nézze? De ha volna egy „supremum forum“-unk, melly állna ez öt színészből : Egressy Gábor, Fáncsy, László, Lendvay, Szentpétery, 's két színésznőből : Laborfalvy R. és Lendvaynéból, 's volna ezeknek azon hatalmuk : hogy a' választmányilag visszautasított darabok közül bármelyiket színpadra hozhassák, ha azt h á r m a n e' hét közül elfogadják, megjegyezvén : hogy e' háromnak okvetlenül szerepelnie kellene azon darabban, míg ellenkezőleg, bármelyikét az elfogadott daraboknak elmellőzhessék, ha ö t e n a' hét közül ellene nyilatkoznak, — akkor ki volna kerülve azon kényszerűség, hogy kelleetlen darabot játszanak, e' volna háritva a' vád : hogy jobb életre méltó elmeszülemények bölcsőjökben elfojtattak. Az igent adó szavazatoknak a' megtagadók fölötti világos számtani előnye mindkét állításunkat igazolván.

Ha ekként színészeink teendői megszorodnának, tehetnénk róla : vagy szaporitnánk fizetéseiket, vagy tartanánk minden szerepre több egyént. Ha így költségeink szaporodnának meg, ismét tehetnénk róla : főlebb emelnők a' bérleti és belépti díjakat, közönségünk bizony egy perczig sem venné rossz néven, ha néhány forintnyi fölöslegért, mi nála akár ide, akár oda, élvezetei kétszeresítve lennének. Különben is bármely új darabnál ember hátán ember van, olly nagyszerűen buzgó közönségünk. 'S ha még ezek mellett a' jutalomjátékokat és bérletszüneteket, miket az illetőknek alkulag meg lehetne téríteni, a' közönség ér-

dekében ha csak részben is eltörülne, ez által mind színészeink állása függetlenebb, mind közönségünké kényelmesebb leendne.

Még egy van, mit említetlen hagynunk nem lehet: a' vendégszereplések megorvoslása. Nekünk tán soha sincs teljes színi személyzetünk: vagy egyik, vagy másik jár műutazásra; sem télen, sem nyáron nincs megpihenés e' dologban. E' mellett ugyanazon eszme harczol, hogy vidéki színésznek jó olykor a' fővárosi mintaképek közül egyiket másikat színről színre látni; hanem ez idea nagyon határos a' transcendentalismussal 's azért békét hagyunk neki 's ismét csak azt mondjuk, mi már egyszer említettett: hogy inkább zárnók be egy egész nyári hónapra, akár másfélre a' színházat, 's hagynók azon szép időkben élvezni művészeinknek az utazások kellemetes voltát, mintsem egyik megjöjjön, másik meg itt hagyjon bennünket, megint a' harmadik menjen el. 'S ez így tartson szerződött alakban, világtalan világig. Azok, kiket ilyenkor nem éppen bántana az utazási vágy, kisebb jelentéktelenebb szerepvivők, azért szinte huzhatnák fizetéseket legalább félrészenben.

MI HIR BUDÁN?

— I s t v á n főherczeg, Magyarország helytartója, mult hét utolsó napjaiban távozek fővárosunkból, rövid idő múlva azonban ismét visszatérendő szerezett magyarjai körébe, kik Ő t ezentul állandóul birandják. — Az özvegy nádornő mult hétfőn utazott Bécsbe; egész élete jótettekből állván, ittlétét is ezzel fejezé be, e z e r p.forintot küldvén a' budai protestans felekezettüknek, kiket néhány sorok által kölcsönös barátság-, rokon érzelm- 's egyetértésre szólított fel.

— A' mult hétfői pesti közgyűlésen K o s s u t h Lajos ur a' dicsőült nádor fölött olly szívreható 's az egész hallgatóságot olly mélyen megragadó remek parentátiót tartott, hogy az a' megye költségén kinyomtatni, egyszersmind körlevelek által minden megye felszólíttatni határozottatott, hogy I s t v á n főherczeg, a' nagy nádornak dicső fia, közakarattal Magyarország n á d o r á v á választassék meg.

— Pestnek derék alpolgármestere, R o t t e n b i l l e r Leopoldnak a' philistaeismust zugba szorító indítványa következtében a' város minden rangbeli lakosaiból egyesület alakult, melly céljául tüzé ki, az üdvözült nádornak önkénytes ajánlatokból gyűjtendő pénzerővel legjelesb művészi kezek által készitendő é r c z e m l é k e t emelni. Az első alakulási gyűlésen megnyitott aláírói íven rögtön háromezer pengő forintnál többet kötelezték a' jelenlevők. Az alapszabályok tervének megvizsgálásaul mult szerdára (jan. 27-dikére) voltak meghíva a' kisebb redoutteremben tartandó közgyűlésre Pest városnak e' szent ügyben részt venni akaró minden rangu lakosai, kik számosan megjelenvén, az ideiglenes választmányt 's tisztviselőket megerősítették. Öröndetes tudomásul szolgált az összegyűlt tagoknak elnök polgármesternek azon jelentése, miszerint a' néhány nap óta köröztetett íveken már nyolcezer p.ftot meghaladó összeg iratott alá.

— Igénytelen véleményünk szerint mind a' tárgy fensége, mind a' város méltósága, de még azon körülmény is, hogy ezen érczsobor leend az e l s ő e m l é k Magyarországnak, mellyet felejthetetlen érdemeknek szentel a' hálás nemzedék, megkívánják, miszerint az művészi becse 's nagyszerűsége által minden kisebrendű emlékek fölött kitűnjék 's az idegennek kedvező fogalmat nyújtson a' nemzetről, melly azt emelé; 's azért czélszerűnek tartanók, sőt tán föltétlenül szükségesnek is, hogy az emléksobor föállítására ne csak P e s t városa, melly mostani fényét ugyan egyedül a' dicsőült nádornak köszönheti, de beérhetné azal, hogy első indítá meg e' szent ügyet 's ahhoz legnagyobb öszveggel járult, — hanem az e g é s z o r s z á g szolítassék fel, 's meg vagyunk győződve, miszerint — tekintve a' nemzetnek felejthetetlen, hön szeretett nádora iránti mély ragaszkodását 's hálacérzelmeit — rövid idő múlva olly tetemes pénzösszeg fog összegyűlni, mellyen egy minden várakozásnak megfelelő, v i l á g h i r ű emléksobor

fölállítása lehetséges leend. — Országos a' vesztesség, legyen országos az emlék is, mely e' vesztesség fölötti fájdalomunkat a' késő utódoknak tanúsítsa!

— E' napokban az aldunasi partról igen tréfás jelenetnek valánk tanui. A' görög templomon kissé alább a' Duna hasonlókép befagyott, azonban vékony hártája veszedelmessé teszi a' rajtajárást, miért is, miután pár ember már beleszakadt, az 'erélyes' rendőrség drabantot állított oda, ki az átjárást szava és botja segédelmével megtűltse. — Történt tehát, hogy egy suhancz, minők a' dunaparton — mióta dolgozoház van — seregenként kóborolnak, egy parasztszekérről lekapván a' rókaprémes bundát, azzal elillanni akart; a' bunda tulajdonosa azonban észreveszi 's utána iramlik. A' tolvaj, hóna alá vevén lábait, leszökik a' partról a' vékony hártájú Dunára, a' szegény parasztember pedig a' partról bámulja a' leleményes eszű gazember vakmerőségét, kit illy életveszedelmes uton követni legkisebb kedve sincs. A' tolvaj a' Duna közepén kényelmesen magára terítván a' bundát 's néhányszor visszaröhögvén a' parton álló 's kölcsönösen szájatató parasztra 's városi rendőrré, szerencsésen átjut a' budai partra 's ott még egyszer megfordulván 's kalapjával a' bámeszkodóknak bucsut intve — eltűnik. Képzeltetni, hogy a' szegény kárvalott ember nem kívánt neki szerencsés utat; az a' vigasztalása azonban megmarad, hogy ezen egész jelenetnek a' városi drabant — t a n u j a volt.

— W a l z e l dicséretesen ismert könyomdájában, mely már is méltó vetélytársa a' bécsieknek, e' napokban két pompás könyomat jelent meg, mely hazánk minden egyes polgárát mélyen érdekelné fogja. Egyik: a' megdicsőült n á d o r , halála után Barabástól olly remekül köre rajzolva, hogy I s t v á n főherczeg, kinek kívánatára készült, ezt tartá a' leghívebben talált arcképnek; a' másik pedig: a' szinte nagy művészi csínnal készült g y á s z r a v a t a l , igen elmés 's kegyeletet tanúsító körrajzok által ékitve. — Ajánljuk e' körrajzok megvételét nemcsak e m l é k ü l a' dicsőült nádorra, hanem mint olly jeles műveket is, melyek szobáink falait díszíteni fogják.

— Valami R e i s i n g e r nevű német író (sit venia verbo), olcsó áron akarván sajtárusi halhatatlanságra jutni, 'Pesther Mephisto' czim alatt egy hétlevelés röpiratot bocsátott ki, telve nagy semmivel 's fricskázni való arrogantiával. A' classicus mű czimlapjál tulajdon portrait-ját fametszvényezteté a' szerző, azon ihletteljes pillanatban, midőn a' csökönyös pegazust sarkantyuza.

— Egy köztiszteltetben álló férfitől e' napokban hosszú cikket kaptunk, melyben erősen kikel a' bérkocsisok rakoncátlanzkodása 's az erélyes rendőrség tétlensége ellen. 'Hajdan, ugymond a' derék férfiú, közpanasz volt Pest városában, hogy a' jurátusok miatt nem lehet föntartani a' rendet; most a' jurátusok megszeliidültek, illemesb jellemet öltöttek, 's mégis kevesebb rend van, mint azelőtt; az ember az utcán néha azt sem tudja, jobbra, balra, vagy középre tartson-e, hogy egyik vagy másik bérkocsis lovaitól el ne gázoltassék, 's aztán, ha szerencsésen, mintegy valódi csuda által megmenekülve, ráriad az illy gazemberekre, még a' legkiszemeltebb gorombaságoknak teszi ki magát. És ez mind azért van, mert ámbár némelly csatlós lap váltig dicsérgeti az 'erélyes' rendőrséget, ez mégis egy mákszemnyit sem erélyes. — Ha az ember illyeseket naponként kénytelen tapasztalni, 's az utcákon esztelen nyargalázók minden pillanatban veszélyeztetik életét: bizony, alig fojthatja el azon ohajtást, bár a' hajdani időszak ismét beállana 's a' közbátorságot jurátusok tartanák fel; mert lehetetlen, hogy kuruczabbul mennének a' dolgok, mint most. Bécsben, ha a' bérkocsis — a' mi egyébiránt a' legnagyobb ritkaságok közé tartozik — ügyetlenségből kárt okoz, vagy valakit legázol, a' hely színén azonnal megbüntettetik; itt ő lovai közé, néha a' rendőre is, csapván, elnyargal, 's ha bekerül valami csuda által, legtöbbnyire szelid intések kíséretében ismét kibocsáttatik a' philanthropicus rendőrségtől, melyet Isten különös szeszélyében teremtett 'stb., 'stb.'

— Ugyan e' derék férfiú panaszkodik, hogy Pesten némelly legpompásabb épült házakban annyi a' tisztátlanság, szemét és piszkosság, hogy az ember

alig mer belépni félelem nélkül, hogy ruháit bepiszkolja; pedig e' házakat többnyire olyanok birják, kik már egész értekezéseket irtak az undorodást okozó szenny és tisztátlanság ellen. Hja, az írás nem próbálja meg annyira az embert, mint a' követés!

— A' két egyesült kör, elnökké: gr. Teleky Lászlót, alelnökké pedig: Fényes Elek és Vörösmarty Mih. urakat egyhangulag megválasztá. A' választmányi tagok mindkét részről megmaradtak a' jövő szeptemberi közgyűlésig.

— Bizonyos ur azzal dicsekszik, hogy ő nem eladó: bizony nagy szerénység, midőn tudja, hogy — egy fillért sem ér.

NEMZETI SZINHÁZ ELŐADÁSAINAK HETI RENDJE.

SZOMBAT JAN. 3-tól VASÁRNAP FEB. 7-ig.

Jan. 30. Nabucodonozor, (opera).	Febr. 4. Leánykérés szabály szerint.
— 31. Bánkban.	— 5. Bájital (Téli Róza kisassz. ajánló szerepe).
Febr. 1. Ernani (opera, Hollósy kisassz. jav. bérletsz. 1-r.)	— 6. Irene (a' Kisfaludy-társaság tőkéje javára, bérletszünet, először).
— 2. Csikós (harmadszor).	— 7. Jegygyűrű.
— 3. Ernani (Wolf jav., bérletszün. másodszer).	

ÉRTESÍTŐ A' NEMZETI SZINHÁZ ÜGYEIBEN.

— A' lefolyt hétre kijelölt előadási rend különféle változáson ment keresztül, vagy igazabban mondva, egészben megváltozott; minek oka azonban közbejött részint kedvező, részint kedvetlen körülményekben keresendő. Kedvező volt az igazgatóságra, 's azt hisszük, a' bérlő közönségre is, hogy a' mult hét szombatján először bérszünetben adott, 's olly kitünő tetszésben részesült „Csikós“ népszínmű másnap, vasárnap, azonnal, a' kijelölt „Párisi szerencse vadászok“ helyett bérletfolyamban adatott, 's a' bérlőkön kívül azok is részt vehettek az előadásban, kik az előtti napon helyszüke miatt be nem fértek, a' nélkül, hogy sokáig kellett volna a' második előadásra várakozniok. Kedvetlen akadály volt a' hetirend további megtarthatását illetőleg, a' műutazásából haza érkezett Lendvay rándulás-okozta gyöngélgedése, mely miatt, a' hét-főre első föllépteül kitiizott „Végrendelet“ csak a' hét második felében, esütörtökön, kerülhetett színre, helyette: a' keddre kijelölt „Rágalom iskolája“, 's a' helyett „Keen“ adatván. Igen kellemetlen akadály volt a' szerdára, Hollósy Cornelia javára adandott „Ernani“ operára nézve Kőszeghynek teljes elrekedése, mely miatt, hozzá járulván később Wolf urnak rekedtsége is, kénytelen azt az igazgatás holnaputánra halasztani, a' tegnapi napra a' vasárnapról elhagyott „Párisi szerencse vadászok“ adatván; miből látható: hogy a' mennyiben a' fenforgó körülmények között eszközölhető volt, a' lefolyt hétre kijelölt előadásoknak, ha sorozata nem is, de lényege legnagyobb részben mégis megtartatott.

— Több rendbeli tudakozódás következtében nyilvánítatik, hogy a' „Csikós“-ban előforduló „hortobágyi pusztá“ tájdiszitményt, egy angol utazó Hering természet után rajzolt eredeti tájképe után Telepi festette; valamint ezen népszínmű többi új diszitményeit is ő készítette; hogy azonban ezentul keletkezheto kérdések megelőztessenek, jövendőben az új diszitmények festői a' színlepen mindenkor meg fognak nevezetni; mit eddig az igazgatás azért nem tartott szükségesnek, mert több idő óta csak egy festője levén az intézetnek, annak neve „Engert“ minden színházbarát előtt tudva volt, 's e' körülmény csak Telepi urnak, mint diszitményfestőnek, legközelebbi működései óta változván, a' megnevezés is csak most lett kívánatossá, hogy a' t. cz. közönség mindenkor az illető egyént méltányolhassa.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI és KIADJA

FRANKENBURG ADOLF.

6. szám. — Febr. 6. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

DEBRECZEN. Még csak híre terjengett felejthetlen nagy Nádorunk megújult terhes betegségének: már is mély aggodalom foglalta el a' közönséget, mely nem régiben mutatta be a' veszélytől menekültnek hitt drága életért háláldozatát. Midőn pedig a' gyászhir megbizonyult: olly általános megdöbbenés és fájdalom fogta el a' kebleket, minőt csak rendkívüli események okozhatnak. Valóban illy őszinte közbánat a' legritkább tünemények közé tartozik. Legyen ennek egyik bizonyossága az, miszerint az itteni közönség műveltebb része, páratlan egyetértéssel, azonnal oda nyilatkozott, hogy a' haza gyászában részvét némi külső jelével a' közvígalmak ezuttal általánosan elmaradjanak; 's ez a' régibb casino közgyűlésén el is határozatott. Lélekemelő látni, miként a' közönség keblében az igaz, a' nagy érdemek korunkban is őszinte méltánylatra találunk. Lélekemelő látni, midőn a' közérzelem, minden külső befolyás nélkül, önként rendeli meg a' sokszorosan megérdemelt gyászt.

M. K.

DÉEZS, jan. 24. Olly rég nem volt szó rólunk e' hasábocon, hogy az olvasó tán nem is tudja: élünk-e vagy meghaltunk, égben vagyunk-e vagy Kamcsatkában? Tehát ezennel jelentem: hogy még élünk a' hogy élünk. Közlelebről a' védegyelet középponti választmányától levelet kapánk: mi az oka, hogy mióta nálunk a' védegyelet felállott, sem jegyzőkönyvet, sem semmi nemű értesítést létezésünk színezetéről nem írunk? mikor egyszersmind egyebek mellett tudtunkra adatek, hogy Kossuth az igazgatóságról lemondott. Erre G. Kornis Elek elnöklete alatt védegyeleti gyűlést tartottunk, de sem jegyzőkönyvet, sem jegyzőt nem kaptunk elő. Elhanyagoltak! Így aztán a' gyűlés tényeiről úgy rendre irogattunk össze egy kis quid pro quot, hárman négyen, — egyik dictálta, a' másik írta. Az egész tárgyalását pedig közgyűlésre határoztuk, melyly mikor lesz, a' jó Isten titka maradt! Egyebiránt a' védegyeleti bolt, melyly akkora lármával nyitatték ki, megbukott, az egyik kereskedőtárs ifjú ember, a' más házasság levén, kinek szűp felesége vala; miből aztán szomorú dolgok következének mindkét részre nézve, melyly hatalmas ütlegekkel, 's végre a' kereskedés felbomlásával végződött. Csak az a' tiltott alma ne lett volna a' paradicsomban! — Vidékünkben Introdában Bardocz Elek házánkfia által Gollenhoffer felügyelése alatt nyitattott nagyszűp 's több ezerekben álló börgyár a' gyárnok fölmondása következtében félbenszakadt. Nagy dolog az, hogy nincsenek egyéneink az ipar mezején, 's külföldiek kényére kell biznunk vállalataink jövődjét! — Szomorú dolgok mind ezek, de mit tehetünk róla, ha vigabbakat nem írhatunk!

Szentimrey.

HONTBÓL. Megyénk, melyly eddigelé a' legsajátszerűbb eseményekkel kedveskedett az újdonságokat ösztönszerűleg kedvelő közönségnek, jelenleg szegény, érdekességeiben, mint adózó osztálya kényében; szegény annyira, miként — ha ez soká így megyen — a' levelezőnek, hogy unalmassá ne váljék, híreket költeni, és a' megyének attól kell tartani: hogy harczaiban szerzett eddigi hírének vesztével lakoland térlenségeért. Jó- vagy balszerencsénket szűlemlí ez újdón állapot? szoktuk egymástól kérdeni; harcziab vérű jóslóink az utolsót hangoztatják, én az el-sőt szeretem hinni; mert — bár nagy vajadások közt — a' száműzött béke köztünk újra meghonosul. Borúra derű; háborúra béke: ennek így kell lenni. Nekünk is, mint többeknek, fejünk-re nőtt a' szokás: miszerint célszerűbbnek találjuk diplomatia utján végezni a' bajt, mint háborúval: vér- és borömlés közt. — A' farsang nyakunkon, 's bár tág cassinói termünk szokott esin-és kényelemmel kínálkozik, nem bírjuk azt, ősi szokásként, tánczvizsgálommal megtisztelni; pedig a' farsangnál sok kisserűbbet is megtisztel az ember. Hja hiába! tőlünk minden nem telik: szűk volt az aratás; mult években hosszú a' kiadások sora; 's meg aztán a' szegények felségelésére is fizetgetjük a' megajánlott 12,000 pftot; és mégis végre, legalább hű magyarokhoz illően elmondhatjuk: gyászoltunk igazán, mert nem tánczoltunk!

X.

KÖSZEG, januárban. Az 'Életképek' ez idei 3-dik számában nevem első betűivel, „M. L.“ aláírással, egy czikk jelent meg Kőszegről, melylyet némelly jó barátim — csupa adhaerentiából — rám tolnak, 's azzal vádolnak, hogy azon közlött hírekkel: mintha az itteni zsidók, gyapjuvesztéségi félelemtől indítatván, e' városban felállított gyapjuszövet- 's posztógyár jövődjét gyanúsítgatnák, miszerint illy módon a' jölelkű vállalkozóktól részvényeiket kicsikarhassák, 's idővel olesó pénzért a' gyárt birtokukba ejthessék, — a' gyár hitelének módfelett ártottam, mert többeket, kik a' vállalat sikeresítéséhez még járulni kívántak, elidegenítettem, másokat pedig, kik a' gyáreszmének első csirait ápolták; felnövesztették 's maholnap gyümölcsözővé teendik, megbántottam. Megvallom, a' vádak súlyosak, el nem tűrhetem, magamtól elhárítani kötelesség érzete parancsolja: azért első az, hogy t. szerkesztő urat megkérdejem, valjon én vagyok-e azon czikk beküldője, vagy nem? *) második pedig az, hogy a' tisztelt közönségnek „M. L.“ úr által a' kőszegi gyár iránt tett észrevételeire vonatkozólag némi felvilágosítással szolgáljak. Midőn 1844-dik évben a' gyár eszméje megpendített 's fogamzott, olly férfiak állottak a' térre, kik anyagi 's szellemi tehetségekben eggyiránt rendületlen kitűréssel bírnak, t. i. Szegedy Ferencz, belső titkos tanácsos, gróf Zichy Bódog, vasmegyei kormányzó, és gróf Széchenyi Pál urak, kik az egész vállalatot pártfogásukba vették és a' gyártás elkezdhetéséhez, míg a' részvények mind elkelendnek, 25000 pftot előlegeztek, részvényeiken felül, mikkel szinte nagy számban bírnak; képzelhetni-e tehát, hogy illy férfiak ellenében a' hébereket a' gyárt birtokukba ejteni képesek lennének? korántsem; de nem is akarják, mert ok dicséretes részt vettek a' részvények elszerzésében, 's maguknak is szép számmal vásárlottak; sőt Markbreiter orvostanár ur, sok foglalatosságai ellenére, két év óta a' pénztárnoki hivatalt egy fillér jutalom nélkül viseli, csak-

*) Nem! — Szerk.

hogy a' cseesemő vállalat illy mellékes kiadásokkal ne terheltecsék, 's annál biztosabb alapra ver-
gódhessék. — Kérem már most M. L. urat, ezentul, bár mit közöljön Kőszegről, más betűket
vállasson magának, nehogy ismét azon kellemetlen szemrehányásokat kelljen tűrnöm, melyekkel
most illettettem. — Kőszeg néhány lelkes jóakarói jelenleg egy uszodának jövő tavaszban leendő
felállítatásával foglalatostkodnak; üdvös intézet a' testi erők kifejlesztéséhez. Egy elménz azt
a' megjegyzést tette, hogy ugys eleget u s z u n k — adósságokban. — C s e r g h ő kir. tanácsos
ur által tervezett kisdödővoda még mindég elmarad; urak! ne késsünk a' jóakaratot felkarolni, ez
tán üdvösebb lenne az uszó-iskolánál, mert itt testi lelki erők egyiránt fejlődhetnek, holott az
elsőben csak testiről lehet reménység. Casinónk jeles könyvtárt szerzett, a' jelecsb magyar
írók elmemeük mind megszerezettvék, jele, hogy nem vagyunk annyira idegenek a' magyar
elemtől, mint némellyek a' világgal el akarták hitetni.

Menyhárt László.

NAGY-KÖRÖS, jan. 24-dikén. Eddig népesb magyar mezővárosaink csak kenyérsütés,
vörös-, foghagyma- és patyolatostök-termesztésben tettek óriási lépéseket; ezeknek egyike volt
Nagy-Körös is. Most azonban, megunván az örök egyszerűségben pangást, magasb élvezeteit
egy fényes 's többnyire hölgyektől rendezett bálban akará a' nagy világ elébe tálnai, hogy mond-
hassa a' világ: 'Nagy-Körös bezzeg kitett magáért!' 'S denique bál lett, még pedig nagyszerű,
millyenről a' krónika egyhamarjában nem emlékszik. A' bál sok szép, kis és nagy reményű ifjakat,
szerelemeket, házassalndókat, káromkodókat gyűjtött össze, kik többnyire azon édes reménnyel
fáztak N.Körösig, hogy egypár tüzes szem felmelegíti a' félígmeddig megfagyott szívet; azonban
mennyire csalatkoztak az oda fáradt és megfázott reményteltjes egyének, midőn a' terembe lépve,
minden hölgy mind megannyi zárt kört képezett, melybe idegennek belépni tilos volt, nehogy
valamikép tánczközben az ismeretlen, még talán nem is nemes arslán megillesse a' nehéz se-
lyemmel bevont karsu derekat 's a' piczin hattyufelhérségű kacsócskákat! — Azt hinné tán va-
laki, hogy ebben az áldott magyar városban nem szokták tetőtől talpig nézni a' gavallért: enge-
delmet kérek, meg biz' itt, mert szó, a' mi szó, hamis kis nép lakik ám itt Nagy-Körösön. Leg-
először is azt kérdik: hány lovon jött ez vagy amaz a' bálba? hány hold földje van? jó kortes-e
a' restellatión? mert csak így lehet némi czimek kivására alkalmas 'stb. Társalgási szabályo-
kat itt kanállal falhat az ember; ha a' gavallérnak úgy tetszik, földre ül 's onnét intéz nagysze-
rű mulattató kérdéseket a' széken hintálódzó kedveshez, mert csak így gondolja magára vonhatni
a' bálozók felesigázott figyelmét. Azonban itt tánczközben azon ártatlan szokás is divatozik,
hogy a' férfiak egymás képét fagyalttal mázolják be. Szép hölgyeink közt bizonyos osztály léte-
zik, a' gazdagabbak elkülönzött osztályt formálnak, nehogy történetből a' második osztály köz-
bök tévedjen; valamint a' második osztály is csak amugy féloldaltól néz a' kántorné, jegyzőné
és tiszteletes asszonyom kisasszonykaira. A' férfiak közt vannak az ugynevezett kőzosok és nem
kőzosok. Kőzosok közé tartoznak az írnokecskák, jegyzők 's még néhány kurta író 'stb.; — a'
nem kőzosok közé néhány gazdag civis-polgár, és Árpád idejéből származott, de ugylátszik, el-
koresosult ivadék, kiknek szájából az 'attateremtette' záporként vegyült a' zene közé, 's ez mintegy
másfél óráig tartott, miután nem sokára a' hölgyek elhagyák a' tánczteremet. Ezután következett
még a' hadd el hadd. Néhány pillanat mulva a' hölgyek távozta után, egy pár gyenge fejbekoc-
czintás fejezé be, vagy jobban mondva, veré fejbe a' bál néhány hőseit, 's ezek viszont. Nagyjá-
ban folyt a' verekedés; az volt legderekebb ficzkó, ki legnagyobbat tudott ütni, és ez mind mü-
velt emberek közt történt, vagy legalább, kik azoknak vallják magukat. A' borzasztó csata után
néhány keményített krágli és frakkdarab siratá a' bál borzadalmas kimenetét, 's e' közt egy
uracs atiladarabja is, ki épen akkor érkezett csupa ártatlanságból Nagy-Körörsre leánynézőbe,
's emlékezteté a' krágli és szétszaggatott frakkot az ősi korra, melyet olly kegyetlenül tönkre
silányított a' rézfokos és rövidnyelű ezüstös balta. E' kívül még néhány gyenge és szivreható
pofon is jutott a' fokos- és baltanélkülieknek, hogy annyival emlékezetesebb legyen a' harmad-
szor adott n.körösi bál. Egy pár zsidó is lézengett észrevétlenül a' terem egyik sarkából a' má-
sikba; azonban ezeket egy pár nyakleves a' veres tengerig szalasztá. Mind ezen események, ugylátszik,
a' leendő megyei tisztújításra némi kis gyakorlat és előkészület volt, melyből néhány
külmegyei is szerencsésen volt órákat vehetni. — Azonban, reménylem, hogy a' jövő bálon a' réz-
fokos és fényes balta elmarad, 's néhány poff is elég lesz, — mit annyival is inkább reménylünk,
miután a' képre jutott fagyalt mázolása bálhőseinket sokkal higgtabb véruékké teendi. Y.

TEMESVÁR, jan. 30d. Már utolsó levelemben érintem azon öröndetes hirt, miszerint
nálunk is egy temesvár-szegedi vasuti társulat alakult; az ügy egész hazánkra elterjedő fontos-
sága napról napra nagyobb pártolás- és előmozdításra talál. — Az említett egyesület jan. 10-kén
tartá első közgyűlését, melyben magát alakultnak nyilvánítá. — Pártfogónak a' városunk eme-
lésében igen érdemes püspök Lonovits József ő excellentiáját választá, a' harmincz választmányi
tagok pedig másnap választattak meg. Ha valahol, tehát Bánátban érezzük a' nyomort, mely,
rosz utak miatt, a' kereskede- és ipar- és művészetre háramlik. — B o h r e r kisasszony három hang-
versenyeit említem, melyek nálunk is nagy tetszést és számos tisztelőket szereztek a' derék mü-
vésznőnek, kinek azonban részünkről csak azt kívántuk, hogy inkább néhány héttel Liszt előtt,
mintsem utána jelent volna meg. — Színházunkban leginkább a' jól rendezett daljáték kecsge-
tetű a' műszerető közönséget; meg is kell vallanunk, hogy derék énekesnőink: Gallmayerné és
Lukátsiné asszonyságoknak köszönhetjük jobb daljátékunkat. Midőn Liszt itt mulatott, Pap
Gábor Temesváron lakó zongoraműves által készült egyik hangszeren játszott nálam, 's annak
kitűnő tehetségeiről dicsérettel szóltott, mi a' művésznek nemcsak érdemei elismerésére, hanem
felbuzdítására is szolgálhat. — Az idei tél szigorúsága, és az élelme növekedő drágasága itt is
éreztetű súlyos befolyást az alsóbb rendűek- és szegényekkel. Szilas nevű fundacionalis helység-
ben egy családnya, hat gyermeke hagyva maga után, szinte éhhal halt meg; — 's ez egy fun-
dacionalis helységben történhetett! De vannak nálunk érző szívek is, melyek a' szegények sor-
sán könyörülvén, köztük nevesebb öszvegeket osztogatnak szét; például báró Ambrózy ő

méltósága: 500 p. for., Kis Ernő ezredes ur: 800 p. for. — Nemes érzésű hölgyeink pedig a' szegények számára érdekes sorsjátékkal összekötött estélyt rendeznek.

Dr. Feldinger Frigyes.

Mondani valónk. Nagy-Abonyban a' helybeli magtárjává rendezett bál 125 ezüst forintot jövedelmezett, 's a' szolnoki polgári kör által adott táncmulatság annyiban hasonlított falusi lakodalmához, hogy egy parasztasszony ispenszli-jét levette járta a' három a' táncot. Így tudósít bennünket egy falusi levelező. — Lisznyay Kálmán, 'Szegénylegények dalá'-t nem adhatjuk. — Balassa-Gyarmath-, Kecskemét-, Nemetujvár-, Tata- és Tornáról csupa bál-leírások, melyek, lehet, hogy egy pár odaváló kisasszonyt érdekelnek, de a' nagy közönségre nézve még 'hézagpótló'-i becsesel nem bírnak. Csak olyan vigalmak leírásának engedhetünk helyet, mikből az ottani socialis élet mozgalmairól is szerezhetni némi ismeretet... mit t. levelezőink figyelmébe ajánlani bátorzkodunk. — Az 'aphorismák'-at Beckmann után nem adhatjuk, mert, mint már többször említettük, fordítást nem adunk. — Hartmann Lipót urnak nem rég küldött cikkét legközelebb adandjuk. — Czuczor és Tompa urak jeles műveit minél előbb közlendjük. — Gaal barátunk, a' mai Kisfaludy-ülésben fölolvassandó költői beszélyét szintelapunk számára ígérte. — A' debreczeni, kaposvári, nagybányai 'stb. leveleket jövő számban; szinte abban közlendjük az Aradról érkezett czáfolatot is, 's pedig, az író világos akaratára szerint, szórul szóra. A' beiktatási díjt megkaptuk.

A' Himfy lantra adakozott hölgyvilág *). II. Bárány Lajosné ivén ezek állanak Borsod vmgyében: B. Vay Lajosné 5 ft., Gentsy László 1 ft., Szepessy József 1 ft., Dominkovics Lajos 1 ft., Vadnay Lajos 1 ft., Majthényi László 1 ft., Papp Jánosné 1 ft., Tóth Jánosné 1 ft., Póvoszky István 40 kr., Mihailovics János 40 kr., Duronelli Alajos 40 kr., Kun Józsefné sz. Horváth Janka 40 kr., Dudok Pál 40 kr., Apostol József 40 kr., Miskolci polgár-egyesület 5 ft., b. Vay Alajosné 2 ft., gr. Pécsy Constantin 2 ft., Kathona Mihály 2 ft., Epicur 2 ft., Bene Imre 2 ft., Hoec Luiza 1 ft., öszvesen 32 ft. — III. Kőmivesné Zatureczky 'Sófia ivén, szab. kir. Győr ns városából: Lefebore Ferenczné, Kisfaludy Johanna 1 ft., Lefebore Serafin 1 ft., Csépnán Fanni 1 ft., Szerdahelyi Amalia 1 ft., Kmetty Karolina 20 kr., Argay Józsefné, Sibrik Teréz 2 ft., özv. gr. 'Sigraynó Török Éva 2 ft., Turcsányi 'Sófia 1 ft., Haubner Matild 1 ft., Veöreös Lidia 1 ft., Veöreös Ételka 1 ft., Beörendy Jánosné, Veöreös Teréz 40 kr., Beörendy Liza 30 kr., Beörendy 'Sófia 30 kr., — Schrikker Lászlóné, Gerencsér Éva 30 kr., Dobos Jánosné Börröndi 'Sófia 20 kr., Eöttevényi Nagy 'Su'sánna 1 ft., Nagy 'Su'sánna 's Eliz nővérek 1 ft., Bösze Katica 40 kr., Ferenczy Sándorné, Nagy Lidia 1 ft., Bodroghy Józsefné, Nagy Luiza 1 ft., Nagy Róza 1 ft., Cumpf Mátyásné 1 ft., Schrikker Sándorné, Németh Luiza 1 ft., Mészáros Józsefa 20 kr., Mészáros Tereza 20 kr., Mészáros Klára 20 kr., Csab Józsefné, Kőmives Anna 20 kr., Csabi Anna 20 kr., özvegy Szűts Antalné 3 ft., Szűts Adolfné, Sárközy 'Sófia 2 ft., Karczag Dánielné 2 ft., Zathureczky Sámuelné, Simon Suzsi 1 ft., Purgli Czuzi 1 ft., Purgli Pepi 1 ft., Kovács Pálné 1 ft., Kisfaludy Fanni 1 ft., Boros Józsefa, Kisfaludy Magdától 1 ft., Vigyázó Józsefné, Gulik Anna 1 ft., Czigan Julia 1 ft., B. E. 1 ft., Paraics Cornelia 20 kr., N. N. 1 ft., Andrassy Jánosné, Jalsoviczky Amalia 30 kr., Preng Mihályné, Kozma 'Sófia 1 ft., Szalatsy Józsefné, Veöreös Teréz 1 ft., Martiny Julia 1 ft., Dregály Dánielné, Tham Théréz 1 ft., Kőmives Mihályné, Zathureczky 'Sófia 2 ft. — Öszvesen 48 ft. — Télutó 3d. 1847.

A' magyar hölgyvilág nevében.

Budai olvasó egyletéről. A' „Jelenkorban“ legközelebb egyletünkről közölt balvélemény megczafolással, az egyleti tagok több oldalú felszólítására, az alulirt választmány szives készséggel tudatja a' t. cz. olvasó közönséggel: hogy a' budai olvasó egylet mult évi november 1-től ujonan alakulván, 's könyvtárát a' várban, jelenleg folyó évi Szentgyörgy napig az országház-utczában 124. szám alatti házba, jövő sz. György naptól fogva pedig szinte a' várban, fortuna-utczában 140. szám alatti házba helyezvén, tagjai sorában jelenleg is számlál, ugy jövőben is szivesen látand, és befogad minden helybeli polgárt és lakost, ki a' fenálló alapszabályai értelmében valamely részvényes tag által az egyletnek felvételre ajánltatván, vagy pedig magát tagul felvételt végett az egylet könyvtárnokánál a' könyvtárban jelentvén, alapszabályilag kitűzött titkos szavazás utján az egylet bizalmára érdemesítettik; ki is egy ezüst forintnak biztosítékul — az olvasásra kiadandó könyvekben történhető kár megtérítéseül — lefizetése mellett, mely azonban az illető tagnak bár mikor történhető szabad kilépével azonnal, mint sajátja, visszafizetetik, levonván mindazonáltal belőle a' könyvekben netalán okozott kárt, azon kívül olvasási részvény fejében havonként még 20 ezüst krajczárt fizetend; miért az egylet szép számu, 's minden nevezetesebb újabb és régibb irodalmi tudományos és mulattató magyar és német könyvekkel ellátott könyvtárából saját választása szerint könyvet kivihet, és olvasmányul haza vihet; mit azonban a' kiszabott, 's minden könyvbe bejegyzett határidő multával a' könyvtárba visszahozni köteles; ellenkező esetben a' kiszabott határidőn túl magánál tartott könyvtól, minden mulasztott nap után 1 ezüst krajczárt bírságul fizetni tartozand. Szellemi dús élvezeten kívül egyéb jogai mellett, minden tag az egylet végső feloszlása esetében, mint az egyleti könyvtár egyik tulajdonosa, az eladandó könyvek árából aránylagos osztalékot is nyerend. Czélszerű alapszabályai következtében, hűséges, pontos, 's a' kor igényeinek megfelelő kezelés mellett, eddigi szép számu tagjaihoz még számos tagokat nyerhetni remél

a' budai olvasó egylet választmánya.

Műmelléklet: Pompás nemzeti divatkép, rajzolta Barabás, metszé Tyroler.

*) Az első íven Strokay Luiza gyűjteménye már elé van adva.

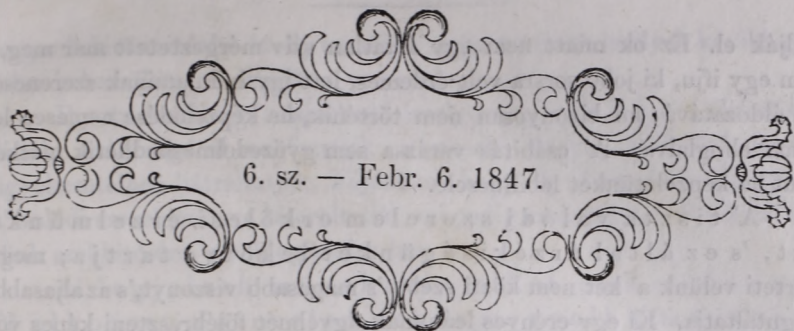

Barabas raj
az Előképek 'hez.
1847

Nemzeti divatkép
körli Klász V.
hársók tőre

Gyöler m.

6. sz. — Febr. 6. 1847.

A' SZERELEM KELLÉKEI 'S JÓTÉKONY BEFOLYÁSA.

II.

Komolyabb hajlandóság felől addig szó sem lehet, míg a' polgári társaságban biztos álláspontunk nincs. A' szerelemnek az élet rendeltetését nem szabad megelőznie, 's mindaddig, míg az ember csak előkészületeket gyűjt arra, mit később az életben munkálni fog, addig a' szív csak hadd maradjon a' főnek szigorú fegyelme alatt, különben egész életpályánk viszás leend.

A' komoly 's valódi szerelem nem férhet meg azon erőltetésekkel, mellyek elménk kiképzésére és szükséges ismereteink szerzésére megkívánatosak. — A' képzeletnek, különösen ez években, sokkal több táplálékot nyújt, hogy mellette rendszeres szorgalom megférhetne. A' szerelem végcélja minél messzebbre van 's minél bizonytalanabb annak elérhetése: annál inkább engedi át magát rajongó álmainak, 's a' valóságot elveszti szemelől. Ilynemű viszonyok fölötté regényesek lehetnek, 's minthogy ritkán helyezhetők át a' valóságba, természetesen a' végeredmény nem egyéb, mint elpazarlott idő és tévutra vezetett ész.

Egy nemes női lény iránti melegebb érdek, ha szenvedélylyé nem fajul, ez időben is jótékony hatásu lehet. Vannak, kik ilyen viszony által minden kicsapongásoktól, mellyeknek az ifju elég könnyelműleg átengedi magát, visszatartóztatnak, erkölcsaikben nemesbültek 's fogékonyabbakká lettek minden szép és jó iránt, 's lelkökben csak élénkült az ügyekezlet, hogy hazájoknak 's a' társaságnak, mellyben éltek, lelkes 's haszonvehető tagjaivá képezzék magukat.

E' meleg érdek, mit egy szép 's erényes nő ébreszt bennünk, egy tisztátalan gondolatot sem tűr el lelkünkben. Legnagyobb megsértésnek tartanók, ha a' lelkünkben hordozott tiszta kép mellett egy illy gondolatnak hely adatnék. A' tiszteletnek egy neme ez, melly az érzékiség minden követeléseitől ment.

A' fiatal képzelődés mindig valamelly bájos tárgy által akar elfoglaltatva lenni. 'S ha a' nemes anyag hiányzik, tisztátlan vágyak hullámai ra-

gadják el. Ez ok miatt nem egy ártatlan szív mérgeztetett már meg, 's nem egy ifju, ki jobb sorsra volt érdemes, lett így indulatainak szerencsétlen áldozatává, mi bizonyosan nem történik, ha képzelődése nemesen lett volna elfoglalva. A' csábítás varázsa sem győzedelmeskedhetik máskép, mint ha képzeletünket lebilincselé.

A' tiszta valódi szerelem erkölcsi érzelmünkre hat, 's ez által érzékiségünket lekötve tartja; megismerteti velünk a' két nem közti szebb 's magasabb viszonyt, 's az aljasabbat megutáltatja. Ki egy erényes leánynak figyelmét fölébresztteni képes volt, legdurvábbnak kellene lennie, hogy egy hitvány kéjhölgy karjai közé vetesse magát.

A' női érzékiség irányában, mely jelenkorunkban kora ifjuságuk óta olly sok nemü 's ollykor veszélyes táplálékot nyer, — a' szerelem befolyása szintén nagy fontossággal bír. A' nők erkölcsiségének az ő szemérmességökben 's kicsapongásaiknak súlyosb következményeiben igaz, hogy egészen más gátak vettettek, és még ezek is vajmi sokszor áthágnak; de a' szív tisztasága, mely nélkül a' feddhetlen nő mitsem ér, illynemű gátak által még nincs eléggé biztosítva. Legerősebb támaszát a' tiszta szerelemben találhatja föl.

Egy erényes nőveli társalkodás, ki által érdekelve vagyunk, legbiztosabb eszköz azon durvaság eloszlatására, mellynek az ifjukor olly könnyen engedi át magát, 's a' mellyben némi hősiséget képzel. Egy nő jelenlétében minden durva tréfát, tisztátalan kétértelműségeket elmellőzünk, mellyek különben férfiak társaságában ollykor kedvezőn fogadtatnak. A' női gyöngéd 's finom tapintat nem hibázza el sohasem hatását, 's csudálni lehetne, ha mindezt természetünk idővel el nem sajátítaná. Ne tartsunk attól, hogy illynemű magasabb női társalgás által talán férfiaságunk veszélyeztetnék. Legjelesebb férfaink őszintén megvallották, hogy a' nőkkeli nemesebb társalgásnak vajmi sokat köszönhetnek.

A' szerelem az ifjukori könnyelműségnek is gátakat vet. Mintegy visszavezet önmagunkba, 's kedélyünknek olly bensőséget kölcsönöz, melly minden hirtelenségnek 's gondatlanságnak elejét veszi. — A' szerelem sajátsága, mindenre figyelni 's mindent saját érdeme 's következményei után becsülni tudni; gondolatainkat öszpontosítja 's érzelmeinknek bizonyos mélységet ad, melly minden hirtelen változásnak ellene munkál.

A' vádak legsúlyosbika az, mi kedvesünktől jó 's kivált ha attól tarthatunk, hogy saját becsünk kisebbségével szívének elvonása is veszélyeztetve van. De különben is a' szerelem komoly jelleme nemes elvek kifejtésére 's megerősítésére fölötte kedvező, 's a' melly ember még szeretni tud, soha sem lehet egészen rossz.

A' nemes szorgalom olly sajátság, mit a' nők különösen becsülni tudnak, 's mellynek hiánya elég arra, hogy hajlamuknak nagy részét visszavonják. Egy ép eszü 's szívü hölgy sohasem fog henye utczataposót szerelmével megajándékozni. Kedvesünkrei emlékezés nemes tüzet költ bennünk

magunk kitüntetésére 's olly eszközök megszerzésére, mellyek később gond-
talan 's becsületes életmódhoz vezetnek.

Pusztá érzékiség 's rajoskodó érzelmösség, igaz, hogy a' férfit elpu-
hitják, önállóságától megfosztják, nemesebb vágyait kioltják 's legszebb
ügyekezeteiben hátráltatják. Fájdalom, hogy illy viszonyoknál is gyakran
a' valódi szerelem neve bitoroltatik, mi pedig csak tökéletesítésünk 's éle-
tünk szebbítésére 's boldogítására hat.

A' legjelesb műveknél, miket emberi kéz vagy
fő alkotott, a' szerelemnek is megvolt a' maga része. Igaz, hogy szerelem nélkül is sok ollyasmi létre jöhet, mi ragyogó tulaj-
donokkal bir; de egyoldalú marad az mindenkor, 's azon magas bevégzés,
mellyen a' tökéletes emberiség nyomai visszasugárzanak, hiányzani fog.
'S tekintsük meg bár a' műveket, mellyeket csupán a' hideg ész a' szere-
lem lelkesítő melege nélkül alkotott, és a' műveket, hol az alkotót a' sze-
relem tüze lelkesíté! — —

Szerelem nélkül az ember jóformán azt sem tudja, mit akar; még ő
nem lépett arra a' pontra, a' hol az élet jelentősége tisztán áll előtte, még
nem jutott el azon érettségre, a' midőn körülményeit áttekintve, mindent
saját rendeltetése helyére helyezhetne el. Erejét bár egyre vagy másra
megfeszíti, különféle célokat tűz maga elé, de mellyekkel lassanként felhagy,
's fájdalmas tapasztalása tudatja vele: hogy mindez még nem az igazi út
volt. 'S ha valamelyik célja mellett megmarad is, csak nyugalom kedve-
ért teszi, 's nem titok előtte, hogy csalódás képeiben ringatja magát.

'S ez másképp nem is történhet. Az élet egysége nem az egyéniség-
ben fekszik. Két nem egyesülésében található föl az. Külön egyik sem tö-
kéletes egész. A' nő boldogítása, védelme, gyermekei nevelése, családjaérti
megfeszített szorgalom, a' reájok való gondolat által megerősítve használni
erejét a' közjó érdekében hasznos ismeretek terjesztésében 'stb.: ez most
a' földadat, mellyben eddigi homályos céljai öszpontosultak. Jól tudja most,
hol található a' szerencse, mellyet eddig hiában keresett. Most milly ösz-
hangzó a' viszony közte 's az egész világ között! Most birtokában van
annak, minek hiányát eddig homályosan érezé, 's mi által önismeretre jutva,
az élet nagyszerű feladata is tisztán áll előtte. (Vége következik.)

B e r e c z K á r o l y.

A' N A G Y A P A. *)

Kegyetlen hideg téli este volt. Ugy reszkettek, ugy didereg-
tek a' szegény mezitelen csillagok, hogy szinte lehallott a' foguk vaczo-

*) Figyelmeztetjük a' t. cz. olvasó közönséget a' derék szerzőnek e' népies szel-
lemben írt legújabb művére. Petőfi Sándor, kinél jelenleg a' 'nép-
költő' szép nevezetét senki jobban meg nem érdemli, illyféle beszélyekkel szándékozik
az általa olly forrón szeretett nép erkölcsi 's értelmi művelődésére hatni, miért is a'
valódi népbarát őt őszinte örömmel üdvözlendi. Jelen beszélyét egyike elsórangu
költőnknek igen szerencsés kezdetnek nyilatkoztatá a' dicső pályán; illy tekintélyes
ajánlólevél kíséretében bátran nyújthatjuk azt át a' t. olvasó közönségnek, melly szer-
zőjét már első föllépése óta kedven czévé avatta.

S z e r k.

gása, és a' szemökből is az látszott, hogy a' fölött elmélkednek : milyen sokba kerül az a' ragyogás, 's mennyivel jobb, valami jóféle meleg suba alatt béresnek vagy juhásznak lenni, mint ruha nélkül fényes csillagnak ott fön a' hideg magasságban!

Az esteli harangszó elhangzott; nem is volt az egész faluban az utczán senki, csak az öreg harangozó, a' ki a' toronyból haza felé sietett. Lábai alatt csikorgott a' fagyos hó, de a' kutyák meg nem ugatták, vagy azért, hogy ismerték már a' járásáról, vagy hogy restelték a' nagy hideg miatt szájukat föltátani.

Beh boldog ilyenkor, kinek jó meleg a' szobája! hát még ki szobájában nem egyedül, hanem családostul melegszik!

És a' faluban többen vannak ilyen boldogok, de egy sem boldogabb kegyelmednél, P e r g ő Péter uram! kegyelmed nem egyszer vallotta meg maga, hogy senki sorsával nem cserélne széles e' világon. De meg sem érdemelné az Isten áldását, ha megelégedve nem volna, mert kegyelmed kilenczed magával ül jó meleg szobában terített asztalhoz.

Vacsorára volt terítve, körül is ülték már az asztalt. Fön az asztal végén az öreg Pergő Péter foglalt helyet, mellette kedves élete társa, balra fiók, Mihály, és ennek fia, a' nyolcz esztendő kis Peti; jobbra az öregektől három hely volt : az elsön a' kilencz esztendő Katicza, a' harmadikon a' hat esztendő Erzsike ült, Mihály két leánykája, ezek között pedig a' három gyermek anyja, Mihály felesége. Az asztal alsó végén a' két cselédre volt terítve, a' szolgálóra és a' béresre. Azt Panninak, emezt Ferkónak hitták. Mikor a' gazdasszony a' levest az asztalra tette, mindnyájan fölálltak és elmondták az imádságot, a' gyermekek fenszóval, a' többiek magokban. Azután leültek és merni kezdtek. Ekkor megcsendült az utcaajtó kilincse, a' kutya ugatni kezdett, 's egy gyermekhang így kiáltott be:

— Jöjenek ki kegyelmetek, mert megharap a' kutya!

— Ki az valjon? kérdezte Mihályné.

— Hát nem ismeri a' hangját, édes szülém? Kis András keresztapámék Pistája! szólott Katicza.

— A' biz a', felelt a' lyánka anyja; szaladj ki csak, te Panni, vezesd be.

Panni fölugrott, utána Ferkó is nagy tüzzel.

— Te Ferkó! monda Mihály.

— Mit paran' gazduram? kérdé a' béres fiu.

— Csak maradj ülvé, kedves fiam, folytatta Mihály, jó izűn mosolyogva, csak maradj ülvé, minek fáradnátok ki ketten?... Hejh nagy golyhó az az én Ferkóm; hogy kapott volna már az alkalmon, hogy odakinn azt a' szegény Pannit megszorongassa! úgy sem szeret a' téged, te, minek jársz utána?

— Dehogy is szeret! én tudom azt, gondolta Ferkó; 's elpirulva ült vissza helyére, mert gazdája kitalálta, miért akart kimenni.

Ez alatt Panni bevezette a' kis fiut.

— Hát mi jót hoztál, fiacskám? kérdezték tőle.

Ez így felelt egy lélekzet alatt :

— Tisztelik édes apámék keresztapám uramat, meg keresztanyám asszonyt, meg az öreg keresztapám uramat, meg az öreg keresztanyám asszonyt, hogy jöjenek hozzánk mindnyájan vacsorára, mert disznót öltünk.

— Disznót öltetek, kis fiam? kérdezte Mihályné.

— Azt bizony, keresztanyám, aztán nyoleczva' mázsa egy fontos volt.

— Tán egy mázsa nyoleczvan fontos?

— Hisz az mindegy, felelt a' kis fiu, a' farkát már meg is ettem . . . úgy a' körmömre is ütött érte édes anyám, hogy most is ég.

— Ugy kell a' kotnyeles gyereknek, látod-e! vágott közbe Peti, lám, én nem szoktam kotnyeleskedni.

— Nem ám, felelt a' megtámadott Pista, hát mikor a' mézes mácsikba bele markoltál, he?

— Mikor, te?

— Mintha nem is tudnád! hát husvétkor.

— Karácsonkor szokott mézes mácsik lenni, Pista! igazítá meg őt Katicza oktató képpel.

— Jól van, fiaim, szólt Mihályné békítve, ti jó gyerekek vagytok mind a' ketten, egyik jobb a' másiknál, csak hajba ne kapjatok. Mondd meg komámasszonyéknak, Pistikám, hogy köszönjük szépen jóakarátjokat, de már mi vacsorálunk.

— Semmi az, felelt Pisti, mert édes apámék rám parancsoltak, hogy addig el se jöjek, míg kegyelmetek is nem jönnek. Azt mondták, hogy kegyelmetek nélkül el sem kezdik a' vacsorát, ha holnapig várnak is.

— Hát mit csináljunk? kérde Mihályné.

— Már csak menjetek el, fiaim, szólt az öreg Péter; anyjokom, menj el te is, majd én itthon maradok a' gyermekekkel.

— Nem, apjokom, felelt Péterné, te menj el, majd itthon maradok én; tudod, a' minap is én voltam a' lakodalmon. . . .

— Hisz ott mind a' ketten voltunk, angyalom, nem jut az eszedbe?

A' két öreg sokáig váltogatta a' szót, ki volt a' lakodalmon, ki nem? ki menjen most a' disznótorba, ki ne? végre megegyeztek abban, hogy a' nagymama menjen el, 's a' nagypapa maradjon itthon az unokákkal. Mig az indulók bundát mit vettek föl, a' kis Pista oda huzódott a' kis Katiczához, 's suttogva kérdezte tőle :

— Hát te, Kati, el sem jössz?

— Nem mehetek, látod, felelt a' lyánka, mert hát Erzsit majd le kell fektetnem, ha elalszik.

— Ejnye, beh sajnálom; mindjárt jobb kedvem lett volna. Tánczolásunk is, ha eljőnnél; ott lesznek ám a' cigányok, úgy gondolt.

— Ne félj, Pista, majd tánczolunk a' lakodalmunkon.

— Tánczolunk ám, csak hogy az még soká lesz, kincsem; tán még egy esztendő is bele telik abba.

— Bele bizony, tán kettő is; hány esztendő is vagy már te?

- Én tíz esztendő vagyok; hát te Kati, hány vagy?
- Én meg kilencz vagyok.
- De ugy tán még sem kell két esztendőt várnunk.
- Tán nem egészen.

Ez alatt Mihály, Mihályné, fölvette a' bundát, a' nagyanyát pedig mindenképen betakargatták, 's elmentek, miután az öreg Péter még saját szemeivel megvizsgálta: jól van-e felöltözve, nem hűti-e meg magát kedves felesége, kit még most is ugy szeretett, mint ezelőtt harminczöt esztendővel, mikor elvette. Panni utánok ment, hogy a' kis ajtót becsukja mögöttök, 's Ferkó szinte kisuhant Panni után, 's a' konyhában várta meg, míg visszajött. Gyönyörű két teremtés volt ez a' két cseléd; ugy összeillettek! Ferkó tüzes barna ficzkó, Panni szelid szőke kis lány; az husz, ez pedig tizenhat esztendő. Aztán millyen jó volt mind a' kettő, millyen hűséges, munkás! Szerette is őket gazdájok, gazdasszonyuk, mintha tulajdon gyermekeik lettek volna; meg is ígérték nekik, hogy ha megházasodnak, annyi ágybelit kapnak, a' mennyi csak kell, és azon felül egy fejős tehenet borjastul, 's a' lakodalmat is az ő költségökön tartják.

A' konyhában javában égett a' tűz, minthogy a' vacsora fele még mellette volt. Ferkó ott állt a' tűz előtt, 's a' mint Panni belépett, ezt sugta neki:

- Pannikám, szentem, jer ide csak!
- Minek? kérdezte a' lányka szinte sugva.
- Hát csak . . . melegedni . . .
- Hisz ott benn is melegedhetünk.

— De jobb lesz itt. Jöszte már, az Isten áldjon meg, mikor olyan szépen kérlek. Igy ni, hanem egy kicsit közelebb, még közelebb. No most nézz a' szemem közé, bátran, ne szégyeld magad, lásd én nem vagyok szégyenlős. Hát csak nem akarsz a' szemem közé nézni, mit?

Ezt olyan könnyörgő hangon mondta az ifju, hogy a' lányka meg nem állhatta, hogy kérését ne teljesítse. Szemérmesen ugyan, de mégis föltekintett. Ferkó megrázkódott örömeiben, 's egy pillantás alatt egyik kezével átkapta a' kis lány karcsu derekát, más kezével megfogta gömbölyű állacskáját, 's összecsókolta piros kis száját és nagy kék szemeit. Panni elhalaványult 's ismét elpirult, arczán alá egy pár köny gördült. Ferkó megijedt, eleresztette, 's aggodalmasan kérdezte tőle:

- Miért sírsz, rózsám? megbántottalak? szólj!
- Nem, felelt a' lányka, nem bántottál meg.
- Hát miért sírsz?
- Mert nagyon szeretlek!

Ferkó, a' millyen kutya gyerek volt, megint megölelte volna Pannit, de az hirtelen benyitott a' szobába, hol az öreg Péter gazda ismét folytatta a' vacsorát unokáival.

— No jer, lányom, szólt a' jó öreg a' belépő cselédhez, jer, egyél. Hát Ferkó hova lett?

— Itt vagyok már, gazduram! mondá ez, épen benn teremve; a' lovak elé vetettem egy kis szénát.

Csak azután vette észre Ferkó, mikor kimondta, hogy hazudott. Meg is bánta, de már nem merte visszahuzni szavát; lassacskán lecsendesítette lelkiismeretét, azzal biztatva magát, hogy ilyen kis ártatlan hazugságért tán nem veri meg a' jó Isten. A' derék jó fiu! hányan vannak, kiket százakkora hibáért vagy épen vétekért sem bánt a' lelkiismeret!

Vacsora után Péter gazda levette a' bibliát a' mestergerendáról, a' pápaszemet kivette tokjából, orrára tűzte, és olvasott nagy ájtatossággal, két könyökére támaszkodva. Katicza bábuzott a' padkán Erzsivel, Peti meg szántott a' földön kukoriczacsővel. Panni kiment mosogatni a' konyhába, Ferkó pedig az istállóba, a' lovak és ökrök alját megvetni és itatni.

Miután a' két cseléd elvégezte dolgát ottkinn, bejöttek rendes esteli foglalkozásukra, tudniillik kukoricza-morzsolni. Egyik is, másik is elővette zsámolyszékét, mellynek végébe késpilinga volt ütve, 's ezen morzsolgattak, szintugy ropogott. Az ember azt gondolhatta, hogy vetélkednek valami nagy jutalomért, ugy folyt kezök alatt a' munka. Hanem azért még sem voltak ám annyira bele merülve, hogy egymásra nem pillantgattak volna, Isten ments!

— Ugyan, gazduram, minek rontja a' szemét azzal az olvasással? szól Ferkó hosszú hallgatás után.

Péter gazda halkán emelte föl fejét a' könyvről, 's Ferkó felé fordulva kérdezé:

— Mit mondasz, fiam?

— Mondok, hogy minek rongálja gazduram a' szemét az olvasással? hisz olyan vékonyak azok a' betűk, hogy háromból sem telnék egy becsületes hajszál.

— Igaz a', Ferkó fiam, de mit csináljon az ember, ha még korán van lefekünni?

— Meséljen valamit, gazduram, jobb lesz; legalább kegyelmednek sem fájul meg a' szeme, mi sem szundikálunk.

— Jaj, n'apám, meséljen valamit, hogy az Isten is áldja meg! kiálta föl Katicza, 's elkezdtek valamennyien kérni az öreget, hogy meséljen, meséljen.

Pergő Péter uram nem volt makranczos ember, e' szerint szívesen engedett az általános kívánságnak. Most már csak az volt a' kérdés, hogy miről meséljen: Tündér Ilonáról, Babszem Jankóról, a' három királyfiról, a' vasorru bábáról vagy miről? mert ezt mind tudta.

— Megálljatok, gyerekek, szól végre hosszú találgatás után a' nagyapa; megálljatok, elmondom a' magam történetét, ez nem olyan cifra ugyan, mint azok a' tündéres históriák, de annyival tán érdekesebb lesz, hogy igaz és hogy még nem hallottátok. No, jó lesz?

— Jó, jó! kiáltottak mindnyájan.

Az öreg ur levetette a' csizmáját, rá gyújtott igen kurta száru pipájára, 's beült a' kuczkóba egy ködmenre, legkisebb unokáját az ölébe ül-

tette, a' két nagyobbat pedig maga elébe. Panni és Ferkó folyvást morzsolta. A' kukorica-szemek egyre hullottak a' szakajtókba, a' nagy fali óra barátságosan ketyegett, a' mécs lángja nagyokat pislantott; mindnyájan figyelmezték a' nagyapa minden szavára, mellyek így hangzottak:

Réges régen történt, a' mit el akarok mondani, kedves gyermekeim, mert én akkor huszonkét esztendő voltam, 's most már túl vagyok jóval a' hatvanon. Az időben még szántották a' földet, hova most temetnek, és azt a' földet most megint szántják, hova akkor temettek. Magam is ugyan-csak helyre legény voltam ám, bezzeg nem olyan, mint mostanában. En is szántóföldből temetővé lettem. De hiába, minden embernek az a' sorsa, azért megnyugszom benne és nem zugolódok. Hát, a' mint mondtam, huszonkét esztendő voltam... szügyeltem volna ám akkor így bekuporodni a' sutba, hanem hiszen majd kerül még rátok is a' sor, azért ne is igen mosolyogjatok....

Itt félbeszakadt Péter gazda beszéde, mert kívül megkopogtatta valaki az ablakot, 's így szólt gyenge reszkető hangon:

— Kérem szeretettel, ereszsenek be, mindjárt megfagyok.

— Ki az? kérde Ferkó.

— Szegény öreg koldús, felelt a' külső hang.

— Eredj ki, Panni, szólta a' nagyapa, taszitsd félre a' zárt, aztán bocásd be Isten nevében azt a' szerencsétlent.

Panni bevezette a' koldust. Igen rongyos és igen öreg ember volt, és mankón járt. Egészen megmeredett már a' hidegtől. Pilláira oda fagytak a' könyvek, mellyeket a' szél sajtolta ki szeméből; bajszáról és szakálláról pedig a' lehellet lógott apró jégcsapokban. Hajadon fővel volt, 's lábára, csizma helyén, szalma volt tekergetve. Péter gazda a' kemenczéhez ültette, 's Pannival behozatta számára a' maradék ételt, 's szívesen engedte meg, hogy itt töltsse fődél alatt az éjszakát; aztán folytatta, vagy is elkezdte történetét mesélni. Még az öreg koldus is figyelemmel hallgatta, miután jóllakott.

Szolgalegény voltam, így kezdé a' nagyapa, szolgalegény voltam egy gazdag urnál. Áldott jó ember volt, az Isten nyugtassa meg; hanem a' fia gonosz pára volt. Szerencsétlen volt a' faluban az az apa, kinek szép leánya, 's a' férj, kinek szép felesége volt, mert az istentelen urfi mindegyikre gyalázatot hozott. És még csak panaszkodni sem mertek ellene, mert a' kik ezt tették, azokat agyon üldözte. Mit ne tehetne a' hatalmas ur a' szegény gyámoltalan nép ellen? De még a' cselédeknek is jaj volt ám. Ezeket minden módon nyaggatta, és ha csak egy körömfeketényit vétettek, mindjárt huszonötig vágatta, vagy hegedübe záratta őket. Változtak is a' cselédek minden három hónapban, magam is odább állítottam volna, de olyan okom volt maradni, melly miatt minden méltatlanságot elszenvedtem. Nagyanyátok is ott szolgált, gyermekeim, és mi nagyon szeretünk egymást már akkor. Neki nem volt semmi bántása, mert szép leány volt, 's épen azért még kedvezett is neki az urfi. Minthogy nagyanyátoknak jó dolga volt, hát megmaradt; 's minthogy nagyanyátok ott maradt,

én sem mentem el. Ő ugyan nem is sejtette, miért részesült olyan különös kedvezésben, különben bizonyosan máshol keresett volna szolgálatot. Végre megvallotta neki az urfi, hogy szereti őt, 's azt kérdezte tőle :

— Hát te, Julcsa, szeretsz-e engem?

Julcsa azt felelte, hogy biz ő nem szereti.

— Tudod mit, Julcsa? folytatta az urfi, megkettőztetem a' béred, 's még ráadásul olyan piros csizmát is veszek, hogy a' grófné is elhordhatja, ha szeretsz.

— Hiába veszi biz énnekem, mert én úgy sem fogom szeretni!

— De hát miért?

— Csak azért, mert maga gazdag urfi, én pedig szegény szolgáló vagyok. De ha összeillenénk se' szeretném az urfit, mert én már mást szeretek, tudja.

— Mást? és kit?

— Valakit.

— De ki az a' valaki?

— Azt nem mondom meg.

— Miért?

— Csak.

Mindenképen ki akarta venni az urfi Julcsából a' titkot, hogy kit szeret, de ez semmi áron ki nem vallotta. Ez hát abba maradt; az urfi vállat rántott, mintha neki mindegy volna, akár tudja, akár nem; de utóbb mindig leskelődött Julcsa után, hogy titkát kitanulja.

Egy este ... úgy emlékszem rá, mintha tennap történt volna, épen bükkönyt vetettem a' tehenek elé. Julcsa meg fejt; azt is tudom, hogy mellyik tehenet fejte: egy kis bugát; még a' bélyegére is emlékezem, HL volt a' bal czombjára sütvé, az ám, csakugyan; azelőtt nem régiben vette az urunk, még én hajtottam haza a' vásárról négy tinóval együtt; mind-egyik harmadfű volt, aztán olyan egyformák, mintha mind egy apától, egy anyától lett volna. Hát a' mint fejegeti az én Julcsám a' kis buga tehenet, oda sompolyodom én melléje, és azt mondom neki, hogy

— Julcsa te!

Hanem ő tette a' dolgot, mintha nem is hallotta volna, hogy megszólítottam. Én is kapom magamat, úgy gavallérosan megcsippentettem a' képecskéjét; a' volt ám még az arc a' maga idejében, akár a' kinyílt róza! de most már a' rózsák sem olyan szépek, mint a' régi világban ... nekem legalább úgy tetszik. Hát mondom, hogy egyet csippentettem az orcáján, — olyan puha volt, mint az írósvaj, és azt mondtam neki még egyszer, hogy

— Juliska te!

Erre ő visszafordul, és azt feleli :

— Hát kend az, Péter? ejnye biz észre sem vettem, hogy itt van.

Pedig dehogy nem vett észre! ha a' harmadik szomszédban jártam, még oda is utánam kandikált; hanem már lyányszokás, hiába, azt akarják

elhitetni az emberrel, hogy kisebb gondjok is nagyobb, mintsem velünk törődjenek. No szólj, te Panni, nem igaz-e, he?

A' kis Panni szemérmesen sütötte le szemét, 's pirulva válaszolt:

— Nem bizony, csak ránk fogják.

Ferkó pedig így gondolkodott magában:

— Csakhogy ezt tudom!

Az öreg ur folytatta beszédét:

Én aztán azt kérdeztem Julesától, hogy tudja-e, miről elmélkedtem? 's ő azt felelte, hogy nem tudja, mert nem tudhatja.

— De csak szeretnéd tudni, ugy-e? valld meg. Megmondom hát, megállj. Az fordult meg az eszemben, hogy hejh ha te majd így a' magunk tehenét fejed vagy tán teheneit! mert lehet ám még nekünk több tehenünk is, nemcsak egy; látod, a' jó Isten meg szokta segíteni a' jó embereket.

Nem felelt erre Julcsa, hanem nagyot sóhajtott, de nem szomoruan, a' mit én jóra magyaráztam. Le is hajoltam hozzá, a' mint ott guggolt a' sajtárral az öleben, és meg akartam csókolni, de, mondok, hátha meg talál haragunni? és nem csókoltam meg, csak azt sugtam a' fülébe, hogy 'eszemadta gyöngyvirága!'. Azonban, mikor a' teheneket sorra megfejte 's ki akart menni az istállóból, már akkor csakugyan nem birtam magammal és azt mondtam neki:

— Állj meg egy szóra, Julcsa, ha szeretsz!

Julcsa meg is állt éppen a' küszöbön, és én így folytattam nagy ékes-szólással:

— Hejh édes galambom, ha te az én feleségem léssz! nekünk áll akkor a' világ. Ugyan, te Julcsa, ha én majd estefelé fáradtan jövök meg a' munkából, 's azt mondom: ölelj meg, kedves feleségecském! mutasd meg, hogy fogsz megölelni.

Mit volt mit tennie a' szegény leánynak, megölelt. Jó volt ez idáig, de bezzeg ott termett ám mellettünk egy harmadik, a' ki szemtanuja lett az ölelésnek, és e' harmadik nem más volt, mint az urfi.

— No kis lány, szólt az Julcsához, tudom már, kit szeretsz, ha nem mondd is meg!

Ezt ugyan mosolyogva mondta az urfi; de vannak olyan mosolygások, melyektől jobban megretten az ember, mint az adta-teremtettétől; 's az urfié ezeknek szakasztott mása volt. Be is bizonyította a' következés, hogy nem hiába ijedtünk mi meg attól a' mosolygástól, mely fogvicsorításnak is csak úgy beillett volna.

Mindjárt más nap elkezdődött a' ne-mulass!

Az urfi azt parancsolta, hogy menjek lóherét kaszálni az alsó kertbe, aztán takarítsam haza a' fakón, meg a' szürkén. Én meg is tettem. Hát a' mint fordulok be az udvarra a' rakott szekérrel, nekem esik az urfi mint valami veszett kutya 's azt kérdi, hogy mit csinálok? Mondtam, hogy a' lóherét hozom haza.

— Hát ki parancsolta ezt neked, te pelengérre való? kérdezte dühösen.

— Épen a' tekintetes urfi, feleltem én.

— Azt mered mondani, te lókötő? no várj! Nem azt mondtam, hogy vályogot hordj az esztrengához, he?

— Azt biz egy szóval sem mondta az urfi, akár megesküdjem rá.

— Kell is nekem a' te esküvésed, gazember! Majd megtanítalak én, hogy kell az ember szavára figyelmezní. Hegedűt a' nyakadba, 's eszed ágában se legyen, hogy hat óránál elébb kiszabadulj.

— Már megkövetem a' tekintetes urfit, hanem én a' szerint cselekedtem, a' mint ki volt adva . . .

— Hallgass, ilyen-amollyan, mert olyan huszonötöt vágatok rád, hogy testvérek közt is megér ötvenet!

Ezzel épen ott hagyott, 's az én számomra hozták azt az isten-verte deszkát, 's bele szoritották a' nyakamat és két kezemet. Leültem vele a' konyhaajtóban, 's ott evett a' bánat, harag, szégyen. Julcsa el-elment mellettem; a' szegény leány olyan szomorúakat pillantott reám, hogy a' szívem jobban megfájult, mint nyakam és kezem, melyet a' hegedű szoritott. És így ültem kétszeres kín közt. Az idő olyan lassan ballagott, mintha negyven fontos vasat vertek volna a' lábára. Egyszer csak el kezdtem kékülíni. Arczom kék lett, szemem vörös. A' mint ezt az én jó kis Juliskám meglátta, sírva fakadt, 's fejét a' falnak támasztva olyan keservesen zokogott és végre jajgatott, hogy a' lélekzete elakadt 's összeroskadt mellettem. Ott fekütt, és én föl nem emelhettem, mert kezem kötve volt, még csak nem is vigasztalhattam, mert magam is alig tudtam lélekzeni. De azért ki nem vettek a' hegedüből, míg a' hat óra el nem telt; mert a' kulcs az urfinál volt, 's ő tudj' Isten hol járt.

A' mint kiszabadultam, oda híttam magamhoz Julcsát, és tudtára adtam, hogy én ezt a' házat elhagyom. Azt mondta, hogy jól teszem, és hogy ő sem marad itt egy pillanattal is tovább, mint én; kapunk mi szolgálatot máshol is, mert hál' Istennek, mind a' ketten épkézláb emberek vagyunk, és ha egyikünk megnyomorodnék is, a' másik édesörömet eltartja, ha mindjárt saját szájából venné is ki a' falatot. Egyenest az öreg urhoz mentünk, és megköszöntük eddigi szíveségét irántunk, 's kijelentettük, hogy ezentul nem szolgáljuk; de ott volt az urfi is, 's mindjárt ő kezdett beszélni, hogy én elmehetek Isten hírével, de Julcsát el nem eresztí.

— Már hogyan eresztene, szólt Julcsa, ha én nem akarok maradni?

— Ha akarsz, ha nem, felelt az urfi, mindegy, itt esztendőre vagy megfogadva, nem bizonytalan időre.

— Péter is esztendőre szegődött, mégis elmehet? kérdé a' leány.

— Azt elcsapom, a' semmirevalót, hadd pusztuljon minélelébb. De te maradni fogsz, maradnod kell, annyival inkább, mert béred nagy részét előre kiszedted: vagy vissza tudod fizetni, mit?

— Nem; felelt Julcsa reszketve.

'S ezt nagyon jól tudta az urfi, azért is tette a' kérdést És így nem

volt mit tennünk, el kellett válnunk. Az öreg ur nem szólt semmit, hanem hagyta a' dolgot magára, a' mint folyt; mert az egyetlen fia volt, 's fiát jobban szerette, hogysen ellene tett volna valamit. Összeszedtem holmimat, és elhordtam a' szomszédba. Se szülöm, se rokonom nem volt, a' kikhez mehettem volna, azért idegenhez kellett hurczolkodnom.

— Ne félj, lelkem, szóltam Julcsához, ne félj, látjuk mi azért egymást, és ha lejár az esztendő, akkor ismét egy helyre megyünk. Addig légy türelemmel és reménységgel. Most az Isten áldjon meg!

— Hol találkozunk? kérdé a' lányka könyezve.

— A' hátulsó udvar ajtajában, feleltem neki. Ha elvégzed estenint dolgodat, oda jer, én már várni foglak.

— Jól van; de hova mégyszolgálni?

— Még azt nem tudom; valahol csak kapok helyet a' faluban.

— El ne menj innen, arra kérek; meghalnék bánatomban.

— Ha más helységbe királynak vinnének se mennék, angyalom. Isten megáldjon!

Ezzel elváltunk. (Vége következik.) P e t ő f i S á n d o r.

A' K É T F R A N G E P Á N.

(Történeti Ballada.)

Ki ne tudná, hogy Sajóba egykor
Magyarok véréből patak ömle,
'S hogy a' felpirosló hullámoknak
Szűk lön a' szomorú sírágy öble?
Ki ne tudná a' magyar nemzetnek
Vérbeüikkel feljegyzett csatáját?
Mint veszté el Endre fia Béla
Itthon népé, Bécsben koronáját?

'S hol a' zöld viránu ligetekbe
Tengersikről enyhe szellők járnak,
Délvidéken egy kies sziget lön
Menhelye a' hontalan királynak;
Verchio volt neve a' szigetnek
— Hírét a' kor eltörölte régen, —
Részvevő két szivre itt talált ő
Két testvérnek nemes kebelében.

Kelet árja vad erővel rombolt,
Csellel fosztott nyugot fejedelme,
'S ment népetlen, ment ő koronátlan,
Testén lelkén sebeket viselve.
Tatár ellen üzte el honából
Rosz barát a' menekvő vendéget,
Vért és lángot, cselt és ármányt láta,
Midőn bujdokolva — visszanézett.

Biztos hajlék menny az üldözöttnek,
Fájdalomnak ír-malaszt a' részvét,
Mindkettő megadva, 's hiven osztva
Enyhité a' lélek fájó sérvét. —
És az elhagyottnak véd baráti,
E' sziget urai, kik valának?
Ismeri az Béla megmentőjét,
Ki nevét hallotta Frangepánnak!

Falvak égtek, merre a' tatár ment,
Romlás, inség, halál járt utána,
'S elfogyott a' pusztító elemnek
Zsákmány's ember, a' kit kardra hányta.
'S hogy kiszíva lön a' hon szívének
Végső életseppig minden vére:
Batukhán, királyvért szomjuhozva,
Kém után jött, 's — Ádriához ére.

Rémkiáltás hangzék százszorosan
Béke földén a' kies szigetnek.
Látva, hogy a' tenger kék hullámin
Vadnéppel tölt csolnakok sietnek,
Bujt a' nép, remegve életéért,
Csak kettőnek nem volt kétkedése,
Érdekét áldozni, védni másét —
'S tenni a' két Frangepán nem kése.

Lélekvesztő áll a' tulsó parton,
Szűk ölébe hárman alig férnek, —
De erő ég lelkében 's karában
A' királyt megvédő két testvérnek.
Kormányt tart az egy, a' más evedzöt,
Mindháromnak néma 's szótlan ajka;
'S megkísértni jó vagy bal szerencsét,
Sik tengerre száll a' lenge sajka.

Batukhán jő, 's lángol vad dühében, —
'S mert nyomába tengeren nem érhet,
Nyílesővel 's átokkal hasítja
Mentett és mentők után a' léget.
Sebesebb madárnál a' nyíl, véresebb is,
Elsüvölt száz, — hajh! egy czélt ér,
Összerogy találtan az ifjabb hős
'S felszökell nemes szivéből a' vér.

Balkarában fogja a' haldoklót
Az idősebb 's könyvet ejt reája, —
Száll a' sajka, a' part elenyészik
'S mentve van a' magyarok királya, —
Biztos földön, karddal ásott sirba
A' testvér testvérét eltemette,
'S pajzsával a' hantot betakarva,
Kard és nyíl lön a' kereszt felette.

'S védőleg kísérve Bélát a' hős
Érte halni készen, érte éle,
Végfokán a' kínos éhhalálnak
Kenyeret tört, hogy megossza véle. —
Ki ne tudná, e' bajnok utódi
A' honért mi híven harcolának?
Ki ne tudná, mint hullott el titkon
Feje az utolsó Frangepánnak?

L a d á r.

EBÉD A' CONVICTUSBAN.

(Szomorú-vigjáték három szakaszban. I. szakasz: A' leves, czintálban. II. Répatuskó, czintálban. III. Nyullájbli, szinte czintálban. — Történet ideje 1843. játszattik műkedvelők által a' convictusban.)

Száz meg száz kép van az életnek tarkaságában, mikben a' végzet, szégyeként rakja fejünkre a' csörgő sapkát, 's ha békével nem türjük napjaink keservét, görbedt hátunk nyereg alatt marad.

Ember! bár hova tekintesz, bár mellyik nemébe az életnek: gunyolódó sorsod eléd vigyorog; napjaidon a' bút az ő keze szórja el, rövid örömeidet ő tizedeli meg: ur légy, vagy koldus. Minden életnek megvannak saját kínoirai, saját kéjpercei, 's ha ezeket okosan használtad, amazokat békén türted, mondd: boldogul éltél, mert panaszodat kineveti a' világ.

Van egy társaság az életben, tarka előképe a' világnak, zagyvaléka jónak, rosznak. E' csoportban megtalálja embereit minden életpálya. Ebből csirázhatik a' polgáriságnak virága, vagy egy tüskebokr, melly átkává válandhatik az emberiségnek. Mindezeknek kutforrása az egyszerűen, diák' néven ismert ifju nemzedék, pajzánságának kimeríthetlen tengerével, egyszerű nevéhez csatlokozó édes emlékek ezreivel.

Mennyi vidorság fakad ki e' csoportból! mellynek nagyobb része vagyontalanságból bujva ki, fáradozások közt küzd le honja emléiről a' táplálékot. Tür, szenved, nevet, sir keservet és örökönyűket, remeg — de mennyiszor! 's mégis arca derült, mint a' simatükrű tó, mellynek partjáról közepére kő hajítaték: felháborodik 's ismét csendesülten simul virágszegett partjaihoz, 's a' követ a' helyett, hogy boszulva visszahajítaná: gyermekeinek, a' kebléből szakadó kis patakcsáknak elmondja egykori szenvedéseit; türni tanítja őket, keblökbe zárni inkább a' követ, mint partra hányni; mert a' megtartott kódarab csak egyszer hozhat kint, de a' visszavetett, visszadobotva uj sebet hozva megtérnd.

Hányszor kérdém magamat, van-e méltányosság a' világon? Az ifju korának kiszenvetd tökéire hajoland-e kamat? 'S ha van méltányosság: mennyie érdemli meg egy szegény gyermek hanyatlandó korának lágyabb napjait, mellyeket dermedő hideg sanyaru óráinak tömegével váltá meg? Egyedül ilyen ember méltányolhat tetteket, a' fúrasztó munkának szülötteit.

Nem akarok panaszkodni ; tudjátok magatok, a' fénynek árnyéka nincs ; kaczaj követi a' panaszt.

A' convictusban volnánk ! —

Zöld viaszkos vászonnal bevont asztal foglalja el a' terem közepét. Az asztalok közepén nagy zöld korsó állott, nyakig töltve vízzel ; huszonnégyen egy korsóból ittuk a' barátság poharát. Mit törődénk mi vele, ha a' Dunából meritett vízben, tán egy órával előbb, valami vén kofa ponyvát mosott ? néha szinte harapni kellett a' vizet, azért mi ittuk — egymás egészségére.

Előugrik az inas, egy nyírág-seprővel az asztalnak esik ; a' tegnapi vascsora-hulladékot ledörgöli öregéből, a' sőtartót középre helyzi, tányéraival kirakodik ; három darab csorba szélü porcellán az urak asztaláról származott, négy vagy öt a' pápai fábrikából való, a' többi amolylan komisz zöld mázos : közepén, DicsirTessiK aZ ur Jézus. Anno 1843.

Két pad is volna, hosszabb az ebédnél ; ráfér, a' mennyi rá fér, a' mint könykdőfessel kimérni lehet ; a' többi székre kap, ha marad ; ha nem, áll a' gyerek a' talpán.

Körülnének a' tisztelt tagok, elménczkedvén a' jelenkor kérdésein, melyek közt főszerepet visz a' mai ebéd leendő jósága.

Alkalmilag egy hiányzék a' tagokból.

— Hol a' Sipos ? kérdeztették minden oldalról.

— Megbántották ! mond egy fakó gyerek, szájához emelvén a' czéh korsóját, melyet ketten segitének ajkához tartani.

A' ,megbántás' egyik műszava volt a' convictusnak.

Történt : a' tagoknak egyike instructor is lévén egy polgári szabónál, gazdája által ebédre hívaték meg. A' gazdának nagyszerű, tán regényes fogalmi lehetének a' convictusi ebédre : az érdeklött instructor urat tartózkodva azon alázatos megjegyzéssel hívta vendégül, ha őt ,meg nem bántaná. Innét lett elnevezése a' vendégül hívottaknak, hogy valahol ,megbántották.‘

A' kenyér kiosztaték ; a' ,mindeneknek szemei te benned biznak, oh czintál !' könnyedén, mint zephyr szellő, lengé körül az asztalt.

Oh czintál ! meghazudtoló a' rajongó reményt, pénteken behozváu a' rántott levest, mellyen eltévedt csónakként itt-ott leng egy árva zsemlyedarab, vagy egy puffeszkedő rántáscesomó.

A' marhahus-leves, vegyítkeivel együtt, ekképen készíteték a' convictusi recipe szerint :

Végy magadnak egy sajtár vizet, a' Duna széléből, avagy közepéből, az mindegy. Tedd tűzhöz háromnegyed kilenczkor egy nagy fazékban.

Huszonnégy emberre vehetsz két font marhahust.

Két darab birkafejet, kerge vagy motozott volt, nem árt.

Négy darab marhaláb, de patkó ne legyen rajta.

Nyolcz szál petrezselymet.

Három kalán sőt vess bele tizenegy órákor és két kalán paprikát, hogy színe legyen.

Háromnegyed tizenkettőkor abrakos rostán szürd le, hagyd forni, végy bele két marok goromba darát.

Tizenkettőkor tálald ki, add be.

A' tálhordónak, mint convictusi magistratualis személynek, kiváltság szerint, legnagyobb tényérja volt ; — először ő meritett, utána iskola-rendben a' többi. Dara helyett hetenként kétszer a' levesben tészta volt, melly mintegy rejtett szoként adatván fel az ifjak találgató elménczkedésének, játszilag bujkálódott a' setétes levesben. Mire tizedik kézre került a' merités, a' tésztát következőképen kelle kihalászni : A. oldalán a' levest hétszer — nyolczszor körülkavarják ; a' sebes forgásban a' tészta a' kalán után fut : ekkor rögtön megfordittatik a' kalán, 's tartalmát tényérjára csapja a' kiéhezett diák. — Pénteken van a' rántott, vagyis logicus leves, mellyből a' gyökér (radix) ki van huzva.

Marhahus veresrépával. — A' parányi marhahus beszégyen kedett; helyette a' veresrépa pirult el, nem tudván : ő belőlök, vagy az ifju urakból akart-e bolondot üzni a' kulcsárné. — A' convictusra szinte volt hatása a' hus-limitationnak; mert a' drága husból az intézet kevesebbet kapott: ekként megtanulhaták az étezők, hogy addig kell rugni, meddig a' pakrócz ér. De a' nemes ifjuság ezt szó nélkül meg nem állhatá, köztudomásu és kihíresztelt dolog lévén, hogy a' gyomornak nincsen füle; az e'féle keserves konyha-számolással meg nem elégedett, mérgében eleget küldözgette pokolba a' kulcsárnét; bár csak akadt volna deputatio, melly ezt neki tudtára adhatta volna! de erre nem találkozott vállalkozó, tudván mindenki, a' kulcsárné milly katonás asszony, ki olly apróra vagdalta a' marhahust, hogy akár czédulát kellene minden darabra kötni, 's reá írni nagy betűkkel : „ez csakugyan marhahus.“

Répatuskó birslivel, azaz: ugynevezett tormás kolbászszal. Hagyján: ha már Isten is úgy akarta, hogy a' répa is földben teremjen, talán még meg is lehetne enni legyalult állapotjában; de biz ha tuskó-alakban vetik a' tálba, — követem — de nem tálba való. Van a' répának bizonyos ideje, mikor aztán maga is kivallja, hogy pudvás, 's midőn még a' gyufának hire sem volt, taplónak is megjárta: de mikor a' le nem gyalulható darabkákat hordóba hányják, 's a' convictusi tagokkal azért etetik meg, mert a' kegyes alapítvány takarékoságot ajánl; a' maradékrépa hova fordíttatása tekintetéből pedig bornyukról nem emlékezik; e' gazdasági elvet nem igen menti azon ráadásul vetett tormás kolbász a' négy krajczárosból, melynek párjára három embert számítottak. Nem is feledkezéink el imádságainkban a' bőkezüi kulcsárnéról, kinek ha ezen kolbászokkal találnák kimérni a' jövőendő életboldogságnak utját, az bajosan fogna kinyújtózkodni az égnek hetedik kapujához.

De még az alapítvány kertjében a' körtvélyfák n a k a' gyökere sem fog ám az országutig kapaszkodni, ha fog rajta azon áldás, mellyet maga idejében a' csirájokra imádkoztunk.

Hogy a' szerdát szerdának hívják, ám legyen; de hogy kántor-szerda is van, kántorszerdán pedig és pénteki napon körtvély-ázalékot (zuspeis) kaptunk: az volt gyalázat.

Szél urnak kedve kerekedett olykor a' gyümölcsöskertben fütörészni; a' körtvély aztán hullott a' fák alá, 's a' mit lehetett, megszárogattak, pedig keményre, hogy az a' gonosz féreg, melly az éléstárban két lábon és tán magas sarku csizmában jár, idő előtt fel ne falja. — Három éve már — megszabadultam a' tápintézetből, még ma is birok két darabot e' körtvély-fajból, mellyen annyi keserves pénteket átlegelésztünk; — melly aszalt gyümölcsöt nem főzheték meg előbb, míg egy napszámos fejszefokkal szét nem tördelte.

Kedden, csőtörtökön nyul-lájbli. E' gyáva állatocska holta után lett üldözője a' convictusnak. Oldalbordái békén ültek a' sűrű lében, közbe dobátván tüdő, máj, és az egykor félénken dobogó sziv, melly hazánkban 1809-ben a' győri csatában nemesedett meg. Ott volt ő is, félt ő is, futott ő is: Győr alatt tanítá meg atyánkfiait a' sors a' nyul-principiumra, hogy futással lehet legbiztosabban védelmezni a' hazát, azaz: drága testünket. A' magyar nemes hazájaért feláldozza véré, tudniilik: az orra véré; de ha bőrünkre kerül a' sor, nem hagyna csak akkora lyukat bökni rajta, mekkorát a' czigány akart egy garasért a' posztó közepéből kihasítani. Itt van, uraim, a' nyultól rablott elv; — párducz, elefánt, farkas, oroszlán van czimerül a' kutyabőrön, de saját bőrünk alatt mi lakik? . . . A' nyul — édes uraim, a' nyul . . .

Igy jártunk hát a' nyullal! — Szegény ördögöt a' vadászok berántották, egyik szolgáló bőréből rántotta ki, a' másik lébe rántotta, mi a' tálból rántottuk ki; — barátja volt ő is egykor a' kirándulásoknak a' káposztás-kertek alatt; eljöttek a' vadászok, az egyik puskáját képehez rántotta, 's mutató-ujjával a' bil-

lentőn egyet rántott; ekkor aztán nyul ur alól a' gyékényt is kirántotta. — Megétték; ez volt az ő sorsa.

Még egy képet nyújtunk olvasóinknak ez életből, hogy lássa, minő becsületünk lehetett nekünk a' convictusban. Im egy társalgás convictusi tag és szolgáló közt:

— Hallja maga, vén boszorkány! — szólalt meg egy diák.

— De tudja, hogy boszorkány vagyok? talán lucza-széket faragott? felelt a' kérdező.

— Azt ám, eltalálta! karácson-éjszakáján magát is ott láttam a' boszorkányok között, mikor seprőn nyargalt! — ingerkedék a' diák.

— Nyargalt ám az édes mámiya, de nem én! — veté vissza a' dörmögő.

— Ott tudtam meg, hogy Kató nénémet már rég pokolra billegezték, csak tüzre kell vetni.

— Talán rántás akadt a' torkán, hogy illy vadakat beszél?

— Rántás ám! — szakadna el a' keze feje, megint milyen volt az az étel?

— Hát milyen lett volna? — kérde Kató néni.

— Millyen-e? pokolban járt az esze, azért kozmásult el az a' bab! —

— De kényes a' gyomra! a' kocsisok meg tudták enni, maga nem nyelhet-le? még a' diákok is válogatnak; látta-e valaha a' ludvércz...?

Ha a' kegyes olvasó kételkedni méltóztatnék mindezekben, bővebb adatokkal is szolgálhatunk, melyekből láthatandják önök, hogy a' nagyuri kegyelem gyakran olyan, mint ha egy didergő embert csupa jó szívűségből nyársolnának a' tűz körül forgatni.

Sajnáljuk, hogy olvasóinknak jobb étkekkel nem szolgálhattunk; adtuk a' mint volt, rajzát nyomorult falatjainknak, 's ha tán e' pár sorral is jól lakoztak: adj Isten egészségükre.

1846-dik évben, szent István napja körül a' 'borsajtó'-ban ebédeltem, a' szomszéd asztalnál hárman étkeztek, az étkekről kérdező pinczér német nyelven a' többek közt ezt mondá:

— Saure Rüben mit Kreuzer-würstl.

— Micsoda? — répa birslivel? — nem kell!

— Wünschen Sie vielleicht Hasen...

— Atyámfia, edd meg magad, ettem én azt eleget a' convictusban; hanem hozz nekem egy szelet rostélyost, vagy pörkölt húst.

Nem tudom hirtelen meghatározni, az ismeretes ételek, vagy a' 'convictus' szó kapák fel figyelmemet; elég, hogy én a' szomszédba tekintvén, bámulásomra Bak Jancsi, Miklós és Jónás barátimat látam kihízott falusi képpel az asztalnál üldögélni; rögtön hozzájuk csaptam; 's hogy aztán az ölelgetésnek vége lett, neki-estünk a' multnak.

— Barátim! ugyan kihizatok; alig ismerek rátok.

— Nem csuda — mond Miklós —: a' boldog patvariát csak evésre fordítám, hogy a' convictusban kisanyargatott testemet valahogy kibélelhessem. —

— Higgyétek, barátim, eléggé kiszenvedtünk jövőendő reményeinkért! — mondám én.

— Ki ám! kiálta Jónás: voltam én is egykor egy a' hét sovány tehén közül!

— Ne emlegessétek a' convictust, — szól közbe Bak Jancsi — megtalálná hallani gyomrom; még visszakiváncskoznék a' convictusba.

— Ments meg Isten! — szólánk mind a' négyen, nevetve kocczantván össze poharainkat közös napjaink emlékére.

— Barátom! — szólta meg Jónás — neked ugyis mesterséged, vagy kenyered, az irkálás; körül-belül naplómban is találnánk adatokat; ird le a' 'convictusi ebéd'-et.

— Ha éppen akarjátok, ám legyen!

V a s Gereben.

VÁNDOR JEGYZETEK A' MAGYAR ORVOSOK ÉS TERMÉSZETVIZSGÁLÓK HETEDIK NAGY GYÜLÉSÉRŐL. *)

Dicamus bona verba, venit Natalis ad aras.
T i b u l l.

I. DIÓSGYÖR.

Egy nemzetnek sincs Europa művelt nemzeteinek sorában annyi szüksége az öszves együtttartás általi működésre, mint a' m a g y a r n a k ; egy nemzetre sem férnek a' társulatokból eredő üdvös eredmények ugy, mint a' m a g y a r r a , — ezen keleti fajnépre, mely veleszületett indolentiajánál fogva, annyira elmaradt minden europai művelt nemzetek közt a' szellemi műveltség pályáján; mely csak a' szomszéd művelt nemzetektől átszállongott vagy áthozott eszmékkel táplálta mindeddig lelki tehetségeit, 's mely ennél fogva nem vala képes mindeddig magából kifejteni semmi nagyot, semmi újat, semmi eredetit a' tudományok mezején. Egy illy nemzetnek, mely még eddigelé semmit sem tett szellemi kifejlődésére; mely az iskolákat, képző- és oktató-intézeteket, vagy röviden mondva, a' tudományok ügyét gondjai legutolsójává tévé; mely néhány nagy lelkek által alapított academiájával nem gondol; mely egyetlenegy tudományos folyóiratot fentartani nem képes, 's mellynek ennél fogva a' tudomány nem kell, — egy illy nemzetnek, mondom, mulhatlan szüksége van olly eszközökre, melyek ottan-ottan közömbös lelkületéből felrázzák, 's lelki szükségére figyelmeztessék. 'S ezen eszközök egyikének kell tekinteniünk a' természetvizsgálók és orvosok évenkénti összegyűléseit, mely mindég más-más helyen történvén, magvait hinti el a' szellemi kifejlődésnek, fogékonyságot és kedvet gerjeszt a' tudományos ismeretek iránt, melyek nélkül valódi haladásról álmodni sem lehet; melyek nélkül ipar és földművelés, a' nemzeti gazdagság ezen főtényezői, a' pangás és jelentékenytelenség állapotjából ki nem emelkedhetnek, 's mellyek nélkül ennél fogva a' nemzeti nagyság és szerencséslet merő chimaera.

A' magyar természetvizsgálók és orvosok eddigi gyűlései még mindeddig nagy eredményeket nem szültek, mert azon körülmények és viszonyok, mellyek közt azok születtek, 's mellyek közt azok fenállanak, nem valának kedvezők. Azonban olyanok voltak azok, millyenek jelen körülményeink között lehettek 's minden esetre nem minden hatás nélkül voltak már eddig is hazánk szellemi kifejlődésére. A' magyar természetvizsgálók és orvosok gyűlései olly tágas körökben mozognak már is, hogy az itt összegyűlő 's kifejlő elemnek, ha körülményeink is valaha kedvezőbbek leendnek, csak üdvös eredményeit reménylhetjük. És ennek biztos reménylésére különösen jogosít a' földművelésnek és iparnak ezen gyűlésekhez csatolása. Mindkettő a' társasági jóllétnek sarkköve lévén 's mindkettő csak a' tudományok műveléséből várhatván előmenetelét, alaposan lehet reményleni, hogy ezen két hatalmas vehiculum szükségei, 's az ezekbeni haladásra törekvés naponként több tudvágyat ébresztend fel mindenkiiben, 's így a' nem épen rokon tudományok iránt is kedvet gerjesztend. Ezen kecségtető reményt táplálja keblében ezen sorok írója, 's hiszi, hogy a' magyar n e m e s l a s s a n , igen lassan ugyan, de mégis önszükségeinek sürgető követelései 's szebb

*) Olly jeles művet adunk itt át egyik elsőrangú írónktól (kinek nevét azonban kénytelenek vagyunk elhallgatni) a't. olvasóknak, mely nem közönséges leírás, minővel annak idejében a' lapok elárasztattak, hanem minden előjövő tárgyakkal tudományos és sociális nézetek fejtegetése is egy uttal, minél fogva annak becse és érdeke nem mulékony, hanem továbbra is ható 's különösen ezen gyűlések további kifejlését, tökéletesedését 's a' nemzet haladását tárgyzó működéseit tüzi ki czélul magának. — Meg vagyunk győződve, hogy e' jeles, lapunk hasábjait annyira diszító dolgozat a' művelt olvasók érdekét és figyelmét egyiránt igénybe veendi. S z e r k.

lelkeink fáradhatlan törekvései által eljutand azon meggyőződésre, hogy olly nemzet, melly a' tudományokat nem pártolja, haladásának 's szerencsésletének sirját maga ássa meg.

Utját ezen sorok írója M i s k o l c z n a k vevén, ottani fél napi mulatását a' diós-győri völgynek, ezen Kazinczynek által magyar Tempének nevezett, 's mind nagyszerű természeti szépségei, mind az itt készített igen jó vasnál fogva híres helynek megtekintésére használá. Miskolczról jó 's egyenes út visz a' félóránnyira fekvő Diósgyőrré, egy a' völgy torkolatát bezáró faluba. Kétfelől, a' jelen évben feltűnő termékenységét mutattak a' földek. — A' falu balvégén emelkednek fel egy kis dombon egy régi vár omladékai, melly egykor Erzsébet és Mária királynénak, I-ső Lajos király leányának, lakhelye, 's Mátyás királynak mulató-helye volt. A' kormos falak még magasán állnak 's tiszteletes tekintetet nyújtanak.

A' falutól nem mesze 's az uttól balra fekszik a' csinos papírmalom, melly most virágzó állapotban van. Azelőtt csak két rongyörlő henger (Holländer) és két meritő kád volt itt. A' malom mostani négy birtokosa: Gotthart (Stobinkai bányász-tisztviselő), Sandvos (kassai könyvtáros), Lichtenstein (miskolczi papírkereskedő) és Fredli urak az épülethez egy új szárnyat építettek, most öt rongyörlő henger és három meritő kád van két év óta felállítva, 's még egy meritő kád van tervben. Így most évenként tizenkétezer rizma papír gyártatik itt, melly kitűnő jóságu, csak hogy kevésbé drága a' mostani olcsó papírgyártmányokhoz képest.

A' papirosmalmon tul kezdődnek a' H á m o r nevű falunak egyes házai, mellyek hosszú vonalban nyulnak el, mindenféle helyzetben, a' keskeny völgyben; legnagyobb része a' lakhelyeknek a' völgy jobb oldalán fekszik. A' házakat gyümölcskertek környezik. Vannak itt csinos lakok, mellyek közt különösen feltűnnek az urodalmi tisztviselők lakházai. Van egy kis templom és iskola is. A' lakosok száma valami 1400, kik mind németek és tótok, de beszélnek magyarul is többnyire, 's az iskolában jelennen magyar nyelven történik az oktatás. A' falu felső részén fekszenek a' hámorok, 's itt van egy koresma is, melly mellett a' völgybe jövő kocsik állomásozni szoktak. Ezen koresma már felemelkedett helyen fekszik, 's ezentul még magasabbra emelkedik a' völgy. Közel a' koresmához, mély vizmosások torkolatában fekszik egy csepkőbarlang, mellynek kulcsa egy a' koresma mellett lakó magyar parasztasszony birtokában van, ki gyertyákkal szokta vezetni a' barlang látogatóit. Ezen barlang szájából nagy robajjal ömlik az ajtó alatt ki azon patak, melly a' völgyön le más apró patakokkal egyesülve a' malmokat hajtja. A' barlang valami száztizenhárom lépésnyire megy be a' mészkőhegybe. Eleje, valami hatvan lépésnyire 's embermagasságnyra, mesterségesen van kivágva, hogy szabatosabb 's szabadabb menete legyen a' víznek, melly az alján csörög előre. A' víz felett deszkák vannak a' látogatók kényelmére. A' csinált vizirányos menet végén elég tágas meredek nyíláson kell valami tizenegy lépésnyire mászni felfelé, 's még ezentul valami negyvennyolcz lépésnyire lehet hatni be harántosan a' többnyire szűk és néha alacson nyílásokon. A' barlang egy tágasabb üregbe végződik 's itt a' csepkőalakzatok saját minőségökben állnak előttd. Ezek kidomborodott gerezdes alakok. A' boltozatról a' leggyönyörűbb filigranművekhez hasonló roppant kúpok függenek le. Ezen granitkeménységű csepkő-alakzatokban több helyen mélyen beható 's vastag faágak által képzett csöüregekre találisz, bizonyosságu az egykori folyós állapotnak. A' barlang egy főtisztviselő nejeről Luiza-barlangnak neveztetik. A' völgyben még vannak több illy barlangok, 's egy magasb helyen, mint mondják, van egy, mellyben csontok is találatnak.

A' völgynek geologiai szerkezete egyébiránt nevezetes. Az egész jobboldali hegyláncz különféle színezetű, sokszor a' rajzpalához hasonló feketeszínű agyagpalából áll, mellynek kisebb nagyobb vastagságu rétegei különböző szeg-

letű háránt, sőt sokszor függőleges helyzetben vannak. Ezen agyagpala, mely, mint több jelek mutatják, az újabb formatiohoz tartozik, — ezen hegycsoport északi oldalán, Visnyánál sok szézenyitől van áthatva, 's szép vékony táblákat képez, melyek házfedésre használatnak. Ezen könem egyébiránt mészkővel változtatva fordul elő az egész környéken. A' hegyek alját a' legújabbkori föld-nemek fődik be, melyekben igen sok csigák is találtnak. A' falu felett elnyúló magas hegyhát déli része be van sülyedve, 's teteje fedve van agyagpalarétegek tördelékeivel. Egy magas sziklafal éléről egy kereszt néz a' vándorra le, mely több népmondákra nyújtott alkalmat.

A' barlangtól felfelé visz az ut, az agyagpala rétegei közt vajt vadtekinetű 's mély vízmosások mellett, a' híres vízmedenczéhez, mely a' hegyekből lero-hanó vizek árja által képezetik, 's roppant vastagságu zárgát által van megerősítve. — A' zsilipek csak nagy szárazságban nyitnának meg. Ezen 50—60 ölnyi széles és félórányi távolságra terjedő medencze jobb oldalán igen szép csinált ut visz az ide egy órányi távolságra fekvő olvasztó-hámorhoz, hová azonban az idő rövidsége miatt nem juthatunk. A' völgy egyébiránt, mely eddig vad volt, itt szelidebb képű 's regényes szépségű; 's mennél beljebb hatsz az olvasztóhámor felé, annál összébb szorulnak a' nyájas erdőkkel fedett hegyek, 's annál igézőbb szépségei fejlenek ki előtted a' völgynek. Megkerülvén a' medenczét, a' völgy tulsó oldalán térénk vissza, hol gyönyörű bükkfák árnyékában gígyószik előre a' szép gyalogut. Mély csend uralgott mindenütt, 's csak egypár száraz galyakat szedő tót leány dala hangzott le a' meredek hegyoldalból. Az erdők alján szép növényzet diszelgett. Egy oldalt seneciók, lactucák, galiumok, campanulák, lamiumok, geraniumok, origanumok 's ezek mellett gyönyörű mogyoró-cserjek, más oldalt aspleniumok és polypodiumok a' szikladarabok megett, anemonék a' fák árnyékában gyönyörködtek a' szemet. A' völgy ezen oldalán egyébiránt mészkő uralkodik. A' hámorok feletti oldalban sok szép mésztufákat láthatni. Mint mondják, egy lelkes borsodi nő csónakdát akar alapítani a' medenczén.

Miskolczra visszatérvén, a' gyönyörű estve még egy más kirándulásra is csábított, az ide egy órányira fekvő tapolczai fürdőbe. Az ut ide felette szép, buja szántóföldek és réteken keresztül, nyájas szőlőhegyek és erdők közt. A' fürdő regényes fekvésű 's a' miskolczinak szerencsét lehet kívánni, hogy illy gyönyörű mulatóhelyekkel birnak. Csak az kár, hogy mint majd minden magyar fürdőhely, ugy ez is olly szegény 's kényelmetlen épületekkel van ellátva. A' fürdőszobák rondák, a' lakszobák nedvesek, melegek és szűkek. A' comfortnak árnyékát sem találod itt, holott annyi sok idejára 's itt lakó vendég megérdemlené, hogy mind egészség, mind kényelem dolgában nagyobb tekintettel volnának rájuk. Az erdőkben csinált utakra is semmi gond. Az itteni meleg gyógyvíz egyébiránt mészkősziklákból fakad. Az egész hegyhát tömött réteges mészkőből áll. A' fürdő felett mindjárt két függőleges mély barlang van, melyek denevérek lakhelyei.

Ha majd valaha Miskolcz városa meghivandja a' természetvizsgálókat, ezen völgyek igen érdekes és tanulságos kirándulások tárgyai leendenek.

És most menjünk K a s s á r a. (Folytatjuk.)

TÜKÖRDARABOK ERDÉLYBŐL.

II. IRODALOM.

Ha van védszellem, mely nyelv és nemzetiség fölött örökdik: ez nem lehet más, mint az irodalom. A' népnek, hol az irodalom teljes virágzásra juthat, nincs halála, csak eltűnése. G ö r ö g o r s z á g és R ó m a nem enyésztek el. A' vidám, az erélyes nép, a' minden szépet és dicsőért lángoló honfiak, irodalmukban örök életet élnek. Halljuk a' serdülő ifjak és szűzek énekeit, mikben az

istenek 's a' haza nagyai magasztaltatnak : 's áhitat foglalja el lényünket; látjuk a' pásztor ártatlan szerelmét az árkádiai mezőkön : 's szívünk szelid boldogságtól kezd dobogni; nézzük a' játékokon összegyűlve a' népet, mint osztja a' vitézség- s művészetben pályázó jeleseknek tapsait és borostyánait: 's édes borzalom fut el; előttünk állanak az igazság- és szabadságért küzdő szónokok, 's tűzszavaiktól föllángolunk; szemeink előtt harczol a' hős a' hon ellenségével, 's dicsőségére kíváncsiak leszünk. Szóval: nincs szép, jó, nagy, dicső és magasztos, mire bennünket a' görög és római irodalomban élő nép maig is ne lelkesítene.

Innen nem csudálkozhatni, ha napjainkban is minden eszmélni kezdő nemzet az irodalom felvirágoztatásán kiváló gonddal iparkodik, tudván: hogy az irodalom a' nemzetélet tükre, melyből annak millýensége örök időkig szemlélhető.

Ezért volt, hogy hajdan a' dalnokok és írók a' királyok mellett foglaltak helyet, 's az istenek után elsőeknek tartatának; mert tudták, hogy a' nép dicső tetteit ők fogják örökíteni; tudták, hogy bennük 's általuk él a' nemzet.

Mind a' mellett, hogy az irodalom illy fontos tényező a' nemzetéletben, annak éltető, elevenítő és fentartó lelke: Erdély ezt kevésbé látszik észrevenni.

Nálunk virágzó irodalomról nem lehet említeni. — Mi ennek oka? Tán a' hely fekvése? épen nem! mert hiszen van-e a' föld kerektségén szebb, nagyszerűbb, költőibb fekvésű hon Erdélynél?

Egész haza a' Kárpátok granitormai, mint valamely óriás vár által van körülkerítve. Ezen őshegyek megannyi fiókágakra szakadva futnak össze, szélsőleges vegyületben minden oldalról a' haza szíve felé; keblükben drága kincseket, vállaikon egekbe mélyedő bükk-, cser-, vagy fenyűerdőket hordván.

Itt egyik havasból a' Maros, másikkól az Olt; ebből a' Kükküllő, ama tulsóból a' Nyárad; innen ismét a' Szamos, amonnan a' Sajó; e' szélsőből az Aranyos vagy a' Körös vagy a' Sztrigy vagy az Ompoly erednek, — majd a' völgyekben, melyek kövér mezei 's kalászos szántóföldei között kigyóznak el, jelentékeny 's terheket emelő folyókká alakulván. És itt és ott is, 's ezer helyeken a' szirterek-ből kristályforrások lövelnek ki 's formálják a' vizszakadásokat, miknek szét-pattogó hólyag-csöpjeiben nap- és holdsugár fürödnek, 's esésük-okozta sírásaikra a' vízhangok visszanyögnek. 'S mennyi mindenfelől a' savanyu vizek, kénköves fortyogok, ásványos fürdők száma!

Hátha még ide számítjuk a' természet nagyszerű csudáit: a' sz. Anna tavát, az almási barlangot, Torda hasadékát, a' kecskekövet, Csetatye bolit!?'s a' t.

Ezekből ítélve, már maga a' pusztá természet olly szép, olly fontos, olly elragadó, hogy csak szavakba kell öntenünk, 's kész a' legdicsőbb költemény. Itt az ízlést, a' harmoniát nem kell mügonddal szereznünk: ezt közvetlenül maga a' természet nyújtja.

Tegyük ide még a' történeti emlékeket és hagyományokat, mikben e' hon annyira gazdag. Majd mindenik halmon egy-egy csonka vár maradt fön az őskorból. Amott a' goth, vagy dák, vagy kazar királyok laktak 's vezérlették harczos leventéiket; itt római hadvezérek lobogtatták győzelmi zászlójokat; amott Áttila jelent meg földrázó sergével; tovább a' Rabonbánok tartottak gyűlést 's nagyszerű áldomásokat; itt a' hét vezér ütött tábort, 's ült a' maig is fenlevő köpadon haditanácsot; ama sziklavárban Hunyadi János lakott, 's tartott országgyűléseket a' piros márvány-oszlopokon nyugvó nagyszerű teremben. 'S ezeken kívül mik történtek Cserhalmon, a' Keresztes- és Kenyér-mezőkön, 's több vidékein e' honnak? Minden halom, minden völgy, minden darabka hely egy tündérregét, egy nagyszerű hőskölteményt, a' szellemvilágnak megannyi kincseit, őrzi!

'S csudálatos! a' természet 's történeti nevezetességek mindezen előnyei mellett Erdélyben az irodalom föl nem virágozhatott. Csupán az egyházi irodalomból kapunk a' régibb korból egy-egy virágot Herepei János, id. Szilágyi Ferencz, Nagy György és Zombori tollaik alól; a' költészetben semmi ízlés, semmi szellem nincs. Gyöngyösi János leoninumjai már

Kazinczyt elborzasztották, 's Décsenyél, ki Kisfaludy Sándor és Csokonay után irt, a' grátiák paraszt-szoknyában tánczolnak. Szász István, kiről a' 'kézikönyv' emlékezett, nevezetesebb darabokat adott volna, ha kora halál áldozatja nem leendett. Mert miért említsem Arankát, az erdélyi tudós társulat alapítóját, kiről írva van :

Aranka pediglen erőlködik vala,
Aranka pediglen poeta nem vala.

Midőn a' főnebb mondottakhoz oda gondoljuk azt is, mikép, mint előbbi cikünkben bővebben kifejtettük, Erdélyben a' legszebb 's szabatosabb magyar nyelvet beszélük : méltó bámulásra fakadunk az irodalom sivársága fölött.

A' dolog szomorú állásának okai fölött tünődve, bátran állíthatjuk : mikép ezelőtt legfőképen az iskolai nevelés volt, vagy tétetett azon gáttá, mely ellenedolgozzék minden kívülről jöhető lelkesítő hatásnak, mely izlést 's gondolatéberséget elfojtson, mely a' szellemet szabad szárnyalásaiban lenyügözzé, 's mely önbizalmatlanná törpítsen. Azt tanították a' szegény magyar ifjunak : hogy a' magyar nyelv tudományra nem alkalmas, durva 's kiművelhetetlen, 's hogy a' magyar ember Ádámban vétkezvén, a' tudatlanságnak és jóra való tehetetlenségnek iszapjában született, elannyira : hogy a' szépet és jót sem nem akarhatja, sem véghez nem viheti Istennek különös kegyelme nélkül. Neki, ha idvezülni akar, ha a' hervadhatatlan koronát az egekben elnyerni ohajtja, meg kell tagadnia önmagát 's engedelmesnek kell lennie mind halálig, még pedig a' keresztnek haláláig. . . Oh, hátramadott szentek Izraelből! miért engedteték hely és hitel a' ti hamis jövődöléseiteknek? Kopár sivatagra vezettétek ti a' nemzetet az ígért föld helyett. Bérben fogadott szolgák valátok, hogy támadjatok önvérek ellen !

Azonban a' lángész mindvégig lenyügözve nem tartathatott. Feltámadott az, mint álomitallal elaltatott örökös a' halottas nép előtt ; feltörte a' koporsó zárait, rettentően nézett szét, 's Isten és ember előtt követelte jogait. Mint nap támadtára elenyészik az éj, 's az egész természet a' világosságnak hódol : így kezdett a' legujabb időben Erdélyben is az ész hatalma uralkodóvá lenni. Az 'erdélyi Múzeum,' majd az 'Aglája,' a' mindig szabad szellemben működött 'Erdélyi Híradó,' az 'országgyűlési beszédek tára,' a' 'Remény'; valamint egyesek által megjelent munkák : például az 'éjszakamerikai utazás,' a' 'balitéletek,' a' 'lengyel-forradalom' leírása, a' 'Klió' két első kötete, 's más művek bebizonyíták, hogy Erdélyben tehetségek rejlenek, kik, csak mód és alkalom nyiljék, az irodalmat nemcsak képviselni, de felvirágoztatni is képesek.

Az irodalom fenállhatása bárhol is olvasóktól föltételeztetvén, legelőbb is a' nevelés ügyére kell Erdélynek főgondját fordítania. Mondassék ki országosan a' nemzeti nevelés elve. Állitassanak föl minden helységben népiskolák. A' főiskolákat, álladalmi jogánál fogva, vegye magához a' haza, 's neveltessék a' honnak minden gyermeke egy szellemben 's ugyanazon egy célra. A' nemzetiség 's felvilágosodás terjedése élesztő tápja lesz az irodalom halvány mécsének, hogy annak lángja a' csillagokkal érjen össze.

Azonban virágzó és teljes irodalom kifejlődésére nem elég egyedül a' nevelés, de szükségeskép igénylendő az írók p á r t f o g á s a. A' főbbangru arisztokratia, társalgási körében, necsak el t ü r j e, de örömmel l á s s a az í r ó k a t. Valamíg fenáll a' régi divat : hogy az író mint valami kötéltánczos tekintessék ; valamíg ti, hazám nagyai 's előkelői, a' teremő szellem képviselőinek magatok közt méltó helyet nem engedtek 's kíváló kegygyel irántok nem viseltettek : mindaddig sántikálni fog az irodalom, 's vele együtt késik a' nemzetiség, késik a' haza boldogabb jövődjé. Irodalom terem nemzetet és hazát!

Alig hogy a' főnebbi szavak ajkaimról leröppentek, 's már mintha mindenfelől hallanám : hasztalan az egyesek részvéte 's pártolása, hasztalan minden

intézkedés : az irodalomnak e' hazában nincs jövője, hanemha azt maga az állomány veszi pártfogása alá.

Ez ellenvetés teljesen való és igaz, 's én e' tekintetben az állománytól nem kívánom, hogy az írók serkentésére jutalmakat tűzzön ki; még csak azt sem kívánom, hogy akademiát alapítson; csak annyit kívánok : engedjen a' sajtónak szabadabb mozgást.

Sajtó-törvényről kell Erdélynek is gondolkoznia, ha akarja, hogy irodalma, — ha akarja, hogy a' magyar nemzetiségnek élete legyen. Ekkor nem lesznek kénytelenek a' legszebb tehetségű egyének az irodalomtól félre vonulni, mint jelenleg. — Nem hallatszanak az elkésredés megrázó szavai, miket közelebből is egy kitűnő egyéntől hallottam : 'visszadobom az ajándékot, mellyel felruházott az Istenség; nálunk az ész nem egyébre való, csakhogy az ezernemű kinokat annál mélyebben érezzük !'

A' szabad-sajtó ösztönt és tüzet önt a' keblekbe, versenyt idéz elő, gondolkúdszt fejt ki, elméket hoz mozgásba, érdekeket ébreszt, részvétet gyújt fel, magasztos vállalatokat 's tetteket támaszt, nagy jövődök magvait hinti el, 's örök időkre teszi le a' haza virágzásának és dicsőségének talpkövét.

A' szabad-sajtó mezőt nyitna a' könyvkereskedésnek is. Vállalkozó könyv-árúsok állának elő, kik az író elvont magányában fölkeresnék; midőn jelenleg az író kinálkozik potom áron kincseket érő műveivel, 's nem akad kiadóra; ha pedig maga nyomatja művét, a' könyvtáros az eladást harminczhárom 's fél percenten vállalja el ! Saját tapasztalásomból beszélek. . . . Ez okon többeket tudok Erdélyben, kik elkészült műveiket szekrényeikben tartják; jelesen D ó z s a és B r ú z *) több kötetekre menő regényeik az olvasó világ mondhatatlan kárára kéziratban hevernek.

Korlátozt irodalom szülte azt is, hogy a' sajtókezelők nem birnak érdekel, csinos és izletes nyomtatványokat állítani elő. Erdélyben az eddig megjelent könyvek nem egyebek, mint m á z o l á s o k. Szomorú Erdélyben az író lelke minden felől : nincs hely, nincs menedék, hová fáradt homlokát pihenni lehajthatná.

Mindezen bajok orvoslásaul részemről csak egyet kívánok, és ez : s z a b a d a b b s a j t ó. Ez mindent helyre hoz. Ez 'l é g y e n ' szó lesz a' semmiség felett, mellynek elhangzására világok fognak születni.

M e d g y e s Lajos.

NEMZETI SZINHÁZ.

Jan. 28-dikán : V é g r e n d e l e t, drama 5 felvonásban; irta Czakó Zsigmond. — Lendvayt, hosszab utazásából hazatérve, Táray gróf szerepében örömmel üdvzeltük. Neki a' művészi pályán épen nem haladó Szigeti annyira ki nem elégitő helyettese, hogy távollétét igen nehéz szívvel türtük, 's megérkezte feletti örömről tetemesen növelné azon bizonyosság, hogy ezentul a' gyakori vendég szerepezések egészen megszűnnek, 's helyökbe azon minden jóra való színháznál dívatozó rendszer hozatik be, miszerint a' színház évenként néhány nyári hétre zárva marad. Akkor azután tessék keletre és nyugotra ! — de mig a' művészi szakmák kétszeresen betöltve nincsenek, mig egyesek sétálni járása által, az illető sétálók kiszellőztetésén kívül, semmi más czél el nem éretik, minthogy az itt maradók módfeletti robotolással terheltetnek 's a' közönség művészi élvezete ügyetlen helyettesek által zavartatik : addig az örökös utazgatá-

*) Ezen szorgalmas író adta ki közelebből : 'Kazinczy leveleit Sipos Pálhoz.' Most 'Sipos verseit' szerkeszti. Vajha a' derék férfinak philosophiai értekezései 's jeles egyházi beszédei is világot láthatnának ! Ha az olvasó világgal B r ú z tudatná, miféle művei maradtak fén Siposnak, nem teendene érdektelen dolgot. M.

sok maníája a' színházat fentartó fővárosi közönséget méltán boszontja 's kedvetleníti. De hiszen ezt már figyelmébe is vette az igazgatóság, 's ezért neki köszönetet szavazunk.

Jan. 29-dikén: Párisi szerencse vadászok, francia dráma 5 felvonásban. Sok érdekel biró spectaculum, mellyet hű életképei 's mulatságos epizódjai miatt műveltebb közönség is végig nézhet egyszer kétszer, a' karzat pedig imádni fog titkai, borzalmi, titkos aítai, vízbe ugró leánya, népes utcái jelentei 's bohóságai végett. — Illyes, mintegy önmagoktól játszó dologok türhető adására hiszen nem igen magas foku művészet kell. Kár, hogy Fánecsy olly bágyadtan adja a' főczinkos Montorgeuil szerepét. — E' darabban László (Bagolet) a' közönség kedvence, 's méltán. E' valóban párisi jellemnek kimenthetlen vidámsága, csik-elevensége, jószívű könnyelműsége olly derék képviselőt találunk Lászlóban, hogy megjelenésével általános derűtség ébred a' nézőknél 's a' szerelembeteg leány (Komlóssy Ida) németes pityergései felédve vannak. Neje (Artemisia) a' grisetti szeretetreméltóság egész teljességében áll oldala mellett. A' sokoldalú Szentpétery, sajátos alakjával 's játékaival sokkal nagyobb érdeket tud kölesönözni a' mysticus, bódult, kevés szavu öreg napszámos szerepének, mint minőre ez az író érdeme által feljogosítva van. — Azon színháznak azonban, melly nevelni akar, melly magasb erkölcsi 's nemzeti czélokát tűzött ki, jó lesz illy rémséges spectaculumokat minél ritkábban hozni közönség elé, 's lassankint egészen kiküszöbölni a' repertoriumból. — Cassadarabokul sokkal ajánlatóbbak az eredeti népszinművek.

Január 30-dikán: Nabuccodonozor. Nagy opera 4 szakaszban Verditől. Fordította Egressy Béni. Az ezuttal harmadszor adatott dal-műben haladást tanusítottak az illetők, 's úgy látszik, a' közönség is, melly előbb e' művet hidegen fogadá, jobban kezdi megismerni annak nagyszerű szépségeit. Csak a' livrettó volna olly jó, mint Verdi zenéje, 's csak szinpadunknak valódi bassistája volna! — A' zsidó foglyok gyönyörű kara szokás szerint ismételtetett, és Schodelné ismét elragadó volt.

Január 31-dikén, harmadszor: Csikos, népszinmű 3 felvonásban. Szigligetitől. — Még nem csökkent a' vonzó erő, mellyet a' szerzőnek ezen népdalokkal piperézett legújabb ajándéka közönségünkre gyakorol. 'S ez az, miért mi a' különben kevés valódi beccsel biró népszinműveket nemcsak türjük, de mostani helyzetünkben határozottan pártoljuk és szeretjük is. — Ohajtjuk ugyan, hogy szinköltészetünk minél magasbra emelkedjék, 's a' helyett, hogy a' közönség gyakran silány, gyakran frivolus izléséhez alacsonyodnék, inkább ezt emelje magához a' fentebb régiók tiszta légébe: de jól tudjuk, hogy ezt csak amugy szappanbuborékkint felfúni nem lehet, hogy a' nemesítés, az emelés hosszabb időt kíván, hogy a' szellemi életben rögtönzött szokések nem törtenhetnek. Mindenek előtt a' külföldi befolyást, a' német pityergést, a' francia szörnyeket, a' bécsi aljas sörszagu bohócságokat kelle kiküszöbölni, a' közönséget hazai eledelhez szoktatni, 's ha izlése nem a' legnemesb élvezetet kívánta, adni ollyat, milyet kívánt, részvétét 's tetszését illy uton megnyervén, lassankint a' megnyert bizodalmat, a' szerzett befolyást arra használni fel, hogy a' hazai irányban már megerősödött szinköltészet legnemesb virágait is élvezni tudja. — E' mezőn legtöbbet tön Szigligeti, 's azért kajánság volna irigyelni a' tapsokat, mikkel őt a' közönség nagy része kíséri. Eljő majd a' fejlettebb kor, midőn e' csekély becsű csábszerek magokat teljesen tulélik, 's valódi költőiség, mélyebb tanulmány, tartalmasság és minden oldalról bevégzettség nélkül tetszésrivalgásokra számolni nem lehetend; addig azonban kiméljük ezen Szigligeti által feltalált közép-nemet, melly ha messze alul áll a' nemesebb drámán, de magasan felülleg a' leopoldstadti bohózatok legnagyobb részén, 's legalább nemzeti színű és erkölcsies irányu.

Pillantsunk vissza január hónapra. — 31 napján, a' nádor közbejött halála miatt, csak 23 előadás történt, u. m. drama adatott a' komoly és vig nemből 10,

vagy ha a' népszínművek középnemét, a' lyrai muzsikát is felhasználót, ide számítjuk, 15's e' közt 2 ismétlés; operai előadás volt 8, a' közt egy ismétlés. Első ízben adatott: népszínmű 1, vígjáték 1, dalmű 1, összesen 3. Eredeti darabok előadása: 11; idegeneké: 12, különösen eredeti drama a' komoly és vig nemben: 5, énekes népszínmű 5, eredeti dalmű 1; fordított drama szinte komoly és vig nemben 5, opera 7. — Ha a' szerzők neveit tekintjük, Szigligetiét ötször, Czákóét kétszer, Szigetiét egyszer, tehát színészekét nyolczszor, Nagy Ignácét egyszer 's az összes színműirodalom többi művelőit egyszer sem látjuk előfordulni. — Elismert classicitásu művet kettőt üdvözlénk: „Othellót“ Shakspeare-től, és a' „Rágalom iskoláját“ Sheridantól. — Látszik tehát, hogy az igazgatóság kitünő gondot fordított a' közönség-édesgető tarkaságra, mely az a n y a g i akra olly jótékony hatással van, 's addig, míg csak egy színházunk van, 's míg az idegen elemek árjai közt nemzeti színészetünk szilárd megállapítása, megerősítése 's feladat: elkerülhetlenül szükséges. — Elveszett fáradságot csak egyet sajnálunk, azt, mely a' nyomorult „Férjszelidítő“ betanulására fordított.

Febr. 1-ő napján, a' hirdetett Ernani ismét elhalasztatván, B á n k b á n, eredeti drámáink egyik legjelesbiké, adatott Katona Józseftől, melyben Lendvay (Bánk bán), Egressy G. (Petur bán), Szatmáriné (királyné) 's Lendvayné (Melinda) a' legélvezetesb esték egyikét nyújták. — Febr. 2-kán pedig: J e g y y ü r ü, népszínmű Szigetitől, melynek közepszerűségéhez január elején is volt szerencsénk.

Febr. 3-án: végre csakugyan színpadra került a' többször hirdetett, ohajtva várt, de különféle akadályok miatt mostanig halasztott „E r n a n i“, opera Verditől 4 felvonásban; szövegét írta Piave, fordította (elég hibásan 's nehézkesen) Egressy B. — A' közönség úgy tolongott az előadásra, mintha Ernani még Pesten sohasem adatott volna, 's hála a' magyarok Istenének, hogy így van, hogy a' másik színpadon már untig hallott 's elkoptatott művek is, ha színpadunkra kerülnek, ennek varázskörében uj ingert 's vonzerőt nyernek. Ha színpadunk a' nemzetiség nemtője által illy ifjító erővel nem lenne felruházva: az igazgatóságnak hihetőleg üres pénztár mellett volna ideje gondolkodni a' hibáról, melyet illy elkésések által követ. — Tárgya e' szeretetre méltó dalműnek Hugo Victor nagyszerű drámájából van átvéve. A' száműzött kóbor Ernani (Wolf) szereti Elvirát (Hollósy Cornelia), büszke spanyol vér ivadékát; ugyanabbe szerelmes Carlos király is (Füredy), valamint ősz nagybátyja Don Ruy Gomez de Sylva (Köszeghy). Ezek a' főszemélyek. Az első felvonásban Ernani látjuk a' bércek közt, borozó 's koczkázó társai körében, kiknek szerelmét panaszozza. Majd Don Ruy kastélyában Elvirát halljuk Ernani után epedni. Váratlanul belép Carlos király, ki Elvirát szerelemre akarja bírni 's magával elvezetni, de ez büszkén utasítja vissza. Rejtektajtón belép Ernani is, és szemrehányásokat tesz a' királynak. Elvira békéltető szerepet játszik. Most haza jön Don Ruy Gomez, 's huga és mátkája szobájában két idegent találva, fegyvert ragad. Megtudván azonban, hogy királya előtt áll, térdet fejet hajt. Don Carlos nemesen megbocsát Ernainak, 's őt szabadon eresztí, ki azonban boszut esküdve távozik. — A' második felvonásban az öreg spanyol nemes Don Ruy Gomez nászünnepe készül ülni szép huga Elvirával, ki Ernani holtnak hiszi 's magát az oltár előtt akarja meggyilkolni. Az üldözött pártütő Ernani a' várba menekszik. Az öreg várur vendégszeretettel fogadja, 's menhelyet ígér neki. Míg azonban az öreg ur rendelkezéseket tesz a' vár oltalmára, Ernani és Elvira kölcsönös szerelembe merülnek. A' visszatérő öreg dühbe jön, 's vivni akar; ekkor jelentetik, hogy Carlos király a' vár előtt van 's bebocsátást kíván. Ernani retteg, Don Ruy habozik, végre bebocsátatja a' királyt, 's Ernani, spanyol nemesi szavát tartva, elrejtí. — A' király tudja, hogy a' szökevény a' várba rejtetik, 's kiadását kívánja; Don Ruy Gomez mélyen hallgat, 's a' boszuló király e' miatt száműzi őt és Elvirát magával zálogul elviszi. A' boszut lihegő öreg, a' király eltá-

voztá után, meg akar vivni Ernánival, ellenségével, kiért magát feláldozá; ez vonakodik, 's ajánlatot tesz, hogy előbb boszulják meg magokat a' királyon, közös ellenségükön. Egyébiránt életét Don Ruy Gomeznek adja, 's kürtét nyújtja neki, apjára 's becsületére esküdvén, hogy ha Ruy Gomez bármikor e' kürtbe fúj, ő kész lesz meghalni. — A' harmadik szakaszban Nagy Károly sirjánál találjuk Don Carlost, ki épen német császárrá választatik, 's megtudá, hogy ellenségei a' sirboltban fognak összejövetelet tartani. Az összeesküdtek, Don Ruy Gomez és Ernani vezérlete alatt, megjelennek 's Carlosra halált szavaznak, mellynek végrehajtására a' sors Ernánit rendeli. A' választás megtörténvén, Carlosnak három álgylövés adja tudtul, hogy császárrá választatott. Ekkor előlép rejtekéből; fényes udvari kísérete, 's a' közt Elvira, megjelenik; az összeesküdteket halálra itéli, de Elvira kérésére kegyelmet ad, 's hogy nagy Károly öse szelleméhez egészen méltóul cselekedjék, Ernánit, a' ki megmondja, hogy ő aragoniai János, és Elvirát egymásnak adja. Ez a' műnek fénypontja. A' negyedik szakaszban Ernani fényes menyegzöt ül Elvirával, de boldogsága kéjei közé halálsejtést fuvall a' fatális kürt, mellyel együtt életét adá Don Ruy Gomeznek. A' boszulihegő öreg megjelenik 's halálát kívánja. A' spanyol nemes megtartja szavát 's megöli magát. Elvira összeroskad, 's Don Ruy Gomez hidegen áll a' hasadt szív 's feldult boldogságromok fölött. — Ez a' tárgy, mellynek rövid előadásából képzeltetni, mennyi alkalom van hatásos, megrázó jelenetekre. — A' zenemű részletesb ismertetését ismételt előadás után igérvén, most csak annyit említünk, hogy a' jutalmazott énekesnő, H o l l ó s y Cornélia k. a., számtalanszor kihivatott 's virágkoszorúkkal árasztatott el, 's hogy ő és F ü r e d y (Don Carlos) legjobban feleltek meg nehéz szerepeiknek. W o l f f (Ernani) a' lyrai részeket, szokás szerint, gyönyörűen énekelte, de az egészhez nem bir elég erővel. K ö s z e g h y (Don Ruy Gomez) dicséretes ügyekezete nem pótolhatja a' természetes hiányokat, 's ha ezen dalmű oly hatást nem vív ki, millyet érdemel, főoka kétségkívül az, hogy a' magyar színháznak kitünő bassistája nincs, ki szép és erős hanggal szinpadí ügyességet kössön össze. Kőszeghy semmivé teszi e' szerepet, tehát a' dalműnek negyed részét. Ez öszfűrtü, de fiatal arczu apó Don Ruy Gomez, ez elvénhedt gyermek, ki kettőt lép előre 's ugyanannyit hátra, és néha változtatás kedvéért, ugyanannyit oldalra, és ezen ügyetlen mozgásokkal akarja dülő szenvedélyeit kifejezni, ki teljességgel képtelen arra, hogy spanyolgrándi méltóságot mutasson, — milly tökéletlenül képviseli a' büszke, szenvedélyes öreget, mikint azt Hugo Victor megteremté, mikint annak a' zeneköltő képzeletében kelle élni, midőn számára e' részleteket megírá. Főfeladása az igazgatóságnak, mielőbb kielégítő bassistáról gondoskodni, addig pedig a' dicséretes szorgalmu 's természeti tehetségei körében mindent elkövető Kőszeghy: — va pour Don Ruy Gomez de Sylva! — A' karok igen jól sikerültek; a' harmadik felvonás felséges fináléját, a' közönség békét nem hagyó sürgetéseire, ismételni kellett. — Második előadásra, melly hihetőleg legközelebb következendik, a' rendezőség ne sajnáljon fáklákat gyujtatni, midőn a' király udvari kísérete a' sirbolthá jön; ez alkalommal a' fényes urak és hölgyek barlangi sötétben botorkáztak le a' lépcsőkön 's bujósokát játszhattak volna.

Ü.

L I T E R A T U R A.

I. Az „A h n-S e i d e n s t ü c k e r“-féle módszernek lényege, 's annak hazánk nyelvére való alkalmaztatása felől.

Honi nyelvünk gyakorlati mezején mindedig oly kevés tétetett még, hogy tán nem egészen hibásan állithatnók, miszerint nyelvünknek idegen ajkuakra való szük átszivárgásának egyik főoka e' parlagságban lappang; sőt azt sem: miként nyelvünk bővebb eláradására nézve, reményt nem táplálhatunk — sőt a'

fenforgó buzgalmi körülmények között sem — mindaddig, míg az, gyakorlati utoni könnyebb megtanulhatása által, hozzáférhetőbbé nem tétetik: annál is inkább, minthogy az eddigi magyaryelv-tanítási rendszernél fogva, gyakorlati segédkönyv hiánya végett, többnyire csak annak elméleti grammatikájára fordították a' tanítók 's idegen ajku tanulók figyelme, egykedvűleg mellőzvé a n y a g i s á g á t, mi egyébiránt is a' nyelv lényegét teszi tulajdonképen. 'S ha bármely nyelvről mint bizonyost állithatjuk, hogy annak megtanulására legcélszerűbb eszköz a' gyakorlati tanítás: tehát annál rendületlenebb igazság, mikép e' tanítási módszer, a' magyar nyelvet illetőleg, — már kiejtésének nehéz megszokhatása- 's keleti alkatánál, különösen pedig azon forró ohajtásunknál fogva, hogy szép nyelvünk többnél többektől ne csak értessek, hanem folyvást beszéltessék is, — nélkülözhetlen 's egyetlen legbiztosb vezér, melly a' kezdőt e' kettős nehézségen túl, leghamarább célhoz segíti, 's nagyobbyszerű művekkeli foglalkodásra képessé teszi.

E' felőli benső meggyőződésemben megkísértém csekély tehetségemet, egy a z a n y a n y e l v n e k t e r m é s z e t i u t o n v a l ó m e g t a n u l á s á t u t á n z ó 's f o k o n k é n t h a l a d ó m ó d s z e r k i d o l g o z á s á b a n, Ahn- és Seidenstücker híres és elismert tanmódja szerint „Praktischer Lehrgang zur schnellen und leichten Erlernung der ungarischen Sprache“ czimű művemmel.

Hogy mennyire sikerült fáradozásom műve, 's mennyire képes, a' róla fölteendő várakozásnak célirányosan megfelelni, azt ugyan idő és siker leginkább fogja bebizonyítani, valamint más nyelvekre nézve már be is bizonyította; annyi azonban minden esetre bizonyos előttem, mikép művem, a' nyelv anyagával főképen foglalkodván, maga mellett a' grammatikának rendszeres előadását föltételezni sem kénytelen, minthogy belszerkezeténél fogva, nyelvtani renden alapulván, mind azt foglalja magában, példákön keresztül szöve 's gyakorolva, mit kezdőnek az elméleti szabályokból tudnia szükséges: 's így, értelmes tanító vezérlése 's azokrai figyelmeztetése mellett, lehető legrövidebb idő alatt magy a r u l b e s z é l n i megtanul, a' theoriában azonban fogatkozást nem szenvedvén; 's csak s o k k a l haladtabbnak lesz szüksége nagyobbyszerű 's kimerítőbb grammatikára, ki különben is a' magyar beszédnél 's könyvolvasásnál meg nem állapodnék, 's kit aztán már könyvemen tulesetnek vallok.

Az első szakasz a' s z ó n y o m o z á s t tárgyazza, magába foglalván az igék rendes hajltását is; a' második szakasz, melly annak kiegészítő részét teszi, az igéknek minden neme- és fajáról értekezik, 's nagyrészt a' s z ó k ö t é s é s n y e l v s z e l l e m e körül is foglalkodik.

E' jeles módszernek franczia, angol, olasz, latin, görög és több más európai nyelvre lett alkalmaztatása biztosítani látszik törekvésem és czélom sikerét; valamint azon tény is, hogy a' franczia nyelvnek e' tanmódszerinti előadása Német-honban és német ajkuak közt annyira elterjedt, hogy Dr. Ahn „Praktischer Lehrgang zur schnellen und leichten Erlernung der französischen Sprache“ czimű illy nemű tankönyve, tíz évi létezése alatt, már 18-ik kiadását érte. Tapasztalván tehát ezen gyakorlati tanításmódnak termékeny gyümölcsözését más nyelvekre nézve, mért ne tehetnők föl ezt, szintolly bizvást, hazánk szép nyelvéről is?

Ezen módszer alapelvei, mik szerint az az ugy nevezett „g r a m m a t i k a i t a n m ó d t ó l“ különbözik, 's mellyeknél fogva a' gyermek anyanyelvét is természetesen megtanulja, nevezetesen a' következők:

1. Előbb beszélni hall, azután megkísérti, a' hallottakat utánozni.
2. Előbb egyes szókat tanul meg, p. o. atya, anya, kicsiny, menni: aztán pedig az előtte ismeretes szókból mondatokat képez.
3. Nem tanul egyszerre s o k u j szót, hanem csak néhányat, de azoknak

gyakori mindenkor más-más alakban előforduló ismétlése által, igen jó foganattal, 's különböző viszonyokban.

4. Eleinte együttes (concret), később pedig elvont (abstract) fogalmakat tanul, p. o. előbb: kenyér-t, kutyá-t, mint szerénységet, vidámságot 'stb.

5. Előbb a' mindennapi szükséghez kíváncsi szokat tanulja, és csak utóbb a' ritkébbakat, p. o. előbb: atyá-t, jó-t, játszani-t, mint: légszivattyú-t, képmutatás-t, lecsilapítani-t; mi által ugyanis képes lesz, a' mindennapi élet tárgyai felőli gondolatait és érzeményeit szavakkal kifejezni (beszélni), mielőtt még a' szóknak roppant bőségével (copia verborum) birna.

A' mondottakból továbbá az következik:

1. Az „Ahn“-féle módszer szabályok nélkül állhat fön; az ugy nevezett grammatikai módszer ellenben, szabályokon alapulván, a' német nyelvtan szoros ismeretét föltételezi, a' mivel némelyik tanuló, kivált pedig a' gyermek, nem bir: következve nem mindenik kornak való, sőt nem is közhasználatu.

2. Épen azért, mivel Ahn tanmódja a' szabályok tanulását kirekeszti, szükséges a' tanulónak előbb a' megtanulandó nyelvben olly föladatokat nyújtani, mik szerint neki az értekezendő grammatikai tan gyakorlati uton szemléletessé tétessék. Ahn módszerében ezen körülmény lényeges, grammatikaiban pedig előnynek tartatható.

3. Ahn tanmódjánál fogva tanul a' tanítvány ismeretes szókból azonnal egész mondatokat képezni; minél fogva már kezdetén tanul valamit az igékből, minthogy azok nélkül mondatot képezni nem lehet. A' közönséges tanításmód szerint pedig a' tanuló jó ideig csak néhány szót változtat el a' mondatban egyik ejtésből a' másikra; a' többi a' nyelvtan szerzőjének compositioja, mit a' tanuló többnyire gépileg 's meg sem gondolva leir.

4. Ahn módja szerint ugyanazon szók olly gyakran fordulnak elő, hogy még a' gyöngébb tehetségnek is szembetűnő előlépéseket kell tennie. A' nyelvtan föadataiban ellenben mindig új-új szók váltják föl egymást, miket egyszeri fordításból még a' legerősb emlékezet sem bir megtartani, miből aztán hasztalan idővesztegetés származik.

5. Ugyanazon szók gyakori előfordulása által lehetséges lesz, a' tanulónak egész figyelmét a' szabály alkalmazására fordítani, mellynek, ha bár tanulási tárgyul nyilván nem szabtván is, tudata előtt mindazáltal világosnak kell lennie, míg a' szokott mód szerint, figyelmét többfelé oszlatni kénytelen, 's így magának a' nyelv alkatáról csak homályos fogalmakat szerezhet.

6. Ahn módszerével előbb a' szükségesb szokat tanulja a' tanuló, később pedig a' ritkébbakat: következőleg előbb az együtteseket, utóbb meg az elvontakat. A' grammatikákban ezen elv tekintetbe nem vétetik: „Ha a' szó a' szabály előadásához illik, tehát alkalmas.“

Nyilvánosság tehát, hogy Ahn (Seidenstücker) tanmódja szerint leginkább és előbb tanulhatni meg beszélni.

'S épen ez látszik mindenik tanulónak legközelebbi 's egyszersmind legfontosb, sőt némelyikre nézve, egyetlen feladatának lenni; mert ez által tapasztaljuk kitűzött célunkhoz való közeledésünknek elő jeleit, 's ez által tesszük a' nyelvnek mélyebb és tökéletesb grammatikai tanulmányához vezető utat rövidebbé, könnyebbé 's kellemesebbé, sőt biztosabbá is.

Hartmán Lipót.

II. Pongrácz Lajos költeményei. Pest, 1846. Nyomatott Landerer és Heckenastnál. Ára 40 kr. pengő pénzben.

Ha a' prózai dolgozatiból dicséretesen ismert szerző, mint előszavában vallja, csak kísérletet akart tenni ezen a' téren 's okszerű bírálatból győződni

meg : milly szerencsére tarthatand igényt olymp választottjai közt : akkor kár volt egy egész kötettel terhelni mind magát, mind a' közönséget. — Mi panaszkodunk, hogy nincs a' magyar könyvnek kelendőse; panaszkodunk, hogy már e' néven ,magyar', rajt fekszik, rajt fityeg az előítélet bélyege 's így természetesen sokszor a' legremekebb költeményes dolgozások kiadására nem találkozik vállalkozó könyvtáros. De vizsgáljuk csak közelebbről a' dolgot, tegyük szívünkre kezünket 's valljuk meg : lehet-e ez másképp? midőn nálunk minden ember — érez vagy nem hivatást magában — per fas et ne fas író akar lenni 's megvetve egyes apróbb kísérleteket : egyszerre kötetszámbra veteti meg a' közönséggel dolgozatait 's így annyira növekszik irodalmunkban a' gyom, hogy felkentjeink fáradalminak igaz gyöngyeit mintegy vizáradásból kell a' megvetendő rongyok közül kihalászni. 'S valjon — így állván a' dolog — csuda-e, ha az illy foltok homályt vetnek irodalmi állapotunk fölé? csuda-e, ha a' külföld előtt olly nehezen birunk jelentőségre vergődni? csuda-e, ha irodalmunk ezen uton szerzett népszerűtlensége olly mostoha képeivel találkozik a' közönség részvétlen lenézésének, hogy megfagy láttára az ember agyában a' velő 's a' jelen szomorú képétől borzalommal fordul el a' jobb érzés 's megtörött lélekkel néz egy szebb jövő reménye után?

A' második igen lényeges akadálya irodalmunk előhaladásának az, hogy nem akarunk egyes szak emberei lenni. Itt is, ott is tesszük a' kísérleteket a' nélkül, hogy saját „é n"-ünket ismernők 's annak hajlamit, képességét kipuhaltuk volna 's önmagunk vizsgáltuk volna meg : érzünk-e hivatást magunkban valamely szakban fölléphetni. Szóval : úgy tekintjük önünket, mint a' magyar nemet, kinek ex officio universalis ,genie'-nek kell lenni. E' szerint persze kétségültségről szó sincsen; természetesen! mert előbb meg akarjuk tudni a' kritikától : van-e hivatásunk? ... Mintha bizony a' kritikának az volna feladata : az emberek valóját buvárlani ki 's az ott felfödözendő képességekből valakinek életescelexvés-körét 's irányát meghatározni. Illy kritikát mindenki maga tartozik maga felett vinni! az egyetemes kritikai világnak más teendői vannak, különösen nálunk, hol a' jelesb dolgozatok is csak gyéren részesülnek azon szerencsében, hogy netalan lappangó hibáikat egy részrehajlatlan értelmes bíráló kijavítsa. És ha volna is ilyekezlet valakiben készülni : valjon olly végtelen-e az emberi erő, hogy annyiféle szakbani tökéleysülésre reménylhet sikerrel vállalkozhatni? ... Oh nem, barátim! ezt megkísérteni lehet ugyan, 's tán mutathatunk is fel fáradalmink után közép szerűségig érlelt gyümölcsöket; de ezek élete rövid : maradandó beccsel nem bírnak, hasonlóul azon lombokhoz, mellyeknek a' tavaszban virító leveleit egy őszi vihar le fogja söpörni. Szakembereinek kell tehát lennünk, ha sikerrel kívánunk föllépni az irodalmi téren. És nem bekötött szemmel kapkodnunk a' dicsőség után, hanem elegendő tudományos készültséggel lépni fel 's kezelni választott szakunk tárgyait. — Legszembetűnőbb jelélük tekinthetjük nemzeti művelődésünk elhanyagoltságának azt, hogy a' solid tudományos műveknek olvasóközönsége nincsen. Fiatalságunk a' realis dolgokon nem igen kap, 's a' helyett, hogy magát tudományosan művelté képezni iparkodnék : megelégszik némi felületességekkel, mellyek őt külsőleg mázossá, finom társalgásúvá teszik, de a' tudományos világ avatottjává nem. 'S innen aztán az a' sok balfogalom a' társadalmi életben, politicában 'sat. — 'S ez szinte egyik főakadálya irodalmi pangásunknak. De térjünk a' bírálatra.

Jelen munkából kitetszik, mikép annak írója nem az általam előre bocsátott elvek szerint lépett az irodalmi térre, különben a' lant mostoha kezelése helyett megmaradt volna azon téren, mellyen — örömmel valljuk meg — sokkal több készültségnek 's aratottságnak adta jelét. Verszeiben hiában keresnénk valami újat. Többnyire hosszú unalmas hálálkodások azok rég megunt tárgyak felett, minden meglepő eredeti gondolat vagy eszme nélkül. Itt még azon nyelv-

simaságot sem lehet érdemül felhozni, mely szerzőnek prozai dolgozatiban általán észrevehető. Szaggyatott előadás és alkalmatlan rövidítések, melyek különösen rimező sorokban olly kellemetlenül hangzanak, szépségét megcsontítják. 'S azon sok helytt erőtetett modor, melybe az egyébiránt is üres eszmék takarva vannak, gyakorlatlanságot árul el. Nem szólok a' hibás technikáról 's a' versmértékek azon korlátlan hatalmáról, mely szerzővel sok helytt egész mondásokat összevissza szórattott. Elhallgatom a' nyelvtan követeléseit, különösen az ik esigék körül, mert hossza kellene terjednem, mely fáradságot jelen munka nem igényelheti. — Ha azt kérdezné valaki tőlem: vajlon költőnk micsoda iskola tanait látszik követni műveiben? adósa maradnék a' válaszzsal, mert az erre szükséges felvilágosítást nem birtam kitanulni szerző költeményeiből... Rövid azon kérdésre is bíráló felelete: vajlon P. L. s u b j e c t i v vagy o b j e c t i v költő-e? — természetesen feltéve (de meg nem engedve), hogy költő! Előttünk fekvő versei többnyire k ü l s ő h a t á s befolyása által látszanak teremtvé lenni 's nem ö n k é n y t 's ö n e r e j ö k b ő l buzognak fel, mint azon véghetlen teremő erő, melynek forrása kiapadhatatlan. Azért, ha bár magas költői kellékekkel, művészi alakítással 'sat. dicsekednének is, csak rövid életet igérnének nekik, — nem, mintha mi a' subjectiv költeményeknek általán véve baráti épen nem volnánk, hanem mivel P. L. versei sokkal közelebb vannak az i n d i v i d u a l i s m u s, mint a' s u b j e c t i v i t á s h o z... Ha e' költemény-gyűjteménynek rövid jellemző elnevezést kellene adnom: alig találnék ide e' szónál alkalmasbat: „gyermekes“, mely kifejezi minden erő- 's életnélküliségüket is. 'S így mi természetesb annál, mint hogy helytelen volt azon gondolat, e' gyűjteményt az olvasó közönségelébe adni? Egyébiránt a' papir és nyomás sokkal szebb, mint a' versek, 's a' külső kiállítás is elég csinos.

P—ó.

MI HIR BUDÁN?

— Mult kedden reggel, négy és öt óra közt, iszonyu látványra viradánk. A' n é m e t s z i n h á z teljes lángban égett! Rémitőszép volt a' mintegy husz ölnyi magasságra felnyuló 's az épület egész szelében elterjedő lángokat nézni; a' reggel tiszta és csendes volt, a' hold, nyugot felé, teljes fényben ragyogott, tűzárnak látszék a' Duna 's a' hidoszlopoknál épen ekkor meginduló egyes jégdarabok mint megannyi havasi csucsoknak, melyek a' nap utolsó lángjában pirosólnak. — Rövid idő alatt f e n é k i g é g t t l e a' szin- és nézőhely; közelíteni hozzá lehetetlen volt: mindent fölemészített égő öblében, 's daczolt emberi erővel, — üres falak jelelék később a' tűznek szörnyű hatalmát, pusztá köhalmaz, mi előbb — v o l t! Csupán néhány lakszoba 's a' nem nagyértékű ruha- és könyvtár lön megmentve. — A' tűz belülről gyult ki: némelyek ezt a' fűtő-gépnek, melyet a' kiküldött vizsgáló választmány már azelőtt hibásszerkezetűnek talált, a' 'Pesther Zeitung' azonban, elég furcsán, ugyanaz nap, midőn a' szerencsétlenség történt, hivatalosan 'czélszerűnek mondott, — legtöbben pedig a' mult estéli tűzijátéknak tulajdoníták, mely alkalommal valami röppentyű a' színpalak közé tévedvén itt elég anyagot lelt a' tovaaharapózásra, annál is inkább, mert e' színháznál, más rendezett színházak példája ellenére, tüzi örök nincsenek, hanem előadás után becsukatik 's Isten gondviselésére bízatik. Az épület már teljes lángban égett, midőn ezt az utcán barangoló némelly ember észrevette 's lármájukra az éji örök sipolni, a' toronyör pedig jelt adni kezdek: a' bérlőt is ablakbehajtás által kelle e' veszedelemre figyelmeztetni. — Az okozott kár mennyiség e' pillanatig még nem tudhatni; annyi azonban igaz, 's hivatkozunk e' tekintetben minden a' tűznél jelenvoltakra, hogy ha a' vízipuskák olyanok, mint más rendes városokban lenni szoktak, igen sokat lehetett volna megmenteni, de így — 's ezt tulajdon szemeinkkel láttuk — a' városi fecskendők alig értek fel a' második emeletig 's inkább az embereket locsolták, mint

a' tüzet, valódi botrányul szolgáltak 's közhahota közt kelle felhagyniok működésökkel (?); — csak a' józsefhengermalmi fecskendő ügyes használtatásának lehet köszönni, hogy a' roppant épület másik szárnya, melyben a' redouternek vannak, nagy ügygyel bajjal megmentetett. — Mint halljuk, a' hengermalom igazgatósága több ízben ajánlkozék illy vízipuskák készítésére, de a' ns. város, nem akarván egyesektől e' keresetet elvonni, az ajánlatot el nem fogadta — lehet, hogy most tán csináltatnak egyet. — Legszomorubb az, 's a' szépitő biztosság gondoskodását nem legszebb fényben tünteti elő, hogy e' roppant 's a' tűz veszélyének annyira kitett épület — nincs biztosítva, 's így a' veszteség — mintegy 400ezer pengő forint — egyedül a' várost éri; miből fogja ezt fődözni? azt az Isten tudja. — Halljuk, hogy a' választópolgárság azonnal ülést tartván, egy alázatos felírásban megkérték ISTVÁN főherceget, kegyeskednék a' város részére a' bécsi bankárházaknál kölcsönt kieszközölni, miután ha csakugyan ismét n é m e t színházat akarnának építeni, ahhoz sem az ország, sem egyes polgárok, contributio útján, nem járulhatnak, de arra nem is köteleztethetnek. — Hiszszük azonban, hogy az ügy mindnyájunk megelégedésére eldöntve 's a' nemes városnak nemcsak költsége, illetőleg vesztesége, pótolva leend, hanem azonfelül még hervadhatlan dicsőséget is fog arathatni hazafiui érzelmeiért!! — — E' szomoru esetenél leginkább sajnállani lehet a' játékszíni személyzetet, mellynek száma majd meghaladja a' háromszázat; ezek most egyszerre e' mostoha téli időben kenyér nélkül vannak. — A' nemeslelkű gróf R á d a y, mint a' nemzeti színház országos igazgatója, a' tüzvész után azonnal tudósítá városkapitány urat, miszerint a' másnap adandott „Ernani“ daljátéknak f e l e j ö v e d e l m é t a' legszükségesebb német színészek segítségére kívánja fordítani, 's a' szép öszvegre rugott küldemény köztüké eddig ki is osztatott. — E' szép példát követé a' budai színházberlő, 's követendi még több lelkes emberbarát is, kiket ezennel aláírásra, szerkesztőségünkben, fölszólítunk, az aláírási ívet részünkről öt pgő forinttal megnyitván.

— A' J ó z s e f - é r c z s z o b o r ügye e' szomoru esemény által nem szorítottatott háttérbe, az aláírások szaporodnak, az ivtartók példás buzgalommal karolják fel e' kegyeleti ügyet. Két dolog azonban sokaknál megütközést szülhet, 's mi azt leplezés nélkül elmondjuk, mert meg vagyunk győződve, hogy az illetők, ismert erélyességük 's körültekintésöknél fogva, a' kifogásokat megszüntetni fogják, annál is inkább, mert ez igen könnyen eszközölhető. Először tehát a' választmányi tagok választásánál igen ovatosan kell eljárni, nehogy egy vagy két beforcirozott egyén miatt a' kitünőbbek visszavonuljanak. — Másodszor pedig 's ez nagyobb botrányköül szolgál, igen rossz sensatiót okozott ('s méltán) a' testvérvárosban B u d á n, hogy midőn B U D A minden hatóságai, nevesebb 's tekintélyesebb egyénei aláírási ívekkel elárasztatnak, az aláírási íveken egy c s u p á n „P E S T városa összes lakossága által“ emelendő ércszobor említetik. Ez figyelmetlenséget, hogy ne mondjuk: gyöngédtelenséget árul el 's nem jó vért csinál, főkép miután a' szép vállalat élén állóknak bizonyosan kevesebb fáradtságukba került volna az íveken B u d a városát is kijelölni, mint azokkal személyes körsétát tenni a' szomszédvárosi hatóságoknál, kiket, mint látszik, csak arra akarnak használni, hogy — f i z e s s e n e k : a' dicsőséget, atyafiságos szeretetből, majd magáévá teendi — P e s t városa. Ez nincs rendjén 's ezen segíteni kell, mert méltatlanságot ki sem tartozik tőni: más tollaival czifrázkodni pedig igen nagy méltatlanság! — — És ismét mondjuk: o r s z á g o s s á k e l l az ügyet emelni, le kell vetközni azon szűkkeblű kérkedést, mintha csupán P e s t volna képes valami nagyszerű emlék által a' felejtethetlen nádor érdemeit méltányolni (mit hogy tenni nem képes, mutatja, hogy mindjárt kezdetkor is B u d á h o z folyamodik), fel kell szólítani az országban mindenkit, hogy e' nagyszerű emlék felállításához járuljon: mert, ellenkező esetben, milyen szép, dicső és közrészvétet ébresztő

volt a' terv, a' minő dicsérendő buzgalommal iparkodtak annak létesítésén :
olly ki nem elégitő leend annak eredménye. — Ha az ellenkező történendik
meg, szeretni fogjuk.

— Szerdán este , ,Ernáni'-nak olly minden tekintetben kielégítő, remek
előadása után, mellynéljobbat Erdélyi barátunk, mint állítá, Olaszországban sem
hallott, — Hollósy Nelli kisasszony, ezen édes-bájos magyar csalogánynak
budavári tisztelői barátságos estélyt rendeztek az ,angol királyné' termeiben,
mellyben, az ünnepelt énekesnő, az est királynéján kívül, az opera kitünőbb
tagjai: Füredy, Kőszeghy, Wolf, fáradhatatlan karnagyunk Erkel's a' derék
Fáncsy és Szigligety urak is részt venni sziveskedtek. — Nemzeti zene's sűrű
pezsgőzés közt elmondott elmésnél elmésb toasztok fűszerezék az izletes est-ebé-
det's a' vigadók csak későn éjfél után váltak el egymástól: kedvesen emléke-
zendvén meg még sokáig e' jókedv- és barátságszülte vigalomra.

— Ma tartandja a' Kisfaludy-társaság, nagy gyűlését a' megye teremében.
Az idei népies költeményre feltett jutalmat A r a n y János, Toldi Miklós' című
pályaműve, a' legendai jutalmat pedig G a r a y János, koszorus költőnk, nyeré
el. A' sonett-ről L a k n e r Sándor irt legjobb értekezést's megdíjaztatott. —
Uj tagokul választattak ismert nevű íróink: P u l s z k y 9, S z e n e z y 13 és
T o m p a Mihály 10 vokssal; legtöbb szavazattal bírtak ezek után: H a z u c h a
és S z ü e s urak.

— A' ,budapesti hiradó'-ban valaki azt tanácsolja a' nemzeti színház igaz-
gatóságának: hogy azon nagy szerencsétlenség következtében, melly a' városi
színház leégésével a' művészeket's a' városi lakosság egy részét is érte, venné
fontolóra, valjon nem lehetne-e mindezen bajokon az által segíteni, ha színhá-
zunkat hetenkint egy- vagy kétszer német előadásra is megnyitná; miután ezen
lépést — mint a' megfontolást ajánló azon valaki észreveszi — nemcsak emberis-
égi, hanem i l d o m o s s á g i, sőt g a z d a s á g i tekintetek is ajánlják. — Igen
szerettük volna, ha v a l a k i ur e' két utóbbi tekintetet bővebben kifejtené, mert
a' szerkesztői jegyzés szintolly misteriosus színű, mint a' sokat mondani akaró
i l d o m o s s á g megemlítése. — A' szerkesztőség sok ezermestert hisz lap-
pangani előfizetői közt, azt tevén föl róluk, hogy a' sorok közt is olvashatnak! —
— Annyit hallottunk, hogy igazgatóságunk a' szerencsétlen német színészek ja-
vára minden hónapban két vagy három magyar előadást fog rendezni. — Ugy
hiszszük, ennél többet hamarjában — i l d o m o s s á g és m é l t á n y l a t nem
követelhet!

— Bizonyos urnak egyik szeme megbotránkozott azon, hogy az általunk
előre hirdetett színházi játékrend meg nem tartatott's azért bennünket báró
de Manx-féle fillentőknek nevez. Furcsa! Mi azt tartjuk fillentőnek, ki
ollyas valamit állit, mi vele n e m t ö r t é n t: például, mint mikor bizonyos
ur azzal dicsekedett, hogy Párisban a' híres N o d i e r-val ebédelt, ki akkor
történetesen már régen — m e g h a l t.

— A' szénapiacson álló fabódében különféle ritka állatokat mutatnak; leg-
nevezetesebkeknek mondják a' majomfajukat. — Néhány válogatott példányokat
mi is ajánlhatnánk —'s pedig á r o n a l u l; tulajdonsaik szeretnének tőlök
menekülni, mert már nem győzik őket — j ó l t a r t a n i!

— A' pestmegyei takarékpénztár csakugyan élénken mozog; december
végével maradt készpénzben: 98,963 ft 48 kr; 5 és 4% betételek's kölcsönök-
től fizetett kamatok 135,562 ft 4 kr; visszafizetett tőkék 119,826 ft 21 kr., ösz-
szesen 354,152 ft 13 kr. — Kikölcsönöztetett: 163,017 ft 30 kr; kifizetett 5 és
4% betétek's ezek kamatai 151,827 ft 13 kr. Egész forgalmi öszlet: 314,844 ft
43 kr. Marad készpénz 39,307 ft 30 kr. — Csudálatos, mondják némelly német
collegák, hogy' lehet a' forgalom illy élénk, midőn az intézeti ügyek mind m a-
g y a r u l vitetnek, 's a' számadások-, meg betételi könyvecskében — szörnyű-
ség! — egy hangocska sem n é m e t!! Valóban csudálatos!

— Mondják, hogy Pest városának némely igen gondos polgárai egy ideiglenes német színház felállításáról tanácskoznak 's ezen célra vagy a' redouttermet, vagy a' megmentett földszinti raktárak egyikét szemelték ki. — Ha e' buzgóság azon nemes indító okból származott, hogy ez által a' kárvallott színészek némi kenyérkeresethez jussanak, úgy azt csak dicsérni lehet.

— Egy jeles uri család figyelmeztetett bennünket egy fiatal szabóra, ki nem annyira ügyessége, mint vakmerő gorombasága által tünteti ki magát. Ha tisztelt hölgyolvasóinknak kedvök volna, ezen derék embernél ruhát csináltatni 's azt végtére is neki ajándékozni, teljes készséggel szolgálunk annak lakásával: hatvani-utca, 581. szám alatt, 2-d. emelet 14-d. számú ajtónál.

— A' budai casinóban — korteskednek! nemde ez is csudálatos? pedig úgy van! Közelget a' harmadik évnek vége 's megszűnik a' kötelezettség; azért most mindenfelől aláírási ívekkel találkozunk, újabb három évre édesgetőkkel. A' részvényesek száma eddig még csekély, pedig kár volna, ha Budának ezen egyetlen művelthangu társalgási köre eloszlanék. E' hiány főképp telen éreztetnék!

— Nincs olly szerencsétlenség és baleset, miből a' rossz lelkek azonnal hasznót ne huznának. A' német színház égése alkalmával némely hivatlanok, betolakodván az első énekesnő Minné asszony szobáiba, több ékszeret elcsíjtottak; némely pesti háziurak pedig a' lakbért azon ürügy alatt emelték föl, mivel a' színház fölépítésére valószínűleg új adóval fognak terheltetni.

— Érdekesebb irodalmi újdonságaink közé sorozandók: a' fáradhatatlan Bajza világtörténet'-ének VI-d. 's Peregriny Elek igen kapós természet-történet'-ének 5-d. és 6-d. füzeté. — A' szépirodalmi szemléből értjük, hogy Császár Ferencz Dante, divina comoediá-ját magyarra szándékozik fordítani, mi által bizonyosan igen becses kincsesel fog szaporodni irodalmunk 's a' tudós fordító a' művelt magyar világ köszönetére számolhat. — Szinte megjelent Purgstaller József, bölcsészet elemei'-nek 3-d. és 4-dik kötete, melynek előbbike az erkölcs- és vallástan, utóbbika pedig a' bölcsészet történetét foglalja magában. — Kecskeméthy Csapó Dániel nemzeti dalokat és marsokat gyűjtögetett, mik Emich könyvkereskedésében tíz pengő kr.ért kaphatók. — Derék veterán írónk Döbrentey Gábor ur, mintegy 50-re menő, fiatal tüzzel irt, huszárdal'-ait is kiadni szándékozván, azokra a' t. közönséget eleve figyelmeztetni bátorkodunk.

NEMZETI SZÍNHÁZ ELŐADÁSAINAK HETI RENDJE.

SZOMBAT FEBR. 6-tól VASÁRNAP FEBR. 14-ig.

Febr. 6. Irene (Kisfaludy Károly ünnepén).	Febr. 10. Ernani (harmadszor). — 11. Falura kell mennie.
— 7. Peleskei notárius.	— 12. Norma (Tély R. k. a. és Horváth ur ajánló szerepei).
— 8. Ernani (Wolff jav. bérlet- szünettel, másodszer).	— 13. Harmadik Richard (Egressy G. jav. bérletszünettel).
— 9. Fiesco.	

Wolf urnak tartós rekedtsége miatt, Ernani' Hollósy Kornélia kisassz. javára február 1-én sem adathatván, a' heti előadási sorozat következő módosítást szenvedett: január 31-én, Bánk bán' helyett adatott a', Csikós'; február 1-én, Ernani' helyett, Bánk bán'; 2-án, Csikós' helyett a', Jeggyűrű. Továbbá Szerdahelyi ur súlyosbult betegsége miatt febr. 5-ről a', Bájjital' elmaradván, helyette, Hunyady László' eredeti opera adatott. Legvégül a' már előadatott, Jeggyűrű' helyébe holnapra a', Peleskei notárius' tétetett.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI és KIADJA

FRANKENBURG ADOLF.

7. szám. — Febr. 13. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

ARÁDRÓL CZÁFOLAT. Tekéntetes szerkesztőség! f. evi 1-ő 's 4-ik számaiban Aradi 's Beccskereki levelezője Szekercze név alatt — a' töbi közt engem is gunyíratának czeljával vett, melyrebb minden szavai személy- születés- és betsület Sértést foglalnak felelni, 's Czáfolatot írni lehetne, ha becsületes nevét kitenni sziveskedne, de így álörcezás megelégetlen emberek érzeteinek kö z p o n t o t melykörül rágalmaikkal vergődni alkalmat keresnek — én mint békeséges ember nem adhatok, kívánok azonban Europa legpallérozottabb Nemzetei egyéniségét utánoznia mint betsületes ember 's magyar — mindennek kinek személyemmel ügye van az nyilvánosság terén találkozni, hogy Gyanusítgatásait felvilágosítva rágalmaiért Számolhassunk — de nyílt arczal: mert élet és becsület egy — hogy Csermői vagyok az igaz, miolta Fel. Uram Királyom kegyelméből Arad megye érdemtelen tisztí karával 18 évek előtt, mind 15 évet leszolgált tisztviselő Csekely — de nékem mert fáradvá kerestem — takarékosan gyűjtötte kedves birtok részt vettem — igaz az is, hogy már 11 éve e megye T. K. 's R. bizodalma — 's kegyeiből főpénztárnoka vagyok, de igaz az is, hogy az utolsó évig bészárolag minden szamadásaim felsőb vizsgálaton keresztül mentek, 's jelenleg alatta is vannak — sőt az is igaz, hogy 11 építő Székben Köz bizodalommal választva, már megyei szolgálatomban 33-om évet fejezek bé, és ezek alatt mit hűség, bágyadást nem esmérő szórgalommal minden hivatalokon áltérdeemelhettem e' pályán el is értem — a' Közbizodalomban, melyet Sz. K. Arad Várossa adózó, 's köz terheket vélem együtt viselő polgártársaim is méltányolva Választó polgársággal tiszteltettem — mely évek 's bennem állásom ama Guny és rágalom Czík író éltével fel érnek — Vegye a' t. cz. olvasó közönség Soraimat igazolásául éltem és betsületeségem állásának — megyém és édes hónnóm irányában — de még az is igaz, hogy egy már 10 évek alatt megyei tisztviselő fia, es Unokák Atya 's illetőleg Nagy Atya vagyok, kik az betsületes Név Sértött feleletre vonandják, mert ők is Csermőiek. Mint Guny irataiból értem neheztelése (mert személyessen meg nem bánthatam) onnét ered, hogy Arad megye gyűléseit, az nemzetiség körül már 44-dik éven fáradsatlanul, 's buzgon működő nemzeti hírlapban közleni merészeltem, vagyis hogy az Conservatív párt mellett tultat ragadni bátorokdottam, ha tsak ugyan ez bántalma czík író urnak — igen sajnalom — de nem segíthetek rajta — sőt oda utasítom az Sértegető rágalmazót vesse le álörcezáját — én szívesen Gyanusítgatásait tetteleg elhárítom, és meg mutatom hogy az Csermői lélek esmérét tisztá, sőt t. c. olvasó közönséggel tudatom, hogy azon Guny alá vett Csermőiek áltáljánosan köz Szolgálatokban állt, 's álló tisztelt Személyek köztök 3-om volt Alispány egy főpénztárnok — egy Számvevő — egy volt fő Mérnök — egy Szolga bíró, egy tisztí Ügyész — egy aljegyző, és egy esküttet Számálnak ma is tisztí karunkban, közülük Csak kettő Szenderült Istenben az rágalomtól ment világban, utódjaikk hagyva hogy Szenvedjek az irigy világ háládatlanságait, — most ítélje t. c. Szerkesztő ur Szekercze levelezője jelemét. — Midőn enyi érdemtelen férfiut fekete lélek ismerettel vádolni merészel — im ezért kell álörceza! Mi Személyemet illeti megmutatandom, hogy kezelésre bizót pénztár tisztá, mint 'becsüLETEM szeplőtlen, de éreztetni fogom, hogy Sarkantyum, ugymint Nyelvem maga helyén, hol édes hónnóm boldogsága kívánandja férfiasan használnom — de enyire menve tudni kivanom azt is, kivel van dolgom, 's hól 's kinn követelhessek elégtételt — ál orca alatt minden megelégedetlen, vagy kissebbségben álló egyén bátrán Szemtelenkedhetik, tesszen meg győződve lenni — hogy mind a' Czík foglalatya alacsony Guny és ocsmány rágalom — midőn tehát a' t. c. szerkesztőséget arra kérném, hogy eme soraimat lapjában így, m i n t a d v a v a n k i n y o m a s s a *) , telyes tisztelettel maradvá Tekéntetes szerkesztőségnek Arad 31-a Jan. 1847. alázatos szolgálja F.B. S. L. TBíró.

GYŐR, febr. 2-kán. Felállítatván volt főbiránk, a' szintolly lelkes, mint erélyes C. J. által az árvák háza Cholera idejében, ennek évi fentartására és gyámolítására ugyanesak ő az újévi köszöntések megváltását ajánlá, mi készséggel fogadtatva, ő általa életbe léptettetett. Folyt is az ellenörködés szigorun, míg ő körünkben volt, de alig vonta ki lábát a' városból, az újévi köszöntések ismét becsúsztak, 's a' magokat kész szívvel megváltó lakosok kétnemű adó alá vettek, mert folyton folyik e' raffinírozott szemtelenség, (a' nemesség is derék főispánunktól várja a' megyehajdúk mielőbbi letiltását e' zsarolástól). E' czikk sem szűi rossz vért, mivel filók mellett eresztik el az illetők, mondva: egy újságczikkecske még nem rontja meg egy városi hatóság hitelét. Meghiszem, urak! de mi ellen az egész város panaszkodik, miért ne róhatnám én azt meg saját utján?!

E—v—i.

N. KANIZSA, jan. 20-kán. Komolyabb irányu tárgyunk jelenleg épen nem levén, szabadon a' napirenden levő farsangi kérdésre is egy-egy világító szikrát vetnem, habár illyes themák nincsenek is nagyon nyemre. Azonban ne tessék megjájdni, mintha valamely tánczvigalom körülményezésébe volnék bocsátkozandó. Isten mentsen meg! Ugyan ki is lehetne olly gyöngéd-telen, az egyik legszeretettelőbb hölgynek bál-királynéjává kikürtölésével mintegy háborút izenni megannyi szeretetreméltó szépeknek, kik drágalatos jelenlétükkel az elsőnek diadalát — nehezítve bár — biztosíták! Hát nem azt, hanem két nagyszerű és reménydús vigalmi ünnepély méltóságteljes közlekedésének örömhírnöke akarok lenni; értem a' polgári tánczvigalmat; mellyből a' zsidók rendesen — közös törzsszüleinként Éden kertjéből — kitiltvák, és a' városunkra fényt derítő, fölvilágosító, és természetesen, világosodottabb lámpabál, mellyen ugyanis városunk kényelmeiért lejtendünk és vigadandunk, de vajha ne reszketnének ám megint, mint a' tegnapielőtti ifjútársulati tánczvigalomban, mellyen az ingyen-fagylalt csípős zamatu élvezete (értem a' nagy hidegséget) mind a' mellékszobák kályhái közé csöditette a' fehéröltönyű hölgyeket, 's mellyen a' bál-bizottmány sokkal inkább kitétt magáért izletes rendezményével a' díszesen kivilágított, magyar korona- és zászlókkal ékesített tánczteremben, mint a' tisztelettel meghívott vendégek becsülettél honn maradt legnagyobb része, ki keveset látszék gondolni a' nevezett társulat általi megtiszteltetésével. „Majd mások is megtiszteljük uraságotkat,“ gondol-

hatá az egyik vagy másik tag, ki reménye hiúsultával a' fellegekből hullott alá. A' szenvedett hidegségen kívül azonban, hála Isten! nem történt semmi különös szerencsétlenség. 'S mint-hogy, magyarán mondva, már benne vagyok, tehát azt is megvallom, hogy a' hangulat mind a' mellett vidor, a' társalgás lehetőségig közelgő (mert az minálunk nem mindig lehetséges a' bál-ban, vagy legalább nem mindennapias), és megelőző nyájas — lehetett volna talán, ha a' nagy hideg különkülön zugba nem üz, és különöz bennünket. A' társalgási nyelv, néhány előbbkelő nemes urak és hölgyek példáját követve — a' „Speiszettli“ vel megegyezőleg, 's az egyet szerkesztményével ellenkezőleg — a' német volt, habár nem is igen correct alakban. — Szegényeinkkel még folyvást jót tesz nek. Kitüntetve méltányolhatjuk Lessner B. ur dicséretes, szánakozó bánásmódját, mely szerint a' helybeli szegények közt jelentős adagú tűzfát, és K a i s e r B. urét, ki készpénzt osztogatott ki. Isten éltesse érette e' jó embereket! — A' fenebb érintett „ifjútársulat“ról, nemzeties és nemnemzeties tekintetben, kimerítőbben majd máskor.

Egy vidéki.

KAPOSVÁR, febr. 2. Tudom, milly ellensége kegyed a' bálokrólí leírásoknak, azért ezekről hallgatok; de mégsem tarthatom meg magam, hogy a' tegnap tartott védegyleti táncz-
vigalmat meg ne említsem. Diadalnapja volt ez azon szent tűznek, mely a' védegylet mellett olly buzgón jelentkezett. Hinni akarom ugyan, de jót nem állók érte, hogy az öltözetek kelméi nagy részint honi készítmények valának ugyan, de szabásuk még nagyobbbrészt csakugyan nem volt az. Még kevésbé volt a' tánczrend, mely többnyire polka, franczianégyes, 's több illy exotikus szép nevezetű lejtésekből, 's illetőleg fordulatokból és ugrálásokból állott. 'S különös! hogy valahányszor ez idegen mozdulatokban és csoportozatokban zavar történt, egyre hangzék a' „csárdást!“ kiáltás, 's illyenkor csakugyan el is húzatt az. Mintha a' szegény magyar csak arra vált volna, hogy a' németet vagy tótót mindig a' sárból kihúzza. Tudom, hogy némellyek-nek ez kedves jelenet volna. A' társalgási nyelv többnyire magyar volt ugyan, de azért lehete elég idegen hangot is hallani. Ha valaki casinónkba lép, azt kell vélnie, hogy a' pesti Zrínyi kávéházban van, — úgy megy egyre a' sok kártyajáték. A' második terem már nemesb élvezetet nyújt — a' tekézését. A' harmadikban kuczogog végre a' tudomány és közélet — a' hirlapok. Hisz ez úgyis utósó, 's mivel ennek részesei ugyis legkevesebben vannak, méltányos, hogy ezek fárad-
janak legtovább, míg az utósó terembe érnek. Sarunk a' töméredek hótól, mely földünket lepi, 's e' napokban elolvadt, annyi, hogy alig járhatunk. Felével legalább örömet szolgáltatnánk a' pestiek-nek. Hát még az utak! oh ezek a' somogyi utak! — Tegnap kezdett kögyülésünk élénken foly, no de erről a' politikai lapok nagyérdemű levelezői írjanak bővebben. —i.

SOPRONI UJDONSÁGOK. Gyászos az idők folyása, mert a' nemzet nagy halottjáért minden igaz magyar szívében gyászt visel; a' soproni magyar kétszeresen érezheti a' veszteség fölött fájdalomt, mert elevenen tapasztalja, hogy azon szent ügy, melyért a' boldogult nagy élt, 's iránta a' haza polgárait örök hájlra kötelezé, itten bizonyos urak által kedélyes méltánynyal semminek tekintetik, sőt bölcs szemhunyorítással, mint idegen, visszalöketik. A' tanító-világot figyelmeztetjük egy tüneményre, mely megyénkbeli Lakenbak helységben tündökölt. Felőle igen hiteles férfiú által értesíteténk. Évvél ezelőtt került oda kérdéses héber oktatónk, ki a' keze alá vett 28 betűtudatlan tanítványt 5 hónap alatt annyira vivé, hogy azok németül, zsidóul olvasni, sőt előbbi nyelven kéz alá mondva folyvást írni, 's pedig legszigorúbban nyelvtanilag tudtanak. A' német nyelvtanból a' legnehezebb kérdéseket szabatosan rögtön megfejték, — azontul jártasak lőnek honunk földirát 's álladalomtani vázlatában; 's tisztán megismertetének vallásuk alapágazataival; végre számvetési és szavalási ügyességet is vidítólag tanusítának. Jelenleg tanítványai száma 90-et meghalad, jól fizettetik, és 2 segédoktatóval működik. Ide kellene vinni azon kapakerülő, ekeszartvól szókótt hívatlan tuskókat, kik éveken át kinozzák a' szegény gyermekeket, a' nélkül, hogy csak annyit tudhatnának, miképen igen tisztelt oktatójuk is számár. Dicsért oktatónknak azon egy hibája van, hogy nem tud magyarul. Azonban hiszszük, hogy járásbeli derék szolgabíró ur, ki őt eddig is buzditó figyelemmel kíséré, a' hazai nyelv megismerésére szinte rábírandja.

T o r m a.

SZABADKA, febr. 1-jén. A' napokban nálunk is, a' színházban egy kis spectaculum — mint a' német mondja — adta elő magát. T. i: fűt y ü l t e k, vagy legalább illyesmit akartak kezdeni némelly jó urak, mire egyes rendre utaló hangok törtek ki a' sarkokból. E' szokatlan történetesce olly váratlan volt a' közönségre nézve, hogy nagy része nem tudta megfogni: honnan és miért ered a' zavar, miután sem maga a' franczia színmű, sem az előadás nem volt ollyan, mellynél már rosszabbat nem hallgattunk volna máskor végig, csudálandóbb türelemmel? Egyes hangosabb szavak ekkor (elvilágosítának bennünket: hogy a' fűt ty, illetőleg a' darabba szótt dalfűzér helybeli állítólagos szerzőjét illeté, kit ekként akartak, bizonyos magán sérelem miatt, az illetők megboszulni. Egyébiránt városunk nyugodt. Az éjjeli örök rendesen el-elkiabálják dalaikat magyarul, mellyek azáltal jutottak némi hirre, mivel egy az örök seregéből, naponta minden éji órára más más verseket készít, 's azokat eldanolja a' városi közönség nagy(!) épületes-ségére! 'S várni lehet, hogy még éjjeliórtitkokat is nyerendhetünk tőle, miután egyre jegyezgeti azok számát, kiknek soha sem elég széles az utca.... mint sejtjük, több kötetekre fogna terjedni munkája. Ugyanezen érdeklét ór fájdalmasan panaszkodott, hogy ujvíi köszöntéseit nem nyomathatá ki. Sejnálta, hogy ez által városunk kisebbitést szenvedett, mert — ugymond — az ő verseinek párja nem lett volna az országban. 'S aztán, folytatá, ki is segített volna ez által bennünket azon szegényből, hogy az itteni könyvnyomó Bitterman urnak semminemű, nevünkre váló munkát, nyomtatásul nem adhatunk. Ez utolsó argumentumára természetesen mitsem felelheték, mert annyi igaz: miszerint nemcsak tőlünk nem kaphat nyomtatás végett valamelly olvasmányi szakmunkákat, de általában, holmi tabellák 's papi énekes szent könyvek készítésén kívül, jobbára nem igen használtatik valóban jeles nyomdaja, mit figyelemzetésül az illető írókra jónak láttam megjegyezni. Utolsó beszélgetésünk óta ismét találkoztam éjiör-költőkkel. Első szava az volt: hogy két íródeák által nagy betűkkel leíratta ujvíi köszön-

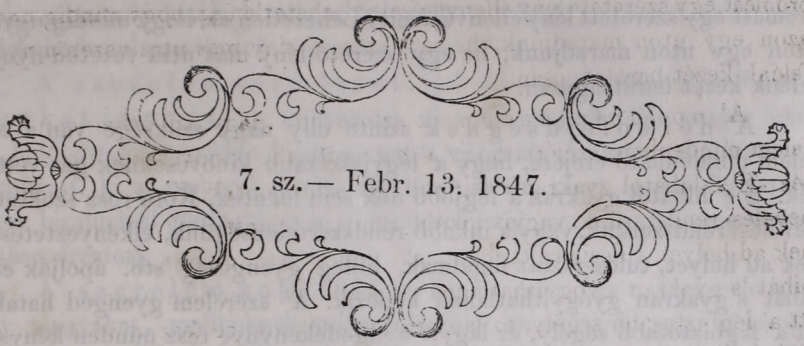
téseit, 's azokat aztán maga széthordá több száz példányban jó uraihoz 's embereihez, kiktől leginkább azért, hogy neve 'a' verssorok első betűi által kitündöklött, dicséretet 's jutalmat aratott. Szegény örnek mi kevés kellett képzelt boldogságának megalapításához! — És ez ember szücs-mesterségét hagyta oda, hogy poéta lehessen, 's éjőrlétére élénekelhesse verseit!! Örömmel jegyzem meg, hogy az új éra óta, mind 'a' casinókban, mind 'a' baráti körben, jóval több újságok hozzattartak meg; jelesen ez utóbbiban egy kis könyvtár megszerzéséről is gondolkodnak némellyek, mely eszme mindenesetre dicséretesb, mint 'a' köri bárla hiába való költségeskedés. A' zombori olvasó kör 'e' részben jó példával ment elő. Minden évben pár száz forintoeskát félre tesznek — ha nem családod — könyvek megszerzésére. Kövessük őket, mert ez az egyetlen út és mód fölötté sokra szaporodott fiataljaink számának nemesebb foglalkozást, 's ez által jövőt szerzeni. Valljuk meg, mit ér 'a' tűz, 'a' lelkesedés bennünk, ha nincs kitartás, 's el van tévesztve az irány 'a' közreí hatásban; pedig ez így van még mostanság minálunk, mit én leginkább helyzetünk izóláltságának, 's ebből eredő lelki műveltségünk elhanyagolásának tulajdonítok. — Ne vegyéktek rossz néven szavaimat, de egyes fényesbnek látszó porszemek csak mint kevés kivételek állhatnak fen; 's úgy vagyunk ezekkel is, mint 'a' világgal, 's ebben 'a' játékhelylyel, hol azokat tartjuk királyoknak, kik királyi öltözetben, 's azokat bölcseknek, kik böles képpel jelennek meg. A' kiket 'a' tudományokban úgy nézünk, mint orakulumokat, csak vakmerő tudatlannok — mond Marquis d' Argent. 'S azért könyvek megszerzése mindenek előtt és for ever!! Végül még egy esetet írok ide, mely szinte 'a' napokban adta elő magát, 's mely elég hatásos, hogy méltó legyen itt feljegyeztetni. Két fiatal mesterlegény üres koporsót vitt hátán, valamely rokon vagy ismerős számára. Elég az hozzá, az egyik egyszerre 'a' parochia előtt összerogyik, 's szörnyet hal; magam láttam 'a' szerencsétlent 'a' földön elterülve, 's bámulva az emberektől, kik is kérdésemre azt 'a' felvilágosítást adták: hogy 'a' két legény szülője számára vitte 'a' koporsót, 's 'e' miatt az egyiket 'a' fájdalom az uton halálra sújtotta.... Mondjátok, ez egyszerű történeteske nem megindítóbb-e minden tulzott drámáinknál? 's 'a' köznép érzemény-világára nem vet-e ez fényesb sugárt, mint mi gondolnók? kik az érzést kiváltságosan hisszük birni, azért, mert szívünk és lelkünk inkább ki van mívelve — ha igaz....

Ma n o.

Nyilatkozat. Miután egyikét lap az iparos tánczvizgalomról olly értelemben nyilatkozott, mintha az az iparegyesület firmája alatt menne véghez: tartozó kötelességem 'e' tévedést oda igazítani, miszerint abban az iparegyesületnek, mint intézetnek, semmi része, 's én azt egyedül saját merényletemre az iparegyleti rajziskolai iparos fiatalság részvényes hozzájárulásával rendezem, megtartását egyébiránt, midőn azt előbb 'a' választmányi gyűlésen bejelentém, ez helyeslőleg jóvá hagyta. A' tiszta jövedelem egyébiránt, mikint az az illető jegyeken is olvasható, az építési 's rajzműgyűjtemény szaporítására — tehát hazafias jótékony célra fog fordíttatni. A' tánczvizgalom most, 'a' közbejött tudvalevő körülmények miatt, egyidőre elhalasztottat, szándékunk egyébiránt azt 'a' közönség legkevesebb várakoztatására — valószínűleg husvétutáni első vasárnap megtartani, miről 'a' t. cz. közönség maga idején tudósíttatni fog. G l e m b a y Károly iparegyleti rajz 's építési tanár.

Mondani valónk. Igen szépen kérjük t. előfizetőinket, hogy, ha valamely fizetnek elmaradását velünk vagy 'a' fopostahivatallal tudatják, méltóztassanak egyszermind 'a' címükhöz nyomtatott számjegyet is megírni, nehogy könyveinkben örökig kényteleníttessünk nevüket keresni. Könyítsünk egymáson! — Bara eskáróli írják, miszerint 'a' felcsúthi és tabajdi egyesült műkedvelők Felcsúthon 'e' napokban 'a' tűzi fecskendők megvételére színi előadást rendeztek, melyben 'a' közjó iránti buzgalomból, tekintélyes urak és szép nejeik is részt vettek. Éljenek! — Nagy-Enyedről valaki egy ottani divatorvos ellen panaszodik, kinek illetlen magaviselete miatt az ottani deákság 'a' tánczvizgalomról vissza- 's ez okért igen sok szeretetre méltó hölgyecske ülve maradt. Nem szeretnők divatorvos urnak felelősségét magunkra vállalni. — Kecskemétről báltudósítás; mondtuk már, hogy az illyes küldemények kevés érdekel bírnak. — Nagy bányáról írják, miszerint ott, az inség daczára is, úgy beleszerettek 'a' vigadozásba, hogy ennek még az országos gyász sem szab határt; 'a' körültekintő urak ugyanis ezt 'a' jövő hónapra halasztották, hogy addig kedvök szerint tombolhassanak. Szép tőlők! — A' debreczeni 'stb. leveleket jövő számunkban. — Magántudósítások szerint Sopronban leégett 'a' redoutépület: sok csapás éri 'e' hónapban 'a' német elemet. — Jövő számunkhoz egy igen sikerült genre-képet fogunk mellékelni Barabástól, 'a' szöveget Gaal irta. — Kinek 'e' szűk időben is tömött erszénye van, annak bővebb utasítást adhatunk, mikép kamatozhatja jó haszonnal pénzét; ugyanis ajánljuk neki egy 542 holdból (1200 □ ölet számítva) álló tágisottat nemesi birtokot, mely 'a' gönyői Dunától egy, Győrtől másfél órányi távolságra esik, 's nagy urali lakházzal, 's egyéb gazdasági épületekkel, ösi vetéssel, takarmánnyal, 24 jármos ökörrel, 800 finom birkával 's egyéb gazdasági eszközökkel örök áron, vagy haszonbérbe szabad kézből eladandó. — Polyó évi febr. 23-dikán volt nemzeti színházi igazgató Bartay Endre, családjának fölségelésére 'a' városi nagy redouteremben nagy szavallati, énekes és zenészi hangversenyt adand, melyben 'a' nemzeti színház országos főigazgatója engedelmével, 'a' fenemlített országos intézet tagjai, u. m. Lendvayné és Schodelné asszonyságok, Laborfalvy Róza és Hollósy Kornélia kisasszonyok; Egressy Gábor, Fánesy, Wolf, Füredy urak 's más kitünő művészek közremunkálataival, több mű között Bartay Endre egyházi magyar, drámái 's végül 'Árpád népe' című legújabb szavallati-melodrámai karénekes zeneszerzeménye lehető legnagyobb pontossággal fog előadatni. — Bartay Endre nemcsak mint családátya, hanem mint olly jeles művész is, ki hazai művészeink közül első irta 'Csel' című magyar operát, teljes pártfogásunkat igényli.

Az ellenzéki kör szállásai akármellyike minden órában kibérelhető. Az országuton Kunewalderház első emeletében: 1 nagy terem és 1 ét-terem; 2 utczai-, 3 udvari-, 1 háló- és egy előszoba, konyha, kamara 's pince. — A' hatvani utczában, Horváth ház első emeletében: utczára 2 terem, 7 szoba, és 1 háló szoba; udvarra 8 szoba, 2 pince, konyha, kamara 's pad. — Értekezhetni mind 'a' két szállás iránt Ferenczy Lajos pénztárnokkal 'a' kör Kunewalder házban levő szállásán délutáni 1 órától 3-ig.

7. sz. — Febr. 13. 1847.

A' SZERELEM KELLÉKEI 'S JÓTÉKONY BEFOLYÁSA.

(Vége.)

Üresség, rossz kedv, izetlen szeszélyeskedés a' szerelem megvetésének következményei. Tekintsük meg csak a' nőtlenek sajnálandó időtöltését 's szomorú mulatságaikat. — 'S mily szomorú képet nyújt egy illy üres kebel világa! Ki nem békülhetve a' világgal, mellyet a' mellett soha sem nélkülözhetnek, vakon nyulnak belé tele marokkal, mint valami szerencsedénybe, 's mit megragadtak, kisebb vagy nagyobb bolondságoknak paripájaként hordoztatják általuk magukat. Az aggszűzek talán inkább könnyitenek sorsukon. De az által : hogy nem bírva a' valódi életből mitsem, átfutják valamennyi rágalmiskolájukat 's a' napi élet minden újdonságait kötényeikben hordozzák körül — még sines megvásárolva a' kebelnyugalom 's meglegedés.

Enmagunk iránti bizalom, saját erőinkbeni megnyugvás, jellemstilárdtság 's rendszeres munkásság, csak a' szerelem által sajátíthatók el egészen. Mikor terjeszti ki az ember munkásságát annyira, mint midőn a' kiküzdött czél végén a' szerelem osztja jutalmát 's babérkoszoruit? Mit a' családapa családja érdekében tesz, legyen az bár a' legfáradságosabb 's gátló akadályokkal telt, mi könnyű 's élvezetteljes eljárás ez reá nézve!

Nem csekély befolyásu a' szerelem a' jellemre nézve is. Nyakasság, önfejűség 'stb. uralkodók ott többnyire, hol szerelem nincs jelen. De ez megtöri a' legnyakasabb akaratot, elsimít minden szögleteket 's kiirtja a' legmegrögzöttebb rossz szokásokat és sajátságokat is. A' legdurvább önzés nyájas emberiséggé válik gyöngéd ápolása alatt.

Minél inkább elkülönözve áll az ember, annál inkább követeli azt, hogy mint nap körül, az egész világ saját személye körül 's ohajtásai szerint forogjon; 's annál inkább ellenkezésbe teszi magát az egész világgal. De ez nem maradhat így, ha a' szerelem hatalmának hódol. Ki ne hallgatná

örömet egy szeretett lény ellenvetéseit? Lehetetlen az, hogy mindig ugyanazon egy uton maradjunk, ha egy szerető lény más utra vezetőn nyújtja felénk kezét barátságosan.

A női önfejűségnek szinte olly nagy szüksége van a szerelem mindenható erejére, hogy a legvisszásabb kinövéseknek gát vettessek. 'S e' hibától gyakran a legjobb nők sem mentek. Kora ros szoktatás, nevelési rendszerünk, vagyis inkább rendszertelenségünk, elkényeztetéseknek ad helyet, tulesigázott fogalmak, hideg gyengeség 'stb. ápolják ezen hibát 's gyakran gyógyithatlanná képezik. A szerelem gyengéd hatalma itt a legbiztosabb segély, ez lágyit 's engedékenynyé tesz minden kényszerítés nélkül. Azon gyöngéd hangulattal, mellyet a szívnek ad, semmi keménység, akaratosság össze nem fér.

'S így van ez minden szenvedélyekkel. A szerelem megtöri heves rohanásukat 's daczosságukat meghajlitja. Nemcsak szabálytalan kitöréseit tartja vissza, hanem alárendeli azokat az ész korlátozó szabályainak. Igaz, hogy a szerelem nem irthat ki minden ohajtást 's szenvedélyes érdeket a szívből. De ez nem is feladata a szerelemnek. Megóvni attól a szívet, hogy vágyainak zsarnoksága alatt ne szenvedjen és szenvedélyes érdekek a kedély nyugalmit ne rombolják szét, 's olly emésztő lánggá ne növelkedjenek, mellyek belsönket fölemésztik: ez itt a szerelem valódi föladata. A férfi, ki nejét valódilag szereti, korlátlan dicsvágya viharainak nem fogja magát átengedni, ha ez által nejét elhanyagolva 's emésztő aggodalmaknak kitétetve látja. 'S nem engedi magát nemtelen boszunak át, ha neje forró könyeivel ettől visszatartóztatja. Könnyelmű pazarlásának 's játékszenvedélyének határokat szab, ha nejének bánatos arca 's a netalán bekövetkező nyomor képei fölmerülnek lelkében.

A nő, ki férjét igazán szereti, fösvenység- és zsugoriságtól vissza fogja magát tartóztatni, hisz az ő kényelmeért, örömeért mit nem áldozna fel! legyőzendí kedvetlenségét, hanyagságát, rendetlenségét, mert jól tudja: hogy a házi rend, tisztaság, szorgalom, derült kedély megannyi kapocs, mellyek által szeretjének szívet lelánczolhatja. Sem ujjvágy, sem rágalmazás és pletykaság nem férkezhethetnek lelkéhez, mi által kedvesének lelkét elkomorithatná.

A szerelem gyöngéddé teszi a szívet 's utat nyit minden szebb érzelmeknek. Kik szeretnek, azok nem maradhatnak érdektelenül mások örömei- 's fájdalomainál. Örömkre válik, ha szenvedőkön segíthetnek 's a sírók könyeit fölszáríthatják. A válás nagyszerű érzelmei melegebben hatnak szíüvökre. Hit és remény bizalmasan köszöntnek be hozzájuk.

De mindenek fölött legszebb a szerelemnek önzés fölötti diadala, e legveszedelmesebb ellensége fölött a magasabb szellemű emberiségnek. A szerelem saját énünk követeléseit mintegy visszatartja, 's önfeláldozásunkat lehetségesíti. Hisz olly sok örömet 's boldogságot nyer más által 's miként lehetne háladatlan? Megismeré, mennyi kéj van

az önmegtágadásban is, 's miként igényelhetné, hogy mindenek felett saját érdekeinek nyitassék ut?

A' szerelem természeti jó akaratunkat 's hajlamunkat is neveli; ki önmaga a' boldogságnak olly magas fokán áll, boldogságot 's örömet kíván az egész világnak. Az nem gyűlölné embertársait, ki az emberek között olly lényt talált, kinek magát a' szerelem egész bizalmával átadhatá, 's ki a' szerelem jutalmát vele olly magas mértékben érezteti.

A' szerelem nagy lelkűséget ébreszt. Megvetni tanít olly tárgyakat, mellyeknek tulbecsülésében az emberek nagy része olly szűkkeblűvé válik. Sok ollyasmi, mitől mások olly nehezen tudnak megválni, előttük becsstelen, 's olly sértések, miket mások el sem felejtethnek, előttük a' bántalomnak semmi színével sem bírnak. 'S így talán érdemeül sem róhatni fel, ha sok kellemetességről lemond, és sok kellemetlenségeket elvisel, és más nehéz fáradságoknak 's veszélyeknek teszi ki magát? De megtanulta, hogy mint kell a' valódi jót is nélkülözni tudni, 's fajó bántalmakon felülemelkedni 's eltűnni a' roszt ott, hol mások java azt kívánja. Mi saját boldogságának része, azt is képes odaadni, hisz ez adás által nagyobb boldogságot érez, mint ha önzőleg megtartotta volna.

Az elmebeli kifejlődésre is befolyással bír a' szerelem. Nem mindig vak az, 's különösen ott nem, hol kedvese szívének mindinkább meggyerése föltételeztetik. A' szerelem éles belátásu 's találekony. Az elme sok ollyas föladatokban gyakoroltatik, mellyek egyébiránt az életben nem gyakoriak, de a' mellyek elmebeli ügyességünkre 's felvilágosodásunkra munkálnak. Mintegy szükségessé teszi, sok tárgyakba mélyen tekinteni, mellyeknek különben csak felületét néztük, és sok olly eszmét tisztába hozni, mellyekkel különben örökre zavarban lettünk volna. Különösen gazdagítja pedig emberismeretünket, föltéve azonban, hogy eszélyesen szeretünk. Ismerni tanuljuk enmagunkat úgy, mint még azelőtt sóha sem. — Hibáink 's jobb tulajdonaink uj 's tisztább fényben tűnnek elő. Alig van érdekesebb helyzet, mint vizsgálni az embert, midőn szeret; leplezetlenül állnak ekkor jó és rossz tulajdonai. Különösen a' nő sóha sem nyiltabb 's igazabb és soh' sem tárja föl lelkének legtitkosb redőit annyira, mint mikor szeret.

A' képzelő erő tisztább 's nyugottabb a' szerelemben. Szép és tiszta képekkel gazdagítja meg magát, 's hol a' szenvedélyek fölött ész uralkodik, ott a' képzelet a' szívet nem mérgezheti meg.

Nem lehet félreismerni a' szerelem befolyását erkölcsi 's illedelmes viseletünkre is. Gyöngéd hangulat durva viselettel össze nem fér; az igyekezet, egymást megérdemelni 's boldogithatni, szóban 's tettekben nyilatkozik; a' legfinomabb 's illedelmesb viselet nyomoru torzkép, ha bensőség nélküli. De mi szüksége is van a' szerelemnek álarczra? Olly emberek, kik együttlétükben a' legkisebb illetlenséget is megengedik, sóha sem szerették egymást igazán; szerelmök állandósága legkevésbbé fekszik szíyükön. A' valódilag szerető nem sokat ügyel ugyan külső for-

maságokra 's az etiquette szabályaira, hanem mind a' mellett nem kevésbé figyelmes, megelőző 's lekötelező. Minden illetlent gondosan elkerül, mint bárki más irányában, 's egész viselete olly kedveltető, mintha ép most akarná magát kedvesének ajánlani.

B e r e c z Károly.

'HUNYAD' CZIMÜ TÖREDÉK-EPOSZBÓL.

Hunyad Nándorfehérvárott a' segédhadak érkezését várja. Czeringe (Pannoni János) énekei.

A' felvári toronysarknál, ellenbe Zimonynyal,
 Illatozó terepély hárs állott messze kitünvén,
 'S bokros lombjaival fődöze a' bástya szögormát.
 Árnyiban a' legvonzatosabb nyugvótanya széles
 Látkört terjesztett a' vizsga szemeknek elébe.
 Álla művészkézzel faragott, a' falba helyezve
 Régi ülés, márványfödőzettel, melyet azon kor
 Hiva királyszéknek, rakatá száz évnek előtte
 A' ráczok fejedelme Uróz, 's andalga gyakorta
 Benne, legelgetvén a' tündér arczu vidéken
 Vágyakodó szemeit, míg álla hatalma; imitten
 Űlt le pihenni Hunyad, derekáról félre csatolván
 Görbe sulyos kardját, 's nézett komoly andalodással
 Majd az enyészendő nap után, majd nézte Szerémnek
 Gabnahozó síkján magvas markokra miképen
 Döntögeték görnyedt aratók a' sárga düllöket.
 Ám, mire főképen vágyott, hadi sajkahajókat,
 Teljeseket fegyverviselőkkel 's tábori szerrel,
 A' szigetes Duna hullámin nem láta lebegni
 Nándor alá, noha már eltelt a' rendes időszak,
 Mellyet előtavaszon kijelölt a' rákosi gyűlés.
 Ujlaki sem jött, a' magyarok zászlósiban első,
 A' ki királyokkal kincsben, 's hatalomra vetekszik,
 Ő, ki rideg maga is, ha erőteljében elékel,
 Háborut indithat, mások segedelmei nélkül.
 És már éji ború váltotta fel a' piros alkonyt,
 Ősz Hunyad ott nyugovék mégis, de csak érczei 's izmos
 Karjai nyugvának, mert gondban fáradta lelke.
 Kis fűrgenez iker apródit környékezi álom,
 Kik lobogós dárdáikat a' faltőbe leszúrván,
 Lábaihoz telepedtenek a' gondlepte kegyúrnak,
 'S bágyadozó fejöket dombos paizsokra nyugosztván,
 Párduczkölykeknek bőrével ölelve lihegtek.
 Ballag azonközben szekeren a' fényteli éjnek
 Asszonya, 's legmagasabb pontját közelíti utának.
 Ekkoron a' lelövölt sugarak fényére feleszmél

Sárga kalászkokkal telekid hullámsanak itten,
 A' sik völgyön amott szilajúl ökleldezik egymást
 A' hószinü gulyák Nincs számuk az isteni nedvvel
 Harmatozó gazdag halmoknak; arannyal, ezüsttel
 Töltöznek hegyeid, 's válik sóakna rögdből.

Hej ti dicső magyarok, kiknek juta bátor erővel
 Büszke szabad lélek, meddig fog bennetek üzni
 Visszavonó dühötök? Karotok villáma ha sujtja
 Tinnen véreteket, ki leszen védőrtök azontúl?
 Ah de, keserves sors, nem függeni, 's lenni hatalmas
 Mindenitek sóvárg, üzvétek messze, sasokként,
 Véreteket; zsákmányt kiki önvárába takargat,
 És kincsben dúskál; 's a' hon tárháza szüköt lát.
 Fellegütő falak árnyaiban vesztegleni meddig
 Fogtok még? vagy nem hata el fületekbe hatalmas
 Hódító Mahomét zúgó tengerhada, melynek
 Karja alatt meghajla Bizancz, 's országok omoltak?
 Rajtatok a' vész már, Nándor bástyai födetlen
 Állanak, im mégis hol, hol vesztegletek eddig?
 Oh, ha sugár hölgyek kebelén kéjeltve nyugosztok,
 Végörömmül leszen ez nektek; buja lángu pogányok
 Majd az előtt férjek nejeit mint díjakat osztják.
 Vagy ha kalászkokkal rengő dús telkeken, és a'
 Hószinü csordákon szemetek kedvtelve mereng, oh
 Félek rajta igen, nehogy e' kedv légyen utósó,
 'S zuzzák a' törökök taposó paripái törekke
 A' székes magu holdakat, és finom ízü velőről
 Híres tulkaitok hizlaljanak ozmani tábort.

C z u c z ó r.

A' N A G Y A P A.

(Vége.)

A' szomszéd, a' kihez ideiglenesen vittem holmimat, egy emberséges
 öreg ember volt, 's barátságosan ajánlotta szegény házát, mig ismét elszegőd-
 hetem valahova. Különben egyszer-másszor holmi aprólékos szivességeket is
 tettem vele, a' mint tőlem telt. Bejártam mindjárt az egész faluban a' cse-
 lédtartó gazdákat, de akkor épen sekinek sem volt semmiféle szolgára szük-
 sége, tehát várnom kellett, mig valamellyik hely megürül. Összebeszélé-
 sünk szerint ott a' hátulsó udvar ajtajában találkoztam Julcsával minden
 este. Iparkodott, hogy dolgát minélhamarabb végezze, hogy sokáig ne vá-
 rakoztasson engemet. Jó és rossz időben eljött egyaránt, ha többre nem,
 legalább jó estét és jó éjszakát kívánni. Én édes Istenem! beh boldog idők
 voltak azok ott a' kis ajtóban. Ha módomban lett volna, azt a' házat meg-

vettem volna, csakhogy e' kis ajtaját megaranyoztassam. Ott áldogáltunk egymás mellett; hol beszélünk, hol hallgattunk, de mindig boldogok voltunk. Belenéztem Juliskám szemeibe, aztán megnéztem minden csillagot napkelettől napnyugotig, de egy sem ragyogott úgy, mint azok a' szemek, melyek most már csak olyan homályosan világítanak, mint e' mécs az asztalon. Hejh . . . hejh . . . hejh! Mulandó az ember.

Ha csipős idő volt, subámba takartam kedvesemet, oda szoritottam keblemhez, 's hallgattuk egymás szíve dobogását. Életemben sem hallottam ennél szebb muzsikát. Mire elváltunk, a' bakter sokszor azt kiáltotta már, hogy éjfél után egy az óra.

Valami egy hónapig tartott ez így. Az Istenen kívül, a' ki mindent tud, senki nem is gyanította együttlétünket, míg az urfi legénye nyomunkra jött. Ennek az árulkodás volt legkedvesebb mestersége . . . csak ettől őrizkedjétek, kedves gyermekeim, mert ennél nincs piszkosabb hivatal a' világon. Az árulkodás leánya az irigységnek, 's a' kiben irigység van, az nem lehet jó ember, a' ki pedig nem jó ember, annak kár is volt születnie, mert némelly halandó előtt nyerhet ugyan kedvességet, de az örökkévaló Isten azt nem szereti. Ő mindenkit megajándékozott egy kincsesel : ez erővel, hogy jók legyünk, csak akarnunk kell. El ne tékozzoljátok e' kincset; mert a' tékozló fiut kitagadja az atya, és bezárja előtte az ajtót, mondván : eredj, mert én nem ismerlek. És jaj annak, a' kiről a' menyeyi atya elfordítja kegyelmes szemeit. Ollyan ez, mint a' kiszáradt fa, mely nem vet árnyékot, nem hoz gyümölcsöt, csak a' helyet foglalja; az éhes és fáradt utazó elmegy mellette és megátkozza. Annyit mondok nektek, hogy inkább az egy Istennek, mint ezer embernek, járjatok kedvében. Legyetek jók, de ne félelemből Isten iránt, hanem szeretetből. Ne higgyetek azoknak, a' kik azt mondják, hogy féljétek az Istentől; mert a' kitől félünk, azt nem szeret-hetjük voltaképen, 's az Isten szeretetet kíván tőlünk. —

Itt az öreg Péter gazda elhallgatott és gondolkodóba esett. Kis idő múlva föleszmélt, 's folytatta beszédét :

Hol is hagytam el? . . . úgy! . . . hát a' hajdu elárult bennünket az urfiak, és az ránk lesett, 's a' mint együtt talált, összepirongatta szegény Julcsát, hogy nem szégyenli-e magát, éjszakának idején férfival lenni? nem fél-e, hogy elvesz a' becsülete?

Julcsa azt felelte, hogy nem fél, mert én elveszem őt.

— Ugy van, szoltam én, Julcsa feleségem lesz.

— Majd meglátjuk, felelt az urfi.

— Már miért látnánk meg? kérdeztem; ki akadályozza?

— Én!

— Az urfi? és miért?

— Ahhoz semmi közöd!

— Volna biz ahhoz, kérem alázatosan; de mi kedve telhetnék az urfi-nak abban, ha boldogtalanná tenne bennünket?

— Mi? az, hogy boszut állok rajtad, haszontalan kócz; ha az enyim nem, legalább a' tied sem, érted most?

— Értem, urfi, szoltam föllobbanva, most már nagyon jól értem; ha nem vigyázzon magára, hogy meg ne járja. Én becsületes, békeszerető ember vagyok, minden potomságra föl nem fortyanok; de ha valaki nagyon az elevenemre tapint, be szoktam bizonyítani, hogy hál' Istennek, az én kardom sem fűzfa; értse meg az urfi is.

Ezt mondtam szemtől szembe, 's egyet löktem bal vállammal a' subámon. Az urfi dühbe jött, 's ezt kiáltotta:

— Ejh, kötélre való, csak botom volna; hogy morzsolnám el rögtön a' csontjaidat!

— Van én nálam, jókora pedig; feleltem 's oda nyujtottam a' fütykösömet, itt van, urfi, tessék, od'adom a' magamét, üssön meg, ha lelke van!

— A' kutyáimmal szaggattatlak szét, gaz pára! kiáltott föl az urfi, 's nagyot fütytyentett, és nevökön szólította a' kutyákat, 's azok erős vakantásokkal ugrottak elő.

Julesa elsápadt, de én megnyugtattam, hogy egy szikrát se féljen.

— Utczu, rajta, fogd meg! uszítá az urfi a' kutyákat rám; valamennyi nekem rohant szörnyű ugatással. Mikor már csak egy pár lépésnyire voltak tőlem, nyájasan szólítottam őket nevökön; mindjárt megismertek, 's mérges ugatásuk hizelgő, szinte fájdalmas nyöszörgéssé vált, mintha a' lelkiismeret bántotta volna őket, hogy egy pillanatig is ellenséges indulattal viseltettek irántam. Az egyik lelapult előttem, a' másik bocsanat-kérés gyanánt kezemet nyalta, a' harmadik farkesóválva futkosott körülöm.

— Lássá, urfi, mondtam én megvetőleg, kutyáinak jobb szíve van, mint magának, szégyelje magát. És hátha most én teszem azt, a' mit az urfi akart tenni? ha én tépetem szét az urfit saját kutyái által? mert ezek okos állatok ám; nem felejtik el: ki bánt velök jól, ki rosszul. Nagyon jól tudják, hogy tőlem annyi kenyeret kaptak egy időben, a' mennyi ütleget az urfitól. Próbáljuk meg... csipd meg! kiáltottam az ebekre, ujjammal az urfira mutatva, ki kétségbeesve ugrott a' kerítésre, mert az állatok mind feléje ugrottak. Azután lecsendesítettem és visszaküldtem őket, 's nevetve kérdeztem: no hát hisz-e szavamnak az urfi? különben oda hiába ugrott föl, mert, ha akarnám, a' torony tetejéről is leszedetném e' kutyákkal; de én nem akartam megmaratni az urfit, csak egy kicsit megijeszteni. Most csendes jó éjszakát kívánok, 's tanácslom, hogy máskor ne olyan fegyverrel czélozzon rám, mellyel magát löheti agyon. Jó éjszakát, Juliskám!

Ezután haza felé indultam, 's távolról hallottam az urfi fenyegetését, hogy meglakolok még ezért; hogy most már kettő van a' rováson. Megvalom, hogy aztán vérem csendesültével kissé meg is bántam e' tréfát, mert szegény embernek urral kötni ki nagy balgaság; de minthogy már megvolt, hát csak neki-szántam magamat, akármi történik. Az én drágalátos urfim nem is késett sokáig szava beváltásával. Föladott, mint korhely csavargót 's a' jó ég tudja mit, a' ki már seholy helyet nem kap, a' ki miatt az ember élete sincs bátorságban többé... szóval: a' ki másnak már nem való, mint katonának. El is volt döntve, hogy becsipnek. Hirtelen ütötte

ugyan rajtam, de mégis volt annyi időm, hogy egy szénakazalba befurhat-
tam magamat, mielőtt megláttak. Megkutatták az egész házat, a' szobát,
kamrát, padlást, mindent . . . hallottam a' lépéseket, a' beszédeket, 's lélek-
zetet sem mertem jóformán venni, mert féltem, hogy elárul a' szénaszál
rezgése, melyet lehelletem megmozdit. Miután mindent átfürkésztek, ká-
romkodva indultak el.

— Mondtam, hogy még ma itthon sem volt! szólott a' jó öreg, a'
kinél tartózkodtam.

Ekkor vonult el a' csapat a' kazal mellett, a' melybe rejteztem. Egy
vasvillás ember kaczagva mondta: Hát valjon nem itt van-e? 's villáját alig
egy arasznyira fejem fölött ütötte a' szénába. Vérem megállt, eszméletem
elveszett; mire magamhoz tértem, csend volt: már elmentek. Nem maga-
mért féltem én a' katonaságtól, hanem szegény Julcsám miatt. Mi lesz be-
lőle, gondoltam, ha örökre elszakasztanak egymástól? gyöngé szive még
meg is repedhet bánatában, 's én öljem meg azt, kiért a' magam életét is
od'adnám?

Késő este bujtam elő a' széna közül. Benn termettem a' szobában,
subámat fölkaptam, tarisznyámat a' nyakamba akasztottam, 's elbucsuztam
házi gazdámtól.

— Nem tudom, mikor látjuk egymást, szóltam hozzá; ha látja kend
Julcsát, mondja meg neki, hogy köszöntetem, ne feledkezzék meg rólam;
mihelyt rám nézve jobb idők járnak, mindjárt visszajövök. Köszönöm a'
hozzám való szivességét kendnek, édes bátya, áldja meg a' mindenható!

Kezet fogtunk, és én elindultam.

Hát ki jön elém mindjárt az utcán?

Julcsa.

— Hova indultál, galambom? kérdeztem.

— Én tehozzád; de te hova készülsz, Péter?

— Csak azt nem tudom én, hogy hova megyek innen; mert itt már
nem maradhatok, látod-e. El akarnak hurezolni katonának.

— Hallottam neszt . . . Istenem teremtom, életem napjáig sem
szenvedek annyit, mint ez alatt az egy pár óra alatt szenvedtem. Láttam,
mikor bement érted a' népség; úgy elszorult a' szivem, mintha meg-
abroncsolták volna. Szerettem volna sírni, és nem birtam. Jaj, beh ke-
serves az, ha az ember nem képes sírni. Udvarunkban a' pinczegádorról
néztem a' kutatókat, 's vártam, míg kijőnek, vártam és reszkettem, mint a'
kit a' hideg lel. Végre kijöttek. Téged nem láttalak köztök, de szemem
ugy káprázott a' félelem miatt, hogy magamnak sem hittem. Kiszaladtam,
's egy embertől kérdeztem meg, hogy elfogtak-e? azt felelte, hogy nem
leltek meg. Csak ekkor vettem igazán lélekzetet.

— Édes lelkem angyalom! szóltam, megölelve Julcsát: hogy hálál-
jam meg szerelmedet?

— Szeress úgy, mint én szeretlek, felelt ő, és meg lesz hálálva bő-
ségesen. Nem kell nekem semmi a' megteremtett világon, csak szerelmed,
csak szived!

Fekvéből, 's elhagyja a' nyílt ég-födte nyugágyát
 Istennek felkent fiatal szolgálja Czezinge.
 A' széppel rokonult érző szív ihleli nagyra
 Lángadozó kebelét, 's andalgó lelke gyönyörben
 Olvadoz, és eped a' természet bájos alakján.
 Szerteomolva suhog hosszú papi köntöse sarkán,
 'S ujjai futtában megpendül sokhuru kobza.
 Mint csendes ligetek csalogánya, kis ághegyen ülven,
 Nőjének zengő dalban csattogja szerelmét,
 Édes búa merül, majd ismét enyhül öröme :
 Ugy zeneg ő halkkal jártában az őrfalak alján,
 Hol sok ezer daliák elhunyt árnyéki nyugosznak,
 'S a' susogó légben rémlik hadi zajszavok olykor.
 Zengi dicsőségét honjának, zengi veszélyes
 Századait, főnagyjainak mindenkori férgét,
 A' fene visszavonást ; majd, hogy feledésbe temesse
 Öntáplalta buvát, lelkének elébe idézi,
 Párduzos Árpádon kezdven, 's eldallja koráig
 Mind, kiket a' szép hír mint fényes hősokeket éltet,
 'S a' terepély hárszoz jutván el, mintha sugálná
 Szelleme, milly nagy hőst szenderget az álom alatta.
 Kissé csillaposzik, 's mohosult sziklára nyugodván,
 Zengedező ajakit hármaz dallásnak eresztí.

„Felséges, ha meleg sugarit kilövelve világlik
 A' ragyogó napkör, haloványan oszolnak előle
 A' kék menny lebelén elhintett szikraparányok.
 Ő egyedül maga fellengez, hő lángja lesujtja
 A' bércek ködeit, 's engeszt jeges éjszaki tengert.
 Élteti a' földszint, 's üregek mélyére lepillant.
 Arcza tűzörvény, azt vizsgálni ne merje halandó,
 Csak maga a' sziklák edzett szemü nagy sasa nézhet
 Abba belé, 's szárnyit közelebb röppentheti hozzá.“

„Bájalakod vonzóbb 's kedvesb, éj asszonya, nékem ;
 Szűzi szerénységben nyiladoznak kellemi halvány
 Arczodnak, 's a' menny csillagkara ballag utánad
 Téged imádólag. Rajtad kedvtelve nyugosznak
 Felvont pilláim, kedvtelve leszállanak ismét,
 'S függenek a' csendes folyamom, hol tükrözik arczod.
 Gondokat enyhítesz, tompítod a' fájdalom éles
 Fullánkít, 's ábránd képzelmi álmokat osztasz.“

„Nem, nem ! mégsem ad enyhet az éj, milly kellemes is bár,
 A' legerősb, 's hév lelkektől megvonja varázsos

Ujjait : a' honvéd, 's költő ki van üzve kegyéből.
 Sirva ragadja meg ez kobozát, 's képzelmei szárnyán
 Nyugtalanul szállong; nem szenvedí gondja pihenni
 A' csatavágyú hőst, mert fellázítja nyugalmát
 A' szent hit, haza, és fejedelm oltalma körönként,
 Búsan ereszti fejét az aczél-hasogatta sisakra,
 'S ércz fegyverderekát le nem oldozvája kezében
 Tartja maroklárát kardjának, tartja eréjét
 Felnyergelt paripájának, sejtvéje az ellent.“

Mintha sebes tüzláng általlobbanna valóján,
 Felriad ősz Hunyad, a' dallost kapcsolja szívéhez,
 'S homloka tiszta haván koszorút fűz csókja hevéből.
 „Éneked, ugymond, ó Isten fölcentje, miként a'
 Völgyi patak most csörg, és ömledez édesen, ismét
 Harsog, lelket emel, 's bámít magas árzuhanásként.“
 'S már az előhajnal távolban szürküle, 's rajta
 Serkenté Nándor védőit az őri kiáltás.
 Jöttek elé, mint saskeselyűk a' szirtes üregből,
 Ujlaki hadnagya Ders, ki nagyon fenhéjaz urában,
 A' képzett elméjü Palócz, 's két társa, Szilágyi,
 A' dzsida hőse Mihály, 's László a' búskomor őrnagy.
 Jött agg Ország is halkkal lépdelve utánok,
 'S gyültek az illattal kedves nagy hársnak alája,
 Váltani ott böles szót, ügyelöt közjóra tanácssal.
 Ősz Hunyadot látván, 's mellette az ifju Czezingét,
 „Üdvözek, Ország mond, legyetek, Hunyad és te Czezinge,
 Ifju tűz, edzett kar mi dicsőül illenek össze ?!
 Oh ha szíved nem tilt, te egek felcentje, daloddal
 Kísérd kobzodat, és virradt elménket emeld fel.“
 Agg Ország kértét valamennyien ismételvék,
 Lángra kel a' dalnokban az ész, 's új képzelet ébred,
 'S éneke mint sziklák dagadó forrása fakad ki :

„Rólad zengjek-e, vagy fiaidról, Hunnia ? tündér
 Alkatod igézőbb, hogysem szó festeni bírná,
 'S magzataid lelkén a' lant akadozva elámul.
 Kegyszüzek alkottak, remekül napalatti világnak,
 Mint gyönyörök kertét bérezek koszorúja fölülről
 Fon körül, és őriz nyugot-éjszak durva szelétől.
 Délre lapányöntő folyamid hullámzata fodroz,
 'S a' delelő napfény kinyilott kebeledbe sugárol.
 Térmezeid szélét a' szem nem lelheti, fárad,
 És szárnyat nyugtatni leszáll Kárpátidon a' sas.
 Rengeteg erdeidet vadak ezre fogadta lakásul.

— Verjen meg engem az Isten, ha valaha másra csak gondolok is ki-vüled, te gyöngye a' gyöngyöknek!

— Ne mond, édes Péterem, ugy is tudom én azt, ha nem mondd is . . . de most hova mégis innen?

— Mondom, hogy nem tudom; csak annyit tudok, hogy itt nincs többé maradásom.

— Hát elhagysz engemet, Péter?

— Magad is láthatod, hogy el kell válnunk, legalább egy időre, mert itt egy pillanatom sincs bátorságban.

— Az igaz, az igaz . . . jól van, én is veled megyek.

— Mire gondolsz?

— Semmire, csak hogy együtt legyünk. Vagy terhedre leszek?

— Nekem, terhemre? hogy is mondhatasz ilyet?

— Ugy hát együtt megyünk.

— Hallgass rám, kedvesem, szoltam én meggyőzni akaró hangon, hallgass rám. Látod, az én utam olyan bizonytalan, hogy azt sem tudom, hova hajtom le majd fejemet. Az idő is naponként hüvösödik. Pénzem nincs; ha elfogy tarisznyámból ez a' fél kenyér, nem tudom, hogy mit eszem.

Julcsa nem hagyott tovább beszélni. Azt mondta, hogy velem fog éhezni, fájni, nyomorogni; szenved és tűr mindent, a' mit én; azt mondta, hogy könnyű a' szerencsében egymást szeretni, a' nyomorúság próbálja meg a' szerelmet; most hát a' legjobb alkalma lesz megmutatni, mennyire lel-kemmé vált az ő lelke, és hogy én nem is szeretem őt voltaképen, ha nem hagyom neki ez alkalmat használni. Hiába volt minden beszédem: annál maradt, hogy velem jön. Mentünk tehát együtt.

De jaj nekünk! a' faluvégen találkoztunk a' kisbíró feleségével. Sötét éjszaka volt, 's a' kisbíróné vén asszony volt, de a' vén asszonyok olyanok, mint a' macskák: éjjel is látnak. Megismerte Julcsát, 's megszólította:

— Hova, hova, lányasszony, így másod magával? 's gunyosan ne-vetett, — ilyen erkölcsös a' mai fiatalság, uram fia, ne hagyj el!

— Vissza ne nézz, sugtam Julcsának, mintha észre sem vennéd, mint-ha nem is te volnál; tán majd azt gondolja, hogy csalódott. Tudod, milyen kofa: holnap az egész világnak elbeszéli, hogy téged egy legénynyel látott erre menni, 's akkor végünk van; mert azt tudják, hogy te mással nem mentél, mint velem. Nyomunkra akadnak.

Szaporábbakat léptünk, míg jó messzire magunk mögött nem hagy-tuk a' falut. Lefordultunk a' nagy útról, mert attól tartottunk, hogy megint találkozunk valakivel, a' ki még veszedelmesebb lehet ránk nézve, mint a' kisbíróné. Balra kanyarodtunk be a' kukoricaföldeknek olly szándékkal, hogy majd valami félreeső tanyában meghálunk; de a' sötétségben ugy el-tévedtünk, hogy sem távol, sem közel még csak kutyaugatást sem hallot-tunk, a' mi utba igazított volna. Egy árokparton letelepedtünk, nagy hamar el is aludtunk, mert igen el voltunk fáradva. Subám jó bő volt, mind a' ketten megértünk benne; szívemhez szoritottam kedves Juliskámat, hogy meg ne fázzék, ugy aludtunk, 's olyan szépségeket álmodtunk, mintha

selyempárnákon háltunk volna. Hm, azt tartják, hogy Tündérország 's a' tündérek csak mesebeszéd, pedig dehogy az! egy a' tündérek közül a' szerelem ... igaz-e ez, Panni leányom?

Panni olyan mélyen bele volt a' hallgatásba merülve, hogy észre sem vette, hogy az öreg ur neki szólt. Ferkó felelt helyette nagy tüzzel, hogy

— Ez igaz csak, egyéb sem!

'S elragadtatással nézte kis szeretőjét, a' ki most még szebbnek tetszett előtte, mint máskor, noha mindig gyönyörű leányka volt biz ő azzal a' piros kis szájaeskájával 's azokkal a' nagy kék szemeivel.

Péter gazda így folytatta a' beszédet:

Én ébredtem föl először, Juliska még aludt egy darabig; meg sem mozdultam, nehogy felköltsem. Feje keblemen volt: olyan jól esett, mintha az ur Isten a' megtestesült üdvességet tette volna oda. Végre fölnyitotta szemeit, 's zavarodva pillantott rám és elpirult, noha nem volt oka rá, mert én olyan jól viseltem magamat, mintha az oltár előtt a' szűz Mária képe mellett töltöttem volna az éjszakát; de nem volt csoda, hogy kissé szégyelte magát, mert még tegnap ilyenkor sem merte azt csak gondolni is, hogy férfi mellett feküdjék. Fölkeltünk 's arról tanácskoztunk, merre forduljunk? 's abban állapodtunk meg, hogy mindegy lesz, akármerre, mert sehol sincsenek jó embereink. Az ő apja élt ugyan, de őt nem szeretete, minthogy a' leányka élete anyja életébe került. Meghalt, mikor Julesát szülte, 's ezért apja oly idegen volt iránta, hogy még gyermekkorában elküldte magától szolgálatba, 's azóta meg sem nézte, csak vagy kétszer. Ő rája tehát nem számolhattunk, hogy menedéket találunk nála. Föltettük annakokáért magunkban, hogy megyünk, mendégélünk, míg valamely jó embernél helyet nem kapunk.

Estig jártunk egy tanyáról a' másikra; mindenütt azt kérdeztük, van-e szükség cselédre? 's mindenütt azt felelték, hogy nincs, és gyanusan néztek végig rajtunk; mi elértettük, ha nem mondták is, hogy odább mehetünk, és mentünk nagy szomoruan. Még nem volt késő, de őszi idő lévén, besötétedett már, a' mint az utolsó tanyához értünk. Messze benn feküdt ez a' pusztában magányosan; egy végén magas bokor fa feketedett, más végén nádtól környezett tó csillámlott a' félhomályban, 's középuött a' tanya istállójából a' nyílt ajtón keresztül lobogó tűz fénylett felénk. Hátral a' juhakolban meg-megkondult az ürü kolompja, ha szomszédja meglökte. Különben minden csendes volt. Bementem Julesával az istállóba, a' hol a' tűz égett. Valami hat-hét ember volt benn; a' vén gányó, annak két fia egy leánya, 's két vagy három betyár ember. A' gányó kisebbik fia rakta a' tüzet az istálló közepén, 's épen akkor vetett rá egy jó marok szalmát, a' mint beléptünk; egy pillanatra tötét lett, aztán hirtelen lobbort vetett a' szalma, 's megvilágította az egész istállót. Láttuk a' tűz körül letelepedve az embereket, fönna' füstös gerendákat, melyekről kaszák, gereblyék, szénavágók és vonyigók lógtak. Középuött a' fal mellett állt a' szekrény, azon a'

csobolyó, 's benne a' nádszál, mellyel ittak belőle. Jobb felől két pej ló ropogtatta a' jászolnál a' takarmányt; bal felől egy pár tehén kerdőzött fekvé, mellettök egy nagy fehér komondor guggolt, melly elugatta magát, a' mint beléptünk.

— Csiba ki, te! kiáltott rá a' gányó leánya, 's a' kutya elhallgatott.

— Adjon Isten jó estét! szóltam, kalapomat megbillentve.

— Fogadj Isten! felelt az öreg gazda.

— Szállást keresnénk, ha találnánk, mondtam, beljebb húzva Julesát, ki félénken állt meg a' küszöbön.

— A' millyen olyan, lesz, ha megelégedtek vele, fiaim, válaszolt az öreg barátságosan; hát mi járatban vagytok? hanem jertek hát közelebb a' tüzhöz, mert, a' mint látom, az a' kis leány inkább fázik, mint izzad.

Közéjük ültünk, 's elmondtam, mi hozott bennünket ide, őszintén megvallottam mindent, csak azt nem, hogy Julcsa szeretöm. Azt mondtam, hogy testvérem.

— Ne aludj, Marcsi, szólt kis fiához a' gányó, a' mint én elvégeztem beszédemet: ne aludj, fiam, mert majd fölkeltelek, aztán megfájul a' füled czimpája. Tudod, ha te alszol, a' tűz is alszik. Tápláld.

Marcsi szót fogadott; hanem hevenyében olyan nyaláb szalmát talált a' félholt pörnyére vetni, hogy az majd egészen kialutt. Egyet emelt a' piszkafával rajta, 's alá fujt, és ismét lobogott a' tűz. Végig pillantottam a' betyárokon: kettő úgy harmincz körül lehetett, a' másik alig volt husz esztendő.

— Mondd csak tovább, öcsém, szólt a' vén gányó ehhez a' legfiatalabbhoz, mond d csak tovább, hadd halljam. Ott hagyta el, hogy apád meghalt.

— Hát meghalt szegény édes apám, Isten nyugtassa meg, így kezdte a' fölszólított ifju ember. Meghalt, és a' volt a' kérdés: hogy temessük el? mert nem volt koporsóra deszkánk, pénzünk meg úgy sem. Nem volt más mód benne, lopni kellett. A' szolgabíró háza végén már esztendők óta hevert a' sok deszka. Ugy sincs rá szüksége, gondoltam magamban, észre sem veszi, ha egyet kettőt elhozok belőle. El is mentem én, 's mig anyám virasztott a' halottnál, megszereztem a' koporsónak való fát. Magam vertem össze csak úgy gyalulatlanul, mert hisz az asztalosnak is fizetni kellett volna. Másnap bele fektettük édes apámat, harmadnap pedig leszögeztük, és az udvarra vittük. Épen mikor indultunk volna vele kifelé, jött a' szolgabíró, megnézte a' koporsót minden oldalról, aztán azt parancsolta, hogy nyissuk föl. Hiszen már le van szögezve, mondtam én megijedve, mert nem jót sejtettem. Mindegy, felelt ő, feszítsétek föl. Semmi sem használt: föl kellett feszíteni, a' szolgabíró megvizsgálta belül, 's rá akadt, a' mit keresett, 's azt mondta: itt van bélyegem, ez a' deszka az enyém volt; 's ezzel elment. Alig lett vége a' temetésnek, engem kérdőre vettek; hiába tagadtam volna, megvallottam a' lopást. Fél esztendőt és ötven botot kaptam. Mire kijöttem a' tömlőczből, szegény anyám is ott fekütt már apám mellett.

Itt a' fiatal ember, a' ki beszélt, sírva fakadt és keservesen zokogott; kis idő múlva letörölte öklével könyeit, 's folytatta:

— Isten tudja, hogy halt meg a' jó asszony? talán éhen; mert a' világ teremtésén semmi istápja sem volt. Most már mindegy! gondoltam, Isten hozzád, becsület! hanem szolgabíró uram sem viszi el szárazon! 's ezzel kimentem a' gulyához 's ötvenökrét kiszakitottam... minden botért egyet. Fehértón adtam el őket feleáron egy mészárosnak, a' ki passzustalan marhákat szokott vágni; meg is gazdagodott belőlök. Hanem rá jöttek az ökrök nyomára, 's engem átszorítottak a' Tiszán. Ezzel a' két becsületes emberrel a' révbéri pusztán akadtam össze, 's most együtt tartunk a' Bakony felé; azt mondják, hogy ott jó keresete van a' szegény legénynek, ha iparkodik.

— A' bizony, szólt a' vén gazda; még az a' jó is van benne, hogy a' híres veszprémi akasztófa is mindjárt ott van a' szomszédságában. Különbben szánlak biz én szivemből, kedves öcsém; mert ha valaha a' varjuk fészket raknak a' fejedén, nem te léssz az oka. Hanem az mindegy, azért csak te iszod meg a' levét. Hm, azok a' bölcs törvényhozó urak gazdagra szegényre egyiránt hozzák a' törvényt, pedig ez nagy hiba. Könnyű a' gazdagnak nem lopni! de halna meg csak az apja, aztán ne lenne deszkája koporsóra, majd meglátnám, mihez fogna, ha szíve van! Mégis azt kiabálják a' szegény emberre, hogy rugd el, akaszd föl, mert nem való másnak, mint tolvajnak, haramjának!... Kelj föl, Vicza lányom, hozd ide a' tarhót; együnk jobb lesz.

Vicza előhozta szép kis fehér zsajtarban a' tarhót, melléje a' kenyeret 's jó iüzin falatoztunk mindnyájan. Vacsora után levette az öreg gazda a' szögről tamburáját, 's olyan érzékeny nótákat pöngetett rajta, hogy a' szívrünk fájt bele. A' tűz hamvadozott, csak néha lobbant föl; az öreg tamburázott, mi csendesen hallgattuk... egyszerre fegyverzörejt hallunk kiülről, 's mire fölugrottunk, elállták az ajtót a' fegyveres emberek.

— Itt van szerencsésen! kiáltott egy, felém tartva; hát ezek miféle jó madarak? fogjátok el!

A' betyárok közül kettő kiugrott 's a' sötétben elillant; a' harmadikat megkapták 's velem együtt megkötözték. Épen az volt, ki az elébb történetét elbeszélte, a' legfiatalabb közülök.

Julcsa kétségbe volt esve, szegény. Mint valami vadállat rohant az érkezőkre, 's védelmezni akart.

— Ne bántsd őket, lelkem, szóltam én, ugy is minden hiába.

De ő nem engedett, míg egy katona ugy el nem taszította, hogy elesett, 's az eszméletét elvesztette. Mintha kést döftek volna szívébe; ha szabadon lettem volna, irgalom nélkül megfojtottam volna, a' ki őt földhöz ütötte; de meg voltam kötözve, nem is mozdulhattam. Szememből a' könny csorgott, és szájam tajtékot hányt. El kezdtek hurcolni. Arra kértem őket: csak addig várjanak, míg Juliskám föleszmél, hogy elbucsuzzam tőle, hogy egyszer mondhassak neki Isten-hozzádot. Nem vártak. Elvittek azzal a' fiuval együtt, ki a' koporsóra való fát lopta, 's a' kit Horgay Lászlónak híttak.

Igy lettem katonává, 's velem együtt Horgay is, mert nem volt uti levele. Másnap mindjárt indultunk külső országba a' hadsereghez Napoleon ellen. Két hónap mulva már kiállottuk az első csatát, és szerencsésen. Horgay, a' ki igen kedves és egyetlen pajtásom lett, szép összeg pénzre tett szert. Egy fillért sem költött el belőle, hanem elküldte mind falujába a' papnak azon kéréssel, hogy emeltessen követ szülői hamva fölé, hogy megtalálhassa őket, ha haza vetődik. De a' jó fiu erről hiába gondoskodott; mert nem sokára elesett egy ütközetben. Mellettem lőtték le lováról, 's én fájdalmasan kérdeztem tőle:

— Mit izensz a' hazádba, kedves pajtásom, ha én még visszakerülök?

— Hazámba? szólta ő; nekem nincs hazám... apám anyám volt csak, azok is meghaltak, és most én is oda megyek, a' hol ők vannak; azoknak majd magam mondom el, milyen boldog vagyok, hogy tulestem az életen!

Ezzel meghalt.

Egyedül maradtam. Szegény László pajtásommal néha órahosszat elbeszélgettem kedves Juliskámról; most már csak az sem volt, a' ki előtt említhettem volna. Hírét sem hallottam kedvesemnek. Írattam ugyan neki egy pár levelet, de feleletet nem kaptam, mert egyik országból a' másikba vetődtünk, 's így az utol nem ért. El-eltűnődtem magamban estenként a' táborban a' tűz mellett: vajjon mi lett abból a' leánykából? nem halt-e meg? és ha még él, nem ment-e férjhez, szeret-e még engemet, fog-e szeretni, ha haza kerülök egykor? Elbusultam magamat, ha arra gondoltam, hogy meghalt vagy hogy már mást szeret, 's néha annyira megtört a' bánat, hogy a' csata előtt azon imádkoztam: uram Isten, vedd el az életemet.

De az idő járt, 's bánatomból el-elvitt egy-egy darabot, mint a' folyóviz a' partból, 's mikor már esztendőök multak el, nem éreztem többé semmi fájdalmat, sőt valami édes érzés foglalta el szívemet. A' lassanként elhervadt remény úgy fekszik az ember keblében, mint valami meghalt szép fiatal leányka, homlokán az emlékezet fehérrózsa-koszorújával.

Négy esztendőös katona voltam, mikor obsitot kaptam. Bal karomat keresztüllőtték, 's alkalmatlan lettem a' katonai szolgálatra. Háborus időben könnyen jut az ember pénzhez: én is szereztem vagy ötszáz forintot; nyugottan ballagtam tehát haza felé; nem kellett épen félnem, hogy éhen veszek, mint annyi ember, ki a' hadseregnél nyomorodott meg. Első gondolatom is Julcsa volt; de csaknem egykedvűleg gondoltam rá, mert busulni már kibusultam magamat, örülni meg nem örültem, minthogy nem tudtam, mi vár rám otthon.

Először is a' faluba mentem, hol együtt szolgáltunk, de ott senki hírét sem hallotta: oda nem ment többé vissza. Fölkerestem tehát a' tanyát, honnan katonának hurczoltak. Szép nyári este volt, a' mint azt a' távolból megpillantottam, a' bokor fa és a' nádas tó között. E' látományra szívem megdobbant, mintha óra lett volna, melly sokáig állt, 's most megindították. Minden vér az arczomba futott, 's onnan vissza szívembe, mint valami pajkos gyermek. Félni és remélni kezdtem. Hátha már meghalt... hát-

ha még él... hátha már férjhez ment... hátha még most is vár engemet?.. Azon vettem észre magamat, hogy a' tanyánál vagyok, de lábam úgy reszketett, hogy alig birt el, és szemem káprázott. Mikor a' küszöbre léptem, hátulról megkapott valaki, 's a' mint visszafordultam, a' nyakamba borult illy fölkiáltással:

— Péter, Péter, kedves Péterem, szeretsz-e még?

Ki más lett volna ez, mint Julesa?

Ő a' kertben öntözte a' veteményt, a' mint engem meglátott, 's szaladt felém; szeme kételkedett, de szíve azt mondta, hogy bizonyosan én vagyok.

A' mint mondtam, nyakamba borult, én is megöleltem, 's fejünket egymás vállára bocsátva sokáig sirtunk, csendesesen, édesen. Millyen édesek az örömkönyek!

Akkor éjjel nem aludtunk. Beszélgettünk. El kellett mondanom minden viszontagságot, melly négy esztendei távollétem alatt ért. Mikor a' lövésre jutottam, melly karomat furta keresztül, Juliskám eljajdult, elhalványodott, 's oda kapott a' maga karjához... tán magamnak sem fájt ugye' seb, mint ő neki, szegénykének. Azután ő beszélt el, mi történt vele. A' jó öreg gányó ott tartotta a' tanyán, mondván, hogy a' hol négy ember megél, az ötödik sem hal éhen. De az öreg nem sokára meghalt, leánya pedig férjhez ment, és így csak harmadmagával maradt a' tanyán, a' gányó két fiával. Az öregebbik bele szeretett, és megkérte, 's addig ostromolta minden módon, míg a' leányka megvallotta neki, hogy az a' legény, a' kivel ide jött, már mint én, nem testvére, hanem szeretője, 's ő senki másé nem lehet az életben. A' derék becsületes legény azóta egy szóval sem terhelte, hanem éjszakánként gyakran hallotta őt Juliska keservesen zokogni. Vigasztalta volna őt, mert szívéből sajnálta; de mit használt volna neki a' pusztá vigasztalás? különben nappal mindig vidám volt, legalább tettette, hogy az. Taval ősszel halt meg sorvadásban. Rá hagyta az egész gazdaságot, csak arra kérte, hogy kis öcsését, Marczit, nevelje föl Juliska így végezte szavait:

— Ez a' gazdaság hát féligmeddig az enyém; megosztod-e velem, Péter?

— Nem, feleltem én, hagyjuk azt a' kis Marczinak; de megosztod-e te velem az én gazdaságomat?

— Hát szereztél valamit?

— Annyit, a' mennyivel tisztességesen megkezdhetni a' házasság életet.

— Így hát nem válunk el egymástól?

— Nem, édes szentem, soha!

Három hét múlva Juliska letette a' pártát, 's helyibe fejkötőt tett, és Pergő Péternének hitták, a' hogy mai napig is híják. Távollétem alatt meghervadt egy kicsit a' bánat miatt, de mióta feleségem lett, napról napra szépült, 's nekem legalább úgy tetszett, hogy menyecskekorában még szebb lett, mint leánykorában volt. De többet mondok, ha kinevettek is.

Ő most már hatvan esztendő, 's még most is szebbnek tartom, mint minden leányt, a' kit valaha láttam.

— Minden cigány a' maga lovát dicséri, gondolta Ferkó, 's Pannira pillantott, a' kit meg ő tartott a' legszebb leánynak a' nap alatt, 's volt is benne valami, ha nem egészen volt is igaz, a' mit hitt.

— Gazdaságunk folyvást szaporodott, folytatta Pergő Péter, 's mikor szépen megnőtt, és Marcsi is meglegényedett, őt megházasítottuk, mi pedig ebbe a' faluba jöttünk, megvettük e' házat, és beletelepedtünk, 's míg én a' gazdaság után láttam, feleségem egyetlen fiunkat, Mihályt, nevelte, 's hogy nem hiába fordított rá annyi gondot, megtetszik, mert apátok, kis unokáim, talpig becsületes ember és még tán jobb gazda, mint mi voltunk, mert most hat akkora a' gazdaság, mint akkor volt, mikor mi neki áadtuk. —

Nem tudom, volt-e még valami mondani valója a' nagyapának vagy elvégezte már? e' pillanatban megjöttek a' disznótorból a' kis unokák szülei 's nagyanyja. A' kisebbik leánya, Erzsi, már jó izüin alutt a' nagyapa ölében; testvére, Katicza, fölvette őt onnan 's az ágyba fektette, Peti pedig azzal állt elő, hogy mit hoztak neki a' disznótorból? A' két cseléd ment lefekünni: egyik a' konyhába, másik az istállóba. A' mint a' szobából kiléptek, Ferkó megfogta Panni kezét, 's ezt kérdezte tőle sugva:

— Szólj igazat, Pannikám, ha engem katonának vinnének, mint az öreg gazd'uramat, várnál-e rám négy esztendeig hűségesen, mint ő rá a' nagyasszony? ne hazudj, Panni, hanem lelkedből beszélj!

— Várnék rád, Feri, igazán mondom, felelt a' kis leány, várnék rád nemcsak négy esztendeig, halálom — halálom napjáig is!

— Édes jó kis Pannikám! szólt Ferkó, 's dalolva ment az istállóba.

Odabenn megmondta fiának és menyének a' nagyapa, hogy ez a' szegény öreg koldus hálásra jött, hát vessenek neki valami ágyat a' kemence mellett, 's Mihályné ezt szívesen tette.

— Ugy, igaz, nagyapám, szólalt föl a' kis Katicza: hát abból a' gonosz urfölből mi lett, a' ki miatt nagyapám és nagyanyám annyit szenvedett?

— Biz én nem tudom, felelt a' nagyapa, mert nem is igen kérdezősködtem utána.

— Tudom én, mi lett belőle, szólt az öreg koldus.

— Kelmed tudja? kérde Péter gazda.

— Igen, tudom; apja halála után mindenét eltékozolta gonosz czélokra, 's végre arra jutott, hogy most kopasz és mezítelen fővel, hóna alatt mankóival, lábán csizma helyett szalmatekerescsel itt áll kegyelmed előtt, szánva-bánva tetteit, mikor már késő!

A' nagyapa meglepetve és egyszersmind sajnálkozva tekintett a' nyomoru koldussá lett nagyurra, 's ezt mormogta magában: Isten, nagy a' te hatalmad és a' te igazságod!

P e t ő f i S á n d o r.

SEGITSÜNK EGYMÁSNAK!

Vigjáték egy felvonásban.

SZEMÉLYEK:

Ladár y.

Róza, neje.

Ida, Róza öccse.

Széphe lyi Aladár.

Szendő ry.

Ágnes, szobaleány.

György, inas.

ELSŐ JELENÉS.

(Kert.)

Róza és Ladár y.

Róza. Hát illik ez?

Ladár y. Neheztelsz, kedves?

Róza. Ha neheztelek-e? haragszom, komolyan haragszom; de mit bánod te, hisz kétségbe akarsz ejteni.

Ladár y. Mit beszélsz, édes nóm? egyetlen Rózám, bántottalak-e valaha?

Róza. Bár inkább bántanál: perelj, lármázz és szívesebben fogom tűrni, mint búskomoly merengésidet tekintsem. Te, az elmés, eleven és jókedvű világfi, néhány hét óta kedélytelen, mogorva és elvonult férj löl — — —

Ladár y. Hadd ezt, Rózám!

Róza. Azt hiszed, nődek ez nem fáj?

Ladár y. Okaim vannak, — egy nagy terv... néhány hét múlva megtudod az egészet.

Róza. Még néhány hétig lássalak így, 's azt hiszed, elviselhetném? akkor roszul ismersz. Kizárólag azért vettelek rá, elhagyni a' városi zajt, hogy itt falusi élvekben találj szórakozást, — és neked vignak kell lenned; akarom, mindent elkövetek, és ha nem sikerül, akkor — — akkor én is példátat követem, bús leszek (szeméből könnyet törül), mert tudni fogom, hogy többé nem szeretsz.

Ladár y. Gyermeke vagy (megsókolja).

Róza. Ne vess hát!

Ladár y (mosolyogva) Eredj, eredj. .

Róza. Kérlek, ne vess hát.

Ladár y. Mégis nagy bohó vagy te (nevet).

Róza. Így ni, most már szent a' béke. Hol akarsz reggelizni?

Ladár y. Itt, vagy benn, mindegy; csak társaságodban legyenek.

Róza. Itt, mondád elébb, tehát itt; azonnal rendelést teszek (indul, visszatér) Sándor! kérhetek valamit?

Ladár y. Parancsolj.

Róza. Megmondjam? — — hát — de szépen kérlek ám, ne vess még egyszer.

Ladár y (nevetve). Akár százszor.

Róza. Így-így! (megsókolja) na, most megyek, de derült maradj ám (sietve el).

Ladár y. (egyedül) Szegény nő! ha tudná, ha sejtene, hogy mi busít... oh! beh szerencsétlen vagyok! Róza és Ida! őt hallom... illy magányban vele? — — nem! nem lehet vele találkoznom (kissé elvonul).

MÁSODIK JELENÉS.

Ida és Ladár y.

Ida (dalolva jő, kezében virágfüzér). Ah! ebből is néhányat (virágot szed). Sorsotok igen szép, megörvendeztetem Rózát, Róza majd Sándor felvidítására

fordít titeket, 's magam is szedés közben olly költőileg érzem magamat. (Nézegetve). Minő szép! valóban ha költő volnék, dalaím szüntelen rólatok hangzanának; összehasonlítottalak a' világ minden szépségeivel, versenyre költenék a' szerelemmel, lelket lehelnék belétek, hogy hervadástok után magát a' mennyet is veletek beültetve képzelhessem. (Ladány Ida mellé lopózik, 's észrevétlenül megcsókolja) Ah!

L a d á r y. És én csak azért szeretnék virág lenni, mert te a' virágokat annyira szereted.

I d a. Miért ijesztett úgy meg?

L a d á r y (hévvel). Mert te — — (magát összeszedve) Mert te igen elmerülve valál.

I d a (virágait mutatva). Hát ok nélkül? e' fészlő rózsza — — —

L a d á r y. Hasonlít ajkad biborához.

I d a. E' gyönyörű nefelejts — — —

L a d á r y. Szemeid megtört sugáritól kölcsönzék színüket.

I d a. E' nemes camelia — — —

L a d á r y. Angyal-arczod érdekes színe.

I d a. 'S az egész füzér — —

L a d á r y. A' menny elrablott kincse. Kell, hogy birjalak (Idát törekszik átölelni).

I d a (kisurrnva). De nem bácsinak szedtem, csak azért sem.

L a d á r y (magában). Jobb volna nem látnom. (elmélyed).

I d a. (Csendesen hozzá vonul, 's a' füzért hirtelen elébe tartja).

L a d á r y (felrezenve Idát átöleli). Megvagy!

HARMADIK JELENÉS.

S z é p h e l y i A l a d á r és előbbieik.

A l a d á r (a' kerítésen átugorva elesik). Hopp!

I d a. Ah! (elszalad).

A l a d á r (a' földön terülve, kalapot emel). Alázszolgája, kisasszony!

L a d á r y. Mi ez?

A l a d á r. Átkozom az eszmét! nyaktörő visitt biz' ez.

L a d á r y (felsegíti). Mit gondoltál?

A l a d á r. Egyet gondoltam, 's majd törött láb lön belőle.

L a d á r y. Tán Szendőry barátod novelláihoz játszol szöveget?

A l a d á r. Barátom? hisz ő volt egyik oka e' rendkívüli betérésnek; szöveget? bár azon kis tehetséget is, mi éretlen fejébe szorult, kizaklathatnám.

L a d á r y. Ő volt oka? hogyan? mond csak.

A l a d á r. Tulajdonkép nem is ő, azaz : egészen nem ő, mert a' mint a' kanyaruláson erre lovagoltam kapud előtt — no de képzel — kit láttam? Verényiné e' vidék hirharangja, 's Koláryné, a' környék ujdondásza, mindkettő tűz! egyik gyűlöl engem és rágalmaz, a' másik szeret és dicsér; én pedig mindkettőt szeretem — kerülni, 's Kolárynéétől ép' mivel szeret, jobban félek, mint a' másiktól. Előttök Szendőry állt. E' gyönyörű terzett és én? hahaha!

L a d á r y. Nos?

A l a d á r. Házadhoz csak azon egyetlen bejövetel van.

L a d á r y. Igaz.

A l a d á r. Láttam, hogy azon egyetlen borzasztó ostrom nélkül be nem férhetek — —

L a d á r y. Tehát — — ?

A l a d á r. Visszakanyarultam, 's téged mégis látni ohajtván, a' gyeplőt lovászomnak vetém és — — — e' mennykő kőfalon át ide termettem. Hogy hány napig érzi meg lábam, igen sejtem.

L a d á r y. Derék ficzkó vagy!

A l a d á r. Meghiszem azt, csakhogy nem akarják elismerni, legalább egy, ki előtt az szeretnék lenni, nem tudom így vélekedik-e?

L a d á r y. Lehetne-e másképp?

A l a d á r. Igazán?

L a d á r y. Teringettét! ne olly bátortalanul.

A l a d á r. Jól mondd, vagy — vagy? a' mint végzetem rendelé.

L a d á r y. Lásd, én is szeretek; kimondhatlan szeretek.

A l a d á r. Remélem, nődet.

L a d á r y. Őt is, de egy mást; oh! ha illy érzelmet regényben olvasék vala, a' szerzőt örültnek mondanám, és én — — én? én is az vagyok, barátom! egyetlenem! igérd segélyedet.

A l a d á r. Szívesen; de minthogy magam is szerelmes vagyok, 's közbenjárásod sokat tehet — —

L a d á r y. Hasonló szolgálatot kívánsz? szívesen; meghódítom részedre az egész nőnemet, csak te ügyesen működjél.

A l a d á r. Imádottam Id —

L a d á r y. Az enyém Ida.

A l a d á r. Ida? lehetlen!

L a d á r y. Nőm öcsese. 'S a' tied?

A l a d á r. Az enyém Ida — —

L a d á r y. Szerencsétlen!

A l a d á r. Ida — — igen, Ida — szobaleánya.

L a d á r y. Pajkos gyerek, az igaz — — ő a' tiéd.

A l a d á r (félre). Csak tartsd meg; nekem asszonya kell.

L a d á r y. Kissé elhagylak, nőm vár. (félre) Ugy hiszem, ez jó elefánt lesz (el).

A l a d á r (egyedül). Igen? ugy-e? ki hitte volna? lám lám! én az ő elefántja? hahaha! Lassan, uri barátom, a' szerepeket megfordítjuk, kezembe adád a' módot, hogy te légy az én elefántom, 's én élni fogok vele. Kellene Ida? ő már csak az enyém lesz, 's szobaleányát majd csak magad birhatod.

NEGYEDIK JELENÉS.

I d a és A l a d á r.

I d a (jö, kezében divatlap, magában). Valóban érdekes.

A i a d á r. Ah!

I d a (Aladárt észre nem véve). Szendőry beszélyeinek gyöngye.

A l a d á r. Oh!

I d a. De azért mégis megmosom kissé, hogy nevemen keresztelé regénye hősnéjét.

A l a d á r. Hm!

I d a. De miért? hisz tudom, én lebegék lelke előtt, midőn irá.

A l a d á r (szinte elfordul, mintha Idát nem vette volna észre). Szerencsétlen!

I d a. Hogyan?

A l a d á r. Kisasszony!

I d a. Annyira megüté magát, hogy szerencsétlen bele?

A l a d á r. Kisasszony! becsületemre, nem sejtém itt, különben fájdalomamat eltitkolám vala.

I d a. Hivasson orvost.

A l a d á r. Szívemnek?

I d a. Az más, majd az magától meggyógyul.

A l a d á r. Soha!

I d a. Olvasta az 'Életképek'-et.

A l a d á r. Nem szoktam olvasni.

I d a. Kár volt mondania.

A l a d á r. Kivéve ha vidékünkrol tudósítást írok a' ,Honderü'-be.

I d a. Képzeld, mit művelt Szendőry.

A l a d á r. Borzadok hallani.

I d a. Egy novellát írt, 's szövedékében egy ismeretes ház családi titkait fessegeti.

A l a d á r. Az áruló!

I d a. Hősnéjét nevémen nevezi.

A l a d á r. A' vakmerő!

I d a. A' többit csak jellemökröl lehet megismerni. Igen, még egy bohóczot is fest, igen mulattató alak, Aladárnak nevezi. (Szendőry a' szin hátulján megjelen 's ismét elvonul).

A l a d á r. Aladár! hogyan? merészelte volna? nem, nem! ő sokkal gyávább; nem hiszem.

I d a (mutatja). Nos?

A l a d á r. A' szemtelen! na, Szendőry ur! neked is jobb lett volna nem írni! (dühöngve jár) Aladár és bohócz! ez hallatlan! ez több, ez — ez alávalóság! na hisz jól van (fenyegetődzik) csak itt volna!

I d a (megrettenve). Mit akar ön művelni?

A l a d á r. Mit? majd meglátjuk; Aladár bohócz? na jó, majd — — mit? majd megkísértjük, ha Szendőry ur a' kardot is oly jól forgatja-e, mint a' tollat?

ÖTÖDIK JELENÉS.

S z e n d ő r y és előbbieik.

S z e n d ő r y (előlép 's Aladár vállára üt). Sokkal jobban.

A l a d á r. Jaj! a-alázatos, ö-örvendek. Hogy mint van? hehehe! engedjen meg, de ön nagy kópé; (félre) a' tellegekből cseppent.

S z e n d ő r y. Kiröl volt szó?

A l a d á r. Kiröl? hát — kiröl is —?

I d a. Önröl, Szendőry ur.

A l a d á r. Igen, önröl. Ej hogy' örvendek. (Félre). Vinne el az ördög.

S z e n d ő r y. Nem bánom, hát menjünk.

A l a d á r. Hova? mikor itt oly szép a' virágok közt, friss légen 's a' kisasszony társaságában.

S z e n d ő r y. A' kardforgatást megkísérteni.

A l a d á r. Valóban nincsenek kardjaim; ej beh sajnálom, hogy nem szerezhetem meg önnek ezt a' kis örömet.

S z e n d ő r y. Nekem igen jó paduai kardjaim vannak (karon ölti 's huzza) Tessék, menjünk.

A l a d á r. Tetszik, megyek; kisasszony!

I d a. A' ki engem szeret, az maradni fog.

A l a d á r (Szendőryhez). Na látja, nem mehetek. Szeret, jegyesem.

S z e n d ő r y. Mit? hogy jobban szeressen, lovagjává ütlek most, jönöd kell (huzza).

A l a d á r. Kisasszony! én szeretem, de — de nem lehet maradnom — nem bírok.

I d a. Szendőry!

S z e n d ő r y. Lódulj, gyáva! (elereszti).

A l a d á r. Az igaz, Szendőry ur mindég jókedvű és tréfás; (félre) soh'se láttam ilyen vasgyuró író.

S z e n d ő r y. Valóban, Ida kisasszony, ha tettemet roszalja, ha szíven sugallata kárhoztatást, 's ha szerelmem megrovást érdemel, megvártam volna, hogy tekintve szenvedélyemet, maga rótt volna meg, ne pedig illy szégyenitőleg biéntessen, hogy egy gyáva bohóczot küld nyakamra.

A l a d á r. Uram, ez célzás.

S z e n d ő r y. Megérté? tehát — (indulást mutat).

A l a d á r. Ne fárassza magát, nem értettem semmit.

I d a. Igen, én megrovom.

A l a d á r (félre). Aha!

I d a. Igy! (a' Divatlapot megcsókolja).

S z e n d ő r y. Oh én boldog, tehát megértett, tehát viszonozza! (Ida kezét megcsókolja). Ida, kegyed határtalan boldoggá tön. (Aladárhoz). Barátom, bocsáss meg — bocsásson meg, én — én megbántottam (kezet nyújt).

A l a d á r. Isten neki, lássa, hogy ,mivelt férfiu' vagyok.

S z e n d ő r y. Most el, szállásomra; öt percz mulva itt leszek (el).

A l a d á r. Láta-e, hogy megijesztettem?

I d a. Igen.

A l a d á r. Hogy' félt!

I d a. Láttam.

A l a d á r. Midőn huztam, úgy remegett, mint egy didergő koldusgyerek.

I d a. Igazán?

A l a d á r. No de hogy! 's fülembé szüntelen azt sugá, ne tegyem csuffá.

I d a. Szegény!

A l a d á r. És csak ne esengett volna kegyed, még jobban megijesztetem volna. És csak ne kért volna bocsánatot, majd megmutattam volna, összeapritottam volna, majd megtanítottam volna, hogy —

I d a. Kérem, még nem késő, megmondom neki.

A l a d á r. Hagyja el, kérem, hisz látta, millyen gyáva, hogy kért itt engedelmet!

I d a. Igen, de ön becsülete?

A l a d á r. Ugyan hát mit vonhat le belőle az, ki szavának nem áll, a' ki rágalmaz, 's ha elégtétet követelünk, megkövet? De azért, csak ne követett volna meg! (Dühöngve) Oh miért kell századunkban annyi gyávával találkozunk: miért...?

I d a. Itt jő Szendőry.

A l a d á r (nyájasan). Miért nem ismertem előbb Szendőry jelességeit.

I d a. Hát miért dicséri most?

A l a d á r (köriülnéz). Hát nem vette észre szavaimban a' gunyt?

I d a (félre). Hitvány báb!

A l a d á r (félre). Lesz-e ismét illy kedvező alkalom?

I d a (magában). Sokáig késik (indul).

A l a d á r. Kisasszony!

I d a (gunyosan). Urfi!

A l a d á r. Igen, az vagyok; e' vidéken legfényesb nevü 's legszebb bir-toku; más tán büszke volna; én kegyednek csak — Aladár vagyok. Parancsomtól háromezáz jobbágy és ötven bérszolga függ, kormányzásom alatt balkezem egyetlen legyintésétől öt szilaj csikó ragad jobbra vagy balra, vagy egyenes nyaktörő rohanásában meggátoltatik, 's kegyednek még is csak — Aladár; a' vidék nekem hódol, nők, férfiak tisztelnek, imádnak 's neked mégis csak — Aladár vagyok. Oh nevezd egyszerűen — Aladárnak.

HATODIK JELENÉS.

Á g n e s, előbbieik.

Á g n e s. Édes nagyságos kisasszony!

I d a. Mi baj?

A l a d á r (félre). Gyönyörűen ment, 's az ördög ezt közibünk dobja.

Á g n e s. Igen sajnálom a' nagyságos kisasszonyt elhagyni, mert élttemben jobb dolgom nem lesz; igen fáj, megválnom jöltevőmtől, mert a' nagyságos kisasszony a' legáldottabb teremtes az egész világon (sir).

I d a. Ki bántott? szólj.

A l a d á r. Vagy jöjjön máskor alkalmatlankodni.

Á g n e s. Ön elutasít? ön, ki romlásom oka —

A l a d á r. Én?

I d a. Mit hallok?

A l a d á r. De — dehogy.

Á g n e s. Nagyságos kisasszony, becsületem megtámadtatott, pedig tudja a' nagyságos kisasszony, hogy sohasem voltam rossz; és ezen ur itt a' legszemtelenebb ajánlatokat tette. Ez sok, ezt nem tűrhetem.

A l a d á r (félre). Ez Ladáry műve. Ő működött részemre, de nincs benne köszönet. Csak ennek a' száját betömhetném. (Erszényt von elő, lassan Ágneshez közeledve észrevétlen megkínálja).

I d a. Szép történetecske!

A l a d á r. Ah — ah — ah! ugyan elhihetné?

Á g n e s. Gyuri engem el akart venni, 's most dühöng.

A l a d á r (titkon). Csitt! (az erszénynyel észrevétlenül kínálja).

Á g n e s (Aladár kezéből az ersényt kiüti). Kell is nekem, egye meg.

A l a d á r (félre). J — — jaj! oda vagyok!

I d a. Miért halványult ön ugy el?

A l a d á r. Én — —? nem — csekélység . . . igen melegem van, (félre) nem vette észre.

I d a. Látta, én eltalálom: pénztárczáját veszté el.

A l a d á r. Szörnyűség!

I d a. Na neijedjen ugy meg, én megtaláltam; vegye fel, hisz mellette áll.

A l a d á r. Kitünően köszönöm, (felveszi).

HETEDIK JELENÉS.

György és előbbiek.

G y ö r g y. Szép ur, mondhatom.

A l a d á r. Kit értesz, pimasz?

G y ö r g y. Azt, ki kedvesem után futkos, ki nem jár igaz uton, ki rosszba tóri fejét, különben a' kapun is be merne járni.

A l a d á r. Ah! ez hallatlan! ez ellenem 's szerencsém elleni összeesküvés!

I d a. Légy nyugodt: Ágnes én veszem oltalmam alá és benneteket kiházasítlak.

G y ö r g y (kezét csókolja). De azért Ágnes is vigyázzon (el).

Á g n e s (szinte kezét csókolja). Nagysád angyal! (El).

I d a. No 's Aladár ur?

A l a d á r. 'S elhítte? elhihetne? becsületemre: complot, rágalom az egész.

I d a. Hiszem.

A l a d á r. Nem tapasztalta-e, midőn itt e' helyen kevés percz előtt — vadállattá szilajulva vért 's életet ohajték ontani, midőn megsértett becsületem védelemre hívott oroszlánna' fajultam: kegyed szolt, 's bárány lön belőlem?

I d a. Ugy van, igaz.

A l a d á r. És ki más Isten gyermeke uralkodhatnék ennyire indulatomon, mint az, kit egyedül szeretek, kiért élni 's meghalni egy. Oh Ida! ha tudná, ha érzene!

NYOLCZADIK JELENÉS.

Ladáry előbbiek.

L a d á r y. Itt vagyok.

A l a d á r (félre). Vólnál inkább a' pokolban.

L a d á r y (titkon). Most hagyj magamra vele.

A l a d á r (titkon). Mit gondolsz? a' világért sem, minden jól megy.

- L a d á r y. Részedre is tettem lépéseket a' szobaleánynál.
 A l a d á r. Köszönöm, tapasztaltam.
 I d a (magában). Csak szeretném tudni, mit suttognak. Ej, ej! sejtek valamit; de felsülnek.
 L a d á r y (titkon). Most menj.
 A l a d á r. Mondom, mindent elrontasz . . . lásd, te — —
 L a d á r y. Kérlek (taszítja).
 A l a d á r. Jobb lesz hát, együtt; (vonzolja).
 L a d á r y. Ne erőltess . . . a' szobaleányt a' majorba küldtem, ronts utána, egyedül van ott.
 A l a d á r (elerszti Ladáryt, félre). Szobaleányodhoz? . . . majd most az egyszer csak nődhez megyek (el).
 I d a. Különös, megfoghatlan.
 L a d á r y. Nemde különös? hidd el, vannak dolgok, melyeket elérhetleneknek képzelünk, de ha a' tárgyat jobban megközelítjük, kissé merészen megragadjuk: oly alakban tűnik fel, mintha távolról sohasem is szemléltük volna.
 I d a. A' szavakat értem ugyan, de az összefüggés?
 L a d á r y. Mit Aladár itt beszélt, változatlanul úgy van.
 I d a. Elhiszem.
 L a d á r y. És nyugodt maradsz?
 I d a. Ugy-e, boszankodnom kellene?
 L a d á r y. Sőt ellenkezőleg.
 I d a. Ugyan-ugyan hova gondol?
 L a d á r y. Édes gyermek, ez oly szenvedély, mi az embert végsőre képes ragadni; nem hallottál még arról, hogy valaki rettentő szerelemből vízbe ugrott, magát kinosan kivégezé, föbe lövé?
 I d a. De igen.
 L a d á r y. No lásd.
 I d a. Az valódi szerelem, nem bohóskodás; olyan szerelmet én is tudok képzelni.
 L a d á r y. Van, esküszöm van és érted lángoló.
 I d a. Azt is szeretem hinni.
 L a d á r y. De csak egyetlen kebelben, 's az ugyanazon férfiúé, kiről Aladár szólt. Lásd, azon kebel vagy viszonztatni ohajtja érzelmét, vagy óngolyó repeszi szét.
 I d a. Ezt mondá bácsika mindég Róának is, mégsem lőtte magát föbe egyszer se.
 L a d á r y. Neki csak ígértem, de neked megtartom.
 I d a. Hát kiről szól?
 L a d á r y. M a g a m r ó l, én vagyok az.
 I d a. Ne tréfáljon.
 L a d á r y. Testben és lélekben én vagyok, kinek irántadi szenvedélye nem ismer határt.
 I d a. Ez meglepő; álmodom, vagy ébren vagyok!
 L a d á r y. Igen, én imádlak, (letérdel) imádlak, 's jelszóm: téged birni, vagy meghalni. (Aladár Róát karöltve hozza). Válaszsz, legyen az üdv vagy kárhozat.
 I d a. Hahaha! ez ugyan nevetséges; hahaha!
 L a d á r y. Mi ez? (körülnéz félre) egek! nők! (zavarodva felkel).

KILENCZEDIK JELENÉS.

Aladár, Róza, 's előbbiek.

R ó z a. Folytassa, drága férjem.

L a d á r y (félre). Elvesztem.

A l a d á r. Köszönöm, egyetlen szives barátom (Ladáryhoz rohan, kezét szorit's titkosan). Megmentlek!

L a d á r y. Mi . . . ? szívesen, ezer örömmel!

A l a d á r (félre). Sikerült!

R ó z a. } Mit köszönt meg?

I d a. }

L a d á r y. Ha — hát nem tudjátok? ejnye?

A l a d á r. Hogy nevemben olly érzelemdúsan szólt Ida kisasszonynyal, hogy őt számomra megkéré?

L a d á r y. Minek azért hálálkodni (titkosan Idához). Hadd rá, vagy elvesztem én és Róza.

R ó z a. De férjem, te igen zavartnak látszol, te engem — (sir) jól van!

L a d á r y. Édes Rózám, már hogy ne volnék zavart, ha te sírsz? (félre) most érzem, mint fájna őt elveszteni.

TIZEDIK JELENÉS.

Szendőry és előbbiek.

S z e n d ő r y (félre). Ma kérem meg, vagy soha.

I d a. Bámulásomból csak most ocsudok; bácsikám, ön érdekében tisztelt Aladár ur egy hangot sem szólt.

A l a d á r. Nem?

L a d á r y (félre). Végem, ő nem könyörül.

A l a d á r (félre). Jaj, beh liba az Isten adta!

R ó z a. Én tudom, de azt gondolom . . .

L a d á r y. Ne gondolj semmit, a' gondolkozás megárt; lásd édes nóm. én szeretném, ha — ha bált adnánk, vigan lennénk, és táncoznánk. Akarod, hogy nevessek? szívesen (nevet) vagy énekeljek? azt is, (énekel) Lalala — la!

R ó z a. Majd máskor. Most Idát akarom kihallgatni.

A l a d á r. Jó is lesz.

I d a. Egy szeretetre méltó derék ifju érzelmeiről szólt ő . . .

L a d á r y (félre). Már elárul.

I d a. Elmondá, mint szeret, minő áldozatokra kész.

L a d á r y. Na, na, édes nóm; tudod, tréfáltam, ne jöjj indulatba; mint szoktam egykor — — hát csak enyelegtem, de nem komolyan. Ah, Isten mentsen meg, hisz — — a' ah!

I d a. Nem komolyan? hát nem esküvék —

L a d á r y (titkon). Pszt! szeretlek, szeretlek, csak hallgass.

I d a. Ha nem volt komolyan, én kétségbe-esem (sir).

L a d á r y. Dehogy.

R ó z a. És ha komolyan volt, én meghalok (sir).

L a d á r y. Dehogy!

I d a. És én kimondom —

L a d á r y (tikon). A' világért se.

I d a. Ki biz én, hogy akár tréfált bácsikám, akár nem, én azon őszinte meleg szavakat, melyeket bácsikám Szendőryért itt elmonda . . .

L a d á r y. Szendőry? é — én? vagy ugy, igaz.

A l a d á r. Hohó!

S z e n d ő r y (félre). Mit hallok?

L a d á r y. De lásd, féltem, hogy nóm — —

R ó z a. Ellenkezni fogna? nem . . .

S z e n d ő r y. Nagysád! barátom!

L a d á r y. Na, jójó! vidd el Idát.

S z e n d ő r y. Ida! kedves!

A l a d á r (titkon Ladáryhoz). Mi ugyan segítettünk egymásnak —

L a d á r y. A' sárba merülni; hja!
 R ó z a. És hogy férjem ohajtásának eleget tegyek, bált adok, táncolni fogunk, ön is, Aladár, nemde?
 A l a d á r. Nem tudok táncolni, hanem víni, víni? na, ugy-e, kisasszony?
 S z e n d ő r y. Mi az?
 A l a d á r. Igaz, semmi... táncolni fogok.
 L a d á r y. Rózám, édes nőm! (kezét csókolja).
 R ó z a (megfenegeti). Most csak ennyit, ha ismét okot adsz, akkor...
 L a d á r y. Nem leszek méltó hozzád.
 A l a d á r (magában). Ki-ki párjával; — mégis csak magam maradtam elefánt.
 D e g r é A l a j o s.

NEMZETI SZINHÁZ.

Febr. 4-én, e' szinpadon hatodszor: „Leánykérés szabályszerint, vagy: Ha parancsolja. Vigjáték 4 felvonásban, írta Töpfer Károly, fordította Fáncsy. — Vannak benne sok talpraesett, bár kicsit durva elemesség, nem kevés valódi pimaszsággal keverve, 's tulzó ecsettel festett comicai alakok. Ha olly czélból adatott, hogy nagy közönséget gyűjtsön, e' czélt nem érte el; művészeti czélból pedig kár is volt Fáncsy urnak e' Töpferféle sületlenség fordításával vesződni. Színészeink az e'féle, kicsit durvább vigjátékokat igen jól játszáák, 's a' közönség ma is félbeteggé nevette magát Ranunculus leányszony (Kovácsné) és Bückling mester (Bartha) felett. — Bückling durván comicus, de hihetetlen 's inkább paródiái mint vigjátéki szerepében bold. Megyery felejthetlen a' pesti közönség előtt; azonban Bartha szinte igen jól megfelelt goromba feladásának. — Laborfalvy Róza (Eydern Zsófia), Komlósy Ida (Póli), Balogh Pepi (Luiza), Szigeti (Born Lajos), Szilágyi (Péter) egyenkint jól töltötték be könnyű szerepeiket, László (Born Tivadar) pedig a' pattogó, tüzes kapitány szerepét és Szentpéteri (Sperber Jeremiás) a' fősvény és veszekedő gyámtyáát k i t ü n ö l e g jól. Több természetességgel játszani, mint Szentpéteri illy szerepekben, alig lehet. A' többiek sorából azonban ki kell emelnünk E g r e s s y G á b o r (Born August) átgondolt, 's mennyire a' szerep csekélyebb jelentősége engedé, művészivé nemesített játékát a' poros, magába vonult, de becsületes és kedélyes tudós szerepében. Különösen azon helye, midőn a' kertben Zsófia után leskelődik 's hogy észre ne vétessék, meg-megszökik helyéből, a' szeretetreméltó ügyetlenség netovábbja volt; ugy továbbá, azon jelenetben, midőn inasa által rá hagyja magát beszéltetni, hogy csinosabb ruhát vegyen, olly psychologiai képet adott, miszerint pillanatra hinni kezdők, hogy a' darabban psychologia is van. — Gondolkodó színész hihetlenül emelheti a' színmű jó tulajdonait, 's fedezheti gyarlóságait. — Igy p. o. azt hisszük, hogy Bückling mester hihetetlen, bohózatnak is tulságos jelleme nagy részben a' torzított előadás által lesz illyenné, 's hogy a' szerző azt nem így képzelte; mert ha Bückling mester illynemű egyéniség, ugy teljes lehetetlen, hogy a' nem-ostoba Sperber Jeremiásnak eszébe juthasson a' művelt kedves Zsófiát ezen ember feleségévé tenni akarni. E' gondolat több mint izetlen, ez annyira undorító és örült, hogy e' tulság által comicai erejét elveszti. — Kovácsné, zöld kalapkájában, 's epedő pillantásaival, mellyekkel Sperbert üldözi, a' legkaczagatottabb jelenet; de szerepéből némelly még vénleányi ajkakon is illetlen kifejezéseket le lehetne törölni. — Reményljük azonban, hogy e' már ugy is vonzereje-vesztett, értéktelen darabot nem sietend az igazgatóság ismét játékrendbe iktatni.

Febr. 5-kén: „Hunyady László“, eredeti opera Ercköltől 4 felvonásban, szövege Egressy Bénitől. — A' szép 's e' mellett eredeti dalművet Schodelné remeklésével, minél gyakrabban szeretjük hallani; de nem volna-e már egyszer ideje a' dráma „Hunyady László“ is adatni, évrázaink-

nak ezen, valódi nemzeti tragoediára csaknem legalkalmasb tárgyat, — melly után ez operaszöveg készítve van, 's melly néhány év előtt több ízben tetszéssel játszatott?

Febr. 6-kán, Kisfaludy Károly emlékünnepe, először: „Irene“ eredeti szomorujáték 5 felvonásban. Irta Kisfaludy Károly, az ünnep tisztelt emlékezetű hőse. — A' jövedelem fele a' hazai szépirodalom mezején, csekély pénz ereje mellett, oly sikerdús hatással mozgó, munkás tagjai által működő, kitett jutalmai által izgató Kisfaludy-társaság pénztárának nevelésére adatott a' minden szépet 's jót pártoló igazgatóság által; azonban — ebből bizony nem messze ugrik a' tisztelt társaság. A' páholyok fele üresen maradt, 's a' zártszékek és földszinti tér árvaságát egész szomorú mivoltában tüntetve ki a' színháznak ez ünnepi alkalomra rendezett egész kivilágítása. Mi, a' közönség iránti tiszteltből, azt akarjuk hinni, hogy e' gyér látogatásnak oka a' rossz időben, nem pedig a' költő 's a' Kisfaludy-társaság által képviselt hazai szépirodalom iránti kegyeletesség 's pártfogás hiányában rejlik, vagy közönségünk izlésének azon egyoldalú ferdeségében 's romlottságában, hogy az már operán, népszínművön és francia csipősségeken 's borzalmakon kívül semmi szellemiebb, semmi egyszerűbb nemesb, semmi a' görög classicitásra némileg emlékeztető színi előadást nem akar bevenni. — Kisfaludy Károly művei ismeretesebbek a' művelt magyar közönség előtt, hogysem Irene meséjét itt elbeszélni fölösleges ne volna. Nagyszerű tragoediai tárgy az, türethetően dolgozva, bár egy kicsit elhamarkodva 's épen nem úgy, hogy meglepetéseket 's erős megrázásokat váró korunkban a' közönségre oly hatást tegyen, mint a' francia regényes iskola, melly a' tragicumot a' borzalmak és rettenetek szövevényében keresi. — Kik a' darabot előadásra elkészíték, ismerék közönségünk azon természetét, melly hosszabb darabokat, ezek bármily belső jelessége mellett is, nem tűr, 's Don Carlostól, ha a' szokott vacsoraidőn túl tartana, megszökik, 's ezért sokat törültek és rövidítettek, és eszközölték, hogy az előadás kilencz óra után kevéssel végződött. — A' nyelvről e' darabban nem lehet annyi dicséretet mondanunk, mint a' tárgyról 's annak dramai felfogásáról; ne felejtjük, hogy Kisfaludy Károly, midőn a' magyar játékszin örök hálát érdemlő teremője lett, nyelv tekintetében töretlen pályán indult, 's kész nyelvet és iskolát nem találván, mindkettőt alkotnia kellett. — Sokaktól hallottuk a' megjegyzést, hogy ez alkalomra hatásosb művet kellett volna választani, millyet Kisfaludyéi közt találni nem nehéz. Mi azonban Irénét oly műnek hisszük, melly nemesak a' kor mértékével mérve, mellyben iratott, hanem dramai irodalmunk jelen állapotában is a' jobbakkal versenyezhetik. — Hatása szinte nem maradt el, miben nagy érdeme van a' főszerepet játszó Lendvaynak (II. Mohammed, török császár). — Nemes, erőteljes játéka, szavalása, mozgása, az egész lényén előtűnt oroszlányi erő 's büszkeség teljes elismerést érdemel, 's a' gondos tanulmány, mellyet szerepére fordított, dicséretes hódolatot bizonyít azon férfiu emlékezete iránt, kinek neve élni fog, míg magyar irodalom 's nemzeti színpad létezik. Laborfalvy R. (Irene), szerény szende nemességében, méltán állott oldala mellett. Szentpétery (Agenor), a' szenvedélyes vak öreget lelkesen játszá. — Nem mondhatunk ennyi jót a' többiekről. — Udvarhelyi M. (Hali basa) a' szerep nem tudás 's akadozás ősi bűnében sinlett; Szigeti (Leo) tulságosan érzékeny és lágy görög bajnok volt; Bartha (Zagán basa), nem adott következetes 's egyöntetű jellemképet; a' ki pedig Komlóssy Idát (Fatime), vadan szenvedélyes és cselszövő szerepekre akarja alkalmazni, bűgő giliczével akar vadászni sólyom helyett. — A' férfiak öltözetei helyesek és fényesek is, a' nőkéi csak csillogók, de olyanok voltak, mikben a' Harem hölgyeire nem ismerheténk.

Febr. 7-én: „Peleskei notárius“, népszínmű 4 felvonásban Gaál Józseftől, zenéjét írta Thern. Meg volt a' notáriusnak saját korszaka, de akkor Megyeri élt, 's vele együtt meghalt a' notárius is. Senki sem tudja úgy mondani a' „magnum áldomást“ a' „more patriót“ 's a' t., mint ő. — Szentpéteri jó notá-

rius volna, ha Megyeri meg nem előzi. — A' darab azonban ma is megtölté a' színházat, jobban mint I r e n e, 's boldoggá tette a' karzatot, noha elég készületlenül adatott. Ezen sajátos zene soha el nem vénül, 's az élethű genrekép mindenkor megteszi hatását az emberre, ki a' magyar életet ismeri. — A' botrányosan megrongált függönyök irgalmas kéz után kiáltanak, mely őket újra bemázojja. De más részről az is eszünkbe jutott, hogy nem ártana az új festvényeket kicsit több phantasiával készíteni, mert az eddig látottak mondhatlanul durvák és szegények, 's általában a' disztiményekre több figyelmet fordítani. — Milly jó hatása van az erre szentelt gondnak 's izlésnek, tegnap éreztük Irenében, az első felvonási romok láttára, melyek ügyes összeállítására igen kedvesen lepett meg.

Febr. 8-kán: „E r n a n i“, Verdi operája 4 felv. másodszor. Az előadás haladást tanusított, a' rendezésben első előadás alkalmával mutatkozott 's megrott hibák ezuttal elmellőztettek, Kőszeghy valamivel több erőt 's méltóságot fejtett ki, de mégsem annyit, hogy olykor-olykor „Krapusza“ ne emlékeztetett volna. — Füredyt, mint énekest, e' szerepben nem lehet eléggé dicsérni, mint színész azonban igen szárazan 's hidegen adja vissza Carlos király fenséges, de meleg lelkületét. Szokott színészi hibája, a' feszesség, és szokott énekesi hibája, gyönyörű bariton hangjának örökös reszkettetése, ma sem hagyák el. Wolf, kinek jutalomjátéka volt, ma talán még szebben éneklé szerepének lyrai természetű helyeit, p. o. az egész negyedik felvonást, — ovatos tapintattal kerülve el, hogy az erejét felülmúló helyeken magát tulságosan ki ne fássza. Hollósy Cornéliánál bájoelőbban senki sem énekelheti az első felvonási áriát; játéka mindig nemes, és női, de igenis szerény, 's hevesebb szenvedélyek kifejezésére nem alkalmas. Nem lehet meg nem említeni izletes, elegans öltözködését, mit e' szerep négy felvonásában négyszer változtat. A' karok ma még jobban sikerültek; a' harmadik felvonás fináléja megint ismételtetett.

Febr. 9-kén: „F a l u r a k e l l m e n n i e“, vigjáték 3 felvonásban Bailly és Bayardtól. — A' játékrendben e' napra hirdetett Fiesco helyett e' már számtalanszor ismételt vigjátékot kaptuk, 's Drang Coelestina szerepében a' rögtön megbetegedett Lendvayné helyett Komlóssy Idát, tehát: t e r m é s z e t helyett a f f e c t a t i ó t. Talán a' Lendvayné megbetegedése által okozott zavar miatt nem adatott ma e' könnyű, elmés francia vigjáték olly szabályos összevágással, mint már néhányszor, midőn benne legjobb színészeink rózsaszínű kedvvel működtek; bizonyos erőltetett nyámmogások 's köhécselések a' szenteskedő napamasszony- 's társainál egészen fölöslegesek, miután e' műben a' jellemek ugys olly tisztán és élesen vannak kifejezve, hogy e' féle pótlékokra 's emeltyűkre, mint a' tulságos köhécselés, szemmeresztgetés, 's a' t. nem szorulnak. — Még csak Szilágyi Lilát kell dicsérve említenünk. Tiszta, kedves organuma, ügyes mozgása, átgondolt okos játéka, e' fiatal leánykára nézve, legszebb reményekre jogosítanak. Fájdalmasan él a' magyar színészet minden gondolkodó barátjában azon aggodalom, hogy bármennyire örülünk is ollyan művészeinknek, millyenek Szentpétery, a' Lendvay-pár, Egressy G., Laborfalvy R. — színésztűnket megalapítottnak nem tekinthetjük, mert a' folytonos fenállhatás, előjöhető kimulások esetében a' rögtöni pótolhatás, biztosítva nincs, mert nincs jövő, nincsenek reményekre jogosító növendékek. Azon művészek, kik által a' magyar drama képviseltek, részint nem ifjak többé 's könnyen a' mai napig is pótolhatlan Megyerit követhetik, részint betegesek 's gyöngé alkotásuak, — 's ha kihálnak, vagy lelépnek, vigasztalan pusztaság áll előttünk. Annál jobban kell megbecsülni az olly sokat ígérő fiatal művészi csemetét, minő a' kis Szilágyi Lila, 's igazgatóságnak, mely a' jelen szűk határán tulpillant, egyik legfontosabb kötelessége az illy jelenségeket gondos figyelemre méltatni, a' mutakozó művészeti bimbót ápolni, 's kiképzés, bátorítás, elméleti és gyakorlati tanulmányokra alkalomnyújtás által fejlett virággá, 's zamatos gyümölcsessé érlelni.

Nyilatkozata a' pesti színházak ügyében. — A' Budapesti híradó 536-ik sz. ban Pest városa német színháza ügyében azon kívánat közöltetik, hogy „ama nagy szerencsétlenség következtében, mely a' városi színház leégésével egyfelől a' művészek egész seregét érte, másfelől a' városi közönség legtetemesebb részét, sok ideig a' legnemesebb és legszebb 's a' szokásnál fogva is már legkevésbé nélkülözhető élvezettől fosztotta meg: a' nemzeti színház hetenkint egy vagy kétszer, német előadásra is nyitassék meg.“ — Én tovább megyek, 's azt kívánom, engedessék át, szerződés útján, a' pesti német polgárságnak a' magyar színház végképen, és helyébe a' leégett német építtessék és szereltessek föl a' magyarok számára, még pedig az ország költségén. A' még megkívántató pénzösszeg részint a' subsidiumi kulcs szerinti kivétel, részint szabad adakozás útján fődözendő. „Adde parum modico, magnum cumulabis acervum.“ Fölötte nagy összegre szükség ugysem leend, minthogy a' magyar színháznak ruha- és könyvtára már megvan, 's így annak csak az építésről és felszerelésről kell gondoskodnia. — A' mostani magyar színháznak németté átalakítása pedig alig kerülend egyéb áldozatába a' német polgárságnak, mint a' leégett színházban megmentett ruha- és könyvtár átszállításának eszközésébe. Csak egy észrevétel gördítettethetik tán ezen javaslat ellen — de közelebből tekintve, az is elenyészik — : hogy t. i. a' mostani magyar színház nagysága a' német közönség számának meg nem felel. — Ezen ellenvetés elméletileg állhat ugyan, de korántsem áll gyakorlatilag. — Tapasztalásból tudjuk, hogy a' német színház (nem bocsátkozom az okokba) többnyire üresen állott, 's csak vásárok alkalmával volt tömve. Ez úgy levén, az érintett bajon könnyen segíthet a' magyar színház igazgatósága, ha úgy intézkedendik, miszerint vásár alkalmával csak dal- és ugynevezett látványos színművek adassanak, mert ekkor a' magyar színházba csödülend a' német közönség nagyobb része is. — Ez ellen talán azon kifogást lehetne tenni, hogy így megint a' magyar színház eltelvén a' németekkel, szűk leend a' magyar közönség befogadására. — Erre viszont azt feleljük, hogy eddig sem állott fön két színháznál több és mégis mind a' két közönségnek el kellett férnie, 's így e' tekintetben az érintett átalakítás által a' fönállott viszonyok meg nem változtatnak.

H o n f i t á r s a i m ! ezen ügy fölötte sürgetős, 's mondhatom, szükölködő testvéreink fölsegéllése után, legsürgetősebb, sürgetősb mint bár mi néven nevezendő gyűjtemények megszerzése, vagy bár mi művészeti intézetek fölállítása, és szilárd akarattal annál könnyebben kivívható, minél igénytelenebb és practicussabb kezekre bízatik a' terv készítése és kivitele, utasításul adatván, miszerint nem egy nyolczadik csodamű, hanem egyszerű kényelmes színház előállítása a' feladat. Majd ha Magyarország nagy, gazdag és dicső leend, majd akkor szenteltessek föl Budapestén Thaliának olly temploma, melynek prosceniumán a' San-Carloi színház csárdást járhasson a' Scalaival; de addig a' magyar muzsák elégedjenek meg egy igénytelenségöknek megfelelő hajlékkal.

Leendnek talán, kik azon megütközendnek, hogy ágost. hitv. egyházi és iskolai főfelügyelő létemre, olly profanus ügyben emelem szavamat, mint a' színházé. De előbb valék magyar mint felügyelő; hivatalomat hitsorsosim szíveségének, nemzetiségem Isten kegyelmének köszönöm, és föl vállalván nyomos hivatalommal összekötött szigorú kötelességeimet, le nem mondtam hazám iránti szent kötelességeim teljesítéséről. — Pozsonyban 1847-dik évi februárius 8-án.

Gróf Zay Károly.

MI HIR BUDÁN?

K i s f a l u d y t á r s a s á g. Ezen jeles és közeli ismerést magának rég kivívott szépirodalmi intézet, mely azon irodalmi bajnoknak, kinek nevét viseli, szebb 's dicsőbb emléket nem állithatott, mint folytonos munkálkodása dús eredményeit — folyó évi febr. 6-kán, mint Kisfaludy Károly születésének 59-ik év-

napiján, tartá Pest megye nagy teremében tizedik közülését. A' hazai irodalom nagyszámu barátai, 's ezek során lelkes hölgyek koszoruja, lepék el a' jól rendezett teremmet. A' társaság 36 tagja közül, kiknek nagyobb része (25) helyben lakik, csak kevés volt jelen az örömnépben; azonban bocsássuk meg nekik e' kis hanyagságot olly feltétel alatt, ha a' m u n k á s gyűlésekben tevékeny részt vesznek. — Schedel Ferencz társ. igazgató nyitá meg az ülést tartalmas beszédével, mellyben az intézet egy évtizedi munkálkodásait emelé ki. 'S a' legszervezebb méltánylattal kell elismerni minden elfogulatlan ügybarátnak, miszerint a' társaság, rendelkezése alatt levő pénzereje csekélységéhez képest, olly sikeresen 's áldásosan működött szépirodalmunk mezején, hogy ennyi eredmény lehetőségét csak a' legczélszerűbb kezelés- 's a' tagok fáradhatlan munkásságából lehet kimagyarázni. Különös figyelmet 's hálát érdemel a' társaság azon iránya, hogy az örökifju, 's a' szépbén, nemesben örökké előképül szolgálendő görög és római classica literatura ismeretét művészi fordítások által terjeszti, hogy a' költészetnek azon neveit, mellyeket az élet 's gyakorlat elhanyagolt — minthogy az irodalomban is, mint egyébütt, a' divat némi zsarnokságot űz — kitűzött jutalmai által figyelem 's művelés tárgyaivá teszi; hogy a' költészeti különböző ágak elméletét, mellyre mélyebb tanulmányal keveset vesződő fiatal íróinknak olly nagy szükségök van, sorban feldolgozza 's feldolgoztatja; hogy végre a' népköltészet elszórt virágait, népiségünk 's nemzetiségünk becses emlékeit, a' magyar élet emlékmondatait, mellyekben szellemünk története megírva van, összegyűjti 's a' közönség kezébe adja. — Ide járult a' 'Külföldi regénytár', melly a' szépnemet magyarul olvasásra édesgette, 's ide járul a' társaság némelly tagjai által megindított 'Szépirodalmi szemle', és a' 'nemzeti könyvtár' 's a' t. Ne felejtssük végre a' Kisfaludy-társaság által indítványozott törvényjavaslatot az i r ó i t u l a j d o n i r á n t, melly országgyűlési tanácskozás tárgya lön. — Az igazgató megnyitó beszédét a' titoknak (Erdélyi János) előadása követte a' társaság lefolyt évi munkálatai 's jutalmairól, és pénztára mibenlétéről. — Mult év folytán tagokká választottak: P u l s z k y Ferencz, S z e n c z y Imre és T o m p a Mihály, tisztelve ismert nevek; jutalmakat nyertek: népszerű költői elbeszéléseért A r a n y J. (szalontai jegyző), legendáért: G a r a y J.; a' sonett elméleteért: L a k n e r S. A' 'T o l d y' című népies költői elbeszélésről a' bíráló tagok általános véleménye volt, hogy az irodalmunk legnagyobb kincsei közé számítható, 's a' társaság azzal fejezte ki a' szerző iránti méltánylását, hogy a' kitűzött 15 arany jutalmat, pénzerejéhez képest, 20-ra emelte. Idvezeljük a' felüti irodalmi csillagot, 's felszólítjuk, hogy a r a n y tollát ne hevertesse! — A' hivatalos előadásokon kívül Erdélyi János titoknak olvasta fel Gaál József társ. tag költői beszélyét „L ó n y a y A n n á t,” melly hosszúsága mellett is érdekes volt szép költői képei 's erőteljes magyar nyelvénél fogva; továbbá G a r a y J á n o s társ. tag tartott szép, helyenkint megrázó emlékbeszédet dicsőült Vajda Péter felett, fejtven az anyagnak a' szellemi erővel küzdelmeit 's ez utóbbinak diadalát; végre S z é k á c s J ó z s e f társ. tag 's közkedvességű szónok olvasta fel mulattató, classicus satyráját: „h o g y a n l e h e t k ö n n y e n e l h i r e s e d n i ?” — folytatását egy másiknak, mit tőle ugyan illy alkalommal hallánk, 's mellynek czíme: h o g y l e h e t m e g g a z d a g o d n i ? — A' gazdag ér, mellyel e' gunykoltemény korunk irányait ostromozza, hozzá a' művészi előadás, teljesen eloszlaták a' bánatos hatást, mellyel a' Vajda feletti emlékbeszéd lelkeinkre szállt, 's a' nagy közönség derült kedélyben oszlott el. — Bárcsak erős határozatot vitt volna magával, az irodalom kedvelésének azon sikeretlen fokáról, melly az olesó liberalismussal egyazon becsű, annak tetteles pártolására emelkedni fel! — Vannak, kik költőink szent hevében örömet részegülnek; a' dús képzelet- szárnyakon, mikkel őket felkentjeink ellátják, örömet repkednek: de hányadiknak jut eszébe, hogy a' forrást táplálja? — Szeretjük Hunniában az ingyenebédet! — 's ezen igazságot tanusította azon-

nal a' Kisfaludy-ünnep estéjén a' gyér közönség, mely a' színházban kongott, 's tanusítja a' pénztárállapotra vetett pillantás, melynek egész évi bevétele 1115 ft. 's 26 arany, ebből is 250 ft. az almanachtársaság ajándéka, 152 ft. a' színház-igazgatóságé, 's 511 ft. és 1 arany pénztármaradék az előbbi évről. Pedig 4 p. ftért évenként mindenki pártoló tag lehet, 's e' 4 forintot, ha azt már egyszer az irodalom előmozdítására szánta, jobb kezelés alá nem adhatja, mint ha a' Kisfaludy-társaság pénztárába teszi le.

T.
— Senki sem vetheti szemünkre, hogy, gyöngé 's korlátolt tehetségünk szerint, nem pártoltunk volna minden eszmét 's minden vállalatot, melynek célja: szenvedő embertársainkon segíteni, sőt, dicsekvés nélkül mondhatjuk, közremunkálásunk által már szép öszvegecskét is takargattunk meg egyik vagy másik jótékony intézet számára, gyakrabban igénybe vevén szerencse-áldottabb polgártársaink könnyörületességét: azt azonban soha sem helyeselhattük 's mindenkor élesen kikeltünk ellene, hogy a' fővárosi közönség ismert jótékony szellemével visszaélések történnek, 's néha egészen más czélokra, mint a' minők nyilvánosan kitűzve voltak, gyöngédtelenül kizsákmányoltatik. Volt példa, 's pedig akármennyi, midőn a' jótékony czélokra rendezett mulatságok tetemes jövedelme egészen más zsebbe tévedt, mint a' hová azt a' közönség szánta, mellyet aztán azzal szoktak kielégíteni, miszerint a' rendező, szívében gyökerezett nemes okok- 's veleszületett gyöngédségénél fogva, nem akarja az öszveg, 's pedig igen szépen begyűlt öszvegnek hovaforrását a' közhír szárnyaira eresztetni. Valóban, csókolni való gyöngédség, 's olly 'naiv' ok, hogy a' jámbor emberfia azt majd — m á s n a k i s elkeresztelhetné! — — Legujabban ismét uj neme támadt a' zsarolásnak, melynek a' jótékony szellemű közönség kitéve van, midőn t. i. a' szerencsétlenséggel u z s o r a ü z e t i k 's az emberek jószívűsége gyöngédtelen kísérleteknek tétetik ki. — A' pesti v o l t német színház bérlője, azon részvétet, mellyel az ő t nem annyira, mint embereit sujtó szerencsétlenség találkozott, ugy vélte legcélszerűbben meghálálhatni, hogy a' budai bérlőtől neki nagylelkűen átengedett színházakban a' belépti árt olly darabokért, miket Pesten már igen gyéren látogattak, szokatlanul m a g o s r a szabván, a' közönség jótékonyágát mintegy f o r c i r o z n i akarja . . . a' mi igen kedvetlen benyomást szült 's többszöri ismétlés alkalmával aligha érzékenyen meg nem boszulandja magát: mit annál inkább sajnálnánk, miután e' gyöngédtelen bánásmód-okoza elidegenedés leginkább az árva személyzetet fogja sujtani. — Egyébiránt szomorú, de igaz, hogy Forst iránt, még a' németajku lakosoknál is, általános ellenszenv uralkodik, elannyira, hogy a' választó polgárság — mint a' 'Spiegel' mult hétfői számában olvastuk — nemcsak egy ideiglenes színház fölépíttetését ellenzi, sőt, midőn ezt Forst tulajdon költségén ajánlkozik fölépíteni, még ezt is megtagadta.

— Igen ápropo kérdi az 'Ungar': mi fog történni az előre lefizetett bérlet-pénzekkel! Visszakérni, azt tudjuk, senki sem fogja; de igenis rendén volna, ha a' közönség azok kezeltetése felől értesítenék. —

— Valamennyi hirlapban olvasható azon gyönyörű styllal 's sajátkezüleg irt m a g y a r válasz, mellyet fenséges ISTVÁN főherczeg a' pesti szépitő biztosságnak — n é m e t levelére küldött.

— A' k é n é g e n y n y e l (aether sulphuricus) való kísérletek fővárosunk nevesebb orvosai által is már megkezdettek. Mult kedden, déli órákban, a' pesti gyermekkórház érdemes igazgatója dr. S c h o e p f, egy négyéves, önkénytelen sántításban szenvedő gyermeket kénlanggal elaltatván, beteg részeit tüzes vassal (a' legfájósabb műtét) perzselgeté, a' nélkül, hogy a' beteg legkisebb hang vagy mozdulat által fájdalmát kifejezte volna. Midőn a' gyermek mintegy nyolcz perc mulva fölébredvén, megkérdezett: érzett-e valami fájdalmat? , n e m 'mel válaszolt, azt sem tudván, véghezvitett-e rajta a' műtét? — A' tisztelt igazgató ur önmagán is megkísértvén a' kénlang hatását, azt kellemesbődítőnek találá; gyöngébb idegzetű embereknél könnyű főfájást okoz ébredés

után, mint a' minő a' sűrű pezsgőzést szokta követni, — erősebb alkatuak mód nélkül könnyebbülve 's vidámul érzik magukat. — Századunk ezen legnevezetesebb találmánya mondhatlan jótékony hatása az egész szenvedő emberiségre nézve!

— A' főnebb említett, dr. Jackson és Morton által fölfedezett kénéngyőzzeli kísérleteket a' magyar kir. egyetem gyakorlati sebészetteremében a' kitűnő tudományu B a l a s s a tanár ur is megkezdé, ugyanis f. hó 8-án egészséges egyéneken, kik vetekedve ajánlák magukat, 11-én (tegnapelőtt) pedig valóságos betegeken, kik a' műtétet legkisebb fájdalom nélkül állották ki. — Turnovszky fogorvos ur is e' gőznek alkalmazása által a' fogak kihuzására ajánlkozik.

— Egyik német collegánk azt a' különös felfüdüzést tette, hogy H o l l ó s y kisasszony „Ernani“-ban — Minkné asszonyt vette mintaképül: bizony még utoljára azt is kisütik, hogy W o l f-nak — Egressi Béni 's P e t ő f i-nek — Hiador szolgált mintaképül.

— Nyílt levelet találtunk asztalunkon, melyben egy igen derék hazánkfia érzékenyen panaszkodik, hogy a' „tigris“-vendéglőben f. hó 6-dikán néhány kereskedői segéd által rendezett tánczvigalomban a' nemzetiség annyira háttérbe szorítottatott, hogy, a' zenekar rekeszének oldalaira biggyesztett egy-két nemzeti színű diszitményt kivéve, mi sem emlékezteté a' jelenlevőt arra, hogy Magyarország fővárosában van. A' társalgás irtózatossá német dialectusban folyt; kör és csárdás csak egyszer lejtettek 'stb., 'stb. — A' tisztelt beküldő urnak hazafiai szívből eredt neheztelését természetesnek találjuk ugyan, mi azonban egy tigrisbált koránsem tartunk olly jelentékenynek, hogy az csak legparányibb veszéllyel is tudná fenyegetni nemzetiségiünket. Hadd keringjenek és fecsegenek az ő gyönyörűséges dialectusukban, ki bánja! Legyen meg nekik az ő mulatságuk: vasárnap kialuszszák magokat 's hétfőn — vászont és pántlikát mérnek 's — csendes emberek lettek, mint Mereutio mondja „Hamlet“-ban.

— Épen most halljuk, hogy a' pestvárosi tanács megengedé F o r s t-nak, hogy tulajdon költségén a' nagypiacon f a b ó d é-t építhessen. Az engedelem, jóváhagyás végett, felsőbb helyre terjesztetett. — Emlékezzünk a' nemes tanácsnak egy határozatára, mellynél fogva illyen fabódé építtetését a' város közepén leginkább azon okból ellenzé, mert a' gyulékony anyagok miatt hamarabb történhető tűzvész alkalmával nemcsak a' közel házak, hanem szeles időben az egész város legnagyobb veszedelemnek van kitéve. Mi birhatta a' ns. tanácsot arra, hogy szándokát 's illetőleg határozatát olly hamar megváltoztassa, nem tudjuk; aunyi azonban bizonyos, hogy a' felelősséget nem szeretnők magunkra vállalni.

— V ö r ö s m a r t y minden munkáinak hetedik kötete, a' „Vérnász“-t „fátyol titkai“-t foglalván magában, e' napokban megjelent. — P a j e r Antal egy csinos kötet verseket írt; K e m é n y Zsigmond „Gyulai Pál“ czimű regénye nyomtatás alatt van; a' kik e' regényt kéziratban olvasták, nem győzik eléggé annak jelességét dicsérni 's szerencsét kívánni a' magyar irodalomnak illy kitűnő munka megnyeréséhez.

NEMZETI SZINHÁZ ELŐADÁSAINAK HETI RENDJE.

VASÁRNASZ FEBR. 14-től SZOMBAT FEBR. 20-ig.

Febr. 14. „Csikós“ (Ha, mint reméljük, Réthy egészsége helyre áll).	Febr. 17. „Szökött katona“ (A' városi színház tűzkárvalloztak jav.).
— 15. „Norma“ (Téli Róza és Horváth föllépte).	— 18. „Alvajáró.“
— 16. „Don Caesar de Bazan“.	— 19. „Fiesco.“
	— 20. „Csikós“ (bérletsz., László jav.).

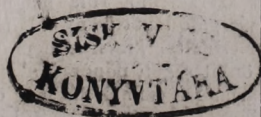
Az előbbi számban közölt heti előadási sorozat következőleg változott: febr. 9-kén Bartha betegsége miatt „Fiesco“ helyett „Falura kell mennie“; Köszeghi rekedtsége miatt „Ernani“ opera helyett „Az ördög naplója“ adatott; 's ezen változások következtében, febr. 11-re „Falura kell mennie“ helyébe „Két Barcsay“ soroztatott; febr. 12-én pedig „Norma“ helyett „Ernani“ adatott bérletfolyamban, hogy ezen operát a' bérlo közönség is minél előbb élvezhesse.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI és KIADJA

FRANZENBURG ADOLF.

8. szám. — Febr. 20, 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

ARAD, februar 8. Azt mondják a' deákok, azok tudniillik, kik deákul tudnak: „ecclesia praecedit“, mi magyarul olyanformát tesz, hogy az egyházé az elsőség; ezt mi, kik egy ház helyett kettővel is megelégednénk, kettő helyett azonban egyet is elfogadnánk, szinte megengedjük 's ezen engedékenységnél fogva tisztelettel említjük meg először is a' városi nemes tanácsnak 's több kegyes polgárainknak azon buzgalmát, mellyel a' mult hó tanácsvégezés nyomán egy, mind a' római hitűek kívánalmainak, mind a' városi csinosodás igényeinek megfelelő cath. imaház építését eltökélék; midőn e' szent vállalat minél üdvösebb sikerrel kivihetése érdekében istenálást ohajtanánk: tisztelettel szavazunk köszönetet azon nemeslelkű aradiaknak, kik az eddig több akadályok miatt ugyan még csak tervben levő, de az idén bizonyosan munkába veendő ref. imaház építéséhez tetemes pénzösszletekkel járultak. Az idén tehát két oly nagyszerű épület alapkövei fognak városunkban letétni, mellyeknek egyfelől a' tiszta erkölcsiség 's szellemi világosodás, másfelől a' városi csinosodás tekintetéből üdvözöl örömmel nézhetünk elébe. — Fájdalom, hogy a' színművészet templomáról illy örömhírrrel még nem kedveskedhetünk; de biztat bennünket a' remény, mikép a' nemzetiséget ápoló karokkal ölelő nemes tanács erre is kiterjesztendő éber figyelmét, 's ha a' mostani körülmények miatt a' nemzeti színház föllállítását talán későbbre halasztandja is, közönségünk nemesebb szívű részét a' német komédia izetlen gyönyöreitől eszentulra bizonyosan megkíméli. — Hogy casinónk a' mult év végével örök álomra szenderült, e' szomorú ténytetudhatják olvasóink „Szekercze“ aradi leveléből; azt azonban, keletkezett-e helyébe másik, bizonyosan nem tudják 's pedig azon egyszerű okból, mert — nem keletkezett. Alakulófélben van ugyan, vagy hogy, a' „nemzeti kör“, de ennek maig sincs nyilvános önállósága; a' jövő év talán szerencsésebb lesz reá nézve, ha tudniillik megvárja a' jövő évet. Egyébiránt a' casinó hiánya pótolva van már egy jobb részben a' helybeli olvasó könyvtárhoz megszerzett politikai 's divatlapok által. — A' magyar polgárhadság tagjai, a' német őrhadi kolompások nyilvános és alattomos ellenmüködése daczára is, szépen szaporodnak; e' testület derék tagjai jelenleg a' szükséges zenekar felöltöztetését tüzték ki teendőül; hogy fáradozásaitak kedves siker koszorúzandja, a' felöl előre meggyőző bennünket széplelkű hölgyeink áldozatkészsége. És most ennyi újdonság szárazróvid elsorolása után szabadon egy örvendetes ténynyel zárni be levelünket. Sárosy Gyulát, mint egyikét kedvesebb költőinknek, ismeri az egész magyar olvasó közönség; mint fáradhatlan 's igaz lelkű váltótörvényszéki hivatalnokot ismerik a' porlekedő felek; mint nemes tettek áldozatkész emberét, a' magyar nemzetiség, mindenben 's mindenütt lelkes előmozdítóját ismerjük különösen mi aradiak; ... és ez annyi írói 's hazafiúi érdemekkel gazdag férfit ép ezen érdemeiért az Arad városi nemes tanács, élő bizonyosággal annak, hogy hatásköréhez képest az igaz érdemet méltányolni egyik édes kötelességeül ismeri, a' napokban igen szíves polgári oklevéllel tisztelte meg.

T ü s k e y Kálmán.

BUDA-PEST. Épen most halljuk, hogy báró Sina a' Józsefemlékre kétezer pengő forintot küldött; aláírási ívet azonban, halmozott foglalatosságai miatt, el nem fogadott. — A' Józsefemlék-egyesület m. h. 27-dikén közgyűlést tartván, hat új tagot választott, u. m. gr. Károlyi György, Kis Károly, Schedel Ferencz, Szentkirályi Móricz és Szepesy Ferencz urat, mind megannyi tiszteletreméltó, becsületes nevek! — Halljuk, hogy bizonyos hangversenyrendező nyilváno s számadat akar adni a' jótékonyág köpenye alatt begyűjtött pénzösszevről: mi azonban ezt csak farsangi tréfának hisszük. — Az idej tánczvigalmak közül, válogatott közönség, finom tón, illedelem 's nemzetiség tekintetében, kétséggel a' mult kedden Budán, az országházban tartott társasági tánczestélyt illeti az elsőség. — A' leéggett német színészek még mindig magos árak mellett játszanak Budán; ugy látszik, a' közönség e' gyöngédtelen adóztatást már sokalja, 's részvéte hidegülni kezd. — A' „pesti divatlap“ Székácsnak a' Kisfaludy társaság mult közgyűlésében általános tetszés közt felolvasott gazdag humoru satyráját: „mikép lehet könnyen meghíresedni?“ jövő hó elején közlendi. — Egy gaz merénnyről hallottunk, melly a' nemzeti színházban mult hétfőn elkövetni szándékolatott, de csak akkor közlendjük, mihelyest hiteles adatokat szerzettünk róla magunknak. — Dr Gall erősen védi a' fűtőgépezetet, mellytől, mint a' vizsgáló bizottmány találta, a' német színház meggyulhatott. Az említett fűtőgépezetet a' doctor csinálta, kinek ez nem első szerencsétlen műve; innen magyarázhatni aztán azon bámulatos önhittséget, minőnek a' „pesti hirlap“ bémálja, mellyel a' doctor a' közönséget mystificálni akarja. De vannak ám még okosabb emberek is, mint dr. Gall, meg a' „Pesther Zeitung“. — A' lelkes Eötvös Józseftől egy nagy historiai regény fog még ez évben megjelenni, melly Magyarországnak a' mohácsi vést megelőző sülyedését tárgyazandja. — Sziglieti „Pasquill“ című vígjátéka nyomtatásban megjelent.

EGER, febr. 17. Megyénkben az ellenzék ege elborult: gróf Keglevich Miklós f. h. 15-kén meghalt! A' ritka emberbarát, bokros érdemű lelkes hazafi 's tántoríthatlan igazságbajnok halála fölött faluk népei sirnak, mélyen szomorganak még azok is, kik ellenei valának. Csak a' halál edzi meg valóódlag az elismerést és méltánylatot. — Érsekünk is haldoklik; ezen jó szívnek is el kell örökre némulni, bár ezer ajkak imádkoznak életeért. — A' tervezett piqueniqueek közül az első f. hó 2-dikán tartatott; kevesen vőnek benne részt, de a' társaság igen szíves volt. Azt kürtölték, miszerint e' mulatságok azért alakultak, hogy a' castaszelem szerepet játszó, a' mi teljesen valótlán: részt vehet azokban minden becsületes ember 's eleje vétetik általuk azon sok botrányoknak, miknek köz-tánczestélyeinkben, a' fiatalág darabos és rakoncátlan viselete miatt, oly gyakran kitéve vagyunk. Ha tehát városunk ép és művelt lelkű hölgyei mulatni akarnak, ezt e' helyen, az udvariság szíves korlátai közt, bizvást tehetik, hol nem kénytelenek rettegni a' bunkók és kardok lármás viharaitól.

E. J.

EPERJES, febr. 4. Mult hó 13-ikán adatott a' jótékony nőegyesület által — a' városi szegénység felségelésére — sorsjátékkal párosult tánczvigalom. A' tiszta jövedelem 720 p. ft. az illető városi tanács közbenjárásával a' szegények közt hetenként apróbb részekben folyvást osztogattatik. Ez azonban mind nem elégséges a' városunkban létező nyomor csak részinti eny-

hitésére is; a' koldusok napról napra szaporodnak, 's ellepik utcáinkat; igen kíváncsiak volna, a' szegények eltartására alakulandó egyletnek minélelőbbi létrejövése. — Az itteni ev. tanulók képzőtársulata dicséretes jelet adja haladásának az által, hogy ez évben közöttük ki legelőször pályaművekre jutalmat és pedig: a' legjobb beszélyre és vigjátékra két két aranyat, a' legjobb balladára pedig egy aranyat. Remélni lehet, miszerint ezen elkezdett jó példát — különösen lelkes elnöke V andrák András buzdítása következtében — jövőben is folytatni fogja. — Színészetünk van, még most természetesen német; biztosan hisszük azonban, hogy pár év múlva — Eperjesnek a' magyarosodásban rövid idő alatt tett roppant haladását tekintve — diszesebb színházban magyar színészek váltandják fel a' mostani kontárokat. S óvári Odón.

KALOCSA, febr. 12. Végsővel küzdő szegény népünk enyhítésére történt adakozások közül méltó tüneményül megemléendő érsekünknek jobbágiai iránti nagylelkűsége, ki, nem tekintve a' megye által e' célra kivetett tetemes pénzsözveget, még naponként a' bíróság által utalványozott adózóknak, inségők enyhítésére határozott díjakat is osztogat, tehát „adózóinak adózik!“ Idei báljaink átalában népes, derült, fesztelen, és tökéletes magyaros szint viseltek, főkép a' f. hó 11-kén megyei hivatalnokaink által a' szegénység enyhítésére tartott igen népes táncmulatság, melynek, valamint a' többinek is, legszebb éke S. F. kisasszony volt. —

Otto.

PÉCS, febr. 12. Városunk felejthetlen nádorunkért három napi átalános gyászt tartván, tegnap Scitovszky János püsp. ő exc. mutatá be érte a' gyászmise-áldozatot az élet és halál urának, szokatlanul roppant néptömeg előtt; mi ismét bizonyítjuk, miként félszázados nádorunk kimúltát, valamint az ország minden részeiben, úgy nálunk is egyenlő kegyelettel keseregik és nevét szent emlékek tartandják mindenkoron. Szinte ennek tulajdonítható, hogy a' különben olly vidor pécsi farsang az idén gyászos bójtnak is rossz lett volna; maga a' védeyleti bál biztos hőmérője volt a' védeylet iránti rokonszenvünknek, azaz: számra nagyon silányul ütött ki; ellenben a' szekszárdi cigányzene folytán kerekedett vidám kedv tekintetében akármellyiken is kített. A' magán tánczalmak közül fényre kitünő volt Mihálovich Károly; szint illy pompásnak jósolják Mihálovich Imrénék holnapután tartandó estélyét. 'S ezzel a' tánczvigalmi krónikát bevégeztük. — A' színházban sokkal több élet mutatkozott, mióta t. i. a' derék buffó, Benza t, bírjuk vendégül. Mint Beaumanoir a' „négy Haimonfi“-ban lépett fel először 's a' zsufolt háztól méltányos tapsvihar- és köztetszéssel fogadtatott. Azóta alig láttuk a' „Bájital“-ban (2-er) és „Büvös vadász“-ban és már Pest ismét reclamálja őt! Sajnos, hogy a' két hazának jelenleg (Szerdahelyi beteg levén) csak egy buffója van; — a' vidéki színházak rendezése bizonyosan több tehetséget idézne elő minden szakban, és a' vendégzserpelések ellen sem panaszkodnának annyit a' pestiek! Holnap Benza jutalmára Don Pasquale adatik; tehát ismét teli ház 's élvezet-dús est. Benza mellett és a' pesti modorhoz legközelebb áll Filipovits (mély bariton), ki fokoként, de annál biztosabban nyereg közönségünk átalános méltánylását. Lukácsi A. sok tekintetben javult, tán a' figyelmeztető püsszegek folytán? Folinus szorgalmat tanusit; míg a' tündöklő reményű Goldstein Terézről el lehet mondani: a' megállapodás, főleg kezdőnél, világos hanyatlás. A' legujjabban, méltányandó praecisióval adatott operák (különösen a' Haimonfiak) körül, legtöbb érdem, Benza után, Böhm karmestert illeti, kinek egész hibája, hogy a' nyitányt nem tartja az opera kiegészítő részének, 's azt a' hangászkar helyett mindenik néző saját tetszése és modora szerint dudolhatta el magának. Auch gut! A' vígadó 's operák által háttérbe szorított dramáról majd csak a' bójtnak írunk néhány szót. Eddig a' Pesten sűrűn felmerülő szini ujdonságok közül egyetlenegy: a' „Jegygyűrű“ adatott közép sikerrel. Ha Amalia kisasszonynak a' tragicomicus mérgezések helyett, vak szenvedélyéből kiábrándulva, a' becsületes főbirót méltóztatnék férjül választani 's Vig Terkának nem lenne olly szomorú szerepe: mint népszínmű sokkal inkább kielégítene. — Helybeli szinirodamunk, ellenkezőleg más provinciákkal, egészen parragon hever, azon egyszerű okból, mert nincs, ki azokat férczelné, daczára annak, hogy bizonyos irodalmi társulat létezése állitatik, minek mi egyébkint semmi módon nem tudunk nyomára akadni; megpróbáljuk majd lámpással keresni. Egyébkint ismerjük jól a' provincia lis gyártmányokat: a' pesti deszkákra nem igen tudnak felkapaszkodni, 's így inkább örülnünk kell, hogy nem kineznek vele. Fenyegetnek ugyan egy-két darabbal, a' mint ezt már jó régen megemlétem, de a' keserű pohár mindeddig szerencsésen elmaradt tőlünk. — Végül feljegyzem még színigazgatóságunk azon loyális tettét, vagy inkább teendőjét, miszerint a' pesti német színészek javára „nagyszerű előadást“ rendezend, mely, miután benne Benza is működni fog, mindenesetre szép jövedelmet ígér.

Tyuk Mihály.

Mondani valónk. Kappel József ur, sorsjegyei mibenléte felől leginkább ifju Szabó József, budai asztalosnál tudakozódhatnék, vagy felvilágosítást Csánády Ferencz iparegyleti titkártól is kérhet. Jó sikert kívánunk! — Pá pán az izraelita kisedővoda javára néhány műkedvelő Lessing „zsidó“-ját adandja — német nyelven. Tud-e erről valamit az ottani derék főrabbi, Lö v Lipót ur? Alig hisszük! — A' nagy körösi casinói választmány hosszabb czáfolatot küldött a' lapjaink 6-ik számában leirt ottani táncmulatságra, bizonyossá tevén bennünket, hogy a' mulatság minden illedelemháborítás nélkül ment végbe; a' nők és a' táncmulatságban résztvevők, néhány ifjat kivéve, mind eltávoztak 's a' tánczterem bezáratott, — 's a' mi rendtelenség (nehát mégis?!) történt a' casinó kártyázó szobájában, az bár nyilvánosság utján megrovást érdemel is, nem a' bálban történt 's nem lehet azt az itteni socialis élet mozgalmait tükörelül felmutatni. A' választmány elismeri, hogy van itt is hiány és ferdeség akármennyi, de, fájdalom, annyira közös ez már a' magyarfaj hibáival, hogy azokat kiemelve említeni, csak az általánosság ismétlése leendne. Végre szívesen kéretünk mi, 's a' nyilvánosság többi kezelői: válaszszuk meg jól vidéki levelezőinket (ugy hisszük, ezek alatt a' tisztelt társulat nem akarja a' szüntelen legyezést értetni?), mert a' gyakran ismételt ferde tudósítások nemcsak a' szándéklott jó hatást nem eszközlik, hanem elvégre decredirozzák a' journalis-

ticát is, mi a' reform ösvényén tétovázva ingadozó nemzetre még most nagy csapás lenne. — Az Egerből érkezett önvédelmet, bizonyos méltatlanul megtámadott szindarab ügyében, azért nem adtuk, mert halmozva vannak benne a' bíráló ellen intézett becsületsértő kifejezések — a' mi hosszú és keserű polémiát vonna maga után. Ha a' közönség méltánlaltal fogadta E. urnak szindarabját, úgy hisszük, ez megnyugtató elégtételt nyújthat neki a' kiméletlen megtámadások ellen, 's szükségtelessé teszi a' tulajdon érdekében ugys mindig részrehajlással járnai szokott önvédelmet. — A' debreczeni levél régi dolgokat mond el régi modorban, 's azért ad acta' tettük. — 'Emancipáljuk a' zsidókat' című cikket megkaptuk; egy halmaz verset is, pedig már untig van. — Léva J. urnak humoristius cikkét mielőbb elküldetni kérjük.

IGAZOLÁS. E' lapok 6-dik számában tetszett bizonyos uri családnak becsülemet felett pálczáat törni. — Minthogy azonban becsülemet legdrágább kincsem, az osztó igazság tekintetéből, kénytelen vagyok azon téren igazolni magamat, mellyen megtámadtattam. — Dicskedhetem magannak, miképen több évek óta van szerencsém a' t. cz. nőnemek teljes megelégedésére szolgálai, a' nélkül, hogy elrontott ruhával 's 'goromba' czimmet tiszteltettem volna meg. — Csupán panaszkodó uri család az, mellytől a' most érintett czúmen, 's bírónak lett feladásón felül, még hirlapi megrovást is nyertem. Én a' bíró előtt oda nyilatkoztam, hogy a' ruha jó vagy rossz állása műértők által bíráltassék meg, 's ha rosznak találattik, késznek nyilatkoztam egy ujnak kiállítására; — de az illető kisasszony látván, miszerint a' szakértők előtt a' jó szabásu ruha ellen mi kifogást sem tehet, a' ruhát elfogadta, — 's miután hirlapilag elég boszút vett magának meggyalázatásommal, az érintett ruhát — mellynek talán nem is annyira szabásával, mint az általa nagyon olcsón 's izléstelenül vásárolt kelmével, nem vala megelégedve — az illető bírónál, nekem való ajándékozás végett letette. De valamint nem szorultam az érintettem uricálád 'goromba' címére, úgy ajándokára sem, miért is az első egyszerűen visszautasított; a' másodikat pedig, t. i. az 5 pftos kelme árát, a' szegények számára illető helyén letettem. — És most, miután a' t. cz. olvasó közönség a' többször említett uri család által arra figyelmeztetett, hogy kinek kedve volna, a' rosz munkán felül gorombasággal illetetni, hozzáj jönnek dolgoztatni: szabad legyen nekem is viszonyosságnál fogva hölgyszabó-társaimat arra figyelmeztetni, hogy kik ilyen hirlapi megistiztetésben akarnak részesülni, menjenek, L—d-utca, 189-dik szám alatt földszint, balra az első ajtóhoz.

Záhonyi István, hölgyszabó.

Adakozások a' Himfylantra. IV. Petróczyné, Gosztonyi Polexina ivén, Ung vármegyében: Petróczyné, Gosztonyi Polexina 5 ft, Vay, Orosz Jánosné 1 ft, Horváth Mária 2 ft, Hackel Andrásné, Ritterschild Henriette 1 ft, Kulin Teréz 1 ft, Gömbös Anna 1 ft, Gergely 1 ft, Jeszenszki Luiza 1 ft, Szobek Antal 1 ft, Kornfeld, Orosz Mária 1 ft, Szikszay János 1 ft, Kisztlér János 2 ft, Czimbák András 40 kr, Olesváry Gábor 1 ft, Balogh, Szikszay Ottó 1 ft, Balogh József 1 ft, Hrabovszky Sándor 3 ft, Kállay Leopold 2 ft, Palóczy, Horváth Anna 2 ft, Lámm Jakab 1 ft, N. N. 1 ft, Orosz András 1 ft, b. Barkóczy Ferencz 1 ft, Both Miklós 1 ft, Pribék Miklós 1 ft, Morvay Pál 20 kr, Pribék Antal 5 ft, Jelenyi Ferencz 1 ft, Auffenberg Erzsébet 1 ft, Dietz Ágoston 20 kr, Kiler József özvegye 20 kr, Langer Bertalan 40 kr, Fodor Constantin özvegye 40 kr, Vőnekyné 1 ft, Bernát Kati, Bernát Sára 1 ft, b. Vécsey Cornelia 2 ft, gr. Pejachevichné, Althan Mária 5 ft, Ruttner Tóni 1 ft, Szabó Eduard 20 kr, Fritz Janka és Agnes 40 kr, Szalayné 40 kr, Pollák Lipót 1 ft, Horváth Simon 5 ft, Jármy József 1 ft, Csurgovich János 40 kr, Landesné, Pálffy Mária 1 ft, Petrovay, b. Pongráczné 1 ft, Illosvay Rudolf 1 ft, Botka Lajos 1 ft, Horváth Miklós 20 kr, Morvay Luiza 1 ft, Deksy Lajos 1 ft, Komjáth István 40 kr, Fodor András 1 ft, Szőke Sigmund 40 kr, Siró István 1 ft, Cherszky András 1 ft, Bene Péter 40 kr, Lapossy Lajos 20 kr, Brajmann Dávid 20 kr, Roth Jakab 20 kr, Maader János 20 kr, Weinberger József 1 ft, Weinberger Gusztáv 20 kr, Apaticzky Vince 20 kr, Weiszbach Márk 40 kr, Weinmann Lipót 20 kr, Weinberger Mórítz 20 kr, Mayer Sámuel 20 kr, Weinberger Julianna 30 kr, Szabó Lajos 40 kr, Saager József 20 kr, Fekésházy József 40 kr, Kömkényi Ferenczné 20 kr, Ratkích József 20 kr, Spitzerné 40 kr, Böszörményi József 20 kr, Balogh Károly 40 kr, Blasko Antal 20 kr, Orosz András 1 ft, Thuranszky Farkas 20 kr, Halmaz 20 kr, Frösch 20 kr, egy valaki 20 kr, Jelenyi Pál 30 kr, Vitzmándy Ágoston 1 ft, Bekényiné, Orosz Rozália 1 ft, Kazay Lajos 10 kr, Balogh Magdolna 20 kr, Horváth Janka 26 kr, Héthy Antal 40 kr, Hackel Sándor 20 kr, Hackel Bertalan 20 kr, Ibroz Zsiga 20 kr, Pongrácz Béla 20 kr, Pekerné, Ország József 20 kr, Hratizslaw József 24 kr, Lehoczky Adalbert 20 kr, Pögel, Péchy Katalin 20 kr, b. Grueber 20 kr, Szilasy 20 kr, Cebrián 40 kr, Viczmándy 20 kr, Bárány 40 kr, Irinyi 20 kr, Kleber 20 kr, Gromann 20 kr, Belunyi 20 kr, Pongráczné 20 kr, Abonyi Istvánné 20 kr, Győröcskey 1 ft, Gruden Imre 1 ft, Dobsa Johanna 20 kr. — Összesen 100 ft ppben.

NEMZETI SZÍNHÁZ ELŐADÁSAINAK HETI RENDJE.

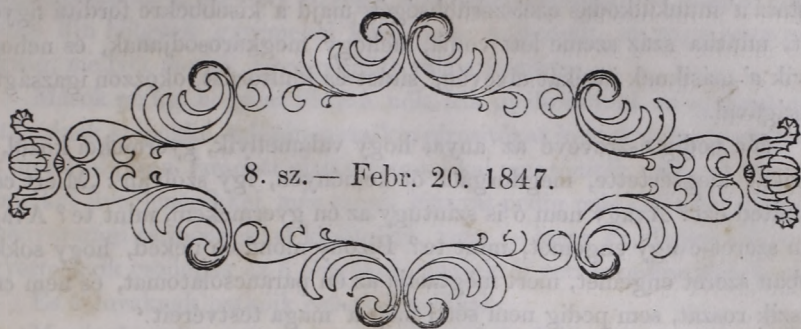
VASÁRNAP FEBR. 21-től VASÁRNAP FEBR. 27-ig.

Febr. 21. 'Farsangi iskola.'
— 22. 'Dom Sebastian' (Beck és Wang-el urak vendégjátéka).
— 23. 'Könyelműek' Csakótul, Laborfalvi Róza javára bérszünettel 1-ör. (Ha, mint reméljük, a' jutalmazandó meggyógyul.)

Febr. 24. 'Linda' (Wangel ur vendégjátéka).
— 25. 'Robin orvos.' — Eszter és Dávid és Tánczegegyveg.
— 26. 'Könyelműek' (másodszor).
— 27. 'Lammermoori Lucia' (Beck ur vendégj.)

Az előbbi számban közlött heti előadási sorozat következőleg változott: febr. 15-kén Schodelné betegsége miatt Norma helyett Alvajáró; 's e' helyett febr. 18-kán Ernani adatott. A' városi színházi tűzvész által károsultak gyámolítására, febr. 17-re, normalis napra, kitzűzött Szökött katoná, rá engedelem nem eszközölthetvén ki, előtte való nap, farsang keddjén déli 12 órákor adatott.

Műmelléklet: Genrekép Barabástól, köre rajzolva Valzeltől.

8. sz. — Febr. 20. 1847.

AZ ANYA ÉS GYERMEKEI.

A' világ-alkotmány egyik bolygójában volt egy ország, 's ez országnak különféle nagyobb és kisebb városai és falvai, és ezekben az emberi állatoknak mesterségesen készült lakóhelyei. Vala pedig ezen lakóhelyek közt egy ház, melyben egy özvegyasszony lakott.

És mikor fölkelt a' nap, és mintegy királyi biborpalástot terjesztett az égnek boltjára, felkölté az anya is az ő gyermekeit, és összegyűjté azokat maga körül, mint tyúk az ő csirkéit, az ő szárnyainak ótalmába revén azokat.

Miután pedig felöltözteté az anya gyermekeit, megállanak szép rendben körülötte, mint a' holdat körülveszik az ég csillagai, midőn a' nap leáldozott és az éj enyészetszinü fátyolát teríti le nyugvó helyéül a' földnek területére. És összetevé kezeit, imádkozván, és megszólítá a' maga gyermekeit : ezt mondván nekik :

— Jertek, imádkozzunk gyermekeim, és adjunk hálákat Istennek, a' mi teremtőnknek, ki fölhozott bennünket a' semmiség tengeréből a' valóság száraz földjére, és őrt tartott fölöttünk, míg mi az álom karjaiban nyugodtunk.

És összetevék a' nagyobb és kisebb gyermekek kezeiket, és leborulván térdeikre, buzgó áhitattal mondák el fohászkodásukat, melyet a' jó anya előttök elmondott vala.

Azután vevé a' nagyobbakat és ada nekik munkát, mely az ő korukhoz illő vala, és megmutatá nekik, mikép kell azt végezniök, hogy sikeres legyen. A' kisebbeknek pedig ada játékokat az ő kezeikbe, hogy játszanának azokkal, mondván : „sokkal jobb és Istennek tetszőbb dolog, ha a' kisdedek és a' felnőttek is, midőn fölhagynak munkáikkal, játszanak, semhogy henyéljenek és vétkes cselekedetekre vetemedjenek az ő gondolatjaik.”

Es míg a' nagyobb gyermekek dolgoznak, a' kisebbek pedig mulatának, az özvegy is végzé napi foglalatosságát és majd a' nagyobbaknak

mutatá a' munkálkodás czélszerűbségét, majd a' kisebbekre fordítá figyelmét, mintha száz szeme lett volna, nehogy megkárosodjanak, és nehogy egyik a' másiknak játékát elvevén, sírást és kiáltozást okozzon igazságtalanságával.

Ha pedig észrevé az anya, hogy valamelyik, gyermekei közül, a' másikat megsértette, megdorgálá őt keményen, így szólván: „Miért cselekedted ezt? Avagy nem ő is szintugy az én gyermekem, mint te? Avagy nem szeret-e ugy engemet, mint te? Bizony mondom néked, hogy sokkal jobban szeret engemet, mert megtartja az én parancsolatomat, és nem cselekszik rosszat, sem pedig nem sérti meg a' maga testvéreit.“

Ezt mondván, ismét munkájához látott, nehogy az hátramaradást szedvedjen, mignem eljött a' déli. És összehívá ismét a' maga elszéledt gyermekeit, hogy egyenek és igyanak az ő asztalánál az ételekből és italokból, mellyeket ő készített vala nekik.

És ők eljövének és evének az ételekből, és ivának az italokból, mellyeket az anya készített vala számukra. Ezután pedig hálákat adván Istennek, folytatták a' nagyobbak az ő munkáikat, a' kisebbek pedig az ő játékaikat, mignem a' nap búcsut vön a' földtől és leve szürkülő alkonyat.

Ekkor összegyűjté ismét az anya maga körül az ő gyermekeit, mondván nekik: „Ime munkálkodtatok, gyermekeim, és fáradoztatok és teljesítetek az Ur parancsolatját, ki mondá vala: munkában és a' te arczodnak veritékében fogod keresni a' te kenyeredet. Méltó tehát, hogy megnyugodjatok, hálákat adván előbb az Urnak, hogy megsegített beenneteket a' ti munkáitokban.“

És ők lefekvének és alvának, és álmaikban leszállának hozzájuk az angyalok, kinek kinek az ő reménye és vágya szerint mutatván azon szépségeket és csodadolgokat, mellyeket ébren kívánt vala. De az anya nem aludott, mert gyakran kitekinte, valjon nem közelegnek-e a' tolvajok és zsványok, hogy kirabolják őt és az ő gyermekeit. Midőn pedig hallá, hogy gonosz emberek közelegnek, kik rossz szándékot viselének a' magok kebleiben, felkölté fiait, mondván nekik: „közelget a' tolvaj, keljetek föl, fiaim, és üzzétek el őt.“

És fiai fölkelének és elűzék őt.

Midőn pedig gyermekei felnövének, és alkalmatosak valának arra, hogy önszárnyaikra keljenek: kiadá kinek kinek közülök a' maga részét, ugy, hogy neki csaknem semmi sem maradt, miből magát táplálta és ruházta volna.

Némellyek közülök az anyánál maradának, és munkálkodván és fáradozván, megoszták vele fáradozásaik gyümölcsét és ruházák és táplálák őt, mint sok gyermekek nem tesznek.

Mások pedig eltávozáának, mert a' szép arczu és kies külsejű hölgyek kedvesebbek valának nekik, mint tulajdon szülőjök. És adának nemcsak szép szavakat és hízlgő beszédeket a' szép hölgyeknek, de a' szép szavaknál és hízlgő beszédeknél is szebb és hízlgőbb fehér huszasokat és lázsiásokat, és még ezeknél is szebb és hízlgőbb körmöczi aranyakat. Mások

pedig szétszórák a' szegény özvegy által összezsugorgatott drágaságokat a' szép ifju hölgyek gyermekei közt, hogy mutassák, mi nagy azon gazdagság, melyet anyjok összegyűjtött vala számukra.

Mások pedig, hogy az idegen nők, kik gyakran csak az uj divat szerint levének szépekké, miután arcaikra pirosítókat kentek vala, és szájuzeiket mesterségesen faragott elefántesontokkal megtömték vala, és hiányzó szemeiket üveglencsékkel, más tagok hiányát pedig más különféle állat- és növényországi terményekkel kipótolták vala, — hogy ez idegen nők és az ő gyermekeik csodálják az ő fényöket, anyjoktól vett lovaikra ülének vala.

És e' lovaknak patkóik ezüstből valának.

Menének pedig úgy, hogy míg kettőt fordulának, az ezüst patkók rothadt körte gyanánt mind lepotyogának.

És a' fiatal nők gyermekei fölszedvén a' patkókat, azokon különféle hasonló dolgokat vásárlának.

Ismét mások az ő bankóikkal pipára gyujtának. Mindez pedig törént, hogy az idegen anyák gyermekei csodálnák az ő gazdagságukat.

Az idegen anyák gyermekei látván mindezeket az ő szemeikkel, csodálkoznak, és így szólának az ő lelkeikben: „Ime mi gazdagok, és mi — boldok ezek! Mi gyűjtögetjük a' pénzt, ezek pedig elszórják a' pénzt, mint szél a' polyvát, vagy mintha szülőföldükön a' pénz Csáki szalmája volna.“

De eljőve az idő, midőn, mint szárazságban a' kutak forrásai, az özvegy gyermekeinek erszényei is kiapadának.

Vala pedig nagy lapulás, zsebekben és szivekben és — hitelben.

De ők az általok elhagyott anyához üzenének, hogy küldjön nekik ujra pénzt, mert ime v o l t é s e l f o g y o t t. Mert valamint az emberi élet, úgy mulandó a' pénzerszényeknek tartalma is.

Az anya megszárván szívében az ő gyermekeit, kik távolban bujdosának, összeszedé utolsó vagyonát is, és mellette dolgozó fiainak és leányainak szerzeményeiből is veve, és mindezt összetevén, ismét küldé hófehérségű lázsiásokat és sárga körmöczi aranyakat a' szép nőknél mulató gyermekeinek.

A' honn maradtak közül pedig némellyek anyjoknak adák mindenöket és szűkölködének.

Mások csak olykor adának egy kis részt élelmül a' mindinkább gyöngülő anyának.

Ismét mások az anyának és többi testvéreiknek mitsem adának, hanem mindent részint magok elköltének, részint pedig nagy kincseket gyűjtögetének.

Fordult azonban az év kereke, és az idők megváltoznak, valamint megváltoznak némelly emberek, kik ámbár mindenkoron egyet hisznek, mégis ma feketének mondják azt, mit tegnap fehérnek mondtak vala. És a' tönkre jutott és megszegényedett anya megbetegedett és szűkölködött vala, míg hálátlan gyermekei bőségben usztanak. És borozás és tobzódás között vigadának, megfejtkezvén az ő anyjokról és az ő inségéről. Csak némelly gyermekek, kik az anyánál maradának, és számára csekély vagyó-

nukból eddig is egy részt adának, szánakoztak rajta és hiven táplálák és ápolák őt.

De kifogyván minden ereikből és vagyonukból, nem voltak többé képesek a' szegény anyán segíteni, hanem csak jajgatának és futkosának és kiáltozának: 'Mentsük meg a' mi anyánkat!' És többen azok közül is, kik körülötte jóformán fölszedék valamagokat, hasonlóképen kiáltának: 'Mentsük meg a' mi anyánkat!'

Midőn pedig azokat szólítanak föl, kik idegen hölgyeknek hódolának, és anyjokról megfélelkezének, azok mondák: 'nem ismerjük őt.'

Vala pedig messze tartományokban egy orvos, ki a' szegény anya betegségét meggyógyította volna. Mert már számos vakoknak az ő látásukat, és számos süketeknek az ő hallásukat adá vissza. De az anya szegény vala, az út pedig hosszú és nehéz vala.

Mondák tehát hű, de vagyontalan gyermekei: 'Erőtessük meg a' mi erszényeinket, és adjunk mindnyájan utra valót a' mi anyánknak, ki bennünket szüle, ápolá és ellát minden, életünkre szükséges dolgokkal.'

A' gazdagabbak is mondák: 'Menjen el az orvoshoz és gyógyítsa magát.' Utravalót pedig nem adának.

És az anya csak fonnyada, és napról napra gyöngébb leve, közeledvén az ő enyészetéhez.

Mi történt végtére ez elhagyott anyával, azt nem fogom elmondani. Meglehet, hogy nem sokára hű gyermekei megerősítése által fölgyógyul és megerősödve ép erővel támad föl és olly szépségben fog tündöklenni, mint amaz idegen hölgyek, kiknél elpártolt gyermekei mulatának.

J e n ő f i.

EGY BÁRÓNÉ.

I.

A' fővárostól néhány órányira az ágakra szakadt királyi folyam, a' méltóságteljes Duna, mindkét oldalról sűrű erdőktől van körülvéve.

A' terepély vadjegenyék, füzek, 's a' nap sugáriban ezüstbejátszó levelű partifák, melyek itt az iszapos földeken mindinkább terjednek, fényes fehérle és rezgő lombjaikkal a' vidéknek késő őszig koratavaszi színt kölcsönöznek.

A' jobbpárti erdőkön túl nyájas halmok emelkednek. A' lejtőkön viruló szőlősorok futnak minden irányban; a' távolabb tetőkön legkomorabb bükkök és tölgyek sötétülnek, és borulat-alaku koronáikkal a' kies vidéket fenségessé teszik.

Hallgatag erdő ködei felett, komoly elvonultságban áll egy régi kastély. Idomtalan tetői a' mult századra, apró 's rendetlenül szétszórt ablakai a' középkorra viszik vissza a' képzeletet.

E' kastélyban a' legközelebb mult években csendes történet folyt le, egyszerűen, igénytelenül, nem kihatólag a' nagy világra; nem zajjal és követelésekkel, mikhez a' közönségnek joga lett volna hozzászólni; nem bonyolítva be többeket, kik a' kastélyon kívül laktak, hogy azután e' szomorú események mulatságul odavetve lennének a' hirlapoknak, törvényszékeknek, egyleteknek és hirhordóknak.

A' kastélyt, 's alatta a' nyugalmas falut, L... báróné birta, egy a' nagy világban feddhetlen jellemű hölgy, kinek neve azonban egy idő óta kevésbé említetik, mint ezelőtt.

A' bárónénak két gyermeke volt: Victor és Emilia.

II.

Egyszerűbb életet, mint minő a' kastélyban folyt, alig képzelhetni.

A' báróné inkább visszavonuló volt, és komoly, mint hideg és érzéketlen.

Azt gondolták, őt az élethez, gyermekein kívül, más érdek nem köti. A' világ azonban csalódott: élt e' hölgy kebelében még egy más titkos istenség, egy csodálatos elv, nagyszerű eszme, iszonyatos képzelem.

Es ezen őrzült eszmének imáadásában képes volt feláldozni gyermekeit.

Emilia csendes volt; a' búskomolyság, melly szép arczán folyvást lakozék, a' körülmények eredménye volt: mint gyermek csaknem játszótársak nélkül nevedék fel.

Es a' mint haladott éveiben, úgy fejlődtenek ki egymásután szépségének, kellemeinek 's annyi megragadással bíró bájainak minden részletei. A' lélek, mint megromolhatlan gyémánt, maradt a' régi, az egyszerűségben annyira magasztos. Viseletében 's gondolatiban őt a' legtisztább szerénység jellemzé; egyike volt azoknak, kiknek soha sem jut eszökbe, hogy ők szépek, hogy ők szenvedélyeket költhetnek, sziveket lánczolhatnak le; egyike azoknak, kiknek ha szerelem támad szivükben, az észrevétlenül eredett, öntudatlanul nevedett; 's midőn azt érezni kezdék, már kitörölhetlen volt a' lélekből, már egész életükre elhatározó befolyást gyakorolt, mellynek végeredménye csak boldogság, vagy — halál lehetett.

Victor bevégezvén az elemi éveket, tanulmányait folytatandó, a' fővárosba küldetett.

A' két testvér között ez volt az első szomorúság.

E' közben eljött a' tél; a' fehér vidékben csak a' kert sötét fenyvesei tarták meg eredeti színöket. A' kastély ablakai előtt szabálytalan szelekkel vivott a' hófergeteg, 's a' láthatár elveszett.

Midőn a' déli fuvalmak ismét visszahozák a' vidék régi szépségét: a' jégthalmok 's hófuvatagok visszakényszerültek éjszaki hazájokba. Az eltemetett Duna fölkelt álmából, föleszméltek a' siető hullámok 's ismét csendes tükörnek látszék az a' kastély alatt, kísérve a' fényes fák 's terjedő bokrok árnyaitól.

Feloszlottak nem sokára a' tavaszi ködök, ismét előtűntek éjszokról

a' fővárosok felett uralkodó hegyek kék sorai; eljött örömeivel, szépségeivel 's vigasztalásaival a' virágok kora, elérkezett gazdagságával 's jutalmával a' legderültebb nyár.

Ismét látszott néhány sárga levél, az elüszött télnek első hirnökei; 's bekövetkezének az ifjuságnak legszebb órái: a' szünnapok.

Emilia már várá testvérét: minden porfelleg, mely a' kigyózó utakon feltűnt, Victort gyaníttatá.

Megdörrent végre egy este a' kastély rozsdás kapuja, a' lépcsőkön sebes léptek hallatszanak, — 's Victor haza jött.

Midőn a' viszonzítás megható ereje csillapulni kezdett, akkor vevé észre Emilia, hogy Victorral egy más ifju is jött, ki őt, midőn szemeit ráveté, udvariasan köszönté. A' leány elpirult; ez volt első idegen férfi, ki őt üdvözlötte.

Az idegen ifju úgy mutattaték be a' háznál, mint Victor barátja 's tanuló társa, mivel a' fővárosban ismerkedett meg. Victor őt rendkívül szerette, szenvedélyeik ugyanazok valának, a' vendég-ifju szintugy szeretett vivni, lovagolni, sőt festeni, és zongorázni is, mint maga Victor.

A' vendég-ifju neve W . . . Károly. Halavány, érdekes arcz, szemeiben rejtelmes tűz; — a' legnagyobb szerencsével tudá összekötni a' társasági illédéket a' bensőségekkel. —

Emilia őt mint bátyja barátját, 's mint vendéget látá; az ifju előtt Emiliának egyszerűsége 's mégis elragadó szépsége mint reméltelenül talált kincs tűnt fel.

A' kastély körül régi kert terült szét, egykor hasonlithatlanul jobb karban állott, mit emberi kezek abban szabályoztak; most a' természet játéka pótolja a' növényzetet, ismét elővette erejét és saját ábrándjaival árasztá el a' régi tervet, melyet emberek gondoltak ki. A' rendezett bokrozzatok összenövének, a' metszett sorok grotesk-alakban nőttenek ki, a' fűszálak ellepék az utakat 's építvényeket, a' hidak ívei behulltak, 's a' vízvezetések uj ágakra szakadtak; a' felfutók elfoglalák a' feketülő szobrokat, a' terepély fák ágai betolakodtak a' kerti házak ablakaiba, a' nyugalmas tóból vizinövényekkel ellepett mocsár lön, a' szomorú füzek elvadultanak, 's a' hűs sétányok járhatlan cserjévé alakultak.

Csak a' vidék szépsége maradt a' régi. A' Duna nyugalmas képe, a' keleti róna kalászos térei, az erdők és tarka mezők, az éjszaki hegyek, nyugoti halmok, 's a' déli szigetek.

Ha e' kedvelt vidéke felett elvégzé nagyszerű pályáját a' nap, 's lenyugvék az őt váró fényes ködök párnái közé: a' kastélyra az elhuzódó erdő korán vetett hallgatag árnyakat. Victor ilyenkor az udvaron lovagolt, Emilia a' bárónéval sétálgatott, a' vendég-ifju elvonulva olvasott.

Az illynemű olvasás látása Emiliában nagy hatást tön; mintha régi, homályos sejtéseinek egyikét találta volna fel abban. Ő látta, hogy az ifju elmerülten olvas; látta, miként az kevésbé figyel azokra, mik körötte történnek, és azonnal érzé, hogy kell lenni egy más világnak is, hova ilyenkor az olvasónak lelke ragadtatni szokott; hogy az olvasás olly vágyaknak

adhat táplálékot, melyeket eddig csillapítani lehetlen volt; az olvasásban van gyönyör, van vigasztalás, tanulás 's erőnyerés; hogy olvasás után a' lélek könnyebben érezi magát, szomorúságát feledi, 's a' szépre fogékonyabb.

Illy alkalmak után Emilia a' vendég-ifju szavaiban mindig többet talált, mint máskor; kifejezései 's gondolati szebbek, őszintébbek 's költőiebbek valának; sok olly eszméknek, melyek lelkében ezelőtt csak homályosan léteztek, nevet talált.

Mint futékony álomkép, úgy tűntek el a' napok. Victor 's a' vendég-ifju visszakészülének a' fővárosba.

III.

Hajnal volt; a' vendég-ifju mély álomból ébredt fel.

Az álom soha sem szokta az embert úgy elhagyni, hogy az öntudatlanságot egyszerre világos éberség és lélekjelenlét váltsa fel; az elmélyedés lassankint oszlik el, 's az eszmék észrevétlenül alakulnak össze. Senki nem tudja meghatározni reggel, melyik volt első gondolata; az éberség csak folytatása egy homályos eszmélésnek, melyre sokszor csodálatos élnkséggel emlékezünk vissza. — Képzelmekben ismeretlen vidékeken járunk, idegen városok utczáin, csodálatos épületekben, találkozunk emberekkel, kiket addig nem ismertünk; foglalkozunk olly tárgyakkal, melyekre ébrenlétünkben nem gondoltunk.

Sokszor villám-gyorsasággal fut el szemeink előtt egész életünk. — Az eszmék tisztábbak; lassan jó vissza lélekjelenlétünk; már tudjuk, hogy aludtunk, hogy most ébredőben vagyunk, és gondolatink nem folytatásai a' tegnapiaknak; évek előtti történeteink merülnek fel; azt hiszszük, hogy még a' régi körülmények, nehéz helyzetek közt vagyunk, melyekből már egyébként régen kibontakoztunk; olly tervek fordulnak meg agyunkban, melyet már kivittünk, végrehajtottunk. Szabad emberek börtöneikből akarnak megszabadulni, a' békében harcok között küzdenek, 's a' nyugalmas partokon a' tengerészt a' vihar ragadja. — Tisztább felfogás uj tért nyit meg a' képzelemnek: örömet érezünk, hogy megszabadultunk, később eszünkbe jó, hogy az már régen történt, hogy már azóta mennyi változott, hogy már czélt is értünk.

És mindezek sokszor egy pillanat művei; ha álmainkból erőszakosan is ébresztetünk fel, e' homályos éberség nem marad el kalandos képeivel; egy pillanat alatt a' lélek képes a' legbonyolódottabb történetet felfogni; egy éj ezernyi álmokat hoz; a' lélek legszabadabban kalandozza be a' világot; romlást, építést lát, korlátlanul rohan a' földöntúli hazákra, társalog szellemekkel, barátokat szerez, ellenséget győz, elmarad tőle a' földi, átváltozik mindenható lénynyé.

Az ébredés, mint teher, levonja őt ismét a' földre; visszatérnek érzékei, hogy kevesbet érezzen, mint azelőtt; szemei felnyílnak, hogy legfőlebb egy szűk világot lásson, ki egy percz előtt határtalan térekben egyedül uralkodott.

Igy hánycódék a' vendég-ifju lelke.

Reggelfelé arra eszmélt, hogy Victorral megismerkedett, hogy ő ezen ifjuval sok kedves órát töltött, hogy őt falura hitta, 's ott megismerte Emiliát — 's a' leánya társaságában legszebb órákat töltött.

Ekkor felébredt. . . .

A' rideg való kineveté ábrándjait, — az ablakon keresztül hűves hajnal világított be. . . azon reggel volt, mellyben a' csendes kastélyt el kelle hagyni — 's visszamenni a' fővárosba.

Öltözni kezdett. — Hallotta, miként az udvaron, készülétek tétetnek az utra, a' kocsit a' kastély kapuja elibe hozzák 's a' lovakat kezdik befogni.

Ekkor az ifju keblét sajátságos bú lépé meg; a' fájdalmas érzet, melly időnként szaggatá mellét, eléggé megmutatta, milly kedves volt már neki e' kastély, mellyet ezennel el fog hagyni.

Hasztalanul tünt fel, mint csábítólag kaczer leány, a' zajos főváros, az ezernemű örömek, élvezetek, multságok; esténként a' jeles 's barátságos kis színház, 's annak nyájas 's egy családnak látszó közönsége, a' vidám körök, ismerősek serege, fényes estélyek, pompás tánczvigalmak, 's a' külföldről érkező vendégművészek 's művésznők, azután, min az ifju kebel legjobban örül, a' mindennemű haladásnak jelenségei, mellyek fővárosunkban szemlátomást szaporodnak. Mindezek az ifjut legszebb órákkal biztatták, 's mégis, tán maga sem magyarázhatta meg, miért? az elválás e' csendes és igénytelen kastélytól mentül inkább közeledett, annál inkább nehezebbnek látszék.

E' kedves busongás mindazáltal több volt azon rendszerinténél, melly megjelenik, valahányszor olly helyet hagyunk el, hol több ideig mulattunk; tán különböző volt azon fölmerülő érzelemtől is, melly lelkünkben támad, midőn egy vidéket megszerettünk; különböző ama helyhez kötött gondolatoktól, mellyből a' falunak, mellyben születünk, 's a' hazának, mellynek polgárai vagyunk, szeretete származik.

Illy busongás nem marad el néha, ha tán ránk nézve közönyös helyet is hagyunk el; megjelenik azok előtt, kik szenvedéseik helyéről távoznak; még a' börtönből kiszabadulók is, kik szabadságuk után évekig epedtek, az utolsó perczben engesztelve vannak a' fekete falak iránt. —

A' vendég-ifju bújá határozottabb jellemű volt; a' mellett, hogy a' szép tájat már megszerette, a' hegyormok alakjai, a' lég színe, sőt a' fellegek képződései is behizelegtek magokat szívébe. — Kedves ismerőivé váltak: az erdőktől kísért gyönyörű folyam, a' szeliden emelkedő halmok, a' regényes komolyságban sötétkedő kastély; keletről a' fényes délibáb 's a' hazánkat legeredetiebben jellemző pusztai határ, melly a' végetlenig látszik terjedni.

És a' vidék legszebb fehér rózsája: Emilia!

Kopogtak az ajtón. Victor lépett be, utazó ruhában, nagy eszímákban, prémes kabátban, 's nyakára hatalmas kendőket kerekítve; az ember azt gondolta volna, hogy Victor legalább is az éjszaki földszarkig nem akar megállni.

Hét óra lehetett. A' napot, melyben olly ritka eset adta elő magát, hogy a' kastélyból elutazás történjék, a' ház népe rendkívülinek tartá. — Mindnyájan jókor kelének fel; a' reggeli, midőn Victor a' vendég-ifjuhoz lépett, már készen várta az egész családot.

Az elindulást Victor leginkább sürgette; ő nagyszerű élvnek nézett elébe: a' hidegben párolgó lovakat ő fogja hajtani.

A' vendég udvariasan köszöné meg a' szíves fogadtatást; meghajtá magát Emilia előtt, úgy, miként akkor tevé, midőn őt legelőször látta, és pillanatra eltávozott, hogy a' családtagok bucsuzáskor egyedül lehessenek.

Pattogott végre Victor kezében a' hosszú ostor; a' kocsig megindult. A' báróné szobáiba vonta magát; csak Emilia halvány képe jelent meg az erkélyen 's fehér kendőjét lobogtatá, míg a' kocsi, leérve a' dombról, a' falu kertei közé eltűnt.

E' percztől fogva két szívben betölthetlen űr támadott.

IV.

Emilia ismét egyedül maradt; kised világa, mely körötte előbb öszszegyűlve volt, ködként oszlott el: szívét teljesen kifosztva érezé.

A' báróné látszólag visszaesék régi szótlanságába. Emilia azt alig vette észre, különben azon gondolatra kelle jutnia, hogy anyja, gyermekei közt különbséget tesz.

Az első napokat kis házi foglalatosság tevé elviselhetőkké. — Emiliának rendbe kelle hozatni azon szobákat, hol az ifjak laktak; azután Victornak tömérdek mindenféle holmija volt, mellyek megőrzése, nagy bizalmi jelként, Emilia tiszte maradt.

És a' kis leány igyekezett, hogy ezen elintézendők neki mentől több foglalatosságot adjanak. Rendbe szedett mindent. Victornak még megvoltak hajdani gyermekjátékai is: a' falovak, papirkatonák, színházi alakok, úgy mint a' későbbi nyilak, kardok és fegyverek; mindezen holminknak történetét senki jobban nem tudta, mint Emilia: ő emlékezett arra, minő alkalommal, 's kitől kapta azokat Victor; ha valamellyikben hiba történt, megsérült vagy eltört, az azzal összekötött körülményeket mind ismerte.

A' komolyabb gondolatok sebes fejlődésbe hozák e' kedves gyermeket; ha lenézett néha az elterülő tájra, saját lelkét látta abban jelképezve; a' halvány ősz, a' nyugott lemondást, elkészülve a' hosszú 's unalmas télre; de a' remény lámpájával, hogy a' legszebb tavasz, a' vigasztalás, ismét visszajövend.

Egy idő óta úgy vette észre Emilia, hogy a' kastély körül 's a' faluban többféle változások, építkezések 's javítások történnek. Ezelőtt, ha legkisebb újítás is történt, azt Emilia már tervében ismerte; most egyik épület a' másikat követi, 's ő ezekről anyjától sohasem hall beszélni.

Nem kevésbé különös hatással volt a' leánykára az, hogy újabb időkben a' kastély körül, sőt a' kastélyban is több idegen arcokat látott. — Ezen idegenek sokszor órákat töltöttek a' bárónéval, 's e' vendégek ki-

létéről senki sem beszélt, és legtávolabbról sem hasonlítottak azokhoz, kik egykor a' háznál barátságos látogatásokat tettek, kik felkeresék Emiliát is, kik csodálkoztak, mennyire megnőtt, mennyire megszépült a' kis leányka.

Egyszer, a' többi között, egy sajtáságos őszi napon, melyben váratlanul a' nap hevesben sütött, 's a' légnek olly színezete volt, mintha tél helyett tavaszodni akarna, — Emilia le akart menni a' kertbe. — A' sárguló levelek, 's a' bágyadt vidék olly öszhangzó volt titkos bújával, a' fák, lombjaiktól megfosztva, olly ridegen állottak, a' fonyadt leveleken megolvadt dér gyémántja csillogott, csak a' legsötétebb fenyvesek tarták pillanati csalódásban a' szemet.

Azonban a' kapu, melly az udvart a' kerttől elkülönzé, zárva volt. Ez igen szokatlannak tetszék Emilia előtt.

Ebéd alatt panaszkodott ez iránt a' leányka; de a' báróné csak kitérőleg felelt.

— Miért is akarnál már te a' kertbe menni, édes leányom? — már késő van, a' kertbejárás ideje elmúlt.

A' báróné e' szavaiban sokkal több volt, mint mennyit annak betűszerinti értelme jelentett.

Néhány nap ismét egyhangulag folyt le.

Azonban egy véletlen a' legkellemesb élvorrást nyitá meg.

A' háznál valami eltévedt; mindenki keresésre indult; felhántak mindent, felnyitattak minden szekrények.

Egy illy szekrényben, szépen papirokba takarva, egész halom könyv fedeztetett fel.

Emilia a' könyveket borítékaikról megismeré. Ugyanazok voltak, melyekből a' vendég-ifju olvasott. —

Felnyitott egyet. Belől a' W . . . Károly név tünt elő. — A' könyvek tehát történetesen maradtak itt; vagy tán azon ifju jövő szünnapokra ismét visszaszándékozik jöni? —

Elhatározá magát, hogy olvasni fog. Ugy képzelé, hogy e' nyugvó halomban előtte fekszik az egész zajos világ; ha felnyitja az egyhangú és színetlen lapokat, az olvasandó eszmékben, mint varázstükörben, elébe fognak sietni mindazon vágyak, melyeknek titkairól olly sokszor szeretett volna valamit hallani.

E' nap óta Emilia magányos perezei mindig olvasásban teltenek el. Fogékonyabb keblet minden iránt, mi költői, Emiliánál nem képzelhetni. — A' páratlan szépségű vidék, a' magány, az ifjuság, a' kastély búskomolysága, egyenkénti tényezők voltak arra, hogy Emilia lelkében a' valódi szép mindenkor leghivebb viszhangot találjon.

Régóta éreze lelkében magyarázhatlan hiányt; olvasott: idegen eszméket, gazdag 's festői gondolatokat, regényes képeket, változatos 's csodálatos szenvedélyeket látott maga előtt; szíve megmaradt a' régi, az illetlen, himporral befedett virág.

A' tavasz leírásaiban régi sejtelmeire ismert; a' vidékek szépségeit miként ne ismerte volna ő, a' táj legszebb menyasszonya!?

Lelkét elragadá a' legszilajabb phantasia, érzéseit magasztossá tévé a' tiszta mennyiv, a' fenség a' költészetben. Vidor volt, ha olvasott a' hervadhatlanságot ígérő virágról : az ifjúságról. Elgondolkodott a' szomorfüzek mellett csendes tó partján : az emlékezetnél. Bús lön, ha olvasott a' fák leveleire szálló suhogásokról : a' fájdalomról. Ábrándozott, ha olvasott csendes éjben legpanaszlóbb énekekről : a' szerelemről. — Olvasott ama szebb hazákra szálló fellegekről : a' sejtelemről; olvasott a' hallgatag pusztákról : a' nyugalomról; szeretni kezdé a' romok közt tévedő fehér szobrokat : a' történeteket; a' góttornyaival láthatárra emelkedő várost : a' hajdankort; a' nap feljöttével visszafutó árnyakat, a' távolba süllyedő havasokat : a' feledést.

És végre a' félrevonhatlan fekete függönyt : a' halált. —

Tél, tavasz, csend, vihar, zaj és nyugalom egymást válták fel. Emilia folyvást külön világban élt; miként szabálytalan szelek a' lehullt viráglevelkével, oly kényők szerint játszottak lelkével ama ellentállhatlan hatalmak, a' szenvedélyek.

Gyakran, ha gondolata sajkáját a' képzelet elragadá, akaratlanul tollhoz nyult, 's kis papírkákra egyszerű gondolatit 's észrevételeit leírogatá; a' papírkákat, mint utba igazító jeleket, azon lapok mellé helyhezé, hol kedveltebb eszméit feltalálá.

E' jegyzetek koránsem voltak uj és eredeti eszmék; a' teremtmő léleknek nem leánykebel a' hazája : leghivebb viszhangja volt az az olvasotaknak. Ha az írókat a' világnak csak egy része is olly hiven fogná fel, rövid időn más alakot venne fel a' civilisatio.

A' költészet szorosban füzé Emiliához a' rokontanulmányokat; a' zongora egy idő óta sokkal kedvesebb lett, lágy accordjaiban inkább lelé fel azon gondolatokat, melyekre szavak nincsenek; az öreg francia nevelőnő szörnyüködve tapasztalá, hogy növendéke őt hirtelen utolérte.

És e' szép napokban kellett többször olly dolgoknak előfordulni a' kastélyban, melyek Emilia kedélyére leverőleg hatottak.

Alig volt egykét napi nyugalom, már ismét mutatkoznak az idegen és bizalmatlan arcok.

Egyik mogorva alak a' másikat követé. — Gyakran többen jöttek egyszerre, 's még a' kastély udvarán is tanácskozni látszottak egymás között; majd egyenként menve be a' bárónéhoz, kijövet ismét összesugdósodának. Némelyek komoran lehorgasztott fővel távoznak el, mások lehajták fejüket 's magokban undokul kacagtak.

A' báróné illy napok bannem is akarta látni leányát. — Emilia érzette, hogy ezen gyűlöletes emberek anyja felett uralkodnak; hogy ezeket a' báróné kénytelen mindannyiszor elfogadni, valahányszor jönnek. — Ezen emberek egyébiránt soha sem szállottak a' kastélyba, sohasem marasztattak meg ebédre, soha sem vezettettek be a' teremekbe, hol esténként, kandalló tüze mellett, összegyűlni szokott a' család.

Emilia előtt mindezek rejtélyes alakban tűntek fel; ha találgatta is ezeknek jelentését, igen távol maradt attól, hogy eligazodjék. —

Mi olvasóink előtt fölöslegesen tartjuk a' tovább titkolódzást.

Ócska kastély, komor tetőivel, egykor zajos teremek, most kihalt folyosók, agg butorok, lakatlan szobasorok, elhagyatott udvar, bezárt gazdasági épületek; aztán az elpusztult kert, omladozó szobraival, beesett hidjaival, 's kiszáradt vízvezetéseivel — mind hangosan beszélnek a' család közelgő romlását.

A' kastély alatt az építkezések uj birtokosok által tétetnek; a' lovagkor maradványai, midőn az ész, ipar, civilisatio eredményeivel jönnek összeütközésbe, mindannyiszor összeroskadnak; — a' jelenkor gyors forgalma, a' változó pénzviszonyok, az uj életmód miként türethetne maga mellett illy fenmaradt várakat?

Ha e' jelenetekről Emilia néha bátorságot vön kérdést tenni, a' báróné mindég kitérőleg felelt. — (Folyt. követk.)

Pálffy Albert.

I F J U S Á G.

Mondják hidegnyugalmasan
Az öregek :
Szilaj, bolond fiú vagyok,
Csendesb legyek ! . . .
Vénség az életnek viszhangja csak,
E' tompa hangok meg nem bántanak.

'S a' szív nem rossz tanácsadó,
Higyétek el ;
Az ésnél gyakran messzebb lát
Sejtelmivel.
Az ifju szíve lánglobogva ég,
Világít ez, midőn sötét az ég.

Szilaj vagyok, igaz ; 's bolond ?
Az is lehet.
Az ész tanácsra nem hívom,
Csak a' szívet.
No de fejmemnek is hasznát veszem :
Reá bokrétás kalpagom teszem.

'S szolgál a' szív nemcsak vezér-
Szövétnekül.
Balsors telében életünk
Gyakorta hül,
'S az ész miatt akár megfagyhatnánk,
De szívünkben fölmelegít a' láng.

És ne higyétek, csendes öregek,
Hogy tán megárt,
Ha tullobogja is a' fiatal
'Tűz a' határt ;
Fel szoktak gyújtani egész mezőt,
'S lesz égés által ez gyümölcsözőbb !

Petőfi Sándor.

UTI TÁRCZÁMBÓL.

I. TENGHEREN.

Hová szakadtál, völgyi repkedő,
Meleg fészekdből a' Karpát alatt ? —
Hullám felett, háborgó tengeren,
Vad éji szél ragadja szárnyadat.
'S hová pihenni meghajtod fejed . . .
Csak száraz árboz az, zöld ág helyett.

Lombsátorokban puha dal terem ;
Legyen dalom keményebb, hangosabb !
Ha a' szelekkel itt viaskodik,
Tán hogy erőre, hatalomra kap.
Felhő közé borúl az énekes,
Ki villámöntő zengeményt keres.

Fris harczy ének illik a' magyarhoz !
 Zengjen buján a' heverő olasz :
 Fény- 's illatoktól mámoros hazában,
 Dicső apák dőlt omladéka az.
 Ki új időn új hirnevet akar —
 Fris indulót harsogtat a' magyar !

Minden hab egy-egy küszködő oroszlán,
 Melly homlokát az éghez emeli —
 Tajtékos ajkiról harsogni hallom :
 A' görbedőt az ég nem kedveli.
 Forr, küzd örökön a' nagy tengerár :
 Hulláma megpihen — de újra jár.

'S zugják maiglan e' habok a' szent,
 Hatezredéves régi éneket,
 A' föld fiának zengvén indulót
 Mióta rajtok Isten lebegett.
 Zugják a' part felé 's szikláin át
 A' szent szabadság dörgő hymnuszát.

Uram teremtöm, áldd meg fiadat,
 Ne vesszen el szózatja keblemen ;
 Engedd, habár csak töredékben is,
 Küzdő népemnek visszazengenem :
 Az én hazám zászlóin írva áll :
 Szabad jövőd, vagy nemzethalál.

II. DAL A' RAJNÁN.

Lorley sziklák zengő leánya,
 Aranyhaju csalóka kép !
 Éjféli dalaid keserve
 Ragad, ragad 's örvénybe tép.

Nem nyúl ki, oh varázsmenyasszony,
 Arany hajad után kezem —
 Gondolván hollófeketére . . .
 Távol vagyok, emlékezem.

Alattam bizton reng a' sajka . . .
 Ne is kaczerkoddj énelem :
 Az én hazám szép Magyarországa,
 'S annak virágít kedvelem.

De ő, de ő tán rám se gondol,
 Elhajlott tölem azalatt —
 Oh nyisd meg akkor csolnakomnak
 Örvényalatti házadat.

Visz a' folyam . . . meg nem nyitottad
 A' vészes hullámpalotát :
 Repül e' szív, repül a' sajka —
 Varázsleány, jó éjszakát !

III. TEMETŐBEN.

Künn vagyok a' temetőben —
 Akáczfák és cipruslombok,
 'S szomorfüzek erdejében.

Lépteim tovább ragadnak.
 Márványoszlop, bérlett szolgál,
 Nem hiszek arany szavadnak.

Mutatják, mint idegennek,
 Ama márványpalotákat,
 Mikben nagyjaik pihennek.

Megyek azoknak porához,
 Kiknek a' bú fris virágot
 'S közte igaz könnyet áldoz.

Fakereszt van szerteszéjjel . . .
 Onnan kelnek a' zsarnokhoz
 Kinzó lelkek minden éjjel.

De ott csend kell a' kebelnek . . .
 Szent a' hely, nem háborítom —
 A' hol árvák térdepelnek.

Meleg áldást mondva rátok,
 Kik az inség éjelének
 Harmatsöppjei válátok.

Szülőföldemnek határán
 Az a' domb, melly nékem oltár,
 Nincs-e pusztán, nincs-e árván ? —

Nappal, bölcsnek és botornak
 Egyaránt zeng Hosianna
 Arany ajkin a' szobornak.

Míg zarándokolva késem . . .
 Béborítja lombozattal
 Örököld emlékezőm.

K e r é n y i.

A' F A Z E K A S.

Képmagyarázatul.

I.

F e l s ő - B á n y a , szabad bányaváros, Szatmár keleti zugában fekszik, közvetlen az isteni gondviselés és a' vad bércek közt. Lakói arany- és ezüstöt is ásnak; de nagyrészt sárból élnek, azaz : tagjai a' híres czéhnek, melly hajdan Hetruriában remekműveket alkotott mai muzeumaink számára, — ma azonban, fazekasok neve alatt, csak konyhára való silány cserépedényeket gyúr.

Egy illy becsületes felsőbányai fazekas laka előtt, nyári hajnalkor, három ló 's egy szekér álltak, 's a' négy lény közül mellyikben volt legtöbb életrevalóság? meghatározni nehéz volna; legalább a' szekér kereke 's némelly más részei azt mutatták, hogy valamely sudar bükk ágain nem rég a' bércei viharokkal küzdöttek, míg a' lovak igen gyanittaták, miképen csontjaik nem sokára dióverhetési állapotba jönek. Valóban kétséges vala, a' szekér nem indult volna-e meg könnyebben magától, mint illy három ugynevezett lóval, mellyek talán deréklépésben is elmennének, ha a' hám eresztené; de ezen kenderbilincsek hatalmával megküzdni, képtelenekül látszottak.

A' szekér maga, mindennemű cserépedénnyel, a' parányi siposkorsótól a' roppant kétfüli fazékig, annyira meg volt rakva, mennyire csak az ivalaku gyékényes ernyő engedé, 's a' három pára a' földi nyomor legfájdalmasabb arczával pillanta vissza a' magas alkotványra, mellyet Szatmár világhírű sarán 's a' Nyir épen olly híres homokán Debreczenig kelle vonniok; mert sok évi járáskelés után már szinte annyira ismerék a' szegény gebék ezen ut keserveit, mint a' pesti közönség a' nemzeti színház legujabb operáit.

A' gazda tarisznyája már a' löcsön függött, a' tüsténti indulás legbizonyosabb jele. Végre maga a' gazda is kilépe házából, 's már jobb lábát a' felhérczre tévé, midőn átellenben nyikorgás hallatszék, melly az induló mester figyelmét szinte ösztönszerűleg annyira magára vonta, hogy a' nagy vállalat megkezdésétől visszahúzta lábát és szemeit korsócsacs gyanánt duzzasztá a' hang tája felé.

Hogy azonban fazekasunk feszített figyelmét megmagyarázhassuk, szükséges Felső-Bánya topographiájából legalább annyit tudnunk, hogy mesterünk házának átelleni szomszédjában a' — k o r e s m a volt. Ezt tudva, könnyű lesz kitalálni, miképen a' figyelemgerjesztő zaj nem vala egyéb, mint a' csapszék ajtajának nyikorgása, most nyitván fel azt a' csapláros.

— Hej, mondá magában Lábos Péter, mert ez volt fazekasunk becsületes neve; rosz jel, szinte elfelejttem a' szent János poharát; ha most nem nyílik a' csapszék, nélküle megyek el. — Ezen rövid, de erőteljes monolog után megkerüli lovait 's léptei egyenesen a' felnyílt ajtó felé irányozvák, sőt már ajkai is megnyíltak a' csapláros üdvözlétére, midőn — mintha balsorsa ma mindég hangokkal akarta volna gátolni Péter gazda vállalatait — saját ajtajából halla nyikorgani valamit, de koránsem ajtaját, hanem szeretett hitves társát.

— Hol a' manóban kószál kend már megint? bizony nem csudálnám, ha a' lovak elragadnák a' szekeret. Oh, szent Istenem! meg nem gondolja kend, hogy egész vagyounk cseréppé lesz, ha nem vigyáz.

Lábos Péter most valódi Herculesként álla az utca közepén, mert egy oldalról a' felsőbányai nektár csábjá, másikról pedig felesége intó szózata, hívogatták a' bűn és erény útjára. Hercules, ha jól emlékezünk, habozott a' választásban, azt tévé Lábos Péter is; csak azon különbséggel, hogy miután elegendő erővel nem birt, az egyikre vagy másira határozni magát, a' két hatalmasság egyikével alkudozásra lépett, hogy a' másik látogatására percznyi szabadságot nyerjen.

— No félj, anyjok ; jámbor jószág az, a' tizedik ostorcsapás előtt nem is moccezan, akkor is csak a' nyerges csóválja farkát, hogy bordájáról a' legyet elkergetse. Demeter gazda most nyitott ajtót; illik, hogy, mint jó szomszédtól, búcsút vegyek tőle.

Péter mester okos ember lévén, tudta, hogy felesége ellenzendi véleményét, 's azért, a' tilalmat megelőzendő, már utolsó szavainál olly sebességgel sietett szándékát teljesíteni, minő három lovában egyetemben nem volt. De felesége még nagyobb gyorsasággal dörgé utána a' tilalmat.

— Talán bizon a' csapszékbe? mindjárt visszajőn kend, különben kivajom a' szemét.

Lábos mester most valóban láthatá, milly nehéz az erkölcs útja ; mert felesége azon szem-kivájjással fenyegetés, míg az ellenkezőn a' csapláros mosolygón-nyájas arcczal várta. Annál dicséretesebb tehát, hogy ő mégis engedve életfele nyájas szavának, feléje fordult.

— De édes anyjok . . !

— Egy szót se többé. Nem elég reggelre az a' roppant szilke zsendicze, még fel is pálinkázná kend magát ?

— Csak a' szent János poharát, kedves feleségem, hogy rajtam legyen az Isten áldása.

— Egy cseppet sem. Imádkozzék kend inkább, 's ne korhelységgel kerresse az áldást.

— De szent János pohara nélkül baj ér az uton.

— Hogy' is ne ! Induljon hamar 's ne kinozza a' szegény jószágot hosszú állással.

Lábos Péter — ki örök egykedvűségéről volt híres — a' legkisebb arcváltozás nélkül fogadá kedves terve füstbementét : a' bakra ült, 's miután hosszú biztatás 's még hosszabb ostorozás után, sikerült mozgonyát meglendíteni, a' czégerre, melly a' reggeli szélben szinte gúnyosan lebegett feléje, még egyet pillantván, — odahagyá Felső-Bányát.

II.

Elhagyá már Lábos Péter a' bányavidéki regényes bérceket, a' tündérfekvésű Erdőszádát ; átgázolt a' kies Szamos völgyön, izlelé a' Nyir édes dinynyéit, 's kellemes erdei hűsében a' mély homokban bölcsonél is szelidebben ingó szekerén jól szunnyadott volna, ha haját erdei életök óta nem látott kerekinek hármónias nyikorgása életben nem tartja. Folyvást kintá őt azon gondolat, hogy baj érendi, mert János pohara nélkül indult el. 'S valóban, az idő félelmes is vala, mert, a' rozsz ut veszedelmein kívül, a' rettenetes Zöld Marci és czimborái tanyáztak Debreczen vidékén, 's mennyi oka volt ezektől félni olly embernek, kinek három mérges lova 's felsőbányai kincsekkel telt szekere volt ! De könnyebben érzé magát, midőn már Sámson is elhagyva, a' legbuczkásabb uton, alig két óra mulva, Debreczenben lenni remélt.

Lovait magokra hagyva, épen azon tárgyról gondolkozott, mi minden bányai ember dicsősége : az aranyról, melly lakhelyén ásatik, 's miért nemesebbnek 's jelesebbnek tartja magát minden más vidék lakóinál, hol legfőlebb is buza terem. Ezen bányász hazafiság nagy mértékben megvolt János mesterben is, még pedig annál önzéstelenebb, mivel neki — mint már tudjuk — az ásványországból csak agyag jutott osztályrészül. Most azonban, mégis úgy látszik, mintha ollyasmit gondolt volna : mennyivel jobb lenne, ha cserép helyett felsőbányai szinarany terhelné szekerét ; 's ezen, már csak szegény lovaira nézve is vétkes gondolat édességeiben, még a' nyikorgás daczára is, elaludt, 's hihetőleg valósultnak álmodá ohajtását.

— Mit visz kend, földi ? kiáltá egy dörgő hang.

— Aranyat Felső-Bányáról; felelé, boldog álmából feljévedve, Lábos.
 — Szinte elhiunné az ember, ha paripáit baktatni látja; viszonzá az idegen, ki tüzes pejlovon ülő nyalka betyár vala, 's mintegy kémlőleg csapá fokosát az ernyő oldalához. A' szekérben épen oly recsegés támadt, mintha cserépedény tört volna össze. A' legény hahotázva fordult az ijedt fazekas felé.

— Felakasztják kendet, hiszen cserepet árul arany helyett. 'S a' csakánt ismét emelé.

— Az Istenért! ne bántsa szekeremet; ki beszélt aranyról?

— Kend; viszonzá a' betyár, leeresztve fokosát.

— Én ezt csak úgy álmodtam, vagy megbolondultam; így jár az ember, ha nem issza meg a' János poharát.

'S egyszersmind törékeny jószágát sikeresebben védhetni leszállt szekéréről, 's a' gyékény alól legfényesebb mázu lábósának romladékait látván hullani, 's a' szokatlan ébresztés miatt különben sem levén eredeti humorában, rikácsoló hangon kezdé philippicáját a' lovas ellen.

— Ejnye, hogy égetnék lábossá kendet, 's mig csak a' zsidók messiása megérkezik, mindig szalonnát olvasztának benne. Hogy cserepesednék ki szája az örök hidegleléstől olyan vastagon, hogy tul se láthasson rajta. Hogy nyomná a' sátán egy nap olyan lapossá, mint a' szilke, másnap olyan vékonynyá, mint a' köcsög. Hogy essék ki minden korsó feneke, ha inni akar belőle.

— Megálljon kend; egy lábósért ennyi láрма! hátha még egész szekerét feldönténem, jobban elátkozna kend, mint az Isten Ádám apánkat. Ezt valóban szeretném hallani.

A' szekér épen a' vidék legmagasabb buczkája ormán volt, a' lovas neki-szöktete, 's egy hatalmas lökésére a' könnyű terhű szekér a' meredek dombon henderbuczakázott lefelé, sokkal sebesebben rántva magával a' lovakat, mint ezek öt előbb huzák; a' gyenge ernyő, melly egyedül védheté az edényt, legelőbb tört össze, 's utána, szörnyű recsegés közt, a' mindennemű cserépdarabok oly zápora özönlék szét a' homokban, hogy belőlök még a' Portland-csésze híres helyreállítójának is lehetlen lett volna csak egy csuprot is összeállítani. A' lovak, szekér és cserepek csak a' völgyben állottak meg, hol, mint Lábos Péter lovainak jellemzéseül beszélük, legnagyobb fazekának egyik fele a' lógóst egészen befedé.

Lábos Péter a' dombról nézé vagyona véletlen pusztulását, épen annyi kerservvel, mint Sue Jenő bolygó zsidója a' Mont Martre csucsáról Páris városát. De ő, t. i. Lábos Péter 's nem Sue Jenő vagy zsidója, erős lélek volt, 's azért a' nagy szerencsétlenség felemelé. Előbbi férfiatlan mérgének nyoma sem látzott férfias arczán, 's mintegy öntudatlan mondá e' vigasztaló szavakat:

— Ugy jár az ember, ha meg nem issza szent János poharát.

A' lovas, ki már mulatni készült a' szerencsétlen fazekas újabb kifakadásain, némaságán szinte csudálkozva rugtatott mellé.

— Hát nem átkozódik kend? mit mond most?

— So ha sem láttam ennyi cserepet! válaszolá, fejét vakarva, a' boldogtalan fazekas, oly vegyületével a' fájdalomnak és megnyugvásnak, hogy a' lovas, bár mint szeretett volna, de szégyelt nevetni. Pillanatig némán maradtak; az idegen gondolkozni látszott, végre hirtelen a' fazekas vállára tevő kezét és lágyult hangon kérdé:

— Mennyit ért a' kend portékája?

— Csak megért vagy száz forintot, vala Lábos szomorú válasza.

— Itt van kétszer annyi! szóla a' lovas 's a' mondott összeget a' fazekas markába nyomá; ez újabb ámulásba esve, kételkedve nézett majd a' lovasra, majd pénzére.

— Igen, igen; kétszer annyi! — folytatá amaz. Zöld Marczí jól megfizeti a' tréfát. Szerencsés utat! már a' felfordulás megvolt.

'S a' hamis haramia egy percz alatt eltűnt a' fazekas bámuló szemei elől.

G a l.

VÁNDORJEGYZETEK A' MAGYAR ORVOSOK ÉS TERMÉSZETVIZSGÁLÓK HETEDIK NAGY GYÜLÉSÉRŐL.

II. KASSAI KÖZGYÜLÉS.

Hetedszer gyűltek össze az idén a' magyar természetvizsgálók és orvosok, a' mult augusztus hónapban. Hiba volt, hogy Pécssett, az összegyűlés helyéül, kényelem vagy complacentiából, két város választatott, t. i. Kassa és Eperjes. Mindkét város több nevezetességekkel bir, melyeket nyolcz nap alatt megtekinteni és haszonnal megvizsgálni az annyi fáradsággal összekötött kirándulások mellett, teljes lehetetlenség. Innen a' megnézést érdemlő dolgok, ülések, munkálatok annyira összehalmozgattak, hogy ki egyikben résztvenni kívánt, a' másíkról lemondani, vagy mindent egypár percznyi odatekintéssel vala kénytelen bevégezni. Innen a' szaki ülésekben eleinte alig volt egy-két ember, mig majd innen is onnan is többen összegyűltek. Valóban ha az illy összejöveletek tanulásoságok 's lehetőleg kimerítők akarnak lenni, szükség, hogy mind a' megkívántató idő előre kiszámíthatassék, mind pedig a' teendők sora és rendje, a' czélnak legmegfelelőbb módon intéztessék el. Már hogy négy nap alatt igen keveset lehet tenni, kivált midőn két kirándulás is ki van tűzve 's e' mellett az idő sem kedvez — „mint az itt történt“, azt mindenki könnyen átlátandja, ki egy illy sok ágazatu intézet körét 's céljait felfogni képes.

Augustus 8-dikán volt az összegyűlés napja Kassa városában, hol szokott mód szerint a' városháznál nevét beírván mindenki, szállást 's mindenbeni részvehetésre jogosító jegyet 's a' tavali gyűlés munkálatait kapta három pengő forint lefizetése mellett, egy e' czélra kinevezett bizottságtól. Estveli kilencz órára a' casinói terembe 's a' mellette elnyúló kivilágított sétányra voltak a' tudósok meghíva, kölcsönös megismerkedhetés kedvéért. Mindkét helyen katonai zenekar mulattatá, egymást felváltva, a' vendégeket. Másnap aug. 9-kén a' nemes megye teremében tizedfél órakor nyitotta meg a' tudós gyülekezet munkálkodását, egy jeles beszéddel, a' természeti tudományok üdvös befolyásáról szellemi és anyagi haladásunkra, a' gyűlés lelkes elnöke A n d r á s s y G y ö r g y gróf. Ezt követték a' hivatalos előadások, tudósítások és rendelkezések; továbbá a' gyűlésre meghítt testületek üdvözlő és megbízó levelei. Ezek felolvasását némellyek unalmasnak találván, az előterv szavai ellen az határoztatott, hogy azok ne olvastassanak fel, csak rövid tartalmukat közölje a' titoknak. Azonban az egyébiránt is elnökileg meghítt testületek iránti tisztelet és méltányosság azt kívánják, hogy azok egész terjedelmükben olvastassanak fel. De egyébiránt is igen érdekes tudni, az egyes testületek érzelmeit és nyilatkozatait a' tudományok irányában, 's megérteni minden évben, ha a' buzgalom az értelmi haladás iránt szünt-e vagy nevededett? Hogy az egyesület részéről történő meghívások nem mindenütt gerjesztenek lelkesedést, következendő tény elég szomoruan bizonyítja. Különös kitüntetés volt, hogy az elnök gróf az ország fővárosához is meghívó levelet intézett. Felolvastatván az a' tanács-ülésben, voltak néhányan, kik annak következtében két követet kívántak küldeni. Mások azt mondták, hogy az költséges (?) levén, legfőlebb is írni kell, — ugy sem tesznek ott egyebet — mondanak — mint esznek és isznak (!) A' többség azonban odanyilatkozott, hogy sem követeket küldeni, sem írni nem kell, hanem az egész dolgot tudomásul venni (sic). Ebből láthatjuk, hogy a' pesti magistratus még most is ott van a' tudományok iránti fogékonyságra 's azok pártolására nézve, hol volt hat évvel ezelőtt, midőn semmit sem tudott arról, hogy keblében kétszer gyűltek össze a' magyar természetvizsgálók és orvosok, 's hogy még egy nemzedéknek kell alkalmasint lefolynia, mig Magyarország fővárosa ha nem ön kifejlődése, de legalább a' korszellem ellenállatlan hatalma által a' tudományok 's tudományos intézetek pártolására hajlandó leend.

Ezen nagyrészt hivatalos dolgokat, nagyváradi orvos Grosz Frigyes felolvasása követte, a' szembetegek 's gyógyítható vakok számára az ország több vidékein felállítandó kórházakról. A' sok, majd minden által tudott dolgot magában foglaló 's a' szerző rosz magyar lévén, roszul olvasott 's ennél fogva nem is ör ömest hallgatott értekezés, szakosztályi ülésben érdekes vitatkozásra nyujthatott volna alkalmat; de közgyűlésbe épen nem való volt, hol csak közérdekű, a' természeti tudományokat megkedveltető 's haszonnal mulattató értekezések volnának felolvasandók. Nálunk, hol a' természeti, sőt általában véve minden tudományok iránt olly felette kevés kedv és fogékonyság mutatkozik, azon kellene lenni, hogy a' műveltebb közönségben mennél nagyobb vágyat gerjesszünk azok iránt, mit különösen jól választott értekezések felolvasása által lehetne eszközölni. Egyébiránt Grosz ur, kinek érdemei az alsó posványos vidékeken uralkodó számtalan szemnyavalyák gyógyításában tagadhatlanok, értekezése által a' tudós gyűlekezet figyelmét azon tekintetből kíváná ezen fontos tárgyra függeszteni: nem volna e' célirányos, szemgyógyító intézetek országos megalapítása által örökíteni fens. nádorunk ötven évi dicső hivataloskodásának emlékezetét? 'S mivel ezen kérdés több megyék figyelmét foglalatoskodtatja 's a' jövő országgyűlésen is előforduland: alkalmat nyujtott ezen értekezés egy küldöttség kinevezésére, megyés püspök Ocskai Antal ő mga elnöksége alatt, melly másnap összeülvén, abban állapodott meg, hogy ezen célra a' jövő országgyűlésnek egy országos kórház megalapítását, mellyre olly kimondhatlan szükség van, ajánlja. Ezen tervet, a' küldöttség szives és bizodalmas felszólítására, Bene Ferencz kir. tanácsnok ur dolgozandja ki, mint olly férfiú, ki mind bel- mind külföldön szerzett gazdag tapasztalatainál fogva erre legtöbb képességgel bír.

A' tudós gyűlés sokat vesztett az által, hogy a' még tavál Pécssett megválasztott titoknak, dr. Horn Ferencz, súlyos betegsége által akadályoztatva lön az előkészületek 's intézkedések megtételében. Talán ennek lehet tulajdonítani a' többek közt azt is, hogy a' megyei a' nélkül is komoly tekintetű 's szűk terem, legkisebb jelével sem vala ellátva annak, hogy itt a' természet bűvári 's baráti gyűlének össze, holott bizonyosan a' derék Hary Károly, kinek kertjét 30,000 nemesített gyümölcsfa ékesíti 's a' városban és annak környékén találtató disztertek tulajdonosai örömmel nyujtották volna e' célra segédkezeiket. De több más tekintetben is készek lettek volna a' kassai polgárok a' gyűlés szent céljainak elősegítésére, ha arra jó eleve felszólítottak volna. Igy a' többek közt, — mint ők magok nyilváníták — az iparműkiállítás azon esetben egészen máskép ütött volna ki.

Egyébiránt a' kassai publicum nem nagy részt látszott venni ezen gyűlésben. Mi Kassát mindég ugy tekintettük, mint a' felső vidék fővárosát, mellyben keresők ennél fogva az értelmiség gyűlpontját is. Azt várók, hogy nemcsak a' kassai polgárok, hanem a' környéken lakó számos nemesség is, melly itt télen át a' fővárossal vetekedő fényűzésben él, ezen érdekes gyűlések iránt, mellyek e' tájékon bizonyosan nem egyhamar fordulandnak ismét elő, meleg részvéttel leend; de reményünkben, fájdalom! megcsalatoznak. Igen könnyen meg lehetett számlálni azon nemesek és polgárok számát, kik a' tudós gyűlést jelenlétökkel megörvendeztették. A' Kassán és környékén lakó előkelő nemesség csak néhány épen jelenvolt megyei tisztviselő által vala képviselve. Kassa egy főispány és két főispányi helytartó 's több grófok és magas tisztviselők lakhelye, de a' kik nem tarták méltónak, hogy ezen értelmiségi ünnepélyekben részvét kedveért egypár napot szenteljenek. Hiában, nagy uraink az illy komoly dolgokkall foglalkozásnak mindeddig nem baráti. — Nem sok részvét mutatkozott egyébiránt ezen püspöki residentiában a' papság részéről sem, mellynek pedig kitünő feladata volna a' tudományok pártolása, holott maga a' mélt. püspök buzgó részt vön a' gyűlésekben. — 'S mi a' nőket, tövisekkel rakott életpályánk ezen vigasztaló 's felbátorító angyalait illeti, kikért Kuthynk olly remek

toastot ivott a városi ebédnél (aug. 10-dikén), fájdalommal kell megvallanunk, hogy az eddigi tudós gyűlések egyikében sem tanúsítottak oly csekély részvétet, mint Kassán, a felvidék fővárosában. Mutatkoztak ugyan némi csekély számmal a karzaton, de onnan csakhamar el is tüntenek, 's a második közgyűlésén (aug. 12-dikén) alig lehetett tíz nőt számlálni meg, kik azonnal eltávoztak. Mi a nőktől nem kívánjuk, hogy tudósok legyenek, 's hogy tudós értekezéseket olvassanak fel a természeti vagy más tudományok egyes ágaiból, sem azt, hogy szoros és terjedelmes tudományos értekezéseket végig hallgassanak: de azt mondhatlan örömmel látnók, ha az értelmi haladás pályáján küzdelmünket nyájás részvéttel követnék, 's ez által a helyeslés és buzdítás édes balzsamát hintenék el a fáradozók szívébe, 's magas fokra növekednék irántuki tisztelőtünk, ha látnók, hogy a komolyabb lelki foglalkozások iránt ninesenek egészen eltompulva, 's hogy az emberi tanulmányok legszebbike 's legfontosabika, a természet-tudomány, lelküket érdeklenni 's megragadni képes. Oh! igen, higyétek el drága gyöngyei a teremtettségnek, hogy egyedül a természet fenséges tanulmányival foglalkozás képes a lélekben nemes felemelkedettséget ébresztetni 's kiemelni azt a mindennapiság köréből; higyétek el, hogy a nő csak akkor éri el rendeltetésének legtisztelősebb pontját 's akkor érdemli meg teljes becslésünket, ha lelki tehetségeit is köréhez képest kiművelni igyekezett.

Átalában, ha látjuk, milly lelkesedéssel fogadtatnak más művelt nemzeteknél a tudósok, milly meleg részt vesznek azok gyűléseiben a társaság legmagasb osztályai, 's mint siet minden művelt ember gazdagítani valamivel ismereteit: el kell keserednünk nemzetünk jövődjé felől, millynek keblében a tudományok oly csekély pártfogást találnak, különösen azok részéről, kiktől méltó joggal legtöbbet várhatnánk. Az ausztriai státusokban háromszor tartották már a német természetvizsgálók és orvosok gyűléseit, ugymint 1833-ban Bécsben, 1837-ben Prágában 's 1844-ben Grätzben. A hirlapi közlésekből tudjuk, mi fénynyel és pompával fogadtattak ok mindenütt. Tudjuk, mi meleg részt vönek abban hg Metternich Bécsben, a derék János főherczeg és gróf Wickenburg Stájerország kormányzója Grätzben 's gróf Chotek fővágróf Prágában több más nagyragu személyekkel. Tudjuk, mi rendkívüli készüléttel fogadtattak az olasz tudósok többek közt harmad éve Nápolyban, mi tetteles részt vön maga a király, munkálkodásaik elősegítésében; mi fáradhatlan volt a nagy gyűlések mennél sikeresebb elrendezésében, annak elnöke, első minister Sant'angelo; mi buzgó tagjai voltak annak az olasz herczegek és grófok, 's mi megelőző szíveséggel fogadtattak a tudósok mindenütt. Egész Nápoly örömjajban volt. Az ebédeket és estélyeket Ducadi Bagnoli rendezte a pompás Cellamare palotában 's az ifju princzek és herczegek vetélkedve segítették őt elő működéseikben. A' különbféle academiák ülései, tudós vizsgálódások, ebédek, estélyek, bálók, concertek, tűzijátékok, kivilágítások, színház 's más ünnepek szakadatlanul váltogaták egymást. 'S taval Genuaiban szinte fényesen fogadtattak az olasz tudósok. A' hallgatók közt sok más főragu személyek közt a' kardinal-érsek 's a' genuai kormányzó is jelen voltak. Az elnök marquis de Brignole Sales, (sardiniai követ Párisban) szép és tudós megnyitó beszéde után a' caninai herczeg, a' cath. egyház dicső fejedelmének IX. Pius pápának azon nagy tetszéssel fogadott izenetét hozta, hogy ő szentsége ezen tudós gyülekezeti virágzása iránt a' legelevenebb érdekléssel viseltetik. — Nem kisebb tiszteletben vannak ezen gyűlések Angliában, hol a' legnagyobb tekintélyü férfiak munkás részt vesznek az u. n. britt egyesület munkálodásiban. Az idej gyűlései-ben Southamptonban többek közt Winchester, Northampton és Palmerston lordok, az alsóház szónoka a' norwichi püspök, sőt princz Albert is megjelentek. Princz Albert száz font sterlinget ajándékozott az egyesület pénztárának, 's a' királyné a' legnagyobb érdekléssel nyilvánította az egyesület iránt, azon kívánság mellett, hogy az egyesület működéséről 's haladásairól neki tudósítás küldessék.

És most tekintsünk csak vissza eddigi tudós gyűléseinkre. Hány grófot, hány bárót, hány megyekormányzót 's általában véve hány nagyurat vala mind- eddig szerencsénk tisztelni gyűléseinkben? Nemcsak, hogy távolról nem jött senki, — kivéven a' lelkes Kemény József grófot, ki már három év óta képviseli gyűléseinken Erdélyországot, hol, mint látjuk, sokkal több tudomány- szeretet uralkodik a' felsőbb ranguak közt, mint honunkban, — hanem még azok is eltávoznak, kik egyébként a' gyűlés helyén laknak. Mindennap tapasztaljuk, hogy ifju mágnásainkat a' tudomány teljességgel nem érdekli, 's hogy egy szép ló vagy más multság tárgya reájok nézve nagyobb fontosságu, mint a' geologia vagy csillagászat legfényesb felfedezései. Több ízben tapasztalta ezen sorok írója, hogy azon terem mellett, hol tudományos értekezések 's vitatkozások folytak, az ifju mágnások zongora mellett táncoltak, daloltak és vigadtak, a' nélkül, hogy valamelyiknek csak eszébe jutott volna betekinteni oda, hol valamit hihetőleg tanulhatott volna. Uraim! ezen szembetünő hidegség a' tudományok 's azok képviselői iránt, nem sok szép reményt nyújt nemzetünk jövődjére nézve. Magyarország csak az értelem kimivelése és az ismeretek terjesztése által emelkedhetik ki eddigi csekély jelentésű álláspontjából, 's ha ti, kik erre legtöbbet tehettek, a' tudomány mozgalmairól semmit sem akartok tudni, sokáig kell még tengődni nálunk azok művelőinek, míg némi tekintélyt és állást vívhatnak ki magoknak; mert pártolás nélkül a' műzsák ellankadnak és hátramaradnak. És a' magyar természetvizsgálók annál inkább megérdemlik pártolástokat, mivel annak munkálódási köre, nemzeti életünk gyakorlati oldalára is, a' mezei gazdaságra és iparra, kiterjeszkedik, 's az ország különböző vidékein való megjelenésök által életet visznek és ébresztenek, hasznos ismereteket közlenek és fejlesztenek, 's végre a' nemzetiség magvait hintik el az idegen nyelvelemek között. — Teljes méltánylással kell egyébiránt itt kiemelnem nagy hazánkfíát gróf Széchenyi Istvánt, ki ezen gyűléseknek is nagy fontosságát, honunk haladására nézve, helyes tapintattal átlátván, minden gyűlést — maga el levén országos munkálatokkal foglalva, becses soraival szokott megtisztelni.

(Folytatjuk.)

A' MAGYAR IRODALOM 1846-ik ÉVI TERMÉKEI.

Midőn a' bírálók egyes irodalmi dolgozatokat a' nagy közönségnek bemutatnak, e' bemutatást én a' következő kettős szempontból kiindulva vélem készí- tendőnek, t. i. a' felvett dolgozat vagy szorosan tudós munka, vagy pedig mulat- tatásra 's mulatva tanításra szánt dolgozat. Ha szorosan tudós munka, ezt csak akkor vélem a' közönség figyelmébe ajánlandónak, ha az a' felvett tárgyat, ha- zai vagy külföldi irodalmakban való kifejlődésével egyenlő lépést tartva 's an- nak a' külföldön való jelenlegi állását ismerve 's attól el nem maradva, terjeszti olvasója elébe; — de ha a' munka csupán avult tanokat 's ó rendszereket, vagy tárgy-avatatlan diletantismust a' hon és külföldi szakiróktól elmaradva 's tudat- lanul foglal magában: az olly tudós munkát szigoruan megrovandónak vélem, és kimutatandónak, hogy az: öreg avultság uj bőrben, vagy felüleges diletans-fér- czelgetés. —

Ha mulató vagy mulatva tanító munkák rovatába tartozik a' bemutatandó dolgozat, ezt, még ha középszerű is, becsmélés nélkül vélem az olvasó község figyelmébe ajánlandónak, hogy így kelete el ne rontassék: mivel különben is a' hazai iránt túlfeszítetten elfogult m a g y a r, saját irodalma termékeire nézve követelődőbb és finyásabb, mint a' gyárilag süített főzött külföldi irodalmi ter- mékek iránt; és ha valamely munkáról, bár egykét könnyen odavetett kisebbitő 's megrovó észrevétel mondatik is, ezen kisebbitő jegyzetek mélyebb 's állan- dóbb hatást gyakorolnak a' vevőkre, mint bármilly halmaza a' dicséreteknek.

Ezért gyakorlati tapasztalás után figyelmeztetem a' szépirodalmi művek 's ujdonságok rövid szóvali ismertetőit, hogy ha bírálatnak nem nevezhető figyelmeztetéseiket kétértelmű kurta mérges megrovásokkal spékeltetik meg, azok által a' vidékeken, hova különben is, közlekedés hiánya miatt, igen elkésve szoktak érkezni az ujdonságok, az a' nélkül sem kapós magyar munkák keletét teljesen megsemmisítik; mert a' vevő az azokat ajánlónak mindjárt a' becsmérő hírlapi ismertetéssel áll elő; pedig irodalmi termékeink kelete rontásától még őrizkednünk kell: mert különben is olly igen csekély a' magyar munkák kelete; és a' magyar, hej! nehezen szokta magát könyv-vételre elszánni. — Csak ha részletes művizsgálat adása a' bíráló szándoka: ekkor terjedjen ki a' felvett dolgozat hiányai szigorú taglalására. —

De lássuk irodalmunk ez évi gyarapodását.

Nyelvtanunk gyarapodott; nevezetesen, megjelent az ohajtva várt tudóstársasági nyelvtan: 'a' magyar nyelv rendszere' czim alatt *), 's a' tudóstársasági nyelvtudományi pályairatok IV. füzeté, Szvórényi, magyar ékes szókötés'-ét adva. Galgóczy Gábor, tévedések a' nyelv körül a' magyar irodalomban' czimű munkát nyomtatott. A' régi magyar nyelvemlékek IV. kötetének 1-ső osztálya pedig a', Góry szírom irat'-ot foglalja magában.

Vass József, 'a' latin nyelv ékes szókötése'; Merényi Lipót, francia és olasz nyelvtan szókötése', 's, az olasz nyelvtan példákban'; Stancsics, francia nyelvtan'; Szépváry György, elméleti és gyakorlati utmutatás az olasznyelv megtanulására'; és Lemouton János, Methode-Jacotot, vagy nincs többé francia nyelvtan' czimű különböző nyelvtanokat irtak. —

Garaytól, magyar és német beszélgetések kézi könyvé'-nek 3-ik kiadása; ugyszinté Trattner Jánostól, magyar és német beszélgetések' jelentek meg. —

Szótáraink közül csupán a' magyar és német gyarapodtak. Lipcsében, magyar-német és német-magyar tanodai és utazási zsebszótár'; Bloch Móricztól, kiegészítő magyar és német szótár' 2 részben; Heckenastnál pedig, az annyira szükséges volt, idegen szavak szótár'-án kívül, Fogarassy, zsebszótár'-ának javított bő kiadása jelent meg; — ez utóbbinak német-magyar részéből ugyanez ideig két füzet jött ki. — Királyföldy Endre, ujdonan új magyar szavak tárát készítet.

A' classica-literatura, aethetica's rhetorica, ápolást folytonosan csupán a' Kisfaludy-társaság kebelében talál. E' társaság évlapjai 5d. kötetének I-ő részében Henszlmann Imrétől, 'a' hellen tragoedia, tekintettel a' keresztyén drámá'-ra czimű érdekes értekezés olvasható.

Ugyancsak a' nevezett társaság által megindított, széptani remek írók' czimű gyűjtemény 1-ő kötetében foglaltatik: Aristoteles könyve a' költészet'-ről, Hunfalvi Páltól fordítva; Horatius, epistolái a' Pizák'-hoz; Longinus értekezése a' fenségesről 'stb.; a' II-ik kötet Aristoteles, Rhetoricájá'-t Kis Jánostól; Pythagoras, aranymondatai'-t, Isocrates négy beszédét 'stb. adja sikerült fordításban.

Végre a' Szabó Istvántól fordított Homer, Odysseá'-ja is világot látott a' tudós társaság pártolásával. —

Megemlítendő itt még a' Pap Ignác, elemi költészettan'-a.

Szépirodalmunkban ez évben igen nagy, sőt tulságos bőség is, uralkodott — versekre nézve, 's tán szinte minden ismertebb fiatal költő egybegyűjtve kiadá vagy legalább kiadni készült verseit. Megjelentek Vachott Sándor, Császár Ferencz, Barna Ignác, Lauka Gusztáv, Pongrácz Lajos, Rutkay Emil 's néhai Nagy Imre, versei. — Medgyes Lajos, 'erdélyi lant'; Hia dor, emléklapok egy főrangú hölgyhöz'; Kövessy Kál-

*) Sajnálatos, hogy a' könyv pazarul levén kiállitva, a' szegényebb vevők számára kissé magas áru.

mán, esti dalok'; Petőfi, felhők' című (ez legbecsesebb) versgyűjteményeket adtak. Továbbá Jámbor, balladá'-it; Tompa Mihály, gyönyörű népregeit 's népmondáit adta ki; Erdélyi János pedig a' Kisfaludy-társaság megbízásából, magyar népköltészi gyűjtemény'-t szerkesztett két kötetben; 's Kecskeméthy Csapó D., a' dalfüzérke' IV-ik füzetét bocsátá közre.

Önálló költemény Vachott Sándortól, Báthori Erzsébet.

Mindezen látszó nagy mennyiség mellett is költészetünk bensőleg nem igen gyarapodott; csupán Petőfi, Tompa és Vachott művei elégitik ki az olvasót, 'stb. —

Uj regényeink és novellagyűjteményeink szép reményekre jogosítanak. Megjelentek: Császár Ferencz beszélei 2 kötetben; Kelmény László (kiről fájlalni lehet, hogy méltó ösvényéről letért) beszélei hasonlólag 2 kötetben; Garay János, tollrajzok' című novellák, legendák 's utirajzok gyűjteménye, három kötetben; 's Kovács Pál kedves beszélfüzérének III-ik kötete; Petőfi, hóhér kötele'; Pálffy Albert, magyar millionaire' és, feketé könyv; Jókay Mór, hétköznapiok' című regényeket adtak, melyek — ámbár Petőfi 's Jókay regényeiben az alakok nem a' regény, hanem a' tulvilági szörnyű phantasiájú költészet térén mozognak — elbeszelői modor 's nyelvészet tekintetében igen kedvesek 's megragadók. —

Kuthy, hazai rejtelmek' a' X-ik füzetig haladtak. Fáy szépirodalmi munkáinak pedig ocsóbb kiadása indított meg. — Fordított regényeket adtak: Nagy Péter, Boz, karácson éjé'; Tompa Imre, Sue, Atargull'-ját; a' Kisfaludy-társaság regénytára pedig két utolsó (XV. 's XVI.) füzetében Cooper, utolsó mohikán'-ja végét. —

Uj szindarabokkal ez évben is gyarapodott irodalmunk. Czakótól: a' végrendelet' és, Leona', 's az általa francziából fordított, Mari, egy anya a' népből; Szigligeti től: a' vándor színészek' és összes színművei 1., 2. 's 3-ik füzete; Tóth Lőrincztől: Hunyady László; Degré től: félre ismert lángész; Vahot Imrétől: a' költő és király; 's az általa megkezdett, nemzeti színműtár' III-dik füzete; Hugó Károlytól: egy magyar király' jelentek meg; mely színművek, Degré, Vahot és Szigligeti dolgoztain kívül, sőt ennek Grittijét is oda számítva, mind komoly darabok. —

A' történettudományt illetőleg elmondhatni, hogy ez azon szak, melly mindinkább jelesebb dolgozatokkal gazdagul. Bajza, világtörténete' a' VI-ik füzetig haladt, és mély benső gyönyörrel olvasható kézikönyvül illik bármelly rendűek kezébe. Az, új Plutarch'-nak VI-dik füzetével az 1-ő kötet bevégeztetvén, mára' VII. füzet is megjelent. — Schulz testvérpár, világtörténeti elbeszélések'-et szerkesztének, idegen források után magyarosítva. —

A' történeti könyvtár' a' francia-forradalom története végét adó 15. 's 16-ik füzettel berekesztetett; Szalay László pedig, státusférfiak és szónokok' című igen kapós könyvet nyomtatott.

Edvi Illés László, általános világtörténet'-et 2 kötetben; Bollam, általános világtörténet főbb vonalait 3 kötetben; Kis Lajos, a' középkor története'-t; Fojtászi F. J. pedig, görög régiségtan'-t irt. —

A' magyar történetet illetőleg igen becses adományok: Jászay Páltól, a' magyar nemzet napjai a' mohácsi vész után; mellynek I. kötetéből már az 1-ő és 2-ik füzet jelent meg; és Horváth Mihály, magyarok történeté'-nek olly rég ohajtva várt IV. kötete. (Ez azonban nem a' mint ígérve volt, 1840-ig, hanem csak 1792-i 1-ő mártiusig szólhat.) — Ugyancsak Horváth a' bölcsészeti tanulók számára irt, magyarok történetét. Végre Rupp Jakab: Magyarország ekkorig ismeretes pénzeit 'sat. a' vegyes házakból királyok korszakából, — mint az egész munka II-ik részét adta ki. — Itt említem meg Kazinczy Ferencznek, Sipos Pálhoz szóló levelei gyűjteményét; és Kis János, emlékezései'-nek II-ik kötetét. —

Földleirati munkák: Melczer Lajostól „oktatás a' természet és földleírás elemeiben”; és Rajcsányi Jánostól „világ egyetem, vagyis az egész földnek képe.” —

Utazások: Irinyi József „utijegyzetei”, melyek inkább „uti elmélkedések”-nek czimezhetők; 's Tóth Lőrincz kedves „uti tárczá”-ja, mely ez évben a' 6-ik füzettel fejeztetett be.

Földképeket adott Vállas Antal a' „kézi és iskolai atlasz” II. füzetében. — Kedves nép- és helyismertetési adomány a' Vahot Imrétől megindított „magyar föld és népei”, melyből év végeig V. füzet jelent meg igen érdekes tartalommal és méltányolható képekkel. —

A' politikai tudományok ez évben sem heverének parlagon.

Általános dolgozatok, melyek Magyarország viszonyaira vonatkoznak, a' következők: Széchenyi Istvántól „Eszmetöredékek, különösen a' Tisza-völgy rendezését illetőleg”, és „a' balatoni gőzhajózás”; báró Dercsényi Jánostól: „tanulmányok a' communismusnak egy humanus ellenszeréről”; Szokolay Istvántól: „czéhek és iparszabadság”; Fáy Andrástól: „összeállítások a' hon legközelebbi teendői körül.”

Hazai állodalom-jogtani munkák: Beöthy Zsigmond „elemi magyar közjog”-a; Miskolczy Károly „Magyarország közjoga.” Incze József „Erdélyország nagyfejedelemségének újabb országgyűlési végzései”; Makoldy János „Erdélyi nagyfejedelemség alkotmánya.” Megemlítendő e' helyen báró Eötvös József „Reform” czimű munkája is.

Magánjog-történetet adott Szlemenics Pál illy czímmel: „magyar törvények történetirata rövid vázolatban.” *) Magánjogi dolgozatok: Frank Ignác „közigazság törvénye” II. részének 1-ső darabja; Komjáthy Anselm: „magyar magánjogtan”-a; Radenics Ferencz „rövid bevezetése a' honi magánjogtudományba”, ennek történeti rajzával; Szücs István „törvénytudományi kalauzá”-nak második bővített kiadása. — Friebeisz István: „törvénytájitó a' köznép használatára”; Micskei Imre: „tagosztályról” kézi könyvet; Brünck József pedig „robot és dézmá”-ról irt. — Egy „anti urbér” is látott világot. — Fogarassy János **) eléggé nem becsülhető „váltó és kereskedési jogtan”-a 2. bővített kiadásán kívül Gegus Dánieltől „váltó-foglalkozás tudományának vezérelvei”; Pajor Istvántól: „a' magyar váltótörvény hiányai 's kiigazításairai javaslatok”, jelentek meg.

Philosophiai munka ez évben igen kevés jelent meg, 's a' megjelentek is tulajdonképen csak a' nevelésre vonatkoznak. A' tudós-társaság által kiadott philosophiai pályamunkák 3-dik kötetében: Beké Kristóftól „a' lélek-tudomány viszonya a' neveléshez”; Wargha Istvántól: „a' lélek-tudomány hatása a' nevelésre” — jelentek meg; Rónay Jácint mutatóványokat adott s' „tapasztalati lélektan köréből.” — Szőnyi Pál a' Pesten felállítandó protestans praeparandia tervét és alakтанát; — Teichengraber Lajos nevelési emléklapokat; Fábíán Gábor, Heinsius után, a' házi nevelés tan kézi könyvét adta ki.

Mathematicai dolgozatok: Vállas Antaltól „számvetés elemei”; Kerekes Ferencztől „szorszámtan, 's egyszersmind előkészület a' fellengős mértanra.” Kis Lajostól „vezérfonal a' betűszámtani legelső oktatásban”; Kolosvárt pedig Mayer Károly potsdami tanár „mértana a' gymnasiumi tanulók számára” fordított magyarra. — Gyakorlati mértani munka Gátytól: „gyakorlati földmérés tükrökkel becsleges földosztály, és a' távmérés.”

Természettant Tatai András készítet, kis természet tan, 1-ső

*) E' kisded alakú, csak 14 ivnyi munka ára: 2 ft. 30 krp. — A' magyar irodalomban senki iskolai munkája nem árultatik olly magas áron, mint Szlemenics uré.

**) Császár és Fogarassy tetteleg fényesen bizonyítják azt be, hogy, ha a' közügyi hivatalnokok egyszersmind rendszeres szaktudományi írók, milly sokat használhatnak valamely törvény alapos és következetes fogantatására nézve.

darab' czimmel. — Ide vonatkozó munka Schulz testvérpártól: 'a' természet-magyarító atya; — Kovács Mihály, természettani műszótár'-a a' IV-ik csomóig jelent meg. — A' természetvizsgálók 1845-diki jegyzőkönyve is megjelent; mint szinte azon természettudományi pályamunka, melyet Mocsi Mihály írt a' 'természet-tudományok nagy jelentőségéről' 'sat.

Természettörténeti, főkép az állatországot tárgyzó dolgozatokban ez évben vala eddig leggazdagabb irodalmunk; nevezetesen: Reisinger János, felsőbb állattan'-t 2 kötetben; Peregriny Elek, természettörténet'-et 150 metszvénynyel (eddig 5 füzet jelent meg); — Hanák a', természetrajz elemei' 2-dik kiadását számos fametszvénynyel, és állatországa'-nak IV-dik füzetét — adták ki; Nagy Péter, Milne kézikönyve után, állattan'-t kezdett fordítani 450 ábrával, e' munkából már három füzet meg is jelent; végre Rast, természet-historiá'-jának Stancics Mihálytól kijavított 3-dik kiadása is világot látott.

Vegytan-i munkát, Nentwichén kívül, Irinyi János is közrebocsátott, vegytan'-a első füzetében.

Keszler Károly a' 'közmitan elemeiről' értekezett röviden. — Olvasók könyv, főkép a' gyermekek 's köznép számára, számos jelent meg. — Többek közt Szilvagy Józseftől: 'kedélyes olvassmány' Nieritz után, 5 füzet; a' 'népszerű könyvtár' II-dik füzetében 'a' falu bírása. — Bátkytól: 'képes abécé'; Károlyi Istvántól: 'szünórák gyermekek multságára'; Kis Bálinttól: 'női tan' és 'falusi földmivelőket oktató'; Fekete Jánostól: 'szegény gyermekek könyve'; Lukács Páltól: 'kislant'; — Kolosvárt: 'a' bölcsesség gyöngyei.'

Vegyes iratok: a' magyartudós társaság, évkönyvei' 7-dik kötet. Henszleman Imrének, Kassa város ó-német styli templomának diszes leírása. Bartay Endre, művészeti vezér'-t készített.

Évzsaki irodalmunk jelenetei közül említendő még a' Heckenastnál 1846. évre megjelent 'ajándok' és Emichnek Sujánszky által szerkesztett 'örangyal'-a, 's az ugyancsak Emich által igen pompásan kiállított 's jeles beltartalmu, nemzeti örömemlék' című diszmunka. Csatáry Ottó.

NEMZETI SZINHÁZ.

Február 13-dikán Shakspeare nagy történeti tragoediáját, III-dik Richardot láttuk, Vajda Péter fordítása szerint, Egressy Gábor jutalomjátékául, kit illy választásért csak tisztelni lehet; 's minthogy e' mély tanulmányt kívánó óriási mű már igen régóta nem, és színpadunkon mindössze még csak háromszor játszatott; mivel továbbá a' czimszereppel, mely ekkorig Lendvayé volt, most a' jutalmazott Egressy Gábor küzdött meg, ez estét a' mult hét legérdekesebbikének mondhatni. Lendvayn kívül minden előkelőbb színész részt vett az ünnepben, mert olly műnek, mint Shakspeare III-dik Richardja, színpadunkon megjelenése méltán ünnepnek mondható.

III-dik Richard király, a' merész Shakspearenek talán legmerészebb műve, harmadszor adatván már színpadunkon, annak tartalma közönségünk előtt ismeretes. Olly mű ez, millyet csak Shakspeare óriási ereje kísérthetett meg; mert benne a' pszichologiai valószínűség a' legszélsőbb határig van vive 's a' legrendkívülibb dolgok, melyek a' hihetlenség országától csak egy hajszálnyira vannak, legrendkívülibb eszközökkel hajtatnak végre. Egy lépéssel tovább, 's az egészből egy nagy örültség lesz. Emlékezzünk csak az első felvonás 's talán az egész dráma legnagyobbjéről jelenetére, arra t. i., midőn Richard, a' szörnyeteg, az öt gyűlölő, átkozó, férje halálát sirató özvegyet, Annát, hízlgése által megnyeri 's eljegyzi; majd ismét, mikor Erzsébet királynétől leánya kezét kiesdekli. Ezek a' hihetlenség, az erkölcsileg lehetetlen határához olly közel álló merényletek, hogy csak a' költőnek legkisebb intéseit is megértő 's felfogó, a' mélységbe

behatni, a' nagy értelmű, magokban egész pszichológiai kincset foglaló egyes szavakat 's mondatokat művészileg kiemelni tudó színész öntudatos, világos és genialis játéka által mentethetnek meg az örűtség színétől. — Mindezek, miket e' darabban megdöbbenve látunk 's hallunk, valósággal megtörténtek, 's írva vannak Anglia évjazzaiban, de ott hónapok 's évek alatt, a' viszonyok és lélek-állapotok lassankint átalakulása, 's pszichológiai alapokat nem kereső külső erőszak 's kényszerűség által jött létre az, mi a' színpadon rögtön, néhány perc alatt létesülvén, ha csak a' gondolkodó színész által szelidebb színbe nem öltöztetik, az észt sarkaiból kiforgató, természetelleni ugrásnak látszik. — Ezen III-dik Richard jelleme a' legördögiebb, mellyet költő alkotott; gonoszsága, hajborzasztó kegyetlensége undok külsővel van párosítva : ő pupos és sánta ; e' mellett sértegető 's dölyfös, elméssége tisztátalan és botrányos ; mégis szerelmet tud maga iránt ébresztetni, mert ügyes képmutató, és bir egy igazán férfias saját-sággal : t. i. bátor és vitéz. És ezért ő sohasem mutatkozik megvetendőnek, folyvást uralkodik környezetén, a' személyeket maga körül fabábokkint tánczoltatja ; és utoljára is, mint vitéz harcász, az ütközetben hal meg. Richardban tehát, noha pupos, noha sánta, noha képmutató, egy percre sem szabad hiányozni bizonyos öntudatos, önerejét érző méltóságnak 's daczos férfiaságnak ; megjelenésében mindenkor kell lenni valamely igézőnek, hatályosnak 's királyinak. — Látszik ezekből, hogy a' színésznek, ki e' szereppel megbirkózik, igen sokra kell eszmélni, 's csaknem csodát kell művelni, hogy egyöntetű összefüggő képet adhasson. — Richard jelleme mellett minden egyéb háttérbe levén szorítva e' csodaműben, a' többi szerepről kevés mondani valónk van. Az előadásban legfőbb változás volt Richard szerepén kívül, hogy Margit királyné szerepét, mellyet más alkalmakkal Lendvayné kissé bágyadtan képviselt, ezuttal Laborfalvi Róza több erővel adá ; Laborfalvy R. egykori szerepét pedig, a' szelid Erzsébetet, Lendvayné játszotta elég méltósággal 's érzéssel ; a' yorki hercegnő átkait Szathmáryné dörögte el ; Lady Anna szerepéhez Komlóssy Idának nincs elég ereje 's elég ünnepélyessége. A' nem nagy jelentőségű férfiszerepek, melly közt nevezetesbek : Buckingham (Fáncsy), Hastings (Szentpétery) Clarence (Bartha), pontosan 's gondnal adattak. — A' mi pedig a' főszerepet illeti, melly körül az egész hajborzasztó tömkeleg forog : Egressy Gábor, véleményünk szerint, bebizonyítá ugyan játéka által, hogy gondolkodó és tehetséges színész, 's hogy e' szerep egész fontosságát érezte, annak betanulására sok gondot 's erőt fordított, de e' szerepben elődével nem mérkőzhetik. III-dik Richard király Lendvaynak nevezetes szerepe, mellyben e' színész valódi művészi hivatást tanusított. Ki Lendvaytól e' nehéz feladást megoldatni látta, nem olly könnyen feleltheti el nemcsak a' meglepésig jól sikerült egyes helyeket, — mert hiszen ilyeneket Egressy Gábor is mutatott — hanem általában a' jellemnek erőteljes és mély felfogását, azon férfias méltóságot, királyi büszkeséget, tigrisi erőt, melly által teste hibáit feledteté, 's jellemének undokságát fedezé. Ő a' koporsó melletti jelenetben a' színlett szerelmi esengést olly jól találta, 's az ékesszólásnak annyi mézét fejté ki, hogy ez által Lady Anna hihetetlennek látszó megnyerését képzelhetővé tette ; a' folytonos férfiaság 's királyi méltóság által, mellyet szavaira 's ferde teste tartására önteni tudott, természetesnek érezteté a' befolyást 's hatalmat, mellyet e' nagyszerű gonosztevő egész környezete felett gyakorol. — Egressy Gábor játékában ezen méltóságot, ezen királyiságot nélkülöztük ; a' hideg guny ott is áttört szavain, hol azoknak melegeknek kelle lenniök, a' pimaszság praedominált egész jellemén, 's valóban ollykor úgy tetszett, mintha Firkász állana előttünk saloni ruha helyett veres nadrágban 's karddal és törrel oldalán. Ezért a' shakspearei merészségek hihetetlenekké váltak ; e' Richard ellenében megvetést éreztünk, nem félelmet. — De nem lehet dicsérrel nem említeni a' világos, értelmes beszédet, melly Egressy G. tulajdona ; 's a' lélekkinokat ábrázoló álomjele-nekről meg kell vallanunk, hogy azt mesterileg adá.

Shakspeare történeti drámáit csak magas műveltségű 's még e' felett az angol évrázokat ismerő közönség méltányolhatja egész érdemük szerint. Ne csodáljuk tehát, hogy a' páholyok fele része üresen maradt. Mi mégis Shakspeare műveit, magasabb szempontokból, t. i. színműiroink és színészeink magasabb képzése tekintetéből, minél gyakrabban ohajtjuk adadni; mert a' nemzet i játékszin érdeke nem mindig ugyanaz a' jövedelem érdekével, sőt ennek gyakran ellenkezője. — Hitünk az igazgatóság teendőire nézve, mint már többször mondtuk, abban áll, hogy a' pénztárdarabokat 's magasb műeleményeket józan arányban vegyítse. — A' közönség izlését egy csapásra átváltoztatni nem lehet, 's mit használ, ha a' színészek üres padok előtt játszásk el a' legbecsesb műveket? — a' közönséget tehát gyöngeségénél fogva kell megragadni, beidézni, 's ha ez megtörtént, — akkor van idő azt nemesebb műélvezethez, Shakspearehez, don Carloshoz, Calderonhoz szoktatni. A' beszoktatás, népszínművek 's operák által, némileg már megtörtént, és így itt van ideje, hogy Shakspeare műveivel is felépjünk, de inkább azokon kezdve, mellyek a' nagy közönség inyére vannak, millyenek az adatni szokott Romeo és Julián, Hamleten, Learen, velencei kalmáron kívül talán a' „szélvész“, a' „makacs nő megszelidítése.“ — As yon like it 'sat. 's legutoljára hagyva a' történeti drámákat, mellyek közönségünknek érthetetlenek 's ezért legkevésbbé érdekesek. — Valamint pedig felségsértés a' nagy költő ellen, ha drámáiból valami lényeges kihagyatik: ugy másrésztől szükséges, hogy azokból némi bántó, botrányos, vagy csak a' középkor izlésének 's angol gyomornak szánt elemek, a' tizenkilenczedik század magyar közönsége előtt kihagyassanak. E' tekintetből igen jól van III-dik Richard a' magyar színpadon előadásra elkészítve; hogy Clarence nem a' nézők szemei előtt öletik meg, hogy némelly kétértelműségek, mikben Richard istentelen elméssége gyönyörködik, kihagyattak vagy szelidítették, igen helyesen történt.

Február 13-án, Egressy Gábor jutalmára: III. Richard király Shakspeare-től *). — Nem ismerék nagyobb lelki nyomorúságot az önzésnél; 's van-e az angolnál önzőbb és így nyomorubb nép széles e' világon? e' nép nem ismer se Istent, se embert, csak saját zsebeit; zsebe a' tengely, melly körül a' föld, a' mindenség forog; e' nép a' megtestesült kétszerkettő, a' megtestesült ősz prózaiság... 's e' népnek vannak legnagyobb költői, e' népnek van Shakspeare je! Valjon ki intézi a' világ dolgait: valami elméjében megháborodott sors-e, vagy egy kitanulhatlan bölcsességű Isten? Akárki e' mester, de rám gyöngye szemű emberre nézve, ki nem látok a' tenger fenekére, a' világkormányzás mysteriumainak mélységebe, csak legfőlebb egy pár lányira a' víz fölszine alatt 's odáig is csak homályosan, — rám nézve, mondom, igen boszantó, hogy Shakspeare-t e' nép vallja tulajdonának. Magyar létemre természetesen azt szeretném, ha magyar volna; 's miután már nem magyar, lenne hát franczia, de más ne, mert más nem érdemel Shakspeare-t! Hiába pletykáztok, hiába kofáskodtok a' francziák ellen; ők hibáikban is becsülendőbbek, szeretetreméltóbbak, mint akármelly más nemzet erényeiben, legkivált pedig a' német. Csak annyit mondok nektek, hogy kedvesebbek az Ur színe előtt a' francziák hétköznapi ruhájokban is, mint ti fényes ünnepi köntösben, mert ők tettek és tesznek, 's ha nem tesznek is, legalább verszívők az emberiség javáért, míg ti csak a' magatok javát keresitek vagy még azt sem. „Honneur aux enfans de le France!“ mondja Béranger, 's mondja utána minden becsületes ember. — Miről is kezdtem beszélni! igen, Shakspeareről. — Shakspeare! változzék e' név hegygyé 's magasabb lesz a' Himalájánál; változzék e' név tengerre 's mélyebb és szélesebb lesz az atlanti oceánánál; változzék e' név csil-

*) Érdekesnek tartottuk e' rendes bírálónk véleményétől egészen elütő cikknek közlését, hogy a' t. közönség, tüzelkü, fiatal költőnk e' téren először nyilvánított nézeteivel megismerkedjék.

laggá, 's ragyogóbb lesz a' napnál. Talán a' természet kamatra adott valami nagy szellemet még a' hajdankorban, 's a' kamatot esztendőnként a' tőkéhez csatolta, 's miután ez évezredek multával már megszámithatatlan összeggé nőtt, terhe alatt leszakadt az ég, 's e' roppant szellemkincs Angliának Stratford nevű városában esett le egy gyapjúkereskedő silány viskójába, épen mikor e' jámbor atyafinak Vilmos nevű fia született, ki első lélekzetével beszította, mi az égből rá omlott. Több efféle lehetne mondani, mi tán nevetséges nagyításnak tetszik, pedig korán sem az. Shakspeare egy maga fele a' teremtésnek. Ő előtte tökéletlen volt a' világ, 's az Isten, midőn őt alkotá, így szóla: netek, emberek, ha eddig kételkedtetek, ezután ne kételkedjetelek létezésemben és nagyságomban! Mind előtte, mind utána sem madár sem emberi elme annyira nem röpjött, mint Shakspeare. Fölhozta a' szív tengerének legmélyebben fekvő gyöngyeit, 's lehozta a' képzelet óriás fájának legmagasabb virágait. Megrabolta a' természet minden szépségét; mi csak azt szedegetjük, böngészgetjük, mit ott hagyni épen kedve telt vagy elhozni méltónak sem tartotta. Nincs az az indulat, az a' szenvedély, az a' jellem, mellynek mását nem adta, 's olly festékkel, melly semmi idő multával nem veszti el színét, még csak meg sem halványodik; neki jutott örökölni azon ecset, mellyel a' világszellem a' tarka földet, a' fényes csillagokat és a' kék eget festette, mik ollyanok lesznek évezredek mulva, a' millyenek voltak évezredek előtt. — III. Richard egészen véve nem tartozik [Shakspeare legjelesebb művei közé, a' többihez képest száraz és egyoldalú . . . minden felvonásban 's majd minden jelenésben átok és halál . . . a' történet nem olly érdekes, mint például Romeo és Juliában, 's nincsenek benne szenvedélyek, mint Othelloban vagy Learben; de tekintve a' jellemfestést, e' mű a' legbámulatosbak egyike, 's ott áll mindjárt Coriolan és Falstaff mellett. Richard a' gazság tőkéje. Ő nem tántorodik 's nem sülyed el fokoként, nem véletlenül téved a' rossz utra, hanem egyenesen fölteszi magában, hogy gazember lesz, 's ezt olly hideg vérrel, a' millyennel más a' kabátját ölti fel vagy veti le. Cézlja az uralkodás, 's ő nem tekinti az utat hozzá, csak a' célt; ehhez olly vidáman, olly jókedvvel megy, mintha illatos virágokon járna, nem pedig áldozatainak holttestein. Minden összehuzott szemöldöknél, minden szikrázó szemnél, minden fogcsikorgatásnál borzasztóbb e' jókedv, e' vidámság, e' humor; a' tenger mosolya ez, melly halkan ringatózva játszik a' napsugarakkal, míg rajta összetört hajók romjai tévedeznek. De van egy jelenés e' darabban, mellynél nagyobb, merészebbet nem irt Shakspeare, millyenbe belekapni kétségbeesettség, örültség volna mindenkitől, csak olly korlátatlan, mindenható erőből nem, mint az övé. Ez az első felvonásbeli koporsó melletti jelenés. A' holt férjet kíséri neje a' temetőbe; Richard megállítja a' gyász kíséretet, 's az özvegyet eljegyzi magának ott rögtön. Richard formátlan, sánta, görbe vállu, rut arcú; Richard volt a' halott gyilkosa, 's mind ezeknek daczára kivívja, hogy a' most temetendő halott özvegye elfogadja tőle a' gyűrűt, azon asszony, ki kétségbe van esve férje halálán, ki tudja, hogy férjét Richard ölte meg, ki fölléptekor a' föld minden átkát kiáltja a' gyilkos fejére, 's ki azt át is akarja döfni. Richard saját kardját nyújtja neki, mondván: „ölj meg!“ az asszony czelez; Richard biztatja: „ölj meg, én öltem meg férjedet . . .“ az asszony szurni akar, „ölj meg, szól Richard, én öltem meg férjedet . . . mert szép vagy és én szeretlek!“ az asszony kezéből kiesik a' kard, 's nem sokára elfogadja Richard gyűrűjét. E' jelenésnek nincs józan észszel még ő sem merhetett ilyenbe fogni. —]

Egressy Gábor III. Richardból olly alakot teremtett, a' millyet vártunk tőle, a' millyet csak ő tőle várhattunk. Nem szükség Egressy helyét kimutatnom a' magyar színészek közt, kimutatta már azt a' közönség, hála Istennek, habár sokára is; 's szót sem érdemel egy pár bangó, ki még most is el akarja disputálni tőle az elsőséget. Ezek csak olyanok, mint kik a' megfutamodott hadseregűl hátra maradnak, 's töltéseiket kilövdözik, nem is azért, hogy találjanak,

hanem hogy terhőktől meneküljenek 's aztán könnyebben szaladhassanak. Megmondom, mi a' különbség Egressy és többi első rendű színészeink között : ezek mindnyájan kitünők vagy mea pace remekek a' magok nemében, Egressy pedig minden nemből adott már kitünőt, remeket. 'S ez a' nagyság mértéke a' művészetben úgy, mint a' költészetben : a' sokoldalúság; ezért nagyobb a' drámában Shakespeare, mint Molière, ezért nagyobb a' lyrában Vörösmarty, mint Hugó Victor, ezért nagyobb a' színészetben Egressy, mint többi társai. Mig ezek csak egyes hangszerek, amazok közül mindenik egy-egy orchestre. — III. Richard Egressy Gábor legsikerültebb, legfeledhetlenebb alakjainak egyike. Már arca olyan, hogy méltó volna márványból kivésolni örök idők számára. Rettenetes arc apró mosolygó szemeivel 's nagy éhes szájával. Szemei a' bűvös virágok, mellyek magokhoz csalják az embert, 's szája a' feneketlen örvény, melly az embert aztán elnyeli. Valóságos anakonda-nézés, melly oda édesgeti a' madarat a' kigyó torkába. Ha ezen arc álmodban megjelenik : mire fölébredsz, azt veszed észre, hogy véred elzsibbadt. 'S ez csak az arc és a' néma mosoly; hát mikor nevet, milyen nem-emberi hang ez! mintha rozsdás ajtó csikorogna, vagy mintha tigris köszörülne gégejét, melly kiszáradt és vért szomjaz. Beszéde töredezett, szaggatott, egyenként dobálja ki a' szavakat, mintha tühegyeket köpködne más szemébe. — Kíváncsi voltam az utósó fölvonásnak azon jelenésére, mellyben Richard a' szellemek megjelenése után álmából fölriad; attól tartottam, hogy Egressy el fogja kiabálni a' monologot, melylyel így nagy tapsokat arathatni ugyan, melly azonban helytelen. Aggalmam fölösleges volt, annyival inkább, mert Egressy nem szokta fölázdosni tapsért a' művészetet. A' mint az ágyból fölugrott, elesett, 's néhány lépésnyire csuszott, 's belekapaszkodott egy székbe, mintha az élő lény lett volna, melly őt ótalmazza. Itt félig fekve mondta vagy inkább suttogta el a' magánybeszédet el-elfogyó lélekzettel. Milly jól esett, ez óriási gazembert, ki eddig mások fején járt, most a' földön fetrengve, a' legirtózatossabban szétdulva látni, kétségbe esve, nyomorún, reszketve, mint az eltiport kigyó! 'S annál meglepőbb aztán vég-elzártságában fölemelkedése, hogy elrohanjon a' csatába, hogy ha már élete olly utálatos volt, legalább halála legyen vitézi és így kiengesztelő. Ekkép gondolta ezt Shakespeare, 's ekkép adta Egressy Gábor. — Mi a' jövedelmet illeti, az annyi volt, hogy jutalmjátékra Petrik vagy Reszler sem kívánhatna többet. Csekély számú, de válogatott közönség volt. Hiába, Shakespearehez műveltség kell, de nem saloni. Megköszönjük-e Egressynek, hogy tudva a' körülményeket, ismét shakspearei darabot vett jutalmjátékul? beéri-e Egressy akármilyen forró, de pusztá közsönettel a' költészet és művészet nevében? hagyjuk el, jobb lesz; eleget mondtuk már, hogy nesze semmi, fogd meg jól! a' világ minden köszönetéért sem adnak egy nadrágsziját sem, mellyre végső desperációjában az ember magát fölakaszná.

Petöfi Sándor. ✕

UJ DRAMÁK, DRAMABIRÁLÓK, KÖLTÖK ÉS KÖZÖNSÉG.

E' czim alatt már két czikk jelent meg a' Szépirodalmi szemlében. Az első hihetőleg egyik dramabíráló kollégám írta, mert elég hiven adja elő ezen szomorú működés folyamát. A' második czikk írója megtámad bennünket : miért fogadtuk el főszempontul a' színi hatást, ajánlván helyette, Erdélyi ur jegyzéke után, ki egyszersmind választmányunk jegyzője 's így állandó tagja is, a' művészi hatás szempontját, a' nélkül azonban, hogy e' két hatás természetét, ha csakugyan különbözök vagy egymással homlokegyenest ellenkezők, mint kritikai lapban illenék, kifejtene, megmagyarázná, vagy állításait indokolni igyekeznék; mit annál is inkább kelle tennie, minthogy szerinte „nálunk a' szinpad hatása, mint azt mi venni szoktuk, csupa külsőség“ 's e' szerint nincsenek róla igaz fogalmaink. — Mit vél többi kollégám a' színi

hatásról, nem tudom : részemről, ha ennek főszempontuli kitűzését helyesnek nem látnám, a' világ minden kincseért (annál kevésbbé ingyen) sem lennék olly társulat tagja, mellynek föelvét nem oszthatom. Mert arra senki sem kényszeríthet; 's mert az sem igaz, hogy ezen főszempontot az igazgatóság tolta volna nyakunkra, épen nem. A' főigazgató egybegyűjtött mindnyájunkat, 's e' közgyűlésben felolvasta egyik nem-színész tag az általa szerkesztett programmot, 's mi azt pontról pontra megvitattuk, 's bennök változtattunk is. — Nehogy tehát olly elvteleneknek tartassunk dramabíráólkül mindnyájan, kiknek a' főszempontot nyakunkra tolhatni: elmondandom a' színi hatás főszempontjának igazlására egyéni nézeteimet.

Én nem hiszem, hogy valaha író vagy művész azért hozta volna létre művét, hogy az ne hasson. Hatni kell minden műnek, különben nincs célja. A' kritika tiszte kimutatni, valjon a' mű azon hatást gyakorolja-e, mellyet természeténél fogva szülnie kell, vagy kellene. E' szerint, ha valaki dramai művet ír, 's ha azt színpadra is akarja hozatni, józanul véve, más célja nem lehet, mint hogy művének színpadi, színi vagy színről hatása is legyen: nekünk dráma-bíráólkülnek pedig tisztünkben állott megítélni, valjon a' színpadra szánt dramai műnek lesz-e azon hatása a' színpadról, millyennel természeténél fogva birnia kell vagy kellene, ha kitűzött céljának meg akar felelni? Ez mellőzhetlen föl-tétel, melly nélkül színpadi műnek célja nem is lehet; 's a' melly mű ezt nélkülözi, az okvetlenül visszautasítandó. —

Most lássuk, valjon a' színi hatás ellenkezik-e a' művészivel? — Véleményem szeriut, nem. Itt két kérdés merül fel: a) van-e színi hatásos drámai mű, mellynek művészi hatása nincs? b) van-e művészi hatásos drámai mű, mellynek színi hatása nincs? ... Az elsőre nézve igen is áll, hogy lehet a' drámai műnek több színi hatása, mint belső műbecse: de ellenben, a' másodikra nézvé, én nem tudok drámai művet, mellynek művészi hatása van, hogy egyszerűsmind színi hatása is ne volna. ... Erre természetesen sokan, kik a' művészi hatás takarója alá szeretnék bukásaikat rejteni, fel fognak jajdulni; de nem tehetek róla. Azonban értsük meg egymást. A' színi hatásához három dolog kell: 1-ör legyen a' mi hasson; 2-or a' kik által hasson; 3-or a' kikre hasson. Ha a' közönség *) bir annyi értelmi műveltséggel, hogy képes a' darabot megérteni; 's ha a' kritika képes kimutatni, hogy a' színészek szerepeiknek megfeleleltek, vagy legalább nem ferdítették el azokat: ha a' darab mind a' mellett is megbukik, a' hiba, ugy hiszem, a' műben rejlik; vagy legalább a' szerző ügyetlenségében, ki tőlünk egészen különböző embereket hozott a' színpadra. Mert én nem tudok, nem képzelek a' drámai fogalmakkal megegyező jó művet, melly értő közönség előtt, jól adatva, hatás nélkül maradt volna. Továbbá, ha

*) Némellyek szeretnék elhitetni, hogy a' mi közönségünk még igen műveletlen az ó mélységes mély szellemű drámaikat megérteni. Én hiszem, hogy karzatunkra néha be-bevetődik néhány vidéki bundás paraszt; azt is elhiszem, hogy sok kézműves és szolgált jár fel; de bátran elmondhatni: karzatunk egyharmadát rendszeren olly uri egyének töltik be, kik földszíntre is beillenének; földszíntünk pedig, különösen drámai előadások, áll nagyrészt ügyvédekből, tisztviselőkből, orvosokból, juratusokból, tanulókból, polgárokból, 's vagy 40 dráma- 's egyéb írókból 'sat. szóval: leginkább az ugynevezett literatusokból; 's az illy közönségre az értetlenség és műveletlenség bélyegét rátukmálni, valódi szemtelenség; főkép azért, mert némelly üres, érdektelen, unalmas párbeszédekről nem akarja elhinni, hogy drámák és gyönyörűségek. Teremtsetek csak igaz, érdekes jellemekeket, mint Kátona „Bánk bán”-jában: minden meglepetések nélkül is fognak azok tetszeni és hatni; ha pedig erre nincs elég lelketek, ne mentegessétek színtelen képeiteket az általatok megvetett bonyolítások és meglepetések híjával; mert azok kellőleg használva, nem olly hibák, mint holmi tartalom- és szellemnélküli, habár ráadásul ügyetlenül is szerkesztett, tudja Isten, micsodák. Mert végre még minden bangó azt fogja mondani, ha valami nem tetszót összeír: Hja, classicus, mert megbukott!

valamelly drámai mű előttem úgy adatik elő, mint én azt olvasás közben képzelem: rám mindkét esetben okvetlenül ugyanazon hatással kell lennie; sőt színpadról nagyobb, miután ott mindazt hallok és látom, mit különben csak képzeznem kellene. 'S ebből következik, hogy a' színpad nemhogy gyöngitené a' művészi hatást, sőt inkább elősegíti azt. — Ezekből, úgy hiszem, elég világosan kitűnik az, hogy a' színi hatás nem ellenkezik a' művészivel; 's midőn a' színi hatás tüzetett ki főszempontul, a' művészi nem záratott ki. Nekünk drámaíróknak állott tisztünkben megítélni, valjon azon színi hatás művészi-e és mennyiben az? 's valjon az úgy nevezett külsőségekből (mellesleg legyen mondva: melyek nélkül színpadi mű nem is létezik) eredhető színi hatás mellett, volt-e valamelly műben annyi művészi, vagyis inkább, igazi hatás, hogy adatásra érdemesnek nyilváníttassék?

A' mondottakból tehát kiviláglik, hogy a' művészi hatás a' színinek csupán szigorubb fogalma és kellő korlátozása; 's ha a' színháznak egyéb célja nem volna és nem lehetne, mint csupán remek művek adatása: mindenestre tanácsosabb volna a' művészi hatást kitűzni főszempontul; azaz: a' színi hatás kriteriumát. Azonban minthogy színházunknak más céljai is vannak, — millyenek a' főváros magyarítása, a' nemzetiség és nemzeti érzelmek terjesztése; 's miután mi a' drámai literatúrában még csak kezdők vagyunk, 's drámai genieink nincsenek; 's miután a' színház még igen mostohán van segédpénzzel *) ellátva, ugyannyira, hogy ha minden üzérkedést mellőz, könnyen megszűnhetik lenni: véleményem szerint ezen magas szempontról kissé lejjebb kelle szállnunk, 's olly szempontot kelle kitűznünk, melly, a' nélkül, hogy a' művészi hatást kizárná, egyszersmind a' nevezett célok elérhetésére is vezethet; 's ez — a' színi hatás.

Legvégül még egy megjegyzést kell tennem. Némelyek görbe szemmel néznek a' színi hatásra, 's azt akarják velünk elhitetni, hogy az nagyrészt holmi látványoknak 's egyéb külsőségeknek köszönhető. Hogy ez nem igaz, eléggé igazolta már is a' tapasztalás: láttunk már elég látványos és népdalos művet ünnepélyesen megbukni. A' látvány maga nem szül hatást, de elősegíti azt; 's ha helyén használtatik, nemcsak nem ellenkezik a' művészettel, sőt néhol okvetlenül szükséges is. Ezen urak szeretnek Shakspearere hivatkozni. Van-e költő, ki több látványt használt volna, mint épen ő? Nála a' szellemek esorotosan hozatnak fel; népjelenetek nélkül alig van darabja; mindenütt fényes kíséret, scenicai pompa és fényűzés látható; használja a' zenét, éneket és tánczat; vannak örültjei, sőt Lear a' színpadon örül meg 'sat.; azonban ki fogja ezt neki hibául felróni? . . . Ne azért kárhoztassuk drámaíróinkat, mert látványokat hoznak fel, hanem azért, ha látványaikat nem illő helyen használják. Azért részemről igen neveltséges kritikának tartom, midőn Czakó azért rovatik meg, mert Táraít a' színpadon szemünláttára zongoraszónál örülteti meg, 's mert szemünlök és fünlök által is hatni akar lelükünkre; a' kritikának azt kellene inkább megmutatnia, valjon ezen örülés indokai igazak-e vagy sem? Az illy kritika épen olyan, mintha Shakspearet azért kárhoztatnók, mert Leart mennydörgés és záporosóban örülteti meg, holott ezek örülését még jobban indokolják. — Ezt csak azért láttam jónak most elmondani, nehogy fiatal íróink a' nem-hatás teoriáját megkedvelvén, némelly példákra a' nem-tetszésben keressenek dicsőséget. Göthe Fausztját a' mennyországban is történeti; használ angyalt, boszor-

*) A' bécsi várszínházra évenként körülbelöl 80,000 p. ft. fordítatik, az opera-házra detto; 's ez Bécsben történik, hol mindenki tud németül; nálunk sokkal kisebb és vegyes népességű városban csak 16,000 p. ft.!! 'S azon senki sem csudálkozik, hogy színházunk létezik, holott két primadonnája van, 's hetenkint többnyire négy énektelen drámát ad.

kány-konyhát, csináltat a' korcsmában hokuszpokuszt 'sat., szóval: mindent felhasznál, mi csak látványnak neveztetik, azonban műve mégis remek és színi hatásos: ellenben láttunk már látványtalan darabokat is láthatlanokká lenni. — Egyik tagja a' drámabíráló választmányának.

ÉRTESÍTŐ A' NEMZETI SZÍNHÁZ ÜGYEIBEN.

Némelly helyárák jövő április 1-től fölemeltetnek. Miután az igazgatóság az igen tisztelt közönséget tanácsba nem híhatja; mégis megnyugtatón ohajtja az iránt, hogy április 1-től némelly helyárákat szükségkép főlebb kell emelnie. — Ha a' nemzeti színház olly bőven el volna látva segédpénzzel, hogy létezhete nem foltételeztetnék a' bérleti és napi jövedelmektől: az igazgatóság elve szerint az árakat minél lejjebb kellene szállítani, hogy czéljait annál biztosabban elérhesse. De mi nem vagyunk illy szerencsés helyzetben. Az udvari színházak a' fejedelmek bőkezűségétől függenek: így a' bécsi várszínházra évenként annyi segédpénz költetik, mennyi szükséges, kiadásai födezésére. A' francia kamrák nemzeti színházaiának minden évben külön-külön szavazzák meg szükséges segélypénzeiket; 's volt év, melyben egyszerre több adatott, mint színházunk öszves alaptökéje, melynek kamatjaiból is csak kétharmad rész fordíthatatik a' színház segélyezésére; pedig azon közönségek nagyobbak, bennök az élvágy kifejtettebb, 's mindnyájan egy nyelven szólnak! . . . Továbbá azon színházak igazgatóságai a' tagokban válogathatnak, és tulzott követeléseket teljesíteni sohasem kényszerülhetnek: nálunk, különösen az első rendű drámai és operai tagokban egyáltalában nem lehet válogatni . . . De nem szükség ezen helyzetkülönbségeket hosszasan vitatnunk; ki e' dologról csak kissé gondolkozik is, látni fogja a' számtalan korlátokat, mellyek nálunk az igazgatóság működését nyűgözik. — Színházunk kiadásai, a' tagok fizetésének javítása, új tagok felfogadása, jutalmazások 's a' közönség kényelmére történt építkezések által, már a' múlt évben is emelkedtek; azonban az országos segélypénz, bérletdíjak, napi jövedelmek, 's az első évben meggazdálkodott és számadási kivonatban a' közönséggel is közlött öszveg által eddigelé szerencsésen fedeztettek: de jövőre nézve, a' még inkább növekedendő költségekhez képest, a' bérleti és napi díjak jelen állása mellett, a' nevezett jövedelmi források megnyugtató biztosítékul nem szolgálhatnak. Ugyanis a' tisztelt közönség igényei folyvást növekednek. Az operai és táncz-személyzet szaporítása kívántatik. De már a' meglevő tagok egynémellyikétől sem lehetett méltányosan megtagadni fizetéseik javítását. E' szerint a' tagok fizetési öszvege a' jövő színházi évre még felebb fog emelkedni. De továbbá a' jutalomjátékok egy részének eltörlése, miután azokat készpénzzel kell megváltani, szinte növelendi az évi kiadást: azonban általa nyernek a' bérlok, de nyer leginkább a' játéksorozat rendszeressége. E' fölött a' diszitmények ellen is van kifogás. A' ruhatár sincs olly bőségben és épségben, mint kellene és illenék. Legvégül az új előadásokra sem számolhatni olly biztosan, mint jövedelmi forrásra; 's csak néhány nem sikerülendő új előadás is igen tetemes pénzbeli hiányt okozhat, mint tavál okozott is. Ehhez járul még némelly első rendű tag megbetegedhetése, mi miatt érdektelenebb előadásokat kényszerülván az igazgatóság színre hozatni, az intézet alig kiszámolható pénzügyi hátramaradást szenvedhet *).

*) Legközelebb is, egyik operai tag rögtöni elrekedése miatt, Ernani egy héttel később adatván, mint adatnia kellett volna, az intézet, legkisebb számítással is, több kárt szenvedett 1000 p. finál. Pedig az illy fatalis esetek igen gyakoriak lehetnek; miről a' tisztelt közönség az e' rovatban közlött játéksorozati változásokból már is meggyőződhetett, mellyeket egyedül betegségek idéztek elő.

Ezen okokból, nehogy az intézet állása veszélyeztessék, midőn az igazg. a' tisztelet közönségnek több élvét nyújt, szükségesnek látta némelly helyárait főlemelni, és pedig következőleg:

EDDIG VOLTAK A' NAPI HELYÁRAK:

Első rangu páholy	5 ft — pkr	Földszinti bemenet	24 pkr
Másod. em. páholy	4 „ — „	Másod. em. zártszék	24 „
Támlás karszék	1 „ 20 „	Másod. em. bemenet	16 „
Földszinti zártszék	— „ 40 „	Karzat	8 „

A' BÉRLET-ÁRAK VOLTAK, EGÉSZ ÉVRE:

Első rangu páholy	500 p.ft	Földszinti zártszék	56 ft — pkr
Másod. em. páholy	360 „	Földszinti bemenet	33 „ 36 „
Támlás karszék	140 „		

Más helyekre bérlet nem nyitattott és jövőben sem nyitattik.

JÖVŐ APRIL 1-től LESZNEK A' NAPI HELYÁRAK:

Páholy, támlás karszék és karzat az eddigi.

Földszinti zártszék	50 pkr	Másod. em. zártszék	30 pkr
Földszinti bemenet	30 „	Másod. em. bemenet	20 „

A' másod. emeleti hely és zártszékek a' nagyhét alatt megjavíttatnak.

BÉRLET-ÁRAK LESZNEK, EGÉSZ ÉVRE:

Első rangu páholy	600 p.ft	Földszinti zártszék	80 p.ft
Másod. em. páholy	400 „	Földszinti bemenet	40 „
Támlás karszék	160 „		

A' féléves és évnegyedes bérletárak fokozásai az eddigi gyakorlat szerint az éves összeghez képest arányosíttatnak. — Tehát főlebb emeltetik:

A' NAPI HELYÁRAK KÖZÜL:

Földszinti zártszék	10 pkr	Másod. em. zártszék	6 pkr
Földszinti bemenet	6 „	Másod. em. bemenet	4 „

A' BÉRLET-ÁRAK KÖZÜL, EGÉSZ ÉVRE:

Első rangu páholy	100 p.ft	Földszinti zártszék	24 ft — pkr
Másod. em. páholy	40 „	Földszinti bemenet	6 „ 24 „
Támlás karszék	20 „		

Ha hónaponként csak 20 előadás lesz is bérletfolyamban, a' bérlőkre csak következő napidíjak esnek, az új bérlet-ár szerint:

Első rangu páholyért	2 ft 30 pkr — napidíj szerint esnék	5 ft — pkr
Másod. em. páholyért	1 „ 40 „ — „ „ „	4 „ — „
Támlás karszékért	— „ 40 „ — „ „ „	1 „ 20 „
Földszinti zártszékért	— „ 20 „ — „ „ „	— „ 50 „
Földszinti bemenetért	— „ 10 „ — „ „ „	— „ 30 „

Bérletben azonban eddig is egyre másra 20 előadásnál több volt havonként; miután pedig jövőre a' jutalomjátékoknak fele már is eltöröltetett, bérletben mindenesetre több előadás lesz, mint eddig volt; következőleg a' fenn kitett bérleti napidíjak még kevesebbre számítandók.

Ennyit el kelle mondanunk a' nemzeti színház minden jóakaratu látogatójának megnyugtatóására. Az igen tisztelet közönség ezen megnyugvásában annál is inkább bizik az igazgatóság, minthogy itt nem egyes üzérkedő igazgató hasznának szaporításáról van szó, hanem egy nemzeti intézet szilárdítása és bővebb virágoztatása forog kérdésben; melynek jövedelmeiről és kiadásairól az orsz. főigazgató a' közönségnek, mint a' mult évben is történt, számadási kivonatot adand, de az országgyűlésnek a' legkisebb részletekig számolni fog; 's valamint az eszközöklendő szellemi hasznok, úgy a' netán meggazdálkodandó összeg is a' nemzeté leend.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI és KIADJA

FRANKENBURG ADOLF.

9. szám. — Febr. 27. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

EGER, február 18. — Azon borzasztó hír, hogy Sz. . . faluban egy családnya ősi sírboltjában feltámadt légyen, megvalósulni látszik. Egy asszony kandiságból, néhány nappal a temetés után, a sírboltba annak keskeny ablakán betekintvén, legnagyobb reméléssel látja: hogy az új koporsó födele a földön hever; mit midőn elbeszélte volna az urasági házban, rögtön a sírbolt felnyitattott; s valóban, mint látszott, erőszakosan hajtatott a koporsófödel a kövezetre, és a meghaltak kezei 's lábai felzsugorodva, oly helyzetben voltak megmerevedve, a mint végrejével az újra élő feltámasztotta a reája szögezett födelet; valószínűleg visszatrő eszméletének első pillanatában halt szörnyűt. — Valóban a halottas házak építése eléggé nem ajánlható; ha már a politzia ezeknek szükségességét jónak látja át nem látni: mindenesetre socialis téren kellene megkísérteni annak lehetőségét. — A bohó farsang, nem igen gondolva a nyomorral, vigan skönnyelműen haladott minkevég pályáján. Nyilvános tánczvigalmaink közül az egervideki védegyleti osztály által a kisedővoda pénzalapjának növelésére rendezett sorsjátékos tánczvigalmat azon tekintetből tartom megemlíthetőnek, hogy bevallhassam szívem örömét a fölött: mikép a nemzetiség 's századunk legfelkaroltabb eszméje irányában nem vagyunk közönyösek. A tiszta jövedelem 600 's néhány forint volt váltóban. Nem akarunk gyanúsítani senkit, 's így nem feszegetjük, miért záratott már egyszer be ezen hasznos intézet, 's miért van most is bezárva; nem mondjuk, hogy a fizetési díj volt felcsigázott, városunk lakosainak körülményeikhez képest; nem állítjuk: hogy a tanítóban esatkozotunk; csak a jelen 's jövő viszonyaira vagyunk bátrak figyelmeztetni azokat, kiknek ezen intézet szükségéi körül intézkedniök meghívottak. Kis városunk ugynevezett „hautevolée“-ja is adott három zártkörű bált. — M.

KOLOSVÁR, hushagyó-kedden, éjféltor. — Az óra tizenkettőt ütött, vége a vigadásnak. Az alakoskodás és fényűzés ideje lejárt! Ad vocem; fényűzés; ki nálunk a piacz körüli föbb utczákon megfordul, bizonyosan sokszor volt alkalma láthatni ama hollószínű cigányfiukat, kik kora reggeltől késő estig a házak tövében dideregnek; testökön itt-ott lógg egy-egy darab irlgalomból odalököt rongy, lábok legtöbbször meztelen, fejök füdetlen, reszketők kezökben csorba füstös csupor, és ha mellettök elhaladtál: egész farka rohan nyomodba, 's kísér kunczogva mindaddig, míg alamizsnádat fizekába nem lököd: és az árva lelkek! ha filléreiket annyira felgyűjték, hogy rajta egy fertály p á l i n k á t vehetnek, legközelebbi korezmában megisszák azt. Magam hallottam, midőn 6—7 éves cigánygyerek dicsekedve mondá pajtásának, hogy ő mai koldulásából már három pohár pálinkát ivott. Hol itt a baj gyökere, 's mik volnának a módok ennek megszüntetésére? erről értekezni a tudósokra bízom; én ez uttall csak a rendőrség elébe vagyok bátor egy nagy hasu kérdőjelt állítani, mondván: nem segíthetne-e a dolgon ő is, ha akarna? Igen, ha akarna!! — Ad vocem: r e n d ő r s é g! A legközelebbi vasárnap, midőn a hívó kereszténység legnagyobb része ájtatos szívvel imádkozott Isten templomában, kimentem a szabadra én is, hogy miután bűneimet ottben meggyóntam, vessek számat magammal azokról is, miket imádsággal nem lehet lekönyörögni, azaz: számitsam össze adósságaimat. Kellemetlen lármá riadtott föl e keresztényi foglalatosságomból: a főtemplom közelében két szürös lumpácz muzsikáltatta magát és kurjontogott. Az erélyes rendőr persze mindjárt ott termett, s hatályosan akará eltiltani a szentségtelen garázdálkodókat, de a kiktől rútul leszidatott; 's miután az érdemes közönség egy része is ugy nyilatkozott volna, hogy a többször tisztelt kocsisoknak az Isten sem parancsol, mert azok gróf cselédei: a rendőrszolgá összehuzta magát, mint a leforrázott saláta, és kebelébe rejtván az ő orrát, odább ballagott a pofonesapott kalappal. Mások ezért, meglehet, kárhoztatják a t. cz. rendőrszolgá urat; én pedig teljes méltányossággal viseltem iránta, 's ezen illedelem szelid magaviseletében elvitázhatlan nyomát látom a XIX. század humanus szellemének. — Ad vocem: h u m a n i t a s! — A napokban bizonyos vidéki urhölgyek érkeztek fővárosunkba, tánczvigalmat, színházat és országgyűlést látni. A par excellence ugy nevezett karzatra nem fértek; de ha fértek volna is, e chaosz közé, hol táblai írások, szivarozó komornyikok és inasok, mesterlegények és bundás civéek is vannak ollykor, nem sok kedvök volt elegyedni; mentek tehát a női karzatra, azaz, hogy csak akartak menni, mert az ajtón álló postaszolgá azzal utasította el őket, hogy bizonyos uracsok meghagyásából, neki csak d á m á k a t szabad bebecsátani. És a szép hölgyek haza mentek, a nélkül, hogy látták volna hazájok jeleseit, nem láthatták pedig azért, mert ha bemennek, meglehet, hogy a dámák „Steifrock“-ját összetörik, vagy azokat a bizonyos czinegefókat, kik ott a dámáknak courizálni szoktak, szorítják ki helyükből. — Ad vocem: u r a c s o k és d á m á k. Bizonyos páholyhölgyeknek és urficskáknak sajátóságos fogalmuk lehet a magas műveltségről, mert a legérzékenyebb színi jelenetknél, 's a lélekre legmagasztosabb hatást gyakorló föllenges darabokban egyre kacagnak és fönhangon conversálnak. Hanem hiszen mit tudunk az illedelemről mi, gyáva parányi teremtséi az Istennek, kiknek nevünk előtt sem G. sem B. nincs, 's czimerünk fölé a koronának csak öt gombot festett az az átkozott piktor! hátha ő nobelségük ezt Bécsben, Párisban is ugy látta: a művelt külföldet pedig utánozni 's jó szokásait hozzánk is átültetni, szép és nemes dolog. — Ad vocem: k ü l f ö l d. Bizonyos urak (ej, beh jó epitheton ez a „bizonyos“) az országgyűlési teremben, vagy kell, vagy nem, minden lépten nyomon emlegetik, hogy: mikor ök külföldön utaztak, — mikor ezzel 's ezzel a híres francia vagy angol íróval, meg politicussal beszéltek 's a t. És nekem ez ellen semmi kifogásom; sőt azt tartom, némellyeknek igen is szükséges a közönséget minél gyakrabban figyelmeztetni, hogy utaztak; mert különben bizony észre sem venné rajtok az ember. — Egy művész nő van nálunk, az europai hírnek nevezett B o h r e r Z s ó f i; azt mondják, jövő pénteken fogja magát hallatni szinpadunkon. Bizonyos urakra nézve tán nem lesz fölösleg megjegyeznünk, hogy Zsófi kisasszony nem e g y e d ü l van: atyja is vele jött! — Ad vocem: k i s a s s z o n y. Priell Cornéliát néhány hó tisztelője (a művészetnek), jutalomjátéka alkalmával, ezüst koszorúval akarja meglepni. Nota bene! a jutalomjátékra hét, olvasd: h é t g a v a l l é r fog egy francia drámát kifordítani; ezt pletykázza a rossz világ, de én nem hiszem, mert a szép kisasszony bizonyosan eredeti magyar drámát fog

választani, annyival is inkább, mivel, mint mondják, irodalmunknak nagy barátja. — Ad vocem : i r o d a l o m. Az „u n i o“ ügye közel áll a megszületés pillanatához. A költeményi rész, jobbakra a testvér Magyarhon legjeleseb íróitól, gyönyörű műveket adand e' zsebkönyv megjelenését már olly régen váró közönségnek ; a' prozai dolgozatokat nem volt alkalmam láthatni, de erősen hiszem, hogy az aláírási íven megnevezettek csak jót fognak adhatni ; más részről a' szerkesztő ügyességétől és tapintatától megvárjuk, hogy a' művek megválasztásában szigorú óvatossággal járand el, s a' szokatlan pompában megjelenendő almanachnak belsejére ép úgy, mint a' külső csinra figyelemmel leend. — És ime itt van ideje, hogy a' sok ad vocem-mel felhagyjak. —

Ajánlom magamat.

A d v o c e m.

MÁGOCSON, folyó hó 5. gyűlést tartottak a' baranyai gazdasági főkegyeleti kerületi tagjai. A' mezei gazdaszat előmozdítására gróf Batthyáni Iván 60 pftot ajánlott évenként díjul azon földmivelőknek, kik a' mezei gazdaszat egyik vagy másik ágában kitüntetik magukat. A' jó példa követésre talált : a' t. cz. tagok azonnal 15 pftot ajánlottak fel évenként az érintett célra. Midőn ezt megszugguk a' szép olvasónőnek, nem azt akarjuk ám, hogy ők is aláírjanak a' közzadászat előmozdítására, hanem csak arra kérjük alássan : méltóztassanak a' szépirodalmi vállalatokat kegyesben pártfogolni, nehogy a' könyvkiadói s könyvtárusi kifogások- és késedelmezéseknek áldozatává legyünk a' nagy várakozásnak miatta! — A' gyűlés végével a' derék elnök előmutatván aláírási ívet a' vukovár-fiumei vasutra, szép számmal irtak alá azonnal a' jelenlevők. — Még egyet ! A' jószámító vendégfogadás azon nap estvéjére tánczvigalmat hirdetett ; természetes, hogy „nobel-bál“ volt ! volt is aztán elég kifogás és lenézés S. K. derék bálnrendezőnk minden tiltakozása ellenére, az egynehány megjelent, egyébiránt legildomosb viseletű izraelita miatt, azon egyszerű okból, hogy a' nagy betűkkel „csak egyesülni!“ falra tűzött felhívás szépen megezáftassék . . . Mi már ezt úgy szoktuk !

I g a z f i a k.

SOPRON. Farsang ő kegyelmének is nyakát szegők; végvonaglása bődült keringő vala, utolsó sohaját pedig zivataros indulat képviselé, nálunk úgy, mint mindenütt. Körülállók a' gyászpadon fekvőt a' méla busongás és az epedő bánat sötét fátyolában. Hejh ! de mennyi keserv emelkedett, mennyi átok rivalgott nyavalyás tetemei fölött ! Itt merengtek a' gazdátlanul költő családapák ; amott dühöngött egy-egy hétfájdalmu szüle, hervatag liliomaival. Odább a' megkopaszott arslánok bozontos csapatja ordított ; míg mellettek a' törökhaborut átélt szűcszek panaszos sipítása hallaték. Didergve kuczorgott a' gyász-alkat porainál az erőtetett fényüzés, s' nagyot röhögött foszlányain a' baráti guny, alamizsnául nyujtván a' kétségbeesés pisztolyát. Helyeslést tapsolt a' borzas káröröm, karonfogván a' pohók uszorást, ki mélyen burkolódzott a' részvétlenség palástjába. Majd elődöcögött az íkrátlan lábu kiélvezés, a' nyiláló fájdalmak mankóján, nehéz sohajjal kisérvén őt a' czifra köntösü nyavalyák. Remegve húzódtak félre az elcsapott házi béke, a' száműzött öröm, s' az áltozót nyugalom, kergettetvén a' büszke nyalánság, az üres csillám, a' nyegle uriaság, bőkezű kalandok és csuszó hitelgés alakjaitól. És mindezek körülvevők a' koporsót, mellyen czimerül fizetetlen árjegyzékek, vagyonfaló váltók, rendetlen számvetési torzrajzok a' bukás rémének árnyaiban látszatának. Illy ijesztő volt farsang ő kegyelmének ravatala. Azonban enyhítő képül előlebbent a' kegyeletnek égszemü leánya ; követték őt az enyelgő udvariasság, a' bájos ismeretség, a' finom tréfa, édes találkozás, szerelmi szövetség, nyájas öröm, baráti kedv, boldogító foktót, mézajku hűség, himes remény, óva izlelt kéj, a' gyengéd emlékezetnek vezérlete alatt, mindannyian részvétli könynyel öntözvén a' jótévtő tündérnek holt tetemet. Szép is volt tehát a' temetés, mert a' gyászmenet fővezére dőlczeg paripán száguldott elől, mindenki hódolva tisztelé benne az időt. A' holtat vállalkon vívők a' deli csárdás, az igénytelen sortáncz, a' büszke külmagyar, az izgékony csalfa franczia négyes, a' bohókás polka, az eszeveszett vágatott, a' szédületes keringő, a' kaczer mazur, a' méltóságonas férfias toborzó. Gyászbeszédet egy bánatos fuvolya s' kritikái toll tartottanak, emez irigy szigorral, amaz magasztalólag. Végre mindent beterített örök takarójával a' mult. I l l y e n volt nálunk a' farsang halála és temetése ! Béke porain a' legközelebbi feltámadásig. — Fülhegygyel hallók, miszerint az ev. lyceumi képző társaság jövő örömnünnepére elhatároza, hogy jelesb íróink műveiből is tart szavaltokat. Tehát végre mégis elismerék tavali ajánlatunk czélszerűségét, mellyért pedig akkoron olly indulatos kifakadások keletkeztek, hogy felvilágosíthatásuk felől szinte kétségbe eshetének. Majd az eredményél többet szólhatunk ; most csak őszinte örömnünnepítésünk mellett azon baráti tanácsot adjuk, hogy ezentul az igaz szót szenvedélytelenül vegyék és vizsgálják, s' hogy az öhoz, mert ő, makacsul soha ne ragaszkodjanak, ha kivált helyette jobb ajánlatik. Magára az örömnünnepre vonatkozólag pedig figyelembe vetetni kérem, hogy f ö l o l v a s á s a i k lehetőleg vidám színezetűek legyenek ; mert tapasztalás után tudom, miként a' komolyabb fölolvadás illy ifju körből eredvén, többnyire untatja a' hallgatóságot, — mert ritkaság, hogy rajta némi éretlenség nyomai ne látszassanak. Ezzel nem akartam önök képességét kétségbe vonni, — egyedül óvatosságot ajánlok a' választásban. —

T o r m a.

TEMESVÁR, február 19. — Temesvár Magyarország legaldottabb részében a' bánátnak van. Azon kívül Temesvár királyi és megyei székváros ; a' hires Lonovics s' a' jó lelki Zsivkovics püspökök lakhelye, főharminczad, főpostahivatal — fő — fő — mindenféle fő, csak egyedül — és csak a' nemzetiség — a l. Fájdalom ! úgy van. E' város, melly hajdan egyik legerősb fészke volt a' magyar nemzetiség fénynék, e' város, mellyet hajdan a' Hunyadiak lelke lence át, mellynek falai Kinizsi dörgő szózatát viszhangozák, melly a' nemzet zajos korában seyllája volt az ellenség döllyének, melly a' hajdani dicsőségnek még most is sok látható emlékeit mutatja : most sirocója sok igaz honfi törekvéseinek, hűséges viszhangja a' „Pester“ s' más Zeitung s' mindenféle „novině“ lapnak — s' öblös sirja a' közszellemszülte nemzeti ohajtásoknak. Alakja e' városnak a' legszebb s' rendezettebb talán egész magyar ég alatt ; de lelke nincs, — ha csak azon bábeli mánort, melly egész valóját zsibbasztja, léleknek nem nevezzük. — Ha bemegy legfényesb kávéházába, huszféle u j s á g o t olvashatsz ; találsz köztük kettőt magyart is ; hallasz rácz, német, oláh, nem ritkán franczia beszédet, s' közbe-közbe ildomos magyar káromlást. De hát magyarul

egyáltalában nem beszélnek még a magyarok sem? — de igen, elvértve, 's olykor tiszta indulatból néhány becsületes rácz, kik elsősk a magyar hirlapok olvasásában is, de csak lassan, hogy magyar ne hallja, mert mindjárt németül szólítná meg őket. Menj be Temesváron a megyei gyűlésbe, ott a szónok magyarul beszél — kénytelenségből, mit azzal bizonyít, hogy mihelyt beszédét végzé, németül cseveg szomszédjával, 's a sokkal nagyobb rész, daczára a terem fullasztó melegének, diszruha nélkül téli kabátban nyomja a padot; hisz elég, ha a fő- 's alispánok diszelgenek; már pedig tolláról, vagy hangjáról csak megismerheted a madarat. Nem mondhatjuk ugyan, hogy nyilvános hirdetéseknél a magyar is ott nem állna a német mellett, de azt igen is, hogy a magyar is német szöveget olvas. Ime, nyájás olvasó, így haladunk mi temesiek. 'S különösen a nők; ezek átkozottul haladnak. — A' mondottakkal tartozom az igazság- és méltányosságnak. Tán nem hibázom, ha egy sereg nyomorogó nevében hálás köszönetet szavazok azon nemes szíveknek, mellyek inségfacsarta könyveiket darab időre felszáríták; — tömérdek itt a nyomorogók száma, kik kínhelyükről sem mozdulhatva, segélyt sehonnét sem remélhetnek. És egy főrangú hölgy, báró Duka Anna ö nagysága, az illy nyomor fészkeit kereste föl, 's elfogódva az inség látásán, miután saját erszényéből is bődadakozásokat tett, most azt esz- közölte csüggedetlen lelke, hogy egy, folyó hó 13-án tartott, sorsjátékkal egybekötött tánczvigalom által ismét 3200 váltoforint áll készen a' nyomor enyhítésére. Hü segédei valának a' magas keblű hölgynek az ittebei K i s s - család egyik ritka emberbaráti érzelmű tagja, 's a' becsületes H e l v e y Adolf. Éljenek! a' megvigasztalt szenvedőkkel együtt szívből kívánja egy é j i - ö r.

NYILT LEVÉL. Pesten, február 18-án. Szerkesztő ur! A' 'pesti hirlap' 381. számában, valamint az 'Ungar'-ban is a' 'pesti hirlap' után azzal vádoltatom, mintha a' közönséggel illetlenül bánték (gorombáskodnám), 's a' színház első tenoristáját megsértettem volna. — Legközelebb W o l f urnak egy ismerőse tette az első vádat, a' másodikat maga Wolf ur, a' méltóságos gróf országos főigazgató ur előtt; mit a' főigazgató ur maga megvizsgálván, mindkettőt alaptalan- nak, sőt ellenkezőleg, mindkét vádlót hibásnak találta. — Mellynek következtében alázatosan megkérem a' t. szerkesztő urat, becses lapjai legközelebbi számában, a' fenírt két lapban szemé- lyem iránt intézett vádak az előadott modoni állásáról a' közönséget értesíteni méltóztassék. — Különös tisztelettel 'stb.

K o l o s y Gergely m. k. nemzeti színházi pénztárnok.

Mondani valónk. Szép dolgokat kell hallanunk: a' feh érv ári bálban a' legizonyúbb német szellem uralkodott; S á r b o g á r d o n meg, az ottani tánczmulatság alkalmával, tetemes pénzösszeget kártyáztak el, úgy hogy ma is siralmasan emlékeznek sokan Sár- bogárdra; végre a' baracskaik új ízléssel épített fényes terem báljai azért olly néptelenek, mert a' helybeli urak nem engednek a' vendéglősnek kártyaszobát fölnyitni, a' mi egyébiránt igen szép a' baracskaik derék compossessoratustól, melly a' tánczterem haszonbérét nem akarja az erkölcsiség rovására növelni. — A' z o m b o r i czáfolatot azért véltük félreteendőnek, mert nem érdemes vesződni olly emberrel, kit minden jobb érzésű lapok körükből száműztek. — A' s z a r v a s i bálban vígan voltak: adja Isten egészségükre! — A' b a t o n y a i levelező jó csipősen ír, csak hogy aztán ezért nem ötöt, hanem minket szoktak megcsipni. Hagyjuk őket! — A' g y ö n g y ö s i és s z i g e t v á r i levelek érdekeltenek. — Egy-két szó, Hazánk szerkesztőségéhez, igen pimasz megtámadás 's azért nem adható. — P á p á n két f a j a n k ó garázdálkodott a' bálban, 's csak a' helybeli fiatalág humanitásának köszönheték, hogy ebrudon ki nem vettettek. Megtörténik ez gyakran provinciai városkainkban; megessenek, ha minden illyes botrány előadásával lapjainkat megtölteni akarnók. Az ügyes levelezőt egyébiránt felszólítjuk érdekes adatai mielőbbi közlésére. Igen sok vidéki levélnek jövő számunkra kell maradnia. — L i s z n y a y Kálmán verseit vettük, kívánságát azonban nem teljesíthetjük, mert t e l j e s számu példányaink már nincsenek; küldjük ennelfogva a' két szép előfizetőnek lapjainkat a' mostani számtól. — Mai számunkban közöljük L a t o r György költeményét; ne vegye rozsz néven a' fiatal szerző, hogy első fölléptét — a' dolgozatok halmaza miatt — kissé késettük: ezután gyorsabbak leszünk, ha — mit szívesen várunk is — ismét küldeni fog. — Jövő szá- munkban megkezdjük Á b r á n y i Emil, drámaírodalmunk 's a' színbíráló válaszmány' czimű értekezését; szinte vettük 's közleni fogjuk B ú s Aurél igen szép leveleit az ifjusághoz. — B é n i - t még nem olvastuk, tehát nem mondhatjuk: kiesett-e a' rostdán, vagy nem? — Az aradi 'gyászérzet'-et politicai tartalma miatt nem adhatjuk. — Jövő számunkban majd el- mondjuk, minő derék uri ember az a' p a k s i postaadministrator!!

NEMZETI SZÍNHÁZ ELŐADÁSAINAK HETI RENDJE.

VASÁRNAP FEBR. 28-tól SZOMBAT MARTIUS 6-ig.

Febr. 28. 'Rab.'

Mart. 1. 'Bájtal.' T é l y R ó z a k. a. ajánló

és H o r v á t h ur vendégzerepe.

— 2. 'Ügyvéd.' M ű k e d v e l ő k előadása

jótekonny célzra, bérszünetb. 1-ör.

— 3. 'Zach nemzetség.'

Mart. 4. 'Lammermoori Lucia.' B e c k u r

vendégjátéka.

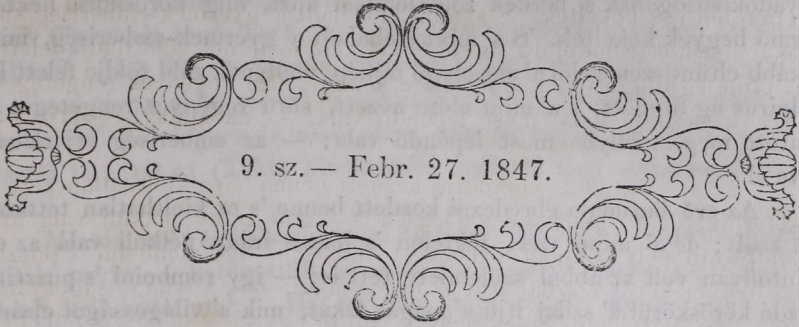
— 5. 'Zach unokái.'

— 6. 'Nabucodonozor.' B e c k és W a n -

g e l u r a k vendégjátéka (ha, mint hisz-

szük, Schodelné egészsége helyre áll).

Február 23-án Laborfalvi Róza betegsége miatt a' „K ö n n y e l m ű e k”; 's 24-én Van- gel, Paksyné és Lászlóné gyöngékedése miatt opera nem adathatván, az előbbi számban közölt heti előadási sorozat következőleg változott: Február 23-án adatott „L á z á r p á s z t o r”; 24-én „J á n o s k u l a c s a” és „E s z t e r és D á v i d”; 25-én Laborfalvy Róza javára. először „K ö n n y e l m ű e k”, eredeti drama Czákó Zsigmondtól; 26-ára pedig „L i n d a” és 27-ére „K ö n n y e l m ű e k” (másodszor) sorozatot.

9. sz. — Febr. 27. 1847.

ÉSZREVÉTELEK AZ IDŐSZAKI SAJTÓ KÖRÜL.

I. Az időszaki sajtó általános feladata.

Év fordultakor a' hirlapokkal csaknem szintugy vagyunk, mint kiköltöz-ködéskor az uj szállással. Az egyes szobák falaikkal együtt első tekintetre idegenek előttünk 's nem igen otthonosaknak érezzük magunkat azokban; de ha a' butorokat egyenként megnézzük, ismét régi ismerőseinkre találunk 's mindazon apró szükségeket és kényelmeket találjuk fel, mikhez annyira szokva vagyunk. Uj év napján valamelly hirlap első számát kezünkbe vesszük; a' falak, a' lapok, 's a' rajta levő festés, a' betűk, eleintén ismeretlenek előttünk, de közelebbi megtekintés után feltaláljuk ismét a' régi kedves rovatokat és — szintugy, mint az uj szállásban — érezzük, hogy mind jól áll ugy, a' mint áll. Így egyetlen lap sincs, mellynek néhány állandó olvasója ne volna, kik a' lappal mintegy ösztönszerűleg meg vannak elégedve.

'S mégis azt mondják — és igaz is — hogy a' közönség izlése változik, hogy a' lapok is haladnak a' korszellemmel 's a' közönség mégsem szokta, vagy igen ritkán — észrevenni a' változást. Mi ennek oka? ugyanaz, melly miatt a' föld forgását sem vesszük észre; t. i. mert magunk is forgunk. Így a' közönség izlése a' korszellemmel halad; a' lapok szinte a' korszellemmel haladnak 's így egyik a' másikon változást nem szokott észrevenni. — A' lapok főfeladata tehát, a' korszellemmel haladni; — ez igen általánosan van mondva! Korunk szellemének fürkészése kielégítőbb eredményre birna juttatni. Lássuk!

Az emberiség (itt mindég az emberi nemet értem, nem a' humanitást, mellynek fenállása koránsem datálja magát olly régi kortól) hatézer év óta vándorol e' földön. Vándorlását gyermekkorában kezdé meg 's akkor utja virágos réteken vezette, hol a' halkan esőrgő csermelyből pajzán nymphák dugdosák elő szőkefürtű fejeiket 's szellőkönnyedségü

dryadok susogának a' berkek zöld lombjai közt, míg köröskörül nektárt-termő hegyek kékeltek. 'S a' mint előhaladt a' gyermek-emberiség, mindinkább eltűnt szeme elől a' mosolygó tájkép, melynek zöld földje felett hajnalpiros ég függött, 's a' mint előre nézett, sűrű regényes rengeteget pillantott meg, melybe most lépendő vala; — az emberiség ifjukurát érte el.

Az erő öntudata ébredezni kezdett benne 's ez kiolthatlan tetszomjat szült; de a' minő vad, féktelen 's biztos irány nélküli vala az erő, színtolylan volt az abból szülemlett tett is; — így rombolni 's pusztítani kezdé köröskörül a' szilaj ifju a' magas fákat, mik a' világosságot elzárták előle, de sikertelenül 's csak néhutt hatott egy-egy sugara a' felkelő napnak a' fák magas koronáján át a' földre. Lassanként az erő meg kezdé szilárdulni, 's partjai közé szorulva, annál nagyobb erővel folydogálni, — az erdő ritkult mindinkább — 's az emberiség a' jelenkorba ért, mint férfi. A' rengetegből kilépő szemei előtt nagy szántóföld terjedt, melynek némely részén ki volt már vetve a' mag, míg nagyobb része ugar vala még 's az emberiség művelni kezdé e' földet, mert — gabnát, gyümölcsöt várt. Igen, a' gyümölcsözésrei remény azon rugó, mely a' jelenkort tevékenységre buzditja, — a' haszon várása munkásságra hajtja, 's így nem minden ok nélkül — de nem is egészen okkal — szemére hányták korunknak, hogy főtulajdona az a n y a g i s á g (materialismus). De az ok, mely által korunk szelleme olyan, a' minő, és nem más, nem tartozik ide; nekünk nem az ok-, hanem az okozatról, a' korszellemről kell szólnunk. E' szellem az emberiség gyermekkorában — az ó korban — az alkotott élvezésében; ifjukorában — a' középkorban — az alkotott lerombolásában; férfikorában pedig — jelenkorban — az alkotásban nyilvánul, akár anyagi, akár szellemi értelemben vegyük azt. — Ezen elkerülhetlen kitérés után menjünk vissza oda, hol előbb megállapodtunk.

Ha az időszaki sajtó főfeladata: a' korszellemmel haladás, — korunk szelleme pedig leginkább alkotásban nyilvánul: világos, hogy az időszaki sajtó korunknak segédkezet nyújtani köteles alkotási törekvésében. Erre pedig kettő az eszköz 's e' szerint az időszaki sajtónak általános feladata kettős: ,nagyszerű, szép és hasznos eszmék megpendítése és nagyszerű szép és hasznos tényeknek közzététele.' —

Nagyszerű, szép és hasznos eszmék megpendítése — azért, mivel ez akaratlanul is gondolkozásra bírja az olvasót, mely — ha kedvező siker valószínűségével kecsegtet — az akaratot szüli, 's ennek, ha eléggé erős és szilárd, eredménye ismét — a' tett.

Nagyszerű, szép és hasznos tények közzététele, azért, mivel ez mintegy segéde az előbbi eszköznek, nemcsak az utánzási vágyat felkeltvén, hanem egyszersmind a' gyakorlati kivitel lehetőségét kimutatván. Ezen eszköz által az időszaki sajtó egyszersmind az általános, főleg a' műveltségi történet (Culturgeschichte) alapjává válik. —

Vannak ugyan még más mellékfeladatai is az időszaki sajtónak, mik azonban mindannyian a' nevezett két főpontra könnyen vitethetők

vissza, 's jól szerkesztett hirlap minden egyes rovata az egyik vagy másik főpont alá rendelhető; így például, hogy rövidség okáért általánosan szóljunk, a' lap főrésze vagy a' vezércikkneknek czélja az eszmependítés, — mig a' tárcza a' tényléssel foglalkozik, 's hogy e' két főfeladatnak megfelelhessünk mindenben és mindenkor, arra journalistikai 's illetőleg szerkesztői tapintat (Takt) kívántatik, mellyről más alkalommal szólnunk.

Miután most az időszaki sajtó általános feladatát — csekély véleményünk szerint — fejtegettük, a' magyar időszaki sajtó különös feladatát kell kutatnunk. „Hát ez más, mint más?“ kérdezhetné valaki Ágnes szavaival az „egy magyar király“-ban. Más bizony! felelünk mi; de minő? megfeytjük közelebbi czikkünkben.

S a s I m r e.

A' MAGYAR IFJAKHOZ.

Lesz-e gyümölcs a' fán, mellynek nincs virága?
Avvagy virág vagy te, hazám ifjusága? . . .
Jaj az olyan kertnek,
Jaj még annak is, mert megverte az Isten,
A' hol, mint ti vagytok, magyar ifjak, ilyen
Virágok teremnek!

Felhő alakjába lelkem átöltözik,
Ugy száll a' hon fölött nyugottól keletig,
Sötéten, csendesen;
Ha volna mennyköve, mint van a' felhőnek,
Csapásítól, ifjak, sokan hevernétek
A' port, élettelen.

Mert ti az életet meg nem érdemlitek,
Egész nagy csillagok voltak őseitek;
És ti? csak parányok!
Ne adja a' balsors, hogy e' szegény haza
Bajában reátok szoruljon valaha . . .
Ti meg nem ónátok.

Szívetek mindig nyílt ajtajú palota,
Tódulnak, tódulnak seregestül oda
Vig, zajos vendégek;
Garázda népséggel telik meg a' terem,
'S ezek között helye nincs az örömtelen
Honfírzeménynek.

Szíveteknek alig marad egy szöglete,
A' hol titkon magát pók gyanánt szövi be
A' hazaszeretet;
'S ez is csak addig van, mig jön az önérdék,
És azt javasolja, hogy lesöpörjétek,
Mint hitvány szemetet.

Oh milly gyöngék vagytok ! kikenél a' hazának
Fénye nem ér annyit, mint a' hiuságnak
Mulandó csilláma,
Oh milly gyöngék vagytok ! nap süthetne rátok ,
'S e' helyett kis lámpa, melyet körülálltok ,
Nyomoru kis lámpa.

Szent hazaszeretet ! mibe mártsam tollam ?
Hogy dicső képedet híven lerajzoljam ,
Olly híven, olly szépen ,
Hogy megbüvöld, ki rád szemét fogja vetni,
Hogy örök tanyára tégy szert valamennyi
Magyar kebelében.

Ti bálványimádók, hiuság rabjai !
Jertek, gyilkot fogok szivembe mártani,
Hadd fecsenjen vére
Szét fejeitekre . . . tán sikere leszen ,
Tán megtértek tőle . . . jertek hozzám ezen
Uj keresztelésre !

L a t o r G y ö r g y .

EGY B Á R Ó N É.

(F o l y t a t á s.)

V.

A' nyár legszebb napjai folytak; a' természet ezen évben legpazarabban szórá áldásait. A' fényes és meleg napokat időközönként hüvesítő 's illatos esőzések válták fel; a' kigyózó utakon kívül a' tenyészett zöld színe mindent elfogott; a' Duna kék egébe gazdag és sötét erdők árnyai nyultak le, 's a' felszálló poroktól felöntözve a' mező, vidor levegőt bocsátott széjjel.

A' kastélyban a' kellemetlen jelenetek folyvást tartottak.

Emilia újabb különösségeket vön észre.

Máskor az első tavaszi napon, midőn még a' fenyveseken tul a' hófuvatagok nem is olvadtak, szokás volt a' virágkert tervét elkészíteni. Emiliának az ilyen házi foglalatosságok, melyek éveken át egyszer szoktak előfordulni, mint ünnepek voltak feljegyezve. — A' jelen év már megküldé kedveskedéseit, a' virágokat; lassanként érkezének az ajándékok is, a' gyümölcsök, és senkinek a' háznál eszébe nem jutott a' kert; a' vad növények fenyegető állást nyertek e' védetlen évben, hatalmuk elterjede azon kis részekre is, mely még minden évben a' szelidség jelképeinek, a' virágoknak, fentartatott.

Ez évben a' mezei munkákra nézve semmi rendelkezés sem történt. Szántás vetés, aratás sebesen következének egymásután, de a' kastélyban senki sem gondolt rá.

Kimaradtak a' falusi ünnepek 's az aratók ismeretes vig éneklései. Közelgett a' szüret is, 's a' kastélyban sem szó, sem készület.

Alig lehet elhatározni, mi leverőbb a' kedélyre, falun lakni egy nyáron át 's megfosztva lenni legszebb gyönyöreitől, a' mezei foglalatosságoktól; vagy városban télen, látni a' fényt, gazdagságot, az elrobogó hintókat, hallani a' vigalmak zaját és nélkülözésekben szenvedni.

A' kastélyban azalatt az egyhanguság 's kihaltság folyvást terjedett. Legfőlebb az hoza közbe némi változatosságot, ha ünnepeken a' báróné templomba vitte leányát.

Egy újabb vasárnap véget vetett ennek is. Emilia csinosan felöltözve, csak arra várakozott, hogy hívassék, midőn reméltelenül azon izenetet vevé, hogy a' templomba menés elmarad.

E'naptól fogva Emilia nem látta a' szép hintót 's a' derék négyes fogatot.

Nem sokára gyérülni kezdett a' cselédség. Ebédnél csak egy öreg inas szolgált. Az asztalról eltűntek az ezüst szerek, a' kargyertyatartók és csillárok; egy idő óta a' szobák ajtain pecsétlések látszottak, elcsendesültek a' folyosók, 's a' lépcsőzet esténként világítlanul maradt.

Emilia szomorú napokat élt; társasága csak a' könyvek és az öreg francia nevelőné volt.

Egy reggel sokkal korábban, mint gondolni lehetett volna, Emilia ajtáját valaki megkopogtató.

Illy eset már ekkor a' ritkaságok közé tartozott.

Megnyiták az ajtót . . . 's a' báróné lépett be.

Ki a' kastély körülményeit ismeri, a' hölgyben, ki most belépett, nehezen gondolt volna L . . . bárónéra.

Az olvasó egy szomorú 's lehajlott fejű nőt várt, kit a' sorscsapások földig aláztak, ki megszokva a' kényelmet, gazdagságot és bőséget, most félénk, kicsinhitű, levert, és magával tehetetlen. — L . . . báróné most is a' régi. Lelke megtörhetetlennek látszik. A' tömérdek vizzályokon, melyeken keresztül ment, mindannyiszor erőt tudott venni; arcvonásáról távolról sem mult el azon öntudatos kifejezés, melly jellemzé őt akkor, midőn egyedüli urnője vala a' vidéknek.

— Emilia, — mondá azonnal beléptekor a' báróné — készülj; mert utra megyünk — hosszú utra.

— Hosszu utra, anyám? . .

— Igen, leányom, 's tán nem is jövünk vissza . . .

Emilia csodálkozva néze anyjára.

— Szabad-e tudnom, kedves anyám, hová megyünk?

— Majd elbeszélem neked azt a' kocsiban, kedves gyermekem.

— A' mint parancsolod.

— Elkészülhetsz egy óra alatt.

— Félóra alatt . . .

— Annál jobb.

Emilia ezen hirtelen elutazást mint valami újabb 's legnagyobb szerencsétlenség eredményét tekinté; de a' gyermek, míg szülei arcán határozottságot 's csüggedetlenséget lát, nem szün meg mindent mulékony bajnak tekinteni. — Az utazás e' pillanatban mint szabadság szózata hang-

zék. A' kastélyban maradni tovább is a' legszomorítóbb vala ; megfosztva minden ékességeitől, mindentől, mi azt kedvessé tette, a' pusztá falak iszonyatosakká kezdtek lenni: úgy, miként az emberi test, midőn ékessége, a' lélek, elszáll belőle.

Kün az udvaron már várakozék az utazó kocsi, — Emilia félóra alatt készen volt és anyja mellé ült. — És menekülni látszólag inkább, mint búsan, elhagyák a' kastélyt.

Emilia ez alkalommal volt először utban. A' képzelet azonnal elragadá lelkét. Midőn a' kocsi egy hídon átuszott a' Dunán, feltűnt szemrehányólag az elhagyott kastély ; oly tisztelen szomorúnak látszék az a' távolból, agg színe halavány ködbe volt merülve, 's Emilia, ki menekvőleg látszék azt elhagyni, e' pillanatban fájdalommal 's magyarázhatlan vonzalmat érezett, és a' helyet, hol született, 's mellyhez minden kellemes emlékezései egyedül kötik, megsíratá. Így siratjuk meg sokszor haláluk után azokat, kik előbb barátaink, később ellenségeink voltak.

Elhagyva a' Dunát, a' kocsi sebesen haladt ; az ut porzék a' kerékörgés után. Lassankint a' parti erdők közeledni kezdtek a' hegyek aljához, a' kastély lemerült a' sötét lombok alá, 's csak egypár kémény fehérlek még egy ideig.

A' távolság, miként az idő, végre mindezen győzött ; erdő, halom, hegy 's az egész nyugoti láthatár egy világos kék emelkedettségbe olvadt össze. —

Elsülyedt ez is a' láthatár alá.

A' pusztai vidék, mint komoly és határozott férfinak arcza, állandóan tartá meg tekintetét ; a' hegyes vidék, völgyeivel 's meredekivel, a' szenvedélyes keblet jelképezi.

Utazóink ezalatt falukon 's városokon mentek keresztül. Emilia sok ismeretes helyeket halla emliteni ; gyakran oly falukon mentek keresztül, hol a' birtokosok L . . . bárókkal baráti 's rokoni viszonyban állottak. — De a' báróné senkit sem látogatott meg.

Harmadik napon, a' puszták terjedelmén győzni kezdett a' sebes menet ; változék a' vidék, egy sebesen futó folyamka két részre osztá a' tájat ; apró négyszegű erdők tűntek fel a' sárguló mezőkben, a' faluk tornyai mindinkább sűrűsödtek 's végre megjelenének a' haza keleti hegyei.

A' nap lenyugvóban volt, a' közeledő hegyek alján egy óriási templom fehér fala csillámlott, távolabb derék város fejtett ki, elárasztva tornyokkal 's karcsu jegenyékkel.

Még nem érték el a' várost 's már sötét lett, csak a' döcögő kövezet jelenté, hogy a' kocsi már utcán halad ; az érkezetteket néhány lámpavilág játéka üdvözlé.

Egy komor tekintetű ház volt az, hol ezen utazás czélt ért. — A' báróné lassan mondá leányának : „Itt vagyunk !“

Bementek.

Az első kapu után érkezetteink egy folyosón valának, egy második ajtó előtt, melly az épület többi részeit elzárta.

Csengettek. Az ajtó megnyílt. A' báróné, nem is felelve azon sötét alak szavaira, ki az ajtót megnyitá, sietett fel az első emeletbe. A' lépcsőkön a' világító lámpa már kialudt; de a' báróné a' ház minden járását teljesen látszott ismerni.

A' kapusné Emiliát nevén szólítá; örvendett a' szerencsés megérkezésén 's egy szobát nyitott meg, hova a' francia nevelőné 's Emilia azonnal beköltöztek.

A' báróné néhány percz mulva visszajött, de csak rövid időre; egy pár biztató szó után ismét visszament.

A' szoba, melybe Emilia költözött, kicsiny volt, de igen kényelmes; a' butorok aggszerűek voltak, de tiszták 's a' legjobb karban tartták. — Két ágy volt egymás ellenében, bevonva zöld selyem-függönyökkel, a' két ablak között posztóval behuzott térdeplő, előtte fekete kereszt, a' megváltó aranyozott képével. — Az asztalon friss virágok lehelltek kellemes illatot. Kívül éj vala, az ablak keresteit gyertya világítja meg, az üvegek sötétek maradtak.

Emilia reszketett; — a' város holtesendes volt, csak az épület távolabb részeiben hallatott néhány el-elhaló lépés. — Dobogó szívvvel ágyba menvén, az álm varázstükre megnyílt a' lelki szemek előtt: csudálatos 's összefüggés nélküli történetek vonultak el; kalandozék a' hallgatag pusztákon, majd fergeteg ragadá meg őt, 's áttört a' villamos ködökön; a' magasból meglátá a' feltörekvő holdat, mely a' földlakók láthatárát még sokára fogja elérni.

Hajnalban a' legszebb álmokat egy csengetyű visítása szakasztá meg. E' jeltől kezdve itt-ott mozgalmakat lehet észrevenni az épületben, a' folyosókon hölgyek czipói susogtak keresztül, 's az ajtók minduntalan ki-'s benyílnak.

Emilia felöltözött. Azalatt világos lön, feljött a' nap, 's az ablakon legtisztább reggeli lég folyt be. Az ablakok előtt sűrű lombozatu hársfák állottak, telve dalozó madarakkal.

A' minden pillanatban megújuló csengetyűszó jelelé a' szoros napi rendet, mely az épületben tartatik.

Dél felé egy újabb jelre, azon folyosón, hová Emilia ajtaja nyílt, hirtelen nagy zaj támadt. Kicsapódék egy régi kettős tölgyajtó és egész se-reg leány iskolai zajjal közeledett Emilia ajtaja elébe.

Az ajtó egy pár lökés között megnyílt. Bejött a' szelid revolutio, mint megannyi testvérhug, körülállók Emiliát, 's őt százféleképen üdvözlék, 's még egyszer annyi kérdésekkel ostromlák.

- Isten hozta önt, Emilia! —
- Jó reggelt, Emilia!
- Hogy aludt ön?
- Jól aludtál, barátném?
- Nem félt ön ebben a' szobában?
- Hány napig utaztatok?

Emilia nem győzött felelni; az apróbbak leirhatlanul kíváncsiak voltak. Néhányan, mintegy kapva az alkalmon, az ablakra rohantak, 's a' farostélyzaton keresztül lekukucsáltak a' kertbe . . .

— Ez ám a' jó szoba! —

— Millyen szépek ezek a' fák!

— Egész nap fütyölnek a' madarak. —

Mások Emilia holmijainak rohantak. — Nézegeték a' ruhákat, észrevételeket tettek a' kelme jóságára, szépségére, tartósságára és színére; majd mindeniknek volt minden darabhoz valami hasonló, vagy ha nem nekik, legalább otthon levő nénjöknek. — Mindezt azonban a' legnagyobb kimérettel, vigyázattal és szerénységgel.

Emilia körül néhány nagyobb növendék maradt, azok, kik Emiliát koregyenlőségből első meglátásra tegezni kezdék.

— Te, Emilia, velünk fogsz egy szobában lakni. —

— Felséges szoba, Emilia! . . . épen itt felettünk a' második emeletben; ezeknek a' hársfáknak mi a' tetejét látjuk.

— Aztán . . . no de majd meglátod . . .

— A' szobának titkai vannak . . .

— Pszt! meghallja valamelyik apró szent.

Az olvasó e' száraz szavakból oda képzelheti a' leányok élénk és változatos arczkifejezéseit; az örömet, a' bizalmat, a' titkolózást, az óvatosságot.

Ismét csengettek. A' leányok egyhanggal felkiáltának:

— Megyünk ebédelni.

Az ember az gondolná, hogy csak az juthat ebédhez, ki legelőször fog az asztalnál teremni, úgy rohant az egész leánysereg; csak Emilia körül a' néhány idősb tön kis erőszakot saját hajlamán, midőn komolynyájasan vezették Emiliát az étterembe.

A' leánykák pajkossága csak a' nagy terem ajtajáig tartott; mintha szentegyházba léptek volna, olly szerényen, illedelmesen, halkán és szó nélkül foglalá el mindenik saját meghatározott helyét.

A' terem nagy volt, hosszában hat ablak adott festett üvegein által regényes világosságot; felül barnult góth ívezetek hajlottak, a' falakon nagy aranyzott rációkban sötét és már alig ismerhető képek függtek. —

Középen asztal volt, egy másik pedig félkör-alakban volt az előbbi körül felállítva; ezen utóbbit foglalák el a' leánykák, és csendesén, szó nélkül reggelizni kezdtek.

E' komolyságot 's váratlanul beállott csendet két rideg arc parancsolá. Az asztal két végén egy-egy öreg apáca ült, tisztes fekete ruhában, tisztes fehér homlokkal; szemeikben halavány tűz égett, mozdulataikban teljesen szenvedélyteleneknek látszának.

Emilia az idősbek között foglalt helyet.

Mater T., a' főfelvigyázó, könyvet nyitott ki, és hangosan olvasni kezdett.

Nem sokára ismét megnyitlak a' terem ajtai, a' leánykák mind felállottak 's meghajták magukat.

Előre L . . . báróné jött, utána a' nagyságos fejedelemasszony, a' szigorúságáról 's erényeiről még a' kolostor falain kívül is ismert mater St., — ezután több apácák 's a' felesküdt, soror'-ok. —

A' fejedelemné intett, 's ismét leüle mindenki. — Mater T. betevé a' könyvet, 's ma kivételként megengedettett a' csendes beszélgetés.

Azonban alig volt valami bajosabb dolog, mint mater T. előtt olyan beszéd tárgyat feltalálni, melly a' mellett, hogy érdekes és szószaporító legyen, ne essék semmi korholás alá. — Mater T. előtt sok minden azonnal hiu és igen is világi volt, a' mint a' leányok abban némi mulatságot leltek; ha valaki a' ruhák színére vagy szabására 's állására tön észrevételt, az már haszontalan fecsegés volt; a' divatról, zenéről, zongoráról, énekről, tánczról csak úgy volt szabad beszélni, mint tanulmányi tárgyakról, mellyek a' monostorban előadtnak. A' női munkák bírálatából már mindent elmondtak; a' színház, estélyek, bálók tiltott paradicsomok voltak.

Végre egy szőke, mosolygó alak, ki kék szemeivel régóta hosszasan nézdelé Emiliát, merénylet megtörni a' csendet. — Nem bizott egészen azon tárgyban, mellyet fel akart hozni, félve a' felvigyázónó feddő szavaitól, azért bizonyos előkészítő eljárási modorhoz folyamodott.

Valamit sugott szomszédja fülébe, az kissé megütödni látszék, 's hol Emiliára, hol az őt megszólítóra nézegetett; később a' hallottat odább sugá, ez ismét odább, és midőn a' hír az asztal végétől jól lement, egyik halkán átmondá azt a' szemköztieknek, 's rövid időn mindenkiel közölve volt. —

Mater T. észrevevé a' suttogást, 's kérdezé, mi történik?

A' szőke kékszemű, ki ugysis saját felelősségére merénylet az egészet, azonnal felszólalt, hogy az egész semmi, 's hogy ő csak azt sugta szomszédjának, hogy ő előtte, nem tudja, miként, de Emilia arca igen ismerős.

Mater T. Emiliára nézett.

— 'S honnan mondja azt ön, Róza?

— Én nem foghatom meg, olyan magyarázhatlan előttem; de azt hiszem, hogy Emilia valakihez hasonlít, kit mi mindnyájan ismerünk 's látunk mindennap. —

Most mindenki Emilia felé fordult, nézegeték szemét, ajkát, homlokát; egyik észrevétel a' másikat követé, találgattak, de haszontalanul.

— Gondolkozzunk csak, mondá egyik.

— Én bizonyos vagyok benne, hogy kitalálom.

— Tán valami vendég?

— Az nem.

— Tán valamelyikünknek nénje, ki minket gyakran meglátogat?

— Én ha Emiliára nézek, mindég azt hiszem, hogy még ma megfogom azt látni, kihez ő hasonlít.

Emilia a' dolgot gyermekekesnek találá.

— De még a' nevetése is; — ki nem ismeri ezt a' nevetést?

— Aztán a' haja —

— Én akkor hiszem őt ismerősnek, midőn lenéz és gondolkozni látszik.

— Ki fogja köztünk azt legelőször eltalálni?

— Bizonyosan én.

— Én előbb.

— Csak egy pillanatot várjatok.

— Nos?

— Ez furcsa!

— Senki sem tudja kimondani, és mindenikünk tudja.

— Leányok, én bizonyos vagyok benne, én nem csatlakozom; de ti is olly különöst 's olly ismerőst láttok-e, mint én?

— De mennyire!

— Akkor is, ha én nem szólottam volna?

— Mindenesetre, mindenesetre!

— Ezek a' leányok dörék, mondá mater T. — elég lesz erről a' tárgyról; mi csuda van abban, ha valaki hasonlít a' másikhöz? hasonlít... 's azzal vége; majd előtökbe jó ismét, 's akkor aztán azon fogtok csudálkozni, hogy miként nem találhattátok el?

A' kisebb leányokat e' misteriosus beszéd rendkívül érdekelte: mind megannyi megtestesült kíváncsiság voltak, — már csak azt várak, hogy azonnal valami nagyszerű csuda fog történni.

A' hasonlatosság, melyet a' szőke leányka felhozott, nem volt alapelkülű, nem volt egyedül képzeleti; azonban bár miként törek is fejöket, el nem találhatták; — ezután a' szólhatási engedelmet egy sem használta tovább; mind azzal foglalkozott magában, hogy azon titkos lényre ráakadjon; — mintha egy angyal jelent volna meg álmaikban mindnyájoknak 's most Emilia arcza rejtelmes eszmelánczolatokban vezérle né lelköket. —

Ebéd után Emilia már nem előbbi szobájába vezetteték. — Belépéskor azonnal feltűntek a' hársfák lombos koronái, — felettök távolban nyájas szőlőhegyek 's az legtisztább lég kellemes kékje.

Már el is volt minden rendezve. Emiliának külön szekrény, tanuló asztal, dolgozó szék 's női munkákhoz szükséges készülétek adattak át; egy ajtón a' háló-szobába lehete menni.

Ezen, az egész intézetben legjobb 's legkapósabb nevendék-szobát kapta meg Emilia, két más társnővel, kik közül az egyik a' szőke 's kék szemű volt.

Egy pár csekélyebb rendezés után itt volt az ideje, hogy a' szoba régiebb lakói közöljék azon nagy titkokat, melyek e' helynek sajátjai. — Ezen szoba a' legjobb; van egy kis kilátás is, szemesővel, melly mindég egyik ágy fenekére volt eldugva; meg lehet látni, ha a' hegyen a' szőlőkben emberek vannak; ha a' fejedelemasszony vagy mater T. látogatni jó, előbb egy kisebb folyosó ajtaján kell átjönnie 's azon ajtó annyira

nyikorog, hogy mindég jókor észre lehet a' szemlét venni 's hirtelenében mindent jó rendbe állítani; — ezen szobának ablakai a' legjobban helyhezvék: csak két ablak van még 's azután az épület az utcára fordul. — Ide sokszor beszédet is lehet behallani. — Szemközt van a' kaszinó, 's annak erkélyére, ha néha urak vannak, beszédeiket hallani lehet, sőt ha a' fáradcsok nem volnának, tán látni is lehetne őket. — Ezek után megmutaták a' színházi látesőt, 's több más tiltott dolgokat, — néhány kötet regényt, egy pár divatképet, emlékkönyvet, mellybe a' beleírások a' szünnapok alatt szoktak szaporodni.

L... báróné másnap visszautazott. Emilia igyekvék magát új helyzetébe beleszoktatni.

VI.

Vissza kell egy pillanatra térnünk azon ifjuhoz, ki a' mult ősszel vendégként látogató meg a' bárói kastélyt.

W... Károly azóta folytonosan Pesten lakott. Előtte, mint gazdag, előkelő 's független polgár-ifju előtt, tárva valának minden élvezeti források, mikkel egy főváros kínálkozhatik.

Azonban az ifju egy idő óta egészen régi szenvedélyének, a' festészetnek élt. Nem szorulva az emberek nagylelkűségére, nem kénytelenítette eladogatni tanulmányrajzait; ellenben a' város első művészeinek oktatásait 's utmutatásait könnyen képes levén megfizetni, történt, hogy az ifju hamar hirbe jött, 's mindenfelől kezdék őt megrendelésekkel ostromolni.

Ő azonban e' megrendelésekből csak néhányat fogadott el, de ekkor teljes erejéből igyekvék a' kívánatoknak megfelelni.

És ezalatt munka 's szorgalom közben az idő sebesen röpi.

Azonban még mindég gyakran visszagondolt ő a' csendes kastélyra, hol annyi kellemes órát töltött; egy éve volt csak még, hogy a' szives családot elhagyta, 's már Emilia kedves képe úgy tűnt fel előtte, mint félig elfeledett gyermekkori álm.

Ez időben az ifju festő egy este baráti körből épen haza jött szállására, midőn hallja, hogy őt falusi emberek keresik.

Egy köteget hoztak, W... Károlynak czimezve, 's gondosan bepecsételve.

A' kötegben könyvek voltak, ugyanazok, mellyek a' mult évben történetesen Victoréknál maradtak.

A' könyveket a' báróné találta meg, midőn utjából visszatért, 's olvasván a' borítékra irt nevet, visszaküldé azokat a' tulajdonosnak. Az ifju csak a' könyvek alakjára, a' boríték színére tekintett, 's már elébe torlódtak azon élvek, mellyeket a' tartalom nyújtott neki.

Történetesen felnyitott egy könyvet: kis papírka tűnt szemébe. Elolvasá azt, 's tartalmát kedves-egyszerűnek találta, — és a' mint kezében a' lapok forogni kezdtek, a' könyvben számos illy jegyzetkékre talált; elolvasá azokat 's a' legtisztább, legőszintébb, ártatlan és naiv eszmékre talált azokban.

— Ezt csak Emilia irhatta.

Felnyitja egy másik könyvet. — Itt is feltűnedezésnek az elszórt jegyzetek; — egy harmadikat, negyediket; a' levelkék mindenütt megjelenetek, a' legkedvesebb emlékek voltak ezek, azon helyekre téve, melyek Emiliának leginkább tetszettek.

Most az ifju feltevé magában, hogy a' könyveket mind újra el fogja olvasni, 's csak ugy azzal együtt a' jegyzetkék.

Minő élvezeknek nézett elébe! Ki nem volna kíváncsi, fürkészni olly tulvilági eszmerőpkedést, mint Emilia jegyzetkái.

Ezen olvasás alapja lön egy később kifejlett érzeménynék. — Mély és erős alap, melly a' lélekrokonságon 's az ugyanazon eszmék szeretetén nyugvék.

VII.

Emilia a' kolostorban uj társnői között van; mint rendes növendék, köteles magát a' ház szigoru szabályaihoz mindenben alkalmazni.

Még sötétes volt, az ablak karikáin alig látszék az ősz vöröslő hajnala, midőn a' főfolyosón a' jelt adó csengetyü ébredést parancsolt.

Lassu nesz támadt az egész épületben: a' második emeleti szobában a' három leányka fölkelt nyughelyéről. Lámpa helyett gyertyák gyújtattak. Emilia fölkeltetett. Álmai őt ismeretlen tájakon hordozák, midőn egyik társnője hozzá jött 's keblén nyugvó kezét felemelé. Felkelt ő is azonnal. Öltözni kezdett, egyszerű ruházatával legfőlebb csak társnői segélyét igényelve.

A' csengetyü ujabb jelt adott. A' leánykák könyvet vettek kezökbe 's lementek az első emeletbe.

A' nagy folyosón lámpák égtek. A' hallgatag épület egy pillanat alatt népes lön. Egyik ajtó a' másik után nyílt meg. A' leánykák, kik szobákra elosztva aludtak, a' reggeli viszonzlátáskor barátságosan köszönték egymást.

Mindez azonban, a' szabályok szerint, legkisebb szó nélkül.

A' leánykák még valamire várni látszóttak. Legutoljára azon ajtó nyílt meg, a' melly körül az egész személyzet összegyülekezett.

Kilépett a' tisztos fejedelemasszony: mindenki meghajtá magát; a' csengetyü ismét szólt, 's a' kolostor népe csendesen, betanult rendben megindult.

A' kapusné ekkor megnyitott egy czifrázatokkal ellepett tölgyajtót; sötétes terem fogadá be a' jelenvoltagekat.

A' terem hosszában padok huzódtak el; az elsőket a' kisebb, a' hátulsókat a' nagyobb leányok foglalák el. — Oldalt, posztóval behuzott padokon, az apácák vőnek helyt.

A' padok előtt óriási félköralakban egy ablak nyílt meg; tul az ablakon sűrű sötétség 's hallgatag ür.

A' szem azonban lassankint győzedelmeskedék a' homályon. — Emilia, kire a' jelenet nagy hatással volt, igyekvék magát tájékozni. — Az ablak-

nyiláson keresztül a' kolostor temploma látszék borongó színben; a' hely, hol e' pillanatban vagyunk, az apácák imatereme, az ugynevezett, oratorium. A' templom ablakai zöld selyemfüggönyökkel voltak behuzva, a' terjedő fény tört sugarakban kezdte erőt venni. Legelőször a' márvány-oszlopok 's az aranyozások kezdtek csillogni. — Hátulról kibontakozék hallgató sipjaival az orgona, kirajzolódtak a' régi képeket körül folyó arany rá-mák; szemközt a' homályból előtörni látszék egy angyal az ítéletre hívó trombitával.

Az első reggeli ima csendes elmélkedésből állott. A' leánykák hallgatva ültenek; csak olykor zavará meg a' csendet egyik ájtatosb apácának kitörő fohásza.

Midőn a' toronyban első harangozánaka' bekövetkezendő isteni tiszteletre, a' leánykák énekelni kezdtek.

Oly félénk és halk volt ez ének, mintha a' külvilág profán lármája elől akarták volna megmenteni.

Végre felhuzattak a' függönyök, a' templom ajtai megnyitak, 's a' világból néhány imádkozni akaró kopogott be. Megszólalt nem sokára az orgona is, és uralkodó hangjával eltölte mindent; elűzte a' kihaltságot, más kifejezést adott a' karcsu oszlopoknak 's az oltárképek fehér alakjainak. Az eddig önmagában tünődő lélek szárnyra kelt, ellentállhatlan hatalmak ragadák meg a' képzeletet, a' kebel emelkedni kezdett.

Emilia boldognak érzé magát. Elzárva a' világtól, itt ben a' falak között, még nagy tért talált arra, hogy lelkét elfoglalhassa.

Midőn utazásközben a' báróné előadta leányának, hogy kolostorba kell mennie, megdöbönt szívében: egy rideg és minden bensőségnélküli gépies élet eszméje tünt fel előtte. — Rá nézve teljesen váratlan volt a' költőileg szép élet, a' mire e' hallgatótagivek alatt talált. Egészen rokonérzelmű keblek közé jutva, hív barátnék, nyájas, kedveskedő, 's szívessejben lankadtan kortársak környezék őt. Ezek az egész világot csak egymásban találák fel. Azt gondolta, nehezen fog az új rendhez szokni; azt hitte: korholó's lélektelen arcok fognak felette zsarnokoskodni, hogy nem halland egy bizalmas szavat; 's most meglepetve érzi magát; a' leánykák egyenkint igyekeztek neki kellemes és lekötelezőt mondani. Ugy látszott, mintha tudták volna, hogy az új lakónak szüksége van arra, hogy a' külvilágot könnyen feledje; igyekeztek a' kolostori magánynak a' lehető legkellemesb értelmet adni. Elbeszélék azon napokat előre, a' midőn a' kolostor házi szabályai némi kivételeket engednek meg: a' karácson-estét, a' fejedelemné névnapját, a' kolostor alapításának évfordulati napját, — mintha féltették volna Emiliát, hogy őt magok közül el fogják veszteni. — Elmondák, hogy tavaszra más napirend jó be: akkor reggel 's délután egy órát a' kertben lehetend tölteni. Legnagyobb hatást okozott azonban a' leánykáktól el nem vitázható állítás, miszerint Emilia a' kolostor növendékeinek régi ismerőse, vagy hogy legalább hasonlít valakihez, ki minden leánykának legjobb barátnéja.

A' templom világos volt: a' nap besütött a' magas ablakokon, 's a' su-

garak a' felszálló tömjén füstjén ünnepileg törettek meg ; az oltár gyertyái halaványodni kezdtek, helyettök a' virágfüzerek fejték ki szépségüket. —

Az oltár főképe kolostori jelenetet ábrázolt. — Ószerű faragványok, csudálatos alakok és czifrázatok között állt egy püspök, körülvéve papjaitól. Oldalt elfátyolozottan egy sor apácza térdelt elzárt padokon ; a' püspök előtt a' lépcsőn egy halavány leányka térdelt, egyik kezével esküdve 's fejét lehajtván, elfogadá a' fátyolt, jelképét a' visszavonhatlan lemondásnak.

És az esküvő leányka, minden vonásiban . . . Emilia volt. Szép és szerény, elárasztva a' báj és kellem minden varázsával ; olly könnyen látszék ott térdepelni, mint midőn a' virág illatködét megmozdítja a' legkisebb szellő ; fürtjei szőkék voltak, szemeiben a' mennyiv legtisztább kékje tükröződék. — Hasonlított Emiliához, mert mindkettő olly szép volt, hogy csak egymáshoz hasonlíthatának.

Emilia már észrevette e' különösséget, de a' leányok soká nem ; ők Emilia hasonképét nem hideg vásznan képzelék fölkelhetni. —

Egykor egész félénkséggel kérdezősködék e' képről Emilia ; — válaszul azt nyeré, hogy a' kép még egészen új, alig néhány hónapos, 's hogy azt egy jeles pesti művész festé, neve W . . . Károly.

E' hirre Emilia szíve megdöbbsen ; a' legszerényebb lélek e' pillanatban tudta meg, hogy ő már valakit érdekelt. (Vége következik.)

Pálffy Albert.

J É G V I R Á G O K.

I.

Fehér világ, fehér világ . . . !
Hogy nem terem most fehér liliom?
Szebb volna most te is, te is
Halvány arczu menyasszonyom!

Emlékezem : midőn megláttalak,
Piros virággal tele volt kezem ;
Halvány angyal . . . piros tavaszvirág...!
Emlékezem, emlékezem :
Virágimat széllyelszórtam vala,
Érted, fájdalmak fehérilijoma!

Tudtam, hogy meghalsz, és szerettelek!
'S hogy lehulltak az őszi levelek :
Te is lehulltál vélek !.. oh ! — —
Most én halottat szeretek,
Hisz én is majd halott leszek,
Fehér, minő a' hó! — — —

II.

Oda van a' virág, a' bimbó,
Az ág is fosztva levelétül ;
Az érzéketlen, a' hideg
Kövön mégis ifju moh zöldül ;

De azt nem napfény növeli :
A' siró égnek könyei.

Ollyan az én szívem, mint a' kő,
Érzéketlen, hideg, kemény — — —
Öröm sugára nem kell rája !
Te öntözd, fájdalmam könyárja !
Ha nőne rajta zöld remény . . .

III.

Minő jó vagy, te nyugtató tél!
Alusznak a' füvek, virágok ;
Nem hervasztja meg rágó féreg,
Nem zúg rontó vihar reájok.
Beh jól van dolga a' halottnak !
Beh szép fehér a' sirhalom . . .
Alig várom, hogy lenyughassam,
Én ott sok szépet álmodom!

IV.

Mégis, mégis . . ! a' bérczi tölgyön
Miért nincs lomb és zöld level ?
Hisz ott maradt a' sárguó gyöngy,
Kit rajta fájdalom nevel!
Tél ! ki elvitted a' tölgy örömét :
Fájdalmat is miért el nem vived . . . ?

Hideg sír, néma sírhalom!
Nem lesz-e benned fájdalom . . . ?

V.

Hideg sír, fájdalom van benned!
Hisz azt mondják: hogy éjfél-tájban
Mély kebled elhagyják a' holtak,
'S kísértének fehér ruhában.
Miért kelnének fel, ha föld alatt
Kin nem zavarná csendes álmokat?

Meglesem én a' temetőt . . .
A' sirnyitó órát megvárom,
'S ha feljö fehér gyöngyvirágom:
Soh' sem bocsátom vissza őt . . . !

VI.

Vártam... nem jött fel... ah, dehogy van!
Sírban nincs fájdalom, nincs élet;
Jó vagy te, sír, jó vagy, hideg tél!
Csendesen kibékülök véled!

VII.

Két koldús járt ajtóm elébe,
Két inségben megtört alak,
A' süket látta társa könyeit,
Sohajt, nyögést hallott a' vak;
De vezetőjét hirtelen
Elveszté a' világtalan:
És ülven a' sövény alatt,
Rimánykodott, várt, — hasztalan!
Megszánta végre egy emberbarát,
Némán elvette nehéz bútorát,
Vezette kézen fogva, nem botján,
'S elaltatta őt puha nyoszolyán . . .

Jó vagy te, tél! elküldötted neki
Vezetőül a' fagyos halált;
Jó vagy te, sír! ki nyujtottál neki
Puha homokodban nyoszolyát . . . !

VIII.

Ne félj: a' holt föld kebelében
Épségben ér tavaszt a' mag;
Ne félj: vastag jégtömlőcében
Utát folytatja a' patak;

Ne félj: a' megnémult madárka
El nem felejtí énekét;
Ne félj: az ember mindörökre
Felejtí kínját, — életét!

IX.

Mi az a' vakító fehérség,
Melly völgyet, halmot elfedez?
Nem hó; az ölyvtől összetépett
Fehér galambok pelyhe ez!
Az én galambom is fehér volt,
Hűségben ajka, keble hű;
Én őt ajkimból étetem . . .
'S lám — összetépte az ölyű!

X.

Ollyan vagyok már én, mint a' fa,
Mint az erdő lombatlan fája:
Elhagyták a' zengő madarak,
'S hollósereg telepszik rája;
Örömm, e' zengő madarak,
Hogy el is hagyták szívemet!
Reá a' bánat, e' fekete
Hollósereg, telepedett!

XI.

Sujtott a' villám, gyászos szén 's üszök
Maradt a' büszke tölgy helyett;
Kopasz szikláknál, romboló vizár
Vágott a' földön mély sebet;
Vizszaggatást, sziklát, gyászos szenet,
Szép fehér hóval a' jó tél befed!

Sebzett, kövült 's kiégett szíveket,
Puha homokkal a' jó sír befed!

XII.

Ki nem keres nyíló virágot,
Kit nem bánt a' vihar zugása:
Halmot, mezőt bolyongjon össze,
Hogy a' fehér halottat lássa;
Én nem szeretem a' virágot,
Szeretlek, téli pusztaság!
Illyen fehér volt arca, keble . . . !
Fehér világ . . . fehér világ . . . !

T o m p a.

HATÁRSZÉLI KALAND 1846-ban.

(I g a z t ö r t é n e t.)

A' felvidék egyik határszéli megyéjébe vezetem az olvasót. Hatalmas hegylánczok környezik a' láthatárt, alattok festői változatosságban elterülő domb-hullámzat, fehér kigyózó töltés, itt-amott dult várak büszke romladékai, sűrű városkák, vasszorgalommal mivelt föld. Két folyó eleveníti a' vidéket, de a' melly

nem egyesül tesvéri buzgalommal termékenyítő pályája közös lefutására, hanem a' nem egyesülhetés fájdalmas érzetében könyezve siet el egymástól ellenkező irányban, 's nem találkozik ezentul többé sehol, mint a' világtengerek közös öblében, midőn öntudatos léte már eltemetett. Azt hinnéd, hogy e' kis folyó zugásából két elszakasztott szívnek panasza szól, kinek számára csak sirontuli egyesülhetés szomorú vigasza maradt fenn.

Sűrű fenyvesek ölében kieskedik a' megye egyik kedvelt fürdőhelye; — tavasz elején vagyunk, — csak a' legmagasabb hegytetőkön fehérlik még imitt-amott a' tél utolsó maradványa, míg alatt a' völgyöbölben a' kelő életnek ezer gyönyörködtető jelenetivel találkozunk. A' szende ibolya kibontakozik száraz lombok halálos öleléséből, újra zeng a' megszabadult hab 's a' vig madársereg dala, 's a' legelhagyottabb világzugocska is a' tavasz csókja alatt nem sejtített szépséget ölt magára, mint némelly érdektelennek látszó emberarcz, midőn nagy eszme varázsa alatt lelkesül.

A' fürdőhely azonban szomorú ellentétben áll a' környező élet változatos-ságával; búsan elutasító zárt ajtók, laktalan termek, lombrepte járdák, mély csend; mindezek mutatják, hogy a' saison ideje még el nem érkezett.

De, im, a' fürdők mégis van vendége, mert a' házacskák legcsinosbikáinak ajtaja nyílik 's egy tisztos öreg ur lép ki, kényelmes reggeli öltözetben, 's vidáman eresztgeti hosszú száru-jának kék füstjét a' tiszta ég felé. Azután beme-gyen szobájába 's gondosan egybefűzött ibolyakoszorúval tér vissza 's azt a' másik szárny egyik ablakára helyezi; ezzel a' fürdőkut irányában távozik. Azonban mi nem vagyunk egyedül, kik őt meglesték: a' közel facsoportozat megett magas férfialakot látunk időzni 's az öreg ur eltávozta után a' megkoszorúzott ablak-nál teremni, hol a' koszorúba valamit rejtven, ismét nagy vigyázattal eltűnik. Most a' tulsó járdán könnyű lépéseket hallani, a' közel fenyűn letelepedett vad-galambpár hirtelen fölpattan 's tova lát, 's az erdő sűrűjéből kilép egy leány, olly bájos, mint a' tavasz maga. A' nagy szalmakalap alatt kék szempár mosolyg 's a' legszebb rózsaaajak nyíló kelyhéből gyöngysort vélnél csillámlani. Termete kiválólag szép 's öltözetében a' költőileg nemesített jó izlés tükröződék. Az imént említett lakház előtt megáll, lefejt szalmakalapját 's az ablakpárkányzatra tá-maszkodva, észre sem veszi, hogy hófehér karja ibolyakoszorún pihen. De a' sértett ibolyák édes illattal tudatják jelenlétüket, — a' leány letekint, 's hirtelen pír vonul el gyönyörü arczatán, midőn a' virágok kelyhei közt rózsapapír-sze-letet, 's azon e' szavakat látja ragyogni:

Olly ismeretlen vagyok én,

'S mint ibolyának illata,

Mint ibolya a' hegytetőn,

Szerény szerelmem szózata!

Azt tartják közönségesen, hogy a' női szív sokkal könnyebben nyílik a' költőnek, mint más prózai halandónak; de Kikelety Etelke — így nevezzük a' szép leányt — e' tekintetben másképp látszik érzeni. Az alig elolvasott versezet már is ezer-nyire szakitva hever a' füben, 's alkalmasint az ibolyakoszorú is osztja meg sor-sát, ha az öreg ur oda nem érkezik, 's megpillantva a' kegyetlen ujacskák műkö-dését, el nem kiáltja magát:

— Etelke, kedves leányom, az Istenért! mit vétett ez a' kis ártatlan, hogy így tudsz vele bántani? — tán azért téped, mert én hoztam ide, 's nem valami ura-csocska a' nagy világból?

— Hát bátyám hozta e' virágokat? kérdi a' meglepetés hangján Etelke.

— Én hát — ki is hozhatta volna egyéb e' kies vadonba, hol, kis daczos Etelkémet, magam drága énjét 's öreg Borbálánkat kivéve, emberlénynek legki-sebb nyoma sincs?

— Oh kedves bátyám, ugy adja ide 's vegye szives köszönetem.

— Ah, már most nem vonakodol. Istenem, Istenem, beh sok tarka ábránd van bennetek, ti roman-olvasó dámák! — tán bizony valami bujdosó lovag me-részségét vélted e' kedveskedés alatt lappangani 's meg akarád büntetni?

— Nem biz én, kedves bátyám, — de ki is gondolta volna, hogy bátyám is szokott még illy galante ember lenni? Tán bizony még verseket is tud írni? tevé kis szünet után némi feszültséggel hozzá.

— Verseket? — ments Isten! — még olvasni sem szeretem, kivéve a' kémenyseprök 's cédulahordók költeményeit, 's ezt is csupán azért, hogy lássam a' civilisációnak terjedését e' két statuspolgári osztályban.

— Tensuram! tens uram, itt jö a' városi hajdu, kiáltott közbe éles asszonyi hang 's pár perez mulva ott termett az öreg Borbála sárgaszínű emberrel, ki az öreg urnak nagy papírnyalábát szolgáltatott által. Politikai lapok, divatújságok, baráti levelek özönlének ki belőle, 's Márton bátya szép gyámoltjával feszült figyelemmel fogtanak az olvasáshoz.

— Teringettét! — vág hirtelen közbe az öreg ur — tudod-e, lelkem, hogy míg mi itt idyllizálunk, pár órai távolságban tőlünk még mindig foly a' vér a' lengyel parasztok kaszái alatt 's a' legundokabb öldöklések történnek? De ha ez így van, úgy nem szabad e' veszedelmes határszéli ponton tovább maradnunk, mert nem szeretnék veled együtt a' lengyel lázadók kezébe jutni; 's általános szokásom, gondosan távozni onnan, hol a' 1-ae 9-ust nem respectálják. Holnap indulunk vissza a' városba, 's ha költői vágyad a' természet magánya után még el nem hidegült, más regényes vidékbe telepedünk által.

— Oh! 's ez nem volna tréfa? kérdé kissé nyughatlanul a' leánya.

— Nem tréfa, nem, kedvesem, — komoly valóság; legkisebb kedvem sincs olly vasvillás és kaszahordó leventékkel összekocczanni.

— De hát a' magyar határszél nem biztosít-e bennünket?

— Papiron igen, kedves gyermekem, de ott, hol a' törvény országlása megszűnik 's az ember elvadul, nem igen szokta szomszédja jogait tiszteletben tartani. Azért csak készüljünk, angyalom; mert ki tudja, mit hozhat már a' jövő óra is. — 'S ezzel bevonult Márton ur soknemű életkényelmességei rendbeszedésére.

A' leánya magában maradt vissza a' pázsitilésen, — mert Borbála is sürgött-forgott a' pakkolás körül — 's néma andalgásban mereszté szép semeit a' magas fenyük felett ragyogó égboltozatra. Ki vala, ki lehete ő, ki bámulatos ügyességgel és vakmerőséggel tolakodék legközvetlenebb közelébe, merész valamásaival kedélye nyugalmát felháborítandó? A' legkülönbözőbb sejdítések dagaszták keblét. Majd a' harag pirja szökött arczába, ha meggondolá, hogy az egész tán valamelly hiu arszlán betanult szereplése, — majd ismét szelidebb kifejezés olvadt fel szemében, ha az ismeretlen úgy tünt elébe, mint üldözött hontalan, ki szerelmének élte bátorságát hozza áldozatul. Etelke még nem szeretett, de kedélyében tulnyomó vala a' költői lelkiület, 's hévvel karolá fel mindazt, mi a' köznapitól eltért 's nem szokott uton szólott az érzelemhez. Csak tudnám, hogy ki, — gondolá magában — csak legalább megpillanthatnám, mielőtt elmegyek! — de minek is? ki tudja, minő szemtelen kalandor, ki részvétemre nem érdemes.

'S ezzel hirtelen felkelt, hófehér kezecskéjével fiatal fenyűgalyat szakasztott 's a' sűrű erdőbe mélyedő járdán kezdett távozni. — Így sétálhatni, magánosan, érzelmi világba átvarázsoltatva, senkitől nem háborgattatva, 's az örökké érdekes természetben gyönyörködve, Etelke főlvezete vala, 's nem ritkán több órányi távolságra csábítá őt el a' regényes erdei út.

Igy látjuk őt most is haladni a' mindinkább sűrűdő erdőségben; itt-amott mohlepte sziklatöredéken lepihen, 's lesi a' fürgé madárkákat, mint repdesnek a' kis forrás körül, szomjukat enyhítendők, — vagy a' felkaczagó rigót, melly félénk kandsággal bámulja a' szép fehér emberalakot; ismét tova leng 's mélyebb völgytorkolatba fordul, hová a' csermely lágy csergedezésén 's egy-két madárka csicsérgésén kívül semmi legkisebb nesz nem hat át; ebből meredekebb lejtőségen felsietve, ősfenyvekkel diszló bérczhomlokzatra feljut, — a' merre szeme tekint, mindenütt örökké zöld erdőségek, mikből a' fejsze vágása félig elfojtva hat

fel hozzá. Most ismét leereszkedik szép pázsitföldön nagy nyílás felé, honnan hegyi patak zugása hallható. Ki nem ismeri a' hegyi patak zenéje édes elandá-lító hatalmát fogékony emberi kebelre; olly szelidszűzen szól hozzád, olly nyájias komolysággal sejdítetteti veled, ki magadat civilisálnak nevezed, a' természetfia életének egész fölségét. Etelke sokáig nézte a' csillogó habok játékát, az örökké-valóság e' földi képét, 's lelke boldog feledésben engedé magát oda a' legszen-tebb érzeteknek — midőn e' vadonban kétszerte ijesztő durranás által hirtelen felriasztatik. A' patak tulsó partjára pillant, 's ki képzelheti borzadását, midőn az átelleni erdőből emberi alakot lát kibukkanni, mellynek külseje a' legiszonyubb sejtéssel tölti el a' remegő leányt. A' lengyel parasztnak durva öltözeté-ben közelgő, kezében az elsütött puská, övében nagy késnek nyele, 's egész lé-nyében a' vadság és feslettség legnagyobb foka látható. Egyet kurjant a' futamodni akaróra, ki halálsápadtan időzik 's csak akkor szökik vissza 's ered futás-nak, midőn a' gyilkost csak a' patak választja már el tőle.

— Ne tovább, szerencsétlen! kiált a' rút üldöző, mert megöllek; vad szenvedélyvel keres átmenetelt a' patakon. Etelke azalatt jó messzire elhalad: mint az íjász nyíla repül lenge alakja az erdő nyílásain keresztül, 's a' rabló csak nagyne-hezen tudja szemben tartani; — már közeleg a' leányka a' nagy erdei uthoz, mellyen futását kettőztetheti, midőn üldözője kiáltásainak hasonló szózat felel az előtte derengő erdőrészből 's hasonló alak zárja el utját. Remegve néz maga kö-rül a' halálilig fáradt leány, kulcsolt kezekkel esik térdre az uj ellen előtt, de ez vad hahotával felel, 's istentelen kézzel készül bájos alakját átkarolni.

Ekkor — mint az ég küldöttje — magas deli férfi terem mellette, villogó kardja lecsattan 's a' bősziült pór — vérében fetreng. — A' másik üldöző megérke-zik, vad ordítással rohan az idegenre, — de a' hű kard leteríti ezt is. —

'S Etelke örültséggel határos örömmel nézi szabadítója diadalát, 's midőn ez, bátor karját nyújtva támaszul, a' szerelem és tisztelet leggyöngédebb kifejezé-sével a' hölgy kebelén kéklő ibolyára mutat, boldog sejtelem villan kereresztül szívéen, mellynek egén a' viszonszerelem első hajnala kél.

August havában örök frigyben egyesül a' két boldog. — Ki volt az ismeretlen, nem tudni; multjának lapjait kiszakította a' sors 's a' régi czimert igény-telen ibolyakoszorú, a' főrangu helyzetet csendes házi boldogság pótolják.

S z i l á r d y.

FALUSI ÉJSZAKÁK.

III. KINCSKERESŐ.

X. falu éjszaki oldalán, vadsága miatt szinte elhagyatottnak képzelt helyen vannak a' jobbágyok tartalékpinczéi — azon pinczék, mellyekben a' család ál-tal fel nem használható, 's így eladásra szánt nagyobb bormennyiség őriztetik. — Ezen pinczéket késő éjjel remegve közelíti 's csak legnagyobb szükség-től ostromoltatva látogatja meg a' falu népe, — atyáról atyára szállott át azon hit, hogy ezen pinczék körül erőszakosan és rosz uton szerzett pénzek ástak el, 's hogy ezen pinczék körül találtató pénzeket lelkek, még pedig a' mi legborzasz-tóbb, roszlelkek őrizik.

Ezen pinczék oldalait mindenféle jelentéktelen növények vad elhagyatott-ságban futották be, mellyek sötétségeiben nappalon át különbféle éji madarak nyugszanak, honnan azután éjjelenként a' félénk tudatlanok rémitésére, huhogva, sívitva, nyávogva meg tudná az Isten, miféle kifejezhetlen hangokat adva, szállong-nak elő a' denevérek, baglyok, kuvikok 's több aféle megbetegedési, halálozási és feltámadási madarai az éjnek; hát még az a' sok mindenféle hang, mellyeket a' pinczék felé tévedt mindenik pór másképen hall, 's a' különbféle alakok! — találkozott olly költői phantasiájú pór is, ki megesküdött: hogy kétlábu száma-rat látott. Ezen pinczék körül rothadó átázott füvel 's galyakkal takart lyukak

és gödrök is találatnak, melyekben zöld ingoványval benőtt porhadt víz már messziről érezteti egészség-ülő bűzhődtségét, — itt-ott porhanyó törzsökökből varangyok kandikálnak, gyík, vagy más valami ismeretlen csuszó állat esörteti meg a' lehullott és száradt leveleket. — A' pinczék hátuljánál kerek zöld vizü sima tó találatik. Partja körül árva-fűz és folyó nyárfák hajlongnak, 's fiatal ágaik majd a' tóba behajlanak 's vizimohval fedetnek, majd ismét kifelé terjeszkednek, 's késő ősszel a' zöld fübe hullva rothadnak el leveleik. — A' tó vize — kivéve a' szelesebb napokat és éjszakákat — nyugodt, mint a' sir; nem mély, de iszapossága miatt csak nagy vigyázattal lábolható meg. — Ezen tó fenekén, a' falu lakóinak hite szerint, aláasott kincsek találatnak; mindazáltal igen kevésnek volt mindeddig bátorsága, annak fenekén keresgélni, miután egyuttal hisznek, sőt néhányan a' koresmából haza tértökben arra vevén utjokat, láttak is e' tó tájékán mindenféle fehér lepedőbe, barát csuhába, vörös köpenyegbe, 's tudja az ördög, hányféle 's milyenféle mundurba öltözött gonosz lelkeket. — Régenten egy részen hazatérő öreg pár épen hold töltekor a' tó tájékán római pénzt találván, általánossá lön a' hit, hogy kinek lelke nem szállott lábszárába, 's pénzre van szüksége, azt e' tó körül hold töltekor keresse. Különös, de igaz, hogy akkor legtöbb lelkeket láttak a' lakosok a' pinczék táján midőn katonaság feküdt a' faluban, még pedig ritkán egyet, hanem rendesen kettőt, — úgy azonban, hogy az egyik igen gyakran asszony vagy leányt ábrázolt.

Gyönyörű csendes nyári éj volt; alig érezhető szellő ringatá a' fák leveleit, szaggatott báránnyelűk eveztek a' meleg légben, melyek alatt teli sápadt hold játszott bujósít a' ragyogó csillagsereggel. — A' rozlellekről félelmes tó partján egy jólélek állt, 's merengett a' tó csillogó vizébe — a' szegény Mihály pár még szegényebb, de szép tizenhatéves leánya Ágnes. Gesztenyehajazatja pongyolán hullott a' hófehér vállakra, mély nagy kék szeméből remény mosolygott, halvány arcza in fájdalom ült; — szép nyakát fehér üveggyöngy köríté, zsinorra szemezve- 's egyszerű sárga üvegeresztékét tartva, melly vékony piros kendőcske alatt épen a' boldogság csendes völgyében nyugodt meg, miként ha azt megszentestíteni akarta volna; — testét, melly a' tizenhat tavasztól mindég gömbölyűbb 's gömbölyűbb lön, kéken tarkázott vékony ruha takará, kisdud lábai ígész meztelenségüket mutatták. — Ágnes minden lehető földi boldogságot ezen éjszakától feltételezett, — a' szerelem még a' félelmet is legyőzte keblében. — Sokat hallott a' leányka estenkint öreganyjától, kit nem rég adtak át a' földnek, a' tó fenekén elrejtett kincsekről, — a' többek között azt is hallá, hogy ártatlan, tiszta életű leány hold töltekor, ha előbb meghalt leánytársáról álmodott, ki szinte ártatlanul mult ki az árnyékvilágból — feltalálhatja az elrejtett kincseket, ha éjjelkor a' víz közepére áll, ott imádkozik, de csak folytonosan, 'mi atyánkot' addig, míg lábát valami érinti; melly érintés mindaddig tart, míg azon helyre lép, hol a' kincsek elrejtve találatnak. Ágnes mult éjjelen álmában látta meghalt barátját Veronkát, kinek ártatlanságáról meg volt győződve; a' szerelem elnyomott keblében minden félelmet, — miért ezen éjjelen hálókamrájából csendesen kilópdzott, 's elment a' pinczék tavához, azon édes reményben, hogy feltalálhatja a' kincseket, melyek viszonyainál fogva egyedül eszközlői lehetnek boldogságának. —

Figyelmesen tekintett körül a' leányka, vizsgálódva, kivüle ninesen-e jelen másvalaki az elhagyatott vidéken? Minden hallgatott; olykor, sötét fészkeből kirepülve, bagoly huhogott néhányat, a' denevér sima repülése ingatá meg a' levegőt, vagy távolról kukik szólott, halált hirdetve annak, kinek házát meglátogatá, — a' fűz és nyárfa levelei a' holdtól megezüstözve alig észrevehetőleg remegének, — rémesnek tetszett a' pinczék körüli vidék, mint a' temető. — Ágnes néha-néha a' félelem hidege borzogató, de keblében a' szerelem melege lassankint legyőzött minden félelmet: nyugodt lélekkel határozta el magát. — Vékony ruhácskáját térdig felemelé, 's hófehér lábait csakhamar sűrű iszap barnitá be,

's tartá mintegy erőszakosan ragadványaiban. — Midőn a' tó közepét elérte, megállott, 's alig észrevehetőleg kezdett imádkozni. Léptei által néhány kuszó, mászó vízi állatok nyugalmokból felháborítva meg-megérinték uszásukban lábacskaút, — de érintés, mely csak egy percig is folytonosan tartott volna, nem történt. — Mintegy negyedóráig állhatott a' leányka már csendesen imádkozva — és szinte reményét kezdé veszíteni; ártatlan szívét fájdalom szorítá, akaratlanul is azon hit keletkezett nála: hátha Veronka az ártatlanságot csak színlelé, mint bűnös mult ki, 's most azért nem találhatja fel a' kincseket? Mindég bússabb lön; átfázott lába, egész testben remegni kezdett, — a' mint ballábát körülfogatni érezé, a' helyett, hogy megijedt volna, öröm fogá el kebelét; miután az erősebb érintés, már szinte tíz percet meghaladó ideig folytonosan érezhető volt, minden irányban átgázolta a' tavat; voltak helyek, hol térden felül alásüppedt az iszapban, míg végre közel a' parthoz egy nyárfá töve táján elmaradt 's megszünt az érintés, 's a' leányka örömében akaratlanul elsikoltá magát, bizonyosnak hívén a' kincsek ezen helyen leendő feltalálhatását. — A' sikoltás után alig néhány perc mulva a' pinczék egyik legrégibb 's legelromlottabbika mellől egészen feketébe burkolt alak tűnt fel, — lassu léptekkel közeledék a' part felé, 's a' leányka iszonyu rémülésére, közel a' nyárfához állott meg. — Ágnes nem tudta, szaladjon-e 's milly irányban? — emlékezvén azonban megboldogult anyja szavaira, ki gyakran monda, hogy roszelekekkel tanácsosabb szembeszállani, mint tőlök megszaladni, azonkívül a' meglepetésből származott nagy félelem is helyben marasztalá. —

— Minden jó lélek dicséri az Istent; szólt remegve a' leányka és keresztet vetett.

— Ugy van! — szólt vastagon a' sötét alak — csakhogy éjszakánkint azon lelkek, melyek ártatlan leányalakba burkolva barangolnak, roszelekek szoktak lenni — he! —

Ágnes félelmesen emelé szemeit a' zordonan vizsgálódó idegenre, 's ártatlanságában bizva, hangosan felelt: Én ártatlan vagyok — bizonyságom az Isten, kit segélyemül hívok fel; engem gonosz szándék nem üzött ki az éjbe, én . . . én . . . többet nem szólhatott a' leányka, — ő igazán ártatlan volt, 's a' legtisztább szerelmet is szégyellé felfedezni.

— Én . . . én . . . mit jelent ez? ebből épen mitsem tudék meg, mi ártatlanságod bizonyíthatná, sőt habozásod épen ellenkezőt gyanított, — én azt hiszem, hogy vétkes vagy — eladtad ártatlanságodat, vagy gonoszokkal czimborálsz. — 'S mint ilyen, magad is gonosz vagy, gonoszok felett pedig hatalmam van; tud meg, én Belzebub vagyok, az ördögök feje.

Az idegen, talán akaratlanul, kis módosítással igazat mondott.

— Esküszöm az élő Istenre, boldogságos szüze, és minden szentekre, hogy ártatlan vagyok! Reszketve vetett a' leányka keresztet, 's édes megnyugvással emelé szép égszemeit az Ur országa felé. 'Uram, szabadíts meg a' gonosztól!

— Amen; hangoztatá mogorván az idegen, 's alig birta elnyomni nevetését. Hányszor neveti a' megrögzött gonosz az ártatlan gyötrelmeit.

— Megkegyelmezek lelkednek, de csak azon feltét alatt, ha töredelmes lélekkel vallod meg az okot, mi ezen elhagyott 's általunk teljes hatalommal birt vidékre hozott, — ha valamit készakarva elhallgatsz, hajnalban már velem reggelizel a' pokolban.

Nevetségesnek tetszhetik az olvasó előtt ezen beszéd, de még nevetségesebb dolgokat is elhíttettek a' pórnéppel számtalanszor azok, kiket a' század világozság terjesztőinek keresztelt. —

A' leányka, bizva Istenben, szárazan beszélte el a' valót:

— Atyám szegény földmives; házaeskáján 's az azzal járó földecskén kívül nincsen semmije, de kivülem még egy kisebb leánykával 's egy nálam nagyobb fiúval ajándékozá meg az ég. Atyám szomszédságában lakik egy szinte

szegény, atyámnál kevéssel gazdagabb földmives, annak csak egyetlen fia van, Andris, kit én forrón szeretek, 's ki engem szinte forrón szeret; de atyja Andrisnak ellenzi, hogy fia olyan szegény leányt vegyen nőül, mint én vagyok. — Andris, atyjának mindenben szót fogad — ebben is beleegyezett akarátába, 's nekem sirva panaszlá — el, hogy illy szegényen el nem vehet, és sirva mondotta még azt is, hogy apja a' szomszédfaluban már nézett számára feleséget, mellynek 200 forint készpénze van.

Elbeszélte még Ágnes, mit anyjától hallott a' kincsekről, mellyek a' tóban találtatnak, 's a' módot, mikép lehetne ezen kincsek birtokába jutni. Végre így végezte beszédét:

— Elhiheti már most, hogy nem rossz szándokból hagytam el lakomat éjnek idején, hanem egyedül azért, hogy magamnak annyi pénz szerezhessek, mennyivel Andrisomat és magamat boldoggá tehetem, — elhiheti azt is, hogy nem adtam el ártatlanságomat, 's nem állok gonoszokkal czimboraságban, — elhiheti végre, hogy nem vagyok rosszlelek, hanem Ágnes vagyok, Korond Mihály ártatlan leánya.

— Jer ki, ártatlan leányka, a' büzhödt mocsárból; biztosítalak, hogy legkisebb bántásod sem leend, sőt miután mindent megvallottál, jutalmul én szolgáltatatom kezeidbe a' szükséges 200 forintot.

A' sötét alak olly édesen mondá mindezt, hogy az ártatlan angyal, bizva ördögi szavaiban, még a' vízbe aláeresztve ruhácskáját, remegve ugyan, de nagyobb félelem nélkül közeledék 's szállt ki a' partra. —

— Ágneskám, lelkem, hány esztendő vagy?

— Tizenhat multam nagyesztörtökön!

A' sötét alak alig tartóztatná magát az öleléstől; egész testében remegett.

— Volt-e már szeretőd ártatlan jószág?

A' leányka a' szégyentől piros lön, ezen kérdésre ismét remegés fogá el, 's alig hallhatólag felelt:

— Soha senki. Andrist is csak néhány hete ismerem.

Az idegennek vigyázni kellett minden szavára, hogy magát el ne árulja a' leánykának, — ki — ha saját alakjában lépendett fel — azonnal ráismert volna.

„A' színlés — mondá gyakran a' boldogult bölcsész, Krug Vilhelm — azon ügyesség, magát az embernek olly lepellel tudni bevonni, hogy annak látszassunk, mik nem vagyunk, 's annak ne látszassunk, mik vagyunk.“ Ezen mesterségben bizonyos fokig nemcsak majd minden ember, de még a' gyermekek, sőt gyakran az állatok is jártasok. Vannak azonban e' tekintetben virtuosok is, mellyek par excellence a' színlés hőseinek nevezethetnek, különösen azon osztályban, mellyből a' sötét alak volt, számtalanon találkoznak.

— Tehát boldoggá tenne a' 200 forint, Ágneskám?

— Mennyiben Andris felesége lennék ezen összeg által, igen, különben, mint jó anyám is mondá, a' pénz nem boldogít, ha a' lelkiismeret nem tiszta mellette.

A' sötét alak köhögött. A' lánczra kötött dühös kutya ugatott belőle. —

— Ágneskám, én neked bizonyos feltételek alatt kifizetem a' 200 forintot.

A' leányka legkisebb örömet sem mutatott arcán, merően nézett az idegenre, 's egykedvűen kérdezé:

— De hát kicsoda maga? igazán ördög, miként emlité?

— Ugyan hogy képzelsz olyat, kis bohó!?... én a' szomszédból való vagyok, nem rég lakom falutokban, 's miután sokat hallottam beszélni ezen pinezék körüli lelkekről, barátomtól haza mentemben erre választám utamat, téged itt találtalak, 's meg akartalak ijeszteni, 's e' miatt nevezém magamat Belzebubnak.

— Tehát nincsenek lelkek, ugy-e?

— De vannak, 's némelly embereknek hatalmukban áll, azokat annyiszor a' mennyiszor előidézni ; ezen fajta emberek közé tartozom én is.

— De hát pénz is van ezen tó fenekén, maga azt is fogja tudni ?

— Minden van, édes lelkem szép gyermekem, minden ; de hogy valaki az ilyen kincsekhez hozzáférhessen, szükség, hogy ahhoz értő emberek által készíttesse el magát. Én értek az elkészítéshez, — jer velem, szép Ágnes, minden tétovázás nélkül kövess, a' hova vezetlek, 's a' 200 forintot kívül még a' kincsek megszerezhetési titkaiba is beavatlak.

Vannak kincsek, melyeknek elveszthetési titkaiba a' szegény pórleánykák falukon bizonyos szegény halászok jámbor utódai által avattatnak be. Idegenünk másként érzett, mint beszélt.

A' szegények nagyobb része azt hiszi, hogy minden igaz, a' mit bizonyos osztálybeliek beszélnek.

— Lásza, uram, én félek magát követni, hiszen én nem is ismerem ; Isten tudja, hova vinne maga engemet !

Ezen philosophia igen parasztos volt, miért idegenünknek nem igen tetszett. Türelmetlenkedni kezdett, — Ágnes még csak 16 éves volt és ártatlan.

Léptek kezdettek hangzani a' száradt avaron ; az idegen, tartva a' felfedezéstől, összeszedte ékesszólását.

— Kövess, gyermekem, és boldogulni fogsz, minden feltétel nélkül szolgáltatnom kezeidbe a' boldogulhatásodhoz szükséges összeget, sőt még egyszerannyit.

— Félek, uram, ismeretlent követni bizonytalan utakra.

A' léptek mindinkább közeledtek. Az idegen türelmetlenkedni kezdett. Ágnes még csak 16 éves volt, és ártatlan.

— Utószor kérdelem : jössz vagy nem ?

— A' világ minden kincseért sem megyek.

Egy ugrással a' leányka mellett termett a' sötét alak, erősen átkarolá a' karcsu derékot, fejcskáját úgy szorítá melléhez, hogy szegény Ágnes két éles sikoltásnál többet nem tehetett.

Mindkét oldalról erős füttök hangozának. A' holdvilág lemenőben volt ; az éjszaka társának, a' piruló hajnalnak kacsingatott.

Az idegen sebesen haladott felfelé a' falunak, szemközt jött vele négy sugaras ifju dalolva, azok közül, kik füttyel feleltek társaiknak.

A' sötét alak, észrevevén a' fiatal kóborlókat, elereszté a' folyvást küszködő leánykát, ki is segélyt kiáltozva, a' mint csak kis lábai engedék, szökött a' nem remélt vendék felé.

Ezek azonnal megismerék a' szép Ágneset ; résztvevő kebellet kérdezősködének. A' leányka egy szót sem felelt, reszketeg kebellet némán mutatott a' barna férfi felé, ki épen a' társasághoz megérkezett.

Egészen másként nézett ki, mint azelőtt ; az ifjak azonnal ráismertek, 's tisztelettel emelék le fővegeiket. Ágnes nem mert feltekinteni.

— Azonnal vigyétek ezen rossz leányt atyjához, a' vén Korondi Mihályhoz, 's mondjátok meg neki, hogy jobban vigyázzon ártatlan gyermekére, ha azt akarja, hogy a' faluban, mint megrögzött gonoszságú 's erkölcsfekélyes személy, ki ne czébéreztessék a' jobbak rettentő példájára.

Ágnes mindent hallott, — ártatlan szíve csaknem megrepedt a' fájdalomtól.

A' suhanczok remegve vonultak odább, magokkal vive a' zokogó leányt.

Másnap reggel az egyház előtt, szalmakoszorúval gyönyörű fejcskáján, siráncozott délig az ártatlan Korondi Ágnes. —

Volt is mulatság és nevetés a' történet felett, különösen az idegen barna férfi boros üvegekkel telt asztala körüli vendégek között !

L a u k a G u s z t á v.

VÁNDORJEGYZETEK A' MAGYAR ORVOSOK ÉS TERMÉSZETVIZSGÁLÓK HETEDIK NAGY GYÜLÉSÉRŐL.

II. KASSAI KÖZGYÜLÉS.

(Folytatás.)

Ha helyeselni nem lehet, hogy nagy uraink ignorálják a' természetvizsgálók gyűléseit: még kevésbbé lehet helyeselni azt, hogy az országunkbani egyetlen egyetem tudós professorai közül alig méltatja azt egy-kettő részvételére. Az idén nevezetesen rendkív. professor Arányin kívül csak egyetlenegy egyetemi tanító sem vala látható Kassán és Eperjesen, holott ez bizonyosan reájok nézve több tekintetben érdekes lett volna. Tekintsünk csak akár az olasz, akár a' német, akár a' francia vagy angol tudósok gyűléseire. Itt rendszerint a' legjelesebb tanító urakat mind együtttaláljuk. Átaluban, fájdalom! egyetlenegy egyetemünk professorainak egy nagy része olly kevés jelét adják életöknek, hogy lételöket csak a' névkönyvből tudhatjuk. Épen itt volna pedig legtöbb módjok professor uraknak, magokat megismertetni 's kitüntetni studiumaik eredményeinek közlése által. A' közellevő Sárospatakról is csak két professor vala jelen; Debreczenből egy. Legyen szabad reménylenünk, hogy ezután a' reményteljes magyar ivadék oktatói nagyobb számmal jelenendnek meg a' magyar orvosok és természetvizsgálók gyűlésein, 's tetteleges részt veendnek azok működéseiben.

Nevezetes lépés történt egyébiránt ezen gyűlések fontosságának emelésére az által, hogy az olly munkás, és a' nemzet pártfogására annyira méltó iparegyesület a' magyar természetvizsgálók és orvosok gyűlekezetét testvéri bizodalommal felszólítván, alkotna kebelében egy műipari szakosztályt, a' közgyűlés, ezen korszerű felszólításnak engedve, a' műipart a' gazdasági szakosztályhoz csatolni határozá. Az utasítás, mellyet az iparegyesület, ide kinevezett képviselőinek adott, eleven bizonyossága annak, hogy, a' gazdasági egyesületen kívül, nincs egy intézet sem honunkban, melly rendeltetését annyira értse, 's melly nemes czéljának elérését olly ernyedetlen buzgalommal megközelíteni igyekezzék.

Ezen fontos lépés után méltán lehet remélni, hogy nemzetünk a' magyar természetvizsgálók és orvosok évenkénti gyűlését, mellyben honunk érdekei képviseltetnek; mellyben hogy anyagi és értelmi haladásunkat, vagyis társasági jólétünket illető kérdések tárgyalassanak, egyedül tőlünk függ, — melegen 's teljes tehetsége szerint pártolandja; reményleni lehet továbbá, hogy ezen szép tisztet nem egyedül a' városoknak engedendi, méltó dicsekvésül, hanem hogy a' megyék is, mellyek még eddig legfeljebb pénzért kapható parasztszekerokról vagyis előfogatokról gondoskodtak, tetteleges részvételt fogják elősegíteni ezen nemes rendeltetésü gyűlekezet munkálkodását. Mi kimondhatlan hasznú intézkedés volna, ha megyei végzésből gyűjtetnének össze hozzáértők által a' statistikai, geographiai, históriai, archaeologiai, természettudományi, iparműi és orvosi adatok minden megyében, hol a' magyar természetvizsgálók és orvosok évenkénti üléseiket tartják, 's ha ezek rendszeresen kidolgozva adatnáának elő az illető szakosztályok üléseiben. Mi nagybecsü adatgyűjteménynek, 's ennek nyomain mi jeles munkának nézhetnénk egykor elébe! Mi sok üdvös eszme keletkezésére, mi sok hasznos intézkedésre, mi sok szép vállalatra nyújthatnának ezen munkálatok alkalmat, 's mi nagy befolyása lehetne mind ennek honunk szellemi és anyagi állapotjára nézve! 's ez volna egyedüli módja hazánk kincseinek megismerésére 's kikutatására. Azonban a' kezdeménynek mindenesetre a' természetvizsgálók és orvosok kebeléből kellene kimennie. Szorosabb érintkezésbe kellene lépni a' megyékkel, 's figyelmeztetni azokat ezen tárgy fontosságára önérdékek 's az egész haza javának tekintetéből. Egy tervnek kellene kidolgoztatnia, mellynek nyomán ohajtaná az egyesület, a' megyék összemun-

kálatát. Ezen sorok írója teljes reményt táplál keblében, hogy a' megyék nem vonnák meg segédkezeiket 's nem huznák magokat vissza a' komoly foglalatokdástól, nem még azon mentségnél fogva sem, hogy a' politikai viszályok minden időt elnyelnek. Mert az ész és tudomány igényeinek minden politikan felül kell állniok. Tekintsünk csak a' franczia forradalom történeteire. A' franczia nemzet a' forradalom legborzasztóbb scénái közt sem felejtkezett el a' tudományokról. Az olly roppant tekintélyű franczia institutumokat a' köztársaság alapította 1795., hogy az összegyűjtse a' felfedezéseket 's tökéletesitse a' tudományokat és mesterségeket. (Chargé de recueillir les découvertes, de perfectionner les arts et les sciences.) E' mellett utazásokat 's tudományos vizsgálatokat tétett. Valjon a' magyar nemzet egészen érzéketlen volna-e a' tudományok iránt?

Felolvastatott végre a' magokat beirt tagok névsora. Az összes tagok száma 276 volt. Tartsunk egy kis rövid szemlét felettük. Kassáról 85, Eperjessről 38, Pestről 31 tag irta be magát, és így több mint felét a' beirt tagoknak (154) ezen három város adta. A' beirt tagok közül orvos-doctor volt 61 (ezek közül 13 Pestről), sebész 8 (Pestről egy sem), gyógyszerész 18 (Pestről egy sem), professor 42 (Pestről 3, egy rendkívüli és két kegyes rendbeli), ügyvéd 40 (Pestről 3), természettudomány-kedvelő 4 (Pestről 3); püspök 1, prépost 1, kanonok 2, főesperes 1, pap 9, gróf 3 (az elnök gr. Kemény, és gr. Károlyi Eduárd, t. főjegyző), báró 4 (b. Lukszenszky és b. Horváth Kassáról, b. Salhausen Bécsből, b. Milvitz Clemens Koburgból); alispán 2, főbíró 3, táblabíró 14, tanácsnok 4, megyei jegyző 3, mérnök 5, kereskedő 3, polgár 3, orvosnövendék 3, nevelő 2, kamarai tiszt 1, bánya-igazgató 1, huta-igazgató 1, hegymester 1, bányász 1, gyáros 3, váltótörvényszéki ülnök 1, váltójegyző 1, közalapítványi tiszt 2, városi ellenőr 2, építész 1, gazdatiszt 4, számvevő 1, jószág-felügyelő 1, képiro 2, jogász 1, kisdedovó 1, kapitány (nyugalmazott) 1. 'S ha olly szorosan vettük volna a' dolgot, mint az olaszok, kik az idén is, alapszabályaik erejénél fogva, egy pár száz aspirant elutasítottak Genuában, a' tagok száma még kevesebbre olvadt volna. És mégis valami 800 tagja volt az olasz congressusnak! Szembeszökő volt, hogy szolgálatban levő katonatiszt egy sem iratta be magát, holott a' tiszteletünkre adott lakomáknál számos katonatisztet vala szerencsénk látni. Más művelt országokban a' katonatiszt urak közt sok első rangu tudós és természetvizsgáló, sok tudománykedvelő van. A' Commission scientifique de l'Algérie, mellynek feje ezredes Bory de St. Vincent, híres utazó és író, legnagyobb része katonatisztekből áll. A' híres Sir Roderich Murchison, az idei angol tudós gyűlés elnöke, egy Europa legnagyobb geológiai közül, ki most az egész roppant Oroszbirodalmat földtanilag megvizsgálta 's vizsgálódásinak eredményét egy nagyszerű pompás munkában közlé, katonatiszt volt, 's két segédvársa Kokscharof hadnagy és Helmersen ezredes jelennen is szolgálatban vannak. 'S hány jeles író 's nagy tudóst mutathat fela' franczia a' katonai tisztikar! Dumont d'Urville háromszor utazá körül a' világot 's utazásait pompás és jeles munkákban irta le. Báró Roussin egy a' legjelesb csillagászok és geographusok közül. Pontecoulant a' Systéma du mende, — 's gróf Dejeau, a' Histoire naturelle Iconographie des Coléoptères d'Europe írója, tisztelt nevek a' tudós világban. Az angoloknál szinte nagyszámu jeles írókkal dicsekedhetik a' hadsereg, kik közül csak kapitány Henry Smith jeles csillagászt, Sabine és Sykes ezredeseket, jeles természetvizsgálókat 's a' britt társulat igen buzgó és munkás tagjait említem. Mindenesetre örvendettünk volna, ha legalább nagygyűléseinkben, a' katonatiszti karnak is lettek volna képviselői, annyival inkább, mivel nem kételkedünk a' felől, hogy ezen hosszú békeidőben köztök is többen találkoznak, kik részint vonzalomból, részint időtöltésből, a' civilisatio ezen hatalmas eszközével, a' tudományokkal, 's nevezetesen a' minden művelt embert egyiránt érdeklő természeti tudományokkal foglalkodnak.

Ezen elég sovány nagygyűlés után, melynek végét, magyar szokás szerint, sokan nem várták be, a' tagok figyelmét a' városház egyik tágas szobájában rendezett iparműkiállítás, és a' királyi akadémia egyik teremében kiállított természeti tárgyak igénylették. Farkassányi Sámuel ur mezőgazdasági tárgyak kiállítását eszközölte. Legtöbb figyelmet érdemlett az iparműkiállítás. Noha ez nem nagy 's mint mondatott, csak rögtönzött volt, mégis eleven bizony-ságaul szolgált ez a' kassai ipar szép fokon állásának. A' börgyártás kitünő fokot tanusított. Nagy figyelmet érdemlettek az asztalosmunkák, a' posztószöve-tek, vas- és óraművek. Az iparműzikkék sorába helyeztette Hary ur is több gyönyörű példányait az általa tenyésztett gyümölcs- és diszfanemeknek, melyek-nek tulajdonkép természethistoriai kiállításban lett volna helyök. Illyen mutat-ványok után sajnálni lehet, hogy a' kassai iparművesek nem figyelmeztettek jó előre, 's így nem engedtetett nekik elég idő, ügyességök illő kitüntetésére.

Az iparműkiállítások a' magyar természetvizsgálók és orvosok gyűléseinek legnevezeteseb eredményei közé tartoznak, 's dicséretesen megkülönböztetik így ezeket a' német, angol és francia tudós gyűlésektől. Már a' harmadik gyűlés-ben, Besztercebányán, az igen nagy érdekű természethistoriai kiállításon kívül teljes méltánylást érdemlett iparműzikkék voltak kiállítva, különösen a' vas-, üveg- és papírgyártást illetők. Reméljük, hogy ezen nem eléggé magasztal-ható practicus oldala a' magyar természetvizsgálók és orvosok gyűlésének, mely most a' nélkül is az iparművet keblébe fogadta, ezután mindég nagyobb terjed-elemben fog mivelteni, 's hogy azon városok, melyek szívesek lesznek a' termé-szetvizsgálókat és orvosokat meghívni és fogadni, nem várnak ezután semmi figyelmeztetésre, hanem ezen öndicsőítésükre és hasznukra szolgáló dologra eleve készülni fognak. Sopronyban ennél fogva szép iparműkiállításnak nézünk elébe.

Délben megyés püspök Ocskai Antalmaga a' szó teljes értelmé-ben pompás ebédet adott a' tudósoknak, melyet nyájas leereszkedéssel és valódi magyar vendég-szeretettel fűszerezett. Jellemvonása volt annak a' esend, mi a' magyar ebédek-nél különös ritkaság. Ő maga kívánságára ugyanis a' toastivók itt keblökbe valának kénytelenek zárni érzelmeiket. Egy kisebb részét a' tudó-soknak jászói prépost Richter Alajos nga vendéglé meg. Ebéd után több figyelmetéremelő tárgyak: a' székes egyház, városi kórház, kisdodóv-inté-zet, szegények dolgozóháza, városi levéltár, czukor-, bór- és posztógyár 's végre Hary Károly nagy gyümölcsfa-iskolája voltak kitűzve a' megtekintésre. Mind-ezeknek avagy csak felületes megtekintésére is hiányzott az idő. Ezen sorok írója a' pompás tekintetű 's az óság színébe burkolt székesegyház megtekintőihöz csatlakozott, kiket Henszlmann Imre vezérlett. A' kassai ó-német sztilü szentegyházak, kivált olly szakértőnek utmutatása mellett, mint a' fentisztelt fér-fiu, igen érdekesek. A' kisebbik templom, (sz. Mihály kápolnája), mely régibb, Henszlmann ur szerint a' tatárok pusztítása után Magyarországba jött első jö-vevények, hihetőleg thuringiaiak által — kiknek fejedelmökkel IV. Béla sógor-ságban volt hugánál fogva — épült a' XIII-d. század első felében. Nem felelvén ez meg később a' gyarmatosok növekedő számának, V-d. István király, IV. Béla fia, az uj gyarmatosokkal, egyesített erővel kezdé építeni a' nagy templomot, IV. Béla hugának, sz. Erzsébetnek dicsőítésére, a' XIII-d. század hatodik vagy legfeljebb hetedik évtizedében, mely csak a' XV-d. század végével fejeztetett be, különösen Mátyás király szép ajándéka következtében. Henszlmann ur bebizo-nyítá ezen templomok részletes megismertetése által, hogy azok az ó-német sztilü építészetnek legjelesb maradványi közé tartoznak. A' magyarázat érdekét nevelte a' kassai templomnak a' köllni híres és nagyszerű dómmali összehasonlítása. Ezen fáradságos és több időt kívánt dolog mellett, az estve bekövetkezvén, egyéb megtekintendők elmaradtak. Estve az u. n. nemes társalgási egyesület (casino) tánczvigalmat adott a' tudósok tiszteletére, mely igen népes volt, 's melyben hallottunk elég német és tót, de annál kevesebb magyar hangot. Éjféltájban vál-

tozatosság kedvéért a' Ferdinánd főhg huszárezredének zenekara egy csárdást is játszott. A' zsufulva tölt terem vendégeiből alig találkozott nagynehezen négy pár a' nemzeti táncra! Reménylettük egyébiránt, hogy Abauj megye nemesait s nemes leányait, legalább ezen tánczvizgalomban, nagyobb számmal leendő szerencsénk tisztelhetni; de csalatkozánk, mert itt is csak igen csekély számmal jelenének meg. Külföldön a' legmagasb rangu urak és asszonyságok vesznek részt a' hasonló alkalommal adott tánczvizgalmakban. Nápolyban az egész királyi család 's az udvar nagy része jelen volt, nemcsak a' tudósok tiszteletére adott bálokban, hanem minden egyéb ünnepélyeknél is. A' gráci gyűlés alatt a' tartományi kormányzó, a' nyájas gróf Wickenburg, a' hires prof. Liebig nejével nyitotta meg a' tündéri pompával felékesített teremben a' tánczot. — Azalatt egyébiránt, míg a' keringők, francia quadrille-ok és mazurkák izzasztották a' nagy hőségben a' tánczkedvelőket, szünni nem akaró zápor keletkezett, melyhez később nagy mennydörgés is járult 's vagy kétszer le is ütött. Bérkocsikról itt szó sem levén, a' vendégek legnagyobb része megázva jutott vissza lakába. (Folytatjuk).

MI HIR BUDÁN?

— A' mult héti szini előadások során, Dom Sebastia n' kilenczedik előadása legnevezeteseb, a' mennyiben Donizettinek e' legdrámaibb zeneművében két vendég lépett fel, Beck Nep. János a' bécsi udvari dalszínházról, Camoens és Vangel, a' Pest városi leégett színházról, Abayaldos szerepében. — Derék Buffónk, Benza, kinek annyi élvezetet köszönünk vig dalművekben, illy komoly és ünnepélyes szakban, minő a' lelkesült bajnok-költőé, saját elemén kívül van, 's ezért a' távollevőnek üres helyét, következetesen többször kijelentett ohajtásunkhoz egy komoly-operákban hasznavehető bassista iránt, örömet láttuk Beck által töltetni be, kinek erős, szép hangja 's valóban drámai éneke, operánk jelen állapotában, teljesen kielégítő. Kitünőleg szépen éneklí a' halkabb részeket; de megrázni, megreszketetni nem tud, 's hangjának nincs elég érzessége. — Vangel talán a' leégett színház roppant téereihez levén szokva, erőltetés 's tehetsége természetes határait tullépő akarát által lesz kellemetlenné; Füredy kedves hangjának érzét, mely által elbájolva, az örökös reszketetés hibáját is hajlók vagyunk megbocsátni, erősen nélkülöztük. — Dom Juan de Silva, Udvarhelyi Miklósnak, az énekesnek, legjobb szerepei közül való, 's midőn őt e' szerepben halljuk, nem lehet nem sajnálkodnunk 's boszankodnunk, hogy e' hang, melyből szorgalmas tanulmány 's gondos kiművelés által valami rendkívül jelest lehetett volna csinálni, ekkint súlydát középszerűségbe, ekkint veszett el a' zenevilágnak, mely különben is olly szűken van megnépesítve természetáldotta tehetségekkel, hogy minden elhanyaglott erő, minden könnyelmű vesztesség valódi felsegértés a' művészet ügye ellen. Zayda szerepe, melyben Schodelné ereje szokott tündökölni, ezuttal gyengébb képviselőre talált Paksinéban, kinek épen nem volt sajátja a' déli beduin-hév, mely Zayda ereit feszíti. — Schodelné a' színlap betegnek hirdeti, 's féltő, hogy őt és vele az e' hétre hirdetett, de nem adatott Normát hosszab ideig nélkülözni fogjuk. —

— III-dik Richard előadását Egressy Gábor, egyik legjeleseb, és kedvencz szerepeire kétségkívül legtöbb tanulmányt fordító színészünk által, a' genialis költő Petőfi igen is költőileg bírálta meg. Mi most is azon előbbi — a' többi helybeli lap által is kivétel nélkül támogatott — véleményünknel maradunk, hogy III-dik Richard óriási jellemét valamint Egressy Gábor, úgy az ő játékát áhítatosan helyeslő bírálója sem kellőkép fogta fel. 'S e' balfelfogáson nincs segítve aféle phrasisokkal, mikben statarialiter kimondatik, hogy azon pár bangó, ki Egressytől még most is el akarja vitatni az elsőséget, szót sem érdemel. Ám legyen Egressy G. első színész; nekünk, kik érdemeit őszintén méltányoljuk, legkevésbbé van eszünkben, ezt tőle elvitatni akarni, de annyi tisztán áll előttünk,

hogy ezen elsőség reputációját nem III-dik Richard jellemének felfogása által vívta ki. — Ő ezen nagyszerű, környezetét örökös bűvös rémületben, tartó sátáni erejű szörnyetegből c o m i c u s gonosztevőt csinált, ki a' karzatot megnevelteté, s' a' személye iránti érdeket 's a' történt dolgok psychologiai hihetőségét megsemmisíté, 's a' kísértetes bűverő fátyolát szétszaggatá. Valódi művész csak az álomjelenetben volt; ezen szétdultság, ezen tántorgás, ezen gyanús, aggodalmas szétttekintés, ezen el-elfogyó lélekzet, ezen egész kép, melyben a' felébredt, a' kinozó lelkiismeret végtelen nyomora leghivebben volt kifejezve, méltó vala Garrickhez, vagy korunkban Macreadyhez. — És mi meg vagyunk győződve, hogy a' gondolkodó, tehetségdús színész, ha III-dik Richardot még egyszer játszani fogja, engedend a' játéka iránt nyilatkozó közvéleménynek, 's a' félelmes, nagyszerű, bűvös Richardból egy perczig sem csinál bohóczot, minőnek azt az angol történetírók egyike sem jellemzi, és Shakspeare bizonyosan nem képzelé akkor, midőn a' fehér és veres rózsá véres bűnkorának e' legutolsó, legmérgeesebb kinövését merész tragoediája hősivé tette. U.

— Bocsássanak meg a' nyájás olvasók, hogy ismét a' német színházról szólunk; közbeszéd tárgya ez még most is, 's az újdonságírónak szomorú tiszte, följegyezni az eseményeket, miket nem ő hívott elő, 's gyakran véleményeket közölni, mik nemcsak agyából nem származtak, sőt az övével teljesen ellenkezők. Tessék elhinni, senki nálunk jobban nem szeretné, ha e' kötelesség alól megmenekedhetnénk, 's a' magyar journalistának Magyarország fővárosában német színészettel vesződni nem kellene! — Tehát, még egyszer bocsánatot! A' pesti német színészek az 'Ungar' szerkesztője ellen, ki őket Forstnak önkénykedéseitől megóvni akarta, csupa háladatosságból egy hosszú, merő invectivából álló czáfolatot irtak, vagy inkább irattak, melyben ők kijelentik, vagy inkább kijelentetik, hogy teljes bizalommal viseltetnek a' volt bérlő, illetőleg igazgatójuk iránt, 's az 'Ungar' jó akaró tanácsára 's pártfogására nem szorulnak 'stb. — Szokásos styl, egyéb semmi; Forst ur ügyes ügyvéde 's titkára — önmagának. Az illy pöffeszkedéseket meg kell szokni az újságíróknak; jó volna, ha erősebbeket nem kellene elnyelni, mint hiu kifakadásait egy falca zsoldosnak, kiknek ugy kell tánczolni, mint urok füttyöl; avagy elámíthatják-e azok az okos és elfogulatlan olvasót, ki a' viszonyokat ismervén, jól tudja, mire birhatja a' kenyérvesztés félelme 's egyéb fenyegetések a' mindennapi élelmére szorult szegény embert, ki tán még számos gyermekkel megáldott családapa is?! — Kár volt illy czéltalan demonstrációtól a' beigtatási díjt vesztegetni, főkép ha az aláírottak ezt azon öszvegből fizették, melyet számukra irgalmas kezek gyűjtöttek: ez nem nagy ösztönt fog nyujtani további adakozásra, mi önökre nézve, tisztelt színész urak és asszonyságok, igen szomorú is lehet. — Forstnak helyzetében illy demonstrációt meg nem engedünk volna; kevés előrelátást 's ildomosságot árul el, bizodalmi votumot szavaztatni magunknak conventionátusaink által 's szavaztatni e' votumot mások jószándékának 's becsületének rovására, épen akkor, midőn tönkrejutott állapotunkban leginkább szorulunk az emberek pártfogására 's illy hetyke kikelések azután, ha nem is boszantókká, de mégis módnélkül nevetségesekké válhatnak. Önök pedig, édes színész urak és asszonyságok, nem nevetség, hanem könyörület tárgyai akarnak lenni; ugy hiszszük legalább!!

— Halljuk, miszerint a' német színház páholy és zártszék-bérlői azon hirre, hogy Forst ur ideiglenes színházat akar tulajdon költségén építeni, kéthónapi bérletpénzöket reclamálni akarják, azt egyéb jótékony czélra fordítandók; helyesen következtetvén, hogy ha Forst ur építeni akar 's pedig egy majdnem 25 ezer pengő forintba kerülendő épületet, Forst urnak pénzé is van, a' kinek pedig pénze van, attól méltán várhatni, hogy mások pénzét nem fogja igazságtalanul visszatartóztatni, kivált ha ezen pénz már jótékony czélra van szentelve.

— Egyébiránt az ideiglenes német színház fölépítéséhez kevés remény van: a' felsőbb helyről leérkezett föltételek, a' minő igazságosak 's a' nagymélt. kormányzék mély belátását tanusítók, olly nehezen lesznek teljesíthetők az illető bérlő 's atyafiságos jóakarói által. A' választó polgárság egyáltalában nem akar semmiféle concessiót engedni Forstnak 's ez ildomosabban cselekednék, ha a' dolgot nem erőtelné 's daczoskodása miatt egy háromszázra menő személyzetnek jövődő sorsát nem kockáztatná. Az ellenszenvet legyőzni vajmi nehéz; az okos hadvezér, ha győzni nem tud, visszahúzza magát. — De minnek is majd nyáron ideiglenes színház? miután ugyanis van színház a' városligetben, hová a' német Thalia pártfogói seregestül kivándorolhatnak?

— Egyike legfiatalabb, egyszersmind leghazafiabb könyvkereskedőinknek, Magyar Mihály ur, terjedelmes irodalmi vállalatot készül megindítani, melly 'történeti névtár' czim alatt magában foglalandja mindazon jeles honfiak 's honleányok élet- és jellemrajzait, kik honunk kezdete óta nemzetünk történetében nevezetesebb szerepet játszottak. — Illy gyűjtemény szükségét rég érzé a' magyar közönség 's főleg azok, kik a' nemzet történetéből a' királyok életén kívül még többet is akarnának tudni. A' gyűjtemény szelleme honfias, iránya független, és bámulatni fogja az erényt, ostromozni a' bünt, mint részrehajlatlan ítélőszéke az elhunyt honfiaknak. Miért ne is szabadna még egyszer föltüntetnünk az elszenderült nagy honfiak árnyait? ki tiltja el nekünk, hogy még egyszer ne éldelhessük azon gyönyöröket, mellyek a' nagy honfiak erényeinek olvastakor ragadják meg lelkünket? miért palástolnók el a' bünt és honárulást, melly nemzetünkre szomorú napokat idézett? — E' gyűjtemény olly panorama, mellyben kicsiben elébünk tűnnek a' mult kor öröndetes és szomorú képei. Van-e honfi, kit e' képek ne érdekelnének?

— A' mult évben már olly kedvesen fogadott 'nevelési emléklapok'-nak e' napokban II. d. füzetet jelent meg, dr. Tavaszy Lajos ügyes szerkesztése alatt; szinte a' pápai derék főrabbi, Löw Lipót, kinek pályája kezdetén annyi nehéz tusát kelle kiállania az obscurantismus makacs hőseivel, 'magyar zsinagoga' czim alatt bocsátá közre az első magyar zsidó egyházi folyóirat első füzetét, hat érdekes cikkel. Ára 30 p. kr., kapható Geibelnél. — Petőfi nek Emich által kiadandó 'öszves költeményei'-re mi is fogadunk el előfizetést 3 p. fíjával. — Vas Gereben is kiadni szándékozik humoristicus cikkeit, 'Életképek és darázsok' czim alatt 's egy kötetnek árát egy p. ftra szabta. — Vahot Imre és Nagy Ignác uj szindarabokat irtak, miknek előadatását minél előbb várjuk.

— Mult vasárnap, valamivel déli 12 óra előtt, megindult valahára testvérvárosink nem szívesen látott vendége: a' jég, 's három nap alatt szerencsésen eltakarodott. A' víz folyton nőtt, de a' lakosság áradástól nem félt, — 's nem is lett, hál' Isten; nagyon alkalmatlan is lett volna, minthogy legkevésbbé sem valánk reá — elökészülve. A' bécsiek nem olly szerencsésen menekültek meg; magánlevelekből tudjuk, hogy a' bel- és leopoldvárosnak egy részecskéje víz alatt állott 's a' bécsiek seregesen tódultak ki e' látvány szemléletére.

— Egyébiránt a' rend és felvigyázat, mint már szokás nálunk, példás volt, a' mennyiben t. i. illy példák arra szolgálnak, hogy azokat mások ne kövessék. A' budai oldalon már egy egész hét óta nem lehet a' csónakokhoz másképp jutni, mint vadászházban, azaz: czombig érő bagaria-csizmákban: annyira feneketlen és megtaposhatlan itt a' sár. A' ki nem hiszi, próbálja meg. Többször figyelmeztettük már a' különben igen derék kapitány urat e' botrányra 's azon boszuval vegyes gúnyos arczokra, miket a' pestiek, kik Budára kénytelenek ájtönni, e' rendetlenségre vágni szoktak, midőn a' bokán felül érő sárban gázolván, nem igen épületes összehasonlításokat tesznek a' pesti, ehhez képest isteni kiszállással; de mikor nem használt! *)

*) Ápropos, tekintetes kapitány ur, szólok az urhoz! Azon két pesti urhölgy, szeretetreméltó kisasszonyaikkal, kiket ön a' multhéti budai társasági bálban bizo-

— Mondják, hogy a' gazdasági egyesület a' fejedelmünk bőkezősége által nyert nevezetes öszvegnék kamatait a' mezei gazdaságot illető hasznos találmányok megjutalmazására fordítandja. És ez jó, és dicséretes! A' franczia nemzet a' közhasznú találmányokat megveszi 's az egész országban kihirdeti; erre nálunk alig van példa. Sőt ha találmányoz is valaki valamit, előáll némelly lágyfejú bíráló 's legúnyolja 's ledorongolja a' művet, időelőttinek, hasztalannak kiáltja 'stb., — meg nem gondolván, hogy országban, hol a' s z é p, elmés, ha nem is épen nagy hasznú találmányt így jutalmazták, senkinek sem lesz kedve, h a s z n o s n a k, szükségpótlónak feltalálására vetni fejét; mert ki áll jót érte, hogy, mivel akkorig tán még hasznosabbat talált fel más, úgy nem jár ő is? Ha csak azt akarjuk díjazni, becsülni, mi pozitív hasznót hajt, eltemetjük a' szellemi munkásság szabadságát 's épen Istenné emelendjük ezen ügyis eléggé anyagi században az anyagiságot.

— Egyik barátunk, ki nem azért fordult meg Páris- és Londonban, hogy — mint Habakuk a' 'havasi rémkirály'-ban — csak azt mondhasa: 'én is voltam két évig Párisban', — e' napokban hosszú czáfolatot küldött azon várostanácsi intézkedés ellen, melly szerint a' 'nagy piac'-on terjedelmesebb fabódénak építtetése engedményeztetik, mi által azon szép tér dísztelenné fog tétetni. 'Nem lehetne-e, ugymond, ezen zaharát inkább zöld telekké átvárazsolni?' Tegyünk már valamit az utcák és házcsoporthozatok alakjaira nézve, ne nevetessük ki magunkat az egész világtól izléstelenségünk miatt. A' m u z e u m mintha földbe sülyedne, a' l u d o v i c e u m magán-lakház alaku, előbb a' Józsefpiacon egy három emeletes házzal, most meg szint ilyennel a' nagyhid-utca benyomását is elrontották, melly legalább egyik oldalának egymagasságu tömege által volt nagyszerű 'stb' 'stb. — Miért nem követjük már, az Isten kedvéért, L o n d o n t? csináljunk utcakerteket, hol a' tér engedi, fasorokat, zöld telkeket; ezt a' napról napra inkább romló levegő hathatósan igényli; 's főleg tartsuk tisztán utcáinkat (de ne ám csak a' v á c z i t, a' Kristóftér 's Parkfrieder-ház előtt) és téreinket, még ott is, hol böles humanitási elveink szerint ezt szükségesnek nem tartjuk, mert olly népfaj lakik ottan, melly a' tisztaságnak természetes ellene 's azért azt — piszok- és rondaságban kell hagyni; 'stb.

— Bizony, ha szépen elolvassuk, mit más okos emberek írnak, 's azután azt, a' mit olvastunk, szépen meg is fontolnók, gondolkodnánk felöle 's erőnk szerint alkalmaznók 's foganosítani iparkodnánk: már régen pártoltuk 's előmozdítottuk volna a' derék S z e m e r é n e k utelírásában javasolt t e r v r a j z - g y ű j t e m é n y t, melly szerint jeles írónk, nem kételkedvén, hogy egyenlő költséggel mindenki a' lehető legizletesben ohajt építeni (csak hogy nálunk még ezt is lehet kétleni gyakran), ez ohajtás azonban nem valósítható, ha sem építtető, sem építész nem ismer szép tervrajzokat: az által kíván segíteni a' dolgon, hogy néhány jeles építész egyesülvén, egy t e r v r a j z - g y ű j t e m é n y t készítené, miben mindenféle rendeltetésű épületeknek, mint városi, falusi, mezei, kerti, erdei házaknak, megye-, iskola-, tömlöcz-, mulató- 's más középületeknek, gyárak, tárházak, paloták, vendégfogadók, egyházak 's kapuknak, kerítvényeknek, tornyok- 's egész utcáknak, sőt egész parkoknak 's udvaroknak szép rajzai többféleképp 's változó nagyságban adatnának 's olesó kömetszetben országszerte elterjesztetnének. Valjon állhatna-e illy vállalat élére jelesebb 's érdemesebb művész, mint H i l d ü n k, kit szerző is méltán magasztal a' londoni építők mellett is, 's ki azóta számos

nyossá tett arról, hogy számukra egy c s i n o s sajkát rendelt, melly őket minden alkalmatlanság nélkül átszállítandja Pestre, igen szépen tisztelik a' tekintetes urat 's azt izentetik, hogy a' parton az ígért sajkának hire sem volt 's kénytelenek voltak magokat ugyanazon ronda hajókon átvitetni, miken előtte való napon átjönni szerencséjük vala. Igen szépen kéretik tehát kapitány urat: méltóztatnék általunk tudokra adni, mi volt oka annak, hogy a' vágyva várt sajka elkésett, vagy a' mint okuk van gyanítani, ez tán e sem készült? —

viruló levéllel gazdagítá művészete koszoruját? — 's ha e' vállalat eddig már létesült volna, kellene-e most drága concursust hirdetni Európaszerte egy színházi tervre? nem nevet-e ki minket fél Europa 's nem kiáltó jele-e ez gyámsalanságunk? 's kiskorúságunknak? Egyébiránt, ki tudja, mire jó még ezen gyámsalanságunk is? az épület legalább olly hamar el nem készül és — „Zeit gewonnen, Alles gewonnen“, mondja egy okos német közmondás. —

— H a v i Mihály és S z a b ó József urak, a' pécsi magyar dalszínész-társaság igazgatói, a' pesti német színház leégtével keresetöktől megfosztott német művésztársaik némi fölsegülésére folyó hó 15-dikén szini előadást rendezének, mellyben B e n z a ur, a' pesti nemzeti színház énekese 's jelenleg a' pécsi közönség kedves vendége, díj nélkül sziveskedék föllépni, — 's az előadás egész jövedelmét, t. i. 181 ft 31 krt, melly összevet m. M a j l á t h György, főispáni helyettes ur, 125 ftal nagylelkűleg pótolni kegyeskedett, tehát összesen 306 ft 31 krt váltóban, kezeinkhez szolgáltatták, melly sommát r é s z ü n k r ő l 320 váltó forintig kiegészítvén, illető helyére már átadtunk.

— A' t e r m. t u d o m. t á r s u l a t mult keddi kisgyűlésében egyéb tárgyalásokon kívül S a d l e r tanár igen érdekes történeti vázlatot olvasott fel — 's pedig most először magyarul, melly buzgalma meg is éljeneztetett a' Magyarországban látott, 's részint hitelesen leírt, részint itt szét is pattant meteorok 's légkövekről. E' vázlatból kitűnt, hogy hazánk e' tekintetben az első rendű országok közt áll. Számszerint huszról tön említést az érdemes tanár 's a' term. tud. társ. egyik legmunkásabb tagja. Az első meteor — t. i. adatok tekintetében első — 1559-ben Miskolcz táján jelent meg, hol is őt kö, vagyis emberfejnyi vastömeg esett le. 1618-ban a' Muraközben három mázsányi kövek estek, 's e' tűneményről egy akkori török basa igen pontos leírást közölt. Továbbá 1642-ben Esztergam és Buda közt, 1676-ban Dalmátföldön, 1692-ben Temesvár tájékán, 1717-ben, 1740-ben a' Dunamentében, 1751-ben Horvátföldön, 1808-ban, 1812, 1814-ben Sárosmegyében, 1816-ban Pesten, 's ugyanazon évben Nagy-Bányán, 1818-ban Mehadia vidékén, 1820-ban Sopronban, 1833-ban a' pozsonyi ligetben, 1834-ben Zalamegyében, 1836-ban Balaton környékén, 1837-ben 's 1842-ben láttattak 's részint meg is vizsgáltattak illynemű tűnemények. Ezek közt legnevezetesebb az 1751-ki, melly tüzes lánczalakban esvén le, a' hullott kövek három ölnyire furakodtak a' földbe; azután az 1814-ki, mellynek egyik 133 fontos köve nemzeti muzeumunk egyik ritkasági disze, 's végre az 1818-ki, melly öt perczig az egész vidéket megvilágította. Némellyek ezen légkövek közül dörgéssel, sustorgással, mások csendesesen hulltak le; némellyek zivatarral jártak, mások ellenben teljesen derült ég mellett tűntek elő. Fölkérjük illyszerű tűnemények megvigyázására hazánk minden természetbarátát.

— o —

— F á y A n t a l ur a' jelenleg általános nyomorral küzdő embertársai fölsegülésére több rendbeli zeneműveket kiadván, azokat a' nagylelkű közönség pártfogásába ajánlja. A' művek czimei következők a) „Esedezők.“ b) „Keserv hangjai,“ magyar nótá a' felejthetlen nádor emlékére. c) „Éjszaki szellő,“ nyolcz mazur, bus és véres emlékeztetők. d) „Gyászvirágok,“ nagyszerű ábránd, melly a' Nádor temetésének emlékkoszoruba fűzött főperczeit tárgyalja 's végre. e) Pest megye tisztelt főjegyzője E g r e s y Soma urnak klavirra szerzett magyar dallamai. — Mindegyike e' szerzeményeknek jótékony czélra van szentelve 's ezt tekintetbe vétetni kérvén szerző, inkább elnéző, mint szigorú bírálót remélt alálhatni, mire azonban szüksége nincs, miután szerzeményei valóban kitűnők 's méltók arra, hogy szerzőjük a' nyilvánosság sik mezején buzdító üdvözléssel fogadtassék.

— A' kisdedovó-intézeteket terj. egyesület mult febr. 14. közgyűlésében a' köztisztelőtű Szentkirályi Mór. a' tiz évig viselt alelnökségről bokros foglaltosságai miatt lemondván, Z s o l d o s I. őnsága választatott el alelnökkül. T.

— Ismeretes hazánkfia 's történeti festész E n g e r t h Ede, ki ezelőtt két

ével az első udvari díjat 's nagy aranyemlékpénzt nyert ő felségétől, 's jövő őszszel, mint császári pensionátus, Rómába indul, most egy nagyszerű képen dolgozik, melly Ákos kunfejedelemnek sz. László királylyali harcát ábrázolja, 's mellyet a' művész, Rómába való távozta előtt, hol három évig maradni szándékozik, az idei műkiállításba adand. Örvendünk, hogy a' műbarátoknak ezen kedves hírrel szolgálhatunk, annál inkább, mivel meg vagyunk győződve, hogy olly derék művésznek, minő Engerth ur, műteremét csak tartós becsü képek hagyhatják el. Ez állításunkat igazolja nemcsak azon kép, mellyet Engerth ur, Ferencz főherczeg meghagyásából festett, 's a' tavalí bécsi műkiállításban mind eszméleti szépsége-, mind csinos kivitелére nézve közdicsérettel találkozott: hanem egyszersmind a' pécsi székesegyház oltárképe is, melly annak idejében nagy sensációt okozott, 's melly szinte ezen honi művészünk munkája. — b.

— T e g n a p indult el az első gőzös lefelé, m a pedig Bécsbe kezdik meg rendes utjokat.

BÉCSI LEVELEK. I. Febr. 16. A' pesti német Thalia gyásznapjának reggelén hagyva el Budapestet, tanuja valék az első sensációnak, melly sokkal nagyobb volt az itteni magyaroknál, kik Pest legszebb épületét, a' tönkre tett színházi személyzetet 'stb sajnálták, mint a' bécsi népnél, melly a' hirt félvállról részvétlenül vette, 's szokás szerint vittzet csinált belőle, csakhamar minden utca sarkon lehetvén hallani, mint mondja nevetve egyik német sógor a' másíknak, hogy: „Das deutsche Element, ist in Pest verbrennt.“ — 'S ezen indolentia és vitzviszketeg jellemzi a' bécsi népet, mellyet közcsapás épen úgy, mint sértett önérdék százados sodrából kihozni nem képes, 's melly, ha embert veszni lát, vagy új adó vettetik nyakába, azon töri fejét, miként csináljon vittzet belőle. — Nem tudom, millyenek önöknél a' kilátások a' leégett ház felépítése és benépesítése iránt; az itteni magyar világ (tán tulbecsülve nem is annyira az összes pestiek, mint az illetők magyar szellemét) nem is kételkedik, hogy ezen illetők legkészebb örömmel engedendik át a' tért a' nemzeti színeszetnek; — adja az ég, hogy e' hit és remény valósuljon, új bizonyágául annak, hogy a' magyarok csak a' véletlen segít. — Az öreg Bécset még mindég ollyannak találtam, minőnek évek előtt ismerém. Magas régi házakból sötét szűk utcák, az utcákon egymásután robogó pompásnál pompásabb hintók, tolongó néptömeg, melly önérdektől üzve, sűrög-forog 's döfi oldalba a' bá-mésködőt. 'S ha látod összesen és egyenként e' népet, ha felmerülnek előtted e' jellem- 's kifejezést nélkülöző disztelen arcok, mellyek közül az idegen első pillanatra kiválik: visszavágyol a' szép magyar hazába, az ifju Pestre, hol az ismeretlen is némi rokonszerüt visel homlokán, 's hol minden arra emlékeztet, hogy hazádban vagy. Fájdalom azonban, hogy e' „minden“-ben ollyasok is foglaltatnak, miket örömet nélkülöznénk, p. o. a' lucskos utcák, — midőn itt a' leeső havat ezer seprő lesi, 'stb. — A' bécsi ember született optimista. Nincs hely kerek e' világon, hol a' monarchia fényesebb sugarakkal ragyogna, mint itt, — úgy tekintetvén, mint egy ájtatos hitvallás, mellynek eredetét, alapját senki sem kutatja, mellyet mindenki úgy vesz, a' mint van, 's megnyugszik benne, mint az örök gondviselésben vagy mindenhatóságban, mellynek eleje nem volt és vége nem lesz. 'S a' nép századok óta azon meggyőződésben nő fel, hogy minden lehető legjobban megy, 's azért változást nem ohajt, nem kíván. A' dolgok lehető legjobb folyamát azonban minden módon saját egyéniségében törekszik központosítani, 's ezt — az anyagi élvezek vadászatával eléri. Igy lassan — mindenki önző kéjvadászszá válik, 's a' szellemiekkal mentül kevesebbet törődik. Érzi ugyan néha, hogy jó volna ez és ez, jobb volna így és így: de hiszen ott van az áldott Elysium ezer meg ezer „Spektakel“-jével, ott van a' roppant Odeon 's benne a' furcsa Eisele és Beisele, ott van az öt színház, a' Volksgarten, Landparthie-k, Strausz, tizenötféle ser, mellytől lelkesülve aztán

a' békés polgár vitzet csinál, 's p. o. ha szabadabb sajtót ohajtana, elmondja: hogy az idén már a' látogató jegyek sem jönnek censura alá 'stb. — A' „Glacis“-k most üresek és kopárak, de annál hemzsegebb az „Augustiner“ és „Wasserkunst“-bástya, melly télen az elegans világ sétahelye. Láthatni itt a' legújabb divatot (melly azonban Bécsben többszerü, 's nem olly határozott, mint Pesten), hallhatni minden európai nyelvet, legtöbb francziát, legkevesebb törököt és — m a g y a r t. Az utcák legnépesebbek este a' légszész meggyújtása után, 's valóban e' világitás — leginkább a' kárntnerstrasseni, Grabenen és Kohlmarkton, hol a' választékos tárgyakból halmozott bolt-kirakatok a' legpazarabb fényűzés igényeinek megfelelnek — gyönyörű látványt nyújt. Legdúsabbak a' nőruha- és selyemkelme, az arany és ékszerárusok bolt-kirakataik, 's a' most említett utcákat nagyobbára illyesek foglalják el, tarkázva itt-ott könyv- és szépműkereskedéssel, mellyek előtt a' csaknem naponta kitenni szokott új képeket — mindég nagy bámészcsoport szemléli. E' képek nagyobb része caricaturák, 's jelenetek a' bécsi életből, p. o. egy szélroham, melly néhány férfit és nőt legfurább helyzetekbe hoz; továbbá „wie man in Wien kutschirt“ czim alatt külön lapokon tizenkét gyeplőt tartó bakhős, mind jól ismert, 's hiven talált egyéniség, u. m. egy pár bérkocsis, piperkőcz, einspanniger, egy híres gróf 'stb. Nincs azonban könyv- és szépműkereskedés, hol az annyira ünnepeelt Lind Jenny arczképe ne ragyogna, látható ez legalább huszféle kiadásban, nagy és kicsiben, olcsó és drágában. — 'S most áttérek a' színházakra, a' bécsi tél leglátogatottabb helyeire, 's ezek között először is a' wiedenire, mellyet Lind Jenny legdivatosbba tön. Ittlétem óta még csak kétszer lépett fel az „északi csalogány“, mindkétszer az „alvajáró“-ban, fuladásig tömött ház előtt. Páholyla vagy zárt-székre vágyni itt hiu álom, ezek már öt-hat előadásra mindég előre lefoglalvák, 's a' földszin- és karzatokra menők már kora délután lesik a' jó szerencsét. Én — megvallom — e' tódulást egyelőre a' bécsi nép fanaticus ujságon kapásának tulajdonítám, melly az elragadtatásban önmagát montirozza, 's meglehetősen hidegvérrel léptem a' házba, az egész Jennyben — a' hallottak 's arczképe után — egy érzéstelen hideg svéd nőt várva. — Mennyire csalódtam! Az első kar után — mint nyári hajnalon zöld burkából a' rózsabimbó — kipattan a' legbájosabb, a' legkedvesebb Amina, kit valaha tulcsigázott vágyad álmodhatott; első fuvolaszerű hangja szivedig hat, második fioriturája lelketet rázza meg, dramaticus játéka magával ragad érzeni, 's te elbájolva állsz a' phänomen előtt, melly az élet prózájában szellemült poézisként jelen meg. Pedig e' hangot nem lehet erős vibráló zengésünek mondani, de az a' művészet, az a' hajlékony bámulandó könnyűség és lágyág, azon emelkedő, vagy végső lehelletig elhaló dal, az a' „je ne sais quoi“, melly az egészen előmlik, Lindet méltán Európa primadonnájává emeli. Az elvárásolt közönség tapsolni felejt, vagy fél, hogy egy hangot is veszít, de aztán a' kitörő enthusiasmusnak nincs hossza vége, 's valóban ilyenkor az ember feledti, hogy Jennyke e' rövid előadásért 600 jó forintot dug el, mellyből aztán a' közjó fillért sem lát. — Az „alvajáró“ többi személyzete, Staudigl kivéve, bizony semmi különös. Stazie a' tenor, egy nem rég fogott ujoncz, hangja Petzére emlékeztet, játéka ügyetlen. A' karok hatalmasak, 's csaknem erősbekek, mint a' karinthy kapui operáé, a' zenekar erős és tiszta, az előadás pontos, egybevágó. — Jennyt még huszonkilenczszer fogja ezuttal hallani Bécs, 's e' cyclus végeztével, Staudigl és Meyerbeer kíséretében, Londonban adand vendég szerepeket, 's mint hirlik, az ottani operához szegődik, Fraschiniben Stazienél méltóbb Elvinót találándó. Legközelebb itten „Vielká“-ban, Meyerbeer legújabb művében, fog fellépni, melly alkalommal a' zenekart maga a' híres szerző fogja igazgatni. Ezen opera kiállítása, diszitmények, öltözékek 'stb. Pokornynak 17 ezer ftjába került, 's ki van számítva, hogy ez investitio visszafótlására 15 tömött előadás kell; de hiszen ismeri P. ur közönségét!

L a d á r.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI és KIADJA

FRANKENBURG ADOLF.

10. szám. — Mart. 6. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

BÉCSI LEVELEK. II. Februar 25-én. A' 'vár-színház' kétségtől való főérdeme a' pontos, összehívó előadás. Itt mindenki tökéletesen tudja szerepét, 's egy szó, egy mozdulat nem történik előbb, vagy később, mint éppen a' perczen, midőn történnie kell, 's aztán a' kisebb szerep sincs ügyetlen kezekben. Pedig vajmi főkélléke ez mind az illúsióknak és hatásnak, mit gyakran egy, különben csekély figyelmetlenség mód nélkül gyengít, vagy éppen tönkre tesz! Bizony mondom, e' részben sokat tanulhatna itt a' kerepesi rendezőség! — Színészeinek, kikkel egyébiránt magyar jobbjainkat bátran párhuzamba állíthatni, legerősebb oldaluk a' vigjáték. Bauernfeld, nagy koruja', ígérete', 'félreértések', 'rágalom-iskolája' 's a't. legmagasabb igényeket kielégítő, valóban remek előadások. Nem így a' komolyabb műeknél, melyekben már a' választás is szerencsétlen. Ez évben még alig adatott klasszikaibb becű dráma; volt ellenben Griselidis és iflandi unalom akármennyi. Most Pannasch „Erbgraf“-ja van napi-renden, 's senkinek sem kell ugyan, de csak adják biz azt, ha már egyszer betanulták. E' jelenlegi pangásnak főoka azonban, meglehet, abban rejlik, hogy a' szereplők arszlána, Löve ur, hosszabb idő óta beteg, 's hiánya valóban érezhető. — A' karinthei kapunál opera és ballett egymást váltja fel. Ez utóbbit — a' lábművészetnek sohasem levén nagy bódolója — még nem néztém meg. — Az operában Hasselt-Barth, Heinefetter és Zerr, Erl és Ander, Draxler, Leitner és Formes, 's a' kellemes alhangú Schwarz működnek. — A' remek Hasselt-Barth mindenesetre első rendű csillag az európai művésznők sorában, 's egyik főérdeme a' sokoldalúság. Csaknem egy hét alatt hallottam tőle Normát, Alicet és Semiramist, 's mit ismét más három nagy parthiét vált fel. Csakjátéka volna kissé melegebb; a' bécsi nem is említi őt különben, mint „die kalte Hasselt-Barth.“ Heinefettertől „Borgia Lucretiát“ hallottam gyönyörűen énekelni, 's mellette Orsini szerepében Schwarzot, ki, mint hallom, a' nemzetibe készül vendégzerepre: — ha igaz, a' pesti közönség néhány élvűdű estre számolhat. Mélyhangok között Draxler ismert jelességű, Leitner megjárja, Formes néhány sikerült jobb hangját arczvonásainak iszonyatos rángatásával 's torzképeivel nullificálja. A' tenorokról hallgatok; a' tenorhiány miatti európai panasz itt keserves sirássá válik. — Erl napja áldozóban van; tanuja valék, mint öröklődött „Ördög Robert“-ben; — Ander hangja kellemes volna, de gyenge, Stradellában még legjobb. — A' leopoldvárosi kis színházban bohózat, paródia és „Localposse“ a' variatio. Arról az eszméről, hogy a' színház erkölcs iskolája legyen, régen lemondtam; de azt még mindig erősen hiszem 's fogom is hinni, hogy minden színháznak, ha irányt téveszteni nem akar, főfeladatául kell tekinteni az izlésnemesítést. 'S e' szempontból indulva ki, a' leopoldvárosi színpad szörnyű alatt áll. Bohózatban nemesebb irányról szó sincs, 's ez még hagyján, csak aztán a' minden kétértelműségen alóli botrányok ne pirítanak meg olly sürrin a' jobb izlést! Különben hiszen mindent meg lehet szokni, 's azért a' publicum szorgalmatosan eljár nevetni Scholz és Nestroynak, kiktől a' tömérdek comical elemet megtagadni nem lehet, 's kik a' legnagyobb silányságba is képesek, ha nem is annyira lelket, mint páránt önteni. — Minden évnegyedben egy Paul de kocki regény, 's munkaterhes nap estéjén egy illy bohózat megjárja, de ez is csak férfiaknak. — A' józsefvárosinak leggyéresebb közönsége van, de hiszen ki is ne unná meg az örökös Döbleriádot és „Zauberschleiert“? — A' farsang, melynek zaja e' terjedelmes városban különben is inkább elvész, mint a' szűk Pesten, az idén szokottnál lankadtabb volt. Nyilvános tánczalmak leginkább a' redoutban, az odeonban 's a' csinos Sophienbadban tartattak, 's ez utóbbiban néhány részvényes bál is, hova különben a' részvény lefizetése mellett akárki fia bemehetett. A' terem a' belvárostól kissé távol, a' Weiszgärber elővárosban van ugyan, de mindenesetre a' legszebb, legalkalmasabb bálhely. Parquettjei nyáron felszedetvén, az alattok levő medenczébe csatornákon ömlő víz uszodának használtatik. — A' leopoldvárosi roppant odeon, melyben a' csilárfényosokaság és gőz miatt a' terem másik vége nem látható, a' mult farsanggal bevégezte pályáját, mert a' remélt számított jövedelmeket nem hozván be, már e' tavasszal lakszobákká fog alakítani. — A' rodoutok általában gyérközönségűek valának, kivéve a' tömött és fényes utolsót tömérdek állottjával, kik többnyire e' két szellemű és elmés kérdéssel anbandliroznak: „hogy mulatod magad?“ vagy „te is itt vagy?“ ezt egy Straniére tölem is kérdezte, én azonban biztosítám őt, hogy még nem vagyok itt, 's majd csak félóra mulva jövök el. — De legnevezetesebb téli közmulatóhely az Elysium. A' bécsi nép itt látható leghivebben valódi jellemében, mint szörbőli a' minden szögletből kínálkozó élet, 's ez valóban olly sokszerű, hogy kissé bővebb leírás nem fogja untatni azt, ki előtt még ismeretlen e' német mennyország. — Minden utcaszegleten nagy betűkkel ágaskodik a' hirdetés egy papir-lepedőn: „Heute Elysium mit explodirenden Volksfest Spektakeln“ 's a't. 'sa't. e' program legbizarrabb szerkezete mindazon csodálatos nevezetességeknek, melyek itt tiz ezüst garasért naponta, vagyis inkább éjente szemlélhetők. — Az Elysium színhelye — ki gondolná? — az egykori jezsuiták pinczéje, belvárosi Anna-utcában. Belépve, első gondolatom volt, hogy a' boldogemlékü tisztelendők igen sok és jó borok birtokában lehetnek, mert e' pinczék olly tágasak, boltíveik olly magasak, hogy az ember inkább teremben képzei magát. Természetesen a' hajdan kopár falak jelenleg kifestve és diszitményezve, a' légszesz sugarinál csakugy ragyognak, 's az elrendezés és környezet tökéletesen feledtetik a' travestatiót. — Áll pedig az egész öt nagy folyosóból, melyekben a' világ öt része repraesentálva van. Mindenekelőtt Afrikába lép a' néző, hol Abd-el-Kader teremében 's a' marokkói diszteremben enni lehet pénzért, hol e' felett az evő búvások, jongleurok, rőtöngzők, gitáros troubadourok, mandolinvirtuózok 'stb. ingyen mulattatják. Innen — egy képesarnokon át — Európába jutni, jelesül tyrol parasztszobába; továbbá czéllövészti ünnepre, hol a' tyrolok és tyrolnők szünetlen énekelnek és tánczolnak, — a' valódi tánczterem azonban, hol a' t. cz. publicum egy része tánczol, csak ezután következik, valamint a' színpad is, melyen az éj minden órájában más és más mutatvány váltja fel egymást: p. o. bohóc-szereplések, gladiatorok, ködfátyolképek, gymnasticus gyakorlatok, állathangok utánzása, tableauk 's a't. Ennek átellenében van a' török hárem, 's pantomimelő rabnói között a'

sultán egész pompájában, a' török elfogadási terem 's a' t. mi Ásiát jelképezi. Amerikában brazíliai őserdőbe jut a' vándor, mellynek zöld ágain papagájok hintáznak, majmok vigyorognak; továbbá lát vizzuhatagot, tigrisvadászatot, 's ki tudná, mit még mindent. Legszembek azonban a' repülő lovak; ezek, kis szekérbe fogva, 's hátukra alkalmazott szárnyakkal, a' tengeri tündérek korallgróttájába viszik azt, ki kándiságért egy ezüst tizest nem sajnál, 's Ausztráliát is látni ohajtja. — Mindezen helyeken át aztán alágott csoportozatok járnak nevelégs torzalkokkal, például: a' krampusz wie er lebt und leibt, zsákmanyaival, kik egy uzsorás, zugprokátor, tejpancsoló 'stb. furiáktól, manóktól, lidérczekről környezvék. — Egy óra alatt e' spektakéleket 's a' tolongó tömeget átnézni igen érdekes; van itt minden rendű 's rangu ember több ezer, mellynek egy része, nem egy egész éjt mulat itten a' Felsenkeller-Bier közelében, 's ájul el a' nagy hőségnek és gőznek miatta. — A' lankadt carneval után sovány bójtnak néz ellenébe a' birodalmi főváros, miután, legalább eddig semmi nevesebb művész, ki a' hangversenyeknek lelket adna, nem mutatkozik. F. hó 20kán azonban csinos hangverseny adatott a' zeneegylet teremében; 's mi több, lehetőleg magyar szellemben, 's mi ennél is több, az ungmegyei éhezők javára. — Alkatrészei valának: 1) Egressy Béni, 'Ejji dala' 's a' két Barcsából a' Bortal', énekelve négy műkedvelő által. 2) Szavalmány (persze német) Neumann és Vildauer udvari színésznőktől remek előadással. 3) Schwarz k. a. énekel gyönyörű alt-hangján. 4) Adler ifju hazánkfia játszott zongorán egy pár andalgó magyart 's néhány csárdást; kielégítő játékát osztatlan tetszés és zajos taps követte. 5) Vildauer és Schwarz kisasszonyok Gabussi, 'Czigány'ját oly szépen énekeltek, hogy azt ismételnők kelle. E hangversenyt ő cs. kir. felségük, a' király és királynő, személyes megjelenésükkel díszíteni méltóztattak; jelenvolt a' bécsi magyarok nagy része is. A' tiszta jövedelem 500 pengő ftot tesz. — 'S nem lehet e' részben hálás köszönetet nem szavazni n. m. gr. Széchenyi Lajos ő exczjának, kinek pártfogása alatt létesülvén az egész, hálaadója azon szép tudat, hogy a' szenvedőknek arczaírói néhány könyet törölt le, — valamint méltó elismerést érdemel cancellariai hivatalnok Thanoffer ur buzgalma, mellyel e' hangverseny összeállítása körül fáradozott; ugy szinte említett azon műkedvelőké is, kik e' szent célra közremunkálni sziveskedtek. — Levelemet szebb hírrel nem zárhatnám be, 's azért most Isten önnkel, kedves budapestiek! bár jövő sorait maga hozhatná le

L a d á r.

GRAEFENBERG, február 24-én. — A' hirt, mellyet ez alkalommal önnel tudatni akarok, az egész haza szívesen veendi. R e g u l y A n t a l, a' hét évi északi zarándok, e' napokban jelent meg körünkben. — Képzelve a' nyájas olvasó a' meglepetést 's a' szívből ömlött örömet, 's részéről a' meglegedést, mellyel oly hosszú évek után egy honfitársa kezét igaz magyar módjára szoríthatá! — Néhány nap előtt érkezett meg egyenesen Pétervárról jöve Graefenbergre, hová annyi viszontagság 's munka által rongált egészsége helyreállítása végett sietett; — mert csak új erők gyűjtése után lehet azon óriási e g é s z n e k előállítása 's rendszeresítésébe fognia, mit hazája 's a' tudományosság, feladatának szerencsés megoldása érdekében tőle igényel. — Reguly 20 éves korában hagyá el hazáját, — 's míg mások anyagi önérdékük megállapítása után fáradoztak, ő egy bizonytalan pályán, mellyen minden lépten, nyomon vesztély követé az éjszaki földszarknál, túrés, nélkülözés között, felejtette olykor övétől, nemzetétől — ifju kora egész hevével ernyedetlenül folytatá nehéz útát, — a' tudomány iránti tiszta szerelmet vive keblében — ha munkája alatt leroskadt, ezen egy eszme lángra lobbantá nemes szívét: 'h a z á m 's n e m z e t e m é r d e k é b e n f á r a d o k! Utazásaira világot derítenek a' külföldön, különösen Svéd- és Oroszországban kijött tudományos gyűjtemények 's munkák. Feladata elérésére ekkor majdnem egészen ismeretlen 8—10 nyelvet, u. m. a' svéd, fin, lap, orosz, vogul, osztják, török, csuvasz, tatár, eszthent 's a' t. többnyire a' nép szájából, az Ural 's jeges tenger mellékein kelle eltanulni, — 's mindez még nem az egyedüli végpont, hanem csak ut 's eszköz vala, melly által további vizsgálódásait folytathatva, céljára felhaladhatott! — Fáradozásainak remélhető gyümölcseiről ítéletet előbocsátani hatalmunkban nincs, — e' felett az eredmény 's a' szakértők bírálata határoz; — annyit legalább hinnünk szabad, hogy Reguly műve 's tapasztalatai, melly felé annyi ezernek figyelme feszül, megbecsülhetlen kincs. — Ki volna, kit ne érdekelne, utazásainak némi részleteivel megismerkedni? — hallani az előtűnk még névről is alig ismert éjszaki Europa 's Ásia népeinek szokásairól, 's a' még maiglan is divatban levő pogány szertartásokról; — mint fejlődik ott az emberiség, bölcsőjétől a' vadász, halász, nomád élet 's lassan a' földmíveléshez kezdő népfajok felé? — ott láthatni azokat természetességükben, romlatlanul. — Reguly, bár az orosz kormány számára mindenütt kíséretet rendelt, egyedül utazott ez ismeretlen, vadnép között, 's az utak hiányában, többnyire csak télen, — célját csak így hihetvén elérni, mivel a' benszültöttek minden iránt, mi orosz bizalmatlansággal viseltetnek. — Elmenetelekor minden faluban várták az öregek, tőle búcsút veendő, — egy vonás az őszinteség- 's ragaszkodásról még a' legműveletlenebbeknél azok iránt, kik tudják ő bennök is az embert becsülni. — Reguly sokat mulatott a' szabadságot szerető voguloknál, kik közül egy nyelvére tanítá, 's mivel öreg 's így áldozó pap is volt, vallása minden mythusait fölfejté előtte; — tőle bírja a' vogul hős-, medve- és népdalokat, mellyek páncezlos hősökrol szólnak, 's a' régi híres medvevadászok magasztalásainak szentelvék. — A' legnagyobb érdekekkel hallgatá Reguly hazánk utolsó idejű történetét, 's azon előmeneteleket, mellyek a' nemzetiség ügyében, 's a' socialis téren tétettek. — Anyanyelvét, hét évi távollét után is, jól, tisztán beszéli, 's a' folyékonyt is rövid időn sajátjává teend. — Itt mulatása bizonytalan. — Farsangunk elmúlt, jól, vigan; táncmultságaink, mellyek leírását octoberi tudósításom bővebben foglalja, népesek valának. Egy illyenben nyolcz napi mulatása után f. hó elején elutazott gr. S z é c h e n y i István is jelen volt. — Mult hó 26. honunk fia, Ujházy József, a' bájos kellemm Priesznitz Zsófia kisasszonyt vezeté az oltárhoz; a' fiatal házaspár nemzeti ruhában vevé az egyház áldását. — Este, a' csinnal feldiszipitt nagy teremben fényes multság adatott, 's pár nap előtt nemzeti zászlónk is

megérkezvén Pestről, ez alkalomra tétették ki először a' többi lobogók közé. — Ez örömmünkre majdnem gyász következett. A' lakodalom utáni napon két óra tájban Priesznitzet a' folyosón szobájának ajtaja előtt élet nélkül találták: a' zürzavar, mely e' váratlan esetre támadt, leírhatlan. Mondták, guta ütötte. — A' szenvedő emberiség a' legnagyobb hála- 's tisztelettel tartozik Priesznitznek, tartozik ő viszon nek, hogy tapasztalatait 's ebből merített tudományát az utókornak is adja át; 's épen az e' részbeni hiány tünt föl leginkább ez esetben, 's mindnyájan megvallók: ha Priesznitz meghal, tapasztalatai ő vele vesznek el. Hat gyermeke közül épen egyetlen fiját veszté, kiben tudományának örökösét találta volna; az ez érdekében megjelent számos iratok egyike sem meríti ki e' gyógytant; ő maga nem író, 's tudósnak nem készült: mint egyszerű földmívelő 's elfogulatlan előítélet nélküli természet embere talál fel annak titkait; az összes orvosi rendnek azonban meg nem bocsátható, hogy, mintegy pártédektől vezettetve, régi systemáin fölülemelkedni nem bír, vagy nem akar, 's tudományos tekintetre nem méltatja a' természet-kijelölte egyszerű gyógyszer, a' viz, csudatevő hatását!! — Priesznitz, vizzei gondos ápolás után jobban lett, testét himlő borította el, 's ő azon véleményben van, hogy ezt, egy kevés napok előtt gyógyított betegétől kapván el, okozá benne a' hirtelen változást. — Jelenleg egészen jól érzi magát, 's úgy látszik, baja legkisebb következzék sincs egészségére, — néhány nap múlva a' fiatal házaspárt Pesten át haza kísérendő, úgy hisszük, Priesznitz nem ez egyszer fogja meglátogatni hazánkat!! Isten önnel!

D u k a T i v a d a r.

KÖSZÉGI HIRSZELENCZE. — A' casinó-egylet magyar szellemét több ízben kiemelt már, 's ha ez volna Köszeg városa nemzetiségének hőmérője, csak örülnünk lehetne a' roppant változáson; de, uraim! a' mindennapi életet tekintsetek át, 's azon polgárok úterét tapogassátok, kik nem a' casinóban, hanem leginkább a' kávéházakban összeülvén, badar okoskodással fitymálgatják a' magyar érdekeket. Nézzétek át a' magán körök embereit, kiket szokás, viszonyok, előítéletek tartanak távol a' magyar elemtől, 's nem fogtok kételkedni, hogy e' városnak még mindig szüksége van egy kis élesztő anyagra, mely a' fejlődő közszellem 's a' magyar elem lassan terjedő lángjainak tápu szolgájon. — Örömmel értesitem az olvasó közönséget, hogy a' községi várnak nagylelkű ura, hg. Eszterházy, figyelmébe vevén a' szűk esztendőt, jobbagyainak tetemes segélyt nyújtani elhatározá. — Vas megyében jelenleg egy igen sajátos eset foglalja el a' közönség figyelmét. Divatba jött ugyanis egy idő óta több pörös felek között a' „via facti“ intézkedés — vagyis nem várni be a' törvény-szabta utat és módot, hanem egyszerűen erőt használva erő ellen, a' gyengébb félt amugy ősi szokás szerint kikérgetni a' kérdésben forgó javakból. Hasonló járatban köszöntött be a' napokban egypár zalamegyei tekintetes aszszonyság H. M. tb.-hoz, kinek épen vendégei voltak. H. M., az érkezők jöttének okát távolról sem sejtve, szívesen fogadta őket 's ellátásukról rendelkezett: de a' hős amazonok kijelenték, mikép ők sajátjokban vannak; minek bebizonyítására elő is szolták rögtön a' magukkal hozott tizenkét argumentumot, kik baltákkal 's egyéb fegyverekkel a' szobába rontottak. Mire H. M. thírő is cselédeit kiáltozta össze, kik közül az első belépőt egy baltaütéssel rögtön másvilágra küldötték. Lón zavar. H. M. tb. ellenében töltött fegyverrel harcoltak, mely szerencsére nem sült el. A' falu népe összeszaladt. Megérkezett a' szomszédban lakó járásbeli sz.bíró is, 's az amazonok egy uti barátjok 's 12 segédargumentumaikkal együtt hívőre tétettek. A' fegyvert később elűnt próbálták 's csakugyan el is sült. — Uraim! egyszerűsíteni kell a' törvénykezési rendszert, eltörölni a' szokások vétkes, rossz, kárhazatos kínővéseit, mert olly igazságkiszolgáltatás mellett, millyennel mi jelenleg bírunk, sokszor nem csuda, ha a' legvégsőre fakad az ember. Inkább legyen kevesebb törvény, csak sok és gyors igazság!

M. L.

NEMZETI SZINHÁZ ELŐADÁSAINAK HETI RENDJE.

VASÁRNAP MART. 7-től VASÁRNAP MARTIUS 14-ig.

Mart. 7. Rab. Fehér Lila vendég.	Mart. 11. Norma. (Ha, mint reméljük, Schodelné
— 8. Alvajáró.	egésége helyre áll.) T é l y R ó z a
— 9. Éva. Lendvay javára bérletszü-	k. a. próba- és H o r v á t h u r
nettel. Először.	vendégjátéka.
— 10. Könnyelműek. Másodszor.	— 12. Éva. Másodszor.
	— 13. Ernani. Bérletszünetel.

— Kolosy Gergely urnak ezen lap előbbi számában közlött nyílt levele ellenében, a' meny nyiben ezen ügy nyilvánosság elé hozatott, kijelentetik: hogy a' W o l f u r által ellene formált vádat a' méltóságos főigazgató ur alaptalannak épen nem, sőt a' mennyiben Kolosy Gergely urat hibásnak találta, őt e' miatt kellőleg meg is róttá és rendre utasította. A' másik vád az irodában az illetők által intéztetvén el, a' méltóságos főigazgató urnak mint bevégzett ügy jelentetett be, minél fogva abban nem is ítelt.

— Februar 28-án a' R a b helyett Lendvay betegsége miatt Mátyás diák adatott; és Schodelné folytonos betegsége miatt martius 6-ára N a b u c o d o n o z o r helyett az E z r e d l e á n v a soroztatott.

Épen most jelent meg E m i c h G u s z t á v bizományában 's általa a' pesti martiusi vásárra már széltiben minden könyvtárunknál kapható leszen:

„A Z Á R P Á D O K“

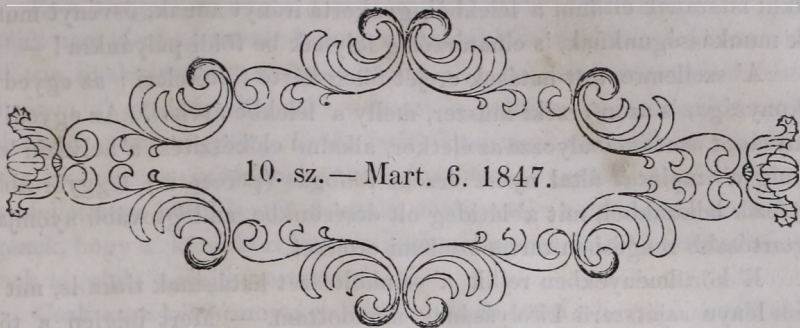
Történeti balladák- 's mondákban. Irta Garay János.

Diszkiadás, n. 8rét. 15½ ív. Ára 1 frt. 30 kr. p. p. — Mit n. érd. előfizetőimnek ezennel jelenteni, 's általában a' t. cz. közönségnek szíves figyelmébe ajánlani van szerencsém.

Pest, mart. 2-án 1847.

Garay János s. k.

Műmelléklet: Divatkép.

10. sz. — Mart. 6. 1847.

DRÁMAIRODALMUNK 'S A' SZINBIRÁLÓ VÁLASZTMÁNY.

I.

Mielőtt czikkünk homlokezímét szorosban szemlélet alá vennők, szabadon itt néhány szót váltani az egyetemes szinköltészet nagyszerű jelentőségéről, 's néhány világtörténeti jellemvonását fölmutatni.

Nekem elvem, minden élettüneményt, szellemi erőt, emberi cselekményt, tudományt, művészetet 'sat., a' társasági hasznosság mérlegén sulyozni. Mert azt hiszem, hogy valamint még eddigelé egész világtörténet-írásunk nem más, mint egyesek, vagy a' kevesebbség küzdelme a' nagyobb rész érdekével, vagyis a' valódi társasági haszonnal szemközt: úgy minden igaz haladás egyedül e' két ellentét kiegyenlítésén sarkallik, 's az emberiség erkölcsi célja akkor lesz teljesen elérve, ha a' társasági hasznosság kötelességérzetének minden ember, mű, tudomány és művészet 'sat. tökéletesen meg foghat 's meg a k a r felelni. — Azonban e' tárgyról részletesben máskor.

Itt csak azért kelle megemlitenem ez elvet, hogy tulajdon e' világnál fogom a' szinköltészetet is szem alá venni; 's azt, mit művészi vagy abszolút becsnek mondanak, nem akarom érinteni.

A' szinköltészet (természetesen az előadás által teljessé lett szinköltészetet értjük mindenütt) lénye sajátos hatásánál fogvást a' szellemre, szorgos figyelmet érdemel. Mert ki az emberi élet fölszínén keresztültörve, szorosb szemlélet tárgyává teszi azon viszonyosságot, mellyben gondolat a' cselekménnyel, eszme az akarattal 's szellem a' külélettel közel összefüggésben áll: nemesak be fogja vallani, hogy az összes irodalom nagyszerű hatalma az életre ezen lélektani tüneményben gyökerül; hanem minden ollyasmit erősb taglalat alá vesz, minek hatása élesebb, erőszakosabb a' szellemre. Jól tudván, hogy illy egyes töredékekből áll össze az élet egésze, 's e' szellemi benyomások, habár későbbi átalakulásukban nyom

nélkül látszanak eltűnni a' lélekből, gyakorta irányt adnak, ösvényt mutatnak munkásságunknak, 's elhatározólag folynak be földi pályánkra! —

A' szellemre tett hatások erejét főleg kettő föltételezi: az egyed fogékonysága, 's azon érzéki műszer, melly a' lélekbe átviszi. Az egyedi fogékonyságot ismét szabályozza az életkor, alkalmi előkészítés, a' helyszín 'sat.; 's míg a' tapintat által nyert érzéki fölfogás (perceptio) leggyorsabban enyészik lelkünkbe, mit a' látideg olt érzésünkbe, az legtovább nyomja, 's legtartósabb rengésben tartja szellemi erőnket.

E' körülményekben rejlik a' szinköltészet hatásának titka is, mit főnebb lénye sajátzerű kifolyásának mondtam. — Mert miglen a' többi irodalmi ág szellemi hatalmát minden külérzéki segély nélkül gyakorolja, 's az olvasó lelki fogékonyságaért előzőleg mitsem képes tenni: a' szinköltészet minden felköltött eszmét külérzéki idegek segélyével mélyen vés a' lélek elevenébe, 's a' szinpad kiállítás által mintegy előzőleg már fogékonynya teszi a' szellemet, 's sokszorosan erőszakossá hatását.

Jelenleg nem czélom tovább kísérni ez eszmék fonalszárait, 's értekezést irni, ha valjon lélektanilag is igaz lehet-e, hogy Schiller „Haramiák“ czimű színművével egy ifjabból szövetkezett haramiacsoport támadtának szolgált vala okul? vagy például Szigligeti két pisztoly-ának tömlöczi jelenete bűningert, vagy bűniszonyt támaszt-e inkább a' karzat egyik falusi vendégében? — csak annyit kívánok megjegyezni, hogy a' szinköltészet külérzékek által erősített hatása által a' szellemre, bizonyára nagyszerű hatalmat képez a' társaság erkölcsi életében, 's látatlanul is erős befolyást gyakorol a' népek közműveltségére. — Ezen lélektani szempontokból kívánám én a' színházak erkölcsi hivatását is tekintetni.

Valamint tagadhatlanul igaz, hogy az állatiság bölcsőjébe költözött emberiséget a' kültök zengései ébreszték fel, 's az e p o s és l y r a, tanítva őt eszmélni, beszélni, mintegy eredetileg előképesíték a' későbbi magasb szellemi kifejlésre: úgy a' világtörténetírás könyvével bizonyítható tény, hogy a' fentebbi kettőnek édes testvérök, a' szinköltészet is, gazdag érdemekkel bír az emberi műveltség fölépítése körül, 's hatalmasan folyt be a' mai világállásra. Mi csak a' görög és angolt akarjuk mellékesen fölhozni, mint az ó és ujkor szinköltészetének legérdemesb 's legigazabb képviselőit.

Thespis — ki az ős görögvilág 61-dik Olympiádja körül Atticában legelső kezdé meg a' költemények színi előadását — találmányával aligha szintolly nagyszerű szolgálatot nem tön Pallas választott népének, mint Guttenberg, korunk mai tudományosságának. — 'S ha a' tragoediák Homérjának, Sophoclesnek, szellemi részét, az egész nép kedélyét fölmagasztosító szinköltészetét, 's ennek hatalmas befolyását a' családi-, polgári 's művészi életre kimetszenők a' görög történetírásból: bizonyára a' világcsozálda hellen népműveltség csonkán maradna vissza; a' tudományok Parthenonjának legdiszesb oszlopaít zúznák szét; Athene nem lett volna soha a' tudomány 's műveltség bölcsője, mint Ázsia az emberiségé; 's imaóráinkban nem fordulnánk ma is mint szent földnek feléje, ki nemünket a' butaság sátán lánczai közül ezredek előtt megváltotta vala! —

És a' tengerkoszorúzza Albion mai tudományos gazdagságának anyatókéjét nem a' néma teremtés magyarázatául küldetni látszott Isten másodszülöttje, Shakspearenek szelleme képezi-e? — Sőt, ha varázs erőtlől ihletett műveiben a' german világnak szellemi 's politicai magasb czél 's nemesb szabadság utáni vágyait, törekvéseit félreismerhetetlenül látjuk: bizonyára Shakspeare szinköltészetének dús érdemei vannak Anglia alkotmányos fejlettsége körül is; és ő egyik főtenyezője volt Anglia azon dicsőségének, hogy a' középkori test- 's léleknyomasztó lánczok itt legelől kezdének tágulni, 's majd szertetőredezni.

Csak ezen két bizonyásból is tisztán láthatni, hogy a' szinköltészet joggal követelhet tömjént az emberiség szellemi fejlődéseért tett érdemek hála fejében; 's hogy hatása erőteljesen képes befolyjni a' világ erkölcsi 's társalmi alakulására.

Forditsunk egyet a' világtörténetírás könyvében.

Mellözve itt a' szinköltészet folytonos befolyásának az emberi közműveltségre szabatos taglalatát 's jelentőségének csekélyebb szerü töredékeit, például Spanyolországban miként lön a' vallásnak terjesztőjévé 'sat., csak néhány élesebb 's föltünőbb arczvonalaait akarjuk toll alá venni. —

Azon vészteljes, de eredményeiben dicső és sikerdús csatában, melylyet Europa külön nemzetiségei a' hajdan világkinzó Róma hátramaradott rémszellemével, a' deáksággal, már a' középkor utolsó évtizedeiben megkezdettek, 's a' mult század végével nagyobbbrszt győzelmesen bevégzettek: hatalmas bajnokszerépet viselt vala a' szinköltészet. — Mert alig kezdve az uj korban tisztábban eszmélkedni a' népek, hogy ők testvéri összetartásra 's kölcsönszeretetre hivatvák inkább, mint egymás vérengező farkasai lenni; azon arányban — hol elébb 's teljesen lecsendesült a' hadriadó robaja, 's az emberek katonai szolgálat helyett polgári foglalkozást kezdének: a' harcizidak is mindinkább elveszték villanyerejüket, 's a' természetesen népszerűtlenné vált epos helyét a' lyra foglalá el, mig majd kevéssé a' kettőnek összeolvadásából a' szinköltészet szülemlett.

És bizonyára ő egyik emlőjét tévé azon táperőnek, mely a' kezdetben gyöngé, erőtlen nemzeti nyelvet fölnevelve, uj meg újabb fogalmak 's eszmék diszruhájába öltözteté, 's mai tudományos gazdagságának, ugy szólván, elemi alapját egyik ő készíté elő! — Ha így, a' nemzeti műveltség időszak phasisának szükségeiből — mint egyediüli igaz szempontokból — vesszük szemügyre a' szinköltészet érdemeit a' nemzeti nyelv 's szellem terjesztése 's nemesítése körül, lehetlen, hogy azokat félreismerhessük. —

Legyen elég itt csak a' német irodalomra hivatkozni.

Ha nem is absolut becs szerint, de csak a' mai német tudományos műveltség magasságáról tekintjük egy Volz vagy Sch ne p p e r e r szinköltészetöket, — el fogunk borzadni töle; 's bizonyos vagyunk benne, hogy olly szindarabot, mint a' hajdani ,ein schön Spiel von Frau Jutten', ma a' legutolsó német zugvárosban halálra kifütyölnének. És mégis e' két férfiu, ugyan csak e' darabokkal nagy szolgálatot tett a' német irodalomnak, 's ha az időszak szükségeket tudjuk, mint kötelességüket híven teljesítő irodalmi

papok, még tiszteletet is joggal érdemlenek. Ugyanis a' XI-dik században még nyoma sem levén a' szinköltészetnek, a' deák nyelven előadatni szokott „mystères“-ek kizárólag uralkodtak a' színpadnak is még alig mondható előadatási helyeken. Ők tehát, igaz, gyakorta aljasságokkal telt műveikkel — de elsőik üzték el hazai földükről az idegen „mystères“-eket, 's a' szinköltészetnek alapfogalmait életre hozva, ez által mind a' nemzetiséget egy idegen szolgaság láncszemétől megszabadíták, mind a' népet e' költészet iránt fogékonynya tenni igyekeztenek. 'S így igazságos érdemmel bírnak az irodalomban. — Az utánok nem sokára következő A y r e r Jakab, 's H a n s S a c h s színművei szinte a' mai német műveltség nullája alatt állanak, 's a' legutolsó német dramaturg vonakodnék nevét alájok írni: és még is — ki fogja halhatatlan érdemöket ép e' költészeti ágban tagadni? Nem úgy tekintetnek-e ma is, mint a' német szinköltészet ős apái? 's nem természetes-e állításunk, hogy bizonynyal, ha ők ösvényt nem törnek, a' nyelvet nem művelik 's gazdagítják vala, e' mai nap becsalatti műveikkel egy Göthe és Schiller szinköltészete sem magasulhatott volna soha olly nagyszerűvé! — (Folytatjuk.)

Á b r á n y i E m i l.

EGY BÁRÓNÉ.

(V é g e.)

VIII.

A' kolostor, mint elhagyott sír, áll szomorúan 's hallgatólag egymaga csendesen 's halottias kifejezéssel a' zajos utczában, egy sorban a' többi házakkal.

Mint komor arcz, magában látszék tünődni; mint kinek lehunyva szemei, nem érdekeltetik a' világtól; mint kinek lezárva ajkai, nem közli gondolatit az emberekkel: a' kolostornak apró 's magasra építettett ablakait sűrű rostyélzattal védi, kívülről csak a' mozdulatlan vasajtó látszik lezárva mindörökre, mint háznak, melynek lakói kihaltak.

Áthatlan korlátok választják el Emiliát a' világtól.

Emilia legszerényebb virág vala; egy tiszta harmatesepp, mely elrejtezik a' nap sugári elől, arra teremtve, hogy önmagában egy elrejtett világ legyen, 's benne a' földiek közül egy nemes szív gyönyörködjék.

És ezen igénytelen teremtményre a' nagy világból egy ifju minduntalan gondolkozék — W . . . Károly.

Az ifju festő a' dunaparton sétálgatott 's nézé a' pesti szép közönséget; szemközt egy magas halvány katonatiszt közeledék; az arcz távolból ismerősnek látszék; ő volt kit az ifju legkevésbbé várt volna: L... Victor.

A' régi jó barátok kezet fogtak . . .

— Mi hoz téged Pestre, Victor?

— Láthatod, barátom, felelt Victor 's egyenruhájára mutatott.

Karonfogva tovább sétáltak. Victor elbeszélé, hogy anyja parancsára kellett az ezredbe lépnie, bár e' pálya elveivel soha sem egyezett meg. Az ifju a' civilisált Europa hadöltönyében kellemes alak volt, arcza

azonban halavány és szenvedő, régi vidorságának 's könnyelműségének semmi maradványa.

— És Emilia . . . ?

— Emilia szerencsétlen . . .

— Hogy mondád, Victor ?

— Ő kolostorba ment . .

— Jól értelek, Victor ? . . . kolostorba . . ?

— Ugy van, kolostorba.

— És . . .

— És — jelenleg még csak növendék — de anyám akarhatja, hogy később felesküdjék.

— Ez szörnyű volna, Victor. — És Emilia nem panaszkodik ?

— Ő soha sem panaszkodik. Ő mindenre azt gondolja, hogy annak úgy kell lennie.

— 'S a' báróné ?

— Hajthatatlan.

Az ifju festőt e' hir leverte, mindazáltal igyekeznie kellett, hogy Victor előtt érzelmeit el ne árulja.

Szórakozás kedvéért megkínálá barátját :

— Nem volna kedved, egy pillanatra a' nemzeti casinóba feljöni ?

— Ha oly szives akarnál lenni, 's engem, mint vendéget, bevezetnél, ám legyen; menjünk.

Bementek. Victor beirá nevét a' vendégekönyvbe, 's azután leülve egymás ellenében, folytaták beszédjüket. Victor igen tartózkodó volt, ellenben barátja iránt folyvást szives, 's Károly egy pillanatig sem kételkedett, hogy barátja érzelmei még mindig a' régiek. És igyekezett őt mindenképen felvidítani: előhozta a' régi szép napokat, a' csendes kastélyt, alatta a' Dunának nyugalmas tükrét, a' vaduló kertet, a' sötét fenyveseket 's az elfeledhetlenül szép vidéket.

Ekkor a' beszélő történetesen egy ott heverő hirlapot vön kezébe: az első, min szemei megakadtak, L . . . báróné neve volt.

Az ifju megdöbbsent, rápillantott barátjára, ki, úgy látszék, kerülni akará a' szemtalálkozást 's lenézett a' földre, — halavány színét pirosság futá el, 's zavartnak mutatkoztak.

L . . . báróné neve azon rovatban volt megemlítve, mellyben hazánkban legelőször találkozott főúr, pór, gazdag és szegény, — ott, hol a' fényes és gazdag kereskedői raktárak éppen úgy koboztatnak el, mint a' régi historiai nevezetességű kastélyok.

Ez a' csödjelentés volt.

Az ifju elborulva tévé le kezéből a' lapot; azonban lelkétől misem való inkább távol, mint a' gyöngédtelen kérdezősködés. Victor különös magaviselete magyarázatot nyert. Szerencsére, az óra a' katonatisztet szolgálatba hívá, 's az ifjak elváltak egymástól.

Ez volt oka, hogy Victor katonává lett, — Emilia kolostorba ment.

— L . . . báróné családja tökéletesen megbukott.

Nem lehetne e' családot megmenteni? —

Az ifju haza ment, gondolkozott.

Több tervek közül egy megtetszék neki. Ez legkönnyebben is volt kivihető, mert hozzá egyéb nem kellett, mint pénz. Ez pedig volt elég.

Legelőször eljárta az illetőket, a' tömeggondnokot 's a' perügyelőt, 's a' dolgok mibenállásáról magának tudomást szerzett. Azután egyenként magához váltá mindazon kötelezvényeket, melyek a' báróné jószágára betáblázva valának; a' dolog könnyen ment, a' készpénzért képzelhetni, milly szívesen engedék át a' hitelvesztett papirokat.

Néhány nap mulva már utban látjuk őt a' báróné kastélya felé. Csofálatos gondolatok küzdtenek elméjében: azt képzelé, hogy a' báróné sírni fog örömeiben, Victor azonnal kilépend az ezredből, Emilia visszatér a' kolostorból, 's a' szép napok, melyeket egykor e' kastélyban töltött, ismét feltűnendnek.

Egyébiránt a' jószág körülbelül meg is ért annyit, mennyit az ifju a' kötelezvényekért fizetett; most egyedül ő volt követelő a' család ellen; az ifjunak messze ágazó terve volt, Victor barátságán kívül létezett még egy másik erősb motívum is — Emilia. A' polgárfiú örömmel kapott ezen alkalmon, csak hogy a' családnak valamiben szolgálhasson. — W... Károly elhatározá, hogy még ma megkéri Emilia kezét.

Bejelenteté magát a' bárónénál.

A' báróné azonban az ifju látogatását nem fogadta el.

Az ifju nem vonult vissza; mindenkép igyekezett a' báróné bánásmódjának különféle magyarázatokat adni.

Másnap azt izené be, hogy fontos közleni valói volnának, olyanok, melyek a' csödépernek kimenetelét egészen megváltoztatják.

A' báróné ekkor őt a' perügyelőhöz utasittatá.

Ekkor szomorodottan visszatért Pestre. Azonban a' dologba már annyira be levén bonyolítva, visszalépésről szó sem lehetett.

Felkeresé a' perügyelőt. Ez derék 's igazlelkű ember volt, mód nélkül megörült a' hallott hireken; azonban midőn értesült, hogy W... Károly ezuttal egyszersmind Emilia kezét is megkéri, fejét csóválta.

— Ez kissé bajos feltétel; mondá az ügyvéd.

— Gondolja ön? — azonban én nem mondom ezt föltételnek.

— Bocsánat; nem is úgy értettem. Önnek teljes igaza van. De jól értjük egymást? Ön átveendi a' jószágot, 's ha Emilia kezét megnyerendi, kész a' jószág felét Victornak átadni, a' másik fele Emilia hozományát képezendi.

— Igen.

— E' szerint már egyik részről tisztában volnánk.

— Ön ki fog menni a' bárónéhoz.

— A' legelső alkalommal. Gondolom, holnap.

— Tegye ön, ügyvéd ur.

— Bizza rám.

— Ha parancsolja, kocsim lovam szolgálatára leendnek.

- Annál jobb.
- Tehát holnap.
- A' mint virad.
- És mikor látjuk ismét egymást?
- Remélem, holnap estére válaszszaal jövök vissza.
- Köszönöm, uram. Nem leszek háladatlan.
- Ah —

Másnap este felé az ifju kilovagolt. És már messziről megismervén kocsiját 's a' szép angol fogatot, kiáltott a' kocsisra.

Az ügyvéd kinézett.

— Ah . . . ön az, uram ? . . .

— Ön látja, uram, mennyire nyugtalankodom.

Az ügyvéd arcán csepp biztatás sem mutatkozott.

— Nos, ügyvéd ur, előterjeszté ajánlatimat?

— Szóról szóra.

— És ?

— És a' báróné röviden azt felelte . . .

— Hogy ? . . .

— Hogy az elsőre nézve, a' midőn ön a' kötelezvényeket megvette, igen okosan cselekvék, mert a' leggyönyörűbb jószág fog kezébe jutni.

— És a' másodikra ? . . .

— Határozottan megtagadta.

IX.

E' nem várt feleletre az ifju leveretve lön. A' báróné magaviselete csudálatos 's megfoghatlan volt a' polgárfju előtt; kedélyére olly kedvetlen befolyást okozott ez, hogy egy ideig semmivel sem tudá magát elfoglalni.

Ha műveire tekintett, azokban tömérdek hibát látott, nem talált azokban egy vonást sem, melly megérdemelte volna, hogy a' művészvilágban csak megemlittessék.

Ilyenkor legjobb orvos az idő, a' legjobb gyógyszer egy kis utazás; szerencsés, a' ki ezt teheti.

Az ifju elutazott; midőn kiindult a' városból, még nem tudta, merre fog menni; az első állomásnál, midőn saját lovait visszaküldé, kezdett csak gondolkozni arról, merre menjen. Éjszokról hegyek mutatkoznak, utját arra vette. A' hegyes vidék, változatosságaival, legtöbb szórakozottságot ígért.

Azonban e' czéltalan kalandozás sem sokáig tarthatott. Lelke nyugtalan volt, mintha üldözték volna; sokáig sehol sem maradhatott, alig bírta lekötni figyelmét a' nagyszerű Karpát, 's a' felföldi megyék gyönyörű vidékei. — Néhány hét eltelte után a' fővárosba látjuk behajtatni.

Körülbelül reggeli kilencz óra lehetett, midőn az ifju szállására ért. Itt egy levél várá őt. Victor írása.

— Mikor jött ez? kérdé az ifju a' házfelügyelőt, 's felbontá a' pecsétet.

— Tegnap este. A' hadnagy ur maga volt itt; a' levelet is itt írta ezen asztalon.

„Kedves Károly!

Véghetetlenül sajnálom, hogy nem vagy itthon; nagy szívfeszítéssel kértelek volna. A' mitől mindég félted, bekövetkezett; pályámon, hol bajtársaim tölem annyira különböznek elvben és modorban, illyesmi szinte elkerülhetlen. Holnap reggel kilencz órakor a' sz.-lőrinczi pusztán megvívok kapitányommal. Fegyverünk pisztoly. Kétségbe vagyok esve, hogy segédem nem te lehetsz. Isten veled; ha többé nem láthatnád, számodra szállásomon egy köteg irat van szekrényemben. — Isten veled, ne feledd barátodat Victor-t.“

— Szörnyűség!

— Parancsol valamit? . .

— Hány óra?

— Kilencz.

— Be kell fogatni . . .

Az inas sietett.

— Várj, soká lenne; — hozz bérkocsit. — Ez szörnyűség; szegény Victor!

A' bérkocsi néhány percz múlva a' kapu előtt állt. Az ifju felült 's hajtattott a' lehető legnagyobb sebességgel.

Kün az uton egy kocsi sebesen jött szemközt. Néhány katonatiszt ült benne, azon ezredből, melyben Victor is szolgált.

Károly nem jót sejtett.

Egy másik kocsi egészen bevonva, éppen most tért fel egy mellékut-ról a' töltésre.

— Ezek bizonyosan Victorék.

Bérkocsi volt.

— Megállj!

A' kocsiból katonatisztek néztek ki.

Károly leszállott kocsijáról 's megfogá a' szemközt jövő lovakat. —

— Bocsánat, uraim; nem innen a' pusztáról jönnek uraságtok?

— Nos? kérdé egyik tiszt.

— 'S aztán? mond a' másik.

A' kocsi mélyében köpenybe burkolva egy mozdulatlan alak látszott. —

— Ez ő! kiálta fájdalmasan az ifju; — uraim, megbocsássanak, ez Victor, legjobb barátom.

— Ez W . . . Károly, monda társának egyik tiszt.

— Uram, ön elkésett. —

— Meghalt? —

A' tiszt kezét fogta az ifjuval.

— Hajts! kiálták a' tisztok. —

X.

Az ifju festő addig maradt barátja holtteste mellett, míg a' báróné a' szomoru hirre faluról bejött.

Ekkor visszavonult; a' báróné hidegudvariasan köszöné meg az ifju fáradtságát 's bement a' halottas házba, hol egész napon át siratta gyermekét.

Harmad nap mulva jött az ifju kezéhez azon kötegke, mellyről már Victor levelében emlékeztünk az olvasók előtt.

Feltöretvén a' pecsét, a' felső boríték alól azonnal több, Victorhoz czimzett, de már elolvasott levelek hulltak az asztalra. Az ifju e' levelekben ama szép kezek vonásaira ismert, mellyekkel a' könyveibe feledett jegyzetkék is írva valának.

Olvasni kezdett.

Az első sorokból már kitűnt Emilia szenvedő lelke, ama panaszos érzelem, melly nem vádol senkit, nem okol senkit, hanem csak magában tüdőző csendes búban nyilatkozik. — Következő levelében arról értesíti testvérét, miszerint anyja akarhatja az, hogy az apácák közé esküdjék; a' levél végén reszkető kézzel van megemlítve, hogy a' leányka e' gondolatától fél, de hogy ő a' parancsnak azért engedelmeskedni fog, igyekezni fog magának nyugalmat keresni; ugy látja, nem örömtelen a' magános élet sem a' kolostor falai között, őt ott mindenki szereti, senkitől egy kellemetlen szót nem hall, — egy tévelygő gondolat, egy már félig elfeledett álomkép csak az, mi őt néha visszainti; de az már sokkal halványabb színben mutatkozik, mint egykor, és reméli, hogy rövid időn teljesen el fog enyészni.

Az ifju, midőn ezeket olvasá 's eszébe jutott azon körülmény, hogy Victor szükségesnek látta, e' leveleket neki végrendeletileg is átadatni, — megdöbbsent szívében. Az eszmelánczolat emlékezetébe vont egy pillanat alatt minden szót, minden hangot, minden körülményt, melly csak legtávolabbról arra látszott vonatkozni, hogy közte 's Emilia között egy édebb érzelem lehető legyen; ama talányos helyzetek, sejtelmek és magyarázatok, mellyek néha erős okoknak látszottak, később azonban elhalaványodtak, — most ismét biztató jelekként tűntek elő.

Egy következő levél még világosabban szólott.

Már csak egy maradt még olvasatlan. Reszkető kezekkel bontá fel azt az ifju.

Az első, min szemei megakadtak, saját neve volt.

Teljesen és tisztán kiírva: W . . . Károly.

De e' levél reményeinek magasából veré le őt. — Emilia végbucuját veszi testvérétől; inti őt, hogy W . . . Károly álbárátságától óvja magát, mert a' miket ezen emberről anyjától egy levél által megtudott, azok iszonyatosak. Azon szerencsétlen ifjunak örültnek kell lenni, vagy a' föld legnagyobb vétkesének; ő azokat, mik a' levélben írva vannak, fél

ismételve átgondolni; meg kell égetnie a' levelet is, melly olly iszonyu dolgokat foglalt magában. Ne kívánja azt testvére, hogy ő világosabban szóljon, mert ha erre vonatkozólag valaki a' legörültebb eszméket keresné fel, — ama legsötétebbre, mellyre az egykor olly csendes és olvasásban elmerülni tudott ifju leszállt, soha nem juthatna. Ezek után ő a' kolostort legtermészetesebb menedékhelyének tekinti; még ugyan nincs kitűzve a' nap, mellyben a' fátýolt felveendi, de az már nem lehet messze. Reméli végre, hogy igyekezete nem fog sikertlen maradni; az egykori gyermekálmom e' történettel erőszakos kézzel van előtte örökre eltörölve, el fog az enyészni emlékezetéből is, és akkor hiszi, hogy nyugalma is visszatérend.

Az ifju halavány lett. Egy pillanatra hideg futá el minden tagjait; a' levelet gépileg tev é le; ugy látszott, mintha eszméinek folyása akadt volna meg. —

— De, hiszen, itt a' legiszonyatosb félreértésnek kell lennie; így kiálta fel ő; de azon pillanatban Victor jutott eszébe, Victor, ki a' párbaj estéjén, akkor, midőn Emilia utolsó levelét már olvasta, mégis bizalmával ajándékozá, segédül hívta meg őt! — Illy szolgálatot csak legjobb barátunktól igényelhetünk.

Most ujlag átolvasta Emilia levelét; igyekezett minden vonásnak értelmet adni, igyekezett a' betűk alakjából 's a' szavak leírásából magyarázatot venni; előkereste Victor levélkéjét, mellyben a' legőszintébb hang ömlék el: biztosítva érzé tehát magát arra nézve, hogy legalább Victor az egyetlen, ki Emiliát tévedni hiszi. —

De hát a' báróné?

E' hölgynek viselete megfoghatlan maradt; de az ifju ugy látta, hogy a' jelen pillanat még nem az, mellyben már minden egyedül az emlékezetnek adassék át.

XI.

Másnap reggel az ifju utban volt az ország keleti határai felé.

Késő ősz volt, egyike azon szép napoknak, mellyek ujabb időkben szinte azt hitetik el velünk, hogy hazánk éghajlata változni kezd; a' halavány mező, a' csillámló ködök, 's a' fehér ég jelelé csak az előhaladott évszakot. A' nap hevesen süttött, az utak poroztak a' gyorsan haladók után, 's a' pusztákon könnyű szél fújt keresztül.

Három napi folytonos menet után megadá magát a' távolság, kiemelkedének a' pusztai láthatárból a' nyájas szőlőhalmok, felkelének azon túl a' bérczek csucsa, mellyeken az esti napban az első hó fénye csillogott.

A' koci a' kolostor előtt állott meg, az ifju leszállt, 's az első ajtón keresztül a' folyosóra akadály nélkül eljutott, — az utcán le- és felmenők csodálkozásának a' különös tüneményen.

Az ifju bent volt a' folyosón, megrántá a' csengetyűt, 's kevéssé várakozott. A' homályos épületben nem sokára egy közeledő lámpának fényjátékai látszottak. Az ajtó zárja kettőt pattant 's egy öreg nő alakja mutatkozék.

— Férfi! . . . mondá magában a' kapusné, midőn az ifjat meglátá.

— Asszonyom, kezdé az ifju; én a' nagyságos fejedelemmével akarok szólni.

— Önnek neve, uram? . . .

— W . . . Károly.

— Ah . . . az ifju festő; mindjárt bejelentem önt, bár félek, hogy ő nagysága e' pillanatban el lesz foglalva. Addig pedig tessék — im, uram, ezen ajtó itt a' beszélő terembe nyílik.

— Köszönöm.

A' kapusné elsietett. Lámpája ismét futékony fényvonalakat vetett a' boltozatokra; a' midőn pedig a' nő fölment a' lépcsőzetekre, a' fény lezállott a' kövezetre.

És most az ifju, hosszú útja után itt állott e' hallgatag épületben. Körülr legmélyebb csend, az iver sötétben maradtak, a' terem homályos világítása nem hatott el a' távol falakig. Ama költői alakban borongó épületben állott, hol Emilia él, szívének legnemesebb bújával. A' hosszú ut alatt a' remény Istene pillanatra sem szünt meg őt biztatni: legbensőbb sejtelem sugá, hogy még nem késő, 's most, midőn egy percz múlva a' legridegebb valót tudandja meg, ama kaczer biztatások, mint lenge ködképek, egymás után oszlának el.

A' szoba két részre volt osztva. Közepén fehérre festett vasrostélyzat emelkedett egy pillanatra, belépéskor, minden elhomályosodott, csak a' vaskorlát látszék, olly előremeredőleg mozdulatlanul 's komoran.

Végre a' tulsó részekből selyem zöreje hallék; a' fekete öltözék elvegyült a' terem sötétében, csak a' fehér homlok 's a' komoly arc, melyre a' terem világítása esék, látszék a' korlát felé közeledni.

A' fejedelemnő volt; a' tisztos és szigorúságáról a' kolostor falain kívül is ismeretes mater Stephana.

— Miben lehetünk önnek szolgálatára, uram?

— Nagyságos fejedelemnő, én egy kegyért esedezem.

— Ha tőlem függ, uram . . .

— Egyedül nagyságod akaratától. — A' kolostor egyik lakójának nyugalma forog itt kérdésben. Nagyságod nem tagadandja meg tőlem, hogy pár perczig L Emilia kisasszonynyal szólhassak.

— Ez teljes lehetetlen, uram.

— Hogyan? —

— L Emilia nincs többé!

— Meghalt!?

— Ö ma reggeltől fogva soror Regina.

A' fájdalom teljes súlylyal nehézkedék az ifju mellére.

— E' szerint hát késő . . . minden oda van.

— Ma reggel tizenegy órakor vevé fel a' fátyolt, — a' végzet ugy akarta; láthatja ön, hogy kívánatát nem teljesithetem. Szabályaink parancsolják, hogy az ujonan felesküdték egy évig nőrokonaikon kívül senkivel sem szólhatnak. — Mindazonáltal, ha önnek olly közleni valói volnának,

mellyek e' leányka nyugalma befolyással lehetnének, ám szóljon ön, uram, 's én biztosítom önt, hogy azokból az érdeketlen kívül soha senki egy szót sem tudand meg.

— Nagyságos fejedelelnő, én vádolva vagyok, vádolva Emilia előtt, azon tiszta lélek előtt, kinek nyugalma e' vád elhatározó befolyással volt; e' vád tárgya azonban előttem ismeretlen, csak annyit tudok, hogy az valami iszonyatos, természetelleni örült eszme: de engem lelkiismeretem legkevésbé sem vádol, tetteimben sem voltam soha kétértelmű, hogy azután abból kétértelműségek következhetnének. Siettem; azt hittem, még szabadon találhatom Emiliát, én igazoltam volna magamat, ő hitt volna nekem . . .

— Uram, már minden késő.

— Szerettem őt! — Emilia nekem gyermekkori álmaim legszebbike, — szerelmem fokonként növekedék bennem; először gyönyörködém túlvilági alakjában 's észrevétlenül szárnyaló gondolatim mint kedves képéhez lánczoltattak.

— Már minden késő; — ismétlé a' fejedelem-asszony. — Önnek története, uram, előttem egészen ismeretes.

— És a' vádak, nagyságos fejedelelnő?

— Minden, uram.

— Ha nagyságod azokat velem közölné . . .

— A' mint ön kívánja, uram. Azonban, ha tanácsomat akarná ön követni, legjobban tenné, ha e' vádak mibenlétéről soha sem igyekeznék ön magának tudomást szerezni. — Én részemről azok alaptalanságáról tökéletesen meg vagyok győződve.

— Ön, nagyságos asszony?

— Minden bizonynyal; — önnek igaza volt: a' vád képzelhetlen dolog, valóságos örült eszme; a' titkos kéz, melly azokat építé, jól ismerte a' tiszta és romlatlan lelket, kire hatni akart. — Célját elérte: a' leányka hitt, 's most fel van áldozva. Ezelőtt egy órával fedett fel előttem mindent e' boldogtalan teremtmény, most nyugodtnak látszik, elvonult szobájába, 's arról, hogy ön most itt van, nem is álmodik. — Ő szerette önt, önnek szerelme sem ismeretlen előttem; Emilia megjelenése óta az oltárkép, melyet ön festett, mindent megmagyarázott: ön szerelmese képét festé le, az ideált, melly lelkébe mélyen bevéve magát, mellyet ön gyermekkori álmai legszebbjének nevez. — A' leányka szerelme égiesen tiszta volt, 's midőn e' téren volt lelke megtámadva, akkor határozá el magát; egy levelet vön, 's a' szenvedő 's busongó leányka egyszerre hideg és nyugodott lön, maga kért határnapot az esküvőre; a' lemondás soha sem tünt fel magasztosabb alakban, mint nála. — Ön láthatja, uram, hogy most, midőn minden késő, minden változhatlan, visszavonhatlan, Emiliára mi sem volna iszonyubb, mint egy újabb csalatkozás; — egy csalatkozás szakítá őt el a' világtól, ő már megszokta azon gondolatot, hogy fel van áldozva; mivé lenne nyugalma, ha most előtte a' történet reméltelenül más térre vitetnék? első perczben az

öröm kitörő hangokban nyilatkoznék, de a' második perczen már előtte állna a' kolostor változhatlan szabálya, az átláthatlan karpit, az eskü; ha valaha, e' gyöngéd viszonyban kell önnek kiméletesnek lenni; Emilia nyugalma azt kívánja öntől, uram, hogy maradjon minden, ugy mint van.

— Nagyságod kívánata parancs legyen.

— Köszönöm önnek egy szív háborítlanul hagyott nyugalmaért, e' ház örökre adósa marad önnek. — És most Isten önnel, uram; adjon az ég önnek vigasztalást: engem e' pillanatban kötelességeim hínak.

XII.

Beszélyünk végsoraiban ki kell jelelnünk ama titkos kezét, mellynek működése intézett itt el mindent.

A' b á r ó n é.

Victor olly pályára kényszerült lépni, melly őt feláldozta.

Emilia kolostorba vitetett. Egy leggyöngédebb viszonyokból fakadt érzelem pillanatra visszatartá az anya akaratát. Emilia habozott. Ekkor jött közbe a' gazdag polgárfiú, ki Emilia kezét megkérte, de a' báróné az ifjat látni sem akarta. A' szerelem a' legfinomabb szálakon mindinkább fonódék; a' báróné azt hitte, hogy e' szerelmet egy csapással kell semmivé tennie.

A' leányka levelet kap; olvasás után azt hitte, álmodott; a' báróné egész rövidséggel a' következő tényeket adja elő: hogy W Károly kémkedni jött a' kastélyba, hogy ezen ifju a' báróné kötelezvényeit összevásárolta, 's azzal a' családot tökéletesen megbuktatta. Victor földön futó, a' báróné rokonainál keres menedéket. Emilia a' kolostort ei nem hagyhatja, 's végre, hogy az önző ifju most mindennek visszaadását ajánlja, ha Emilia átadatnék vad kéjeinek áldozatául.

Emilia ekkor elmondá a' visszavonhatlan esküt.

E' bárónéról azt gondolta a' világ, hogy gyermekein kívül más érdek nem köti őt a' világhoz; a' világ azonban csalódott: élt e' hölgy kebelében még egy más titkos istenség, egy csodálatos elv, nagyszerű eszme, iszonyatos képzelem, — és ezen eszmének imádásában képes volt feláldozni gyermekeit.

P á l f f y A l b e r t.

VILÁGGYÜLÖLET.

Mennybéli Isten, ördög és pokol!
Mivé lett a' föld 's még mívé lehet?
Minden bokorban egy világfaló,
Minden bokorban embergyűlölet!

Gyűlölnek ök, és átkaik követ
Dobálják szerte irgalmatlanul,
Ugy dől belőlök az átok, miként
Rohadt szag a' sirok nyílásibul.

Szerettetek-e, ficzkók, valaha,
 Hogy most gyűlöltek? 's imádkoztatok
 Az emberiség boldogságaért,
 Hogy most lehessen átkozódnatok?

Elkérték kebletekből a' szivet,
 'S aztán szétépték azt az emberek? —
 Nem, a' világnak ti nem adtatok
 Szivet soha, mert nincsen szívetek!

Nincs bennetek szív, nincs! csak zsebetek
 És gyomrotok van; 's mert ez nincs tele,
 Azért rút a' világ előttetek,
 Azért keltek ki rútul ellene. —

Én is gyűlöltem. Volt okom reá;
 De a' mióta e' bitangokat
 Láttam, mint vágnak Byron-képeket,
 Azóta gyűlölségem megszakadt.

Mióta ők a' földi életet
 Olly feketére mázolják: nekem
 Sokkal, de sokkal jobban tetszik az,
 Több fénypontot vesz észre rajt szemem.

Valóban szép, igen szép a' világ!
 Van minden évben rajta kikelet,
 'S van szép leánya minden falunak,
 'S ha itt egy ember sír, ott más nevet.

Milly tréfás még maga a' bánat is!
 Szív- 's fejre milly különbözőleg hat:
 Sötétre föszi a' fehér szivet,
 'S fehérre föszi a' sötét haját.

Petőfi Sándor.

A' S E R F Ö Z Ö.

Nem vesz apád csibét?

Népszó.

... Vala pedig Hornyicsék Vendel gazda Isten jó voltából öt mázsa és tizenkilencz font ő testi állapotjában, 's nem vala az a' töltött bárány és félakó ser, mellytől ő megijedt volna.

Feje egész orbis pictus vala, méltó vetélytársa bármelly uritöknek, 's orrának nagysága előtt szégyenlhetette magát az Ararát-hegye. Szeme csak egy vala, az is zöld, és azt is valahol misantrop vakandoktól kérhette ad usum, különben alunni ez is jó lehete. De kipótolá neki az anyatermészet, a' mit szem dolgában megtakarított, a' szájban, mellyen könnyen leszaladhatott a' kétfüles kancsó, ha jól meg nem fogta. Egyébiránt beszédre ezt gyéren használta, gondolván az irás szavaira: hogy mi a' szájon bemegy, az nem rontja meg, de mi a' szájon kijön, az rontja meg az embert, azaz: tulajdonkép semmire sem gondolván, mint a' mi megharapható. Különben is csak cseh hangokat tudott mondani a' jámbor, noha harmincz éve lakott Győrvmegye közepén, zsiros magyar nép közt, kikről nem ragadt rá egyéb, mint a' zsír, pedig a' széles kör-

nyékben, ha csak a' gólyák nem, ez utazott urak, más élő állat ugyan meg nem csehült az ő kedvéért; tudniillik: Hornyicsek Vendel gazda uram kedvéért.

Nagy commotiókat ő tenni nem szokott; nem volt nagyra vágyó. A' kályhaszegletben napestig elfülett, neki tehenkedve a' füles sörkancsónak, 's soha sem ebédelt, legalább azt hitte, miután reggeltől estig mindég evett és birkózott étvágyával, ezen gyilkolhatlan Antaeussal, kit a' hányszor legyőzött, annyiszor ismét megtámadtaték általa; 's az a' kiváltságos jó szokása volt, hogy éjnek idején is fel szokott ébredni, és enni kért; 's rendesen nagy cserépkanta volt ágya alá téve, tele jóféle sörrel, csak le kellett nyulnia, hogy fülönfoghassa, mert hite szerint: a' ki éhesen aluszik, Pharao király hétsovány tehenével álmodik. Egyébiránt az ő szeméből nyilván az nézett ki: hogy egy maga el tudná mind a' hatot nyelni, ha épen az volna a' kérdés, hogy mellyikök falja fel a' másikat?

B—nek helységében maig is mutogatják, mint mázsás ereklyét, flanell-harisnyáit, miket egykor viselt, miknek egyikébe bizvást belemegy egy fél pozsonyi mérő akármí, 's ujjas felöltőjének belsejében kényelmesen ellakhatott volna egy vándor tót család.

Kihuzott képeinek bajusza nem vala, de még szakálla sem, meztelen volt az, mint a' hegedüs holdvilág, 's színében égrevigyorgó, mint a' basarózsa. Szája alsó széle fölfelé huzódott, mintha hamiskodnék, szörnyű praejudiciumára a' fölötte helyezett szemnek, szemöldöknek azonban még csak hire sem volt az egész glóbuson. Vala pedig az ő álla dupla az ő tokájának miatta, 's a' két füle között csak ugy csöngött bongott egy-egy árva hajszál, 's valamikép az, kinek nyakába akasztják ama hegedüt, melly mégsem hegedü, hanem csak kravátli, nem férhet kezével fejéhez: ugy nem férhetett Hornyicsek gazda az ő lábaihoz az ő hasának miatta.

De nem hiába is hízott meg illy csehül az érdemes gazda, mert elviselt három oldalbordát, hogy az írás nyelvén beszéljünk; vagyis magyarul kiszólván, három feleséget tett el a' boldog feltámadásnapra, kik közül mindenik tulajárt a' két mázsán. De hát mi haszna volt ennyi temetésből? Hogy magára maradt, a' szakácsné kezén mindég kozmás lett az étel, a' sör megeczetessedt, a' kenyérnek szalonnája is sült, a' baromfiakat elhordta a' héja, persze a' két lábu, szóval: kótyára ment minden gazdasága, mint a' Csákié szalmája; míg végtére is nagy elbusultában mit volt mit tennie? negyedszer is rá adta a' fejét és megházasodott. Másnak egy sütésből untig elég egy lepény, neki három sem volt elég, negyedik is kellett, hanem ez aztán, ugy hiszszük, hogy több is volt, mint elég. —

Ifjabb korában, mikor még akadt nadrágszij, melly derekát körülérte, mindég a' szeme előtt birta tartani, ha házasulni akart, kiókumlált szerelme tárgyainak legjobb megkivántságait: rútnak kellett lenni az eszemadtának, hogy ne legyen kitől féltenie, kevés beszédűnek, annál több pénzűnek, 's kitanult tudással kellett értenie a' pampuskafőzés nemes mesterségét, mint mellyért, tudniillik a' pampuskáért, élt halt Vendel gazda. — Három illy szép tulajdonokkal ékesített nemes lélek boldogítá immár a' pampuskafalót, kik mindhármán példás erényűek voltak, idegen férfihoz még csak szavuk sem volt, de futott is ám, míg utat látott maga előtt, a' ki rájok nézett; azonban senki se nevezze magát boldognak halála előtt, azután teheti, ha kedve tartja! mint ezt egy rácz bölcse még az özönviz után két héttel megmondta. — Hornyicsek Vendel uramnak is meg kelle érnie, hogy negyedszer is feltegye az Orbán süvegét, 's késő venségére ugy feltréfálja jómagát: hogy feleséget, és pedig szépet és fiatal vegyen, kinek neve vala Vicza... Az első Náni volt, a' második Lotti, a' harmadik Zsuzsi, mind igen illendő, jámbor istenfélő nevek. Hej Vendel, Vendel! miért kelle tenéked Viczára akadnod? olytátén Viczára, ki a' két szemével kicsalta volna a' napot a' felhőből, 's egy-egy hamis mozdulatával még az aluttejbe is életet bűvölt. Olytátén Viczára, ki teneked pampuska helyett olly boszorkánypogácsá-

kat süttött, hogy Saturnus legyen, a' kinek a' gyomra egyet bevett abból. Ollyatén Viczára, kinek minden íze csupa fürgeség és mozgékonytság vala, de legmozgékonyabb testének azon részecskéje, mellynek neve az anatómiában „nyelv“, 's melly nem arra való, hogy benne, mint a' czethaléban, halessont teremjen, hanem hogy általa, mint az égháboruknak általa, tisztuljon a' levegőég.

(Az első asszonyt is Éviczának hitták 's az volt csak az egész emberi nem keserű fátuma : hogy nem Eleonorának, vagy Izabellának hitták, mert akkor nem vásott volna tán a' foga holmi pogácsaalmára, hanem maradt volna az ananásznál és pomarancsnál és czukorosmandulánál 's más nőbelabb és nevéhez illőbb gyümölcsnél. Ha én valami nagy ur volnék, szörnyen szégyenelném, hogy olly közönséges eldődeim voltak, mint az az Ádám és Éva, kik nyers almát ettek és mezítláb jártak, tetőtől talpig mezítláb ! Fi done!)

Alig tette lábát a' békességes házba az új menyecske, lett felfordult világ, mint ha pohár vízbe vitriolt töltenek, vagy a' csikok közé pióczát eresztnek, felháborodott az minden fenekestül. Reggel korán kellett talpra állni minden cselédségnek, mert a' kinek a' nap az egyik arczára süttött, mikor alutt, bizonyos lehetett róla, hogy a' másik arczára meg Vicza asszony tenyere süit oda. — Maga volt a' konyhán, — maga adott ki az éléstárból, utána nézett az aklokknak, istállóknak, pajtákknak, nem lopnak, nem alusznak-e a' sáfárok? — itt is volt, ott is volt, látott mindent, tudott mindent, és pörölt mindenki vel, üzte, hajtotta reggeltől napestig, a' ki csak mozdulni való volt; a' mit megparancsolt, azt végrehaj-tatta, a' mit megígért, azt ki is szolgáltatta; szóval: élő veszedelme volt a' controlleriától és dologhoz látástól elszoktatott házi csöcseléknek.

Vendel gazdának sehogy sem tetszett ez az új szoktatás. Világért sem alhatott hajnalon tul, mert ajtót, ablakot rányitottak, hogy a' reggeli szellő átjárja a' szobát. Pedig a' reggeli szellő nem igen nagy patronusa az álomnak; nem volt többé kivel összeülni 's kényelmesen diskurálni, mert senkinek sem volt ideje arra, hogy csak le is ülhessen. Déleesti álmának nem vala sikere, mert senki sem ért rá a' fejében keresni. Rendes kosztra huzták, napjában háromszor talál-tak csak neki; sőt, mint ezt többeknek sirva panaszkodá, még az éjjeli ebédről is le kellett mondania.

'S aztán naphosszant, hogy ő se heverjen a' háznál, ha mást nem, egy kosár hüvelyes babot szoktak elébe tenni, azt fejtegette a' megszorodott fél, 's illyenkor búsan gondolt elhunyt három hitésére, 's a' boldog napokra, mik többé nem kerülnek vissza.

De mondhatott-e ellent? Avagy lehetne-e szembeszállani a' felzúdul-tatarral 's szemébe nézni a' villámlásnak? Ki ne huzná be a' fejét válla közé, ha e' fejkötös Bellóna csipőre tett kézzel neki-fordult 's megtoporzékolva magát, neki-ereszté haragja zivatarának sebes jégzáporát, 's közbe-közbe ollyakat villám-lott a' két szeme, hogy a' lélek is megmozdult az emberfiában. A' rásaszoknya *) csak úgy pöndörült körüle.

Tudnunk kell azonban, hogy Hornyicsek gazduram nagyszerű serkocsmát mért (azaz tulajdonkép: sert mért a' kocsmában) a' B* faluvéken, mellyben az ott szállásoló vasas német katona urak szörnyen táboroztak, vigasztalván földi életüket az árpa levével. Itt szokott a' vendégházban ülni a' gazda nap-hosszant, hogy példát mutasson vendégeinek, melly példaadásnál ki birt üríteni egy huzomban egy jó pintes korsót.

Egy hosszúra felmagzott hórihorgas morva pinczér volt e' csapház Gany-médese, ki olly ösztövért volt, mint egy felkiáltó jel 's olly egyenes orru, mintha golyatejet szopott volna szája; vagy szólt vagy nem, mindég nyitva állt 's olly szé-

*) Rásaszoknyának nevezték azon kemény szoknyát, melly, miként mondatik, meg-állt egyenesen, ha a' földre tették, legalább nincs rá adat, hogy valaha magától elszaladt volna.

letlen volt és gömbölyűre pállott, mint egy potykáé, hosszú heringfaló fogai ki-látszottak rajta, szemei kikönyököltek a' fejéből, buksimodra bámulva a' semmit; ha valamit nézett, mindég úgy tetszett, mintha az orra hegyével nézett volna. Két hosszú kezén úgy ligett-lógott a' két széles vörös tenyér szétálló ujjával, mintha nem is lennének azok voltaképen az ő öröksége, hanem valakitől csak úgy köl-csön kérte volna 's nagy, terpedt lábait csak úgy vitte maga után, ha ment; — a' haja pedig egyenesen felfelé volt keményítve, 's ha addig a' feje éles volt, ez által egy uttal hegyes is lett.

Egyébiránt hosszúhegyes végű kék frakkot szokott viselni, melynek ujjai csak a' fél karjáig értek, de a' farka vége a' bokáit verte; mellénye hajdan piros lehetett, apró sárga gombra; még látszék a' lehajtott gallér alatt megmenekült pirosság maradványa, a' sárga gombok azonban jobbára csak a' füleiket hagyták ott emlékül. Szörnyűkép megvásott csikos vitorlavászon fedte lábikráit, de crá-vátlíjának elszabadult kötőféke magasra állt ki a' nyakából. Előüngöt viselt, 's abban csehköves melltüket vagy hármat, 's ekkép brillirozott ő fényességében — meztitláb, papucsban.

Tehát nagy este volt. Szerte a' faluban ugattak a' kutyák. A' páva kiabált a' szomszéd majorból, hogy a' boszorkány is elijedt volna tőle. Különben nagy volt a' csöndesség az egész faluban, elült minden lélek a' verebekkel együtt.

Hanzli urfi becsukta az ablaktáblákat.

(Huztuk, halasztottuk, de végre ki kelle vallanunk: hogy a' szegény fiut csakugyan Hanzlinak hitták. Mit tehetett róla? nem az ő vétke volt. Kereszt-apjai voltak a' tüskére valók, a' mért ilyen esufot követtek el rajta.)

Tehát Hanzli kidugta a' kezét és az orrát, aztán ismét visszahuzta mind a' kettőt, 's a' táblák be lönek csukva.

A' vasalt németek eltisztultak a' vidékről, 's ez napságtól fogva a' csárda siralmasan megürült, alig vetődve oda egyszer másszor egy-egy kétségbeesett szomjazó az élesztőszagu borra.

A' hosszú asztal végén pilácsolt a' félszemű olajméc. A' söntés mellett pedig Vendel gazduram szundikált flanell-reklijében, hegyes fehér hálósüvegében; potrohára tette két kezét 's a' benne foglalt tányérnyi tubákszelenczét, 's két lá-bát szétnyujtva ott az asztal alatt, szuszogott kedvére. Nem lett volna tanácsos, a' mécses közel tenni hozzá, elfűtta volna minden irgalom nélkül; de annál in-kább előtte állt a' többször tisztelt vászonkorsó, mely két fülével épen úgy né-zett ki, mintha egy elhízott, elterült vénbanya a' két kezét csipejére tenné.

Hanzli e' közben nagyot fűelt, 's a' mint hallá, hogy ideben nagy a' csend, odakün pedig a' konyhában nagy a' háboru, neki-szánta magát, 's a' mint a' gazdája ott bóbiskolgatott a' sörös kancsó előtt, féloldalt neki-sompolyodott, hosszukat lépett lábhegyen, miközben keze, szeme szája mind úgy megjárt, mintha valamennyivel lépett volna. Képzeltetni, hogy mikor ez a' czérnaóriás elnyujtotta a' lábát, az aztán lépés volt. Szép halkan oda ment az asztalhoz, ottan megállt, felemelkedett a' féllábra 's onnét a' magasságból sováran pillan-tott le a' sörös kancsóba. De még félig volt.

Neki sem kellett több. Még egyszer belekacsintott. Mint mikor a' szüle-tett várju kacsintgat a' koncba, 's azzal neki-támadt, megfogta két fülét két ke-zével (a' kancsó két fülét saját két kezével) 's annak száját tulajdon szájába be-dugva, kezdte huzni belőle a' kínálatlan levét, hogy szinte meghajolt bele mind a' két térde, 's a' két szeme majd kipottyant az erős munkában.

A' mint így hajtá, mindég fölebb hajtá a' két pintest, hogy már szinte benne volt a' félféjével, lön rémületes explosió ottkүн a' konyhában, ollyszerű, mint mikor fazikak vágnak valaki után, mellytől ijedtében Hanzli urfi úgy nya-kon találta magát önteni az árpanectár maradványával, hogy a' könyökén csor-gott ki a' java.

De mekkora volt megalázódása, midőn a' kipusztult edényt az asztalra is-

mét visszatevő 's akaratlanul gazdájára pillantva, annak szörnyen felnyilt zöld szemével találkozott szeme; mintha mondta volna neki e' szalonnaember:

— Láttalak, szolgám, váljék jó egészségedre!

De mást mondott neki.

Megjuhászult hangon kérdezé ezt tőle:

— Hanzli fiam, nézd meg: mit törtek a' konyhában?

Volt esze Hanzlinak, hogy megnézzé. Bizonyosan azzal a' reporttal jött volna vissza, hogy az ő orrát törték be.

Dehogy ment ki! nagyot fújt magában 's első meghökkentéből felocsudva, két hosszú kezét összecsapá, fejét megcsóválta, szemeivel felnézett a' mestergerendára 's fejét még jobban lóggálta: hogy szinte félthette az ember, hogy vagy jobbra, vagy balra, de elejti azt a' korpagyümölcsöt.

Mintha mondta volna: „Jéminé!“ Szegény Vendel gazda, beh más világ volt, míg a' Náni asszony élt, hogy nem pöröltek akkor fel édesded szunyadásaidból.

Vendel gazda szinte szánakozva tekinté Hanzlira. Ő is összetette volna kezeit, de csak az ujjá hegyei értek egymás közé; 's mintha mondta volna: „Szegény Hanzli szolgám, neked is jobb dolgod lehetett, míg a' Náni asszony élt, 's a' pinczekulcsot napestig rád hagyta. Nem ittál akkor az én sörös kanocsómból.“

E' két atyafi nép csak per szembeszéd szokott egymással értekezni. Nem azért, mintha nem tudtak volna egymás nyelvén szólni, hanem, mert — mert az az Éva asszony, — aztán meg a' félelem, — denique vannak esetek, mikor az ember szereti a' nyelvét pórázra kötni.

Szegény Vendel gazdának szörnyen kezdett lógni a' feje. Egy eleven kihízott panasz volt egész tekintete. Mint mikor az ember érzi, hogy baja van, de maga sem tudja, hogy mi? 'S nincs karakánabb kép, mint ha igen-igen kövér ember akar szomorú lenni; épen olyan, mint mikor a' falusi kisasszony a' tulipánt szagolja.

— Hanzli fiam, szólj végre igen lankadt hangon az öreg, hosszas tagtelegraph-discursus után, Hanzli fiam, mondd meg te énnekem: mi lehet az én bajom?

Hanzli igen csodálatosan felhuzta a' két vállát egész a' két füléig, két tenyerét szétnyújtotta, szemöldökeit felszította a' homlokára, mintha mondta volna: „tudnám én, de nem mondom meg.“ — Vendel erre azt felelte. „Hm“, melly szózat után szörnyen elhallgatott, 's nem forcírozta Hanzli tudományát; melly tactica, ha készakarva tette volna, igen jó lett volna, miután tudva van, hogy a' melly mondandót nem erőtetnek, az maga erőtetni ki magát. Hanzli urfi is lassanként mindég közelebb csoszogott a' gazdához, ott tett vett, sürgött forgott körülötte, majd köhécselt, majd megállt. Végre hirtelen neki-fordulva, miután böles képpel neki-mérté a' mutató-ujját az orra félfelének, odahajolt a' gazda egyetlen hajtalan testrészéhez, a' fülhöz és ezt mondá neki:

— Bizony, bizony kendnek, gazd uram, az a' baja, de egyedül az a' baja, és semmi más: hogy nincsenek örökösei.

— Mik nincsenek te, Hanzli? kérdé Vendel, minden tőle kitelhető réműléssel pillantva a' léczből alkotottra.

— Nincs kendnek sem fia, sem leánya.

Villogott Vendelnek e' szóra a' szeme, az egyik; olyat csapott kilenczfontos öklével az asztalra, hogy a' pintes kancsó úgy tánczolt, majd a' tatár vitte el rajta. 'S azzal feltartva nagy arcát, kinézett magából. Egészen új eszme talált megpendülni benne, mintha azzal biztatták volna, hogy a' perpetuo mobile még nincsen feltalálva, keresse fel.

— Igazad van, Hanzli. Nekem sem fiam, sem leányom nincsen! és ha volna?

— Hát akkor jobb dolga volna kendnek, — majd lenne kivel küszködni a' menyeeskének, hogy nem érne rá, kendet háborgatni. Itt ülhetne kend napestig

és ihatnék, és alhatnék a' nagy bős karszékbén; reggel, estve jönnének kezét csókolni a' magzatok 's aztán kend felültetné őket térdére 's mesélne nekik a' híres Rűbezahrlól; ha összevesznének, rájuk rivalkodnék; később pedig a' nemes serfőzés jeles tudományát beléjük csepegtetvén, nevezetes sarjadékot hagyna maga után. 'S mindez milly szép volna!

Vendel gazdát nagyon utolérte e' szókra a' buzgóság. Szemét ábrándosan felemelé, összetett két öklét szájához vitte 's olly édesdeden mosolygott, mint egy felmetszett tyroli sajt, és sóhajtott akkorát, hogy Lichtenstein herczegségben zivataruak is sok volna. — E' poeticus színezet még tiszszerte gyönyörűbb volt a' melancholicusnál. Mintha valaki sonetteket írta a' pogácsa-almához, vagy guitarre mellé pipáznék.

Nem tarthatott azonban sokáig ez ábrándos fellelkesülése, le kelle szállania képzeletei csillagvizsgáló-tornyából: a' vendégház utcaajtaja ugyanis megnyilván, azon egy profánus alak toppanék be. Valami öreg béres, ki is, miután a' hosszú asztal legvégeig elcammogott, ott utánozhatlan phlegmával végigülvén a' lóczán, így szóla: „Bort!“ de illyet még a' medve is tudott volna mordulni. — 'S a' magával hozott fiókpetrenczerudat végignyujtotta a' háta mögött; kikönyökölt a' szűréből.

Fekete-piros volt a' legény bőre, mint a' jóféle bagariácé, 's úgy ragyogott, mintha zsirral kenték volna. Csibókjai lógtak jobbra balra, meggyürve erősen sajtalán hájpomádéval, — bajusza kacskaringós volt, mint egy cigánybucsuztató; meg volt az öreg szüre hánytatva sallangokkal és piros posztókkal, de még az ünge ujjai is zsirral és szekérkenővel. Magas karimátlan esalmát viselt, mellynek legtetejébe vörös pipa volt szurva, oldalára pedig két vaskos, egymásba bolondított rézbetű volt felvasalva, a' földesuraság nevének előbetűi.

A' bort elébe állíták. — Ivott; egy drága szót sem szolt, néha egyet morgott. Csalmáját a' fejébe nyomta, azután rátöltött a' vörös pipára 's a' faggyugyertyánál minden teketoria nélkül rágyujtva, félkönyökére vetette magát. Látszék, hogy nem igen zsenirozza magát a' háznál, hogy nem épen idegen. — Hanzli nagyon nézett le rá, lóggó lábait szétterpesztve 's kezeit hátrafogva. — Vendel gazda pedig ábrándozott szépen maga magának.

Végre a' magányos vendég, megunván egyik könyökén fekünni, a' mint a' másakra lenne, fordulandó, meg tetszett pillantani neki Hanzli urfit, 's hogy megmutassa leereszkedését félszájába vágva a' pipát, 's száját öklével undokul félrehuzva, így kezdé beszédét:

— Hát hallottuk-e már Hanzó diák, hogy jön a' franczia?

— Alé! szolt felriadva Hanzli, Törökországból! (megjegyzendő, hogy Hanzli magyarul is tudott, és morvával és németül, mindegyikből annyit, hogy egyiken sem lehetett volna eladni, ha ugyan akadt volna, a' ki megvegye; 's mind a' hármat úgy tudta egyszerre összevissza povedálni, hogy azt ugyan ki nem lehetett volna okoskodni: hogy mellyiket is beszélne hát tulajdonkép?)

— Bizony nem tudom én, honnét jön, Hanzó diák, — felele a' kedélyes csordás — de annyi bizonyos, hogy a' fejét mindegyik a' hóna alatt hordja; aztán a' két szeme a' két vállán van, a' szája meg a' hasa közepén, — csak úgy harapja le az ember nyakát — kákk!

Hanzli a' nyakához kapott. Azt gondolta, már az övét harapják.

— Ugy biz a' — folytatá a' bagariakeztyüs, végigtörülve inge ujjával a' bajusza alját — a' generalissuk minden reggel két font vasat eszik, egy pint vi-triólt iszik rá.

— Proh pana boha! szörnyüködék Hanzli, csodálkoztában úgy elnyitva száját, hogy majd a' feje esett ki rajta. — Láta már kend őket, Mátyus gazda?

— Ott voltam, a' hol beszéltek. A' körösztkomám bujtárjának van egy szeretője, a' kinek a' bátyja a' zöldfejű huszároknál szolgál; épen ma kvártélyozták hozzánk az egész falkát, — ez beszélte.

A' „huszár“ szóra maga Vendel gazda is figyelmes kezdé lenni, — egyet-

len egy szó volt, mit magyarul értett; de e' szóra valamennyi apró baromfia mind eszébe jutott, a' mit valaha a' kánya elragadozott, 's mind azon itze borok, mikért fizetett, fizet is mai napig az öreg harang.

De lám : nem jó az ördögöt emlegetni, mert a' kertek alatt kullog ; alig volt Vendel gazdának annyi ideje, hogy magának képzeletében egy illy katonává vált *) embert felteremthesse : midőn zördül az ajtó, 's miként, ha jőne a' Sisera hadja, beállit szörnyű fenszóval hat kipödrött legény, egyik nyalkább, mint a' másik, egyik társolyosabb, mint a' másik, 's véghetetlenül gimbes-gombos valamennyi, kik nem is úgy, mint más jámbor ember, hogy rögtön az asztal mellé vették volna magokat, hanem csörtettek föl 's alá, mint a' horgas atomus, a' széles vendégházban, pöngették sarkantyúikat 's viczeltek a' falakra szegezett kozák historiai képekre, 's a' velők szomszédult mázolt képü der Frühlingle és der Winterre.

Szép barna fiu volt egy közöttük, fekete bogárszemű legény ; piros vidor arca majd megesattant, — fekete kis pörge bajusza illet neki szörnyen 's olly karcsu volt derékban, hogy majd ketté törött. Ez volt valamennyi között a' leg-ördögösebb. Dehogy hagyott volna békét még a' madárnak is ! váltig kötekedett az egész világgal 's galibája volt minden jó léleknek. Alig hogy belépett, mindjárt utjába esett a' lajtorjával atyafias Ganyméd, Hanzli ; a' mint hosszú hátát begörbítve, nyakát előre nyujtva, belebámult a' tisztelt látogatókba, mint egy félig egyenesre ütött S betű.

— Sanyus öcsém, szolt a' huszár, a' fiu jobbfélre kent hajfürteit egy barátságos simitással a' másik félre borzalva, — hát hol jártunk, mióta nem láttuk egymást ?

Persze : hogy soha sem látták egymást ez életben, minél fogva is Hanzli olly zavarba jött e' kérdésre az à la cacadou frizurájával, hogy ijedtében az emberséges ökörpásztor elől úgy elragadta a' még félig álló itezés üveget, mint-ha ott sem lett volna.

— Elment a' sütni-valód, te contignatiós fejű ? rivalla rá András gazda (ez volt neve a' becses férfinak), frakkja végénél megkapva a' szeleskedőt, — tesszed vissza azt az üveget.

Mire is Hanzli, hogy hibáját jóvá tegye, még egy poharat adott a' haragvónak, hadd igyék kettőből.

— Siess, ember ! kiálta az asztalvégről egy minden gordonnál gordonabb hang, melly is jöve az érdemes huszárörmester bajusza alól, melly is vala immáron őszbe csavarodó, de mind a' mellett erősen kiviaszkolt állapotban ; az örmester hasa pedig vala gömbölyű és ült vala a' lőczára és vala nekie, örmesterek szokása szerint, imposant rosz kedve. — Siess, ember ! mennydörgé, hozz innya-valót, mert — — majd így — meg amugy

Hanzli törte magát 's visszatérve, czifra tányért nyomott az örmester elé.

— Hát enni kértém én ? te gólyának született ? rivalla rá a' türelmetlen férfi — hogy tányért adsz pohár helyett . . .

Hanzli rohant 's hozott egy nagy pohár habzó árpamustot a' hadastyánnak, 's villát is adott neki hozzá, a' mellyel megehesse.

— Ejnye ! erre is, amarra is hát kinek nézesz te engem, hogy sört akarsz velem itatni, a' mi semmiféle ivadékom szájában meg nem fordult ? (Mintha ezt a' családi tulajdonságot mindenki eleve tartozott volna ismerni.)

Hanzli minden nyomon nagyobb, nagyobb confusióba kezdte jöni, mig elvégre saját két kezét sem találta többé, olly nagy vala az ő tisztelete és elfogódása a' nagyrabecsült huszár urak irányában.

Oh, a' tisztelt vasalt német urak sokkal nyugodalmasabb vendégek voltak : mindeniknek megvolt a' maga szokott szeglete, a' maga szokott pohara, melly mellett is éjfélig elüldögéltek 's értekezének Kant philosophiájáról, mig a' nagy értekezésben ki a' padon, ki a' pad alatt elalutt.

*) Czifra szó ugyan, de ha „pávává válván“ volna, még czifább volna.

De e' magyar népnek semmi fogalma az aestheticáról és a' sörivásról. Ennek ugyan még a' forgácsából sem lehetne németet és philosophust faragni.

Még maga Vendel gazda is úgy meggubahodott e' látványban, hogy háromszor hajtotta föl a' sörös kancsót, a' nélkül, hogy észrevette volna: hogy egy csepp sincs benne. Gyermekkorától fogva azon hitben nevedett, hogy az ilyen huszárféle katonától tartani kell minden jó léleknek; de nem vala egész bizonyosságban a' felől: vajjon Vicza asszony is hasonló hitben nevedett-e?

Az asztal alatt, épen Vendel ur papucsára hajtva le fejét, alutt egy kondor szőrü farkával adózott kusza pudli, álmában egy-egy idéltent csahintva.

— Isten jó nap, csaplár gazda! köszönté a' fürgé huszár Vendel urat 's olly bizalmasan veregetett vállára, mintha együtt csaptak volna fel a' verbungosnak. Vendel nagy szemeket csinált, tudniillik azon egyet, melly volt neki, szörnyen felnyitotta, a' huszár pedig fogta az öreg hájjal bélelt tenyerét 's abba olly parolát csapva, hogy a' terem vízhangzott bele, megrázta jókedvében az egész hájkolosszust félkezénél fogva, amugy magyarosan, 's azután confidenter mellé ült a' padra, 's a' nyílt tubákszelenczébe barátságosan bele marékolt három ujjával 's a' mint e' közben lábainak helyet keresne az asztal alatt, ráhaga szive szerint az ott alvó pudlinak félbenszakadt farkája végére, hogy szintugy csikorgott.

— Auvavau, katona uram! ordita az álmaiból felháborított házi állat, 's felszökve szaladt a' szobában szerteszét, sikoltván és jajveszékélvén kérlelhetetlenül, mire az udvarban a' komondor hatod magával kezde felelgetni; aztán visszarohant a' gazdájához 's annak söllyeszéke alá bebujva, onnét ugatott ki a' nyalka huszárra.

— Ejnye no, ne haragudjál márno, — csitítá a' nyalka legény — katonadolog az egész, fel se vedd, — hátha az orrodra léptem volna? Ejnye beh haragszol! — 'S ezzel odacsalta a' nyüsgő állat fejét térde közé 's a' kezébe csipett burnótalt mit tehetett volna okosabbat? felszippantatót azt a' jámbor pudlival.

Kik emlékeznek azon comicus helyzetre, melybe a' kutya szokott jőni, mikor trüsszent, képzelhetik, milly grimaszokat vágott a' pudli a' tubáktól, ugatni, 'oszankodni és prüszkölni is akarván egyszerre 's nem birva elrejteni e' fölötti komoly neheztelését 's iredve forogva előre hátra 's nyakát félrecsavargatva. — Az összes gyülekezet majd kibujt bőréből nevéttében. Nem győzték neki a' „prosit“ — ot kiabálni. Még Hanzli is el merte nevetni magát, de meg is lakolt érte, mert kitölté rajta boszuját a' kedvencz házi pára, neki-esvén a' bokájának 's kirántván lábából a' czifra papucset, mintha mondta volna: „a' katonauraktól csak felveszem a' tréfát, de kend csak Hanzli, kend ne merjen nevetni.“

Vendel urnak nőttön nőtt az orra e' történtek közben. Milly szörnyű emberhusfaló ivadék! gondolá magában, nem ismer ez sem Istent, sem embert, a' ki csak bort vedel 's becsületes ember tubákjába markol 's azt a' kutyanak adja be, 's még fenhangon nevet. Mi nem következhetik még?

De mi bizony? . . .

Különös jó tulajdona az embernek, hogy a' hol nevetést hall, oda töri magát. A' nagy kaczagásra, mi természetesebb? mint hogy a' konyhanép összes személyzete a' kocsmába csődült, 's mi természetesebb, mint hogy Vincze vitéz sátánnak való két szeme nagy hamar megakadt a' vidám fehérszemélység legszebbikében? Kinek szinte fekete, mindég villogó szemei voltak, piros tele ajka, felül kissé hamvasan pelyhedző nagy fekete sugár szemöldöke, piros arca, sötét haja, 's ollyan termete, mint a' hét világ! — Ez volt Vicza asszony.

— Ejnye lelkemadta, még magát se láttam! szólt a' huszár, amugy brevi manu meg akarva mérni, minő karcsu a' szép nő dereka? — de a' körmére kopantottak.

— Menjen innét, vitéz uram, nem kell legyeskedni, — szólt tréfás boszuval a' hamis menyecske, kiküzdve magát a' huszár foglaló kezéből, 's egyet pöndörülve férje mellett termett, kinek is elkezdte szépen hízelkedni, lejjebb huzván fejébe a' hálósíveget 's törekedvén mellette a' lóczán helyet foglalhatni. Mikor

aztán átölelte a' tetemes gazdát, mintha a' siskakemenczét fogta volna nyalábba. De hamis volt a' zuzája is a' menyecskének : mikor legjobban csókolta az édes öregemet, akkor kacsintott félre a' kaczki legényre. (Pro memoria minden feleséges embernek : mikor a' nő az egyik szemét lecsókolja a' férjnek : fölnyissa ez a' másikat és a' szemébe vigyázzon vele !)

Vincze vitéz pedig , hogy hibáját jóvá tegye , körülnézett, egyet pödrött bajuszán 's hirteleni fordulattal utját állva a' fehér népségnek (kik úgy tettek, mintha menni akartak volna), a' mellyik hozzá legközelebb esett, egy pántlikába font hajú kurta néembernek huszáros csipesókot alkalmazott a' kövér arczára , ki is akkorát sikoltott, hogy repedt bele a' stuckatur.

— Ördögözöm a' lelkit, katona uram! ordita viszhangul e' sikoltásra egy bivalylyal álmodott hang, kísérve mérges toporzékolástól. — A' hosszubotu béresben eldült a' borju, az bömbölt akkorát.

— No hát no ? Mi baja kendnek, földi ? kérdé a' katona, ijedetlen képpel tekintve hátra a' tombolóra.

— Mi bajom ? Az a' bajom , hogy az a' leány ott la nem édes mindnyájunké ám ! felelé a' béres kitörő zúlussal.

— Hát'szen helyesen van. Magam sem szeretném, ha rajtam kívül még más valakié is lenne. — Kötelkedék a' katona, 's még egyszer hozzá nyult az élő orgonához, az még nagyobb sikoltott.

— Tyhju ! Ezer malomkerék ! Andrásnak sem kellett több. Fölugrott, kirugta a' lőczát maga alól, földhöz vágta a' süvegét, hogy akkorát szólt, mint egy ágyu 's azt ordította : — — — nem — semmit sem ordított, hanem beleköpött a' markába 's azzal gyürte az inge ujját.

Hadakozni akar kend, jámbor lélek ? kérdé fitymálva a' huszár 's önhitten mosolygott rá. Bezzeg nem kaszanyélből készítik a' kardot; ne bántsa kend azt, a' mi katonából van.

— Bántom biz én, ha kutyafejű tatárból van is, mihelyt a' szeretőmet bántja, — kiverem én, nemcsak a' kocsmából, de a' világból is, ha mindjárt ezer is a' lelke; nem is félek én a' kardtól, katona uram.

Szólt 's az öreg szűrt kikerítve nyakából, előfogta a' két kézre valót, mellynek végén akkora bunkó volt, mint egy birka feje.

— Ne bolondozzék kend, András, sikolta ama sikoltó leányhang 's esék nyakába a' botgladiátornak a' kérdéses fruska, kérlelni akarván.

— Ej ! kelj innen, Panna, szólt András, elhárítva magától minden ember-szeretetet, — majd én mutatom meg , ki ül a' padkára !

— No András, tréfálkozik a' nyalka huszár közben, minthogy kend András, és csakugyan verekedni akar, hozok én is olyan hosszú fegyvert, a' millyen a' kendé — 's indult az udvarra.

— De hozhat én miattam; akár malomgerendelyt hoz is vagy egész tölgyfát, nem félek én tőle hatod magával sem, szólt, a' falnak vetve hátát, a' béres-áthléta.

— Ne tartson kend tőlünk, dörmögé az őrmester, nem szólunk mink bele. Kitesz Vincze vitéz egy maga magáért.

— Már'szen majd megvállik, felelgetett vissza, fejét fel-felvágva, a' zsir-bafótt ökrész 's várta nagy szemekkel a' megérkezendőt.

Megjött az. De a' világért sem czevelt magával gerendelyt , sem egész tölgyfát, hanem kihúzott a' ház tetejéből egy hosszú nádszálát, azt hozta fegyverül.

— Hát csak bolondozik ? kérdé András elszégyenülve.

— Nem én, felele a' huszár nem tréfálva. Álljunk csak szaporán egymás szeme közé; no, atyafi, mellyik szemét szúrjam ki hát elébb ? 's ezzel elkezdte a' nádszál loboncós végével alkalmatlankodni a' béres orra, szája körül, ki elsőben kézzel kapkodott hozzá, de nem kaphatta el, — később mindég jobban kezde kijöni türelméből; végre, mikor nem állhatta a' boszontást tovább, neki-fogta a' füttykő-gét 's megemelve azt vérben forgó szemekkel, iszonyu ordítással és veszett ha-

raggal olyat sederinte maga körül, hogy a' mint a' ház tulsó oldalát megütött a' bunkó vége, kívül a' vakolat potyogott. Iszonyatos volt e' csapásnak ereje: Vendel gazda elől ezer milliom eseréppé törve repült le a' kétfüles kanecso, három szék felfordult, egynek keze lába törött, Hanzli pedig az asztal alól nézte a' maga hosszúságában az egész csetepatét. Jaj volt azon léleknek, ki e' kárhozatos suhintás gözkörebe jut: meg sem pihent volna a' másvilágig, olyat repült volna tőle.

De a' fránya huszár világért sem repült, — hova tette magát, hova nem a' criticus perczen? azt ő tudja, senki más; elég az hozzá, hogy midőn András szörnyű pusztító dühében óriási módon elrikkantá magát, csak azt vevé észre, hogy a' veszedelmes nádszála' szájában állt meg, messze kimeredve, mint egy két-öles szivar, a' huszár pedig sértetlen állapotban ficzkándott előtte.

András elálmélkodott bámulatánál, csak az összes nézősereg kitörő kacagása volt kietlenül hosszabb.

— No még így sem jártam, mióta Kilitiben lakom.

(Vége következik.)

Jó kay Mór.

NEMZETI SZINHÁZ.

Február 25-kén, Laborfalvi Róza jutalomjátékaul, először: Könnyelműek. Eredeti drama 5 felvonásban, írta Czakó Zsigmond. Szerzőnek negyedik műve; 's azon jó véleménynél fogva, mellyel a' szerzőnek nem mindennapi költői tehetsége iránt viseltetünk, fájjalva kell kimondanunk, hogy a' negyedik műben nemcsak haladás nem mutatkozik, sőt tetemes visszalépés nyomai látszanak. Czakó elsőbb művei, a' „Kalmár és tengerész“ és „Végrendelet“, mellyeket minden mélyebb előleges tanulmány nélkül készített, 's mikkel nevét ismerni 's kedvelni tévé, véleményünk szerint, jobbak, mint műzájának kedvenczgyermeké, a' hamis erkölcsiség csábos iskolája „Leóna“ — és még Leóna is, mellynek hibái legalább nagyszerűk 's nagy szépségekkel párosítvák, minden tekintetben sokkal jobb, mint e' könnyelműen írt „Könnyelműek“. — A' karzat, 's a' földszinti közönség egy része, mellynek számára szerző minden felvonás végén egyegy megragadó képet állított a' színpadra, 's a' könyben úszó szépne, mellyet a' jutalmazott művészno hatalmas játéka az ötödik felvonásban csaknem olly convulsivus állapotba tett, mint a' Végrendelet híres megőrülési jelenete; tapsoltak ugyan, 's megesküsznek rá, hogy a' „Könnyelműek“ pompás egy drama: de a' hideg bírálát, mellyet túlságokkal, franczia színpadi puffokkal, 's világfájdalmas élvezetekkel kielégíteni nem lehet, komolyan kéri a' szerzőt, hogyha írói jó hírét nevét növelni, vagy csak megtartani is akarja, jobban gondolja meg, mit talál a' tőle méltán jelest, elismert fényes tehetségeitől méltán valami kitünőt váró közönség elébe. — Ha e' művet legközelebbi elődével, Leonával, hasonlítjuk — szerzőt egészen másnemű hibákba látjuk sülyedve. Mintha boszút akart volna állni közönségén, mellynek Leona, a' classicaí egyszerűségü, minden hatásadászatot, színpadi pompát, nagy személyzetet, tarkaságot 's a' t. nélkülöző mű, tetszeni nem tudott: — most egyszerre, egy minden egyszerűséget 's psychológiát teljesen mellőző, 's élni csupán hatásosság által akaró művet gördít elő, mellynek egyes szép költői eszmék 's erőteljes, virágos nyelven kívül épen semmi érdeme sincs, mellyben a' psychológiára, jellemekre, következtetességre épen semmi gond sem fordított.

A' dráma meseje, mennyire egy látásra felfoghatók, röviden előadva, következő: Dernői Gyula szereti özvegy Réveiné leányát Adélt, 's azon hitben, hogy ettől igazán viszonszerettetik, nőül akarván venni, ez által atyjának haragját vonja magára. Gyula nővére ismét, ki azonban a' darabban elő nem jön, szereti Báró Felvizi Vinczét. Azonban míg Dernői Gyula utazni van, a' hiú 's könnyelmű Adél báró Felvizi Vinczéhez megy feleségül. Gyula haza érkezvén utazásából, atyját, épen az ő szerelme miatti bú 's harag által elsorvasztva halálos ágyán találja, 's a' báró által megcsalt nővért szinte beteg,

ki később csakugyan el is hal. Gyulában tehát a' kétségbeejtett szerető, fiu és testvér boszúérzelme egyesül. Boszúját a' pazarló 's bukása felé közelgő Felvizi Vince tönkretevésén kezdi, mit az által eszközöl, hogy azt az alispánságtól, melyet maga számára bizonyosnak tartott, 's mely őt a' rögtöni bukástól még egy időre megmenthetné, Lilienzweig tőkepenzes zsidó segítségével, elűti. Boszúját előmozdítja azon körülmény, hogy Felvizi elleni zálogos perét megnyervén, ennek jószágait magáéivá teszi. Az első felvonásban, melyből a' mondottakat megértjük, Adélt, a' darab hősnéjét, valóban könnyelműnek látjuk, ki hű imádóját Gyulát 's ennek adott szavát tavollétében elfelejtven, derék anyja Réveiné ellenzésével, csupa hiúság- 's fénykórságból a' jellemtelen, kevésbbé szép, kevésbbé szeretetreméltó báróhoz megy nőül, kit nem szeret, kit csak hamar megun, 's kitől viszont megunatik. Dernőit viszontlátván, ez iránti érzelme ismét feléled, 's férjére már az első felvonás végén kimondja rövid házasiéleti tapasztalásainak eredményét, u. m. azon véleményét, hogy „férje gazember;“ 's ezzel az első felvonás epigrammatica végződik. — A' második felvonás az első után két hóval történik. Felvizit már bukott állapotban találjuk, — mit azonban, könnyelműsége szerint, igen könnyen vesz, nejét pedig duzzogva és pereive a' miatt, hogy a' cselédek a' házat elhagyták 's minden vágya nem teljesítettik. A' kölesönös keserű szemrehányások tetőpontján egyszerre polkát kezd táncolni a' könnyelmű pár, 's e' perczen jelentek meg Réveiné, Adél anyja, arany tanácsaival, és szomorú sejtelmek- 's jóslataival, melyek a' könnyelmű Adélt pillanatra megrázzák. Kisül, hogy Adél a' szép alispán Gyulába újra fülig szerelmes. Réveiné, a' büszke nő, a' gyengéd anya megkérte Gyulát, hogy az elperlett jószágot hagyja még egy ideig Felvizi birtokában, 's most leánytól „azt kívánja, hogy ez hasonlóra kérje meg a' nemeslelkű alispánt.“ A' meghívott Gyula eljön 's most következik azon bántó jelenet, hogy Adél, a' nő, szemérem és kötelesség minden érzelmét levetkezve, lángolón lobogó szerelemvallást tesz 's az őt megvető jéghideg férfinak lábaihoz borul. (Ez már talán kiesít többeske is, mint könnyelműség?) E' helyzetben találja őket a' férj báró Felvizi Vince, 's dühbe jöven nem silány neje, hanem a' gyűlölt vendég ellen, pisztolyokat ragad, pimaszul gorombáskodik a' vendéggel, párviadalra akarja azt kényszeríteni, 's midőn ez a' garázdát megvetve távozik, utána rohan és lő. A' második felvonás tehát valóban csattanósan végződik 's a' karzat teljes mértékben méltányolta is a' csattanást. Azonban Felvizi nem talált, 's miután elkövetett bűnétől visszarettenve sáppadtan előtántorog, csakhamar megjelenik az életben maradt Dernői Gyula is az ajtóban, megyei pandúrokkal. De a' pandúrok hiában jöttek, a' boszúálló Gyula, egyszersmind kötelességfelejtett alispán, megbocsát a' szántszándékos gyilkosnak. — A' harmadik felvonás, két évvel a' második után, nagy változásokat mutat a' viszonyokban. Felvizi külföldre szökött, a' férjétől elhagyott Adél megvetendő kalandos életen lábolt keresztül 's utóbb egy almarquis imádottja volt, kit azonban a' rendőrség elfogatott; Réveiné, elszegényedve, szolgálatban van, 's elvetemült leányát levélben megátkozza; Dernői Gyula, kibén kevelység 's férfias önértzet ki nem tudák egészen irtani a' silány nő iránti szerelmet, elszóródás végett tett utazásából tér vissza. A' könnyelmű nő, elhagyatottsága érzetében, 's az anyai átok súlya alatt, egyszerre bűnbánó Magdalénává lett 's ezt a' megérkező 's egyazon fogadóban szálló Dernői Gyula Gyógyai orvostól tudja meg. Futni akar hogy a' veszélyes Magdalénával ne találkozzék, de ajtót tévesztvén, ki nem kerülheté sorsát. Az összezuzott lelkű könnyelmű nő, a' tudva levő két év után ismét szerelmet kér tőle, de most már csak plátóit; sőt nemesak kéri azt, hanem igényli és követeli. Efféle szavalás húzza ki a' harmadik felvonás legnagyobb részét, mely a' sok költői kép 's virány mellett is, mely reá halmozva van, rendkívül unalmassá válik. A' sok szép phrasis azonban, valamint a' közönségre nem, úgy Dernői Gyulára sem hat, mit mi igen természetesen találunk, sőt igen neheztelénk azon pillanatnyi ellágyulásokért is, melyek Gyula férfias-

ságának nem kis kárára, ittott mutatkoztak. Gyula, hidegségét megtartva, elmegy; Adél imádkozik, 's a' váratlanul belépő anya Réveiné, áldókezet terjeszt feje fölé, mert imádkozik. A' csattanósba szerelmes közönségnek elragadtatása a' harmadik felvonás folytán kicsit csökkenni kezdett, de kárpótlást nyújtott neki a' negyedik és ötödik, melyekben a' képtelenségek tömege hegygyé nő. Két hó telt el a' harmadik felvonás eseményei (vagy inkább szavalásai) óta, a' csavargó báró visszatért külföldről 's megjobbult nejével együtt nyomorult padlás-szobában éheznek. Itt már a' könnyelműség, melyet szerző e' drámában, annak czime szerint jellemezni 's tanuságul felállítani akart, igen kurucz symptomákban mutatkozik. Báró Felvizi Vincze, az egyik könnyelmű, hogy dult vagyonszállapotán segítsen, saját testvérét báró Felvizi Hectort akarja megölni, 's a' másik, még pedig törődött és legközelebb bűnbánó magdolnai alakban mutatkozott könnyelmű pedig e' célra társul szegődik. Mikint lehetséges ez? kérdeitek; talán a' megújuló gazdagság, kényelem, fény 's pompa gyönyöreit irta le az ékesszóló férj tündöklő színekkel? igen, megkísértett illyes valamit egy pár szóval, de siker nélkül; talán kényszerítette a' gyöngé nőt a' bűnös czimboraságra? Nem, erre semmi eszközzel nem birt, 's illyes valamit meg sem kísértett. A' szerző hatalmasb módot fedezett fel, hogy a' lehetetlennek látszót lehetségessé tegye. Adél egy pletykalapból olvassa, hogy Dernői Gyula meg fog házasodni, 's ez ujság felett a' férjes nő, az anya, ki nem rég csak plátói szerelemért esdeklett, — és ismét azon nő, ki Gyulával olly méltatlanul bánt, — ki ennek egész haragját 's megvetését érdemlette, — ki éveken át bűnös kalandor-életet vitt, e' nő Gyulának tisztességes házasodási szándéka felett olly pulyka-méregbe jó, hogy bűnös férje gyilkolási tervéhez azonnal segédül ajánlkozik. Báró Felvizi Hector jószívű phlegmaticus ember, ki rossz, pazarló öcscsének sok adós-ságát kifizetie 's attól inkább hálát, mint gyűlöletet érdemlett, 's most is magánál tartja 's táplálja Adél anyját, Réveinét; valamint ismét Dernői Gyula, a' boszúálló, saját gyermekeként nevelteti Adél kis leányát, kit ez elhagyott. Dernői azon éjjelen, mellyen Felvizi Hectornak saját öcsce általi meggyilkoltatása terveztetik, történetesen ennek vendége, 's nála marad éjszakára, ugyanazon szobában szállásoltatván, hol rendszerint Felvizi Hector szokott aludni. A' gyilkos és neje eljönnek; Adél, kire itt legkisebb szükség sincs, a' teremben marad remegve 's imádkozva, férje pedig, a' testvérgyilkos, belopózik azon szobába, hol bátyja helyett Dernői Gyula nyugszik. Hogy a' csoportozat annál hatásosb legyen, Réveiné is, ki hihetőleg aludni nem tud, ugyanazon perczben lép a' terembe, midőn Dernői Gyula a' gyilkost nyakon ragadván, halálosan megsebesíti 's előhurcolja, és így ellenségét, kin méltó boszút akart állni, de jó szíve és utazási kedve miatt nem állhatott, történetesen csakugyan megboszúlja. Már illyen ensemble után csak lehetetlen házrengető tapsokat nem várni. Az ötödik felvonásban, öt évvel a' negyedik után, a' gyilkolási czimboraság miatt öt évi börtönre ítélt Adélt, kiállott börtönbüntetése után, rongyosan és sáppadtan látjuk azon fogadó felé tántorogni, hol édes anyja Réveiné, Dernői Gyula által gyámolítva tengeti életét. Koporsót hoznak; a' sejtő leány felrántja annak fedelét 's holt anyját látja benne. Kétségbe esik, 's félőrlütségekben beveszi a' rég tartogatott mérget. Halálos vonaglások közt feküdve a' földön, látja Gyulát 's annak kezén saját kis leányát a' fogadóba menni; ereje végmegfeszítésével rég nem látott gyermeke nyomait csókolván a' földön, kézen 's térden csuszva vonszolja magát a' ház lépcsőjeig, ott kilépő gyermekét megöleli 's megáldja, Gyula bocsánatát veszi 's meghal. Ez utolsó jeleneten nemcsak a' tömeg buzdlit fel 's érzelgő asszonyok sírtak, hanem olly emberek is mélyen megindultak, kik magas aestheticai képzettséggel bírnak 's megvallják, hogy Czakó e' drámája rossz, 's hogy ez érzékeny helyzet maga sem volt organice fejlesztve a' drama hősnéjének jelleméből. De ebből korán sem az a' következés, hogy a' dráma tehát, mivel egyes jeleneteivel illyen hatást tudott előidézni, valóban jó és egészséges mű; mert gyakori eset, hogy egyes helyzetek

olly élethű előadása, millyen a' jutalmazott színésznő ez alkalommal volt, a' kedélyt egyoldalulag 's pillanatokra megragadja, és az egész felett hidegen itélő észszel bírálói kötelességét elfeledteti.

Most azonban, midőn Laborfalvy Róza sápadt alakja 's könyes szemei kédelyünket el nem csábítják, az előadott vázlat nyomán nyugodtan és hidegen ítélhetünk Czakó legújabb drámája felett, 's kimondhatjuk, hogy ha csak szép költői virányokat, egyes nagyszerű és fenséges gondolatokat, melyek itt-ott, mint üres és roszzsal telt keblek fölött az arany kereszt 's drágakő, csábítva csillognak, elégnek nem tartunk egy jó drámához — a' könnyelműekről kedvezőn ítélünk még azon előszeretet mellett sem lehet, mellyel szerző tehetségei iránt viseltetünk. A' ki e' műből a' könnyelműséget akarná megismerni 's azon igazságkiszolgáltatáson, melly e' hibának, saját jelleméből fejlődő természetes büntetés által jutott, — épülni és javulni: épen annyira csalatkoznék, mint a' ki, erkölcsi czéloktól elvontan, művészi összefüggő egészet keresett benne. — A' mesének vázolata eléggé bizonyítja, hogy e' nőben, ki a' könnyelműséget képviselné, csak igen kis hatalom a' könnyelműség, mert őt vad és telhetetlen szenvedélyek ragadják vesztébe; férje pedig, a' „könnyelműek” másika, elejétől végig egy megrögzött, fenékig romlott gonosztevő. — Hogy lehet e' nőt Dernőinek folyvást szeretni? hogy lehet e' nőnek Dernőitől szerelmet követelni? —

Ü.

UJ DRAMÁK, DRÁMABÍRÁLÓK, KÖLTŐK ÉS KÖZÖNSÉG.

E' czim alatt az Irodalmi Szemle harmadik cikket is közöl, mellyben meg akarja mutatni, hogy nekem a' művészi és szini hatásról nincsenek igaz fogalmaim; 's meggyőz, hogy a' szini hatásról csakugyan nincsenek igaz fogalmai a' — Szemlének.

Ugyanis, miután elmondja a' Szemle, hogy „az előadott drámának művészi hatása kettős, költői és színészi *), a' szini hatásról ennyit szól és nem többet: „A' művészi hatásnak e' két neme a' művészetnek és műnek belsőségéből fejlődik, 's azért valódi realis és lényeges; de azt a' drámaírók legnagyobb része nem bírta előteremteni **), mivel épen ez a' legnehezebb; és azért más könnyebb uton törekedett haladni, (néhány szemlei részvényes ur is), mint a' művészi, 's előállottak darabokkal, melyekben nem az aesthetikai megismerés játszott főszerepet, hanem a' látványok, meglepetések, a' kíváncsiságnak kinzó szerekekkel ébren tartása 's t. e., mik a' nézőre egyoldalulag hatottak és többi szellemi tehetségei kárára csak egyet, kettőt, p. o. kíváncsiságát vagy jószívűségét vették igénybe ***)) annyira, hogy illy állapotában a' bódult néző (szegény bódult közönség!) elfelejtkezett számot vetni arról, valjon azon hatás, melly benne előidéztetett, valóban művészi-e vagy sem ...“ 'S ez, a' Szemle szerint, azon másik tilos hatás fogalma, mellyet Europa minden művelt népei szinpadí hatásnak neveznek. — Most már kérdés, meri-e a' Szemle állítani, hogy a' szini hatás csupán ezen legszegényebb tényezők által eszközölhető? meri-e állítani, hogy szini hatás a' jellemek, szenvedélyek, indulatok, szokások 'stb. festése, szóval: a' dráma szellemibb és nemesebb alkatrészei által nem eszközölhető? 's ha eszközölhető: miként lehet azokat a' szini hatás fogalmából kihagyni? — De kell-e több? ... A' Szemle még a' színészi vagy előadásra vonatkozó hatást is kirekeszti

*) Szerintem, előadáskor a' költői és színészi hatást nem lehet elválasztani; összenőtt ikrekül tekintendők azok; sőt midőn a' színész lép előnkbe, feledjük a' költőt, ki különben is köteles saját egyéniségével háttérbe vonulni, 's csupán tárgyilagosan jellemeiben kell élnie.

**) Bizonyítják azon bukott darabok, mellyeket néhány szemlei részvényes urak irtak.

***)) De, fájdalom, sok eredeti darab semmi szellemi tehetséget sem volt képes igénybe venni, ha csak az unalom nem az; 's a' Szemle után okoskodva, már csak azért is szükséges a' szini hatás szempontja, hogy az ilyeneket megkülönböztessük azoktól, mellyek egy-két szellemi tehetséget mégis csakugyan képesek igénybe venni,

a' szini hatás fogalmából! . . . Szóval, mint idézett soraiból látható: szerinte a' szini hatás a' drámai mű és előadás egyesült művészségéből nem eredhet: hanem csupán a' mű kinövésének 's a' drámaíró hibáinak köszönhető. De fogalmának félszége kitűnik abból is, miszerint az általa előszámlált eszközök, sem külön, sem együtt, nem képesek valamely darabot a' bukástól megmenteni egyéb jelesebb drámai kellékek hozzájárulta nélkül: mert épen ellenkezőleg nincs boszantóbb a' közönségre nézve, mint ha felcsigázott kíváncsiságát olyasmival lepi meg, mit az előzmények után épen nem várt; ilyenkor aztán a' látványok sem huzzák ki a' sárból a' darabot; már pedig bukott darabról csak nem mondhatni, hogy szini hatásos. Példák voltak rá a' mi színünkön is. Azonban ha a' Szemle egyoldalú félszeg fogalmához a' szini hatást akarja használni gúnynévül: ahhoz semmi közöm; de ne akarja Europa művelt népeire is tukmálni; mert idézett fogalma csak a' hatás-kapkodók- és vadászókra (Effect-Häscher), szóval: a' szini hatás kinövésére illik *).

Ennyit az elméleti részre.

Térjünk a' praxisra; lássuk, mint akar a' Szemle némely állítást erőnek erejével rám tukmálni, 's mint csúri csavarja az általam felhozott példákat. Előbbi cikkemben ezt mondtam: „A' látvány maga nem szül hatást, de elősegíti azt; 's ha helyén használtatik, nemcsak nem ellenkezik a' művészettel, sőt néhol okvetlenül szükségét.“ 'S ezen állításom igazlására idéztem aztán Shakspeare-t, Goethét, mint olyanokat, kik, ámbár legelső drámaköltők, a' látványokat szinte használják; 's a' Szemle rám fogja, „mintha azt mondtam volna, hogy Goethe látványok utáni vágyból használja látványait, 's hogy Shakspeare látvány után törekedett.“ Tessék jobban elolvasni soraimat; Goetheről fentebb idézett állításom igazlásául ezt mondom: „mindent felhasznál, mi csak látványoknak nevezetik, azonban műve mégis remek és szini hatásos . . .“ Shakspeareről: „Van-e költő, ki több látványt használt volna, mint épen ő? Nála a' szellemek csoportosan hozatnak fel; népjelenetek nélkül alig van darabja; mindenütt fényes kíséret, scenicai pompa, fényűzés látható; használja a' zenét, éneket és tánczot; vannak örültjei, sőt Lear a' szinpadon örül meg 'stb. azonban ki fogja ezt neki hibául felróni?“ — Tehát épen nem vádolom látványaiért e' két legnagyobb drámaköltőt, mint a' Szemle szeretné rám okoskodni. — De a' Szemle a' csürescsavarásban még tovább megy. Én idézem Shakspeare-t, mint legnagyobb authoritást, fentebbi állításom igazlására: 's a' Szemle beszél az akkori angol szinpadok szegénységéről; holott állításom ellenében azt kellett volna kimutatnia, hogy Shakspearenél csakugyan nincsenek látványok. Valjon mi közünk ahhoz, mint adta egyik vagy másik szinpad Shakspeare műveit régente? Midőn költőre, mint authoritásra hivatkozunk, akkor műveit kell és szabad értenünk, nem műveinek ekkor vagy akkor történt előadásait. Shakspeare, műveiben az általam nevezett látványokat használja és szükségeseeknek látta, mert kijelölte, 's mert műveiben meg vannak írva: e' szerint kérdéses állításom igazlására a' látványokról, szabad volt authoritásul őr is használnom. 'S ez a' dolog veleje. Tehát tessék megjegyezni: nem a' hibás arczképről, hanem magáról az arczról beszéltem; Shakspeareről, 's nem a' régi angol szinpadokról. Egyébiránt, hogy az akkori angol szinpadok szerkezetét és kellékeit valamikéval jobban is ismerhetni, mint a' Szemle, alább kimutatandom; 's majd elvállik: ki a' tudatlan? Előbb azonban néhány szót a' Czakóféle örülesi jelenet-

*) A' magunk közéleti kifejezési módjára is hiában hivatkozik e' részben a' Szemle. Szini hatásnak mondatik közéletben mindazon hatás, melyet valamely szindarab előadáskor gyakorol a' nézőre, 's a' legremekebb drámákról is mondatik: szini hatása is van. Továbbá az olly darabokról, melyek nem képesek ugyan megadni, de némi csillámmal a' költészetnek bírnak, teszem: csinos nyelvvel, költői kifejezésekkel, sajnálkozva szoktuk mondani: Van benne valami, de nincs szini hatása; tehát épen hibául rójjuk fel a' szini hatás hiányát, mit nem tennénk, ha azzal gúnyolni akarnók.

ről. Ezt mondtam : „Azért részemről igen nevetséges kritikának tartom, midőn Czako azért rovatik meg, mert Tárait a' szinpadon szemünk láttára zongoraszónál örülteti meg, 's mert szemünk és fülünk által is hatni akar lelkünkre; a' kritikának azt kellene inkább megmutatnia, valjon ezen örülés indokai igazak-e vagy sem.“ 'S a' Szemle megro: miként bátorodom én e' jelenetet, mint hatásost ajánlani. Ajánlásról soraimban szó sincs; de most igenis bátorodom, mint valódi szini hatásos jelenetet ajánlani, de föltételesen, ha t. i. az örülés indokai igazak; 's valamint előbb, ugy most is bátorodom a' kritikát ennek vizsgálatára utalni; mert ha az kimutattatik, hogy az örülés nincs kellőleg indokolva, akkor azon örülési jelenet hatásának érdeme is önként bukkik. A' Szemle azonban a' helyett, hogy ezt tette volna, ismét csak declamál e' jelenet ellen, a' nélkül, hogy csak egy szegény okot birna ellene felhozni; ha csak azt nem veszi okul, hogy hát mért csapdossa örülten a' zongorát összevissza, 's miért nem játsza inkább Beethoven cis mol sonettja allegrojának kezdetét? De édes Istenem, mikor Tárai örülten nem játszhatik olly nehéz compositiókat, aztán talán nem is barátja a' német zenének! — Különben most már a' Szemle is rá jó, hogy mégis csakugyan lehet zongorázni e' jelenetben, hanem csak látszólag (!) dissonance: hihetőleg, nehogy a' zenészfületek sértse. Ezen theoria szerint igen kívánatos volna, hogy a' mennydörgések, mennyköütések, pisztoly- és puskalövés és az egyur és asszonyosságban a' kutyangatások is accordban történjenek 'stb.!!

Most, hogy fentebb adott szavamat beváltam, lássuk, a' Shakspeare korában állott szinpadokról mit mond Skottowe Ágoston, Shakspeare egyik életirója :

„Sok régi darab előadásához szükséges volt némi több részből szerkesztett mozgony. Hogy csak Shakspeare-t említsük, a' Viharban Ariel, mint harpia, szárnyaival az asztalra csap, 's csinos készület által a' terített asztal eltűnik.“ Ugyanazon darab más jelenetében Juno száll le. Cymbelinben Jupiter mennydörgés és villámlás közt sason ülve jön le. Macbethben az üst elsüllyed, 's a' látványok fölemelkednek a' boszorkány igézésére. Tehát voltak súlyedők; a' föld alatti hely, hová azok vezettek, pokolnak nevezetett, ellentétben a' fedelezettel, mely az eget ábrázolta. A' fedelezeten a' kék szőnyeg nappalt, a' kissé sötétebb éjt jelentett. Az Admirálféle társaság kellekei közt van említés „pokoltorkolat“-ról is; 's ezen mulatságos bemenet gyakran említették az ünnepélyek számadó könyveiben.

„Mikor kapott fel a' szinpadon a' helyszin, 's milyen készületű volt az koronként, nem lehet kimutatni. Az első színház építtetése és Shakspeare halála közt eső negyven 's néhány év közt a' szinpadí diszítés mindenesetre nevezetes előmenetelt tön. Néhány egyes requisitumot kell említenünk, melyek 1598-ban az Admirálféle társaságé voltak, hogy a' nem említendőkre következtethessünk. A' sziklákon, sírokon, koporsókon és oltárokon kívül, orozlánok, sárkányok, kutyák, lovak, Phaeton kocsija és — százanad becsmérték! — egy ágy, a' szinpadí diszítés emelkedésének jelei; mindinkább tökéletesbülésére mutatnak pedig két templomtorony, harangjáték, fénytorny, Róma városa, szivárvány, nap és hold. Az aranyalmafáról és Tantaluséról sem kell megfeledkeznünk.

„Az udvari álarczos menetek és rendes drámák nevezetesei a' színészek díszes és fényes ruházata miatt. Arany, ezüst, selyem, atlasz, bársony, és tollak mindenféle színűek és szerkezetűek, tékoztattak a' színészek felpiperezésére. De nem csupán a' fényre volt figyelem: igyekeztek, sok költséggel, a' viseletet, tulajdonitványokat (attributumokat) és piperét az előadott jellemhez alkalmazni.

„Bármilyen szegények voltak a' nyilvános színházak, némi körülmények mégis egyesültek, hogy a' királyival vetélkedhessenek. A' nemesség és gazdagok öltözeté fényes volt, 's megunt köntöseiket a' színházak örömeit megvették, hol a' kissé homályosult fény nem tűnt fel, 's a' netalán rajtok levő pécéteket olcsósá-

guk kármentesité. Minthogy az udvarnál a' szindarabok és álarczos játékok egy-szer-nél többször nem igen adattak, nem igen volt arra szükség, hogy az ez alka-lommal használt öltözékek eltéessenek, 's így azok kezére kerültek csak hamar, kiknél egyedül volt becsők. A' változások és szini öltözékek in-kább vagy kevésbé akként voltak gazdagok és jók, miként a' pénz több vagy kevesebb volt hozzájuk; azonban a' főbb színházaknál a' diszítvény többnyire változékos, illó és diszes volt. A' királyok koronával léptek föl, delien, egysze-rűvel vagy felül nappal diszitve; világgyolyó és sceptrum volt kezeikben. Nep-tunnak homlokéke és háromágu villája volt, Mercurnak pedig szárnyai is voltak. Vértzet rendesen használtatott. Igen sok szini öltözék atlasz, selyem, bársony és aranyszövetű volt, arany és ezüst szegélyekkel vagy himezéssel, mellyek való-ban nem kevésbé pompáztak, mint jelenleg a' mieink. *Greene Groats worth of wit* iratában emlékezik egy színészről, ki dicsekvék, hogy illető részét a' szini öltözékekből nem lehetne 200 fontból kiállítani . . .“

Ezt mondja Shakspeare egyik életirója ; most lássuk, mit mond e' részben a' Szemle :

„Szelleme megjelenéséről, mint látványosságról, szól a' drámaíró, és nem tudja, hogy Shakspeare szinpadán még semmi ugy nevezett repülő gépek, semmi sülyesztők nem léteztek. (Bocsánat, a' Szemle nem tudja, hogy léteztek.) Hogy a' ruházat még Shakspeare után 100 esztendővel, mindég egy és feszes és a' tárgynak meg nem felelő, sőt olyan vala, mit a' színész még szinpadon kívül is viselt; (voltak szini öltözékek is; frakkját néha most is viseli a' színész nappal is, szinpadon is), hogy a' női szerepek ifjak által és álarcz-czal játszottak. (Talán éppen nadrágban? miután szini öltözékek a' Szemle sze-rint nem voltak.) Fényes kíséretéről, scenicai pompáról ('s nem alap nélkül), nép-jelenetekről szól ő, és nem tudja, hogy Shakspeare korában a' nem igen nagyra becsült színészek (Erzsébet koráról ez sem áll, mert maga Erzsébet is pártolta a' színészeket, Jakab meg plane organizálta) csekély száma (némelly darabjait, teszem, Coriolant nálunk sem bírják ugy kiosztani, hogy egy színész két szerepet is ne kényteleníttessék játszani; de Shakspearenek minden darabja arra mutat, hogy a' színészek száma nem lehetett éppen olly nyomorult, mint a' Szemle hi-szi) miatt illy, neki fényeseknek tetsző, kísérek és népjelenetek pár emberből állottak, 's hogy a' scenicai pompa abban állott, hogy a' nap által világított szin-pad (a' Szemle nem látszik tudni, hogy nyári és téli színházuk volt, 's a' téliben néha viaszgyertya is égett. Valjon a' mi nyárszínházainkban világít-e más, mint a' nap?) minden változás nélkül a' darab kezdetétől egészen végig mindég ugyanaz maradt (nem mindég), és hogy a' sceneria változása csupán szóval je-lentetett 'stb.“

Ezekből megítélheti az olvasó : valjon a' tudatlanság czime, mellyel e' miatt a' Szemle meg akart ajándékozni, kit illet?

'S ezzel ezen hatásféle vitát mostanra befejeztem; de záradécul néhány őszinte szót intézek a' Szemle részvényes uraihoz.

1) Azon Szemlefele ur, ki a' dramák bírálására adta fejét, kinek az egy magyar király igen tetszik (hihetőleg, mert a' közönségnek nem igen tet-szik) 's ki ezt mondja : „A' jobb eredeti magyar dramák nem adatnak, talán mert színészeink némellyikének nem tetszenek“—'s megnevezi a' kegyenczet (tudunkra, a' szerző nem ohajtja adatását) és Bánk bánt : legyen szives ezen jobb eredeti magyar dramák sorozatát folytatni, hadd tudjuk már : honnan fű a' szél; mert hiában, néma gyermeknek anyja sem tud szolgálni.

2) A' Szemle urait, miután „Nemzeti színház“ rovatukban inkább műbi-rák, mint journalisták ígérkeztek lenni, kérdjük egész tisztelettel : mikor lesz-nek hát már műbírák? mert eddigelé még csak journalisták sem voltak; mert a' journalisták néha-néha hoznak fel okokat is, de önök csak afféle széptani uká-szokat közölgetnek. Vagy azt hiszik : elegendő a' lapjuk homlokára biggyesz-

tett fényes társasági czégér, 's a' miatt az önczukros bor kelendő? ... Jó borknak nem kell czégér: ezt önökről nem mondhatni.

3) Méltóztassanak valahára már eldönteni, valjon b. Eötvös József a' Falu jegyzőjében jól mondta-e ezt magyarul: „a' zsidó a' másik szobában ismét két-három bókot csinált,” miután, ámbár a' Szemle ezt roszalja, ugyanazon szemlei számban meg ez mondatik: „nyilvánosságot nem akart munkáiból csinálni.” — Egyik tagja a' drámabíráló választmánynak.

KÉTSZÁZ UJDONSÁG!

— A' 'magyar szépirodalmi szemle' par excellence, f. é. 8-dik számában a' többi szépségek közül, mikkel a' három magyar divatlapot (t. i. a' 'Honderü'-t is ide számítva) megtiszteli, rólunk ezt jegyzi meg felebaráti szeretettel: 'Frankenburg (már mint mi) ezelőtt sokkal élénkebb volt 's emlékezőnk, hogy a' 'Honderü' hirtobogarászó szerkesztőjét azzal torolá meg, hogy száz ujdonságot irt boszujára a' 'Regelő'-ben.' — Illy súlyos vádat — melly élénkségünket oly fontos dolgoktól föltételezi, minő például az ujdonságírás — nem lehet világosabban megczáfolnunk, mint ha egy ülőhelyen száz helyett kétszáz ujdonságot férczelünk össze, 's ezzel reputációnkat oly derék és tekintélyes urak előtt, minők a' 'szemlé'-ben hetenkint egyszer föl- és lemerülnek, örök időkre megmentjük. E' kétszáz ujdonságnak még azon nevezetes előnye leendő többi ujdonságok, de főkép az, irodalmi szemle' részrehajlatlan bírálatai fölött, hogy egyik sincs az 'igazság rovására' írva 's egyikben sem érezhető azon kiállhatatlan penészszag, melly bizonyos urak szépműtani leczkéit oly kellemetlenül áthatja, mintha már tíz év óta sajtot takartak volna beléjük. — De azért nem mondjuk, hogy a' sok ujdonság közt nem fog elcsúszni néhány ócska hirecske is, miket azonban csak azért véltünk besorozhatni az ujdonságok közé, mert mindeddig hiven maradtak meg régi mivoltjokban, mi nálunk, kik igen hasonlítottunk a' 'mulus' nevű halnameüekhez, mellyek haláluk előtt háromszor változtatják színüket, minden esetre az ujdonságokhoz tartozik. — A' t. cz. közönség, reméljük, megengedi e' kis tréfát, mire kényszerítve vagyunk, mert az, mi a' becsületen kívül legkényesebb: esziünk és tehetségünk, vonatik kétségbe. — A' 'dologra' tehát, mint egy volt collegánk mondani szokja, 's czáfoljuk meg azon hamis ráfogást, mintha megszűntünk volna élénkekké lenni; a' többi insinuatiókra nézve meg van kötve válaszuk, mit a' 'szemlé' urak bizonyosan tudnak, különben nem vitézkednének oly 'huszárosan' — ágyalól. Lehet, hogy e' figyelem által, mit rájuk eltékozunk, egy pár előfizetőt fogunk nekik szerezni, a' mi reánk nézve csak azért lesz kellemetlen, mert az eltántorodottak igen keserves szemrehányásokkal fognak bennünket illetni. Isten neki; miért tántorognak?

1) Kezdjük meg ujdonságaink hosszúsorát mindjárt a' 'szemlé' urakkal: ez reájok nézve ugyan nem lesz oly nagy ujdonság, mint ha az előfizetők — kezdenék meg őket.

2) Azt mondja az egyik 'szemlé' ur (nem tudjuk, mellyik? mert mind — ismeretlen nagyságok), hogy a' mit mond: 'meggyőződés leszen az (erre bizonyosan tolla is trüsszentett), néhány évi tapasztalásra építve.' — Szép tőle; kívált ha tudjuk, hogy az egyik, külföldön mulatván, divatlapot nem ol-

vasott, a' másik nem olvashatott, mert magyarul nem tud, 's a' harmadik olvasni nem szokott, mert a' magyar könyveket felvágatlanul is bírálja. —

3) Ugyan a' 'szemlé'-ben mondatik, hogy 'midőn, irodalmi ör-ünk legújabb aestheticai nézetek nyomán járt, a' főlapban Beély Fidel Batteux szép természetutánzását magyarázgatta.' — Ez is szép a' 'szemlé'-től, melly, mint tudva van, Eötvös 'falujegyző'-jében határozottan roszalta az 'írányregényt', az 'Örangyal' beszélőjeiben pedig azt ro-

szalta, hogy nincs bennük — i r á n y.

4) Több illy gyönyörűséges ellenmondásokat lehetne még fölhozni; de ezek a 'szemle' olvasói előtt nem volnának — u j d o n s á g o k !

5) Furesa ez az időjárás; míg nálunk mult héten hideg volt, Somogyban (Kaposvárott) villámlott és dörgött. Tán az idő is dolgozó társa akar lenni az irodalmi szemlé'-nek?

6) A' Duna újra jeget hajtott; a' lefelé mult pénteken indult gőzhajó kénytelen volt visszatérni, mert Dunaföldvárnál akadályra talált.

7) Bécsbe mult szombaton indult el az első gőzhajó: felülről tehát semmi akadálylyal nem találkozott.

8) Pozsonyban a' medréből kiszorult víz tetemes kárt okozott: nálunk csak az volt a' szerencse, hogy a' Duna partján három divatlapszerkesztő lakik.

9) A' 'gyüldé'-ben nagy lakomát rendeznek.

10) A' pesti jótékony nőegylet nyilvánosan meghálálja azon 500 pfnyti segélyt, melyet az 'ellenzéki kör' tagjai a' helybeli szegények ételmezésére összegyűjtöttek.

11) Egy uracs tegnapelőtt két vizslát vett 150 pengő forintért.

12) A' főnebb említett segélyösszevhez gr. Teleky László 50, gr. Batthyányi Lajos pedig 100 pengő forinttal járult.

13) A' 'politikai program' című röpirat 's Irinyi J. jeles cikkjei színházunk ügyében, a' győri 'Hazánk'-ban, méltó figyelmet gerjesztenek.

14) Mondják, hogy a' ráczvárosi templomnak órája lesz 's pedig azon okból, mert eddig nem volt: ugyanazon okból itt elemi iskolát is akarnak állítani.

15) Mult hó 25-dikén ugyanítt generális kutyafogdosás volt: még most is ájúldozik miatta mintegy két tuczat agg szüzcseke.

16) Bizonyos improvisált szinpadocskán e' hónap folytán előadásra kerülendnek: 'az utolsó eszköz', Weissenthurn Janka 's, a' 'fricska' Raupach után magyarra fordítva.

17) A' 'budapesti hiradó' szerint a' híres Jules Janin aranytollal tisztel meg a' 'Honderü' szerkesztőjét.

18) A' nem kevésbbé híres Nodier pedig aranyevőkanalat küldött neki.

19) VasGerebent bizonyos uracs, irodalmi hentes'-nek nevezte; mondják, hogy Gereben urnak nagy kedve volna, azon bizonyos uracsot — leölni.

20) Mult pénteken a' nemzeti színházban — Hesz Róza énekelt... ez csakugyan ujdonság!

21) Mondják, hogy tán Egressy Gáborné is fel fog lépni még e' félévben.

22) Hir szerint, a' mult szombaton reggel innen Bécsbe indult gőzös, Gönyőnél tovább nem mehetett a' jég miatt; mondják, hogy nyáron sokkal könnyebb lesz az utazás.

23) A' pestváci vasuton egész télen jártak: a' pestiek igen jól mulattak a' palotai hűvös erdőskében, a' dunakeszi rónákon, meg a' váci — bálokban.

24) A' fák ugyan még nem virágoznak, de azért sok virágot láthatni már az — üvegházakban.

25) A' fürdés ideje közeleg, négy hónap mulva már a' Dunában is lehet fürdeni; a' kinek egyébiránt kedve van, ezt most is teheti.

26) Több elsőrendű színész beteg: 's azért kívánják fizetésüket fölemeltetni, mert sokba kerül a' — gyógy-szertár.

27) Némelly collegáink kikelnek, hogy a' színházi játékrendben kevés változatosság van: tessék megtekinteni a' repertoire-t; hát nem váltózik ez eleget?

28) Pestnek utcáiban sok éhes embert látni, csak hogy sokan ezek közül nem annyira éhesek, mint — szomjasok.

29) Még bójtben is sok házimulatság van: bizonyos mamácskák igen szeretnék leányaikat nem annyira meg-, mint el táncszoltatni.

30) A' halpiacot jövő tavaszra kövezni fogják; e' szerint tán nem lesz közelében annyi — botránykő.

31) Bizonyos lap új változást fog nyerni; az előfizetők már többet — nem veszthetnek.

32) Mult pénteken kivégeztek egy katonát, ki káplárját meglötte: a' nézők számára faalkotmányok készültek, honnan egy ezüst tizesért kiki gyönyörködhetett ez érdekes látvány-

ban. Legszebb gyönyörűségök azonban a' — zsebtolvajoknak volt.

33) Bizonyos ujság kiadóhivatala előtt egy embert legázoltak : a' minem valószínű, mert igen ritkán szokott ott valaki megfordulni.

34) A' hengermalom új részvényeket bocsátott ki, melyek igen kapósak.

35) Az ideiglenes német színházat is részvényekre akarják építeni, melyek azonban nem igen kapósak.

36) Két ur (mindkettő „literátor“) mult csütörtökön találkozáván az utcán, következő elmés párbeszédet váltott egymással: A. Én ma ö n ről álmodtam. B. Nem vagyok én m a k k ! A. Engedelmet ; t ö k ről is lehet álmodni.

37) C z a k ó legújabb darabját a' közönség legnagyobb része tetszéssel fogadta, mit a' műbírók az általános rossz izlésnek tulajdonítanak. Tudj Isten ; némely lapokra nézve pedig ugyanezen közönség igen jó i z l é s t tanusít.

38) Mi az olesó liberalismus? Midőn valaki ingyenlapot kap , 's azt odaadja olvasni másnak , ki azelőtt ezen lapnak előfizetője volt.

39) A' révészek és czédulaszedők nem gorombák : mióta bizonyos polemikákat olvasunk, lehet, hogy gorombaságuk föl nem tűnik.

40) Messziről jött utazóktól hallottuk , mikép sehol sem láttak olly iszonyu sarat, minő Budán, a' ráczváros elején, a' hidfő közelében, egész illetlen- 's illetlenségben mutatkozik enyhébb időben. Boldog idegenek, kik e' sarat január vége felé nem látták 's meglábolniok nem kellett ! mi a' mostani sár az akkorihoz képest?! Mennyi fagy keményítette meg 's mennyi szél fujt azóta keresztül rajta!!

41) Hejh, ha bizonyos urakat , kik figyelmeztetésünket csak nevetik, mert szavainknak nem hisznek, meggyőződni pedig nem akarnak — kellő közepére csücsültethetnők e' colossalis sár-tengernek 's egy mértföldnyire tőlük számüzüénk minden bérkocsist : fogadni merünk, hogy többé nem tamáskodnának 's jószándéku figyelmeztetésünkkel — sárban nem maradnánk.

42) Az irodalmi szemlések 'L i s z t-et dolgozó társul iparkodnak megnyerni:

mert ő is mindent gyaláz , mihez nem ért, vagy a' mit nem olvasott.

43) A' szép L á s z l ó n é jövő hónapra csakugyan elhagyni készül bennünket ; számos tisztelői azzal vigasztalják magokat, hogy a' derék művész nő velök csak — aprilisi tréfát akar üzni.

44) Valjon nem fogják-e őt bizonyos művész k i- és k é s é r t ő urak követni ? nehezen, mert — asztalt nem tart.

45) Művészekről szólva, bizonyos matadornak igen rossz néven vették, hogy közönséges komédiások módjára — bajazzot vitt mindenütt magával.

46) E m i l fiam tegnapelőtt 6 éves és 4 hónapos volt : esztendőre kiadom arczképét.

47) Furcsa, hogy Pesten, az iskola-utczában, egyetlen lámpa sem ég : tán nem szükséges itt a' világosság ?

48) Néhány nap óta a' Duna erősen apad : előfizetőink pedig szaporodnak, hacsak a' „szemlések“ meg nem akasztják.

49) V a h o t collegánk a' „szemlések“ ráfogásait komoly megtorolásra méltatja : kár a' legyet vasbuzogánnyal agyonütni ; megteszi a' c s a p ó f a is.

50) Bizonyos lap köre metszeti előfizetőit — előfizetői számára.

51) Mihelyest az idő meglágyul , a' hajóhidat be fogják rakni : a' közlekedés addig folytonosan csolnakokon fog történni.

52) Dr. G. még most sem hiszi, hogy az általa rosszul épített fűtőgép lehetett oka a' német színház meggyuladásának. Mondják, hogy új vizsgálatot sürget, melly alkalommal a' doctor rá fog ülni egyik izzó csőre 's ha megperzseli ülőrészét, el fogja hinni, hogy csakugyan — f e l s ü l t.

53) Dr. A r á n y i mult vasárnap délelőtt nyilvános előadást tartott a' k é n é g e n y r ő l 's a' kinek-kinek tetszésére bizott belépti díjt a' pesti szegények javára szánta. Mondják, hogy e' jó szándék jobban sikerült, mint némely kísérletek.

54) Beszélük, hogy bizonyos ur, P. H. L. „Bujdosott“-ját dramatizálni akarja, csupán a' czim- és történethelyen változtatván : czime t. i. „bujósdí, 's a' történet helye — a' budai „Zugliget“ leend.

55) Azt is hallottuk, hogy aprilis elsején a' nemzeti színház közönsége sokkal jobban fogja magát a' földszinti, mint a' szinpadi előadás-sal mulatni.

56) Jövő tavaszra igen sok új házat akarnak építeni: a' hamis csődök napi renden vannak.

57) Saphir Zs., a' volt 'Tageblatt' szerkesztője, juliusban a magyar napilapot szándékozik kiadni; dolgozótársai, hír szerint, Benkert, Reisinger és Zerffi urak lesznek — mind tiszta magyarok!

58) Bizonyos lap azt veti szemünkre, hogy nem tudunk komoly dolgokhoz, witz-ünk csak szójáték, mert nem éltünk 's nem tanultunk eleget: pedig ugyanezen lapnak egyik főmberre ezelőtt négy évvel azt mondá, hogy beszélyeink 'szeszély-, guny- és csipősséggel vannak föleresztve, komolyan tartva, mulattató olvasmányok társaséleti ferdeségekről... ehhez, természetesen, sem tanulmány, sem élettapasztalás nem szükséges!

59) Midőn bizonyos urak szájában olly sokszor halljuk emlegetni a' részrehajlatlanságot, mindig eszünkbe jut egy jó barátunk, ki azon cikkeket, miket más lapba irt, a' miénkben rendszeren megczáfolni szokta. Ez aztán már a' részrehajlatlanság, vagy micsoda!

60) Launk a 'Dongó'-ja 's Zerffi, Illem' ezimű drámája, különböző okok miatt, nem jelenhetnek meg.

61) Azt mondják, hogy L. kisasszonyt Shakespeare fordításától a' kritika riasztotta el: kár, hogy a' 'Szemle' még akkor nem irt kritikákat.

62) Remellay ur azt írja Bécsből a' 'Hazánk'-nak, hogy nem tudja még, mikor lesz az országgyűlés? vizsgálja magát R. ur, — mi sem tudjuk.

63) 'Spiegel' collegánk ezüst tizesért árultatja az égő színház rajzát — a' színészek javára; egyik laptársunk azt mondja, hogy ez satira; meg lehet, de nem akar az lenni!

64) Forst ur, mint halljuk, Bécsbe megy vendégszerepelni: M. asszonyság pedig a' 'Scalá'-ban fog énekelni.

65) A' József-szobor-társulat még nem szemelte ki a' helyet, hol ezen nagy-szerű emlék fölálltassék.

66) A' budai polgári őrsereg, István főherczeg k. helytartóvái kineveztetésének örökítésére — árvaházat alakított.

67) Zayda szerepét, Dom Sebastianban Donizetti Heinefetter számára írta: nálunk Schodelné és Paksyné éneklik — felváltva.

68) A' pesti választó polgárság bizottmányt nevezett ki, melly az ideiglenes német színház fölépítésére alkalmas helyet szemeljen ki: mi a' város-szigetet ajánljuk.

69) A' 'Spiegel' szerint egy tekintélyes (nem tudjuk, hasra vagy befolyásra nézve?) hazánkfia azt a' javaslatot tette, hogy a' mostani leégett színházat országházzá változtassák; oda, hol jelenleg a' leopoldvárosi templom áll, a' német színház 's a' nagy vásárpia czra a' leopoldtemplom építtessék. — Bizony nem rossz volna, ha e' 'tekintélyes' urra, vagy mire, bíznák a' dolgot. —

70) Kár, hogy ezen 'tekintélyes' ur a' magyar színházat nem szorítja ki a' Rákos mezejére, 's ebből olasz operaházat, a' múzeumból kaszárnját (a' polgári lövész- és dragonos őrsereg számára) 's a' ludoviceumból Wallhallát nem épített az ő és utódai vakablakos dicsőségére! — Ez is kitelnék tőle!

71) Hirlik, hogy az ideiglenes német színházra valami Zipszer Ferencz akarja a' szükségese költségeket előlegezni, ha t. i. Forst: igazgató 's Minkné: primadonna marad.

72) A' husnak árát is főlebb akarják rugtatni, egy lap ezt a' nemzeti színházi árfőlemelésnek tulajdonítja: csatlakozik, édes ur; az oka az, hogy a' tőkehalak igen olcsók!

73) Benza mult héten tért vissza pécsi utjából 's 'Lindá'-ban lépett fel először ismét a' nemzeti szinpadon. Bécsi lapok Németország első buffójának nevezik. Auch gut! Löwe meg Magyarország első szerelmese. —

74) A' nemzeti színházban Rossini ócska operája, a' 'szevillai borbély', kedves újdonság lesz, mert Rosine szerepét Hollóssy Nelli fogja adni 's a' zongorához magyar népdalokat fog énekelni.

75) Ugyanott múlt hétfőn Téli R. kisasszony lépett föl először, 'Adina' szerepében: ezt mások is tevék — nagyobb szerencsével.

76) A' budai hidvendéglő étlapja múlt héten: leves riskásával, marhahus tormalével, káposzta disznóhussal, barátfül és borjupecsenye krumplisalátával: ez ételrend azonban csak annyiban változott, hogy a' riskásaleves helyett kölest, a' tormalé helyett vereshagymát, a' disznóhúsos káposzta helyett babot kolbászzsal, a' barátfül helyett morzsókat (magyarul sterczet) 's a' borjupecsenye helyett gulyáshust tálaltak darahaluskával. Egyéb semmi sem változott!

77) Mult pénteken a' hidberakáshoz fogtak: szombaton ismét abbahagyták.

78) Taval febr. 28-dikán mentünk át először a' hidon.

79) Gróf Teleky László és Kosuth Lajos a' gyöngélkedő egészségü Deákot voltak látogatni Zalában.

80) A' Bajza által szerkeztendő, 'köralbum' iránt élénk részvétet tanúsítanak legjelesebb íróink. A' közönség mindenestre ritka szellemi műelvet fog e' gyűjteményben találni.

81) A' pesi Dunaparton panorámát mutatnak: figyelmeztetjük a' rendőrséget egy extraképecskére, mit ugyanott, 'egy kis borraivalóért' láthatni, 's mely a' serdülő ifjakra nézve különös erkölcsi hatást gyakorol.

82) Azt mondják, hogy bizonyos urak csak azért huznak olly tetemes fizetést bizonyos társaságtól, hogy minden munkásságukat egy másik társaságnak szenteljék.

83) Jókay, 'Aline' és 'kinestárnok' czimű színműveit visszavette — mert, mint mondják, a' nemzeti színház bővében van az eredeti jó daraboknak. Mondják!!

84) A' pestvárosi tisztujítás jövő májusra van kitűzve: a' kádár és lakatos urak audientiákat adnak.

85) Mult szombaton Forst társasága játszott Budán: a' 'Vetter'-t adták 's a' 'Vetterek' mégis elmaradtak.

86) A' Rókusvárosi kórházban felsőbb rendelet következtében gyógyszerár fog felállítani: a' választó polgárok csudálkoznak, hogy őket nem kérdezték!

87) Némelly fiatal íróink con amore szivogatják a' kénégenyt. Mondják, hogy ezt a' sok szép csillogó visiók kedvéért teszik.

88) Egy barátunk mindig két hólyag aethert tart készen — hitelezői számára.

89) Lauka igen szép verset irt Petőfhez a' 'Hazánk'-ban.

90) Petőfi is igen szép emlékverset irt egykor a' 'Honderü'-re 's ez mind a' mellett mégsem dicsérte, hanem jól lerántotta a' költőt. Ez aztán már a' részrehajlatlanság!

91) Különös játéka a' természetnek, hogy midőn bizonyos lapszerkesztő a' szebbnél szebb párisi fametszvényekből kifogyott: egy élő faképet hozatott magának a' Zuckermándlitól.

92) A' 'szépitő biztosságot a' helytartótanács magyar levelezésre szorítja. — Magyar nyelvmestert keresnek.

93) 'Lumpáci'-ban a' három mesterlegény levelet kapván, egyik a' másiknak kínálja olvasásul, míg végre kistül, hogy egyik sem tud — olvasni.

94) István főherczeg e' hónap vége felé váratik Bécsből.

95) A' budai vár 's melléképületei kicsinosítására tetemes pénzösszeg van rendelve, Buda régi fénykorához közelít.

96) Hir szerint az alsuthi kastély is tökéletesen reformáltatni fog. A' kegyes főherczeg ezt derék Hildünk-re bizandja.

97) A' 'Budapesti Hiradó' nem osztzik a' lelkes Zay indítványában a' színházi csere végett: ezt mi megmondhattuk volna, mielőtt az indítvány tétetett.

98) A' derék Pulszky is körünkben mulatott néhány napig. Még ez évben kiadni szándékozik persa és arab régeit, 's hihetőleg nekünk is juttat néhányat mutatványul.

99) Dr. Gall mindenkit, ki nem akarja elhinni, hogy az általa készített fűtőgép jó és célszerű, rágalmazóknak nyilvánít: mondják, hogy a' doctor urat az egész város 's még a' szomszédváros, meg az ercsinyi urodalom is, melyet egy rossz gőzkatlannal rutul fölültetett — becstelenségi pörbe akarja

idézni. A' doctor megidézeti magát, de nem tágit. „Die Garde stirbt, doch sie ergibt sich nicht!“

100) Pesten egy egész falka hamis bankjegy-csinálókát csíptek el. — Mondják, hogy az irodalmi rendőrség is nyomán van egy híres kritikusnak, ki Heine „salon“-jából csipeget holmi hulladékokat a' maga konyhájára.

101) Vannak olly kíváncsiak, kik szeretnék tudni, miért kellett Lovassy Bettinek a' „bájital“-ban Reszler urral föllépni, midőn Téli Róza mellé Wolfot állították? — A' pártfogások néha rosszul ütnek ki!

102) Komáromban már mult hétnek elején rakták be a' hidat: a' miéink nem igen sietnek vele; ez nagyon kisvárosias lenne!

103) A' budai főgymnasium magasabb osztályu ifjúsága mult hétfőn, az első félévi közvizsgálatok befejezéseül, szavalati gyakorlatot tartván, ez alkalommal a' fiatal Cz. — T. —, kire már mult évben, mint kitünő tehetségre, figyelmeztettük olvasóinkat, egy a' „mulandóság“-ról irt költeményt olly hatáson szavalt, hogy az mély benyomást eszközölvén a' hallgatókra, tetszésök hangos jeleivel jutalmazák hazánknak e' felserdülő nagyreményű csemetjét.

104) A' derék tanítók, nemesak azon fáradságokért, mellyel a' gondjukra bízott fiatalság szellemi kifejlődését hatásosan elősegítik, hanem azon hazafias irányukért is, melly szerint a' szavallott tárgyak közül kétharmada magyar volt, legméltóbb elismerésünket igénylik.

105) W u r d a hazánkfia, jelenleg a' hamburgi színház első tenoristája, kinek hangja, műértők állítása szerint, mindinkább érezesül és sokkal jobb, mint ezelőtt öt évvel volt, a' nemzeti színházban ohajt vendégszerepelni. Igen kíváncsok volna, ha e' jeles énekest színházunk számára állandóul megnyerhetnők. W o l f nem énekelhet mindég és mindent; de az operai újdonságok is gyorsabban követhetnek egymást, 's a' mi földolog, az árfelemelés bizonyos jóakaró urak előtt ez által némileg igazolva lenne.

106) Nagy nyereség lenne a' művé-

szetre még az is, ha W u r d a később énektanító minőségben telepednék le nálunk, mire, mint B. — K. — urhoz irt leveléből megértők, igen nagy hajlandósága van. Mindenki tudja, milly szüksége van, nemcsak színházunknak, hanem az egész városnak egy olly művelt, értelmes énekmesterre, minőt Wurdában birandnánk? — hiszen, hogy erről meggyőződjunk, csak eddigi énekmestereinket kell tekinteni; képezett-e csak egyik is közülök valódi drámai énekest (a' mi alig lehetséges, ha a' tanító maga nem volt az), 's nem sodronybábokat állítottak-e többnyire a' szinpadra, kik lélek- 's érzelmenlküli kornyikálásaik által szem- és füle egyiránt kellemetlenül hatottak? — W u r d a mint jeles énekes 's nem kevésbbé jeles énektanító, kettős hasznót hajtand színházunknak.

107) Egy más nevezetes eseményt is örömmel közlünk olvasóinkkal. B e r g ur, ki a' v o l t német színháznak a' derék comicus R o t t urral egyedüli támasza volt, több évi folytonos studium által annyira sajátjává tevő a' magyar nyelvet, hogy elegendő képesnek érzi magát, szinpadunkon fölléphetni, mi végett a' szükséges lépéseket már megtette. Derék igazgatóságunk, kétség kívül, B e r g urnak e' dicséretes szándékát méltányolni 's a' derék művésznek alkalmat fog nyújtani, hogy szép tehetségeit a' közönség minél előbb élvezhesse. — B e r g ur Szentpéterynk szerepeit játsza, 's szintolgy kedvezze volt a' német közönségnek, mint ez utóbbi a' miénk. Ha a' próba sikerülend, vajmi jeles és haszonvéhető tagot nyerhetne a' nemzeti színház.

108) Milly szép ellentétet képez a' derék B e r g, ki idegen létére annyi vonzódással viseltetik nyelvünkhöz, hogy annak megtanulására, meglettebb korában, több éveket szentel, — ama mondván csinált művész hazánkfiaihoz, kik idegen földön, idegen tönjényszagtól narcotizálva, nemcsak nyelvünket felejtik el, hanem tulajdon véröket megtagadva, nemzetünket gyalázzák 's minden alkalommal neveltségessé teszik.

109) L i s z t most K i e w -ben hangversenyez, később Konstantinápolyba indul. Bizonyos ur nyakra főre törökül

tanul, hogy a' híres művész tolmácsa lehessen a' — serailban.

110) W a l z e l könyvmó műhelyében, a' müncheni „fliegende Blätter” című röpirat mintájára, egyes füzetek fognak megjelenni, melyek multságos torzképekben fogják városink ferdeségeit ostromozni. A' tüzetet az „Ungar” derék segédje H e l l e r Izidor, a' rajzokat pedig B e c k Vilmos, a' költő testvére, készíteni. Tárgy bőven ajánlkozik.

111) Egyik laptársunk fölszólítja Schödelnét, lépne föl „Lindá”-ban: collega ur nagy ellensége lehet e' derék művésznőnknek.

112) A' „fogoly”-mádnál meg a' „Pester Zeitung” bureaujában már régen kicsinálták, hogy a' német színházat minél előbb föl kell építeni: most tán csak lesz valami a' dologból.

113) E' napokban „Irodalmi deres” című röpirat jelent meg 's árultatik egy ezüst tizesért. Az irat kíméletlenül sújt egy közénkbe szakadt ismeretes írót. Minden esetre szomorú jelensége irodalmi állásunknak, ha ilyféle demonstrációkhoz kell folyamodnunk.

114) A' magyar academia mult hóban három ülést tartott. Egyikében Kállay F. rendes tag a' sibériai nyelvnek a' magyarral rokonságát mutogatta. Köszönjük a' rokonságot!

115) Az „Irodalmi szemle” is frescoképeket fog adni. Febr. 22-kén az academiai historiai osztály szakülésében Henszlmann Imre, lev. tag, a' marmaroszigethi reform. egyház oldalán bemészelve talált 's Lugosy, lev. tag által másolatban megküldött frescoképekről értekezett magyarul, mely értekezés a' szépirodalmi szemlében fog megjelenni. —

116) A' műkedvelők mult keddi előadása sokat vesztett érdekében az által, hogy Vas Gerebennek felolvasása elmaradt.

117) Laborfalvi Róza a' „könnyelműek”-től rosszul lett: a' másnapi színlapon t. i. betegnek volt hirdetve.

118) A' „Hirharang”-írója azt mondja, hogy mind a' három magyar divatlapnak (a' „Honderü”-t is ide értve) összesen annyi előfizetője van, mint egy pesti német divatlapnak. Lehet, de nem valószínű!

Minden esetre szeretnénk azzal a' pesti német divatlappal farkasszemet nézni.

119) P e s t, minden képzelt nagyszerűsége mellett mégis oly kis város, hogy négy órákor délután már egy vendéglőben sem lehet e b é d e l n i.

120) Shiff Seymour, zongoraművész, Győrből 's Komáromból, hol Beöthy Zs. lakásán magánhangversenyt adott, visszatért a' fővárosba.

121) Ajtó előtt a' vásár: még az is eladódó lesz, a' mi nem kell.

122) A' pesti takarékpénztár ezen-tul, vásár- és ünnepnapokat kivéve, mindennap nyitva lesz, a' zálogház pedig csak háromszor egy hétben: felfordult a' világ!

123) Valakinek nem tetszik, hogy a' nemzetiben egy hét alatt három opera 's csak egy szomorujáték adatott; hagyjuk el: mindig jobb, ha az ember énekel, mint ha szomorkodik.

124) Emichnek budai könyvkereskedését Sch r ö p f e r ur vette által: értelmes, buzgó 's (ha magyarul meg fog tanulni) igen derék fiatal ember.

125) Az „Életképek” jövő negyedére helyben h á r o m 's postán n é g y p g ö forinttal lehet előfizetni.

126) Magyarországra a' lotteriat 1810-ben hozták be, 's január 4-dikén volt az első húzás: — azóta több húzások történtek.

127) A' pesti német színészek mindenütt élénk pártfogásra találhatnak: mondják, hogy ennek nem annyira szerencsétlenségek oka, mint az, hogy — n é m e t e k.

128) A' „Honderü” azzal boszulta meg legújabb számában a' drámabíráló választmányt, hogy — mutatványt küldött Zerffi „Illem” című drámájából: ez már aztán igazán víz a' „Honderü” malmára.

129) Szokás némely városokban a' fecskendőket három nappal a' tűz előtt megpróbálni: mondják, hogy némely urak már estve megszagolták, hogy a' német színház reggel le fog égni.

130) F. ur legközelebb Leutner „testvérek” című nézőjátékában fog föllépni.

131) Laptársaink magasztalólag említik, hogy a' budai polgári őrsereg parancsszava ezután m a g y a r lesz: ma-

holnap még mi is megdicsértetjük magunkat, hogy az 'Életképek'-et rendszeresen kiadjuk.

132) Dunaföldvárnál annyira kiöntött a' víz, hogy a' mostani áradás szintolylan, mint 1838-ban volt.

133) A' budapesti könyvárusok igen kevés újdonságot hirdetnek a' közelgő vásárra.

134) A' váci utcában új boltot nyitnak 's a' rakszekrény majdnem a' járda felét foglalja el; minek kettős oka van: először, mert a' váci utca ugyanis nagyon széles, 's másodszor, mert a' házi ur — választópolgár.

135) A' drágaság miatt a' városi katonák zsoldja fölemeltett.

136) Az 'Ungar' szerint e' napokban a' városligetben egy szegény tót megfagyott: pedig hány meleg szoba, 's még melegebb népbarát lakik Pesten!

137) A' burgonyaevés veszélyesnek mondatik: a' szegénység hihetőleg — fázásán hussal fog élni.

138) Hir szerint, Pesten is életbe léptetik az egyfogatu bérkocsikat: ezentul tehát a' gyalogmenőket nem két, hanem csak egy ló fogja — legázolni.

139) Bizonyos lap tudtára adja az illetőknek, hogy az új temető nem sokára meg fog nyitni: e' hirt ugyanazon lapnak — szedői olvasták először. —

140) Bizonyos uracsot e' napokban narcotizálni fognak: a' közönség csak arra kíváncsi, mikép fog — eszére térni.

141) Már a' fogakat is kénégenynyel huzzák ki: egyéb huzásoknál jó sikerrel alkalmazzák a' — mézes szavakat.

142) Kedden faragták meg az első ezülpöt a' hajóhidhoz: kezdetnek ez is elég!

143) A' 'Honderü' szerkesztője azt mondja, mikép ő már régen tett lépéseket a' színházi csere dolgában, de sikere nem volt... hátha épen az volt a' hiba, hogy ❶ tette a' lépéseket?!

144) Egyik kollégánk azt javasolja, hogy Té li kisasszonynyal az igazgatóság szerződésre lépjen: egy elméncz azt kérdezi, vajon ez is az árfölemelés rováására fog-e történni?

145) Szeretnők tudni, honnét szed-

nék némelly urak újdonságaikat, ha bérkocsisok, goromba révések 's a' — 'Kasperl in Frakk' nem volnának?

146) Bizonyos lap egy idő óta igen szeret bizonyos más lapból egész cikkeket közölni; ha ezen cikkek azon bizonyos lapba úgy illenek is, mint ököl a' szemre: a' talány fejtve lesz, ha bizonyos írások betöltve lesznek.

147) Még megérjük, hogy a' 'mezei gazda' hős költeményeket, 's a' 'természetbarát' értekezéseket fog közleni a' — keményített szoknyákról.

148) A' gőzösök tegnapelőtt kezdék meg Pest és Buda közti járásukat.

149) Azt kérdik némellyek, miért nem fogadják V a n g e l helyett V á r a y t a' nemzeti színházhoz? hát azért, mert bassista úgy sincs, baritonista pedig vagy öt is van!

150) A' legközelebbi újdonság a' nemzeti színpadon: a' királyné gyalogkatonái' című daljáték leend.

151) A' r á n y i ur, mult vasárnapi felolvasását a' kénégenyről, h o l n a p német nyelven fogja ismételni.

152) A' pesti utcasarkokon virgöncz sváb leányok friss ibolyákat árulnak: az urfiaknak inkább tetszenek a' rózsák, mik e' csinos leányok arczaín virulnak.

153) Szép holdvilágos estéink voltak: mondják, hogy a' tolvajok jobban szeretik a' városi világítást, mint az illy holdvilágos estéket.

154) Bizonyos ur azt állítja, hogy a' sympathiákat antipathiák által lehet nevelni: a' tisztelt ur, ezen állítását alig tudná igazolni — előfizetési jegyzőkönyvéből.

155) A' balatoni gőzhajózás igen élénk ígérkezik lenni, még e' hónapban fogja szelni Kisfaludy az ősz Balaton hullámain. A' fővárossali közlekedés igen kényelmes: Pestről Kénéség, a' gőzös indulási pontjáig, 's onnan vissza, a' szállítást, mérsékelt áron, Lobmayer ur, a' tigris-vendéglőben, vállalta magára.

156) Iróink közül G a a l t Temesvárra 's B é r e z y Károlyt Bécsbe szöliták hivatalos kötelességeik.

157) Pesten a' kénégenynyeli első

kísérlet a' pesti kisdedkórház igazgatója, Schoepf ur által tétetett.

158) Ez alkalmat most arra használhatnók, hogy a' nevezett intézet üdvös működéseit elsorolván, azt a' közönség hathatós pártfogásába ajánljuk; feltartjuk ezt azonban magunknak akkorra, midőn az említett kórház javára tervezett sorsjáték életbe lép, mire a' közönség pártoló részvételét majd országszerte föl hívandjuk.

159) Egy kotnyeles ismerősünk minap azt kérde, valjon a' műutazások eltörlése a' nemzeti színháznál kiterjed-e a' — vadásznapokra is?

160) A' nők könyve 'Kolmár Józeftől, mely a' szerzőnek részint több folyóiratokban megjelent, részint egészen új prózaműveit tartalmazandja, 's meleg szavakban zengvén a' kedves honleányok magas hivatásáról, hiányos nőnevelésünkben hézagot pótolni 's minden igaz magyar hölgy asztalán méltó helyet fog elfoglalni — megjelenése után májusban nálunk is megszerezhető leendő egy pengő forintot.

161) Hát Szabó Richard 'nök világa' meddig fog még Heckenast ur szekrényében vesztegelni? Az illy jeles művet olly sokáig visszatartóztatni sem méltányosságot a' szerző, sem lovagiságot a' szépnem iránt nem bizonyít.

161) Valaki erősen föltevén, hogy el nem aluszik, akármennyi kénégényt is fog szívni; ekkor egyik barátja hirtelen kezébe nyomja a', Honderü-t: rátekintett 's azonnal elaludt.

163) Tegnapelőtt a' kisdedkórházban ismét igen érdekes kísérleteket tett Sch o e p f ur a' kénégénnyel; a' meghívott vendégek között sok urhölgyet is lehete látni.

164) Azok közé, kiket Pest városa az arany érdempénzzeli kitüntetésre legfelsőbb helyre ajánlott, alig jelöltetted érdemesebb egyén, mint Ná d o s y István, nagykereskedő, 's a' magyar polgári őrhad magyarszívü ezredese.

165) A' színházi repertoír szerint mára 'Nabucco' volt hirdetve Schódelnéval: 's nem az, hogy nem adatott, hanem az, ha adatott volna, lett volna ujdonság.

166) Mult szerdán a' budai oldalon

a' 2-ik, 3-ik és 4-dik czölöpöt verték be, aztán egy napig nyugodtak, hogy elég erőt nyerjenek az 5-ik czölöp beverésére.

167) E' napokban rendőrileg megparancsoltatott a' teljes asszonyoknak, hogy számaraikkal az utcán meg ne álljanak: attól tartanak, s o k a n találnának öszszegyülekezni.

168) Szeretjük mi a' jótékonytságot, ha titkon működik, mint a' gondviselés; mihelyest lármával jár, érdekét veszti. Bizonyos vendéglős, hetenként kétszer látja el a' szegényeket meleg étellel, a' mi emberszerető szívének dicsegetésére válik; szükségtelen azonban, hogy ezeket órákig hagyja dideregni a' fogadó előtt 's ez által az arramenőket mintegy kényszeríteni, hogy jótékonytsága tanui legyenek. — Igen helyes a' közmondás: 'mit jobb kezed ad, azt a' bal ne tudja.'

169) Egy budai házmester azt a' privát mulatságot szerző magának, hogy a' lakóknak külömféle névtelen leveleket írkált, mikben néhány kényesebb viszonyokat 's családi titkokat fölhasználván, szüntelen cziyódásra adott köztük alkalmat; végre csinyai felfödöztetvén, elüzetett: jelenleg sugó i állást keres, de nem — a' színháznál.

170) 'Spiegel' collegánk nem hiszi, hogy mi visszakövetelnők pénzünket Forsttől, ha olly szerencsétlenek lennénk, a' német színházi bérlők közé tartozni; köszönjük a' jó véleményt, de azért nem kellett volna szavainkat elcsavarni; mi nem a' szerencsétlen, kenyerevesztett Forsttől, hanem azon Forsttől, ki egy huszonöt-ezer pengő forintba kerülő ideiglenes színházat tulajdon költségén képes fölépíteni, reclamálnók a' két hónapig bérlétöszeveget... ha már csak azért is, hogy annál kevesebb költség legyen a' — 'Noththeater'-re.

171) A' pesti lakosság számát, legújabb összeírás szerint, a' 'Pester Zeitung' 109,861 lélekre teszi; nem tudni, beszámította-e collegánénk a' zsidókat is? csudálnók tőle!

172) A' derék Bajza hírlapilag nyilatkozik, hogy a' 'Budapesti Híradó', hibásan sorozza őt a' 'szépirodalmi

szemle' kritikusai közé : hiába ; a' legbeesültebb ember sem kerüli ki a' — rágalmat.

173) Szép időben 'grand cour' van a' váci utcában, déli 12 órakor ; uracsok és delnők háromszor, négyszer le-, meg fölfutnak a' járdán 's aztán haza mennek : kiki úgy élvezi örömét, a' hogy tudja !

174) Szerencse, hogy némelly maraboutollas és rászaszoknyás hölgy után inas jár, ki urnőjét, ha szeles időben önkénytelen légtutazást akarna tenni, visszaránthatja.

175) Forstura' mult szerdán Budán adott 'Stradella'-daljátékban bizonyosan csak azért léptette föl legrosszabb 's legügyetlenebb egyéneit, hogy a' jószívű közönségnek eleven példája legyen a' személyzet — nyomorúságáról.

176) Nágorosky Bódogné, ugyanazon lelkes hölgy, ki lapunkat már több jeles cikkekkel gazdagítja, e' napokban bocsájtja ki magyar és német nyelven irt elmélkedéseit a' nőnem erkölcostana köréből.

177) Közeledik a' tavasz, a' fris levegő kicsal a' szabadba, az ember vidámabb, fürgébb, elevenebb ; olly jól érzi magát, mintha egész télen marczipánnal tartották volna... nines messze azon idő, midőn kün a' szép természetben hűs árnyékba telepedhetünk. Pestnek is vannak elég magas házai, melyek elegendő árnyat nyújtanak, csak-hogy itt kevésbé volna kényelmes a' letelepedés.

178) E' napokban új nemét találták föl a' tolvajlásnak. Két-három uriasan öltözött suhancz rendre járja el a' házakat, melyek kapuin kiadó lakások vannak hirdetve, ezekben aztán körültekintgetvén, ügyesen kikémlelik, milly módon lehet legkönnyebben valamit zsebre rakni. — A' lakók házitolvajra gyanakodnak, pedig nem ritkán illy szálláslátogató urak teszik a' kárt.

179) A' német színházból iszonyu sok szemetet hordanak ki : természetes ; hiszen 35 év óta gyűlt ott össze !

180) Az 'erélyes' rendőrség Budán a' kintornásokat végkép kipusztította : azóta csak háromat hallunk minden-nap az udvaron.

181) Valaki e' csipős kérdést intézteti általunk a' 'szemle' részvényes uraihoz : 'micsoda tudós elveknél fogva lehet valaki valamelly társulatnak jegyzője 's épen ez által állandó tagja, miután a' társulat fő elvét nem osztja ? Csak nem 200 pengő forintért ?! Kritikus főelvek és 200 forint ! Ez nem hangzik össze.

182) A' pesti választó polgárság, multhéti ülésében ujjalag megtagadta a' 'Noththeater'-t : nem tesz semmit, majd megtagadják azt még többször is.

183) Megjelent a' 'népdalok és népmondák' második kötete 's kapható Magyar Mihály könyvtárusnál. Ára hallatlan olcsó, 32 iv 40 pengő kr. ; ez érdem a' kiadóé 's minden esetre igen pártolando egy kezdő könyvtárusban. — Koszorús költőnk, Garay János is hirdeti 'az Árpádok' czimű történeti balladáit 's mondáit 1 ft. 30 kr. p.

184) Folyó hó 3-dikán adatott a' Bartay-család által rendezett hangverseny a' nagy redoutteremben. Közönség szép számmal, de a' verseny számai a' hirdetménnyel annyira ellenkeztek, hogy az ígért kilencz külön darab helyett csak hetet, egészen felforgatott rendben, hallottunk. Az ugynevezett zártszékekkel is nagy zavar történt, mi minden esetre figyelmetlenség ! Egyébiránt, a' mi előadott, jó volt, 's a' közönség elégedetten távozott.

185) A' kisdedkórházban egy négy-hónapos gyermeket láttunk, kinek mindegyik kezén hat, lábán pedig hét ujja volt. A' gyermek virgonc 's egyéb testi hibája nincsen.

186) Midőn ugyanott tegnapelőtt egy tizenhárom éves igen csinos leánykát, műtétélezés végett, kénénynyel elaltattak 's a' nagyszámu hölgykoszoru kíváncsian álláskörül Schoepf igazgató urat : a' beteg, bódulási perczeiben, egyszerre kitarja karjait, mintha valakit ölelni akarna, 's a' legédesebb szavakat susogva, mohón csókolja a' levegőt. Képzeltetni a' hölgyek részéről a' zavart, mindnyájan irultak, pírultak, 's az egyik segéd még jókor tapasztá kezét a' beteg ajkaira. — A' műtét egyébiránt nem sikerült, mert a' leány hirtelen fölébredve, sirni és jaj-

gatni kezdett 's boldog álmai daczára sem akarta többé az aethert beszívni.

187) Ezen intézetről szólva, emlékezünk meg annak magas pártfogónője, a' fenséges özvegy nádornéról is, kinek körülbéli távozását annyi jótekonny intézetekkel együtt a' miénk is olly fájdalmasan érzi. — A' magas özvegy, állandó lakhelyéül Grätzet választotta, hol János főhercegnél az atyafiságos szeretet legőszintébb jeleivel fog találkozni.

188) Szomorú volt a' farsang, az igaz; de azért van most bójtben elég mulatság, estélyek és tánczvigalmak rendre váltják egymást 's a' hölgyek olly bájosak, olly ígézők a' gyászruhában!

189) Bizonyosan lekötelezzük szép olvasónéinkat, ha őket a' Nákóházban lakó divatárusnő Berg Fánira figyelmeztetjük, kinél a' legszebb 's legizletesebben készült fejékeket rendelhetik meg, mikkel azután az említett tánczestélyeken még több férfiszívet megbiuvölhetnek, ha ezeket már rég nem vonták volna varázskörükbe!

190) Mondják, hogy ma este vagy holnap reggel bizonyosan átme gyünk a' hidon. A' mi annál kedvesebb leend, mert ezt már mult héten tehetjük, ha a' hidbérő uraknak úgy tetszett volna.

191) A' pesti polgármester ur névtelen levelet kapott, mellyben felszólítatik, hogy a' német színház fölépítését minélelőbb sürgesse, különben a' várost mind a' négy oldalon egyszerre fel fogják gyújtani. — Az érdemes ur e' fir kát természetesen félre vetette... az illy hiu fenyegetődzések ellen biztosítva vagyunk — vizipuskáink által.

192) Schindelmesser ur, az itteni zeneegylet egyik karmestere, elhagyni készülvén bennünket, ma adja búcsuhangversenyét a' redouteremben; — de azért nem megy el.

193) Brussi kisasszony, a' bécsi karinthiai kapu melletti színháznak első tánczosnője, kit a' bécsiek, ungarischer Tanzengel-nek neveznek (a' művész t. i. magyar születésű), — jövő májusban a' nemzeti színházban fog vendégszerepelni.

194) Majdnem valamennyi műárns kirakatiban láthatni egy körrajzot, melly a' főherczeg nádort utolsó perceiben, kedves övétől környezetetve, ábrázolja. — Nem hittük volna, hogy találkozzék Magyarországon valaki, ki az imádott nádor emlékét illy torzképpel megszentelteleníteni nem átalja. A' ki nem hiszi, nézze meg azt a' körrajzot. Conci nál is láthatja a' váci utczában.

195) Megjelent a' derék Szaláyi László, publicistai dolgozatának első kötete. Olly kelendőséget kívánunk ezen jeles munkának is, mint a' Szónokok könyvének volt, és van.

196) Irinyi barátunk igen éles cikket írt a' budapesti műkedvelők mult keddi szini előadásai ellen. Igazgatóság, műkedvelők és közönség mindegyik kikapja a' magáét; de az igazság igen kiáltó színekkel van festve, 's azért soknak káprázni találna szemük — nekünk pedig, soha inkább mint most, ép tisztán-látó szemekre van szükségünk 's azért a' különben igen érdekes cikket mellőzni kellett. — —

197) Mig a' hidat berakták, az átjárás a' rudasfürdőnél történt; a' ki és beszállás nem volt ugyan olly kényelmes, mint a' hidfőnél, de annál nagyobb volt a' sár, pedig már majd egy hónapja, hogy nem esett: képzeltetni a' mulatságot esős időben.

198) Épen most halljuk, hogy az ideiglenes színház helyéül a' protestans templom előtti tér volna kijelölve. Szép ellentét!

199) Sokan csak azért pártolják Forst-ot, mert őt a' német elem képviselőjének tartják Pesten. Istennem; hát nem elég nevetségesek-e a' sógorok, hogy még tulajdon vérök ellen is intézik nyilaikat?

200) Meglepő ujdonság lenne reánk nézve, ha a' szemlész urak azt hinnék, hogy e' kétszázadik ujdonsággal az ujdonsági anyagból kifogytunk volna, miután a' jó urak, szintugy mint mi, bőlesen fognak emlékezni Heine mondatára, hogy, mig pókhasu philistaeusok, kritikusok és számarak léteznek: addig elég tárgy kiálkozik a' — gúnyirónak. Dixi!

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI és KIADJA

FRANKENBURG ADOLF.

11. szám. — Mart. 13. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

BÉCSI LEVELEK. III. martius 6-án. Ha az utókor a tizenkilencedik század zeneszerzőit 's ezeknek műveit elősorolandja, el fogja mondani: a' század közepe táján, egyike a' legjelesebbeknek volt Mayerbeer, a' „Hugenották“ „Ördög Robert“ 's a' t. szerzője, 's igen kis betűkkel megemlíti: ő írta Vielkát is. —

Igen, az előre kikürtölt, kidobolt, kitrombitált „Vielka“ érdemetlen testvéreire; mert — nagyszerű nyitányát kivéve — egész három felvonásában nincs hely, mely megragadja az érzést, — alig tűnik fel itt-ott egy melodicus ária, 's ez is — a' szereplők jellemével, vagy érzetvilágával össze nem hangozva — elvesz vagy neveltségessé vál, 's ez menti leginkább Mayerbeert, mert a' nyomorú livrettóra remek zenét írnia épen olly nehéz feladat volt, mint szabónak görbe testre fésch ruhát önteni. A' szöveg halhatlan írója: Rellstab, 's a' mű meséje következő: Vielka, Vanda cigány nő leánya, és Saldorf nyugalmazott tábornok nevédeké — anyja vétkét nemes tettel akarja kiengesztelni, 's ezt azzal kezdi meg, hogy jegyesét Konrádot — kit ő különben nem szeret — a' betörő ellenségnek a' menekvő herceg helyett kiadja, ezt pedig Konrád utilevelével megmenti. Ez a' Konrád egy szerencsétlen flautás, ki a' puskarptól szörnyen fél, 's szegény fejét a' hercegé helyett az ellentáborban majd felakasztják, egy szerencsés zavarban azonban megmenekül, 's gróf Aubitz jószágán, ki a' háborús idők daczára is roppant ünnepélyt tart, mint flauto primo alkalmaztatik. Ide téved valahogy a' menekvő herceg is adjutánsával, 's fuvola-virtuóznak adja ki magát; a' grófnak egy inasa által azonban megismertetik; 's minthogy ezen inas a' hercegnek épen halálos ellensége, vacsora alkalmával borába mérget kever, mit senki sem lát, csak Vielka, (Vielka mindenütt ott van ám!); nem engedi inni a' herceget, kit ekkor a' dühös inas meg akar lőni, helyette azonban Vielkát találja. Vielka meghal — 's kész az anya bolygó szellemének vétkét kiengesztelő nemes tett. De ki is engesztelődik ez ám aztán! a' tull-anglais-fellegek közül egy tableau bontakozik ki, hol az angyaloktól környezett Vanda cigányasszony magához veszi fel Vielka dicsőült szellemét, — 's a' tátott szájú publicum orra előtt a' függöny legördül. — Az egészben nincs egy főszerep, nincs élvezhető jelenet; 's a' legsikerültebb is kényszerített, és hajánál fogva oda ránczált, midőn t. i. Vielka a' herceget másodszer akarja megmenteni, de minthogy nem szólhat vele, figyelmét az által igyekszik magára vonni, hogy a' szobából előható fuvola-áriát hangjával követi. Ez olly mondvá csinált jelenet Lind számára a' fuvolaszerű hangot producálni! mulattat, de hidegen hagy. A' franczia zene — mint képzélhetni — zajos és harsogó, azok sorsa pedig, kik ezen opera alatt a' nagy dobhoz, vagy trombitákhoz és kürtökhöz közel esnek, nem irigylendő. Az egész második felvonás hadi kardalokból áll, melyek alkalmával katonai evolúciók történnek, markotányosok táncolnak, a' színpadon lovas katonák vonulnak át, a' háttérben sátoros tábor emelkedik 's a' t., 's a' t. mi aztán összevére, a' pompás disztiméyekkel 's costumekkel együtt, megteszi hatását, 's a' német sógor, miután délutáni három órától csaknem éjjeli 11-ig ült vagy állt a' színházban, boldognak vallja magát, mert Vielkát látta és hallotta! — 'S mig ezek a' Viedenek ekként történnek, addig e' Vielka és Lind-enthusiasmus a' leopoldvárosi kis színházban pompásan kiparodiáztatik Feldman vígjátékában: „Ein Mädchen von Theater.“ A' mű magában csekély becsű, de minthogy néhány ismert 's híven utánzott egyéniség tudva levő színházi viszonyokat 's bizonyos biographiai adatokat parodiáz ki benne: tetszik, és számtalanszor egymásután tölt házat szerez. Grois, a' karmester szerepében, szakasztott mása egy cseh színházgátnak, — Carl, mint báró Tenor, — és Brünnig k. a., mint debutirozó énekesnő, — különös tetszésben részesülnek. — Mult vasárnap a' Schvaighofer teremben Adler úr (ugyanaz, ki az Ungváriak részére mint Adler zongorázott) adott hangversenyt, melyben először Adler úr játszott, aztán Staudigl énekelt, aztán ismét A. úr játszott, aztán ismét Staudigl énekelt, — végre pedig ismét A. úr zongorázott, még pedig mind a' három ízben saját szerzeményeit; — e' kis szerényletségét azonban örömet megbocsátja neki a' publicum nagyobb része, mely az ingeny jegyért tapsolni jött.

A' jövő hó 1-én kezdődő olasz operára a' kárinthi kaphoz következők szerződtek: Primadonnák: Tadolini, Hayes és Bojghese; alt-hangra: Angry. — Tenorok: Ivanov, Miraete és Calzolari. — Baritonok: Colini és Varese. — Mélyhangra: Rodas. — Buffo: Svares. Az általuk előadandó új operák: Oliva e Pasquale Donizettitől, Catarina Cornano Salvitól, és Estella Riutól. Ezen kívül Tadolini és Ivanov ama híres dalt éneklendik: i tempi passati! — Az udvari színházban Hahn öt felvonásos „Donna Maria de Molina“ című új drámájának, az alkalmazott szép nyelv, néhány hatásos jelenet, de leginkább Rettich, Löve és La Roche remek játéka osztatlan tetszést vivott ki. L a d á r.

BAJA, február 28-án. Ez évi közleményeinket a' városunkban mindinkább gyarapuló szellemi élet újabb terményeivel kezdjük meg. Január 10-én városunk minden rendű 's rangú lakosai által rég ohajtott egyesülése a' két külön testületet képezett fegyveres polgárságnak — az előleges munkálatok elfogadása után — életbe lépett; az egyesülési főpontok: megmaradván mindkét osztálynak saját díszöltönye, az eddig használt külön címzetek helyett az egyszerű „Bajai polgárkatonaság“ címzet; egy törvény 's fegyelem; egy pénztár, egy parancsszó, egy 24 egyenből álló zenekar. — E' pontok röviden előadva foglalják magukban az egyesülési eszmének lényegét, mely a' köz- 's magánéletre kihatva, az eddig uralkodott egyenetlenség, gyűlölség 's szeretetlenség hydráját megfojtván, az egyetértést, kölcsönös baráti vonzalmat 's szeretetet mindinkább növeli. — Február 24-én a' választmány által a' pesti és komáromi takarékpénztárak alapszabályainak nyomán városunk szelleméhez 's pénzerejéhez idomított alapszabályoknak felolvasása 's közgyűlésileg helybenhagyása után — takarékpénztár alakult. Egy részvény 100 pft., kibocsájtott részvények száma 400; martius 2-ára nyilatkozó és tisztválasztó gyűlés határozottatott, melynek eredményéről, ugy szinte a' Chiabai és Szuper igazgatásuk alatti színészársaságnak 's napokban megkezdendő színi előadásairól jövő levelünkben.

Irnyei Püspök Sándor.

TEMESBÖL, febr. 16-án Dr. Feldinger Frigyes úr Temesvárról, az „Életképek“ f. é. 6-ik számában írt több érdekes tudósításai mellett, azon hírrel is rettenté meg az

olvasó közönséget: mintha Szilas nevű fundationalis helységben egy családtagja hat gyermeket hagyva maga után, szinte éhrel halt volna meg! — Ezen tudósítása tisztelt közlő urnak szinte olly hirtelenkedve vala írva, mint a' helységbeli jegyző 's ennek következtében a' járásbeli szolgabírónak hivatalos jelentései; irtak a' nélkül, hogy az eredményt, mi a' szilasi családának halálát okozta, személyesen megvizsgálták volna. — Miután azonban ezen hírt a' megyei kis gyűlés alaptalannak ismerte volna el, megbocsájt közlő ur, ha e' részben tett tudósítását a' valótlank sorába igatjuk. — A' fundationalis tisztség még december elején helységenként az előjáróknak meghagyta, hogy mindazon szükségben szenvedő családokat, kik magoknak élőlőkre szükséges táplálékot szerezni nem képesek, az illető tisztségnek azonnal bejelentsek, hogy azonnal felőlök intézkedni lehessen. Ennek következtében ha történt volna is itt-ott egy-két családnak éhség általi halála, annak senki sem lett volna más oka, mint a' helységbeli előjáróság; tapasztalván azonban a' tisztség, hogy a' szegény sorsú családok felfedezésére nézve, a' helységbeli előjáróság igen is alkalmatlan lenne: azért most a' tisztség helységenként házról házra járja a' családokat, 's jegyzéket vezet azon vagyon nélküli családokról, kik betegség vagy öregség miatt elgyengülve, magoknak élelmet szerezni nem képesek. 'S ezek időnként egy vagy másfél p. m. gabonát fognak kapni. — Egy másik jegyzéket pedig azon családok felett vezet, kik szinte vagyon-talanok ugyan, de dolog által a' mindennapi kenyeret megszerezhetik, — ezeknek az uradalom dolgot fog nyújtani, mellyen magoknak naponta pénzt szerezhesenek. — Illy intézkedés, úgy hisszük, mind barátait, mind pedig ellenségeit a' fundationalis jószágoknak, ki-elégítheti; 's szívünköl csak azt ohajtjuk, hogy vajha ezen intézkedés több nem fundationalis utánzókra is találja!!

Egy fundationalis gazdatiszt.

KÚLA, febr. 27. Mennyire törekednek az izraeliták nemzetiségünkkel összeforrni, örömmel tapasztaltuk a' mai héber iskolai próbatétlen. A' kis ünnepet egy szép alkalmi beszéd nyitotta meg, 's egy más szinte jeles szerkezetű zárta be, szavalva K. P. tiszta magyar kiejtésű, kellemes keleti vonású lyánkától. A' magyar nyelvtanon kívül Magyarország története 's földleírásából legkifejezőbb feleleteket hallánk. Hallók valláselveiket is, de mi azokat a' legtisztább erkölcsiségi 's emberszeretet kútféből találtuk merítették. Az új nemzedék, úgy látszik, megértette a' kor szózatát, 's eltökélt szándékkal iparkodik letörlení jelleméről a' szennyfoltot, mellyet apák büne okozott; elválasztani vallástanaiktól a' századok folyában hozzájuk ragadt iszapot. — A' kúlai izraeliták száma csekély ugyan, de ép az, mi minden nemzetiségbarátot hazafiai öröme gyulaszt, hogy e' kevesek keblében is magyar buzgalom ég. A' jelenlevő nem héberek száma koránsem tanusítá azt, miként minden ember tapasztalni szereti ezen, kereskedelmünkre nézve olly fontos néposztály korszerű haladását. — A' mult farsangi táncmulatságainkról csak annyit mondhatunk, hogy magyar érzelmű hölgyeink 's fiatalaink úgy bántak a' magyar táncvezet, mint a' lelenez-gyermekkel.

Telecska y.

EGER, mart. 6-d. — L e n d v a y n é városunkban volt! Ugyanis körünkben működő Várady 's Somogyi igazgatásuk alatti színésztársulat némi felsegélésére, önköltségén, egyedül jelleme nemességéből utazott le hozzánk, és rövid szabadsági ideje alatt két műben remekelt. Habár az émiyegős 's pszichologiailag valószínűtlen „Griseldis“ helyett — mellyet Lendvayné is egyedül az igazgatóság kérelmére adott — más szerepben ohajtottuk volna viszontlátni: mégis nem tagadhatjuk, ekkor is szintolly élvezetes esténk volt, mint akkor, midőn Lignerolles Luizát olly hűn személyesíté. — Némelly rakonezátlan egyének e' művésznőket nem átalították kigúnyolni, 's mi több, olly hangosan, hogy az a' szinpadra is felhallatszott. A' darab folyamát megakadályozó igazgató figyelmeztetését azonban a' mint nem helyeselhetjük, úgy a' nagyszámu hallgatóság erőlyes fel nem léptét azonképen csak sajnálni tudjuk; mit azonban egri tisztelői az által kívánnak helyre pótolni, hogy becses értékű emlékek lependik meg e' napokban, valószínűleg levél kísérete mellett. Különös, hogy jeles színésznőnk épen azoktól, kiknek felsegélésére lerándult, halátlanságot volt kénytelen tapasztalni. A' botrányos kihágások megakadályozására egyébiránt casinóink erőlyes választmánya már czelszerűen intézkedett. — A' böjt meghozta unalmát. Társas életünk ismét visszaesett komoly hangulatába, ismét szobáinkban élünk magányosan 's örömtelenül; hiába, természetünk, 's mintegy passiónk, nem társalgni senkivel, bár ha tudjuk is, hogy ez által kedélyünk nemesednék, társalgási modorunk finomulna. Lehet, hogy az elvonultságban 's zárdai magányban valami vonzó, valami megragadó báj fekszik; megengedjük, mert azt legkevésbé sincs kedvünk megpróbálni, mert így is sok hatalmas napokat kell áttünnünk, 's épen azzal vigasztaljuk magunkat mi Eger városának nagy reményei: hogy a' tüdőké az ígért boldogság.... — Érsekünk kívánt egésségnek örvend, 's elutazni készül, — többeknek felszólítására azon hírt: mintha érsekünk haldoklott volna, alaptalannak kell nyilvánítanunk. —

M á r t o n.

VESZPRÉM. február 22. Rövid farsangunk élete lezajlott, sok arszlánnak erszényére gutaütés után halált, házi szegényeink nyomorú sorsának pedig némi enyhületet hozván. Igen, mivel f. h. 18-án, özv. Izernő teremébe, közgyűlésre volt hivatalos közönségünk, a' farsang folytán jótékony célokra rendezett táncvigalmakból bejött öszveg hová leendő fordítását elhatározzandó. A' rendező urak előterjeszték számadásaikat, 's a' hosszas vitaközlésnek eredménye az lön, hogy a' 145 f. 9 kr. öszvegből 30 v. f. a' „társalgó“ folyóirat ideiglenes fentartására adassék ki, a' fennmaradt 115 f. 9 kr. pedig, a' hitelesen összeírandó kebelbeli házi-szegények közt osztassék fel. — Casinóink ezidén kitettek magokért, mind a' „honi“, mind a' „nemzeti“, mindegyik egy-egy solennis ingyenbállal levén meg — magaszó-rúeit. Igen szép volt ez tőlök, így legalább a' nőknek is leend fogalmuk, a' füstölde saját-szerű elveiről. — Havunk is a' farsanggal búcsút vett tőlünk; de azért sárunk még sincs ám, azaz: két ló — illő biztatás mellett — csakugyan elvontat egy üres szekeret. 20-án, alkonyatkor, délről rendkívül villámlott, 's egy kis költői szabadalom mellett elmondhatjuk, hogy

dörgött is—a' kályhában. A' száz-éves naptár' bő terményt jósol e' kora tüneményből. Adja Isten! mert ugyancsak kibőjtöttük ám már a' hét sovány évet. — Mihelyt társas-életünk megfordúl az ő ketreczében, azonnal élethűn adand esetünk azokból másolatokat, ha csak valamiképen ki nem pusztulunk e' sáros tömkelegből. Isten veünk!

Vilma Ede.

Mondani valónk. Febr. 14d. Selmeczen, Magyarország főbányavárosában, a' magyar nemzetiség diadalának fénye's ünnepléseül, következő című színművet adtak: „Starrus Plesniwec, alebo: Stiri swadbi na jednom pohrabe.“ Zsivio! — Németujvárról nemzetiség dolgában azt írják, hogy a' „Grätzer Zeitung“ kisorsította a' — „Spiegel“-t. — Tatában Shiff Seymour jótékony célra hangversenyezett; az urodalom meg kétszer egy hétben kenyeret osztogatott ki az inséggel küzdő lakosok közt. — Kisceelen kórházat akarnak építeni, csak aztán ne halaszszák sokáig! — Jolsván B. A., helybeli tanító ur, zenészi s szavallati hangversenyt rendezett, mely a' szegénységnek 263 vftot jövedelmezett. — Sopron városa is atyailag gondoskodik az éhezőről, naponként több mint száz embernek számára főzet. — Ugyanott az ev. tanuló ifjuság közt ápolói társulat keletkezett, mellynek egyes tagjai havonként bizonyos összeget fizetnek, miből megbetegedett társaik gyógyításnak. — A' farsang már rég elmúlt, mégis hány bálleírást veszünk! Pedig, biz' Isten, nem igen táncolhatnak! — A' Zomborról febr. 26dikáról irt levelet nem adhatjuk. — A' miskolczi levél kissé hosszucska 's már el is késett. — Köszönjük a' novelláskát B. I-től, de nem használhatjuk, szinte Csongor verseit, meg még egy tuczt más lyrai ömlengéseket sem! — Az árfölemelések ellen a' nemzeti színháznál egy névtelen cikket küldött be hozzáuk. Mondtuk már többször, hogy tulajdon magunk ellen is fogadunk és veszünk föl cikkeket, legyenek bár a' legeléesebbek is, csak azt tudjuk, kivel van dolgunk? Tessék magát a' cikkirónak megnevezni, legalább előtűnk, 's kívánságát készséggel teljesítendjük. —

Himfy Lanthoz a' magyar hölgyvilág. V. Szögyényi Lászlóné Marich Mária ivén: Szögyényiné Marich Mária 5 ft, Szögyényi László 3 ft, Szögyényi László 1 ft, Szögyényi Rozália 1 ft, Czobell 1 ft, Kossalko 1 ft, Jankovich Antal 1 ft, Wenkheim Stephanie 1 ft, Wenkheim Jösi 1 ft, Mandell Lina 1 ft, Pijatsovich Mária 1 ft, Jankovich Lina 1 ft, Boronkayné Baross Johanna 1 ft, Boronkay Rudolf 1 ft, Smrecsányiné Farkas Mária 1 ft, Török grófné 1 ft, Szécsen-Forgách grófné 1 ft. Beckers Fesztetits grófné 2 ft, N. N. 20 kr, Odry 1 ft, Károlyi 1 ft, Nándory Mária 1 ft, Lónyay 5 ft, Duschek 2 ft, Dubraviczky 2 ft, Somsich Pál 2 ft, Peregriny Elek 1 ft, Fesztetits Mina grófné 3 ft, Majláth Györgyné 1 ft, Szent Iványi Vincze 2 ft, Kovács 1 ft, Bujanovich Karolina 1 ft, Zichy György 2 ft, Zichy Aladár 3 ft, gróf Zichy Domokos 5 ft, gr. Zichy Ödön 5 ft, Farkas Ferencz 5 ft, Pendl Ferencz 5 ft, Puretits Ignázh 3 ft, Schwanfelder József 2 ft, Simonsits Károly 2 ft, Farkas Imre 2 ft, Korizmics Antal 5 ft, Nedeczky Ferencz 5 ft, Kandó 1 ft, N. N. 20 kr, Nagy Boldizsár 20 kr, Kolosváry Miklós 20 kr, Héring Ignác 2 ft, összesen 96 ft, 20 kr, pengőben. —

NEMZETI SZÍNHÁZ ELŐADÁSAINAK HETI RENDJE.

VASÁRNAP MART. 14-től VASÁRNAP MARTIUS 21-ig.

Martius 14. Csikós.

Martius 18. Harmadik Richard.

— 15. Brutus és Lucretia. Először.

— 19. Norma

— 16. Nabucodonozor. Bérletszünettel.

— 20. Kézműves. Kovácsné Javára

— 17. Don Pasquale.

— bérletszünettel, először.

— A' nemzeti színházhoz kerestetik magyar táncztanító; ki e' pályára képességet érez magában, személyesen vagy bérmentes levélben jelentse magát az igazgatósági ügyvivőnél, Fánchy Lajos urnál.

— A' t. cz. dramairó urak kéretnek egész tisztelettel, hogy a' nemzeti színházhoz beadandó eredeti darabjaikat egyedül a' színházi titkárhoz méltóztassanak küldeni; ki azokat csak személyesen és csak a' színházi irodában veheti át, miután rólok térítvényt kell szükségképen kiszolgáltatnia. Megtálálható mindennap reggel fél 10-től fél 11-ig az irodában. Az el nem fogadott darabok ugyanezen időközben adatnak vissza.

— Az intézet előkelő tagjai a' jövő színházi évre mindnyájan kötelezték magokat.

— Paksyné azonban az igazgatóságnak felmondván, ápril 1-től elhagyja az intézetet.

— Vendégekül váratnak a' bécsi cs. k. dalszínházról: Maywood k. a. első tánczosné, Borry első tánczossal; és Brussi Leopoldina első tánczosnő, Campilli első rendű tánczossal.

— Váray bassistával a' jövő színházi évre szerződési egyezkedésben van az igazgatóság.

— Wurd a tenor énekessel szinte egyezkedésben van az igazgatóság vendégszerepek iránt, mi hihetőleg állandó szerződésre vezetend.

— A' karszemélyzet szinte erősbittetik.

— Schilcher festésszel és academiái professzorral szinte egyezkedés kezdetett meg uj első függöny iránt.

— Martius 11-én Schodelné folytonos betegsége miatt Norma helyett a' Jegygyűrű adatott. —

AZ ÉLETKÉPEK

első félévi második negyedére előfizethetni lehet vidékre 4, Budapesten pedig 3 pengő forinttal.

 Az első évnegyedi példányok már mind elfogytak

ÉLETKÉPEK-hoz
kiadja Frankenburg Adolf

11. sz. — Mart. 13. 1847.

DRÁMAIRODALMUNK 'S A' SZINBIRÁLÓ VÁLASZTMÁNY.

(Folytatása és vége az I. cikknek.)

Forditsunk ismét egy lapot a' világtörténetírásban.

És tapasztalni fogjuk, hogy a' szinköltészet, nem egyedül a' nemzeti nyelvek dajkálására rendeltetve, hol ezt már eléggé kifejelettnak találja, művészete szövetebe fűszedi a' társasági élet erős szálait is, 's a' szemérsítő színeket vagy káros tarkaságokat a' közös társasági érdekekkel igyekszik összefonni. Sőt gyakorta az emberiség sorsát irányzó legnagyobb-szerű eszméket takarja be költészete bűvös köpenyével, 's a' szinpad lámpák bágyadt fényével a' század igazságainak szolgál vezetőül! —

Legyen elég csak három bizonyítványra hivatkozni.

Már Molière nem eléglé be az egyedüli nyelvcsinosbitást, nem csak üresen beszélgetni szinpadról a' néppel; ő többet tön. Szinköltészetéből gunyostort kötött a' társasági bűnök 's félszégességek üldözésére, nevetségessé tette a' káros gyengeségeket, gyalázatot kiáltatott az alattomos ravaszság fejére, 's fölmutatá a' rút szenvedélyek kárhazatoságát. — Alfieri ismét tovább ment. Ő nemcsak elűzte az olasz szinpadról a' korában uralkodó idegen izlést, hanem szinköltészetét nemzeti érzelmek felkeltésére használta, 's általa a' népbe szabadságszeretetet oltani, 's egy nemesb polgáriság elkövetkeztének magvait kihinteni fáradozott. — Mig végre Voltaire szinköltészetét nem ritkán a' XVIII. századot izgató nagy eszmék egyik- vagy másikára látjuk fölépítve, 's valamint Mahometben a' vallási fanatismusnak üzen harcot, úgy a' másokban a' politikai szolgaság, vagy zsarnokság ellen indítja meg a' szinköltészet fegyveres seregét! —

Mi nem akarunk itt a' szinköltészet tárgyául csak közvetve szolgálható philosophi, politikai 'stb. anyagról, vagy ennek művészi szabályok

szerint mikénti földolgozásáról ezuttal bővebben szólni: csak mint valóságos irodalmi tényre hivatkozánk a' föntebbi három példára. —

Még több jelentőségeit fölszámolhatnók a' szinköltészetnek, mellyek őt mint a' társalmi élet valóságos tényezőjét tüntetik elő, 's szorosabb csatlakozásában a' színművészettel látatlanul befolynak a' népszellem elevenítésére és a' napi érzelmek kormányzására. Azonban mellőzve ezeket, mielőtt a' tulajdonképi drámairodalomra áttérnénk, szabadjon még egy külön sajátságát megemlítenem.

Mint minden irodalmi ág, úgy a' szinköltészet is, habár egyrészt eredményzőleg befoly a' népek életébe, de más oldalt ebből sokat elsajátít, magába olvaszt, 's némikép hévmérője, óramutatója a' népek 's a' korszak izlésének, küzdelmeinek és műveltségének.

A' görög classicus szinköltészet egyszerű magasztosságában mintha a' gyönyörű szabad természet teljes fönségét látnók visszatükrözni, mellynek részei látatlanná lesznek az egész szépségében! 's míg Aeschylus reggelőráit mutatja a' hellen művészetek arany nappalának: Sophocles a' délpontot jeleli, Euripides pedig az esthajnaleszillag, melly a' közelgő alkonyatot hirdeti.

A' középkori szinköltészetnek, melly sötét zárdák falai közé rejtőzött, az egyházak zsámolyán dolgozott, 's szentelt gyertyák halvány fényénél, vagy vértanuk fájdalmait ábrázoló szent képek előtt irta műveit: igen törvényes gyermekei voltak a' vallási könyvekből, vagy szentek életéből kölcsönzött „mystères“-ek. És teljesen kimagyarázzák a' kornak szükségseit 's törekvéseit. —

Shakspeare óriás szellemére tagadhatatlanul jótékony erővel hatott az Erzsébeti korszak tisztultabb légköre, 's a' vallási tusák által pezsgésbe hozott szellemiség kétszeresen gyümölcsözővé tette a' keleti zsarnokság nyomasztó hősége alatt bizonyosan törpén maradott lelki erőt. —

Az erőszakosan „classique“ czim rendjelével földiszított francia szinköltészet feszes teremtményein már messzünnen rá lehet ismerni a' XIV. Lajos „étiquette“ korszakára. Racine a' költészet egyszerű templomát az udvar fényes előszobáival kénytetett fölcserélni; a' deli muzsákra királyi udvaronc-köntöst öltének, 's leszegzett szárnyaikat rendszalagokkal kötözték össze. Igen természetessé lön tehát, hogy míg a' szinköltészet módosan meg tudá magát Maintenon's Montespan asszonyok kegyes színe előtt hajtani — háttal álla Apollóhoz; 's mennél otthoniabbá lön a' királyi salónak bársony-szőnyegén: annál inkább szem elől téveszté a' Parnaszt; 's míg belbecsét az udvari szertartások nagy mestere egyedül a' szabatos külcsin rőfével méregette: a' költő is minden szorgalmat főleg a' kiállításra fordított; gyakorta az arany himzet 's gondos fejpipere élettelen bábót takargatott! —

Mennyire áll a' külélet befolyása 's a' korszak tenyésztő melege alatt a' szinköltészet, — erre még hatalmasb példa az újabb francia drámairodalom. Valamint a' politicalai lánczok porbahullása után szükségkép

emancipálnia kelle magát a' művészetnek is a' szolgaság alól, 's ki XIV. Lajos parlamentüző lovagvesszejét ketté merte törni, nem ijedt vissza Racine feszes rímeivel is megmérkőzni : ugy igen természetes folyamánynak látom én, hogy a' forradalmi korszak nemcsak teljesen ujja alakította, hanem sajátos jellemvonásait is ráerőszakolá az újabb drámairodalomra. — Napoleon csillagfutása a' legmerészebb szerencselovag játéka volt, 's a' romantikai szinköltészet csudahőseinek valóságos mintaképe. A' convent 's terroristák sötét üldözései, nyaktilója — és kegyetlenségei nemcsak hihetővé teszik a' francia drámai borzalmasságokat, hanem nagyrészt előteremtették. 'S ha az életvalóság minden logikai 's lélektani következetesség nélkül ma méltóságuk fényesucsára szökteté a' tegnap még mezitláb küzdött granadiert ; vagy tömlőczből vérpadra vezetett ártatlant már levettezteté a' bakó, midőn egy teljes titokban működött kéz kiszabadítja : miért nem rakhatná meg a' művész is teremtményeit két titkos ajtóval szobánként, egy rejtett folyosóval, tiz véletlennel, 's száz magyarázhatlansággal?!! —

E' kérdésekre feleljen a' magasb szinköltészet musája, ki bizonyára jól tudja, hogy a' művész kezekre nem minden anyag jó, nem mindegyiket szabad földolgoznia, 's az élet időszaki tüneményeinek becsénél jóval magasban áll az egyetemes czélok utáni törekvés érdeme!

Én nem is akartam taglalatot írni a' szinköltészetéről ; nem, minden népirodalomra kiterjeszteni vizsgálatomat ; 's inkább csak kitünőbb jelentőségét a' népek szellemi kifejlődésökre, és szorosabb viszonyait az élettel kívántam egyes arczvonásokban fölmutatni.

Térjünk át most tárgyunk közelebb szemléltére.

Ábrányi Emil.

L Ó N Y A Y A N N A.

Költői beszély. *)

Legyen mindenemnek harácsoló vására,
Olesó díjra jusson a' szép Megyes vára,
Hidd el, nem szomorít mind ezeknek kára;
Csak kiváltásodnak teljen ki az ára.

Gyöngyös István.

ELSŐ ÉNEK.

Búsán hömpölygeti a' Szamos árjait,
Elérve Szatmárnak kies határait,
'S folytában kanyarog szerteágadozva,
Mintha folyni félne illy vész-lakta honba.

Kies határ, keble rétek zöld lapálya,
'S felette a' bérczek szikla koronája ;
Kies határ 's mégis lakója félelem,
Olyan, mint gondosan ékitett czinterem.

*) Fölolvasatott a' Kisfaludy-társaság ezidei közgyűlésében 's valamennyi ujságlapjaink által egyhangulag dícsértetett.

A' Rozsály szirtkupja a' felhők fölé ért,
Mintha az egekhez szólna irgalomért.
Sűrű köd borítja redőzött homlokát,
Mintha a' hazáért kötné fel fátyolát.

Hajh, ne kérjétek ti az egek irgalmát,
És fel se kössétek a' gyásznak fátyolát ;
Az egek irgalmát csak munka szerzi meg,
'S nem fátyol kell nektek, de éles fegyverek.

Rabló csoport fészkel Szatmárnak várában,
Ki védni jött, — 's pusztit vérindulatában.
Szatmáron leng német hadaknak zászlaja,
Ez a' k e r e s z t és a' s í r Szatmár alatta.

Ők magok a' romlás vérengző papjai,
Készek a' magyarnak siridalt mondani,
Vérébe temetni ősi szabadságát,
Papi bérül vevén életét 's országát.

Meglátjuk, érezgyomru Szatmárnak magzata,
Érzet hegyeidbe az ég miért ada ;
Hogy belőle békót verjenek kezedre,
Vagy kardul, hogy te azt szétrombold örökre ?

Hol Erdő-Szádánál megfordul a' Szamos,
'S nyugot felé folyva zöld mezőséget mos :
Mint emlékkő rakva századok sirjára,
Magaslik a' rónán hires Megyes vára.

Hajdani pompája rá annyi fényt vetett,
Hogy mellékiül nyeré az „Aranyos“ nevet ;
Most kormos falával disztelen alkotmány,
Mint elfakult erdő a' fényes nyár után.

Fakuló erdőnek lombjai hullanak,
Ha sivít felette az őszi fuvatang :
De Aranyos-Megyes ormán a' koszoru,
Ifju zöldségében örök tavaszkoru.

'S ha híressé tette e' várt pazar fénye,
Még híresebbé lön asszonya erénye :
Asszonya e' várnak végső napsugára,
Melly lealkonyodván, éj borult lakára.

Lónyai Annának nevét imádjátok,
Nevének oltára tenn széles hazátok,

Melleyen buzgott szive a' magas lángzatu,
Jogért, szabadságért szenvedett vértanu.

Termében ül, szeme tündér fénye törve,
'S a' bájoló alak mély gyászba öltözve.
Kettő szive gyásza : a' férj és a' haza,
Maga a' fájdalom testesült angyala.

Kemény János eldőlt Erdély fejedelme,
Vad ellen volt 's rosz barát voltak veszedelme,
Illy hős felett méltó özvegye panasza,
Méltó, hogy a' hazát részvétre riassza.

De hallgat a' haza, zsibbadt tetemének
Tompák idegei, 's kit annyit verének
A' sors csapásai, tán már nem is érez,
Bár uj meg uj gyilkos nyuljon is szívéhez.

És a' magas hölgyet gyötri e' gondolat :
Tán élet sincs már a' fásult kebel alatt,
És a' magyar testnek vonagló tagjai
Csak a' haldoklónak utolsó kínai ?

'S megjő a' nap, mellyen idegen nemzetek
Ősi földinken tanyát ütendének,
'S mi gyávák gyalázott ősink sirja felett
Hitvány szolgaságon vásárlunk életet.

'S buzgó imádság kel a' rózsaajakon
'S buzgó imádságnak véres tárgya a' hon,
A' hon, melly egy Abel ezer Kain között,
Kik közül szívébe mindenik kést döfött.

Valjon ez Abelnek szétpárolgó vére
Feljut-e az örök igazság egére ?
Ezt kéri az özvegy : „Isten legyen véde,
Mert csuful elhagyta saját nemzetsége.

Oh Isten ! pártfogold e' szegény nemzetet,
Melly hited harcában vért 's vagyont veszteget ;
Bocsásd meg bűneit, örök irgalmadban,
Hitedért szenvedett békében és hadban.

Hisz megismerjük mi, hogy sokat vétkezénk,
'S ez áldott földeden roszul kertészkedénk ;
De ha pusztítani fogsz , irtsd el csak a' gyomot,
'S ne földünk', melly annyi jót és dicsőt hozott.

Tanítsd meg e' népet szent ügyért küzdeni,
 Midőn ónsúlyával a' balsors terheli ;
 Tanítsd meg, a' magyar boldog csak úgy lehet,
 Ha megtöri a' vést szent hazája felett.

Mert vétek a' haza közös inségében
 Egyesnek örülni kéjek lágy ölében.
 Illy bűnös öröm forrt minden magyar mellen,
 Vétkeznék mindnyájan e' szent törvény ellen.

Im én sem gondolva hazám éjjelére,
 Kétszer nyujtám kezem házasság frigyére.
 Szent Isten, bocsásd meg e' sulyos vétkemet,
 Hogy kétszer örültem, míg hazám szenvedett.

De most érzem : szivem minden üdvössége
 A' haza oltárán áldozatul ége,
 Nem akarok részes lenni boldogságban,
 Csak segitnem engedj hazám nagy bajában.“

Elrezge az ima, 's angyali szárnyakon
 Emelkedék felül a' földi tájakon ;
 A' nagy Isten aztat mosolygva fogadá,
 Küldőjét jelelve szentelt áldozattá.

'S meg lön irva a' sors Annának felette,
 Melly őt kínösvényen ég felé vezette.
 Hogy részesüljön ő nagy dicsőségében :
 A' honért szenvedett szentek fénykörében.

'S mintha, felbőszülve buzgó imádságán,
 Kisérteni jőne kaján lelkü sátán,
 Belép egy ifju, daliás termete
 A' férfiszépségnek tündöklő rémeke.

„Nemes hölgy ! — szól büszkén — te ismersz engemet,
 Te, 's világ ismeri ősi nagy nevemet ;
 G o n z a g a a' vérem, hazám szép Olaszhon,
 Királyilag magas dicső származásom.

Látd ifju vagyok még, de hősi tetteim
 Mégis messze vittek a' hir ösvényein ;
 'S tündéri hazámnak minden szép leánya,
 Hidd, örömmel lenne Gonzaga arája.

De, Anna, mióta téged ismerélek,
 Csak érted sovárogt bennem a' hő lélek,

Csak szivedhez lobban szívem indulatja,
Azt feléd szerelmem szárnyakon ragadja.

Jer tündér hazámba, nyujtsd nekem jobbodat,
Ott lesz szépségedhez méltó a' hódolat.
Nem e' durva népnek alkota Istened;
Azért is vette el két magyar férjedet,

Kik hozzád nyultanak bűnös kezeikkel,
Hogy vad ölelésben bájjod hamvadjon el.
Jer, lakom fényében ezer dal emleget,
'S festő örökíti varázsszépségedet."

'S az imént csüggedő asszony emelkedik,
Homlokát a' fenség lángjai környezik.
Olly az, mint bérczi hó, mellynek kristályára
Égi fényt ragyog le nyugvó nap sugára.

'S mondja: „Ifju, hidd el, ismerem nevedet,
Tudom, helyet foghat királyoké mellett;
De mégis hiányos, mint fűtől ment avar,
Mert annyi czimed közt egy nincs meg, a' magyar.

Hős ifjuságodnak hírét emlegeted?
Hazám rablói közt nem látok hősokeket.
'S a' mit te kevélyen felrósz nagy érdemül,
Az ellen szívemben esküdött átok ül.

És épen mert vagyok hazám hű leánya,
Hazám zsarlójának nem leszek arája.
Vidd haza jobbodat Olaszhon hölgyének,
Annak jól eshetik a' hízeltő ének. —

Örök színű ecset ábrázolja képét,
Hogy még századok is csudálják szépségét.
Mit nekünk festétek, átokteljes képünk,
Saját gyalázatunk, színe saját vérünk.

Rágalmazni mered két dicső férjemet,
Kiket tán általad felásott sir temet.
Wesselényi 's Kemény volt e' kettő neve,
Gonzagának ura mindenik lehete."

Elnémul az özvegy, az ifju szívében
Szerelem és harag vetélkedőképen
Dulnak, de a' szépség hatalmas sugára
Békét derít a' vad szenvedélycsatára.

„Anna, — szól az ifju — értem fájdalmadat,
Ez fakaszt belőled keserű szavakat.
De hiszem, fulánkja csak hamar elmuland,
'S enyhülő szivedben üdvem felviruland.

Én téged imádlak, ámbátor hazádat,
Méltán nyomja el a' gyötrelem 's gyalázat ;
Mert hidd el, e' nemzet nem ismer hűséget,
'S elhagyá csúful az üdvezítő hitet.

Eretnek a' fia, pogány pártfogója.
Bűneit az Isten többé fel sem rója,
Mert itt van már napja szörnyű boszujának,
Mi csak eszközei vagyunk haragának.

De mig pusztulni fog minden nemzedéke,
Virulva maradsz te, egyedüli éke.
Gonzaga lesz a' tölgy, és hatalmas árnya
Megó téged, lelkem inádot bálványá.

És mielőtt két nap végezné futását,
Látandod e' vidék szörnyű pusztulását.
'S Megyes épen marad, de nem romha fala
Védendi azt, csak te, e' vár őrangyala.

De földön, melly vagyon pusztulásnak szánva,
Ez angyal maradna elhagyatott árva ?
Visszatérek azért, hogy majdan keblemen
Ujult boldogságod hő tanyája legyen.“

'S Gonzagát távozni Anna némán hagyja ;
Szívében a' harag szavát megtagadja.
'S lelkében tette forr a' néma gondolat,
Mint felgyul a' villám sötét felhők alatt.

'S meg más ifju lép át az özvegy ajtaján ;
Komoly láng szemében, hőserő homlokán,
Szerelmet vallának reszkető ajkai,
De tisztelet miatt aggva kimondani.

„Üdvez légy, hű barát! — fogadja őt Anna —
Ki enyhet deritesz gyászoló lakomra,
'S a' kiknek szívesen nyílnak fel ajtai,
Köztök legszívesebb vendég Szodoray.“

'S im lángba borulnak az ifju arczaí,
Mintha felszöknének szíve forrásai,

Es felbátorodva az özvegy szavára,
Titkos indulata szót kerget ajkára.

Szive barlangában, hiában dagadva,
Rejtve feküdt régen a' szerelem magva.
Most napsugár érte Anna lángszeméből,
'S ki kelle hajtani hevült rejtekéből.

„Imádlak, asszonyom, 's ha vakmerő levék,
Hogy gyászod napjain illy vallomást tevék :
Bocsáss meg, de tovább rejteni titkomat
Nem birnám, hacsak nem a' néma sir alatt.

'S a' néma sir alatt, ott is kivallanám,
Hogy érted hagytam el éltemet olly korán.
Életem nélküled ugysis csak temető,
Minden létörömet hantja alá fedő.“

Anna homlokára felhők tornyosulnak,
De nem a' minőkben vad villámok dultak ;
Olyak azok, mint az ég áldó fellege,
Mellyekből részvétét földünkre sirja le.

„Ifju, szeretni birsch gyűlölség korában,
Midőn az üldözés van csak virágában ?
De jól van hát, szeress, és szived arája
Legyen a' gyászos hölgy, őseid hazája.

De ne kérj engemet, kétszer boldogtalant.
Kinek két hős férjét takarja néma hant,
'S maradt rólok reám annyi gyász örököül,
A' hány vércsep sajtó szivemben foly 's hevül.

Tudod, első férjem Wesselényi vala ;
Tudod, milly rövid volt öröminnk hajnala.
Mert olly átok van a' Wesselényi neven :
Hogy mindég nagy legyen, de boldog soha sem.

Emlitsem-e Keményt, Erdély fejedelmét,
Férjeim másikat, szivem büszkeségét ?
Hisz egy világ látta, minő véget lele,
Mert sirján emlékül Erdély rogyott vele.

De mégis, Boldizsár, ismerem szivedet,
Méltán fogna két illy hős után is helyet.
De egy harmadiknak már szivem áldozám,
És ez a' harmadik : szerencsétlen hazám.

'S ha irántam benned igaz a' hódolat,
Te is szenteld neki azért hős jobbodat;
Mert lánglelked nőül méltóbbat nem talál,
Legyen bár nászvendég irtózatoss halál.

'S ha tetteire felhíva, a' vészszel szembeszállsz,
Hazádnak zsarnokán vérengző boszut állsz:
Menyasszonyt keresned csak akkor lesz szabad,
De néped gyásza közt nagy bűn e' gondolat."

„Parancsolj, asszonyom, — az ifju válaszol —
'S vagy én halok, vagy ő kardom alatt lakol.
Hisz kettő csak, miben szívem üdvet talál:
Vagy veled az élet, vagy nélküled halál."

„Halld tehát szavamat: új csapás fenyeget,
Szatmárnak őrhada emel gyilkos kezét.
Harmadnap pusztuland e' vidék miatta,
De hogy megboszuljuk, Isten is akarta. —

Szól a' hölgy. — Azért menj, riaszd fel a' megyét,
Ha még a' németnek el nem adta lelkét;
Siessen Megyesre, mint gyülő fergeteg,
Hogy ezer villáma a' rablót csapja meg."

„Megyek, — mond az ifju — nem megyek, rohanok,
'S mint áradó Szamos partján túl a' habok:
Ugy fog kiáradni szívem indulatja,
Hogy Szatmár nemzetét magával ragadja.

'S ha egy csep vére forr szívében, melly magyar:
Keblében felriad az ősi hadvihar,
'S Megyesre felrobog, mint gyülő fergeteg,
Hogy ezer villáma a' rablót csapja meg."

Elment, 's bár szívében szerelem rózsája,
Mégis a' halálnak leve prófétája,
'S ki, mint nyalka jegyes, hölgyet mene kérni,
Halál hirnökéül kellelte megtérni.

És Anna szép szemét utján legelteti,
Mig hősi alakját a' Gombás elfedi;
De még azután is soká néz nyomára,
Talán, hogy a' fák közt látna árnyékára.

(Vége következik.)

G a a l.

T Ö R E D É K

b. Kemény Zsigmond „Gyulai Pál“ czimű regényéből. *)

A' cabinet, mellybe az erdélyi követ (Gyulai Pál) bevezetteték, komor kinézésű volt.

Azon hős, ki a' fejetlenséget a' vársói hongyülésen, a' pártoskodást a' dírsávi mezőn széttiporta; ki roppant terjedelmű tartományok hódítója, és a' muszka czárok ostora vala,— a' terem falait szentek képeivel, a' szekrényeket és asztalokat nagy halmaz iratokkal terhelte, s még kerevetjein is pergamentekercsek, könyvek s oklevelek heverték.

Hosszu vasfeszület alatt, széles karszékben, mellynek vánkosit egy nagy medvebőr fedte, ült István király. Bal lába meleg kelmékkel borítva nyugvék a' zsámolyon. Jobb oldalon közel kisdud asztal állott gyógyszerekkel. Kezében egy vastag pálczát tartott, mellyet mankóul is lehetett használni. Világos gesztenyefürteit fehér hálósapka takarta, melly verhegyes, sőt csaknem vörös arczzsinével éles ellentétben állott. Termete középnel magasabb s kövérségre hajló; melle tág s domború volt. Vállai szélesek s rendkívüli erőt tanúsítók. Hatályos homloka redőkbe vonult nem annyira kor, mint testi szenvedések miatt. Hangja mély, lepegő és dörgő. Széles arcát szabályos kesely orra, szilárd álla és nagy, éles, metsző, átható s csaknem jegesztő kék szemei méltóságossá, parancsolóvá és sötétté tévék. Ajkai, mellyek hajdan a' szónoklat és rábeszélés varázserejével bírtak, most rendszerint szaggatott modorban, tartalmas, tömör és sirirati rövidséggel nyilatkoztak, — szóval: István király külalakja a' kedélyre olly magasztos és méla benyomást tön, mint egy ókori templom, mellynek homlokékitményeit letördelte a' vihar, könnyű csarnok-oszlopait megdönté az idő, míg a' mély alap s érczerős falak épen maradtak; és szelleme hasonlított e' templom belsőjéhez, hol a' bűbajos fresco-képeket — Cytherét, Horát, Amálthaeát, a' kegyistennőket — letörölte a' nedv, lég és évek behatása; de illetetlen áll még a' sivar, hideg márványoltár, s fölötte Jupiter tonans szobra.

Előleges értesítések után azon családi ügyekről, mellyek egy maradék nélkül kimult Báthori-leány hozományának visszakövetelését és a' Fogaras-földbeni örökösödés rendezését tárgyalták, Gyulai alkalmat vön, az ideiglenes kormányzóság körül nyilatkozni.

Ez az eszmék rokonságánál fogva eszébe juttatta a' királynak Zsigmond arczképét.

— Csengess, szóla a' követhet.

Az öreg István tudniillik az erdélyieket némileg családhoz tartozók-

*) E' három kötetnyi regényből az első kötet rövid idő múlva fogja elhagyni a' saját; erőteljes, szép, tömört nyelv, igen érdekes előadás, hű jellemfestés főérdemeit teszik e' jeles történeti műnek. A' derék szerző e' napokban jött Pestre, hol állándóul lakni, s politikai munkásságát teljesen a' „Pesti Hírlap“-nak fogja szentelni.
S z e r k.

nak tekintette, s olly házias modorban bánt velök, hogy a' ,te' vagy ,öcsém, megszólításon kívül minden más kegyvesztésnek tartatott.

Gyulai engedelmeskedék.

A' komornyik belépett.

— Tegyétek elé Zsigmond ő fensége arczképét.

István nem mozdult ülhelyében, míg a' vászon legjobb világításba helyezték. Ekkor mankójával a' művész följegyzett nevére mutat : ,Ol-vassa ki ön.'

— Hannibal Torino, szólott a' komornyik.

A' király int kezével.

A' szolga távozik.

— András öcsém, a' vármii püspök , hozott tőle néhány rajzot. Biz-hatom esetében.

— Mind a' jellem-felfogás, mind a' kivitel felöltő hivatást tanusit, — erősíté Gyulai — és mi Jósikának olaszországi küldetéséből legtöbb nyere-ménynek tartjuk, hogy ő fenségének alkalmat szerzett, illy mesterkéz által egy kisedd képtár alapját megvetni. Harmincz éve, mióta a' török megki-mélte határainkat. A' béke frigyet köt a' művészettel és zsoldjában tartja az ipart. Ezen pompás rámat (itt Gyulai a' képre mutat), mellyen a' drága anyagok versenyzenek a' feldolgozás ügyességével, és általa legyőzetnek ; egy szebeni polgár , Schnell Frigyes készítette. — Felséged képén kívül már birjuk ő szentségeét, II-dik Fülöp spanyol királyét, Cosmus florenczi herczegét és az öreg Doriáét. Machiavelli urat is, egy ifju elhalt titkárt, Borgia herczeg udvarából, lerajzoltatta Jósika Torino által, s nekünk aján-dékozá. Ő azt monda, hogy ezen fiatal barátját az utókor bámulni fogja, mert jegyzeteiben jól elrendezve és kimagyarázva vannak a' böles kor-mányszás minden talányai.

Ezen értesítések alatt István király néha köszvényes lábát tapintá kezeivel, és sötét arcán elnyomott fájdalom kifejezései zsibongtak.

— Ah! sohajt, ránczba vonva homlokát.

Gyulay színtelen részvétellel tekintett rá.

— Semmi, szól a' király, szégyelve, hogy az anyag zsarnoksága erőt kezd venni szellemén. Egy kevés hülés okozta Plescow ostromakor.

E' vár említésére, mellynek megvétele egy hosszas háboru legragyo-góbb eredménye volt, és maga után olly békekötést vont, minélfogva a' merész tervü muszka czár csaknem hűbérese lön Legyelországnak, kiderült az ősz uralkodó arcza. Nagy kék szemeiben éles fény gyuladozott, homlok-erei kidagadtak, és a' szenvedélyes arczismok megmozdulának, mintha egy tündérkéz a' fájdalmak enyhítéseül fölemelte volna az évek irigy fátyolát, hogy a' kivivott események és dicsőség képcsarnoka az emlékezés bűvös szövétneke által a' kopár, a' sötét élet sirpárkányára visszavilágoljon.

Rövid szünet következék.

Gyulai áthatva volt.

— A' köszvény! a' köszvény! és az aggkor! sohajta Lengyelország hatalmas királya. — Utódról kell gondoskodnom, tevő hozzá hideg, mély,

tompa hangon. Arcza megint a' komor és elzárkozott aggastyáné. — Zsigmond! mormogta, és kétkedőn nézett Gyulaira.

Az erdélyi követ nem merete ezen eszmék titkos kapcsolatát kutatni, és némán fordult a' gyermek-fejedelem arczképehez.

Ekkor István király leeresztette ápolt lábát a' zsámolyról, balkezét a' székkarhoz feszítette, néhány csaknem fakó fürt tévedt ki háló-fővegéből, és a' mély homlokredők szögleteire simult. Ajkai összeszorultak a' kín görcsei közt. Fölemelkedett, hogy a' föstvényt még közelebből láthassa.

Egy hosszú percz lebegett el — Gyulaira nézve ólomszárnyakon; mert a' követ sejté, hogy e' szemlétől sok függ.

— Segits leülni.

A' lovag engedelmeskedett, és a' karszéken minden vizont rendbe hozaték.

— Egy adag mákonyos port!

István király lassan vette be a' gyógyszer.

— Öcsém! szólott, fölemelve kezét, és ujjával a' vászonra mutatva; nincsenek rajta a' Báthoriak arczvonalai . . . nincsenek.

— Anyjára üt, válaszolta Gyulai.

— Annál rosszabb, dörgé tompán a' király.

— Felséges ur! a' Bocskaiak vére nemes és régi.

— A' tizenharmadik századból ered; forrása orrunk előtt van, öcsém; orrunk előtt.

Itt szükség megjegyeznünk, hogy az öreg István szerény volt saját erőnyei iránt. Lengyel királylyá választatását mindég történetes körülményeknek tulajdonította. Ritkán hozta fel győzelmeit és diplomatiái ügyességét. A' hízeltöket, kik kormányzását magasztalták, soha sem mozdítá elé. Békén türe az országgyűléseken szabályainak ócsárlását, és indulatos jellemének rendítő erélyét nem a' másvéleményűek, de a' zavar után esengők üldözésére fordította. Szívesen értekezett ugyan taktikájáról, melly a' támaszkodási pontok óvatos kiválasztásában volt eredeti és biztos; örömmel magyarázta az általa föltalált tüzgolyók készítése titkait 's alkalmazásuk hasznát: azonban mindég csupán az értelmes vezérek és szaktudósok előtt, 's legkisebb árnyéka nélkül a' követelésnek és gögnek. Csak egy kérdés vala, mellyben büszkébb Coriolánnál, 's tán még Lucifernél is. Ez családja híre és ódonysága volt. Ő mindég inkább vala Báthori, mint lengyel király; inkább oligarcha, mint felség. Egyébiránt, ha családfán szabad gyönyörködni, ezen gyarlóság — melly annyi nagyszerűnek lön dajkája, 's annyi halandó hüvelyt emelt a' hir Pantheonába, 's neveket nemzetek fölébe, a' sorscsillagok közé — felette megbocsáthatóvá válik, kivált a' tizenhatodik században, olly egyénnél, kinek dédöse még Ataulf goth királytól származott, nagyatyja, a' bécsi helytartó, mint Warwick, királyt tett és trónkövetelőt buktatott meg, 's kinek családja olly dús volt, mint a' Montmorencyk, és olly hatalmas, mint a' braganzai ház. —

Gyulai nem tartotta tanácsosnak, sem a' Bocskai-elődök keresésére kiindulni, sem pedig a' család-óság értéke iránt böleletekbe bocsátkozni.

Más térre igyekezék tehát a' király figyelmét vonni. De István szemei mindég a' képen függöttek. — Ismered-e, szólott az ifju követhez olly hangulattal, melynek csöndes és mély árja között egy elszokott lelkesedés töredékei lebegtek . . . mint a' fővenytér folyamán azon virágszál, mely távol partoktól sodortaték el, hol tenyészés volt és zöldület, — ismered-e az agg fájdalmát, midőn utolsó tervét elkészítette, és kipiheni akarván, észreveszi, hogy számításait fővenyre, reményeit álmokra építé? Öcsém, én vén vagyok. A' köszvény! Orvosom nem tud állapotom felől megcsalni. 'S Lengyelország! szomszédunk az orosz és török. A' Habsburgok ellenségeink. A' németek Brandenburgra sovárganak. Kivülről a' tatárportyázatok, ben a' 'veto' és vizály. Én már gyöngé, agg vagyok . . . és az ő képe — ekkor megcsóválta fejét — nekem nem teszik. Öcsém Gyulai! nekem nem tetszik.

A' követ szólani akart; de a' komor uralkodó parancsolón intett kezével és folytatá:

— Erdélynek sem jóslók semmi szerencsét. Nem jóslók.

Ekkor a' test fájdalmai viszont jelenkezni kezdettek, és még inkább elzorditák kedélyét. Végig vonta tenyerét arczán, és a' karszék hátára hajlott fővel szólt:

— A' vas kardnak, és nem gyiloknak való. Fegyvertáramban egy tör sines. Rosz az alattomoság, mely hát megöl szur, és rejtett eszközzel. Torino megkimélhetett volna e' képtől. Mindég lesütve tartja-e szemét Zsigmond vajda?

— Felsőges uram! felelt nemes hévvel Gyulai. A' művész keze az utánzáskor is teremt. Egy hajszállal közelebb talál ejteni két vonalt, és a' megváltozott távolságból fölmerül a' bűn. Alig emel inkább ki valami redőt, 's már alája suhan az ármány. Ecsetje sáppadtabb talál lenni az élet színénél csupán egy árnynyal . . . 's ime, a' festett vászonra a' sötét szándékok egész raja költözik. Ennélfogva az utolsó fénymáz, mely egy képet bevégez és kitisztít, nem holt és hazug anyagok által készül, de szívünkben terem és szemünkön átsugárzik a' műre . . . ez a' rokonszenv. Aztán, felsőges uram! az arcfestést régi mondák szerint a' szerelmes pásztorleány találta föl, és az ó-századokban többnyire a' kegyelet használta a' máglyasír és hamvedények körül. Ugy látszik tehát, hogy ős célja volt, inkább a' szívet kielégíteni, mint kutató eszünk bírálatainak valamely jellem felől vádaskodó adatokat szolgáltatni.

István király fölemelte a' hátvánkosról fejét, és komoran, de visszátetszés nélkül hallgatta Gyulait; mert ő mindég becsülte a' hűséget, bátorságot 's erélyes nyilatkozatokat.

A' kegyencz folytatá:

— E' képen sok hiba van.

Ekkor Torino művét figyelemmel átfutotta Gyulai.

— Mindenütt ferdítés 's kontárkodás mutatkozik. Én nem tudom, hol? mely helyen? minő vegyülettel? Eszemet megbabonázta az olasz, szememre fátyolt vont. E' kép roszt, bizonyosan: mert felségednek

Zsigmond nem tetszik. De — ki tagadhatná? — rajta mégis van, kell hogy legyen vonal, melly szeplőtlenül másoltaték és megszólalásig hű. Nem merem mondani : melyik? 's nem tudok választani. Mert a' kijelöltet felséged baljóslatunak tarthatná. Azonban az arczismeret nem tudomány, tapogatózás is alig; sőt az sem. A' gúlák titkos írását, Egyiptom gránitba vésett krónikáját talán folyvást fogják olvasni maradékaink, mint mi Salamon bölcseségét és Dávid érzéseit; talán a' kőállatok, a' légtől elzárt fahéj, a' mumiák tarka köntösei valaha a' bábész emberiséget ezer néma év történeteiről értesítendik; mint most nekünk kifecsegek a' tinta és papiros az újabb századok sirtitkát, a' porrá vált izmok, a' légbe elpárolgott vér és fehérlő csontok egykori szenvedéseit, örömeit, működését és álmát. — Ezek mind lehetségesek és megtörténhetnek. De a' természet ravaszabbul készíti rejtélyeit, mint az ember, és az arcz soha sem fog többet nyújtani, mint tévesztő adatokat a' sejtés számára. A' lélek betűi a' tettek, 's nem a' vonalak.

— Imádkozzál Magyarhon védnőjéhez, szólott Lengyelország uralkodója, hogy a' te rokonszenvednek adjon igazat, 's nem a' vén István király aggodalmainak. Gyakran imádkozzál.

Megint fájdalma ostromolták.

— Jőj közelebb! mondá.

Gyulai engedelmeskedék.

— Téged Fogaras ostromakor elfogtalak. Emlékezel rá?

— Igen, felséges ur! válaszolt Gyulai, meg nem foghatva e' csodálatos kérdés támadását.

— Midőn a' börtönöket vizsgáltam, megláttalak. Társaidat a' szigorú törvény pallosra vagy bilincsre ítélte. Te kiszabadultál, mert érzem, hogy igazsággal fogok kormányozni, és nyílt arczod kezeskedék, miként önzésből és aljas czélokért soha pártütésbe nem vegyülhetsz.

Gyulai szólásra akarta fölnyitni ajkait; de a' király kezével intett.

— Jőj még közelebb. Látod ezen gyűrűt?

Az uralkodó egyik ujjára mutatott jobb kezén.

— Igen, felséges ur!

— Te tanult ifju vagy. Le tudod-e e' gyűrűt olly pontosan írni, hogy a' legfurfangosabb ész is kétséget íranta né támaszthasson?

— Remélem, felséges ur!

Ekkor István király levonta ujjáról a' drága ékességet.

— Fogadd el emlékül, szólott.

Gyulainak meghajlottak térdei.

— Semmi köszönet! mondá az agg uralkodó. — Hallgass rám!

Gyulai fölemelkedék, és néma tisztelettel figyelt.

— A' gyűrű leírását még ma add át. Pontos legyen az, öcsém! felette pontos és körülményes.

Az ifju követ ő felsége ezen parancsának teljesítése iránt mindent elkövetni ígért.

Báthori, mennyire súlyos fájdalmai engedték, földerült arczezzal szólott:

— Légy hű Zsigmond vajdához tettel, tanácsosal és szenvedések közt is... Ne szólj, ne ígérj semmit. Fogadás és eskü nélkül is bizik benned az ősz király. E' gyűrűt ótalmazd az idő rombolásától és orzó kezektől. Ne mutasd a' kíváncsiaknak. Mátkádnak ne add jegyajándokul; ábrándokért, kalandért se kockáztasd. Ifju vagy, 's tán néha könnyelmű, de ne kockáztasd.

Itt egy perczig kénytelen volt Báthori félbeszakítani intéseit; azután mély és megrázó hangon folytatá:

— Ha valaha börtönbe kerülsz, mellynek falai erősek, árka szédit és örvénylik; ha csel körülhálózott és bonyodalma oldhatatlan; ha álnok kegy, csalárd szó, szinlett rokonszenv vizre vitt; ha rád pellengér, bitófa, pallos, zsineg, tör, méregkehely vár: akkor kérdezd meg lelkiismeretedtől, érdemled-e ezeket? Ha a' belső bíró, nem-mel felel, tudakold eszedtől: ki lehet-e szabadulni e' veszedelemből valami mód vagy eszköz által? Midőn ez is, nem-et mond, akkor — de jól figyelj rám, öcsém Gyulai! — tehát akkor emlékezz meg a' vén Báthori Istvánról, ki már hihetőleg őseihez költözött. És megemlékezhvén rólam, vedd elé az olvasót. Imádkozzál a' szenteknek, boldogasszonyunknak és a' megfeszített Istennek, hogy örökdenek a' megholt á t k a felett, és bírálják meg azt, ki a' vé g h a g y o m á n y szavait megszegni merné. Imádkozván pedig, vond le a' gyűrűt ujjadról, és küld el — azonban ovatos légy a' vivő személy iránt; 's mert te nem tartasz semmit az arczvonalakról, figyelj tehát tetteire — mondom: küld el Báthori Zsigmond erdélyi vajdának, megizenvén, hogy ez azongyűrű, mellyről István király végahagyományában átok mellett rendelkezett. — Most már távozhatsz. Holnapután visszaindulsz Erdélybe.

Könyek közt csókolta meg Lengyelország uralkodójának odanyujtott kezét Gyulai.

Midőn a' cabinet ajtajánál volt, Öcsém! — kiáltá Báthori — a' leírásd el ne feledd Zamoskinak átadni; jól őrizd a' gyűrűt; emlékezzél meg a' vén Istvánról; légy hiv Zsigmond vajdához. — Ah! hogy nekem e' kép nem tetszik. Nem tetszik!

MARTIUS 1. 1847.

Ujjonnan visszajött a' régi baj,
A' melly a' más világnak követe,
'S hozzám így szól: szedd össze magadat,
El fogsz utazni a' föld mélyibe. —
Erőm fut, mint a' gyáva hadsereg,
Itt hagy magamra gyöngén, egyedül,
És vérem, végső búcsuzásra tán,
Elhagyva arczomat, szívembe gyül.

Mit tétovázol úgy, halál, miért
Meg nem halok? vagy mért vagyok beteg?

Félsz hozzám nyulni, te hatalmas úr?
 Vagy csak ijesztesz? . . . meg nem ijedek.
 Ki az étellel, mint én, szembeszállt,
 Az bátoran néz a' halál szemébe!
 Az élet rövid béke 's hosszú harc, z
 És a' halál rövid harc z 's hosszú béke.

De még kár lenne érettem talán?
 Oh, keblemben még annyi dal szuryad,
 Egész egy erdő magva, melly ha felnő,
 Sok fáradt útasnak hűs árnyat ad.
 'S eddig csak irtam; hol van még a' tett?
 Piros betűk az ünnep napjai,
 'S így életemnek nincs még ünnepe,
 Hogy az legyen, vérem kell ontani!

Megérem-e ezt én? vagy mielőtt
 Rivalgó zaj közt harci paripára
 Pattanhatnék föl: tán szép csendesen
 Ráfektetnek majd szent Mihály lovára?
 Ha meg kell hálnom, hogyha most halok meg,
 Jőj el sietve, kedves kikelet,
 Jőj el hamar, hogy láss még egyszer engem,
 Hogy lássalak még egyszer tégedet.

Kettőztesd meg lépésid, szép tavasz,
 A' déli tájról gyorsan jőj elő
 Ha már ez élet olly borus vala,
 Legyen halálom napján jó idő.
 Jőj, drága vendég, 's hozz virágokat,
 A' föld most ollyan rideg, pusztá rom —
 Ha már virágtalan volt életem,
 Legyen virágos legalább sírom!

Petőfi Sándor.

TE A' NAP VAGY, ÉN A' FÖLD . . .

Hittem, hogy majd elszakadva
 Szép szemednek sugarától,
 Kebelemből bút, szerelmet
 Kiszakasztok tőled távol.

Óh hölgy, lelkem napja vagy te
 És én déli hő sugárod,
 Ki a' sugárt kilövelve
 Hozzád ismét visszavárod.

Távol tőled, messze földön
 Szívem lángolóbban égett,
 Messze földről visszatértem
 Ujra, láthatásod végett . . .

Vagy nem, hiszen árva sorsom
 Szüntelen kerülni kénytet,
 Te a' nap vagy, én a' föld, melly
 Körben jár, 's nem közelíthet.

L a d á r.

A' S E R F Ö Z Ö.

(Folytatás).

Vendel gazda áldott tuloktermészete sehogy sem birta a' rebellis jelenete-
 ket megemészteni. Miatta ugyan valamennyi ágyu gyújtóluká beroszdásodha-
 tott volna, ő nem találta volna fel a' háborút.

Miket nem kelle megérnie?! Házánál lármia történt, — nem elég; káromkodtak, — azt is mondták: hogy „milliom-adta“, meg hogy: „ördög ide amoda“ 's más több fertelmes szitkozódásokat, — ez sem elég; tubákos szelencéjébe kínálatlanul belemarkoltak; — pudlija farkára szinte kínálatlanul rátapostak, kinevelték; — még odább! szemeláttára verekedni mertek! — az uraság béresének nádszopókát nyomtak a' szájába, 's mi legrettenetesebb: kancsóját, szerelmes kancsóját, a' tiszteletben és becsületben megfakult kancsót, azt a' kétpintest, örökre semmivé tették, úgy, hogy még a' siron tul sem fogja használni többé, a' hol pedig ugyan mind a' négy feleségét ujra és együtt fel fogja találni.

Ez több volt, mint mennyit egy csehtől szakadt német serföző lelke elviselhet, ki hálósüvegben jár és négyszer házasodik. Ez sok volt.

— Fektessek le! szőlő nyöszörgő hangon árva cselédeihez, 's két szája végét siralmasan aláhuzva, oly képet talált mutatni, millyennek mását csak a' magyar kártyában a' makk-csali viselheti. — Vigyetek el innét, — könyörge ápolóinak iszonyu vékony hangon. — Viczuskám, melegitess ágyat forró téglákkal, mert én beteg vagyok, igen-igen beteg, talán meg is halok, — oh, ohwé! beteg, — Vicza . . . meghalok, oówéwé!

— Az Istenért! kiálta a' menyecske, úgy téve, mint a' ki nagyon megijedt, — 's a' cselédség mind utána kiáltott és mind utána ijedt, mi közben száját alig birta betömni a' ki-kitörő nevetéstől. — Hozzatok a' padlásról bodzavirágot! lenmagkását kell melegíteni sebtén! forraljatok vizet a' herbaténak, melegitsetek fedőt; te Hanzli, szaladj a' borbélyhoz pióczáért, te másik fuss, bonts ágyat; a' gazda beteg, szörnyű beteg, ni hogy tüzel a' feje, mint a' katlan, a' keze meg olly hideg, mint a' fagyott répa. Siessetek. Kettőt lépjeteek egy helyett!

Ekként Vicza asszony. — A' cselédség pedig rögtön nyakon ragadá Vendelt 's ki kezénél, ki lábánál fogva megemelve czeplték hátra a' hálószobába, mint a' gölya a' fiát, ott beledugták az ágyba; még egy reklit adtak rá, aztán bepórálták három dunyha és ugyanannyi párna közé, 's torkig bekötözve tisztesfűkötéssel, megítátanak vele egy messzely székifü- és ugyanannyi bodzaviráglevet, a' mitől aztán olly izzadásba jött a' jó ur, mintha megfőzték volna; sem kezét, sem lábát nem volt pedig szabad a' párna alól kidugni, mert ha kidugta, ott állt Vicza asszony az ágy mellett a' kurta seprűnyéllel 's úgy rá talált kommantani, hogy megemlegette. Falun minden nyavalyának ez az orvossága. Megfőzik az embert a' maga levében, — hogy ha meg nem fullad, vagy a' guta meg nem üti, bizonyosan meggyógyul.

Vendel gazda eleinte csak tréfálni akart. Dehogy volt ő beteg! csakhogy érdekessé akarta magát tenni a' hamis; hanem rajta kapták. Végre maga is elhitte, a' mit maga költött: érzé, hogy vagy a' hideg, vagy a' meleg, de valamelyik leli.

Az a' megivott iteze herbaté, a' hasára rakott lenmagkásás tarisznya, a' talpára kötött vesicatorium, az aggodalmas arcok, a' csisz-csosz lépések, a' forró vásra töltött eczet nyavalyakergető szaga, lassu suttogások, homlokát tapogató kezek . . . mind olly sajátságos érzést költének benne, minőket az ember beközelgő betegség előestéjén szokott megsejdeni: valami nyugvó zsibbadást a' főben, rajgó nyüzgését a' ducrendszernek, lélekzetforrótságot; — de miket jóra való ember reggelre ki szokott alunni.

— Te Vicza, nyöszörgé a' patiens a' dunyha alól, melyből csak orra látszott ki, mint egy árboez, — te Vicza ihatnám.

— Majd mindjárt jön az ezerjő fű, édes öregem, majd ihatol, addig nyeld a' kortyot egykevéssé.

Hhaj, de nem ezerjő füvet volt ám ihatnék Vendel ur, de hogy mit? azt mégsem merte kimondani.

— No nézd, már itt is van. Jó forró, jó keserű, édes öregem; várj, kitöltöm

a' csésze aljába. Idd meg csak, majd meglásd, hogy meggyógyulsz tőle, — várj, majd megfuvom, — vigyázz, meg ne égesd a' szádat.

— Brrrrrrrrphü! ordítá megrázkódva a' hypocrita nyavalyás, a' mint az első korty megfordult a' szájában, 's ollyat rugott magán, hogy ha vassal nincs pántolva az ágya, testamentomot tesz (ugymint az ágy). — Hisz ez mérég.

— Mérég a' gutát! inkább nagyon is orvosság; nézd, én is iszom belőle; valami fölséges, ettől gyógyulsz csak meg. Idd meg csak, öregem, szaporán idd meg, no de megidd, ha mondom!

Denique Vendel urnak nolens volens fel kelle tátani a' száját 's elnyelni szinlett nyavalyájának ezerjő, de ezermilliomszor keserű orvosságát, melynek azon panaceai hatása van: hogy a' kinek nem árt, legalább nem is használ neki.

Nyilván való állapot azonban, hogy minden erős keserűség erős appetitorium szokott lenni; — ez így volt harmincz esztendő előtt is. — Vendel gazda egy ideig csak fintorgatta az orrát, testének ez egyetlen activ állapotban levő részét; szíttá, tüszkölte, emelgette e' tülöknek termett emberi tagot, míg végre, nem bírván tovább türelemmel, odainté magához Vicza fejét 's mintha nagy titkokat lenne felfedezendő, szájához tartotta fülét 's abba egyetlen egy szót, de csak egyetlen egyet súgott, Cannibali arczkifejezéssel kísérve e' mondatot.

— Azt hát, ördögöt, meg a' máját! szólt felpattanva Vicza asszony, — hát még mi nem jut eszedbe, te telhetetlen tarabaksa? jobb biz, elaluszol, míg jó dolgoz van! 's ezzel haragosan tollat ütve a' titáni férjre, behelúzta még egyszer annak fejébe a' lobonczos hálósüveget 's mérgesen ott hagyta.

Vendel ajkairól hosszú és nehéz fohász szakadt fel — mint a' poéták mondják — reményeinek illy felsülése után.

Mi volt légyen ama mysticus, haragra gerjesztő szó, mind e' mai napig rejtve maradt a' historicusok előtt. — Psychologusok és filosofusok egyébiránt, kik a' gastronomia szent titkaiba be vannak avatva, könnyen kiokoskodhatnak, ha akarnák, mikép az illyesmi lehetett: „ehetném!“

Tehát Vicza asszony magára hagyta a' szenvedőt, gondolván: a' ki éhezik, alugyék.

De Vendel nem tudott alunni. Szörnyű kísértetek jelentek meg szemei előtt: hol egy óriási szál augsburgi hurka, hol egy megmérhetetlen szalonnás gölödény, hol egy sereg repkedő, ugrándozó kipirult lekváros hátú csehpuska, hol egy tisztos, komolyan lebegő sörpalack, fején fehér habkoronával, és a' sült malaczkok, és a' sült galambok, mosolygó begyeikkel, 's a' minden rendű sülték, főltek és pörkölték, 's a' minden néven nevezhető becsináltak és kicsináltak, ragyogó leveikkel, kínálkozó illatjaikkal, 's előre érezhető gyöngéd zamataikkal!!!

— Oh én százszor boldogtalan! ki mindezekbe nem haraphatok! ordítá magában kétségbeesetten a' potrohász, 's nyálát nyelve, a' fal felé fordult 's imádkozni kezdett.

De hogy tehetne volna ezt illy állapotban? Éhesen, szomjasan, torkig csurronvíz. A' tatárnak volna ilyenkor kedve kegyeskedni, 's még hozzá a' mellékteremből áthangzó boszontó vinnyogás, röhögés és hancúzozás víg hangjai mellett. — De biz úgy meg morgott, mint egy hat esztendőös medve, 's a' vánkosa csücskéit kezdte rágya rágni.

A' mint így kinlódnék küzködve magában, 's már-már sirni kezdett: egyszerre úgy kezdé érezni, mintha valami rángatná a' feje alól a' vánkost, rejtelmes susogás közben, — mindég erősebben rángatta, — végre fejéhez nyult...

.... Ki az?!

— Jahahaj, én vagyok, gazduram, — szólt valaki fogvaczogás kíséréte mellett.

Hátratekinte. — Hanzli állt előtte. — Zöld volt a' fia képe, és térde összevissza verődtek, és hajaszála mind szerteszét állt.

Vendel ur azt hitte, kísértetet lát. Kiáltani akart, de a' boszorkány rajta ült a' nyelvén, nem birt szóhoz jutni.

— Gazd uram! kiálta erős asthmával a' fiu, 's szemein egyet fordítva térdre esett — egyszerre mind a' két térdére; 's úgy megragadta Vendel ur hálóréklijének gallérját, hogy ez csakugyan azt hitte, mikép éhsége lecsillapításul most őt fogják megenni. De nem tették, nem. Sőt inkább Hanzli urfi keservesen elkezdte sirni, szepegni, csuklani és huákolni 's Vendel ur megkapott nagy kezét csókolgatni, miközben mindég csak azt emlegette, hogy: „gazd uram, gazd uram.“

— Hallom, fiam, hallom, de hát mi lelt?

— Oh engem semmi sem lelt, de gazd uram oda van, elviszik, elrabolják, irtózatossképen csúffá teszik

— Mit beszélsz, fiam Hanzli? szólt megütközve a' circumspectus.

— Hát — tudja kend, gazd uram, kiért, miért jött ide ez az irtózatoss galickőfaló ellenség?

— Nem én. —

— No én sem tudtam, de most már tudom. Oh ezért járnak be ezek most országot világot, tüzzel, háboruval; oh ezért keresnek össze minden birodalmat, oh ezért . . .

— De hát miért?

— Hát nem mondtam még?

— Te! tán a' feleségemért? ordítá felülve az expatiens 's hirtelen még éhszomjas voltát is elfeledte.

— Az még csak jó volna, gondolá magában Hanzli, ők bánnák azt meg, de nem is úgy. — Kendért magáért jött ez a' háboru, szeretett gazd uram, susogá kimeredt szemekkel, (nem a' szemekkel susogá) 's hosszú póznakezével a' hanyatteső gazdára mutatott, ki noha nem érté a' dolgok mivoltát, de azért nagyon megijedt.

Vendel ur nézett Hanzlira, mint egy sült hal, Hanzli pedig nézett Vendel urra, mint a' másik sült hal. Egyébiránt az egyik izzadt, a' másik didergett.

— De hát mégis . . . mi szüksége van rám a' francia császárnak? tüpreng a' gazda.

— Hej — felelé a' szolga, nagy dolga van annak kegyelmeddel; épen most sottogták egymás közt a' zöldfejű huszárok, hogy ez lesz az, ez lesz az! 's fejüket billegették. Oda fülelek: hogy ki lesz az, mi lesz az? hát mit hallok? . . .

— No mit hallasz? . . .

— Azt sottogták, csak amugy titokban, hogy senki se hallja: hogy a' francia császár mindaddig nem színik meg az országot tüzzel vassal pusztítani, míg neki váltságul egy ötmázsát nyomó darab embert nem adnak.

— De hát minek az neki? hebegé Vendel.

— Ezért elhatározták, hogy kendet holnap reggel megmázsálják, 's ha megüti a' mértéket, menten kiszolgáltatják a' francia császárnak. Ezt csak úgy sottogták. Csak úgy titkosan, a' kalap alól, pedig kegyelmed megüti a' mértéket.

— De hát mit akarhat velem? te Hanzli, nem tudod, mit akar?

— Rettenjen agyon kegyed! Semmivel sem akar kevesebbet, mint önt ritkasági gyűjteménye számára spiritusba tétetni!!!

— Valamennyi szentek, ne hagyjatok! ordíta, nagy képéből kikelve, a' serfőző, — engem spiritusba tenni, mint a' négy lábú csibét, meg a' kétfarkú gyikot!!

— Biz úgy, és pedig elevenen.

— De nem úgy, Hanzli fiam! kiálta szörnyen megfrisülve az öreg — e' tisztelethez nekem semmi kedvem, épen semmi. Jer, segíts felkelnem, — hol van a' papucsom? — Szent Jónás profétá! semmi kedvem hozzá, — addsa a' janklimat, meg a' bagósüveget. — Hűj szent Florián és Habakuk! segitsetek öltözködnöm! A' bundámat, a' bundámat, Hanzli! — Óh szűz Cziczelle! add rám a' bundámat! fussunk, fiam Hanzli, fussunk! (Vendelt az ijedség elevenné tette.)

— De merre?

Ez volt ám a' kérdés.

— Merre hát? Az ablakon keresztül. Fogd a' fejszét, csapd ki a' kereszt-fát, ne törődjél vele. No mostan emelj ki, fussunk, fiam, fussunk.

Percz mulva földrengési zuhanat hangzott odakiün, mit a' csárdai borozók ujjongatása sem birt tulhangzani.

— De hogy megyünk tovább? ez volt a' második kérdés, mert Vendel gazda lábai nem arra voltak teremtvé, hogy szaladgáljanak. Mit volt mit tenni? Hanzli targonzát hozott, az öreg gambrinust belerakta, e' há mistrángot nyakába ölté 's ment az országutnak, görhesen tolván maga előtt a' colossális testet; melly emberfölötti vállalat terhe alatt kidült a' két szeme 's dereka C-vé hajolt meg. Az öreg pedig váltig biztatá: „Told, fiam, told!” — Majd megszolgálom szépen a' másvilágon. —

Hanzli úgy szuszogott, mint egy majorennis vadkan; a' taliga kereke csikorgott, mintha azt mondta volna minden fordulásnál: „hájat vegyenek!” — Vendel pedig folyton biztatá: „Told, fiam, told! majd pihenhetsz otthon!” .. Így mentek végig a' kertek alatt.

Már a' falu végén voltak, — a' legelső kukoricaföldhöz értek. Hanzli közel volt a' megszakadáshoz, 's midőn épen egy kis dombra akarta volna a' Sysiphusi terhet feltülekedni, midőn Vendel legjobban szorítná a' dolgot, mondván: „Told, fiam, no még egy kicsint, no még egy kicsint!” Puff! Beledönté őt az árokba.

— Zatraceni! nyöszörgé a' „Szállj le Balázs a' hintóból” odalenn. Zatraceni, végy fel, Hanzli, nem tudok felkelni. — —

Hanzli felrángatta az esett hust.

— No de már most menjen ám kend, jó gazduram, a' maga két lábán, vagy ha tolni akarja a' taligát, hát itt hagyom. Nekem szétnyílt a' hátam gerince. Kódis vagyok.

— Ne bolondulj, fiam Hanzli. Itt ne hagyj most, legalább segíts elbujnom valamerre, segíts elbujnom. Hiszen tudod, hogy mindég úgy szerettelek, mint a' tulajdon fiamat, édes szép Hanzlikám.

— No csak ne czirógasson kend. Hanem adja hát a' kezét. De ha úgy belém kapaszkodik kend, egy tappot sem megyünk. Probáljon a' maga lábán járni. No — no.

Igy nógatta Hanzli megrémült gazdáját a' kukoriczába, ki holdvilágos éjszakának idején megszökött meleg ágyából, hogy egy hideg kukoricagóréba menjen bujdokolni, mellyből a' csősz megszökött, 's mellynek tetején beesik az eső, oldalán keresztülfú a' szél.

Ide hozta Hanzli a' gazdát, ki ugyan elfáradt, mire ide jutott.

A' góré tetején fiaverebek sipogtak, oldalai nádkévékből voltak építve, kifoltozva kukoricaszárral, mellyet szépen befutott a földi mogyoró jószagu virága. Benne semmi sem volt, kivéve tán egy légio szunyogot.

— Hát itt maradjak? kérdé desperált arcczal a' gazda, széttekintve a' nádkastélyban, melly egymagával tele lön.

— Ne féljen kend, itt senki sem fogja keresni.

— De hova ülök le?

— Bizony csak a' földre.

— Szent Jeremiás! Kemény ez a' föld ülőhelynek.

— Ne bánja kend, csakhogy spiritusba nem teszik.

— De bizony hideg is, aztán meg ehetném is.

— Majd tegyünk róla: én most haza megyek, és hozok kendnek egy egész kenyert, meg egy egész sonkát — —

— Egyebet semmit? — Hát azt akard, hogy éhen haljak meg itt?

— Azt nem akarom, hanem kendnek mindenesetre le kell magaról soványkodni vagy félmázsára valót, ha örök bujdosásban nem akarja tölteni életét.

— Jól van, fiam, jól! Azaz, dehogy van jól, dehogy van jól! Hozd el hát legalább a' kutyámat, hogy legyen kivel beszélgetnem, ha magam leszek, és a' ki megőrizzen . . .

— No Isten megáldja gazduram, meg ne ijedjen, mig visszajövök.

— Te Hanzli! aztán felőlem senkinek se szólj! Tudod, ki az a' senki! Hát még annak se, egy kukkot se.

— Nem, nem, nem, nem! —

Mintegy félóra mulva visszatért a' hórihorgas, szörnyen felbatuzva. Vendel ur már messziről leste, 's örült, hogy így látta, azt híven, ez legalább is az egész élestárt elhozta a' hátán.

Messziről rákiálta : Mi az a' hátadon, Hanzli fiam ?

— Egy kéve szalma és a' bunda.

— Jajh! nem ennivaló. Hát ott az öledben ?

— Ez a' pudli. — Nem akart eljöni, az ölemben kellett idáig hurezolnom.

— Az sem ennivaló. Hát a' kenyér, meg az a' másik ?

— Itt van a' tarisznýában.

Huj! Az a' tarisznýa szörnyü kicsiny tarisznýa volt.

— Hát innivalót nem hoztál, fiam Hanzli ?

— De bizony, itt van a' korsó.

— Nyujtsd ide, hadd huzom meg . . . Jaj Hanzli fiam, pogány a' lelked is, hiszen viz van ebben !

— Még pedig fris.

— De hát halálom óráját akarod megérni ?

— No ne zugolódjék kend, gazduram, mert valaki meghallja. Ehen van ni, megcsinálom az ágyát, a' tarisznýát felakasztom ide a' körösztfára, alugyék kend szépen, holnap este majd megint eljövök. Tegye be az ajtót. Jóéjszakát.

Vendel ur magára maradt.

Illyen az emberi élet. Az ember semmiről sem bizonyos ; még mikor meleg ágyába szépen lefekszik, akkor sem tudhatja, valjon hol fog fölébredni, mint ime az élő példa.

Sötét volt. Alig tekintte be a' hasadékokon egy-egy kíváncsi csillagocská a' nádresidentiába, 's minden lélek fülelt.

E' nagy csöndességben, e' nagy sötétségben hirtelen úgy tetszék Vendel gazdának, mintha valaki vagy valami mellette németül beszélne. — No de világosan hallá.

Quak, quak, frakk!!

Ki lelke lehet ez ?

Ismét : quak, quak, frakk!!

Ejnye, ezzel talán tótul is lehetne beszélni ?

— Jakoszavola mojadusa

Quak, quak, frakk! szólt mindég közelebb a' gyalog madár, mig végre Vendel azon bátorságot vevé magának, hogy kezét a' hang tájára kinyujtsa és megtapogassa annak okozóját.

Brr! Valami hideg mozdult meg ujjai alatt, olly hideg, mint a' béka.

Ugyan mi a' tatár lehetett ? Hideg, mint a' béka, németül beszél és mozog ?

Vendel gazda nem birta kitalálni, hanem fogta a' bagó-süvegét 's a' mint még egyszer megszólamlott a' rejtélyes állat, leboritotta vele, gondolván : reggelre majd a' szeme közé néz, 's ezzel kivette a' tarisznýából a' kenyeret, a' gyűrkejét letörte 's miután azzal elbánt, az egész kenyeret odahelyezte vánkos gyanánt a' feje alá 's jóízűn elalutt a' fáradalmak után, egész hajnalig meg sem mozdulva egy fekvő helyéből. Érzé ugyan néha, mintha a' haját huznák, meg az orrát csókolgatnák, de mikor az ember alszik, illyesmit föl sem vesz. —

Hajnalra azonban nagy álomlítások kezdtek háborgatni. Azt látta, mint a egy nagy muzeumban lett volna, hol mindenféle kitömött pelikánok, struccok, gólyák és crocodilusok, — tengerilovak, páviánok, macskamajmok és kutyafejű tatárok; bebalzamozott tarka ördögök és kővé vált vízi angyalok 's egyéb naturae curiosumok, köztük egypár kritikus is, lábánál fogva felakasztva, — álltak hosszú sorral.

De legbámulatosabb volt két óriási üveg, a' középre téve, mindkettő szí-nig spiritussal, fölül hólyaggal lekötve, — miknek egyikében egy sovány ele-fánt lubicskolt hosszú nagy orrmánnyal, frizirozott hajjal, fénymázos cipők-ben, nagy széles bő frakban; a' két fátermörder, mint a' két agyara hegyesült előre 's a' két füle lóggott.

De bezzeg a' másik üvegben! ott meg Vendel ur uszdogált, még egyszer akkorára hívva, mint a' mekkora volt; sárga flanelréklije rajta volt, és a' tarka papusai; szőrnyen kapálózott, hogy magát kitörhesse; kiabált volna, de mi-helyt száját nyitott, itta a' spiritust; végre egy kétségbeesett lökést tett magán talpaival, hogy fejével a' hólyagot kiüthesse 's kirugta a' nádviskó oldalát.

— Ahhaouhh! szólt nagyot ásitva — mégis jó volt, hogy nem engedtem magam; hanem ezért meg is érdemlem, hogy jóllakjam. De nini . . . hova lett a' kenyér? A' kenyér hova lett, sem hire, sem hamva. — Csak egy pár meg-maradt morzsa mutatta, hogy hol volt. — Biz azt az éjjel kiették a' feje alól a' réti patkányok.

— No már most kenyér nélkül egyem meg a' sonkát? Megbetegedjem tőle?

De ám gondoskodott a' jó sors, hogy Vendel ur meg ne betegdjék. Mert a' mint keresé a' sonkát, hát sehol sem találta a' sonkát.

Iszonyu rémgondolat cikázott keresztül agyának sivatagán.

— Filáx! kiálta a' pudlinak. Az nem felelt. Nagy mina volt pedig ka-parva a' nád alatt, a' földben.

Vendel ur kitört az ajtón. 'S im a' hűséges eb ott hevert a' küszöbben, az elpártolt sonka végesontmaradványát egész manierral fogván két első lábába 's szépen ráogatván.

— Semmivé lettem! kiálta Vendel ur kétségbeesetten, 's hanyattvágta magát a' zsupra, és megátkozta az ő születése óráját.

(Vége köv.)

Jókay Mór.

VÁNDORJEGYZETEK A' MAGYAR ORVOSOK ÉS TER-MÉSZETVIZSGÁLÓK HETEDIK NAGY GYÜLÉSÉRŐL.

III. KASSAI SZAKÜLÉSEK.

(Folytatás.)

Augustus 10-dikén, reggeli nyolcz órakor a' szakülések kezdetek meg, az elég hibával teljes előterv utmutatása szerint. Az o r v o s - s e b é s z i s z a k - o s z t á l y, melly a' megye teremében tartotta üléseit, természetesen, mint még eddig mindenütt, úgy itt is legnépesebb volt. Kassa két veteránusát sajnálva nél-kiültük a' tagok sorában. Illy tapasztalatdús férfiak, hosszú orvosi pályájok em-lékeiből, sok érdekes tapasztalatokkal örvendeztethették volna meg a' gyűlést. Azt lehetne egyébiránt reményleni, hogy ezen szakosztálynak, népességénél fogva eredményei is legdúsabbak volnának. Azonban fájdalom, az előadott tár-gyak igen csekély érdekűek valának. Új nézetek, a' gyógytudomány haladását tanusító tapasztalatok, új adatokon épülő fejtegetések, tanulságos észrevételek, egyetemes érdekű előadások, nem lepék itt meg a' figyelmes hallgatót. Még vi-tatkozásra alkalmat nyújtó kérdések sem fordultak elő, millyek pedig a' gyógy-művészség mezején végnélkül keletkezhetnek. Illyen lett volna már az ez idén olly nagy terjedelemben 's olly makacssággal uralkodott váltó láz. Némelly nagy

gyógyszeradagokkal vitézkedések közlései alkalmat nyújtanak a' szakülés elnökének, B e n e F e r e n c z ő nagyságának, ön gazdag tapasztalatainak e' tekintetbeni közlésére. Előadá ő, hogy noha a' hasonszenv elveinek nem követője, mind e' mellett is hosszú orvosi pályáján mindég üdvös hatását tapasztalá a' kis adagoknak, mint a' nagyoknak, melyeknek sok szomoru következményeit látta, 's lelkesen ajánlá orvostársainak a' gyógyszerek adásában szoros vigyázatot 's lelkiismeretes megfontolást. A' nagy adagokkal hadonázásnál — ugymond — *desperatus morbus, desperatus medicus*. 'S a' tiszteletreméltó nesztornak ezen arany szavai minden jólelkű orvosnak teljes figyelmét és méltánylását érdemlik. Mert az emberi élet szent, 's ennél fogva a' tiszta keblű eszélyes orvosnak minden alkalmat meg kell ragadni, melly nézeteinek helyes módosítását 's tökéletesítését eszközölheti, nem karolni mindjárt fel minden csillogó nézetet, vagy kikiértölt 's felmagasztalt gyógymódokat, annyival kevésbbé a' játszi 's elbizot ész csalfa sugallatit, vagy a' bizonytalan theoria következtetéseit a' szegény beteg rovására, hanem józanon megfontolni mindent 's okos vigyázattal használni az ujat a' szokatlant. Az emberi étellel való vakmerő experimentációk 's a' természet gyógyerejének lábbal tapodása a' tudomány haladásával 's a' század humanus szellemével merő ellenkezésben vannak. „*Notre vie ne tient qu' a un fil . . . il suffit d'un coup de lancette pour le couper,*“ mondja találó elmésséggel egy francia orvos: Egy meggondolatlan orvosi rendelet a' legvirítóbb életet is kiolthatja vagy legalább örökre nyomorulttá teheti. 'S kezdő orvosoknak különösen, nem lehet elég hathatósan ajánlani a' gyógyszerekkel, ezen gyakran veszedelmes fegyverekkel okos sáfarkodást; mert még hogy a' korosabbak is sokszor hibáznak, mutatja a' szomoru tapasztalás. Az orvosok és királyok — mond V o l t a i r e egy csak tavál közzétett levelében — *sont deux espèces très respectables, avec lesquelles on prétend que la vie humaine est quelquefois en danger.* (Brougham, *Lives of Men of Letres and Sciences*. London, 1845. p. 136). *Sapienti pauca!*

Egyébiránt illy helyen a' drága időnek egyes kóresetekkeli vesztegetése — mint az itt is történt — épen nem helyeselhető. Az orvosi szakosztálynak, mint valóban országos érdekű intézetnek, illy helyen magasb, nemesb rendeltetése is volna, mint csupán egyéni specialitásokkal bibelödni. Mi fontos dolog volna, többek közt magának az orvosi rendnek naponkint sülyedő állapotáról értekezni! A' gyógyművészség, mellynek megtanulására egykor magok az istenek is mennyből földre szállának, 's mellyet már C i c e r o az emberi művészségek legnagyobbikának tartott, *) ezen anyagi érdekek mámorába merült világban magas becsét mindinkább veszteni láttatik, 's papjai, kik minden más rend tagjai közt legtöbb, legfáradságosb, legköltésesb tanulmányok után kenetnek fel; legtöbb veszélylyel párosított 's szakadatlan igényeknek kitett üzlet közt töltik el életpályájokat; legtöbb észet és tudományt, legtöbb fáradságot, legtöbb időt fordítanak embertársaik javára, — a' helyett, hogy a' köztisztelet és méltánylás jutalmában részesítettnek, naponkint sülyedni láttatnak mind anyagi, mind erkölcsi tekintetben. — Csudálatos jelenet! Az anyagi jóllét élvezhetése csak az egésség virágzása mellett lehető, és mégis Aeskulap szolgáltnak, különösen honunkban, mi csekély tekintélyt nyujt jelennem a' társaság! Valóban az orvosok százszor inkább elmondhatják azt, mit a' hires M a r é c h a l d e S a x e a' katonákról mondott: „*nous sommes comme les manteaux, on ne pense a nous, que quand on voit venir la pluie,*“ mert a' hős vitéz a' csatamezőről fényes rendekkel, címekkel, előléptetésekkel 's egyéb kitüntetésekkel tér vissza, a' helyett, hogy az orvos, ki egész életében csatamezőn van, kitéve mindennemű életveszélynek, honunkban legkisebb jutalomban sem részesül; hanem ha jutalomnak vesszük azt, hogy egy-kettő hosszú szolgálatiért a' koporsó szélén az illető megye által claris-

*) *Homines ad Deum nulla re propius accedunt, quam salutem hominibus dando. Orat. pro Ligario.*

simusból — mely czimmel tisztelik meg, a' néhai excellentissimus helyett, némelly megyék, a' sáros-pataki togátus deákokkal egy rovatba helyezve, orvosait — spec-tabilis táblabíróvá nevezetik. A' külföld, különösen Német-, Orosz- és Francia-ország, az orvosokat mindennemű kitüntetésekben részesíti, épen úgy, mint bár-melly egyéb szolgálót a' statusnak, 's nem is volna hatalmasb eszköze az orvosi rend emelésének, mint ha őket a' status fizetné, 's minden kedvezéseiben részesí-tetné! 'S nem is volna arra egy osztály sem érdemesebb. Így mint van, Ma-gyarországon az orvosi rend semmi legkisebb tekintélyben sem részesül. 'S anyagi tekintetben, a' „dat Galenus opes,“ naponként mindinkább a' chimaerák sorába vonul, mert az orvos művészségét csak kevesen tudják 's akarják méltatni. Legtöbben úgy tekintik őt, mint mesterembert, 's ott, hol ma életet adott, holnap elfelejtik! Milly fontos, milly érdekes dolog volna, az ország különböző részeiből összegyűlt orvosok gyűlekezetében ezen szomorító tünetmények okairól, 's az orvosi rend tekintetének emelése módjairól komolyan értekezni!

Az orvos-sebészi szakosztály — melynek üléseit újságkivárából, de tud-vágyból is, sok nemorvosok szokták meglátogatni, — nem csekély tekintélyt vivhatna ki magának státuszgyógytani 's orvosi-rendőrségi kérdések tárgyalása által. Illyen tárgy volna többek közt, a' fogházrendszerügy. A' törvénytudósok e' tekintetbeni competentiáját kerekben tagadom, 's általában mindég nagy hibá-nak tartottam azt, hogy a' magyar büntető törvénykönyv kidolgozásában az or-vosok elmellőztettek. Mert ki ismeri az ember phisikai és erkölcsi valóját, te-hetőségét és tehetetlenségét, jó és rossz hajlamait, ezeknek az életműségei vi-szonyait, 's az ezekből eredő beszámíthatást egy részt, más részt a' remélhető erkölcsi javulást, úgy, mint az orvos, kinek soknemű tanulmánya az ember testi és lelki életének ismeretében határozódik? Mi a' fennemlített specialis tárgyat illeti, nagy és fontos kérdés, melylik fogházrendszer felel meg leginkább az ember természetének 's a' törvény okos kívárának: a' hallgató vagy az elkü-lönítő rendszer-e? Melylik rendszertől lehet várni, hogy a' fenytő vég-célja, t. i. az erkölcsi javulás 's így a' társadalmi haszonvethetőség, lehe-tőleg elérjék? A' pensylvániai rendszer, melynek olly sok baráti vannak nálunk is, 's melynek némi elsősegei vannak az auburni vagyis hallgató rendszer felett, a' tapasztalás szerint a' legdurvább 's legkegyetlenebb letapodása az ember egész valójának. Mert az ember lényegében gyökerezik a' társasági ösztön, melyből fejlik ki egész erkölcsi valója, 's melynek erőszakos elnyomása által lehetetlenné válik minden megbánás, erkölcsnemesbülés és javulás, 's mely által az ember az állatoknál is alacsonyabb fokra aláztatván, belőle csak testi és erkölcsi nyomorék 's haszonvethetetlen társasági tag válhatik. Mi szép, mi érde-kes tárgy volna ez az orvosi szakosztálynak, 's mi tekintélyt vívhatna ki magá-nak illy kérdések komoly és tudományos megvitatása által! Mi fontos volna mind somaticai, mind pszichológiai tekintetben, vitatkozni a' felett, ha valjon ezen büntető rendszer használható-e a' társaságos élet céljainak elérésére, 's ha igen, micsoda alakban 's módosításokkal különösen a' magyar jellemiségre nézve? Érdekes volna e' tekintetben, ha Nógrád, Komárom 's más megyékből, hol már az elkülönítő rendszer divatban van, az eddigi eredmények vagy élő szóval, vagy írásban évenként közöltetnének a' megyei orvosok által. Érdekes volna átalá-ban, ha a' természetvizsgálók és orvosok gyűlésein megjelent megyei orvosok statistikai adatokat közlenének illető megyéjükből, az ottani rabok egészségi és erkölcsi állapotokról. Mi jótévő, mi fontos eredmények keletkezhetnének illy adatok nyomain a' nevelésre, nemzetiünk pszichológiai ismeretére, a' felhasznált fenytőmódok érvényességére, 's a' büntető törvényezikkek az emberiség kívá-natával megegyező alkotására! Mi sok practicus eszmék és szabályok fejlenének ki orvosi rendőrségi tekintetben a' rabokkáli orvosi bánásmódra nézve, 's meny-nyire elő lehetne így segíteni a' század humanus szelleméhez képest az emberfaj javítását! (Folytatjuk.)

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Mult február hó folytán egy szünnap, de e' helyett ismét egy napon (16-dikán) két, u. m. déli és esti előadás levén, ugyanannyi előadás fordult meg színpadunkon, mint a' hónap napjai, s minthogy egy nap (24-dikén) két kisebb darab adatott, egygyel több, azaz : 29 darab. E' közt volt drama a' komoly és viganmból 16, és ugyan 10 a' komoly, 6 a' viganmból. Azon középnevből a' drama és daljáték közt, melly félig-meddig magyar találmány 's népszínmű név alatt bájolja el a' karzati közönséget, 6 előadás volt, 's mivel a' 'Csikós' ismételtetett, 5 darab. — Operai előadás : 8, de 'Ernani' háromszor adatván egymás után, csak 5 darab. — A' dramai elem tehát e' hónapban némileg jobban uralkodott, mint január folytán, mert e' hónapban öttel több előadás levén, az operai esték száma mégis csak ugyanannyi volt, mint januárban, holott a' dramaiaké hattal több. Átmenvén azon fontosabb tekintetre, mellyet az idegen 's eredeti művek aránya igényel, láttunk 13 eredetit 's 15 idegent, vagy, az ismétléseket leszámítva : 12 eredetit, 13 idegent ; és ugyan a' 16 dramai előadás közt 6, a' 8 operai közt csak 1 eredetit. Az eredetiség tehát igen mostohán volna képviselve, ha a' népszínművek annyira mennyire meg nem mentenék, mellyek természetesen olly nagy mértékben eredetiek, mint maga a' csikóbőrös kulacs és bográcsos gulyáshus. Ujdonságot februárban is, mint a' kevesebb előadásra szorított január folytán, csak hármat láttunk, kettőt eredetit és ugyan mindkettőt a' komoly drama neméből (Irene és Könyelműek), egyet operait az olasz iskolából (Ernani). Az eredetiek egyike azonban csak a' színpadon vala ujdonság, 's nem egyszersmind irodalmunkban is. Ernani a' közönség kedvencz operáinak egyike lett ; az eredeti ujdonságok szerényebb sorssal voltak kénytelenek megelégedni. Shakspeare nagy árnya egyszer, Schilleré szinte egyszer lengett át a' színpadon, nyájasan intve 'Bánk bán' írója utánok törekvő szellemének. A' francia vígjáték, melly épen olly jó a' maga nemében, mint a' britnek komoly dramája, két élénk és kedves példányban tünt fel : „falura kell mennie“ és „ördög naplója“ ; — ez azonban a' vígjátékból igen kevés, 's jól választott, nemes vígjátékban gazdagabbnak ohajtanók a' repertoirt, annyival inkább, mert színészeinkben sokkal kitünőbb tehetség van a' vigra, mint a' valódi tragicumra, értve tudniillik ollyat, melly sem németes pityergésből, sem francia regényes galvanicus rángatózásokból nem áll.

A' budapesti műkedvelő-társulat V. előadása mart. 2-kán. — A' budai színpadon tett kísérletek után ismét, ez uttal már másodsor lépett fel e' társulat nemzeti színpadunkon *). Igen csudáljuk, hogy műkedvelő-társulatot felléptetni a' nemzeti színpadon, Magyarországon első színpadán, nem olly eszmének látszik az illetők előtt, mellyre még csak gondolniok sem lehet. A' műkedvelői előadások igen érdekesek lehetnek magán körökben és kis városokban ; de valódi művészetről azokban szó sem lehet. A' legnagyobb színészi tehetségek kezdetben ügyetlen gyakorlók voltak. Fővárosban még csak nem is érdekesek a' műkedvelői előadások, mert ezek csak ott birhatnak érdekléssel, hol a' játszókat mindenki színről színre személyesen ismeri a' közönségben, 's ha általában nem érdekesek a' műkedvelői előadások fővárosban, érdektelenek azok különösen a' nemzeti színpadon, az ország első színpadán. Ez a' színművészet számára van országosan rendelve ; itt nem vagyunk képesek jótékony célok iránt lenni főtekintettel ; itt főtekintet maga a' színművészet. Ez olly intézet, melly közvetlen a' színművészet előmenetele végett van felállítva, 's valóban, műkedvelő-előadásokat engedni meg a' magyar színművészet ezen főegyházában, eltérés annak feladatától ; megszenteltelenítése, megfertőzése ezen nemzeti

*) Első előadásuk apr. 25-én 1846-ban volt a' nemzeti színpadon, mellyről lásd az 'Életképek' ugyanazon évi május 2-diki számát.

színművészeti hajléknak. Ez semmi tiszteletet sem mutat a' színművészet iránt; ez határozott és roppant megkisebbitése annak; ez paródiázása a' színművészetnek a' magyar színművészet saját főegyházában. Nem elég, hogy dráma, opera, népszínmű's legujabban még balett is, melyeknek egyébiránt én részéről mindeniknek nagy kedvelője vagyok, azonegy házban van, mi igen nagy szégyenségre mutat, 's felettebb lengyeles, hol az emberek minden háziállataikkal együtt laknak: hanem még, és most már nem is első ízben, daczára a' közvéleménynek, műkedvelőkkel is láttatunk el a' rendes előadások során. Mind a' dráma, mind az opera, mind a' népszínmű kimondhatlanul kölcsönösen sokat vesz az által hatásában, befolyásában, 's rendkívül prozaivá lesz, komédia-szint nyer, hogy ennyire minden össze van zsufolva nemzeti színházunkban. Ma az 'Ezred leánya', holnap 'Hamlet', holnapután 'Ludas Matyi', majd 'Egy pohár víz', és ismét 'Ördög Robert', ha ugyan adnák, de már régen nem adják, mi elég hiba. És ez mind azonegy házban, azonegy színpadon, azonegy falak között adatván, lehetlen, hogy ez egymásnak ne ártson, a' közönségben emészthetlenséget ne okozzon. Magok a' népszínművek, bohózatok is sokat vesztenek ezen vegyület által, 's hogy ne vesztenének a' komoly irodalmi művek! Mindazon elmes, pajkos frivolitásokon, melyek a' vásárnapi darabokban előjönnek, az ember nem is mer jóízűen, teljes lelkéből kacagni, minduntalan susogván valami belsőjében, hogy ezen háznak, ezen intézetnek mégis magasabb céljai volnának. Azonban szükségtelen is bővebben fejtegetnem; az iránt ugys minden művelt, és keresett gyönyörök élvezetéhez értő ember bizonyosan egy véleményben van, hogy a' nem egynemű előadások mulhatlanul kölcsönösen rontják egymás befolyását. Az egész színház ugys csak lámpafény, az egész színházi ügyhöz ugys illusió kell. De mindennap újabb különmemű előadást látni felettebb rontja az illusiót; igen észrevéteti az emberrel, hogy az egész csak lámpafény, 's önkénytelenül azon gondolatra jövünk: a' tegnapi előadás csak komédia volt, 's mivel a' tegnapi csak egy lépés van a' mára, következőleg a' mai is. Innen van aztán, hogy a' civilisált világ valamennyi színháza között, melyek igényt tartanak nagyobb színházak lenni, a' pesti nemzeti színháznak van legprozaibb 's legfigyeletlenebb közönsége. Ha macska mutatja magát a' színpadon, közönségünk csak nevet, 's vannak perczek, midőn, ujjainkon elszámithatva a' kivételeket, az egész színházban senki sem figyel isten-igazában. Nem mellékes dicsekvés ez saját figyelmemmel; nem akarom magam kivonni. Én sem figyelek, sőt én figyelek legkevésbé. Színházunk sok különmemű előadásra van kárhoztatva, mert egyetlenegy a' fővárosban; de ezen rettenetes változatosság, lehetlen, hogy tönkre ne tegyen minden figyelmet. Ez nem paradox, mit bizarr dolgok iránti előszeretettől vitatok; itt nem lehet véleményi különbségtől függő nézet; mert itt nincs is helye véleménykülönbségnek; senkitől sem kérdik: ugy van-e ez, avagy nincs? Ez bebizonyosult, elfogadott, elismert tény az egész civilisált világon. — 'S ha rontja az illusiót, tönkre teszi a' figyelmet, eljátsza a' benső rajta függést, mindennap másnemű látványra menni azonegy falak között; ma 'Tudor Máriá'-t, holnap 'Don Pasquale'-t stb. látni, mit szóljunk akkor, ha még műkedvelő-előadások is helyet foglalnak első színpadunkon? Ha már átka intézetünknek, hogy annyi felé k e l l feloszlania: minek a' különmeműséget szabad akaratból is növelni? Hogy ma operát, holnap drámát, holnapután balettet, azután népszínművet adnak azonegy színpadon, ez iszonyu, istentelen csapása a' sorsnak, mely tülhajt, elczukroz, elpapríkázik mindent; de legalább ez csak blasiroz. Azonban még műkedvelő-előadás is! Már ez csö m ö r. És ez nemzeti színház, első színháza, országos főegyháza a' magyar színművészetnek? Bizony nem nagy művészi hírrel bírhat azon intézet tagja, melynek közönsége műkedvelőket is megnéz és eltűr. — Ismételjük-e, hogy mondják ki ezen műkedvelő urak és hölgyek e' szót: szerelem? Valóban nem rajtok mulik, hogy azt tökéletesen prozaivá nem teszik, 's annak hitelét teljesen tönkre nem silányítják. A'

szerелеm, mikép az életben, ugy a' művészetben is az erőseknek erő, a' gyöngéknek gyöngeség. 'S mindenesetre igen méltánylandó önmegtagadás és buzgótság a' jótékony czélok iránt, hogy a' föllépett urak és hölgyek nem tartózkodtak gyöngeségeiket kimutatni. Azonban nagy kár az embernek magát így elárulni. Sajnálja az ember, de kénytelen kimondani, hogy könyv nélküli tanulás által megzavart, 's beszédekben akadozó hölgyeket, kik zavaruknál fogva világos tudomásunkra senkivel mással szerepökön kívül nem foglalkoznak, semmi öröm sem lehet hallani. Ha legalább legkisebb joga lehetne valakinek azt hinni: Szerelem, te mennyei hang, midőn téged mond, reám gondol! Pedig, dehogy gondol, észében sincs; kisebb gondja is nagyobb annál. Mindenki látja és tudja, hogy sáfár gyanánt csak emlékezetével számol. Gondol is ő a' szerelemmel, gondol is ő velünk, csak emlékezete ne hagyja el, csak az tegyen eleget, ebből áll minden vágya, minden ohajtása, minden gondolata. A' hölgyi szemek hivatva vannak uralkodni, 's vétkes gondatlanság olly helyzetbe bonyolítani magát, hogy egy egész közönség lásson hölgyet zavarba jöni mozdulataiért. Hol van ekkor a' hölgyek „fellegeken lebegő istennői“ elevensége? A' ragyogó arcz, szikrázó szemek, midőn inkább szeretnének elfutni, az egészen minél hamarabb tulesni? Az egész működésben nem lehet, és nincs semmi valódi kellem, semmi kihívó inger, legfőlebb talán szánalmi érdeket gerjesztenek. Szánalmi érdeket hölgyek! kiknek vagy mint gyöngéd nemes virágoknak elbájolni, vagy az érzés hevével forralni, 's így is, ugy is elragadni, magesi álomba szenderíteni kellene! Spanyolországban a' rablók száma mindinkább kevesedik, mert a' spanyol rablók udvariságukról és érzékenységeikről híresek, 's ezen mesterség mindinkább kevesebbet jövedelmez, semhogy a' hajdani híres jellemzetességnek megfelelni képes emberek elegendő számmal vállalkoznának. A' spanyolnak bojtos kalapra, bársony mellényre, ezüst gombokra, vörös selyem övre, szattyánbőr-hüvelyben egy jó toledói törre, pisztolyokra, 's classicus csinosan redőzött köpenyre van szüksége, ha rabló akar lenni; a' magyar embernek pedig, jóakaratan kívül, ugy látszik, semmi egyébre sincs szüksége, hogy az ország első színpadán fölléphessen. Eddig csak született katonák és törvényhozók voltunk, most már született színészek is vagyunk. Dumas Sándor közelebbi spanyolországi utjában, hir szerint, csak azért volt kénytelen darab ideig utazgatni, hogy elvégre valamelly rablócsoportot találhasson, láthasson, 's valameddig ezen mulatságot számára kieszközölni Ossuna herczeg szíves nem vala, hasztalan volt minden keresete; mi részünkről azonban csak arra kérjük R á d a y grófot, hogy soha se igyekezzék annyira sokoldaluvá tenni nemzeti színházunkat. *) I r í n y i J ó z s e f.

M á r t i u s 9-dikén, L e n d v a y Márton jutalomjátékára, először, 's adja a' nemzeti színház nemtője, hogy utolszor is: „É v a“, franczia drama 5 felvonásban, írta G o z l a n Leo; fordította N. N. — Ha Egressy Gábort méltánylattal kellett megemlíteni azon szerzetért a' valódi művészet iránt, hogy erszénye kárával 's anyagi áldozattal, olly művet választott jutalomjátékául, mint III-dik Richard; ha maga Lendvay is más alkalommal hasonló eljárásaért tisztelő elismerést érdemelt: most lehetetlen meg nem rónunk azon izléshiányt, azon korcs irányt, azon művészettípust, mellyet legelső drámai művészeink egyike ez örült boulevardi darab választása által elkövetett, 's nem lehet azt egyébrenek tulajdonítanunk, mint a' fejkábitó, érzékingerlő kényszerű terjedő hasz-

*) Ezen igen is kemény czikket módosítva ugyan 's lehetőleg szelidítve adjuk, de mégsem annyira, hogy szükségesnek ne tartanók megjegyezni, miszerint gr. R á d a y csak többszöri unszólásra engedvén át ujjal a' színpadot műkedvelői előadásoknak, azok sorát a' mostanival bezártnak nyilvánította; — 's hogy ámbár ezen előadások gyöngék és hiányosak voltak, mégis a' játékok közt örömmel láttunk fölmerülni egypár szép tehetséget, melly ha teljesen nem is felelt meg a' magasabb követeléseknek, mit józanul kívánni nem is lehet, de a' közönség figyelmére magát minden esetre méltóvá tevő.

nálatának. Mikor lesz már a' nemzeti színpad sanctuariuma, a' jó izlésnek 's nemzetiségnek szentelt egyház, megkimélve illy galvanicus rángatódzásoktól, millyeket Gozlan Leo urnak, narcotizált állapotban, a' párisi boulevardok lakosai romlott gyomra számára, dialógokba 's felvonásokba foglalni, 's majd gyeheña tűzébe, majd örültek agyvelejébe mártott tollal megírni, N. N.-nek pedig lefordítani tetszik, minél ugyan tollfosztással is jobb szolgálatot tehetne az árva hazának. Az örültségnek, képtelenségnek, torzított, összetépett, 's mintegy dróton rángatott álmérzelmeknek, üstöknél fogva előrántott hatásoknak illy merész tömkelege még alig fordult meg színpadunkon. Csak az kell még, hogy dramairóink illyen iskolába járjanak. A' darab hősnéje, Éva leányasszony. Gusli és Jeanne d'Arc, Lafontaineféle falusi paplány 's Corday Charlotte, Griseldisfajta német asszony 's Holofernes-gyilkoló Judith, liba és nőtény oroszlány egy személyben, ki bibliaolvasás közben mysticus lángokra gyulván, mint orleansi szűz, akar zászlót emelni faja megboszulására, mint Corday Charlotte, tört fen a' nép zsarnoka ellen, apja házától megszökik, száz mérföldeket kóborol, csupán keble Istentől vezettetve, 's célhoz érven, ugyanazon dühönczbe, kit meg akart ölni, egyenesen csak csinos pófajaért 's talán gorombaságaért, belebolondul; hogy azt a' reávaró párviadal veszélyétől megmentse, vetélytársát szobájába eresztí, 's noha quakkerileg viseli magát, a' bűn és gyalázat bélyegét, egy kicsapongásaiban büszke hitvány udvaronc kedvéért, magán megszenvedí, sőt megesküszik, hogy a' titkot, t. i. szűzen maradását, senkinek fel nem fedezi. Ezen példás és valóban quakkeri hallgatagságnak csakugyan áldozatává is lenne (mire alig lehetne mást mondani, mint: „jól esett neki”), ha ugyanazon derék lovag, ki töle a' hallgatás esküjét kicsikará, meg nem lepetnék egy váratlan nagylelkűség által, 's magát agyon nem lőné. — A' darab hőse Kermar Acteon marquis, egy kicsapongó dühöncz, saloni Ingomar, rabszolgái zsarnoka, kinek ajka nem ismer egyebet, mint kéjt, bort, száz korbácsot, egyszerre, Évába szeret, ki őt meggyilkolni jött, és megjobbul, sőt az ércz golyó fött szilvává lágyul, a' hárem hőse egyszerre quakker főpappá, a' zsarnok szabadítává lesz; és hogyan? talán Éva szerelme által nemesedve 's felemelve? — ez nem volna ugyan rendkívüli, de legalább egy kis józan ész és pszichologiai hihetőség nyomát mutatná. Nem! Gozlan Leo ur nem szereti a' rendes, józan eszközöket; ő olyan valamit gondol ki narcotizált állapotában, mit ember füle nem hallott, szeme nem látott 's a' természet mindennapos, uralmas törvényei nem ismernek. Ezen Acteon, ki tiszteletreméltó ősz apjával olly ebül bánik, hogy ez a' méltatlanságok miatt megőrül 's azzal a' kegyelemkenyér egész keserűségét érezteti, távollevő anyját roppantul szereti, imádja. Miért? — erre nehéz felelni, valamint a' többi „miért”-ekre, miket minden jelenet, minden egyes mondat után fel lehetne állítani. Talán azért, mert „b á j o s”, mikint folyvást nevezi, ha felőle monologizál; 's ez azon istentelen gyanura hoz, hogy szerelme talán nem a' legtisztább fiúi szerelem, mert a' vérfertőztetés valóban fiától 's anyjától egyformán kitelik. Ezen távollevő anya meghal, 's halála ugy megrázza Acteont, hogy a' tigris rögtön birkává lesz, ki még pofon is hagyja magát verni. És a' quakerleány, a' szelid, alázatos, istenfélő gyermek, ezen dühönczbe lesz szerelmes, ki a' quakereket korbácsoltatja, nőket rabol, szerencsen rabszolgálókból háremet tart; a' fenkölt érzelmű Judith ezen alacsony jellemű fattyuba bolondul, kinek más tulajdonát nem ismerjük említett undokságain kívül, mint azon egyet, azt is csak szóbeszédből, 's gasconi dicsekvéseiből, hogy kitűnő párbajvivó, mi őt, legalább quakerleány előtt, szinte nem ajánlhatja. És pedig belebolondul, nem azután, midőn már birkává lett, hanem mikor még teljes dühű tigris, ki őt fogva tartja, vele, 's mindkettőjük atyjával durvául bánik, — ki őt semmivel meg nem nyéré, ha csak ékszerekkel, czifru ruhákkal, 's azon 160 ezer frankkal nem, mellyet kedvéért kifizetett. Ezen embe-
 rért ő becsületét, jó hírét nevét, atyja szeretetét, hitsorsosi tiszteletét elveti, mint hitvány rongyot, csakhogy őt a' kétes kimeneteli párviadaltól megmentse. Pedig

erre szükség sincs, mert Acteon, a' párviadal órája előtt levelet kapván anyjától, melyben ez neki jelenti, hogy egy éji vigalomban jól mulatott, azután több mint muszka courageal, izzadtan megfürdött a' hideg tóvizben, 's az utóirat jelenti, hogy rögtön meg is halt, mint érdemlé — Acteon, mondom, a' szilaj kéjvadász, e' levél olvasására egyszerre megpuhul, atyja elébe térdel, 's annak, kit előbb várából elüldözött, bocsánatát kéri 's nyeri; Évát fogságából elbocsátja, rabszolgáit felszabadítja, quakerré lesz 's hazája szabadságaért hadakozik, melynek legundokabb zsarnoka volt. Katonai érdemei miatt quaker-elnökké 's főpappá tétetvén, a' bűn külszínével terhelt Éva felett ítél, 's azt szerelme daczára is elítélné, ha ki nem sülné, hogy az egész dolog csak tréfa. Így tehát biz ő elveszi, 's a' sok fényes kaland után hihetőleg becsületes szántóvető 's több gyermek apja lesz. — E' két főszemély körül állanak: Dániel öreg quaker főnök, egyéb-iránt Clinton tábornok 's egykor híres hős és Canada meggyőzője, Éva atyja, ki igen derék, egyszerű, szabadelmű ember, csak kár, hogy leányát rosszul nevelte, és magánosan hagyja a' világban kóborolni; az ilyen holdkóros hölgyeket jobb volna bezárni; az öreg Kermar herczeg, egykori canadai kormányzó, a' Clinton által meggyőzött, most örült, 's fia és annak baráti által megvetett 's gúnyolt szegény ördög, ki azonban a' quebeci ütközet élénk leírása által kigyógyul, de nem hogy gaz fiát rendbeszedné, hanem a' házból kiköltözni készül, 's végre annak megbocsát; Rosamberg vicomte, a' párisi 's versaillesi nagyvilág hőse, ki egyenesen azért jön Amerikába 's szenved hajótörést, hogy a' nagy vivó 's nőcsábító Acteonnal, a' párisi nemes ifjuság nevében, párviadalt vívjon, 's annak legkedvesb szeretőjét elcsábítsa, és a' ki saját hitelezői, egy ékszerárus 's egy kocsigyártó által, komornyiki minőségben, kísértetik; Caprice, Kermar Acteon kegyencz néger rabnője, kit ez mint megunt bábót, eltaszit, 's ki e' bánásmódot természetesen orrolja, de e' miatt nem amugy négeresen, tőrrel és méreggel áll boszut, hanem saloni cselszövények útján, mik fekete arczához 's villogó szemeihez igen rosszul illenek. Még néhány jámbor quaker, szeles canadai urfi, Acteon czimborái 's ellenségei is egyszersmind, és egy rakás jelentéstelen cseléd és rabszolga tarkazza a' színpadot. Rosamberg a' tizenhatszadik századi fiatal párisi nemesnek nem rossz képe: bátor, lovagias, szeles, udvarias, valástalan, hetvenkedő, elmés. — Vállalata, t. i. azért menni Amerikába, hogy a' nagyhirű Kermar, társai 's baráti nevében, harcban és szerelemben legyőzze, igen eredeti; azon esemény pedig, hogy az őt hajóig üldöző hitelezői vele együtt Amerikába vitetnek, 's ezen kalandot csak a' siktengeren veszik észre, hogy kénytelenségből hű árnyékkint kíséző szolgálai lesznek, hogy tőlök még hajótörés által sem szabadulhat meg, nagy mértékben kómicai. Általában a' francia azonnal visszanyeri lelki egészségét, ha a' narcoticus állapotból felébred, a' kénégenynyel töltött cothurnust földhöz vágva, valódi életképeket kezd rajzolni, 's vigjátéki térre lép. — Egyes hatályos jelenetek e' műben is, mint általában az új francia regényes iskola minden művében, nagyszámmal vannak, mint p. o. az öreg Kermar imádsága a' tivornya közepén; ugyanannak kijózanodása, Clinton tábornok erőteljes fellépése 'stb.; de mit érnek ezen üstöknél fogva előczibált, rögtönzött, nem az egésznek harmonicus folyamából felmerülő, hanem a' pillanat szeszélye által mintegy a' közönség fejéhez vágott hatások? — Az egész örült zagyva történeti alapra van fektetve a' canadai szabadságháboru korából 1760—70. közt. ---

Az előadás, kivevén Lendvay játékát (Kermar Acteon), ki nagy szeretettel látszott játszani szerepének összeférhetlen elejét 's hátulját, a' daczoskevélyt és lefözöttet, (mit alig foghatunk meg színészen, ki shakspearei művek iránt is tisztelettel látszott viseltetni), — igen bágyadtan ment. Laborfalvy Róza (Éva) ezen szelid önmegadásu Judith szerepébe nem tudta magát betalálni, a' mi becsületére válik. Ha netalán a' szerepet még egyszer játszáná, figyelmeztetjük, hogy quakernök nem öltöznék fehér ruhába, ha az még olly egy-

szerű is, hanem kizárólag barna és szürke színekbe. László (Rosamberg) eleven, mozgékony játéka sokat használt, Bartha (Dániel) egyhangu mormogása pedig sokat ártott az előadásnak. Bartha szájában még 1847-ben is folyvást járják az „emlékeztetel“ („emlékeztetsz“ helyett) féle hajtogatások, mit olly színházban, melly egyszerűs mind a' tiszta nemzeti nyelv gyakorlati iskolája, előkelőbb színész ajkairól hallani boszantó. Szentpétery és Szathmáryné semmit sem szoktak elrontani, 's ma is tették, a' mit Gozlan Leo rájuk parancsolt.

Közönség ma szép számmal volt, mert Lendvay méltán kedveltetik. De különben szomorú ürességet látni a' drámai előadásokban, 's ezen ürességen nem segített a' német színház elnémulása. Csak az opera vonz nagyobb közönséget, csak az tölti meg a' páholyokat mindegyig, mellyek lakosaira Bánk bán és a' Záchok kevesebb hatást gyakorolnak, mint az olasz trillák idegen bájai. Pedig Garay megéneklé, hogy „a' lelkes eljár ősei sirlakához, 's gyujt régi fénynél új szövétneket.“ Ezen sülyedést napról napra tapasztalni fájdalmas, de rajta segítni nem olly könnyű, mert operakórság a' kor divata. — Annál szentebb kötelessége azonban a' drámai művészeknek, minden erejét megfeszíteni, hogy a' hanyatló dráma életét fentarthassa, míg a' kor divata javul, vagy rendkívüli tehetségek rendkívüli vonzó erőt képeznek; 's az igazgatóságnak, hogy a' repertoriumot minél tartalmasbbá tegye.

— Az operában új vendég, kit ekkorig nem említünk még, Téli Rózsa k. a., ki első színpadi kísérletét a' „Bájital“-ban Amina szerepében tevő. Játéka, úgy szólván, semmi; hangja nem rossz, de kissé fátyolozott volt. Kár a kezdőknek egyszerre illy „nagyba vágni a' fejszét“ 's annak, kit másodrendű énekesnőül, folytonos tanulmány 's gyakorlat mellett talán szívesen látna a' közönség, Amina szerepében kockáztatni az első sikert, mellytől annyi függ. — Beckről mondott azon ítéletünkért, hogy „annak hangja 's éneke operánk jelen helyzetében kielégítő“ — egy epével saturált lap, mellynek minden szava elfojtott düh, irigység 's boszu vonaglása, a' hivatalosságot veti e' lapok szemére 's részrehajlás vádjával szennyez. Erre rövid válaszom csak az, hogy: Beckről az ítéletek különbözök lehetnek, 's mások véleményét, mert különböző, részrehajlás nemtelen forrásából származtatni, csak azon egyetlen lap képes, melly maga illyesmire kész. Hogy ítéleteink az igazgatóság ellenében teljesen függetlenek, bizonyítják a' megrovások, mellyeket eljárására nézve, minden hivatalosság mellett, akárhányszor kifejezünk. — U.

MI HIR BUDÁN ?

— Kezdjük meg újdonságaink sorát rövid megemlítésével azon érdekesebb szellemi műveknek, mik legujabban elhagyák a' sajtót, vagy elhagyni kezűlnek. Garay, Árpádok' czimű 's általunk már több ízben méltányolt nagybecsű költői műven kívül, nevesebb újdonságaink közé sorozhatók: Jósik a M. újabb beszélcycclusa, 'regényes képletek' czim alatt; Vahot Imre, Magyarországon és népei' czimű folyóiratának VI. d. 's illetőleg utolsó füzeté; — e' korszerű munkának folytatását szerző a' közönség pártfogásától föltételezi, mellyre, annak közhasznosága 's nagy olcsósága mellett, biztosan számolhat. — Kaliwoda Józsefnél Pozsonyban megjelent: a' gyermekek számára irt, kedélyes olvasmány'-nak V. d. füzeté; Pechatának, szerelmesek levelezője; Remella Gusztávtól a' 'nőnem befolyásáról hazánk multjára', igen diszes kiadásban, mulattató 's tanulságos olvasmány; Maties Imre, alkalmazott magyar nyelvtan'-a 's végre Bárándynak a' pozsonyi német újságban koronként megjelent vezércikkei: 'über Ungarns Zustände' czim alatt. Oeconom Naum a' meghalt nádort csinos versekben parentálta, mikben szerző inkább a' szív hangjait iparkodik beszéltetni, mint alkalmoszerű szótírádákval olvasóit untatni. — A'

„holeányok lapjai“ című füzetek, Rösztler Ágnes kiadása 's Oroszhegyi Józsa szerkesztése alatt, nem sokára megindulandnak. E' lapok, melyek földadata a' nőnem fogalmait nemesíteni 's illően kiművelni, nagy szükségét pótolandnak; ismertnevű írók kezeskednek a' sikerről. Előfizetni hat, lehető díszszel kiállítandó füzetre, négy pengő forinttal, nálunk is lehet. — Petőfi összes versei, 's Eötvös újabb regénye nem sokára elhagyandják a' sajtót, ugyszinté Lónyay Menyhért „státuszgazdaszat“ című kézikönyve is.

— Ernani név alatt egy a' nemzeti színészetre jótékony behatásu indítvány küldetett be hozzánk, mely röviden abból áll: engedné meg az igazgatóság, hogy a' kisebb szereplő színészek 's karszemélyzet a' rendezők elnöksége alatt, hetenként kétszer háromszor, a' délutáni különben is üres órákon szavallati összejövetelet tartsanak; mely alkalommal a' tagok kötött és kötetlen beszédekbe foglalt költeményeket 's szindarabokból kiszemelt nagyobb szerepek szebb helyeit szavalnák el 's a' netalántáni hibákra tagtársaik vagy az illető elnökök által figyelmeztetnének. Illyenkor aztán az utóbbiak leginkább tapasztalhatnák, ki minő szerepre alkalmas? 's a' jelesebbeket színpadra is léptethetnék. Ez által nemcsak a' vidéki színházak — miknek száma napról napra szaporodik! — hanem a' középponti színház is nemvélt szerencsétlen csapás esetére alkalmas egyéneket nyerend. Beküldő ur nem kételkedik, hogy Egressy, Lendvay, Szentpétery és Fánecs urak, az igazgatóságtól felszólítva, szívesen ne oktatnák kisebb színésztársaikat, miután ez által nemcsak mostani érdemeiket tetemesen növelnék, hanem a' nemzeti Thalia örök hálájára is számolhatnának.

— Gyulafejevári születésű Czélkúti Rudolfnak Romában carrariai márványból faragott szép Hérá- vagy Júnó-ja, mely eddig még ngos Döbrentei Gábor, kir. tanácsos urnál szemlélhető Budán, a' magyar nemzeti muzeum képcsarnokát fogja díszíteni, minekutána azt megrendelője 's eddigi tulajdonosa marosnémeti gr. Gyulai Lajos ur (Erdélyben a' mostani országgyűlésen kir. hivatalos 's a' vajdahunyadi kerületben ref. egyházi 's tanodai felügyelő főgonár) oda ajándékozá. A' nemes gróf e' 250 darab aranyat érő művet elébb lakóházájának, Erdélynek szánta, de mivel ott, az országgyűléseken sürgetett muzeum még eddig, fájdalom! ki nem nyitattott, azt a' pestiben adja által szeretett nemzete Egészének. Hisz', az igaz, megint egy országgá kell kerekednünk, de azért Erdélyben is állhatnak föl, sőt legyenek különhoni intézetek. — Éljen a' szépkelbi nemes gróf; köszönetünk lebegjen hozzá! (Beküldetett.)

— Mult szombaton (f. h. 6-kán) este hat óra után nyitattott meg a' hajóhid: jó, hogy siettek vele, különben a' rákövetkezett hideg napok miatt aligha nem halogatták volna annak elkészítését. —

— A' vásár élénkebb lehetne, mint a' minő. Mondják, hogy e' napokban árvereztetni fognak a' néhai angol színpad kellékei. Az „Irodalmi Szemle“ figyelmébe különösen ajánltatnak a' sülyesztők, melyekről eddig a' Szemle semmit sem tudott. Ezen czélszerű gépek segedelmével a' szemlei részvényes urak azon darabjai, melyek a' színpad alá sülyedtek, talán fel fognak emeltethetni. —

— Gusztinyi Julia kisasszonyt, a' győri színpad énekesnőjét, több lapok dicsérettel említik. Tán nem ártana őt néhány szerepben a' nemzeti színpadon fölléptetni? Másodrangu énekesnőre igen nagy szükségünk van.

— Némelly lapok megrótták a' nemzeti színház tagjait, minthogy némelly részek kimaradtak a' Bartay-család hangversenyéből; ennek azonban egyedül a' versenyrendező volt az oka, ki a' szükséges partitúrákról nem gondoskodott, 's azokat nem tudta előadni. Paksyné jelen volt, de az ő része kihagyott, miért, miért nem? — a' versenyadó tudja. (Beküldetett.)

— Jövő héten Burkhard ur érdekes hangversenyt rendezend, 's a' jóvedelem felét a' tüzvész által károsult német színészeknek szánta.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI és KIADJA

FRANKENBURG ADOLF.

12. szám. — Mart. 20. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

DEBRECZEN, martius közepén. — Fűredy, a' nemzeti színház jeles népdalnoka, Nagyváradra utazván vendégszerepelni, itten csak keresztül utazott. Mig ő a' váradí közönséget mulattatá: azallat itteni baráti (tudtával vagy nem — különbözően beszélük) kihirdetéek, hogy visszatértevel hangversenyt fog tartani. Fel is gyűlt szép számú közönség a' város előkelői közül a' polgári casinó teremébe; de martiusban aprilt járt; Fűredy megérkezett ugyan, de az úton némi rekedtséget kapott, 's bár egy párszor megkisért hangját: azt az éneklésre alkalmatlannak találta. Így a' hetedfélkor kezdődött concert hét órakor már félbeszakadt, a' közönség eloszolván. Fűredy másnap elutazott. Még nem hallottam, minő szent czélra (például talán a' szegényeknek) adhatta a' jövedelemnek legalább egy részét; mert róla, mint gentleman kinézésű emberől, fel nem tehetem, hogy mind zsebébe dugja a' meg nem érdemlett díjt; mert mi ötet inkább csak láttuk, mint hallottuk. — Mult napokban egyike az itteni legelőkelőbb kereskedőknek fenyegető levelet kapott postán, mellyben értesítették, hogy ha háromszáz pengő forintot nem küld, ugyancsak postán, bizonyos kijelölt városba, és bizonyos név alatt: meg fogja látogatni a' levélíró, ki levelét egy fatörzsökön írja, többde magával; 's e' végre készített négy élű, ezüst nyelű késével mind ötöt, mind gyermekét meggyilkolandja. Egyébiránt a' levél szövege arra látszik mutatni, hogy valami megszorult, különben botor, és a' merénnyről épen nem gondolkozó ember, roszul gondolt kísérletet akart tenni, nem juthatna-e valamiképen könnyű szerrrel háromszáz pengő forinthez. Az eset, úgy hallom, a' hatóságnak feljelentetett. — Az itteni gőzmalom-társulat mindinkább közelít terve létrehozásához. Közlebbi napokban váratik egy bécsi gyárfelállítóháznak mérnöke, ki a' malom helyét, mellyet a' város ingyen ígért adni a' vállalkozó társulatnak, kiválassza, 's egyébe teendőket írást is értekezéék a' társulattal. —

PECS. — Korunk számbeli adatokat igényel mindenütt és minden tekintetben; általános jellemzések vagy ismertetések a' valót fürkésző észz ki nem elégítik. Nemcsak a' léget, meleget vagy vér-mérsékletet itéljük meg hévméro után, hanem a' becüsletességet, hazafiságot, inséget, életet és halált. Nem kérdezzük ezután, hazafi ez? hanem hazafisága hány foknyi? Számokat követelünk, rideg, de határozott számokat. Megérendjük, hogy emberek, sőt nemzetek jellemét 's természetét számokkal fogjuk kijelelni; mathesis lesz a' divattudomány 's nem philosophia, 's nem fogjuk mondani, például: X. büszke és bátor nemzet, de nem minden szolgálékűség nélkül; hanem X. nemzetben van 6-rész büszkeség, ha mindjárt nincs is mire, 2 r. bátorság, szint' annyi férfiaság, ha nagy szükség nincs rá, 12 r. gyávaság, 1 1/2 r. forradalmi vágy — a' fütött kályha mellett, 1/2 r. hűség, ha nem kísértik; 12 r. szolgálékűség, 1 1/2 hazafiuság, ha pénzbe nem kerül, 12 r. hivatalvágy, ha mindjárt pénzbe kerül; 24 r. egymásra agyarkodás, 1/2 rész tudományszeretet, 1 r. képzelt ildomoság, valódi — 0, 1 r. vallásosság, 10 r. vakbuzgóság, pénzvágy, a' hány ember, realitas 0, szilárdság 0, szalmatüz felette sok, 's a' t. 's a' t. (Boldog nemzet! Ha illy ingredientiákból valaki fényes jövődöt lenne képes kifőzni, a' zsidók sem várnák többé Messiást.) — Ezen hosszú bevezetés azon rövid tudomásra vezeti az olvasót, hogy Pécsen a' magyar idoszaki sajtó pártolása ugy áll a' németéhez, mint 121 : 95-hez, azaz: magyar lapokra jelen félévben van 121, — németekre 95 előfizető. Ezen arány, tekintve a' mult évtizedeket, ránk nézve kedvező átalán, de ellenkező a' részletekben. Maga a' Pesther Z. 32, a' Pesti H. csupán 12 előf. számál; a' Spiegel 14, az Életképek 9; az Ungar 11, a' Pesti Divatlap 3; a' Honderü 5; (beszélük, én nem hiszem, hogy a' druidákat Tápén horgon fogják a' Tiszából); a' Szemle 2, „Hazánk“, mint minden becüsletes magyarnak, e gy van. A' többit nagy részben, conserv. lapok nyelik el. — Mindezekből azon tanulságot véljük kivonhatónak, mi nemcsak vidékünkre, hanem alkalmasint az országra illeszt-hető, miszerint a' magyar idoszaki sajtó terjedése, habár fokenkénti növekedésben van is, a' kor 's nemzetiségünk igényeivel nem tart egyenlő lépést 's átalakulásunk felett még soká nem fog felderülni azon valódi korány, midön e' nemzet napja, tiszta, fellegtelen utjában, gátlanul haladand delpontja felé. — Térjünk azonban a' szokott kerékvágásba, t. i. a' színházra, melly körül halvány társas életünk jelei, majdnem kizárólag, nyilvánulnak. Szomorú dolog, pedig ugy van, midön a' magyar színészek a' vidéken csak azon egy vigasztalása marad, hogy e' méltánytalan hon bérczein túl is élnek emberek, kik habár nyelvünket nem értik 's kiket rokonszenv nem csatol fajunkhoz, mégis 's szorgalommal előállított szépet megbecsülik és — megfizetik. E' váddal jogosan léphetnek fel színészeink, a' valóban művészi tökélyig betanult négyes kardalokra nézve, mellyeknek nálunk a' kellő elismerést kivívni hasztalan iparkodtak. A' közelgő nyárban Havi és Szabó társasága második utazását kísértendi meg külföldre, igyekezzvén még nagyobb készsűtséggel a' kül-országok figyelmét magára vonni 's a' már kivitt nevet fényesebbre emelni. A' pécsi fiatalok közül, egy szép reményű bassista, Förster Béla, szerződött a' derék karavánhoz, mellynek ezuttal utazási végezzlja Páris leend. Veszter sikerdús utazása szolgáljon serkentésül: azért csak bátran előre, honfiak; a' nemzet figyelme kísérendi önöket a' Szajna partjáiig. — Szinpadunk több sikerült előadásai közül említést érdemel a' „Csikós“, és „Eljegyzés álarcz alatt.“ Az operák közül „Linda“.

SOPRON. Dehogy égett, dehogy égett le a' soproni redoutépület, mint önnek magántudósítói talán elég kajánul akarák, 's mint a' sógorközönség közlőnyei gyászosan utánhirdetéek. Sokkal barátságosb lábon állunk az elemekkel, semmint illyes goromba látogatástól tarthatnánk, hacsak valamely megtevedt villám háritatlanul nem csap le közénk. A' dologból annyi való, hogy boltsegédeink tánczalmában a' lámpák néhány rőfnyi kárpit-lomot a' falon meggyújtának; azonban rögtöni segély nem hagyá elharapózni a' lángokat. A' gyuladást alkalmasint valami megbántott szellemnek boszulehellete idézé elő; hanem persze demonstrációjában tüstént letorkoltatott, pedig, hir szerint, a' szellemnek boszuja igazságos vala, csak-hogy indultala ártatlanokat is lakoltatott volna. Sőt meggondolható azt is, hogy mérleglovag-jaink legkevésbébe tehetnek arról, ha a' napi rendtől csupa különködésből, már csak főnökeik tekintélyénél fogvást sem térhetének el. Rőffel mérők a' tény, következőleg az illetők meg-

Tyuk Mihály.

jes elnöke, Markbreiter J. úr, kinek ernyedetlen törekvése- 's üdvös működésének a' szóban levő intézet jelen virágzó állapotját leginkább köszönheti, szép és dicső ügyük folytatásával, mellőzni fogják e' bal viszonyt, 's megfelelőbb arányról gondoskodandak, nem aggódván azon, hogy a' magyarul olvasó tagok száma jelenleg aránytalanul csekélyebb a' németül olvasókénál, kiknek, ha a' hazai irodalomnak nem csekély részét tevő színpadi termékekkel megismerkedtetnének, bizonyára kedvük telik bennök, 's nem sokára valamennyien, kik úgy- is értenek és beszélnek többnyire magyarul, szintugy fogják magukat rászoktatni a' magyar könyv olvasására, valamint mostanában a' német nyelvűen kapkodnak, 's főláttva mulathatják magukat két nyelvben, minek lehetősége épséggel csak a' rászoktatástól függ. — Mult ked- den, f. h. 23-kán, (A d o r hó 7-kén) az itteni izraelita község is beteljesíté szent, de szomorú kötelességet, boldog emlékü 's elfeledhetlen Nádorunk halálkozásának gyászünnepélyét ájtatosan ülvén. A' gyász fontosságának teljesen megfelelő modora, 's a' fontoság halott és Mózsas val- lási törvényhozójuk halálát közösen tárgyazó egyházi beszéd, igen képes vala bebizonyítani, mennyire érezik az izraeliták az országunkat érte csapásnak súlyát. Alkalmash időpontot alig választhattak volna erre Mózsas tanítójuk halálnapjánál.

HONTBÓL, mart. 6-án. Néhány hét előtt mondam e' lapokban: békülünk mi, boldog hon- tiak! — és eddigelé — mert ki tudná, mit rejt a' jövő? — igaz prófétának vallhatom magam. De a' világ illy puszta tételek irányában rég veszté hitét; tényeket kíván. Szolgálhatok. Tájéko- zásul képzeljük magunkat a' társulati téren — és halljuk hát! — Megyénkben 1837-ben „honti olvasó társulat“ alakult; 1841-ben eloszlott; év multával novisált, és ismét eloszlott; végre a' legujabb időkben, f. év és hó 2-án ismét megújult, — pártszínezet nélkül is egyszersmind; miglen valami restellatíóféle — ismét és ismét el nem oszlatja. — Mit mondjak a' honti védegyleti és gazdasági fiókegyesületekről? Ezek tán a' kitűzött irányban és czél felé halad- nak? Óh igen, haladnak — temetőjük felé! — még pedig olly radícális modorban, hogy nem so- kára el fogjuk róluk is mondhatni: „a' holtakról vagy jó t, vagy sem mit!“ — Ipolyság székvárosunkban fenálló kiseddodának 's csinos casinókban a' „m a k k a ó“ — bár ez utóbbi szabály-ellenesen — meglehetős pártfogásban részesülnek! — Évnegyedes közgyűlése- inket f. hó 1—4-ig bezárólag — kitűnő tehetségű első alispánunk elnökle alatt tartók, még pedig kölcsönös kimélettel: lárma és zaj nélkül! — Örömmel szemléltük a' zöld asztalnál S. I. táblabírákat, 's üdvözlők a' hangokat, millyeket a' mult gyűlések alkalmával nem hallhatánk. — Végre — az isgben szenvedők felségelésére bejött pénzek választmányilag: természetben rendeltettek kiosztatni; — bizony talán jobb lett volna: természetnyekben 's illetőleg ke- ny é r b e n ! —

KALOCSÁN, mart. 12-én. A' Duna jege Paks és Földvár között megtorlott 's e' miatt a' Duna egész vize felénk tart; f. h. 5-ikén már csak három lábbal volt kisebb, mint 1838-ban. Jelen- leg ugyan apadni kezd; minthogy azonban a' jég még erősen áll, a' nagyobb víztől most job- ban felhútnak, mint valaha. — Szűkölködő népünk enyhítésére több nevezetes adakozások tör- téntek; olyanokat is látunk az adakozók közt, kiknek nevei e' részben eddig ismeretlenek voltak; hálás elismerést érdemel. A' megye által naponként egyegy személyre rendelt két garast az illető választmány nem pénzben, hanem úgy nevezett rumfordi levesben osztja ki mintegy 500 személynek.

PÁPA, martius 13. A' helybeli ref. főiskola tanulói f. hó 7-én városunk szegényei javára szavalati estélyt rendeztek. Megható volt az, mint a' beszéd, mellyel azt Kis Gábor főiskolai senior ur a' tárgye komoly nagyszerűségéhez képest megnyitotta; növelé érdekét a' költőink alkalmoszerű műveiből kiválogatott sok szép költemény, az ügyes előadás, 's a' díszes vendégkoszorú, melly városunk minden rendű 's rangu lakosaiból fűződött. Nem lehet itt hálá- san meg nem említenem t. Bezeredy Mihály urad. praefectus urnak, a' jeles férfinak, ki pél- dával megy elől mindenütt, hol közügyért áldozni kell, ez alkalommal szinte tanusított áldozat- készségét, minélfogva az összes kiállítási költséget saját pénztárából viselni sziveskedett. A' jövedelem 162 ft. 50 krra ment, melly összeg kiosztás végett városunk derek bírájának Wil- lax Antal urnak kezeibe lön letéve, ki azt a' kebelbeli iparüző testületekhez intézett lelkes felszólítása következtében begyűlt segély által, mint halljuk, közel 500 ftra szaporítván, a' szű- kölködők közt legott ki is osztotta.

Mendani valónk. Több levél jövő számra maradt. — Az árfölemelés ellen irt cikket, valamint a' Hevesből jött két rendbeli czáfolatot is jövő számunkra halasztottuk.

NEMZETI SZINHÁZ ELŐADÁSAINAK HETI RENDJE.

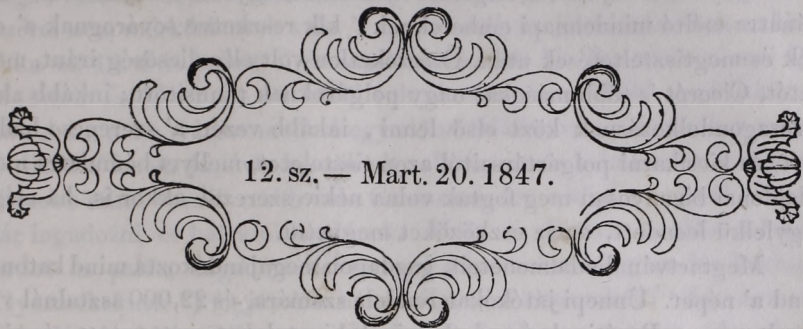
VASÁRNAP MART. 21-től VASÁRNAP MARTIUS 29-ig.

Mart. 21. Mari, egy anya a' népből.	Mart. 25. Normalis nap.
— 22. Elmellőzés.	— 26. Don Pasquale.
— 23. Dom Sebastian, Udvarhelyi M. ja- vára, bérletszínettel.	— 27. Kézműves, először, bérletszűnettel, Kovácsné javára.
— 24. Romeo és Julia.	— 28. Hangszegyleti academia.

Füredy haza nem érkezte 's némelly operai tag betegségre miatt, kénytelen volt az igazgatóság martius 13-án Ernani helyett az Alvajárót ismételtetni. Ezen körülmény követ- keztében Ernani sokak kíváncsára mart. 18-ra tétetvén át; 's a' Kézműves, a' hozzá szükséges zene el nem készülte miatt, a' határozott napon nem adathatván, az előbbi játékrend következő változást szenvedett: mart. 17-én Don Pasquale helyett Falura kell men- nie; 18-án III-dik Richard helyett Ernani; 19-én Norma helyett Csikós (Réthy javára); 20-án Kézműves helyett Linda (Horváth mint vendég) soroztatott.

— Nagy Ignác ur legujabb darabját a' nemzeti színházhoz előadás végett be nem adván, vissza sem vehette; 's az igazgatósággal az írói díj fölött sem egyezkedett.

Műmelléklet: Legujabb divatkép.

12. sz. — Mart. 20. 1847.

CAESAR URADALMA ÉS HALÁLA.

Bevégezván öt hónap alatt az afrikai veszélyes háborut, Caesar visszajött Rómába. Még mielőtt megérkeznék, a' tanács meghajolva nagy hatalma előtt, tiz évre dictatorrá és háromra consullá tette őt. Midőn a' városba ért, tódulva jött a' nép elébe, és örömríadozással kísérte a' capitolumba. És most elkezdődött az aljas és szabad néphez illetlen hizelgések időszaka. Mindenki szolgálai csúszással vetélkedett Caesar megiszteltetésén, és látni lehetett, mi mélyen volt már süllyedve Rómának egykor szabadonbúszke népe. A' tanács Caesar személyét szentnek nyilvánítá, és szobrot emelt neki a' capitoliumi Jupiteré mellett illy felirással: „A' félistennek.“ A' Tuba feletti győzelem negyven napig ünnepeltetett. Elhatároztáték, hogy diadalkocsiját, mint egykor Camillusét, négy fehér ló vonja és hetvenkét lictor kísérje. Következtek most a' diadalünnepek. Négy különböző napon négy diadalmenet tartaték: a' gallok, Aegyptus, Pontus és Numidia királyain vett győzelmeiért. Ezek fénye, nagysága Caesar világuralmának volt tanuja. A' diadalkocsi előtt ment személyek között Vercingetorix gall fejedelem, Arsinoe Cleopatra nőtestvére, és Tuba király fia voltak kitünőbbek. Ott lehete látni Cato arczképét is, a' mint bekötözött sebeit föltépte, minek látására minden jobb római szeme könybe borult. A' zsákmányolt kincsek, mellyek a' diadalmenetkor látványul vitettek, 159 millio forintnyi értékűeknek mondatnak. A' hizelgő tisztelkedések olly tulságig mentek, hogy egy részöket Caesar elutasítá, azonban azokkal is, miket elfogadott, eléggé bebizonyítá hiuságát, mi csodálatra méltó az ő valódi nagysága mellett. Ha tekintetbe vesszük ügyességét, mellyel az embereket czéljaira használni, eszközeit megválasztani tudta, terveit elkészíté és kivitte, ezen kívül bámulatra méltó előrelátását és kiszámolásait minden dolgaiban: kénytelenek vagyunk megvallani, hogy ő magasan áll a' világtörténet sok

legnagyobb embere felett; de más részről fontolóra véve főczélját, és szenvedélyeit, melyeket kielégíteni törekedett, egyikét találjuk benne azon szánatra méltó mindennapi embereknek, kik reszketve sovárognak a' czimék és megtiszteltetések után. Ő érzéketlen volt olly dicsőség iránt, melly Catót, Cicerót 's több másokat nagy polgároknak tanusított; inkább akart a' roszgondolkozásuk közt első lenni, inkább vezér a' szerencse hadfiai közt, és kicsikarni polgártársaitól azon tiszteletet, mellyet bámulatra méltó tulajdonai bizonyosan meg fogtak volna nekie szerezni akkor is, ha eléggé nagylelkű leendett, amaz eszközöket megvetni.

Megtartván diadalmeneteit, gazdagon megajándékozta mind katonáit, mind a' népet. Ünnepi játékokat rendelt számára, és 22,000 asztalnál vendégelte meg. Barátnak és párthiveinek hivatalokat osztogatott, és a' tanács tagjainak számát 300-ra emelte. Ellenségei iránt a' legnagyobb mértékben szelidnek és engedékenynek mutatta magát. Megható jelenés vala a' többek közt, a' mint Quintus Ligariusnak megkegyelmezett, ki az afrikai háboruban Caesar engesztelhetlen ellenségének mutatván magát, halálra ítéltetett. Cicero, ki ekkor, visszavonulva a' közügyektől, a' tudományoknak élt, azonban ha mikor barátinak használhatott, megemlékezve szónoklatának hajdani hatalmára, előlépett magányából, elvállalta Ligarius védelmét, és beszéde egyik legnagyobb diadalmát vitta ki az ékesszólásnak. Caesar, midőn Ligarius ügye tárgyalatás alá vétetett, azon erős föltétellel jelent meg, hogy a' halálra ítéltnek nem fog megkegyelmezni, de Cicero szónoklata annyira elragadta őt, hogy megengesztelődött. A' beszéd elejét kedvetlenül hallgatta, ügyekezett a' kezében tartott írásokban szórakozást keresni. De midőn Cicero a' beszéd végén egyenesen Caesarhoz fordulva így szólna: „Minden erényeid között, oh Caesar, jóságod a' legszebbik; halandók istenekhez lesznek hasonlók, ha megbocsátnak, ha magok körül boldogságot terjesztenek. A' te fenségédben nincs semmi dicsőbb, mint az, hogy jót tehetsz, természetedben, Caesar, semmi nemesebb mint akarated azt tenni. Én hallgatok, a' többit szived mondja meg neked.“ Ekkor kiesetek Caesar kezeiből az iratok, könyekbe borultak szemei, és Ligariusnak meg vala bocsátva. Így engedett meg a' tanács kérésére az egykori consul Marcellusnak is.

Caesar a' fejedelmi hatalmat, mellyet magának szerze, nemcsak megszilárdítani, hanem az álladalom javára használni is ügyekezett, azért törvényeket hoz, intézkedéseket tett, mellyek annak virágzását emeljék. Róma és Italia népességének, melly e' hosszas háboruk alatt igen megfogyott, gyarapítására jutalmakat tett a' nagy családú apák számára; korlátolá a' magán életbeni fényüzezt, és a' vétkekre keményebb büntetéseket szabott. Az időszámlálást, melly ekkor már teljesen össze volt zavarodva, S a s i g e n e s alexandriai csillagász segédelmével megigazítá, mi által a' keresztény Európának és napkelet egy részének másfél ezer évig tartó hasznot tett. A' tartományok igazgatását, az adóssági ügyeket 'stb. rendezte. Azonban nem sokáig foglalhaták el a' béke gondjai, mert Spanyolországból új veszélyek tornyosultak hatalma ellen.

Az Afrikában levert republicanusok megmenekült része Spanyolországba futott, és itt csakhamar olly erőre vergődött ismét, hogy Caesar vezérei nem mérközhettek vele 's így személyes jelenlétére volt szükség. A' kr. el. 46. évb. indult el és Saguntánál kötött ki. Baetis a' mai Guadalquivir és Cordova körül volt a' csatapiacz. Több apró ütközetek után Alund városá mellett egy sikon találkozáván a' két tábor martius 17-dikén a' kr. el. 45. évb. köztök olly elszánt csata keletkezett, melly mind kétesebb mind veszélyesebb vala Caesar minden eddigi csatáinál. Seregei már ingadozni és hátrálni kezdének. Most a' dictator leszökvéen lováról, kardot és paizst ragadott és seregei közé rohant így szólva hozzájuk: „Gyermekeknek *) fogjátok-e hatalmába adni vezérteket?“ Szavaira megállapodának a' hátrálók, megujult a' csata és Caesar győzött. Az ellenség közül 30,000 esett el; köztök Varus és Labienus is, kik Afrikából menekültek ide. Cnaeus Pompejus futás közben öletett meg; Sextus pedig a celtiberi hegyekbe menekült, hol egybegyűjtve a' csatából elfutamodottakat, rablócsapatot alapita. Caesar azt vallá a' Munda melléti ütközetről, hogy „eddigi csatáiban győzelemért, de ebben élteért harczolt.“

Visszatérvén Caesar Rómába, ezen győzelmét is diadalmenettel ünneplé, mi sokakat igen bánta, kik érzették, hogy ez a' hon feletti diadal. A' nép komor hallgatással nézte azt, és miatta nem kevesen elidegenedtek Caesartól. De a' szolgálalekü tanács most sem szűnt meg minden kigondolható tiszteletjelekkel hizelegni a' hatalmasnak. Holtiglani dictatorrá, állandó hadvezérre, azaz imperatorrá tette; az év egyik hónapját, mellynek eddigi neve quintilis volt, juliusnak nevezte; a' tisztviselőknek esküt kelle tenni, hogy Caesar akarátának nem főgnak ellenszegülni. Jog adott neki, miszerint a' diadalmenetek két fő diszjelet, a' bibor palástot és borostyánkoszorút, mindig viselhesse, arany széken ülve mondhasson ítéletet, és mi eddig egy élő emberrel sem történt, arczképe pénzekre veretett. Caesar nemcsak elfogadá mind ezeket, hanem hatalma és kitüntetése jeleit maga is nevelte. Venus istennőtől, Romulustól 'stb. származottnak mondogatá magát, mindenütt hadi kísérettel járt, a' tanács és tribunok iránt göggel'snémi megvetéssel kezdte magát viselni. Ő ekkoráig még olly szint ada tetteinek, mintha hatalmát csak ideiglen akarta volna használni, a' végre, hogy az elharapózott visszaéléseket kiirtsa, most pedig egyszerre Róma korlátlan ura gyanánt lépett föl. Minden arra mutatott, hogy éltében uj időszak kezdődik. Számos javításokat kezdte tenni, mellyekkel bebizonytá, hogy nemcsak hódítónak, hanem uralkodónak is kitünő mértékben hivatva van. Oriási terveket alkota, mellyek által a' közhasznon tul, mint kelet kényurái, nevét és uralkodása időszakát akarta az emberi emlékezetben megörökíteni. Illyen vala a' pontini ingoványok tervezett kiszáritása, a' coronthi föld szoros átszegése, Róma nagyobbitása és világ fővárosává tétele, egy nagy táborozás a' parthusok ellen, melly éjszak ismeretlen tartományain ment volna át, és egyszersmind világfelfedező utazás le-

*) A' két ifju Pompejust értette.

endett, egy új törvénykönyv készíttetése, a Tiberisnek hajózhatóvá tétele, az ostiának nagyobb révvé változtatása, utak építtetése, könyvtárak alapítása 'stb. 'stb.

De sem szellemének és uralkodói tehetségeinek nagysága, sem közhasznú intézkedéseinek czélszerűsége, sem szelidsége és nagylelkősége, nem voltak képesek őt azokkal kibékíteni, kik benne egyebet Róma szabadsága rablójának nem láttak. Egyébiránt ő maga is már ekkori viseletével elég okot szolgáltatott a' megelégtelenségre. Mert ő is, a' szertelen erejű, ki veszélyek közt olly sokszor mutatta magát bámulandólag nagynak, ki eddig mindeneken uralkodni birt, kinek maga felett is annyi hatalma volt, nem tudott fölülemelkedni szerencséjén, és annak nagysága alatt rogyott le. Elvakíttatva helyzete fényétől mindenhol nagy követelésekkel lépett föl. Elég meggondolatlan vala egy ízben kimondani, hogy a' *res publica* csak név és alak nélküli test; hogy ezentúl figyelmezzenek szavaira, mert a' mit mond, mindaz törvényerejű leszen. Egy napon, midőn a' tanács előtte megjelent a' dicsőítésére hozott végzéseket átnyújtani, ő nem kelt föl előtte, hanem ülve fogadá. Ez mélyen sérté azon testületet, mellyről egykor Cineas monda, hogy fejedelmek gyülekezetének tetszett előtte. Mindenki érzeni kezdé, hogy Róma függetlensége meg van semmitve. De leginkább gyűlöletessé lön Caesar az által, hogy magának királyi czimet ügyekezett szerzeni. Tényleg már is király volt, de hiúságának ez nem vala elég, névleg is akart lenni. Marc. Antonius, hivei és biztosai egyike, egy ünnep alkalmával, hihetőleg Caesar akaratából arany koronát nyújtott át neki a' nép előtt e' szavakkal: „E' koronát a' nép nyújtja Caesarnak az én kezeim által.“ De a' nép mély hallgatással jelenté visszatetszését, mit Caesar észrevevén, elutasítá magától a' koronát, és ekkor a' nép tetszése zajos tapsokban tört ki. E' jelenésből eléggé megérthette Caesar a' nagy tömeg érzelmeit. Más alkalommal, midőn a' latin ünnepekről visszatére, királynak köszönték őt hivei, és egy éjjel szobrait megkoronázták. A' tribunok leszedték a' koronákat, és parancsot adának, hogy a' királyi czimet kiáltozók bebörtönöztessenek. Caesar el nem birta fojtani e' miatti neheztelését. A' tribunokat bevádla a' tanácsnál, mintha őt zsarnokságra törekvés gyanújába akarnák hozni. A' mi végre leginkább felingerlé a' kedélyeket, és Caesar bukását sietteté, az volt, hogy egyszerre hire terjedt, miképen Sybilla könyveinek őrei, azt fogják nyilvánítani, hogy a' nevezett jóskönyvben olly jövendölés van, miszerint a' parthusokon, kik ellen Caesar épen most tervezett egy nagy táborozást, csak olly vezér diadalmaskodhatik, ki királyi czimet visel, 's hogy ennek következtében Caesarnak meg fogja engedni a' tanács, Italián kívül királyi czimmal élni. Mind ezek elég világosan mutaták, hová törekszik Caesar. E' gyűlöletes dolgokhoz még azon körülmény is járult, hogy Caesar a' parthusokkal háboru ideje alatt olly helytartókat szándékozott Rómában maga helyébe hagyni, kik már előbb is mint illyek gyűlöltekké tévék magokat, 's most is Caesar távollétében egyebet a' legkiálthatlanabb önkénynél nem lehetett tőlök várni. E' gyűlölt emberek Antonius és Do-

labella voltak, kiket főnebb mint rendzavaró sáfárokat láttunk. Mind ezekkel az örömkhely csordultig megtelt. Voltak még Rómának szabad fiai, habár nem sokan is, kik hangosan nyilváníták e' dolgok miatti visszatetszőket. Azonban Caesarnak nem azok voltak veszélyesek, kik szóltak, hanem azok kik hallgattak, és köztök kitünőleg a' szigorú Cassius és a' szabadság-imádó Brutus.

E' két férfival, kiknek neve vérbetűkkel van Caesar életírásában följegyezve, közelebből kell az olvasót megismertetnünk. *Marcus Junius Brutus*, Rómának egyik legnagyobb és legnemesebb lelkű fia volt, de mind e' mellett vétkes ember. Ő magát a' Tarquinok megdöntőjétől *L. Junius Brutustól* származottnak tartá, és annak hitte a' nép is, ám-bár ez bebizonyíthatlan. Apja a' sullai polgári zavarokban veszett el, anyja *Servilia uticai* Catónak huga volt, ki Caesarral egykor szerelmi viszonyban élván, e' miatt Brutus Caesar fiának tartatott, mit azonban megczáfol az, hogy Caesar Brutusnál csak tizenöt évvel volt korosabb. Az egyébiránt történetileg való, hogy őt Caesar anyja iránti hajlama vagy tán személyes tulajdonai miatt kedvelte és minden alkalommal figyelmet és szeretetet tanusított iránta. Brutus mivelt férfiú volt, mind tudományok körében mind állodalmi ügyekben sok ismerettel bírt; jeles szónok vala és tanítványa a' Stoa bölcsesinek. Hazáját és a' szabadságot mindenek felett és ábrándos hévvel szerette, melly szenvedélyét még inkább nevelé és edzette nagybátyja Cato magas példája. De ő nem vala szigorú és kemény mint Cato, sőt e' részben ellentéte: érzékeny, lágyszivű és szelid, melly tulajdonaiért mindenek előtt kedves, szeretetre méltó. Apja Sulla korában Marcus pártján állott, és Pompejus hatalmába került, ki őt megölette. Ezért az ifjú Brutus gyűlöletet hordott szívében Pompejus iránt. Soha nem szóla hozzá, nem köszöntötte, mind addig, míg a' második polgárháború ki nem ütött. Caesar mindent elkövetett, hogy Brutust maga részére hódítsa; elhalmozá őt jótéteményeivel és szivességével. És Brutus szerette is Caesart, 's fel tudá fogni annak egész szellemi nagyságát, de még inkább szerette a' szabadságot, azért, mikor Pompejus és Caesar között Róma pártra oszlott, ő nem Caesarhoz állott, kit szeretett, hanem Pompejushoz, kit gyűlölt. Apja gyilkosa iránt ki tudott engesztelődni, de a' szabadságé iránt nem. Ezen fölül, hogy Pompejushoz állott, annak az is volt oka, mert tőle kevésbé féltette Róma jövődjét, mint Caesartól. E' vonás, melly élesen jellemző, nagy véleményt gerjeszte az ifjú Brutus iránt. A' pharsaliai csata után foglya leve Caesarnak, ki neki nemcsak megbocsátott, hanem ezen fölül helytartóvá tette az Alpokon inneni Galliában. Később a' praetori hivatalért egyszerre folyamodott Cassiussal, kinek neje Brutus testvére volt, és Caesar mind a' mellett, hogy megvallá, miképen Cassiusnak több igényei vannak e' hivatalra, Brutusnak adá a' városi praetorságot. E' miatt Cassius lelkében gyűlölség támadt Caesar és idegenség Brutus iránt.

(Vége következik.)

B a j z a.

L Ó N Y A Y A N N A.

(V é g e.)

MÁSODIK ÉNEK.

Meggyült a' nemesség Meggyesnek várában,
 És helyet is foglalt tágas csarnokában,
 De mint felhő fedte éjszaka csillagát,
 Hires arany fényét szemmel sem láthatád.

Fekete kárpitok fedik a' falakat,
 Jobb napok kincsei elrejtvék ez alatt.
 'S egy pislogó lámpa halovány sugára,
 Halál színét festi a' hősök arczára.

És ezek egymásra némán tekintenek,
 Mintha temetésre volna készültek;
 Temetni is fogtok, de kinek torára
 Jöttetek, az előbb hí véres csatára.

Megnyilik az ajtó, 's a' sötét kárpiton,
 Csillagként feltűnik a' nagyszivü asszony,
 Lónyay Anna jó, olly gyászoló szépen,
 Mint nyári éjszaka fekete mezében.

„Nemes vendégeim, talán már tudjátok,
 Meghívásom oka azon sulyos átok,
 Melly karddal szántja fel e' szegény nemzetet,
 És a' szívbarázdba halálos magot vet,

Tudom, lelketekben, ti nemes férfiak,
 A' hazaszeretet érzelmi lángzanak.
 Nem szükség azokat, hogy asszony költse fel,
 Ki fognak fakadni tettek erejével.

De tudom, hogy nemcsak hősi lángot érez,
 Kit szent frigy lánczola jegyeshez, nejéhez,
 A' férj-kötelesség 's a' szerelmi pálya,
 A' férj tetteinek gyakran akadályá.

Hölgyeink nevében szavamat emelem,
 Ne boldogítsa azt soha a' szerelem,
 Ki gyáván feledve a' vésznek idejét,
 Kevésbé szereti hazáját, mint nejét.

És az nem magyar nő, ki férjét ölére
 Zárva, fátyolt borít mosolygó szemére,

Hogy a' hazát duló veszélyt meg ne lássa,
És otthon maradjon neje gyenge mássa.

Vagy hiszitek, hogy a' rabló, ki a' hazát,
Kelettől nyugatig pusztitva dulta át,
Nem tin-karotokból ragadja el a' nőt,
Ha gyávaságunkon kénye nagyobbra nőtt?

Azért a' ki nejét igazán szereti,
Nem otthon fogja őt, félénken őrzeni,
De hol megmentheti mind őt, mind a' hazát,
Az ellen táborán küzdendi a' esatát.

'S ki még nem elégli a' német bünyrovást,
Nézze a' vidéket, és aztán valljon mást."
'S ezen szavainál keze intésére
Minden ablakról a' függöny vonul fére.

A' tájat éjszaka fátyola borítja,
De alatta a' vész sirdalát ordítja,
'S hogy lásson a' halál iszonyu művében,
Tiz falu világít önlángja fényében.

Mintha az éj ülné ünnepét torának,
'S neki ördögei máglyát gyujtanának,
És hogy az ég meg ne lássa gonosz művét,
Feléje takarja fekete füst-ködét.

„Nézzetek — szól Anna — 's ha az én szavamra,
Nem szorult kezetek a' vas markolatra,
Lobbanjon a' harag tüzzé lelketekben,
E' duló lángoknál rettenetesebben.

'S e' lélekrázó fény rablók szerzeménye,
Legyen szabadulás hajnalának fénye,
Legyen nekik pokol szenvedéssel teli,
Melly e' rabló fajtát örvényébe nyeli.

Zsákmányra indult ki Szatmárnak őrhada,
A' lángok mutatják, melly uton halada,
A' lángok mutatják, mit várhat más vidék,
Ha feléje hordja dulongó fegyverét.

Itt Berencze pusztul, 's lángkarjait felénk
Nyújtja, mintha kérne, hogy megsegítsen.
Tovább Krassó, Apa, Lipót és Veresmart,
'S Borhid fölé a' vész lángszemfedőt takart.

Amott Várallyának parázs tengerében
Csak a' váromladék maradott meg épen,
És tündérhalmáig szép Erdőszádának
Martalócz dühökben mindent pusztítának.

'S a' hosszában dülő lángoknak hevében,
Felforrna a' Szamos kanyargó medrében,
Felforrna, ha vize olly hideg nem lenne,
Mint jegesült véred, magyarok nemzete.

'S a' szörnyü pusztítás Bányáig így halad,
Majd zsákmánynyal telve tér meg a' német had,
'S enborunkkal tölti 's üríti poharát,
E' gyáva nemzetre dalolva gunydanát."

„Bűn tovább a' beszéd, — kiált Szodoray —
Gyilkos vassal kell csak e' hadhoz szólani,
Rajta tehát Szatmár eltiport magzata,
Tolvaj ellenséged pusztítsa a' csata.

Mert kinek ne lenne kedvesebb a' halál
Egy illy gyalázatos élet napjainál?
Vagy szolga lett fajunk, és nekiünk idegen
Rabló csoport kénye szent törvényünk legyen?

De nagy átok arra, ki fegyvert rem ragad,
'S harczol, míg ellenünk szivén a' vér apad.
'S míg csigázott népünk füstölgő falvai,
A' zsarló csoportnak lesznek sírhalmai."

'S összezug a' gyűlés, mint sűrű fellegek,
Midőn vészterhesen viharra keltének.
Még keblébe rejtvék gyilkos villámai,
De majd a' bűnösre le fognak rontani.

Nincs többé habozás, felbuzdul a' kebel,
Megvíni a' haza ellenségeivel,
'S a' férfiak a' harc-lelkesülés alatt,
Mult gyávaságuktól szégyenlik magokat.

Szégyenlik, hogy asszony buzditó szavára
Ébredtek csak a' dult haza oltalmára.
De jó mag e' szégyen, 's tettekre hajt csírá,
Hol ébredésében a' lelket fogta át.

Az egy-akaratnál gyors lett a' határozat :
Lakánál mindenki gyűjtsön hamar hadat,

És három nap mulva siessen Megyesbe,
Gombás erdejében állni velek lesbe.

Ott lesz a' vadászat Szatmár farkasára,
És e' vadászat lesz a' szabadság ára,
'S vagy dölend az önkény, vagy diadalt nyerve,
Iszonyubbá válik pusztítási terve.

És minden háborog, készülve csatára,
Csak Annának szíve a' nyugalom vára.
Lelke nagyságában, elvetvén a' kockát,
Nem ismeri többé kétség aggodalmát.

Csak a' honra gondol, nem félve semmi bajt,
És derült kebellet az égre felsohajt :
„Elvetém a' magot e' földnek javába,
Termékeny aratást adj, Isten, utána.“

HARMADIK ÉNEK.

Szatmár 's Megyes között a' Gombás erdeje
Eddig csak farkasok rettegett lakhelye,
De most oroszlánok rejlenek bokrában,
Bőszen táborozva lombja sátorában.

Szatmár oroszláni ott lesben fekszenek,
Mert ez utra tartand veszendő ellenek,
'S mintha ohajtaná harczokat látnia,
Partja felé kezd a' Szamos áradnia.

Az erdő torkain viszhangra zengenek
Lovak dobogása, zörrenő fegyverek.
Rengeni kezd a' föld a' leső had alatt,
A' közelgő sereg aczél-terhe miatt.

Szatmár felé haza ezer német vonul,
Nagy-Bányáig jártak a' tájnak átkaul ;
Ezer német után ezer átok halad,
Mert rablott vagyontól pogyászok feldagadt.

De lassan haladnak, mert orzott kincseik
Lelköket 's vállokat egyiránt terhelik.
Zászlójokon a' szél szomorun csattoga,
Mintha veszélyt volna jövendőlni joga.

De elől Gonzaga vezéri termete
Meg nem törött daczczal kevélyen léptete,

Szive dagadni kezd, mint Megyes felé néz,
De szerelem helyett onnan rá int a' vész.

Igy a' rabló sereg a' Gombáshoz ére,
Hol a' rengeteg dől a' Szamos vizére,
'S partja hosszan futva szűk utvonalt képez,
Szűk bár, de elég tág a' halál művéhez.

Mint óriás kigyó forró földöveken,
Ha prédán jóllakik tunya 's tehetetlen:
A' zsákmányterhes had a' veszélyes uton
Olly lassan kigyózva haladó testet von.

'S mint felhőtlen égből a' villám dörgése,
Durran kétszáz gyilkos puskának lövése.
Szürke lesz a' füsttől a' bokrok zöld fala,
'S a' kétszáz lövésre kétszáz német hala.

Többször ijedség görcse bántja szívét,
Vélvén magok előtt büneiknek végét.
De nem enged időt a' magyarok hada,
Mert rettentő zajjal az erdő riada.

„Szabadság!“ dörög fel Szatmár oroszlánja,
'S dörgésben villámlik rettentő szablyája.
'S a' megrémült ellen tömött seregére
Halálos csapások vas zápora ére.

De a' rémülésnek ingó tengerében
Gonzaga bizton áll, mint hajó révében,
Hajó, mely horgonyt vet viz szilárd aljába ;
Illy horgonya neki szive bátorsága.

Gunynyal és haraggal seregére kiált :
„Katonák vagytok, és félitek a' halált !
'S mi kéne, hogy legyen legkedvesebb zene,
Eljleszt az ellen durrogó fegyvere.

Ti a' háborúnak gyakorlott fiai,
Paraszt-csoport előtt fogtok hátrállani ?
Rá a' parasztkra, 's rendünk vas homlokát
Látván, tagjaikat rémülés futja át.“

'S a' betanult sereg egy szóra rendben áll,
Kit még el nem irta a' pusztító halál,
Vagy ki előtt Szatmár hadának szablyája
Vas sorompó gyanánt nem állott utjába.

A' magyarok előtt Szodoray kara,
Kara előtt nyilik halál sikátora,
'S Gonzagára kiált emelve fegyverét,
Mintha felolvasná végső ítéletét.

„Dölyfös olasz, fogadd boszúm üdvezletét,
Lónyai Annának hozom feleletét,
Kardomnak élére azt irva láthatod,
Olvasd, ha fényétől nem lesz vakulásod.“

De Gonzaga többé nem olvasna választ,
Bár villám-betűkkel az isten írná azt :
'S nem hallgatna többé semmi feleletre,
Bár azt az ég szörnyen dörögné fülébe ;

Mert a' magyar ifju kardjának csapása,
Lelke nagy reptének illy kora sirt ása.
Ő eldöl véve a' világtól bucsuját,
'S társul sirba viszi hada bátorságát.

'S a' csata változik szörnyü mészárlásra,
Csörömpölve dől a' sok vasas egymásra,
'S kit a' szablya kimél, a' Szamos hulláma,
Hol menhelyet keres, temeti gyomrába.

Illy szörnyü vége lett a' rablók hadának,
Bünök tetőpontján vagy mind elhalának,
Vagy Szatmárra viszi a' Szamos hulláma,
'S ott, mintha utálná, a' partra kihányja.

Ezek tevének csak a' vésről vallomást,
Bár néma, de lélekrázó tudósítást.
'S a' német őrségnek honn maradt serege,
Rémülve zárkozék a' sánczok körébe.

Este lett, a' Gombás hullámzó rengeteg
Lombsudaraiban orditnak a' szelek,
De bár a' vihartól félve szökik a' vad,
Álmából nem ébred többé a' német had.

De mi lön jutalma Lónyay Annának,
Hol díszlik emléke lelke nagyságának?
A' mit a' hazáért buzgón dicsőt teve,
A' haza keblében gonosz bünné leve.

Es a' megérdemlett hős koszoru helyett,
Feje körül hohér pallósa lebegett,

Nem volt maradása megbosszult honában,
Bujdoklani kelle bérczek vadonában.

'S bőszen, hogy az isten éltét oltalmazá,
A' törvény vagyónát 's várát lefoglalá :
'S mint hajdan zsoldosok megváltó ruháján,
Kaján üldözői osztottak jószágán.

Rá sem emlékezek hálátlan nemzete,
Ki tudja közülünk, melly vidék temette ?
És ha egy jobb utód menne bucsut jární
Sirjához, vajjon hol tudná feltalálni ?

'S mégsem elhagyatva bujdosék 's magában,
Két társa követé hiven bus nyomában :
A' tiszta öntudat, sebét gyógyítani ;
'S őrt állni oldalán, hive Szodoray.

'S bár az ifju Annát követé szüntelen,
Ki nem fakadt többé ajkán a' szerelem.
A' gyilkos fájdalom jegének alatta,
Gyökerében maradt, mint télen ibolya.

'S Anna, ha gyötrelme harczában csüggedett,
Lelkét gyámolítja hősi emlékezet.
Visszanéz lelkében Gombás tájékára,
'S földében aluvó ezer vasasára.

'S ég felé vágy lelke imája hevében,
Mintha nagyságától nem férne testében,
'S kéri : legyen hazánk kinainak vége,
'S olly álmát aludjék minden ellensége.

G a a l.

A' S E R F Ö Z Ö.

(V é g e.)

Ekkép táplálta a' hűséges Hanzli jó Hornyicsék Vendelt, mint Illés prófétát a' varju, 's ekkép ette meg az egér az ő kenyérét és a' pudli az ő sonkáját 's ekkép átkozá meg a' nagyhitű serfözö saját magának és pudlijának születése óráját.

Szerencséjére azonban valamelly titkos sugallat, avagy sejtelem déltájban kivezérle a' hűséges hollót egy újabb szállítvány-proviánttal, különben a' szegény serfözö tán, mint egykor Eu — (tudja kő, hogy van tovább —) király, maga magát ette volna meg.

— Hanzli fiam, vidd vissza a' kutyát, hozz helyette macskát „mondá az öreg ur, az egerek a' galléromban költenek 's a' mit ezek meghagynak, kutya hordja el, — hát a' huszárok?”

— Dejszen azok tul vannak már a' határon, reggelig ott vigadtak, akkor lóra ültek, azóta tán háboruban is vannak.

— Hát Vicza asszony?

— Nem vitték el, felele keservesen sohajtva Hanzli, most épen szörnyűkép dül fül, kelmedet keresi, azt hiszi: istentelenkedni jár, és nagy dolgokat ígér kendnek, ha rátalálhat.

Utczu bizony, gondolá Vendel ur, ez aztán a' két tűz, egyik felől a' francia császár keres, másik felől a' feleségem, egyik üvegbe akar tenni, a' másik kalodába.

— De jól elbujjék kend. — Ugyan közelget az ellenség. A' falubeli impostor urak (compossessorokat akart mondani a' fiu) mind rejtik a' holmijeiket, ki a' gerendák közé dugja a' kincseit, ki a' mángorló alá ássa, ki a' pinczébe temeti; az insurgensek számára sütik a' pogácsát mindenfelé, meg a' mákos rétest az utra, már a' paprikaszag a' szomszédban érzik, azt mondják: az ellenség vörös puskaporral lövöldöz. Szörnyű kegyetlen nép, kik még a' születetlen gyermeket sem kímélik, ugy bizony, aként bánnak az emberrel, hogy lehajtanak a' földre két fiatal jegenyefát, ahhoz az embernek két lábát két felől hozzá kötözik, akkor hirtelen eleresztik a' fákat 's sutty! az ember ketté hasadt.

— Alè! juj!

— Az asszonyokat meg hajaiknál fogva kötözik össze, ugy hajtják a' vásárra Afrikába.

— Te — messze van az az Afrika?

— Még nem tudom. Lehet annyira, mint Szerdahely; — de miért?

— Csak azért: hogyha a' Viczát eltalálják vinni, tudjam; hogy hány nap alatt jöhet vissza.

— De hát ha engemet visznek el? 'S majd a' kutyafejű tatároknál valamely komondorábrázatu kisasszony belém szeret? Bizony! Aztán megesz? úgy ám! — Masolaszölövel hizlalják ott az embert, meg szentjánoskenyérrel.

— Jaj fiam Hanzli, ha téged elvinnének, 's nekem nem hozna többé senki enni! Fiam Hanzli! Az Istenért vigyázz magadra; 's ezzel odaölelte potrohára a' jó öreg a' fiam Hanzlit, 's ugy összevissza csókolta annak feszített orcáját, 's ugy összevissza szorongatá annak gyertyaszál termetét, hogy mikor elereszté, káprázott a' szeme a' fiunak, 's csak ugy kapkodta a' levegőt, mint a' partra tett kárász. —

Igy vigasztalá a' jó Hanzó diák szerencsétlen gazdáját az ő bujdosásának napjaiban reggelenként és estenként hordva neki enni és inni valókat, nem különben híreket és történet dolgokat, mik közül ugyan a' kilenczedik sem volt igaz.

E' közben pedig szépen zöldült és levelesedett a' kukuricza, sárgultak a' tökök nagy ernyős leveleik alatt, és a' seregélyek látogatták a' boldog mezőket.

Vendel ur reggelenként kiki-sétálgatott egy közeli dombra, honnét a' faluba be lehele látni, onnét szemlélte a' kémények füstölgését és a' fecskéknek röpülését, és a' porzó országutat, 's hallgatta a' komondorok távol ugatását és a' déli harangszót, délután pedig mikor a' nap be kezdte fűteni a' világnak, befeküdt a' kisded vityillóba, hol késő estig harsogott horsogásának mennydörgése 's csak akkor jött ki onnan, mikor a' nap ismét betette maga után az ajtót, 's itt hagyta a' szép harmatos világot. Felmászott ilyenkor ismét az őrdombra; — azok a' szép csillagocskák ugy megragyogtak odafen, mint egy-egy kis gyémánt, idelen pedig szanaszét a' pásztortüzek vörös csillagzatai tünedeztek fel a' félhomályu mezőn, a' falubatérő gulyák kolomp muzsikája bejárta a' tájat, vagy egy-egy elkésett ácsi laptika két kerekének vidám nyikorgása, az uraság majorjában valakit ugattak a' kutya, a' kanászlegények pattogtak a' karikásokkal 's mind ez olly szép volt. Hát még mikor a' hold feljött, mint egy világító vajasszarvas, később pedig, mint egy fényes ezüst huszas, akkoriban olly ritkatünemény (nem a' hold, hanem a' huszas). Az öreg Hormicsék nem győzte benne eléggé keresni szent Dávidot és a' hege-

düjét, kit nem egyszer látott már a' fényes plánetában, midőn sörtől illusztrált fővel gyönyörű clairvoyancei állapotban kiült estenként a' márványkö-padra. A' lanyha esti szél e' közben olly édesdeden susogott a' kukoricza-levelek között! Szerencséje Vendel urnak, hogy semmi hajlamot nem mutatott az aszkorságra, különben e' regényes helyzetnél meg nem menekült volna a' poetává levéstől.

De megköszönte ő ezt a' regényességet. Naponként jobban kezdé tapasztalni, hogy ködmene mindinkább inkább beéri, bővült, tágult minden öltözete, 's napról napra kevesebb fáradságába került az őrdombra föl és arról meg le-mászni? Azon gondolkodott: hogy valjon nem mehetne-e már vissza a' faluba? De Hanzli mindég lebeszélte, azt fogta szegényre: hogy hízik, pedig szüntelen keskenyebb kosztra szorítgatá.

Ekkép folyt le két egész nyugalmas hét, miken, Vendel uralral összevéve is kevés nevezetes történet, néha a' hangyák berontottak nyári palotájába, honnét aztán nem győzte őket kikönyörögni, másszor az égiháboru iszonyai állattak ki halál félelmeket vele. Egy délután pedig egy dühödöt kivert bika járt kelt a' kukoricza földek között szörnyű bömböléssel, a' mikor is Vendel gazdát, ki a' nádhajlékból ki sem mert pillantni, majd a' hideg lelte ki, de legborzasztóbb volt a' jámbor urnak egy vadállattali rémletes esete, mely mint igen rettentő és így mulattató történet ime ezennel elmondatik.

Annyit már tudunk: hogy Vendel urat estenként valamely vadlélek meg-meglátogatta, mely ilyenkor németül discourált, 's ha az ember hozzányult, hideg volt és mozgott, 's mellyet Vendel ur rendesen leborított az ő bagósüvegével, hogy reggel ráismerhessen; — midőn pedig reggel felemelné a' süveget, nem talált az alatt egyebet, mint egy lyukat, mely a' földbe volt vájva és igen sötét volt... Midőn egy délután épen szörnyen törné a' fejét e' sötétlő üregnek titkos rejtelméin, úgy tetszék fülének, (és fülei jók voltak) mintha tanyája körül meztelábos lépések jönnének, mennének, sőt halk suttogásokat is vélt olykor hallani. Fülelt, hallgatott, meghuzta magát. Kis idő múlva azonban úgy kezdé hallani, mintha ama rejtelmes gömbölyű földi lyuk beszélni akarna, nevezetesen, mintha csuklanék és gargarizálna, épen mint ezt emberi gége szokta tenni. Olykor sohajtani is képzelé. Mindég hangosabb zugás, czuppogás és kortyogás kezdé felkiabálni. Teremtő atyám! mi lakik itt? Később kaparni kezdtek benne és à la minuta tüsszögni. Mindég feljebb, mindég hangosabban. Reszkettünk, mint a' nyárfalevél. Végre — — hah végre egy iszonyu fő, — két füle, — két szeme, — hegyes fogai, — véres nyelve, — — mutatkozott felfelé törekedve a' nyíláson! még egy vonaglás 's egy rémséges vad tekintetű, lucskos, ijesztő alaku, hegyes körmű, villogó szemű vadállat rontott belőle ki, — egy rettentő ürge!! —

— Szent Bertalan segíts! ordita magában a' serfőző, ez megesz! Mert ez ollyan állat, a' ki a' bikát is lefogja.

De ez csak hagyján, hanem a' mint ama ragadozó állat kiszökött nagy lucskosan, sárosan az üregből, rögtön utána, mintha forrás vize bugyant volna fel, ömlött valami folyóság a' lyukból kifelé, mely egy perez alatt Vendel urat ürgéstül bundástul és fekhelyestül együtt felöntötte.

Hát valami rossz pázstorfiuk ürgét önteni jártak 's épen azon domboldalban, hogy az elhagyott csöszgunyhó volt építve, kezdték a' diszes mulatságot: nem tudván azonban a' közlőcsövek teoriáját, csak hordták kantával a' szomszéd tó vizét, 's átkozták a' békát, mely bizonyosan minden vizöket megissza, míg az ürgebarlang másik nyílásán át Vendel ur kastélya szenvedett áradást.

Az üldözött szörnyeteg e' közben, miután körülfutva a' szűk tanyát, sehöl kimenekülésre utmódot nem talált, azt gondolva: hogy majd tán a' tetején ki-mehet, kapaszkodott négykézláb a' nádfal harántos oldalán felfelé, 's már-már az ablakhoz jutott, mellyet azon a' szélvész szakajtott, midőn valamely véletlen eset által kihozva a' súlyegyenből, visszanyekkent 's ráhullott Vendel ur orrára.

No még olly orditást sem szalasztta ám ki emberi harminczkét fog, a' minőt Vendel ur e' perczben; kirugta az ajtót kezével, lábával 's kiesett a' házból, — 's olly handabandát ütött, mintha három regiment török lett volna a' hátán.

Utezu! a' pásztorfiuk sem vették tréfára a' dolgot, — vesd el magad! nyargaltak holtra riadt képpel, ott hagyva kantát, dézsát, ürgelyukat, 's végig bömbölve az uton, addig vissza sem néztek, mig a' faluba nem értek, a' holott is a' népet rögtön felláztaták.

No Vendel, ez ostoba egy rohanat volt, most majd megtudják, hogy hol vagy? rajtad jönnek, hazavisznek, elárulnak, spiritusba tesznek, 's az is a' tied lesz. —

Felállt szegény mienk az őrdomb tetejére 's a' falu végére kémelt; — kis idő mulva tehát szomoruan kezdé tapasztalni, mikép sejtelmei valóba mennek át. Egy csoport vasvillával és vendégoldalakkal fegyverzett emberi had kezdé rejte-kének tája felé nyomulni, tovább itt maradni világos Istenkisértés lett volna. Nagy resignatióval fogta szegény öreg a' bundáját, egy nagyot sohajtott 's azzal Isten hozzád kapufélfa! bujdosott a' pohánkaföldekbe, 's ott leheveredve ag-gódva hallgatta a' távoli rikoltozásokat, a' mint a' fellázadt falunépe üzte haj-totta a' kísértetes árnyat; 's maig fenél a' nép száján a' „földi emberrőli“ kísér-tetes mese.

Ismét, ismét tovább huzta magát. Három nap bujdosott, tövisen bokron és szántóföldeken keresztül, szabad ég alatt hált, náthát is kapott, 's minthogy kenyere elfogyott, ember szeme elé kerülni pedig nem tanácsolta magának, földi mogyoróval 's sült kukoriczával volt kénytelen táplálni életét e' három nap alatt. Siralmas három böjti nap, melly legalább három évet elrabolt életéből, legalább harmincz fontot teste tömegéből. — A' negyedik napon nagy puská-zásra ébredt, valami egy mérföldnyire hozzá nagyon fűthettek ágyukkal. Még golyóbist is látott, melly megunt reptében fáradtan ugrott meg a' földön 's egy-egy kövecsben megbotolva, újra nagyot szökött. Egyet ezek közül szép szerével megkaphatván, meg is takarított a' sokat kiállt férfi 's holta napjaig mutogatta azt, mint tanujelét annak, hogy ha háboruban nem is, de mellette mindenesetre volt.

Dél tájon elhallgattak a' durrogatással, 's este felé, hogy Vendel ur épen fekünni készült egy virágzó krumplibokor árnyékos tövében, hát a' czirokerdők közül melly alak buvik elő? — — Egy mentedolmányos férfi, fején vörös csákó, lábán félsarkantyú, kezében nagy puska, nyilván e' puska sem győzelmi tropheus lehetett. A' férfi lábai térdig sárosak valának, de hála Istennek! egy csepp vére sem folyt. — Hátra-hátra nézett. Tán kergetett valakit? — Különbén látszott rajta, hogy nem találja az országotat.

Vendel ur ráismert. A' legharsányabb hang birtokosa minden közbirtoko-sok közt, nemes Kormos Mátyás állt ime előtte, de milly kiadásban? Dehogy volt haragos, mint rendszeren szokott: szörnyen megjuhászult, egyik bajusza csur-góra állt, a' másik ketté vált, képén azonban sehogy sem látszott meg: mintha embert evett volna.

— Jó estét Vendelkém, szóla szelid hangon, nem tudja kend, merre van a' falu? nem jöne kend velem?

Kapott a' kérdésen a' jámbor serfőző, 's mutatta hogy: arra van! — gon-dolta magában, ez fegyveres ember, majd ha együtt megyünk, hamarább megijed tőlünk valaki.

— No csak azért akartam tudni, hogy arra ne találjak menni, mert az el-lenség annak tart, gyerünk a' füzesnek, szerelmem Vendelkém, majd ott jól elbujunk.

— Hát csakugyan bántják az embert? kérdé ez szepege.

— Hhaj barátom, hagyd abba a' kérdezkedést, soha láttál te olyat. Bo-londok azok. Így fogták nekünk a' puskát ni! Terremtuttse ha el nem jövünk onnét, meglőnek!

— Hát kelmetek nem tudták szinte arra tartani a' puskát, a' merre azok álltak? okoskodék Vendel.

— No ugyan tarthattam volna feléje az istenadtát, mikor sem sárkány, sem billentyű rajta, hacsak a' boldog végét nem fordítottam volna. Gyere, kapjunk el a' földbe, hogy valamikép meg ne tudják, miszerint a' táborból jövök: még megfognának és visszavinnének; gyere, tessük el.

És ama nevezetes fegyvert, melyet a' magyar világ eme híres insurgens vicznél fogva ismer: „kend az Alvinczy?“ elkapartatott az ugarba, a' holott is midőn évek múltán ismét megtaláltatott volna, akadt tudós, ki bebizonyítá, hogy ez azon puska, mellyel még a' trójai háboru alatt Mars urat Ajax ifju ur hasba lötte; a' másik ellenben azt állítá, hogy azzal jerusálemi András lövöldözött a' Jordán vize mellett parti fecskéket, — mellyből aztán nagy vitatkozás támadt, mellynek mind e' mai napig sincsen vége szakajtva.

A' két patriota pedig nyakába ölté a' világot 's sietett elérni ama fűzfarengeteget, melly Cs-tól egész a' Dunapartig olly szépen lenyúlik 's ott gyöngylen elrejték magokat egymást bátorítván. Szinte másfél napig győzték tünni a' harc dicsőségeit, de már a' második délután vége volt minden ambíciónak: eses lett a' két vitéz mint a' farkas, 's elvégre is kénytelenek voltak erőszakot tenni bátor természetükön 's ennivalónak keresése fejében kilopózni a' fűzfarengetegből.

Nem messze egy mély utban egy felfordított szekér feküdt körösztben. Mátyus ur, látva, hogy senki e' szekeret nem őrzi, kihúzott az ut mellől egy fiatal eleven fűzдорogot 's azzal megparancsolva Vendelnek, hogy üljön le a' földre és dugja be a' fülét, iszonyu lármával neki iramodott a' pusztult szekérnek. „Add meg magad! — Véd megad! — Vesd el magad!“ — Piff, puff! nesze neked is! Erre amarra! Ki mer ellentállani?! — Huj! Vendel azt hitte, Mátyus ur most egy maga háromszáz francziát ver le egy számárállkapczával. Ugy csattogott, úgy pufogott és recsegett — persze a' szekér oldala.

— Megvan! kiálta visszatérve kipirult arcczal, a' diadalmaskodó, hatot levertem, a' többi szétfutott. Itt van a' kenyér!! 's azzal egy nagy prófuntot emelgetett elő.

Vendel ur ekkor csakugyan elhitte, hogy ez az ellenség vasat ebédel, mert a' kinek a' kenyerere köből van sütte, annak a' pecsenyéje legalább is öntött vas. Kemény volt az, félnapig kelle áznia a' Dunában, hogy harapható legyen. De megették azért. Tudára legalább Vendel ur soha olly jóízűen nem falatozott, mint akkor.

Megszabadult végre országunk az Isten ostarától. Napoleon, miután látott miskolczi cipót, debreczeni mézeskalácsot, vasmeggyei csákányt, győri burdellát, kecskeméti kulacsot, ugoesai fülesbagolyt és komáromi fűgét, a' nélkül azonban, hogy fő-főczélját, ugymint Vendel gazdát, feltalálhatta volna, ismét, reinfecta, hónapba visszatért, más szóval: kivertük őt az országból, (a' mi szent igaz is, csak hogy az irigy historicusok titkolják előttünk).

E' hirre ismét megnéptelenedtek az erdők és kukoricaföldek. Megtért mindenki ősei lakába, 's beszélt mindenki hadi kalandjait a' szemfű családnak; mint védte magát egy maga harmincz ellen, mint rabolta ki a' franczia élelemszekereit, mint lötték mellbe egy szakállas golyóbissal, de a' nagy ezüstgomb, meg a' keblén viselt nemeslevél felfogták a' lövést, 's végre mint szakadt ezer darabra a' harc hevében izzóvá lett puska! mindez 's még szebbeket beszéltek honn jókedvű ösapáink, az Isten áldja meg őket, — hisz ha ők gyomron hagyják magukat lövöldöztetni, hol volnánk mink akkor! és ha mi nem volnánk?! hm.

Tehát Mátyus ur és Vendel gazda is haza baktattak e' hirre. Szörnyen megcsappant a' két jó ur, de kivált a' serfőző. Csupán árnyéka lett eddigi énjének, úgy hasonlítván hajdani magához, mint az aszalt körte a' nyers körtéhez. Ezen felül még el is rongyosultak 's szállásuk gyámoltalan voltánál fogva olly szurto-sak lőnek, hogy bizást mutogathaták vala magokat pénzért, sub titulo: Finnek.

Mátyus urnak csak könnyű volt a' dolga. Egyet szedtevetézt odahaza 's erről mindenki ráismert; de bezzeg Vendel ur! A' mint házára talált, szörnyen megitte füleit holmi klarinét-hang, 's mintha elefántok járnának ott tánczot. Űm, gondolá magában, ezek aligha engem nem gyászolnak. Hallgatózott; egyes rikantásokat vehetett ki, egyebet semmit. Végre benyitott az ajtón. A' nagy vendégszoba vigadókkal volt tele, kiknek apraja nagyja járta a' szent Dávid tánczát, egynek-egynek jutván e' czélra annyi hely, mint egy tranchirtányér, legközépett pedig édes kedves felesége tánczolt félrecsapott kontytyal az András gazdával, kinek arca ezuttal még egyszer olly fényes volt, mint egyébkor. A' nagy tömeg közül csak Hanzli nyuzott képe állt ki mozdulatlanul, nyilván jóllakott a' fiu és nem beszélt. Folyt azonban bor és ser 's mindennemű étkek jótékony illata boszontá az éhes ember orrát.

Vendel ur összecsapta kezét. „Bozse moje!“ Csak ennyit szólt, de e' kevés szóban olly sok volt kifejezve. „Megálljatok, népek!“ rikolta, nagyot toppantva lábával, melly toppantásra az asztala alól kijött egy kóczos eb 's rútol elkezdte a' kísértetes gazdára ugatni. Saját pudlija ugatta meg. A' többi ránézett. „Ki ez az ember?“ — „Honnét jó kend, földi?“ kérdé András gazda. „Adjatok szegénynek egy ital bort, valami koldus lehet“ szólt Vicza asszony, kontyát igazítva.

De már ez kihozta a' csehet példás türelméből: „Halljátok-e minden lelk, én itt én vagyok és senki más!“

Mindenki a' fejét csóválta. A' hang Vendelé volt, de az arc, de a' termet. Senki sem ismert rá.

— Hát te sem ismersz, Hanzli? — Hanzli ránézett, komoly képet csinált, vigyorgott, ismét gémberedett képet csinált, de nem ismert rá.

— Ah! ez kétségbeejtő! — sápitá Vendel ur 's megragada egy az asztalon álló kétpintes sörkancsót, azt egy hajtókában úgy ki találta inni, hogy kóstolni valót sem hagyott benne. — 'S ez volt megszábadítója. Erről ismertek rá. „Vendel bátya! Vendel gazda, nagyuram! kisuram! édes uram!“ hangzék minden oldalról rá, 's nekiestek, ölelték, csókolták, tánczba vitték, denique nagyon jól fogadták.

Hát az egész multság annyiban volt, hogy a' piros béres elvette a' Panit, a' kiért a' huszárral párbajt is vívott már, 's annak ülték most a' lakadalmát, 's egyuttal a' franczia-futás dicsőséges emlékét, 's minthogy ehhez még Vendel ur csodálatos visszaérkezése rovására is kelle vigadni, biz azok kinyultak egész kivilágos kivríradtig!

Ekként végződött a' jólelkű serfőző veszélyes expeditiója.

És e' naptól fogva megáldá őt Isten, mert nem hagyta őtet magzatok nélkül, hanem születének fiai és leányai szökek és barnák, de kövérek mind és egyik szebb és nagyobbfejű, mint a' másik.

Néhány nap mulva azon hír kezdte szállinkózní, hogy az Otth huszárezred az utósó férfiug elesett a' csatán.

E' hirre, azt mondják, — miért és miért nem? — Vicza asszony amugy titokban mind a' két szemét vöröstre kisirta, 's utána egy hétig sem evett, sem ivott. —

J ó k a y M ó r.

ELTÁVOZÁL...

Eltávozá. Elvitted lelkemet.
E' gondolat perczenként eltemet.
Csak gyótró kinra van, ha élek.
Te jobbra tértél, balra én:
Balról az ut rögös, kemény,
Járom, bár semmit nem remélek.

Én nem kerestelek. Mit tudtam én,
Hogy egy ollyan hölgy él a' földtekén?
Ha tudtam volna: régen keresém.
De én hideg, nyugott valék,
A' sorsnak rég beszámolék:
Bár ifju még, sokat szenvedtem én.

Találkozáánk. A' nagy világ zajában,
Hol embert ember ámit álорczában;
Látám, hogy rajtad Istennek van képe.
„Nagyot kellett tán vétenem
Törvényed ellen, Istenem!
Miért hoztál engem e' nő közelébe!”

Ezt gondolám. 'S nem volt-e igazom?
Szép vagy 's erényed nem rágalmazom,
De vész nekem, de jaj! hogy láttalak.
Széttörte büvpillantatod
Egy perczen a' védlakatot
'S felnyilt e' szív, az addig néma lak.

Felnyilt, igen, 's vendéggel telve lett,
Kéj és öröm fogván ottan helyet,
Remeteként hol csend lakott elébb.
Egy fényes templomszentelés
Ment akkor véghez bennem, és
E' templomban te löl az oltárkép.

Találkozáánk. De válnunk kellett.
Mint két hajó, kit szemközt vezetett
Sors vagy vihar háborgó tengeren,
Köszönti egymást nyájason,
Lengvén zászlók az árboczon,
'S kimért utján megint tovább megyen.

Hadd menjenek. Tán partot ér egyik,
Mig felpályán a' másik megtörik,
'S nem lesz, ki róla hirt tudjon beszélni;
Igy volt 's lesz a' világ folyása.
Sorsvégzetnek nincs változása;
Mi meg van írva: be kell annak telni.

Sorsom vonása volt, hogy lássalak.
Rád ismerék. Nálad volt a' szalag,
Mellynek felét lelkemben hordom.
Mint megtelt villanygépezet:
Lelkem 's lelked érintkezett
Egy perczen a' legvonzóbb ponton.

De távozáál. 'S én utam folytatám,
Merengve ajkad édes szózatán,
Melly még mindég lelkembe zengett.
Mig a' varázs és ámulat
Szétfoszlék a' kinsuly alatt:
Hogy a' sors már látanom nem enged.

Nem láthatlak. Nem látom arcodat,
Hol éjszemekben a' hajnal hasad.
Hajnal másnak, de nekem éjszaka.
Rám virad-e sugára még?
Csak egyszer add azt, oh, nagy ég!
'S hunyjon le végkép éltém csillaga.
Riskó.

SENTIMENTÁLIS ROMÁNCZ.

Sírt a' fülemile,
Sírt keservesen;
Vén holló hallgatott —
És nézte csendesen.

Miért hagyál, oh, miért
El, hím fülmile? —

Vén holló hallgatott...
A' hím t ő nyelte le.

Sírt a' fülemile,
Sírt keservesen;
Vén holló hallgatott —
És nézte csendesen.

L a u k a.

MELLYIK LETT LÓVÁ?

Az urasági juhakol körül szokatlan mozgalom, 's élénkség uralkodott, melly gyanítatá, hogy bent az akolban nem mindennapi dolgok történnek. A' juhászebek fülsértő vonyítással emelék fejöket; a' bárányok villám szökéseket tettek, mintha valamelly nobel bálban lettek volna; a' vezér-ürü negédesen rázta hosszukás kolompját; és a' szalmakazal végén lábbadozó gavalléros czombu golya, mintha ő lett volna a' vidék legelső szónoka, tetszelegve kelepelt a' harmoniátlan zaj közé. Szóval a' juhakol környéke nagyszerű zenészet i estélyt ábrázolt, tánczezel és muzsikával, mellyen a' mező minden művésze remekelt.

Az akol bensejében halotti csend lepett el mindent, mellyet csak néhány szakasztott félbe egy fájdalom nyögés, 's azt a' rögtön secundáló erőltetett sohaj. A' jelenlévők aggályteljes arczezel várták a' dolog kimenetelét 's ránczokba szedett méltóságos homlokkal lesték, hogy mit fog szülni a' kétes jóvendő.

Egyszerre, mintha a' szelek szabadultak volna ki odujokból, vagy a' sziklák szakadtak volna le fellegrónusaikból, hang hallatszott, mely lelkesülten kiáltá: — meg van! — melyre a' künt lévő sokaság, mintha a' bent kezdődött andante trióját kellett volna játszani, azonnal alleluját rögtönzött.

Egy kis csacsi született diszére az állatországnak, különösen a' számár osztálynak. Ez volt, mit a' kíváncsi nép várt az ingadozó hegytől, és a' nép, mivel nem csalódott, ujjongott. Az öreg anyabikák és fodros nyaku kosok, melyeknek eleik még Spanyolországból hozták e' sapudlis módit, derülten közelítették a' ketreczhez, melyben a' számár-anya fekiútt, megtekintendők az új polgárt, 's üdvözlendők a' boldog apát.

— Milly szép az eszemadta kis fattya! — Mond egy az anyák közül.

— Apjára ütött! — Válaszolt egy a' kosok közül, melytől társai függöttek, mivel bajvivásban rendesen le szokta győzni ellenfelét.

— Már is milly sokat jelentő fülei vannak! — Szólt egy másik anya.

— Hát ha még kinövi magát! — Szólt a' harmadik.

— Nem lesz párja az egész számár-statusban, ha jeles talentumait, melyek feje tetejét díszesítik — vesszük méltó tekintetbe. — Adá meg a' vélemények nyomatakát a' kos, melyről fentebb dicséző említést tettünk. És mindenki fejével intett helyeslőleg a' tekintély szavaira, a' hogy szokás. —

Más napra számos vendégek, rokonok, jó barátok invitáltattak be az akolban tartandó fényes poszitára. Az ispán két hámosa, a' csősz nyergese, a' kastélybeli vízfordó füles, két éltesebb kos, 's a' vezér-ürü valának a' hivatalosak, és csaptak nagy lakomát, a' nélkül hogy számár apának csak egy falat száraz kórójába is került volna.

Az ispán egyik hámosa okkal 's móddal kezére kerítette a' magtár kulcsát, és egy kila zabot küldött előre a' koma poszitájára. A' csősz nyergese a' majoron vévén keresztül utját pár portió szénát vetett nyaka közé. A' vezér-ürü, hogy annál izletesebb legyen a' lakoma, magától is elszakasztván fél kőst czipelt a' koma asztalára. A' vízfordó kastélybeli félakó hináros vizet görgetett. Csak a' két kos jött üres marokkal, tán csupán azon okból, mivel ők kosok.

Képzelné lehet, vendégeink milly mohón foglalkoztak az édes máséból, és nem hallatszott más, mint a' malomfogak egyhangu koczogása. Este felé pedig, midőn megszűnt mindenki állá a' foglalkozástól, támadt a' vendégek közt zaj, egyszerre mind beszélt, a' hogy szokás.

— Tisztelt komám uram! — szólalt meg a' csősz nyergese — örülhet ujonan született magzatának, legalább van, ki agg napjaiban a' juhász bundáját, 's egész gunyáját segíti czipelni. Mert már látom, hogy csak nem fog a' kelmek sorsa változni.

— Badar beszéd barátom-uramé! — Közbe szólt az ispán egyik hámosa — épen azért, mert öki gyelmük sorsa nem fog változni, illő nevelést kell adni a' fiunak, hiszen nem muszáj, hogy apja professióját kövesse. —

— Igazsága van nagy jó uramnak! — Szól a' vízfordó füles; — ki kell képeztetni, hogy az egész családnak, diszére váljék, meglehet illő készütséggel ő is valamelly házban vízfordói hivatalba léphet; oh pedig dicső foglalatosság ám vizet hordani!

Az ujonan született ezen vita alatt gyöngé lábaira eviczkel, 's állát a' ketrecz szélére helyezvén, harsány hangon üdvözölte a' vendégeket.

— Ihol la! — kapta meg a' beszéd fonalát az ispán másik hámosa, melynek becsületes neve Tatár — milly kedves hangja van, kár volna illy nagy talentumot a' juhnyáj közé ásní, ő még nagygyá lehet. —

— Igazad van collega, ő méltó, hogy kiképeztesse, a' művészet erővel kitör belőle. — Mond Rózsa, az ispán egyik hámosa.

— Még pedig zeneművész! —

— És millyen énekes?!

— Milly büszke lehet a' koma, ha magzata danáit kinyomatva a' szelek szárnyain hordatva hallja! — Mond Tatár.

— És népszínművekben! — Mond Rózsa.

— Ugyan kérem, mi légyen az a' népszínmű? — Kérdé az udvari böles, erről már sokszor hallottam beszédet udvarunkban.

— Azt hijában magyarázom kegyelmeteknek, meg nem érthetik, mert az felséges egy találmány; hanem figyeljenek mégis, majd practice elmondom, hogy millyen azaz eredeti népszínmű. Hát nézzék, mi itt ülünk és esziünk: ez egy jelenés. A' két kos, minthogy bundájuk van, a' két főszerpes, ezek ha a' gyöpön összevesznének: az lenne a' második jelenés. Egyik kos véresen bejönne, mi pedig a' vér láttára felbőszülvén, átkozódnánk, dultnánk, fulnánk, de semmit nem tennénk: ez lenne a' harmadik jelenés. Azután az akol másik részébe menénk, ott elkezdénénk danolni, nehány bárány ugrálna: az lenne a' negyedik jelenés. Azután én valamellyiköket agyonrugnám: az lenne az ötödik jelenés. Ekkor mind nekem esnének, megkötnének, én pedig elszagattván a' köteleket, magamat agyonrugnám: ez lenne a' hatodik jelenés, 's ezzel vége lenne a' darabnak. — Így magyarázá meg Tatár practice a' népszínművet.

— Dicső! dicső! felséges! — kiálták mindnyájan.

— No illyet magam is szeretnék látni! — Mond a' kastélybeli füles.

— Tisztelt barátim 's vendégim! tökéletesen kezet fogok önökkel a' fenetebb érintett dologban — szolt a' boldog apa — csak azt mondják meg, hogy mivé képeztessem a' páramadta kis jószágot? —

— Hát lóvá! — Mond hevenyében Tatár.

— Igen, de hogyan eshetnék az meg? — Kérdé csudálkozva számár apa.

— Hát csak úgy — mond Tatár — hogy valamelly löntézetbe kell adni, hol jó szénával, zabbal, rizskásával és czukorral etetik, 's meglássa ön, pár év mulva, olyan csikó csavarodik belőle, hogy öröm lesz ránézni. —

— Oh uram, félek az illyestől; mert, lássa, azok a' lovak rendesen bokrosak, és ijedősek, ha szamarat látnak. Istenem! tán a' szívem repedne meg, ha fiam ellovasodván, nemcsak, hogy nem nézne rám, hanem még félne is tőlem szegény apjától. — Mond a' számár.

— Csalatkozik koma, hát én megijedtem-e valaha kelmedtől, pedig mindennap látom! — Akará Tatár megnyugtani füles komáját.

— Épen azért nem fél tőlem, mert mindennap lát. De bezzeg kiáltottam volna el magam csak egyszer is, midőn koma a' magtár körül ficzánkolt, vagy a' vetésben legelt, tudom, hogy bokrosabb volna láttomra. — Mond ujjalag a' számár.

— Csak legyen nyugodt — ma már meg tudják a' lovakat úgy dreszirozni, hogy puskát süthetnek el fülök mellett, még sem hallják. —

— Nem hallják? hát süketek? — kérdé még jobban megütközve a' számár.

— Azaz: tudják meg önök, hogy hallják ök a' legkisebb neszt is, de azért fülöket sem billentik rá, ezzel győzé meg Tatár a' kétségeskedő szamarat.

— Ebben hát meg volnánk nyugodva — mond a' boldog apa — csak az a' kérdés: mi legyen a' fiu neve? — tévé hozzá e' kérdést.

— Hát csacsika, mi lenne más! — Mond a' kastélybeli.

— Ah, dehogy — mit gondolnak önök? Ha a' fiut neveltetni akarják, illő, hogy neve is diszes legyen, mert arra nagyon sokat ad a' mívelt világ, osztán már ki is mentek divatból az olly közönséges nevek. Ma már szájhős, pókhendi, szeleburdi, kezesdi, fitymándi, pöffeszdi, fülhős, 's több illy nevek divatoznak; azért legyen a' fiu is fülhős. — Mond Tatár, kinek úgy látszik legnagyobb agya volt az egész compániában, a' mi nem is csuda, mert már három év óta él az ispán istállóján.

Az ujonan született állatpolgár Fülhősnek neveztetett. —

A' nap vérszínben nyugodott le a' kazalok mögé, de senkinek nem jutott eszébe, vihart jósolni. Éjfél tájban iszonyatos vihar kerekedett, úgy hogy csikorogtak bele az akol szalufái; — a' szalmakazalon gubbaszkodó gólyát, midőn tán két mértföldes iszapos tórol álmodott, fészkevel együtt a' földhöz teperte; a' juhakol végén álló fajankót, tán, hogy köpönyegét háttal fordította a' szélnek, haragjában úgy a' földhöz sujtotta, hogy keze, lába kitört volna, ha lett volna; a' sövény karójára függesztett szitakérget, mintha ellenvéleményük lettek volna, tüskön 's bokron keresztül földetlen földekig kergette; és a' rőzsén felejtett ártatlan konyhakötényt úgy megkuszálta, mintha kártyán vesztek volna össze.

— Dicső! dicső! — kiáltott Rózsa, e' nagyszerű jelenést látván; mennyien vagyunk itt élemedett okos fők, és egyikünk sem érezte meg előre az idő változást, 's ihol la, a' kis öcsém, alig tudja a' fülét billenteni, már is megérezte.

— Ez nagy talentumra mutat. Mond a' kosok egyike.

— Ki kell képeztetni. Mond a' vízész.

— Illy lángésznek kár volna birkák közt csenevészülni el. — Mond tatár.

A' vélemények szokás ellen összehangzottak, 's azzal a' kis állatpolgárt megcsókolván, hogy szellemüket belecsókolják, szokás szerint reggelfelé haza tántorogtak.

* * *

Magasztos reményekkel nehezkesedett meg a' boldog apa sokat jelentő homloka; azért, addig is, míg a' kis fülhős az anyai emlékről egészen leszakadna, a' juhász nevelése alá bizta, hogy a' termékeny talentum a' művelés hiánya miatt el ne parlagosodjék. Juhász gazda pedig, számos foglalkozásai miatt — mivel most lopni, majd korcsmázni kellett — nem érvén rá, segédjére bizta a' kis fülhöst, ha szökdelései 's egyéb pajzánkodásai közben egyik vagy másik gyöngye bárányt felrugta vagy eltaposta, nem egyszer dorgálta meg furkós botjával, szelíden ugyan, hogy urfíknak csak a' bőr ment le oldaláról.

Fülhős feledékeny vagy pajkos volt-e, hamar feledte a' szelid intéseket, 's a' szegény bojtárnak minden nap kellett a' dorgálást ismételni, annyiszor, hogy utóbb szája, keze belefáradt. Illy cél és divatszzerű nevelési rendszer mellett serdült fülhős akkorává, hogy anyai tej nélkül, csupa száraz kórón is, megmaradt a' maga bőrében.

Nyergeden egy lóintézet virágzott azon korban, melyben történetünk hőse élt, 's melyben mi is élünk. Hosszú lóterem nyulik el előttünk, széles közép uttal. A' lovak életkor- 's nemzetségi leszármazás szerint kettős lánczra kötve állanak márványjászolaik mellett, mindegyik nemzetiszínű takaróval van fedve, hogy a' por hozzájuk ne férjen. A' karfákon fényes lámpák függenek és mindenik ló előtt fényes tükör áll.

Midőn éves lett a' kis fülhős, 's a' hátán végig nyuló kereszt, a' családi czimer, egészen kivehető volt, szüléi méltó keservére ezen intézetbe vitették. Képzeltetni a' szegény kis fülhős mennyire elálmélkodott ezen fény 's pompa láttára, mert, haj! nagy különbség is van ám a' juhakol és egy urasági lóistálló közt. Midőn pedig abrakolás idejekor a' segéd lovász, nyakába akasztva dobját, kétszer végig dorombolta a' lóteremet, 's a' lovak elkezdtek nyeríteni, prüsszkölni, tombolni, — olly nagy lett a' szegény urfi ijedtsége, hogy füle hegyén is akkora csöppek izzadtak, mint egy cztrom; de midőn a' dobszó elnémulta után eleibe is ízletes zabot öntöttek, olly jól esett neki e' szokatlan csemege, hogy két akkora félelmet is kész lett volna kiállani.

Másnap mindig a' segédlováson csüngöttek szemei, lesvők, hogy mikor fogja nyakába akasztani ebédre hívó szerszámát, mert hogy a' hangszer eldődei bőréből készítetett, távolról sem gyanítá. Jött a' dél, segédlovász a' tegnapi útat kezdte fujni, a' lovak újra nyeritettek, kapáltak; a' kis fülhős azt vélve, csupa együgyűségből, hogy ez is a' bon-tonhoz tartozik, megeresztette jóslói

hangszerét, 's olly iszonyatos hangon fejezte ki örömét, hogy a' nagy dob, boldogult öreg apja, pirulva volt kénytelen elnémulni.

Ezen szokatlan zenére az intézeti növendékek annyira felbőszültek, hogy egyik lánczát szakasztotta el, másik a' jászolba ugrott; 's csak az egész nevelői személyzetnek sikerülhetett a' fellázadt kedélyeket lecsillapítani.

Urfink ezen égre kiáltó mosolygásának szomorúság lett a' vége, mert a' dobos söprűje nyelével úgy megdorgálta, hogy akármelly megyei rabnak elég lett volna annyi ütleget elájulás nélkül kiállani; — és ez volt az első praelectio, melyet urfink az intézetben hallott.

Az intézet mellett csinos karfákkal kerített korlát volt felállítva, gyakorló iskola gyanánt a' csikó növendékek számára. Szamár urfit is, hogy egy kis társalgási finomság ragadjon rá, ide csukták. A' csikók ficzkándoztak, fülhöst csipdesték, 's ő is, hogy neveltnek lássék, hozzájuk akarván simulni, hátulsó lábával egyet olly barátságosan talált megsimitani, hogy azonnal lehámlott térdéről az arczbőréhez hasonló finomságu patyolat. Urfink ezen nyájas tréfájának is szomorúság lett a' vége, mert a' lovászmester karikás ostorával úgy össze-visszasabdalta, mintha husából hasírtat, vagy virslit akart volna készíteni; — ez volt a' második praelectio, melyet urfink az intézetben hallott.

Azért-e, hogy urfinkról fel sem tettek illy csintalanságot, vagy hogy a' rossz fizetés miatt kevés ügyelet volt rá; elég az hozzá, kiillantott az intézetből 's az angolkertbe vetődött. Hiszen ez még magában nem baj, csak illedelmesen viselte volna magát; de a' pajkos kölyök neki ment a' virágoknak 's letépte, a' galyakat lehasagatta, 's a' vetemény-ágakat agyontaposta. Urfink ezen zöldbe rándulásának is szomorúság lett a' vége, mert a' kertész kapája nyelével úgy megdeclinálta, mintha hantot zúzott volna, 's utójára dorgáló szavainak olly nyomatékot adott fülhös két füle közt, hogy a' vér azonnal elborította; — és ez volt a' harmadik praelectio, melyet urfink az intézetben hallott, melyet nem is hamar feledett, mert nagyon a' fejébe verték.

Ennyi intés, nógatás 's dorgálás daczára is megmaradt formájában a' kis fülhös, 's nem ragadt rá semmi nagyobb szerű; a' mi igen természetes, mert nevelői a' helyett, hogy fején kezdvén, füleit rangirozták volna, oldal környékét tapogatták, szóval, a' szívet formálták 's képezték az ész helyett, 's a' kis fülhöst erővel sentimentalistává akarták tenni, holott apja rationalistát akart belőle faragtatni. Jah, nevelői is mind a' német iskola követői voltak.

Igy telt el egy év az intézetben, 's ekkor exament kelle urfinknak tenni. Csinos kétkerekű leptika eleibe fogták, hogy a' dajkát vigye sétálásra a' kisálkodó nagyságos urfival. Fülhös darabig jól viselte magát; de midőn az országúton egy tótkordé eleibe fogott szamarat megpillantott, öltönyéről apjának gyanítva — mintha bizony mihelyt kaputban van valaki, mindjárt literatus ember — neki iramodott, 's egy árok-csavarulatnál a' leptika tötélékét úgy feltálalta, hogy szégyen rá is gondolni.

Most jött a' rigorosum: urfinkat három 's négy reitknecht is censura alá vette, 's miután pár óráig izzasztották, olly bizonyítványt adtak neki, hogy oldálán, fején, 's lábán is látszott a' kitünő calculus, 's azzal haza bocsátattott.

Ki írná le a' szülék örömét, midőn kedves fülhösüket egy szép nyári estén betoppanni látták? Elkezdtek teljes lelkükből és minden erejükből ordítani, ficzánkolni, minek az urfi is közibe-közibe kurjantott 's rúgott, 's olly iszonyatosan örültek, hogy ha profétiajukat annak megfelelő vihar követte volna, tán mai nap rangkülönbség sem volna az emberek közt, úgy össze-vissza forgatta volna az egész világot. Képelem, millyen közösök lettek volna az arszlánok, és a' steifrokkokat tán a' holdba röpitette volna.

Midőn a' kölcsönös öröm-kifejezések elnémultak, a' hold gyertyát gyújtott, 's az akol ablakába tette. Öreg szamár merően megnézte fiát, 's midőn szemeinek nem akart hinni, megszólítá:

— Szamár vagy te most is! —
 — Az hát, mi is volnék más, hiszen édes apám fia vagyok! — Mond a' ifju.

— Hálá Istennek, csakhogy nem keltél ki a' családból! — Mond az anya.

— Hát nem lettél lóvá? — Kérdé az após.

— Nem hát, már hogyan is lehetne mai világban szamárból ló, midőn a' lovak is többnyire olly törpék, mint a' szamarak! — Válaszolt a' fiu.

— Igazad van, fiam! hanem mégis van haszna, hogy nevelésben voltál, legalább megtanultad magadat ismerni. — Mond az apa, 's megölelte fiát.

'S maig is azt hiszi, hogy s z a m á r b ó l nem lehet l ó. Ám higgye, 's legyen boldog, mi legalább azt hiszszük, hogy lehet, és ha más nem — az öreg szamár is l ó v á l e t t.

Bö k f y Z a k a r i á s.

VÁNDORJEGYZETEK A' MAGYAR ORVOSOK ÉS TER- MÉSZETVIZSGÁLÓK HETEDIK NAGY GYÜLÉSÉRŐL.

III. KASSAI SZAKÜLÉSEK.

(Folytatás.)

Igen érdekes lett volna az is, ha a' különféle vidékekről érkezett orvosok, a' különösen két év óta kifejtett 's most annyira szóban levő burgonyabetegség-röli nézeteiket, tapasztalataikat, 's orvosi és rendőrségi tekintetbeni gondolataikat előadták volna, mint ez a' britt egyesület gyűlésében történt. A' tárgy felette fontos, különösen földmívelési és gazdasági tekintetben; mert ha az évenként növekedő burgonyabetegség által megfosztatnék a' földmívelő a' mezei gazdaság ezen fontos czikkétől, melly embernek és marhának jótevő eledelül szolgált, 's kézművekben is, mint keményítő használtatott, az által nemcsak a' földmívelésben, hanem még a' társasági viszonyokban is elláthatlan következtésű változásoknak kellene történni. Minden eddig történt soknemű vegytani és tudományos vizsgálatok sikeretlenek valának a' burgonyabetegség lényegének ki-puhatolására, 's a' híres prof. P l a y f a i r megvallotta a' britt egyesület gyűlésében, hogy szerencsétlenségére őt nevezte ki a' kormány tudósítól a' burgonyabetegségről, de ő most még kevesebbet tud arról, mint mielőtt vizsgálódásait elkezdte, 's Dr. L a n c a s t e r szinte azt nyilvánítá, hogy minden eddigi vizsgálódások csak negatív természetűek, és hogy minden uralkodó theoriák és segéd-szerek csak tudatlanságon vagy kérkedésen épülnek. 'S valóban így is van a' dolog. Mert még abból, hogy a' dán burgonya-bizottság véleménye szerint bizonyos penészgombához hasonló élősdí gomba lepi el a' burgonya minden részeit, finom pókhálóhoz hasonló szálat által, 's mérgezi meg annak sejtszövetét, vagy hogy, prof. T o g n i o szerint, a' burgonya minőségi- és mennyiségileg megváltozott nedvtartalma támadja 's rothasztja meg annak sejtszövetét, semmit sem tanulunk. — Mindezen kórjelenetek ugyanis csak productumok, 's mindég feloldatlan marad az eredeti kérdés, hogy mi a' nyavalyának első oka? Innen a' híres jenai prof. S c h l e i d e n is azt nyilvánítá a' tavali kiel gyűlésben, hogy a' burgonyabetegség lényege mindeddig megfejtethetlen. Sokan azt hiszik, hogy a' burgonyaplánta magát tulélte 's Európában többé nem tenyészhetik. Grätzben, hol ezen tárgy a' német gazdák és erdőszők gyűlésében kétnapi vitatkozásnak szolgált anyagul, miután a' legellenkezőbb nézetek, javallatok, tapasztalatok és indítványok közöltettek volna, T s c h u d y a' híres utazó, ki több éveket töltött a' burgonya eredeti hazájában, azon nézetet fejté ki, hogy a' burgonyakór lényege leginkább az átlpántálásban fekszik, hogy az eredetileg kihozott magvak már elfajultak, elkorcsosodtak az egyes növények gyökereiből szakadatlan szaporítás által, hogy ennélfogva egyetlen egy mód, jó és egészséges burgonyához jutni, az volna, ha Chiliből és Peruból friss magvak hozatnának ki. Ezen javallat köztetszéssel

fogadtatott, 's Tschudy ur előadván az utat és módot, miként lehetne még a' jövő 1847-diki ültetésig ezen tartományból friss magvakat kapni, annak foganatba-vehetésére a' derék elnök János főherczeg is segédkezeket ajánlott. Azonban ezen sorok írója nagyon kételkedik, hogy ezen igen tetszékeny indítvány, melynek valósitása egyébkint is nagy nehézségekkel jár, kívánt sikert szüljön. Egy angol folyóírás szerint (The Bankers Circular, 18. Sept. 1846.) egy földbirtokos a' spanyol-amerikai földről friss magvakat hozatott, és mégis az aratás nem ütött ki jobban, mint másoknál. Angliában jelennen azon vélemény uralkodik, hogy a' burgonyabetegség legnagyobb részt meteorologicus befolyásoknak tulajdonítható, vagyis, hogy annak eredetét csupán az atmosphaerában kell keresni. Ezen sorok írója ezen nézetet egyoldalunak tartja. Ha tekintetbe vesszük azt, hogy a' burgonyabetegség majdnem minden előjelek nélkül tünt fel 's a' mult évben már sokkal nagyobb kiterjedésben; hogy az elültetett egészséges magvak, különféle természetű földekben, több nemű kórjelekkel bíró gyümölcsöt termettek 's jellemöket egészen megváltoztatták; ha tekintetbe vesszük végre azt, hogy az idén minden gyümölcs hamar rothadásba ment: kételkedni nem lehet, hogy a' burgonyabetegség okát telluricus befolyásokban kell keresni. 'S ezen szempontból indulva, némi rokonságban van az a' choleraával, mely szinte telluricus természetű volt. Ha ezen nézet áll, akkor alaptalan az angolok aggodalma azon socialis revolutio felől, (L. Journal of Commerce 8. Aug. 1846.), melynek szükségesképen be kellene következnie a' földmivelés ezen fontos ágának elvesztése által. Azon telluricus befolyás, mely időszakonként hol az emberekre, hol az állatokra, hol a' növényekre életostromló és kioltó befolyással van, ismét megszűnik 's az előbbi normalis állapot helyreáll, és a' beteg burgonya ismét egészséges gyümölcsöt termend, a' nélkül, hogy Peruból kellene magvakat hoznunk, a' jötevő természet megóván az elromlástól a' növényi létesirákat. Ezen időt, mely a' természet törvényeinél fogva messze nem lehet, békével el kell várnunk és tünnünk, mint egyéb ilyen osztalékait ezen földgömböni lételnek. Egyébiránt, minthogy hazánkban a' burgonyabetegség nem egyetemes, érdekes volna annak természetstóriájára nézve tudni annak a' földekhez való viszonyait. Különböző földekben milly alakban fejlik ki 's milly fokra emelkedik az? Millyen föld kedvez annak leginkább 's millyen nem? Van-e a' trágyának mennyiségi és minőségi tekintetben arra befolyása, mint azt némelly angol földmivelők vélik? 'S végre micsoda befolyása volt mindeddig a' burgonyabetegségnek emberekre és állatokra? Valóban érdekes volna, ha a' sopronyi gyűlésben, az ország különböző részeiből jöendő természetvizsgálók és orvosok, ezen kérdések megfjtésére adatokat gyűjtenének, 's ezen dolgot vitatkozásaik tárgyául tűznék ki. Általában közérdekű tárgyak minden oldalról tudományos megvitatása által bizonyosan nagyobb tekintélyt vivhatna ki magának az orvosi szakgyűlés, 's határozatai üdvös hatást gyakorolhatnának a' közönségre. Hogy azonban ez annál nagyobb sikerrel történhessék meg, előre meg kellene indítványozni a' vitatkozás tárgyait a' jövő esztendőre, mint már ezt Pécsen indítványozá ezen sorok írója, de a' mi más alakban referáltatott 's alapított meg a' közgyűlésen, — 's mint a' közelebbi gyűlés mutatta, csekély eredménnyel. Az illy közérdekű tárgyak kitzzését különösen az olaszok gyakorolják. Az ez idei gyűlésben Genuában, az orvosi szakosztály által megvitatott tárgyak közt legnevezetesebbek voltak a' veszteglő házak és a' hasonszenvi gyógy mód.

Az orvosokra nézve még egy üdvös befolyása volna ezen gyűléseknek. Már a' régi rómaiak mondták: *Invidia medicorum pessima*, 's fájdalom, az orvosoknak egymás elleni törzsönködése még most is napi renden van. A' hires Treviranus, midőn Biologiájában a' Haller és Albin közti czivakodásról szól, azt mondja: hogy az embereknek egy osztálya sem piszkolja olly pörilag egymást, mint az orvosok, mi bizonyosan nem szolgálhat az orvosi rend te-

kintélyének emelésére, úgy hogy e' tekintetben Schiller azon szavai némely részben a' gyógyművészségre is reáillenek, hogy a' művészet tekintélyét magok a' művészek ássák meg. Ohajtandó volna hát, hogy az orvosok évenkénti gyűléseik felett az egyetértés és barátságos összetartás géniusa lebegjen, hogy vélemény- és rendszerkülönbség ne szolgáljon köztök válaszfalul, hanem inkább egymás iránti tisztelet és becsülés érzelmei vezéreljék mindnyájokat az emberiség javára czélzó működéseikben! (Folytatjuk.)

L I T E R A T U R A.

Az Árpádok. Történeti balladák 's mondákban. Irta Garay János. Pest., 1847. nagy 8-ad rétbén, 224 lap; ára 1 ft. 30 kr. pengő pénzben.

„Jön a' költő, énekét a' hajdanról zengi el: de ki hallgatja őt?“ mond a' szent Kölcey, 's kérdi vele, a' munkája elébe tüzött jeligében, Garaynk. 'S tekintve a' mű tartalmát, valódi költői becsét, a' nagy tárgyhoz méltó szép kidolgozást, a' felfogás nemes, igazán nemzeti és szabad szellemét: piritó szégyen volna fajunkra, ha a' keserű kérdésre emelt homlokkal 's lelkesült szemekkel nem válaszolhatnók: „egész nemzet, mely a' magyar ígét érti 's beszéli.“ — Garay, e' nembeli munkáinak úgy számára, mint költői becsére nézve is első ballada-költőnk, Kont írója, nem szorul hosszas ajánlásra; eléggé ajánlják őt eddigi érdemei a' szép pályán, hol magát, Vörösmarty mellé, a' nemzet kedvencei közé vivta fel. — Jelen gyűjteménye is, nagyobb részében, magas költői becsű, 's a' 40 ballada és monda közt, melyet ez magában foglal, hasonlíthatatlanul ki-sebb rész az, mely csupán verses kronika; de még ezekben sem hiányoznak egyes szép költői képek, 's erőteljes 's tiszta nyelv.

Balladáit, melyek közül 10 szól a' pogány ősveszérekéről Álmostól Istvánig (igaz pogány nevén Vajkig, mert csak a' kereszttségben nyert István nevet), 's 30 az Árpádvérü királyokról sz. Istvántól III-dik Endréig, gyönyörű vezérhanggal nyitja meg a' költő, 's történeti jegyzetekkel kíséri befejezésül. Elmondja vezérhangjában, mit szebben elmondani nehezen tudna valaki e' honban:

Megjártam a' hont, ősim temetőjét,
Andalgtam a' hősök dicső porán,
Hallám a' vésznek rejtélyes zenéjét,
Mellyet süvöltött gyászos éjszakán;
Hoztam virágokat, mik a' Regének
Tündérkezétől sírjokon nővének 'sat.

és ismét, érdemelt leczkéül az illetőknek:

Csak törpe nép felelhet ős nagyságot,
Csak elfajult kor hős elődöket;
A' lelkes eljár ősei sirlakához
'S gyűjt régi fénynél uj szövétneket.
'S ha a' jelennek halványul sugára:
A' régi fény ragyogjon fel honára.

Az ős vezérek közül Álmosról, Gejzáról és Istvánról egy-egy, Árpádról és Zoltánról két-két, Taksonyról három költemény szól, összesen 10. — Az első: *M a g y a r o k M ó z e s e*, magában foglalja a' magyarok kijövetelét Ázsiából Álmos alatt, 's a' pusztaszeri kötés pontjait, melyet a' költő, történetileg hibásan, még az ázsiai lakhelyekre tesz át. Második: *a z o r s z á g m e g v é t e l e*, az országnak fejr lóerti elcseserléséről szóló hagyományt énekl el, Zvatoplug helyett Zalánt tévén megcsalatottá; harmadik: *Á r p á d a' h o n a l a p í t ó*; Árpád foglalásait 's győzelmes hadait beszéli el Zalán, Mén Maróth, Geló, a' rómaiak és Zvatoplug ellen, az azokat befejező áldomással; negyedik: *Z o l t á n*,

a' g y e r m e k Lajos német király megveretését; ötödik: Zoltán, a' biró, a' magyaroknak Bengar miatti boszuállását tárgyalja; hatodik: az augsburgi ütközet, e' szerencsétlen eseményt; hetedik: Lehel kürtje azon hagyományt örökíti, miszerint Lehel a' német császárt kürtével leütötte; nyolczadik: Botond és bárdja a' nagybárd Botondnak azon tettét, midőn Konstantinápoly érczkapuját betöri; a' kilenczedik: Géjza nász a szeleidebb természetű, 's Géjza és Sarolta szerelmét 's a' pogány herczegnek arája vallására térését mondja el; végre a' tizedik: a' szent korona, legenda-nemű, 's tárgya Astrik püspök követsége Rómába 's a' pápa azon tette, miszerint ez, reá küldött álm nyomán, a' koronát Boleslaw lengyel királytól megtagadja, 's a' magyar Istvánnak adja.

A' királyokról 30 ballada énekel, u. m.: 1) az apostol, szent István kegyességét, 2) a' beteg király ugyanannak végóráját, 's a' Vazul által küldött gyilkos roszul sikerült kísérletét, 3) Péter bukása, ennek jól indokolt elűzetését, 4) a' zsarnok halála, Abának Bue és Bukre általi megöletését, 5) korona és kard, I. Endre gyanuját, 's I. Béla ügyes önfeltalálását 's győzelmét, 6) a' bujdosó királyfi, Bélának a' pomeráni óriássali viadalát 's Micisláv leányávali házasságát, 7) az ingoványi csata, Vid áskálódásai, I. Géjának a' szegszárdi apátur általi megmentését, 's Salamon feletti győzelmét, 8) a' remete, Salamonnak megfutamlását 's bűnbánatát, 9) Géjza koronája, Géjza nemeslelkűségét 's a' római és bizánczi koronák összekapcsolását, 10) Cserhalom sz. Lászlónak azon lovagi hőstestét, midőn az elrablott leányt a' kun rablótól megmenti, 11) sz. László hadjárásai (legenda) a' sz. László által eszközölt csodákat, előteremtett vadakat, megnyitott sziklát, kővé változtatott aranyakat, 12) könyves Kálmán, ezen derék fejedelem jellemét, 13 a' keresztések, ezen szilaj ábrándozóknak Kálmán általi megveretését, 14) Kálmán végnapjai, Álmos herczeg 's ennek fia vak Béla szemeinek kioltását, 's Kálmán király e' tettének költői védelmét, 15) a' vak trónörökös, vak Bélának trónra emeltetését, 16) az aradi gyűlés, Béla ellenségeinek a' királynő lázító szavaira történt meggyilkoltatását, 17) a' testvéri osztály II. Géjza és III. István testvérek osztályügyét, ez utóbbinak hitszegését 's bűnhődését, 18) trónviszály, III. István, II. László és IV. István trónérti küzdelmeit, 19) a' két testvér III. Béla és Geiza testvéreket, ez utóbbinak fogságát és szent földre küldetését, 20) a' király végrendelete, III. Béla végperceit, első szülöttét Imrét királylyá 's örökösévé nevezi, 's majd fiát Endrét pedig a' szent földre küldi, 21) a' király vesszeje, azon ünnepélyes eseményt, midőn Imre király fellázadt Endre öcsését csupán királyi tekintélyével legyőzi és saját táborából foglyul viszi, 22) az árva és gyámja, a' csecesemő III. Lászlónak nagybátyja II. Endre általi megfosztatását 's kora halálát, 23) Bánk bán, ezen főurnak neje miatti véres boszuját 's Gertrud királyné meggyilkoltatását, 24) Sajó és 25) Béla futása a' tatárfutást, 26) a' hon helyreállítója, a' tatároktól összedult haza képét 's IV. Béla visszajövetelét, Buda alapítását, 27) gyermekrablás, V. István kis fiának Pektari bán általi elragadtatását, 28) a' király halála, IV. Lászlónak a' kun táborban Törtel, Kementse és Árbocz általi meggyilkoltatását, 29) a' király ebédje, III. Endre, az utolsó Árpádnak olasz tálnoka általi megmérgeztetését, végre 30) az utolsó Árpád, ezen dicső ház kihalását 's ennek a' házára következeit tárgyalja. — És így: „Árpád apánktól Endréig fűződik az ősi árnyak hosszú láncszeme.“ —

Ha e' csak ismertetésre 's nem kimerítő bírálatra szánt hely szűke engedné, egy rakás szebbnél szebb helyeket, soha el nem felejtendő, könyv nélkül tanulnatni érdekes sorokat irhatnánk ki a' kedves gyűjteményből, mellynek minden lapja meleg nemzeti érzelmet lehel, 's a' történeti tanúságot, az országlási bölcseséget költészet rózsaleplébe burkolva adja át a' nemzetnek, különösen a'

száraz tudományt nem kedvelő, de azért hona multja által mélyen érdeklött szépnemnek, élvezetre azt az „ősz történet gyémánt csarnokához“, mely „zörgető hive előtt megnyitá kapuit.“ — Mint kitünőleg szépeket kell megemlítettünk többi közt: Árpád a' hon alapító, a' remete, Cserhalom, Kálmán végnapjai, király vesszeje, a' hon helyreállítója című költeményeket, mind a' tárgy érdekessége, mind pedig kidolgozás tekintetében. — Mindenütt szebbnél szebb hangokban zeng a' szent intés nemzeti egyetértésre, tanúság a' visszavonás átkairól, igazság-szolgáltatás a' zsarnok, a' szőszegő ellen; magasztaló felemelése a' honfi hűségnek, erénynek, szabadságnak. — * *

NEMZETI SZINHÁZ.

Kértük a' nemzeti színház nemtőjét, hogy afféle örültségnek, minő: Éva, ismétlésétől mentsen meg bennünket; de nem volt kegyelem; a' quaker leány f. h. 12-kén ismét feltűnt, 's a' nagy vásári közönségnek egész szépségében 's érdekességében mutatta be magát, mely e' szerint a' nemzeti drámai művészet haladásairól tiszta és valódi képet vihet haza magával. Különben mart. 10-ike óta népszínművek 's operák özöne borította el a' színpadot, 's igen természetes, hogy ha illy időszakban csupa népszínművek 's operák adatnak, könnyű lesz rá fogni, hogy a' dráma roszul jövedelmez. — Végre azonban 15-kén szerencsénk lőn egy jó és nagyszerű drámához. „Brutus és Lucretia“ adatott, dráma 4 felvonásban, irta (németül) 's fordította (saját német szövegéből magyarra) Hugo Károly. — E' mű nem volt már ismeretlen, mert az eredeti német szöveg nyomtatásban (loco manuscripti) régebben megjelent, 's a' pesti német színpadon, az ottani silány erővel is, sok tetszéssel és szerencsével adatott. És e' tettszést, e' szerencsét teljes mértékben megérdemlé.

Tudván „ugymond a' költő, Brutus és Lucretia előszavában“, hogy a' legmagasb czélhoz nemcsak legerélyesb eszközök, hanem a' legnemesb anyag is szükséges, 's hogy a' valódi történeti dráma nemcsak minden egyéb drámák fölött áll, hanem egy illy tökéletes antik történeti dráma, mint palladium az összes szellemi teremtmények Miúerva-templomában minden mást tul ragyog: sokáig keresett tárgy után, míg végre Brutusban megnyugodott. Marcus Junius, a' félreismeret 's azért „Brutusnak“ nevezett, mely gunynevet alig lehet más nyelven hiven visszaadni, — legnagyobb férfi jelleme a' világértörténetnek, mely csak azon nevet ruházza fel a' jellem jelentőségével, ki magát cselekvény által tette jelentővé. Brutus időkora legfontosb catastrophja a' római történetnek, mint ez ismét fénykora a' világ-történetnek; 's költőt úgy elragadá Brutus környezete, mint lelkesíté annak nagy jelleme, 's minél inkább elmerült „ugymond“ régi történetírók segítségével, azon fénykornak sötét aranybányájában 's keresé ott az emberi és férfiúi erő gazdag aranyereit, annál inkább tüntek fel lelki szeme előtt derék, már akkor 's kevéssel azután híresekké lett jellemek, 's csakhamar öserejű alakoktól látta magát körülveve, kik annyira megragadák lelkét, hogy ez elbámult ijedtségében a' gyarló jelennek minden emlékeztétét levetkező 's a' divatos formákból könnyen kilépett. — Szerző nehéznek ugyan, de lehetségesnek tartá a' rómaiakat, tehát ezek gondolkodás- és szólásmódját, kedélyét 's cselekvéseit hiven rajzolni, 's igyekezett ezt a' szó kettős értelmében teljesíteni, és ugyan, először, majd minden erkölceiket 's szokásaikat erőltetés nélkül akként vegyíteni be, hogy az ellen sem régiség-buvárnak sem ujkori költőnek ne lehessen kifogása; másodszor, majd csaknem minden kigondolható jellemet olly természetes árnyéklatokban mutatni fel, hogy azok felett sem történet-tudós, sem ujkori bölcselkedő kétségben ne maradjon, annyival kevésbé, mert a' drámának minden jelleme történeti, a' 70 éves Lucretiustól kezdve a' 17 éves rabszolga Luciusig, kivéven ez utóbbinak atyját Marcust, kit, mint nyomorult uzsorást, millyen mindenütt 's minden időben van, nem tartott méltónak a' tör-

ténétirás szellemi capitóliumában megőrizni. — Asszonyokat rajzolni festőnek úgy, mint költőnek sokkal nehezebb, mint férfiakat, 's rajzolni különösen nemcsak magok közt, hanem más népek asszonyaitól is megkülönböztetve, mert az asszonyiség, az asszony főjellemé, mint belső szépség, nemcsak jobban hasonlóká teszi őket egymáshoz, mint a' külső szépség, hanem nem is enged olly éles kifejezést, olly világos különböztető jeleket az árnyéklatokban, mint a' férfiaság; 's mert az asszonyiség legerősb kinyomása, a' szende kedvesség ellentétben van az erélyességgel, melly a' rómaiak főjellemé, 's így a' római nőknek is sajátjoknak kell lenni, miután a' római nők rómaiak anyjai 's feleségei. E' részben azonban kedvező volt a' tárgy költőknék, midőn neki Lucretiát adott, ki, történetihíven fogva fel, nemcsak ben szerepel a' főcselekvényben, hanem a' nagy csomónak szép és szilárd szívét képezi, 's miként Brutus aranytiszta előképe minden férfiaságnak, úgy ő kristályosult eszményképe minden igaz asszonyiságnak.

Ezen említett feltételei 's nézeteihez valóban hívv maradt, 's nagy tárgyával szerencsésen és erőteljesen küzdött meg a' költő. A' szép tárgyat sokan dolgozák ki régibb 's újabb időben, 's olly nevek, mint Voltaire 's Alfieri, tarták azt méltónak drámai feldolgozásra. Újabb időben a' francia Ponsard okozott e' tárgy tragoediájával általános elragadtatást Parisban, mellynek eszme-és nyelv tisztasága, nemes egyszerűsége, jól zengő versei jótékonyan hatottak az Év a'féle örültségekben kifáradt francia közönségre. Véleményünk szerint azonban Hugo Brutusa és Lucretiája annyira túlhaladja drámai érdemével Ponsard művének csinos középszerűségét, mint Shakspeare ereje felülmulja Racine kellemét 's szeretett méltóságát. —

Hugo Károly, mióta a' magyar nyelv nehézségeivel bajnokilag megküzdve, szülőföldre irodalmának táborába jött át, „Egy magyar király“ című magyar történeti dramájával lépett fel, melly már ötször fordult meg színpadunkon. — Ezen művének, Mátyás király története szellemének felfogására nézve, megvoltak ugy nagy hibái, mint nagy szépségei, de ugy általános költői, mint különösen dramaköltői erejét 's tehetségét még a' roszakarat sem tagadhatta el. Feltűnő volt különösen azon nemes törekvése, hogy minden figyelmét a' jellemekre, a' psychológiára fordítá. — Brutus és Lucretia azonban hasonlíthatlanul jobb 's nagyobb amannál. — Kerek; minden részeiben bevégzett egész ez; 's valamint az egész igazi drama, ugy egyes jelenetei 's jellemei is, mikből az egész áll, valóban drámaiak. A' jellemek nemcsak általános emberileg igazak, hanem különösen valódi rómaiak is. — A' nyelvvel küzdelem, mellynek nehézségét itt is számos szójáték neveli, e' fordításban már sokkal szerencsésb sikert mutat, mint az „Egy magyar királyban.“ Némi hibákat azonban, mellyekről nem tudjuk bizonyosan, valjon a' fordításnak, vagy az előadásnak tulajdonítsuk-e (mert a' sokszor nagy jelentőségű egyes szavakhozi hű ragaszkodás, 's pontos tanulás nem minden színészünknek érdeme) — ez alkalommal is vettünk észre. Így p. o. az I-ső felvonás IV-dik jelenetében Brutus ezt kérdi: „hát a' te asszonyod nem nő?“ (Ist deine Frau kein Weib?) és Sextus feleli: „de Sextus neje“ (Doch Sextus Weib) — holott megfordítva kellene állani: „hát a' te nőd nem asszony?“ — 'sat., hogy az eszmének 's szójátéknak értelme legyen.

Mi már az előadást illeti; azzal okunk van megelégedni. A' fő szerepek: Brutus (Egressy G.) Lucretia (Laborfalvy R.) Sextus (Lendvay) művészi kezekben voltak. Egressy Gábor, ki a' római jellemeket kitűnő szeretettel személyesíti 's azokra lelkesült szorgalmat és tanulmányt fordít, önmagát túlhaladá e' szerepben. Szebben 's melegebben szavalni sohasem hallottuk, mint a' III-dik felvonás IV-dik jelenetében, midőn Lucretia ellenében elvette a' brutusi álarczot, Juniussá lesz, honszerelmét égő színekben rajzolja le, 's Lucretiának a' tört átadja. Szerencsésen tartotta meg azon közéletet, mellyen Brutus kétarcu szerepét játszani kell. E' Brutus nem örült, nem is gyáva féltékenysége, hanem épen

az, 's épen olyan, mit a' más nyelven nehezen adható „Brutus“ gúnynévnek kifejezni kell. A' rejtett, elnyomott, egyes alkalmakkal felvillámló 's ismét azonnal álarczot vevő nagy szellemnek furfangosságát nagyon szerencsésen fejezé ki, 's a' néző egy perczig sem felejté, hogy az ugy látszó „félkegyelmű“ iránt tisztelettel kell viseltetnie. — Laborfalvy Róza Lucretiának nemes és tiszta asszonyiságát a' méltóságos nyugalomnak, 's kedves szendeségnek azon vegyületével képvisel, melly a' magasztos jellemnek egészen megfelelt. Lendvay Sextus ravasz, erőszakos jellemét hiven fogta fel 's a' csábítási jelenetekben kitünő volt. A' jobbakk közt kell még megemlítünk Szigeti (Collatinus) játékát. Gyengébb kezekben volt Tarquinius dölyfös szerepe Barthánál, ki egyhangu mormoló szavalásából nem tud kiépülni, 's a' Lucretiával ellentétben álló Triviáié Komlóssy Idánál, azonban ezek sem ronták el az egészet. — A' végső felvonásban, különben is elég hosszú lévén a' drama, komoly élvezetekbe könnyen belefáradó 's vacsoráéhes közönségünk türelméhez mérve, némi rövidítés történt, 's a' IV-dik és V-dik jelenet összeolvasztatott, mi azonban az egész kerekedségének semmit sem ártott, sőt talán használt. Meg kell azonban vallani, hogy szini hatásra nézve tanácsosb lenne a' végjelenetet még rövidebben tartani. Lucretia halála után következik a' római szabadság kikiáltása, Brutus apostleosisa 's a' zsarnok bukása. Erre egy hatályos, kevés szavakban sokat mondó fórumi jelenet elégséges. A' színészek különben is igen nehéz helyzetbe vannak téve azáltal, hogy fenn a' köfalon, szűk és szabad mozgásra alkalmatlan helyen, kell működniök, míg ellenben a' falak alatt dühöngő Tarquin, a' hosszú jelenet folytán, nem tud magával mit csinálni.

Szerző, mint érdemlé, többször kihivatott. Igen szomorú dolog volna, ha e' jeles mű többször és nevedő tetszéssel nem adatnék, mert csak bővebb megismerkedés által fognak mind inkább feltűnni annak jelességei, szépségei, mélysege és érdeme, 's méltányoltatni az egyes szavakban kifejezett, egyszeri hallásra a' figyelem elől könnyen elsikamló nagy jelentésű eszme 's a' értelem. — Hatás tekintetében mégis ohajtánók, hogy a' végjelenetben némi változás tétetnék, 's Brutust s' Sibillát és a' népet nem a' falon, hanem a' színpad szabad mozgást engedő terén láthatnánk. A' mű részletesb szépségeinek ismertetését fentartjuk magunknak.

Ü.

MI HIR BUDÁN?

— K ö r i e s t v é l y. Engedjétek rövid vázlatát adni a' boldogító pillanatoknak, mellyeket e' helyen átélvezni szerencsés valék. Az idő odább siet örömeivel 's lesepri az élvirágok illatát; de a' szellemi élv virágainak magvai vannak, mellyek hogy kikeljenek, csak becsületes, tiszta érzelmű kebel kell hozzá; 's örök zöld fává fognak növekedni, olly fává, melly felett bátran csatázhat át az élet viharával: nem, oh nem képes kisodorni azt, mert gyökerei a' lélekhez forrottak, míg körülle isteni fényt áraszt el az emlékezet mosolygó világa. Illy élő faként virult fel lelkemben egy dicső nap emléke: ennek gyümölcsei a' gondolatok, mellyeket veletek közlendő leszek. — Egy tenger volt e' társaság érzelmeivel, 's hogy felveté e' tenger gyöngyeit, oh ne csudáljátok, hiszen a' nemzet geniusa lebegett lelkeink felett 's jövődjére rég nem ismert remény bocsáta fény sugarát. — Ne mondjátok nekem, hogy nincs e' hazának jövődje, mert talán körülményei zsibbasztó mámort idéztek életerébe, mert talán a' hideg fontolgtatás ködében nem találjátok a' kibonyolító vezéreszmét, nem találjátok a' tüzoszlopot, melly a' boldogság karjai közé, az ígért földére vezetne. Itt a' kebelben, itt benne fejlődik, barátim, a' jövő; mert a' melly nemzet becsületesen lelkesedni tud a' hazáért, az kötelességét — habár késik is — bár milly körülmények között el nem felejtheti: hatalma rabbá teszi a' körülményeket, 's a' rég elhalt boldogságból új jövőt teremt. A' grachusok eltemettetének; de élve

maradt az, mit eltemetni nem lehet, az elv, — mert biztos menetét a' nemzetélet fejlődése körül becsületes lelkesedés vezette 's hamvaiból megszületett a' dicső Marius. 'S én ne örülhetnék-e annak, midőn a' közjó 's az emberiség mellett lelkesedni látok! — midőn az érdemet elismerve, az ész isteni hatalmát méltányolva látom! Látok fogékonytságot e' nemzet lelkében a' szép és jó iránt. Nemzetről szólok, mert alig van megye, mely e' jelen társas-körben néhány lelkesb egyénei által személyesítve nem volt. Megismerkedtünk egymással, tapasztalók a' tiszta hazaszeretetet, a' közremunkáló szándék becsületességét. Hallottuk szónokolni a' dicső K a z i n c y t: virágok nyiltak ajkain, ha reményről beszélt, 's fájdalommal csendes nyáreg reggele, mely zugva pusztit, a' midőn kirent. Kik hallók őt többször 's mindig egyforma szépséggel szólni: nem tudtuk mit csudáljunk benne inkább? a' roppant tudományosságot-e, vagy azon lelki erőt, mely érzelmei kifejtésében tükrözé magát! És a' gondolatok, azon magas reptű hattyúi a' fájó kebelnek! . . . de minek leírni akarni azt, mit leírni hiven nem lehet! — Egy buzgó ohajtás nyilvánítaték most B. J. táblabíró által, mely roppant vizsgálóra lelkesíté az egész társaságot. P e t ő f i t, a' nép magasztos lelkű költőjét, akarták hallani. Engedett a' közkívátnak 's szólott „a' nép nevében“, „dalaim“ 's még egy költeményt mondott el külön-külön ohajtások következtében. Mit írjak Petőfiről, hogy meg ne sértsem írói tehetségem korlátoltsága által azon isteni érzelmek magasztosságát, mely iránta lelkemben él? Petőfi! nagy eszmék vannak e' névhez csatolva, melyek, mint igaz gyöngyök hullámozzák a' világot, melyet ő hatalmas lángesze által minékünk alkotott. Hol állunk most a' mult időkhez képest? azon időkhez, midőn nagyán idegen tengerből szedtük a' gyöngyöket, idegen kertből nemesítettünk virágokat, idegen honból szivtunk levegőt, lelkesedést a' művészetnek? ki adott, uraim! költészetünknek saját nemzeti bélyeget? ki vezetett el a' nagyrészt émelgyős küzdelethez? ki tekintett be a' nép életébe, hogy örömeinek 's fájdalmainak szavakat adjon 's az isteni szikra hatalma által felemelje a' hangot, melyet ők értenek 's az érzést, melyet ők érzene? Oh, uraim! ne hagyjátok elmondanom, érdemeinek leírásával csak sérténém azoknak nagyságát. Ti, kik értitek 's felfogni bírjátok: jól tudjátok, ki ő? Vigyázzatok! 'S látni fogjátok, ki fog lenni még! A' vidéki itt levők vetekedve siettek megismerni Petőfit 's átölelni, 's a' nagyszerű elismerés egy életboldogságot ért. Most a' haza veterán irodalmi bajnokát akarák hallani, V ö r ö s m a r t y M i h á l y t, ki rekedtsége daczára is engedett a' közkívátnak 's elmondá „országház“ című költeményét. Ki nem ismeri a' mi nagynevű költőnk szellemét? Fertály századja találja e' nemzetet magasztos lelke teremtményeivel 's még ismertetnünk kellene őt? Nem, nem! megsérténők a' magyar nemzetet. Egressy Gábor, a' legjobb 's tanultabb 's mégis tán legszerényebb magyar színész, Petőfinek az „Életképek“-ben megjelent „Örült“ című művét szavalta. — S z e l e s t e y L.

— Előre engedelmet kérünk a' tisztelt olvasóktól, hogy egy olly emberrel kell vesződnünk, kinek nevét lapjainkba felvenni eddig lehetőségig óvakodtunk: most is csak igen röviden fogunk felelni azokra, miket tehetetlen dühében egy hires g e n t l e m a n-lapban ellenünk 's egyik dolgozótársunk ellen röpített . . . 's ezt koránsem azért tesszük, mintha ezen embernek csak a' legparányibb fontosságot is tulajdonitanánk, hanem mert mégis lehetnek azon lapnak két tucat előfizetői közül néhányan, kik nem hiszik, miszerint valaki olly végtelenül szemtelen lehet, hogy magyarul nem értvén, mégis magyar ügyeinkben vakmerősködi fecsegni. — Ez a' m a g y a r L e s s i n g tehát (magyar, mert nem tud magyarul) legközelebb ezt mondja: „egyetlen egy soromat sem czáfolták meg még eddig a' magyar irodalomban.“ Ugy van; mert nem volt rá szükség: a' férges gyümölcs földindulás nélkül is lehull. — Aztán az is tökéletesen igaz, mit ezen magyar Lessing mond maga magáról: „mert ők azt szeretnék, hogy én az lennék, a' mik ők; mert szegények belátják, hogy ők sohasem lehetnek azok, mi é n vagyok.“ Ugy van,

soha; oly szemtelen senki sem lehet, hogy az általa csak félig-meddig értett nyelven irt művekről bírálatokat írkáljon. Hogy pedig ez a' magyar Lessing nem érti nyelviünket, legközelebb ismét tanusította, az Irodalmi szemlé'-vel és egy drámabíráló választmányi taggal oly dolgokat mondatván kakasviadalában, mikről azok nem is álmodtak. Figyeljünk, kérem alázsan, igen szép! Példának okáért a' 'szemle' ezt mondja: 'illy más uton, mint a' művészetin, előidézett 's épen ezért tilos fiatást Europa minden művelt népei szinpadí hatásnak neveztek;' — magyar Lessingünk ezt idézvén, így értelmezi: 'a' 'szemle' tehát igenis megengedi a' színi hatást.' — Tehát magyar Lessingünk szerint e' szó 'tilos,' annyit tesz magyarul, hogy 'megengedi.' — Továbbá magyar Lessingünk ezt mondja: 'a' tudós tag azt kívánja, hogy a' 'szemle' tegyen különbséget a' szinpadí és színi hatás közt.' A' tudós tag czikkeiben ezen különbségről szó sincs, de a' 'szemle' mondja egy helyütt: 'vagy talán a' tag ur mondaná, mikép ő különbséget tesz a' 'szinpadí' és 'színi hatás' közt;' — tehát magyar Lessingünk szerint 'mondaná' annyit tesz magyarul, hogy 'mondja'; 'sat. — Tehát, Herr von magyar Lessing, lernen Sie ungarisch; mert a' német Lessing czikkeit, tessék elhinni, nem fordították magyarból németre: 's így illő, hogy a' magyar Lessing czikkei se fordítsák németből magyarra, mint az jelenleg történik. — Egyébiránt, még egyszer engedelmet kérünk, hogy kénytelenek voltunk illy — emberrel nyilvánosan szót váltani. Nem történik meg többé!

— Mult szombaton néhány pesti vig fiatal ember Váczon műkedvelői előadást rendezett az ottani éhezők számára; a' jelenvoltak igen jól mulatták magukat. Számosan rándultak ki a' vasuton Pestről ezen előadásra, azon jóhiszemben, hogy, mint a' nyomtatott színlapon világosan olvasható volt, az előadás után külön gőzkocsin visszaindulhatnak; de miután Váczon megtudák, hogy a' vasuti igazgatóság erre nem hajlandó — nem is lehetett egyebet várni, miután ez csupa szíveséget 's figyelmet tanusított volna a' közönség iránt — több, mint két harmada a' legközelebbi menettel ismét visszafordult, nem épen a' legépületesebb észrevételekkel commentálván az — apríla járatást. Halljuk, hogy a' váczi éhezők a' vasuti igazgatóságnak hálairatot fognak szavazni.

— A' kolozsvári 'kiskövet' öt aranyat tűz ki legujabbi számában a' legjobb beszélyre, 's a' bírási jogról ő maga lemondván, annak adja oda az aranyokat, kinek beszélye a' többi hírlapok által legjobbnak ítéltetik. Kérje meg a' 'szemle' urait bírálokul ezeknek semmi sem tetszik, 's így az aranyok szépen zsebében maradnak a' 'kiskövet'-nek. Voila tout!

— Figyelmeztetjük az olvasó közönséget a' 'Jelenkor' társalkodójában megjelent 'töredékek a' kisdedovás érdekében' című czikkekre, melyekben Ney Ferencz, ki legujabban, a' kisdedovás körül tett buzgó és sikerteljes fáradozásai méltánylatául, ns. Marmaros megyétől táblabírái díszes koszorujába soroztatott, a' kisdedovó intézeteket terjesztő egyesületnek népnevelésünkre gyakorlott jó hatásáról értekezvén, egy kis statistikai áttekintést közöl, mely szerint ez egyesület által létesített kisdedovóképző intézetben 122 növendék nyert képeztetést, kiknek nagy része egyszersmind az egyesület által segélydíjúl adott anyagi javadalmakban is részesült. Továbbá, hogy 1829-dik évtől a' jelen időig a' két magyar hazában 61 óvó intézet állítatott fel, 's árasztja üdvös hatását népiünkre, melyek közül 30 a' három utolsó évben keletkezett; ezek biztos jelei annak, hogy a' kisdedovó-intézeteket terjesztő egyesület üdvös törekvéseit szép siker koronázza. — Végre az óvó intézetek elnevezéséről szólván, e' fogalomnak egyszerűbb 's mégis teljes kifejezésére 's a' közéletbeni használatra az 'óvodá' szót ajánlja, mint a' bölcsélet 's nyelvtan szabályainak megfelelőt, 's könnyű kiejtethetés tekintetéből a' gyermekek által is használhatót.

— Liszt egy ábrányt dedicált Egressy Béninek, a' mi igen szép

tőle; csak aztán ez valami mézes madzag ne legyen, mellyen e' derék hangszerzönket — Párizsba akarják csalogatni.

— Eszünkbe jut, miszerint bizonyos ur nagyon csudálkozik, hogy bizonyos művésznőt el lehetett csábítani — az ő segítsége nélkül; hja édes ur, egészen más ám az, mikor illyesmi a' művészet tiszta érdekében történik!

— Halljuk, hogy a' „Noththeater“-t részvények útján akarják fölépíteni, mert Forstnak errevaló pénze nincs; furcsa, egyszer van pénze, egyszer nincs, a' mint a' körülmények parancsolják. Bizonyos ur nagyon sürgeti az aláírásokat, 's mondják, miszerint azért nem fogadta el bizonyos egyesület választmányi tagságát, hogy munkásságát annál erélyesebben szentelhesse e' nemzeti ügynek. Vivat hoch!

— Mult vasárnap a' „Csikós“ annyira megtölté a' nemzeti színházat, hogy, a' szó legszorosabb értelmében, több száz embernek vissza kellett térni: vajlon nem volna-e czélszerű, vásári időben szombat-, vasárnap- és hétfőn bérletszűnetben játszani? ezt a' vidéki vendégek kedvéért csakugyan meg lehetne tenni.

— Egy igen tisztelt ur lapunkban a' következő két kérdést kéri nyilváníttatni: a) Miért építik olly lanyhán a' lánczhidat, miután az akadályok már teljesen elhárítva vannak? b) Miért nem tartatott azon nyolcz év alatt, meddig az építés folyamatban van 's már négy millió pengő forint befizettetett, egyetlen egy közgyűlés sem? — A' kérdéseket nyilváníttottuk, de nem hisszük, hogy feleletet kapjunk rájuk.

— Valaki arra figyelmeztetett bennünket, nem volna-e czélszerű, az örökös utazásokat a' nemzeti színháznál akkép szabályozni, hogy, mig juliusban a' nevesebb színészeknek szünnapok engedtetnének, ezen idő alatt szinpadunkon olasz daljátékok adatnának valamelly jelesebb, e' czélra fogadott daltársaság által? Azon valaki azt gondolja, hogy ez által sem a' közönség, sem a' pénztár nem vesztené.

— Még nem jelent meg magyar könyv olly pazar pompával, de tán ritka érdemi is azt meg jobban, mint Petőfi Sándor „összes költeményei“ egy kötetben. Emich Gusztáv hihetetlen bőkezűséggel állítá ezt ki 's mégis árát (34 nagynyolczadrétü ivért három pengő forint) olly olcsóra szabta, hogy legnagyobb tiszteletét tanusítá e' jeles költőnk iránt, midőn annak művét a' kevésbbé tehetséges osztálynak is megszerezhetővé teszi. B. Eötvös József sziveskedék megígérni, hogy e' költeményekről bővebb bírálatot irand lapunkban; ez, ugy hisszük, a' legjobb ajánlólevél 's legbiztosabb garancia leendő, hogy azokat minden magyar ember megszerezni iparkodandik.

— Tilsch János kolozsvári könyvárus és kiadónál következő művek jelentek meg legujabban: a) Állattan, III-dik füzet. b) Erdélyországnak rövid földleírása gyermekek számára. c) Györke Erdélyt utazza. d) Györke históriája Erdélyről és e) Pálinkatan az erdélyhoni minden valláson levő falusi iskolák számára.

— Jövő szombaton Seidner J. ur ismeretes német író, akademiát fog rendezni a' kisebb redoutteremben, mellyben a' nemzeti színház némelly jelesebb tagjai is résztvenni fognak. A' rendező ur ez alkalommal humoristicai fölolvasást fog tartani e' picant czim alatt: „új rendszabályok fiatal piperőczők számára“ vagy: mennyi ostobaságot kell az embernek elkövetnie, hogy az „arszlán“ czimre érdemesítse magát?

— Czuczor urtól föl vagyunk hatalmazva, kijelenteni, miszerint sem a' „Szépirodalmi szemlé“-ben megjelent bírálatokat a' divatlapokról, sem egyéb cikkeket abba nem irt. Mi, résziunkról, ezt ugy sem hittük soha!

HIBAIGAZÍTÁS: Jelen számunk első lapján Tuba helyett olv. Juba; 362. l. Sasigenes h. Sosingenés; 363. l. Quadalquitoir h. Quadalquivir; Alunda h. Munda; coronthi h. corinthi.

érthetének. — Különben éppen a' leégettnek vélt redoutépületben tarták hangversenyöket azon bécsi művészek is, kik a' pesti német színház személyzetének javára pályatársi részvéttől működendők, hozzánk lerándulának. E' művészvendégek jótékony szívesességökért, tapsaink- és hazasainkon fölül, egy itteni hatalmas zenebarát által fényes lakomával tiszteltetének meg. Lakomáról szólván, a' másik lakoma is megemlítendő, melyet nálunk legközelebb bizonyos társulat ez évi örömmünnepe adott 's illetőleg fölemésztett. De, hogy kellőleg méltányolhassuk e' híres lakomát, szükséges a' társasággal megismerkednünk. Tudnunk kell, miszerint míg Sopronba az idegen sör behozatala szigorú tilalmaztatott, békesen szörpölék atyáinkfiai a' honi keserűséget; azonban Sir Robert Peel tanai átharsogván a' szárazföld tartományait, nálunk is lehulltanak némileg a' sör elleni sorompók: 's e' tény, a' 'Budapesti Híradó' nagy boszúságára, annyira fölláztat a' hazafias gégeket, hogy a' honi ipar érintett keserű ágának hanyatlását rettegven, erőlesen sörvédegyeletet alakítanak. — 'S azóta két veszedelmes párt dül a' sörfogasztás sárga mezején: a' nagy és kis poharasoké. Em ezek honi és külföldi sört isznak rendetlenül, amazok pedig kizárólag honit rendes nagy adagokban. A' nagy poharasok fáradhatlanul gyűléseznek, 's nagy-titkosan az alkony leple alatt ki-kikullognak a' vaspálya fö szomszédságába, hogy elkeseredett torkaikba egy-egy vödörnyi italkát esőpögtessenek, — midőn aztán szörnyű szövetségek áldomásánál világduló politikálással enyhítenek égbekiáltó fájdalomakon, míg végre elvtelten a' pirkadás hajnalal egymás karjain barátságosan haza táncognak. E' nevezetes társulat ül meg legközelebb ez évi közlakomáját, melyre minden buzgó sörívó titok pecsételése alatt meghívott, zárt ajtóknál folyván, mint illik, a' humoros tanácskozás. Egyszersmind tisztujításukat tartván, elnökké egyhangú fölkiáltással egy kisdéd sörtanár, mint legvitézesebb ivó, választott, jegyzővé egyik szikár társukat magasztalák, — a' többi hivatal megbírási sora szerint osztott ki közöttük. Figyelmeztetjük a' rendőrséget, hogy szokott éberségével kísérje e' vészjelátu társalom tántorgó lépteit, mert különben olly forradalom keletkezhetik, melyet a' legjózanitóbb tapasztok sem könnyen csillapíthatnak le, sőt a' hűvös lég is, e' sokszor csalhatlan szer, ellene szövethetnek. — Vasuti társaságunk böjti higgadsággal számot vetett eddigi 's további terveinek arányában finantziális állapotjáról, miből kitűnt, hogy még egy kis pénz-magra volna szüksége, mi, magánál nem találattván, kölcsön útján megszerzetetni határozottat; azért egy jónevű választmány bizatott meg bécsi tőzsérektől 6—700,000 forint fölvételére, mit annál könnyeb megkeritnie, mert már másfél milliónyi hitelértéke van a' társulatnak, 's egyetlen bécsi tőzsér 200,000 forintot ajánlott, azontul, hogy magas helyekről biztosítványul szolgálható kedvezmények ígértetének. Egyszersmind a' pályavonalnak Kanizsáig terjesztése állapítatott meg. Egyébiránt különös, hogy a' kölcsön elkerülése végett célzott részvényt-fölemelés makacs ellenzékre akadt; nem csoda! mert a' pénz igen drága nálunk, azonfölül mint a' gyimóti paraszt érzékenyen panaszlá: minden kereset roszabbul megy, mióta Iczik behozá azt a' soproni bankót — értsd: a' váltót, melyel Iczik szomszéd János gazdát fizeté, „soha be nem váltom“ reményében. — A' „magyar orvosok és természetvizsgálók“ illő elfogadására megye és város összevetett vállakkal működik. Sok szaku választmányok üléseznek e' miatt, u. m. természetani, gazdasági, műipari, óságtani, szállásoló, diszitó és vendéglő. A' szolgabírák statistikai adatok gyűjtésére utaltatának 's pedig első alispán ur által ügyszerető hűvvel. Kell is, hogy lendítsenek megyéjük dicsősége végett valamit, mert a' nevezett társulat fölszólításában annyi dicseretet halmozgatott a' megyére, hogy maguk a' rendek szinte hűledzenek bele. Föolvastatni hallók a' napi rendet, melyben annyira kiemlék a' villás reggelik, közébedék és fényes estélyek, hogy egyik táblabíránk megpödrövé bajuszát, azt jegyzé meg: miként, biz a' mint látom, itt is, mint egyéb gyülekezeteknél, főszerep az „eszem iszom“nak jutand. A' kórházak ebéd utáni látogatására azon rovást hallók, hogy olly rózsás kedélyben lehetetlen csupa jót nem látniok orvos uraknak. A' kirándulásokba szükségleten is soroztatott, minő a' bánfalvi mulatóhely megtekintése; néhány érdekesb pedig mellőztetett, vagy legalább szabad tetszésre hagyatott, minő: a' megyebeli ásványos vizek, Fraknó és Nagy-Czenk meglátogatása. Azonban általán még honunkban seht annyi előkészülettel nem fogadtatának vendégeink, mint fognak Sopronban, — mi minden esetre a' megye és városnak nem kis dicsőségére szolgálnd. Adja Isten, hogy igyekezetöknek sikere legyen, egyszersmind visszaható ereje minden hazafias vállalatra nézvest. — A' kénégennyel a' helybeli kórház is tön kísérleteket, mi eredménynel? nem tudjuk. Gonosz felfödözés ez, ha a' bűnök vele élnie szabadand; ellenben mi jótékony a' méltatlanul üldözöttnek, fájdalmi szüntetésére!

T o r m a.

N. KANISÁN, febr. végén. Az „ifjutársulat“ közelebb megismertetését illető ígéretemet ezzel beváltva, minden fenékerkítést mellőzve, egyszerű vázlatban kijelentem, miként az, a' helybeli kaszinó 's polgári egytelt, valamint más városbeli illynemű társas körökkel méltán, sőt diadalmaskodva versenyezhet a' szinte finomabb társalgást 's szellemibb élvezetek eszközésére célzó foladatában. Míg a' tekeasztal 's egyéb tisztességes játékokkal anyagi elsőorádásról van gondoskodva, a' nemzetünk legkitünőbb férfiai arcképeivel díszesített olvasóterem zöld asztalát, a' 'Pesti Hírlap', 'Életképek', 'Hazánk', 'Allgemeine Zeitung des Judenthums', 'der Israelit', 'der treue Zionswächter', 'Pesther Zeitung', 'Allgemeine Augsburger Zeitung', 'Pressburger Zeitung', 'Illustrierte Zeitung', 'Sonntagsblätter', és 'Ungar', a' közélet- 's közérdekeket képviselve, lepi el. Kitüntetve felülmulja pedig az előbbieket azon dicső körülmény-nél fogva, miszerint ez, a' benne nem rég alakított, 's már keletkezési korszakában is 600 kötetet jóval túlhaladó könyvtárával, — melynek homlokzatán hazánk koszorus íróinak (Jósika, Eötvös, Vörösmarty, Kisfaludy K., Fáy, 's t. b.) jeles művei is, mintegy gyöngykoszorú-ként díszlenek, — valódi jótékony művelő-intézeté emelkedik; 's neha a' körülbelől hetven kötetből álló magyar művek a' hatodfélszáz német nyelvűek számához aránya, ez intézetnek minden alkalommal, különösen pedig belszerkesztményében tanusító nemzeti indulatjaival (t. i. ugyanis, hogy az ifjutársulat, minden intézkedési- és rendezményében kizárólag a' magyar nyelvvel él) eddigelé megegyezni korán sem képes; mégis azon kecsegtető reményre vagyunk jogosítva: miként a' lelkes választmány és a' kezelő bizottmány, kivált pedig annak érdemtel-

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI és KIADJA

FRANKENBURG ADOLF.

13. szám. — Mart. 27. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

MI HIR BUDÁN ?

— Bizonyos Schmidt kisasszony, a' hires Hassel-Barth tanítványa, már néhány hónap óta Pesten mulat 's leghőbb kívánságát nyilvánítá előttünk, a' nemzeti színházban fölléphetni. Igen buzgón tanulja a' magyar nyelvet, hangja, kivált a' felsőbb chordákban, kellemes . . ; ha gondolja az igazgatóság őt is használhatni, nem rossz acquisitio volna; hanem, természetesen, előbb magyarul kell tudnia, nehogy olyan komédiánk legyen, mint Ender kisasszonnyal, ki egykor, szót sem tudván magyarul, színházunk prima donnája volt. Hej, akkoron még kevesebb bőségében voltunk ám a' színházi tagoknak!

— A' 'Spiegel' mult szerdai számában az mondatik, hogy az 'Életképek' szerkesztője a' 'Noththeater'-re tiz részvényt irt alá. Ez csak olyan witz, mintha mi azt mondanók, hogy 'Spiegel' collega a' nemzeti színház hivatalos lapja akar lenni; mert ha e' hir igaz volna, mi lennénk az elsők, kik az 'Életképek' szerkesztője, mint könnyelmű pazarló ellen — sequestrumot kérnénk.

— Láng Ádám János, nemzeti színművészetünk azon nemeskeblű bajnokai egyike, kiknek ajkai először hirdeté a' magyar színművészet igéjét, f. hó 22-dikén reggel aggsági elgyengülés miatt meghalálozott. A' nemzeti színház összes személyzete bánatos szívvel jelenti a' derék veteránszínész halálát érdemei méltánylói 's barátinak.

— Mult szerdai a' volt német színház karszemélyzete hangversenyt rendezett a' redouteremben. Szegényeket nem bírván többé kielégíteni Forst uram, miután őket majdnem másfél hónapig üres ígéretekkel tartogatta 's a' bejött pénzekből őket ki nem elégíté (jóakarói azt akarják bebizonyítani, hogy nem elégítheték), most egyszerre jó szerencsének bocsátá. Valjon e' jó urak nem fognak-e ismét az 'Ungar' szerkesztője ellen nyilatkozni, ki őket ez emberséges igazgatójuk iránt idején korán felvilágosítani akarta?!

— Az említett hangversenyben Reina ur, az itt mulató olasz dalszínészek legjelesbike, magyar áriát énekelt; kiejtése jó és érthető, mély hangja pedig ritka-jelességü. Hogy ha e' művészt színházunknak megszerezni sikerülend, az áremelés indokai mindinkább igazoltatni fognak.

— Lovassy Betti kisasszony, kit — az Isten tudná megmondani, mi okból? — elszalasztottunk, 's ki azután a' kassai közönség kedvence lön, most igen kedvező szerződést kötött a' brünni színház igazgatójával, ki csak nagy bajjal pörölhetette el a' derék művésznőt a' leMBERGI igazgatótul. — Igen jó, hogy Lovassy kisasszony előbb külföldön szerez hirt nevet magának, tán majd kedvesebben fogadja egykor — hazája!!

— Az aldunai gőzhajózás mult héti csüörtökön kezdetett meg: az idő még nem igen akar tavaszi szint öltetni; taval ilyenkor a' fák már zöldelleni kezdének, az idén nagyon is késik a' természet . . .

— Irinyi József, ismeretes publicistánktól megjelent: 'az országgyűlés rendezéséről', és dr. Tavassy Lajostól két tanszéki beszéd 1846/4-ből. — A' zenészeti világban pedig kedves ajándokul fogadtattak a' Fogarasi és Travníky urak által énekre és zongorára, vagy egyedül ez utóbbira alkalmazott „magyar népdalok“ első füzeté, melly mitsem hagy kívánni valót hátra, mint a' második füzetet. — Zöllner Fülöp is szerencsés sikerrel szerzett egy ábrándot zongorára, Hunyadi László-ból, melly Wagner műárusnál 1 ft. 15 kr. pengőben kapható.

— Sárossy Gyula barátunk innen Bécsbe utazván, e' napokban tért vissza Pestre. A' gőzhajón, mellyen lejött, tárczáját mintegy 160 pfttal ellopták; mit még a' hajón jelentett be a' kapitánynak, de ez azzal vigasztalá, hogy e' dologban mitsem tehet. Szép tőle. Mi egy kis motoztatást minden esetre megkísértettünk volna: a' becsületes ember ezért meg nem haragudott volna, 's a' gazember illő, hogy lakoljon.

— Halljuk, hogy az 'Ungar' segédszerkesztője april óta Saphir Zsigmond ur leend. Ha a' hir valósul, collegánk ismét szerencsés választást tön, mert Saphir ur értelmes, szellemdús 's mint egykori főszerkesztő, ügyes tapintattal is bíró férfit.

EPERJES, mart. 13-dikán. A' környékünkön létező nyomor és inség napról napra rémitőbb színekben kezd mutatkozni, 's bár enyhítésére mind a' megye, mind magánosok részéről érélyes lépések tétetnek: mégis több helyeken a' rendes élelmi szerekből teljesen kipusztult parasztok — csak gyökereken és korpán tengődhetvén, halomra betegesznek, 's számosan meg is hálnak. Ezen szerencsétlenek felségelésére városunkban egy műkedvelő társaság alakult, 's folyó hó 4-kén adá elő Nagy Ignác, 'tisztujtás'-át, általában sikerülten, 's a' jelenvolt nagyszámu közönség teljes meglegedésére. A' mennyire kielégítették, 's valódi örömet éreznek az előbb említett előadásakor: annyira meg kelle botráncoznunk ugyanezen társulatnak egy héttel későbbben történt német szindarabban fellépésén. Bizony igen kár volt az illető tagoknak előbbi kettős érdemökre illy módon fátyolt vonni; kár volt, mondom, mert a' mellett, hogy német productiójokkal tökéletesen megbuktak, a' jövedelem sem ment feleannyira is, mint mult alkalomkor. Aztán talán tekintetbe lehetett volna az érdemes vezér uraknak, magyar létökre, a' nemzetiséget is venni, mit városunkban terjesztetni, ugy hisszük, főkötelességök, — most legalább nem kaczagtatnának ki uton utfélen, még azon idegen elem által is, mellynek jelen tettökkel tömjénezni kívántak. — Halljuk, miszerint az ev. tanuló ifjuság is szándékozik szindarabot előadni: a' nagy drágaság miatt igen rossz karban levő collegiumi tápintézet felségelésére és Vajda emlékére akarván fordítani a' jövedelmet. — Rendes német színesztetünk még a' farsang utolján megbukott.

Sóvári Ödön.

SOPRONI UJDONSÁGOK. Legközelebb vasuti társaságunk igen érdekes tapasztalatra jutott, mert bécsi sógoraik minden kecsgetetés daczára megvonák a' kölcsönt, mellyre kétszázezeres ígéretek mellett kétségbevonhatlanul számítanak. Hiába igyékvenek a' siket többséreket méltányosságra emlékeztetni, állítván, miként e' sopron-nemétujhelyipálya által ök egy külvárost nyervén, az erre kölcsönzendő pénzt csupán egyik zsebökből másikba tennék bizonyos nyereség fejében. Ök minden rokonszenvi ajánlatokra mosolylyal válaszolának. Egyébiránt a' társaság újabb részvények kibocsátására fanyalodott. A' részvények fele áron kaphatók a' társaságiak által, egész nyereményvel. Hát a' gloggnitzi alkuval nem sülnék-e így föl? Legalább ez esetben hazai maradna a' vállalat; holott különben olyan furcsa színben mutatkozik az a' kis önállóság. — Néhány emberbarát közremunkálása következtében nálunk rumfordi-leves-intézet alakult, vagy 60 szegény naponkénti táplálata végett. Hát azon vasuti munkákhoz költözött inséges csehekrol gondoskodik-e valaki? mert, mint halljuk, egy pár áldozatja lön már köztük az éhségnek. Örömet vennék ez ügyben a' felvilágosítást, sőt a' czáfolatnak is örvendénék. Nemes tanácsunk, nemzetiségünk iránti hajlamát tanusítandó, elhatározá, hogy minden ezentulra polgárrá avatandó egyén a' legújabbán alakított magyarruhás zászlóaljhoz köteles csatlakozni: az eddigieknek szabad tetszésére hagyatván az áttérés. Éljenek, mig ez ösvényt járják! Erélyes kapitányunk igen lekötölezné a' vagyonbátorság és erkölcsiség barátait, ha hetivásárok alkalmául éjenként véletlenül betekintetne Argusaival a' király' vendéglő teremeibe, hol egy rablócsoprt működik a' nemes kártyaművészet fogásaival. Mondják, leginkább izraélfiainak telik nagy mulatságuk a' 3—4000-es forgalom élveiben. Alig megvetendő összegese valamelly jótékony czélra, talán épen a' példányiskolákkal egy magyar tanszékre, ha meg nem irylenék. — Hír szerint számosan akarnák magukat levéttetni egy itt mulató híres arczfestész által. Siessetek, uraim! 60 pengő forint elég olesó a' halhatatlansághoz, — kivált, miután már csirában viselők a' halandóság fátumát. A' sikerült képek commentálására egy epigrammiról ajánlanánk. — Katonatisztjeink szélftiben bajszot nevelnek, mert közhir után, az egész osztrák seregnek megengedtetik a' bajszutviselés. Harczias tekintetből ajánlható.

Torma.

SZ.FEHÉRVÁR, mart. 11-kén. A' lanyha farsangot egyhangu böjti napok válták fel városunkban; alig van egyéb szórakozásunk, mint a' színház, mellyben Kilénynek társasága működik, még pedig ugy, hogy melegebb pártolást is érdemelne, mint mellyben részesül. — Az életbiztosító intézetről már több lapok szóltak, melly anyyi szűkkeblü ármányok ellenére is csakugyan létesült, 's mellynek minden, nem egyedül zsebének élő magyar csak virágzó jövőt kívánhat. — Hymen nem igen mosolyga e' farsangon reánk; most van nap alatt, mint mondani szokták, két pár: egyikben megyénk dúsgazdag leánya az ara, 's a' szerencsés vőlegény gróf Zs. — Egy lelkes főrangú hölgy indítványára egy nagyobbbszeru hangverseny terveztetik, mellynek jövedelme tisztán szegények segélésére lesz fordítandó. A' szándék nemes, csak legyen könyörülő szívü közönség, melly ezuttal az alamizsnáért, melyet szenvedőknek nyujt, magasabb élvben is részesülend. — És ime a' 'Hazánk'-ban olly fekete színnel festett haute volée nem késik jó példával menni előre.

Hubert.

Mondani valónk. Az Egerből lapjaink egyik számbában közölt azon hír, miszerint Sz. faluban egy családtya elevenen eltemtetett légyen, Gyöngyösről Sándorházi ur által valótlannak állítatik. — Reccsy Andor urnak Bangó Péter ellen küldött nyilatkozatát, miután ez utóbbi a' 'Honderü' legújabb számban kijelenté, hogy 'puszták fia' czimü költeményével az érdemes hazafit legátvalóbból sem akarta sérteni, szükségtelemnek tartottuk közleni. — 'A' pozsoni árviz 1847-ben' czimü beszélyt adni fogjuk. — Kérjük Pompéry János barátunkat, hogy szép beszélyének végét mielöb küldje meg, nehogy azt ismét továbbra halasztani kényteleníttessünk. — Furesán járunk mi mindig V....y Károly urnak pesti czikkjeivel: mart. 8-dikáról kelt levélét, a' színházi bírálatlal együtt, csak tegnapelött vettük; addig mindig a' könyvárusnál hevert, hová V. ur azt beadá. Sziveskedjék a' tisztelt ur ezentul czikkjeit egyenesen hozzánk küldeni (Budára, a' hidmellelti 600d. számu Lika házba), mert különben legjobb akaratumk mellett sem tehetünk róla, ha a' színházi bírálatokat, mint elavultakat, mellőznünk kell. A' jelen czikket azonban részben közleni fogjuk. — A' temesvári czáfolat igen homályos, nem értjük; a' czáfolatnak pedig mindennek előtt világosnak kell lennie.

E' pillanatban vettük **Szabó Pálnak** 'vallomásait' Boulogneából, mikből megtudjuk, hogy e' szerencsétlen ember a' világ más részében egyedül, elhagyva, idegen emberek közt vándorol, nyugalmat sehol sem lelő. 'Borzasztó bünhódás — mond ő — egy tévedésért, mellynek gyökere más keblében rejtlett.' Nem tartóztathatjuk magunkat, pár sort kiírni e' levélből, intő példálul szolgálándók a' könnyelmü fiatallagnak: 'Kimondhatlan szomorú, —

igy ir Szabó Pál—de csaláttalan óvó példaként szolgálhat sorsom nektek, fiatal hazafiaink! kiknek keblében a' legmagasztosb, de egyszersmind a' legveszélyesb érzelmek kezd gerjedezni, mi hős tettek, de aljasságra is bírja a' férfit készíteni. Ünneplés és vallási kötelesség marad oly szenvedélyeket elnyomni, melyek érzelmeinkkel, állásunkkal 's hivatásunkkal meg nem férhetnek. Kinek saját szerencsétlenségén kell okólnia, az az ég legszánandóbb lényé. Nincs bocsáthatlanabb gyöngeség, mintha a' rosszhoz vakon ragaszkodunk, annak daczára, hogy meg vagyunk győződve hibás cselekvényeinkről; — igazságtalan önmaga ellen az ember, 's veszélyes az erkölcsre nézve is, habogy önzó indokok végett ártatlannak hisszük azt, kinek tévedései már rég ismeretesek. Több férfiak pecsételték már ekkép le makacsságuk által a' nyomor oklevelét. — Ne vesztítsék soha, egy pillanatig sem szemetek elől azon rendíthetlen igazságot, miszerint felelős teremtvények vagyunk, hogy az erény, áldozatok sorozatából áll, 's hogy a' legnagyobb boldogság azon öntudatban rejlik, miszerint kötelességeit mint keresetény, gyermek 's hazafi becsületesen teljesíté; — mert rövidek a' botlások mámorai — de örök a' bü. — Tévedéseimet nem lehet menteni, kivéve, ha annyi könyörületesség gyakoroltatnék, mint Krisztus urunk a' keresztfán bizonyított, midőn mennyei atyját kérte gyilkosainak megbocsátani. Egy egész nemzet előtt hullok térdre, 's rebegő ajkaim bocsánatot kérnek. Tekintetek a' legdurvább érzetre, vagy a' legdrágább kőre: a' tüzből tisztább 's szilárdabb alakban használhatjátok bármí czéla. Én csak homokhordóként óhajtom hazámban adósságaimat leróni, tévedéseimet helyreütni, 's kötelességeimet teljesíteni. — Legyen szabad reménylenem, hogy szerencsétlenségem a' legkeményebb szíveket is megindítandja. Megfoghatlan erős vonzalom lángol keblemben hazámért, nemzetemért, 's idegen földön úgy élek, mint hal a' száraz földön, vagy mint a' szabad léghez szokott madár zár alatt. — Nyujtsatok vigasztalást csak pár szóval; — legyetek irgalmasok! — Bármikép határozzon is nemzetem egyebiránt jövőmön fölötte, 's bárhol találjam is siromat: mindenütt hazám javára szentelendem pillanatimat, 's utolsó lehelletem szülőimhez 's hazámhoz fog sietni — bocsánatért. Isten veletek! —

Nyilatkozat. E' lapok 12-dik számában a' debreczeni levelező urnak néhány soraira nem mulasztathom el válaszatomat közölni, 's a' történetekről mind őt, mind a' t. cz. közönséget értesíteni. Váradra tett utazásom alkalmával, a' gyorskocsi rendetlen járása miatt, Debreczenben fél napot és egy éjszakát mulatván, szerencsés valék megismerkedni tek. Rédey Lajos urral, kinek barátságos felszólítására megígérttem, hogy visszautazásom alkalmával a' debreczeni casinóban énekelni fogok; ezt annyival is inkább szívesen tettem, mert az egészet baráti zártkörnek és mulatságosnak lenni hívém: 's épen azért nagy volt meglepetésem, midőn megérkezvén, rovásomra elrendezett hangversenyt, és rendes bementi díj mellett összegyűlt közönséget találtam. Már most kényszerítve is érzém magam, a' közönség várakozásának, mennyiben tölem telhető, megfelelni, mi azonban legnagyobb szerencsétlenségemre nem teljesülhetett, mert az utazás által annyira elrekedtem, miszerint énekelnem, bár hangomat négy ízben is megkísértém, teljes lehetetlen volt. A' bejött 47 pengő forint tiszta jövedelmet tehát említett t. R. L. ur elhozta ugyan, de abból én többszöri unszólására sem fogadtam el többet 25 forint pengőnél; — 20 forint pengőt a' szegényeknek adatni kértem, 2 forint pengőt pedig a' pénztárnok számára fizettem. — Ebből látni fogja a' t. cz. levelező ur, miszerint én érdemtellenül magamnak elsajátítani semmit nem akartam; sőt a' mennyiben talán az említett 25 pengő, bár mások unszólására tett elfogadásával hibáztam, kötelességemnek tartom, e' hibát jóvá tenni, 's ez összeget tisztellettjesen visszaküldöm, hogy ez is a' többihez csatoltatván, a' szegényeknek adassék; vagy pedig, ha a' közönség egyik vagy másik tagjának úgy tetszenék, kiki saját benlevő részéből szabadon rendelkezessék *).

Himylanthoz a' magyar hölgyvilág. — VI. Ordódy né Gyhy-czy Mária íven: Ordódy né Gyhy-czy Mária 4 ft, Spech Lajosné Rákóczy Karolina 2 ft, Spech Lajos 1 ft, Radácsy Antal 20 kr, Lancesarits Józsefné 20 kr, Fleczér István 20 kr, Márkus Lajos 4 ft, Perndl Antal 20 kr, Csajághy Sándor 1 ft, Tary Xav. Ferencz 1 ft, Nehiba János kalocsai kanonok 2 ft, Barakovich Antal 1 ft, N. N. 1 ft, Csicsáky József 1 ft, Vugráts János 1 ft, Torma József 1 ft, N. N. 20 kr, Benedek Elek 30 kr, gr. Nádasdy P. Ferencz kalocsai érsek 5 ft, Girg György kal. kanonok 2 ft, Zombory kal. kanonok 1 ft, Szathmáry 1 ft, Bedcsul Tamás 1 ft, Göbel Ferencz 2 ft, Nagy Sándor Nina 1 ft 20 kr, Mészárosné Szabadhegyi Pólexin 1 ft, Mészáros Károly 1 ft, Hangel 20 kr, Láng Ferenczné 30 kr, Mike Ádám 1 ft 40 kr, Maros Antal 1 ft, Daróczy Istvánné Szluha Terezia 1 ft, Szluha Nina 1 ft. Daróczy István 1 ft, Szabó Mihály 1 ft, Szabó Mihályné 1 ft 20 kr, Korsós, k. kanonok 1 ft, Bárczyné 20 kr, Bárczy József 20 kr, Sinkovits Ferencz 20 kr, Ifj. Bolváry András 30 kr. Ifj. Bolváry Andrásné Vencz Anna 30 kr, Ujváry Lászlóné Csicsér Borbála 1 ft, Ujváry László 1 ft, Ugróczy József 30 kr, Ugróczy Józsefné Boros Rozália 30 kr, Vojnits Jenő 20 kr, Papanek József 20 kr. Összesen 53 ft pengőben.

Megjelent és kapható Emich Gusztáv könyvkereskedésében Pesten, ur- és kigyó-utca szegletén: Petőfy Sándor összes költeményei egy kötetben. A' költő aczélba metszett ábrával. — Kérnetek a' t. cz. ívtartó urak, hogy a' példányok átvételéről rendelkezni sziveskedjenek.

 Az idő rövidsége miatt számosabb ívek még vissza nem kerülhetvén, az előfizetés határidejét apr. 20-ig kiterjesztjük; azon naptól a' bolti ár 4 e. f. Pest, mart. 20-kán 1847.

Emich Gusztáv.

*) Az említett összeget, t. i. 25 pengő forintot, még mult szerdán, Hartleben, könyvárus ur által Csáthy Alajos, debreczeni könyvárus urnak elküldöttük, hogy azt teendő intézkedés végett, t. cz. Rhédey Lajos urnak átadni sziveskedjék. — Derék művésznök e' nemes tette által teljesen igazolta magát az őt méltatlanul sújtó debreczeni közönség előtt; mi részünkről csak azt csudáljuk, hogy — míg eddig egyik hirlapban sem olvastunk azon kiüntetésről, mellyel E. üredy Nagyváradon fogadtatott, hol szép sikerrel hangversenyeket rendezett, 's tisztelőitől becses ezüst billikommallal lepetett meg — a' rossz hír Debreczenből azonnal elterjedt, a' mi annál érzékenyebben eshetik jeles énekesünknek, mert ártatlan indokul szolgált barátjai elhírtelenkedett jóakaratainak.

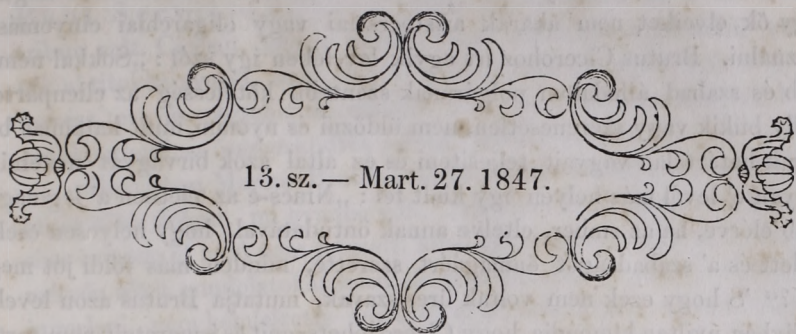

Syrola co.

1847

ÉLETKÉPEKhez
Ludwig Frankenburg. A.

13. sz. — Mart. 27. 1847.

CAESAR URADALMA ÉS HALÁLA.

(V é g e.)

Cajus Cassius Longinus magas és bátor lelke által volt polgártársai előtt korán kitünő. Midőn Sulla mindenhatósága tetőpontján állott, ő még gyermek vala, és tanuló-társa a' hatalmas dictator fiának, Faustusnak. Az ifju Faustus társai között egy izben dicsekvék, hogy az ő apja a' római népnek ura, és hogy egykor ő is az leend. A' gyermek Cassius e' szóra annyira felindult, hogy a' dictator fiát megverte. Ez esemény ez időben nevezetesebb volt, hogysem egykedvűleg vétethetett volna. A' czi vakodó gyermekek Pompejus elébe idéztettek, hol a' már gyermek korában hajthatatlan Cassius így szóla Faustushoz : „Ismételd csak szavaidat még egyszer 's én itt Pompejus előtt foglak megverni !“ Cassius jelen volt a' parthusok elleni háboruban, 's Crassus eleste után összeszedvén a' had maradványait, velök visszaverte a' parthusokat, veszélybe csalá vezérüket Pacorust és őt is meggyőzvén, megmenté Antiochiát. Ily jeles vezér igen nevelhette azon párt erejét, mellyhez állott. A' második polgárháboruban Caesar ellen fogott fegyvert és Pompejus által hadi hajók vezérletével bizatott meg. Midőn a' pharsaliai csata után látná, hogy a' diadalmas Caesarnak nem lehet többé ellenszegülni, átadá neki hajóit. De Cicero bizonyítja, miképen Cassius lelkében már ekkor megfordult Caesar megöletésének gondolata, és végre is hajtandotta szándékát, ha Caesar ott száll ki, hol ő várta, nem pedig a' Cydnusnak másik oldalán. Caesart aztán Brutus engesztelé ki íranta. Cassius némieken hasonlított Brutushoz. De nem volt olly tiszta és nemes lélek 's nem is olly szelid, mint amaz. A' hont, a' szabadságot nem kevésbbé szerette, mint Brutus ; de ő Caesarban inkább gyűlölte a' zsarnokot, mint a' zsarnokságot, mi Brutusnál megfordítva volt. E' férfiaknak mindketteje a' bölcséleti tanulmányokat az élettel kötö össze. Brutus Epicur világnézeteinek hódolt. Mindkettőtől leve-

lek maradtak fenn, melyekből lelkeiket olvashatjuk. Ezekből kiviláglik, hogy ők elveiket nem akarák aristocratiai vagy oligarchiai elnyomásra használni. Brutus Cicerohoz írt egyik levelében így szól: „Sokkal neme-
sebb és szabad állodalom polgárának szentebb kötelesség az ellenpártot, mely bukik vagy szerencsétlen, nem üldözni és nyomni, mint hatalmas barátink határtalan vágyait teljesíteni és ez által azok birvágját nevelni.“
Ugyan e' levél más helyén így kiált fel: „Nincs-e az életben a' legmagasabb elérve, ha az ember, eltelve annak öntudatával, hogy helyesen cselekedett és a' szabadságot önmagáért szerette, minden más földi jót megvet?“ 'S hogy ezek nem voltak üres szavak, mutatja Brutus azon levele, melyben nyíltan kimondja, hogy Cicero tehetségeit és ismereteit nem tartja fontosoknak, mert a' miket ír és beszél, nem alkalmazza saját életében. Így Cassius is, midőn a' bölcsesleti rendszerek fölött tréfálva elmondja, mi nagy különbség van az iskola és élet között, és megmutatja, hogy a' valódi gyönyörnek és az életben elérhető valódi érénynek eszméi rokonok, 's hogy a' bölcsesleti rendszerek feltalálói nem kell egybezavarni azoknak betűhöz ragadt utáncsevegőivel.

A' Caesar elleni összeesküvés eszméje Cassius lelkében fogant meg. Többen voltak a' római nagyok közt, kik úgy gondolkodtak, mint ő; de azokat egyesíteni csak Cassius tudá, ki magát érzelmeik, vágyaik és tervek középpontjává tette. Azonban mindnyájan jól érzették, hogy nekik egy közhitелű férfiú nevére van szükségök, olly férfiúra, ki minden alacson gyanun fölülálljon és fegyvere által mintegy megszenteltesse és a nép szemeiben jogszerűvé tegye a' merényt. Illy férfiúnak Brutust gondolkák, azért valamennyien csak azon föltétel alatt szövetkezének Cassius tervének végrehajtására, ha Brutus hozzájuk áll. Őt kelle tehát Cassiusnak megnyernie; de az nem vala könnyü, mert Brutus Caesarnak barátja volt, noha más részről Cassius ismerte lelkét 's tudta, hogy Brutusban a' szabadságszeretet fölülhalad minden egyéb érzelmeket. Cassiusnak távol utakon kelle Brutushoz közelednie, annál inkább, mert köztök némi feszültség vala. Cassius legelőször saját nejét, ki Brutus testvére volt, a' nélkül azonban, hogy a' titokba avatná, rábeszélte, hogy ügyekezék Brutusban azon magas honfiai és szabadsági érzelmeket beszédeivel felkölteni, melyek a' Brutus-háznak sajátjai. Midőn Brutus képzelete illy általa nem sejtett irányu beszédek által már meglehetősen fel volna tüzelve, egy reggel praetori székében illy tartalmu iratot talált: „Brutus, alszol?“ És ismét a' királydöntő Brutus szobrán ezt: „Oh, ha te élnél, Brutus!“ Mondják, hogy ez iratoknak Cassius volt titkos eszközlője. Nem sokára azután Cassius meglátogató Brutust, először azóta, hogy a' praetori hivatal miatt meghasonlottak. Kiengesztelődván egymás iránt, Cassius azon tárgyra fordítá beszédét, miért tulajdonkép jött vala. Eleinte csak távolról és kímélőleg. Miután tapasztalná, hogy Brutus hozzá hasonlólag gondolkodik, fölfedezé neki az egész összeesküvést. Midőn társai megtudák, hogy Brutus részökön van, azonnal határozottan állottak össze a' terv kivitelére. Több mint hatvan férfiú szövetkezett. Köztök volt Decimus Junius

Brutus is, Marcusnak rokona és Caesarnak régi barátja 's párthive, és Publ. Servilius Casca, szinte Caesar-párti, ki a' 43. évb. néptribun volt. Cicerót, ámbár tudták, hogy velök rokon érzelmű, nem merték a' titokba avatni, mert neki a' gondolatban és szóban volt ereje, de a' merész tett és végrehajtás embere nem volt, 's kételkedéseivel könnyen csökkentheté az összeesküdtek némellyikének bátorságát.

Caesarban Marcus Brutus iránt nem volt teljes bizalom, mert hallott felőle több dolgot, mi gyanus volt. Azonban leginkább a' zárkozott Cassius volt az, ki neki nem tetszett, kiről csaknem bizonyos vala, hogy lelke mélyén sötét gondolatokat hord; de nem akarván őt gyanuival még inkább ingerleni, nem kémleltette embereivel a' különben is nehezen kikémlelhetőt. Midőn egykor Caesart hivei intenék, miképen Antonius és Dolabella terveket forralnak ellene: Caesar azt mondá, hogy ő a' kövér és fodrozott fürtű embereket nem tartja veszélyeseknek, hanem a' sápadt és soványokat, kik éjjel nem alszanak, és sokat gondolkodnak; melly szavaival egyenesen a' halvány Cassius és Brutusra czélozott. Mi világos jele, hogy az emberismerő Caesar mélyen bepillantott e' férfiak lelkébe. Brutus, ki minden veszélyeket átgondolt, mellyekkel szándéka egybekötve volt, ügyekezett megtartani lelki nyugalomát, mi házán kívül sikerült is neki, de ott-hon éjeken át nem aludt 's látható volt rajta az aggodalom. Neje, Porcia, az uticai Cato leánya, észrevette ezt és sejté, hogy nagy titoknak kell férje lelkében rejteznii. Azonban nem mert hozzá ez iránt kérdést tenni, míg meg nem kísérté, méltó-e ő abba beavattatni, és ha kérdőre vonatnék, van-e benne erő még a' kínzás fájdalmainak is ellenállni és azt ki nem vállalni? Ez okból testén mély sebet vágott, mellynek fájdalmai őt lázba ejték, 's csak ekkor vallá meg a' miatta aggódó Brutusnak baját. Most Brutus fölfedezé a' nőnek az egész összeesküvést, 's könyörge isteneknek, adjanak sikert céljához, hogy magát illy nőhöz méltóvá tehesse.

Az összeesküdtek eltökélék, hogy nem titokban orgyilkos módjára, hanem nyilvános helyen, a' nép vagy tanács szemei előtt ölik meg Caesart, hogy a' tett annál merészebb és egyszersmind ünnepélyesebb legyen a' nagy tömeg szemeiben. Több tanakodás után a' tanácsgyűlést választák annak színhelyéül, mind a' mellett, hogy a' tanács nagyobb részint Caesar teremtményeiből állott. A' merény végrehajtására a' Kr. el. 44. évnek mart. 15. jeletetett ki, midőn Caesar baráti a' tanácsban indítványozni akarták, hogy a' dictator Itálián kívül királyi czímet viselhessen. Megérkezvén a' nap, az összeesküdtek palástjaik alá rejtett gyilkokkal jelentek meg a' gyűlésteremben, de nem kis rettegésben volt valamennyi, hogy ter-vök elárultatik. Decimus Brutus gladiatorokat állita fel a' színházban, mintha vívási mutatvány volna célja, holott a' szükséges esetre akará őket készen tartani. Martius 15-dike felvirradott. Brutus és Cassius a' gyűlés előtt praetori székeiken ülve, pörös ügyekben ítéleteket mondanak olly önmehtagadó nyugalommal, mintha lelkök csupán e' tárgyakkal volna elfoglalva. Most egyszerre hire terjedt, hogy Caesar a' mult éjjel megbetegedvén, nem fog a' tanácsban megjelenni. Nagy vala a' rémülés az össze-

esküdtekben, hogy ha tervök végrehajtása tovább halad, fel fognak fedeztetni. Félelmöket kettőzteté az, hogy egy-két olly személy, kik a' titokba nem valának avatva, szókat ejténék az összeesküdtek némellyikéhez, melyek arra mutattak, hogy az egész terv tudva van. Névszerint Popilius Laenas tanácsbeli, Brutus és Cassiushoz fordulván, kik egymással beszéltek, szerencsét kívánt nekik tervökhöz. Caesart, mielőtt kimene lakából, neje Calpurina kérve kérte, maradjon ez nap otthon, mert neki borzasztó álma volt, miszerint férjét megölve tartá karjai közt. *Spurina* híres jószázt jövendölé, hogy Caesart mart. 15. nagy veszély fenyegetendi. Azonban mind ezek daczára Dec. Brutus, Caesar meghittje, kinek érdekében állá a' dolgot nem halasztani, beszédeivel rábirta őt, hogy a' tanácsba menjen. Caesar bizott azon bánásmódban, mellyel ellenségeit hállára kötelezte maga iránt, és különben is benne nagy hajlam volt a' veszélyeket megvetni, és gyakran mondotta, hogy jobb a' veszélyt egyszerre kiállani, mint félelemben élni. Mielőtt a' tanácsba érne, az uton levelkét adának kezébe, mellyen, úgy mondják, az összeesküdtek nevei voltak följegyezve, 's kéretett annak azonnali elolvasására, de gátoltatva azok által, kik folytonosan mellé tolaodva beszéltek vele, olvasatlanul vitte kezében egész a' tanácsba. Gyaloghintájából kilépvén, Popilius Laenas ment hozzá és igen komoly beszédbe merült vele. Az összeesküdtek ezt elrémülve látták 's mintegy bizonyosnak tarták már, hogy el vannak árulva. Ijedten tekintgetének össze és szemeikkel adának egymásnak jelt, hogy be nem várják, míg elfogassanak, hanem előbb kivégzendik magokat. De csak hamar Laenas arcját mosolygásra látták vonulni és megnyugvának, hogy más, rájuk nézve közönös, tárgy felől szólott. Caesar a' tanácsba lépén, *Spurina* jött elébe, kihez mosolyogva ezt mondá: „martius 15-dike jelen van!” — „Igen, de még nem mult el” válaszolt *Spurina*. Mihelyt Caesar székére ült, melly *Pompejus* szobra mellett állott, az összeesküdtek nagyobb része is helyet foglalt közel hozzá. *L. Tullius Cimber*, az összeesküdtek egyike, mellé lépett és kérte őt számüzött bátyja ügyében, ki a' minapi kegyelmezésből kihagyatott. Caesar tagadó választ ada neki, némi kedvetlen kifejezéssel a' miatt, hogy illyesekkel terheltetik. *Cimber*, mintha kérelmével még tolaodóbb akarna lenni, megfogá a' dictator palástját. „Nem, ez már valóban erőszak!” így szóla Caesar. Mire *Cimber* lerántá a' dictator vállairól a' palástot. Ez jel vala a' megtámadásra. Casca azonnal ott termett 's első volt, ki Caesart megsebzé, nyakába döfvén törét. Caesar felugrott székéről, 's egyik karjával ellökvén *Cimbert*, a' másikkal Cascát ragadá meg, így kiáltva: „Átkozott Casca, mit csinálsz?” Most az összeesküdtek mind rá rohantak és töreikkel több helyen megsebezék. Caesar védte magát mindaddig, míg Brutust, szinte fegyverrel kezében, ellenségei közt meg nem pillantá. „Te is fiam, Brutus?” így kiálta rá olly hangon, mellybe csodálkozás és fájdalom vegyültek. Ezután elboresátá Cascát, nem szólt többé, hanem befedte magát palástjával, némán állotta ki a' gyilkok ezutáni dőféseit 's huszonhárom sebbel testén halva rogyott össze *Pompejus* szobra előtt, mellynek talapját egészen befecs-

kendé vérével. Az összeesküdtek olly dühösen rohanák meg, hogy he-
vökben egymást is megsebezék. Brutus maga is kezén kapott szúrást.
„Csak döfj, ha mindjárt engem gyilkolsz is meg“, így szóla a' kemény
Cassius egyik társához, ki nem férhetett Caesar mellé. A' gyilkosok közt
alig volt csak egy is, kivel Caesar életében egy vagy más jót ne tett
volna.

Igy halt meg azon férfit, kihez szellemnagyságra hasonlót keveset,
nagyobbat egyet sem mutathat fel a' világtörténet. Az emberi tehetségek
egyes oldalaiiban kitűntek mások is, és kitűntek talán nagyobb mértékben,
mint ő, de annyi különböző helyzetekben, annyi szellemerőt kifejteni fe-
lette keveset látunk. Azért ő méltán talált minden időkbén csodálókra, 's
a' Caesar név méltán lett az emberek ajkain valami nagynak és rendkívüli-
nek jelentője, mert a' szellemnagyság örökké magával ragadja a' meg nem
romlott keblű embereket. Azonban Caesar csodálót a' történetírás részre-
hajlatlan szózatának kell figyelmeztetni némiekre, hogy elfogulatlanul ítél-
hessen. Caesar, jellemének erkölcsi oldalát tekintve, megette áll sok nála
kisebb embereknek. Vannak egyes tettei, mellyek nemes szívre mutatnak;
de nem kell feledni általában, hogy az emberi természet magában véve jó,
's hogy rossz emberek is képesek nemes tetteket végrehajtani, 's hogy ural-
kodókban a' jóság gyakran nem egyéb a' legnagyobb okosságnál, és hogy
annak, ki mindentehető, nem nehéz magát szeretetre méltónak mutatni.
Nem akarjuk Caesartól a' szívemességet elvitázní, de tagadhatlan, hogy
tetteinek sok része ész hideg kiszámolása volt. Nem kell feledni azt is,
hogy olly férfinál, kinek csatáiban százezerek hullottak el, sok dolog
szépnek tetszik, mi más embernél föl sem tűnne. Tevékeny fejdelemnek
szükségesek a' nagy vállalatok; az örült felgyújtja, az okos fölépíti a' vá-
rost; és sok tett, melly kitűnő férfiaknak dicsőségül számíttatik be, mások-
nak keserű könyvekbe került. Caesar uralkodásra törekvését azzal szokták
menteni, hogy Róma nem volt többé méltó a' szabadságra. Ez megmagya-
rázza ugyan célja sikerültét, de cselekedetét jóvá tenni nem képes. Ko-
rábbi emberekre mondatik kárhozat, kik Róma szabadságát megingaták;
de hogyan lehet ekkor Caesart magasztalni, ki hasonló uton járt 's ama-
zoktól csupán abban különbözik, hogy szerencsésebb volt? Ha Róma nem
volt is méltó a' szabadságra, a' szabadság maga mindenre méltó volt, méltó
olly erénydús életre és olly nagyszerű halálra, mint Catóé vala. Mi Bru-
tus tettét illeti, felőle jól jegyzé meg az újabb történetírás, jól neve-
zetesen Rotteck, hogy ki őt meg akarja ítélni, be kell magát gondolnia
helyzetébe. Élénken kell képzelnünk — ha lehetséges —, mint jelent meg
Brutus lelke előtt Róma dicsőséggel teljes ötszázados szabadsága, föl kell
emelkednünk ama rég eltiint szenvedélyes szabadságszeretethez, mellyért
az ő világban olly sokan örömmel haltak meg, — áthatva lennünk azon esz-
méktől, mellyek szerint Harmodius, Timoleon, és a' királydöntő Brutus,
nagyoknak tartattak. Eltekintve a' természet 's állodalmi jog korunkbani
alaposabb ismeretétől, az erkölcsiség általános szabályai után, mellyek a'
tettet azon indokok és erkölcsi erő szerint méltatják, mik által az előhoza-

tott: Brutustól, ki önzés és személyes érdek nélkül ölte meg, kit szeretett, lehetetlen a' léleknagyságot megtagadni. Ő úgy látta, hogy Caesar halála által Róma szabadsága újra születendik. Tévedés volt, a' mit látott, de a' politicalai tévedés nem véték. Mi utókoriak, kik tudjuk tettének káros következményeit Rómára nézve, szerencsétlennek mondhatjuk Caesar megöletését; de ezeket Brutus másként látta. Ő ábrándosan szeretett honában a' szabadságot nem tartotta lehetetlenségnek. Tiszta jelleme nem hitt oly nagy erkölcsi romlást, minőbe Róma népe ekkor már süllyedve volt. Azért Rómának nemesebb lelkű férfiai, maga Cicero is, nemcsak javalák Brutus tettét, hanem egekig emelték, s még a' császárok korában is minden nevezetesebb író, sőt magok több császárok is, így ítélték föléle. A' gyilkosság minden esetre bűn, de Brutus bűne a' legszentebb és nemesebb érzelemnek, a' hon és szabadságszeretetnek, volt kitörése. B a j z a.

M Á G N E S E S Á L O M J Á R Ó.

Nyelv és fül két alkotó része az embernek . . . próbáld azért valakinek szemébe mondani : „ön nyelvés, ön füles!” száz közül legalább is kilenczvenkilencz halálos ellenségeddé válik. — Hol sokan vannak együtt, ott természetesen sok a' fül, sok a' nyelv, ott tehát sokat hallanak, sokat beszélnek. Ezért van, hogy népes helyen minden lépten nyomon hangzik e' két szó: „azt hallottam! azt beszéltek!” Hogy e' két szóból aztán egész sora támad a' különféle históriáknak — tagadhatlan, világos! Válasszunk egyet a' sok közül . . . Azért is

Képzeld az olvasó magának egy nagy hegyet, a' hegy alá egy derék várost — keresztelheti szabad tetszése szerint bármi névre —; a' város déli oldalán egy kis házat, a' kicsi mellett egy nagyobbat!! A' kisebb, illendő távolban tekintve, valami ideális tekintetű. Szűk udvarát nemzeti színű rácsozat keríti, s belől, gyepes hanton holmi vadkecske, medve, gólya s emlékszobrok állítvák föl — papirosból . . . közepén egy kis alkotmány, tömlőczőt ábrázol, mellyben fogva tartatik a' szegénység. Ki ennyi szembeötlő külsőségek után belép a' hajlékba, meg ne ijedjen, mikor a' falak ezt mondják neki: „meggömböltünk az időnek miatta és nem sokáig hordozhatjuk immár a' terhet, melly vállainkra nehezült!” — — Szép a' füstött koporsó, de belől halott nyujtózik! szép az aranyos öltözet, de alatta bezzeg...

Egy furfangos színész lakik e' hajlékban, ki harmincz évig vándorolt, és szerzett — no, de mit számláljam? eleget szerzett! háza is van, ruhája is van; aztán csak nem él levegővel . . . vidámsága meg az egész városban nevezetes — érje be vele! — Az a' nagyobb ház igen közönséges: fala kő, teteje zsindel, ablaktáblája vas; lakója pedig egy parányi csont és bőr, ellátva mindazon tagokkal, mellyek tagjai az asszonyi állatnak, sőt megtoldva egy rendkívülivel, melly mint leoldhatlan batyu — a' hátán domborult ki. D é b o r a nevet kapott e' szegény pára a' szent keresztségben, Krisztus urunk születése után nem tom mikor, mert a' nevét tartó matri-

cula ezelőtt negyven évvel megégett ; de alkalmasint tullépte már a' két X-et. — Magányosan éldégél, szülei rég elhaltak ; barátai pedig nincsenek a' természet mostoha gyermekének ; rokonai is ritkán látogatják 's csak azért, hogy egy uttal házat, udvart 's holmi egyet-mást körülnézzenek. Egyetlen egy jó embere van egész világon, kinek kedveért rést is hagyott az udvarkerítésen. Similis simili gaudet ! . . . melly három szó nekünk most ennyit jelent : Débora szomszédja a' színésznek, a' színész viszont Déborának ; Débora kicsiny, a' színész pedig alacsony ; Débora férjtelen, a' színész nőtelen ; Débora nem a k a r, a' színész nem mer házasodni ! 'sat. — Ezen a' színészen, kinek neve P a r t i, és ezen a' Déborán, kinek másika neve C s o n t o s, fordul meg az egész historia. —

— De mondjon igazat, lelkem lyányasszony ! megérkezett-e valósággal az a' csudálatos álmjáró ?

— Hát ha nem hiszi, nézze meg maga, édes néném asszony ; ugyis közel ide Débora hajléka ! aztán máskor csak tartsa magának azt a' lyány-asszony nevezetet ! . . . E' párbeszéd egy ifju szobaczcizus és egy fonyorodott szakácsné közt épen a' piacon keletkezett. A' ki elől szólott, az a szobaczcizus, ki utól szólott, az a' szakácsné volt.

— Igen, de én meg nem foghatom, mikép látja valaki — még pedig álmában — a' jövődöt ! mivel Malakiás után prófétákról hallgat az irás !

— Már akár inde, akár unde, elég az hozzá, hogy a' palkonyai álmjáró itt van, 's jössz vagy nem — én megyek ! E' szavak után olly sietve, sőt ugrosva, lépdelt két fiatal ügyvéd, mintha a' gyalogut iskolai pálya vagy épen a' Corpus juris lett volna.

— Tudja-e, Csépesné koma, mi az ujság ?

— Hej biz az, hogy valamennyi sulyom és pattogatott kukoricza rajtam vesz !

— Dehogy az, dehogy az ! Egy mágnéziás asszonyt hoztak tegnap a' városba főorvos ur keze alá, 's ez asszony prófétál, rejtett kincseket lát, vakoknak, gyógyíthatlan betegeknek orvosságot comendál ; — csak magát nem tudja kicurálni !

— Jézus Krisztus, ha ez mind igaz ! . . . És valamint a' villany ütését egy pillantás alatt egész sor megérzi : azonképen szaladt végig az uj hir a' piacon, meghatván ő kofaságokat, a' tejfölöséktől a' laczikonyhán ülőkig.

Szállongani kezdtek azért Débora hajléka felé elsőben a' virgонец fiatalok, azután pedig azok is, kik nem voltak virgонецok és nem voltak fiatalok. A' kaput csukva lelték ; a' felzaklatott ujság-vágy előtt azonban nincs zárt kapu, és midőn az ember, jövődjét akarja megtudni, átugrik a' kapu tetején is. Néhány pajkos tanuló már az udvaron volt ; mit észre-vevén a' házörző sárkány, hirtelen fölfegyverkezett, azaz : csipejére bigyesztvén hosszú kezeit, kilépett a' pitvarból.

— Hát magokat mi az istennyila lelte ? mit keresnek az én házamnál ? Pipogya ne ! usz ! usz ! usz ! csipd le a' sehonnaiakat . . . A' kis Cer-

berus elkezdett tactusra csevegni, 's az idegenektől három ölnyre ugrálni mérgében.

— Ne haradgudjék, édes Bora néni, — megszólalt a' hivatlan vendégek legbátrabbika — mi azt a' mágneses álmjárót jöttünk megnézni.

— Micsoda mágnes? ördögöt nézni jöttek magok, nem mágnest (igaz is, hogy jelenleg azt láttak); itt nincs semmi mágnes; aztán ha volna sem mutatnám meg, tudják; elmehetnek! — A' kapu kinyitott, mivel hogy a' vendégek nem akarának ott menni ki, a' hol bejövének.

— Mit láttatok? beszéltetek-e vele? itt van-e? mondjátok csak hirtelen! — illy kérdésekkel rohanták meg a' kívül csoportozók, megtért követeiket.

— Igen is, tagadhatlan, világos, mint a' nap, hogy a' beteget elhozták Palkonyáról; hogy itt e' házban fekszik, de az a' hárpia nem bocsát hozzá. — Sopánkodás- és zörgetéssel tölt egy óra-negyed és Débora nem állhatta már tovább a' dicsőséget. — Kaput nyitott. —

— Tehát magok csak nem tágitanak?

— Nem bizony mi, kisasszony, mig bennünket a' beteg elébe nem bocsát! . . .

— De mikor szorosan megtiltotta főorvos ur, hogy egy lélek se járuljon a' beteghez rajtam és rajta kívül . . . Ekkor Débora kisasszony ollyat hunyorított, melly gyanittatá, hogy roszbán töri fejét. —

— Már ne is vonakodjék tovább, Bora néni, hanem csak vezessen befelé!

— Ejnye, ejnye, beh nagy vitába is vagyok velök! Jól van; de én aztán ne legyek oka, ha baj történik! . . . Befelé vonult a' zarándok sereg és megállt a' pitvarban, mig Bora néni ottben a' beteget elkészíté.

— No kedves urak, csak csöndesen párosával! Kinél érczemü esz-köz, aczél, pénz vagy más illyes van, hagyja itt küin; mert a' beteg megérzi 's iszonyu kinokat szenved miatta. Aztán mikor kérdezősködnék tőle, napkelet felé forduljanak arczczal. Jöjön utánam kettő! — E' fölhívás Éris almája volt a' várakozók előtt.

— Én megyek. Meg én. De biz én. Hát én? Meg én?

— Jöjön P a g á t ur, meg még egy! . . . Elölépett egy halvány tanuló, piros pozsgás collegájával. És benyitottak és látának egy asszonyformát párnák közt, dunyha alá burkoltan. Előállt az egyik 's halvány arczával napkelet felé fordult.

— Mondd meg nekem, álmjáró! ki vagyok én? Tompa nyöszörgő hang hallatszott az ágyból:

— Te nem vagy az, kinek magadat hiszed. Gazdag bárónak vagy titkolt sarjadéka . . . Fuss, fuss, keresd föl apádat! — A' halvány ifju megdöbrent, mert szülei szegény földmivelők, az álmjáró szavai pedig szentek.

— Mondd meg nekem, álmjáró, meddig élek?

— Életed harmincz év; de a' kártya levon belőle ötöt. Hideg veríték gyöngyözött az ifju homlokán . . . Csak harmincz év! 's abból is el-

töröltetik őt!... Bárófiu! és huszonöt év! tehát öt év múlva sirt ásnak számára! — e' gondolatok zivatart költenének a' csöndes tengeren is!...

Előállt a' másik 's piros arczával napkeletre fordult.

— Mi lesz belőlem? fődözd fel nekem a' jövődöt! — A' beteg kinujtá fonyadt kezeit 's hevesen kapkodott a' levegőbe, mintha fátyolt akarna onnan letépni... Aztán sajátos fölmagasztaltság hangján dadogott álmában...

— Ni, ni, ni — fölsikolta egyszerre — prédálás, katonasüveg, hónalymankó!... A' piros fiatal sohasem állott még ki olly szurkolást, mint e' szavak hallása- 's értelmezésekor... Megsemmisítve érzeni néhány szó által mindazt, mit eddig reménylett, ohajtott! Sükertelennek tudni minden igyekezetet a' változhatlan fatum ellenében! — Gondoljatok csak ama piros pozsgás fiatalra! Képzeljétek csak e' három fejü sarkányt: prédálás! katonasüveg! hónaly-mankó!

Néma-búsan távozott a' két ifju 's más két jámbor ugrott helyére... egyik vas-, másik ügy-vonzoló. Alig léptek be, hánykolódni kezdett a' beteg 's kinjában a' falat kaparta körmeivel.

— Vas, vas, vas, fáj itt is, fáj ott is, vas! vas! vas! A' vas-árus pedig elpirult, vélvén, hogy a' beteg az ő szagát érzette meg.

— Ugyan az Istenért, hát nem megmondtam, hogy vasat ne hozzanak magukkal! Vissza, vissza, betegemnek mindjárt iszonyu vége lesz... így rikácsolt betege körül Débora, kiutasító a' bejötteket. Azok pedig körülnézték magokat, de vasat teljességgel nem találtak.

— Ne időzzenek, kérem, — szólt egy most érkezett — egyiköknek bagariáján, mint látom, patkó van!

— Jaj biz az enyémen van az... tudniillik a' vasárusén.

— Hisz enyimnek meg talpa van tele szöggel! t. i. az ügyvéd ur csizmájának a' talpa. Leveték azért saruikat és úgy mentek be, mint Henrik császár a' pápa tornáczába...

— Ki áll most előtted? kérdé ügyvéd ur a' beteget.

— Elöttem áll az igazság, mellynek szeme be van kötve, markában pedig aranyak fénylenek... Az ügyvéd tenyeréhez kapott 's meg nem fogható, hogyan tudhatja ez asszony a' mythológiát!

— Hát jövődömről mit mondasz?

— Két esztendő múlva hegyen völgyön lakodalom; huszonötezer ft... harminczezer papucs... megégtél, megégtél!... Mintha csók helyett fricskát kapott volna a' kérdező, megleglé a' felfedezést 's elméjében szörnyü tánczot járt a' 25 ezer forint és a' 30 ezer papucs... A' vasárus leghény reszketett 's egy rőfnyit sohajtva fordítá arczát napkelet felé.

— Szerencsés leszek-e, vagy boldogtalan? felelj meg énnekem!

— Szerencsés, de boldogtalan. Sok lesz a' pudliban; de te kevesleni fogod; nagy lesz a' ház, de te nagyobbat kívánsz; táblabíróvá tesz domboru hasad, de ujságírára gebeszkezel; azon felül sok itt, sok ott... mindenütt sok, csak a' fejben kevés!... Jaj viola, árva csalán! jaj Gábor, jaj Belzebub!... A' jajgatás kihallatszott 's a' meggyült várakozók türelmet

vesztve berohantak . . . Kinos rángás vette elő a' szerencsétlent 's gyakori ,vas, vas!' kiáltások hangzottak ajkiról, mire a' vendégek összezdudáltak 's egymásután lépdelték a' mellékszobába, hogy új vizsgálatot tartsanak. Ez tollkészt, amaz óráját, harmadik nyaklánczát, negyedik ezüst gombos dolmányát tevő asztalra, 's úgy lépett érczetlen tisztaságban a' jósnő elébe.

— Szegény, milly kinokat szenved! — mond sajnálkozva egy éltés asszonyság. — Várj, lelkem Débora, haza futok egy kis édes tejért, mert ennek alkalmasint a' belső része ég. — És haza futott és elhozván a' tejet, beadák azt a' betegnek. Ekkor előállt egy agg-legény kopasz fejével és löcslábaival.

— Az Urnak nevében és félelmében kérdelek téged, jövendőlátó! beteljesednek-e az én ohajtásaim?

— Mikor feleséget ohajtasz, hiába való, be nem teljesedik; mikor a' halált ohajtod (huh beh hideg!) okosat mivelsz, nem sokára el fog jöni . . . Bolondja vagy a' világnak, mert szerelmes vagy, kinek titkon a' ragyapikó is fütytet hány . . . Ennek sem kellett több; jobb lett volna hallgatnia . .

Kiciczomázott tekintetes asszony lépett a' próbaköre . . . szóhoz sem juthatott még, mikor elkiáltá magát a' mágneses álomjáró:

— Vas! vas! vas! a' te fogaid ezüsből vannak . . . Fülíg elpirult a' nő és átkozá a' perczet, mellyben jövendőt kérdezni indult 's mindnyájan megütközének az álomjáró gorombaságán. Pedig az igazmondás nem emberszólás!!

Következett egy feketebeli férfit azon asszonysággal, ki a' tejért futott vala. A' beteg rájuk tekintett 's szemére vonván fejkendőjét, befelé fordult és hangosan kaczagott. — A' férfit komolyan bámult, az asszony pedig többekkel együtt könyezett a' kinjában kaczagón!

— Jaj, hogy fantazirozik a' téffellel az istenadta! mondá az asszony a' fekete férfinak; a' férfit pedig, ki talán jobban érté a' fantazirozást, az ajtókilincsre tevén kezét, szép csendesen kiosont.

Azonban a' látogatók száma nőttön nőtt; sejté a' szegény beteg, hogy így akár a' tüdejét kijövendőlgetheti 's mindössze is egykét csupor tej lesz jutalma. Fölebredt álmából 's teljes öntudattal a' mellékszobába kívánczozott . . . Olajfestésre vala méltó ezen jelenet . . . A' beteg nyögött, 's ingadozva tipegett, jobbán Débora, balján azon asszonyság kereszténykedett, ki a' tejért futott vala . . . A' vendégek pedig gyanúsító szemekkel néztek a' beteg után.

— Hallja, Sári néni! én ollyas nadrágformát láttam most ezen az álomjárón! ezt suttojja szomszédjához egy kisasszony, t. i. a' czélmester ur kerti gyöngyvirága.

— Ép mondani akarom, szivem, hogy szürke nadrág volt rajta!

Egy öreg ur: Forgós adta! hisz én meg bajuszt láttam az orra alatt!

M e n y e e s k e: Meg mernék rá esküdni, hogy haja férfimódra van nyírva.

— Jézus Mária, szent József! ki hitte volna ezt? — tenyércsapkodva jó azon asszonyság, ki a' tejért futott vala — képzelik-e, gondolják-e, milly

rútul megesaltak bennünket? Nem mágneses álomjáró, nem is palkonyai asszony, hanem Parti uram, a' theatrista, mondogatta nekünk a' jövőndöt!

— Theatrista! Parti uram! nem álomjáró! álmélkodának némellyek.

— Tudtam, előre tudtam! kilátszott minden mozdulatából; én nem is jövőndöt kérdezni, hanem csak tréfát nézni jöttem ide... mondák mások szégyenletökben, mert nekik idő sem jutott kérdezősködéssre! — Débora mosolyogva lépett savanyuképü vendégeihez.

— Biz édes uraim és asszonyaim! az álomjáró szépen kisiklott a' tornácra nyíló ajtón, 's azóta már otthon is van. Az én házamnál semm mágneses história nem volt, nem is lesz. Ki olly igen odadta lelkét a mendemondának, hogy ide jött a' jövőndöt megtudni, érje be azzal, a' mit kérdéseire Parti szomszéd prédikált. — Olly tüzzel beszélt, mintha Szécsi Mária lett volna; ugy állt a' jövőndöt tudni vágyok előtt, mint egy kérdésjel, mellyre nincs felelet.

És a' 'felelet' szónál végpontot tehetnék, ha reá vinne a' lelkiismeret. Csakhogy e' világon mindennek van következtése, kivéve a' következtetlenek okoskodását, némelly írók tollvitáit, kérelmét azoknak, kik kérelmökhöz kamatot nem csatolnak, és kivéve még vagy kétezer kiveendőt, mikhez történetünk nem tartozik.

Az időben, mikoron az álomjáró jövőndöt mondana az embereknek, színészcsapat mulatott a' hegy alatti városban. Illy alkalommal — csupa respectből — fel szokták venni a' vidám lelkü Partit is, 's ha mással nem, legalább székhordozó szereppel tisztelik meg. Egykét fillére van minden játékból; mikor t. i. a' gyertya- és cédulapénz kijő; aztán féljutalomjáték, meg az egész társaságtól 'Parti bácsi' nevezet. — Következett a' jutalomjáték a' jövőndő-magyarázás után két héttel, és Parti bácsi aggódni kezdett, mert a' primadonnának is csak 20 váltó cz. forintot jövedelmezett az „Ein-nahm,“ 20-nak fele pedig 10, így bátran elmoshatja az eső a' vadkecskét, gólyát, medvét és az emlékszobrokat. — Gondolkozott 's gondolatját megtestesíté egy fiatal barátja, kinek szive a' színészetért lángolt, 's ki ezért véghetlen sokat szenvedett, míg elhamvadott. — Ötöd nap alatt elkészült a' 'Mágneses álomjáró, vigjáték 3 felvonásban,' mellynek természetesen Débora, továbbá maga a' színész és azon asszonyság, ki a' tejért futott vala, tevék fő-főszemélyzetét, idomítva ugy, mint a' fiatal író lelke sugallá. — A' hir ismét szárnyakat vön, mert röpülésére ama hegyalatti városban igen alkalmas hig a' levegő... És bezzeg! Débora csaknem haját tépte, hogy Parti szomszédjának engedett, mikor ez szoknyinget vön magára. Egymás után kergetőztek hozzá az atyafiak azon asszonysággal együtt, ki a' tejért futott vala, és rútul korpázták szegény fejét, miért hogy meg nem gondolá a' jövőndöt, mikoron a' jövőndömondó elcsábítá!!

— Igen bizony, öcsémasszony! harsogott azon asszonyság, ki a' tejért futott vala, én a' lelkeért sem veszem föl, hogy engem kikomédiázzanak 's ujságba tegyenek holmi pernahájderek. Maga volt oka az egésznek, 's ha be hagyta fekünni ágyába azt a' bukfenczezöt, csak tessék a' dolognak már most utánalátni... És hallott még több épületes oktatást, hogy szinte

könybe lábadtak szemei; — de mit volt mit tenni? a' megtörténtet sem köny, sem tanács, sem ember, sem Isten nem teheti meg n e m történtté. — Az atyafiak legizmosbika pedig Parti bácsihoz repült csizmadiaságának sértett büszkeségével.

— Hallja az ur! Minden tréfának van határa; — így kezdé orátióját a' színésznél Csontos Péter, a' saruvarró, — eddig csak házi furcaságnak vettük, mit kegyelmed itt a' szomszédban hugomasszonynál elkövetett; de a' mit ezentul akar az ur, az már csakugyan becsületsértés 's annak ezennel az egész Csontos-familia nevében opponálok. Készebbek vagyunk mindnyájan inkább törvény útjára adni a' dolgot, mint megengedni, hogy becsületes hírünket, személyünket a' theatrumon herczehureczálják 's utoljára — mi legborzasztóbb — még az ujságban is kiirjanak !!

— No, no édes Csontos uram, biz ugy beszél, mint egy római követ! Nem fogjuk mi a' theatrumra vinni sem kegyelmedet, sem Débora kisasszonyt, sem azt a' más asszonyságot — t. i. a' ki az édes tejért futott vala — ; hanem mi színészek producáljuk el, hogy mikép esett a' történet. Hiszen ha már megtörtént, miért ne mutathatnók fel, mikép történt?

— Az is elég rossz, hogy egyszer történt; nekem hiába beszél, hiába simítja az egészet !!

— Jó, tehát nem beszélem, nem simitom; de a' darab adatni fog.

— De n e m fog! Én csak azt commendálok az urnak, mondjon le színdékáról; mert ha az egész theatralistaságot bajba keveri, magának tulajdonítsa. — A' színész elmosolyodott, 's ezzel olajat öntött a' saruvarró tüzelésére, kinek fölriadása mellett aztán légydongás lett volna egy sértett oroszán dühöngése is.

— Hát? hát? maga még kineveti az embert? tudja meg hát, hogy mihelyt fölhuzzák a' kordinát, rájok rontunk bottal, fokossal, fordítóval, sámfával; szétverjük mindnyájokat és kendnek különösen a' hátára ütjük az igazságot, hogy egy familia becsületét kutyába sem vette. —

Ezzel kirohant a' szobából 's ugy vágta be az ajtót, hogy a' beteg falakból majd kiszakadt a' lélek. — Mig Csontos Péter uram így viaskodott, addig Débora és azon asszonyság, ki a' tejért futott vala, azon urhoz mentek, kinek engedelme nélkül uj darab nem kerülhet szinpadra . . . A' tiltakozóknak legelső hangjok is az volt, hogy — sirni kezdtek.

— Jaj inkább meghalok, mintsem reám illy gyalázat háruljon . . . Ezt azon asszonyság mondta, ki a' tejért futott vala.

— Hát még engem hogy fognak kigunyolni azok a' szemfényvesztők? hogy teszik nevetségessé pupos hátamat? hogy beszélnek személyemben olyakat, mik az én ajakamról nem származtak? és mindenek fölött az u j s á g! az u j s á g! jaj ha még ott is kitrombitálnak, elnyel a' föld szégyenletemben. Az érdekllett ur gondolá magában: nektek ugyan megesett az álmjárás, mint a' czigánynak a' diószegi vásár, és mondá:

— Tulvagyunk mindenben; a' darab nem fog adatni, nyugton lehetnek . . .

— Az Isten áldja meg érte még a' porát is.

Helyén lett volna minden, ha utjokban Partival szemközt nem találkoznak . . . Hóna alatt papircsomó volt, ponyváról került szindarab, mellynek czime ,Mágneses álomjáró;‘ de nem az, melly Débora hajlékában játszik. — A’ mint egymásra bukkantak, a’ színész egyszerre oda lett, mivel tudta, hogy akár a’ koporsó fulánkja, akár e’ két nyelv.

— Szerencsés jó napot kívánok Débora kisasszonyéknak !

— Hogy a’ mennykő kívánjon a’ maga fejének jó napot, tudja !

— Tudom , édes Débora kisasszony , köszönöm alásan , Isten áldja meg mindnyájokat !

— Valjon ugy-e ? illy hamar , illa főrée az ember szemei elől ? hohó komédiás uram ! meglakol még azért, hogy bennünket pelengérre akart állítani ! — Igy szólt azon asszonyság, ki a’ tejért futott vala, ’s szemei előtt ott lebegett a’ csupor, mellyben a’ tejet vitte, — a’ szegény beteg, ki a’ tejet megitta, és a’ közönség, melly az ivóra szánakodással bámult.

— Igenis , meg fogok lakolni, köszönöm alázatosan , csakhogy most az egyszer igen sietek ! — És ezzel igazán , illa főrée, ugy ott hagyta az utonállókat, mint szent Pál az oláhokat ! . . .

És ez nem mese ám ! a’ d o l o g m e g t ö r t é n t ! , A’ mágneses álomjáró, vigjáték egy hét mulva szinpadra került ’s toldalékul a’ jelen történet kivonata mutattaték föl. — Zsufolva volt a’ színház, hogy a’ karzat szinte ropogott belé. — A’ közönség Partival együtt jóízűt nevetett ; némellyek pedig mérgelődének a’ meg nem jövendölt kijátszáson. — Débora bibliát olvasott a’ játék estején ; az asszonyság, ki a’ tejért futott vala, a’ pokol felől elmékedett ; Péter ur pedig a’ tőke felett átkozta porait a’ legelső komédiásnak ’s a’ boszuállást — Istenre bizta . . .

Bezzeg ha tudnák, hogy nemcsak szinpadon, de még újságban is megfordult a’ történet ! Débora talán a’ koporsóig kerepelt rá, ’s szememet karmolná ki azon asszonyság, ki a’ tejért futott vala . . . Hát Péter ur ? — biz ő meg az egész familia nevében legalább is ökörbőrbe varrta ’s ugy vetne a’ — Szinvába ! — Isten éltesse mindnyájokat, a’ furfangos színészszel egyetemben.

D á v i d.

É L E T K Ö R Ö M.

Hol a’ világ zaját
Nem hallhatom :
Csendben magányosan
Áll kis lakom.
Olly egyszerű és olly
Igénytelen,
Rajt semmi pompa ’s ék
Nincsen jelen.

Nincsen márványköves
Fényesarnoka,
Mit megsíratna tán
Az unoka.

Falán nem fuggenek
Ős czímenek,
Hirdetni : milly hiúk
Az emberek !

Nincs bársony és arany
Szobáiban,
Külföldi pelyhe ágy-
Párnáiban.
Itt nincs jel a’ világ
Pompáiról :
Nekem külaikú báb
Nem udvarol.

Rang nem tüzé fel itt
Fénysátorát, —
Igénytelen czímem :
Emberbarát.
Ez az, miért szívem
'S lelkem remeg,
'S ezt legkevésb ember
Érdemli meg.

Az embert bárkiben
Megismerem :
Paraszt, ur, egyiránt
Testvér velem.
'S azért együtt velők
Szántok, vetek,
'S szívökbe én tudom,
Mit ültetek.

Ismérem én a' pór
Szivkincseit :
E' mag megtermi még
Gyümölcsseit.

Szabad lesz még e' nép
'S velünk rokon :
Hatalmán virul fel
A' drága hon.

De erre munka kell
'S szilárd kebel !
Jól egyesült erő
Csudát mivel.
Kell honfiáldozat
'S nélkülözés :
Kétélű kés nekünk
A' fényűzés.

Kell főalapnak a'
Polgárerény,
E' nélkül a' remény
Csalóka fény!
És kell, hogy a' kebel,
Bármit tegyen :
Emberhez mindenütt
Ember legyen!

Szelestey László.

A' KUTYÁK ÉS A' FARKASOK.

K u t y á k.

Süvölt a' zivatar
A' felhős ég alatt ;
A' tél ikerfia,
Esző és hó, szakad.

Mi gondunk rá? mienk
A' konyha szöglete,
Kegyelmes jó urunk
Helyezettett ide.

'S gondunk ételre sincs.
Ha gazdánk jóllakék,
Marad még asztalán,
'S mienk a' maradék.

Az ostor, az igaz,
Hogy pattog némellykor,
És pattogása fáj ;
No de : ebesont beforr.

'S harag multán urunk
Ismét magához int,
'S mi nyaljuk boldogan
Kegyelmes lábait.

F a r k a s o k.

Süvölt a' zivatar
A' felhős ég alatt ;
A' tél ikerfia,
Esző és hó, szakad.

Kietlen pusztaság
Ez, a' mellyben lakunk ;
Nincs egy bokor se', hol
Meghuzhatnók magunk.

Itt kívül a' hideg,
Az éhség itt belül,
E' kettős üldözünk
Kinoz kegyetlenül.

'S amott a' harmadik :
A' töltött fegyverek.
A' fehér hóra le
Piros vérünk csepeg.

Fázunk és éhezünk
'S átlöve oldalunk,
Részünk minden nyomor...
De — szabadok vagyunk.

Petőfi Sándor.

N A P L Ó T Ö R E D É K E K . *)

I. Budán 1792-dik évben.

Május 16-kán megindultam, 19-kén beértem Budára. Szállásom, mint a' szürtei báró V. Ferencz ur képviselőjének, a' vízi-városon.

Május 26-d. ebéden generalis gróf B. Miklósnénál, szül. báró P. Anna-Márianál. Generalis B., magyarországi commandirozó is ott. Ez nagy ellensége volt a' magyarok tüzének, melly a' II. József halálakor szikrázva lobogott. A' generalis sértegető szókat ejtegete a' magyarokról, a' magyar öregasszonyiség asztalánál és magyarok közt. Az ő vadságát azzal adám vissza, hogy midőn nem tudom már, melly éretlen szót ejte, gonosz tisztelettel fejtegetém neki, milly elmétlenséggel szólott. Az öreg szálas német elnyelte a' mézes falatot. A' mint felkelénk az asztaltól, M. J. pesti luth. pred. beinte a' billiard-asztalhoz, 's kért, vigyáznék magamra.

Maj. 31-d. vacsorán Horváth Ádámmal, a' költővel.

Jun. 1-jén ebéden gróf T. J. ugocsei főispánnál.

Jun. 2-d. a' király pompás bejövetele. Gr. T. J. is szekere előtt lovaglott. Kalpagának kolcsagtolla mellé akasztá azon aranypénzt, mellyet XV. Lajostól nyere, Párisban mulatván, annak jutalmul, hogy a' La-Caille bizonyítása szerint, magát ennek tanítványai közt megkülönbözteté. Azt hitte-e ez a' nagy ember, hogy az illy fényes nap szembe fog tűnni? 'S nem gyengeség volt-e ezzel akarni tekintetet vonni magára? Az ország nagyai 's kicsinyei nevelték érte. —

Jun. 6-d. a' király megkoronáztatik a' franciscánusok templomában, általellenben az ország házával, 's itt azért, mert ennek nem voltak oszlopai, és így a' koronázást mindenki láthatta. A' két testvér báró P. L. csanádi és G. nógárdi főispánok, együtt léptek a' templomba, noha egymást nem szenvedheték; mindketten felöltött, térdig érő mentében, aranyfonalból szőttből, azon különbséggel, hogy a' Gáboré zöldbe csapott, a' Lászlóé nem. — Aranyfonalból szőtt materia volt a' császár mentéje, dolmánya 's nadrága is, mint a' mostani palatinusunké (József főherczegé is; — az akkori palatinusé, az 1795-ben meghalt Sándor főherczegé, kék selyem); a' toskanai főherczegé (Ferdinándé) aranynyal gazdagon kitűzött ponceau színű posztó. Felöltve volt mindennek mentéje, 's csizma a' lábakon, nem bokkanes. De gazdagabban és több izléssel öltözve senki sem volt, mint herczeg Batthyányi Fülöp; mentéje, dolmánya, nadrága világoskék selyem, úgy hogy a' ki látá, csodálkozék rajta, mint mert illy fényes nap illy egyszerűleg öltözni, de közelebb jutván látásához, milly nagy vala az álmélkodás, látván, hogy minden sinór helyett igen nagy-számu orientalis gyöngyök lépék el ruháját; a' gombok gyémántból.

Nekem az volt legfőbb vágyásom, hogy közel eshessem a' koronához, midőn a' király azzal innen kimegy 's a' helytartó tanács épülete mellett álló templomba vezetteti magát, hogy ott arany sarkantyus vitézeket üssön. Nem leve meg, a' mit ohajtottam; eltolatám a' franciscanusok templomának küszöbétől. Siettem tehát a' másikkhoz, 's közel állék a' templom ajtajához, midőn a' processio jött. De ismét retteghetvén a' kimozdítást, közéjek furtam magam a' püspököknek, 's olly szerencsével, hogy azok engem szinte a' tronusig vittek el 's annyira, hogy lábam talán nem is éré a' földet.

A' tronus a' templom jobb felén, a' falnál vala felállítva. Jobb felől cancellarius gr. P. K., balfelől az országbiró, az 1826. meghalt finanszminister gr. Z. K., tarták kezeikben a' lovagokká ütendők neveiket, 's váltva szólíták fel

*) Ezen igen érdekes ereklyéket Kazinczy Gábor barátomnak köszönöm: sziveskedjék a' t. cz. közönség azokat olly pietással fogadni, minővel én adom. Szerk.

egyiket a' másika után. A' király tévedésből nem a' jobb, hanem balválaikat üt meg rozsdás, rövid egyenesvasú kardjával. A' thronus szőnyegének csaknem épen a' szélén áll a' toskanai főherczeg és az akkor 16 esztendő mostani palatinus; én pedig egri nagy prépost titularis püspök Z. és Lónyay Menyhért közt, ezek megett, úgy hogy a' mostani palatinusnak ruháját illethetém.

Legelőbb P. szólita fel egyet; ez jött, háromszor hajtá meg magát, letérdelt, a' király megüté vállát,— ez felkelt, háromszor meghajtá magát 's helyt ada másnak, kit Z. szólita fel. Kazinczy Péter is ezeknek számában volt, az atyám és András testvére.— Öcsém, te is azzá leszesz? kérdé L. Nem én, felelék, meg sem álmodván, mi fog mindjárt történni.

Most az igen öreg P. B. luth. inspector, térdele le. — Csak nézd az öregget, mond L.; mi kelle ennek is. Hallgattam. De Pongrácz után L. nevét olvasá két felszólító. — L. letérdele, megüték a' vállát, fölkel 's visszaáll a' előbbi helyére. Én némán néztem rá. L. megértette.

A' király ment 's lóra ült a' koronával 's palástban, czéklaszin strimflivel, melly feljebb ére térdénél 's sárga régi papucsban. A' püspökök és az ország nagyai lovon kísérek a' kapuczinusok elébe, hol a' hitet elmondá, 's megtevé a' négyszegést. Gr. M. J., későbbi miniszterrel, itt az történt, hogy a' vár alatt, de még benn a' csoportban, lecsúsz a' lováról. Ezt mindenki szerencsétlenségé jelének vevé.

Mig ezek lemenének a' vizi-városba 's ismét feljöttek a' királyi lakba, hogy ott a' koronát láthassam, egyenesen az ebédlőbe mentem, fölvezetvén először gr. D. Gábornét, azután K. Terézt, azaz: gr. R. Lajosnét. Ez kért, hogy ne távoznám el karjáról, hogy az ebédlő királyt szembe láthassa. Én is azok közé rendeltetém, kik az étkeket felrakják, de e' megtiszteltetést azoknak hagyám, a' kik rajta inkább kaptak.

A' király a' koronával 's palástjában üle az asztalhoz; királyné, palatinus, primás és kalocsai érsek ültek vele; akkor cancellarius P. a' koronát levéve a' király fejéről 's letette egy ezüst tálba, melly a' baldachin alatt a' fal mellett állott. Koronaőr gróf Nádasdy Mihály háttal áll a' korona asztala előtt. Mások oda vágytak, hol én K. Terézzel fogtam helyet, én a' koronához, 's így nekem az út oda is igen könnyű vala. A' N. háta megett addig forgatám a' tálat, hogy a' koronát minden részeiben végig tekinthetém 's kezemmel illethetém. Kevés embernek volt olly jó módja azt megvizsgálni, mint nekem; N. tudva, hogy azt senki el nem lopja, olly kevés gondnal volt reá, hogy az én ott létemet meg sem sejtette. Még akkor nap papirosra vetém jegyzéseimet.

8-d. a' korona ki vala téve a' nézésre a' királyi lak templomában. Pécsi kanonok K. egy festőt állita lemásolására. N., ki jelen vala, a' pataki histor. prof. Sz. urnak megengedé, hogy azt a' korláton belől, hol maga is, K. is, a' festő is, állottak, nézhessék; nekem, kinek nevét sem hallotta, nem engedé ezt.

10-dikben a' királyné megkoronáztatott.

— Midőn vége leve a' dietának, az ország bucsut veve a' királytól. — Már most tegyük tisztelőnket a' toskanai nagyherczegnél is, mondá a' primás. Én is mentem velek; a' nélkül, hogy tolakodtam volna, egyike találék lenni azoknak, kik a' primáshoz legközelebb estek. Mig a' toskanai nagyherczeg felélt, a' királynét és József főherczegét, a' mostani nádort, a' szomszéd kis szobában pillantánk meg, az ajtó nyitva lévén. A' primás most kiálta, hogy József főherczegtől is bucsuznunk kell. A' királyné elvoná magát az ajtótól, de én láttam, midőn jobbjá mutatóját balja mutatóján végig vonogatván, ingerlé a' főherczegét, hogy feleletében el fog akadni. (Folytatjuk.)

Kazinczy Ferencz.

LAKOMA ÉS TOR.

Életkép.

Dehogy nem ismerték Strohmán Farkas urat! Ismerte biz azt örege, apraja hetedhét megyének! — És ez igen természetes. Háromszor választatott meg egymásután községi elnöknek; nem ugyan különös tanultsága, vagy tapasztaltsága végett, mert ezzel ő bizony nem igen dicsekedheték; hanem azon okból, mert minden megválasztatása alkalmával hatalmas lakomákat csapott. Ezen nevezetességen kívül Strohmán urnak még egy másik, nem kevésbé nyomatékos érdeme is volt; t. i. az, hogy pénztárában néha százezer forint is heverészett, a' mivel mai nap nem minden ember dicsekedhetik. Magamról szólok; kinek nem szűre, ne vegye magára! —

Nagy bajai között, mert hisz ezek nélkül még egy községi elnök sem lehet el, Stohman urnaknak egy vastag baja is volt; t. i. felesége, ki olyan vastag volt, hogy akár barátnak is beillett volna. De Farkas urnaknak nem annyira felesége nagy fontossága, mint kiállhatlansága esett nehezére. Szüntelenül folyt házában a' perlekedés, mint a' becsületes ügyvédnél. Hol a' szakácsnét, hol a' tanítót, hol mind a' kettőt együtt érte a' forgó szerencse; és ha már mindnyájukat amúgy derekasan kikelepelte, a' nagy komondorra került a' sor, ki a' merre csak fordult, mindig urnője járműszerei közé botlott, minek ugyan nem annyira maga, mint inkább urnője terjedelmessége volt az oka; de mellynek mégis ő fizette meg az árát. Olyan most a' szokás: a' zsidót a' sárba taszigálják, 's aztán neheztelnek rá, miért olly ronda? —

Hogy egyébiránt Malkch asszony is — ez volt a' tisztességes elnökne tisztességes neve — oszthatlan tiszteletben részesült a' község asszonyai részéről, azt említnem is felesleges. Kitünt az legkivált a' rettentés napján, azaz: új év, 's a' bűnbánás napján. Midőn t. i. a' környékbeli árendások és egyéb izraelita lakosok beköltözködének, az ősi Istent egyetemben imádandók: akkor Malkch asszony is alig ismert magára főleg midőn fölpiperézve, nyakán vastag aranyláncz, mellyet katonafogdosásra is lehetett volna használni, belépett a' zsinagógába, száj- és szemmeresztve függének rajta mindnyájan, a' tiszteletnek miatta, mellyet fontos belépte okozott. De oh kaján sors! teljes boldogságához csak egy hiányzott; de ez olly nagy vala, hogy akár egész potrohossága befért volna, aranylánczostul. — Könyvből nem tudott, és szinte felpukkadt mérgében, midőn a' szegény Hannah látta ott a' zsinagóga legalsó szögletén, körülötte a' nagy asszonycsoportot, melly szinte nem tudott könyvből, 's utána mondá azon borzasztó nagy hibákat, miket a' szegény Hannah, könyvből kiolvasott. Gyüilölte is Malkch asszony azt a' szegény Hannah, és annival nagyobb vala gyüilöltsége, minél nagyobb volt Hannah szegénysége, ki ugyan ezen gyüilöltetését távolról sem gyanítá; de annival nagyobb vala később szenvedése! —

Strohman urnaknak egyetlen egy fia volt, kit Józséfnek híttak; de ezen fiu apjától egészen elütött. Semmiben sem hasonlított apjához. Apja pénzben találá föl minden boldogságát, a' fiu a' boldogságért kész volt oda adni apja minden vagyonát.

Hogy ki okozta tulajdonképen e' szakadást apa és fiu közt, könnyű eltálatlani. Azon szerencsétlen emberek egyike, kik a' zsidók közt a' jó és üdvösnek magvait elhinték, 's aztán elüzetve, megvetés és nyomor közt töltik éltök napjait; — egy t a n i t ó. Hajtotta szegényt az éhség Strohman uram ajtaja elé, ki, mert bért nem kívánt, fiának tanítójául fogadta, nem tudván, hogy ezen kopott kabát alatt minő művelt szív dobog; 's midőn megtudá, 's tudatott rajta, már késő vala. Az ifju minden szép és jó íránti fogékony lelkének e' rövid idei érintkezés elég volt arra, hogy meggyújtsa szívében az eszmélkedés oltártűzét; hogy megutáltassa vele a' bálványokat, miknek környezői hódolának, és egy új, egy szebb világot teremtsen magának.

Szegény József! — áldást mondott a' tanító fejére, pedig átkot kellett volna szórnia emlékére! Hogy lelkét művelte? Épen azért! Minek a' zsidónak a' műveltség? Minek a' tömlöczben a' lámpafény?! Hogy elundorodjék önlététől?! Nem a' legkinzóbb állapot-e, elébb eszméletre téríttetni, 's aztán lassan agyon kinoztatni? Mennyivel emberibbek azon jó urak, kik a' zsidót a' művelődésben akadályoztatják! Csupa emberszeretetből teszik azt! —

A' dolgok egyébiránt meglehetősen rosszul folytak Strohman Farkas uram házában, miglen József urfi tizennyolczadik évét elérte, azon időkort, midőn a' hittanárok állítása szerint, az izraelita ifju a' házasság kemény munkájához tartozik fogni. Ekkor Strohman uram, ki házának kereskedését egyedül kezelé, fia kiházásáról, mely véleménye szerint, szinte e' körbe tartozott, komolyan kezdte gondolkozni. Körültekinte tehát a' vidék leányai közt, 's midőn a' legbecesebbet, t. i. azt, kinek legtöbb pénze volt, megtalálta: kijelenté fiának, hogy e' leány neki tetszik. József már csak azért sem mondhatá atyjának, hogy ha a' leány neki tetszik, ám vegye el ő maga, — mert édes anyjának hosszú életet kívánt. Azért tehát csak azt mondta, hogy ő bizony nem azt veszi feleségül, a' ki a p j á n a k, hanem azt, a' ki n e k i tetszik; mire többé nem szükség a' választás, mert azt már maga megtette, megtalálván azt a' leányt, ki neki ez életet át pályatársa leend holtaiglan. Strohman uram hallotta is, nem is e' szavakat, annyira magán kívüli jött haragjában. Mikor hallotta ő életében, hogy az embernek baloldalán még egyébnek is lehet határozó véleménye, mint a' puffadt tárczának?

És mégis igaza volt Józsefnek. Választott biz ő magának egy leánykát, szépet, mintha legjobb kedvét megtestesítve bocsátotta volna alá az Isten e' világra, és szendét, mint a' tavasz ibolykája. R ó z á n a k hitták a' kedvest. Tizenhat éves volt, midőn Józsefet meglátá, 's nem hiszik, de igaz: tizenhat éves korában még nem is tudta, hogy a' földön vétek is burjánzik! Ollyan egyszerűen neveltetett föl. Hogy álmodhatta tehát szegényke, hogy a' szívnek legtisztább, legszentebb érzelmeit el kell fojtania, hogy a' kebel mennyországát föl kell dűlnia, ha külérdekek és viszonyok nem kedvezők? Ki fog tehát csodálkozni azon, hogy midőn az ifju, lelke minden boldogságát ez egy szóban: szeretlek! — elzengé, e' szó, egy uj teremő, legyen' gyanánt, a' leányka szívében zajló elemekből, egy uj, csudabájos világnak, a' szerelemnek adott életet, mely világ megtölté egész lelkét, elfoglalá minden gondolatát? És ki csodálkozik, hogy ez anygali lény legboldogabbnak érzé magát akkor, midőn fölláldozások által bizonyíthatá be kedvesének, milly forrón szereti őt; 's mégis nem tart semmit áldozatnak! — Igen, ki az érzés ezen magasztosságaig nem tud emelkedni, nem tudja, mi a' szerelem; a' ki pedig ezt nem tudja, legszánandóbb teremőse az Istennek; mert nem tudja, mi szép az élet! —

De József tudta, milly szép az élet, mert tudta, mi a' szerelem. De egyszersmind azt is tudta, hogy drága Rózájának egy árva fillére sincsen; mely körülmények közt pedig vajmi kevésre menend apjával. Azért tehát nem is igen forgatta a' dolgot, hanem megkérte Róza kezét, 's alig vette magát észre, már Rózának férje volt. Apja, a' derék Strohman, erre őt olly hatalmasan elátkozá, hogy nagy fontosságú feleségének is pillanatra elállt a' nyelve. Strohman Farkas uram ezen messalliance által egész családját meggyalázva érzé. Ehhez járult még az is, hogy a' szép Róza épen annak a' szegény Hannahnak volt leánya, ki miatt Malkch asszony a' zsinagógában mindig észrevétlenül maradt. És lehetett-e már most csak reménye is a' kibékülésnek?

József urfinak tehát, mint mondam, kifelé fordították a' kocsirodját; elűzetett, kitagadtatott. El kelle hagynia a' szülői házat, el születési helységét, és ha ollykor-ollykor dolgai mégis oda menni kényszeríték őt, lopva kelle elsompolyodnia az atyai ház előtt, hitvány bűnös gyanánt, nehogy észrevétetve, fejére vonja apja hatalmas átkait! —

Csakhogy József ezzel mitsem törődött. Ő kedves feleségében találá föl minden boldogságát; dús kárpótlást szülői veszteért. Kevéssel éri be az elégtelt kebel, és ki elégteltebb a' szerető férjénél? — De nem sokáig tarthatott e' földi paradicsom. Józsefnek pénze nem volt, nem tudta keresni kenyerét. A' nyomor daemonai bekopogtattak szűk hajlékába, és csakhamar kiszoríták onnan a' boldogság angyalait. A' szegény Róza gyöngélkedni kezdett. Bántotta szegényt az önvád, hogy ő miatta esett férje e' nagy szerencsétlenségbe. — Józsefnek felesége látásán csakhogy meg nem repedt a' szive! Látta, mint tünedeznek arczáról az egészség viruló rózsái; el-elfűtta azokat a' bánat hervasztó szele; kis idő múlva a' kedves alak rózsátóhoz hasonlított télben, mely virágtalan, lombtalan, csak tövisekkel van megrakva!

Őszkor keltek egybe, és az ősz a' tél követé; a' hideg-drága tél. Az új házastársak nyomorúsága nagy volt; de még nagyobb az ő szívök fájdalma! Ha este József haza érkezik térdigérő sáros bagariákban üres zsebekkel, és tele szomorúsággal, és elébe lépe a' halványarczu nő, és mosolyt hazudott koránfonnyadt ajkai köré: akkor szívét csakugy tépte, hasította az éles fájdalom! —

Több ízben irt volt engesztelő levelet atyjának; kérte, engednék meg, hogy feleségével előttük megjelenhessen. Hitte, hogy minden bizonynyal megnyerendik tetszésüket és szeretetüket. De ők kérlelhetlenek maradtak. Mindannyiszor csak azt felelték neki: őt magát visszafogadják házukba, szeretetükbe; de azon semmiházi, ágrólszakadt teremést soha menyüknék el nem ismerendik. Képzeltetni, hogy József e' föltételekre rá nem állott. Ezalatt mindinkább belebb értek a' télbe, és mindinkább belebb a' nyomorúságba! — Csak egy reményük volt, és ez is a' kétségbeeséssel határos! —

Utóját járta már a' tél, és bekövetkezett az izraeliták farsangja. A' pénz és szegények, kiknek — mert a' tizenkilencedik század philanthropicus szelleme elzárva tart előttük minden egyebet, mi által maguknak érdemet szerezhetnének — a' pénz és gazdagság egyetlen vágyódásuk, boldogságuk, — fényes készületeket tőnek az ünnepély fényes megülésére. Táncmulatságok rendezettek, mikre a' mezőváros tisztességei is hivatalosak voltak, és mikben ők a' legszívesben részt vettek! — Minő példás leereszkedés! Tetszésnek nekik azok a' bogárszemű zsidó leányok, melán epedő tekinteteikkel... Majd köszönet fejében az általuk jövő farsangon rendezendő bálókból a' zsidók, more patrio, kizáratnak! — Mig a' tehetetlen szegények, kiknek még azon egyetlen gyönyört is megtagadta a' mostoha sors, hogy azon sok, embertelen meggyaláztatásukért csak anyagi jólétüket biztosíthatták volna kinczöik rovására: elkomorodva gondolák, minő fonákok azok a' vigadozást parancsoló zsidó ünnepek! Mikor leginkább kellene szomorkodniok, akkor vigadoznak! — És annak emlékére a' zsidók farsangot csapnak! Van-e metszőbb guny reájok nézve, mint ez a' purimünnap?

De ha az egész világ zsidósága vigadozott is, Józsefnek ott, a' szomszéd faluban szomorú volt a' szive mélye, mint Jeruzsálem, pusztulása napján! Igen, mint Jeruzsálem, pusztulása napján; mert az ő szentek szentségét, szeretett Rózáját, hatalmába keríté a' zsarnok ellen, a' súlyos betegség, és nem vala semmije, mivel megmentse. Ott ült ágya mellett, fejét térdére támasztott kezébe nyugasztva. Szegény! olly nehéz gondok torlódtak össze agyában, hogy szinte meg nem bírta. Miképen mentse meg feleségét? Ez egy eszme körül csoportosultak a' többiek; de nem találá módját. Feleségének, hogy meggyógyuljon, a' fürdőt kellene használnia, és honnan vegye ő arra a' költségeket, kinek semmije sincs, még ugy szólván mindennapi kenyeré is szűken van?

Apjára gondolt, kinek házában most alkalmasint legvigabban folynak a' dolgok; az elpazarlott pénznek negyedrésszével fia boldogságát megalapíthatná, és ő ezt nem teszi! — Apa, 's nem lakoznék-e könyörület szívében?

És József nem csalatkozott. Strohman Farkas mulatságához az egész környékben nem vala fogható! — Az egyik szobában az asztal csakhogy le nem

roskadt a'sok csemege és sütemény alatt ; míg a' másik, tánczteremmé rögtönzött szobában a' czigánybanda a' nemzeti nótákat ha nem is Bihariféle tökélylyel, de mindenesetre olly keserves eredetiséggel huzta, hogy a' virgonez ifjuságnak, akár akart, akár nem, tánczra perdült a' lába ! —

Azt mondják , a' zsidó nagyon simul a' magyar nemzetiséghez. Ez igen természetes ! Hol az a' nemzet, mellynek kívánatai, reményei annyira hasonlítanak a' zsidókéihoz, mint a' magyaré ?! — A' többi nem szabad nemzetek körülöttünk nem érezhetnek a' zsidóval rokonul ; mert — nem éreznek , vagy ha igen : elcsigázott, eltörpült az, mit éreznek. De hazáról és szabadságról csak a' magyar és zsidó képes rokonul érzeni. És ha a' zsidóság fölszabadulna, a' műveltebb zsidónál buzgóbb, lelkesb hazafit nem lehetne találni. — De, hiszem, tán ezt mások is tudják, 's épen azért nem szabadul föl a' zsidó !

Mindig siirűbben érkeztek a' vendégek ; mindig zajosabb, élénkebb lön a' társaság Strohman Farkas ur házában. Ettek, ittak, mulattak. Alakosak jöttek, furcsánál furcsábbak, előadva Haman és Mardechaj történetét ; 's voltak köztük sokan, többé kevesbé elmések. A' palaczkok lángnedve leöblinté a' szivekről a' fekete gondokat, le a' keserű érzelmeket ; mindenki átengedé magát a' pillanat örömének, melly ugyis minden évben csak egyszer virrad reája.

De legkívált a' gazda és gazdasszony voltak ma különös jókedvben.

Az álarczosok között vala egy, ki különösen felcsigázá az egész társaság kíváncsiságát. Arczát csak félig fődé álarcz, hangját nem erőködék változtatni, mégsem ismertek reá ! Ismerte a' háznak minden zugát, be volt avatva a' család minden titkaiba, 's mégsem tudta senki, ki ő ? ! Főleg Malkch asszonynál forró-pontját érte már a' kíváncsiság. majdnem kulcsolt kezekkel kérte, fődne föl arczát.

— Tudod-e, mit kívánsz ? — mondá az álarczos szelid enyelgő hangon ; — valjon fogsz-e olly jól mulatni, ha ohajtásodat teljesitem ?

— Oh igen, — felelé Malkch asszony — sőt még jobban, mert most majdnem megemészt a' kíváncsiság.

— Adod-e szavadat, hogy jó kedved megmarad ?

— Adom, adom ! — volt a' válasz, alig várhatván a' háziasszony, hogy az érdekes álarczczal személyesen megismerkedjék.

Ez levevé az álarczot. „Hannahék Rózája !“ suttogá az egész társaság, önkénytelenül meglepetve e' nem várt megjelenéstől.

Ő volt ; beteg ágyát elhagyta, hogy e' napot, midőn, a' zsidók állítása szerint, senkire megharagudni nem szabad, arra használja, hogy férje szülőit maga iránt kiengesztelje.

Térdre ereszkedett a' halvány reszkető nő, férjével együtt, ki szinte az álarczosok közt volt, és egyebet nem birtak kimondani, mint „bocsánat, atyám !“ „bocsánat, anyám !“ Kinos teherként nehezült a' félelem keblökre és elfojtá beszédüket.

A' szobában pillanatra halotti csönd uralkodék. Feszűlten várá kiki a' dolgot kifejlését. Illy teremtsnek ki ne bocsátana meg ? —

— És te merészkedel szemem elé jönni ?! — mondá magához térve, dühösen a' háziasszony. Te jött-ment, ki fiamat elesábitád. El szemeim elől, aljas teremts, köszönd a' vendégeknek, hogy haragom egész súlyát nem éreztetem veled !

— El innen, Rózám ! — mondá József, egy pillanatot vetve szülőire, mellyből a' legmélyebb megvetés szikrázott ki. Ne könyörögjünk irgalmat azoktól, kiknek szívük, lelkük nincs ; de könyörögjünk az irgalom kuffejétől, és az megsegít bennünket.

És közelebb lépve nejéhez, megfogá karjánál, hogy fölemelje, 's oda hagyja vele a' szobát. De Róza nem mozdult, hanem ott maradt térdén, összekonyulva, mint a' fájdalom jelképe ! —

— Mi lelt Róza? — kiálta kétségbeeső érzelemtől elkapatva József, felesége mellé térdelve, kit halálos ájulat környezett.

— Semmi! — fuldoklá a szegény teremtés, halk, elhaló hangon; még egyszer nézett férjére, és feje hátra hanyatlott. — Meghalt! —

Nem hiszi senki, hogy Isten áldása továbbra is megmaradt e' ház emberein; pedig úgy van! — Azonkívül, hogy e' naptól fogva József mindinkább buskomolyabb lön, 's nem sokára Rózájához ment a' más világba, semmi sem változott a' háznál. — — Ez a' világ forgása! Szegfy Mór.

TÜKÖRDARABOK ERDÉLYBŐL.

III. Még valami az irodalom körül.

Előbbeni cikkemben előadtam, mikép Erdélyben az irodalom, a' természet szépsége, ragyogó történeti emlékek, 's a' nép nyelvének előnye mellett is, igen-igen gyöngé lábon áll.

Ennek okát a' nevelés-, az írók kevésre becsülése-'s a' sajtó korlátoztságában véltem rejleni 's ezért Erdélyben nincs okunk csudálkozni, ha az irodalom egén jelentékeny fényű csillag olly kevés számban tűnik föl, 's ha a' könyvek kiadók 's olvasók nélkül maradnak.

Hiszen azon írók is, kik köztünk születnek, nem élhetvén meg sovány légkörünkben, Magyarországra kell hogy vonuljanak. Mert kinek jutna eszébe Kölcseyt, Csátót, Jósikát vagy Czákót erdélyi írónak tartani? Soha ők Erdélyben azok nem lettek volna, a' mik. Magyarországi tüztől melegültek. Ott tuda szellemük dús virulatban kihajtani.

Erdély még eddig a' nemes virágnak csak pinczelevegő volt! —

Jelenleg öt folyóirat van: az 'Erdélyi Híradó'; 'Mult és Jelen'; 'Hon és Külföld', melléklapjával; 'Vasárnapi ujság'; 'Természetbarát', 's a' 'Kiskövet.'

Az első és második merőben political. Amaz az ellenzék, ez a' kormány érdekeit képviseli. A' 'vasárnapi ujság' gazdasági czikkeket, népies bohózatokat 's rövid kivonatban kül- és belföldi ujságokat, — a' 'Természetbarát' természetudományi ismereteket közöl. A' 'Híradó' M é h e s S á m u e l neve alatt jön ki, különben az irányt gróf T e l e k y Domokostól veszi, kitől, jelesen mult évben, az urbér és adó tárgyában érdekes czikkeket hozott 's kiről elmondhatni, hogy főbb rangu magnásaink között egyedül él az irodalomnak, kivevén gróf K e m é n y Józsefet, a' Magyarhon előtt is híres diplomatát, 's academiái tagot, ki éjét napját a' nemzet történetének földerítésére szenteli. A' két gróf egy közelebbi országos ülésen, a' székelyföldi urbér kérdésében, a' haza színe előtt igen-igen feltűnőleg mérlegelte egymás nagyságát. Mit azonban nem lehet baráti kéz szorításnak nevezni!

A' 'Mult és jelen'-t prof. Szilágyi Ferencz szerkeszti. E' lapban, mint elébb is érintém, a' conservativ elvek, 's általában a' kormányérdekek ápolatnak. Ki a' 'Klió' két első kötetét 's a' 'Mult és Jelen'-t olvassa, elbámul, hogyan férhet meg egy emberi jellemben illy két, egymással ellenkező elem.

A' 'vasárnapi ujság' Brassai Samu; a' 'Természetbarát' Bende Áron és Takács János tanárok szerkesztése alatt jelenik meg. —

Mi a' 'kiskövet'-et és az ő szerkesztőjét szentháromsági Magyarai Lajost illeti: ez még hajadon fővel kunczorál a' hazában.

Ez érintett lapok közül a' szépirodalmat egyik sem képviseli.

Mig a' 'Híradó' mellett a' 'Társalkodó' mint különvált melléklap állott, 's Szentiváni, Kriza és Kemény Zsigmond vőnek részt a' szerkesztésben: ezen lelkes férfiak nagy bajjal kivitték, hogy a' 'Társalkodó' egy-egy költeményt 's beszélyt közöljön; de ezek közül az első elhalván, a' más kettő a' szerkesztőhivatalt elhagyván, a' dolog újra a' régi kerékvágásban van, 's tehet-

séggel bíró szépművészeink nem találnak helyet, hol szellemkincseiket a' haza oltárán időnként letehessék.

Furcsa vélemény uralkodik ezeknél a' mi tudósainknál. Nem egytől hallottam közülök azon nyilatkozatot, mikép Erdély szerencsés szökéssel bejutván a' komoly tudományok mezejére, már tul vagyunk azon ponton, hogy a' szépirodalomra figyelmet fordítsunk, mint a' melly ugyis csak csarnoka a' tudomány termének. Magyarországnak nem jutott ez a' szerencse. Neki a' költészet gyermekeskedéseit áll kell játszania, míg a' tudomány férfias hangján szólhat a' nemzethez!!

De azt kérdem önöktől, uraim! van-e a' nemzetnek élete költészet nélkül?! Nemde a' költészet azon örök-ifju tavasz, melly az ember-élet sivatagán ezerszinü virágpompában mosolyg keresztül? zöld fü a' szikla fölött, rózsza a' tövis között, viruló test a' csontvázon; megszólalása a' természetnek; zenéje a' kibeszélhetetlen érzéseknek; lelke az életnek, 's szelleme a' léleknek.

A' melly nemzetnek nincs költészete, az még a' nyers természet kérgében alszik, vagy kivénült, mint a' galyat nem hajtó agg tölgy.

A' költészet nem gyermekjáték: az épen olly kiváló elsőséget foglal a' tudományok között, mint a' mathesis. Valamint ez a' külvilágot hozza az örök egység, bizonyosság és tisztaság elvére: ugy a' költészet a' belvilág ezer különböző 's ismeretlen képeit szedi egységbe 's teszi érthetőkké. Sőt a' mennyiben a' mathesis csak az ész harmoniája, a' költészet pedig harmoniája együtt véve szívnek és észnek: annyiban ez elsőbb 's nemesebb amannál. Háttha még hozzá tesszük, hogy a' mathesis csak kevesekre, a' költészet pedig minden okos lényre nézve hatással bír, 's hogy az csak tanít, ez tanít és jobbit egyszersmind; az csak az ész utját tisztítja meg, ez megnemesíti a' szenvedélyeket is 's teremti az állatból az embert!

'S mi gyújtja fel annyira a' népet szabadsága 's önméltósága érzetére, mint a' költészet? Ez égi szózat, mellynek ereje minden keblet egyformán áthat 's fölhevít.

Az izlés karjára kell támaszkodnia minden más tudománynak, ha az emberi természettől elfogadtatni kíván. E' nélkül, mint magát K ö l c s e y a' higgadt ítéletü műbíró kifejezé, kietlen és rideg a' tudomány, mint a' remetének erkölése.

Azért balga ítélet az, hogy a' költészet csak előcsarnoka a' tudományoknak, 's művelni, hol már komoly tudományok állhatnak elő, nem kell. Francziaország és Anglia, ugy vélem, elébb áll Erdélynél komoly tudományok dolgában 's mégis ott a' költészet hány kezek által nem műveltetik?!

Mi nyujtana szellemi élvét e' nélkül a' nőnem és ifjuságnak? hol lelne pihenést az elfáradt élet, 's miben főttené le magát örök vonásokkal a' nemzeti jellem, öröm, fájdalom és lelkesedés?!

Midőn a' költészet mellett illy meleg szavakkal beszélek, nem célom, hogy Erdélyben egy szépirodalmi lapot javasoljak, melly lehetőleg a' költészet minden ágait képviselje.

Erdélyben egy illy folyóirat belső kiállítása ha gondolható is, de biztos fenállhatása bajosan. Okokat erre nézve nem hozok fel. Gondolja el az olvasó előbbeni 's jelen czikkem eszmelánczozatát, 's azt hiszem, nem fog homályban maradni.

Jelen körülmények közt elég oda munkálnunk: hogy Erdélyben évenként egy 'sz e b k ö n y v' jöhessen létre, mellyben magyarhoni írók is közremunkálnak, nemcsak azért, hogy ez által a' könyvnek kelete, — de hogy az erdélyi jelesebb írók műveiben az erdélyi nyelvszellem Magyarországon ismeretes legyen, 's megfordítva, a' magyarországi Erdélyben.

E' tekintetben mély örömmel üdvözlöm a' mármár sajtó alól kikelendő u n i ó t, 's fiatal szerkesztője U r h á z y Györgynek állandó sikert 's érdemlett dicsőséget kívánok.

A' második teendő : hogy minden tehetséggel bíró erdélyi író dolgozzék a' magyarországi lapokba, 's minden utmód követessék el, hogy ezen lapok Erdélyben mentől többek által olvassanak.

Mire nézve legsikeresebb eszköznek tartom, ha nemzeti zamatú szép-művi czikkeken kívül olly tárgyakról írunk, mik viszonyainkat közelebbről érintik, 's így önként érdeket gerjesztenek. És minden pártszellemet 's kedvezést kerülve, írunk a' szent igazság sugallata szerint.

Itt szükségesnek látom mellesleg megemlíteni azt is: hogy Kriza, 'Vadrózsák' czím alatt összegyűjtött erdélyi népdalait adja át a' Kisfaludy-társaság által megindított népdal-gyűjteménybe, hogy a' nemzet önmagát egy helyt találhassa meg. Minthogy pedig tudomra a' vadrózsákra előfizetők is vannak: a' társaság nemzeti magasabb érdekből, ezen dolgot valamikép egyenlítse ki. Adja át Kriza saját dalait is, mellyek már nagyobbrészt a' nép ajkán forognak.

Pesten legyen a' szellemi központ, oda folyjon be a' két hazából minden tehetség, 's onnan terjedjen el, mint tengerből az egyes források, a' testvérhon minden egyes vidékeire.

Ez teszi egyszínűvé, ez higgasztja meg, ez hozza legbiztosabban tisztába nyelvünket 's nemzeti szellemünket.

Csakhogy aztán a' szerkesztő urak, erdélyi szavainkat, szórákásainkat (syntaxis) 's írásunk sajtóságos modorát ne változtatgassák.

Nem levén még kifejlődve nyelvünk, 's nem levén még irodalmunk szellemének határozott jelleme, ha különben iratainkban józan gondolkozásmód 's izlés ömlik el, kiméljük meg kölcsönösen egymás előadási modorát.

Ez legbizonyosabb ut irodalmunk ép kifejlésére, a' jó semmi erőszak által meg nem sértetvén, a' rossz, természeténél fogva, mint férges gyümölcs az érés előtt, önként elhullván.

Mindenekelőtt ügyeljünk: hogy tűz- 's erővel bíró eredeti, szellemnyelvünket a' szerfeletti ellágyítás által érzékinyelvvé ne tegyük.

Erdélynek Magyarországgali egyesülésétől feltételeztetik mindenjövendője. Magára hagyatva, jelentés nélkül vész el bérczeinek árnyékában.

Ezen unió kezdődjék el irodalmi uton. Folyjanak egygyé a' külön hazák egyetérző 's gondoló szellemei. Hassanak együtt, egy célra. Mert ha igaz az: hogy az írók a' nemzetnek lelkei, a' lélek után a' testnek szükségesképen engednie kell, 's a' belső unió után meglesz a' külső is.

Medgyes Lajos.

A' SZÉPIRODALMI SZEMLE

1847. február 28-dikán ezt mondja:

1) 'Szellemelek megjelenéséről, mint látványosságról, szól a' drámabíráló, és nem tudja, hogy Shakspeare szinpadán még semmi ugynevezett repülő gépek, **semmi sülyesztők** nem léteztek.'

Martius 14-d. és 21-dikén pedig ezt mondja:

1) 'Bár a' régibb angol szinpadnak tulajdonkép nem voltak diszitményei, mégis a' gépezetek használatát nem tagadhatni...' 'Schlegel. 'Steevens... mondja, mikép a' szinpadí gépezet némi részei alkalmasint már Shakspeare idejében vétettek át a' francziáktól és olaszoktól, kiknél ez már régebben is létezett...' **„Voltak tehát sülyesztők.”** (Ergo !)

2) Hogy a' ruházat, még Shakspeare után száz esztendővel is, mindég egy és feszes és a' tárgyának meg nem felelő, sőt olyan vala, mit a' színész még szinpadon kívül is viselt.

3) Hogy a' női szerepek ifjak által és álarczczal játszottak.

4) ,Fényes kíséretéről, scenicai pompáról, népjelenetekről szól ő, és nem tudja, hogy Shakspeare korában a' nem igen nagyra becsült színészek csekély száma miatt illy, neki fényeseknek tetsző, kíséreték és népjelenetek páremlerből állottak; —

5) 's hogy a' scenicai pompa abban állott, hogy **a' nap által világított szinpad,**

6) minden változás nélkül, a' darab kezdetétől egészen végig mindig ugyanaz maradt;

7) és hogy a' sceneria változása **esupán szóval** jelentetett.

Minthogy a' ,Szemle' azt hitte, hogy én nem ekképen ismerem a' régi angol szinpadot, így szólt felőlem szánakodva : ,de vonjunk fátyolt ezen... tudatlanságra.' Vegyék köszönetemet érte az igen tudós Szemle!! — Igenis, egyet nem tudok, 's az : valjon a' Szemlének februárban vagy martiusban higyük-e? Természetesen martiusban kellene, mert februártól martiusig sok ó angol szinpadi tudományt lehetett összetákolni; de itt egy aggodalom merül fel bennünk az iránt, hogy végre is aprilisbe járata' Szemle : mert februárban teljes bizonyossággal azt mondja, hogy „semmi sülyesztők nem léteztek“, de martiusban egyszerre csak kétkedni kezd 's azt mondja, hogy „Chalmers és Skottowe közt az a' különbség, hogy mit amaz csapóajtónak mond, ez sülyesztőnek nevezi azt, vagy talán csak Wagner hibázott, midőn az angol ,trapdoor'-t, csapóajtó helyett, sülyesztőgéppel (sinking engine) fordította? Malone kezünkénél nem levén, ezt elhatározni nem tudjuk...“ Tehát februárban többet tudván a' Szemle, mint martiusban, most méltán aggódunk azon : valjon martiusban nem tud-e kevesebbet, mint februárban? Ez a' göcs! mint Hamlet mondja. Hanem reméljük. Malone megérkezhetik, és lesz világosság ezen fontos kérdésben : valjon a' csapóajtó sülyesztő-e? — Egyik tagja a' drámabíráló válaszmánynak.

2) ,A' ruhatár, mint Chalmers állítja, még a' királyi szolgák vagy színészek házaiban : a' ,Globe'-ban és ,Blackfriars'-ban is csak szűken volt ellátva.' (Tehát mindenesetre mégis csakugyan volt ruhatár!)

3) ,Az ifjak a' női szerepeket női ruhában, néha pedig álarczosan adták...'

4) Chalmers 25 színészt nevez meg Shakspeare korából, életüket leírja és főszerepeiket megnevezi...'

,csak fél vagy egész tuczat harczos jelent meg...'

,mivel éppen Shakspeare társaságáról tudjuk, hogy valamint most is teszik, statitákul idegeneket használtt.'

5) ,Annyi azonban tudva van... hogy **az előadások kívülágitott házban történtek.**'

6) (Itt üres helyett kell hagynom, mert a' ,Szemle' az általa is használt Skottowéból nem látta jónak a' következőket idézni : „Mikor kapott fel a' szinpadon a' helyszin 's milyen készületű volt az koronként, nem lehet kimutatni. Az első színház építtetése és Shakspeare halála közt eső 40 's néhány év közt a' szinpadi díszítés mindenesetre nevezetes előmenetelt tön.“)

7) ,Egy deszka, min a' kellő név vala felírva, a' várost vagy helyet határozta meg...'

MI HIR BUDÁN?

— Brutus és Lucretia első adatása mart. 15-ike óta mart. 24-keig négy operát hallottunk: 16-ikán Nabucodonozort, 18-ikán Ernánit, 20-ikán Lindát 's 23-ikán Dom Sebastiant, ez utóbbit Udvarhelyi Miklós jutalomjátékául; közben a „Csikós“, a végtelen sokszor adatott „Falura kell menni“ 's „Mari“ mutatkoztak; 22-kén a régebben nem látott, de mégis már kilencz ízben feltálatl középszerűség, az „Elmellőzés“ foglalta el a jobb élvezeteknek szánt helyet; — de Brutus és Lucretia, ezen nemcsak magában becses, hanem a közönség általános tetszésével is fogadott mű a világért sem ismételtetett volna. Ha jól vagyunk értesítve, nemzeti színházunknál szabály, vagy legalább igen józan és méltányos szokás az, hogy ha valamely új dongság tetszéssel fogadtatik, annak ismétlése csak hamar követi az első előadást, 's ezen szabály ugyancsak pontos lelkiismeretességgel meg is tartatik, ha az új dongság valamelyik színészről van; — így Czakó utolsó drámája, noha nem igen tetszett, kevés napok mulva ismételtetett, 'stb. — miért e' jótéteményből kizárni azon művet, mely minden eddigi drámai kísérleteink közt csaknem legkitünőbb hivatást tanusít, mely olly férfiutól iratott, kit irodalmunknak tartósan megnyerni 's lekötelezni saját érdekünk kívánja, mely első ízben épen olly teli házat csinált, mint akármelyik népszimű, vagy fülesiklandoztató áriahalmaz, 's e' teli házat összesen is kielégíté, egyes értőbb 's komolyabban itélő tudó tagjainak pedig ritka élvezetet nyújtott? — Mi meg kívánjuk, hogy szinpadunktól, mely a' nemzeté, 's mely körül a' hazai irodalomnak is lesz talán annyi érdeme, mint a' rendezőségnek — minden eféle részrehajlás, mint ezen említett, távol tartassék. U.

— A' n. színházi árfőlemelés ellen. Az „Életképek“ 8-ik száma közli a' nemzeti színházban husvét utáni új évre megszabott, 's jóval felemelt bementi díjakat. Erre nézve kívánom igénytelen nézetemet nyilvánítani. Nem tagadhatni, miként az intézetnek joga van a' bementi díjakat úgy szabályozni, a' mint azokat czélszerűbbeknek tartja. Ez ellen nincs is kifogásom, nem is lehet; — hanem úgy vélekedem, hogy a' színháznak, mint országos intézetnek, melynek felállítással a' nemzet erkölcsi czélokát kíván elérni, — nem egyedül anyagi szempontból kell kiindulnia intézkedéseiben, sőt még csak nem is e' l s ő czéljának kell annak lenni, hanem az anyagit az erkölcsi czéloknak alá kell rendelnie, mennyiben a' színház fenállhatása azt megengedi; 1) azaz: a' színházat a' nemzet nem azért állította, hogy az felcsigázott magas árakkal a' szegényebbeket (pedig a' magyarság nagy része nagyon szegény, szegényebb, mint gondolnók) a' színházba járhatástól elzárja, 2) — hanem hogy a' színház által,

¹⁾ Az országos főigazgató hivatalos rovatunkban kijelenteté, hogy ezen áremelés szükséges, nehogy a' színház fenállhatása veszélyeztessék; már pedig minden intézetnek gondoskodnia kell az önfentartás eszközeiről, mely nélkül nincs léte 's megszűnne minden céljai. A' főigazgató, ki az intézet belügyeit legjobban ismeri, leginkább megítélhetette, vajon ezen szükség voltaképen előállott-e vagy sem? 's e' részben B. T. ur épen nem ítélt, miután alább önmaga ezt vallja: „én a' színház beligazgatásába avatott nem vagyok.“ — Mi azt véljük, mielőtt B. T. ur az áremelést kárhóztatni jónak látta, előbb minden esetre a' belügyekkel tökéletesen meg kellett volna ismerkednie, hogy méltányosan ítélhessen; pedig B. T. ur becsületességéről föltesszük, annál is inkább, miután őt ismerni szerencsénk van, hogy felszólamlásának czélja nem lehetett, igaz alap nélkül elégedetlenséget kelteni, hanem az áremelés szükségességéről másokat is meggyőzni: 's már most hogyan győzzön meg az másokat, ki kimerítő ismeretek hiával a' dologról tökéletesen maga sem győződhetett meg? Szerk.

²⁾ Ez nem történt; mert a' karzat egy fillérrel sem emeltetett; 's miután a' második emelet (mely a' szinpadtól sem távolabb, sem a' földszintől magasban nem esik, mint az egykori városi színház ugynevezett második parterre), mely a' nagyhét alatt egészen újonan és igen czélszerűen fog rendeztetni, azoknak elég kényelmes nézőhely lesz 20 p. krért, kik tán a' földszinti bemenethez az előbbi 24 krt

a' nemzeti nyelv, a' finomabb izlés, 's erkölcs terjesztésére hasson. E' czélok pedig ugy érethetnek el biztosabban, ha mérséklett árak által a' színházba járársra minél többek édesgettetnek. — Most midőn a' német színház leégett, emelni föl a' magyar színházban a' bementi díjakat egyedáruskodási szagu is. ³⁾ Mert ha a' német színház versenye mellett fenállhatott a' magyar színház, a' régi árszabály mellett: — mennyivel inkább fenállhatna ezentul is, midőn Pest városában egy maga áll, minden versenytárs nélkül, 's minden látványos vagy énekes darabok adatásakor a' közönség egy része a' színházba be nem fér. ⁴⁾ — Vagy talán az a' czélja a' fölemelésnek, hogy a' közönség buzgalma meghűljön? E' czél, ugy vélem, el is leend érve. Mert ha bár operákban teli házak leendnek is a' felemelt ár mellett; de biz a' dramákban, melyeknek közönsége sokkal kisebb, az apadás észrevehető leend. ⁵⁾ Azután nem kell felejtetni, hogy a' német színház fel fog épülni, pedig nem hosszú idő múlva; — az országgyűlés is küszöb előtt van, mikor a' magyar színház közönsége jóval alább szokott olvadni. Én tehát azt vélem, jobb lett volna, magyar példabeszéd szerint, a' sűrű garas, mint a' ritka forint. Legalább, ha magamról huzok következtetést, a' közönség egy töredéke annyit se költend színházra, mint eddig; — hanem a' szükségből erényt fog csinálni, 's a' színházba menetelt fényüzési czikkül veendi, 's csak különös alkalmakkor látogatandja meg. ⁶⁾ — A' hivatalos nyilatkozatban ugyan parancsoló szükség hozatik föl a' fölemelés okául. Mennyiben álljon ez ok, részletekbe bocsátkozás 's megvitatás által tűnhetne ki. ⁷⁾ Én a' színház beligazgatásába avatott nem vagyok; hanem mint profanus szemlélő, mégis annyit jegyzek meg, miszerint a' kiadások között sok olyan van: t. i. szükségtelen tagok fizetése, ⁸⁾ a' szükséges tagok némelyikének kelletén túl magas díja-

még 6 krral megtoldani nem képesek. Ebből látható, hogy a' szegényebbek épen nincsenek a' színházról elzárva. — Azonkívül azok kedvéért, kik a' földszintnek rendes látogatói, meghagyatott az igen jutányos földszinti bérlet (melly, köztünk maradjon, legtöbb első rendű színháznál meg sem nyitattik), mely szerint egy előadásra csak 10—12 p. kr esik; 's miután a' bérleti jegyek személyekhez nem kötvék, azt többen is használják és használhatják, 'stb.

Szerk.

- ³⁾ Az áremelés ezen esemény előtt már elhatározottat; 's már a' mult decemberben arról volt szó, valjon jan. 1-től vagy az új színházi év kezdetével eszközöltessek?

Szerk.

- ⁴⁾ Ez azelőtt is gyakran megtörtént, mindenkor azonban, fájdalom! most sem fordul elő; 's ezen argumentumát alább tüstint maga meggyöngíti B. T. ur, mondván: 'nem kell felejtetni, hogy a' német színház fel fog épülni, pedig nem hosszú idő múlva.' — Főkép, ha a' miénk mellett némelyek olly lelkesen agítálnak!!!

Szerk.

- ⁵⁾ Az árakat az előadások neme szerint limitálni, bizonyos éles satyra nélkül nem lehetett.

Szerk.

- ⁶⁾ Hazafiságból színházba járni? tempi passati!... A' nézőt színházba menni nem is annyira 6 kr különbség, mint inkább az előadások érdekessége ösztönzi; 's kit valami érdekel, nem restel az néhány lépcsővel fölebb menni, csak hogy élvezessen.

Szerk.

- ⁷⁾ A' hivatalos rovathban ez mondatott: 'az igen tisztelt közönség ezen megnyugvásában annál is inkább bizik az igazgatóság, minthogy itt nem egyes üzérkedő igazgató hasznának szaporításáról van szó, hanem egy nemzeti intézet szilárdítása és bővebb virágoztatása forog kérdésben; melynek jövődelmeiről és kiadásairól az országos főigazgató a' közönségnek, mint a' mult évben is történt, számadási kivonatot adand, de az országgyűlésnek a' legkisebb részletekig számolni fog.' — Lehet-e többet várni egy alkotmányos végrehajtótól? —

Szerk.

- ⁸⁾ Többeknek felmondatt. — Egyébiránt tagok bőségében épen nem vagyunk; minek elég világos jele az, hogy nagyobb személyzetű dramában egy tag két szerepet is kénytelen játszani. A' segédszínészek legtöbbnyire csak akkor tűnnek szembe, midőn ügyetlenkednek; ha jól játszanak, az első rendűek fénykörének csak arnyéklatul szolgálnak, 's így sorsuk semmi tekintetben sem irigylendő. Másokkal cserélgetni az ittlevőket nem igen tanácsos; mert gyakran cseberből vederbe esünk; 's azon előny sohasem felejtendő, hogy az ittlevők a' játéksorozaton levő darabokba betanulvák. Az első rendű színészek helyett pedig jobbakat, nem hiszem, hogy találunk; de azt sem, hogy nélkülözhetők volnának köztük; sőt,

zása, ⁹⁾ mi elmaradhatna, 's mi által szép mennyiséget meg lehetne gazdálkodni, 's nem kellenék olly gyűlöletes módhoz folyamodni, mint az árfolemlés, melly különösen illy drága időben, midőn mindenki érzi a' közínséget, ¹⁰⁾ — lehetlen, hogy kedvetlen hatással ne legyen a' közönségre. ¹¹⁾ — B. T.

— Mai számunkban adjuk a' nemzeti színházi igazgatóság hivatalos nyilatkozatát, Czakó urnak a' Pesti Hírlap'-ban mult héten tett felszólalására. — Szabadjon a' t. közönséget ujlag megkérni, sziveskedjék figyelemmel elolvasni, mit a' színházi hivatalos rovat iránt lapjaink ezidei első számában elég világosan elmondottunk. — Mi szintolly elfogulatlanok vagyunk 's kívánunk azoknak tartatni, mint akármellyike derék collegáinknak, kiknek a' színházi ügy, mint egyik nevezetes tényezője nemzetiségünknek, őszintén szívükön fekszik; 's azért, szintugy, mint ők, meggyőződve vagyunk, hogy azt reformálni kell, 's pedig, némelly esetekben, gyökerestül újjá teremteni. — De szabadjon kimondanunk, miszerint meg vagyunk ugyan tökéletesen nyugtatva Czakó urnak becsületes szándoka felül, 's tudjuk, hogy e' felszólalása által (mellyben azonban, véleményünk szerint, csak félig fődőz fel a' hiányokat, 's elmulasztatta azok orvoslására az utat kijelölni) a' szükséges reformokat csak siettetni akarta; de ezt vagy előbb kellett volna tennie, mert hiszen e' hiányok nem mától fogva léteznek, vagy utóbb, midőn magán figyelmeztetéseit sikerteleneknek tapasztalá, vagy az ígért reformok be nem következtek. A' mostani időpont, véleményünk szerint, nem volt szerencsésen választva; most, midőn — kivált másfél hónap óta — annyi ellenséges szem leskelődik intézetünk körül, 's a' kaján indulat még a' hajszzalat is megragadja, mellyel buzgó törekvésinket megakaszthatni véli: képzeltetni, minő ujjongatással fogadtattott amott a' másik táborban e' felszólalás, mellynek annyival több hitele 's nyomatéka volt, mert azt a' nemzeti színház egyik tagja irta, tehát egyenesen a' színház kebléből eredt; — 's mint használják (ha tetszik, adatokkal szolgálunk) némellyek ez őszinte vallomásokat arra, hogy régen táplált gyűlöletüket 's ellenszenvüket intézetünk iránt nyilván kijelenthessék 's az iránta, már a' német elemnél is szép sikerrel ébresztett rokonszenvet és részvétet ismét csökkenthessék, vagy teljesen aláássák. — Czakó urnak, ismételjük, sokban igaza van, 's lehet, hogy felszólítása több üdvös reformot is fog eszközölni; de nagyon félünk, hogy a' morális kár nagyobb lesz a' haszonnál, 's a' következmények ártalmasabbak, mintsem azt akár Czakó ur, akár más becsületes hazafi kívánná. Adja Isten, hogy egyéni véleményünket 's aggodalmunkat a' legközelebbi idő megczáfolja!!

— Az irodalmi szemle' nevetséges incselkedéseire, mellyek bizony nem illenek olly 'komoly' férfiakhoz, röviden csak azt válaszoljuk: miszerint azontekintély, mellyre Petőfinék jeles népszerű beszélyének adatásakor hivat-

bár engedné a' pénztár, hogy minden szereposztályra kettőt lehetne tartani; sok zavarának elejét venné ez; nem változnék olly hamar a' játéksorozat, 's nagyobb volna a' művészi vetélkedés: nálunk, vágytárs hiányával, nem igen van egyiknek a' másiktól mit feltenie. Ezen körülmény az igazgatóság akaratát is igen nyűgözi: válogatni nem lehet köztök; főkép miután a' közönség a' gyöngébbet nem tűri.

Szerk.

⁹⁾ Az első rangú tagok fizetése ez idén nem javítottott, egykettőt kivéve, kik javítás nélkül maradni egyáltalában nem akartak; pedig némellyik helyett mást épen nem, némellyik helyett pedig csak hasonló, vagy még nagyobb díj mellett lehetett volna szerezni. A' színészeket 's más tisztviselőket fizetésre nézve párhuzamba tenni nem lehet; mert a' tisztségekre a' concurrentia igen nagy, a' színészetre pedig, főkép nálunk, igen kevés.

Szerk.

¹⁰⁾ De még a' színház is.

Szerk.

¹¹⁾ De annál kedvesebbel lesz, ha az árlemelés több eszközt nyújtván az igazgatóságnak, a' színi élvezetek minden tekintetben növekedni és gazdagulni fognak; mihez, mint hadviseléshez, három dolog kell: 1-ör pénz; 2-or pénz; 3-or pénz!

Szerk.

kozánk : koszorus költőnk Vörösmarty Mihály, kinek ajánlatára, ugy hisz-
szük, önállóságunk veszélyeztetése nélkül is, hajtunk lehet. Teszik ezt mások
is, tette ezt Vahot Imre collegánk is, midőn Petőfi „János vitéz”-ét kiadá, 's
tenni fogják ezentul még többen is. Azonban ez csak azért szálka a 'szemlé-
nek szemében, mert azt az „Életképek” szerkesztője tevé, nemde? Isten neki; ki
tehet róla, hogy a 'szemlész urakat még a 'kiskövet sem akarja tekintély-
nek ismerni?!

— Mondottuk, hogy színházi tagok bőségében épen nem vagyunk,
's azért különös figyelmébe ajánljuk az igazgatóságnak Passera kisasszonyt,
ki eddig a 'német színháznál csekély havi fizetéssel volt szerződve, 's mint más-
sodrendű énekesnő jó sikerrel tölté be helyét. A 'nevezett kisasszony magya-
rleány, csinos külsejű, szép és erős hangja van 's nem intonál hamisan. Mind
figyelemre méltó tulajdonok, főkép színházunknál, mellynek másodrendű éne-
kesnőre nagy szüksége van, hacsak még több gyámoltalan próbaénekesnőre nem
akarjuk a 'közönség türelmét megkísérteni.

ÉRTESÍTŐ A' NEMZETI SZÍNHÁZ ÜGYEIBEN.

Czakó Zsigmond urnak a 'Pesti Hírlap'-ban megjelent
„A' nemzeti színház jelen igazgatási formájáról” cikkére következőket kell
megjegyeznünk :

A' legközelebbi országgyűlés a 'nemzeti színház felelős fő-igazgatójául
gróf Ráday Gedeon urat választá. Bartay Endre, ki ez időben a 'színházat saját
zsebére igazgatta, tehát nem — házilag, lemondván az igazgatóságról, a' gróf
a' színháznak közvetlen igazgatója lön; 's igazgatása mindaddig háznak
nevezendő, míg ismét valaki saját zsebére fogna igazgatni, mitől azon-
ban, ugy hiszszük, megment a' művészet istennője, a' nemzeti színház
czimének méltósága 's a' közönség részvéte. Mint minden, ugy a' gróf ur igaz-
gatóságának is szüksége volt tisztviselőkre, kik mindennemű intézkedéseit és
rendelvényeit végrehajtsák. A' főtisztviselőket, millyenek a' négy rendező, kar-
nagy, titkár, melléjük vevén egy színésztágot is, László József urat, egybegyűjté,
's véleményeiket kihallgatván, mindenik tisztviselőnek hatáskörét, a' mennyiben
a' törvénykönyvben elegendőleg kifejezve nem volnának, szorosban meghatározta;
azonkívül az igazgatóság apróbb ügyeinek, a' neki adandó szabályok és határozatok
értelmébeni kezelésére választott egy ügyvivőt, Fáncsy Lajos urat. Ezen tisztvi-
selők felelősekké tétettek működéseikre nézve a' gróf ur irányában : ki fele-
lős lesz megbízójának — az országgyűlésnek. 'S miután a' gróf ur a' rendel-
kezés általános hatalmát magának tartotta meg, 's azt gyűlésekben és azok nél-
kül, egyiránt gyakorolta és gyakorolja, 's a' tisztviselők az elébök terjesztett
ügyekben csak véleményezők voltak és lehettek (némi kivétel alább fog említ-
tetni) a' főfelelőség folyvást a' gróf urat illette. De szükség részletekbe bocsátkoz-
nunk, hogy kitűnjék az is, miszerint a' gróf ur az igazgatót illető köteleességeket
legnagyobb részint folyvást közvetlenül személyesen vitte és viszi : a) A'
tagok 's vendégek felfogadását és az azoknak adandó díjakat mindenkor a' gróf
ur határozta el. A' karra nézve a' karnagyot és kartanítót csak annyiban látta
szükségesnek megkérdezni, a' mennyiben ezen egyének némely képességeiről
csupán ők adhatnak legkimerítőbb véleményt. b) A' játéksorozatra és szerep-
osztásra nézve meghallgatta ugyan a' gyűlés tagjainak véleményét, azonban
mindenkor ő maga határozott. — A' játéksorozatban, a' törvények értelmében is,
senki sem változtathat; 's c' részben a' gyűlés tagjainak többsége csak azon
esetben végzett, ha valamelly véletlen akadály adta elő magát, 's a' gróf ur nem
volt Pesten : az indokok azonban az illetők által utólagosan mindég előterjesz-
tettek; 's ilyenkor különben sem lehetett más darabot választani, mint mellyek

már tetszéssel adattak. A' gróf ur távollétében a' tagok tarthattak ugyan igazgató-ülést halasztást nem szenvedő ügyekben; de az a' mult év elején csak négyszer történt, midőn a' gróf ur Erdélybe volt kénytelen utazni. 'S ezek azon fentebb említett kivételek. c) Az eredeti darabokat egy külön választmány bírálta, mi más színházaknál is történik: de a' gróf ur nem kötelezte magát, az elfogadottak közül valamennyit adatni; azonban az elfogadottak nem nagy száma a' válogatásnak, fájdalom, igen csekély mezőt engedett. d) A' büntető törvényszékek jegyzőkönyvei az igazgatói ülésben olvastattak fel, és a' gróf ur által erősítették meg, a' törvény értelmében büntetés alól senkit sem oldozhatván és oldozván fel. e) Minden nagyobb gazdasági intézkedés általa tétetett: az ügyvivő önmagától, a' gróf ur tudta nélkül, feleletteher alatt csak igen apró kiadásokat utalványozhatván. f) A' számadások az illetők által készítettén, azt 's a' pénztár állapotját folyvást figyelemmel kísérte. A' számadások legkisebb részletekig, az országgyűlés elé terjesztetendvén, minden ebbeli aggodalom teljesen alaptalan. A' pénztár mindeddig passiv nem állott. g) A' próbák vezetése a' rendezőket karnagyot és kantanitokat illeti; de őket nemcsak a' gróf ur ellenőrizte, de ellenőrizhette az intézetnek legkisebb tagja is, miután a' törvény világos értelmében vádló lehet akárki. 'S miután a' színlapon a' rendező neve folyvást megemlítetik, a' közönség is mindenkor tudhatja, kit illethet a' rendezésben előforduló hiányok vádja.

Ennyit egyszer mindenkorra meg kelle mondanunk annak megmutatására, hogy a' nemzeti színháznak teljes hatalmu, közvetlenül működő és felelős igazgatója a' gróf ur és senki más. Hiányai minden rendszernek voltak és vannak; a' sikert nagy részben a' tagok jóakarata és szorgalma eredményezi, 's némelly beláthatlan és elháríthatlan akadályok előfordultával, millenyek színházunk helyzeténél fogva is igen gyakoriak, a' legezélszerűbb intézkedések és működések is hajótörést foghatnak szenvedni; 's bármelly igazgatás fölött nem csupán az egyes hiányok, hanem az összes eredmény után kell és lehet méltányosan ítélni.

Most lássuk Cz. urnak némelly állításait.

Fájdalom, Cz. urnak legelső állítása sem igaz, ezt mondván: „Midőn m. gróf Ráday Gedeon a' házi kormányzást megkezdte, nem sokára egy körlevél köröztetett a' színház tagjai közt, melly ezt tárgyazá, hogy: mindazok, kik a' színháznak nem előkelő tagjai, jelesen mindkét nemű karszemélyzet, kérelmeiket 's minden, az igazgatósággal közlendő ügyöket a' titkárnak adják be írásban, 's miután a' titkár és ügyvivő által a' méltóságos főigazgató grófnak referáltattak, megint a' titkártól vehetik vissza.“ Az ezt tárgyazó, ugyanaz napon kiadott két körlevél következő: „1. Körlevél. Ő mélt. gr. Ráday Gedeon ur, országgyűlés által választott főigazgató rendeletéből közhírré tétetik: hogy kik az igazgatóságtól valamit kérni akarnak, írásbeli folyamódásait Fácsey Lajos urnak, igazgatósági ügyvivőnek adják át. Pesten, január 29-én 1845. Szigligeti, titoknok.“ (A' második egyébről szól.) „3. Körlevél. Kik bármi néven nevezendő, az igazgatósághoz intézett kérelmeikre, kérdéseikre, a' határozatot vagy feleletet tudni kívánják, azt egyenesen alulírt fogja tudtokra adni annak idejében szinte írásban. Pesten, január 29-én 1845. Szigligeti, titoknok.“ 'S e' körleveleket Czakó ur is aláírta; de mivel régen történt, hihetleg elfeledte tartalmát; de kár volt, mielőtt idézte, ujonan meg nem olvasnia. — Ugyanez ügyben még egy körlevél bocsátatott ki a' gróf ur rendeletéből, Fácsey Lajos ur által, mellynek ez ügyet tárgyazó része így hangzik: „1. Miután az igazgatósághoz intézett személyes vagy szóbeli kérelmek vagy kívánatokon alapított igények nem kis hátramaradására szolgálnak az igazgatósági ügykezelésnek: ezennel nyilvánítatik, hogy noha valamint eddig, ugy ezentul is mellőzhetlen szükség esetében a' mélt. orsz. igazgató ur szíves készséggel hajlandó lesz mindenkinek szóbeli kívánatát vagy kérelmét kihallgatni; megkívánja azonban, hogy valamint min-

den, úgy ilyen szóbeli kívánatok vagy kérelmek is, a' már egyszer kijelentett 's megállapított rendszerhez képest, írásban is beadassanak, azon megjegyzéssel, hogy az így beadott iratok napját, idejét, történetk a' kézbesítés akár a' mélt. orsz. igazgató ur lakásán, t. Doktay István urnál, akár az igazgatósági ügyvivőnél, mindenütt az e' célra készen álló lajstromozó könyvbe maguk bejegyezhetik, honnét maga idejében a' határozatot is mindenkor írásban kinyerendik, ellenkező esetben mindenki magának tulajdonítsa: ha jövődében bármilyen nemű kérelme vagy arra leendő későbbi hivatkozása semmi figyelembe nem fog vétetni." Aláírva mintegy 98 színházi egyén által. —

Ez ugyan, mint mondja, Cz. urnak nem tetszett; azonban szükséges, ' minden rendes színháznál, de minden ügyvezetésnél is úgy van 's úgy kell lenni mert verba volant, scripta manent. 'S midőn Cz. ur ezt nem szerette, a' rendes színházak belorganisatiojáról épen nem volt tudománya. Mi azon alapuló vádját és okoskodásait illeti: mintha „a' végrehajtó hatalom központjával (tehát a' gróf ural) a' tagok nem érintkezhetnek“ — alaptalan, 's Cz. urnak csak annyiban megbecsátható, minthogy az utolsó körlevél alatt, nem tudni, mi okból, neve nincs aláírva. 'S a' Cz. ur által említett c h i n a i v á l a s z f a l legfeljebb anynyiból áll, hogy a' gróf ur néha más sürgetőbb dolgai által akadályozva, vagy betegség esetében rögtön nem fogadhatott el mindenkit; mi azonban néha Cz. ural is megtörténhetnék. Az egyoldalú információktól pedig alkalmasint megóvta magát a' gróf ur az által, hogy a' fontosabb ügyekben 7—8 egyén véleményét is meghallgatván, azt 7—8 oldaluvá tette; 's a' dolgot csak jól megfontolva határozott, de határozott belátása szerint, teljes hatalommal. 'S így a' Cz. ur által emlegetett a' gróf ur kormányávi elégedetlenség (ha igaz) némelly tagok részéről tán épen abban alapszik, hogy az érdem, ész, tehetség és szorgalom jobban méltányoltatik, mint a' hanyagság és tehetség-hiány. Igenis, minden színháznál, (még tán jobban kifejlödvé), úgy nálunk is, van aristocratia; de az a' legnemesb — az ész- és talentum-aristocratia; ez az, mi megkülönbözteti a' művészi osztályt a' nemművészitől; (e' megkülönböztetést személye és tehetségei iránt Cz. ur is kedvezőleg tapasztalta); de van törvényelőtti egyenlőség is; 's miután épen azok, kiknek tanácsával élni legjobbnak látta a' gróf ur, vétség esetében sem magok, sem tagtársaik fölött nem bíraskodhatnak, 's ők mindenki által vádolhatók, 's mint a' jegyzőkönyvek bizonyítják, épen úgy büntetettek, mint az alsóbb rendűek: ellenszula van minden önkénynek és zsarnokságnak az előkelők részéről. — Már csak a' mondottakból is látható, hogy nem a' rendszerben alapszanak a' legfőbb hiányok, hanem némelly helyzeti bajokon kívül, tán némelly tagok hanyagságában. Ellenben, ha mind igaz volna, mit Cz. ur mond társairól: „Így a' személyzet alsóbb és felsőbb osztálya közt tökéletes aristocraticus különbség és ellenszenv fejlődve ki, ez kihütötte az alsó osztályban az ügyiránti buzgalmat, szeretetet, mit hanyagság váltta fel.“ — „A' alsó osztály tulnyomó számmal bírván a' felsőbb felett a' bíróválasztásnál, olyakat választ, kiktől leginkább reméli, hogy kiméltetik hanyagságáért és nem büntetik, vagy olyakat, kiket kijátszhat.“ — „Ügyelői, rendezői vádak történnék (tehát mégis történnek), igazságosak vagy igazságtalanok, a' törvényszék tagjai részrehajlók, vagy nem értik az ügyet; botrányos hanyagságok büntetlenül maradnak, míg kisebb hibák kegyetlenül büntetnek. (A' tisztségviselők nem lehetnek bírák.) Ezt látva a' felsőbb osztály, különösen a' női személyzet vérszemet kap, — az az édes rendetlenség és önfejlőködés úgy is szörnyű contagious betegség, — 's midőn az igazgatóság eszmél, már ki van terjedve a' színház első tagjától az utolsóig“, ha, mondjuk, mindez igaz volna: úgy valóban illy demoralizált és rozslékű népet kormányzani nem lehetne és kétségbe kellene esnünk. Szabadjon azonban nagyrészt ebben kétkednünk; legalább a' gróf ur illy sötét színben nem látja a'

dolgot. Hiányok vannak, miket orvosolni kell: de nem kell mindjárt a' szom- szédba futni, midőn a' tűz talán otthon is eloltható. — Mi Cz. urnak refrainjét illeti, arra e' czikk eleje elég bőven megfelelt: mert van „ki az intéz ke- dések végoka mer lenni és a' bajokról tenni tud és tehet, (te- hetsége szerint), ki minden esetre felelős és közvetlen igazgat.“

A' betegségekről igen jól jegyzé meg Cz. ur, hogy azokról az Isten tehet. Ha volnának olly semmirekellő tagok, kik ámbár, nem betegek, magokat bete- gekké szinlelik; 's ha volnának olly színházi orvosok, kik ilyeneknek törvényes bizonyyságot adhatnak: arról valóban csak az Isten tehetne, ki a' veséket látja.

A' hat-heti szabadságidő valjon adassék-e, vagy sem? .. ellene és mel- lette több ok harezol. Ellene harezol: mert miatta a' játéksorozat 's így a' nem- zeti színház szenved; mellette: hogy általa, ha vendégszerepezésre fordittatik, a' vidéki közönségek nyernek, mellyek a' nemzeti színház alapításához szinte járultak, 's így illő, hogy gyümölcsseit néha-néha szinte élvezhessék. 'S vaunak olly tagok, kik e' nélkül egyáltalában nem akarnak szerződni. A' gróf ur ezt közvetítendő, ez idén hat hétre a' színház bezáratását vagy más nemü elő- adásokkal ellátását tervezé; de a' mellett és ellen is több ok harezolt; azonban a' kérdést eldönté a' Cz. ur által is említett nevezetes véletlen, melly szerint a' pesti közönséget színház nélkül hagyni nem láttatott helyesnek. Ezen két körülmény az, mellyek a' játéksorozat rendszeres és biztos menetét legin- kább akadályozzák; hozzájuk járulván, hogy a' színháznak anyagi állása és pénzereje az első rendü színészek megkettőztetését, ha volnának is olyanok, nem igen engedi. Cz. ur ezen indokokat vagy nem látta, vagy nem fontolta meg; különben azon eseteket nem említi, miszerint olly körülmény is adta elő magát, hogy csak egy vagy két darab közt lehetett választani; melly esetek épen azt tanusítják, milly akadályokkal kell küzdeni ez intézetnél a' legjobb akaratnak is. Másutt már az is történt, (a' bécsi udv. dalszínházban), hogy elő- adás sem adathatott, 's a' nézők pénzeiket visszakapták.

Mit a' próbák rendetlenségéről mond Cz. ur, az némileg épen ugy vádolja őt, mint a' rendezőket; mert miután Cz. ur mindazt látta és tudta, 's miután a' törvény a' vádformálást bárkinek megengedi: igen csudálatos, hogy Cz. 2—4 év alatt egyetlen vádat sem formált a' rendezők vagy társai ellen, mit a' törvény értelmében tehetett 's mit, mint ügybarátnak, tennie kellett volna. De ez ügyben kár felednie: a) hogy színházunknál dráma és opera együtt van; b) némelylek mind a' kettőben működnek; c) a' karszemélyzet mind a' ket- tőben használtatik; d) a l k a l m a s próbaszobák nincsenek. Azonban, hogy e' dolog ugy állna, mint Cz. ur mondja, miszerint három darab sem tanultatott be kellő renddel; 's hogy már a' tagok azt is el- feledték, Cz. urral egyetemben, mi az a' rendes főpróba: a' siker megezáfolja; mert tagadhatlanul adatott több darab jól, a' társa- ság erejéhez képest. A' nagyítást azonban Cz. urtól, mint költőtől nem le- het rossz néven venni. Azonban, hogy rendetlen próbák is történtek, azt bizo- nyítják a' büntető jegyzőkönyvek, mellyeknek elég bő tartalma, 's a' büntetési öszveg meglehetősen mennyisége, indirecte elég világos jele annak is, hogy a' rend fentartásában az illetők nem épen voltak olly elnézők, mint Cz. ur beszé- deiből kitetszik.

Mi ezen mondását illeti: „Sokat gondolkoztam azon is, hogy e' sorokat csupán magával a' m. gróffal közöljem; de meggyőződtem, hogy sikeretlen és ká- ros lenne. Mert ez évben épen az igazgatóság tagjait, névszerint: Egressyt, Lendvayt, Szentpéteryt, Szigligetit igen keserü aggodalomra és panaszra fakadni hallám több ízben a' dolgok állása és menete iránt. Ők ezt annyival méltányo- sabban teheték mert életők a' színházról van feltételezve.“ Midőn Cz. ur ekképen hosszasan töprenkedett magában, mielőtt czikkét kiadta: minden esetre előbb leg- alább ezen urakat kellett volna kérdeznie: barátim, elmondátok-e mindazt a'

grófnak, mit nekem? — 's ha ezen urak azt mondták volna: igen, de hiában! — akkor mellőzte volna Cz. ur a' gróf urat, (mit különben tennie hatalmában állott)'s lépett volna fel nyilvánosan, de mindenesetre egészen biztos adatokkal; de miután Cz. ur ezt is mellőzte, ezen kegyletes mentegetőzés egészen felesleges volt. Cz. ur nem közlé sorait a' gróf ural irásban, mert nem remélt reformot: most azonban közli nyomtatva, remélve, hogy így jobban megértendő; nyilatkozott, mert félt, „hogy a' sok láthatlan okok miatt a' láthatlan bajok megsokasodván, egyszerre törnek ki, és a' m. gróf, kit úgy is csupán szeretet és jóakarát csatolt az ügyhöz, megunva a' sok bajoskodást, (tehát mégis csakugyan sok a t b a j o s k o d i k), elhagyja az intézetet, mi legfájdalmasabb volna az intézetre nézve,“ tehát mert talán mégis remélt reformot. Bizonyos dolgot nem kell mentegetni.

Mi az említett négy tisztviselő panaszkodását illeti a' dolgok menete és állása iránt, azoknak elegendő biztos alapja nem lehet, épen azért, mert csak mondtattak. Némelly panaszokra a' dolgok menete és állása iránt nemcsak azon urak, de az ügyvivő, sőt maga a' gróf ur is fakadt; 's épen azoknak eredménye lön azon néhány intézkedés, mellyeket Cz. ur felhozott és fel nem hozott, 's mellyek még bekövetkezni fognak; azonban valamire való orvos egyszerre sok nagy műtetet nem visz véghez ugyanazon egyénen. Legvégiül, ha társait vádolni látja jónak, ne mellőzze a' színházi törvényeket mint első forumot; 's csak akkor hurezolja a' nyilvánosság sujtó vesszeje alá, ha vétségeikért a' törvény nem bünteti, 's ha e' miatt nem látandja őket pirulni; — a' megszégyenítés legyen az utolsó forum.

Az itt elmondottakat vegye fontolára Cz. ur, nehogy személy helyett az ügy legyen kénytelen hozzá ezt mondani: Et tu mi filii Brute!

— A' Honderü ezen sorai ellen: „Téli Rózának: 1-ör alig ígértetett több fizetés, mint egy valamirevaló kardalnoknőnek“, meg kell jegyeznünk, hogy Téli Róza kisasszonynak pengőben ígértetett annyi, mennyi a' legjobb kardalnoknőnek váltóban van. *)

— A' Honderü alig hiszi, hogy „a' kellemes, de semmiesetre sem elsőrendü Brussi kisasszony“ **) több vonzerővel bírand, mint Cerrito. — Azt az igazgatóság sem hitte; de miután vele csak jövedelemrészben egyezett, hiszi, hogy a' „Cerrito-leczkére“ nem lesz szükség. ***)

— A' Divatlap ellenében meg kell jegyeznünk, hogy a' jövő színházi évre a' karszemélyzet 17 tagjának fizetése megjavíttatott. — Campilli, a' bécsi cs. kir. udv. dalszínházról, f. é. június 1-től kezdve, első tánczosul és balletmesterül szerződött. — Váray, a' volt német színház első bassistája, jövő hótul kezdve a' nemzeti színház szerződött tagja. — Sárý Fanni már megérkezett. — A' Bécsből tavaly hozott kartánczosnők, a' három hónapi felmondási idő elteltével, elhagyják az intézetet. — Mart. 29-től april 4-ig a' színház zárva lesz.

*) Reméljük, hogy az igazgatóság csak az ígéretnél maradt. Egyszerre ez is elég! Szerk.

**) Tehát csakugyan nem első rendü kisasszony Brussi?!.. Ah, ezt nem tudtuk! No már így semmiesetre sem lehet elsőrendü tánczosnő! Szerk.

***) Az olyan eső után köpenyegféle „lám megmondtam!“ sopánkodások a' legcsudálatosabbak. Elszler tele színházban lépett fel nálunk is; az igazgatóság egy helyett két szinte nagyhirü notabilitást hozat és pedig színházra nézve jobb idősakban; 's mert nem volt oly hatással, mint várni lehetett, egész serege áll elő a' „lám megmondtam“ embereknek. Pedig a' kiállítás sem igen lehet fészegetni; kívülök még három magántánczosnő működött; 's a' kartánczosok sem voltak épen oly rozsak. — Ezek épen oly leczkézések, mintha a' szántóvetőnek, ki mindent megtön, mit tennie kellett, azt vetnők szemére: hogy vetéseit elverte a' jég. Szerk.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI és KIADJA

FRANKENBURG ADOLF.

14. szám. — Apr. 3. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

BALASSA-GYARMATH. Folyó hó 15-kén a' casinó teremében bibiti Horváth Elek, járásbeli szolgabíró ur, az éhséggel küzdők enyhítésére tánczvigalmat rendezett. Előre hívók, hogy a' szokottnál népesebb leend az, mert az irgalmasságot, szánakozást képviselő ügy — mellőzve minden rábeszélést — maga elégséges vala oda, hogy személyes élvezet mellett a' körvidék hölgyei 's férfiai minél nagyobb számmal siessenek a' legnagyobb részben éhséget 20 ezüst krajczárral enyhíteni; de, fájdalom! csatlakoztunk, 's egy párt kivéve, szépeink elmaradtak. Összejöttünk tehát mi városiak, és a' szegények enyhítésökre mulattunk 29 ezüst forintig; azonban lelkes főbiránk aláírási ívet köröztetett a' városban, melynek eddigi eredménye az, hogy naponta 40 szegény (kiknek három része családós) láttatik el kenyérrel, és meleg étellel. Elégge világos, hogy a' hol tevékenység szükséges, jó kalauz mellett mi sem heverünk, mi sem alszunk. Köszönet ez áptalan szegények serege nevében a' lelkes főbirónak, 's adja a' jó Isten, hogy minden szabadelvű publicista olly tiszta érzéssel viseltessék az ügyefogyottak irányában, mint ő. — A' kénégenyezés városunkban megtiltatott. —t.

GYÖR, mart. 23-kán. Annyit regélgettek nekünk a' magyar szalmatüzről, hogy, mivel mi győriek testestől lelkestől magyarok vagyunk, 's országszeite azoknak ismertetünk, utóbb azt kezdők hinni, miszerint mi is szalmatüzek vagyunk. Pedig dehogy! Midőn Gócs és Egedy dalszínészársasága hozzánk jött, sokan igen is borús jövődőt ígértek neki, mondva: hogy lelohadt már ezidénre a' győriek színészeti szalmatüze. 'S ime, Gócs majd tökéletes elégedettséggel távozik, mert a' győriek folytonos buzgalommal pártolák működéseiket. Egyet azonban az említett igazgatóknak figyelmébe merek ajánlani: igyekezzenek t. i. magyar daljátékokra szert tenni, mert míg Borgia Lucretiát, Don Pasqualet, Montecchi és Capuletti pártot betanulták, azalatt szintugy sajátthatták volna el Batori Máriát, Tihany ostromát, Hunyady Lászlót, holott magyar művet, Béla futásán kívül, még nem adtak. — Bőjt van, de népünknek nem szomorú ám ez a' bőjt. Neki ugyanis egyik főjellemvonása a' derült kedély, 's így az unalmasnak, egyhangunak nevezett bőjt napokban is keres ő kedvencz mulatságot, melly ilyenkor a' pajtaaljai cipózás. Nemgyőriek kedvéért megmagyarázom ezt. Hajdan, t. i. 1830 előtt, a' jelenlegi újvárosi temető helyén a' városnak volt egy pajtája, 's az e' megett elterülő gyeses lapály pajtaaljának nevezetett; 's bár ez épület rég elmállott, de a' lapály neve maig is díszlik. Az a' cipózás pedig egy különös neme a' futósdinak, hol körbe fogódnak vegyesen a' férfiak és leányok, egy pár a' többi közül kergeti egymást, 's például a' férfi elfogva a' leányt, darabig karonfogva sétál vele, 's hátát gyengén öklözi, mondván: ,kelle-e cipő, ne cipő, édes-e vagy savanyú? Utóbb maga helyébe más férfit üt lovaggá, kit most a' leány kerget. E' mulatságot az élénkíti, hogy a' körbe ki-és befutván, az állók által hol a' szaladó, hol a' kergető akadályoztatik futásában. — Ezen kívül a' mi népünk színházba is szeret járni, csak az kár, hogy ollyankor, midőn a' színpad nagybetűvel nyomtatták, 's így rendesen jégre vezettetik. Kóbor.

KOMÁROM, mart. 25. Épen három évnegyed mult már el, mióta szűz Komárom vára honáról, R. Komárom városáról az Életképek hasábjain mitsem olvasnánk. Igaz, hogy róla írni mindenestre lehetett volna, mert hiszen mindig szép feladat értekezni arról, mikép lehessen semmiből valamit teremteni, vagy más szavakkal: mikép lehessen jelentőséget adni Komáromnak, a' magyarországi városok egyik legholtabbikának. Gyakran beszéltem, majd minden levelemben beszéltem én erről, de mindig úgy akará a' sors, hogy szavaim nyom nélkül enyészzenek el ott, hol a' jó szónak némi nyomát különben is vérizzasztó feladat felfedezni. Szűkölködünk és pangunk. Szűkölködünk anyagi jólétben, pangunk szellemileg. A' hajdan távolában olly híres és pénzdzús gabonakereskedésünk elhurczolkodott, hagyván maga után meglehetősen pénzszüket, mellynek kopárságán a' társasélet számára még csak vadalma sem terem. Minden élet és luxus az épületfakereskedők környékén pontosul; csakhogy még ezek sem elegendők, miszerint a' társas élet eleveenségének kellékei ujja szülessenek. Közhelyeket vagy termet, mellyek a' szellemi élet tényezőit éberségre költsek, 's mellyekben a' lelkecsbkek önmagokkal számot vetnének, gondolkodnának és működnének, — nem ismerünk; kivevén olly közhelyeket, hol bortól ázott hajóslegények, vagy legfőlebb harmadévenként egyenmelly tagjai a' sz. koronának, cortések vetnek számot önmagokkal, és működnek egymás közt. Igaz, hogy a' surlódásoknak eléggé bőviben vagyunk, de millyen surlódások ezek! Bizonyly ollyanok, millyekben sem a' politicának, sem a' társadalmi életnek öröme 's haszna nincs. Száz meg száz szenvedély áll köztünk hevülten, izgatottan egymás ellenébe; a' rágalom 's irigység karöltve járnak, szurván 's ölvén mindent, mi a' megzabolázhatlan magánérdek útjában áll. És miért? mert e' nép — a' kivevők kivételével — a' közműveltségnek igen alsó fokozatán áll még, 's mert maig sem hallók még a' közszellem haladására 's egybefogásra hívó szótát; 's mert végre nincs egyén, ki körül, mint gyúpoint körül pontosulnánk, ki bennünket józan és tisztult vezéreszmékkal gyűjtene a' haladás azon lobogója alá, mellyen érdekközvetítés, simulás 's egyetértés volna a' társadalmi nemesb jelvekül kitűzve. A' társadalmi életnek emez örömtelen sivatagában, hol az egy üdvös takarékpénztárt kivéve, egy, de csak egy intézet sincs, melly virágzásával gyümölcsdús jövővel kecsegtethetne; még csak oda sem juthattunk, hogy a' társas művelődés intézetének, sz. kir. városban méltán igénybe vett színháznak csak egy elhullott eszméjével is találkozzunk, melly azután, mint mag, csirázhatnék 's fejlődhetnék lelkesítő kezdemények 's értekező surlódások között. Egy éve már, hogy színészt nem láttunk, 's ha láttunk is valaha, mind olly érzékeny 's tragicus tempóval bucsúzik el tőlünk, mintha látni sem akarna többé 's valaha bennünket. Az amollyan zeneművészeket pedig, kik egész Európát meglátogatják, csak Komáromot nem, egyedül újságból ismerjük. A' tél folytában ugyan meglátogatott bennünket Seymour-Shiff, de koránsem szolgáltattunk neki alkalmat, hogy valamely nagy közönség előtt működhetett volna. E' napokban pedig Stigler József Károly utazott városunkon keresztül, valami polymeloaeolodionista, ki hangszerén 30 trombita-változattal játszott, de bizony semmi hatást nem eszközölt — mint mondják, mert magam ugyan félek

ily compositus nevezettel ellátott hangszert hallgatni; a' minthogy tapasztalás után ily hangszernév-compositiónak nem is hiszek többé. Mindezek közt legkedvesebb újdonságul írhatom, hogy mi a' városnak már régóta mulasztott teendői közt hevert, azt a' hon szebbelkü 's nemesb szívű asszonyainak egyike, főispánnékné ő exja fogja a' megyei rendek közbenjöttével létesíteni, t. i. egy kiseddóvó-intézetet. Neve alatt ugyanis számos aláírás körlevelek keringnek hölgyeink közt, és reméljük, hogy azon hölgy indítványát, ki a' megyének szép karban levő 's nagy költséggel egybekötött dologházat segélt hatályos közremunkálásával 's nemes fáradaimaival eszközölni, illetve fogják mindnyájan felkarolni, 's lelkesen buzgólkodni, hogy a' magasztos lelkületű grófné emez indítványa az emberiség javára hovaelőbb létre 's közhasznú virázásra jöjön.

Korányi.

Felszólítás minden, a' nemzeti becsületet szíven viselő magyarhoz a' hazai műemlékek ügyében. — Mig más nemzetek multjok mind azon ereklyéit, melyek egykori műveltségök és fényök felől tanúságot tesznek, nagy gonddal, magános, egyesületi és országos költséggel fentartják, megőrzik, megújítják, hű és díszes rajzmunkákban a' művelt világgal közlik, műértőik és tudósai azokat vizsgálataik tanulságos tárgyaivá teszik; költőik pedig a' költséget varázsfényében támasztják fel halottaikból: addig mi, hidegek régi dícsőségünk 's annak emlékei iránt, azokat is, miket elmúlt századok viharjai megkimélték, lelketlenül vagy észre sem vesszük, és legjobb esetben az idő pusztító fogának, semmit sem téve, zsákmányul engedjük, vagy magunk elveszesztjük, a' legtisztelesterb romokat széthányatjuk, hogy új házaink néhány kövel olosóbban épüljenek; a' faragásokat szétszórjuk: hiszen nem canovai kéz sima remekjei; falfestményeket bemeszelünk, hogy azok vagy vallási nézetünket ne botránkoztatásák, vagy tarkább képeknek engedjenek helyt; síremlékeket elpusztítunk, a' követ valónak vagy kövezetnek használjuk; ha érez, azt néhány forint végett beolvasztatjuk, tartalmokat pedig kegyeletlen kézzel kivetjük, nem kimélve még az öltözetek érdekes maradványait sem; a' harc és béke életét szépített fegyvereket 's egyéb eszközöket, mikben az anyag becsével gyakran meglopó mőködés és képzelemjáték taláلكozott, vagy alakjából kivéve tesszük folyó pénzre, vagy a' hozzájuk tapadt hagyományokból kivetköztetve, zsidó kézre bocsátjuk; felírások mellett részvétlenül haladunk el, vagy letöröljük, 's így tovább. Miután ekkép sokat megemésztett az idő, még többet a' belháborúk évei, 's legtöbbet az értetlenség, lelketlenség és kegyelethiány: csoda-e, ha egykori emlékeink annyira megfogytak, vagy nem ismertetve, nem emlegetve, annyira rejtve a' közfigyelem előtt, hogy alkalmasint általános vélemény az, miszerint multunk épen olly meddő volt művészet dolgában, 's a' műérzék szinte olly hallgatag, mint e' költőitlen jelenben? holott, hála a' sorsnak 's a' szerencsés életlennek! még sok, felette sok maradt meg a' föld gyomrában úgy, mint a' föld színén, mik e' részben egy szebb multnak őrizték meg emlékezetét.

A' magyar academia, teljesen áthatva azon meggyőződéstől, hogy ha a' hazafiak figyelme régi műemlékeinkre fordítatik, még igen sok mentethetik meg az elenyészéstől, soknak pedig legalább emlékezete ovathatik meg a' feledéktől: teljes bizodalommal hívja fel ez ügy irányában segédelmét mind azoknak, kik a' hazai régi műveltség fényre derülését, 's így a' nemzeti becsület emelkedését szívőkön hordozzák.

Mindenek előtt szükséges levén az e' renchez tartozó, ha bátor immár enyészőfélben levő, emlékek létezéséről tudomást birni, ezennel kitkít kérve kér, tenne a' titoknokhoz küldendő egyszerű levélben említett mindennemű illy régiségekről, legyenek azok templom-, vár- vagy egyéb régi épületek, vagy olyaknak maradványai, kő faragványok, bármelly durvák vagy roncaltak, 's akár önállóak, akár régi épületek részei, tehát szentek állóképei 's egyéb szoborfelek, kőkoporsók vagy sírfódelek emelt munkával, ha még olly kevés, vagy csak régi felirattal; faragott czimerképek, keresztelő medenczék, oltárok; ugyan illy falfaragványok, akár oltárokon, templomfalakon és templomszékeken, akár egyéb rendeltetésű eszközökön, butorokon 'stb.; továbbá szobrászati öntvények, vagy olyak töredékei, ide érte a' régi harangokat is, kivált ha emelt képekkel, czífrázatokkal vagy felirattal birnak; az itt amott nagyobb kisebb csoportozatokban előforduló mesterséges halimok (ugynevezett kúnhalimok), mikben ásások által egyéb tárgyak is fölfedezhetők; festések, templomok és várak falain, úgy önállólag is fenmaradtak, oltártáblák, szentek képei, arczképek, vidékek, harcok, czimerek: fára, vászonra, vagy bár hártýára és papirosra; vésett művek, pecsétnyomók, pénz- 's egyéb matrixok; metszések nyomatai vagy táblái, részben vagy fában; régi fegyverek és lőszerszám, kardok, lövő fegyverek, sisakok, páncélok, zászlók; régi, történeti vagy művi érdekű butorok, templomi és házi eszközök, edények, (igen régi cserepek is, habár törve), kelyhek, billikomok, tálak, csészék; ékszer-ek 's régi öltözetek minden nemei 'stb. A' régi kor a' kisebb tárgyakra nézve egész a' XVIII. század elejéig, névszerint a' szatmári békeig értetik, sőt az építészeti művekre nézve is czélszerű ez ideig terjesztetni a' figyelmet. — Mind ezeknek tehát hol, kinek birtokában, 's milly állapotban léte, a' korukra vagy szerzőikre vonatkozó nyomok, 's a' hozzájuk szövetkezett hagyomány, ha tetszik, a' bejelentőnek véleményével, de mely megkülönböztethetőleg mint magányos vélemény adassék, szíves közlése kéretik. Illy módon mindenek előtt az említett osztályokbeli régiségek lajstromát lehetne megnyerni, mely alapját tenné és vezérfonalat az utóbbi intézkedéseknek, miknek feladása ama tárgyaknak rajzait, leírását, története előadását eszközölni, 's mind ezeket egy magyar műtörténeti gyűjteményben a' haza elébe terjesztetni. Ha ki már most egyelőre többet akarván tenni, rajzzal, leírással, történeti adatokkal örvendeztetné meg az academiát, ezt még élénkebb köszönetre kötelezné.

Addig is pedig, míg buzgó és tevékeny hazafiak segédelmével e' tárgy az irodalmi mezőre vitethetnék által, szívére köti az academia mindenkiné, kit viszonyai illy körülmények közé helyhettek, hogy a' fenlevőnek megmaradását, elromlás vagy legalább elrontatását és elveszését gátolni hazafiulag törekedjék. A' történeti érzék fölébredtével ránk derül,

ugy hisszük, a' kor, melly az illy lelkesebbeknek kezdeményeit folytatván, háláját nekik méltató megemlékezéssel leróni el nem mulasztandja. — Költ Pesten, febr. 22. 1847.

D. S c h e d e l Ferencz, titoknak.

Felszólítás. A' taval Olaszhonban sikerrel utazott első magyar dalmok- és táncztársaság alolirt igazgatói ujabban vállalkoztak, 's egy a' tavalinál több tekintetben erősebb dal- 's táncztársasággal még e' tavaszon külhoni műutazásra czéljuk levén: Német-, Francia-, Angol-, 's visszatérőleg Olaszhont megutazni: mellyre névze a' tavali tagok mellé még 4—5 jó hangu fiatal férfiegyén, 's két magyar tánczosnó kerestetik. Legkivált két magos tenorrra levén szükség; a' Pesten találkozó Egressy Béni ur által próbáltatnak meg; a' vidékről ajánlkozók hozzáértő énekmeisteri bizonyítvánnyal ellátva, bérmentes levéllel értekezhetnek alulirtakkal. Költ Pécsen mart. 18-kán 1847.

H a v y Mihály és S z a b ó József,
a' külhonba utazó magyar dalmok- és táncztársaság igazgatói.

Nyilvános köszönet. Alolirt ezennel bizonyítom, miként legifjabbik leányom olly szerencsétlen levén, hogy a' jobb lapoczka kiülése, a' bal rész őt aloldalsont kiállása, és a' keresztosznak tetemes görbedése által ferde növésű lett. R h e b Otto testidomító ur tudományos és igen is ügyes módszere által mind ezen tetemes testhiányt 4 havi rövid idő elfolyása alatt tökéletesen elhárította, gyermekemnek teste szép arányát egészen visszaadván. Azért is legnagyobb készséggel és atyai örömmel mondom ezennel R h e b Otto urnak nyilvános köszönetemet, és kötelességemnek tartom őt, minden hasonló bajban sinlódónek legjobban ajánlani 'stb.

P f e n d e r Ferencz, gyárnok.

Himfy lanthoz a' magyar hölgyvilág. — VII Szabó Jánosné, Szabó Erzsébet ivén: Zalay Alajosné 5 ft, özv. Boronkayné, gr. Vass Klára 10 ft, Schwarz Sámuelné 40 kr, N. Halmágy Lajosné, Illosvay Teréz 2 ft, Poroszlav Fridrikné 1 ft, özv. Simonffy Dánielné, Bodó Rozália 20 kr, Péczely Józsefné, Szentgyörgyi Erzsébet 1 ft, Szűts Istvánné, Simonffy Terézia 40 kr, Kardos Sománé, Foghtüty Klára 40 kr, Tikos Istvánné, Komlósy Terézia 40 kr, Jäger Józsefné, Institoris Eleonora 1 ft, Werner Károlyné, Beör Karolina 20 kr, Barcsay Mária és Klára testvérek 40 kr, Kis Orbán Jánosné, Komáromy Eszter 40 kr, Simonffy Gáborné 20 kr, László Józsefné, Nagy Eszter 24 kr, Kolner Illésné 1 ft, Kerekes Ferenczné 20 kr, Komlósy Karolina 40 kr, Zilahy Sámuelné, Török Erzsébet 20 kr, Nagy Sándorné, Fáji Petronella 20 kr, Karap Sándorné 40 kr, Póznér Erzsébet és Róza 40 kr, Zeiller Jánosné, Körner Borbála 40 kr, Trelezcki Ferenczné és Emma 40 kr, Szikszay Josefa 1 ft, László Amália 20 kr, Derecskeyné 1 ft 15 kr, Pfanschmid Károlyné, Balog Terézia 40 kr, Csató Istvánné, Asbóth-Palotay Polexina 40 kr, Ostyady Erzsébet 20 kr, Sárvary Ferenczné, Simonffy Josefa 20 kr, Molnár Sámuelné, Somogyi Eszter 10 ft, özv. Deák Istvánné 20 kr, Király Józsefné, Simonffy Julia 40 kr, Simonffy Lajosné 20 kr, Aranyi Istvánné 20 kr, Vecsey Józsefné 20 kr, Telegdi K. László 20 kr, Simonffy Károlyné 20 kr, Vas Benjáminné 40 kr, Kovács Jánosné, Erdélyi Ludovika 2 ft, Kálmánesehy Gáborné 20 kr, Szanka Józsefné 40 kr, Bognár Karolina 20 kr, Rikli Józsefné 1 ft, Fésős Andrásné 24 kr, Kaffka Károlyné 1 ft 20 kr, özv. Laky Lászlóné 20 kr, Szabó Jánosné, Szabó Erzsébet a' gyűjtő 1 ft. Összesen 56 ft 3 kr pengőben. — VIII. Bohus Jánosné, Szögyényi Antonia ivén: Bohus János 10 ft, Bohusné, Szögyényi Antonia 5 ft, Bohus István és László 1 ft, Burgovszky János 1 ft, Aczél Sándorné, Ottlik Anna 5 ft, Aczél Biri 2 ft, Aczél Ilka 2 ft, Aczél Jánosné, Bohus Emelka, 3 ft, Aczél 'Sófia és Gabriella 2 ft, Aczél Antalné, Skerlecz Josefa 3 ft, Trajsekné, Bittó Anna 1 ft, Dellortoné 40 kr, Szalbekné, b. Bánffy Polexina 5 ft, Urbánné, Sissányi Szilárdka 5 ft, Vásárhelyi Brúné Juditha 2 ft, Battó, Brúné Terézia 1 ft, Glacz, Ebeczky Matilda 2 ft, Barta, Sánka Luiza 30 kr, Vörösné, Dézsán Amália 1 ft, Kovács Ágoston 1 ft, Bangó Péter 1 ft 30 kr, gr. Zelénszki Lovász Amália 5 ft, Kaszapné, Nagy Julia 1 ft, Nagyné, Kaszap Emilia 1 ft, Sárosy, Vass Paulina 1 ft, Sárosy Gyula 1 ft, Nagy Sándor 1 ft, Bass Manó 1 ft, Mikosevits József 1 ft, Vörös Antal 1 ft, Babó Imre 40 kr, Horváth-Hermann Luiza 1 ft, Vörös Zsigmondné 1 ft, Vörös Mari 1 ft, Gräfner János 1 ft, Fáschó József 1 ft, Csernovits Péter 5 ft, Jakabffy Gergely 2 ft. Összesen 80 ft 20 kr. pengőben.

Közli az országos pénztári hivatal.

SZINHÁZI ELŐADÁSOK HETI RENDJE:

April 5-kén Brutus és Lucretia.

„ 6-kán Fogadás és Nagykoru vig-játékok, először.

„ 7-kén Sevillaiborbély, bérletszünettel, új szereposztással először.

April 8-kán Fogadás és Nagykoru, másodszor.

„ 9-kén Végrendelet.

„ 10-kén Ezred leánya.

A' napi jegyeket váltók a' következőkre figyelmeztetnek: 1) A' jegyek csupán azon nap használhatók, mellyen váltatnak. 2) Kisebb áru jegy ráfizetés mellett nagyobb áruért becséreltetik ugyan; de szükség, hogy a' pénztárnál váltott jegy adassék vissza. 3) Olly előadásokhoz, mellyek a' színlepon előre hirdettetnek, előadás előtti napon páholy- és zártszékjegyek iránt lehet ugyan rendelkezni a' pénztárnál a' szokott órákban 's előadás napján, reggeli 10 óra után a' bérloktól megmaradt páholy- és zártszékjegyek a' bejegyzés sora szerint fognak ugyan adatni: azonban e' részben a' pénztár semmi kötelezettséget sem vállalhat, miután nem tudhatni, valjon a' bérlok illető jegyeiket elvitetik-e vagy sem. Ha az előre rendelkező előadás napján reggeli 10 órakor nem jelenik meg: megrendelt jegyei bárkinke eladhatók. 4) Gyermekekjegyet 10 évnél idősek nem használhatnak. 5) Mindenféle jegyet válthatni előre az előadás napján reggeli 9—12-ig, 's délután 3-tól 5 óráig.

Műmeléklet: Legujabb divatkép. — Mai számunkat negyedívvvel tödöttük. — Jövő számunkhoz a' pestiek egyik kedveltebb kirándulási helyöket: Palotát fogjuk mellékelni.

P. David

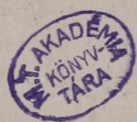
Sydney

LE HONGROIS
Journal des Modes

1847

14

14

14. sz. — April 3. 1847.

LEVELEK AZ IFJUSÁGHOZ.

I.

Ha a' keblünk mélyében rejlő vágyak- 's ohajtásoknak gazdag bányáját kutatjuk, úgy fogjuk találni, hogy ama gyöngyök és salakok között, melyek azon bányát elárasztják, különösen egy vágy tuluralgó, melly a' többiek között mintegy égő szövétnekként világol, 's mellyet a' kebel üregéből napfényre hozni, itt megvalósítani, 's így az élet reggelétől kezdve — a' hosszú pályán keresztül — egész a' végső perczig eleven lobogásban tartani, szívünknek legforróbb ohajtása.

Mondjam-e, hogy e' vágy — a' boldogságnak sovár, forró esdeklése?

Avagy mint gyermekek játékaikat, mint ifjak a' képzelet bájvirágai-
val beszövött ábrándjainkat, mint férfiak küzdelmes törekvéseinket, mint elaggottak kihült véruinknek lassu forgását is nem oda irányozzuk-e, hogy boldogok lehessünk? És van-e az ember milliói között, kinek keble e' vágytól nem dagadna? Nincsen; hiszen e' vágy a' szív virágainak legterméke-
nyebbike, melly minden kebelben felzöldell, és él, míg csak ez verni meg nem szűnt. Kiket bibor és daróc, korona és koldusbot választanak el egymástól: azoknak szívök egy vágytól melegül 's ez az, hogy boldogok akarnak lenni. Kik évezredek előtt küzdöttek az életnek sikmezején, csak úgy epedtek boldogság után, mint azok, kiket a' jelen 's messze jövő mutat 's mutatand fel gyermekeiül. Az egész élet harcainak czélja, 's a' netalán szerencsésen kivott győzelemnek élvezete ugyanegy, mi nem más, mint boldogság. És valamint ennek utolérésében áll a' földi menny, úgy a' nélkül az egész élet rideg 's örömszegény.

E' vágytól izgattatva, eszmélkedésünknek első percétől kezdve az örömbajos élet tengerének hullámzásai között működéseinknek nem más adott irányt, küzdelekre nem más lelkesített, mint az, hogy olly állást vivhassunk ki magunknak, melly képzeletünkben festett boldogságunk képének

legkisebb vonalokig megfelelvén, ennek birtoka által szívünknek sovár vágyai lecsillapuljanak. És törekvéseinknek jutalmát nem is egyébben, hanem egyedül ebben találjuk, mi nélkül mindég marad szívünkben egy űr, melyet semmi mással betölteni nem lehet.

Nem irom le, mi a' boldogság? Ugyis jobban lehet azt érezni, képezni, mint festeni. Tudja mindenki, hogy az magában foglalja az egész kebelvilágot, melly ha nyugodt, 's semmi által meg nem zavartatik, akkor utolérte azt, mit annak fogalma tartalmaz. De épen ahhoz, hogy a' kebelvilág csendét mi se zavarja meg, véghetetlenül sok kívántatik; mert ha csak legkisebb valami sérti azon összehangzást, mit a' vágyak izgató melegétől felhevített képzelet az ohajtott valóhoz kötött: a' kedély hurjai azonnal le vannak hangolva, 's a' kebel világában elégületlenség terjed szét. Innét ki boldog akar lenni, arra fog törekedni, hogy a' sokszor hatalmas körén kívül eső körülményekhez simulni tudva, se tulságos követelésekkel ne elégítlenitse magát, se a' sors kockájának néha ellene forduló hullása által csüggeteggé nem válván, boldogság utáni küzdéseit 's fáradalmaikat meg ne semmisítse.

Boldogságunk 's egész életszerencsénk megalapításában mi sem játszik fontosabb, sőt eldöntőbb szerepet, mint azon helyzet, mellybe saját magunk állítottuk magunkat. Ha azon a' helyen állunk, mellyre természetünk sajátságainál fogva legalkalmasabbak vagyunk, 's e' téren működéseink közben a' lehetségeseket tartva szemeink előtt, a' körünkön kívül eső minden egyebek utáni vágyaktól magunkat nyugtalaníttatni nem engedjük: akkor mintegy otthonosoknak érezvén magunkat helyzetünkben, nyugodt lelkiállattal tudjuk teljesíteni állásunkhoz kötött kötelelességeinket, és a' megelégedésnek boldogságra vezető angyla viraszt mellettünk. De ha helyzetünk- 's az életbeni állásunk viszonyaiból kifolyó körülményeinket természetünkkel semmikép összeegyeztetni nem bírjuk, 's minden egyebekre alkalmasabbak vagyunk, mint azon helyre, mellyet betöltünk; ha sem kedvünk, sem tehetségünk, állásunkhoz szabott kötelelességeinknek betöltésére: akkor lehetlen, hogy boldogtalanok ne legyünk.

Miután munkára teremtetünk, 's a' semmit nemtevésnek lélekölő karjai közti veszteglés rendeltetésünkkel semmikép össze nem egyeztethető: világos, hogy a' különböző életpályáknak valamelyikére fel kell lépünk, mellyen haladva, legbiztosabban felelünk meg rendeltetésünknek. Megelégedésünk továbbá elválasztott életpályánk-nyújtotta helyzetünkkel legszorosabb kapcsolatban levén, természetesen következik, hogy a' boldogságra vezető megelégedésnek megszerzése- 's szilárdítására olly életpályát kell választanunk, melly sajátságainkkal leginkább áll összehangzásban, 's mellyen tehetségeink erejének használatával legjobban tudunk az élet céljainak megfelelni; mert csak az élheti át életét eredménynyel, ki a' polgári társaságban olly helyen áll, mellyet becsületesen be tud tölteni. Ki természete- 's hajlamaival ellenkező életpályát választott, vagy ollyanra lépett, melly több tehetséget igényel, mint mennyivel bír: az az azzal járó kötelelességeknek sem meg nem felelhet, sem megelégedett 's boldog nem

lehet, mert helyzete és saját maga között egy örökös széthangzást fog érezni, melly minden életörömeit megsemmisíti. Amaz ezer- 's ezerszer felmerülő gondolat 's tépelődés, hogy ha más pályát választott volna, nyugodtabb- 's megelégedettebben élhetne, több jót tehetne 's élvezhetne, magának 's az emberiségnek több hasznot hajthatna, kinosan gyötrőleg hat a' kedélyre, önmagávali elégedetlenségre vezet, mi annál leverőbb, mennél inkább szabadságban állott a' választás.

És az ilyen tévesztett pályaválasztás nemcsak a' szenvedő egyénre, de a' polgári társaságra nézve is káros következményű; mert ki olly pályára lépett, a' mellyen való haladás sem tehetségeivel nincsen arányban, sem lelkét gyönyörködtető örömvirágokat nem szedhet: az pályájához kötött teendőit a' polgári társaságnak kárával elhanyagolván, mennyiben ő is az egésznek láncolatában befoglaltatik, 's ha bár keveset, de mégis hathat, a' közügyeknek előmenetelét nem hogy előmozdítaná, hanem inkább hanyagságával gátolja.

Miután tehát nincsen, ki megelégedett 's boldog ne ohajtana lenni, ez pedig, valamint a' polgári társaságnak jóléte is, a' jól 's okosan megválasztott életpályától függ: önként következik, hogy midőn a' választás határánál állunk, ekkor vetvén meg egész éltünk boldogságának talpkövét, minél nagyobb ovatossággal járjunk el, és mind egész belsönket minden sajátságaival, mind a' megválasztandó pályát jó 's rossz oldalaival ismerjük, 's csak a' komoly megfontolással történt egybevetés, összeillesztés 's minden oldalról vizsgálat után lépünk a' térre, mellyen saját boldogságunk megalapítására 's a' polgári társaság jólétének előmozdítására leszünk munkálандók.

Ezen ovatosságnak az leendő eredménye, hogy az egyes honpolgárok között minél kevesebb elégedetlenségre fogunk találni, mi által az egész társaságnak jóléte 's virágzása legsikeresebben mozditatik elő; mert ki saját magával megelégedett, az egy világot ölelne keblére, és a' köz szent érdekének előmozdításában lelkesedéssel buzog.

Innét nemcsak saját érdekeink, de a' polgári társaságéi is, kívánják hogy olly pályát válasszunk magunknak, mellyen mind becsülettel megállhassunk, mind megelégedésünket feltalálhassuk. És itt ha meggondoljuk, hogy a' pályaválasztás legtöbbször az ifju kornak rózsás reggelére esik, midőn kevés kivétel nélkül mindnyájan még optimisták vagyunk, 's az életet csak mosolygó oldaláról tudjuk tekinteni; midőn szilárd 's alapos ítélet hiányában a' megszeretett pályának csak fényoldalait tekintjük, 's ezért igen gyakran 's sokan hibázhatunk, — ha, mondom, meggondoljuk ezeket, nemcsak hasznos-, de felette szükségesnek is fogjuk látni, hogy a' történhető balválasztásoknak meggátolására az ifjúságot pályaválasztási korszakának perceiben kétséges tünődéseit enyhítő tanácsadás- és utbaigazításokkal segítsük, a' tévutakra való botolhatás veszélyeitől, mennyire lehet, megóvjuk, 's a' különböző nemű életpályákat fény- 's árnyoldalaikkal mintegy tükörképen elébe állítva, a' sajátságaikhoz legalkalmasabbnak kiválasztására serkentsük, hogy így az illy fontos ügyben saját hajlamát is kö-

vetve ugyan, de a' higgadt vérü figyelmeztetéseket sem mellőzve, mindennek egybevetése után jól 's jót választhatván, boldog lehessen.

Egy ifjunak életében pályaválasztási perezeinél nincsenek fontosab-
bak, mert egész jövődjének ekkor teszi le alapját. Elhirtelenkedés sirig
tartó elégedetlenséget szülhet, kivált ha meg nem változtatható pályára lé-
pett; de ha olyat választott volna is, melyen változtatni lehet, miután
mindegyikre szükséges valamillyes előkészület: éveket vesztett el életéből,
mi pótolhatatlan veszteség, 's higgadt megfontolás által megelőzhető lett
volna.

Illy életbevágó 's a' nemzet életére is befolyással bíró levén a' pályá-
választásnak kérdése: vétkes gondatlanságnak tartom ama könnyelműséget,
mellyel igen sokszor mind szülők 's nevelők, mind az ifjuság e' felette fon-
tos tárgyban eljárnak. A' szülők ugyanis vagy épen mitsem gondolnak,
bár mily pályát válaszszon is gyermekök, vagy hiu képzelődések mámorában
élvén, olly pályára erőltetik fel gyermeköket, mellyre ennek sem hajlama,
sem tehetségei. Az ifjak ismét gyakran minden komoly megfontolás nélkül
csak ugy vaktában választanak, és ha vannak is, kik a' tapasztalás mezején
szedett tanácsaikkal őket utbaigazítanak, azokra nem hallgatnak. Az illy
hanyagság- 's gondatlanságnak következménye azután az, hogy az életben
olly sok emberrel találkozunk, ki sajátságaihoz alkalmas helyen nem áll, 's
hivatala kötelességeinek pontosan meg nem felelhet, mi egy részről a' pol-
gári társaság kárára szolgál, más részről az illető egyénnek megelégedését
semmikép elő nem mozdíthatja; mert bár mily elvakult 's tompa érzésű le-
gyen is az illyen, lehetetlen mégis, hogy ama sok kellemetlenségek, mellyek-
kel találkoznia kell, nyugalomzavarólag ne hassanak lelkére.

Az illy könnyelműség- 's gondatlanságból eredhető ballépések meg-
gátlására, az ifjuság pályaválasztási korától függő boldogságának egy-két
hasznos intésseli előmozdítására, 's különösen a' választás kétséges perezei-
ben az ifjuságnak tájékozhatásul legyenek e' soraim irányozva, mellyeknek
írására nem egyéb ösztönzött, mint az, hogy az ifjuságnak használni akar-
tam. E' szándék nemessége mentse ki az előforduló hiányokat.

Ti pedig, szép honom magas reményei, fiatal barátim! kik a' cselekvő
életre való kilépésnek nemes vágyát hordozzátok sziveitekben, 's egykor
munkálkodástok a' nemzet életének ereibe elterjed, fogadjátok rokonszenv-
vel e' sorokat, mellyeket az utósó betüüg a' közös haza 's irántatoki szere-
tetnek melege leng át!

B ú s A u r é l.

A' POZSONYI ÁRVIZ 1847-ben.

I.

Szép reggel volt; február 19-ke fényes napsugárok kíséretében je-
lent meg; a' meleg idő és a' növekedni kezdő vizmagosság nagyszámu
néptömeget csalt ki a' Duna partjára, mindenki kíváncsian várván a' fo-
lyam jégborítékának megindulását. A' közlekedés a' két part közt megsza-
kadt, csak még egyes gyalogokat lehete látni, kik vagy a' városban, vagy

a' tulsó parton lakó övéikhez siettek. Ezen merészek közt egy fiatal, mintegy 24 éves, sugár, de izmos termetű, barna haju 's csillogó fekete szemű ifjút látunk gyors léptekkel haladni Ligetfalva felé; kísérik őt útjában.

B é l a — így hívták őt — a' városligeten keresztülmenvén, a' faluszélen mindjárt a' harmadik ház ajtaját megzörgeti, melly fölnyilván, előtte egy az élet legszebb virágában levő leányt pillantunk meg, kinek ifju vonásai alig árultak el 18 évet; de a' megtört nefelejtszeme, a' borruval vont magas homlok redői, a' liliomarcz szokatlan sápadtsága, bizonyos nyugtalanságot vagy álmatlan éjt gyanítottak a' természet ezen tavaszrózsáján. A' belépett ifju megijedve kérdé a' leánynak baját, kit, mint tudunkra jutott, E m m á n a k hívtak, — és a' leány nyugtalan éjről és borzasztó álmokról panaszkodott.

— Megboldogult anyám jelent meg előttem, szóla Emma, 's mondá, hogy ha atyám arczképét, ifjusága éveinek legkedvesebb maradványát, mit halálos ágyánál olyannyira őrizetemre bízott, legközelebb, midőn anyádhoz menedek, magammal nem viszem, azokat fogom elveszteni, kiket leginkább szeretek az életben. Ez álmjelenet eltűnvén, téged irtózatossá vizhullámokon láttalak hányatni 's végre egészen elmerülni; aztán anyádnak sirgódorát láttam ásatni. 'S e' borzasztó álmok kinaitól fölserkenvén, azóta nem találtam percnyi nyugalmat, 's aggódva vártam jöttödre.

Béla mosolyogva vigasztalá az aggódó leányt, hogy az egész álmon ne aggódjék, mert az balfekvés vagy egészségváltozás következménye; 's aztán, hogy az álm intésének könnyű leend megfelelni, ha az arczképet magával veendi. De mondd meg, kérdé Béla enyelegve: kik azon kedvesek, kiknek történhető elvesztése felől álmod oly igen aggaszt, 's kiket leginkább szeretsz az életben? Emma szemébe tekintett az ifjunak, de azok látásától zavarba jöven, elpirulva sütötte földre égszeméit.

Béla érté őt, szólni akart, de nem tudott; és a' szerelmesek szívei egy gondolatban forradtak össze: de a' szó mindkettőjüknek megakadt ajakán. Illy hallgatás első vallomása a' szívnek. Szép korszak a' szerelem gyermekisége! a' kor, mellyben az érzés még mélyen beburkolva, mint szentség, nyugszik belsőkben; mellyben a' végtelen vágy, tisztán, mint gyermek imája a' szívben beszél, mellyben a' szeretetnek minden szava angyalszóként hangzik. Minden perc új szerencsét hoz abban magával, és az imádott szeme, mellyben öntudatlanul a' szerelem sugára ragyog, oly boldoggá tesz bennünket, hogy mi semmi nagyobb kíváncságot nem vélünk birni. Minél magasabban van a' szentség, mellyet érzéseinknek adunk, annál világosabban tisztul meg lényünk a' hozzá való gondolatban; és a' szerelem, mi nekünk mindent ad, soha sem vehetne el tőlünk mindent, ha mi reményeink és szerencsénk tündérképeit csak az érzés tiszta aetheréből állíthatnánk fel, érzeki kíváncsok durva anyaga nélkül. Béla és Emma a' szemek 's gondolat találkozásában meglelék az ohajtott boldogságot; mi igen természetes, mert a' ki azt egy pillanat alatt meg nem találja, annak rövid egy élet a' keresésre.

A' boldogságerzet-okozta csendet Béla szakította félbe, mondván

Emmának, hogy érte jött, mivel magát felette rosszul érző anyja kívánja látni, akarván vele bizonyos tárgyról is beszélni; megjegyezvén egyszersmind egy kebléből kitört nehéz sohaj után, hogy a' jó anya aligha megérendi a' nap lehunyatát.

Alig végzé Béla szavait, midőn kívülről kiáltások hallatszának, hogy a' Duna nő, és a' jég Várallya alatt már felszakadt. Emma hirtelen vevé fel felső öltönyét 's kalapját, 's az anyjáért nyugtalan Béla karjain a' Duna partja felé sietett. Még mentek emberek a' jégen, 's az ifjak is kitették magokat a' fenyegető veszélynek. Már a' pozsonyi partra szerencsésen átjutottak, midőn eszébe jut Emmának nyugtalan álma, 's a' zavarodásban homn feledett kép iránt tette figyelmessé Bélát. Az ifju olvasván Emma sápadt vonásiból az aggodalmat, azt anyjához küldé 's ő visszafordult, a' képet elhozandó.

Béla alig haladt a' jégboríték közepeig, midőn háta megett a' pozsonyi révnél, mintegy 9 óra tájban, egy óriási jégtábla felszakadt, 's a' viz felett kőfalalakban emelkedett magasra, birkózni látszván a' két testvér egymással; de a' viz erősebb volt 's megkeményült öcsését úgy vágta egy más, már ingadozó jéglyphoz, hogy mind a' kettő darabokra zúzva omlott a' haragos bátya gyomrába. A' visszatekintő Béla halálsápadtan rohant a' tulparthoz, hol a' kiáltozó néptömeg lábai alá hosszú deszkát nyújtván, a' közel halál torkából kiszabadíttatott. Emma látta e' borzasztó jelenetet és lélektelen rogyott össze a' parton, honnan néhány ismerősök által az élet legkisebb jele nélkül vitetett Béla anyjához.

A' veszély nélkül tulpartra jutott Béla sietett Ligetfalvára Emma lakába, 's midőn az utca végére ért, egy férfialakot látott azon ház udvarából kilépni, de nem gyanítván semmi rosszat, bement a' lakba, az ohajtott képet magához venni; de minő lett bámulása, midőn az asztalon felejtett csomót, mellyben a' kép is volt, nem találta többé ott! A' jég indultának hírére mindketten zavarba jövé, elfeledék a' szobát bezárni, 's illy körülmények közt, különösen jelen szükség idején, akadt mindjárt egyén, ki azt észrevette, 's az alkalmat a' lopásra használta. Béla a' látott egyén után rohant, 's kérdezősködés után egész Köpcsénig kísérte a' tolvajt, hol azt meg is találta, épen midőn egy zsidónál a' lopott holmik felett alkudoznék; a' tolvajt az előljárósághoz kísérte, 's mig az ügy eldöntetett 's ő visszatérhetett, estére járt az idő.

Mig Béla Köpcsénben töltötte nyugtalanul az időt, a' Duna jege délutáni 2 óra körül egész tömegben megindult, 's a' viz szinte 15 lábnyira emelkedvén, rohanó sebességgel vitte magával az egymást darabokra törő jégtömeget. Roppant népsokaság tódult ki a' partra, gyönyörködtetvén szeméit a' nagyszerű látványban, 's nevetve mulatozván a' mindinkább növekedő viz által lakhelyeikből kiszorított 's a' jég hátán szaladgáló patkányok zavarodottságán. A' viz 4 órakor már annyira megtisztult a' jégtől, hogy csolnakokat lehetett látni, mellyek egyik partról a' másokra eveztek.

II.

Emma ezen idő alatt magához jött, 's benső aggodást tanúsító kérdezősködéseire megnyugtattatott, miként Bélát semmi veszély nem érte, 's még eddig lett meg nem érkezének oka a' jég menése, mellynek eltákarodásával azonnal átjöhet, mi még estvére remélhető.

A' beteg nő, özvegy Karádyné, Béla anyja, eltávozván a' jelen volt ismerősök az orvossal együtt, miután párnáját megigazíttatá Emmával, elkezdé előadni az okot, miért kívánt leginkább beszélni utolsó óráiban a' leánykával.

— A' mit én neked elbeszélék, — mondá a' beteg nő — nem egy éjszakának álma, nem egy tévelygő képzelődés játéka. Egy barátnét vesztettem el, melly vesztéssel nekem az élet minden öröme eltűnt. Ezen barátné anyád volt, kivel gyermekségtől kezdve együtt növekedtem, 's kivel megosztottam az élet örömeit 's fájdalmait. Én nagyatyád által, szüleim korán elhalván, mint árva 's távol rokon vétettem fel ápolás 's nevelés végett a' házhoz. Anyád hasonló korban volt velem, 's a' két ifju kebel csakhamar rokonérzelmekekre talált; 's mi boldogok valánk egymás közelében. De végre ütött az elválás órája : anyád és én arákká lettünk. Mindkettőnket elkomolyított az elválásra való gondolat. Nem panaszkodtunk, nem sirtunk ugyan; de mélyen éreztük már a' visszagondolás azon gyötrelmét, ha az emlékezet távoleső barátnékon és egy kedves táj, hol tavaszéletünk éveit töltők, lelkeink felett lebeg. — — Elváltunk tehát, de azért, jóllehet éreztük is az elválás fájdalmát, boldogok valánk, mert szerető és szeretett férjek közelében bú nélkül folytak napjaink. Igen, mi felette boldogok valánk! Mi meghatólag szép egy házaspár viszonya, ha a' mézeshetek után is még szerelme mézholdja tart, ha szerencsését a' világnak ugyan ki nem kürtöli, de a' házi magányban annál szivesebb! Oh milly szép a' házasság élet, ha annak valódi becsét fel tudjuk fogni, ha bizalommal ragaszkodunk a' bennünket szerető férjhez! elfeledhetlenek az életnek azon perczei, mellyekben megértetvén, boldogittattunk és boldogítottunk. Akarom ugyan hinni, hogy az ember egy lényt elfeledhet, kit egyszer igazán szeretett; 's én is hiszem, hogy az ember sanyargatja szívét egy szerelemért, melly soha sem fog megértetni, soha megnyugtattatni és soha boldogíttatni; de a' ki azt mondja, hogy a' szokás egy szeretett férj irányában megtompít bennünket, az csak azt bizonyítja : hogy neki azon édes boldog titka a' legbelsőbb bizalomnak talány maradt, hogy neki a' szívek egybeolvadása semmi egyéb, mint pillanatnyi mámor; és ilyen nők megérdemlik, hogy tőlök férjük valahára elforduljon és nemesebb szívet keressen, mellynél vigaszt és rokonérzelmet talál. A' szerelem azonban nő és férj közti bizalmas viszonyban annyira rokonulva van lényünk legmélyebb természetével, hogy az a' házasságban a' netalán előbb volt részvétlenséget egészen kiszorítja 's annak helyére lép; és magok olly teremtmények, kikhez bennünket csak igen kevés részvét csatolt, egy gyengéd

szívnek ellenállhatatlanul becsesek és végre drágák lesznek. Nem akarok némelly rossz házaspárt kihallgatlanul kárhozatni; de sajnálnom kell azon nőt, ki szerető férjének szokásból unalmas lesz. Igen, mi boldogok valánk férjeink körében, és örömeinket anyáddali folytonos levelezésünk fűszerezte. Emelte végre boldogságunkat még az is, hogy férjeink részint hivatali előléptetés, részint örökösödés által a' szerencsének kitűnő fokára jutottak.

— Hát nem mindegy: boldogság és szerencse, 's a' ki szerencsés, nem egyszeremind boldog is? kérdé közbevágólag Emma, ki azt hivé, hogy szerencse és boldogság karöltve járnak 's egymás föltételezői.

— Csalatkoznál, gyermekem, — válaszola a' kérdésre a' beteg nő — ha hiedelmedben megmaradnál. Szerencse és boldogság két különböző ajándoka az égnek: a' szerencse az egész ember vérmeleg szívének, 's a' boldogság a' szerencsének csak szabadabb, legfelsőbb része; a' szerencse egy bőkezű tündér, melly taláztatik, a' boldogság pedig bájló angyal, melly érdemeltetik. A' szerencsésnek érzése ujjongatás és örömnép, — ő az egész világot átkarolja és mindent oda ad; a' boldognak érzése pedig egy belső, feloszlott nyugalom, — ő szereti a' világot és mosolyog reá. Szerencsés az ember, ha egy szívet magáénak nevezhet, boldog a' hirteleni megértésben; szerencsés a' birásban és győzelemben, 's boldog a' viszonttalálásban: azért boldogság a' szerencsében is fekszik, de szerencse csak a' szerencsében. Amaz egy áldozatdús kedély eredménye és a' lélekben gyökerezik 's csak virágokat hajt; emez a' történet játéka, és mint manna, égből esik; azért okoz hirteleni szerencse gyakran szerencsétlenséget, örülést és halált is, de a' boldogságot csak lassan fogja fel az ember, és örökélet sejtelve az.

A' beteg nőt nehéz köhögés fogván elő, miután lecsendesedett 's kevéssé kinyugodta magát, tovább folytatta beszédét:

— Boldogságunk hat éven keresztül háborítatlan volt, de a' hetedik év tökéletesen felforgatta minden nyugalunkat. Anyád és én férjeinkkel együtt összejövetelt határoztunk a' budai császárfürdőben, hogy személyes tanui lehessünk egymás boldogságának. Azonban a' dolog vélt mulatságunkkal egészen ellenkezőleg ütött ki. Atyád engemet, mint anyádnak legbensőbb barátját, minden alkalommal igen kitüntettet, gondolván, hogy ezen figyelme által nőjének kedvére fog tenni; de anyád másképen magyarázta az udvariságot, és szerelemföltő kezdett lenni. Ezen szerencsétlen hiedelmet ő ugyan titkolta előbb, de épen ezen titkolódzás által annál veszedelmesebben tört ki az később; mert ha bizalma lett volna hozzám 's férjéhez, 's aggodalmát vagy ennek, vagy nekem fölfedezte volna, a' szerencsétlen betegségnek még elejét lehetett volna venni. Végre kitört a' szenvedély egész dühével, 's anyád mind férjét, mind engem keserű szemrehányásokkal, sőt heves megbántásokkal kezdett illetni. E' szerencsétlenséget tetézte férjemnek alaptalan gyanakodása is, kit annyira ragadott a' gyanuból eredt féltés szenvedélye, hogy atyádat párbajra hívá ki. Hasz-

talán volt minden kérés, minden felvilágosítás : férjem állhatatos maradt szándoka mellett. Atyád, ki előbb kiegyenlíthetőnek vélte a' dolgot 's felvilágosíthatónak a' szerencsétlen félreértést, vonakodott a' párbajtól ; de később férjem sértegetései, 's így a' megsértett férfinai büszkeség, elhatározta őt a' lépésre. Következő reggel megjelentek a' kijelölt helyen : és a' párbajnak férjem lett áldozata. A' meghallott halálhír ágyba csapott, úgy hogy sirjához sem kísérhettem férjem hült tetemeit, 's csak hat hónap múlva sikerült ügyes orvosoknak onnan kisegíteni. Több évekig börtön volt életem, 's nem birtam kibékülni a' gondolattal, hogy az ember azt, kit leginkább szeretett az életben, kinek volt szentelve minden szívdobbanása ; minden éréte, oly hamar és oly kinosan félreértetve elvesztheti. A' szerencsétlen nap után anyád és atyád eltűntek Budáról, és sok ideig nem hallottam rólok semmit ; csak midőn visszajöttem Pozsonyba, tudtam meg, hogy atyád, ki nem volt képes a' fájdalmat, melyet a' félreértés, és azon gondolat, hogy barátjának gyilkosa lett, eltűrni, szórakozás 's feledés végett külföldre utazott ; anyád pedig atyja falusi jószágára vonult. Ekkor te már szinte másfél éves lehettél, az én Bélám pedig körül hat éves volt.

— Már szinte tíz év mult el, hogy egymásról semmit, vagy csak hírből igen keveset tudánk, midőn egy délután kopogtatást hallék ajtómon, és — anyád lépett be. A' vizonlátás feledtetett mindent, és mi egymás keblére omolva, hosszas ideig nem szólhatánk, csak fájdalmasan zokogánk. E' jelenet eléggé tanusítá, mennyit veszítettünk, mennyit nélkülöztünk az elválás, a' szerencsétlen félreértés óta ; és hogy szívünk meg nem szakadt, az csak annak tulajdonítható, mert már meg valánk edzve a' fájdalmak által. Végre szóhozjöttünk, 's szíveinket feltárván egymásnak, mindent elmondánk, mit a' kinos korszak alatt éreznék. Anyád felvilágosításaim folytán meggyőződén gyanuja aplotalanságáról, sirva kért tőlem bocsánatot, mit már különben is régen birt. Ezután mindig együtt valánk, 's ő neveltetésed tekintetéből állandóul Pozsonyban vette lakását ; hogy pedig férje emlékét, kiről eltávolozása óta semmit nem hallottunk, minél inkább megünnepelhesse, Ligetfalván azon helyet, hol egy séta alkalmával őt legelőször látta, megvette 's oda nyárilakot építtetett, melyet később állandó lakhelyül választott, hogy a' csendes magányban annál inkább férje emlékének szentelhesse gondolatit.

— Közelgetvén anyád végórája, és atyádról még mindig semmit sem hallván, magához hivatott, 's egy lepecsételt levelet bizott gondviselésre, atyádnak, ha valamikor visszatérne, átadandót. Ő a' levélben, mint nekem monda, előadja fájdalmait, mit atyád elvesztése óta érzett, 's elmondja, hogy mennyire szereté őt végperceig, 's tőle méltatlan gyanúsításaért bocsánatot kér. Ezenkívül azon ohajtását nyilvánította, miszerint te és Béla házasság által összeköttetnétek : hogy a' szülék tévedése engeszteltessék meg a' gyermekek boldogságában. Ezen ohajtását ő neked is akará nyilvánítani, de szándokában a' hirtelen halál által megakadályoztatott. Ő jobb életre szenderült át, és én is érzem, hogy nem soká követni fogom őt, 's így szükségesnek tartottam azt tenni, mi szívem legfőbb ki-

vánsága ; mert a' halálnak is megvannak az ő jogai, 's a' sir is, a' mennyiben az élet összegére reáüti pecsétjét, nyujt nekünk igényeket.

Ekkor gyengéden megfogta a' beteg nő Emma kezét, és kérde : Kedves leányom, akarod-e anyád végohajtását teljesíteni ? Béla téged szeret, mint nekem megvallá ; tudnál-e boldog lenni oldala mellett ?

Emma szemeit lesütve monda , igen'-t.

A' beteg nő Isten áldását kíváná a' szép angyalra , kinek sűrű szempilláin a' boldogság könnyei ragyogtak. Átadá nekie az anyjától hátrahagyott levelet, azon figyelmeztetéssel, hogy annak jól gondját viselje. Alig végezte beszédét a' beteg, lankadtan tapadt párnái közé , és látható volt vonásaiból, hogy nem messze a' vég, mellynél megszakad a' kötelék, melyt őt a' földiekhez fűzé.

Emma megrettenve kiáltott segélyért, 's ijedelmét Bélának még meg nem lett érkezése növelé. Milly szép a' leány fájdalmában, midőn azért aggódik, kivel lelke és szive egygyé van olvadva ! egy felsőbb lényt látunk akkor abban, ki elfeledtet velünk minden földit, minden anyagit, 's képzünk szárnyain az istenséghez emelkedünk fel. (Vége követk.)

Sillye G á b o r.

MI VOLT NEKEM A' SZERELEM?

Mi volt nekem

A' szerelem ?

Számos izben köny patakja,
Gyöngé sajka uszott rajta,
Benne lelkem volt a' sajkás,
Hajtó szellőm a' sohajtás.

Mi volt nekem

A' szerelem ?

Aggodalmak erdősége,
Hangzott sűrű közepébe,
Farkasoknak ordítása,
Denevérek vijjogása.

Mi volt nekem

A' szerelem ?

Oktalan kis balga gyermek,
A' ki pillangókat kerget,
Kergeti lélek-szakadva,
Mig bebotlik egy árokba.

Mi volt nekem

A' szerelem ?

Holt remények szemfedője,
Sötét búbanatból szöve,
Vagy piros szekér, a' mellyen
Vesztőhelyre vittek engem.

Mi most nekem
A' szerelem?
Rózsafán kis madárfészek,
Benne vigan füttyörések,
'S ha földülja a' fergeteg,
Odább szállok, mást építek.

Petőfi Sándor.

S Z U N Y O G O K.

III. Fürdői képecskék.

BEVEZETÉS.

Honi fürdőről hazai színekkel nemzeti képecskéket akarunk ecsetelni.

Honinak egyszerűen azért mondjuk, mivel közelebből megnevezni nem akarjuk, minthogy minden magyar olvasó különben is rá fog ismerni, ki valaha magyar fürdőben volt, bármelyik részében az országban, mert hiszen az — ige n csekély kivételekkel — mindegy, valamint a' legszebb magyar nóták is utoljára mind egyhuron pendülnek, mi annál csodálatosabb, mivel a' magyar ember egészen ellenkezőleg, ha még annyi volna is, mind más nótát fú, vagyis ellenkező irányban működik.

Színeink : fehér, zöld és piros.

Mi ezeket ez alkalommal illy értelemben használandjuk :

Fehér a' hölgyek arcza, kikről szólandunk, — zöld a' gyep, mellyen sétálnak, — piros a' kártya háta, mellyel játszanak.

Egyéb nevezeteket rólok ezuttal nem igen lehet mondanunk.

1. M E G É R K E Z É S.

Az esti szürkület 's kísérei már majd beállnak, 's az érkező fürdő-vendég lovai a' rendkívül, vagyis inkább rendesen rossz utak miatt majd kiállnak, a' kocsik kerekei megállnak, a' már helyben levő fürdővendégek nem állnak meg, hanem sétájokat folytatják ; a' vendéglő előtt heverésző kutyák fölállnak és nyujtózna, a' vendéglő előtt ülő pincér és idegen hajduk ellenben nem állnak föl, hanem azért szinte nyujtózna, — az érkező fürdővendég szava csodálkozás miatt eláll, mert most jött először magyar fürdőbe, 's meg nem foghatja, hogy elfogadására senki nem áll elő ; a' rendes fürdővendégek szava is eláll csodálkozás miatt a' fölött, hogy az új fürdővendég azt várja, miszerint a' fogadós, vagy pinczére elébe álljon.

E' szerint tehát minden áll, 's a' kocsi akár ítéletnapig is ott állhat, ha az új fürdővendég le nem száll és odább nem áll fáradt lovai mellől.

Az érkező közelebb lép a' vendéglőhez, a' pinczérre tekint és megszólal : „Kaphatok szobát?”

A' pincér a' kezében levő asztalkendővel leveri csizmájáról a' port, 's kevés pillanat múlva tányérokat fog vele törölgetni.

Tanácsoljuk az új fürdővendégnek, hogy ezen ártatlan megjegyzésünkkel érje be, mert a' pincér nem felelt.

Utasunk világosabban szóla :

„Hol a' vendégfogadós? Nyitasson számomra szobát.”

A' nyujtózó hajduk előbb egymásra, 's azután a' pinczérre néztek, de nem szóltak, mert hiszen mi közük nekik más bajához, kik csak saját uraságuknak tartoznak szolgálni?

A' pincér előbb letörlé asztalkendőjével a' mellette álló vizsla réz örvét,

azután fölemelé szemeit, végig tekintte az új fürdővendégen, hogy körül-belől mennyi borraival néz ki zsebeiből és vontatva kérde :

„Was?“

Szegény új fürdővendég nem tudta, hogy magyar fürdőben így szokás, most tehát nagy zavarodással ismétlé németül :

„Kaphatok szobát?“

„Nem tudom, — viszonzá ásitva az asztalkendős, és tovább állott, — én nem vagyok szobapinczér.“

Hm, ez a' pinczér noha nem tud magyarul, mégis bizonyosan magyar ember, mert tiszteli ezen fontos politikai alapelvet :

— Ne cseréljük föl a' szerepeket !

Ez alatt az idegen hajduk is tovább állottak, és az új fürdővendég egyedül állott a' vendéglő ajtaja előtt.

Mihez kezdjen már most? A' nap lenyugodott, a' tehenek kolompolva, a' juhocskák szendén bögciselve 's a' sertések rejtélyesen vinnyogva tértek haza a' legelőről, és mind ez igen szép nyáregji álmat szülhetett ugyan, de szobát nem nyithatott az eltikkadt utas számára.

Egy hálósípkás fej merül ki az ablakok egyikéből. Bizonyosan magyar ember, gondolá hősünk, mert nagy előszeretettel látszik viseltetni az alvás iránt, — magyarul szóla tehát hozzá :

„Ugyan kérem alázatosan, hol találhatom itt a' vendégfogadóst?“

A' hálósipka tulajdonosa hosszú száru pipájának egyik végét az ablakon kidugá, a' csibukos végét pedig arcának közepébe dugá, és csodálkozva kérde :

„Cso?“

Szegény fürdővendégünk erre nem szólhatott, mert ámbár hiszi, ha meg kell lenni, hogy a' csuvaszok és cseremiszek is magyarok, de a' főnebbi kurta szócskát nem érté, ámbár diákul és németül úgy beszél, mint a' víz.

Szomoru helyzetében végre elhatározá magát a' fáradt utas, hogy keresni fogja a' vendégfogadóst szobáról szobára ; ekkor azonban csinos fiatal hölgyet láta közelíteni, két szép leánykával.

A' fiatal hölgy egyszerű kék honi ruhát viselt szemes kartonból, 's fekete fürteit csinos magyar szabásu fekete csipkefejkötő folyá körül.

Valahára magyar asszonyság! sohajta csaknem hangosan a' vendég, kalapját, melly tulajdonképen utias pongyolasipka volt, udvariasan levevé, 's nyájasan, sőt legnyájasabban szóla :

„Bocsánat, kedves nagysád, én —“

Tovább nem szólhatott, mert a' deli fiatal hölgy piros ajkai legszebb francia nyelven mondá :

„Bocsánat, nem értek németül,“ — és tovább haladott.

Ő francia nevelőné volt egy lelkes magyar családnál, 's hihetőleg azért gondolá a' magyar nyelvet németnek, mivel magyar fürdőben 's magyarok közt tartózkodott.

Szerencsétlen vendégünk már épen haját akará tépni, midőn még jókor eszébe juta, hogy ezen végső vigasztaló segédeszközhez sem folyamodhatik, mivel már több év óta parókat visel.

Megvan, gondolá, diákul szólok, így majd csak megértének.

Ezen elszánása után egy asztalhoz közelit, melly csak néhány lépésnyire áll kocsijától, 's így szól négy kártyázó urhoz szép diák nyelven :

„Rógo humillimé, mikép juthatok a' vendégfogadóshoz?“

Ő ezt mind diákul kérdé, de mi nem akarjuk előadásunkat nagyon tartózkodni.

Egy a' kártyázók közül hangosan kiálta, mi alatt az utasra tekinté :

„Pagát ultimó ánszakt, na mój dusu ánszakt! — Ezután az utashoz fordulva: — rógó humillimé, én vagyok a' fogadós, mit tetszik kívánni?“

„Szobát!“ — szóla csodálkozva az utas, és nem minden boszankodás nélkül, mert hiszen fogadós uram már rég hallhatá, hogy hiában sürgtetett szobát.

A' Pagát boldog tulajdonosa nyájasan szóla, kártyáit rendezve:

„Tüstint. Johann! Johann! — Mindjárt itt lesz, bocsánatot kérek. — Ki a' főrhánd?“

A' kártyázást nagy tüzzel folytaták, 's miután a' Johann név, mellyel a' világ valamennyi pinczéirenek legalább két harmada büszkélkedik, még néhány-szor harsányan szélnek bocsátaték, és a' Pagát minden ármányok daczára szerencsésen megnyeretett, vagy megyei jegyzőkönyvi írásmód szerint megnyerődött, az ohajtva várt szobapinczér csakugyan előkullogott.

2. SZOBANYITÁS.

Ne méltóztassék a' nyájas olvasó csodálni, hogy a' szobanyitást külön rovatban tárgyaljuk, mert tapasztalni fogja, hogy az valóban nem csekély bajjal jár. Hiában, magyar fürdőben vagyunk, 's tudhatja, mindenki, hogy nálunk Magyarországon sokkal könnyebben megy a' becsukás, mint a' megnyitás, akár erszényről, akár egyébről legyen szó.

Tehát a' szobapinczér megjelent, 's álmosan urára tekinté, ki, kártyát osztva, félvállról kérdé:

„Van üres szoba?“

„Épen csak egy,“ — felele a' szolgálatra termett emberek eleven parodiája.

„Hol?“

„Az első emeletén.“

„Hátul?“

„Nem, mindjárt elől.“

„Jól van, nyisd föl ezen uraságnak.“

„A' kulcs a' szobaleánynál van.“

„Keresd elő.“

„Mindjárt. Ánka! Ánka!“

Szép név, gondolá a' fáradt utas, és a' távozó pinczér után tekinté, azután pedig majd a' kártyázókat vizsgálta, majd fáradt lovai fölött sajnálkozott, melyek mégsem szabadulhattak ki a' hámból.

Ánka! hangzék majd közletről, majd távolból, majd viszhanggal, majd a' nélkül, de hasztalan, 's az új fürdővendég már boszankodni akart a' vendégfogadásra, ki annyira belemerült a' kártyázásba, hogy boldogtalan vendégét még csak nem is látta többé; azonban mért neheztelt volna rá, hiszen ő most kártyázása által egyszerre három vendéget mulattatott, három pedig a' politikai és társadalmi jogegyenlőségénél fogva mindég nagyobb figyelmet érdemel, mint egy.

Hosszas kiáltozás után megjelent a' szobaleány, öltözetét rendezgetve, hogy a' vendég láthassa, mikép nemcsak nagy városokban vannak csinos szobaleányok.

„Szobát tetszik parancsolni?“ — kérdé nyájasan Ánka.

„Igen, igen, lelkem, csak nyissa meg hamar, elmúlt már egy órája, hogy itt várakozunk.“

„Mindjárt.“

A' szobaleány zsebében motozott, 's nagy gonddal keresé a' kulcsot. Először kivett belőle gyüszüt, gombolyt, tőtartót, azután czukrocskákat, egy darab fekete kenyeret, egy falat piskótát, két gerezd fokhagymát, egy üvegce köllni vizet, egy törött tükördarabkát, kis fésűt, olvasót kék klárisból, egy arany karpereczet sárgarézből, egy béna koppantót, egy fanyelű bicskát, két figét, egy darabka sajtot, három almát, két mogyorót, egy körtét, — mind hiában, még a'

morzsákat is kisöpré öblös zsebéből, sőt egy csonka ollóval csinos kezét is megmegkarczoló, de a' kulcs nem jött napfényre, nemcsak azért, mivel már nem volt napfény, hanem leginkább azért, mivel nem volt zsebében.

„Ach jáj! — sohajta nagy zavarodással, — bizonyosan Herr v. Schöpsz szobájában ejtettem el.“

E' leverő szók után villámgyorsan eltűnt a' szobaleány, 's a' fáradt utas előtt tág mező nyílt annak megfontolására, hogy mikép eshetik ki a' szobakulcs a' szobaleány zsebéből épen akkor, midőn Schöpsz ur szobájában dolga van; mivel azonban az új fürdővendég nem volt német tudós, tehát illy fontos számításra és súlyos következtetéseken nem töré fejét, hanem kocsisa által a' málhákat szedeté le a' hintóról, mert a' lovak gondos igazgatója már káromkodni kezdte, minthogy lovait olly érzékenyen sajnálta, mintha az állatkinzás elleni társaságnak tagja lett volna.

Mintegy óranegyed múlva minden le volt a' földre rakva, 's a' kocsis orra után indult, melynek jó szaglása egyenesen az istállóhoz vezeté őt négy lábú védenceivel.

Ez alatt az új fürdővendég a' már beállott teljes sötétségben gondosan őrizé málháit, mert inast nem vitt magával, remélvén, hogy a' fürdőben pénzért 's jó szóért kap annyi szolgálatot, mennyire neki épen szüksége leend.

A' közel faluból regényesen hangzott föl a' kutyaugatás, melybe andalító nesze vegyült a' vizek nadrágos lakosinak, miket a' köznép békáknak szokott nevezni. Néha egy-egy denevér röpült el az utas feje fölött, 's a' közel konyhából kés alatt nyögdecseelő ártatlan csirkék panaszos hangjai segíték az esti, sőt már csaknem éjszakai csöndet háborítani.

Utasunk összeszedé minden bátorságát, 's hangosan kiálta:

„Ánka! Ánka!“

A' bátrakat a' sors is segíti, Ánka csakhamar megjelent fél óra múlva 's mosolygva szóla:

„Csalatkoztam, a' kulcs nem Schöpsz ur, hanem Schaaf ur szobájában volt.“

Igen sajnáljuk, hogy utasunk csak e' szokat hallhatá, de a' sötétség miatt az említett mosolyt nem láthatá.

3. FÖLRAKODÁS.

„Csakhogy megvan, — jegyzé meg az új vendég könnyült kebelével, — mind-egy, akár hol volt.“

Hej pedig dehogy mindegy, dehogy mindegy! Hátha például Schöpsz ur nőtelen, Schaaf ur pedig házasságos?

Ámde ez nem tartozik ide, maradjunk tehát szorosan kitűzött tárgyunk mellett.

Ánka barátságos hangon szóla:

„Nem tetszik megnézni a' szobát?“

Furcsa bizony, mikor csak egy van, gondolá a' vendég, és megnyugodva vizszonzá:

„Minek az, csak vitesse föl málháimat, mert bizony eluntam már a' hosszas várakozást.“

„Venczel! Venczel!“

„Ki az?“

„A' szolga, majd az fölvisz mindent. Venczel! Venczel! Mindjárt megkeresem.“

Ánka futni akart, de a' vendég rémulten ragadá meg kezét, félvén, hogy végre a' fogadó előtt kellend az éjszakát eltöltenie, 's elhatározá, hogy legalább a' szobaleányt nem bocsátja többé oldala mellől, mig mindene rendben nem lesz, 's a' szobaleány kész volt maradni, 's majd Venczelt, majd ismét a' szobapinczért kiáltozá, melly műtételben a' vendég torka is lehetőségig segíté őt, 's mi csak

arra kérjük egész tisztelettel a' nyájas olvasót: méltóztassék magában lehetőségig elevenen képzelni, hogy szabad ég alatt méltóztatik sötét éjszakának idején uti málha és csinos szobaleány mellett állni, 's hogy aztán ketten majd fölváltva, majd együtt, valóságos operai szabály szerint, vékony és vastag hangon e' két regényes nevet méltóztatnak kiáltozni:

— Johann! Venczel!

Ha ezt elég elevenen méltóztatnak a' tisztelt olvasók magoknak képzelni: úgy ezen jelenetről sokkal tökéletesb fogalmuk leend, mint minőt mi pusztá leírással nyujthatnánk.

A' kiáltozási párdal igen szép lehetett, mert gyakran ismételteték; de lett is gyümölcse a' szobapinczér alakjában, melly végre a' sötétségből lassanként kifejlett, mint héjából az érett mondola, mellyhez sárgás arcza különben is meg lehetösen hasonlított.

„Hol van Venczel?“ — kérdé a' szobaleány, miután az utas kezét elbocsátá.

„Elment Márkával a' faluba husért, mert a' számár megsántult, hát neki kellett a' nagy kosarat helyette vinni.“

Lám, ismét bebizonyult, hogy még a' számárnak is akad helyettese a' mai világban, midőn olly sok az ember.

„Ugyan, barátom, — kezdé kissé türelmetlenül az új vendég, — hagyjuk most Venczelt, és vigye föl szaporán a' szobába holmimat.“

„Kérem alázatosan, az a' szolga dolga szokott lenni.“

„De ha nincs itthon?“

„Már nem késhetik sokáig.“

Az utas már káromkodni akart, de Ánka bizalmasan sugá fülébe:

„Ez a' kamasz egy kis ajándékra vár, és sok baja lesz nagyságodnak vele, ha előre le nem kenyerézi őt.“

Ám legyen, gondolá utasunk, 's nyujta valamit a' pinczérnek, mondván:

„Csak fogjon hozzá gyorsan, 's ez nem lesz az utolsó borralaló.“

„A' mint parancsolni méltóztatik.“

Azt már egészen más hangon mondá a' szobapinczér, 's azonnal megvakodék a' málhával, és a' szobaleány kíséretében az utas is követte őt.

4. BESZÁLLÁSÓZÁS.

Ánka gyertyát hozott, az utas körültekint, és van módja benne, mert hármukon 's a' málhán kívül, csak néhány szunyog van ébren, 's néhány légy alszik a' szobában. Ezen kifejezés: „néhány“, itt egy pár százat is jelenthet.

„Hát — hát ez minden?“ — kérdé csodálkozva az utas, kinek a' fürdői kéjtéljes és kényelmes életről egészen más fogalmai voltak.

„Butorokat is méltóztatik parancsolni?“ — kérdé a' szobaleány, viszont csodálkozva az új vendég nagy tapasztalatlanságot tanúsító csodálkozása fölött.

„Természetesen.“

„Mert azokért külön szokás fizetni.“

„Isten neki, csak szaporán.“

„Finom, vagy csak közönséges butorokat méltóztatik parancsolni?“

„Mindegy, csak kényelmesek legyenek.“

„Csak azért kérdem, mert az ára nem mindegy.“

„Jól van, csak szaporán.“

„Venczel nincs itt, jön hát Johann és segítsen behozni a' butorokat.“

A szobaleány előre ment, 's inteni látszott a' pinczérnek, ki azonnal ezt sugá az utasnak:

„Nagyságos uram, ez a' piszkos vászoncseléd egy kis ajándékra vár, mel-

tóztassék neki valamit nyújtani, mert különben olly ágyat hoz, mellyben annyi a' nyugtalan lakos, hogy egy órát sem alszik benne nagysád.“

„Ánka!“ — kiálta hirtelen az utas.

„Méltóztassék —“

„Itt van előre is valamicske, csak jól gondomat viselje.“

„Oh, — kérem — hiszen!“

Az utasnak szinte tetszett, hogy ezen két szolgálattevő lény olly szépen egymás kezére dolgozik; milly nagyszerű dolgokat lehetne illy példás egyetértés által létesíteni szegény hazánkban!

A' butorok csakhamar megérkeztek, mik közt leginkább egy kétlábu ruhafogas tünt föl, melly tökéletesen hasonlított azon akasztókhoz, mikre falukon tor alkalmával a' sertéseket függeszteni szokták. Ezen fogast az egyik oldalajtóhoz támaszták, a' másikat pedig egy kényelmes pamlaggal bátyázák el.

E' szerint az új fürdővendég tökéletes bátorságban vala, 's előre örvende a' dicső éjszakai nyugalomnak, több napi törődése után. Szomszédai jobbról 's balról, mint hallá, Schaaf és Schöpsz urak voltak, mindketten nőtlenek, következésképp nyugalomháborítástól innen sem tarthatott.

5. V A C S O R A.

E' cikkely azon nevezetes előnnyel bír, hogy olly rövid, mint a' vacsorák is rendesen lenni szoktak.

A' pinczér pontosan elhozá az étlapot, csak háromszor kelle utána az ablakon lekiáltani, 's ki fogna ezért neheztelni, miután az Isten nemcsak egy ember kedvéért teremte a' pinczért.

„Borjuszeletet,“ — mondá az éhes utas.

„Az nincs,“ — jegyzé meg a' pinczér.

„Minek irták tehát föl?“

„Gondoltuk, hogy lesz, de a' szolgálta nem kapott a' szomszéd faluban.“

„Tehát sült csirkét.“

„Már elfogyott.“

„És paprikás?“

„Most vittem ide a' szomszédba az utolsó adagot.“

„De rántott csirke csak van még?“

„Az is elfogyott már, nagyságod kissé elkésett, de egy óra alatt friset készíthetünk, ha parancsolni méltóztatik.“

„Arra nem várhatok, álmos vagyok, hozzon tehát akármit.“

„Tüstént. Bálba nem méltóztatik menni?“

„Tehát ma van?“

„Mindennap, szolgálatára nagyságodnak, de csak éjfélig tart.“

„Nem megyek.“

„A' zenét legalább itt is igen jól fogja nagysád hallani.“

„Valóban?“

„Mintha csak szobájában ülnének a' cigányok.“

Szép vigasztalás, gondolá a' fürdővendég, ki azt remélé, hogy a' nagyvárosi zajtól kellemesen meg fog pihenni a' fürdői csöndben. Egyébiránt rossz zene mellett könnyen el lehet aludni, 's éjfél nem a' világ, azután reggelig majd annál édesebb lesz az üdítő álom.

A' hideg vacsora elfogyott, a' fáradt fürdővendég leveté ruháit, a' gyertyát eloltá, miután előbb ajtaját gondosan bezárá és lefeküdt, de — azonban, a' mik most egymásután 's fölvaltva történtek, azok olly fontosak és rendkívüliek, hogy mindenesetre új cikket igénylenek. (Vége köv.)

N a g y I g n á c z.

VÁNDORJEGYZETEK A' MAGYAR ORVOSOK ÉS TERMÉSZETVIZSGÁLÓK HETEDIK NAGY GYÜLÉSÉRŐL.

III. KASSAI SZAKÜLÉSEK.

(Folytatás.)

Az élet-, állat- és növényteni szakosztály ülésében eleinte igen kevesen jelentek meg. Megnyitván azonban az ülést annak elnöke Kubinyi Ágoston, ő maga, lassanként többen összegyűltek, kivált miután itt látni is lehetett valamit; mert a' magyar igen szeret látni, de kivevén a' politikai szónoklatokat 's handabandákat, éppen olly keveset hallani. Némellyeket a' kassai Flora és Fauna kiállított példányai érdekeltek, de sokkal többek a' Straka Károly eszabai iskolatanító által bemutatott eleven fogas vakonyok *) (Spalax Typhlus). — Ezen figyelmet érdemlő állatot hazánk fáradhatlan ornithologja, Petényi Salamon, ismertette bővebben meg velünk. Azóta az többek vizsgálódásának tárgyául szolgált, 's bizton el lehet mondani, hogy most egy nemzet sem bir annak olly teljes magányiratával, mint a' magyar. Ezen különös állatnak, melly egyébiránt hasonlít a' vakondakhoz, 's mellyet innen az angolok vakondak-patkánynak (mole-rat) neveznek, legnagyobb nevezetessége az, hogy nála a' látérzék, minden szőrös állatok közt, legkisebb pontra szorul össze (honnan Guldenstädtt Spalax microphthalmusnak nevezi) 's csaknem elenyészik, úgy hogy többen 's maga Petényi is azt hiszik, hogy ezen állat egészen vak, — mi azonban még kivíva nincsen 's hihetőleg nem is leend. Már több a' vakonynyal rokon állatoknál, mellyeknek életmódjoknál fogva nincsen látásra szükségök, a' szemek felette kicsinyek, sőt a' hallérzék is hiányzani látszik. Így az afrikai homok-vakondak (Zand-Moll, mint a' hollandusok nevezik. Bathyurgus) két fájának, mellyek a' jóreményfok homokos tájékain laknak, Burchell híres angol utazó szerint, se szemek, se fülek, se farkok nincsen (at least in appearance, így szól ő). Így a' Mus aspalaxnak (a' francziák zokornak nevezik), az Aspalax minornak (rat sukerkan a' francziáknál), a' Talpacoeca Sari-nak, mellyek szinte föld alatt élnek, igen-igen piczi szemek vannak. A' fogas vakonynál is, mint az Dr. Glösböncztani vizsgálódásiból is kijő (természettud. társulat évkönyvei I. köt. Pest 1845. I. 218.), megvannak a' látérzéknek rudimentumai, 's innen igen hihető, hogy az állat szükségéhez képest működnek is. Hogy a' holt állaton igen nehéz annak nyomára jönni, miként lát az élő állat, igen természetes, annyival inkább, mivel ezen állatnak igen ritkán levén szüksége a' látásra, ezen érzék nála mintegy aludni láttatik, 's csak a' világinger által ébresztetik organicus működésre. Egyébiránt ezen állatot valami nagy ritkaságnak mondani nem lehet, mert hiszen honunkon kívül találtatik Lengyelországban, Ukrafiában, Oroszországban a' Volga és Tanais közt, kis Ázsiában, Syriában és Persiában, a' kaspiumi és fekete tenger körül, és így igen nagy darab földön. Hogy nem éppen gyakran fordul elő, oka az, mert többnyire föld alatt lakik, 's ennél fogva mindenkit érdekelt ezen ritkán látható állatnak látása. Straka ezen állatról tapasztalatait felolvasta, Petényi pedig a' Vakondakról értekezett. Prof. Marczenyi Mátyás Kassa vidékének Flórájáról szolt, 's nevezetesen némelly kétséges növény-leírásokat önvizsgálati által kijavítani igyekezett, latin nyelven. És ime ennyi fordult mindössze elő ezen gazdag tárgy szakosztályban! A' később nagyobb számmal összegyűlt látogatók közt néhány lelkes nőt is vala szerencsénk tisztelni, nevezetesen Csáky Johanna, Dessewffy Mathilde és Szirmai Józsefné (szül. Török) grófnóket, 's velök egy nevelónét. Éljenek a' derék asszonyságok! Sajnálni lehet egyébiránt, hogy Kassán semmi rendszeres természethistoriai kiállítás nem volt. Talán ennek oka is a' titoknok betegsége vala?

*) Petényi elnevezése.

A' földisme-, ásvány-, vegy- és gyógyszer-tani szakosztály ülésében, Kubinyi Ferencz elnöksége alatt, egypár érdekes specialitás fordult elő, melyek, mint egyes adatok, az illető tudomány keblében helyt foglalnak, de a' tudomány előbbrevitelére keveset tehetnek. Nagyobb érdekű vagy magasb szempontból felfogott előadások nem történtek. Igen érdekes lett volna pedig Kassa környékének geognosticai ismertetése, Aranyidka leírása 's általában a' Kassa környékén levő bányák megismertetése. Szomorú dolog, hogy ezen szakosztály, mely oly gazdag tartalmu 's nagy érdekű tanokat foglal magában, 's mely külföldön, nevezetesen az idén is Kielben, legtöbb résztvevőt számlált, nálunk oly kevés pártolóra talál. Kielben csak a' nevezetesebb ásvány- és földtani felolvasások száma többre ment harmincznál. Seholsem volna gazdagabb bánya, illyenmü dolgozatok készítésére, mint honunkban. Hogy ez azonban nem történik, távolról sem tulajdonítom vétkül hazámfiainak; mert Europa művelt országai közt egy sincsen nyomorultabbul ellátva a' természeti tudományok tanítására nézve, mint kedves honunk. Hol tanuljon itt valaki, legnagyobb kedvvel és talentommal is, ásvány- és földtant? Német-, Francia- és Angolországban a' legközöségsébb gymnasiumban is többet tanul, mint Magyarhon egyetlen egyetemében. 'S még ott is, hol ezen tudományoknak főtárgyaknak kellene lenni, az egykor híres, de most hanyatló selmeczi bányásziskolában micsoda fokon állnak azok, külföldi rokon tárgyú intézetekkel összehasonlítva! *) Hol áll a' freybergi iskola, hol a' francia école des mines, mellynek élén oly nagy emberek fénylenek, mint Dufrenoy és Eliè de Beaumont! Illy iskolákban 's illy férfiaktól lehet aztán tanulni, 's a' magyar bizonyosan tanulna is, ha módjában volna. Igy, mint most állnak a' dolgok, minden igazságszerető ember becsülését 's tiszteletét érdemli az, ki ön fáradoztatlan szorgalma által magát ezen tudományokban kitünteteti.

A' természettani, földrajzi, csillagászati és archaeologiai igen gazdag tárgyú szakosztályban, Kemény József gróf elnökelete alatt, legtöbb időt foglalt el Henszlmann Imre előadása, a' már fentemlített kassai templomokról, melyeknek részleteit a' fentisztelet ur a' tudni vágyó tagoknak ezuttal is megmutogató. Javallatokat tön e' mellett, miként lehetne ezen, már sok helyen romladozni kezdő, sok helyen pedig a' hozzánemértők 's méltatni nem tudók által új stylus szerint változtatgatott nevezetes építményi ereklék fentartását 's kijavítását czélszerűen eszközölni a' hatóságok lelkes felszólítása által? És sikerült is ezen javallatnak valósitása a' mélt. püspök befolyása által, mint arról a' tisztelt ur az eperjesi közgyűlést tudósítá. Ezen kívül teljes figyelmet érdemlő volt sárospataki prof. Molnár István értekezése és indítványa a' meteorologiai vizsgálatokról. Ezen tárgy, melly a' közgyűlésre is felterjesztetni határoztatott, fájdalom, nem talált oly viszhangra, mint milylyet nagy fontosságánál fogva érdemlett volna. A' nápolyi olasz congressusban egy egész ülés meteorologiai tárgyak megvitatására szenteltetett 's a' vizsgálatok tervszerinti rendszere alapittatott meg egész Olaszországra nézve. 'S erre nekünk is nagy szükségünk volna. Honunk climatológiáját mindedig sem bírjuk, és erre multhatatlanul szükségesek a' meteorologiai figyeletek, mert csak ezek által tudhatjuk meg, micsoda befolyása van nálunk a' föld alakjának, a'

*) A' csak két év előtt meghalt prof. Hanstatt, harmincz éven keresztül mindig ugyanazon egy geognosiát tanította, vagyis olvasta fel kéziratból, a' nélkül, hogy azon legkisebb változtatást is tett volna!! 'S hol állott Magyarország geognosiájára nézve a' selmeczi bányászacademiai tanító, lehet abból gondolni, hogy többek közt így szólt: In Szklenu — nem messze Selmecztől — sollen (!) folgende Gebirgsarten vorkommen 'stb. Egyébiránt, mint hallatszik, a' genialis báró Kübeck ezelőtt néhány héttel új reformot hozott a' selmeczi academiába, mellynek következtében a' tanítói székekre concursus hirdettetett, 's az új tanítók 1500 f. e. p. fizetés mellett ismét bányásztanácsnoki czímet fognak viselni. — Éljen a' derek reformator! —

tenger felületéhez helyzetének, a' hegylánczok irányának 's magasságának, a' nálunk uralkodó légfolyamok vagy szelek erejének a' levegő hőmérsékletére 's ennek ismét a' növényzetre és állati életre. Már, hogy e' tekintetben tiszta és tudományos eredményekhez juthassunk, elegendő számú, folytonos és teljes gonddal vitt meteorológiai figyeletekre van szükségünk, 's miután nem egy, hanem több éveken keresztül gyűjtöttük össze pontos figyeleteinket, légkörünk hőmérsékletéről és nedvtartalmáról (hygrometricus állapotjáról) határozhatjuk meg honunkban a' melegség közép fokát naponként és egész éven át. Ez nagy munka, melyet egyedül a' természetvizsgálók és orvosok buzgalma és szorgalma valósíthat legsikeresebben, 's melyet ennél fogva jó lett volna egyszer már megkezdeni, vállalkozókról gondoskodni, kik hazánk különböző részeiben ezen figyeleteket ernyedetlen buzgalommal megtegyék, előre kidolgozott terv szerint, mindennap egy-, két- vagy háromszor, ugyanazon órában. Ezen pontos figyeletek összehasonlítása 's reductiója által fogjuk majd a' hőmérséklet törvényeit nálunk kitanulni, valamint azt is, micsoda befolyása van honunk geológiai alakjának klímáinkra. Reményleni lehet hát, hogy ezen fontos dolog a' jövő gyűlésben komoly hozzáállás tárgya leend, 's hogy bizonyos tervszerinti rendszer fog kidolgoztatni, melynek nyomain biztos eredményekhez lehessen jutni. És ime ennyi volt, mi ezen nagy terjedelmű tárgyak köréből némi figyelmet érdemlett ezen ülésben.

Ezen szakosztályhoz leend egyébiránt csatolva ezután a' régiségtanon kívül a' történetírás is, és igen helyesen. A' magyar historia kimondhatlan sokat nyerhet, ha minden hely és vidék, hol ezen vándorló academia megjelenik, historiai tekintetben, lehető világba helyeztetik; ha historiai előadások a' hely színén, emlékekkel, oklevelekkel támogatva tartatnak; ha további kutatásokra, vizsgálódásokra alkalom nyujtatik. Ezen új pótléknak nagyobb érdeke volna, ha a' statistica ehhez és nem a' gazdasáshoz csatoltatott volna. Ohajtandó volna egyébiránt, hogy a' statisticára nagyobb figyelem fordíttatnék. Honunk statisticaja igen sokat nyerne, ha minden város és megye, hol ezen gyűlések történnek, minden társasági viszonyokra kiterjeszkedő statistikai tabellákat és értekezéseket dolgoztatna ki.

Az ötödik, t. i. a' gazdasági és barmászati szakosztály, mely a' város teremében tartá Richter Alajos jászói prépost elnöksége alatt üléseit, mint mindenütt, úgy itt is, részvétre nézve második helyen állott, min csodálkozni nem lehet, ezen szakosztály tárgyai nemzeti gazdagságunk 's anyagi jólétünk kutforrásai levén. Azonban noha ezt tagadni egy józan gondolkodásu ember sem fogja, valamint azt sem, hogy szegénységünknek egyik főoka a' gazdaszat tespedésében rejlik, mit csak itt Abaujban is majd mindenütt lehet látni, — kivéven egy pár egyes esetet, — a' megyei földbirtokosok közül mégis csak néhány megyei hivatalban levők vettek részt ezen tanácskozásokban, tagadhatlan bizonyosságul annak, hogy a' magyar még ott sem szeret tanulni, hol az közvetlen érdekében állana, 's hogy a' maradjunk, jelen értelmi állásának egy főjellemező vonása. Egyéb, különösen pedig a' természeti tudományoknak roppant haladásával — elébbre kell menni a' gazdaságiaknak is. Ismerni kell a' földeknek természeti vagyis földtani tulajdonságait, ismerni kell a' különböző éghajlatokat 's általában a' külső befolyásoknak a' növényzetre befolyását; ismerni végre a' földmivelés eszközeinek czélirányos és sikeres alkalmazását, ha földünk termő erejét nevelni kívánjuk, 's mind erre tudományos ismeretek szükségesek. Az apáinktól öröklött 's megszokott földmivelési módok a' gazdaszat jelen állapotának többé meg nem felelnek. Ökszerű gazdának a' traditioknál és routine-nál most többre van szüksége. És erre nem elég a' csupa jóakarát nyilvánítása, hanem szükséges a' tettleges hozzáállás is, ha nemcsak a' szép remény ragyogó képeit, hanem az anyagi jólét gyönyöreit is élvezni akarjuk. Már csak a' kölesönös eszmecsere, az egyes tapasztalatok köz-

lése, összehasonlítása, megvitatása, a tudomány által nyújtott új nézeteknek 's az azok nyomain történt kísérleteknek megismerése is, kimondhatlan hasznára lehet egy gondolkodó és haladni kívánó gazdának. Az okosan tett, vagyis a föld minémiségéhez 's a növény természetéhez alkalmazott kísérletek üdvös utánzásra, ellenben a' minden előre tett kiszámítás nélkül, vagyis gondatlanul tett 's ennél fogva rosszul sikerült kísérletek — melyeknek példáit mindennap látjuk — okos vigyázatra intik a' földmivelőt, 's ez mindég nagy nyereség. 'S minden illy kísérletek tudományos megvitatásának itt volna már helye. Legfigyelmet-érdemlőbb volt, az eddig elmondottak nyomán, Farkassányi Sámuel ur előadása Abaujmegye gazdasági állapotáról. Ohajtandó volna, hogy mindenütt, hol a' természetvizsgálók gyűlése tartatik, mennél alaposabb 's kimerítőbb tudósítás történnék a' vidék gazdasági állapotáról. Ez által legjobban kitűnnének a' hiányok, az ohajtandók és teendők, 's szakértők önnézeteik, tapasztalataik 's tanulmányaik nyomain sikeres utmutatásokat nyújthatnának ott, hol hiány és fogyatkozás van, 's örömet fogadnák viszont azt, mi tanulságos. — A' hegyaljai szőlőmivelésre nézve fontos volt Dr. Szabó Dávid előadása, 's érdekes azon közlés, miszerint a' derék hg Bretzenheim Sáros-Patakon szőlőtenyészdét alapított. A' mezőgazdaság akadályait Janik Ferencz és részint Kesselbauer kassai polgár tárgyavatottan adák elő. Az ülés folytatában keletkezett tanulságos vitatkozások nagyrészt Abauj- és Sárosmegyék mezőgazdaságának emelését tárgyazák. Kassa városára nézve dicséretes vonás az, hogy határáiban Farkassányi Sámuel t.b. indítványára az ugart és közlegelőt megszüntetvén, ez által a' civilisatio kívánatának e' tekintetben megfelelni iparkodott. Különös dicséretet és utánzást érdemel Richter Alajos jászói prépost azon intézkedése, mellynél fogva alapítványt tett egy Kassán felállítandó gazdasági példány-iskolára. Ohajtandó volna, hogy ezen intézetben a' rokon tudományok, nevezetesen az állattan, növényi physiologia, vegytan, ásványtan, meteorologia 'stb körében, az újabb korban tett felfedezések, illő ovatossággal haszonra fordíttassanak 's az azokból keletkező üdvös eredmények alkalmas helyen közzététessenek.

Délután harmadfél órakor sz. k. Kassa városa belkültanácsa és tisztikara, a' nemes társalgási egyesület teremében, nagy ebédet adott a' tudós gyülekezettnek. Ebéd után a' czukor-, posztó-, börgyárak és a' testgyakorló-intézet voltak kitűzve látogatásra. Többen küldöttségileg voltak elfoglalva. Estve mulatta magát kiki — a' hogy tudta. (Folytatjuk.)

L I T E R A T U R A.

IV. Emléklapok egy főrangu hölgyhez. Irta Hiador. Kiadta Petrichevich Horváth Lázár. Budán 1846.

Remélem, hogy az 'Emléklapok' írója, a' főrangu hölgy, kinek azok szentelve vannak, 's a' kiadó Petrichevich Horváth Lázár ur nem fognak szentségtörőnek tartani, hogy egyszerü közrangu hölgy létemre az emléklapokon átpillantani vakmerősködém. E' reményre jogosítani látszik parányiságomat az, hogy irodalmunk e' magasztalt bazsarózsáiból toillettemre is tévedt egy példányka, melyet olly szívélyes ajánlat után, minőt egy barátném a' 'Honderü'-ből említett, illetetlen hagynom minden tekintetben szűkkeblűség fogott volna lenni. De ha ezen indító ok méltányos betudása mellett is bűnné találnák tettemet kereszteni az illetők: gondolják meg, hogy én hölgy vagyok; hölgyekre több gyengéset tékozlott a' természet, a' kandiság nememnek egyik gyöngesége jelen tettem némileg irodalmi kandiságból eredt; ha ezt a' világ véteklül rója fel: én a' világot 's a' világban ezuttal irántam érdekelteket a' természet bőkezűségére utasítom. Ezeknek előre megemlítését szükségeltetik velem magok az emléklapok,

mellyeken H i a d o r phantaziája egy főrangú ideálnak próbál udvarolni; szükségeltetik pedig azért, mivel e' tény szerint a' nőnem egyéb osztályai, az egy főrangun kívül, kizárva lenni láttatnak édes magammal együtt a' megénekeltetés ezen ritka dicsőségéből, vagyis, esekély mihozzánk nem szólnak az emléklapok; mert azokon egy főrangú hölgynek teszik a' — szépet; mert azokon főrangú eszmék ragyognak, főrangú érzelmek lángolnak, mellyeket falusi elmécskénk megérteni, közönséges szívecskénk átérezni képtelen; szóval: mert az emléklapok általi megdicsőíttetés mindennapi lényeknek — nem competál.

Azt kell még röviden elmondanom, mi birta gyengeségemet arra, hogy önmivolta ellenére, a' Petrichevich Horváth L á z á r ur széptani nézetei szerint első rangú költőnek irodalmunkban legszebb gyöngyöket tündöklő e' műve megbírálásába kapaszkodni bátorkodjék. Őszinte megvallom: e' vakmerőségre egyfelől a' kérdelt műre tapasztott bókók, másfelől azon classicus szerénység tántorított, mellyel a' „Honderü“ ezen szépirodalmi gyöngyöket annyiszor és olly ünnepélyesen ajánlotta. Ha gyöngyök — gondolám magamban — ugy egy tekintet mindenestre megérdemelnek, 's miért nem egy hölgytől, ki, ha mindjárt nem főrangú is, szinte birhat gyöngyökkel, 's miért nem éntőlem, ki Isten kegyelméből megtanultam már az igaz és hamis gyöngyök közt különbséget tenni? . . . Ez eszmétől vezéreltetve, nem szemüvegen, csak ugy természetes szemmel mindegyiken vizsgálatot tartottam, 's mivel, tudtommal legalább, ki sem méltatta e' magasztalt gyöngyöket szigorubb figyelemre: egyéni észrevételeimet bátor vagyok édes önöknek, szíves olvasók, magához a' soványka versfüzethez képest, következő egyszerű-röviden bemutatni.

Az I. szám alatti verszetet tisztának mondhatni némi részben, mennyiben tudniillik író megértetni hagyja magát; azonban eszmelánczolata nem kis részben szakadozott. Mindjárt az első versszakban író magát, tenger'-nek 's, zugó vihar'-nak kereszteli; a' tengerről feltételeken — „hazug“ — azt mondja: „gyöngyöt hoz“, a' „vihar“ pedig, melly mint munkás valami, már „vészrohammá“ (ugyan miért?) változik, „tisztit“ (mit?); itt az eszme megszakad, mennyiben az olvasó az elpengetett négy sor után illyesmit várna: én pedig dalt hozok, vagy érzelmeket tisztítok; azonban ezek helyett a' hamis poeta „fojtott aetnaláng“-gá bérálja keble szerelmét 's mintegy parancsolja: „törjön ki most rontó Vezuv gyanánt.“ Rontó Vezuv? . . . Jaj neked, kit ez most látogatni megy! — A' második versszakban már átszökik a' „hazának egy szép csillagá“-hoz, melly „messze ég ott felül“ (hol?), 's mivel messze ég, azért „ujak lettek szíve gyötrelmei“ 's e' gyötrelmem (igen! hát már devalválódott?) sir régen itt belől! (ugyan hol, édes Hiadorom?). — A' harmadik 's negyedik versszakot eszmedaraboltsággal nem vádolhatom; azonban a' negyedik versszak e' két zársorát:

„Melly hárfa szívet nem hat, nem ragad

Se ott se itten élni nem szabad“ —

szeretném magamnak — megmagyaráztatni.

A' II. sz. verszetben hizelegve faggatja író a' honnak gyöngyévé, legelső leghűbb leányává varázsolt csillagot: miért búsul, mi tette Byronná, miért zárkozik magába? 'stb. 'stb. Igen, tehát már nem „ott felül ég“, hanem magányba zárkozott, boldogtalan? Merész lyrai szökés, az igaz. Aztán „embergyűlölő“ 's mégis „nemednek éke, honnak gyöngye“? — Gyönyörű jellem!

A' III. sz. versszakocská gyöngéd 's világosan kifejtett eszmécskét tartalmazna, csak ne volna ollyan hideg.

A' IV. sz. versecske két első sorában nagyon is földön csuszó eszme rejlik; a' középső két sor egészes, de e' zársorok:

„Hogy kísérhessem lépted árny gyanánt,

Tán melletted hamvaszt el így el e' láng!“

szokatlan szerkezetük által elhomályosítják a' különben mindennapi eszmének azon oldalát is, mellyet kis fejtörés után talán sikerülne sejtenuk.

Az V. sz. versecske ha nem költői, de legalább érthető mondatokból szerkesztett valami, fiatal verselőtől kielégítő — költői gyakorlat.

Midőn a' VI. sz. versezetet olvastam, az eddigiek után nem hittem, hogy Hiador irta, 's csak a' versalak azonsága győzött meg némileg, miszerint e' valóban lyrai értékű versecske is Hiador tollából folyt:

„Dicső teremtés! honnak csillaga,
Oh vess reám fényedből egy sugárt,
Felgyujtom a' hazának éjjelét,
Érzésre gyujtok szirtet és kopárt,
Égő szívvé teremtem e' hazát,
Csak add nekem szerelmed sugarát“

E' dal érdemét a' kaján sem fogná eltagadhatni; azonban a' 'teremtés' (e' helyett: teremtmény), a' 'kopárt' (mi aztán az a' kopár?) szavakat mégsem árt valóban kiigazítani.

A' VII. VIII. sz. versezetek eszmegazdagok; azonban a' bennök imitt-amott csillogó eszmék koránt sem eredetiek. Talán az 'álmok'-ból orzottak? Oh nem! Ne higgye Horváth L á z á r ur, ezek nem az ön 'classicus' álmaira, hanem arra emlékeztetik az olvasót, hogy néhány érzélgős német, hasonló, vagy ép ezen eszmékbe lehelt már életet. Istenem! milly kár ezért a' Hiadorért, hogy szerelmes 's keble mégis olly — hideg; hogy magyar 's mégsem — eredeti. Pedig ez utóbbi állítást nem az ujjamból szoptam, mert maga a' kiadó is így nyilatkozik előszavában: „örvendve tesszük azon észrevételt, hogy e' költemény szerzője Byron lord munkáit studiuma tárgyaul tette, hogy Manfred ünk (hohó!), Álmunk (ah!), Marzeppánkat 'stb. nem kevésbé kellett forgatnia.“ — E' szavakkal kiadó ur példás szerénységgel önmagának akart hizelegni 's Hiador alatt vágta le a' fát. De ki tehet erről? . . . hiszen a' ló is botlik, pedig négy lába van!

A' IX — XVII. számuk eszme- 's érzelemszegény verstöredékek, melyekről már bizton föltehetni, hogy Petrichevich Horváth L á z á r ur álmaiból daraboltattak ki. Aztán Kölsey Endymion című fenséges költeményének e' sorai:

„Csak egy tekintést fátýolod titkába,
Csak egy sohajtást égi kebleden!“

már ezelőtt vagy 20 évvel elhangzottak a' költő ihletes ajkairól, a' XVI. számu versben minek azok elorzott 's torzított e' mását:

„Csak egy pillantást adj dicső szemedből,
Csak egy sohajtást forró kebleden!“

egy embergyülölő főrangú dáma előtt, mint sajátot elcimbalmazni? — Hiador ur aligha prédikált még a' lopásról, különben nem nyújtja ki szentségtörő kezét Kölsey halhatatlan vagyónára.

A' XVII. XVIII. számuk minden kifogás nélküli lyrai költemények, igaz gyöngyei Hiador keblének. Ezekhez fogható nincs több az egész versfüzetben. Csak az a' kár, hogy ezek is az Emléklapokra szorultak. Egyébiránt mégse higgye Hiador, hogy ezek által a' halhatatlanság sugarára érdemet tett.

A' XIX-től XXX-ig terjedő számok alattiak egy némellyikében, mint fényes folt kopott ruhán, ragyog ugyan imitt-amott egy-egy hideg eszme, de lyrainak általában egyik sem nevezhető, annál kevésbé, mert verselőnek szívhangulata melegedni látszik, azonban valóban hidegebb a' hónál, melyet több helyütt emleget. Annyi érdemök e' versecskéknél mégis van, hogy széptanároknak tökéletes példányokul szolgálhatnak a' — hamis pathosra.

A' XXX. sz. tisztán lyrai 's ép ezért kedves sapphoszerű dalocskát meg gondolatlanság volt egy embergyülölő főrangú hölgynek zengeni, ki bizony nem sokat törődik Hiador vagy akárki más — halálán.

XXXI-től XXXVI-ig tartó hosszabb 's rövidebb versezetek, a' mellett,

hogy nagy részök, péld. a' XXXIII. számu, a' legkifizamodottabb eszmék habaréka, érdektelen rimforgácsok, fényes és mégis mítsem mondó szavakba dugott gondolattöredékek, melyeket, őszinte megvallom, sajnálkozással olvastam el.

Ezeket akartam előadni a' magasztalt emléklapokról, melyekben, véleményem szerint, mint kimutattam, mindössze n é g y igaz gyöngy találtatik. Hogy a' többiek hamisakul tekintem és nyilatkoztatom ki, az mindenesetre Hiador hibája. Egyébiránt nézeteim csak egyéni csekély felfogásom eredményei lévén, legkevésbé sem szükség Hiadornak ezen anathemán megütközni; és pedig annál kevésbé, mert avatott műbiró, azaz: Petrichevich Horváth Lázár ur, vagy a' 'Honderü' pozsonyi tilinkósa előtt egészen más színben tüntek már föl ezen emléklapok

És, természetesen, megtették a' célzott hatást, azaz: egy főrangu keblet meglehetősen mulattattak, míg csekély magamat meglehetősen — megkínóztak.

Egy pár jóízű gyümölcsért mennyi éretlen vaczkorba kellett beleharapni

T ü s k e y E m m á n a k !

A' SZEMLÉNEK A' FOGALMAKRÓL.

A' Szemle 13-dik számában ez mondatik: „De még a' gyöngyericicánál is értelmetlenebb szó az, mit egy dramabíráló tag tesz a' 8. számban, a' színi hatás felől és ellenünk. Állítása ez: 'a' művészi hatás a' színinek csupán sz i g o r u b b f o g a l m a és kellő korlátozása.' Valódi képtelenség! ki e' szót a' logicában: fogalom, conceptus, Begriff, érti: tudja, hogy a' fogalmat nem lehet a' maga logikai meglettségéből tágabb vagy szűkebb terjedelemben venni. Az áll magáért, 's legfeljebb is csak szónak van szélesb, tágabb értelme benne, de a' fogalomnak, mint olyannak, soha; mert az olly organicus logikai egész, hogy elvenni belőle, vagy tenni hozzá lehetlen. Ha tehát van művészi hatás — mint ezt a' tag is elismeri, — az a' színi hatásnál vagy felsőbb, vagy ez annak, és megfordítva, alárendelt fogalom; de hogy szivacs módra most kieb, majd belebb szorítható lenne valamelly fogalom, az furcsa beszéd.“ Milly finom taktika ez, melyet a' Sz. használ! Beszélj vele Shakspeare-ről a' költőről: ő a' régi angol színpadról fog declamálni, és pedig — mint látuk — összeveissza. Beszélj a' drama művészi és színi hatásának fogalmáról: ő beszélend mit tudom én, miféle körülírázott fogalmakról. De ezen sorai után legalább többé nincs okunk csudálni, hogy a' Szemlének fogalmai a' színi hatásról, valóban igen korlátoztak és szűkkörűek; mert hiszen szerinte a' fogalmakat szélesbitni nem lehet. Lássuk, mit mond K a n t a' fogalmakról; neki, ugy hiszem, inkább hihetünk. „Értelem által jut az emberi nem ismeretekhez, az ítélő erő határozza meg azoknak alkalmazását, és az ész által szélesbitjük fogalmainkat (Begriffe). Mondatik némelly emberről: bárgyu (bornirt), azaz: korlátolt. A' korlátolt fogalom ellentéte a' szélesbitettnek. Tudományok által sokasíthatjuk ugyan fogalmainkat, de nem fogjuk azokat szélesbiteni. A' fogalom szélesbitése az elvektől függ, melyek szerint használjuk megismeréseinket. Az ember korlátolt, ha ahhoz, a' mit tanult, szigoruan és erősen ragaszkodik, attól nem szabadulhat, tehát a' tanultat magasb vizsgálat alá nem bírja vetni. A' szélesbitett fogalom nem a' tanulásból ered, hanem az ész tehetségein nyugszik, ha a' tanult fölött ítélni bír; tehát magából az emberből kell vétetnie, a' nélkül, hogy megismeréseinket valamelly szélesbitett fogalom után képeznők. — Némelly emberekkel semmire sem mehetni, mert igen korlátolt fogalmakkal gondolkoznak arról, a' mit tanultak. Semmi eszmét sem fogadnak el, melly beszívott fogalmaikba nem illik, 's azokat nem képesek felfogni. A' fogalmak szélesbitéséhez legjobb alkalom egy neme a' scepstisnek, minden elfogadottat meghányini-vetni, hogy föltöte kétely támadjon, 's magasb elvekből lehessen ítélni, mint az iskolai tudakosság. Mondjuk: ez embernek szélesbitett fogalmai vannak, ha a' tárgyakat tekint-

vén, nincs igen szűk láthatár közé szorítkozva; erre szolgál a föld- és történetírás, nehogy azt higgyük, hogy a hely, hol itélünk, elkülönzött planeta, hanem tudnunk kell, mint itélnek mások is. Illy módon az egész világ szerkezetének ismerete alkalmat nyújt a fogalmak könnyítéséhez, csak hogy az embernek tehetsége is legyen hozzá. — Némelly nyakig uszhat a tudományban, 's igen sok iskolai ismerettel bírhat, azonban mégis korlátolt. Az iskolákban igen sokat ronthatni, 's az embereket korlátozottakká tehetni, midőn auctoritásokra utaljuk őket, 's nem engedjük, hogy magok itéljenek. Szélesbitjük fogalmait, ha megengedjük, hogy maga ítéljen 'stb. Továbbá: „Vannak emberek, kik mindenben igen éleselmét tanusítanak, 's a tárgyak fölött igen éleselműen itélnek, de fogalmaikat mind a mellett sem bírják szélesbitni, 's átlátni, hogy fogalmaik ismereteik összes rendszerével összefüggnek. Minden bizonnyal nem helyesen tanulók a földírást, ha a városokon kezdenők; ellenkezőleg a határokon kell kezdenünk, és az egészet szárazföldre és tengerre osztanunk; aztán taglaljuk a nagyobb részeket, míg végre a városokra jövünk. Ezt cselekszi az is, ki szélesbitett fogalmak után indul; előbb rendszert készít ismereteiből 's aztán folyvást figyel, miként függ össze valami többi megismerésével, 's mivel járul azokhoz“

Az iskolában körülbelöl szinte erre tanítottak, t. i. : az emberi ész az érzékek által felfogott tárgyakon nem nyugszik meg, hanem azokkal tovább is foglalkozik. A lélek t. i. az egyedi és különböző tárgyakat egymás közt hasonlítja, 's azok közt hasonlatot és közös jeleket találván, a többit mellőzve, csupán ezekre figyel, 's ezeket egy képletben egyesíti. Midőn így munkál az ész, a legszorosb értelemben értetnünk mondatik; 's mivel különböző jelek közt választ, vagy mivel több egymás közt különböző jeleket szed össze, fogalmazni vagy szorosan gondolkodni; mert széles értelemben gondolkodni mondunk, mint Varro helyesen értelmezi, valahányszor az ész többfélét egybegyűjt, miből választhat, történjék ez fogalmazva, ítélve vagy okoskodva. A lélek ezen működése fogalmazó erőnek mondatik, vagy értelmnek vagy észnek a legszorosb értelemben: 's az így alakult képletek fogalmaknak, mivel általok több jelek összeköttetnek, tárgyak egyesülnek, megismertetnek, kifejtetnek, 'stb. Tehát a fogalmak még sokkal végtelenebb vegyületek lehetnek, mint maga a mindenség; mert az ész némelly jelek elhagyása vagy hozzáadása által a régibb fogalmakból egészen újakat alakíthat. E' szerint midőn a színi hatás fogalmából, elhagyva az elhagyandókat, a művészi hatás fogalmát alakítom, semmi képtelenséget sem követek el.

Ezt azért láttam jónak részint idézni, részint elmondani, hogy átlássuk, miszerint vannak fogalmak, mellyek nem egy gyűszűben, de némelly tudósok fejében sem férhet el. A szemle azt hiszi, a fogalmakat nem szélesbithetni, 's a színi hatást folyvást holmi külsőségekben, millyen a diszitmény, ruházat 's meglepetés, véli rejleni. Ő ezen dolgokat színi hatásnak nevezi; természetesen, mert nem úgy tanulta a földleírást, mint Kant javasolja; 's épen úgy tesz, mintha Magyarországot Európának nevezné, mert hiszen Európában van. — Ha a szemle azt hiszi, hogy a diszitmény-, ruha-, meglepetés-'s több efféléből áll a színi hatás, nevezze azt igazi néven: diszitmény-, ruha-, meglepő 's több afféle hatásnak; mert a színi hatás neve alatt mást nem lehet értenünk, mint azt, mellyel valamelly dramai mű előadásakor van a nézőre; tehát a mű, együtt minden szükséges kellékeivel, millyenek színészek és színésznők, zene, ének, diszitmények, ruházatok, színpad, világítás, népség, katonaság 'sat.'sat. Tehát a Szemle az általa nevezett külsőségeket, a színi hatás ruháit, csak porozza tovább is, midőn a színi hatásról lefosztja, vagy a színi hatás leveti azokat; de bizonyossá teszem, hogy a színi hatás csak akkor érzendi az ütleget, midőn minden érdeme e fényes ruhákban fog rejleni. Az illy kevés ész kívánó porozási munka által a Szemle végre is csak afféle szép irodalmi tigris lesz, ki csak a ruhákat

porozgatja; 's azon port fogja nyelni, melyet maga magának támasztott az ó angol színpadon és ruhatárában. De ha, e' dohos portól nem látván, véletlenül magát a' valódi színi hatást is meg fogná ütni: ne feledje, hogy a' botnak két vége van; 's megtörténhetik, hogy tigris uramat addig ütjük majd, míg az ó angol súlyosztó, mellyről februárban mitsem tudott, egypár hónap mulva, csupa szánakozásból elnyelendi; 's a' közönség egyáltalában nem kiáltandó főrát a' Szemlének a' jövő félévre; átlátandván, hogyha tanulni és eligazodni akar, a' tigris helyett valamely szép irodalmi arszlánhoz kell folyamodnia: főkép miután magyar Lessingünk is van már, ki e' czímmel épen úgy bánt, mint Julius Caesar a' neki nyújtott koronával. Legvégiül, hogy megmutassuk, miszerint a' színi hatás fogalma nem a' dramabíráló válaszmányban fogamzott először, 's a' színi hatás gúnyneve sem a' közéletben, sem az irodalomban azelőtt sem használtatott, mint a' Szemle akarta elhíttetni, elég legyen Tarczy Lajosnak „a' drama hatásáról“ irt és épen a' Kisfaludy-társaság által koszoruzott pályaművéből az ezt érdeklő cikket idéznünk: „A' dramának, mint színműnek, kétféle hatásai szoktak megkülönböztetni: egyik a' színi, másik az olvasás utáni hatás; azt mondván: lehet egy dramának olvasáskor jó hatása, színen előadáskor pedig nincs. Egy tökéletes dráma, feltevéen, hogy jól játszatik el, hat színen és színen kívül; ha itt vagy amott nem hat, életművében hibavan; annyi azonban világos, hogy színi előadáskor nagyobb hatásának kell lenni, mint különben. *) A' hatás, a' léleknek a' dráma által ihletését értjük, 's ez ihletést abban állni mondjuk, hogy a' dramában levő szellem, cselekvény, bonyolódás, kifejlés a' léleknek tetszvéen, ez a' dramában költői ecsettel rajzolt bünt, ármányt megutálni 's így elkerülni, a' benne előadott eredményeket, szabadságot, energiát 'sat. követni igyekszik; mert, 's ezt meg kell jegyezni, az elvek belátásának tözsomszéda, mondhatnám, válhatlan társa, azoknak az életbe átvitele, létesítése.“ — Egy tagja a' dramabíráló válaszmánynak. **)

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Mart. 24-kén, tizedszer: Romeo és Julia, szomorujáték 5 felvonásban. Irta Shakspeare, fordította Gondol Dániel. A' szerelemnek e' nagy halotti 's egyszersmind diadalmi éneke, mellyben a' világ legnagyobb költője, az emberi szív rejtélyeinek legmélyebben buvárkodó ismerője, a' leghatalmasb 's legérdekeseb szenvedély természetét első eredetétől istenüléseig, minden fokozaton keresztül 's minden helyzetekben olly utánozhatlan hűséggel 's olly lángoló ecsettel teremti előnkbe, hogy a' szerető szívet 's szenvedélyes keblet alkotó legfőbb hatalomnak magas örömmel kell lenézni azon ember művére, ki Isten után legtöbbet teremtett — e' nagy és érdekes mű csak igen szerény számú közönséget hozott be. Jele, hogy mély, valódi szerelem nem hevíti többé a' kebleket, 's leddér divatszerelmeskedésnek engedett helyet; 's miként a' frívól csapodárság, az érzés nélküli enyelgés, a' lágymeleg udvariság kiszorítá az ősi erőben lángoló szerelmet az életből, ugy a' divatos franczia vigjáték két értelműségei 's a' Nestroyféle bohócságok kizárák Shakspeare colossalis szellemét a' színpadról. Romeo és Julia tárgyával ugy, mint kidolgozásával 's felruházásával lehetlen leg-

*) Lásd cikkemet e' lap 8. számában.

**) A' szemle fogalma szerint következő jelenetnek igen nagy színi hatással kellene bírnia. A' színpad tündértájt ábrázolna, valamely festői lángész által előbúlvölve. E' tündéri tájban megjelenne a' leggyönyörűbb színész, a' legizletesebb 's legfényesebb öltözkében. E' színész, a' patyolat-kendőjét lobogtatná, és csókokat hányna a' színpad közepé. Erre előrohanna egy szinte fényesen és izletesen öltözött színész, 's kitárt karokkal rohanna a' kedves integetőt ölelni, csókolni; a' színész azonban, hogy a' hatás meglepő legyen, csók helyett pofonnal fogadná a' színészt... Milly nagyszerű és meglepő színi hatás lenne ez!!

melegebb rokonszenvet nem érezni mindenkinek, ki szeret, vagy egykor szeretett. E' tárgyánál tragoediára alkalmasb, egyszerűen nemesebb, 's mélyebben megható nem létezik; a' kidolgozás oeconomiája ellen sem lehet kifogás; a' mi pedig a' reá fűzött egyes költői szépségek tömegét illeti, bátran mondhatni, hogy mióta Shakspeare ez óriási szereleméneket megírá, semmi új sem mondott többé a' szerelemről. — Rövidítés okáért több jelenet kihagyatott 's rövidített, a' mit mi csak úgy helyeselhettünk, ha igen csinnyán történik. Különösen Romeo és Juliában, mely csupa láng, csupa égető elem, nagyon szükségese a' közbeszótt humoros jelenetek, a' szenvedély lázának enyhítésére, a' felfeszített hurok némi lehangolására szolgálók. Az által, hogy a' darab Julia halálával rögtön elvégződik, és Shakspeare utolsó jelenete, Capulet és Montecchi kibékülése, elhagyatik — a' mű nagyszerűsége 's a' költői igazság-szolgáltatás sokat vesz, ezt pedig aféle franczia vágásu tekinteteknek, hogy „a' végén csattanjon“ feláldozni nem szabad. — A' főszerepeket Lendvay (Romeo) és Lendvayné (Julia) elég melegen játszották, 's mindkettő egész passióval és művészileg halt meg. Lendvayban mégis, szokása ellen, ma némi készülletlenség nyomait vettük észre, mely egész a' sértő grammatikai hibáig kiterjedt. Gróf Parist Szigei, Mercutiót László, Lőrincz barátot Szentpéter i, a' dajkát Kovácsné képviselék. Epedünk azon színházi állapot után, midőn a' shakspeari darabok legkisebb szerepei is művészi kezekbe adathatnak; csak így élvezhetni a' felisten-költőt egész tömérdekségében. —

Martius 27-dikén, Kovácsné jutalomjátékaul először: „Kézsművés“, eredeti népszinmű, népdalokkal, 3 szakaszban. Irta Vahot Imre, zenéjét szerkeztette Egressy Bénéámin. A' szakaszok czimei: „Czéhbeliség“, „Uri gög“, „Nemes polgár“ — sejtetik az eszmét, mely szerzőt e' darab írására melege. — Vahot Imre sohasem szünik meg a' hazafiui 's nemzeti érdekek buzgó apostola és szabadalmi népbarát lenni, a' mit ő benne tisztelve méltánylunk; de ezen tekintetnek, midőn a' dramairó felett ítélünk, nem szabad a' bírálót lekenyerezni. Jelen művét, melynek gyöngeségét a' közbeszótt népdalok a' nagy közönség előtt sem képesek eléggé belombozni, szinte igen jó és becsületes szándék szülé. Ki akarta mutatni a' czéhszellem kárait 's alacsony kisszerű cseleszővényeit, mikkel az ipart sújtja, a' kitűnőt lerántja, a' közügyet mellékes magán tekinteteknek feláldozza; be akarta bizonyítani a' kézi munka tisztelőtérdemlő nemességét, a' csupán születési nemesség, az uri gög megvetendőségét, 's azon előítéletnek, hogy a' nemes ház gyermeke kézművet tanulni nem akar 's kivétel nélkül tekintetes uraságra érzi magát hivatva, vészes következtetéseit; azonban mind ezt csak phrásisokkal végezé el, miket hősenek, Kopáry Ferencz asztalos legénynek szája ad. De a' nép, ha színházba megy, nem akar predikációt hallani, melyet egyházi szószékről vár, hanem példából, cselekvényekből akar okulni 's magának üdvös tanúságot, saját feje és szive szerint vonni le. Az irány-darabok ellen nekünk semmi kifogásunk, sőt azokat igen hasznosoknak és a' népnevelés egyik fontosabb tényezőjének tartjuk; de attól legtulzóbb kimélet mellett sem menthetjük fel a' szerzőt, hogy iránydarabja, melyet színpadra hoz, drama legyen, azaz: cselekvény által hasson, tanítson. A' szerző, ezen iránydarabjában, annyit elmond a' czéhbeliség 's uri gög ellen, és a' munka becsé felől, mint egy dialogizált heti lap; de mind ennek ereje 's hatása vész a' mesének hibás fogalmazása és cselekvénytelen szárazsága, a' vak történet, a' deus ex machinák közbejátszása 's a' csomónak e' könnyű, de gyöngé utoni feloldása által. — Kopáry Márton elszegényedett családapának (Bartha) egyik fia Ferencz (Füredy) asztalos lesz 's becsületes, szorgalmas munkával keresi kenyerét; másik fia Béla (László) ügyvéddé erőködött, 's e' rosszul választott életpályán csak hamar annyira süllyed, hogy első fellépése is zsebkendő-lopás. Mi vala természetesb, mint Ferenczben a' becsületes munkát, a' kézműipart megneemesíteni 's őt ez uton, ez által tenni boldoggá; Bélát pedig, ki előítéletből 's czimkórságból hajlamá-

val ellenkező, egyénnel elárasztott, fényüzéssel járó életmódot választott, e' hibás választás minden szomorú következményein, e' következmények drámai küzdelmein végig hajtani, 's így az uralkodó előítélet kiirtására az általa előhozott, drámai cselekvényekben ábrázolt eredmények élénk képe, borzadás és szálnalom által hatni? Véleményünk szerint, a' mesének ilyen fogalmazása 's előállítására lett volna a' fődolog. Azonban szerző neki-áll, Kopáry Ferenczet, a' derék asztaloslegényt, ugyancsak megdolgoztatja, vele szebbnél szebb phrásisok özönét elmondhatja, 's végre is az által boldogítja, hogy vak esetből, történetesen, egy Kopáry nevű gazdag ügyvéd gyermekét a' vízből kiszabadítja 's e' miatt, ennek segítségével, meg nemesített. A' másik fiú Béla pedig, miután ügyvédi pályáján a' zsebkendő-csenésig sülyedt, 's ezen iparlovagi kísérlete, melyet Ferencz bátyja zseben vesz gyakorlatba, színpadon első fellépése, — sülyedése tehát nem történik szemeink előtt, hanem csak elbeszéltetik, — azon meglepés által, hogy a' zsebkendő, melyet el akart lopni, bátyjáié, rögtön megjobbul, 's a' tisztességes öltőnnyel együtt, melyet bátyja felruházta, egyszerre ismét becsületes ember lesz. — Illy tévedések által szerző önmaga ellen dolgozott, 's önmaga semmisítette meg nemcsak a' művészi, hanem az elkölcsi hatást is, melyet előhozni szándékozott. — Egyébiránt a' mese röviden abban áll, hogy Kopáry Ferencz asztalos legény, Mozsák Péter asztalos czéhmester (Szentpétery) rokonát 's gyámleányát, Klárát (Lászlóné) szereti 's ettől viszont szeretetik. Az asztalos legény elkészíti remekét, mely később az iparműkiállításban arany érdempénzzel jutalmaztatik, de a' czéhmester cselszövényei 's az itélő asztalos mesterek többségének önző szempontjai miatt mesterré nem lehet. Klára egyik nagybátyja után gazdag örökséghez jut Pesten, 's oda megy lakni, magával vivén semmirekellő gyámjait, Mozsákot és Mozsák néit (Kovácsné), ki Kopáry Ferenczet szereti 's kísértgeti, de ettől visszautasítatik. Ennélfogva Mozsákné Kopáry hatalmában van, ki bűnét elárulhatja. Mozsák ur, mint gazdag és a' pesti uracsok által nagyon keresett gyámleányának quasi-atyja, Pesten vén arszlánná lesz 's a' házban lakó szegény özvegy Kuporné (Miskolczi J.) leányát Málikát kerülgeti, kit Kopáry Béla szeret. Kuporné igen hasonlít valami aféle lényhez, kire neve emlékeztet, 's leányának olly tanácsokat ad, melyek egy anya szájában a' színpadi illudelmet 's erkölcsi érzetet fájdalmasan sértik. Béla Málikánál levén, meglesi Mozsákot 's pisztolylyal kényszeríti egy Kuporék javára szóló kötelezvény kiadására. Ez egy kis rablás ugyan a' megtért zsebtolvaj-ügyvéd urtól, mihez olly házban, hol az anya Kupornéféle szerepet játszik, legkisebb joga sem lehet; azonban a' karzat örül ez intermezzónak, 's a' szerző fegyvert ad Béla kezébe Mozsák ellen, hogy t. i. ez dús gyámleánya házasságába az asztalos Kopáryval, beleegyezzék, mire pedig legkisebb szükség sincs, mert Klára egészen független értékű, 's Mozsákéhoz, kik szegény korában rosszul bántak vele, hálával sem köttetik. — A' legnagyobb bajt azonban a' Klárát örökössé tevő végrendeletnek azon pontja okozza, miszerint neki, ha az örökséget meg akarja tartani, nemesem berhez kell férjhez-menni. Azt várnók már most, hogy vagy Klára mond le az örökségről szerelme kedvéért, vagy Ferencz mond le a' leányról, ki a' pénzt jobban szereti, mint őt. Egyik sem történik. Szerző kényelmesnek találta az asztalost meg nemesíteni. Most ismét, szerzőnek e' furesa esze járását tudva, azt hinnők, hogy legalább a' nemesítésnek olly módját fogja választani, mely darabja céljával megegyező, azaz: a' nemességet iparos szorgalma jutalmául fogja neki megadatni. Koránsem! e' célra megteremtett egy szinte Kopáry nevű gazdag távol rokont, kinél az asztalos nemességét bizonyító oklevelek vannak, de a' ki azokat, a' szegény rokonságot szégyenelve, kiadni nem akarja; és ezen közsivű rokonnak teremtett egy gyermeket, ki a' vízbe pottyán, 's Ferencz által kiszabadítatik, mi által természetesen az atya szíve meglágyul és Ferencz, a' büszke iparos, kinek a' munka és szorgalom nemességét kellene képviselni, ollyan kutyabőrös nemes urrá lesz,

mint a' szent-gáli, vagy tyukodi, vagy áporikai atyafiak akármellyike, 's Klárát feleségül veszi. — Az előadás igen selejtes volt, tömve nyelvhibákkal 's hanyagsággal; legérdekesb volna még azon genre-kép, midőn a' czéhbeli mindenhatóság a' remeklő legény sorsa felett ítél, de ennek humora is elveszett. — A' népdalok- és zene nem tetszettek annyira, mint egyéb népszínművekben, csupán az asztaloslegények kardala ismételtetett. Szerzőnek tagadhatlan érdeme van úgy általánosan irodalmunk, mint különösbbe dramairodalmunk körül is; 's így igen hibáznék, ha e' műveért, melynek gyarlóságát maga is, mint műbíráló, kétségkívül el fogja ismerni, a' karzat idvezleteit elfogadná.

Martiuszóban 5 színet fordulván elő, 's e' fölött egy műkedvelői előadás, melyet a' rendes előadások közé nem számíthatunk, csak 25 játék volt. E' közt 15 komoly és vig dráma 's népszínmű, és ugyan 9 komoly, csak 1 vigjáték, 's 5 népszínmű, 9 eredeti, 6 idegen. Opera 10 adatott, 's a' nemzeti színház, a' vásárra és gyűlésekre összetódult nagy hazai közönség füleinek csiklandoztatására, egész ebbeli erejét 's dicsőségét kimeríté, adván mindent, a' mit csak tud, 's egyedül az eredeti operákat mellőzván el, mert mind a' 10 operai előadás idegen szerzőktől való. — Az Alvajáró 's a' Csikos kétszer, sőt a' szerencsétlen Éva is kétszer adatván, három ismétlés fordult elő, 's így hárommal kevesebb darab adatott, mint az előadások száma. Drámai 's operai estéket összevéve, az idegen elem (16 előadás) tetemes arányban haladta tul az eredetit (csak 9 előadás, 's e' közt is 5 népszínmű). — Ujdonság 3, egy jó tragoedia (Brutus és Lucretia), egy francia szörnyeteg dráma (Éva) 's egy gyenge népszínmű (Kézműves). — Shakspearetól, hogy nevét el ne felejtjük, Romeo és Julia. —

Összeállítván már most az egész mult évnegyedet, következő eredményre jutunk: volt 77 előadás, e' közt 36 drámai, 26 operai, 15 népszínmű; 33 eredeti, 43 idegen; havonként három-három, összesen 9 ujdonság, 's e' közt 2 ujdalmű; Shakspearetól havonként egy-egy, összesen 3 dráma. — Semmire nézve sem mutatkozik olly mostoha kopárság, mint épen abban, mi egy művelt közönségnek legkedvesb éleménye: talpra esett nemes vigjátékokban. E' nemből csak egy ujdonság kísértetett meg, az is halálnak halálával lépett le szégyene színpadáról, t. i. a' jámbor Férjszelidítő. A' „Rágalom iskolája“ nemes egy példány, de mivel ilyen nem nagy bőséggel terem, miért nem vétetnek elő a' kedves, eleven francia vigjátékok, melyekben ezen pezsgő, játszi irodalomnak főfőereje rejlik, 's a' színház repertoírja elég gazdag? Mintha a' „Falura kell mennie“ volna az egyetlenegy kincs, mely a' könyvtárban feltalálható; mintha azon száz néhány darab közt, melyet a' m. academia a' nemzeti színház számára fordított, nem lenne jobbnál jobb vigjátékok érdekes tarkasága. — Ha a' mult évek játékindét végig nézzük, lehetetlen a' nélkül pillantani vissza számos jó vigjáték által élvezetdús este örömeire, hogy a' jelen év e' részbeni hanyagságát ismételve is meg ne rójuk. — Ott van, saját testünk 's vérünkben, hogy egyebeket ne említsek: „Éljen az egyenlőség“ Eötvöstől, Rózsa Szigliger-től, Fátyoltitkai Vörösmartytól, Csalódások Kisfaludytól; ott vannak a' felejthetlen élvezetet nyújtó: Házasság XV-ik Lajos alatt, Pohár víz, Lánéz, Donna Diána, Vallomások, Veszedelmes nagynéne, Aggszínész és leánya, Gyámság, Selyemárus, két Péter, Sakkgép, XII-ik Károly Rügen szigetén; Párisi naplopó, 's olly kellemetes apróságok, mint: Mézes hetek, Két özvegy, Özvegy férje, Tudtán kívül kém, Örökké, Oscár, Ki mer nyer, Éjfél után, Párisi adós, Kénytelen király, Richelieu első párbaja, IV-ik Henrik házi élete 'stb; 's mióta nem láttuk ezeket, mióta nem láttunk e' nemben valamely talpraesett ujdonságot! — A' melly pillanat a' sok tekintetben általunk is méltánylott, de előkelőségre 's egyéb játéknemek rövidségével járó tulbecsülésre sohasem emelendő dalos népszínműveket megteremté: ugyanaz, fájdalom, a' nemesebb vigjátékot csaknem egészen leszorítá. — Ujdonság havonként csak 3 fordult elő, mit mi kevésnek tartunk. Kellő szorgalommal 's rendtartással legalább hetenként

egyét lehetne adni; 's ha e' szám élvezhető eredetiekből, mik mostoha viszonyaink közt gombaként nem teremhetnek, ki nem állítható, pótoljuk jó ízléssel választott fordításokkal. Az academia által szolgáltatott csinos, és nyelv tekintetben átvizsgált gyűjteményben sok igen becses fordítás sovárog maig is napfény után, 's Páris folytonosan ellát érdekes, élénk, nemesen mulattató újdonságokkal. De mi nem hisszük, hogy nemzeti színházi intézetünknel csak egyetlenegy lélek is figyelmezne a' drámai világliteratúrára. U.

A' CZAKÓ-FÉLE CZIKK. *)

Midőn Czakó színházi reformok mellett, és rendetlen állapotok ellen agítál, mely állapotokat a' rendezői választmány tagjaiban, és a' főigazgató grófbán személyesít meg: hasonlít ahhoz, ki magyar nyelvet akar tanítani magyaroknak — oroszul. A' Czakó által követelt reformok ugyanis állanak: egy aligazgatóban, millyennek szükségét elvileg régebben belátták mindazok, kikben Czakó a' színházi kórállapotot megszemélyesíti, mint az ő agyában színházi reform-eszmék fogamzani kezdettek.

Meg kell jegyezmem, hogy én, mint rendező, bár illetőleg a' színházügy betegsége gyanánt vagyok a' Czakóféle cikkben felmutatva: Czakónak nem felelek. A' rendezőség az igazgató tisztikara, melyet az ügy nyilvános természeténél fogva bárki vádolhat ugyan: de, hogy valjon a' rendezőség eljárása helyes-e vagy nem? annak áll legközelebb érdekelben látni és tudni, ki a' színházért egyedül felelős ott, hol annak ügyével megbízott: ugymint a' főigazgatónak; miként a' rendezőség viszont egyedül megbízójának felelős. Tehát csupán, mint színházi közlegény akarom a' tisztelt olvasó türelmét igénybe venni magán észrevételeimmal, minthogy ama cikk a' színházügynek lényegébe vágó kérdéseket tárgyal, 's minthogy én azon cikket sem felfogásban, sem logikában, sem dialecticában nem találtam olyannak, mely a' színháznak különben is olly complicált benső viszonyait egyszerűen-tiszta képekben láttatná a' nagy közönséggel; hanem találtam olyannak, mely bonyolít, a' helyett, hogy oldana; homályosít, a' helyett, hogy derítene; zavar, a' helyett, hogy különböztetne. És miután azt hiszem, hogy a' bonyolítások és homályosítások teljességgel nem használhatnak olly ügynek, mellynek irányában kifejtett értelmiség nincs: nem mulaszthatom el oda munkálni, hogy a' közönség a' ködön keresztül tisztán lásson, a' dolgokat megkülönböztethesse, 's a' tömkelegben eligazodhassék.

Hogy a' színház elleni minden vádiratok és hirlapi táborozások között a' Czakóféle cikk volt legfelölőbb, legmeglepőbb: az természetes. Czakó színházi tag; 's ennél fogva vádiratának minden betűje a' valóság színével, 's a' szemtanúság hitelességével bír — az olvasó szemében. Ő egy nagy közönség láttára merészen veti magát áldozatul a' szent igazságért; 's mi több, a' Pesti Hirlapban; 's olly finom, mint ügyes tapintattal számít a' népszerű martyrság dicsőségére, ha netán e' hazafias buzgalmaért őt a' színházi törvények 47-dik cikkelye nagyon érzékenyen találná sújtani; melly cikk azt mondja, hogy ki a' színházról vagy annak tagjairól nyilvánosan sértőleg és gyalázólag ír, vagy beszél (igazat vagy nem, az mindegy): a' színházi tagok sorából rögtön is kitoröltetik.

Ámde lehetetlen, hogy Czakó jól megfontolta volna, mit cselekszik. Mert avagy lehetetlen-e, hogy azok között, kikben Czakó a' színházi kórállapotokat megszemélyesíti, kiknek tehát esztét és jellemét incriminálja, kiknek szégyenéből festi ki magát az ügyszeretet fénymázával, — lehetetlen-e, mondom, hogy ezek közt találkozzék, kinek szavai, igazság és becsületesség tekintetében, a' Czakó szavaival legalább is egyenlő értékűek; ki például ügyszeretetét és haza-

*) Lásd Pesti Hirlap, 848-dik szám.

fiágát nem csupán piszkolódással tudná motiválni, mint ő; egy szóval : ki anny hitelességet legalább is igényelhetvén, mint a' Czakóféle cikk : nemcsak általában mondaná, de be is bizonyíthatná, hogy a' Czakóféle cikk sophismák zagyvaléka, mely csak látszatával bír a' valónak; 's hogy becsületes ügy soha még ügyetlenül nyomorubban nem védetett, mint e' cikkben. Ha továbbá a' vádlottak egyike, színházi okiratok szerint is bebizonyíthatná, hogy a' színház mostani beligazgatása, minden érdekek irányában a' lehető legigazságosabban kezeltetik, 's elégtelenség egyedül a' hanyagok, magokat tulbecsülők, vagy olyanok részéről fogna találatni, kik az igazgatás változásában bizonyos konczot lesnek, vagy olyanoknál, kik a' tisztviselőtől az embert megkülönböztetni nem tudják, 's a' törvények végrehajtóját halálos ellenségeknek szokták tekinteni. És ha feltesszük, hogy ez így van — pedig teljességgel nem lehetetlen — : ugy Czakó híres vádiratában egy réz ökröt készített, melynek gyomrában legelőbb is a' mester maga fog megsülni.

Erre valaki azt jegyezhetné meg Czakó mellett: hogy hol a' sokáig visszafojtott keserű érzelmek túlradnak, — mint Czakónál, — ott egy kis nagyítást, vagy kissé sötétebb színezést megengedünk; elég tudnunk, hogy a' forrás nála tiszta, legalább ellenkezőt nem látunk, nem képzelünk.

Erre azonban én ismét csak rhetorikai figurában felelhetek.

Ha valaki azok közül, kik Czakót mélyen ismerik, elég ügyes, és elég rossz volna őt gyanúsítani : nem csupán színházi életében, hanem kérdéses cikkében is fogna találni lélektani adatokra, melyekben a' legtitkosabb gondolatok, érzelmek és vágyak ütereit fogna megtapinthatni; ily adatok lennének például talán azon helyek cikkében, hol a' drámák díjazásáról szól, 's arról, hogy a' művészt nem elég fizetni, hanem éreztetni kell vele becsültetését is. És ez adatokból azon valaki azt fogná kivonhatni : hogy e' Czakóféle cikk ama régibb kísérletekhez tartozik, melyekben bizonyos éhes érdekek minden alkalmat fel szoktak használni, hogy az ugynevezett színészi kormány helyébe nem színészt, hanem édes önmagokéit állíthassák, osztozandók majd a' színházi kormány dicsőségén és jövedelmein.

De hiszen e' szándékot feltenni Czakóról, nem kevesebb volna, mint őt zavart eszűnek tartani. Mert hiszen ő épen olly jól tudta, mint én, hogy egy aligazgató kinevezése semmi más akadályon nem mult, mint a' lehetetlenségen. Hiszen ő igen jól tudta, hogy miután a' főigazgató gróf ő méltósága nem talált e' lelki szegény hazában embert, kinek kezébe teljes bizalommal 's benső megnyugvással helyeztetheté vala ez ügyet, mellyért egyedül ő felelős, 's hogy miután azok, kikben bizalma lett volna, e' hivatalt el nem vállalák : nem tehetett egyebet, mint a' szó legteljesebb értelmében önmagát tenni olly aligazgatóvá, minő mellett Czakó agitál. Nem örültség volna-e, ollyan embert akarni tukmálni a' főigazgatóra aligazgatónak, kinek akár eszéhez, akár jelleméhez ő mlgának bizalma nincs? Fog-e józan eszű ember kezességet vállalni egy ily ajánlottjaért, értelem, jellem és pénzügy tekintetében, a' szerencsétlenség esetére, azon főigazgató előtt, ki egyedül felelős a' nemzetnek, és ki magát ily journalisticai kényszerítésekkel és erkölcsi erőszakoltatással ki nem mentheti az országos termekben, ha netán a' reá bizott ügy bukásaért kellene számolnia. Várni kelle tehát, míg végre is a' kénytelenség véletlene teremt elő valakit, kiben a' Czakó vágyai valósuljanak; azaz : midőn ő méltóságának majd országgyűlésre kellend távoznia.

Hogy pedig a' főigazgató grófnak minden éhenkórászt, kificzamult eszű hírszomjast, és irodalmi napszámost ez állásra helyezni, a' folytonos ingerkedések daczára sem volt kedve mindeddig : azt az ügy józan belátásu barátja csak meg fogja ő méltóságának köszönni.

És ime Czakó a' rendetlenséget olly kormányzási rendszernek tulajdonítja, minőt maga javál, minthogy az általa kívánt aligazgató tökéletesen helyettesítve

van a' főigazgató által; mely áldozatért az önkényt kapitánnyá lett fővezér olly gyönyörűségesen jutalmaztatik. Azonban Czakó e' rendszert mégis a' legnagyobb általánosságban roszalja, a' nélkül, hogy csak egy mákszemnyi pozitív tervezettel állana elő egy új rendszerhez, melynek gyakorlati elsőbbségét kimutogatná a' régi rozsz felett, vagy csak sejtetné is, hogy illyesmiről fogalma, ismerete, tapasztalásai volnának. És mi e' czikkből, bár mint ohajtánk, teljességgel nem tanulhatánk egyebet, mint hogy az új rendszer annyi, mint aligazgató. Vagy talán nem is az aligazgató hiánya, hanem a' színészi befolyás a' kormányra, ama czikk főbaja, nemde? Azaz, értsük meg Czakót. Ő színészi kormányt nem akar ugyan, de mégis akar; azaz, olyat akar, mely nem aristocraticus, hanem democraticus, vagyis republicano-demagogicus legyen, hol majd a' tribunust hihetőleg a' színházi költő személyesítné, azonképen talán, miképen meg vagyon írva Shakspearenek az ő Coriolán nevű szomorujátékában. Már most hát értjük Czakót.

Hallgassátok meg tehát az én meggyőződéseim igénytelen szavát is, ti, kik e' színészi kormányból olly agyrémet csináltatok, és ti, kik ez olly keserű, mint sovány eledelre sovárgotok; ti, kiket ha meg akarnék átkozni, azt mondanám, hogy születtetek legyen e' század reggelén magyar színészeknek, 's a' nemzeti színházi rendezőség lett legyen sorsotok, mellytől ítéletnapig soha meg ne szabadulhassatok. Bár ki legyen is a' nemzeti színház aligazgatója, igen csatlakoztok, ha hiszitek, hogy ez a' színművészi tanácsot 's véleményezést nélkülözendi, 's józanon nélkülözhetendi; csatlakoztok, ha hiszitek, hogy vágyaitok aligazgatója — bár ki legyen ő — a' színház egész személyzetével fog hetenként tanácsot ülni, ha bár e' személyzet egyenként csupa Czakókból állana is. Csatlakozik, a' ki hiszi és reméli, hogy ez aligazgató naponként 200 perpatvart, kérelmet, követelést és protestatiót fog személyesen eligazítani, 's egy makacs vitázót egymásután 10-er kihallgatni, 's ugyanannyiszor órákig capacitálni. És oh mennyire csatlakozik, a' ki hiszi, hogy színháznál — bár ki legyen annak aligazgatója — többé nem lesznek elégtelenek, izgágák, hanyagok, rendetlenek, lelkiismeretlenek a' kötelességérzetben, valódi és álbetegek. És így milly ábrándozók amaz érzelmők, kik hiszik elérhetni, hogy a' játékrend csak két hétig is megállhasson, hanem ha a' színház legalább is 6 millióval dotáltatik, 's minden szakra legalább 6 szereplő tartatik. Vajha mindezekben engemet Europa összes tudós társaságai és színházi költői még életemben megezáfolhatnának!

És most Czakónak némelly állításait kell megigazitanom.

Először is nyilvánítom, hogy én Czakó előtt soha sem panaszkodám olly színházi bajok felől, mellyek a' főigazgató gróf ő mlga ügyszeretetét vagy lelkiismeretességét kétségbe hozhaták, bajokról, mellyek becsületes meggyőződése szerint az ő mlga eljárásának rovására irathatának vala. De mondtam igenis, hogy ő mlga, valóságos kintpadhoz hasonlítható állásában, a' lehető legjobbat lehető legjobban akarja és teszi. És igenis, panaszkodtam egyes színházi tagok lelkiismeretlensége 's olly kihágások ellen, mellyek ő mlga igazgatása előtt is léteztek, és lenni fognak mindörökké, 's mindenütt, mert hiszen különben színházi törvényes fegyelemre sem volna szükség. És panaszkodhattam némelly abnormitásokról színészetünkben, de mellyek az igazgatóság hatalmukörén kívül esnek; 's említettem még ezek mellett némelly reformok szükségét, de millyeket nem csupán Czakónak, hanem az egész honnak nyilváníték nem régiben a' Pesti Hirnapban.

És állítom Czakó hitelességének teljes igényével, hogy mit a' próbákról mond, az több, mint nagyítás, az nem áll. Miután Czakó két adható darabot irt a' színháznak, 's e' két darabért a' főigazgató ő mlga Czakót nemcsak a' kardalnokaságtól felmentette, hanem addigi csekély díját ezer v. forintra emelte, — 's miután ő méltósága Czakót még az apróbb szerepek játszásától is feloldozá,

tehát mióta csak jogot élvez majd nem kötelesség nélkül : *) azóta Czakó évenként alig lép fel tízszer, 's így a' színházi próbákban ő egész éven át tízszer is alig látható. És Czakó mégis több, mint 600, mondd : hat-száz próba felől, a' szemtanúság bizonyosságával ítél és referál a' nagy közönségnek! megfoghatatlan vakmerőséggel állítván, miszerint a' nemzeti színházban egyetlen rendes próba sem tartatik.

Ki akarná állítani, hogy minden próbák olly renddel és szabatsósággal történnek, mint azt minden jobb érzetű színházi tag ohajtáná? De viszont ki volna elég oktalan, azon képtelenséget kívánni, hogy minden próba tökéletes legyen, olly színházban, hol dráma, opera és népszínmű adatnak, még pedig nagy részben ugyanazon személyek által? Ugyanis, ha például ugyanazon órában tartatik próba népszínműből és operából : hogyan lehessen jelen olly tag mind a' két próbán egyszerre, ki mind a' kettőben működik? — illy tagok például Füredi és Udvarhelyi M. 's az egész karszemélyzet. És így a' rendező nem kénytelen-e még a' főpróbákban is rendelkezni olly színházban, hol alig juthat a' színpadhoz egyik szakosztály a' másikatól; hol a' diszitők és gépészeknek egyszerre többféle próbára előkészülniök csaknem lehetetlen; hol háromféle működéshez csak egy rendbeli karszemélyzet van, 's míg az opera és népszínmű minden idejét, erejét és szorgalmát igénybe veszi: addig a' drámai próbákra majd semmit sem fordíthat idejéből és erejéből, holott a' dráma néha kettős mértékét is igényli a' karszemélyzet erejének 's idejének?! Hányszor vagyunk kénytelenek még a' főpróbát is szobában tartani! És mégis hányszor köszönte meg Czakó nekünk a' jó előadást, mit jó próbák nélkül eszközölni képtelenség!

Gyanúsítás továbbá Czakótól az, mit a' színházi tagok felsőbb és alsóbb osztálya közötti különbözés jelleméről mond. Ha lelki tehetség, szorgalom, munkatöbbség, és az ezekkel kiérdemlett díjkülönbség fensősége aristocraticus fensőség: úgy az aristocratiának e' neme, eszmében, színházunknál is létezik; 's hogyha Czakó, illy értelemben, a' színházi aristocratiához nem tartozik, azt ő csak az Uristennek 's magának tulajdoníthatja, de nem a' rendezőség tagjainak. Aristocratiát azonban, olly értelemben, melly szerint valaki csak jogot gyakorol, de kötelességet aránylag nem teljesít: a' színházi tagok fensőbb osztályánál az alsóbbak irányában én nem ismerek. Az illyen phrasisok jól szoktak ugyan hangzani, de ha bizonyítani nem tudnak: lélektanilag oda mutatnak, hogy forrásuk maga a' legtürelmetlenebb aristocratia- és tehetetlenségerzet.

'S mi szükség volt azon kicsinylő szándoku phrasisra is, hogy a' rendezőség tagjainak élete csupán a' nemzeti színházról feltételeztetik? — melly phrasis azonkívül, hogy pöffeszkedik, nem is való, — minthogy épen megfordított értelemben áll.

Hogy pedig vannak, kik a' tizedik előadáskor sem tudják tennivalóikat: annak nem épen a' színészi kormány az oka, mert hiszen a' rendező mások helyett szerepeket nem tanulhat. És ha Czakó illyeneket lát, miért nem adja fel a' törvényszéknek? Egyébiránt ez csak azon esetekben állhat, — rendkívüli kivételek lehetnek, — ha valaki rögtön megbetegedvén vagy elutazván, szerepét más kénytelen átvenni, 's nincs elég ideje a' darabbal tökéletesen megismerkedhetni.

Gyanúsítás végre, hogy a' rendezőség tagjai ő méltóságát, a' főigazgató grófot, egyoldalulag informálják, akár személyek érdekeit, akár művészetet tárgyazó kérdéseknél. Ez állítás nem alapszik az emberi természetben.

Hogy hét, nyolcz embernek, mi több, színházi tagoknak, egy felfogása, egy gondolata, egy itélete, egy érdeke legyen a' színházügy bármilly kérdése fölött: ez képtelenség. De például: minő érdekem lehetne nekem

*) Színházi kötelessége Czakónak ama díjért és szabadalmakért abból áll, hogy az elavult nyelvű darabok grammaticai hibáit igazgassa ki; 's már ki is igazított egy év óta, tudtomra, kettőt.

ollyan, mely Czakóéval összeütköznék, hogy arról önzőleg informáljak? 's avagy nincsen-e minden egyes információnak hét ellenőre jelen? 'S végre, melylyik józan és becsületes ember fogja magát a' rajta-veszthetés szegényének kitenni ott, hol a' főigazgató egyszersmind aligazgató levén, a' mely pillanatban akarja, saját szemével láthat; hol a' tény, minden elferdített információt meghazudtolhat és megbüntethet?

A' színház egy kis világ, melynek működésében olly tömérdek egyes erők, és olly számtalan körülmények hatnak össze, miként a' nagy világában. A' tények és bajok legközelebbi, látható oka mindég a' rendező, mert a' benső rugók és billentyűk az ő kezeivel vannak folytonos érintkezésben. A' rendező, ki nálunk olly sok urnak szolgál: színész, bíráló, 's még ezeken kívül gyarló ember is, sokkal botlékonyabb lehet, mint bár ki más: de mégsem következik, hogy rajta kívül a' hibáknak és bajoknak más oka ne lehessen, ott, hol a' nagy egész olly sok ezer apró részekből áll, hol a' gyarló rendezőn kívül még olly sok más gyarló egyéniség, 's olly tömérdek hatalmas körülmény a' tényező. Azért jó lelkű hazafi nem fog hirtelenkedni, midőn színháziügyben itélni kell, 's ha bár a' pusztá jó szándokot készpénz gyanánt nem fogja is venni, mégis inkább leend némi türelemmel, semmint a' becsületes emberen igaztalanságot kövessen el. Okos és becsületes orvos vigyázni fog, hogy midőn a' kór fészkrét keresi: nem fog feldulni ép testrészeket, melyek az életnek főtényezői.

Czakó igen meszszejár a' színháziügy benső bajának igazi rejtekétől; rég ismerem én e' fenét, 's évek óta keresem már annak orvosságát, de nem találok; mert e' főbaj a' magyar színészet helyzetében feneklik, és életével van elválhatatlan kapcsolatban. E' bajnak neve pedig: vis inertiae. Magyarázza meg ezt magának Czakó, 's ha majd ennek orvosságát kitalálándotta: akkor valóban reformálta a' nemzeti színészetet; addig minden igazgatási formák feletti refrain-ek haszontalan beszéd.

Végül megjegyzem, hogy az illy hazafiuskodások minőt ama kérdéses czikk producált, tiz annyi kárt tehetnek a' színháziügynek, mint a' mennyi hasznót Czakó 20 év alatt tenni képes annak drámáival. Mert miután a' legnagyobb hazafiúi türelemnek is végre határa van: majd addig emlegetjük a' gr. Ráday Gedeon őmlga elvesztésének fájdalmas voltát, — mely nyilatkozatunkat aztán elég ügyetlenek vagyunk egész czikkünk szellemében kigunyolni, — hogy egyszer észre se vesszük, midőn őt valóban elvesztők.

A' német színház elégségének nevezetes véletlene, melyre Cz. hivatkozik, koránsem arra int bennünket, hogy saját színházunkat erkölcsileg saját fejünkre gyujtsuk, mert bizonyára majd hamvaiból nem phönixek, hanem varjak fognak támadni, és ez átkozottul fonák reformatio lesz. Azon égi lángot, melyet istenek a' költő keblében gyujtának, sokkal czélszerűbben használhatni teremtésre, mint pusztításra; értem amott a' drámai költészetet, és itt a' szellemi gyujtogatást.

Egressy Gábor.

MI HIR BUDÁN?

— A' magyar gazdasági egyesület ezidei közgyűlése heves és szenvedélyes vitatkozások terűl szolgált: itt is pártok keletkeztek 's itt is. . . A' közgyűlés határozata szerint a' 'Magyar gazda' juliustól fogva megszűnt az egyesület organuma lenni 's a' kormányzó választmány oda utasított, hogy a' Balla Károly ur által felajánlott 'Kémlő' című lap kiváltságát az egyesületre átruháztatni iparkodják.

— Bizonyos körnek tagjai naponként szaporodnak, egy másiké pedig fogy. Furesa, pedig abban a' dőzni, ebben pedig enni szoktak. A' magyar ember már egészen megtagadja természetét.

— A' pesti hídfőnél egy okleveles csudát mutatnak, t. i. egy tehenet, mely öt borjut ellett egyszerre: mi is mutathatnánk egy csudafiut, ki egyszerre öt ujságban — dicséri magát.

— A' mezei gazdáktól már régóta esengett csendes eső valahára bekövetkezett, sőt kedden, ráadásul, rövid ideig tartó fergetegünk is volt villámlás- és mennydörgéssel, a' mi a' paraszt közmondás szerint illy kora időben késő inséget jelent, mitől az Isten óvjon meg bennünket. A' fű vigan bujkál ki, a' természet megfrisült, a' levegő hűsebb, 's arslánaink mégis könnyű tavaszi öltözetben sétálgatnak a' váci utcában; miért? mert a' multhéti szép meleg napok megcsalták őket, 's kissé korán küldték téli öltönyeiket a' — zálogházba.

— Mint halljuk, Paksyné asszonyság, kinek a' színházi közönség csak azt a' szemrehányást teheti, hogy keveset énekelt, Temesvárra szerződött. Temesvár romlott levegője pedig nem arra való, hogy a' derék művész nő egészségét helyreállítsa.

— Dr. Frank, a' volt német színház való s á g o s, de Forst cselzővényei által kijátszott igazgatója, már két hét óta Pesten mulat 's h o l n a p u t á n a' leégett színház kar- és zenésztagejai javára nagyszerű hangversenyt fog rendezni a' redoutteremben, melyet bérlője e' célra ingyen átengedni sziveskedett. E' hangversenyben több notabilitások Bécsből is részt veendnek, u. m. a' vadász-kürt nagymestere L e w y ' s a' híres hegedűvirtuoz H e l l m e s b e r g e r; legérdekesebb vendégünk azonban a' rendezőnek szép neje, a' pestiek által egykor olly kedvelt W i r n s e r kisasszony, leend. — A' begyülemdő öszveg nem fog Forst ur kezeibe tévedni, hanem előadás után a' tagok közt azonnal egyenlően kiosztatni, a' mi garantiául szolgálhat Pest lakosainak, hogy jótekonyságukkal ezuttal csakugyan csúfot üzni nem fognak.

— A' szélutca ezentul n á d o r u t c z á - n a k fog neveztetni: hát a' többiekre mikor fog a' sor kerülni?

— Egy száznolcz éves öregasszony lakik Budán: a' hirharangozó azt mondja, hogy 'hosszu életét csupán annak köszönheti, mert keveset beszélt (asszonynál ez teljes lehetetlenség!) és soha hangversenyben nem volt; 'szeretnők hozzátenni: 's ujságot soha sem olvasott.'

— A' hangászegyesület mult vasárnap igen látogatott előadást rendezett a' nemzeti színházban. Ez nagy ujság! A' mágnes kétségkívül Reina ur volt, ki több perczig tartó élénk tapssal fogadtatott 's gyönyörű hangjával az egész közönséget elragadá. Részt vettek e' hangversenyben még Rocca és Paltrinieri olasz énekesek is; a' többi működőknek részünkről igen nagy engedékenységre van szükségök. Isten tudja, mi az oka, hogy ez egyesület nem igen akar haladni? Már jó ideje, hogy önerejéből vagy semmit, vagy igen közepszerűt bir előmutatni; nem csuda aztán, ha a' részvét mindinkább csökken.

— A' zágrábi püspök hatszáz pengő forintot küldött a' Józsefemlékre. A' pestiek pauzálnak; hihetőleg nagyon el vannak foglalva a' Noththeater-részvények kibocsátásával.

— Pedig, akármit erőlködnek némelly urak, az actiák csak nem akarnak kelni: van esze e' népnek. Z. F. ur fejét vakarja, mert ha mások nem akarnak, neki kell mélyebben benyulni erszényébe, melyet némellyek feneketlennek mondanak ugyan, ő azonban a' dolgot mégis már sokallani kezdi, miután illy tetemes belemarkolás a' zsebbe csakugyan sok pénz egyéb markolásokért!

— Bizony okosabb volna, ha a' 'Noththeater' helyett Marastoni festészeti academiáját pártolnák az illetők; a' derék művész már félévig fáradozik és áldozik, 's alig élvezi még sok küzdelmeinek jutalmát. — Szabadjon ezuttal a' t. közönséget arra figyelmeztetni, hogy az említett academiában a' második félévi folyam már f. é. april 6-dikán veszi kezdetét, 's abban a' festészet minden ágai továbbra is előadtván, kiki a' rajzbani egész napi oktatásért 6 ft. — az olajfestészetben szinte egész napiért 8 ft—; kezdők pedig napontán két órai oktatásért 2 ft. havonkénti fizetés mellett — ezután is részt vehetnek. *)

— Bizonyos lap azt mondja, hogy az 'Életképek'-nek láthatlan geni-

*) Lásd erről alább.

sai vannak: az említett lapról ezt nem mondhatni, mert eddig annak sem látható, sem láthatlan geniusát nem láttuk.

— Erdélyből írják, hogy a' testvérhaza egyik legszebb lelkü leánya: M a l o m Luiza kisasszony, tizennyolez napig tartó inláz következtében m. hó 8-dikán meghalt! Becses életét sok szép lelki tulajdon jellemzé, melly minden öröme 's reménye vala a' lesujtott édes anyának. — Értette a' latin, beszélte a' német, francia, olasz és angol nyelveket, naplóját ezen nyelvben vitte. A' zongorán olly tökélylyel játszott, hogy maga L i s z t is meglátogatá őt 's játékát gyönyörrel hallgatá. Éneke művészi volt, köz- és jótékony czélokra többször énekelt. Az 'Életképek' mult évben említett tevének egy általa készített igen finom hajmürről, melly Hunyad várát ábrázolá, 's, ha nem csalatkozunk, nagys. D ö b r e n t e y Gábor, kir. tanácsos urnak, kihez küldve volt, közbejárásával az iparműkiállításban kitétetett. — Novellái 's több folyóbeszéd- 's versekben irt művei kéziratban vannak, közönség elibe nem igen szeretett dolgozni 's csak nagy bajjal lehetett rávenni, hogy az 'unió'-ba pár költeményt adjon. — Arczán semmi nehézkés komolyság nem volt, szelleme játszani látszott a' sokoldalú ismeretekkel; társalgása minden fesz nélküli, kedves és egyszerű: azt gondolta az ember, kedves gyermekkel beszél. — Mult hó 21. Kolozsvárt a' halotti ünnepély az egész főváros fájdalmas részvéte közben megtörténvén, földi részei Déézsre vitettek a' reform. temetőbe, több baráti és rokonai kíséretében. Szivrepesztő volt nézni a' fájdalomtól lesujtott anyát, halásápadtan 's mély gyászba burkoltan, midőn sűrű zokogás közt állott a' nyulánk koporsó mellett 's kéztördelve követé azt a' krypta sötét üregéhez. — — M e d g y e s Lajos urnak ígéretét birjuk, hogy a' lelkes 's Erdély által méltán gyászolt hölgy életét lapjaink számára megírandja.

— Sz. I m r e ur Budán, e' napokban a' következő sorokat küldé hozzánk közlés végett, 's mi közöljük azokat, 's pedig nemcsak az olvasók m u l a t s á g á r a, hanem annak megmutatására is, miszerint a' színházi ügyet nálunk olly portékának tartják, hogy — mihelyest a' tüzelés körülötte megkezdett — azonnal feljogosítva érzi magát boldog, boldogtalan, előlépni reformtervei-, javaslatai- 's — korholásaival; — mi nemcsak nekünk, szegény szerkesztőknek okoz tömérdek bajt, hanem szomorú bizonyossága azon tiszteletlenségnek is, mellynek közintézeteink kitéve vannak, ha azoknak hitelét akár tulbuzgóságból, akár elhirtelenkedésből megrontani kezdjük. — De halljuk a' czikket, 's pedig szó-rul szóra, a' mint irva van, nehogy pártosságról vádoltassunk :

'S z ó z a t, martius 23-kán megjelent (!) 'két pisztoly' előadásáról! De már, uraim, a' mi sok, csak sok! vastürelmünknek, mellyel színész uraimék visszaélve, négy hónap óta, nekünk j á m b o r j u h o k n a k nyakunkra ülének, egyszer csakugyan törnie kelle: soha szinpadunknak illy demoralizációját nem értük, mint önök v e s z e t t korában (szép!); — szégyenpadra vala kiállítva estéli előadásukban a' művészet; nem is csuda, mert ezt önök ignorálják, 's anynyira állnak tőle, mint az egyenlítőtől az árnyék (ne nektek, színész urak): ennyire megostorozva velünk együtt érdemes írója is. V i s s z a s o h a j t á n k mult évi 'két pisztoly' való (!) és k i e m e l t (!!) előadására, most, midőn csak hitvány k u l e s p u s k á t látánk tudatlan, kontár kezekben (ez már aztán a' witz); de önök, drága uraimék, mentve vannak, mert lágy pásztor alatt 's a' t ö b b i — (minek az a', 's a' t ö b b i?' csak nyíltan méltóztassék beszélni); ne legyenek sértve a' n e m e s fülek: nem elég a' páholyi arszlánkodás; ki egy nemzet érdekei mellett viraszt, a z lelki éberséggel tapogassa annak üterét (vármegyei tulipán!) ha t. i., miut az jó orvos, ért a' betegséghez, ha nem: hagyjon békét, 's ne fogjon bele; (csak tessék parancsolni!) — ennyi legyen elég előljáróba (ez annyit tesz, mint b e v e z e t é s ü l; értsük egymást), mig ezen színész csoportozat összesége és egyénisége historiáját jellemyszerüleg hirlapok által (uram, hadd muljon el tőlünk e' keserü pohár!) közelebről kiadandom: valóban figyelmet érdemlend 's orvoslást jövőre (meglesz, csak kegyelmezen ön)

mert a' britt író azt mondja (jaj, még citál is): a' rossz színész meglopja a' nép életét, mert a' hozzászokás, csalárd ámulat által visszavezeti értelmetlenségében (ki fordítja ezt le magyarul?) — Jeligém addigis ez: jobb időket a' hazának, rossz színészi már valának!!!' (szabad-e e' három fölkiáltó jelhez, még vagy két tuczatot rakni? ha nem, akkor azt mondjuk: punctum!)

— Marastoni Jakab festő akadémiaja. Mult héten fordulék meg benne, nagy örömmel, méltolattal 's — fájdalommal. — Czélszerűen elrendelve találtam. Rajzhoz, festéshez fejtő, segítő tárgy és vezérlet mind helyén van. 'S különösen örültem, benne már 39 tanítványt találnom. Ha csak öte hata lenne is, gondolám, kitünő lángész, már művészi becset gerjeszt a' hazának, már évenként néhány ezeret benne maraszt. A' 39 közül 14-e pedig egészen itt kezdé elemítanulását, tehát mennyi magyarfi találhat ezután itten talentuma útjára. — És hazafi kötelességemül érzém, Marastoni ur e' vállalatát méltolnom. A' 15 év óta Pesten lakó olasz, minden termék magyar felczimzésével, velünk kezefogó földinknek vallja magát. 10,000 pengő forint körülnyi keresményét áldozza fel honunk e' parlaga művelésének megkísértésére. Hogy ne méltolnók ilyen új társunkat. Lám, külföldről beszakadt száz meg száz van más ember a' nemzet között, palotákban lakó polgár is Pesten, 's nemzetiségünk ellen szavaz! Marastoni keblében a' művészet szerelme, az itt-ott szunyadható lángész felgyújtásának vágya van, azt kiáltja magyarrá lett érzelmmel: Gyertek fiuk, legyetek művészes diszei Magyarországnak. — 'S méltolák ez intézetet, mult őszkori megnyitásakor a' műértő látogatók, részvény gyűjtésére állottak össze. Mert érzék, hogy egy embert, talán erején felül ragadott meg nemes vállalata, 's azt már, fizető tanítványok beállításával illik ápolni. — Hanem, fájt értennem, hogy a' nemesen ajánlkozott részvénygyűjtők még eddig, ezen a' maga nemében eddigelé nálunk legeslegelső intézetet, csekély segedelemmel biztosíthaták. Mert az említett 39 tanuló között, 29 járja díj nélkül, 's az intézetkezdő, remény fejében tanítja őket, hogy a' gyámolító társulat csakugyan szerencsés leendene elegendő aláírás nyerhetésében, 1200 pengő forintba van szükség évenként; három évig elejénte, 600 aláíró kívántatnék hát 2 forintjával. A' művészet szerelmére! ne ejtsük el e' szép alkalmat. Nem lehet érzelmünk eltűnni a' szégyent, hogy a' „Festő academia“ magyar irat, helyének házáról levétessek. — Döbrentei Gábor.

— Mult hó 26-kán Shiff-Seymour zongoravirtuóz bucsuhangversenyét adá a' redoutteremben. Ő szintolly jól játszott, mint első hangversenyében, melyet a' journalok nem győztek eléggé magasztalni, most pedig egymás után lerántják őt; pourquoi? De leginkább kakaskodik bizonyos uracska (kettős diminutivuma az urnak), ki a' művész első hangversenyéről, ámbár ennek fényes eredményének szemfüles tanuja volt, teljesen hallgatott, azt nagyuriasan ignorálta. Hisz ki tehet róla, hogy Shiff nem Liszt, ki barátjait olly finomul tudja megválasztani 's pénzét, mit kezei keresnek, többnyire más kezekben hagyja? — E' bucsuhangverseny ismét szép bizonyosságot tön Shiff urnak többoldalúságáról; az előadott darabok saját szerzeményei voltak, legkivált tetszett a' Hesz Róza kisasszony által énekelt barcarola, mellynek ismétlése kívántatott, 's Singer urnak nocturnó-ja hegedüre. A' rögtönzésben Shiff urnak még eddig nem akadt versenytársa, maga Berlioz, egy tavali levelében a' bécsi „Humorist“ szerkesztőjéhez, őt a' világ legelső rögtönzőjének nevezte; vagy tán Berlioz nem olly tekintély-e, mint azon bizonyos uracska?! — Hiba volt, hogy Huber ur nem játszott 's ennek oka a' közönséggel nem tudatott, 's hogy a' rögtönzésre feladott themák választása csak amugy suttomban történt. Egyébiránt a' versenyt igen válogatott közönség látogatta meg: azon bizonyos uracsot nem láttuk. (Beküldetett. *)

*) Az említett művész tegnap Pécsre utazott; ajánljuk őt a' műértő közönség pártfogásába.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI és KIADJA

FRANKENBURG ADOLF.

15. szám. — Apr. 10. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

SOPRONI UJDONSÁGOK. Megjárták bizony! — mindenik fél szépen fölesufolódott. De hát miben és mi által? mindjárt megmondjuk. Egyik fél, — már ugy mint mi, soproni magyarok, — azt hívők, mert egész télen át hírlék, hogy husvét után Gócs urnak dalművészi társaságát idvözlendjük szinpadunkon, élvezendők, megyegyűlésen kívül is, a' kedves hazai nyelv nemesebb hangjait, az olly régen nélkülözöttet, a' körünkben olly gyéren élvezhetőt. A' másik fél, már persze, az a' barátságosb fél, örömményeinket meg-hiusítandó, titkos gyönyörrel hirdeté, hogy biz semmi Gócs, hanem emen maga Forst ur, zarándokoland hozzánk ingyeres karavanjával, vendégszereplendő e' könyörületes menhelyen, miglen a' Humoristnak megbukott „világügye“ — az ideiglenes bódé — fölépülne Pestnek városában. Mi, ámbár saját reményeink szétfoszlását is látók, megmosolyogtuk e' Forstféle mesét. Most már tudjuk, hogy egyik sem valósuland; mert Roll ur, mint jelenlegi bérlő, lejártával a' rendes szinfolyammak, — husvét utánra rendkívülieg még egy hónapi bérletet nyitott. Ki nyert? elítélését jóakaróinkra bizzuk: hadd örüljenek a' jámborok. Minthogy épen a' színháznál vagyunk, szóljunk egy épületes színházi botrányról. De szedjük előbb redőkbé homlokainkat, mert komoly az ügy, és figyelmet igényel, különösen a' rendőrség részéről. Vannak a' századnak olly sebei, melyeket az álladalom túrni kénytelen ugyan, de böles rendőri intézkedések, másutt legalább, ragályossá lenni nem engedik e' nyavalyát; mert eltakarják a' sebet, hogy dülő hatását lehetőleg tompítsák. Nálunk azonban, gondatlanságból-e, vagy biztosság érzetéből? e' kör nyílt arczzeal árul-tatni megszíveltetik. A' színházban t. i. a' földszinti padoknak egyikén rendesen bizonyos nevezhetlen szépségek, selyembe bársonyba cziczomázva, közszemléül megjelennek, fölesik-landók azon vágyakat, melyek a' közérkölesiséget aligha gyarapítják. En a' rendőrségi rovatban egykoron azt tanulám, hogy a' nyilvános ingerlések szigorun eltiltandók, ha a' förtelemnek tág kaput nyitni nem akarunk. Aztán, milly érezettel tekinthetnek illy közpárt-fogás alatti örömosztókra azon szépek, kik anyákká nevelendők? mert hogy ártatlan együgyűségök előtt az illyes föl sem tűnnék, nagyon hihetetlen, miután az urasok szem-csői eléggé oda idézik még a' szórakozottnak figyelmét is, hát még a' kandiabb természetű teremtés remekeét! —! Nem lehetne-e e' botrányt a' színházból tökéletesen eltávolí-tani? vagy legalább nem volna-e tanácsos, a' karzat egyik sötét zugába hozzáférhetlenül száműzni? minden esetre kapitány urnak erélyességét megérdemli az ügy. — Napokban a' művelt közönségnek egy élvezetes ingyen ünnepélye volt, t. i. egy dalestély, melyet nyilvános próbatét gyanánt az itteni énektanító ur rendezett, bemutatandó bájos tanítvány-nőinek dal- zenében is szerzett előmenetelét. Mondják — magunk jelen nem levén —, hogy csupán a' viruló hölgykorszoru emlékeztessé teheté, különösen fiataljaink előtt, az ünnepélyt, hát még a' csattogányinál csattogányibb hangerő, melly szöke anygalkáink ajkain uralkodott? megbü-völve magát a' legfagyosabb kebelt. Mondják, — beh sajnáljuk abszintismusunkat, — a' ked-ves hazai hangok olly édesen lépék meg a' közönséget, hogy a' lelkesülés többször viha-ros tapsokban nyilatkozott; mert az örökszépségű népdalok bus hangjai egyszerűségökben elandalítának, 's a' „szózat“nak megrázó keservei, átszellemesítő reményei, majd a' nagy-szerű temetéshez fölhívtó nyugalomnak fénsege, végül a' hatalmas zárszó, mindenkit meg-índítának, kinek e' nemzethez forrvák fíjdalmi és reményei egyiránt. Képzelem, e' pillá-nat mi benyomást tön barátaink kebelébe!!!? Milly örömet dicsérnék meg egyes föltün-teket, különösen nyájas ablakismerőseimnek sokszor élvezett pacsirta-hangjait: de, fájda-lom! idegen fül után jelenben itélni olly bajos, mint különben is annyi szépség irányában a' részrehajlatlanság. — Tavaszodik: a' kigyó uj bőrbé öltözik, a' dudva csirába megy, sze-lek nyargalnak a' mezőn, a' látkör majd borul, majd derül, — a' pillék előbujnak, szóval: a' természet változik, és mi emberek a' természettel, vagy nincs igazam? Torma.

NYITRA, ápril elején. Az utolsó tudósítás óta, melyet ön lapjaiban olvastunk, sze-rény, de nagy dolgok történtek nálunk. Szinte jól esik, hogy annyi korholás, elégtöl- lenség annyi kijelentése után dicséretet írni lehet. — Városunkbaa egy, még nem mond-hatni nemzeti, de polgári felébredt közszellemnek csilhatlan és félreismerhetlen jelei mutatkoznak; az eddig elszakadozott, a' casino által egyesített polgárok észrevenni kezdek, hogy ők is egy haza, egy város polgárai, és szent kötelességük: emelni, virágoztatni a' hazát, a' várost; hogy az ő tisztükben áll, kivinni, mindig mások, társulatok ugy mint egyesek, gondolattal, szóval és tettel törekedtek; innen az összes lakosság gondolat-, akarat- 's elvrakonságban az összeforrás küszöbén ment át, és ki a' telet a' városban tölté-figyelmét az üdvös hatás el nem kerülheté. — Egy ifjut, megyei tisztviselőt, a' haladás baj-nokát, kísértünk sirba, mig társait a' zordon idő követni tartóztatá, valamennyi polgár családjjával együtt volt a' ravatal körül látható, a' végtiszttelet magasztos jelenete volt; sürü kódos hó szállongott, magasan borítva a' földet, mintha az előitélekt falai omlanának le, miket ifjú meghalt barátunk férfiasan győzött le, és a' találkozás illy szép kiküzdött viadal sirjánál a' legjobbat hagyá sejtteni mindnyájunknak. Láttunk egy csendesen működő elemet, melynek munkássága, kitürése szép sikerrel köszorúztatott; e' párt első vonta ma-gához a' polgárság érdekét, ő első ült vele tanácskozni, értem a' helybeli honi raktár léte-sítőit, kik gyanusítva, elhagyva, csekély pénzerővel boltot nyitottak, e' bolt első mutatta be és kedveltette meg a' hazai ipar kapható czikkeit, első behozta a' jutányos és szabott árt, lételének rövid három hónapja előtt húszezer forinton felül forgatott és adott kész-pénzben a' hazai iparosoknak, e' férfakkal kelle összeforranok, de mikép? az uj társulat az uj egyesülést és egy uttal erejét megkísértendő, teremeiben házi vigalmat rendezett, meg-hívta őket, és most érezte először mindenhatóságát; az összesimulás diadal-ünnepe lett. Átalában, habár a' nemesrangú nők előitéletes idegenkedése epedve hagy nézni egy uj nemzedék után, a' férfiak és ifjak a' kor kívánatihoz elég éretteknék mutaták magukat, és

az idei farsangon a' csupán polgári vigalmak hosszú során egyetlen botrányos folt sem homályosítja a' viradó szebb kor kék egét. De lássuk, mit létesített a' felébredt polgári öntudat? elsőek mentek elő az uralkodó önségben nemes példával, aratásig lekötélezett nevezetes fizetésekkel, mikkel szegényeiket akkép gyámolítják, hogy ezeknek kissé több jusson, mint a' mivel csak éhségüket csillapíthassák; szebb az alamizsnánál. — Városunk polgárai megvették a' piacon a' legtágasb két telket, és mivel a' történetkönyvek szerint községnek szent-egyháza, polgárságnak városháza a' jelképe, épül nagyszerű városház, melynek tágteremei a' közjónak és igazságszeretnek úgy mint a' művészetnek és társas erényeknek nyitva állandnak; készül a' város emelkedettebb részén hosszú sétatér fasorokkal kiültetve, a' város pusztáján ezerekre menő nemes gyümölcsfák ültetve, ezek hasznát az apáknak a' fiúk hálálal fogják megköszönni. Egy küldöttség fáradozott a' középponti vasut igazgatóságánál, mely a' legközelebbi állomástól szárnyvonalat eszközöljön, eleve is a' város határában a' telket és szükséges földet ingyen megajánlotta; addig is míg ez összekötés sikerülend, érezve elszakadását a' fővárostól, 's látván az időt a' közlekedés nehézségei ledöntésére intő, gyorsutazási társulat van létesülöben, mely nyáron a' gőzösig egy nap alatt, télen a' vas-utig kettő alatt személyt és portékát szállítand; adja az ég, mielőbb induljon első kocsija! kérdik, hol forrtak ki mind ezen testté vált igék? a' polgári casinóban. — És a' más-ikban, valjon mi történik? új lámpák érkeztek meg, de minthogy azt mondják, homályo-sabbban égnek a' régieknél, semmi új felvilágosodást nem hoztak létre. — A' boldog emlékü hangászegylet oly kezekbe jött, melyek miután keresztelve és összeházasítva volt, azt eltemet-ték; utolsó napjaiban tanítványok hiányában a' pásztorfiukat furulyázni tanítá, kik most romjai alatt ballagnak el minden reggel és keservesen fűjják hattýúdalt, és költik fel a' lakost, hogy sertését hajtsa ki. — Bács Károly igazgatása alatt egy színész csapat telet ki nálunk, a' mennyire ő megelégedhetett közönségével, oly elégedetlen volt ez vele és embereivel; soha oly hivataln és avatlan vendégeket a' művészet csarnokaiban! higýjék el, nem hazafiságból mentünk, merő könyörületből, és a' jó tanács, mit adhatnak, főképp asszonyaiknak: hagyják el önök a' pályát, melyre önök nem valók, másutt tán magoknak és az emberiségnek jobb szolgálatokat hajthatnak! Töpper ismeretes lassú víz partot mos' darabja adatván, a' színlapra irt változatot: a' alamuszi macska is fog egeret' akkor értettük, midőn a' társaság egy előkelő iskolás fiút elcsábítva megszóktetett. Önök, uraim, bemocskolták az utat, melyen becsülettel vissza nem térhetnek, és azért nem rettegünk az igazgató végszavaitól, mikép a' jövő tör-vénykezés alatt ismét eljönni ígérkezett. — A' király születése napjára a' honi raktár-részvény-társaság nagyszerű magyar vigalmat rendez, melyhez az itteni nemzeti zenészek a' felső já-rású hangok' és 'nem bánom' - jáért kedvelt Nagy József 'öreg tenger', czímű új szerzemé-nyét, és a' hegedűs B. k. Raktár quadrillejeit tanulják be. Az eredményről és a' remélhető újabb fejleményekről valamelly levelezője értesítendi. Isten önnel! — Sz. Gy.

CZÁFOLAT. Szentimrei Lajos ur, az 'Életképek' folyó évi 6-ik számában, hogy egy szerelmi kalandot, kisvárosi alaptalan mende mondák után elbeszélni alkalmá legyen: egyszerre könnyelműleg úgy és személy fölött tör pácát, állítván, hogy Deésen a' védegyelet 's a' honi kereskedő megbukott. A' vállalkozó szellemű helybeli vas- és fűszer kereskedő K. S., midőn a' védegyelet eszméje nálunk viszhangra talált, csak is hazafui érzéstől vezéreltetve, jó példát adandó, nem kevés áldozattal, honi kelméket hozatott bő választékban. Kereskedő társai, látván a' jó sukert, példáját követték; 's így az ut már meg levén törve, mivel a' kelme-kereskedés különben sem tartozott köréhez, P. F. és fia kereskedő uraknak engedé át megmaradt kelméit: maga mászerű, köréhez tartozó, de ugyan csak több honi czikkekkal folytatván kereskedését. — Így hát nem bukott meg — mint Sz. ur ír. Egy ifju, honfias érzelmű kereskedő legdrágább kincsét — hitelét, alaptalan hírekkel gyöngíteni, nem Sz. ur hivatá-sához illő gyöngédség, valamint hazafiságától nem vártuk, hogy a' védegyleti ügynek, ná-lunki állását oly rossz színbe tüntesse az olvasó világ elébe; pedig, ha az embereket közelebb-ről 's jobban megnézné, nem csak honi, de házi szövethől készült öltözékeket is látna eleget. De nagy baj, ha az ember rövid látó. A' helybeli fiókvalasztmány, igaz, kissé hanyag, de ez csak formalitás az ügy körül, mely sokkal inkább meghonosult, mintsem hogy megbukottnak lehessen állítani oly hirtelen, mint azt Sz. ur tev. 'Nem azok, kik mondják: uram! uram! hanem, kik jól eszelekesznek mennek a' mennyeknek országába' mondja a' szent írás. — Deésen martius 18-án anno 1847. Több védegyleti tag.

Mondani valónk. Déési Zs. ur, 'szegénylegény dalá'-t adni fogjuk. — A' Kapos-várról febr. 20-dikán hozzánk küldött czáfolatot vagy meg nem kaptuk, vagy eltévedt; kérjük az illetőket, küldjék el még egyszer, hogy közölhessük. — Hallgass B. urnak küldeményét is csak tévedésből utasítottuk vissza: várjuk ujraküldetését. — A' 'fekete betűk' czímű költe-ményeket (megjelentek Kolozsváron Tilsch János urnál, ebben az esztendőben) szerzőjőktől illy ajánlat kíséretében vettük: 'Nagyon tisztelt 'stb. Fogadja kegyed első mívemet kegyed iránti határtalan tisztetelem szentséges zálogául; 's győződjék meg a' felől, hogy első mí-vem — mely nekem csillagként fénylik sötét éltém egén, míg mások nem látják vékony suga-rai — kettős erőt nyer, öntudatom azon sugallására, hogy kegyed bir egy példányt belőle — lelkemet azon hely felé unszolni, hol szelíd angyalok nyujtnak lángot nekünk azon mécs meg-gyújtására, mely akkor is égni fog, ha elhagyjuk a' bűn és sárból gyurt földet — mely ak-kor is égni fog 's kiabálja a' jövő nemzedéknek hajdani éltünket, mikor m ű már rég meg is untuk az örökkévalóságban számtalan megöregedett társainkkal a' feltámadás nagy napját — vagy is . . . bé várni. Fogadja, fogadja kegyed első mívemet kegyed iránti határtalan tisztetelem szentséges zálogául, hogy mondhamam el: éltém 19-dik évének tavaszán fejtett a' legszebb rózsa bimbó. Maradok 'stb.' — Kár, hogy ezen szép ajánlatot szerző egy másik collegámhoz nem intézé: versei még h i a d o r i halhatatlanságot nyerhetek volna. Azonban még nem késő! —

— A' Romában tartózkodó Czélkúti Rudolf hazánkfától készítendő Hunyady-János-szobor-nak előmintája megérkezvén, ez addig is, míg a' rendes hivatalos tudósítás közzé tétetnek — ezennel hírül adatik a' tisztelt közönségnek. Ez előminta nagys. Döbrentey Gábor ur lakán (Buda, hidmelletti Likaház 1-ső emelet 600d. sz.) közszemléletre kitétetvén, f. april hónapban minden vasárnap és szerdán délelőtt 10—12 óra közt, minden ügy- és művészetbarát által megtekinthető.

A' mi hir Budán? ezuttal érdekesebb tárgyak miatt elmaradt; ha netalán vannak olvasóink közül, kik e' rovatot nem szívesen nélkülözik, azok kedvéért kipótoljuk azt jövő számunkban. —

Himfy-lanthoz a' magyar hölgyvilág. — IX. Bárá Vay Miklósné Bárá Geymüller Kata ivén: Gróf Festetics Vinczéné, báró Wenkheim Franciska 5 ft, báró Liptayné, Csekönics N. 5 ft, Özvegy báró Vay Miklósné, báró Adelsheim Johanna 5 ft, báró Vay Miklósné, báró Geymüller Katalin 5 ft, báró Vay Klára 20 kr, báró Neubronn Wilma 1 ft, báró Vay Henrik 1 ft, b. Vay Sándor 1 ft, b. Vay Miklós 1 ft, Kiss Lajos 1 ft, b. Vay Ödön 1 ft, gróf Almásy Mórinczné, gr. Fesztetics Róza 5 ft, Károlyi István 40 kr, gr. Teleki Sándor 40 kr, gr. Teleki Gyula 40 kr, Havas Sándor 1 ft, Schaupp 1 ft, báró Sennyey 4 ft, Szirmay Mária Anna 4 ft, Draskoczy Gyula 2 ft, Pulszky Ferencz 5 ft, b. Redlné családjával 6 ft, Szirmay Josefina 3 ft, Egy valaki 20 kr, Tallyoni 20 kr, Nagy Laczi 20 kr, Szunyogh Biri 20 kr, Kaykovics Endre 20 kr, Jakabfalvy András 20 kr, N.N. 20 kr, Kádas Károly 20 kr, Lackner Emma 40 kr, Majthényi László 5 ft, gr. Apponyi Györgyné, gr. Sztáray Julia 5 ft, b. Cressentin - - - 2 ft, Liphay György 2 ft, Ivánka Imre 3 ft, Egy hölgy 4 ft, Vladár, alhadnagy a' nádor huszárok ezereénél 1 ft, Marquet hadügyvéd 1 ft, gr. Teleki Ádám ezredes 5 ft, gr. Somisch Józsefné, báró Schiller Amália 2 ft, báró Prónay Károly Elek alhadnagy 2 ft, Nádosy Sándor kapitány 2 ft, Ruttkay Károly főhadnagy 2 ft, Bonis Berta hadapród 2 ft, Lossonczy József kapitány 2 ft, Herczeg Windischgrätz alszázados 2 ft, gr. Hoditz főhadnagy 1 ft, Fischer Eduard alhadnagy 1 ft, Eötvös Pál és neje 5 ft, I és R 1 ft, gr. Somogyi Józsefné, Breczenheim hercegné 5 ft, gr. Dráskovich Ferenczné, báró Kulmer N. 5 ft, Összesen 122 ft, 40 kr. pengő pénzben. — Közli az országos pénztári hivatal.

NYILATKOZAT. A' Honderü' ezidei 10. sz. következők olvastam:

„A' nemzeti színház' igazgatósága egész hűséggel ragaszkodván a' drámabíráló választmány' ítéletéhez, Jósika Miklós' Kordokubász cz. drámáját is, ámbár azt egy tekintélyes írói 's bíráli kör, mellyben szerző azt felolvasta, egyhangulag kitünő jelességének lenni elismeré, a' választmány' bírálata alá bocsátani kívánta. Reméljük, hogy nem sokáig fog a' mű, bírálat alatt vesztegleni, hanem rövid időn előadásához hallunk tétetni készüléket. —“

Alólírt kinyilatkoztatom, mikép' a' nemzeti színház' derék igazgatója 's tisztelt barátom gr. Ráday Gedeontól nem is vártam egyebet, mint azon szoros igazságérzetet 's részrehajlatlanságot, mellyet Kordokubász cz. darabomnak, a' tisztelt drámabíráló választmány' ítélete alá terjesztésével tanusított. —

Eddig színi előadásra jutott darabjaim nem arattak olly fényes sikert, hogy a' legtávolabbi igényem lenne, egy, még ezen esetben is, helytelen kiváltságot követelni. Kimondom tehát, hogy hálával érzem magamat lekötelezettnek a' nemzeti színház' igazgatója iránt, mikép' rólam azon nevetséges hűságot fel nem tette, hogy én a' bíráló választmány' ítélete alól ki akarnám vonni magamat, mikor egy b. Eötvös, Vörösmarty 's annyian mások, kiknek színműveik elhatározott sikert arattak, annak alávetették magokat. Végre nyíltan ki kell fejeznem azt is, hogy egyáltalában nem vagyok azok véleményén, kik a' bíráló választmányt feltétlen kárhóztatják azért: mert Areopagukon keresztül ment darabok nem mind arattak sikert. — Europa' első rendű színházaiban elég darab bukott már meg, melly privát felolvasás' alkalmával nagy tetszést nyert. — Színműre nézve a' válságos (criticus) időszak, az előadás maga; 's színműről helyes ítéletet csak színi előadás után lehet követelni.

Kordokubász cz. drámám, ha elfogadtatik, — honunk' első rendű színészei által fog adatni, mivel közönség előtt, 's így minden megtörténend, mit darabom érdekében ohajthatok. — Jósika Miklós. (Pesti hirlap, 855d. sz.)

Jótevény Vigalom. A' Fejérmegyei építendő dolgozó rabház alaptőkéje növelése végett Baracsán f. é. máj. 8-ára táncvizgalom rendeztetik, mellyre a' t. cz. résztvenni akaró ügybarátokat szíves tisztelettel meghívja a' baracscai közbirtokosság.

A Z É L E T K É P E K

april — júnusi negyedévi

folyamára folyvást előfizethetni Budapestén házhozordással 3 ft. postán küldve 4 forinttal pengőben. Az előfizetés elfogadtatik Pesten Landerer és Heckenast urak könyvnyomdája ügyszobájában és vidéken minden postahivatalnál.

Életképek szerkesztősége.

Műmelléklet: PALOTA, a' pestieknek egyik legkedvesebb mulatóhelyük, hová, kivált vasár- 's ünnepnapokon, seregesen rándulnak ki a' vasuton. Legközelebb ugyanott az újonnan kiépített vendéglő kávéháza ünnepélyesen fog megnyitvatni.

15. sz. — April 10. 1847.

DRÁMAIRODALMUNK 'S A' SZINBIRÁLÓ VÁLASZTMÁNY.

II.

Ne várja senki is, hogy mi itt a' drámai szabályosságról, vagy szerkezeti tökélyességről egy tudományos müutazást irandunk le, az öreg Aristoteles-től Hegel aestheticájáig. Nem, — e' tért avatottabbak számára hagyva, mi a' drámát közelebb az étellel, nem mint önálló művészeti nyilatkozmányt, hanem mint valóságos érzéki kapcsolatot a' szellemi bensőség 's külvilág között — akarjuk szemügyre venni.

Szóljunk csak egy szót a' művészetek végczéljáról. Mi ugy vélelünk, hogy a' társaság irányában tartozó hasznosság elvének sükeresítése alól nem hogy kivételt tennének ezek: hanem kötelességök annál magasb, annál szigorubb, minő nagyobb tényező erővel birnak a' társaság életére hatni 's azt rendezni. Ez elvnek mérlegén akarom én a' drámairodalom becsét is sulyozni.

A' drámairodalom egyik nemesb ize levén a' szinköltészetnek, minő hatást képes az életre gyakorlani, 's mi hatályosan folyt be eddigelé is a' népek összes műveltségükre: érinteni akarám előbbi cikkemben. 'S mint illy valóságos szellemi hatalom az emberiség életében, bizonyára megérdemli, ha néhány perczig megállapodunk azon kérdések előtt: mi tehát tulajdonképi hivatása? sajtáságos eleme? 's hatalma mikor valódilag üdvös a' társaságra nézve?

E' háromra fogok röviden felelni.

Mint testvérrésze a' szépirodalomnak, hivatása bizonyára más nem lehet: „mint az emberi cselekmények rugtollát képező érzések akkénti kormányzása, hogy ezek csak a' valódi jó, lelkileg nemes 's társaságilag hasznos cselekedetekre buzditatva, megannyi sulyszemek legyenek az embe-

riség egyetemes törekvése felé hajló akarat mérlegében.“ Ezen értelmezés egyes drámai művek becsmértékéül is szolgálhat. Innen — nem elég, hogy a' dráma egyedül érzéseket költsön lelkünkben, hanem elkerülhetetlenül szükséges, hogy csak olyak fogamzását engedje meg, mellyek a' valódilag vett erkölcsi jóságra ösztönöznek, képesitenek. Hogy a' drámai mű hatásának becése mindég egyenes viszonyban álljon a' felköltött érzések erkölcsi értékével; 's hogy a' minden magasb czél nélküli, sőt néha lelki szemettel beszennyezett hatás utáni kergetés hasonlít azon érzéki gyönyörűzés undokságához, melly játszi ingerléssel aláássa az élet szépségét, a' testnek tartósságát!

A' drámairodalom sajátos elemét teszi az, hogy minden hatást külérzések segítségével olt lelkünkbe, 's érzésinket valósággal fölmutatott cselekmények által kívánja kormányozni. — Innen önként következik, hogy valamelly drámai mű tökélyessége csak színielőadás által lesz teljesség; 's cselekmény nélkül drámát képzelni valódi képtelenség. Mi nem akarunk itt távolonnan se műteni leczkét tartani a' drámai cselekmény szerkezetéről; legyen elég annyi megjegyzésül: hogy mai nap igen gyakorta drámai cselekmény helyett pusztá eseményt látunk a' színpadon; hogy sokan olly művet, mellyben sok történetik, cselekménydúsnak tartanak; és végre, hogy szerintünk csak az drámai cselekmény, mi a' főcsomóra hatva, a' jellemek fejlődésére irányzólag foly be, 's így a' megoldást nemcsak szabályozza, hanem azt elő is segíti.

Vége mikor valódilag üdves a' drámairodalom hatása a' társaságra nézve? — Mint minden szellemi erő képviselője, úgy a' drámairodalom is közvetlen hivatva lévén az emberiség örök tökélybülésén közremunkállani, hatása üdvös voltát szabályozza legelől is ezen kötelesség mi teljesbeni sikeresítése. Minden mű, melly a' valódi erényt kívánatossá teszi még töviskorona alatt is, 's a' bűnnek homlokát gyalázat kénlangjaival koszoruzza körül, habár biborszék magasságáig hágott is: üdvtérjesztő angyala az emberiségnek. És minden mű, melly hatását az erkölcsi jóság romjaira építi, vagy játszi ingerköltéssel izletes alakban mutatja föl a' vétket, — kigyómérget rejt gyomrában, mellyel az emberiség jövődjét megrontandja.

Ezen kívül van még szerintünk közvetett, csak mellékes hivatása is a' drámairodalomnak, melly nagyobbbrészt a' nemzeti műveltség időszakifasisaiból származik elő. Illyen legelől a' nyelvnek művelése, melly, a' gondolat országát népesítve, gazdagítva, — minden további szellemi fejlődés mellőzhetlen föltéte. — A' nemzetiség érzetének terjesztése, szilárdítása a' polgárok között, mert ez legelső öntudatát képezi a' népek életének, melly nélkül nincs kiindulási pontja munkásságának, nincs önálló jelleme személyének. A' nemzeti történet fényesb eseményeit, lelket magasztosító ősi jellemek nagyságát fölmutatni, 's a' multak szellemét a' színpadi lámpasor varázsfénye elé idézni, hogy újra elmondja a' nép szenvedéseit, az idők mostohaságát 'stb. — Illyen a' nemzeti élet jobb oldalainak mi nagyobb megkedveltetése, 's a' balságok, vagy korunk követeléseivel szemközt álló szokások 's balitéletek kiirtása. 'S végre kellő korlátok kö-

zött az időszak méhét izgató nagyobb szerű társalmi, politikai 'stb. drámailag földolgozott eszmék ismertetése, helyeslése vagy kárhóztatása! 'stb. 'stb. —

És ezekben központosulnak igen röviden az általános drámai irodalomról elvont nézeteink; 's a tárgy nagyszerűsége szolgáljon mentségül kisérletünknek.

* * *

Most szorosban vett nemzeti drámai irodalmunkról akarok néhány szót váltani.

Mint annyi más tudománynak 's művészetnek — nyomai ennek is elvesznek nemzeti multunk sötét ködében, sőt talán minden más irodalmi ágon fölül, a' drámának legcsekélyebb része volt irodalmi küzdelmeinkben, is ez igen természetes előttem. Azon balsorstól származott viszontagságok, melyek ezredév óta örvények feneketlen torka fölött hurezsolva nemzeti létünk súlyosan megrongált hajóját, — első gátoka volt irodalmunk késő fejlődésének: — nem engedé színte, hogy a' dráma már régebben meggyökerülhessen Pannon hegye körül. — Továbbá a' drámai irodalom teljes kifejlését mindenütt föltételeztetni látjuk a' színésztől, oly annyira, hogy a' drámai irodalom legtöbbsnyire csak a' színészet vállain képes saját tökélyének csúcsa felé emelkedni. A' színészet pedig teljesen idegen növény nemzeti éghajlatunk alatt; természetes ellentétben látszott lenni a' magyar komoly kedélyével; nem vala benne szüksége az örök hadrobajt hajhászó, 's inkább véres harcizjátékot szerető ősi magyar léleknek; 's igen kevés kivétellel — minő például az, hogy IV-ik László király mimicusokat tartott volna udvarában, kikkel mulatozni szeretett, — épen semmi nyoma sincs a' színművészetnek régibb történetírásunkban. —

Ezekhez járult még hazánknak a' 16-ik század első felében török szolgáltatásba lett süllyedése. — A' drámai irodalom minden más szellemi foglaltságon fölül kétszeresen lelki nyugalmat kíván dolgozó asztalához, mert mint legteljesebb neme a' költészetnek, nem elég az eposi tárgyakat magába szednie, de azt lyrai bensőséggel egészen át kell olvasztania szellemébe, hogy a' kettő egyesítéséből tökéletes egész alakjában születessék elő a' drámai mű. És itt van szerintem azon tüneménynek kulcsa, miért hogy a' 16-dik 's 17-dik század tragikai 's drámai elemmel dúsz gazdagságuk nem szolgál vala ösztönül az akkori íróknak, erejüket a' drámai irodalomra is átvinni, 's vele képességek szerint megmérközni. Mikép lehetett volna követelni, hogy az élettusák hevében vívódó, nyugott szemlélője legyen kora sajátságának; hogy — ha karddal tartozik háza küszöbét a' dúló ellenségtől védeni — majd annak lelke titkait fogja fürkészní? 's hogy örök szenvedélyességében a' szemlélődés által nyert eszméket nyugott higgadsággal új alakba öntheti, 's a' történetet dramtízáhatja?! Soha illy kor nem szülhet drámai irodalmat sehol. — Mindön Albion földje már egy Shakspeare születését ünnepelheté, — két évvel elébb, már nálunk Zrínyi Miklós Szigetvárt, a' legnagyobb szerű drámát játszva életvalósággal!!

Mindezen balkörülményeket öszvegezve, igen természetes eredmény-

ként fog előttünk állani drámairodalmunk teljes meddősége a' multban; 's hogy míg az angolnak meg voltak „miracles“-jei, 's majd „moral plays“ 's „interludes“-jai; — a' spanyolnak „autos sacramentales“ 's majd „Comedias de Santos“-sai; — a' francziának „mystéres“-jei 'sat., melyek mindenütt gyökindául szolgáltanak a' később diszesen fölnőtt 's virágzásnak indult szinköltészetnek 's drámairodalomnak: a' miénk nem gyökerül nemzeti multunkban, 's egészen új növény a' magyar földön.

Mert azon csekély próbatétek, melyek a' tulajdonképi nemzeti irodalom föltámadási ünnepe — 1790 — előtt történtek, épen olly kevésbé alkothattak drámairodalmat, mint színművészet nevét nem érdemlik a' 18-ik században convictusi gyermekcsoók által adatni szokott színimutatványok, melyeknek magyarosításán Kassán buzgón fáradozott 1755-ben az akkori egri püspök gr. Barkóczy Ferencz.

Nemelylek szerint még 1569-ben írta Karadi Pál „Balassa Menyhért“ című magyar színművét. 1575-ben már Debreczenben sajtó által láta napfényt Szegedi Lőrincz „komédiája első atyáink állapottyáról“; 1580-ban Bornemisza Péter „Clitemnestra“ Tragoédiát írt Sophocles „Elektra“-ja után; 's 1597-ben Illyefalvi István „Jephta“ címűt versekben. — Ha ezekhez látatlanban még néhányat soroznánk is, melyeket az örökös harcok zivatarszele elsőre szeméink elől: de valjon miként képviselhetnék a' drámairodalmat? vagy még inkább mikép teremthették volna ezt elő?

A' 17-dik század még kevesebbet nevelhetett e' téren, már csak nemzeti létünk mindinkább keserű harca miatt kelet és nyugot vér- 's kincs-szomszaga között. Mindkettőnek martalékul esett vad vala szegény nemzetünk, 's ha minden perczen teste szétszakadását kelle rettegnie, művelheté-e az irodalmat? meg volt-e lelkében a' drámaírónak szükséges kedélynyugottság?! — A' fölmerültek közül is hány esett martalékaul a' török harci tűznek? 's hány nagyobb becsű mű hamvadott el a' pusztán maradt vitézi lak romjai alatt?! Vagy hány nyukszik talán a' hazai levéltárakban mélyen elásatva az unokák részvétlenségek sorvasztó homokában?! — És — mi legalább — nem is ismerünk a' 17-dik századból két mutatványnál többet a' drámai téren. Az egyik, szerzőjét nem tudatva, csak „Comico Tragoedia“ címet visel, 's tárgyát erkölcsi allegóriák, szenvedélyek képesítése 's mythologiai személyek 'sat. teszik; sőt az egyes strophák fölibe írott dallam (melodie) azt látszik mutatni, hogy énekkel is volt vegyítve. A' másik Felvinczy György tragoédiája Jupiter 's Plutó versengésükről. Ha valjon mindkettő magyar nyelven van-e írva, vagy melyik a' kettő közül? kezemen egyik sem fordulva meg, 's csak idegen ismertetés után tudva létezésüket, — bizonyost nem szólhatak. — Alkalmasint első gyümölcssei voltak ők azon leginkább Jezsuiták által üzött zárdai szín- 's drámaköltészetnek, mely majd később a' mult század utolsó tizedéig vetélytárs nélkül állott, 's Kunics, Faludi, Illey, Kepeskenyi Ádám (Mauritius, Círus és Sedecius) 'sat. 'sat. műveikben méltó hűséggel képviseltetik.

De mindezek is csak földszinre tapadott betegeslévelei voltak a' nemzeti drámairodalomnak, melyek jótékony ernyőt képzének ugyan a' cse-

csemő növény fölött, de virágot nem rejtének keblökben. És jött a' nemzeti ujjászületés ünnepe! A' százados harcok véres gőzéből fejünkre tornyosult fergeteg sötéte lassanként pirulni kezdte a' láthatár aljánál; a' nemzetiség rég nemlátott hajnalsillaga fölkelte hosszú éjszakája ágyából; 's a' szabadság szele üzőbe kezdé venni elmesötéttségünk tömör fellegeit! Az egész nemzeti élet ifju pezsgésnek indult, az elaludt tagok zsibongásba jöttek, 's chaoticus zürben vívódott mult a' jövővel életünk fölött. — És amott a' tusák zivatarában egy férfit látunk állani, — arcának halvány fonyadtsága nehéz szenvedések siremléke látszik lenni; mély szögöreiből egy nemzet megváltásáért epedő szent tűz sugárzik; 's égre emelt kezeiben könyvet tart, mintha mondaná: „a' nemzeti irodalom árasszon jótékony napfényt e' küzdelmekre.“ Ki ne ismerné e' férfit, főpapját a' nemzeti irodalom istentiszteletének — Kazinczy Ferenczet?! —

Az ő, őszves irodalmunk emelkedése körül tett feledhetetlen érdemei 's ernyedetlen buzgalma egészen új phasisba hozták a' drámairodalmat is. Mert nemcsak hogy belbecsben emelkedni kezdett ez Simai, Sás, Szentjóni, Dugonics 'sat. színiműveiben, sőt Bessenyei György már alexandrinokban irta tragoediáit, 's a' franczia „classique“ drámaiskolát akará nálunk megalapítani; hanem mi mindezeknél nyereségesb lépés vala, a' külföld színirodalmának ismertetésével fáradozott; 's egyenesen Kazinczy munkásságának köszönhetjük, hogy 1790-ben Budán egy színésztársaság alakulhatott. 'S így természetes összefüggésbe, kölcsön hatásba hoztatva a' színészet a' szinköltészettel, bizonyára az újabb időkben tett e' téren haladásunk már e' tekintetből is újabb koszorút köteles fonni Kazinczy Ferencz rideg sirjára 's áldott emlékére! —

Itt azonban meg akarunk állapodni mi is, 's a' közelebbi kornak történeteivel nem untatni olvasóinkat. Részint élnek még azon nemes férfiak, kik e' század első tizedeiben a' magyar drámaköltészet meghonosításáért áldozattal 's műveikkel fáradoztak, — érdemeik fölhordásával nem akarom szerénységöket sérteni; 's részint még nem olly régen hunytanak el, hogy e' nemzet őket elfeledni ne szégyellené magát! —

De nem, — egy férfit mégis meg kell említenem. Neve, munkássága annyira össze van forradva drámaköltészetünkkel, hogy törzsnek látszik, melly ha maga nem is sudarulhatott föl egész diszpompájában, de bizonyára a' valaha kifejlődő lombkoszorúnak támerejét teendi. Ez Kisfaludy Károly! Művelt, teljesen kiképzett irodalomban, ő kétség kívül a' legelsőbb drámaköltők mellett foglalt volna helyet; hogy csak azzá lön, a' mi volt, igen természetes eredménye vala mostoha körülményinknek. Az óriás bátran megviv ellenével, ha minden erejét ellene fordíthatja, — de ha százfélé kell azt megosztania, törpék is győzelmeskedhetnek rajta. Kisfaludynak, hogy drámát teremthessen, előbb nyelvet kelle alkotnia; hogy a' gondolatot cselekményekbe önthesse, előbb meg kelle nevezhetnie! — előbb még közönségről kelle gondoskodnia, hogy fáradalma sikertelen ne legyen, — 's magas lángeszét néha becsnélküli vigjátékokra pazarlá, hogy a' tömeget színházba vehesse; és szent ihletés nélkül

irt műveket, csakhogy a' közönség újságvágyának étket adhasson 'stb. Csoda-e tehát, ha óriás erejét mostoha viszonyink ezernyi akadályai, mint hitvány törpék, nagy számukkal széttördelék, gyakorta meghiusíták?! Ő nemcsak képviselője drámaköltészetünk keletkezésének, hanem ennek valódi teremtmője is, 's oly szükséges előzménye, mellynek érdemei láthatlanul át fognak szívárogni a' magyar drámairodalom legteljesb virágainak szinpompájába!!

És nemde ott áll a' dunaparti nemzeti színház óriás csarnokában e' férfit mellszobra, derék Ferenczink művészete által tisztelettárgyul kitéve a' hálás maradéknak? — Vagy hol is nyugosznak e' lángkebel porhadó maradványai? talán a' nemzeti muzeum nagyszerű sirboltjában a' legdicsebb honfiak első sorai között? Vagy a' fölépült gazdag üdvölkedésében? — Nem. Menj ifju, ki az igazak és lelkileg nagyok sirhalmainál buzgalmat akarsz nyerni ember 's polgári kötelességed hiv teljesítéséhez, — menj a' váci temetőbe. Ne kérd a' sarkerti őrt, ő csak azoknak fogja sírját tudni, kik hitvány gőg, vagy hiu gazdagsági fényből ezeket költenek egy dús hagyományzó, vagy nagy örökséget visszaadó szülék emlékére; 's naponta öntöznie a' virágágyakat rajtok. — Menj magad, 's fölül a' gazdag nagyok 's a' dús polgárok márványkönyeiken, egy disz nélküli sorban, egy közönséges márványlap alatt meg fogod találni Kisfaludy porait! Virág nincs ültetve a' sirra, — de miért is? virágos-e a' magyar író pályája? sem fenyő vagy pusz pang, melly örök zöldjében a' halhatatlanság jelképét viseli; — de miért is? talán számolhat ő örök emlékezetre, vagy halhatatlan szeretetre e' nemzet közönyös szívében? — Ah! de e' siron van mégis egy fácska, a' föld önkénytesen ülteté ide, 's ingyen nevel rajta: — egy ezezfácska!! — mintha benne a' véletlen jellemfáját akará vala mutatni a' magyar író életének!! —

Most talán rendén lenne, részletesb taglatatába bocsájtkozni jelen drámairodalmunknak; 's a' czikkünk elején fejtegetett elvek szerint mérlegre vetni viszonyos becsét az életre, fejtegetni hivatása mikénti teljesítését, és befolyását nemzeti 's társalmi viszonyinkra kimutatni. — De szerintem még egész szín- 's főleg drámaköltészetünk sokkal csekélyebb, mintsem tekintélyes tényezője lehessen nemzeti életünknek, 's magasb fejlődését sokkal erőszakosb, mostoha akadályok gátolják ma is, mintsem az egyetemes bírálat szigorát kiállja, vagy ezt reá teljes kérlelhetetlenséggel alkalmazni lehessen. — Az egyes művek bírálatával pedig foglalkozzék a' napi sajtó. —

Mi tehát — azon egyetlen megjegyzéssel, hogy mai szinköltészetünket minden hibáival, gyengéivel, de jobb oldalával 's jelességeivel is egyetemben, teljesen képviseltetni látjuk Szigligetiben, és mellőzve drámairodalmunk magasb kifejlésének számos, újabb időben sokszorosan megvitatott akadályait is, — áttérünk a' színbíráló választmányhoz.

(Vége köv.)

Ábrányi Emil.

A' POZSONYI ÁRVIZ 1847-ben.

(V é g e.)

III.

Mire Béla visszaérkezett Köpcsénből, esteledni kezdett az idő, de az átjöhetésre semmi remény nem volt; mert a' jég lent a' malomligetnél megtolulván, jöllehet a' viz már 17 lábnyi magasságra növekedett, ismét torlódo jégboríték fedte be az egész Dunát. Várni kellett tehát mindazon nyugtalanság daczára is, melly ötet anyja 's Emma miatt aggasztá, míg ismét elvonul a' jég 's a' közlekedés megnyílik.

A' ligeti parton álló néptömeg közt, épen Béla mellett, egy ismeretlen egyén állott, ki az országuton megállapodott kocsijáról kevés perczek előtt szállt le. Az idegen férfit sápadt vonásain hosszas fájdalom nyomain látszottak, 's a' magas homlok redői és az erősen összevegyült hajak elárulák a' gond és bú nehéz nyomait. Bélára tekintvén, a' meglepetésnek 's kebelküzdésnek némi jelei voltak rajta észrevehetők, mintha ismerni akarná az alakot; de később legyőzván küzdelmeit, barátságosan szólítja meg Bélát, 's a' jég mikor lett megindulásáról tudakozódott. A' beszélgetés közt annyira megbarátkoztak, miként elhatározták, együtt a' ligetfalvai fogadóba menni, ott együtt töltendők az időt, míg a' jég elvonul a' Dunáról 's a' közlekedés megnyílik.

Beértek a' fogadóba; de már akkor mások foglalták el a' szobákat, a' borivóban tomboló tömeg közt pedig nem örömet maradtak volna, 's azért tanakodni kezdenek, mi tevék legyenek, midőn Bélának eszébe ötlött Emma lakja, 's gondolván, hogy a' tulajdonosnő nem fog neheztelni, ha szükség idején azt használni fogja: az idegent felszólította, hogy követné őt oda.

Az idegent különös előérzet lepte meg, midőn a' szoba küszöbét átlépte,— mit nem volt képes megfejteti; azonkívül a' butorzat, a' szobaacin olly ismeretesnek tetszett előtte.

Helyet fogván a' kínálkozó pamlagon, Béla elkezdé beszélni a' tolvajjal történetét, 's a' visszakapott csomót felbontá, hogy a' képet megmutassa az idegennek, mellyért szaladt leginkább a' tolvaj után.

A' mint az ismeretlen megpillantá a' képet, nyugtalanul tekintett körül a' szobában, 's majd Bélára, majd a' képre 's butorokra vetvén szemét, arcszínének különféle változásai közt kiálta fel: Nagy Isten! ez az én arczképem, ez nőm szobája, ezen butorokat ismerem, még mindég úgy rendezvék, mint házasságunk boldog éveiben; és tüzesen fogva meg a' bámuló Béla kezét, kérdé: hol van neje, hol van leánya?

— Ki az ön neje és leánya? kérdé a' jelenetet megfogni nem képes Béla.

— Kik itt, ezen szobában laknak, mondá az idegen, vagy — hirtelen halálsápadttá változván arca — talán meghaltak már, 's ezen kép, ezen szoba már idegen kezekre jutott?

Béla előtt világosság kezdett földerülni. Ő gyakran hallá anyjától Emma atyjának eltávozását, 's az idegennek magaviseletéből világos lett előtte, hogy az nem más, mint Emma atya.

— E' ház tulajdonosa Merleyné asszony, szóla az ismeretlenhez, már jobb életre szenderült, de leánya még él, kinek tulajdona mindaz, a' mit ön itt lát.

— Tehát meghalt, a' nélkül, hogy én még láthattam volna az életben csak egyszer, hogy meggyőzhettem volna ártatlanságomról és soha nem változott szerelmemről. Isten! adj erőt elviselhetnem e' csapást. De nem, nem fogom magam a' fájdalmak által leveretni, hisz él még leányom, 's ő engem nem fog bűnösnek tartani, nem fog anyja halálaért átkozni : ő legyen vigaszom 's kárpótlásom vesztésemért, ezután csak neki fogok élni, 's minden percemet az ő boldogítására szentelni, 's elmulasztott atyai kötelességemet helyrepótolni. Mondja meg ön, fiatal barátom, hol van leányom?

— A' városban anyámnál, válaszola Béla. És kegyed, mint gyantom, Merley ur?

— Igen. És ön kicsoda, kérdé az idegen, kinek anyjánál van leányom?

— Karády Béla.

Merley visszaretent Bélától, mintha abban atya boszuló lelkét látta volna, 's csak most tudá felfogni az első látáskori benyomást, melyet reá az ifju tett, ki igen hasonlított atyjához.

Legyőzvén belzavarát Merley, Bélának mindent elbeszért körülményesen a' közte 's atya közt történt szerencsétlen párbajról, a' mint ezt már Karádyné Emmának tette, 's igyekezett azt az iszonyu tévedésről meggyőzni, melly atya halálát előidézte; azonkívül az előzményekből észrevevén, miként az ifju, leányába szerelmes : eltöklélte, azt mielőbb vágyaihoz segíteni, előre föltevén, hogy leánya nem leend idegen magát elhatározni, élte kedvező és kedvetlen napjait illy virágzó ifju karjain átélni : csak így remélvén az idegen magának nyugalmas végnapokat, 's így vélvén engesztelő áldozatot hozhatni a' kiontott baráti vérért a' szerencsétlenné tett özvegynek 's önlelkiismeretének.

Béla és Merley csakhamar bizalommal közeledtek egymáshoz, 's a' Duna mindinkább növekedése miatt elhatározták, hogy az éjt virasztva töltendik, különben is annyi mondani 's kérdeni valója volt még Merleynék.

Miután még egyszer végiglegeltette volna szemeit Merley a' butorokon, mint boldog ifjusága emlékein, Bélának azon kérdésére, hogy miért ment ki külföldre, 's miért maradt távol olly hosszú ideig hazájától? tovább folytatta beszédét.

— A' szerencsétlen nap után — mondá Merley — nem volt nyugtom, nőmet nem láthattam többé, 's a' történetek következtében nem is akartam látni; mit tehettem tehát egyebet, mint feledés 's szórakozás végett idegen földre utazni? Oh, az utazásban sok gyönyör, élvezet és vi-

gasz fekszik! Igen, a' ki a' természet titokteljes beszédét meg akarja érteni, kinek szive igen nagy csekély hatáskörére, vagy igen kicsiny embertársai érdekeire nézve; ki szükségeli, hogy a' világgal kibéküljön, ki egy gondból üdülni és egy nagy fájdalmat elfeledni akar: az utazzék; mert idegen léggel új eszméket szívunk be, szív és lélek más tájékok gőzkörében edződnek meg, — az utazás legjobb ír egy beteg léleknek. Egész élet tapasztalásait egyesíti az utazó vándorlása rövid korszakában. Megismerni és elválni, szeretni és elveszteni, edzenek ugyan, de szívünket nem keményítik meg; és a' ki a' világot minden világrészekben látta, az tanul türelést és emberiséget, az tanulja a' törököt és zsidót az erényben szeretni, és a' jogtalanságot megdorgálni az erőszakban, és a' bünt gyűlölni, ha az veszélyvel fenyegetne is.

— Halhatatlan élet áll a' természet könyvében, mellynek levelei mindenkiért fel vannak nyitva, és minden lépés más oldalt mutat. A' természet nagyobb lesz, ha az ember közeledik hozzá, és Isten nagy lesz abban, melly az ő munkája és tükre. Csak annak nyílik meg az emberi szív, ki sok emberszívekbe bekopogtat, az tanulja az embereket emberekben és az embereket az emberiségben ismerni. És a' természet 's emberek ismeretéhez csak utazás által jutunk.

— Hát a' fájdalomban képes az ember a' természet 's emberek vizsgálására, 's a' bánat világában nem tompul el a' lélek fogékonysága és fölemelkedettsége? kérdé közbevágólag Béla.

— Az embert a' fájdalmak edzik meg, 's azok vezetik önismerethez, és a' lelket magasztossága felső fokára emelik, válaszola Merley. Nézzük az embert a' fájdalomban! Nem magasabban érzi az magát, mint a' közönséges ember? Nem ébred-e föl a' saját tehetség elrejtett öntudata, ha az legnemesebb erejének teljességében önmagára visszatér, önmagát megismeri, magát felsőbbsege diadalában észre nem veszi, mint győző a' csatatéren, hol mindennapi emberek gyenge erénye ezerenként vész el? Oh, mi magunkat megismerni, a' legnemesebb gyönyörét egy gondolkodó lénynek hol tanuljuk meg, mint a' fájdalmak elleni küzdésben?

— Igen! nagy az ember a' fájdalmakban. És ha a' szív veszteségét mégsem feledhetné, szép multjának rózsás emlékeivel igyekszik azt csilapítani. Hisz milly gyakran keres és nyer az elégedetlen lélek a' multban vigaszt, mit a' jelenben nem talál! Oh milly szeliden kulcsolódik akkor az emlékezet keze a' szenvedő szív köré! — — Gazdagítsátok tehát magatokat emlékezetben, mellyek az öregségben maradandó erővel térjenek vissza hozzátok; gazdagítsátok magatokat a' jövőre nézve: mert mit birtok sajátul, mint emlékezetetöket? És ezt tegyétek az ifjúságban; mert a' szerencse az ifjúsággal távozik el. — Ne követeljeteek sokat az élettől. Fájdalom kéjjel vegyítve, veszteség a' viszemlékezés örömei által, viszontagságok ellenerőnk büszkesége által a' lélek éldeletévé téve: jelleme az életnek. Ovakodjatok a' mulattatók állításaitól, ne higgyetek minden elmenécznek, ki magát az öröm birtokosának hirdeti. Az öröm ritka madár, 's ajándoka marad mindég az istenségnek; de valjon nekünk több rendel-

tetett-e belőle a' földön, mint neve, mint álma, kívánságunk 's erőnk megfeszítése mellett is? az kérdés marad. Az öröm karöltve jár a' bánattal, 's ki az elsőt elnyerte, az utolsóban is részesnek kell lennie azonnal; mert élv kívánság nélkül, kívánság nyugtalanság nélkül, és bánat nyugtalanság nélkül nem létezik.

— Az ön szavaiból — jegyzé meg Béla — azt tanultam: hogy a' természet és emberek ismeretéhez csak utazás által jutunk; és hogy önmagunkat a' fájdalmak elleni küzdésben tanuljuk megismerni, a' fájdalmak legyőzésében pedig az emlékezet bősége, melly az ifjúságban csak megszerezhető, leghatósbb segédünk. De hát a' szerencse és boldogság, mellynek emlékezete nyújthat egyedül irt a' szív sebeire, mikép megszerezhető meg? 's ha azt meg nem közelíthettük, vagy ha megközelítettük is, de a' később korban elvesztettük, az emlékezet enyhítő balszámán kívül, a' természet, az emberek és önmagunk ismerete hat-e vigasztalólag a' bánatos emberre, 's mutat-e bizonyos irányt és utat, mellyen az ember a' szív vesztéségeért kárpótlást nyerhet, és ezen kárpótlásban talál-e a' szív, melly annyit szenvedett és áldozott, jutalmat 's megnyugvást?

— A' kérdésekre tüstint fogok felelni, mondá Merley.

Minden ember magával hozza a' világra a' szerencse 's boldogság utáni vágyat, és most már keresi a' megoldást minden tartományokban, minden égöv alatt, tengereket hajóz keresztül és csillagokat fürkészh, minden szenvedélyeknek féktelen rohanást enged és vagyont 's egészséget elpazarol, saját vért ont és idegen könyeket facsar, nagyra vágyásának 's érzékeinek feláldozik mindent: és táplálékul kedvetlenséget és nyomort talál, de igen ritkán szerencsét. — És mégis közelebb van az hozzá, mint hiszi, mert csak egy valódi szerencse 's boldogság van a' földön: és ez a' család; minden más, pillanat álma és csalódása. Hirnév utáni törekvés, nagyság és hatalom utáni küzdés csak foglalkoztathatnak bennünket, de nem boldogíthatnak. A' kedves nőt karjaink közé szorítani, a' régszeretett lényt valahára magunkénak nevezhetni: ez csillapíthatja le a' szívnek minden vágyait és ebben találhatja az ember boldogságát. A' legszebb szerelmi viszony, magasztosságában, az igaz, boldogíthat, de tökéletesen boldoggá 's szerencsésé csak a' nő tehet. — — Hogy a' tiszta, érzékeny szerelem kibeszélhetlen vágyaiban a' végtelenségben el ne gőzölögjön, a' bölcs Isten kívánataink által vissza a' földhöz kapcsolta azt; ott az aetherileg feloszlott lények ismét mint emberek találják magokat, és a' szellemileg sejdítő, boldogul egybeolvadó elem élet- és vérmeleg emberi szerelemmé testesül; és a' természeti egygyélételben minden talány meg van fejtve, és birtokában csillapodik a' szenvedély, de a' szerelem annyival bensőbb lesz. Egy végtelenül ingerlő gondolat fekszik a' házasságban. Az a' természeti és testi összerokonulás előképe, és a' nyugalom, boldogság és szerencse biztos révpartja. — Csak egy szív kell a' szívnek, hogy végtelenül boldog legyen; de szükség, hogy azt az ember magáénak nevezhesse, és hogy az övé maradjon az élet minden viharaiban: annak csak ő általa és ő vele kell érezni. Akkor minden fájdalom vidámmá, és minden gyönyör

sajátukká lesz, és ők egymásnak mindenük, mert a' világ nekik semmi. És Isten szereti a' szerelmeseket, 's megáldja őket; és ha a' nő a' kedves zalogokat anyai szívéhez szorítja, férjére gondol, 's ha a' férj a' gyenge bimbókat csókolja, neje jut eszébe: és szerelmük örök marad, mert hisz ők hamarabb meghalnak, mint ifjuságuk ezen hasonképei. 'S maga a' legkegyetlenebb csapás is, melly szerencsájukat érheti, egy kedves gyermek elvesztése, egyszersmind hoz magával bizonyos szelid vigaszt, azon gondolatot jelesen, hogy azt együtt fogják szenvedni, és egymás szíven kisírhadják magokat. Ezen körülményben fekszik aztán oka annak, hogy az öröm a' lappangó bánatot nem engedi tulnyomóságra vergődni; 's ezért kell az embernek magát kora ifjuságában illy emlékezetekben gazdagítani, hogy a' felvergődni igyekező bánatnak legyen ellenszere, melly azt a' lélekre nézve, ha nem egészen is ártalmatlanná, de legalább tűrhetővé tegye. — Midőn én nővéremet hosszabb távollét után, melly alatt ő első gyermekét elvesztette, valahára ismét megláttam, és tekintetem a' meghalt kedvenczerti minden fájdmát megújította: kezét nyujtotta nekem és sirva borult férje nyakába, mintha fájdmának ezen jelei csak azt illethek. Akkor irigyeltem mindkettőjöknek a' fájdmát, a' mellyben mégis olly sok gyönyör fekszik. — Béla! úgy hiszem, hogy megfeleltém ön kérdésének első pontjára, ha azt mondom, hogy csak egy szerenese és boldogság van a' földön, a' család; ön nem kívánja-e sajátjává tenni azt, 's nem ötlött-e még eszébe a' gondolat, élte napjait egy szeretett nő körében átélni; mer a' mint észrevevém, ne titkolja, ön szeret, nemde?

Béla zavarba jött ugyan e' kérdésre, mint a' melly váratlan volt előtte, de csakhamar megvallá, hogy Emmát, Merley leányát szereti, és az ifju hívő tüzetől lelkesülten mondá: Igen, uram! Emma életem világa, és ha a' jótékony végzés nekünk kettőnknek mindent adott, mi egy tartós összeköttetéshez szükséges: szíveket, mellyeket egy érzés tart körülfogva, elkeket, mellyek egy árnyékban oszlanak fel, és szellemeket, mellyek egymást találják és értik; ha minden viszonyainkat kiegyenlítette és nekünk egy földet, egy mennyet és egy Istent ajándékozott, szóval: mindent, mi boldogságunk megalapítására szükséges: úgy, hiszem, ön nem fog ellenkezni, mint Emma atyja, összeköttetésünkben.

Merley megilletődve szorította meg az ifju kezét, talán ifjusága boldog éveire gondolván, — bizonyossá tette, miként mindent el fog követni, hogy őt leányával boldognak láthassa.

Hirtelen zaj és lárma hallatszott a' faluban, és Merley Bélával kiszaladt a' szobából, megtudni a' zaj okát.

IV.

Reggel felé járt már az idő, február 20-dikán. A' malomligetnél 's alább megtolult jég a' vizet nem ereszté, 's a' magasság már 19 lábon felül volt; azonkívül az oroszvári Dunaág kicsapott, 's a' jeget, mint egész tartományrészt, hömpölygette magával részint mosonmegyei földre, részint

a' völgyben fekvő Ligetfalvára. A' lakosok jajveszékelve, kétségbeesetten hurezták ki csekély butoraikat 's vezették ki barmaikat az országutra, hogy a' vizelemtől megmenthessék. Béla és Merley is mentettek, a' mit megmenthettek Emma butoraiból, 's a' viz már a' házat körülvevén, kisiettek a' töltésre, ott bevándorok, mit hoz a' kedvező vagy mostoha végzet. Később lementek a' ligeti fogadóba, hol számosan, részint pozsonyi polgárok, de leginkább koldusok váraoztak a' veszély elvonultára.

Bélát egész nap kínos nyugtalanság gyöttré Emma, de különösen haldokló ágyban hagyott anyja miatt; 's Merley folytonos vigasztalásai sem valának képesek őt földeríteni. Tán egy bizonyos előérzet, hogy anyjának már csak hült tetemeit fogja találni, dulá az ifju keblét?!

De tekintsünk szét Karádyné lakában, 's legyünk szemtanúi a' mulandóságnak.

A' beteg, elmondván Emmának, mi mondani valója volt, mindinkább gyengült, 's Emma nyugtalansága nőttön nőtt. Nem tudta, Bélát mi érhetette, mert hallotta, hogy Ligetfalva már viz alatt van; 's a' haldokló nőnek vigasztaló szavai fájdmát még inkább növelték.

Végre következett, mit gyanítani lehetett: délután 4 óra tájban Karádyné azon fájdmák közt, hogy fiát többé nem láthatja, de mégis azon reménytől vigasztalva, hogy Emmával boldog leend, kinek még egyszer azt szeretetébe ajánlá, lelke egy boldogabb világba költözött át, hol megszűnik minden fájdalom és a' szenvedett lélek jutalmát elnyeri. Emma magányosan állott az elhunyt nő kihült porhüvelyé mellett, és hogy szive meg nem szakadt, azt tán azon remény okozá, hogy Bélát látni fogja. Ollyan volt ő, mint azon virág, melyet a' szárazság idején az óriás tölgy árnyában a' nap égető heve nem volt képes végkép ellankasztani.

Kevés idő múlva ismerősök gyűltek össze, kik a' Duna mindinkább növekedése iránti aggodalmak közt a' halott körül a' szükséges teendőket végezték.

V.

A' viz már a' ligeti fogadót körülvette, és Béla 's Merley a' többi ott levőkkel együtt benszorultak. 11 óra tájban már 22 lábön felül volt, 's 12 órára egész 25 lábíg emelkedett a' viz; a' fogadót az óriási jégtáblák fenyegeték összerontással. A' bentlevők mindent elkövettek, hogy a' vizet a' szobákba be ne eresszék. Kevés ideig mély csend váltotta fel a' jégmorgást, 's a' városparti újonépült házak egyikéből segélyérti kiáltozást lehetett áthallani. Csakhamar azonban iszonyu moraj követte a' csendet, mintha az utolsó óra közelednék, és a' fogadóban levők, gazdagok és koldusok arczaira halálsápadtság ült 's homlokaikon a' végórátóli félelem facsart hideg veréjtéket.

E' látvány borzasztó volt. Ember! nem rettentél még soha vissza, ember lenni, ha téged hirtelen felebarátodnak fájdalma és nyomora megrázkódtatott? — A' végzet lélek- és testszerkezetünkben olly sok fájdalmas hurokat illethet, olly sok fájdalmas accordokat foghat,

és valahol egy themát olly borzasztó hidegséggel változtatgathat, hogy nekünk talánynak tetszik, ha földi aeollantunk, mint a' költő az életet nevezi, annál szét nem pattan. — Iszonyu helyzet, élet és halál közt lebegni a' bizonytalanság félelemsajkján. 'S nagyszerűleg meg-határozó jelenet volt látni a' kedveseikért aggódó arcokat csaknem a' kétségbeeséssel küzdeni, kik közt Béla és a' fájdalomtól különben már megedzött Merley is látható volt; és kebelrázó érzést idézett elő a' nyomor fiainak, a' koldusoknak a' haláltól rettegésük! Hát olly szép a' világ, hogy az bennünket annyi rettegés, fájdalom és gondokért kármentesíthet?

Ha ifjak vagyunk, akkor fájdalmas szívvel és nedves szemekkel nézünk a' honába térő kedves után, és ha mint öregek halunk meg, akkor gondtelve válunk meg a' segélytelenül hátramaradó ifjúságtól és az élettől. Miért szívjuk mégis olly kíváncsian a' lét utolsó sugarát, melly nekünk egykor sokat ígért és aztán mégis olly keveset ad? Miért kapaszkodunk olly nyugtalanul erősen a' földhöz a' halál ellen, melly azt tőlünk el akarja venni? Maga a' kétségbeeső, ki az élettől fél és gyűlöli azt, megrázkódik, mielőtt a' fájdalomszüntető mérget megissza, vagy az óngolyót lenyeli. Hát olly rettenetes ezen kimaradhatlan Messiás? Miért félünk tőle, az emberek álomtalan álmától, ha a' feltámadás reménye szilárdul áll bennünk és örök csillagbetűkkel az égen?

A' félelem és kétségbeesés legfelsőbb fokra hágott a' fogadóban: a' hullámoktól hányatott jégdarabok olly erősen döngtették az épületet, hogy az már recsegni kezdett; 's volt hang, melly azt mondta, hogy néhány percz múlva halál áldozatai vagyunk. A' városfelőli parton levő házakat lakóik odahagyták, és csak egynek erkélyéről világított le az égő fáklya fénye a' rémes Dunára, 's a' fakó fénynél kétségbeeséssel küzdő alakokat lehetett megpillantani, kik minden perczben várták, hogy az épület a' víz gyomrába omlik és ők a' romok alatt találandják borzasztó halálukat.

De a' gondviselés kedvezett és véget vetett a' félelemnek 's rettegésnek. 2 és 3 óra közt iszonyu morgás közt, mikor a' haragos ég megdördülve reszketteti meg a' földet, vagy az ellenség ezer ágyui ropognak valamelly vár falai alatt, megindult a' Duna jege, és 10 percz alatt már medrébe vonult vissza, csak a' magával kihányt jégtáblákat hagyván hátra. Nagyszerű volt a' vizelemnek ezen játéka. Miként küzdöttek egymás ellen a' fölemelkedő jégóriások, és sodorták egymást víz alá! Nagyszerű a' természet borzasztóságaiban is!

Megviradván, a' fogadói vendégek kimentek megnézni a' rombolást, mit a' víz okozott. Az leirhatlan volt. A' város mulatóhelyét, a' ligetet, semmivé tette, a' töltést, melly előtte elvonult, egészen elmosta, sőt több helyeken mély gödrökké ásta; a' fákat gyökerestől kiszaggatta; a' szinkört összetörte, mint szinte a' katonai úszdát és a' hidhajókat is, és teljesen haszonvetetlen állapotba helyeztette. Ligetfalván több házakat nemcsak összedöntött, hanem azoknak még tégláit is széthordta, az országutat némelly helyen elszakította, több helyeken pedig összerombolta, szétmosta, és a' közlekedésre alkalmatlanná tette. Az egész környék a' víz által hátra-

hagyott jégdarabokkal van tele, 's a' Duna két partja magasán jéggel prémezve, mint megannyi murazzikkal, hogy jövőre nézve daczoljanak a' vizem minden agyarkodásaival. Pozsonyban még a' sétatért is megrakta a' viz jéggel, a' parti házakat tetemesen megrongálta, mint szinte a' partot is. Az oroszvári Dunaágban telett gőzhajókat tetemesen megrongálta. A' kárnak helyreállítása nagy költségbe kerülend a' hatóságoknak, 's a' kies ligetet aligha látogatandják ez idén csalogányok, mert az kietlen és kopár leend.

Béla és Merley a' legelső csolnakon, melly a' pozsonyi partról jött, áteveztek és sietve mentek Karádyné lakához. De már későn jöttek: a' halott hideg tetemei mellett Emmát találták kisírt szemekkel.

Béla bemutatá Merleyt Emmának.

Illy jelenetet látni kell, azt leírni nem lehet, 's egy Raphael is alig közelithetné meg ecsetjével. Egyfelől az atya feltalálja gyermekét, és a' gyermek atyját és már elveszettnek vélt kedvesét; másfelől a' fiu koporsóban kiterítve látja anyját, a' helyett, hogy annak karjaiba omolhatnék, ki őt gyermekiségében olly gyöngéden ápolta, ki őt fölnevelte, 's kinek minden szívdobbanása csak érte volt, 's ki egyedül csak ő benne élt. Oh egy anyát elveszteni, a' minden veszteségek legnagyobbika! Ha a' gyermek elveszti virágát, mellyben gyönyörködött, 's elrepül kis madara, melly játszótársa volt: hoz neki a' kertész friss virágot, és a' madarász új madarat; ha az ifjútól elragadja a' végzet imádott kedvesét, kinek tekintete szívvérébe forrt, ki üdvé 's boldogsága volt: enyhül később a' fájdalom, 's a' nagy világ tarka vegyületében ismét talál lényt, ki nekik az elvesztettért elegendő kárpótlást nyújt; de ha egy szerető anyját elvesztünk: nincs ezen veszteségért kárpótlás, 's itt meg kell hajtani fejünket a' végzet sulyos csapása alatt, 's legfőlebb is azzal vigasztalhatjuk magunkat, hogy Isten akaratja változhatatlan!

Merley darab ideig gyönyörű leányán legeltetvén szemeit, majd a' hült tetemekre tekintvén, nagy könyek hullottak alá szeme pilláin: a' mult minden öröme és fájdalma volt kifejezve e' könyekben.

Miután a' megható jelenet személyei részint a' viszonylataison örömet, részint a' koporsóban fekvőért érzett fájdalom mámorából valamennyire kiüdültek: Emma átadta anyja levelét atyjának, és az sokáig merengett a' kedves sorokon; de fájdalomnak nem adta magát, hanem hévvel szoritotta magához kedves gyermekét, mint ifjusága édes emlékét.

Béla, leküzdvén valamennyire fájdalmát, Merley és Emma segítségükkel mindent elkövetett, hogy anyja végtisztelete minél nagyobb legyen.

A' következő nap délelőtti 10 órákor nagy néptömeg kíséretében vittet Karádyné végnyugalma helyére, és gyászban követték a' koporsót Béla, Emma és Merley.

Midőn a' sirtól visszatértek Béla lakába, a' kép tünt Emma szemébe, mellyért Béla életét kockáztatta; és sohajtva mondá az ifjunak: álmodom egy része mégis beteljesedett.

— Igen, de atyádat találd fel és nyerted vissza általa ; jegyzé meg Béla, gyengéden szorítván a' leány kezét.

— És téged, visszonzá Emma, égszemeit az ifjura függesztve.

VI.

Tizenöt nap mulva ezen jelenet után Béla Emmát eljegyzette, 's végképeni összeköttetésük óráját május első napja hozandja meg : hogy az olly szép legyen, mint egy májusi tiszta reggel.

Merley örömtől csillogó szemekkel bámulta a' virágzó párt az eljegyzés alkalmával, és atyái áldását adta reájok. Silly e G á b o r.

Z R I N Y I L E Á N Y A.

Ballada.

A' török, mint a' tenger
A' kised szigetét,
Omlá körül a' szikla-
Bástyáju S z i g e t e t.

A' zúgó tábor fegyver-
Nyugvás között tanyáz ;
Még ifju volt a' zultán,
'S merész kalandvadász . . .

— Zrínyi Miklós leánya
V é r m e z e i v i r á g ;
Borostyánul szeretné
A' harczos ifjuság.

Szép volt. Rózsák fakadtak
Varázstekintetén,
Hajának szöke selyme
Hullámzott kebelén.

Sötétkéek csillag égett
Az arczhajnal felett,
Mellyet megállt csodálni
A' szárnyas képzelet.

F e h é r k e b l é n v i s e l v e
F e h é r l o v a g r u h á t,
F e h é r g y ö n g y k o s z o r ú v a l
Övezte homlokát.

F e h é r v o l t, m i n t a' h ó, m e l l y
Borít magas tetőt ;
A' táji nép búbajos
Hattyúnak hívta őt.

'S a' millyen szép, f e h é r v o l t,
A' zultán olly s ö t é t

Vágygyal imádtá e' hölgy
Hódító kellemét.

A' zultán szivszakadtig
Szerelmes lön bele ;
Titkos , l é g y o t t r a' h i v t a,
'S nyájaskodék vele.

Könnymün tön a' pajkos
Leány ígéretet,
Simuló volt, 's regényes
Szerelmet tettetett.

'S melly a' zultán szívének
Üdvét-, gyönyörthozó :
Egy vén fa sátorában
Lesz a' t a l á l k o z ó.

Kalandszomjas kebellet
Jelent meg a' leány ;
Pánczélos amazonként,
Hószínű paripán.

A' zultán kéjreménytől
Reszkette várta őt ;
'S a' hölgy a' hattyuménen
Bátran felé szökött.

'S a' zultán homlokára,
Melly hosszan rámeredt,
Éles nyilat röpitett
Szerelmi c s ó k helyett.

De a' hölgy lágy kezéből
Elvétve lön a' czél ;
'S a' vén fa derekába
Akadt a' gyors aczél.

'S még két nyilat röpített,
Két gunypillantatot
A' bős zultánra, 's mint a'
Villám elrobogott.

A' zultán nem remélé,
Érzelve lángiban,
Hogy a' magyar leánynak
Illy szúrós csókja van.

Hogy a' szűz hölgykebelben,
Melly a' hazához hiv,
Erény kemény gyémántja
A' tiszta lángu szív.

— Zord kínkaczajra kelt e'
Kurucz ,lég yott' fölött;
'S tengernyi haragában
Vérbosszut esküdött!

Liszniai Kálmán.

É J J E L.

Ragyognak hold és csillagok,
Olly szép az éjszaka.
Fejem felett az ég,
Mint egy világított
Tündéri palota.

De én egykedvün nézem azt.
Hideg fény az nekem.
Az én lelkem másutt . . .
Lánykám mellett viraszt:
Sötétben, melegen.

Riskó.

S Z U N Y O G O K.

III. Fürdői képecskék.

(Vége.)

6. AZ ELSŐ ÉJSZAKA.

Ne méltóztassanak a' tisztelt olvasók ezen czimtől megijedni, nem lesz ebből ezeregy éjszaka, hanem ezen első egyszersmind utolsó marad, mert a' magyar fürdőben többnyire mind egyenlők az éjszakák, 's mit az ember az elsőről elmond, az szépen fölillik az utolsóira is.

A' vendég végig nyult ágyában, azaz: nyult volna, ha az asztalos a' nyoszolyát az ő hosszú testéhez mérte volna; így azonban össze kelle lábait huznia, mert az asztalos tudá, hogy hazánkban kevés a' nagy ember, 's azért az ágyfát rendszeren kurtára szabta.

Az ágyruha meglehetősen keményen nyomá a' vendég fáradt testét, mit annál inkább csodált, mivel maga a' nyoszolya puhafából volt eszkábálva; azonban az elpuhult beteges testet így kell edzeni, a' fürdőkben tehát valódi jótétemény a' kemény ágy, ebben mindenki megnyughatik, mi aztán az alvás helyét pótolhatja.

Talán mégis csak elalszom, gondolá az új vendég, ki különben olly szerencsés könnyü természettel bírt, hogy minden este ujságot olvasás nélkül is könnyen el tudott szunyadni; de ezuttal csalatkozott, mert az átelleni teremben a' zene neki riadt, 's a' nyitott ablakon úgy ömlött ki, mintha minden hangszer haragos czáfoló szónoklatot tartana. Különösen egy vastag trombitájok volt a' cigányoknak, melynek bús recsegése még az ablak üvegtábláit is megremegette, 's ez nemcsak a' magyar, hanem még a' német álmat is elriaszthatá.

A' vendég nyugtalanul forgott ágyában, 's boszuságához rémulés csatlakozék, midőn feje fölött iszonyu dörögés kezde támadni, mely nem lehet ugyan mennydörögés, de bizonyára egérczinczogás sem volt.

Tehát mi lehetett?

A' cselédség egy része takarékoságból a' padláson lakik, 's uraságainak örömében hiven osztolni szokott. Ki tudja, hány patkós csizma tánczolt éjfélig a' padláson, a' patkolatlan cipőket nem is említve, melyek szobaleányi lábakon pompáztak.

A' vendég sohajtott, 's azon henye gondolatra fakadt, hogy fürdőkben a' betegeket külön kellene választani az egészségesektől.

Minő gondolat! Hiszen az egészségeseknek igen üdvös a' betegek látása, mert arra figyelmezteti őket, hogy vigyázva bánjanak az élvekkkel, mert különben bizony ők is az ebek harminczadára jutnak; a' betegek ellenben ugyancsak iparkodnak az orvosi rendszabályok szigorú megtartása által mielőbb fölgyógyulni, hogy aztán ők is ismét ott kezdhessék, hol elhagyták.

A' zene megszűnt 's a' vendég megfordult ágyában, hogy valahára élvezhesse az ohajtott nyugalmat; de esalatkozott számításában, 's ezen éjjel alkalmasint annyszor fog még megfordulni, mintha a' legildomosb magyar politikusnak született volna.

A' cselédek lerobogtak a' padlásról, uraságaik szobáit nagy zajjal fölnyitogatták, fűtyöltek, a' szobaleányok pedig ezenkül még élesen sivitottak és rikkantottak is, midőn a' sötétben tulajdon árnyékuktól, vagy egyebektől megrémültek.

Hiszen ez nem tarthat sokáig.

Igaz, de ezután jöttek az urak és hölgyek, hangos megjegyzéseket változtatva jó éjszakát kívánva, ajtókat csattogtatva és az utolsó francia négyes befejezését mindenféle hangon danolva, csak történetesen épen azon egyen nem, mellyben tulajdonképen írva volt.

Valamint minden szépnak e' világon, úgy ezen jelenetnek is vége szakadt és — az új vendég ablaka alatt az öreg trombita megharsant.

Talán éjizenével tisztelék őt meg?

Nem, hanem a' reménydús fiatalság egy része éjjél után mindig zeneszó mellett pezsgőzni szokott.

Zugott a' zene, harsogtak a' legczifrább dalok, 's csörömpölve szakadtak be egy betegnek egészséges ablakai, ki csöndet kérni elég vakmerő vala, mintha bizony csak bénák kedvéért állna a' világ! Csodálhatni a' lelkes fiatalság példátlan hidegvérüségét, hogy a' rakonczátlankodó beteget derekasan meg nem — igazították.

A' czigányok kifáradtak, az üvegek kiürültek, az erszények kiapadtak, a' hajnal első sugárai kinyomultak és — csönd következett?

Oh, nem! A' folyosót sópreni kezdék, Schaaf és Schöpsz urak danolva keltek föl és az új vendég sem tehete ennél jobbat, de szabad remélnie, hogy vagy az örökös zajt, vagy az álmatlanságot meg fogja szokni.

És ugyan kívánhat-e ennél többet?

7. ORVOSI TANÁCSOK.

A' magyar annyira megszokta már, hogy bajainak legnagyobb része orvoslás nélkül marad, miszerint fürdőit rendes orvosokkal ellátni tökéletesen fölöslegnek tartja, 's e' helyett inkább czigányokra költ, hogy a' szép magyar nők mellett kedvére busulhasson, melly jogában senki nem háborgatja őt.

Néha-néha azonban jelenik meg véletlenül egy-egy vidéki, vagy utazó orvos, mint valami üstökös csillag, és épen olly gyorsan ismét el is tűnik, mi már csak azért is kényelmes, mivel a' beteg aztán nem zugolódhatik a' fonák tanács következményei miatt, a' mennyiben tudniillik a' betegek a' hatályos orvosi tanács után különben is — nem némulnak el.

Az illy véletlenül jövő orvosokat bezzeg ugyancsak meglepik a' betegek, 's van aztán tanácskérés! Például:

Öreg ur. Kedves orvos ur, én hallám, hogy ezen fürdő valódi csodae erővel bír, 's mivel az ember vagyonát legörömostebb tulajdon gyermekeire hagyná, minket pedig még eddig nem áldott meg az isten, tehát —

Ne j.e. Ugyan kérlek, hagyj föl ezen eszmével, hiszen vannak rokonink.

Öreg ur. Már én csak inkább szeretném vagyonomat gyermekeimre hagyni. Tehát mit gondol, édes orvos ur, való a' fürdőnek ezen csodahire?

Orvos. Tökéletesen igaz, hogy itt már valódi csodák történtek. Csak méltóztassék a' tekintetes ur nyugottan a' . . . i fürdőbe utazni, mely állapotára nézve kedvezőbb, mint ez, — a' nagyságos asszonyt ellenben, ki sokkal gyöngébb idegzetű, méltóztassék itt hagyni, és biztosan jósolhatok teljesülést a' tekintetes ur ohajtásának. —

Egy asszonyság 's reményteljes két kisasszonya rendkívül vágytak az orvossal tanakodni.

„Orvos ur, — szóla a' mama — én a' hideg fürdő után nagyon nyugtalan vagyok.“

„Tehát tessék a' meleg forrásban fürdeni“, — felel az orvos.

„Azt mi nem állhatjuk ki“, — jegyzék meg a' kisasszonyok.

„Tehát méltóztassanak külön fürdeni, mikép természetök kívánja.“

„Ah, az nem illik, gyermekeimet nem hagyhatom magokra.“

„Ugy hát csak méltóztassanak a' körülményekhez képest eselekedni.“

„Valóban, az legjobb lesz.“

Ennél jobb tanácsot ugyan ki kívánhatna?

Ennek tulajdoníthatni, hogy magyar fürdőkben olly szilárd lábon áll az egészség, és senki nem hal meg, ki a' halállal dacolni elég erővel bír, és ez mindenesetre elég kedvező eredmény.

8. ISMERKEDÉS.

Két ur egymással találkozik a' folyosón, 's az egyik az új vendég ajtajára mutatva, nagy kíváncsisággal szól:

„Kérem, tekintetes ur!“

„Tessék.“

„Méltóztatik ezen urat ismerni, ki tegnap este érkezett?“

„Nem.“

„Én sem, szeretnék vele megismerkedni, én kereskedőnek tartom őt.“

„Nem gondolnám, mert nagyon magyarosnak látszik.“

„Vagy tisztviselő.“

„Nyilvános tisztviselők nem igen járnak tulajdon lovaikkal.“

„Hiszen én megyei tisztviselőt értek.“

„Az épen nem lehet, hiszen nem is káromkodott, midőn várakoznia kellett.“

„Igaz bizony. Vagy talán művész? mert most már ezek is nagy szelet csinálnak.“

„Hová gondol ön? azok csak külföldi fürdőkbe járnak, hol aztán legalább is grófoknak adják ki magokat.“

„Tehát pesti váltóügyvéd talán?“

„Világért sem hihetem, hiszen mit keresne itt, hol a' zsidó olly ritka madár, mint a' fehér holló?“

„E szerint tehát ezen új vendég — semmi?“

„Vagy táblabíró.“

„Helyes, ugy hát könnyű lesz vele megismerkednem, bekopogtatok hozzá.“

— Tessék bizvást, mi nem fogjuk önt oda kísérni, vagy háborgatni. —

9. PURGATORIUM.

Ki a' Tisza közelében, vagy általában mocsáros vidéken lakik, az bizonyosan látott szegény halászokat, kik nagy feneketlen kosarakat rakosgatnak vízbe, 's azután a' beleszorult halakat kiszedegetik.

Ki ellenben ezt nem látta, az talán Kochem nagyhirű könyvét látta, melyben a' purgatorium a' természet után élethiven le van rajzolva, mikép ülnek benne körben sovány és kövér szegény lelkek, 's mikép lenget hiüvesítő szellőt az ártatlanabbaknak egy szelid angyalka.

A' ki pedig ezt sem látta, azt először igen sajnáljuk, azután pedig egész tisztelettel kérjük: méltóztassék magának lehetőségig elevenen egy nagy homokládát, magyarul „malteros“ szekrényt képzelni, melyben homok, mész és vízkeverék helyett csupa víz bugyog.

Ezen nagy szekrényben, mely körülbelül akkora lehet, mint a' nemzeti színház zenekarában a' legnagyobb bőgő (ha kissé nagyobb is, az nem tesz semmit), keskeny padokon és mellett gyakran negyven 's több hölgy és férfi ül és áll, mind hosszú ingben, 's részint ép, részint beteg színben; a' szekrény fölött pedig egy, ha nem is angyal, de mégis jótékony szellem, asszonyi alakban friss levegőt lenget a' fuladozók ajakaira.

Ezek mindnyájan fürdenek, 's ilyen lehet a' purgatorium a' maga valóságában.

Reggel korán a' betegek találkoznak itt, 's elmondják, hol fáj, és utoljára kisül, hogy bizony mindenütt fáj.

Rendkívül meglepő körülmény, hogy legtöbb a' rossz láb, mi világosan mutatja, hogy igen gyöngé lábon áll jövődönk; ellenben valamennyi beteg közt csak egynek volt fejében a' baj, mintha ez azt bizonyitná, hogy nálunk a' test ezen nevezetes részét még igen illendően kímélni szokták. Egyébiránt valamennyi beteg sokat beszélt, csak egy hallgatott mindég, 's ezen egy — örült vala! Ime most tudjuk már, honnan eredt e' közmondás: ha hallgattál volna, bölcsész maradtál volna. Ezt bizonyosan valami híres német bölcsész találta föl.

Később az egészségesek gyűlnek össze, 's épen úgy fürdenek, mint a' betegek, azon kis különbséggel, hogy ezek utóbb rendesen megbetegednek, míg a' betegek többnyire fölgógyulnak.

Illyenkor igen érdekes ismeretségek köttetnek, 's egyszersmind valódiak, mert itt a' hölgyek olly alakban és színben mutatkoznak, melyben az alkotó kezeiből kijöttek, — itt minden öltözeti és kendőzési mesterfogás álhatása megszűnik.

Vannak, kik a' kétnembeliek ezen együttfürdését botrányosnak mondják.

Ez nagy tévedés; hol ennyi ember együtt van 's együtt fuldoklik, ott semmi botrányos nem történhetik; hanem midőn a' szobaajtó bizalmasan nyílik meg akkor, mikor zárva kellene maradnia, az már más!

Nyolczvan szem közt nincs botrány, négyszem közt sok történhetik, mit sokan iszonyodva botránynak neveznek, 's mi után mégis egyszersmind epedve vágnak!

Midőn ezen purgatoriumban kívülről megtelt a' bőr vízzel, akkor a' forrásokhoz sereglenek a' vendégek és belől is jól összevissza vizezik magokat.

10. A' FORRÁSOKNÁL.

„Mellyikből iszik nagysád?“

Ezt egy sóvány uracs kérdi az arszlánok kopott falkájából.

„Arthur-forrásból.“

Ezt egy vastag özvegy asszony feleli, ki szeretné, ha valaki által olly erős szerelmi epedésbe hozatnék, hogy kissé illendőbb területre soványodhatnék össze.

„Tehát én is bátor leszek azt élvezni.“

„Ön csintalan.“ —

Egy másik forráshoz két éltés asszonyság közelit, egy falusi „gavallér“ már ott áll és épen kilenczedik szivarát gyújtja meg a' nyolczadiknak égő maradványán.

Udvariasan vizet merit a' két hölgynek és nagy fontossággal szól:

„Nevezetes felfödözést tettem.“

„Ugyan mi az?“ — kérdi a' két néni, gondolván, hogy valami csipős kalandoska, vagy még csipősebb titkoska birtokába fognak jutni, minőket hegye szivarozás közben gyártani szokás.

„Csak méltóztassanak előbb vizöket kiinni nagyságtok.”

A' két éltes asszonyosság még soha nem itta ki olly mohón a' nagy pohár izetlen tartalmát, mint most, 's az utolsó korty után már egyhangulag kérdék:

„Mit tud ön?”

A' falusi elméncz gondosan körültekint, mintha titkát nem akarná szentségtelen fülekbe juttatni és suttogva szól:

„Hát — hát —”

„Szóljon! szóljon!”

„Hát egy nagy-nagy — békát láttam.”

„Hah! — Hol?”

„Itt — itt a' forrásban, mellyből épen most inni méltóztattak nagyságtok.”

„Jaj nekiünk!”

„Méltóztassanak nyugottak lenni, hiszen nem volt — eleven.”

„Oda vagyunk! Miért nem szólott ön előbb? Meghalunk!”

„Dehogy hálnak meg nagyságtok, hiszen már többen is ittak belőle, aztán előbb nem szólhattam, mert ugy bizonyosan nem ittak volna nagyságtok, pedig nem jó ám a' gyógyrendet megzavarni.”

„Milly rendetlenség! semmi fölügyelés! Elveszhet az ember!”

A' falusi elméncz jót nevet, 's az éltes hölgyek igen hibáznak, hogy olly nagy zajt ütnek olly csekélységért, a' mi mindennap megtörténik.

És ki tehet erről?

Fizetni nem akar a' magyar, ingyen pedig, mint a' közmondás tartja, a' Krisztus koporsóját sem őrzik, hát a' fürdők forrásait ugyan miért őrizné valaki ingyen?! —

11. T Á R S A L G Á S.

Két ur sétál le és föl, az egyik hosszú, és rövid száru pipája van, a' másik kurta emberke, de hosszú száru pipát használ; egyébiránt mind a' kettőnek pipája ezüst kupakkal van ellátva. Egyébben sem nem különböznek egymástól, sem nem hasonlítanak egymáshoz.

A' hosszú:

„Alázatos szolgálja!”

A' kurta:

„Jó reggelt.”

„Szép időnk jár.”

„Szép.”

„De nagyon meleg.”

„Meleg.”

„Bizonyosan eső lesz.”

„Bizonyosan.”

„Tegnap is így volt.”

„Igy.”

„Inni méltóztatik menni?”

„Inni.”

„Alázatos szolgálja!”

A' válasz morgásban olvadt föl, de bizonyosan hű viszhangja volt az üdvözlésnek.

Ezen jelenet mindennap szóról szóra megújul, pontban kilencz órákor reggel.

Fogadni mernénk, hogy ezen kis ur igen nagy politikai szerepet fog még játszani. — —

Hölgytársaság. Épen az öltöző asztal mellől jönnek, teljesen csatára fölkeszülve tetőtől talpig.

Tornyos hajfonatok, selyem, bársony, arany, drágakő, réz és csehüveg.

Éles méregetés a' szemekkel minden oldalról, minden szemben diadal, vagy harag kifejezése, minden ajkon szende mosoly, — ah, milly szép a' természetesség!

Hm, gondolja az egyik, X... né ma valóban drágább ruhát visel, mint én; ugyan hol veszi? és hangosan szól:

„Ah, bocsanat, kedves X... né, hogy ön mellett illy pongyolán merészlek megjelenni; ezen ruhámat otthon csak pulykaruhának szoktam nevezni, mert mindég ebben tekintém meg reggel a' baromfiakat.“

E' szók után nyájasan tekinté végig a' hölgyek tarka csoportján.

X... né azonban nem maradt adósa, hanem rögtön viszonzá:

„Oh, kérem, hiszen én is legmélyebb pongyolában vagyok ma, ezen ruhámat otthon csak libaruhának neveztem, mert én is ebben tartám a' reggeli szemlét.“

E' szók után szintolly nyájasan mosolygott X... né, mint a' másik hölgy, 's egyik sem maradt a' másiknak adósa.

Egyébiránt akár libaruha, akár nem libaruha, mi egyiket sem ruházzuk föl ezen tisztos nevezettel, mert mindketten jól tulvoltak már a' boldog libaság szende korán.

Meg kell még jegyeznünk, hogy ezen egész beszélgetés német nyelven folyt, azért tetszik fordításban olly darabosnak. —

Egy szellemdús fiatal kisasszony egy szomorú füz alatt olvas, egy lelkes fiatal urfi a' szomorú füz mellett sohajt.

„Nagysád olvasni méltóztatik?“

„Igen.“

„Szabad a' szerencsés költő nevét tudnom?“

„Clauren.“

„Ah, az, a' ki Schillert irta?“

„Igen.“

„Magyarul nem méltóztatik olvasni?“

„Nem.“

„Én sem.“

„Ugyan mit is olvashatna az ember magyarul, hiszen mit irnak?“

„Vörösmartyt dicsérik.“

„Hallottam, nemde az irta Szigligetit?“

„Meglehet, de nem tudom bizonyosan, hanem Petőfit ő irta.“

„Ah, erről sokat hallottam. Szomorujáték ez, vagy ballada?“

„Nem tudom bizonyosan, de mintha hallottam volna, hogy vigjáték.“

„Mihelyt le lesz németre fordítva, azonnal olvasni fogom.“

„Oh, ha én költőnek születtem volna, hogy nagysád figyelmét magamra vonhatnám!“

„Uram, ön — ön —“

— Igen sajnáljuk, hogy ezen lelkes fiatal urfi német költőnek nem született, 's ezen sajnálkozásunk ünnepélyes nyilvánításán kívül egyebet érette nem tehetünk. —

12. K Á R T Y A.

A' görögök lerészegíték rabszolgáikat, 's ezen baromi állapotukban bemutaták őket gyermekeiknek, hogy ezekkel a' részegséget örökre megutáltassák.

Nálunk a' kártyázás annyira elharapózott, hogy a' gondos anyák végre hatályos gyógyszerre veték fejüket.

Ők most magok is tüzesen kártyáznak, — délelőtt, délután, este, éjjel szendélyesen kártyáznak magyar fürdőinkben, 's áldás kövesse őket ezen nemeskeblű elhatározottságukért, mert meg vagyunk győződve, hogy mind azon fiatal

férfiak, kik valaha asszonyt a' szenvedély minden rutító és nemtelenítő kifejezésével kártyázni láttak, soha többé kártyát kezökbe venni nem fognak.

Kártyázzanak tehát önök, szép hölgyek, kártyázzanak szenvedélyesen 's mellőzve minden házias kötelességüket, mert meg lehetnek győződve, hogy ezen súlyos áldozatukat legszebb siker koronázzandja : a' férfiak örökre megutálандják a' kártyát, mint a' spártaiak a' részegséget, és idejüket a' haza és embertársaik boldogítására fogják fordítani! —

N a g y I g n á c z.

VÁNDORJEGYZETEK A' MAGYAR ORVOSOK ÉS TERMÉSZETVIZSGÁLÓK HETEDIK NAGY GYÜLÉSÉRŐL.

(Folytatás.)

IV. J Á S Z Ó.

Augustus 11-dikén reggeli négy órakor kellett vala kiindulni a' társaságnak Aranyidkára, az ezüst-amalgamázás megtekintésére 's innen a' rudnoki fürdön keresztül a' jászói prépostságba; de az égnek éjjel megindult csatornáí szünni nem akarván, 's a' hosszú tót szekerek megázott 's nyomorult szalmaütlesein nem levén nagy kedve senkinek, fáradságos kirándulást tenni, az indulás jóval később történt 's egyenesen a' három mérföldnyire fekvő Jászóra. Egyedül az elnök gróf vette egy pár vendéggel útját Semsének és Aranyidkáának. Hiában reményl é a' társaság az idő kiderültét 's a' nap mosolygását; az ég boltjáról sötét felhők függének folytonosan, 's belőlök neki-neki zúduló zápor ömlött a' természet barátira, kik végre több apró csapatokban verekedének a' loespocs utakon a' gyönyörű völgyfordulatban fekvő Jászóra áátzva 's olly későn, hogy az itteni nevezetességek megtekintésére csak kevés idő jutott. A' nyájas és vendégszerető prépost igyekezett mindenkinek tud- és látványát tehetsége szerint ki-elégíteni. Előadá röviden ezen nevezetes prépostság történetét, mely már IV. Béla idejében 1135—1270. létezett, de a' mellyet a' tatárok elpusztítának. A' mult század második felében Lauberer András prépost ujonan építette a' templomot és prépostsági épületeket. Első Ferencz császár 1802. a' premonstratensis rendet minden jogaikba visszahelyeztette. A' rendlak egyébiránt roppant emeletes épület, 's a' templom is márvány-falaival megnézését érdemel. A' prépostságnak van könyvtára is, mely mindinkább növekedvén, annak számára a' mostani prépost külön épületet szándékozik építtetni, a' laképülettel átellenben. Segitse az ég annak mind felépítésében, mind jó és becses munkákkal gazdagításában! Van itt egy kis, nagyrészt magyar pénzgyűjtemény is, több jeles és nagybecsű darabokkal. A' levéltár sok nevezetes írománnyal gazdag. — Volt egy kis ércz-, kő- és szikla-gyűjtemény is — mind itteni termék — kiállítva, mellyet a' derék házi urak egészen a' vendékek szabad rendelkezésükre szántak. A' prépostsági épülettel átellenben levő hegyhát fordulati csueslapjában, balra ezen épülettől, egy csepkőbarlang is van, mely a' hegyek alatt messze benyulik, 's mondják, hogy az agteleki barlanggal összefüggésben van. Ezen tulajdonnemű csepkő-alakzatokkal gazdag barlang megtekintése sok időt igényel, nemcsak terjedelmes, hanem igen fáradságos utainál fogva is, mellyeken viz, sár, mélységek és meredekségekre készen kell lenni a' vizsgálódónak. Le kelle hát tenni ezen érdekes barlang megtekintéséről, mellynek mérnöki rajzát egyébiránt prépost ő nga láttatá velünk. A' fenemlitett kiállításban hosszukás bibircsókkal rakott zömök csepkő-csapatok láttunk ezen barlangból.

A' csepkő-barlang helyett azok számára, kik a' prépostsághoz tartozó nyújtó hámost látni ohajták, készen állának a' befogott kocsik. Az idő vidulni kezdvén, a' látni vágyók kiindultak, de az utolsó kocsí közel a' lakházhoz felfordult, szerencsére minden egyéb következés nélkül, minthogy a' rajta ülők, ezen sáros eredménynel megelégedvén, visszatértek. Mi mások szerencsésen elértük célun-

kat. A' hámor csak egy jó fertály órányira fekszik a' prépostságtól. A' jó ut gyönyörű erdön viz keresztül, 's a' hámor festőileg fekszik a' baloldali lejtőn, környezve az ifjú friseségben diszló fákkal fedett hegyek közepette. A' hámorfeletti parton fekszik egy tágas medence, melyet a' mészhegy oldalából bőven ömlő források táplálnak, 's mellyből a' viz a' hámor kerekre szolgál. A' meszes részekkel teljes viz mindent vastag héjjal von be, még a' hámor kerekét is. A' medence alja és oldalai, valamint a' hámarkörüli kőfalak is tufakból állanak. A' medence feletti gyönyörű fák árnyékában fakadnak egy nagyobb és kisebb forrás, mellyek csatornákon vezetve folynak a' medenczébe. A' kilátás ezen források mellől igen kellemes az alantfekvő hámorra, az előtte elterülő virányos rétre 's a' köröskörül fekvő gyönyörű erdőkre, mellyeknek fris zöld levelein a' még nem rég megszűnt eső cseppei ragyogtak a' felhők megül ki-kibukkanó nap sugáritól. Nehéz volt olly hamar ott hagyni e' szép helyet, honnan olly kedves élvezet volt látni

— — — — — ruris amoeni

Rivos et musco circumlita saxa, nemusque.

's melly a' tisztelendő uraknak irigylésre méltó sétahelyök szokott lenni. — A' hámorban egyébiránt nyolcz ember dolgozik, ezek közt a' nyújtó magyar, a' többi német. Készítenek itt rudakat, kapákat és szögeket. Évenként valami 400 mázsa vasat dolgoznak fel.

Ezen rövid, de kellemetes kirándulásból visszatérvén, a' nagy ebédhez ülénk a' prépostsági nagyteremben, melyet több nevezetes egyházi és világi férfiak arcképei ékesítenek. Meglepve valánk, hogy a' rossz idő 's rossz ut dacára is olly nagy számmal jelenénk meg az asztalnál. Legnagyobb része a' vendégeknek — néhányat kivéve — elmondhatá Tollagi Jónással:

„Megáztunk jól, de nem láttunk semmit.“

Az ebédet egyébiránt jó kedv lengé át. Folytak a' soknemű toastok, de a' melyeket mind túlhaladá Kuthynk, de különösen Kazinczy Gáborunk genialis toastja, melyet a' magyar szivességü és sok szép hazai tettekkel tündöklő préposthoz intézett. A' rögtönzött remek előadás, foglalatdús és csipős elmésséggel fűszerezett, honunk legfontosb viszonyait megható vonásokban feltüntető szónoklat mindenkit bámulással töltött el. Vajha az egész magyar clerus hallhatta volna azt! Ebéd után azonnal visszasietett Kassára a' gyülekezet, hová a' borult ég, sár és kiáradt patakok miatt csak későn verekedheténk.

Augustus 12-dikén, reggeli hét órától tizig szakulések tartattak 's ezek után a' második közülés, mellyen, a' tagokon kívül, igen kevesen voltak. A' szakosztályi jegyzőkönyvek felolvasása után P u l s z k y F e r e n c z alelnök a' vörösvágási opálbányákról irt értekezését olvasá fel. Több éveken át, mig t. i. ezen bányákat Fehérváry Gábor birta haszonbérben, bő alkalma volt az értekezőnek azokat minden tekintetben megvizsgálni és kifürkészni, 's azt olly eredménnyel is tévé mind historiai, mind geognosticai, mind mineralogiai tekintetben, hogy értekezése alig hagy hátra kívánni valót. Kár, hogy tudós és nagyérdekű dolgozatát, melly a' Kassán felolvasott értekezések legjelesbike volt, 's melly bármelly tudós közgyűlésnek diszére lett volna, az idő rövidsége miatt sebesen kellett olvasni. Ezen értekezés után dr. K o v á c s G y u l a kitünő fűvészeink egyike, figyelmezteté a' gyűlést a' töviskes csimpajra (xanthium spinosum), melly hol egyszer gyökeret ver, egész földeket haszonvehetetlenné tesz, 's melly magát már Kassa környékén is kezdi mutogatni. Indítványozá tehát, hogy mind Abauj, mind a' szomszéd megyék figyelmeztessenek ezen ártalmas növényre 's tovább terjedésének megakadályoztatására.

Az ülést Kassa városa kiöltötségének bucsuvétele 's az elnök és k. tan. Bene Ferencz hálanyilváníttása rekeszték be. Délután egy óraker ebédnek is beillő villás reggelire volt meghíva a' tudós gyülekezet elnök gróf ő mgához a'

casinói terembe, melynek vége levén, az egész tudós sereg bucsut vön Kassa városától 's ismét a' hosszú és keskeny tót szekerekre osztakozván szét, a' rányi fürdőnek vevé útját. (Folytatjuk.)

A' SZÉPIRODALMI SZEMLE ÉS USZÁLY-VIVŐI. *)

A' minap valakinek kedve kerekedett a' Szemle mellett k a k a s v i a d a l t (saját szavai) kezdeni, 's egy pár kakastollat tüzvén fővege mellé, beállott apródnak a' Szemléhez; de a' helyett, hogy kötelessége szerint, a' Szemle uszályát csinosan és vigyázva vitte volna, elég ügyetlen volt rá tapodni, 's a' különben is gyöngén férczeltet korezából kiszakasztani, állítván: hogy a' Szemle a' színi hatást igenis, megengedi, holott tudjuk, hogy a' Szemle azt, tilosnak nyilvánítja; pedig ezen ur elégszer láthatta, a' bécsi elyeumban is, hogy midőn az, kinek fején a' czopfos paróka volt, ment, utána mentek valamennyien, kik czopfját vitték, 's egyiknek sem volt szabad, bele ragaszkodva 's lábait megvetve, dicső diadal-menetében a' czopfot visszatartani. Hogy még illy apróságokra is figyelmeztetni kell némelly uracsokat! — De talált a', 'Szemle' végre ügyesebb uszály-vivőt is a', 'Nemzeti ujság' egyik dolgozó társában, H. urban, ki, a' vezérszerkesztő bemutatása szerint, azon lapban a' szépirodalmat és művészetet érdeklő czikkeket írja ez idén. H. ur legközelebb, a' 465-dik számban, hosszú jegyzékét közli azoknak, kik a' Szemlével nincsenek megelégedve. Ha ez ellen a' dámának, kinek uszályát viszi, kifogása nincs: ha tetszik, H. urral mi is készek vagyunk bizonyítani, hogy a' Szemlét csakugyan „igen sokan“ nem szeretik. 'S e' részben, úgy hiszem, kissé H. ur is az uszályra taposott. — Nem lehattunk és lehattunk elégedettek kritikásaink legnagyobb részével; mert igen sokan, kik talentum, kiművelt izlés és kritikai öntudat hijával, mint szerzők, nem boldogulnak, — fogják magokat, a' kritika mezejére csapnak, mintha oda talentum, műveltebb izlés és kritikaibb öntudat nem is kívántatnék. Vezérek akarnak lenni, kik mint közlegények sem álltak az első sorban. Innen van, hogy némellyek 20 évig is irogatják recenzióikat, 's az irodalmat csak egy hajszálnival sem mozditják elő. 'S kik birnak is némi ismeretekkel, épen ezen némi ismeretek által lesznek egyoldalualakká, mert nem birnak általános ismeretekkel. Egyik francziafialó, másik csupa formalitás, a' harmadik 'sat. — Azonban bosszánson meg H. ur, gyanításait nem oszthatjuk, miszerint ezen elégedetlenség titkos okaiul olly nemelen érzelmeket számlál elő, melyeknek kuforrása csak a' szív lehetne, 's így bebizonyíthatatlan. Vagy azt hiszi H. ur, a' lelkiismeretek fölött is szabad biráskodnia? . . . Valjon hogy esnék H. urnak, ha valaki azt fogná ő rá: H. ur csupa hálából támogatja a' Szemlét, mert hiszen Henszmann ur „meghasznált kedély“ regényét jobban megdicsérte mint a' Kuthyét? . . . Nem mondaná-e erre H. ur: Ez alacsony gyanusítás! . . . No, lássa, édes H. ur, előbb gyónjuk meg egymásnak lelkiismeretünk állapotját, 's csak aztán ítéljünk e' fölött. Ön, ha tetszik, gyónja meg, miért tetszik önnek a' Szemle: én, im, meggyóonom, nekem meg miért nem tetszik; mert, tessék elhinni, — én is egy vagyok azon igen sokak közül, kiknek nem tetszik.

Tehát nekem a' Szemle ellen mintegy következő kifogásaim vannak: először: Nem szeretem, hogy a' Sz. bizonyos tekintéllyel akar hatni, 's czíméhez oda biggyeszti: „kiadja a' Kisfaludy-társaság,“ miután az ezen lap élén állók

*) Valamint eddig, úgy ezentul is óvakodni fogunk, hogy durva személyeskedések lapunkban lábra ne kapjanak, 's azért illy valódi ügyeszeretből irt 's irodalmunk ferde kinövéseit mulattatólag ostorozó czikkeket annál hajlandóbbak vagyunk közleni, mert a' tisztelt közönség, ha azokat figyelmeire méltatja, csakhamar meg fog győződni, miszerint azok sokkal nemesebb okból, mint veszekedési viselkedéssel irattak. Becsületes, nyílt hadat izenünk literaturánk czopfos arriere-garde-jának.

csupán egyes vállalkozók, 's egyáltalában nem a társaság választottjai. Tehát nem szeretem, hogy a társaság igen kis töredéke az egésznek címét viseli. 'S miután a társaság anyagilag sem a haszonban, sem a kárban nem részesül: szeretném, hogy a szellemi dicsőség sugára, vagy a foltok is közvetlenül a vállalkozókra esnének vissza. Tehát meg kellene minden lapon a vállalkozókat nevezni, valamint a szerkesztő megneveztetik.

Másodszor: Semmi czéhnek, ugy a kritikai czéhnek sem lehetek barátja. Az illy czéhbe csakhamar becsuszik a pártoskodás és részrehajlás. Egyik kéz a másikat mossa; főkép ha a vállalkozók nemcsak bírálók, hanem egyszersmind szerzők is. Egymás irányában mindenesetre genierozva vannak az illy czéhbeliek, és saját műveikről vagy teljesen hallgatnak, vagy, ha szemtelenebbek, kezét fogva egymást dicsérgetik, simogatják; 's ha egy-két apró hibácskát kijelölnek, azt csak azért teszik, hogy a mű lényegesebb tulajdonságait, részrehajlás gyanuja nélkül, annál inkább dicsőíthessék. A nem-czéhbeliek irányában pedig épen ellenkező eljárást tapasztalhatni. A czéhben, teszem, vannak versírók, drámaszerzők, halott-bemondók 'sat., minthogy két dudás nem igen fér meg egy csárdában, a czéhbeliek a nálok gyöngébbeket csak cirógatják, a jobbakat pedig üldözik. Az illy versíró- és drámaszerző 'sat. bírálók még kevésbbé vethetik le szenvedélyeiket, ha néhány elmeszüleményt halva hoztak világra, vagy azok csak kevés tetszésben részesültek. A szerzők igen csiklandós természetűek; 's a bukás után mindig marad némi keserűség a szívbén. Aztán az irigység és konczfáltás is be-befurja magát a tiszteletre méltó czéhbe. Ezen kívül minden czéhbelinek van egy-két jó pajtása is. De továbbá az illy czéhben következetes irány 's határozott elvek nem is képzelhetők. Többen kezelvén a lapot, természetesen a többség határoz, a többség véleménye pedig mindig ingadozó és bizonytalan. Hozzájárul még, hogy a széptan nem kétszer kettő négy, hanem mintegy második hite az embernek; 's én azt hallottam beszélgetni egy szemlei vállalkozóról, hogy mindannyiszor görcsöket kapott, valahányszor e szót hallotta: szép. Lehet, most már megbarátkozott a széppel; bizonyosan nem szolgálhatok vele. — Az előszámlált körülmények ritkán maradnak el a czéh-kritikusoknál: én nem akarok H. ur példájára a szívek titkai fölött itélni, 's a kór jeleit csak elméletileg adván elő, a Szemlére nézve az alkalmazást a közönségre bízom. Annyi bizonyos, hogy a Szemle szemlézetében is vannak különbféle szerzők, kik botlottak is, buktak is, de, hiszen, az katona dolog.

Harmadszor: Én mindig kötve hittem olly kritikuskak, ki a műven kívüli körülményekhez alkalmazkodva, az író műve iránt hol engedékeny, hol szigorú, hol legszigorubb ígérkezett lenni. Szerintem a kritikának a bírálendő műnek hibáit mindig és mindenütt okvetlenül ki kell jelölni; ezen felül, ha méltányos akar lenni, jelességeit is. A Szemle önkényt megvallja, hogy némelly művek iránt engedékeny, mások iránt pedig szigorú akar lenni. Ezt mondja: „A ki tehát illy feladathoz fog, az, midőn erejében bizakodva ekkép a legnehezebb után törekszik, egyszersmind bennünket is feljogosít, hogy művének megmérése a legszigorubb mértékét használjuk; miért is a ferdén ugynevezett irányregények bírálatában mindig a feljebb kifejtett elveket alkalmazván, természetesen a legszigorubb módon járandunk el.“ — „Más szempont alá érnek valamely költő első nyilatkozásai a közönség előtt; ott a nem szoros válogatást a kritika megbocsátja (!), mert a költő sem többet, sem kevesebbet nem ad, mint költői egyediségét; de midőn munkáit összegyűjti, már nemcsak mint előállító, hanem mint kritikus is jelenik meg, ki egy más (bár csak kevéssel ezelőtti) korának műveit, mint az első hív és kedves elfoglalás multával maga által megvizsgált és újra magáévá fogadottakat nyújtja át a tekintet nélküli bírálatnak.“ — Tehát egyszer nyomtatva, a közönségé, kétszer nyomtatva a tekintet nélküli bírálaté; három-

s z o r nyomtatva — a' tekintetes bírálaté, 's így tovább Mi közünk ahhoz, együtt vagy külön adja-e ki a' szerző műveit? mihelyt napfényre bocsátja, fel kell róla tennünk, hogy önmagának kritikusa volt, 's többé semmi pardon-, gratiának nincs helye. Az illy bíráói eljárást használják, egyéb érdekeik szerint, a' szerkesztők, könyvárusok és színházak igazgatóságai, kik jobbak hiányában a' gyöngébbet is napfényre kénytelenek hozni; de bármi uton lásson napfényt valamelly mű, a' kritika bírói széke előtt megszűnnek efféle születési előjogai. Mi köze ahhoz a' kritikának: valaki álmában, lóháton vagy véresverejtéket izzadva készíti-e műveit? igazgatta-e, vagy sem? öt éves vagy ötven éves korában írta-e? az újságban adta-e ki, vagy Heckenast? büszke-e rá, vagy sem? barátja-e a' Szemlének, vagy sem? . . . Ezen elvek szerint, ha valaki két-három évig helynélné, aztán egy-két nap alatt valamit összefirkálna, a' kritika elnézésére teljes joggal számolhatna; mert hiszen a' kritikusként azt kellene felőle hinnie, hogy művével két egész évig vajudott. Sőt tán szükséges volna egy különös irodalmi rendőrséget is felállítani, mellynek tagjai az írók asztalát koronként megvizitálnák, 's a' kritikai czéhnek referálnák, teszem: X. ur már ismét rohanva dolgozik; vagy: Y. ur, az ám a' legény! két hónap alatt csak egy sonettet írt! . . . Illy 's több efféle absurdumokba merül a' kritika, ha a' műven kívüli körülményekre is tekint. Azon felül az illy kegyelet és szigorúság igen ildomos köpenyeg holmi rokon- és ellenszenvek födözésére.

Negyedszer: Nem tetszik a' Szemlében, hogy valamelly művet ismertetvén, a' szerző indokait vagy elferdítve, vagy hiányosan adja elő. Az idézetekkel most egyszer adós maradok; de, tessék elhinni, nem szököm el velök.

Ötödször: Nem tetszhetik a' Szemle, mert maga magával sincs tisztában, mint az Életképekben elég kézzel foghatólag bebizonyított.

Hatodszor: Mert tapasztalom, hogy H. urat rosz utra csábította. Ugyanis H. ur is helyesli a' Szemle nézeteit a' színi hatásról, miszerint az csupa külsőség; pedig ha valaki, épen H. ur győződhetett meg az ellenkezőről. Emlékezzék vissza csak H. ur bizonyos drámai művekre; volt azokban látvány, zene, ének, meglepés 's spectaculum; 's mégsem volt színi hatásuk. Egyébiránt, hogy H. ur, a' Szemle néhány vállalkozója, meg . . . (igen feledékeny vagyok; a' nevek nem jutnak eszembe,) igen, meg mások különösen is neheztelnek a' színi hatásra, azt teljes szívből elhiszem: mert ha, teszem, én valakire kokettirozok, 's azon valaki nekem csak azért is hátat fordít, bizony azon valakire én mindig nehezteltem; de vigasztaltam is magamat — a' rókával: Egres, nem kell! —

Látja, H. ur, nekem ezekért nem tetszik a' Szemle; 1-ször mert tekintélyvel akar hatni, ámbár ellensége a' színi hatásnak; 2-szor mert czéh; 3-szor mert, ha akarom vemhes, ha akarom nem vemhes; 4-szer mert nem mindig elég hűséges; 5-ször mert zavaros; 6-szor mert ferde fogalmai vannak.

A' H. ur által emlegetett haragot és rémületet pedig csak az olly írók érezhetik, — ha t. i. érzik, — kiknek írói élete csupán a' kedvező bírálatoktól föltételeztetik; kiknek műveiket, ámbár némelly nagy-nagy tekintély meg-megdicséri, az olvasók tiz száztólja sem bírja végig olvasni — az unalomnak miatta. Egyébiránt egyik kéz a' másikat mossa. — —

V a l a k i.

A Z E G R E S S Y - F É L E C Z I K K . *)

Mivel a' vita már be van fejezve, és az igazgatóság által reformra intézkedések is tétettek: sem kedvem, sem szándokom azt újra feléleszteni; nem is kellene egyebet tennem, mint holmi émelygős adatokkal és illusztrációkkal körvértve, ismételnem a' „Pesti Hírlap“-ban közölt két czikkemet, mellyeknek pontjait Egressy ur elferdíti, félremagyarázza, gyanusítja, — adatait csak úgy

*) Lásd „Czakó-féle czikk“ czim alatt, az Életképek 14. számában. —

könnyedén mellőzi, semmiknek vallja, a' helyett, hogy alaptalanságukat kimutatná, vagy igazabb adatokat hozna ellenük. — E' modorban olly gyenge ügy mellett sem nehéz vitázni, miut a' mellynek az Egressy-féle czikk oltalmára kelt; de egyszersmind könnyűvé lesz részemről is a' czáfolat, a' mennyiben csak némelly Egressy-féle következetességet szükséges az érintett czikkból kimutatnom. —

Azt mondja Egr. ur mindjárt a' czikk elején : „egy aligazgatóban a' reform szükségét elvileg régebben belátták mindazok, kikben Czakó a' kórállapotot megszemélyesíti.“ — Mindenek előtt megjegyzem, hogy én mindig rendszerről szoltam, 's ha egyéneket emliték, csak annyiban történt, mennyiben a' rendszer egyének működésében mutatkozik; ezt azonban csak mellesleg említvén, kérdem : ha régen látták az aligazgató szükségét, miért nem létesíték mindeddig? Egr. ur az Életképek 454. lapján e' részben így felel : „Mert hiszen ő (t. i. Czakó) olly jól tudta, mint én, hogy egy aligazgató kinevezése semmi más akadályon nem mult, mint a' lehetetlenség“ (dehogy tudtam, dehogy tudtam, sőt az ellenkezőről volt és van tudomásom). — „Hiszen ő igen jól tudta (ismét nem tudtam), hogy miután a' főigazgató gróf ő mlga nem talált e' lelki szegény hazában embert, kinek kezébe teljes bizalommal helyhezteté vala az ügyet, mellyért egyedül ő felelős, 's hogy miután azok (kérem, figyelem!), kikben bizalma lett volna, e' hivatalt el nem vállalák“, (de azt már szeretném tudni, honnan mutatja meg Egr. ur, hogy valaki e' részben felszólíttatott? és kik azok az azok, kikben bizalma lett volna? hol vették magokat ezen lelkiszegény hazában, mellyben nem található ember, ki iránt ez ügyben bizalom lehet, összeszámítva az első „éhenkórásztól“ az utolsó „irodalmi napszámosig?“ De olvassuk tovább E. ur cikkelyét:) — „Várni kelle tehát, ugy mond, mig végre is a' kénytelenség véletlene teremt elő valakit, kiben a' Czakó vágyai valósuljanak, azaz : midőn ő mlgának majd országgyűlésre kell távoznia.“

Ezen egész hosszú Egressy-féle okoskodásból mi az épületes tanulság? Hogy az igazgatóság tagjai rég látták az aligazgató szükségét, de ezt létesíteni „lehetetlen“ volt, és várni kellett, mig a' „kénytelenség véletlene“ segít a' „lehetetlenségén.“ Ez a' lehetetlenséget megtörő kénytelenség véletlene pedig : A' mlgos grófnak országgyűlésre távoztása, melly „teremt“ elő „valakit“, kiben bizalma lehet, ezen lelki szegény hazából, mellyben nincs ember, ki iránt illy ügyben bizalom lehet. Ez az Egr. ur logikája az én logicitlanságom ellenében; ez mind az, a' mit a' rendszer iránti vitára nézve mond. Mi engem illet : illy lehetőségteljes lehetetlenséget maig sem tudtam, — olly lelkiszegény hazát sem, melly ugyan nem bir megbízható emberrel, hanem bir ollyannal, ki megbízható; — 's ki mind a' mellett, hogy nincs, megkerestetvén megtaláltatott, megbizatott, 's kit maga a' közvélemény kijelölt. Bajza József urat értem.

Azt mondja Egr. ur, hogy zavart eszü vagyok — és ha ennek tulajdonitná azt is : hogy tulipán-nyelvű soraiban nem látok egyebet, mint a' tisztaság és értelem „lehetetlenségét“, Egressy-féle következetességet, mellytől meg is tébolyodhatik, ki megérteni akarja : ugy számosan fognának velem egy bajban szenvedni. — De ezen mind nem lehet csudálkozni; maga előre bocsátja, hogy mint „közlegény“ beszél.

Menjek-e tovább?

Halljuk a' „közlegényt!“ Az Életképek 455. lapján így szol : „Nyilvánitom, hogy Cz. előtt soha sem panaszkodám olly színházi bajok felől, mellyek a' főig. gr. ügyszeretetét, lelkiismeretét 'stb. kétségbe hozhaták, bajokról, mellyek becsületes meggyőződés szerint az ő mlga valóságos eljárásának rovására irathatának vala.“ Becsületes meggyőződése szerint olvassa el Egr. ur a' Pesti Hír-

lap 848. számában közlött, e' tárgyat illető soraimat, és át fogja látni, hogy fenedezett szavaira nemcsak nem czéloztam, de illyes értelem elfogulatlan olvasó által onnan ki sem magyarázható. Hanem kimagyarázható, mit ön is illetéken bevall : „És igenis panaszkodtam egyes színházi tagok lelkiismeretlenségére 's olly kihágások ellen, melyek őmlga igazgatása előtt is léteztek (már Bartay E. ur igazgatása alatt állott a' mostani rendszer) — és lenni fognak mindörökké, és mindenütt (Isten őrizzen! egyébiránt kibuvó ajtónak megjár). — És panaszkodhattam némelly abnormitásokról színésztünkben, de melyek az igazgatóság hatalmi körén kívül esnek; (ez a' baj!) 's említettem még némelly reformok szükségét 'stb.“ Ön bevallja tehát itt is : a' tagok lelkiismeretlenségét, kihágásokat, abnormitásokat, reform szükségét. Kérdem következetességét : mi ellen hadonázhat és handabandáz olly iszonyu következetességgel öt sűrű lapon keresztül, és olly erősségekkel, minő az Életképek 457. lap 5-ik sor : hogy a' m. főig., ha akarja, saját szemeivel lát h a t ? !“

Lehetlennek mondja ön, hogy az aligazgató naponként minden panaszokat kihallgasson 's eligazítson. Én pedig azt mondom : szükséges eligazitnia, ha mindjárt kétszáz volna naponként, a' mi épen nem áll. Egyébiránt minél egyszerűbb az eljárás, annál kevesebb a' panasz. Sok bajt már az igazgató gyakori jelenléte is elhárít és megelőz.

Az aligazgatóval beállandó új rendszer fejtegetésébe azért nem bocsátkoztam terjedelmesen, mert ez már színházunknál gyakoroltatott, ismeretes, és szükségfeletti dolog volna; a' mellékes változtatások ugyis utólagos tanácskozás tárgyai és eredményei. Csak ezen aligazgatói rendszer alkalmazási szükségét akarám bebizonyítani, mit ön „rég látott“, be is vall ugyanazon cikkben, melyet szörnyü következetességével épen ellenem irt.

A' próbák ügyében egy hajszálat sem állit a' „Pesti Hirlap“-i második cikkem ellen. A' karszemélyzetet hiában veti okul. Az előadásban a' karszemélyzet az, mely iránt közönségesen legkevesebb a' panasz, mind a' mellett, hogy legtöbbet működik.

És mi nevetséges Egressy-féle következetesség : 1) azt erőlködni bebizonyítani, hogy nálunk a' rendes próba eszközölhetése teljes lehetlen, és 2) megmutatni akarni, hogy a' próbák rendesek voltak, és ezt az által, mert, mint állítja, 10-er valék jelen (tagadom) és nem tudhatom. Erösségnek és bizonyításnak szép. Nem rég történt azonban, hogy a' próba nem kezdethezt a' kijelelt időben, mert a' soros rendező, épen Egressy ur, nem volt jelen. A' személyzet várt egy darabig, mig végre Sz.-i, ki maga is rendező, noha nem vala soros, elkezdte a' próbát. E. ur félóra mulva megérkezvén, kiméletlen kifejezésekre fadakt Sz.-i ellen, hogy miért merte elkezdetni a' próbát, holott ő (t. i. Egr.) a' soros rendező ? ! Kettős bünt követett el Egr. ur ; 's vádoltatott, büntettetett ? nem — sőt törvényszék sem tartaték. Illyenek a' rendes próbák lehetlenségének okai !

Lelki tehetség, szorgalom, munkatöbbség kölcsönzik és illő joggal a' szellemi és művészi fensőbbiséget. Ez ellen nem szóltam, tisztelem azt a' maga helyén, csak hogy ezt sem követelni kell; a' mások elismerésén alapszik ez. Hanem nálunk aristocraticus különbség van. Törvényeink minden színháztagot egyenlően köteleznek, de e' törvényelőtti egyenlőség nálunk csak papi ron létezik, mint a' fentebb említett eset is mutatja, 's még hivatkozom a' Pesti Hirlapban közlött második cikkemnek a' törvényszéket illető pontjaira, melyeket ön sajátos „rhetoricai figuráival“ és következetességével jónak látott mellőzni, mint egyéb adataimat is. Törvényünk — mint minden oligarchalis vagy ingatag kormány alatt — pókháló : a' kis légy beleakad, a' dongó áttöri. Ez azon aristocratia, melyről szóltam.

Egr. ur rhetoricai fülei hallottak valamit harangozni a' „vis inertiae-

ról, de nem tudja, mi az. Ebben találja szinügyeink legnagyobb betegségét. Ha ez alatt tehetlenségünket érti, és orvosolhatlannak hiszi: úgy kár ámituunk a' nemzetet és országot; hanem „hazafiui szent buzgalommal“ mondjunk le fizetésünkről, 's induljunk Chinának, — vagy a' hol Egr. ur általam „gyanusított“ magas reményeit valósulandóknak hiszi. Egyébiránt ezen Egressy-féle „vis inertiaeben“ valami mégis van. Legalább innen magyarázható, mikép, mind a' mellett, hogy az igazgatóság főbb tényezői és oszlopai drámai színészek, újabb időben az opera tulnyomóságra emelkedett a' dráma felett, annyira, hogy a' dráma ügyét bukottnak lehet mondani az opera előtt.

A' mit a' m. főfelügyelő gróf elvesztésének általam említett fájdalmas voltáról rhetorizál, egyesek meghazudtolása mindazon lapoknak és szerkesztőknek, kik e' kérdésben az ügyhöz szóltak. Irányomban gyanusításnak elég szerencsétlen; 's a' közönség irányában mystificationnak elég ügyetlen. Egyébiránt már is kisült, mit első cikkemben mondtam, mert mind az Egressy-féle cikk, mind az ezt megelőző hivatalos értesítő, a' hibákat és bajokat — mellyeknek oka, szerintem, a' rendszerben van — egyenesen a' m. gróf magas személyére hárítják.

Ezek röviden az Egressy-féle következetességek. Ezzel készen volnánk. Hátra van még az Egressy-féle motivumból eredt Egressy-féle piszkolódás, gyanusítás. — Gyalázkodásban sem férfa, sem művészre nem ismerek; no de maga bevallja, hogy mint „közlegény“ beszél, ez egyben következetes maradt magához, és az efféle közlegényesség ellenében sem szóm, sem fegyverem, mind a' mellett, hogy az elég közlegényiesen rám idézett 47. törv. cikket méltó joggal alkalmazhatnám E. ur „közlegénységére“, miután nemcsak engem, hanem az egész színiszemélyzetet, ezenkívül az irodalmat is lekorholja, lepiszkolja. — Sőt sorai büszkévé tesznek; mert ha illy, ki a' legény a' csárdában-féle neki-gyürkőzött közlegényies polemiában — miközben cikkemet többféle nyomoru motivumoknak tulajdonítja — nem tud egyebet felhozni személyem ellen, mint a' mondottakat, 's azokat is csupán pusztá ráfogás és üres gyanusítás valószínűségével: úgy minden gyöngvéseim mellett, tisztán állhatok és állok a' világ előtt. „Hazafiui érzelmeimről számoltatni és biráskodni semmiféle köz- és máslegénynek joga nincs, és igen nevetséges dolognak tartanám azt külsőségek vagy üres phrasisek által akarni bebizonyítani.

A' mi két „adható“ művemet (Kalmár és tengerész, meg Végrendelet) illeti: erre csak azt mondom: hogy ha Shakespeare, kinek talentumához minden mai drámairói talentumai a' világnak összevéve, úgy állnak, mint 100-hoz az 1, — nemzetének olly nagy korában, királyi udvari körben, attól emelve és művelve, — 37 műve között 10—12 irt használhatót, és így minden használható művére legalább 3 esik használhatlan: irodalmi viszonyink közt — ha valódi tehetőség volnék is — megelégedném, ha életemben egyet írhatandnék használhatót. Egyébiránt ma is kezem közt van teljes épségében Egressy urnak egy h a r m a d i k művemről „Leonáról“ saját kezével irt, tulmagasztaló bírálata, mellyet a' kinek tetszik, akármikor előmutathatok *).

Nem keresem gyalázkodása indokait, nyilvános az. E. urnak tetszett egykor egy köztisztelet- és szeretettel felruházott egyén ellen (kire mostani cikkében is epés nyilatkozott) elég közlegényiesen és illetlenül elénekelti a' „fuimus troies“-t; és most látva, hogy a' kérlelhetlen és következetes visszafizetés órája énekelteti el E. ur irányában, illően és méltányosan, épen az érdekelt egyén részéről, ugyanazon „fuimus troies“-t, ezt mélyen érezve,

*) Azt mi is láttuk 's futólag átolvastuk; de ha emlékezetünk nem csal: Egressy ur, ez iratában, méltányolva szól ugyan „Leona“ nagy szépségeiről, de abban, hogy „adható“-e? maga is kételkedni látszik. Szerk.

táplálékot keres azon nyugtalan szellemnek, mely őt mindég kavarja. Hinc illae lacrymae.

És most mit használt E. ur az ügynek? mit magának? Mit világosított fel? mit hozott tisztába? Ok ellen ok győz, — adat ellen adat, nem személyeskedés, sem gyalázkodás. De hol, minők okai, adatai, ha nem akart légbe beszélni? Valóban azt kell hinnem, hogy mind az olvasó közönséget, mind az ügyet felkaroló journalisticát, hogy egyebet ne mondjak, tudatlannak tartja. De legyen elég mostanra.

Czakó Zsigmond.

NEMZETI SZINHÁZ.

— A' nagyheti szünnapok után apr. 5-én 2-or adatott: „Brutus és Lucretia“, szomorujáték 4 felv. Irtta és fordította Hugó K. — Tárgya e' szomorujátéknak a' legtragikaibb. Már maga az esemény is igen vonzó és varázs erejű; mert már több költői kedélyt felizgatott, 's többek által lön kidolgozva. Sokáig gondolkoztam azon: miért nem alakította Shakspeare e' tárgyat dramává, 's miért teremtett belőle csupán költői beszélt? ... Nem találta-e elég tragikainak? ... az lehetlen; félt-e a' Tarquinokat megdöntő eszméket terjeszteni? az is lehetlen: Shakspeare történeti műveiben a' királyokat halomra buktatja. Mi lehetett tehát az ok? ... Végre is az egyszeri iskolamesterrel azt kell vallanunk: úgy van, fiaim, nem tudjuk! — Gyanitanunk azonban sokat lehet. Én azt hiszem, csupa szeszély volt Vilmos urtól. A' tárgy tragikai volt; de ő uralkodni akart a' tárgyon, 's más formába öntötte, mint kínálkozott, 's teremtett belőle olly remek beszélt, mely minden e' tárgyból készült dramát mindeddig tulragyogott. Mint egy gunyolódni akart velünk e' nagy teremtő; 's mutatván szírtre, mely a' természetől képezve, óriási férfiú alakjához hasonlított, így szólt: „Ugy-e, azt hiszitek, ez Hercules lesz? ... 's midőn az válaszoltott: „Ugy van, Hercules kevés fáradsággal lehetne belőle vésni,“ ő mosolygott; elővette vésőjét, 's teremtett belőle gyermeket, de ollyat, mely valamennyi művész Herculesével fölér. Így hamiskodnak, kiknek az'ur Isten geniet adott. Vagy talán büszke volt olly tárgyat tragoediává festeni, melyet már maga a' történetírás tökéletes tragikai vázlatban lerajzolt? Ez is hihető; mert kik e' tárgyon dolgoztak, mindeddig csupán a' történetrajzot színezték. A' történet adott kezeikbe tökéletes drama menetű eseményt, nagyszerű képeket, 's a' jellemeket több igaz és hű vonásokkal kijelölte. Itt tehát a' költő érdeme nem a' feltalálásban, hanem csupán a' hű visszaadásban keresendő. A' Lucretia eseménye valjon történetileg igaz-e, vagy sem? döntsék el a' történetírók: bár nem igaz, a' feltalálás érdeme mégis a' történetíróé marad. A' támasztott kétely azonban meggyőz arról, hogy az ezen korbeli életről elég alapos tudomásunk nem lehet. Innen van, hogy az e' tárgyat kidolgozó költők csak fonást-szövést, jóslatokat, harcztot, 's több afféle általános dolgokat használnak; 's a' későbbi korból következtetnek visszafelé ezen korra, közé vegyítve még egészen jelenkori gondolkozásmódokat is. De másképp nem is tehetnek. Ha a' jelenkorban akarnak hatni, embereiket hozzánk minél közelebb kell hozniok. Épen e' miatt nem hathatnak többé ránk a' régi görög dramaszerzők; mert a' bennök visszatükrözött életet többé kellőleg nem ismerjük; az igen távoli perspectivben csak körrajzát látjuk a' kéklő hegyeknek, de nem látunk tárgyakat. Azért kik visszamennek a' régi mesés korbá, igyekezzenek minél több emberit visszahozni magokkal, mert ránk csak az foghat hatni. Az afféle Sibillák és gyermekes jóslatok, melyektől egy Tarquin szíve megreszket, a' mi szívünket többé nem reszkettetik meg, mert nem hiszszük. Shakspeare korában a' kóborló lelkeket még hitték: többé azokat is csak a' legbutább parasztnép hiszi: azért hagyják azóta dramaköltőink nyugodni a' halottakat. Voltaire „Sémi ramis“ tragoediájában, mint tudjuk, kudarczot vallott a' lélekel. Az illy lelkekben látunk ugyan költészetet; de miután nemcsak gyanak-

szunk, de nem is hiszünk bennök, dramai indokokul csak igen kételkedve fogadjuk el; pedig meg kellene győződünk, hogy szíveinket megnyissuk előttük. Így, midőn Hamlet, apja lelkét látván, összeborzad és vére jéggé fagy, a' mi vérünk egyáltalában nem fagy meg; de Hamlet mihelyt fájdalmait, kételyeit, kétségbeesését olly emberileg hiven adja elő: mi is sirunk vele. — Még egy megjegyzést kell tennem. Sokan igen nagy fontosságot tulajdonítanak dramában a' történeti igazságnak és hűségnek, 's azt hiszik: a' mi történetileg igaz, annak dramailag is igaznak kell lenni; 's ellenben: a' mi történetileg nem igaz, dramailag sem lehet az. Igen nagy tévedés. A' drama magában egy egész 's elkülönzött kis világ. Dramában semmi tekintélyre nem hivatkozhatni; nem lehet semmit megcsillagozni; sőt még a' reflexiók is kirínak, ha nem a' jellemből és annak helyzetéből fejlődnek. Dramában csak azt hisszük valónak, minek indokait látjuk. Benne az elferditett történeti esemény is lehet dramailag valódi cselekvénynyé, 's a' leghűségesebb történeti előadást sem fogjuk hinni, ha nem a' jellemekből látjuk kifolyni. — Miért kell azonban a' dramaszerzőnek mégis tekintettel lennie a' történetre? — Csupán azért és annyiban, nehogy a' fát maga alatt vágja el, 's azt rontsa el, mire szükségképen rajta kell lennie: t. i. az illusiót. Teszem, ha valaki Zách Klára történetét dolgozza fel, és Klárát, teszem, méreggel, vagy két kard közé rohantatva végzi ki, maga magának árt; mert a' nézőknek legeslegnagyobb része jól tudja, hogy Klára nem így mult ki, következőleg költőjének nem igen lesz hajlandó hinni. — Most áttérek a' kérdéses szomorujátéokra. Azt mind a' közönség, mind a' közvélemény organumai tetszéssel fogadták, és nem érdem nélkül; ámbár meg kell vallanunk, hogy a' fordítás által nyelv tekintetében sokan veszített: ellenben színészeink sokkal jobban adták, mint egykor a' németek; 's a' darab fordításban sokkal nagyobb hatással volt közönségünkre, mint a' németre az eredeti. Én Hugó urnak mind jó akaratát, mind elvitázhatlan tehetségeit teljesen méltánylom; 's mind színészeti ügyünkre, mind irodalmunkra nézve igen szép nyereségnek tartom. Ezen műve jelességeit többen méltányosan kiemelték, a' mű a' közönség szeme előtt van; azért úgy hiszem, nem veendi tölem rossz neven a' költő, ha néhány észrevétellel a' figyelmet az árnyoldalakra fordítom; előre bocsátván, hogy szavam csak mint egyes ember szava tekintessék, mert semmi tekintélyes köpenyeg alá búni, vagy közvéleményi töredékre hivatkozni egyáltalában nincs kedvem. — A' cselekvénnyre 's a' szerkezetre nézve semmi észrevételem; a' cselekvény kifejlődése más nem is lehetett, 's az egyes jelenetek mind elfogadhatók a' cselekvényi főpont kisugárzásaiul. Csupán a' személyekről van némi mondandóm. (Vége következik.) Sz.

Ápril 6-ikán két először adott kis vigjáték tölté be az estét: Fogadás, Bauernfeldtől 1 felvonásban; fordította 's illetőleg magyar viszonyokra alkalmazta Somlky; és: Nagykoru 2 felvonásban, Bauernfeld után Fekete Soma. A' választást nem dicsérhetjük. Sok vigjátékírónak kellene, összes művekkel együtt, a' lények sorából kitöröltetni, mig, legnagyobb szükség esetében, ezen felületes firkászhoz folyamodnánk, kinél Kotzebue is sokkal magasabban áll. Bauernfeld Eduard urnak összes érdeme bizonyos ügyesség, mellyel szegény leleményü tárgyait kezeli; helyzeteiben igen ritkán találni valami újat 's változtatost, sőt épen abban, mi által a' feltalálás hiányát, a' helyzetek kopottságát takargatni akarja, t. i. elmés célzatokban az életre 's rajzaiban a' felforgó életállapotoknak, boszantásig silány. — Mig a' jámbor német családélet körében forog 's ennek mulattató oldalaival foglalkodik, még csak türhetően megjárna; de ha a' kornak uralkodó irányai ellen lödöz, 's mint p. o. a' „Literarischer Salon“-ban az újabb irodalom iránya ellen kél ki: nem tudja az ember, boszankodjék-e vagy mosolygjon e' nyomoruságos satyrai kísérletek felett. — A' „Fogadás“ leirhatlan silányság. Báró*** gazdag földesur, 's megválasztott megyei követ, kivel régen meghalt felesége megfogadtatá, hogy újra meg fog házasodni,

szerelmes lesz Sófiába, önmaga által nevelt fiatal gyámleányába, ki azonban a' tiszttartót szereti 's ettől dühösen szerettetik. Ezen tiszttartó állítólag igen prózai ember, de azért dühös szerelmében a' legköltőibb dolgokat követi el. A' báró, megtudván e' szerelmet, igen haragszik, de a' tiszttartó furfangos testvérhuga, Ilonka, egész figyelmét a' hazára 's ezzel együtt önmagára, mint honszerelmes leányzóra, vezeti. Így a' dolog legszebb rendbe jön; a' tiszttartó, ki már hivatalát is resignálta, Sófiát csakugyan megkapja, a' báró pedig Ilonkát viszi magával országgyűlésre, kétségekivül arra számítva, hogy ez neki majd szükség esetében országgyűlési beszédek is fog csinálni. Mert azon szabadelvű predikáció után, melyet a' bárónak tart, 's hol a' census theoriáját hirtelenében úgy felforgatja, hogy Guizotnak is meggyűlne vele a' baja, feltehetni róla illyesmit. Hol a' leányok a' színpadon illy ékesen szólnak politikai rendszerekről, ott lehetetlen legalább is olly alkotmányoknak nem születni, mint a' legujabb porosz ajándék. A' műben még Bauernfeld szokott elevensége is hiányozván, noha csak négy jobb színész játszott benne, hatása csekély volt. — A' másik vigjáték: „Nagykoru“ a' német közönség által nagy elragadtatással fogadtatott. Nálunk is tetszett, főleg azon mulattató játék által, mellyel Fáncsy (Maradi Jeremiás) a' maradást, Szentpétery (Mozgai táblabíró) a' haladást 's oppositiot, eltorzított tulságában, képviselék. Fekete Soma nem csupán fordítá, hanem egyszersmind viszonyainkra alkalmazá 's korszerű czélzatokkal is megspékelé a' darabot. A' vigjáték rövid meséje abban áll, hogy Széplaky Kálmán báró 's tiszteletbeli eskütt, kit gyámja 's egyszersmind jószágigazgatója, a' politikában és gazdaságban egyiránt tulconservatív Maradi, elnyomva tart, 's ki fölötti hatalmát az által véli megerősíthetni, hogy testvére leányát, Lidit, akarja hozzá nőül adni, épen ezen csalfa Lidi ingerlései által magát rögtön emancipálja. A' mese igen egyszerű, 's érdektelen volna magában; azonban elevenséget 's mulattató képességet ad a' darabnak a' sima, folyékony, szeszélyes dialog. Maradi Jeremiásnak, mint a' tulconservatív elem képviselőjének, ellenébe van téve a' szájhős ellenzéknek egy érdemes tagja, Mozgai táblabíró, ki örökké opponál 's nem is tudja, kinek és mi-nek, 's e' fölött azon tulajdonnal bír, hogy a' nevek sohasem jutnak eszébe. 'S az ember nevet és nevet 's nem gondolja meg, mennyire nincs helyén illy nevetés! — Az előadás élénk 's mulattató volt, Lendvayné (Ilonka és Lidi) mindkét darabban szokott kellemes könnyűségével játszott. De illendően kérjük színészeinket, méltóztassanak hangjaikat kicsit jobban fölemelni, mit, ha már az árak fölemeltettek, méltán megkívánhatunk. A' szülő művészeteknél természetes, hogy hallani akarjuk a' szavakat, 's a' színházi élvezetet egészen semmivé teszi, ha füleinket nagy megerősítéssel kell a' színpad felé fordítani 's kezeinket azok elébe tartani, hogy valamicskét halljunk.

Ü.

SZÍNHÁZI ELŐADÁSOK HETI RENDJE:

Ápril 11-kén	Kézműves (változtatásokkal.)	Ápril 14-kén	Nagykoru. (Tánccezal.)
— 12-kén	Antoni.	— 15-kén	Végrendelet.
— 13-kán	Sevillai borbély, bérletszünettel, új szereposztással.	— 16-kán	Sevillai borbély.
		— 17-kén	Bánkban.

— Az Életképekben Ü. ellenében meg kell jegyeznünk, hogy intézetünknel igen is van, ki figyelemmel kíséri a' külföldi dramai irodalmat, 's az igazgatóság több művet meg is rendelt, ámbár gyakran kellett csalódnia. Midőn a' választás egyedül az igazgatóságot illette, (mert jutalomjátékoknál a' színész kíváratát is tekintetbe kellett venni) az eredetieknek adatott az elsőség. Az academia által lefordított művek legjobbjai már előadattak; a' többiek biztos sükert nem ígérnek. — Készületek miatt a' Sevillai borbély ápril 7-ről jövő keddre tétetett át. A' 'Végrendelet' Laborfalvi Róza betegsége miatt e' héten nem adathatott.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI és KIADJA

FRANKENBURG ADOLF.

16. szám. — Apr. 17. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

SZABADKA, ápril 6-án. A' nagyhét talán sehol sem mutatkozik első pillanatra áhitatosabb szellemben, mint nálunk; első pillanatra, mondom, mert ha a' külszin után nem akarunk itélni, az imádkozási ürügy alatt utcaínkon éjjel nappal fel 's alá járó népsokaságban nem a' valódi ájtatos, hanem a' még illyenkor is tetszelkedési vágy után menő népet fogjuk feltalálni; szóval: az öregebb nemzedéket kivéve, a' fiatalokul majdnem általában el lehet mondani: „perditio in te Izrael!“ — 's okait e' hit 's erkölcsi sülyedésnek nem akarom ezuttal hosszasan keresni; annyit azonban e' helyütt is kimondhatok: hogy az uri-rend példáját követvén a' nép, az általa nyilván vallott hitetlenség 's példaadás után nem csoda, ha népünk 's jelesen bunyevácznóink, templomaink előtt ünnepek 's vásárnapokon aranyba és selyembe öltözve kiűn ácsorogva hallgatják vagy inkább mulatják át a' misét, 's hogy megszokják az Isten házát 's az ez előtti tért leányvásárnak tekinteni, hova csak azért mennek, hogy szebbnél szebb 's drágábbnál drágább öltözékeiket fitogtathassák. Mire vezet ez?... az ég tudja! reám nézve azonban, megvallom, szomorító hatással volt, 's meggondolván, hogy a' nép épen azért, mert nem lehet eléggé felvilágosodott, hit nélkül szükségképp immorális lesz, — kétségbe esem azok gondolkozása fölött, és ezek itt is sokan vannak, kik a' religiót némely német világosság barátjaként: már a' status alapjának sem akarják tartani. De hagyjuk ezt.... Bunyevácznóink fényes ruházódásukról eszembe jut, hogy sehol tán az országban a' köznépp nem öltözik oly drágán 's oly izléssel, mint nálunk. Ugy hogy egy külföldi festő. ki a' telet köztünk töltötte, látván a' nép között a' sok aranyos és selymes öltözékű asszonyokat 's lányokat, gazdag urnók 's hölgyeknek tartotta; 's mi ebből ismét a' tanúság? hogy a' nagy luxus örvényitől kicsi és nagy egyformán ragadtatva, természetképp erényárlóvá lesz, mit meggátolni épen azon okból, mert a' nép közt a' hit fogy, szinte lehetlen. Hiszem, hogy a' népnevelés e' részben is javításilag működendhetik, — de annak országa még messze van, és mi közel az elszegényedéshez. — Egyébiránt a' tavasz kinyíltával mi is élénkebben mozgunk. Épületek emelkednek egymásután 's oly váratlan kereskedés nélküli helyzetünkben, hogy pár évek alatt piacunk 's a' mellékes utcaik nagyvárosias képet fognak mutatni. Való, hogy a' jobb birtoku nemesség itt lakik 's a' polgárság is, szép tehetségeihez képest, szép épületeket emelhet 's emel is, de általában csak igaz marad az is: hogy ott települnek le állandólag az emberek 's oda sietnek a' vidék gazdagabbjai, hol többféle társasági öröm kínálkozik, 's hova több ismer vonja őket. Illyenek: rendezett kényelmes színház, lóversenyek, művelt fiatalság, tánczvigalmak, fürdők, kertek 's, mi mindezeknél több, jó emberek, — szóval: az erőnek bár mi inger általi összpontosítása. 'S vajlon birjuk-e mi mindezeket? — Igen is, nem is! a' hogy veszszük. Annyi bizonyos, hogy, bár ha mind azon előszámlált tulajdonokkal birunk is, az összpontosítás, az idekesektetés eszméit nem tudjuk eléggé felkarolni, mert minden, ha bár csak mulatságos vállalatban is, szakadást keresünk azon egyszerű ok 's dacz miatt, mert azt Péter és nem Pál hozta létre, vagy mert bizonyos intézetet nem tetszett szabadkainak, hanem megyeinek nevezni, — mintha bizony egyik vagy másik elnevezés szegényére válnék valamely társulatnak? oh! milly kicsinyesek az emberek, fenakadáisban!! — Éveken át áll fen nálunk a' lóversenyezés, 's ki nem látja át, hogy ez a' mint egy részről emeli városunk fényét, úgy más részről czélja 's eredménye tekintetért kívánatos, hogy az minden oldalról támogattassék 's nagyszerűsítették. 'S mégis! ellenkező történik, vagy legalább illyesmi; mert hol kettős lóverseny-társaság áll egymás mellett, ott bizony a' versenyezés jövőjéről 's biztosításáról kevés ember gondolkozik komolyabban. — Alapítatok, urak, külön városi, 's külön megyei díjt, ha tetszik, mint van ez a' pesti gyepen tartatni szokott lófuttatásnál 's ez igen is meg fog felelni a' czélnek 's a' büszkeségnek, csak holmi öröklődések által ne vigyétek oda a' dolgot, épen a' város érdekeért, hogy majdan az elkedvetlenedés 's kifáradás után minden e' részbeni erő-összpontosítás megszűnjék. Én úgy tartom, nekünk mindennek örülni kell, mi életre, mi érdekegyeztetésre mutat, 's illyennek kell tartanunk a' lóversenyezést. — Az ugynevezett bácsi lófuttatás az idén május 19-én és 20-án fog tartatni. Első nap négy futás 's csikójutalmazás, másnap ismét annyi futás 's egy kocsi-versenyezés fog történni. A' díjak nem nagyok ugyan, 25 aranyat egy sem haladván felül, mindazonáltal azon körülmény megemlítése, hogy a' jobb birtoku családok majdnem mindegyike futtat és pedig nemesített lovakat, minden esetre némi érdeket kölcsönöz az itteni lóversenyezésnek is. Futási hely városunk tözsomzedságában fekvő Sándor helységi gyepen leend. A' verseny második napján egy nagyobbserü tánczvigalom is fog rendeztetni, mit legyen szabad távolabbi ismerőseink 's mind azok kedvért, kik bennünket akkorra meglátogatni szándékoznak, e' helyütt megérteni. Az ugy nevezett szabadkai lóverseny is alkalmasint ez időtájban fog történni, — részletesben azonban erről még mitsem tudhatni. — Egy pasquil, melly családi-kép czim alatt forog a' közönség kezei közt, ismét visszavetett bennünket a' kisvárosok kisszerű multságaira; azt hittem, hogy ettől ment marad városunk, mert seriousabb dolgokkal illetlen foglalkozni az itteni fiatalságot, azonban csalódtam. Egynek, kit az ég bizonyára elménczséggel meg nem áldott, eszébe jutott bizonyos család női tagjai fölött — ismét talán valami magán boszuért — pálcázat törni. Szegény ember, nem gondolta meg, hogy ezzel épen részvétünket gerjeszti fel az érdeklettek iránt 's hogy ott tudjuk sajnálni, ki gyöngé nők irányában illetlen alacsonyagra képes vemedni. Férfiak a' gunyiratokellenében is védni tudják magokat, mert hiszen ők is irhatnak vagy megvetni képesek; de nők, kik hírokre nevékre annyit! tartanak, és sokkal inkább érzik a' méltánytalanság fegyverét — ök, mondom, mélyebben fájlalják a' könnyen oda dobott bántalmakat 's megbocsátni, megvetni nem képesek. Lehet a' pasquilnak is jó oldala mint mindennek, — de sokkal több rossz, mert titokban 's álnév alatt működik 's többnyire a' gunyoltakat nem belbecsük, hanem kül körülmények 's viselet- 's életmód szerint itéli meg, mi mindenesetre a' javulásra nézve kevés hatással van. Végül megemlítem, hogy egy bunyevácznó nem rék halálozván meg, maga után 128 első 's másod unokákat hagyott, mind olly szépeket testalkatra 's arczra nézve, hogy jól esik a' szemnek rájuk nézni. —

Manó.

U. i. Havy dalnoktársasága itt van, ma lépett fel először zsufolt teremben. Éneklési praecisiójuk tagadhatlan. Részemről azonban megvallom, mind vocal négyeseik, mind a me-

legén előadott népdalok csak úgy tetszenének tökéletesen, ha azokat utánjáró 's kellő zene kísérné. Én azt hiszem, a' legbájlóbb ének is veszt 's majdnem, mondhatnám, hidegen hagy, ha lágy zene nem kíséri. Ezt figyelmeztetésül a' derék vállalkozóknak. Ugyan Hevesy dal- 's színészarsága is, mely a' telet Becskereken töltendi, itt jó össze a' napokban 's vagy egy vagy két hónapot — ha elbirjuk — köztünk töltend. Tagjai leginkább a' pécsi színházból valók 's így eléggé ismeretesek e' lapok olvasói előtt. A' mennyiben azonban új tagok is lesznek, nem mulasztandó el rövid megismertetésüket a' közönség színe eleibe hozni. — E' szerint tehát: színház-, lóverseny- 's tánczvigalmi élvezetek várakoznak reánk. Nem mutatja-e mind ez, hogy a' *savoir vivre*-féle philosophiának itt meglehetősen követői vannak 's hogy annyi életerő 's tehetség mellett — mint nálunk van — csak akarat kell, hogy városunkból provinciai kis (?) főváros váljék? Amen! —

M.

SOPRON. Mindenki a' szabadba siet, élvezendő a' tavasznak szüzien-tiszta fuvalatát, melyet sem köszénbűz, sem innepi arslánok illatgőze meg nem fertőztetett, miként a' nyomasztó falelet színpadiját szokás. Milly lélekemelő ez ifjú természet kies vidékiünk ölen, fakadó bimbáival, fűszeres lebelkéivel, partján a' virányos völgy csermelyének és ormain a' koszorús domboznak egyiránt! És ha látjuk ez elvsóvár népet, mely a' városi környék ösvényeit ellepi, hogy szabad lélekzetet vegyen, az egész télen át nélkülözöttet, hogy bezsibongja a' határt, mellyen eddiglen a' zivatart madarai károgtanak, — hogy beszárnyalják gondolatai a' mindenséget, hova közelebb nem engedé jutni szibaszat fáradalma azokat: — ha, mondok, a' senyvesztő dermedség helyett a' virgoncz élet jelenségét látjuk, magasztosan dobog föl szívünk a' kikelet varázserüiben. — Kizarándokoltam én is a' természetbe, áldozatszengémet bemutatandó a' gondviselésnek, mely éjszak viharai ellen megvédett, 's reménysinnel öltözteté föl a' mezőt és réteket, hogy égi gyönyörrel tekintsünk a' jövendőnek titkos fátyolába. 'S fölksúza dombjaink legte-
tejére, a' kedves hazának rónáiba merült pillantatom, 's az emlékezetnek nyájás alakjaival mulatek: feledtem a' kajánságnak ellenem vont nyilait, mellőztem a' napi bohóságnak szarvas szellemét, — a' derengő távolon csüggtek gondolataim, hol szerettem nyujtának egykoron baráti kezét, igénytelenül, az érdekmertes ifjú vonzalom tiszta öntudatában. Hova lőnek ez idvezítő pillanatok? 's mért, hogy az emlékezetnek tükréről is csak néha lebbenthetjük föl a' fátyolt, olly ritkán láthatva multunknak szeplőtlen homlokát? Vajh' mi végzet szorítja olly perezbe, melyet a' keresésügek tövissokszoruja övedz, örömintek? És tán épen a' pereznek e' tünékenységnél fogva ragadjuk meg olly hévvel a' kéjék áldomásparhat, 's csordultig üritjük azt, nem gondolva a' kehely söprejével, mely a' mohó ajkat egy életre megkészeritheti. Igy tön velem is. Mihelyt gondolataim a' jelen alakjaihoz visszatévedtek, oda lön szellemi gyönyöröm; örömet lelek a' pohár fenekén. Lábaimnál férgek hemzsegték 's az emberiség férgeit idézek elő gondolataim. Ime az avar tömkelegében elsiklott kigyó nem eleven képe azon alázatos bókólsban meggörbedt ördögnek, ki orozva löki fulánkját a' megtévedt kebelbe, hogy maga czifra bőrbre öltözve gögösködhessék az elnyomottak felett? 's ha ez undorító pókot nézem, mint szövi az alig látható kelepczét, 's annak mögletébe lapulva, mint sandit martaléka után, 's milly mohón fonja kötelékeibe a' nyomoru bogárkát, 's kiszivott életnedvein fölhízva, milly kárörvendő elégtűléssel heverész rablott kéjelmes hálóján! — ha ezt látom: lehetlen eszembe nem jutnia azon sunnyogó uzoramartalócnak, ki hivatala paizsa alatt gyanutlanul lesi meg az ifjú gondatlanságot, hogy álarczos kézsége menthetlen örvénybe sodorhassa a' családok boldogságát, midőn ő a' zsákmány kéjeiben háborítlanul éli napjait. 'S ez érzékeny dalu szunyog, e' szikár lovag, nem hasonlít-e azon kapakerülő kontárokhoz, kik művészi sirmalokkal zsebünkől kiorozzák 's szükölködőt illető falatot? Vagy e' czirpegő tücsök mi egyébre emlékeztessen, mint azon tivornyázó fiatalra, ki elfecsérelvén javait, vén-ségére a' morzszaszedő hangyánál kopogtatand alamizsnaért? E' nyálkás csiga, vele vonszolt házával 's duzzadozó szarvaival, élő torzképe azon pártembernek, ki nagyotigéro szavai mellett, nyomoru önérdékeit fedelni soha nem bírja. Hát e' növénypusztító hernyócsoport kinek nem juttatja eszébe hálátlan vendégeit? 'S a' czifra pillangó ugyan nem ábrázol-e titeket, üres fejű uracok, kik ernyészédítésnél egyébhez sem ügyesek, sem elég gonoszok nem lehetnek? 'S ti gebbeszkedő silány embercsék, ime rokonotok, a' sárosagy béka, rutságában úgy puffeszkezik, mintha csak lélekszegénységeket öröklén. És még számtalan illy természetes természetlenségre bukkanék, mikről bizonyos tekintélyek hallgatni tiltanak, mert felfödözendő hasonlataink szembeszokóleg hűk lehetnének. — Különben is akadt egy pályatárs, ki a' természetességeket a' természetlenségekkel egyetemben elősodorá, csipösen ugyan, de néhutt eszélytelenül. Példaul: épen nem természetes a' családíság szentélyéből fölmutatni olly képet, mellyel a' nyilvánosságnak semmi köze; — azontul az illetőre nézvest szégyenítő, sőt, mert alig felényire való, rágalmas. Továbbá nem természetes a' soproni dobost megróni azért, hogy németül hirdeti a' tudósítványokat; mert ez, hol a' nép csupán németül ért, igen természetes, 's épen az volna természetlen, ha a' nagy közönség előtt értetlen nyelven szólna. Kissé túlbuzgó követelés ez, és eszélytelen, habár még olly talpraesetten elménczkedhetnének fölötte. Többnyire elmés bajtársomnak ajánlhatom, hogy ne holmi kisszerű viszketeg, hanem egy magasabb érdeke vezérleje ügyes tollát: mert higye meg, akkor elménczkedünk helyesen, ha elég ovatosak vagyunk, nem érinteni olly dolgokat, mellyek boszonthatnak ugyan, de czélra nem vezetnek. Tehát a' czéltalan csipkedés legkevésbbé természetes. Fensőbb érdeke előtt az elmesség alárendelt szerepre utasítandó. Isten velünk!

Torma.

DEBRECZEN, april 9-kén. — Egy ünnepélyről tudósítom önt, mellyen ugyan magam jelen nem valék, de a' mellyről hitelesen értesültem. Jobb tudósítás hiányában, remélem, az enyém is használható leend. Az ünnepély indítója főiskolai oktató és könyvtárnok LUGOSY József úr vala; tárgya pedig az ünnepélynek, a' hajdúvárosok hajdani főorvosa: Földy János. Az a' Földy, kinek neve a' Csokonai anakreoni versei előtt ajánlásban a' Kazinczyval együtt jelenik meg: „Kazinczy! Földy! kik belőlem Mármár poetát tettek.“ — Az a' Földy, kiről és Kazinczyról ugyanott elismeri Csokonai, hogy „ifjú tehetségének 's addig szerzett olvasásának az oskolai korlátok közül való kivezérleléért, a' régi jó ízlésnek az újabbakkal való

egybekötéséért nekik tartozik.“ Az a Földy, kit halálakor Csokonai megsiratott, sirhalma felett költött jeles ódájával, mely ama panaszos felkiáltással kezdődik:

Megkönyyezetlen kell hamuhodni hát
Akaszod alján, Földy! tenedek is? —
Természet édes gyermeke, 's a világ'
Tág templomának béavatott fia — —
Te tiszta polgár, vig, egyenes barát,

A költőnek ezen érdeméi ujultak meg az ünnepély indítójában, 's arra serkenték, hogy teljesedéséért eszükölné az ünnepelt azon végkívánatának, mellyet önkészítette sirversében ez előtt félszázaddal nyilvánított:

Egy ákászt — — — —

Ültess oh egy jóltévő kéz!

Ez vala célja az ünnepélynek, mely a folyó hónap 6-kán, mint az ünnepelt halála napján, a hadházi temetőben tartaték. Különféle nemű ákások ültetetének Földy sirhalmaéhoz, mely már ezelőtt is egyszerü kövel vala megjegyvezve. Miután hajdú-kerületi főkapitány Pély Gábor úr röviden elmondá az ünnepély célját, Lugosy úr érdekes kimerítő emlékbeszédben adá elő Földy életét 's a természettudományokbani érdemeit; mint a' ki még a' múlt században igen jeles rendszeres állattant irt magyarul, 's megveté a' fűvészetben az alapokat, mellyekre Diószegi és Fazekas építettek. Majd a' helybeli ref. lelkész tartá a' nagy számú sokasághoz gyász-emlékbeszédet, hogy meglenne az ünnepélyen az egyházi kenet is. Ezután Garay koszorús költőnknek ezen ünnepélyre készített 's ide leküldött szép versei szavaltattak el, 's osztattak ki nyomtatványokban. Végre felolvasá Lugosy ur, academiai titoknak Schedel Ferencz úrnak a' Földy szépirodalmi érdemeit fejtegető szokott jelességű beszédét. Igen érdekes olvasmány leendő, ha az említett munkák egy csomóban összefoglalva nyomtatásban megjelenendének; mi hihetőleg rövid időn megtörténend. — Így adaték még a' rég elhunyt jeles természettudós-nak és költőnek a' megérdemelt tisztelet, hogy lenne újabb bizonyossága ama tapasztalásnak, miszerint az utókor, nem tudva, vagy fátyollal borítva a' jelesnek gyengéit, megadja az igazságos koszorút, mellyet az egykoruak hidegsége, hiúsága, irigysége, ellenséges indulatja gyakorta megtagadnak. — M. K.

NAGY-KANISA, martius végén. A' még mindig uralkodó drágaságon kívül, mi már nem ujság, legújabb az, hogy Arnstein Antal hegedűművész két hangversenynyel mulattatott bennünket. A' tüzvész vidékünket is szomorítá látogatásával. F. hó 14-kén a' két óra járásnyi Sand nevű faluban 70 házat égetett hamuvá; a' mult héten pedig Kis-Kanisa szomszédságban 4 házat és több mellékhéületet hamvasztott el. Az elsőnek csapása sok nyomort vonván maga után, az ottani lelkésznek városunk keresztény és izraelita községségezi folyamodása következtében, az izraeliták részéről azonnal 80 kenyér és 40 fital pártoltattak a szerencsétlenültek. Tanácsunk részéről várjuk a segélyt, ha azóta már nem nyujtatott. — Különféle nyilvánítéseiteinkben a' félévi vizsgálatok is jó sikerrel lefolytak. Azokról most bővebben szólni „eső után köpenyeg“ volna. Az izraeliták iskoláiban pedig tegnapelőtt fejeztettek be az ugynevezett német és magyar próbatételek. Véleményemet ez uttal elhallgatom, kivált az utóbbira nézve, mellyről, mit akarnék, nem mondhatván, mit mondhatnék, nem akarom. De lesz alkalmam, ez iskolának viszonyai, bel- és kül-manipulatioja körül nyílt sisakkal másutt szólanom. — Színészársaságunk is van néhány nap óta, még pedig jeles. Ennek bebizonyítására csak azt kell jelentenem, hogy Hetényi József az igazgató, kit már több év óta azon kedvező oldalról ismerünk, miszerint ő személyzet-, rend- és ruhátára sok figyelmet 's még több öszlegeket fordít; minél fogva dicséretesen különbözik a' közönséges vándorszínészektől. Az eddig előadott szín- és dalművek többnyire kielégítőek voltak. L.

Ellemondás és kérelem. Medgyes Lajos úr, az „Életképek“ 13-ik számában az erdélyi irodalomról szólván, az „Erdélyi Híradó“ című politikai lap felől azt mondja, hogy Méhes Sámuel neve alatt jelenik ugyan meg; de az irányt gróf Teleki Domokostól veszi. Grófom, a' mennyire nem barátja a' dolgok elferdítésének, ép ugy nem akarja, hogy érdemet, mi nem övé, reá ruházzanak. Annál fogva, midőn a' tisztelendő M. L. úr főnebb idézett állításának ellentmondok, nyilvánítván a' t. gróf nevében, hogy ő az Erdélyi Híradónak nem irányadója, hanem ép olly rendes dolgozótársa, mint más: egyszersmind szívesen kérem a' különben mélyen tisztelt közlőt, hogy olly tárgyakba, mikről tiszta tudomása nincs, ne avatkozzék. — Kolozsvártt, april 5. 1847. Szathmáry Károly, s. k., gr. Teleki Domokos titoknok.

A' Nagykorú ügyében. — Azon kedvező fogadtatás következtében, mellyben a' ezimzett, általam magyar színpadra alkalmazott vigjáték a' nemzeti színházban többszöri adtásakor részesült, van szerencsém ezennel jelentenem a' t. cz. olvasó közönségnek, de különösen a' vidéki szinigazgató és színész uraknak, hogy az pár hét alatt csinos kiadásban kapható lesz Pesten Eggenberger J. és fia magyar acad. könyvtárus uraknál. Pest, april 12. 1847. — Fekete Soma.

Vas Gereben figyelmezteti előfizetési ivtartóit,

hogy a' begyűjtött pénzüsszeget az aláírók neveivel együtt Emich Gusztáv pesti könyvkereskedő urhoz minélelőbb beküldeni sziveskedjenek.

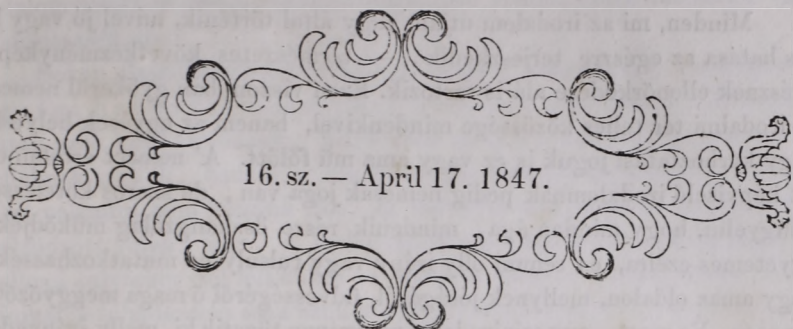
Pesten, tavaszhoz 16-kán 1847.

 Mai számunkat ismét negyedívvvel toldottuk.

ÉLETKÉPEK' her
Kadja Frankenburg Adolf

16. sz. — April 17. 1847.

DRÁMAIRODALMUNK 'S A' SZINBIRÁLÓ VÁLASZTMÁNY.

(Vége.)

III.

Mi teljességgel nem tartozunk a' színbiráló választmány magasztalói közé; de nem is tartjuk Carthagónak, mellynek egyedüli eltörlésétől föltételeznők szinköltészetünk megmaradását vagy jövőendő egész nagyságát. Sőt létezését elvben helyeselve, olly intézménynek tekintjük, melly jelen szerkezete 's működése által sok részt czélellessé lön ugyan, de alapos módosítás 's jobb rendezés segélyével nem mint kártékony megakasztója, hanem valódi tényezőjeként szinköltészetünk szabad 's magasabb fejlődésének — fog fönállani.

Mi nem akarjuk működése fonákságait a' legmesszebb kicsinységekig puhatolni, minden egyes hiányt fölmutatni 'stb.; már csak azért sem, mivel czikkünk végén részletes tervet közölve az egész választmányi szerkezet 's működés átalakításáról, a' jelen, már több lapok által gyakorta érintett 's megvitatott hiányokat ez által mellőzhetőknék gondoltuk. — Mitávol azon nem telen szándoktól, hogy csak kedélyeket ingereljünk, vagy személyeket sértsünk: egyedül a' nemzet szellemi vagyonságának egyik tényezőága, a' szinirodalom iránt viseltető buzgalmunk tolmácsából irtuk e' sorokat; 's mert úgy hiszszük, hogy nézetünk fejtegetése által mind az ügy körüli vélemények tisztulni fognak, mind pedig a' vitatkozások melegéből kívándó legjobbat közelebb hoztuk az életbeléptetéshez.

A' színbiráló választmány alaphibái közé sorozzuk: hogy működései zsinórál olly programm vagy irány szolgál, melly elébb irodalmilag megvitatva nem levén, nem is az összes irodalom vitatkozásainak eredménye. — Megmagyarázzuk röviden nézetünk indokait,

Minden, mi az irodalom útján, vagy által történik, mivel jó vagy káros hatása az egészre terjeszkedik, — természetes következménykép az egésznek ellenörködése alá is tartozik. Ezen viszonyban gyökerül nemcsak az irodalmi tér teljes közössége mindenkivel, hanem az egyesek helyeslési vagy kárhóztatási joguk is ez vagy ama mű fölött. A' nemzet értelmi erejét képviselő irodalomnak pedig nemcsak joga van, de szoros kötelessége fölügyelni, hogy minden ága, mindenik része öszhangzólag működjék az egyetemes célra, és semmi oly irány vagy tulsuly ne mutatkozhasék ez vagy amaz oldalon, melynek jóságáról, üdvességéről ő maga meggyőződve nincsen. És most — egy szinirodalmi program tüzetik ki, mely irányadól szolgáljon egy nemzet szinköltészetének: — ezt egyesek nem tehetik, erre csak összes irodalom van meghatalmazva;

Ez elvont igazságok erejét nem gyengítik, hanem sokszorozzák nemzeti műveltségünk sajátos viszonyai. Illy távolmaradt irodalomban — mint a' miénk — minden tévesztett óra 's félszeg mű, mely a' valódi tökélyesség felé vezető pályáról hamis ösvényre csal, kétszeres kár, és súlyosbuló veszteség. — Tekintsük csak kissé közelebről szinirodalmunkat 's színművészetünk ügyeit. Az egyetlen fővárosi színpadon kívül alig teng kettő három az országban, 's a' szinköltő egyedül itt versenyezhet pályabérért. Igen természetes tehát, hogy azon program, mely e' színház bíráló választmányának alapját teszi, nemcsak úgy tekintetik, mint a' pestvárosi színház egyes véleménye, hanem mint valóságos irányadója az öszves nemzeti szinirodalom jövődjének.

Mert míg például azon elv, melyet Dumas legközelebb fölszerelendő színházában előadási alapul elfogadand, alig fog némi hatást a' francia öszves szinirodalomra tenni, mert az író magában Párisban több színházat talál, mely a' Dumas választmányi elvével ellenkező irányu: ez nálunk egészen máskép áll. Itt a' hivatását érző színíró, ki tudja e' nemzet ezernyi szükségait a' nyelvesinosbitástól a' szellemi öntudatig, ismeri az irodalom első phasisát még csak a' gyermekkoron túl: — bizonyára nem íróasztalának csonka lába alá fogja szerkeszteni műveit, hanem azon igyekezend, hogy velök e' nemzet alvékony szellemére hasson, lelkét a' nagyra, nemesre ingerelje, és szinköltészete szárnyaival az emberi 's társalmi tökélyesség irányára felé megindítsa. — Igen, de szini előadatás nélkül műve csonka test, 's reményei lemaradnak buzgóságátul. Előadatást pedig csak a' pesti színpadon reménylhetve, 's itt is csak úgy, ha műve a' színbíró választmány programja szerint van alkotva: itt van azon erőszakos viszony, mely miatt az önállóságra törekvő szellem akaratlanul is rabjává lesz egy bizonyos programnak; 's a' színbíró választmány tulsulylyal bír az egész nemzeti szinköltészet jövődjében.

Nekünk egy alább említendő főszemponton kívül nem volt szerencsénk e' programmot láthatni; de azt hiszem, főntebbi nézetünk igen igazságos folyamánya az, hogy miután ezen színválasztmányi program által az egész nemzeti szinirodalom irányoztatik, mint közös érdekekkel bíró tárgy az egész irodalomra nézve: adassék át a' nyilvánosságnak, 's az öszves

irodalom vitatkozásaiból nyert megállapodás szerint szerkesztessék, vagy módosítsassék át.

Sokan alaphibának tekintik még, hogy e' választmány főszempontul a' szini hatást fogadta el. Mi e' véleményt nem osztjuk. Mi határozottan azok közé tartozunk, kik dramai műben a' szinihatást nemcsak főkelléknek tartjuk, hanem a' mű valóságos életnyilatkozatának tekintjük. Mert valamint nem hiszünk író, ki művével csak unalmat 's álmodást céltűdött volna: úgy, a' melly mű minden szinihatás nélkül, mint egy szellemi súlyteher dűl lelkünkre — hamisan viseli a' dramai nevet. Sőt a' szinihatás tulajdonkép csak azon közvetítő kéz levén, melly az írónak saját lélekállapotát a' hallgatóság érzésibe átolítja, e' nélkül érzésre se képesítünk, 's így benne a' dramai mű valóságos életmelege ver.

Azonban innen korántsem következik, hogy a' szinihatás egyszersmind a' dramai tökélyesség homlokczimere; 's hogy minden mű remek, melly szinihatást képes előidézni. Mert szerintünk a' szinihatás csak azon arányban jó, helyes, 's egyszersmind a' mű tökélyét bizonyító, minél inkább 's közvetlenebbül a' dramai jellemek lélektani következetességükből, 's a' szinmű egységének természetes rendéből fejlődik ki. — A' mi ezen szabály vonalán egészen tulesik, az mind fattyunövés, hamis pathos 's csalfa szinihatás, melly előszörre megkaphatja ugyan a' nézőt, de lélektani fejleménye nem levén, már másodsor minden ingerét elveszti; 's a' higgadt szemlélő fölkaczag reá, hogy illy természetellenes, gyakorta az erkölcsi érték rovására előhurczolt szini hatás miként kábithatja el csak egy percze is az ép elmét.

Nálunk tagadhatatlanul nagyobb gond fordítatik a' szini hatásra, mint ezt a' jellemek lélektani következetességével 's az egésznek természetes rendjével öszhangzásba hozni. 'S innen van, hogy gyakorta letévedve az igaz ösvényről, külsőségekre pazaroltatik az erő, a' szinihatást hajlandók vagyunk főleg a' külérzéki idegek ingerlésében keresni, 's nem ritkán szinhatásosnak mondunk egy darabot, mellyben egy-kettőt löttek, a' szinpadon tolakodnak, egy valaki minden lélektani ok nélkül gyilkosságra vetekszik, vagy egy másik egyszerre — legvéletlenebbül örvöngésbe esik 'stb. — Ha e' hamis, a' művészet magasb becsét szennyítő irány átalánossá válnék szinirodalmunkban, bizonyára nemcsak az eltévedett író nehezen adná vissza körmei közül, de mivel a' pusztá hatás, valóságos érzéki ingerlés után vágyódó avatatlanok nagy száma néha még tapsviharral is szokta kísérni ez irány bajnokait: könnyen alááshatná szinirodalmunk magasb jövődjét. És oda juthatunk, hogy csak hamar a' legnagyobb képtelenségek, minden művészetet háttérbe szorító képzelem-ficzamok 'stb. fogják szinpadunkat ellepni; vagy olly műzslés törébe esünk — mint a' chinaiak. Olvastam ugyanis valahol, hogy a' chinaiak egyik legkedvenczebb szinművekben egy nő alvó férjét szekerczével agyonüti. A' férj homlokán nagy vértajtétkzó sebbel a' szinpadra jó, itt hosszan kesereg, 's végre elesik és meghal. Most a' nő törvény elébe hurczoltatva — elevenen megnyuzatni ítéltetik. És az ítélet végrehajtása után nemcsak egészen meztelen, hanem

ugy kifestve, mintha bőrét valósággal le is huzzák volna, visszajő a' szinpadra, 's illy alakban könyörög irgalmat majd egy félóraig a' jövődő sorsa fölött itélendő három föld alatti rossz lélektől. A' szegény chinaiak ezt bizonyára igen nagy szinihatással bíró műnek tartják, + de mentsen meg Isten illy műizléstől örökre!

Mi e' rövidke nézetet a' szinihatásról korántsem a' szinbiráló választmányának irtuk, neki bizonyára megvannak e' tárgyban szoros, szabatos elvei, 's ugy hisszük, lényegben igen összehangzók főntebbi értelmezésünkkel. De irtuk leginkább azon okból, hogy a' néhány hetek előtt az „irodalmi szemle“ 's e' lapokban nyilatkozó „egyik dramabiráló választmányi tag“ között keletkezett vitához a' szinihatásról mi is elmondjuk nézeteinket.

A' szinbiráló választmány még eddigelé nem tekinté az összes irodalom irányában tartozásnak, a' szinirókra nézve pedig épületesnek e' tárgyban elveit, nézeteit ünnepélyes nyíltsággal föltárni. És ezt mi igen káros mellőzésnek tartjuk, mert kivált a' kezdő sziniró egyáltalában nem képes magát tájékozni, azon egymással gyakorta homlokegyenest vivó elvek 's nézetek irányában, melyeket e' tárgyban hall, vagy tanítanak a' külön szépirodalmi lapok. És végül egy, összes nemzeti szinirodalmunkat czélirányzó testülettől csak meg is kívánhatjuk, hogy, ha már az egyes birálatoknál sem motivumokat nem használ ítéllete támogatására, sem soha a' szini hatás hollétét vagy hol nem létét távonnan sem mutatja ki: legalább egyszer ez életben mondja el a' szinirodalommal foglalkozóknak, miként értelmezi azon főszempontot, melyhez minden műnek becsét mérni akarja.

Jelen állásában az ügynek a' tanulni szomjazó, 's tökélyesség után törekvő sziniró, igen természetes következtetéssel, az elfogadott 's szinpadra hozott eredeti 's idegen dramaművekből kívánandja magának a' szinválasztmány követésre nemcsak méltó, de kellő elveit a' szinihatásról elvonni 's megtanulni. És — másfél évi figyelmezés után mondjuk — tökéletesen el van veszve a' sziniró, ki az elfogadott szinművek nagyobb részéből kívánja a' szini hatást eltanulni; 's ezekből magyarázni a' választmány e' tárgyban elveit — valóságos lealázása lenne az általa képviselt fényes irodalmi tehetségek egyesültének.

Ha nálunk a' sziniró egyedül az előadásokból kíván tanulni, elegendőnek fogja hinni a' történeti dramák lényegéhez, ha egy vagy másik hős történeti nevet visel, valamelly történeti eseményt elbeszélnek benne, 's cselekmények mutattatnak föl, melyeket csak a' költő történetet 'stb. — Meg fogja tanulni, hogy társalgási vigjátékban egy kis csinos vaskonyhácska igen diszes saloni bútor; a' konyhábani jelenet izléssel bír, 's egy tót szakács őt — hat szava fölötte hatásos valami (!!). — Hogy az örök kesergés pamlagon henye tétlenséggel nyújtózkodó ábrándozás — már fejével érinti a' dramai tökélyesség magas boltját; a' minden természetes fejlemény nélküli, csak a' szögletből előrántott monomania alatt mély lélektani bölcsesség rejtezkedik. Hogy ha egy darabban jelenet üzi a' jelenetet, a' hős nagyokat kiált, 's gyilkolnak jobbra is balra is: valóságos francia eleven-

séget lát maga előtt. És végre, hogy a' felvonások végére csimbókozott drasticus szósallang, erkölcsi vagy political aphorisma, 's nagyszerű látványok 's hallományok, mint: két rendőrszolga, egy boszuálló asszony véletlen megjelenése a' küszöbön, puskadurranás 'stb. 'stb. mind megannyi álványrészei a' színhátnak, 's példamutatványai a' dramai szabatos nyelvnek.

Mi a' színhátnak főszempontul lett kitűztetését teljesen helyeseljük; de megkivánjuk egyszersmind, hogy e' szó valódi értelmében vétessek, 's az elfogadott színművekben ugyancsak ezt lássuk megtestesülve!

Most szemelvényezzük ki e' választmány eljárásának feltűnőbb hiányait.

Illyennek tartjuk:

1-ször. Hogy a' színíró azt sem tudja, kik ítélnék művének élet vagy halála fölött; 's az egész eljárást olly rejtelmes homály környezi, mintha eretnekeket kutató bíróság lenne e' választmány. A' vakbizodalom gyűlöletessé lön, 's szolgálai megnyugvás meggyalázza az író, kinek bátorsága nincs azt követelni, hogy bírait ismerje. Miért nem tudhatjuk voltaképp ma se, kik ezen, egész nemzeti színiköltészetünket irányzó választmány tagjai? — Miért nem tudja soha a' közönség, hogy ez vagy amaz drama színrehozataláért melyik választmányi tagot tegye felelőssé? Miért nem hivatik meg az író színműve fölolvására, hogy szemtanuja legyen, miként egy bíráló tag sem hiányzik, teljes türelemmel hallgatják 'stb. 'stb.

2-ször. Mi ugy véleksziünk — 's nem is csalatkozhatunk — hogy a' színházi főigazgató e' választmányt nemcsak azért alakítá, hogy az előadandó darabokat átolvasni sziveskedjék, ezt akármelyik rendező megtette volna; hanem, hogy jótékony működése által a' nehezen fejlődő nemzeti színirodalom csirázását virághajtásokra segítse, 's a' honi színiköltészet megalapítására buzgóan közre-munkáljon! — E' cél magas és nagyszerű, de a' választmány jelen működése által gátolva van inkább, mintsem elősegítenék. — Nézzünk meg csak egynehány hátíratot: „visszautasítatik“, „egyhangulag visszautasítatik“, „színi hatást nem ígervén, visszautasítatik“ 'stb. Mi rideg modor, mintha a' színíró kenyeret esdekelne, 's a' választmány, mint szívtelen nagy ur, azt mondaná: „távozz, visszautasítatol.“ „De hát miért?“ „Okát nem tartozom adni, távozz, visszautasítottatol.“ E' mondat talán varázs erővel birand a' színíróra? 'S helyes-e e' rideg hang olly irodalomban, hol a' szellemi tér nagyobb részt műveletlen, 's kopáron hever?

Nézzük tovább eljárása czélelles fonákságait. Egyik dramairó visszakapja művét illy hátíratl: „színhátnak nem ígervén“ 'stb. Mi tevő legyen most vele? — Egy színmű, ha nem is valami óriás szülötte az elmének, de minden esetre több gond, munka, összetétel 's fáradság gyümölcse, mint azok vélik, kik az elutasított író azzal vigasztalják: „asztal alá vele, barátom, írj jobbat, melly elfogadást nyerjen.“ Megbocsátható tehát, ha a' színíró nem követi ezen jó urak tanácsát, hanem asztalra teszi művét, 's át akarja dolgozni, vagy kijavítani hiányait. — Igen, de hát sejteti-e vele a'

választmány, hol lappang a' hiány? Lök-e neki csak egyetlen biztató szót, melly e' nehéz pályán kitűrésre buzditaná? Semmit; — sőt ellenkezőleg a' legridegebb modorral utasítja őt vissza. Honnan tanulja el irányelveit a' színhatásról e' választmánynak? Hisz soha sem az elfogadott, sem a' visszautasított művekre egy szót sem írnak, melly világot vetne lelkébe! Vagy az előadást nyertekből vonja el magának? — hisz újabb időben ép színhatás hiányában buknak sorra az elfogadottak! — Némellykor illy hátíratot nyer a' szerző: „jelen alakjában mint színhatást“ 'stb. Mit tegyen most? Rövid vagy hosszú-e műve? hol a' hiány, mellyet javítani kell? 'stb. Hol nyerjen fölvilágosítást? A' választmányi jegyzőkönyvnek csak létezését gyanítjuk, de én részemről nem tudom, kézhez kapható-e? hol? kinél? vagy mikor? — Legtöbbnyire a' tagok neveit sem tudjuk, kik, résztvéve a' bírálatban, fölvilágosítást adhatnának. Vagy ha tudjuk is, hát sorra járjuk őket alázatosan kikérve jó tanácsukat? Az egyik Budán lakik, a' másik Pest legtávolabb külvárosában, — ezeknél mind bekopogtassunk; és ki tudja, alkalmas órában jövünk-e? vagy általában kedvesen veendi-e kérelmünket 's látogatásunkat ez vagy amaz bíráló tag? ! Lelkünkre mondjuk! mintha biz nem örömmel kellene minden újabb erőt üdvezleni az irodalmi téren, ki e' nemzet szellemi szőlőjébe munkásul ajánlkozik! mi elriasztjuk őt, kedvétől fosztjuk meg ez apró — lehet mondani — szellemi torturák által, mintha irodalmunk minden lábnyi földje már ugyancsak jól föl lenne munkálva!! —

Tartson más, mit neki meggyőződése sugall, de mi nyíltan kimondjuk, hogy a' színbíráló választmánynak ez eljárása olly rideg, olly barátságtalan, hogy benne nem a' szinköltészet magasb fejlődésének 's a' nemzeti színirodalom mi nagyobb tenyésztének kezességét látjuk; hanem azt hiszszük, hogy mind a' kettőre kártékony visszahatással van. —

De térjünk át részletes tervünkre, mellyet mi a' színbíráló választmány jelen szerkezete 's eljárása helyébe ajánlani bátorkodunk. Nem reformeri düh, nem tervezés utáni kapdosás iratá velünk e' sorokat, az illy hiuság csak gyermekköltőny alá való. De erősen meg vagyunk győződve, hogy ajánlandó szerkezetünk 's eljárás sokkal biztosabban, sokkal üdvösebben fog a' nemzeti színirodalom magasb fejlődésére hatni, mint a' mostani. Ezért szabadjon nézetünk iránt teljes elfogulatlanságot kérnünk. —

1-ször. Az egész választmány állna 3 tagból, két íróból, 's egy színészből. A' két írói tag mindég ugyanazok maradnak, a' színész minden darabnál változhatván. Ez által a' bírálati elvekben következetesség, egyformaság hozatnék be, mi a' jelen szerkezet mellett alig lehetséges, 's a' költői elem kellőleg volna képviselve a' színi irányában.

2-szor. A' két író ellátatnék becsületes fizetéssel, személy szerint 400 pfttal, mert a' „nobile officium“ nem illik egy nemzeti színházhoz, sem egy szegény magyar írótól nem követelhető. „Igen, de az Istenért! nincs pénz a' nemzeti pénztárban, 's most egyszerre 800 pftot kidobjunk!“ Kidobjunk? hát mi a' magyar színirodalom érdekében történik, az kidobott pénz? mi egy nemzet irodalmát nevelni fogja, az elvesztegetett pénz?

Es hány másod- 's harmadrendű énekese vagy énekesnője van a' színháznak, kiknek létezését a' pénztárnokon kívül senki sem tudja? Ezek megérdemlik a' havi pénzt, de a' nemzeti színiirodalom gondossága nem érdemel 800 pftot? Hát mért van itt e' színház, — hogy a' pesti közönséget énekkel mulattassa, vagy az alaptőkét örök egyensúlyban tartsa? meg az énekesnőket pénzzellellessa? és nem azért, hogy főczélul a' nemzeti színiirodalom előteremtését, 's mi szebb, fölvirágzását tűzve ki, ez által a' nemzeti élet sokszoros és hasznos tényezője legyen?! És én nem is kérek 800 pftot, csak 400-at; mert azon páholy, melyet most a' választmány viszonyos szíveség fejében használ, két embernek szükségtelenné válván: az újabb árfölemelés szerint egy évre bérlettel behozza a' másik 400 pftot. 'S ennyit sem érdemelne meg egy nemzet színirodalma?!

3-szor. Az eljárás következő lenne. A' színiíró beadva művét a' választmány jegyzőjének, ha a' fölolvadásban részt akar venni, oda szabad bemenete legyen. A' választmány minden darabot keresztül olvasson, és pedig mind a' három tag jelenlétében, 's egy folytában. A' fölolvadás után, vagy ha a' szerző jelen nincs, alatta is — mondják elő véleményöket a' tagok, és pedig mennél több jó oldala van a' műnek, annál inkább indokolva, 's részletesebben. Ezen véleményeket írja be a' jegyző, könyvébe, és visszautasítás esetében magára a' műre is írja rá egész terjedelemben. Ha a' mű kijavítható, 's szerző átdolgozni akarja: azt tennie akárhányszor szabadjon.

4-szer. Üléseit rendesen tartsa 's hónapokig heverni ne engedje a' műveket. A' színiigazgatóság pedig mindég elsőséget adjon a' már elfogadott eredeti színműveknek az idegenek előtt.

5-ször. Birálat tárgya más nem lehet, mint a' műnek helyesen értelmezett színi hatása, erkölcsi értéke 's a' művészi izlés. Minden másért az író felelős. Szerintünk legalább tulmenne hivatása határán egy színbiráló választmány, ha azt mondaná: „ezen történeti jellem rozsul van fölfogva“, „itt korfestési hiba van“, „ezen jellem hamisan van ecsetelve“ 'stb. — ezek fölött itélni az irodalom 's színházi közönség tiszte, — 's helyességükért csak a' szerző lehet felelős. —

Ezek tervünk fővonásai, melyekhez még több oldalszálakat fonhatnánk, hogy teljes egészszé alkossuk; de ezt tenni csak azon esetre tartjuk föl magunknak, ha szavaink vizshangra találhatnak. Ábrányi Emil.

KÉT HÖLGY SZERELME.

(Naplóból.)

MÁRIÁNAK.

— 1846.

I.

Az 1843-dik év nyárutóhavának utolsó napja volt. Szakadozott fellegek mögöl tekintett a' bucsuzó nap a' permetegben megfürdött gyönyörű vidékre. Minden fűszálon, minden levelen az ég könye rezgett, és a' szellő, mely némelykor megingatá a' lombokat 's az ujan éledett mező virágairól illatárt szedett, — könnyű sohajként emelkedett fel, enyhülést le-

helve a' munkás izzadó homlokára. — A' bajor Duna csendes hullámai a nyugatra térő nap sugaraitól felgyultak, de majd a' mint perczenként sötétültek el a' hullámok, a' távol hegyek szélein akként biborzott fel az esthajnal képe, kéjörömmel ölelvén égő ajkaira kedvesét — a' nyugodó napot. — Egyedül és gyalog folytatám vándorlásomat; előttem az elhaló sugarak fényében mint egy derengő gondolat állott ó templomával Regensburg, mögöttem az est terjedő homályában mint egy szép emlék a' multból tünt fel Lajos király egyéni műve — a' tündérszép Valhalla.

Gyakran tekintetem vissza e' gyönyörű műre és mindannyiszor egy keserű érzés emelkedett fel bennem. Hány névvel, melyet kegylettel emlit az ifju kebel, találkoztam itt, de annyi dicső sorában hiában kerestem a' helyet, hol mellszobra, vagy az emléktáblát, mellyen neve állana azon férfinak, ki olly hosszú sötétség után a' világosság szövétnekét gyujtá meg, ki megtöré a' lélek jármát, — mellszobra vagy neve Luthernek. És zért, bár mint megragadott a' költői gondolat, melly e' müben olly szellemdúsan, olly művészileg testesített meg: lehetlen volt el nem szomorodnom, még mindég békóiban látván az emberi szellemet, és főkép azon emberét, ki a' legnagyobb német neveknek akart emléket emelni. — Így érintkezik az életben mindenütt a' fenséges az aljassal!

Az utczák zaja már elcsöndesült, midőn Regensburgba értem. Az ég ezer csillagával mosolygott alá a' sötét városra 's a' szép folyamra, mellynek hajjai altató morajjal hömpölyögtek kelet felé. Gyönyörű est volt. Gondolatok és édes emlékezések közt álltam meg a' Dunán átnyuló régi kőhidon, tekintetem kelet felé merengett. Közelemben két ifju állapotott meg 's az egyik, néhány percznyi csend után, mondhatlan meglepetésemre, magyar nyelven szóla társához.

— Oh barátom, mond, mégis keserű guny az ég ellen e' hid építésének története; az ember csak nem birja a' menny gondolatától elválasztani a' pokol eszméjét, és hol nagyszerű művet lát, ott mindég a' sátán erejét keresi, mintha Isten segítségével az ember nem boldogulhatna. Mert lásd, mig a' mester amott a' templomot be nem fejezheté, addig a' tanítvány a' sátán szövetségében elkészité e' kőhidat.

— A' sátánbani hitnek, édes Dezsőm, szólt társa, erős alapja volt. A' hívő bár hová tekintett, akkor mint most, mindenütt erősbnek találta mennynél a' pokolt; az ész legyőzetett, a' lelánczolt szellem nem birt az éigig emelkedni, és ki támaszát az égben keresé, miután a' vallás akkor Isten mellé a' sátánt állítá, azt mint a' jó, ezt mint a' gonosz kutfejét, midőn mindenütt sötétségre talált, midőn a' gonoszt emelt fővel, biborban látta, és az Istenben hívőt máglyára hurczolák: lehetlen volt, hogy az ég felett kétségbe ne essék, lehetlen, hogy hatalmasbnak látva a' gonoszt, sátánbani hite meg ne erősödjék.

— De ez, barátom, csak erősíti azt, mit elébb a' templom borongó iveri alatt ellened állíték, hogy a' vallásból kihalt a' költészet.

— Nem, Dezső, te a' fehér liliomnak csak sötét árnyékát, az erényben dús hölgynek csak hiányait látod; keresd és itt is fel fogod lelteni a'

költői szellemet, mint harmat után minden virágon a' hamvzománczot. Mert hogy csak egyre figyelmeztesselek, ép azon kép, mely tegnap az ifju festő műteremében annyira megragadá kedélyedet, a' vallásban rejlő legszebb költőiséget állítá eléd. Mi szépen olvad e' képen egybe a' kebel szent hársága: a' hit, remény, szeretet, az istenfogalom szentháromságával! A' teremő Isten, az örök hatalom imádása egy azon hittel, mely éghez emeli az ember lelkét, míg a' Megváltó koporsójánál a' keresztény reménye születik meg 's a' szent kereszt élőfává, a' remény zöld fájává leend. És mondd, Dezső, nem leléd-e fel a' szeretet eszméjét, mely a' vallásban mindenütt a' szentlélek jelenlétében nyilatkozik, a' szent anyánál és a' pünkösöd azon szép gondolatában, melyet olly lángeszüleg tüntetett elénk az ifju festő merész ecsete? — mert csak szeretet küldhet le a' Megváltót 's az ismeret és világosság tüzsellemét.

— És költő barátom, köztünk él-e még e' világosság szelleme? Értlek, Gyulám; e' nyugott tekintetben és mosolyban feltalálom a' választ. Igazad van, barátom, az ég elborulhat, de a' nap világítani meg nem szünik; a' gyermek meleg arczára egy hervatag levelet lenget a' szellő, de a' hervadt levél még nem hirdetője az élet alkonyának; a' napot éj váltja fel, hogy éj után ismét viradjon. — Hallgatás váltá fel a' barátok rövid vitáját. — Holnap válnom kell tőled, folytatá néhány pillanat után Dezső, tovább nem kísérhetsz, pedig milly szüksége van e' zajló kebelnek reád, kedves Gyulám! — A' két barát némán ölelé meg egymást.

Nem állhattam meg, hogy meg ne szólítsam a' hallgatag barátokat. Kitörő örömmel viszonzák az üdvözetet 's melegen szoríták jobbjomat. — Gróf Olvay Dezső 's Vérmei Gyula voltak az ifjak.

II.

Bizalom és szerelem önkénytelen támad és ezért társuk többnyire a' csalódás. Ki a' kebel fájdalmát érinti meg kiméletlen ujjakkal, vétkezik, mint ki a' templom szentélyébe tör vakmerőn. Ezért, midőn másnap gróf Olvayval Augsburg felé folytatám utamat, gondosan kerültem el mindent, mivel a' szép vonásokon borongó mély fájdalmat érinthettem, vagy mi a' tolakodó bizalmasság legkisebb jelére mutatott volna. Beszédünk tárgya többnyire a' távol hon volt.

A' nap bucsuzó sugarai a' fák lombjait aranyzák meg, midőn kocsink egy temető mellett állapodott meg. Öreg kalauzunk egy viritó koszorut fektetett egy uj sirra. A' sir gyermeke koporsója felett virágzott.

Szótalánul tekinténk a' könyező öregre; a' szeretet e' szép jele mélyen hatott mindnyájunkra, 's az est leszállt már a' földre csillagszekerén és mi még mindig némán hallgatók az utmelletti fák lombjainak zenéjét 's a' postalegény vig sipolását. Gróf Olvay, gondolatiba mélyedve ült melletttem; lelkére egy bánatos emlék nehezethetett, mert tekintete az egész uton borult volt 's szymeiben a' multra merengés fájdalma sötétedett.

— Az illy temető tekintete, szólalt meg sokára, kibékíti az embert

a' halandóság gondolatával; itt minden siron virágkoszoru van, midőn nálunk kopár, elhagyott temetőink 's a' fakeszt a' virágtalan siron csak az elfeledésre emlékeztet.

— Előbb vagy utóbb, viszonzám, az ember sorsa — feledés. A' szeretet el fog zarándokolni egy ideig sirunkhoz 's a' reá hintett virágok közé majd az emlék virága fonatik; de a' kéz is, melly a' hervadó koszorut kötözté, elhal, 's az elpusztult sir felett csak a' szellő fog felsohajítani.

— Tehát vérbetűkkel kell nevünket az emberiség emlékébe vésni? kérdé tompa hangon.

— Nem úgy, felelém; nemcsak a' fergeteg, melly rohanó záporával a' völgy kebelét szaggatja fel 's virágot és ifju galyakat tör le és sziklákat sodor a' patak zenélő hullámai közé, hanem a' csendes éji eső is hagy nyomot maga után a' vetések áldásában 's a' mező virágainak ujult színeiben.

— Mintha nem mindegy volna, uram, az ember könye vagy az ég harmata fénylik-e a' fejlődő vagy szétdult virágon! Ki veendi ezt számon? az ég, melly villámot szór reánk? vagy az ember, ki fejünkre gyújtja a' fedelet?

— A' grófból, felelém, közel, de majd elmuló fájdalom panasza szólhat, mert azt nem hihetem, hogy hitét veszíté el az emberekből. Ez még korán volna. Minden év meghozza veszteségét, mint minden ősz hervadását, a' tapasztalat azonban mégis az élet kincse marad. De ki az emberbeni hitet cserélte be az emberismeretért, az az örömet cserélte be a' keservért.

— Igaza lehet önnek, szólalt meg rövid gondolkozás után; ki fogna azért minden virágot kerülni, mert a' mezőn mérges növény is nyílik? Oh, de ne mondja a' tapasztalatot az élet kincsének! Ismerek embereket, kik tapasztalataikkal úgy jártak, mint a' bányász, ki gazdag érre jutott, de kinek karját a' szétrepesztett szikla elzuzta; és kell-e, hogy a' bányász, ki így járt, öreg legyen? nem veszitheti-e el az ifju is hitét? nem találjuk-e, hogy sok embernél az ifjuság nem a' boldogság kora?

— Pedig legtöbb esetben önmagától az embertől függ, hogy boldog legyen.

— Önmagától függ, hogy boldog legyen? kérdé keserű mosolylyal. Hát nem ismert ön embereket, kik szent akarat és szerető szívvél átkozottak 's reményeikben szegények lettek? kik, mert csak az élet tele takarja el a' kebel fájdalomhantait, alig viselhetik el nyugodtan azt, mit reájok a' sors mért?

— És az ember egyik átka az, felelém, hogy jövőjén elcsügged, és nem tanul a' fától, melly bár meghajol a' szél érintése alatt, de ismét felfegyenesedve, zugó lombjaival küzd, vív ellene, és bár elhullatá leveleit 's az őszi szél elsodort egykét ágát: minden évben izmosabban, szilárdabb kéreggel várja be a' telet.

— Boldog ön, hogy nem ismeri az élet viharait, hogy csak vész nélkül elvonuló fellegetek ismer. De nem kívánok önnek ez iránt vitázni. Le-

het, életnézetiben igaza van, lehet, nekem van igazam és tán mindegyikünk mellett az élet, életünk fog szólni. Az ok, hinni akarom, bennünk van, mert ki sötét üvegen néz, sötétnek látandja a' szemlélt tárgyakat; de a' pusztasivatagra képzetünk mégsem ültethet virágot. Ha önnek türelme leend egy kis történetet végig hallgatni, tán igazolva találandja általa életnézetimet. Barátom neve, kinek életéből meritendem azt — Edvin.

III.

Az osztály, mellyhez Edvin tartozik, százados jogokkal századok büneit öröklé. Edvin atyja, bár nem tartozott azokhoz, kik gunýnyal tekintenek le a' nemzet alsóbb osztályaira, őseire 's terjedt birtokaira szinte büszke volt. De e' büszkeséggel a' jóakarát is párosult: használni a' hazának. — Mint nagy ember, bizonyos rögeszme, a' lélek előtt tűzoszlopként élő ideal nélkül nem létezett: úgy az ember élete nyom és hatás nélkül fog eltűnni mindég, mint a' hulló csillag világa, ha előtte nem él egy magasb vágy, ha nincs cél, mellyre egész erejével törjön. Érezte ezt Edvin atyja is, 's polgári kötelességeinek ismeretével magasb vágyakat táplált kebelében; e' vágyat, e' jó akaratot is érdemül, erényül róhatjuk fel, és nem csudálkozhatunk, ha ő a' becsületes célt, mellyet magának kitűzött, a' hazán kívül vélte megközelíteni 's ifjabb éveiben hivatalt vállalva, Bécsben telepedett le; mert mint a' népeknek a' századok uralkodó eszméi, úgy egyeseknek azon osztályok meggyőződései, szokásai és előítéletei, mellyhez tartoznak, adnak irányt. Azonban vannak bizonyos igazságok, mellyek az élet minden viszonyában igazolva tünnek elő; így történt ez Edvin atyjánál is, ki az udvartól bucsut vön 's falusi magányába vonulva, ott egyetlen gyermekének élt.

Egy nagy átok feküdt azon időben e' nemzeten; — ismerte ez átkot Edvin atyja is, 's meg levén győződve, hogy ha a' kebel már tavaszkorában hidegen tekintend a' hazára, mi rideg, sivár leend az akkor, midőn eltűnt az ifjuság bájkora 's keserű tapasztalások, csalódások után higgadtabb kedélylyel kezdjük az életet és viszonyait tekinteni: szabadon engedé fia keblében mindazon szent érzelmeket felsarjadzani, mellyek, mint a' tavasznak a' virulat, minden becsületes ifju kebel sajátjai, 's mellyek bálványzó tisztelettel vonnak glóriát minden fölé, mi a' hazáé, mi arra vonatkozik. Igaz, az ifju kebel illy fellángolásaiban sokszor sok rajongás is találtatik, de inkább fészkelje be magát keblünkbe a' bálványzás, az elfogultság, mint azon közönösség, azon hidegség, mi eddig hazánk átka volt. — Mint a' télnek nincs zöld lombja, lágy szellőfuvalma: úgy a' tavasz nem a' fagy évszaka. Ne törjük le tehát már előre a' fejlődő virágot, eljő ugyanis az ős és később majd a' tél haláltakarója boruland tetőre, mezőre.

És az ifju illy atya kezei alatt nevededett fel. Nevelése egyszerűbb volt tán, mint azon osztály gyermekeié lenni szokott, melly eddig az élet feladatául tekinté az elszóródást és a' kábító élvezet; de ő azon virághoz hasonlított, mellynek a' természet csak egy szint, de illatot is adott, mig kor-

társai inkább a' színben dús, de illattalan művirághoz hasonlítanak. — Azonban Edvin jellemére nagy befolyással volt anyja, egy angyal-szelid nő, kitől tanulta szeretni az erényt, utálni a' bünt. — A' gyermeket anyjához sok emlék köti. Az anya viraszt gyermeke első álmai felett és nem számítja meg átvirasztott éjeit és könnyeit; ő hallgatja meg a' gyermek első panaszát; az ő tekintetében csak végtelen szeretetet és örök gondot találunk, melly velünk van jó és bal sorsunkban. — Edvin mondhatlanul szerette anyját, és midőn utazásából hazatérve a' szerető anya helyett annak sirját lelé csak: tengerfájdalom borult szívére. Ez volt első bánata, de ez, mint az első szerelem, lángérovel ragadta meg az ifju kebelét. Beteg lön.

Egy este fájdalma anyja sirjához vonta őt. A' siron koszorúval kezében térdelt egy ifju leány. Szép volt a' leányka, mint az első rózsa, mellyel kedvesét a' csalogányt ajándékozta meg első szerelmében az ifju tavasz, szép, mint — ki nem mondhatom. — A' mint Júlia észrevette, hogy nincs egyedül, koszoruját a' siremlékre téve, távozni készült. Egy pillanatig tekintete Edvinen nyugodott meg. E' tekintetben annyi bánat és részvét nyilatkozott, hogy Edvin egy eddig ismeretlen vágytól vonatva közeledett a' szép gyermekhez, ki, mintha Isten küldte volna alá, hogy a' bűnös megtérjen, ki, mintha Edvin anyjának eltűnő szelleme, erénye szállna benne vissza honába — tündérszépséggel állott a' beteg ifju előtt. Edvin arczain a' láz lobogott fel, hogy kevés pillanat mulva annál sápadtabb, annál hervadottabb legyen a' szenvedő képe, mint midőn téli reggelen a' kelő nap kevés időre megveresíti az eget, hogy az aztán annál halványabb, annál színtelenebb legyen.

— Ki vagy, oh leány, kérdé, megfogva a' leányka reszkető kezét, ki áldott kezekkel megkoszoruzod anyám sirját? Miért sirsz? a' bánat jegyzett-e el menyasszonyul? Oh nem, te a' vigasztalás angyala vagy, és szemed egének harmatától ujul meg naponta a' virág e' siron. — A' leányka félve tekintett a' beteg ifjura, kinek bánatos arczán mint a' sötétült ég tűnő villama tünt fel rövid pillanatra az öröm, keble éjelében szelid holdként gyulván fel a' szerelem a' szeráfarczu hajadon iránt, hogy az bevilágolja az ifju fájdalomvilágát.

Júlia a' helység egyik birtokosa Zádorfai egyetlen leánya volt. Edvin anyja megszerette a' kedves gyermeket, s ez Edvin utazásának ideje alatt több napot töltött a' szelid nő körében. De az atyák gondosan kerülték egymást, és ha véletlenül találkoznak, minden közel érintkezéstől óvakodva, hidegen maradtak egymás iránt. Ennek oka leginkább Zádorfai jellemében feküdt, ki a' tulzók azon felekezetéhez tartozott, melly a' nép magas osztályától minden jó akaratot megtagad. Azonban a' pessimismus természetes következése volt a' mult évtizedek eseményeinek és azon osztályszellemnek, melly a' honpolgárokat egymástól olly sokáig elválasztá, később, midőn az uralkodó koreszmék kényszerítéséből, gyakran szükség vagy elvből közelíteni kezdtek a' külön osztályok, szükségképen dacot és visszaodázást keltvén fel az alsóbb osztály önállóbb jellemeinél.

— De hogy az atyákhoz térjek vissza, Zádorfai, Edvin atyjának tekintetében lenézést, gőgöt, közeledésében leereszkedést keresván, mert ez a szinte büszke nemest sérté, daczosan kerülé őt, ki ez elodázásban gyűlöletet vélvén lenni, szánakozva tekintett az elfogultra, vele, főkép neje halála óta, minden érintkezést végkép megszüntetvén. Mind ehhez egy öröklött zálogper járult, hogy a' szegény ifju lelke, midőn Juliában Zádorfai leányára ismert, elboruljon, abban csak némellykor villanván fel, mint az ormon fellobogó pásztortűz, a' remény szelid világa.

A' néma éj gyászfátyola lengett már a' szerelmesek felett, és ők még mindég édes elmerülésben ültek egymás mellett. Körültök minden olly csendes volt, mint a' sir, melly az anya szerelmét temeté el, 's melly felett szerelmök támadott, a' boldogság mennyei forrása a' bánat tanyáján. A' boldogságé? Nem; mert derülten tekint-e le mindnyájunkra az ég? az imádkozó remetének megnyil, míg ezerre villámát szórja. Oh nemcsak a' boldogságé! hisz a' legforróbb, a' legérzőbb sziv hordja gyakran magában kárhozatát!

Sokáig ültek így, álmaikba merülve. Júlia feje az ifju mellére hajolt. Ki tudná megmondani, mit álmodott a' leányka, kinek éjszemében köny ragyogott, hogy lelke, melly tán a' jövőt járta be, lelt-e egy pontot, melyen megnyugodhatott? vagy tán őt is meglepte a' sejtelen, hogy az öröm, melly az ünnep harangjaként rezgett át kebelén, olly rövid életü leend, mint a' virág illatsohajának élete? Az ifju ajkai megérinték a' leányka homlokát 's karjai átfonták a' szelid gyermeket. Júlia szoneit egy pillanatra az ifjura emelte; oh e' tekintetben a' szerelem egy mennyországa nyilatkozott. De a' jövő pillanatban arcán ismét a' bánat foglalta el helyét.

— Júlia, édes Juliám, miért tűnt el ajkaidról a' mosoly? mi gondolat idézte fel vonásaidra a' bánatot? kérdé az ifju.

— Ismered-e Edvin, az erőt, viszonzá a' leányka elmélyedve, melly benned támad 's egész valódat megragadva vonz, úz ellenállhatlanul üdved vagy kárhozatod elé? Oh, ismered-e ez erőt, melly engem világos éjjeleken mindég megragad, mellyet én megnevezni nem tudok? Álmaimban illy ismeretlen erő ölel fel sokszor és sodor magával egy végtelen körbe, mellyben, ugy tetszik, mintha fel kellene olvadnom, megsemmisülnöm; de egy nemtő áll felettem mindég szabadító kezével; — máskor pedig valami vonz magához titkosan, bűverővel; ilyenkor lelkemben valami borong, mint midőn gondolatimnak szavakat adni nem bírok, 's egy ismeretlen vágy, egy epedés fog el a' kéklő távol után. Így járom be aztán a' világot, így emelkedem magasra, igen magasra, de a' fájdalom tőlem távol marad, mert utamat mindég fényes csillagok világítják be, körültem a' virágok megszólamlanak és dal andalít el és nem ismert, meg nem mondható kéj mély álmaimba. Ismered-e ez erőt, Edvin?

— Ez erő, édes Juliám, a' szerelem?

— A' szerelem, viszhangozá a' leányka fénylő szemekkel. Aztán

mintha távol gondolatait keresné fel, elmerengő tekintettel 's halkan folytatá : igen, a' szerelem. Ez erőre futnak össze a' hulló csillagok, ezt érezhetik a' kelyhökben megrezdült virágok. Igen, szerelem az, mit ilyenkor érezek, hisz én mindég édes vágygyal és boldogan szenderedem el nemtóm karjain. Midőn most láttalak, Edvin, úgy tetszett, mintha ez álman beteljesült volna ; de ott nem illy búsan, nem illy haloványan tűnsz fel, hanem mindég fénylő képpel, sugárzó szemekkel emelsz karjaidra 's nyujtod az elsüllyedőnek kezedet. Oh, mint félek, Edvin, valahányszor ama másik erőre gondolok, melly kinzó kényszerítéssel sodor a' semmisülésbe ! tán sorsomra mutat ez, melly vést, kárhozatot mérhetett életemre.

— Hát nincs-e mindég melletted, kedves beteg Júliám, őrangyalod ? nem fog-e utaidon kísérni a' szerelem ?

— Igaz, igaz, viszonzá Júlia ; de miért támad hát bennem a' sejtelen, az előérzet, hogy csak bánatával fog nálam maradni a' szerelem, hogy álmaimban nem fog mindég feltűnni a' szabadító angyal ?

— Te beteg vagy, szegény Julia, jer, hagyjuk el a' temetőt ; lásd amott feltűnt a' hold, késő lehet.

— Nem, maradjunk ; mond, a' holdra tekintve ; — olly jól esik látnom a' holdat, melly engem csendes éjjelen sokszor felkeres, — olly jól esik anyád sirján mulatnom, ki engem megáldott.

— És áldása mindenütt veled fog lenni, Júlia, ne higgy sejtelseidnek.

— Oh, ha tehetném ! de a' lélek nem tud megszabadulni képeitől, miket egy látatlan kéz fest elé sötét vonalokban ; e' képeknek nincs határozott alakuk, de, mint az éj a' gyermeket, mégis rettegéssel töltik el a' kebelét. Különös, hogy e' rettegés, ez érzet többnyire egy ember látására emelkedik fel bennem. — Több hét előtt egyedül bolyongtam kertünk virágágyai között ; az est terjengetni kezdé már barna szárnyait ; én édes elmerüléssel hallgatám a' madarak álmos csevegését, és meglesém, mint nyitja fel gyenge kebelét a' szende estike. A' kerten kívül egy lövés történt 's vérző szárnynyal hullt lábaimhoz egy szelid galamb. Alig vettem ápolásom alá a' szegény madarat, midőn a' kert ajtaján atyám kíséretében egy idegen ifju lépett be, 's röviden üdvözölve, a' vergődő galamb után nyult 's szárnya alól egy kisdud levelet olda le. Kérdőleg tekinténk az ifjura, kinek szemében a' káröröm lángja lobogott fel ; de ő tréfának állitá az egész kalandot, mellynél egyedül csak az ártatlan galambnak kell szenvednie, 's birtokomban hagyva a' beteg madarat, távozott. Ez idő óta többször látogatá meg atyámat. Én nem tudom, miért, de bennem mindég egy baljóslat szólal fel, valahányszor ez ifjuval találkozom.

— És ki ez ifju ? kérdé élénken Edvin.

— Villai Albin, Velezdi Róza bárónő távol rokona 's vendége.

— Te rettegve kerülsz egy embert, édes Júlia, ki neked fájdalmat nem okozott. Ne hallgass sejtelseidre ; az élet ugys meg hozandja osztályrészedet, mi a' fájdalomtól téged illet, édes szerelmem.

— És ez tán e' fájdalom előérzete, jegyzé meg bánatos mosolyával a' leányka, mint a' virág megérzi a' közeledő vihart 's mire felette el-

vonul az első felhő, már búsan hajtá meg elhervadó fejét. Jól mondád, Edvin, az élet majd meghozandja a' fájdalomból osztályrészemet, oh jól mondád; — — — atyáink jutnak eszembe.

— Ne gondolj atyáinkra, kedves Juliám, ne gondolj gyűlöletökre. A' nap nem kérdezi az éjt, ha világítson-e, a' sziv nem kérdezi a' gyűlöletet, ha szeressen-e? Az ember se alkudjék soha egy élet boldogsága felett azokkal, kik vétkes önzéssel áldozatul kérik e' boldogságot, mert ők már nem szeretnek, mert ők csak gyűlölni tudnak. A' patak, melly zenélve futott a' virágos partok között, dörgve omlik le, mint zuhatag az útjába vetődött szikláról, melly feltarthatja egy ideig futását, de a' feldagadt ártól elsodortatik.

Közeledő léptek szakíták félbe a' szerelmesek beszédét. Edvin atyja és orvosa keresék a' beteg ifjut. Szótalanul kísérték haza Júliát, ki Edvintől egy kézszorítással vön bucsut.

Hetek multak el, mire Edvin betegségéből fellábadott. Az anyai siron mindennap friss koszoru viritott, és a' koszoru virágainak levelein a' leány könyve fénylett mindennap. Julia és Edvin sokáig nem látták egymást. (Folyt. követc.)

Pompéry János.

ARANY JÁNOSHOZ.

TOLDI írójához elküldöm lelkemet
Meleg kézfogásra, forró ölelésre! . . .
Olvastam, költőtárs, olvastam művedet,
'S nagy az én szivemnek ő gyönyörűsége.

Ha hozzád ér lelkem 's meg talál égetni,
Nem tehetek róla . . . te gyújtottad úgy fel!
Hol is tehetnél szert ennyi jóra, ennyi
Szépre, melly könyvedben csillog pazar fénynyel?

Ki és mi vagy, hogy így tűzokádó gyanánt
Tenger mélységéből egyszerre bukkansz ki?
Más csak levelenként kapja a' borostyánt,
'S neked rögtön egész koszorut kell a'ni.

Ki volt tanítód? hol jártál iskolába?
Hogy lantod illy mesterkezekkel pengeted.
Az iskolákban nem tanulni, hiába,
Illyet . . . a' természet tanított tégedet.

Dalod, mint a' puszták harangja, egyszerü,
De olly tiszta is, mint a' puszták harangja,
Mellynek csengése a' rónákon keresztül
Vándorol 's a' világ zaja nem zavarja.

'S ez az igaz költő, ki a' nép ajkára
Hullatja keblének mennyei mannáját!
A' szegény nép! ollyan felhős láthatára,
'S felhők közt kék eget csak néhanapján lát.

Nagy fáradalmaid ha nem enyhíti más,
Enyhítsük mi költők, daloljunk számára,
Legyen minden dalunk egy-egy vigasztalás,
Egy édes álom a' kemény nyoszolyára! —

Ezen gondolatok elmém környékezték,
Midőn a' költői szent hegyre jövék fel;
Mit én nem egészen dicstelenül kezdék,
Folytasd te, barátom, teljes dicsőséggel!

Petőfi Sándor.

K É N Y T E L E N B E T E G.

(Gyula barátom kalandjainak fekete könyvéből.)

Hogy Pestnek sok szép hölgyei vannak, ez régi igazság — 's hogy a' legszebbeket este a' nemzeti színházban láthatni, napnál világosabb.

Lehet, hogy ezen bók az igazság rovására történt; mindegy, csak minél több hölgyet csaljon a' nemzeti színházba.

Bizony magam se hinném el, ha azt mondanám, hogy a' szép hölgyeket gyűlölöm, 's hogy egypár barna szemet, mely életvidorul kacskint ki a' kedves arczból, mint két fénybogárka a' rózsabokorból, 's egy átölelésre méltó csinos termetet nem soroztam volna mindég azon gyöngytulajdonok közé, melyek annál bájolóbbak, minél csábítóbb ingerrel bírnak.

Szeretném ismerni azt a' philistert, ki ifjúságában semmi bohóságot el nem követett, 's vénségében meg nem bánta, hogy többet már el nem követhet!

Ments Isten a' képmutatóktól; én nem akarok közéjük soroztatni, kivált miután olly korban 's irigylésre méltó helyzetben vagyok, hogy nőmnek példás elnézése mellett még sok illy bohóságra legszebb ki nézése van...

A' színház pitvarában állék — augustus közepe táján volt, azt tudom; de a' napra nem emlékezem — midőn egy sok izléssel öltözött csinos hölgyecske surrant el mellettem, 's a' pénztárnál jegyet váltván, fölsetett a' második emeletbe.

Szép kéz, szép fogak és szép láb az achilles-sark, mellyen tizenötödik évtől fogva megsebesíthető vagyok: a' lépcsőkön föllebegő hölgynek fekete atlasztopánba szorított gyönyörű lába volt...; — lássuk, ki dobja rám az első követ, hogy kétszer tizenöt 's még egypár év után illy kitünő tulajdonok holmi ártatlan kalandoskára buzditának!

Kolosz ur gyanus mosolylyal nyújtá oda a' hölgy mellett váltott zártszékí jegyet: két percz múlva tőszomszédságában ültem.

A' néma köszöntések 's néhány jelentéktelen bevezető szavak után — miközben szemeimet vizsgálgatva legeltetem szomszédnám kedves alakján — hozzáfogtam az ugynevezett arszlános ostromhoz. Sikere fölött, annyi privátlecse-kék után, nem estem kétségbe. —

Archimedes egy pontot keresett, hogy a' világot sarkaiból kiforgassa; nekem csak egy félórai határidő kellett, hogy a' legbegyesebb hölgyet meghódítsam. — Nagy szó, az igaz; de nem élünk-e arany korában a' nagy szavaknak?

Idő és helyzet kedvezének. — Operát adtak, 's Hollósy kisasszony énekelt, a' közönség méltó kegyencze. A' folytonos taps érthetelenné tévé mások előtt párbeszédünket; néha olly erős volt a' lárma, hogy kénytelen valék közelebb simulni szomszédnémhoz, mit ő példás engedékenységgel látszott tűrni. — A' kénytelenség már sok kényes situatiót mentett ki az életben!

Soha sem voltam nagyobb barátja az öregdobnak 's harsány trombitatúsoknak, mint ezen estve, és soha sem örültem jobban az óriási tapsoknak, mik-

kel kedves Nellink megtiszteltetett, 's mik közül különösen kitűntek Gaal barátoméi a' választmányi páholyban.

Szomszédném jobb oldalán egy becsületes vásári vendég ült, tiszaháti ünnepképpel, szemét száját meresztve a' szinpadi csudadolgok fölött; mellettem pedig, balról, egy alig hét éves göndörhaju fiúcska foglalt helyet, gyakori fészkelődésén kívül alig adván jelét ártatlan szomszédtságának.

Párbeszédünk folyamával nem akarom a' kegyes olvasót untatni, ámbár némelly arszlán hasznát vehetné, ha t. i. magyarul olvasna, vagy, általában, olvasni szeretne; — eredményét azonban lelkiismeretesen följegyeztem; — tehát:

Első felvonás alatt megtudtam, hogy szeretetreméltó szomszédném Halvágyi orvos urnak tizennégyhónapos neje, ki az operákat, meg a' második emeletet szenvedélyesen kedveli.

Felvonás után megvallá, miszerint véletlen találkozásunk nem tett reá kedvetlen benyomást, 's e' reám nézve, ha mindjárt nemis váratlan, de minden esetre hizelgő vallomásába véletlenül beleszövé, hogy férjét ma délután egy gazdag urhoz hitták ki falura, honnan csak holnap este fog hazatérni.

Második felvonás alatt szomszédném véletlenül leejtő zsebkendőjét, melyet én hirtelen felkapván, térdeink véletlenül caramboliroztak. A' zsebkendő csipkéikkel szegzett finom batisztból 's igen jó illatu volt.

Felvonás után levoná keztyűjét 's egy a' hónál fehérebb, picziny, valódi aristocraticus kezecskét láttatott; ez alkalommal arany karperece véletlenül felpattant 's csörögve hullott a' pad alá. Lehajoltam 's a' ruhák éje alatt véletlenül megpillanték egy lábacska, mely tenyeremnél hosszabb 's két ujjamnál szélesebb alig volt.

Harmadik felvonás alatt nyakkendője siklott le véletlenül gömbölyű válláról, mely hasonló volt az álpesi hóhoz, melyre az éjszaki szél rozsleveleket söpört. — Szörnyű melege van! úgy monda; én pedig lángoltam, mint a' csipkebokor, melyből Isten Mózeshez szólt.

Felvonás után kezemben felejté véletlenül kétágu látesővét, 's midőn fölkelt, ülésén férjének látogató jegyét találtam, melyből megtudám, hogy orvos-angyalom a' régi postaútcza egyik háromemeletes házának második emeletében lakik.

Kimenetkor, a' tolongás közt, mit a' szűk ajtók, köszönet érte az ügyes építésznek, még inkább növelnek, kezeink véletlenül érintkezének; én az övét véletlenül megszorítám, 's ő ezen szorítást véletlenül viszonzta. Csupa véletlenség! — A' magány és a' véletlen mindég a' legveszedelmesebb kerítő szokott lenni.

A' nyájas olvasóknak, kik e' gyors ismeretség fölött kétkedve csóválják fejöket, csak annyit mondok igazolásomul, hogy a' második emeletben — ezt már úgy szoktuk!

Éjszaka olly jól aludtam, hogy, tudom, drága pénzen szeretné álmomat megvásárolni sok gazdag ur, kit pénzes zsacskói, 's koros férj, kit fiatal neje nem hagynak aludni. Másnap a' hivatalt elmulasztottam 's félóránál tovább kaczerkódva tükrömmel, tizenegy óra felé a' régi postaútcza egyik háza előtt a' bérkocsiból kiszöktem 's néhány percz mulva egy magas ajtó előtt állék, mely-lyen fényes rézlapra vésve olvasható volt Halvágyi orvos ur becsületes neve.

Csöngettem; egy inas ajtót nyitott, 's midőn urnéja után tudakozódtam, némán mutatott egy az előszoba jobb végére eső ajtóra.

Középnagyságu terembe nyiték, mely izletesen volt butorozva; az ablak-közökbe csinos talapokra helyezett virágedényekből finom illatár parfümírozá a'

levegőt, 's azon édes kábulást idézé elő, mely illy érdekes kalandoknak, minő az enyém ígérkezék lenni, titokteljes ingerét növelni szokta. —

E' szép remény 's tündéri álmok azonban csakhamar eltűnének, midőn a' szomszédteremből egy körülbelöl negyven éves sápadt, szikár férfiú lépett ki, virágos hálóköntösben 's kuszált hajakkal, 's kellemetlen, sápgó hangon kérdé: mivel lehet szolgálatomra? — —

Tudj' Isten; nem szoktam olly hamar zavarba jönni, bátorságom néha vakmerőségnek 's lélekéberségem szemtelenségnek is beillett volna; de most, mi tagadás benne? kissé meghökkentem, midőn az írigy sors a' legszeretetre-méltóbb hölgy helyett annak mogorva férjét — mert hogy ő volt, perczig sem kételkedtem — lökte előmbé. — — Soha se hittem volna, hogy a' férjnek olly morális ereje van — házibarátságai ellenében!

A' zavar növekedett, midőn a' félig nyitott ajtón át a' szép orvosnét láttam legingerlőbb pongyolában: arczrózsáira könnyű fátvolt vont a' néma neheztelés, hogy őrizetlennek hitt édenkertem kapuját a' fatális véletlen, férje által, kárörvendő eunuchus gyanánt, elfoglaltatá.

Az orvos ismétlé kérdését, 's nekem felelni kellett: a' criticus helyzet visszaadá lélekéberségemet 's nevelé ezt még az is, hogy szemeimet az orvosné bájos alakjáról elfordítám.

Ürügyről gondolkoztam 's megtaláltam: betegnek kellett lennem, ám-bár soha egészségesebb nem voltam. Azonban, mivé nem teszik az embert a' körülmények? fogadom, hogy az emberi nemnek két-harmadát csak a' körülmények állították oda, honnan minélelőbb megmenekülni szeretne. — Hány ember lett azzá, miről nemis álmodott, 's hány embert erőltettek kedve 's akarata ellen olly helyzetbe, mely kutfeje lön örökös elégedetlenségének!?

'S az ürügy annál sürgetősebb volt, minél nehezebben lehetett kiolvasni Halvágyi urnak édeskeserű arczából, valjon azon finom miveltségű férjek sorába tartozik-e, kik házibarátságai előtt udvariasan kitérni szoknak?

A' legsavanyubb képpel tehát, minőt rendesen vágni szoktunk, ha gymorgörcsünk van, vagy kritikuskkal találkozunk, kezdém meg az, Isten tudja, hogyan végződő conversációt.

— Remélem, meg fog bocsátani, tisztelt orvos ur, hogy városszerte ismert ügyességéhez 's illetőleg orvosi segedelméhez folyamodom . . .

Halvágyi ur ünnepélyesen meghajtá magát, 's e' bevezetést koránsem szokott bóknak, hanem érdemei köteles méltánylatának tekintvén, milly különböző volt azon önelégült mosoly, mely e' perczben arczán elvonult, azon gunymosolytól, mely, szinte ekkor, az enyémen, halvány villám gyanánt, átszökött.

— Majdnem valamennyi nevezetesebb orvosnak kezén mentem már keresztül; — folytatám csudálatos impertinentiával — de bajomon egyik sem tudott segíteni: ezer szerencse, hogy épkézláb menekültem meg tőlök . . . minden reményemet most önben pontosítom össze.

Az orvos ismét meghajtá magát 's ülással kínált. — Leültünk. Ő háttal a' mellékszoba ajtajának, én szemközt a' nyilással.

Olly bőjti képet vágtam, mintha a' kaszás már hátamon ülne; pedig alig tiz lépésre tölem a' legelevenebb élet várt — nyitott karokkal. — Tantaluskínokat szenvedtem . . . próbálja meg ezt más, ha tetszik! — —

— Igen hizelgő reám nézve e' bizodalom; — mondá Halvágyi ur, ujjai közt hengergetvén ezüst burnótszelenczáját, mi egy orvos kezébe épen ugy illik, mint sáros csizma a' salonba — arczszínéről ítélve, nemis gyanítaná az ember —

— Hogy beteg vagyok, nemde? vágtam szavába; hisz épen az a' bajom, hogy olly egészséges vagyok . . .

— Az emberek ezt különben nagy jótéteménynek tartják; mosolyga az orvos.

— Akarám mondani, hogy olly egészségesnek lát s z o m; igazítám meg beszédemet.

— Méltóztassék tehát vélem baját tudatni . . . folytatá az orvos 's kezem után nyult; önkénytelenül visszahuztam, de meg kellett lenni: — Isten neki!

— Nem lehet azt rendesen előadni; válaszolék biztosabb hangon: a' főbajjal annyi mellékaj van összekötve, hogy azokat most hevenyében nem tudom felszámolni.

— Ismerkedjünk meg tehát, mindenek előtt, a' főbajjal . . .

— Igen, a' főbajjal; — ismétlém, pedig e' perczben, becsületemre mondom, egyetlen egy főbaj sem jutott eszembe, kivévén azt, melyet Halvágyi urnak szerezni akartam.

Bepillanték a' mellékszobába 's szemeink véletlenül találkoznak; az orvosné jelentékeny mosollyal illeté szép kezével h o m l o k á t, férje pedig bur-nótolt: illy közel esnek gyakran egymáshoz költészet és próza az életben!!

— Több éve már, — kezdém ájtatos képpel gyónásomat, — hogy kiállhatatlan főfájásban szenvedek; arczom majd lángol, majd jéghideg . . .

— Orgasmus, vértelj; mormogá Aesculáp tanítványa.

Ismét egy pillantás a' mellékszobába: az orvosné szívére tevé kezét.

— Néha meg szokatlan tolulást érzek szívem környékén, hol nyom, hol szur . . .

— Defectus valvulae, szivlebbentyü, Klappenfehler; folytatá tudós észre-vételeit Halvágyi ur, 's szikár ujjai üt-eremet vizsgálák.

— A' teins ur most is ingerült állapotban van; mondá tovább: érzi-e jelenleg az elsorolt bajok valamelyikét?

— Oh igen, válaszolék; épen e' perczben olly erősen dobog szívem, mintha szük lakából azonnal kitörni akarna.

Az orvos szívem tájékára tapasztván hosszú fülét, ugyancsak hatalmas dobogást hallhatott, mert szeretetreméltó neje épen ekkor szellőzteté nyakkendő-jét . . . tréfa, a' mi tréfa, az említett feszengés nem volt mesebeszéd. —

Halvágyi ur e' dobogást, mit a' szomszédszobában hihetőleg sokkal jobban tudtak volna megmagyarázni, a' 'tikták' (valami orvosi műszó lehet) hibás működésének tulajdonítván, önelégült arczzal adá tudomra, hogy bajomat kitalálta; pedig, dehogy találta, dehogy találta!

— A' teins ur csakugyan beteg, betegebb, mintsem gondolja; mondá komoly arczzal Halvágyi ur: az orvoslás hosszabb ideig fog tartani, mihez türelmet 's mindenek előtt szoros engedelmességet kérek . . .

— Teljesen önre bízom magamat; válaszolék 's rejtélyes mosoly vonult át arczomon, mit a' szép orvosné azonnal elértett, de férje nyugodt resignációnak artott. — Igy neveti ki az é l e t a' t u d o m á n y t!

Az orvos ismételve megtapintá üt-eremet 's hallgatá feszült figyelemmel szívem dobogását. Szemeimet félig behunyva, életem legkomolyabb eseményeit hívám emlékezetembe, nehogy hangosan elkaczagjam magamat 's egyszerre véget vessek az egész komédiának.

E' pillanatnyi álmamból könnyü köhécselés ébresztett fel a' szomszédteremben: föltekinték, 's e' perczben az orvosné a' pamlag fölötti órának mutató-ját tizenegyről hirtelen öt órára rántá 's azután kérdőleg veté reám szép szemeit.

Semmi szenvedély nem élesíti meg jobban az elmét, mint a' szerelem: a' legérthetőbb nyelven szól ez 's legvilágosabb jelei vannak. — A' szép asszonyt tökéletesen megértém!

Valahára megszabadultam Halvágyi ur borzas fejétől 's a' különféle vizsgálódásoknak vége szakadt. Megegyeztünk, hogy beteg, 's pedig veszedelmes beteg vagyok, 's én tökéletesen megnyugvám a' sorsnak ezen kemény csapásán.

Az orvos fölkelt 's íróasztalához tipegett; — szép neje eltűnt. — Számomra hosszú recept iratik mint az előkészületekből gyanítám. Időtöltésből, Hellasz és Róma isteneinek a' falon függő sikerült rajzait mustrálgatván, megmosolyogtam a' santa Vulkánt, ki műhelyében szorgalmasan dolgozik, míg neje a' vitéz hadistennel kaczer játékot űz. Furcsa, hogy a' vasháló, mit a' gonosz kovács, sógorai számára készített, nem jutott eszembe.

Elkészülvén végre az írott orvosi rendelmény, Halvágyi ur azt kezembe nyomta, pontos használatát kötvén lelkemre a' csudatevő piluláknak, 's a' szeszes italok-, fűszeres ételek- 's — szép asszonyok társaságát különösen megtiltván. — Mindent megérttem, mint a' nagyurak, előre tudván, hogy mitsem fogok megtartani.

Legezészerűbbnek tartám az orvosnak azon figyelmeztetését, hogy betegségem stádiumairól öt koronkiut értesítsem. — A' stádiumok igen sűrűen fogják egymást követni.

Midőn a' szokásos kölcsönös bókok közt elváltunk, az orvos meghajtott háta fölött egy pillantatot röpíték még be a' mellékszobába. A' szép hölgy az óra előtt állott 's mutató ujját eperajkíra nyomta. — Az óra tizenkét percet mutatott öt után! —

Az előszoba ajtaját nyitó cselédnek fényes huszast nyomván markába, olly gyorsan szöktem le a' lépcsőkön, mintha legkisebb bajam se lett volna. Az utcára érve pedig ezer darabra hasítván a' receptet, azt a' játszi szélnek prédául engedém. (Vége köv.)

Frankenburg Adolf.

SZINHÁZI KORMÁNY ÉS CZAKÓ.

A' harc, mely közötttem és Czakó között támadott, nem személyek harca, hanem fogalmaké. Dolgokat kell tisztába hozni, melyek egyesek becsületével vannak kapcsolatban, melyek nemzeti hitbizományok. Színházügyről van szó, 's különösen annak benső életművezetéről. Színházi állapotokról, melyek felől ismét ferde fogalmak és nézetek terjesztetnek. Ügykezelésről, melyet bántani soha sem volt kevesebb ok, mint most. Neméről az erkölcsi hatalomnak, melynek nemzeti fölvirágzásunk történetében olly szép szerep jutott, mely minél fontosabbá kezd válni helyzetének viszonyai szerint, és a' sikernél fogva, mely körötte nyilatkozik: annál szükségesebb, hogy annak dolgai voltaképen ismertessenek. Hü képét adám hazai színésztünknek nem régiben a' Pesti Hirlapban, mert az úgynek csak úgy használhatni, ha híven ábrázoltatik. Most nincs okom szépnék festeni, a' mi rút, és rútnek, a' mi szép; mert nincs okom ártani most ott, hol nem rég használni akartam.

Ha hozzám férne felebarátom balsorsán örvideni: amolylan gyarló modorában a' polemiának sátáni hahotával szánakozhatnám azon öngyilkosságon, melyet Czakó magán erkölcsileg elkövetett, ellenem írott cikkében. Elmondhatnám, mi mélyen alásülyedett ő azon ügy méltóságának, melyhez azelőtt olly avatatlan 's most olly ronda kezekkel nyult. Elbeszélhetném, mikép küzdök Czakó nyilatkozatom betűivel, azaz: gondolatim kabátjával, melyet majd kifordít, majd befordít, míg egyszer harapni kezdi, 's végre csakugyan meg is ebédeli, a' kabát zsebében levő tollkással és gummi-elasticummal egyetemben. De nekem egészen más feladatom van, mint hogy a' tisztelt olvasó közönségnek akár gladiatori, akár amolylan Harlequinád-féle színjátékot adjak.

És Czakóval mégis szóba kell állani. Neki azon szerencséje van, hogy színházi tag. Czakónak sarkában kell lenni, mint azon kiskoru suhanczoknak, kik nagykorúságukat be nem várhatván, a' család köréből magokat idő előtt emancipálják, és a' család becsületének és vagyonának rovására rombolnak és

pusztítanak nyilvános helyeken. Sarkában kell lenni e' családfinak, hogy minden lépte, minden mozdulata árthatatlanná tétessék.

Tehát a' rendszer rosztatit, mely szerint a' nemzeti színház jelenleg kormányozva van; és e' rendszer ellensége, Czakó, diadallal emlegeti, hogy vádiratának ezen födolgot illető része mindeddig megczáfolva nincs.

Én feltettem Czakóban annyi tapintatot, hogy a' mit e' rendszerről előbbi cikkemben indirecte mondtam, elértendi, 's a' dolgot élére nem állítja. Ám, ha úgy akarja, legyen. Kimondom tehát világosan, hogy a' nemzeti színház igazgatási rendszere, alapjában és lényegében a' lehető legjobbak és legezélszerűbbek egyike az egész világon. E' rendszer a' nemzeti színház igazgatásában nem a' véletlennek rögtönzése, 's nem elméleti kísérlet, hanem historiai fejleményü rendszer, mellynek alapjait a' tapasztalás nagy mestere vetette meg, organismusát pedig az élet, gyakorlat és önokulás készítették.

Tizenhárom éves budapesti színészetünknek szerencséje volt átélni 's áttanulni 's a' színház-igazgatásnak minden kigondolható rendszereit és e' rendszerek minden árnyékait. Elmondhatui, hogy a' magyar színészet e' tekintetben félszázad alatt élt annyit, mennyit más nemzeteké századok alatt. Mert a' végpont, hová színészetünk az igazgatási rendszerek életiskolájában eljutott, ugyanaz, mely a' legvénebb színészeti nemzeteké jelenleg.

Kárán tanulta meg a' magyar még a' színházigazgatást is.

E' kormány nem táblabírói mindentudóság kormánya többé, sem hajdukormány, sem szoknyakormány, sem szeszélyes önkény kormánya, sem dölyfösen makacs tárgyavatatlanságé. Színházunk többé nem állodium, és kormánya nem compossessori érdeké; végre nem is haszonbérloi kormány, mely az intézetet pusztának, 's a' művészetet abban birkanyájnak tekintse: hanem alkotmányos szellemü kormány, mely a' társadalmi szövetkezés legtisztább eszméjén alapszik, és az ö n i g a z g a t á s n a k legemberibb és legokoszerűbb elvét valósítja.

Színházigazgatásunk történetét 's átalakulási minden korszakait át kell vala Czakónak élnie, 's a' különböző rendszerek életiskoláit áttanulnia, hogy a' mostanit kellőleg méltányolni képes lehessen.

Nem szükség magyarázni, hogy a' képviseleti rendszerben van erősebb biztosítéka szintugy az egyesek jogainak 's érdekeinek, mint a' társadalmi legmagasabb céloknak 's érdekeknek.

Színházigazgató, és testület: vállalkozó felek. Amaz azt mondja emennek: egyesüljünk; én biztosítom a' jogaidat 's érdekeidet; te viszont biztosítod az én nemzeti céljaimat 's érdekeimet. A' testület azt mondja: jól van; én az általad kimutatandó irányban működni kész vagyok. Azonban az én művészetem olyan természetü, mellyet egyedül saját benső törvényei szerint lehet igazgatni; 's e' törvények ismerete 's tekintetbe vétele nélkül művészetemmel célszerűleg nem rendelkezhetni. Az igazgató, belátván ez észrevétel igazságát, azt mondja: jól van, tehát rólad nélkül nem rendelkezem. Művészeted elve 's érdekei legyenek képviselve kormánytanácsomban, a' testületi capacitások által. Értelmiséged és gyakorlati képességed legyen hű segédem az igazgatás terheiben, és én osztozom veled a' siker dicsőségében. Az én becsülete a' tiéd is; erkölcsi 's anyagi hasznom a' tiéd is; intézetem fölvirágzása közös jutalmunk lesz. Itt az alkotmányyszerű színházkormány — mintája.

Gróf Ráday Gedeon ő m. kormányában az itt kimondott elvek vannak elismerve. Hogy a' végrehajtás egyes ágazataiban és az elvek alkalmazásában hiányok lehetnek, az bizonyos. De ha s z e m é l y e k vétenek, az következik-e, hogy a' rendszer rossz és elvetendő? Ha a' megyei tisztviselő hatáskörével visszaélt, nem a' megyerendszer fog eltöröltetni, hanem a' tisztviselő letétetni, vagy mellé szigorubb ellenőrség állíttatni.

Alkotmányos rendszer mulhatlan feltétele minden jóra való színház fenállatásának. — Személyek, mint egyes organumok változhatnak abban, 's változhatnak is, ha rosszak, vagy tehetetlenek; de a' rendszernek maradnia kell. Csalódás tehát, és ábránd, hogy majd az aligazgató fellépésével a' rendszer is változni fog; mert az igazgatás formája észszerűleg csak a' mostani maradhat. Sőt még az is csalódás, hogy az aligazgató majd a' próbákön is jelen lesz; mert ez lehetetlen. És az aligazgató sem fog huszféle ügyet eligazíthatni egyszerre, hanem csak egymásután; 's biz a' később jövőknek akkor is várakozniök kellend, szintugy mint az alispáni hivatalszobában, mig a' sor rájök kerülend; 's ennek nem a' rendszer lesz az oka.

Az is csalódás, hogy az aligazgató föllépte valami varázsiítés lesz, mely a' hanyagokat, izgágákat, telhetetleneket és elégületleneket rögtön ellenkező természetűekké változtatandja. Én nem hiszem, hogy például Czakó még akkor is elégületlen ne maradjon darabjainak díjazásával, ismételösök mennyiségével és idejével; pedig a' rendszer e' részben is ártatlan lesz.

És minthogy Czakó olly elbizottan hivogat fel a' rendszert vádló adatainak czáfolatára: kénytelen vagyok egész becsülettel kijelenteni, hogy Czakó adatainak négyötöd része meg van hamisítva; mit a' színház okirataiból, törvény- és jegyzőkönyveiből bebizonyítani ezennel akárkinek ajánlkozom. Mi vádjai közt való, az sem a' rendszer ellen bizonyít, hanem a' körülmények, vagy legrosszabb esetben, egyesek eljárása ellen.

Azonban kísértük meg addig is ezen híres adatok egynémellyikével megbirkózni.

Kifogván Czakónak férfiasabb, azaz: kápláriasabb hadi szertára, közlegénységem ellenében, elpanaszolja a' nagy közönségnek, miként késtem én a' főpróbáról egy izben félórát, mint rendező, 's mikép korholtam le egyik társamat, ki nélkülem a' próbát elkezdeté vala, 's mikép maradtam ezekért büntetlenül.

Tegyük fel, hogy így van. Mit tesz ez egyebet, mint hogy én hibáztam, és hogy senki nem találkozott az eset tanui között, ki feladott volna; mi nem az én hibám. Igen, de Czakó ezt is a' rendszer ellen hozza fel, és valjon mit bizonyít ez a' rendszer ellen?

Ámde, ha még nem is való! ha meghamisítva, harmadik kézből származik, és ellenséges kézből? akkor bezzeg Czakó ellen bizonyítand, ki hónapokig sem fordulván meg a' dolgok színhelyén, adatait, mint ezt is, a' harmadik kézből szedegeti, 's eredetiek gyanánt árulgatja.

A' tény így áll: A' Jegygyűrűből rendeltem főpróbát; és annak idejében megbízam az ügyelőt, hogy a' próbát a' kitűzött időben elkezdetvén, helyettesitse rendezői tisztemet megérkezésემig, ha netán egy másnemű színeszeti foglalkozás miatt én pontosan meg nem jelenhetnék. Szóljon ügyelő ur, így történt-e? *)

Midőn megérkeztem, azt monda valaki a' színház udvarán, hogy késésem vétségül jegyeztetett fel; 's én a' próbaterembe lépven, ez iránt tettem némelly észrevételeket.

Ha Czakó ez eseményt a' rendszer ellen akarván felhasználni, azt mondja vala, hogy a' rendező ne legyen semmi más, mint rendező: ezzel bár nem ujat, legalább valamit mégis mondott volna. Azonban már százszor megmondatott, hogy ez azon bajök egyike, mellyen segíteni még most nem áll hatalmában az igazgatóságnaök. Hány izben kísértém már meg e' leghálátlanabb terhét életemnek, mellyet csupán áldozatképen viselek, a' rendezőséget lezázni nyakamról! De mit tehetnek arról a' rendezőség tagjai, hogy öket sem,

*) Így történt; bizonyítom.

mint színészeket, sem mint rendezőket nem tartja nélkülözhetőeknek az igazgatás, még a' jelen körülmények között? Avvagy Czakó fogalmai szerint nem színészeket is lehetne színésztanárokkul alkalmazni, például őt? Ki volna elég durva illy igényeket tenni fel a' szerény Czakóban, ki Shakspeare-t csak a' p'jának fogadta, és nem fiának, vagy kisöccsének?

És így mit tehetek én is róla, ha magamban a' színészt a' rendezőnek feláldozni nem tudom 's nem akarom? Annyi bizonyos, — kimondom világosan, — hogy ha két hivatalom kötelességei összeütköznek, 's annyira, hogy egyiknek szenvednie, vagy épen esnie kell: e' szenvedő legtöbb esetben a' rendezői kötelesség lesz, melly inkább külső formaszerűségekből áll, és nem a' művészeti, melly életfeladatom lényegét teszi, bár törvényeink e' cselekvést kárhóztassák is.

Engedje meg a' türelmes olvasó, hogy Czakó reformáló szellemét még egy másik adata sajátkezüleg megczáfolyhassa.

Első czikke az aristocraticus különbséget abban találta színházunk tagjai között, hogy az igazgatósággal minden tagnak írásban kell közölnie kívánatát. De talán később maga is átlátta, hogy ezen intézkedés, a' documentatio, formaszerűség és rend miatt, szükséges; mert már utóbbi czikke az aristocratiát abban találja, hogy a' törvény előtt nincs egyenlőség színházunknál. De vajon ez is lehetséges-e? Lássuk.

Színházi tisztviselő soha bíró nem lehet (12-d. törvényezikk); tehát az ugynevezett aristocraticus osztály felett épen az ellenébe tett középosztály bíráskodik. Feltehető-e már most lélektanilag is, hogy az alsóbb osztálybeli bíró törvénytelen kedvezést gyakoroljon az előtte — állítólag — gyűlöletes aristocratiák iránt? holott még azon felül nem is áll hatalmában a' bíróságnak a' törvénytelen büntetéseket sem elengedni, sem enyhíteni (3-d. törvényezikk). Miben áll tehát a' törvényelőtti egyenlenség? „Abban, — feleli tán Czakó, — hogy a' rendezőség tagjai egymás vétségeit elnézik, legalább nem adják fel, 's így midőn tizszer vétének, alig bűnhődnek egyszer.“ Én pedig azt kérdem: hogy miért nem adja fel tehát őket az alsóbb osztálybeli tag, ki — állítólag — őket különben is gyűlöli? hiszen vádló lehet mindenki (14-d. t. cz.).

Czakó. „Azért, mert az alsóbbak azt hívén, hogy sorsuk az aristocratiáktól függ: őket vádolni nem merészlik, 's inkább hallgatnak, semhogy üldözéseknek tegyék ki magukat.“

Én. Mind a' két állítást, mellyet Czakó részéről irtam, megczáfolyják büntetési jegyzőkönyveink, hol az ugynevezett aristocratiák nevei aránylag biz elég gyakran előfordulnak, — mit nem dicsekedésből mondok, — és ott mindannyiszor vádlóik is megnevezve levén, ezek között találatnak nem rendezők szint-ugy, mint rendezők. És mégis, mutasson arra Czakó csak egy példát, hogy illy feladásért valaki üldöztetett, vagy épen elüldöztetett volna. Hol van tehát itt a' törvényelőtti egyenlenség, hol a' rendszer hibája? — Sőt ezen olly igen alkotmányos szellemben — 's a' legelső színházak törvénykönyvei szerint rendezett igazságszolgáltatás nem épen a' rendszer mellett bizonyít-e?

Avvagy a' színházi hanyagságok 's egyéb bűnök egész mértéke olly kizárólag az elsőbb rendűek osztályára esik-e, hogy e' miatt a' vészharangokat félre kell vala vernie — épen Czakónak? Nyugodt lélekkel bocsátom ez ügyet a' közvélemény bírósága elé, melly színművészetben csak tények és siker szerint ítél, 's mellyet e' téren ámitani nem lehet, mert hiszen, hol azon mester, ki hanyagságát nyilvános pályán eltitkolni képes lehessen, vagy illyet józanon akarhasson?

Egyébiránt én megbocsáthatóbbnak tartom a' hibát ott, hol a' munka nagyobb része mellett több az alkalom botlani, mint ott, hol kötelesség hiányában a' vétségre még csak alkalom sincs, mint például Czakónál, ki hosszas munkát-

lanságának unalmi között azon nevezetes gondolatra jött, hogy a' munkásságról és kötelességekről épületes tanításokat adjon a' munkások vén osztályának. Ezt pedig ő csupán hálából cselekedte, azt híven, hogy e' vén munkások azért vénültek meg a' földművelésben, hogy földjükön Czakó és dicsősége megte-remjenek és tenyészhessenek.

Mindezekből kitetszik, hogy Czakó vagy nem fogta fel azon rendszert, melyet olly vakmerészen roszal és gyanusít, vagy nem a' rendszer, hanem egyesek eljárása ellen volt kifogása, 's a' rendszer kabátját azért ütötte, hogy a' benne levők érezzék. Az első esetben értelmét, a' másodikban jellemét compromittálta.

Nevezzük azért saját nevén a' gyermeket. Czakó Fán csy Lajos befolyásának akart ártani, melyet az ügyre — 's talán magára nézve — károsnak, veszedelmesnek tart; alaposan-e vagy nem, azt nem keresem. Itt van a' Lapis offensiois. Minthogy pedig a' kiméletek határain immár tulvagynak, mondjuk meg azt is, hogy Czakó cikke közvetőleg bizonyos kis clubb enunciatioja volt egyszersmind, melyet rég bánt azon körülmény, miszerint a' színház igazgatására közvetlen befolyást mindeddig nem volt alkalmá gyakorolni. Mindezekről, ha szükségét látandom, bővebb felvilágosítással is szolgálandok a' tisztelt közönségnek. Gyakran igen szükségesek az illy lélektani kis kulcsok, hogy a' mozgalmak motivumainak titkos kamaráiba pillanthassunk.

Hogy pedig az igazgatóság épen a' Czakó-féle zajok következtében tett volna reform-lépéseket, — ez kohlomány. Az aligazgató-választás terve szintugy hónapokkal régiebb a' Czakó-féle zajoknál, mint egyéb reform-tervezetek, de miket a' körülmények csak idővártatva engednek munkába vétetni. Hanem járvány betegsége korunknak az indítványozási viszketeg, 's e' részben az eredetiség hiúsága, melly bizonyos szellemi kényurasággal minden haladási tényt saját értelmi súlyának és szava sikerének szeret tekintetni.

Még egy nevezetes syllogismus van Czakó cikkében, melly méltó, hogy feljegyeztessék, másoknak rettentő példájára, 's melly így hangzik :

„Egressy G. egykor megsértette Bajzát : azért most Egressy G. összekapott Czakóval.“ Ennek nem kell commentár.

Ha színházunk történetét kissé jobban megtanulta volna Czakó, mielőtt cikkét írta : tudhatná, hogy én az igazgatóságok irányában sem félni, sem remélni nem szoktam, pályám ollyan levén, hol szerencsém vagy balsorsom, reményem és félelmem okai egyedül bennem, és nem rajtam kívül vannak és lehetnek. Egyébiránt itt ismét ollyasmit állít felőlem Czakó, mit bebizonyítani nem lenne képes, ha kissé megszoritánám.

És milly gyámoltalanság van azon fogásában, hogy journalisticai szárnyak alá kuczorodván, az általam ugynevezett irodalmi napszámosokat ellenem izgatja, melly névkalap alá egész irodalmunkat vonni erőködik. Meglátandja Czakó, mikép e' szűrt senki más nem fogja magára venni, mint a' kié.

Hogy a' drama és opera közötti és feletti villongásokat újra bizgatja, élesztgeti, ez nem annyira gyujtogatási ösztönből, mint egy kis ártatlan eszmezavarból származik. Nem a' dramaügy van bukásban, hanem a' darabjai t o k ; — és ez nem mindegy.

A' vis inertiae jelentését Czakó nem értette meg, mint reméltem. Jobb is. Kés nem gyermek kezébe való. Majd egykor, ha idejét látom, azaz : hasznosnak az ügyre nézve, megmagyarázom a' tisztelt közönségnek, miben áll színészetünk ügyében a' vis inertiae.

Két adható darabjáról pedig jobb lett volna Czakónak végképen elhallgatnia.

„Jámbor furulyás, rajtad teljesül :

Hogy kis vederből nagy cseberbe jutsz !“

De nem! Mind a' mellett is, hogy Czakó irányában az igazság rovására gyöngédséget gyakorolni véteknek tartom: nem szólok. Hanem, Kazinczy Gábor szerinti négy szem közt csak azt mondom neki: hogy ha még Shakspeare, és két adható darabját együtt sokat emlegetendi, könnyen megtörténhetik, hogy akkori észrevételemet e' darabokra nézve de valálni fogom, és e' devalvatiomat majd annyi bizonyossággal teendem ervényessé, mennyi törvény előtt is elég arra, hogy valakit felakasszanak. Egressy Gábor. *)

L I T E R A T U R A.

V. Világtörténeti elbeszélések. Hofmann J. A. 's egyéb kutfők után, magyaritá, 's hazánkat illetőleg a' legjobb források nyomán szerkeszté (a') Schulez testvérpár. 1846. Pesten, bizományban Emich Gusztávnál.

Írónak feladata az emberi nem philosophiai művelődését előmozdítani, 's eszméket hinteni és érzelmeket költeni föl, mellyek az undok önösség, és állati ösztönök jármában nyögő szellemet kiszabadítsák lánczaiból 's magasra küzdő röpteit Istenhez vezessék. Ezen magas hivatása csak az írónak van. 'S az író megfelel ezen hivatásnak, ha nemzetét dicsőítette, ha korszerű eszmék, és igaz ismeretek terjesztésével hatott annak lelki életébe, 's irományival ezen élet körét nemcsak megvizsgálta, hanem az ottani szendergő erőket felköltötte, kifejtette, nemesítette. 'S megfelel továbbá hivatásának, ha e' dicsó munkásság sikerrel még eme téren is tulterjedve, tágasb körre hat, 's a' szent emberiség érdekének örök győzelmet biztosít az öntudatlan természet vad kénye ellenében. Ezen hivatás az, melly az író az ember nem papjává avatja. Lelkünknek dús kincsei közt egy van csak, melly szellemrokonságunkról az örök valóval, bizonyosságot tesz, 's ez: a' haladás ösztöne, melly nem ismeri a' jónak 's igaznak határát, melly átszárnnyal jelenünk szűk köréből a' végtelen jövőbe 's kísérni látszik emberiségünk életét az örökkévalóságba. 'S méltán; mert a' haladás az ember nem halhatlanságának is jelvé. Im ez egyetlen szó az, melly kimutatja alappját az író hivatásának és kötelességeinek, melly kiszabja az irányt, melly szerint nekie a' haza, és ember nem magas érdekei tekintetében tennie 's hatnia kell.

Midőn a' főnevezett munkát kezünkbe vevők, legelőször is e' gondolatok szállák meg lelkünket; 's vizsgálók: ha valjon fölfogta-e az író testvérpár, mit neki a' jelenneni munkával kell vala tennie, -- 's ha valjon eltalálta-e a' szellemet és irányt, mellyben az illy, leginkább az ifjabb nemzedék kiképzésére czélzott munkának kell írva lennie? És mi e' kérdésre, igen-nel válaszolhatunk a' t. cz. közönségnek. Nem a' külalakzat az, a' miről mi szólunk, 's nem a' műrá-mázat, mellybe az illy nemű ismereteket illeszteni szoktuk, -- nem: hanem a' lényeg és szellem, melly a' munka minden lapjait átlengi, mellynek tartalma szent lángra gyújtja az embert, magas érzellemmel tölti meg a' honfikebelt, 's az örök bíró szerelmével minden világpolgárt. És legyen az írónak ez érdeme mindenkor dicsőítve, mert ez azon fénypont, melly által munkájuk maradandó kincsé válik az emberre, honfi- és polgárra nézve. A' könyveknek ugyan ezen értékére nem sokat ügyelnek; a' tömeg szórakozást 's mulatságot keres; ő a' könyveknek belbecsét azon hatás szerint mérlegezi többnyire, a' mint az neki tetszett, vagy nem tetszett. Az íróknak legnagyobb része pedig csak az elhírhedés hűu ragyogványának szerelméből, vagy kénytelenségből ír, 's nem gondol a' czéllal, mit elérni kellene, nem hivatása magasztos voltával, 's aztán hizeleg, hazudozik, elménczkedik, 's legtöbb esetben haszontalankodik, — a' mint a' tömeg szeszélye

*) És ezzel, részünkről, a' vitát bezártunk nyilatkoztatjuk; további czáfolatoknak csak úgy engedhetvén helyet, ha azok lapunkhoz a' szerzők költségén melléklet gyanánt csatoltatnak. Szerk.

kívánja ; — azonban az író, kinek gondolatit Istenkéz vezeti , szíve telt a' hon és az emberiség édes szerelmével , az nem eseng az olcsó dicsőség álfényéért ; megfelejtkezik barna gondjairól , mellynek hő keble világát befellegzék , — és csak a' tisztán emberi , hazafiui és világpolgári érdekek azok , mellyekre lelke föllángol , szíve érez 's vágyai gerjednek . Igen, uraim ! 'S nézzetek szét irodalmunk mezején , hány műben ismertek illy szerzőkre most ? Bizony kevésre , valóban kevésre ! Vannak íróink , kik beszélnek ugyan az emberről 's annak jogairól , — vannak , kik sok szépet mondanak a' világpolgárság erényiről is , 's vannak igen számosan , kik munkáikban minden második észletet az fejez be : szép a' hazafiság ! De mit ér a' hon , mit ér a' szabadság és jog pusztá neve , ha hiányzanak ahhoz tiszta fogalmak , mellyek a' tömeget felvilágosítsák , valódi rendeltetésével 's végcéljával megismertessék , vagy ennek betöltésére képesítsék ?

A' jelenneni munkának egyik legfőbb érdeme az , hogy ebben nemcsak vak szerelem ébresztetik azon magas érdekek iránt , mellyek biztosítása végett a' tömeget , 's főkép az ifjúságot *emberileg , nemzetiesen* , 's világpolgárilag nevelni iratival az írónak legfőbb kötelessége ; — hanem mivel azon érdekek a' társadalmi legfőbb jó , vagyis a' szabályozott 's mindenki jogait biztosító szabadságnak eszméjében tüntetnek elő . És méltán , valóban helyesen ; mert ezen szabadság az , melly a' természet örök könyvében *emberi önállóságnak* van nevezve , 's mire nemzeteknek törekedniök nem kevésbé kell , mint egyeseknek . — Az illy szempontból írt könyveket valóban nem lehet eléggé ajánlani . Nemzeti nevelésünk alapja van azokban letéve , 's midőn a' közönség az illy irányu 's szellemű munkálatokat ignorálja , vagy érdemileg nem méltányolja , — megbocsáthatlan bünt követ el önmaga ellen , mivel az azokban elszórt , 's a' sajátjávána biztosítására kifejtett eszmék megfogalmazását nem mozditja elő . De térjünk a' kérdéses műre .

Mint mondók , főérdeme e' történeti műnek , hogy abban nemcsak a' történetek roppant halmazát lengi át azon szellem , melly az olvasónak szívét 's lelkét nemesíti , — hanem külön részletek 's életesemények rajzolatit is . Így például a' honszerető Brutus (58 l.) , Horatius Cocles (59 l.) , Quintius Cincinnatus (66 l.) , Decius Mus (73 l.) , — továbbá Hermann , Némethon szabadítója , 's Titus római császárnak jellemrajzaik 's életkörülményeik olly érdekesen és tanulságosan vázolják , hogy azokat nemcsak fiatalok , de a' korosabb nemzedék is örömmel olvassa .

De ugy látszik , hogy legnagyobb ügybuzgalommal és előszeretettel , a' testvérpár nemzetünk historiáját dolgozá ki e' világtörténeti elbeszélésekben . Itt mind az egyes adatok élethűsége , mind pedig a' jelentékenyebb 's történetileg fontosb és tanulságosabb események előadása olly jelesen kivitt 's mind megannyi tökéletes egésznek alakjában tűnik elő , hogy nemzetünk történetéhez , sok tekintetben hiteles adatforrás gyanánt is bizton használhatni . A' kutfők ugyan , mellyeket e' jelen műhez olly ügyesen használt a' testvérpár , nincsenek megnevezve ; azonban az avatottabb szemnek nem igen nehéz kiismerni , hogy Theophilact (l. Hist. Theophilact. lib. 8. cap. 8) 's Cornides munkáit nem siker nélkül használták őseink legrégebb történetei rajzolatánál ; — ugy nem különben Hartvik , Pray , Smith , 's Chartuitius irományit Sz. István élettörténetének leírásában . Kálmán , Nagy Lajos , és a' Hunyadiaknál nagyon is fölismerhető Fessler tanulmánya , valamint az , hogy az ujabbkor történeteiben Palma , Kovachich , Katona , Majláth , Fejér György *Scriptores rerum hungaricarum* , 's Engel nagy becsű munkáikat figyelemmel olvasgatják . Különösen jeles e' munkában az Árpádról szóló czikk , mihez egy *alcaicus mértékű* , 's igen szép érzelmű , de bizony nem igen sok költői beccsel bíró *odda* is vagyon függesztve . Illyszerű versezetek több helyen fordulnak elő a' könyvben , alkalmazvák a' történet szövegéhez , miken általában *didacticus* szellem ömlik el . A' cél , 's az ok , a' mi végett szerző testvérpár illy költeményeket illeszte könyvébe , nem kárhoztatható , mivel azokban többnyire

a' történetből kifejtett tanulság tartalma van sententialis alakban kimondva, — 's ez szép és hasznos dolog; — ámde úgy látszik, hogy szerző testvérpár azt még egy más okból is tevő, abból t. i., hogy az olvasó világ előtt mint költők is ragyogjanak. Ha ez csakugyan úgy van, úgy e' tekintetben a' szerző testvérpár felette családott, mivel az itteni költelmekben kevés ihlettség 's kevés valódi poesis van. A' testvérpár költelmeiben felette sok az abstractív elem, 's egyáltalában nem tud érzelmeket idealizálni, mi a' költészetben fődolog. A' versek szép nyelven írvák 's magas dolgokról szólnak az igaz, de a' műphilosophia tekintetében mégsem egyebek azok, mint a' hidegen komoly ész mértékre fűzött elmélkedései. 'S tán czélszerűebb is lett volna azok helyébe koszorús költőink műveiből illeszteni néhányat. Maradjon a' szerző testvérpár Cliója mellett, 's ne bogározzék Helicon tetején; mert, higgye el, hogy a' történetírásra szép talentummal bír, de a' költészet muzsája iránta idegen. —

Dehogy visszatérjünk ismertetésünk fonálához, — meg kell említnünk, hogy vannak még e' műben más jeles helyek is. Nevezetesen a' magyar porzendülés, a' bertalan-éj, 's a' Lengyelhon meghódításáról írt czikkek felette szépek, 's általában a' francia forradalomtól napjainkig terjedő korszak leírása igen vonzó. Dicséretére válik szerző testvérpárnak, hogy a' tárgyakat, hol csak magasabb érdekek forognak fön, nemes gerjedelmének ihletett szavaival ecsetelé, 's nem vala pusztán száraz viszhangja az események nagyobbsszerű mozgalmainak, hanem azokat lélekkel 's érzellemmel karolva föl, adta elő. Ezt a' mohácsi vénap, Mátyás király, 's Zrinyi Miklós és O'Connel Dániel Irhon megváltójáról írt czikkek minden periodusa igazolja. Általában az egész munka tüzzel 's lelkesültséggel vagyon átdolgozva; kár azonban, hogy a' gondolat folyamát és a' szólam gördülékenységét, a' stylus némelly helyeni elhamarkodása 's számos németes szólásformák, és a' nemszócákák és névmutatókkali tulságos fukarság, — mi aztán a' szöszszerkezetnek tótos vagy németes alakot ad, — igen nehezíti. Például: „Mohácsi vénapon dicsőség 's nemzetlétünk napja lealkonyult,“ (414 l.) — a' dicsőség 's nemzetlétünk napja a' mohácsi vénapon alkonyult le. Továbbá: „keresztjárásoktól reformatioig,“ — e' helyett: a' keresztshadjárásoktól a' reformatioig (230 l.). 'S aztán: „látogassuk meg ma este még nőinket! 's mink! önnön szemeivel láthatja, mennyivel felülmulja Lucretiam a' többi,“ — (57 l.) e' helyett: Még ma este látogassuk meg nőinket, 's önszemével látandja mindenki, hogy Lucretiam mennyivel derekabb a' többinél, 'stb. Illy 's hasonló kifejezések igen gyakran jönnek elő a' munkában. Végre ohajtotta volna referens, hogy miután szerző testvérpár e' mű átdolgoztával Hoffmann eredetiétől igen sokban eltért, azt módosította, hiányait pótolgatta, 'stb.; — legalább még a' tudományok, művészet, ipar 's mesterség történeteinek főbb pontjait is illesztette volna könyvébe. 'S miután szerző testvérpár a' mult kor történetei előadásában látszék is e' tárgyra némi figyelmet fordítani, valóban kíváncsatos, hogy azon nagyszerű fölfedezések-, találmányok-, 's a' tudomány és művészet óriási előhaladásáról is megemlékeztek volna, mik által korunk az annyira bálványozott hajdan időkkel sokkal felülmulja.

Egyébiránt, mi a' dolgozat értékéből mitsem akarunk levonni, mert csekély hiányai mellett annyira tartalmas, használható, és nemes irányú könyv az, hogy mi mind az ifjabb, mind a' korosabb nemzedéknek tiszta lelkiismerettel ajánlhatjuk 's valóban szívből ohajtjuk: bárá' szép talentumu testvérpár akár külön, akár egyesült munkálkodása több illy gyümölcsével örvendeztetne meg bennünket.

H. Dorogi Károly.

— V á l a s z. Midőn irodalmi pályára léptem, hitem volt: minden félretekin-tés nélkül kitzűzött ösvényemen előre menni; azért akár magasztalás. akár ócsár-lással találkozom, rám nézve n e m t u d o t t d o l g. Ki a' művészetnek adta el életét, a' világ ítéletével egyáltalán nem törődhetik; ha a' bírálat, mely kíséri művét, komoly, műértő mindenkor hasznára fordítja. — V á l a s z nélkül hagytam

volna az Emléklapokra irt sorokat is, de van néhány pont bennök, mikre felelnem becsületemben áll. —

Első pont érinti a' világgyűlölő jellemet. Ki a' világtól elvonul, — mert csalódott benne, mert tépett sebeit csak a' magány és nyugalom kötheti be — a' legnemesebb jellem lehet. — Elméletileg lehet valaki határozott embergyűlölő — (mert nem talált embert, kiben még nem csalódott volna) és gyakorlatilag leglángolóbb emberbarát. —

Második pont: Mi közrendűek ki vagyunk zárva az Emléklapokból; illyfélét hozott fel taval az Ungar, — nem feleltem rá. — Az ideált, fedje bár koldusrongy, vagy bibor öltöny — imádni fogom. A' szellemvilágban fő és közrendet nem ismerek. A' cosmopolita az emberiséget, a' magyar költő nemzetét ismeri. — Miért czimeztem „főrangú hölgyhez“, 's miért irok a' Honderűben, magamnak tartom fenn. *)

Harmadik pont: az eredetiség. T... Kölcséből idéz elő pár sort, ha jól emlékezem: „Csak egy tekintést bűvös fátyolodba, csak egy sohajtást égi kebleden.“ — Mielőtt írnék valamit, minden költeményben egy alap gondolatot tűzök ki, melly utolsó sorban nyilatkozik; így e' költeményben a' szem és sohaj:

Szemed sugára lelkem szíjja fel,
A' lángsohajban én borulok el.

Midőn ezen alap gondolat teremtve volt, a' szemre kellett visszatérnem:

Csak egy pillantást adj dicső szemedből,

második sorban szükségkép kellett folyni a' sohajról:

Csak egy sohajtást forró kebleden!
A' jó napot mind vedd el életemből,
Fájdalmaid mind én kiszenvedem.

Kérdezem, nem kellett-e illy a lapra illy soroknak épülni? — az első sor eredeti, nem folyt-e belőle szükségkép a' második? — Kölcséy verseit gyermekkoromban olvastam, azóta soha. — Hogy Kölcséy gondolatának épen olly alakat adott, mint én, ama régi igazságot bizonyítja, hogy vannak eszmegyezések. Hogy T... jobban meggyőződjk, egy barátom levelét hozom fel. E' stanzára:

Volnék gazdag, mint most az nem vagyok;

azt írja: épen illy alaku költeményt olvasott Hugó Victortól. Mondja meg nekem ön, mikép gondolhatja azt Hugó Victor Párisban, mit én Magyarhonban, midőn én Hugó Victor eme költeményét soha nem olvastam? — Ha ön szorgalmasan olvasta költőinket, kell tudnia, hogy műveikben egészen egymással megegyező sorokat lehet találni. — Ha két költő, bár tengerek válasszák el, egy a lap eszmére akad, ha mind a' kettő mély érzelmű, egyenlő érzéseket fognak meríteni a' forrásból, melly forrás: az örök genius. — Az idézett sort teljes öntudattal magaménak vallom; 's ki gondolkodni tud, átlátandja, hogy rá nekem sokkal könnyebben lehetett (és kellett) jönnöm, mint Kölcséynek, mert ő Endymionban egészen aetheri tárgyat énekelt meg, míg én tárgyamtól legközelebből valék föllelkesítve; ott a' sentimentalismus elmaradhat, nálam az érzéseknek természet által idézett önkénytelen előfakadása. —

Mi az eredetiséget illeti, bár ki legyen T..., de annyi öntudatot tegyen föl felőlem, mikép szentségtörésnek tartanám az örök genius 's magam ellen, más eszméjét leírni. —

Most egy halmazlevelet közölhetnék — köztök Sárossy Gyuláét is — mellyek az Emléklapok írása után meglátogattak (hisz az Életképek is, midőn megjelent, átalán dicsértnek mondták); de valamint mások magasz-

*) Gusztus!

taláásaival, úgy T... bírálatával semmi közöm; miért feleltem — az, hogy T... soraiban találtam egy helyet, mely s z e m é l y e m érdekli, 's erre a' választ Frankenburg urnál legyen szíves megkérdeni. *)

Hiador.

NEMZETI SZINHÁZ.

„Brutus és Lucretia” bírálatának vége. Brutus fakardoskodása, igen is, kábára mutat, de szavai nem. Ő Tarquin és Sextus előtt oly okosan beszél, 's oly nagy gondolatokat penget, hogy valóban csodálkoznom kellett: miért mondják azok bolondnak, 's miért nem gyanakszik rá Tarquin vagy Sextus; főkép miután különösen az utolsó igen eszélyesnek mondatik. 'S ha Tarquin tetteit és mondatait fontolóra veszem Brutus éles elmü beszédei mellett: hajlandóbb vagyok őt hinni bolondnak, mint Brutust. Ponsard e' részben több lélektani tapintatot tanusított; nála Brutus azok előtt, kiknek késétől fél, igen ovatos, 's igen jól színli magát. Hugó néhány bohóc-fogással akarja ezt helyre ütni; 's Brutus pofon ütteti, fakarddal járátja: azonban miként lehet fakarddal Tarquin öreinek 's a' tribunoknak hadnagya, azt nem értem. Brutus e' fakardból tört ránt ki Tarquin előtt; 's igéri, hogy e' talányt egykor megfejti: Tarquin azonban nem kétkedik benne; miért? azt ismét nem értem. Brutus Tarquin előtt illyesmit mond: „Az eszme minden falon keresztül hág; attól a' z s a r n o k vére meghül; azt bilincsbe verni nem lehet; az megment a' gyaláztattól...” Tarquin azonban mégsem gyanakszik, hanem okos bolondnak nevezi. A' történet azt mondja, hogy Brutus eszelőnek szinlelte magát: én azonban ezt nem birtam elhinni Hugónál; mert a' költő nem győzött meg ezen igazságról. — Tarquin azonban igen meggondolatlan zsarnok. Valeriust ki akarja lictorai által végeztetni, mert nem kelt fel előtte; de fia elébe áll 's azt mondja: nem szabad! — ő erre dühbe jó, kardot ránt, fiát Saturnusként lenyelendő: azonban közbeugrik fakardjával Brutus 's Tarquin veszteg marad; 's miután fia capacitálja, hogy a' harez után megbüntetendi Valeriust, az öreg ur morog ugyan kissé, de enged. Kevéssel ezután kardot ránt Sibillára is; ez merően szeme közé néz, 's a' vérszomjas király hüvelybe dugja kardját, 's dühösen elrohan. Itt hihetőleg a' Sibilla jóstekintete fegyverzi le a' zsarnokot; 's Tarquin később is tanusítja, hogy a' jóslatokban szerfelett hisz: azonban a' jóskönyveket két izben nem veszi meg, — 's midőn végre megveszi, olvasatlanul a' vesta-szüzekre bizza, 's maga elrohan; elrohan a' táborba, ámbár minden jósjelek arra intik, hogy Romában nagy baj fog lenni. Ezen Tarquin nyilvános törvényszéket is tart, 's itt sem tanusít eszélyt. Illy zsarnok valóban sohasem volt veszedelmes. Villámcsomót forgat kezében, azonban azt mindannyiszor zsebébe dugja. 'S csupán ezen minden belátás nélkülisége indokolja némileg azt, hogy Brutus álbohócszágát annyi évek alatt sem bírja átlátni. Illy zsarnok oly népet, millyennek Hugó is festi a' római, alig hiszszük, hogy oly soká igázni birt. De fia Sextus szinte illy gondatlan; a' helyett, hogy apját, mint később teszi, mindjárt eleinte szép szóval halkan capacitálná, az egész tábor előtt compromittálja. — Lucretia ellen semmi kifogásom; csak azt nem hiszem, hogy csupán azért hagyja magát Sextus által megöleltetni, 's annak fejét keblén pihentetni a' 2-dik felvonásban; mert az férjéről dicsérőleg szól. Azt sem foghatom meg a' 3-dik felvonásban, miért kiált oly igen késő segítségért. Erényes és bátor nő, millyen Lucretia, aligha oly kimélőleg fogadna egy Sextust, ki éjnek idején hálótermébe tolakodik; főkép, ha tudná, hogy előszobájában egy hű Lucius is virraszt. De lehet,

*) Még eddig nem tudunk egyebet felelni, mint azt, hogy Hiador ur, mihelyest egészsége engedi, Pestre akar jönni, 's vagy T ü s k e y Emmával, vagy velünk végezni. — Isten hozza!

a' romai Lucretiák udvariasabbak voltak, 's minden kicsinségből nem szerettek nagy lármát ütni. Shakspeare e' jelenet festésében felülmulthatlan. Valjon nem lett volna-e jobb, ha Sextus, kezében törrel rohanja meg az alvó Lucretiát, 's míg az az első ijedtségből magához térne, röviden elmondaná, hogy itt az élet és gyalázat közt kell választania; 's ha az nem használna: a' gyalázatos hír, vagy a' valódi gyalázat közt? . . . A' nő természetesen csakhamar segítségért kiáltana; de Luciusra ez esetben az előszobában semmi szükség sem volna, 's Sextusnak mindenesetre gondoskodnia kellene, hogy kiáltó szavát senki se hallja. Ponsard Sextusa sokkal ügyesebb; ő rabszolgát visz magával, 's azt mondja Lucretiának: Ha ellenállsz, a' rabszolgát megölöm, 's azt mondandom: veled találtam, azért öltem meg, 's a' nép hinni fog. Lucretia, hogy jó nevét megmentse, feláldozza magát, 's mindent felfedezvén, öngyilkos lesz. 'S ezen helyzet az, mi e' tárgyat a' tragikai gondolatok koronájává teszi. Hugónál Lucius az előszobában az egész jelenetet természetlenné teszi; pedig fáradságába is került, hogy Sextus előtt, míg az bejő, láthatlanná tegye; mert el kelle Lucretia által egy kis időre küldetnie, hogy egy másik rabszolgát feloldozzon lánczaiból a' házi öreb mellől. Shakspearenél Sextus azzal fenyegeti Lucretiát, hogy megöli, aztán egy rabszolga mellé fekteti; 's így midőn Lucretia látja, hogy mindenkép veszve van, legálább jó hírnevét akarja megmenteni; hozzájárul még a' kimondhatlanul gyöngéd nőiség. A' karzatok tele voltak, a' földszint nem: ez arra mutatna, hogy az izlés fejére állott, ha husvét hétfője nem lett volna. Sz.

— Az összes hirlapi critica kikelése Bauernfeld vigjátékai ellen nem birt annyi erővel, hogy ezen unalmas semmiséget, melynek neve: Fogadás, és ezen a' magyarosítás által némi kis (bár igen kis) eredeti becséből is kivetkezett comoediát, mely Nagykoru czim alatt bájolta el a' politikai koszthoz nem szokott bécsieket, nemzeti színpadunkról leszorithatta volna. Mindkét vigjáték már két nap mulva (ápril 8-kán) ismételtetett. Megmondtuk első előadás alkalmával, hogy ezen silányságok, a' világ vigjáték-irodalmának gazdagságából, igen szerencsétlen tapintattal vannak kiválasztva; mert azok már magokban is keveset érnek; Fekete Soma jó akaratu magyaritása által pedig még kiállhatlanabbakká lettek, mert a' szerző által satyrai él 's elhatárizott irány nélkül ostromozott politikai viszonyok hazánkra épen nem illenek. Mi, hála jó nemtőnknek! túlvagyunk már a' dolog azon első stádiumát, hogy a' haladás vagy maradás szükségéről kelljen vitatkoznunk, 's még akkor is unalmasnak találunk egy csupán e' kérdéssel foglalkodó vigjátékot, ha ez ügyesen 's elhatárizott jó irányban volna írva. — Bauernfeld politikai bölcseségének épen semmi elhatárizott tanúsága 's eredménye nincs; haladó és conservatív párt tulságai ostromoztatnak egyforma ügyetlenséggel, 's végre az egészből semmi sem jó ki. — Minthogy azonban Szentpétery ur, ki az ellenzéki tulságot képviseli, legélénkebben játszik, 's legjobban mulattat: ebből az következik, hogy caeteris paribus az ellenzéki 's a' haladási elv lesz a' kettő közül neveltségesebbé. Mi épen nem akarnánk azok közé számláltatni, kik a' művészi becsét, a' drámai érdemet politikai rokon- és ellen-szenvek után ítélik meg; sem azok közé, kik a' költői műből minden politikai irányt ki szeretnek zárni: mi bárminő politikai színezetet örömet megbocsátunk a' dramairónak, ha műve valódi költői beccsel bír; de a' melly szerző a' valódi drámai belbecs, a' cselekvények általi jellemfestés dicsőségéről lemondott, vagy e' magasan függő nemes szőlőfürtöt savanyunak találta, és e' helyett azon irány által akar hatni, mellyet valódi költői bectől üres művére czégér gyanánt kifüggesztett: ettől méltán megkivánjuk, hogy iránya becsületes, józan és elhatározott legyen, 's más valamit hirdessen, mint „ha akarom vemhes, ha akarom nem vemhes.“ —

— Ápril 10-én Donizettinek szép és tetsző dallamokkal elárasztott kedves operája: „Borgia Lucretia“ adatott, hol a' főszerepek (Lucretia: Schödelné; Gennaro: Wolf; Alfonzó: Váray) a' nagy közönség teljes megelégedésére vol-

tak betöltve. Schödelné hosszabb idő után ismét hallani, és épen ezen szenvedélyes, hatalmas szerepben hallani, jól esett. Éneke 's játéka a' jellemhez és a' zeneköltő szándékaihoz művészileg simult, 's valódi drámais ággal birt; oly tulajdon, melyet kedves, hajlékony ezüsthang 's gyönyörű iskola birtokában Hollósy kisasszony is mindinkább magáévá tenni iparkodik. Gyakori taps bizonyítja, hogy a' pesti magyar közönség régibb érdemes kedvenczét sem hagyja kegyéből kizártni. Wolf, szokása szerint, kedves behizelgő modorban 's pontosan énekel; Váray, az ujonan felfogadott bassista, szinte kedvező fogadásban részesült. Maffeo Orsini alt-szerepét ismét Hesz Róza éneklé, kitől azt már jobban is hallottuk. Valahányszor csak hallanunk adatik e' zengzetes, erős, végtelen művelésre képes alt-hangot, melynek áldása, illő szorgalom, tanulmány 's haladás mellett, Hesz Rózából magyar Albonit csinálhat: mindannyiszor sajnálnunk kell, hogy még azon műveltség, mely a' drágakő valódi becsét megadná, igen távol van, 's hogy buzgalmas haladás a' szép cél felé épen nem látható. Annak is ideje volna már pár évi színpadon forgás után, hogy Hesz k. a. mozgásai szabadabbak 's ügyesebbek, játéka melegebb 's kifejezésdúsabb legyen. —

— Ápril 13. a' rég nem látott, örökifju, soha meg nem unható „Sevil-lai borbély“ került színpadra, új szereposztással, mely által örömrünk lön Rossininak e' legclassicusabb vig operáját úgy adatva látni 's hallani, miként még e' színpadon sohasem. — Rosinát Hollósy kisasszony, Almavivát Wolf, Figarót Füredy, Bartolót Benza, Basiliót Udvarhelyi M. éneklék. — Az ének-rész ritka pontossággal, erővel 's hatással adatott; sőt az éneket kísérő játéokban Füredy urnál Figaro megszokott 's jellemző fürgeségét, örökké mozgó csikele-venségét, 's elegans könnyedséget reményünk fölött találtuk. Hollósy kisasszony nemcsak az énekből remekelt — miáltal a' közönséget úgy elragadta, hogy az énekleczke alkalmával előadott olasz és (Egressy Béniféle, Pétöfy költeményére szerzett) magyar dalait egyenként ismételnie kellett — : hanem a' játéokban is bájos könnyedséget 's kellemet fejtett ki, mely szerepe jellemével legszebb ösz-hangzásban volt. — Hogy Benza Bartolo szerepében a' közönséget igen jól mul-tattatá, előre lehetett sejteni annak, ki e' jeles énekesünk buffói tehetségét ismeri, azon tehetséget, melyért őt egy német lap „Németország első buffójának“ keresztelé.

— Az operai személyzetben némi változások történtek. Váray bassista, 's legújabbán az olasz Reina felfogadtattak; Paksyné asszony 's Reszler eltávoztak, az utóbbi három évre szóló szerződését, kiskorúság címéből, a' váczí káptalan előtt megerőtlenítvén. Minő befolyása lesz e' változásoknak, a' föl-emelt árakkal együtt, színházunk népességére, még korán volna elhatározni. Ekkorig a' daljátéki előadások folyvást tömve vannak; ellenben a' drámaiakban szomorú üresség tátong földszint és zártszékeken, minek kétségkívül az is egyik oka, hogy nyári évszakba léptünk. Annál tömöttebb a' karzat, melynek belépti ára fel nem emeltetett, 's hová hihetőleg a' földszintnek számos lakosa kapaszkodott fel, a' paplanon kívül nem nyújtózás józan philosophiája szerint. Ü.

H A L L J U K ! !

Ti, kedves hölgytársaim, kiknek látköre kissé tovább terjed lakhelyetek egénél, ismeritek-e ama vármegyét, hol egykor a' politikai szél, történeti nevezetességre vergődött bizonyos 12 pontot megdöntött? Engedjétek most elmondanom, milly hűség- és lelkiismeretességgel ápolják épen ott az illetők az iparvédegyet reménydús eseményét, mely minden osztályu jó érzésüket hűséges szalagként körülfüzött, 's mikép mozditják elő a' hazai ipart! Ezen illetők kö-télyezetének melegségi foka a' főúrintett cél szerint alkalmazkodott. Valóban

nevetséges és bohózos vala azt hallani : hogy egy divatárusnő Szathmárból Pesten keresztl Bécset utazott, boltját piperetárgyakkal fölszerelendő. Arra a' kérdésre, miért nem szerzi be magát itt, hol minden kívántatokat mind részletben, mind készen bőségben kaphat 's pedig kevesebb pénz- és idő-vesztetéssel : akként mentetgetőzött : „a' mi (t. i. a' szathmári) hölgyeinknek nem kell a' h o n i ; néhány év előtt divatos volt ez, de most nem adunk már rá semmit. Ha vevőimnek azt mondom, hogy ezen kalapok, főkötők, vállingsék vagy e' bokréta Bécsből valók, legott megadják a' kívánt árt ; ellenben ha azt mondanám, hogy Pestről valók, nyakamon maradnának.“ — Kedves szathmári hölgyeim ! Nem mindenki vihet véghez nagy tetteket, nem mindenki alkothat remekműveket; de mindenki kö t e l e s és b i r i s hozzájárulni egy már elkezdett nagy, 's a' hazára üdvös műnek megszilárdításához. Midőn ti, kedves szathmári hölgyeim ! idegen kelméü képzelt új divataitoknak varázsával körülburkoljátok magatokat, épen ellenkezőjét művelitek annak, mi ama nagy mű elősegítésére töletek joggal kívántatik, 's még azonfelül meg is szegényítitek magatokat, — mert csak tudjátok meg : hogy amaz új divatok, melyeket ilyenekül hoznak le nektek, ott Bécsben már rég nem újak ; mert vidéki divatárusnők az ugynevezett v e s z t e g á r u k a t, vagyis az eladatlanul maradt tárgyakat általában veszik meg igen mérsékelt áron az ő sorsosaiktól, melyeket aztán ti, igen tisztelt hölgyeim, olly áron kénytelenültök megvenni, melly helyreüsse a' ti divatárusnőtoknek uti költségeit, az áruért adott készpénzt, a' szállítási és vámolási költséget, 's mi legfőbb, a' távollét alatt elfecsérelt időt. 'S oh szörnyűség ! ti mégis csak hervadt, lejárt divatokkal diszititek magatokat ! 'S ugy kell ! Igy kell bűnhődni a' hiu nyomoruskodásnak. Akkor, mikor divatos volt, becsület szóval köteleztétek magatokat, 's most a' hűtlen elpártolás gyalázata előtt erőszakosan szemet hunytok ; milly érzésmód találhat helyet nálatok, tanusítja a' hazai állapotok 's lekötött szavatok nem becsülése. Nincs szívetekben emelkedettség, nincs lángzat, nincs hatalom, valami magasabbhoz csatlakozni, mint a' nyomorult hiusághoz, ti fel nem fogtátok a' fejlődés percét, 's nem vagytok képesek teljesedésbe vinni a' nagy művet. Valóban, el kell ismerni, rajtatok nem mult, hogy a' nemzéképviselő öléből gerjedett dicső eszméje az iparvédegyletnek — miképp azt némelly hozzátok érzelemben hasonlók hazug módon híresztelik — nem silányult eredmény nélküli szinpadiassággá.

S a r o l t a.

MI HIR BUDÁN?

— N e g y e d i k k ö z l e m é n y a' s z o b o r m ű e g y l e t é r d e k é b e n. Tisztelettel értesitem a' t. cz. közönséget : hogy Romában tartózkodó művész hazánkfia, C z é l k u t i R u d o l f, a' H u n y a d y J á n o s szobrának gipszből készített előmintáját beküldvén, az olyan-nak találatott, melly a' szoborműegylet várakozásainak — mint minta — kielégítőleg megfelel ; miért is az egylet azt elfogadhatónak ítélte, 's annak elnök ö nsága szállásán közszemléletre kitételét elhatárá, hol minden ügybarát saját szemeivel győződhetik meg az iránt, mennyiben érdemi a' már eddig fejlődött ügy a' közpártolást. Főlöszleges említeni, hogy e' mintában nem a' szobrot magát, vagyis az eszmének tökéletes előállítását keresendi a' műértő közönség, hanem épen csak azt, mit illyszerü előmintától méltányosan várhatni. — Az örvendetes kezdemény következtében az egylet C z é l k u t i t, a' H u n y a d y - s z o b o r n a k fehér márványból, életnagyságban kidolgozásával végleg már meg is bizta, 's egyszersmind elhatárá : hogy bizodalomtanusítás 's a' művész méltó ösztönzésének tekintetéből 50 darab aranyból álló méltó előlegezést minél előbb kezeihez küldend. Reméli az egylet : hogy ebbeli ohajtásának valósíthatásában a' t. cz. közönség részvéte által hatható-

san fog gyámolítani, 's pedig annál inkább, mivel már eddig is — felkértenül — két aláírási iv küldetett be 93 pengő forintnyi készpénz összeggel. Midőn ezt, mint a' nemes részvét igen örvendetes jelét, közhírré teszi az egylet, egyszersmind teljes tisztelettel felszólítja ujabban a' t. cz. közönséget: hogy e' nemzeti diszre szolgálendő vállalatot kegyes aláírásokkal minél bővebben pártfogolni méltóztassék, kérvén ezuttal a' tisztelt ivtartókat: hogy a' régebben künlevő iveket, a' gyűjtött összeggel együtt, minél hamarabb lehetséges, vagy Döbrenstei Gábor elnök urhoz, vagy alulírt titkárhoz beküldeni szíveskedjenek. Az első küldeményre szükséges 50 db aranyat haladó összegek a' budai takarékpénztárba fognak letéetni. — Eddigelé, míg az előmintát nem láttuk, nem is akaránk számosabb aláírási iveket kibocsátni; de most már idején lenni látja az egylet, hogy az aláírások gyűjtésében erélyesebben lépjen föl, mit, mennyire ereje engedi, tenni el nem mulasztand. — Ezeknek köztudomásra juttatása után ujabban is emlékezetbe hozatik: hogy a' nevezett előminta nságos Döbrenstei Gábor ur szállásán (Buda, Likaház) april hónapban minden vasárnap és szerdán 10—12 óra közt minden ügybarát által megsemlélhető. — Költ Budapesten, april 15-kén 1847. — Ney Ferencz, mint szoborműegyleti titkár.

— Fővárosunk egyik legérdemdúsabb orvosától hallottuk, miszerint a' jelen inség és nyomor már olly magas fokra hágott, hogy az ide vándorolt tótok seregestül halnak meg a' városon kívüli árkokban, hová éhség- 's betegség-gyötört tagjaikat vonszolják 's összegubbaszkodva várják a' jöltévő halált. Minden nap reggel aztán a' megholtak egy városi szekérre hányatnak 's közösen eltemtetnek valamely gödörben. — A' hatóságot nem akarjuk e' borzasztóság miatt okozni, mert a' közínséggel, egyes hatóságok, mellyeknek, ugy mint a' pestinek, anyagi erejét olly sokfelé kell ágoztatnia, a' legczélszerűbb intézkedések mellett sem küzdhetnek meg: több erélyt azonban mégsem ártana kifejtteni, hogy annyi nyomor a' főváros közelében olly borzasztó színben ne mutatkozzék! Ha elhárítani nem is, de némileg enyhíteni a' bajt, főfeladata az erélyes hatóságnak!

— Dr. Piskovits, a' rókus-kórház volt igazgatója, ki, mint becsületes ember 's jeles orvos, köztiszteletben részesült, áldozata lön hivatali buzgóságának. Fővárosunk sokat vesztett, de még többet — lehet mondani: mindent az említett kórház, mellynek olly buzgó, olly rendithetlen főnöke volt, 's mellyet ő, minden irigykedések daczára, előbbi zavart állapotából a' szenvedő emberiségre nézve olly jótékony intézetté emelt. Vajha az árva intézet minélelőbb olly lelkiismeretes, ügyes kezekre bíztnék, mellyek az elhunytak üdvös működéseit szent buzgalommal folytassák 's a' kórházat minden kárhozatos, 's az uralgó nyavalyánál sokkal kártékonyabb influentiáktól bátor lélekkel megóvják! Mi e' részben dr. Flórra, az intézet első főorvosára szavazunk!

— Az idegláz még folyvást számtalan áldozatot ragad el a' kórházakban; több nevesebb orvosaink állottak a' sir szélén: országunk főorvosa is csak most kezd lábbadozni. A' betegek növekedő száma szükségessé tévé, hogy a' város ideiglenes kórházról gondoskodják, mellyre, mint halljuk, a' rókus-kórház fölötti egyik telket szemelte ki. — Hiheti-e valaki, hogy némelly urak a' 'Noththeater' ügyét szükségesebbnek tartották? Ugy van; pedig nem élünk ám Chínában!

— A' lánczhydunkhoz szükséges lánczszemek már Regensburgba értek 's onnét majdesak eljutnak valahogy Pestre, tán mához két évre, vagy még továbbra is, ha a' részvényeknek jó keletük van.

— A' városligeti sétány felöntözéseért illető díjt fizet hetenként a' város: ez az oka tehát, hogy a' sétány olly poros. Csak ezt akartuk tudni.

— Bauerfeldnek nem rég színre hozott, 's másfél hét óta hárómszor adott vigjátékiért az igazgatóság, mint halljuk, tíz aranyat fizetett

az eredeti szerzőnek ; mi arra mutat, hogy az írói jogokat, külföldre nézve is, tiszteletben tartja. — Közönség csekély számmal jelent meg mindháromszor, minek nem a' fölemelt árak, mint a' nemzeti színház jóakarói bebizonyítani szeretnék, hanem inkább az az oka, hogy közönségünk még nem igen tud hozzászokni két darabhoz egy este ; inkább elgyötörteti magát tizenegy óráig is, csak a' négy vagy öt felvonás rendesen kijárjon. — Ha a' közönség oly kegyes lesz, hogy erszényét nem a' felvonások számához méri : eredeti íróink sem fogják apróbb eszméiket hosszú lével fölereszteni, hogy mind a' 120 vagy 150 percz betelje vele, az egész írói illetőséget megkapják ; mert oly műtől, mely egész estét nem tölt be, az írói illetőségnek csak fele jár ki. — Most így számolnak : 100-ból kapok tizet, 's az minden esetre több, mint száznak feléből öt ; akkor pedig úgy számolandnak : 200 feléből is tiz jut, pedig csak fél annyi papírt kell bebetűznöm, mint különben, tehát három felvonásos hosszadalmas vigjátékból lenyírok két felvonást ; e' fölött még az első függöny zsinege sem fog háromszor annyit kopni, — mi minden esetre gazdaságosabb. 'S az illy egy felvonásos darabnál a' kritika is méltányosabb lesz 's legfőlebb csak az iránt fogja mély sajnálkozását kifejezni, miért nem volt rövidebb egy felvonással !? Sz.

— Mult kedden a' sevillai borbély' oly minden tekintetben kielégítő, jeles előadása után, az est királynéja, Hollósy N. kisasszony huszadik születése napja ünneplésére, a' magyar király'-hoz címzett vendéglő teremébe válogatott vendégkoszoru volt hivatalos. Részt vevének a' fényes estélyen, a' művészön atyja 's kedves rokonin, továbbá a' köztisztelőtő gr. Ráday Gedeon, Górovc István 's többeken kívül, a' budai fiatalság színe 's legjelesebb színművészeink is. A' jó kedv 's fesztelen vidorság általános volt. — Kár, hogy lakomáink egyik vidámitó tényezőjét, a' nemzeti zenét, a' vendéglő durva makacssága miatt nélkülöznünk kellett ; ez az ember, vagy micsoda, iszonyodik mindentől, a' mi magyarr, 's azért a' nemzeti zenészeket a' lakomarendező tudta nélkül visszautasítá. Ajánljuk e' becsületes embert, ki, mint halljuk, egyik főreszvényese a' Noththeater'-nak, minden vendégnek illő figyelmébe ; ugyanez azon jó madár, ki a' pesti magyar polgárhadat kisatyrizálni akarván, kapusán a' k színtölly egyenruhát készítettett, minőt azon testület érdemes tagjai viselnek. Szép tőle ! — Egyébiránt a' zene-hiányt kedvelt Fűredynk gyönyörű népdalai pótolák. Csak éjjel után váltunk el e' kedves társaságtól 's többed magunkkal kedélyes sétát tevénk Pestnek utcáiban, mely alkalommal, egyéb tapasztalások mellett, arról is meggyőződünk, hogy a' főváros utcái éjjel után igen sötétek !

— Az özvegy nádornő, ő fensége, mult szombaton érkezett Budára, hol csak rövid ideig mulatott.

— A' budai dolgozóház kápolnáját, mult vasárnap, illő szertartások kíséretében, beszentelék. — Furcsa, hogy ezen közhasznu intézetet, valamint többeket is, nem a' hatóság, hanem egyes emberbarátok buzgósága 's áldozatkészsége létesíté és — virágoztatja ; de még furcsább, ha a' hatáság után a' dicsőséget, solo' aratgatja, 's hizik még akkor is belőle, midőn az alapítókat a' közönség már rég elfelejté. Kinek nem jut itt eszébe a' hadvezér, ki, míg katonái megszerzik a' győzedelmet, szépen a' háttérben manoeuvrirozik, — 's később az érdemkereszteket önmellére ragasztatja !?

— Siposnő asszonyság zenetan-intézetében Budán (hidfőnél, Semmelweis-ház) holnap, april 18-dikán, délután 3 órakor a' szokott félévi próbatételek fognak a' növendékekkel tartatni, mikre minden zenekedvelő tisztelettel meghívatik. A' második félévi oktatás majus elejével kezdődik 's azért, kik e' tudományban oktatást nyerni ohajtanak, magokat ez iránt az intézet tulajdonosánál jelenteni szíveskedjenek. A' szegények, kiknek zene- és énektanulásra hajlamuk van, ingyen is nyernek oktatást.

— Örvedetes tüneményekint említhetni fővárosi mozgalminknak nemzetiség és szellemi haladás tekintetében a' kebelbeli izraeliták nemzeties előhaladását. Főleg utóbbi években olly lépéseket tön ez, hogy szégyenére válhatnak sok, évek — századok óta honfúsított 's ennélfogva a' polgáriság minden javai 's kiváltságival élő más vallásbeli családnak. De nemzeties iránybani művelődésök főbb tényezői közt legkitünőbb helyet foglal el a' nem rég keletkezett „magyarító egyesület“, mely már is igen szép gyümölcsöket terem, 's a' mindinkább szaporodó, valódi magyar, fi-'s leánynevelő-intézetek. Legyen az titkos belső sugallat, legyen az kiszámított tervszerű működés, de mindenesetre nagyon helyes — mondhatni, bölcs fogás, hogy főleg a' leánynevelőintézetek kezelői az izraelitáknál minden gondot fordítanak zsenge tanítványaiknak magyar szellembeni kiképzésére. És sokkal buzgóbban is fogták fel ők e' czélt, mint némelly hasonfajú keresztény intézeteink. Dicséretes előképeiül a' többinek mutathatni fel e' tekintetben a' Treuer-féle leánynevelőintézetet újterén Derraházban, 's Weisznöét a' király-utczában. Mindkettőnek számos tanítványa van, 's a' női kiképzés minden nemeit kezeli. Mondhatjuk, szívünk legbensőbb örömével valánk tanui minap adott nyilvános vizsgálataikon azon haladás-'s vetélkedésnek, melylyel a' magyar nemzetiségnek, 's e' nélkül hazánkban egészen eltévesztett, érvénytelen szellemi művelődésnek diadalt szerezni mindkettő egyaránt törekszik. Csak így fogják ők és társaik az egykor, dicső de most, az igaz, mélyen alásüllyedt izraelita népet, a' rájuk idő-'s előítélet-tapasztotta szennyfoltoktól kitisztitva nemzettestünkhöz az egyfoku műveltségből könnyen származandó társalgási közlekedés, 's innen fejlődő bizalom és vonzalom erős lánczaival csatolni 's valódilig emancipálni. Treuer — a' nevelői pályára szükséges tulajdonokkal felruházott férfiú, komoly szándékkal üzi hivatását, 's jöllehet nem született honfi, mégis számtalan e' czímet viselőnél buzgóbban hordja szívén a' haza közügyét. Nevelőintézete példányul szolgálhatólag van rendezve, 's nemzeties tartása körül nagy érdeme van benne a' hivatalát ritka buzgósággal vívó magyar nyelv-'s tárgytanító Rózsásy Józsefnek. Hasonlót mondhatni Weisznöé intézetéről is, melynek legutóbbi vizsgálatakor nagyon meglepett néhány sikerült szavalás Garay legújabb művéből — az Árpádokból. A' vizsgálati feleletek mindkét intézetben tökéletesen kielégítettek, valamint a' rendszer is, mely az oktatásban használtatik. ○

— Literariai ujdonságok. Megjelent a) a' magyar tudós társasági névkönyv, naptárral 1847-re; a' mi ez utóbbit illeti, kissé elkészt, a' névkönyv egyébiránt azon szorgalom-és pontossággal van szerkesztve, melyet Schedel urnál már rég megszoktunk; ugyanezt mondhatni b) a' magyar academiái értesítő' ezidei II-d. (februáriusi) számáról, melyet szinte Schedel ur szerkesztett. — c) Schult z testvérpár, a' szűz legszebb czélja' czimű munkát magyarázta Thurnberg Mária után, és előfizetési ivet nyit az általa magyarított d) Nögel István utazása keleten' czimű igen érdekes műre, melyben az eddigelé fölötté kevésbé ismert keleti szokások, népek, vidékek 's főleg az ősz Byzancez 's annak környéke híven és sajátos modorban, az utazónak tulajdon tapasztalása szerint, átszöve annak több érdekes életeseményivel, rajzoltatik. Előfizethetni nálunk is a' sűrűn nyomott 8—10 ivnyi kötetre 40 pengő krajezárral. — e) Bajza jeles „Világtörténet'-ének VII-dik füzete is kapható már.

— Nem mellőzhetjük megemlítését a' mult év végén megjelent „Ajtatosság gyöngyei“ czimű imakönyvnek, melyet ker. katolikusok használatára irt Sujánszky Antal. — Ez imakönyv különösen hölgyeknek kedves ajándék; mert benne a' hit bensősége az érzemény igazságával igen szerencsésen párosul. A' nélkül, hogy erőtetett, tulfeszített költői fellengzésekben áradozna, mégis elég magasztos és szivható annak hangja és szelleme, tartalma és írmódja. Az ugynevezett csinált hév, mit mai nap olly igen szeretnek némellyek szemrehányólag pengetni, mihelyt vallásos emelkedésről van szó, illy csinált hév

merőben ki van zárva ezen imák lapjairól; hanem valódi tiszta és tiszteletes melegség ömlik el az egész szerkezeten, mely épen ezen valódiságánál fogva hamar és könnyen viszhangra talál az érező kebelben. Ki már eleve el van fogulva minden ellen, mi vallási érzelmeket illet: az ne vegye kezébe e' könyvet, mert vajmi könnyen azon álmeggyőződést merithetné, hogy hiszen itt minden csak csigázva van, miután nem azt találja, mit elővéleménye szerint találni szeretett volna. De viszont annak sem mernénk sokat ígérni, ki imakönyv által nem ájtatosságra gerjedni, hanem élvezni, mulatni akar, — élvezni t. i. a' gyönyörűen összealkotott mondatok csillogó szóvirágait, s mulatni azon ügyességen, mellyel valaki csupán meglepő fordulatokkal kíván érdeket szerezni a' különben tán keveset jelentő eszmének. Illyeknek, mint mondám, nincs irva e' könyv. Ellenben, ki benső, igaz, egyszerűen nemes és épen ezért megható imákkal akarja a' mindennapiság árjaiban tán kissé szórakozott szívét valódi, nem csillogó 's épen ezért gyakran csak ál, de higgadt 's léleknyugtató áhitatra fölmelegíteni: az bátran kereshet itt enyhülést a' hánykódó elmének. A' legkülönbözőbb napok, ünnepek, alkalmak és életviszonyok itt határozottan kifejezett mintákra találnak, melyekben méltán és méltólag önthetni ki a' bizodalmat Isten trónja előtt. — Három gyönyörű aczélmetszvény disziti e' könyvet. Emeli becsét még az is: hogy számos alkalmakra szóló imákat rövid fejtegetés és tanítás előz meg, melly az ima szellemének kellő felfogását nagy mértékben elősegíti. N.

SHINHÁZI ELŐADÁSOK HETI RENDJE:

Ápril 18-kán Csikós.	olaszdalművész, mint vendég és tanítványa Que-
— 19-kén Kordokubász. Bérlet-szünettel 1-ör.	reim kisasszony, műkedvelő, első szini kísérletet teendő.)
— 20-kán Alvajáró. (Passera k. a. ajánló szerepe.)	
— 21-kén Kordokubász 2-or.	Ápril 23-kán Donna Diana.
— 22-kén Eskü. (Bassadonna ur	— 24-kén Ernani.

— Czakó urnak a' 'Pesti Hírlap'-ban közlött második czikke ellenében meg kell jegyeznünk, hogy a' kérdéses egyén, kit a' bíróság elbocsátásra ítelt, nem az ügyvivő, hanem a' mélt. főigazgató ur által tartatott meg a' színháznál, és teljes joggal, miután a' törvény világos szavai szerint a' végjövahagyás illy esetekben csak őt illeti. 'S ezt tette a' mélt. főigazgató csupa emberiségből, miután a' kérdéses és családos egyént télviz idején, a' legnagyobb drágaságnak közepette, csupán elkés és miatt kenyérétől megfosztani nem akarta.

— Reina ur, olasz énekes, majus 1-től az intézet szerződött tagja lesz.

— Paksyné assz. midőn felmondott, csak az igazgatóság részéről törtérendett felmondást előzte meg; az okokat szükségtelen előszámlálni, valamint nyilatkozata ellenében is szükségtelen minden igazlás.

— Reszler ur az intézettől elszökött, 's irányában a' törvényes lépések már megtétettek; 's épen ez okból nyilatkozata ellenében felesleges minden szó.

— Reszler ur miatt ápril 10-én az 'Ezred leánya' helyett 'Borgia Lucretia' adatott.

— A' nemzeti színházhoz 1847. martius 6-ig előadás végett beadott eredeti darabok az illető választmány által mind megvizsgáltattak; az elfogadottak felől szerzők már értesítvők, — kikhez illetően tudósítás nem érkezett, el nem fogadott darabjaikat az irodában, reggeli 10-től 11 óráig, minden nap visszavehetik. — A' 222. és 223. szám alatti darabok nem fogadtattak el. — Saját kívánata következtében az 'Álmegyeri' szerzője szinte értesítettik, hogy e' vigjáték nem fogadtatott el.

— Kik a' magyar táncztanítói helyért versenyezni kívánnak, felszólítatnak, hogy majus 16-ig jelentsék magokat személyesen vagy levélben igazgatósági ügyvivő Fancsy Lajos urnál; mert azontul érkezendő jelentések figyelembe nem fognak vétetni.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI és KIADJA

FRANKENBURG ADOLF.

17. szám. — Apr. 24. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

EGER, ápril. 17-én. — Mulattató hírek hiányában szabadon futólagosan megemlíteni takarékpénztárunk nevedekő pénz-forgalmát, melyet már azon tekintetből sem mellőzhettek hallgatással, hogy ez által a városunkban is meghonosodni kezdő uzsoráskodás legsükerebben akadályoztathatik meg, mi általában legdicseendőbb jótékonyága a takarékpénztáraknak. — Kereskedésünk, különösen a bor-adás-vevés pangó állapotján segíteni kívánók a városunkat virágzásba hozni törekvők nem kis töredéke már régen átlátta azon eszme fontosságát, hogy vidékünknek az ország különböző pontjaival összeköttetésbe kell jönnie, csak így remélhetvén, mikép a közelszegényülés be ne köszöntsen hozzánk, s a bortermesztés el ne hanyagoltassák; és ez csak vas út által érhető el. Bizottmány alakult tehát, mely a középponti vasut elnökével ajánlásait, kedvezéseit, s a társaságnak hajtandó hasznok elősorolása mellett, ezen vidék, különösen városunk kereskedési jövőjét is megemlíti, és tervezte, mikép a Gallicziának vezetendő vasuti mellékággal Eger összeköttessék. Ennek azután következtében a középponti vasut igazgatója személyesen körünkbe utazván, itt tanácskozmányt is tartott, melyet azon ígérettel zárt be, mikép az ügyet, leghathatósá pártolása mellett, a középponti vasúttársaság által legközelebb tartandó közgyűlésben előadandja; reméljünk tehát... — Ezen napokban érkezett hozzánk Gócs s Egedi igazgatása alatti opera- s színészársaság, melynek egyes tagjait ha általában hivatott színészeknek nem tartjuk is, mindenesetre azonban egy-egy átunt nap estvóját képesek felvidámitani, természetesen a zenekar kivételével, melytől menssen Isten minden igazhívót. Bellini „Romeo s Julia” című operáját adták a legközelebb napon, a midőn a mellettünk ülők mind németül csevegtek, pedig higgyék, különösen kegyed, szép asszony, hogy bizony magyarul jobban tudnak. Az éneklők közül Kaczvinczky, tiszta s erős bariton hangja miatt, közméltánylásban részesül, míg a szavalók közül Hegedüs szabatos, fesztelen s könnyű előadása tetszik a közönségnek. A többi személyzetről, majd ha többször láttuk őket, fogjuk őszinte észrevetéseinket elmondani. — Illőnek látjuk: hogy levelünk berekesztése becses személyünkről szóljon, hogy megmondhassuk, mikép bizony hiábavalóság ránk fogni: hogy mi büszkéek vagyunk, s kerüljük a nótársaságot; ez gyanúsítás; azért ünnepélyesen nyilatkoztatjuk ki: hogy mi nemcsak óhajunk társalogni szép s művelt leányakkal, főképp asszonyokkal; de ezenfelül még először meg is akarunk nősülni és másodsor meg is házasodni; mi meglehet, hogy egy, — csak hogy mi teszünk különbséget közötté, mi azonban ismét elengedhető bűn, mert ha nőnk van, bizony jó, ha házunk is van.

Márton.

PÉCS. Színészeink eltávoztak — meglegedve? Oh nem. Thália és közönség, nő és férj, kik év-hosszat zsémbelődnek, de azért egymás nélkül még sem élhetnek. Pestnek második tenorra van szüksége; mi előre depraecaltuk, és meglegednénk Folinussal; Havít átengedhetjük. Jövőre alkalmasint a 9 Sibilla-könyvből harmat sem kapunk. — Épen két év előtt jelentve volt ezen rovatban, hogy a műkedvelőtárs. (akkori) igazgatója, A. P. „Toborzók” című népszínműven dolgozik. Végre színre került bucsúelőadásul. Egy-két sikerült jelenet van benne, de minthogy a mű célja csupán a színi pénztár gyarapítása volt, s e tekintetben céljának tökéletesen megfelelt: további bírálatába nem bocsátkozunk. — Shiff-Seymour nálunk is hangversenyzett — tolmács nélkül; a közönszámú közönségtől méltányos tapsok- és számos kihívással tiszteltetvén meg. Ezen estét érdekesebb még a rég nem hallott, európai hírvilágtalan Weidinger utánozhatlan fagotja és Amtmann Pr. elbájoló fuvolyája, valamint a rendkívül megerősített s praecis hangszkar. — Az országban figyelmet gerjesztett vasháborunkról kétes hírek szállongnak. Nem szeretjük ilyes felkapott hírekkel egy intézet hitelét csökkenteni, s reméljük, hogy a netán feltűnedezett zavarok nem lesznek komoly következményűek. Érzékeny csapás lenne ez az egész házra! — A Lisztfele pénzüsszégéből halottak házáat mondunk épülni: most azonban halotti kápolnát látunk emelkedni a sirkertben, hová az előbbkelő holtak jó pénzért fognak temettetni. Talán mégis jobb lett volna halottakháza, mint chinai fal a holtak országában!

Tyuk Mihály.

SOPRONI UDJONSÁGOK, apr. 15. Gyászos kötelességet kell teljesítenünk, mert városi tanácsunk Nesztora, minden korszerű javításnak buzgó apostola, tót-lipcei Fabricius Endre, Sopron városának több országgyűlésen át követte, a köztisztletű férfiú, munkás életének 77. évében jobb hazába költözött. Hült tetemei f. h. 11. az összes polgárság s számos tisztelői és barátai kíséretében takarítatának el. Ez alkalommal látók az ujonan rendezett magyarruhás polgári órhadat is igen díszes öltönyében, száma 12—14et. Az öltözet: fekete csákó zöld forgóval, kék atilla arany zsinorra, s veres francia szabásu nadrág. — Megyénk, boldogult nádor ő fenségének életnagyságu képét birni akarván, Borsost, Bécsben tartózkodó művészsházánkfát, bizá meg, 200 arany tiszteletdíj mellett, a képnék elkészítésével. Barabás esetével nem elégszünk meg a rendek, mert az általa festetett Széchenyi István arcképét nem találják eléggé hűnek. Apelles vargája jutott eszünkbe. — Ifju Szabó Páltól mi is megkapók vallomásainak egy példányát. A levél a londoni Citi-ből tíz nap alatt itten termett: holott egy somogyi barátom levelét postáink csigagyorsasága mellett, a feladástól számítva, 2—3 hét múlva is csak nagynehezen kaphatom meg. Alkalmasint a Balatonon veszélyesb s huzamosb, mint a csatornán, a közlekedés. — Mi boldog soproniak rövid idő alatt annyi művelben részesülénk, mennyit tartományi városban alig képzelhetünk, mert persze nem tudják sokan azon fontos körülményt, hogy Bécs külvárosává magasztaltatott városunk, s ha a célzott közlekedés könnyűségét vasutunk által üzletbe lép, összeköttetésünkénél fogvást, — Isten is úgy akarván — az egész dunántúli vidék osztályosává válik e szerencsének. Köszönik alázatosan. Elég az hozzá, szinpadunk szapora készséggel mutatja fel a bécsi udjonságokat, Bauernfeld, Birchpfeiffer, Nestroy, Halm s több ilyl illetett tollu költész teremtményeiben. Hozzánk nagykegyesen lerándulnak a birodalmi főváros nevezetességei, — mint legközelebb is az udvari szinpadnak egy tenoristája, baritonja, a nassaui herczeg zongorásza és a hatalmas hangu Corridori dalnok, szinte az

érintett színpadtól bővölének el boldogot, boldogtalant az itteni zenetársulat javára rendezett hangversenyben. Még csak egy fölölvásért epedünk Saphirtól, a' vitzek gyártulajdonosától, olyanért például, millyen néhány év előtt színpadunkon tartott, ildomosan megökrözvén a' bámuló 's elragadtatott közönséget. Kinek nem dobogna föl szíve, illyeket hallván, az isteni művészet után? — Tekintetes táblalabiráinkat pedig gyűlés alatt a' győri barna fiak zenéje vidíttatá a' bujdós pohár gyöngyei mellett. Az igaz, hogy e' ficzkók ugyancsak boka alá huzták a' pajkos csárdásokat: de azért egyéb zenedarabok eljátszásához is értenek, mint nem színházi idegriszálóink.

Torma.
TATA, april. 10-kén. — Ha a' műveltséget vagyis haladást fokozatokra oszthatnók, mint például a' tárgyi világban Reaumurhévmerőt 80 fokra, e' szerint Tata — már hogy igen ne füllentsek — tán állana +2¼ résznyire, mert lám itt a' színészeket, jelenleg Bács igazgatása alattiakat is pártolják, ugyannyira, hogy már a' harmadik előadáson tömve volt a' színház — sohajtással, mely szegény színészeink kebleikből szakadozott szét a' részvétlenség hidege miatt; pedig biz e' színész urak eleget iparkodnak a' sugó után kifejezni magukat, 's ha tán néha akadoznak, az a' sugó gondatlanságán alapszik. Az a' sok nyelvtani hiba, mely egész láncolatot képez minden előadaskor, szinte gyönyörködtet; illyenek a' többek közt: „szeretel, én meghalom, ő alunna 'sat. 'sat.“ Édes lelkeim! az ik-es igék használatát, igaz, hogy nem országgyűlésen határozták, de ha a' kor lelke nyelv- 's nemzetművelésre hívott fel benneteket, legyetek hű védeneczei e' nem kisszerű feladatnak. Tartozunk azonban az igazságnak, kijelenteni Bács-pár, Zarka József és Kisné nem megvetendő játékaikat, Zarka István jeles tánczát, ki, mint szorgalmas tánczmester, az ifjú világot korszerű, 's az általa szerzett „ébredező“ társas magyartánczokra ügyesíti már több hó óta körünkben. — A' casinókban — mert kettő van — látszik egy kis élet — ugy alkonyat után; kivált a' belvárosiban — némely irigyek azt hírlík: kártya az élénkség motivuma; mi ezt egyébiránt hinni nem akarjuk; a' tővárosiról pedig némely hírhordók azt állítják, hogy nagyon szereti a' csinoságot és rendet, 's épen ez okból a' hír- és divatlapok — melyek számra 12, (Hazánkat is hordathatnók, elférne a' többi közt; ugy hiszem, a' szerkesztő ur szívesen kiildene): 7 magyar, 5 német — tisztán maradnak, t. i. a' forgatás hiánya miatt a' kézszenytől szűkek, mint sok közbirtokos urak vállalai az adózástól, — a' könyvek pedig üvegezett almáriomban komoly méltósággal élvezik a' nyugalmas élet szabadságait, ha csak egy-két egér vagy szű nem buvárkodik közöttük. — Közeledik továbbá a' nagy nap, a' hét országra szóló tisztújítás, mely sok éhező és szomjuhozó lelkeket kielégít két-három éjszakára. Az előkészületek már is szép reménnyel biztatnak, a' legfelsőtől a' legalsóig megválasztvák az egyének a' hivatalra — a' pinczegádorban. No lám, ki meri azt állítani, hogy a' magyar nem előrelátó! 's hogy nincs reménye! jaj annak, ki e' népreményt kijátszani igyekszik! — De lássuk, mit mivelnek az iparművesek, lesz-e belőlünk is olly vidék, mint az ifjú Amerika, vagy méltányos elnevezéssel Columbia partvirányain? Nincs panasz. Tehetsége szerint kiki iparkodik megfelelni hivatásának; no, hogy kivétel ne volna, arról szó sincs, mert akadály is elég van, mit azonban csupa kíméletből, azaz — tataian — galanteriából nem említek. — Drágaság az élelmiszerek mottója nálunk is, sanyarognak a' tehetlenebbek, a' módosabbak is sinlik e' sovány esztendő, de azért csak eszünk és iszunk, hogy megéljünk holtig. — A' szűk idő daczára is, mind e' mellett legjobban megy a' sütők, húsárusok és a' „dipl. bábasszonyok“ keresete. Egy pár duna-almási kőfaragó pedig meglátte magát, hihetőleg attól tartottak, hogy később kiszorulnának az üdvösségből, mert északi tótjaink nagyon rakodnak oda a' nagy éhségnek miatta. Egy nevezetességet említek még meg a' mostanra tartozót, azt t. i., hogy egy erre utazó mozgónyár — igen becsületes, emberszerető — olly gépelyt tervezget, mely igen sok idő- és erővesztéstől felment, 's ha elkészülhet, a' falusi nemeseeknek igen ajánlja, mert ezen gépe-lyen egy nagy garat, a' mellybe a' meghizlalt kosokat be kell elevenen dobálni, 's fél óra múlva a' gépely egyik esatornáján kész magyarnadrág és attila, a' masikon pedig pompás sült-hús zöld uborkával fog kipotyogni. Ez a' becsületes ember, születésére nézve eldorádó. — Kőzli

Piros Pista.
VALPÓ (Verőcze vm.). A' nyomor szivrepesztő képeit hajlandók sokan, kik t. i. az „önzés“ szót találták fel, alacsony nyegleségnek tartani 's ez indokból méltóztatnak enyhádó részvéteket attól megvonni, mintha az inség választottait játszaná már magában nem lenne a' legsúlyosb átok. De ezen gömbölyü erszényü urak lelkiismerete nagyon jó ördög, kit a' legesekélyebb semmivel meg lehet nyugtatni, de egyszersmind nagy róka, mert midőn illyszzerű binőkért az emberség nevében meg akarjuk csipni, még kibujt valamely hátsó ajtón. E' táj, honnan e' sorok intézvék, szinte nem tartozik a' kivételek közé. Az inség ide is kiterjeszté sötét szárnyait, és a' tehetetlen nép védkaruk nélkül uem bir megküzdenni vele. Egy képet akarunk kiemelni a' való életből, mely jóformán részletes ugyan, de nem egészen tanúságnélküli azok számára, kik a' nyomort tán abban vélik rejleni, hogy a' szegény ember fáczán helyett „lungenbratent“ vagy „nyullajblit“ eszik. — A' szellő meglehetősen erővel lengedezett, akár szélvésznek is beillett, midőn a' porfelhős országunton kis gyermeket látunk csekély sikerrel a' „pharaó-faj ostarával“ küzdeni. Lélekzetét koronként elfojtja a' szél 's por, tagjait jég-gé dermeszti a' növekedő hideg, míg erejét végkép enyészni érezvén, az árokba lapul, erőt gyűjtendő a' márttyros vándorlásra. A' gyermek 4—5 éves pörleányka, kit éhség és nyomor üzött a' fergetegbe, természetü ösztönének engedve: futni a' helyet, hol nyomor és inség érte. A' leány külseje undorító, visszatásító. A' nyomor nem tud csábosan öltözködni. — Teste kifordult idomából: vékony csontok jelelik tagjait, miket kékiült bőr takar. Képe fonyadt, földszini, mit a' szél- vagy fájdalom-facsarta könyek nedvesítnek, a' felkavart por pedig csatakössé változtat. Hasát feldagasztá a' kór; száraz kezeivel foszlányokat szorít elsatnyult testéhez, hogy az átjáró szél el ne oltsa gyenge életét. A' megfagyástól vágyik

menekülni, hogy éhelhaljon. Még csak két napja, hogy nem evett egy kenyérmorzsát is! A' szél végre elégette kőzini tetetlen áldozatát, kit kínos útja házsorok közé vezetett. Az elviselhetlen chsésg megtanítá őt koldulni; félénken járta be a' parasztházak küszöbeit 's fenhangon imádkozott; de ráfordult kuvaszok vagy pajkos gyerkőczék bántalmaitól tovább kényszerült menekülni, — míg egy melegkeblű hölgy figyelmét magára vonván, urilakba vezetett. Kérdeztevéen állapotjáról, félénk ösztönéssel mondá el, miként neki apja és anyja is van, de ezek ágyban fekvők, mert nincs kenyerük; miként egész nap jár 's több faluban megfordult, de a' kutyáktól fél, még inkább pedig a' pörgyermekektől, kik csufolva üldözik őt. Szülei 's falujok nevét nem tudá. Azon kérdésre: tanult-e imádságot? válaszol térdre hullt, száraz kezeit görcsösen összekulcsolván, reszkető ajkai végmegerőttéssel imát rebegtek, 's mintha érezte volna, hogy életért könyörög, hangját lehetőséig felemelé 's minden szót tisztán iparkodott kiejteni, nehogy, mint tán iskolamesterétől, kenyér helyett ütlegetek nyerjen. És sokat imádkozott, a' miatyáinktól kezdve egész az „imádságig jöltevéinkéig“; mindent elmondott érthetőleg, hibátlanul. Imája pedig buzgóbb volt, mint bármely bigott fukaré, midőn az égtől drágaságért esedez. — Mi sorsa lón a' nyomoru teremtménynek? felesleg mondanunk, ha tudjuk, hogy részvevő hölgy ápolását nyerte meg. A' jótékonyág és részvétel igazgyöngyei a' nőkebel legmélyén teremnek, 's a' nő illykor gazdagabbnak érzi keblét, hogysen a' fukarkodást vétéknek nem tartaná. — Nem egy falatka száraz kenyeret, nem csupán egy kalán meleg levest adott a' nyomoréknak: — a n y á t adott neki, gondos és szerető anyát, kis testvért és játszótársat, hogy egy e g é s z szebb élet engesztelje ki a' sorsnak igen korán jött sulyos csapását. És a' gyermek többé soha sem hagyandja el az urilakot! Vajha minden, legalább nem önokozta nyomor, illyképen enyhítették! — Hol illy jelenetek fejlődnek a' sötét életből, ott a' földesuraság jótékony-sága méltán igénybe vétetik. P r a n d a u Gusztáv báró e' tekintetben hálás elismerést érdemel. Mintegy 28 ezer ft. értékű élelmi szereket osztottat ki jobbágyai közt, részint jutányos áron vagy hitelben, részint ingyen. Szinte e' czélra a' fentisztelet báró hangversenyt is rendezett, melyet leginkább tisztelt családja tagjainak, különféle hangszereken executirozott, művészi játéka tőn igen' érdekessé és 170 p.ftot jövedelmezett a' szenvedő emberiség javára. Z.

VERŐCZE, apr. 13. Tegnapi szomszéd Vác városában — hol nem rég is a' közönség és nyomor enyhítésére Degréből a' Félreismert lángész' többnyire pesti mükedvelők által nagyszámu közönség előtt adatott — most az éji lámpák kivilágításához jövő ősze szükséges olaj előrei beszerezhetésére, helybeliekből alakult mükedvelők által Szigligeti, Rab'ja, ismét számos közönség jelenlétében, adaték. Ebből kitetszik, mennyire kívánatos Vácson a' világosság, t. i. az éji világosság, hogy a' művelt fiatalság ennek érdekében már előre gondoskodik... Mi az előadást illeti, minden tekintetben jól sikerültnek mondható, 's ámbár mindnyájan dicséretet érdemelnek, de különösen: a' folyvást kellemes B. R., a' szende Z. M. és ritka báju B. M. k. a. a.; ifjak közül pedig Sz. Zs. H. A. és S. I. olly kitünően müködtek, hogy rendes színészeknél sem lehetne többet igényelni. A' bevétel szép összegét a' kiadás esekélysege nem igen csorbitá, mi szerint jövő ősze valamivel több olajt önthetnek a' lámpásokba, hogy — szokás szerint — olly hamar el ne sötétedjenek — mert bizony a' váci kövezeten sokszor kifog a' sár! — Jövő szombatban — mint hallók — fontebérített pesti mükedvelők, ismét a' szegény éhezők enyhítése tekintetéből kívánnak föllépni; az üdvös czél bizonyosan ismét szép bevételt eszközözend.

Ugy halljuk, hogy nem az 'arany-szarvas'-nál, hanem a' 'fejér-hajó' vendőlő új terében lesz az előadás; nem azért ugyan, mintha megvetnék az előbbi vendőlő borbélynek szívességét, ki kész volt a' termet ingyen átengedni, hanem inkább csupa hazafiságból, — mert ez n é m e t ember, a' 'fejér-hajó' vendégloz pedig magyar, még pedig lelke a' magyarnak. A' rossz világ ugyan azt mondja, hogy ennek más oka van... de én inkább csak az előbbi mellett maradok, mert az ép fejet nagyon szeretem... A' vasuti munkálat folytatását többé mi sem gátolja, mi szerint a' munkát szerető éhező néposztály minden akadály nélkül felvétetik, 's ekkép biztosan megszerezheti elelmét. Hir szerint, jövő tavaszra már Párkányig fog jární a' mozgony, 's innen nem sokára — Bécsig, mit a' német sógorok is óhajtvá várnak, mert szeretik a' magyar vendégeket; — kiket hogy illően és kedvesen fogadassák, mint mondják, már néhány ügyes német pinczért és tekeőrt — a' canto — le is küldöttek Pestre, 's az elsőt egyenesen a' 'tigrisbe', a' másikat pedig a' 'pilvaxba', hogy tanuljanak magyarul — számolni... Lesz-e a' magyaroknak köszönete benne? azt a' közel jövőendő fogja megmutatni.

Dunatáji.

Mondani valónk. Bangó urnak ajánlatát igen szívesen vesszük, csak azt kérjük: minél előbb! — Már mikor fog megszűnni Esti ur költeményei, vagy micsodáknak küldésével? Hisz a' fütés ideje már elmúlt, dohányozni pedig nem szoktunk. — A' 'péntek és egy czicza' című beszélykére nehezen fog e' fél évben a' sor kerülni; — ugyanezt mondhatni a' 'háromszori hidegfürdő'-ről. — Gaal és Pálffy beszélyeit adni fogjuk. — K a z i n e z y naplója nem folytatatik. — A' 'bucsalud Terkámhoz' Terkának tetszhetik ugyan, de a' mi Terkának tetszik, nem következik, hogy másnak is tessenek.

SZINHÁZI ELŐADÁSOK HETI RENDJE:

Ápril 25-kén Egy szekrény rejtelve.

Ápril 28-kán III-dik Richard.

— 26-kán Eszter és Dávid. Egressy Bénj.
népnzenetársasága.

— 29-kén Sevillai borbély.

— 30-kán A' bácsi (elsőször).

— 27-kén Eskü.

Május 1-jén Othello, opera.

Réthy betegsége miatt apr. 18-án a' Csikós helyett a' Szökött katoná adatott. A' 225, 226 és 227. szám alatti eredeti darabok a' bírálóválasztmány által nem fogadtattak el.

17. sz. — April 24. 1847.

AZ IFJUSÁGHOZ.

Oh hon! meghallasz-e engem,
'S nagyra törő tehetős fiaid hallgatnak-e szómra?
Vörösmarty.

Haladási vágy és a' jelennél szebb jövőnek reménye elolthatlan hatalommal él az ifju keblében. A' fakadó erő még harcza nem szállt az élet viszontagsággal 's akadályt nem ismerve, korlátot nem sejtve, csak előre törekszik a' távolban derengő jövő felé. Boldog, ha a' világ, melly környezi, az erényesség előképeivel kínálkozik, ha valódi nagyság lengi körül életét; boldog, ha magasztos példák magokkal ragadólag lelkét tülemelik az élet mindennapiságán 's feltüzelik nagy tárgyak fontolgatására, jog és igazság iránti lelkesedésre. — De boldogtalan az ifju, ha lelkének szabaddabb emelkedése közönnnyel, szíve szebb gerjedelmei gúnynyal találkoznak; boldogtalan, ha a' társaságban állás, melly után, hogy erejének hatáskört nyisson, törnie kell, nem az érdemnek jutalma, hanem valami vak történetességnek, születésnek, pártfogásnak gyümölcse, vagy a' mi még rosszabb, nem ritkán árulás 's alávalóság bére; ha az életrevalóság nem munkaszorgalomban, iparügyességben, hanem abban áll, hogy a' büntől meg nem rettenve, a' nyájas illedelem színét adhassuk leggazabb teteteinknek.

Fájdalom! nektek is, hazám ifjai, olly korban és olly társaságban jutott születnetek, hol viszonyok és körülmények egyre az erény megbuktatására irányozvák, hol maga a' nyilvános szellem valóság helyett szint ölel, és inkább a' lármás szóhóst veszi szárnyaira, mint a' szerény cselekvés fiát; fájdalom! hogy külszíntől vakitva és hiu csillagás által elcsábítva nem is sejtitek, hogy a' tér, mellyen jó kedvtől szállongó hévvel ma vigan tomboltok, holnap szabadságunknak gyászos sirjává válhatik. Engedjétek, hogy a' fátyolt, melly ügyeink színét szemetek előtt borítja, föllebbentsem.

Az átalakulási forrongásnak korát éljük hazánkban. Elkorhadtt formák és ébredő új élet harcra keltek egymás ellen, és az új nemzedék új kort akar felidézni az ő helyébe. Ezen üdvös elvharcz, melly minden politicalai ujjászületésnek elmulhatlan feltétele, csak vagy két évtized előtt tűnt fel hazánkban egén 's azóta az ifjuságnak állása is új szint öltött. A' mint ugyanis vagy két tized előtt Széchenyi és vele rokon érzetű más lelkes hazafiak szavai által a' nemzet jobbjai álmokból felriasztva, a' haza tereén körülnézni és irányzódni kezdtek, mindnyájok szemei az ifju nemzedék felé fordult, mert az új eszmék kivitelére fogékony elmék, el nem fogult lelkek kellettek, illyeket pedig az ügyek fenálló viszonyaiban lebilincselte hazafiakban feltalálni nem remélhettek. Üdvös volt a' dolgoknak e' fordulata az ifjuságra, mert kik azelőtt az élet magán gondjaitól menten, a' közügyek iránt részvétlen, csak vad kicsapongásokban találtak kedvet, most a' haza ügyeire kezdék fordítani figyelmöket; a' bennök helyezett bizalom önbizalmat, maga-megbecsülést szült 's ezzel egy ugrással ifjaink a' műveltek soraiba léptek. Azonban azon jeles honfiak, kik e' változást eszközlék, szent buzgalmokban észre sem vették, miként a' fiatalság tomboló tért cserélvén, a' helyett, hogy idejét lelke kiművelésére, jelleme szilárdítására forditaná 's teljes erővel jövő életpályájára készülne, — most figyelmét inkább a' nyilvános viszonyok ujjáalakítása, a' nem ismert fenállónak felforgatására irányozá, egy szóval: másoknak dolgaival bibelődve, önmagáit elhanyagolá. Most a' pártidüh, melly hazánkat szaggatja és az életet mérgesíti, ifjainknak legjobbjait elragadá 's a' kortesség és a' tobzódás mirigye örvényébe sodrá, — a' lármás szó pedig, melly minél kevesebbet tud valaki, annál hangosabb, az ifjut ékesítő szerénység helyébe lépett. Ifjak, kik az ősök böles törvénye szerint saját ügyeikben rendelkezni nem képesek, kormányozni akarnak és a' nemzet sorsa felett vetnek latot. — Némelly túlbuzgók e' természetellenes állapotot a' liberalismus következményének és folyadékának mondják 's észre sem veszik, milly rossz szolgálatot tesznek saját szent ügyünknek illy eszmezavarral. Mi a' liberalismus? Azon tisztelet, mellyel viseltetünk az ember, mint ember iránt, nem követelvén a' társaságban magunknak többet, mint a' mennyit akármelly embertársunknak is megadni készek vagyunk. — Minél több hasznos munkásságot fejt ki valaki a' társaságban és minél kevesebbet igényel magának abból: annál liberálisabb; egy szóval: minél nagyobb becsü valaki előtt a' személyes érdem, 's minél kevesebb fontosságot tesz születésre, helyzetre és más történetes dolgokra: annál liberálisabb. Hasznos munkásság, fáradhatatlan cselekvőség 's nem fényes szavak 's üres declamációk teszik a' liberalismus alapját: és az ifju, ki készületi éveiben a' helyett, hogy megfeszített munka által hasznos polgárrá képződne, éretlen politizálásban emészti erejét, tettel rontja le azt, a' mit szavakban dicsőít, és valóban árulója lesz a' szabadelvűségnek, melly gyökere-metszetten elkényszeredik és utoljára is a' bün zsoldjába lép. — Ifju barátim! egy egész évezrednek ferdeségei nyomorgatják közéletünket, ne tetézzétek új bajokkal a' régieket. Ezer bajok környezendek vi-

lágba léptetekkor benneteket minden életpályán, 's mi csoda, hahogy nélkülözéshez nem törődve, bajhoz, küzdéshez nem szokva, a' csak szavakból ismert erényt elhagyjátok 's azon utra tértek, melyet közönségesen követni láttok! mi csoda, hahogy illy körülmények között a' legszebb föltételek, a' legszentebb remények, melyek jövődötöket himezik, szappanbuborékok gyanánt enyésznek el a' szerencsétlen valóság legelső fuvaltatára!

Ezen erkölcsi bajok irányában, miután itt az egyes lelkesedése elégetlen, minden lelkesb ifjaink szövetkezését kívánnám. Szövetkezést pedig kívánok azért, mert a' mi egytől gyakorolva különczködés, élnetlenség jele, nyomorúság: az egytöbbség jóváhagyásától, tapsaitól szentesítve, dicső tette, jólétte magasul. Nem soká apáitok a' cselekvőség színéről lelépven, ti reátok kerül a' sor, tenni a' hazáért és önjavatokért, és akkor rajtatok álland, a' jót és a' szépet, ha azt most gyakorolni megszokjátok, egyetértőleg létesíteni, nem csupán javított institutiók által, mi tán soha egészen hatalmatokban nem álland, hanem társas éltetek erkölcsi nemesbülése útján, melly, valamint a' jólét érzete, csak saját önmivetek lehet.

Ki az életforrongás piaczn csak kis ideig is körülnézett, lehetetlen, hogy ne tapasztalta legyen, miként rang, tekintet, pénz és külfény nemcsak az iskola, az erkölcsatechismus tanjai szerint, ha nem valósággal is, csak igen alárendelt tényezői a' jólétnek, a' boldogságnak: hogy mérséklethez, önmegtagadáshoz, nélkülözéshez szokott és törődött kebel, edzett férfi-akarat, egy nagy eszme mellett, melly lelkünket elfoglalja, boldoggá tesz rang, külfény és pénz nélkül is, holott megfordítva az üres lélek, a' rang, a' fény ölében és gyönyörökben uszva, életunalomnak lesz martaléka. Ki magának nagyot tűzött ki célul, kinek lelkét egy szent eszme heviti, nem érzi a' pillanatnyi szükség zaklatását, még kevésbbé fog képzelt, hegyesség-teremtette szükségek által szorongattatni. A' Róma jövődjén merengő Camillus, ekéje mellett nemcsak nagyobb honfi, de boldogabb ember is, mint Crassus, kit egy világ ural, de ki a' nyomorult pénznél magasbat nem ismer, és aranyhalmazai felett nyavalyog.

Hazám reményei! A' világ nagyot változott, az emberiség sokat hányatott a' Camillusok kora óta; de a' nemzetek nagysága és az egyesek jóléte mai nap is csak azon erkölcsi alapokra épül, melyeken évezredek előtt létesítettett: szerény mérsekleten és hasznos munkásságon. Fölszólitlak azért, honom nemesblelkű ifjai! szövetkezzetek frigyben testetek és lelketek edzésére, szilárd tevékenységre és férfias mérsekletre nemcsak munkában, de mulatságban és kedvtöltésekben is. Távol az ugynevezett nagyvilágtól, semmi nem szorít benneteket osztagozni ferdeségeiben, bohóságiban; társasági viszonyaink szerencsétlen csillagzatin még kívül állva, nem kényszerültök erénytek feláldoztával vásárolni meg a' társasági állást, — éljete e' szép kiváltságaitokkal úgy, hogy midőn a' cselekvés pályájára léptek, egy, nézetiben javult szellemmel találkozzatok. Fogjatok kezét jóra, midőn az érdek egyfélésege lelkeiteket még egybefűzi, és lerontandjátok a' roszt, melyet az érdekek

szétágozásakor az önzés szül. Miután a' nyelv-művelő társaságokat — hála a százados álmaiból kitört nemzeti buzgóságnak! — a' honi nyelv érdemében tett törvényes intézkedések jóformán feleslegessékké tették: tüzzetek ki új czélt fenálló szövetkezéstöknek, 's a' czél, az eszme, melly társaságtok egyes tagjait összefűzze, a' mellett lelketeket szent buzgalommal betöltse, legyen : erkölcsi újjászületés.

Két bűn rongál vészt szórva legelő sorainkban : henyélési vágy és telhetetlen élvezetdüh. E' nyavalyás bajok, mint minden bűnök előfutnókai, igénylik legfőbbképen figyelmeteket. Mind a' kettő rosz szokásnak fajzati. A' cselekvéshez, munkához szokottnak a' tétlenség ép oly kiállhatatlan, mint a' henyéséghez, heveréshez szokottnak a' munka. A' munkával vagy munkátlansággal szoros kapcsolatban áll az élvezetek minősége. A' mi munka-edzett és természetű parasztainknak élvezet, attól az elpuhult finnyás urfi megcsömörlik, megtörődik. Rajtatok áll tehát vagy férfias munkához, egyszerű, ártatlan élvezetekhez szokni, 's az által társasági bajainknak elejét veni, vagy munkátlan puhalkodást választani, és a' viszonyok örök szolgálivá szegődni. A' munkához szokott férfi, ha a' mellett kívánságát is mérsékelni tudja, egyhamar nem fog kisértetbe jőni, hogy az erény és tisztesség útjáról eltérjen. Csak akarnotok kell tehát, és a' puhalkodást munkakedv 's ennek nyomán erényesség váltandja fel. Hogy e' czél elérjék, nincs biztosabb eszköz, mint a' társulati ösztön. Irhonban megrögzött részegesek a' mérsékleti társulatba lépve, örökre birtak lemondani egy szenvedélyről, mellytől ön- és családjuk veszedelme, sőt orvosi szerek sem tudták elválasztani. Annyi erő rejlik a' társulati szellemben, hát még, ha az a' könnyen hajló ifju lelkét megragadja, milly dús gyümölcsöt nem várhatunk tőle viszonyaink újjászületésére ! Tüzzön ki a' társulat fokozatos munkagyakorlatokat, mind testi, mind lelki körben, — állitson fel mérsékleti szabályokat, mellyeknek a' társulat minden tagja magát alávetni köteles, és örömmel tapasztalandjátok nem soká, hogy szorgalmatok más irányt, kedvtöltéseitek más szint nyerendnek. — Van minden jól rendezett iskolában egy intézet, melly játékokat ép oly hasznossá teheti, mint a' tanulási szorgalmat: értem a' testgyakorlati intézetet. E' téren, Isten szabad ege alatt legyen az iskolai munkától szabad órákban, szabad emberekhez illő mulatástok. A' férfias munka után legyen játéktok is férfias játék, testetek 's lelketek edzésére. Gyalázat a' gyávára, ki a' hitvány kártya mellett görnyedni, vagy esztét a' szédítő boritalba fulasztani, száját lélekszeplősítő rút szólásokra nyitni nem átall. Az illy gyávának ne legyen társaságtokban helye, ellenben az önkénytes nélkülözésnek, erőgyakorlatnak, munkaszorgalomnak legyen kitüntetés a' díja; legyenek versenynapjaitok, mellyeken az ügyesség, a' művészi tökély ülhesse diadalját, 's merítsen a' közhelyeslésből új erőt új törekvésekre.

'S hogy mind ezekben semmi erőszakoltatást ne érezzen a' jóra elszánt lélek, tegyétek a' becsület szavát szent szövetkezéseiteknek őreül. Kinek keblében a' szebb lét tüze kigyulad, hogy biztos erőben frigyeket, a' jónak és szépnak frigyét keresendi : kösse le becsületszavát ünnepélyesen

zálogul, hogy a' kártya, a' borivás, a' rút szólások, az undok káromkodás és mindennemű korhelységről lemondva, a' helyett foglalatosságiban serény munkásságnak, mulatságban testet lelket edző gyakorlatoknak, művészeti élvezeteknek szentelendi napjait. A' ki szavát akár a' társaság irányában, akár valami másban megszegi, annak, hogy társaságtok neve ne undoktassék, köztetek helye ne legyen.

De minek a' dolog részleteibe ereszkednem? A' haza jövője int felétek és a' jelen hangosabban szól, mintsem, hogy ki gondolkodni akar, föladatát meg nem értené. Ha tehát szavaimat nem hiába ejtettem, és biztat a' remény, hogy gyöngé, de hű kebelből szakadt szózatom nyom nélkül el nem hangzandik; akkor magatok a' helyköri viszonyokat, a' bajokat és előnyöket latba vetve, legjobban találándjátok, mit kelljen körötökből tiltanotok, mit közétek bevennetek. Nem olyan gyérek, hála Isten, hazánkban az ifjak, kikben nemes akarat buzog, csakhogy maiglan egyenként széledezve, erejüket célra vezetés nélkül egyesnek kivihetlen szándokokban emészték 's végre is erőfogyottan simulniok kellett a' tömeghez és a' nemes akarat a' mindennapi nyomoruságnak lön áldozatja. Azért mondom nektek, egyesítések a' szétszórt erőket és vessetek belőlök mély alapot önnön javatok és közvetve a' hazajövendőjének. A' helyett, hogy eddig az elszigetelten állott egyes jót a' roszaknak tömege magával sodrotta, most a' jók egyesülése a' szétriesztott roszak egyeseit magával ragadandja, és gyérülend a' bűn és bővülend az erény, és lesztek jövődötök irányzói a' helyett, hogy maiglan viszonyok és körülmények rabjai voltatok, — egy szóval: lesztek férfiakká a' szó nemes értelmében, a' mi mindnyájunk hő ohajtása. *)

Dr. Bloch Móricz.

KÉT HÖLGY SZERELME.

(Folytatás.)

Velezdi Róza bárónő ifjan lön özvegygyé; még alig volt huszonnégyszáz éves. Szép volt ő, mint egy tündér, vonzó, mint a' csáb, és hódító, mint a' szerelem, a' szépség 's az ifju kebel minden igényével, követeléseivel. Azon osztály gyermeke levén, melly az érzéki életben találja fel az élet célját: nem csudálkozhatunk, ha a' nő magas hivatásának ismerete nélkül öröme és édes elszóródást keresve csak, midőn férje halála után, — ki idegen népnek, azon nemzet által, melly költőit nyomorban engedi élni, nagylelkűen honosított gyermeke volt — elhagyva a' külföldet, Pesten telepedett le: körülte a' társaságok azon ugynevezett szelleműs a b b i k a alakult. — Róza bárónő termei a' leglátogatottabbak valának; hisz a' szép nő közelében üdv fogantatott.

*) Ezen igen lelkes szószathoz alig csatolhatnánk részünkről jobb jegyzést az „amen“ szónál, mellyel abbeli ohajtásunkat akarjuk kifejezni: vajha minél előbb valósulna az itt oly szépen és hön sürgetett erkölcsi új jász születés! — vajha ifjaink, főképp a' tanuló ifjuság, minél előbb éreznék a' nemesebb társulati ösztönnök jótékony hatását! Ifjainkban van minden remény; ezek tehetik meg az első lépést; mert ha a' nemzedékek erkölcsileg javulni nem akarnak — veszve vagyunk! Szerk.

Edvin a' fővárosban mulatása alatt bemutattatá magát a' szép özvegy-nél. És bár őt Róza kitüntető szivességgel fogadá mindig, Edvin kerülte a' bájoló nőt, mert sérték őt azon kör elvei, melly fényét, életét a' gyönyörű özvegytől kölcsönzé. De Róza a' nyarat jószágain 's a' helységnek, hol Edvin lakott, szomszédságában tölté, 's Edvin, atyjának kívánságára, a' mint fájdalom megengedé, meglátogatá a' bájos özvegyet. A' bárónőnek ekkor kedves vendégei valának: a' fővárosból kapott látogatásokat. A' társaság, midőn Edvin váratlanul megérkezett, a' kertben mulatott. Róza albumában rajzolt. A' mint Edvint felismeré, érdekesen halvány vonásain az öröm sugara villant fel 's édes mosolylyal üdvözölte őt.

— Nem fogadom önt szemrehányással, édes Edvin, mond, tekintetében a' neheztelés lágy kifejezésével, hogy a' fővárosból bucsu nélkül távo-zott, ha azon véletlenben, melly önök közelébe hozott, szabad fellelnem az okot a' reményre, hogy ön látogatásával többször fog nekem örömet szerezni.

— Ha a' bárónő ismeri a' várazst, mellyet körére gyakorol: akkor mentségemül fogja venni azon kénytelenséget, minél fogva rögtön hagyám el a' fővárost.

— Ön akkor Bécsbe utazván, e' körülményben feltalálhatni mentsé-gét ön elsietésének Pestről, ez örömszegény városkából.

— Engem nem elszóródásai vontak a' birodalmi fővárosba; viszonzá Edvin. Igaz, Pest nem olly ékes, mint az öröm bűbajos tanyája Bécs; de kebelében ifju élet forr 's egy zöld ággal nem ér fel az ékes koporsó.

Róza homlokán e' szavakra a' borulat sötét felhője vonult fel. Elgon-dolkozva lapozott albumában. Mellette egy alacsony székecskén, a' rajz-szereket rendezve, ült egy érdekes külsejű ifju, ki kémlő tekintettel füg-gött a' szép nő elsötétült vonásain 's néhány pillanatnyi csend után gúny-mosolylyal jegyzé meg:

— A' gróf nézeteiben igen szigorú, 's ha ezeket, mint hiszem, átvien-di az életbe is: akkor a' kertész nem a' gróf számára oltá le gazdag gyü-mölcsfáit. Bocsásson meg a' gróf, de ítéletének igazolását én egyedül azon körülményben találom fel, hogy, mint mondani szoktuk, ön testestül lelkes-tül — magyar.

E' megjegyzést, melly azon számítással tétethetett, hogy azon hatást, mellyet Edvin Rózára tön, nevetségessé tétele által megsemmisítse, a' tár-saság egy részének jóváhagyó mosolya követé. Róza nyugtalanul tekintett fel, de mielőtt a' társalgásnak más irányt adhatott volna, Edvin komoly hangon viszonzá:

— Ha e' megjegyzés hibául rója meg bennem azt, mi nélkül maga-mat becsülni sem tudnám: akkor ön bizonyosan bókul fogja tőlem venni azon észrevételt, hogy ön nekem épen ellentétem. — Az ifju arcát lángboritá el.

— Meglehet, édes Albin, szólalt meg a' bárónő nyugtalanul 's kezet nyujtva a' hévvel felkelőnek, hogy a' gróf ítéletébe kevés elfogultság is vegyül; de körülményeink magát az elfogultságot is igazolják azon hon gyermekeinél, mellyre eddig, valljuk meg, hidegen tudott tekinteni a' vá-lasztottak nagyobb része. — Én Edvin gróffal tartok; igaz, egy zöld ág-

gal nem ér fel a' pompás ravatal, mellyen halott alussza álmát ; és aztán a' nem ékes Pest mienk, midőn amott idegenek közt idegenek vagyunk.

— A' győzelem öné, uram, szólt összeszorított ajkakkal 's hideg mosolyal Albin. Ezután a' rajzszereket nyugodtan az asztalkára tevén, eltávozott.

A' bárónő, ki kerülni látszott az ifju tekintetét , sétára hította fel a társaságot. Róza Edvin karján járta be a' pompás kert árnyékos utait, né-mellykor az ut mellett viritó bokrokról szaggatva egy-két virágot. Edvin a' bárónő életelveire gondolt akaratlanul, azon elvekre, mellyek érintetle-nül, leszaggatlanul nem hagyják a' kínálkozó örömet. — Róza megosztá vele virágait.

Mig a' társaság a' kised tó csendes tükörére szállt csolnakázni, ad-dig Róza és Edvin érdekes beszéd közt folytaták a' sétát 's a' kert távolabb részében egy lugashoz értek, mellynek sodronyiveire gyenge szálakon futott fel az egyszerű hajnalka, 's nyílásánál magas rózsabokor lengeté bájdos ágait. Róza a' lugas alatt kis füzért kötözött a' szaggatott jaszmin és nefelejts-szálakból, 's szemei sokáig önfeledő merengéssel függtek az ifjun, ki nyugtalan kebelrel 's kebelében harczával a' pillanat varázsának és elveinek állott előtte szóttalanul. A' kis koszoru elkészült 's Róza azt Edvinnek nyújtva át, tekin-tetének azon mondhatlan kifejezésével, melly lelkünket ragadja meg, szóla :

— Fogja ön, édes Edvin, e' hervadó koszorút. Oh, hogy az emlék vi-rága is hervatag !

— Sok virágot hervadásában is meg szokott őrizni az ember , 's az emlék nem mindenkor halványul el a' virág elhulló leveleivel.

— Hihetem-e, Edvin, hogy ön e' koszoru sorsáról szólott ?

— Igen, igen, viszonzá habozva és magával küzdve az ifju; érhetné-e más sors a' virágot, mellyet a' bárónő kezeiből nyerénk ?

Róza indulattal 's az öröm élénk felkiáltásával ragadá meg az ifju ke-zét ; de a' jövő pillanatban, mintha egy bús emlék, egy sötét gondolat vil-lámlott volna át lelkén, szomoruan és sohajtva bocsájtá el azt.

És Edvin nem vigasztalhatá meg a' könyező nőt. Júlia tünt fel lelké-ben tiszta szerelmével. Júlia, ki, mint a' völgynek szép rózsája , mellynek illatával a' szellő nem játszott, tiszta és ártatlan volt, 's ki szépségének tu-datával sem birt, nehogy, mint a' rózsza, ő is elpiruljon ; 's csábító szépséggel egy nő állt előtte, a' kinek szerelmét annyian ohajták 's ki lángszenvedély-lyel tán csak érte égett, mig benne lemondás vívta a' szerelmet. — Távol-ról közelgő hangok érkezének, 's Edvin, ki tünődve állt a' rózsafánál, melly az esti szélben ingott , mig tövére a' kinyílt virágok levelei hulltak , egy gyönyörű bimbót szakított a' fáról és Rózának nyujtá.

— Holnap, édes Edvin, szólott, kebelére tűzve a' virágot, egyedül le-endek ; vendégeim, Albint kivéve, elmennek. Engedje remélnem, hogy ön e' virágot, melly báját holnapig egészen felfejti, majd meglátogatja. Én, ha elhullatá levelét, megörzöm szuró tövisével e' szende virágot ; oh de mig viritva élhet kebelemen, addig látogassa meg őt, édes Edvin. A' virág 's az öröm élte igen rövid. Nemde, holnap eljön ?

— Igen, eljövendek, viszonzá bucsuzva, 's jobbjobban reszketett a' bájós nő keze.

Nyugtalan kedélylyel hagyta el Edvin a' bárónőt. Nem tudta megfogni e' nő jellemét, mert akkor még nem ismeré a' női kebelt, — még nem tudta, hogy az, mint a' tenger, szörnyek és a' gyöngy hazája, hogy hullámain kél fel a' vihar 's evez zöld parthoz a' merész hajós. — Minden nőben van valami nemesb erő, elv, mi őt küzdésében, mint a' hit az embert, sokáig fentartá, és nem süllyedhetett el a' nő soha annyira, hogy az öntudat kinos óráiban ne támadna fel ez erő, ez elv új harcra a' szív hajlamival, az élet csábjá 's a' körülmények ragadó hatalmával. És ha illy küzdésében a' nő bizalommal, a' hit egész erejével nyul kezünk után : a' bűnös ember a' kárhoztatás nehéz követ hajítja tévedett társára 's vétkes, önbizott szigorral taszítja el magától a' kezét. Miért keresünk a' földön angyalokat ? hol lakik az ember, a' ki nem tévedett ? — De Edvin, midőn másnap, ígérete szerint, Rózát meglátogatá, eltökélte magában, hogy e' látogatása utolsó leend.

Termei legbensőbbikében egyedül találta Edvin a' bárónőt — halványan 's vonásaiban a' szenvedés jeleivel. Illy tekintettel borulhat a' bűnbánó angyal az Ur zsámolyához. — Kebelén a' rózsza viritott egész pompájában. Edvin, szenvedni látván most őt, részvétellel közeledett felé 's öntudatlanul vont a' ajkaihoz az üdvözlésre nyujtott kezét. Róza sokáig szótalanul, elgondolkozva tekintett maga elé 's egy fájdalmas mosolylyal válaszolva Edvin kérdéseire, fejét kezeibe süllyeszté 's lassu hangon szóla :

— Tegnap ön engem könyezni látott ; a' köny még nem száradt fel szememben. Ha évek előtt, midőn a' kebelben még csak a' fájdalom élt, találkozom önnel, akkor tán lett volna vigasztaló a' nő számára, kinek első vétke szerelme volt ; — de most, de most ! Azonban, mielőtt eltaszitaná magától a' nőt, ki hogy üdvözüljön, önhöz közeledik : elébb hallgasson meg.

— Miért gondol, Róza, a' multa, mellyben tán boldogtalan volt ? a' jelen önnek annyi örömet nyujt, mint nem nyujt senkinek.

— Értem önt, Edvin. Utaink kétfelé vezetnek. Örömeimre emlékeztet ön, örömeimre ! Vannak életemben, Edvin, pillanatok, midőn emlékezés szállja meg lelkemet és a' mult időnek minden érzeménye újra életre kel. Az öröm ilyenkor halványan támad fel, és csak a' fájdalmat, melly rá következett, idézi fel bennem. Oh ha tudná, ilyenkor mennyit szenvedek, tán nem kárhoztatna, hogy ajkimhoz vontam a' jelen örömet. — El kellett kábulnom, hogy a' mult emléke tőlem messze szálljon.

— Hagyja hát nyugodni a' mult emlékeit, szakítá félbe Edvin. De ő gondolatiba süllyedve folytatá :

— Nyolcz éves valék, midőn atyám halála után anyám egy nevelőintézetbe adott. Sirva kulcsoltam át térdeit, hogy ne szakítson le kebeléről, de — nekem illy ifjan kelle megismernem a' fájdalmat. Egyetlen örömem volt, hogy őt eleinte gyakran láthatám, de a' mint éveimmel nevedtem, nem volt szabad őt többé meglátogatnom. És anyám is ritkán jött hozzám. Én anyámat mondhatlanul szerettem, 's ha emlékemben némelykor vissza-

szálltam gyermekéveimre, midőn kebelén elszenderedve, csókja és könyei hulltak alá mellére szorított fejemre, 's ha meggondoltam, hogy most nincs senkim, kinek kebelére borulhatnék gyermeki nyíltsággal 's szívem egész indulatával: egy fájérzet kezdett bennem meghonosulni. Tizenhat éves valék, nevelési éveim végökhöz közeledtek 's anyámat már több éve nem látám; mondák, hogy Bécsset elhagyá. Oh hányszor fakasztott szememben könnyet a' gondolat, hogy anyám nem szeret, hogy elhagyatott vagyok! És nálam is bekövetkeztek a' nőkebel azon búbajos, azon édes elfelejthetlen perczei, midőn a' szívet egy ismeretlen érzet rezgi át, midőn a' lélek, ismeretlen tájakon bolyongva, egy tárgyat keres, melly gondolatának szót adjon,—midőn a' nő álmaiban egy kép tűn fel többször, ismételve 's az az ébredő lelkét édes kéjjel tölti el,—midőn ábránd szállja meg a' kedélyt 's a' távolba merengő szemeken egy megmagyarázhatlan édes fájdalom könnyei gyöngyöznek fel 's a' leány nem tudja megnevezni az okot, miért könnyezett, nem tudja megnevezni a' tárgyat, miért eped, csak azt érzi, hogy szíve sebesebben ver, hogy valaminek hiányával van. Ha a' leány ekkor, titkos gerjedelmei közt, midőn a' kebel, mint egy imakönyv, csak fohászt és szent képeket zár magába, ártatlan lelke eszmeképeit, — egy szerető anya kebelére borulhat, ki könnyeit óvókezével 's szelid tanácsccsal száritja fel: a' kebel az élet nehezebb óráiban meg fogja őrizni virágait, míg a' magára hagyatott szív a' pillanat óriás hatalma által elsodortatik megmenthetlenül. Anyámat évek óta nem látám: elhagyott valék.— Egy szenvedély élt bennem kiolthatlanul: a' f e s t é s z e t volt minden örömem. Oh milly boldog valék, midőn emlékeim töredékeiből először sikerült anyám vonásait lefestenem, azon szerető édes tekintettel, mellyel ő lelkemben sokszor feltűnt! és mióta e' képet bírák, több nyugalom honolt gyermekszívemben.— Mesterem közbenjárására előttem Bécs egyik legdúsabb magán képgyűjteménye nyilván meg, naponkint több órát töltheték az ünnepektől mesterek művei előtt. Egyedül valék mindig a' hallgatag termekben, 's ábrándos lelkem: nem háborítva, szabadon merülhetett el szép álmaiba. Órákig álltam sokszor Titian és Bordone szabad képei, Raphael szent családja, Guido Reni gyöngéd művei előtt, és míg Dolce lágy képei szeliden, édesen érinték a' kebelt, Albani képeinél egy új érzet támadott bennem 's úgy tetszett, mintha eszméim borongó világában egy láng lobbanna fel és addig nem ismert sovárgás fogná el lelkemet. Sokszor, midőn ekként elmerülve álltam a' remekművek előtt, úgy tetszett, mintha e' képekkel valahol, tán álmaimban, találkozott volna, mintha bennök legrejtettebb gondolatimra találne, 's mindig nehezen válva meg tőlök, hozzájuk mindennap erős vonzalommal tértem vissza.—Egy napon egy férfit másoltam Van Dycktól. A'csendet, melly körültem ünnepektől, lassu léptek zaja zavará meg. Feszült várakozás közt hallgatám a' léptek közeledését; illy időben egyébkor mindig háborítlanul dolgozhattam. Néhány percz múlva egy férfiú lépett a' terembe. Látásomra meglepettnek látszott lenni 's néhány pillanatig szóvalatlanul állott a' terem küszöbén. Bocsánatért esdett, hogy háborgatott, 's magát utazó művésznek mondva, tisztelettel közeledett felém 's székem megett

állapodott meg. Elragadá őt a' másolat, 's érdekes vonásain a' lelkesültség lángja lobogott fel. Némán és mosolylyal hallgatám őt, ki nem a' hizelgés hangján, hanem gyengéd magasztalással szólott a' másolatról 's a' költői lélek dús nyelvén beszélt a' művészetről. Mint midőn egy varázsujj inté-sére a' távol ködéből egy szép vidék bontakozik ki, ugy támadt bennem A u r é l szavaira egy új világ, — gondolatim általa szólaltak meg 's keblemben egy érzet támadott fel, melly abban eddig is élt az epedésben, mi gyakran szállta meg a' szívet. Ez érzet a' szerelem volt. És midőn később művészműveiről, szerelméről beszélt: könyeim hulltak a' mellettem térdeplő fürteire. Szerettem őt. Mert a' szív, melly még nem csalódott, csak szeretni tud, a' hideg megfontolás többnyire a' fájdalommal érkezik meg. A' női szív könnyebben fejt fel szerelmét, mint a' virág leveleit, és sokszor nem is osztozhatik a' virág sorsában, melly elhervadván, az új tavasszal ismét feltámad. Aurel mindennap meglátogatott. Együtt jártuk be naponkint a' gazdag termeket, 's kedves képeink előtt megállapodva, együtt merültünk el a' művész lelkének bájjonába, mellyből áldottabb óráiban szép gondolatai emelkedtek fel. Aurel egy oltárképet festett; kívánta, hogy oltáron imádják képemet, 's glóriát vont arczképem fölé 's leborulva enmagát festé a' kép lábaihoz. Oh, milly boldog valék! Így mult el több hét; mi minden nap láttuk egymást. Egy nap Aurel meg nem jelent. Az ecset nyugodtan hevert mellettem; perczenként nyugtalanabbul vártam őt, de Aurel nem jött. Szomoruan hagyám el a' műcsarnokot, szívemet a' fájdalom érinté meg 's alig vártam másnap a' reggelt, hogy ismét a' képtárba mehessek. Nevelő-nénk anyám megérkeztét jelentvén, honn kellett maradnom; lehet, monda, hogy meg fog látogatni. De ő nem látogatott meg. Mennyit szenvedék ez egy nap alatt! Aurél tán ott volt; — e' gondolat gyötört szüntelen. Így mult el ismét egy nap; így a' harmadik. Anyám nem jött el, 's a' negyedik nap nevelőném megengedé, hogy a' képtárba mehessek. Az ősz gondviselő, midőn az előterem ajtaját megnyitá, részvéttel kérdező elmaradásom okát; tán beteg valék? hisz olly halovány vagyok. Félénken tudakozám a' jó öregtől, ez idő alatt nem látogatá-e meg valaki a' képtárt? Aurel volt ott két nap előtt egy-két perczig 's néhány óranegyed mulva egy uri hölgy futá végig nyugtalanul a' termeket, 's figyelmére sem méltatva azok kincseit, robogott el fényes hintaján. Egy megmagyarázhatlan félelem szorítá át gyűrűivel szívemet. Midőn a' terembe értem, hol szerelmem támadott, könyeim törtek ki 's egész tengerével borult keblemre a' fájdalom. Az oltárképet már nem lelém ott: magával vivé azt el Aurel. Az üres képtámlán egy ecset feküdt 's erre egy darab papiros volt fűzve, mellyen örökzöldlevelek között egy szó állott: e l j ö v e n d e k. Letör-lém könyeimet; a' remény egy sugára villant fel lelkemben. De az órák gondolatszárnyakon röptültek el, végre e' reménysugár is elhalt. Aurel nem jött el. De miért idézzem fel éltem e' kinos óráit? miért említsem, hogy vannak a' nőkebelnek fájdalmai, mellyekért az élet kárpótlást nyujtani nem tud? — Másnap u t o l s z o r engedék meg a' képtárba mehetést; szenvedélyem betege vagyok, mondák, és most utolszor láthatám kedves képei-

met. A' teremben, hol dolgozni szoktam, már várakozott reám Aurel. Bus volt. Nem kérdezém miért nem jött el, nem mondtam, mennyit szenvedék; egy gondolat élt bennem csak 's ez mondhatlan boldogsággal tölté el szívemet; őt ismét látám, ismét megmondhatám neki, hogy szeretem. „Válnunk kell, — monda fürteimmel játszva 's szemeiben a' bánat könyével, — itt többé egymást nem láthatjuk.“ — Merően 's zibbadt érzéssel tekinték reá. „Igen, mond keblére szorítva, válnunk kell. Ne kérdezd Róza, miért, de itt többé nem láthatlak.“ — A' ki szeretett és szeretett mint én, az első szerelem véghetlen, önfeledő, feláldozó indulatával, ki olly elhagyatott vala mint én, árva, mint a' köszál virága, kire nem hullt az anyai szeretet harmata, az nem fogja kárhozatni a' szívet, mellynek élete az ifju szerelmétől, boldogsága látásától függött, ha az csak szeretni tudott, az nem fogja reám a' kárhozat követ vetni, hogy az ifjut, ki mindenem volt — követém.

Aurel lakásán fény és pompa vett körül; ilyenre csak gyermekéveimből emlékezem. Aurel boldog volt; gondolatimat lesé el; kívánságimat előzé meg; de e' kívánságok mindig csak egyben öszpontosultak: látni őt mindig, örökké. Egész világom ő volt; kivüle 's két nőcseléden kívül hónapok óta nem láttam senkit. Így éltünk mintegy négy hónapig. Ez alatt a' mező virágai elhamvadtak az erdön, elsárgultak a' falevelek, — de körülünk a' szerelem tavasza virult. Egy derült őszi estén először, hagyám el Aurel karján lakomat. A' nép lepadhatlan árban hullámozott az utczákon. Ez és a' végtelen zaj, e' nem ismert élet különös érzetet keltett fel bennem; visszavágytam csendes magányomba, hol boldogságom tengerén még egy szellő sem vert hullámokat. E' nagy világ ezer csábjával ellenállhatlanul ragadja el figyelmünket; úgy éreztem mintha e' fényes utczákon Aurel nem volna egészen az enyém. Tekintete némellykor el-eltevedezett, mintha a' távolban keresne valamit. Így értünk egy ékszerárusbolthoz, hol Aurel egy ékszert kívánt számomra vásárolni. A' bolt előtt egy pompás fogat állott 's egy inas tisztelettel üdvözlé Aurelt. E' pillanatban a' bolt ajtaján egy fátylozott hölgy lépett ki 's egy futó tekintetet vetve Aurelra, ki elhalványulva 's megrettenve állapodott meg, hintájába lépett. Szótalanul értünk haza. Nem kérdezém, miért rettent meg, nem, ha ismeri-e a' hölgyet? de bennem mégis egy kétség, egy gyanu kezdett emelkedni, és ha némellykor búsan, elmerülve ült mellettem, nem figyelve kérdéseimre nem viszonzva enyelgéseimet: rettegés fogott el 's egy közel vész előérzete. Sokáig tüdődtem így magamban; de ő panaszaimat nem hallá, derült tekintetével ismét megtért keblembe az üdv. De egy idő óta búsabb, szótalanabb lön 's midőn egy este többször nyugtalanul órájára tekintve, sietve hagyott el: nem tudtam a' gyanut leküzdeni, melly bennem iszonyu erővel támadott; hát ha, gondolám, már nem szeret, — 's a' féltékenység kezdé szaggatni szívemet, 's a' vágy éledett bennem titkai fátyola megé tekinteni. Midőn eltávozott, hirtelen kalapom és köpenyem ragadva fel, siettem utána. Len egy bérkocsi várakozott; Aurel a' külváros egyik távol palotáját nevezé meg 's a' bérkocsi vele robogott. Rohanva tértem vissza lakomba 's az egyik nőcselédet bérkocsiért küldém, melly, lakásom

a' város néptelenebb részében levén, reám nézve egy öröklét után érkezett meg. Így juték a' megnevezett palotához. A' kapu zárva volt 's a' bérkocsis csengetésére egy öreg nő, ki beléptemkor a' meglepetés felkiáltásával szólita nevemen, nyitá fel azt, de én lázas kebellem futottam fel a' sötét lépcsőkön 's egy félig nyílt ajtón az előterembe léptem. Egy széken hevert itt Aurel felöltönye. Eszméletem egy pillanatig elhagyott. A' jövő perczben egy kebelrázó sikoltás tört ki a' belső teremből 's én örülten rohantam be. Egy nő állt előttem feldult vonásaiban is tündérszépséggel; ijedten tekintett reám, homlokához emelé kezeit, mintha egy gondolattól kívánna megszabadulni, szemeibe könnyek toluultak, karjai felnyíltak 's én sikoltva omoltam — anyám kebelére. A' mint tekintetem felemelém 's az keresve futott végig a' félhomályu teremben : egy karszékben Aurél halvány vonásait ismertem fel. Kétségbeesve fejtém ki magam anyám karjai közül 's eszméletlenül omoltam le a' karszék mellett, mert Aurél szemei le voltak zárva. Ajkai hidegek valának, nem tekintett fel, nem szólt, meghalt. Anyám ölte meg.

Róza elhallgatott. Szívére szorítá kezeit, hogy meg ne hasadjon. Szeméből kiapadt a' könny. Némán 's meredten tekintett maga elé 's némmelgykor igen rövid pillanatokra egy fájmosoly vonult el ajkain. Edvin nem merte megszakítani a' csendet, nem merte elmerüléséből felrázni a' szegény nőt, kinek lelke előtt, multja éjelében halvány csillagként vonultak fel tán a' boldog órák. Ki néhány nap előtt látá e' nőt 's ajkainál látá az öröm serlegét, nem hitte volna, hogy ő ennyit szenvedett, hogy szívében illy mélyen szántott a' fájdalom. Megfoghatatlan marad előttünk a' női szív, melly ellenmondások, láng és fagy, üdv és vész összege. — Róza, mintha álmaiból ébredne, tekintett fel 's halkán folytatá :

— Eszmélet nélkül, lázbetegen feküdtem néhány nap. Anyám viasztott több éjen felettem, aztán eltűnt, senkisem tudá, hova lett. Egy atyai rokon gyámsága alá esém ; egészségem miatt Olaszországba kellett vele utaznom. A' fájdalom megsibbasztá bennem a' szívet ; kihalt belőle az érzet ; nem volt a' léleknek akarata, a' mult, mintegy éj borongott felette, a' jövőből egy kéz sem intett felém. Ellenkezés nélkül nyújtám kezem a' bárónak, ki, mert az utazásban irt vélt lelhetni fájdalmamra, beutazá velem Europa nyugat és déli országait. — Évek után szívembe is beköszöntött rövid napokra a' nyugalom, melly, mint az ég áldása, mindig könnyeimel érkezett meg. Ez alatt ismerni kezdém az életet, az embereket, azt, hogy abban tartós örömmre ne számithassak, ezeket, hogy hitem vesztsem el. De mit is várhattam volna kiégett szívemmel az emberektől ? mit gondolnak az emberek, kik tort ülnek sirunkon, idegen bánattal ? — — És elzártam szívemet, ne lássa a' világ annak bánatát, melly bennem mindannyiszor életre kelt, valahányszor emlékezés szállta meg lelke-met. — — Oh ne kárhoztasson Edvin, hogy később elkábulni akart e' szív, melly többé szeretni nem tudott.

— Kegyedet, Róza, szenvedései feljogosítják a' hitre, hogy szívében

még ki fog a' remény fája hajtani, hogy keblében a' nyugalom nemesak ritka vendégként jelenendik meg. — —

— Nem, nem, Edvin, szakítá őt félbe Róza; az egyetlen ember, kit becsülni tudok, ki szívem elhamvadt szerelmét ismét életre hívá, nem szállhat meg v ált ó k i n t kinom poklába, — csak hideg vigasztaló szava van a' nő számára, ki, ha volna ezer élete, mind id' adná annak haláláért, ki tán bírja már önnek szerelmét. — — — Elszörnyedve fordul el ön tőlem, Edvin, — kiáltá, szemében az indulat kifejezésével; visszariad az erdő zugásától, mely ezer karral fogadja önt lombátorába? visszajed a' mély, a' zajló tengertől, mely gyöngyét veti fel ön lábaihoz? — —

A' külterem ajtai e' pillanatban felnyiltak, 's nem sokára Albin lépett be Rózához. Edvin hidegen üdvözölve az érkezőt, eltávozott. (Folyt. köv.)

Pompéry János.

T E M E T Ő N.

I.

Sokat, sokat temettem én már:
Testvért, szülét, rokont.
Eltépi a' sors a' koszorút,
Mellyet számomra font.

El-eljövök a' temetőbe.
És látnom kell nekem:
Hogy mennyi fejfán áll bevésve
Az én családnevem.

Több birtokom van már e' földben,
Mint hajlokom körül . . .
Érzem, hogy én is ide jövök,
'S a' kis ház kiürül.

II.

Nem félek a' sirormon ülni
Szép csendes éjjelen,
Midőn sülyedt hantok közül a'
Bolygó fény megjelent.

Az elmulás gyász gondolatját
Ő megdicsőíti:
Szellem gyanánt járván a' siron,
Ha szellő lengeti.

Szellem gyanánt, kit küldé Isten,
Hogy a' port őzené:
Egy szem se vesszen el, míg egykor
Új élet száll belé.

III.

Embernek élte rövid utazás
Egy tartomány felé,
És minden ut, rózsás, vagy tövises:
Hamar szakad belé.

Halmok borítják e' kis tartományt,
Remény, hit halmai;
Zöld fű, kis fakereszt felettök:
Remény, hit jegyei.

Eljő ide az árva szerelem
Meleg könyűivel,
'S fájdalomnak, a' kis kereszt alatt
Emlényeket nevel.

Éjjel, midőn már minden elnyugodt,
Csak a' hold vándorol,
'S a' csillagoknak tűnő fénye hull
Az égnek tájiról:

Egy régi ige hallik akkoron
Távolkelet felől:
Miként ez ország egykor fölkelend
Nyugalma mélyiből.

Akkor, hazáját túl a' napokon
Fölkeresendi ő; —
És várja a' jelt; — 's ez a' tartomány:
A' néma temető.

Miskolczi Pál.

K É N Y T E L E N B E T E G .

(V é g e.)

A' nőnek hiusága gyakran tudtán kívül sértetik meg a' veleszületett tetsz-vágy által, miből aztán az következik, hogy elméje bizonytalan fogalmakat kezd táplálni, miknek teljes becsét ő eleinte nem méltányolja, vagy inkább nem érti; de mellyek állhatatosan visszatérnek 's mindenkor mélyebb nyomot hagynak vissza a' szívben. — Ha igaz az : hogy a' fogalmakat örököltük, 's hogy azok lelkeinkben csirádzanak : vajon nem elég-e az alkalom első sugára, hogy kifakadjanak, 's egyszer kifakadva, nem fejlődnek-e ki sebesebben azon alkalmak által, mik az elsőt haladék nélkül követni szokják?

Ezt csak mentségére hoztam fel a' szép orvosnénak, miután előttem minden hölgy, kit tizennyolcz éves korában a' sors egy negyvenöt éves férfiúhoz lánczolt, elegendőképen kimentve van. —

— — Ki nyughatatlan természetemet ismeri, vagy maga is volt már az enyémhez hasonló helyzetben, képzelheti, milly vágyva vártam a' délutáni öt órát, a' midőn, titkos egyetértésünk néma jelei szerint, találkozni fogunk.

Tudj' Isten, miért? de mindég jobban szerettem, ha a' szép hölgyet májára vagy férje nélkül találtam : azt tartom, a' természetvizsgálók ennek is meg tudnák mondani okát.

De arra is elkészültem, ha a' kaján véletlen ismét kijátszaná szerencsémét 's az orvost lökné utamba; ezentul nem lesz olly nehéz, illő ürügyöt találni. Egyébiránt biztam a' szerelem Istenében, ki a' tiltott szenvedélyt leginkább pártolja.

Hiában; a' világ csak sociális szempontból kárhoztatja a' tiltott szerelmet, de nem az é r z é s szempontjából : az akarat tehetetlen a' szív ügyeiben, 's inkább támadni, mint megszüntetni segíti a' szerelmet.

„Minden megjön, csak várni tudjon és egészséges legyen az ember“; mondá egy hajdani főnököm, midőn panaszkodtam, hogy tizévi szolgálat után mégcsak a' huszonharmadik ingyen-practicans vagyok. Valahára elütötte az öt órát, 's zergeszökésekkel siettem fel a' lépcsőkön.

Az ajtót nyitó cseléd szerfölkött nyájas képet vágott (hihetőleg, a' huszas eredménye), 's azon hirrel örvendeztetett meg, hogy az orvos ur—n i n c s h o n n; mit előre tudtam ugyan, mégis úgy örültem neki, mintha nem tudtam volna.

Két percz mulva a' szép hölgy előtt állék; — kezét nyujtá, mellyet forrón megcsókoltam. — Mély csend mindkét részről; de vannak perczek, melyekben nagyobb benyomást tesz a' hallgatás, mint a' beszéd, bármilly ügyes és szenvedélyteljes is legyen ez utóbbi. 'S ezen perczek akkor szoktak beállani, midőn egyik szív a' másiknak érzelmeit viszhangoztatja. — — A' szép asszony, kétségen kívül, megismerte az érzést, mit előidézett, t. i. a' birtoka utáni vágyat, mit a' hölgyek olly ritkán tudnak a' szerelemtől megkülönböztetni.

Halványiné, úgy látszik, nem kétkedék szívébe olly érzéseket befogadni, mik kötelességével ellenkeznek, sőt, ha nem csalatkozom, azokkal már meg is barátkozott.

A' hallgatást valahára meg kellett szüntetni . . 's mivel az reám nézve sokkal jelentékenyebb volt, mint a' világ valamennyi beszélgetései, természetesen nem é n, hanem az o r v o s n é szakasztá félbe a' csendet.

El is felejtém mondani, hogy a' szép asszonyt E m m á n a k hitták, mit a' látszó tokjának bársony belsejébe nyomott aranyos betűkből tudtam meg. E m m a ! szép név; még valamennyi E m m a szép volt, kit ismertem.

A' szép E m m a tehát mosolyogva hajolt le a' virágokra, mellyek csinos edénykéekben állottak az ablak párkányzatán.

— Hogy' tetszenek önnek e' virágok? kérdé, csakhogy kérdhessen valamit; nemde, szépek és ritkák?

— Olly szépek, felelék, hogy azokat lehetetlen más kezek ápolására bizni, mint nagysádéira.

Emma a' virágokkal enyelgett, én hallgattam, attól tartván, hogy, ha szólok, más térre fordul a' multság. Az orvosné értett, fölemelte fejét, 's midőn tüzes szemeivel találkozám, azokat csakhamar ismét lesüté a' virágokra.

E' félénkség azonban, mit a' hölgyek közönségesen hódításra szeretnek jó sikerrel használni, később oszlani kezdett; a' tegnapi bizalmas hangot szerencsén megtaláltuk, 's midőn a' ruganyos pamlagon, közel, igen közel hozzá, tán még közelebb, mint mult este a' zártszéken, szerelmes vallomásimat vitéziül eldeclamáltam, 's a' szép hölgy szívét édesnél édesebb szavakkal 's olly erős állításokkal, miket józanabb órákban magam se hittem, ostromolgatni kezdém: az egész ellenkezés, mi azonban, részéről, tökéletes megadás volt, csak e' pár gyöngén, suttozva kilehelt szavakból állott: hallgatom önt, de értenem nem szabad!

Rocheaucault azt mondja: legjobb barátunk szerencsétlenségében is van valami, mi nekiünk örömet szerez; valjon nem természetesebb-e, ha ezen mondatot a' szép hölgyek férjeikre alkalmazzuk?! — — —

Látogatásim sűrűbbek levének, mert Emma naponként szeretetreméltóbb lön; eleven, vidor hölgyecske volt ő, kinek bájos társaságában nyilsebesen mult az idő, melly reggel, a' hivatalban, örökkévalóságnak tetszett.

Az orvost két egész hétig nem találtam honn, ámbár mindennap kerestem, midőn — honn nem volt. — Egy fehér rózsa az ablakban volt a' telegráph, melly az időt jelenté, midőn Vénus — őrizetlen volt. Néha pedig a' virágedények száma adá tudomra az órát, mellyben Halvágyi ur, betegeit szokta látogatni. —

Szép délután volt; egész reggel esett, de a' szél, Pestnek e' legerélyesebb rendőrsége, csakhamar felszárítá a' nedves utcákat. Honn voltam; nöm zongorázott 's én vidor fiacskámat forgatám meg Egressy egyik friss csárdásában; egész teljét érzém a' családi örömeknek... midőn az ajtó megnyílik 's azon; számos bókok közt, belép — Halvágyi orvos ur.

Megvallom, hogy e' második találkozás sokkal kellemetlenebb volt reám nézve, mint az első!

Halvágyi urat azon jó oldalról ismerte az egész város, hogy pasienseit nem olly könnyen ereszti ki körmei közül. Volt több eset, hogy a' tökéletesen meggyógyultakat azután még félévig is pióczázta 's köppölyöztette; nem is említve legioszámát a' porok- és piluláknak, miket megetetett velők, 's mikkel, ha löpor és golyók lettek volna, egy egész hadsereget tudott volna megszalasztani.

— Istennek hála, domine spectabilis, sáporá az orvos, midőn tánczolni látott; már kevés bajunk van, a' mint látom: nemde mondtam, hogy piluláim csudatevő erővel bírnak?

Nöm félig kérdő 's félig aggódó tekintetet vete reám. Nem mertem a' tükröbe nézni, különben megmondhatnám az olvasónak, minő színek változtak akkor egymást hűledező arczomon.

— Halvágyi orvos ur! mondtam, a' vendéget bemutatva, 's vele szobámba távozni akarván. A' szerencsétlen ember azonban nem tágitott, hanem több ügyetlen bókot csapva, nömhöz közeledett, 's csudálatos bőbeszédűséggel folytatá a' multságot:

— Gratulálok, szíveimből gratulálok, édes teins asszonykám, hogy olly szófogadó férje van; fölteszem t. i., hogy mostani betegsége nem változtatta meg természetét, hehehe: hebegé a' halál tisztviselője, megmosolygván egyzersmind sovány ötletét.

— Férjem beteg? kérdé nöm megijedve.

— Kis meghűtés, kedvesem, egyéb semmi; nyugtatám meg az aggódót.

— De a' mellynek legszomorubb következményei lehetnek, — vágott szavamba az alkalmatlan vendég; igenis, majdnem minden betegségek a' meghűtéstől származnak; hány betegem volt már, ki este meghűtötte magát, reggel náthát kapott, délután hivatott, 's éjszaka meghalt! Csak az volt a' szerencse, hogy még bevehette piluláimat.

Nőm megborzadva fordult felém: igen szeret; más hibája nincs!

— Az ily gyanus symptomákkal nem kell tréfálni; folytatá az orvos, nem törődve nyugtalanságommal. A' teins ur még fiatal, könnyen kilábolhatja; a' fiatalság nagy szerencse, de még nagyobb az, hogy én vagyok a' teins urnak orvosa.

Nőmnek ajkain azt a' kérdést látám lebegni: miért nem hívtam igen ügyes háziorvosunkat? kinek azonban, köztünk mondván, nincs szép felesége.

— Halvágyi ur az ilyféle bajokat legjobban szokta gyógyítani; válaszó-lék nőmnek gondolatban tett kérdésére.

— Igenis, nagysácskám, egészíté ki az orvos; — roppant szerencsém van oly bajok orvoslásában, miket collegáim föl sem vesznek, 's mik vagy megromlott gyomorból, vagy főfájásból származnak, mellynek oka egyedül a' meghűtés szokott lenni, ha más nem. Oh, nem is hinné, nagysád, minő bibliai csudákat vittek már véghez piluláim, meg a' szoros diaeta.

— Diaeta? kérdé nőm 's akaratlanul mosolygott. Az ebédre emlékezett, mit egy órával ezelőtt elköltöttünk. Egészséges gyomrom volt, az igaz; jó újságíró lett volna belőlem, ha nem volnék már ugyis magyar ember.

Az orvos, elemében volt.

— Diaeta, igenis; a' legszorosabb diaeta, ételben, italban 's — egyebekben; folytatá nőmmeli épületes párbeszédét. Szerencsém volt már eziránt a' teins urral értekezni: tiszta leves, néhány szem riskásával, egyéb semmi, reggel és este hat-hat pilula 's mindenkor három, négy itcze friss víz rá, egyéb semmi... öt év mulva a' teins ur oly egészséges lesz, hogy bizvást garantirozhatnám a' halhatatlanságról, ha halandók nem volnánk.

— Hallottad-e, barátom? mondá nőm oly hangon, melly, e' perczben nem tudám, komoly, vagy ingerkedő volt-e? — csak tiszta leves, néhány szem riskásával...

— Egyéb semmi, erősíté Aesculap rokkant katonája; különben nem álllok jót drága egészségeért; 's hogy a' gyógyítást perezig se kelljen félbeszakasztanunk, hoztam magammal új adag pilulát; 's ezzel zsebéből egy körülbelül theacésze nagyságu katulyát kirántván, azt kezembe nyomta; oly gépszerűleg nyultam utána, mint a' szép Emma nyulhatott ez eleven koroglya keze után az oltárnál. — Ha elfogynak, ismét lesz szerencsém; csak, az Istenért, szigoru diaetát, és vizet, vizet, akár egy akót mindennap, ha gyomra megszenvedi, ha nem: tessék kevesebbet inni, az sem árt. — És most, ezerszer bocsánatot kérek, hogy távoznom kell; annyi betegem van, hogy ha ezer izre darabolhatnám magamat, mégis mindegyikre egy féltuczat pátiens esnék, kik nélkülem nem tudnak sem élni, sem halni. — Magamat ajánlom; pár nap mulva ismét lesz szerencsém; alázatos szolgálja!

Valahára kiszelt az ajtón, iszonyu patikaszagot hagyva maga után. Szivemről félmázsás malomkö esett le. —

A' mit a' nyegleség, a' butaság és tehetetlenség ez édes magzata, közönségesen szülni szokott, t. i. gúnyt és bizalmatlanságot, az nőmnél épen ellenkező hatást okozott. Az orvos szavait szentírásnak hívén, tökéletesen meg volt győződve, hogy beteg, 's pedig veszedelmes beteg vagyok; 's e' hitében őt természetesen megerősítenem kellett, nehogy oly kényes magyarázatokba bonyolítsam magamat, mellyek a' házi békességet könnyen megzavarhatnák.

Nőmnek az a' szeretetreméltó jó tulajdona van, hogy csak a' legközelebb fekvő 's őt közvetlenül érintő dolgokból ítél; a' körén kívüli események indító

okait nem igen vizsgálgatja, miért is öt többkéses helyzetek felől, mik házas éleltünkben gyakran előfordulnak, még mindég kívánságom szerint nyugtathatám meg. 'S ez nagy szerencse olly férjekre nézve, minő én 's még többen vagyunk.

Ez egyszer azonban e' megnyugtató nem kis áldozatomba került. Nőm, mint már említém, tökéletesen meg volt győződve, hogy beteg vagyok, a' körülmények pedig olly kényesek és — parancsolók valának, hogy az ellenkezőnek kimutatása annyi volna, mint széttépni azon finom szálakat, miken nőmnek irántami bizalma 's igazság-szeretetemben minden hite évek óta csüngött.

'S ezért, akár akartam, akár nem, kénytelen valék egészséges testtel bevallani, hogy beteg vagyok, 's nőmnek lelkiismeretes gondviselése mellett naponként egy tuczat pilulát falni, nyolcz, kilencz itze vizet inni 's tiszta levest szörpölni. Gyönyörű koszt! mondhatom, mellyhez képest egy magyar íróé valószínűs lucullusi ebéd!

Négy napig vitézül kiállottam a' próbát, gyomrom olly fanyar és izetlen lön, mint valami czopfos értekezés a' 'Szemlé'-ben, 's arczámat bizonyos arszkános máz sáppasztá, melly a' hölgyek előtt érdekes lehet ugyan, de a' miben én teljességgel nem gyönyörködém.

Nem is csuda; négy nap alatt ötven pilulát 's félakó vizet emésztettem meg: ez egy Herculest is levágott volna lábáról.

Ötödik nap azonban vége volt minden képmutatásnak, nem győztem többé kiállani. Az ember a' sokat szintugy megunja, mint a' keveset. Igen szép reggel volt, midőn felszöktem az ágyból, mellyben a' megtestesült medicei Venus sem tarthatott volna többé vissza, a' pilulákat kiröpítém az ablakon 's a' piros katulyát fölbredő fiamnak adám játékszerül. Ujjongva köszöntöttük, én és fiam, a' viradó napot!

Nőmet e' szokatlan vidorság eleinte őszinte öröme gerjeszté, de csakhamar eszébe jutván az öt évi határidő, mellyet Halvágyi ur egészségem helyreállítására kitűzött, jelen állapotomat valami lázas rohamnak tartá, 's aggódo képpel kért és rimázkodott, ne rontsam el készakarva magamat . . . hiában iparkodtam volna őt capacitálni; nőm a' szeretet dolgában makaes conservatív volt; szép szerével nem boldogultam volna vele, erővel kelle tehát az unalmas börtönből kitörni: mert egészséges embernek a' szoba szűk falai négy nap alatt halálos unalmat okoznak; ha mindjárt olly kedves családjá van is, minő az enyém . . .

Végre nőm, engedve a' kénytelenségnek, nagynehezen elhitte, hogy nincs többé bajom, ezt azonban egyedül Halvágyi ur csudatevő piluláinak tulajdonitá; 's mivel az embernek hite az ő mennyországa, e' boldog hitében, melly a' gonosz nyelvek 's konkolyt hinteni szerető szomszédok áskálódásai ellen, egyszersmind hatalmas antidotumul szolgált, őt a' világ minden kincseért nem zavartam volna.

Több napok multak el azóta, mellyek, hihetőleg, amugy is elmultak volna; Halvágyi ur látogatásai sürűbbek, az enyéme ő nála ritkábbak levének. — A' szép Emma a' főhibája szépsége volt, azaz: ő csak szép volt, mit hamar megun az ember, ha a' testi szépséget lelki bájak nem emelik.

A' szép asszony mindég csak futó érzelmet fog gerjeszteni, ha egyedül szépsége a' jutalom. Éreztem, de nem akartam megvallani magamnak, hogy az orvosné szerelme — terhemre van; menekülni kívántam, csak szép szerével tehettem volna.

Sokszor akartam már látogatásimat megszüntetni, mi által azonban férje látogatásától meg nem menekültem. Halvágyinak kevés betege levén, olly makaesul ragaszkodik a' választottak csekély számához, mint az agg szűz azon férfihoz, ki őt házassági ígérekkel kecsgetteti; . . . tudvalevő dolog egyébiránt az is, hogy könnyebben szabadul meg néha az ember a' szép hölgyektől, mint — férjeiktől.

Mindenek előtt tehát az orvostól és csudatevő piluláitól kellett megmenekülnöm. A' gondolat hamar támad 's hamar tetté is szokott válni nálam ; azért bántam meg aztán gyakran a' gondolatot, mely a' tettet szülé . . 's mégsem álltam be mindeddig a' fontolók glédájába. Jó az a' következetesség, de nem hasznos!

Pár nap mulva néhány bankjegyet gyöngyölgeték egy nyájasan irt levelkébe, melyben a' pilulák csudatevő erejét kellően kiemelve, tökéletes meggyógyulásomat jelentém, 's az orvos lakására sieték. Rendkívüli órában mentem, midőn t. i. az orvost hon találni véltem.

Az előszoba ajtaja nyitva volt; midőn beléptem, a' teremből Emma szobaleánya lépett ki, 's megpillantván engemet, sebesen visszafordul . . nyomába voltam 's majdnem egyszerre nyitottunk be a' szobába.

Váratlan vendég voltam. Sejtém és nem csalatkoztam. A' szép Emma a' pamlagon ült, 's előtte, féltérden, valami ismeretlen arszlán epedett, ki, úgy gondolom, sem testvére, sem atyjafia nem volt. — —

E' situatio legkevesbé sem lepott engemet; több évi tapasztalás után ezt már megszoktam. De milly szörnyű nevetséges volna is, attól, ki férjét miattam megcsalja, azt követelni, hogy mások miatt engemet meg ne csaljon ?!

A' hűség, illyféle viszonyokban, távolról sem hasonlít a' kegyelemhez, melyet száztól megtagadni, 's egynek megadni lehet. — —

Szegény arszlán, egy hónap mulva ő is így fog philosophálni ; mert nehezen hiszem, hogy agyonlőjje magát!

Az orvosné megpillantott; futó pirosság, egyéb semmi, mi zavarodását jelentette volna. A' hölgyek csudálatos lélekéberséggel bírnak! — Felém közelített, 's, míg az arszlán térdét porolta, a' legnaivabb hangon, mintha csak zondájánál leptem volna meg, kérdé: „minő különös szerencsés esetnek köszönheti e' szokatlan látogatást?”

'S ezzel tökéletesen lefegyverkezett . . vannak esetek, midőn a' jól alkalmazott szemtelenség szintolly bámulásra ragadja az embert, mint a' legnagyobb erény!

Válaszul a' levelkét huzván ki öltönytsebemből, azt az orvos asztalára tettem 's mosolygó arczczal mondtam:

— Csak azt akartam jelenteni, hogy már tökéletesen — meggyógyultam!

'S ezzel udvariasan meghajtván magamat, méltóságos léptekkel mentem ki a' szobából: a' szép Emmát átadván az arszlánnak, mint a' spanyol király, Fülöp ő felsége, Don Carlost a' nagy inquisitornak . .

Azóta nem volt semmi kalandom; pedig e' nélkül nem lehetek sokáig!

Frankenburg Adolf.

A' F É N Y Ü Z É S.

A' társas életben előadja magát sok olly cselekmény, melyet általában kárhoztatni olly kevésbé lehetséges, mint általában javallani. Illy cselekmények közé tartozik a' fényűzés; Montesquieu, Helvetius 'stb. az első, Melon, Hume 'stb. a' másik hibába estek. Nekünk tájékozásul szolgálhat leginkább kedves Szemerénk, ki szerint a' fényűzés, ha a' jólétnek, úgy szólván, kivirágozása, polgári véteknak nem tartathatik. A' vagyonnak czélszerű felhasználása, bár milly ragyogó alakban mutatkozzék, oktan fényűzés vádjával senki által terhelteni nem fog, miszerint a' mérleg, mellyen a' kiadások okszerűségét megfontolni szükséges, azon igazságban rejleni látszik, hogy mi a' vagyonnali visszaélés színét homlokán nem viseli, fényűzésnek nem keresztelhető. Ezenkívül a' fényűzés olly viszonyos fogalom, melyet általában mindenre és mindenkre alkalmazni képtelenség. Egy harmadiknak rétvén két gazda legeltet; e' cselekmény, természetileg véve, egy;

de jogilag tekintve, különböző lehet akkor, ha Pál az említett rétre jogot tart, Péter pedig csak titkon és lopva legeltet. Így két egyén egyforma öltönybe burkolódik, de Pál kétezer forint jövedelem ura, Péter pedig száz forintos béres levén, midőn annak szép ruháját egészen rendén látjuk, Péterre nézve azon gondolattal találkozunk, vajlon nem lett volna-e czélszerűbb kissé olcsóbb posztót vennie, 's a' kiadott pénz feleslegéből egy kis gyolcsot vásárlania, miután a' fényes frakk alól amugy is rongyos ingecske kandikál? Ezekből kitünik, hogy csak a' pazarlással ugyanazonos fényüzés az, melly megrovásunkat teljes mértékben megérdemli, midőn a' tehetséget felül nem muló ékeskedést a' kor igényei tisztán igazolják. Mert valamint örvendetes annak szemlélése, a' művészet és műipar minden ágazata milly óriási léptekkel halad a' tökély felé: úgy nem tagadhatni, hogy a' fényüzés a' műipar kifejlődésének hatalmas emeltyüjéül szolgál. És valamint bizonyos, hogy az emberiség naponta nagyobb elfoglalásokat tesz a' művelődés és polgárosodás országában: épen nincs helyén megütközni azon, hogy a' felvilágosult század igényeihez képest, az avit formák helyett korszerűbb és csinosabb alakot ölt fel magára a' köz- és családi élet. Utopiai álom volna a' hajdani igénytelen egyszerűséget visszaohajtani; 's midőn a' korszellem rohanó árja feltartóztatást nem szenved, okszerű szabályozásnak köteles hódolni. E' sarkon forog jelen szózatom, mellyben az oktalan fényüzésnek hadat izenni merészlek.

— A' melly status, külső tekintélyének növelésére szemképráztató intézetek felállításába fekteti rendelkezésére álló jövedelmeit, mielőtt a' legkiáltóbb szükség fedezéséről 's a' nép bel-életének jó karba hozataláról kellőleg gondoskodott volna: azt méltán pazar- 's fényüzőnek bélyegezhetni. És ki ne hallotta volna súlyos vádkint emeltetni a' magyar ellen, hogy mielőtt népiskoláit elrendezte, — akademiát állított; mielőtt járhatlan utait kijavította: vasutakról álmodozik 'stb. És ha e' vádak állának is, a' miről itt vitatkozni nincs helyén, — mégis velőtlen vázakkint tűnnek fel az előtt, ki jól tudja, hogy a' magyart, mint nemzetet, inkább azért szükség megkefélni, mert majdnem semmit sem tön, mint azért, hogy magát valamiben megerőtette volna. Hisz az akademiát nem a' nemzet, de egyes hazafiak buzgalma hozta létre; a' vasutak — külföldi tőkékből készülnek; a' magyar nemzet cselekvő erejét eddig még csak befejezetlen intézetek hirdetik; a' magyar nemzetnek a' legszükségesebbre sincs pénze, kincstára — a' közteherviselés — még csak ohajtás levén. Magyarjaink, kivált azok, a' kik magyarul nem tudnak, tudni nem akarnak, vagy beszélni pirulnak, — azok, kiknek számára e' földön kívül is van hely: oh! ezekre olly szépen illik a' fényüzés vádja! Fájdalom! hogy a' fényüzés nem egyedül a' nagy urak társalkodónéja; e' czifra csábító nem restelt lealacsonyodni a' legszegényebb kunyhókhoz is, ocsmány kéjhölgykint mindenki vel egyaránt kaczerkódva. Fájdalom! hogy a' divatkórság, ezen oktalan majom, oll roppant győzelmeiket viv ki az egyszerűség szerény köntösét a' tiündökölni vágyás lepkeszárnyai-val fölcserélő emberiségen! — Csillogni, ragyogni, ez a' kor jelszava, 's nem csoda, hisz a' pótszerek kelendőségét a' lényeg hiánya idézi elő 's biztosítja, csak-hogy a' jellem árnyékát semmiféle külfény nem deritheti fel 's az erkölcsi süllyedést elpalástolni lehetetlen. Mert valamint a' hű dandy csalatkozik, midőn azt hiszi, hogy az illat-szerek mocsarába süllyedt tetemét kellemes szagok környezik: akkint tévedésben él az, ki lelkének daróczeit Valero legfinomabb selymével beburkolhatni gondolja. A' sors 's ranghoz mért ruha — tisztesség, különben guny 's nevetség tárgya. Tagadhatlan, hogy a' fényüzés leginkább az öltözetben nyilatkozik; a' ruha nem ismertető jele többé az egyének polgári állásának 's vagyonosságának. A' parasztleányok, kik hétköznap szőst fonnak, vásárnapokon annyira felpípeskednek, mint a' gyöngytyukok; a' kézművesek leányai kisasszonykákat játszanak 's olly kényesek, mint a' barázdabillegetők; a' városi hölgyek közt párhuzamot vonni lehetetlen, — egy kikeményített abroncsos szoknyájú szobaleány vagy szakácsné alig fér el az utcán; a' polgárnők, mint fel-

fuvalkodott pávák billegtetik uszályaikat, 's úgy tetszik, mintha e' divatkórság szemlélése a' magas rangu urhölgyeket az egyszerűség ékes pipereasztalához csalta volna vissza; avagy nem láttuk-e nemzetünk azon őrangyalait karton-rok-kolyákban megjelenni közhelyeken, kik magokra legalább is egy falu jövedelmét ruházhatnák fel? És ha ezt valaki hasonló tulzásnak keresztelné is, de kérdem: a' magasan repkedő fényüzés szárnyait mi birja inkább szegni annál, ha gazdag hölgyeink a' hajdankor üdvös egyszerűségéhez közelitenek? 'S a' férfiak közül is hányan nem viselik a' fényüzés csörgő sipkáját! Egy zalai vagy somogyi czifra parasztszűr többbe kerül, mint sok jeles szónokaink honi atillája; arszlá-naink — 's ki ne ismerné e' szelid vadállatokat? — alig látszanak e' fénytől, melly körmeik aranygyűrűből és sörényök csillogásából özőnlík; még a' tigri-sek sem érik be természeti bundáikkal: párduczborbe csak azért nem bujnak, mert nincs; és ha csak az ifjuság ártatlanul lihegő kebleire ne aggatta volna fel cseh gyémántjait e' negédes divatárosnó! Kik a' Helikon tetejére hivatvák, szedni hervadhatlan virágokat, a' tudomány és műveltség örökzöldjét, a' hetyké fény-üzés szappanbuborékaival játszanak; német kalap, jaquemar kesztyű, fény-mázás topán nélkül az utczára sem megy ki most az urfi, nehogy a' második emeletből lepislogó idétlen kisasszony tejfölös ajkait valahogy guny-mosolyra torzítsa, holott báránybórsipkás édes apja naptól barnult kezekkel bocskorban izzad és viraszt, hogy a' kegyelet-teljes kutyabőr dicsőségét épség-ben szállithassa örökségkép fia-ura majdan borostyán-övezte homlokára! Sajnos, hogy a' gyermekek nevelése olly fonákul kezeltetik! Különösen leányaink, nevelőintézeteinkben rendesen úgy kivetköztetnek életrevalóságukból, hogy midőn férjülnek, szakácsnét is kell melléjük rendelni, mint frís szolgabírák mellé Acsá-dyt —, mert ők a' levest sem tudják berántani, tán azért, mert nevelésök alatt nagyon is csapták nekik a' levet. Van nekem egy igen jeles barátám 's ennek két gyönyörű leánykája. Történt, hogy egyszer farsang idején nála létemkor kérdezém a' kedvesektől: járták-e már sokszor a' körtánczot? És anyjoknak rám meresztett szeméből csakhamar kiolvasám — baklövésemet. Nem értve azon-ban lelkének egész gondolatát, azt kérdezém ismét a' kis leánykáktól: mikor voltak a' színházban? És az anyának komolyság-övedzte homlokán olvashatám ismét csacsкасágom bírálatát. Rögtön föleszméltem, mert lelkes Fáy Andrásunk nőnevelési gyöngyelveinek megtestesült képe állt előttem. A' két leányka eltá-vozta után jeles barátám kijelenté, miszerint gyermekeinek a' táncz- 's színház-ról még fogalmuk nincs, 's szándoka olly lelket csepegtetni beléjük, hogy ha fel-serdülnek is, saját házuk tája legyen tulajdonképi világuk és családjuk körében leljék fel földi boldogságukat. Milly dicső az illy anya! Az ő elve, a' gyermeket addig óvni a' világ minden csábjaitól, míg a' rosza ugy is kész hajlama ön-kint nem fejlődik ki, mellyet aztán a' nyert nevelés segélyével könnyebb lesz fékeznie. És ha kérdené valaki e' példának rokonságát a' felvett tárgygyal, azt a' mostani nevelés körüli ferdeségekre figyelmeztetem, mellyek annyira el-torzítják a' kisdedeket, hogy már is minden örömüket a' csecsebecsében keresik, 's minél inkább serdülnek, a' kül-ragyogás és kitündökölés maszlaga annál mé-lyebb gyökeret ver szíveikbe. A' gyermekek fényüzési vágya minden esetre a' szüléknek bűnül felrovandó. Blanda patrum segnes facit indulgentia natos. —

Vannak a' fényüzésnek több ágazatai is. Midőn őseink olly szilárdul épi-tettek, hogy épületeik szétrombolása több időnkbe kerül, mint ujaknak feleme-lése, a' mostani fényes paloták, csoda, hogy napjainkban nem roskadnak le, ta-lán mert azelőtt mindenki saját pénzén épített, most pedig a' házbérből akarják leróni a' tőkét, mellyet a' ház felállítására kölcsönöztek. Az erős tölgyfaszéke-ket mahagoni- 's ében-bútorok váltották fel; hol azelőtt fenyőlócák is a' ritka-ságok közé tartoztak, most ruganyos pamlagok 's diszes kerevetek pompáskod-nak. A' mi őseink mit sem tudtak a' kéj- és gyógyfürdőkről, munkától lankadt tagjaikat felfrísíték a' legközelebbi tó- vagy folyamban 's házukon kívül unat-

koztak; most ki csak szerét teheti, messze fürdőkben keres felvidulást és szórakozást; ősünk akkor hagyta el tüzhelyeiket, ha a' harczi kürt csatasíkra hivta; most-kéjutazásokban vadásszák az otthon fel nem talált gyönyöröket.

Az okatlan fényűzés gyászos következményei pár vonásból is kitünnek. Kétségen kívül áll, hogy a' házi boldogságot semmi nem képes annyira feldulni, mint a' kényelem, élvezés 's kitündökölés hajhászása; a' bukások és csődök se-rege az emberek azon könnyelműségéből özönlik, mert nem addig takaróznak, meddig pokróczuk ér. A' fényűzés világfutókká teszi a' fényes paloták dolyfős urait; a' büszke uracsok alól kirántja a' gyékényt; a' bővség dús mezejét a' szűkölködés bogáncaival veti be; a' bibor helyét ronggyal takarja 'sat. —

Nagy kérdés az: hogy lehet a' fényűzést akadályoztatni? Véleményem szerint ez nem a' törvényhozás feladata. A' fényűzési adó csak — adó. A' nagyok példái 's a' czélszerű nevelés legerősebb törvények. És ha alakulhatott egyesület, mely a' honi műiparnak szentelte erejét és pártfogását: miért ne gyűlekezhetnénk az egyszerűség zászlaja alá, szent fogadást téve, hogy fényt és pazarlást semmiben nem üzendünk, 's a' fényűzés bolondjait, mert hisz Jean Paul szerint a' legtarkább állatok a' legbutábbak, mint Aesop mesejében a' madarak a' felczikornyázott varjut, megvetésünkkel üldözendjük. — J a n c s o v i c s P á l.

V Á N D O R J E G Y Z E T E K.

(Folytatás.)

V. RÁNK. VÖRÖSVÁGÁS.

Ránk két mérföldnyire van Kassától a' hegyek között. Utja ugyancsak rossz, de az idő kedvező volt. 'S így vidám hangulatban érkezünk alkonyodatkor rendeltetésünk helyére, hol azonnal éjjeli szállásra utalványt 's az ozsonnához belépti jegyet nyerünk. Ezen sorok írója, három társával együtt, egy jó távol fekvő lakatlan házikóba vezettetett.

Ránk jelennen pesti ügyvéd Ranki ur tulajdona; de a' savanyu-vizforrás nem itt, hanem a' szomszéd Herlein határában van, mely, valamint Cservenicza (Vörösvágás is), a' peklini kamarai uradalomhoz tartozik. Ki először látja Ránkot 's hallja, hogy ez felső Magyarország leghiresb fürdője 's érczesvizivó kutja: alig hiheti, miként lehet illy ronda fürdőszobák 's illy nyomorult lakhe-lyek mellett, melyek közt némelyek privát uraságok tulajdonai, — annyi vendégnek gyűlni ide, 's miként lehet illy híres gyógyviz használásával illy keveset gondolni. Ezen különösség oka azonban abban fekszik, hogy a' rányi fürdő, bérlő kezeiben van, ki természetesen mennél kevesebb költséggel, a' lehető legnagyobb nyereséget igyekszik zsebébe hajtani. Egyébiránt Ránkra, mint rendszerint minden fürdő- és érczesvizivó helyre, a' legkülönbélebb, különösen pedig elévült nyavalyákkal küszködő betegek szoktak nyár elején seregleni, rendszerint minden orvosi tanács nélkül, csupán azon csaknem kiolthatatlan előítéletből, hogy tavasszal fürdeni vagy érczes-vizet kell innya annak, ki az év lefolytában egészséges akar maradni; — hol és mi módon, az rendszerint mindegy. Így soknak, ki Budára jön, olly czéllal, hogy ott harmincz fürdőt vegyen, az mindegy akár nyolez, akár tizenhat nap alatt fürödjön annyiszor, csakhogy mondhasa: harminczszor fürdött. A' fürdőkkel és érczesvizekkel visszafélések megakadályoztatására valóban igen nagy szükség volna nálunk egy olly utmutatásra, millyet a' híres Ammon szász udvari orvos irt németül (Brunnendiätetik. Dresden 1828.), annyival inkább, mivel nálunk csak ritka fürdőhely dicsekedhetik orvossal. Vendégek még most is meglehetősen számmal valának itt.

Estve a' kir. kamra pompás ozsonnával 's reggel épen olly gazdag fölös-tökömmel látta el a' társaságot a' fürdő tánczteremében, 's nem lehet hálás szívvel nem ismerni el, hogy koronás királyunk még mindenütt, hol eddig a' magyar or-

vosok és természetvizsgálók megjelentek, azokat magyar királyi szivességgel parancsolá a' kamrai birtokokban fogadtatni. Ha ezen gyomrunkróli szíves és bő gondoskodás meleg köszönetünket érdemi, másrészt nem nyomhatjuk el lelkünk mélyében azon őszinte ohajtást, bár a' tudományért is több tétetnek hazánkban! Mikor derül fel honunk egére azon szép idő, midőn az anatomusok — mint Cuvier — bárókká és statustanácsnokokká; a' historicusok — mint Guizot, Thiers és Villemain — ministerekké; a' chemicusok — mint Berthollet és Chaptal — grófokká, vagy — mint Thenard, Berzelius és Liebig — bárókká; vagy — mint Gay-Lussac — párré; a' philosophusok — mint Royer-Collard és Cousin — ministerekké; a' physicusok — mint Humboldt — bárókká; a' sebészek és orvosok — mint Lerrey, Dupuytren, Boyer, Astley-Cooper, Wederind — bárókká, vagy — mint Hufeland, Schönlein és igen sok mások — status- és titkos tanácsnokokká neveztetnek, és így tudományukért vagy az emberiség körül szerzett érdemeikért, nyilvános elismerésben és kitüntetésben, de anyagi haszonban is részesítettnek? Vagy talán a' magyar fő másképp van életműszerelve, mint a' francia, angol és német, 's nem képes felemelkedni az értelmi műveltség és tudomány azon fokára, hol azon nemzetek kitűnő férfiai állnak? vagy nem szabad talán a' magyarnak magasb igényekkel lépni fel az értelmi műveltség mezején, 's nem szabad keble geniusát nemes vágya ihletésével táplálni? Nem szabad a' magyarnak tanulni és tudni? Kisértések meg csak ti, kiktől a' magyar értelmiség kiképzése függ, — nemzetem Istenének nevében kérlek — kísértések meg, a' magyarnak mezőt nyitni, lelki tehetségeinek kifejtésére! Reformáljátok csak valahára egyetemünket — ezen egyetlenegy gazdag és mégis olly szegény főiskolát, 14 millió ember számára —, mellynek könyvtára, muzeumai, fűvészkertje, clinicumai 's más segédintézetei olly rendezetlenek; dotáljátok csak a' gyökereitől reformálódó academiát a' nemzet méltóságához illőleg; tüntessétek ki csak azokat — mint minden más művelt nemzetek teszik —, kik magokat a' tudományok pályáján 's az ész isteni országában megkülönböztetik, 's adjatok végre tudományos czélokra évenként elegendő segedelmet, 's meg fogjátok látni — ez teljes meggyőződése —, hogy a' magyar épen olly képes a' tudományok művelésére és előbbre vitelére, mint akármely más nemzet, 's hogy kebléből épen olly nagy férfiak keletkezhetnek, mint más nemzetekéből.

A' rendező és fogadó egyébiránt Herleinban, a' derék Rombauer Gottfrid cs. k. bányásztanácsnok volt. Ozsonna után a' szakadatlanul hordott jó borok olly hatással voltak a' tudósokra, hogy a' kifejlett tánczvigalom, a' jelen volt vendégnök társaságában, csak éjfélt után szűnt meg; de sokan egész éjjel vigadtak. A' toastok száma végnélküli volt 's ezek közt néhány jó. Kazinczy egypár genialis toastjával itt sem hiányzott, mellyek által tagadhatlanul bebizonyítá, hogy honunkban alig van valaki, ki a' toast lényegét olly mélyen felfogni, 's azt, mi szíven fekszik, olly ragyogó képekben 's olly hatályos szavakban előadni képes legyen. Komolyabb foglalkozásra nem maradt idő, 's e' tekintetben sajnáltuk, hogy a' herleini, gyönyörű színekkel játszó 's a' jaspishoz hasonló fakova (Lithoxylon) fekhelyét meg nem látogathattuk. Meg lehetett volna ez uttal határozni azt is, valjon az itt szurokkő név alatt ismeretes, az obsidiánhoz hasonló ásvány valóságos szurokkő-e vagy félopál? — Szép lett volna, ha legalább egy kis ásványkiállítás eszközöltetett volna a' kamara részéről.

Miután egy pár órát pihentiünk volna a' zsupszalmán, mellyből ágy helyett minden tudós kapott egyet: hajnalban egy cigány harsogó trombitája mindenkit ismét talpra állított. A' gazdag fölöstököm után, tegnapi equipage-ainkon az opálbányáknak indultunk. Az idő kedvezett 's e' nélkül alig is lehetett volna ezen felette fáradságos utat megtenni; mert Ránktól kezdve, csaknem folyvást csinálatlan meredek és oldalgó utakon kellett mászni fel a' hegyekre, honnan a' tudósok legnagyobb része gyalogolt. Az ut egy pár tót falun vitt keresztül. Ezek

közt Keczer-Lipócz különösen magára voná figyelmünket, kis várforma épületével. Megnézók azt. Két elhagyott emeletes épület volt széles toronynyal, ugyanazon udvarban. Mindkettőben egy pár tágas terem, régi kandallókkal 's több apró szobákkal. Az egykori kényelmes lakást könnyen ki lehetett venni. Az opálbányák hajdani gazdag birtokosai, a' két Keczer testvér lakott itt, kiket a' civilizált kannibálok egyike, a' vadlelkű és tigris szívű Karaffa, több ártatlan, csupán hamis gyanuval terhelt magyar nemesekkel együtt, borzasztó és minden emberi érzést fellázasztó kínzások közt, az eperjesi vérpádon lekonzoltatott. Bús elméletek közt az észszel annyira dicsekvő és mégis a' vadállatokat kegyetlenségben és vadságban olly sokszor túlhaladó ember felett, tovább folytatók fenn untkat. Végre a' hegyhátra verekedénk, melynek egy völgyeletében fekszik igen kies helyen azon kamarai lakház, melyben a' mostani bérlő Goldschmidt bécsi drágakő-áros, családjával együtt lakik. Köröskörül erdők fedik a' hegyeket. Noha az eső szemzegni kezdett, az opálbányák megtekintéséhez azonnal hozzálátánk az itten otthonos alelnök vezérlete alatt. Különben senki jelenleg ezen bányákhoz nem juthat, a' legszigorubb örködés levén azok felett; de most a' bérlő szíveségéből minden meneteket nyitva állának a' természetvizsgálók előtt.

A' fenemlített hegyhát, melynek neve Dubnik, legrégibb idő óta szolgál opálbányául. Több helyen összevissza van az ásva, de jelennen nem műveltetik. Innen hát egy völgyön keresztül, egy magasabb hegyhátra, melynek neve Libanka, költözénk, hol már eleven munkálkodást találánk. Vannak itt is több elhagyott és beomlott, de vannak több sikerrel dolgozott menetek is, melyek részint egészen nyitlak, fedetlenek, részint pinczemódra mennek vizirányosan be a' föld alá vagy néha nyaktörő létrákon lefelé is ereszkednek. A' nevezetesb meneteket, mindenki egy-egy gyertyával láttatván el, meglátogatók. Sáros utak, sikos létrák, vizzuhatagok — melyeket kikerülni nem lehet — osztályrészei az itt vándorlónak, a' nélkül, hogy újságvágyát kielégíthetné; mert egyebet ezen sötét és nedves, fadarabokkal támogatott földalatti síkátoroknál nem láthatánk. Keresve keresék a' tudósok a' kibányt nagy kőhalmazokban a' szebb opáldarabokat emlékül, de ugy látszik, hogy csak igen ritkán fordulnak elő a' nemes opáldarabok 's még ritkábban kerülök el a' bányászok argus szemekt, mert itt ugyan egyebet apró fél- vagy téjopáldaraboknál nem lehetett találni. Egyébiránt itt egy új külföldi vendég is csatlakozott hozzánk, Glockner ur t. i., mineralogia professora a' boroszlói egyetemnél, ki a' Kárpátokon 's Eperjesen keresztül vergődött ide. Első külföldi tudós ő, ki gyüleéseinket meglátogatta.

Hosszasb tanakodás kerekedett arról, ha a' tájék legmagasb hegyére, a' még majd egy órányi távolságra levő Simonkára, felmenjünk-e, az ott levő opálbánya megtekintésére, vagy ne? A' nagyobb rész, hallván, hogy ott sem látanak egyebet, mint bányamenetet, vissza akart térni, de a' tudni-vágyók 's ezeknek élén a' két lelkes elnök, egész tüzzel utnak indulván, a' vonakodókat is magokkal ragadták. Alig érünk a' hegyhát pocskos rétein keresztül a' Simonka aljához 's alig kezdénk emelkedni az igen meredek és csaknem járatlan uton, midőn egy nagy zápor köszöntött meg bennünket. Hiába menekültünk az erdei nagy fák árnyékába: a' sűrű zápor itt is felkeresett 's utnak hajtott bennünket. Az ut most már sikossá is válván, még nehezebb lön a' felmenetel. Csak galyakba 's erős plántaszárakba kapaszkodva lehetett előre haladni a' sűrű növényzettel fedett meredekségen. Kivülről át meg átvázva, belőlről az igen fáradságos mászás miatt át meg átizzadva, végre felérünk a' bányához, mely előtt a' kibányt földből terjedelmes terrasse alakult. Egy tágas kunyhóban szerencsére jó tűzre találtunk, mely mellett kissé megmelegedvén és kiszáritkozván, alelnökünk vezérlete alatt a' bányába indulánk. A' hideg és nedves bányamenetel eleinte vizirányosan, azután pedig mindig lefelé megy hárántosan ugy, hogy valami ötven ölnyi mélységre hatánk. Ezen bánya valóban méltó a' megnézésre, 's mind-

nyájok közt legtanulságosabb. Itt van azon nevezetes opálér is, melly Pulszky ur igen érdekes figyelete szerint 45 foknyi szögletet képez 's hosszan lenyulik a' föld alá. Ebből úgy látszik, hogy az opálképződés a' trachytban az elhajlás törvényeit követi. Azonban ezen érdekes figyeletnek még többször is kellene ismételtetnie, hogy az az opálképződési törvény alapjául szolgálhasson. Sajnáltuk egyébiránt, hogy egyik vagy másik bányában a' nemes opál előjövése módját színről színre nem szemlélheténk. Goldschmidt ur azonban pompás darabokkal kápráztatá lakházában szemünket. Ezen darabokból legalább láttuk azt, hogy az opál agyaggal tölt kisebb nagyobb szélességű trachytmenetekben vagy erekben szokott előfordulni: de tudjuk, hogy kisebb nagyobb fészkekben is jön elő. Illyen fészkekben találtatott, csaknem három század előtt, azon két pompás darab, egyik ökölnyi (tizenhét obon), másik tojás-nagyságu, melyek a' bécsi császári kabinét legnagyobb kincsei közé számíttatnak, 's mellyek több százezer forintra becsültetnek. Talán cserveniczai opál lehetett azon 140,000 forint értékű opál is, melly Nonius római polgár birtokában volt. De Goldschmidt ur is akadt már, mint mondja, egy nevezetes fészekre, melly kiadásait előlegesen is tetemesen kifizette. Egyébiránt a' vastagabb erekben előforduló opál nem nemes. (Folytatjuk.)

IGAZGATÁSI RENDSZEREK.

A' nemzeti színház ügyében.

Röviden, de érthetően akarok szólni. Az igazgatási rendszerekről jelenleg valódi eszmézsavar uralkodik. Egyik azt kiáltja: nem kell házi kezelés! a' másik: éljen az aligazgatási rendszer! a' harmadik: le a' színészi kormány-nal! 'stb. . . .

Tájékozunk magunkat. A' nemz. színház körülbelől 10 éve nyitott meg. Házilag kezeltetett egész a' Bartay-korig. Folyvást volt igazgatója; de az igazgató fölött folyvást nem-színészekből álló választmány uralkodott, azaz: a' színházat igazgató igazgatta ugyan, de az igazgatót ismét sokféle választmány vezette; 's így az igazgató, szorosan véve, nem volt más, mint a' választmányi többség végzéseinek járszalagon működő végrehajtója. — Ezen rendszer mellett hová süllyedt a' színház: mindenki tudja. Lön harczháboru a' drama és opera közt; lettek nagyszerű botrányok; hol egyik, hol másik elsőrendű tag lön bujdosó; egymásután vagy nyolcz eredeti darab bukott, az írói díjazás visszavonott; az első előadás jövedelméből az író semmit sem kapott; a' színház segélyzésére nemcsak a' kamat, hanem a' tőkéből is jócska adag elköltetett; némelly lap a' színház bezáratását tanácslá; a' bukás kézzel foghatóvá lön; 's a' választmányi rendszer ferdeségét az országgyűlés is megismerte, mert választmány helyett az ügyet egyetlen egyre bizta. De ez előtt még történt valami. A' választmány maga nem boldogulván, a' színházat bérbe adta; 's miután maga 40,000 frttal nem bírta fentartani, megbizta Bartay urat, hogy 30,000-rel virágoztassa. Bartay ur e' szerint a' színháznak teljes hatalmu igazgató-bérloje lett. Az intézet vállairól a' sok fej lehullván, fölötte egy fej 's ennek egy akarátja uralkodott; 's a' testület azonnal mozogni kezdett és — az előbbi állapothoz mérve — tagadhatlanul nagyot haladott. De Bartay ur a' választmányi rendszerrel épen ellenkező irányban működött. A' választmánynak sokféle akarátja volt: B. ur csak egy akaratot ismert: a' magáét. A' választmány igazgatási ügyekben a' színészek tanácsával sohasem élt: B. ur ellenkezőleg az igazgatási ügyekben legtöbbször az előkelő színészek tanácsával élt, 's tette azt, mit, a' véleményeket kihallgatván, legjobbnak lenni ítélte. És im, a' színháznak alatta közönsége lett; az első rendű tagok mind visszakerültek; az írók díjaztattak; különféle jutalmak tűzettek ki; a' tőkéből semmi sem költetett el, sőt B. ur. igen szép jövedelemhez jutott. Ezt lehetett köszönni az egy igazgatói akaratnak, a' színészek tanácsának, 's a' díjak által ébresztett dramai irodalomnak. A' választmányi korokban sok

volt az akarat, kevés a' jó tanács : B. korában egy volt az akarat, és sok a' jó tanács. B. ur azonban b é r l ő volt ; 's innen eredtek a' foltok e' rendszeren.

Miután színházat csak házilag lehet igazgatni, vagy bérbe adni : nem értem azon urakat, kik azt kiáltják : Nem kell házi igazgatás ! — Tehát mi kell ? nem házi igazgatás ? azaz : adjuk ismét bérbe a' színházat ? . . . A' ki ezt ohajtja, csak emelje fel kezét, mondja el okait ; mi majd felelünk azokra , ha a' Bartay-korból nem birt eléggé okulni.

Házi igazgatás és kezelés kell ; ez illik egy nemzeti intézet méltóságához és valódi haladásához. De milyen ? . . . több akaratú igazgató-választmány kell vagy egy akaratú igazgató ? Ki ohajtja még a' választmányi igazgatást ? . . . az csak emelje fel kezét és mondja el okait ; mi majd felelünk azokra , ha a' Bartay előtti választmányos korokból nem birt eléggé okulni.

Egy igazgató és ennek egy akaratja vezesse a' színház ügyeit ; ne legyen az bérlo, hanem felelős igazgató ; neveztesék aztán fő- vagy aligazgatónak , az mindegy. Legyen teljes hatalmu, különben nincs felelőség. Legyen a' fő : a' többiek csak eszközei lehetnek. Legyen teljes hatalmu. A' tagokat ő fogadja 's ő bocsássa el, ha nem hasznavehetők. A' fizetéseket ő határozza meg. A' darabokat ő válaszsza. A' szerepeket ő ossza. Tisztviselőit ő válassza. A' színház törvényeit ő alkossa ; de mindenesetre a' szerződések kötése előtt, mert azontul a' törvények őt is kötelezik. 'Smiután az egészről ő felelős, mindenesetre lehet joga akkor, annyiszor és azokkal tanácskozni, a' kikkel és a' hányszor akar. A' tanácskozás sohasem fog ártani , csak a' végső akarat legyen egy : az igazgatóé. Mert ezen igazgató vagy önállásu, vagy önállástalan ; ha önállásu : mit árt azok véleményét tudnia, kikről azt hiszi, hogy a' dologhoz értenek ? ha nem önállásu : jobb nyílt tanácsban engednie a' mások véleményének , mint suttymban ; jobb egymásután nyíltan kimondott 7 — 8 informatiót ülésben meghallgatnia, mint ülésen kívül egy-kettőét, tán épen azokét, kik, gyöngéivel visszaélve, vagy azoknak hizelegve, a' sötétben vezethetik a' jégre. Ennélfogva ismét nem értem azon urakat, kik azért zajognak, mert a' mostani igazgató az előkelő tagokkal tanácskozik. Vagy az a' baj, hogy csak azokkal tanácskozik, kikben leginkább bizik ? . . . vagy , hogy miért nem hívja tanácsba folyvást a' journalistákat is ? . . . Van-e olly journalista, ki ezt kívánja ? . . . hiszen ezzel kiesnék a' journal szerepéből. A' journalnak kötelessége a' fölött itélni, a' mi történt, 's ha a' journalisták igazgatnának is, nem lennének-e bírák önmagok fölött ? . . . Hallgatók igen is lehetnének ezen igazgatói ülésekben ; de tanácskoznak soha. Vagy talán valamennyi színész és kardalnokot meg kellene híni ezen gyűlésekre ? . . . De ki tehet róla, hogy a' hadi tanácsba sem hívják meg az egész sereget, valamennyi altisztet és közlegényt ? — Vagy tán néhány tiszteletbeli szini táblabírád kellene fölkérni ? . . . De ki tehet róla, hogy színház ügyeiben csak az tanácsolhat jól , ki belső ügyeit folytonosan figyelemmel kíséri ? ki tehet róla , hogy a' választmányi korokra igen jól emlékezünk , miszerint épen azok a' működvelő 's nobile officiumból tanácskozó választmányi urak huzták az ügyet visszafelé. Tehát a' színháznak minden tekintetben teljes hatalmu egy igazgatójának és nem bérlojének kell lenni, szóval : e g y a k a r a t á n a k. Ezen akarat aztán működőképes, mint legcélszerűbbnek hiszi, csak felelős legyen. Véleményem szerint egyedül ezen igazgatási rendszer üdvös ; és színházunknál jelenleg ezen igazgatási rendszer van.

A' mondottak után nem értem azon urakat sem, kik a' rendszer ellen beszélnek. Legyen fő- vagy aligazgató , a' rendszer nem fog változni, csak a' személyek. Az aligazgató vagy teljes hatalmu lesz, vagy nem teljes hatalmu. Miután az országgyűlésnek a' főigazgató felelős, a' teljes hatalmu aligazgató csak addig foghat működni, míg a' főigazgató akarja, azaz : míg a' főigazgatóval egyet akar. Teljes hatalmu aligazgató mellett a' főigazgatónak háttérbe kell vonulnia, az ügy menetét csupán szemlélnie, 's vetoja más nem lehet, mint az aligazgató letétele.

A' teljes hatalmu aligazgató az lenne, a' mi most a' főigazgató. Ha az aligazgató nem lesz teljes hatalmu, azaz : néha szabad lesz akarnia, máskor nem : ismét két igazgatói akarat lesz, 's az ügy megy egyszerre jobbra és balra; a' compromissióknak nem lesz vége hossza, 's végre is vagy az egyik, vagy mind a' kettő megbukik, meg ráadásul tán az ügy is. Ha pedig épen nem lesz az aligazgatónak akarata : végrehajtója lesz a' főigazgató akaratának 's épen az fog történni, mi ellen most vitáznak, azaz : a' főigazgató nem közvetlenül fog igazgatni. Itt nincs közép-ut. Két akarat = két felelőség, azaz : semmi felelőség. Ha az igazgatásnak változni kell, csak a' személyeknek szabad változni, de a' rendszernek soha. Ennyit láttam elmondani szükségesnek a' rendszerekről tájékozásul; mert sokan azt sem látszanak érteni : mi tulajdonképen az a' házi igazgatás és kezelés, pedig cikkeket írnak ez ügyben; 's azt ohajtják egyszerre, hogy a' főigazgató se vonuljon vissza az ügytől, aligazgató is legyen, 's egyszersmind azon is panaszkodnak, hogy a' főigazgató nem közvetlenül igazgat; tehát ohajtának fából vaskarikát. Az aligazgatónak vagy a' főigazgató mostani állását kell elfoglaltatnia, 's a' főigazgatónak háttérbe vonulnia : vagy a' főigazgató közvetve fog az aligazgató által igazgatni. — Ne tulajdonítsuk tehát a' hiányokat a' legjobb igazgatási rendszernek, hanem részint némelly mostoha körülményeknek, részint a' személyek hibájának vagy hanyagságának. Mert azt se higgyük, hogy az igazgatónak, mint valami istenségnek, csak e' szót kell kimondania : legyen ! 's azonnal minden előterem. Betegségek lesznek mindig, 's miattok a' játéksorozat változni fog mindig. Jobb színészekre egy hamar nincs kilátás. Nagyobb díjakat lehet kitűzni; de azért, meglehet, még rosszabb dramák fognak létre jöni. Lehet nagyobb büntetéseket szabni; azonban, meglehet, a' színészek vétségei még nagyobbak lesznek . . . 'stb. 'stb. A' jó rendelkezés, igaz, a' legelső; de miután másoknak végre is kell hajtani, a' siker nem egyedül attól függ. Valóban igen megnehezítjük igazgatóink jövődjét, azt hiesztelve, hogy minden siker csak tőlök várható. A' mostoha körülményekkel valamint a' mostani, ugy valamennyi igazgató kénytelen lesz küzdeni; 's jóstehetség nélkül is elmondhatni : bár kit tegyünk igazgatóvá, ellensége lesz elég; a' megtámadások egészen sohasem fognak megszűnni; elégedetlen színészek és énekesnők szinte lesznek, főkép ha elküldetnek vagy nagyobb fizetést nem kapnak, vagy kissé keményebben szorítatnak kötelességeik teljesítésére, 's ezek panaszaikat különbféle csatornákon ki fogják vinni a' közönségbe és nyilvánosságba mindörökké. Azért tegye kezét kiki szívére, ki igazgat, 's legyen jutalma az öntudat; másra ugyan ne tartson számot. Nekünk fővárosiaknak legtöbb bajunk van színházunk igazgatásával, 's annyian akarjuk igazgatni, hogy végre is sok bába közt el fog veszni a' gyermek.

V a l a k i.

N E M Z E T I S Z I N H Á Z.

Hétfőn april 19-kén először : K o r d o k u b á s z, eredeti történeti dráma 4 felvonásban. Irta Jósika Miklós.

Igen sokat árt tisztelt regényírónk ezen legújabb drámai kísérlete érdekességének, hogy meséjét a' történetírásnak olly elrejtett zugából revé, mellyet alig-alig ismer valaki, 's olly mezőre helyezé, melly az összes polgárosult világot 's benne közönségünket is igen kevésbé érdekli. — Történik ugyanis az Al-Duna jobb és balpartján, a' bolgár földön és Moldvában, a' tizenharmadik században, azon korban, midőn e' bolgár, oláh, kún 's tatárból kevert, félvad népfajok saját zsarnokaikkal 's a' byzanti fejedelmek elpuhító 's elnyomó befolyásával folytonos küzdelmekben 's nyers és rendezetlen zürzavarban bolyongtak a' havasalföldi bércek között.

A mi a' tárgyban valóságos történeti van, azt Fessler (Die Geschichte der Ungern und ihrer Freisassen, 2. kötet 676-ik lapon) következőleg adja elő :

„Moldvában a' nogái-tatórok laktak, kúnokkal 's oláhokkal keverve, kikkel gyakran átkeltek a' Dunán 's a' bolgárokat ellenségesen látogaták. Itt, Constantin Tochus megöletése után egy oláh kanász, Kordokubas, kit a' byzantiak Lachanasnak neveztek, alacsony helyzetéből dicsvágy, hős erő, vállalkozási szellem, merészség és ravaszság által kiemelkedve, király lett, 's ugy a' byzanti császárnak, mint Nogai-Chánnak rettenetes. Ennek megrontása végett amaz (a' byzanti császár) a' maga Irene leányát az elkergetett Myczes fiához, Jánoshoz adta nőül, 's ezt II-ik Azán név alatt bolgár királylyá nevezte. Ugyanakkor Terter, atyai részről kún, de bolgár anyja által a' legtekintélyesb bojárokkal rokon, hatalmas pártot gyűjtött Azán János ellen. Ez az alatt történt, míg Kordokubas Moldvában a' nogái-tatórok uralmát rázta meg. Visszajöveletekor Ternovát görögöktől elfoglalva találta, ostrom alá vevé, két görög sereget megvert 's elkergetett. Azán János elszaladt a' királyi kincsesel Konstantinápolyba; de versenytársa Terter megmaradt, sereget gyűjtött, 's vezéri hivatását az által bizonyította, hogy Kordokubaszt teljesen legyőzte. — Ő Ternovában királylyá koronáztatott; a' legyőzött pedig Moldvába menekülván, Nogái parancsára megöletett 1282-ben.“

Ezen történeti alapon építette a' tisztelt szerző 4 felvonásos dramáját, Kordokubász életéből csak azon szakaszt vevén fel, míg magának hősereje által a' bolgár trónt megszerzi (1280). Kordokubászon kívül, ki kanászból juhászsza van nemesítve, Azán (de itt Tochus Konstantin fia), Irene és Terter a' történeti személyek. — Kordokubász, a' hős és philosophus juhász, kit 100 éves rokona Szofron nevelt ilyenné, feltárván lelke előtt a' régi görög és római világ kincseit, — első felléptekor már legyőzte Nogái tatár chánt, 's a' moldvai nép nagy tisztelését élvezi. Jelenleg télen tespedésbe látszik süllyedve, de folyvást gúnyolja a' moldvai nép gyávaságát 's tett helyett csak szavakban mutatózó hősiségét. A' nép hegyekre telepedve nézi a' görögök 's a' bolgár király Constantin Tochus rablásait, 's harcvágya felkiáltásokban tör ki. Szofron feddi 's izgatja a' tétlenségbe merült juhászt, ki csak leczkéz, philosophál, sötét életnézeteket szaval a' népről, annak erényéről 's vitézségéről, de egész első felvonáson át egyebet nem tesz. Teofil bolgárrali, sógora 's meghittjéveli hosszas és unalmas tanácskozásából a' dunántuli (bolgárföldi) viszonyokat tudjuk meg, t. i. hogy Irene, görög császár leánya, kit apja Azán királyfinak küldött menyasszonnyul, Azán apja, a' zsarnok Constantin Tochus által önmagának tartott meg; hogy a' nép kész a' zsarnok ígáját lerázni, csak vezérre van szüksége 'stb. — Végre, a' mit kevesebb szóval is épen olly jól elérhettünk volna, Kordokubász csakugyan elszánja magát vezérre lenni, 's a' felbuzdult néptől engedelmeségi esküt vevén, élet és halál urává választatván, sisakot 's paizst ölt, és csatába megy. Ezen egész első felvonás nem egyéb, mint expositio 's tájékozás; nem is annyira jellemek, mint körülmények 's helyzetek, és a' szerző szép sztyljének ismertetése. A' többi felvonásokban foglaltatik már a' drámai cselekvény, mellynek főszemélyei, a' hősön kívül, Irene és Terter. A' ravasz, nagyravágyó és csapodár görög császári hölgy Irenét, a' bolgár király mátkáját, Terter fiatal kún szereti 's tartja hatalmában azon titok tudása által, hogy Irene nem a' görög császár leánya, hanem egy kún leány Bogumilla, ki Terter dajkája által eleserlétetett, 's hogy a' valódi császárléány azon egyszerű Agape, kit Szofron nevelt 's ki jelenleg Kordokubász mátkája. Terter azonban, Irennel együtt, híven őrzik e' titkot, hogy magokat a' hatalom polezán fentarthassák, 's Irene, mint a' király neje, és Terter, mint a' király nejének kedvese, minden lehessen mindekben. Irene Kordokubász harczosai által elfogatik, első pillanatra szerelmes lesz a' férfiasan szép hős juhászba, és észreveszi, hogy ez a' bolgár király fiához, a' gyáva Azánhoz, külsőkép rendkívül hasonlít; — de Kordokubász, most élet és halál ura, nemeslelkűleg szabadon bocsátja őt kísérelőjével Terterrel együtt. — Bolgárországban forradalom ütven ki, mind Constantin Tochus király, mind

Azán koronaörökös, megöletnek, és így Irene királyi völegény nélkül marad. Ennek meggondolása, egyesülve Kordokubász iránti rögtönzött szerelmével, ki által a' megunt, félt és gyűlölt kún Tertert pótolni akarja, 's azon tudással, hogy ezen Kordokubász rendkívül hasonlít a' megölt Azánhoz, arra bírják Irenét, hogy a' Dunán átkelve, Kordokubászsral ezen tervét közölje, 's őt meghívja, hogy magát Azán helyett adván ki, a' bolgár koronát 's azzal együtt őt is foglalja el. — Kordokubász látszólag enged 's elmegy Irenevel Bolgárországba; Szofron, ki sohasem hisz, és a' szerelmes Agape titkon utána bujdosnak; Terter dühöng 's boszút forral; Kordokubász csakugyan királylyá választatik, 's ekkor Irent, ki őt eszközül akarta használni 's kit, megfordítva, ő használt fel eszközül, eltasztja magától, 's Agapét magához emeli. Irene boszut esküszik 's atyja, a' görög császár hadával fenyeget, de most előlép Terter, felfedezi, hogy Irene nem a' görög császár leánya, hanem Bogumilla kún leány, 's elviszi azt magával, mint sajátját. —

Sajnálva kell kimondanunk, hogy a' kedvelt regényírónak ezen újabb drámai kísérlete épen nem sikerült. Érzelmek 's események előadásának, mint Göthe helyesen mondja, regényben van helye; drámában pedig jellemek- 's cselekvényeknek. Itt az emberi erőknek cselekvőleg kell mérközni, 's egymásra eldöntőleg hatni. — Kordokubászban alig van cselekvény, melly a' néző szemei előtt fejlik ki; hanem részint okoskodások és szép szavak, részint régebben és ismét a' felvonások közt történt események elbeszélései. — Így p. o. az első felvonásban semmi sem történik más, mint hogy a' philosoph lelkű hősjuhász kegyesen elhatározza magát, népe teljes hatalmu vezére lenni 's a' zsarnokokat elkergetni, noha keserü bölcsekedése folytán a' népet a' szabadságra éretlennek mondja, 's afféle igen kétes igazságu phrásisokat papol, hogy „a' nemes és türelmes nép a' zsarnokságot is megneemesíti 's lehetetlenné teszi“ 's noha semmi sem jó közbe, a' mi e' részbeni véleményét változtathatná; sőt még csak ollyasvalami sem történik, mi a' juhász jellemére fényt vetne, fenhangzó szavait előttünk igazolná, 's iránta bennünk tiszteletet költene. Beszédeiből látszik, hogy a' többenél tanultabb, mert a' régi történetből idéz példákat; halljuk azt is, hogy más alkalommal megverte a' nogái-tatárokat; de mind ezt csak halljuk, és semmit sem látunk történni, mi a' nép feletti, egészen gorombáskodásai birkaszerű eltűréseig menő hatalmát, 's egykori és jövőendő győzelmeit hihetővé tenné. — Első és második felvonás közt mennek végbe az ütközetek 's győzelmek; második felvonásban már a' rablott zsákmányokat látjuk elosztatni, mellyek közül Kordokubász, aranyat ezüstöt megvetve, csak Irenét, az elfogott királyi menyasszonyt, tartja meg saját rendelkezése alatt. Hogy a' görög hölgy igéző szépsége iránt szemei vannak, 's ennek igen udvarias bókokat mond, ezt mi nem vesszük tőle olly rossz neven, mint mátkája Agape veheté; de hogy vezér létere, kinek kezébe adá a' nép sorsát 's jövődjét, a' nagybecsü foglyot csak úgy könnyeden 's pusztá lovagiságból, daczos kísérelével, Terterrel együtt, szabadon bocsátja, 's a' hadi szerencse áldását illy hűtlenül használja fel: ezt a' népe szabadságáért vivó hősnek meg nem bocsáthatjuk. — Illy előzmények után azt hívők, hogy Kordokubász, Irene szépsége által elcsábulva, kilép azon körből, hol számára egyszerű boldogság virágzik, 's az előbbi és új szerelme, előbbi elvei és felébredt dicsvágya közti küzdelmekben, ez által okozott bukásában 's büntetésében fogjuk feltalálni a' drámaiságot. — De a' költő jobban szereté juhászhozát 's kevésbbé közönséget; Kordokubász mindvégig becsületes ember és drámaiságtalan egyén marad. Ő, ki a' zsarnokokat férfias erővel, fegyverrel irthatá ki, ő, ki a' koronát megveti 's a' népnek szabadítója, de nem fejedelme akar lenni, Azán álneve alatt nyeri meg a' királyságot; Irenét, az asszonyt, megcsalja, Agapét ok nélkül elhagyja 's kinozza, 's végre is királylyá lesz, mivé lenni sohasem akart. — Azon forradalmat, melly Bolgárországot zsarnokától megszabadítja, nem ő tervezi, nem ő vezeti: ő a' készre megy 's személyes vitézségének

csak azon egy jelét látjuk, hogy Tertert földre veri. — Irene és Terter jellemében több drámaiság van, ezek legalább tesznek valamit a' magok czéljaiért. — Agape egészen szenvedőleg áll; jellemet 's lelki erőt csak egy perczben mutat, midőn t. i. Kordokubász felől az őt árulónak gondoló Szofron a' bolgár népet felvilágosítja 's fölfedezi, hogy ő nem Azán királyfi, hanem a' moldvai juhász, ekkor Agape, hogy szinte hűtlennek vélt kedvese életét megmentse, Szofron ellenében nemesen hazudik. — Azon nagy hasonlat, melly Azán és Kordokubász; közt van, 's mellyen az egész cselszövény épül, igen hihetetlen, 's még hihetlenebb, hogy ezen hasonlatot csak Irene szemei vették volna észre, holott Kordokubász, mint vezér, több ízben megfordult a' bolgár szép szemei előtt. — Hogy hősünk jellemével eleitől végig tisztába nem jöhetünk, igen megfogható, midőn saját nevelője az öreg Szofron is örökké kételkedik benne, 's ki-kiábrándulván, főbe veri magát alapos hihetlenségeért. — Véleményünk szerint tehát „Kordokubász“ igen gyenge drámai mű, 's lényeges gyarlóságai a' nép nyelv, költői virágok 's philosophusi eszmék ráaggatott gyöngyei által el nem fedeztetnek. —

Az előadás, mint halljuk, nyolcz teljes próba után, 's Lendvay gondos rendezése mellett, igen jól ment, 's ha a' mű nem tetszett, bizonyosan nem az előadás hibája. — Kordokubász szerepében Lendvay sok nemességgel játszott, de rosszul szavalt; Terter, ezen fajunknak nem sok becsületére váló kún ifju, Szigeti által elég készütséggel 's szabatosan képviseltetett; a' száz éves Szofron csekély és jelentéstelen szerepét Egressy G. vállalta magára; Irene, tulajdonképen a' most gyöngélkedő Laborfalvy Róza szerepe, Szathmáryné kezeiben olly kifejezést nyert, mellyen alig maradt valami a' magas nevelésű görög császárléány nemességéből 's finom ravaszságából, 's minden a' szilaj pórléány Bogumillából; végre az Agape szerepét viselő Lendvayné érezni látszott, hogy e' szenvedőleges, türelmes jellemből alig teremthetni valami nem — unalmast. — Nagyobb része még Fácсынak volt, ki Teofil bolgárnak, Kordokubász biztosának és sógorának sok szóval járó, de keveset jelentő szerepét mondá el. — A' Montini által festett új disztimény, sceneria dolgában jobb jövőndöt sejtet; nagy örömünkre, mert e' részben a' mult színházi év igen mostoha volt. — Közönség mérsékelt számmal.

Ápril 20-kán Bellini gyönyörű 's megunthatatlan „Alvajáró“-jában, Hollósy Corneliának egyik legjobb, legbájosabb működési terén, szedtük a' zenei élvezet édes gyöngyörvirágait. Passera kisasszony, felfogadásra kijelölt másod rendű énekesnő, ajánlá magát a' fogadósné szerepében. Igen elfogultnak látszott, 's azért első fellépése után nem akarunk fölöle elhatározó ítéletet mondani; annyit azonban bátran mondhatunk, hogy hangja elég erős, de még sok simításra van szüksége, míg a' Passerből Philoméla lesz. Egyébiránt e' szerepbeni elődeinél számtalan fokozattal jobb 's haszonvehetőbb. — Wolf ur és Hollósy Cornélia bájoló énekén kívül dicsérettel kell említnünk az első felvonás végén, a' szerelemföltéti jelenet közben általuk kifejtett összevágó ügyes játékot, melly igen élénken érezteté velünk, milly sokat tesz a' művészi élvezet emelésére a' szinpad mindennemű elemek hang és játék összehatása. Ellenben e' dicsért tulajdonnak hiányát tapasztaltuk a' 3-ik felvonásban, Amina felébredésénél, hol Wolf ur, kit e' perczben a' leghevesb szenvedélyek egész szélvészének kellene dölnei, részvét nélküli nyugalomban pihent a' szinpad mélyén. —

Ápril 21-kén Kordokubász ismételtetett.

MI HIR BUDÁN?

— A' nemzeti színház ügyében. Szinigazgatás egyike a' legnehezebb és bonyolultabb foglalkodásoknak. Számtalan aprólékos oldalai vannak, mellyeknek mindenikét a' legéberebb figyelemmel kell kísérni, hogy semmi el ne hanyagoltassék; és még így is óhatatlan, hogy a' véletlenségek egyszer és

másszor észrevehető bajokat elő ne idézzenek. Azért nincs is színigazgatás sem külföldön, sem hazánkban, melyről egy vagy más alkalommal kedvetlen megjegyzéseket ne lehessen tenni, kivált annak, ki e' bonyolult gépet csak egyes részeiben bírálhatja. Azonban az illy bírálgatási szempont nem helyes: színházakat nagyban és egészben kell tekinteni, ha kellőleg megítélni, 's virágzó vagy hanyatló állapotuk felől magunknak alapos meggyőződést szerezni akarunk. — Ekként vizsgálva nemzeti színházunk viszonyait, nem akarjuk tagadni, hogy, egyes dolgokat tekintve, annak ügyvitele körül fogyatkozások lehetnek; ámde egészben véve, sok öröndetes eredményeket mutat, és az elfoglultan szemlélő elismerendi, hogy e' nem kis fontosságú nemzeti intézet gróf Ráday Gedeon kormányára alatt több tekintetekben fejlett és gyarapodott. Melly gyarapodás gr. Ráday Gedeonnak hazafiúi buzgalma, tiszta szándéka és ügyszeretete mellett, egyszersmind megnyugtató kezességül szolgál, hogy a' még lehető fogyatkozások orvoslásával az intézet további gyarapodására folytonos figyelem fog fordíttatni. — — Illy meggyőződésben levén alóírtak, kénytelenek akként nyilatkozni, hogy a' nemzeti színház ügye felett legközelebb ismét megújult viták kedvetlenül hatottak reájok, egy részről azért, mert bennök a' színházügy csak egyes oldalairól, nem pedig egészben van felfogva, más részről, mert a' bennök foglalt gáncsok vagy merőben alaptalanok, vagy olly hiányokat tárgyaznak, mellyek a' színházi bonyolult viszonyok elkerülhetlen következményei, vagy végre olly nemüek, mellyek megszüntetése iránt a' színházi igazgatásnak szabad fejlődést engedő szerkezete teljes reményt nyújt. — Ez okból felhíva érzik magokat alulírtak azon vélemény nyilvánítására, hogy a' keletkezett viták, tekintve a' körülményeket, könnyen kártékonyakká is válhatnak; minek következtében honfiúi kötelességöknek ismerik a' nemzeti színház országos főigazgatója iránt teljes elismerésöket ezennel nyilvánosan is kifejezni és őt az ügy érdekében megkérni, ne engedje magát ezen viták által honfiúi buzgalmában megháboríttatni, hanem vigye az intézet kormányát tovább is olly ügyszeretettel és nem csökkenő türedelemmel, millyet eddig is tanusita, 's millyet töle országos megbízói nem ok nélkül vártak és várnak. — Pest, april 10. 1847. — Zichy Ferraris Mannó, Batthyányi Kázmér, Teleki László, Vörösmartý Mihály, Almássy Dénes, b. Podmaniczky Frigyes, nemeskéri Kiss Miklós, Lipthay Antal, ittebei Kiss Károly, Lipthay Béla, Fényes Elek, gróf Andrassy Gyula, gróf Festetics Geiza, Wargha István, b. Mesznil Victor, Csekonics János, Lukács Móricz, Bajza József, Miske György, Tuba Gábor, Dometrovics, Rákóczy János, Petrovich Károly, Kováts Ferencz, Kossuth Lajos, Almássy György, gróf Szapáry József, Zlinszky György, Hegedüs János, Fáy András, gr. Teleki Sámuel, gróf Forgách Jenő, Sántha Péter, Gräfl János, Sztankó István, Piperkovics, Reök István, Ferenczy Lajos, Bánóczy József, Batthyányi László, Balla Endre, Ágoston József, Glós Sámuel, Fiáth Ferencz. *)

*) Van szerencsénk a' t. cz. közönségnek ezennel egész tisztelettel jelenteni, mikép bizonyos lapok, mellyek közönségesen egymás e' hó i szoktak lenni, 's a' hivatalok jelenkori szép idejében a' negatio dicső tisztét a' piszkolódás nobilis foglalkozásával is felváltogatni szeretik, e' felszólítást, úgy mint már egyszer tevék, ki parolizálni fogják; az időt, mikor? nem tudjuk még meghatározni, miután érdemes collegáink távolról sem tartozván a' rohanva haladók közé, mindenben szépen késmi 's néha elkésmi is szoktak, — azonban jönni fog, minek jönnie kell! — — Nem volnánk annyira jó baráti azon bizonyos lapoknak, mint a' minők vagyunk, ha már egyelőre nem örülnénk azon hatalmas compromissionak, millyet ugyan többször kaczag egy hétben velünk együtt a' magyar világ, de melly különösen akkor tűnik fel teljes itatópapiros dicsőségében, midőn az ügyetlenül alkalmazott parodia leginkább a' parodizálót sujtja, mert alkalmat nyújt a' közönségnek, kombinálni, valjon bizonyos mondatok ráillenek-e bizonyos dolgokra, mikre azt a' parodia alkalmazni akarja, 's ha a' combinatio úgy látja, hogy nagyon gonoszul alkalmazható, keservesen szokott sülyedni, mit a' parodia emelni akart. —

— A' b u k a r e s t i tüzvész alkalmával az ottani színház is leégett; ezt a' szerencsétlenséget a' pestiek is érezni fogják, mert Carl kisasszony, az említett színház volt igazgatónéja, aligha ide nem jön — énekelni.

— A' ,Noththeater'-t már erősen építik; furcsa lesz, ha a' nm. helytartó-tanács az építést, mely homlokegyenest ellenkezik a' felsőbb helyen kitűzött építési rendeletekkel, betiltani fogja, mit minden órában várni lehet. (Épen most halljuk, hogy már megtörtént.) Azért sietnek olly nagyon! Az építés körül számos bámulók vannak 's pedig többnyire a' németiség színe: egypár szerencsétlen részvényes 's öt hat lakatosinas. Némellyek a',Noththeater'-nak kimért helyet kicsinylik; mi elég nagynak találjuk, miután, mint halljuk, a' szinpad- és nézőhelyen kívül, semmi egyéb melléktermék építeni nem fognak; még az ö l t ö z ő szobák is másutt lesznek: a' primadonna a' P—házban fog öltözni és levétközni.

— Borzasztó tett! A' budai ráczvárosban egy apa agyonütötte tizenkét éves leányát azért, mert ez heti keresményét, melyet egy gyufagyárban szerzett, 's mellyen ruháit kiváltotta, neki nem akarta átadni.

— N á g o r s z k y Bódognő, ki, mint olvasóink emlékezni fognak, a',nőnem erkölestana' czimű munkának kiadásával szép érdemeket szerze magának az e' téren még jóformán paragon fekvő literaturánk körül, — e' napokban az erdélyi püspök K o v á c s Miklós ő excellentiájától, kinek a' szerzőné az említett munkának egy példányával kedveskedett, igen hízegő levéllel tiszteltetett meg, mellyben ő exclja magas tetszését nyilvánítván a' derék szerzőnének, egyszerűs-mind megígérni kegyeskedett, hogy e' hasznos munkáskát, mely a' nőknek idei és örök boldogságát olly buzgón előmozdítani kívánó elmélkedéseket tartalmaz, adandó alkalommal megyéjében ajánlani fogja. — E' méltányló kitüntetésnek annál inkább örülünk, mert a' szerzőné, sorsainak lelki ügyét táplálván nemes keblében, annak, e' költséges munka kiadásával, az anyagi hasznót tökéletesen alárendelte 's majdnem erején felüli áldozatot hozott. Éljen a' lelkes nő!

— M a r m a r o s megye érdemes főjegyzőjétől a' nevezett megye éhség- és inséget szenvedő, sőt már az é h e n h a l á s fokára jutott lakosainak a' kinos éhhaláltól megmentetésökre szolgáló segedelemszedetésre felszólítatván, felebaráti kötelességünknek tartjuk, szerencsésebb helyzetű embertársinkat kegyes adakozásokra fölkérni, mellyek lapjainkban följegyeztetni 's rendeltetésök helyére azonnal elküldetni fognak.

— Nagyon örülnek némellyek azon, hogy az épüendő ,Noththeater'-be több ember fog beférni, mint a' nemzeti színházba. Mi is azt hisszük, hogy mindig több ember fog a' ,Noththeater'-be beférhetni, mint a' nemzeti színházba; 's ezen aztán mi is örülni fogunk; mert hová fér be több ember? a' hol több ü r e s s é g van!

— A' volt német színház igazgatója, F r a n k u r által, mult vasárnap rendezett jótekony hangverseny, mellynek mintegy 800 pengő forintra rugó jövedelme a' leégett színház szegényebb tagjai közt a z o n n a l, nem pedig tiz kézen keresztül, mellyek közt enyveseket is lehetne találni, kiosztatott, minden tekintetben jeles és kielégítő volt. A' közönség nagy számmal csődült ez érdekes hangversenyre, 's zajos, szünni nem akaró tapsai nemcsak a' rendező emberbaráti szeretetét illeték, hanem fényes demonstratio volt azon pártocska ellenében, mely Forstot minden áron nyakára akarja tolni az őt testestül, lelkestül megunt közönségnek. Mikor fogják a' jámborok átlátni (pedig átláthatnák, hisz tulvannak már a' negyven éven, mikor a' svábok o k o s a k szoktak lenni), hogy ügyetlenségök már sokkal több rosszat okozott pártfogloltjuknak, mint jót; egyébiránt tessék e' desperatus ügyet támogatni; annyi bizonyos, hogy ez által e' végvonaglásban színlődő német ,element'-nek minél előbb megadják a' h a l á l d ö f é s t!

— Jövő hóban veszi kezdetét a' balatoni gőzhajózás; mint halljuk, hetenként háromszor induland Kenezséről Keszthelyre 's innen vissza, a' közbeneső állomásokat mindenkor megérintve. A' díj mérsékelte; úgy, hogy a' ki ezután Pestről Keszthelyre akar utazni, az utiköltség alig fog hat pengő forintnál többbe kerülni. — Pestről Kenezsére a' személy- és pogyász-szállítást Lombay a' 'tigris' vendéglőben, Budáról pedig Büttl az 'arany percz'-nél, vállalják magukra.

— A' 'Honderű' immár tulajdon vérei ellen fordítja tompa fegyverét: így jár az ember, mikor nem ismeri ki magát dühében. Mult számai valamelyikében megleckézi egyik szerkesztőtársát, hogy egy Kaposvárról küldött levelet nem vett fel lapjába, 's őt pártoskodásról 's tudj' Isten, még miről, vádolja. Uristen! mit véthettek a' 'Hiradó', 'Nemzeti Ujság' és a' 'Szemle' szerkesztői a' 'Honderű'-nek, hogy egyszerre olly kíméletlenül bánik velök? —

— A' vasutoni kirándulások Palotára igen jövedelmezők; a' pestiek is szeretnek mulatni: hadd mulassanak. Az ottani vendéglő, szerződésre lépett a' nemzeti zenészekkel, kik ezentul hetenként többször fogják ott hallatni vidámitó nótáikat. Ezt már szeretjük; látszik, hogy a' palotai vendéglő nem tévedt ide valami reusz-schleitz duodecztartományból 's nem ha us kn e chteskedett itt egypár évig, hogy annyit s ö p ö r j ö n össze magának, miből házat vehessen, 's elfelejtse, hogy Magyarországon él. — Bizony, bizony, egy ilyen Ha us kn e ch t-ből lett Ha us h e r r már egészen elfelejti előbbi szerepét, 's a' nemzetiségnek a' helyett, hogy me g n y i t n á a' kaput, azt be z á r j a előtte. Csak nem jó, ha az ember olly hamar kitanul!

— A' budai várban e' héten nagyszerű árverés tartatott; főkép lovak- és kocsikban (ez utóbbiak száma majdnem meghaladá az ötven) nagy bőség volt. Vevők szép számmal, az árverezett tárgyak jól keltek, mert mindenki, habár csekély emléket is ohajtott szerezni a' boldogult nádor egykori holmijából.

— Az aldunasoron álló üres telekre a' piaristák épülete mellett, egy rajz — és elemi tanoda fog feállitatni: egy közellakó szerkesztő oda küldheti majd segédeit — magyarul tanulni.

— A' mult vasárnap tartott próbatét S i p o s n é asszonyság zeneiskolájában Budán, várakozáson felül ütött ki; a' gyöngéd növendékek szép haladást tanúsítanak, mit nagy részben a' derék oktatóné buzgóságának köszönhetni. Örülünk, hogy ismét alkalmunk van e' jeles intézetet, melynek czélszerűségéről már több ízben meggyőződénk, a' szülők figyelmébe 's pártfogásába ajánlani.

— R e d e r u r, a' budai ráczfürdő erélyes bérloje, az épületet teljesen reorganizálja; új fürdőszobákat épített, az udvart kertté alakítja, szóval: költséget nem kímél, hogy e' különös gyógyerejű fürdő becsét emelje 's vendégei kényelmét eszközölje. — A' fürdőszak közeleg, úgy hiszszük, e' figyelmeztetés nem lesz időnkivüli.

— Épen most halljuk, hogy a' miskolczi színházépületi tervek közül legjobbnak találtatott Cassano uré, 's ezen terv szerint fog a' színház épülni.

— Dr. Rosenfeld József, pesti gyakorló orvos, épen most bocsátott ki egy igen érdekes füzetkét a' k é n é g e n y g ő z hatásáról, különösen orvosi tekintetből; tapasztalati adatokra építve 's tudományosan felvilágosítva. Elolvasása a' nagyobb közönségre nézve is hasznos leendő; ez által leginkább eleje vétetnék azon visszaéléseknek, miket e' találmány által a' könnyelműség, tudatlanság 's rossz szándék kétségkívül okozni fog. Tökéletesen egyetértünk a' t. orvos ural, midőn azt ohajlja: vajha minden, kinek állása megengedi, vagy kívánja a' befolyást e' fontos tekintetben, okossága, tanácsadása, tekintélye által igyekeznék elkövetni mindent, hogy a' sokszor említett szernek csak jó oldala ismertessék, rossz oldala pedig minél kevésbbé tűnhessék ki.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI és KIADJA

FRANKENBURG ADOLF.

18. szám. — Május 1. 1847.

POST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

ARAD, apr. 25-én. Vessünk először is egy érzékeny pillanatot a' legközelebbi aradi vásárra. Nagy volt ez, mint rendesen lenni szokott: mindennemű mozgó és mozgatható árúk kaphatók valának bőségesen; ezen kapható árúk közt azonban bornyas biralyok, tehenek, csikós szamarak, lovak, anyányi libák, fias tyúkok mutatkoztak mégis legszámosabban 's keltek is, még pedig hogy! Volt itt-ott néhány vén ökor is, de már ezek, fájdalom! (mond az 'aradi hirdető' szerkesztője) minden olcsóságuk mellett sem keltek. A' pesti és bécsi ruhaárusok szája tele volt panaszszal, mi igen természetes, miután melegebb idők következnek, 's miután sok embernek jól esik a' más köntösével takarózni. Panaszkodtak a' gölöncsérek is, hogy fazékaik nem keltek; ez megint természetes, ha meggondoljuk, hogy mióta a' váltók és csodók lábra kaptak, sok emeletes háznál sem igen van mit aprítani a' tejbe; aztán hány ember él a' más konyháján, 's hány kalanaz a' más fazékában, ha piszkos is! De hát a' szappanosok 's kefések, hogy zugolódtak! Hej pedig, mennyi itt a' mosni és kifelni való! — Az enyvárusokat majd megütötte mérgükben a' guta, hogy városunkban, hol a' számtalan szakadás örökök enyvezést igényel, már a' jó isten tudja, hanyad izben van illy rossz vásárjok. Felsőleges királyunk születése napja szokott pompával ünnepeltetett meg f. hó 19-én; ugyanez napon tévé le Szalbek Jakabné született Bánffy Polyxena bárónő az aradi helvetvallásnak imaházának alapkövét és pedig ünnepélyesen. Az illető lelkész érdekes alkalmi beszéde után az alapkő alá rejtendő emléklapról fölolvasá azon érdekeltebb világi és egyházi beszédek neveit, kiknek hivatloskodása idején tétetett le az alapkő, végül azokét, kik az imaház építéséhez nevezetessé öszvegejárultak. Ez ünnepély végével bizonyos ur, így szólott egy fiatal emberhez, kinek neve az adakozók sorában történetesen utolsó volt: „hát hallotta-e maga, hogy a' m a g a neve legutolsó? — „Uraságod neve — igaz, előbb van ugyan, de nem az adakozók közt” — felelt egykedvűen a' kérdező. E' dialógoskát csak azért említem meg, mivel történetesen — igaz volt. — A' napokban valami bécsi, berlini, müncheni (hát még?) énekesnő, becsületes nevén Consentino Concetta, 's néhány magul maradt mandzsir színműs mulattatta közönségünk azon töredékét, mely még mindig majd megöli magát a' — theaterért; folyó hó 22-én pedig egy ügyes műkedvelő társulat igen szép közönség előtt 's közmegelegedéssel adá elő Obernyik Károly „nőtlen férj” című vigjátékát az aradi ágostai vallásnak imaháza alaptőkéjének gyarapítására. Dicséret és dicsőség a' nemeskeblű vállalkozóknak! — Városunk 's megyénk jobbainak egy részét jelenleg a' szolnok - aradi vasut, más részét a' valahára szükségesnek belátott magyar színészet miként létesítésének gondjai foglalatosságotatják. — Kereskedelmünk napról napra mind inkább virágzik. Szép és jutányos árú honi kelméket Hirschl és Wallfisch társkereskedőknek legujjabban 's igen ékesen rendezett raktárában kaphatni. Termesztényeink közül a' bor után főleg a' dohány szerepel. Kár, hogy a' szabaczkiféle hölgyszivarok olly hamar elfogytak.

Sz. —

GYŐR, apr. 23-án. Nem hiában kezdik Győrt Kis-Pestnek cimezegetni, rendezőse is oda törekszik, hogy ezt megérdemlje. Történt ugyanis azon szomorú esemény, miként új városunkban egy ház kigyult, 's valamint Pesten mindig első a' budai fecskendők, nálunk is a' szomszéd sziget feckendője előbb megérkezett, mint magáé az új városé. — Megérkeztek a' mandzsir színészek is, 's kezdék működéseiket e' valóban megszomorodott színházban; de mit kellő színbe mázolni el nem mulaszt az ügyelő hatóság. Egyébiránt, ha még annyi szellem van előljáró embereinkben, mint mennyit rólok felteszünk, ugye' nyári szakon tul nem fognak német színészek köztünk megtelepedni. Ugyanis, mihelyt jövő tavaszul Göcs befejezi előadásait, ugy hiszszük, fog annyi szívességgel lenni a' két tanács a' mindegyre nyilvánuló közakarat irányában, hogy jelen, részint szűk, részint selejtes acusticájú, részint avult, részint felszeretlen színházunkat levereti, 's helyébe minden oldalú igényeknek megfelelő nemzeti színházat emel, mely munkálatokkal természetesen a' nyár eltelik, 's az ekkorra ugyis elkészített intézkedések nyomán állandó magyar dalszínész-társaság fog szünetküli előadásokra biztosítani. Így öszpontosulnak a' mi reményeink és kilátásaink. — Most térjünk egy irodalmi csudához! Ha az ember délutáni órákban a' carmelita-egyház elleni kávéházba mén, látni fog ott egy uri embert inni, de nem sietős levelet, mellynek elkészítésére haza menni késő, hanem, humoresk — „nek nevezett sületlenségeket. Ezen ember ekként akar publicitast szerezni talentomának, 's bámultatni colossalitását, kit épen itt lepett meg ihlete, 's nem képes a' sugallatnak ellenállni, hanem tollat ragad és ír, — ír panygyrist álnéven, saját nevén adott darabjaira! Ugy kell itélnünk, ikertestvére „Lázár pásztor” bojtárjának — mint Harapófogó Dániel magát „Irodalmi deres”-ében kifejezi), ki szinte, ha majd a' németeknél classicitást (hihetőbben cassaltatást) szerzett, áttér a' magyar irodalomra, ha majd mi szerencsénknek tartandjuk, miénknek vallhatni őt! Isten óvjon e' szerencsétől. Egyébiránt ezen jelenet is csak azt látszik bizonyítani, hogy a' provincialis városok közt Győr az, melly Pesthez leginkább közeledik: avagy termett-e még széles hazánk egyéb városában párja Lázár pásztor bojtárjának? ezt is Győrnek kellett kiállítani. — Jövőnk legszebb ajándoka leendő, hogy a' polgári őrhad első osztályának zenekara hetenként kétszer lesz a' sétatéren bennünket mulattatandó.

K u k k a n t ó.

KECSKEMÉTEN, m. hó 19-én az itt szállásoló ezredbeli zenekar derék igazgatója által a' pesti német színház tűz által károsult zenészei gyámolítására táncvizigalom rendeztetett. — Nem czélom, női szépségeket 's öltözéki jelességeket kiemelni, miután tapasztalám, hogy az efféle — főként egyik divatlapunk által igen is használt dicsérgetéseket már sok apák nem köszönik meg; bár aránylag e' bál igen kevés számú népességéhez elég tárgyam volna mind két tekintetben méltán kiemelendő; hanem épen e' kevés szám — 's résztvéltenségre vonatkozólag — nem mintha tán azok véleménye — 's tetteinek irányt akarnék adni, kik becselenség — 's hazaárulónak tarták 's nyilváníták e' táncvizigalomban megjelenést — csak felvilágosításul bátor vagyok megjegyezni, hogy hazafiuság és idegen ajkuak iránti részvét 's emberbaráti szeretet nem épen ösz-

szeférhetlenek; inkább kis következetlenség azon t. uraktól, német zenészeket sétatérén 's más helyeken olly igen szívesen hallgatni 's őket nyilvánosan megtapsolgatni. — A' bál tiszta jóvedelméből hűrra való sem igen került. V á r h i d i.

NYITRA , apr. 24-én. A' raktárunk részére tegnap tartatott tánczvigalom a' megelőző esőzések daczára is igen fényesen törtt ki. Pozsony 's Komárom lelkes hölgyei, Nyitra szépei koszorújába fonódva, bíjos egészséget képezének, 's nehézzé teszik vala Páris szerepét. — Mig Bécsbe Eisele és Beisele érkezék műutazásra, addig hozzánk Tolár és Volár jó tót lelkesedéstől telten; könnyekkel telnek az ő szemeik meglátva Nyitrát, a' (szerintök) régi dicsőségét feledőt, őseik prédába eresztett mekkáját. A' multak emléke, mint megannyi orrharapó sárkányok emelkednek lelki szemeik elébe, látva a' nagy várat, roppant bátyáival, honnan olly alák olly vitézül nézték a' tigris bőrbé öltözött keleti nomádok edzett seregét, — kik, miután bibor halenas Achillesok gyarló talpát egy szürke lóért megvásárolták volna, őket a' kárpáti jegesek közé szorították, honnan most kerülnek elő a' lelkes utódok — repositiót keresni, 's jóvendőlni roppant biradalmat, hatalmast és — tótot — a' holdvilágba. — Martiusi közgyűléseink alatt Bács Károly vezérlete alatt színészársaság érkezett hozzánk, 's Thalia csarnokát a' „szarvas“ vendéglő teremében ültették fel. Adták Béla futását fordított sikerrel; mert Béla még vitézül állt a' szinpadon, mikorra már az egész közönség megfutamodott. — Szigligeti két pisztoly-ának is adták felét, a' másik felét máskorra hagyták — nagy örömeinkre. Külön ös kedvök telt ezen jó uraknak a' darabok czíme változtatásában, sőt még jó adaggal toldásában is. A' két pisztolyt olly czim alatt hirdették: „két kivándorlott lengyel, vagy Sobri hires rabló a' borbély-műhelyben. A' czim után is meretlen darabot vártunk, az előadás által hitünkben megerősödünk, csak a' sugó működése ébreszte fel bennünket csalódásunkból. — Időjárásunk ismét szépre fordult, 's gyakran járunk ki a' szabadba virágokat keresni, de az anyatermészet fukarul rejtegeti szép gyermekeit. XIX.

SZEGED, apr. 24. Több provincialis városban fordultam már meg, de unalmasabbat, hol a' nyilvános socialis életben kevesebb élvel találkozhatnék az ember, Szegednél alig találtam. A' férfiak- a' casinók 's kávéházakban csak találhatnak ollyan a' millyen időtöltést, de szegény hölgyek, ugy szólván, épen semmi illyenmű élvezetben nem részesülhetnek. Különösen ez idei téli szakban az országos gyász miatt minden mulatságtól megfosztattak. A' nyilvános szórakozásnak egyik legkellemesebb neme a' színház lenne, de a' 40000 népességű szab. kir. városnak nincsen színháza! A' városház épületében volt ugyan egy szinpad felállítva, de a' városház csinostításának alkalmával az onnét igen helyesen kiküszöböltetett, mert bár alig lehet valaki szenvedélyesebb barátja nálamnál a' színházi élveknél, mégsem tudtam soha a' kettőnek olly építési szerkezet mellett együttléletét helyeselni. Szegedet sem anyagilag, sem szellemileg nem tartom olly szegénynek, hogy egy külön 's állandó színházat ne igényelne 's föntartani ne bírja. És ha már a' roppant határral 's fálvakkal bíró városnak pénzereje nem engedi egy színháznak felépítését, csodálom, hogy a' gazdag magánosok között nem találkozott még erre vállalkozó. Teszem, mi gyönyörű színházat lehetne az épen a' városháza mellett félig épülőben álló házból alakítani! — Most néhány nap óta mutatkozik egy kis elevenebb élet közöttünk. Ápril 19-én ugyanis koronás fejdedmünk születése napját fényesen ünneplők meg. Reggel a' diszes öltözkű lovas és gyalog polgárőrhad zene kíséret mellett, ugy nem különben a' cs. kir. katonaság vonult az egyház előtti térre, az egyházban összesereglett minden rendű imáik közé fegyverek ropogásait keverve. Estve a' felső-városi casinó teremében a' nöegylet a' kisdédóda javára nyereményekkel egybekötött tánczvigalmat rendezett, melyben néhány csinos arczsal találkoztunk. — Ugyan e' tájban érkezett meg a' Havi Mihály és Szabó József igazgatása alatti 's külhonba utazó magyar dalmok- és tánczársaság, mely a' ns. Torontál megye által biztosított dalszínész-társulattal egyesülten mutatja az ismét szinpadá alakított városház teremében az előadásokat kedvelő közönséget. Sajnos, hogy e' pártolásra érdemes társulat iránt nem olly részvét mutatkozik, millyent Szegednek művelt közönsége kitüntethetne. E' társulat tagjai között legkitünőbbek a' kedves külsejű Folinusnő, a' gyönyörű 's páratlan mélyhangu Temesvári és Folinus. A' második énekesnő Gusztinyi Juliával nem tudok megbarátkozni. Szinpadon nem rút alak, ha hallgat és nem mozog, de éneke nem bájoló. Ez időtöltésben is azonban nem sokáig részesülhetünk, mert a' nevezett társulat ismét külföldre szándékozik. Ezeknek elutaztával egyedül élvezetünk maradand a' sétatér, mely majus elején nyitattik meg 's — ha igaz — hetenként kétszer fog zenével bennünket magához varázsolni. Én azonban azt hiszem, hogy a' csinos szöke és barna, kék és fekete szemű hölgyek lesznek tulajdonképen a' hüverövel odahúzó magnesek, kik bizonyosan — ha kivált a' fiatalság részéről tervezett majalis létesület — barátságos mosolylyal fogadandják a' feljök irányzandó epedő tekinteteket. — Napi beszéd tárgyaink közé tartozik a' tervezett v a s u t, melyet aradi rokonaink tőlünk el szeretnének vitázni. Törvényességet, méltányosságot, az ország érdekeit, a' vasuti igazgatóság becületességét, és tudja Isten, mit nem emlegetnek az aradiak, hogy magoknak felettünk elsőseget vihassanak ki és a' közvéleményt magok részére hódítsák. E' tárgyak megvitatása azonban political lapok köréhez tartozván, elhallgatok vele, 's csak annyiban említém meg, mennyiben társas életünkre befolyással bír, 's bírand különösen akkor, ha azon lelkesedés, mellyel ez ügyet felkarolták, tetteles eredményben mutatkozik, mit a' város szellemi és anyagi felvirágzásának érdekében minél előbb adjon meg a' magyarok Istene!

F e l f ö l d i.

SOPRON. Említők egykor ujdonságaink rovatában, hogy a' természet-barátok idei gyűlését érdekesebbé teendők, — első alispánunk, a' megye díszét szívén viselő, 's ez iránt páratlan buzgalmu férfiú, szolgabíró urakat statistikai adatok gyűjtésére kérte föl. A' derék megbízottak legtöbbje buzgón járandott el e' hasznos ügyben, ha tudatlanság, vagy idétlenség,

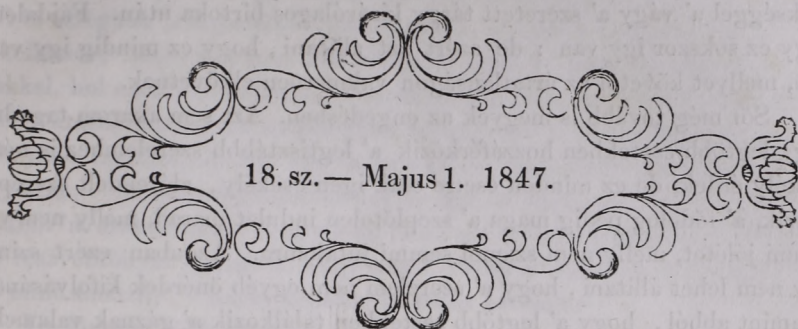
olly akadályokat nem gördít elbök, minőkről nem is álmodának. Mert hinné-e valaki, ha tényleg be nem bizonyult volna, miként a' legterjedelmesebb birtokokban csak azért tagadák meg az ártatlan adatokat, nehogy a' d o k u l e s u l s z o l g á l j a n a k e g y k o r o n ? sőt néhutt még a' köznépet is, adóemelkedéssel ijesztve, — persze alattomban, — a' megtagadásra utasíták. Mások ildomosabban egyszerű n i n c s - e s e l mutattak ajtót. Ajánljuk helybeli óságbuvárunk figyelmebe az illetőket: hozzájuk szokásos modorában — i n g y e n j u t h a t , ' s m i n t ö z ö n v i z előtti csodákat, kitömetheti gyűjteményének és a' hazának nevezetességeiül. — Egyébként ez adatgyűjtésnél igen mulatságos adatok fejlődtenek ki. Például: a' föltett kérdések egyikére, bizonyos falusi jegyző következőleg válaszolt: „ezen b ö l e s kérdésre a' felelet t u d a t l a n .“ Hihetlőleg azon természettanártól vön leczkét, ki tanítványai kérdésére: „az izzó teke miért nem fér át azon furaton, mellyen hideg állapotjában keresztül bujt?“ „nem tudjuk“-kal felelt. Másutt ezen kérdésre: „a' bárányoknál hány p e n t a' születés és halálozás?“ így válaszoltak: a' bárány születik ö t p e r c z , ' s m e g h a l e g y n a p a l a t t .“ E' parlagi bölesben hatalmas status-oconomot vesztett el a' hazaboldogító hirdalpirodalom. — Halljuk! E szterház y herezeg uradalmi hivatalos nyelvév a' magyart emelé. Diesérendő, ha igaz, mert nem régebben még „Oberforstmeister“-féle hivatalos közléseket olvasánk „sigillum domini N.“ alatt. Hanem ezen meg sem ütközhetünk, ha szinte hasonlótl tapasztalunk némelly z ö l d a s z t a l i h a z a f i a k n á l : miképen egy illetővel egyik szolgabíráknál, alkalmilag, csipősen értetve is. Azonban, alkalmasint fejünkre nő az idő, — aztán csak gondolunk valamit. — Azt is beszélük, hogy az újonan fölszerelt polgári m a g y a r ö r h a d n e m z e t i p a r a n e s s z ó r a i n t e z e n d i f o r d u l a t a i t . Hinni szeretjük, mert, hol érlyes kapitányunk részt vesz, i l y l y e s m i k é t s é g t e l e n . — Királyunk ö felsége születés-ünnepén tartatott az „uni-formirter Bürger-Ball.“ Táncoltak benne 16 quadrille-t, 8 w al z e r - t , 4 p o l k a - t , 2 c o t i l l o n - t , 1 s o r t á n c z o t , 1 k ö r m a g y a r t , ' s v é g e f é l e , n é h á n y f i a t a l k é r t é r e , r e n d k i v ü l l e g , 1 e s á r d á s t . — Egyéb szerencsétlenség — mint ön mondaná — nem történt. — V a l a m i á j t a t o s k e r e s z t é n y , v a g y t á n é p e n t a n á c s u n k , a' megyeház előtti szent képet, a' romlástól megóvandó, kijavítatja. Méltó a' megjegyzésre, kivált kegyelet nélküli napjainkban. — A' v a s u t i p á l y a f ö h ö z k i o s z k k a l e l l á t o t t g y ö n y ö r ü k e r t e e s k é t k v á r á z s o l t a k , m e l l y a' v e n d é g l ö v e l é s k á v é h á z z a l e g y ü t t , m é g e' n y á r o n a' k ö z s ö n s é g é l v e z e t e i ü l m e g n y i t t a t i k . R e á b é r l ö t m o s k e r e s n e k . S z i n t e a' p á l y a f ö á t e l l e n é b e n a z u g y n e v e z e t t n e u h o f f i k e r t i s a' v á r o s á l t a l , k i t ü n ö g o n d m e l l e t t , s z a b á l y o z t a t i k e s i n o s a n g o l i z l é s s z e r i n t . — L e s z t e h á t e l é g z o l d m u l t a s á g , h a k e d v e z n e k a' e s i l a g o k . — V a s u t u n k o n a' t a l p r a k á s e r é l y l e y f o l y , — a z e g é s z n é l a z a' k á r , h o g y n e m m i é n k ! — M i é r t ? t á n e g y k o r o n a z i n d o k k a l e g y e t e m b e n e l ő s o r o l a n d j u k . — A' v i s z o n t l á t á s i g .

T o r m a .

VESZPRÉM, apr. 24-én. A' hosszas tél valahára megkönyörült rajtunk, 's vele társas életünk untató mórát is szétszalták a' természetet pompázó virányai. Sietünk a' zöldbe, élvezendők az olly régtől óta nélkülözött gyönyört. Bete'kintünk gyakran a' Bete'k i n t s b e ' s k i t e k i n t ü n k a' f ü r d ö k e r t b e é s z s i d ó e s á r d á b a i s , h o l — n e m u g y a n b a l a t o n m e l l é k i s z ö l ö n e d v , h a n e m — v a l ó d i z s i d ó e s á r d a i á r p a l é m e l l e t t r e g é l g e t ü n k n a p i e s e m é n y e k e t , p e r s z e a' m i n e k f e l e s e m i g a z , p é l d á u l : h o g y K i s f a l u d y - g ö z s z é l A l m á d i n á l f e l f o r d i t o t t a (? ?) , a z t á n m e g : h o g y e g y b e c s ü l e t e s c s i z m a d i a - m e s t e r e m b e r , e g y s z i n t e b e c s ü l e t e s p a t v a r i s t a u r f i n a k m i n t e g y 10 d a r a b s z e r e l m e s l e v e l e i t s z e r e n c s é s e n e l f o g t a ; t o v á b b á : h o g y h u s v é t m á s o d n a p j á n a' n e m z e t i c a s i n ó b a n f ü s t n e m v o l t , ' s i g y v é g e t l e n ü l . — M e g e i b ö r t ö n e i n k é p i t é s e i s m e g k e z d e t t , ' s k ö r ü l b e l ő l 70 e m b e r f o g l a l k o z i k n a p o n t a z o r á s i m ű v e n . — A z i n s é g n á l u n k j e l e n l e g a z o n p o n t o n á l l , h o g y a' s z e g é n y t e s a k a z é h e n h a l á s t ó l ó v j a m e g . M o s t k e z d e n e k m u t a t k o z n i a z o n s z e r e n c s é t l e n t ó t a t y á n k i a i , k i k e t a' s o r s k e r e k e h a z á n k f e l s ő v i d é k e i r e t a s z i t o t t . B o r z a l o m s z á l l j a m e g a' k e b e l t , m e l l y b ő l a z i r g a l o m é s k ö n y ö r ü l e t é r z e t e k i n e m h a m v a d o t t , m i d ő n a' n y o m o r n a k i l l y t ü l s í g o s n e m é l k e l l t a l á l k o z n i e m b e r t á r s a i n á l . K é t - h á r o m g y e r m e k i s v a n f e l p ó l y á z v a n é m e l l y b o l d o g t a l a n t ó t a s s z o n y ! n y a k á b a ; e r ő t l e n ü l e s ü n g n e k a l á a' g y e r m e k e k e s u p a s z t a g j a i , ' s a z á r t a t l a n o k n e m r í n a k , n y u g o d t a n n é z n e k a' n y o m o r e l é , m e r t v i r r a s z t f ö l o t t ö k a' g o n d v i s e l é s , ' s á t m e l e g i t e l g y e n g ü l t i d e g e k e t a z a n y a i s z e r e t e t . — I d ő j á r a t u n k , h á l a a z é g n e k , b ő é v e t i g é r , ' s a z é l e m s z e r e k á r a i s t e t e m e s e n a l á b b s z á l l o t t . — I r o t t , t á r s a l g ó n k ' m é g f o l y t o n o s k e g y e l e t b e n r é s z e s ü l , m i t , a v a t o t t t o l l u s z e r k e s z t ő , S z o k o d y I s t v á n u r , e r n y e d e t l e n b u z g a l m á n a k k ö s z ö n h e t ü n k . — K e r s z t M i k s a s e b é s z u r n a k , a' k é n é g e n y n y e l i k i s é r l e t e i j ó l s i k e r ü l n e k a' f o g h a z á s o k n á l . I g e n s a j n á l j u k , h o g y m i n d e z i d e g i s z e m t a n u i n e m l e h e t n e k a' m ű t é t n e k , m e l l y a' g y ó g y á s z a t b a n m á r i s o l l y ü d v ö s é s j ó t é k o n y h a t á s t f e j t e t t k i . — A z „É l e t - k é p e k “ 11 - i k s z á m á b a n m e g j e l e n t v e s z p r é m i c z i k k e m e t t a g l a l g a t ó p o z s o n y i „ P a n n o n i á t “ ü d v ö z l e t e m m e l l e t t f e l k é r e m : k i s é r t s e m e g a z á l t a l a m e m l i t e t t h o n i é s n e m z e t i c a s i n ó i n k u n i ó j á t , ' s h a e z s i k e r ü l e n d , u g y a' „ P a n n o n i a “ s z e r k e s z t ő j é t a' p o l g á r i e g y b e s i m u l á s - é s b é k e - m y r t h u s á v a l t i s z t e l e n d i m e g

V i l m a y E d e .

HIMFYLANTHOZ A' MAGYAR HÖLGYVILÁG. X. Malom Luiza kisasszony ivén, Kolozsvárott 's Désen. Gróf Rindsmanné 5 ft, Malom Luiza 40 kr, gr. Kemény Sámuel 5 ft, ifj. Lázár Albert 1 ft 20 kr, gr. Lázár Kálmán 1 ft, Mike Rózsa 2 ft, Torma Károly 1 ft, Ketkely József 1 ft, Gyarmathy Sándorné 40 kr, Endes Miklósné 40 kr, Lészai Anna 40 kr, Roth Pálné 1 ft, ifj. Tauffer Ferencz 40 kr, én is adtam 20 kr, özv. Ajtay Ferenczné 40 kr, Simó Póli 20 kr, Tamásiné 20 kr, én is 20 kr, Baranyai Sándorné 40 kr, adtam 1 ft, Fülki Agnes 1 ft, Kozma Laura 1 ft, Pákei Lajosné 1 ft, Szentos Eugenia 20 kr, özv. Pócsa Pálné 40 kr, Kozma Istvánné 40 kr, Manemett Iscariotes 40 kr, Babirkai Achilles 40 kr, Ajtai Mari 40 kr, Sebestyén Gergelyné 1 ft, Pápay Lajosné 2 ft. (Folytatása következik.)

18. sz. — Majus 1. 1847.

A' TISZTA SZERELEM.

Berecz Károlynak e' lapok 3. és 4. számában megjelent értekezése a' szerelem kellékeiről 's jótékony befolyásáról, fölébreszté figyelmemet e' tárgyról tovább is gondolkodni. Lelkem e' kellemes munkálkodásának eredményét itt van szerencséma' tisztelt hölgyvilágnak bemutatni, melyet neki annál inkább vagyok följogosítva ajánlani, mivel épen annak némelly egyénei példákkal erősíték meg előadandó állításom valóságát.

Nem szükséges Diogenes lámpájával keresnünk, hogy találjunk oly embereket, kik azt tartják, hogy tiszta, önzéstelen szerelem nincs, hogy mindeniknek alapja az ö n é r d e k. És midőn ezt közönséges emberektől halljuk, kiknek sem alkalmok, sem idejük lélektani vizsgálatokat tenni: kevésbbé csodálatosnak találjuk a' dolgot, mint ha ezt azok teszik, kiknek a' lélek tulajdonságait fürkészni föladatuk, kik arra szánták magukat, hogy a' külvilágtól elvont, csupán a' lélek szentélyében rejlő tudományokkal foglalatoskodjanak. És mégis vannak küztök, különösen H e g e l, az ujkor philosophiájának magasztalt hőse, és követőinek serege, kik az érelemlvirágok e' rózsájáról illy véleményt hirdetnek. Én nem vagyok philosophus, és meg lehet, épen ezért az ellenkezőről vagyok meggyőződve, 's áldom Istenemet, hogy illy meggyőződéssel ajándékozott meg, következőleg, hogy philosophusnak nem teremtett. És e' meggyőződés nem alaptalan hit, nem ábrándos képzelet, nem álomalkotta légvár, millyenekkel a' beteg lélek szokta magát ámitani, — hanem valódi, okokon alapuló meggyőződés, mellynek alapjait épen most szándékozom előterjeszteni.

Nagy mértékben optimistának kellene lennem, ha azt akarnám állítani, hogy mindig, valahányszor csak szerelemről tesznek említést, tiszta, érdek nélküli érzést kell értenünk, — hogy gyakran leple alatt nem rejtezik csupán állati ösztön, vad indulat, melly ama nemesb érzést nem ismervén, vakon rohan vágyait kielégíteni, melly egyebet nem ohajt muló pillanatnyi

kéjnél. Illy esetben az élvezettel egyszersmind elszáll a' szükség is, és a' szükséggel a' vágy a' szeretett tárgy kizárólagos birtoka után. Fájdalom, hogy ez sokszor így van : de azért azt állítani, hogy ez mindig így van, bűn, melyet követői az ártatlanságon vakmerően elkövetnek.

Sőt még tovább is megyek az engedésben. Azt sem akarom tagadni, hogy legtöbb esetekben hozzáférközik a' legtisztább szerelemhez is némi csekély érdek, de ez minden esetre csak igen csekély, alárendelt szerepet játszik, a' földolog pedig maga a' szeplőtelen indulat marad, mely nem vár semmi jótétet, mely nem számol semmi jutalomra. Azonban ezért szinte agy nem lehet állítani, hogy a' szerelem nem egyéb önérdék kifolyásánál: valamint abból, hogy a' legtöbb testekben találkozik a' gáznak valamely neme, nem következtethetni, hogy minden test gáz. És mivel a' napban találkoznak homályos foltok, csak bolond fogja a' napot feketének mondani.

De lássuk már most okaimat.

Legnehezebb föladata a' léleknek, önmagát vizsgálni; mert e' jobb része létünknek olly egyszerű, hogy önmagát, mint illyet, soha nem ismerjük meg, csupán működéseiből kell némely tulajdonságait következtetnünk. Annál egyoldalubb lesz e' vizsgálatunk eredménye, ha csupán önmagunkat, önlelkünket tüzzük ki tárgyunkul, tekintet nélkül, mint nyilatkozik az másokban. 'S ha ez áll, mi kétségbe sem vonható : akkor legkevésbé sem csodálkozhatunk, ha némely philosophusok azzal vádolják a' szerelmet, hogy az nem egyéb önzésnél.

Ha tovább nézzük, melyik oldala, vagy, úgy szólván, melyik része az a' léleknek, mely e' vizsgálatokat teszi — t. i. az ész —, melyet már másutt is, de különösen a' magyar politicusok olly iszonyu ellenségeskedésbe hoztak egymással : épen nem lehet föltűnő előttünk, hogy az ész ollykor illy rágalmakra fakad a' másik rész — a' szív —, különösen pedig ennek remekműve, a' szerelem iránt. Azonban valljuk meg, hogy az nem egyéb elfogultságnál, hogy ne mondjam, szűkkeblűségnél ész uramtól, a' szív rovására tulajdon dicsőségét ekkép emelni akarni. Ti, kik e' boldogító érzésben részesültetek, kik a' szerelem üdvtengerében fürödtetek : tegyétek sziveitekre kezeiteket, és valljátok meg őszintén, valjon akkor, midőn e' mennyei érzés megragadta lelketeket, midőn a' szerelem csirája kifakadt ártatlan kebletekben, valjon ezt hosszas fontolgatás, hideg számítás következtében éreztetek-e belétek szállni? valjon gondolkoztatok-e körül-belül így : szeressem-e én ezt az ifjút, vagy ezt a' hölgyet? elég szép-e, elég jó-e, elég erényes-e arra, hogy szeressem? nem találok-e ennél szebbet, jobbat? nem fog-e engem más inkább boldogítani ennél? Oh, alacsony prosája az anyagiság emberének! Hol illy számítások vannak, ott nincs helye a' szerelemnek; ki így fontolgat, az a' szerelmet csak olyanak tekinti, mint valamely árut, mely több vagy kevesebb hasznót hoz. De fogja-e ezt okos ember szerelemnek tartani? Sőt azt állítom, hogy a' hol volt is szerelem, az akkor már haldoklik, midőn annak tárgyát másokkal hasonlítani kezdjük, mert ott már megvan a' kétség, valjon képes-e bennünket boldogítani, vagy nem?

A' szerelem mint egy varázsvessző illeti lelkünket, egy pillanatban száll le az égből, 's foglalja el egész létünket, a' nélkül, hogy fontolgatnók: jó, kellemes, hasznos lesz-e ez. Különös is ott vizsgálatokat tartatni lelkünkkel, hol azok lehetetlenek. Valjon gondolkozunk-e arról, hogy rögtön, váratlan eseteknél megijedjünk-e vagy ne? — ha kellemes hirt halunk, jut-e eszünkbe annak meghatározásával bibelődni: kell-e örülnünk, vagy sem; — ha szerencsétlen embert látunk, ki fogja okoskodástól fölfüggeszteni a' szánakozást? vagy még talán azt is illik meghatározni: kell-e érte részvétkönyűt ejtenünk, vagy sem? Pedig a' szerelem is szintolly érzés, mint amazok, — miért képezne az tehát kivételt?

De lássunk több okot.

Kik azt állítják, hogy minden szerelem önzés, ez állítással bebizonyítják, hogy a' valódi szerelmet nem ismerik. Van-e valaki, kinek nem volt alkalma tapasztalni, mennyi baj, szenvedés, fájdalom elviselésére készítette a' szerelem az érzékeny kebleket? Nem tekintették ezek, valjon fog-e azokból reájok háramlani haszon, kedvezés, vagy éppen b é r; hanem minden melléktekintet nélkül rohantak a' veszedelembé, kiállták a' tűz lángjait, a' víz hullámain. A' szerető szív képes szeretett tárgyaért föláldozni vagyonát, egészségét, életét, habár meg van győződve, hogy minden áldozatának, minden fáradozásának nem lesz egyéb jutalma, mint kín és szenvedés. A' történet csekélyebb figyelmet fordít ilyen, csupán egyéniségeket illető tettekre, 's mégis számos példákat tudnánk belőle ez állításunk erősítésére fölidézni; miután azonban köztapasztalásból is eléggé ismervék: csak a' szerencsétlen Abelard és Helvise gyásztörténetére akarjuk az ellenkező véleményűeket figyelmeztetni. Maga ez egy történet is elegendő, hogy a' tiszta, önzéstelen szerelem létéről meggyőződhesünk. A' tapasztalás hangja sokkal erősebben kiált, hogysem azt néhány rövidlátó ember pusztá állítása képes volna eldönteni.

És most öltük a' bölcsesség parókáját se nem kopasz, se nem ősz fejünk tetejére, és tekintsük tárgyunkat pilosophiai szempontból.

A' szerelemnek már fogalma is kizárja az önzést.

Mi a' szerelem?

Hogy e' kérdésre kellőleg megfelelhessünk, szükség előbb a' szeretetet általában értelmeznünk.

Szeretet azon vonzódás, melly által valamely személy vagy tárgy jólétének örülnünk, 's mennyiben tőlünk függ, azt előmozdítani is ügyekozunk. A' szerelem pedig két különböző nemű egyénnek egymás iránti vonzalma, melly az előbbenitől csupán abban különbözik, hogy itt ama kölcsönös szivesség a' nemi közeledés által erősítettetik. Jaj annak, ki a' szerelemben nem lát egyebet haszonnál és érdeknél; mert az éppen ellenkezője annak, úgy hogy koránsem az önjólet keresésében, hanem tiszta tökéletes odaengedésben áll. Fájdalom! hogy éppen a' szülők birnak a' szerelemtől olly balfogalommal, azt hivén, hogy mi nekik hasznosnak látszik gyermekeikre nézve, az őket erősebben képes összefűzni, mint a' keblek rokonlángja; innen van aztán, különösen korunknak azon átka, hogy e' vélt

érdeknek gyermekeik boldogságát föláldozni, őket azon üdvkörből, melyet nekik a' szerelem hozna, kiragadni 's a' leggyötrőbb kinok örvényébe dönteni nem irtóznak. Az ugynevezett érekházasságok (Convenienz-Heirath) szomorú következményei, melyek egy egész életre kihatnak mardosó fulánkjaikkal, ezt eléggé tanusítják. De a' kemény atya mégis, mivel az, kit a' természet tüzött ki leánya élettársaul, ki vele lelkileg össze van forrva, majd azért, mivel nem a' kiváltságos osztály szülötte, majd azért, mivel más párt embere, majd végre, mivel jövedelmei az övének meg nem felelnek, elvonja tőle, 's utált férj karjaiba dönti.

Végre nézzük még, mit mond ehhez az olly gyakran elmellőzött erkölcsiség. Hiszen akkor ugyanazon joggal mondhatjuk minden erény alapjának az érdeket. Szülői és fiui szeretet, honszeretet, becsületesség, állhatatosság, mindez akkor nem egyéb alacsony eszköznél, melyet a' jólét előmozdítására, mint fát vagy köszenet meleg élesztésére, fölhasználunk. De valjon a' szép, nagy tett lesz-e akkor erény, ha azt illy rút eszközzé lealacsonyítjuk? Azon magasztos eszmék, melyeket a' jó cselekedetekhez kötünk, pusztá, üres hangokká enyésznek, melyeknek beltartal-muk nincs. Én pedig azt hiszem, hogy a' szerelemnél, valamint minden erénynél, a' honszeretetnél, könyörületességnél a' lélek önmagáról megfeledkezik, — és csak ez a' valódi könyörületesség, ez a' valódi szerelem, és ez a' valódi honszeretet. Ez önmagáról megfeledkezés nélkül minden erény nem egyéb lelki kereskedésnél, uzsorás speculációnál. De a' jobb kebel utálattal fordul el illy hamis tanoktól, és a' jót tiszteli és cselekszi azért, mivel magában jó, nem mivel hasznos. A' haszon, jólét következménye ugyan az erénynek szintugy, mint a' szerelemnek, de nem indító oka, nem kutfeje.

Sajnálni lehet az ollyan embereket, kiknek mindezekről tudomásuk nincs. Ők nem élvezik azon szeplőtelen lelki gyönyört, melyben a' tiszta kebel a' szerelem által részesül, melly vele megizletteti az örök üdv kéjeit, melly a' földinél szebb, magasb gyönyört alkot annak, kiben e' romlatlan, anyaghoz nem lánczolt érzés megfogamzott.

Vegyétek ezt szívetekre, apák, és ne áldozátok föl gyermekeitek élet-üdvét fonák speculációtoknak, hogy áldás helyett ne legyenek kénytelenek átkot kiáltani összeköttetésökre, és talán reátok is, kik azokat a' természet örök törvényei ellenére erőszakoltátok. J e n ő f i.

K É T H Ö L G Y S Z E R E L M E.

(Folytatás és vége.)

A' mennyben, gondolá Edwin, még nem szürt meg a' lázadás. E' nőt, mint pártos angyalát taszithatá le egéből az Ur. Ki hinné, hogy ez angyali szép nőben az indulat illy pokla lángol? — És elijedve emlékezett vissza a' nő végszavaira. Gondolatiból Júlia édes hangja veré fel, ki nevéen szólítá az elmerültet. Egyedül állott kertők rácsozatánál a' leány 's örömpresve futott az ifju elé, ki lováról leszállva a' kertbe ment, hogy

kebelére ölelje őt, kivel betegsége óta az anya sirján már egyszer találkozott.

— Tán beteg vagy, Edvin, szóla Júlia: elébb olly búsnak láttalak, — aztán midőn kertünk alatt elmentél, nem is keresék Júliádat szemeid. Hát szived nem mondta, hogy ő hozzád közel van? Én mindennap vártalak, Edvin, mert sokszor szállott madár megrezzenő ablakomra; hát a' te ablakodra szállt-e sokszor madár? hisz olly gyakran látogatnak meg gondolataim. Mert nekem nincs más gondolatom, mint te, mindég csak te. — Lásd amott, Edvin, a' nyugodó napot, végsugáraitól egy ideig felgyul az ég 's fénytenger árad a' hegyek szélein, de nem sokára az elsötétült hegyek felett egy halvány vonal fogja jelölni a' nap elnyugovását; e' szív napja te vagy, Edvin; ha elhagýál, ha nem szeretsz: elárvuló keblemben majd a' fájdalom, a' bánat fogja megjelölni a' helyet, hol egykor a' boldogság élt, hol az lenyugodott.

Edvin szótalánul ölelé magához a' kedves gyermeket, ki a' szerelem delejhatalma által vonatva simult ártatlan bizalommal az ifju kebelére, mellyben a' boldogság és szerelem tengere hullámozott. Júlia szemeiből az otthonos búsongás eltűnt. Egy édes érzés rezgé át villanszerűleg a' szerelmesek szívét. Illy pillanatok ritkán 's tán csak egyszer kerülnek elő a' halandó életében, 's ezekre szokott az ember, mint az elhagyott édenre, fájdalommal merengéssel visszatekinteni. — Illy érzetek között mulattak egymással: álmaikról és a' jövőről beszéltek, 's míg vágyuk kiesnek festé a' jövőndőt, az alatt felettök beesteledett. Edvin távozásra készült, midőn Júlia megijedve vonult oldala mellé 's félemlő tekintettel nézett egy a' kerten kívül eső hárs homályába. Edvin nem tudta megfogni Júlia hirtelen megijedését, 's a' kerítéshez közelítve, szemei a' homály titkait keresék. A' fa alatt összefont karokkal állott Albin.

— Láttad-e, Edvin, a' villámló tekintetet, — kérdé halkan a' reszkető leány — melly, mintha ros csillagom volna, mindenütt üldöz? Te mosolygysz a' gyermekies félelemre; de bennem valami mondja, hogy kerüljem őt. Egy időtől gyakrabban fordul meg házunknál, 's ha kikerülöm, esténként ama hárs alatt jelenik meg. Róza is fél ez embertől, ki ama kis levél által, mellyet a' galamb vérző szárnya alól oldott le, egy nagy titokhoz juthatott, mert, a' mint a' multkor Rózának elbeszéltem, mint ismerém meg Albint, elhalványult vonásain harag és félelem volt látható. Egy rokonától várt e' levelkében anyja felől fontos híreket.

Az ifju szavaira Júlia ismét nyugodt és derült lön 's ajkaira, csak midőn Edvin eltávozott, szállt a' sohajtás. A' távolban egy száguldó lovag körvonalai tűntek fel; Albin futott versenyt a' terjedő homálylyal; a' kert ajtajából pedig, mig Edvint beláthata, istenhozzádot intett Júlia. Végre a' távol elfedé őt az ifju elől. Edvin, bár örökre annyi oka volt, nem tudott megszabadulni a' nyugtalanságtól, mi benne mindannyiszor feltámadott, valahányszor Róza és Albinra gondolt. Még azon este szólott atyjával Júlia és szerelme felől, és atyja, ki jobban ragaszkodott gyermekéhez,

mint osztálya előítéleteihez, megígérte, hogy a' mint Zádorfai jószágairól visszaérkezik, maga kérendi meg fiának nőül Júliát. — — —

Elbeszélésem, folytatá rövid csend után gr. Olvay, végéhez közeledik. Mennyi öröm intett a' jövőből az ifju felé! nem tudta még, hogy gyakran egy pillanat a' mag, melyből egy hosszú élet bánatának fája nő ki; nem tudta, hogy szent akarat és szerető szívvel is lehetünk átkozottak. — Néhány nap múlva Róza lovásza Edvinnek egy levelkét hozott. A' bárónő Rómából néhány becses műdarabot kapván, ezek megtekintésére hívta meg levelkéje által az ifjut.

Edvin Rózánál találta Júliát. Mindketten egy kép előtt állottak, annak nézésébe merülve. A' bárónő homloka borult volt. Kémlő szemekkel nézte az elpiruló leányt, és midőn őt Edvin ismerősül üdvözölte, csudálkozással kérdezé :

— Önök ismerik egymást? és te erről nekem, édes Júliám, mitsem szóltál; oh ezért lakolnod kell, mondá mosolylyal's megfenyegetve a' piruló gyermeket. — Ön bennünket, Edvin, elébb egy kis vitában lepett meg; tegyen most köztünk ítéletet. Ama olajfestésen, mely előtt áll még most is Júlia, egy könyező leány bucsuzik távozó kedvesétől. A' leányka szemeit és jobbját éghez emeli, örök hűséget fogadva a' távozonak. Én ábrándozó kis rokonom ellenében azt állítám, miként e' leány kedvesét el fogja felejtetni, sőt hogy a' fájdalom, mi szemeiben borong, hazug; hogy az ember a' képmutatás mestere.

— Ha a' bárónő, viszonzá Edvin, általában szól az emberekről, igaza lehet; de ha e' képen e' könyező leányt nézem, fájdalmát olly rábeszélőnek találom, hogy Júliával tartva, hinnem kell, miként szerelme örök leend.

— Es ez, édes barátom, jegyzé meg hévvel Róza, a' művész érdeme; ő hazudta a' leány vonásaira a' bánatot; de hiszen nekem, ki ismerem az embereket, hogy mindég elébb esalatunk meg, mint felejtetünk el.

— Ellened, édes Rózám, sokat véthettek az emberek, hogy ítéletedben illy kérlelhetlen vagy, szólalt meg Júlia. Én, tán azért, mert az emberek nekem még semmi fájdalmat sem okoztak, őket jobbaknak tartom. De engedd meg, folytatá kevés gondolkozás után, hogy szavaidra emlékeztesselek majd, ha sejtelmeim ellen fogsz ismét küzdeni, ha ismét olly melegen szólalsz fel pártfogoltad mellett.

— Te gyermek vagy, édes Júliám; átkodul tekinted Albint, ki üdvét keresi nálad; félsz egy embertől, ki életét adná szerelmedért. Mert te gyermek és ábrándozó vagy; kebled tán merész vágyak tengere, mellyhez, ha majd az életet ismerni fogod, — oh bár ne késő! — egy határfát fog emelni a' kiábrándulás, mellyre kérlelhetlen kézzel irta a' sors a' netovábbat. Jegyezd meg jól, édes Júliám: ki a' tél hidege ellen óva akar maradni, házat ne építsen magának kártyából, mellyen csak a' gyermek kedélye derül öröme, de a' mellyet egy könnyü lehellet is összedönthet. De te, kis leány, azt hiszed, hogy a' remény gyermeke a' teljesülés, hogy annak valósulni kell, mi gyermekálmaidban él, mert ti leányok az életet könyveitek-

ből ismeritek. Fogadni mernék, hogy a' könyv, mellyben most lapozol, valamellyik német regény. Mutasd, Júliám. Csalódtam; Kölcey. A' lapok szélein apró jegyzetek, — — mi ez? egy kis levél? — (Júlia elhalványulva a' levél után kapott.) Nem, nem, Júliám, kötődött vele Róza; megmondtam, lakolnod kell. De légy nyugodt: a' mint elolvasám, visszakapod a' levelkét. Miért sápadtál el? hah! — Albin írása? Oh te kis képmutató! A' hárs tehát titkaid tanuja, hová vár esténként kedvesed, mint a' szomjazó virág várja a' harmatot? Helyesen, Albin, helyesen! Fogd a' levelkét, te kis képmutató, — — de az Istenért, mi lelt? térj magadhoz, Júlia. Segitsen, Edvin, segítsen — — —

De Edvin tompult érzékkel, mozdulatlanul állott ott. Oh, ő szentnek, tisztának tartotta e' leányt, szentnek, mint a' templom a' felszentelés pillanatában, mellynek küszöbére még nem lépett soha Istentagadó, és e' leány csalfa volt, e' leány őt megcsalá! Égető fájdalommal rohant ki a' teremből, nem hallá a' nő segélykiáltását; Júlia halvány tekintete üldözé. Anyja sirjáról néhány virágszálat szaggatott 's még az nap elhagyta az apai házat. Az atya áldása nem fogta meg őt, átkával bujdosik most meszsze földeken.

A' történet, mellyet gróf Olvay Dezső elbeszélése után itt feljegyeztem, eddig tart.

Reggeledett. Távolból a' Lech és Vertach hullámai fénylettek 's a' reggeli szél magyar sirokról lengett felénk. Augsburghoz közeledtünk. Csendes áhitattal bámultuk a' nap feljöttét.

Augsburgban elvált tőlem gróf Olvay.

IV.

A' mult év nyarán néhány napot Balaton - Füreden töltöttem. A' fürdő-időszak már vége felé járt; néptelenebb lön a' kis sétatér, nyugalmasabbak lettek az éjek. A' vendégek lassanként széledni kezdtek, csak kevés beteg és kiket gond és szeretet kötött ezekhez, mulattak még ott. Én gróf Olvay Dezsőt látogattam meg. A' még két év előtt ép, erős ifju elsovadott, mély bánat készült kioltani az ifju életet. Vele volt barátja Vérmei Gyula, kivel többször kalandoztam be a' gyönyörű vidéket, többször zarándokoltam a' megénekelt romokhoz.

Egy délután a' szép Balaton ringó hajjain Tihanya evezünk; velünk tartott Dezső is. Az ég derült volt; a' Balatonon a' szellő gyenge fodrokat vert, mellyek a' nap sugaraiban mint a' tó tündéreinek arany szárnyai tüntek fel. A' mint Füred elmaradozott 's a' túlpárt a' messzeségből mint vékony sötét vonal merült fel: egy eddig ismeretlen érzet fogá el kebleinket; némán merengtünk a' távolba: csak az evezők hullámerése zavará meg a' csendet. Tán mindnyájan éltünk szebb óráira gondoltunk, midőn még minden ág megtermé virágát.

Tihany alatt kecskeköröm-alaku, kövesült csigákat 's kis kagylókat vásároltunk; a' hegy egyik ormáról a' tündér viszhanggal beszéltünk, 's

me glátogattuk a' régi zárdát. — Ez alatt a' Balaton nyugtalan lön, mintha egy nagy fájdalom ingatná kebelét: rajta magas hullámok emelkedének. Az elébb olly derült egen, mintha életünkre mutatna, nehéz fellegek vonultak fel. Majd dörgő szózatával a' vihar is megérkezett 's iszonyu csatára kelt a' háborgó tóval. Mi nagyszerű ilyenkor zugó hullámival, első-tétült vizével a' Balaton! mintha egy nagy temető volna és rajta minden hullám egy sir, melly Istentagadót, hazaárulót temet 's az Ur haragszá-vára ki akarja most vetni halottját. — —

A' nap nyugatra hajlott, midőn a' vihar elvonult, a' sötét fellegek szakadozni kezdtek; langy permeteg hullott a' mező virágaira. Az ég ismét kibékülten tekintett a' csendesülő tóra. Keleten éjülni kezdtek a' hegyek, mellyekről könnyű párázatban, mint egy fohász szállt fel a' köd; nyugaton még fény áradott. De nem sokára megszólalt a' völgyben az estharang 's az éj vonta fel a' tó felett csillagsátorát. Oh, mi szép szabadban, Isten kék ege alatt az éj! Körültünk minden nyugodt, csöndes, mint a' zárt templom; a' virág felnyitja titkait, a' lomb suttogni kezd 's az égen némellykor egy csillag fut le és eltűn nyom nélkül, mint sok ember élete; felettünk valami suhog — vándormadarak röpülése volt. — A' sziklahegy egyik csucsán állottunk, várva a' hold feljövetelét. Gondolatom a' multra szállt: visszaemlékeztem gyermekálmaimra, mellyekben sokszor tűnt fel egy bájvidék, szép, mint a' költő áldott gondolata, szép, mint az énekek éneke. És ma, ugy tetszett, mintha ez álmam beteljesült volna. Új életre kelt bennem a' mult minden bánata 's illetődött kebellem tekinték a' magas égre, mellyen mint egy merész gondolat vonult végig a' ragyogó téj ut. Gondolatomban beszállongtam az alföldet, hol leng a' délibáb és zenélve zúg a' náderdő; hol az esti légben mint álmainkon átlebbenő szellem fehérlik a' hattyu 's az ékes kócsag; hol a' szél ördögszekeket kerget maga előtt. — Gondolatimból egy népdal vert fel, melly a' távolból szaggatott hangokban érkezett hozzánk:

Ha szememből nem foly könnyem,
Sótalan eszem kenyerem.

A' hold feljött 's, bár ellenszéllel, elhagytuk Tihanyt. A' révések vig dalt kezdtek énekelni, de a' nők, kik e' kalandban részt vevének, rettegéssel tekintettek a' még kecskéző *) Balatonra.

— Ki tud regét a' Balatonról? szólítá meg Dezső a' révéseket.

— Mi nem tudunk, viszonzá az egyik révész; ha Pesta öcsénk élne, kit a' mult nyáron nyelt el a' Balaton, ő szép regét tudna mondani a' Balaton hattyujáról.

— Meg a' habkirályról és a' szép Viszhangról, szólalt meg társa; de biz szegény addig járt éjfélkor a' tóra, mig sajkáját a' hab leányok elmerítették.

— Mondják, folytatá a' kormányos, hogy holdvilágos éjelen mindég egy tündérsziget emelkedik ki a' Balatonból 's e' szigeten szoktak mulatni

*) Kecskének nevezi a' parti ember a' Balaton hullámain.

a' habléányok; a' szegény fiu tán meglesé titkaikat és ezért most szegénynek se hire se hamva.

— Hát ön mikor mondandja el a' multkor ígért regét? szólítá meg Gyulát szomszédja, egy kedves fiatal nő.

— Igen, igen, ostromlák őt a' nők, — mondja el, kérjük önt, a' regét a' szép Viszhangról.

Gyula rövid csend után ekként kezdé el a' regét:

A' Balatonnak ifju habkirálya
Örök csatában él az ősz Viharral,
Ki elrabolta ősi birtokát.
Ha gond borult királyi homlokára,
Vagy nyájas arcczal szólt be az öröm:
A' Balatonnak ifju habkirálya
Tihanya szállott gondban és örömben,
Hol nyáját őrzött szép tündérleány
'S füzött arany szálakra gyöngyöket.
A' félsziget öröm tanyája volt
A' míg Tihanyt Vihar nem szállta meg.

A' kit a' népnek átka megfogott,
Vihar magányban éle elhagyottan,
És sziklavára benőtt küszöbét
A' fáradt vándor még nem lépte át,
Hogy felkeresse a' haragfiát. —
A' várnak porral hintett udvarán
Nem volt virág, de hervadott levél
És elsodort ág lepte útait,
Mig megdült tölgyek 's fenyvek halmain
Megszaggatott házfedelek nyugodtak.
Itt omlott szikla hasadékiba
Száraz kezekkel tapadt a' moh,
Ott elrabolt fátyolnak rongyain
Üzé játékát száz ördögsek ére. —
Csak néha, hogyha elborult az ég
És atyja lelke szállta meg Vihart,
Csak ekkor jött hozzá egy hű barát, —
E' hű barátnak Fergetegeve.

És ekkor ők Szélvésznek szárnyain
Elnyargalának messze tájakig,
Romlás követte őket mindenütt.
A' völgynek pásztorát ha felkeresték,
Leszaggaták házának tetejét,
És felkeresték a' föld emberét,
A' ki reménynyel fogja az ekét
És vár az égtől áldott aratást.
'S a' merre ketten elvonultanak:
Levert kalászkok jegyzik az utat.
A' tengerekre szálltak vakmerőn,
Megtámadák a' kincsben dús hajót,
Megtámadák a' csillagos eget

És homlokára vontak felleget,
 Sötétet, mint az éjnek fátyola.
 A' büszke czedrus is, a' melly felett
 Sokszor megállt a' felhő és az é v ,
 'S az egyszerű fejfa a' temetőn,
 A' mellyhez eljár az emlékezet :
 Mikép a' gyenge nád, meginganak.
 A' hit jelét az Urnak templomán,
 Miként a' siron nyugvó koszorút,
 A' mellyen még a' bánat könnye rezg
 'S a' mellyet sirva font a' szeretet,
 Eltépi és elszórják gúnykaczajjal.

Egy illy csatában végre ősz Vihar
 Kifáradott, 's Tihanyra tére, hol
 Nem lelt nyugalmat, harczra hivta föl
 A' Balatonnak ifju habkirálya.
 H u l l á m s e r e g g e l támadá meg ő t ,
 'S a' hullámár magasra feldagadt,
 Merészen ostromolva ő s Tihanyt ;
 Már felcsapott a' hegynek oldalán,
 Hullám emelkedett hullám után,
 'S a' habkirály ezüstlő ménlovon
 — Ajándokán a' büszke Á d r i á n a k —
 Előlmene, mint hős királyhoz illik.
 A' harci zajra felriadt Vihar,
 Sötét harag villáma gyult szemében ;
 Nem hagyta még el ő t a' Fergeteg,
 Együtt rohantak a' hullámseregbe,
 Melly, visszaverve bár, feltámadott,
 Hogy új erővel törjön fel Tihanyra.
 Vihar pedig és társa Fergeteg
 Hatalmas karral vívtak ellene,
 Mig habkirály fáradt hullámival
 A' Balatonba vissza nem vonult.
 De ekkor ő k a' bosszu fegyverével
 Vették üzőbe a' hullámokat
 'S felszaggaták a' rengő tókebelt,
 Melly fájdalmában felsohajtozott.

Az éj leszállt ; majd elvonult Vihar ;
 A' kergetett hullámok visszatértek
 És lassan ingva mind legnyugovának ;
 A' tónak csendes tükörén pedig
 Reszketve vándorolt a' méla hold.
 A' habléányok tündérszerelémmel
 Merengtek a' holdnak sugárain,
 És mind ezüstfényt horda szárnyain ;
 'S a' mint a' legszebb szellemröpkedéssel
 Enyelgne a' tónak virágival :
 Csillag futott a' habléány keblére.
 De habkirály szívében bánat ült,
 És gondolatja messze szálain
 A' mult időkre visszatévedett,
 Midőn Tihanyt nem birta még Vihar.

A' mint merengne így a' mult időn :
 Egy dal zendült a' néma éjen át,
 Egy dal, miként szeráfok éneke,
 És szivhez szóló, mint a' hárfahang.
 Miként egy égi dalnak elhalása,
 Fejlő virágok búbajos zsongása,
 Miként ezüst szálak ha pattannának,
 Avvagy az élet késő alkonyának
 Megszólalt volna hattyuéneke,
 'S az árva szivnek hű, örök szerelme
 Elhervadt reményein merengne :
 Olly szivhezszóló volt az éji dal. —
 Az éj ábrándos vándora, a' hold,
 — Tán bűverő köté le lépteit ? —
 Im hallgatózva állt Tihany felett.
 Elhallgatott a' liget csallogánya
 — Melly olvadozva zengé énekét —,
 Hogy eltanulja a' v a r á z s dalát ;
 Ezért olly szép a' fülmile dala,
 Mert minden hangon bú nyilatkozik. —
 A' dalra habkirály is felfigyelt,
 Egy vágyat érzett gyulni bús szivében,
 'S e' vágytól üzve parthoz evezett. —
 Midőn a' várra feltekintene,
 Erkélyén ülni látja a' leányt,
 Vihar 's az e l h a l t H a n g n a k gyermekét,
 A' szép V i s z h a n g o t, szépet, mint az ének,
 Melly ajkain csudásan áradott,
 A' mellyre még az ég is megnyilott.

Midőn a' költő lelke mennybe száll,
 Egy diccsugárral gazdagabb az Ur,
 Egy nappal több ragyog majd udvarán
 'S negyven napig megnyilva áll az ég,
 A' mellyből hálahymnusz zeng a' földre,
 Hol illatot lehel — mert gondolatja —
 A' költő sirján felfakadt virág.
 Ki született virágvasárnapon,
 Viszhang — az Urtól e' sugárt nyeré,
 Hogy szép legyen, mint áldott gondolat ;
 És nyerte tőle mennyajándokul
 Legszebb napját — a' költő szellemét,
 Hogy lelke légyen szép eszmék hazája.
 És tán az égi hymnusz, tán az illat
 Megtestesült Viszhangnak bájiban ?
 Vagy tán az ég titkos nyilatkozása
 A' szép leány nem földi kelleme ?
 Mert szebbet Isten többé nem teremt.

A' b é k e szállt be, mint f e h é r g a l a m b,
 A' habkirály szivébe hirtelen,
 Midőn Viszhangra feltekintene ;
 A' béke mellett ült a' s z e r e l e m
 Epedve bűgő árva gerlic zéje,

És ottan ült a' b á n a t fellege,
 Mint gyászmadár, ha éj uralkodik ;
 Zöld ága a' r e m é n y n e k eltörött,
 E' nélkül szállt be a' fehér galamb.
 A' Balatonnak ifju habkirálya
 Örök csatában él az ősz Viharral,
 Az elveszített birtokért csatáz
 És míg ezért hiában ostromolja
 Az ősz Viharnak sziklavárlakát :
 A' g y ű l ö l e t kiolthatatlanul
 Lobog Vihar szívében ellene.
 Ha erre gondolt habkirály, szemén
 A' bánat könnye meg-megáradott
 És lent a' tóban g y ö n g y f o g a n t a t o t t .

A' vár alatt találta őt a' h a j n a l ,
 Derült mosolylyal f é n y t hozott neki
 Ajándokul, mint többször, tette már.
 De a' király figyelme elveszett :
 Nem volt a' külvilágra gondolatja.
 'S a' szép aranyhajú barát, a' hajnal,
 Csudálkozással nézte a' királyt,
 És mint levél, melyly hull a' rózsafáról,
 A' t ó r a c s e n d e s e n leszállt vala. —
 Mert sirni látta : hétszer szép színével
 A' s z í v á r v á n y meglátogatta őt,
 Ki máskor is, a' habkirály bajában
 Vigasztalásul állt a' t ó felett.
 A' hajnal és a' szép magas szívérvány
 Megkérdezek, hogy mért e' fájdalom ?
 És elbeszélte a' király baját,
 A' várleánynak égi bájait
 És énekét, reménytelen szerelmét,
 Hogy ismeri Vihart, a' zord atyát,
 Ki megtagadja tőle gyermekét. —
 Hajnal mosolygott és a' szép szívérvány
 Mindig talált vigasztaló beszédet,
 Mert boldogoknak könnyü ez nagyon.
 Hajnalt az ég tündöklő gyermeke
 H a r m a t szerette és a' jó szívérvány
 A' p e r m e t e g ölelte kebelére
 'S áldást frigyökre n a p s u g á r adott.

'S kik boldogok valának — a' barátok
 Elindulának ős Tihany urához
 'S a' habkirály nevében üdvözölték.
 A' szép magas szívérvány, mint a' béke
 Jelét, olajágát nyújtá Viharnak,
 'S mit édes élv közt szőtt a' permeteggel
 Ezer virághamv és arany sugárból —
 T ü n d é r s z a l a g j a volt ajándoka.
 Hajnal pedig hozott biborpalástot
 Az ősz Viharnak dús ajándokul
 'S az elpiruló szép szelíd Viszhanguak —
 Virágkehelyben gyöngyöket hozott.

'S a' habkirály szerelme tengeréről,
Melly véghetetlen, mint az ős idő,
Beszéltek nyájas hangon ős Viharhoz,
És, mintha volna rózsza cser tövében,
Az átyja mellett égő szép leányhoz.

„Örök legyen a' béke köztetek,
— Mondá szivárvány — és te ős Vihar
Ne csak haraggal szállj le habkirályhoz,
Ki élni hagy Tihanynak birtokában
'S megtámadandja B a d a c s o n y t veled,
A' bortermő vidéknek dús urát,
Ki ellen sokszor vívtál már csatát,
Ha béke fog virulni partjain
A' rengő tónak, és ha égi Viszhang
A' tó urának nyújtja szép kezét“

Elhallgatott szivárvány hirtelen,
Mert ős Vihar borult tekintetén
Kitörni kész harag mutatkozott.
De hajnal mégis szót emelt a' lyányhoz :
„A' habkirály felett borult az ég ;
Te légy ez égnek fényes csillaga,
És szállj a' habkirálynak éjelére,
Mint száll a' szenvedő haza felé
— Midőn az Ur a' szenvedést elégli —
A' szent szabadság áldott angyala.
'S ha majd a' habkirály boldog leend,
Ha hű szerelmed boldogítja őt :
Akkor felejtsem én és megbocsájtok,
Hogy t ő l e m loptad, lyányka, arczaidra
A' s z i n t, a' b á j t legszebb virágimat.“

„Inkább a' gyáva szellő birja őt,
Ki éjen dallal jár el ablakához,
— Dörgé Vihar — mint habkirály. Soha!
Előbb borítja el hullámival
E' sziklavárat, és előbb terem
A' merre járok és kelek, virág,
Mint nyujtok én baráti kart felé.
'S ha kéjjel tudna nézni szét a' tón
Viszhang, nem volna akkor gyermekem,
Nem volna fergetegnek hű arája . . .“

Hajnal 's szivárvány némán távoznak,
Mert átok ült ajkán a' vár urának ;
'S míg ő rongyokra tépte a' palástot,
Viszhang a' gyöngyöt mind elpergeté, —
V a g y t á n s z e m é b ő l h u l l t a k a' k ö n y ü k .

A' tó nyugodt, miként a' lyánykebel,
Ha még szerelme nyugszik kis szívében,
Mikép az illat rózsza bimbájában,
'S csak lágy zenéje a' harangvirágnak
Zavarja meg a' tónak szenderét.

A' tó, melly érzi minden bánatát
 A' habkirálynak, most miért nyugodt?
 Miért nem háborog, midőn urának
 Nyugalma messze-messze távozott,
 Hogy, mint a' lombtól elszakadt levél
 'S miként riadt madár, ne térne vissza?
 A' Balaton nyugodt, mert felzugása
 Ismét csatára kelténé Vihart,
 'S kik, hogy hoznának üdvet habkirálynak,
 A' várba mentek, hajnal és szivárvány,
 Nem tértek még meg hirrel ős Tihanyról.
 És várva várta őket a' király,
 Nehéz tünődés szállta meg szívét;
 'S midőn a' visszatértek elbeszélétek,
 Miként Vihar haragja végtelen,
 Hogy nincs remény Viszhangnak birtokához,
 Kit fergetegnek szánt Vihar arúl:
 A' tónak eddig csendes tükörén
 Néhány sötét hullám emelkedett.

Határtalan tavával a' király
 Szegény vala; a' szíve fájt nagyon;
 És mint a' tónak tükörén a' vár,
 Ugy reszketett Viszhangnak égi képe
 A' szivnek ingatott hullámain.
 Mi ingatá a' sziv hullámain?
 Keblünk leghább barátja — fájdalom.

A' habkirályt baráti elhagyák,
 Ki elmerülve ült a' tó felett,
 Hagyván dagadni a' hullámokat,
 Bár uj csapással rontson rá Vihar.
 Mit ér a' tó 's kincsével koronája,
 Ha, mint a' harmat hervadó virágon,
 Majd bánatos fején fog az ragyogni?
 Intett 's a' felzugott hullámsereg
 A' tó virágos partját szaggatá,
 Hol ős Viharnak kedves kecskenyája
 — Mig andalogva gondtalan fejével
 A' nyájnak öre messze tévedett —
 A' rétnék selyem szőnyegén legelt.
 'S midőn a' tónak terjedő habárja
 Elérte már a' pásztorgyermekeket:
 A' habkirály a' nyáját elrabolta
 És győzve tért meg csendesült tavába.
 Hiába sír a' pásztor most a' nyájért,
 Hiába zúg a' tó felett Vihar.
 A' kecskenyáj örökre elveszett. —
 Feltűnteti hullámin habkirály
 Az elrabolt szép nyáját néha, ám
 A' partra mind csak kecskekörömket
 Szokott felvetni gúnynyal ős Viharnak.
 'S ezért szenved most annyit habkirály,
 Hogy még a' tél is megsajnálja őt
 'S gyakran borítja rá jégvértjeit.

Az ág, melly töben metszetett — kihal,
 'S az új tavasz nem hoz reá virágot;
 A' szív azonban a' remény hazája,
 Hol a' halottra vár feltámadás.
 Bár eltemette habkirály reményét,
 Ha néha megzendült az égi dal:
 Mindég feltámadt mégis a z szívében,
 De nem felé röpi a' lány sohajja,
 Nem néki dallott néma éjeken,
 Midőn Vihar haragja megpihen.
 Viszhang a' szomszéd Badacsony fiát,
 V irányt, ölelte titkolt érzélemmel,
 Ki, bár olly sokszor dult lombsátorában
 Vihar, eljárt testvére illatárral —
 Eljárt Tihanyra, lopva, éjelen. —
 Egy vén cser, mintha volna remete,
 Magányban élt a' hegynek oldalában;
 — Mig társait Vihar mind elsodorta. —
 E' vén cser árnya fedte őket el,
 'S, áldásra mintha nyujtaná kezét,
 Ágával sokszor, rezgve meghajolt.
 Egy csöndes éjen, édes suttogás közt
 Virány az égő lányka ajkiról
 Az üdv legszebb virágit szaggatá,
 'S a' könyezőnek liljom-homlokára
 Virágfüzért kötött, miként az álom
 A' szűz kebelre hinti képeit.
 Viszhang a' dús, de hervatag füzérben
 Reménye tünde képire talált,
 'S ezért a' búna könnye forrt szemében
 És gyöngyvirág fakadt a' cser tövében.

De míg üdv 's bánat ekként egyesült:
 Az éj felszedte barna sátorát,
 'S a' hold, melly őket meglesé, a' tóba
 — Hogy habkirályljal szóljon — elmerült. —
 A' hajnal képén gyúl a' káröröm
 'S korányt Tihanyra küldte ősz Viharhoz,
 Hogy keltse fel a' vésről álmadót;
 De már a' szellő ekkor felveré;
 És még beszélt a' hold a' tó urával,
 Midőn lakából ősz Vihar lezúgott
 'S a' vén cser, féltve életét, megingott.
 „Virány, szerelmem, fuss, atyám közelg — — —“
 Eseng a' lányka hervadó ajakkal,
 Mig szép reményi, mint a' sirvirágok,
 Mellyekre harmat nem, csak könny pereg,
 Elhervadottan, gyászban hulltak el.
 A' lányka, mintha volna sirszobor,
 Elhalt remény felett maga kereszt,
 A' fájdalom halottmenyasszonya:
 Halványan állott 's mozdulatlanul. —
 És távol — távol, messze völgy ölében
 Virány futott, utána ősz Vihar,

'S a' rét ezerszinű virágait,
 Mellyek Virány nyomában felfakadtak,
 Az üldöző egy szálíg eltarolta. —
 És már elérte őt, — oh már füzére
 Vihar kezében szétomolni kezd — —
 Midőn Tihany felől a' bösz atyához
 Szívszagató sikoltás érkezik,
 Melly visszatartja átkos lépteit
 'S Virány — menekve sátorába ér.

Tihany felett sötét sir domborul;
 E' sirban mélyen alszik most a' lyány,
 Kinek dal áradt egykor ajkain
 'S keblén Virány olly sokszor üdvezült.
 A' lyánynak ajka néma, mint a' sir,
 A' leánynak érző szíve meghasad.

Virány a' tájról messze költözött
 'S a' fájdalommal együtt bujdosónak
 A' bánat nyujtott mindenütt kezét.
 De visszatér, ha uj tavasz virul
 'S virágival a' sirra ráborul.
 'S a' sirból fetör egy nehéz fohász,
 A' bánat, mintha megszólamlanék, —
 Egy hang, midőn elmúlt időbül int
 Felénk a' gyász, a' bús emlékezet, —
 Egy szózat, mintha régi álmaink —
 A' gondolat — borongva tűnne fel,
 Vagy távozó dal elhaló rezgése,
 Rokonkebel baráti érzése,
 Egy visszatért sohaj megtört szivéből
 Talán a' hang, melly kél a' sir öléből.

Azóta sokszor változott az év;
 A' Balatonnak ifju habkirálya
 Örök csatában él az ősz Viharral,
 'S a' hajnal most is kőnyel jár a' sirhoz,
 Hová bűnbánva vándoról a' szellő
 'S a' mélyen alvó lyánynak dalt susog. —
 'S ha most a' vándor ős Tihanyra tér:
 A' hang, a' szózat ujra, ujra él,
 A' sirnak titka megnyilatkozik:
 Virány szerelme él a' sir felett,
 Viszhang örök szerelme visszaír.

Gyula ajkain elhallgatott a' rege. Szótalanul merengtünk sokáig vissza Tihanyra, mintha Viszhang égi dalára várakoznánk. Gondolatom felkeresé a' sirt, a' hű csert és lelkem előtt enreményem egykor viritó fája tünt fel; — ki tudja, eljövend-e reményeimre is a' feltámadás napja?!

A' csendet kormányosunk figyelmeztetése szakítá meg, ki emelt jobbjával a' közeledő part felé mutatott. Mindnyáján arra tekinténk: — a' hold sugaraitól fénylő hullámokon egy fehér alak lebegett.

„Tán a' Balaton hattyuja?“ mond halkán az egyik révész.

Egy ifju leányka volt, ki éghez emelt kezekkel 's a' holdon csüngő tekintettel állt egy kis sajkában, melly a' tó nyugodni térő tükörén ingott lassan felénk.

„A' szegény a' l'v'aj'áró“, szólalt meg lassu hangon az egyik nő. „A' szegény alvajáró“, mondák többen utána.

Evezőink lenyugodtak 's kis hajónk lankadó erővel közeledett a' sajka felé. Rettegve néztük a' beteg leányt, kinek tekintetéről, mint midőn a' havasok szűz homlokán a' kelő nap sugarai csillognak fel, sugárzott le egy menynei öröm; ajkai valamit rebegtek, mint álmában a' gyermek, ki angyalokról álmodik; — majd mellére fűzé karjait 's fénylő szemeivel a' mély hullámokba nézett, honnan barátságosan intett felé a' hold s' ragyogtak a' csillagok. A' leányka egy lépést tön 's az ingó sajkából kihajlott; a' tó fenekén könnyü hableányokkal mulatott hideg völegénye a' hold, őt keresé bús tekintetével a' beteg menyasszony.

Mi vonz téged, beteg szegény leány, a' holdhoz? A' föld nem nyújt neked örömet, nincs számodra szerelme? Vagy te is szerettél egykor lángolón, hiven és téged minden elhagyott? Szegény, szegény leány! tán neked is voltak egykor szép virágaid és most elhullani látod azok hervadó leveleit?

A' leányka feltekintett; szemeiben könyek fénylettek; a' tó tündérei ajándékoztak tán gyöngyöket a' szerencsétlen gyermeknek. Legkisebb mozdulatára veszélyesen ingott a' sajka, de a' leány ajkain egy lassu dal támadott 's még egy lépést téve, hajlott mosolyogva a' tó fölé, mint midőn a' parti virág a' tó tükörére hajtja szép fejét.

„J úli a'!“ kiálta fel öntudatlanul 's az iszony hangján Dezső.

A' leány szívéhez kapott 's a' jövő pillanatban a' hullámokba hanyatlott.

A' gondolat sebességével ugrott utána Dezső 's az egyik révész; és midőn karjaikon őt hajónkba emelik, Júlia halvány volt, mint a' lilium, ajkain egy mosoly, tán elszálló lelke lebegett 's szemei le voltak zárva, le voltak zárva örökre.

Tán az öröm ölt meg, oh, szegény leány, hogy Dezsőnek hangját végre hallhatád?

Negyednapra ez esemény után utolszor látogattuk meg Júlia sirját. Az egyszerű keresztre borulva térdelt a' sir mellett egy gyászos hölgy, mintha a' bánat megelőzte volna a' szegény ifjut. Igen, a' bánat térdelt a' siron, olly bánat, melly nem lel vigasztalást. A' hölgy nem sokára feltekintett. Szép volt e' hölgy, mint a' csillagos ég, homloka a' téjút ragyogása, tekintete a' csillag hullása. Sokáig nyugtatá Dezsőn sötét szemeit, és mintha nem birná el az ifju hideg tekintetét, kezeivel elfedé arczát. Szótalanul bámultunk a' hölgyre, ki néhány pillanat mulva lassu léptekkel közeledett felénk 's a' fájdalom lélekig ható hangján szólala meg:

„Megbocsájthat-e ön nekem, Dezső? megbocsájthat-e az átokért, mellyet önnek szerelmem okozott? Oh, nem, nem! hisz nekem sem volt irtalmam, mert én is szerettem önt. De miért hitt ön a' bűnnek, midőn

előtte az erény könyezett? Oh átkozzon meg engem, Dezső, átkozza meg a' kezét, melly a' hazug levelet írta, átkozza meg a' nőt, ki a' gyanut gyújtá meg ön szívében Júlia iránt, kinek imádsága megmentheté a' bűnöst — — — óh, átkozzon meg engem, Dezső!

„Bocsásson meg önnek, Róza, az ég, bocsásson meg az ég nekem is, mond, a' sirra térdelve, az ifju.

A' gyászos hölgy Vele zdi Róza bárónő volt.

Pompéry János.

A' TŰRELEM RÖL.

Türelem, te a' birkák 's a'
Szamarak dicső erénye,
Tégedet tanuljalak meg?
Menj a' pokol fenekére!

Hogyha mint koldus járod be
A' földet 's kérsz menedéket:
Kérj akárhol, csak ne tőlem,
Szívem nem fogad be téged.

'S ha bejárod, mint hódító,
Diadallal a' világot:
Lesz egy szikla, 's ez szívem lesz,
Mellyre nevedet nem vágod.

Türelem, kicséptelt szalma,
Mellyet a' bárgyú világnak
Telt kalászkóként árulnak,
Kik magodból jóllakának;

Te üres fazék, mellyből a'
Macska a' tejfölt kiette, —
'S a' szakácsné most szájátva,
Fejcsóválva áll mellette;

Türelem, te . . . nem tudom, mi?
Mint gyűlöllek, mint utállak!
Mert a' hol van kezdeted, ott
Vége van a' boldogságnak.

Oh a' föld boldog lehetne,
Hogy ha rajta te nem volnál,
'S míg te rajta léssz, mindaddig
Megmaradunk a' nyomornál.

El veled, te élet átka,
El veled, le a' pokolba!
Nyeljen el, ki rut pofádat
Erre a' szép földre tolta!

Petőfi Sándor.

A' TISZTTARTÓ VEJE.

I.

Csendes és kényelmes szobában vagyunk. A' lenyugvó nap sugarai az ablakok vörös függönyein áttörve, ünnepies színt terjesztenek. Egy karszék sülyedő párnái közt egy ifju ül, és gondolkodik; mondhatni: desperál.

Ezen ifju Kriptay Péter . . . kevésbé politicus, inkább literator, meglehetősen arszlán, jóformán ügyvéd, és borzasztóan szerelmes.

Szerelme tárgya: Róza, egy szőke kékszemű gyermek.

Azonban, hogy e' szerelemből házasság is következhessek, arra e' pillanatban végtelenül kevés reménység mutatkozik.

Kriptay ur a' leánykát legelőször házi bálban látta; a' történet úgy hozta magával, hogy együtt táncoltak, azonban táncz után is ketten találtak maradni. Igaz ugyan, hogy Kriptay Péter, ha valamiben kevés gyakorlattal bírt, az a' hölgyek mulattatása vala; ő azt hitte mindig: férfinak hölgyek irányában vagy egészen komolynak, vagy egészen közönyösnek kell lennie. És most Róza társaságában olly helyzetben érzé magát, mint ki véletlenül mély vízbe esik, vagy belehal, vagy megtanul uszni. Kriptay neki türközött, elszánta magát, 's azonnal örömmel tapasztalá, a' szív és ész nem hagyják magára közös segédöket az

ajkat, hanem, ha kellemesen vannak érdekelve, egyik szép gondolatot a' másik után küldözgetik.

Volt pedig ezen időben komor tél: otthon, egy faluban, Róza atyja szörnyű terveket koholt, miként adja ő leányát valamelyik megyei gazdag ifjuhoz.

A' szerelmeseknek még ekkor a' jövő eszökbé sem jutott, — elég volt tudni: mikor, és hol találkozandhatnak egymással; elég volt egymást holmi apró kellemességekkel meglepni, mindenben egymás iránt figyelmet mutatni. Róza egészen az ifju izlése szerint kezdett öltözködni, Péter pedig időnként küldözgeté a' legújabb regényeket, néha pár aláhuzott sorokkal is.

— Majd tavaszkor . . . a' zöldben, a' hegyek között, a' ludoviceumkertben, ott lesz még sok történetes alkalom egymással találkozhatni! Így remélettek ők: azonban egyszerre csak bejött faluról az öreg, 's leányát Pestről a' nénikétől elvitte. A' szerelmesek el sem bucsuzhattak egymástól. —

Álomból ébredt fel a' két szív.

És ez az oka, hogy Kriptay Péter egy karszék süllyedő párnái közt ül és gondolkozik, mondhatni: desperál.

II.

Tereskey ^Xalföldünk legtermékenyebb vidékén egy falu: a' földesur gróf Tereskey Gedeon, messze vidéken ismeretes hazafi.

Tereskey gróf, ő nagysága, éveinek körülbelöl hatvanadikát éli; azonban ha ősz fürtjei nem beszélnének, piros arcából 's tüzteljes szemeiből ítélve, ő maga lenne a' megtestesült örök ifjúság. Termete középszerű, alkotása erős és tartós, hangja harsogó 's hatalmas. Végtelenül szerette a' tréfát, azonban voltak beljében olly húrok is, melyeket ha valami vigyázatlan ember megpendített, a' gróf képes volt napokig a' leghosszabb képeket csinálni. Igaz, hamar feledett, még hamarabb megbocsátott, de a' legelső visszaemlékeztető körülményre már egészen a' régi volt. Ha esett ez eső, azt gondolta, hogy már soha sem fog kitisztulni, száraz időben nem hitte, hogy valaha még legkisebb felhő is alakulhasson.

Ő nagysága, mint Magyarország pairje, nem igen volt ismeretes az országgyűlésen, e' dicsőséget ő egészen unokaöccse Tereskey Kálmánnak hagyta fel, ki a' gróf terve szerint jövő országgyűlésre követnek menend fel, visszajövet legyen belőle alispán, később miniser.

A' terv nagyszerűsége ellen, ugy hiszem, senkinek sem lehet kifogása. Kálmán gróf huszonnég éves volt, neveltetése be van fejezve, másfél évig utazott külföldön; jelenleg Pesten lakik, hogy az életet 's viszonyokat ismerni tanulja.

Az öreg ur hatalmasan gazdálkodott; azonban Kálmán a' költésben mégis kitett rajta: egymást érte a' sok pénzt kérő levél. — Gedeon gróf csóválta fejét, de a' pályának, melyre Kálmán fellépendő, fényessége mindannyiszor kibékíté őt.

Egyszer, a' többi közt, épen gyagjeladás után, nagy öszveget küldött fel a' gróf, és gondolván, hogy ez, Isten tudja, meddig fogna elég lenni, szivét egészen nyugottnak érezé.

Azonban, egészen váratlanul, rövid időn ismét levél érkezik.

— Ez nem Kálmán írása. Istennek hála! Ugyan csak meghökkenstem. Lássuk, mi bajok az embereknek velem. —

„Nagyméltóságu gróf, excellentziás uram —.“

— Nekem szól ez? — Ugy van; mit akarhat? ugyancsak megtitulál.

„Excellentziád alólirt legalázatosabb szolgálának azon megbecsülhetlen

X Wignose megye!!

szerencsése akadt, hogy az ifju Kálmán grófnak, az én jó nagyságos urfinak, egy hónapi határidőre négyezer pengő forintot kölcsönözhettem . . .

— Mennykő ! . . .

Még pedig kamat nélkül, mint az ide párban mellékelt kötelezvényből excellentziád látni kegyesen méltóztatik . . .

— Ejnye szemtelen gazember . . . megüti a' guta.

Most excellentziád . . .

— Patvarba azzal az excellentziával !

„Most excellentziád kegyes parancsára várok, méltóztassék kegyes rendeléseket tenni, miszerint Kálmán gróf ő nagysága e' csekély kötelezvényt a' kitett határnapon beváltani képes legyen. További szolgálatomat excellentziád becses figyelmébe ezentul is ajánlván, maradok, Pesten excellentziádnak legalázatosabb szolgálója Jákob Rosenstern s. k.“

A' levél földre esett; a' gróf dühösen járogatott végig a' szobasorokon; csak úgy omlott szájából a' sok gazember, uzsorás, könnyelmű, tékozló, háladatlan !

A' háziak észrevették, hogy baj van; mindenki lelkiismeretesen teljesíté ez nap kötelességét, mert úgy is kevés hiányzott, hogy ingerültségében a' gróf a' tisztartót, a' kasznárt, ispánt, sőt valamennyi házi cselédet is, el nem csapta szolgálatából.

A' grófot e' mellett még az is felette ingerelte, hogy azon ismeretes uzsorás még titulusokkal 's szörnyű udvariasságokkal akar hatást tenni.

E' levelet alig pár nap mulva egy másik követé.

— Ismét idegen kéz; lássuk. — Nem reméleném, hogy ismét adósság ?

„T. cz. Tereskey Gedeon grófnak.“ —

— Ez legalább nem czifrázza. Mit akarhat velem ?

„Uram, ön . . .“

— Micsoda ? ön ? — Ki beszél velem így ? — én senkivel sem vagyok per ,ön‘.

„Ön tudni fogja, gróf ur, hogy a' váltó kiváltságos adósság. Mire ön e' levelemet veendi, akkor ezen párban idecsatolt váltó igen közel lesz a' lejáráshoz. — Az elfogadó, gróf Tereskey Kálmán, mindnyájunk nagy megütődésére hír nélkül távozott el Pestről . . .

— Kitagadom, kitagadom !

„Pestről. — Minthogy pedig az én körülményeim olyanok, hogy várnom egyáltalában nem lehet: ha ön nem akarja, hogy Kálmán gróf, mint kinek tartózkodási helye nem tudatik, hirlapilag idéztessék meg, siessen Pestre, 's a' kitett határnapon engem fizessen ki utolsó fillérig. Egyébiránt magamat további szíveségébe ajánlott maradok a' gróf urnak alázatos szolgálója J. M. Pollák s. k.“

Mit tön e' levél olvasása után a' gróf ?

Hirtelenében összehívátá a' szomszéd uraságokat, tisztartóját 's urodalmi ügyvédét, 's ezekkel együtt rögtön végrendeletet tön, melyben Kálmánt egészen kitagadta.

III.

Két nap mulva, egy szép, de hűvös tavaszi reggelen, a' Tereskey-ház előtt derék négyes fogat állott. A' kocsis kaczerkodék a' rohanni akaró lovakkal, 's pattogatja ostorát.

Ő nagysága borus homlokkal jött le a' lépcsőkön. A' jó öreg már megbocsátott 's a' végrendeletet, az aláírás után három órával, már elégeté.

— Hajts !

Elindultak. Dél tájban elérték a' Tiszát ; másnap utazóinkat friss lovak rö-

piték tovább; föltűntek a' fővárost környező hegyek . . . 's nem sokára a' kocsi berobogott a' kövezeten.

Ő nagysága, régi szokása szerint, a' 'vadász-kürt'-be szállt; már osztogatá a' rendeléseket 's még nem jött arra a' gondolatra, hogy miképen kellene Kálmánt feltalálni, mert hogy Kálmán ne legyen Pesten, azt ő lehetlennek tartotta.

És igaza volt. Kálmán nem távozott Pestről. — Egyik mulatságból a' másikba rohant, egyik gyönyör a' másikra adott ingert és utat. Különben ő csak egy élvezet ismert: tudniillik, ha költhetett; a' mit drágábban fizetett meg, az legtöbb becsesel birt előtte. Nem kell azonban gondolnunk, mintha ő pénzt nagy összegekben szórta volna, hogy, például lovak és kocsikra lettek volna szenvedélyei: ő úgy volt boldog, ha minél többfelé hányhatta bankjegyeit: bérkocsis, császárfürdő, színház, hangversenyek, vacsorák, pezsgőzés, macao, halber, 's több aféle. Ezek voltak azon csatornák, melyeken töle a' pénz elszivárgott. Egy darabig ovakodék ugyan ezektől, megelégedett, ha látogatásokat tehetett, estélyekbe járhatott: de nem sokára unni kezdé magát, 's felkeresé Pest legvigabb 's legkönnyelműbb czimboráit.

Késő éj volt. Kálmán gróf a' vadászkürt étteremében nagy társasággal mulatott. A' szobában erős szivarfüst terjengett, a' gyertyák csak homályosan pisloghattak. A' pinczerek alig győzék a' megrendeléseket teljesíteni, minden lépten pukkant egy felnyitott pezsgős palaczk.

Egy szegletben a' párisi czigányok egyik csárdást a' másik után huzák.

Egy félre eső asztalon pedig dicsőségesen folyt a' macao; Kálmán természetesen banquirit levén.

— Ma szenrecsében vagy, Kálmán.

— Én először látom őt nyerni.

— De bizony nyert ő már egypárszor . . .

— Emelj — felelé Kálmán az észrevételekre.

— Annyi minden esetre igaz, hogy köztünk Kálmánnál nincs különb chevalier; ő vagy veszt, vagy a' mit nyer, eldözsöli velünk.

— Uraim, uraim, kinek tetszik? — Lehet tenni.

— Nincs szivarunk! —

— Cabanas tertia! Lanzas! Palestina!

— Kálmán, te ma el vagy fogulva. Észre sem veszed, hogy a' palaczkok mind üresek.

— Kérlek, parancsolj; mit isztok?

— Sillery moussé!

— Chateau Lafitte!

— Tizenkettőt mind a' kettőből!

— Éljen Kálmán!

'S pár perez alatt iszonyu tivornya ütött ki. A' huszonnégy palaczk francia pezsgő erejére megtáglultak a' kapesok, melyek a' test és lélek között léteznek. Néhányan a' vigadók közül azonnal szomorúak 's hallgatagok lettek; mások okoskodni próbáltak az élet mulandósága felett; egy harmadik égre földre esküvék, hogy nincsen a' földön több becsületes ember azokon kívül, kik most vele isznak; egy negyedik kikapott egy trombitát a' czigány szájából 's a' zene halkabb részei közé oda harsogtatott vele; voltak, kik csatába akartak menni. Legtöbben azonban táncoltak, tomboltak 's kurjongattak, törték az ablakokat, hajigáltak poharakkal, felkapták a' székeket 's üzőbe vették a' pinczéreket, csókokkal boriták el a' brugós czigányt, énekeltek, füttyöltek, káromkodtak.

És a' mi ilyenkor el nem maradhat, végre a' 'Vatermörderek'-ből generális-illuminatiót csaptak.

Képzeltető, hogy mind ez milly éktelen zajjal történt meg. Aztán, mint néztek ki, millyen borzasok, kidüledt szeműek lehettek! Frakk, mellény, nyak-

kendő csak úgy darabokban fityegtek rólok. A' kalapok bezúzva, az ingfodrok borral leöntve, a' padlaton asztalkendő, felső kabát, tányér, pohár, keztyű, bot, szivardarabok a' legnagyobb pusztulásban.

Egy pár szállásoló vendég még az éj folytán odahagyá a' vendéglőt.

Azonban, minthogy e' tobzódásnak másnap 's még azután is újabb 's újabb erővel kellend kitörnie, erőre volt szükség: félháromra megoszlott a' korehely-compánia.

Kálmán közönségesen nem sokat szokott inni, azonban a' hazamenők között legtöbbször ő volt az utolsó. És kifizetvén mindent, ő is haza indult, történetesen ma kissé meglehetősen szellemileg érezve magát.

A' mint kilépett a' kapun, az utca közepén sötét alakot pillantott meg; a' lámpa haldokló sugára ismeretes arcot világított meg.

— Ki az ördög lehet ez? gondolá magában; úgy rémlik előttem, mintha ezen embert már láttam volna valahol.

Az idegen mozdulatlan maradt, 's ugys látszott, mintha Kálmánt nem is vette volna észre.

— Aztán bérkocsi sincs itt; no lesz mit gyalogolnom.

És fűtyörézre, félig tánczolva, majd a' piacere czipfázgatva pár kedveltebb opera-áriát, haza felé indult. Az idegen alak azonban távolról követé őt.

Kálmán szállása egy régi házban volt, a' város azon részében, hol afféle arslán-ember nem igen szokott lakni, legfőlebb azok, kik váltóikban a' lejáratú időt első aprilisre szokták tenni. Párszori csemetés után elővánszorgott a' ház-mester, 's megnyitá a' kaput. Kálmán bement. Jobbra lépcsők vezettek fel; természetesen lámpának hirtelen sem levén.

És a' mint botorkázott volna 's számlálgatná a' lépcsőket, hallja, hogy valaki jő utána. Csodálkozott, mert a' város ezen részében egy ember sem volt, ki illy későn szokna hazajárni.

A' folyosón egy ablak világítva volt: Kálmán inasának szobája; a' gertya szétveté sugarait, Kálmán azon idegen alakot pillantá meg, kivel a' vadászkiűrt kapuja előtt találkozott.

— Ennek velem lehet dolga. Ki az ördög lehet? A' dolog mindenesetre gyanús: megnézem, aligha nem valami hitelező, ki most szállásomat akarja kitudni, hogy holnap megidéztessem. — Ismét költőznöm kell.

Az idegen néhány lépést tett és haladtában arcát az ablakból kitörő sugarak pillanatra megvilágíták.

— Ezer villám, mit látok? csak e' kellett még! —

Ki állott előtte? — a' boszus nagybátya, a' tiszteletre méltó Tereskey Gedeon gróf.

— Ez rettenetes; elvesztem!

Ő nagysága minden perczen készen volt, hogy kitörjön, de keblében más ellenkező viharok is dultak. Öcscsét, 's még inkább benne az utolsó Tereskeyt, határtalanul szeretete; azonban szeretetével harcra kelt szörnyű haragja. Ha megrohanja őt, hogy kezdje? először hangosan, később lassan? — hátha a' fiu felelgetni kezd? a' dologból botrány következik, vagy még inkább megátalkodik 's neki, a' megbántott öregnek, kellene az ifjat bocsánattal megkínálni!

De hát Kálmán mint szurkolt e' pillanatban! Azt átlátta, hogy most a' fenforgó körülmények után, lehetlen neki az első találkozás viharát kiállani. —

— Az öreg borzasztóan regényesen viseli magát. — Nem szól. Várja, hogy én ismerjek rá. Nem jó jel. Hátha történetesen ezen ember olyasmit szándékozik velem elkövetni, mire gondolni is restelnék? Falusi emberektől minden kitelik, ugyancsak nem értik sok dologban a' tréfát. Hah! egy gondolat...

És e' pillanatban ő nagysága azt veszi észre, hogy Kálmán távozik . . .
siet végig a' folyosón.

— Utána megyek!

Egy perc, 's Kálmán egy ajtón eltűnik.

Azonban a' gróf sem rest: harag 's beszusággal, 's elámitva a' köszvényt, végig biczeg a' folyosón. Az ajtó, hol Kálmán eltűnt, lépcsőzet volt a' második emeletbe.

— Ez a' lépcsőmászás megöl; de mindegy, már benne vagyok.

Mikorára az öreg felérkezett, akkor már Kálmán ismét visszakerülvén, a' fölépcsőzeten lejött a' földszinre. —

Halotti csend.

— Hova a' pokolba vette magát? — Fellármázom az egész házat. Házmester! házmester! házmester!

Egy-pár ablak megvilágosodott ezen éktelen kiáltásokra.

— Ki ordít odafen? kérdé egy hang.

— Házmester! házmester!

— Mennykő üssön a' torkába, odalen keresse a' házmestert; minő otromba bögés!

— Tessék parancsolni! kiálta fel egy más, alázatosabb hang.

— Házmester!

— Ott a' házmester, beszéljen vele: ez valóságos revolutio, illyent ordítani éjnek idején . . .

— Tessék már parancsolni; mi baj van? kiáltsak tüzet vagy tolvajt?

— Jöjön fel a' házmester!

— Mégis valami nagy baj lehet; mondák egymásnak az emberek, kik éji köntösben gyülekezének ki a' folyosókra.

— Itt vagyok.

— Maga a' házmester?

— Szolgálatjára.

— Mondja meg, hol lakik itt az ifju Tereskey gróf?

— Gróf!? — itt, uram, nem laknak grófok.

— De neki itt kell lakni . . .

— Itt? — nem uram; én itt minden lelket ismerek, ott a' belső-, meg a' Leopoldvárosban tessék keresni a' grófokat.

— No, de én ide láttam jönni.

— Ide? mikor?

— Ezelőtt egy óranegyeddel.

— Ez bolond beszéd; az Strohheiszler ur volt.

— Strohheiszler . . . ?

— No, tán csak ismerem? 's ő utána, gondolom, uraságod jött . . . 's én azt gondoltam a' sötétben, hogy az öreg Prámer, ki, mikor részeg, nem szól egy szót sem 's egy huszast ad a' kapunyitásért — különben ki sem nyitottam volna az urnak.

— Mondja meg legalább, mellyik a' Strohheiszler szobája. —

— Az ott ni: de hiába kérdi, mert az az ur megint elment . . .

— Elment! hová?

— Mit tudom én? a' kapus csak a' házban felelős; a' ki kívül van a' külsőben, arra semmi gondja.

— Nyisson kaput. — No megállj, Strohheiszler!

— Parancsolja, hogy világítsak?

— Igen, csak hamar.

A' ház lakói megcsóválák fejüket, 's ismét nyugalomra tértek. — Ennyi lárma után nagyobb scandalumot vártak volna. (Folytatása követk.)

Pálffy Albert.

KELETI LEVELEK EMILIÁHOZ. *)

Konstantinápoly, ápril 16-d. 1847.

I.

Hogy magyar szerkesztő létemre mindig pogányul kell magamat éreznem, azt jól tudod, édes Emiliám, ki ismered tiszta honfiúi érzelemtől lángoló keblemet, mellynek annyira fáj, hogy folyvást félremagyaráztatik minden buzgó törekvése, 's most, távol a' nyugoti műveltség gyújtójától, távol a' szelid kereszténység körétől, a' vad osmanlik közepett, oly vidámnak érzem magamat, mint ha a' fekete tenger, minden ellenemi epéskedést elnyelt volna mögöttem, a' keserű emlékezettel együtt.

A' hét torony mesés városában vagyok tehát, még pedig mint hatalmas hódító, vagy legalább mint kísérő szende holdja a' ragyogó hódító napnak, mert L i s z t Ferencz, tisztelt barátom oldalán vagyok, ki a' jancsárok birodalmát a' művészet tündöklő kormánypálcája alá fogja hódítani.

Bocsáss meg, édes Emiliám, hogy e' levelem olly szaggatott lesz, mint a' fájdalom óriás ujjai által széttépett hurjai keblem kedélyhangszerének; de a' benyomások, mikhez három napi ittlétem alatt juték, oly váratlanok, oly nagyszerűek, oly rendkívüliek, hogy előadásukban szoros rendszerhez nem ragaszkodhatom, hanem csak rendetlenül 's egyes vonásokkal esetelhetem elődbe az emlékezetemben felvillanó képek egyes vonásait. —

Utam szerencsés volt, de mondhatlanul unalmas; csak Leboeuf Arthur, lelkes fiatal francia gróf szívélyes társaságának köszönhetem, hogy néhány angol master feszelessége lázbeteggé nem tön, kik a' Cityben néhány hét előtt még szappangyárukban oszták a' parancsot, 's most valódi gentlemaneket akarván

*) Ezelőtt három nappal betoppan szobámba egy kiszolgált katona, 's a' 'Honderü' helyettes szerkesztőjétől, Nádaskay urtól, üdvözlét hozván, egy P. H. — L. — urtól hozzám címzett levelet adott által, kérvén egyszersmind annak nyugtatványozását. Ismervén Nádaskay ur princípálisának lovagiaságát, valami Cartel-formát véltem a' dologban rejleni; de ki írja le esudálkozásomat, midőn a' levelet felbontva, benne e' cikket a' következő sorok kíséretében találtam: 'Tisztelt szerkesztő-bajtárs! (hohó!) Hiában mondanám, hogy ne esudálja ön, miszerint lapjában kívánom e' soraimat közönség elé bocsátani, 's azért csak okaimat sorolom el röviden, miért tevém ezt? A' fő ok az, mert már nagyon meguntam, olly csekély számú közönségnek írni, mint az enyém, 's azért önhöz koczogtatok be igénytelen leveleimmel, miket ha ön elfogadni 's azonfelül még honorálni is akar, azt előfizetőim szépen megköszönni fogják, mert e' pénzen nekik az enyémenknél sokkal élvezetesebb cikkeket szerezhetek, ön lapjától pedig e' gyalgó sorok néhány száz előfizetőt elűzendnek. (Sőt ellenkezőleg, kérem alázsan; vagy még többet fognak szerezni számomra ön érdekdús közleményei, vagy előfizetőimet a' 'Honderü'-hez csábítandják, hol ön szelleműs tollával többször találkozhatnak.) — A' külügyminister, Ali effendi ő kegyelmessége barátságánál fogva minden levelem olly gyorsan jutad ön kezébe, mint ez. Legközelebb többet 's ezek után Isten és béke mindnyájunkkal! P. H. L.' — — A' mint e' sorokat elolvasám, nem hihetvén szemeimnek, azonnal N. urhoz siettem, de, boszúságomra, őt honn nem találám; tegnapelőtt reggel pedig néhány jó barátimmal Visegrádra rándulván, látogatásomat nem ismételhették, mielőtt a' cikket nyomtatásba adtam volna. Egyébiránt minden lehető mistificatio ellen ezennel ünnepélyes óvást teszek, főkép miután egyszer, majdnem hasonló esetben, a' 'Pester Zeitung'-ot derekasan megróttam. E' mistificatiót pedig annál valószínűbbnek tartom, miután Liszt jelenleg nem Konstantinápolyban, hanem Lembergben hangversenyezik; lehet azonban, hogy a' furfangos szerkesztő, nem igen számítván a' magyar közönség és szerkesztők széles olvasottságukra, bennünket, úgy mint egykor a' meghalt Nodier-vel tevő, kissé aprilisbe akar küldeni. — Én minden esetre kezemet mosom!

Frankenburg.

majmolni, a' világ egyik részétől másikig kikaczagtatják magokat. Az illy nyárs-polgári gög és ügyetlen utánzása a' high life fashionable finom fogásainak valami kiállhatatlan. Hiában, valódi aristocrátának, úgy mint a' költőnek — születnie kell! Magánlevélben részleteseb utleirással fogok szolgálni, de nyilvánosan nem akarlak untatni. —

Csaknem hihetlennék fog előtted látszani, milly roppant befolyása van a' művészetnek még a' műveletlen félvad népekre is. Alig léptem török gőzösre, a' hatalmas erejű 'Seri Perwas' fűdözetére, melly — futólag legyen érintve — olly ronda volt, mint egy megyei iroda, 's alig tudá meg a' kapitány nevemet, 's hogy Lisztünk meghitt barátja vagyok, legott diszlobogót vonatott a' középárboczra. — Én az illy kitüntetésekre, mint tudni fogod, nem adok semmit, de, minden szerénységem mellett, mégis jól esett látnom, hogy n a g y barátom így tiszteltetik meg még legkisebb barátjában is. De halld csak tovább. — Midőn Stambul kikötőjébe zugott hajónk, a' parti telepek fölött is lobogók jelentek meg 's ágyurobajjal üdvözlötték a' magyar szerkesztőt, ki eddig csak ahhoz volt szokva, hogy bodzafából csinált vizipuskákkal lődöztek rá némelly papirrontók. Szóval: úgy fogadtatám, mint a' ruméliai basa, ki két lófarkat visel czimerében. Sokan irigyleni fogják tőlem e' kitüntetést 's én ennek ismét csak örvendhetek, mert jobb: irigységet, mint szánakozást gerjeszteni.

Kikötvén a' hajó, legott mindenféle ember lépé el a' fűdözetet, 's a' máhák kirakása körül olly szörnyű rendetlenség uralkodott, hogy már szinte azt képzelém, miszerint ismét a' kedves Budapest partjain horgonyozunk. — Böröndömet egy sugár termetű görög raká magára, ki a' görög, frank és olasz nyelvből olly sajátzerű keveréken beszélt, hogy mulatság volt őt hallgatnom, 's föltevém, hogy, ha visszatérek, elviszem magammal Pestre colporteur-nek. — A' követségi lakba vitetém magamat, hol S. barátomnál már minden kész volt fogadtatásomra 's kevés óranegyed múlva már Liszt keblén, a' hő keblek legnemesbikén, feküvém; ő huszonnégy órával érkezett meg előttem 's fejedelmi pompával fogadtatott személyesen a' Seriasker által, ki a' divan tagjainak nagyobb részétől környezeték; a' mufti a' beállott negyvennapj böjt miatt nem jelenhetett meg. Kedves Ferinket igen meghatá ezen szívélyes méltánylat keleten, melly édesen emlékezteté őt kelet népére, mellynek ő olly dicső tagja.

És most engedd, kedves Emiliám, három napi történeteinket dióhéjba szorítanom, mert a' futár várakozik 's én mégis mindenről szeretnélek, legalább pár szóval, tudósítani.

Első este Reschid beyhez valánk meghivatva, a' hatalmas fővezérhez, ki a' török birodalom sorsát jelenleg intézi, 's képzeld meglepetésemet, midőn a' legfinomabb chinai theával és sült fecskefészekkel vendégeltettünk meg! Ennél picantabb 's izletesebb ételt nem ismerek, pedig, tudod, meglehetős gourmand vagyok. Csak hölgytársaság hiányzott, és Chateaubriand, Hugo, Scribe, Guizot vagy Molé párisi salonaiban képzelhettem volna magamat, hol annyi boldog óráim repültek el rövidke perczek gyanánt. Sőt, mi több, utóbb az öreg Chosrew basa, Schekib effendi első kincstárnok, és a' Sheik ul Islam főkan-czellár társaságában whisteztem, míg Lisztünk, a' háziúr, a' híres janinai Ali basa és Nuri effendi, a' zultán nagybátyja társaságában élvezé a' kedélyes mulatságot, mellyet legkisebb nyoma sem zavart a' keleti fesznek. Valóban, a' lelkes fiatal Abdul Medzsid zultán bámulatos sikerrel folytatja dicsőült atyjának polgárosítási nagy munkáját, bár mennyi akadályokat gördít is elébe az anya-zultánó, kinek furfangos ármányiról máris sok érdekést jegyeztem föl.

Másnap fényes kirándulás volt a' közel nagyuri mulatókba, hol mindenütt fejedelmi kitüntetéssel fogadtatánk, tegnap pedig szerencsénk volt, a' fiatal zultánál bemutatattunk, ki olly nyájas és könnyüded méltósággal fogadott bennünket, mintha a' fonság legpéldásabb iskolájában növekedett volna. Ne tulajdonítsd szerénytelenségnek, hiszen tudod, hogy az legkisebb bűnöm, ha azt

mondok, hogy én különösen megtetszettem ő magasságának; előre sejtem, hogy becses cashemir-shavvill, vagy egy szép — hárem-rabnővel fogok hazámba visszatérni! — És mily műveltek ezen törökök: zongora sehol nem vala látható, mert nem akarák nagy művészüket kényszeríteni, hogy a' látogatás díját mindenütt egy órai zongorázással fizesse meg. *Avis au notre noblesse!*

Ma ebéd után fogja Liszt első hangversenyét adni a' zultánnál, mellyen csupán a' ministerek és diplomatakar tagjai lesznek jelen, 's látatlanul talán — a' hárem gyöngyei. Ali effendi, a' külminister, kívül csakhamar szorosb baráti viszonyba léptem, megigéré, hogy egy hárem belsejét is láttatni fogja velünk, talán épen a' zultánét, ki e' tekintetben épen nem olly szigorú, mint némelly európai mufti vagy elefánt. — Ezen fiatal kormányférfitől egy igen gyönyörű arab mént kaptam barátsága zálogául, melly egyenesen Mohammed proféta híres lovától származik, 's mellyre, midőn ráültem, kegyes mosolylyal azt mondá, hogy á merveille veszem ki magamat: annyi bizonyos, hogy sokkal kellemesb rajta az ülés, mint az ármányos pegazuson. Holnap rabvásárt tekintendünk meg 's Lisztnek kedve van, egy szép rabnőt venni, hogy őt aztán szabadsággal ajándékozhasssa meg; én nem veszek rabnőt, hanem inkább folyvást rabja akarok lenni minden szép hölgynek, keleten úgy, mint nyugoton!

A' görög szabadságháború legnagyobb hőseivel: Colocotroni, Maurocordato és Miauli urakkal is szerencsénk vala megismerkednünk Yussuf bassánál, ki már csak egyedül van életben a' szétrobbantott janicsárok félelmes főnökei közül.

Ah, kopogtatnak; itt van már az angol követ groomja, ma nála leszünk kis villás reggelin, azután el a' zultánhoz, hol legfényesebb diadalát ünneplendi Europa és Ázsia zongorakirálya. —

Bocsánat még egyszer e' szaggatott sorokért; jövő leveleimben nyugottabb és rendesebb leszek; és addig — farewell!

P. H. L.

DRÁMABÍRÁLÓ VÁLASZTMÁNY.

A' nemzeti színház egyik főteendője kétségkül az eredeti drámai irodalom virágoztatása. Az igazgatóság feladata, e' célra az eszközöket minél jobban megválasztani, mellyek mások nem lehetnek, mint írói díjak kitűzése, 's a' beadott darabok közül a' jobbaknak gondos kiszemelése. Az igazgatóság a' múlt években 100—60— és 50 aranyos pályadíjakat tűzött ki. Pályadíjak kitűzését színházunkra nézve hasznosnak nem tarthatom. Színházunk élete a' drámai irodalom életével együtt lüktet; egyik a' másikat föltételezi. Mi a' drámai irodalom rendes vérkerengését gátolja, okvetlenül gátolja a' színházét is. Megmagyarázom, mint értem ezt. Az igazgatóság kitűz 50 arany pályadíjt népszínművekre, 60-at vigjátékokra, 100-at komoly drámákra; de a' népszínműveket 6, a' vigjátékokat 12 's a' komoly drámákat 18 hónap után kell beadni. Már most ki valamirevaló darabot ír, ha a' pályadíjhoz reménye van, és várni akar, vagy várnia lehet, kész darabját kénytelen hevertetni hónapokig vagy épen esztendőig; pedig a' színházra sokkal hasznosabb lenne, ha a' darab, főkép ha jó, azonnal adathatnék. Hozzájárul ehhez, hogy miután a' pályadíjak relativ becs szerint tüzetnek ki, az intézet gyakran drágán kénytelen olly darabot megfizetni, mellynek élete igen rövid. Talán épen ezen okokból, színházak részéről pályadíjak nem is igen tüzetnek ki. Nálunk a' siker sem igazolta eddig a' pályadíjak célját. E' fölött nálunk borzasztó igényeket is köt a' közönség a' pályadíj-nyertes művekhez; a' bírák relativ becs szerint ítélték: a' közönség pedig abszolút becsü művet vár. — Pályadíjak helyett sokkal czélszerűbbnek tartom az állandó díjazást. Ezek mennyiségét nem vetem bírálat alá: az igazgatóság legjobban tudja, meddig terjeszkedhetik; azt azonban sohasem lehet felednie, hogy nemzeti intézetünk valódi virágzása egy gyökérből sarjadzhatik az eredeti drámai irodalméval. Egyvalaki azt javasolta, hogy ezen díj egyszer mindenkorra

az előadás előtt adassék ki az íróknak. Ez volna a' legigazságtalanabb rendszer, 's egyszersmind az intézetre legkárosabb. Olly dijt kapna az, kinek darabja az első előadáskor megbuknék, mint az, kinek darabja a' leghosszabb élet magvait hordaná keblében. A' dijt mennyisége föltételeztessék a' darab életrevalóságától. Ellenvetésül hozatik fel: hogy a' kevesebb belbecsű népszínművek jelenleg nagyobb jutalomban részesülnek, mint a' művészeibb vígjátékok és drámák. Ez tökéletesen igaz; de nem kell felednünk a' jövődőt. A' belbecs nélküli darabok élete igen rövid, míg a' jó vígjáték és dráma hosszú életnek fog örvedeni; 's így mit az első években nem kaptak meg, azt meghozandják a' későbbi évek; sőt a' jobbaknak érdekessége és értéke a' közönség művelődésével fog előre haladni. Bánk bánt évekig föl sem vették: most a' legjobb drámának tartatik, 's a' többihez mérve legnagyobb közönsége is volt. Azonban a' drámák és vígjátékok ügyében jelenleg is tehetne egynémit az igazgatóság; nevezetesen, ha a' pályadíjakat eltörlendi, azok összegét, bizonyos időszakhoz szabva, osztán el az ezen időszakban előadatott és meg nem bukott drámák és vígjátékok írói közt; továbbá legalább a' drámák- és vígjátékokra nézve töröltetnék el azon szabály, miszerint az író csak akkor részesül a' száztóliban, ha a' tiszta jövedelem 80 pengő forinttal fölér: a' drámák és vígjátékok kapják ki a' száztólit mindenesetben; sőt tán a' jövedelem-részek kiadásában is lehetne némi különbséget tenni: a' népszínmű kapná ki az illető egész jövedelmet a' négy első, a' vígjáték a' három első, 's a' dráma a' két első előadás jövedelméből.

Az eredeti darabok irányában másik teendője az igazgatóságnak a' bírálat. Miután a' felelőség e' részben is az igazgatóságot illeti, mindenesetre joga van az vagy azok által bíráltatni azokat, kikben leginkább bizik. Maga az igazgató a' legjobb akarát 's a' legnagyobb szorgalom mellett sem képes valamennyi beadott eredeti darabot átolvasni, 's így kénytelen másokhoz folyamodni. Az a' kérdés: egy vagy több ember által bíráltassa-e azokat? — Egy emberre bízni igen káros lenne az ügyre nézve. Ez egy embernek, bárki legyen az, saját széptani, erkölcsi, politikai 'stb. nézetei vannak; 's ha önállásu, 's olyannak kellene lennie, minden, nézeteivel ellenkező darab le volna zárva a' színpadról, 's az egész ügy igen egyoldaluvá tétetnék. Vagy talán a' főlebbvitel az igazgatóhoz történnék? — melyik visszautasított darab szerzője nyugodnék meg ez egy ember ítéletében, midőn jelenleg hároméban (a' választmány többsége) sem nyugszik meg? — 's ez esetben miért bízna másra az igazgató a' bírálatot, ha maga is kénytelen lenne ítélni? — de, mint mondtam, az igazgató erre nem is érhet. A' sok rossz közül a' jobbakat szemeljük ki mások, 's az igazgató e' kiszemeltek közül válassza ki azokat, melyeket előadásra érdemeseknek tart — a' körülményekhez képest; mert igen jelesek hiában gyakran a' közészerűeket is adatnia kell, mert csak így fejlődhetik ki dramai ügyünk. Sokan igen haragusznak az igazgatóságra és választmányra, ha némelly darab megbukik. Mintha a' drama sükere olly bizonyos volna, mint a' kétszer kettő; mintha az csupán a' darab becsétől föltételeztetnék; mintha egyrészen a' közönség izlésétől és előítéleteitől, 's az előadástól is nem függene. Tekintsünk szét csak másutt is. El lehet mondani, hogy az összesen előadott darabok egy tizedrésze sem állja ki a' sarat. Tekintse át csak valaki a' Párisban előadott darabok jegyzékét, 's meg fog győződni mondatom igazságáról; pedig ott határozottabb izlés 's műveltség van, 's az irodalom sem mai gyermek, mint nálunk; 's miként fizetik ott az írókat! először kerek-összeven megveszi a' darabot valamelly igazgató, másodszor bárhol adassék egész Frankhonban, az egész jövedelemből tíz száztól jár a' szerzőnek: nálunk...!? Nálunk csak az igények nagyok — a' közönség részéről.

Ha tölem függne, a' dramabíráló választmányt következőleg módosítanám. Választának négy író. Közülök kettő, egy színész hozzájárultával, ítélné a' darab fölött. Dramairó — bíráló nem lehetne. A' bírálokat fizetni kellene; teszem, minden darabtól kapnának fejenként két pengő fíot. Az egyszer visszautasított

darabért, ha a' szerző újonnan átdolgozná és beadná, a' bírálók díját mindannyiszor ő fizetné. A' bírálók köteleztetnének a' valamire való darabról rövid kritikai ismertetést adni írásban; 's azok a' szerzővel közöltetnének, hogy magát némileg tájékozhassa. A' minden kritika alatt levő darabok észrevétel nélkül utasíttatnának vissza. A' választmány által elfogadott darabokat, az igazgató elolvasván, adatná, vagy nem adatná, belátása szerint; mert a' felelőség csak őt illetheti. Semmi elvet sem tűznék ki, mert az ugyis csak formalitás: minden dramairó saját széptani nézetei szerint ír, 's minden bíráló saját nézetei szerint ítél, az magától értetődik, hogy színpad számára csak oly művet fogadhatni el, mellyről hihető, hogy a' színpadon is tetszeni fog. De ki azt hiszi, hogy bárminemű bíráló vagy bírálók sohasem csalatkozhatnak, az maga is igen csatlódik; ugy az is, ki azt hiszi, hogy a' visszautasított dramaszerzők sohasem fognak zajongni, agítálni, kritizálni, appellálni 'stb. 'stb.

V a l a k i.

NEMZETI SZINHÁZ.

Ápril 22-kén: Eskü vagy Syracuse zsarnoka; nagy opera 4 felvonásban; irta Rossi Cajetán; fordította Jakab István; zenéjét szerzte Mercadante. Ezen egyike a' nagyszerűbb olasz operáknak, mellynek szövege Hugo Victor Angelója után gyártatott, ezuttal már harmincketteszer fordult meg a' nemzeti színpadon; azonban régolta nem adatván, csaknem ujság érdekével birt, 's ehhez járulván két olasz vendég, Bassadonna ur és Quercini k. a. fellépése, nagy közönséget vont be. — Bassadonna ur (Viscardo) arra tanított meg, hogy kevés hangromokkal is lehet hatást eszközölni, ha az énekesnek oly kitünőleg jó iskolája 's előadása van, mint neki. Jó játékkal 's élénkséggel fűszerezett valódi olasz előadási modora kitörő tapsokra buzditotta a' közönséget, melly őt több ízben kihívá. Quercini k. a. után ítélve azonban nem oly jó énektanító lehet, mint reputációja tartja. Ezen kisasszony első színi próbáját inkább egyebűtt tehette volna, mint nálunk, Bianca szerepében. Fűredy ur (Manfredo) egyáltalában nem akar képesnek mutatkozni hevesebb szenvedélyek kifejezésére; 's illy fából csinált zsarnokkal ki nem békéltet gyönyörű hangja 's ép, erőteljes éneke, mellyel mindinkább bizonyítja ugyan, hogy nem csupán népdalok eldanolására alkalmas, de valódi drámai énekes dicsőségére eljutni mindaddig nem fog, míg fás és lelketlen modorából ki nem gyógyul. — Elaiza, Schodelné asszony egyik legszebb, legjobb szerepe, 's kinek érdeme, egyszersmind termékeny, zenei szépségekben gazdag, de épen nem eredeti 's genialis Mercadante ezen egyik legkedveltebb zeneművének színpadunkon meghonosítása. —

— Az ápril 21-kén ismételt Kordokubász on kívül, mellyről csaknem az összes lapi kritika megírta, hogy inkább a' felvonások közt 's függönyök mögött, mint a' cselekvény és jellem után szomjas közönség szemei előtt játszik, 's mellyet tehát illy rögtön ismételni oly hiba volt, mellyet csak a' szeretett regényíró neve iránti kegyelet menthet — utóbbi közlésünk óta semmi ujság sem kerülván színpadra, a' kínálkozó ürnök e' kedvező alkalmat szabad legyen felhasználni némi adatok közlésére az opera történetéből, 's néhány vonásban összehasonlítására a' különféle nemzetek dalműveinek. — Színpadunkon előbb gyakran látánk francia operát is; most csaknem kizárólag a' fülesiklandó olasz bájjhangok zengenek; a' mélyebb, jellemzőbb 's nehezebb német zene mindenkor lehetséges távol tartatott. — Tagadhatlan, hogy az opera bölcsője Olaszország; 's annak első alakja a' zenével kevert pásztorjátékok. Az operák iránti izlés a' 17-ik század elején kezdett kifejlenni, 's csakhamar a' mai napig is élő operakórsággá változott, melly egész Olaszországot megragadá. Innét terjedt el ezen izlés egész polgárosult világszerte; az olasz opera utat tört magának mindenfelé 's fő tényező lett a' fényűző udvarok gyönyöreinek közt. A' zene eredetileg egy-

szerű nemessége 's nagyszerűsége lassanként kellemmel 's tetszelgéssel kezdé párosulni; későbbben ez utóbbi tulajdon egészen kiszorítá a' másikat, 's a' melódiák bája elfelejteté a' zeneköltőt, egész figyelmet az éneklő ügyességére vonván. — Nem sokára oda jött a' dolog, hogy az opera-szerzők főleg csak hatásra kezdtek dolgozni, 's nem valódi belbecsrel bíró, hanem afféle csiklandozó műveket írni, melyek az énekeseknek fényes alkalmakat nyújtottak torokügyességeket fitogtatni. Az operaköltők becsé 's dicsősége az operák művészi becsével együtt alább-alább szállott, míg az énekesek európai nevezetességek lőnek, kiknek útjára aranyat 's koszorukat hintett a' részegült nép. Midőn az őrjöngés annyira ment, hogy széphangu 's ügyes torku heréltek diadalmi menetet emberektől vont szekereken tartottak Olaszország utczáin át: hidegebb éghajlat alatt léptek fel a' valódi művészet komolyabb baráti, különösen Gluck Németországban, kiknek szigorú példája, ha ki nem írthatá is az újabb olasz zene könnyelmű ledérségét, de legalább tetemesen mérséklé azt 's nemesebb törekvéssel párosítá Paesello, Cimarosa, Spontini, Cherubini műveiben. — A' bájos, játszi enyelgés azonban maig is uralkodó bélyege maradt az olasz operának; 's az operaköltők átvitték azt az énekből az egész zenébe; ezen legujabb olasz iskola alapítója Rossini, 's ennek nyomán járnak Bellini, Donizetti, Mercadante, a' mostani olasz opera legkedveltebb képviselői, szinpadunkon is egyenként ismeretesekek Ricci, 's legujabban Verdi. Rossinitól a' „sevillai borbély“ és „Othello“; Bellinitől: Montechi és Capuletti, Norma, Alvajáró; Donizettitől: Belizár, Borgia Lucretia, Marino Faliero, Bájital, Don Pasquale, Dom Sebastian; Mercadantétól: Eskü; Verdítől Ernani és Nabuccodonozor fordultak meg szinpadunkon. Ezen melodiadús hangok varázserővel járták át az érzéki élvezetet kereső világot, 's ha a' tudós kritika száz meg száz hibát talál is e' művekben a' zene alapszabályai ellen, ha igaza van is neki annyiban, hogy hiányzik bennök a' valóban drámai, a' szilárd jellemzés 's az alapeszme következetes keresztülvitele: azt csakugyan el kell a' legpedán sabbnak is ismerni, hogy az egyes részek gyönyörűek 's ellenállhatlan hatalommal ragadják meg a' hallgatót, hogy a' melódiák kimerithetlen dúsgazdagsága 's déli heve, a' zenevirágok végtelen különfélesége, a' hangok 's hangszerek harmonicus kölcsönhatása bámulásra méltók. — 'S ezen tulajdonai által a' bájos olasz zene, bármily merész játékot játszik is a' komoly bírálat ellenében, rendszerint megnyeri azt az elfogult, a' syrénhangok által megvesztegetett közönség bírószerke előtt. — Németország, bár az operát eredetileg Olaszhonból ülteté át, önálló 's főleg a' hangszerzenére nézve az olasztól eltérő, 's erő, mélység, jellemzetesség tekintetében azt messze túlhaladó zenét fejtett ki, melynek magas becsé az elfajult olasz fülesiklandást mindinkább háttérbe szorítá. Gluck nagyszerű operái: „Alceste, Armida, Iphigenia Tauris“-ban új irányt adtak az operavilágnak; Mozart bevégezte a' győzelmet, 's az ő, és Haydn, Beethoven, Weber művei, melyek érdeme valódi szellemi nagyságban 's jellemhűségben, nem pedig csupán kellemes enyelgésben, 's éneki csiklandásban áll, egész világon elismerést vívtak ki. E' már letűnt óriások nyomán most is sok igen derék képviselője él a' német zenének: Lindpaintner, Lortzing, Marschner, Spohr, kiktől szinpadunkon semmi sem fordult meg. A' gazdag német opera kincsei közül ekkor csak Beethoven Fidelioja került, (Schodelné asszony által) szinpadunkra, Mozarttól, Webertől semmi sem. Operai erőnk, 's a' közönség izlése, nem bírják még elviselni e' magasb élvezetet, mint Semele a' teljes fényében megjelenő Jupitert. — A' francia opera eredete a' 17-ik század kezdetére esik, midőn dalokkal 's dialoggal kevert táncjátékok jöttek divatba; a' 17-ik században az olasz iskola győzött, melyet csak lassanként szoríthattak ki a' nemzetiesb elemek; Lully francia népdalokat kezdé szőni operáiba 's hangszerelésében saját uton kezdé járni; Rameau jobban kifejté a' francia nemzeti zenét, mely Gretry alatt teljesen győzött. A' sajátágos francia opera képviselője azonban Boieldieu, Le-

sueur, Mehul, kik szinpadunkra ekkorig nem hozattak. Az ujabb francia dalmű-szerzők a' francia népes typust csak az ezen nemzetnek saját társalgási operákban tartották meg, mellyben ők felülmulhatlanok; nagy operáikban szabálytalan hatásadászat 's monstrosus jellemtelenség mutatkozik. Ama nemben Auber, Herold, Adam, emebben Mayerbeer és Halevy nevei legismeretesbek. — Igen kár, hogy a' kellemes francia opera, mellynek champagnerszerű, pezsgő élvezetét közönségünk is izelte már Auber műveiben (Fra Diavolo, bálój, fekete Domino, lakatos és kőműves) 's Herold Zampájában, — most csaknem egészen eltiűnt. — Adja Isten, hogy mindezen operafajokat, mellyeknek egyenként megvan saját kisebb nagyobb érdemük, egy magában mindnyájának jó tulajdonait egyesítő 's vérünkéből és szívünkéből kivirágzott sajátos magyar nemzeti opera szorítsa le nemzeti szinpadunkról. Ha olly szépek lesznek haladásaink, mint volt a' kezdet Erkelben, nem alaptalanul jósolhatunk a' magyar önálló nemzeti operának fényes jövődöt. Ü.

MI HIR BUDÁN?

— Az éhség kinaitól naponkint mindinkább gyötrött néposztály segédelmére több emberbarát állott készen, 's gondolkozék illő eszközökrül a' fenyegető inség elhárítására. Némelylek a' lóhus evését ajánlották, mihez ugyan nekik, nem hisszük, hogy nagy gusztusok lett volna, némelylek mást; míg legujabban Sch ul z e r István ur a' fábóli kenyérkészítést ajánlja, mire legalkalmasnak tartja a' hársfát, azután fűz, nyár-, gyertyán- és jegenyefákat. Értekező ur a' kérdéses tápszerről évek előtt egy német, igen alaposan írt munkáskát olvasott, és azonnal, noha kicsinyben, félkézalmán a' nyárfából örlött lisztnek langját ugyanannyi mennyiségű buzaliszttal vegyítvén, az annak rendje szerint kisült tésztát evésre kellemesnek 's az egészségre károsan nem ható tápétnek találá. — A' nevezett emberbarát e' kenyérkészítési módnak bővebb ismertetését nyomtatásban kiadta, mellőzvé a' hirlapok útját, miután azt hiszi, hogy a' negyedívnyi olesó röpiratot olyanok is meg fogják venni, kiknek nincs módjuk újságot tartani; ezen felül valami öszvegecskét is remél az inséggel küzdők számára szerezni, mi által minden esetre elérendi magasztos célját, mi nem egyéb, mint embertársain tehetsége szerint segíteni. — A' röpiratka néhány példányaival mi is megtiszteltetvén, teljes készséggel i n g y e n szolgálunk velök azon emberbarátoknak, kik a' nyomor és inség színhelyén lakván, az ajánlott kísérleteket, mellyek sem tetemes költségbe, sem fölötte nagy fáradságba nem kerülnek, megtenni akarják. —

— Sz e r e l m e y ur, kinek kömetsző intézetéből már több, igen sikerült művek kerültek ki, legujabban 'Visegrádi album' czim alatt kilencz, művészileg készített kőrajzot, melly a' historiai nevezetességű 's regényes fekvéséről híres várat mostani és régi állapotában, különféle pontokról szemlélve, ábrázolja. A' magyar és német tüzetet H ä u f l e r ur, az ifju főherczeg József tanítója, irta, népszerű, könnyű modorban. Az egész művet I s t v á n főherczeg ő fenségének ajánlandja a' kiadó.

— F. hó 27-én tartatott Eibenschitz S. leánynevelő intézetében az idei évi vizsgálat. — A' feleletkészség annyira felöltő volt, hogy szinte jól esett t. isk. főigazgató V o j d i c s e k tanácsnok ur által kiemeltetnünk azon gyanuból, miszerint ez eljárást már nem műkiállítási sereplésnek tekintők. A' t. igazgató ur ugyanis néhány kérdést intézett — a' tánczvizgalomra is tulságosan felcsomázott — leánykákhoz, 's a' feleletek azt tanúsíták, hogy az elmondottak nem szajkócsevegés. A' mennyire jól esett azonban a' növedtetulajdonos derék leányától, ki a' növendékeket földirat és természetrajzban oktatja, bár nem tiszta, de idegenajku — kivált nőnek nem megvetendő fáradsággal szerezhetett — magyar előadást hallani: annyira fájlaltuk, hogy épen a' magyar nyelvtanból olly

keveset és felületest mutattak föl a' kedves gyermekek, kik a' jól választott költemények lelkes szavalásával különben eléggé bebizonyíták magyarosodási hajlamukat és képességüket. A' német nyelv ószerű, a' franczia, Ahn methodja szerint tanítatik. Nem akarnók ugyan ezen csupán Eibenschitz ur intézetét érdeklő sorokat általános észrevételekkel homályosítani, de még sem mulaszthatjuk el megjegyezni, hogy a' nyelvtanító és nyelvtanmód megválasztásában igen ovatosnak és biztosnak kellene lennie minden növeldevezetőnek. A' gyermekész csak tökéletes és a' szabályokat tömötten 's élénkséggel személyesítő utmutatás mellett haladhat gyakorlati uton a' nyelvtanulás sikos mezején. A' főbeli számítás és levelészeti rögtönzés meglepő volt, nem különben jelesek voltak a' rajzmutatványok; írás- és kézműpéldányokat, fájdalom, nem láttunk. — Ha kevésbbé eléggülten távoztunk volna, újra is csak azt fognánk kiáltani: muljék el tőlünk, oh tanintézeti nyilvános vizsgálat! a' te szemfényvesztőségednek keserű pohara.

A—R.

— Igen jó kútfőből hallottuk, különben nem hinnók, hogy gr. Batthiány Kázmér a' lakása (Wodjanerház, feldunasor) előtti nyaktörő kocsut, melynek csináltatását annyiszor, de mindig sikertelenül sürgeté, tulajdon költségén megcsináltatni akarván, az illetők ezt meg nem engedik... de azért az utat sem csináltatják meg. — Kérem alázsan, ne gondolja valaki, hogy Chinában lakunk.

— Egyébiránt valódi botrány, égbekiáltó vétek, mikép kezeletik nálunk az utcakövezés! A' ki nem hiszi, győződjék meg tulajdon szemével. Az alig félév előtt (természetesen, minden controlleria nélkül) kikövezett utcák több helyeken ismét járhatatlanok, az eső kimossa a' lazul rakott kövekre söpört homokot, a' tátongó lyukak megtelnek vízzel 's képeznek egy legio pocolyát, melyekbe, ha bele akad a' kerék, vagy eltörik, vagy ha rajtok szerencsésen keresztülgázolt, az arramenőket nyakig lelöcsolja. Tessék végig menni a' váci utcán esős időben, nem régen kövezték ezt is, 's némely boltok előtt egész tócskák terülnek el, mik miatt arramentünkben szüntelen kerülőt kell tennünk. Nyiltan kimondjuk, hogy a' pesti kövezőknél nincsenek ügyetlenebbek 's lelkiismeretlenebbek az egész országban! 'S miért? Mert nincsenek ellenőrködés alatt, mert egyedáruságot gyakorolnak 's mert — 'stb. 'stb.

— Jövő majus elején Döbrentey Gábor, kir. tanácsos ur, nagyszerű lakomát szándékozik a' regényes Zugligetben rendezni, mely alkalommal a' körülfekvő helyeknek általa már régóta tervezett magyar keresztelése fog megtörténni. A' tanácsos ur olly régi okiratok birtokában levén, melyek az említett helyek hajdani elnevezését tartalmazzák, e' keresztelésnek historiai alapja, 's így az valódi leend. Meg fognak hivatni ez ünnepélyre Budaváros hatóságán kívül, több literariai tekintélyek is; általában, minden igaz magyar ember szívesen láttaik!

— Egy lelkes nő által figyelmeztettünk Szunyogh urnak honi pamutgyárára, melyben olly kötőpamut készítenek, melly a' németet túlhaladja, az angolnak pedig, jóságából mitsem enged. — 'S hazánk hölgyei mégis olly kevés részvétet mutatnak e' készítmény iránt; vagy tán az a' büne, hogy honi? Még most sem szégyenlik önök magokat a' külföld rabjai lenni, 's csak onnan várni jót és szépet? Isten ne adja, hogy a' fölébredés egykor az elpirulásnál többet ne okozzon!

— Az előbbi lapunkban 's ezelőtt már többször említett Nágorszky Bódognő asszonyág e' napokban a' hercezegprimás ő főméltságától levéllel tiszteltetett meg, mellybe a' „nőnem erkölcestana“ szerzőnéje buzgó törekvései méltánylatául egyszersmind fényes jutalom volt zárva.

— Megjelent Bauernfeldnek „Nagykoru“ című, Fekete Soma által magyar szinpadra alkalmazott kétfelvonásos vígjátéka 's kapható 24 pengő krajczárért. A' Shultz testvérpár vállalkozása folytán napvilágot látandó Nogelféle utazási munka nem magyarítottat általok — miután az hazai nyelven van írva, hanem

tulajdonkép feldolgoztatott, azaz darabos, természetes (a'mint köznapian beszélni szoktunk) írmódja „sajtó alá képesítettet,” megtartatván egyébiránt szerző saját eszméi 's csak ittott bővülvén ujjakkal a' testvérpártól 's ezenkívül jegyzetekkel 's a' híres kaukázai utazó természetbuvár Wagner Móríciz utleirási közleményinek kivonatával érdekesítettvén.

— Végre egy barátunknak a' való életből vett tréfás közleményét kedverítő lapdacsul nyújtjuk t. olvasóinknak :

S z e g é n y S h a k s p e a r e ! Az utósó időben jelenlétén Pesten a' „testvérek” és „férjszelidítő” előadásán : bennem is fészkelődni kezdett a' genius, 's feltettem magamban, hogy színművet írok ! Ez okból csendes magányba vonultam Miskolczra, 's hozzá fogtam egy „színművet vagy drámát vágni,” 's fölirtam czímjét imigyen : „A' p ó k h á l ó.” — Nem is hiszem, hogy nem lett volna a' dologból valami, de átok arra a' „miskolczi értesítő”-re ! — az egészen lefőzött ; az írást abba hagytam 's ah, tán örökre ! — Ezeket olvasám ugyan is a' fentisztelt miskolczi értesítő 1847-dik évi első számában 's pedig szórul szóra minden helyesírási hibái- 's szókötési pofleveivel :

Előfizetési meghívás egy már a'k. vizsgálaton átesett, de még színpadon soha nem láttatott illy czímű színműre : P s i k e f o k i B Á N D Y B Á R Ó vagy is : a' „P ó r ú l j á r t l e á n y.” Eredeti 's népdallokka li víg színmű 3 Szakaszban. 1-ső Szakasz : A' k e l e p e z e. 2-dik Szakasz : A' k o s á r t á n e z. 3-dik Szakasz : A' j a j m a j á l i s é s a' — ! Folyó 1847-ik év' elejétől két hónapig — azaz elő és másodhó végéig tartandó 1 frtjával p. pben előfizetési ív nyitattik ; — mely színműnek jelenkorhoz alkalmazott színi hatása, és csaknem a' megszakadásig (!) neveltető — 's szívreható modora, több tudósok átpillantásuk utáni nyilatkozat szerint az úgy nevezett „Szökött Katona” színművel igen beközelíti, sőt meg is túlza. — Mire is előfizetni mindazon t. cz. műkedvellők 's olvasók, kik ezen 22 darab közbesített újdón dalokkal kedvelgő Színművet megszerezni akarják, ünnepélyesen meghívatnak. És pedig ha a' t. cz. Előfizetők netaláni csekély száma meg nem akasztja : úgy az említett év' harmadhava végéig finom velin papirosra 8-adrét, mintegy 120 lapnyi kötetben, csinos borítékkal megjelenve, először is ezen élénk Miskolcz városszában lessz a' mű Színpadra föllépni szerencsés ; — hova is a' t. cz. Előfizetők ingyen belépti jegyet nyerendők. — Egyébütt előfizethetni a' megbízandó uraknál ; helyben pedig a' fő öszveget kezelő Groszman Ferdinánd könyvtáros úrnál. Költ Miskolczon 'stb., 'stb.

Ezen ominos jelentés egészen levert lábaimról ; én boldogtalan, kinek darabja még át sem esett a' vizsgálaton, 's ki nem adhatok a' megszakadásig neveltető, 's 22 darab közbesített újdón dalokkal kedvelgő színművet, melly Psikefoki Bándy Bárt, nem hogy megtulza, de még be sem közelítheti ; 's ki ingyenjegyeket nem adhatok a' publicumnak a' színpadra, darabom első fellépésekor ; kinek főszvegét nem kezeli sem Grosz-, sem Kleinman ur ; én szegény ! hogyan mérközhetném ezen t á l t o s s a l ! — Örökre letettem a' drámairásról ! — És most szegény Shakspeare ! aludjál kedvedre a' harmadhó végéig ; mert akkor neved a' dicsőség és hir csarnokából ebrúdn ki fog vettetni ; 's Kean, Lear, Hamlet 'stb. a' föld minden színházainak repertoirjából kihúztatván : helyébe Psikefoki Bándy Bárt iratik ! — Szegény Shakspeare ! —

B o j t o r J á n o s.

SZÍNHÁZI ELŐADÁSOK HETI RENDJE:

Május 2-án Csikós.

- 3-án Két káplár. (Erhart-Kurz Antonia k. a. táncosnő első föllépte.)
- 4-én Othello opera, bérletszúnnettel. Bassadon a vendég.

Május 5-én Stuart Mária.

- 6-án A' bácsi.
- 7-én Lammermoori Lucia.
- 8-án Egy pohár víz.

— Hes Róza és Hubenayné betegsége miatt az előbbi játéksorozatban következő változás történt : ápril 27-én Eskü helyett a' Sevillai borbély, 29-én a' Sevillai borbély helyett az Unatkozott adatott ; 's majus 1-én Othello helyére Norma soroztatott.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI és KIADJA

FRANKENBURG ADOLF.

19. szám. — Május 8. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

NYILATKOZAT. T. szerkesztő ur! Vigasztalhatlan vagyok, hogy egy borzasztó misztificatio ártatlan oka lettem. — Az „Életképek” ijedtemben kiestek kezemből, midőn a konstantinápolyi levelet bennök megpillantám. A’ dolog ez: több ismerősöm levén nálam, utazási munkákról szoltunk ’s én azt állítám, hogy Pestén is lehet utazási munkát írni a’ világ bármely részéből, ’s rövid vitatás után ajánlkoztam, hogy felőra alatt tüstént irok egy utazási levelet Konstantinápolyból, mivel épen az is szóba jött, hogy a’ „Honderü” t. szerkesztője oda utazott. — Így született meg tréfás vitakozásból a’ konstantinápolyi levél, mely vig enyél-gés közt kézről kézre ment, ’s melyet utóbb egészen feledék. Nyomatásban megjelenése után ijedten nyomoztam a’ dolgot, ’s kisélt, hogy egyik furfangos barátom a’ levelet nyilvános helyen többeknek mutogatá, hol az végre eltűnt. Világos tehát, hogy valami meggondolatlan tréfakedvelő meglelé vagy elesempészte a’ szerencsétlen levelet, ’s ön becses lapjában a’ koholt kalauz-levelettel együtt kinyomatá. Én tehát egészen ártatlan vagyok ’s azért remélem, hogy a’ nagyérdemü közönség, t. P. H. L. ur és ön, t. szerkesztő ur, nem fognak rám nehezeltelni. Pestén, majus 2-d. 1847.

Lakatos Pál m. k. *)

HONTBÓL. — Urak és hölgyek, ide a’ kosarakkal! a’ magyar nemzetiség a’ selmeczbányai mostoha égöv alatt is megtermé gyümölcseit. Nem szükség mondanom, hogy itt nemzeti-ségünk: üvegházban ápolt növény, és így természetesen gyümölcseinek örülnünk kell, ha nem is a’ legszebbek, nem a’ legjobb ízűek. Valami különös gyümölcsöket hát ne várjatok; mert az egész csak ennyiből áll: Selmeczbányán tavaszho 26-kán a’ helybeli magyar bányászgya-kornokok magyar szellemü tánczvizalmat rendeztek, — ha t. i. — kivált a’ hölgyek részéről — a’ magyar szellemet a’ nemzities öltözet képviselheté. Mert — mi türes, tagadás benne — a’ jelen volt, egyébként diszes hölgykoszorúnak alig volt néhány olly kitünő virága, mely-nek rózsasajkairól magyar hangok ömledezének. A’ vigalom zajában illy szép magyar virág ho-ni nyelvén szólítá meg mellette álló társnéját. „Ich kann nicht ungarisch“ — lön a’ felelet. A’ megszólító pirulva kért német nyelven bocsánatot szerénytelenségeért; de arca biborában hi-ven tükrözé magát a’ gondolat: miként lehet magyarhoni művelt hölgy, honi nyelvéhez ide-gen? ! — És így a’ társalgási nyelv, a’ hölgyek irányában — dicséretére legyen mondvá a’ sel-meczi n o b e l világunk! — német volt. ’S e’ vigalmat mégis magyarnak kereszteljük; de hisz gyakran álnéven szótak megnevezni a’ gyermeket. És meg aztán a’ karzatok is nemzeti szín-nel voltak befátyolozva; az öltözet is — persze némi kivétellel — ifjak és hölgyeknél egyiránt nemze-ties, — ’s ez utóbbiaknál jobbadán olly pazar fényű, mintha szépeink hinni nem akarnák: miként a’ szép alak egyszerűbb öltözetben is szép marad; — és voltak nemzeti tánczok: csárdás, kör, társalgó ’sat. — száműze a’ keringő. — ’S még mind ezeknél is többit igényelünk, akkor ki-vált, midőn a’ jelszó mindenhol: látszatni! ? — Nem közinség, kisdédóda, vagy hasonló köz-hasznu intézet felsegezésére rendeztetett e’ tánczvizalom; közvetlen és egyedüli célja volt: a’ táncz, és így sokkal magasb, mint gondolnók; mert ezt ülve elérni nem lehetett; — táncz volt ez, melynek költségeivel számosabb éhezöt e’ szűk időben, talán az éhenhalástól megóvni sikerülhetendett; — táncz volt ez, még pedig ingyentáncz, adózni még a’ belépti jegyekért sem kellett, — következöleg nem kell csodálni: hogy számos látogatói valának, ’s köztök — dicsér-tesek érte az illető ifjuság — rangkülönbséget mellőzve: polgárok és kézművesek. — De elég legyen ennyi. Ne ócsároljunk semmit és senkit, és ne — kivált akkor, ha azt megérdemli. A’ tánczvizalom szép volt és jó volt, mint a’ ma sült kenyér; — Selmecz is szép város és jó város, kivált ha háttal nézheti az ember!

K.-CZELL, apr. 18. Jó ideje már, hogy K.-Czell városáról az „Életképek” hasábjain mitsem olvassunk. Pedig csendes városunkban is támadnak mozgalmak, melyek némelykor figyelmet igényelnek. — E’ napokban egy vándor színészcsoport érkezett hozzánk, nagy re-ményben kezdé működéseit, sokan borus jövőt ígértek szegényeknek, míg lelkes H. J. tbíró ur hatályos pártfogása mellett sikerült részükre egy kis közönséget nyerni. — Szomoruan kellett az-onban tapasztalnunk, hogy e’ körvidék hölgyei és férfiai milly parányi részvéttel viseltetnek a’ hazai művészet iránt, ’s a’ nemzetiség érdekében egy pár árva garast is sokallanak, míg hiúság-szülte vágyaik betöltésére nem pirulnak forintokat áldozni. — Társadalmi életünk szle-meli élvezetekben nagyon kopár; cassinónk nincs, vagyon egy sötét és füstös kávéházunk — ha igaz, — és egy hirlapunk: egyéb gyűhelyünk — mely társas életünk igényeit fentartaná — nincsen; sőt olly siri csönösség uralg városunkban, mintha valami sötét szellemtől áthatva, a’ tétlenség örök álmát aludná. — Mondják, hogy városunkban nem sokára sötét lámpa fog felállí-tatni, a’ sötétséget szétoszlatandó. — Adná Isten! legalább felvilágosodáshoz reményünk lehet.

B. . . . gh.

NAGY-BECSKEREK, april. 22. Torontál megye lelkesbjei emlékezetre méltó buzgó-sággal ’s áldozattal vívták ki a’ korszerűség ’s nemzetiség egyik főalapjának, az eddigelő itt csak mostoha gyermek gyanánt tekintett magyar színészetnek diadalát. — Ugyanis, minden szépet ’s jót olly hő érzellemmel pártoló első alispánunk Karácsonyi László ur lelkes befolyása következtében alakult — magyar színészetet biztosító — társaság, ugyancsak a’ dicsért alispán ur elnöksége alatt folyó évi april. 20-kán tartott közgyűlésében, szerződvényileg megerősít-tette a’ nagy-becskerek-i színházban f. évi october hóban működni kezdő dal- és színésztársasá-gnának — még f. év jan. 21-ki közgyűlésében elválasztott — igazgatóját, Hevesi Imrét, — kinek

*) Köszönöm a’ tréfát, ’s máskorra igen szépen kikérem magamnak. Sejtém mindjárt, hogy nem lesz jó vége a’ dolognak, de az írásmódor engemet annyira megcsalt, miszerint sem ar-ra, hogy a’ levelet P. H. L. ur írta, sem arra, hogy nem írta, nem mertem megesküdni, — ’s csakugyan jégre vezettem. — Kérem azt az ismeretlen urat, ki olly igen tréfás kedvű, mérsékelje e’ viszketegét, miután nem nagy lovagiasságot árul el, mások rovására helytelen tréfát üzni, ’s aztán nem minden emberrel szeret az ember tréfálni. P. H. L. urnak meg-nyugtatól pedig kinyilatkoztatjuk, miszerint a’ dolgot sokkal jobban resteljük, mint ő, ’s ezentúl csakugyan óvatosabbak leszünk, hogy az ő rovására a’ közönséget olly hamar ismét meg ne kaczagtassuk!

fáradhatatlan törekvése után, sikerült a vidéki színészek legjelesbjeiből egy, minden tekintetben kielégítő dal- és színészársaságot összeállítani. E társaság kitünőbb egyénei közül valók: Folinus, Filipovics, Török Béni, Szilágyi Sándor, Laczkó; Folinusné (Lukácsai Antonia), Gusztinyi Julia, Munkácsiné, Berzeviczyné 'sat. E társaság a vidékiek közt alkalmasint első leendő, minélfogva alig várjuk az időpontot, melyben annak előadásait élvezhetjük, — s miután a derék beszkerekű polgárságot is dicséretes rokonszenvenv tapasztaljuk e korszerű vállalkozó simulni, — szép jövődöt jönlünk. — Méltánylást érdemlő Hevesynk — most már „Torontáli“ melléknévvel fölruházott dal- 's színészársaságával, a nyár folyamában, Szeged, Arad, N. Vár és Kolozsvár városokban szándékozik színi mutatványokat rendezni. — Kísérje őt szíves obajtásunk: miszerint ezen utjában is hó pártolókra találjon.

Többen.

N. KANISA, tavasz hó végén 1847. — Ha eléggé hiuk tudnánk lenni oly merész állításra, 's ha sokkal bővebben meg nem volnánk győződve megyénk és városunk lelkes hatóságainak, különösen tisztelt főispáni helyettesünknek városunk szépítése 's emelése körüli fáradatlan buzgalma felől: ugy nemők mondani, miként egykor városunk botrányos járdái és kövezetének jobb karba hozását illető szavaink mégsem hangoztak el minden nyom és viszhang nélkül; mert örömmel jelentem, miszerint a' mult napokban egy főbbrangu tisztviselőkből álló megyei küldöttség tisztelt meg városunkat, a' kérdéses járdák, de jelenleg főkép a' csatornák ké szítése és javítása ügyében; minélfogva bizton remélhetjük, hogy majd nem kellend pirulunk a' vaspályán érkező vendégek előtt, 's minmagunk is nem sárt és agyagot, de — habár k ö v e z e t e t n e m i s — legalább kényelmes tégla z a t o t fogunk taposhatni. — Az élelmek ára is csökkenni kezd valamennyire, 's csak ugy szédelegve tántorog már most a' drágaság eddigi magas fokán, nem sokára alázuhanandó: jobb jövőt remélünk. — Felsőcséky királyunk születése napja valódi örömmre gyulasztá kebleinket, mely magasztosan letüközé magát a' keresztény sz. egyház- 's az izraeliták zsinagógájában végbevitt ünnepélyek alkalmával. — Magyar színészeink fölötti öröminnk bezeg nem sokáig tartott; sőt annál búskomolyabbá válik, minél valószínűbb, hogy Hetényi társaságát, mely, a' gyűlésre egybegyülekezett megyei urakat mulattatandó, Egerszegre rándult, német társaság fényegeti föl váltani. — Utolsó közlésembeli vizsgálati tudósítomást illetőleg ki kell jelenítenem, miként korántsem volt szándékom, az érd. izr. községnek és tisztelt igazgatóságának iskolájuk körüli érdemeiket és dicséretes törekvésüket csonkítani; vagy ez iskolának mostani, az eddiginél sokkal jobb állását tagadni: hanem csupán csak figyelmetni az illetőket arra, hogy minekutána a' nyilvános tanintézetnek nem az egyoldalú megfelelés levén egyedül foladata, annál több házag-pótlás és javítás fogja a' derék igazgatóság figyelmét a' magyar szakra nézve igényelni! — 's ez inkább köszönetet, mintsem neheztelet érdemel, uraim. Továbbá, hogy teljesen alaptalan azon ráfogás: mikép t. Bója F. tanár ur volna azon, noha ártatlan és epétlen, de aljas rossz akarat által félremagyarázott közlés szerzője; de meg egyike sem mindazoknak, kikre a' találós esztelenség vak tapogatásával reá akarja tukmálni, hanem épenséggel — én.

L.

PÁPA, tavasz hó 19-kén. Tegnap estve 5 órakor egy szívmelő ünnepélynek valánk tanui. Ugyanis az itteni izraeliták, községének főnállása óta le g e l ő s z ő r gyűlt össze a' felsőcséky király születése napjának megülsére. A' buzgó hazafiságról honszerte ismert főrabbi, L ó v L i p ó t u r, velős magyar beszédben köté számos hallgatóinak szívére Jesájás profétának (XXIX. 4—9.) a' valóságos hazafiságról négy arany szabályait: 1. Becsületet hivatást válasszatok! 2. Házi erényeket ápoljatok! 3. Közhasznú intézeteket gyamolítsatok! és 4. A' honért az Istenhez könyörögjete! — Mi e' beszéd felől csak azt mondhatjuk: „bár a' földet sarkában megrázó végítéleti trombita erejével harsogtak volna“ annak szavai minden magyar izraelita fülebe. — Valóban örömdetes látni, miként törekednek a' helybeli izraelita község józanabbjai a' kor kívánatihoz illő állappontra jutni; így történt, hogy ugyan e' napon az előjáróság részéről nevezetes pénzösszeg osztatott ki 230 keresztény szükölködő között, mihez hasonlót e' községben még nem hallottunk. — Nem csekélyebb lelkesedéssel ragadák meg e' község gazdagabbjai a' husvéti ünnepeknek ajándékozó alkalmat, a' thora felolvasása alkalmával, egy alakulandó gyermekiskola felépítésére, melynek t. főrabbi ur által szerkesztett tervét a' nm. helytartó tanács is jóváhagyni kegyeskedett, 11,200 v. f. ajándékozni. 'S e' párt mennyi üldözésnek, mennyi rágalomnak volt kitéve! — Jövő hó elején „a' magyar zsinagoga“ második füzeté is meg fog jelenni.

L u b r é.

SOMOGYBÁN, PUSZTABERÉNYBÖL, 1847. apr. 25. Örömmre hevül a' kebel, midőn a' honunk elzártabb vidékeit lakó idegen ajkuaknál is mindinkább megfogamzottnak látjuk a' magyarosodás ügye iránti rokonszenvet. E' reményteljes rokonszenvenv merült föl e' hó 19-kén szomszédságunkban — Lengyeltótiban — izraelita laktársink részéről, kik e' napot, mint felsőcséky királyunk születése napját, magyar szóoklattel, énekekkel és imával ülték meg. A' tiszteletre méltó rabbi, Ehrlich ur, ki a' magyar nyelvet csak pár év óta hallatszik tanulni, ez idén most másodsor szölvött hallgatóihoz nyelvünkön. Szöla jelenleg felsőcséky királyunkról, mint bölcs kormányzóról, gondos népatyáról és a' tudományok 's művészetek buzgó pártolójáról, csinosan beszédebe szölvén izrael jelen átalakulási boldogabb korszakáról elmélkedését, összehasonlítván gyászosb multjával jelenét; — és szöla korszerűleg 's finom tapintattal észhez és szívhez, az Isten, király, hon és embertársaink iránti kötelességekről, ritka szóközi ügyességgel mutatván ki a' módokat 's eszközöket azok teljesítésére. Végül lelkesülve hívott föl minden szölvét és tanítót, gyermekeik 's növendékeik ugy növelésére, mikép azok keble minden lükzet-átlengte beszédet kis növendékeik ártatlan ajkairól két — ez alkalomra kidolgozott — ének zártá be. — E' szép reményű simúlás izraelita atyáinkfiainak nemcsak imásházukban, nemcsak alkalmilag, de naponta örömmel szemlélhetjük: tanodáikban különös szorgalommal oktatgatnak gyermekeik nyelvünkre.

H o r v á t h i.

SZABADKA. Mult tudósítomást öta Havv dalnoktársasága, Hevesyével egyessílten, egész operái előadásokban léptet föl 's jelesen Lindában 's Alvajáróban közmegeledésre. A' Foli-

nus-párt irigyelni tudjuk a' becskerekieknek, mert nem tudjuk: a' nőnek lány kedves hangja 's előadási modora 's játéka-e, vagy a' férjnek fiatal, de ép erejű tiszta tenorja nyerte-e meg inkább tetszésünket? Vidéki színpadon bárhol nyereségnek tekinthetők, 's megvalljuk, az időt nehezen várjuk, mely épülődő színházunkban rendes élményünkkel teendő azon élvezeteket, melyeket mostanság a' véletlenségnek köszönhetünk. Innen Szegedre mentek 's így nem valósult be hosszabbítt mulatásukra vonatkozó jóslatom... Bloch Móricznak az ifjúsághoz címzett remek szózata itt is kellő figyelemmel olvastatott. Nincs jó irányu ifjú, ki annak minden szavaiban tökéletesen bele ne egyeznék; de a' kivétel, igen igen, a' kivétel? — Szokásos állapot vagyunk 's azért kíváncsi vagyok, mulatságainknál mi szerep fog ezentúl is jutni a' bor istenének. És az erény 's munkálkodás eszméit valjon kinek és hánynak jutandó tehetőségre megtestesíteni? 'S ha lesznek azok, találkoznak-e elismerő 's jutalmazó keblekkel? mert elvégre is legkevesebb lesz köztünk, kit egyedül az öntudat 's nemesebb foglalkozás fölött érzett öröm foghat kielégíteni. Eszembe jut itt egy nagy mezőváros, hol az illetők az ott helyiüti körülmények szerint csak úgy létesíthettek cassinói-féle egyesületet, hogy 1-ször meghatározták: szabad mértékletesen (!) inni, azaz: részegeskedni; 2-szor szabad mértékletesen kártyázni, azaz: bankirozni, 3-szor szabad az újságokat két nap után annak, ki éri, elvinni, azaz: ellopní meg tartani. Mert ott úgy okoskodtak az illetők: ha valaki két nap alatt el nem olvassa az újságot, világos! hogy olvasni nem akarja — tehát szabad az elvitele. Illy-féle rendszeren épült egyesület pedig, higgyétek el, sok van az országban. Mondhatná tán valaki erre, hogy ezeknek is lehet közvetve az a' célja, mit Bloch Móricz ajánl. Meglehet! de az emberek gyöngeségei az egyenes célokat sem közelítik meg, hol vennék tehát a' tekervényesekre az erőt? ... Taval említettem volt meg, hogy egy angol gróf a' palitíi fürdő használatá végett Londonból ígérekett hozzánk. Most szava beváltását irhatom meg. A' napokban érkezett ide egész családjával, a' nyarat, sőt ha megtetszik, hosszabb időig is itt mulatván. Leánya, mint hírlik, itt esküszik meg spanyol vőlegényével. Egyszerű öltözési-módjuk utánzandó lenne nőink által... Mondják, az angolok jó lovasok szoktak lenni; nem tudom; de annyi bizonyos: nekünk is van egy igen bájos lovagnőnk, ki utcáinkon tel 's alá járva, a' népet, mely még itt ilyesmikek szokva nincs, folytonos bámulatban tartja. Pedig nem angol, hanem — magyar. Általában a' lóverseny nemcsak ifjainkat ösztönzi lovaglási forrongásra, de asszonyainkat is annyira érdekelteti, hogy ha egyébbel nem, legalább élénk részvétellel kísérik minden e' részbeni nemes mulatságainkat.

M a n o.

FELELET A' DEZSI CZÁFOLATRA. Több védegyleti tag aláírással e' lapok 15. számában ez állittatik: hogy egy szerelmi kalandot kívánsói mendemondák után elbeszélhessek, az Életképek 6. számában úgy és személy fölött török pálcát, állítván: hogy Dézsen a' védegylet 's a' honi kereskedő megbukott. A' lapot ugyan kezeim közé nem kapám, mert mint kényes pont, a' cassinóból elébb állittottat után nem nézhetek, de a' szerkesztőség nézze át, 's nyilvánítsa lapjai érdekében, ha illy összefüggésben állítottam-e ilyesmit. Annýira emlékszem, hogy a' védegyleti fontos úgy hanyag kezeléséről szólnál, fel-említettem a' honi bolt felbomlását, minek okául, tehát nem előzmény gyanánt, mondtam el a' kalandot, melybe Kr. ur, az egyezmény ellenére, nagyon jótalannul avatkozott! 's mi útlegekben végződén, a' kereskedésnek felbomlását vonta maga után; tehát ha azt állítottam volna is, hogy Kr. ur, mint csupán honi ezikkék árulására vállalkozó kereskedő, megbukott: a' czáfolat még ekkor is helytelen lesz vala. — Mint vásáros és specerei nem bukott meg Kr. ur, de mint honi kelmék árulója — melyért eleinte több lapokban magam is hazafiságot megdicsértem, collegájának azon mezejére lépén, hol a' legszentebb barátság is összevész — önbűne miatt megbukott. Addig viszik a' korsót a' vízre, míg füle szakad! Múskor, azt hiszem, óvatosabb lesz — 's nem dugja orrát oly helyre, hol az még könnyen oda is veszhet. Bizony, ha ez nem lesz vala, a' honi bolt szép egyezség alatt ma is állana. Így megbukott! P. F. átlátte ugyan a' honi kelméket, de azon különbséggel: hogy elébb „a' Pesten lévő középponti választmány bizonyítása alatt kellett portékákat hozni, 's itthon a' főkegylet biztosaí által meghatározott p. centen árultattak.“ Most pedig P. F. ur alatt a' kettő közül egyik sem áll, mi a' védegylet hibája: miért nem igyekezett oly kereskedőt szerezni, ki az egylet szent érdekét szívére vegye, 's ki magát az egylet ellenörködése alá vesse. Mert, uraim, oly ügyekben, melyektől a' haza jövője függ, lágymelegeknek lennünk nem szabad. Több védegyleti tag nem várta hazafiságotmól, hogy a' védegyletet illy rossz színben tüntessem az olvasó világ elibe. — Hogy a' nálunkí védegylet a' középponti választmánytól felszólítottat, mért nem tudósít létezése miként állásáról, jegyzőkönyveit miért nem küldi fel — ezt csak önök sem tagadják. Vagy tán azt várják hazafiságotmól, hogy a' hibát is dicsérgessem és legyezgessem? Uraim, ebben a' moralban nem fogok önökkel kezeti! Fáj ugyan lelkennek, midőn a' jó ügy rossz sikeréről kell valamit írnom, — de m i k o r e z t bűn és hanyagság okozza: a' nyilvánosság fegyverét lehetetlen fel nem villantanom, hogy máskor legalább ilyesmi ne történjék. Szentimrey.

SZÍNHÁZI ELŐADÁSOK HETI RENDJE:

Május 9-én Két pisztoly.

Május 13-án Jeggyürü.

— 10-én XII-ik Károly Rügenben.

— 14-én Linda.

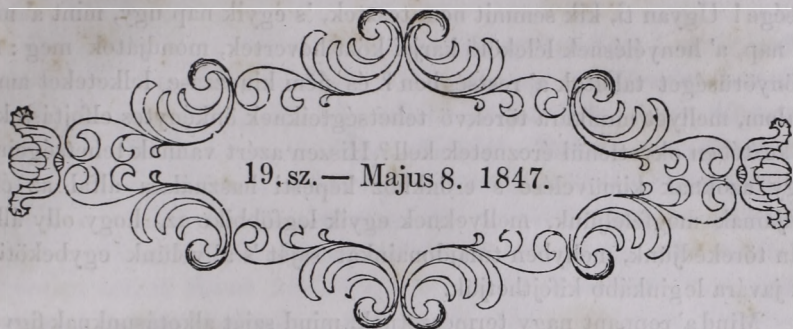
— 11-én Lammermoori Lucia.

— 15-én Mátyás fia. Irta Szigligeti. Komlóssy Ida javára bérszünettel
Először.

— 12-én Nagykoru és Ballet. Brussi, Erhart-Kurz k. a. és Campilli ur vendégjárték. bérszünettel.

— A' 224. szám alatti eredeti darab az illető választmány által nem fogadtatott el.

— Bassetona ur kötelezettségénél fogva rögtön elutazni kénytelenítvén, május 8-ra Ot-hell o soroztatott, melyben a' nevezett művész utósor lép fel; ezen körülmény miatt az Egy pohár víz május 7-re tétetett.

19.sz. — Majus 8. 1847.

LEVELEK AZ IFJUSÁGHOZ.

II.

A' teremtésnek ragyogó koronája az ember. Minden egyéb teremtmény, bár milly szemgyönyörködtető 's feltűnő legyen, az emberhez képest, hogy hasonlítást tegyek, az, mi a' gyémánthoz képest az utolsó porszem. Az emberre az istenség bélyege nyomatott, mellyel a' teremtés koszorujában dicsőségteljesen áll, 's minden földin felülemelkedve, az egek trónjáig ér.

Az ember felséges tulajdonokkal ruháztatott fel, mellyek páratlanok 's amaz előnyt megalapítók, mellyel minden teremtetett lények felett bir. A' belelehelt isteni szikra segedelmével még az elemeket is meghódítja.

Ugyde, ha a' teremtőnek bölcseségét, a' mindenséget összetartó láncolatot, 's az embert felséges tulajdonaival tekintjük: úgy fogjuk találni, hogy az ember csak akkor érdemes e' felséges nevezetre, ha célja- 's rendeltetésének megfelel. Miután pedig az emberben testi 's lelki tehetségeket látunk rejleni, a' teremtőről pedig fel nem tehetjük, hogy céltalanul teremtetette volna azokkal az embert: azon következtetést kell tennünk, hogy az ember ama tehetségeit kiművelni, használni, 's az azoknak megfelelő célokra fordítani tartozik. Ez pedig csak munkával és iparkodással történhetvén meg, az embernek rendeltetésében a' munka befoglaltatik.

Ti tehát, fiatal barátim, munkára vagytok teremtve! Henyélés és semmit nem tevés között az életet át nem huzhatjátok, mert az alkotónak és teremtetéseknek célja ellen cselekednétek, és megszégyenítene benneteket még az a' kis hangya is, melly életét parányiségához képesti munka közt éli le. Pedig hányan vannak köztetek, kik rendeltetésöknek nemességével legkevesebbet sem gondolva, henyélés közt töltik át napjaikat, 's tehetségeiket, hogy később saját 's az emberiség hasznára fordíthatnák, ki nem művelik, az arra vezető alkalmakat elhanyagolják, 's így

saját magoktól elrabolják azt, mi után törekedni minden embernek kötelessége! Ugyan ti, kik semmit nem tesztek, 's egyik nap úgy, mint a' más-sik nap, a' henyélésnek lélekölő karjai közt hevertetek, mondjátok meg: mi gyönyörűséget találtok a' restségben? és nem kinozza-e lelketeket amaz unalom, melyet munkára törekvő tehetségeiteknek önkényes elfojtása következtében okvetlenül éreznetek kell? Hiszen azért vannak tehetségeink, hogy azoknak kiművelése 's erőnkhez képesti használata által az élet czéljainak megfelelünk, melyeknek egyik legfőbbike az, hogy olly állás után törekedjünk, melyben tulajdonainkat saját 's a' velünk egybekötöt-tek javára leginkább kifejthetjük.

Mind a' roppant nagy természetnek, mind saját alkotásunknak figyelmes vizsgálata, különösen az önfentartásnak ösztöne, arra serkentenek bennünket, hogy napjainkat munkára fordítsuk. Az állat- 's növény-világnak folytonos mozgása 's átváltozása, és azon soknemű szükségek, melyek életünknek fentartására megkívántatnak, részint intenek, részint kényszeritenek a' teremtsénnél kapott tehetségeinknek czélszerű használatára, mit úgy eszközünk, ha az életnek szinpadán cselekvőleg szerepelünk. Erre mind testi, mind lelki tehetségeinknek természete 's szerkezete mintegy kényszeritenek bennünket. Tekintsük csak a' munka-edzett 's rest ember testének fejlődése közti különbséget! Nemde ennek teste beteges, gyenge, minden legkisebb légváltozás alatt szenvedő, midőn amaz izmos, viharoktól vissza nem rettenő, 's olly munkák eszközzésére alkalmas, melyeket a' puha életű henye lehetetlenségeknek tart. A' testnek erősítése, 's az egészségnak biztosítása már magában elég munkára ébresztő ok.

De lelki tehetségeink természetének vizsgálata minden egyebeknél hatalmasabban ösztönöz arra, hogy életünket ne henyélve éljük le. A' szellemi tehetségek emelnek bennünket az állatok fölé, 's csak azoknak kifejlesztése és művelése által leszünk a' szónak igazi értelmében emberekké, kik nemes rendeltetésöknek betöltésére képesek. Ugyde, ha henyélünk 's tehetségeinknek kifejlesztésére, annál inkább kiművelésére, semmi gondot nem fordítunk: fel fogunk-e emelkedni ama méltóságra, melyet a' teremtető személyünkhöz kötött? Nem! mert ha bár megvannak is bennünk a' tehetségek, de kifejlesztés, kiművelés nélkül hasonlítanak ama nemes érczhez, mely körétegek közé szorulva hever. Hogy azok kellőleg használtathassanak, 's általok a' többi lények feletti elsőségünket bebizonyítsuk: ki kell azokat fejtenünk, palléroznunk, mi nem henyélés, hanem az élet terén iglalkozás által történhetik. Nagyokká szellemi tehetségeinknek fáradtságos kifejtése nélkül nem lehetünk, és évezredes munkájába került az az emberiségnek, hogy az elméleti 's gyakorlati tudományok ágaiban a' műveltségnek ama fokára felvergődött, melyen jelenleg áll. Nézzük a' tunyaság mákonyával elaltatott népek sorsát, és meg fogunk győződni arról, hogy a' társaság összes tagjainak szorgalma nélkül egy nemzet sem lehet nagygyá. Kik saját magokat elhanyagolják, hogy munkálhatnának közre a' társaság anyagi 's szellemi érdekeinek előmozdítására? és nem is mutat fel a' történetkönyv egy nemzetet sem, mely a' polgároknak szorgalomtanusító

törekvése nélkül a' népek sorában feltűnő állást vivott volna ki magának.

Ha ezekhez az emberi természetben rejlő gyengeséget — az érzékeknek az ész fölé való felemelkedését — vesszük, mit legtöbbnyire henyelő embereknél tapasztalhatunk: még inkább átlátandjuk, hogy folytonos munka 's foglalkozás közt kell eltölteni éltünket. Tudjuk, mennyire ellenkeznek érzéki ingereink az erkölcsi jó- 's nemessel, és ha fellelkesülünk is ennek gyakorlására, de kis nehézséggel jár: azonnal lankad buzgalmunk. Senkinél pedig az érzékek turalalkodóbbakká nem válnak, mint annál, ki foglalkozás nélküli élettel lelkétől minden nemes táplálékot elvon, egész lényét nem foglalatatoskodtatja, 's csak egyedül érzékeit táplálja. Folytonos foglalkozás lelkünket mintegy lefoglalván, az érzéki vágyak kielégítésére kevesebb időt enged, 's így meggyengítetvén azoknak ereje, annál biztosabb 's könnyebb belsőknek nemes sugallatainak követése. Ki sem kézi munka, sem szellemi működés által tehetségeit nem foglalatatoskodtatja: az a' teremtmény jóságával visszaél, ennek célja ellen cselekszik, ki ha azt akarta volna, hogy csak állatilag tenyészsze, semmit ne tegyünk, bizonyosan olly szép 's nemes tehetségeket nem lehelt volna belénk.

Mivel pedig e' tehetségek minden emberben egyenlően megvannak, 's csak a' körülmények- 's behatásoktól függő fokozatos kifejlődés tesz különbséget: önként következik, hogy a' rendeltetésünk betöltésére vezető munka 's foglalkozás köteleessége alól senki sincsen felmentve. Saját köre 's tehetségei fokához mért munkával köteleztetik minden emberéletét hasznossá tenni, miről meggyőznek bennünket a' munkátlanságból eredő 's mind a' test-, mind a' lélekre károsan ható következményeknek átgondolása. Ugyanis testi tehetségeinknek gyakorlata nélkül testünk kevéssé ki nem fejlődhetik, izmaink meg nem edződnek, betegesek, gyengék vagyunk, minden legkisebb légváltozás miatt szenvedők, 's a' test 's lélek közti kapcsolatnál fogva mindez a' lélekre is hatással bír. De minél nemesebb lelkiünk testünkénél, annál nagyobb a' munkátlanságnak hatása a' lélekre nézve. Ki készakarva hagyja lelkét foglalkozás nélkül, az legszebb tehetségeinek kifejlődését gátolja, és sok ismeretektől zárja el magát, melyeknek hiányával a' tökéletességnek azon fokára fel nem emelkedhetik, mellyre képes. Az illyennél parlagul hevernek a' legszebb tulajdonok, mellyeket kiművelés által saját 's az emberiség javára sikeresen használhattott volna. És mi legkárosabb, az illyenek válnak leghamarább érzékingeiknek martalékaivá, mert a' foglalkozás nélküli szellemet ezek elnyomják, a' lélek küzdeni gyenge, 's az ember állattá aljasul. Ki lelkét kevéssé kiművelte, még annak is sokszor vajmi nehéz érzékeit legyőzni, hát az, ki lelki erejét ki nem fejtette, birand-e turalalkodó testiségén diadalmaszkodni? És midőn az ember mit sem tesz, nemde akkor üzi vele játékát a' mindenfelé elragadó képzelet? ez vágyakat gyújt, mellyek az erkölcsileg gyengét legbűnösebb kicsapongásokra vezetnek: de ki lelkét bizonyos meghatározott irányu foglalkozás által tudja folytonos működésben tartani, az a' képzelődés világával nem igen bibelődhetik, 's könnyelmű tévedéseknek

legritkább esetben válik rabjává. Innét a' munkás ember soha, vagy csak igen ritkán követ el bélyegző kicsapongásokat, millyenekkel egy henyének élete terhelve van.

Minden eddigi, a' munkásság minden egyes egyénre kiterjedő kötelességének bebizonyítására felhozott okok ollyneműek, mellyek az emberi természet vizsgálatából folynak ki 's azért általánosak. Mintán azonban körülmények 's civilisatio az embereket társaságos életre szorította, 's innét eredő polgári szerkezet egy nagy családdá összeforrasztotta: e' viszonyoknak természetéből is több okok folynak ki, mellyek bennünket munkára szorítanak.

Az összes emberiséget úgy lehet tekinteni, mint egy nagy családot. Valamint a' családokban a' tagokat egymás iránti kegyelet 's egymás érdekeinek közérővel előmozdítása fűzik össze: úgy az emberiség tagjai is egymáshoz egyetemben közös érdekek által lánczoltatnak. Az ember egymagának nem elég; vannak szükségei 's érdekei, mellyeket másoknak segedelme nélkül el nem oszlat hat 's nem létesíthet. Innét keletkezett a' társaságos élet eszméje 's ennek életbeléptetése. Mivel pedig éghajlat 's szokások különbsége, távolság 's szaporodás az embereket több apróbb társaságokra felosztáták: azon kedvezményeknek viszonzásául, mellyeket minden egyes az egésznek szerkezete által élvez, mindenki azon társaságnak irányában 's érdekeiért tartozik munkásságot kifejtteni, mellynek földfekvési felosztás 's részletesb körülmények után tagja. A' népek- 's nemzeteket alkotó társaságok tagjai összesen egy célra köteleztetnek munkálni, mi nem más, mint a' közjónak előmozdítása, mert az egyeseknek jóléte is ettől függ. És ugyancsak a' társasági szerkezet eszméjéből folyik ki, hogy a' tagok egymásnak javát kölcsönösen előmozdítani segítsenek, az ezt gátló akadályok elhárításán közös erővel munkálódjanak, — mit, ha mind saját, mind embertársaik java iránti hideg részvégtlenség- vagy közönyösségtől lebilincseltetve, kényelmes mitsem tevéssel huzzák át életüket, eszközölni nem foghatnak; és miután az ember a' polgári társaság kebelében olly javakat élvez, mellyeket annak körén kívül fel nem találhat: egy tiszta keblü 's gondolkozásu tag sem fogja tehetsége szerinti hozzájárulását attól elvonni. Az élet- 's vagyonbiztosság az ember jólétének megalapítására 's erősítésére legszükségesebb kellékek, mellyeket minden jól rendezett polgárzatban szükségkép fel kell találnunk, mert azok nélkül sem mi magunk nyugodtak 's boldogok nem lehetünk, sem semmiféle köztársaság felvirágzásra nem hozható. Már hogy ez élet- 's vagyonbiztosság fenállhasson: minden honpolgárnak erre közremunkálni kötelessége; mindenki, tehetségei fokához mérve, részt venni tartozik ama terhekben, mellyek annak fentartására szükségesek, mert csak így lehet remélni, hogy életünk kellemetes, 's a' nemzeti kifejlődés dicsőségre vezető leszen. De ha minden honpolgár becsületesen nem törekszik e' célra, sőt restségével annak előmenetelét megakadályozza: sem az egyik, sem másik nem várható. Ezekhez járul még, hogy az örök igazsággal ellenkező a' polgárzat szerkezete által biztosított jótéteményekben részesülni, és az annak

fentartása- 's virágzásba hozására szükséges hozzájárulást megtagadni ; mert igazságosan csak az akarhat valamelly társaság-adta kedvezményeket élvezni, ki azon terhek viselésétől, mellyek azoknak megszerzésére 's fentartására szükségesek, vissza nem retten : azért ki honpolgári kötelességeinek eleget akar tenni, az a' közügyeknek menetelét hideg-résztétlenül 's összetett karokkal nem tekintendi, hanem, mennyire ereje 's tehetségei terjednek, a' nemzeti jólét 's nagyság emelésére szorgalmasan közremunkál.

Ezek után szükséges-e még titeket, fiatal barátim, munkára, tehetségtekteknek kifejtésére 's czélszerű használatára felhivnom? Én titeket együl egyig jó embereknek 's becsületes honpolgároknak tartalak, kik mind magatok, mind a' haza iránti kötelességtekteket tudni fogjátok, és azért élteteket nem henyélve, de munka közt töltenditek. Tegyétek ezt ! És ha majd egykor látandjátok, miként a' munka 's foglalkozás nemcsak saját magatoknak, de az általatok forróan szeretett honnak jólétét, virágzását 's civilisatióját előmozdítandja : tanítsátok meg erre gyermekeiteket is, hogy a' haza- 's polgárainak boldogsága századokra terjedjen.

B ú s A u r é l.

A' FAKÓ LEÁNY 'S A' PEJ LEGÉNY.

Jaj azoknak, kiket a' természet megbélyegzett ! magányosan, elhagyatva állnak azok az életben, mint a' város végén az akasztófa, mellyet minden ember kerül félelemből vagy utálatból. Gyökeret vert bennünk az előítélet, hogy azok okvetlenül mind roszak lélekben, kik nem ép testűek, vagy formátlanok ; az ilyenekre azt szoktuk mondani : fuss tőlök jobban, mint a' dögvésztől, mert ártóbbak ők a' dögvésznél ! — Szent igaz, hogy azok közül, kikkel a' természet illy mostohán bánt, sokan gonoszak, nagyon gonoszak ; de hát az mind jó-e, ki ép és szép testű ? nincs-e ezek közt is számtalan rosz lelkű ? És aztán a' természettől megbélyegzettek már anyjok tejével szíják-e be a' gonoszságot ; megterem-e ennek magva bennök azon pillanatban, mikor fogantatnak ? 's az Isten talán azért ad lelkeknek illy rút hüvelyt, hogy mintegy ujjal mutassa a' világnak, hogy ezek az emberiség söpredékei ? . . Igy vélekednek sokan, hogy igen ; de a' kik ezt tartják, igaztalanok Isten és emberek iránt, 's megérdemlik az ostoba vagy gazember nevet, vagy egyiket, vagy másikat. Ostobaság és gabság, e' kettő szüli az igaztalanságot ; okos és becsületes embertől igazság származik. Ne fogjuk tehát senkire, hogy eredetétől gonosz. A' legelfajultabb lélek is tiszta volt születésekor, mint a' még utban levő hó, melly csak akkor válik sárrá, ha már a' földre hullott 's ott lábbal tapodták. Illyen a' világ ! a' kik roszak közöttünk, mi magunk tettük őket roszakká ; előbb meggázoljuk őket lábainkkal, és aztán azt kiáltjuk rájuk, hogy piszkosak, 's a' melly kutyának veszett hírét költik, meg van az veszve. — —

Szegény Marci ! ő is így járt.

Áldott egy teremtés volt ő, szíve olyan jó volt, mint a' falat kenyér, de a' természet megbélyegezte, és a' világ azt kiáltotta rá : Kain ! és eltaszította magától.

— Jól van hát, gondolta Marcsi, ha ti ellenem, én is ellenetek ! . . .
De az elején kezdem.

Marcsi apját Csigolya Dánielnek hitták, és vargamesterember volt. Fiatal korában szép kis vagyont szerzett össze, de egyszer eszébe jutott, hogy jó volna már nemcsak szerezni, hanem költeni is, 's erre nézve legezéltírányosabbnak tartotta, magát a' boritalnak adnia, minthogy ezen nemes hivatalban az ember költ ugyan, de mégsem mondhatni, hogy a' pénzt kidobja, sőt inkább elnyeli. Csigolya Dániel nagy eszű ember lehetett, mert az ivásba igen hamar beletanult, pedig ez nehéz mesterség, nekem legalább az volt. Én egy pár esztendeig gyakoroltam a' legnagyobb szorgalommal, míg némi-némü tökéletességre vihettem. Ez akkortájt volt még, mikor a' nagy boritalt virtusnak tartották. Hála Istennek, ezek az idők már lejártak, 's én ugy elfelejtettem az ivást, mintha soha nem is tudtam volna. Szegény kocsmárosok, én szívből sajnállak benneteket, de szívből ohajtom, hogy minél többen akadjanak, kik példámat követik.

A' mint mondtam : Csigolya Dániel nagy mestere lett a' boritalnak ; esztendő leforgása alatt az öregbirót és a' kántort asztal alá itta, pedig ezek, mint mindenütt, ugy azon faluban is, hol Dániel uram lakozott, a' kocsmá első vitézei voltak. Alig telt bele két esztendő, vége lett a' keresménynek ; a' házat a' sánta szűcs, a' szőlőt a' tiszteletes vette meg, 's végre oda jutott a' dolog, hogy mustárok és kaptafák 's a' műhely egyéb szerszámai vándoroltak a' kocsmába.

Csigolya Dánielné asszonyom tisztességes életű és takarékos erkölcsű gazdasszony volt, e' szerint gondolhatni, hogy nem igen örült meg férjének új sáfárkodásán 's egy szóval sem biztatta, hogy iparkodjék minél többet inni. A' szegény asszony eleinte csak magában sirdogált, ha férjét részegen látta haza jőni, 's legfőlebb a' szomszédba ment panaszkodni ; Dániel gazdának nem mert szólni vagy tán nem akart, gondolván, hogy eszére fog térni. De mikor csak várt, csak várt, és egyre hiába várt : már ekkor nem állhatott ellen, hogy értésére ne adja csodálkozását és rosztalását magaviselete miatt, 's ezt így kezdte meg :

— Ugyan, édes Danim, az Isten szerelméért, mire nézed a' napot ? hát már mindig iszol és soha sem dolgozol ?

Dániel e' szavakra meghökkent, a' bortól nehéz szemeit, a' mennyire tőle telt, kimeresztette, két kezét csipejére tette, 's lábait szétvetette, hogy könnyebben megállhasson egy helyen, és így szóla komoly méltósággal :

— Csitt !

— De, kedves férjem, felelt az asszony, ha már benne vagyunk, hát csak elmondom, a' mi a' szíven fekszik, ugy is elég soká hallgattam.

— Asszony, kiáltott föl a' férj nemes haraggal, ne merj pisszeni !

— De merek

— De ne merj

- Es miért ne merjek ?
- Azért, mert . . . mert én Csigolya Dániel vagyok.
- És én Csigolya Dánielné vagyok.
- Feleségem, ne hazudj!
- Részeg disznó !
- Asszony, ne káromold az eget, mert a' szentírás is azt mondja, hogy az Isten hat nap alatt teremtette a' világot, a' hetedikén pedig megnyugodott : azért vedd meg az ágyat szaporán.
- Addig meg nem vetem, míg ki nem beszélem magamat !
- Micsoda ? te ki akarod magadat beszélni ? ugyan ugy-e ? igazán mondd ezt vagy csak tréfálsz ?
- Van is most nagy kedvem a' tréfára ?
- No ha nem tréfálsz, ugy add elő a' borotvám, hadd vágjam ki a' nyelvedet.
- Ha kivágod is beszélek . . .

Már itt meg nem állhatta Dániel gazda, hogy dühbe ne jöjjön. Dühbe jött és nagyot ordított :

— Asszony, a' te neved : hallgass !

Ezzel neki-rohant feleségének, 's pofon akarta vágni, de szerencsére csak a' fejkötőt ütötte le fejről. Ezután meglegedve vetette magát a' bontatlan ágyra, 's nem sokára ugy hortyogott, mint a' bakancsos pipája ; a' szegény asszony pedig kiment a' konyhába, 's a' tüzhelynél virasztott és sirt.

Ez aztán így járta minden áldott nap.

A' férj részegen jött haza, a' feleség pirongatta, gyalázta, kérte, cizrogatta, mindent elkövetett rajta, hogy jobb utra hozza, 's a' dolog vége mindig az lett, hogy Dániel gazda jól megnadrágolta feleségét. Végre, mikor már tökéletesen meggyőződött a' jó asszony felőle, hogy férjét az ördög sem téríti meg : abba-hagyta a' pörölést és nyájaskodást, 's egykedvű volt és hallgatott, ha urát éjfél vetette haza tántorogva. De ez már annyira megszokta a' döngetést, hogy boldogtalan hitestársának azután is rendesen kiadta a' maga részét, mikor már se jót, se roszt nem szólt neki garázda életmódjáért.

Igy teltek a' napok. A' gazdaság egyre fogyott, 's egyszer ki lép be a' küszöbön ? nem más, mint a' nyomoruság, a' pazarlásnak e' rongyos éhes gyermeke. Helyet foglalt a' házban, 's Csigolyáék mindennapos vendége lett. Még ez csak hagyján ! de az járult a' dologhoz, hogy Csigolyáné, kit eddig elkerült az Isten kegyelme, azt vette észre, hogy másod magával kezd lenni, 's így várhatták, hogy nem sokára hárman meritenek azon tálból, mellyből ketten sem laktak jól.

— Mennykő üssön a' dolgunkba ! mormogá Dániel gazda, a' mint megtudta, hányadán vannak ; mennykő üssön a' dolgunkba, most már meg sem verhetem feleségemet, mert azt a' szegény gyermeket találhám föbe kollintani, a' ki csakugyan nem tehet róla, hogy anyja olyan . . . olyan . . .

Dániel uram soká kereste a' szót, hogy milyen? de mégsem találta meg, noha feje minden zegét-zugát tüvé tette. Gondolkodóba esett, hogy ugyan miért is bántja hát ő feleségét? hiszen semmi oka nincs rá. Elismerte a' derék férfit, hogy ő maga a' hibás, és fogadást tett, hogy többé ujjal sem illeti hitestársát. Meg is tartotta, még pedig sokáig, de nem örökre. Egyszer irtózatosan beleesett torkába a' szomjuság, de úgy, hogy a' ház is majd lángot vetett a' feje fölött. Hanem már semmije sem volt, mindenét eltékozolta. Törte fejét: mihez fogjon? fölnezzett keserves keserűséggel az égre, meglátta a' napot, és így sohajtott föl:

— Hejh, csak én ezt a' napot le tudnám venni! mindjárt elvinném a' borbély komához, 's eladnám neki réz-tányérnak; úgy is lyukas már az, a' mellyik a' műhelye előtt lóg. Mit tegyek, mit tegyek? mindjárt bera-gad a' nyeldeklőm és kiszakad a' bélem a' szomjuság miatt. Száz aranyat adnék egy korty borért... vagy jobban mondva: nem adnék egy korty bort száz aranyért. Ha tudnám, hogy a' vérem borrá válik, tizenkét helyen vágatnék eret magamon, ha belhálnék is. De miért is nem születtem én hordónak, valami száz akós hordónak, tele amolyan jóféle ó borral... oh Istenem, megköszönném, ha pintes palaczk volnék is, csak bor állna bennem... még azt is elfogadnám, ha az Isten afféle közép nagyságu pohárrá változtatna... tán még arra is rá állnék, hogy az a' cseréptányér legyek, a' mellyik a' csap alatt áll... no ez már igazán potomság, de rá állnék, rá, hanem most mindjárt!

Igy elmélkedett Csigolya Dániel uram, 's szinte remélte, hogy valami boros edénynyé változik; de bizony megmaradt ő régi állapotában, csak szomjusága lett tetemesebb. Kétségbeesve forgatta köröskörül szemeit: nem akad-e valamire, mit eladhatna vagy zálogba vihetne?

Semmi, semmi!

Könyökig vajt minden zsebébe, noha tudta, hogy azok már régóta üresebbek az üreségnél, de e' pillanatban mégis remélte, hogy hátha lesz bennök valami ráncz között meglapult bankó? Fia sem volt, 's ő csüggedten ejtette le karjait, mintha azok rögtön elszibbadtak volna. Ekkor jutott valami eszébe, fejét megvakarintotta, 's nagyot csattantott hüvelyével és középső ujjával.

— Hohó! kiáltott föl, hohó, megvan, megvan! leütöm az ajtóról a' zárt..., úgy is szükségtelen, mert nincs mit féltenuink a' tolvajoktól. Le-ütöm. Csigolya Dániel, a' te eszed becsületedre válik tenéked!

'S ezzel ugyancsak lódult befelé, hogy végrehajtsa, a' mit kigondolt. El kezdte a' baltát keresni, hogy legyen szerszáma, mellyel a' zárt lefeszít-hesse. Elfeledte, hogy a' balta árát már régen beitta. Kereste, kereste még a' tükrő fiában is; végre az ágy alá bujt 's ott motozott a' sötétben. A' mint tapogat jobbra-balra, egyszer csak valami puhába kap. Kirántja, megnézi, 's reszketve az örömtől suttogá:

— Most már nem kell a' zár... azt későbbre hagyom. Elég most ennyi. A' feleségem a' szomszédban van, meg sem tudja, hogy ezt elvit-

tem. Ha idővel kisül, azt mondom neki : kiabálhatsz, jókor van már. Aztán meg erre szüksége sem lesz többé. Menjünk, Dani pajtás.

Indult, de oh szerencsétlenségek szerencsétlensége ! a' mint az ajtót kinyitotta, épen akkor toppant be felesége, pedig senki sem hitta, Dániel gazda legalább nem, bizonyosan nem.

— Hova viszed azt ? szólt az asszony megrémülve, hova viszed ?

— Ki a' napra, feleségem, felelt a' férj, föltalálva magát, kiakasztom a' napra, mert hát, látod, az az ágy alja olyan nedves, hogy ott egészen megpenészedett.

— A' napra ? ugy-e ? nem is a' kocsnába ? Add ide, add ide, ha mondom. Ezzel ugyan ki nem mégy. Ebben léptem az oltár elé, ebben lépek Isten elé is. Ez volt mennyasszonyi ruhám, halotti ruhám is ez lesz. Azért add ide. Oh Istenem, hogy jobb helyre nem dugtam, mikor tudhatam, hogy mindent fölmutatsz, te boldogtalan !

— Ha ohajtod, hogy boldog legyek, bocsáss !

— Menj, mit bánom, de e' ruha nélkül.

— Köszönöm szépen.

— Élve ki nem ereszttem kezem közül.

— Feleség, tudod, hogy parancsolhatnék, mert én vagyok az ur a' háznál ; de nem parancsolom, hogy add ide, hanem kérem. Kérlek, Zsófikám, szépen kérlek.

— Nem !

— Még egyszer kérlek.

— Nem !

— Utójjára kérlek.

— Nem, nem !

— Leges-legutójjára

— Hiába

— No ha hiába, hát ne !

Ezzel úgy hasba rugta a' szegény asszonyt, hogy ez ájulva rogyott a' földre ; ő pedig kapta a' ruhát hóna alá 's vágatott a' kocsnába. No hiszen volt élet ! Ugy folyt a' bor, mintha ingyen adták volna. Dániel uram eltökélte magát, hogy addig egy tapodtat sem mozdul, míg a' szép menyasszonyi ruha árát le nem önti az utósó pótráig. Szavának is állt emberül. Ivott vele boldog, boldogtalan. Egyre biztatta vendégeit, kik egyébiránt biztatás nélkül is tisztességesen hozzáláttak volna a' dologhoz. Mikor már minden zsebe és minden pohara kiürült : holt részegen, nagy énekszóval kullogott haza. Javában ujjongatott 's tánczolni kezdett épen a' legroszabb helyen, egy pocséta mellett, mellyben a' disznók szoktak heverészni. A' mint lábát emelte volna, belebukott a' pocsétába, 's mire a' bakter meglátta és kihuzta, már meg is volt fuladva. A' bakter haza czepelte feleségéhez, ki ekkorára már elszülte gyermekét. Hárman töltötték a' szobában az éjet : az apa halva, a' fiu most kezdve élni, és az anya félig élve, félig halva.

Az özvegy eltemetteté férjét, 's megkeresztelteté gyermekét. Mártonnak keresztelték ; de kár is volt a' papnak fizetni, mert nevének semmi

hasznát sem vette. Kis korában a' gyermekek vörös kutyának hitták, nagy korában pedig az egész falu pej legénynek hitta, minthogy azon rugás következtében, melyet anyján követett el apja, képenek egész jobb oldala holta napjáig olyan piros maradt, mintha csak tiszta vérrel mázolták volna be.

— Ahol a' pej legény!

— Ugy félek tőle, mint a' pej legénytől!

— Ugy utálok, mint a' pej legényt!

— Vetélkedik a' pej legénnyel.

— Csókoljon meg a' pej legény!

És a' többi, és a' többi. Így említették különböző alkalomkor, de senkinek sem jutott eszébe, azt mondani:

— Csigolya Márton.

Mindig csak:

— A' pej legény.

Sok embernek nyomoruság- és bánatteljes egész élete; de van mégis egy időszaka, a' gyermekkor, melyben boldog volt, melybe örömmel száll vissza emlékezete, mint a' fecske a' hervadozó őszi tájról a' virító déli tartományokba. Mártonnak, szegénynek, gyermekkorában sem volt egy fapénz árával sem jobb dolga, mint később. A' gyermekek nem akartak vele játszani; vagy ott hagyták, vagy elkergették, 's ő haza ballagott anyjához és sirva panaszkolta el, hogy mindenki utálja. Anyja nem vigasztalhatta egyébbel, mint azzal, hogy ölébe vette és vele sirt.

A' mint az iskolát kezdte járni, még keservesebb állapotra jutott. A' fiuk nem akartak mellette ülni: mind azt mondta, hogy ő nem ül ahhoz a' rusnya vörös kutyához, 's mikor őket rákényszerítette a' tanító, alattomban annyit döfték, rugták, csípték, hogy magának kellett a' helyet ott hagynia. A' legutolsó padba vonult vissza, 's ott huzta meg magát a' sarokban. Ha valamelyik fiu elnyiffantotta vagy elröhentette magát, 's a' tanító mérgesen kérdezte: hogy ki volt az? valamennyi fölkiáltott egy hangon, hogy Marci volt, és így akármi csínt követett el egyik vagy másik: azt mindig Marczi tukmálták, ki is azután illendően kikapta bérét a' temérdek gonoszságért, melyet elkövetni esze ágában nem volt; hogy is? hisz az istenadta olyan ártatlan volt, mint a' tej. Hogy örült aztán az egész iskola, mikor az árva fiut úgy elpántolták, hogy kékült zöldre bele! milyen dicsekedéssel mondták el otthon anyjoknak, hogy a' vörös kutya ugyan kikapott ám! Az anyáknak csak egy szavokba került volna, gyermekeikből kiverni a' gyűlölséget és kárörömet a' boldogtalan Márton iránt; de ők a' helyett, hogy utbaigazították volna gyermekeiket, még azt mondták, hogy úgy kell neki a' förtelmesnek! és így még olajat öntöttek a' rosz indulat tüzére.

Férje halála után Csigolyáné, vagyonának csekély maradványával, elhurczolkodott testvérbátyjához, ki a' faluban kovács mesterember volt 's nőtelenységben élt. János mester szívesen fogadta magához hugát kis fiával együtt, mert jó módu volt, 's házasodni ezután sem akart; senki sem tudta, mi okból? némelyek azt pletykálták ugyan, hogy azért maradt nő-

telen, mert senki sem ment volna hozzá; de ez igazán csak pletyka volt, minthogy János meg sem kért egy leányt sem.

Marci tizenkét esztendő volt, mikor anyját így szólította meg bátyja:

— Hát mi a' szándékok ezzel a' gyermekkel, te Zsófi? béresnek adod vagy kocsisnak?

— Annak nem adom, felelt az anya; ha már apja mesterember volt, legyen ő is az, ugy gondolom.

— Hisz épen azért mondom, szólt a' kovács, magamnak is ez a' szándéka. Tanulja ki az én mesterségemet, én fölzsabadítom, 's ha meghalok vagy elvénülök, rá hagyom a' műhelyemet. Szegény gyerek! én ugyan nem szeretem, de sajnálom, és azért magamra vállalom jövődjét, hogy ne szoruljon senkire, mert ugy éhen kellene halnia, a' mennyire szereti őt már is a' világ. De meg különben is egészen kovácsnak termett; olyan markos, izmos, mint valami Herkulánus. Aztán ha kifogy majd a' szene, az a' jó is van a' dologban, hogy csak a' képéhez tartja a' vasat 's megtüzesedik tőle, hahaha!

— Ugyan János, az Isten áldjon meg, szólt az anya érzékenyen, minek gúnyolod te is szegényt, nem elég, hogy az egész világ bántja?

— Jól van no, hisz ez a' kis tréfa nem veri be a' fejét.

Innen látszik, hogy János mester azon emberek közül volt, kik jótéteményeikért a' hogy ugy, egy kis kamatot szeretnek venni, pedig ez által nagyon vesz becséből a' jótétemény.

Mártont e' nap óta kifogták az iskolából, 's könyv helyett kalapácsot adtak kezébe, minek ő nagyon megörült; mert ugy sem lett volna belőle pap, ha mindig tanulta volna is; aztán meg most már fölzsabadult a' temérdek meg nem érdemlett ütleget alól 's iskolatársai szakadatlan gunyolásától és ingerkedésétől. Ollyan kovácsinas vált belőle, mint annak a' rendje. Csak most kezdte tapasztalni a' pöröly mellett, mennyi erő van benne. Hejh, ha ezt tudtam volna, gondolta magában, ha ezt tudtam volna, hogy illyen erős vagyok, majd nem bántottatok volna ti engemet, fogadom! 's ugy verte a' vasat, mintha az feje lett volna gyermektársainak, kik vele méltatlankodtak.

A' gyermekek különben is szeretik a' kovácsműhelyt: órahosszat el-
ácsorognak ott körülötte, 's hallgatják a' fuvó szuszogását és a' kalapácsok csengését-döngését, 's bámulják az izzó vasat, melly minden ütésre lángesővel okádja teli a' házat, mintha haragát fujná ki a' miatt, hogy ollyan kegyetlenül bánnak vele; de János mester műhelyéhez nem csupán bá-mészködés kedvéért jöttek a' fiuk, hanem leginkább azért, hogy Marcit ott is bántsák, boszantsák.

— Nini, gyerekek, szólt közülök egy, a' mint a' kis inast meglátta szurtosan kormosan, — nini! a' vörös kutyából ördög lett.

— Most még szebb, mint azelőtt! felelt egy másik.

— De még a' korom sem fog rajta, szólt a' harmadik, hiszen a' fekete-ség alól is kirí a' vörös pofája.

— Elmenjeteek ám ! kiáltott rájuk Marcsi, mert meg találjátok banni, hogy ide jöttetek.

Hanem a' jó fiu jó tanácsával csak falra hányta a' borsót; a' gyerekek tovább is ingerkedtek vele, míg végre elvesztette türelmét, 's ugy közéjük lóditotta a' csipetetőt, melly épen kezében volt, hogy az bizonyosan ketté törött volna, ha erősebb nem lett volna, mint annak a' lába, a' kihez ütődött, és így a' láb törött el, még pedig úgy, hogy gazdája mai napig sántít.

Ez időtől nem igen mertek odaszagolni a' műhelyhez, mert mind-egyik féltette lábát; de később el lett feledve a' lecke, 's ujra kezdték gúnyolódásaikat. Marcsi épen egy törött lőcsre vert pántot. A' fiuk körülállták, 's ki ezt, ki azt mondta.

— Nem hallgattok? szolt Marcsi már több ízben, 's miután látta, hogy hiába minden intés, kapja magát, ugy oda nyomintotta az égő vasat egy gyerek képéhez, hogy rögtön kifutott a' szeme.

— Most elmehetsz, mondá Marcsi, elmehetsz Isten hírével. Rajtad a' bélyeg. Ha eltévedsz is, megkerülsz.

E' naptól fogva senki sem merte őt többé háborgatni.

És így töltött el Marcsi hat esztendő; mindenki kerülte őtet és ő került mindenkit. Egész héten el volt foglalva a' műhelyben, 's vasárnaponként, mikor szabad ideje lett volna, sehova sem ment, csak a' templomba, oda is már akkor, midőn az egész falu betakarodott, hogy észre se vegyék. A' legelső sarokban meghuzta magát, 's mihelyt a' prédikácziónak vége lett, mindjárt kisuttyant, hogy akkorára már otthon legyen, mire a' népség indul kifelé. Délután pedig, míg a' többi inasgyerekek a' templom mögött a' réten laptáztak vagy más egyebet játszottak: ő bevonult anyjához a' szobába 's olvasta neki az ó testamentomot egész estig. Marcsi nem igen lelte ugyan kedvét az olvasásban, de szívesen unatkozott jó anyja kedvéért, ki őt egyedül és annyira szerette, 's ki őt soha csak egy rossz szóval sem illette.

Eltelt végre a' tanulás hat esztendeje 's a' tizennyolcz esztendő Márton fölszabadult, legény lett. Ez nevezetes fordulat a' mesterember életében. Olyanforma ez, mint mikor a' koronaörököt végre megkoronázzák, 's az eddigi hercegnek most már király a' neve, vagy mint mikor a' paraszt lovat katona alá adja el gazdája, 's most, a' helyett, hogy az ekét vagy a' trágyás kocsit huzná, fényes huszárt hordoz. Illyen az inas, ha fölszabadul; sokkal nagyobb ekkor öröme, büszkesége, mint mikor remekel; szóval: fontosabb rá nézve, ha inasból legénynyé, mint ha legényből mesterré lesz. Csigolya Mártonban is megfordult mind azon kellemes érzés, melly ez alkalomkor a' sziveket el szokta foglalni.

— No, gondolta magában, most már egészen más ember lettem; nem vagyok többé gyerek, hanem fölserdült ifju; nem vagyok többé inas, hanem mesterlegény. Hála Istennek! Most már kiléphetek a' világba bizvást, mert ha akarnának is méltatlankodni velem, nem mernének, mint hajdan az elhagyott tehetetlen fiuval tettek; de meg tudom,

hogy már egészen el is felejtették, hogy valaha ingereltek, gyaláztak és utáltak, 's eszökbe sem fog jutni, hogy ismét ezt cselekedjék.

Igy gondolkodott a' jámbor Márton, de nagyot hibázott, mikor ezt gondolta, mert szó sem volt róla, hogy ötet elfelejtették volna, vagy hogy ne mernék ismét csufolni; sőt csak arra várt a' falu legénysége, hogy megint megjelenjék köztök, majd lesz aztán komédia.

Lett is.

Elkezdték a' csufolódást, mihelyt először találkoztak Mártonnal. Ez épen a' kocsmában történt vasárnap délután. Nagy volt a' gyülekezet. A' legénység egy része borozott, más része pedig tánczolt, vigadtak pedig mindnyájan. A' tánczolók észre sem vették, mikor Márton belépett. Az asztal végire vette magát, 's bort kért. Szomszédja nagy meglepetéssel szólította meg:

— Hol jársz itt, hé? ejnye no ni! csakugyan te vagy? bizony el sem hinném, ha a' pofádat nem látnám.

Mártonnak nem esett ez jól első üdvözlésre, de csak hallgatott; azt is türte, hogy a' többiek jó izün röhögtek a' gorombaságra. Nem sokára kezdte más a' gunyolódást, azután meg más, és így valamennyi az asztalnál.

— Fordítsd el a' jobb képed, mert a' borom megharagszik, ha meglátja, hogy az kifog rajta szín dolgában!

— Nézzétek csak, hogy kandikál ide az a' czimbalmos, megkívánta Marci bőrét nadrágnak.

— Sokért nem adnám, ha a' lovamnak ilyen szép pej színe volna.

— Csakugyan beillenék pej lónak.

— Valóságos pej legény.

— Hahaha!

Igy elménczkedtek Mártonra a' legények sorra, 's ezóta maradt rajta a' pej legény nevezet. Mikor mindnyája kibeszélte és kikaczagta magát, így szólt hozzájuk Márton inkább szomorun, mint haragosan:

— Ugyan, a' jó Isten áldjon meg benneteket, minek bántjátok azt, ki titeket nem bánt? Hat esztendő óta most vagyok először köztetek, hát illik az embert így fogadni? Fiuk, azt mondom nektek, hogy legyünk jó barátok; én kitörlök minden sértést a' lelkemből, a' mit rajtam elkövettek gyermekkoromban és most imént; csak azt kívánom, hogy ezentul hagyjatok békét. Ha én testvérték akarok lenni, miért nem akartok ti az én testvéreim lenni? nem vagyok-e csak olyan ember, mint ti?

— Meghiszem azt, hogy nem vagy! kiáltott föl szomszédja.

— De nem ám, szólt a' másik, szomszédja, még kutyámnak sem kelene ilyen csodaállat, nem hogy testvéremnek.

— Alávaló pimaszok, felelt nekik Márton nyugottan, ha nem fogadjátok el szeretetemet, netek megvetésem; haragomat nem érdemlitek.

Ezzel ott hagyta őket, 's a' tánczosok közé vegyült. Ott sem részesült szivesebb fogadtatásban, de ő föl sem vette, mintha nem látna és nem hallana semmit. Oda ment az első leányhoz, kit legközelebb ért, 's tánczra

szólitotta, de ezt kereken kimondta, hogy vele nem tánczol. Fordult más leányhoz; az nem szólt, hanem kiszaladt. Ment a' harmadikhoz . . . Biró Julesához, ki a' legszebb leány volt a' faluban. Julesa egy pillanatig sem kételkedett, hanem előállt, 's úgy megtánczolt vele, mintha ő lett volna a' legénység disze. Jól is esett ez szegény Mártonnak, hogy is ne? minden ember kigunyolta, minden leány elfordult tőle, 's ime a' leányok leggyönyörűbbike kész vele tánczolni, még pedig vidám arccal és mosolyogva. Márton soha életében nem volt ilyen boldog, vagy igazság szerint életében most volt boldog először. Késő este táncz végével olyan örömmel ment haza, mint valami hadvezér a' csatából, melyet ő nyert meg. Mondhatni, hogy a' következő éjszaka még boldogabb volt, mint ez nap. Olyan szépeket álmódott, hogy maga is megsokalta. Azt álmódta, hogy Biró Julesa, a' szép Julesa, a' legszebb leány a' faluban, bele szeretett és neki adta kezét. Mentek esküvőre a' templomba; az egész falu kísérte őket, 's minden szemből illyesmit lehetett olvasni: hát a' szép Julesa valóban szereti e' rút legényt és csakugyan felesége lesz? Márton pedig csak folytatta utját a' templom felé, 's szeretete volna ezt mondani a' csodálkozónak: úgy van úgy, mit bámultok? a' szép Julesa szeret engemet, kit ti mindnyájan gyűlöltek és utáltok, ő szeret engem és feleségem lesz, és mi boldogok leszünk holtunk napjáig!

Más nap reggel így gondolkodott Márton, a' mint fölébredt:

— Hm, ez az álom Isten intése. Ébren a' világért sem mertem volna ennyire menni. Az igaz, hogy tennap este Julesa volt eszemben, mikor elaluttam, de szerelme vagy éppen házasságunk, már ez eszem ágában sem volt. Ki tudja? ki tudja? . . . Oh Istenem, édes jó Istenem, ha betelnék álomom, ha Juliska szeretne engem, ha hozzám jőne! ki lenne akkor olyan boldog, mint te Márton, kit az egész világ csufol, gyaláz, utál, üldöz?

Ez időtől nem volt Mártonnak más gondolata, mint Biró Julesa. Reggelenként ez a' gondolat keltette föl, estenként ez a' gondolat altatta el. Julesa iránt olyan szerelem támadt benne, millyenről kovácslegény eddig nem is álmódott. Olyanokat sohajtott munka közben a' műhelyben, mint a' fuvó, melly a' szemet élesztette; 's ha szikrázott kalapácsa alatt az izzó vas, saját szíve jutott eszébe, melly még tüzesebb volt a' vasnál, 's így elmélkedett: ha szívemet vernék így, még jobban sziporkáznék, és ez nem tűz-, hanem gyémánt-szikrákat szórna, 's én e' gyémántokat mind Julesának adnám. Mint leste a' jó fiu a' kedves szép leányt naphosszat! minduntalan ki-kipillantott: nem megy-e el a' műhely előtt? és ha történetesen meglátta, milly örömmel kívánt neki jó napot! 's a' leányka mindig nyájasan, mosolyogva fogadta, 's Mártonnak aztán egész napra olyan jó kedve kerekedett, mintha minden munkáját arannyal fizették volna. Egyszer Julesa egy dézsát hozott hozzá, mellynek abroncsai hullófélben voltak. No hiszen meg lett az a' dézsá abroncsolva, úgy, hogy tán még mai napig is tart. (Vége követk.)

Petőfi Sándor.

VÁLASZ PETŐFINEK.

Zavarva lelkem, mint a' bomlott czimbalom;
Örül a' szívem és mégis sajog belé,
Hányja-veti a' hab: mért e' nagy jutalom?
PETŐFIT barátul mégsem érdemelé.

Hiszen pályadíjul ez nem volt kitűzve...
Szerencse, isteni jó szerencse nékem!
Másképp szerény művem vetém vala tűzbe,
Mert hogyan lett volna nyerni reménységem?

És milly sokat nyerék! Pusztán a' pályabér
Majd elhomályosít, midőn felém ragyog:
De hát a' ráadás!... Lelkem lelkéig ér,
Hogy drága jobb kezéd osztályosa vagyok.

'S mi vagyok én, kérded? Egy népi sarjadék,
Ki törzsmennek élek, érette, általa;
Sorsa az én sorsom, 's ha dalra olvadék,
Otthon leli magát ajakimon dala.

Akartam köréből el-kivándorolni:
Jött a' sors kereke és utfélre vágott,
'S midőn visszafelé bujdokolnék, holmi
Tüske közül szedtem egynéhány virágot.

Jöttek a' búgondok úti cimborának,
Összebarátkoztunk, összeszoktunk szépen;
Én koszorút fűztem, ők hamiskodának,
Eltépték fűzérem fél elkészültében.

Végre kincset leltem: házi boldogságot,
Melly annál becsesb, mert nem szükség őrzeni,
És az Iza partján ama hű barátot...
Nem is mertem volna, többet remélni.

Most mintha üstökös csapna szűk lakomba,
Éget is világít lelkemben leveled:
Oh, mondd meg nevemmel, ha fölkeres Tompa,
Milly igen szeretlek téged 's őt is veled.

Arany János.

A' TISZTTARTÓ VEJE.

(Folytatás.)

IV.

A' mint láthatja az olvasó, ő nagysága szépen a' faképnél maradt.

Kálmán kijött az utcára, 's tulajdonképen csak most lett ideje gondolkozni, mi tevő legyen; arra eszmélni, hogy ezen vitzből mi következhetik, természetesen szó se levén.

Az ifju átfutott egypár mellékutcát, 's egyszerre a' királyutczán találá magát.

Csend volt és nyugalom; a' lámpák haldoklának. Szerencsére egy elkésett bérkocsi közeledett.

— Megállj!

De a' bérkocsis, nem is felelve, tovább hajtott. Ekkor Kálmán utána ragaszkodott a' robogó hintónak, 's egy szerencsés ugrással felkapaszkodott a' hágcsóra 's megnyitván a' batár ajtaját, beveté magát.

Azonban érzé, hogy nem párnák közé esett.

— Jaj . . . a' veszett hétszázmilliom kriminalis . . .

— Az ördögbe, valaki van itt? Bocsánat . . .

— Kelj fel, akárki vagy; folytatá ugyanazon hang . . . megfulek —

Ah . . .

— Ezer bocsánat . . . mond zavarodtan Kálmán, meg sem álmodám, hogy valaki . . . 's ezzel visszahuzá magát a' kocsi azon oldalára, hol az ajtót megnyitá. —

— Micsoda csunyaság ez . . . hol tanulta ön ezt? . . . Ki ön? — ez toladás . . . ez megtámadás . . .

— No de kérem . . . bocsásson meg . . . a' szörnyü sötét —

— Az nekem mindegy — ez méltatlanság. Jaj! oda vagyok; bizonyosan összezuzta minden oldalbordámat.

— Dehogy zúrtam, hisz alig értem önhöz. —

— De köszönöm az ilyen mulatságot. — Mit akar ön velem?

— Önnel? semmit . . .

— Hát mért háborgat? . . .

— Azaz: hogy a' bérkocsi . . .

— Az az enyém . . .

— Bocsánat, de én azt nem tudtam.

— Minden csontom fáj!

— Ugyan az Isten áldja meg, ne sápitson olyan nagyon . . . hiszen, a' mint veszem észre, ön fiatal ember . . .

— 'S aztán?

— Fiatal ember! — 's mint ruhájából gondolom, egy tökéletes gentleman . . . látom, az ujjain mint csillognak a' kövek — és ön hogy zugolódik — Becsületemre, ha én ön volnék, 's hozzám egy derék hazámfia, mint én vagyok, ki egyébiránt történetesen nagy zavarban van, segélyért jőne, én véghetlenül szerencsésnek tartanám magamat.

— A' mint veszi az ember . . .

— Nézzen rám; most ez a' lámpa tán jobban ég a' többinél — nos, nem látszom a' többi közt olyan embernek, ki ön szivességére valamit építhet? nézzen ön rám. — Patvarba! mindketten a' legujabb divat szerint vagyunk öltözve. —

— Meg nem foghatom; ön különös ember lehet.

— Dehogy! olyan vagyok, mint a' többi.

— De végre is, uram, türelmem . . .

— Itt van ni . . . megint az előbbi nóta . . . mikor ért meg ön engem? Lássa, én bizom önben; önnek hangja már akkor is megtetszett nekem, midőn inkább nyekegés volt, mint beszéd . . . azért kérem önt, ha talán.

— A' dologra, uram!

— Természetesen. Csak hogy aztán, ha én bizodalmaskodom, ön se filisterkedjék ellenem . . .

— Nos? kapok-e felvilágosítást?

— Ha ön épen tudni akarja . . . hát szököm.

— Szökik! . . .

— Csendesebben, a' menköbe . . .

— De azt csak nem akarja, hogy én önnel együtt szökjem ? —

— Furcsa beszéd! ön leszáll . . . én benmaradok ; önnek jó éjt kívánok 's a' többi az én gondom.

— Hanem —

— Itt van ni ; önnek bizonyosan ez a' szó : s z ö k ö m , tünt fel. — Ne féljen ön, nem lesz ön büntárs . . . úgy hiszem , nem olyan nagyon fognak keresni. — Egykor azonban remélem, háladatos leszek. Engem az egész város ismer, csudálom, hogy önhöz nincs szerencsém. Szolgálhatok-e látogató jeggyel? Tessék . . .

— Nem tudom olvasni.

— Gróf Tereskey Kálmán . . .

— Lehetetlen ! —

— Nos . . . ? ismerős név —

— Ki ne ismerné Tereskey nevét. — Ah ön az, uram? hiszen az egész város önről beszél — az a' vig ficzkó.

— Végre megért ön engem.

— Ön ma este a' vadászkiúrtnál mulatott. —

— Ugy van.

— Nem találkozott ön nagybátyjával ?

— Na . . . nagybátyámmal ?

— Na igen ; siessen ön karjai közé. Öt két nap óta égen földön keresi.

— Ah, a' derék jó bátya ! 's honnan tudja ön ezt ?

— Az estét együtt töltöttem ő nagyságával, Vezéry tanácsos urnál, ki most költözött nyári lakába, itt a' városerdő mellett, 's első nap kis mulatságra hívta meg barátait. Én magam mondtam a' grófnak, hogy önt valószínűleg a' vadászkiúrtban fogja találni.

— Ön mondta, uram ! 's hogy' tudhatta azt ön ?

— Ön tréfál ; az egész város tudja, hogy ön oda jár.

— Utolszor voltam ott. Szabad önnek nevét tudnom ?

— Kriptay Péter ; ha hallotta hírét.

— Ah! — Kriptay Péter! Örvendek. Dicsért név, uram, és magam is olvastam önnek műveit, mert én buzgó barátja vagyok az irodalomnak. E' szerencsére, hogy önt megismerhettem, mindég örömmel fogok visszaemlékezni.

— Kérem . . . kérem . . .

— Tehát ön Kriptay Péter? önnek vig novellái nekem igen tetszenek, igen találékony elmére mutatnak.

— Ön kegyes bíráló.

— Ezt annyival is inkább mondom, mert a' mint ön kimondá nevét, különös gondolat szökelt elmémbe ; én önnek találékony elméjét igénybe akarnám venni.

— Ha tölem valami kitelhetik, örömmel szolgálók.

— De ez a' kocsi megáll. —

— Itt lakom ezen házban.

— Átkozott dolog, pedig szerettem volna önnel beszélni ; az egész gyönyörű historia, uram : a' patvarba, önnek az efféléken még kapni kellene. — De most ön siet, úgy hiszem . . .

— Én? a' viláért sem. Egyébiránt, ha ön megalázná magát, 's egyszerű szobámban . . .

— Bravo — ön kitalálta gondolatomat. Nem akartam önt kérni, azonban, ha ön kimondta, én csak megköszönhetem, mert valóban nagyobb szívességet emberrel nem tehetne, mint most ön nekem.

Az ifjak kényelmes, de egyszerűen butorozott szobáiban telepedének le.

— Tessék erre a' karszékre.

— Köszönöm.

- Szolgálhatok szivarral? Tessék ; itt van a' tűz is.
- Ön eláraszt szivességgel.
- Kész vagyok, önt hallani.
- Ám legyen! különben is a' dolog rövid, egyszerű, az egész nem több három szónál.
- Kíváncsi vagyok rá.
- Mondom, három szó : egy gazdag nagybátya, egy tékozló unokaöcs, 's egy ostoba kaland.
- Kaland? természetesen szerelmi.
- Ha csak az volna! . . . Önnek szivarja mennyei.
- Menkö! minő kaland tehát?
- Csak hogy nem szerelmi. Minek néz ön engem? Hiszi-e' ön rólam, hogy szerelmi kaland engem zavarba hozhatna? A' leánynak, kibe én szerelmes lehetnék, más hibáját nem is képzelhetem, mint ha például szegény lenne : de ez nem lényeges. Gondolná-e ön, hogy én olyan hölgyet meg tudnék szeretni, ki nem ideál a' szépségben, kellemben, jóságban, eszességben 's műveltségben? —
- A' viláért sem.
- E' szerint szerelmeim miatt nincs okom aggódni; legfőlebb kis cselre volna szükségem : rászédném az öreget, haragja ugys addig tartana, míg választottamat meglátná, legroszabb esetben addig, míg őt egy új Tereskey ivadék megkeresztelésére keresztapának meghívnök.
- Nem veszi ön észre, hogy kicsit eltértünk?
- Meglehet. — Ah ça; ez a' szivar minden képzelet felett jó. — Hol szokott ön vásárolni?
- Gschwindtnél az uriutczában. De hát tulajdonképen mit nevez ön ostoba kalandnak?
- Képzelse, az öreg megcsipett; haza kísért . . . 's én őt oda hagytam — elszöktem. —
- És miért?
- Már az egészen más kérdés. Oh uram, ön bátyámat nem ismeri, az az ember engem meg akart enni.
- Mi az ördög! most kezdem érteni, miért kellett önnek az imént úgy berontani a' kocsiba.
- Ugy van. Épen akkor szöktem — ön kitalálja.
- És most?
- Roppant fachée az öreggel. —
- De ön, helyzetét az ilyen komédiákkal még csak nehezíti; ön hihetőleg nem akart vele találkozni, — természetesen, elég okai lehetnek rá; én azokat nem fürkészem. A' fő kérdés itt az, ha valjon ön ezen tetteivel megsemmisíti-e azon okokat, mellyek önt arra birták, hogy nagybátyja elől elrejtézzék; vagy tán időt akar ön csak nyerni 's akkor akarja a' grófot látni, midőn már mindent jóvá tett.
- Ahhoz nincs reménységem. Ugy cselekedtem, mint a' könnyelmű emberek szoktak, kikerültem egy kellemetlenséget, 's az által egy más sokkal nagyobbat idéztem elő.
- Esőről záporra.
- Csak hogy az esőtől már megmenekedtem . . . a' zápor ideje pedig bizonytalan.
- De el nem marad.
- A' viláért sem. — Hanem én nem győzöm önnek szivarjait eléggé dicsérni : minő kék a' füstje . . . csupa aroma az egész.
- Regalia Flora.
- Excellens!

- Azonban tán ideje volna lefeküdnünk.
- Ha ön gondolja, uram . . .
- Egyikünk itt a' pamlagon fog feküdni; majd összecomponálok rá valami ágyneműeket.
- Csak mentül egyszerűbben. Szeret ön az ágyban discurálni?
- Nagyon. Hanem az igazat megvallva, kissé késő van, én pedig szeretem magamat kialudni; valóságos ijesztő vagyok, ha egy éjjel nem alszom . . .
- Szóval, ön holnap jó színben akar lenni. Bizonyosan szerelmes.
- Nem tagadom.
- Természetesen titok, hogy kibe?
- Csak a' szerénység tilt, megmondanom.
- A' patvarba, Kriptay: ön csinos legény, nincs olly leány, ki szerencsésjének ne tartaná, ha ön szépet tesz neki. Keresztnevét csak szabad lesz tudnom.
- Róza.
- Már ez a' név elég, hogy az ember szerelmes legyen. Hanem tán az atyja . . .
- Egy urodalmi tisztartó; egyébiránt nagyobb aristocrata, mint maga a' földesur. Önnek ismerni kell őt.
- És a' leány?
- Mi imádjuk egymást. Gondolhatná ön, hogy olly leányba lehetnék szerelmes, ki engem nem szeret viszont? —
- Dehogynem gondolom. És tett már ön lépéseket?
- Nem. Bajos historia az egész.
- Ön bizonyosan nem akar valamit kezdeni, nehogy mindent elveszítsen?
- Tökéletesen úgy van.
- Ámbár ön el van határozva, hogy török szakad, de célhoz kell jutnia.
- Okvetlen, uram: hiszen mi egymás nélkül nem élhetünk.
- Nagyon jól van; — szinte szeretem, hogy így áll a' dolog; ön ollyan ember, kibe bizni lehet. El van határozva. Lássa ön, én is úgy vagyok. Nekem, török szakad, meg kell bátyámmal békülnöm. Tudja meg, uram, hogy rám, atyámról semmi sem maradt; az én jövőm egészen bátyám jókedvétől függ. Azonban ön most aludni akar. Jó éjt! holnap újra felveszük a' tárgyat; hát-ha segíthetünk egymáson.
- Nem tartom lehetetlennek.
- Mint afféle novellairónak, valóban önnek lenne kötelessége valami módot feltalálni, hogy mindketten célhoz jussunk.
- Meglátom, mit álmodom az éjjel? mert ebben a' pillanatban már egypár eszme viczkáncázik előttem, — isteni volna, ha valami okosat ki tudnék sütni.
- Csak rajta; én bizom önben.
- Elcsendesültek. Kriptay kioltá a' gyertyákat; csak a' szivar tüze látszék, mint elhaló 's ismét éledező vörös pont.
- Világosodott; az ablak tábláin keresztül a' hasadékokon már meglátszék a' hajnal, de álom nem jött a' tervezgetők szemére.
- Alszik ön? kérdé Kriptay.
- Nem tudok elaludni; már az egyszer-egyet is elmondtam, mégsem ragad le a' szemem pillája.
- Én pedig retteneteket gondolok össze-vissza. —
- És az eredmény?
- Az elvet feltaláltam.
- Dicső, dicső!
- Az alkalmazás majd megjö magától is.
- Szabad az elvet tudnom?
- Mindenesetre. Tudja ön azt, hogy ha például megütöm karomat 's az nekem fáj, hogy kellene azon fájdalmat megszüntetni?

- Kiváncsi vagyok rá.
- Meg kell ütni még jobban, 's akkor az első fájdalom megszűnik. 'S ennyi az ön dolgára nézve; a' magamé ezzel együtt fog járni.
- Megvallom, kissé homályos . . .
- Megmagyarázom annak idejében; — ha megengedi, alszom egyet.

V.

Nem messze a' fővárostól, a' dunántuli vidéken egy faluban hatalmas öt pej lóval kevélyen hajtat egy szép uri hintó.

Kelmey tisztartó, 's leánya Róza, jöttek haza egy szomszéd városkából.

A' szép urilak kapui megnyitak. Sujtásos öltözetű szolgák siettek a' mindenható tisztartó elébe, 's őt 's leányát a' kecsiből leemelék.

— Nos, Péter, — kérdé Kelmey a' süvegelő urasági hajdut, — nem történt valami távollétemben?

— Semmi, tekintetes uram, csak hogy az ifju gróf megérkezett.

— Lehetetlen! Kálmán gróf?

— Igenis tekintetes uram!

— Egyedül? vagy tán az öreg gróf is?

— Csak az ifju gróf, egy fiatal barátjával.

— Ki gondolta volna! Remélem, minden jó rendben van . . . meg ne tudjam, hogy ő nagyságaik panaszkodtak. Ezennel megyek tiszteletökre. De tán keveset öltöznöm is kellene, mit gondolsz, Róza? az uton meglepett a' por. — Péter, kefé! — Róza, adj tiszta fehér mellényt; ki kell porozni az attilámat — vizet, szappant, fésűt . . .

A' tisztartó még javában volt a' toilette-nek, midőn Kálmán inasa bejött.

— Ő nagysága kéreti a' teins urat, sziveskedjék őt meglátogatni.

— Ezennel teszem tiszteletemet.

— Siessetek, gyermekek, siessetek; ne várakoztatassuk ő nagyságát. —

A' tisztartó elment. Róza visszavonult szobájába; épen maga után be akará huzni az ajtót, midőn látja, hogy a' szobaleány nagy sietve, de egyszersmind ovatosan belép, körülnéz, 's szemével integet.

— Mit akarsz, Betty?

— Egy levél. —

— Levél! kitől? Add ide. Ki adta kezédbe?

— Meg fogja tudni. Nem ismeri még az írást a' kisasszony?

— Ah . . . tőle! Menj, majd hini foglak.

Róza szobájába ment; reszkető kezeivel felbontá a' levelet 's olvasni kezdett.

„Imádott Róza! — Egyedül önön függ, hogy boldogok legyünk. Én merész terv kivitelében járok; azonban egyedül csak arra építke, hogy ön engem ugy szeret mint én önt viszont.“

— Hah!! valaki jó!

A' leány elrejté a' levelet. Jó jel. Azonban a' közelgő léptek más irányt vönek 's Róza folytatá az olvasást. Minket azonban a' dolgok folyama az ifjak körébe hí.

Kelmey ur nagy udvariassággal lépett be az ifju grófhöz, annyiival is inkább, mint egykor leendő földesurához . . . Kálmán kegyesen fogadta őt, leülteté maga mellé, miután bemutatta Kriptay Pétert, legjobb barátját, kit azonban eddig Kelmey urnak ismerni nem vala szerencséje.

— Itt akarunk pár napot önöknél tölteni, édes Kelmey ur.

— Legyenek nagyságtok meggyőződve, hogy e' napok éltünk legszerencsésbjei. Előlegesen nem méltóztatnak valamit parancsolni? mi mindnyájan kétségbe esnénk, ha nagyságtok unatkoznának. — Parancsolják-e, hogy lovakat nyergeltessek? vagy tán falusi ünnep? vagy vadászat? vannak jó agaraink . . .

— Soha se fáradjon, édes Kelmey ur; mi akkor mulatunk legjobban, ha

velünk nem ezeremoniázgatnak ; különben is mi inkább dologból, mint mulatságból jöttünk ide.

— Tetszik megtekinteni a' gazdaságot ?

— Később ; előbb valami végezni valónk lesz.

— Tessék parancsolni.

— Előre megmondom, a' dolog önt meg fogja lepni.

— Meglepni !

— Ugy hiszem, legalább . . .

— Nagyságod, legengedelmesebb szolgáját egészen kíváncsivá teszi : azonban ugy hiszem, már értesítve vagyok . . .

— Hogyan ! —

— Ő nagysága, az öreg gróf, már megtette a' rendeléseket.

Kálmán és Kriptay egymásra pillantottak . . .

— Annak már három hete lehet.

A' két ifju nagyot lélekzett.

— Minő rendeléseket ért ön ?

— Miszerint ezen birtokot még e' tavasz folytán átadjam nagyságodnak ; ha ezen ügy az, a' miért most nagyságod köztünk mulat : látni fogja nagyságod, hogy bennem a' meglepetés helyett a' legpontosabb engedelmességet fogja találni.

Kálmán pillanatig gondolkozóvá lön. Három hét óta nagyon megváltozott minden, — azonban a' teendők sora most a' beszéd folytatását igénylő.

Önnek igaza van, édes Kelmey ; azonban ez annak, mit mondani akarok, csak előjelenete ; — önt most az fogja meglepni, mi határozta el bátyámat arra, hogy e' birtokot nekem még életében átadja.

— Mi más, nagyságos uram, mint hogy nagyságod házat kezdjen vinni ; szerezzen tapasztalást a' gazdaságban . . .

— Tréfáság ! Képzelve ön, meg akarok házasodni.

— Ah . . . ?

— Most nyertem ki nagybátyám beleegyezését. Akarja-e a' levelet látni ?

— Mit gondol nagyságod ? előttem földesuramnak minden szava : evangeliom.

— Annál jobb. De eltalálná-e, ki a' menyasszonyom ?

— Képelem : a' haza egyik legszebb hölgye.

— Az igaz.

— Gazdag, kellemes, művelt, nyájas ; alig várom, hogy őt körünkben tisztelhessem.

— Ön már ismeri őt.

— Ah ! Nem találhatnám ki ?

— Alig ; de próbálja meg : hadd lássam, milyen izlésűnek tart engem.

— Nagyságod azt mondja, hogy én e' hölgyet ismerem.

— Nagyon jól.

— Akkor az más nem lehet, mint Verőczey gróf kisasszonya.

— Ugyan mi jut eszébe ? hiszen Amalia grófné barna leány ! ki hallotta, mai időben barnát szeretni ?

— Vagy tán báró Gátory Vilma ?

— Semmi báró, semmi gróf . . .

— Ah ?

— Az egész valóságos ideal-szerelem . . . mintha nem is ebben a' világban élénk, semmi tekintettel a' rangkülönbségre.

— Oh ez igen szép, nagyságos uram ; és ő nagysága az öreg gróf . . .

— Mondtam ; e' részben először független vagyok ; másodszor arra neki semmi gondja ; harmadszor történetesen már birom beleegyezését ; negyedszer ő ugyanis szabadelmű barátja az egyenlőségnek, 's mint megyei beszédeiből kitűnik, buzgón ohajtja, hogy a' rangfokozat falai ledőljenek.

— Valóban nagyra lehet becsülni ő nagysága következetességét . . .
 — Végre ötödször, akármint lenne a' dolog, szívem országában nem hagynám magamat korlátoztatni.

— Nem is úgy értettem. Ezek szerint alig találhatnám ki azon szerencsés hölgyet, kit nagyságod szerelmével megtisztelt.

— Dehogyan nem. Azon hölgyet ön nagyon közelről ismeri. Aztán megvallom, nevezze ön gyengeségnek, de nagyon kedves dolog volna előttem, ha ön eltalálná; sőt ezzel egy nehézség már el is lenne hárítva.

— Nagyságod azt mondja, egy nehézség —

— A' mennyiben a' dolog egy részben öntől függ.

— Tőlem ?

— Legfőképen.

— Tőlem, nagyságod legalázatosabb szolgáljától ?

— Még se találja ki ? —

A' tisztartó homlokán nagy cseppek alakultak. —

— Gondolja meg sorban, mit eddig mondtam. A' leány szép ; mondhatni, angyal. Szőke ! — semmi gróf, semmi báró, minden rangkülönbség nélkül ; a' dolog önt meg fogja lepni ; egy részben öntől függ — többet lehetetlen mondanom . . . nos ?

A' tisztartó összecsapta kezét.

— Nagyságos uram !

— Csak mondja ki a' nevét ; már az, a' kire ön gondol.

— Igen, de az lehetetlen !

— A' nevet, tisztartó ur. — Négy betű az egész ; no már többet mégsem mondhatok — nos ?

— Itt bizonyosan félreértésnek kell lenni ; vagy tán én nem hallok jól.

— Ne búsuljon ; nagyon jól hall.

— Ugy ezer bocsánatot kérek ; de előttem akkor úgy rémlik, mintha itt a' szó . . .

— Híjában haboz. Föltettem magamban, hogy a' nevet önnek kell először kimondani. Sajátos módja, az igaz, a' megkérésnek, de az mindegy ; most úgy is divat, minden régi czerimoniákat mellőzni. — Nos, édes Kelmey ?

— Én nem kívánom nagyságodat tovább fárasztani, legyen inkább nevetéses, mint alkalmatlan . . . ha a' mondottakat megfontolom . . . kénytelen vagyok megvallani, hogy itt minden körülmény . . . sőt nagyságod világos mondása . . . hozzá vetvén azon . . .

— Ne olyan cizfrán, az Isten áldja meg.

— Vagyis : egy szó mint száz . . . én úgy veszem ki, mintha e' dologból az én szegény családom sem volna kifeledve.

— Ez a' beszéd nem ér semmit. Világosabban !

— Sőt talán . . . mintha gyermekem . . . leányom . . . Róza . . .

— Végre! — olly nehéz volt ráakadni . . . más atya legelőször is leányára gondolt volna.

— De, nagyságos uram, hihető volna ?

— Már most, ha ön kitalálta, nem arról van szó: lehet-e vagy nem, hanem hogy ön akarja-e, vagy nem ?

— Azaz : hogy a' dolog olly hirtelenül — olly váratlanul — tán szükséges volna kis ismeretség . . .

— Arra az atyáknak semmi gondja. Erre nézve már mi végeztünk.

— Hogyan ? az én leányom . . .

— Egész télen udvaroltam neki.

— A' rossz leány ! 's nekem szót se szólt ; de hiszen az a' leány még valószínű gyermek.

— Bizza azt a' mi ítéletünkre.

— Mit tegyek ?
 — Kérdezheti ? Ha kifogásai vannak . . .
 — Nekem ? Isten őrizz , érhet-e nagyobb szerencse ? hanem minden-
 esetre beszélnem kell leányommal.

— Az természetes.

— És ha nagyságtok megengedik, ezennel . . .

— Sőt kérjük.

A' tisztartó tántorogva hagyta oda a' szobát. Becsapodván utána az ajtó,
 a' két pesti ifju egymásra nézett.

— Nos ? kérde Kálmán.

— Dicsőségesen megy a' dolog.

— Igen, de Róza ?

— Kezében levelem. Betty a' szobaleány mindig részemen volt. Ha szeret,
 ő is beleegyezik. Előlegesen is meg kell önt dicsérnem , gróf ur ; ön szerepét
 felségesen vitte ; én, ki a' tervet adtam, távolról sem tudtam volna így kivinni.
 — (Vége következik.)

Pálffy Albert.

TÜKÖRDARABOK ERDÉLYBŐL.

IV. A' NŐNEM.

Félénken nyulok tollamhoz, midőn e' cikket meg akarom kezdeni.

Nincs kényesebb dolog, mint nőkről mondani ki ítéletet. Olly gyöngék
 's ingerlékenyek ezen kedves teremtések, mikép alig mondhatni el valamit felő-
 lük a' nélkül, hogy vagy hiúságra ne szédítsük, vagy boszus érzést ne költ-
 sünk fel bennük. Amugy vétkezőnk a' nyilvánosság szentsége ellen; így elve-
 szítjük a' nőkegyet. Az megszegyenit 's ez boldogtalanná teszen; 's mindkettő
 egyiránt leverő állapot.

Szerencsés, ki az izlés tündérfátyolát bírja. Annak bűvös nyelvét kíván-
 csian hallgatják a' nők 's gyöngéd megadással hajolnak akarattjára. Az titkos
 hatalommal vezérli őket a' tökély czélja felé.

Nem áldottak meg isteneim annyi izléssel, nem foly a' nyelv ajkaimról
 annyira bűvös hatalommal, hogy a' nők ellenében vezérszót merhetnék hallatni;
 de, tekintve hazám kedves hölgyeit, midőn bennük annyi szépet, annyi jó-
 látót: felbátorítva érzem magam; ez a' sok szép, ez a' sok jó nyelvemnek erőt
 kölcsönöz, 's kebelemben nemes önbiztatás kel föl, mikép Erdély hölgyeiről öszin-
 tén nyilatkozhatom, 's nincs okom tartani attól, hogy akár ellenök, akár a' nyil-
 vánosság szentsége ellen vétket követek el.

Az erdélyi nők alak tekintetében a' legszebbek. Termetük rendszerint
 magas és nyulánk. Öntartásuk- 's menésükben van valami diánszerű büszkeség
 's elevenség. Az az olvadozó lágyság, az az összehulló pongyola járás, az a'
 kéjre hívó figyelmetlen tévedezés — az erdélyi nőknek nem tulajdona. Szűzies
 szentség vonul el ábrázatjokon, önerzet méltósága üli homlokaikat.

És mégis társalkodásuk annyira nyájas, módjokban annyi a' gyöngédség,
 az erő mellett annyi megnyerő ingert bírnak, mintha maga a' költészet lehelte
 volna őket.

Itt köztünk vannak azok a' barna fürtű hölgyek, derült homlokkal 's nagy
 kék szemekkel, kikről a' költők annyira szeretnek énekelni, 's azt zengik róluk,
 hogy arcukban a' lilium rózsával ölelkezik, vállaik ifju hóból vannak szöve;
 keblükben fejr galambpár piheg félénk szárnyrebegéssel; termetük hajló sugar;
 lépésük szellőlebbenés; 's a' nyelv, mellyen beszélnek, az angyalok nyelve.

Hátha még látnátok őket összes koszoruban, mint lejtik a' nemzeti tán-
 czot! Mennyi büszkeség, mennyi kellem, mennyi tűz, mennyi könnyűség, a' női-
 ségnek mennyi bűvereje van ekkor rajtok előmölve!

A' táncz a' felmagasult kedélynek, a' tagok harmóniás mozgásában való

nyilatkozata levén, 's ebből a' test tagjainak öszhangzó szépsége, 's általában minden kellem legfénylőbb pontoni kitűzése önként eredvén : a' kedély egy nemzet tánczában sem nyilatkozik olly nemes fónsággal, a' test szépsége 's kellemei egy nemzet tánczában sem tűnnek ki annyira, mint a' magyar tánczban. A' 'Walzer'-ben örültté lesz a' kedély 's elvész a' test minden hatalma; egy lelken-dező, kizaklatott hölgyet látsz magad előtt, kinek tekintetétől meg kell rémülnöd. A' francia-négyes, bármilly könnyüded lejtésü 's szabad és összevágó táncz is: de több benne a' kaczeráság, mint a' méltóság. A' lengyelben sok a' tetszelgő hiuskodás 's apró teketoria.

Nem szeretek egy tánczot is úgy, mint a' magyart, 's örömhullámban uszik szivem, midőn a' két haza színe előtt mondanom lehet, hogy Erdély hölgyeinél a' magyar táncz napról napra kedvesebb kezd lenni; 's lassanként oda megy a' dolog : hogy megfordított viszony áll elő köztünk, 's nem a' magyar, hanem az idegen tánczok jelennek meg vendég gyanánt.

Oh, vessünk fekete fátyolt azon multra, 's forduljunk el lelkiismeretünkől, mellyben nemzeti szép tánczunkról megfeledkezni tudánk!

Általában az erdélyi hölgyek mindenért, mi nemzeti, mi a' hon felvirágzását előmozdítja, hévvel buzognak.

Ők nemcsak testben, de még inkább szépek lélekben. Nincs hölgy Erdélyben, magyarszületésü, csak egyetlen egy is, ki a' nemzet nyelvét ne tudná, ne beszélné.

Főbbrangu hölgyeink között is magyar lett a' társalgási nyelv.

Észrevevők magunkat, 's felüdültünk az idegen mámorból. Bűszkék vagyunk nyelvünk- 's nemzetiségünkre. Ezekért van imádság és küzdés 'nagynak trónusában, boldog és szegénynek kunyhójában.'

És mennyire szerencsés e' különben annyit szenvedett hon, hogy hölgyei az ő dicsőségeért lángolnak! Minő szép kilátást biztosít ez nekünk jövőre!

Jaj a' hazának, mellyben a' nők hidegen fordulnak el a' közérdekektől; hol a' gyermek az anyai téjjel együtt nem szívja be a' hazaszeretetet, az ifju magasztos törekvéseit női méltánylat nem kíséri, 's a' férfiu homlokára, küzdése után, gyöngéd kezek nem fonnak koszorút!

A' nők vezérlik a' sziv ütéseit, 's, merem mondani, tartják kezükben az akaratot. Oh, ha ezen hatalomnál fogva a' férfinemet, minden egyébtől elvonva, csak kényeik 's kéjeik szolgáljává alázzák le; ha visszahizelgik őket a' dicsőség ösvényeiről, hová természetük ragadozza — a' puhaság ölébe; ha a' nők az erény égi virágait fürteik közül porba hullatták : nincs akkor több jövője a' hazának!

A' nőerény őrzi egyedül a' nemzetéletet; ha ez kialszik, felszakadoz a' varázkötélék, melly a' nemzeti dicsőség alkatrészeit összetartotta, 's lassu halál közt kivész a' haza.

Oh hazám hölgyei, áldalak titeket, hogy a' magyar nemzet dicsőségét lelketekben hordjátok!

Mennyi egyes példát tudnék elősorolni napjainkból, mellyek az erdélyi nők lelkesedését visszatükrözik. Legyen elég azonban csak kettőt említenem : egyik a' nevelési, másik a' védegeti ügy.

Alig járta keresztül e' hont az eszme; hogy jövőjét egy új nemzedék előteremtése biztosítja mindenk fölött — egy nemzedéké, melly nyelv-'s honszerelenél fogva annyira egy legyen, hogy semmi egyéb érdek a' közjótól a' szívet 's akaratot el ne széldithesse : — 's az eszme Erdély hölgyeinél azonnal visz-hangra talált.

Több helyen alapítottak már kisdedovó-intézetek 's elemi iskolák, hol a' honfiakat teremtő első eszmék alapmagul a' gyermeki szívekbe egyformán hintetessenek el; hol legelőbb is a' haza szent nevét 's nyelvét hallván a' gyermek, erre épüljön minden egyéb tanulmány, 's ez sugároljon keresztül minden további eszmét és törekvést.

Erdély hölgyei az elemi iskolákat 's kisdedovó-intézeteket a' közelebbi időkben, mind pénzbeli adománynyal, mind sorshuzás utján kijátszandó fényelési czikkék- 's önkészítette nagybecsü női műveikkel, egyformán segítették.

Kolozsvár t t nők segedelmén állott fel a' kisdedovó-intézet, 's Dézsen az ovódai díszes épület fenállását leginkább a' hon lelkes hölgyeinek köszönhetni. Kiszáradt volna a' honfiakarat, első felesírázásában, ha gyöngéd nőkezek meleg ápolása nem járul hozzá.

A' mi a' védegyeletet illeti, ha maga az ügy Erdélyben fényes diadalt nem is küzdött ki, alig levén egykét fiókegyelet 's vállalkozó kereskedő (ki csupán honi czikkeket áruljon, a' széles hazában tudomra egy sem létezvén): de maga az eszme nem maradt vízhang nélkül. Nem, különösen a' nőnemnél. Lelkes honleányaink örömmel fogták fel az eszmét, melly egyfelől a' hazai iparnak sikert, jövődöt ígért, másfelől a' tulságos fényüzést meggátolandotha.

Hölgyeink igen nagy része honi kelmékből készült öltözékeket hord.

Sőt a' védegyelet eszméje többre is ébresztette hölgyeinket. Itt is, ott is, és igen sok helyeken szövöszékek állittattak fel általok, hol különböző választékokban a' legszebb házi kelmék készülnek.

Ezen házi kelmék viselete Erdélyben divattá kezd válni. Kiváló egyéneket ismerek, kik öltözékeiket illyekből készittetik. A' nőknek pedig ez, nem egy helytt, rendszerinti házi viseletük. A' külső fény hiányát kipótolja azon öröm, melly keblünkben a' hon leányainak szorgalmán éledez, 's lelkesedéseiktől ünnepi lánggá válik.

Ha Erdély szép hölgyeit ez a' szellem vezérli; ha a' hon szent érdekei mindég ennyire szíveiken fekszenek: akkor letörlöm azon könycespeket, melyek hazám jövődöje iránti aggodalmamban gyűltek szemeimre. —

Medgyes Lajos.

V Á N D O R J E G Y Z E T E K.

V. RÁNK. VÖRÖSVÁGÁS.

(Folytatás.)

Az opálnak, ezen féldrága, de mégis nagy becsü kőnek tekintete több nemü elméletekre szolgált anyagul. Sokan azt vélik, hogy az opál eredetileg lágy anyag, 's csak a' levegő hozzájárulása által szilárdul meg; 's valóban reá tekintve úgy is látszik, mint valamelly megaludt vagy fagyott csillámló rétegü, többé kevésbbé átlátszó tejanyag, melly a' szikla repedéseit vagy üregeit néha egészen, de néha csak részszerint tölti be. Azonban néha az opál annyira össze van növe a' trachyttel, mintha annak vegyrésze volna, 's ha azon sokszor a' kemény sziklában, vagyis a' trachyt - csoportozat minden részeiben elhintett apró fészkecskébeni előfordulást tekintjük; ha gondolóra vesszük, hogy ezt a' föld mélyéből ércszvizek is felhozzák, de különösen a' Geyser Izlandban nagy terjedelmü opáltufákat képez: úgy látszik, hogy az opál, ha nem egészen egy eredetü is a' sziklával, de legalább a' trachyt-olvadmány meghülése után mindjárt előállott, talán a' vulcanicus olvadmányból kivált 's a' repedésekbe és üregekbe szűrődött nemesb anyag. Mindenesetre, azon eszme, mellynélfogva az opál nem egyéb volna, mint trachyt-váladék, mellynek sokszor szabatos metetelekben vagyis rendes szögletü 's hosszan elnyúló erekeni előfordulása némi földorganismusi befolyást tanusít, legjobban kimagyarázza annak a' fenemlített alakokbani feltünését, 's kivívja egyszersmind azt is, hogy az opál, ezen fél-drágakő, régibb képlet, mint az arany és gyémánt, mellyek, mint M u r c h i s o n pompás és nagyérdekü új munkájában (The Geology of Russia in Europe and the Ural Mountains Vol. I. London 1845.) megmutatá, csak kevésbé előbb tűntek elő a' föld héjában az ember megjelenésénél. Mind ez a' szorosb tudományos vizsgálatát megérdemlené!

A' chemiának is szép alkalmat nyujtana egyébiránt honunk ezen becses terménye a' vizsgálódásra. Az opál alkatrészei, mindössze quarz és víz *), és ezen két egyszerű alkatrészből mi gyönyörű követ állít elő a' természet! De érdekes volna tudnunk, micsoda arányban van ezen két alkatrész a' nemes opálban, — mely csak honunkban 's itt is még mindeddig csak a' cserveniczai trachytheygyekben fordul elő, — 's az opál egyéb varietásaiban, különösen a' közönséges és faopálban, melyek a' nemes opált igen gyakran követik, 's honunk több részeiben találtnak. Érdekes volna tudni, ha az opálban eddig vegyészileg felfedezett alkatrészek: haméleg (kali), szikéleg (natrum), agyag-, mész- és talkföld 's vaséleg (oxydum ferri) feltaláltnak-e 's micsoda arányban a' magyar opálban, 's ha valjon a' veresvágási opálfajok tiszta víz egyei-e a' kovasavnak (Hydrate der Kieselsäure), mint Forchhammer állítja, vizsgálódásai után, vagy a' víz csak vegyülete az opálnak, mint Berzelius véli? Érdekes volna nemcsak vegyészileg, hanem földismeileg is szorosan tudni az opálfajoknak, a' nemes, közönséges, fél és faopálnak, hyalit és hydrophánnak egymáshoz 's a' rokon jaspishoz, chalcedonhoz és agáthoz 's átaljában a' quarzhozi viszonyait.

Nevezetes tünemény a' nemes opálnál azon színjáték, mellynélfogva a' szerint, a' mint tartja az ember, a' legszebb színeket játsza, majd veres, mint a' tűz, majd zöld, mint a' smaragd, majd sárga, mint az arany, majd kék, mint az ég, majd mindezen színek ezernemű kellemetes vegyelékben 's a' legelevenebb megtörésben tűnnek fel. Ezen tünemény okának kipuhatólása, 's az eddigi véleményeknek criticaí megvizsgálása szinte érdekes feladat volna. Sokan azt tartják, hogy az opál szívárványzását a' felületen levő igen finom repedések okozzák. Ha u y szerint ezen repedések az opál belsejében vannak, melyek vékony légrétegecskékké telvél, 's mellyeken keresztül a' világsugarak Newton festett gyűrűinek törvénye szerint megtörve pattannak vissza. Ezen nézetnél fogva az opál, tökéletlenségének köszönné szépségét. Sir Dávid Brewster szerint nem repedésektől, hanem az opál gyurmájában szabatos térközőktől függ ezen színjáték, 's Haidinger is némi szabatos összetétel nyomára talált a' szívárványzó opálban. Mások — talán legtermészetesebben — az opál belsejében levő kisebb nagyobb üregecskébe zárt vízből magyarázzák ezen tüneményt. Ehrenberg görcesöve is vizsgálhatna itt némi felvilágosításul. A' veresvágási nemes opál és a' mexicói tűzopál, egyébiránt a' természetnek ezen iránybani legnemesb terményei, 's úgy látszik, hogy az alsóbb rendű fajok, mint ezt a' természet egyéb működésénél is tapasztaljuk, előbb 's a' nemesb később állott elő. Minden esetre az opál igen nevezetes kő, mellynek tényeken 's szoros tudományos, physikai és chemiai vizsgálódásokon alapult monographiája ohajtandó volna.

Goldschmied ur az opálbányákat huszonnégy évre bérlette ki a' kamarától 's tizezer pengő forintot — és így hat annyinál is többet — fizet évenként, mint az előbbi bérlő, kitől azelőtt vásárlá az opált. Költségei szinte ennyire mennek, valami 140 ember munkással; 's innen lehet gondolni, hogy ezen bányák általa már azelőtt is jól ismert gazdagságában bizik. Ha egyébiránt sajnálni lehet, hogy honunk ezen pénzforrása is idegen kezekre ment át: más részt örülni lehet azon, hogy Goldschmied ur itt nagy lakházat akár építtetni, egész családotul ide jönni lakni és megmagyarosodni.

Az opál sötét lakhelyébani vándorlásunk egyébiránt némelly rokon eszmék felébredésére nyujta alkalmat. Van Bécsben a' cs. k. pénzhivatal második emeletében egy mineralogiai és geognosticai gyűjtemény, mely hg Lobkowitz indítványára 's a' császár parancsára 1835-ben kezdetett, 's mely most körül-

*) Klaproth szerint a' magyar opál 90 rész kovanyiból és 10 rész vízből áll.

belől negyvenezer darabból áll. Ezen pompás és a maga nemében egyetlenegy gyűjtemény, melynek pontos leírását Haidinger igazgató ur közölte velünk a' beszerze-bányai 's Németszámban a' mainzi gyűlésen, magában foglalja többek közt, honunk minden idetartozó kincseit. Gazdag bányáinkban találtató minden újdonságok, nevezetességek, feltűnő alakzatok 's minden szebb darabok, ezen roppant bányászati, udv. kamarai gyűjteménybe vándorolnak, annak gazdagítására és tökéletesítésére. Midőn itt Magyarország gazdag érc- és kőtermékeit, Haidinger ur szorgalma által összeállítva, látja az ember, bús érzés lepi meg szívét a' tudományszerető magyarnak, hogy neki olly kevés mód nyújtott mindedig önkiképzésére a' természeti tudományokban. Mert többek közt nincsen honunkban egy ércgyűjtemény sem, melly teljesen előnkbe terjessze honunk e' tekintetbeni gazdagságát, hol a' tanuló mind az egész felől magának tanulságos fogalmat szerezhessen, mind az egyes ércznemek studiumát haszonnal folytathassa. 'S mi szegényül vannak ellátva főiskoláink, még honunk egyetlen egyetemét sem véve ki, természettudományi gyűjteményekkel! Emlékezzünk csak vissza academiai pályánkra, mineralogiai, botanikai és zoologiai studiumainkra! Ha itt ezen roppant hasznu 's szakadatlan gyönyörrel párosult tudományok felől, a' tudomány mostani fényes állásához képest, fogalmat is alig nyerünk minden jó igyekezetünk mellett is — nem levén gyűjtemény, nem levén könyvtár, nem levén avatott utmutató, mellyek segedelmével élhetünk vala: miként lehetett várni, hogy a' magyar tanuló ifjak ezen nehéz és naponként nagyobb terjedelmű tudományok részleteiben magoknak alapos ismereteket szerezzenek? Mi irigylésreméltó a' bécsi tanulók sorsa, kik ezen fővárosban olly pompás és gazdag gyűjteményekben buvázkodhatnak, 's az azok mellett hivatalkodó nagyhirű természettudósoknak utmutatásával 's tanácsával élhetnek! Ha arra nem terjeszthetjük is ki igényeinket, hogy az ausztriai monarchia minden tartományinak érzékö-termékeivel birjunk: de azt alapos joggal kívánhatjuk, hogy honunk termékeinek teljes gyűjteményét birjuk. 'S ezen tekintetben kívánandó volna, hogy a' magyarhoni bányászati hivatalok egyszer már Magyarországról is megemlékezzenek 's muzeumunkat küldeményeikkel gazdagítsák; kívánandó volna továbbá, hogy a' nemzet, privát szaktudósok nagy szorgalommal szerzett gyűjteményét megvásárolja, mint ez a' bécsi udvari kamarai gyűjteménynél is történt. Illyen gyűjtemény honunkban több van, mellyek közt most csak Vesmas urét, — Kobola-Polyánai néhai vaskezelőét — említem, melly igen jeles, 's mellyért a' tulajdonos huszezer váltót kér. — Nem halhatlan érdem volna-e kormány és nemzet részéről, ha honunk fővárosában egy teljes mineralogiai és geognostikai gyűjtemény állíttatnék fel, egy egész nemzet használatára 's oktatására?

Mire a' sáros és nedves meneteleken visszaverekedhetünk a' simonkői bányából, — melly megezáfolja azon véleményt, mintha az opál csak néhány ölnyi mélységben találtatnék, nagyobb mélységekben pedig annak nyomára sem lehetne akadni, — az eső megszűnt, a' fellegek oszlani kezdenek, de még akadályozák a' kilátást, melly innen, mint mondják, igen pompás és terjedelmes. A' Simonka legmagasb csúcsáról több megyéket lehet látni egész kiterjedésökben. A' mint a' hegyről lefelé ereszkedünk, mindinkább vidulni kezdett az idő, 's csakhamar kisütött a' nap is, mi által mindinkább nevedek a' kilátás szépsége, az erdőkkel fedett hegyekre 's a' hegyeken túl elterülő zempléni térségre. A' növényzet bujasága meglepő ezen hegyeken. A' Simonka füves részein pompás Epibobiumok, Seneciok és Solidagok emelkednek fel embermagasságyira a' cserjék között 's a' gyönyörű veres és sárga virágesoportok kedves élvezetet nyújtanak a' szemeknek. A' Simonkán a' leggyönyörűbb bikkfák, mellyeket valaha látánk, festői szépségben emelik égfelé roppant ágait. Trachyt-hegyeken a' növényzet rendszerint buja, mivel a' nedvesség a' földben tartósabb. A' Simonka pázsitos oldalán le, csak hamar elérők Dubnikot félig-meddig kiszáradt

ruháinkban. Lehet gondolni, ennyi fáradságos mászkálás után milly étvágy fűszerezé az ebédet, melyet egy kis galyfödél alatt, összeszorulva és állva, mint az Egyiptomból kiköltöző zsidók, költénk el a' bérllő Goldschmied ur szívességéből. A' jó kedv nem hiányzott, 's Kazinczynek még utoljára — mert tovább a' társaságot, fájdalom! nem kíséré — egy remek toastot ivott, tele genialis felfogásokkal, mit szellemdús alelnökünk nem kevésbbé remekül viszonzott. Mindkét toast nemzetünk sorsát tárgyazá, a' multban, jelenben és jövőben. Illyen toastokat hallani épen olly gyönyörűség, mint csömör hallgatni azon izetlen és parasztos elméskedésekkel kicziczomázott nevetség helyett sokszor szánakozást gerjesztő üres perorációkat és erőködéseket, vagy mindég csak egykét felkapott embernek minden kigondolható oldalról dicsőítését és istenesítését tárgyazó, 's ennél fogva ugyanazon dolgot százféle alakban ismétlő silány és minden beltartalom nélküli elköszöntéseket, mellyekkel a' mi lakomáink sokszor az unalomig elárasztvák.

Ebéd után az innen harmadfél órányira levő Eperjesnek indult a' tudósokkal rakott tót szekérsorzat. Délelőtt mindég fel a' hegynek, most mindég le a' hegyről, épen olly meredek, oldalgós, köves, rosz utakon, 's most kedvetlen eredménnyel is, mivel egy szekér felfordult 's egy társunk vállpercézt eltöré. Többen, a' fáradhatatlan alelnökkel, gyalog tevék meg a' hosszú utat egész a' hegység aljáig, hol egy omlani kezdő vízzár falai zárják be a' völgyet. A' milly kellemetlen volt az ut, épen olly kedves tekintetet nyújtott a' tájék. Életdús erőben emelkednek itt fel, a' völgy két oldalán, a' leggyönyörűbb szálas bikkek, mellyeknek sűrű lombjai habzó zöld bársonyként terülének el a' különféle alaku hegyeken, mellyek felett uralkodólag emelkedik fel a' magas Simonka. Az alkony homályában feltűnt végre előttünk magas tornyával Eperjes, egy tágas völgy lapályán elvonulva. Jobbra egy kupforma hegy tetején, mint egy óriás emelkedék fel a' sötét láthatáron Sárosvár omladványa. Sóváron, ezen csinos mezővároson keresztül, végre a' fákkaal szegett országútra jutván, csakhamar Eperjesen valánk, hol a' városházánál szállásaink felől értesítetténk. Még az nap estve fáklyás zenét adott a' zászlókkal kirukkolt polgári őrsereg, a' két elnök ablakai előtt. (Folytatjuk.)

A' SZEMLE TAKTIKÁJA.

A' Szemle, ugy látszik, azt hiszi, a' közönségnek egyéb gondja sincs, mint a' mi csatánkat feszített figyelemmel kísérni, 's annak minden apró fordulatára egy hónap mulva is okvetlenül emlékeznie kell. Ezen vélemény igen megtisztelő, igen hízegő volna mindkettőnkre nézve, ha nem a' Szemle táplálná édes magunkról. April 3-án jelent meg tőlem e' lapban egy czikk. „A' Szemlének a' fogalmakról“ czím alatt, 's im a' Sz. május 2-án kegyeskedik rá felelni. Milly ügyes taktika volna ez! . . . „Várni, elvárni, bevárni!“ ez a' Marady uram politikája is. Ha a' fentebbi okból inkább hiunak nem hinném a' Szemlét, szinte azt mondanám, hogy következőleg okoskodik: „Várjunk, mig felejtik, mit a' dramabíró választmányi tag mondott; egy hónap mulva mondatait majd tetszésünk szerint összevissza rakogatjuk, mint a' nürnbergi skatulyákat szokás; 's a' mi közülük asztalkánkra nem fér, azokból majd lefaragunk, 's ugy áruljuk, mint vásárunk kívánja; 's hogy megczáfolni látszassunk őt, megczáfoljuk, mit ő ugyan sohasem mondott, de a' mit mi mondatunk általa.“ Azonban most már csakugyan hinni kezdem, hogy a' részvényes urak Shakspeare-t valamieskével jobban ismerik, mint az ő angol sülyesztöket, mert ugyancsak hasznukra fordítják. Falstaff, hogy győztesnek látszassék, kardján csorbákat ejt; 's bajnok társainak azt tanácsolja, indítsák el orruk véré, 's fenjék be azzal magokat, mintha az ellenfél vére volna. Mondom, ha inkább hiunak nem hinném a' részvényes urakat, azt

mondanám: e' nagy bajnak taktikáját követik, midőn rám ezt fogják: „meggyőződött felőle, hogy Magyarország Európának csak kellő korlátozása.“ Kérem alássan, én ezt mondtam: „A' Szemle azt hiszi, a' fogalmakat nem szélesbíthetni, 's a' színi hatást folyvást holmi külsőségekben, millyen a' disztimény, ruházat 's meglepetés, véli rejteni. Ő ezen dolgokat színi hatásnak nevezi; természetesen, mert nem úgy tanulta a' földleirást, mint Kant javasolja, 's épen úgy tesz, mintha Magyarországot Európának nevezné, mert hiszen Európában van.“ Néhány résznek az egész nevét adván, tehát épen a' Szemle van arról meggyőződve, hogy Magyarország = (annyi mint) Europa. Vagy ha a' nürnbergi skatulyákat jobban szereti: épen ő az, ki a' keskenyebb skatulyába a' sokkal szélesbet akarja behüvelyezni. — Azonban annak rendkívül örvendek, hogy majus 2-án a' Szemle is rájött, hogy a' fogalmakat szélesbíthetni: én csak azért bátorkodtam april 3-án felőle az ellenkezőt állítani, mert mart. 28-án ezt méltóztatott mondani: „de hogy szivacs-módra most kiebb, majd belebb szorítható lenne valamely fogalom, az furcsa beszéd...“ 'S ez furcsa beszéd volt. Azonban potomság! A' Szemle csak nem fog mindig arra emlékezni, mit egy hónappal előbb mondott; ez már praxisa! Hiszen azelőtt azt is mondja: Az irányköltészetnél a' legszigorubb mértéket használandjuk! — A' nem szoros válogatást a' kritika megbocsátja, ha a' vers nem összes kiadásban jelenik meg: most — hohó! — ránczba szedi homlokát, 's így szól: „Emberünk megszokták az egyoldalúságot, 's e' bűn mélyen vásott csontjaikba, vérökbe; 's még olyanra sem felejtenek eltanítani, hogy a' critica is alkalmazkodjék, mikép utazók idegen országban.“ — De ki is bátorodik erre tanítani a' Szemlét? Ő alkalmazkodjék?! — Neki mindegy, irány- vagy nem-irányregény, hirlapban megjelent vers, vagy összes kiadásban; ő egyiránt szigoru, kérlelhetlen — tekintet nélkül! —

Ennyi elég volt példának okáért. Több idézzet a' Szemlét untatni nem akarom; kit ez ügy különösen érdekel, olvassa el valamennyi cikkünket, 's ítéljen lelkiismeretesen, részrehajlatlanul — hogy nekem legyen igazam. Én mindjárt első cikkemben elmondtam röviden nézeteimet a' színi és művészi hatásnak egymáshozí viszonyáról, hogy igazoljam magamat: miszerint nem tartozom azon elv (?) híveihez, kik valamely társulatnak fölvét nem helyeslik, 's mégis szabad akarattól tagjai; 's olly — nem mondhatom ki, miféle — szerepet sincs kedvem játszani, ki nem azon mértékkel méri a' dolgokat, mellyel azokat mérni ígérkezik. Én a' színi hatás elvét, színügyünk jelen körülményei közt elfogadhatónak véltem, 's az olly darabot elfogadtam, mellyről hittem, hogy színi hatása lesz; de el kellett volna fogadnom az ollyat is, mellynek hatása csupa művészi; mert újra ismétlem: nem tudok dramai művet, mellynek művészi hatása van, hogy egyszersmind színi hatása is ne volna. Ellenben ha az igazgatóság a' művészi hatást tüzi ki fölvül, az eddig tetszéssel adatott darabok legnagyobb részét nem fogadhatám el; sőt ha igen is ragaszkodtam volna művészi hatásos fölvünhöz, tán... nem mondhatom ki a' számot! — 'S ezzel valjon mit nyert volna a' színház? A' nemzeti színpadon sikerrel adható classicus darabokat csakhamar elő lehet számlálni; 's miután a' színháznak valamit folyvást adnia kell: úgy hiszem, jobb az eredeti színihatásos középszerűségeket adnia, mint a' fordítottakat. 'S mellyik az a' művészi hatásos darab, mellyet választmányunk, színi hatásos elve mellett, visszautasított? A' választmány töredékei tévedhettek ítéleteikben: hadd lássuk, ki kell nyomtatni azon művészi hatásos darabokat! A' Szemle szerint is „az illy művészi gondnal és hatásra írottak elvet fognak adni, 's kedves olvasmányok lesznek irodalomban és magán körökben;“ de szerintem — kedves jelenetek a' színpadon is! — Mire a' gyertyát véka alá rejteni? Csak elő vele!... De a' mit a' Szemle mond: „A' színihatás elve után alkotott darabok egyre buknak és reménység sincs hozzá, hogy valaha feltámadjanak, mint ezt sok, majdnem mindennapi példából tudhatja ön is...“

Bocsássanak meg, azt épen nem tudhatom én is; mert fájdalommal tapasztalom: legtöbb darabnak az a' bibeje, hogy épen nincs a' színhatás elve után alkotva. De csak tüzzük ki a' művészi hatást fölvül; lássuk: valjon drama-szerzőink nehezebb uton, magasabb követeléseknek meg fognak-e felelhetni, midőn könnyebb uton, és kevesebb követelés mellett sem birtak sikerhez jutni? Ki egy ölet nem birt ugrani, ugorják két ölet!

Az általunk vitatott tárgy kimerítve még nincs; de azt hiszem, a' helyett, hogy így plankirozunk, czélszerűbb lenne róla kimerítő értekezést közleni. Mint tudományos lapot, a' Szemlét illeti a' kötelesség, e' részben a' kritika gyertyáját meggyújtani; én, mint eddig, ha nem elég tisztán, vagy csak igen szűk körben fog világítani, kötelességemül ismerendem, azt megtisztogatni. Mert hogy tisztán lássunk, tiszta fény kell; 's csak akkor ítélnünk biztosan a' tárgyak minősége fölött, ha elegendő világítás derült azokra. Azonban jövődöben, kérem alássan, az olly kétértelmű beszédől kiméljen meg a' Szemle, millyen: „A' t á g i t ó ur nagyon elbizva beszél, épen úgy, mintha ő valaki volna,“ mert, kérem alássan, végre is kénytelen leszek megvallani, hogy én mégis csakugyan valaki vagyok, 's akkor aztán a' közönség okvetlenül tudni fogja, hogy hát tulajdonképen ki vagyok. De akárki vagyok; legyenek t á g i t ó ur, mint a' Szemle ezimez; de e' mondatát: „Milly nagy becsülete az olly borbélynak, ki érti magát!“ (legközelebb adták a' Sevillai borbélyt, 's innen kölcsönözte a' Szemle e' pisztolyokat;) semmiesetre sem érthetem magamra; mert ámbár doctor nem vagyok, 's ámbár — néha — szükség esetében — némelyeken — csupa felebaráti szeretetből — eret vágok: abból még nem következik, hogy tehát borbély vagyok — no, de lehettem volna, 's a' Szemlének ez is elég. Azonban ha erőnek erejével a' Figaró szerepét akarják rám tukmálni: legyen! egy föltétel alatt elvállalom: ha t. i. egyik részvényes ur a' doctor Bartoló, a' másik pedig, solid zene-ismereteivel, a' Basilió szerepét játszandja; így aztán néhány igen szini hatásos jelenetet fogunk előadhatni, melyekhez még sülyesztők sem kellenek, 's épen azért igen művésziek lesznek. Én majd éneklendem: „Milly nagy becsülete az olly borbélynak, ki érti magát!“ A' doctor urak pedig elmondandják: „A' mi receptjeinkkel igen jól utaznak — a' más világra.“

Egy tagja a' dramabíráló választmánynak.

NEMZETI SZINHÁZ.

Ápril 28-kán (negyedszer) III. Richard király, szomorujáték 5 felvonásban. Irta Shakspeare; fordította Vajda Péter. Rendező 's a' főszerep személyesítője Egressy Gábor. — Közönség igen mérsékelt számmal. A' szerepek szokott kiosztásában csak kevés változtatás történt, a' mennyiben az átokban telhetetlen királynők egyikét, Erzsébetet, ezuttal az Erdélybe utazott Lendvayné helyett Miskolczy Júlia játszá, Edward walesi herceget pedig a' szorgalom mellett jó jövődöt ígérő Fehér Lila. A' szinlapon egész rakás beteg 's gyöngéledő színészt látunk hirdelve, a' legjobbak néhányja pedig elutazott; valjon a' gyéren mutatkozó közönségből is betegek-e vagy elutaztak azok, kik a' drámákat, még a' shakspeareieket is, ennyire nem látogatják? — Egressy G. — ki azontul, hogy szerepeire hosszas tanulmányt fordít, még nagy vitaközo is — a' drámaügyet nem látja bukó félben színházunknál; „nem a' drámaügy van bukásban“, ugymond, „hanem darabjaitok, ti magyar drámaírók!“ — De csak nem kell az egész hibát a' drámaírók nyakába tolni; annak, hogy a' drámaügy, ha még nem épen bukó-félben, de tagadhatlan csökkenésben van, (mit a' drámai előadások alkalmával üresen maradó ház nagyon is kézzel foghatólag bizonyít), kétségkívül egyik főoka III. Richardnak olly szerencsétlen felfogása is, melyhez Egressy G. folyvást vasfejű makacssággal ragaszkodik, 's a' kritika motivált

tanácsainak olly fenhéjázó megvetése, főleg midőn ez, Egressy G. teljesen elhibázott játékát nemcsak egyik 's másik lapban, hanem egyetértőleg 's így az alaposágnak figyelmet követelő valószínűségével róvja meg. — Ezen III. Richard, miként azt Egressy G. által személyesítve látjuk, kivéve egyes sikerült töredékeket, egy izetlen veresnadrágos bohóc, ki a' helyett, hogy a' merész ecsettel rajzolt ördögi jellem fejleményeit 's nyilatkozatait figyelemmel kísérő értelmes nézőt kielégítené, 's e' rendkívüli egyéniséget, melyet Shakspeare lángesze is csak kicsapongó szeszélyében teremthetett illyenné, megfelelő játék által csak némileg is hihetővé tenné, csupán a' karzat röhögéseit kelti fel. Ugyan hol van e' sántikáló, hetvenkedő betyárban kifejezve a' shakspearei III. Richard, ki az általa megölt Edward özvegyét, koporsó mellett, átkai 's könyei özönében tudja megnyerni hízolgésének méze, ékesszólásának hatalma által; ki mély tettetéssel ámitja el az udvart, 's tartja bolondnak a' világot, melly felett, rút külseje 's bűnei daczára, lovagi tulajdonai 's királyi méltóság és erő kifejezése által uralkodik; ki, nagyszerű, óriási gonoszságában, nem megvető undorunkat, hanem aggodalmas, vérfagyasztó rettegésünket költi fel? — Mi a' művészt ma is csak egyetlenegy jelenetben találtuk fel, az álmod megelőző félelem 's levertség, 's azt követő feljézés és bűnbánat jelenetében, mellyet ismét a' kétségbeesés elszántága vált fel. Egressy G. minden szerepet önféjüleg, saját szerű nézete szerint fog fel, 's azon nézethez, melly olykor hibás is lehet, következetesen játszik végig, és ez kétségkívül gondolkodó 's tehetséges színészre mutat; de mennyivel háladosabb volna reá 's élvezetesb a' közönségre nézve ezen következetesen keresztülvitt hűség a' felállított alapnézethez, ha maga a' nézet, mellyből kiindul, helyes volna, 's a' tanulmány talpraesett felfogás alapján 's irányában alkalmaztatnék, vagy ha a' gög megengedné, hogy a' hibásnak bizonyított nézetet azzal, mellyet a' critica összesége ajánl, felcserélni méltóztassunk.

Ápril 30-kán (előszőr): a' Bácsi, vagy: a' szerelmes család, német vigjáték francia kellemmel 's könnyűséggel. Irta Benedix, fordította Remellay. Rendező: Szentpétery, 's egyszersmind főszerepvívő. — A' közönséget folytonos rózsaszínű kedvben tartó, mulatságos kis vigjáték, melly még sok jó estét szerezhethet színházunk nevetni szerető közönségének. — Valódibb becse, magasb iránya nincs, személyeit jellemeknek mondani nem lehet, 's egész hatása a' neveléséges situációk- 's véletleneknek köszönhető. A' szerelmes természetű Virányi-család kebelében él egy fiatal szép házfelügyelőné Luiza, a' ház legöregebb fiának Lajosnak titkon hitvese, kit ez szigorú atyjának felfedezni nem mer; 's Lóty bácsi, egy az egész ház által kedvelt, jószívű, mindenkinek szolgálni akaró öreg rokon, megtestesülése azon eszmének, mellyet a' francia „bonhomme“ szóval fejez ki. A' szép Luizába úgy maga az élemedett kora házi ur, mint annak iskolába járó legkisebb fia Vilmos, egyformán beleszeretnek; amaz komoly szándékkal van 's fia feleségét el akarja venni, ez pedig virágokat lop számára a' kertben; a' házi kisasszony Ottl imádója, Bárányi ifju kereskedő, szinte Luizának udvarol, 's egy részről Virányi urban, más részről saját kedvesében Ottlban gerjeszt féltéslángokat; sőt még az öreg bácsi is azon veszélyben forog, hogy ősz fejét veszejtse a' szép Luiza miatt. 'S ezen bácsi, ezen kimerithetlen jósa és udvarisa egyén, azon alkalmatlan szerencsében részesül, hogy a' család minden tagja reá bizza titkait, szóval és levelekben, 's kabátja zsebe egy kis velencei oroszlanyszáj, telve titkos correspondentiával, czimezetlen levelekkel, mellyeket neki kellene czímmel ellátni 's a' czimek után kézbe adni. A' senki ügyét elrontani nem akaró, mindennel jól tenni kívánó, 's Luiza szép szemei által kissé úgy is megzavart öreg azonban elcseréli a' leveleket; egy fontos kereskedői levelet, melly Virányinak jött fiúmei futárja által, az ifju kereskedő Bárányinak adja, 's ezt a' korábban megtudott hír 's erre alapított repcevásárlás által rögtön gazdaggá teszi, Luizának férjéhez szóló, találkozást rendelő levelét Virányinak, ki ezt Luiza szerelemvallásául 's egyezéseül veszi; Virányi-

nak Luizához irányzott levelét ennek férjének, ki azonnal haza siet 'stb. És így a' harmadik felvonásban az egész családot, a' légyottra összebeszélte Bárányit 's Ottlil 's a' viráglópo kis diákot sem véve ki, egyenként látjuk megjelenni a' bácsi szállásán, 's egyiket elbujni a' későbben jövő másik előtt. Végre, köcsönös felfedezés után, mindenki a' bácsit vádolja; 's kisülvén, hogy Luiza már Lajos felesége, Virányi, ki elárult gyengességét restelli, nem tehete gyebart, mint hogy az imádotat menyének fogadja, 's leányát Ottlil a' rögtön meggazdagodott Bárányi karjaiba vesse. — Látszik, hogy a' mulattató bohóságban sok hihetlenség van; ilyen különösen a' czimzetlen levelek olly nagy számának egyazon zsebbe gyülekezése, különösen a' czimzetlen kereskedői levél, mellynek elcserélése pedig épen az eldöntő momentum. — Az előadás olly kerek, ügyes, összevágó volt, millyenhez mostanában csak igen ritkán van szerencsénk, 's derék Szentpéterynek, úgy is mint színésznek, úgy is mint rendezőnek, becsületére válik. Eféle „jó bácsi“ szerepekben Szentpétery szelid, nemes comicája felülmulhatatlan, 's egyenesen ennek tulajdoníthatni, hogy a' belbecs-nélküli vigjáték, érdeme fölötti tetszésben részesült. — A' kisebb szerepvivők közül dicsérettel kell emlitenünk Fehér Lilát (Ottlil), ki igen természetesen, ügyesen és sok kellemmel játszott, csak a' féltékenységi jelenetet rontotta el, harag helyett inkább csintalanságot 's az elfogott versek elárulhatása felett kárörömöt mutatóván; és Komlossy Idát (Vilmos) a' szerelmes kis diák szerepében. Udvarhelyi M. (Virányi) kitünőleg jól adott néhány jelenetet, különösen az ügyetlen szerelemvállást.

Május elsőjén Bellini gyönyörű, 's már régóta nem hallott Norma-jában Schodelné ragyogott a' főszerepben, 's mellette Téli k. a. tette második színi próbáját, mint Adalgisa. Ezen leczke-felmondások a' közönség előtt, melly magasabb élvezetet keres, csak úgy menthetők, ha igen ritkán történnek. Téli k. a. hangjában még sok nyersesség 's kellemetlen élesség van, melly főleg az átmeneteknél ri elő, mozgásaiban pedig sok ügyetlenség; azonban egyéb iskolásokkal, kik a' közönség ítélő széke előtt mostanában felléptek, bátran kiállhatja a' versenyt. A' karok ez uttal nem énekeltek annyi praecisióval, mint Norma előadásainál megszoktuk. — Május 4-dikén a' színpadunkon most már kilencedszer adott, de hosszú időn át nélkülözött Rossini-féle Othello tűnt fel, olly jól 's összevágólag adatva, hogy az olasz zene barátnak ez estvén valódi élvezet jutott. — Othello a' kevés és kopott hangú, de dicső iskolájú, ragyogó előadású olasz énekes Bassadona adá, annyi hévvel 's művészettel, hogy hangja hiányait el kellett felejtetni. És mellette, Desdemona szerepében, Schodelné állott, nemcsak nagy énekesné, hanem nagy színészné is. E' kettőnek lelkes összejátszása, derekasan segítette Wolf (Rodrigo), Váray (Brabantio), Füredy (Jágó) uraktól 's a' pontosan éneklő karszemélyzettől, roppant hatást idézett elő a' tömött házban, melly Schodelné asszonyt 's Bassadona urat több ízben kihívá. — Othello, Téli Vilmossal együtt, azon műve a' termékeny Rossininak, mellyben legtöbb valódi becs 's drámaiság van; 's Othello és Desdemona ollyan szerepek, mellyekre nemcsak jó énekes, hanem heves szenvedélyeket élénken kifejezni tudó valódi drámai művész is kívántatik. És Schodelné ez estvei éneke- 's játéka-ról csaknem elmondhatni, a' mit Börne egyszer az e' szerepben csodált Malibránról elmondott: „így panaszkodnak az idvezültek, ha fájalmuk van, így robognak az istenek, ha neheztelnek hozzájuk hasonló halhatatlanokra, így sirnak, szeretnek, esdenek és gyászolnak az angyalok. Ollyan volt, mint virágszőnyeg, az ember minden szelid és büszke, halk és magas, édes és keserű érzelmeiből szöve, a' különféle virágok teljes színpompájával, minden illatával 's bódító erejével. E' sirást, e' sirást könyvek nélkül soha sem láttam, 's nem is szeretném gyakran látni! — nemcsak szájával énekelt, teste minden tagja énekelt; a' hangok mint szikrák pattogtak elő szemeiből, ujjáiból, folytak le hajairól; akkor is énekelt, ha már hallgatott“ stb.

R—B.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI és KIADJA

FRANKENBURG ADOLF.

20. szám. — Május 15. 1847.

333T.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

EPERJES. május 3. — Ujdonságaink részint örvendetesek, részint szomorúak. Örvendetesebb hírt alig közölhetünk, mint ha megírjuk, hogy a városunkban jótékony célokra alakult többrendbeli műkedvelő társulatok között egy tisztán magyar is létezik; — tisztán magyarnak mondjuk, mivel nem szándékozik ez is a varietas delectat elvét oly értelemben venni és alkalmazni, mint vették és alkalmazták azt bizonyos műkedvelői elődök, kikről már e lapokban szólottunk. Ezen magyar műkedvelő társaság tehát — mely nem más, mint az ev. tanuló ifjúság tagjaiból alakult — múlt hó 19-ikén kezdé meg előadásait Gaal, Pazar fősvények — és Kisfaludy Károly, Hűség próbájával. Elégségesnek tartjuk megjegyezni, miszerint az előadás várakozásunkat felülhaladlag jól ütött ki, 's a működő tagok szabatos és összevágó játékkal köztetszést arattak; különösen dicséretet érdemel derék Vandrakunk — a' lelkes és buzgó oktató — a' rendezés körül tett fáradozásaiért. A' tisztá jövedelem 92 p. ft. a' collegiumi tápintézet és városi kórház felségelésére lón fordítva. — Szomorú hírt kell közölnünk más részről annak megírása által, miszerint most van talán a' nyomor és inség környékünkön a' legborzasztóbb fokon. Ehenhalás megyénkben már számtalan történt, sőt városunkban is majd minden reggel szedetnek össze utcákon heverő holttestek, azon szerencsétlen koldusokéi, kik hajléktalan, menedéktelen baragolnak szerbe beteg; 's embertársaik által nem segítettve — talán nem segíthetve — a' legiszonyubb halálnak kénytelenek lenni martalékivá. Hisszük, hogy a' múlt héten körünkől távozott k. biztos b. Vay Miklós ő n m g a az inség ügyében tett intézkedéseinek kellő és üdvös sikere fog lenni. S ó v á r i Ö d ö n.

NAGY KANIZSÁN, április 11. *) Az életben vannak szép képek számtalanok, mint a' tavasz virágai. — De mint ezek közül miliárdok, a' hegyekben, a' pusztákban elvirágoznak a' nélkül, hogy valaki bennök gyönyörködék, hogy az életillatot, mit lehellettek, valaki fölfogá: letűnnek, mint feltűntek vala, az élet szebb jelenetei a' nélkül, hogy azon édes hatás, mit sokszor kiszámolhatlan térben, 's időben tehetének, eszközöltették vala a' honra nézve, ha a' hon életképeinek összegyűjtő koszorujukba nem fűzendik azokat. — Illy életképet mutathat föl a' kanizsai művelt, a' hon és idő kívánataira figyelmes és engedni tudó izraelita község. — Voltak, vannak, tagadhatatlan, lelkes kormányzói eddig is e' nemzeti iskolának, kiknek azért, a' mit tettek, köszönetet nem mondani hálátlanság volna. — De ö k részszerint más tudományokban jelesek, részszerint széles kiterjedésű munkásságuk miatt nem teheték, hogy az iskolának a' nemzeti nyelvet illető kormányzati ágában a' község hiányt ne érezzen. Egy férjfiu el köztünk, kitől még lehet egy két órát, mit ártatlan örömkre fordíthat, elkönyörögni, hogy vezérelje e' sokba került intézet említett ágát, és a' férjfiu a' királyi tanító képezde tudós oktatója t. Boja Gergely ur, — és az izraelita község böles vezérei mentek megkérni a' tisztelt urat, böles belátásával velek együtt vezetve iskolájokat, segítse eszközölni, hogy az ég is növelje azt. — És a' tudós ur föláldozva a' hazának, az emberiségnek azon néhány órát is, mit oktatási 's tudomány foglalkozásaiból lelket erősítő pihenésre fordíthat, szíves volt a' kérésnek engedni 's jelenleg a' kanizsai izraelita község iskolájának kormányzója közt a' királyi tanító-képezde egyik oktatója is ül.

NAGY KANIZSA. máj. elején. Az ezévi Életképek 16 számában egy magat nem csak szín-, hanem világbírálnak is fölvető valaki egyéb jelentéstelen jelentései közt az izraelita iskolának imént lefolyt félévi közvizsgálatait is kikiáltó, azon feddő megjegyzéssel, miszerint véleményét rólok ezuttal azért hallgatja el: mert, mit akarna, nem mondhatván, mit mondhatna, nem akarja. **) Alulirt, mint a' kérdéses vizsgálatok szem- és fültanuja, szent kötelességemnek tartom tudósítót ezzel fölhívni, hogy lovagias ígéretét lovagiasan beváltván, m a g a s z t o s véleményét minél előbb a' nálunk ismeretesebb hirdalpokba velünk közölje. Tessék tudósítónak egyszersmind azt is tudatni velünk, hogy valjon mióta nem elégszik meg az iskola bel- és kül manipulációjával? régóta-e már, vagy pedig csak azóta, hogy a' magyar ügy kormánya változott? — hogy ezen ügyre több figyelem és idő fordítottak? Vagy tán az iskola körül ujan történt bizonyos jegyzőkönyvi igatásokkal nem barátkozhatik-e meg? Mind ezeket tudósítótól legnagyobb köszönettel fogjuk venni. — Egyébiránt, minekutána szilárdul meggyőződve vagyok, hogy tudósító, (kit én a' közmondás szerint szaváru is ismerek) az utósó vizsgálatokon jelen nem volt, ezeket tehát sem megfeddni, sem dicsérni nem tudván, feddő megjegyzését csupa írigység és személyes érdekszulte rágalmazásnak nyilatkozatom: és az igazság és közjó nevében nyilvánítom, hogy az utósó német és magyar vizsgálatok teljesen kielégítők, és a' község várakozásának fényesen megfelelőek voltak. Ezen nyilatkozványomat csak azon vidékiek nyugtatására teszem, kiknek gyermekei ez intézetben tanulván, de a' vizsgálaton jelen nem lehettek: mert az idevalókra nézve minden czáfogatás fölösleges volna. Mert, miután több tudós és szakértő jelenlevők, köztök a' helybeli tanodalmi igazgató is, teljes megelégedéseket a' vizsgálaton egyhangúlag nyilvánították: tudósító bírlása egészen figyelmetlenül suhant el a' légbe. G. S.

H. M. VÁSÁRHELY, ápril 29. Nálunk egy mulató-helynek szánt, úgy nevezett n a g y k e r t n e k megnyitása történt, mely a' természet által oda ültetett néhány bükk és tölgyből áll; a' közepén egy épület diszlik. E' nagykertnek a' város felől eső oldala kerítéssel van ellátva; honnan tehát következik, hogy még kapuja is van. És ezen kapu fölött kifeszített kemény papírra volt rajzolva Fama istenasszony, kezében kürt — mit azon tekintetnél fogva bunkósbotnak is leheté nézni, mivel e' mulató helyen nem ritkán azzal is mulattatják a' községet, ki-vált a' zenészeket. — E' kürt vastagabb végihez ezt írák „öröm.“ A' kapun belől azonnal a' helybeli rendezett zenészet számára kelle megnyitni tárczákat, mit mindenki örömmel teljesi-

*) Tárgyhalmaz miatt késett.

Szerk.

**) Bizonyos éleselműek ezen sokértelmű mondatot így akarják magyarázni: Mit akarna, azaz: roszat, nem mondhatván, — mit mondhatna, azaz: j ó t, nem akarja.

tett, habár nem ötlött is eszébe, hogy ezen külről kifeszített öröm szó oda volt irányozva. — Beljebb menvén, még kivilágításra is lehetett volna számolnunk, mert néhány fa oldalán egy egy pohár — fagygyúval megtöltve — függött; de minthogy a' hold épen teljes volt, tehát ezen néhányszor ugyan meggyújtani akart mécsek, mint városi lámpáink, holdtól köleszőnővén fényüket, gyuladni nem akartak. Így csak a' hold fényénél sétáltunk, azaz, mikor egyik vagy másik mamának vagy nagynéninek tetszett, mit csak úgy eszközölnék, ha tudtunk előttük mulattató értekezéseket tartani, 's azok mellett nekik nagycesás czímmel hódolni; de mihelyt a' mulattató beszédeknek vége szakadt, azonnal hazamenésről, 's az otthoni sok bajról volt szó. Így hát szegény hölgyeink csak ságva kaphattak néhány őket igen érdeklő szép szavakat, pedig mondhatni, hogy Vásárhelyen szép hölgyek is vannak; de, oh fájdalom, az ő mulatásuk a' házánál is csak amolyan, mert mamájok gyermekeikhez méltó barátnőt soha, 's barátot is csak ritkán találnak — ide nem értve a' katonákat. — Ezen nagy kertből estve haza jöttünk, mert a' zene is, mi leginkább tartóztatta volna a' közönséget, csak mikor kedve volt, akkor kezdte rá. — A' haza jövetel illy szép estvén a' mulatás és „öröm“ legfőbbike volt, kivált gyalog; — haza érkezvén a' t. ez. közönség, 's egymásnak jó nyugalmat kívánván — ezen igen nagyszerű és rendkívüli nap hosszú fáradalmai után — a' nagy rész alszik, úgy, hogy csak az idevezítő trombita harsogása fogja fölébreszteni. —

I... Falvy m. k.

SOPRONI UJDONSÁGOK. Hiába! nem állhat soká már a' világ. Megirták ugyan a' lénytanárokat, miszerint az egyetemet vonz- és rugeró tusája tartja fön; megirták, azt is, miképen, ha egyik tulsulyra vergődött, végünk van: mert vagy minden semmivé zsugorul, vagy a' végtelenbe szórátanak még az atomok is; de bezzeg! nem írak meg, mi emeli egyiket, vagy másikat tulsulyra, 's honnan várhatja e' szerint romlását a' világ. Ime! nekünk jutott a' dicsőség, kijelentheti e' kérelhetlen pusztulást, ha csak valaki az alatt a' küllökbé kapaszkodva, megálljt nem kiált a' romlás ixioni kerekének. Köztudomásu, hogy mai napság politica mozgatja a' világot, 's hol mozerő létez, a' lény-tanároknak amaz erőtusája sem hiányozhatik; — van tehát küzdelem, minek vége győzelem, — pedig jaj ekkor nekünk! Fölösztás az, mitől retteghetünk, — mert a' vélemények, — ez igazgatói az emberiségnak, — annyira elágaznak, hogy mindenhatóság sem gyűjtheti össze őket. Oh azok a' kávéházi zug politicusok! azok a' vésznek iszonyu előhírnökei, sőt rémletes tényezői! Látni kell e' hadat, mint nyeli ölnyre dőlött szemekkel a' vészhozó tudományt, mint dugják össze fejeiket, megreszkettévén a' fölöttük sátorozó füst-felleget. Az ajkak, eleve ugyan hangtalanok, — de annál vulkanibb vihar dulong a' nyelv alatt: a' lélekzet visszanyomott, mert különben, a' szusz elfújná a' buja képzelet kísérteti árnyait, a' holló szárnyukat! — 'S ha e' természetlen némaság egyszer megtörtött, megcsóváltnak a' fejek, dobognak a' féktépő indulattól a' lábak; — mire a' megtörtött kuvaszoknak baráti serege, olly fájdalmasan vonit, hogy kilencz padlás cziczái riadnak szét. És a' szó egész örömet vonja maga után a' beszédnek, melly a' káprázatok honából szedi népeit, a' világdöntőket. Előlebben Lolla Montez lábikráival, — fölmerül a' háborgó habokból Lalamanca, föl a' guerilla had, a' bikaviadalo borzasztóság! — Odább egy haragos szirt üti föl homlokát, azon junta-örvény mellett, melly a' donna glóriákat buktathatja el. Emitt Mussurves és Kollettis a' nagysándorilag ketté vágandó csomó! Majd némellyek az oceánon átevezve, azon óriás kigyót méregetik, mellynek tekereseiben a' mexicoi faj fuldokol. Mások fakirként árulják a' gangeszi vizet, megposhadandót az angollégben. És ezen szigonyos Neptun olly elkészerülten fenyegettetik, hogy retteghet a' catoí delendától. Ezek a' postanapi vélemények, a' világforradalmi kérdések, mellyek nálunk vesztünkre oldozgatvák. Hiába, nem állhat soká már a' világ! Egyébként is már felfordult világot élünk! Mert arslánaink baklövésük által annyira lóvá lönek, hogy a' bakról leszorulva, egyedül hámhuzásra kárhözthatók. Ugyanezért, hogy mégis a' bak üresen ne maradjon, néhány amazon vállalkozott a' gyeplő-igazgatásra. — Milly idylli helyzet, a' finom izlésü kisasszony és az istálló-illatu kocsis ülven együtt!, egymás oldalánál, a' bakon! Milly kecsesen illik, a' főző kanáltól divatosan iszonyodó kacókba az a' zsiros fékszár! 's milly bájosan suhog, a' regényforgató ujjak között, az a' hájas ostor! Mondják, a' jövendő férjek előre éneklék a', „szegény tatár“t! Jó étvágyat hozzá! — Néhány hozzánk befurakodott uzorás mozaíta is szeretné, ha fityülesökre tánczolna a' világ 's üzleteikkel megnyomorított népünket kényök szerint zsebben tarthatnák. Országszerte tudhatják, hogy a' tavali termés vidékünket még a' szükség ellen csak megóthatá: tehát a' gabona-kereskedők csekélyebb kilátással birhattak nálunk, mint másutt, az átokból, édes énök számára, áldást idézni elő. Mit tön azért e' lelketlenek egyike? — a' heti vásárra siető természetöket az uton elfogdozá, lefoglalván jó drágán a' beszállítandó gabonát, hogy ekként a' nagy keresletben 20 ftra rugtathassa pozsonyi mérejt az életnek, dusan ellátott magtárából egy kis g'schäftet remélvén. Az emberbaráti terv sikerülendett, ha derék kapitányunk ébersége nem örködik a' nép fölött. Derék kapitányunkat szabadjon még azon csekélységre kérnünk, hogy parancsolja meg rendőreinek, ne sajnálják azon 10—12 éves tacsókának szájukba verni a' szivart, mellyel utca hoszszat boszontják az embert, kinek lelke borul el, ha illyen miatt, olly haszontalan vézna ivadékok lát maga körül lézengeni, minökké e' dohány-szopó gyerkőczek válandók. A' lány szívü mamácskák haragudnának talán, — de a' rendőrség a' majom-szeretetet kegyelni nem köteles.

Torma.

NYILATKOZAT A' MEGYERI-EMLEK ÜGYÉBEN. A' fővárosi hírlapok egyike e' napokban megemlíti a' Megyeri-emléket, melly, mint megjegyeztetik, „melyen hallgat“ elannyira, miszerint „bizony nem csodálhatni, ha nálunk utoljára minden aláírás kimegy dívatból.“

Ha ez észrevétel talán azt célozza, hogy a' Megyeri-emlék-társaság választmánya vagy a' már begyűlt pénzekből az emlék föllállítására, vagy ha e' gyűjtés még nem elegendő, ennek újabb fölelevenítésére birassék: ugy e', „mozgatását“, mostani körülmények között talán nem

időszerűnek mondhatni. Arra, hogy Megyerihez méltó emlék állíthatassék, még pénzérő a' társaság birtokában elég nincsen. Még nagyon kellend Megyeri tisztelőinek 's a' nemzeti szin-
tűg barátinak segedelmeit e' részben igénybe venni. De ennek most ideje alig van. Inség zakla-
tott eddig, 's inség fenyegetőzik még mindig. Illy súlyos időkben, ugy látszik, a' környör ke-
gyességének van az emlékezet kegyelete fölött elsőbbsége. A' választmány tehát bevárandja
alkalmasint az idők jobbrafordulát. Mint a' körülmények ajánlandják, fogja föl-fölkérni a' kö-
zönséget, a' Megyeri-emlék ügyének további előmozdítására. Az eddigi pénzügytelék is ismét-
elt fölelevenítés eredménye lett.

Ha az észrevétel inkább a' begyűlt pénzeknek számonkérése akart lenni, ugy figyel-
meztetjük a' czikk - író, miképen annak idejében hírlapilag voltak közölve az adakozások,
az aláírók neveinek 's adalékaiknak külön-külön kitételével, 's miképen meg volt mondva,
hogy az összeggyűlt pénzek, gyümölcsöztetésül, a' takarékpénztárban vannak letéve. — E'
szerint most csak sommás előadásra szorítkozhatunk.

Begyűlt összesen	456 frt. 18 kr.
Költség, iven 's fölszólító levelek nyomtatására, papirosra	16 frt. — kr.

Ez összevából van a' takarékpénztárban be- 's koronkint után téve	440 frt. 18 kr.
Kész pénzben, pénztárnok Antal Mihál urnál	436 frt. — kr.
	4 frt. 18 kr.

mi összevösen teszen 440 frt. 18 kr.

Költ Pesten, május 4-én, 1847. — A' választmány néhány tagjai.

HIMFYLANTHOZ A' MAGYAR HÖLGYVILÁG. X. Malom Luiza kisasz-
szony ivén, Kolozsvárott 's Désen. (Folytatás.) Nina 20 kr, Rettégi Miklósné 40
kr, Murvai Mária 1 ft, Jupiter 40 kr, gr. Kornis Elekné 2 ft, Talabor 20 kr, Bartha Lotti 20
kr, Weisz Sámuel 20 kr, egy hontalan 20 kr, Ehrman 20 kr, Medgyes Lajos 20 kr, özv. Mak-
ray Lászlóné 20 kr, gr. Toldi Lőrinczné 20 kr, Torma Józsefné 1 ft 20 kr, Torma Samu 20
kr, Torma István 40 kr, Torma Karolina 40 kr, a' kolozsvári polgári társalkodóban gyűlt 3
ft 20 kr, Nagy Ferencznénél gyűlt 6 ft 40 kr, a' következőktől: Takács János 1 ft 20 kr,
Berde 1 ft, Gáspár János 1 ft, Herepei Gergelyné 40 kr, Szász Mosesné 1 ft, Nagy Ferenczné
40 kr, valaki 20 kr, valaki 20 kr, Gyulai Józsefné 20 kr. Összesen 55 forint pengőben.
— XL. Földváry Etelka és Laura kisasszonyok ivén: Földvári Etelka
5 ft, Földváry Laura 5 ft, Schnell Károly 's neje 1 ft, báró Podmaniczky Armin 5 ft,
Sárközy Józsefné 3 ft, Högyész Lajos 3 ft, Makk Ferencz 6 ft, Fáy Györgyné 2 ft,
Fáy Béláné 2 ft, Kun Józsefné 2 ft, Dobos János és neje 1 ft, báró Prónay István 5 ft,
Ottlik István és neje 5 ft, Halász Álmos 20 kr, N. N. 1 ft, Felix Bibert 20 kr, Uj Károly
1 ft, Hegedűs Ignác plébános 1 ft, Monzpart József tisztartó 1 ft, R. Irma 30 kr, F.
B. 20 kr, B. R. 1 ft, Rác 20 kr, Szeberényi Andor 20 kr, Ráday Erzsébeth 1 ft, Ráday
Gedeon Lajos 1 ft, Iquenz Péter notárius 30 kr, Balla Benjamin r. iskolatanító Gyömrőn
20 kr, Dr. Szilésy Soma 20 kr, Lévy Ferenczné 1 for, ifj. Sárkány Soma 20 kr, Kovács
Anna 20 kr, Id. Sárkány Sámuelné 20 kr, N. N. 20 kr, Összesen 54 ft, 40 kr, pengő
pénzben. Az országos pénztár által.

SZINHÁZI ELŐADÁSOK HETI RENDJE:

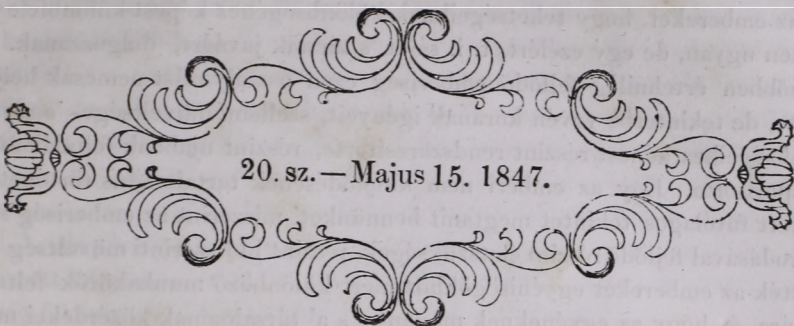
Május 16. Csikós	Május 20. Mari, egy anya a' népből.
— 17. Mátyás fia, másodsor.	— 21. Nabucodonozor.
— 18. Tudtán kívül kém, és Ballet.	— 22. 218-dik törvényezikk és
(Brussi k. a. és Campilli úr	Ballet. először. Brussi k. a. és
vendégek.)	Campilli úr vendégek.
— 19. Nabucodonozor. Reina úr első föl- lépte bérletszünettel.	

— A' 228 és 229. szám alatti eredeti darabok az illető választmány által nem fogadtattak el.

AZ ÉLETKÉPEK

megszűnését híresztelő némelly jó akaróim nevezhetlen öröme ki kell jelenté-
nem, miszerint lapjaim jövő félévben is, eddigi szellemük- 's irányukban, foly-
tattatni fognak, 's a' szokott előfizetés: Pesten **csupán csak** Lan-
derer és Heckenaszt nyomdájában, Budán pedig a' szerkesztőnél (hidfőnél,
Likaház 600 d. sz.) történhetik meg. Frankenburg Adolf m. k.

az „Életképek“ kiadószerkesztője.

20. sz. — Majus 15. 1847.

LEVELEK AZ IFJUSÁGHOZ.

III.

A' fentebbiekből következik, hogy emberi 's honpolgári kötelességeit mulasztja az el, ki tehetségeit ki nem műveli, életét munkátlanul tölti; mert azon erőt, mi mindenkinek egyéniségében rejlik, 's mi legyen bármi parányi, de a' közjó előmozdításában mégis tényezőképp tekinthető, ettől elvonja. A' történet lapjaiból merithetjük azon tanuságot, hogy azon társalom, mellynek tagjai a' henyesség karjai közt heverték, mind szellemileg, mind anyagiilag szegény maradt, sőt alább 's alább süllyedt; midőn az, mellyben a' tagok összesített erővel munkálódtak a' tudományok 's ipar terjesztésében, nagyság 's gazdagságban, fény 's tekintetben fokonként emelkedett.

Már ha az emberi tehetségeknek egyénileges kifejlődéséből különbséget tekintjük, azt kell következtetnünk, hogy a' teremőnek bölcsesége mindenkinek egy egyéniségéhez alkalmazott tért jelelt ki, mellyen munkára felhívó kötelességeinek legjobban megfelelhet. És e' különböző munkatéreknek léteében tűnik ki ismét a' teremőnek a' természet útján működő bölcsesége, hogy találhasson azok közül mindenki egyet, mellyen egyéniségét legcélszerűbben felhasználhassa; mert, felfogásam szerint, valamint azt nem tartanám célirányosnak, ha minden ember vagy lángész, vagy buta lenne: ugy azt sem találnám helyesnek, ha a' különböző tehetségű egyének munkálódásban egyetlennegy térre lennének szorítva.

És e' különböző munkatéreknek feltalálásával a' teremő az emberi elmét bizta meg. Az emberi nem kifejlődésének történetéből tudjuk, hogy már az ős régiségben nem elmélkedés 's philosophia ugyan, de tapasztalás 's gyakorlati élet megtanították az első emberi társaságot arra, hogy sem a' tehetségek egyenlően ki nem fejlődén, sem az élet különböző nemű szükségének ellátására azok egyféleképp nem használtathatván, szükséges azon különbéle munkatéreknek létele, mellyeket a' szükségtől vezettette

feltaláltak. E' kifejeletlen korszakban, mint mondtam, a' szükség osztályozta el az embereket, hogy tehetségeiknek különbségéhez képest különféle téreken ugyan, de egy czélért, t. i. saját 's társaik javáért, dolgozzanak. A' későbbben értelmileg fejlődő emberiség ezen osztályozást nemcsak helyeselte, de tekintetbe vevén korának igényeit, szellemi műveltsége- 's anyagi szükségéhez képest részint rendszeresítette, részint újabbak feltalálásával szaporította. Egy az emberi nem kifejlődésének tartalomdús történetére vetett futólagos tekintet megtanít bennünket, miszerint az emberiség szaporodásával fejlődő részint életszükségek, részint idő szerinti műveltség vezették az embereket egyéniségökhöz mért különböző munkakörök feltalálására, és hogy az egyéneknek magán-, 's a' társalomnak közérdekei mindenkinek — kivétel nélkül — azon egyéniségének megfelelő körökbeni működését igénylik.

Saját magunkról következtethetjük, milly lassu 's fokozatos volt az első emberek tehetségeinek kifejlődése. Sem tudomány-, sem másoknak segítő tapasztalásától nem gyámolítatván, mintegy setétben kelle tapogatólódzniok, 's feltalálni azon eszközöket, melyek által életszükségeiken enyhithetnének; mert a' természet mindennek előtt az ezeknek elhárítására szükségeseeknek feltalálására szorította; és bár milly egyszerű volt az emberiség első korszakában élőknek életmódja, mégis ez foglalta magában az évezredek után elkövetkezett civilisationnak nagy reményü csiráját. Későbbben a' szaporodó emberiség társasággá alakulván, ama tapasztalatok, melyeket mindenki saját szükségeinek elhárítására ösztönszerűleg vezetettve tön, közönségesekké váltak, ezeknek egymással közlése, a' nagyobb tömeg életszükségeinek mikénti kielégíthetésére fordított gond 's törekvés uj meg uj feltalálásokra adtak alkalmat, melyek idő haladtával részint szaporodván, részint tökéletesítetvén, az embereknek különböző munkatérek jeletettek ki. Ide járult amaz igen korán szerzett tapasztalás, miszerint a' tehetségek 's tulajdonok kifejlődése különböző, a' hajlamok nem egyenlők: egyik nagyobb 's több ügyességgel bir, mint a' másik, egyik ebben, másik abban feltünő. E' tapasztalás a' foglalkozási téreket jelette ki, 's az embereket arra ösztönte, hogy mindenki arra lépett, melyre legnagyobb hajlama 's legtöbb tehetsége volt. Mivel pedig amaz ős korban a' szellemiség egészen eltemetve hevert, 's csak az életnek anyagi szükségei foglalatatoskodtatták az emberiséget: igen természetes, hogy tudományosságról szó sem lehetett, hanem minden gond 's szorgalom a' kézi művek 's mesterségek feltalálására 's tökéletesítésére fordítatott. Így tudjuk, hogy egynémelyek földmíveléssel, mások kézi mesterségekkel, mások az ehhez szükséges szereknek készítésével, mások ismét a' ruházat 's egyebekhez szükséges nyers anyagoknak feldolgozásával foglalatatoskodtak. Innét eredtek 's szaporodtak a' különböző munkakörök, melyek bizonyos osztályokat alakítának, 's az embereket, kik a' foglalkozásoknak e' vagy ama nemére birtak hajlammal és tehetséggel, egymástól elválaszták ugyan, de a' társaságos élet viszonyainál fogva egymásnak nélkülönözhetetlenek maradván, mindenki saját körében volt munkás magán- 's a' köznek érdekei mellett.

Mindez azonban a később kifejlendő polgárisodás nagyszerű jövőjének csak csirája volt. Az emberiség szaporodásával az értelem is jobban kezdett fejlődni, az emberiség nagy tömege több apróbb polgárzatokra oszlott fel, 's a különböző foglalkozási életnemek nemcsak ujabbakkal szaporodtak, de czélszerűleg is osztályoztattak 's rendszeresítették. Az ipar, kereskedés 's kézi művek szorgalmas üzlete nemcsak az élet szükségéinek kielégítéséül, de a civilisatio terjedésével több tekintetbeni kényelmek megszerzéséül szolgáltak kutforrásul. A fogyasztók számának szaporodásával, 's izlésöknek nemesedésével a foglalkozók száma is növekedett; elválasztott körében mindenki jobban tökéletesithette magát, mi által a műveltség fokonként előbbre haladt, 's a folytonos munkásság következtében a népek- 's nemzetekre feloszlott emberiség nemes rendeltetésének mindinkább megfelelt.

A mindinkább fejledező értelmiség az anyagi szükségek kielégítésének módjáról gondoskodván, magasabbra is kezdett emelkedni, 's a fokonként rendszeresített polgárzat körében újabb foglalkozási köröket talált fel, melyek egyrészt a statusnak erősítésére 's virágzásba hozására szolgáltak, más részről a honpolgároknak tágasb tért nyitottak, melyeken munkásságukat kifejthetnék, 's inkább szellemiakkal, mint anyagiakkal foglalkozván, némi tekintetben bizonyos elsőbbséget kölcsönzének az e téren foglalkozóknak azok felett, kik csupán az anyagiakhoz tartozókra fordíták törekvési szorgalmukat. És innét eredt a polgári statusokban az alsó és felsőbb rendűek közti különbség, melyet én itt nem a születés-adta előjogokban, de a foglalkozásoknak alant vagy magasabban szárnyaló nemeiben helyezek. Bizonyosan maga a természeti ész nagyobb tisztelet- 's tekintélyre érdemesíti azokat, kik, teszem, folytonos studium által az értelmi kifejlődésnek magasabb fokaira emelkedvén, észbeli törekvéseikkel a nemzetnek fényét terjeszteni iparkodnak, mint azokat, kik elmét nem fárasztó, csupán kézi ügyességet igénylő alsóbb rendű foglalkozásokkal élnek magoknak 's a közérdeknek.

Mint mondtam: kezdetben minden ember azon foglalkozás nemére adta magát, melyre vagy legnagyobb szüksége, vagy legnagyobb hajlama volt. Mivel azonban valamely életpályára nemcsak hajlam, de tehetség is kívántatik, mi nélkül az, ki hajlammal ugyan, de tehetség hiányával lépett valamely életpályára, mind magának, mind a polgári társaságnak több kárt, mint hasznót okoz: igen czélszerűen 's minden tekintetben üdvösen intézte azt a status, hogy előkészület nélkül senki se léphessen fel bármilly életpályára; ne addig, míg elegendő tudományt, vagy ügyességet nem szerzett magának azon pályára, mellyen életét lefutni akarja. Nehogy pedig a polgárzatban annyira szükséges rend megzavartassék 's vagy nem-, vagy félreértésből a különböző osztálybeli tagok munkaköreiknek jogain, határain túlterjeszkedjenek: a status minden életnembelieknek jogait 's szabadságait meghatározta, hogy mind minden egész osztályzat, mind minden egyes taga körét bekerítő korlátokat ismerje 's ebben munkásságát akként fejtse ki, hogy valamint választott pályája-adta jogai- 's előnyeinek hasz-

nálatában magát senki által zavartatni ne engedje : ugy viszont senki őt nem illető jogokat magának el ne tulajdonítson.

Mind a' mellett azonban, hogy különbözők az életnemek, mégis mindnyájan egymáshoz lánczolvák. Az egész mindenséget a' teremtőnek bölcsesége egy nagy lánczczal füzte egymáshoz ; innét az emberek, ha bár a' különböző életpályára való lépés által más és más uton haladnak az élet céljainak betöltésére : mégis amaz istenkéz által szövött fonalszál által szorosan egymáshoz füzvék. Egyik a' másik nélkül el nem lehet, és senki sem izolálhatja magát annyira az emberi társaságtól, hogy senkire nem szorulva, magának egyedül egymaga elég lehessen. A' különböző életpályák olly szorosan egymástól függők, hogy egyik a' másik nélkül el sem lehet. A' tudományos életpályán foglalkozóknak szükségök van az iparos, a' kézmunkás osztálybeliekre, ezeknek szellemi kiképezése amazoknak segédletét igényli, — 's így tovább. Az egész egy nagy láncz, mellynek szeméit az időnek érczfogai sem törhetik szét.

És ha a' polgári társaságban a' különböző életpályán haladó egyének mind egyenként saját körükhöz mért kötelelességeiket pontosan teljesítik, saját érdekeiket a' közének alárendelik, 's minden törekvéseiket oda fordítják, hogy a' társadalom, mellynek tagjai, szellemileg 's anyagilag gyarapuljon : akkor terjed a' jólét, felvirágzik a' haza, 's boldogul a' nemzet, — és mivel e' szent és dicső célra mindnyájan közremunkálnak — legalább felteszem, hogy bármilly életpályán haladjon is valaki, mint becsületes honpolgár, közremunkál —, egy józan gondolkozásu sem fog valakit lenézni, vagy megvetni azért, mert más pályán halad, mint ő. Minden életnem magában tiszteletre méltó, ha az a' közjával 's morállal nem ellenkezik. Szerintem nem a' polgári állás, de személyes tettek határozzák el valakinek becsét; és valamint tisztetem a' rongyos, de becsületes favágót: ugy nem tisztelhetem a' becstelen 's saját tetteivel megbélyegzett rangosat.

Az ész törvényei 's a' philosophia világával felvilágosult emberek keblében élő hangos szózat szerint a' teremtőtől nem ok 's cél nélkül nyerők szellemi 's anyagi tehetségeinket. Ezeket célszerűleg felhasználni, általok saját rendeltetését betölteni, 's a' nagy mindenség céljának létesítéséhez járulni minden embernek kötelelessége. Ámde e' kötelelességének csak ugy felelhet meg, ha töle kitelhető módon, vagyis a' foglalkozásoknak ama térén fejti ki 's használja fel tehetségeit, mellyre egyéniségéhez mérve legalkalmasabb ; mert ki vagy tehetségeivel ellenkező, vagy épen semmi életpályán sem halad : az a' polgári társaságban majd csaknem zerusnak tekinthető. Innét, miután világos, hogy a' teremtő azért ruházott fel olly szép tehetségekkel, hogy ezeket mindenki legcélszerűbben használja, — mindenki köteles valamelly életpályára, és pedig olyanra fellépni, mellyen tehetségeinek tekintetbe vételével magának 's a' polgári társaságnak legtöbbet használhat.

Azért, fiatal barátim, hogy rendeltetésteknek megfelelhessetek, magatok, a' polgári társaság 's az emberiség érdekében minél több jót tehettek, szükséges valamelly életpályát választanotok, mellyen tehetségeitek-

teket legjobban kifejthetitek. Az ész, a' szívnek sugallata, a' természetnek szent törvényei köteleznek erre titeket. Bár milyen legyen az általatok választandó pálya, az mindegy; magában egy sem nemtelen, csak a' moral- 's status érdekeivel ne ellenkezzék; csak olyat válaszszatok, mely tehetségteitekkel 's hajlamaitokkal leginkább összehangzik. Minden munkatér — a' földművelőétől kezdve egész a' legfényesebb statushivatalnokságig — egyiránt szép 's nemes; mert nem a' munkakör nemesíti meg az embert, mellyben forog, hanem magára vállalt kötelességeinek mikénti teljesítése, 's azon buzgalom, mellyet a' polgári társaságnak szent ügyei mellett kifejt. Csak azért nem választani valamely életpályát, mivel ez a' tekintélynek alsóbb fokán áll, 's ollyra felerőködni, mellyen valaki sem elegendő munkásságot kifejtteni, sem az azzal járó kötelességeknek megfelelni nem bír: nagy gyengeség, sőt bűn; mert — nem tekintve azt, hogy talán ez által onnét egy alkalmasabbat szorit ki — elhagyja a' tért, melly inkább tehetségeihez mért volt, következésképp mellyen rendeltetésének jobban megfelellhet vala.

B ú s A u r é l.

A' FAKÓ LEÁNY 'S A' PEJ LEGÉNY.

(V é g e.)

Minden vasárnap délután hűségesen beállított a' kocsmába Márton. A' legények nem szüntek meg, vele minden módon méltatlankodni. Egyre gunyolták és kinevették. De törődött is ő ezzel! ott volt Julcsa, ki őt nem gunyolta és nem nevette ki, hanem szokott nyájasságával fogadta és szívesen tánczolt vele, valahányszor fölszólította. Csak egy volt, a' mi Mártont halálosan sértette: ha társai őt a' fakó leánynyal boszantották.

Pató Lőrincz gazdának három leánya volt; a' legöregebbiket, Sárít, hitták fakó leánynak, mert haja, szemöldöke és szempillája épen olyan színű volt, mintha kenderből csinálták volna. Gyermekkorában tengeri nyulnak csufolták, hogy olyan fehér volt, aztán a' szeme is olyanformán piroslott, mint a' tengeri nyulé; csak akkor kapta a' fakó leány nevet, mikor Csigolya Marczit pej legénynek kezdték híni. Sárít nem gunyolták, nem üldözték ugyan annyit, mint a' vörös képű kovácsot, de ennél mégis többet szenvedett, mert hiszen leány volt, 's így jobban érezte a' megbántást, és őtet különös érzékeny szívvvel áldotta vagy verte meg a' természet. Szegény Sári! ha egyszer hallotta gunynevét, képes volt elsirdogálni napestig. Jól tudta ő, hogy nem szép, de ez el sem busította volna, csak hagyta volna békét neki. Kerülte leánytársait, kerülte az egész világot. Ha az élők között volt, szomorkodott; eljárt örülni vagy legalább nem szomorkodni a' holtak közé, a' temetőbe. Vadbokrok környékezték a' temetőt és a' kis sirhalmok között magas ákáczfák emelkedtek; ezeknek árnyékába járt el Sári, valahányszor csak ráért, 's ott régen meghalt édesanyja sirján üldögélve dudolgatott, danolgatott, és a' tavasz sárga virágaiból kötözött koszorukat anyja fejfájára, és mikor rá tette a' fejfára a' koszorut, ezt gondolá:

— Mért nem az én szívem ez a virág? harmad napra elhervadna. Millyen jól járnék! Hervadj, szívem, hervadj; ugy sem kellesz te senki-
nek! pedig be tudnék szeretni, be tudnám . . .

Itt megakasztotta gondolatát, még magának sem merte megmondani, kit tudna szeretni. Ismét danolni kezdett, hogy más gondolatra térjen, vagy inkább, hogy semmit se gondoljon. Ha ilyenkor emberek mentek el a' temető mellett, ezt mondták egymásnak:

— Hallod, hogy huhog a' bagoly? hallod a' fakó leány nótáját? meglásd, boszorkány lesz belőle, ha megvénuül. Azért jár mindég a' temetőbe, hogy itt a' meghalt vén asszonyoktól a' boszorkány-mesterséget eltanulja. Jaj neked, szegény falunk! majd lesz itt véres tej, lesznek idétlen csecsemők.

Igy beszéltek az elhaladók, 's hányták magukra a' keresztet.

Sári két testvére férjhez-ment, mert csinos két leány volt és apjuk jól birta magát. Sári egyedül maradt a' háznál az öreg Pató Lőrinczczel, 's bizony sovány élet volt ez multság dolgában, mert apja ritkán szólt, ha szólt is, csak dörmögött vagy káromkodott. Jött ugyan kérőbe egy legény, de Sári elutasította, ezt mondván:

— Nem engem akar kend elvenni, hanem apám vagyonát, azért nem is megyek kendhez. Tudom jól, hogy soha csak nem is szívelhetett kend engem. Elég boldogtalan vagyok már, nem akarok még boldogtalanabb lenni. Áldja meg a' jó Isten kendet.

Igy utasította el kérőjét Sári, és ennek más oka is volt, nemcsak az, a' mit elmondott. Sári szeretett, de olly titkon, hogy, a' mint láttuk, magának sem merte megvallani, kit szeret. És ki volt hát szeretője vagyis kinek volt ő szeretője? megmondom én, hisz ő szegény ugysem mondaná meg a' világ kincseért sem. Sári Csigolya Marczit szerette . . . a' fakó leány szerette a' pej legényt, és millyen forrón! ha elment előtte, kész lett volna megcsókolni a' port, a' hova az lépett. Sári tudta, érezte, meg volt felőle győződve, hogy Marczit nem rossz ember, sőt igen jó, és aztán sajnálta is, hogy vele ollyan gunyt üznek. A' jó leány! ha látta vagy hallotta, mint méltatlankodnak Marczival, egészen elfelejtette, hogy ővele is csak ugy tesznek. És néha különös sejtése támadt, hogy e' legény szereti és el fogja venni őt és boldogok lesznek,—hisz ugy összeillenek! mind a' kettő bélyegzett.

Szegény Sári, szegény leányka, ha tudnád, mennyire gyűlöl téged a' pej legény, kit annyira szeretsz!

Marczit napról napra jobban gyűlölte a' fakó leányt, mert napról napra jobban csufolták őt vele. Minden pimasz rajtok köszörülte tompa esztét, ugy hogy már nem is említették őket egymás nélkül, hanem mindég együtt és mindég gunyolódva. És a' mint nőtt Marczit gyűlölete Sári iránt, ugy nőtt szerelme a' szép Biró Julesa iránt, ki folyvást nyájas és beszédes volt, míg a' többi leányság félénk vagy durva magaviselete által eltaszította őt magától.

Huszonkét esztendő volt Marczit, mikor anyja bátyjának halálával

a' mőhely rá jutott 's mester lett. Marcsi, ha nem szeretete is bátyját, legalább halás volt iránta, mint egyetlen jőtevője iránt, de szerelmi reményének következtében mégsem állhatta meg, hogy az öreg kovács halálán meg ne örüljön. Nagy örömmel tüzte kalapjára a' gyászt, 's a' gyászolás idejének lejártával első gondolata volt, Bíró Julesát megkérni. Tanakodott, kit híjon meg kérőnek, de a' vidéken semmi ismerőse, a' faluban pedig semmi jó embere nem volt; azt határozta hát, hogy maga lesz a' kérő. Neki is öltözött amugy ezüst gombosan, a' mint illik, hanem megint csak levetette dolmányát, gondolván, hogy első találkozásakor majd csak ugy hétköznapi módon adja elő a' dolgot a' leánynak; mert Marcsi nem szeretete a' czerimóniákat, nem is igen értett hozzá.

Este felé elballagott Julesák felé Marcsi csak ugy bőrkötényesen és felgyűrt ing-ujjal, hogy ne is gyanítsa senki, mi dologban jár. Az égen sötét felhők usztak, árnyékuk befátyolozta a' falut, de néha ki-kibukkant a' telt hold, és akkor olly világosság lett, mintha hirtelen megviradt volna, aztán ismét rögtön sötét lett. Így volt Marcsi szívében is: fény és homály váltogatta egymást; egyik pillanatban meghalt reménye, a' másiban föltámadt. Csendes volt a' falu, csak távol hallatszott valami siránkozó hang, mintha a' föld alatt énekeltek volna . . . a' fakó leány dalolgatott a' temetőben. Bíró Julesa ott ült házok előtt a' padkán az eperfa alatt és dorombozott; Marcsi oda sompolyodott melléje, és jó estét kívánt neki, ő pedig azt mondta, hogy adjon Isten; ezzel elhallgattak mind a' ketten, 's a' leány elkezdett megint dorombozni. Végre beleunt a' dorombozásba 's így szőlitotta meg a' hallgató legényt:

— Ugyan mért nem beszél már valamit, Márton?

— Hát mit beszéljek? kérdezte ez.

— Akármit, csak ne álljon itt szó nélkül, mint a' kőszent . . .

— Mikor én a' nótádat hallgatom.

— No bizony, van is ezen mit hallani, hiszen nem is tudok hozzá, aztán meg a' dorombom is rosz már.

— Ne hidd te azt, Julesa, mert te tudsz is hozzá, a' dorombod is jó. Pöngesd csak, szebben szől, mint Gyüngyő Gazsi hegedője, pedig Gazsi ugyancsak rátermett ám a' muzsikára; ollyan cigány, hogy párját kell keresni. Pöngesd már az Isten áldjon meg.

— Elég volt ebből ennyi, most magán a' sor, Márton, beszéljen.

— Beszelnék ám, ha tudnék.

— Ha tudna? hiszen máskor annyit összedarál, hogy alig éri végét.

— Mástkor van az, nem most.

— És most mért nem?

— Azért, mert valami fekszik a' szívenem.

— Micsoda?

— Micsoda, kincsem? hm, nagy dolog a'!

— Valami baja van?

— Nincs biz énnekem, vagy van biz ott. Baj s nem is, a' mint veszszük.

- Mondja el hát, Márton.
- Elmondjam? magam is el szeretném mondani, de nem tudok sehogy sem belekezdeni.
- Hát csak folytassa, ha elkezdni nem tudja.
- Hejh, könnyü neked tréfálni, Julcsa, de volnál csak a' helyemen, tán még jobban izzadnál, mint én most.
- Ejnye, ugyan mi lehet az?
- Találd ki.
- Jaj, én nem tudok találgatni.
- No hát elmondom magam, pedig bizony Isten borsózik a' hátam bele, ha rá gondolok. De mindegy, mert elébb-utóbb ugyis csak meg kéne lennie. Hát . . . izé . . . no nézd, épen úgy vagyok, mintha tüzes vasat kellene megmarkolnom; nem igaz, nem is úgy . . . még inkább fog-nám meg a' tüzes vasat meztelen kézzel, mint . . . mint . . . de te olyan jó leány vagy, Juliska, hogy csak mégis kimondom, mi fekszik a' szivemen.
- Mondja ki hát, ne himezzen-hámozzon olyan sokáig, hisz ezóta már a' vége járhatná.
- Az igaz, Julcsa, az igaz. Lásd, milyen bolond vagyok én: már tul lehetnék rajta, és még innen sem vagyok. De csak olyan csiklandós ne volna. Eh, mindegy, végre is mindegy, teljes tökéletesen mindegy. A' minék meg kell lennie, annak meg kell lennie, és ennek meg kell lennie, azért meg is' lesz. Hanem úgy egyszerre mégsem ugorhatom a' közepibe, csak majd szép csendesesen ereszkedem a' partról a' folyóba. De figyelsz-e?
- Miért ne figyelnek?
- Hát figyelj, Julcsa, mert az a' dolog dereka, hogy figyelj; ha nem figyelnél, úgy hiába beszélnek, pedig azt restelném.
- Mondom, hogy figyelmezek, csak legyen már mire figyelmeznem.
- No, hát ez az egész, halld csak . . . ejnye, teringette, milyen hamar megérett ez az eper; még a' minapában egy piros szemet sem láttam az egész fán, most meg már mind fekete.
- Ugyan megadta neki! hát ez az, a' minek olyan nagy feneket kerített?
- Dehogy! ez csak most jutott eszembe, mikor elsohajtottam magamat, 's az ég felé pillantottam, mint Kádár, a' kiről meg van írva, hogy „fölémelé Kádár szemeit az égre.“ Hanem ez nem tartozik ide.
- Ne mondja hát mindég' azt, a' mi nem tartozik ide; álljon már valahára azzal elő, a' mi ide tartozik . . .
- Megállj, megállj, benne vagyok már. Hát bátyám meghalálozott, Isten nyugtassa, és a' műhelyt nekem hagyta, most én vagyok a' mester benne. De nemcsak a' műhely maradt rám bátyámról, hanem a' ház is, a' melly pedig olyan, hogy tisztelendő uram is ellakhatnék benne, és a' ház-on kívül szántóföldnek, kaszálónak és szőlőnek is jutottam birásába. Ugy együtt véve, nem épen megvetendő vagyunk, azt tartom. Az ember másod magával is élélhetne belőle, nem igaz, Julcsa? mit gondolsz?
- El biz abból tisztességesen.

— No látod-e, én is azt mondom. Hát, mondok, minek élnék egyedül, ha párostul is megélhetek? megházasodom. Választottam is már magamnak, csak hozzám jöjön. Találd ki, Julcsa, kit választottam?

— Mondtam már, hogy nem tudok találgatni.

— Megállj, elmondom, hogy millyen, aztán bizonyosan kitalálsz; szép jó kis leány . . . de hisz ebből még nem tudhatod, hát többet mondok: a' világon a' legszebb és legjobb kis leány . . . most már csak gyaníthatod legalább?

— Nem is gyanítom, hisz én olyan kevés leányt ismerek . . .

— Ezt jól ismered. No?

— Tudj' Isten, ki lehet?

— Már látom, hogy semmire sem megyek veled. Ki kell mondanom kerekén, hogy ez a' leány . . . te vagy, Julcsa.

— Én?

— Te.

— Hahaha!

— Mit nevelsz, Julcsa?

— Hahaha!

— Ne neved hátra, mert mindjárt sirva fakadok.

— Bizony Isten, meg nem állhatom a' nevetést, hahaha!

— Engem nevelsz?

— Nem is magamat. De ugyan, Márton, vallja meg, hogy tréfált.

— Veszekedjem meg, ha tréfáltam.

— Már ezt nem tettem volna föl magáról, Márton.

— Mit?

— Hogy engem valaha megkérjen.

— És miért nem?

— Még azt kérde? hát soha sem nézett tükörbe?

— Így vagyunk? így vagyunk! hahaha. No, Julcsa, verjen meg téged a' mindenható Uristen, verjen meg, a' mennyire csak embert megverhet, azt kívánom tiszta szivemből.

— Köszönöm jó 'karatját, Márton, köszönöm szépen. Így hálálja meg, hogy mindég nyájas, barátságos voltam iránta . . .

— Épen azért, hogy az voltál, hogy elbolondítottál. Tettél volna úgy velem, mint a' többiek: kerültél volna! de nyájaskodtál, enyelegettél, hogy horogra csalj, hogy kiszakítsd szivemet. Illyenek vagytok ti leányok. Nem azért bántál velem szépen, mintha szánakoztál volna rajtam, hogy mindnyáján gyűlölnék, utálnak; hanem azért, mert jól esett, hogy tetszettél nekem; mert hiu vagy, még hiubb, mint a' többi leány. És én olyan vak bolond voltam! nem vettem észre, hogy nyájaskodásod csak hiúság; nem sejtettem, hogy egykor kinevelsz. Azt mondom még egyszer, hogy büntessen meg az Isten!

— Én pedig még egyszer szépen köszönöm, Márton gazda, köszönöm az áldást. Különben ne essék kétségbe, hogy nekem nem kell, hisz van még elég leány a' faluban . . . ott a' fakó leány, kérje meg azt, összeillenek.

Ezt mondta Julcsa gunyosan, 's bentermett az udvaron, és a' kis ajtót bezárta maga után. Csigolya Marcsi a' haját tépte bújában és dühében és szégyenében. Majd megőrült. Végre összeszedte magát és oda okoskodta a' dolgot, hogy nagy ostobaság egy haszontalan leány miatt így elkinlódni, nagyot kaczagott, haza ment, lefeküött, és ollyat alutt, hogy . . . az-az, nem alutt biz ő, hanem egész éjszaka hánykolódott, hogy majd leszakadt az ágy alatta. Csak akart alunni.

— Marcsi erős természetű ember volt, annak köszönhetette, hogy kigyógyult e' méreg-nyavalyából, melyet Biró Julcsa adott be neki. Más tén belehalt volna. Ő is sokszor gondolkozott, mikor a' műhelyben dolgozott : nem lenne-e jobb, az izzó vas helyett fejét tenni az üllőre, 's rá koppintani a' legnehezebb kalapáccsal, hogy szétloccsanjon agyveleje? de néhány nap alatt kigőzölögtek fejéből e' sötét gondolatok, 's egészen egészséges lett. Julcsát elfelejtette, csak úgy jutott már eszébe, mint valami nagy részegség, melyből kijózanodott. Hanem azt föltette magában, hogy emberek közé nem megy, minek is? most még jobban gunyolnák, mint annak előtte. Később azonban úgy elmélkedett, hogy ez gyávaság volna; majd azt hinnék fölöle, hogy nem mer előlépni, és ő mert mindent, a' mi eszébe jutott. Azért mindjárt az első vasárnap délután belátott a' kocsmába.

Alig toppant be, el kezdett a' legénység kacagni, 's csak úgy dülték a' csufolódások :

- Isten hozott, öcsém Márton! hát mikor tartjuk a' lakodalmat?
- Csak lesz annyi emberséged, hogy engem is meghísz rá?
- Én járom az első tánczot a' menyasszonynyal.
- Boldog Marcsi, millyen szép felesége lesz!
- Hát csak fáj a' fogad a' szép leányra, Marcsi?
- Majd elviszi érte az ördög.
- De ha Biró Julcsát elveszed, mi lesz a' fakó leányból?
- Szegény fakó leány, az meghal utánad bújában!
- Hahaha!

Igy gunyolódtak és röhögtek a' legények Marcsi rovására, ki mind-ezt nyugottan és szóttalanul hallgatta végig. Mikor a' lárma lecsendese-
dett, Marcsi csak ennyit mondott :

- Elvégeztétek?
- Még nem! felelt egy legény.
- Hát végezzétek, szólt Marcsi, mert aztán én kezdem.
- Halljuk, halljuk! kiabáltak mindnyájan.
- Hát csak azt akarom tudtotokra adni, hogy elég volt ennyi a' tréfából erre az egy életre.

— Hm, fenyegetőzik, halljátok? szólalt meg egy legény; Marcsi fenyegetőzik, és ti még nem szaladtok? . . . kocsmáros, ki kell nyitni az ajtót, hadd fussunk.

— Csak minél hamarabb, felelt Marcsi, mert megeshetik, hogy később nem leled meg az ajtót, ha futni akarsz, atyámfia!

— Delhogy?

— Majd meglátod . . . vagyis nem látod, mert kiütöm a' szemedet, még pedig ezzel a' palaczkkal, a' mellyik itt áll magad előtt.

— Ugyan ugy-e?

— Biz ugy, öcsém, azt a' sarkantyus angyalodat! és most azt parancsolom, hogy ne ugass, de még csak meg se vakkanj!

— Te parancsolsz nekem? te? hát ha még a' másik pofád is olyan vörös volna, mint emez . . .

— Ne! legyen a' tied is olyan!

Ezt ordította Marcsi, 's ugy vágta a' palaczkot a' vele felelő legény képéhez, hogy orrán-száján kibuggyant a' vér. Ez dühösen ugrott föl ültéből, 's botjával vágta főbe Marczit, de ez a' csapást csak annyiba vette, mintha légy szállt volna fejére. Torkon ragadta megtámadóját, 's ott egyszeribe megfojtotta volna, ha ki nem kapják körmei közül. Neki-esett az egész kocsmai legénység, ki előlről, ki hátulról, ki jobbról, ki balról, de Marcsi ugy hányta le magáról őket, mint a' bika a' szelindek-kutyákat. Egyiket a' másik után ragadta galléron, 's hányta ki a' csapszékből, mintha döglött birkák lettek volna. Mikor mindnyája kin volt, megállt a' küszöbön, 's ezt monda, bicskáját kirántva:

— Még most élve vetettelek ki benneteket; de a' ki ma még egyszer be mer jöni, az halva röpiül ki, tudjátok.

Ezzel befordult, bort kért, leült és ivott. A' legények sokáig tanácskoztak ottkin; végre elhatározták, hogy bemennek 's Marczit megtámadják, de egyik sem akart első lenni, mindegyik azt mondta: menj be elsőnek, én második leszek, 's addig biztatták egymást, míg kegyetlenül fenyegetőzve, szétoszoltak. Marcsi nagy diadalmasan töltögette magába a' bort, 's addig ivott, míg este nem lett, 's mire este lett, ugy leitta magát, hogy maga előtt egy lépésnyire sem látta a' földet. Hosszu próbálgatások után végre sikerült neki valahogy a' lábára állnia, 's elindult haza felé. Mikorra kiért a' kapun, már jól besötétedett. A' mint a' nagy utcáról jobbra a' kis közbe fordult, előugrott három legény, 's az egyik azt kiáltotta:

— Itt van, üsd agyon, h' édes apád volna is!

Mind a' három tarkón vágta, 's Marcsi lerogyott. Aztán ráadásul még egy párt kollintottak a' fejére, 's elinaltak, mintha ott sem lettek volna. Ekkortáiban ballagott haza felé a' temetőből a' fakó leány, 's ő látta meg először Marczit, a' mint ott a' porban hevert véresen. Szegény leány, a' mint megpillantotta, maga is csaknem élet nélkül roskadt melléje. A' legközelebbi kuthoz szaladt, lekapta a' vedret, oda vitte az ájult Marcihoz, 's locsolni és mosogatni kezdte. Mire kimosta arcát a' vérből, ébredni kezdett, szemeit megnyitotta, 's így szóla:

— Kutya álman volt.

— Tán azt álmodta, hogy leütötték lábáról? kérdezte a' fakó leány.

— Ollyanformát, felelt Marcsi.

— Ezt nem álmodta, mert igaz; ki verte meg?

— Nem tudom ; de hát te mit akarsz itt, he ?

— Magát ápoltam, Márton, mert hiszen senki sem tudja tán, hogy itt van, és hogy ez a' baj érte. Erre jöttem, 's hogy megláttam, csak nem hagyhattam itt magára minden segítség nélkül.

— Jól van, most elmehetsz.

— Haza tud maga menni ?

— Mi közöd hozzá ? menj Isten hírével, mert én nem szenvedhetlek.

— Miért, Márton ?

— Eredj !

Sári e' szavakra sirva fakadt, és keservesen zokogott. Marci megbánta, hogy olyan durván beszélt a' szegény leányhoz, aztán meg föl sem tudott a' maga erejéből kelni, azért szelidebb hangon folytatta :

— No ne sirj hát ; hiszen láthatod, hogy még nem vagyok eszemen, azt sem tudom, mit beszélek. Jer ide, kérlek, emelj föl.

Sári oda ment 's nagynehezen fölemelte.

— Köszönöm, szólt Marci, köszönöm, de úgy érzem, hogy nem bírok magamtól haza menni ; nem kísérnél el ?

— Dehogy nem, szívesen elkisérem, felelt a' leányka, 's megfogta balkezével a' legény karját, jobbával pedig derekát, úgy vezette hazáig, lassan, gondosan, mintha édes anyja lett volna. Az ajtóban megköszönte a' leány szívesességét Marci, 's mondta neki, hogy ha valamire szüksége lesz, csak jöjön hozzá, hadd róhassa le szívesességét. Millyen boldog volt Sári !

Marci annyira elvesztette erejét, hogy néhány napig fekünnie kellett. A' fakó leány sokszor elindult hozzá, hogy megtudakozza, mint van ? de ismét visszafordult, mert nem tudta, mi szin alatt látogassa meg a' beteget, pedig mennyire szeretne volna látni, hogy jobban van-e már ? nem veszedelmesek-e sebei ? éjjelnappal csak Marci járt eszében, még álmodni is róla álmodott, 's álmában majd egészségesnek látta 's ekkor mint örült ! majd pedig halálos betegnek, 's ekkor mint szomorkodott, mint sirt a' jó leány ! Végre fölépült Marci 's elhagyta az ágyat. Mikor először ment ki a' szobából a' szabad levegőre : a' falun végig lakodalmas nép ment föl-pántlikázott és kendőzött lovakkal, muzsikaszóval. Marci a' kisajtóból nézte, mellyet hirtelen becsapott 's sietett befelé, a' mint az a' kocsis vágatott el előtte, mellyen a' menyasszony ült, — mert a' menyasszony Bíró Julcsa volt. A' szomszéd helységbe ment férjhez a' legszebb legényhez.

— Légy vele boldog, mormogta Marci, légy vele boldog, szívemből kívánom, mind a' mellett, hogy megcsaltál. De azt szeretem, hogy elviszik falunkból, nagyon szeretem, mert nem esnék jól, ha itt mindennap látnám. Így majd elfelejtem.

El is felejtette Marci nemcsak Julcsát, hanem az egész világot. Nem járt többé a' kocsmába, nem mintha félt volna, mert hisz azt bebizonyította, hogy kitesz az egész falu legénységén, ha neki-tüzesedik. A' gyávák ! nem merték szembe megtámadni, csak hátulról, így is csak akkor, hogy mámoros volt. Az ilyen silány néppel nem méltó szembeszállni, gondolta Marci,

azért hagyta el a' kocsmázást. Így éldegélt részint a' mihelyben, részint szobájában édes anyjával, ki a' gazdaságra felügyelt. Nem járt senki a' házhoz, az egyetlen fakó leányt kivéve. Sári, tudj' Isten, milyen ürügy alatt, egyszer csakugyan bevetődött, akkor Marczy anyja meghitta, hogy többször is látogassa meg, 's ezt, gondolhatni, hogy szívesen elfogadta, mert hiszen könnyebb volt a' lelkének, ha láthatta azt a' legényt, kit úgy szeretett. El-eljárt hétköznapi és vasárnap; Marczy eleinte kerülte, a' hogy lehetett, mert sehogy sem tudott megbarátkozni vele; később egykedvűleg fogadta, végre pedig mindig szívesebben kezdte látni 's úgy szólván, megörült, ha jött a' fakó leány. Egészen elfeledte, hogy olyan furcsa külsője, mert hiszen rútnek nem lehetett épen mondani; aztán olyan kedves jószívű teremtmény volt, a' milyen kevés van az életben.

Bíró Julcsát egyetlenegyszer látta Marczy néhány hónappal lakodalma után, és milyen állapotban! egészen megesett rajta szíve, noha egykor olyan kegyetlenül bánt vele. A' szomszéd faluban, hova Julcsát asszonyoknak vitték, katonák szállásoltak; a' menyecske annyira beleszeretett egy káplárba, hogy elment utána, a' mint a' katonákat máshova szállásolták. A' férj utána rohant hiteszegett hitvesének 's erőszakkal vitte vissza. Ekkor látta Marczy egykori szeretőjét, a' szép Julcsát, a' mint férje lóhátról hajtotta végig a' falun karikás ostorral. Sirva ríva ment a' szép menyecske a' ló előtt, 's egyaránt fájtak neki a' férj ostorcsapásai és a' szűgyen.

— Ugy-e jobb volna most, ha hozzám jöttél volna, szerencsétlen asszony? gondolta magában Marczy; de mégis jobb, hogy nem jöttél, mert hisz engem még inkább megesaltál volna, 's én tán még kegyetlenebbül büntetnélek. Különben sajnállak, boldogtalan teremtmény.

Eltelt egy esztendő, eltelt kettő, három . . . boldogság és boldogtalanság nélkül, csendesen, egykedvűleg. A' legények megházasodtak, a' leányok férjhez-mentek. Abból az időből már csak a' pej legény 's a' fakó leány volt hátra. Marczinak eszébe sem jutott, hogy meg kéne házasodni, az meg épen nem, hogy Sárit lenne jó elvenni; Sári pedig folyvást szerette Marczyt, de távolról sem merte kimutatni, hogy szereti. Egyszer vasárnap délután látogatóba jött Sári Csigolyáékhoz; az öreg asszony a' szomszéd-ban volt, Marczy pedig a' fűtött szobában pipázgatott, és gondolkodva vagy nem is gondolkodva nézte a' füstkarikákat.

— Jó napot, hugom, szólt a' legény a' bejött leányhoz.

— Adjon Isten magának is, Márton, felelt a' leány; nincs itthon néném asszony?

— Nincs biz a', lelkem, megunta már magát anyám itt velem, hát átpillantott egy kicsit a' szomszédba. Jól tette, hadd mulasson.

— Hát jó egészséget kívánok.

— Hisz azért ne menj el, hugom, vagy te is unod magadat velem?

— Nem biz én . . .

— No úgy hát maradj, aztán ülj le, beszéljünk. Olyan jó beszélni való kedvem van mostanában.

— Pedig az ugyan ritkán szokott lenni.

— Az igaz, restellem a' sok beszédet.

— Én is jobb szeretek hallgatni.

Itt elhallgattak mind a' ketten, 's szótalánul ültek jó darabig. Sári köténye szélét csipkedte, Marczy pedig tömte lefelé pipája hamvát a' mutatóujjával. Végre is a' leány szólalt meg és ezt mondá:

— Beszéljen hát valamit, Márton, hisz épen most mondja, hogy nagy beszélgető kedvben van.

— Ugy ám, de olyan furcsa az ember, hogy épen akkor nem jut eszébe semmi, mikor legjobban szeretne beszélgetni. No megállj... hát... hát... mért nem mégysz már férjhez? erre felelj nekem.

— Csak.

— Hiszen nem egy kérőd volt már, ugy-e?

— Volt biz énnekem, de egy sem kellett közülök.

— Miért?

— Mert tudom, hogy egyik sem szeretett.

— Hát ha olyan kérne meg, a' ki szeretne, hozzá mennél?

— Hozzá.

— És ha én kérnék meg?

— Hiszen maga nem szeret engem, Márton.

— De tegyük föl, hogy szeretlek; eljönnél hozzám?

— El.

— Hanem én is csak olyat vennék ám el, a' ki engem szeretne.

— Én szeretem magát, szólt Sári, de olly halkan, hogy Marczy nem hallotta, vagy tán csak tettette, hogy nem hallja, 's azt kérdezte:

— Mit mondasz?

— Én szeretem magát, felelt Sári fenhangon, de reszketve.

— Igazán?

— Nem mondanám, ha nem volna igaz.

— És mióta?

— Nagyon rég...

— Édes Sárím, kiáltott föl Marczy — csakugyan szeretsz? tudnád szeretni a' pej legényt, a' kit minden ember gúnyol és tán utál?

— Hát énvelem mit tesznek? nem hínak-e engem fakó leánynak?

— Jer ide, kedves galambom, jer az ölembe, hadd öleljelek, hadd csókoljalak! te vagy az első leány, a' kivel ezt teszem, és az utolsó is, mert ha te nem léssz feleségem, ugy senki sem lesz ezen a' földön.

Sári zokogva borult nyakába, és e' pillanatban boldogabb volt a' fakó leány 's a' pej legény, mint tündérország két legszebb teremtménye. Marczy anyja akkor jött haza, 's még ölelkezve találta őket, és örömben majd megrepedt szive. A' jó öreg asszonynak régi ohajtása volt már, hogy fia Sárít elvegye, de ohajtását soha sem merte szóval kifejezni, mert félt, hogy Marczyt ezzel megsérti. A' farsang folytával megesküdött a' fakó leány 's a' pej legény; most járta még csak a' pletyka igazán, de ők egy szikrát sem hajtottak a' világ fecsegésére: hagyták darálni az embereket,

's éltek olyan boldogan, mint Ádám és Éva a' teremtés első napjaiban. A' falu most már csak arra várt, milyen förtelmes gyermekek születnek ebből a' házasságból; de reményök nagyszerűen füstbe ment, mert a' fakó leánynak 's a' pej legénynek lettek a' faluban a' legszebb szőke és barna gyermekei.

Petőfi Sándor.

OH E' SZEGÉNY HON...!

Oh e' szegény hon mennyit szenvedett,
Hogy megrongálták a' kemény hadak!
Mikor fog érni boldogabb időt,
Hogy egyszer néki békét hagyjanak?
Ha él a' honfi háborítlanul...?
Mi baj, mi baj? tábor jön ellenünk?
Földindulás, árviz? Nem! — de azért
Az Isten legyen irgalmas nekünk!

Egy ember él e' hon határain,
Egy rossz poeta, — rossz kegyetlenül! —
Hogy a' ki hallja czinczogásait:
Sem földön, sem mennyen nem üdvezül.
Rossz vers száraz homokjával vagyon
Két marka éjjel és nappal tele;
'S örülten szórva, szörnyű kint okoz,
Mert szem, fül és száj eltelik vele.

És ez mászkál a' szép hazán, miként
Mérges hernyó a' lombos ágakon;
Imádott, kedves, árva, szent hazám!
Ennek szájából kell-e hallanom?
Én láttam őt, — 's tudom, hogyan vagyunk!
Jó szellem, nálunk koldusbot neked!
Ha még ez is költő, — mert az nekünk —
Ő mond a' honról szörnyű éneket!

Hallgass, te porfaló versszörnyeteg!
A' hont, a' hont ne bánts az Istenért...
Inkább eltűrünk, hogy ha már az ég
Szörnyű esapásul bús fejünkre mért;
Drágán fizet meg úgy is századunk
Gyász verseidben minden kis betűt;
Sirunkba hallik a' gunyos kacaj,
Mellyet felettünk a' jövő kor üt. —

Pótolhatatlan veszteség biz az,
Hogy most e' honnak Attilája nincs;
Talán hódítani a' világot, és
Hogy népeken csörögjön rabbilincs?
Isten mentsen meg! én csupán azért
Ohajtom őt, az Isten ostorát:
Hogy égő máglyával riassza meg
A' rossz poéták renyhe taborát!

Mert fáj, hogy a' kedves hon, jó anyánk,
 Elszenderülve fáradalminál :
 Idétlen, sértő zsongolás között
 Egy szemtelen légy szent arczára száll.
 Büntess, ha tetszik, — bűnösök vagyunk —
 Küldj inkább sáskát, vagy dúló hadat,
 Csak rossz poétát, — ezt ne, oh uram!
 'S költészet, hon, neked hálákat ad.

Bojtor János.

I M A.

Atyánk, ki vagy hon Istene,
 Tekints le föllegid megül
 A' népre, melly nem bir rokont
 Ezernyi népeid közül.

Magában áll, magában él,
 Barátja, híve nincs neki ;
 Földjét, mellyen vendége sok,
 Saját karával vívta ki.

De bár vendége sok nagyon,
 Érette vért is ontta tán ;
 Csak nemzetegység forrna át
 Az őket ápoló hazán.

Uram, királyok Istene,
 Népeknek atyja, nézz reánk ;
 Kegyelmedért könyörg a' nép,
 Érette esd magyar hazánk.

Legyen kegyelmed csillagunk
 A' sok vizás tanács között,
 Mellyekkel annyit harezolunk
 A' közjó 's nemzetlét fölött.

Forraszszaad egybe népeink
 Nyelvét, irányát, szellemét,
 Hogy a' pártvész romangyala
 E' hont ne szagathassa szét.

Övezz körül a' nemzetet
 Igaz jogokból vas-mezet,
 'S adj népe szenvedőinek
 Munkájok után kenyeret.

'S bocsásd meg multja bűneit,
 Mikért régóta bűnhődik,
 Midőn nagysága eszközén
 Küzd 's fáradoz mind e' napig.

Ne vidd kísértetek közé
 Törvénytevőkben e' hazát,
 Hogy nép, 's ne osztályok fölé
 Emeljék a' közjog falát.

'S hogy szűz reménye, ifjai,
 Kik még most lángzó honfiak,
 Az élet alkonyában is
 Rendíthetetlen álljanak.

De a' gonosztól mentsd meg őt,
 Hogy rút viszály ne dulja fel
 Az egyetértés magvait,
 Miket hű kéz fog hintni el.

Mert oh tiéd a' hatalom,
 'S te versz, te sujtasz népeket,
 Kik gyáván, tétlen 's hűtlenül
 Veszteglenek sorsuk felett.

Beöthy Zsigmond.

A' TISZTTARTÓ VEJE.

(V é g e .)

VI.

Róza mennyeileg viselé magát : mindenbe beleegyezett.

Dispensatio, tanuk szerzése 's más, netán szükségesek elrendezése Kriptayra
 volt bizva. A' tisztartó magán kívül volt, egészen el volt ragadtatva.

— Mindamellett is — mondá az öreg néhányszor — nem volna-e a'
 maga rendén, ha bevárnok ő nagyságát ?

— Már minek? felelt Kálmán; bátyám beteges, 's különösen most tavasi időben orvosai nem is eresztenék utra.

— Ám legyen, mint nagyságtok akarják; hanem irok neki.

— Azt teheti.

A' nap egyébiránt vigság, tréfa 's mulatság közt folyt le; az ifjak legnagyobb reményben voltak. Róza félt, de mindannyiszor képesek voltak az ifjak, őt megnyugtadni. A' tiszttartó pedig terveket koholt a' jövődre. Egy grófi vő — leánya gróf nő; minő kilátások! aztán a' gyermekek, ha szerelmesek, eszök ágába sem jő a' falu. Pesten fognak lakni, elmennek utazni Olaszországba, a' tiszttartó itthon korlátlan király leend; e' gondolatok között ő alattomban a' megnyezőt legjobban sürgette.

Egy különösség azonban mégis majd megzavarta a' tiszttartót.

A' dolog megfoghatatlannak látszik, 's némileg aggodalmat okozhatónak. Azóta t. i., hogy megegyezését odaadta, Kriptay Péter ura' háznál némileg első szerepet kezd vinni. — Róza többnyire vele mulatott: előkereste az ifju költő műveit, azokat olvasgatta, kiirogatta a' szebb gondolatokat, 's a' homályos helyeket magának megmagyaráztatni kéré.

Ebéd felett a' tiszttartó akárhányszor észrevevé, hogy Róza szemei többnyire Kriptayn függetek; hogy őt legnyájasabb szavakkal, lekötőző gondolatokkal árasztja el... Kálmánra ha néz, vagy vele beszél, a' leánykán inkább a' kötelesség, mint a' vonzalom érzete látszik meg.

A' tiszttartó feltette magában, hogy leányát első alkalommal, midőn tanuk nélkül szólhat vele, megpirongatja.

— Az a' haszontalan leány még mindent elront ostoba maga viseletével. Hanem ennek az én kis grófocskámnak is irtóztató módon szerelmesnek kell lennie, hogy mindezeket nem látja.

Eljött a' következő nap. Az idő teljesen megfelelt minden kívátnak: a' nap legtisztább láthatárból emelkedett ki, a' mezőt friss harmat vidámitá, a' fák virágoztak; a' legkellemesebb illatár terjedt mindenfelé.

A' tiszttartó háza előtt hintók állottak, a' falusiak virágokkal ékesítik ablakaikat, a' templom előtt mozsarak durrogtak.

A' szobákban a' vendégek reggeli mellé gyülekeztek. — Jelen voltak: a' két szükséges tanu, néhány szomszéd birtokos, 's az urodalmi tisztviselők mindnyájan kiporozott attillákban.

Az indulás pontban tíz órakor történt. A' legelső kocsi: az uraságnak egy régi nagy batárja; benültek a' tiszttartó, Róza, Kálmán és Kriptay, a' következő kocsiban a' két tanu, egyike közülök Kriptay iskolatársa... ezek után éktelen és comikus kifejezésű equipage-okban az urodalom tisztviselői.

Ugy volt határozva, hogy az esküvő tizenkét óra körül menjen végbe, még pedig a' szomszéd faluban, minthogy helyben nem létezett protestans egyház.

Ezen utóbbi körülmény az ifjak tervére nézve igen kedvező véletlen vala.

Alig hagyta el azonban a' nászsereg a' falu határát, a' szomszéd helység tornya csak fehér vonalként tünt fel a' láthatáron, midőn a' többi kocsikon a' vendégek iszonyuan kezdtek ordítani.

— Mi baj lehet? kérdé a' tiszttartó; Mihály, állítsd meg a' lovakat.

Ekkor már Kálmán kiugrott a' kocsiból.

— Ezer villám... mit látok? tűz van...

— Lehetetlen; szólt a' tiszttartó 's ő is kiugrott.

— Csakugyan... épen nálunk...

— Menjünk vissza... menjünk vissza! kiáltának az urodalmisták.

— Vissza! vissza! felele Kálmán... az esküvő el van halasztva. Mihály, csak sebesen, a' mint lehet; a' tűz mindég nagyobbodik.

A' tiszttartó fogait csikorgatta.

— Kelmey ur, ott senki jobban nem tehet rendet, mint ön; ez a' kocsi

pedig rettenetesen lassan halad... az a' másik sokkal könnyebb; tán jobb lenne, ha ön oda menne át?

— Épen magam is erről gondolkoztam. Hej! megálljatok! — Számtartó ur! Számtartó ur! várjon egy pillanatot... oda akarok menni arra a' kocsira...

És kettőztetett sebességgel az egész kocsisor visszafelé tartott.

Kálmán visszaült helyére — 's nevetni kezdett.

— Dicsőségesen megy minden.

— Nem fél ön valami bajtól? kérdé Kriptay.

— Egyáltalában nem; — azon rossz birkaól egészen a' kertek végén van; szél nem fú — nem lehet semmi baj.

— Jól haladnak a' kocsik.

— A' legelsőt már alig látom.

— Most tűnnek el ott a' vetések mellett a' dombnál. —

— Nincs baj — barátaink jönnek vissza...

— Ugyancsak ügetnek. Csak észre ne vennék a' visszafordulást.

— Felséges!... senki sem gondol ránk.

— Mehetünk. — Mihály, most forduljon meg kend ismét, és hajtsa a' lovakat, a' mint tudja; ha kidülnek, annál jobb. —

A' kocsi megindult... Róza halavány volt, de az ifjak bátoriták. — A' távol falu mindinkább közeledék, fától csak a' borongó füst látszott. — Egy óra alatt vőlegény és menyasszony, 's a' meghívott két tanu elére a' kívánt helyet, hol a' szerelmeseket a' lelkész már várta.

VII.

Haza érkezvén a' tisztartó, a' tűznek már nagyobb részint vége volt; a' veszedelmet csak a' kisbíró elkésett kiabálásai képviselék.

— Ha tudom, hogy ezen pusztulásnak engedett akol ég, vissza sem jövök; no de most már mindegy, holnap is van egy nap. Megyek haza.

És rendeléseket téve, a' kerteken keresztül haza jött.

— Hol vannak? a' gróf, leányom? —

— Kérem alásan, tekintetes uram, még nem érkeztek meg...

— Az lehetlen; ha mindjárt gyalog jöttek is, itthon kellene lenniök. Péter, fogj be hamar a' kis csészába... Ej, ej, csak valami új baj ne adja elő magát.

Befogtak egypár szürkét; a' tisztartó felzökkent a' könnyű kocsira, megcsapkodá a' lovakat, 's a' poros uton elzörgött a' szomszéd falu felé.

Az uton azonban egy lélekkel sem találkozott; — már majd elérte a' szomszéd falu végső házait, midőn végre megpillantá az óriási sárga batárt, 's utána még egy másik kisebb kocsit.

Összetalálkoztak — megállottak, 's a' tisztartó a' vőlegény 's menyasszony helyett nőt és férjet talált.

Mit tegyen: apprehendáljon, vagy a' dolgot eltréfálja, 's az egészet a' szerelmesek türelmetlenségének tulajdonítsa? Eh, már mindegy, ezéom ugyis elérve; ma tán még jobb volt, mint máskor; ki tudja, holnapig nem hozott volna-e közbe a' manó más akadályt?

Nekünk egypár pillanattal vissza kell mennünk.

Alig hagyá el az imént a' tisztartó a' falut, hát nagy reménytelenül megérkezik ő nagysága a' tiszteletre méltó Tereskey Gedeon gróf, ki Kálmánt többé Pesten fel nem találhatván, közel esvén ezen birtokához, búfeledésből ide kirándult.

És hajszájai egyenként állingának felfelé, hallván, mik történnek itten. — A' falu ünnepe, a' tisztartó kocsikázik, az uradalom tisztjei traktálnak, 's le 's fel a' sok equipage, a' nagy sárga batár, az urasági angol lovak, a' falu mellett égés, 's végre, hogy Kálmán gróf ezen végítélet közepette nyakra-főre házasodik.

Kellett-e ennél több arra, hogy ő nagysága irtóztató dühösségbe jőjön? Első szava ügyvéd és tanuk voltak; a' gróf ismét végrendeletet irt, Kálmánt

kitagadta, megátkozta, maga pedig megesküvék, hogy e' tizedik végrendeletét nincs olly eset, mellyre képes lenne ismét összetépni.

Ezalatt a' tiszttartó 's a' nászsereg nagyvigan közeledének haza felé; a' másik kocsiban a' tanuk kurjongatának, 's pisztolyokkal lövöldözgetének, 's lovaikat piros kendőkkel czifrázgaták fel.

És a' mint elérkezének a' falu végére, Pétert, az urasági hajdut, találják ottan.

— Tekintetes uram . . .

— Mi bajod, ficzkó? szólt inkább felelőleg, mint kérdőleg a' kevély tiszttartó.

— Egy levél, tekintetes uram . . .

— Majd otthon . . .

Azonban Péter oda ugorván a' különben is elfáradt lovak mellé, megkapta a' kantárszárat, 's a' lovak megállottak.

— Megbolondult ez az ember? monda haraggal Kálmán.

— Engedelmet kérek alásan, nagyságos ifju gróf; de parancsolatom van, hogy ezen levelet tiszttartó uramnak még a' falun kívül adjam kezébe.

— És ki parancsol kendnek, mikor én vagyok itten? kérdé a' tiszttartó és Kálmán egyszerre, majd csaknem ugyanazon szavakkal.

— Ő nagysága . . . az uraság . . .

— Mit hallok! —

— Bátyám? —

— A' gróf? —

Egy perc alatt az egész compania halvány lett, mint a' fal; jól értsük egymást, édes olvasóm . . . a' tiszttartón kívül.

— Ej, ej, mond ekkor a' tiszttartó; mondtam én mindég, ne siessünk. Lám ő nagysága személyesen akart bennünket megtisztelni, és mi elhamarkodtuk a' dolgot.

Kálmán és Kriptay kiszálltak a' kocsiból 's néhány lépésnyire eltávozva, titkosan 's aggodalmas arczkifejezések között beszélgettek.

A' tiszttartó felbontá a' levelet 's olvasni kezdett.

„Kelmey! Azt tanácsolom az urnak, szemem elébe ne próbáljon kerülni. E' percztől fogva el van bocsátva hivatalából. Várjon ott a' falu végén, még ma ott lesz minden holmija; menjen, keressen menedéket annál a' földönfutónál, vejénél, kit örökösen mindenemből kitagadtam. — Gróf Tereskey Gedeon, s. k.“

— Álom ez? . . .

— Atyám! . . . kiálta Róza, látván a' szörnyű zavart.

A' tiszttartó kezei lehullottak, ajka leesett, szemei mozdulatlanokká lettek . . .

— Én az urak áldozata vagyok . . .

Csak ennyit tudott mondani, oda hanyatlott a' kocsi mélyébe.

Kálmán kivette a' tiszttartó kezéből a' levelet, 's azt Kriptayval együtt elolvasták . . .

— Na, Kriptay . . . ez gyönyörű dolog!

— Hogyan, gróf ur, ön most vesztene el bátorságát?

— És ön? tehetünk-e valamit?

— Annyi igaz, hogy ezen átkozott megérkezés elmaradhatott volna. De ki tudja; az ember soha sem hajlandóbb megváltozni, mint akkor, midőn tulságokba van ragadtatva. Szóljon ön a' tiszttartóval; a' manóba, az ember azt gondolná, meg van halva: nem lát, nem hall . . .

— Tiszttartó ur! tiszttartó ur!

Róza hangosan sirt . . .

— Jaj Istenem, még ez is; mond Kálmán, hallván a' sirást.

— Tiszttartó ur! folytatá Kriptay . . . Végre eszmél. — Bátran! mit csinál ön? ezzel nem segít a' bajon . . . Keljen fel.

- És önök még remélhetnek? . . .
- Szégyen! illy kislelkűnek lenni . . .
- Szálljon le arról a' kocsiról.
- A' tisztartó gépileg tett meg mindent, a' mit neki mondtak.
- Nos, uraim, mit kívánnak tőlem?
- Az égre kérem, ne csináljon olyan desperatus pofát, mert még engem is malheurbe hoz . . .
- Így megbukni . . . a' mennyországból nem is a' földre, hanem egyenesen a' pokol fenekére.
- Beszéljen ön vele, Kriptay; mert újra sápitani kezd . . .
- Erősödjék — legyen férfi; ha tudtam volna, hogy illy gyáván viseli magát . . . Hallgasson meg minket, még nincs semmi elveszve; csak ön legyen bátor.
- Tanácsoljanak, uraim, én kész vagyok . . .
- Így ni: ez már jól volt mondva. Fordítanunk kell a' dolgon.
- De miként? Én ártatlanul szenvedek. Kálmán gróf azt mondta . . .
- Ne beszéljünk most arról; most már az mindegy: mondta, nem mondta; ártatlan, nem ártatlan; benne vagyunk, 's vége.
- De lehet-e itt valamit tenni? —
- Ha öntől várnánk a' segítséget, bizonyosan nem. Fogja; itt van rajz-
 ón, itt papir, tegye levéltárczámat térdére, 's írjon, a' mit dictálok . . .
- A' tisztartó engedelmeskedett; Kriptay dictált:
- „Méltóságos gróf, legkegyesebb uram! Azon pillanatban, hogy méltóságod levelét vevém, és kétségbe esém, hogy legjobb uram haragját vontam magamra, leányom“ —
- Lassabban, Kriptay; Róza meghallhatná — szólt közbe Kálmán.
- Dehogy hallja; írjon ön: „leányom 's Kálmán gróf kivallják előttem, hogy a' dologban félreértés van; hogy nem a' méltóságos gróf, hanem én vagyok megcsalva. — Róza leányom nem Kálmán grófhhoz, hanem Kriptay urhoz . . .“
- Ezt nem fogja hinni ő nagysága, ha százszor írom is. —
- Dehogy nem; csak írjon ön, a' mint mondom: — „Kriptay urhoz ment férjhez; az egész kicsinált esel volt, mert attól féltek, hogy én Kriptay urhoz nem adtam volna leányomat . . .“
- Ez nem jól megy, szabadkozók ismét a' tisztartó. Előbb-utóbb ugyanis ki kell a' valónak sülnie, 's akkor újabb hazugságban maradok.
- Ugyan csak ne okoskodjék sokat; nincs időnk rá; ebben a' pillanatban elérkeznek ide minden butorai; a' gróf elmegy 's nem segíthetünk. — Csak írjon. Nekünk időt kell nyernünk; ön ismeri grófját; később majd megengesztelődik, csak az első harag következményeit kerüljük el.
- Igen, de ez mégis szörnyű dolog; engem kinevet az egész világ, ostobának, vén számrának fog mondani. —
- Mit tesz az? Nem tart sokáig; később, mint ön mondja, kiszül a' valóság, 's akkor ön fog nevetni; 's ha tetszik, nevezze vissza az egész világot ostobának, vén számrának: önnek joga lesz, minden szót visszamondani.
- Van-e még valami? dictáljon Kriptay ur, már ugyanis többet nem vesztethetek. —
- Több tán felesleges is. — Végezze be ön a' levelet engedelemkérés mellett, mint szokta; aztán Péter vigye vissza tüstént.
- Megtörtént; míg Péter odajárt, a' tisztartó arról gondolkodott, miképen őrizze meg leányát Kriptaytól: „mert most, ha néhány napig, sőt ki tudja, néhány hétig is, a' világ előtt mint nő és férj tűnnek fel, sokat el kell néznem; no de Kálmán gróf, ha valaha, bizonyosan ezen dologban lesz leghőbb segédem; — csak a' gróf elhinné; az a' fő dolog.“
- Az öreg Tereskey le- 's feljárgatott a' tisztartó udvarában; siettette a' pa-

kolást: még naplemente előtt tisztán akarta látni a' házat minden Kelmey-féle maradványoktól.

Ekkor jött közbe a' rajzónnal térden irt levél.

A' gróf olly haragban volt, hogy első olvasásra a' levelet nem értette.

— Mit beszél ez az ember?

Elolvasta még egyszer.

Való volna ez? Számtartó ur!

Parancsoljon, méltóságos gróf, ugrék elő a' számtartó, ki már félszemmel kacsingatott a' tisztartóságra.

Olvassa csak el ezt a' levelet.

A' számtartó tudós homlokkal neki-állott az olvasásnak.

— No 's mi van benne?

A' számtartó elmondta a' tartalmat, 's utána bocsátá megjegyzésül egy pár, meg nem foghatom, 'ez furcsa, 'hogy lehet ez?'-féle phrasisokat.

Ekkor a' gróf egyik tulságból a' másikba esett.

— Ördög a' lelke fiuja! ezen tettében legalább vicz van... De csak ebben a' pillanatban ne történt volna! épen most, midőn olly rettenetesen haragszom rá... azt a' Strohheiszler-féle kalandot nem feledhetem el... a' sok lépeső...

Az öreg gróf erővel elfojtá magában az örömet, mely kitörni akart azon gondolatra, hogy ezen házassági historia így ütött ki.

— Jól van! jól esik a' tisztartónak; millyen aristocraticus ő kelme, leányát nem adni egy derék igyekező ifjuhoz, csak azért, mert gondolatában, Isten tudja, minő vót várt még. — Hej, Péter! nyergeljetez nekem hamar egy lovat.

A' ló nem sokára előállt, a' gróf ráült, 's kiment a' faluból, utközben gondolkodván a' törtétekről: azokat olly comikaiaknak találta, hogy majd megpukant nevettében.

Furcsa az ember; a' gróf nevetett, hogy tisztartója felsült, nevette a' megalázott kevélységet, 's ez alatt a' világért sem jutott volna eszébe, hogy ő is mennyire dühösségben volt az imént, hasonló ok miatt.

A' falu végén tanyázó 's lehangolt kedélyü nászsereg ezalatt ájtatos képpel várá az eredményt. Egy pillanatra Kálmán is merésznék tartotta a' játékot.

Közeledett a' gróf. — Kálmán kézi látesövet von elő, 's leirhatlan örömök között mondá a' jelenvoltaknak, hogy a' gróf nevetve közeledik. —

A' tisztartó 's a' gróf között a' béke megtörtént; sőt, mi több, Kriptayt a' gróf urodalmi ügyvédének nevezte ki.

Kálmán csak kerülgetett elő hátra, kullogott, sompolygott, várta, hogy rá kerüljön a' sor: a' gróf sokszor nézett rá lopva, míg egyszer összetalálkozáván szemeik, a' jószívü nagybátya megfenyegeté őt. —

De kellett e nagyobb kegy e' helyzetben, mint illy megfenyegetés? Kálmán bátyja lábaihoz borult, a' grófnak a' legkisebb haragmutatás is erejébe került. Csodálható, hogy csak annyit is képes volt mondani: 'Te veled majd még máskor beszélek.' —

Haza mentek. Az egészben legmulatságosabb volt a' tisztartó, ki rettenetesen féltette leányát Kriptaytól; azokban a' szobák választásaiban, ajtóknak, lugosokban minden pillanatban talált valami hibát; végre egy este Róza felvilágosítá őt mindenről; még arról is, hogy miért támadott az esküvő napján tűz a' faluban.

Pálffy Albert.

V Á N D O R J E G Y Z E T E K.

(Folytatás.)

VI. KÖZGYÜLÉS ÉS NEVEZETESSÉGEK EPERJESEN.

Augustus 14-én közülés tartatott reggeli nyolcz órákor az u. n. új nagy teremben, mely a' jelen célra igen czélszerűleg 's gyönyörű izléssel volt felkészítve. A' tágas terem oszlopsorozatai köröskörül 's a' karzat oldalai zöld

fenyőágakkal valának befedve és feldiszitve, 's mindenütt, hol üres hely volt, friss és nagy virágbokréttakkal elevenítve. A' szögletekben két szökő kut is vala alkalmazva. A' karzat oldalain nemzeti színek diszéltek 's a' zöld lombok közt a' társaság munkakörébe tartozó tudományok nevei látszottak. A' belépővel átellenben, koronás királyunk feldiszitett arczképe felett, egy angyal lebegett ezen felülírással: „Üdvözljük a' belépőket.“ Az egész valóban meglepőleg volt felkészítve 's egész őszinteséggel meg kell vallanunk, hogy még mindedig egy város sem készített ily méltó templomot a' természetvizsgálók tanácskozására. 'S mi különösen szembetűnt, az ily szép izléssel felékesített karzatot köröskörül Eperjes szépei tölték be, 's mi dicséretes volt, az egész gyűlést becses jelenlétökkel tisztelik meg. Így így, honom szépei, emeljétek nemetek méltóságát meleg részvételtök által az értelem mozgalmában, 's tüntessétek magatokat ki a' lefolyt századok előitéleteinek azon sötét homálya felett, midőn az asszony még alárendelt teremtménynek tartatott, 's midőn még arról is kérdés tétetett, ha valjon az asszony ember-e? Tanusítsátok be tettelegesen, hogy nemcsak színház, divat és üres beszédek, nemcsak hiu mulatkozások és gyönyörélvezetek érdekelnek benneteket, hanem hogy lelketek, magasb nemű 's komoly élvezetek iránt is fogékony; hogy gyermekeitek értelmi haladása 's így a' hon emelkedése benneteket is érdekeli, benneteket is lángra gyújt! —

A' közgyűlést az alelnök nyitá meg indítványával a' társaság munkakörének tágitása felől, több rokon tudományoknak felvétele által. Ezen igen célszerű indítvány, melly már néhány lelkes tag lelkében is megvillant, kívánt viszhangra talált 's reményleni lehet, hogy a' magyar természet vizsgálók és orvosok a' kor kíváнатit illőleg méltatván, a' magyar értelmiség és tudomány mennél több képviselőit egyesítendik lassanként keblökben. — Az alelnököt a' városi küldöttség üdvözlése váltotta fel Rozsnai János aljegyző szónoklata mellett. Ezen közgyűlésnek egyébiránt legbecsesb gyümölcse Bujanovics Eduard értekezése vala: a' mezőgazdasági törvényhozás nehézségeiről (*Über die Schwierigkeiten der landwirthschaftlichen Gesetzgebung*), mellyben előadó legújabb gazdasági törvényeink tetemes fogyatkozását fejtegeté, 's jövőendő törvényhozóinkat a' tapasztaltas tanulságos iskolájára utalá, vezérő alapelvül azt tűzvé ki a' mezőgazdasági törvények alkotásában, hogy a' mezei gazdaság gyakorlásában minden lehető akadályok elháríttassanak, 's hogy teljes szabadság engedjessék a' természet minden kincseinek napfényre hozásában. A' tisztelt ur ezen jeles németiséggel irt értekezését olly erőteljesen, olly mély lelkesedéssel 's olly hatólag olvasá fel, hogy azt mindenki örömmel 's meglelégedéssel hallgatá. Az értekezésnek törvényhozásunkra vonatkozó része, némi felszólalásokra nyújtott alkalmat. A' tárgy további vitatása azonban, nehogy abból political fejtegetések keletkezzenek, elnökileg akadályozva lön, mit csak sajnálni lehet; mert azon idő mindinkább háttérbe vonul, mellyben a' tudományok különvált respublicát alkottak a' socialis életben. Azok éltető sugárainak be kell hatni minden társadalmi viszonyainkba. Az eszmék országának egygyé kell válni az élet anyagi oldalával, ha a' civilisatio magas feladatát megközelíteni akarjuk, 's különösen törvényhozási tanácskozásink csak akkor szülhetnek üdvös eredményt, ha azok alapos tudomány, érett tapasztalás 's gazdag tárgyismeret vezérfonalán fejlenek ki. — Bujanovics ur értekezését egy unalmas és célelles kivonat felolvasása követte, Dr. Moci jutalmazott munkájából. Nem lehet eléggé ajánlani ezen gyűlések rendezőinek, hogy közgyűlésre csak a' legjelesb 's legérdekesb dolgozatok felolvasását ajánlják, ha gyűléseink iránt a' nagyobb publicumnál sympathiát gerjeszteni kívánnak. És ezt legkevésbbé eszközölhetni holmi kivonatok felolvasása által, mellyeknek semmi céljuk, semmi érdekük. Dicsérettel kell egyébiránt említenem, hogy itt a' nemes megye rendeiből is szép számmal tisztelik meg ezen gyűlést, kikből a' gazdasági egyesület fáradhatlan titoknokának és képviselőjének Török Jánosnak azonnal sikerült egy fiókegyesület alakítása.

Átalában Eperjesen még 79-en irták be magokat a' tagok lajstromába 's így összesen 375-re ment az idei tagok száma. Kár volt azonban, hogy a' tagok névlajstroma Eperjesen egész teljességében ki nem nyomtattatott!

Közgyűlés után azonnal szakülésekre oszlottak a' tagok, melyekben azonban ez nap, már az idő rövidsége miatt is, nem sok történt. Érdekes volt a' földisme-, ásvány-, vegy- és gyógyszer-tani szakülésben boroszlói professor Glockner ur szóbeli előadása, a' kárpáti fővénykő viszonyairól a' juramészhez (Über das Verhältniss des Karpathen Sandsteins zu dem Jurakalk), melyben mostani utjában tett vizsgálódásinak eredményeit közlé, azokat később tudományos alakban is kidolgozandó. — Ha nyelvünknek, az európai művelt nyelvekhez hasolítva, felette szűk körbeni mozgásánál 's irodalmunk nagyszegénységénél fogva, kívánni sem lehetett azt, hogy mint prof. Mittermaier olasz nyelven tartá előadását az olasz tudósok gyűlésében Nápolyban, prof. Glockner is honi nyelven szóljon közöttünk: azt mindazáltal méltán megkívánhatjuk, hogy az, ki magyar földet mivel, magyar kenyeret eszik 's magyarok közt lakik, a' honi nyelvet is tökéletesen értse, azon kívül, melyet anyja tejével beszopott. Valóban nehéz meghatározni: tehetetlenség, makacsság, megvetés vagy indolentia-e az, mi a' közöttünk évekig lakó 's kenyerünket evő és itt meg is gazdagodó idegeneket nyelvünk megtanulásában akadályoztatja. Vagy tán a' német- és tót nyelv szépségei tartják ezen jó embereket illy szörnyű elfoglaltságban, hogy az ezerszer szebb magyar nyelvvel megismerkedni nem akarnak? Mi nagy egyébiránt a' rossz szokás és elfoglaltság hatalma a' szegény gyarló emberen, eléggé mutatja az, hogy született magyar dámaink és uraink még most is társalgási nyelvül csupa divatból a' németet használják, megvetve hasonlíthatlanul szebb honi nyelvüket! De hiszen eljő a' jövő nemzedék országa is — mert a' jelentől többé semmit sem várhatunk — 's akkor, hisszük a' magyarok Istenét, sirjaink felett csak magyar hangok fognak hangzani! — Prof. Glockner ur előadása után szinte szóbeli előadásban közlé eperjesi professor Hazslinszky, mit ezen megyében tett utazásai által kikutathatott Sáros megye földismei viszonyairól, melyeket szinte ő is bővebben kidolgozand. Végre a' bányapolgári küldöttség részéről Fest Imre a' szomolnoki kerületi bányászat terjedelmes abroszát mutatta be. — A' többi szakosztályi ülésekben különös figyelmet érdemlő nem adatott elő.

Szakülésekből a' még csak most készült megyei kőr- és dolgozóház tere-meiben elrendezett termény- és iparkiallítás megsejmlélésére sietett mindenki. Egy tágas szobában ki volt állítva mindaz, mit Sáros megye ásvány-, növény- és állattani tekintetben figyelemre méltót nyujthatott. Különösen gazdag volt az ásvány-gyűjtemény, mely prof. Hazslinszky által igen czélszerű 's rendszeres csoportozatokba volt összeállítva, 's kivált földismei tekintetben igen érdekes és teljes volt. Örömmel hallám ezen szorgalmas és ügyes tudóstól, ki csak nem rég foglalá el itt tanítószekét az evang. gymnasiumban, — de a' kinek több figyelmet és nyájasságot ajánlanánk idegenek iránt, — hogy ezen tanulságos gyűjteményt, mely a' megye keblében tett földismei utazásának gyümölcse, vagy a' tudós társaságnak, vagy a' természettudományi társulatnak van szándéka ajándékozni. Teljes volt Sáros megye Florája is, melynek lajstromát másnap az élet-, állat- és növény-tani szakülésben szinte Hazslinszky ur nyujtá be. Szép volt a' pillangó- és rovargyűjtemény is. Az állattan leggyébrebben vala egyébiránt képviselve, de voltak ezen országból is némelly érdekes és nevezetes példányok. Voltak itt több igen érdekes palaeontologiai nevezetességek is, különösen a' Dessewffy-ek gyűjteményéből. Ohajtandó volna, hogy ezen nevezetes darabok, melyek csak a' honunkban itt-ott találtatott ásványcsontokkal összeállítva és hasonlítva érnék el valódi jelentésöket 's becsöket, vagy nemzeti muzeumunkhoz, vagy bármely más nagyobb gyűjteményhez csatoltatnának. Feltűnő volt a' több mint hatvanféle ásványos víz, melyek Sáros megye ebbeli gazdagságát is bőven tanusítják. (Folytatjuk.)

DRÁMAI ÜGY.

Évenként a' nemzeti színháznál előadás végett beadott eredeti darab 80—100 fordul meg. 1844. december 1-től 1846. december 1-ig, tehát két év alatt, a' nemzeti színházban 29 eredeti darab adatott. Ezeknek legalább is fele megbukott. Tehát 80—100-ra csak 6—7 sikerült darab esik. E' szerint a' dramabíráló választmány 14—15 darabot kénytelen megbírálni, míg elmondhatja egyről: Ennek sikert ígérünk! — Az el nem fogadott darabok közt kétségkívül lehetett több, egy vagy más tekintetből figyelmet érdemlő; ezek mindenesetre kivételek, 's ezeket ne is érdekelje, mit alább mondandok: de a' fentebbi adatok után ítélve, milly angyalí türelem kell nálunk a' dramabírálathoz, csak az képzelheti, ki néha ismeretlen szerzőtől olvas könyveket, 's a' könyv közepén veszi észre, hogy drága idejét hiában tékozolta el. Gyalogoltál-e már kietlen homokbuczkák közt, hol talpad ég, 's a' mennyit előre léptél, lábaid félannyira visszahatolnak; hol szemed nem lát a' földön semmi más életet, mint imitt-amott egy katangkórót, vagy egy halvány konyá virágot, melynek gyökét a' forró fővénny égeti, 's csüggedett levelei hiában szomjazzák az ég harmatját? Gyönyörködtet-e ilyenkor a' fölötted magasan levő mennyboltozat, midőn Apollo is csak tűznyilait szórja rád? — Illy kietlen pálya a' dramabírálóké. A' mondott sívár homoktér a' darabokból áll; 's Apollo az, mi a' darabokban nincs; messziről világít ő le azokra, 's kiállhatlan égetővé lesz, mert nincs sehol zöld lombozat, melly általa megaranyozva gyönyörködtessen, pihenő pontul szolgáljon, 's a' benne rejtőző madársereg édes dalával üdvezőljön. Illy pokoli séta után, ha végre szemed valamiféle zöld oázt pillant meg, álljon az bár nagyrészt fűzfából, nem örül-e szived? nem sietsz-e benne megpihenni? jut-e hamarjában eszedbe, hogy az angol parkok tömkelege, 's a' francziás kertek szépen nyitott, egyenes és symmetricus utai, 's a' mindkettőben művészileg rendezett virágcsoportozatok még sokkal gyönyörűbbek, még sokkal kielégítőbbek? . . . Ez lélektani állapot. Sok nem igen szép város csak azért tetszik az utazónak, mert a' hozzá vezető ut kietlen és rosz vala. Így jár gyakran a' dramabíráló választmány is. Miután 10—12 rosznál roszabb darabon keresztül gázolt, ha végre olyanra bukkanik, mellyben a' költészetnek és művészetnek némi csillámát látja — bár a' virágok nem mind teljeseek, 's a' fák nem mind nemes gyümölcsöt termők — lelke a' sok csalódás és a' hosszú várakozás után megörvend, 's a' sok rosz között a' meglehetőst is elfogadja. De a' közönség 's a' kritika más szemekkel nézi azokat. Ők többnyire szép angol parkokban és csinos franczia kertekben sétálnak, 's ha olly rendezetlen füzesbe vezetnek, vagyis inkább bűvöltetnek át: lelkeik épen nem akarnak emelkedni, 's csak hamar eszökbé jut: „Már miért erőltetnek ide, midőn mi gyönyörű kertekben is mulathatnánk!!? . . .“ 'S kész a' zugolódás; 's miután a' madársereg édes melódiája is elmarad, kipótolják azt — pisszegéssel vagy épen fityöléssel. Az ember legbensőbb természeténél fogva folyvást hasonlít; 's jó ebédek után bajosan elégszik meg a' sótalan vagy kissé kozmás étellekkel.

Ezt előre bocsátván, néhány szavam lesz azokhoz, kik azt hiszik, okvetlenül szindarabokat kell írniok. Sokan eljárogatnak színházba, (bár ténnek minél többen!), látnak ott néhány sikerült darabot, érzik a' hatást, 's tüstint így kiáltanak fel Corregioval: „Én is festész vagyok!“ — Pedig igen csalódnak: a' kedv még nem tehetség. Így sok látja Egressyt vagy Lendvayt játszani; 's minthogy talán épen szerelmes is valakibe, azt mondja: „Hohó, én is tudnék szerelmest játszani!“ 'S ha szerét teheti, mint műkedvelő föllép; de csak akkor veszi észre: „Nini, hiszen a' lábam sem az első, sem a' második, sem a' harmadik posztóban nem akar úgy állani, mint én szeretném; kezemnek pedig épen nem találok helyet“ — 's örül, ha valamellyik zsebébe vagy mellényébe dughatja. — Sok olvassa Göthét, látja az egyszerű természetességet, 's tüstint azt

hiszi : „Hiszen ez olly könnyű , máskép talán nem is lehetne megírni !“ 's tüstint dramát kezd írni ; 's még szerencséje , ha jókor észre veszi , hogy girbegurba eszméit sehogy sem bírja összeenyvezni , 's hogy a' gombolyagnak sem elejét , sem végét nem tudja feltalálni ; pedig minden olly könnyű , olly természetes ! — Sok olvasgatja Shakspeare-t , 's azt hiszi , csak tele szájjal kell kiabálnia , egypár személyét megörlöttnie , vadnál vadabb eszméket összehalmoznia , 's mindjárt kész a' költői mű . Nem úgy , urak ! a' viz , mert zavaros 's fenekét nem láthatni , azért még nem mély is egyszersmind . — Sokan hallják , hogy dramában emberek kell előadniok ; 's így okoskodnak : „Embert látok én eleget , ismerek is néhányat közelebből , ezeket fogom lemásolni . . . és ír , azaz : beszélnek személyei egymásról , összevissza ; 's annak sem vége , sem hossza : de azért az embernek még árnyrajza sem kerül ki . A' kinek jó szemei vannak , még nem következik , hogy jó karja is van , a' látott tárgyat vászonra ecsetelni . — Egy másik így szól : „Szini hatás kell ; hiszen némelly kritikus azt mondja , az csupa külsőség : no hiszen majd irok én darabot , csak győzzenek hozzá festeni és varrni , 's csak győzze Füredy és Lászlóné betanulni nótáimat !“ és ír spectaculomot ; mozgásba hoz minden gépet ; a' diszitók véresverejtéket izzadnak ; de bámulni , csudálkozni 's elragadtatni senki sem akar ; sőt nem tudni , valamelly kenetlen gép kereke , vagy a' közönség süvöltött-e olly borzasztóan ! — — Így kerekedik évenként az eredeti daraboknak ama roppant tömege . Ezen kívül iskolát végzett ifjaink száma napról napra szaporodik , de velök nem szaporodnak a' hivatalok , melyekből megélhetnének , 's így írók , leginkább dramairók lesznek ; hiszen az olly könnyű mesterség és jövedelmező is ! Továbbá mielőtt írának , igen kevesen és keveset tanulnak . Hallottak némelly geniekről beszélni , kik kevés tanulmány mellett is nagyok lőnek ; — de felejtik , hogy azok geniek voltak , 's ők tán csak talentumocskák . De ki fogja hinni , ha kimondom : hogy ollyanok is dramát írnak , kik egy becsületes szófüzést sem képesek leírni ; kiknek annyi irodalmi képzettségök sincs , mennyi másutt egy regényeket olvasó szobaleánynak is van ; sőt írnak sokan olly helyesírással , millyen tán a' Kinisi lovászának is lehetett !

Urak , kik dramát akartok írni ! vegyétek fontolóra , hogy a' drama a' legnehezebb és legtöbb ingénnyel járó ága a' szépirodalomnak ; 's mielőtt hozzá kezdetek , az Isten szerelmeért , tanuljatok , készüljétek ! Hiszen némelly a' prüsszentéshez is több készületet tesz , mint a' dramairáshoz ; mert legalább , ha ráér , előveszi zsebkendőjét . Mi gyönyör a' dramabírálókat gyötreni ? ha az , igazán kanibáli élv ! — 'S a' ki dramát irsz , ne olvasd fel nődek , szeretődnek , vagy jó barátidnak ; ezek szerelmesek beléd , 's így még ferdén szabott frakkod is kedves nekik , hát még elméd szüleménye ! De azt se hidd , hogy dramád azért jó , mert neked tetszik : az apa púpos gyermekét is szereti . Kérdezz elfoglaltant ; hatalmazd fel , hogy azt tegye dramáddal , mit tenni jónak lát : meglásd — elégeti . Honnan kerül ki évenként 50 — 60 dramairó ? Édes Istenem , hiszen némelly jó könyvből kétannyi példány sem bir elkelní . Szinte azt kell hinnünk : nálunk több az író , mint olvasó .

Hogy az illusiót teljesen eloszlassam , röviden előszámlálom , körülbelöl mik szükségesegek egy dramairónak . 1. Tehetség ; 's ezt ne téveszsze össze senki a' kedvvel . 2. Tanulja keresztül a' magyar irodalmat , 's az idegen irodalmak legjelesb terményeit . 3. Legyen világ- és emberismerete ; 's végre vegye kezébe az emberi lélek titkos műhelyére nyitó kulcsokat , a' lélektani munkákat . 4. Ismerje a' szinpadot . Nem a' gépeket értem ; hanem lesse el , mint lehet szinpadon az ember benső életét föltárni , hogy a' néző lelke önkénytenül megnyíljen 's a' drama kisugárzásait visszatükrözze . 5. Tanulja a' széptant , 's olvasson kritikákat , de igen-igen óvatosan ; mert e' részben jobb mítsem tanulni , mint roszt tanulni . Azon kritikái szemüvegek csak úgy segítik elő a' jólátást , ha tiszták ; továbbá a' szemüvegek mindig a' szem theoriája után készíttetnek ; azaz , a' széptant és kritikát azok írják vagy kellene írniok , kik előbb a' már kész műveket

Az utat igen bajos kimutatni, mellyen valaki magát tökélesbítse: az iskolában ugyanazon tanítók és tankönyvek után hányféle képzettség fejlődik ki?... Az mindig egyéni: de így vagy úgy mindenkinek tanulni kell, különben soha sem fog tudni. Ha a' dramairó-candidatusban dramai tehetség van, tanulmány által az emelvényezve (potentizirozva) lesz: ha nincs tehetsége, csak tanulmány által fogja átlátni, hogy idejét másképp kell fordítania. -- Ha az illetők ezen jó szándékból eredt szavaimat figyelmükre méltatják, felével kevesebb drama lát jövődöben napfényt, de mindenestre jobbak, 's a' dramabíráló választmány is sokkal kevesebbszer fog csalódni; mert a' középszerűek közül bizonyosan csak a' jókat fogja kiválogatni: most a' sok rossz között a' középszerűnek is kénytelen megörülni. — A' mostani dramai termékenység egyáltalában nincs arányban a' sikerrel, 's műveltségünkre nézve nem a' legkedvezőbb véleményekhez vezet; 's épen azért ahajtom, ha nem már egyéjbért, legalább nemzeti becsünkért: vagy apadjon a' dramák száma, vagy emelkedjék a' siker aránylag a' számhoz; mert 6—7 százdtólira öröm helyett pirulnunk kell.

V a l a k i.

Május 5-kén Stuart Mária (negyedszer), szomorujáték 5 felv. írta Schiller, fordította Kelmenfy László. Rendező: Egressy Gábor. —

Jól esik, a' jelenkor szinpadait előzőlő romlott izlés árai közt olykor afféle nemes természet ideális világába lépni, millyen a' németek legkedvesebb költője, az idealizáló német nemzet sajátosságait leghivebben képviselő Schiller, ezen emelkedett ellentéte az alacsonynak, a' durvának, a' köznapinak, kinél az erkölcsi tisztaság legtökéleteseb alakjában lép elő, kinek jelleme sohasem hódol valamely elpuhult, érzéki, buja szeszélynek, hanem folyvást olly magas, ideális légben tartózkodik, hová az alacsony földi lét szennyei 's mérges párái fel nem hatnak. Schillernek minden tragoediája a' második korból, t. i. Don Carlostól (1786.) kezdve, egyegy gazdag adalék 's felmagasult, megtisztult emberi természet történetéhez, 's hibái is, mellyek a' drámairónak alaposan vettetnek szemére, 's mellyek őt, mint drámairót, mint emberismerőt, az óriás Shakspeare mellett csak igen távol álló másodikká degradálják, 's a' vetélytársaság közelségéből kizárják, — nem egyebek, mint a' legtisztább entusiasmus hibái, melyeket csaknem tisztelnünk kell. Akármilly kicsinléssel szóljanak némelylek, különösen az iránta tulságosan szigoru Schlegel, ezen nemes költőről: tagadhatlan, hogy azon egyszerű nemesség, mellyet belőle tanulunk; az önmegtágadás 's önbecsülés magasan erkölcsi tanai, miket műveiben kifejt; azon nemes szabadság 's bátorság, mellyel, eszmékben 's kifejezésekben egyiránt elragadó hatalommal lép a' romlottság, szolgáltság, pimaszság, durva anyagiség ellenébe, védi az üldözött ártatlanságot, bünteti a' bünt, gyűlöletessé teszi az önkényt — mindezek megbecsülhetlen kincsek főleg ezen korban, midőn az irodalom csaknem gépszerűen üzetik 's az önzés szennyes és alacsony indulata annyira uralkodik. — Schiller úgy bánik a' történeti jellemekkel, mint arcképfestő, ki természeti szépség szereteténél fogva a' rutat, a' formátlant nem türbetvén, minden arcképet megszerpít 's megneemesít; ő nem gondol vele, akármilyen volt a' történeti Carlos, Jeanne d'Arc, Wallenstein, Stuart Mária; mindezen jellemeket saját költői és bölcséleti irányai szerint dolgozza fel, 's így a' kitünőleg köny-

nyelme, ledér, buja, szenvedélyes, kegyetlen Mária Stuárthól egy csaknem szentté nemesített, nymbussal koszoruzott jellem lesz, ki Erzsébet királyné ellenében egész szeretetünket, rokonszenvünket, sőt tiszteletünket bírja. Egyébiránt Stuárt Mária, még a' tulszigoru Schlegel ítélete szerint is, Schillernek legkikerítettébb egészten képező munkája. Ha igaz a' tragoediának azon régi elve, hogy tragikai feldolgozásra azon jellemek legalkalmasbak, mellyek sem nem egészen jók, sem nem egészen roszak, hanem sajátoságos erényeik 's gyarlóságaik érdekes vegyülete által majd vonzanak, majd ismét taszitanak: ugy Stuárt Mária kitünőleg alkalmas jellem, hogy tragoedia-hösnévé legyen. Schiller géniusa ezen erényeket 's hibákat igen érdekes egyéniséggé olvasztotta össze, de a' hibákat alig-alig sejtetve, az erényeket egész szeretetre-méltóságukban emelve ki. A' tragoedia terve 's összeállítása épen nemes egyszerűsége által nagyszerű. Az emberiség felett érzékarokkal uralkodó, változhatatlan sors eszméje Schiller e' művében is, mint csaknem mindenikben, szerepet játszik; Máriának 's barátinak minden törekvései, mellyek a' fogoly javára intéztettek, megannyi veszélylyé változnak az ellenséges sors által, melly őt annál szorosabban körülhálózza, minél több erőfeszítéssel kísértgeti a' szabadulást. Belefáradva ezen sikeretlen küzdelembé, egy jövő jobb élet vidám 's kibékítő eszméjében talál nyugalmat 's vigasztalást ez üldözött hösné, 's a' fájó zürhangok, miket a' sors érzékeze penget, a' távolban derengő örök üdv édes harmoniáiba olvadnak fel. — A' művészileg alkotott 's keresztültvitt, egyszerű és nagyszerű, terv, mellyet e' nemes tragoediában látunk, a' régi görög tragoediákra emlékeztet. Ki nem veszi észre az átgondolt művészi rendezést, midőn látja 's hallja, mint tűnik fel mindjárt az első jelenetekben mindaz, a' mi részvételünket igénybe veheti, 's látja a' könnyűséget, mellyel mindez az egész cselekvénybe átfoly; midőn figyelemmel kíséri az események szép, erőltetés nélküli, de soha meg nem akadó haladását a' cél felé, melly annak kimutatásában áll: „hogy egy szép emberi természet, bár a' szenvedélyek hatalma által egész a' bűnig süllyedve, saját benső jobb énje által sokkal kedvesebben hat kedélyünkre 's bírja rokonszenvünket, mint azon ember tapodó önzés, melly mindent csak eszközül tekintve maga körül, főczélját önmagában keresi, 's csak a' szükség és haszon alacsony lánczai által köttetik az emberiséghez.“ — Fénypontja e' műnek a' királyné találkozása, 's az író az által érdemli meg legjobban tiszteletünket, miként ez elhatározó találkozást elintézi 's keresztül viszi. Hosszas börtön nyomasztó lege megtöré Mária lélekerejét, 's elhervasztá virágait; ekkor egyszerre engedelmet nyer ujra friss levegőt szíhatni 's a' zöld természetet, a' kék eget láthatni. Elragadtatása lávaként tör elő, idvezli a' repülő felhőket, az egész természetet. E' jelenet egy a' legszebb, legillatosb virágok közül a' költészet örökzöld kertében. 'S a' kéj tengerében uszó, a' szokatlan boldogságba merült, elbájolt, ujongó nő elébe a' hideg Erzsébet lép, keserűen gyűölt ellensége, ki bizalmával olly rútul visszaélt, ki ifjusága örömeit, élvezeteit megsemmisítette, ki most őt édes álmaiból jéghideg kézzel rázza fel. Erzsébet ugy bánik itt a' rokonszenvünket már egészen bíró Máriával, hogy ez által engesztelhetlen gyűlölségünket vonja magára; lázasztó kevélységgel 's hidegséggel sérti a' hatalmában levő nyomoru foglyot, ki előbb szívéhez fordul, 's tür és tür, de midőn Erzsébet, tovább menvén, asszonyi hiúságát, szépségét támadja meg (minő hű vonás a' természetből!): ekkor nem tartóztathatja többé magát, 's életet, halált felejtve, kitör Erzsébet ellen. És veszve van. Közbejön a' királyné élete elleni merénylet; de a' királyné Mária halalos ítéletét nem akarja, nem meri aláírni, míg végre azon szerencsétlen jelenetre emlékezik vissza, 's a' boszuérzelem győz. Mária veszve van, 's rokonszenvünk egész melege kíséri a' szerencsétlent vérpadára.

Stuárt Máriát Laborfalvy Róza játszotta, olly nemes-egyszerűen, annyi bensőséggel 's méltósággal, a' jellemnek olly híven megfelelve, hogy élvezet vala játékát figyelemmel kísérni. Mária jellemének egykor fővonása volt dús és vi-

rágzó érzékiség, magas életkedv 's élvezetvágy, 's gondtalan könnyelműség, de szelidítve 's nemesítve természeti kellem, kedélyesség 's asszonyi méltóság által, miknek sohasem szabad öt elhagyni. Ő azon ingerlő teremtetek egyike volt, kik csak a' pillanatnak élnek, az életet csak vidám oldaláról nézik, 's mivel pillanataikat a' sötétebb árnyoldalakra sohasem fordítják, élvezeteik félbeszakasztását eltűrni nem tudják, 's ha ügyes csábítóktól vétetnek körül, még bűnre is készek, csakhogy szabadon 's háborítlanul élvezhessenek. De épen ezen könnyelmi természeteket a' legkinzóbb bánat szokta megragadni, elkövetett bűneik után; mert a' következetességnek azon erejével, melly az erős lelkű bűnösöket felemeli, nem bírnak. — Azon időben, midőn Schiller Máriaja előnkbe lép, már a' kiábrándult kor bánatában látjuk öt megtörődve, megsűrődve. — De természetes élnöksége 's könnyelmiősége nem hagyta egészen el. Alig lép fel előtte Mortimer vakmerő terveivel, már szabadulást 's boldog jövődöt kezd álmodni mozgékony képzelődése. A' mód, miszerint magát Erzsébettel szemközt viseli, egészen hű következetességben van e' jellemmel, sőt jelleme itt tűnik ki legélénkebb színeiben. Halála felé közelgetve, földi salaktól tisztult égi lényként lebeg előttünk a' semeit tulvilágra függesztő Mária; a' fájdalmak tüze megtisztázá lelkét, boldog halál 's mennyei üdv reménye, jelleméhez természetesen illő vallásos buzgósága felemelé azt, 's ki előbb olly szerelemmel csüggött az életen 's annak élvezetein, bátor hősné lépteivel megy a' halál elébe. — Laborfalvy Róza a' jellemnek mindezen árnyékait hű és következetes felfogással adta vissza. Van az ő játékában valami tiszta, kristályszerű átlátszóság, melly igen jól esik, és távol van tőle minden természetlen erőltetés, minden dagály, minden affectatio.

Másik főasszonyjellem S t u a r t M á r i á ban Erzsébet királyné, Mária-nak ellentéte. Miként ez teljes asszonyiség jó és rossz tulajdoniban, úgy Erzsébet minden vonzó 's bájoló asszonyságot nélkülöző, 's csak uralkodói tehetsége által érdeklő királyné. Amaz a' jelennek, a' pillanatnak él, 's minduntalan elkapatik, elragadtatik; ez sohasem veszti el lélekjelenlétét, élesen pillant a' jövődöbe, 's uralkodik a' körülményeken. Nemi szerelem Mária-nál életszükség, szívvirág; Erzsébetnél ezen hajlam mindig alá van rendelve a' kevélység, uralkodásvágy szenvedélyeinek, 's csak mellékes dolog. Amaz szerelmeinek mindent feláldozott; ez kegyenceit rabszolgáivá aljasítja. A' szelidebb, gyöngédebb érzelmektől, mellyek előttünk a' szépnemet olly ingerlővé teszik, egészen idegen és üres e' kevély, hideg kebel. — E' szerepet S z a t h m á r y n é játszotta, elég hidegen 's kevélyen, főleg a' találkozási jelenetben, de azon királyiség 's elegans nemesség nélkül, melly Anglia asszonyát egy kevély magyar táblabíró-nétól megkülönbözteti.

Főszerepek még Leicester és Mortimer. Amazt Egressy G., ezt Szigeti személyesíté. Leicester-t Schiller olly megvetendő jellemnek rajzoló, hogy alig képzelhetni, hogy tudott e' gyarló nyomorult a' férfias Erzsébet felett olly hozzasz és hatalmas befolyást gyakorolni; — alacsonyosságát azzal tetézi, hogy Mária-nak ő maga hirdeti ki a' halálos ítéletet; de a' boszuló istenség még a' nézők semeit előtt üstökön ragadja öt, 's látjuk, mint kiűz ön hitvány lelke kétségbe esésével, mint találja önkeblében büntetését. Egressy G. — kinek a' rendezés is becsületére válik — a' mű nemes természetéhez illő, és szokott torzításaitól ment játékot fejtett ki, 's urias büszkeség, lovagias tartás és gazdag öltözet által teszi hihetővé Erzsébet vonzalmát. — Mortimer szerepe Szigetinél igen gyenge kézben van; 's az előadásnak ő még többet ártott, mint Szathmáryné. Mortimer rendkívüli erélyesség, hev és lelkesültség által érdekes jellem, egy égő és lángoló ábrándozó, de a' kinek tuláradó tüze nem fordult nemesebb tárgyak felé. Testiség, mi öt főkép korbácsolja, 's ez Mária ellenében legmagasb fokra emelt, dühöngő szenvedélyességbe tör ki, melly egész az illetlen és erőszakos bánásig merészkedik. Ezen erélyes, elhatározott, akaratos, lángoló jellem érdekessége még inkább emeltetik Leicester ingadozó, képmutató nyomorúsága ál-

tal, mellynek ellenébe tétetik. — Szigeti ur, bármint méltányoljuk egyébiránt derék törekvését 's jó tulajdonait, nem képes még most e' szerepet úgy adni, hogy Laborfalvi Róza mellett megállhasson. Hova maradt játékából a' szilaj erőnek azon tulömlése, azon ábrándos hév, áradozó entusiasmus, mellyben egykor Löwe annyira remekelt? Ezen szereppel a' legnagyobb szinpadai erőnek kell megbirkózni. — *Burleigh* (Fáncsy) szinte gyengén volt képviselve. Szavai-ban és viseletében sem vala eléggé kifejezve azon protestans és jogtudósi rideg szigor, melly történeti jellemét teszi; ruhája 's egész külső megjelenése sem felelt meg akár a' történeti valóságnak, akár a' burleighi egyéniségnek. Fáncsy ur bejött az utcáról, magára öltötte *Burleigh* fekete ruháját, de fejét 's arcát elfelejtette elkészíteni, és megjelent a' mai kornak divatos frizurjával, 's minden külső jele nélkül a' XVI-ik századi angol birónak 's miniszternek.

Május 7-kén *Scribe* „*Egy pohár víze*“ adatott; mulattató situációt által érdekes, de jellemfestésben szegény vigjáték 5 felvonásban. Ha *Schiller* a' történeti személyeket, kiket hőseiül választott, megneemesítette 's idealizálta: *Scribe* ellenben megmutatá, mint kell a' historiai jellemekkel játszva és könnyelműen bánni. — Ki az angol státustörténet *St. Jóhnját* (*Bolingbroke*) ismeri, bámulni fog a' szemtelenségen, melly e' jellemből illy üres komédiást faragott, mint *Scribe* *Bolingbrokeja*. A' lealacsonyított *Bolingbroke* pedig még inkább lealacsonyítatik azon felfogás által, miként e' szerepet *Egressy G.* játsza, ki az angol királyné teremeiben úgy viseli magát, mintha korcsmában volna, és *Scribe* vakmerőségét nem hogy nemesebb játék által szelidítné, de sőt inkább tulozza, és még inkább eltorzítja. Mennyivel nemesebben játsza *Laborfalvy Róza* a' szinte cselszövő, szinte élénk *Marlborough* hercegnét, ki noha játékát élettelenne nem teszi, egy perczig sem felejtí el, hogy az angol királyné udvarában van, hol közönséges kaczerára aljasulni épen úgy nem szabad, mint *Bolingbroke*-nak, a' parlamenti ellenzék lelkes és elmés vezérének, közönséges bajazzóvá 's szobaleányokkal enyelgő jurátussá nem. — *Abigail* nem nehéz, de mégis finomabb szerepét *Fehér Lila* nem bírja meg; ő nagyon is magyar kisasszony, 's angol udvar levegőjéhez még szoknia kell. —

Ápril befejeztével vessünk egy visszapillantást a' mult hónapi előadásokra. Ápril 5-eig, husvétii szünnapok miatt, zárva levén a' színház, ápril 5-étől 30-aig volt összesen 26 előadás, 's két estvén két-két darab adatván, 28 darab, ezek közt 6 ismétlés. — Dráma: 17, 's különösen: 8 komoly drámai mű, 9 vigjáték; népszinmű: 3; opera 8. — Idegen szerzőktől: drámai mű 12, és ugyan komoly 3, vigjáték 9; opera 8, összesen: 20; — eredeti: dráma 5, mind komoly, népszinmű 3. — Tehát az eredeti e' hónapban igen fősvényen adatott; különösen, eredeti operát egyet sem hallottunk. Ujdonság adatott 4, u. m. 3 német vigjáték, 's ezek közt két apróság, egy egészen silány sületlenség; eredeti ujdonság csak egy, a' b. *Jósika-féle* „*Kordokubász*.“ — Vigjátékokra e' hónap folytán több figyelem fordítatt, de a' választás e' részben sem volt legszerencsésebb. — Pótléku egy párszor *Egressy B.* zenetársasága lépett fel, mellyet minden serházban 's közkertben van alkalmunk hallani, mellynek helye tehát nem a' szinpadon, hanem az orchesterben van, hol felvonások közt kedves vendég lenne, főleg ha aféle kifeczamadott gondolatokra nem vetemednék, hogy *Erkel Hunyady Lászlójából* francia négyeseket csináljon. —

R. B.

MI HIR BUDÁN?

— A' két város csöndes békében él egymással, mi, nem tudni, egyetértésnek vagy közönyösségnek legyen-e nevezhető, vagy épen meghasonlásnak és haragnak. A' két szomszéd városból a' sütők és husárusok közt van minden esetre a' legnagyobb egyetértés; mert ha még annál kisebbre szabják is mértékeiket,

még sem szólják meg egymást. Legnagyobb közönyösség uralkodik a két város Dunapartjai közt, melyek több mint mennyei, azaz: kétségbeesett, türelemmel nézik egymás hátán a' tömérdek szemetet, melyet az idő folyvást halmoz, az illetők pedig éppen nem iparkodnak tisztítva lohasztani. Ellenben Buda szép zugligete 's Pest sík Palotája haragban élnek egymással; az utóbbi, mert fiatal, elcsábította az előbbinek minden udvarlói, ezek közt még a' bér- és társaskocsikat is, melyek csak azért is zsarolnak és rendetlenkednek teljes tehetségek szerint, hogy minél kevesebb legyen a' bájos hegyvölgy látogatóinak száma. Ezrenkint tódul a' nép ünnepeken a' vasutra, hogy ha palotákban nem élhet hétköznap, legalább Palota körül fogyaszsa serét ünnepeken. — Pesten arról vádolják Budát, hogy lassan halad; Budán arról Pestet, hogy ferde irányban halad. Buda keblébe fogadta másfél évtized előtt a' magyar színészetet 's megveté alapját annak a' fővárosbani meghonosítására; Pest ellenben még az elemekkel is harczra kel, hogy köveket rakjon rakásra a' nemzetiség fejlődésének útjában. A' pestiek Budára járnak, a' fürdőkben megnedvesíteni testöket, 's aztán karöltve visszajönek Pestre a' budaiakkal, hogy a' nedvességet beporozzák. A' budai feszes uracsokat most is megmosolyogják Pesten; ellenben a' pesti uracsok örömet járnak el Budára, édes mosolyt nyerni a' budai szépek ajkairól. Pesten a' színház égett le a' télen, Budán a' dolgozóház néhány nap előtt; a' két ház lakói közül az előbbiéi sirtak, emezéi örültek a' véletlennek; az előbbieket mindenkép rajta voltak, hogy számukra mielőbb új ház építtessék; az utóbbiak örömet távoztak volna, csak bocsátának őket. Mondják, hogy a' pestiek sokkal nagyobb érdeklődéssel viselkednek színházuk, mint a' budaiak dolgozóházuk helyrehozása iránt; a' mi azt tanúsítja, hogy a' pestiek már minden szükségest és hasznost birnak, 's így szabad törekedniök a' felesleges után; — egyébiránt e' részben nem ártana fölcserélni a' szerepeket. Legnagyobb ellentét a' két város közt a' Gellérthegy és a' Rákos; emezen háborítlanul futosnak a' lovak, ama felett, melyen a' csillagásztorony áll, szintolly háborítlanul járnak el a' csillagok. Helyes gondolat volt, e' csillagdát hegytetőre tűzni; legalább lássa a' benlakókat az ég közelebről, ha már ők nem akarják számunkra az eget vizsgálgatni . . . Buda és Pestet most is testvérekül tartják némelyek. Igen helyes; olyanok ők, mint a' testvérek osztózás alatt: mindegyik irigykedve néz a' másikra; vagy olly testvérek, mint Esau és Jákob: egyik eladta a' másiknak elsőszülöttségi jogát, ha nem egy tál lencseért is, de egy puha vánkóért, melyet feje alá tesz, 's most rajta kényelmesen hever. Menyasszonyul és vőlegényül is tekintik őket. Ez is helyes: kopasz vőlegény és hajpáros menyasszony igen igen illenek együvé; — csak aztán a' menyegzővel ne késnének olly soká, mert bizony meguntuk már rongyos hidon és lélekvesztő csónakokban forgolódni a' régi jegyespár körül.

— Egyébiránt e' menyegző ideje csakugyan közeledik. 'Wien et Amsterdam' nevű hajó már elhozta a' jeggyűrűket a' két város számára. Egy-egy gyűrű, másképp láncszemnek is nevezik, csak néhány mázsát nyom. Minden esetre könnyű lesz elviselni . . . E' feletti örömlükben a' két város minden vidéke, hegy és völgy és síkság, már előre tavaszi bokrétát tűztek keblükre . . . Majd meglátjuk, millyen lesz a' két város közti házasság e' lánczholdi összekötés után. A' különben minden esetre dicséretes mozgékonyasága 's tetterélyes Pest megtanulandja tán házastársától, hogy Magyarországon van; a' lassu Buda pedig több tevékenységre fog ébredni a' fürge várostárs mellett.

— Ős Budáról levén szó, lehetlen hallgatással mellőznünk a' szomorú hirt, mely e' napokban a' fővárosi lapok hasábjait sorra járta, hogy Visegrád hagyománydús szent romait le akarják hordani! . . . Nem tudjuk, komolyan vagyunk-e e' hirt, vagy csak megmosolyogjuk, mint léha beszédet. Nem tudjuk; mert lehetlen elhinnünk, hogy kerek Magyarországon találkozzék ember, minden kegyeletről, mellyel az egykor nagy nemzet multja iránt tartozik, annyira megfeledkezni tudó, vandalizmussal annyira saturált keblü, hogy illy szentségtörésre

komolyan csak gondolni is merészeljen. Nem, nem! mondjuk könyező mosolylyal, e' gyászhirrel csak tréfából akart valaki ránk ijeszteni, meg nem gondolván, hogy e' tréfa sokkal megdöbbenőbb, sokkal keserűbb, semhogy magyarnak nyugott kebellet elhallgatnia lehessen, semhogy bármely idegen embert is, ki az ókor nagybecsű maradványai iránt habár csak a' tudományosság pusztá hideg részvétélvel viseltetik, fel ne lázaszszon. Ha illy kincsrahlás bármely idegen és elenséges nemzet szentesített ereklýjén elkövethethetnék a' tizenkilencedik században, szánalommal tudnók a' vesztőfél't keblünkre ölelni, 's részvételt keseregni meggyaláztatásán; mit mondjunk, ha vele minmagunkat ijegetnek!? Nem, nem hihetjük el! Igy ne tréfáljanak velünk...

— Említettük mult alkalommal a' Szerelmey műkönyomdjában megjelent 'Visegrád albumát'... Most figyelemztetjük olvasóinkat egy más nagyszerű 's közrészvétet érdemlő munkára, mely a' vállalkozó derék művész intézetében meg fog jelenni 'MAGYAR HAJDAN ÉS JELEN' czim alatt... E' jeles munka czélja Magyarhon történeti nevezetességeivel, meglepő természeti csudáival és társadalmi sajátságaival megismertetni az olvasót, nagy szorgalommal és választékossággal dolgozott műlapok és magyarázó szöveg segédelmével. A' nagyszerű munka füzetenkint fog megjelenni, 's képbeli és irodalmi részre oszlik. Az első, mindennemű érdembírók arczképeit tartalmazza, 's azonfelül a' hazai történetek legemlékezetesebb jelenéseiből, nemzeti viseletekből, tájképekből, nevezetes épületek, régiségek, romok, pénzek, fegyverek 'stb. rajzaiból, 's a' legujabb igazítások szerinti térképekből lesz füzve. Az irodalmi rész kiállítására a' tudomány és művészet több barátai fognak járulni. Az egész munka füzetenkint jelenvén meg, tizenkét füzet teend egy kötetet, 's aláírás utján adatik ki. Aláírási díj egy füzetet 50 p. kr. Minden füzet legalább 4 különmemű képet, 's ezekhez való magyarázó szöveget tartalmaz. Az első füzet e' napokban fog kiadni; 's Budán és Pestre az aláíróknak minden füzet házhoz küldetni.

— Báró Kemény Zsigmond tul megjelent 'Gyulai Pál' regény két kötetben; a' szorgalmas Hartleben A. kiadása. — Szerző neve a' politcái irodalomban dicséretesen ismeretes, 's fel vagyunk jogosítva, tőle e' téren is minden jót és jelest várni.

— Szinte megjelent 'Honleányok könyve' közhasznu ismeretek terjesztésére a' gyöngéd nőnem körében. Jelesb írók és írónok közremunkálásával kiadják Rösler Ágnes, pesti nyilv. leánynevelő, és Orszhegyi Józsa.

— Az első füzetnek, a' tudományos ismeretek és művészeti képzés fejlesztésére irányzott, tartalma olly változatos, 's a' hozzá esatolt műmellékletek olly jól választottak, azonfelül az egész munka kitűzött iránya annyira dicséretes és figyelmet érdemlő, hogy azt bátran merjük a' magyar hölgyek pártfogásába ajánlani.

— Degré Alajosról a' drámabíráló választmány 'Falusi imádó' című vigjátékot fogadott el... A' legtöbb lap, mely e' hirt közlé, 'imádó'-bul, induló-t csinált; nem tudjuk, értésül akarák-e adni, hogy a' leányszív az imádó szavaira könnyen megindul? vagy hogy az imádó, a' kihallgatás czélját érvén, gyakran szó nélkül tovább indul? vagy hogy színházunknál az eredeti vigjátékok ügye ezentul tán jobbra indul? vagy csak azt akarák tudatni, hogy az ujdonságírói toll gyakran hibás értesítésekre indul?... Mindenesetre megindító!

— Bécsben egy nagy hordót mutogatnak a' praterben, olly nagyot, hogy hozzáfoghatót még nem látott sem ég, sem föld. Örülnek neki, hogy a' hordót magyar ember csinálta, 's eljáznak csudálására, mert igen örvendetes dolog, ha az az ember, ki eddig az italt adta, most már hordót is ad hozzá; 's elmésségeket gyártanak, mellyek konguak, mint az üres hordó; 's nagyokat nevetnek maguk közt, mintha a' csudahordó serrel lett volna tele, 's ők mind kiitták

volna . . . Gratulálunk a' bécsieknek és üres hordajuknak ; majd ha legördítik hozzánk, megmérjük, hány szavazat kerülne ki potrohából . . . Kérjük egyszermind, küldjenek egy uttal számunkra néhány rántott csirkét, melyek azon tojásokból keltek ki, miket tőlünk hordtak el. A' tojás olesó volt elvinni ; a' csirkét majd megfizetjük mi jó drágán.

— Napokban a' vácziutezán egy városi biztost láttunk bolternyőtül bolt-ernyőhöz jární, 7 lábnyi hosszú póznával kezében. Az ernyők magasságát mérgette, ha valjon megfelelnek-e a' kiadott kapitányi rendeletnek . . . 'S örültünk, hogy a' nyomtatott parancs teljesítése legalább e' mezon, t. i. a' vácziutezán, erélyesen követeltetik. Velünk együtt örült egy sereg boltsegéd, kiállván szétterpesztett, de annál vékonyabb, czombokkal a' boltajtók elé, kaczagván hangosan, és rőfszámra méreztikélvén gunyos elmésségeket a' kötelességében eljáró városi biztos után. Némelyek a' vékony czombu, de vastag nevetésü vácziutezai boltsegédek e' garázdaságán megbotránkoztak. Mi állhatatosak maradtunk az örömben, mert látjuk a' biztost, mitsem gondolva az idétlenségekkel, folytatni kötelességét, 's az illy erélyes eljárás nálunk olly ritka, hogy örülni kellett felette igen nagyon. Azonban föltevők magunkban, megsúgni az újdonságírásban collegáinknak, hogy ezentul ne gondolják, mintha csak a' vámszedők, bérkocsisok és targonezatólók szabadalma volna : gunyolni 's letiporni a' hatóság tiszteletet érdemlő rendeleteit ; mert ime, a' rendbontók száma a' boltsegédekével is szaporodott.

— Azon sok anomaliák közt, melyek a' hirlap-irodalomban feltűnnek, nem utolsó például szolgál azon bánásmód, melyet a' derék budapesti hangászegyletnek kell tapasztalnia. Valóban szomorú nótát fúhatna róla ! — Míg kebelében magyar szellem nem uralkodott, korholták ebbeli hanyagságaért. Ujabban helyt engedett belsejében a' magyarságnak, 's most még szeretetlenebbül bánnak vele, kikelvén zeneművészete ellen, melyben fenállása óta mégis nem hátra, hanem előre haladott. Tudnánk mi egy jó tanácsot adni a' hangászegyletnek ; de azt épen jelenleg kimondanunk tiltja loyaltásunk. Elég legyen ez uttal csak arra figyelmeztetni collegáinkat, hogy egy megtért bűnös felett több öröm van mennyeknek országában, mint kilenczvenkilencz igazon ; 's felette szomorú volna, ha midőn ezen derék egyesületet némely lelkes tagjainak a' nemzetiség részére megnyerni sikerült, mi által az nem kevés incarnatus idegen lélek előtt minden pártolást elveszte, a' magyar hirlapok épen most tartanak szükségesnek, folyvást kiméletlenkedni a' mindenesetre csak lelkes pártolásra érdemes intézeten.

— Végül örömmel jelentjük, mit még néhány hónap előtt az emberek igen savanyu arczczal szoktak jelenteni, hogy a' szerkesztőségnek két fogát kihúzták kénégény segedelmével. Ezt pedig nem azért jelentjük, hogy némely jó barátink örömmel gondoljanak fogfájásunkra, mert nem fáj bizony fogunk senkire és semmire ; de fáj, mielőtt t. barátunk N e d e l k o tanár ur nem segített rajtunk. Saját tapasztalásunk után figyelmeztethetjük tehát szép olvasónőinket, hogy azon közmondást : „olly rosszul érzem magam, mintha a' fogamat huznák“, ne sajnálják ezentul arra változtatni : „olly kéjét érzek, mintha a' fogamat huznák.“ Értetődik persze kénégénnyel . . . Soha nagyobb közönnyel nem nyitottuk ki szánkat egy darab retek elharapására (melyet — melleleg mondvá — a' Tabánban gyógyszerül használnak hideglelés ellen, ámbár felette kétes sikerrel), mint kinyitottuk a' foghúzó harapófogónak, nem is említvén azon kéjes álmokat, melyekben a' hetedik égben ringatóztunk . . . Különösen ajánljuk a' kénégény használatát némely fuzfa-költők és hivatlan írók művei olvasóinak, valamint magoknak az illy uracsoknak is, midőn bírálatot olvasnak tillinkó-műveik felett ; nem fog aztán egyik fél sem panaszkodni, hogy ugy érzi magát olvasás közben, mintha a' fogát huznák.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI és KIADJA

FRANKENBURG ADOLF.

21. szám. — Majus 22. 1847.

SISKOVICS
KÖNYVTÁRA

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

GYULÁRUL. Kik a változékonyság gyönyöreit izelni 's gyümölcseit éldelni kívánják, jertek Gyulára. — Tűz, víz, tisztujtás, casinobál, műkedvelők, német és magyar színház, aludni készülő mécsként pislogó védegyelet, mindannyi alapjai a' nyomor, pártoskodás, vita, elkülönözés és vialom mindennapos tüneményeinek; — alig van egy pár ház, mely jó viszonyban olve egymással, a' pártoskodás romboló 's elkülönöző dühének áldozata nem lön, 's ha bár N. A. és szeretetre méltó szíves nejének vendégszerető termei naponként a' legvidámabb társaságot fogadják is el: mégsem maradhat észrevétlen a' hidegség, mellyel ezen társaság a' tisztujtás-elkülönözte másik párt irányában viseltetik — 's így van ez még a' nyílt mulatságokban is, az egyik párt emberei rendesen más helytől ütnek tanyát 's nem ott, hol a' másik mulat, — kivétel volt azonban a' legközelebbi néhány hét, midőn t. i. a' Kőrösi igazgatósága alatt Nagy-Váradrul általjött színész-társaság itt időzött, a' helyeslést, melly véleménykülönbségeinknél fogva nem igen szokott egyszerre kitörni, a' bájoló Kőrösi Mimi, Komáromi, Kovács, Farkas és többek játéka egy térre szorította. Mikékt mindkét párt egyként koszoruzta, 's Komáromi mindnyájunk kedvence volt; Gritti, Bánk bán 's több derék darabok eljátszása minden kisebb színpadnak díszére válhatott 's mi valóban élvezetdús időknek örültünk; örültünk, mondom, mert eltűntek azok Kőrösiékkal együtt, Csabán, azután Aradon terjesztendők ki szellemi szárnyaikat, — 's mi ismét a' régiben vagyunk. — Béke velünk tehát, míg ismét hallatunk magunkról.

Pándy T.

KOMÁROM, majus 12-én. E' napokban hagyá el a' Kilényi igazgatása alatt működő jeles színész-társaság városunkat. Kevés ideig tartó itt mulatása alatt a' legválogatottabb, főleg eredeti műkkel közönségünket tökéletesen kielégíté, 's csak egyedül azon körülmény, hogy Megerle pozsonyi színigazgatóval 12 előadásra szerződött, foszta meg bennünket további ittmaradásától. Lehetlen nem örvendünk azon, miszerint valahára Pozsonyban országgyűlés idején kívül is magyar színész-társaság föllépésére segédkez nyújtatik, 's nem mulasztatom el nyilvánítását Megerle ezen buzgóságának, hihetőleg előkészületi szándékbul a' közelgő országgyűlésre, a' midőn tán állandó magyar színész-társasággal fog szerződésre lépni, minek valóítását tiszta szívemből kívánom. Kilényi, bucsúzavaiban kevés idő alatt leendő visszatérteit igére. N. A.

POZSONY, majus 15-én. — Mióta a' boldog emlékeztetű „Hírnök” nincs többé, ritkábban van szó a' hirlapokban Pozsonyról, mint bármely jelentéktelen városkáról, pedig Budapest kivéve, alig van hely, melly akár szellemi, akár anyagi tekintetben inkább igényelhetné a' magyar közönség figyelmét, mint koronás városunk, kivált mig országgyűléseink széke marad. 'S ép ezért nem igen nagy dicseretére válik az itt tartózkodó magyaroknak, főkép az ifjabbaknak, hogy — habár bokros vagyis inkább bokrétás foglalkodásaik miatt is — egy pár pereznyi időt sem vesznek magoknak, a' t. közönséget e' város nevesebb mozgalmairól 's eseményeiről hirlapok útján ollykor ollykor tudósítani. En föltervém magamban, itteni tartózkodásom ideje alatt ezentul figyelemmel kísérni e' város mozgalmait, 's felolók a' t. közönséget e' lapokban időről időre értesíteni. — Több tekintetnél fogva — miknek bővebb fejtegetésébe most nem bocsátkozom — kívánatos volna, egy magyar újságnak itt helybeni szerkesztése. Elég legyen megemlitenem, hogy általa az országgyűlési tudósítások gyorsabban fognának szétterjesztetni, 's azon visszaélésekre, árnyoldalak és hiányokra, mik városunkban nem épen ritka tünemények, nagyobb sikerrel lehetne az illetőket figyelmeztetni, mint másutt szerkesztett hirlapok útján. Ezeket előre bocsátván, menjünk át az újdonságokra. Híjába mondja nekem ezután valaki, hogy a' pozsonyi Hausferr-ek nem viseltetnek kitünő szeretettel az országgyűlés tagjai iránt. Legjobb barátaiknak is felmondják a' szállást, hogy bele Landtagsferr-eket fogadhassanak. Hogy a' szállásbér megkötöttetik, hogy például 4—5 szobácskától, mellyekért eddig 3—4 száz vft. fiztetett, 4—5 száz pft. követeltetik, — ez természetesen mellékes dolog, — 's azért is éljen a' pozsonyi Hausferr-ek barátságossága. Mindazáltal figyelmeztetem az illetőket, hogy ámbár, mint mondják, vagy 100 család van készülő-felben, innen olcsóbb Hausferr-es városokba költözni, — jó lesz eleve gondoskodniok szállásról, mert később bizony bajosan fognak szerttehetni legszűkebb szobácskára is. — Az országgyűlés közelgetvén, színházuink igazgatóját is hazafiai lelkesedés melengeti, 's olly terveket forral, mikről a' pozsonyiak eddig még nem is álmodtak. Ő ugyanis a' jövő országgyűlés alatt magyar színész-társaságot is akar tartani, mellynek — ha az akarat tetté válik — hetenkint legalább is háromszor fog átengedtetni a' színpad. — Nem régiben kinyilatkoztatá mind a' magyar kör, mind a' német casino, hogy sok tekintetnél fogva igen czélszerű volna, a' két társulatnak egyesülnie. Választmány küldetett ki tehát mindkét oldalról, kidolgozandó az egyesülési föltételeket 's illetőleg új alapszabályokat. A' választmányok meg egyezvén a' föltételekben, már csaknem kimondatott az egyesülés, midőn a' magyar kör gyűlésében egy valakinek eszibe jutott, föltétellül tenni azt is, hogy az elnökség magyar nyelven nyilatkozzék, 's egy más valakinek, hogy egyedül a' magyar jegyzőkönyv legyen hiteles. E' két indítványt a' kör természetesen elfogadta, de bezzeg nem ám a' német casino. Ennek tagjai 's a' mi legkülönösebb, magyar ajku tagjai is, kigyót békát kiáltottak az érintett föltételekre, 's az egyesülés holdgabb időkre halasztatott. Valóban furesa kis dolog, azt kívánni a' magyaroktól, — kik ha létre jó az egyesülés, a' német tagokat számra jóval felülmulják, — hogy saját hazájokban 's koronás városokban olly társalgási egyletbe álljanak, mellynek elnöksége néhány magyarul nem értő polgár 's nyugalmazott katonatiszt miatt, német, 's mellyben a' német nyelv fölsőbbségét gyakorol a' magyar fölött. — Mig azonban a' magyar és német elemnek egyesülése dugába dült, igen gyorsan haladnak a' németföldnek horunkkal vaspántok által eszközlendő egyesülése körüli munkálatok. A' pozsony-gänserndorf vaspályát értem, mellyen, mint mondják, már jövő novemberben nyitattik meg a' közlekedés, ha — nem később. — E' napokban tekintém meg hét országra szóló, most már teljes forgásban levő, műmalmunkat, mellynél, daczára az ellene árasztott rágalmaknak, alig van kitünőbb nevezetessége Pozsonynak. E' malomban egy

roppant kerék rostál, öröl (négy kövön) és szítal is. Bárcsak dagasztana és sütné is, mert talán előbb szállná meg az irgalom lelke, mint pékeinket, kik, ámbár 4—5 ftal szállott leebb a gabona, mégis kisebbre sütik a' zsemlyét, mint azelőtt. És így rá jöttünk volna az egyre rémitőbb alakban mutatkozó inségre, melynek enyhítésére, ha meg kell vallani az igazat, alig alig történik egyéb, alamizsna-filéreik osztogatásánál. Munkát a' szegénynek, munkát! — 's ő nem fog éhezni. Bár sokan követnék e' tekintetben gróf Zay Károly példáját, ki zay-ugrózi uradalmában utak, hidak készítésével foglalkodtatja kenyértelen alattvalóit, 's ez által olly állapotban tartja őket, hogy a' megye gabona-előlegezésére sem szorulnak; bucsányi konyhájáról pedig délelőtti 11 órától délutáni 2-ig minden koldusnak meleg étel nyújtatik. Ha sok illy földes úr volna, nem barangolna egyhamar az országban annyi éhező. — Végezetül megemlítem még Kilényi színész-társaságát, mely itt keresztül utaztában Szigligeti „Rab“-jával lépett föl legelőször. Pázmán, Tóth, Tóthné, Cserecsér Natália, Farkas, mindenesetre több színészi tehetséget tanusítottak, mint az itteni németek, és mégis attól tartok, hogy már a' 3-ik előadás alkalmával is, pusztá padok előtt fognak játszani. Hiába, nincsen itt még a' magyarnak hazája, ha itt van is országháza.

Menyőri Elek.

SOPRONI UJDONSÁGOK. Kényelemszeretetünk mindig a' fölületen evez; röstelünk a' mélybe pillantani, szédüléstől tartván: pedig nem ártana ám, ha kissé fölfegyverzenők szeméinket, legalább nem családunk annyiszor, 's nem olly nevetségesen, mint bizonyos újságlap, midőn vasutársaságunkat a' gloggnitzival tett forgalmi szerződéséért 400,000 pfntnyi gazdálkodásról dicsérgeté. Köszönjük az illy gazdálkodást, még ama lap jámborságának sem kívánnók. Mert ugyan, — elhallgatva azon sok előtt ugys kisszerű körülményt, miszerint e' szerződésből hasznót bizonynyal nem mi húzunk; elhallgatva minden nemzeti követelést, — gazdálkodás-e az, ha pénzünket gyümölcstelen kísérletekre pazarolván, kölcsönhöz folyamodni kényszerítetünk? Epen ez történt a' soproni vasutársasággal. Vagy nézzétek meg azon nagy-martonýi óriás uthidazatot, mely száz 's néhány ölnyi hosszágban 60—70 lábnyira emelkedve, közel milliába került. 's nézzétek meg azon hegymentést, mely a' fölbugyanó vizektől maig sem mentesíthetett, 's naponkénti beomlásokkal emésztí a' munkát; nézzétek meg, mondom, ezeket, és halljátok azon incidenst, hogy ezt mind elkerülheték, ha pár dobásnyival odább vitetik a' vonal, — és ekkor kúrtöljétek még a' gazdálkodást! — Utcza-szegleteink sinlik már a' megszokott hálálkodási rimánykodásokat, melyek így hangzának: „Hoher Adel! löbl. k. k. Militär! Verehrungswürdigstes Publikum! Ihrer bekannten Huld und Güte empfiehl ich hochachtungsvoll Dero ergebenster.“ Egyszerűen szólva, német színészeink bevégzik az időre mutatványukat, egy legújabb énekes, táncos bohózzattal, az igazgató zárbeszéde adván meg a' pontot neki. — Valaki általunk azt akná rendőrségünknek sugatni, hogy a' járdai kényelmet ne hagyják talicskások által zavartatni, — 's ne bátyázzák el ott fetregő hordók és áruládák tömegével, mert meglehet, hogy valami furfangos germanoman a' furcsa Eiselet és Beiselet németországi körutazásából ide hívja, gyarapítandó utczai jeleneteinkből is a' müncheni frescokat. — Nem régiben ismerőseim egyike meglátogatván, alig győzé dicsérni a' városi határutaknak készitési módját, miszerint az arra hordott macskafejnyi sima kövek olly farkasi étvágyat gerjesztenek, hogy lehetetlen a' helybeli vendéglőknek nem örövendőniök, — és ki ép taggal városunkba érkezett, nem könnyen hagyja el falainkat, illően tartván a' nyakszögő távozástól. Lám, mennyi előre látó bölcsesség rejlik ez utakban! ki hitte volna, hogy még ez is a' város kézzelfogható hasznára intéztetett! Ezt nevezem aztán én körültekintésnek! — Vásárok nálunk a' mérlegek és rőfök vizsgálása kellő szigorral hajtatik végre; — némelyek szerint, e' gondoskodásnak a' mészárosokra is ki kellene terjednie, mert hiába! illy szűkidőben gyarlók vagyunk, habár egyik szemé volnánk is az igazságnak. — A' természetbarátok látogatása emlékre veretendő pénzen a' vén Aesculap és fiatal Flora fognak Sopron városa czímerére dűleszkedni. Mi áldásunkat nyújtjuk e' frigyre, mert szerelem köté!! — Fő és legörvendetesebb újság az, hogy e' lapok szerkesztője, szeretve tisztelt Frankenburg ur, honderűisen, barátunk, legközelebb körünkben időzött, meglátogatván ifjusága kegyelt helyeit, meg néhányat őszinte tisztelői közül. A' találkozás milly váratlan, olly kellemes vala, miképen újdondászi keserűségünk engedé. Jól mulattunk a' futamló percek alatt, emlékezvén a' csigaszarvu bohóságok öklelgetéseiről, nem feledvén azon szívélyes emberéseket, kik legalább Kamcsatkáig tűznének, ha rajtuk állana: és mind e' felett jó izűen kacagánk. Isten éltesse a' jámborokat! Másik, szinte örövendetes újság, hogy az itteni ev. lyceumbeli, jelenben T. Tatay István tanár ur elnökléte alatt főnálló, „magyar társaság“ öröminnetet ült áldozó csütörtökön, meghíván rá városunknak és vidékének „lelkeseit“. Az ünnepély színhelye, a' főtanodai szónokterem, alkalmisság, egyszerű esinnal díszítetett, jelesb szónokaink, és koszorús költőink, ugy egyéb innepelt művészeink arcképei foglalván el a' zöldfüzères falazatot. Az ünnepet Kölcsey himnuszával kezdé meg, Kluge Samu vezérlete alatt, az ifjusági énekkar! Megnyitó beszédül a' tagok egyike fejtegeté: „melly (inkább: mi) célra tört a' társaság most lefolyó 57-ik évében?“ Ebből megértők, hogy munkásság, ész- és szív-képzés volt a' hármas cél. Véleményem szerint, gyakorlatilag illyes körnek legközelebbi célja: tökéletesülés a' magyar nyelvben, miként azt művelt embernek írnia, beszélnie kell. Rokon vele: a' gondolkodásra ébresztés és munkához szoktatás. Másod cél, mint amazoknak következménye: az ész- és szív-képzés. Mikre eszközül szolgálnak: az olvasás, írásbeli dolgozatok, kölcsönös bírálat, eszme-esere és szaválás, — mely utóbbi egyszersmind cél ugyan, 's az ebben és a' dolgozásban szerzett ügyesség eredményül mutatattak föl, — de azért a' főcél irányában eszközök maradnak. Valóban sajnós, ha illy ártatlan és hasznos célú társulatok felsőbb helyen félreértetnek. Egyébiránt a' megnyitó beszédre visszatérve: az — agyba vert magyarságu és darabos előadásu volt; szellemére nézve pedig, majd tulságosan szerény, majd szánandólag fenhéjázó. Törjetek nagyra, dicsőre, barátaim, de ne hirdessétek fölront szemölddel,

mert üres dicsekvéssé törpül az egész: pedig az ifjat a' szerénység különösen diszesíti ám! — A' megnyitó beszédet „vértér“ című ballada követé, pattogtató előadással borzasztván a' hallgatóságot. Majd a' harmadik „viharkori képze(le)tével ismerkedtetett meg, míg a' negyediktől, „Balaton táján“ fogazott gondolatait vevők mulattató tagjáték kíséretében. Ezután Stainlein Otto grófelmékedék e' tárgyról: „csak az igazság avatottja lehet valóódlag szabad,“ — meglepő azon érettség, azon szabatos gondolatmenet, azon férfias higgadság, mely ez értekezést jellemzé. Az értekező nagyon fiatal még, és ha korával észfejleménye most tanusított arányt tart, — a' tudományos világ szép nyemerenyre számíthat. — Fölváltá ezt Pakh Károly, „a' felszázados magyar nádor halálára“ szerzett költeményével. A' mű bokros jelességeit a' megrázó előadás csak emelé. De birja is ám az illető azon tulajdonokat, mik hatályos szónoki előadást idéznek elő. Termet, hang, magában és modulatióiban, arcz- és tagjáték összhangzó működése kerekdeddév tevék a' szavalást. — Nyomban ezután „a' legszebb gyöngy“ szavaltatott, elég hangosan. A' mű meglehetősen volna, ha az epigrammai gondolat annyira ki nem nyujtáték vala. — Ezek mind a' társaság kebléből keletkezett dolgozatok. Mint láthatjuk, figyelmet csak kettő érdemelt, de azoknak belbecse már elég, hogy a' gyengébbeket feledjük. Most, egy kis éneklés után az idegen szavalmányokra került a' sor. Garay „Kont“ját Czupra Endre sok hévvel és átgondoltan, de igen is színésiesen szavalá. Tüzét kissé mérsékelheté, ha kiszámítandá végeig a' hangerőt, mely a' lázadó morajt csakugyan halványan nyomá ki. Petőfynek gyönyörű „csárda romjait“ velünk egy derék német fiu, Zundel Károly, örvedetes sikerrel ismerteté meg. Kaján Ábelnek „Csont a' kóbor színész“ című parodiája, Badácsy Pál által előadva, jól megnevelteté a' közönséget. Garay „Obsitos“-a Stettner Tamásban hű személyesítőre akadt. Elkerülé szavaló a' torzitást, s mindazon szögletességet, mire illy népies darab könnyen tévesztheti az izléstelen. Valóban örvedetes volt észlelnünk azon helyes tapintatot, mely bizonyos művészi nyugalmat kölesőzött az előadásnak: tárgyon, hang- és taghordozáson uralkodva, élénk szemjátékával, kedves tünemény lön e' szavaló, s szavalmánya könnyüded vidorságban tartá végig a' közönséget. Eötvös „bucsi“-ja s Vörösmarty „szózat“-a meglehetősen adatok elő, kivált az utóbbinál Horváth Gyulának erőteljes hangja elemében leheté, ha hamis intonatiójáról leszokandott. — Ennyiből állott az ünnepe. A' tavali és idei között szembeszökő a' különbség haladásra nézve, mi nagyánt az elnök buzgalmának s néhány tag dicsérendő törekvéseinek köszönhető. A' szavalók legtöbbjénél azonban holmi fonák éneklő modor uralkodik, mely, kikelve a' hang eredetiségéből, bizonyos alpathost idéz elő. Aztán soknál az arcz- és szemjáték egészen ismeretlen: mindütt ugyanazon feszes kép, ugyanazon merev szem, nyakingatás, hadaró mozdulat, mikről pedig leszokniok gondos gyakorlat mellett vajmi könnyű. Hanem a' szavalásról értekező művek olvasása sem ártana ám, sőt a' társaságnak tisztében állana, legalább Hensiuszt kézikönyvül birnia, s minden tagjától megkívánna, hogy tanulmányul forgassa. — Közönség, kivált a' hölgyvilágból, szép számmal jelent meg, mi a' soproni szép nemnek csak dicséretére válik. Nagyaink közül egy sem alázta meg magát. Torma.

— A' magyar festészeti akademia derék igazgatója, Marastoni Jakab úr, rendelt magának egy művészt Olaszhonból, ki régi olajképeit kiujtja; Tunegutti Jak. úr megérkezvén, már ezen régi képgyűjteményen dolgozik is; — mivel pedig nem minden festész bir illyes munkákban hasonló ügyességgel, ez is csak dolgának bevégezteig maradand itten: azért remélhetni, hogy azon t. cz. régi olajfestészeti képek tulajdonosai, kiknek arra szükségük volna, ez alkalomhoz örömet fognak nyulni. A' művész ebbeli eljárásáról magának akárki személyes meggyőződést szerezhet az említett festészeti akademiában.

SHINHÁZI ELŐADÁSOK HETI RENDJE:

Május 23. Normális nap.

— 24. Sevillai borbély.

— 25. Bácsi, harmadszor.

— 26. Négy Haymonfi.

Május 27. Mátyás fia, harmadszor.

— 28. Lassú viz partot mos.

— 29. Dom Sebastian. Wolf úr javára bérletszűnettel, Rein a' úr harmadik föllépte.

— A' Spiegelben Hugó Károly ur ezt mondja: „— — — ich habe vom National-Theater für meinen „Brutus“ — zu dessen Bearbeitung für die National-Bühne ich so oft gefragt und mit der Begerung der Aufführung ich ein ganzes Jahr seitir wurde — noch kein Honorar erhalten, obgleich ich einen ganzen Monat nach der Aufführung vergebens darauf wartete.“ — Ezen fordított mű utolsó átjárítása és letisztázása csaknem az olvasó-próba előtti napon végeztetett be, mely az előadást pár héttel előzte meg: tehát nem az igazgatóság, hanem a' szerző és fordító volt az oka a' netaláni halasztgatásnak; mert darabját, hogy előadathassék, mindenestre előbb adható állapotba kellett volna tennie. A' tiszteletdíjhoz az utalvány neki vagy megbízottjának az irodában rögtön kiadatik, s a' pénztár az illy utalványozott összeget rögtön kifizeti; mi eddig is teljesítették, ha H. K. úr kívánta volna: miről első darabja adatása alkalmával eléggé meggyőződhetett. —

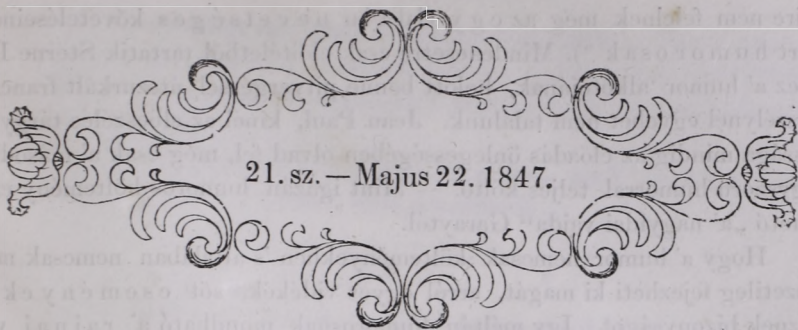
— Szigeti betegsége miatt május 18-án Tüdán kívül kém helyett A' párisi napló, s 20-án Mari helyett Örültek háza Dijonban adatott.

1847.

ÉLETKÉPEK-hoz
 kiadja Frankenburg H.

21. sz. — Majus 22. 1847.

A' H U M O R R U L.

A' humor a' nevetségesség azon foka, hol az értelem játékában az érzelemnek is adatik hely. Az elméncz, ki vágásaival nemcsak másokat, de magát sem kiméli, humorossá válik. A' humorban önmagának tárgyává lesz az egyed, egyediségét mindenre kiterjesztvén. Azért van a' humorban az általánosnak és aprólékosnak legnagyobb összeforrása; azért emelkedik benne az egyed, a' humoros én, mindennek fölibe és emel egy percz mulva mindent magának fölibe, elismervén egyszerre mind hatalmát, mind gyarlóságát. Mondhatjuk hát, hogy a' humor olly nevetséges, melly megszűnt nevetségessé lenni és fenségessé válik. A' nevetségessé és fenségessé elemnél fogva találkozunk a' humorban a' kedélyesség és értelmesség, az emelés és alázás, építés és rontás, becsülés és megvetés, nevetés és sirás, végtelenítés és megsemmisítés ellentéteivel.

Valamint az ókor jellemét a' kellem (a' természet emberesítése), a' középkorét a' fenség (az Isten emberisülése) tevé: úgy az ujkorét a' humor teszi. Az ujkor embere sem a' természetet nem emeli fel, sem az Istent nem huzza le magához, de mint közép- 's átmeneti lény természet és Isten között (mellyben épen ezért ellentétes sajátságok egyesülnek), magában központosul, 's mint embert tudja magát. Az ember a' mindenség humora. — Ugrálva felemelkedünk 's megvetjük a' mindennapi világot, mellyben élnünk kell, 's melly miatt önmagunk felett szánakozunk; a' magunk feletti szánakozás mulandóságunk eszméjét költi fel, 's így a' felemelkedés után megalázásra indit, — mellyben midőn hijába keresünk vigaszt, ismét az ellenkező oldalra vitetünk. Így hullámozva játszik a' humor, az ujkor művészeti szelleme, mellyet az ujkor benyújtója, Shakspeare *) , tüntetett fel először. Shakspeare személyei több-

*) A' sors különös játéka, hogy Cervantes, ki a' középkor regényességét temeté el, és Shakspeare, ki az ujkor humorosságát támasztá fel, mindketten századjuk legnagyobb költői, egy és ugyanazon évben 's napon multak ki (ápril 22. 1616.)

nyire nem felelnek meg az egyoldalú nevetséges követeléseinek, mert humorosak *). Mindenesetre csak előítéletből tartatik Sterne Lőrincz a' humor alkotójának, holott benne pityergéssel átszurkált francia szeszélynél egyebet nem találunk. Jean Paul, kinél az elbeszélés tárgylagossága mindig az előadás önlegességében olvad fel, még csak a' második, nagyszerű humorral teljes költő. — Mint igazán humoros költemény említhető „a' nagyidai vajda“ Garaytól.

Hogy a' humor nemcsak költeményekben 's általában nemcsak művészetileg fejezheti ki magát, arról egyes vidékek, sőt események is tesznek bizonyosságot. Így méltán humorosnak mondható a' rajnai vidék, hol a' jelenkor prózai pontosságával elrendezett szőlőkertek fölött a' multkorbul felmaradt, költői báju romladékok boronganak. Humorosnak mondható azon esemény, midőn a' weinsbergi nők, kiknek az ellenség megengedé legbecsesb holmijöket kivihetni az ostromlott városul, férjeiket hátokra veszik 's ezen teherrel kitávoznak. Greguss A.

A' KÖLTŐ SZERELME.

Zivataros őszi éj után hetet vert falunk toronyórája, midőn kedves barátomat, a' szerencsétlen, bánatos Lenkait meglátogatám. — Már a' megelőző estén voltam nála; de nem akarám háborítani, olly tulvilági merengésben találtam íróasztala előtt. Halavány arcza, mellynek mondhatlan gyöngéd, mélyen égő szívet tanusító vonalmain valami megrezzentő átszellemültség lebegett, lágyan balkarjára volt hajolva; jobbájában író tollat tartta, 's koronként jegyezgetett. Az előtte égő gyertyák hosszú hamvai mutatak, hogy régóta 's mélyen el van merülve. Megjelenésemet sem vette észre, 's én örömemben, hogy gyakori üres elmélyedései helyett lélek-edző munkában lelém, szótlanul osontam ki. — — Ma ismét itt vagyok! kérdeni jöttem, édes barátom, mint érzi magát beteg lelked?... De hol vagy? nyugágyadon alszol-e? 's ime — tegnapi ruháidban! Hihetőleg egész éjen át dolgozál, 's fáradt valódat hirtelen elnyomta az álm hatalma.... Ah, arczod félig el van fordulva, 's a' szokottnál halaványabb; zárt szemedben könny ül, 's mi ez? zsebkendőd is átázva hever melletted a' sirástól!... Szegény barátom, szegény Olivér! te ismét szenvedél! Vajha szép álmaid volnának a' jelenben, hogy lágy karjain kárpótló örömeket találna bánatos kebeled!...

'S közelebb léptem asztalához, mellyen tele irt ívet lelék.

*) Ki mert volna egy Falstaffot teremteni, ki rabló, áruló, dorbézoló, gyáva 's mégis kedves emberünk? Shakspeare a' humoros személyekben is, mint mindenben, mélyen elrejtja a' mozgató gépezetet 's műveit nem szabad szó szerint rendben magyarázni; nála folytonosan szemünk előtt kell tartanunk az egészet. Falstaff a' leghumorosabb személy (a' benne fekvő ellentéteket itt hosszasan ki nem emelhetjük) csak azért is, mert már az erkölcsi rosznak határszélén mozog, 's a' határt látszólag mégsem lépi át, mert soha nem találjuk őt megvetendőnek, mindennapinak 's általában költőitlennek; sőt biztosan számolhat őszinte szánalmunkra az öreg sir John, midőn királyi pajtása által némán, 's mint ismeretlen elhagyatik.

E' sorokban van tehát éji gondolataid füzére. Már gyanitom tartalmukat! Régi sebeid vérzenek benne... Im az első sor is fájdalom! — Tehát nem használtak tanácsaim! Kedves barátom, ismét megfeddjelek-e makacsságodért?...

Illy gondolatok közt vevém fel az ívet, melly reszketeg kéz vonásai-val volt töltve, 's olvasám, mint következik.

* * *

Ki kell beszélnem magamat! oh hallgassatok meg!... Szivem telegyült fájdalommal: ki kell ömölnie; mert perczenként nehezebb a' lélekzet alatt... Életem egyszerű történetét vetem ki belőle, hogy megkönnyebbüljön!... Ime — minden szónál tágulnak szorító kapcsai; 's ez édes érzés, melly vérző keblemen átrohan, mi üdvözítő!... Ah, honnan törnek át lelkem néhez fellegein emez enyhítő sugarak? Istenség vett-e szárnyai alá? tündérek csókolják-e sebeimet, hogy a' fájdalom lángja gyönyörben olvad fel keblemen?... Igen, ez az emlékezet! e' hizelgő sugár, esalfa délibábja a' léleknek! Ismerlek, boldogító kin, emésztő kéj — az élet és halál színében! Jer jer, im jobbam! vigy el szép hazádba, 's engedj fáradt lelkemnek örök-álmát határidon!...

Mi alélt vagyok, 's mégis mennyi kéjjel írom e' sorokat! Ah e' betűkben csalhatlan gyógyszer van...! Ha életemet így élhetném át! 's ha e' sziv végerővel fellobbanna, 's ábrándimban visszahozná utoljára Czelesztát, 's én megérinthetném őt, 's ajkairól forró csókot szivhatnék: akkor életem fagya fölolvadna, 's érzem, e' sziv megszűnne verni, 's ezernyi szenvedései után mosolyogva költözne el a' csillagok honába, ama rejtélyes világba, melly felé, mióta őt szeretem és nem bírhatom, örökös vonattatást érzek; melly olly szelid hangon hív magához, hangján a' tavasznak, hangján egy uj életnek...

Ah, hol vannak szemeim? minő lágy szender felhőzé be eszméletemet! Ébren valék, 's mégis régóta álmodom!... Ki látogatott meg? Az éjfél lelkei szabadultak-e fel lánczaikból? ők voltak-e nálam? — Hét év előtt rettegve gondoltam rájuk; most velök társalgom. Ah, hét év előtt mennyi árnyékkal kínált az erdő, mennyi hang lakott az őszves természetben!... Mi változott? a' mindenség-e, vagy én?... Im ott van most is a' csillagos ég, de nem szép az többé! Hét év előtt tetszettek a' csillagok; mert az ő szemeivel ragyogtak. Akkor az ő selyem hajába burkolózott az éj is; a' tavasz tükre, arczrózsáit verte vissza; a' tél, keble ezüstjével kérkedett. Ugy van, ugy! egy név újra teremté előttem a' mindenséget, 's ugyanazon név szétrombolá azt! Már elmosódtak előttem a' vonzó színek mindenütt, 's a' világegyetem összefutott képpé lön, mellyben nincsenek változatok, mellynek nincs fény- és árnyoldala; csak végpontjáról vöröslik egy égi test; de nem világít, nem ad meleget: sugárai önmagára hullnak vissza... az a' nap, az — én napom: Czeleszta!...

Istenem, minő egyszerű történetekből áll össze az ember élet-sorsa ! pillantás, 's — jövőd tere el van hintve átokkal vagy áldással a' sirig. Im, pillanat határozott felettem is. Ifju voltam, midőn őt megismerém ; keblelem láthatárán egy felleget sem uszott — nem felleget a' fájdalomnak, nem felleget a' szerelemnek. Tiszta volt egem, 's mégsem üres : mert a' hit fényt adott bele ; mert a' remény színbe öltözteté. 'S ő megjelent, 's elfoglalt a' pusztát világot — nem fegyverrel, mint a' hódítók, nem vérnyomokon, mint az üldözők ; de — egy tekintetével. 'S rögtön édenkertté lön a' rideg tanya, 's hozott virágokat e' sziv. Oh mennyi élet, mennyi láng, mennyi balzsam lehelt kelyheikben ! Egy világot beillatozhatának vala, 's mégis most, czél helyett, hová oszlanak el ? . . .

Szelid emlékezetnek szentelém e' sorokat, 's im lelkem megrándult tükre hullámokba hajlong, 's szét darabolt habokra osztja eszméimet. Nincs azokban összefüggés, érzem ; de vergődő lelkem szabatos előadásba nem fér el . . . Oh, légy segítségemre, Czelesztának szelid képe, 's ints nyugtot mosolyoddal a' szélvész fölé ! igézd le pillantásoddal a' csapongó fájdalmat, mellynek éjében, mint bolygó tűz, czéltalan szállong lelkem. Hozd vissza az óra üdvét, mellyben megismertelek. — Látd, akkor még az élet arczépei közül leghivebb barátomat, a' szenvedést, nem ismerém, 's te sem tudád : a' sors vesszeje mi mélyre hat ! Hisz alig valál tizennégy évü ; szived egy zöld kert vala, 's nem voltak lombos fáí, mellyekben a' vihar karja megfogózott volna. Boldog valál akkor te is, kedvesem ; mert benned volt a' tavasz, bár künt a' természetben az erdők szele sárga leveleket zörgetett. Nemde, jól emlékezel ? ősz volt akkoron és szüret, 's a' vigasztaló nedv gyöngyözve csorgott a' hordókba. Te, lánytársaid koszorujában, lent a' füzes alatt, az árnyékos gyepen futkosál, 's midőn én vadászva, fegyverrel kezemben, körötökbe léptem, elpirulál : fejlődő gyermeki szívedet ébregő erők fogák el 's szégyeltél tovább játszani. — En bánmultalak ; kitudakozám nevedet, 's magambam kértem : hol láttalak ? Meg kelle vallanom : sehol, Czeleszta ! 's mégis — ismerős valál ; megleptek vonásaid, 's mégis arczod rajza már megvolt keblemben. — Alkalmat keresék részvétem kimutatására, 's a' fa lombjain, melly alatt álltál, a' közelgő télnek egyik kis lantosát pillantám meg fénylő zöld szárnyaival, 's rá irányzám fegyverem, 's a' füzek parányi énekese zengedezve hullott lábaidhoz. Néhány perc mulva lángba borult arczczal fogadád el kérésemre a' kis foglyot, 's midőn zavarodva kebledhez szoritád, fekete szemeid tévsugárai mutatak, hogy jobban remegsz, mint a' madárka, melly a' szabadság édes honából egyszerre rablánczba hullott . . . Oh emlékeztetek, szeretett Czelesztám, e' pillanatokra ! mert bennök rejtett a' mag, mellynek hamar növé fája borut vetett egész életemre, 's tán életedtől is elfogá a' napsugárt . . . Látd, milly véletlen szövi az életpályát ; látd : egy találkozás 's egy elvesztegetett élet mint állnak kapcsolatban ! — Nem panaszul mondom ezeket. Hidd el, Czeleszta, bár életem örömet nem hozott : egy boldog jelenért talán kétkedve adnám cserébe első szerelmünk mennyei emlékét — azt a' hallgatag, szent lángot, melly, mint a' haldokló végfohásza, földi szóba fel

nem olvadhatott; melynek túlvilági tisztasága formát öltönyt az eszmék bő országában nem talált, 's csak ifjú érzéseink először megzendült hurjai, csak lelkeink első rugékonysága adhaták vissza titkos tartalmát. Ah, hisz olly gyermek is valál, Czeleszta, hogy e' szó: szerelem, megvallva, elremitett volna, 's ha kimondom vala: te fájdalmas sirásra fakadsz! — És mégis, mi az első pillanatban már értettük egymást; ajkaink helyett lelkeink beszélettek, 's csodás érintkezéssel egy tekintetben, egy mozdulatban, egy hanghullámban összefolytak . . .

Néhány nap múlva te távozál szülőiddel lakhelyetekre, a' fővárosba; én maradtam boldogságunk színhelyén egy szenvedélylyel, mely sokkal mélyebb volt, mintsem talán időelőttinek ne kellene tartanom. — Oh Czeleszta, hányszor gondoltam rád távolléted alatt! minő eszmék, mennyi gyötrelmek járták át keblemet! — Önmagam sem értém, 's egy évig küzdöttem lelkem tavaszborúja ellen. — Az év végre elmúlt; de csak az ujság ingerét vevé le érzelmeimről; tartalmok ugyanaz maradt. — Ez idő körül ismét lejöttek vidékünkre. Én láttalak. Meg valék varázsolva, 's — nem szólhattam. Hisz minő eszmét kell vala e' szónak kifejeznie!

Istenem, egy év milly változáson vitt által téged! mennyi bűbájt rakott valódra! Pedig sötét szemeid rezgő villáma, lelkes vonalmaid, szavad csengő ezüstje, a' szellem és kecs mozdulatidon — minden, minden ugyanaz vala: de legparányibb részleteiben is a' fejlődés ragyogó fényével előntve, és zsendülő korod jelentékeny sugaraiban uszva. — Én elmaradva érzem magamat; kecseid képzetem fölé tolakodtak: reményeim fellegvárai égtek le 's a' pillanatban halálba rohantam volna . . .

Midőn később zongorához ülél, 's zenészi szép tehetségeidnél fogva, lelkesülten játszal: a' bátorság szerelmem epedő könyvével fölfakadt keblemben, 's szólottam hozzád a' legmindennapibb tárgyakról, mik engem és téged épen nem érdekeltek; de mégis minő értelme, minő jelentése volt e' kopott dolgoknak! . . .

Harmadnapra hugomnak, a' te hű barátnédnak, megvallám, hogy életemet adnám egy pillantásodért. Te érzelmeid tolmácsává szinte őt tevéd; de azért, midőn együtt valánk, egy szó-, egy hanggal nem érintettük félénk szerelmünk titkát. — Olly tisztán szeretélek, Czeleszta, hogy minden szóval sérteni véltem angyali lényedet; — azonban bár hallgattam: szívem zokogott az érzelmek alatt. — Sokszor tapasztalám, hogy szórakozott vagy te is; hogy a' szerelem remegése ül arcodon, 's meg-meggyújtja vonásaid tiszta betűit ifjuságod szemérme, mintha vétkeztél volna. Ah, minő szállékony, aetheri pir, minő rózsafény volt ez! Ha festő volnék, vászonra tenném, Czeleszta, 's előtte imádkoznám! Mondd: nem szép kor-e ez, melyben a' szíven a' szerelem légének is terhe van? melyben a' lélekre az eszmék is bünsúlylyal hullanak? Bármiszörnyyé formáljon is később bennünket az élet, lehet-e mondani, hogy eredetileg nem nemes teremtvény az ember?!

Néhány nap múlva mulatástok vége felé járt, 's én mentem hozzád — bucsuzni, azon erős feltétellel: hogy égő szerelmemet megvallom előtted. De anyád is jelen volt, 's nem szólhaték. Azonban midőn távozám, 's te

alföldi szokás szerint az utcaajtóig kikésérél, alkalmam lön egyedül lehetnem veled. És lépteim remegtek, 's a' belső hév kiszállt arczomra, 's minden ajkamon lebegett már, de a' hang, a' hang nem állott hatalmamban! A' küszöbön állottam . . . mit tudom én, mint és hogyan? hisz a' föld forgott velem, 's gépíleg egy hideg 'Isten hozzád' gördült ki ajkaimon, 's önkénytelen fordultam el, 's többé nem láttalak. Rohantam. A' szomszéd háznál már könyeim omlának, 's meg kelle állapodnom. Rögtön felmerült agyamban: néhány percz előtt mint remegtél te is, 's hogy minden mozdulatod mutatta: mikép sejtéd és érzed lelkem harcát, 's hangot, szót várál, 's egy tört ígében minden, minden ki lett volna fejezve . . .

És én — hallgattam . . . !

Oh Czeleszta, kiemelem e' pillanatot; mert benne életsorsom koczkája végkép elperdült! Ah Istenem, ha ekkor csak néhány szóval kötve lön vala szerelmünk frigye, most — most, Czeleszta, birnálák! 's forró indulatom utat tört volna kezeidhez. —

A' következő reggelen te elutazál; én maradtam; de — nem akarom elősorolni, mennyit szenvedtem elválásunk első napjaiban. Annyi igaz, hogy sokáig bódultnak kelle lennem; mert azon egyetlen mód, melly szerelmünk fejlődésére kedvező eszköz leendett, a' levelezés sem jutott eszembe. Később már hiányzott bátorságom reá. Nem levén pedig mibe fogóznia ömlengő lángomnak: hinni kezdém, hogy olly angyali lény, mint te, olly nagy városban, annyi jeles udvarló közt — nem emlékezhetik a' puszták egyszerű fiáról olly hű, olly kizárólagos lánggal, mint ő. — Ezen kétely nem irtá ugyan ki szerelmemet, de elérhetlen álommá változtatta, mellyhez lassanként minden emlékezésnél a' lemondás fájdalma vegyült. Befolyása alatt elveszté az élet érdekét szemeimben, 's a' legkinálkozóbb örömek előtt elfordított fővel mentem el; egy sötét melancholia fátyola huzódott lelkemre, mellynek burka alatt csak egy eszme élt: hogy Czeleszta nincs több 's választanom nem lehet . . . De habár hittem is, hogy a' távollét meghütheté irántam szerelmedet: azért álmaimban forrón öleltelek; képed mindég eszményibb rajzban jelent meg, 's lelkem részévé vált, mint a' fájdalom. —

Év mulva sikerült törekedésem, 's parányi hivatalt nyervén, ábrándos szerelmemmel pesti lakos lettem, 's ah — mi édes volt a' vidék lége, melyet veled együtt szivhattam! — Azonban soká nem láttalak, 's nem is kerestem a' találkozást. Féltem a' valótól, melly szétduhhatta volna ama bájos képet, mit phantasiám hatalma a' letűnt órák sugáraiból forró ecsettel szívem tükrére égetett. Hittem mégis, hogy idővel erőm leszen felkeresésedre, 's ez boldogított. — Hat hónap mulva színházunkban megpillantálak, 's lelkem rendült meg, midőn a' távolból felém fordulál. De soká nem szemlélhettelek; mert arczod vidám volt, 's a' forró mosoly, mellyel környezőidet jutalmazád, elűzött. Benne ábrándaim dús ültetvénye fagyott el.

Többször találkoztam azután veled az utcákon; de csak futólag vetém rád szemeim, 's alig láttalak. 'S bár belsőm égett, 's bár mindég

meg kelle állanom, ha elhaladtál, hogy lélekzethez juthassak : üdvözlés nélkül bocsátalak el, 's soha sem szólítottalak meg. Hibáztam ; de nem volt csoda ; hisz — első találkozásunk a' színházban, forrón ölelt kételyemet is elvette, 's kétségbeesett lelkem szerelmed hitének csak forgácsait birta még !

Azonban a' sors életem külső körülményeire is kiönté mérgét, 's ama kegye által, miszerint fővárosi lakossá tön, egyszersmind nagy csapást szabott rám — midőn egy szívvel, melly, önérzettel mondhatom, gyermeki-leg jó volt, melly soha sem csalatkozott az emberekben, melly nyílt szeretet 's meleg részvét légében fejlett, — midőn, mondom, e' szívvel hivatali állásomnál fogva egy színeskedő szörny kénye alá juttatott. Mint hiena a' halottakat, szaggatá fel e' nyomorult keblemnek háborítlanul nyugvó kincseit — hitem 's reményimet, a' szép 's nemes növényzetet, melly gazdag virulásnak volt indulandó. Igen, e' vampyr a' közben lefolyt négy év alatt éjt nap szívemen rágódott, meleg sohajimat kihüté, ártatlan mosolyimat torkomba fojtá 's első, félénk lépteimben megingatott ! Teljes hatalmát fordítá ifju erőm ellen, 's hitványul, lassu számítással legázolt előttem minden életet, hogy önhasznát, hogy érdekeit az én véremen, az én napjaimon fölhalássza. Számoljon elkeserített szívemért, számoljon elvesztegetett életemért, számoljon elszalasztott szerelmedért az örök hatalomnak ! . . .

Ah Czeleszta, milly keserű sorsba jutottam ezen nem-ember ármánya által ! mennyi rágalommal, gyalázattal, szükséggel kelle vivnom hosszú — hosszú négy éven át ! . . Oh szólj ! ezen idő alatt, ha akartam volna is, mint keresheték fel, midőn — érdemtelenné voltam reád téve a' világ előtt, a' világ előtt, melly vakon ítél 's a' tekintélynek pártját fogja ! . . Hisz Istenem, én dicsőségben ragyogva, tetteim fényétől körül sugározottan akartam hozzád lépni, és — mivé levék ? ! . . Ah, mélyen bizó, felette érzékeny lelkem ekkor tört meg sorsom vesszeje alatt ! kihalt abból minden mag, kép és mosoly, 's emléked is halotti fagyban hevert szívemen, 's csak néha mozdult meg, 's rémesen vérző sebeimre világított . . .

Keserű évek valának ezek, mellyek alatt mégsem kerülhettem ki, hogy rólad hirt ne vegyek. — És minő vigasztaló hírek valának ezek a' kétségbeesés óráin ! . . Oh, te tudád, Czeleszta ! hisz ezen időben esett . . férjhezmeneteled ; e' szó, mellyet senki sem ért ! e' szó, mellyet senki sem foghat fel — csak én, csak én ! ! . .

Midőn meghallottam, hogy nő vagy : szívem rejtekét megnyilni érezém ; óriási fájdalom tört ki repedékén, 's uj nyilást vágva, ismét medrébe ült, 's ott — oh, mi gyönyörrel tapasztalám nőni lángját, melly szétszakítandja maroknyi sárházát . . azonban egyszerre erőm elhagyott 's összerogytam. Hosszu álom jött szemeimre, bár, mint környezöm mondá, gyakran ébren valék. Harmadnapra lassan körülhordoztam tört szemeim, 's megborzadtam a' gondolatnál : hogy élek.

Mostoha körülményeim még félig beteget felkelni kényszerítének, 's elhagyott dolgaim rendezém ; de Isten kegyelmének tekintém, hogy járásaim közt sorsom veled össze nem hozott. Senki sem sajnált ; te megszán-

tál volna, 's vannak helyzetek, melyekben az irántunk kifejlett részvétnak ónsulya van. Ez paradox a' boldog előtt; de ki sokat szenvedett, jól ismeri azt. Jól ismertem én is, 's mélyen érzettem, hogy akkor, midőn beteg lelkemet a' legdurvább önkény csapása még felemelte, a' te részvevő szived egyetlen könye összezuzta volna. — Durva önkényről szólottam; mert fentebb említett ellenségem szinte ez időben látta jónak, négy évi folytonos üldözéseit berekeszteni felettem, és ellenem újra fellépván, körülsánczolt állásánál fogva pályámon megbuktatott. Könnyü győzelme volt! hisz nem védtem magamat; sőt sebhedt szivem fájdalmában önkényt nyújtám nyakamat a' bárd alá. — Pestet el kelle hagynom; mert azon sóvány hivattal, mely lélekölő munka után száraz kenyeret adott, kiragadák kezemből . . . Ekkor bucsuztam el tőled; de te nem hallottad végszavaimat; a' felhőknek mondtam el azokat, könyeimet a' szelek itták fel. Szivem tompa zokogására senki sem figyelt.

Nyitva volt a' világ előttem, 's fájó kebelem amaz egyszerű tájra vont, melyet egykori jelenléted költői fényben állított elem, melyben félénk szerelmünk első bizonytalan nyomait feltalálhatám. És oh, hányszor időztem a' mohos fa alatt, hol megpillantálak! hányszor néztem meredt szemekkel lombozatára, hogy körvonalaít örökre szivembe nyomjam! Ott volt a' fű is, melyet egykor lábacskáiddal tapodál, ugyanazon töből fölsarjadva; ott repkedtek és daloltak a' madarak is — csak te, szerelmem, csak te, lelkem lelke, tüntél onnan el! 's tán hiába is lettél volna jelen; hisz elpártolál tőlem örökre . . .! De nem vádollar, 's nem vádoltalak soha: te nem levél hűtelen! Ismerem jól az élet zsarnoki kényszerűségét: neked, gyöngé virágszál, erős fuvallata előtt meg kelle hajolnod! . . . 'S valjon mondtam-e, hogy meg ne hajolj? valjon nem kellett-e álomnak tartanod a' multat, melyből egy iránysugár sem maradt kezeidben? . . . Nem valóál te, kedvesem, nekem szánva, és másé levél. Én csak a' drága ékszer megbecsülésére válék sorsomtól hivatva! A' birtok nem engem illett . . . 'S nincsen-e rendjén? Ki kérdi ezt? ki támadja meg a' sors intézkedési jogát? ki mondja: itt is egy ember vész el idő előtt méltatlan sebben? . . . Nem maradnak-e vissza ezren? és a' könyre, mely ama haladók szemből kicsordul, nem szomjazik-e a' száraz hant? és a' vért, mely eme szakadó szívből szétömlik, nem lesik-e éhes állatok a' levegőben, 's a' rothadó test után nem viaskodnak-e millio férgek a' földben? 'S hol a' lemerülő czél uj czélt szül, mi veszteség marad ott? . . . tán a' fájdalom, mellyel ama kebel halálaig küzdött? tán az elfecsérlett évek, kijátszott remény, kétségbeesett hit? . . . Hagynak-e szakadást e' semmiségek az örök lánczolatban? Hisz hol van azon egyetemi erő, mellynek szálára minden felfűződött az állatvilágban? Nemde a' szenvedés az a' rugó, mely annak ereiben fentartó erővel lüktet? nemde a' fájdalom az a' só, mely tengere vizét a' rothadástól megőrzi? . . . Mondom, Czeleszta, békéltető okot mindenütt lelhetni, és én is kerestem. Hidd meg: szenvedésemnek nincs vad fullánkja; nem erőszakosan vette be szivemet: szelid megadás-sal önkényt nyújtám át neki. Hisz, ha fogyasztja is életemet, nem lehet a'

fájdalom keserű, melyet éretted viselek! Szellemed engesztelőleg leng
 éles foga előtt, 's midőn szívem szívét találja is törével, ott vagy te min-
 dég, 's jelenlétedben a' kifacsart könyet mosolyogva ejtik le szemeim . . .
 És lásd — minő az én szerelmem! nem kérdelem én : szeretsz-e még? Oh
 erre már nincs jogom! Csak azt kérdelem : ha boldog vagy-e? de olly bol-
 dog, minőnek én ohajtalak. Mint szeretnék szivedbe nézni! hiszem : a'
 rokonszeny erőt adna szemeimnek, legtitkosb redőibe hatnom, 's akkor —
 Istenem, én . . . üdvözlőnk! Mert látd, azt mondják : minden embernek
 egy lelkileg egészen hasonló társa van, 's míg mindketten élnek a' hason-
 szenvű lények, mindketten szerencsétlenek. Oh, ha te szenvedsz, Cze-
 leszta! én meg fogok érted halni, hogy — boldog légy! . . . (Vége köv.)

Prasznovszky János.

HA FÉRFI VAGY, LÉGY FÉRFI . . .

Ha férfi vagy, légy férfi,
 'S ne hitvány gyöngé báb,
 Kit kény és kedv szerint lók
 A' sors idébb-odább.
 Félénk eb a' sors, csak csahol;
 A' bátraktól szalad,
 Kik szembeszállanak vele.
 Azért ne hagyd magad!

Ha férfi vagy, légy férfi:
 Legyen elved, hited,
 És ezt kimondd, ha mindjárt
 Véreddel fizeted.
 Százszorta inkább éltedet
 Tagadd meg, mint magad;
 Hadd vesszen el az élet, ha
 A' becsület marad.

Ha férfi vagy, légy férfi,
 'S ne szád hirdesse ezt,
 Minden Demosthenesnél
 Szebben beszél a' tett.
 Építs vagy ronts, mint a' vihar,
 'S hallgass, ha műved kész,
 Mint a' vihar, ha megtevé
 Munkáját, elenyész.

Ha férfi vagy, légy férfi:
 Függetlenségedet
 A' nagy világ kincséért
 Áruba ne ereszd.
 Vesd meg, kik egy jobb falatért
 Eladják magokat.
 „Koldusbot és függetlenség!“
 Ez légyen jelszavad.

Ha férfi vagy, légy férfi,
 Erős, bátor, szilárd,
 Akkor, hidd, hogy sem ember,
 Sem sors könnyen nem árt.
 Légy tölgyfa, mit a' fergeteg
 Ki képes dönteni,
 De méltóságos derekát
 Meg nem görbitheti!

Petőfi Sándor.

FALUSI ÉJSZAKÁK.

IV. DOKA KORCSMÁJA.

Tíz évvel ezelőtt virágában volt Doka asszony; korcsmája pedig minden
 vasárnap 's ünnepnapon tömve volt vigadókkal, kik a' közeleső falukból össze-
 sereglenek. — A' két szobából, egy mérőkamrácskából 's konyhából álló épület

igen regényes helyen feküdt, 's ez okozhatá, hogy költőibb lelkületű ifjúk még az író-rendből is gyakorta meglátogatták; azonkívül — köztünk maradjon a' szó — a' 32 éves Doka asszony özvegy is volt, szép is, — de ez még mind semmi azon titkokhoz képest, hogy a' szép Dokának tizenöt éves leánya volt — B o r i s k a. 'S millyen volt ez a' Boriska tiz év előtt! — gömbölyű fejecskejét göndör hollóhajak takarák, hasonszínű tömött szemöldök őrzött egy-egy nagy szikrázó éjszemet, mellyeket festőileg arányos hosszú szempillák árnyazának; szája nem volt kicsiny, de szegélye vékony 's pirosabb az epernél; apró fehér rendezett fogacskái vakítólag tiündököltek az arczbőr barnás színe mellett; — 's milly forró tiszta vér csergedezett a' leányka ereiben! nyílt magas homloka gyakorta láttatott duzzadt ereket, — hát a' kebel halmai? a' gömbölyű karok és lábcsakkák? a' kicsiny kezek 's a' teljes ép termet? az az örökös vidorság és élénkség? ennyi tökély városban is feltűnt volna, egy közönséges országuton fekvő korcsmát pedig mindenestre legalább is félszázadra nevezetessé tett. —

Tiz évvel ezelőtt én is örömet látogattam meg Doka korcsmáját. —

Doka asszony eredetéről keveset tudott az egész vidék — ő maga nemcsak felvilágosításokat adni nem szeretett, sőt a' legjelentékenyebb kérdésért, mi őt, férjét, vagy leányát érdekelte, képes volt megnehezteni. A' korcsma földesurának annyit mégis megmondott, hogy férje katona volt, kiszolgált a becsületesen a' capitulatiót, 's meghalt ezelőtt hat évvel. — Néhány öregasszony azonban a' vidéken, sőt legkivált a' közel eső faluban, ellenkezőt beszélt; ugyanis azt álliták, hogy Doka férje katona ugyan, de megszökött, 's jelenleg is él. — A' fiatalság Doka asszonynak inkább adott hitelt; — miután szép volt, azonfelül szerelmes: kíváncsi volt, hogy özvegy legyen. — Születésre nézve oláh volt; ezt maga sem tagadta. —

Szentmihálynap estéjén rendesen legnépesebb volt Doka korcsmája: a' szomszéd helységek valamennyi szolgálégye megjelent ilyenkor inni és tánczolni, tehénfejés és felmosás után pedig a' szolgálók, ha az ajtón nem, de az ablakon bizonyosan kiszöktek, 's még szolgálatot is képesek voltak veszélyeztetni, csak hogy D o k á h o z, mint mondani szerették, elmeheessenek. Ilyenkor azután a' gyepen sátor alatt tánczolt a' fiatalság, 's miután zöldellő erdő csak a' szomszédban volt, igen sok tánczospár törekedett oda p i h e n n i. Csak reggel lehetett szemlélni a' könnyelmi dultást a' hervadt 's legázolt erdei virágokon. —

Én A — ban laktam. A' korcsma hasonló urodalomhoz tartozott, tizenkét évig tehetősb jobbágyságok hasznabérelték társaságban; 1837-ben azonban Doka asszony tetemesen fölebb rugtatá a' hasznabért árverés alkalmakor, — mit az előbbi hasznabérlők bámultak, ismervén a' jüvedelmet — 's közakarattal abba hagyták az egészt. —

Szeretem a' szép leányokat; a' természetet imádom, legkivált ott, hol ünnepies köntösben és költőibb képekben mutatkozik. E' kettő okozá, hogy Doka korcsmáját szebb estéken meglátogattam; szerettem szemlélni a' szép egyszerű leány Boriskát, de még inkább elragadt a' felséges vidék, melly e' korcsma mellől szemeim előtt feltárult; — e' két tárgyon kívül gyakorta volt alkalmam e' helyen a' népet tanulnom szokásaiban, legkivált örömeiben 's mulatozásiban; fájdalombaiban 's bajaiban a' közéletben naponként szemlélhetém. Azután meg tiz évvel ezelőtt tüzes ifjú valék, szerettem mindenféle zajt, — szerettem az egész világot. —

A — ból még az út is fenséges volt Doka korcsmájához. Mintegy félórásig szőlősdombok aljában haladt a' menő; különbféle fák kínálkoztak gyümölcseikkel, 's hűvös árnyékban kellemes illat kísérte az embert a' nyílt térre, melly a' szőlősdombok végeztével változatosságával mutatkozott. Ismét félórásig rónán vitt az út; a' távolban hegyek, erdők, falvak és mezővárosok tornyai tűnedezték fel időnként; itt-ott apró cserjéket ingatott az alig lengedező szellő, a' néhány

hó előtti zöld vetések helyett sárga tarló ragyogott a' nap sugaraiban, a' fordulókat sok helyen kigyózdó patak, vagy kisebb folyó határozta. — Este más alakban mutatkozott a' tér, 's mit a' nap magával vitt nyugodni, az est más szépségekkel pótolta ki. — A' róna lassacskán domborult, míg tetőre jutott a' haladó, mellyről letekintve, két cserjés dombocska völgyében fehérlett Doka korcsmája. — Az épület régi német stylben épült: alacson falazat, magas tető és magas kémények, faragott fenyőtornác, mellyen elszórva lóczák, asztalok, és székek kínálkoznak. Az épület előtt illatos akácok zöldeltek, hűvös árnyékban tartva az épület belsejét, hol azonban nyaranta igen kevés ember mulatott.

A' háztól alig néhány lépésnyire jobbra fenyőerdőske virított kised domb oldalán, balra pedig magasabb dombaljban zöld mező terült, keresett 's választott helye a' mulatóknak. Mindkét dombtető, mint már említém, cserjés volt, hol gyakorta hangozék puskaszó, kivált augusztus- és szeptemberben, midőn nyulakon kívül a' fogoly- és fajdvadászatok is megkezdettek. —

Késő tavaszi, nyári és koraőszi alkonyban fénséges volt a' vidék, hol Doka korcsmája vesztegelt; hát még, ha a' 15 éves Boriskát is oda képzeljük! — Igen sokan jártunk e' vidéket szemlélni.

1837-iki Szentmihálynapja volt, — A. falu fiatalsága egész napon át készült Dokához; minden utcaajtóban, hol valamire való leány lakott, suhancok ólálkodtak, 's ha véletlenül Maris, Juli vagy Sári végig ment az udvaron, volt integetés 's különféle jeladás, 's ha az illető leány megjelent: esküvel kellett megígérnie, miszerint később szolgálatából elüzetten, mintsem szavának ne álljon, 's mihelyest a' legszükségesbekeket elvégezte, Dokánál meg ne jelenjen. Istenem! néhány szobaleánynak csaknem szíve repedt meg, hogy nem mehetett vigságra és tánczra, miután benn kellett hálnia. —

Midőn a' nevezetes korcsmába menendő, hazulról elindulék, lehetett tiz óra; az ég egész kiterjedésében csillagos volt; fájdalom azonban, hogy, mi a' regényességet még jobban előmozdithatá, hiányzott a' holdvilág. Egyedül haladtam gondolatokba mélyedve, sok mindenféle tárgy felmerült lelkemben, különösen, ha jól emlékszem, olyasmiről is álmadoztam, mi álomnak is nevetséges leendett: a' többek között, terveket készítteték azon esetre, ha e' roppant világot egészben, mindenestül, úgy, a' hogy van, én bírnám. Tizenhat évet alig haladtam meg, 's szegény legény valék. —

A' már említettem szőlősorozat végén ronsolt fakereszt állt az üdvözítő képével, két oldalán egy-egy terebély körösfá vesztegelt, évek óta zöldelve és illatozva. Napközben ritkán állt magányosan a' feszület és két körösfá: mindég, vagy legalább gyakorta térdelt imádkozó a' kereszt talapjánál, nagy böjtben pedig éjjelenként hálaadó ének hangozék a' különben csendővedzte vidéken. A' hit, ha nem boldogit is e' földön, de mindenesetre nyugalmat ad. — A' mint e' helyet elértem, akaratlanul felpillanték a' nagymesterhez; én őt mint embert is imádonak találtam. Egyik körösfához támaszkodva két uriásan öltözött egyént szemlélttem, — az egyiket szemben láthatám, mégsem ismerém meg; a' másik, bár oldalaslag állott, ismerősnek látszék, 's valóban ő volt, kit gondolék: az A — ban szállásoló vasas ezredbeli főhadnagy, gróf X. A' főhadnagy 's az idegen suttogva beszélgetének együtt; csak igen nagy vigyázattal különböztetheték meg egyes szavakat, mindazonáltal, megvallom, kissé meglepett, hogy a' 'Boriska' nevet kétszer is hallám említetni. — Jó éjt kívántam; a' főhadnagy fogadá üdvözetemet 's én egykedvűen, mint azelőtt, folytattam utamat. —

A' róna közepe táját elérve, játszó seregbe bukkantam; egy zaklatott pozsgás porleányka épen felém szaladt, karjaimmel feltartóztattam őt, 's tréfás megjegyzések között adtam át kedvesének. — Istenem! milly gömbölyű volt a' leányka, szinte kedvem lett volna velök játszani; mennyire különbözött e' tapintat azon tapintattól, mellyet tiz év után bizonyos pesti bálban, keringő alkalomkor, bizonyos keresztül kasul fűzött, és bepáczolt, a' nagyvilág illatdús atmos-

pherájában megaszalódott Donna Flaminán volt szerencsétlenségem tapasztalni. De hagyjuk ezt! mind a' kettő elmúlt.

Rövid idő múlva czélt értem. A'mint az épületet megpillantám, feledém a' főhadnagyot, az idegent 's a' gömbölyű porleánykát. Két egészen új 's sokkal érdekesebb tárgy foglalta el figyelmemet: Doka asszony és Boriska. Doka asszony, mint mindég, ma is vidor volt és kaczer, 's roppant elfoglaltatása dacára is maradt annyi ideje, hogy engemet, mint régi ismerősét 's — mint mondani szereté — kedves vendégét megcsókolhasson. Boriska komolyabb volt, mint különben, sőt mondhatni, búsnak látszék; a' mint piros arcát megcsíptem, 's édes Boriskám'-nak szólítám, egyegy könycesep ragyogott nagy sötét szemeiben. Boszús pillantatot veték Doka asszonyra; bizonyára ő bánt ismét durván és keményebben a' szeretetre méltó gyermekkel.

Boriska igen megválogatta az udvarlókat, keveseknek adaték a' szerencse, vele enyelegetni; én e' kevesek közé tartozám. Mindenki Doka asszony felé huzódék, a' fiatal özvegnél könnyebb volt boldogulni. — 'S az igazat megvallva, Doka asszonynak mindég volt egykét választottja a' közel falubeli ifjakból, kiket szeretett megkülönböztetni, kik azután adandó dulakodások és czivódások alkalmával, mi különösen szent Mihálynap estéjén gyakorta megesett, az ifju menyecske által kijelelt részt pártolták. —

Kevés ideig maradtam a' borozók között: a' szép Borist követtem a' szabadba, szemléendő a' tánczókat. Nem mondom, hogy nagyon regényes, de mindenesetre regényes, zöld sátor alatt, egyszerű lámpavilágnál, rosz zene mellett nyári vagy őszi estén szemlélni a' vigadó népet. Kiki párjával, egykedvűleg vagy ujjongatva czífrazza a' nótá szerint, 's mi legkülönösebb, hogy a' pórnép nem igen szeret tánczközben beszélgetni. — A' leány lesütött fővel, csak néha pillantva választottjára, lejt az ifju előtt, ki magasra néz, vagy a' bámuló közönségen legelteti szemeit, 's csak midőn szeretőjét átkarolta, hogy amugy istenigazában megforgassa, néz bátran és merően a' leány szemeibe. — Mennyi szép virágot képes számtalanszor a' legegyszerűbb falu felmutatni, mit azután igen sokszor a' városokba visznek eladni. — A' szegénység ős erőben neveli fel az erényt, melyet ismét szegénység tipor le. —

Kissé távol a' vigadóktól szépen termett barna ifju ragadá meg figyelmemet; első pillanatra, úgy látszott, reá nézve kis érdekléssel bir az egész multság, közönyösen tekintett majd ide, majd oda, leggyakrabban én találkozhattam sötét szemeinek pillantásaival. — Az ifju lehetett 22 éves, fekete fürtök hulltak széles vállaira; magas, derült homloka, tüzteljes éjszemei férfias erőre 's szilárd jellemre mutatának, görög metszésű orra 's a' vékony szegélyű száj, legalább jelenleg, gunyt jelélének. Öltözte csak annyiban különbözött a' többi ifjak öltözetétől, mert széles öv keríté derekát. —

— Ha leány volnék, csak ilyen ifjut tudnék szeretni; szólék Boriskához, megfogám jobb kezét 's figyelmeztetém az idegenre. — Boriska elpirult, csakhamar azonban elmosolyodék; az idegen ellenben indulatot kifejező arczeccal 's szemekkel tekintett majd reám, majd Boriskára.

— Talán ismeri a' szép Boris az ifjat? kérdém a' leánykát enyelegve.

— Nagyon is ismerem! hogy ne ismerném Vasalikát, a' számadó fiát, hiszen szeretöm; válaszolt Boriska, 's örömet sugárzó tekintetet vetett az ifjura, — kezeckéjét azonban az enyimbem felejté. —

Az ifju, még egy haragos pillanatot dobva mindkettőnkre, távozott. —

Különös, de igaz marad, hogy a' pórifju a' legegyszerűbb szóváltás, a' legkönyösebb pillantások, a' ki nem számított találkozások miatt is képes szerelemféltővé lenni, egy nyilvános kézzszorítás pedig évek-kötötte viszonyt is felbont gyakorta. Az együgyű paraszt szerető csak akkor nem lát veszélyt ilyesekben, ha az közvetlen az ő jelenlétében történik, szóval: midőn nemcsak lát,

hanem hall is minden szót. Illyenkor mindketten elnevetik magukat, 's még legkisebbke gyanu sem támad.

Boriska mindent látott, 's kedvese változását meg tudta fejteni, miért ő is csakhamar elhagyott. Elöttem sem levén már most talány az ifju magaviselete, egyedül hagytam távozni a' leánykát. — A' legnagyobb tárgy folytonos szemléletét is megunja az ember; miért, bár sok szép piros pozsgás leány lejtett el szemeim előtt, unatkozni kezdék. — Én is oda hagytam a' tánczolókat. — Ez időben még a' leányokat csak nézdelni szerettem. — Már annak tiz éve, hogy ez történt.

Künlétem ideje alatt nevezetes változások történtek a' korcsma kimérő kamarájában. A' vendégek többjei minduntalan ingerülten kiabálták Doka asszonyt, ki a' korcsmárosné tisztét egészen feledni látszik. Mit gondolt a' fiatal menyecske akkor a' jövedelemmel, mit a' jövedövel, mikoron azzal társaloghatott, kit mindenek felett szeretett. Igen, Doka asszony dühösen szerelmes volt. De valjon kibe? Az A-ban szállásoló főhadnagyba. A' főhadnagy pedig csakhamar utánam megérkezett, 's annyira elfoglalá a' piros korcsmárosné figyelmét, hogy a' vendégeknek háromszor, négyszer kellett ismételnök kérelmüket, azonfelül találkozott köztök olly egyén is, ki szinte sokat tartott arra, ha a' szép özvegygyel cseveghetett. 'S így valóban méltán boszorkodának némelyek. Én örömebb beszélgettem volna Boriskával, de Boriska távozott kedvesét kiengesztelni, — mi alkalmasint meg is történt, miután, bár sötéteske volt, mégis kivehétém, zöldellő fa alatt mint tartá ölelve a' leánykát az ifju, 's kibékülési jelül mint tüzött hosszú csókot az ártatlan szácskára.

Igy állottak a' dolgok Doka asszony korcsmájában ezelőtt tiz évvel. Mint tizenhat éves ifju igen keveset láttam arra nézve, hogy sokat gondolhassak, mind a' mellett többször visszaemlékeztem távollétemben is az idegenre, ki a' szőlők végén álló ronsolt keresztnél a' főhadnaggyal titkon beszélgetett; volt valami rejtélyes az idegenben, mi bárki figyelmét is igénybe veendte. Azután egypár-szor Boriskát is hallám emliteni, kihez nem tudom micsoda, vagy miféle érzelem leginkább vonzott. Másnap korán, hajnalban hagytam el a' vidéket, hova csak tiz év multával tértem vissza.

Megérkeztemkor az ősze vége felé hajlott; komor szeles idők jártak, csak itt-ott mutatkoznak levelek a' fák ágain, az utcákon alig volt ember látható: rideg, pusztá volt az egész vidék. Hát még a' sok változás, mi tiz év alatt a' falut érte! sokan, igen sokan már földben nyugvának; mennyi reményteljes szép bimbót hagyték el, a' nélkül, hogy kinyilva viszont szemlélhettem volna; — tiz év alatt szigorú évszakok is valának, és igen sok virág hervadt el még bimbájában. — Az öreg népszót szürke hajakkal láttam utószor, 's midőn megjövék, fehér volt, mint a' galamb. A' kántor sikoltó hangja recsegő lett, 's az öregbíró ezen idő leforgása alatt három menyasszonyt kísért az oltárhoz, sok leányka pedig, ki elmentemkor még gyermek volt, piros gyermeket ringatott karjain.

Tiz év alatt temérdek minden változott, 's annyi változások között ne jutott volna eszembe Doka korcsmája 's a' szép Boriska?!

Zúzmorás délután lovaglék ki a' korcsmához. Megvénült, igen megvénült az épület is, egyedül tetője ujitaték meg, mennyiben a' régi zsindey-tetőt szalmatetővel cserélték fel. Az ablaklyukban csak itt-ott mutatkozott üveg, jobbra deszka és papiros takarék az üreget. A' főajtón keserves nótát füttyölt az éji szél, a' ház körül éhes komondorok vonítottak, benn pedig a' piszkos szobában forgács tüze mellett száraz alak melengeté vén csontjait.

— Jó napot, bácsi! szólítám meg az ismeretlen öreg korcsmárost — annak hívém, de csalódtam, — mi hír van e' tájon?

— Semmi jó, nagy jó uram; tavál rosz termés volt, 's a' vinezellér koplalni fog a' télen.

— Ismer-e engem, bácsi?

„Megenged nagy jó uram, de, lelkem ugyse, soha sem láttam!

Megmondám az öregnek nevemet, 's röviden utamról is emlékezém. —

Az öreg elmosolyogta magát, 's derült arczezal felelt:

— Az uraatyját régen ismerem az urfinak, felette jó ur, az Isten áldja meg!

— 'S mióta lakik e' korcsmában?

— V o l t korcsma, nagy jó uram, már többé nem az, mióta Doka asszony elhagyni kényszerült ezen épületet, 's mióta abban gyanus és vétkes emberek is megfordulgattak; a' földesur vinczellér-lakká változtattatá, 's azóta a' korcsma a' tuloldalon van.

Rendkívül örültem, hogy a' jó öreg maga előhozta Doka asszonyt, legalább szabad mezőt nyertem a' kérdezősködésekre, 's kíváncsiságom is kielégítheték.

— Régen hagyta el Doka asszony ezen korcsmát? tán e' vidékről is elköltözött?

— Mintegy nyolcz éve lehet!

— 'S nem tudná megmondani, hol van jelenleg?

Az öreg komoly arczezal a' földre mutatott.

— Lenn van a' földben, azaz: a' pokolban!

Nem titkolhatám el meglepetésemet, 's megvallom, valami gyötrő gyanu fogá el keblemet; remegve kérdezém:

— Hát a' szép Boriska?

Az öreg még komolyabb arczulattal az ég felé nézett.

— Boriska fenn van az égben!

— Nagy Isten! meghalt?

— Tizenhat éves korában, igen-igen sokak által megsiratva.

— De olly hirtelen! mindenre kérem, beszéljen el mindent, mi a' korcsmát 's lakóit érdeklő tíz év alatt történhetett!

Az öreg néhány forgácsot dobott a' tüzre, 's beszélt, mint következik:

— Nem tudom, hallotta-e nagy jó uram, miután csak későbbben jött tudomásra, hogy a' Doka asszony férje kiszolgált katona volt és tapasztalt ember, sokat járván és kelvén a' világon, sokat is tudott; hogy, mint hitték, 's mint Doka asszony híresztelé, ezen ember nem halt meg, hanem élt, és éjjelenként többször meglátogató hitestársát, és bizonyos gyanus emberekkel társalkodott, sőt, mint sokan beszélik, még az ördögökkel is czimborált. Ezen ember még katonaeveiből ismert bizonyos grófot, ki ezelőtt több évekkal A-ban szállásolt, 's ki többször megfordulván ezen korcsmában, megpillantá a' szép Boriskát, beleszerelmesedett, 's miután szépszerével a' leánya szerelmét meg nem nyerheté, megvesztegetvén a' Doka holtnak hitt férjét, erőszakkal akarta a' leányt megszerezni. — A' holtnak hitt férj, nem tudva semmit Doka asszony 's a' katonatiszt közötti viszonyról — mert meg kell emlitenem, hogy a' katonatiszt Doka asszonynyal is szeretett csintalankodni — tervét közölte nejével, ki látszólag bele is egyezett a' dologba, titokban azonban iszonyu szándokot hordott keblében. — Doka asszony örülésig szerette a' grófot, 's miután bizonyos lön, hogy az leánya szerelmeért képes az övét feláldozni, eltökélte magában, hogy az ártatlan gyermeket meggyilkolja.

A' hallottakra hajszálaim meredezni kezdének, kevéske szünetet inték az öregnek, ki maga is örömet elhallgatott, 's irtózatot kifejező szemekkel tekintett a' szoba egyik szegletébe. — Künn havas zivatar ordított, 's miután az ablakokon meglehetősen hézagok valának, mindketten jóformán áthűltünk.

— Doka asszony, kit azóta tüzesvassal sütögetnek undok vétkeért, ismeretségre állt a' faluban több vén babonás asszonyokkal, 's néhány iteze borért sikerült olly kotyvalékot szereznie, mellytől a' gyermeknek meg kellett halnia.

— Szegény szerencsétlen Boriska! akaratlanul könnyű toltult szemeimbe.

— Épen illyen zivataros téli időszak volt, csakhogy már jó késő lehetett: sötétség borította az egész vidéket, egyetlen csillag sem ragyogott a' magasban,

valamint a' korcsában sem volt egy lélek sem. — Boriska legkisebb gyanu nélkül kanalizott az elébe tett ételből ; alig nyelt le azonban néhány kanállal, azonnal iszonyu kínokat érzett beljében , 's hangosan kezdett esengen. — A' fertelmes asszony jól bezárta a' külső ajtókat, 's miután észrevette, hogy szere nem olly rögtön gyilkol, miként remélte , erőszakot használt: hogy gyermekét elnémithassa, kendőket keresett, szácskáját bedugandó. — A' leányka előtt csak hamar világos lön minden ; nehéz izzadságcseppek verődtek ki egész testén, az irtóztató kín csakhamar felemészte ifju erejét, még néhány perczekig küzködött az olly korán elhagyandó étellel, 's csakhamar kiadá ártatlan lelkét.

— Rettenetes! vadállatban nem létezik illy gonoszság, mint ezen asszonyban ; — 's mi történt e' kigyóval ?

— Boriska halálának híre csakhamar befutotta az egész vidéket ; sokan megtekinték a' kimultat, a' többek között az A — falubeli orvos is, ki titokban szinte szerette a' szép Boriskát, 's ki szinte többször meglátogató Doka korcsmáját. — Az orvos külső jelekből azonnal kimagyarázta a' leány kora halálának okát, 's miután a' szép test felbontatott, minden kivilágosodván, a' fertelmes asszony törvény kezeibe szolgáltatott. Eleinte mindent tagadott, későbbben azonban, kinzó eszközök is használtatván, megvallá undok tettét. Ezelőtt három évvel veszett el a' legnyomorúságosabban a' börtönben.

— Ha jól emlékszem, igen csinos külsejü kedvese is volt a' leánynak — fija a' számadónak ; ez mit mivelt, midőn az esetről tudósították ?

— Nagy jó uram, az sem volt jobb a' többinél: még temetésére sem ment el szeretőjének, azt nyilvánítá, hogy Boriska ha nem volt is egészen bűnös, de mindenesetre volt kevéske része a' főhadnagygyali viszonyban.

— Volt-e sok nép Boriska temetésén ?

— Még a' szomszéd falukból is jövének, 's kik jelen valának, majd mindnyájan megsiratták ; csudálatos, de igaz, hogy még rozszlelkü anyja sem szégyen a' koporsó mellett zokogni.

— Hát az idegen — Doka asszony férje ?

— Mai napig sem tudja senki, hová lett.

Törött szívvvel hagyám el a' vinczellér kisded lakát, az egykori vidám és hangos Doka korcsmáját ; midőn kiindultam, sötét volt, 's a' faluig, képzeletemben, számtalanszor szemlélttem a' már porhadó leánykát.

Lauka Gusztáv.

V Á N D O R J E G Y Z E T E K.

VI. KÖZGYÜLÉS ÉS NEVEZETESSÉGEK EPERJESÉN.

(Folytatás.)

Ha a' természeti tárgyak ezen szép 's valóban gazdag gyűjteménye mindenki figyelmét teljes mértékben érdemlé 's foglalatokodtatá: nem kevésbbé meglepő volt a' két tágas szobában szép izléssel 's igen czélszerűen rendezett, valóban jeles iparműkiállítás, melly mindenkit örömezzettel töltött el. Nem győztek a' látogatók betelni azon sok szép iparműczikk látásával, mellyek itt minden oldalról kínálkoznak, 's mellyek ezen kis város industrialis állását igen jelentékeny színben tüntették fel. A' végszoba közepén felállított asztalon a' liqueur- és szalami-gyárosok rakák szabad használat végett ki gyárterményeiket. Mindenki meglepéddel hagyá el ezen termeket 's azon meggyőződéssel, hogy Eperjes városa még mindeddig leggazdagabb iparműkiállítással lép meg a' vándor tudós gyűlekezetet. A' termény- és iparműkiállítás érdeme egyébiránt Benczur József, cserép- és téglakészítő hollandi módra, Burchard Vilmos eczet- és pezsgőgyáros, és prof. Hazslinszky urakat illeti, miből világos, hogy Kassán sem volt szükség épen Dr. Hornra, hasonló hasznos és élvezetes kiállítások

létrehozására, ha ott is találkoztak volna lelkes férfiak egy ily üdvös eszme megtestesítésére.

Két órákor a' fekete sasnál közébed volt szabott áron. Ebéd után, a' meg-nézésre kitüzött tárgyak közt legnevezetesebb volt Fehérváry Gábor régiség-gyűjteménye, mellynek párja, akár annak belgazdagságát, akár a' legavatottabb művészi ízlést tanusító felállítását és elrendezését tekintsük, nehezen van privát ember birtokában, nemcsak Magyarországon, hanem az egész ausztriai birodalomban. Senki sem hinné, mikor ezen kis város keblébe lép, hogy ennek falai közt ily nagybecsű gyűjtemény létezzék. Fehérváry Gábor ur csak valami tizenhat évi fáradszorgalmának, Europa majd minden tartományai utazásának, számtalan összeköttetéseinek, megbízásainak, levelezéseinek 's az opálbánya ragyogó termékeivel ügyes sáfárkodásának ritka becsű gyűmölselei vannak itt lerakva. Az udvarra szolgáló termek, mellyekben ezen kincsek őriztetnek, Zahn nagy munkája után (die schönsten Ornamente und merkwürdigen Gemähde aus Pompeji, Herculenum und Stabiae, mellyből 1828. óta eddig 10 fizet jelent meg) egészen pompejii és herculanumi ízlés szerint vannak kifestve. A' világ részint felülről, részint oldalt jön be a' szobákba. Az oldalt levő ablakokat a' XVI-dik századból gyönyörű üvegfestvények ékesítik. Ezen bámulatos gyűjtemény nem szorítkozik a' művészetnek egy ágára, akár kor, akár nemzetiség tekintetében, hanem magában foglalja az ó kor nagy nemzeteinek művészeitől mindazt, mit a' tulajdonos megszerezni képes volt. Innen Egyiptom, India, China, Japónia, Mexicó, Görögország, Roma, Hetruria, Németország, mindnyájan képviselve vannak itt művészi emlékeik által. A' gyűjtemény legclassicaibb részét azonban a' görög művészet legszebb korából márvány- és bronzszobrok teszik. Több nevezetes egyiptomi régiségeken kívül, mellyek közt egy nagy papyrustekercs és egy nagy bazalt fej, különösen szembe-tűnnek, nagy érdekűek az indiai bizarr istenek ritka szépségű bronzszobrocskái, 's a' maga nemében egyetlen egy indiai festések gyűjteménye. De még Chinából és Japánból is számos remekmunka találtatik itten. Mi több, Mexicóból is találtatik itt egy igen ritka régi codex, melly lemásolás végett Mexicó régiségeinek kiadójánál, Lord Kingsboroughnál is volt. Leggazdagabb a' római régiségek gyűjteménye. A' rómaiak istenei több mint kétszáz bronzszobrocskában vannak itt képviselve, mellyek közt sok jeles és érdekes. Ezeken kívül négy szép márványszobor, több nagy érdekű bronz-edények, gyertyatartók 's számos egyéb régiségek talátnak itt. Még Pompejiből is láthatsz két faldarabot a' még rajta majdnem teljes épségben levő festéssel. Terra cottából is számos remekmű vonja magára figyelmet. Egy gyönyörű etruriai edény-gyűjtemény szép rendben van felállítva egy almáriomban. Különösen meglepő a' számos dombor- és mélyvésetű kövek gyűjteménye, melly a' híres Viczay-gyűjtemény legszebb darabjait magában foglalja. Sok historiai nevezetességű gyűrűk és cameek, 's classicaí vésetek, a' régiség báj-egébe ragadják lelkedet. A' keresztyén korszakból is sok nagyérdekű nevezetességet találsz itt, többek közt egy ritka köedény-(u. n. majolika) gyűjteményt a' XV-dik századból, több festvényeket és incunabulákat. A' képek közt különös figyelmet érdemel Francesco Francia madonnája és Rubens Péter munkája. Mind ezen sok jeles műdarab, mellyek tekintete a' régiségben gyönyörködöt a' leggyönyörteljesb élvezetben részeszteti, részint igen csinos üveges almáriomokban, részint különbféle alkatu nyílt vagy zárt szekrényekben vannak elhelyezve, részint a' falra is felfüggesztve. A' nagyobb szobrok a' szoba közepén vannak csinos aljzatokra állítva. Az egész gyűjteménynek elrendezése művelt ízlést 's mély tárgy-avatottságot tanusít. Egy külön szoba könyvtárnak van szentelve. Mi a' régiségtudományt illeti: feltalátnak itt minden figyelmetérdemlő 's nagyobb pompás munkák. Láthatod itt Napoleon egyiptomi expedíciójának halhatlan emléket: „Description de l'Egypte“ Montfaucon, Visconti, Cicognara, Denon,

Stuart és Revett, Zahn, Micali, Winkelmann, Zoega 's több másoknak pompás és drága munkáikat, a' Museo Pio elementinót, a' Pitture antiche d' Ercolanót a' Museum Gregorianumot, 's végre az Antiquities of Mexico-t (London 1829) hét imperial folio kötetben, melynek a' kiadó, Lord Kingsborough, egy pompás kötési példányát ajándékozta Fehérváry Gábornak, azért, hogy a' birtokában levő mexicói codexet lemásolás végett neki átengedni sziveskedett. Ezen ritka fény-nyel kiadott, különös munka, mely a' kiadót a' reá fordított nagy tőke bennevesztése által megbuktatá, aligha találhatik másutt Magyarországon. Ezen nagybecsű archaeologiai könyvgyűjteménnyel egyébiránt csak a' néhai Marczibányi Márton gazdag archaeologiai könyvtára — melynek egy részét a' meghaltnak fia Livius, a' magyar academiának ajándékozta — vetélkedhetett. A' könyvtár nem archaeologiai része nem nagy figyelmet érdemel.

A' régiségek ezen tömkelegében egyébiránt, melyek az emberi ész ezer meg ezerféle fejleményeinek 's csudálatos fordulatainak, különösen pedig vallásos fogalmainak eleven tolmácsai 's maradandó emlékei, 's melyeket ezen rövid egy pár órányi idő alatt, csak igen-igen futólag leheté átpillantani, biztos cicerone gyanánt szolgált a' tulajdonosnak szellemdús rokona Pulszky Ferencz, ki a' legszívesb készséggel vezérlé ezen nagyérdekű 's majdnem minden ponton művészetet lehellő teremeken át a' vendégeket, 's tárgyavatottan nyújtott mindenkinék, miről kívánt, felvilágosítást. Ezen tudós hazánkfia, ki a' régiség-tudományban is otthonos, ezen gazdag gyűjteményt, mely sok még le nem irt 's ki nem adott nevezetességgel bir, leírni 's kiadni szándékozik, mi által bizonyosan a' művészeti világban is szíves nevet szerzend magának. Ha van gyűjtemény, melyet, hogy nemzetünk birjon, ohajtánánk: úgy Fehérváry gyűjteménye az, mely által muzeumunk a' többi európai nemzeti muzeumok között nem utolsó helyet vivna ki magának.

Fehérváry lakhelye mellett van azon borzasztó nevezetességu ház is, melynek ablakaiból nézé Magyarország Albája, szelidlelkű nejével együtt, az általa borzasztó halálra ítélt magyar nemesek égrekiáltó kínzásait 's kivégeztetéseit 1687-ben. A' városi levéltárban még most is meg van azon bárd, mellyel ezen mézsárlások végbevitettek. A' vérpad helyén most a' szent háromság oszlopa áll.

Megnézést érdemlének még Eperjesen, Holländer Leo gazdag és igen jeles pénzgyűjteménye is, melyet a' tulajdonos a' legnagyobb szíveséggel mutatott meg a' látogatóknak; továbbá az evang. collegium több mint 20,000 darabra menő könyvtára, és az igen is szerény Semsey József vegytani laboratoriuma. Megtekintettük Burchard Vilmos eczet- és pezsgő-gyárárt is. Burchard ur a' legnagyobb készséggel mutatá meg gyárait 's előadá kezelése módját. Eczetje olly tisztán, olly czélszerűleg készül, hogy ohajtandó volna, bár fővárosunkban is volna néhány ilyen gyár, a' helyett, hogy itt a' kén-savanyinyal 's egyéb ártalmas savakkal készített és kotyfolt eczetek ezerek egészségét rontják meg, a' mi a' városi orvosi rendőrségnek nem nagy dicséretére szolgál. A' pezsgő-gyártást Burchard ur Franciaországban tanulta 's pezsgői Lengyel- és Oroszországban nevezetes szerepet játszanak. Gyártása terjedelmét azonban töle meg nem tudhattuk.

Estve az elnök gróf zeneestvélyre hívá meg a' társaságot a' megye tere-
mében. Az egykori hires keringő-componista Herfurth hangászkarának kísérelte mellett, néhány műkedvelő 's egy csinos és jeles kassai énekesnő, több jeles zenedarabokkal mulattaták itt a' hallgatókat. Az előadások két részre valának osztva, 's az első után egy mellék-szobában gazdag oszonnával vendéglé meg vendégeit a' gróf. Kár, hogy a' szűk hely miatt csak egymás hátán juthatának a' vendégek a' pazar bőkezűséggel megrakott asztalokhoz. Ozsonna után Henszelmann Imre pompás kiadásu munkájából: „Kassa városának ó-német

stylü templomai. Pesten, 1846.“ fol. kilenczven példány — melyeket Ocskay Antal kassai püspök, Richter Alajos jászói prépost, gróf Andrássy György és Pulszky Ferencz vettek meg — a' vendégek közt sorshuzásnál fogva kijátszatott. (Folytatjuk.)

NOVELLAIRÓ BARÁTOMHOZ.

I.

Hogy versíróból novellista lettél, azon nincs okom csodálkozni, — magam is ugy valék, 's ugy tán minden beszélyíró, mert alig hiszek ifjut, ki verset írni ne tett volna kísérleteket. De igen téveszmével kápráztatja agyát, ki a' novellisticai pályát a' versek nem sikerülte miatt kezdi meg, hitegetve magát, hogy prosában könnyebb a d h a t ó t írni: mert az illy elkeseredett vitézek többnyire a' felléphetésért izzadnak 's nem ihletsugallta érzelmeket igyekezzenek rajzolni. Nem szeretem gondolni, mintha te is csak elkényszeredett művelője volnál beszélyirodalmunknak: de épen pályád kezdetén, ugy hiszem, szívesen veendsz tőlem tájékozó nézeteket, mik ha nem épen hibátlanok is, de szorgosabb fejtegetés hiányában használhatók lehetnek annál is inkább, mert a' novella elmélete- 's kellékeiről még eddig széptani értekezés nem jelent meg, olly fáradságos munkára pedig nem utalhatlak, hogy minden illy tárgy körül forgó bírálatot átolvass.

A' beszély embriója az anecdotá, (mennyiben e' szó eseményt, történetet jelent). Az anecdotá ereje többnyire valami végén kifejezett mondásban rejlik, melynek tán hatásosbbá tételére a' bőbeszédűek az esemény közben előfordult jelenetek részletes leírásába ereszkedtek, majd kissé mélyebb tapintatu lélekismerek az indulatok vagy érzelmek menetét, fejletét, méltaták komoly figyelemre: ekként utóbb mintegy előképe alakult a' beszélynek.

Mi a' novella történetét illeti, sem időm, sem kedvem időszakonként kísérni azt, megemlítem mindazáltal, hogy illy tárgyú művek, az ugynevezett „libri romanenses“, legelőször Byzanczban irattak, midőn a' görögök elődek által kimerített bölcsészetbe belefáradva, az alkotandó új rendszerek, vagy felfedezendő alap-theoremák helyett, azt az étellel kezdék inkább viszonyba hozni. Milly selejtes művek lehettek ezek, gyanítható, de ők előleges szándék nélkül alapítói voltak a' műveltség terjesztésére olly hathatós új rendszernek, 's mindenestre hasznosabb szolgálatot tettek az életnek, mint szörszálhasogató vitaközökkel. Szinte kíváncsi volnék egyét azon középkori barátok által írott regényeknek olvasni, annál is inkább, hogy tájékozhatni tudnám magamat életviszonyaik és nézeteik körül. Ez időtájt egyébiránt a' hajborzogató és kísértetes események játszottak főszerepet, mi különben természetes következése íróik mogorva elzártságuknak 's ebből eredő kedélyborongás vagy képzelődésnek. Az illy kísértetiességeket emberek által kivive és ezekhez módosítva kapták fel a' lovagregények, mik most nevetségesek, de akkor, midőn ezen ugy hitt képtelenségek majd a' való életben is — kevés változatossággal — előfordultak, épen nem lehet létezésüket csodálni. Végre a' viszonyok simultával, a' regény is a' korszellemmel mintegy átolvadott az élet kézikönyvévé, mely kétségtelenül ugyis feladata: tehát hivatásának jelenben már megfelelt, példát állítva élénk erőnyéből és bünből, hogy okuljunk. — Ezen rövid vázlattal csak azt akarám megmutatni, hogy a' regény egészen párhuzamosan fejlődött a' társadalmi viszonyokkal, 's fog fejlődni untalan. A' regény irányt adhat a' társadalom egyes viszonyaiban, 's ép ezért sokkal fontosabb szerep jutott neki, mint hogy az életnek és tudományosságnak ne lenne kötelessége, eljárása felett örködni.

Mi ugyanis tárgya a' beszélynek? Nem egyéb, mint lélektani kép, akár-melly érzelem, indulat, vagy szenvedély rajza, 's minél hűbb ez, annál jobban megfelel a' beszély tárgyának. Mintha mondanád: hiszen a' dráma tárgya, az érzelem fejlődésének képét adni! Igen, kedvesem, a' drámáé is, de szintugy a'

novelláé. E' kettőnek tárgya közt nincs különég, csak az előadási modor különbözik, 's innét van némi eltérés a' kettő között. — A' novellában elbeszéljük, a' drámában cselekedtetjük azt, mit a' lélek munkássága kihat. A' dráma sokkal nehezebb a' novellánál; ebben ha némileg járatlan tollal írjuk is le valamely jelenet érdekeit, ha a' tárgy maga megható, okvetlen megindul olvasója; ellenben a' drámában, ha mindent pontosan el nem talál, már veszélyezve van a' hatás, 's csak egy hamis fogás is nem ritkán kockáztatja az egész darab sikerét.

A' novella az életnek másolata, mint múlté, a' dráma is az élet másolata, de mint jelené. 'S épen e' tekintetben van eltérés köztük. A' novellában személyeket állítunk, melyeknek rövid jellemrajzát bocásjtjuk előre, néha magunk ítélete szerint, néha beszédjüket vagy cselekményüket mutatva, mikből az olvasó vonhat következtetést, — tehát már ép, önálló jellemeket vezetünk a' cselekmény terére, mellyen szereplendők. A' novellában valamely jellemnek életéből egy szakadékat ábrázolunk, midőn a' már illy vagy amolly szenvedélyű ember lelkére valami esemény lázasztólag hat, azaz: felkarczolja gyengéit, felzuditja indulatát, 's ez által ő cselekvősegre ingereltetik, melly cselekmény azután egész kifejléséig a' beszély tárgya marad. Lehetnek esetek, midőn nem tulajdonítunk valamely személyünknek szenvedélyt vagy indulatot, de csak azért, mert ez mindenki által ugys feltételezve van, mint ifjuban a' szerelmi képeesség.

Lássuk most a' drámát. Dráma a' jelen élet mása, tehát mint a' jelen, szemek előtt kezdődik, folyik és végződik. Itt nem lehet erre vagy arra a' személyünkre bizonyos jellemet ráfogni, hanem csakugyan az indokot is mutatnunk kell, miért? Drámában semmi szenvedély nem feltételeztetik, annak szemek előtt kell keletkeznie, hogy lássuk, elég erős alapon nyugszik-e az alkotvány, 's kielégítő-e az indok, mellyből író annyit következtet. Látszik tehát, hogy drámában semmi képtelenségnek helye nincs, de mindennek a' lélektani természetes fejlemények szerint kell mennie. Ezzel nem azt értem, mintha a' novellában volna helye a' képtelenségnek, de egy novellairó kedvezőbb helyzetben van, miszerint jó vagy rossz indulatot ruházhat egyéneire, a' nélkül, hogy e' tetteért számadásra vonnák. — — —

A' novella szintugy költői mű, mint akár a' vers vagy dráma. Belsejére költői becszel bir a' novella, ha csakugyan lélekből vett tárgyat tartalmaz, 's ennek minden árnyéklataiban ug, mint fővonásaiban, pontos tükre. Ha valamely indulat él egyik személyben, azon indulattal kell munkálnia, mignem cselekményeinek bonyolódása önként kifejléshez vezet: főtárgya tehát mindig a' lélek munkássága, nem pedig holmi külsőségek összehalmozása; — külsőség csak annyiból szükségképi tárgya a' novellának, mennyiben a' lélek munkássága szükségkép kihat a' testre, 's ez által külső cselekvényeket indokol. Véletlenségeknek tehát többszörösen nem szabad a' beszélyben szerepelniök, mert nem annyira egy jellemnek többféle behatásnál alakulását, mint inkább annak fejlődését kell előadnunk. — Külsőleg költői becszel bir a' beszély, ha azokat, mik belsőleg történnek, hiven 's meghatólag tudjuk előadni, mi azután önkénytelen emeli az olvasó keblét. Költészet az előadásban főleg az indulatrohamok megragadó festése, valamint az érzelmek fokonkinti emelkedései 's átolvadásai gyengéd színnel ecsetelve, vagy szép hasonlítások, meglepő ellentétek 's költői fellengzéssel rajzolt leírások.

Kell még, hogy legyen írónak mindig valami morális elve kitűzve, mit elérni akar, 's minek az elismerést kívíni igyekezik. De ebből ne következtessük, hogy mintegy motto legyen elől kibökve ezen elv, vagy darab végén káplárkodjék a' gyarló halandók intő példájaul, — korántsem! — hogy az erkölcsi elem csakugyan hatással alkalmaztassék, annak olly jeleneteknél kell betoldva lenni, hol mintegy a' helyzet maga vezérel e' gondolatokra. 'S ne is egy morális sententia kedveért legyen összeütve az egész, hanem mennyiszor az alkalom engedi és ajánlja, mindannyszor nem szabad kihagyni, mert emlékezzék meg író, hogy

nemesak mulattató, de oktató szerep is jutott neki. — Rájöttünk ezen pontra is. Ép azért nem kell a' novellai pályára avatlan kezekkel fellépni, nehogy oktatni lássunk mást, kiknek magunknak szükségünk van a' tanulásra. Ha valamihez, úgy ehhez valódi életismeret, tapasztalat, lélekbuvárlat szükséges, 's inkább mitse szóljunk, mint helytelent. Nem mondom, hogy egészen addig halasszuk e' pályáni fellépésünket, míg a' lelket és életet minden viszonyában tökéletesen átismertük; mert így alig fogunk aggkorunkban is kellő képzettséggel birni: csak azt akarám, hogy olly régiókba ne kalandozzunk, melly még ismereteink körén tulfekszik. Ifju novellista ne annyira életnézeteket igyekezzék csepegtetni művébe, — mert így hamar elszólja magát — mint inkább, maradva tehetsége arányánál, költőileg fogja fel azt, 's a' phantasia illatos virággal ékesítse fel. —

Ennyi volt, mit a' novelláról általánosan megjegyzendőnek véltem. Jövő levelemben a' novella kellékeiről részletesen bonczolgatom nézeteimet.

Mint eddig is kivehetéd, hű maradtam magamhoz, azaz: minden idézést és példa-felhozást kirekesztettem soraimból: neked pedig azon figyelmeztetésemet küldöm: sokféle pályára ne csapj által, vélve, hogy több pályán tündökölni nagyobb dicsőség; — ha többfelé szakítod erődet, mindenütt gyenge léssz. Féltelek attól is, nehogy igen sietve dolgozz, mert az erőtetett szellem megboszulandja magát, 's akkor fárad bele a' működésbe, midőn már jelesbeket teremtende.

II.

Mit gondolsz, kedves barátom, mi tesz egy beszélyt költői egészszé vagy jóvá? Bizonyára akkor jó az egész, ha jók egyes alkatrészei. Alkatrészei közt először kell írónak az alappal tisztába jöni, mellyre azután biztosan építhesse művét. De ez alap nem a' mese, nem valami hatást ígérő jelenet, — mert magamról tudom, hogy nem ritkán valamelly helyzet megétetszvé, kedveért terveztem egy beszélyt, melly azután nem önálló, hanem igen selejtes lett, természetesen, mert nem az egésznek jelleméhez szabtam részeit, hanem egyes résznek alárendeltem az egészet —: tehát az alap nem is egy hatást ígérő jelenet, hanem a' jellemek! Igaz ugyan, ha valamelly tárgyat fel akarunk dolgozni, előbb szoktuk az öregéből összeállítani a' mesét 's annak kivitelére alkalmas jellemeket festeni vagy teremteni; de ha tetsző jellemeinkből nem folyik önkényt azon cselekvési modor, mi tervünkben részletezve van: úgy inkább módosítjuk a' tervet jellem után, mintsem a' jellemet hozzuk önmagával meg hasonlításba.

Első dolgunk tehát önállásu jellemeket teremteni, ezek pedig annál jobbak, minél inkább közelednek a' valósághoz. Lehet és szabad, a' közéletben fel nem lelhető jellemeknek is adnunk létet beszélyben, de — kivált kezdőnek — nem merem tanácslani, mert — a' közéletet közép stadiumnak vevén — ha a' valódiaknál jobbat festünk, könnyen áradozásba, fellengzésbe ránt bennünket, kik azon törekszünk, hogy a' magas sphaerájú költeményhez minél emelkedettebb, édesebb kifejezéseket keressünk, azaz: tárgyunk lesz ur mirajtunk, nem mi tárgyunkon. Ha pedig a' közéletiéknel aljasabbat ecsetelünk, könnyen emelygősséget lehel darabunk, mivel épen a' tapasztalati ismeret körén tulmenünk, 's hihetlen dolgokat beszélünk. Legtanácsosb tehát a' való életből venni mintákat, de ezeket ismét nem úgy, hogy valami sajátlag élő embert rajzolnánk, korántsem! hanem olly jellemet vegyünk, melly minden olvasó előtt a' lehetőség határain belül essék, mert csak így érhetjük el a' czélt, t. i. az illusiót (ámitást, vagy ki-játszást), hogy az olvasó valódilig megtörténtnek higye az előtte fekvő költeményt. És hidd el, ha ezen illusio csakugyan átrajongott képzetén, kiocsudva belőle, azt fogja mondani: ez a' beszély jó! 's ennél az írónak alig van becsesb jutalm; ellenkezőleg, ha még a' darab folytán találkozott képtelenséggel, vagy ferde fogással: előre kibontakozva az illusio lepleiből, félvállról állítja, hogy: erőtetett. Valamelly beszély nem úgy lesz ingerlő bonyolodásu, ha legszemmeresztőbb dolgok torlasztatnak benne rakásra; de ha két ellenkező jellem, mindig

egymással következetesen tartva, kíváncsivá teszi az olvasót: vajon ezeknek szükségképi összeütközésük mily eredménynyel leend? Novellában ugyanis — vagy akár regényben — csak egy vagy két főjellelem lehet, melyeken mint sarkon fordul az egész alkotvány; a' többi ellenben alárendelt szerepű, másodrangú jellelem, mik csak azért alkotják, hogy előbbiekre segítő vagy hátráltató befolyással levén, ennek alkalmat nyujtsanak, jellemének egész teljét kifejtteni. 'S épen ezen másodrangú szerepek közbeesése szinte függőben tarthatja a' kifejlést, azaz: nem fogjuk előre megjósolhatni, mint fog a' két ellenkező elem összeütközni, vagy mit eredményez e' harc, mivel a' közbejött egyének ki tudja, mikép? tehetnek apró, de következménydús fordulatot. Helyén van itt megjegyezni, hogy nem az a' főszemély vagy főjellelem az egészben, melly akár oka a' cselekvény kezdetének, ingerének, akár a' kifejlésre eldöntő, irányadó befolyással lehet: de mindig csak az, ki a' cselekvényben első szerepet visz, ki valódiilag végrehajtja, mire érzelmei vagy indulatai izgatják, miket mellékszemély csak felébreszthetett, de önmaga által fejlik és hat. Az alárendelt jellemek azok, mikkel leginkább czélja után munkálhat szerző; mert többeket, és olyakat választ, millyek neki tetszenek a' nélkül, hogy ez olvasói előtt felétlenék, kiknek figyelmét a' két főelem foglalván el, nem győznek a' mellékesekre oly fürkészettel ügyelni. Vigyázzon mindamellett ezekre is az író, 's ne kapkodja jellemüket jobb és bal felé, mert míg a' darab jó oldalát szükségképinek tekinti az olvasó, 's nem rója érdemül szerzőnek: addig a' legkisebb képtelenséget vagy baklövést is ennek nyakába keríti. — Ennyit a' jellemekről.

Oldallag már említém a' bonyolódást; most lássuk kissé közelebből. Mi képezi ezen annyiszor emlegetett bonyolódást? Nem egyéb, mint az ellenkező jellemek következetes működése által előidézett szövény, vagy cselekményhalmoz, hol mindegyik saját elvei és modora szerint igyekszik czélhoz jutni, 's épen ez által az olvasó kíváncsivá lesz, vajon mellyik éri el előbb a' czélt, vagy ha egyszerre állanak pályavégén, ez elkerülhetlen elemcsata mint fog kiütni? Okoszerű bonyolításnak korántsem nevezhető az olly zagyvalék, millyet már irodalmunk is mutathat, hol annyiféle új elemeket és érdeket merít fel írója, hogy utóbb maga sem tudja, mit miveljen velök, azért a' csomót valami Deus ex machina-val (agg dajka, jós czigány, remete 'stb. efélék képében) kettévágatja. A' bonyolítás minden esetre érdeket ad a' beszélynek, 's felingerli az olvasó figyelmét, de azért keresett bonyolítás nélküli beszélyt is lehet úgy kidolgozni, hogy nemesak szép, de érdekes is leend: beszélytárgyul a' legegyszerűbb folyatu cselekményt is felvehetjük, csak bele életet tudjunk önteni. A' bonyolítás szövéseben kötelessége az írónak csak olly fordulatot adni elő beszélyében, melly a' szereplő jellemek működéséből lélektanilag következik: tehát jellemekből fejteni a' mesét. 'S ha már kész is a' terv, hányja meg minden oldalról, az oda nem illő szögleteket vesse el, — szóval: simítsa kerekdeddé; mert ha hevenyében összeállított tervet azonnal kidolgozunk, hidd el, éretlen mű válik abból. Azon kitétel alatt: 'oda nem illőket vessük el,' nem mindig lehet érteni, hogy komoly beszélyben vig jeleneteket — 's megfordítva — gondosan kerüljünk; mert a' beszély az élet mása, 's valamint ebben vig és komoly helyzetek szüntelen váltogatják egymást, úgy azt a' beszélyben is fel lehet tüntetni, — óvatosan mindamellett, hogy komolyban a' vig elem — 's megfordítva — csak mellékesen használtassék.

Joggal kérhethet még, hogy a' műbiróktól annyira igényelt motivációról is tegyek említést. Említést, mondom, mert ámbár a' motivatio első kellék a' beszély tökéletességéhez, de ha korábban nyilatkoztatott elveim 's utasításaim nyomán irandál beszélyt, tudtodon kül is motiváltad volna. A' motivatio (még nem tudom alkalmas magyar nevét) abban áll, hogy cselekményünknek kielégítő okát adjuk, azaz: ha valamely személyünk, kivált a' kifejlésre beható tettet követ el, ezen cselekménye ugyancsak jellemében eléggé okadatolva legyen. Ha

tehát az önálló és tökéletes jellemekből következetesen fejtjük a' cselekményt, ez már magában motivált is leendő. Nem motivált az olyan cselekmény, melyet elkövetője mintegy rohamában (raptus) látszik elkövetni, a' nélkül, hogy az olvasó ezen rohamnak okát meg tudná fejteni. —

A' beszély hatásának tökéletessé tételére vagy kieszközlésére nem csekély befolyással van a' kidolgozás vagy előadás is, de ebben már elmélet nem igen vezérel, itt már csakugyan gyakorlatra van szükséged. Az előadásnak első érdeme az egyszerűség és gördülékenysége, azért kerüljük a' nagy mondható phrasisok utáni kapkodást, mi dagályossá fajul, — valamint kifejezésünkre ovatosan figyeljünk, mert egy rosszul választott szó a' legkomolyabb jelenetben is megmosolyogtat. Szokatlan kifejezést és merész képletet csak úgy merhet kezdő író, ha van benne hatály, különben inkább a' régiekkel éljen, 's bombastokban ne vadászson eredetiséget. Hiba az előadásban a' rejtelmesség; 's balfogás, ez által akarni érdeklővé tenni a' művet; a' fejlemény, ne az előadás tartsa függőben a' kíváncsiságot: — az olvasó megkívánja, hogy mindjárt darab elején tudja, hol? és hányadán áll? Az érthetlen előadásu czikk, meglehet, másodszori olvasásra — fel levén fejtve a' rejtélyek — tetszetősb; de ki fog oly iratot másodszor olvasni, melyet először érthetlennak talált? — Vigyázni kell írónak a' virágos költői előadásra; mert minél megragadóbbak és szebbek a' képek illő arányban: úgy fásulttá, egyhanguvá teszik a' darabot mértékentuli használat által.

Nem tudlak czikkem végén eléggé figyelmeztetni téged, hogy csak ismert világodból vedd tárgyadat, mert csak azt lehet hiven másolnunk, mit tökéletesen ismerünk. Igaz, hogy a' magyar jellem amollyan olasz-spanyolos kellékekhez nem fér, mint a' tör, eskü, éji boszu 's más borzadalmak, melyeknél bő tér nyílik a' legrázkódtatóbb jelenetekhez; de miénk is ez nekünk? Nekünk nemzeti érdekek kellene 's nem holmi külföldi irány, melyet kiirtanunk kell inkább, mint meghonosítanunk. Vagy tán a' magyar jellemből nem lehetne elég hatásos beszélyanyagot szemelnünk? Dehogy nem! hisz hol kell gyönyörűbb érzelforrás, mint épen az őszinte, élénk, hő és nemes, fenkölt magyar jellem? — De leginkább arra vigyázz, hogy magyar burokból idegen jellemeket ne léptess fel; tehát ismerd át, 's százszor mondom, ismerd át jól a' magyar lelkiületet, 's tanuld szorgalommal a' lélek- és emberismeretet: ekkor bizton felléphetsz.

Addig is Isten velünk!

Eöttevényí F.

PETŐFI SÁNDOR ÖSSZES KÖLTEMÉNYEI.

Bírálatot ígértem Petőfi Sándor költeményeiről. Most, midőn e' szavam beváltásához készülök, érzem, hogy olly valamit vállaltam magamra, minek megfelelni nem tudok. — A' lyrai költészet, mely nem fárasztó munkának, hanem pillanatnyi fölgerjedésnek gyermeke, melyben a' költő nem aetheticai theoriák létesítését keresi, hanem legbensőbb érzelmeit fejezi ki, 's mely csaknem öntudatlanul árad el ajkairól, hasonlóan ama kis patakokhoz, melyek hegyes vidékekben a' sziklák alól néha erőszakkal kitörnek, mert a' bérce nem zárhatja többé magába gazdag forrásait, — a' lyrai költészet érdemeit a' kritika bonczkésével méltányolni, felfogásom szerint, nem lehet, — 's főképen én nem érzek e' műtételre semmi hivatást magamban. — Egyike vagyok azoknak, kik, a' csalogánynak énekétől elbájolva, nem igen kérdik: mennyire szabályos rithmus szerint zengé el énekét, — kik, ha a' virág színein 's illatán örültek, hogy botanikai nevét feltalálják, kelyhét széttépni nem szokták: ki várhat tölem szabályos aetheticai bírálatot, főképen miután Petőfi költeményeiről szólva, még elfogulatlan sem mondhatom magamat, kevés költői mű levén, melynek több kedves benyomást, több valódi élvezetet köszönnék, mint épen Petőfi dalainak? — Legfőlebb egyes gondolat-töredékeket mondhatok el, melyek most, midőn Petőfi verseit a' nem rég kijött gyűjteményben újra elolvasám, bennem támadtak.

Nem emlékszem irodalmunkban senkire, ki első föllépése után olly rövid idő alatt a' közfigyelmet magára vonta volna, mint Petőfi. — Alig jelentek meg első dalai, 's Vörösmarti, kinek e' részbeni tekintélyét talán senki nem vonhatja kétségbe, örömragyogó arcokkal hirdeté fényes reményeit; alig mult néhány hét, 's a' dalokhoz zene készült, 's a' költő már a' népnek ajkairól hallá szavait. — Honnan ez általános hatás? — Nincs senki, ki az irodalmi hír elnyerésére olly hatalmas pajtáskodás mesteriségéhez Petőfinél kevesebbet értene; nem szegődött bizonyos iskolához, 's így első föllépésénél mestereinek magasztalására nem számolhatott; dalaiban nem vala semmi, mi egyes, épen divatos eszméknek vagy érzelmeknek hizelgene. 'S mi szerzett hát műveinek illy rendkívüli hatást? — Ha Petőfi költeményeinek gyűjteményét végig nézzük, nem nehéz ennek okát feltalálni. — Kétségkívül, sok van e' gyűjteményben, mi művészi belbecse által a' dicséretet, mellyel e' költemények nagy része fogadtatott, teljes mértékben igazolja; azonban, nézetem szerint, nem csupán e' költői érdek azok, miknek Petőfi népszerűségét köszöni, — a' varázs, mellyet közönségére gyakorolt, másban is keresendő. Petőfi kitünőleg magyar, legkisebb műve a' nemzetiség bélyegét hordja magán, — 's ez az ok, miért nemcsak, mint sok költőinknél, szavai, de az érzés is minden magyar által megértetik, mellyet dalaiban kifejez. Távol vagyok attól, hogy minden költeményt, mely e' nagy gyűjteményben foglaltatik, remeknek hirdessek, — vannak egyesek, mik követeléseimet nem elégitik ki, miket, épen mert a' költő tehetségeit ismerem, ez új kiadásban szívesen nélkülöznék: de bátran merem állítani, ez egész vastag kötetben nincs egy dal, mely nem lenne kezdettől végig magyar, gondolatában, érzéseiben, minden szavában, a' költőnek hibái 's tökélyei mintegy nemzetiségünk kifolyásának látszanak; bámulhatjuk-e, ha, midőn dala a' legfellemlőbbben emelkedik, az egyszerűbb olvasó is könnyen követi reptét? ha a' legpajkosabb tréfa, melly előtt a' finom műbíráló elborzadva aljasságról szól, senkit nem sért, 's a' kisebb művészi becsü munkák is legalább kedvesen hatnak majdnem mindenkire? — Petőfi a' szó legszorosabb értelmében magyar költő, — 's ez az, mi valamint a' nagy hatásnak, mellyet művei gyakoroltak, magyarázatául szolgál: ugy egyszersmind irodalmi érdemeinek legfőbbikét képezi.

De honnan van, hogy a' kritikának egy része, melly nálunk dicséreteiben fukar lenni nem szokott, 's annyi nevet 's álnevet egekig emelt, a' közvéleménnyel épen Petőfire nézve egyenes ellentétben helyhezé magát? Egyes kitörések magyarázatát irigységben kereshetjük, melly, mint máshol, ugy az irodalomban is sok, egyébkint megfoghatatlan rejtélyeket megold; de ez kritikánk Petőfi irányában követett eljárását még nem magyarázza meg, 's én hajlandó vagyok azt szint azon okban keresni, mellyben Petőfi népszerűségének alapját találok.

Petőfi népszerű a' közönségnél, mert magyar; nem népszerű kritikusaink nagyobb része előtt, mert kritikánk eddig minden művet egészen idegen szempontból 's szabályok szerint ítélé meg, miben egyszersmind azon csekély hatásnak, mellyet kritikánk eddig irodalmunkban gyakorolt, okát találjuk fel.

Az újabb irodalmak nagyrészt utánzással vevék kezdetüket. Talán az angol és spanyol irodalmakat kivéve, hol mind az epikai, mind a' dramaticus költészetben több önállóságot találunk, a' többiek, majdnem kivétel nélkül, mintak szerint dolgoztak, 's a' befolyás, mellyet a' régi classicusok az olasz 's francia írókra, ezek ismét a' németekre gyakoroltak, ismertebb, hogysen arról hosszasan kelljen szólanom. Nálunk a' német irodalomnak jutott e' befolyás, 's ha meggondoljuk, hogy mikor irodalmunk új életre ébredett, nemzetiségünk épen legszomorúabb napjait élte, 's magyar nyelv 's érzés műveltebb osztályaink között csaknem kivétellé vált: nem csudálhatjuk, ha íróink működésök szabályait azon nemzetenél keresték, mellynek nyelve csaknem sajátunkká vált, 's a' diákon kívül műveltségünk majdnem egyedüli eszköze volt. — Irodalmunknak

kezdeté, kevés kivétellel, a' német irodalom utánzásául tekinthető, kevés kivétellel, mondom, mert hogy a' francia és classicus művek szinte nem maradtak befolyás nélkül, az tagadhatatlan; 's a' versificatio, mellyben a' nyelvünk sajátosságai által szükségessé vált módosításokkal egészen a' német rendszer szerint jártunk el, 's azon számos germanismus, mellyet — bár mit mondjanak puristáink — irodalmi nyelvünkben találunk, elég világosan bizonyítja a' mondottakat. —

Nincs is mit bámulni e' tüneményen. Csak annak ismétlése az, mit más nemzeteknél találunk, 's nálunk annyival természetesebb, minthogy irodalmunk nem egy, már erős nemzetiségből fejlődött ki, hanem egyesek által épen a' nemzetiség kifejtésének eszközeül használtatott; 's a' kritika mit tehetett mást, mint hogy elfogadva az irányt, melly irodalmunknak vezérei által adatott, szinte a' németeknél keresse szabályait; hisz a' kritika azt tette 's teszi mindenütt, vezet a' irodalmakat, de, ildomos vezérként, nem seregei előtt, hanem utánok jár. Új irodalmunk kezdetén a' kritika nem is tehetett mást. De most, midőn főképp lyrai költőinknél több önállóságot kezdünk tapasztalni, midőn irodalmunk nem csupán a' nagy német folyónak mesterségesen átvezetett gyenge ere többé, de nemzetiségünk mélyéből látunk fakadni forrásokat: vajon nem jött-e el ideje, hogy kritikánk is kissé önállóbb felfogásra emelkedjék, hogy átlássa, miként a' Tick és Schlegelek theoriái irodalmunk valóban eredeti műveinek megbírálására nem egészen illenek. —

A' német és angol irodalomnak nincs őszintébb tisztelője, mint én; teljes meggyőződésemmel, hogy magyar író nem tehet jobbat, mint ha e' nemzetek nagy íróival mentül tökéletesebben megismerkedik; de hiszem azt is, hogy ha a' magyarnak is egykor nagy írói leendenek, — miről én soha nem kételkedtem, — azok nem a' külföldi nagy példák utánzása által, hanem csak úgy fognak támadni, ha a' lehetőségig önállóság lépnek föl, 's nem a' külföld kritikus nézeteit, hanem nemzetük sajátosságait tartják szemük előtt. Wilhelm Meister, Werther, Faust, Emilia Galotti, Uhland 's Göthe költeményei nemcsak remek művek magokban véve, hanem németek egész jellemök által; 's ha magyar regény-, dráma- 's költeményeink lesznek, érdemesek arra, hogy ezekkel egy sorba állitassanak: azok bizonyosan nem fognak hasonlítani a' nevezettekhez, mellyeknek analysisából kritikánk szabályait gyártja. — Nem az a' kérdés: francia, vagy német modort kövessünk-e műveinkben? — ez az, mi fölött kritikáink olly erősen vitatkoznak, — feladatunk: magyar műveket alkotni; 's a' mód, miszerint műbíráloink eljárnak, e' czélt nem segíti elő. — Nemcsak egyes szökötetésekben: magában az egész mű conceptiojában és kivitelében is lehetnek germanismuskok, 's kritikánk úgy jár el, mintha ez utóbbit csaknem erénynek tartaná.

Mint előre mondtam, Petőfi költeményeinek bírálata helyett másról írtam. Bocsaásanak még az olvasók, mondom, nem születtem recensensnek, 's Petőfi dalai annyi élvezetet szereztek 's szereznek most is, midőn azokat ismét 's ismét olvasom, hogy csak mint megvesztegetett bíró szólhatnék. Ha azonban a' szerző, kit a' kritikus oktatni szokott, e' sorokból semmit nem tanulhat, — ha egyes verseinek hibás rítmusa, egyes kitételeknek póriassága 's az iránt, miként vált muzsája, a' piros eszmájú király leány, német philosophussá — magyar menyecske-től minden kitelik, hisz hány magyar asszonyt tudtunk tündökölt egykor, mint nagy Verbőczianus jurista — részletes tudomást máshol kell keresnie; ha nagy meglepetésére másoktól hallja a' hirt, hogy Petőfi Sándor cosmopolita lett: egyet megtudhat e' sorokból, mit eddigi kritikáinak egy részénél talán elfeledhetett, 's ez az, hogy íróársai között vannak olyanok is, kik eddigi működését méltányolják, kik kifejlődését figyelemmel követve, 's látva a' haladást, melly későbbi műveit jellemzi, tehetségeiben biznak. — Ki huszonnégy éves korában ennyi jelest alkotott, mint Petőfi, mindenkit kielégíthet, de magát bizonyosan nem, 's törekvéseit arra fogja fordítani, hogy még jelesbeket teremtsen.

B. Eötvös József.

NEVELÉS-ÜGY.

(Leányneveldei próbatét.) Nem régiben helyezteté át B. Gyarmathról Pestre leányneveldejét Seltenreich Károly nevelő ur, és Pestre jötte úgy, mint Pesten tartózkodása minden tekintetben megfelel hivatási czéljának, u. m. leánynevelőiségének. Fény és lármá nélkül nyitotta volt meg intézetét és épen úgy tartotta nevendékei tiszt. szülői és néhány nevelői ügybarátnak jelenlétében az első próbatétet (f. hó 8-kán). Seltenreich urnak Pestre jöttét sokkal jobb hír előzte már meg, nevelői tiszta és lélektani elveiről helyes tapintatu és évek során át helyesnek bebizonyított tan módszeréről, semhogy e' férfit Pestnek számos nevelője között fiatal intézetével még különösen is magára nem vonhatná a' nevelői közönség, de különösen a' nevelés és nevelés között már is különbséget tevő szülőknek figyelmét, érdekét, részvétét, és — a' mint hinni akarjuk — bizalmát is. A' hazai nevelés egész térén nincs most intézet — netalán a' néptanítókat, képezdét és a' kisdovedát kivéve —, a' melyet a' kor lelkesbjeinek nagyobb figyelemmel és pártolással kellene kisérnie, mint a' leánynevelde. Nőink, a' leendő anyák és háziasszonyok, az emberiség ez eredeti országának, a' családnak, lelkei és fentartói, ezekben képeztetnek. Már pedig a' minővé képezzük a' nőt, olyan lesz az általa alapítandó család. Seltenreich ur e' magas hivatást és ennek fontosságát igazán megértett férfit, és innen van, hogy nevelőjét is egészen olly szellemben vezeti. Számüzve van az ő nevelőjéből mindaz, a' mit szeretnénk, hogy minden magyar családból számüzve lenne: a' fény, a' hiuság, a' kérkedés, az üres nőimadás vagy bálványozás 'stb; ellenben uralkodik itt — több felserdült nőnek és ezek között egy francia nevelőnőnek is vezérlete alatt — a' szerénység, a' szeretetteljes bánásmód, az egymáshoz barátság és kegyeletteljes simulás, melly emberi méltánylaton alapszik, a' megelégedés a' házas takarékoság, rend, pontosság, tisztaság, — általában a' mit ez intézetnek több izi látogatása nyomán tapasztalni alkalmunk volt — a' női nevelési szellem, melly a' leghatékonyabb értelemderítési és szívképezési ösztönző. A' nőnek szükséges — de nemcsak divatos és napi jelentőségű, hanem igazán művelésileg szükséges — tanulmányok között nem hibázik egy sem, a' mellyben való kiképezésére a' nevelde czélszerű alkalmat nem nyújtana. 'S erről tanusítást adott a' próbatét is, a' midőn annyi fesztelen otthonossággal adák elő, czédlákat huzva és nem előre feladott kérdésekre, a' különböző kora növendékek az ismeretekbeni járatoságukat. Találtunk itt tanulmányt, a' mellyről más nevelde még csak nem is álmodozik. Illyen a' női hivatástan (weibliche Berufslehre), vegyes művészi, történeti, műszertani, utazási 'stb kérdéseket, a' minek megfejtése játékszerűen válik a' növendékek tulajdonává 'stb. De az egész próbatétben az intézettulajdonosnak végül mondott rövid beszéde, a' mellynek főbb tartalmát a' tulajdonostól kikérve, itt közöljük és pedig csak azon okból, hogy kezdjenek már egyszer komolyan gondolkozni a' nevelők, de legkülönöbben a' nőnevelők, a' nyílt mutatóványi vizsgálatoknak vagy tartási más módjáról, mint a' mint az eddig történt, vagy azoknak végképeni megszüntetéséről. Hivatkozunk szabad legyen e' helyett Dr. Tavassy Lajosnak egy külön kiadásban, de egyszersmind a' hetilapban is, közlött vizsgálási beszédére, „a' nyílt és közvizsgálatok tartásáról.“ Seltenreich ur hasonló értelemben fejt ki véleményét, és ennél fogva felkérünk másokat is, hadd nyilatkozzanak ez ügyről, a' mellynek változtatása vagy megszüntetése bizonyosan fontosabb a' nevelés körül, mint a' minőnek első pillanatra látszik. A' nyelvre nézve, e' beszédet német nyelven adá elő Seltenreich ur, de a' tanulmányokat részben magyar, részben német nyelven tanítja, némellyikét mind a' két nyelven, hogy így ő vele együtt több és jobb magyarságra szoktattassanak a' növendékek is. Az intézet a' szülők előtti ajánlást méltán érdemli. Im a' beszéd:

Tisztelt hallgatóság! Bocsánatot kérek, hogy a' nőnem nevelése érdekében egypár szót bátor vagyok ejteni. Részemről a' nőnemképezdében a' nyilván-

nos próbatételt a' nőnem hivatása 's nevelésének eszméjével összeférhetetlennek tartom. Minden nyilvános fellépés kevésbbé vagy többé maga magát való mutogatásnak tekinthető, azért is inkább fiut illet, -- kitől ezt egykoriban talán hivatala kívánandja -- mint leánykát, ki az intézetből kilépven, a' csendes házi körre szorítkozik, hogy minden örömét abban öszpontosítva lelje. Nem fog-e majdan fájdalmas szívvel visszaemlékezni egykori hiúsult dicsőségére, melyet talán elég kevés szorgalommal aratott volt, -- ha majd családi körében jutalombér nem adatik neki? Valamint szinte a' jóra buzgóan törekvő 's szorgalmas egyén, próbatételen méltó jutalmat nem nyervén, nem fog-e az erény nehéz pályájáról jutalom hiányában lelépni? Mi haszna lehet tehát, nevelésében a' nőnem nyilvános próbatételének? Talán a' röstebb gyermekek ösztöne? Ez csak ámitgatás! Mert ez vagy a' növendék beteges lelkületére, vagy a' tanítónak hiányos tanítási modorára mutat, mely a' tanulásra buzditani nem tud. Ha a' növendék talán a' tanítást nem kedveli, és azért benne nem ébred a' tanulási vágy, vagy ha nem fogja iparát arra fordítani, hogy szüleinek örömet tegyen: akkor bizonynyal a' nyilvános próbatét sem fogja azt a' szorgalmat tanulásra bírni. -- Mint a' várva várt karácsonyifa (Christbaum), mely számtalan édességekkel, különféle csemegékkel rakva van, -- a' gyermekek gyomrát könnyen megronthatja -- mely azonban vesszőt is hoz, melyet, fájdalom! az erkölcsi kihágások javítására elég czélszerűleg használni nem tudnak: ugy a' nyilvános magasztalások vagy ócsárlatok a' fiatal szívre rosz benyomásuak lehetnek. Talán egy nyilvános próbatétel alkalmával a' nevelde jó működéséről meg lehet győződni azoknak, kik gyermekeik jövődi kiképezését arra bízták, vagy bizni akarják? vagy a' növendék által készített kézi munkák, vagy a' tudományokból helyesebb vagy helytelenebb feleletek képesek-e szép előmeneteleikről a' hallgatóságot meggyőződtetni? Bizonyára nem; mert sem a' tanítónak, sem a' tanítványnak szorgalmát, annál kevésbbé a' nevelde összes működését, megismerni illy kevés adatokból nem lehet; mivel egy intézet nem csupán az ismeretek terjesztésére szorítkozik, hanem az összes nevelést tüzi ki céljául, mely mindig szeme előtt tartja a' növendéket, iparkodik azt tisztaságban, állhatatosságban és jellemében megedzeni, hogy a' szépet, jót, hasznost 's nemest karolja fel. Azért tehát, ha valamelly intézet nem így fogja fel növendékeinek nevelését, 's a' tudományoknak felületes és imitt-amott összekapkodott halmazában oktatja: könnyen rendez ugyan fényes próbatétet, -- mert a' gépnek is belevág egyik kereke a' másikba, mint ezeknek gépies módra betanított feleletjök a' kérdésekre, -- mi egy közönbös hallgatóságra nagy hatást gyakorolhat ugyan, de egy józan ítéletűnek és az ifjuság javáról gondoskodónak szívét fájdalommal árasztja el.

Miután tehát a' nőnevelékben a' nyilvános próbatétet a' paedagogikai elveknél fogva igen czélszerűtlennek látom, sőt több évi tapasztalásim után meggyőződtem arról, hogy a' fiatal, gyenge, fogékony és ingerlékeny szíveket gyakran tévutakra vezeté: e' szerint a' nyilvános próbatét helyett, mely nem elég próbaköve az intézet megítéltetésének, sokkal biztosb módot, utat kívánok a' szülők, felügyelők és közönség kezébe nyújtani. --

Nyilatkozatom e' részben tehát, hogy ezentul mind azoknak, kik intézetem működéséről közelebb kívánnak tudomást szerezni, -- ha engemet és intézetemet délelőtti órákban bármikor méltatnak látogatásukra, -- mindenkor készen leszek, számot adni készületlen növendékeim előmeneteléről.

Az illy reménytelen 's fény nélküli próbatét bizonyára sokkal nagyobb hatással leend a' fiatal sarjadék lelkére 's szívére, mint a' régen várt és hozzá készült vizsgálat, midőn amaz által a' növendék folytonos működésre is szoríttatik, emez által pedig némelly könnyelmű növendék csak az év bizonyos napjaiban ébresztetik fel hanyagságából. Miért igen-igen örülni fogok, hogy ha illy modorban a' nőnevelést szívökön hordozóktól gyakran megleptem. --

DRÁMABÍRÁLÓ VÁLASZTMÁNY.

A' Szemle 20-dik számában ezt olvashatni :

„— Maj. 7. összes ülését tartá a' dramabíráló választmány , 's azon megtámadás következtében, melly az írókat illető tavál közlött pontra nézve (főszempontul nézetik a' színihatás) leginkább a' Szemle lapjain történt, kinyilatkoztatá, hogy „egyedül csak azon hatásnak barátja, melly a' mű belbecséből, szerkezetéből, hová a' jellemek, cselekvény és bonyolítás 'stb. tartoznak, foly, és színihatás alatt nem ért egyebet, mint a' közönség műveltségi állásának szemmel tartását, 's a' körülményekhez alkalmazkodását, de elvileg soha nem aethetica vagy jó ízlés kárával.“ — Így magyarázva a' fenebb kitett pontot, a' Szemle meg van elégedve“

Igen is, örömemre szolgált, hogy a' választmányi tagok kifejezett véleménye körülbelöl ez vala; 's a' színihatást nem keresték a' külsőségekben, milylen : diszitmény, costume, meglepetés 'stb., mint némelyek hitték és elhitetni akarták. Ki ez ügybeni czikkeimre emlékszik, meg lesz győződve, hogy a' színihatásról nekem is illetén nézeteim voltak. A' Szemle és én abban különböztünk, hogy a' Szemle a' színihatást „a' látványok, meglepetések, a' kíváncsiságnak kintó szerekkkel ébren tartása“ 'stb. effélében vélte rejleni : én pedig erre azt jegyeztem : „Meri-e a' Szemle állítani, hogy a' színihatás csupán ezen legszegényebb tényezők által eszközölhető? meri-e állítani, hogy színihatás a' jellemek, szenvedélyek, indulatok, szokások 'stb. festése, szóval : a' drama szellemibb és nemesebb alkatrészei által nem eszközölhető? 's ha eszközölhető : miként lehet azokat a' színihatás fogalmából kihagyni? —“ Miután így kölcsönösen megértettük egymást, reménylem, minden aggodalom megszűnik, mintha a' választmány holmi balletszerű látványos cselekvényt ohajtana a' dramákban elfogadni, 's az olly darabokat visszautasitná, mellyekben több a' belbecs, mint a' látvány; ragyogóbb színezetűek a' jellemek, mint a' hozzájuk megkívántató öltözékek; nagyobbyszerűek a' költői képek, mint a' diszitmények, mellyek közt előadatniok kell. Irjanak költőink minél több műgonddal, minél több benső igazsággal : bizonyosokká teszem, hogy a' színihatás annál nagyobbyszerű 's annál maradandóbb leend. A' diszitmények és öltözékek kiállítását bízzuk a' rendezőségre; ezeket a' választmány sohasem látja bírálatközben, 's így ezektől nem is föltételezendő az ígent vagy nemet. De ismételnem kell, mi e' lap előbbi számában mondatott : ne lépjenek íróink elegendő készütség nélkül e' legnehezebb szépirodalmi pályára, 's holmi elhamarkodott dolgozatokkal ne fárasztásák ki a' választmány türelmét. Ha saját ítélőtehetségeikben nem bíznak, olvassassák el darabjaikat másokkal is; 's csak akkor lépjenek a' választmány elé, ha ezektől némi biztató reményt nyertek. Azt nem kívánhatni, hogy minden beadott darab jó és elfogadható legyen; de azt igen is, hogy a' beadottak minden kritika alattiak ne legyenek.

Egy tagja a' dramabíráló választmánynak.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Máj. 12-dikén a' silány „Nagykoru“ ismételtetett, 's miután velünk ekkint megjáratták a' baráttánczot, azaz : próbára tévék békétüresünk nagyságát, csak akkor kezdődött a' szegény drámai ügyet a' részvétlenség azon hinárijából, meilybe legujjabban sülyedt, kivontatni akaró Perros-féle jelentéstelen és szegény compositióju tánczjáték „Lepke és tündér“, mellyben saját kegytelen szökellőinken kívül, Campilli ur 's Brussi k. a., a' bécsi udvari színház előkelő tánczosai, léptek fel. — A' „Nagykoru“ felett kimondtuk már szerény véleményünket, hogy t. i. ezen két hosszú felvonásra nyújtott, hors d'oeuvre-

kel 's unalmas vezércikkekkel tömött, de egy rövid felvonás betöltésére elégséges drámai étellel sem bíró vigjáték már német eredetiben is silány, magyar fordításban 's illetőleg szerencsétlen átdolgozásban pedig eredeti silányságával 's unalmasságával még azon anomaliát is köti össze, melynek visszataszító érzete támadna bennünk ha német plundrán 's harisnyán arany paszomántot, 's cipellőn pengő sarkantyut látnánk. — Azon iskolagyermeki hibákat, miket az átdolgozó ur elkövetett, midőn ezen külföldi növényt hazai földünkre, hova épenséggel nem illenek, átültetni jónak látá, p. o., hogy a' bárót tiszteletbeli eskütté teszi, hogy a' nagykorúsági engedelmet nálunk szokatlan uton eszközölteti 's hirdetteti ki 'sat. nem is emlitenők, de valahányszor csak látnunk adatik e' bécsi politikai vigjátékot, mindannyiszor élénken kell éreznünk, mennyire elkésett nálunk az eféle, kik az alphán már, Istennek hála, rég tuestünk; 's mennyire hiányzik ezen férceletben minden elv, minden tanúság, minden komolyság. Az egész egy nyomorult bábjáték, minden élet és valóság nélkül. — Ki látott nálunk ilyen haladó táblabíró, mint ezen Mozgai? 's illy fajta conservatívot, mint ezen Maradi? — A' képtelenséget még inkább növeli Fáncsi ur játéka, ki a' penészes Maradit annyi hévvel, annyi csaknem dühvel szokta játszani, hogy annak fele is elég volna a' legvágtatóbb haladásra! — Ideje már ezen csak tetsz-élettel bíró fonáságot végkép pensióba helyeztetni. — A' mi a' táncjátékot illeti, melly a' vigjátékot követé: mi szükségtelennek tartjuk ezen öröködést, szinpadunkon balletet is létesíteni. A' ballet csak úgy ér valamit, ha csupa kitünő táncművészekből van összeállítva, így pedig végtelen sok pénzbe kerül, a' mi tőlünk nem telik; különben nem egyéb, mint haszontalan és botrányos lábikramutogatás, melynek se célja, se gyönyöre. A' mai vendég, Brüsseli k. a., ha még kiművelt arcjátékkal nem is, legalább kellemmel bír, lábain kívül teste egyéb részeit is képes harmonicus részvétre birni a' tánczban; 's az édes-mieink tanulhatnának tőle, ha kellemet eltanulni lehetne. — De czikornyás ugránczolás — kellem, 's a' lábakat kísérő művészi arczkifejezés 's taglejtés nélkül — még nem ballet, 's az édes-mieink, Erhart-Kurzt is, az új szerzeményt, ide számítva, inkább csak maradjanak egyes néptánczoknál, a' népdarabok felpiperezésére, 's a' karzat mulatóságára. Minthogy pedig ilyen ballet alig több, mint lábikramutogatás, ne vegye rossz neven Erhart-Kurz k. a., ha figyelmeztetjük, hogy más alkalommal karjai valódi és lábikrái hazug vastagsága közt, ha egész arányt nem is, legalább a' szemekét kevésbbé sértő aránytalanságot ügyekezzenek eszközölni.

Május 15-dikén, Komlóssy Ida javára, bérletszünetben, először: Mátyás fia, új eredeti drama 5 felvonásban; írta Szigligeti. Rendező: Egressy Gábor. — A' nagy sikerű, nagy közönséget gyűjtő, jövedelmező népszínművek írója ismét áttért a' történeti komoly drama nemesebb mezejére, 's azon kort választá, melly után maig is ohajt a' magyar nép, 's talpraesett példabeszédekben és költek dalaiban nyilatkoztatja kegyeletes emlékezetét, sovár fájdalmát. A' szinlapon Mátyás király fénykoszoruzott, a' magyarnak örökké tiszteletes neve állott, 's mellette fiáé, Jánosé, sejtetve, hogy a' nagy király gyöngéd atyai viszonyában lesz előtüntetve, 's a' néző előtt, ki meg szokta benne a' hatalmas és böles királyt, a' győzelmes hadvezért, a' nép igazságos barátját tisztelni, szívének 's annak mélyen élő atyai érzelmeinek világa, kedélyének gazdagsága és szentsége lesz feltárva. De írj csak, derék Szigligeti bajtársunk, írj te inkább csikós-szelemeket 's körmönfont alföldi mondókákat, Zrinyi-kávéházi jeleneteket 's padlásszobai kalandokat e' közönségnek, melly a' nemesebb törekvést nem méltányolja 's nem jutalmazza. Mátyás dicső neve, új nagy történeti dráma, Szigligeti népszerűsége, öt felvonás, tehát egy egész hosszú felvonás tiz krajczárért — mind ez együttvéve nem vala képes a' színházat annyira megtölteni, hogy szívrünk el ne szomorodjék az üresség és részvétlenség felett. Alig 8—10 fizető páholy, egész sor üres zártszékek, igen szerény földszinti közönség mellett nem sovány vigasztalást nyújt-e a' nemzeti tárgyak iránt melegebben érző karzat?

— Pedig ha e' drama nem lenne is egyéb, mint dialogizált történet, 's egy a' magyar évrázokból kiszakasztott érdekes és tanuságos kép: higyjétek el, már a' történeti személyek, Mátyás és János, Ujlaky Lőrincz, Zápolya István, Dóczy Orbán, Bátori István, Kinisi Pál, Dobzse László hű jellemrajzai, a' királyválasztási rendszer, a' magyar jóllétet 's nagyságot gyilkoló bűnök, egyenletlenség, olygarchiai döllyfokerteskedés, vértagadás 'stb. eleven és tanuságos festése olly nemes lélektápot nyújtanak egy estére, hogy „Mátyás fiát“ minden magyar embernek, kit saját hazája érdekel, kit az ösök fénye 's bűnei hidegen nem hagy-nak, szóval: ki a' magyar nevet megérdemli, — a' darab minden hosszu-sága, 's itt-ott czélszerű rövidítést 's ismétlések elmellőzését igénylő terjedel-messége mellett is — igen jó kedvvel 's lankadatlan apetitussal lehet végig nézni. —

Mátyást, a' nagy királyt, élete utolsó napjaiban látjuk, még mindig élénk, férfias erővel munkálva a' haza ügyeiben, de fáradtan 's betegesen. Harmincz éven át, viharok 's veszélyek közt, tetteleg bizonyította be, hogy a' koronára, mellyel nemzete bizodalma eszmedús homlokát ékesíté, minden tekintetben ér-demes; a' magyar korona birtokát kiterjesztette, kedves népét Európa előtt tiszteltté, ellenségeknek félelmissé tette, az olygarchák érczagyát megpuhította 's ezek meghunyászkodva, részint őszinte hódolattal, részint zugva bár, de mégis engedelmesen állják körül tekintélyes királyi székét; legutolsó győzelmes hadviselése Ausztriát 's Bécszet szerezte meg számára, hová, ez egy esetben ke-vés emberismeretet bizonyítva, a' jó barátoknak hitt ravasz Zápolya Istvánt ne-vezte helytartóvá. Ennyi érdemborostyán azonban nem mentheté meg végnap-jait keserű gondok sulyától. Terhesen nyomá nagy lelkét a' gond (atjai szívé-nek 's a' hazafinak gondja egyiránt): ki legyen királylyá kimulása után? 's kinozá a' fájó sejtés, hogy ha valamelly lelketlen 's erőtlen bábkirály lépend trónjára, mint érdemetlen utód: a' dicső épület, mellyet egész élete munkájával 's erőfeszítésével tudott felemelni, rövid időn romokba dőlend. Törvényes örö-köse, magtalan és szívtelen, cselszövő és nagyra vágyó nejétől, nápolyi Beatrix-től, nem maradt, — annál forróbban szereté természetes fiát, Jánost, kit első há-zasságát követő özvegysége idején sziléziai születésű kedvesétől nyert. E' ked-vest Katalinnak nevezi a' költő, 's ugy tünteti fel, mint gyászaba öltözött bűnbá-nót, ki Mátyásnak, a' hiven szeretettnek azért, hogy őt udvara politikájának, hazafiai 's királyi köteletségének feláldozá, nemesen megbocsátott, 's a' szent földről azért jött vissza, hogy a' beteges király végpercezeit ápolja. E' lelkes és érzékeny nő, e' szeretetteljes anya, e' porgárleány, ki nem felejtheti a' csapáso-kat, miket szerencsétlen családjára a' szilaj 's erőszakos nemesség árasztott, ta-nácsai 's buzdításai által eszközlője azon democratiai hajlamnak, melly János herczeg jellemének egyik vonása, 's melly által János politikai hite 's szabad-ságszeretete a' kor irányaitól 's a' legjobb akaratú magyar nemesek gondolko-dásmódjától is annyira elüt. — János herczegnek, Mátyás méltó fiának, lelke minden jóra, szépre 's nemesre fogékony; 's a' király benne látván saját ifjusá-gának hű képmását, őt találja csak méltónak hazája királyi székére, melly kü-lönben a' magyart nem ismerő, nem szerető idegenek martaléka lesz. Ez ifju az atyának egész szerelme, de egész fájdalma is, mert kételkedik, hogy a' törvény-telen születés bélyegét lemoshatja-e a' kevély nemzet szemében az atya érdeme 's a' fiu jelessége. Azonban mindent elkövet, mit emberileg czélra vezetőnek tart, fia érdekében. Kincset gyűjt számára, gazdag jószágokkal 's magas czimek-kel látja el, eljegyzi Sforza Galeotto milanoi herczeg leányával, Biancával, 's egyházi és világi főurak közt hatalmas pártot szerez neki; azonban, tisztelván a' nemzet véleményét, nyiltan fellépni nem akar. Kedves céljának legvésszesb ellenei: saját hitvese, nápolyi Beatrix, ki maga akar trónra lépni 's ezt fen-hangon követeli is férjétől, és a' tettető, ravasz, hallgatag, titokban áskáló Zá-polya István, hálára kötelezett, de hálátlan teremtménye a' roszul számító ki-

rállynak. Zápolyán kívül Bátori István, egy büszke, hajthatlan olygarcha, Kinisi Pál, a' molnárlégényből lett nagyerejű fővezér 's temesi gróf, Dóczy Orbán az ügyes, fondor, higgadt külszinű egri püspök 's helyettes nádor, Ujlaki Lőrincz, szerémi herczeg, a' durván becsületes magyar szív — a' darabban előforduló nevezetesebb történeti személyek. Az 1489-ki budai országgyűlés azon örömmel vigasztalá a' roskadó királyt, hogy a' jelenlevő főrendek 's köznemések szabadon 's kényszerítés nélkül, eskü alatt kötelezék magokat, Mátyás halála után Jánosnak, szeretett fiának, adni a' koronát, 's ez örömhirt Dóczy helyettes nádor 's fényes országos küldöttség hozá meg a' királynak. Azonban Dóczy 's Zápolya már elárulja kétszínűségét, 's Bátorý kevély ajka kijelenti, hogy „fattyu gyermek nem lesz királya soha.“ — A' király pedig e' háromban 's Kinisiben helyezteti bizodalját. A' következés csak hamar megmutatja emberismeretének hiányosságát. — A' nagy király 1490-ki ápril 6-án Bécsben (Szigligetinél a' 2-ik felvonás végén) csakugyan meghal, mint nem alaptalan gyanu tartja, fige által megmérgezve. Végóráját fia és fiának anyja, a' gyászos Katalin, környezik; a' Zápolya által tettetésre tanított királyné is végre megjelen, 's a' haldokló kérére Jánossal kezét fogva kibékül; a' jelenlevő országnagyok szinte hűséget esküsznek, 's a' király nyugodtan hal meg. De halálával azonnal felütik fejüket a' pártoskodás, esküszegés, olygarchiai dölýf kígyói. — A' trón-követelő előállanak: Fridrich császár és Beatrix, kik senkinek sem kellene; Max ausztriai herczeg, kit Bátori gyámolít, a' cseh király Ulászló 's ennek testvére Albert János, Erzsébet királynénak, Zsigmond unokájának, Albert leányának örökösei. Beatrix, ha már maga trónra nem léphet az asszonyi uralgást gyűlölő nemzetnél, legalább olly királyt akar, ki őt nőül vegye, 's jobbra balra leveleket ír 's kivetí hálót; — Zápolya a' dolgok fejlődését várván, nem nyilatkozik, de Dóczyval együtt a' cseh Ulászló zsoldjában van; a' főnemesség nagy része, nem akarván erélyes uralkodót, hogy féktelenebbül üzhesse dúlásait 's lerázhassa a' Mátyás érzékeze által nyakába vetett zabolát, inkább a' léczkirály, mint a' hatalmas karu 's e' fölött democraticus érzelmű Korvin részére hajlik. Dóczy, a' helyettes nádor, választó országgyűlést hirdet május 15-kére; de azt nem nyitja meg, 's huzás halasztás által időt enged, hogy a' versenytársak követi cselszövényeiket 's álokoskodásaikat kimerithessék, 's vesztegethessenek; egyszersmind a' János pártjára hajló köznemességet kiéhezteti, kik Kánya köznemes, Dóczy embere által elbolondítva, 60 képviselőt hagynak az országgyűlés helyén, 's féltelmes erejüket felosztatják. A' főpap 's olygarchák — amaz megvesztegetve Ulászló által, ezek pedig gyáva királyt ohajtvá — egyesülnek Ulászló megválasztására, 's az egyesült pártok ellenében János igaz hívei, Ujlaki Lőrincz és társai, kevesebbségben maradnak, — a' még ingadozók is a' hatalomhoz szegődnek át; a' polgárháboru csaknem kitör, midőn egy öreg főúr, Zápolya titkos híve által azon ajánlat történik, hogy a' polgárháboru elkerülése végett Zápolya István választassék bírónak, 's az legyen király, a' kit ő kinevez. Dóczy, ki jól ismeri a' ravasz, háladatlan Zápolyát, ebbe örömezt beleegyeznek, a' nemes, bizalomteljes János herczeg szinte reá áll, 's csak Ujlaky rázza akaratos fejbubját. Most Zápolya is leveti álarczát, 's kijelentvén, hogy szavazatát egész hatalmával támogatni kész, Ulászló mellett nyilatkozik. Kinisi szinte elhagyja a' csaknem mindenektől elhagyottat, mivel a' molnárlégényből lett bán nem szereti a' democraticus elvű királyfit. Így Jánosban mindinkább kifejlik a' sötét embergyűlölet, mely végre annyira megy, hogy egyetlen hű barátját, a' becsületes Ujlaki Lőrinczet is, bizalmatlansággal illeti 's elküldi magától. A' csapások legnagyobbika azonban, mely a' szerencsétlen herceget éri, nem alapul a' történetírásban. Csátát veszítve ugyanis az őt üldöző Kinisi 's Bátori ellenében, a' fekete sereg néhány katonától halálra kerestetik. Az életére irányzott kardot hű anyja, a' bús Katalin, fogja fel. Koronájával 's az emberiségbeni hitével együtt, anyját is veszté, egyetlen hű barátját, ki iránt hite 's bizalma maradt. —

De a' költő, ki a' történeti csapásokat még ezen költőttel is szaporitá, nem felejtkezett el a' balzsamról is, melly a' sebeket begyógyítsa. — Tudva van a' történetből, hogy Korvin János neje Frangepán Beatrix volt. Az író e' történeti személyt használta fel drámájában költői céljaira. János és Frangepán Beatrix szereték egymást, de Mátyás nagy céljai 's hazafui kötelesség lemondásra kényszeríték a' szerető ifjat, Sforza Bianca völegényét. Frangepán Beatrix zárdába vonult. Később a' minden reményétől 's javaitól megfosztott királyfi, embergyűlölő hajlamát követve, a' Frangepán-jószágokon, munkás pór daróc köntösében lép előnkbe; Beatrix pedig, szülői halála után, a' zárdát elhagyja 's jószágait átveszi. Találkoznak 's egyesülnek. Lehetőség tűnik fel a' koronát is megnyerhetni, mert Ulászló gyávaságát utálja az ország, 's Ujlaki nógatja Mátyás fiát, hogy atyja székét, a' jó alkalmat használva, foglalja el. Ő azonban megelégszik neje szerelmével 's parasztjai boldogításával. A' nemes, szelíd, lovagias, de nem olly szilárd és kemény jellem, millyen a' nagyvilág harczeit közt kivándó győzelmekre kíváncsi, lemond a' nem neki való magasságról, 's kisebb körben találja fel megelégedését. —

Eddig Szigligeti drámája. A' történet nemesise azonban bevégzettbebb drámát írt. Mert csakhamar bekövetkezett a' tépett keblű haza elsüllyedése 's csaknem végveszélye, természetes és méltó büntetése a' nemzet előadott bűneinek, az olygarchia féktelenségének, a' visszavonás és pártosság ördögeinek. Mátyás fiának története csak ez által lesz valódi nagyszerű drámává. János jellemét szinte sokkal fényesebben tünteti fel a' historia, mint költőnk tévé. Ő, a' magyar haza királya, hosszas polgárháboru 's megújított vérontások nélkül nem lehetvén, illy áron nem akar koronát, 's lesz a' hazának leghűbb fia, bajnoka. A' haza ellenségét, a' törököt, folyvást veri 's győzelmet győzelemre tetéz; míg mások a' rablott konczon veszekednek 's rút önzésüknek áldoznak, ő csak a' hazára gondol 's azt keblével, életével oltalmazza. Illyen János, 's illyen János ellenében a' nemzetnek előadott gyalázatos és lázasztó bánása — és ismét e' rút nemzeti bűnnek nagyszerű büntetése a' mohácsi vészben, -- mindez együtt képez egy igazán nagyszerű historiai drámát. (Folytatjuk.) R. B.

MI HIR BUDÁN?

— Bizony nagyra vittük a' gyöngédtelenséget. Rólunk ujságírókról beszéllek. Látszik, hogy megszoktuk a' nyilvánosságot pelengérnek nézni, mellyre hol minket kötnek ki, hol mi kötiünk ki mást... Szép hivatal... Irodalmi porkolátság. — Valamennyi hirlap és divatlap siet közleni egy botrányos bal esetet, melly néhány nap előtt városunkban történt. Egy nem legjobb hirben álló férfi egy hölgyet, hat élő gyermek anyját 's egy becsületes férj nejét, pisztolyal mellbe lött. A' nő felgyógyulásához kevés remény. Hihetőleg meg fog halni... Jobb is szegénynek: ama férfi meggyilkolta életét, a' hirlapvilág meggyilkolta becsületét. Milly gondatlan gyöngédtelenség! Ha igaz volna is azon kóbor hír, mellyet e' gyilkolási merény okává tesz a' piaczi rágalom nyelve: el kellett volna azt hallgatni, el azon család iránti tekintetből, mellyet a' csapás ért, 's mellyet a' közvélemény ekként néhány általánosan odavetett szóval mindenkorra és igazolhatlanul megbélyegez. De hátha nem való e' vád?! Hátha a' hirbehozott nőt épen ártatlansága miatt érte e' baleset, 's most azon gondolattal kell sirba szállnia, hogy a' maga és gyermekei becsületét is odaviszi magával? Szabad-e a' hirlapirodalomnak ekként egyeseket megbécs-teleníteni? családi viszonyokat közönség elé hozni? (a' Pester Zeitung még a' neveket is a' magok valóságában kiteszi). Szabad-e hölgylapoknak hölgyek irányában illy gyöngédtelenül kiméletlennek lenni, politciai lapoknak az emberi kebel szentek szentjét, a' becsületet, illy sáros eszímákkal gázolni? Bizony bi-

zony elkényeztettük egymást a' sok poflevekkel. Addig gyakoroltuk collégáinkon a' nemes seprűzés mesterségét, miglen azon vesszük észre magunkat: hogy egyébhez sem értünk, mint a' vesszőzéshez.

— A' pest-váczi vasutvonalon két locomotiv összeitődött. Mindig mondjuk mi: hogy nem kell szeleskedni; lassan járd, tovább érsz. A' szolnoki vonalon pedig a' locomotiv valamitől megijedvén, megugrott. Mennyivel biztosabb az embernek gyorskocsin utazni! Bezzeg nem ragadja az el az embert; lám B. gyorskocsija minden harmadik fordulónál Pesttől Kolozsvárig, legalább egyszer feldül, ha többször nem, 's az utasokon, leszámítva egy kis nyelvbeharapást, akaratlan bukfcenzt és néhány kék foltocskát, mégsem esik semmi nevezetesebb baj. Most legközelebb a' Hortobágyon mártotta meg vendégeit az említett szekér egy nyájás pocésében, köztük Lendvayt is; de legalább kiválasztotta a' helyet, a' hol nem üthették meg magukat, 's ez is vigasztalás.

— Paks mellett egy szőlőhegy megmozdult helyéből 's tiz ölet nyújtózkodott egy fohászzkodásra. Mondja aztán valaki: hogy korunk nem a' haladás kora, mikor még a' hegyek is megindulnak. Egyébiránt illyesmi csak nálunk történhetik, hol mindig olly sok ember volt, ki összetett kézzel várja az arany hegyek érkezését karjaiba.

— Pesten a' bástya-utcában egy ablakban ez van kitéve: Itten mindenféle szeplő elveszítetik. Szép szó. Csak az a' „mindenfőle“ ott ne volna. Van azonban elég más ház Budapesten, mellyről, a' szeplőt illetőleg, egészen mást lehetne írni.

— Nyomor, — betegség, — és bünkórság! Három testvéresapás az emberiségen, melly egymást teremti. Sehol annyi iszonyalakban nem látni őket, mint e' pompában ragyogó fővároson belől. Minden szegleten rongyos, ágról szakadt, ki, mert dolgozni képtelen, vagy tunya, koldul, vagy lop. Mult vasárnap este 10 órakor a' kerepesi uton egy jól öltözött férfi egy pórt a' magával vitt kenyérért (!) ütött agyon. Szemtanui voltunk elfogatásának. Az ember koldulni, vagy dolgozni szőgyelt 's gyilkolt, mert éhes volt.

— Egy fiatal embert, ki öt év óta él, mint az ég madarai, a' drága levegőből, — ki nappal rendes assessora éjjel hálótársa a' tekeasztalnak; ki soha sem tudja, hol fogna számára délben teríteni, 's a' mit pénznek hínak, csak hirtől ismeri, — e' napokban azon fátum érte, hogy egy rokonától, ki elhagyott állapotját igen szívére vette, egész váratlanul egy újdón attilát 's nyolczvan pengő készpénzt kapott ajándékban. Az eset őt egyébiránt legkisebbé sem látszott confundálni. A' pénzt természetesen még azon éjjel, elkártyázta, 's midőn az utolsó forintot lerázta nyakáról, fejébe vágta kalapját 's egy szót sem szólva, elhagyta a' kártyázóteremet. „Ez most a' Dunának megy bújában“, gondolá egyike hú czimboráinak 's ijedt arczullattal nyargalt a' távozó után. Egy utcaszegletnél csakugyan elérte; megragadta gallérjánál fogva, lelkendezve mondván: „szeretett barátom, ha a' Dunába akarsz ugrani, ved le uj attiládat, még én nagy hasznát vehetem.“ Megdöbönt e' szóra a' megszólított. „Még attilám is van“ e' gondolat villáma cikázott keresztül agyán 's ment vissza a' barlangba, 's csak miután attiláját is elkártyázta, akkor rohant el — valakitől egy szivart kérni kölcsön. —

NYILATKOZAT. Ugy hiszem, nem szükség a' t. cz. közönséget felvilágosítani, miszerint a' 'Honderü' multhéti számában nevem aláírásával ellátott nyilatkozat csupa kohlmány, 's nem egyéb, mint igen szegény visszatorlása a' 'Honderü' szerkesztőjének tulajdonított 'keleti levelek'-nek. — Bécs, máj. 17-dik 1847. Frankenburg Adolf s. k.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI és KIADJA

FRANKENBURG ADOLF.

22. szám. — Május 29. 1847.

SISK VICS
KÖNYVTÁRA

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

ERDÖD, majus 18-án. — April. 25-én Pestről reggeli 4 órakor a' Fehérhajóból Biassini gyorskocsiján Kuthy Lajos és Lendvay Marci barátim társaságában kiindultam; — Gödöllőig, mennyiben zápor vert, az ut igen kellemes volt, és szinte mulatságos; a' Kecskefokáig semmi említésre méltó nem történt, hol azonban a' hortobágyi ocean kellő közepén az egyik gyorskocsi felfordult — mi mindenkor egyszer legalább okvetlen meg szokott történni — s a' mi csak máhla-nemű volt a' kocsin, annyira átlázott, mint Don Alvaro spanyol grand azon kalandos éjszaka, midőn, daczára félrőfös muzsikális sarkantyuinak, Estrellát elrablá; a' kocsiban ülő hat vendég életben maradt, sőt meg sem ázott, s kihatolva a' gyepüre, mint valami hajótörést szenvedett hollandusok, neki-fogtak a' szárítgatásnak. Lendvay Marczinak aligha legtöbb kára nem volt; színészi costumjeiről minden elegantiát lemosott Neptunus. Istenem, milly rettenetesen nézett ki Don Caesar de Bazan! a' garafai gróf mantiljának az oldalát tönkre silányították a' tenger hullámai; Romeora is szárító sugárokat lövelt Donna Sal, — mind haszontalan! annyira átlázott a' szerelmes ifjú, hogy a' kedves Julia is bajosan melegíthetné fel hamaráján; a' dühös Mór Károly pedig annyira elérékenyült s bárányosodott, hogy végig nyújtózva a' gyepen, folytonosan könyezett. — Volt a' gyepen minden, mit nagyvárosi luxus felmutathat: magas tetejű kalapok, kesztyűk, topánok, stíblék, esernyők, nadrágok, mellények, úmegek, inexpressiblek, kaputok, női főkötők és kalapok, mindennemű és fajta divatczikkek. De minő állapotban! valóban ha az ember komolyan végig tekintett az ártatlan szenvedőkön, akaratlanul el kellett mosolyodnia. — Annyi észt azonban felteszek a' károsultakban, hogy signor Biassinit megperlik, kinek hanyag rendelkezése miatt az ilyen rendtelenségek gyakoriak. — Végre nagy nehezen kedden Debreczenbe megérkeztünk. Debreczen épül, de minő stýlben, minő izséssel! ha igaz azon állítás, miszerint a' stýl, maga az ember: akkor Debreczenben gyönyörű legények lakhatnak. A' debreczeni szellem még ugyan kissé gubirozott és bündirozott, de mégis úgy tetszik, naponként javul, kivéve a' deákságot, mely annyira liberalis, hogy illyen liberalismust még Moszkauban sem szeretnék. — Mindazonáltal, annyi áll, hogy lelkes fiúk, s ha egyszer kiforrták magukat, bizonyosan jobb polgárokat szolgáltatnak ez árva honnak, mint azon fiatalok, kik minden kaput és zrinyi láttára kalapot emelnek. — N. Károly bizonyos idő óta rendkívül csendes; újabb időben Petőfi N. Károly című verse idézett elő kevéske mozgalmakat a' seniorok között; ha e' vers olvastakor vágott caricaturalis arczokat Kruisánk fába metszhetné, hosszabb időre biztosítaná a' halhatatlanságot Herostratnál. N. Károly újabb időben haladást tanusított, 1846-ki 17. october óta azonban minden tekintetben téspe. Szatmár-németi mindinkább megérdemli a' sz. kir. város nevezetét; utczáit elnevezé, s azok nevei szegleteken felírva is szemléltethők. Sőt annyira ment nemes buzgalmában, hogy némellyik utczának két neve is van; a' házak mindannyian számozták; a' hid ugyan jelenleg még nincsen készen, de készen lehetne; fűrdőháza annyira ronda, hogy valamire való ember csak undorral mosakodhatik szennyes belsejében; vendéglője szinte szennyes; kávéháza pedig újabb időben gyűlhelye a' legaljasabb iparlovagoknak; most azonban a' vállalkozó szellemű Kápolnai egy izlésteljes kávéház felállítását vette munkálatba, s biztosan tudjuk, hogy az rövid idő múlva készen álland az időzni szeretőknek. — Végre, hogy Erdőről is írjak valamit, örömmel tudatom veled, édes Mórom, hogy barátunk, a' lelkes Petőfi Sándor, ide épen tegnap délutáni 3 óra tájban szerencsésen megérkezett, s megszállásolva, Lisznyai Kálmán szerint, szerény vauklusemben, reményt nyújtott, vele nálam hosszabb ideig időzhetni — honnan azonban apróbb kirándulásokat is teendünk az igéző és kies fekvésű provenceban. És most Isten áldjon meg bennünket!

Lauka.

KÖSZEG. — Csak a' régiben vagyunk bizony mi. Voltak magyar színészeink; de eltávoztak, mert közönségünk igen nagy része a' szellemi tápot nem tartja szükségesnek az életre. Volt egy hangversenyünk is, — végre valahára tehát foglalkozást nyertek a' fülek, melyek az annyira alárendelt szerepet már unni is kezdték. — Egy o'voda igen szükséges volna a' községi gyermekek számára. Majd minden utczán egy-egy határ a' porban csuszó-mászó gyermekkel találkozik az ember, kik minden felvigyázat nélkül barangolnak ide s' tova, kitéve ezer veszélynek. Ezen időt pedig hasznosan tölthetnék az ovódaiban elmeilestől s' testgyakorlól foglalkozások között. Ngos Csérgheó tanácsos ur még pénzforrást is ajánlott ezen czélra, t. i. kiadandó művének tisztá jövedelmét, s így a' községektől csak részvét és semmi más nem kívántatik, s' ők még ezzel is fősvénykednek. — A' takarékpénztár ügye újabb időben több figyelmet vont magára, mint egyébiránt történni szokott. Ez azonban nem oknélküli fejleménye a' dolgok folyásának. Egy tisztviselője volt ennek, ki egyébiránt gazdag embernek mondatik pénzre, de annál szegényebbnek becsületességre nézve, ki az intézetet tetemesb öszvegben megkárosította; de rajta kaptatt s' így — mint a' magyar mondani szokta: „bentörtött a' kése.” Felsőbb helyről érkezett parancs következtében a' példás hivatalnok hűs helyre vala szállásoltatandó; de az erélyes hatóság őt csak hamar szabadon engedte tovább vándorolni. — Az ellenzék egy veteránja hunyt el körünkben, gr. Festetics Imre, életének 87-ik évében. — Pószto gyárunk fenáll, de azért a' védegyeletnek híret sem halljuk — ha csak egy pár német ember nem vitzel felette a' kávéházakban. — Nyári évszakokban valódi élv e' város kebelében lehetni, miután a' szellemhiányt a' természet, varázs kellemeivel, olly bőkezűleg pótolja. A' legkellemesb sétahelyek kínálkoznak itt ábrándvilágul a' léleknek, mintegy a' kebelbe átsugálva a' gondolatot, hogy legszebb s' legédesebb öröm az, mit az anya-termeszet kellemei, mint megannyi varázserők, fakasztanak fel az ember kebelében. A' néma ünnepély, mely az ős erdők virányit ellepi, mintegy jelenteni látszik a' mesés gondolatot, miszerint az ős szellem ide költözött, s az utókorra vár s' mélyen figyel, s' viharként száll le ollykor a' városra — villámot ont és ismét elvonul. — Fűrdőhelyünk elég csinos és sok látogatónak örvend; de annál kevesb élénkség mutatkozik naphosszat a' casinóban. Ez a' legtisztább egyesület itt, mellyben még a' magyar elem tulnyomóságot gyakorol, s' melly üdvösen, tiszta nemzeti irányban hat társadalmi életünk fejlődésére. — Az árvaház belszerkezetét nem ismerem; de annyit

tudok, hogy már igen sok 'jeles embert nevelt, kik közt egy párt az irodalom mezején is láttunk feltűnni. — Köszögen lakik egy igen híres pomologus, neve Völfl, — igen igen szép kertje bővelkedik a' legválogatottabb 's legritkább fajta gyümölcsökkel, melyek igen méltán megérdemlik a' természet-vizsgálók figyelmét. — A' kénégennyel itt is akartak egy igen érdekes operationál próbát tenni, de nem sikerült; a' legnagyobb mértékben történt annak használása 's mégsem idézett semmi sikert elő, — egész hatása némi kis kábulás-formából állott.

R i g ó.

PÉCS. — Felejthetlen Szepessynk évek előtt a' finevelés felsőbb fokozatának állított díszes csarnokot; tisztelt utódja, Scitovsky János püsp. ő exc., az eddig egyedül jó szerencsére bizott nőnevelésre fordítá figyelmét, a' főgyházterén nagyszerű styblen felállítandó 's már munkába vett apáca kolostort alapítván, melly pompás imaházat és nőnevelődet foglaland magában. Ha egy részről nem tagadhatjuk, hogy a' zárdanevelés iránt nem némi szülők, a' világias kor irányát tekintve, rokonszenven 's előszeretettel nem fognak viseltetni; más részről lehetlen az elismerés hálás köszönetével nem fogadni a' buzgó főpásztornak ebbeli nagylelkűségét oly téren, hol a' polgárzat eddig mítsem tön, vagy teendői halmaza miatt nem tehetett; a' társadalmi erők pedig nálunk oly szárnyaszegettek, hogy ez uton még kísérletet is tenni szerfelett hiu ábránd leendett; valamint fenálló magánintézetekink, mind rendszer, mind nemzetiség tekintetében czelelleniesek 's közbizalomra alig méltók levén, e' hiányt csak tökéletlenül pótolják, 's az egyes kivételek, melyek közt Perczelné asszonyságát egy izben már ajánlólág említettük, az úgy mostoha állását még feltünőbbé teszik. Illy körülményekben a' lelkes alapító hazafias áldozata által a' korkívánatok egyik legfőbbikét látjuk teljesülni, ha, miről kétkedni nem merünk, a' létesülő intézet nemzetiség, rendszer és tantárgyak választása tekintetében a' czél nagyszerűségének tökéletesen megfelelő leend. — Városunk nem sokára élénk mozgalom színhelye leend, a' városi tisztújítás tartandása végett. A' kir. biztos, Somsich Pál k. tanácsos ő nagys., a' pünkösti ünnepek után váratik. — Vásárunk a' nehéz idők bágyadt színetét viseli; egyedül vendégművészek tekintetében mondhatni gazdagnak, kik azonban rendkívül szegény fogadtatásban részesültek; mit legsajnosabban Stigler K. polymelodikon-virtuoz (!) tapasztalt, ki saját hangversenyében legnagyobb belépti díjt kényszerűt fizetett. Mit az illetők jövőendő okulhatása végett véltünk megemlítendőnek. — Volt megyénknek még egy, pedig ritka vendége, ki habár csak zajtalan járta be Baranyának szebb részét, fáklyás zene és hivatalos üdvözlések nélkül: mégis minden honfi keble örömben dobogott fel a' szállongó hirre, 's forró, bár néma, szerencse-kívánatink repültek az „emberek legjobbjához.“ E' ritka vendég — Vörösmarty Mihály volt, ki Nagy Károly, gr. Batthyány Kázmér meghatalmazottja társaságában, a' fentisztelt gróf uradalmait megtekintendő, a' Garák ősi várában néhány napig mulatott. A' kedves vendég itt mulatási idejét vadászat és csónakászat kellemesíté; mondják, hogy a' legszebb reményű nyulсарjadékok 's illetőleg vadkacsák alázatos folyamodvánnyal járultak a' legnagyobb magyar költőhez, égvén a' vágytól, halhatlan kezei által elejétetni; ki azonban a' szabad természet magasztos élvezet öldöklő szenvedélynek helyt nem engedhetvén, a' rengeteg vadjait és vizek szárnyasait kihallgatlanul bocsátá el; 's míg más író kézzel dúlt Isten szép műveiben: addig magas lelke tán eszméket teremtett, miknek fény sugarai késő zázadok ik fognak világolni. A' barkányi fürdő 's kitünőbb gazdaságok megtekintése után, Pécsen és Bükösön keresztül (utóbbi helyen Vörösmarty, egyik ifjúkori barátját, Tesslér Lászlót, a' derék néppásztort, látogatá meg), Somogyra vevék útjokat. — A' magyarok nemtője viraszson felettük!

Tyúk Mihály.

SZOMBATHELY, majus 12-én. A' vidéki tudósítások hivatása nem hizelegni, vagy tömjénezésből és csuszásból tekergő kegykoldulásból bizonyos személyek fényoldalait kiemelni: hanem legfőbb kötelessége a' társas élet kinövéseit minden tekintet nélkül nyelni, bahogy egyes lélekkel akár járnai azon ösvényen, melly neki a' socialis téren is osztályrészt jutott: ennélfogva ezen tudósító is vaddal lép fel, vaddal pedig a' deszkapiaczen levő lámpák ellen, melyek csak a' falon függnek, de nem égnek; kérjük tehát az illetőket: méltóztassanak azokat éjjel meggyújtani vagy a' falról levétetni. Városunk népessége magyar, mintegy négyezer lakosból áll; és mégis hallatlan dolog, hogy egy német színész társaság 7 hónapig folyvást rágódott társas életünk magyar elemén. Nem tudom elgondolni, micsoda világpolgári nézet hajtotta őket e' városba, mellyet magyar érzeteiben nem rontani, hanem nevelni kellene. De egy részről mi magyarabbak is bünső részesei vagyunk ezen anomáliának, mert egyenmelyek, kikről ellenkezőt hittünk, majd minden nap sereglettek ezen művészi bucsúhelyre, hol idegen isteneknek magyar pénzzel áldoztak, és most, midőn Hetényi magyar szintársasága, melly a' másikat mindenben felülmúlja, meglehetősen előadásaival fellépett: már kihült a' részvét; ezen bajnok orvoslása végett törekedni fogunk, jövő télre sógorainknak a' német színház utáni jámbor ohajtásait meghusítani, és egész télre egy magyar szintársaságot biztosítani. A' ki aztán is a' német társaságnak fog elsőbbséget adni, ezennel előre kijelentjük, hogy nem magyar. — Az új fürdőtársaság meg volna idézve!? — A' városi kövezet oly rossz, hogy némely utcákban a' kövek fél rófnyre kiállanak; szeretném az utca-felügyelőket, vagy rendezőket az urutczán néhányszor jól megkocsikáztatni; a' kocsik előbb itt tartanak próbatételt; minden évben ezen utca apró kövecsekkel meghordatik, mellynek jótékonyága csak egy hónapig tart, és azután ismét a' lélekvesztő állapotba sodortatik. Ha a' városnak nincs pénze, akkor szedesse ki a' köveket, és hagyja az utat a' maga természetes állapotjában. Bizonyos Rotmayer Irma, mint zongoraművész, e' napokban hangversenyt adott, mellyben a' művésznő megmutatta, hogy — zongorázni tud.

X.

ZOMBOR, majus 20-án. — Boldogok az együgyűek, mert övek a' mennyek országa. Mi magyarokul is századokon átrinygattunk magunkat azon együgyű hiedelemben, hogy: hazánkban kívül nincs élet, benne mennyek országában képzelvén magunkat. De bezzeg most lehullik a'

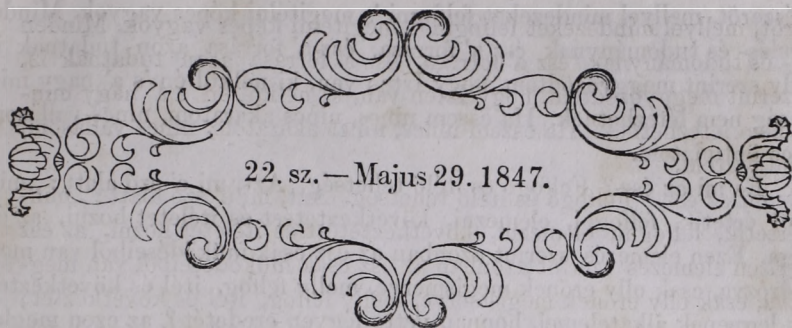
kérges hályog szemeinkről, szegénységünk könyökünkön is kibuvik, 's mindinkább kénytelenek vagyunk minmagunknak megvallani, miszerint: 'Magyarországon belül nincs élet: 's ha van: az elég keserves.' Igenis, keserves a magyar élet: mert míg hazánkiai ott a' bércezes vidékeken éh el hálnak: nálunk, ez isten-áldotta rónaságon, közszükség tör ki 's szinte éhséggel fenyeget! Veteményeink, a' mult hosszú tél, hidegen nyíltot tavasz, csaknem általános szárazság és a' rögtön hőség miatt silány karban levén, csekély reménnyel biztatnak bennünket; miért is olly iszonyu drágaság van mindenütt, millyenre éltesbjeink sem emlékeznek. A' megszorult nép, a' kegyetlen nyereszkekdek körmeit 's hálóját ki nem kerülhetvén, nyakig veri magát adósságba. Ismerek városunkban is tehetősb családot, mely az eddigi hóféhér kenyeret kukoriczással váltá fel, pedig mi bácskaiak nem így szoktunk ám élni! Mi lesz még belőlünk, ha silány reményü aratásunk a' folytonos hőség miatt várakozásunkon alulabb üt ki?! Valóban aggodalommal kell tekintenünk a' félelmes jövőbe! E' kétségbeejtő drágaság 's fenyegető inségtől kényszerítve lön a' megye, rendkívüli intézkedéseket rögtön életbe léptetni, 's egy központi választmányt alakítani; ennek hatalmat, 's kötelességgel adván: miszerint a' gabonának a' nyereszkekdek által irtóztatóan felesigázott árát (a' buzái 30—35 forint volt mult hétvásárunkon) illőn korlátozhassa, 's a' szükölködők számára 20,000 pft erejéig rendelkezhesen 'sat. Ez, 's egyéb intézkedések végrehajtásában városunk nemes tanácsa is szigoruan eljár, hanem táplál a' remény, hogy a' gabonának mostani óriási ára nem sokára tetemesen alászállani's a' nyomor enyhülni fog! Nem lehet itt közbevetőleg szót nem emelnünk tisztelt kapitányunknak azon tulerélyességéből folyó veszélyes eljárása ellen, miszerint a' végzésileg kiírtatni rendelt ebeket, mint melyek e' szük időben könnyen megveszhetnek, legszűkebb 's legnépeseb utcaínkon, az emberélet szembeütő veszélyeztetésével, agyonlővöldözti; 's ezt annál is inkább roszaľjuk, mert innen néhány év előtt szerencsétlenség történt, melyről a' nemes tanács ajtónokának jobb keze legelőbb bizonyság 's legpéldásabb intésül szolgál. Borzadály futja! át az embert, midőn a' puskadurranást 's a' sörétt ablaka alatt süvölteni hallja. Uraim! nem vagyunk pusztán. Ha éhhaláltól akartok bennünket megmenteni 's e' részbeni kötelességtöknek megfelelni: — ovakodjatok egyszersmind olly eszközökhöz 's módokhoz nyulni, melyek polgártársaitoknak szörnyűhálált okozhatnak. Ennyit, szük életünk megrázkódtató képméek előintézetésül elég elmondani e' lapokban; 's most megérintvén még azt, hogy Chiabay P. vezérlete alatt magyar színésztűnk van, 's hogy az a' drágaság közepette, elég pártfogásban részesül: szomorú tudósításunkat buzgó imádsággal fejezzük be, kérvén a' magyarok Istenét: adja nekünk mindennapi kenyerűnk 's mentsen meg minket a' nyomor 's végségtől!!

Kürtös.

NYILATKOZAT. A' „Szépirodalmi szemle“ 19-d. száma Carriacuriából a' 'Házi Bált' mutatja be olvasóinak, elítélnők: mennyivel jobban tenné az illyenek szerzője, ha magát más mesterségre adná. Én Erdélyi János, mint szerkesztő, munkáiból francziaországi utazásait mutatom be olvasóinknak, elítélnők: mennyivel jobban tenné az illyenek szerzője, ha a' helyett, hogy utazik, honn csücsülne, 's más mesterségre adná magát. Különben annyit mindazáltal őszintén bevallhatok, hogy én Erdélyi Jánost mintegy 18 ivnyi talentuma daczára is szeretem; mert ha munkáival nem remélhet halhatatlanságot, mindazonáltal népies szelleme által több hasznót hajtott a' magyar irodalomnak, mint a' 'Konez' című vigjáték szerzője Paduaban graduált Dr. Henszelmann Imre, ki a' szépirodalomban olly competens bíró, mint én a' müncheni Pinacothekában. — Minden pártatlan bírálatot, ha még olly szigorú is, örömmel veszek, sőt hasznomra is tudom fordítani; ellenben holmi 8 pengő forint adósság miatt eredett, és aljas invecitvák által gerjesztett indulatrohamos piszkolódásokat eltűnti soha, de soha nem fogok. — Erdőd, majus. 18-án 1847.

Lauka Gusztáv.

Mondani valónk. Nagy-Váradról kaptunk egy levelet, melyben 'nagy világ divatja' című vigjátéknak a' tűzvész által károsult szalontaiak számára műkedvelők által történt előadása dícsértetik. Mi szívesen osztozunk a' dícséretben, bárha a' levelet egész kiterjedésében tilt is adnunk a' hely szűke; szívesen osztozunk azon dícséretben is, melyekben a' t. levelező a' nagyváradiait részesíti, mert a' kedves várost, szép vidékével és jó embereivel, szívűnkéből szeretjük; üdvözöljük őt, mint a' vasuti forgalom által gazdagulandó Debreczen ékes menyaszonyát. Csak azt tartjuk különösnek, 's értet neheztelni is volna kedvűnk, miért hogy épen e' városbul, mely különben a' legtöbb íróval, és ezek közt kitűnőekkel, ajándékozá meg hazánkat, nem bírhatunk egy rendes levelezőt? Ha ez még tovább is így tart, azt kell hinnünk, hogy Nagyvárad lelkes fiai csak akkor barátkoznak meg a' lúdtollal, ha Budapest levegőjét szűjják, vagy hogy a' derék város minden szelleme csak néhány választott fiaiba központosult. — A' 'Temesvár' című verszetet írójának mézesmadzagnál mi sem nyujthatunk egyebet mostanság. Érje be vele; sok magyar ember beírte már. Ha beíri 's szorgalmasan keresi a' madzag végét, rajta idővel még becses sejtéket találhat, melyek szüretére mi is ajánlkozunk. — Mult számunk pozsonyi levelezőjétől szívesen fogadjuk tudósításai folytatását. — A' B. M.-hoz intézett 'Viszhangok' írójában szép a' buzgalom, 's dícséretes benne, hogy a' bölcs beszédekre fölleskiesül. Nálunk ezt kevés ember teszi. Tanuljon szorgalmasan, 's buzgalmának és szorgalmának ő és hona annak idején hasznát veendik. Ne siessen, közönség elé lépni idő előtt, mert itt terhes az examen és szigorú a' classificatio. — Derék 'Kukkantó'nk Gyórról czáfolatot küldött be a' 'Hazánk' egyik levelezője ellen, ki vele méltatlankodott. Munkás társakat senki sem véd nálunknál buzgóbban, hol ezt tenni érdemes; de itt egészen felesleges. Miért minden kis szóért apró tárgybán csatára kelni? Effélékkel úgyis elegenden mulatnak bennünket irodalmunkban. — Simontornyárdi levelet kaptunk, a' lapjainkban P. H. L. aláírással közlött 'keleti levél'-re vonatkozót. Kimutattatik benne, hogy P. H. L. úr april 18-dikán indult kelet felé Pestről, 's így két nappal korábban nem lehetett Konstantinápolyban... Helyes! Kérjük a' t. értesítőt, lapjaink 19-dik számának borítékán az e' tárgyra világító sorokat elolvasni. — Gróf Keglevich Béla a' szalontai tűzkárvallottak számára öt pengő forintot adott kezűnkbe, mit minelőbb rendeltetése helyére eljuttatni iparkodandunk.

22. sz. — Majus 29. 1847.

ÉSZ ÉS SZIV.

Az ész és a' sziv alkateleme beléletünknek. Sokan sokféleképen értelmezték, 's ujat alig lehetend róluk elmondani; de nekem kedvem van beléletünk e' két különböző természetü erejét ujlág elemezni, 's e' kedvet miért ne ügyekezném betölteni? Minden eszmét több oldalról lehet megvitatni, 's csak minden oldalról megvitatva válik tisztán és teljesen érthetővé.

Ha az ész lényegileg nem különböznék a' szivtól; ha kérdeni lehetne, melyike nagyobb erő? azt mondanám: a' sziv érzelem-bánya, roppant kincseket foglal magában; de az ész ez és minden felett áll, mert alkot és terem, 's minden erő közt legközelebb áll a' mindenható erőhöz!

Ha a' bölcsesség és érzelem-gazdagság könnyű módon volna megszerzhető, azaz, ha az eszméket és érzelmeket fonttal mérnék: erősen hiszem, hogy ez utóbbiakból többen 's többet fognának magoknak méretni, pedig mig az eszmék tényleges 's maradandó becsüek, az érzelmek tünékeny meteorok, melyek a' sziven átvillannak, 's nyomaik többnyire a' pusztítás nyomai.

Ha világpolgári szempontból az emberek közt jutalmakat kellene osztanom, azok közt osztanám el, kik az általános tökélyesbülést, az emberiség e' végcélját, legsikeresebben mozditják elő. A' sziv műveltsége, a' közerkölcsiség is egyik eszköze ugyan ezen tökélyesbülésnek, de, véleményem szerint, mégis főleg az ész, az értelmi előhaladás.

Ha megítélnem kellene: a' nők, vagy a' férfiak mozditották-e elő nagyobb mértékben ezen általános tökélyesbülést, azt mondanám: a' férfiak érdeme e' tekintetben tagadhatlanul nagyobb. Nem akarom vitatni: a' természetből öröklött erő és tehetség, vagy megrögzött helyzet- és intézvényeinknél fogva-e? de az észt a' férfiak, a' szivet a' nők képviselik.

Ha észtant kellene írnom, ugy nem a' fölényt, nem a' természetet elemezném először, vagyis nem ezeket venném észtanom első alapjául, hanem

az észert, mellyel mindezeket felfogni 's megítélni képes vagyok. Minden észlelés- és tudománynak ész a' forrása, ész a' forrása azon tudatnak is, melly szerint meggyőződtem, hogy Isten van, ki nélkül én 's a' nagy mindenség nem létezhetnék. Ha eszem nincs, nincs akaratom, nincs vallásom, nincs öntudatom.

És mi az ész? Felfogó és ítélő tehetség. Azt, mi e' szó alatt: „minden“ értetik, felfogni, elemezni, következtetést és ítéletet hozni, az ész dolga. Ezen elemzés szerint azonban az ész csak működéseiből van meghatározva, csak olly erőnek megismerve, melly felfog, ítél és következtet; mik legyenek alkatelemei, honnan vette légyen eredetét? az ezen meghatározás által meg nem fejtetik. Én sem felfogni, sem képzelni nem tudom, hogy az ész, a' lélek olly valami erő legyen, melly, nem tudom, mikor, belénk varázsoltatott, mellynek a' test csupán hajlokaul szolgál, 's attól különképzelve, önállóan is létezhesék, — 's meg vagyok győződve, hogy az semmi egyéb, mint fokozott (potencirozott) természeti erő, melly minden tárgyban van. A' természetben mi sem történhetik ok nélkül; az állatokban is van felfogó tehetség, 's hogy az emberben a' legnagyobb tökélyességig van emelve, oka, véleményem szerint, az, mert az ember idegrendszere legtökélyesb. Innen van, hogy a' régiek a' világi testek és a' lélek tulajdonságai közt párhuzamot vontak, — a' napot az észhez, a' holdat a' szívhez hasonlították, — annak teremő, ennek érzetébresztő erőit tulajdonítottak. Innen van, hogy Thomasius a' dicsvágy, fősvényesség és kéjvádaszatot a' vegytanászok ezen három főelvével: kénkö-, só- és kén-esővel, vagy e' három főelemmel: tűz-, föld- és vízzel tette párhuzamba.

Ezen természeti erőben rejlenek a' tökélyesbülés magvai. Cuvier szerint az ősvilágban az állatok és növények nem voltak olly nemesek és fejlettek, mint a' mai világban, mi azt tanusítja, hogy ezek is, bár alig észrevehetőleg, koronkint nemesednek. Ezt, véleményem szerint, azon okszerűség okozza, melly az egész természetben szünet nélkül működik. Ezen okszerűség azonban sehol nagyobb mértékben föl nem lelhető, mint az emberi észben, az okok kutforrásában. Erős meggyőződése, hogy az ember, természeténél fogva nevelés és önészlelés által szünet nélkül tökélyesbül; hogy az emberi nem, a' világ eredetétől fogva a' mai napig, mindig, szakadatlan fokozatokban tökélyesbült. Mint egyes ember elhanyagolás által, voltak nemzetek is, mellyek a' műveltség bizonyos fokáról visszaestek, de ez részint ideiglenes jelenetnek, részint sokkal inkább egyes esetűnek tekinthető, semmint megakaszthatta volna az általános tökélyesbülést, melly nem enyészhetik el teljesen egy nép enyésztevel; melly elvitathatlan örökségként száll át nemzedékről nemzedékre. Dicsérjük a' régieket, Roma költőit 's Athene bölceit, — pedig én azt hiszem, miként szerénnytelenység nélkül mondhatjuk, hogy a' régieket mindenben túlhaladtuk. Volt-e nagyobb költőjük a' régieknek Shakspearenél, nagyobb bölcselőjük Kantnál? Plato és Aristoteles munkái ugyan ezeknek is diszül szolgálndottak; de azon elvek és áltanok, mellyeket több tekintetben tanítottak, ezeknek

bocsáthatlan vétekül fogtak volna tulajdoníttatni. Sőt merem állítani, hogy ha Vörösmartynk „Szózatát“ és a' „Kis leány baját“ Horacz költötte volna, most az egész világ dicsőítené, míg a' jelen körülmények közt azt csak magunk ismerjük és magasztaljuk. És föltéve, hogy az észtan- és költészetben szebb, remekebb munkákat teremtettek is a' régiek: az erőműtan, mértan, bányászat, csillagászatban, alkotmányos formáink tökélyesbítésében, és a' tömérdek találmányok és fölfedezésekben nem tulszárnyaltuk-e őket?! Én azt hiszem, igen, s azokat, kik a' régiek iránt a' magasztalásban olly nagy előszeretettel viseltetnek, erre, véleményem szerint, azon körülmény indítja, mert alig foghatják fel, hogy lehete már akkor is annyi erőt s olly tökélyt kifejteni. De hogy mindenben haladtunk, s haladnunk szükségképen kellett: ezt az életből s az általános tökélyesbülés elvéből is bizton következtethetni. Ugyanis kisebb nagyobb mértékben minden észtehetséggel bíró lény kénytelen észlelni. Kinek észereje van, szükségképen kell gondolkodnia, mert az ész nem állhat tétlenül. Az ész önmaga sem akaszthatja meg működéseit, mert ez által saját lételet tagadná meg. Az okos lények tehát, eredettől fogva mostig, szünet nélkül észleltek, okszerűbb vagy okszerűtlenebbül, a' szerint, a' mint kisebb vagy nagyobb mértékben voltak eredetileg észtehetséggel megáldatva, s kisebb vagy nagyobb mértékben igyekeztek azt önerejükkel kimivelni. S az egyesek úgy, mint a' nemzetek nem ott kezdik, hol az első ember s az első nemzet kezdte: hanem azok nyomain okulva, s azok tapasztalásával gazdagulva, bizton és sikeresben törnek elő. „A' mi emberibb korszakunk előhozására — így szól egy jeles történetíró — minden előbbi korszakok, habár öntudatlanul is, fáradoztak, és mind azon szellemi és anyagi kincs, mellyet szorgalom vagy lángész, ítélet vagy tapasztalás, annyi századok alatt az emberiség hasznára előteremtének, a' mi öröklött tulajdonunk. Ezen javakat, mellyek megszokott szemlélés és háborítlan birtok által mindennapiakká váltak előttünk, az emberiség drága javait, mik gyakran a' legjobb és legnemesebb halandó vérén vásároltattak, és annyi nemzedék nehéz munkáján szereztek meg, becsülni a' történettudomány tanít, melly az általános tökélyesbülés csálhatlan fokmérője, s melly nélkül valódi műveltség nem is képzelhető.“

Ezen általános tökélyesbülésben rejlik a' halhatatlanság nagyszerű eszméje is. Halhatlanok vagyunk, mert a' világ ezen tökélyesítésében kisebb nagyobb részben mindnyájan részt veszünk. Az általános műveltségben, mellynek egynémelleyek alig észrevehetőleg, sőt észrevehetlenül is, mások ellenben lángeszük roppant erejénél fogva hihetlenül nagy mértékben voltak eszközlői, fognak lelkünk működésének nyomai fenmaradni. Az emberi emlékezet fogyni és elenyészni fog, a' műveltség ellenben nőni és örökké tartani. — Ha tehát kérdeztetném: ki leghalhatlanabb a' világon? azt mondanám: az, ki legélesb észtehetséggel levén megáldatva, legnagyobb mértékben eszközlé a' világ tökélyesbülését. A' sirban csend és nyugalom van, — tettekkel nyerjük el a' halhatatlanság babérját; az életben, mellyet elhagyánk, fog élni lelkünk, ha vele hatni, alkotni tudtunk!

Ész alapja a' szabadságnak is. Csak akkor vagyok szabad, ha ész szerint cselekszem, 's akkor szabadtalan, ha e' kívül más indító ok határozza meg akaratomat. Az ész, melly nem önkényes erő, mellynek szigoruan engedelmeskedvén, lehetünk csak függetlenek, — a' szabadság fő- és alkateleme. Két tárgy között választhatni, nem lényege a' szabadságnak, — választani 's nem mérlegezni az okokat: kény, melly a' szabadság ellentéte. Ha nem áll tehetségemben megmérni, súlyegyenezni az okokat, mellyek szerint tennem, választanom kell: szabad lehetek ugyan, de szabadságom korlátozott, mert észerőm gyöngeségénél fogva, indulatok 's külbenyomások vezérlelnek a' cselekvésben; — ha igen, 's nem a' jóknak ismert okok szerint cselekszem: miként lehessek szabadságra érdemes, ha tehetségemben van, 's nem rázom le bilincseimet? Minél képesebb vagyok az okokat megismerni, 's mint okos lény azok szerint cselekvén, az elém gördülő akadályokat legyőzni: annál tisztább, sértetlenebb szabadságom is, 's az, hogy tökélytelenségemnél fogva egyes tárgynak minden más tárgyhoz állását felfogni, egyes tárgynak, vagy cselekvésnek okszerűsége vagy okszerűtlensége mellett minden okot felhozni képtelen vagyok, azt bizonyítja csupán, miszerint, mint véges lénynek, észtanilag teljes szabadságom nem lehet. 'S valamint az egyesek, minél észtehetségesebbek, annál szabadabbak, körülményeiken 's önmagukon uralkodni tudók: úgy a' nemzetek is, minél magasabb fokán állanak a' műveltségnek, annál észszerintibb 's következőleg szabadabb intézvényeik 's alkotványuk van. Művelt nemzet a' törvényen kívül leráz minden bilincset, műveletlen gyakran megszenvedti azt, ha nem volna is kénytelen vele; művelt nemzet perczekre vesztheti el csak szabadságát, műveletlen akkor is szerencsétlen, ha esetleg sikerülhete szabadulnia; mert meg kell érdemelni a' szabadságot, nem érdemelve ártóbb a' szolgaságnál, 's mert műveletlen nemzet kezében a' szabadság kés, mellyel önmagát sértheti.

Ész alapja az erényességnek is. — Erény a' szabad akarat szépsége. — 'S mi a' szabad akarat? Ezt kissé elemezni kell. Az észszerű cselekvésnek szükségképi eredvénye a' cél, mellynek épen ezért észszerűnek kell lenni, 's észszerűtlen célok nem is célok, mert az ész nem ismerheti el azoknak. Mihelyt az ész valamit célznak ismer el, 's annak, mint célnak, szükséges létéről meggyőződött: épen azért, mert ész, a' karnia is kell használni azon eszközöket, mellyek annak elérésére szükségesek. Ez az ész akarata, a' szabad akarat. Érzékink, szívünk ösztönt és vágyakat idézhetnek elő; de szabad akaratot nem. Minél észszerűebbek a' célok, mellyeket elérni akarunk, 's becsületesbek az eszközök, mellyekkel elértnek: annál szebb, emberhez illőbb módon foganatosítjuk akaratunkat, vagyis annál erényesebbek vagyunk. Erényünk e' szerint ne függjön csupán kedélyünk-'s indulatinktól, ne alkossák homályos eszmék. Arról, mi erény, és mi nem az, világos tudásunknak kell lenni. Hogy igazán jók lehessünk, tudnunk kell határozottan, mi a' jó, 's mi a' rossz, mert különben jóságunk-'s erkölcsösségünknek nincs belbecse. —

Ezen töredékes alapelvek szerint bebizonyítottam vélem, hogy az

embernek legfőbb kincse az ész ; azonban elvből, mely szerint az ellentéteket együvé-állítva lehet csak tisztán felfogni 's értelmezni, szükségesnek tartom, hogy a' szív természetét 's működéseinkrei hatását is elemezzem 's körülírjam.

Mi a' szív ? gyupontja az öt érzéknek, mely a' kellemes és kellemetlen érzéseket felfogja. A' szív érzelemhaza, hazája az öröm és fájdalomnak, e' két ikertestvérnek, melyeknek egy a' lakásuk : a' szív, — egy a' tápelemük : az érzés, — és mégis egyik a' másinak esküdt ellensége.

Ha az ész és szív között választani lehetne, mint lehet választani étel és étel, vagy élv és élv között : úgy én a' szívet választanám. Az ész száraz értelmi erők öszvege, a' szív születéshelye a' világ minden örömeinek. Mi volna az élet azon örömek nélkül, melyeket a' szív érez és alkot ? dijtalan törekvés, melynek gyümölcseit, jutalmát nem lehetne élveznünk.

Szívben lakik a' szeretet. Szeretni kell a' szülét, testvért, rokont. Ki ezeket önhibája miatt nem szereti, az önmagát sem szeretheti, 's így boldog sem lehet. Ezen szent kötelékek nélkül pusztá és sivatag az élet, e' szent kötelékek kutforrásai a' legtisztább örömeknek.

Szeretni kell a' hazát. Sirni balsorsa, örülni jóléte fölött hazafiúi kötelesség. Azon földet, melynek göröngyeit ismerem; azon éghajlatot, melyhez szoktam; azon nemzetet, melynek nyelve, gondolatai és érdekei velem egyek, melynek szokásait, öröm- és fájdalmait ismerem, nem szeretni nem lehet. Világpolgárságra szűk az emberi kebel, sőt okszerűen csak akkor vagyok jó világpolgár, a' világ általános tökélyesbülését akkor mozditom elő, ha honfiúi kötelességimet teljesítem.

Szívben lakik a' szerelem. Szeretni kell a' nőt, kivel az életpályát együtt akarom megfutni, 's kit igazán szeretvén, megvetek minden bajt és minden szerencsétlenséget. Mi évnék a' tavasz, bokornak a' virág : az lelkünknek a' szerelem, — széppé, költőivé és nemessé teszi azt. A' szerelem kutforrása az erényességnek, alapeleme 's védpaizsa a' boldogságnak, — a' legtisztább vallás, mely a' szeretőknek hitet, szelidséget és reményt ad az élet minden bajaiban. — Tisztán szeretőkre hasztalan sujt le a' sors, — őket tünni, szenvedni és győzni képesek, mert egymásban lelik föl az erőt, vigaszt és megnyugovást. A' ki igazán szeret, az képes lemondani a' hírvágy- és dicsőségről, sőt nélkülözhetni véli az egész világot, és mégis épen neki van rá legnagyobb szüksége, 's e' nélkül nem is lehetne olly tartós és sokszerű a' boldogsága, mert legfőbb örömeit csak a' társas életben élvezheti teljes mértékben. Mindazon örömek, melyeket a' házasságon kívül izlelhetünk, igen szegény örömek azokhoz képest, melyeket jól rendezett társaséletben a' boldog házaselet ad. És miután a' házas élet annyira boldogító, 's a' társas élet céljainak annyira és egyedül megfelelő : állítani merem, hogy valamint azon egyesek, kik önvétkük miatt nőtlenül tengik le az életet, a' természet 's önrendeltetésük ellen cselekszenek : úgy azon intézvények is, melyek az emberek bizonyos osztályát nőtlenségre kárhoztatják, alapjokban hibásak. A' szívet legfőbb boldogságának élvezhetésétől megfosztani nincs senkinek joga.

Szívben fogamzik az öröm és fájdalom. E' két érzés ellentét, de egymást feltételező, egymást nélkülözhetlen ellentét. Hogy örömet ismerjünk, fájdalmat is kell ismernünk, 's ki az életben legtöbb fájdalmat érzett, az legfogékonyabb az öröme, annak legédesbék örömei. Bajainkban a' kisebb örömek is nagyobbaknak látszanak, mint jólétben a' nagyok. 'S igaz bár, hogy az ember tömérdek baj és bánaton megy át egész életében: mégis azt hiszem, többet örül, mint sir, — többet élvez, mint szenved. Már Seneca mondta: a' fájdalom vagy csekély 's akkor eltűrhető, vagy igen nagy 's akkor rövid ideig tart; — sokáig tartó nagy fájdalmak alatt leroskadunk kellene. — Mint a' fehér színből a' színek összegét, úgy e' két érzésből a' kebel minden érzéseit kiértelmezhetni. Maga a' szeretet és szerelem is öröm, a' legédesb, legtisztább öröm. Vagy nem öröm-e szeretni 's a' szeretetet nyilváníthatni? van-e érzés, kellemesb a' szerelemnél?

Mindezekből kitűnik, mi roppant kincseket foglal magában a' szív, 's mi pusztaság és szomorúság volna az élet nélküle! — de mindezekből kitűnik egyszersmind az is, miszerint az ésszt a' szív fölött, vagy a' szívet az ész fölött magasztalni egyoldalúság vétke nélkül nem lehet: — e' kettő együtt teszi beléletünket, mellynek az érzelmek épen úgy alkatelemei, mint az értelem. A' szív nem kölcsönözhet ugyan az észnek erőt, ellenben az ép és egészséges ész a' szívnél is szebb, nemesebb irányt adhat: mégis azt hiszem, miszerint jól vagyok meggyőződve, midőn állítom, hogy kevésbé veszedelmes tagja az a' társaságnak, kiben kevesebb ész 's több jószívűség van, mint az, kit romlott szív mellett éles ész vezérel tetteiben. A' nevelésben mindig megbocsáthatlan egyoldalúság, midőn csupán az ész, vagy csupán a' szív fejlesztetik; mert ha egyik a' másik fölött tulnyomó uralmat gyakorol, beléletünk hasonlít azon honhoz, mellynek polgárai egymás ellen harcolnak. És ezen okokból legyen az észnek 's legyen a' szívnél is befolyása akarattunk elhatározásában; legyen az ész fegyverünk, mellyel megszerezünk, 's a' szív, mellyel élvezzük a' jólétet és boldogságot!

F e k e t e L a j o s.

A' K Ö L T Ő S Z E R E L M E.

(V é g e.)

Fél év előtt gondolám ezeket, midőn legtávolabbról sem volt reményem, hogy meglássalak. 'S ime két napja csak, hogy váratlanul találkozáink. Kevés igénynyel léptem eléd, 's csak idő multával melegült fel beteg szívem. Ah Czeleszta! jelenléted égővében nincs tél: ott a' száraz fára is tavaszsugarak hullanak... Álom volt-e az? Nekem ez árva kebel a' valóról más fogalmat szerzett. De ha álom volt: elmegyek utána a' tulvilágba, hogy öröklő legyen lelkemen!... Egy óráig lehettem veled, 's Istenem, minő változáson ment keresztül szívem! — Azt hittem: szerelmem szelid emlékezetté vált 's eszményi varázskörben kereng világa. Im csalódtam! Mély érzelmeimben, annyi szenvedés után, volt még erő, erő a' való szerelemre... 'S ah, mi tavaszhev terjengett ereimben, mi új

lég balzsamában fürdött kebelem, minő ifju, minő dús lett egyszerre szívem! . . . Arczodba tapadtak szemeim, arczodba, melly képzetemet egy életre elfoglalá, és nem hívé, hogy nő vagy, hogy gyermekeid vannak, hogy szived oltárán idegen istené a' láng! . . . Szellem valál te e' pillanatban is, kedvesem, 's a' tisztaság pecsété homlokodon égett . . . nem, nem, te nem lehetsz anya! . . . Hah, mi édes csókkal borult az önámításnak forró arcza kebelemre! — Csak midőn gyermekeid beléptek 's anyjoknak szólítának, jajdultam fel álmomból, 's oh a' veszteségnek minő sziklája dőlt rá e' pillanatban! Szivem nyögését kellett hallanod; mert veritékben csapott a' kín el fölötte, 's mégis fájdalom legsebesebb lángjában boldognak érezem magamat. Igen, Czeleszta, megvallom neked e' gyöngeséget! megvallom, mikép pillanatnyi, de mondhatlan kék volt sebemre, hogy gyermekeid tekintetnek egyetlen jegyét sem hordozák, hogy arczod bájai osztatlan kincsül, érintetlen maradtak, 's önvéred hazudsággá fajult az idegen forma alatt! . . . Higgyek-e sejtelmeimnek? gondolkozzam-e? . . . Ha te is szerencsétlen vagy, Czeleszta! ha a' kötés, melly kecsedet a' sirig lefoglalta, boldogtalanná tön? . . . Oh szólj; adj jelt; mert arczodnak a' közbeszéd üres tárgyainál nincs tiszta jelentése. Mosolyogsz, 's bár látatom, szived nem vesz abban részt: mégis elfödi előttem a' valót, 's nem találhatok miatta a' fájdalom ama titkos betüire, miknek gyökere a' szivig hat le, 's vért keres és lelt már, midőn olvashatóvá vált . . . Im a' vendégek oszlanak — itt jó az alkalom! Nyilatkoznom kell először életemben, nyilatkoznom — hét év után, midőn reményeim láthatára be van temetve, mint felhányt sir, 's vágyaim számai a' sors éles bárdja alatt ketté szakadva hevernek lábaimnál! . . .

Illy lelki hullámzat közt léptem be veled a' szélső magányos szobába. Ugyanazon zongora előtt foglalál helyet, hol évek előtt. Kértelek, játszánál valamit. 'S te ama darabot kezdéd, mellyel ismeretségünk olly sokat ígérő tavaszában felbátoritád félénk szerelmemet. 'S ah — minő viszhangot adott kebelem! minő tündér-csapás rohant át szivemen, mi átható képek, mi szép világ rajzott érzelmeim mélyében! Lelkem tágult fel kötelékei alól, örvényei öntének ki, 's kavargó habja bús történeteket mosott el, 's hét hosszú év vérről jegyzett óráit kitörülte keblemből. Nem vala többé elválasztó fal sziveink között, nem remegett már szerelmem a' való kitudásától: te enyém vagy, Czeleszta! kiáltá lelkem; hisz értesz, 's e' hangok, miket ujjaiddal a' holt fából kicsalsz, mondják nekem, hogy bennök szived beszél . . . Értelek, szerelmem! jól értem eme titkos rezgést, mi valódon átfut, mi e' zenehangok ezüst zuhatagjára szagztatott gyüreket vet . . . Oh ne félj! Im bizalmam! Im szívem! Im életem! Fogadd el mind a' hármam . . . ha visszautasítod: a' halálnak adtad át!

Szólék, vagy gondolám — már nem tudom; mert lelkem e' pillanatban egészen a' tiedbe volt olvadva. 'S leborultam, 's kezeidre tapadtak ajkaim. A' zongora elnémult ujjaid alatt. Arczodban egy rendült lélek tükröződött, 's olvashatóvá váltak lelki szemeim előtt a' jegyek, miket benső bánat irt vonalmaidba, 's könyeim megindulának . . .

Te sokáig mozdulatlan valál, mint kőszobor.

Czeleszta, — mondtam lassu, fáradt hangon — tudod-e te, hogy hét év óta szeretlek? szeretlek a' szerelem mélységével, boldogtalanságával — a' legforróbb lánggal, mely valaha porhüvely alatt meggyuladt. — 'S folytatni akarám, de szavam az ünnepélyes csendben elakadt. Ujra kezeid után nyulék, miket gépileg átengedél. Szemeid rám szegülének, sugárarjából eltemetett szerelmed lépett ki, 's örökfénnyel lobbant rám. Aetheri fény fátyolát láttam ekkor arcodra huzódni; vonásaid nem mozdultak, 's lélekzedet fenakadt... Álom röpiült-e át lelkedén? te nem valál a' földé!... Egyszerre megborzadtál, fojtott sohaj tört fel ajkidon, 's görcsösen kinyújtott karoddal imakönyvedbe fogózál, mely a' zongora fölött hevert vala.

Ismerem helyzetedet, Czeleszta! — kiálték magamon kívül, 's térdre omoltam — tudom: tenéked férjed van; de — hidd meg, szerelmem, most nem értem e' szót! Fogalmam összezavarodott, 's lelkem előtt nincs jelentése semminek, mi szerelmem égővén kívül esik... Ah, hagyd el a' valót, Czeleszta, te is! szállj ki a' békóból; hisz évek óta gyötört az bennünket, 's kelle jöni pillanatnak, melyben a' jelen egészen szívünk álmaiba öltözzék. Im előttünk a' pillanat — hallgasd meg szerelmem szózatit, hallgasd meg eskümet: hogy szeretlek örökké, hogy szerelmeddel rothadok el holtomban, hogy szerelmeddel éledek fel siromban, hogy szerelmedből várom lelkem számára a' mennyei boldogságot az örökélet hazájában!... Szólj, viszonzod-e a' te szíved mélyében ez érzelmet? Oh nyisd meg félénk ajkaidat! én — én hallgatlak, nem a' rágalom; a' tiszta szerelem kérd, nem a' haszonlesés.

'S felelet helyett reszkető jobbodat nyujtád felém, melyben imakönyvedet feltárva tartottad, 's egyik lapján, lassan, szent hevülettel, e' czimzetre mutatál: *L e l k i s z ö v e t s é g*...

Oda tekinték... nem sokára a' könyv kifordult kezeidből. Mindketten hallgatánk, 's hosszú, ünnepélyes szünet alatt jel, hang nélkül, mozdulatlanul egymásba tapadának pillantásaink... Azután mi történt velem vagy veled? nem tudom; de mint külön szakasztott világrész, áll lelkem oczeánján e' pillanat fátyolzott emléke! Azt hiszem: a' rokonszenves csodás ígérete volt ez; midőn az anyag öszves gépezetének kerekeit a' szellemi tulsuly egyszerre megakasztja, az érzékek elszibbadnak, az eszmélet elhal, a' test és lélek között minden földi kapocs pillanatra felbomlik — 's az isteni eredetű lélek kilép fogházából, 's a' lég üren, szabadon — az istenek nyelvén szerelmet vall egymásnak...

Felébredésemkor szemeink sugárai még össze valának forradva, 's ugy tetszett, mintha hosszú utról tértem volna meg, melyre többé nem léphetek, 's keblem elszorult. — Téged könyvekben uszva találtalak; még nem voltál egészen öntudatodnál, mert karjaid keresőleg nyulának ki felém.

Czeleszta, — szólék ekkor alig hallhatólag; mert hangom egészen elveszett — Czeleszta, e' pillanat ünnepélyes! Valld meg nekem üdvösségedre: ha boldog vagy-e? Oh, ne tagadd el a' valót! Nem ujságvágy-

ból tudakozom ezt — lelkem kérdi, nem a' test ; szólj : hét év óta boldog vagy-e te ?

Szavaimra élénken távolítál el magadtól, 's önkénytelen mozdulattal arcodat akarád elfödni ; de lesiklottak kezeid ; fojtott hangon mondád : Igen ! — 's fejed lehanyatlott.

Czeleszta, te félreismersz engemet ! de nem ámitasz el. Jól látom én, mennyi erővel igyekszel rejteni szived sebét, mint örködöl vonalmaid felett. E' feszültség arczodon, e' finom bánatredő ajkaid körül, titkolt fájdalomra világot vet . . . Te szenvedsz, — boldogtalan vagy ! . . . Ugy kell lenni ! Lásd Czeleszta : a' nő világa a' szerelem . . . szerelmének tükrei a' gyermekek. Im, a' te gyermekeid, a' te véreid nem hasonlítanak hozzád . . . érzelemdús szived hideg égővben nyílt meg, 's nem volt egészen felolvadva eleme : finom vonásaid, után nem képződhettek. Ah, a' természet nem csal soha ! örök törvényeinek vannak látható jelei . . . gyermekeidről látom : te nem szereted férjedet ; tiszteled, tudom ; tudom : ismered kötelességeidet, de — nem, nem ! te nem szereted őt . . . Oh ne ítélj meg e' merész szóért ! szerelmem mondatja velem, 's szerelmem hatalmasabb, mint mennyivel hallgatni lehet ; mélyebb, mint egy életre kell, 's szerencsétlenebb, mint mennyi egy halálra elég ! . . . Minő boldogságot ohajtottam én neked . . ! 's mit érzek, ha rávetődik hitem : hogy velem talán boldog lehetél — igen ! boldog lettél volna, Czeleszta ! minden csepp vérem kiáltja ezt, 's ennyi érzésnek jósereje van, ennyi érzés nem tévedhet. . . . Oh ne zokogj . . . ne tépd kebledet ! . . . hisz nem akarám szived mesterkélt nyugalmát felrázni ; fájdalomam lángoló sebe sodort ez örvénybe 's ah, hogy megnyíltak a' hullámok pillantásom előtt lelked mélyeig ! ah, hogy meg kelle lelnem szived kagylójában a' bánat rejtett gyöngyét — ah, hogy ily keserű osztályrészt fizet a' sors szerelmed aranybányájából ! . . .

Ne nézz oly szenvedélyes részvéttel, ne nézz oly mély fájdalommal reám . . . hisz e' szenvedés láncza édes sulylyal fekszik szivemen, 's e' forró köny szemeimben mutatja, hogy most végetlen gyötrelmeimnek révpártját megleglém. Oh Czeleszta, avass be engem egy hosszú utra, előlegezz nekem a' mennyei boldogságból, 's ha tán keveset szenvedtem : megbűnhődöm érte a' tulvilágban ! . . . Lásd, hét év óta szeretlek ; lángom szomjúsága kiegészít keblemet, 's bájjaid virágait csak képzeletemben illetém, illatjokat csak ködpárázatban szivám, 's nem szedék egy harmatcseppet sem leveleiről . . . Szakaszz most egy rózsát e' kertből, melly az idegen lábnyomok alatt is oly gazdagon diszlik ; oh — engedd ajkaimat ajkidhoz forradni az első szent csókban ! nem a' jelenért és jövőért, melly elbukott előttünk ; de a' multért, melly miénk vala !

Tiszta érzéssel, salaktalan vágygyal kértem szerelmed első és utolsó zálogát, 's szent hittel hajoltam le arczodhoz . . . Te rettenve szökél fel a' pamlagról, hogy távozzál ; de térdeid megtörttek ; jobbomat ragadád meg, 's görcsösen kebledhez szorítád ; szemeidben reszkettek a' sugarak, arczodban szived, lelked jóváhagyása szólt, 's egészen nőileg-feledékenyen, 's

mint tiszta áldozat állottál előttem . . . de egyszerre elborult homlokod : összekucsolád kezeid, és sebesen és őrzöngve kiléptél a' tereméből . . . !

Én a' pamlagra visszarogytam ; utánad terjesztett karjaim lehulltak, 's egész életem csalódása elfogott . . . 's oh — mint kiürült szívem ! 's egyszerre minő sötét lön lelkemben ! . . .

Mindig szenvedtem — szerelmedért, 's az első kéjt akarám izlelni — szerelmedből : e' csók lett volna földi minden boldogságom összege ! a' jutalom, mellyért az élet nehéz lánczát veritékes homlokkal éveken át viselém ; a' díj, mellyért reményem hervadó fáját vékonyekkel ápolám ; a' bér, mellyért hitem annyiszor ledult alkotványát újra és újra felépítém . . . Most minden elveszett . . . De semmi ! — nem panaszklok. Végórámat könnyítette meg szigorú rényed . . .

Im a' pillanat óta nem láttalak, 's te elutazál a' nélkül, hogy bucsut vehettem volna tőled ; a' nélkül, hogy megkérleltelek volna az okozott fájdalmakért . . . De légy nyugodt, Czeleszta, nem fogom többé alvó sebeidet felszaggatni, 's e' szavaimra, gyarlóságom ellen a' halált választám kezesül. Két nap óta, mióta elváltunk, felidéztem minden hatalmát ellenem ; két nap óta fenem szerelmem töreit a' kétségbeesés szikláján, 's ah, e' negyvennyolcz óra alatt mint feltárgult a' kapocs, melly lelkemet testemhez foglalja ! . . . Oh jól tudom : e' folytonos harc, ezen emésztő őrzöngés soká nem tarthat . . .

Végehelletemig irni akarok, 's a' tollat már alig bírja kezem . . . Czeleszta ! vannak-e most e' sejtelmek rólam a' távolban ? tudod-e, mit érzek, mire értem meg e' pillanatban ? . . . Oh remélj ! éleszd a' hitet kebeledben. Im mindkettőnek kanócza kialudt lelkemből ! 's a' sötét ürt csak szerelmed tölti el. De nem földi láng már az ! tisztaságának nehéz ez alanti lég . . . fel, fel ! ott a' magasban vár reád költöző lelkem . . . Oh az óra gyorsan közeleg ; futásának sebjét minden pillanat neveli, 's érzem, e' kuszált sorokban nem sokára berekesztem földi számadásomat . . . Már gondolkozni is alig bírok, 's a' leírt betű elvész szemeim előtt ; — oh, üdvözöllek, költöző lelkem utolsó szárnyfeszítése ! üdvözöllek, fáradt testem végereje ! Világíts még egyszer e' sötétben Czeleszta arczára 's aztán lobogj — lobogj — gyorsan el ! . . .

. . . Oh ne hagyj magamra, Czeleszta ! oh jelenj meg álmainnak ! . . . hisz én most álmodom ! . . . nem, nem, ez nem lehet való ! . . . Szívem olly csendes ; keblemben sem kék, sem fájdalom, — nem érzem az élet izét . . . Hova lettek érzékeim ? hallok-e ? . . . hisz nesz nem jó füleimbe ! . . . könyezek . . . de hová hullanak könyeim ? nem érzem csepjeik melegét . . . És ez a' sötétség, melly körülvesz . . . hol vagyok . . . ? Hah — most, most gyul a' láthatár ; egy felhő ereszkedik le nyugotról, 's ama fény, melly belőle kibomlik . . . mi az ? . . . Im közelebb jő, 's leveti sugárfátyolát . . . Egy szellemkép látogat meg ! . . . Czeleszta ? . . . igen ! te vagy ! jösz a' megtagadott csókkal . . . ide, ide tüzd fel — szívemre ! im mint dobog — siess, siess ! . . . oh mint fáj az érintés, milly forrók ajkaid ! . . . ne

nyomd olly erővel! — gyöngé hárttyája nem birja meg... Hah, e' lélekzet...! szívem, szívem!... a' levegő elfogyott...! Oh, a' te csókodnak ónterhe van, Czeleszta!!....

... Ah... Is... te... nem... Czel...

* * *

Az utolsó sorok alig valának olvashatók. A' végbetűnél úgy látszott, mintha a' toll kifordult volna kezeiből...

Teljes részvéttel, de egyszersmind ezen önmagának gyötrelmet okozó sorokért — fél boszusan léptem közelebb barátomhoz, hogy álmából felköltsem, 's jobbja után nyulék, 's jobbja — jéghideg volt! arcát érintém, 's — fagyos veriték nedvesíté kezemet... Szent Isten! ő meghalt? Nem, nem!... hah Olivér, barátom! — kiáltám, rázva alkatát, 's — visszahullottak karjai... Örjöngve tekinték körül, gyilkot és pisztolyt keresének szemeim, és keresém a' sebet, hol a' halál berohant: de ölöszer, vért és sebet nem találtam...

Mindenható hatalom! ő — mérget ivott!...

Fél óra mulva orvosi vizsgálat alatt volt barátom hideg teteme. Én nem nézhetém feldarabolva a' keblet, melly tegnap még egészen enyém vala! 's a' műtét alatt a' mellékszobában maradtam...

Nem sokára az orvos belépett hozzám.

Hideg borzadály rázott át, mert a' kezében levő tányéron barátom — szívét, a' szívet, melly olly hév volt! melly jobb sorsot érdemel vala! pillantám meg.

— Látja ön? — mond az orvos, jelentő komolysággal tartva elém a' tányért.

Szemeim oda meredének... némán keblemhez kaptam, 's fejem lehanyatlott...

A' szív! Olivér szíve... ketté volt repedve!!

'S a' föntebbi sorok?...

Hattyudala költözö lelkének!

Valjon adandja-e Czeleszta részvétének jelét? 's füz-e koszorut halottja sirjára?...

Práznovszky János.

TAVASZHOZ.

Szép vagy te, ég leánya, szép,
Minőt a' képzelet
Legmesszebb szárnyaltában is
Csak halványan festhet.

Szavad a' csattogány dala,
Melly szívet andalít,
'S rezgésbe hozza a' kebel
Szerelmi húrjait.

Rózsalehelletből önté
Isten báj-arcodat,
Ajkad színét irigyeli
A' bíbor támadat.

Mig te virágos ágyadon
Szendergesz éjen át,
Nyakékül harmatgyöngyöket
Az ég hint le reád.

Ruhád : a' rétek bársonya,
Virággal himezett,
Mellyet saját anyád szövött,
A' nyájas természet.

Kebled a' kristály-tükörű
Lágy völgyi csergeteg,
Mellyben ezer virág magát
Pirulva nézi meg.

Igéző vagy, oh égleány !
Szeret minden kebel . . .
A' nap, tüzsókkal üdvözöl,
Mig föl se ébredel.

Egész nap néked udvarol,
'S ha tulságos heve :
Védül feláll fölötted az
Ég barna fellege.

Az éj, ha már elfáradál,
Szép hölgy, egész napon,
Lágy karjain pihentet meg
Zománczos vánkoson.

'S hogy biztosban megóvhasson
A' vésztől tégedet,
Csillaggal rakja mindig ki
Fölötted az eget.

Hogy el ne und magad soha,
Természet, jó anyád,
Mulattatóul millió
Szárnyas dalnokot ad.

Ha nappal szenderegni vágysz,
Zöld bükk lombja alatt,
Az erdei patak susog
Feléd szép álmokat.

Vagy, ha nyugágyad a' mezők
Virágos kebele,
Az álmat fürge méhikék
Csalják szemedre le.

Jó vagy, a' mellett szép, tavasz,
Mint jó, szegény hazám,
Mindennek nyílt öröm mosolyg
Arczodnak bíborán.

De boldogabb százszor, mint ő ;
Téged minden szeret,
Hozzad aggot, ifjat, urat
'S szegényt hő láng vezet.

Mig néki annyi ellene
Irigyli lételeét,
Sokszor saját fíja tépve
Föl jajgó kebelét.

Nem vagy hiú, szép tavaszom,
Mint sok leány, holott
Anyád neked testvérid közt
Legszebb ruhát varrott.

Mindennel édesen enyelgsz,
Legyen dús vagy szegény,
Pénz és ösök súlyatlanok
Szerelmed mérlegén.

De van-e sziv, melyet soha
Bánat nem szaggatott ?
Van-e, kinek a' sors mindent,
Mit kívánt, megadott ?

Azért, hogy annyi kéj ölel,
Van bűd, tavasz, neked,
Mert — milly szép és igéző vagy —
Olly rövid életed !

B á n y a i E m i l.

A Z E L S Ő T Á N C Z.

Elérkezett végtére azon estve, melly asztalomon egy sárgaszínű papiardarabkára vala följegyezve. A' téli természet, mintha csak beavatott lett volna titkunkba, egészen siránkozásig ellágyult örömeiben : az eső szakadt, a' föld pedig szépen puhult . . . Elő-előrántottam a' sárga papirost 's gyönyörködve legettetem szemeimet annak ákombákom sorain : „Az tiszta barátság kedvelő nemes ifjuság ez fojó hónap 25, 26, 27-én az ő ártatlan tánczos vigalmára szivessen elvári az megtisztelt uri vendégeket.“ No lám, három nap kivilágos kiviradtig mulatoznak az megtisztelt uri vendégek, aztán a' negyedikén sohajtva panaszozzák, hogy 25 forint egy köből buza! . . . Csitt! hallga! . . . kopkop! . . . Tessék! . . . Belépett az én jó emberem Johan, kiről előzőleg csak annyit mondhatok, hogy ez azon szabólegény, ki nekem olykor némi csekély

szolgálatot szokott tenni, becsületes német sógor, tótul szintolly igen tud, mint magyarul.

— Alázatos szolgálja! ezt Johan, a' hogy az ajtón beszottyant, olly mély bókolattal szuszogta, hogy szinte megsajnálta; mert kravátlíjával annyira fel-póczkolta szegény fejét, mintha homlokának kellő közepét akarta volna meglátni.

— Ejnye, Herr von Johan! beh kicsipte magát: alig ismerne reá, ki soha sem látta! Ezt meg én mondtam, mintha ezt akartam volna mondani: negyed nap mulva elküldöm a' rongyos kabátot. —

— Hogy kicsiptem magam? Nem igen biz én; csak tudja az ur, már ilyen tisztességes alkalomra nem mehet az ember hétköznapióban! . . . De hát én most érette jöttem, tessék felkászolódni! mert már az vendégek igen szépen gyűlnek, 's széltire szól a' muzsika!

— Édes jó Johankám! hát ezért fáradt hozzám illy pogány időben? mégis csak szerfölött jó ember maga!

— A' mit egyszer megigérek, azt szeretem meg is tartani. — Hejh, Johan! ebbe már az én kabátom is beleszólna, ha nyelve volna! — Igértém uraságodnak minap, mikor a' meghívó jegyet elhoztam, hogy a' bál estéjén eljövök értte, 's most itt vagyok!

— Azt látom, hogy itt van, édes Johankám; csakhogy én most nem igen bálózhatok; az idő is fölötte rosz, irnivalóm is fölötte sok, aztán tudja, én a' tánczban fölötte járatlan vagyok!

— Ah! das macht nichts! a' mi a' rosz időt illeti, inkább a' hátamon elviszem odáig; az írást megleli az ur holnap is (igaz, Johan! de a' márt nem lelem meg holnap), tánczolni pedig csak úgy tánczol, a' hogy tud, vagy ha nem tánczol is, legalább mulatni fog! Tessék, kérem, tessék! . . . És annyit beszélt, annyi mindent összehordott ez a' Johan, hogy a' köszívü is megindult volna rajta; és én annyit gondolkoztam, annyit kombináltam, hogy végre csakugyan ráadtam a' fejemet 's Johant jó igérettel ad revidere bocsátottam el. — Félkészültem! melly annyit tesz, hogy derékon jóval alólérő mellényemre, mellyet ha sán y-nak is színt olly jogosan lehetne mondani, egy fantázia-frakkot ölték; aztán nadrággommal egyszínü Vatermörderemet illendően kiállítam a' vártára, hogy mindenik szarváról ez vala olvasható: „tovább ne menj! itt van mozgásod határa!“ Csak ez is mutatja, hogy én tehát igazi gavallérhüvelybe bujtam. Fantáziafrakk! milly lélekiemelő egy fantáziafrakk! gyönyörű sugár-farkkal, mint az üstökös csillag. — Ha nem tudná nyájas olvasóm, mi az a' fantáziafrakk: képzeljen magának — azaz: más akárkinek — egy derékig érő reklit, aztán a' reklinek az ő hátuljára egy turózsacsakót . . . a' szín többnyire fekete. Igazán fantasticus, idealis! magyar embernek való! . . . Hát még a' Vatermörder! . . . meg ne ijedjen gyöngéd szívü olvasóm e' szavacskátlól; mert ez korántsem „apagyilkost“ jelent, mint a' tudóstársaság szótára mondja; hanem ez jelent — jelent — jelent — bizony tulajdonkép magam sem tudom hirtele-nében, mit jelent! elég az hozzá, hogy az ollyan, mintha a' számárnak kétfület szépen megfehéritenék, aztán kikeményitenék, aztán valami „echt-gavallérnak“ az ő két álla mellé nyakravalójához dugnák 's az aztán szépen oda illene! Tehát az a' divatos Vatermörder illyes valami.

Épen tizet ütött, mikor a' kapun kiléptem, megparancsolván dárdásomnak, hogy ébren aludjék (hiszen, ha összes nemzete évszázadok óta teszi ezt: ő is megteheti most az egyszer kedvéért) 's hazajöttömkor egykét koczogtatásomra rögtön kaput nyisson; különben padra terittetem az álomszuszék bőrét! . . . Sötétség volt, olly sötét, mint némelly tudós criticusaink fejében, 's felül rá még az eső is hatalmasan rakta, úgy hogy a' piac-utcának horpadékai mármár színig telének és lön egyenlő síkság, mit kövező és köveztető összetett vállal létesíteni nem tudtanak. Sebes léptekkel haladtam a' ház felé, honnan a' zsihaj hallatszott,

's olly egyenesre találtam lépni egy izromban, hogy nyelvem elharapásától csak az irgalom óvott meg. Megyek . . . sietek . . . 's im egyszerre — puff! mintha valami kecskebak ugrott volna nekem egész erejéből az egyiptomi sötétségben.

— Jaj, istentelen, ki vagy? mit kívánsz? tönkre tettél, oda vagyok, vége gyönyörű fantáziafrakkomnak! Kiálték a' pocsolyából, melybe a' lökés alázott vala.

— Jaj fejem! jaj orrom! tán bizony vérzik is?

— Johan, Johan, valóban maga volna az? mondtam, hirtelen fölkapaszkodva.

— Ni, ni, ni! hát uraságod heverte meg a' sarat? Bitt' um Verzeihung! bizony nem volt szándékomban; hisz én épen uraságodért akartam menni, de ez a' sötétség, ez a' nagy sötétség! . . .

Mit volt mit tennem? másképp kellett öltözködnöm: a' fantáziafrakk, az én dicsőségem, egyszerű attilával — a' fehérnadrag feketével váltattott föl, csupán a' Vatermördertől nem akartam, nem tudtam megválni.

Igy léptem föl a' tánczteremben, mely már zsufolva volt mindenféle rangú és nemű halandókkal. A' tulajdonképeni teremmel két mellékszoba állott kapcsolatban, én itt néztem szét legelőször. A' kisebbik szobában bor, kávé, pálinka 's egyéb afféle méreték igen olcsón, azaz: csak hárommal sokszorozva a' hétköznapi árt. Természetes, hogy rajzott az ember a' kármentő körül, mint a' méhek a' köpü száján, — hiszen farsang volt; farsang után pedig bűjt következik. — A' másik szoba közepén hosszú asztal nyult végig, egy nagy L—et formálva. Kártyázók, evők, ivók, szunyadók, beszélők mulatták itt magokat; sőt egynemly épenséggel az asztal alatt hortyogott . . . Istenem! ha most e' pillanatban találná e' népet az utolsó ítélet! azaz, ha tudná ama fiatal férj, ki egy vidor menyecskének állát csipegeti, hogy agg neje távolról pislog reá 's magában dúl-fúl; ha tudná ez a' bigebajuszu kártyás — kinek arczképe makkcsákón épen saját kezében van —, hogy mamuskája sem nem tánczol, sem nem beszélget, sem bibliát nem olvas, hanem . . . ha tudná ez a' lekapott legényke, hogy reggelre bizonyára úgy megmellesztik, miképen a' ludat szokás! ? . . . Illy gondolatokkal hagyám oda a' mellékmulatságot. —

A' főteremben drága csillár függött a' bolthajtásról; a' ráfiúzott tótbab-szemnyi üvegcsék úgy ragyogtak, mint a' legfinomabb gyémánt, jelképezve azon virágszálakat, kik itt cifra színekben izegtek mozogtak. A' fal mellett kényelmes ühlhely vala végig nyújtva a' pihenők számára, kiknek egyharmada bálnyelve petrezselemárulónak hivatik. — Fölmagasztalák pedig a' mulatságnak hangadóit, mert ok a' többiek fölött a' choruson ültek lármás szerszámaikkal. „Hé Kozi! valami szép csárdást!“ ezt kiáltá föl, tapsolván, egy tenyeres talpas férju. És rákezdték a' szép csárdást amugy te erre, én arra módon, és rákezdték a' tánczot is; csakhogy Uram őrizz az illy csárdástól! ripsraps, összevissza! ez andalgott, a' másik már hegyezte, ez kaluppozni akart, amaz meg rugdosózza forgott . . . 's bezzeg nem kellett itt mondani senkinek: szólj a' táncznak, Peti fiam! kiabált itt a' kinek csak szája volt: ucuucu! hophophop! ju he! ju he! hajráhaj! 'stb. Leültem a' falmelletti lóczára és nyugodtan szemléltem a' tüzelve ugrándozó világot. — Illik a' táncz, illik a' fiatalnak és ahhoz értőnek; de hát mit akar már ez a' kopasz nrambátyám, ki ott töttyög elébb tovább egy pirospozsgás leánynyal? meg ama sánta és görbe valaki, Isten bocsája meg az ő büneit! . . . no már ennél Deme Sámuel uram is jobban járta Gömörben; pedig Deme Sámuel uram azon létrafog volt, mellyen felül emberek, 's mellyen alól orangutangok vannak. Illyenkor szinte örülök, hogy tánczolni nem tudok! . . . Beleuntak a' cigányok — elhagyták. „Három a' táncz, három a' táncz! majd biz ezért fizetünk! hogy is ne! 'stb“ egy bődületté vált az egész tömeg, és uram fia! újra kinozták egymást a' legkegyetlenebbül; némelyikből majd hogy a' lélek is ki nem szakadt, mégis ott forgatta, ott rángatta izzadó páráját, 's mikor már

csak úgy keresztbe járt a lábok 's káprázó szemeikben az egész elsötétedett : azzal hagyták oda egymást, hogy „kedves egészségére kívánom !“ Prosit ! prosit !

Boszankodik talán szép olvasóm, hogy még eddig e' sok szóval úgy szólnán semmit sem mondtam ? . . . méltóztassék azon vigasztalásban keresni kárpótlást, hogy némelly íróársunk őt, hat kötetre nyújtja 's csak a' 6-ik kötetnek utolsó lapján tudjuk meg, hogy az egészben semmi sincs ! Az én történetem igen rövid . . . 's ime már érdekesbül is, a' mint veszem észre ! ! . . .

Egy csinos barna lányka, megszabadulván a' táncz fürgetegében Johan körmei közül, a' lóczára történetesen mellém ült. Eleinte csak úgy félszemmél nézegettünk egymásra ; végre sok nézegetés után neki-bátorodtam és így szoltam hozzá :

— Ugy-e, hogy csak igen elfáradt magácska ebben a' sebes csárdásban ? Ugy pihég, mint egy üzött galambocská ! . . . Megértette, hogy szépet mondtam neki 's lesütötte karikaszemeit és azt viszonzta, hogy : nem igen fáradtam ! . . de mennyi kecs, mennyi nyájasság, mennyi elragadó volt e' három szóban : nem igen fáradtam ; . . azt csak látni, hallani kellett, én le nem írhatom.

— Vannak-e aztán kiválasztott jó tánczosai, kikkel amugy lélekből igen-igen szívesen tánczol ? . . . Ismét megértett és úgy elpirult a' lelkem, miut a' félérédesben levő medgy, és azt mondta, hogy : én mindenkivel örömet tánczolok . . . Oh én mindenhatóm ! mért vagyok én megfosztva olly sok gyönyörtől ? mért nem tudok én tánczolni ? mért nem röpülhetek, mért nem fogódzhatom össze az illy angyali teremtésekkel, hogy szívatnám ambralehelletöket 's megdicőülhetnék általok egy csárdásban, mazurban, polkában vagy walzerben ! . . Lám ez a' Johan, ki tized résznyi talentummal sem bír, mint én ; ez a' tötyögő kopasz ember, kinél sokkal fiatalabb vagyok ; ez a' sánta és görbe felebarátom, ki mellett úgy állok, mint egy sugár czédrus a' Libánus tetején — lám mind-ezek tultesznek rajtam, boldogabbak, mint én. A' soirek, a' lakadalmak, a' bállok 'stb — hajh ezek én rám nézve mind halva született gyönyörűségek, 's mi-helyt belépek

„Elsőben is azt jelentem, Hogy tánczolni nem tudok

Ugy, mint én, eltánczolhatna Bármelly formátlan tulok.“

Oh fátum ! mit vétetett ellened az én nagyapám, hogy onokáját illy türhetetlen sujtod a' tánczolni nem tudással ! ? !

Mikor már én ezeket mondtam vagy gondoltam, a' fülem is égett, a' szívem is ; mert szomszédom fényes tüzes napja volt az egész mulatságnak. Arcza fehér, mint a' miskolczi lágy kenyér, szeme sötétebb a' holt-szénnél és ragyogóbb a' csillagnál, termete tökéletesen kedvem szerint való. Háromszor hozta őt mellém egymásután a' történet, 's utoljára annyira megbarátkoztunk, hogy még az időről is mertünk beszélgetni. — Épen a' polka végződött, a' cigányok pihentek, az megtisztelt uri vendégek pedig a' teremben köröskörül sétálgattak annak módja szerint. Én is belevegyültem 's azon vettem észre, hogy ő mellé vezetett a' szerencse.

— Hát kegyed nem tánczol ? kérdé a' kis galamb. No lám ! én csak magának szólitottam őt 's ő kegyedezi az embert ! milly művelt ez az én szomszédocskám !

— Bizony, kedvesem, én még eddig nem tánczoltam ; a' mellem igen gyöngé ; aztán meg beteg is voltam mostanában.

— Pedig a' színéről nem látszik ; nagyon jól néz ki urasága ! . . bizony, bizony utoljára még kiforgat.

— Hígye el kegyed, orvosi cura alatt vagyok ; hiszen ha lehetne, legelsőben is szép kegyedet instáltam volna meg ! . . . Már itt aztán én is neki-kezdtém.

— Ugyan kérem, — szóla, szemembe mosolyogva — legyen szerencsés mégis, csak egy pár schrittet a' következő tánczban ! . . Seregeknek hatalmas

nagy királya ! mit csináljak ? ez a' leány igen szép , németül is tud , tánczolni hi, talán szerelmes is belém ! hazudozzak-e még tovább, hogy hektikában vagyok, hogy a' fejem szédül ? 'stb. hisz hátha valami olyan csárdás-félét huznak, mellyben ki hogy akarja, úgy rakja ? ! punctum . . . elmegyek !

— Alásan köszönöm szép kegyednek, hogy maga teszi a' fölhívást, mivel én tartoztam ! már csak eljárók vele egyet, ha mindjárt életembe kerül is ! tessek meghinni, szép virágszál, hogy ezt a' világon senki másért nem tenném !

— Ah kérem , ne hizelegjen urasága ! E' perczben Johan termett előttünk. „Bátorkodom a' jövő Walzerre, édes Marcsám !“ „Köszönöm , már angargirozva vagyok !“ Johan olly képet csinált, mint a' kinek dinnyeföld nem jutott, s azután csak úgy félvállról hányta hozzám a' szót . . . Tehát Marcsa ! . . . ugyan miért nem valami idealisabb név már, például Angelica, vagy Luiza ? Tehát Walzer ? Jézus Dávidnak fia ! hova legyek ! hisz én egy felet sem tudok fordulni, aztán mégis ha legalább fantáziafrakk volna rajtam ! — Hármás tapsolás hallatszott 's a' tánczmester a' chorusra intett : „Azt a' legujabb drájschrittes Walzert !“ . . . Oda vagyok ! nem, én bele sem fogok ! rosszul érzem magamat, engedelmet kérek ettől a' Marcsától ! . . . Hiába volt minden töprenkedés ; a' sétálók szétszaladtak a' tapsra, mintha tűz támadt volna , a' tánczosok párostól rendbe álltak 's Marcsa úgy belém kapaszkodott, hogy tőle semmikép sem szabadulhattam. Sorba állított bennünket a' tánczmester : egy oldalra a' férfiakat, másra a' nőket, kit-kit párjával szemközt, — melly rendezgetésben azt nyertem, hogy tánczmester ur úgy talált egyszer gyomron lökni, hogy peczkes Vaternörderemnek balfüle rögtön lekonyult ! . . . No így megakadva világéletemben tán soh'sem voltam ! Inkább a' tű fokán bujtam volna keresztül, mint ezt az egyet eldájcsoljam. Rám következett a' sor, mert az előttem levők már forgatták övéiket . . . desperálva ragadtam meg a' Marcsa derekát és vittem hol csalőre, hol hajsza, a' mint hirtelenében tölem telhetett, hogy a' sarkamban zuhogók le ne csapjanak. Most én koccezintottam térdemmel a' Marcsa térdére, majd ő az enyimre ; most ő sziszszentette el magát, hogy lábára hágtam, majd én érzettem az ő czipőjét . . . Nem ! tovább nem állhattam a' dicsőséget . . . egészen kiestem a' sodrából ! . . . Őt vagy hat lépésre indulásunk helyétől a' falhoz vittem szégyen Marcsát, s hogy nagyobb szerencsétlenség ne történjék, megköszöntem neki a' mulatságot . . . Ez volt legelső tánczom, mióta eszemet tudom ! illy táncz az egész bálban nem történt ! ilyenből — gondolom — hogy egy fél schrittet sem ohajt máskor az én Marcsám !! És ha csak annyiból állott volna, ha megbukott tánczommal beérte volna a' keserű fátum !!

Rögtön odahagytam a' termet, érzetében borzasztó szerencsétlenségemnek. — A' kakas éjfélutánra kukurékolt ; különben minden borongása mellett az ég-boltozatnak, ideleenn a' földön fogas idő vala. Dideregve ballagtam haza felé. Az ablakok sugártalan bámultak az utcára ; mert az is elnyugodott már, ki legkésőbb szokott lefeküdni 's az sem kelt még föl, ki megelőzi munkálkodásában a' piros hajnalt. — Álomkivánó szemekkel álltam meg kapunk előtt 's nekies-tem egész erőmből a' zörgetésnek. „Átkozott fattya ! már megint elaludt !“ Gyurka te ! Gyurka te ! kiabáltam felváltva zörgetésközben . . . nincs sehol semmi szó, csak az én szavam, 's oh fájdalom, az most olly sikertelen vala, mintha előfizetési iv lett volna kezemben. Rugdosni kezdtem, hol előlről, hol hátulról. „Gyurka te ! meggebedtél, vagy mi ? nyiss ajtót !“ Gyurka pedig mintha azt hortyogta volna vissza : sem meg nem gebedtem, sem ajtót nem nyitok , hanem alszom ! Már fogaim kezdték jární a' tánczot, annyira lelkemre hatott a' februáriusi éjszaka . . . Visszamenjek-e a' bálba ? inkább a' föld alá bujok , mint az elfuscholt Walzer után még ott mutassam magamat ! Idegent menjek felzörgetni ? nagy hiba volna ezt cselekednem ! tovább rugdossam ezt az ártatlan feynyűfát ? hisz már-már erőmből is kifogytam . . . Sétálni megyek, legalább kissé fölmelegszem, aztán lehet, hogy az alatt Gyurkát is megszállja a' szent lélek 's

talán fölébred ! Alig tértem be a' szomszédutca szögletén, két fekete alak közelített hozzám a' sötétben. Öt-hat lépésnyire lehattunk 's megszólal az egyik : „Mi a' Losung ?“ Fogvaczogás, atyafiak ! felelém hirtelenében.

— De nem úgy van az, hallja ! hanem be csak be, arrafelé ni ! éjfél után hol kóborol lámpás nélkül ? mi járatban van ?

— Hiszen, jó emberek, én most jöttem a' bálból, aztán az inasom ki nem akarja nyitni a' kaput 's be nem mehetek.

— No majd kinyitjuk mi ; be csak be ! és ekkor a' nála levő lándzsa is olly állásba tette magát, mintha mondta volna : be csak be !

— Atyafiak ! ne bolondozzanak kendtek ! Én itt lakom nem messze ; a' nevem Dávid ; jöjének velem 's zörgessünk együtt !

— Be vele, ha mindjárt maga szent Dávid volna is ! már ekkor a' lándzsa vége megérinté az én attilám derekát, jelentvén, hogy itt ugyan kapacitálhatlan körmök közé jutottam. — Nagy alázatosan bekullogtam biz én a' bakterházba, 's azzal jártam jól, hogy egyesegyedül tölthettem ott az éjszakát, látván boszankodásom- és képzelgésemben földi, mennyei és mindenféle jelenéseket, melyeknek királynéja az én gyönyörű táncosnőm volt. — Hogy megviradt, négy bankó garasért váltottam ki szegény fejemet a' török-fogságból, és panaszt tevék a' a' rendőrkapitány előtt. „Igaz, — mondá az érdemekben megöszült férfiú — gorombaság volt a' hunczvutoktól ; de hát mért nem adott nekik uram öcsém akkor egy kis pálinkára valót ? ha ha ha !“ Ezt és egy jó adag hurutot vittem haza rabságom emlékeül : Gyurkát pedig megtanítottam keztyűbe fityülni, azaz : egy negyedóráig dajcsolnia kellett előttem a' seprővel ! (Vége következik.)

D á v i d.

A' NEVELÉS RÖ L.

S * * * M * * * né hoz.

A' nevelésről akarván szólni, melly pályán olly kevés adatokkal találkozunk, e' téren könyveket kellene írni, melyek a' czélt elősegíthessék ; de tollam csekély lévén arra, e' feladatról való eszméimet néhány levélben közleni fogom, ha az által bár csak keveset is használhatok.

Ha honunkban gondosan megvizsgáljuk a' nevelők és nevelendékek sorát, félnünk kellene a' jövő sarjadéktól, ha némelly kivételek nem lennének. Nagyobb száma a' szülőknek nevelőket fogad — Isten tudja, mi okból —, azokat úgy fizeti, hogy kénytelenek más után is látni, ha boldogulni akarnak — ezeket elnevezik nevelőknek, — egy vagy legfeljebb két év múlva elbocsátják, 's mást fogadnak, 's az illy nevelők aztán mit tesznek ? az előbbeni nevelőkkel össze nem jöhetvén, nem tudják, milly módon, 's millyen elvekből kiindulva kezdték a' nevelést. Az új nevelő követi saját elvét, melly gyakran épen ellenkezője az előbbienek, egy vagy két évig ez is csepegteti a' maga elveit növedékeibe, 's akkor ismét új nevelő jön, — ez a' maga elveivel, legyenek azok bár legszentebbek is, boldogulni nem fog, a' gyermekek a' beléjük öntött gondolkozásmóddal másodszor is ellenkezőt nem tudnak követni. A' szülők, mi igen világos, kényszeríteni fogják gyermekeiket a' nevelőnek engedelmeskedni, 's mikor ismét ezt megszokták, ismét új váltja fel, 's ehhez is hozzá kell szokniok ; már most kérdem az illyen szülőket : millyenek lesznek gyermekeik ? valjon nem fognak-e habozni a' célválasztásban ? 's valjon fognak-e tudni szilárdok lenni ? én azt mondom : nem ! mert mindegyik elvéből marad benne valami, 's ez mindenféle fogja a' gyermeket vezetni, — állhatatlan lesz, meggyőződését mindig az utoljára szólóéhoz fogja csatolni, mert neki illyennek kellett gyermekségében lenni ; elve nem lesz egy és erős, hanem mindenből kevés, 's a' valóból, miből lenni kellene, épen semmi ! —

Hogy mindezen leirtak milly következtést fognak magok után vonni az

élet terén : később tapasztalt történeteken okulva, elmondom ; de előbb szólni akarok a' fenleirtak elkerülésére, 's egyenesen a' dologhoz. Szólni fogok először az anyák, később a' nevelők ügyében.

Asszonyom ! kegyed által felszólítok minden édes anyát, emlékeztetve a' szó nagyságára, melly oly édesen cseng a' kisdéd ajkairól, — emlékeztetem kedves ártatlanaikra, fogják fel helyzetök méltóságát, 's kövessenek a' természetbe, hova követvén, menjünk egy állatkához, melly szülöttjeit táplálva, azokat őrzi is ; ha lehet, vegyük el az állatkától szülöttjét, nemde meg fog bennünket támadni érte, 's ha erősebb, mint mi, erővel veendi vissza övét ; ha pedig gyengébb nálunknál, kérve fog reánk nézni ? Hogy idején az anyák is ezt, vagy többet tenének gyermeikért, az bizonyos ; de mi nem vagyunk állatok, hogy az emberek így bánjanak velünk. — Az állat nem hagyja szülöttjét elveszni ; de az anyák közt sok van — bocsánat merészségemért ! — ki meg nem gondolja a' jövőt, 's gyermekét tudni nem akart 's lassankint kifejlő uton dönti vészélybe a' gondatlan nevelés által.

Mig kedves gyermekeinek külső szépségéről meg nem feledkezik az anya, mig kisdedeit bársonyba és selyembe öltözteti, 's mig minden anyagi kívánságokkal ellátja : az alatt dicső hivatásának felelőségéről ne feledkezzék el, ne feledkezzék el a' szellem műveléséről, ne feledkezzék el a' gyermek gondolkodásának kezdetén kezdeni a' nevelést, 's úgy, hogy beteljesedjék az, hogy a' szép testben — mellyre annyi gondot fordított — szép lélek lakjék ; ne felejtkezzenek el nevelni gyermekeiket, hogy a' hon hasznos polgáraiért annak méltó köszönését megérdemeljék, 's ha ezt elérni akarják : „nevelni kell a' gyermeket“, 's ez által mutatják meg, hogy azokat szeretik, mert nevelés az, mi azzá teszi az embert, mivé lesz.

De talán leányaik 's egyéb házi gondok nem engednek az anyáknak eligendő időt, fiaikról gondoskodhatni annyira, hogy őket a' világnak és emberiségnek, mint fáradozásuk méltó gyümölcsét, bemutatassák ? ha ezt anyák nem tehetik, ne hagyják parlagul neveltetni fiaikat : pótolassák helyöket helyettesekkel, nevelőkkel, de válasszák meg, kikre, 's hogy bízzák gyermekeiket.

Addig pedig, mig nevelői kézre adhatnák, az anyákéi azok egészen ; a' gyermeket azon éveiben, mellyekben még nem lehet nevelői kéz alatt, ne idegenítsék el maguktól, ne hagyják azokat egészen idegen kezekre, ne tegyék őket maguk iránt bizalmatlanokká, — már pedig a' gyermek, ha nincs szülei körében, ha mindig béres cseléddel lesz, igen világos, hogy szülei iránt bizalmatlan lesz, azokat, kikkel mindig együtt van, fogja kedveseknek nevezni, ártatlan szíve szerelmével azokat fogja ölelni 's csókolni, 's ha szüleit látja, azokra félve fog tekinteni, nem fog bizalmasan hozzájuk ragaszkodni, úgy mint kikhez az élet lánczai kapcsolják, hanem mint bizonyos pénzt adó urakat fogja tisztelni. Ha pedig ez nem úgy van ; ha néha szüleivel van a' gyermek, de mégis kis korának nagyobb részét gondatlan dajka körében tölti : akkor sem lesz őszinte ; egy okot fel is hozok, miért nem ? — valami kellemetlenség, valami gondatlanságból, vagy hanyagságból származni szokott baj éri a' gyermeket, — a' dajka, félvén tettének számoltatásáért, a' gyermeket különfélekkel ijeszti, hogy meg ne mondja, mert a' mama megveri, mert ezt, vagy amazt nem kap ; 's gyakran történik, hogy a' dajka, önbüne számoltatásától félve, hazudni is megtanítja a' kisdedet, 's ha ezt egyszer csak egypár évig szívja magába, szüleihez félelemmel fog közeledni, 's soha nem őszinteséggel, — pedig, hogy milly kedves lehet a' szülékre nézve, 's a' gyermekekre milly jótevő a' gyermek szüleihez ősziinte bizalma, gondoljuk el az életet kezdettől végig, gondoljuk meg azon kort, mellyben a' szív érezni kezd, mi szép, ha a' gyermek a' szüle kebelébe önti szíve titkait, ha anyja keblén vallja meg a' szüz szerelmét, 's földre süttött szemekkel ott mondja el először szeretettje nevét, — milly boldogító lehet ez az anyára, 's ha az illy választások nincsenek az anyai akarat 's belátás szerint,

milly könnyű azt az anyának kezdetben elfojtani. Ellenben mennyire kellemetlen, ha érzéseit a' gyermek magába fojtja, ha meggyökerezni hagyja magában a' rossz indulatot, melyet a' bizalmas gyermekből könnyű lett volna kiirtani. A' szüleihez bizalmatlan hölgy mást bíz meg szíve titkával, kitől többnyire kinevetetik, 's szégyent hoz magára. A' szüleihez bizalmatlan gyermek bajait, betegségét tagadja el szülei előtt, 's gyakran ezek által idő előtt elvész, — a' hallgatás- és bizalmatlanságért elhal az ifjú élte hajnalán, az egész család keserűségére, példa erre elég van az életben, okuljanak anyák, kik felelősök mindezekért; 's neveljék őszintékké gyermekeiket, hogy illy kellemetlenségeket ne érezzenek; a' bizalmatlanság kis bajból nagyba ejt, az őszinteség a' nagyból is kiemel, az őszinteség a' bűnök megvallásában is becsülendő, mi magát a' bünt kisebbiti.

L.

UTAZÁSI TÖREDÉKEK.

Ki az utazást az élvezetek sorába helyezé, aligha gondolt — Magyarországra. A' kényelem utáni vágy sehol nem jelentkezik annyira, mint utazáskor. Jó és biztos utakon haladni, tiszta és rendes vendégfogadókban megnyugodni 's ezen felül a' mi legfőbb, utközben mindenütt szellemi élvezekben részesülni, — föltételei az élv-nyújtó utazásnak. Illy reményekkel ne kecsgetesse magát hazájában a' magyar utazó. Midőn tűzhelyét elhagyja, előre legyen elkészülve rá, hogy szekere száz helyen elsüllyedhet, feldülhet 's összetörhetik; — hogy nem egy éjt betyár-látogatta czárdákban kell töltenie, mikben, ha üres a' tarisznyája, éhen halhat meg; — hogy az utat százszor eltévesztheti, 'stb. —, mert áldott hazánkban igen kevés a' csinált ut 's az utak tatarozására semmi gond; mert valamire való fogadók csak a' legjáratosabb utak mellett találhatók fel; utmutatók pedig olly ritkák, hogy a' széles országban alig bukkanhatni egykettőre, — 's mindez megint azért van, mert édes Eldorádonkban utakra — a' paraszton kívül — senki nem adózik 's a' közmunkák felhasználása nélkül talán faluból sem lehetne kiindulni, — a' vámok pedig — tiszta jövedelmek, azon felül, hogy csak azoknak sarczolására kigondolvák, kik az utakat készítik; a' fogadók nagyobb része zsidók kezében van, kik piszkosságukról híresek ugyan, de mégis legnagyobb árendát fizetnek; az utmutatókat pedig mutató ujjakkal véli kipótoltatni a' magyar, mintha bizony minden kétséges utnál lenne mindig valaki, hogy az utat szép szóért jó utra téríthesse, 'sat. — Hja! azt gondolja a' magyar: ki az utat nem ismeri, maradjon otthon; ha szekerét nem akarja eltöretni, járjon gyalog, — ha pedig az uton enni 's inni akar, vigyen magával sonkát és kobakot. Köszönjük szépen e' tanácsot, okosabb ennél az, ki el nem fogadja.

Hogy legyen kedvem illy tanács ellenében egy-két indítványt kipendíteni? 'S minek is tegyek javaslatot, midőn a' közügyek elintézésére született(?), de nem — hivatalos magyar táblabíró, Beöthynek szeszélyes megjegyzése szerint, amugy is mindentudó. Tudja nálunk mindenki, hol és mi a' baj, — csak az orvoslás módjában sarkallik a' véleménykülönbség, meg abban, hogy kik a' beteg körül foglalkoznak, nem sietnek az orvoslással, arany bányájok levén a' hosszú betegség, mint a' — lelkiismeretlen orvosoknak, — a' kik pedig a' bajok százados tölgyfáját létesítenék, nem adnak kezeikbe jog-fejszét, attól tartván, hogy nem oda vágnak, a' hova néznek. Illy csillagzat alatt háládatlan munka ollyasmit indítványozni, vagy inkább azon indítványt ismételni, pártolni, hogy a' közlekedési utakat közerővel létesítsük, vámot egyaránt fizessünk; a' vám jövedelme az utak föntartására fordítassék; mindenhova utmutatók állitassanak 'stb.

Hogy a' koresmák homlokairól czégekerek lógnak le, mikbe, mint a' lángeszű Szemere mondja a' német csapszékekről, a' szomjas lélek orral is botolhatik, — erről gondoskodtak az illetők; de hogy utmutatók biztosítsák az utazót, nehogy tévutakon pazarolja drága idejét: ezzel senki nem aggódik, tán csak azért, mert az utmutató nem — honi találmány. —

Az eddig előadottak, azt tartom, oda illenek bevezetésül bármely uti rajzhoz Magyarhonban, ezekben tehát semmi olyast nem mondtam, mi Somogy, Zala's Veszprém-en keresztüli futó utazásomat különösen jellemezné. És bizony nem is sokból áll az, mit e' körutamban tapasztalék; más műveltebb országokban a' ki illy tért beutaz, ha bár csak felületesen is tekinti meg a' tárgyakat, több kötetekre terjedő könyveket képes összeírni. De ez vissza nem rettent attól, hogy csekély tapasztalatimat elő ne soroljam, azokat némelly megjegyzésekkel kísérendő. —

A' Somogyon keresztül utazónak első tekintetre szemébe ötlének a' tűzoltó póznák, mellyek megyei rendelés következtében a' kapukhoz illesztvék. Az első szikra eloltására ezek elegendő kezességet nyújtanak ugyan, de, véleményem szerint, sokkal hatékonyabb rendőri szabálynak tekintendő, ha minden ház előtt teli vizedények állának. Ezen felül megészerte a' dohányzás el van tiltva az utczákon, de a' tilalomfák csak néhol látszanak, noha ez, kivált az idegenek figyelemzetetésére, kik a' megyei végzést tudni nem, de megtartani kötelesek, mellőzhetlen; azon kívül, úgy látszik, ezen tilalom megtartása felett nincs is örködés, mert biz azért csak az nem dohányzik, kinek épen nem tetszik. Ha pipázás eltiltásában olly gyökeres rendőri bölcsesség fekszik, mit én nem akarok elvitázní, kivált ha nem annyira az utczákon, mint az udvarok és csűrökbeni dohányzás eltiltására szorítkozik: mi üdvös eredményt remélhetni akkor, ha erélyes valamelly rendelés bölcsesége, hanem áthágásához kötött büntetés sulya kényszeríti engedelmességre, — mi ugyan elég sajnós igazság, de ki tehet róla, hogy neveletlen népet csak a' törvény szigora képes ránczba szedni 's kordában tartani? —

Ezen megpendített rendőri szabály szigorú fentartását legújabb időkben némelly sajnós körülmények idézték elő: a' Nagy-Bajomban napi renden levő gonosz gyujtogatások, mellyek a' derék első alispán urnak elég kárt és bajt okoznak. E' vad pusztítás okát a' gyujtogatók vallomásaiból lehetne kitudni, kiket még eddig, fájdalom! körömrre nem kerítették, — az indokok azonban tiszták semmi esetre nem lehetnek 's a' nép sülyedésének mélységét világosan hirdetik. „Ha már boszut akartok állani valakin, — szóla az egyszeri popa oláhjaihoz — ne gyujtsátok fel házát, hanem inkább lopjátok el tehenét, szamarát; mert midőn így fején találjátok a' szeget, akkor könnyen máshova üttök, mint néztek, azaz: ártatlanokat is kárba sodortok.“ És e' popa mély belátásu lelkész — phsycho-log — volt, mert jól tudá, hogy a' népet sülyedéséből csak fokunkint emelhetni fel sikeresen.

A' tárgy rokonságánál fogva nem állhatom meg, hogy ne kérdjem: mért tilos Veszprém városában a' dohányzás? Talán attól tart a' nemes tanács, hogy az utcák majdnem feneketlen sara kiszárad, ha az ember pipáját veri ki bele? Falukon hiszen transit az illy tilalom, hol a' házak zsuposak; de olly városban, minő Veszprém, bizony a' közbátorságra nézve tanácsosabb volna az utcakivilágítás, mit Keszthelyen sem ártana megkísérteni.

Ad vocem Keszthely. Keszthelynek szép jövődöt ígér a' nagy Festeticek méltó unokája tolnai gróf Festetics Tasziló, a' mostani majoresco, 's a' balatoni gőzhajózás. Keszthelyen a' mlgos grófról mindenki lelkesülten beszél, miben a' jövődönnek szép záloga rejlik. Az igen szép angol kert nyitva áll. A' benne levő, eleven fákból képzett gyönyörű arenában a' Kaposvárról Keszthelyre indult Erkelné színészársasága felléphetne, miben az uradalom által, hiszem, gáttoltatni nem fog. — A' Füreden mulatóknak Keszthely kellemes kirándulási pontul szolgáland; a' gőzhajói utazók kényelmes ellátásáról az uradalom már is gondoskodott.

Keszthelyről Veszprém felé indulván, azon reményben éltem, hogy mindenütt mackademisált utakon nyargalhatok. Csalatkoztam és sajnálkozásomat

legkevesébbé sem habozok kijelenteni Zalának rosz utai fölött; mert ha utai mind olly rosz karban állnak, a' minő vezet Keszthelyről Sümeghnek, Somló-Vásárhely felé: bizony nem érdemi, hogy homok helyett kövekkel áldotta meg a' teremő. Milly élvezet volna a' regényes Zalán keresztül jó utakon átsikamlani! Somogynak talán azért vannak sok helyütt mackademisált utai, mert köhegyei nincsenek. Veszprém is több gondot látszik fordítani utaira. De hát ugyan mire is fordítatnak a' közmunkák? Balaton lecsapolására ugyan nem. —

A' becsületesebb kenyérkeresetre szorítandó kintornásokon kívül, számtalan tót atyáncfiai vonulnak keresztül e' megyéken is, felkiáltó jelei a' felföldi nyomornak. Ha szánakozásra méltó e' koldus bujdosók, a' honvágytól ösztönöztetve, rideg hegyeik közé visszavándorlandnak: legalább nemzetiségünk alapjait vendik meg mostoha honukban, a' mennyiben idelent magyarul koldulni megtanultanak. 'S miért legyenek ők rosszabbak a' zárandok madaraknál, melyek a' magot száz mérföldnyire elviszik 's a' legtávolabb vidékeken ismeretlen növényt 's fát tenyésztenek? —

E' bujdosókon kívül az utasszámtalan vándor mesterlegénynyel találkozik. Ezeknek műutazásával én sehogy sem tudok megbarátkozni. Vándorlásuk céljául mondatik a' kiképzés és tapasztalás. Véleményem szerint az elsőnek alapjait az ipartanodákban szerezhetvén meg, illő fokát gyakorlás által érik el, mi végett országokat bebarangolniok felesleges, a' tapasztalás pedig fényüzési czikk egy mesterembernél, mely legfeljebb ferde fogalmakkal gazdagítja 's feleslegévé teszi, mire bizony egy kézművesnek sincs szüksége — a' borbélyon kívül. Azon felül e' vándorlegények csak a' koldusok számát szaporítják, koldulás pedig ugyancsak keserves műutazás, — nem is csoda, ha, minden fenyték alól kivéve, testileg 's lelkileg romlottan térnek haza, kiket a' szűkölködés, meg a' nyavalyák utközben sirba nem döntöttek. A' kik finomabb mesterséget akarnak üzni, ám fogjanak vándorbotot; de kik csak vásári munkát készítenek parasztok számára, ezeknek bizony Soroksáron is tulmenni kár. És a' czéhrendszer eme kinövése méltán figyelmet érdemel és orvoslást.

A' beutaztam három megyének olly különböző az éghajlata, miszerint a' természetet Veszprémbe legkevesébbé, Zalában szebben és Somogyban leginkább kifejtve találtam, mihez hozzá adhatom, hogy Baranyában minden egy héttel hamarabb érik, mint Somogyban. A' kedvező időjárás után, noha az őszi vetések sok helyütt kipállottak 's különösen a' repcére alig ismerhetni, azon édes remény táplálja a' földnépet, hogy az Isten bő esztendő hozand rá. —

A' gyáriparnak nevezetes fejleményére akadtam Város-Lődön Veszprémbe, hol a' veszprémi püspök ő mlga nagyszerű porcellángyárt állított, mely a' tőszomszédságban eső herendi gyárt, ha meg nem buktatja is, mindenesetre kis zavarba hozza. A' verseny izzadságába kerül a' kiállítóknak, de a' közönség kétség kívül csak nyereségre számolhat. Örömmel jelentem, hogy a' gyárnokok közt magyart is találtam, ki jó öblös csészéket ügyes könnyedséggel gyártott, alkalmasint azon védegyletek számára, kik — orosz theát szórpolnek!

Szabadjon e' helyett a' városlődi alesperes urról megemlékezmem, ki aggott korában is ernyedetlenül 's bő sikerrel működik a' gyümölcsfa nemesítésében, — mely foglalkozás valamint hogy legszebben fér össze a' papi hivatalal: ugy sokkal is háládatosabb a' népnevelésnél, mert a' beoltott ág még el nem szárad, izletes gyümölcsöscsal jutalmaz, midőn a' nép keblébe hintett üdvezítő mag közül gyakran a' bűn ördöge-szórta életölő konkoly borjázik ki. — A' faluban ép akkor valami comoediára dobolták össze a' bábész népet, erszényéből szép szerével kicsalándók a' garasokat, melyeknek jobb hasznát is vehetné, noha igazán szólva, miért irigyelnők a' szegény néptől, melynek kesergésre annyi oka van, hogy legalább valamely kóbor bohóc nyaktörő ugrásain ollykor föl kacagjon 's fogalmaihoz mért illyszerű műelvezetben gyönyörködjék. Én is használva ez alkalmat, társaimmal elbucsuzánk a' barátságos atyától, ki bennünket borainak

legnemesbjevel vendégelt meg, 's mentünk nem a' comoediába, hanem a' falu Ahasverje bájos Rebekájához, ki midőn gyomrainkat izletes mandula- 's szent János-kenyérrel megtisztel é' kedvünket jó somlaival még inkább föltüzelte, szendességében nem is álmódá, hogy csengő hangjai édesebbek valának mandulájánál, társalgása jobban izlett szent János kenyereénél 's szeme világában több tűz ragyogott, mint Somlónak arany színű nectárjában, mellyel olly szívélyesen udvarolt az eszemadta! —

És alig indulánk haza felé a' méla holdvilág szövétnekénél, midőn kísértő utitársunk, az igen jeles kislódi plebános, jó kedvünk magas fokáról azon szomorú hirrel vert le, hogy a' hagymáz V a h o t Imrét is elragadta. Megvallom, ezen mennykő ellen nem találtam szívemben háritót, mert V. Imrét, ki ellenfeleinek letorolásában egyetlen a' maga nemében 's irodalmunk kertjében nem a' legutolsó kertész, igen-igen sajnáltam. Az idő azonban megvigasztalt, mert V. I. él 's ne sajnáljon sokáig élni. —

A' közmondás szerint Zalának három jó czikke van: hala, bora 's menyecskeje. Zalának e' hármas dicsőségét a' világért sem vitáznám el, mert ha IV. Henrik alattvalóinak minden vasárnap tyukot kívánt fazekukba, a' boldogult gróf Sztáray Albert pedig mindennap egy kupicza pálinkát: én nem kívánok egyebet egy proletáriusnak sem, mint hogy a' királyi asztal is diszitó fogasra bár mikor vicsorithassa fogát 's ennek jó izét a' felséges szentgyörgyivel öblithesse le; mert ha ezt teheti, a' dicsőségnek harmadika, a' fejkötőnek fürgé viseelője, mint mondani szokták, — magától jó.

Van azonban ezeken kívül Zalának egy nagyobbserü dicsősége: — hegyei 's váromladékai, miket szép regék megóvnak enyészettüktől, 's látásukra magasztos lángra gyulad a' kebel.

Oh, milly dicső élv, Sümegh váráról széttekinteni! A' sümeghi vár eredete a' régi idők homályos századaiban vész el; némelyek még a' rómaiaktól származtatják; annyit bizonyít a' történet, hogy Kupa vezérnek is szolgált már fészkül, ki innen sümeghi grófnak czimeztetett. Több veszprémi püspök lakása vala 's jelenleg is a' veszprémi püspökség birtoka. Magas, meredek, kösziklás kopasz hegyen álló nagy váromladék. Kapuja fölött kivehető még e' fölirat: Georgius Szécsenyi Eppus Veszprimiensis 1656. E' várból végezte ki Ujlaki Lajos püspököt Hagymásy szentgróti kurucz kapitány. Bíró Márton veszprémi püspök Mária Theresia idejében föl akarta építtetni, semmi residentiaja nem lévén megyéjében; de folyamodására — a' várak fölépítése törvényileg tilalmazva lévén — olly sokáig késett a' k. válasz, miszerint kényszerítve vala a' hegy derekán még most is jó karban álló palota építéséhez fogni, melly primás ő herczegségének kedves mulató helyül szolgált. Sümegh lakosai hajdan a' püspök banderiumát egészíték ki, 's noha e' kötelezettség már elévült, a' vár környékén lakók ennek fejében még most is szép kiváltságoknak örvendenek. — A' vár romjai közt álmélkodónak Rezi, Tátika, Badacson, Csobáncz, Szigliget, Sz. György 'stb. tűnnek szemébe. Ki ne ismerné e' regényes ormokat Kisfaludy S. regéiből?

Badacson legmagasabb azon rideg csucos bazalt-hegyek közül, mellyek a' tapolczai térségen magányosan elszórva találkoznak. Rezit Zalanda veszprémi püspök építtette, külsejére hasonló Drégel várához. Hegyében híres bor terem. Tátikát gróf Tádonkó veszprémi püspök építé. E' két vár, a' monda szerint, sodronnyal vala összekötve. Jelenleg mind a' kettő a' keszthelyi urodalomhoz tartozik. Csobáncz, romladék, mellynek északi oldalában valami 11 házából álló faluról így ír Bél: oppidum splendidum ad latus montis. Most h. Eszterházyé. Szigliget már 1201-ben özvegy Bottoné birtoka 's lakása volt. 1682-ben villám sújtott bele 's illy leégett pusztá állapotban áll mai napig. A' hegy oldalán utóbb másikat építtetett Lengyel Boldizsár. E' hegyeken túl Balatonnak tükre látszik, melly az e' történeti emlékek homályos multjában merengő lelket, új eszmék honába varázsolvá át, arra emlékezteti, hogy hol eddig lélekvesztők üzék merész

játékukat, ott most Kisfaludy gőzös diadalmaskodik. A' hegy egyik alján Kisfaludy S. volt csinos laka, másik oldalán majorja 's a' közel temetőben — horpadó sirja látszik, melyet egyéb emlék nem jelel a' honfiak kegyeletes bánatánál. A' költő sirja mellett a' korán elhunyt Hetényi Jozéfa színésznő nyugszik. Keresztje fölött nemcsak a' sümeghi hölgyek méltó részvéte leng, hanem a' kopár vidéki színészet angyla is bánatos képpel viraszt. Legyen rajta könnyű a' föld! —

A' tyukszemképző kövezetű Sümeghről utam Somló-Vásárhely felé vezetett. Somlót, a' jó kedv ezen éltető forrását, eső miatt, nem lábolhattam meg. A vendégfogadóban egy nem annyira lelencz, mint más fészkébe rakott kakukfiut találtam, melyet valami szerelmes gilik ott hagytak a' korcsmárosné nyakán — praesentben. A' ledér anyát megszegyeníti a' jó szívű korcsmárosné, kinek karjaiban az árva ápolást talált. Im milly zsiros falat a' regényíróknak; de nehogy a' jellemzésben felsüljenek, ki kell jelentenem, hogy a' kis Pepi haragszik, ha Jóskának csufolják. —

Veszprémről nincs mit írnom; mindenki tudja, hogy — püspöki város. Nevezetességeit, ha vannak, rá nem értem megnézni. Legszebb palotákban laknak a' kanonokok. E' szűk időkben ők is számos ügyefogyottakat ápolnak. — Eredetinek találtam egy veszprémi korcsmáros szép szöke leányának csudálkozását a' fölött, hogy én még Füreden nem voltam.

Veszprémből Füredre mentem éjszakára. Itt különös felfedezést tettem — magamon. A' savanyu kútból nem ittam, pedig ingyen adták. Mintha én nem is lettem volna magyar nemes ember, ki ez áldott föld jótéteményeinek ingyen élvezetében véli sarkallani ősi szabadságát. Hja, a' természet sokszor megtagadja magát.

Füreden élénk készülétek történtek a' vendégek elfogadására. A' gőzös kapitánya összekelendő vala Gl. bérlő egyik szép leányával. Ezt az utazók megnyugtatósára jegyzem föl, mert a' kapitány szerelmének horgonya erősebb biztosítékul szolgáland Balatonnak kecskéző hajjai ellen a' vasmacskánál. A' gőzös már aprilisben is járt rendesen. A' parti nép száját tájtja a' csudára. Sokan hinni kezdék, hogy kissé gyorsabban is haladhatni — veszély nélkül. A' tihanyi révések meglátták, mikor még Badacon alatt uszott. Nekem akkor is pápaszem kellett, mikor meglőhettem volna. — A' tihanyi viszhangtól kérdezém: ki teremtetette? de ő elébb akará tudni: ki teremtett engemet 's fölsufolt.

A' tihanyi réven érvén el földi boldogságom lomniczi csusát (magnaságoltak!): már többet nem írok.

Hallgass Benjamin.

L I T E R A T U R A.

VI. Magyar Szépirodalmi Szemle. Kiadja a' Kisfaludy-társaság; szerkeszti Erdélyi, nyomtatja Beimel, Pesten 1847. (1-től a' 18-dik számig.)

Józan kritikának, meggyőződés, szerint feladata: jót a' rosztól, igazat a' hamistól, szépet a' rúttól, ezen tulajdonok szemlélet elé jövő valamennyi változataiban okszerűen és világosan megkülönböztetni; c z é l j a: okos és világos különválasztás által az említett tulajdonokról ismeretet 's ez által az ízlést lehető legügyesebben tisztítani. Annak tehát, ki az élet és művészet bármelyik jelenetében nyilvánuló ezen tulajdonokkal foglalkozásra szánta magát, ha azt akarja, hogy fáradsalmának, mind magára, mind a' tudományra nézve jótékony eredménye legyen: tudni és birnia kell a' kritika feladatának mindazon kellekeit, melyekkel annak czélját megközelíthetni. Arra nézve már, hogy a' kritika feladata által szükségelt kellekeket tudja és bírja, azaz: hogy a' jót a' rosztól, igazat a' hamistól, szépet a' rúttól okosan és világosan megkülönböztetni képes legyen: meggyőződés, szerint föltétlenül megkívánatik, hogy a' tárgyat, melynek tulajdonait kritikai szempontból kimutatni akarja, ne csak egy

oldalról, felületesen, de egész valóságában lehető tökéletesen ismerje, különben ítélete egyoldalú leendő; megkívántatik továbbá, hogy tiszta izléssel testvérült, lélek- 's gondolkodástaniilag kiművelt, éles ítélőtehetséggel bírjon; mert ily ítélőtehetség híjával a' legalaposabb 's legmélyebb tárgyismeret sem biztosítandja ítéletének teljes igazságát; megkívántatik végre, hogy vizsgálás alkalmával a' szempontot, melyből kiindult, össze ne tévessze más szemponttal, azaz, óvakodjék a' tárgyak lényeges, de különböző tulajdonait ugyanazon egy szempontból, például jót a' szép, szépet az igaz szempontjából itélni meg, ellenkezőleg ítélete zavarossá 's nevetségessé váland. Arra nézve pedig, hogy a' kritika feladata által szükségelt ezen kellékek segítségével a' kritika célját megközelíthesse, azaz: mint említém, a' tárgyak tulajdonairól ismeretet 's ez által az izlést lehető legügyesebben tisztíthassa, maga a' tudomány természete követeli, hogy a' vizsgáló ítéletnyilvánításának modora a' megvizsgált tárgy tulajdonaihoz illő, higgadt, tehát szenvedélytelen és világos legyen, 's vizsgáló ítélete, midőn tárgy forog kérdésben, ne a' személy egyéniségére irányoztassék; ily kritikai eljárás, származzék bár a' világ legnagyobb bölcsétől, tiszta ész előtt mindig a' legaljasabb 's még azon esetben is kártékony fog maradni, ha a' kimondott ítélet különben okserű és igazságos; mert személyeskedés hasonló személyeskedésre nyújt okot és alkalmat, mely által a' tudomány tárgya 's maga a' tudomány is háttérbe szorítatik, úgy hogy aztán a' kritika, mit egyik kezével talán építendett, lerontja a' másikkal.

Ezen a' kritikáról előttem már számtalanok által számtalanszor és bővebben előadott eszméket röviden előrebocsátni azon okból hittem szükségesnek, miszerint meggyőződve vagyok arról, hogy az olvasó oly egyénnek, ki egy egész társaság által kinevezett bíráló bizottmány kritikai eljárását bátor vizsgálódása tárgyául tűzni, minő bizottmány éppen a' Kisfaludy-társaság által megindított, magyar Szépirodalmi Szemlét' kezelő tudós bírálótestület, — kritikára vonatkozó főbb elveivel már csak azért is szeret ismeretségben lenni, hogy őt, ha ítéletében kitűzött elveivel netalán ellenkezőt mondandott, mint önmagával következőt, elítélhesse; de szükségesnek hittem azon okból is, hogy, ha ugyan az előrebocsátott eszmék, mint kritikai elvek, józan ész előtt megállhatók, tehát, ha a' kritikának csakugyan azon feladata 's célja van, melyet én mondek, a' 'Szépirodalmi Szemle' anonymus kezelőinek eddigi vizsgálatait mind magam ezen elvek szerint ítélhessem meg, mind a' nevezett lap kezelői, ha ítéletem eddigi eljárásukra netalán kevésbé leendett kedvező, miután személyes érdekeimmel ismeretségbe nem jöhetnek, legalább ezen elveimmel bibelődhessenek, természetesen, ha nekik úgy tetszik. Arra pedig, hogy a' 'Szépirodalmi Szemle' tudós kezelőinek kritikai eljárását az Életképek olvasóival megismertessem: a' tudomány fontossága mellett okul szolgál nekem magának a' Kisfaludy-társaságnak hitele, melynek irányában, nehogy az néhány társasági tag által csupa jószándékból gyöngitessék, én is, bár nem tagja az illető társaságnak, de mindenesetre jóakarója, ha nem is annak, tudniillik a' társaság hitelének előmozdítása, legalább megőrzése tekintetéből, mint jószándéku 's olyan ügybarát, ki a' bíráló bizottmány tagjaival sem ellenséges, sem baráti viszonyban, sőt, becsületemre mondom, személyes ismeretségben sem állok, föllépni hazafiúi kötelességemül ismerem. Lássuk tehát, említett elveimhez képest, mint felel meg a' 'Szépirodalmi Szemle' a' tudomány, irodalmunk 's íróink által jogosan támasztható igényeknek?

A' 'Szépirodalmi Szemlét' megnyitó, vezérszó' értesíti az olvasót azon sokak által rég ohajtott 's ennélfogva előre örömhírlő tényről, miszerint „a' Kisfaludy-társaság 'Szépirodalmi Szemle'-jét megindítja. A' Szemle létesítése egy bizottmánynak tétetett tisztévé, mely azonban a' társaság más tagjai segédelmével is él"; — értesíti a' lap köréről 's céljáról, mely utóbbi, saját szavai szerint, egy (?) nemesebb izlés terjesztése az irodalomban. Előadja, hogy „a'

társaság elvek, tanok és ítéletek dolgában teljes szabadságot kívánt hagyni tagjainak, csak így biztosíthatván a' több oldali vizsgálat hasznait, t. i. az igazság fényre hozatalát, és csak így óhatván meg mind magát, mind bizottmányát a' czéhiségtől 'stb; 's ugyanezért a' társaság, mint olyan, nem vallja magáénak a' Szemlében előterjesztendő tanokat és ítéleteket.“ Előadja végre, hogy „a' bizottmány elevenen érzi hármias kötelezettségét, mellyel a' Kisfaludy-társaság-, az irodalom- 's a' hazai íróknak tartozik, — 's ez (a' bizottmány) úgy van lelkesedve feladása által, 's annyira ohajtja hiven szolgálni az ügyet, miszerint helyeslésben és gáncsolásban egyiránt csak ezt kívánja szem előtt tartani. 'S feltétele sikerültét remélhetővé teszi egyfelől az általános névtelenség, melly sok mellékes tekintetektől függetlenné teszi az egyes bírálót; másfelől a' collegialis felvigyázat, melly azt viszont a' méltány áthágásától őrzendi meg.“

A' vezérszó velejét itt egy részről azért hoztam föl, mert bizonyos vagyok arról, hogy az Életképek olvasói, kivevén irodalmi napszámosságainkat, mind a' mellett is, hogy négy hónapos 's volt is róla e' lap hasábjain említés, maig sem tudják, miféle állat, hogy néz ki, 's mi célra temett az a' Szépirodalmi Szemle; más részről azért, mert ezen vezérszóra nekem is van mondanivalóm, mellynek okszerűségét értelmes olvasóm, ki a' Szépirodalmi Szemlélt talán általam kívánja megismerni, igazságosan egyedül úgy ítélheti meg, ha a' vezérszóra vonatkozó észrevételeimet magával a' vezérszó velejével figyelmesen egybeveti.

Hogy a' Kisfaludy-társaság Szépirodalmi Szemléit indít meg, e' magában jóirányu cselekmény ellen legkisebb kifogásom sincs, miután a' társaságnak erre lehetsége és tehetsége, azaz, szabadalma és pénze van. Ép így nincs kifogásom a' lap köre és célja ellen, ha ugyan a' lap körében működések biztosítók a' lap céljának megfelelésről. De már a' lap létesítése ellen, melly, a' Szemle szavai szerint, egy bizottmánynak és pedig általánosan névtelen bizottmánynak tétetett tisztévé, melly azonban a' társaság más tagjai segedelmével is él, van, és pedig a' következő okoknál fogva, úgy hiszem, nem alaptalan kifogásom :

1) Általános elbizottságot tanusít 's csálhatlanságot tulajdonit magának a' Kisfaludy-társaság az által, hogy Szépirodalmi termékeink vizsgálásával 's széptani nézetek terjesztésével egyedül néhány, önkebléből választott tudóst biz meg. E' tény, tisztelet, becsület, de igazság is, önkénytelenül ébreszti a' figyelmes olvasóban azon gondolatot, miszerint vagy akarja, vagy nem, meggyőződnie kell, hogy a' Kisfaludy-társaság tagjai, vagy legalább a' megbizottak mind gyakorlati tekintetben jeles költők, zenészek, szónokok, színészek, mind elméleti tekintetben csálhatlan műphilosophok. Elismerem és pedig örömmel, hogy van a' Kisfaludy-társaságnak pár tagja, kik mind elméleti, mind gyakorlati tekintetben igazságosan érdemelték ki magoknak a' költő 's műphilosoph nevet; de ki tesz engem arról bizonyossá, hogy a' társaság valamennyi tagjai gyakorlat és elmélet emberei egyszersmind? midőn bizonyosan tudom, hogy egyik tag például csupa versíró 's egy garasára aestheticai készsége nincs, másik csupa theoreticus 's egy becsületes költeményt egész életében nem írt, nem tudna írni. Már pedig Jean Paullal én is azt tartom jó aestheticusnak, tehát a' művészet körében alapos kritikusnak, ki elméleti tanulmányát gyakorlatilag is és pedig szerencsésen használta 's használja, szóval: ki elmélet és gyakorlat embere egyszersmind. Költő a' természet rendkívüli adományából lehet ugyan valaki, de művész egyszersmind: soha; így Kant, Krug, Hegel, Lessing, Jean Paul, Vischer 's többek figyelmes tanulása által, kinek kedve 's képessége van, szerezhethet ugyan elméleti aestheticai ismereteket; de a' melly ágában a' művészetnek magát gyakorlatilag ki nem képezte, abban competens bíróul én legalább részemről soha nem választanám. És továbbá, ha ezen bíráló bizottmány tagjai, mennyiben már megbizattak, csakugyan csálhatlan tekintélyek: miért élnek a' társaság más tagjainak segítségével? 's ha segítséggel élnek, a' mint meg vagyon írva: nem igazságosan gondolhatja-e a' figyelmes olvasó, mikép

ezen segítségre szoruló bizottmány tagjai nem a' legerősebb lábon állanak; mert ha a' dolog úgy volna, mint nincs, azaz: ha a' bizottmány tagjai erős lábon állának: nem szorulnának más tagok segítségére, vagy azok a' más tagok is a' laplétesítés tisztével volnának megbizva. És ha már a' bizottmány, mely a' társaság által e' hivatásra bizonyosan a' legképesebb tagokból alakítatott, csakugyan segítségre és pedig a' társaság kevésbé képes tagjainak segítségére szorul: nem a' legnagyobb önhittségnek 's tekintélykórnak tanusítása-e az a' Kisfaludy-társaság részéről, hogy ez a' c z é h i s é g n e k, melytől magát 's bizottmányát megóvni akarja, valódi fogalmával tökéletesen tisztában legyen, elég tudós és szerény, ajtót zárni más írói tehetségek előtt, melyeket atyafiság, barátság, azonelvűség, egy füzet hitvány vers, pohár bor, 's a' jó ég tudja, mi egyéb, mindeddig nem emelt a' Kisfaludy-társaság diszes sorába? Nem szeretek gyanusítani, de könnyen megeshetik, hogy az a' más tagok segítségével élés csak köpönyeg, vagy hátsó ajtó.

2) Hazánkban is, hála az égnek! annyira értek már az eszmék, hogy minden józan ész, minden becsületes kebel nemcsak ohajtja, de hangosan követeli a' felelősséget. Politicai lapjainkban mindennapi vitatárgy a' közhivatalnokok 's bírák felelőssége. Mi egyéb a' kritikus bírónál és pedig olly bírónál, ki a' maga által hozott ítéletet nagyobb közönsége előtt, mint minő bármely ünnepélyes kivégeztetésnél csoportosul össze, maga hajtja végre? 's mi egyéb a' Kisfaludy-társaság által kinevezett bizottmány tagjai kritikuskoknál? És ezek a' kritikusok, vagy mik, elvek, tanok és ítéletek dolgában, csak azért, hogy a' több oldali vizsgálat haszna, t. i. az igazság fényrehozatala biztosíttassék, teljes szabadsággal vannak a' társaság által felruházva, és a' társaság nem vallja magáénak a' Szemlében előterjesztendő tanokat és ítéleteket, azt mondja a' vezérszó. — Hogy a' társaság teljes szabadságot kívánt hagyni tagjainak, ez szép a' társaságtól; de hogy ugyanazért a' társaság, mint ollyan, nem vallja magáénak a' Szemlében előterjesztendő tanokat és ítéleteket, más szóval: ezekről nem felelős: már ez, tisztelet, becsület, de igazság is, nem szép a' társaságtól. Az ember gyarló, könnyen hibázhat, félreléphet a' legokosabb is. Megtörténhetik minden collegialis felügyázat mellett, hogy a' Szemlé kezelő bizottmány egyik vagy másik tagja, elfeledkezvén arról, kihez beszél, t. i. az olvasó közönségről, a' keze alatt levő irodalmi mű elítélésekor alkalmat talál magának, bizonyos személyes érdekből magát a' mű szerzőjét ítéltetni, vagy teljes szabadságban lévén, összevisszakalabálál mindent, mi eszébe jut, csak hogy a' lap betöltessék; és a' megsértett író a' Szemle olvasói előtt nem mentheti ki, nem védheti magát, mert a' Szemlébe nemtársasági tagok nem írhatnak; és a' Szemle jámbor előfizetői, reményökben csalatkoznak, mert a' tudományos Szemléből ki nem — okosodhatnak. Illyen esetben kit illet a' szemrehányás és szégyen mást, mint egyenesen a' társaságot, mely nem vallja magáénak a' Szemlében előterjesztendő tanokat és ítéleteket, tehát nem vallja magát magának, hanem bizottmánynak, a' bizottmány ismét nem vallja magáénak a' tanokat és ítéleteket, hanem a' társaság más tagjaiénak? Hát aztán ezek a' más tagok, kikről azt sem tudjuk jóformán, társasági tagok-e valósággal vagy valami zuglap ujdonságírói 's színházi referensei, magokénak vallják és vallhatják-e a' német lapokból összeböngézt 's a' Szemlének honi terményként eladott széptani avas eszméket 's jelesebb íróink ajkáról talán társalgás alkalmával ellopott ez vagy amaz műre vonatkozó ítéletet? . . . Köszönöm szépen az ollyan igazságot, tant és ítéletet, melyet, ha kenyértörésre kerül a' dolog, senki sem mer magáénak vallani!

3) A' világosságot, egy-két gazemberen 's néhány álarczoson kívül, úgy hiszem, minden becsületes okos ember nemcsak nem nélkülözheti, de minden érdekekben, cselekményben, így a' tudományban is követeli. Mi egyéb a' nyilvánosság bármi téren elkövetett tetteinkre nézve világosságnál, mely fel-

mutatja a' tettet szerzőjével együtt? 's mellynek fényenél alkalmá 's joga van az érdekelteknek mind a' tettet, mind annak véghezvivőjét érdem szerint megítélni 's ezen ítélet következtében díjazni vagy büntetni? Ha a' nyilvánosság épen ilyen napfénye az igazságnak, épen ilyen czélszerű eszköz tetteink 's személyünk megítélésére: mire mutat a' Szépirodalmi Szemlét kezelő bizottmány tagjainak általános névtelensége? Mondjuk ki kereken: arra, hogy e' bizottmány iszonyodik a' nyilvánosságtól. 'S miért iszonyodik? azért, mond a' vezérszó, mert feltétele sikerültét remélhetővé teszi az általános névtelenség, melly sok mellékes tekintetektől függetlenné teszi az egyes bírálót. Csak szép az a' szép ész! A' Szemlész urak bizonyosan azt gondolják: mindegy az az íróra 's művére nézve, akárki mond felettök ítéletet, csak az ítélet okos és igazságos legyen, és ezt helyesen; azt azonban nem gondolják, rendkívüli elbizottságukban nem is gondolhatják meg, hogy nem minden embertől telik okos és igazságos ítélet; 's azért például, hogy czopfos és parókás: nem minden literátor bir helyes és egészséges széptani nézetekkel. Már pedig, ha ez áll, mi koránsem lehetetlen: bár az íróra 's művére nézve mindegy is az, akárki veri el rajtok a' — huszonötöt, nem mindegy ám a' Kisfaludy-társaságra 's az olvasó közönségre nézve; mert a' közönség az általános névtelenség miatt nem tudván, kitől eredt tulajdonképen a' rossz, a' széptani ferde nézetekért nem egy areopagitát, hanem az egész lapkezelő bizottmányt, 's minthogy ez más tagok segítségével is él, természetesen az egész társaságot fogja, és méltan, vagy megtámadni vagy megvetni. Hogy aztán e' szerint a' társaság feltétele sikerültét remélhetővé teszi-e az általános névtelenség, előhad-e a' tudomány, javulnak-e írónk, világosodik-e az olvasó közönség 's mindeknek felett tisztán marad-e a' Kisfaludy-társaság eddigi hite? — ... that is the question!

Ezen nézeteim szerint ohajtanám először a' czéhiséget, mellynek értelmét a' társaság balul fogta fel, eltöröltetni; ohajtanék másodszor elvek, tanok és ítéletek dolgában felelősséget, 's harmadszor: nyilvánosságot; igazságosan-e? a' mondottak értelmében ítélje meg figyelmes olvasóm. (Folyt. követk.)

Bélteky Kázmér.

NEMZETI SZINHÁZ.

Május 17-én ismételtetett „Mátyás fia“, eredeti dráma 5 felvonásban Szigligetítől. — Közelebbi alkalommal előadván a' mű tartalmát 's történeti alapját, most a' másodszori látás után, bátran elmondhatjuk felőle, hogy az sok tekintetben kitünő, és színpadunkon hosszabb életre méltán számolható költemény. Az egyes jellemek érdekesek, következetesen kivittek, önmagukhoz hívek; a' nyelv ép, erőteljes, de minden dagályt 's erőltetést nélkülöző, örökbecsű költői virágokkal 's minden jó magyar által szent igékül veendő mondatokkal gazdag. Illy férfias, komolyan jelentékeny költői művet nem bírnak még Szigligetítől. Távol vagyunk azonban attól, hogy a' Jelenkori ujdonságíróval Mátyás fiát, mint történeti drámát, shakspereai magasságra emeljük, és Bánk bán mellé helyezzük. Mátyás fia, mint történeti dráma, bevégzetlen mű; mert a' hősnek azon tettében, hogy megúván az emberek gazságát, végre a' magányélet örömei közé vonul vissza, 's a' királyság fárasztó viharait szoknya árnyában pihenő csöndélettel váltja fel, semmi drámaiság sincs. — Ha ezen ifjú, Mátyás király méltó fia, férfiúságának 's törhetlen erejének egész diszében festetik, ki a' koronát nem azért keresi, mert ezt atyja úgy kíváná, hanem mint a' népboldogítás leghatályosb eszközét, 's attól nem is önelcsüggedése 's kifejlő embergyűlölete és remetei kedélye, hanem erőteljes és csüggedetlen törekvéseit álnokul 's erőszakosan legyőző olygarchiai előítéletek 's kevélység által üttetik el, és ezen nemzeti bűnök büntetése, az ország végelkorcsulása egy szegény, tehetetlen

bábkirály alatt, véres elbukása a' mohácsi vészben, vagy ezen bukásnak legalább előjelei és szomorú sejtése, végre a' boldogítójától megfosztott népnek bőszen felriadása 's kétségbeesett féktérése a' Dósa-hadban — még a' dráma folytában szemünk elé tűnnek : úgy és csak úgy állandó előttünk egy bevégzett, nagyszerű, tanuságos történeti dráma, mely kebleinket megrázza, nemzeti akaratunkat erősíti 's nemesíti, bűnös hajlamainkat javítja. Most csak sajnálnunk lehet ezen szegény, jámbor fiút, ki álmaiból oly kellemetlenül ébred fel, ezen érzélgő, sopánkodó, 's egy német diákhhoz mind jelen századi democraticus szabadelműségére, mind metaphysicai, gyakorlatiatlan, tapintatlan egyéniségére nézve hasonló Jánost, a' ki király szeretne ugyan lenni, hogy a' népet az olygarchiai járomtól megmentse, de tulságos finnyasságában minden célravezető eszközt eltol magától, a' sült galambot szájába várja; az olygarcháknak, kiket pedig ismernie 's gyűlölnie kell, ha népfelszabadítási eszméinek 's vágyainak alapot keresünk, — karjaiba veti magát, 's jobbra balra csalatkozván, végre legjobb barátjait is gyűlölő 's eltaszító embergyűlöletbe süllyed. Sajnáljuk a' jó fiatal embert, kiben azonban Mátyás fiára nem ismerünk, 's nem ismerünk azon Corvinra, kit a' történet, atya minden tulajdonai örökösének mond, ki a' törököt, mint apja 's nagyapja, fáradhatlan vitézséggel üldözte, és folytonos győzedelmei 's hazafias ébersége által érczkarjával csaknem egyedül támogatta a' roskadozó hazát, melyet gyáva fejdelem, főnemesi visszavonás 's elpuhulás, olygarchiai bűnmétely, a' nép elnyomatása 's kizsároltatása 'stb sirja szélére hozott. De sajnálatunk is megszűnik, ha meggondoljuk, hogy ezen Szigligeti-féle Corvin, ezen áldott jó fiú sokkal jobb helyen van szép fiatal felesége karjain, a' tűzhely csöndes örömeit élvezve, mint a' csaták viharában 's udvarok cselszövényei közt; megnyugsunk sorsán, mert az neki való 's hozzá illő, 's megnyugsunk az országén is, melyet illy erélytelen király nem boldogíthata. — Ezen, tettekben 's jellemben mutatkozó erélytelenségen nem segítnek némelly szép mondatok, népboldogítási phrásisok János ajkain, 's másoknak dicsőítő nyilatkozatai. — Annál jobbak a' többi jellemek, 's köztök a' három nőé 's különösen Frangepán Beatrixé, kinek nemes asszonyisága kevés vonással mesterileg van festve. — A' királyné azonban itt-ott elfelejti, hogy királyné; — nem tetteit értjük, mert azok valóban aljasok 's nem királyiak voltak: hanem kifejezési, nyilatkozási 's magaviselési modorát. — Mátyás király rajzára nézve csak azon egy megjegyzésünk, hogy ismét bölcsességéről nem tehetünk fel oly kevés emberismeretet, melyet azon férfiak megválasztásában bizonyít, kikre fia sorsát, egyetlen féltett kincsét bizza. — Ulászló oly meztelen, prózai semmisségben 's gyávaaságban van felléptetve, hogy tőle megundorodunk, mint mikor fél kegyelmi csetint látunk. Egyes kifejezésekben anachronismusok, 's az egész tárgy méltóságától nagyon is elütő aljasság 's prózaiság bukkannak fel, melyeket azonban könnyű kiseperni, 's különben is csaknem eltakar a' sokkal több valódi szépség 's talpraesett egészséges eszmegazdagság 's nyelv. — Itt-ott rövidítéseket ohajt a' közönség. —

A' rendezésről 's előadásról nagyobb részben dicsérattal lehet emlékeznünk. — Bartha (Mátyás király) sok méltósággal 's tragikai hatással adá szerepét, de sugóra kevesebbet kellene szorulnia. Szathmáryné (Beatrix királyné) játéka ellen van legtöbb kifogásunk. Ha már a' szerző is kicsit gyöngén fogta fel e' magas nevelésű 's minden hibái és szenvedélyei mellett királyi méltóságáról 's az illedelem udvari szabályairól soha el nem felejtkező nőt: Szathmáryné, aljassá torzított játéka által, még sokkal inkább kitüntette a' szerző botlását. A' szerző keze sulyát ugyanis nagyon érző királynét sokkal nemesebb 's több gyöngédséggel és nőiséggel kellene játszani; így, a' mint Szathmáryné felfogja, született 's nem lett királyné, a' tizenötödik század legfényesebb 's műveltebb udvarának napja helyett, bakancsosokkal társalgó haragos markotányosnét látunk. Laborfalvi Róza (Katalin) és Komlossy I. (Frangepán)

pán Beatrix) könnyű szerepeikben valami kitünőt nem adhattak. — Egressy G. (János) a főszerepben érezni látszott a' bágyadtságot, melyben Matyás fiának jelleme uszik, 's nem lehetvén azt következtetlenség nélkül, más szellemben fognia fel, mint a' szerző: kissé tulságig vitte a' mondott felfogást; Matyás fia egy siránkozó, érzélgő német diák lett, valódi kis baba, kivel sors és gazemberek kény szerint játszanak, 's kinek ez mélyen, nyöszörgésig mélyen, fáj, de ki magán segíteni nem tud. — Szentpétery (Ujlaki Lőrincz) és Fánecs (Dóczy Orbán) igen következetes és érdekes képeket adtak, 's amaz, körmönfont, paprikás mondásaival 's kimerithetlen erélyességével és becsületességével, a' közönség kedvence lett. —

R. B.

MI HIR BUDÁN?

— Engedjék meg a' nyájas olvasók, hogy ez egyszer, néhány híres embereink szokását követve, magunkon kezdhessük meg a' sort; nem annyira érdekes, mint szükséges, mit rólunk elmondani akarunk. A' hosszú teketóriák 's czopfos be- és kivezetéseknek soha baráti nem levén, elmondjuk röviden, mit az olvasó közönségnek tudnia kell, tán a' sorok közt majd még olyasmit is ki fog betűzni, mit tudnia nem kell!! — Miután tehát némelly jó barátunk, kik saját ügyeinket, természetesen, sokkal jobban ismerik, mint mi magunk, azt a' hirt tetjesztették, hogy az 'Életképek' megszűnnek (kár volt még hozzá nem tenniök: 'előfizetők hiánya miatt'; hisz ennél már colossalisabb hazudságokat is koholtak ellenünk), és ezt különféle, általunk hiréből sem ismert motívumok befolyásának tulajdonítván, tőlünk nemcsak az előfizeteket, hanem becsületes jó nevünket is titkon elorozni akarták: kénytelenek vagyunk kinyilatkoztatni, miszerint az 'Életképek' nemcsak meg nem szűnni, hanem még szebb alakban, 's elevenebb, mozgékonyabb szellemben fognak folytatni, semmi sem változván ezen kívül rajtok, még az ár sem, ámbár ezen-tul 24 pengő krajczárral többet kellend minden példánytól a' főpostahivatalnak fizetnünk félévénként, a' mi 1000 postai előfizetónél (a' helybelieket, kiktől postabért fizetni nem kell, ide nem számítva, jelenleg 1109 van) négyszáz pengő forintnyi világos veszteség; mellyért csak az nyujthatna kárpótlást, ha előfizetőink sem változnának: ehhez pedig csak egy kis jó akarat kell az ő részükről, és a' miénkről erőnk és tehetségünk teljes megfeszítése. — Mi mindent megtettünk, mit lapunk érdekében becsületes uton és módon megtennünk kellett és lehetett, 's ennél fogva, Bécsbe történt hivatalos előmozdításunk következtében az 'Életképek'-et többé nem szerkeszthetvén, helyünket felsőbb jóváhagyás reményében, Jókay Mórnak, az irodalmi világban rövid idő alatt olly szép hirre jutott, kedvelt 's népszerű írótságunknak, engedők által, ki máris legjelesebb íróinkat, nemcsak papiroson, hanem valósággal is, a' jó ügynek megnyervén, az 'Életképek' szellemét és irányát az eddigihez híven és változatlanul fentartani képes leend. —

Lapunk, külalakjában és tartalmában az marad, mi volt. Külső és belső kiállítása az eddiginél is lehetőleg diszesb és tartalmasb leend, 's még egy külön rovattal fog szaporodni, melly a' külföld szépirodalmi ügyeit fogja közönségünkkel megismertetni. Fél éven át, a' szokott divatképeken felül, mellyekre ezután még több gond fog fordítani, két igen becses műmellékletet is adandunk, t. i. két arczképet, mik közül az első ismert jeles publicistánk Szalay Lászlóé, az utóbbi pedig báró Kemény Zsigmondé leend, kinek legujabb regénye 'Gyulay Pál' olly méltó sensatiót okozott.

'S ezennel magunkat és ügyeinket tisztelt közönségünk eddig tapasztalt pártfogásába ajánlva, maradunk a' régiek. —

— Említettük, miszerint Döbrentey Gábor kir. tanácsos ur a' budai

hegypontok magyar elnevezése körül erélyesen fáradozik; legújabbán H á z m á n Ferencz ural, Buda ns. fővárosa lelkes főjegyzőjével, az ismeretes regényes vidéket ismételve megjárván, úgy értjük, hogy a' keresztelés ünnepe junius 5-d., vagy kedvetlen idő esetében, ugyanazon hó 12-dikére van határozva. Ez emlékeztet m a g y a r napot jelenlétükkel diszesíteni ohajtó urak és hölgyek számára a', Vadászdudvarnál' 2 1/2 órára délután kis takaros ebéd van rendelve, aláírni lehet a' budapesti casinókban és másutt is egy forint 20 kral pengőben, mi-ből egy forint az ebédre, egy huszas pedig a' zenére jár. — A' magyar elnevezések régi oklevelek 's könyvek nyomán fog megtörténni, 's azokat a' városi főjegyző, am Himmel', vagy ezutánra, tüntérhegyen' bizonyos órában felolvasván, attól fogva a' ns. város, minden e' hegység részeiről kelendő okiratában, e' magyar nevezeteket fogja használni. Mit valamint a' tisztelt város érdemes polgármestere előre is helyeselt, úgy a' ns. város ezt közelebbi közülésében kétségen kívül elfogadandja, annál is inkább, mivel, V e z é r h a l o m', U j l a k', H a j n a l o s' 'stb. nevezetekkel már eddig is élni kezdett.

— Igen lekötelezne bennünket K o v á c s Pál, a' 'Hazánk' derék szerkesztője, ha szíveskednék tudtunkra adni, minő biztos forrásból hallotta, hogy az 'Életképek' jövő uj évre teljesen kilépendnek az életből? Elhiszszük, hogy némelly jóbarátink, kik az 'Életképek'-et már jövő félévben megszünendőknek hirdeték, ezzel vigasztalják magokat; mi azonban mitsem tudunk róla, hanem szándékozunk lapunkat folytatni, meddig csak előfizetőink el nem hagynak bennünket.

— Azt is megsugták nekünk, hogy bizonyos emberek, kik eddig tőlünk éldegéltek, most ellenünk mások érdekében cselszövényeskednek: ez furcsa, de még furcsább volna, ha azon bizonyos emberek a z o k a t, kiknek érdekében bennünket elárultak, később ismét mások érdekéért el nem árulnák!!

— A p r ó c s k a h á b o r u k. Az ember hadakozásra születtett állat. Erről beszélnek a' históriák, melyekben minden harmadik sor véres betűkkel van írva. Mennyiféle czime van emberi nyelven a' verekedésnek! Csata, ütközet, hódítás, háboru, ostrom, harc, viadal, párbaj, patália, tisztujítás, birkózás, öklözés, házaset, pofon-, nyakonverés, ütés, rugás, polemia, hajbakapás, képre-mászás, ügyvédi szóváltás, csipés, karmolás, primadonnaharag, orgyilkosság, bárati kézzsoritás, nyuzás, páholás, gyermeknevelés 'stb., 'stb.; mind megannyi nuancetti és hasonszavai a' verekedésnek. 'S mennyi segédeszköz mind ezek előmozdítására: kard, puska, ágyu, karabin, pallos, péterkés, csákány, hellebárd, gránát, ölmosbot, ököl, tiz köröm, papucs, tenyér, toll, nyelv, torok és mogyorópálcza. Vén korában unokáit veri az ember, nőtelen korában collegáival birkózik, juratusi napjaiban mészárosokkal csatáz, diák korában a' laptán vesz össze, 's alig hogy mászni tud, kutyát, macskát nyaggat. — E' napokban egy sereg iskolajáró scytha ütközött meg egy másik sereg gaminnal és mesterinassal. Csata-tér a' laptázó hely vala; a' győzelem a' könyvvitézeké. Hanem a' béke nem-tője egy pár városhajdu alakjában megzavará a' nemes mulatságot. Kár; nem árt, ha kissé gyakorlatában maradunk az ősi vitézségnek. Tisztujításokon hasznát vehetjük.

M.

— A' palotai kirándulások olly divatra kapnak, hogy már divatkórságnak is beillenek. Mult pünkösdhétfőn mintegy tizezer ember sétált és izzadott a' vékonylombu fasorok közt; a' századiknak sem jutott hely ülésre; még vagy öt vendéglő nem volna fölösleges. Kár, hogy a' vig napot szomorú eset zavará meg a' vasuton: a' gözmozgonyt igazgató személyek közül egyik véletlenül lebukott 's az egész kocsisereg átrobogván rajta, azonnal szörnyű halált halt. — A' svábhgyi multság is, szint ezen napon, még zajosabb volt; véres verekedésről beszélnek, 's a' multságának, mint halljuk, izrael fiai adák meg az árát. — Van ebben a' népben harczi szellem, csak az a' kár, hogy — serrel kell felizgatni!

— Bizonyos könyvtáros pótlékot hirdet Petőfi verseihez. Szép volna, ha Petőfi e' pótlékról csak egy szót is tudna. A' minap egy német könyvtáros éppen ilyen formán tett : folytatását hirdette az „örök zsidó-nak”.

— Valami szerencsétlen furulyás azt állítja, hogy a' nemzeti színház zenekara most rosabb, mint azelőtt. Állítását okokkal támogatni, természetesen, nem látta szükségesnek; de minek is? . . . gondoskodjanak azokról mások! Mi szolgálhatunk okokkal. Mindenesetre rosabb : 1-ör mert hiszen tagjai most is az azelőttiek, kivéve néhány művészt, kikkel azóta gyarapodott. Már pedig tudjuk : minél többen járnak a' zenekarba, annál inkább kopik : tehát annál rosabb. 2-ör. Valamelly zenekar minél tovább játszik és tanul össze, annál inkább romlik; mert hiszen az óra is romlik, ha kerekai sokáig együtt forognak : már pedig az óra és zenekar csak annyiban különböznek, hogy az óra kerekai a' mutatót mozgatják, a' zenekar pedig a' mutató után mozog. Tehát a' zenekar mindenesetre rosabb most, mint azelőtt; főképp miután bizonyos valaki, páholyából nem nézhet el a' zenekar fölött, mint azelőtt; oh, mert hiszen a' nagy dob fölött kikönyökölni oly dicső volt, mint midőn valaki saját három emeletes házából könyökölhét ki!!

— „Brutus és Lucretia”, dráma 4 felvonásban. Irta Hugo Károly. Pest, 1847. Kiadja Heckenast Gusztáv. — Ezen dráma eredetileg német nyelven jelent meg, 's a' szini lap szerint maga a' szerző fordította magyarra. A' szinpadról nem valami ékes, de legalább tiszta nyelven hallottuk e' művet : de a' nyomtatásban borzasztó a' magyarság! A' szinpad és nyomtatott mű magyarsága közti különbséget igen bajos megfogni. A' szinpad számára hihetőleg valaki kiigazgatta; nyomtatás alá pedig alkalmasint H. K. ur visszaigazgatta a' nyelvet. E' fordítás után ítélve, ha H. K. ur arról van meggyőződve, hogy már tud magyarul, azt fölötte sajnáljuk; mert ugy soha sem fog tudni magyarul. Példákat idéznem egészen fölösleges : ki magyarul tud, a' könyv minden lapján meggyőződhetik állításunkról. Még egy kérdésünk van szerzőhöz. Miféle versnemben fordítá e' művét? . . . Ha gyanításunk nem csal, versei jambusok akartak volna lenni; de legnagyobb részint semmik sem. Miféle versek p. o. az illyenek :

Egyetlen tüztekinetével sem

Szítom kajánságnak tüztét, melly tölem . . .

Beteljesíti komoly tartozását . . .

Tevénk 's rendeltetésünkben megnyugvánk . . .

Nagy Jupiter elé kevély vadló

Állt bökse ellen egykor, mint vádló . . .

'S illyesmit minden lapon találsz elég bőségesen; 's ezek tökéletesen meggyőztek arról, hogy H. K. urnak a' magyar szómértanról nincs tudomása, pedig e' nélkül nem lehet verset írni. Volt idő, midőn költőink czérnával mérték a' jambusokat : csak nem akarja H. K. ur ezen boldog kort előidézni ugy nevezett jambusaival?! — Igen sajnáljuk, hogy e' szellemi szülöttével illy mostohán bánt édes apja, 's kivetkeztetvén becsületes német öltönyéből, illy rongyos magyar-kában bocsátotta utnak.

— Közeledvén a' vásár, figyelmeztetjük vidéki olvasóinkat Remel-ay Gusztávnak, a' nőnem befolyása hazánk multjára' czimű érdekes munkájára. Hasznos 's egyszersmind kellemes olvasmányul ajánlható ez hölgyeinknek, kik e' munkába beszótt számos apró regényké- 's novellákból nemcsak arról fognak meggyőződni : milly nagy és eldöntő befolyást gyakoroltak a' hölgyek honunk multjára, hanem megtanulják hazánk történetét egész a' mohácsi vészig, mert még csak eddig terjed a' regényes dolgozat, mellynek minél előbbi befejezését várjuk.

— A' H o n d e r ü n e k. A' hounderü utolsó előtti számában, O t h e l l o opera előadását illetőleg, arról tétetik bizonyossá a' rendezőség : hogy V e-

lencze Márk teréről hegyet nem láthatni. Erre a rendező azt bátorodik megjegyezni, hogy ezt ő is így tudja, de azt nem érti, mikép láthatott a Honderű referense ott hegyeket, hová azokat sem rendező, sem festő nem állította, és valóban mióta ez opera e' színen adatik, soha nem is volt; hanem ha tán a hajót, melyből Othello és serege kilép, hegynek nem nézte? vagy költői phantaziája a' tenger tükrén levő laguna-város palotacsoporthozatait a' parnass hegyének nem képzelte vele. A' mi a' 2-dik felvonási keleti vidék 's növényzetére tett megjegyzést illeti: igen sajnálja a' rendező: hogy a' Honderű referense nem tudja, vagy elfelejtette: miszerint a' 2-dik felvonási cselekvény nem Velenczében, hanem Cyprus szigetén történik.

Megrovatik továbbá a' rendezőség, Lászlóné asszony varkocsai (zopf) miatt, ohajtván a' referens, vajha illyesmit már ne kellene a' rendezőnek szemére vetnie; erre egész tisztelettel jegyzi meg a' rendező: miszerint ezt ő is igen sajnálja, de nem tehet róla, miután az ő philosophiája szerint úgy gondolkozik, hogy mit az ember nem tud, azt tanulnia kell, 's nevezetesen ő a' Honderűtől is örömet tanul, ha lehet, és épen ez esetben is a' rendező mennyiben nem akarta magát csekély ismereteiben elbizni, jónak látta Othellonak a' parisi „Académie royale”-bani előadása costume képeit használni, melyek, mint tudva van, valóságos studium után szoktak készülni, 's melyeknek párisi kiadásai jelenleg is kezei közt vannak, 's velők igen szívesen szolgál — ha ki nyomtatni akarja — a' Honderűnek is, műmellékletül. E' Costume-képek között, ha tetszik, megláthatja a' Honderű is saját élő szemeivel, magát a' Mad Stoltz-ot, mint Desdemonát illy varkocsokkal, kinek azon időben tán épen úgy nem volt kizáró privilegiuma a' zopfokra, mint a' magyar Jucziknak vagy Pannáknak nincs jelenben.

Egyébiránt a' rendező e' megrovásokért se nem búsul, se nem haragszik, nem is illy okból nyilatkozott, hanem csak azért, mert a' tévedést megigazítani kötelességének tartotta, 's ezért reméli, hogy a' Honderű sem fog haragudni.

A' rendező.

SZÍNHÁZI ELŐADÁSOK HETI RENDJE:

Május 30. Zrinyi.

— 31. Vén csapodár, vigj. 4 felvon.
Vahot Imrétől. Bérletszünet-
tel 1-ör.

Junius 1. Mátyás fia.

— A' Schilcher professor ur által festett új első függöny majus 30-kán, felséges királyunk névünnepe, fog lelepleztetni. — Wolf rekedtsége miatt majus 24-kén Sevillai borbély helyett Szökött katoná; majus 26-kán Négy Haymonfi helyett Lear király; 's László betegsége miatt majus 28-án Lassu vizpartot mos helyett Kétalakú adatott.

— A' 230. és 233. szám alatti eredeti darabok a' választmány által nem fogadtattak el. — A' 232. szám alatti eredeti darab szerzője felszólítatik, hogy némi értesítés végett jelentse magát t. Erdélyi János urnál, a' dramabíráló választmány jegyzőjénél.

— A' nemzeti színház igazgatósága a' fordított darabokat épen úgy díjazza, mint egykor a' tudóstársaság; sőt a' rendes díjt tetemesen növeli, midőn a' fordítás több mügondot és fáradságot kíván: így Don Carlosért 100, Stuart Máriaért 80, Brutus és Lucretiáért 100 pengő forintot határozott fizettetni.

— Többször tapasztaltatott, hogy a' vásárok főnapjain a' vidéki közönség hely szűke miatt a' színházi élvezetekben nem részesülhetett, mely közönség a' nemzeti színház megalapításához legnagyobb áldozatokkal járult; 's e' miatt számos tagjai neheztelesöket és panaszukat is nyilvánították: ennél fogva az igazgatóság azt hiszi, a' méltányosság elvét követi, midőn e' bajon az által ohajt segíteni, hogy a' vásár főnapjain az előadások közül néhányat bérletszünettel fog ezentul adatni; kijelentvén azonban, hogy a' bérlo közönség e' miatt, későbbi előadások által, teljesen kárpótoltatni fog.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI és KIADJA

FRANKENBURG ADOLF.

23. szám. — Junius 5. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

kiek közt csak Lobkovicz herceget, gr. Thunt, és Náókókat Pestről említem meg. Ezenkül itt sok szép hölgy a vidékről 's a városból volt látható egy koszorúban, mintha az ég virágiból, csak a legszebbeket hullatta volna le közénk. . . . A' főbb nyertes lovak tulajdonosát, u. m. Rudics, Antunovits és Krisztoforovics urakat, kell hogy e' helyütt szinte megemlítem. Ez utóbbit különösen azért is, mert a' pesti gyepek is szándékozik futtatni. Hogy nyersen, már csak azért is kívánjuk, mert lova bácsi nevelés 's igen-igen keveset mutat külsejére, ámbár tüdejére 's futására nézve nem épen megvetendő. Ne csudálkozzanak a' kegyes olvasók, hogy mi most egészen a' lóverseny által vagyunk mintegy elkapatva. Nekiünk ez évenként oly életelemünk kezd válni, hogy tavaszkor már alig tudunk más egyéről beszélni. Minden városnak megvan az ő mulatság-tárgya, melyen évenként nyargalni szokott — 's még a' mienk tán nem is a' legroszabbak közé tartozik. Jobban mondva, nálunk minden saison nyújt némi élvezetést, mi mindenesetre életjelenségre mutat. Jelenleg a' palítyi fürdőbei kirándulások veszik kezdetüket, hol a' szépen felnövekedett téres kert, meg a' fürdással párosult csolnakázások teszik főbb mulatságainkat. A' város, úgy látszik, felfogta e' fürdő jövőit. A' tavasz óta egy újon 's elég sürrien ültetett allée vezet ki oda, mi idővel szép árnyékot fog szolgáltatni a' hőség, 's féligmeddig a' por ellen is, mely itt a' csordahajtásból szokott estennen származni. A' tó maga is, szélességénél fogva, a' szemnek nem kis élvezetet nyújt, legalább mult tudósításomban említett londoni vendégeink e' részben dicsérológ szöloáltak. Vajha segítene rajtok a' Palítynak keserűen sós vize! — Itt eszembe jut, hogy az 'Ungar' a' minap Palíty helyett megigazitólag zártjelek közé Halics-ot irt, mi annyit jelentett, hogy nem tudja, olyan fürdő létezik-e vagy sem? Avagy tán épen geographicus tudománya csalta meg, 's elfeledé: hogy csak a' Balaton és Fertő előzi meg nagyságra Palítyunkat, de nem jóságra 's gyógygyörőre nézve? — Nem önzés 's a' szülőföldnek tudácsérete mondatja velem e' szavakat, hanem azon belmeggyőződés, hogy e' víznek még jövőjének kell lenni, miután minden orvosi figyelmeztetés nélkül is a' körülbelől levő vidéken elegendő hirre vivta fel magát. Ezuttal alkalmat veszek magamnak a' helybeli orvosokat nyilvánosan felszólítani: miszerint nagyobb figyelemre méltatva e' viz sajátosságait 's az általa felgyógyult 's gyógyulandó betegek állapotját, körülményes leírását 's részletes ismertetését adják át a' közönségnek. A' szülőföldnek 's a' benne rejtett adományoknak végtelen elhanyaglása lenne az, ha mindent csak az időre 's a' sorsra bíznánk, melyeknek egyébiránt — általában lehet mondani — legtöbbször köszön úgy is a' világ. — Mig e' sorokat írom, hallom, hogy egy itteni tisztas család tanuló gyermeke, másik társa által vadászat és fürdés közt véletlen agyonlövetett, 's hogy ugyanakkor, az ugynevezett nagy réti tóba egy péklegény befelt. Egy óra tehát kettős áldozatot ragadt el magával, 's most végtelen porfelleg 's zivatar dúl fejünk fölött, mit a' nép bizonyosan babonás hitében a' mondott szerencsétlenségeknek tulajdonít. De a' porfelleg záporosót hozott, 's így egyesek fájdalmai mellett, ezek öröme nyilatkozik mindenfelől. Ki mondja meg hát, a' sorsnak vékony szálaiban miért fekszik annyi erő, hogy míg egy részről egy kettőt a' földig letipor, ezeket érzésben 's örömben felelem? . . .

M a n ó.

NEMZETI SZINHÁZ. Összetes kivonata a' nemzeti színház jövedelmel- és kiadásainak. 1846. január 1-től december 31-ig bezárólag. Bevétel: 1) Az 1845-iki év december 31-én az országos segély és folyó pénztárnál találatot összes pénztármaradék volt 18,029 ft 31 $\frac{3}{4}$ kr; 2) Előadások bérletes, bérszűnyes jövedemeiből és bérleti előfizetésekből 99,284 ft 16 kr; 3) Haszonbérletek 120 ft 30 kr; 4) Az 1840-ik országgyűlés által alapított pénztárból ez évre esett segély-összeg 16,000 ft. A' bevételek összege 133,434 ft 17 $\frac{3}{4}$ kr. — Kiadás: 1) Tisztviselői fizetésekre 200 ft; 2) A' személyzet havidíjai és jutalmi illetőségeire 81,023 ft 22 kr; 3) Dramairói díjakra 3,939 ft 29 $\frac{2}{5}$ kr; 4) Vendégművészek föllépti díjaira 15,535 ft 35 kr; 5) Diszitményi, ruhatári, könyvtári, irodai kellékekre, tűzifa stb. elegyes költségekre 9,434 ft 12 $\frac{2}{4}$ kr; 6) Épület fentartása 's újonan tett építések- 's javításokra 4,508 ft 17 kr; 7) Jótékony czélokra adott előadások jövedelmeiből az illető helyekre kifizettetett 1,430 ft 2 kr; a' kiadások összege teszen 116,071 ftot. Levonván a' kiadást a' bevételből, teszen a' pénztármaradék 17,363 ft 17 $\frac{3}{4}$ kr. Ezen öszletbe azonban az 1845-ki kimutatásban a' főösszetbe beszámított, 's az azelőtt lelépett igazgatás által még mindeddig ki nem egyenlített 1228 ft 30 krajnyi bérleti tartozás is beleértetvén, az itt kimutatott öszlet csak annak befizetése után lesz valóságos pénztármaradéknak tekinthető, a' nélkül pedig 1846-ki dec. 31-én a' pénztármaradék tett 16,134 ft 47 $\frac{3}{4}$ krt.

NYILATKOZAT. „Fresceképek“ ezimű kéziratom közre bocsáthatásában eddigelé sokszorosan és véletlenül gátolva levén: szerencsém van a' t. cz. olvasó közönséget tiszteltetéll értesíteni: miként akadályim elhárítvák, 's nevezett művem folyó évi aug. 1-én mulhatlanul megjelenend. Saját türelmem 's a' t. cz. közönség békéltensége pár év óta mérlegettetvén, nehogy csekély miattam kedély- és erszény-ügyek háborogjanak: irodalmi hitelünk érdekében, tisztelt előfizetőim nyugtatásául, 's enjellemem nézve nyilatkozni kötelességemül ismerém. Pest, majus 26. 1847.

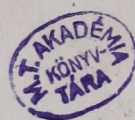
Bernát Gáspár

Műmelléklet: Legújabb divatkép.

1847

ÉLETKÉPEK
Kiadja Frankenburg H.

A' L Á N G E L M É R Ő L.

Egyetemesség, központosulás és eredetiség teszik a' lángeleme lényegét. Az egyetemesség, mellynél fogva a' lángeleme új's nagyobb látkört mutat a' világnak, a' korszellemet átalakítja 's — mint mondani szokták — korszakot csinál, ad a' lángelemének történeti jelentékenységet. Ezen egyetemességgel, melly általában csak férfiakat illet *), ellenmondásban látszik lenni a' lángeleme központosulási sajátságga, mellynél fogva mindig csak egy különös nemben mutatkozik 's ezen egy különös nem körén túl erejét veszíti. Ezen különössége miatt a' lángeleme nem lehet általános: „Universal talent“ van, „Universalgenie“ nincs. A' nap sugarai csak akkor égethetnek tökéletesen, ha egy gyupontban szorulnak össze — 's annál jobban égetnek, minél kisebb gyupontban egyesülnek. Annál nagyobb erőt fejt ki a' lángeleme, minél kisebb körben működik. Angelo Mihály lángelemü szobrász; költeményei nem roszak, de nem is jók: az ő köre a' képző művészet volt. Goethe irt egy szintant, foglalkozott az ásványtannal, rajzolt és festett; de lángeleméje csak mint költőnek volt. Shakspearenek még kisebb köre volt: ő csak a' színköltészetben lángelemü, — de itt aztán a' legnagyobb!

A' lángelemének ezen különössége egyszersmind átka is, mert nemcsak egyoldaluvá teszi a' vele megáldott vagy megátkozott egyedet, hanem magával 's a' világga elégtelenségre, embergyűlöletre is indíthatja őt. A' korát tulszárnyaló lángeleme azon korban, mellyben fellép, rendesen félreismertetik; a' félreismertert nagy ember csak akkor méltányoltatik, midőn méltánylatra többé szüksége nincs — halála után. Kolumbus

*) Lángelemü nőt nem mutat fel a' történet; lángeleme helyett a' nő jó tapintatot nyert. Igen jól mondja Custine: „jó tapintat a' gyöngeségnek lángeleméje, lángeleme az erőnek jótapintata.“

börtönben, Camoens közkórházban, Cervantes nyomorban, Keppler éhség miatt, Zrinyi a' költő ármány által haltak meg; tegyük-e Rousseauról említést? Csak „vallomásait“ kell olvasni. Ha a' lángelmét az önmagából előteremtett 's önerővel megtestesítendő eszme létesítése nem tenné a' halandók legboldogabbikává, méltán a' legboldogtalana b b n a k mondathatnék az ember, kinek lángelméje van.

Honnan ezen örökös félreismertetés?

A' lángelme, melly épen különössége által válik egyetemessé, a' réggit, a' fenállót mindig lerombolja 's helyére egy nem ismert ujat állít: 's a' lángelmének ezen forradalmi jelleme az emberiségnek (melly őt nem foghatja fel, mert általa tulszárnyaltatik) kénytelen visszatetszeni. A' lángelme mindig egy még nem létező kor előfutója. Shakspeare-t csak a' mostani kor kezdé megérteni; még egészen most sem érti.

Mi a' lángelme eredetiségét illeti, ez koránsem áll bizonyos szabálytalanságban, magánkívüliségben és szórakozottságban. Sokan abban helyezik a' lángelme eredetiségét, hogy a' lángelmének nincs szüksége tanultságra; ezek szerint aztán a' lángelmőség egyenesen kizárja a' szorgalmat *). Szabálytalanul nem működhetik a' lángelme; de ő maga csinál magának szabályokat.

Nem kevesen élnek azon meggyőződésben, hogy a' lángelmű vagy tudós egyednek szükségképen szórakozottnak kell lennie, 's tettetett szórakozottság által ügyekeznek a' közembert meggyőzni lángelméjük vagy tudományosságuk felől. Itt mindig eszembe jut Lessing meséje a' szarvasról, ki dámszarvasnak akart tekintetni 's lehajtott fővel barangolt az erdőkön. De, ki néha nem szórakozott? A' szórakozottság pillanatnyi tébultság 's egyenesen a' betegségek közé sorozandó; szórakozottság által csak gyarlóságunkról teszünk bizonytságot, hogy nem vagyunk képesek magunkat mindenütt feltalálni. A' nem szórakozott tudós mindig többre becsülendő, mint a' szórakozott; az utóbbi okot szolgáltat arra is, hogy kételkedjünk tudományossága felett. —

Van a' lángelmében bizonyos homályos sejtés (a' lángelme ösztönének mondhatjuk), melly a' földolgozandó tárgy felé vonzza 's bizonytalansága által epe szti 's fájdalommal tölti az egyedet. A' habozás ezen korszaka igen szépen jellemeztetik Vörösmarty következő soraiban:

„Csak sovárgok, csak tünődöm,
Nem tudom, miért?
Mintha égnék 's rágyakodnám
Birhatatlanért!“

*) Sőt folytonos szorgalom bélyegzi a' már kész mestert is: Paganini, hangversenyt adandó, egész nap hegedült, Sydlmann és Talma, ha fel kelle lépniök, színpadi ruhájokat felöltvén, egész napokat töltének szobájokban a' tükör előtt. Ezen vas szorgalmat tapasztaljuk Egressy Gábornál is; míg számos kartársai, kik számot tartnak a' lángelmőségre, könnyűségben — pedig nehéz a' könnyű — helyezik a' remekséget 's gyakran a' tekeasztaltól hivatják magokat a' világot képviselő deszkákra.

Lelkesedéssé válik ezen bús érzelem, mihelyt az egyed megtalálta, azaz: megteremté az eszményt, melyet testesítenie kell. De az ige soha sem válhatnék testté, ha a' lelkesedés — mint ösztönző erő — nem párosulna higgadt meggondolással — mint kivívó erővel.

Greguss A.

R I A N N I N A.

I.

Halottak napja előestéje volt.

A' vadul ordító szélviharral küzdve egy ember, hegyesre vasazott botja segítségével sietősen haladt egy keskeny hegyi uton.

A' mindig borzasztóbban süvöltő orkán dűhe 's az egyes kiálló köveken fölfelé kigyózó sziklaút, úgy látszik, megtörték erejét; lassu, nehézkes lett lépte, 's midőn a' különben is olly veszélyes út fölé öt lépcső elkopott fogaival nehezedett, kimerülten botjára támaszkodva, mondhatlan keserűn tekintett fel az égre, mellyen sebesen usztak tova nagy havas fellegek.

Körülötte nem tenyészett az élet: olyan volt, mintha a' természet leélte volna már napjait, 's a' végítélet elpusztította volna a' sudar fákat 's illatos virányokat; csak egymásra nehezülő kövek emelték föl fejeiket kopáran 's pusztán, nem növe körül csak nyomorult vad mohval sem: mindenütt kő emelkedett, hideg kő.

Egyedül a' vándor élt, 's vele fájdalmai, mellyek némileg hasonlítottak a' bömbölve alárohanó viharhoz, melly bőszerűen ordított azon keservében, hogy nem csavarhat ki tövéből százados fákat, házak fedeleivel nem labdázhat, patakokat nem korbácsolhat hullámokká, miután itt ezen sárgás kősziklák magasságain kietlen pusztaság terül, olly kopáran, mintha tüzeső emésztette volna el még a' katankóró 's csalán szurós töreit is.

Fagyosan rázkódott össze, 's feje mellére hanyatlott; úgy látszott, az alakját körülölelő forgó szél nem bírja figyelmét, mintha rendeltetése volna viharok közepette utazni véghetetlenül, 's annak mennydörgő szavát megszokva, háborítlanul gondolkozni nehéz életsorsán, minden időben, minden pillanatban, a' nélkül, hogy remélne.

Átengedő szenvedéssel emelte most fel fejét, körültekintve fürkészőn, mintha szépet álmódott volna, 's ébredve nem akarná hinni, hogy körülötte vihar dúl, felette hasas fellegek szárnyalnak, 's lelkében kinos érzelem viraszt; mintha fájna lelkének, újra hozzászokni a' szenvedéshez, ajkain keserű mosoly tört meg, kinos fohász emelkedett kebléből, és azután meghajolva, a' simára fagyott lépcsőkön kezdett felhaladni, melyet csak ingadozó vékony karfa sem ölelt körül, olly hidegen 's nyugodtan, mintha égi szellem volna, melly örvények felett repül keresztül.

Alig ért fel, lábát alig bírta az utolsó lépcsőtől elemelni, midőn térdei összezsuklottak, 's térdre esett. Sovány karjai reszketve nyultak előre,

ajkairól ábitatosan 's buzgón hangzott le az ima; ekkor úgy látszott, mintha életének minden öröme csak istenhezi fölemelkedésében állana, mintha a' gyönyört nem ismerné, multjában az igazság hirdetője lett volna, 's jövője csak azon eszmének hódolna: hogy az örökjó tetszését megérdemelhesse.

Pedig szívében szerelem 's boszu égett.

Lassanként a' vihar szelidült: már csak ritkán süvöltött végig, felnyögve fájdalmasan, mint a' haldokló, kinek ágya előtt ifju menyasszonya térdepel, hogy a' kísérteti csend annál rémesebb legyen. A' szürke havas fellegek is elmosódtak, a' hold rézsárga képe alámosolygott, hűvösen világítva meg a' láthatárt körül folyó hófedett hegyek csucsait.

A' vihar egészen megszűnt. De az imádkozó vándor még mindig térdelt alásülyedt fejjel, mozdulatlanul, mint ha megfagyott volna. Most egyszerre a' néma csenden át búsan 's szomorun harangok kongása hangzott hozzája.

Vadul kapta fel fejét, fehér sárgás arczán örültségi roham mutatkozott, míg ajkát összeharapta. Szemei kidüledve meredtek egy sziklacsucsra, mellyen apró kövek közül felnyuló márvány Krisztus-kereszt alatt két, angyalnak látszó alak térdelt egymást ölelve. Ugy tetszett a' hold ködös világánál, minthajátszani az égből szálltak volna alá vidoran's boldogan. Semmi sem zavarta égi örömeiket; megnyugodt, kibékült arczezal mosolygott le reájok, elszáradt orgonavirággal fején, a' Megváltó is.

Nagyon szerethették egymást, hogy azon kopár sziklacsucsra bujdosnak, elfelejtve a' hideget, vihart 's ragadozó állatokat, hogy titokban éljék át örömeiket; vagy talán ott alant elválasztattak egymástól születés, rang 's vagyon miatt, hogy ittfenn örökre egyesüljenek?

Szépek voltak, méltók egy művész ecsetére, ki egy jobb világot fest magas kopár kőszirtre, hol a' hit keresztje alatt két boldog mereng érzelmeik szelid üdvében; körülöttük semmi élet, hogy emlékezhetnének a' mulandóságra, — csak fölöttük csillagos ég, remény színével szerelmet mosolygva; hasonlítottak egy tündér világ szellemeihez, kiknek szíveik ment az önzés 's gyűlölség férgeitől, csak egymásban találva fel örömet 's boldogságot.

Még mindig ölelték egymást, mintha félnének, hogy egyik közülök szárnyacsattogva elrepül; mintha végtelen időköz után most találkoztak volna ismét, hogy újra elmenjenek szenvedések 's fájdalmak között.

Szelid kis fejecskéjét, göndören aláhulló szőke hajfürtjeivel, az egyik mondhatlan kellemmel nyugtatta társa mellére, ki boldogan tekintett fel az égre, hálát adni Istenének ennyi örömért; de ezen pillanatban görcsösen kapott szívéhez, örülten felordítva, 's azután kimerülten a' hideg kőlépcsőzetre rogyott; — minden néma volt ismét, csak a' távolról felhangzó harangok tompa zugása közé ördögi gunyakazaj harsogott.

Talán nem is lehetne hűn visszaadni szenvedését a' szőke fürtű angyalnak, ki összekulcsolt kis kezecskéjével buzgón fohászkodott fel az éghez; de midőn véletlenül azon sárgás sziklára esett tekintete, mellyen egy magas kísértet kopott sárgás köpenyben állott, fagyosan összerázkódva,

alábukott talán menthetetlenül, ha a' sima keskeny uton felsiető ősz ember karjaival meg nem ragadja.

A' sziklán álló hosszú rém némán megfordult, 's előre nyújtott botjával a' mindég meredekebb sziklauton kezdett felhaladni; — ismét fellegek tornyosultak, szél kezdett fűtyülni, de ő, mellére horgasztott fejjel, ment nyugodtan 's némán.

II.

Azon éjszakamerikai négyszáz szigetek egyikének szoros, görbe völgyében, — melyek terméketlen kopárságok, de leginkább azon dühös viharok miatt, melyek keresztül rohannak felettök iszonyún ordítva, közönségesen ördögök szigeté'-nek neveztetnek, — nyomorult házikók nyulnak végig rozszant fedeleikkel.

Ezen alig ötlábnyi alacsony házak közül büszkén emelkedett ki egy négyszegű épület, keskeny, védelemre számított hosszukás ablakaival, egyetlen vas ajtóval ellátva, kisdud gömbölyű vaskosaras nyílással közepén, melylyen áttekintve, a' tágas udvaron olly élettelen csend uralg, mintha az egész épület teremeiben a' halál lankék, csak néha nesztelenül suhogva végig a' szobák hosszú tömegén.

Pedig ezen épület legutolsó teremében a' nehéz boltívek alatt egy ősz ember a' kandalló tüze előtt ült előre hajlott fejjel, némán, gondolkozólag; — a' felpattogó tűznek vöröses lobogványiban az egész szoba uszni látszék, agg, középkori butoraival, komor festvényeivel: 's egy a' magas karu szék párnái közé mintegy oda lehelt hölgy, ki szép volt, mint egy jobb világ angyala, szelid bánatos arczczal, szőke, göndör hajfűrtjeivel, ugy tetszett, mintha a' tűz habos fellegei között lebegne.

Kisérteti csend ölelte körül őket, legkisebb zajtól sem háborítva nehé nyugalom, midőn az aranyzott szék párnái közül kiemelkedett azon szőke gyermek; nesztelenül, mintha lábai a' padozat szőnyegét nem is érintenék, a' még mindig meredt szemekkel előre bámult ősz emberhez lépve, annak vállát érinté 's mondhatlan szendén, reszkedő hangon mondotta:

— Tehát anyám sirjához utazunk? —

Volt valami fagyasztó azon sárga, ábrándos arczon, melyet fölemelt a' mellette álló angyalhoz az ősz, mintha azon eltorzult vonásokban egy életfájdalom virasztana, megkövült kifejezésével a' kétségbeesésnek.

— Gondoltam, már meghalt; — szólt vadul 's szakadozva az ősz ember — hinni kezdtem, hogy a' bünbocsánat nem hiu ábránd, és ... mint tolvaj futottam végig országokon; olly éjeken utaztam, midőn egy csillag sem ragyog, hogy kikerüljem; ide temettem magamat ezen ördög szigetek pusztaságába, hogy itt se legyen egy órá is, melyben ne rettegek: ő, mint kísértet húzódott utánam minden pillanatban. Látlak; — ordított most térdre esve, míg karjai eltaszítólag előre nyultak, hátracsigázott fejjel; — látlak ... sárga kopott köpenyedben, csikorgó fehér fogakkal; ... tehát nem tudsz meghalni? talán megloptad az örökkévalósá-

got? . . . elfutok ismét, elfutok, . . . öreg vagy, nagyon öregnek kell lenned, . . . talán addig feljut imádságom

Egy csengetyű erős, sivító hangja hallatszott most; az örültnek látszó ősz ember körültekintett, mintha szörnyű főfájása csak most szűnt volna meg; arcza átszelidült, és egész szeretettel ölelte körül sudár, karcsu derekát az olly áhitatosan imádkozó hölgynek, ki egy hosszú vas feszület előtt reszketve térdelt.

— Beáta! szólott azután az ősz, lassan 's szomorun; az Isten hatalmas, de mindenek fölött irgalomra hajló; lásd, ha a' bűnös nem térhetne meg, minek festette volna kék egére a' szívérványt? . . .

A' csengetyű újra hangzott és nem sokára a' benyíló ajtón egy alacson néger, rőt hajjal, kicsucsorodott vörös, idomtalan ajkkal, vigyorgó fehér fogakkal, rabszolgai alázatossággal levelkét nyújtott át, 's földig hajolva visszalépett.

Sietősen szakasztotta fel a' pecsétet Beáta, 's fojtott lélekzettel ezeket olvasta:

„St. Davis sziget kórházában Geródy Cassian nevű, 54. szám alatti ágyban fekvő haldoklónak utolsó, de legszebb ohajtása önt, Beáta, még egyszer láthatni; órái számítottak, a' nyíl mérgesített volt, éjfél fog halni, siessen ön! Bedtu, a' kórház gyóntatója.“

Karjait ragadta meg atyjának Beáta, hogy össze ne rogyjék; szép volt ezen pillanatban is, — egy életboldogságról lemondó halvány szelid arczczal, ég felé emelt szemeivel hasonlított égi követhez, ki küldetéséről ad számot Istenének; azután halkán, de határozottan mondá:

— Elkisérsz-e, atyám?

— Hogy kérdezheted ezt? — felelt hirtelen az öreg, — az ut igen veszedelmes.

— Tudod-e, szólott ismét hosszú csend után tompán, szorult szívvel az ősz — ki küldötte keblébe a' mérgezett nyilat? én ismerem őt, ő volt életem átka. Midőn a' mult éji szélvihar elzavarta kinos álmomat, reszketve tapogatóztam ágyadhoz, mintha sejtettem volna, hogy kün a' kopár sziklán, a' kereszt alatt ölelitek egymást; szaladtam fel, téged megmentettelek. Ott állt fölötted az ördög. Beáta, Istenemre, volt okom ellenezni a' szerelmet, melly gyermekéveitektől virágzott lelketekben; nem mondhatom el azt, mert életem történetével egy, melly iszonyu, — talán elveszíténéd hitedet. Ha magam is emlékezem régi napjaimra, fázom; úgy érzem, mintha szívemet hideg kígyó nyaldosná körül, mintha hajam égne, . . rettetes óra volt az; napomtól elbujdostam, anyád sírját nem ismerem, csak hogy tőle menekülhessek; talán örökké fog élni, — jól láttam: tiz év alatt sem változott . . . Ha elmondanám történetemet, elfordulnál tőlem, keresztet vetve magadra, pedig én szeretlek . . .

— Gyermeked vagyok, atyám; — szólott reszketve Beáta, 's atyja vállára hanyatlott szenvedő, angyszép fejecskéje.

A' szoba csendjét rekedt, egyhangu kiáltás zavarta meg, mindég erősebben 's durvábban.

Beáta önkénytelenül az ablak vastábláját nyitotta meg; a' téres utcza pusztá volt, csak ritkán haladt azon át egy-egy ember; a' nap vérpiros, fénytelen tányérja már félig a' kopár sziklák háta mögé süllyedt, midőn közlekedett egy görbedt alaku ember, maga előtt tolva egy targoncát, koronkint alamizsnáért kiáltozva, mellyen egy nyomorult nő piszkos fehér öltönyben feküdt alálógó halvány fejjel. Öltönye ezen koldusnak igen elkopott volt. Hosszu, térdig érő fekete kabátja végig felgombolódott, zöld, foltozott nadrágja olly rövid volt, mikép hegyesen felkoncsorodó csizmája szárát csak félig fődte el. Vállán megfeszült széles kötél két vége a' targonczá rudján kötődött össze, mellyet balkezeével igazgatott, míg jobbjaival szürke, összetört kalapja nyult elő, riskenyérrel 's néhány fillérrel.

Igy haladt tovább, gépileg kiáltozva; sovány, himlőhelyes arczával, mellyet széles ajka 's apró szemei fölé boruló sűrű rőt szemöldöke még inkább rutított, és vörös, rövidre nyírott hajával hasonlított egy ördöghöz.

Beáta ablaka alatt tolta el targoncáját, arra szemtelenül tekintve fel.

— Ne hagyjátok meghalni éhen a' nyomorultakat, ordított azután kiérten 's tompán, az ablakhoz emelve kalapját.

Mintha tüdejét nyomták volna össze Beáta atyjának, olly fojtott sietéssel lökte hátra leányát, 's reszketve zárta be a' vas ablaktáblákat; a hang még behangzott, de mindég gyengébben 's rekedtebben.

— Ő volt! kiáltott megsemmisülve az ősz; — még az éjjel futnunk kell...

III.

A' St. Davis sziget kórházához vezető uton sietősen három egyén haladt.

Komor, sötét est volt, csak egy-egy csillag tört át az alászállt nedves ködön; lépteiket lassítani kellett, a' legközelebbi tárgyakat alig különböztethették meg, — minden egy tömeggé folyt össze.

— Friond, már nem lehet messze az épület; bár csak ott volnánk; — szólt az egyik ember, mellette menő alacson társához; — utolsó kívánságát nem tagadhattam meg...

— Talán már meg is halt, — tevé utána részvétlenül az alacson; egyébiránt nem késhetünk: már az utazó hintóba be vannak fogva a' lovak.

— Az Isten jó; mondá hirtelen, rosزالólag rázván fejét a' beszédet megkezdő: Beáta, reméljünk, — én is érzem a' veszteséget.

Ez alatt utjuk kanyarodott; a' fátyolozott hölgy erősen ragaszkodott vezetője karjaiba, léptei inogtak.

— Szűz anya, kiáltá rémülve, ki az ott?

Ezen pillanatban vad kacaj hangzott füleikbe: a' két ember önkénytelenül töreit voná elő, elszántan harczolandók a' rablókkal; de egyszerre megmeredve mindketten térdre hulltak, haldoklón nyögve; nyakaikat vékony aczél-sodrony szorította össze.

Csak Beáta állott a' földön kinlódók között, mintha gondolatit ellop-ták volna, örülten, óriási előjelével arczán a' kétségbeesésnek.

Most egy sziklacsucsról, kopott sárgás köpenyben, magas fehér lo-von ülve közeledett egy éji rém; mindenhol csend uralgott, csak a' patkók egyhangu kopogása hangzott a' távolban.

— Ne vígy a' kísértetbe! — kiáltott a' fagyosan rázkódó hölgy 's lassan összezsugorodott.

Sietősen fáklyát gyújtott ezután a' rém, 's nyergébe emelvén a' ha-lottnak látszó leánykát, sebesen kezdett nyargalni; a' fellobogó fáklya láng-füstje között úgy tetszett, mintha ördög volna, ki az ég angyalát rabolja el; mindig magasabban, 's mindig távolabban tűnt fel a' fény, midőn, némi-leg eszméletét visszanyerve, feltérdelt az ősz ember, kiterjesztve karjait az el-eltűnő fény után, mint tulvilági árny, némán 's szótlanul.

IV.

Fen az ördögzigetek legmagasabb csucsán magányosan állt egy gunyhó, meghajlott szalmafedelével, minden pillanatban összeroskadással fenyegetve; meghasadt oldalfalain sárga, fonnyadt növényzet burjánzott egyetlen szobájában rendetlenül összetört butordarabok heverték, csak a' nagy zöld kemence domborult ki kövér alakjaival épen 's tisztán.

A' tekervényesen aláfutó sziklauton egy öszvér körrajza bontakozott ki a' szürke ködből, mely lassan, erőködve kapaszkodott felfelé, hátán sa-játságos rút nőt hordva, ki kopott színetlen köpenyt viselt, derekán át-szorítva, mely azonban tulságos bősége mellett sem titkolhatta el ferde növést testének; jobb válla kitűnően magasabban csucsorodott fel, mely-hez, a' rövid nyak miatt, úgy látszott, mintha hozzá volna tapadva hosszú fonnyadt feje, — rendkívülien hegyesre futó ajka kipuposodott mellére fe-szült. Sárga, szeplős arczát fehér fejkötő folyta körül széles fodraival, melynek nyílásán mereven vörös haja csak néhol bujt ki, halántékain alá-futva.

Mindig erőlyesebben nógatta öszvérét, mintha félne, hogy későn ér-kezik meg; mintha már a' kitűzött óra elmúlt volna; néha titkolózólag tekintett körül, 's midőn a' pusztá házhoz ért, sietősen ugrott le öszvéréről, késedelem nélkül a' szobába lépve; az ajtóból még egyszer visszanézett; a' nagy bűdös köd mindig sűrűsbödött, elfáradt öszvére a' földön hevert, és miután meggyőződött, hogy senki sem látja: a' nagy zöld kályhát egy ponton megnyomta, — mely érintésre nesztelenül szétnyílt az, egy inga lépcsőzetet mutatva fel, melynek fokai a' sötétbe sülyedtek; haladéktalanul sietett le azokon a' rút nő szembetűnő elfogultsággal.

Az utolsó lépcsőről öblös üregbe lépett, melyet a' középén égő tűz világított meg.

— Beáta! — susogott a' nő.

— Ön az? hangzott lassan; — Istenem! ugy-e nem halt meg? —

Vigasztalásul a' szenvedőhöz nem repült válasz; mintha az érkezett

nő elfeledte volna, hogy ő szólitotta fel a' remény 's való közt habozó hölgyet, ki néhány óra alatt annyit szenvedett, hogy, ha hite megtörik az Isten iránt, meg kellett volna örülnie; ő nyugodtan türt; tudta: az Isten nem hagyja el a' szerencsétlent.

Midőn rettentő álmából felébredt azon est után, mikor elraboltatott: itt találta magát ezen csepegő barlangban, lábainál ülve egy rút nőt, ki szeretettel fogta meg karját 's mondotta:

— Ne féljen ön . . .

Azt gondolta, álmodik; félve huzta össze köpenyét; a' tűz vörös sugarai hosszan festődtek fel a' nedves boltozatra, újra behunyta szemeit, hogy ne kellessen hinnie a' valót.

— Beáta! hallotta ismét halkan; megszabaditom önt . . .

Ekkor úgy érezte, mintha összecsuklottak volna térdei, 's önkénytelenül kiáltá:

— Tegye azt; . . . tegye azt . . .

Olly ábrándos fogalmával a' szeretetnek, annyi bensőséggel vigasztalta ezután Beátát a' rút nő, hogy ennek meg kellett győződnie, mikép sorsát szánó, részvevő kebelre talált; — bizalom melegült szívében, 's azért elmondta szenvedéseit: hogy atyja van, ki talán ezen pillanatban a' halállal küzködik; olly szivrázó szavakkal festette szerelmét, hogy a' rút nő hangosan sirt; jól esett neki, olly érzeményekről hallani, mellyek lelkében soha sem virágoztak: őt nem szerette eddig senki, ő csak boszujának élt.

Szive hangosan vert; úgy tetszett neki, mintha önkénytelenül engedelmeskednie kellene; szive Beátához vonzott, lelke hozzája emelkedett, magasztosnak gondolta Beáta becsülését megérdemelni, kit tulvilági lénynek tartott, — ez a' lélekfenség diadala volt.

Elfelejkedett bátyjától, el rettentő esküjéről: ígézet alatt volt.

Mintha Beáta megszabadítása élethivatása lenne, olly kiszámítottan gondolta át tervét. Minden teendő előtt azonban engedve Beáta könyörgésének, megígérte, hogy elmegy a' St. Davis kórházba 's onnan hoz vagy reményt, vagy a' sirról egy virágot.

Midőn a' kórház ajtaja mellett kinyuló csengetyüdrótot megrántotta, melly éles hangjával megkondult: jól érezte, hogy a' cselekvőség órája számára ütött.

Néhány pillanat mulva megnyílt az ajtó, és a' sötét folyosón, égő gyertyával kezében, mellynek fénygyűrűje bizonytalan derűt vetett a' goth ívekre, előtte haladó, fekete burkonyos ember után sietett, ki némán mutatott azután egy ajtóra, mellynek félig nyitott szárnyán homályos fény 's halk ének szivárgott át.

Lábhegyen lépett a' betegszobába, 's mint árny sompolygott végig hosszu során az egymáshoz kimért távolságra helyezett nyoszolyáknak, mellyeken aláhorgasztott sárga fejekkel, a' középen oszlopaival felfutó oltár felé terjesztett sovány karokkal ültek a' betegek, halkan énekelve.

Az ablakok üvegein gyenge hajnali pirosság égett, az ének egyre hangzott, de csendesebben 's szomorubban; az oltár oszlopaire font virág-

koszorúk illatja, 's a' tömjén átható szaga, mely szétgombolygott fehér ködalakban, magasztos érzelmet teremtettek lelkében, szíveemelkedett;... ezen pillanatban utálta multját.

Ingadozva ment tovább; többször meg kellett állnia, lélekzetet szívni, — míg végre kimerülten térdre esett épen azon ágy előtt, melynek számát kereste.

A' szent ének utolsó dala is elrezgett, halotti csend állt be, melyet csak néha egyes nyögések és a' felvigyázók lassu sétálásaik törtek meg; de a' rút nő még ott térdepelt, kezeibe temetett arczczal; felmerült lelkében élete, egész kopárságával, sirnia kellett — hangosan zokogott.

Multjában nem emlékezhett csak egy órára sem, melyben boldognak érezte volna magát; ha találkozott emberekkel, ezek legfőlebb csak szánakoztak sorsán 's undorodva fordultak el alakjától; magába kellett fojtania minden vágyát, erőszakosan megtompítani lelke nemességét, mert hiszen az emberek csufja volt; ki hinné, hogy a' pupos mell alatt érző szív dobog? ki közelitene hozzá, mondva: én szeretem önt!

Neki oka volt, nehéz sorsán sirni.

Egyedüli vigasztalása Istenhezi imádságában állott, ilyenkor elfeledte, hogy szerencsétlen, elfeledte a' boldogokat, el még a' rettentő esküt is, melyet egy haldoklónak mondott.

Nyugodtan gondolt minden órában azon ismeretlen két lényre, kiknek halált esküdött, mintha az olly elvégzett tény volna, melyet megváltoztatni már nem is lehetne. De midőn meglátta az ártatlant, kinek minden vétke az, hogy atyjának nevez egy embert, ki lehet, hogy bűnös, — olly bájosan kérve őt, hogy szabadítsa meg; ki hozzája simul, és egész bizalommal beszéli el szívtörténetét, keblén alszik el, rőt hajával játszadozik: azt megölni egy régi, nagyon régi eseményért, lehetetlennek, Isten elleni harcznak képzelte.

Mikor meglátta Beátát, alig hihette el, hogy nem angyal; a' nedves barlang falához dőlt, hogy előtte térdre ne boruljon; mintha ígézet alatt volna, engedelmeskedni akart ott, hol urnő lehetett élet 's halál fölött. —

Ott térdepelt még mindig az ágy szélénél zokogva, melynek fehér párnái között egy halvány arc nyugodott, lehuny szemekkel, lassan lélekzelve; — szép, érdekes arczzonásain édes öröm derengett, ajka mosolygott; talán boldogságról álmodék.

— Ugy-e gyönyörűség az égben lakni? — susogott most érthetően az álmodó beteg, — gondolom... lásd én is felrepülnék veled, de még nem lehet; nagyon összetörted magadat, midőn alábuktál? — Oh, ne menj még; ... emlékezzél rám addig is, Beáta! ... Elhallgatott, csak kezével integetett, mintha utolsó Isten hozzádot intene a' távozonak.

Egy haldokló hörgései megzavarták álmát a' betegnek, ki rekedten kiáltá: Jézus, Mária! — ezután ismét csend lett, csak a' halott fölé hajlott pap imádsága hangzott.

— Engem Beáta küldött; — sugta lassan a' betegnek a' rút nő.

— Már olly hamar? . . . ő igazán szeret; — ömlengett ez, — mit kíván?

Nina közelebb csuszott hozzá; sokáig nézte a' beteg szép, márvány-tiszta arczvonásait; ezen pillanatban nem tudott nevet adni azon érzetnek, melly szívében felmelegült, — sohajtania kellett önkénytelenül.

— Ébredjen; — csak ezt tudta rebegni.

Hosszu szünet mulva felállt; a' betegnek megfogta kezét. Volt valami tekintetében, melly mutatta, hogy lelke tulemelkedett a' szenvedélyek gyűrűjén, hogy tiszta érzelmét nem hálózza körül vad indulat; mutatta egész arcza, hogy szeretni lehet birhatási vágy nélkül, szeretni titkon, feláldozólag.

— Cassián, mondá azután szakadozva, — megmentem Beátát, hogy ön boldog legyen.

Távozni akart, de kezét nem bocsájtotta el a' beteg.

— Ne menjen, ne menjen; esdeklett a' beteg; lássa, ön nekem egy életet ajándékozott.

Nina érezte, hogy lelke fáj; szíve feszült vágyában, mintha szét akarna repedni; reszketett, megtörték térdei, . . . a' betegre hanyatlott.

Ezalatt a' regg előhaladt; a' meleg leves kiosztása kezdődött; Ninát is a' betegnek zöld csészében levest hozó szolga emelte föl, ki a' halált kívánta, — legszebb életének legboldogabb percében ohajtott meghalni.

— Ne féljen ön, — vigasztalta a' szolga, párolgatva a' levest, — két nap mulva el is hagyhatja a' kórházat; a' seb, az igaz, mély volt, de nem veszedelmes. Asszonyom, — tevé hozzá, — most igen félelmesek lettek a' sziklautak, ördög vigye el a' rablókat.

Nina nem tudott felelni: szíve tele volt.

Ezután a' legközelebbi meglátogatást igérvén, a' fecsegő szolgának ajándokot nyujtván, kilépett a' kórházból, öszvérre ülve átadta magát szomorú gondolatnak.

Egy világa az érzeményeknek hullámozott lelkében: pillanatra remélt, álmai szépek voltak, szeretett az örülésig. Volt perc, mellyben gondolta, hogy Cassián boldogítása tőle függ; elfeledte Beátát, el rút alakját, hiszen Cassián megszorította kezét, hiszen ennek szemében egy egész boldogság égett. Meg akarta csalni Beátát, feláldozni őt szerelmének; egészen betanulta már ezen mondat:

— Virágot hoztam a' sirról. —

Visszaérkezett, de ajka nem tudott hazudni, — küzdött önmagával.

— Ugy-e nem halt meg? — esengett tovább a' kétségbeeséssel vivő hölgy, szólj, Nina, Istenedre . . .

— Két nap mulva ölelni fogod őt, rebegte hirtelen Nina, legyőzve érzeményét, vagy inkább engedve az igézetnek.

— Hála, hála neked Isten! kiáltott Beáta mondhatlan örömeiben.

— Nina, — szól azután Beáta, bensőséggel ölelve meg a' pupos nőt, ki búslult szemekkel állt ott meredten, mint sóbálvány — Nina, én nél-

küled nem mehetnék el : boldogságomból hibáznék egy virág, ha te messze volnál tőlem ; ugy-e velem jössz?

— Nem volt itt bátyám? szolt Nina eszmélten, a' választ kikerülve.

— Kicsoda? — mond csudálkozva Beáta.

— Ki elrabolt; — nem sokára itt lesz, . . . meg kell védelmeznem őt...

Két napig? hosszú idő, egy óra is sok; de mindegy, ha másképp nem lehetne, használok azt; — tünődött magában a' rút nő, mélyen gondolkozva.

— Beáta, — mondá azután hangosan — egy történetet kell előtted felolvasnom, melly atyám naplója; ülj ezen szék párnái közé, — rövid az, de rettenetes . . . tudnod kell azt, hogy megérthesd bátyámat 's engemet.

Azután hódolóli készséggel tolta elő a' nagy börszéket, mellybe midőn mintegy beerőszakolta volna Beátát, annak zsámolyára ült 's egy piszkos könyvet nyitott meg. (Vége követk.)

KESERŰ ÉLET, ÉDES SZERELEM.

Másnak szivem mindig jót kívánt,
'S engem mégis minden ember bánt.
Szétszaggatják rajtam takarómat
'S tüskékkel tömik meg vánkosom,
Reggelenként aztán kinevetnek,
A' miért rémekkel álmodom.
Cseppenj bé, keserű életem
Poharába, édes szerelem!

Ez az egy, mi tépett lelkemet
Összeolvaszthatná némileg,
Ez az egy fa, mit kétség'b'esésem
Vizözönje még el nem lepett,
Mellynek ágán bujdosó reményem
Még lel egy kis menedékhelyet.
Cseppenj bé, keserű életem
Poharába, édes szerelem!

Meghasadt lant keblem; hurjain
Vad kezekkel nyargal át a' kín,
'S olyan a' dal, mellyet rajta penget,
Mint a' szélbe zúgó tűzharang.
Néha téved a' harmoniátlan
Hangzavarba egy-két tisztá hang.
Cseppenj bé, keserű életem
Poharába, édes szerelem!

Lyányka, tőled egy tekintetet,
Millyet a' nap őszi tájra vet,
Mellynek nincs már éltető erője,
'S mégis olyan kedves, olyan szép!
Mert meghozza boldogabb napoknak,
A' tavasznak emlékezetét.
Cseppenj bé, keserű életem
Poharába, édes szerelem!

Petőfi Sándor.

V . . . E T E L K Á H O Z .

Téged korcs ivadék környez, szép hölgye hazámnak!
A' deli bimbót száz lepke hizelgi körül.
Nincs szivök a' hon iránt: tárd fel hő kebled előttük,
Csába enyelgésök tárgya te, szende virág!
Angyali szépséged maga egy daemont megigézne —
Lyányka! imádóid sorsa kezedbe került.
Szép tetteekben emelj oltárt a' honszerelemnek —
'S megtanul-e' korcs faj tenni, 's imádni hazát.

VAJDA SIRJA FÖLÖTT.

Természet fia volt: most im kipihenni lehajtá
Gyöngéden szeretett anyja ölére fejét.
Munkás lelke korán eleget tett arra, hogy egykor
A' hálás maradék áldva rebegje nevét. —

Honfi, ki halmához közelepsz, oldd meg saruszíjad;
 Bús hamvvedréhez nem te jövel egyedül.
 Egy ifjú ivadék, kinek élt, 's a' tiszta barátság
 Szent fájdalom viraszt néma sir-orma körül.
 Vajda nem úgy tűnt el közülünk, hogy benne hazája,
 'S a' nemzet méltán meg ne sirassa fiát.
 Ő, a' dicső, magasabb czélpontul tűzve ki, ember-
 'S polgártársa javát' — tetteg előre haladt.
 Mint egy Bellerophon megvitt a' sok feji szörnnyel,
 És nem kért, ha kidől, sirja fölé koszorút.
 A' magot elhinté, az idő meghozza gyümölcsét —
 'S egyszerű halma fölött tette beszéli, ki volt? —

AZ EMBER.

Megszületik, 's kétes pályáját sirva köszönti,
 Mintha legott kérdést tenne jövője iránt.
 Szereteket... volt, nincs! 's halmánál ekkoron ismét
 Nagy kérdőjelként örködik a' fakeseszt. —

Fidicinis János.

AZ ELSŐ TÁNCZ.

(Vége.)

Napok multak; bajaim szaporodtak; de előttem mindig ott lebegett a
 Maresa képe! Tudja Isten! mintha valami nyomta volna lelkemet, hogy ő
 nélkülözöm kell; mintha keblem egyik perczen összelapult —, a' másikkban
 kiduzzadt volna... szóval: én olyan szerelem formát éreztem!... Hol keres-
 sem, hol, merre lakik, ki tudja? Johanhöz csak nem mehetek megkérdezni, hisz
 a' bál óta felém sem jön!!... Sokat epedtem, míg a' véletlen könyörült rajtam.
 A' piaczon láttam meg őt, a' szépek szépét; oda sompolyodtam mellé és kérdém
 nagy örömmel: „hova, hova Marika! tán nem is ismer már?... Ő pedig sze-
 mértemetesen felele:

— Oh, dehogy nem ismerem, dehogy nem! — Már szepegtem, hogy tán
 a' Walzert hozza elő. — Tubákért megyek nagy máminak.

— Hát hol, merre laknak kegyetek, édes Marikám?

— Épen a' szökőkuttal átalellenben. Mi jóért kérdi urasága?

— Ezután arra felé járok sétálgatni, hogy magát láthassam...

— Jaj csak be ne tessék jöni; mert édes atyus ki nem állhatja az ilyen
 urféléket! Milly naiv ártatlanság! milly édes hangok! még most is lelkemben
 csengenek... Elsietett; én pedig keservesen bámultam utána 's ezután napon-
 ként kerestem az alkalmat, hogy vele szót válthassak. Sokat leskődtem palánk-
 jokon titokban, 's ha véletlenül kijött a' pitvarajtón, megdöbönt szívem, mintha
 ki akart volna ugrani! ha az udvaron motozott vagy zabot hányt a' csirkéknek,
 úgy szerettem volna csibévé változni! A' palánkdeszkán volt egy lyuk, mely-
 ből a' görcs kiesett, hejh, erre a' lyukra sokat ráillesztettem én a' balszememet,
 mignem egyszer a' nélkül, hogy észrevenném, — czupp! az én Maresim — akarta-e
 vagy nem — úgy oda locsesantott valami hig portékát, hogy előttem ég és föld
 azonnal elsötétedett, 's kis híja, hogy oculus canonicus nélkül nem maradtam...
 Ezt az aesthetikában nevet ségesnek mondják; pedig, kérem! gyakorlatban,
 a' palánk mellett egészen más!

Estve volt, igen szép májusi estve! A' csillagok mind előbújtak nyughe-
 lyök kék mennyezetéből 's szellemhangon suttozták le a' föld éhes fiának: „nézz
 reánk, ha chetnél!“ Gyurkára bízam sötét hajlékomat 's magam, nyakamba ve

vén a' várost, mentem mendégéltem bámulva, élvezve az est pompáját. Andalgásomból egyszer csak a' szökőkut locsogása ébresztett föl. Igenis! ott voltam, közel, néhány lépésnyire az én Marcsám lakóhelyéhez. Sokáig néztem álltomban a' csinos kőházra . . . lám! lám! a' kit az Isten szeret, meg van az szeretve. Ezek a' Marcsáék csak kenyérsütők, azok is voltak, azok is lesznek tán mindörökké; mégis milly rend! milly jóllét?! ez a' ház oda illenék akármi tekintetes urénak; ez az udvar tultesz az egész utcza udvarán; ez a' kis kert kitanult kertészt is megdicsérne; — hát még az a' gyémánt, az a' rubintajku drágaság! Oh Marcsa! többet érsz te a' világnak minden fehér cipőjánál és háznál és udvaránál és kerténél! . . . Sususu! . . . titkos beszélgetés jött a' fülembe: közelebb billegtem a' rácsos kerthez és kihallgattam titkát a' májusi holdvilágos estvének.

— Ah Marcsa! Marcsa! — Kissé félrebb csusztam; mert ez az egy sohajtás is majd lehordta fejemről a' kalapot, hátha még több is következik! Tehát: Ah Marcsa! Marcsa! . . .

— Ah Johan! Johan! — Uram Isten, valjon mi akar itt történni?

— Látja Marcsám! én magába mindig úgy biztam, mindig úgy hittem: és most — — —

— Talán bánja, hogy bizott és hitt? Sajnálom; de nem tehetek róla!

— Fájdalom, ha nem tehet róla! mikor egy szava, fejének egy biczenése mindent jóvá tenne! Oh én nagyon, nagyon csalatkoztam. Mikor már azt hinném, hogy közel vagyok az idvezülés órája: akkor nyílnak föl szemeim látására az legsúlyosabb büntetésnek . . . Weh mir! das kann ich nicht aushalten!! Marcsa! maga engem nem szeret! (No lám! hogy ki tudja rakni ez a' Johan!)

— Ez kellett még la! kételkedni egy szegény leány ígéretében! Adtam-e rá okot? mi indította magát ezen megtámadásra? most már komolyan kérdelem, Johan. (Jól teszed szívem Marcsa!)

— Hát látja, én csak elnéztem a' bálban is, azóta is, hogy az az uri ember, kivel a' Walzerben belemaradtak (már ekkor majd elolvadtam a' palánk mellett), igen nem kedvem szerint jár maga körül (t. i. Marcsa körül); pedig itt a' nyakam! ha annak az fiatalnak nem falsch fogásai vannak. Az ilyenek egy darabig ámitják a' fehérszemélyeket, aztán odébb állnak (már ekkor igen türelmetlenül viseltem magamat).

— Ohó, édes Johankám! bizony mosolygásra méltó, a' mit beszél. Szerelemről köztünk szó sem volt, az az ur még küszöbünket sem lépte át; édes atyus be sem is bocsátaná az ollyat, ki nem hozzám való . . .

— Ah anygali lélek! tehát ismét van reménység! tehát nem veszttem el örökre! . . . Gott sei Dank! 's most ollyan czuppanás-félét hallottam; felütöm a' fejem, hát látom, hogy Johan kinozza a' szegény Marcsa kezét!

— Csak csöndesen, mert meg találják hallani!

— Adjon kezet tehát, hogy ezután azzal a' fiatal emberrel discurlálni 's neki szerelmet ígérni soha sem fog! (Hohó!)

— Azt nem ígérem, hogy nem szólok hozzá; hisz, ha ő szól, csak nem lehetek olly goromba, hogy feleletet ne adnék! (Igazad van, kincsem Marcsám.) De hogy szerelmet nem fogok neki ígérni, arra itt a' kezem! Különben az, igen derék fiatal ember! (Ez is igaz édes Marcsám.)

— Híszek — és boldog vagyok! . . . Most próbáld már elesábitani mézesbúzadda a' galambot, hízkelődő penna-rágó! . . . majd megmutatom én, melylik a' botnak vastagabb vége!! (Már ekkor alig állhattam meg, hogy a' rácsos be ne nyuljak Johan üstöke után; azonban nem nyultam be, hanem szép csendesen haza ballagtam és lefeküdtem.)

Másnap — úgy emlékszem rá, mintha most volna, hétfői nap volt, melly a' szabólegények kalendariumában „szentheverd el“ napjának iratik — ismét

addig kerestem az alkalmat, míg a' kis tánczosnővel összejttem. Néhány rövid pillanat elég volt arra, hogy Marcsa ezt mondhasa : „Délután a' szőlőbe megyek rászát ültetni egyesegyedül“ . . . 's én arra ezt mondhasam : „Fogadjon el uti társának“ 's Marcsa : Nem bánom ! . . Ugy lett ! . . A' nap forró sugarakat szórt a' földre, mint reggeli permetezés után szokott ; mindkettőnknek szörnyű melegünk volt, részint a' nap, részint más egyébtől. — Elkezdett az orrom egész a' boszantásig viszketni ; mindjárt gondoltam, hogy égi háboru lesz . . . A' mint a' szőlőbe kiértünk, letevének a' rászát a' gyepű tövébe ; magunk pedig egy kösméte-bokor alá vonultunk.

— Ollyan szép most ez az egész tájék ! így kezdém meg az érdekes beszélgetést.

— Biz ollyan az ! így folytatá még érdekesebben az én Marcsám !

— Látja-e, Marika, amott azt a' vad rózsát ?

— Igenis látom !

— Ugy-e bár, valami felséges ? Beh kár, hogy olly sok otromba tövis van rajta !

— Biz igaz a' ! . . . Ki rózsát akar szakasztani, ne bánja, ha kezét a' tövis kissé megkarmolja !

— Beh szépen csicseregnek ezek a' fecskék !

— De még szebben tud ám a' filemile ! Taval épen a' kösméte-bokorban rakott fészket ; most is alkalmasint ott fog !

— Látja, Marikám ! a' madarak sokáig megismerik kedvelt helyeiket ; az ember pedig gyakran saját hiveit is hamar elfeledi . . . Ugy-e bizony, kegyed sem fog egy év múlva arra gondolni, hogy május 27-kének délutánján egy jó emberével ült e' kösmétebokor tövében ?

— Megemlékszem biz én mindig, míg élek . . . ekkor a' földre szegző szemeit, egy fűszálat szakasztva 's azzal mélézva folytatá : Hát miért kérdi ? talán nem lesz köztünk mostanhoz egy évre ?

— Ugy van, Marika ! mi most alkalmasint először és utoljára vagyunk így együtt. A' jövő hónap elején távoznom kell 's messze vet a' sors egymástól, egész 18 mértföldnyire. De a' gondolat sebesebben röpi a' fecskénél, számtalanszor meg fogom én látogatni gondolatban e' helyet 's annak ékességét, a' vidám, a' kedves jó Marikát ! Marika egészen elszomorodott e' beszéd hallatán.

— Furcsa ez, — mondá aztán neki-bátorodva — minden közelebbi ismeretség nélkül így összejöni !!

— Hja ! galambom, az egyforma lelkek rövid idő alatt összebarátkoznak 's nekik aztán fájdalmas a' bucsuvétel !

— Igazán, tréfán kívül, ollyan rosszul esik, hogy ! . . .

— Nekem esik ez rosszul ! De sok fog ez életben rosszul esni, mellynek emlékéit mégis legszentebb kincs gyanánt őrizzük . . . Hejh ! hejh ! . . .

— Hajh ! hajh ! . . . Ültetni kén' azt a' rászát, hisz már majd le is kókkad !

— Nem bánom, fogjunk hozzá ; én is leszúrok néhány szálat, legalább rám gondol a' jövő süretben, ha káposzta-vágni jó ! — Javában folyt az ültetés és beszélgetés, midőn hátunk mögött ollyforma handabanda szólat meg, mint mikor a' csűrkapu javában nyikorog. „Hát mennydörgös adta ! másod magaddal ülteted te a' rászát ?“ Hátra tekintek 's csak az Isten őrzött, hogy sóbálványnyá nem változtam. Mintha két tövisre szúrt gömböc állt volna előttem asszonyruhában 's mellette mindjárt egy kecskeszakállu, frakkos historia, kinek homlokára ez vagyon írva : én Johan vagyok ! . . . Megmondtam még előre, mikor az orrom viszketett, hogy égi háboru lesz ! Oda lett minden kedvem, szegény Marcsának pedig nemcsak kedve, hanem bátorsága is.

— Ki hitta ide az urat, hallja ? mit keres az én szőlőmben az én leányommal ?

— Hát én bizony . . . valamint — tulajdonképen — a' mint — valahogy — azon módon — Marika — erre sétálgatván, betévedtem!

— Ugy-e? Leányomasszonyuk osztán el kellett fogadni az illy betévedt látogatást?

— Lelkem édes anyám! az illendőség!!!

— Illendőségnek, látogatásnak, mindennek megvan a' maga helye!

— Hiszen asszonyom, nemzetes asszony, vagy mi! én nem vagyok valami ember-evő sárkány!

— Nem is mondom én; de csak mégis furcsák az ilyen kaputrákos uri emberek! mint Johan öcsém uram is beszélte, míg jöttünk! . . . Johan erre egyet köhentett 's ennyi volt egész szerepe; ott állt, egy bódi szilvafához támaszkodva némán, mint nepomuki Sz. János a' hid végén.

— Különben, hogy terhökre ne legyek, ajánlom magamat, alászálgája!

— Menjen békével! mondá az asszony.

— Leben Sie wohl! — mondá Johan; de neki alkalmasint más lehetett a' gondolatában. Még egyszer néztem vissza Marcsára — és többé nem láttam őt.

Tovább kellett volna talán füzöm e' viszonyt? Hiszen sokat gondolkoztam én a' felett: vajjon mit tevő legyek? Johan szereti a' leányt 's talán ez is Johant; ők együvé illenek, Isten akaratával még egyek is lehetnek — miért hintenék konkolyt közjök?! Vagy azzal biztassam Marcsát, hogy elveszem? már, tisztelességgel legyen mondva, így kolduló levelet is kellene váltanom; pedig biz ezt nem szeretném! Mi lenne ekkor nagy terveimből? . . . Nekem egészen más kinézéseim vannak: én szónokká akarok lenni, hogy beszélhessek az adó- és minden ellen, mi a' nemesi jogoknak még csak árnyékát is sértené, 's így felküzdni magamat a' főszolgabírói székbe, melly első stadium a' mennyország felé; azután 15, 20 ezer ftos partiet nyerni — melly már választó vonal a' menny és pokol közt; végre több hívők szerint, amolyan pengős czimekre szert tévén, élni szörnyű szorgalommal a' henyeségnek 's pohos hassal szép csöndesen átköltözni a' mennyországba!! Nemde gyönyörű terv? nemde illendő egy vatermörderes gavallérhoz? 's ha Marcsát elveszem? oh akkor minden odavan; halálig fogna kinozni annak tudata, hogy Walzert táncoltam!

Elhagytam a' várost és el a' várossal együtt Marcsát is. 18 mértföldnyi távolságban állt meg velem a' szekér 's ott kezdtem játszani a' világgal, kevés pénzből sokat mutatva. Eltelik egy hónap, el kettő, három 's a' negyediknek egy napján borzasztó levelet nyom kezembe a' postás, mellyért akkori értékemnek felét kellett oda fizetnem. — Olvasom a' levelet és olvasása tartott három-negyed óráig; mert egy iv egészen be vala írva, még pedig a' Marcsa édes atyjának krizsom-krázsom calligraphiája szerint. Tudtomra adatik, hogy a' leány sir-rí utánam 's eltávoztam óta minden szava, minden gondolata én vagyok még álmában is; hogy Johan a' szülőbeni találkozás után örökös válét mondott házuknak; hogy ha Istent ismerék, ha keresztyéni lelkem vagyon, térjek vissza 's érjek jó véget az ő kedves Marcsájokkal; menjek hozzájuk lakni, a' leányka már ugyis hatalmas kenyereket süt, első kenyérsütő lesz a' városban 's elélhetünk 'stb. No csak ez hibázott még, hogy színig megteljék a' keserű pohár, mellyet én ugyan ki nem fogok üríteni. . . Én örökké Werbőczy körül, feleségem örökké a' sütőtekenőnél! . . . Hogy illenék ez össze?! Johan! Johan! ezt mégsem akartam, hogy föltasztatásod- és fenyegetőzésidért kiüsselek a' nyeregből! Hanem kérlek, térj eszedre! jőj meg magadtól, mint a' süvöltőnek való fűzfavessző! fogj kezét a' mi jó Marcsánkkal!!

Én ugyan busásan megadtam első tánczomnak az árát! . . . A' levél vétele után rögtön elkezdtem a' Walzert tanulni 's gyakran annyira forogtam már, hogy a' szemem is düledt belé!

Tánczra! tánczra, fiatal barátim, kik fontosság nélkülinek hittétek eddig e'

képességet. Inkább az eszetek álljon egy helyben, mint a' pusztai tó, csak lábatok forogjon és mozogjon ügyesen; az ész mellett még kapára is szorulhattok: amugy pedig — hejh amugy igen sokat nyertek; sőt könnyen elérhetitek azt a' legfőbb dicsőséget, hogy magatokat ez árnyékvilágból kitánczoltjátok. — Értsétek jól beszédemet!! —

D á v i d.

V Á N D O R J E G Y Z E T E K.

(Folytatás.)

VII. VÉGSŐ SZAK- ÉS KÖZGYÜLÉSEK EPERJESÉN. SÓVÁR. MAGYAR-ISLA.

Augusztus 15-d. szakülések tartattak, melyek ma sokkal tartalmasabbak valának, mint tegnap. Az orvos-sebészi szakülésben legtöbb figyelmet érdemlő volt prof. Arányi Lajos értekezése a' hugyról, vegytani kísérletekkel. Noha prof. Liebig, harmadéve egy igen jeles értekezést irt az emberi hugyról, összehasonlítva a' husevő állatok hugyával, melly angol nyelven jelent meg, (On the Constitution of the Urine in Man and Carnivorous Animals. The Lancet Nos XI. and XII. 1844, és The London. Edinburg and Dublin Philosophical Magazine and Journal of science. Dec. 1844. p. 453)'s mellyben ő az eddigi vegytani nézeteket azon tüneményről, miszerint a' hugy veresre festi a' növényi kék színeket, critikai vizsgálat alá vette's önnézetét is ezen tárgyról kifejtette: mégis sok homály van itt eloszlatni való, mint minden más élettani kérdésnél. Liebig azon állítása ugyanis, mintha a' hugy vegytani tulajdosságai épen nem függenek az emésztés, lehellés vagy elválasztás processusában különbségtől, embernél és állatoknál, hanem a' tápszerek minémüségétől's azon égvényes alljogtól (upon the alkaline bases), mellyek az organismusba ezen tápszerek eszközlése által be-
mennek, csupán vegytani szempontból van felvéve, — az élet tüneményeinek ki-
magyarázására nem elég. Innen épen nem irhatjuk alá Liebig azon állítását, hogy a' különböző esetekben szükséges gyógyszerekre nézve, még csak kevés számú jó és correct figyeletek kellenek egy szigorú szabály (fixed rule) meg-
alapítására. Ezt csak azért engedők meg itt magunknak elmondani, hogy még ezen mezőn a' természetvizsgálóknak bizony nemcsak kevés számú jó és correct, hanem valóban számos elfogulatlan's nem egyoldalú tapasztalatokra van szükségök, ezen tárgynak lehető tisztába hozására. Az életnek rendes vagy rendetlen folyama — egészség és betegség — dynamismuson alapul, mellynek titkaiba emberi elme nem hathat; innen a' hugy is, melly nem egy functionak, mint Liebig véli, hanem az egész életműszerségnek productuma egészséges vagy beteg állapotban, vegytani felelemzések tárgya lehet ugyan; de valamint azt: minő és mennyi befolyása van az organismust elevenítő életerőnek a' hugy minémüségére, kipuhatolni és meghatározni képesek nem vagyunk: úgy még kevésbbé fogjuk csupán ezen vegytani vizsgálatok alapján meghatározhatni azt, minémű gyógyszerek szükségesek a' megbomlott életműszerség helyrehozására.

Az élet-, állat- és növénytani szakosztály ülésében, szenvedelmes ornithologunk Petényi Salamon, néhány ritkább madarat mutatott be, nevezetesen egy ezen megyében talált legyész és három magyarhoni pirókot, egy értekezéssel is kísérve. Petényi Salamon, ki mindenütt, hol megfordul, dicséretes szorgalommal igyekszik honunk faunáját tökéletesíteni, több év óta fáradozik ennek kidolgozásában. Ohajtandó volna, bár ezt mennél előbb bevégezhetné, 's öntapasztalatokon és vizsgálódásokon épült munkáját kiadhatná! Azal nagy hiányt pótolhatna ki ezen tudomány-szegény hazában, melly csak alig bír egy pár természethistoriai kézikönyvvel, az alatt, míg más nemzeteknél a' természethistoria minden szaka minden esztendőben számos új munkákkal gazdagittatik. De hiszen nálunk a' terjedelmes's tudományos munkáknak alig

akadnak revőji. Ott van a' magyar Cuvier's Barra növénytana, mindkettő bevégezetlen; mert nincs, ki az első darabot megvegye 's így a' többinek kiadását lehetővé tegye. De hát honnan is merítsen a' szegény magyar előízlést a' természeti tudományok iránt? Iskoláink csak egypár év óta vannak ellátva jó elemi utmutatással, Peregriny és Hanák munkáik által, melyekből alapos előismeretet szerezhet a' tanuló. Gondoskodott-e valaki eddig jó elemi könyvekről? Fájdalom, nem. A' természeti tudományok majd minden iskolákban többnyire mellék-, vagy rendkívüli tanulmányok voltak, rendkívüli tanítók által, kik magok is igen keveset tudtak, diák nyelven dictált kéziratok szerint tanítva. Emlekezzünk csak vissza gyermeki éveinkre, mikor a' természet szépségei iránt ébredendő lelkiünk annyi örömet talált minden virágocskában, melyet tavasszal megpillantánk; mikor olly boldogoknak érzők magunkat, ha a' hó felett szűz köntösében felnyúló galanthus nivalist; a' tavasz kedves hirdetőit, az anemone pratensist és pulsatillát; a' cserjék aljáról pirosuló lamium orvalát; az erdők homályában felénk mosolygó cypripedium calceolust, anemone silvestrist, nemorosat és ranunculoidest, a' convallaria polygonatumot; vagy a' sziklák alját környező polypodium filix mást 's a' repedések közt zöldellő asplenium trichomanoidest; vagy a' réteken kevélykedő verbascum thapsust 's solidago virga aureát, vagy a' tavakon uszó nymphoea albat; vagy a' belölők kiemelkedő butomus umbellatust és sagittaria sagittifoliát — egyetlen utmutatónk, a' debreczeni fűvészkönyv szerint tudományosan nevezni megtanultuk; mikor örvendő kiáltánk *évezre-t*, ha végre egy ismeretlen növényt meghatározhatánk; mi szerencséseeknek tartottuk volna magunkat, ha egy ügyes tanító vezérlete mellett, az annyi érdekekkel bíró, annyi gyönyört nyújtó fűvésztudomány alapos ismeretére szert tehettünk volna! 'S az állat- és ásványtan mi terra incogniták valának iskoláinkban még nem sokkal ezelőtt is! Honi nyelven írt ásványtannal mai napig sem bírnunk, az alatt, míg más művelt nemzeteknél annak gazdag literatúrája van. Évtizedek folynak le, 's alig tűnik fel irodalmunk kopár mezején egy tudományos munka, mely a' kor igényeinek megfelelné. Uraim! kiktől a' magyar nemzet értelmi haladása függ, ébredjete fel valahára 's higyétek el, hogy egyedül tanítóintézeteinknek általános reformjától lehet várni a' magyar értelmiség teljes kifejlését, 's hogy ha sokáig késlek, tudományok dolgában még a' törökök is nyakunkra nőnek.

Ezen ülésben dr. Szabó Dávid a' szőlőfajok rendszerezéséről értekezett, — mely tárggyal már néhai kamarás Görög is foglalkozott, — miből kitűnt, hogy ezen tárgyat szeretettel 's dicséretes szorgalommal miveli. Tétettek még némelly érdekes bemutatások és közlések is.

A' földisme-, ásvány-, vegy- és gyógyszer-tani szakülésben jeles és szorgalmatos természetvizsgálónk dr. Barra István, földisme-i figyeleteit közlő Pestről Zimonyig tett útjában. Taval a' pécsi gyűlésen Pestmegye közsirt-fajait írta ő le.

A' gazdasági és barmászati szakülésben, melynek elnökévé Haller Ferencz gróf választott, kevés figyelemre méltó történt. Legfontosabb volt paduai professor Steer Márton hazánkfiának indítványa egy nemzeti egylet megalapítására, a' selyemtenyésztés érdekében.

Két órakor a' már fenemlitett, szépen feldiszitett uj nagy teremben pompás ebédet adott a' nemes városi polgárság, mellynél az ünnepi ruhába öltözött fiatalabb polgárok magok szolgáltak. A' valóban jó honi pezsgőt Burchard eperjesi gyára adá. A' pohárköszöntéseknek vége hossza nem volt, de legalább fele elmaradhatott volna. Mélyen éreztük hazánk leggenialisabb toast-ívójának, Kazinczy Gáborunknak, hiányát. Csinos toastot mondott boroszlói prof. Glockner ur, német versekben. *) A' vig és gazdag lakomának élénkségét 's érdekét nem kevésbbé nevelé Eperjes szépeinek jelenléte a' karzatón.

*) Prof. Glockner toastja így hangzott:

Kár, hogy akár bál, estvély vagy akármi más alkalom által nem lehetünk szerencsések közelebbi érintkezésbe jönni velök, holott az is az illy helyeni mulatás kiegészítéséhez tartozik, megismerni a' női világ műveltségét és képességét, 's használni így lelki tulajdonait a' közértelmesség és nemzetiség emelésére. A' nőket egy nemzet emelkedésében 's kifejlésében mindég nevezetes szerep illeti, 's átaljában a' női világnak ezen nevezetes korszakban magasb és fontosb hivatása volna, mint a' hivatkozás és mulatkozás lenge szárnyain lebegés. De nekik magoknak kellene társasági jogaikat 's helyzetök igényeit kitüntetni és fentartani, a' mi csak az által történhetik meg, ha lelkök művelését el nem hanyagolják, 's ha a' pipere-asztal, színház és románok olvasása mellett, a' férfitui nem komoly foglalkozásban is résztvevőleg 's buzditólag osztoznának.

A' hosszú ebéd után, az ide félmérföldnyi távolságra levő igen kies fekvésű 's csinos mezővárosba, Sóvár-ra, sietett a' társaság, hol bányatanácsnok R o m b a u e r ur mutogatta meg a' sófőzés nagyszerű készülékeit. Ezen bányából, melly valami 1575. óta virágzik, 's melly körül most több, mint száz ember dolgozik, 480 lábnyi mélységről huzzák fel böredényekben a' vizet, melly 25 per-centet, 's évenként valami 120 ezer mázsa sót ad. A' sófőzéshez tartozó épületek 's tisztí lakkházak mind igen csinosak. A' társaságot egyébiránt itt is pompás oszonna várta a' kir. kinestár részéről, a' roppant sóraktári épületben, melly ezen czélra zöld galyakkal volt csinosan feldiszitve 's kivilágítva.

Augustus 16-dikán tartatott a' negyedik közgyűlés, mellynek legnagyobb részét hivatalos dolgok, választmányi jelentések és indítványok foglalkál el. K u b i n y i Á g o s t o n a' társaság munkálatinak szerkesztésére nézve tön indítványt, 's valóban ohajtandó is volna, hogy már egyszer ezen évkönyvek, mellyeknek irodalmunk történetében ezen tudós gyűlések maradandó emlékeinek kellene lenni, nagyobb gondnal 's több hozzáértéssel szerkesztetnének, mint az eddig történt. Azonban annak küldöttség általi kezelése, mint az itt határozott, szinte nem vezet célhoz. Sok bába közt elvesz a' gyermek, azt mondja a' közpéldabeszéd. Folyóiratnak, lapnak vagy bármelly gyűjteménynek többek általi szerkesztéséből jó sohasem kerekedhetik. Azért sokkal célirányosabb lett volna egy ügyes és dologértő fő- és legfeljebb egy pár ügyes alszerkesztőre bízni a' dolgot. — Egy más indítvány tárgya volt, az elnökség részéről, hogy miután az illy alkalommal adatni szokott gazdag lakomák mind költség, mind idő tekin-

Das Land, das die Natur mit allen Gaben
Geschmückt, zu sehn, das reizerfüllte Land,
Den Edlen nah' zu sein die es zum Erbtheil haban,
Trieb mich's aus Norden her, vom Oderstrand.

Der schönste Edelstein in Oestreichs Krone,
Mit samfter Mild'es hohe Pracht vereint,
Von der Karpathen waldbegrenztem Throne
Bis wo, von Kraft gedrängt, die Rebe weint;

Die Rebe, die den Feuerwein ergiesset
Der mit Begeistrung unser Herz erfüllt,
Des Busens tiefstes Heiligthum erschliesset,
Woraus die gottgeborne Freiheit quillt.

Die dieses Land von Nord bis Süd bewohnen
Und trinken seinen hehren Götterwein,
Und tauschen nicht, nein, nicht um Königskronen
Den Hochsinn welcher' schuf den Volksverein;

Die tief im Busen jene Gluth bewahren
Durch die des Menschen Geist das Hochste schafft,
Sie leben hoch, die edlen Magyaren,
Ihr Vorwärtsstreben hoch, hoch ihre Kraft!

tetőben a' társaság céljainak elérését inkább hátráltatják, mint elősegítik: azok ezentul szüntessenek meg. A' méltóságos indítványozó — ki maga mindenkézt legkevésbé igyekezett leszoktatni a' tudósokat a' gazdag lakomákról — feledé, mi nagy joggal lehetne eldandolni honunkban :

Quelle est en Hongrie,

O diner ! ton importance, quelle est ton influence 'stb.; feledé, hogy a' tudósok gyomra épen úgy van organizálva, mint a' nemtudósoké, 's hogy mind a' két osztálybeliekre el lehet mondani, mit a' híres dr. Johnson olly igazán megjegyzett : „there are fen things of which a man thinks so seriously as his dinner“ (kevés dolog van, miről az ember olly komolyan gondolkozzék, mint ebédjéről). Egyébiránt is azon cél, melyet magoknak ezen vándortársaságok kitűztek, teljesen el van érve minden gazdag lakomák mellett is, mit bizonyosan nem érnének el könnyebben, ha csupa rántott levessel fogadtatnának is. Ha a' dolgot komolyabb oldalról fogjuk fel, egészen helyén van, hogy azon társaság, mely, úgy szólván, a' nemzet tudományos műveltségét képviseli; mellyről reményleni lehet, hogy később, a' lassankénti kifejlés következtében, mindinkább a' nemzet intelligentiáját képviselendi, lehető legnagyobb szivességgel fogadtassék. De ki is fogna korlátokat szabni a' magyar szivességnek 's vendégszeretetnek ? A' nagy korlátozás könnyen az ellenkezőre is fajulhatna 's akkor gyakran úgy járhatnánk, mint ezen sorok írója járt Pécsen, hol aug. 13-dikán több mint harminczad magával, a' szó teljes értelmében éhen maradt, nem kaphatván pénzért az egész városban egy tányér levest 's így éhen levén kénytelen a' kőszénbányákba vándorolni, honnan visszatérőkben azonban, Szabolcs falujában a' káptalan részéről jó ozsonna várta a' kirándulókat. Tagadhatatlan egyébiránt, hogy illy helyekre sokan csak a' lakomák és vigalmak iránti hajlamból jönnek, mert az emberek legnagyobb részénél főszerepet játszik a' has. Innen sokszor a' szakulésekben alig láthatni együtt 10—15 egyént, míg a' terített asztalokhoz 3—400 ember is ül le. De ez másutt is így van. Schol sem lehetett p. o. a' tudóstársaság személyzetét, különösen a' tiszteleti tagokat, in pleno látni, csak a' néhai pompás alelnöki ebédeknel. Az ebédek gyönyöreinek, az emberek legnagyobb részére nézve, varázs ereje van, mint azt mindennap látjuk; honnan a' statusbölcsességnek is kétségkívül leghatalmasb eszközei közé számíttatnak korunkban a' jó ebédek.

„Tout se fait en dinant, dans le siècle ou nous sommes

Et c' est par desdiners qu'on gouverne les hommes.“

mondja nagy igazán Scribe.— Van egy neme a' lakomázásnak, mely különösen Pesten van divatban, 's mely abból áll, hogy egy ember tiszteletére 50—60-an 's többen is 5—10 pengő forintot aláírnak, vagy aláírni kényszerítettnek, 's így drága pénzért egy kitüntetett egyénnek tiszteletére esznek isznak. Ha ezen céltalan pazarlás ellen tetetnék indítvány, magam is teljes szívből pártolnám.

Előjött az alelnök tegnapelőtti indítványa következtében működött válaszmány jelentése is, mellynél fogva a' historia, mint az archaeológiával rokon tan, a' természettani, a' statistica pedig a' gazdasági szakosztályhoz kapcsoltatni határoztatott. Azonban a' statistica ép olly szoros kapcsolatban van a' historiával, mint ez az archaeológiával, 's ennél fogva azt attól elszakasztani 's a' gazdasági osztályba tenni, hová semmi tekintetben sem illik, kár volt. Az elnök gróf azon nagy figyelmet érdemlő 's a' mult gyűlésen tett indítványára : miként lehetne az annyira elterjedt 's egész családokat, sőt helységeket megmérgező és elnyomó ruh és bujakór veszélyes elterjedését megakadályoztatni : a' véleményadás végett megbízott orvossebészti szakosztály válaszmánya külön osztályok felállítását ajánlá a' városi és megyei kórházakban. Azonban ezzel ugyan a' falukon lakó paraszton semmit sem segítünk, de a' városi lakosságon is keveset, mindaddig, míg a' rosznak forrásai nyitvák lesznek. — A' tárgy nagy és fontos, egész népek épségébe 's életébe vágó, melyet könnyen megfejtetni nem lehet, de lehető megfejtése megbecsülhetlen volna. Ime itt volna egy roppant érdekű

pályakérdés, melynek kitűzése által maradandó érdemet lehetne szerezni; mert az orvosi tudomány jelen állásánál fogva, mind orvosi-rendőrségi, mind gyógyítási tekintetben sok jót lehetne ezen tárgyra nézve mondani és sok üdvöst indítványozni. —

Egyébiránt köztiszteletű Kubinyi Ágoston ur ez idén is tűzött ki pályakérdést; melynek tárgya azonban csekély érdekű, a' mennyiben arról alig lehet valami újat 's alapost mondani akár elméleti, akár gyakorlati tekintetben. Ezen pályakérdés következő: „Kell-e, lehet-e 's tanácsos-e némelly állatokat gazdaság, egészség 's kényelmünk tekintetéből kiirtani vagy kevesbiteni? 's ha igen, melyek azok? 's mi módon irtathatnak ki, különösen a' két magyar hazát tekintve?“ — Ezen kérdés megfejtésére 23 darab arany és 5 pengő ft gyült össze. A' pályakérdések ügyét ezen sorok írója igen fontosnak és üdvösnek tartja, 's ohajtáná, hogy azt ezen vándor tudós társaság magáévá tenné 's biztos alapra helyezné. Ez némi kárpótlása volna azon sok nagyszerű tudományos vállalatnak, melyek az angol társulat kebléből évenként keletkeznek a' társulat költségén. Erre azonban természetesen pénz kell, 's ezen tekintetben jó volna valami tőkére gondoskodni a' társulat fontos céljainak elérésére. (Vége köv.)

L I T E R A T U R A.

VI. Magyar Szépirodalmi Szemle. Kiadja a' Kisfaludy-társaság; szerkeszti Erdélyi, nyomtatja Beimel, Pesten 1847. (1-től a' 18-dik számig.)

(Folytatás.)

A' vezérszót, Regényirodalom felirattal, b. Eötvös József „Falu jegyzője“ című regényének bírálata, mely a' 2-dik számban végeztetik be, 's ezt a' Sujánszky Antalféle „örangyal“ ismertetése követi. Ezek után jő jelentés a' Kisfaludy-társaság üléséről, irodalmi értesítő 's magyar szépirodalmi könyvészet 1845. és 1846-ról.

A' „Falu jegyzője“ című regény bírálója, megemlítvén, hogy b. Eötvös Józsefnek, midőn ezen regény írásához fogott, nem költészeti, hanem politicalai cél lebegett szeme előtt, — kinyilatkoztatja, mikép nézete szerint „a' költészet önmagában végezzél, mert a' költő feladása mindig a' teremtés, ez pedig csak közvetlenül történhetik a' képzelem szabad szárnyalása mellett, nem ismerve más korlátokat a' szépségéinél. Öntudattal teremteni bizonyos célra, az emberi természetnek nem adatott meg, 's valahányszor a' költészeti hatáson kívül, melynek befolyását azonban a' kor bel- 's küléletére tagadni nem akarjuk, más hatást is akarunk a' költészet által előidézni: akkor ólomnehézzel megakasztjuk a' képzelem röptét, 's föllengését lehetlenné teszszük. Az irányköltészet nem költészet többé.“ — Mi bíráló e' nézetét illeti, megvallom, olly redős homloku laphoz, minő a' Szemle, igen nevetségesnek találtam. Bíráló a' költészetet önmagában végezzélnak tekinti; azt azonban, miért és mennyiben végezzél önmagában a' költészet, nem mutatja meg; állítását mindössze azon szegény okkal igazolja, hogy a' költő feladása mindig a' teremtés, ez pedig csak közvetlenül történhetik a' képzelem szabad szárnyalása mellett, nem ismerve más korlátokat a' szépségéinél. Hogy a' költő feladása teremtés, ezt még senki sem tagadta; de azért e' tételből azt következtetni, hogy a' költészet önmagában végezzél: logikátlan logica. Ez azonban még tűrhető volna, ha bíráló magát és nézetét egy más indokkal még nevetségesebbé nem tenné. Bíráló azt állítja, hogy öntudattal teremteni bizonyos célra, az emberi természetnek nem adatott! Már hogyne adatott volna? talán azért, mert bíráló e' kanesal nézetet épen öntudatlanul fordította ki valamelyik lipcsei zuglaptól? Megengedem, hogy tiszta öntudat, meg teremtő tehetség nem minden embernek adatott; megengedem azt is, hogy bíráló maga is önmagában végezzél: hanem önma-

gán kívül, például a' Szemléhez 's a' Szemle céljához képest már bizony csak eszköz; irányos vagy iránytalan eszköz-e azonban az, ki felvilágosult századunkban alapos ok nélkül azt állítja, hogy öntudattal teremteni bizonyos célra az emberi természetnek nem adatott? e' kérdést fejtse meg magának a' szives olvasó, én csak annyit mondok, hogy a' költészet 's általában a' művészet sem nem cél, sem nem eszköz önmagában, de mind czéllá, mind eszközzé lehet a' szerint, a' mint valaki vagy czélul tüzi ki, vagy eszközül használja. A' költő, mint ilyen előtt a' költészet cél; mint ember előtt pedig már, ha például költészetéből él, mesterségre, tehát eszközzé lesz. Illy viszonylagosan áll a' költészet az élethez is. — A' hibásan ugynevezett irányköltészetre nézve, melyről bíráló azt mondja, hogy az nem költészet, meg kell vallanom, soha alaptalanabb 's ferdébb nézetekkel nem találkoztam, mint minőket e' tárgyban egyik másik írónk 's legközelebb a' Szemle referense elmondott. Nem akarom e' nézetek rostálgatásával olvasómat untatni: maga a' Szemle referensének itt felhozott nézete e' kérdés iránt kiáltó színekkel mutatja be aestheticánk gyarlóságát. Hogy a' költészet minden ága iránynyal, és pedig a' térhez, időhöz, életviszonyokhoz, egyéni 's egyetemes érdekekhez, melyek közt szerepel, egygyé nőtt iránynyal bír 's birnia kell, ha a' természetnek művészi másolata 's az életnek szellem-tükre akar lenni, — ezt fölfogni nem tudni annyi, mint nem látni a' napot, midőn az legtisztábban világít. Találunk-e az összes világköltészetben csak egy jelentékeny költői művet, melyben művészi irány, azaz: sikeres törekvés az eszményi igazat, jót és szépet ezen fogalmak különböző változataiban és ellentéteiben előállítani, kisebb nagyobb mértékben nem mutatkoznék? Felelet: nem; ha van ilyen, az minden széptani tekinteten alól esik. Ezért bármi téren, az élet bármi viszonyai közt 's az emberi természet bármely tulajdonaival foglalkodtassa is a' költő teremő tehetségét: ha az eszményi igaznak, jónak és szépnek művészi előállításán törekedett, — mit föl kell tennünk, mert, mint költő, máson nem is törekedhetik, — teremőnyre iránynyal és pedig kizárólag művészi iránynyal bírő mű leendő, melyet a' tér, kor, életviszonyok 'stb, mik nélkül egy költői mű előállíthatását sem képzelhetjük, nemcsak le nem alacsonyítanak, 's ki nem szorítanak a' költészet köréből, de még világosabbá, többoldaluvá, élethűbbé, fölfoghatóbbá, szóval: tökéletesebbé tesznek. Illy értelemben revén a' költészetet, látni való, hogy nemcsak a' satyra, mint a' Szemle referense vallja, de minden költői mű bir iránynyal, mihelyt abban az eszményi igaz, jó 's szép állítatik elő, 's minthogy a' költő, mint ilyen által más nem is állíthatatik elő: csak azért, hogy ez vagy ama parókás schulmeister egy regényből például, a' művészi irány be nem látása miatt, philosophiai, politicalai, statistikai 's az ég tudja, mi egyéb adatokat vont magának irány gyanánt el, a' költészet irányosságát tagadni nem vakmerőség, hanem merő vakság, valamint másfelől a' költészet élébe 'irány' szót bigyeszteni, fogalomzavar.

Miután bíráló az irányköltészetrőli nézetét elmagyarázza, áttér a' regényre, 's erről olly röviden és zavartan, mint ujdonságiróink szokták, elmondja, mi neki a' regényben tetszik és nem tetszik, a' nélkül, hogy az olvasót, mint jogosan várni lehet, a' regény gyöngébb 's erősebb oldalával széptani elvek szerint megismertetné 's a' nélkül, hogy lélek- 's széptani tekintetben indokolva kimutatná, miért és mennyiben van elhibázva a' regény, szerkezetet, jellemeket, motivatiót 'stb illetőleg, 's hogy lehetne 's kellene e' hibákat jövőre kikerülni; továbbá miért 's mennyiben mesteriek a' vonások, melyekkel költő az eszményi szépet élénk állítja? E' kérdések röviden megemlítve vannak ugyan, de kifejtve 's indokolva nincsenek. Az illyen kritikát nevezem én aztán a' szó teljes értelmében oktalannak kritikának, mely sem a' tudományt elő nem mozdítja, sem az olvasót nem világosítja, sem magát az írókat nem javítja, 's melynek minden oktalansága mellett egyedül azon egy jó oldala van, mi a' Petőfi 'Kutyakaparó'

czimü költeményében szundikáló kuvasznak, hogy t. i. nem árt, nem is használ.

A' Szemle eddig megjelent 18 számában mindenütt ilyen, vagy ettől legalább gyarlóságban különböző bírálattal találkozunk. Mindegyikben ki van mondva — jóra és nem jóra, szépre és nem szépre — a' helyeslő tetszik és kárhoztató nem tetszik; de az aesthetica és psychologiai fejtegetés és okadatolás mindenütt hiányzik. Az indokolással úgy tesz a' Szemle, mint egyszer bizonyos városbíró tett, ki káromkodásért bevádolt alattvalóját előbb önmaga amugy be-tyárosan összeteremtettézte 's azután — huszonötig vágatta. Hogy imitt-amott fölfedezi a' Szemle történetesen vagy mások ujmutatása után a' jó és nem jó, szép és nem szép közti különbséget, ez nem érdem: olykor a' vak is talál garast; okos és jószándéku kritikának kötelessége világos okadatolás, azaz: okokkal 's példákkal világos kimutatása a' jónak 's nem jónak, szépnak 's nem szépnak, igaznak 's hamisnak, és ezen kimutatás által tettleges utbaigazítás. Teljesítette-e bírálataiban e' kötelességet a' Szemle? e' kérdésre bírálatainak ide sorba kiírásával felelhetnék meg legjobban, ha illy silányságok által olvasóm türelmét igénybe venni szerénytelenség vétke nélkül tehetném; de mivel ezt nem tehetem, állításom igazolásául csak a' következő, silánysága mellett rövidségeért is ajánlkozó bírálatot (?) kívánom figyelembe vétetni: Nagy Imre versei. Kiadja Nagy J. Pesten, nyom. Beimel Józsefnél 1846. n. 16r. 168 l. ára 1 ft *). — „E' korán elhunyt ifju versíró emlékéhez bizonyos körülmények csatlakoznak. Beteges volt élete, a' Kisfaludy-társaságnál jutalmat nyert, és olly fokán a' közfigyelemnek, minőt huszonhárom éves korban ritka ifju ér, a' halál által leszóltatott e' földi pályáról, magával vivén legtöbbek bánatát, kik ez ifjutól még többet reméltek különösen az irodalmi pályán. ¹⁾ Vizsgáló tiszteli a' kegyelet érzelmeit, örömmel látja a' megholtnak egyik érdemes rokonát a' versek kiadójául, 's ohajtja, hogy mennél nagyobb körben mozogjanak e' dalok; de nem hiszi, hogy ez a' kör más legyen, mint azoké, kik a' halott költővel közelebbi személyes viszonyban és baráti lábon állottak. A' boldogultat korán megérlelé a' halál 's verseit az alkalom; mert ez teszi azokat kívánatossá, keresetté. ²⁾ Vizsgáló nem tart azon emlékiróval, ki a' Kisfaludy-társaság Évlapjaiban róla ezt írta: Ő költő volt. Még annyit sem hiszen, mintha korához képest adott volna akár sokat, akár elég becsest. Ő nem volt költő, hanem jó verselő. ³⁾ Munkáiban a' geniusnak annyi és nem több nyoma, mennyi a' fogékony keblü ifjunál, kiváltabb írók olvasta után, vérbe megy, 's akkép mutatkozik, mintha vele született volna. Ezt tanusítja főleg az a' nemzeti, hazaféltő színezet, melly 1830—40. között elárasztá versíróinkat, mind a' mellett is alig tudá egy két maradandó becsü művekre (?) lelkesíteni. És ime ezen költők hulladékmorzsaiból élt Nagy Imre a' költő, ⁴⁾ zengvén velök egyetemben magyar és lengyel hazát; miért főbecse marad ve rseinek, ⁵⁾ hogy magokon viselik, habár elég gyarlóan, a' kornak jellemét, a' political feltékenység remegő és sokszor rémlátó gyöngéjét 's enthusiasmusát. Mind a' közt, mi tőle maradt, legjobb ⁶⁾ az „arany idő, vas idő.“ Ovid után. Jele, hogy a' hol bátran lehet követni előképét, ott megfelelt a' feladatnak; más verseit ellenben, hol egy-egy ismert gondolat kandidál ki minduntalan, ⁷⁾ csak félve (?) írta, részint, hogy jók legyenek, mint a' mik után magáéit összeeszmélte, — aztán kissé eredetiek is maradjak

*) Szépirodalmi Szemle 5-dik szám 74-dik lap.

1) Mi köze e' biographiának a' kritikához? — 2) Valamennyi verseit 's még azokat is, mellyeket a' Kisfaludy-társaság Évlapjaiban 's egy külön füzetkében kiadott, egyedül az alkalom teszi-e keresetté, kívánatossá? 's ez vagy ama mű keresettsége, kívánatossága kérdésbe jöhet-e józan kritikusknál? — 3) Jó lett volna legalább egypár példával bebizonyítani; így az olvasó jogosan azt hiheti, mit vizsgáló nem hiszen. — 4) Kik azok a' költők 's millyenek azok a' hulladékmorzsa? — mért nem hozza vizsgáló azokat nyilvánosságra? — 5) Valamennyinek? és ha nem, mellyek azok példának okáért? — 6) Miért? — 7) Például? —

nak. ⁸⁾ Innen hihetőleg a' fordításban lett volna ő, ha él, legerősebb, ⁹⁾ mihez mintegy csak készületül kell venni versírói pályáját 's így egyeztetni össze az ítéletek különféleségét felőle. Különben hagyjuk őt találynak költészetével együtt; soha se feszegessük, mi lehetett volna belőle." ¹⁰⁾

Érdemel-e illy bírálat, ha ugyan annak nevezhető, legkisebb figyelmet, 's igazságosan török-e e' szerint pálczát a' Szemle kritikai eljárása fölött? e' bírálatból, mellyel, a' Berzsenyi műveire irt 's tagadhatlanul alapos, világos, 's mindenütt indokolt bírálaton kívül, a' többiek mind egy huron pendülnek 's egyforma silányságuk mellett talán abban különböznek, hogy egyik a' másikkal homlokegyenest ellenkezőt állit, *) — minden további magyarázat nélkül megítélheti a' figyelmes olvasó. (Vége köv.)

Bélt eky Kázmér.

NEMZETI SZINHÁZ.

Május 26. Lear király, szomorujáték 5 felv. írta Shakspeare. Az előadás egyáltalában nem számítható a' sikerültek közé; alig volt pár pillanat olyan, mellyben a' hatás árányban állott a' mű jelsségével. Bartha (Lear) azon jelenetekben, midőn hátátlan leányai ellen dühöng, egészen kiesett szerepéből, — lehetlen volt benne az ősz királyt képzelnünk, ki még ekkor helyzete magasságának teljes érzetében van, ki nem régen még egyedül ur, korlátlan fejedelem, legtiszteltebb családtya, — ha érzi is a' kényszerűség hatalmát, még nincs megtörve 's nem dühösködik úgy, mint ki felingereltetve beszél, átkozódik 's nem válogatja a' szót, hanem kimondja, a' mint az ajkára jó; ellenben, midőn később megcsalattatását napfénynél világosabban látja; midőn tapasztalni kénytelen, hogy magára van hagyatva: nem vitatkozik jogai felett leányaival, nem keres kibékülést, hanem szívéből gyűlölni kezd. Bartha a' legmetszőbb gunyt és keserűség kitöréseit olly hangon szavalá el, mintha az ősz király az idők intése után a' parancsoló körülményekkel akarna megalkudni. Sokkal szerencséb volt a' szerepvívó azon jelenetekben, midőn a' király örült; a' viharos éjben a' Tamássali találkozás nagy hatást tön az egész közönségre; jeles volt a' negyedik felvonásban, és midőn a' tébolyodott király, virágokkal ékesítve magát, már a' szó teljes értelmében földön futó; azonban ez este legkitünőbb percze volt az, midőn a' király egy pillanatra örültsége ködén keresztül lát, és megismeri Cordeliát; eszébe jutnak szenvedései; fél, hogy tán guny üzetik vele. Komlóssy Ida, mint Cordelia, kedves jelenet volt; e' színésznőnk egy idő óta a' legörvendetesebb haladásnak adja tanujleit, és az elismerés jelei a' közönség részéről nem is maradnak el. Lear legkisebb leánya e' műben röviden, de erős vonásokkal van jellemezve. Cordelia képe egyike a' britt költő-óriás azon aetheri leányainak, kik előttünk örök ifjúságban tűnnek fel, mint a' leányka, kit szeretünk, kit azonban a' halál elragadott, 's kit el nem feledhetünk soha. Gonerilt Miskolczy Julia adá. Nem tudom, mennyire classicus más embertársam phantasiája: a' mi engem illet, igyekeztem magamat mindenképen exaltálni, fáradságos képzeletcsigázás közt kapaszkodtam az illusiók régióiba 's végre megtaláltam a' posta-mesternét a', Két pisztoly'-ból. Hová marad a' szerepvívó azon

⁸⁾ Hát még?! — ⁹⁾ Fordításhoz pedig nem kívántatik költői tehetség, mint ezt Petrichevich Horváth Lázár Byron fordításával olly kézzel foghatólag igazolja. — ¹⁰⁾ És így azt se feszegessük, mit érnek széptani tekintetben 's minő helyet foghatnak irodalmunkban 168 lapra telő művei? mellyeket vizsgáló megakart ugyan bírálni, de minthogy erre magában tehetséget nem érzett, pusztán az, et voluisse satis-nál maradt; mert a' társaság által hagyott teljes szabadságban ezt már pajtásai is úgy szokták. Szép tölök! 's mért ne volna szép, ha már egyszer cuncta licent'stb.

Bélt eky.

*) A' Szemle ezen yaskövetkezetességét kimutatták az Életképek is.

Szerk,

büszke Goneriltől, kihez az uri hölgyet hasonlítja? A' közönség jól mulatá magát Kent (Szentpétery) eredetiségein, ki a' többi dicséretes tulajdoni közé azt is számítja, hogy a' halat nem eszi. Eg ressy, F á n c s y, szerepeikben a' régi jelesek voltak. Azonban az egésznek menete egyáltalában nem akart egybevágó lenni, a' színpadi csoportozatok igen hanyagul voltak elrendezve: minden lépten egy elkésés, egy fonák állás; ez okból a' darab vége egészen elejtett.

Maj. 29. Dom Sebastian, opera 5 felv., zenéje Donizettitől. Az új szereposztás a' műnek egészen új érdeket adott. Abayaldos szerepét Rein a adá, a' sz. inquisitio elnökét V á r a y játszá. A' közönség teljes számmal jelent meg; zártszékek és a' földszint egészen telve, a' páholsorok a' főváros leg-szebb népét fogadák magokban; csak ama nevezetes proféta, a' Honderü, volt távol, ki uton útfélen minden embernek azt beszélte, hogy Dom Sebastian nem fog soha tetszhetni közönségünknek, 's ezt mondta akkor is, midőn a' mű repertoirba tetetvén, a' közönség azt folytonosan, 's kivétel nélkül mindig teljes számmal néze meg. Dom Sebastian előadása színházunkban még folyvást ün-nepi este; ha széttekintünk az élvezni vágyó arczokon, lelkesülés szállja meg keblünket. Dom Sebastian Donizetti legutolsó műve; itt a' jeles maestro egészen elhagyta régi könnyű 's kedélyes iskoláját 's egy más újabb 's nagyobb-szerű stylbe ment által, régi genialitását megtartva, nem feledve a' melódiaszerűt sem, mikkel előbbi művei olly gazdagon voltak elárasztva, 's belehozva új szépségeket, mint p. a' hangszerezést, mellynek szépségeit felhasználni eddig meglehetősen elhanyagolta. — Most, midőn közönségünk a' művet egészen ismeri, most kell látni a' hatást, mellyet az minden előadáskor okoz. — Az óra hetet mutat, a' zenészek a' hangolással készen vannak, a' földszinten állók igyekeznek magoknak jó helyet keresni, a' kisebbek a' zárszékek mellé húzódnak, a' magosak a' páholyok alá tá-maszkodnak, a' kalapok (kevés kivétellel) eltűnnek, gyakorlott színházba-járók kinézik, nehogy ollyan emberek mellé jussanak, kik játék alatt fenhangon szoktak conversálni, leginkább pedig kerülők azokat, kik az operaszöveget egy pengő huszason megvéve, hiven kísérik az énekest, 's ha némi eltérést vagy szavak és sorok ismétlését veszik észre, bosszusan csóválják fejüket; kik operában a' földolgot a' szövegben keresik, úgy járnak, mint azon ember, ki Rafael egyik művét nézegetvén, azt szerette volna tudni, mennyit érhetett új korában egy rőf azon vászonból, mellyre a' festés történt. — Egypár percz, 's a' karmester sietve jó 's elfoglalja helyét; első 's második jel, 's a' beszélgetők zaja elhal, a' közönség meg van győződve, hogy a' meglevő erők mind kitelhetőképen össze fognak munkálni, hogy az előadás minél jobb legyen. Kezdődik a' nyitány. — Dom Sebastianban a' legelső hangot a' gyászdobok adják, lassan 's növekedve szólnak bele később a' hangszerek külön nemei; már hallunk itt-ott egy-egy megemlékeztető gondolatot valamely helyre, a' hangok mindinkább ismeretesek lesznek, míg észrevétlenül a' zene beleesik a' mű egyik legszebb részébe, a' gyász indulóba, mellyel Zayda, az arab leány, halálra vitetik. A' függöny fellebben, a' néző nem is veszi észre, hogy Lisabon, a' királyi lak, a' tengerpart, 's az indulásra kész flotta nagyon a' debreczeni színház diszitményére emlékeztet. — Jön fényes pánczéba öltözve a' király (Wolf), a' világszerte ismeretes költő Camoens (Benza, bizonyos lap tudósítása szerint Váray, holott mi Várayt az Inquisitor szerepében láttuk). A' második felvonásban Afrika népei lépnek fel; a' csata-tér a' homokpusztákon merül fel. Harmadik felvonásban a' nagyszerű temetés. Reméljük, olvasóink értenek minket: mi folyvást zenéről beszélünk, a' kiállítás-ban az igazgatóság csak a' nélkülözhetleneket szerezte meg, 's ez is már néhány ezerbe került. Zenében alig lehet élethivebben valamit jellemezni, mint miké-pen itt a' temetési pompa leírva van. Donizetti itt mindent felhasznál, minden erőnek rendezett szerepet ad. Eleinte éj van, sötét tér, góth egyház; előbb egyen-ként, később csoportosan kezdik a' tért mindenféle alakok ellepni; távolból hal-lik a' zaj; a' tért fegyveres nép foglalja el, különböző pontokról, majd zene,

majd nők, majd férfiak legkomolyabb 's legméltóságosabb éneke hallik; megkondulnak a' főváros valamennyi harangjai közelben és távolban, az ember fél, hogy ezen különböző erők összehatása éktelen zajt fogna okozni; mindez azonban egy gyászinduló alaphangjaiban érkezik össze, a' minden pontról toluló hangokból egy compact egész válik ki. — E' temetésnél jelenik meg a' holtnak vélt király: itt van az operának azon jeles helye, hol az ítélet trombitáihoz hasonlólag nagyszerű áriában törvénybe idézi a' királyt a' szent inquisitio elnöke. A' negyedik felvonás a' sötét és elburkolt birák gyülekezete; a' genialis szerző itt is jelen van: a' sötétséget, melly e' titkos törvényszéket jellemzé, lehetlen már igazabban festeni; itt van azon nagyszerű ötös dal Schodelné, Wolf, Reina, Váray és Kőszeghy közt, mellyet a' közönség majd mindég ismételtetni szokott, ma különösen e' rész a' legnagyobb tetszésben részesült; de a' hatás legfényesebb volt ugyan e' felvonás végén, midőn az említett ötös után egy újabb operai szám következik. Az ária ismeretes fővárosunk egész népsége előtt, alig van sipláda, mellyből ez hiányzanék; el van az terjedve a' vidéken is, olvasóink bármellyike is bizonyosan találni fog olyan embert, ki azt nagyból el tudja dunyogni; magunk is elfütyöljük, ha jó kedvünk van. Ezen résznek ma diabolikus hatása volt, magán énekeseink mindnyájan, a' két kar, a' zene, olly erősen harsogtak, hogy a' közönség elragadtatva szünni nem akaró tapssal követelé az ismétlést, mi meg is történt. Az ötödik felvonásban Donizetti inkább visszaesik régi modorába, 's mintegy az eddig aratott dicsőséggel beérve, nem igyekszik a' művet újabb erős finaléval bevégezni. Egy lövés 's az egésznek véletlenül vége van.

Május 29. Z r i n y i, drama 5 felv. írta Körner. Öt felvonásnyi üres beszéd, 's a' végén egy tableau. Mit mondjunk még mi olly vihar után, mint Kőlcsey bírálata volt? ha ez sem elég arra, hogy e' szegény férczműi valahára félretétessék: hasztalan iparkodásunk. E' napon a' felséges király névünnepének előestéje levén, a' színház teljesen ki volt világítva.

Ma bocsáták le először az új előfüggönyt. Közönségünk meg volt lepetve, bár előre nagyon is sokat beszéltek e' festésekről, a' színlap pedig kurucz háboru jelenthetésére is elég nagy betűkkel hirdette nagy dicsőségét. A' festés egyébaránt igen szép. Elöl egy domb, elárasztva oszloptöredékek 's más faragványokkal; a' dombtetőn két tört oszlop; legfelül Pannonia, egy márványtáblát tartva kezében, mellyen Vörösmarty szózatából e' következő sorok olvashatók: 'És annyi bal szerencse közt, annyi viszály után, megfogyva bár, de törve nem, él nemzet e' hazán.' — A' dombra felmenőben van, lanttal kezében, a' magyar költő 's olvassa a' márvány-lapra irt sorokat. Fájdalommal kell mondanunk, hogy a' költő, bár egyike a' csoportozat legfőbb alakjainak, e' függönyön a' legnyomorubb alak; ruhája elég szép, állása sem rossz, ámbár lantját ügyetlenül tartja; de minő fő, minő tudatlan bámulat ez? Valóságos parodiát csináltak velünk magyarokkal. Ezt mindenesetre ki kell javítani. Hogy is jöhet illy gyáva alak az olly sok szép közé? a' lépcsők alján a' költészet és zene két géniusza karöltve jö le; a' költő kissé vén gyerek, de a' másik igen kedélyes kis alakocska. — A' kép jobb oldalán, a' háttérben, Budavár látszik; elől a' Duna és Fama, nemzeti lobogóval 's a' hir kürtjével, balról a' dicsőség temploma néhány igen szép alakkal. — Az egésznek színezete igen élénk. Legszebb alak F á m a 's a' balodalon, bár kissé távolban, egy csörgő dobos verő mythologiai nőalak.

Május 30. V é n c s a p o d á r, vigjáték 5 felv. írta V a h o t Imre. A' közönség egypár órát nevetgélve töltött el a' színházban. Voltak elegen, kik tapsoltak; midőn azt mondjuk: elegen, ez alatt azt értjük, hogy annyian, mennyi szükséges volt, hogy a' derék szerző szerénységén erőszak követessék el. Az est hőse, nem várva e' megtiszteltetést, el sem volt készülve az ovatiók elfogadására, és kénytelen vala a' harsogó tetszés viharának en-

gedve, készületlenül, amugy német köntösbe takargatva, a' szinpadra kilépni. A' mi a' darabot illeti, azon észrevehetőek voltak Vahot ur más műveinek jó és rossz oldalai. Előjöttek a' felületesen felfogott jellemek, az alakok, kiket a' Pillwaxban, a' körben, vendéglő-asztalnál 's több afféle helyeken ismerni szoktunk, de nem azok, kiket keresnénk egy vigjátékban: az embereket tudniillik otthon, saját házaikban, családi 's más ezernemű viszonyokban. Előtűntek a' jó oldalak is: az egészséges humor, egy kis elszórt elmésség, és özőne a' furfangos czélzásoknak. V. urnak egy nagy hibája van, 's ez az, mit ő egyáltalában nem akar elismerni: műveiben még eddig leghibásabban voltak felfogva a' nők. V. ur nőszemélyei nagyon szakácsnéalakok, vagy pedig rettenetes honleányok, *) annyira, hogy ha szerző egy lépcsővel tovább megy: Linkának 's Veronkának okvetlen bajuszt kell viselnie. Lesz még alkalmunk e' műről emlékeznünk; van sok jó oldala is, de az bizonyosan nem a' jó oldalak közé tartozik, hogy szerző ismert 's az újdonságírók által százszor elkoptatott anecdotákat szöveget bele, főképp, ha ezek még a' dolog lényegére nem is tartoznak, mint például Réthy és Teller pi szerepe, hol a' németre akarván szerző élczeskedni (witzelni), a' magyart egészen tönkre teszi. A' gőzhajó belseje csinosan volt előtűntetve, hanem az az utazás bizony szegény dolog vala; valami fák és hegyek vonulának több izben el előttünk, míg végre egy hegysor alá oda tüzték Komárom városát. A' mű belsejéről jövő alkalommal.

—y.

MI HIR BUDÁN?

— Napjainkban alig van valaminek nagyobb behatása a' lelkekre, mint az irodalomnak. Minden téren nyomva van az igazak ügye, az élet minden utain az erény, a' szorgalom, a' becsület viseli a' terhet, fondorság, bűn, tunyaság az érdemkoszorut; csupán az irodalom tére az, mellyen kezdettől fogva ki birta vinni diadalát minden, a' mi jó, igaz és erős, minden fölött, mi rossz, álzott vagy lelketlen. Mert itt a' nép, a' közönség a' bíró, ki ítél szigorun, 's ki nek ítélete megáll és fölebb nem vihető.— Mi meg vagyunk elégedve ítéletével. Az igazság, a' becsület elvét hirdettük mindig; győznünk kellett. — Az irodalom hivatása az igazság eszméit terjeszteni. 'S midőn a' szárazan elmondott igazság kiáltó szó marad a' pusztában; midőn a' mezetlen igazsággal társalogni olly kevesen szeretnek: az irodalom hivatása az igazság eszméinek tetsző alakot adni, hogy a' szív élveit, a' fő meggyőződéseit sarkpontját találja föl bennök. Mint fogtuk föl e' hivatás, e' kötelesség intéseit? eddigi és ezentuli működésünk szelleméből megítélhető. — Ört állani az emberség örök jogai felett; napfényre hozni mindent, a' mi szép, üdvös és igaz; méltánylani az erény törekvéseit; biztatni, emelni a' fejlődő igaz tehetséget; ostromozni a' tévelygést, a' ferdeségeket; oltani minden szivbe a' becsület szerelmét, az alacsonytság utálatát; érzelemfoghatóvá tenni a' lelkeket; fölrázni az alvó erőt gyáva tepsedéseiből; fogyasztani a' szükkeblűség birodalmát, 's mi legfőbb: tudni szólni és tenni a' jó ügyért, ha ugy kíváztatik; tudni hallgatni és tőnni érte, ha arra lesz szükség:— ez hivatása az irodalomnak, nekünk pedig kötelességünk.— Ezért nem értünk egyet azon irodalmi töredékkel, melly, szükkeblűségébe elfalazva, korlátai közé szoktatott szellemével illy elveket mondat ki: 'a' költészet maga magának czél, a' költészetnek ne legyen iránya.' — Mikor egy virágszál sem születik czél nélkül, mikor a' széles mindenségben mindennek hatása, mindennek haszna van (daczára néhány önfogottgatta szív aprócska világfájdalmaeskáinak): épen a' költészet, e' minden virágok virága, élne-e azért, hogy viruljon és elhervadjon, mikor annyit tehet minden életkérdés eldöntése körül? Szerencséjére az ügynek, e' nézet pártolói nagyon kis töredék, 's még nagyobb szerenese: hogy erőtlens is. Mondtunk annyit, meny-

*) Ugy hisszük, ezt legkevésbbé lehet hibának mondani.

nyiből érthet, ki érteni akar. — Nemcsak szagát akarjuk mi éreztetni az irodalomnak közönségünkkel, hanem ízét is. A' pálma lombjai az érdembér jutalmazó jelképe; de a' pálma gyümölcsöt is terem. Legyen pálma az irodalom. —

Némi előleges igazolásként annak, hogy a' mit ígérünk, azt tenni erőnk is leendő, elsorolandjuk közremunkálendő íróársainkat, egyszersmind alkalmat véve magunknak lapunk ezentuli tartalomrendjét bemutatni. Irányczikket a' szépirodalom, művészetek, történetrajz, társasélet és aethetica köréből, birandunk Bajza, Berecz, Bloch, Egressy Gábor, Irinyi és báró Kemény Zsigmond által. A' novellai téren találkozandunk Bánffy, Berczy, Degré, báró Eötvös, Gaal, báró Kemény, Pálffy és Petőfi neveivel. — Versek közlendünk Berczy, Berecz, b. Eötvös, Kerényi, Lisznyay, Petőfi, Riskó, Sárossy és Vörösmartytól (Petőfítől legalább minden második számban egyet). — Humoristicai elbeszéléseket irandnak Bernáth, Nagy Ignác, Pakh Albert (Kaján Abel), Pálffy stb. Ezután jövendnek az utazási és népismeretési közlemények, melyekhez sorozzuk az eddig beküldötteken kívül Degré schweiczi, Pakh némethoni és Medgyes erdélyi közlendőit. Ezek után fog következni a' nemzeti színházi bírálatok rendes rovata 's a' külföld művészeti és szépirodalmi mozgalmainak ismertetése. Ezenkívül adanduk egyveleg-et, melly czim alá soroztatnak mindazon nép- és világserü curiosumok, mikről tudunkra még eddig kevesen beszéltek. Az irodalmi ellenőr' éber figyelemmel kísérendi minden az irodalom és színház körül tett eljárásokat, 's képviselve lesz Egressy G., Sükey, Petőfi és Szigligeti által. Divatismertetőt Sarolta kezéből veendünk, 's végül a' 'Mi hír Budán?' rovat alatt az érdekesebb napi események fognak közölni; a' vidéki levelezések 's egyéb hirdetések számára a' boríték tére jutandván. — Elősorolt munkatársaink közé számítjuk végül eldődünket Frankenburgot is, ki ezentul nem levén a' szerkesztés ügyeivel elfoglalva, önálló munkálataival annál többször fogunk találkozhatni. Ennyit lapunk szellemi tényezőiről.

Fölösleges volna lapunk irányáról nemzetiség tekintetéből szólni: a' nemzetiség nem érdem, csak kötelesség; ki kötelességét teszi, még annak nincs mivel dicsekednie. Mi részünkről a' nemzetiséget elneink legroszabbikáról is föltesszük, egyszersmind vakmerőn kimondjuk: hogy előttünk a' nemzetiség symbolumai nem a' sarkantyus csizma és a' déczbunda. — Igazmondás, de nem nyersség; bátor homlokemelés, de nem kofahetvenkedés; őszinteség, de nem szószátyárkodás; nyílt csata, de nem szitokszóval, nem is ólmos bottal. Szerintünk ezek az irodalmi nemzetiség körvonalai. Fö gondunk lesz lapunk hangulatát mentül komolyabb és nemesebb irányban tarthatni, 's ez elvünkél fogva egyszer mindenkorra kijelentjük, miszerint bárki által, bármi oldalról támadtassunk is meg, — mit alig hiszünk elkerülhetőnek —, e' megtámadásnak tiszta hangulatban, tiszta jellemű ellen részéről kell jönie, a' végett: hogy feleletünk következék reá, 's ez esetben is szemünk előtt leendő a' viszony, mellyben író olvasó közönségével áll, 's a' gyöngédség és figyelem kötelessége, mellyel annak tartozik.

Ennyit jövő félévi működéseink irányáról, a' többi tetteink fogják elmondani.

Jókay Mór, az 'Életképek' szerkesztője.

— A Széchenyi-liget múlt vasárnap dobszó, cigányzene 's Walzerczinczogatások mellett ünnepélyesen megnyitott. Voltak sétálók válogatotttal, csak a' por nem volt válogatott: jött, mint a' szél hozta; egyébiránt nem először hintettek már port szemeinkbe, 's azért ezt nem is tartottuk szokatlannak. Kellott pedig fizetni egy ezüst huszast — a' német színház 's egyéb ismeretlen czélok javára. Isten neki; ha az erélyes rendőrség nem akar közelebb megismerkedni ezen ismeretlen czélokkal, mi nem vagyunk

olly kíváncsiak; azt azonban megkívánhatjuk, hogy illy ismeretlen czélok kedvéért a' magyar korona's magyar czimerrel gúny ne üzessék. A' liget még tökéletesen rendezve nincs, az utak még édes természetességükben hagyatvák; de majd később ezek is meg fognak murváztatni 's a' fák is árnyat fognak adni: csak addig némelly háziurak a' lakbért ne rugtatták volna fel olly kegyetlenül.

— A' mulatságról a' drágaságra térünk; ez is szép multság azokra nézve, kik bő időben is alig tudnak elélni. Mesésnek tetszenék, ha elmondanók, mennyire rugott föl már az élelmi szerek ára? de még mesésebbnek, ha azt a' mítsem-törődést emlitenék, mit az illetők a' molnárok és pékek zsarolásai ellenében olly szép buzgalommal kifejtének. Mondják, hogy ennek kulesát a' jelen hónap vége felé fogja a' tiszelt közönség megtalálni.

— A' budapesti hirharangozó a' 'Wiener Zeitung' után közli azon hirt, miszerint a' 'Honderü' szerkesztője Konstantinápolyban mulat, hol követségünk titoknokai által a' portai minisztereknek bemutatott. — Már most ismét kétség támad bennünk, vajon csakugyan mistificáltattunk-e azon levél által, mit P. H. L. ur aláírásával az 'Életképek'-ben közlöttünk, főképp, miután L a k a t o s Pál is ellenmondást küldött a' 'pesti divatlap'-ba? Szabadjon addig kételkednünk, míg maga a' Honderü szerkesztője eziránt föl nem világositand bennünket!

— Ha a' szegény ember drágálja a' kenyeret (tulajdon szemeinkkel láttunk egy középnagyságu, feketés lisztből sült kenyeret, melly negyedfél váltó forintba került), vigasztalja magát azzal, hogy a' hus is drágább lesz. Csuda is volna, ha a' mészárosok nem akarnának egyenlő kedvezésben részesülni a' pékek- és molnárokkal!

— Holnap délelőtt a' teleképület alapkőve fog letétetni, melly alkalommal, mint halljuk, gr. Széchenyi István ő excja fog hires beszédet tartani, mellyre a' közönséget előre figyelmeztetjük. A' fenséges helytartó, István főherczeg távollétében, országbíró ő excja nevezetett ki helyettesnek ez ünnepélyre.

— A' gözősök ezentul délben tizenkét órákor indulnak Bécsbe; ez is a' drágaság miatt történik, mert a' vendéglők a' hajón el nem élhetnének, ha az ebédet, mit a' vendégek ezelőtt egyszer is elég drágán megfizettek, most kétszerre nem találnák föl 's — természetesen — kétszer is meg nem fizettének velök. Éljen a' drágaság, meg a' concurrentia! Azt mondják, hogy a' zsidók uzsoráskodnak, 's okozzák a' drágaságot; hej be sok keresztény tesz ki a' nem keresztelt zsidókon!

— Némelly lapokban bizonyos Hiador (álnév) azt állítja, hogy Sziligeti 'Mátyás fia' című, köztetszéssel adott dramája, egy általa (t. i. Hiador vagy kiesoda által) a' bíráló választmánynak régebben beadott (ettől azonban, szerencsére, el nem fogadott) szindarabhoz, mennyire t. i. a' lapokban foglalt tartalomtól gyanítania lehet, tökéletesen hasonlít. Bizony megérjük, hogy némelly urak még a' históriát is monopolizálni fogják 's nem engedendik meg, hogy az egész világ által szellemtulajdonul birt történeti adatokat kívülők más is felhasználhassa, bár hivatottabb 's képesebb elmék is találkozzanak erre náluknál. A' balgatagság olly kézzel fogható, hogy több szót nem érdemel. Csak némelly urak erőnek erejével ne akarnának híresek lenni; ez nagy baj, mert sok compromissióval járul, ha még olly szemtelen is az ember!

— Az általunk mára hirdetett keresztelési ünnepély a' budai hegyekben, Hászmann ur gyöngékedése miatt, elhalasztatott. A' mi azonban halad, el nem marad, 's mi jó lélekkel merjük állítani, miszerint ezen ünnepélynél érdekesebb 's magyarabb e' hegyekben még nem tartatott, 's azért minden jobb érzésű igaz hazafinak 's honleánynak a' testvérvárosokban, morális kötelessége, e' nemzeti ünnepélyt személyes jelenlétével diszesíteni. A' vadászdudvarnál mintegy 200 vendég illő ellátásáról van gondoskodva; a' többiek a' közel fáczán-'s

egyéb vendéglőkben találandnak pontos szolgálatot. Aláírni ez ünnepélyre négy huszasával nálunk is lehet.

— A' lófuttatások mult szerdán kezdettek meg, 's tartani fognak még holnap és jövő szerdán. A' jutalmak közt egy 1000 darab aranyos is van. — Egy kenyér ára mult heti vásárkor 5 forintra rugott.

— Bizony nem ártana, ha a' mostani vásárra, lófuttatásra 's egyéb ünnepélyekre összegyűlt nagyaink 's tekintélyesebb férfaink M a r a s z t o n i festész-academiáját meglátogatnák, hogy szemmel látott tanui lehetnének, milly érdekes ezen férfiú a' pártolásra, 's milly örökös szígyen volna, ha ennek hiánya miatt az olly szépen nekiindult intézetet bezárnia kellene! — A' derék igazgató legujabban T o n e g u t t i Jakab urat hozatta el Velenczéből, ki a' régi, kopott, vagy megrongált képeket 's olajfestvényeket olly művészileg tudja restaurálni, hogy azokon többé legkisebb nyoma sem látszik az idő mostohaságának. A' kik erről meggyőződni akarnak, látogassák meg az academiát, hol a' nevezett művész épen most teremti ujja Titian egyik legjelesebb tanítványának mesteri festvényét. — Az academia egyébiránt minden csütörtökön nyitva áll a' t. cz. közönség látogatására; 's miután itten már urhölgyek is részt vesznek a' tanításban, remélhetni lehet, hogy a' szépművészetet kedvellő uri nőnem minél számosban fogja a' rajzolás mesterségét megtanulni, mivel itt rokonnemü tanuló-társakra talál. Még egyszer ajánljuk, 's pedig a' legmelegebben, e' derék academiát a' t. cz. közönség teljes figyelmébe 's pártolásába; mert meg vagyunk győződve, hogy a' ki azt csak egyszer is meglátogatá, lehetlen, hogy méltánylatatt attól megtagadni képes legyen.

— Megjelent érdekes ujdonságul: 'Kedélyrajzok,' D e g r é Alajostól. Csinos novellagyűjtemény, igen mulattató olvasmány; mellről közelébb többet.

K I R Á N D U L Á S F R A K N Ó R A. Pünköszt-hétfőn, néhány fiatal barátaim társaságában, Franknóra rándultam, megnézendő az ekkor mutogatni szokott várbeli nevezetességeket. E' maig teljes épségben büszkélkedő lovagvár meredek hegyormon fekszik, Osztrákország széleinel. Eredetét némellyek a' rómaiakig, mások, nevérol okoskodva, a' góthokig viszik föl. Annyi bizonyos, hogy apostoli első királyunk, Gilet Miklós francia bevándorló urnak ajándékozá; később III. Friedrik császár birtokába esett, ezután pedig a' Vaisbriachiak birtoka lön osztrák főhatalom alatt, mig-nem Hollós Mátyás fegyvere hazánkhoz csatolá, meghagyván birtokosát, ki egyszersmind a' Sopron megyei főispánságot nyeré hódolása díjaul. II-dik Ulászló kormánya megint osztrák kézbe juttatá, és csak II-dik Ferdinánd alatt kapcsolattott vissza szomszéd vidékével együtt, midőn Eszterházy Miklós, akkori hatalmas főur, 500,000 forintért megvevé: ezóta, szakadatlanul, maiglan birja e' család a' várat és környékét. — E' várban őriztetik a' herczegnek családi kincstára, mellyet csak sok utánjárás és könyörgésre nyitnak meg, féltven a' benne rejlő kincseket, mik nem annyira belértékü drágaságok, mint inkább műremekfelé ritkaságokból állanak. A' fegyver és képtár mindenkinek szívesen föltáratik. Amabban iszonyu ágyukat, számra 36-ot, köztük kettőt 70 mázsásat, — régi puskákat, a' legotrombábbtól a' legfinomabbakig, melly utóbbiak leginkább olasz művek, továbbá kosármarkolatu kardokat, alabárdokat, dsidákat, pár csomó kopját, gerelyt, számszeres ijákat aczélrugókkal, — nagymennyiségü mellvérteket, sisakokat, egy csonka hóhérpallost, kétágu rabkorbácsot, kuruczlobogót, ozman lófarkos zászlót, — egy rozzant buzogányt, 'stb. 'stb. — mutogatnak minden történeti nevezetesség nélkül, ha csak a' megyének itten őrzött fölkelési készüllete, mint boldog maradvány a' győri csatából, ide nem soroztatik. Megjegyzendő, hogy paizsot egyet sem láttunk. Egyébiránt legalább $\frac{3}{4}$ óra kivántatik a' fegyvertárnak csak átfutására! — Az ó butorzat

teremek falait nagybecsű képek borítják. — Történeti férfaink, és pedig a' mohácsi vész utáni jelesek, eredetiben mind feltalálhatók itten. Jól esik a' szemnek ez ősi erődös vonásokat jellemző épségben látnia, — kiváltképen az öltözéki pompa, kori változatosságban, valami különös gyönyört nyújt az ősi korba elmerülő léleknek. Szinpadunk vajmi szép hasznát vehetné ezeknek, ha muzeumunk illyekben olly gazdagon ellátnék. Feltűnő volt előttünk, hogy a' hölgyképeknél már 1680. körül ölebecskék pompáznak. Mátyásunknak is van itten egy arczképe, ime fölirattal: „Naturalis et verissima imago Mathiae Carvini 1465.“ Vannak itten még roppant csataképek, népi jelenetek a' hollandi iskolából, és sok egyéb híres művészi remek; de nincs értelmes kalauz, nincs vezérkönyv! Csinos német leány vezetgetett bennünket végig a' teremeken, müértő figyelmeztetése egyik szobában ennyiből állott: „Da sind die Rebellen!“ Lenézve a' vár ablakaiból, most is igazoltatik Kisfaludi Sándornak, a' magyar nemesség költőjének, azon verse, hogy „a' földes ur kevély szemmel tekintett a' környékre, hol több falu parancsokat tőle vett.“ Látuk még a' 75 ölnyi mélységű kutat, mellynek tiszta vizshangjával néhány szavat is váltottunk. A' várudvaron egy vasöntetű lovagszobor áll, egyik kapu fölött pedig kitömött nagy krokodil függ. Ezek — a' várbörtönt is ide számítva — Fraknó nevezetességei. A' vártól fölfelé, Rozália még a' látogatott pont, a' határszéli hegytetőn, hol vámhivatal is van, itt nagyban üzött dohánycsempészet akadályozása végett. Innen lesik sokan a' kelő és nyugvó napot. — Különben a' várat borult kedélylyel, némán hagyók el. — Menet a' vasuti, 21 oszlopon nyugvó merész ivezetű hidazat kellemes látványul kínálkozott, mert alkalmilag, épen ekkor, az áldomás-ünnepély emeléseül, zöld diadalkapuk, számos diszlobogók által borítatott el! Az örömet hatalmas német versezet hirdeté, ujjongván a' haza szerencsésén, melly illyen óriási művet bír — nagy irigységére a' szomszédoknak. Éljen az üzérköltész!

T o r m a.

LONDONBÓL. Május 10. 1847. *) A' Pennypost, d'Israelinek az alsóházban szavalgatásai, a' bottali büntetés és szolgálatrövidítés a' hadseregben, a' spanyol házassági jelenetek, 's több más apróságok az egyedüli tárgyak, mikkél a' politikai világ jelen pillanatban bibelődik; ellenben a' zenészi világ két részre oszlott, mellyek egyike Lind Jenny, másika a' magyar hangszerda lnokok mellett rajoskodik. Előbbi, t. i. az isteni Jenny (!), végre megérkezett, 's már egyszer föl is lépett a' Her Majesty's theaterben az ördög Robertféle Alice szerepében. Soha még dalnoknő így nem fogadtatott, 's az angol lapok azt mondják, hogy e' tapsvihar egy a' jövődöbe vetett kérdőjel vala, mert erejének csekélyebb öntudatával bíró dalnoknő nem is merészelhete énekelni, sőt mintegy villámsujtottan kellett volna elhallgatnia. De Lind énekelt, 's maga a' britok kecseljes kis királynéja is kénytelen volt keztyűt váltani, annyira tapsolt népe élén. Staudigl és Fraschini éneklék Bertram és Robert szerepeit. — Tehát Svédok és Magyarok, — ez most a' jelszó! Négy énekes t. i. a' magyarok honából, Fekete, Fehér, Grünzweig és Zorer urak, rövid idő óta szinte divatba jöttek itt. Művészetök abban áll, hogy többféle vonó és fuvóhangszert hihetlen tökélylyel utánoznak. E' sorok írója még utazásuk előtt hallotta őket Pozsonyban; akkor azonban művészetök még csak eszme volt, mellyből sokfélét lehete csinálni, de melly még az idő tájt nem birt valódi beccsél. De most már annyira vitték e' művészek, hogy tehetségök legmélyebb zenészi jelentőséget, 's nem eléggé figyelembe veendő beccset nyert. Mert nincs hang-

*) Midőn ez érdekes levélre tisztelt olvasóink figyelmét fölhívjuk, örömmel értesítjük egyszersmind őket, miszerint K. urat rendes levelezőnkül megnyervén, a' britt fővárosból ezental többnyire magyar érdekeinkre vonatkozó eredeti tudósításokkal fogunk szolgálhatni.

Szerk.

szer a' földön, mely a' hangnak ennyi hajlékonyságával, illy dús és árnyalatos lejtésével birna, mint az emberi hang, 's ha e' találmány általánossá válik, mert nincs mi gátolná, — jövőben a' hangszerző sokkal hatalmasabb segédszerrel birand, mint a' jelen zenekarok, 's az emberhangnak csudálatos hatalma uj, végtelen mezőt hódítand magának. Ez ítéletet itt a' híres Mendelsohn-Bartholdi különös melegséggel mondá ki 's legközelebbi hangkölteményei netán tekintettel leendnek erre. A' királynő vala első, ki e' nemzeti dalnokokat estélyen 's meghitt körben magánál elfogadá, 's a' magyar dallamok győzelme hallatlan fényes vala; a' reakövetkezett estén az ezredi zenészek már a' 'K o m á r o m i e m l é k'-et játszá a' James-palota ablakai alatt, 's minden clubbok versenygenek e' művészek megnyerhetésében, minden gyöngéd l a d y h u n g a r i e n s o n g s (magyar dalokat) játszik, 's a' főváros utczaí zenéinek minden nemei sietve nyújtják e' divatczikket. E' szerint képzelhetni a' lelkesülést és tolakodást, midőn hazánkfiái végre a' Haymarket-színházban megnyiták reggélyeiket. E' színház jelenleg délutáni 3 óra tájban legdiszesebb gyűlhelye Londonnak, mi a' mostani évszakban, midőn idegen művészekről hemzseg a' város, nem csekély jelentőségű. Nem csekélyebb lelkesedést gerjesztének e' művészek már ezelőtt Lajos Fülöp előtt, ugyszinte a' belga és hollandi király, 's a' porosz király előtt Párisban, Brüsszel, Antwerpben és egész Németonban. — Az ezen dalnokok által támasztott figyelem következtében, a' Pestről származó fiatal J o a c h i m i s m a g y a r d a l o k a t játszott a' királyné előtt, 's ezen felül minden hangversenyben, miket itt Willmers ad, magyar változatokat hallhatni. — Igy végre elhatolt ide a' magyar zene, 's győzelmesen tört utat magának; miért is Erkel daljátékának adatása itt tán inkább helyén volna mint Párisban, hol a' királyi dalházban jelenleg nincs is kitünő dalnokszemélyzet.

Hirlik, hogy a' híres John Bowring, ki, mint tudva van, néhány év előtt már magyar népdalokat fordított, Vörösmarty és Petöfy költeményeit szándékozik angolra fordítani. —K—

U. I. Különös figyelmet érdemel még Magyarországra nézve a' német kórház Dalsóban London mellett, mely ott, egész Németonban gyűjtött segélypénzekből felépülvén, egy született bécsinek, Freund orvosnak vezérlete alatt egy év óta fenáll, 's már e' rövid idő alatt 472 beteget ingyen ápol, kik között 13 magy. mesterlegény, kik az angol nyelvet nem értvén, a' roppant fővárosban nyomoruan elveszendők valának, vagy legalább képtelenek voltak volna bajukat idegen nyelvű orvos előtt feltárni, annál kevésbbé segélyt kérni és nyerni. Ki Londont 's az itteni életviszonyokat ismeri, csak az birja teljes mivoltában megbecsülni ez intézet áldásait, 's igen helyes volna Németország irányában, ha dúsgazdag aristocratiánk egyik vagy másik tagja ez intézetet valamely felbuzdító adománnyal megajándékozná. —K—

Több rendbeli betegségek és akadályok miatt, a' jövő hétre nem közölhetjük a' nemzeti színház megállapított hetirendjét; szükségesnek és érdekesnek látjuk azonban a' t. közönséget értesíteni, hogy a' vendégszerepekre szerződötett híres amerikai nő Maywood asz. és Borry Pasquale, a' bécsi cs. kir. operaház legelső tánczosai már megérkezvén, „Gizella“ című 2 felvonásos balletból a' próbák megkezdettek, 's hihetőleg a' jövő hét vége felé már adatni fog, melyben a' nevezett tánczművészek először lépendnek föl, a' szokott belépti díjakkal. Rövid időre e' ballet után, vagy ha a' körülmények engedendik, még előtte, „A' királyné csatárai“ című opera, Hallevytől — melynek pompás disztiményeit Montini festette — kerülend színre először. Ugyan a' legközelebbi idő folytában fog Degré „Falusi imádó“ című eredeti vigjátéka is adatni, mihelyt László betegsége az előadásban gátul nem szolgáland. Ezek után a' legközelebbi ujdonság Szigligeti „Egy színésznő“ című drámája leend. Gondoskodott az igazgatás néhány igen jeles angol és francia színművek fordításáról is, melyek az előadási sorozatot e' nyárszakban is, minél érdekesebbé és változatosabbá teendik, úgy nem különben intézkedés van téve. Mercadante nagy híré „Horatiusok és Curatiusok“ című operájának megszerzése iránt is,

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI és KIADJA

FRANKENBURG ADOLF.

24. szám. — Junius 12. 1847.

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

BAJA, majus 31-én. Chiabay igazgatása alatti nemzeti színészársaság aprilis hó 25-kén fejező be előadásait, melyek sorát leginkább az újabb eredeti darabok foglalák; miért is méltó pártolásban részesült. — Majus 1-én fényes ünnepélynek valánk tanúi; ugyanis ő nagysága szentgyörgyi Horváth Antal uraság, kimutatandó azon vonzalmát és szeretetét, mellyel a' bajai polgárkatonaság iránt viseltetik, a' polgárkatonaság részére majust tartván, abbani részvétre, a' megyei 's városi tisztikar 's néhány honoratioron kívül, csupán a' polgárkatonaság tagjai, családjukkal, hivatának meg. A' fényes ünnepélyt, mellyet öröm 's jókedv d. u. 2 órától éjféltutáni 1 óráig ömle át, leginkább emelék ő nagyságának 's mélt. nejének a' polgárokkal szakadatlan nyájas társalkodásuk. — 2-kán kiküldöttség nyilvánítá ő nagyságának a' polgárság halálát, egy uttal ő nagyságát az „ezredesi“ rangnak felvállalására megkéré, melly rangot ő nagysága legnagyobb készséggel elfogadott. Ugyan az nap délután nyitattott meg a' Horváthkert, a' bérlo számos látogatóknak és fogyasztóknak örvendett. — Majus 9-én a' lövöldei multságok szokás szerint tánczvigalommal nyitattak meg; igen ohajtandó lenne, hogy városunk e' legszebb 's kiesb mulatóhelye hölgyeink által minél számosabban látogattnék. — Majus 30-kán kezdé meg Zunker és Szutter igazgatása alatti német színészársaság színi előadásait, mint mondják, jó sikerrel; — e' társaság, mint halljuk, a' Horváthkertben szinkört akar felállítani; valjon valami nagy zivatar nem döntend-e el itt is a' „deutsches element“-et?! — A' nálunk uralkodó inségéről 's gabonadragaságról, ugy a' látszó rosz termésről szólott a' Pesti Hírlap; — jelenleg a' szegények számára a' vagyonosok közt pénz gyűjtetik.

Irnai Püspök Sándor.

EGER, jun. 1-jén. Városunkban az inség iszonyu alakban kezd mutatkozni. Sarga arczu nők 's férfiak, gyermekek 's aggok lézengnek utcáinkon: elrongyolott öltöny-foszla-nyokban, összekulesolt sovány kezekkel kenyéért esdekelve. Ugy látszik: mintha az éhhalál előhírnöke már körünkben volna. De nemcsak városunkban dúl az éhség; hanem által-ában az egykor gazdag megye minden pontjain; és az élelmi szerek hiánya, vagy inkább azoknak majdnem a' hihetlenségig feleségizott árak miatt (egy pozsonyi mérő búza a' mult hétén: 50 ft volt) mindenütt nyugtalanító kedélyforrongás kezd éledni, minek félelmes következése meggátlása végett a' megye szükségesnek látta: a' rendkívüli körülményekhez képest rendkívülien intézkedni. A' megyéből az élelmi szerek kivitele megtiltatott, azoknak ára, különö-sen a' kenyéré, szigorún meghatározottat, és netalán ezen végzésnek nem engedelmeskedők ellen rögtöni karhatalom rendeltetett. Habár a' vagyon sértetlenségének elve ez által némileg csonkult is: de legalább a' személyisértetlenség, vagyis bátorság, ugy látszik, bizto-sított. — Városunk nevelődik: már benne két lap jelenik meg. Egyik nyomva, másik írva; egyiknek nem tudjuk, ki a' szerkesztője; a' másikat meg nem ismerjük. Mindkettőnek tartal-ma, ha nem silányság is, de tele grammatikai 's stylistis hibákkal. — Már valahára eljöhete azon idő, melly a' mult század büntetési modorát szétrombolná. Valóban: ha meggondoljuk, milly fonák elméleten, milly lélekismeretlenségen alapult azon fenyték, melly a' tolvajt a' deresre állítja, nyakába fekete táblát akasztva, azon cifra felirással: hogy a' szégyenpadra állított személytől mindenki őrizkedjék, 's kerülje, talán jobban, mint a' páriát kerüli India őserdeiben a' bráma választottja. Napokban is láttunk egy szegény rongyos nőt a' deresen állni, bámulatva érzéketlenül az ácsorgó sokaságtól. 's lelkünk elszomorodott, de nem azon, mintha ezen fenyték megszüntetését a' világosodott 's erélyes város tanácsától nem remél-hetnők; nem is azon: hogy a' középkor büntetéseit még magunkról egészen nem tudtuk leráznai: de mert szeretjük a' népet, mert annak lelkét, fájdalmas látnunk, mint törekszenek talán akaratlanul elfásítani 's közönyössé tenni a' büntetek nemei iránt.... Mikor jön el a' világosság reggele?... A' nyár közeledik: a' fürdőélet mosolyog felénk. Mind városunkban, mind Parádára gyülekeznek a' vendégek, és nem sokára mindkettőről részletes leend tudósi-tásunk, csak addig meg ne haljunk, — mi habekövetkeznek, azzal vigasztaljuk magunkat: hogy a' részletes tudósítást csak mégis, ha nem mi is, legalább más valaki megteheti; mi minden-esetre csak ránk nézve lenne szerencsétlenség, mert tudjuk, hogy városunkban laknak sokan, kik bizony nem bánnák, ha mentül hamarabb énekelhetnék már a' „de profundis“, csak azért is, hogy újságírók vagyunk, mi által a' hazának, nézetők szerint, ugy sem tehetünk szolgálatot. Megengedjük ezt nekik; mert nem tudják, mit eszelekesznek!

Márton.

EPERJES, junius 5-kén — Miatán egyszer már tevének említett az itteni ev. tanulóif-juság képzőtársulatában ez idén legelőször létrejött pályázásról: jónak tartjuk ennek ered-ményét is az olvasó közönséggel, különösen az ezt közelebb érdeklő ilyenmü társulatok-kal — tudatni. A' pályázásra beadott munkák mult hónapban egy, nem a' társulat tagjai-ból álló választmány által megbiráltatván: a' beszélyek közül Petrenka Márton „Két ál-dozat“ czimü beszélye, — a' vigjátékok közül mesterházi Nagy László „Másképp lett, mint akarta“ czimü vigjátéka — találtattak a' legjobbakkak, és érdemessitettek a' legjobb beszélyre és vigjátékra kitűzött két-két arany jutalomdíjra; a' legjobb balladára kitűzött egy aranyat pedig — melly a' társulat elnöke és a' bíráló választmány által még egy arannyal megtol-dított — Csengey Endre „Logody Simon“ ja nyéré el. — Igen ohajtandó volna, ha ezen pályázás minden a' honban létező ilyenmü képzőtársulatoknál divatba jőne! általa bizonyo-san előidéztenék az olly szükséges — de jelenben majd mindenütt egészen kihalt — ifjú ne-mes verseny; és igen hathatós ösztönül szolgálandna a' tehetségek kiképzésére. — Pár na-pok óta Várady és Somogyi igazgatásuk alatti magyar színészársaság mulattat bennün-ket. Sajnáljuk őket, hogy ügyességök és törekvéseik daczára olly kevés látogatóknak ör-vendhetnek! Sajnálkozunk különösen azon, miszerint hölgyeink részéről mutatkozik a' leg-nagyobb részvétlenség; pedig ugyan van ám városunkban elég magyar hölgy, ki a' német co-médiát a' világ minden kincseért sem mulasztotta volna el.

Sóvári Ödön.

N. SZALONTA, június 1-én. — A' végzet kérlelhetlen kénye egy szerencsétlen hatoltnak még szemfedelét is irgalmatlan kezekkel rántá le! — Ki a' halott? — kérded, nyájas olvasó. Nem egyéb, mint a' magas fokra hágott kinzó inség városunk szegénysége között. És a' szemfedél? Az éhkinál küzdő családot az idők zordonsága ellen óvó házfedel, mely az april 17-ki végzetes nagyon iszonyatos tüztengernek kietlen martalékává lön. — A' veszély retentő percén már tulvagunk. — Szerencsétlen városunkra ráborult a' síri csend és áll zordonan, mint vesztett csata után a' harcztér. — Ha végig tekintünk gyászbaborult utcáinkon, és szemünk beláthatlan messzeségig nem lát egyebet, mint a' pusztulásnak Isten sújtó karával felvont gyászos sátorát: épen oly érzelmek szagatták keblünket, mint azon tengerészét, ki, alig kiragadva életét a' vészes habok közül, a' biztos partról kémleli, egykor vagyónát és kincsét hordó hajójának roncsolt darabjait, 's ha meglátja, görcsösen emeli égfelé összekulcsolt kezzeit, és rebegő ajkáról, nem tudók, ima, megmaradt életéért, avagy átok, elvesztett javaiért? hangzik le. — Illy sajtó fájdalmak közepette van mégis, mi vérző sebeinket hegeszti, van, mi bús lelkünknek vigaszt nyújt: a' r ész z vé t, mellynél fogva több nemeskeblűek e' város szerencsétleneinek segélyt nyújtani törekszenek. — Nem tartozik e' lap köréhez, a' segélyadó felebarátok és testületek névsorát adnom; — de mégis kedves és háláteljes kötelességemnek ismerem, a' szerencsétlen szalontaiak nevében azon társulatnak, mely a' szépművészet oltáráról nyújtá a' részvét, a' kebele' legszebb virágát, — különösen pedig a' nagyváradi és debreczeni színielőadást rendezett műkedvelő társulatoknak, nyilvános köszönettel adózni. Tudjuk azt, hogy e' társulatok tisztelt egyénei öntudatuk helyeslésénél egyéb jutalmat nem várnak: de mégis fogadják kitünő sikerü és bőven jutalmazott működéseikért nyilvános hálánkat, fogadják kegyesen azon biztosítást, hogy nemes buzgalmuknak emlékét nemcsak szívünk mélyébe vésszük, hanem szerencsétlenségünk évlapjain is maradandólag feljegyezzük. — Örömmel teszem tudósításomat, hogy B. Vay Miklós ó nmlgát, az inség enyhítésére kinevezett k. biztost, városunkban, a' pusztulásnak eme hazáján, üdvözölni szerencsénk vala. Láttuk ő nmlgát, a' gyászos romok között fájdalmas arczkifejezéssel szemlét tartani, — láttuk ő nmlgát tanácstermünkben a' tettes megyei küldöttséggel 's városunk előjáróival a' nyomor és inség eszközeiről tanácskozni, — hallottuk ő nmlgának atyai tanácsát, és éreztük kegyességét, mellynél fogva az elégettek felsegélésére a' k. sóháztól fulveendő tete-mek összeget utalványozni méltóztatott. — Mindezek enyhítik a' nyomort és keblünköl há-lafohászt fakasztanak!

Rozványi György.

SOPRONI UJDONSÁGOK. Terra incognita! Nem ok nélkül mondák tudósaink, hogy hazánkat sem ismerjük egészen. Ime! jelesen felhozandó példa igazolja e' többek által kétségbé vont állítást. Lám eddig tan- és szószekeinkről, a' partiumokkal együtt, csak 52 megyéről emlékeztenek, holott mi az 53-diknak is nyomára jövének. Ez a' nagy közönség előtt eddig ismeretlen megye Sopron területében foglaltatik, hogy róla elmondathassék, mi a' városi nemes udvarokról: „est in territorio sed non est e territorio civitatis.“ Milly finom különböztetés! csak Verbőcziek teheték. Érintett megyének fekszik a' város közel érdekében, „Kuti vármegyének“ hivatván. Nevét azon forrástól kölcsönzé, melynek kőhomlokzatán e' fülsértő vers sántikál: „Magyar kut. Légy forrása soká ártatlan örömmek.“ Terjedelme: néhány holdnyi erdős völgyesség. Éghajlata: nyáron enyhehűs, a' sűrű lombok miatt. Termékei: növényekül: gyertyánok, cserfák, csepőték, moh- és gazzal vegyesen; ásványokul: föld és kő; állatokul: félénk nyulak és czinczogó egerek, néhány dalos madár, u. m. babuta, kakuk, pinty, — egy-egy méla csattogány, rigó és bűgö gerlicze, — aztán phlegmaticus hüllők, — a' tarka kigyón és fúrge gyíkon át, a' kellemes varangyig, végre a' rovaroknak myriadjai, kiváltképen nyálkás csimazok, hernyók és lepék, — estennen a' szárnyatlanok osztályából is. Ezek teszik élvezetessé az itt mulatást, mert illik tudnunk, hogy ez a' mi classicus Campaniánk, a' helybeli tanuló ifjuság itten ülvén meg erdei tánczvizalmát, ha a' pártoskodás megengedé. Mert persze, mint a' többi megyében, itten is van tisztújítás, és pedig évenként, a' közéletből tanult nevek és eljárás szerint. Csodálatos azonban, hogy a' jogegyenlőség az egész nemes ifjuságra nézvest csak a' választási szavazásig tart, a' választathatási képesség illetvén a' zseb- és fensőbb osztályzatú arisztokrátiát. A' választási joggal utcsinálási kötelesség is van kapcsolatban, melynek teljesítői kiváltsággal bírnak a' mulatságnál karzatul jelen lenniök, a' domboldalokról, vagy mókusként, a' fák sudaraira fölkiporodva nézhetvéjük a' választottak és vendégeik tánczeit. Illy tánczmulatságnak valánk a' napokban szemtanui, midőn meggyőződhetünk arról, hogy nemcsak a' nagy, de a' kisvárosi közönség is rettenhetlenül szereti a' zöldet: mert noha látkörünkön több napok óta, záporviselős felhők húzódoztak és dagadoztak, — alattok pedig szemölő porfergeteget forgatott a' szél: — mégis a' tánczvágyók pirosajku serege a' szabadba vonult, a' zöldnek minden ajánlóköt gyönyőreit megragadandók, netáni következtetéssel egyetemben. Csodálkozva tapasztalók egyszersmind, hogy a' hősiés kimenet által tanusított tánczszenv igen-igen kevésnek arczán és mozdulataiban tukrózódek vissza kellemesen bájolólag, — kivéve a' tánczörültség pillanatát, midőn az elmergett szemek, szétzízalt hajazatok elég kifejezteljesek, a' vágatott keringőnek enyészeti szárnyain. Tánczos ugyan nem vagyok, — de a' jó tánczot — e' lélekörömi tagjátékat — édesen nézem egész óráig. Hanem, uram Isten, hogyan ez a' soproni szépvilág tánczol, csupa unalom és boszúság. Azok a' kék szemek a' világért sem derülnek föl: megjeggedten egy pontra szegezvék, vagy jelentéktelenül tétovának; — a' piros ajkak — dehogy mosolyodnának el! — mindennapilag zárva, vagy legfőlebb egy-egy érdektelen szóra nyílnak meg; és az egész arczon mintha írva volna: „Urísten! nem ez gyilkolá-e meg egyik ősmet?“ A' többi testrészek, a' lábat illően kivéve, a' főnebbi kérdésre választ adni készülődnek. A' férfinem — gyér kivétellel — szinte így tánczol, kivált a' németrész. Azután a' külön tánczfajokat meny-

nyire kivetköztetik eredeti jellemökből! Az itten tánczolt franczia nem egyéb ebéd-töli csoszogásnál; a' körtáncz tojás közti lépegetés; a' csárdás mind ezeknek zagyaléka; a' keringő bachansi roham. Kecs, inger, büszkeség, csáb, kedves kaczeráság nem tánczi tulajdonok — helyüket egykedvűség, robotérezet, viszolyodás pótolván. Hosszasban szólánk ezekről a' szokottnál, — de, úgy hiszem, nem helyén kívül, mert legalább ismertetésül szolgálhatnak szavaink az illetőkre nézvest.

Mint hogy éppen nőket leczkézteténk, curiosum gyanánt említsük meg azon furesaságot, mely két agg kisasszony végintézetéből keletkezett. E' szelid szüzek hagyományánál fogva, a' városi tüztoronyban hetenként 2—3-szor zenézni szokás, időviszontagságra tekintet nélkül; — sőt zenézi buzgalmok az éjéről sem feledkezett meg, midőn a' leggyászosabb siri hangoknak kelle szerintök játszani; — azonban ezt a' város újabb időkben — hihetőleg a' hagyományzók szellemének nagy keserűségére — megszünteté a' toronyi dobolással együtt. Valjon a' nappali fogcsikorgató hangát nem volna-e szinte tanácsos eltörölni, az ájtatos hagyományt gyümölcsözőbb és jótékonyabb célra fordítván? Döntsek el jogtudóink. És valjon a' toronyörnek éji kiáltozásai nem hangzanának-e oly jól magyarul, mint most németül? — Különben is még megmaradna ugyan itt némelyek számára a' trombitálás németül.

Epen most halljuk, hogy Havy és Szabónak külföldre menendő daltársasága, minket is utjába ejtven, három előadással szándékozik gyönyörködtetni bennünket. Jövő újdonságaim között megemlékezem a' sikerről. Addig is Isten velünk.

Torma

TATA, majus 31-én. Ha az embernek rosszul megy dolga, sohajt, mint a' kárvallott cigány. E' tétel igazságot minden tartózkodás nélkül bizonyítja e' mostani idő, mely annyira ránk nehezült az élelem hiánya miatt, miként hajdankorban Pharaó hét sovány esztendei az egyiptomiakra. — A' Német- és Olaszhoz szerencsés sikerrel beutazott 's jelenleg Francia- és Angolhonba utazó dalmok- 's táncztársaság Havy Mihály és Szabó József urak vezérlete alatt két előadásra meglátogatott bennünket. Hallottuk e' jeles dalmoktól a' nemzetélet viszhangjait, melyeket eredetiségökben majd a' nép ajkain, majd költőink lantjain elzengetve hallhatott honszerelemtől égő kebelünk. Láttuk Fitos Sándort komoly méltóságában, mikép realisálta a' csikós néptáncz ideáját, 's miként tünteté elő a' „Komoly magyart” így nevezett lejtelve által. Ez előadások alkalmával történt azon botrányt, melyet egy jöttment 's ágról szakadt panszlav okozott, azon oktan önhiittségnél fogva, hogy ő nemes vérből (hm!) származott, — nem említem meg. Csak már egyszer találának fel oly szert azok a' gyógyszerészek, vagy inkább chemicusok, mely által az illyféle nyavalyákat el lehetne izzni! Van még itt egy másik egyéniség is, éppen olyan kiadása, mint a' fölebbi, ki dicséretünket méltán megérdemli. Ő t. i. franczia nyelvtanító, ezelőtt néhány évvel lézengett be hozzánk, hogy emészsze érdemtelenül, több hasonlókkal együtt, e' szép magyar föld izletes terményeit, — 's ő mivel hálálja meg mindezt? Azzal, hogy nem elégedvén meg, a' nemzet iránti rágalnakat nyilvános helyeken szórni, még a' keze alá bizott serdülő növendékek előtt is folytatja nemtelen tettét. Lehet csudálni, hogy az illetők, mind a' mellett, hogy maguk is megbotránkoznak, eltűrrik. Illyen forma növelői lelkületek lebegthettek Rousseau nagy lelke előtt a' franczia forradalom előtti napokban, midőn „Emil” című, növelés ügyében, gazdagon jutalmazott munkáját kezdé írni, mely így hangzik: „minden tisztán jön ki a' természet kezéből, minden elromlik az emberek kezében.” Ajánlom, édes oktató ur, olvassa el e' munkát, hiszem, reformálódni fog általa — ha megérti. C' est tout que j' avais vous dire, monsieur maitre. — Hattyligetünk diszlik. — Uszánk megnyílt, szép számmal tanulunk uszni, hogy annál hamarabb megtanuljuk — a' bukást. — Orbán napja megbecsülte magát: semmi sem fagyott el. — Benzó Ferkó rá-rá rántja azokat a' vérpezsgető csárdásokat. — Vásár nagy volt, kivált a' baromvásár! — Legméltóbb figyelmet érdemel a' tata-vidéki reformált tanítóikör, melynek főszéjén a' népiskolák jobb karba állítása; mintegy 30 helység tanítóiból áll e' társulat már is, hordatnak hírlapokat, könyveket, pályakérdéseket tűznek ki, a' mostani augst. hónapban lesz beadandó 'smüértökhöz bírálatra kiadatik; jövő gyűlésük sept. 30-án Kömlődön tartatik, a' mikor egyszersmind szavalati estély is rendeztetik. E' körnek elnöke Perczel Móricz, a' köztisztelőtű férfiú, ki erélyes közremunkálása által legszebb jövőt ígér e' csak most létesült 's legszebb célú társulatnak. Vegyének figyelemre, hazám egyéb vidékein levő tanítók, e' megkezdett munkát, 's olvadjatok ti is egy szívvé, egy lángzó kebelé, hogy a' nevelés annyira elhanyagolt ügye halottaiból feltámasztassék 's egy szilárd jellemű, honboldogító nemzedék viruljon fel szorgalmatok után.

Kefevölgyi Piros Pista.

Előfizetés az

„ÉLETKÉPEK”

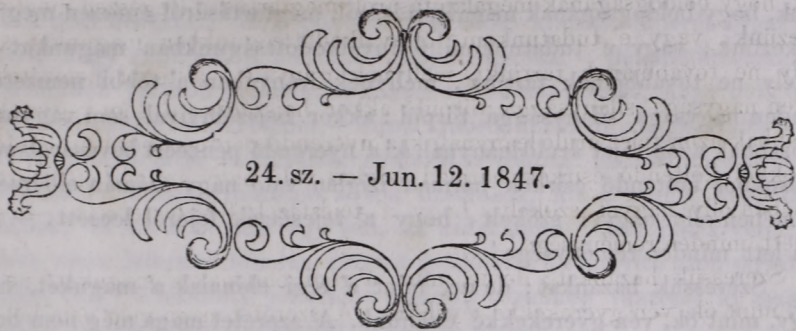
1847-dik második félévi folyamára.

Előfizetési ár Budapesten házhoz hordással félévre 5 ft, postán küldve 6 ft pengőben. — Az előfizetés Pesten csupán csak Landerer és Heckenast könyvnyomdája üzgszobájában (a' Pesti Hírlap kiadó-hivatalában hatvani-utca 584. sz.) fogadtatik el, és minden magyar- és erdélyországi kir. postahivatalnál.

„Életképek” szerkesztősége.

Hivatalos foglalatosságaim miatt még e' hó vége előtt Budapestről eltávozni kénytelenítettvén, az „Életképek” hátralevő 25-d. és 26-dik számai szerdán június 23-dikán, e gy füzetben (négy iven) jelenendnek meg.

Frankenburg Adolf.

24. sz. — Jun. 12. 1847.

VÁZLAT A' ZSIDÓÉLETBŐL.

Egyesülni : ez korunk jelszava. Vajha nálunk magyaroknál ne maradna pusztá szó, hanem tetté testesülve, boldogságunknak lenne egyik emeltyüje. Legyen kezünk, mennyi van; szívünk, fejünk minél több, annál jobb; de csak egyesülve vállhatnak hasznára a' hazának, mellyért léteznek és mellynek lekötelezettei.

És hogy a' társadalmi úgy, mint szellemi egybeforradás után — ha valamire jutni akarunk — komolyan kell látnunk, ez annyival igazabb és elmellőzhetlenebb, minél nagyobb eldaraboltságunk.

Mert hazánk eldaraboltságát még a' szétdiribolt német státuskákhoz sem lehet hasonlítani. Nálunk nemcsak minden megye, bizonyos tekintetben és kivált bizonyos idő óta, el van szakítva szomszéd megyéjétől, mintha nem is egyenlőn onták vala hajdanában őseik véreket: hanem még a' háromszilvafás curiának vitézlő tulajdonosa is sokszor a' legtávolabb elkülönözöttségben él társától. A' ki még ezen kételkedik, nem ismeri hazánkat; nem hallotta még a' hatalmas „Nekem még az Isten sem parancsol“-t.

És mi annak következménye? Itt vannak rakonczátlan folyóink, itt utaink. Szólnak ezek országra világra; nem is említve a' sok pártviszályt, mellyel hazánk annyira meg van átkozva. —

Eldaraboltság az egészség ellentéte. Hol pedig egészség hiányzik, ott átokká válik Istennek minden bősége! — Elégge sinyli meg a' magyar, hogy olly áldott az ő hazája! —

És honnan ered eldaraboltságunk? Hiuságunk-, elbizottságunkból!

Ha bár félig-meddig kijózanodtunk az „extra Hungariam“ bódító mondokából: legnagyobb boldogságunkat mégis csak azon tudatban találjuk, hogy magyarok vagyunk. Szép öntudat az; de csak akkor, ha ez nemes és nagy tetteknek szülője. Azonban, ha e' tudatunknak annyira örven-

düink, hogy boldogságának megalapításáról, megtartásáról egészen megfeledkezünk, vagy e' tudatunkoni fölfuvalkodottságunkban magunkat a' tökély ne továbbjának tartjuk, mellynek irányában a' többi nemzetek minden nagysága silánysággá törpül: akkor hajszálnyival sem vagyunk okosabbak azon tejet áruló leánynál, ki a' nyerendő pénzéért bevásárolandó tojásokból költendő csirkék harmad iziglen való nagy számán előérzett örömében olly nagyot szökelt, hogy a' tejesfazék fejről leesett, — és oda lett minden reménysége!

Szeressük hazánkat; de ne, mint a' régi chinaiak a' magukét, nehogy, mint ők, vén gyerekekké évjünk. A' szeretet maga még nem boldogság, valamint a' kórakás nem palota; de azzá lehet, ha a' meglevő anyagot kellőleg fölhasználjuk. Ha hazánkat olly módon szeretjük, hogy a' magyarosodni kívánó becsületes embert tőlünk elriasztjuk, körünkől kizárjuk: akkor a' palota fölállítására alkalmas kövekkel a' becsületes nap-számosok után hajigálunk, és illy módon bezzeg nem lakunk palotákban! A' haszontalan alkalmatlankodónak, vagy a' gögös befészkelődőnek adjuk ki az utavalót amugy magyarán; mert az első, mint a' hereméh, emészt és nem tenyészt, a' másik pedig vérünkől meghizik és bennünket dögöknek becsmérel; de ki közibünk letelepülni, körünkben fölvétetni kíván, és felénk nyújtja izmos, mocsoktalan jobbát, felénk álnokságnélküli szívét; ki test és lélekkel azzá akar lenni, mi vagyunk: annak tárjuk föl testvéri karjainkat, fogadjuk társunkul, mert bizony meg nem bánjuk. A' gazdaság annál jobban fizet, minél több rajta a' munkás kéz! —

Csakhogy, mint mondtam, testtel 's lélekkel kell akarnia; és erre nem lehetünk eléggé oyatosak: mert napjainkban sok a' báránybőrű farkas! Meg kell vizsgálnunk, vajon bir-e azon képességgel, hogy hazánk egyéb lakosaival egybeforradhat! —

Hazánkban a' zsidók azok, kik leginkább sovárgnak a' nemzet testével egygyé olvadni. Nézzük, mi érdekből kívánják ők ezt.

A' ki azt hiszi, hogy a' zsidó hazafiságból akar a' nemzet kapcsolatába fölvétetni, az nagyon csalatkozik. Hogy is volna ott hazaszeretetről tiszta fogalom, hol még a' hazáról sincs tiszta képzelem 's hol a' haza csak nyomasztólag és nem enyhádólag munkál? Legfőlebb a' tüzesben érző ifjakknál találhatni valódi hazaszeretetet a' zsidók között; de ezen szeretet nem tette buzditó, hanem lélekölő, miként a' tikkasztó napsugár a' szende virágnak. —

A' zsidó nem szeretetből akar átmagyarosulni, hanem boldogtalanságból. Mert, ha bár nem tudja világosan, miért? de érzi, hogy ő a' legboldogtalanabb teremtés a' világon. A' hontalanságnál nincs kínosb érzet, és a' zsidó azon egyetlen, ki nem nevezheti hazájának ezt a' földet, hová őt az Isten rendelé.

A' zsidónak nincs hazája. Mert a' hol ennem, innom adnak és az adománynak visszafizetésére csak becsstelen utakat hagynak nyitva: azt én ép olly kevésbé nevezhetem hazámnak, miként a' boldogtalan bünleány any-

jának nem nevezheti azon pokolszivü kerítőt, ki cifra piperét aggat reá, azért, hogy mind alább merüljön elfajultságában. — Kimondhatlanul kínos minden józanon gondolkozó elmére nézve azon tudat, hogy neki csak kegyelemkenyeren kell élni, — annál kínosb, minél fölvilágosultabb 's minél tisztábban látja át életének gyalázatos voltát! És mennyire képes ez fölláztatni a' kebelt, mutatják a' sok uzsorások, kik a' zsidók közt találkoznak, és kik közt nem egy van, ki azért szíjja ki hazájának vérét, velejét, mert lelkének minden érzetét gyűlöletté átfekélyíté azon piritó öntudat, hogy ő bármily jól viselje magát, bármikép tüntesse ki magát: mindig csak hitvány jogfosztott, hontalan marad! —

És ki annyira romlott vagy aljasult, hogy szülőföldje, embertársa belsejében dulhat, vagy életét gyalázat és megvetés közt elfetrengheti: ez még szerencsés, mert amaz gonosz és neki a' boszu gyönyört nyújt; emez fásult, érzéketlen! — De mit érez, mit csinál a' jobbérzetű? —

Innen az, hogy minden jobb érzésű zsidó olly forrón ohajtja a' nemzetesedést. És mennyire törekszik ezen ohajtását valósitani, azt mindenki látja, ki azt látni akarja is. És hogy még nagyobb sikerrel nem dicsekedhetik törekvése, annak valóban nem ő az oka. Ha elriasztják, vagy visszaijesztik őt a' hajdankori előítélet odujába, hol ő századok óta visszavonulva, barlangjának párázatát Isten szabadsága mennyének tekintí, mellyben csak az ő Istene székel, és kizárólag csak róla gondoskodik. Ne nevéssük az elbódultat, hanem inkább szánakozzunk rajta. Mit tehet ő arról, hogy olly elfogult? Az embernek kell, hogy valami ideálja, Istene legyen, kinek baját elpanaszolhatja, mitől boldogságát, szabadságát kérje. Ez ideál az embert annál mélyebben hozza alá a' földre, minél mélyebben áll ő műveltségben, és minél több van kívánni valója. A' zsidónak nincs hazája. Istenétől kér hazát, és meghallgattatik kérelme. A' vallás biztatja, hogy lesz hazája; a' hajdankori emlék megerősíti állításában, és a' zsidó hisz a' Messiásban, Czion fölépíttetésében, és boldog e' hitében: mert hisz van hazája! Boldog, miként az örült, beteg rögzeszmejében. —

És csak annyira lép ki képzeleti életéből, mennyire kárpótolja őt a' valódi élet. Innen az, hogy hazánk zsidósága az utolsó évtized alatt többet hagyott el ókori szokásaiból, és szorosban simult a' nemzethez, mint ezelőtt egy század alatt sem. Ezen időközben a' magyarok szinte több hajlandóságot mutattak iránta és a' művelődés iránt, mint ezelőtt egy századdal.

És még mennyire simulhatna? Egészen a' válhatlanságig; magától értetődik: ha a' nemzet részéről attól vissza nem tartatik, el nem ijesztetik! —

Magyarrá lehetne a' zsidó testére, lelkére, eszére, szívére és vallására. —

Hazájának boldogságához járulhatna ő keze minden munkájával, még a' legkeményebb mesterség, vagy napszámmal is. Mert a' zsidó csak addig rest és henyélő, míg a' mesterségek és mezsei gazdaság folytatására

akadályok gördítettnek elébe; és a' meddig ő egy elridegült castához tartozni kárhoztatva van. Mihelyt a' zsidólakatos, ha becsületes, nem zsidó-, hanem becsületes lakatos; a' zsidó paraszt szinte nem zsidó-bidó, hanem becsületes parasztember lesz: legott ő szintugy csenget-döngeti ülölőjén a' vasat, szintugy pattogatja ökrei után az ostor sudarát, mint akárki ember fia.

Hazájának fogja szentelni lelke minden erejét; és ha nem is áll az, hogy a' zsidónak nagyobb tehetségei volnának más hitűeknél: annyi szent, hogy mögöttük nem maradna semmiben. És mennyit nyerne ez által hazánk tudománya! Ő azt választaná magának, mire belső geniusza tüzelné. Ügyvéddé lenne, ha az Istenektől reá hivatta volna; és hazánk általa csak nyerne; mert a' kiváltságolt, ugy szólván, született ügyvédek csöppel sem hasznosbak a' hazának, mint a' született zsidók, ha e' kifejezés alatt az alávalóság értetik. Mérnök, gyógyszerész, bányász, nyilvános oktató, katona lesz. Az erők egyenlőképen föl lesznek osztva a' nemzet testén, és a' haza boldogsága még százszorta jobban segítettik elő, mint most egyetlen nyílt orvosi pályájukon, hol még azon emberi határzatnál fogva, miszerint megyei orvosokul nem választatnak, hitfeleik közt már annyira összetorlodoztak, hogy a' megélhetés forrását csaknem bedugák. Maholnap több lesz az orvos, mint a' beteg, és a' zsidó ifjunak egy becsületes kenyérkeresetével kevesebb lesz; a' tolvaj- és uzsorások száma pedig ugyan olly arányban növekedni fog. Így boszulja meg magát a' megsértett természet! —

Magyarrá lenne s z i v é r e, mert azzá lennie olly könnyű volna, és olly nagy boldogságára válnék; mert az ember lelke, miként a' csiga, magával hozza házát, érzelmei minőségét a' világra. Mihelyt eszméletre tér, már érzelmei megvannak, meritvék azon körből, hol bölcséjét ringaták. És ez érzelmei életével növekednek, és csak addig érzi magát valódi boldognak, mig e' virágokat szívéből ki nem szakítják. De boldogtalan az, ki hazájára nem gondolhat, a' nélkül, hogy e' kedvesének gyalázata eszébe ne ötlenék! —

Magyarrá lenne e s z é r e; mert most ő azzá nem lehet. Kitagadtatik az atyai ház közös osztalékából; saját kezére kell tehát dolgoznia. És mert testvéreitől semmit, még szánalmat sem várhat, és a' szegénység neki még gyalázatot is terem, rettegi a' szegénységet, inkább mint a' halált: gyűjteni, szerezni, önállóságra vérgődni, élte legfőbb föladata. És a' kegyetlen testvérek őt a' becsületes kereset utjától eltilták. Neki még egy uton járnai sem szabad velők. Körülczirkálja tehát szükségélesített eszének világánál az élet rejtekeit, belemerül a' becsütelenség homályába, és jaj annak, kit megkerít. Birvagy, irigység és visszatörles, mint annyi telhetlen nádaly, ragadnak az áldozat testéhez, és színek, szopnak, mig csak csepp élete van, és a' szegény haza kettősen vallja kárát. Ez mind természetes. A' közjó azon őstüz, melly az egyes ember elmesziráit magába fogja, hasznosokká teszi; de mihelyt azok a' jön kívül esnek, pusztítókká lesznek. — Végre pedig szeretni fogja hazáját, v a l l á s á r a. Mert minél kevésbé boldog az ember itt a' földön, annál inkább veti ki reményét a' vallás ho-

mályos, de épen azért üdvkecsegtető hazájába. Minél nagyobbak, sajtóbbak itt a' földön nélkülözései, annál csudásb és szebb jövőt képzel magának. De a' való mindég nagyobb becsü, nagyobb nyomatéku a' képzelt javaknál. Melly arányban az ember boldogságának serpenyője a lányomul, azon mértékben könnyül, emelkedik a' vallásfogalomé.

Szegfy Mór.

R I A N N I N A.

(Vége.)

V.

Tizenhat éve — olvasott nyugodtan Nina — hogy leányom elment a' sirba; azóta e' kebelt nem látogatta meg az öröm, csak álmaimban mosolyogtam néha, ha megjelent előttem menyasszonyi öltönyében, lilimkoszorúval fején, kezét nyujtva, kiengesztelődött mosolygó arczezal rebegve: „Jobb ott fen, atyám!” —

Vasárnap 's hétköznap uton voltam, üldözve őt; nem hallgattam soha misét 's isteni szolgálatot, mert félttem: hogy ez alatt elérhetetlenül messze szalad; nem imádkoztam szülőim sirján, nem gyóntam meg bűneimet: uzsoráskodni kellett az idővel; öreg voltam, több hatvanévesnél; sovány lovam hátán ülve kergettem országokon át, 's midőn már meg akartam ölni, mint kigyó kicsuszott körmeim közül.

Tizenhat éven át vándoroltam; most itt fekszem nyomorult ágyamon, küszködve a' halállal; tán megőrülnék még most is, ha két gyermekemben nem volna reményem; ők megboszulandják a' testvért. Legalább azon vigasztalással hunyom be szemeimet, hogy esküm utolérndi őket.

Köszönöm ezt is

Leirom reszkető kézzel történetét, 's végrendeletileg hagyományozom: hogy azt minden hetedik nap estvéjén átolvassák, így örökké élni fog emlékeikben az átok, mellyet még a' tulvilágról is fejőkre kiáltok, ha meg nem tartják esküjüket.

Hivek legyetek ahhoz, mit fogadtatok, gyermekeim, Hubert és Nina.

Tul a' tengereken van egy hon, zöld hegyeivel 's lapos alföldjével, mellyet Magyarországnak neveznek; ennek E . . . városában éltem át boldog napjaimat. Szerettem nőmet, mert jó volt, 's mindenfelett hű. Angyala volt életemnek, 's midőn eltávozott tőlem a' sirba, eltávozott tőlem az öröm 's boldogság is.

Csendes szobában, magas ágyon feküdt haldokló nőm, mellette három gyermeke térdelt, hangosan mondv a' miatyánkot; én az ágy lábainál álltam szomorun.

Nőm megáldotta őket, 's felém nyujtva kezét, szakadozva susogta:

— Szeresd . . . szeresd őket . . .

Szemei megüvegesedtek, . . . a' halálharang kongott.

— Oh, Mari! . . . kiáltottam összerogyva.

De már akkor meghalt. —

Öt év mult el; nőm sirja lesüppedt; nem feledtem el, de némileg életsorsommal elégtelt leheték, mert legidősebb gyermekem Hubert, asztalos-mesterségét igen jövedelmezően üzte, és Margit menyegzője közeledett; csak néha szorult szívem: ha nyomoru legkisebb leányom jövő sorsa jutott eszembe.

Két gyermekem boldogságán már örülnöm lehetett, de a' szegény Ninának nyugodalmát nem remélhettem: rút volt a' különösségig; az most is, és ő leány, ámbár Hubert hozzá arcban hasonló, csakhogy himlőhelyes; de ő férfi, és ez, ha az ördögnél csak egy vonással szebb, már nem lehet kétségbeesni, hogy szerető nőt nem találand.

Margit szép volt, halvány madonna-arczczal, ábrándos nagy fekete szemekkel, aranszinü hajjal, melly kétfelé választva göndörödött hattyuvállán alá; rózsajakkal, mellyeken tulvilági mosoly ömlengett; ifju, alig tizenhét éves 's menyasszony.

Még nem szeretett. Midőn azon hosszú, vékony, meghajlott alaku férfi, beteges, eldult arczvonásokkal, ki ugy mutattatott be neki, mint vőlegénye, részvétlenül megfogta kezét, 's a' jegygyűrűt reszkető jobbára erőltetve kérdezé: Margit, tud kegyed bodzatheát főzni? — a' szegény leány összeborzadott.

A' vőlegény eszélytelen kérdését kijavítandó, elkezdtem mintegy véletlenül beszélni azon gyönyörű angol lovakról, mellyek a' batárdban fogva lesznek, midőn a' templomba menend esküdni, és az élvezendő multságokról 's gazdagságról.

— Boldog leszek-e, atyám? — kérdezte hirtelen, gyönyörű fejecskéjét hozzám felemelve, Margit.

Meg voltam lepve; ezen igénytelen kérdés mennyi fájdalmat képviselhetett! a' lélek egy titokszerű jóslatának ösztönszerű nyilvánulását foglalthatta magában; de tervem kiszámított volt. Gerődy Filep gazdag 's aszkóros volt: három évet nem lehetett életének ígérni, 's leányom özvegy leend huszadik évében, bővelkedve mindennel, 's birva irigyelhető szépséggel; hittem, hogy boldogságából misem fog hibázhatni; határozottan kellett tehát válaszolnom.

— Leányom, boldog leszesz, nagyon boldog... egykor... bizzál bennem!

Hihetetlenül rázta fejét, 's bársony-szempillái között két nagy könyörtött meg; de nem szólt.

Azután tizenhárom nap mulva hűséget esküdtek egymásnak a' templomban.

Nem lett boldog. Lelkébe temette fájdalmait, mélyen, nagyon mélyen; ő nem volt mindennapi lény: meg tudott felelni kötelességének. Éjeket ült beteg férje ágyánál, vigasztalva azt, midőn neki még csak vigasztalása sem volt; beszélt neki a' jövőről, mellyhez neki csak reménye sem volt; fel tudta fogni életsorsát, — habár szíve vérzett, mégsem akart élvezni olly üdvet, melly fogadott esküjét szentségtelenitené meg. Volt valami magasztos feláldozás

egész lényében, mely tiszteletet követelt; azon halvány szomoru arczon egy életfájdalom vonaglott, míg sötéten sugárzó szemében hit az Isten iránt élt, ki a szenvedőknek örömet, a szerencsétleneknek boldogságot ajándékozand egykor, midőn a trombita hangjára megnyílnak a sirok, kiszárad a tenger, hogy az örvényébe süllyedettek feltámadhassanak.

Két év múlva meghalt Geródy Filep, egyetlen gyermeket hagyván hátra. Margit nem siratta meg, mert nem szerette soha, 's mégis egész anyai szeretettel bálványozta, szíve mindenhatóságával szorította kebléhez azon csecsemőt, ki nem volt a boldogság záloga. Szép volt ezen gyermek 's hasonló egy angyalhoz, ki gyöngéd piczi karjaival átfonja anyja havas nyakát. Minden öröme, egyedüli vigasztalója Margitnak ezen gyermek volt, ki még csak sirni 's mosolyogni tudott.

Gyermeke születése napját megünneplendő, házam barátjait Margit, teremeibe felkérte, mely alkalommal egy távol rokonom nője testvérét, ki látogatására jött, bemutatá. Magas, athletai termetű volt az idegen, érdekes arcvonásokkal, nagy, szénfekete szemekkel, melyek fölé gyönyörű szemöldök-ív borult, márványnyugodt homlokkal, melyet gesztenyeszín haj hullámozott körül. Huszártiszt-ruhát viselt, sarkantyus sarakkal.

— Feloe Lucilián; — mondá hangosan a bemutató.

Margit eleibe ment, karján ülő gyermekével; de midőn az idegen halványarczára tekintett, találkoзва annak átható, andalító szemsugarival: úgy érezte, hogy szíve hallhatón dobog; gyermekét kellett megcsókolnia, hogy elrejtse zavarodását. Bús arczán hajnali derű ömlött szét; tudtam, szeret az első pillanattól; — igen megtanultam ismerni az embereket.

Míg több ifjú leánykák, gyermekded rózsaaarczczal, tánczolni kezdetek: addig jókedvűen beszélgettek az idősbek 's asztalokon kártyáztak; csak az idegen állt magányosan, összefont karokkal; úgy látszott, nehéz gond zavarja örömét. Ollykor ábrándosan tekintett Margitra, ki mint félénk szűz állt, egyik kezével az enyém, másikkal barátnéja kezét tartva; nagyon, nagyon szép volt ezen pillanatban, mint virágzó ág; olly ügyes, olly könnyűnek tetszett, mintha szívét bánat nem lakta volna; mintha nem is ismerné gyilkosát a boldogságnak, olly sugárzó, szeliden mosolygó arczczal állt ott; én mégsem örülhettem, — a léleknek van elősejtelme.

Az idegen elfogultan közeledett leányomhoz, néhány szóval felkérte egy kezdődő lengyelre. Margit kezét nyújtotta neki; jól láttam, reszketett az. Sokat beszélgettek azután; úgy gondolta leányom, hogy imádsága meghallgattatott; hogy szerettetik, számítás nélkül, tisztán és örökre.

Leányom boldog volt. Vártam heteken keresztül türelmesen, gondolva, hogy Feloe nyilatkozatát velem közlendi, 's szövetségük áldásáért meg fognak keresni. Azonban három hó multával sem következett be reményem valósulása; Margitnak a jövőre nem volt eszméje: ő egész szívével süllyedt boldogságába. Elhatározott voltam.

Egy este, midőn Margit lángoló fejecskeje Feloe mellén nyugodott, és ez a karcsu derékot átölelve szorította szívéhez, — így szólítottam meg őket tettett nyájassággal:

— Minek titkolóztok örülő atyátok előtt? . . . no 's, fiam Lucilián, mikor lesz a' menyegző?

Meredten tekintett rám; ajkán pillanatra guny mosoly vonaglott, de azután megfoghatatlan lélekéberséggel fogta meg leányom kezét, 's egész boldogsággal felelt:

— Két hét múlva. —

— Istenem! — sohajtott Margit, mintha keble nem bírná el örömét.

Két hét múlva Lucilián megszökött. — —

Nem tudom leírni fájdalmát leányomnak, melly összetörte életjövőjét, mint összetörte játékszereit haragos gyermeke; de ki is tudná hűn utánozni a' csalogány hattyudalát, melly életével repül fel a' magasba? Megnyugodott sorsán, átok sem szakadt el szivétől; ő csak érezte, hogy van nagyobb kín annál, melly éheteget tanít tűrni; hogy szenvedni hosszan biztató reménnyel, melly mosolyogva int egy leendő jobb időre, nem kétségbeejtő; de élni jövő nélkül, ellopva tőle a' sziv utolsó bizalma is, nem találva egy vékony ágat sem, mellyben az örvények felett elvezető uton kapaszkodni lehetne, — egyedül állni ezen önző, csufondáros világon, hol mindenki csak megvetni tanulja társát, megcsalatott szerelemmel: az rettenetes annak, ki nem vetett kockát sorsával.

Azon határozott szándékát tudatta velem egy napon Margit, hogy szórakozása végett elutazand a' mehádiai fürdőkbe.

El akartam kísérni, vagy legalább Ninát kívántam, hogy vigye el, de ő úgy kért, olly édes, megnyugtató szavakkal fegyverzett le, mikép kénytelen voltam egyedüli elutazásában megegyezni.

Csak hamar elutazott ezután kis gyermekével 's szükséges uti kísérettel. Utolsó kézszoritása olly forró volt; hosszan tekintett arczomba, mintha örökre meg akarta volna tanulni annak legkisebb kifejezését; olly keservesen sirt, midőn még egyszer Isten hozzádot intett, kidőlve a' sebesen robogó hintóból, — hogy önkénytelenül hinni kezdettem: mikép elváltunk egy életre egymástól.

Tudva, hogy utja azon városos viendi keresztül, hol csábítója, boldogsága gyilkosa tanyáz ezredével: valami magyarázhatlan sejtelemről izgatva, féltetni kezdettem: azért nem igen sokat haboztam, valjon utána induljak-e?

Későn értem

Mig én sietve utaztam utána, ezalatt ő azon kised mezővárosba megérkezvén, hol Feloe feküdt, azon ember, kit gyalázatos jelleme mellett sem tudott gyűlölni: a' „három lépcső“ czimű vendégházba, különben is elsötétedvén, megszállt.

Nem tudta leküzdeni szive vágyát: még egyszer ohajtotta látni azt, ki megmutatta a' paradicsomot illatos virágaival, örömeit 's boldogságát az élet napjainak; de ki egyszersmind onnan aláki győző sima utra dobta, melly a' kétségbeesés országába vezet. Szeretett még mindig szive örök lángjával, 's szeretni is fog a' tulvilágon is, ha a' sirban el nem szakad az emlékezet fonala. Néha úgy képzelte, hogy még boldog lesz; hogy Lucilián

nem csalta meg. Oh, remél a' halálra ítelt is. Kell a' léleknek álom, hogy erőszakosan ne tépje szét az Isten akaratját.

A' kapuórtól utasítást véve, igen könnyen rátalált azon házra, melyben az lakott, kivel utoljára akart találkozni. Az előteremben egy szunynyadozó inast talált, ki, álmosan felvetve szemeit, haragosan mutatott egy ajtóra.

Lassan kopogott azon leányom, reszketve nyitván be azt; de a' szoba alakjai igen különbözök voltak a' keresettől. Egy kárpitos ágyon viasz-sárga beteges nő feküdt, kékes vonásokkal, hótiszta párnák között; lábánál ujdón született csecsemő sirt, így üdvözlőlvén az életet, míg az ágy mellett sovány öreges asszony ült, nagy fehér, fodrozott fejkötővel fején.

Eleibe sietett az asszony, kérdőleg rátekintve :

— Feloe kapitány ur? — szóla leányom halkan 's reszketve.

— Nincs honn, . . . sajnálom; felele egykedvűen a' szülésznő.

— Mit kíván férjemtől? — szólt közbe a' beteg szakadozott, lassu hangon.

— Ön téved, asszonyom; . . . Feloe kapitányt keresem, — fordult leányom az ágyon nyugvó beteghez.

— Igen, igen . . . Feloe kapitányt, ki férjem . . .

Mintha hidegláz futott volna idegein keresztül leányomnak, olly fagyosan borzadtott össze. Halvány arcza kigyult 's tántorodva kapaszkodott az ágy kárpitjához.

— Oh, ne tréfáljon, asszonyom, ne ültesse kiszáradt szivem homokába a' gyűlölet virágát is; . . . áldani fogom önt, csak mondja: hogy hazudott

A' szülésznő titkosan mosolygott; de a' beteg nő, látva annyi fájdalmát, küszködését a' léleknek, részvevően tekintett leányomra, ki összezsugorodva térdepelt ágya mellett, kérőleg emelve fel hozzá bús szemeit.

Megható lehetett a' pillanat. Ott térdepelt leányom, mintha hideg kőszobor volna: legkisebb indulat sem vonaglott halvány arczán, csak lelkében égett a' fájdalom; aljasan csalatott meg. Azon ember, ki neki a' jövő boldogságról beszélt, ki figyelmeztette a' legszebb, legfényesebb csillagra, csak szenvedély rabja, csak kéjencz volt. Hazudott érzelmeket, mellyeket nem hitt; leendő örömeiről akarta meggyőzni azt, kinek kétségbeesését előre kiszámította. Gazember volt. Örülési roham futott most végig Margit elkékült arcizmain: egykor nyájas 's szelid szemei kereken ki-düledtek; felállt, — lélekfagyasztó volt a' jelenet.

— Szereti-e gyermekét? — szóla fojtott hangon, a' beteg fölé hajolva, leányom; szeretnie kell . . .

Lázás sietséggel, mint tolvaj, kapta fel ezután a' siró gyermeket, 's rohant vele az ajtónak.

A' szülésznő fel akarta tartóztatni, de ezt olly hirtelen gyorsasággal taszította hátra, hogy hosszan bukott a' padozatra.

Már kinyitotta az ajtót.

— Ő elrabolta boldogságomat, én elrablom gyermekét; ordított Margit.

De ezen pillanatban mint mérges tigris ugrott ki ágyából a' viasz-sárga betegnő, dühösen támadva meg a' gyermektolvajt.

Küzdöttek némán 's szótlanul . . .

Leányom térdre bukott, tagjai rángatóztak, havas nyakát fogcsikorgatva szoritotta össze az anya.

Szemei kifordultak, teste ellankadt, — meg volt fojtva.

Gyermekét karjai közé szoritotta a' győztes nő, megcsókolta azt ki-mondhatatlan nyájassággal 's szeretettel; de ereje elfogyott: összerogyott.

Alig hogy megszülte gyermekét, kimerült ereje erőszakos megfeszítése következtében, miután megküzdött életcsatában egy örült kétségbeesettel, életere megszakadt.

Az anyai szeretet legyőzte az élet szeretetét.

Ekkor léptem be a' szobába; fekete képpel a' padozaton feküdt leányom, mellette gyermekével az anya haldokolva.

Halkan sohajtott a' nő, 's kezei erőtlenül lesiklottak gyermekéről, — meghalt.

Ott álltam közöttök, mint egy tébolyodott. 'S midőn a' szülésznő ezen életképet a' részletekig elmondotta, szívemet ördög ölelte körül.

Leányom hideg fejére tettem kezemet, megesküdtem rettenetesen: hogy megölöm a' történetek okozóját . . .

De ő kisikamlott körmeim közül: még azon éjjel, leányom 's öngyermekét ellopva, elillantott.

Margit az ő gyermekét akarta elrabolni, ő a' Margitét lopta el.

Hubert készített koporsót, 's eltemettük mind a' két nőt.

Azóta üldöztem a' lélekgyilkost, mint egy kísértet, kopott sárgás köpenyemben, minden pillanatban; de nem lehettem boldog: nem láthatam vérét folyni; talán Margitom gyermekét meggyilkolta? oh, légy átkozott még a' másvilágon is.

Emlékezzetek, gyermekeim, mit fogadtatok tegnap éjjel; esküvésteket teljesítetek; én nem sokáig élek már.

Ha megtalálnátok testvéretek gyermekét, szeressétek őt úgy, mint én szerettelek titeket.

Öt nap mulva értesültem, hogy a' bermudi szigetek kopárságába rejteztek; . . . midőn az utolsó röget siromra hajtottátok, menjetek . . .

Áldottak legyetek, ha megöltétek őt leányával együtt, — átkozottak örökre, ha szívetek irgalomra hajlana . . .

VI.

Nina elhallgatott.

Ott ültek némán 's gondolataikba merülve; csak a' tűz pattogott. Beáta érteni tudá rettenetes helyzetét; minden legkisebb részlet világosan tünt fel elméjében; lehetett-e reménye?

Ö jól tudta már, miért ellenezte atya a' szerelmet, mely összefűzte szívét azon ifjuval, kit eddig távol rokonának tartott. Csudásak az ég utai: azok szerették egymást, kiknek a' gyűlölség volna kötelességök, kiknek anyáik egymást fosztották meg életüktől, 's gyermekeik egymásban találják üdvöket.

Nina érzelmei sötétebbek voltak; neki egy atya átkát kell elhordoznia, ámbár vigasztalásul lelke, tiszta öntudata, védelmezte akaratját; nem hihette az átok teljesülését, mert szíve tele volt Isten iránti fogalommal; mégis egy esküt megszegni, egy haldokló utolsó ohajtását kijátszani nem lehetett a' nélkül, hogy szíve ezen ne aggódnék. De mintegy végzetszerű kegyelet ragadta meg keblét, melyhez a' szerelem ábrándos magasztalása csatlakozott, lemondásával egy életreményről, miszerint megmenteni legnagyobb ellenségét 's boldoggá tenni azt, kiért szíve legelső szerelmével dobogott, hivatásának hitte; kit szeretett, mint szereti a' nap meleg sugárait a' napra-forgó virág, minden érzelmével; legalább remélte, hogy lesznek órák, melyekben két boldog megemlékezend egy szerencsétlenről, kinek élete olly kopár, olly hideg.

Nem szóltak; érezték a' pillanat hatalmát.

A' csigalépcsőzetről egy rút himlőhelyes ember, sárgás köpenyben sietett lefelé.

— Nem hallottál atyádtól soha, Margit gyermekéről? — szóla hirtelen Nina, szomorú arcát felemelve, alig hallhatón.

— Ő az . . . ki a' kórházban van, . . . én őt szeretem . . . válaszolt önkénytelenül Beáta.

Nina összerázkódott.

Kimért hidegen közeledett a' himlőhelyes Hubert, összefont karokkal, olly fagyosan, mintha szív helyett keblében kigyó élne.

— Beáta, atyád meghalt; — azután számított nyugalommal szólt: — Meglátogattam, figyelmeztetni akartam egy eseményre, de szegény már örült volt. Azt gondolta, hogy bennem atyámat látja; nagyon nyomoru, nem öltem meg, . . . kinosabb élni . . .

Hangosan imádkozott a' szenvedő hölgy.

— Szereted-e az életet? emeltebb hangon szólt ismét Hubert, vadul megfogva Beáta kezét; — tudod-e, mit tesz meghalni? Kérdezted-e egy haldoklótól, milly érzés lehet, itt hagyni a' boldogságot 's fájdalmat? ha tetted ezt, úgy tudod, hogy annak a' halál rettenetes, kinek reménye van. Oh, meg lehet halni nyugodtan, ha a' jövőre nincs gondolat, te még boldog lehetnél, váltsd meg életedet . . .

— Hidd el, szép az élet, 's jöhet idő, melyben érzeményidre csak mint álmra repül vissza emlékezeted; jöhet idő, melyben magyarázhatlannak gondolhatod azon szerelmet, mely egykor lelkedben égett; oh, az órák, melyek évekké nőnek, meghozzák az enyhületet; elhalványul, elkopik az emlékezet is; ha nem felejtenénk, úgy ördögök, vagy öngyilkosok lennénk; szívünk egy tükör, melyben mindég más tárgyak tünedeznek fel, . . . még boldog lehetnél, váltsd meg életedet.

— Midőn öt nap előtt megláttalak, szivemben szerelem gyult fel; oh, én is tudok szeretni; légy nőm, és én rabszolgád leszek.

— El akartam tőled rabolni még a' reményt is; künn meglestelek benneteket: megöltem azt, kiben a' boldogságot hitted; menhelyedről kiszaltalak koholt 's általam gyártott levéllel, 's ide loptalak, hogy csak egy ut legyen életed megszabadításához.

— Beáta... ne fordítsd el fejedet; — — gyűlölni én is tudok a' megvetett szerelem minden erejével.

— Három óra mulva megkérdezem tőled, mit határoztál, 's három óra mulva vagy meghalsz, vagy keblemen sirod ki magadat. —

Nina ott ült a' székszámlayon, Beáta lábainál, jobbjára nyugasztott fejjel, hidegen 's nyugodtan, mintha nem érténé a' beszédet, mintha kőfaragvány volna.

Hubert már nem beszélt; egy lapos kőre ülve, vad arczczal, merőn tekintett Beátára, ki még mindig hangosan imádkozott; halvány vonásain nem dult semmi indulat, utolsó megszabadulási reménye is meghiúsult: készült a' halálra, midőn Nina felállt, legkisebb részvét nélkül, közönyösen elhaladva Beáta mellett, egy szögletbe lépett, honnan néhány pillanat után üvegkupát emelve, Huberthoz közeledett.

— Tehát, ... szóla tompán Nina, bátyja vállát érintve; — tehát a' haldokló utolsó ohajtását a' gyermekek beteljesítik. „Áldottak legyetek, ha megöltétek őt leányával együtt, 's átkozottak, ha szivetek irgalomra hajlana;” volt végső imádsága, — emlékezzél!

— Ha te meg nem ölöd, — tevé hozzá siri hangon — Isten legyen neki irgalmas; én is szeretem őt gyűlöléssel. — Hubert, ő csak életszeretből vetendi magát karjaid közé, 's legelső perczen meg fog csalni; három óra mulva meg kell halnia.

— Igyál egészségeért; — örülten felkaczagva kiáltott újra Nina; igyál egészségeért...

Hubert rá tekintett; rút vonásai fagyosak voltak, önkénytelenül emelte ajkához az üvegkupát, 's ivott, azután visszanyujtá azt, melyet Nina a' földre ejtett.

Nina távozott. Rút, görbe alakja a' lépcsőzeten tünedezett el.

A' tűz is ellángolt, csak az izzó üszkök veték szét vörös fényöket gyűrű-alakban; hangtalan némaság uralgott, csak Hubert lépett Beátához, nehézkesen megmarkolva a' szék karjait, azután biztatón szólt:

— Megszabadítalak azon vérszopó tigrisnőtől, ha szeretni fogsz...

Ismét nem kapott választ; ajkához emelt kezekkel, mintha habból volna kinyomva, halványan, reszkedő ajkakkal ült ott imádkozva Beáta, talán öntudat nélkül.

— Nagyon álmos lettem; — keblemben megszünt a' vihar; úgy tetszik... nem tudott több szót elnyögni Hubert, 's alálógó fejjel, a' kar-székhez támaszkodva, aludt lélekzet nélkül, mintha meghalt volna.

Beáta felugrott székéből, előre futott, — nem volt eszméje. Egyedül

élt a' föld alatt ; szabadulni akart, de a' lépcsőzetet erős vasajtó zárta el, . . . kaparta azt . . . összerogyott.

Három óra mulhatott el, midőn a' lépcsőzetten lábkopogás hangzott. Beáta eszmélt ; önkénytelenül gondolnia kellett, hogy a' rút nő jön esküje teljesítése végett, ki megölte bátyját, mert annak szive irgalomra látszott hajlani. Oh, sokat szenvedett, — bizott Ninában, 's ez ölte meg utolsó hitét is.

Csikorogva megnyílt az ajtó : Ninajött le egy alacson, rőt haju néger kíséretében, kivel valószínűleg már találkoztunk.

— Friond, vigye fel hátán bátyámat.

Miután e' parancs a' néger által teljesítetett, a' hideg földön eszméletlenül hevert Beátát emelte föl, és künn a' ködös szabadban egy erős öszvér határa ülve, azt ölébe helyezvén, szótlanul haladt alá a' hegyi uton.

Nina ezután égő gyertyával a' barlang minden butorait meggyújtotta, és felszaladt a' lépcsőzetten ; arcvonásai el voltak vadulva, — reszketett. A' földön kinyújtott karokkal nyújtózó bátyja mellé ült, 's gondolkozott.

Rongyos, meghajlott fedelével a' ház is égett.

Gondolkozott Nina két boldogról, — önsorsa nem jutott eszébe.

Hubert fölemelte fejét, tekintete az égő házra esett.

— Ki tette ezt ? — kiáltott, öklével fenyegetőzve.

— Te ; — felelt rekedten Nina — legalább vigyáztalanságod. Midőn visszasiettem hozzád elvégzett dolgaim után, már a' barlang egyes butorai égtek, te, bizonyosan a' kifejlett fojtó gőz miatt, a' földön hevertél ; Beáta öltönye már lángolt. Végző erőmmel ragadtalak meg, felbirtalak ; de midőn még egyszer vissza akartam menni, már a' lépcsőzet leszakadt ; megégett menthetetlenül ; talán ő gyújtotta fel ?

Hosszan, merően nézett Hubert huga szemeibe, megfogta annak két kezét.

— Te gyújtottad fel, tigrisnő, . . . ordítá eltorzult arczczal.

VII.

Beáta boldog lett Cassian karjai között ; még azon vigasztalásuk is meglett, hogy Beáta atyja dühös örülése csendes tompaságba ment át.

Nagyon boldogok voltak.

Soha sem hallottak Nináról 's Hubertről.

Ezek távol voltak tőlök, ott maradtak az ördögzigetek pusztaságiban. Nina minden időben visszaemlékezett a' boldogokra. Ő szerencsétlen maradt ; idők multak ; nem keresztelte szerelemnek, mi szívében lángolt, nem keresztelhetette annak, de az nem mult el ; visszaemlékeztek rá Magyarországon Beáta 's Cassián is.

Hubert soha sem tudta meg Beáta megszabadulását, mindig Ninára gyanakodott ; néha szive szorult, de évek mulva elfelejtette, legalább homályosan tünt fel emlékében Beáta képe, — 's megházasodott.

T . . . ér Lajos,

HYMNUSZ A' KOR ISTENÉHEZ.

Pénz a' kor Istene !

A' nép.

Üdv neked, ki társas életünknek
Emlőin magasra felnővél,
A' ki századok lassú folyásán
Nagy hatalmu Istenné levél.

A' kit a' nép, térdein imádvá,
Kényurává önkint fölkené,
Üdvözöllek hódolatjeléül,
Szolganép hatalmas Istene !

Bár kegyednek éltető sugárit
Dalnokokra nem terjesztgeted :
Érzik ők is megvetett hatalmad,
'S hírből bár — ismerik neved.

Méltán éri sértett büszkeséged
Megvetése e' bolondokat,
Kik, ha rajtok állna, összezuznák
Népimáda fényes trónodat.

A' ki szellemét ugarban hagyta
'S szíve érzekeménynyé változott,
Te előtted — mint megannyi érdem, —
Szolganéped, jobb ha pártolod.

Trónusodnak fénylő zsámolyánál
A' teremtés dicső remeke
Fölkáldozza keble Isténét is,
S fájdalom ! még ember a' neve.

Nagy hatalmad büszke érzetében
Diadallal el is mondhatod :
„Összezúzó, a' mi jó 's magasztos,
A' mit egykor Isten alkotott.“

Hadd zenegjem zárt ajtód előtt el
Érdemidnek fényes láncsorát —
Hisz tudom, hogy millióknak könnye
Ékesíti sápadt koronád.

Ah, de minthogy birtokod határin
Csak egy hangnak nyitva a' kebel,
'S tiéd e' hang csengő birodalma,
Énekekre senki sem figyel :

Harczi kürtnek csengő riadása
Lesz tehát majd keblem éneke,
Tán a' fásult szívek ébredvezve,
Egyesülten zengik el vele :

„Föl bitóra, föl a' nagyvilágnak
Jogbitorló zsarnok Isténével !
Gyáva 's hitvány, a' ki századunkban
Még előtted porban térdepel.

„Mért imádna bálványt, a' ki szíve
Rejtekében hordja Isténét ? —
Hadd ragyogjon fön az ész hatalmas
'S rabigádat zuzza szerteszét !“

Berecz K.

REGE MÁTYÁS CSILLÁGÁRÓL.

Besététedett már, midőn egy kellemes tavaszi napon Bécsbéli utamban a'
visegrádi kanyarulathoz értünk ; a' gőzös fődözetén, rajtam, a' kormányoson 's
egy félig alvó matrózón kívül, senki sem volt ; — mély csend honolt a' vidéken,
mellyet csak a' kerekek egyhangu zugása szakított meg, 's közbe-közbe búsongó
csalogány hangját hozá felém az esti szellő. A' kelő hold sarló-alakja gyér vi-
lágot árasztott, 's a' sötétkék egen itt-ott kis ezüstfellegek lebegtek.

A' viz tükre sötétes volt ; 's a' hegyek görbülése a' Duna további folyását
szem elől elzárva, azt regényes tóvá alakítá át, hol magát leginkább a' csendes
szerelem 's a' dult kebel szokta honosnak érezni.

Visegrád romjai felett magányosan és átható fényben ragyogott egy csillag ;
— sugarait búsan lövellé le a' várfalakra és a' szőke Dunára, mintha látogatóba
jött volna a' tulvilágból, keresni valakit a' földön, kit nem talált ; mi egy nemét
a' búsongásnak kölcsönzé fényének, melly az egész vidékre áthatott. Árván ál-
lott a' sötétkék egen egyedül, mint andalgó lánykának arcán a' köny, melly
igéző ugyan, de mégis komolyságot költ a' résztvevő kebelben, 's hurokat pen-

dit meg, melyek rezgése mélyen szunnyadó érzelmeket ébreszt : viszhangjait a mult, előérzeteit a' jövő fájdalomnak.

A' leszálló sugarak édesen csókolák a' suttogó habokat ; — hozzájuk simulának, mintha beszélgetnének velök, 's híreket látszának kérdezni tőlök a' multból ; és a' habok csendesen válaszoltak, híreik szomorúk lehettek, mert enyhítéseül az okozott fájdalomnak, mint a' gondos anya kesergő gyermekének, csillogó gyöngyöket hintének reája, bizalmasan enyelegve velök, 's ölelve őket testvérileg.

Sokáig tünődtem e' jelenet titkos okain, felkutatám a' multkor regényes mondáit, míg végre fellelém azokat, titkos kezekről írva egy barna virágu hervadt rózsabokor alatt ; ha szívesen hallgatják, elmondom.

Egy virág fejlődött a' visegrádi kertben, idegen éghajlatból átültetve, gyöngye, mint az első tavasz szellője, 's szép, minő a' korány, melyet a' teremő mosolya először idézett elő. Bimbó volt még 's minden neki hódolt, mintha varázserővel hatna élő és holt lényekre, melyek környezék. A' kelő nap legelső sugarait ő reá veté, a' növények egyedül körülé illatoztak, és a' szerelem édes dalnoka, a' csalóány, éji dalokat dalolt neki, — hangokat, olly édesen, mint az ártatlan leány első szerelmi vallomása.

E' virág Bianca volt, az olasz diáknak gyermeke. Mátyás, édes atyját Olaszhonból hívá ki fényes udvarába. Bianca, ki mindene volt e' földön, követé őt, csudálva mindenkitől, ki őt látta, mert ő volt a' vidék leggyönyörűbb lánya. Gazdag hollófürtjei, fehér gyöngysorral átfonva, árnyékolák körül kissé barnás arcát, nagy szemeiből élet és vidorság sugárzott, melyekben a' bársony-szemöld és sűrű pillák azon bensőleg mély érzést még inkább feltünteték, mely szülőföldének sajátja ; ajkai pirosak, mint a' fejlődő rózsza ; termete sugár és könnyed, hogy lépései inkább egy lenge zephir csókjai által ringatott virág mozgalmaihoz hasonlítanak ; 's az egész alakon valami olly igéző báj ömlött el, mely érzést látszott gerjeszteni a' hosszú folyosó márvány-szobraiban is. Ezüstcsengésű hangja az est fuvalma szárnyain lengett le az ősz Dunára, mely illykor folyamában megakadni látszott.

A' leány nem kerülte el Mátyás figyelmét ; kerti sétáiban Bianca követé őt mindenfelé, 's lángoló arcczal beszélt neki hona szépségeiről, 's midőn kérdé : valjon nem vágyik-e vissza ismét oda ? lesütött szemekkel „nem“ mel felelt ; kész volt nélkülözni szülőföldének gyönyörű ligeteit és kertjeit, csak-hogy Visegrádon maradhasson. A' kedvelt király illykor fekete fürtű fejceskéjét karjai közé véve, kebléhez szorítá, 's mint gyermekkel játszva, őt kis „csilágá“-nak nevezé.

Nem merem mondani, mit érzett illykor a' kis leány ; de előbbi vidorságát komolyság váltá fel, mely néhány könnyeseppet idézett nyílt nagy szemeibe, melyeket a' nap sugarainak arany szálain orzott el, és gyöngykoszorujába füzé drága ék gyanánt.

Ha Mátyás Visegrádról távozott, Bianca elhagyottnak érzé magát ; virágainál keresett vigasztalást, azokkal enyelgett, azoknak panaszkodott és társaságukban lelé fel némileg azon gyermekded mulatságot, melyet honlétében élvezett ; 's mikor visszajött, a' fellegek elvonultak az angyali arczról, derültebbnek tűnt előtte minden, még virágai is élénkebb színben ragyogtak, 's a' rózsák bimbaiból megannyi mosoly szállt az élénk leányka felé. — Csak egy virág volt a' sok közül, mely mindig sötéten tekintett reá, mikor közelébe ért, — mely olly átható volt, mint néma részvevő intő pillantat, mely aggaszt ugyan, de jelentését kétegytel értelmesszük. — És e' virágot ő ülteté, midőn először Visegrádra ért, — félt tőle mindig, és mégis, mintha varázserő vonzaná hozzá, gyakrabban megfordult nála, 's mint a' gyermek, kinek anyja tanácsot ad, lesütött fővel állt előtte,

a' néma tanácsot figyelemmel hallgató; — de midőn elfordult tőle 's Mátyás mosolygó arcát látá felé közeledni: a' titkos hangok elnémultak, és ő ismét a' király kis csillaga volt.

Egy csendes nyári éjen ketten ülének az illatozó virágok közt, bizalmasan beszélgetve egymással, de különböző kedélyvel. Mátyás, nem gyanítva e' bizalmaság által ébresztett szenvedélyt, a' kis leány irányában barátilag viselte magát, de nem számított a' szunnyadó tűzre az ifju kebelben, mely a' különben is heves természetben olly könnyen lángra gyul. Bianca sokáig ült mellette szótlan, 's csak néha mély sohaj árulá el az érzelmet, mely keblét dagasztá; Mátyás bizalmas volt iránta miúddig; számtalan kérdést tön neki, de a' feleletek kurták és szomorúak voltak. — Beszélt neki hadairól, vadászatról, mulatságairól; de ezek nem érdekelték a' kis leányt; csak mikor akaratlanul egy-egy kalandját pendíté meg, szorítá meg hevesebben kezét, és mintha kitörni akart volna belőle valami, minden idegei megfeszültek és egész teste remegett. — Mátyás most vevé észre, hogy azon gyöngéd szeretet, mellyel a' leányka iránt viseltetett, szerelmet idézett elő; feltevé magában, e' lángot eloltani, mert egy nemével a' kegyeletnek szereté őt. Nem akarva költé e' lángot, mely már tovább terjedett, mint hogy elolthatta volna; — megcsókolta kis kezét, szomorun hagyá el és szánta kimondhatlanul.

Sokáig ült még Bianca virágai közt, 's mintha könnyebben érezte volna magát általa, elpanaszlá azoknak szíve fájalmait, 's a' virágok hallgatni látszának őt; — a' szegfű felébredt álmából és kitért kebléből árasztá az illatot a' kedves kis leány körül, mintha az érzékek kellemes felizgatásával akarta volna elnyomni a' keserű kint, mely e' gyöngytiszta kebelt szaggatá; a' többi virág is minden ékességét és ajándokát, mellyet a' természetől kapott, hódolatára fejleszté ki; a' nagy rózsabokor, mellynek közelében elandalodott, kiterjesztette ágait körüle, 's hajnalpirosságu bimbai legszebbjeivel csókolá le a' perdülő könyűket arczáról, mellyek mint a' legtisztább kristály hullának alá, megtörve a' teljes hold sugarait; dicsoszorut képzének lehajtott barna fürtü feje körül; — egy virág nem osztá e' köztörekvést: borusan, de résztvevőleg nézett reá, és mintha mondani akart volna valamit, egyszerre felegyenesült, a' többi virág keblét eltakará, leveleik nem mozdultak, és a' kis császárvirág, a' mellette meténghez simult, mintha a' pillanat félelmet keltett volna gondolkozó keblében. Alig mult néhány perc, 's egy lenge zephir suhant át a' kert növényein, de e' szellő nem hasonlított a' tavasz gyermekéhez; mákonyszerűleg hatva reájok, egy mély, de kéjes álomba ringatá őket, a' barna rózsát kivéve, mellyet Bianca maga ültetett, és melly most sötét, a' szívig ható tekintettel nehezedett reá. Érezte e' tekintet súlyát, de nem meré szemeit lesütni, mert bűvös erővel voná magára pillanatit, mely fájdalom látszott visszatükrözni belőle a' méla hold sápadt sugarinál.

A' szellő, mintha távozni nem akarna, körülengé ez angyali alakot, és feloldva fürtjeit, bizalmasan játszott velök; végre megcsókolva az ajkain fejlődő rózsát, mély és hosszan tartó sohajjal eltávozott.

A' visegrádi őr éjfélét hirdetett.

És akkor eszébe jutának édes anyja végszavai, mellyeket hozzá intézett: 'ha veszély fenyegeti boldogságodat, szellemem eljövend hozzád és meg fog inteni.' — El akarta hagyni a' kertet, midőn észrevevé, hogy a' fürtjeibe font gyöngysort, Mátyás ajándékát, elvesztette; lehajolt utána és pillanati a' most ismét előbuvó császári virágon megakadtak, — nem bántá őt, hanem helyette rózsabimbót tűzött mellére, és sebesen távozott. Másnap reggel felkereste ismét, de a' kis virág már nem virult; színei halványak voltak, és hervadt kelyhe egy sugár lilomszál tövében nyugodott. Sejtés, vagy belső ösztönből siratá-e meg Bianca e' virágot? nem bizonyos; de midőn Mátyás reggeli sétájában őt véletlenül meglepte, még két köny ragyogott hosszú sötét pilláiban. —

Bianca szerelmét nem rég fődözé fel; nem tudta elején megfejteti magá-

nak azon édes érzést, mely őt oly vidorrá, 's néha kellemesen mélázóvá tevő; oly boldognak érzé magát, hogy gyermeksege örömeit is el tudta felejtetni; és napok multak a' nélkül, hogy a' tenger tajtékzó hullámira, vagy déli hazája virányira visszaemlékezett volna. De mióta e' gyermeki örömnél többet lelt fel szívében, mióta észrevevé, hogy óriási szenvedély foglalá el: elrémült a' küzdelem aránytalanságán, 's csüggeteg lön. A' regés utazó sorsára jutott, ki a' syrének hangjai után akaratlanul is önvészélyének elibe sietett. —

Mátyás nem sokára nője után ment Ausztriába.

Bianca előtt ez nem volt titok; jól tudá, hogy szerelme tárgyát nem bírandja soha; de a' szív önkénnyel uralkodik, 's ha uralmától megfosztatik, hasonlít a' lesújtó villámhoz, mely rombolva önmagát is megemésztí. Voltak ugyan perczei, melyekben nyugodtabban tudott gondolkodni szívbjai felől, és illykor átlátá, sőt megvallá önmagának szerelmi kábaságát; de mintha második természetévé vált volna, csak hamar elfelejté elmélkedésének eredményét; az ész helyét szíve foglalta el, 's ő ismét szeretett, mint azelőtt — végzetlenül.

Hetek multak e' tűnődés kinjai közt, Bianca arcza halványult, nagy szemekben a' gyász kettős lön, 's ha néha kis pir futá el a' szenvedésben még bájlóbb arczokat, az már a' sebzett szív vére volt, egy mély sebé, melynek fájdalma e' közforrásból egész valójára szétárada, és Visegrád legszebb leánya életét veszélyezteté. — Nappal gondolati Mátyásnál voltak, éjjel álmában látá őt; csak-hogy ez álmok nyugtalanok voltak, mert szerelme tárgya mögött fenyegető arczat látott örökké, — anyját; és így a' helyett, hogy éjei erőt és nyugalmat hoztak volna, még inkább lankaszták és nyugtalaniták őt.

Mennyi fájdalom kifejezése ült ez arczon! mennyi fellege a' szenvedésnek vonult már át e' tavaszi tiszta egen! Láttatok volna őt andalgásiban, szótlantul, néha egy-egy mély fohásszal tágitva kebelén, milly szép, milly imádandó volt! Fejét lehajtva hullámzó mellére, lesütött szemekkel, melyekből néha könny gördült le, mintegy oltani akaró a' lángot, mely emészté, órákig állott szótlantul a' helyen, hol annyi boldog pillanat élveiben részesült; — virágait már elfeledte, a' hold ezüst sugárai nem gyönyörködteték, a' csalogány varázs dalai, sebzett szívet érintve, fájdalmat okozának neki, sőt még a' vidék is, mely ezelőtt mindig elbájolá, most siri gyászt látszott magára öltetni; szóval: szomorú volt körüle minden, mert a' tárgyak csak kedélyének gyászfátyolán keresztül hathatának érzel mire. — Illykor eszébe jutának gyermeksege boldog évei, mikor gondtalanul játszott a' kéklő tenger virányos partjain, csodálva a' kagylók változó színét, és kíváncsian várva a' láthatáron feltűnő hajók hőszin vitorláit, melyekben akkor a' gyermek kimondhatlanul gyönyörködött.

Eszébe jutának édes anyja gondos és szeretetteljes tanításai, melyeket az ész kegyelettel őrzött meg emlékkönyvében, de a' szív elfelejtett, 's ha éltének e' tavaszi kellemét tovább fűzé, gyönyörű képekben adva vissza első 's utolsó szerelmének boldog perczeit: mint a' hamvadó vég szikra, belső érzelmei felvillantak az arczra, ezeknek nemét a' fenséges szépnek kölcsönzők; — oh de a' közel emlékek hópelyhekként szállongtak képzetének tavaszi virányára, és dermesztő hideget hozva magokkal, elfödék és lefagyaszták reményfáinak zöldjét, elvevék a' virágok színeit, lebilincselék könyűinek kristály-patakját, zord telt idézve elő, hol kevéssel ezelőtt a' tavasz zsengei mutatkoztak, hol megmarad ugyan a' nap, de sugárai nem melegítettek, meg a' kék ég sugárzó csillagaival, de velőig ható hideg szél által kergetett felhőktől eltakarva. Az élet előtte elvesztette kelleméit; egy vágyat érzett mindinkább erősödni keblében, melyet gondosan ápol, mintha elenyészéstől félt volna: itt hagyni e' világot, mely egy rövid élet számára annyi keservet készített; — minél többet foglalatosskódott e' gondolattal, annál inkább megbarátkozott vele, hogy végre bizonyos nyugtalansággal várá a' határozó pillanatot, — mert Mátyást még egyszer akará látni.

Beatrix Visegrádra érkezett. Bámulva csudálá e' pompát, melly képze-
lődését meghaladta; nem tudta, az épületek és művészet ékeit nézze-e, vagy a'
pazar fényt, mellyel a' királyi lakban fogadtatott? Mindenki hódolatát akará ki-
fejezni a' megérkezett királyné előtt, csak Bianca öltözött gyászruhába, mert e'
nagyszerű ünnepélylyel tétetett sirba reményének elhamvadt végsugára. Má-
tyás értette a' kis leány gyászát, bizalmasan vigasztaló pillantatot vetett reá, 's
mihelyt észrevétlenül szabadulhatott, csillagát felkeresni sietett.

Bianca Visegrádon már nem találtatott.

Másnap egy visegrádi halász csodálkozva beszélé, hogy midőn az ősz Du-
nán mult éjjel halászott, fekete ruhába öltözött hölgyet látott a' várból vigyá-
zattal a' Dunaparthoz közeledni; — miután néhány perczig a' kilágított abla-
kokra nézett volna fel, letérdelt, és, mennyire a' gyéren világító hold sugarainál
észrevehető, összetett kezekkel imádkozott. Azután a' hajába font gyöngyöket
kivéve, megcsókolá és keblébe rejté. Ez gyanut gerjesztett benne; de midőn a'
sejtett szándékot meg akarta akadályozni, már későn jött, mert azon pillanatban
csaptak össze a' hullámok a' gyászoló nő fölött. Leghíresebb buvár levén a' vi-
déken, utána ment, 's mint állítá, ha csak akkora lett volna is, mint a' Duna
aranypora, meg kellett volna őt találni annyi keresés után, — de a' test sehol
sem volt. Mikor ellankadva és átfázva a' vízből előjött, valami sajátságos hango-
kat hallott, mellyek nem a' királyi lak megszokott zenéjéhez hasonlítottak, mert
ezek olly kimondhatatlanul édesen hatának reá, hogy magát az Isten házában
lenni képzelte, és midőn feltekintett az égre, ott egy dicskoszoru ragyogott olly
fényesen, mintha napsugarakból lett volna kötve. — „Nem tudom, mi lehetett,
tevé áhitattal hozzá, de úgy rémlik előttem, mintha a' koszoru közt az imént
látott gyászruhájú alak állott volna.“

Néhány nap a' történetek után a' budai csillagász Visegrádra jött, 's öröm-
től sugárzó arczczal jelenté a' királynak, hogy délnyugoton egy ritka fényű csil-
lagot fedezett fel, mellyet Mátyás csillagának nevezett.

Mátyás soha sem feledheté kis csillagát. A' barna rózsza pedig a' visegrádi
kertben elhervadt, — 's a' nép soká emlékezett még az olasz diák gyönyörű hol-
lófűrtű leányára.

B á n f f a y S.

V Á N D O R J E G Y Z E T E K.

VII. VÉGSŐ SZAK- ÉS KÖZGYÜLÉSEK EPERJESÉN. SÓVÁR. MAGYAR-ISLA.

(Vége.)

A' britt „Association“ minden rendes tagja — kik választatnak — az első
esztendőben két fontot (husz p. ft), aztán évenként egyet fizet. Azigy bejövő pénz
tudományos tárgyak megfektetésére fordittatik, 's ennek már igen sok szép és fon-
tos eredményei voltak. Egy-egy gyűlés alatt 2—3000 font sterling (husz—har-
mincezer p. ft) is összegyűl. Minden szakosztály előterjeszti kívánatait 's az
azok valóstítására megkívántató költséget, a' tudományok érdekében, 's ezen
kívánatokat az ajánló küldöttségnek (Committee of Recommendations) adja
be, melly azokat illőleg szerkesztve, a' nagygyűlésnek adja be, melly az-
tán azokat sanctiójával erősíti meg. A' britt társulat jövedelmeinek te-
temes része egyébiránt, belépti jegyek által eszközöltetik, de ez
csak olly országban történhetik, hol olly nagy a' tudányszeretet, mint
Angliában. Nálunk az illyenekről hallani sem akarnak az emberek. Azon-
ban mi is tehetnénk valamit egyesületünk organisatiója által. Választhat-
nánk mink is rendes tagokat, kik évenként öt pengőt fizethetnének. De által-

jában ezen öt pengőt egyszer mindenkorra aláírási díjul kellene meghatározni gyűléseinknél. Minden, kit a' tudományos haladás érdekel, örömet lenné ezen csekély áldozatot a' muzsák oltárára. Ha e' mellett gazdag birtokosainkat 's nagyurainkat felszólítanók: vegyék szívékre ezen vándorló magyar academia ügyét, hazájok dicsőségére 's fajok kiművelésére: ők bizonyosan nagyobb összegekkel 's alapítványokkal is járulnának ezen nemes és fontos ügyhez, melly tudományos haladásunk egyik legfontosb tényezőjévé válhatik. Így aztán minden évben tehetne a' tudós gyűlés pályakérdéseket, mellyeket a' természettudományi társulat bírálhatná meg, 's a' bírálatok eredményét a' természetvizsgálók és orvosok gyűlésének referálná. Ennek elnöke bontaná aztán fel a' pecsétes levelkéket 's osztaná ki a' jutalmat. Ha felesleg jönne be pénz, még más fontos feladatok megfejtése is eszközölthetnék. Csak így lehetne ezen gyűléseknek mindég nagyobb érdeket és fontosságot szerezni, 's azokat országunk tudományos haladására 's anyagi jóllétére nagyobb befolyásává tenni.

Az indítványok után felolvasott értekezések a' magok helyén érdekel birhattak, de közgyűlésbe nem valók voltak, miért is ezen sorok írója ujlag bátor a' gyűlés választott tisztviselőit arra kérni, méltóztassanak közgyűléseink mennél érdekesebbé tételéről gondoskodni, 's ott csak közérdekű tárgyakról értekezések felolvasását engedni meg, ha gyűléseink iránt a' nagy közönség kedvezését megnyerni, 's azoknak nagyobb jelentőséget 's hatást szerezni kívánunk. Gyűlés után az elnökgróf vendéglé pompásan meg a' társulatot. Ebéd utánra két kirándulás volt kitűzve a' czemethei vasas és a' magyar-islai sósfürdőkbe. Az elsőbe nem volt kinek menni, noha ott is nagy ozsonna várta a' társaságot. Mindenki Magyar-Iszlára sietett, hol gróf Haller Ferencz magyar szívésséggel 's gazdag ozsonnával várta a' vendégeket; de lelki élvezetről is dicséretesen gondoskodott egy kis érdekes termény- és iparműkiállítás által. E' mellett a' gazdasági szakosztály buzgó küldöttjének, Török Jánosnak, indítványára a' derék gróf elnöklete alatt szakülés is tartatott.

Ezen gyönyörű fekvésű hely érdekét nagyon nevelte a' gróf által rendezett népiünnep. Paraszt ifjak és leányok, ünnepi ruhájokban, hosszú sorban valóan kiállítva 's később tánczra kerekedének. A' természetvizsgálókra nézve igen méltó tárgya volna a' figyelemnek az ethnographia is, különösen hazánkra nézve, hol annyiféle népfajok honolnak, 's hol magok a' törzsökös magyarok is, az ország különkülönbféle részében, annyira különböznek egymástól, testalkatásuk, beszéd módjuk, szokásaik 's erkölcsi jellemökre nézve. Ohajtandó volna ennél fogva, hogy ott, hol a' természetvizsgálók összejönnek, népkiallítások is eszközöltnének, 's hogy a' különböző népfajokról physikai és erkölcsi tekintetben mennél kimerítőbb tudósítások közöltnének. Ezen sorok írója örömmel emlékezik Harkányra és Besztercebányára, hol a' néppeli közelebb megismerkedésre némi alkalom nyújtatott. Mert hiszen van-e nemesebb, érdekesebb 's fontosabb tárgya studiumainknak, mint maga az ember? 's nem érdekes-e, nem illő-e, fajunk alsóbb osztályiról testi és szellemi tekintetben alapos ismereteket szerezniünk? Reméljük hát, hogy ezután, gyűléseink rendezői e' tekintetben is célirányos intézkedéseket teendének.

Még ez nap estve harmadszor is megvendégeltetének a' tudósok az alelnök által, Fejérváry Gábor ur lakházánál. — A' már fenemlített, felette nagy érdekű teremek szépen kivilágítva kínálkoznak itt utoljára a' szellemi élvezetekben gyönyörködőnek. Görögország fénykorának emléke lebegett az isteni művészet felénk mosolygó remekei felett, 's az Egyiptom, India és Mexico mesés földjén készült idomtalan alakok az emberi nemzet bölcsőjében uralkodott; de még mostani institutioinkra 's philosophiánkra is átvonuló eszmék eredeti kutforrásait tárák fel előttünk. Az emberi nemzet szellemi kifejlésének fokozatai annyi századokon keresztül, ércz- és márvány-szobrok 's emlékekbe merevülve 's e' termekben elmés összeállításba hozva, bizonyosan mindenki

keblébe maradandó benyomást eszközlének, 's köszönetet ébresztének a' fáradhatlan és izlésteljes gyűjtő, valamint a' nyájas és ismeretdús magyarázó — szíves házi gazdák iránt.

Augusztus 17-én volt az ötödik és berekesztő közgyűlés, melyben a' még tervezett három kirándulás végett tétettek intézkedések. Választmányok nevezettek ki Bártfára, Lipóczra és az eddig ismeretlen ó-ruzsini barlangba, melyek a' jövő nyolczadik nagy gyűlésen adandják be jelentésüket. Ezután ns Sopron városának meghívó levele olvastatván fel, a' nyájas meghívás köszönettel fogadtatott, 's elnökül hg Eszterházy Pál, alelnökül Kubinyi Ágoston; titkároknak: dr. Töpler, Sopron városa főorvosa, és Török János, a' magyar gazdasági egyesület titoknoka, választottak. E' sorok írója ezen választásokban meg nem nyugodhatik. Senki sem tiszteli 's becsüli őszintebben nálánál a' Kubinyi testvérpárt. Mert ezen két jeles férfiú, a' birtokos nemesek köréből, egész magyar hazánkban az, kik ezen társulatot keletkezésök óta meleg kebelvel pártolák, annak működését 's ügyét, nemcsak ön széles ismereteik, hanem tetteleges részvétőkkel is, tehetségök szerint előmozdíták, kik a' legközelebb tudományyszeretettel 's valódi lelkesedéssel résztvesznek mindabban, mi a' hon értelmi emelkedését eszközölheti. De ha a' társaság, az azt meghívó várost keblező megye értelmiségét mellőzve, maga viszi magával tisztviselőit, 's ez által mintegy kijelenti, hogy egy egész megye keblében nem talált egy illy gyülekezet vezetésére képes egyént, ez által bizonyosan sympathiákat nem ébresztend; de nem ébresztend tudományok iránti szerelmet sem, mik pedig ezen összejövetel főfeladatai közé tartoznak. Egy lelkes és művelt férfiú, milyet pedig mégis, minden hátra maradásunk mellett is, csak találunk minden megyében egyet-kettőt, összeköttetései, a' megyéhez viszonyai, rokon érzelmei, befolyása és hatása által igen sokat tehet a' gyűlés 's annak működései iránti sympathiák felélesztésére és nevelésére. Ezen sorok írójának meggyőződése tehát az volna, hogy a' hivatalkodó tisztviselők mindig azon megye kebléből választassanak, melyben a' társaság összegyűlési helyét kitűzi, mint ez más külföldi rokon társulatoknál eleitől fogva történt 's történik jelennem is. Hogy azonban ez a' társaság céljainak megfelelőleg történhessék meg, előleges és hatályos intézkedéseknek kellene tétetni, hogy az újonnan választott tisztviselők jó eleve értesíttessenek mindarról, mi a' lefolyt gyűlés alatt történt, 's nevezetesen arról, micsoda teendők lesznek a' jövő gyűlésen. Fájdalom, ez nem mindig, 's nem a' szükséges pontossággal történik meg, 's most is hónapok multak el, míg csak a' jegyzőkönyvek, rendeltetések helyére érkezének. Hogy a' jövő gyűlésre a' Fertő tavának, a' soproni köszénbányáknak, és Sopronnak gazdasági tekintetbeni leírása felől intézkedések tétettek, nem lehet eléggé nem helyeselni. Illynemű intézkedéseknek mindenütt kellene történni, 's a' meghívó városok és hatóságok az által bizonyíthatnák be valódiilag a' tudományok iránti vonzalmokat 's készségeket azok pártolására, ha illy intézkedések valóztatására segédkezeket nyujtanának. Egyébiránt hg Eszterházy Pál megválasztásának, valamint annak is, hogy a' nemes herczeg az elnökséget elfogadni kegyeskedett, a' tudományra nézve nem lehet eléggé nem örülni. A' nemes herczeg, ki Angliában tölté el élete legszebb éveit, 's ki szemmel látott tanuja volt az angol nemzet nagyságának mind szellemi, mind anyagi tekintetben, ki ennél fogva megtanulta ott becsülni a' tudományos műveltség roppant hasznait, 's kit bizonyosan önnemzetének emelkedése is mélyen érdekel, — a' magyar tudósok gyülekezetét is illőleg fogja méltatni 's céljainak elérését hathatós pártfogása 's tetteleges hozzájárulása által előmozdítandja.

Következtek a' bucsuzó beszédek. Az elnökrőf bucsut vön a' gyülekezetből, Abauj- és Sárosmegyétől, Kassa és Eperjes városától, lelkesen megköszönvén a' benne helyezett bizodalmat; mire az alelnök ipditványára, annyi fáradhatlan buzgalommal és ügyes tapintattal viselt elnökségeért a' gyülekezet

hálás köszönetet szavazott. Végre Kubinyi Ágoston, megköszönvén az egész társaság nevében a' két város és megye tisztviselőinek buzgó részvétét 's szíves fogadását, érzékeny szavakban bucsuzott el mindazoktól, kik a' társaság működéseit jelenlétükkel megtisztelék, eleveníték és buzditák. —

A' két város egyébiránt, a' bevett szokás szerint, emlékpénzt is veretett Bécsben, ezen gyűlés emlékezetére, mellynek egyik oldala a' két város czimerét mutatja, ezen felirással : „A' testvérileg egyesült szad. kir. városok, Kassa és Eperjes MDCCCXXXVI.“ A' hátlap közepén ez áll : „Szívesen fogadják az aug 10—16. egybegyűlt magyar orvosokat és természetvizsgálókat.“ Köröskörül a' cser-, fenyő-, bikk- és juharfa-galyakbóli koszoru galand-tekerületein a' kirándulási helyek nevei : Ránk, Jászó, Aranyidka, Lipócz, Bártfa, Sóvár, Vörösvágás és Ó-Ruzsin állanak.

Mindkét város azt, mit a' történt utasításnál és elősegítésnél fogva tehetett, megtevé a' tudósok mennél szívesb fogadására 's czéljainak elérésére. Mindkét város derék tisztviselősege vetélkedve igyekezett a' társaság kívánságainak és szükségének teljesítésében. Kassa városának jeles birája, Baranyai István, és polgármestere Rimanóczy Ferencz, megelőző gondoskodást tanusítottak a' társaság tagjai iránt. De Eperjes polgárai sem kevésbbé szívesek valának azok iránt. A' derék utazó John Paget azt mondja jeles utleírásában, hogy egész magyarhoni útjában csak Eperjesen részesült tetemes boszuságban 's gorombaságban. *) Azonban ez csak történetes esemény lehetett, mert hiszen mindenütt vannak bárdolatlan, goromba emberek, Londonban úgy, mint Párisban, Pesten úgy, mint Eperjesen. Mi őszintén mondhatjuk, hogy mindnyájan a' legnagyobb szíveséggel találkozánk. Mi legkellemetlenebbül hatott reánk, az gyűléseinknek két helyen tartása volt. Az időnek rövidege 's a' tárgyaknak összehalmozása miatt ugyanis, mindent csak futólag tekinthetünk meg, futólag végezhetünk el, 's több nevezetes dolgokat nem láthatánk, több érdekes kirándulásokat nem tehetünk 's az innen eredő szellemi veszteség csaknem kipótolhatlan.

VIII. V É G S Z Ó.

És most berekesztőleg kérdés : Micsoda eredménye volt ezen gyűléseknek a' tudományra nézve ? A' felelet, fájdalom! nem lehet kedvező. Ha összehasonlítjuk a' magyar természetvizsgálók és orvosok gyűléseit a' német, angol, francia és olasz tudományos gyűlésekkel, valljuk meg, hogy a' mieink amazok irányában igen csekély jelentésűek. Nálunk hiányzanak a' világhírű férfiak, kik a' külföldi gyűléseknek irányt, tekintélyt adnak ; a' teljesen kiképzett szakférfiak, kik az általok művelt tudományból mindig új dolgokkal, javításokkal, fölfedezésekkel jelennek meg ; a' természet titkaiba mélyen beavatott tudósok, kiknek ajkairól a' tudós vizsgálódások gazdag eredményeit hallhatnók. De ha egyrészt teljes avatottságu tudósokkal nem bírunk, nem dicsekedhetünk ám másrészt tudományoszerető publicummal sem. A' tudománynak 's tudós embernek nálunk, úgy szólván, semmi becsé. A' magyar átalában véve, még eddig úgy nézi a' tudományt, mint a' kenyérkereset eszközét, — másoknál nem egyéb az, mint csupa fényűzés, nélkülözhető felesleg. A' magyar, nemesnek, igen-igen kevés kivétellel, alig van fogalma a' tudományról ; neki elég a' földi mennyországra, ha jó paripái, jó bora, jó dohánya van, 's elég, ha a' napi eseményekről pro et contra vitatkozhatik, vagy legfeljebb a' politica feladatiról felületesen vagyis a' hasától okoskodhatik ; mert arról, hogy a' politica nehéz tudomány, melly csak gazdag ismeretek alapján teremhet üdvös gyümölcsöket, csak kevés magyar politicusnak van tudalma. Innen magyar nemeseink házában, kivévén talán egypár ro-

*) At Eperjes we met with almost the only instance of serious annoyance and uncivility which occurred during the whole of our journey through Hungary. (Hungary and Transylvania. London 1839. Vol. I. p. 483.)

mánt és verses könyvet, csak nagy ritkaság könyveket, kivált újakat vagy komoly tartalmuakat, találni, annnyival nagyobb olyan egyénekre akadni, kiknek némi ismeretök van arról, mi történik a' szellemi világban. Pénzt adni ki könyvre, nekik a' legszertelenebb pazarlás. Alig tudunk példát felmutatni Magyarországon, hol a' lelkesb eldődök által alapított könyvtárak az utódok által, nem mondom, folytattnának, de csak illőleg is fentartatnának, az alatt, míg más művelt nemzeteknél a' könyvtár a' házi butorzat legszükségeseb részei 's az élvezetek legbecsesbjei közé tartozik. Innen nálunk csak egyetlenegy szorosan tudományos vagy komoly tartalmu folyóirat sem állhat tartósan fel, az alatt míg más művelt nemzeteknél minden szak számos folyóiratokkal dicsekedhetik. A' tudományok egyes szakaiban csak gyéren tűnik fel egykét munka, mellyeknek alig találkozik vevője. Innen a' tudomány ápolóinak 's avatottjainak sirba kell többnyire magokkal vinni az ismereteket, mellyeket nagy fáradsággal gyűjtének, mert azok eredményeivel a' magyar publicum elébe állni nemcsak sikeretlen vállalat, hanem e' mellett anyagi veszteség is, 's Liebig, ha magyarul irta volna gazdasági vegytanát, nehezen adott volna el belőle évek lefolyta alatt egypár száz példányt, az alatt, míg az hazájában néhány év alatt hat nagy kiadást nyert, azonkívül, hogy az minden művelt nyelvekre lefordított. Innen az alatt, míg más művelt nemzetek enthusiasmmussal határozó vetélkedéssel haladnak előre a' tudományok pályáján, egy tizennégy millióból álló 's a' műveltebb nemzetek sorába tartozni akaró nemzet alig tud egypár kitünő 's önálló tudományos munkát mutatni fel; a' tudományok elébb vitelére pedig alig tehet évenként egypár homokszeret a' tudományok oltárára. És a' mi tudományos műveltségünk e' szomorú képét még sötétebbé teszi az, hogy viritó ifjuságunk — mellytől kellene várunk ezen tekintetben is a' szebb jövőndöt hazánk egére — a' tudományos élvezeteket gondjai legkisebbikének tartja. Innen, míg a' rendszerint zsúfolva tölt Pillwax kávéház előtt seregestől áll reggeltől estig az ifju tömeg, 's nézi leszállni az ég világszóró csillagát, olly helyre, hol lelkét ismeretekkel gazdagithatná, vagy nem is megy, vagy ha megy, — kivevén, hol politiciáknoklatokat hall — azt lármájával profanálja. Valóban illy kevés tisztelet és vonzalom mellett a' tudományok iránt, igen keveset lehet várni a' jelen nemzedéktől.

De ha a' magyar közönség a' tudományok iránt közönbös, részvétlen és hideg: talán a' hatóságok, ön magas érdekeiknél fogva, csak pártolják tán a' tudományokat? — Fájdalom, nem! — Igen kevés hatóság van hazánkban, melly mindeddig tisztán a' tudományok érdekében, nem mondom, tett, hanem csak erélyesen felszólalt volna is. Az academia, iparegyesület, természettudományi társulat, részesültek-e mindeddig a' nemzet pártolásában 's kedvezésében? Csak az egy nemzeti muzeum az, melly eddig a' nemzet pártfogásával dicsekedhetik. De mi más intézet lehetne abból is, ha azt a' nemzet a' tudományok igényei szerint kívánná kezelteni! 'S a' magyar tudományos műveltség egyetlen forrását, a' pesti egyetemet, nem engedi-e a' nemzet, a' mindenfelől elevenen nyilatkozó közohajtás ellenére is, még mindig a' réginek kerekéin mozogni? 'S hol állanak egyéb tanító-intézeteink is? Bizonyosan olly szegény helyzetben, a' hátramaradás olly szembeszökő fokán, — ki nem véve még a' protestáns iskolákat sem, mellyek pedig szabadabban mozoghatnak —, mellyen nem lehet a' valódi haladás emberének mélyen el nem szomorodnia 's hazánk jövőndöje felől csaknem kétségbe nem esnie. Mert a' tudományok a' jelen korban olly óriási lépésekkel haladnak előre, hogy azokat a' jelen magyar nemzedék utolérni többé nem képes, 's mit várhatunk még a' jövő nemzedéktől is, mellynek mi olly szegény segédeszközöket készítünk és hagyunk?

A' dolgok illy kedvetlen állásánál, nem lehet rajta csudálkozni, ha tudományos egyleteink 's gyűléseink gazdag eredményeket nem mutathatnak fel. Olly országban, hol a' tudományos előmenetel nélkülözhetlen segédeszközei

hiányzanak; hol ha valaki tiszteletes polezra akar jutni a' tudományos műveltség pályáján, azt egyedül ön fáradhatlan szorgalma, szilárd feltétele, kitartása és a' soknemű akadályok férfias legyőzése által viheti végbe; hol a' tudományos műveltségnek csaknem semmi becsé nincs; hol végre vizsgálódásnak, tanulmányinak, igyekezeteinek legszebb gyümölcsei, legtöbbször részvéthiány miatt, vele sirba vándorolnak; valóban ha egyrészt csudálkozni lehet rajta, ha valaki életét, az annyi fáradsággal, költséggel és feláldozásokkal járó tudományok művelésére szenteli: másrészt őszinte tiszteletet érdemel az, ki a' fentebbi leverő elméleteken felülemelkedve, lelki tehetségeit 's erejét a' tudományok művelésére szenteli. 'S hogy ez nálunk sok esetben előfordul, azt ha egyrészt örömmel tapasztaljuk, másrészt ki kell mondanunk azt is, hogy ha szép tehetségekkel megáldott egyéneinknek annyi módjok, annyi buzdító alkalmuk volna, azok teljes kiművelésére és gazdagítására, mint más művelt nemzetbelieknek: bizonyosan épen olly messze haladhatnának a' tudományok művelésében, mint akármely más nemzetbeliek. Ha ezeket 's több itt fel nem hozható 's ki nem fejthető körülményeket fontolóra vett volna a' Xeniai írója, — ki, mint mondják, Pesten eszi a' magyar kenyeret —: bizonyosan nem gunyolta volna ki olly hidegen 's megvetőleg a' magyar orvosok és természetvizsgálók gyűlését *), melly a' dolgok illyen állása mellett mindenesetre őszinte tiszteletet és méltánylást érdemel mindazoktól, kik hazánk állását a' tudományok irányában, más nemzetekhez képest ismerik; kik tudják, hogy ha egyrészt a' legfényesb tehetségeknek is el kell lankadniok ott, hol nincs buzdítás, eszköz és alkalom: másrészt értelmi nagyság egyedül csak ott fejlethetik ki, hol a' tudományok egy egész nemzet buzgó pártfogása alatt haladhatnak előre, kitűzött pályájokon. **)

A O A.

A' BEKESEKHEZ.

Parodia Berzsenyi „A' Magyarokhoz“ czimű odájára.

Romlásnak indult hajdan erős bekes!
Nem látod a' megy színe miként fakúl?
Nem látod a' bosszus molyoknak
Ostromait nyomorult irhádön?

Nem fojthatott meg, bár közepett valál
Folyvást (?), a' bosszus franczia Győr alatt;
A' szent rokonvérbe füresztő
Tisztujtás tüze közt megálltal, ...

Nyolezszáz havaknak morgalomárja közt
Pankrót uradnak czopfja erősen áll,
Ámbár ezerszer vaktüzeben
Önmaga volt, ki magát pofozta.

Mert régi béllés 's belhoni czérna volt,
Mi összetartott fergetegid között,
Üttetve győztél, bár uradnak
Sokszor inába szökött a' szíve.

Megdönti, hidd el, mostani kopni tért
Béllésed; egy lágy ősz dere csípi el
A' vén urat, ki annyi ádáz
Kortesütést mosolyogva türt el.

Most por, penész és molykaraván emészt!..
Nézd bár a' bundát, mellyen az éjszaki
Szélvész ki nem fog, benne termő
Férgek erős szíjait megörlik,

Nem ronthatott el tégedet egykoron
A' vad szopócák xerxesi tábora
'S gallérod ostromló kutyáknak
Sarkaidat követő csoportja.

'S végtére ködmönfoltnak alig való ...
Igy a' bekesnek támasza, talpköve
A' birkabéllés, melly ha elnőtt,
Róma ledől 's rabigába görbed.

*) Der ungrische Naturforscher-Verein.

Wisst Ihr, warum man den Verein der Chirurgen und Aerzte beliebt?
Mann will forschen darin, ob in Ungarn es nicht einen Naturforscher giebt.

Deutsche Xenien aus und für Ungarn. 2r. Strauss Leipzig 1842. S. 20.

**) Most, miután e' jeles cikk bevégezve van, igen ajánljuk annak figyelmes elolvasását a' tisztelt közönségnek, melly a' kénytelenített megszakasztásokért bizonyosan nem fog nehezteni, ha lapunk szűk körét illő tekintetbe venni sziveskedik. Reméljük, hogy az élvezet, mellyet e' cikk olvasásából meríteni fog, bőven kárpótolandja a' majdnem félévi várakozás idejét.

S z o r k.

Mi a' bekes most ?.. Rút kac zamajka-váz ;
 Letépve fényes préme ; könyökje lyuk ;
 'S tókélyesen szörmentt ölelben
 Kotlanak a' kegyeletlen érczék . . .

De jaj, csak így jár minden az ég alatt ;
 Forgó vízszomság járma alatt nyögünk ;
 Tündér szerencsénk földhő' vág, majd
 Légbe röpít, valamint a' laptát.

Felforgat egy félszázad igen sokat :
 Lám a' diák nyelv szép ege béborult,
 Ledőlt már sok nemes harangláb,
 'S még hihetőleg igen sok eldől . . .

Pajor István.

L I T E R A T U R A.

VI. Magyar Szépirodalmi Szemle. Kiadja a' Kisfaludy-társaság; szerkeszti Erdélyi, nyomtatja Beimel, Pesten 1847. (1-től a' 18-dik számig.)

(V é g e.)

Bírálatokon kívül értekezésfélékre is bukkanunk a' Szemlében ; ilyen értekezésféle az ,angol költészet' című a' Szemle 3-dik, 4-dik, 8-dik és 9-dik számában. Veleje ennyiből áll : Semmi szárazföldi nép belletristicájában sincs a' nemzeti gondolkodásmód oly tartósan kitüntetve, vagy oly szorosan simulva a' socialis viszonyokhoz, mint az angolokéban ; mai időben társasági élet és irodalom Olaszországban két egymástól igen különböző dolog ; a' francziák classicismusból tulzásba, rakonezátlanságba mentek át ; a' német a' hamis eszményiség tulságaiban sinlódik ; az angol irodalom maradandóbb hatással van az angolokra, mint a' német irodalom a' németekre, az olasz az olaszokra. Az angol irodalom eredetiségének oka azon tény, miszerint az angol az egész világgal legbensőbb közlekedésben áll, attól mindent elfogad 's vérivé tud változtatni. A' politikai röpiratok 's hirlapirodalom Angliában mindenható erővel birnak egy közvető, t. i. egyesületek által. Az angol költészet pályáját a' lyrán kezdé meg és pedig tulnyomólag, de kiképzése lehető fokát soha sem érte el, oka az angol éberebb gyakorlati jellem ; lyra után az epos szerepelt ; az angolok nem mérközhettek műeposaikban más keresztyén népekéivel ; mert költőik inkább vevének föl idegen, mint hazai tárgyakat, miért eposi műveik csak a' műveltebb kis körökre szorítottak, míg a' nép mind mai napiglan csak a' maga művészetlen, de erőteljes balladáihoz ragaszkodik. A' költészetnek azon ágaul tehát, melyet különösen műveltek és legfelsőbb 's utol nem ért virágzásig emeltek az angolok, még mindig a' dramai marad, mint igazán gyakorlati és az életbe legmélyebben ható tüneménye a' költészetnek. Itt minden más szinköltőkkel szembe állithatják az angolok óriás Shakspeareöket, ki mindnyájokkal fel fog érni. Az angol drama-költészet hanyatlása, politikai vigjátéki terméketlenség, színügy csökkenése ; ezeknek okai nemzeti jellem 's vallás. Dramai regények 's novellák, nemfőstészet keletkezése, egy-két angol regényíró neve, ezek műveinek politikai befolyása 's végül egy magyar nemes emberi sohaj azután, mi nincs ugyan, hanem jó volna, ha volna.

Az angol költészetről darabosan előadott ezen általános nézetek félrezelete tanulságos lehet ugyan azok előtt, kik ennél soha sem jobbat, sem rosszabbat nem olvastak ; hanem azért, hogy legalább egy lépéssel tovább menjünk, e' tárgyban kimerítőbb 's rendszeresebb értekezést is lehetett volna a' tudós társaság tudománytárából — c o m p i l á l n i.

„Mit tartunk mi az irányköltészetről' című czikkecske írója a' Szemle 4-dik számában elismeri, hogy a' költészetnek a' tiszta költészetin kívül más mellékiránya is van ¹⁾ ; de a' maga józan kritikája szerint makaesul ragaszkodik azon nézethez, miszerint a' költészet nem e s z k ö z , hanem c z é l ²⁾ ; elmagyarazzá, hogy „a' művészet tárgya az emberinek előállí-

¹⁾ Változnak a' nézetek, halad a' tudomány ! — ²⁾ Legyen kinek-kinek az ő hite szerint ! —

tása; a' költészet, valamint a' teremtés³⁾, csak egyedet teremthet; elevenítő és teremő tehetség a' költészet; ennek főfeladata, életműi kényszerűséget állítani elő; a' költészetben folytonos fejlődésnek van helye.“⁴⁾ — Ezek után visszatér az irányra, s zavart előadásából, főnebbi állításával ellenkezőleg, azt hagyja értenünk, hogy a' költői iránynyal más kitűzött mellékirány ugyanazon egy műben tökéletesen meg nem férhet.⁵⁾

A' Szemle 10-dik számában, Zene' című cikkekcskével lehető röviden és vázlatosan az mutattatik meg, hogy „mi magyarok mennyire csatlakozunk, ha magyar operát hiszünk alapíthatni az által, hogy a' népzénét, mely századok óta él's kél, dramai szövegre alkalmazzuk és szinpadra felöltöztetjük.“ — A' megmutatás pedig következőleg történik: értekező előadja, hogy „a' zene hangok által lélekállapotokat's érzelmeket kifejező művészet. E' földatot megoldania, rendszerre van szüksége, mi rythmusból, dallam-(mellodia) és öszhangból áll. A' drámai zenét olasz, francia és német zenére osztják el. Az olasz zene kevésbé gondol az öszhang (harmonia) és kifejezés igazságával, és szinte lágyságig, majdnem ürességig megy; az olasz opera, hangversenyi darabok öszzerakása szinpadai öltözetben (szegény olaszok!). A' francia zenében tulnyomó a' szónoklati rythmosus mód, 's minden csupa negélyzés; azonban a' francziák a' hangszerzenét magas fokig vitték's ebben nagy mestereik vannak (például?). — A' németek legrégibb időkben nagy hajlamot mutattak a' zenére. Egy nemzet sem tön annyit és olly komoly alapossággal, mint a' német, a' zene minden szakaiában. Mértéke a' mű megbirálásához az igazság (az olaszé's francziáé talán az igazságtalanság?). A' dallam- és öszhangra olly fogékony, mint az olasz és francia, de mindkettőre a' maga helyén (az olasz és francia pedig a' más helyén, nemde?). — Ez a' három zenefaj rövid vázlata (nem tagadom, hogy igazi — vázlat). — Pusztán nemzeti dallamokból álló zenénk nem alkothat operát, mert más a' nép-, más a' műzene — (koszorut érdemlő fölfedezés!); a' zene csak akkor leszen művészetté, ha rendszerbe hozá az ember“ — (én sem hiszem, hogy a' rendtelenség valami különös művészet volna bármiben is). — E' cikkekcske fölött annak idejében még a' — Honderü is (!) pálczát tört, tehát semmi szükség, hogy én még egyet eltörjek rajta.

Ugyan e' számban levő, nyelvtisztaság széptani szempontból' című cikkből annak, ki még ennyit sem tud, az a' tanulság, hogy „az új szónak törvényes alkotásán kívül világosnak, szaporodhatónak's szép hangzatúnak kell lennie, 's az, ki szépen akar írni, mindenek előtt kerüljön a' lehetőség minden idegen foltot, mert folt az, mi nem az egésznek kelméjéből szabatott ki's kerülje a' lehetőségig e' foltok sürűbb öszzecsoportozását.“ E' foltok közé pedig cikkiró nemesak az idegen szókat, de az idegen szókötéseket, szólásokat, az avult's táj-szókat is számítja, a' példákkal világosítást nagy bölcsen mellőzván. — Kár, hogy ezen különben tartalomdús cikk legalább négy lappal nem rövidebb.

,Shakspeare szinpada' című közleménnyel a' Szemle 11. és 12-dik számában a' szinhatás szükségtelensége akar bebizonyítani. Minthogy azon adatoknak, melyeket a' Szemle e' tárgyban idéz's melyekre okait építi, mindeddig birtokába nem jöhettem, az egész közlemény pedig Shakspeare korára's színészetére vonatkozó adatok halmazából áll: olvasóm engedelmeiből az egész közleményt csak örvendetes tudomásul kívánom vétetni.

,Critica! szigorunk' cím alatt, a' Szemle 17-dik számában ünnepélyes nyilatkozat mondatik el művészet és irodalom ügyében azoknak, kik a' Szemle ellen eddig leginkább csak megtámadólag léptek föl. E' nyilatkozat hangja jócs-

³⁾ Talán teremő, Herr Vetter? vagy önnél a' kritizálás kritizál? — ⁴⁾ The old story! — mondaná ezekre Dickens. — ⁵⁾ Csak szép az a' — következetesség!

kán arrogans, praeceptori, végül pedig goromba. Tartalma holmi avas eszmék ismétlése, illetlen kifakadás 's szigorral fenyegetőzés. — Tudomásul vetetvén, azon megjegyzéssel hagyatik meg az ő hánykolódó dicsőségében, hitében 's rémitő szigorúságában, hogy — *vana est sine viribus ira!*

Miután a' Szemle ezen, mindössze hatra telő értekezésféléiben, mint mind-egyiknek velejéből láthatja olvasóm, olly m i n d e n n a p i nézetekkel találkoz-
tam, melyekről — mint a' Szemle szereti magát kifejezni — már a' verebek is
csiripolnak: nincs egyéb hátra, mint ezek felett is ítéletet mondanom. Ha a'
Szemle által megsejmlélt lyrai, eposi és dramai művek bírálatai alkalmilag
hoztak volna egyszersmind a' költészet ezen három osztályába tartozó költe-
ményfajokról tisztán kifejtett 's íróra, olvasóra nézve egyiránt tanulságos szé-
p t a n i n é z e t e k e t; ha például a' 'Falu jegyzője' bírálója, e' regényre vonat-
kozó észrevételei elmondásakor kifejtette volna: millyennek kell lennie egy tö-
kéletes regénynek a' legujabb aesthetica elvei szerint; a' Garay János 'Árpádok'
czimű költeményeinek ismertetője előadta volna nézeteit a' balladáról 's költői
beszélyről, 's a' drámai művek bíráloi szinte megismertették volna az olvasót ha
nem is a' drama minden kellékeivel, legalább azon sz é p t a n i á l l a n d ó
e l v e k k e l, melyek nyomán ök a' dramákat meg- 's elítélik, 's melyek
szerint az elmélkedni szerető olvasó is tisztithassa színművek iránti nézeteit 's
ízlését: ezen értekezésféléket, mint h é z a g p ó t l ó k a t, velem együtt szívesen
türendette az olvasóközönség; de miután e' 'sine qua non,' mint a' Szemle idé-
zett bírálatából világosan látható olvasóm, legkisebb részben sem teljesítetett: e'
cikkek érdemére igazságosan épen azt kell mondanom, mit a' bírálatokéra mon-
dék, hogy t. i. a' tudomány, olvasó közönség 's íróink által jogosan támasztható
igényeknek legkevesebbé sem felelnek meg.

Bírálatokon 's értekezésféléken kívül van a' Szemlében 'értesítő a' három
divatlapról' czimű rovat is. Ezt csak azon személységedért em-
lítem meg, melly e' rovatnak kitűnő tulajdona. Megtámadtatnak ebben
minden igaz ok nélkül először magok a' divatlapok szerkesztői, ezeknek tudo-
mányos értéke, lapjaik keletkezése, jelleme, színe, szaga; ezután egyenkint
e' lapok igaz és álnévű dolgozótársai. . . . jövőre alkalmasint az olva-
sóközönségre kerül a' sor. A' három divatlapról értesítésnél, melyet a' szem-
lész urak magok is sokalnak bírálatnak keresztelni, csak a' Honderü
magyarra fordított német kritikaszterének beszédei gorombábbak. Talán
innen van az, hogy míg az Életképek 's Pesti Divatlap szánó mosolylyal ki-
térnek a' szitkozódó elől, a' salonias Honderü szolgálai alázattal csókolja a'
vesszőt, mellyel sujtatik. Castis ugyan omnia casta, hanem azért a' Szemle szemé-
lyes garázdaságainak felhordásával nem akarom olvasóim gyöngédségét igénybe
venni. Kinek nincs fogalma a' gorombaságról, 's e' nemes tulajdonnak birtokába
akar jutni; kinek tiszta ízlése 's egészséges széptani nézetei vannak 's ezektől
szeretne megszabadulni: praenumeráljon a' szépirodalmi
Szemlére, melly a' Kisfaludy-társaság költségén 's firmája alatt minden
héten egyszer jelenik meg, 's mellynek műmellékletei, divatképei nincsenek
ugyan, kiállítása is hetenként jó öreg betűkkel csak egy hitvány iven tör-
ténik, de azért félévi ára Pesten 3, vidéken pedig négy forint ezüst pénzben!

Bélteky Kázmér.

NEMZETI SZINHÁZ.

Jun. 3. Sevillai borbély, vig opera 2. felv. zenéje Rossinitól. E'
mű még színészetünk vándornapjaiból ismeretes. Figaro, doctor Bartolo, Basi-
lio, Almagro és Rosina szerepeikkel megpróbálkoztak sorban minden énekeseink,
kik idő folyta alatt színházunk tagjai voltak. A' sevillai borbély az operavilág-

ban új időszakot teremtett; legelső azon művek között, mely a' szakértőknek 's mulatságot kereső nagy közönségnek egyiránt tetszett; özönével jöttek ezután szinpadra e' művek, 's bár a' legnagyobb rész kiment divatból, a' sevillai kaland folyvást él 's hosszú időig marad még ifjúságban. Fájdalom, színházunknál ezen operát soha sem láthattuk úgy előadva, hogy a' szereposztásban nagy hiányok ne lennének; a' mostani előadás, jelességével, igaz, hasonlíthatatlanul felülmúlja a' régieket: mind a' mellett sok van még kívánni való. Ezelőtt Figarot Szerdahelyi adá; Sz. urnak érdemei vannak, — ő, mint Figaro, közönségünk előtt nem fog elfeledtetni. Doctor Bartolot legtöbbször Szilágyi adta, ki, mint tudjuk, a' maga nemében páratlan színész, 's a' nemzeti intézet egyik legérdemesebb veteránja; de nem énekes; ő e' szerepben inkább beszélt, mint énekelt; 's bárha ügyes játékaival az ének nehézségei alól mintegy kisiklani tudott, legfőlebb annyit tön, hogy azok, kik e' szerepet másoktól nem hallák, azt gondolhatták, hogy a' doctor szerepe tulajdonképen nem is operai szerep, hanem a' színház comicusának van írva, ki közönségesen többé kevésbé énekelgetni is tud. Rosinát Éder Luiza, Almavivát, ha nem csalódunk, Egressy Béni énekelte. — Illyen volt még egy pár év előtt operai személyzetünk; most, Udvarhelyin kívül, egészen új személyzetünk van, hasonlíthatatlanul jobb a' réginél; mindazáltal ez a' régiek érdemeiből mit sem von le, övék marad a' dicsőség, hogy a' pályát megtörték. Fűredy, mint Figaro, sok ügyességet fejtett ki, erős hangja 's szinpadiassága sok élvét adott a' közönségnek, ámbár szerepének jelleme több élénkséget is eltűrt volna. Doctor Bartolo, Benza szerepeinek egyik legsikerültebbike, 's véleményünk szerint nem is áll az, mit különben sokan mondanak, hogy Benza e' szerepben tulságoskodik. Közönségünknek egy része minden dolgot nagyon komolyan szeret venni; van még folyvást bennünk egy kis pedanteria, valamivel több vaskalaposág 's meglehetősen sok ujonczság. Doctor Bartolo szerepe úgy van írva, hogy az a' comikum határánál álljon, hol az ut már a' caricaturák országába csap által. Külföldön még többet tesznek; Olaszországban senki sem fog e' szerepben tetszeni, ha csak valami új tréfákat nem tud kigondolni, a' mellett, hogy az ismert énekesek minden jobb mozdulatit tudnia kell. Benza jelesen viselé magát, a' közönség folyvást nevetett, bár elenkezőleg ezekben a' nagy nevetésekben is van baj, mert a' közönség nagy részének figyelme a' zenéről elfordíttatik; igen sokan vannak, kik még nem gyakorolták be magokat azon mesterségbe, hogy egyszerre, ugyanazon időben, mindent lássanak, mindent halljanak, mi előttük a' szinpadon történik; lássák a' phantasiára ható disztiményeket; az énekesek arczjátékát, tagmozdulatit; hallják az éneket, a' hangszereket külön és együtt; észrevegyék azon szépségeket, melyek a' hangszerelemből kifejlődnek; de e' részben is vannak jelei a' haladásnak. B. urnak legsikerültebb pillanata az volt, midőn némelly jelekből észreveszi, hogy Rosina levelet irt. — Basilio (Udvarhelyi) jóforma spanyol szakált ragasztott magának, arczkifejezései is meglehetősen mulattatának, hanem a' világszerte híres áriát a' rágalmazásról, már nem bírja meg. Wolf, mint Almaviva, csak részben van helyén: de ez neki nem is szerepe. Almaviva egyike a' legmagasabb tenor-szerepeknek. W. urnak pedig nem e' nemben van a' dicsőség mezeje; mindenesetre e' kedvelt énekesünk a' legnagyobb elismerést érdemli meg, midőn mint Almaviva lép fel, csak azért, hogy a' közönség olly élvektől, mint a' jeles zene, Hollós Kornelia kisasszony elragadóan szép éneke, 's Benza mulattató játéka, megfosztva ne legyen. Ne értsen azonban minket senki úgy: mintha Wolf ur mint Almaviva, csak hézagpótló lenne, mert előbbi mondásunkkal csak annyit akarunk érteni, hogy W. ur e' szerepben nem az, mi más operákban; például Dom Sebastian-ban vagy Lucia-ban, mint Edgar: a' közönség kedvence. W. ur igen okosan cselekszik, midőn e' szerep magasabb hangokra irt részeit kihagyja; száz más tenorista bizonyára erőltetné magát, 's ha csak valamennyire is sikerét látná, elhítené magával, hogy ő már Rubini. Ha valakinek van

teljes oka magát kimélni, úgy bizonyosan napjainkban a' jó tenoristának kell ezt tenni, 's W. ur még e' nemből színházunkban első, ki a' közönség osztatlan tetszését meg tudta nyerni. — Hollósy K. kisasszony Rosinája egy új virág azon szép koszoruban, melyet ő magának kivivott; az első felvonási magánáriák mindenkit elragadának; az ember nem tudja, mit dicsérjen inkább: a' hang szép csengését vagy a' hajlékonyságot, könnyűséget, játziasságot, mely énekében egészen elárad? Esténk egy szóval igen kellemes volt. Az előadás dicséretére válik a' pontosságáról ismeretes zenekarnak, 's különösen a' jeles karmesternek. —

P—fy.

MI HIR BUDÁN?

— Mátyás fia ügyében. A' nyilvános közlönyök legnagyobb része roszála Hiador eljárását, miszerint nyilvános váddal lépett fel, mielőtt vádja alaposságáról teljesen meg lett volna győződve. Zerffi ur (de ki is más!) ezen eljárást „igen szerény”-nek nyilatkoztatja. Mi elhiszük, hogy az „igen szerény” jellemek szokása, olly váddal föllépni, mellynek valódiságáról nincs egészen meggyőződve; de a' józan észszel sehogy sem bírjuk megegyeztetni, hogy Z. ur, ki, saját vallomása szerint, Hiador (ezen literáriai „agent provocateur”-nek) darabjait nem ismeri, a' plagium valószínűségét igyekszik okokkal támasztani. 'S mellyek azon okok? Lássuk! — Azt mondja Z.: „ha költő a' történetet árából egy hőst fölbüvöl, az annak sajátja.” Igenis, az. De ha más is előbivöli azt a' történet árából, annak is sajátja; mert a' történet nem folyó, 's benne a' hősök nem halak, hogy csak az süthesse meg, ki először kifogta. — Mondja továbbá Z. ur: „ha a' költő nemcsak hőst választott, hanem bizonyos cselekvési, működési kört is vont körüle, ha a' historiában bizonyos határokat kitűzött, mellyeken túl hősenek lépni nem szabad, — ekkor már többet tön, és a' hős, kitűzött cselekvési korlátival, mellyekben mozognia kell, már még inkább az ő sajátja...” Igenis, az. De ha valaki az, ugyanazon hőst illető történeti adatokat részint vagy egészen fölhasználja; vagy ha azon cselekvési kört már maga a' történet is kiszabja: mindez ennek is sajátja; mert a' történet nem „res nullius”, mellyből egyik vagy másik kizáró joggal foglalhat el kisebb vagy nagyobb tért; az édes mindnyájunké, 's annyian építünk rá, a' hányan akarunk. — Mondja továbbá Z. ur: „ha a' költő hősére 's annak környezetére bizonyos jellembélyeget nyomott, ha személyeinek bizonyos eszméket adott szájába, és ha tőle e' jellembélyegzés eszmék elraboltatnak: — akkor a' plagium világos és nyilvános.” De ha ezen bizonyos jellembélyeget magok a' történetírók 's a' történeti tettek és viszonyok nyomják a' hősre és környezetére: akkor semmi plagium sem követtetett el. Az eszmékre nézve e' lap 16-dik számában maga Hiador ur is kimondja véleményét: „Kölcsy verseit gyermekkoromban olvastam, azóta soha (pedig nem ártott volna); hogy Kölcsy gondolatának épen olly alakot adott, mint én, ama régi igazságot bizonyítja, hogy vannak eszmegyezések.” Ezt mondja H. ur saját védelmére: 's im, most Z. ur, ügyvéde, egyszerre csak levágja alatta a' fát. Csináljon bókocskát neki, H. ur! — Pedig Z. ur történeti hősekről beszél, és nem lyrai költészetéről, mellyben a' költő saját énjéből köteles meríteni. Ha százan írnak Coriolánt, mindeniknek megbocsátjuk, ha e' hős köznépellenes eszméket fog elmondani; de egy lyricusnak nem, ha sorokat vesz át Kölcsyből. — Menjünk tovább: Szigligeti azt mondja: Hiador „Corvin”-ját soha nem is látta; Z. pedig azt mondja: „Sz. meg fog engedni, ha azt hisszük is, nem is. De legyen, ezt is megengedjük. De mégis föltehetjük, minthogy ez a' Corvin egy egész bizottmánynak lön benyujtva, hogy talán annak egyik vagy másik tagja, ki a' darabot olvasta, valamit beszélt Sz. urnak a' tárgy drámaiságáról (még a' verebek is), Sz. urat figyel-

messé tette, hogy az ő tolla alatt e' tárgy, melyet Hiador nem elég hatásosan dolgozott fel (nagy baj!), sokkal hatásosabbá alakulna 'stb.' Tehát az okok: „ha akarom, hiszem, ha akarom, nem hiszem,“ meg „talán,“ „feltehetjük.“ Így okoskodva, Z. urnál is igen sokat föltehetni, miért talán igen magas jutalmat is érdemelne; de, fájdalom, mindennemű bíróság előtt teljes bebizonyítás kell; 's az afféle h á t h a, m e g l e h e t — beszédek csak a' kávéenikék 's gyümölcsárusnők mulatságos körébe illenek. De Z. ur tovább megy, 's azt állítja, hogy a' párisi törvényszék illy jogérzetből (t. i. illyen, föltehetjük, 'és, talán'-féle jogérzetből) szolgáltatott igazságot és kárpótlást Hugónak 's tiltotta el Hernani opera adatását. Szerencsére, közönségünk is ismeri Hernánit, mind drámában, mind operában; 's jól tudja, hogy az operában a' cselekvény, mese, személyek, helyzetek, de magok az egyes jelenetek is a' dramából vétettek át: különben talán, m e g l e h e t, f ö l t e h e t n i, hogy Z. ur még azt is elhitette volna velünk, hogy a' párisi törvényszék azért ítélte el azon szöveg íróját, mert az opera és dráma ugyanazon nevet viseli. — Egyébiránt Z. ur kimondá az ítéletet mind maga, mind Hiador fölött ezen szavaival: „tehát mindig úgy fogjuk már sajtónkat tekinteni, mint két egymással szemben álló hadsereg táborát, melynek egyike jogosítva van a' másiknak katonáit, mir nichts, dir nichts, minden vizsgálat és utánjárás nélkül elhamarkodva bünnösnök kiáltani 's kötélre ítélni? (Nesze neked, Hiador, már miért is nem jártál jobban utána a' dolognak!?) — Következményt előzmény nélkül csak vakok vonhatnak. Valakit kihallgatás nélkül elítélni, bűn. Valamely tényt elferdíteni, hogy valakit elítélhessünk, k e t t ő s b ű n. (Z. ur, ha öt mások nem, maga magát szokta pofozgatni.) Különösen az utolsó mondatot jegyezzék meg jól, nehogy önök is szökött katonát fogjanak. Valami Weil Fülöp (nem álnév ugyan, de a' közönség azért mégsem fogja ismerni) bejárogatott a' nemzeti színházba, 's látván, hogy a' „szökött katoná“-nak folyvást nagy közönsége van, könnyedén pénzhez akarván jutni, ennek szerkezete után csinált egy „Deserteur“-t 's azt írta fölébe: Schall után Weil Fülöp. Ezen utáncsinált darab Budán (természetesen n é m e t ű l) adatván, sokan igen megbotránkoztak, így okoskodván: ha Weil Schall után csinálta darabját, miután a' Weil és Szigligeti darabjai közt kézzel fogható a' hasonlatosság: bizonyosan Sz. is Schallból lopta szökött katonáját. A' mistificatio tartott is egy ideig, (míg végre a' pesti német színpadon adatott a' Schall „Deserteur“-je, 's a' közönség és journal kézzelfoghatólag meggyőzetett arról, hogy a' szökött katonában a' Schall Deserteur-jéből csak egy vonásocska sincs. — Adja ki Hiador ur darabjait, hadd lássuk azon sok hasonlatot; mert illy Zerffiféle csürrészsavarások- és magyaráztatásokkal semmire sem fog mehetni: a' közönség és journal látni akarja a' megítélendő tárgyakat. Miután Szigligeti ur tanukkal képes bebizonyítani, hogy mielőtt Hiador ur „törvénytelen vér“ című dramáját beadta, az övé már egy hónappal előbb egészen kész volt, 's kik H. ur „Corvin“-ját ismerik, bizonyossá tették őt, hogy e' miatt is nyugodt lehet: azon sok hasonlat hógombolyagát a' ráderülődő fény hihetőleg igen-igen le fogja devalválni, vagy épen semmivé olvasztani. Addig is egy ráfogást kell megigazítanunk. Hiador ur „Corvin“-ja a' színházhoz 1846. augusztus 21-dikén érkezett; tehát nem két évvel ezelőtt, mint állítatják; 's miután tudvalevő dolog, hogy Szigligeti „Mátyás fiá“-nak némelly töredékét és tervezetét már ezelőtt husz hónappal közölte az „Ungar“ egyik dolgozó társával: Hiador urnak még azon szegény dicsőség sem marad, mintha az ő darabja ébresztette volna Szigligetiben azon gondolatot, hogy e' történeti tárgyat feldolgozza. — Illy kézzel fogható és bebizonyítható tények után is, valóban csak Z. urnak lehetnek ellenkező sejtelmek. De ki tehet arról, ha benne az ösztönszerű sejtelmek tulsúlyal bírnak az értelmi tehetségek fölött?!. Azért csak adja ki, Hiador ur, darabjait, hadd lássuk azt a' sok hasonlatot! Azt azonban mi is ohajtjuk Zerffi ural: vajha volna már irodalmi törvényszékünk,

hogy az olly hátha, meglehet, föltehetjük-féle uracsok, kik sejtelmekkel jellemeket gyanusítani nem pirulnak, elvennék illő jutalmukat. *)

— Azért nem szoltunk mi gyakran a' Pesten annyira divatba jött ember tipratások ellen, mert szavunk részint elhangzott, mint sok nagy szó a' journalisticai világban, részint mert mindig azon reménynyel kecsgettünk magunkat, hogy ez a' mi, erélyes'-nek, vagy minek gunyolt rendőrségünk valahára csak megeléglendi a' sokféle lóhajtók féktelenségét 's az ennek hulló áldozatokat, 's gátot fog vetni ez életveszedelmes divatnak, melynek rendezett városokban hírét sem hallani. De hiába minden reményünk; a' kilátások olly gyönyörűek, hogy életbiztosságunknak még igen sokáig nem fogunk örvendhetni; mert ha azon bizonyos urak, kiktől e' kilátások megsemmisítése függ, még most sem látnak erélyesen a' dologhoz, midőn a' tisztválasztásnak küszöbén állunk: mit lehet várni, majd ha elmulik 's három hosszú évre ismét nincs mitől félni 's tartaniok!? Isten, oltalmaz bennünket! — E' napokban egy uri fogat elgázolt egy pinczéért az „angol királyné“-vendéglőből, a' koei mindkét lábán ment keresztül 's felgyógyulásához kevés a' remény, 's ekkor is örökké béna marad; de mi köze egy illy uri fogatnak egy pinczér életéhez, nemde? A' fogat odább robogott 's senkinek, legkevesébbé pedig az ott ácsorgó rendőrnek jutott eszébe, azt feltartóztatni; hiszen csak egy pinczért tipratott el! — Pozsonyban másképbánt a' nép illy szilajkodó fogathősökkel: a' mi népünk ölbe rakja kezét 's legfőlebb csak egy pár ujság lármáz — a' levegőbe.

— Az utcakövezések nagy szorgalommal folytattnak: legnagyobb gond olly utcákra fordítatik, melyekben választópolgárok laknak; de furcsa is volna, ha nem lenne meg minden dolognak az ő oka!

— Hausser ur, hazánkfia, mult napokban adá első hangversenyét a' re-dutteremben, kevesebb látogató előtt, mint valóban remek művészete megérde-

*) Hiador ur némi megnyugtására im közlünk egy levelet szórul szóra, mely junius 8-dikán érkezett Szigligetihez: „Tisztelt barátom! Mivel számos méltatlan megtámadásnak voltam kitéve éltem viharos folyama alatt, erkölcsi kényszerítést érzek keblemben, mind azt védeni, ki méltatlanul támadtatik meg. Ön jelenleg illy helyzetben van, 's mert védelmére szolgáló adatokat nyújthatok, im közlöm azokat.

Jól emlékezem, hogy 1843. nyáron önt magamhoz kértem „Hajdu 's királyné“ című dramavázlatom felolvasására. Ön több észrevételeket tett, 's azután Beatrix-ról, ki dramám hősnéje leendett volna, kezdtünk beszélni. Corvinra fordulván a' beszéd, ön előadta, hogy eszméje róla dramát írni; én azt vetém ellen, hogy ő nem alkalmas dramahősnék; ön pedig azt állítá, hogy lehet történetét dramára használni, ha annak ponintja Frangepán Beatrix 's Beatrix királyné körül forog.

Ön többet beszélt még Corvinra vonatkozólag, tehát az eszme már 1843. megvolt fejében, 's így nem kellett Hiador ur 1845. †) beadott dramájából meríteni. — Mi Hiador ur kérdésben forgó dramáját illeti, e' tekintetben némi gyanum van.

Hiador volt nálam néhányszor Ujvidéken, 's tisztán emlékszem, hogy előmutattam neki ön levelét, melyet hozzám az ismét ítélte alá bocsátott fentebb említett dramatárgyra nézve irt kegyed nekem.

Nem akarom egész bizonyossággal állítani, de úgy rémlik előttem, mintha akkor elmondtam volna Hiador urnak ön Corvint érdeklő tervét; 's ha van az ő két dramája közt 's az ön műve közt némi hasonlatosság, az említett körülmények után nem önt lehet eszmetolvajnak nevezni.

Mondom, úgy hiszem, hogy elmondtam Hiadornak mindazt, a' mit ön nekem Corvint érdeklő tervét illetőleg mondott. Emlékezzék csak vissza ön, taval nyáron egy sétát tettünk Budán, ön akkor is beszélt Corvinról; gondolkozzék, nem mondtam-e önnek azt, hogy Hiadornal is értekeztem terve felől?

Egyébiránt megengedjen, hogy levelemmel alkalmatlankodtam, 's ha jónak látja, e' soraimat használja, tehet velők, a' mit akar, valót irtam, 's így nem bánom, ha kinyomatja is ön levelemet.

Maradok Bécsben, jun. 2. 1847. ön őszinte tisztelője Remellay Gusztáv.“

†) Hiador ur Corvinja 1846. aug. 21-én érkezett a' színházhoz.

melte volna. Reméljük, hogy Hauser urat e' kevés részvét egy második hangverseny rendezésétől elijeszteni nem fogja. Szoktatni kell ezt a' mi közönségünket mindenhez; jöhetett eddig a' leghíresebb művész (Lisztet kivéve), első hangversenye többnyire üres volt, hacsak az ingyenjegyesek legiója nem népesíté azt; később azután, ha a' művész el nem csüggedett 's birta kitartani, ébresztett részvétet és elismerést — 's ez Hauser urnál is történni fog.

— A' központi vasutttársaság egy részvényt alapított az iparegyesületnél: szép tőle! Most csak majd el kezdjük hinni, hogy csakugyan magyar ez a' magyar vasuti társaság!

— Megjárták a' szegény szabók! Előre örültek, hogy 'Ungar' collegánk megkezdte a' fővárosba érkező idegenek jegyzékét közölni, azt remélvén t. i., hogy ebből majd megtudják, hol és mikor lehet némely beránduló illusztrációt vagy spectabilitást, melly a' fizetésnek elvileg ugyan, de gyakorlatilag nem barátja, legalkalmasabban megcsipni. Egyik leghíresebb szabónk azonban érzékenyen panaszkodék a' napokban, miszerint az említett urak — érzvén a' pecsenye szagát — sehogy sem akarják nevüket a' vendéglői listára írni, 's a' pinczéért azzal utasítják vissza, hogy, hál' Isten, nincsenek Németországban, hol ezen a' l k a l m a t l a n szokás uralkodik. Bizony jó az a' névtelenség, meg az az áldott rendőrietlenség!!

— Holnap, délelőtt 11 órakor, a' magyar nemzeti muzeum első emeletében levő könyvtári olvasó teremben, néhai tudós Horvát István emlékünnepére fog tartatni, melly alkalommal a' dicsőült hazafi 's jeles tudós, mint magyar nemzeti muzeumunk munkás tisztviselője fölött Mátray Gábor, Széchenyi-országos könyvtári őr, emlékbeszédet mondand. — Minden tisztes öltözetű vendég, a' nőnemet is ide értve, szívesen láttatik.

— Mult vasárnap pedig délelőtti 10 órakor a' közteleki épület alapkővetétel le köztisztelőtü országbiránk Majláth György ur, mint királyi képviselő, ő exclja által.

— Épen most jelentek meg nyomtatásban azon jeles költői pályaművek, mellyeket 1847-ben koszoruzott és kitüntetett a' Kisfaludy-társaság; t. i. A r a n y János méltán elhíresedett 'T o l d i'-ja; T o m p a Mihály dicsérettel kitüntetett költői beszélye: 'S z u h a y M á t y á s', és G a r a y János koszoruzott legendája: 'B o s n y á k Z s ó f i a.' — Szinte e' napokban vettünk egy füzetke 'h u s z á r d a l o k'-at D ö b r e n t e y G á b o r tól; áruk 30 kr p. pénzben. Sok költői tüzzel 's lelkesedéssel írvák, 's nem kételkedünk, hogy valamint már némellyike ezen daloknak a' nép ajkán forog, e' kitüntetésben ezek közül még többen is fognak részesülni. — A' vitézlő rend számára e' dalok árát olcsóbbra tevé a' költő.

— Szigligeti, Mátyás fia' című legújabb dramája mindinkább nagyobb tetszésben részesül. A' közönség mintegy kárpótolni akarja a' derék szerzőt bizonyos megtámadásokért, föltéve t. i., ha a' közönség azokat olvasta. — Egyik barátunk, szívesen elismervén a' mű jelességét, csak néhány korrajz elleni hibákra tön bennünket 's kívánja általunk a' szerzőt figyelmetessé tenni. — Igaz ugyan, hogy a' Hunyady-háznak, mint szinte a' nép közül emelkedetnek, nagy rokonszenve volt a' nép iránt, de ez legfőlebb az atyáskodásig terjedett, ugyanond tisztelt barátunk; azon elvek, miket e' műben velünk Corvin János sejtet, azon időben aligha teljesen ismeretlenek nem voltak; míg most rémképeket lát nálunk a' legnagyobb rész, a' 'lőháton országgyűlésezők' sok dolgot nem értettek, 's abban gondolkodásmódjukhoz képest valami jót, vagy szépet nem is láthattak. Feltűnik, hogy ezen elv Katalin (János anyja) népapistolkodásával van összekötve: ezen ujkori eszmék a' középkorban, valóságos kimeszelt góthegyházak. Illyféle hibának mondja barátunk azt is, mellyet V. I., Zach nemzetségében elkövetett, midőn Leoni az oligarchákat democratákká akarja tenni. A'

középkorban alig létezett egypár respublica, democratia pedig sehol sem. Szerzünk a' régi magyar országgyűlést sem fogta fel elég hiven : a' minduntalani többségre hivatkozás törvény és törvényesség iránti nagy szeretetet föltételez ; ez pedig csak kifejlődött pártok állásánál képzelhető : királyválasztásoknál, hol ezer complicált érdeken kívül még a' hiuság, irigység és féltékenység is küzdenek, épen szóba sem jöhet. A' majoritások csak az alapelvek elrendezése után, elvcsatákban birnak magoknak illő tekintélyt szerezni : hajdani országgyűléseink egy főpártból voltak alakulva, a' minoritás pisszenni sem mert, ha úgy nem akart járni, mint Vak Béla alatt, hogy összevagdaltatt. Igaz ugyan, hogy Mátyás idejében már nagy változások történtek e' részben, oly békés királyválasztási gyűlés azonban, mint itt leiratik, nem igen képzelhető még ma is ; mert ha akkor a' János-párt, szerző szerint, tizenkétezerből állott, nem hihető, hogy Dóczy Orbán mert volna velök annyira paczkázgatni. Egyébiránt Zápolya István már mint valódi középkori oligarcha tűnik fel, kinyilatkoztatván, hogy ő akkor is Ulászlót fogja királynak tartani, ha az országgyűlésnek ellenkezőt is tetszenék határozni ; ellenben Báthory Istvánról föl nem tehetni, hogy oly ki-tüinő családfő, kinek annyi complicált viszonyai voltak, oly no, nem bánom-féle módra egyik kijelölttől a' másikhoz áttérjen. Szerette volna még tisztelt barátunk, ha az érdekes mű ott végződik be, hol a' pártok csatára kelvén, Corvin János megbukik 's a' közönség elébe a' drámahősben nem egy anyavesztett fiu, hanem a' legyőzött trónkövetelő állittatik, 'stb. — Reméljük, hogy e' pár szerény észrevételt, mely a' mű becséből levonni mitsem akar, a' derék szerző jó szívvél fogja fogadni.

— Ha az idő kedvez, ma a fog véghez menni a' budai hegyek magyar keresztelése. Sok, igen sok komát várunk : az ünnepély nevezetesebb, mintsem első pillanatra gondolnók, — valóságos epochát alkotó a' nemzeti életben ; a' városi tanács maga nyujt segédkezet, késznek nyilatkozik az elnevezéseket okirataiban használni : köszönet e' nemes buzgóságért ; 's ha bár a' tanács semmit egyebet nem tett is, mint kötelességét : oly időkben élünk, hol örülnünk kell és illik, hogy ezt is megköszönhetjük.

NEMZETI SZINHÁZI ÉRTESITŐ.

— „Don Caesar de Avalos“ fordított vigjáték előadásra nem fogadtott el. —

— A' 234., 235. és 236. szám alatti eredeti darabok az illető választmány által nem fogadtattak el ; „Fiat a l a g y n é n e“, eredeti vigjáték elfogadtatott, szerzője Obernyik Károly.

— Több előelő tagnak folytonosan tartó betegeskedése miatt a' jövő hétre játéksorozatát nem közölhetni.

— A' Pesti Hírlap újdonságirójával örömmel tudatjuk, hogy a' pénztár vásár előtt sem volt oly szomorú állapotban, mint vele elhittették némellyek. A' bérlok a' vásárkor adatott bérletszünetes előadásokért teljesen kárpóttatni fognak.

— A' Jelenkor budapesti naplója ellenében meg kell jegyeznünk, hogy Degré urnak „Falusi imádó“ vigjátéka a' választmány által épen nem régen fogadtatott el. Hogy a' mostani vásár előtt vagy alatt nem adatott, annak egyszerű oka : mivel a' Valot Imre ur darabja sokkal előbb fogadtatott el, 's hozzá a' díszítmények elkészülésén, adatását más darabért elhalasztani nemcsak a' szerzőre nézve méltatlanság, de az intézetre nézve káros is lett volna. — Itt azonban szükség az igazgató részéről egyszerűen mindenkorra nyilvánítunk : hogy az igazgatóság mindenkor örömet teljesíti ugyan a' szerzők igazságos kívánatát, azonban a' darabok adatásának idejét az intézet körülményeitől föltételezván, e' részben ezentul sem vállalhat el soha semmi kötelezettséget.

— Ma, szombaton, lépnek fel először Maywood assz. és Borry Pasquale ur.

— Kedden, június 15-én, Hollós Kornélia javára először adatik : „A' királyné csatárai“ opera Halewytól.

ÉLETKÉPEK.

SZERKESZTI ÉS KIADJA

FRANKENBURG ADOLF.

25. és 26. sz. — Jun 23. 1847.

**SISKYCS
KÖNYVTÁRA**

PEST.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

ARAD, június 8-kán — Megyénk 's városunk jobbjai a' magyar nemzetiségnek Aradon terjesztésére legujjabban hatalmas és nemes eszközt biztosítottak, egy magyar színészársaságnak f. évi novembertől kezdve három évig állandósításában. Vannak ugyan emberek, akik még mindig a' mandzsúr theater kénégényétől okozott édeni álmokban ringatózván, Arad ezen előlépését azon okból, hogy e' megye 's város fiai és leányai a' megszokott jótól (értik a' mandzsúr theatert) épen úgy nem örömet tántorodnak el, mint némelly buzgó honfiak a' francia pezsztől, — idéltének, 's — mint ők szeretik magukat kifejezni — már gondolatban meghaltnak büszkének tartani; de hogy ezek a' jámbor bácsik szerencsésen, az az hogy a' mi szerencsénkire esalatkoznak, igazolják ama szinte örömdetes körülmények, mellyek közt a' magyar színészet ügye, daczára némelly ellenmüködése — 's rákserü mozgalmaknak, életbe lépett; nevezetesen: hogy a' magyar színészetet nemcsak a' városi nemes tanács, de megyénk karai és rendei is hatásos pártfogás alá vevék, elintézésé iránt megbízottakat 's ezek egy választmányt neveztek ki, melly választmány mult hó derekán Gócs Ede igazgatóval szerződésre is lépett; továbbá, hogy Arad fiai 's leányai, mint a' színházi díszítmények készítésére ajánlott öszvegekből 's a' jövő télszaki bérletsorozatból elég világosan kitünik, a' némettől örömeztőbb pártolnak a' magyar színészethez, mint némelly buzgó hazafi az izletes magyaráttól a' priesznitz-curához; végre: hogy a' mi sógoraink rágalmait legujjabban tehát legmelegebben azon részvét is meghazudtolja, mellyel a' jelenleg városunkban működő Körösféle színészársaság irányában, főleg a' nemzetiséget minden áron és uton meghonosítani törekvő Sárosy Gyula buzdítására, közönségünk kitünőbb osztálya viseltetik. Egy köből búza, daczára a' városi nemes tanács egy izbeni célszerű rendelkezésének piacunkon a' mult héten 34 ft volt; mennyi lesz a' holnaputáni hétivásárban, nem tudom; de azon áldott esők, mellyek vidékünket e' napokban folyvást öntözgeték, reményt nyujtanak, hogy saját pénztelenségünk mellett némelly kereszteleetlen gabnakupezcek által okozott e' rendkívüli drágaságot rendes olcsóság váltandja fel. Adja Isten! én ugyan nem kívánom sem Deutsch, sem Steinitzer kereskedők kárát, csak ama jogelvet kívánám törvényhatóságaink által életben tartatni, hogy más kárával senki ne gazdagodjék. — Akadnak nálunk emberek, kik bár fulig vannak adóssággal ellátva, mégis ebben a' pénzsűk időben Pestre, Bécsbe 's külföldi fürdőkbe kóborolnak mulatni 's elkölteni, azaz hogy elharácsolni azon öszvegeket, mellyeket egyik vagy másik takarékos embertől soha meg nem adom fejében itthon fölszedtek. Csódok alkalmával sok becsületes embernek ezért koppan aztán a' szeme! Bizony bizony mondom nektek, egyszer a' mikor, borzadalmas náthát kaptok miatta a' hosszadalmas nyujtózkodásnak, mellyet szinte meg fognak sinleni harmad és negyed izigen százszorszépeitek is, kiknek, hogy az Aradon fölszedett terhektől szabaduljanak, veletek együtt jelenleg vagy fürdőkbe, vagy legalább — falura kell menniök! Végezetre pedig azt akarom mondani, hogy az „Életképek“ eddigi rendes aradi levelezője hivatalos dolgai miatt lemondván levelező, de nem virágzó, annál kevésbbé gyümölcsöző hivataláról, ezt a' jövő félévben édes magam fogom kezelni, és pedig olly tisztán, hogy személyeskedést csak dicsérés alkalmával használandók; megrovásokat illetőleg, nem hogy személyeskedni, de célozni sem fogok soha, attól tartván, hogy akaratlanul is oda találok, hol legjobban fáj; minden tárgyat, melly toltam alá kerül, a' maga élethűségében juttatok olvasóim tudomására; ha aztán bizonyos százszorszépeknek a' hűség nem tetszendik, nem én leszek oka. Egyébiránt igen örvendek, ha az „Életképek“ aradi előfizetői, jövő fél évben is a' maguk emberségéből olvasván leveleimet, reám is kimondanak ama kárhóztató itéletet, mellyet annak idejében Szekerczére mondtak, hogy tudniillik: „die Zunge schlecht, aber wahr!“

Arva Csalán.

KOLOZSVÁR, június 6-kán. — Legyenek üdvözlőve tőlünk, Királyhágón tuli drága véreink! Megszózlamlunk valahára egyszer, és — bár olly keveset akarnak önök rólunk tudni, mint ezt nem régiben a' „Pesti Hirlapban“ olvasók — jelentjük egész alázatossággal, hogy mi is élünk és mozgunk. Mozgunk bizony! 's a' viruló természetet csodálni ki-kirándulunk a' zöldbe; nem ugyan azért, mintha itthon holmi zöldasztali szónokok nem találának előnkbe annyí zöldséget, mennyitől a' legépebb gyomru magyar ember is akár halálra csömörlőjk: hanem bérczeink között a' patakmaraj, és ligeteinkben a' csalogánydal, jobban mulattatnak bennünket, mint valamennyi kávéházi banda; — kik fölött a' fülmilek még azon nevezetes elsősséggel is birnak, hogy ezek, midőn a' nótának vége van, nem járják tányérral körül a' hallgatokat, mi csakugyan olly szűk világban, mint a' mai, nem kis fontosságú dolog. Egyébiránt a' katonai zenekar kegyelméből itthon is hallunk olykor a' piacon és népkertben ingyen muzsikát. — A' muzsikáról jut eszembe, hogy mai napon ismét elkezdődtek a' redoute-terem nyári bálák, még pedig millyen bálak?! Muzsikáink úgy néznek ki, hogy senki sem mondaná őket czigányoknak, 's aztán a' banda primásának ollyan bársonyruhája van, hogy akár egy báró is magára vehetné! — hátha még rákezdik a' bécsi nótát, (azokat a' Strauss-féle waltzereket, persze!), ugy forog és kereng utána a' sok népség, hogy az esze is majd elvész bele. Aztán ők lássák, ha hektikába esnek! — A' „Kiskövet“ is sorvadásban sinylik; öt hét óta senki sem látta. A' szerkesztő azt mondja, hogy ő nem oka semminek, hanem a' rozlelkü előfizetőséggyűjtők, kik a' pénzt a' vidékben összeszedték, 's még most, a' fél év végén sem küldték be; a' lapot pedig a' jöhíszemű szerkesztő eddig mindenüvé küldette — contóra. Biz uraim, aufreiben-re nem lehet újságot kiadni és jártni. Egyébiránt tisztelet becsület a' szerk. jó akaratának, de igazság is, — nem is arra való volt az a' „Kiskövet“, hogy megálljon egy szépirodalmi lap helyén; vagy legyen jó, vagy semmi. Itt az „et voluisse sat est“-tel nem érhetjük be. — Van a' magyarnak egy közmondása, melly azt tartja: új sepről jó seper. Ezt várjuk mi is az új rendőrigazgatóságtól, 's a' seperi valók közt mindenekelőtt a' középutczát ajánljuk figyelmebe, mint mellyet a' vásárosok marháit hetenként csak kétszer szoktak Augiász istállójává változtatni. Nem akarjuk mi, hogy a' rendőrség e' tekintetben Hercules szerepét vegye fel, csak azt kérdjük: nem lehetne-e a' gabonapiacot mindig a' váron kívül tartatni, ott például, hol áldozcsótörtökön volt? Erdély fővá-

rosának főutczája, gabonás szekerektől végig állva, 's a' gyalog utak egész a' házak tövéig ökröktől befekve: ki látott ehez hasonlót? — Hát azt hallotta-e már a' rendőrség, hogy valami rossz lelkű emberek, a' népkert keleti végén, pyramist akarnak emelni dudvából, a', jó felügyelet" tiszteletére? — jó lesz őket megelőzni, 's azt a' fundamentomul már lerakott szemétsomót onnan a' sétány végéről minelőbb kiköltöztetni. — Hogy a' „magyarutczát" kövezik, ezt igen szépen köszönjük; mert bizony már rá is fért. Hanem tán mégis jobb lett volna a' kövezést Lenk Vilmosnál kezdeni a' rózsautczában. Miért? megmondom. Ez a' becületesszász ember, még a' védegyelet keletkeztekor, kávéházának „honi kávéház" czímet adott, 's ez ostoba elnevezésért persze sokan kinevették; — és most fogja magát a' jó szász, boszúból új czímet készit, 's nagy betűkkel festet rá: „Zur Stadt Leipzig." Ezért mondtam én, hogy jobb lett volna a' kövezést rózsautczában kezdeni. — Különben pedig az erdélyi kereskedők és iparosok sympathiája a' védegyelet iránt, naponként nő. Be is tudom bizonyítani. Minap egy vidéki kereskedő ajánlatni kezdé majlandi (?) posztóját bizonyos nagy urnak: én figyelmeztettem a' sógort, hogy falra hánnya a' borsót, mert ez a' nagy ur védegyeleti tag. „Also diese ächte Dummheit ist auch in Clausenburg befindlich" válaszolá savanyu satyricus képpel Mercur embere. Ugyancsak pár nap előtt egy szijgyártónál fordulván meg, midőn készítményeit drágáltam, azzal menté magát, hogy a' bört Bécsből hozatja. Ugy hát olcsón sem kell, felelém, mert belföldi akarok venni. Hiszen belföldi ez, válaszolá a' műves, csak a' bőr bécsi, de itt készült el. — A' Lendvay-pár itt hagyott bennünket; talán nem lesz panaszkodunk a' közönségre, mert az úgy fogadá őket, mint csak tőle telhetett; csupán a' „Nagykor" ismétlésekor, és az utójára adott „Megházasodtam" alkalmával volt gyérből a' közönség, mint máskor, pedig mindkét előadás jóvedelme jótékony célra volt szánva. Emez utolsó darab adatásakor énekelt Szerdahelyi Nelli k. a. is, ki mindig örömet lép föl magát hallatni, valahányszor jótékonyasága igénybe vétetik; 's midőn róla ezt méltányolva kell megemlítnünk, nem tudjuk egyszersmind elhallgatni azon példabeszédet, hogy a' helytelenül pazarolt dicséret többet árt sokszor a' gyaláznál. Így például az említett estén Sz. N. torka sehogy sem váltott; hangja csattant-e meg, vagy el volt rekedve? nem tudom, — és mégis ekkori énekléséről azt írja a', „kolozsvári naplász": hogy hangja „kedves, megható, bájos" volt. Mire való ez? Ne legyünk olly bőkezűek a' magasztalások osztogatásában, mert utóbb minden becőket elvesztik, mint a' hajdan olly nagyszerű fáklýszenék. Már Kolozsváron mind egy: Vörösmarty, Deák, Liszt, Bohrer, Seymour Shiff, vagy Szabó András; csak legyen, a' ki megpendítse, 's mindjárt kész a' fáklýszené. Ez így nem jól megy! — Sajt óink mostanában derekasan mozognak. Nem régebten jelent meg prof. Berde „Légtüneménytana" — Méhes „Utjegyzetei" — Mentovics „Uniodalai" és a' nagy híru „Feketebetük"; most nyomják a' sokaktól várt „Unio" almanachot; — a' n. enyedi tanulóifjúság „Korány" czimű zsebkönyve pedig nem sokára megjelenik. Erdély készülő „statistikájáról" is egy hosszú értekezést olvastunk az „Erdélyi Híradó"-ban. Kívánunk mindegyiknek sok bevét és olvasót!

Reszelő.

SOPRONI UJDONSÁGOK. — A' Havy és Szabó igazgatása alatt külföldre utazó magyar dalnoktársaság négy előadással örvendezteté meg közönségünk jobbait. — Valjon örültek-e a' működők? — annyiból gyanítható, hogy a', „kunsinnig"-nek hízegőn elbémált soproniak pártfogása mellett, ha épen megyegyülés nincsen, üres falaknak énekelendettek hazánkfiai; a' minthogy kedvező körülményeknél fogvást is, csak úgy kongott a' színház; már ez, magyar színészetre nézvest, Sopronban bevett jó szokás! Nem is lehet másképp! mert páholys nagyainkat egyedül a' német bohócoknak nagylelkű kiteleltetésére kötelezi a' divat; pénzaristokratikán pedig sokkal világpolgáribb, semhogy a' szűkkörü hazafiság magas számvetésében csak töredéki is jelentkezhethetnék; rajtuk váltoi nyelviükön kívül egyéb alig fog: következőleg nem esoda, ha üzérkedés nélküli előadást kegyelmes figyelemre sem méltatának vala. Az előadásokra megjelent közönség többször viharos tapsokra ragadtatott; éljenez, ujrázás voltak a' társaságnak pótlékjutalmi: és ók megérdemlék, mert a' karoknak szabatos összevágó éneklése nem köznapi tünemény, kivált reánk nézvest, kik a', „Localsängerin"-ekhez szokva, ennyi élvől álmodni alig merénk, már persze Sopronban. Népdalainkat, a' feledhetlen kedveseket, soha így énekeltetni nem hallók; — e' tizenkét összehangolt torok eddig ismeretlen bájt ömleszté rajtok el. A' magán-dalokos jobbakk is lehetnének ugyan — mert biz ollyika már megkopott —, de iskolájok e' hiányt is helyre üti. Ennyi készütséggel, ide számván az öltözéki pompát, a' külföld előtt sem homályosítják el a' magyar nevet. — Csak a' velük vitt ugránczok volnának művésziebbek, azaz: valódi tánczosok; mert bizony Fitos bakszókéséi korántsem művésziek, annál kevésbbé magyarak. Istenem! micsoda csárdás volt az a' ficzamos valami, melyet igrálmatlan arczczal Fitos és az örök vigyorgású K. Karolina eljártanak?! — botrányos torzítás, értetlenség. Szerencsétlenség, hogy tánczosaink olly szellemelének, nem tudván felőgni a' nép jellemét, mely e' tagjátékokban is tükröződik, nem ismervén az elemeket, melyekből a' tánczok alkotvák; — szóval, semmi tánczphilosophiájuk nincsen. — Különben Isten vezérelje dalos honosainkat! mi a' messze külföldön is megemlékezünk azon pereczekről, melyeket számunkra olly édesekké tettek: és o hajtjuk, hogy az idegenben több méltánylattal találkozzanak, mint honuk határszélein! A' bucsueloadást Rothmayer Irma zongoraművésznő játéka és szép fiatalsága is emelé. Ajánljuk őt a' művészet barátinak. — Ad vocem: zongorász. Némelyek azt üzenik általunk a' „Honderu" érdemekkel megrakott vezérének, hogy Liszt barátját figyelmeztesse a' közelgő augustusra, midőn ígérétének éve lejárandván, a' táblabírói eskünek magyar nyelven leendő elmondására várátik collegáinak általa. Reméljük, ő lovagiasan beváltandja szavát, és talán legkisebb barátja tolmácsolata mellett. Ezért a' kíváncsiság majd megepeszt bennünket. Egyébként is az itteni előszobák édeskés titkai a' fion hasábokat gazdag és illatos töltelékéről biztosítják; tehát csak rajta, siessünk vissza a' keleti fűszeres levegőről a' nyugoti köszén gyönyőrei és harem kívüli gyöngyeihez. — Természetvizsgáló vendégeinknek olly élvezetes foglatatosságot is szándékozunk nyújtani, minővel még tudtunkkal sehatt nem bizattanak meg. És ez szépeink bemu-

tatása leendő, — mert megyénk külön vidékeiről a népnek leányait, számmal mind-
 unnen nyolczat bocsátunk szemle alá, és pedig műértők választása szerint, hogy a fajbéli
 különösségeket párhuzamítva, ítéletet mondanak az illetők: hol? minő faj? és miképen? tenyészik
 legszebben: egy uttal fajaink értelmi erejét és hajlamát is mérlegezhetik, 's mi fő, a vise-
 let festői csoportozatában gyönyörködhetnek. Vahot Imre ur, ez alkalommal, ugyancsak raj-
 zoltathatna folyóirata érdekében! — Győr felől jövő vendégeinket figyelemzettük, hogy
 Csornán megállani ne resteljenek, megnézendők t. Leska urnak világképét, minél fog-
 va napunk szinte saját körében forog, közvetve meg a föld e körül (nem hosszadad, ha-
 nem tókelyes körben) — közvetlenül pedig azon erőpont körül, mely egyszerűsége
 a napé. A tudomány valódi barátja el nem mulaszthatja, legalább meggyőződ-
 hetik arról, hogy tán nincs minden úgy, mint ő gondolá. A hirlapilag is elhintett sok bal-
 ítéletből pedig, melyet e gép ellen szórtak, szinte kijózanodhatik. Ismételve ajánljuk e tu-
 dományos látogatást. — A vándor nyegleségnek iparúzió minket is meg-megkeresnek. Így,
 nem régiben egy irodalmi hintős ur gyűjtött 20 pengő forintot előfizetést bizonyos helyirati,
 Isten tudja, hol? megjelenendő művére. A grófi czim biztosítéka reményében előfizetők ígé-
 nyeiket feleséren árulják! — Egy Dulcamara pedig házhöz köldözött bepíszkolt nyomtatvány-
 ban 11 pont alatt ajánlja ügyességét, csodaszereit a fogbajok, seplők, vastag nyakak ellen,
 's végül, mi legmulatságosabb, a hirdeteményen ez áll: „Dieses Blatt wird wieder abgeholt.“
 Ez aztán a takarékos ember! — Időjárásunk olly gonosz, hogy a nyár szégyenére téli öltö-
 nyökben kell járnunk!

Torma.

VÁLASZ REMELLAYNAK. R. ur levelére nyilatkoztatom, hogy én a benne idézett
 találkozásokra sokkal tisztábban emlékezem, mint ő levelében magáról vallja; és e világos
 emlékezetem nyomán határozottan állíthatom, mikép R. ur beszélt ugyan velem Lajos regényé-
 ről és Szép Juhásznő vigjátéktárgyról Mátyás életéből, — de Corvinra nézve egy kö-
 rülményt, egy helyet, egy szót — de még csak nevét sem említé. *) Jun. 14-kén 1847.

Hiador.

Azon t. cz. nevelőnek, kik a h. m. vásárhelyi leány-nevelő intézet folyó évi october
 1-én kezdendő vezetését megnyerni ohajtják, az iránti szándékukat t. cz. Matók Sámuel nevelő-
 leti pénztárnok urhoz czímezendő bérmentes leveleikben az egytellet minél előbb tudatni kéretnek.

Mondani valónk. Az ezentul lapunk számára küldendő czikkeket méltóztassanak
 író- és levelező társaink egyenesen t. Jókay Mór urhoz intézni. — Uj előfizetőink számára a
 Hantai képm. és gr. Batthyány Kázmér arcképéből több példányt hagyunk Lander-
 rer és Heckenast nyomdája ügyvivő-szobájában, honnan azt a t. előfizetők előfizetés alkalmá-
 val elvitethetik, a meddig t. i. el nem fogynak.

SZÍNHÁZI ÉRTESÍTŐ.

A lap nem jelenvén meg rendes napján, játéksorozat ez uttal nem közölhető.

— A' 237 és 238. sz. alatti eredeti darabok az illető választmány által nem fogadta ttak el.
 Szükségesnek látom a' téritvény formuláját közleni, melly mellett az eredeti darabokat f.
 év mart. 8-tól kezdve átveszem:

N. szám. T é r í t v é n y N. N. czimű eredeti darabról, N. (a' név el is hallgatható) szer-
 zőtől, melly a' nemzeti színházhoz alulírt napon beadatott. — Birálat után darabját csupán ezen
 téritvény visszaadása mellett kapja meg a' szerző. A' darabot alulírt átszinegezve lepecsétli,
 's ezen pecsét feltérese után a' darab többet olyannak nem fog tekintetni, melly a' nemzeti
 színházhoz előadás végett be volt nyújtva: tehát a' szerző bárminemű felszólamlásait darabjára
 nézve csupán a' töretlen pecsétű kézirattal igazolhatja A' darab sorsáról a' hivatalos lap ér-
 tesíti a' szerzőket, 's ott a' czim helyett csupán az ezen téritvényen látható sorsszám említettik.
 Pesten, N. hó xx 184x

N. N.

A' darab visszavételekor a' következő ellentéritvényt aláírja a' szerző vagy megbi-
 zottja: Alulírt a' fennevezett czimű darabot birálat után kezéhez kapta. Pesten, N. hó x x
 184x

N. N.

A' kéziratok 1845. június közepétől kezdve, mint a' Társalkodóban nyilvánítam, folyvást
 átszinegelve és lepecsételve adattak vissza a' szerzőknek: ennél fogva bár minemű, bárki ellen
 's bár mikor emelendő felszólalás esetében mind a' két fél igazolhatja magát a' töretlen pecsétű
 kézirattal.

Szigligeti.

Előfizetés az 'ÉLETKÉPEK'

1847-dik második félévi folyamára.

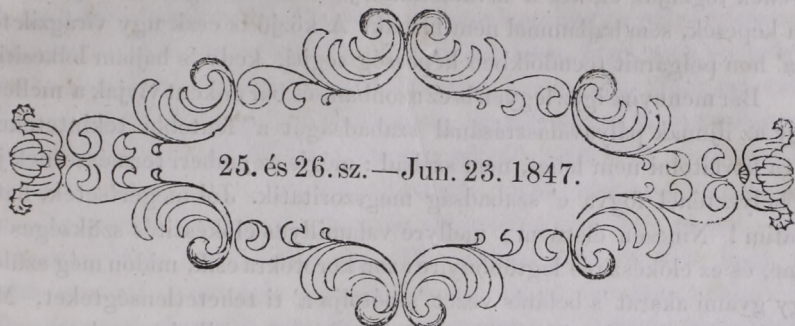
Előfizetési ár Budapesten házhozhordással félévre 5 ft, postán küldve 6 ft pen-
 gőben. — Az előfizetés Pesten csupán csak Landerer és Heckenast könyv-
 nyomdája üzszobájában (a' Pesti Hirlap kiadó-hivatalában hatvani-utca 583. sz.)
 fogadtatik el, és minden magyar- és erdélyországi kir. postahivatalnál.

'Eletképek' szerkesztősége.

Előfizetőink szokott számu dívatképeken kívül még Szalay László és báró
 Kemény Zsigmond országosan tisztelt hazánkfiaink arcképeit is veendik.

*) Hiador ur nyilatkozik, hogy nem emlékszik Remellay ur beszédére: ha Szigligeti maga
 mellett akart volna bizonyítani, azt mondá vala R. levelére: 'mindenre emlékezem; de
 ő hallgatott, mert maga mellett senki sem bizonyíthat, kivéve
 okokkal. H. ur pedig azt mondja: soha sem is láttam; 'hihetőség a' két
 pisztolyból plagizált, midőn Piros Pista leczkét ad Petikének.

Szerk.

25. és 26. sz. — Jun. 23. 1847.

LEVELEK AZ IFJUSÁGHOZ.

IV.

Mind az embernek saját boldogsága, mind a' közállománynak java 's érdekei megkívánják, hogy az ifju szabadon 's minden befolyástól függetlenül önmaga válassza meg azon pályát, mellyen életét munka közt lefutni, 's tehetségeivel az alkotó czélja szerint sáfárkodni akar. Az elválasztott pályán nyilandnak ugyanis boldogsága- 's megelégedésének virágai, mellyeket azonban csak úgy hozhat életre és tehet gyümölcsözőkké, ha azon körben, mellyben választása után meg kell állapodnia, nem imigy amugy, hanem lelkesen, czélirányosan, saját 's a' köz érdekeinek hasznára tud forogni. Ez pedig, ide nem számítva a' körünk 's erőnk hatalmán kívül eső körülményeket, egyedül csak a' képességtől és hajlamtól függ. Igaz ugyan, hogy az ifjunak saját képességéről itéletében nem lehet mindég tökéletesen megnyugodni, mert hiuság, elbizakodás, vagy tulságos önbecsérzet elkábíthatják, 's több terheknek elvállalására ragadhatják, mint meny nyinek megfelelni képesek; ámde szerény 's komoly gondolkozásu ifjak, minőknek soraimat irom, körülbelől mindég meg fogják tudni itélni, valjon az elválasztandó pályának teendői 's terhei részint már megszerzett, részint még szerzendő képességével arányban állnak-e? A' mi pedig a' hajlamot illeti, erről csak egyedül a' választó ifju tehet itéletet. Ez a' kebel szentélyében lakik, hová idegen kéz nem nyulhat. És épen ezért a' pályaválasztás kérdésénél hajlandó vagyok nagyobb sulyt adni a' hajlammak, mint képességek; mert lehet valaki képes valamelly pálya teendőinek betöltésére, de ha nincsen erre kedve, hajlama : bizony az azon soha sem fog örömvirágokat szedhetni. De nemcsak saját boldogsága, hanem a' közállomány érdeke is követeli az ifjutól, hogy képessége és hajlama után életpályát szabadon válasszon. Ez igen természetes. Lehetetlen, hogy az a' status kárára ne szolgálna, ha a' szerkezetéből kifolyó osztályzatokat olly

egyének foglalják el, kik a' hivatásukkal járó kötelességeknek teljesítésére sem képesek, sem hajlammal nem bírnak. A' közjó is csak úgy virágzik fel, ha a' hon polgárait teendőikben képesség segíti, kedv 's hajlam lelkesítik.

Bármennyire igaz legyen is ez azonban, és bármiként vivjak a' mellett, hogy az ifjunak pályaválasztásánál szabadságát a' fentebbi tekinteteknél fogva korlátozni nem lehet, nem szabad : mégis az emberi természetnek jelen helyzeténél fogva e' szabadság megszorítatik. Jól megértsetek, fiatal barátim ! Nincsen életnem, melyre valamilyes előkészítés szükséges ne lenne, és ez előkészítés legtöbbször azon korotokra esik, midőn még szülői, vagy gyámi akarat 's belátás vezet 's pótolja a' ti tehetetlenségeteket. Midőn felnövekedtetek, a' legtöbbször közületek azt veszik észre, hogy azon életnem küszöbén állnak, hová nem saját, de szülői akarat vezette el. Egy más pályára szükséges képesség megszerzésére talán többé sem időtök, sém kedvetek. Továbbá lehetnek életnemek, melyekre a' velök összekötött nehézségek 's terhek miatt kevesebben lépnének, mint mennyit a' közjó megkíván, a' midőn tehát szükséges az erre alkalmas polgárokat kiszemelni, arra szorítani, 's magán érdekeiket a' közének alárendelni. Példaul, ha az orvosi, vagy katonai pályára kevesebben lépnének, mint mennyit a' statusban az emberiség és hon érdekei megkívánnak.

Illy esetekben tehát vagy önkényt mondatok le választási szabadságokról, vagy a' status korlátozhat abban, ha a' szükség kívánja. E' szerint nem mindenkor választhatok egész független szabadsággal. Ez azonban, mint érintém, csak akkor történik, ha vagy későn lenne a' szülők által kiválasztott életpályára megszerzett képesség után egy más, általatok kiválasztottra szüségesekekért a' tanulást újra kezdeni, vagy kedvetek erre nem lenne, vagy ha abban a' status hatalma korlátozna. Minden egyéb esetekben, midőn az alapismereteknek megszerzése után az egyéniséget ismerő ifju előtt nyitva a' különféle életpályákra vezető ut, őt választási szabadságában korlátozni jog szerint nem lehet; mert bár tekintettel tartozik a' gyermek szülőinek belátása 's tanácsai iránt — miről még szölandok — : mégis hajlamát csak egyedül ő ismerheti, és egész életének boldogságát csak az határozza el, minő kedv köti pályájához ?

Már ha valaki olly pályára lépett, melyre nem önszántából határozta, hanem talán szülői iránti kegyelethől engedé magát vezettetni : vizsgálja meg belsejét, bír-e arra képességgel és hajlammal ? Mert meglehet, hogy ha bár nem szabadon választott is, pályája és a' kettő között nem nagy széthangzást fog találni. Ez esetben nincsen oka panaszra ; sorsába könnyen beleszokik, sőt utóbb a' szokás képességét és hajlamát pályájához simitván, olly meglegedetten élheti le napjait, mintha csak önmaga választotta volna pályáját. Ha pedig olly pályán találja magát valaki, melyre a' szükséges képességgel és hajlammal nem bír : tekintetbe veendő, valjon azon pályáról le lehet-e lépni 's egy mást választani, vagy nem ? Ha több 's nagyobb bajok mellőzésével a' nem szabadon választott pálya egy a' tehetségekkel jobban összehangzóval felcserélhető : akkor az ifju saját boldogságának, de a' köznek érdekében is multhatatlan kötelességének ismerje

ama pályát elhagyni, 's egy olyat választani, mellynek tehetségei erejéhez képest inkább megfelelhet. Megjegyzem azonban, hogy a' pályaváltoztatást csak azon esetben kísértse meg az ifju, midőn látja, hogy azon épenséggel nem boldogulhat; mert nem helyeselhetném, ha egy ifju, kinek tehetségei még nincsenek ugyan egészen kiképezve, de pályájához kíváncsától még kiképezhetők, csak azért választana más pályát, mert ezen kevesebbé kellene munkásnak lennie. A' pályaváltoztatást tehát csak azon esetben ajánlom, ha ismételt kísérletek, komoly átgondolás után látja az ifju, hogy az tehetségeinek körét felülmulja. Ha például látja az ifju, hogy mélyebb elméleti tehetséget igénylő komoly nemű tanulmányokkal foglalkozásra sem elegendő kapacitása, sem hajlama, — valami kézi mesterségnek gyakorlása által pedig mind magának, mind a' közönségnek hasznára többet tehet: igen helyesen cselekszik, ha a' tanulói pályát elhagyván, fiatal tanulóévi éveit azon mesterségnek betanulására fordítja; mert midőn amason semmi, vagy kevés előmenetelt tehet: emezen becsületesen 's munkásan töltheti el napjait. Továbbá ha valaki oly pályán van, mellyre alkalmatlan: kötelességeinek elmulasztásával azoknak lehet kárára, kikkel hivatalos összeköttetésben áll, a' legfontosabb teendőket elmulasztja, minden lépten nyomon leküzdhetetlen nehézségekre talál, mi elégedetlenséget szül, 's az embert embertársai előtt gyűlöletessé teszi.

Az illy változtatásokat azonban csupán csak azért tenni, mivel jobban hajlunk a' kényelmes életre, mint munkára, — könnyelműség, mi megbosáthatatlan hiba, mert a' pályaváltoztatás mindenkor idővesztéssel történik, az ember életének perczei pedig sokkal drágábbak, mintsem azokkal könnyelműleg lehetne játszani. Csak azon esetben tudnám ezt helyeselni, ha legyőzhetetlen tehetetlenség és ellenszenv üznének le valakit megkezdett pályájáról; mert ha valaki egyébként alkalmas, és csak hajlama ellenkezik: kötelesség ezt leküzdni, és csak az esetben, ha ez teljes lehetetlen, történjék meg a' pályaváltoztatás, mert már ekkor csakugyan az illyen ellenszenv a' kötelességek elmulasztását idézi elő, mi mind az illető egyénekre, mind a' közönségre nézve káros következményeket von maga után.

De megtörténik sokszor, hogy az ifju későn ébred fel; hogy a' pályaválasztáshoz kötött természetadta szabadságát vagy nem tudván, vagy szülői iránti kegyeletből nem használván, az elébe varázsolt tündérképeknek lassu ködkénti eltűnése után ismeri el tehetetlenségét, érzi felmerülni kebléből az üldöző ellenszenvet pályája iránt, mellyet többé vagy igen nehezen, vagy épen nem — legalább jogszerűleg — változtatni nem lehet. Mit tegyen az ekkép kelepczébe szorult ifju? Illy esetben felette bajos, megnyugtató tanácsot adni, mert a' legszivhezszólóbb tanácsoknak oka is elvégre az marad, hogy egy olyat kell megvigasztalni, kinek élete, ugy szólván, veszve van. Mivel azonban haszontalan sirással átbusholni az életet, férfiatlanság: ha lenne közületek, fiatal birátim, ki többé nem változtatható pályán kezd meg munkára szánt életét, annak barátilag azt tanácsolom, hogy csüggedés által a' tétlenség örvényébe ne engedje magát sodortatni, hanem helyzetének körülményeihez mért munkára iparkodjék tehetségeit

idomítani, mert kétszeresen kinzó, bilincsek között nyögni, ha azokat szüntelen zörgetjük, 's elménket munka által nem törekszünk lefoglalni, hogy pillanatokra legalább felejtse a' lélek szenvedéseit. És azután van-e élet-pálya, melly igényeinknek tökéletesen 's minden tekintetben megfelelne? Nem találkozunk-e bajokkal még azon is, mellyet szabadon választottunk magunknak? És sokszor találkozunk ott örömmel, hova a' szenvedésnek bánatos arca kísért bennünket. Nincsen helyzet olly mostoha, mellyben ha magunkkal nem is, de az emberiséggel — parányi körben bár — jót, érdemesítőt ne tehetnénk, — és végre annál tisztábban ragyog az erény, minél kevesebb érzéki hajlam ösztönzött kötelességeink teljesítéséhez.

És épen azért, mivel olly felette leverő és busító, de nehéz is a' tévesztett pályáni haladás, vagy annak átváltoztatása: mind nektek, fiatal barátim, mind szülőiteknek e' tárgyban a' legnagyobb ovatosságot ajánlom. Se ti ne ragaszkodjatok egy pályához, mellyre teremtvé nem vagytok, se szülőitek által magatokat egy ollyanra feleröltetni ne engedjétek, melly sem tehetségteikkel, sem hajlamatokkal össze nem hangzik. Ugy is az életnek mezején előforduló munkák különbözők; minderki találhat egyéniségéhez mért foglalatosságot, és a' mindenben imádandó bölcs Isten az emberi természethez alkalmazottan rendelé, hogy nem bilincselte le egy életnemhez, hanem szabad akaratot engedve, különböző hivatásu utakat szabad választásra engedett. Igen! bölcs ő e' rendelésében, mert egyik életnem egynek mennyország, másiknak pokol lehet.

És ha valamiben, ugy az életpályának megválasztásában áll az életbölcsesség; mert bármikép, vagy épen munkátlanul lefutni az életet, egy rendeltetésének megfelelni törekvő ember előtt nem lehet mindegy; a' ki pedig egy hajlamával és tehetségeivel ellenkező pályára lépett, vagy épen mit sem tesz egész életében: az kötelességeket mulaszt el, mellyeket a' természet irt be keblébe, 's mellyeknek tökéletesen csak ugy félelhet meg, ha egy a' belső világával összhangzó pályára adta magát. Jaj annak, ki a' választást elhibázta, vagy kit valami pályára tehetségei és hajlama ellenére feleröltettek! jaj! mondom, mert az rózsát nem szaggathat, hanem minden lépten nyomon vérző tövisre fog botlani. Annak élete hasonlít egy hullámoktól korbácsolt tengerhez, mellynek nyugalma a' viharok dühe alatt szüntelenül háborog.

Hagyján még, midőn az ifju olly pályára tévedt el, mellytől a' rögzös és keserves utazás után még visszafordulhat és másfelé indulhat. Remények meghiusulása, hasztalanul elpazarolt erő, egy pár év az életből: sok, érzékeny, de mégis tűrhető veszteség. De ha az ifju olly pályára talált fellépni, vagy ollyanra erőltetett fel, honnét többé vagy nehéz, vagy nincsen visszalépés, 's melly kedélyével, hajlamával, szóval: egész természetével merőben ellenkezik, következőleg az élet boldogságát meg nem adhatja: akkor jaj, kétszeresen jajabb az ollyan ifjunak! Kinok tengere borul ennek keblére, melly elsodor, eltemet minden örömvirágot; az enyhülés napja fel nem derül neki soha, szenvedéseinek végét egyedül a' sirban várhatja.

Azért, fiatal barátim, kérlek, saját boldogságokra kérlek: mielőtt va-

lami pályára elhatározókat, iparkodókat azt fény- 's árnyoldalaiban ismerni ; vizsgáljátok meg belsőtöket, valjon van-e elegendő erő-tök, tehetségtek az azzal járó kötelességeknek betöltésére, van-e hajlandóságtok arra? mert ezek nélkül nem boldogulhattok, és egész életeteknek nyugalma, szerencséje, szóval: mindenetek, miben a' földi üdv mennyei tiszta kéje, öröme helyezhető, veszve, reménytelenül veszve van.

Ismételve mondom: szülők és gyermekek, legyetek a' pályaválasztásban óvatosak, mert ahhoz az élet üdve van lánczolja !! B ú s A u r e l.

SIR OLIVIER CLEMENCY.

I.

Álom és halál kettős néma csende honolt az egyszerű falusi temető sirhalmai felett, szokott látogatója, a' sarkertibús szellő is, nyugodni térve, megszűnt rezgetetni a' gyér ákácok sárgás zöld lombját.

A' föld fáradt mivelői viskóikban mélyen alvának, 's lassanként az udvar figyelő őrebének távol vonítása is elhangzott. Az idő éjfél körül lehete.

A' temető mellett elvonuló uton, hol a' bemenetet korhadt fa-rácsoszat jelelé, nehéz döcögösű szekér állott meg, — a' teher, mellyet hozott, nagy lehete, mert a' vontató három izmos német lórul szakadt a' veríték. —

Négy férfi, külsejük szerint a' nehéz munkabíró osztályhoz tartozó, szállott le a' terjedelmes szekérről; egy közülök szénát dobott a' tikkadt lovak elébe, aztán segíni sietett a' többieknek, kik a' szekér terhének leemelésében minden erejüket megfeszíték. —

Ezalatt a' sarkert kapuján egy magas alak lépett ki 's az imént érkezettekhez közeledék. Ezek várhták őt, mert megjelenése által legkisebbé sem valának meglepetve.

— Soká késtetek! — monda ez lassudan, de szemrehányólag.

— Ön az, uram? — felelé a' jöttek egyike — mi sem haladhatánk úgy, mint ohajtók: az átkozott rögös utakon minduntalan tengelytöréstül kellett tartanunk, aztán meg a' lovak sem győzték a' nagy — —

— Fogjunk a' munkához! — szolt közbe az előbbi — az éj rövid, sietni kell, hogy a' nap reánk ne viradjon. — E' rendelkező hang elárulá, hogy tt ő parancsol, azok engedelmeskednek.

A' szekér nehéz tartalma lehető csend és ovatossággal a' temetőbe vitetvén, egy sir mellé tétetett le, melly a' többiek közül annyiban volt kiváló, hogy fejfa helyett sülyedező kőkereszt jelelé, 's hantja farácsal volt kerítve. De ezen omladó hant nem volt, mint a' többi, viruló zöld pázsittal fedve: száraz kórószalak ingottak kopár területén, az idő lekoptatá a' sarkó ál márványzatát, 's betüit olvashatlanná tevé. Gazdag ember sirja lehetett, kit a' dús örökség feledtetett utódaival; a' szegény örökségül szeretetet hagyott maga után, 's ez örök nyugágyát zöld virányban tartá.

A' rendelkező hang parancsára a' sarkó és kerítés lerombolva lön. Nem nagy munkába került, mert ha embereink késnek, az első vihar rohamra ledönti vala mindkettőt. — Aztán ásószereket vettek elő, 's a' sirtővében a' régi kereszt helyén felhányták a' rég bolygatott földet. —

De mi járásban vannak ők, a' czinterem szokatlan éji látogatói? Talán halottrablók, 's a' tiz év előtt ide letett dúsnak sötét lakában ékszert, aranyat keresni jöttek? Nem, mert az üreg 's pora háborítlan maradt, 's csak a' sirtő külsején történt a' három óra alatt sietve végzett munka által változás. — A' kopott sarkó helyett négy szögletes talapzaton szobor emelkedik, a' gyászoló fájdalom sirató jelképeül; a' carrarai márványból készült szoborra, melly az éj röpkedő homályából kifehérlék, kétfelől szomorú cypresz hajtja ágait; a' beomlott hant feltöltve, friss gyepemezekkel borítva, 's fekete vasrácsosattal van körülkerítve.

A' munka végeztével tömött erszénnyel távozott a' négy férfi a' megkönnyült szekéren. Az idegen magas alak pedig, a' talapzatra könyökölve, arcát kezeivel elfedé, és sokáig, igen sokáig egy második szoborként mozdulatlan állott, 's midőn végre kezét szeméiről levevé, ezekben egypár megtört köny csillogott. — Nehezen, mint ki kedvesétől szakad el, vált meg a' sirtól, 's a' völgybe lesietve, itt egy reá váró hintóba ült, melly vele sebesen tova robogott.

A' keleti egen ekkor hajnal hasadott. Az első kétes szürkület után piros fényben usztak a' fátyolszerű vékony fellegek, 's a' távol hegy megül felbukó első lángsugár gyönyörűen világítá meg a' vidék környezetét.

Egyike volt ez felföld regényes szép tájainak. Erdős hegyeknek mintegy kebleül simult le a' völgy virányszőnyege, felső részén népes falu házai közül emelkedett ki a' templom veres tetejű tornya, 's közel egymáshoz két kastély, — alsó része egy kanyarulatban nyitabb térre vezetett, hol az apróbb dombokon tul a' láthatárt kék hegyzománcz szegélyezé. A' határ földén minden ipar- és szorgalomra mutatott. Kalászbá vergődő vetések hullámzottak a' hegyoldalakon, a' szőlővesszők csak most kezdének zöldülni, 's világos színük árnyéklatot adott az orom sötét bükk-erdőjének. A' hegyláncz, kopár csucsban kiszögellve, egy fordulatban éjszak felé tovább vonult, — e' kopár csucson a' hajdankor maradványaul várrom dűledezett, — 's bozóttal benőtt oldalának lapályos alján feküdt a' holtak hazája, melly alatt az út egyenesen a' falu széles utcájára vitt be. Az érkező csaknem azon perczen láthatá meg az egész rejtek ligetet, midőn annak már majd közepén volt.

E' tájképre most a' mindinkább emelkedő nap vörös tányéra ömleszt élénkítő sugárzatot, a' légben emelkedő pacsirta-nép fütyörései hangos reggeli dalát, 's a' falu felszerkent lakosai felszerelten munkára sietnek.

A' hintó már akkor eltűnt az utkanyarulatban, midőn a' munkások egy csapata nem csekély döbbenéssel pillantá meg a' czinterem fehér magas sarkóját, mellynek a' mult nap estején még híre sem levén, az éjen át, úgy szólván, a' földből nőtt ki. — Betértek, 's a' temető harmatos gypén bámulva állották körül a' sirszobrot, ügyetlen véleményekkel fejtegetve,

találgatva keletkezését. A' bámulókhoz mindig többen csatlakozának, 's mivel a' kő talapzatára aranyzott betűk is voltak vésvé, miket ők, olvasni nem tudván, értelmezni nem bírtak: egypár a' faluba visszaszaladt, a' csodát írástudóknak jelenteni.

Rövid óranegyed múlva a' borzas ispán érkezett a' helyszínére az álmos öreg iskolamester kíséretében.

— Hiszen itt még tennap az öreg báró sirja volt! — kezdé álmélkodva a' pórok tekintélye, az ispán.

— Az ám, az öreg báróé! — felelé több hang — Isten nyugosztalja őt. —

— Persze, hogy az öreg báróé, — morgá, szemeit dörgölve az iskolamester, 's orrára pápaszemet illeszte — hiszen én kísértem ki ide, én énekeltem el neki az utolsót, — vég akaratja volt, hogy ide temessék; az áldott ur szerette népét, 's holta után is inkább közte akart maradni, mint a' kriptá penészes falai közt! —

— De hát miként jött ide ez a' historia? — kérdé inquisitori hangon a' borzas ispán.

Ez olyan kérdés volt, mire senki sem tudott felelni. Többen a' betűk magyarázatát kérték.

Praeceptor ur még egyet igazított pápaszemén, aztán, a' közkívánság tolmácsaként, fenhangon e' három szót olvasá, melly a' szobor talapzatára ekként volt vésvé: A' LEGJOBB ATYA EMLÉKÉNEK.

A' logikai következtetés — e' három szó hallása után, igen különböző volt. A' parasztok nem kétkedtek, hogy az új emléket az ifjú örökös kegyelethe állíttatá, bár nem tudták elképzelni, miként volt az illy rögtön eszközölhető; az ispán, ki a' későket ur dolgára sürgeté, utánuk balagva illyesmit gondola: De nem hiszem én, hogy ő méltóságának az örökös dárídó közt ideje, kedve és pénze legyen illyent kigondolni . . .

Az iskolamester pedig, a' faluba visszatérve, ezt dörmögé: Hm, furcsa biz a', hogy az ifjú báró tíz esztendő után emlékezik meg atyjáról, ki őt nem szerette, 's kihez ő akkor szinte épen nem ragaszkodott, — furcsa biz az, hm, hm . . .

II.

Ha a' falusi két kastély birtokosaival találkozni ohajtunk, a' fővárost 's ennek fényesebb termeit kell felkeresnünk.

Báró Tatár Bódog, egy, éveire még kiskoru, de testben lélekben már éveit túlélt ifjú, 's elbecézett gyermeke anyjának, ezt, mint mondják, kis ujjára tekerhette. Minden kénye kedve szerint történt. A' jószágigazgatásban ő parancsolt, roppant öröme az ispánnak, kit a' tatárfai birtokban az elkergetett becsületes öreg tisztartó helyébe kevesebb fizetéssel helyettesített, de ki kárpótlásul a' jövedelem egy harmadát rendesen és ügyesen saját zsebébe téveszté, másik kétharmadát pedig az ifjú bárónak adta át,

kinek ismét épenséggel nem volt egyéb dolga, mint ezt elkölteni, 's ha nem volt elég — mint soha sem is volt —, Khón uram váltóját elfogadni.

Özvegy báró Tatárné külön lakott kedves fiátul, 's a' másik kastély tulajdonosának, mig élt, Nyáray Mihálynak, leányát nevelé. Nyáray Mihály, a' bárónő testvére, elhalván, a' jószág kezelését megyeileg rendelt gondnok, Ida nevelését nénje vette át. Ida tizenhat éves koráig kolostorban élt, honnan két év előtt lépvén ki, történetünk idejében a' főváros egyik ünnepeltebb szépeként említett.

De térjünk vissza Bódoghoz, 's kövessük kevés figyelemmel egy napi életét.

E' nap délelőtti tizenegy órakor kezdődik, mert ő méltósága csak imént ébredvén fel, még párnái között nyújtózik. E' körülménynek ismét épen olly sok, mint természetes okai vannak. Ugyanis korán kelve mit csináljon az egész isten-adta nap, mikor semmi foglalkozása nincs? Aztán meg a' mult éjjel igen későn, vagy jobban mondva, ma reggel igen korán jött haza a' kártyaasztaltól, hol utolsó aranyát szerencsésen elveszté. Illy helyzetben az ember még tizenegy órakor sem örömet ébred fel.

Az inas rá adta háló köntösét, aztán reggelit és egy levelet hozott.

A' reggeli izetlen, 's a' levél tartalma ez volt :

Báró ur! Reám erőszakolt pénzt sajátomnak nem tekinthetem, 's visszaküldésével az igazságnak tartozom. Óvja magát a' játéktul, 's még inkább a' hamis játékosoktul, 's tekintse ez összeget úgy, mint mellyet ezeknek körmei közül ön részére megmentett Clemency.

A' levélből három ezeres bankjegy hullott ki, Bódog sápadt arczeit pedig rögtön sötét pir futá el.

Hogy meglepetését 's ingerültségét, melly e' sorok olvasóját követé, érthessük: szükség egy pharao-asztali történetecskét röviden előadnunk.

A' báró szenvedélyes kártyás, 's hamis játékosoknak volt imádott pénzforrása. Ezek egyelőre nyerni engedék őt, hogy kedvet kapjon, 's a' szerencse fel- és lehullámzása annál természetesebb legyen; de a' vesztés fél utoljára mindig csak a' Tatár volt. Így történt ez a' mult éjen is. A' báró banqueot adott; először nyert, aztán mindinkább vesztett, — a' játék folyamát egy idegen magas barna férfi szótlanul nézte. Ismertem okos embereket, kik a' kártya-malheur bizonyos egyén jelenlétének tulajdonították, ki nekik ilyenkor szenvedhetlenné vált. Illyen volt az idegen arcza Tatárnak.

— Mit bámészkodik ön, mint egy daru? — szóla egy nagyobb vesztés után kitörve — talán bizony a' banqueot akarja megtartani? tevé hozzá gunyosan.

— Banque! — mondá az eddig szótlan magas barna idegen, 's duzadt tárczát tett nyugodtan az asztalra.

Tatár ollyan sápadt lön, mint az ananász-fagylalt, mellyet épen akkor tettek elébe; de — visszalépni nem lehetett. A' játékosok, egymásra nézve, ajkaikba haraptak.

A' kártyalapok fordultak; az idegen, kinek nyugodt arczán leg-

kisebb változás sem mutatkozott, besöpré a' megnyert banqueot 's eltávozték.

A' báró, maradékpénzével, aztán kölesönvettel, végre hitelben, indultosan tovább játszott, és sokat veszte.

'S most ezen idegen visszaküldi a' nyert pénzt! Becsület érzete sértve volt: szeretne volna a' bankjegyeket szeme közé vágni, de minthogy jelen nem volt, 's szállását nem tudá, erre az első találkozást tartá fel magának.

Az inas a' tatárfai ispánt jelenté be.

— Na 's hoz-e pénzt, Folinyák? — kérdé rögtön a' belépőtül.

— Dehogy hozok, méltóságos ur, dehogy — —

— Ezer ördög! — riada közbe a' haragos báró — nem megírtam-e, hogy pénz nélkül ne merjen szemem elébe jönni?

— Nem lehetett! a' gabonának nincs ára, világos veszteség — — —

— El kell adni fele áron; néhány hold erdőt ki kell vágatni, — nekem mindegy, de hét nap alatt öt ezer pengő asztalomon legyen, vagy ön pokolba mehet — —

Az ispán vállat vonított, 's gondolá, hogy a' gabonát fele áron biztos rabatte-ra maga is megtartja. —

Aztán gazdasági ügyekről is beszéltek, 's végre az ispán a' siremléket hozta elő. A' báró megütközve hallá, 's mitsem tudott róla.

— El nem hallgatom, — folytatá az ispán — hogy mintegy három héttel ezelőtt egy idegen — ki a' fogadóban volt szállva — a' kastély bel-sejét akarta megtekinteni; de biz én nem teljesítém ohajtását. —

Ez nem volt igaz, mert azon idegen néhány aranyért minden szoba kulcsát átvette az ispántól.

— 'S milly külseje volt az idegennek? — kérdé a' báró.

— Termete magas, arcza halvány-barna, haja, szakállá, bajsza koromfekete; sötét szemeinek komoly nézése inkább parancsol, mint kér, de hangja nyájas, bár mosolyogni sem láttam őt — —

— Mi kora lehet?

— Körülbelül huszonhat éves; magas homlokán régi seb fehérült forradása látszik; egyébiránt kitünőleg szép férfi. —

— E' leírás után — gondolá magában Tatár — lehetlen Clemencyt nem gyanitnom, — ki ő? mit akarhat ez az ember, hogy mindig és mindenütt találkoznom kell vele?

Az ispán pénzt ígérve elment, 's a' kilincset Khón Áronnak adta át, ki hajlongva lépett be, 's egy ezer pengős váltót bátorkodván ő méltóságának kifizetés végett átnyújtani, igen sajnálta, hogy a' határidőt tovább nem hosszabbíthatja.

A' báró e' pillanatban egy fillérnek sem volt ura, a' zsidó pedig perczről perczre szemtelenebbé vált, annyira, hogy a' végsőig ingerelt dandy a' váltót széttépte 's helyette a' Clemency által visszaküldött bankjegyek egyikét lökte Khón elébe, 's egy uttal ajtót mutatott neki. —

— Az ispán rövid időn pénzt hoz, — így vélekedett — akkor majd kipótolom, — különben pedig, hiszen ugy is sajátom! — volt nem épen büszke tartalék-eszméje.

Öltözködés közben, a' tennap megrendelt ékszeráros néhány karpereczet's nyaklánczot bontott ki tokjaikból. A' báró egy gyönyörű opálu ékszert választta, 's nyolczszáz pengőt fizetett ki érte, 's inasának meghagyta, hogy azt a' levélkével együtt, mit rögtön fogalmazza, a' magyar király czimű fogadó 3 és 4. számú szobájában adja át.

E' szálláson akkor vendégszerepekre érkezett német színésznő lakott, ki igen kis lábakkal 's nagy kék szemekkel birt.

Az idő e' közben négy órához közel volt, 's a' báró — anyjánál ebédlendő — az érte jött hintóba vetette magát.

III.

A' színház fuladásig tömve volt, 's így — mint azt a' tapasztalt fővárosi lakos igen jól következteti — a' színpadon nem classicus dráma, hanem opera adatott. A' baloldali páholyok egyikében magas barna ifju ült egyedül, 's meglehetősen háttérbe vonultan, mintha vizsgálódó kandi szemek elől kívánna rejtekezni. 'S ezt nem ok nélkül látszék is tenni, mert a' földszintről 's páholyokból nem egy szemcső volt feléje irányozva. Ez ifju ugyanaz, kiről, a' tatárjai ispán leírása szerint, már némi fogalmunk van, a' rajz kiegészítéseül még azt adván hozzá, hogy egyenként szép vonásainak remek összhangzása az arcznak komoly méltóságu kifejezést adott, mellyről a' bámuló szeme némi tartózkodással volt kénytelen elszakadni, ha az idegennek nyugodt, de lángsugáru nézése történetesen feléje fordult. Ki őt az utczán, színházban, vagy bárhol látta, büszkeségig hideg valójával senkire nem ügyelni : érdektelve kérdezé kilétét.

— Egy gazdag amerikai, mint mondják — volt rendesen a' válasz — neve : Sir Olivier Clemency. —

E' név alatt volt ő télkezdet óta a' fővárosban 's azon körökben ismeretes, hol egy külföldön utazott gróf által bemutatva, szerfölött érdekes jelenetnek tartaték. És méltán. Azon könnyűség, mellyel magát minden nyelven, mindenek csodájára még a' magyarban is kifejezé, nem közönséges szellemi műveltségnek volt hirdetője, 's párosult azon szilárd és mégis lágyan folyó előadással, mit olly örömet hallgatunk sokáig. Illyenkor a' komoly arcz mondhatlan szelid kifejezést nyert, az arcz, ajkak és szemek mosolyában egészen elveszett a' hideg büszkeség, mellyel őt némellyek vádolák, 's ki előbb a' magas homlokán ülő méltóságtul szinte tartózkodott, az most bájszerű hatás által volt megnyerve, megragadtatva. Öltö-zéke egyszerű és keresetlen, — legtisztább fehér és bágyadt fekete színek fedék magas, kitünőleg erős és idomos termetét.

Clemency azonban némi gyanusító álhírek következtében, miket róla irigy csacska szájak kezdtek elszórni a' szönyegeken, ezektől 's átalában minden társaságtul tökéletesen visszavonult. Gyakran hetekig nem

volt látható, 's hihetőleg távol a' fővárostul. Ez, a' közkíváncsiságot megfeszítve, még érdekesebbé tette őt.

'S most színházi páholyban látjuk a' szellemdús, gazdag és szép amerikaiit. Látszólag a' szinpadra ügyel; de figyelmesebben követve szemének tekintéseit, észrevehetjük, hogy ezek gyakran és hosszan függenek egy jobb oldali páholyon, hol két hölgy mögött látogató dandyk udvarolnak. Clemency olly helyzetet vön, hogy e' páholyba látva, onnan ne látathassék.

A' két hölgy özvegy báró Tatárné, és rokon-huga Nyáray Ida, ki néhány héti gyengélkedés után, orvosi engedelemmel ma jó először színházba. Bájos kis arcza halvány-fehér, kék szemének kissé bágyadt tekintete öszhangzik ajkai reszketeg mosolyával, szoborszerű alakja olly szeplő nélküli, minőt a' személyesített szellő ideáljaként lehell vásznára a' festő.

Második felvonás alatt a' két hölgy magára maradt. A' nyári hőség a' zsufolt házban perczről perczre kiállhatlanabb, 's Ida arcza mindinkább sápadtabb lön. A' szegény leányka sebesen lüktető szívére szorítá kis kezét, 's egyszerre gyenge sikoltással székébe hátra hanyatlott. E' sikoltás olly lehellepszerű gyenge volt, hogy csak ketten verék észre: a' mellette ülő 's ijedező néne, és — az örködő Clemency. Rövid percz mulva benyitá ez a' páholy ajtaját, 's a' hozott pohár hideg víz 's a' folyosó hűsebb lége eszméletre hozák az elájultat. A' leányka olly gyenge volt, hogy menni alig birt, pedig a' színházat rögtön oda kelle hagyniok. Clemency rövid mentegőzés után — mert a' bárónénál bemutatva nem, 's egészen ismeretlen volt — a' hintóig lekísérendő, karjára füzte Idát, 's inkább vitte, mint vezette a' pehelykönnyű alakot. A' báróné másik karján fogta hugát, 's az egész jelenethez ijedt és kedvetlen boszus képet csinált.

Igy találkoznak a' lépcsőn báró Bódoggal, kinek Ida roszulléte általi meglepetését az is növelé, hogy Clemencyt anyja körében találta. Valamit morgott a' szemtelen tolakodásról.

Olivier hallá a' sértő szavakat, de itt idő nem volt a' visszatorlásra. Kedves terhét az ujan jöttek átadva, szerényen mondá:

— Felváltatván a' báró által, felesleges vagyok; még egyszer — bocsánat merészségemért. —

A' báróné fagyosan intett fejével a' távozonak 's szóval sem köszönte meg a' segélyt. Leérve, mindhárman a' hintóba ültek, melyet az előre sietett Clemency előrendelt.

A' hó nyári napot csillagfényes hűs éj követé. Fischer kioszkjának belseje és környezete telve volt fagylaltozókkal, — többnyire színházakból jöttekkel. Egy asztalt fiatal dandycsapat ült körül, közöttük volt Tatár Bódog is.

— Istenemre, Felix! — mondá az egyik, németül rikácsolva — cou-sine-ed 's illetőleg arádnak uszdába járni és lovagolni kellene, hogy hozzád erősödjék. —

— Szegény olly gyenge, mint a' jószándék! — jegyzé meg elmésen egy másik.

— Téged pedig máskor ne foglaljon el olly igen a' kis színésznő, — szolt a' harmadik — lásd, Sir Olivier Clemency frisebb volt és — —

— Elég szemtelen, illy módon törekedni a' lesett ismeretséghez — egészíté ki Tatár — 's szerezni újat azok helyett, honnan kikopott. — Bár itt volna a' tolakodó Commis-voyageur, hogy megmondhatnám iparlovagságának, hagyjon fel illy ajánlkozásokkal, különben velem gyül meg baja. —

Egy szögletből, hol eddig észrevétlen ült, Olivier Clemency magas alakja emelkedett föl 's fagyasztó nyugalommal lépett sértője elébe.

IV.

A' kioszki jelenet százféle változatban, 's ugyanannyi commentárral kísérve, lön következő napokban közbeszéd tárgya.

Három nappal utána a' báróné termeiben kis társaság gyült össze, bizalmasabb ismerőkből és bucsuzókból álló, mert a' báróné, gyámleányával, kinek az orvos egészségi tekintetből légváltoztatást javallt, tatárfai jószágára, 's innen fürdőbe volt utazandó. Egy pár öregebb matrónán kívül, kik a' fecsegést rendkívül szerették, leginkább férfiak valának jelen, közöttük néhány, ki a' báró és Clemency közötti surlódásnak tanuja volt.

— Biztositom nagyságtokat — mondá ugyanazon rikácsoló hang, melyet már a' kioszk alatt hallánk — biztositom nagyságtokat, hogy Felixet, midőn ez a' dolgot komolyabban vevé, megkövette az amerikai, vagy talán jobban mondva, sehonnai. —

— Annyi igaz, — vevé át a' szót egy más — hogy a' kard és piztoly igen rosz szagu lehet Clemency uram előtt, mert említésére olly poltron lett, mint egy házi nyul. —

— Azaz — emele mentő szavat egy, ki a' többi között higgadtabbnak látszék — ő egyenesen kijelenté ugyan, hogy vivni nem fog, de vonakodásának okát is adta, 's miután ezen okot Felix elfogadá, én hajlandó vagyok Clemencyt mindennek inkább, mint gyávának tartani. —

— Valóban, én nem tudom, mit higgyek az egészsről, — szolt a' báróné — Felixet azon est óta alig láttam; — ma is olly soká késik; — adá hozzá körütekintve — akkor is kikerülte kérdéseimet, 's az egész ügyről nem örömet beszélt. —

Ezután mindenki el akará mondani a' történeteket, állitván, hogy legjobb forrásból tudja, 's lön általános hangzavar. Csak Ida hallgatott, 's a' thea-asztal körül keresve foglatatosságot, a' beszéd folyamára ügyelni sem látszott. Ő Clemencyt egy piqueniqueben látta először, másodszor a' színházi folyosón, midőn ájulásából feleszmélve, karjai közt találta magát. A' piqueniqueben, füzértáncz alkalmával választania kellett rokona Bódog és Clemency közt, kit a' nézők sorából egy tánczoló hölgy hozott a' körbe. Ő az amerikai választá, 's bál végével néjjetől élénk szemrehányásokat

szenvedett, hogy egy idegent, egy kalandort, kinek hire igen ingatag lábbon áll 'stb'stb. tánczra mintegy felszólított, ennek tulajdonitván most már azon körülményt is, hogy ez a' páholyba felmerészkedett. — A' báróné tulajdonképen gyámleányát nejl saját fiának, 's gazdag örökségét holmi megromgált finacziák sulyegyezésére szánva — a' leánykát minden idegen elem befolyásátul gondosan óvta, féltette. Pedig Idának e' perczig Clemency közömbös volt, 's talán csak annyiból érdekes, a' mennyiben mindenkinek, ki őt egyszer látta, az volt, 's mint nőnek már csak azért is érdekesebb, mert olly tisztának, nemesnek látszó sok felől rosz hirekkel támadtatott meg. Gyengéd jó lelke olly örömet szeretett volna hinni az ellenkezőt, bár most, a' hallottak után, tőle visszairtózni volt kénytelen. Annyi bizonyos, hogy a' színházi és kioszki est óta képzete gyakrabban foglalkozott a' kétes hirű, de mindinkább érdekes idegennel, 's ha itélnie kelle, önmagában inkább menté, mint vádolá őt.

— Kérem, én jelen valék — rikácsolt ki az általános hangzavarból a' német dandy szava — én jelen valék, 's így szemmel látott tanu vagyok. Felix Clemencyt egy szögletben meglátva, szemtelen tolakodónak nevezte, mire ez a' bárót kitételeiben mérsékletre kissé keményen inté. Felix indulatba jövé, az amerikainak — bár ez inkább az ő szerepe lett volna — elégtételül kardot vagy pisztolyt ajánlott, minek említésére a' gyáva nyiltan kimondá, hogy vivni semmi esetre sem fog, 's néhány szót sugott a' báró fülebe, mit mi nem hallhatánk. Gyanítható azonban, hogy e' néhány szóval találkozózt kért, mert — mint véletlen megtudtuk — tennapelőtt egy óránál tovább voltak tete-à-tête —

— 'S ez alkalommal sir Olivier őt bizonynyal megkövette, 's könyörgött a' párbaj elengedéseért.

— Vagy talán vallomást tett le nála, elmondva életpályáját, melyet hihetőleg marqueur-minőségben kezdett valamelly franczia fürdőhelyen, aztán mint soi-disant marquis vagy vicomte folytatott Párisban, 's midőn a' Boulevardokon már minden naplopó mint kalandort ismeré, 's a' Caffé françaisból néhányszor kilökték: ide jött, hol még nem ismerik, 's magát sir Olivier Clemency gazdag amerikainak adja ki. Illy emberrel aztán egy báró Tatár csak nem vivhat? —

— Uraim, — szóla az elébbi mentő hang — ne feledjük, hogy ezek csak gyanúsítások, 's legalább addig ne ítéljünk, mig róla 's az egész ügyről bizonyosat nem tudunk.

— Nem elég bizonyos-e az, hogy a' párbajtól visszalépett? Életét féltette a' gyáva, 's ez már magában elég, őt a' gyalázat szennyével bélyegezni. —

— De im épen itt jó, ki a' dologról legjobb felvilágosítást adhat. —

E' felvilágosítás a' belépő báró Bódogtul rögtön minden oldalról igénybe vétetett.

— Igaz — Leonak igaza van, — mondá ez habozva, 's e' habozást szerénységének tulajdoniták — Clemency engem megkövetett —

— Pedig meg sem sértett! — nevette közbe Leo.

— 'S így — egy szóval — az egész kellemetlen ügynek vége szakadt, — fejezé be az, kinek lelke e' szavaknál, e' hazudságnál elpirult. 'S arca? oh ezzel a' bon-ton szabályai rég elfeledteték a' pirulást.

Tatár a' beszédnek más fordulatot törekedett adni, 's a' társaság szoktnál korábban — mert a' báróné másnap reggel volt indulandó — osztott el.

De a' báróné az éjt nem használta nyugalomra, mert kedves fiával még igen sokáig 's hihetőleg igen fontos dolgokról beszélgetett egy szobába zárkózottan.

Ida pedig szentélyében csendes álomra szenderült, 's ha álmában Clemency férfiás szép alakja jelent meg neki szelid arczával, mellynek nyugodt vonásairól a' büntudatnak legkisebb árnyéklatát sem lehet leolvasni, — nem csoda : mert hiszen vele foglalatосkodó eszmék ringaták őt a' szender karjaiba.

V.

Galatheán harmadszor csengettek; az anya még egy üdvözlét int parton álló fiának; Ida — nénje iránti kegyeletből — szinte lobogtatá kis kendőjét a' rokon felé, kit, mint illyent, eltűre, de hozzá, mint leendő féréhez, épen nem vonzódott. — A' kapitány beszéd-csővént át rendelkezett j's a' gőzös a' pesti parttól elszakadt.

Gyönyörű nyári reggel volt. A' fölkelő nap Buda ős várára lövellő fénysugárait, miket a' Duna sima tükre hosszú lángoló dárdaként ragyogva vissza; 's az utasnak ezen káprázó szeme örömet nyugodott meg a' pesti oldal pompás ház-során, vagy túl ezen lesimulva, az alföldre domboruló láthatár nagy kék egén, vagy a' budai hegyek 's a' gőzös mellett eluszó szigetek sötétzöld lombkoronájin. A' fedezet-sátor ernyejét, melly alatt a' reggelizéshez történtek előkészületek, hűs szellő lebegteté, zenekiséréteül a' gép és kerekek egyhangu zugásának.

A' bájos kilátás és regg daczára, Ida a' cabinebe ohajta vonulni, 's e' végett sürgetőleg kérte nénjét, ki — aristocraticus nézetei szerint a' nép közé vegyülni nem akarván — e' kérésnek örömet engedett.

De mi okozhatá azt, hogy a' leánya, ki máskülönben ujjongott örömeiben, ha a' zárt salonokból a' természet szabad zöld ölébe néha kiléphet, most a' szűk cabinebe mintegy rejtekezni megy? A' talány megfejtése következő. — Ida, a' hajóra lépén, első, mit megpillantott, egy uti börrönd vala, mit egy matróz épen akkor vitt a' pogyászok közé, 's rajta jegyül tulajdonosának neve : Clemency.

— Ő tehát itt van a' hajón! — volt az első eszme, mit sebes összefüggésben azonnal több követett. — Megtudta talán, hogy utazunk, — fűzé tovább gondolatit — 's most kísér, üldöz, erővel ismeretségünkbe akar tolakodni? tehát csak olly — — —. A' jó szív önmaga előtt elhallgatá a' keményebb kifejezést.

— Vagy talán — okoskodék tovább — a' fővárosi közvélemény elől

távozik, melly őt azon est óta sértve sujtja? 's idegen helyre viszi szégyenét? kár, valóban kár, — volt futólagos és önkénytelen feltoluló sohaja — hogy e' szép, e' nemes külső ajánló szavát a' jellem meghazud tolja! —

Bár mi oknak tulajdonítá is Ida Clemency jelenlétét, ez utóbbi részére egy sem lehete kedvező, de mindegyik elég a' leánykát arra birni, hogy előle rejtekezve, minden áron kerülje a' találkozást. A' cabine egy szögletébe huzódva, könyvet vön kezébe, de mig szemei az olvasatlan sorok betűin tévedezének, lelke nem tudott megválni főeszméjétől, 's ez egy összefolyó körben szüntelen Clemency körül forgott. — Rajongó képzelménye majd egy ismert nevű művész vagy költőnek festé őt, ki álnév alatt utazik, majd egy nagylelkű világpolgár és emberbarátnak, kiről a' rágalom nyilai lepattogván, előtte, a' tiszta cherub előtt, sértői térdre omolnak. 'S ekkor ő feléje jó, szerelmét, kezét felajánlani, 's a' boldogság — — — a' boldogság eszméjénél egéből esett le a' tulcsapongó képzeterő, 's ujjalag felmerült elébe az aljas kalandor, a' tolakodó szemtelen, kit utálnia, kitől bujnia kell, — ki a' fővárosban reádobott sarat 's gyalázó czimeket békén tűrt, 's megbecstelenítettését halál-félelmének áldozatul hozá. De a' valóban e' háttéri képletei lassan elmosódván, ismét uj és uj ábrándrajzok szövődtek — — 's ezek között telt el egypár óra.

Hirtelen zaj, szakadozott segélykiáltások, 's futosás a' fedélzeten, riasztá fel ábrándozónkat. Nénje kíséretében kissé rémülten lépett ki a' cabineból, — már ekkor az utasok egész személyzete a' hajó egy oldalára tolulva, a' hátra hagyott hullámokba meredett, melyekből két fő fel és alá bukdácsola, az egyiknek tulajdonosa bal karján kis gyermeket tartva, a' jobbal habokat háritott maga elől, 's uszni törekedett a' csolnak felé, melly a' gőzöstül eloldatva, menteni sietett. Töredezett előadásból 's egy nő kétségbeesett jajveszékeléséből érté meg a' báróné 's gyámleánya, hogy egy élénk vidor kis fiu eleinte a' fedélzeten, aztán a' karzat melletti padokon szaladgáló sulyegyent veszelve, vízbe esett, — 's ezóta rég elmerült vala, ha következő perczben hősi elszántsággal rögtön egy idegen utána nem ugrik, és saját élete kockáztatásával az érkező segélyig fel nem tartja. — Ezalatt mentő és mentett felvétettek a' csolnakba, 's midőn az ebben voltak a' hajóra felléptek, Ida a' mentő idegenben, kinek fekete hajárul, szakálláról 's ruhájáról csorgott a' víz — Clemencyt ismeré meg. Arcza a' hirtelen hülés által szokottnál halványabb, de különben olly nyugodt és csendes volt, mint a' folyam redőtlen tüköre. Sietett visszavonulni a' bámulók szemei elől, de elkésett, mert az anya éledező gyermekétől a' mentőhöz rohant 's leborulva, ennek térdeit átkulcsolá.

— Uram! — rebegé — van-e mód és hatalom, tettét meghálálni? Nevét kérem, nevét! E' nevet én mindennapi miatyánkomba foglalom, 's ha saját vigyáztalanságom bűnét gyónom meg Istenemnek, engesztelésül mindig ön nevét, ön nemes szívét emlitem! —

Az anya rémülése, öröme és hálája határtalan volt.

A' hajón mindenki ez epizódról beszélt. Erről szólt a' báróné is leányának (Idát mindig leányának nevezte), midőn a' cabine-ben régi helyü-

ket elfoglalák, 's kész volt az egész eseményt kiszámolt bravournak mondani, mellyel magát az idegen hajlandóságukba belopja. Követte ezt egy serege azon fekete színeknek, mellyek a' hozzá hasonló kalandorokat leg-alább negyedrészt ördöggé festik.

Mennyire hatottak a' néne leczkéi Ida lelkére, mennyire nem? ezt egyelőre maga sem tudta meghatározni; annyi bizonyos, hogy most már meggyőződésé ért benne ama hit, miként Clemency nem gyáva, 's ha a' báróval párbajra kelni vonakodott, ezt nem a' haláltól félelmében tévé. A' jó gyermek öntudatlan örült, hogy lelkében a' vádokok gyérülnek, 's a' mentegető rész, hol most már szép tett érdeme is ragyogott, erősödik. —

A' legközelebbi kikötői állomásnál a' bárónéra hintó várakozott, 's midőn, ennek hágsóján fellejtve, Ida még egyszer a' tovább induló gőzökre visszanézett, — a' parti hídról Clemency magas termetét látta lehaldadni.

— Ő nem hagyja el az országot, 's e' vidéken marad; — villant fel rögtön szöke kis fejében — talán még találkozunk valahol! —

Dobogó szívvvel vonult a' hintó rugalmas párnái közé, 's titkát világeért sem árulta volna el nénjének.

VI.

Ha lesznek-e valaha legmélyebb rejteked titkos redői felleplezve, hogy benned mindenki, mint egy nyílt könyvben olvashasson, — ha lesznek-e megfoghatlan sugalmak 's mozdulataid megfajta, legbensőbb lényed hűn ismerve, világod kitanulva, te, Isten legszövevényes alkotmánya, emberi szív?

Néha barátod, gyakran ellenséged: az észnek körét 's működéseit inkább ismerjük! De hiszen ennek megvan saját rendszere, 's ebből önként folyó logicája, combinációjai, következtetései, mellyek az örök igazság szabályai szerint világkezdett óta egyek 's ugyanazok, — míg te, szív, minden egyéniségben másként mutatkozol, 's érzelmeid, mint zugó tengeren hullámra hullám, rendszer nélkül, 's mégis ösztönszerűleg egymásra tornulnak, hogy gyakran az ohajtott part szélén habtajtékká zuzódva, szétoszoljanak? ki fogja meghatározni, mellyik szülte a' másikat, mellyik volt az első és utolsó, hova vegyült az, melly a' szikla éléhez csapódott?

'S ki fogja ismét meghatározni azt, midőn a' tenger háborgatlan tükre, az illetetlen szív, még egészen sima, mi rázza fel ebben az első szent szenvedélyt, 's mi e' legtisztább, legszebb poézis, a' szerelem?

Szellő-e, melly először enyelgve játszik, aztán viharra vál, 's rombolva dúl? Ha igen: honnan jött, honnan keletkezett? Aztán a' fergeteg nyomtalan enyészik el a' hullámok végtelenén, 's ha lecsillapult, a' meder tükre ismét redőtlen lesz; — szenvedélyvihar után a' szívben barázdák maradnak.

Virág-e a' szerelem, tavasz jöttén bimbóba hajtani kénytelen? Igen,

de a' fa virágát a' szél ha levette, csak új tavasz adhat neki mást, — a' szív többször is tud szeretni, pedig csak egy tavasza van.

Rokonszeny találkozása-e, mely a' szellem titkos érintkezésén öntudatlan olvad egybe? Ha ezt akarjuk hinni, ismét megfoghatlanná vál, miként loboghat fel ('s erre számtalan példa van) szüz érzelm romlott szivért, mely, az ész meggyőződése szerint, a' szent lángra érdemetlen, — 's megfoghatlanná vál a' reménytelen, a' nem viszonzott érzelem.

Ismertem egy hölgyet, legjobb nő és anya, 's műveltebb lelkeknek volt különben egyike, — ki azt vitatá ellenemben, hogy a' nő csak akkor kezdhet szeretni, ha a' viszonszerelme már elébb meggyőződnie alkalma volt. Ha ez való, akkor a' nő szerelme nem volna egyéb a' felingerlett hiúság viszhangjánál, 's elvesztené a' valódi érzemény ama szent típusát, mely — mint a' szellő vagy virág — önkénytelen tör elő. Én felhagytam a' vitatkozással, 's gondolám: e' nőt körülményei vagy büszkesége soha nem engedték, igazán és mélyen szeretni.

A' női szívből kétféle büszkeséget különböztetek meg. Az egyik az emelkedett női öntudat nemes büszkesége, mely minden aljastul, minden erkölcsileg ruttól visszairtózik, — a' másik hiúság, imádókat látni lábainál, 's gyűlölni azt, ki lángra nem gerjed. Az első ritkábban, de hőbbben, a' másik könnyen és gyakrabban fog szeretni; de a' férfi szerelme — ha nem érzékesígen alapul, 's e' szent nevezetre érdemes — elforduland az illy Donna Diannától.

Ida mindenért, mi szép 's jó volt, hön tudott lágolni, — 's lelkének végtelenül gyengéd érzékenysége által sajátja lön azon magasabb felfogás, mely a' szerepet 's jót százszoros fokozattal dicsőbbnek élvezi, mint a' köznap-i lélek; őt egy remek festvény, zenemű, költemény, vagy egy szép nemes tett hallása elragadta, — a' tiszta ég, csendes alkony, a' feltűnő első csillag, egy új tavaszvirág, vagy bármi csinos apróság olly vidorra tudta tenni, hogy feltapsolt örömeiben, — ellenben, szintolly mértékben borzadt mindentől, mi rút, — egy durvább szó hallásán összeremegett, egy hamis fogás a' zenében fájva sérté, vihar közelgtén kedélye elborult, nyomor vagy fájdalom látásán szemébe könnyek tolultak. E' szerfeletti érzékenység, mely minden legkisebb érintésre öröm- vagy bánathangot adott, már gyermekkorában sajátja volt, 's éveivel mindinkább fejlődött, átsimulván lassanként már azon térre is, hol az ész mélyebben gondolkodik 's fejteget. Ezen érzékenység adá meg neki az öntudat ama nemes büszkeségét, mely minden aljastul visszairtózik, bár a' még mindig gyermekies ártatlan léleknek e' szórul csak annyi fogalma volt, mennyit a' társalgási körökben vagy néniétül hallott kárhooztatásokból, vagy legfőlebb néhány átolvasott 's alig értett regényben vázolt bűnös jellem körvonalaiból magának kivonhata.

'S most e' nemes büszkeség, e' gyűlölete a' rutnak, összeütközött szívében az ott megfejthetlenül gerjedő vonzalommal! Utálnia kellett azt, kit — mint titkosan sejté — olly igen tudna szeretni! Ez összeütközés fájtneki, 's fájérzete talán még inkább növelé a' serkenő hajlamot, mert

mentségekre adott okot, 's ez ismét alkalmat, gondolatában mennél gyakrabban a' kimenteni ohajtott tárgygyal — Clemencyvel foglalkozni.

Mint említők, Ida a' világ által báró Tatár Bódog arajaként, vagy legalább leendő nejeként tekintetett. E' körülmény azokat, kik netalán kezére vágytak, a' közeledéstől visszatartóztatá, annál inkább, miután Bódog egy alkalmat sem mulasztta el, dicsekedve elhazudni, milly tulzott féltékenységgel szerettetik kis rokona által. Pedig a' lyánka bár mit inkább, mint szerelmet tudott iránta érzeni, 's eddig legfőlebb eltűrte őt, mert a' gyermekévei óta annyiszor hallott eszméhez — ez ember nejévé lenni — lassankint hozzá kelle szoknia. Szive azonban — üres volt.

A' női szív — mondja egy író valahol — üresen születik, 's csak midőn szeretni kezd, telik el áradó szenvedélylyel, csak szerelmével kezdődik élete. Ida szívének élete is csak most kezdődék, — de milly veszélyes, milly fájdalmas volt ez élet! melyet már pályájában két gyilkos rém fojtogata: az életadó lény érdemetlen volta, 's tovább a' háttérben — az őt Bódoghoz csatoló viszonynak kötelesség-érzete.

'S most bocsánatot kejl kérünk az olvasótól e' kis eltérésért, mit mégis, e' kedves hölgy érzetvilágában tájékozásul szükségesnek véltünk, szükségesnek már csak azért is, mert egyedül ez — a' szív gerjedő vonzalmának 's az ész által javallott utálatnak összeütközése — teendi megfoghatóvá a' következő cikk eseményét, melly a' leánya életének gyászos fordulatpontjává lön.

VII.

A' tatárfai kastély egy nyitott ablaka mellett, honnan a' vadregényes táj hegyeire 's völgyeire nyílt gyönyörű szemle, ült egy szép esten Ida, 's míg a' szellő, elhozva a' közel erdők lombjainak suttogását, szőke fürteivel játszott: merengő szemei kinyílt kőrózsa hófehér kelyhén függöttek.

Az egyszerű virág, dús zöld levelekkel 's patyolatkeblű bimbókkal környezve, egyedüli tartalma volt a' drága virágedénynek, hol a' szokatlan vendég magát szinte félénken húzta meg, miként a' puszták fia fényes palotában. 'S mégis az igénytelen kőrózsa jelenleg talán kedvesebb, de mindenesetre érdekesebb volt a' merengő lányka előtt, mint az üvegház valamennyi cameliája 's rhododendronja; mert nemcsak szemei tekintetét, hanem kételyeken tévelygő gondolkozást, 's olykor szive sebesebb dobogását is vevé igénybe.

E' kőrózsa történetével tartozunk olvasóinknak.

A' megérkezett báróné tiszteletére vendégek gyűltek össze Tatárfán, 's a' leélvezett nap szép alkonyán indítvány tételét, séta gyanánt a' szomszéd 's könnyű felmenetű várromot meglátogatni, hova a' kastély-kert parkjából vezetett fel ösvény. Az indítvány elfogadva lön, 's a' társaság még elég korán érkezett, a' vörvörös nap lemerültét a' romok közül szemlélni. Különféle tárgyakról változatosan folyt a' beszéd: némelyek a' vár hajdankori történeteiről regéltek, mások a' szép alkonyt, vidéket és birtokot

csudálták. — Ida a' szokatlan 's kissé fáradoalmas utat megpihenni egy kődarabra ült, mit vihar-önkény a' falmaradványokból rombolhata le; 's míg a' többiek lassan tovább haladának, ő egy barátnejával, kit még gyermekkorából 's a' zárdai növeldeből ismert, meghittebb beszélgetést folytata. A' boldogságról szólottak.

— Utoljára is, kedves Emmi, — mondá egyszer beszédközben — az elérhetlen után sovárgó sziv önmagának átka, 's tulfeszített vágyainak hiúságával önmagát bünteti meg. De ki sugallja e' tulfeszített vágyakat? 's miért, hogy a' kínálkozó élv ingerét veszi? Lásd, megvallom, egy idő óta én is e' hibában sínlém, 's gyakran nem ismerem magamra. Például, nézd ama fehér virágot odafenn, — ha mellettem nyílnék, talán illetlen hagynám, de mivel csak szél vagy madár szárnyain érhetni el, inkább szeretném keblemre vagy hajamba tüzni, mint legdrágább ékszeremet. —

Hajdan torony lehet, mert legmagasabb romszála volt a' várnak, hol a' mutatott kőrózsát az esti szél lengeté. Feltűnő volt ez a' fekete szirten, melly, mint egy kiégett óriási fáklya, egyenesen nyult fel a' düledékek közül.

Emmi feleletét a' mondottakra csörrenés szakasztá félbe, 's a' két lányka összeremegett. A' csörrenés tőlük alig néhány lépésnyi távolságban a' romok közt történt, de minthogy utána minden ismét csendes lön, okát madár vagy denevér köptének, vagy kögördülésnek tulajdoníták, bár Ida ugyanazon pillanatban egy hosszú árnyéknak sebes elvonulását vélte az átelleni rom falán látni. — A' kis ijedés azonban őket a' társasághoz — mellytől kissé elmaradtak — csatlakozni inté.

Ezen egész esemény bizonynyal feledésbe megy, ha másnap reggelén, midőn Ida az illatos hajnali léget vendégül bebocsátani siet, ablak küllapjához tüzött kőrózsaágot nem talál. A' virág olly hasonló volt a' romcsucson látotthoz, hogy lehetlen volt arra nem eszmélnie 's ez ismét az ijedést okozó csörrenésre emlékezteté őt.

— Tehát mégis lépés zaja volt e' rövid nesz, — gondolá — valaki hallá párbeszédünket! De ki lehetett ez? 's miként juthatott fel a' csucsra? hiszen életét kelle e' kis virág birtokáért veszélyezni! —

Képzetében önkénytelenül egy ismert halvány arc rajzoló magát.

Ebéd után a' vendégek eloszlának — 's ott ült most a' merengő lányka, virágedényben őrzött hófehér rózsája előtt, szabad röptükre hagyva rajongó képzeményeit. Eszméi közt fő és tulnyomó volt a' kétely, ha e' kőrózsaág ugyanaz-e, mellyet még tennap romtetőn lengete a' szél? Nyugtalansága perczről perczre nőtt, — bizonyosságot kelle minden áron szereznie, 's ezt csak annak tudása nyujthata, ha régi helyén áll-e még a' romvirág?

Elhatározá magát, erről meggyőződni; rögtön felkelt, 's könnyű kalapot véve, a' kert parkjába siet. Midőn a' várba kanyaruló ösvényre ért, szorongó kebellet nézett vissza az elmaradó kastélyra. Illy titkon, illy magányosan lenni az elhagyott helyen! Perczig visszatérésre gondola, de győzött a' tudás vágya, 's tovább haladott. Utjában a' szellő kis fehér papir-lapokat kergetett, mellyeknek aranyos szegélye a' bucsuzó nap sugaraiban felcsil-

lámolt. Egyet felvón, 's rajta egy átfutó tekintettel a' romok rajzát ismeré meg. Felvevé a' második, harmadik, negyedik lapot is, ezek betükkel valónak beírva. De itt nem volt idő olvasni; kis kosarába rejté a' találmányt, 's ismét fölebb haladott

Végre a' romok közt, 's egy szögleten befordulva, a' magas toronyfal előtt állott. A' nagy sietésben lélekzete maradozott, 's kezeit elszorult keblére fűzve, fáradtan egy falhoz támaszkodék, aztán szemeit lassan 's mintegy félve a' rom-csucsra emelé. Ez tennapi ékétől, a' fehér kőrózsától, megfosztva, kopáran 's feketén meredt az égnek.

Az ohajtott meggyőződés tehát megnyerve lön: a' rom rózsája keblén nyílik jelenleg, mert — 's ezt mondani feledtük — elindulásakor a' legszebb bimbót oda tűzte. — De ki vihette véghez a' merényt? — erről szobájában akart gondolkozni, hová igen sebesen — hogy hiánya feltűnő ne legyen — akart lesietni. Hirtelen visszafordult, és — alig néhány lépésnyire Olivier Clemency magas alakját látta maga előtt állani.

Mint midőn iszonyu álomkép látásán a' lábak földbe gyökereznek, rettent meg a' szoborrá meredő lányka; egy sikoltás, egy hang nem hagyta el halott-halvány ajkait, tagjai a' rémülés lázával remegtek, 's szemei — mint menekvőé az őt megrohanni készülő tigrisen — Clemency tekintetén függöttek.

A' romok között halotti csend volt, — a' szerte fekvő kövek és kőrószalak szinte figyelni látszottak a' jelenetre.

Clemency egy lépéssel közeledék, 's a' legszelidebb lány hangon mondá:

— Szünjék félelme 's remegése, — nincs oka remegni annak jelenlététől, ki önt bármi véstől kész volna megóvni. —

— Istenemre! — folytatá — nem kerestem, nem reménylém e' találkozást; a' véletlen, talán a' végzet intése adá nekem e' szerencsét, — én csak a' romokat, mikhez engem sok kedves emlék köt, kerestem, 's az angyalarczot találtam fel, melly ezen emlékeimmal annyira összeolvadott. —

— Ida! — szólt tovább kis vártatva Clemency, 's ismét egy lépéssel közeledék — nem vonul fel ön előtt régi álomként egy emlék, hogy engem e' romok közt már valaha látott? minden — de minden elveszett arczomról, mi önt vonásaira emlékeztetné? —

Ida hallgatott, mint a' sir, de szemeit már nem Clemencyre, hanem a' földre szegezé. Alig hallá a' beszélő szavait, elméjében nénje intései 's a' képek forogtak, miket ez neki nőrabló 's csábító kalandorokról olly remekül feste. E' képeket még élénkebbre színezé a' magány 's a' minden ételtől elszigetelt várrom pusztasága.

— Nem Clemency Olivierre akarom én önt emlékeztetni, — szövő tovább beszédét az amerikai — ez ön előtt épen olly ismeretlen, mint igény-nyel nem bir szólani kegyedhez, — engem erre régibb jogok, a' gyermekkor viszhangjai hatalmaznak fel. Igen, Ida! ön meg fogja ismerni, meg kell ismernie azt, kinek homlokán az égő sebet e' kéz — —

Ida mint kigyócsipéstől rántá vissza kezét, mellyet Olivier érinteni akara, 's összeszedve minden erejét, a' beszélő szavába vágott:

— En nem ismerem, nem akarom ismerni önt, 's csak annyit tudok, hogy gyűlölöm — igen, gyűlölöm és megvetem önt! Hagyjon engem békével, 's egy lépéssel se kövessen! — tévé hozzá parancsoló hangon, 's aztán a' tért félig megkerülve és folyton visszanézve, elsietett. Midőn az ösvényre kiért, léptei futássá váltak.

Clemency álló helyében maradt, 's míg láthatá, véghetlenül fájdalmas tekintettel kísérte a' távozót.

— Ő gyűlöl, ő megvet engem! — mondá a' keserv lassu hangján — 's te sziv! még boldogság után vágyol? —

Ott állt még sokáig. Az éj sötét leple a' romok között 's a' hasadó hajnal a' sirkert uj emléksobránál térdelve találta őt.

VIII.

Ida szétszórt fürtökkel 's csaknem eszméletlen kívül, senkitől nem látatva ért szobájába, hol ijedés és sebes futás által végkép kimerített ereje összeroskadott. Két kezét remegő sápadt arczára szorítá, mintha a' könnyeket akarná elfojtani, melyek most rejtekeikből erőszakosan előtörének. Szíve körül mondhatlan sulyt, fájva-szorító nyomást érzett. Clemency állott mindig előtte nemes halvány arcának ama fájdalomteljes kifejezésével, melly vonásain felborongott, midőn azt mondá neki — neki, kit lelke mélyében szeretett, hogy gyűlöli, hogy megveti őt! Miért tévé ezt? mi készteté e' sujtó, e' leverő szavakra? Szabadulásvágy? De hiszen — 's erről most már meggyőződve volt — az idegen neki ártani nem akart, 's őt inkább bármi véstől megóvni kész vala. Erzé, hogy méltatlanul, kegyetlenül bánt vele, 's ezzel minden lehető közeledést örökre elzárt. A' bánat éles fulánkja könyalakban furódott elő veresre sirt szemeiből.

E' könytengerben találta nénje, ki őt már ekkor az egész eseléd-személyzettel a' roppant kert valamennyi zugában keresteté. A' lányka okokat költött elmaradása 's ijedésének, — mindent megvallott volna inkább, mint a' valót. Mondá, hogy egy kigyótól, melly a' kertliget tövér fűvéből ütötte fel sziszegő fejét, rettent meg, 's e' kigyó általi üldöztetését vélve, futott lélekzetvesztve szobájába. A' báróné, ki a' gyenge lányka szerfeletti érzékenységét ismeré, elhívé a' költött ürügyet, 's azzal törekvék őt megnyugtatni, hogy a' vidéken nincsenek üldöző mérges kigyók.

Következő nap Ida olly gyenge volt, hogy csaknem feküdnie kellett. E' körülmény sietteté a' bárónét, használatba venni az orvos által javallott közel fekvő fürdőt. Egy szép nap délutánján hintóba ültek, 's este a' kényelmesen elrendezett fürdőhelyi lakban szállottak ki.

Csak itt, midőn egyszer kerti kosárkája véletlenül kezébe akadt, emlékezett a' leányka a' romok között talált 's ide rejtett papir-lapokra. Mohó érdekekkel szedé elő, 's magára maradvá, az első lapról következőket olvasá:

„ — — — — ezérnyi mérföld távolságról üzött ide a' mondhatlan vágy, még egyszer látni a' csendes kis falut, a' ligetet, a' várromot, hol gyermekéveimnek annyi sok szép napja nőtt egy boldog időszakká. 'S itt állok most ismét annyi év után! Lábaím körül, az illatos demutka között

ugyanazon tarka zöld gyíkok szaladgálnak, miket olly fáradhatlan kedvteléssel lesett egykor a' gyermek, — fölöttem a' derült kék egen ugyanazon ismerős könnyű felhők uszkálnak, mellyekkel a' serdülő fiu látni-vágya versenyt repülni ohajtott, — 's a' falakon itt-ott még vésőm nyomait 's a' nyilvesszőmnek rajzolt cézlőkör vonalait vélem megismerni.“

„Fehér lapon fekszik előttem a' rom, a' vidék rajza. Ez minden, mit innen magammal viszek, 's egy marok föld a' térről, melly hazám, bölcsőm volt. Minden? oh nem! szivemben egy kép a' platánok és czédrusok honában, az Ohio partjain is élni fog. 'S én ott viszont élni fogok azon idő emlékének, melly még most jelen, — most pedig oh hadd emlékezzem vissza még egyszer azon keserves napra, mellyben utolszor láttam atyámat, 's — őt.

„Mintha tennap lett volna, van mögöttem a' hideg őszi nap, mellynek borongó estjén atyámat a' temető sirjába letették. Ez volt boldog időm utolsója. Olly árva lettem egyszerre! Senkim sem maradt, csak egy mostohám, 's ennek fija, kik engem gyűlölni vetélkedtek. — Atyám sirjárul, hol a' sirásban kifáradtam, késő este tértem haza; mostohám zordan követelte kimaradásom okát, 's midőn én, zokogás miatt szóhoz nem jutva, keservemet ölébe akarám rejtetni, erőszakosan lökött el magátul. Széken keresztül bukva, homlokomon egy szekrény éle hosszú sebet vágott. Felvászorogva, kezemet a' vérző sebre szorítám, 's végsőig ostorozott fájdalommal rohantam ki a' szobából. E' perczen csak egy gondolat, egy szilárd feltét élt lelkemben: szülő házam küszöbét soha többé át nem lépni.“

„Cak Idát akartam még egyszer látni, a' kedves gyermeket, rokonomat, játszótársamat. Nyolcz évü volt ő akkor, én tizenöt, — kornak nagy különbség, de nem a' rokon érzelemnek, 's mi végtelenül szerettük egymást. A' szomszéd kastélynak tarték, 's Idát egy szoba asztalánál magányosan, kártyaházak között találtam. Sirva fakadt a' szöke augyal, midőn kétségbeesésemet 's homlokom sebet meglátá. Ez utóbbit kis kendőjével köté be, az elsőt vigasztaló szavakkal 's arczaim czírogatásával igyekezett enyhíteni. Én hosszan 's fájdalmasan forrasztám ajkam ajkaihoz, 's aztán kiszaladtam — ki az udvarból, ki az országútra, a' szabadba, a' sötét éjbe. Fáradtan rogytam össze, — eszméletem elhagyott. Sokáig feketém így, mert mire az ut tövises árkában felébredék, reggel volt. Az uton egy négy fogatu hintó, mellettem egy szelid arczu öreg ur állott. Kérdé: miként jöttem ide? én elmondám.“

„Én John Olivier Ratvell vagyok, — mondá törött németességgel, mi alatt hintójába emele — 's kettős ajánlatot teszek, válassz, kedves gyermekem! Vagy visszaviszlek mostohádhoz, vagy — ha akarod — magammal, 's ígérem neked kipótolni“ — — —

Itt az első lap tartalma hirtelen megszakadt.

— Könyörület szent Istene! — rebegé fuldokolva Ida, ki azt az első sortul folyton nevekedő feszültséggel olvasá — tehát ő, tehát Tatár Gyula volt az, kit én meg nem ismerve, magamtul eltaszíték; kinek azt mondtam, hogy gyűlölöm, hogy megvetem őt!? —

Reszketve az imént olvasottak folytatását keresé, de hasztalan : az egybefüggetlen lapok közül nyilvánosan több hiányzott ; — olvasá tehát, a' mint kezébe akadtak.

Második lap :

„— — — — legferdőbb fogalom, hogy a' gazdagság ad boldogságot. Ez talán csak a' nyomorúság képzetchimerája, mely a' perczen, midőn eléretik, mosódik semmivé. — Második atyám után roppant vagyont örököltem. A' láthatár földeimen domborult le, gyarmataim termékét gyarak készíték árucikkékké, 's ezeket ismét három tengeri vitorlás gályám hordászt kereskedelembe. Mexicói, new-yorki 's londoni tőzséreim bár mely perczen milliókat fizethettek le ; palotám az Ohio regényes partján, száz mérföldnyi körben legfényesebb volt. 'S boldog voltam-e én e' palotában, e' milliók által? Soha! Ez idegen, forró éghajlat nem volt hazám, itt csak testem, lelkem mindig a' szép távolhonban lakott. Mi jól esett errül órákon át Péterrel beszélnem! Az ide kivándorolt ügyes kézművest könyvvivőmmé képeztem, 's ő nekem nemzeti hangokon regélt a' szép magyar hazáról, néperől, az ősz Dunáról, a' hármás bércz völgyeiről Csepp viz volt ez a' saharai vándor égő szomjának, 's én inni, én élvezni akartam, hosszan, teljesen, haldokló lelkem sovár vágyával! Elgyengült 's beteges jótevőmtől, atyámtól nem távozhattam, de elhunytával mi sem állhatott többé ellent e' vágy kielégítésének, 's én repülve utaztam Ohiotól Dunáig. Földre borultam hazám határán, 's gyermekként sirtam, midőn a' gőzössel megérkezve, a' két főváros világló ablaksorait megpillantám, — tiz év óta ez volt legszebb perczem.“

„Késő volt már, midőn a' hótélben megszálltam, — de nem nyughattam a' szobában. Kimentem, 's egész éjjel az utcázakon barangolva, a' reggel egy templom előtt viradt rám. Beléptem a' templomba, 's egy oszlop mellett hosszan imádkozám e' haza boldogságaért.“

„Midőn feltekinték, előttem a' székből két hölgy kelt fel, 's ájtatos keresztvetés után lebocsátott fátyollal haladott el mellettem. Arcukat csak egy pillanatra láthatám, de e' pillanat elég volt arra, hogy régi emlékek villámként cikázzanak át agyamon. Igen, az idősebb mostohám; ő keveset változott, — 's oldalán a' gyengéden nyíló rózsabimbó, a' könnyü sylphalak, e' szőke fürtü szende angyalarcz — — érzem, hogy nem lehet más, mint — — — —“

A' következő szó 's a' lap többi tartalma, nedv, hihetőleg éji harmat által eltörölve, olvashatlan volt.

A' harmadik lap eleje hasonlóan összefolyva, csak közepe táján kezdett érthető lenni.

„— — — — —

— — — — — mire ő durván felpattanva, párbajt ajánlott. Én halkán sugám fülébe : hogy sem testvérgyilkossá lenni, sem neki erre alkalmat adni nem akarok. Összerezcent, 's színtelt hidegvérrel találkozást kért. Másnap zárt szobában, négy szem közt mindent felfedék neki. Összetett kezek-

kel, rimánkodva kért a' gyáva, ne lépnék fel a' világ előtt testvéreként; gyarmataimra, gazdagságomra hivatkozott, 's elmondá, hogy az atyánk után örökölt vagyon felét elharácsolván, a' másik, jogszerűen engem illető félnek követelése őt koldussá teendné. Saját és Ida boldogságára kért, ki jegyese, ki őt végtelenül viszonszereti, 's kivel leendő összekelését e' körülmény könnyen megszakaszthatná. Felesleges volt előttem térden csusznia, — hiszen illy anyát és testvért, kiknél szeretetet nem, 's csak nagyobb gyűlöletet találhaték, elismerni én nem ohajték, vagyonukra pedig nem szorultam. Aztán Ida boldogsága! ez egyedül elég ok volna a' mennyei üdvörl lemondanom. De boldog lesz-e ő ezen emberrel, ki szerelmére érdemetlen, kinek keblében egy jobb érzés nem lakik, ki e' szent érzelmet ledér színésznő ölében megszenteltségtelenítve, napjait tespedő mitsem tevésben, éjeit vad kéjek, orgiák, kártya-asztal és pezsgőmámor között tölti? Szerethet-e illy sivár kéjenczet a' szeraphi lélek? — A' sziv utai 's vonzalmi csodálatosak: gyakran a' legkirivóbb ellentétek egyesülnek. — Ida talán nem ismeri, vagy ha igen, szánja és mégis szereti, 's szerelmével megjavítja — 's ők boldogok lesznek.“

„Ezeket futólag gondolám át, 's biztosítám testvéremet, hogy — mint eddig valék — ismeretlen maradok, 's rövid időn a' fővárost örökre — — — —“

Itt a' harmadik lap is elfogyott, a' negyedik — mint említők — a' tárfai vidék 's vár-rom rajzát tartalmazá.

Mit a' szegény leányka e' lapok olvasása után érzett, azt vázolni ropant feladat 's végre is hiu munka lenne. Arczai a' kínos feszültség által csattanásig kipirultak, keble a' váltakozó indulatok árában szenvedélyesen hullámozott fel 's alá. Miként is ne? Hiszen e' szűz kebel rejtekében a' Clemency iránt megfoghatatlanul gerjedett vonzalom Tatár Gyula iránt rövid perc alatt leghőbb szerelemmé fejlődött, a' szikra lángokba csapott ki, a' hajlam-csepp szenvedélytengerré áradott, 's az elfoglalt sziv minden zugába tulözönlött.

'S ő a' szeretett ifjút elüzé, eltaszítá magátul! — Egy remény, egy vágy csillámlott fel elborult jövőjében: Gyulával mielőbb találkozni, 's a' történeteket — mindent kiegyenlíteni.

A' néne lépett be ekkor. Szemei, a' kezében tartott divatlapon csüggve, nem vevék észre a' leányka változását, ki a' lapokat, legdrágább kincsét, hirtelen elrejtve, remegő kezeibe egy porcellán-virágpoharat vön.

— Kedves ujságot hozok; — mondá a' belépő — halld, kedves Idám, mit ír a' Honderű. —

„Az érdekes amerikai — Sir Olivier Clemency — Arabia és Aegyptus sivatagjain utazást teendő, a' mai gőzössel elhagyta fővárosunkat.“

A' báróné feltekintett a' csörömpölésre, melly felolvasott szavait rögtön követé, 's ugyanazon széken, melly előtt egy elejtett virágpohár cserepekben hullott szét, — zárt szemekkel, keblére hajtott fővel, elhajló liliomszálként látta fekünni gyámleányát. —

IX.

Egy évnél néhány hónappal több merült le a' főnebbi események után. —

Gyönyörű tiszta őszi nap, minő éghajlatunk 's az állandóbb évszak sajátja, mosolygott a' hervadó természetre; a' hűs léget ragyogó napsugár melengeté, 's rezgve játszott a' fák sárgapiros hullatag leveleivel. A' sötétkéék ég alatt vándormadarak utaztak melegebb hazába, — szinte halani lehetett szárnyaik suhogását, olly néma és háborítlan volt a' csend kün a' szabadban, hol egy távol malom egyhangu moráján kívül csak néhány ut-széli pipiske adott életjelt. — A' főváros felé vezető országuton sebesen haladó hintó közeledett, — a' hintóbul naptól-barna arcz nézett előre Budapest felcsillámló tornyaira.

Ben a' városban az elővett melegebb öltönyök letétettek a' szép őszi délután, 's mindenfelé nyitott ablakok valának láthatók. Az utczákon sétálók serege özönlött.

A' feldunasoron egy palota első emeletének néhány ablakán lebocsátott zöld selyem függönyök zárták ki a' nyájas napsugarakat. A' lebocsátott függönyű szoba nyugágyán beteg leányka feküdt, olly könnyűden 's mozdulatlanul, mintha csak festve lett volna oda. 'S valóban — hófehér arcza, kék szemeinek merev tekintete 's egész átszellemült lénye első pillanatra szinte kételyben hagyá a' szemet, nem Rubens valamely remekfestvénye van-e előtte? — Alig vön lélekzetet, gyakrabban köhécselt, 's midőn szóla, halvány ajkának keskeny körvonalai alig mozogtak.

— Miért van a' beteg lakából a' nap kitiltva? — mondá igen-igen lassan — talán hogy előre szokják a' sir homályához? — Nyissátok meg, kérlek, az ablakot — —

— Kedves Ida, feleded, hogy az orvos megtiltá — — ?

— Orvosi tilalom! — lön a' gyenge mosolylyal kísért válasz — használhat vagy árthat-e még az nekem? 'S ki tudja, látom-e holnap az Isten dicső napját? Ő felleg alatt, én szemfödél alatt lehetek. Nyissátok meg, kérlek, az ablakot — —

Az utóbbi időkben annyira szokott dolog volt Idának engedelmeskedni, hogy e' parancs is teljesítve lön. A' budai hegyek közé merülő nap belövellé piros sugárait, 's a' sorvadó leányka hosszan, szinte könnyebben lélekzett.

Az ablakhoz kívánczók. Nénje 's egy komorna vezetékek oda a' bágyadtat, ki az alól elsiető Dunára 's a' budai szép vidékre merengve elkinézett.

— Az álomsejtések és előérzetek csálnak, — mondá tünődő sohajtással — meg kell halnom, a' nélkül, hogy még egyszer láthatva őt, bocsátnatát kérhetném! —

Nem sirt — hiszen könnyei elfogytak, — de a' néma fájdalmas tekintet, mellyel a' kezében tartott száraz körózsát hosszasan szemlélé, be-

szélőbb volt egy könytengernél. — E' rózsa viruló korában Clemency kezében is volt, — e' száraz fehér rózsa olly igen hasonlított a' sir felé közelgő beteghez !

'S most vessünk rövid pillantást a' lefolyt évre. — Ida a' fördőből betegebben tért vissza, — eddig a' gyenge idegzetnek a' bántatlan ép lélek kölcsönze erőt, — a' várromi esemény 's napló elolvasása után azonban e' jó, e' szép lélek, vesztett üdv's lemondó szerelem éles szirtein megtörve, tevékenységét 's erejét láthatólag veszté. A' beeső arcz rózsái lehullottak, gyér mosolyán keserv rajzoló magát; szava halk, egyhangu lön, miként az őszi széltilt rengetett hulló lomb panaszos suhogása.

Az orvosok aggodalmukat jelenték ki a' bárónénak, sorvadástul féltve a' szerfelett fogyó leánykát. A' báróné nem hitt vagy nem akart hinni az orvosi aggálynak, 's párszor említést tön gyámleányának Bódógali összekeléséről. Egy illy alkalommal a' leánykának sokáig elfojtott sérve kitört, — titka elárulva, 's a' meglepetést szinlő asszony — ki azonban fia által Clemency kilétéről már rég értesítve volt — tökéletesen lefegyverezve lön. Nem is emlité többé a' betegnek kedves fiját, kivált mióta ez egy, a' színésznő végetti párbajban nyert veszélyes seb miatt szobáját sem hagyható el.

Ahhoz, mit az olvasó a' Clemency által elvesztett napló-lapokból gyanit, bővebb commentárt írni feleslegesnek hisszük, az levén még csupán említendő, hogy a' báróné mostoha fiának rögtöni eltünéseért akkorigban gyanuba is vétetett, — mi sem bizonyulván ki azonban ellene, évek multán az egész feledésbe ment. — Hogy történetünk kezdetén a' tatárfai temetőben szereplő idegen Clemency Olivier, azaz : Tatár Gyula — 's hogy ennek Idával a' gőzösön és romok közötti találkozása — hova elvesztett lapjait keresni jött — egészen véletlen volt, az olvasó régen kitalálta, valamint azt is, ki hozta le 's tüzte a' rom körórsáját Ida ablakához.

Szinte ezekből lesz megfejtethő, miért festé aljas kalandornak a' báróné azt, kit szeretettel kellett volna keblére ölelni, 's miért óvta és féltette annyira a' találkozástól gyámleányát. Ő eszélyes számításu művet akart alkotni, 's milly eredménye lön e' remekműnek? beszélyünk további folyamából kitünend.

Illy különböző érzelmek 's kedélyállapotok között folytak le, egy, Marienbadban töltött nyár után, napok és hetek. — Az ős beköszönté; Ida minden nappal erőtlenebb lett, minden nap egy levél hullott le hervadó életfájáról. A' sorvadás vágtatva haladott elő.

A' szegény leányka ezt jól tudta, 's ha ollykor száraz fehér körórsáját hajába tüzte, a' sir menyasszonyának nevezé magát. Elfogyó lelke csak egy vágyat érze : Clemencyt még egyszer láthatni. E' vágygyal ő annyit foglalkozott, hogy annak teljesülése benne végre sejtéssé, előérzetté vált.

Igy volt az akkor is, midőn a' szép őszi esten a' nyílt ablakhoz 's onnan ismét vissza nyugágyára vezetteték. Szemei folyvást az ajtón függöttek, mintha ígért látogatót várna.

— Érzem, itt a' végső idő, megteenni végrendeletemet, — mondá igen

csendesesen, 's szavait az el-elfogyó lélekzet miatt gyakran megszakasztani volt kénytelen — rövid lesz az, de igérje meg, édes anyám, teljesítését!

A' néne megfogá a' kinyújtott vékony kezét.

— E' hervadt száraz rózsát velem temessék el: jelképem az, — magában nyílt ki, de romokon, — mint reményeim, alant porhadjon el. —

Megcsókolá az emlékvirágot, 's keblére helyezé. —

— Néhány lap van birtokomban, mi nem sajátom. E' néhány lapot én borítékba rejtém e' czimmel: „Clemency Oliviernek.“ — Ha eljő — 's ő bizonynyal eljövend még e' vidékre —, adassék át neki e' levél felbontatlanul; — hiszen a' világ mi érdekést sem találna benne, kivéve talán e' néhány szavat, mit egy lap szélére én irtam, 's mit a' haldokló megvallhat: „Len a' sirban is fog szeretni Ida.“

E' perczen az ajtó nyílt — 's uti köntösben Clemency Olivier lépett be.

A' haldokló leányka tulvilági üdv örömhangján sikoltott fel, — de öröme halála is lön.

— Clemency! — Gyula! — volt minden, mit mondhatta, 's lélektelen hanyatlott hátra.

Utolsó percze legalább boldog volt.

Szemei a' hön szeretett ifju látásával záródtak be, kezei az előtte térdelőnek kezeiben hidegültek el, az ajkaira tapadó forró csókot az elreppenő lélek még talán érezé . . .

X.

Kevés mondani valónk marad.

Clemency a' fővárost Ida temetése napján ismét elhagyta, 's magával egy gondosan őrzött hosszas vasszekrényt vitt. Ennek tartalmát csak két ember tudta: egy balzsamozó orvos, kinek titoktartása roppant díjért lön kikötve, 's báró Tatar özvegye. Ez utóbbinak Olivier egy jó hírű bécsi kereskedő-házhoz kétszázezer ezüst forintból szóló utalványt adott át. —

Pár év mult azóta.

Egy ismerőm, ki nyugoti Európát 's Amerikát bejárva, nem régen tért vissza, épen olly fáradhatlan utazásai elbeszélésében, mint én ennek hallgatásában.

Többi közt beszéli, hogy az új világrészben magyarral is találkozott. A' tartományi elnök, kihez ajánló levele volt, utasítá őt hozzá, bár előre figyelmezteté, hogy igen nehéz feladat Sir Olivier Clemencyhez közeledni, miután, visszavonulva minden emberi társaságtól, magányban él, 's csak ritkán vált szót valakivel. Két év előtt utazásból térve meg, valamennyi négerjét szabadsággal ajándékozta meg, terjedelmes gyarmatait becsületes települők között osztá szét, 's közczélokra milliókat adott, magának csak annyit tartván meg, mennyit a' kényelmet nélkülöző szükség igényel.

Ismerőm felkereste az Ohio-parti különözöt, 's egy sötét hives parkban találta őt, nagyszerű mauzoleum előtt, melyet földbe ágazó szentfák 's dús lombozatu cypresszek környezének.

Gondolatokba mélyedten, a' jövő lépteit észre sem vevé; kimért hidegséggel fogadá az érkezőt, 's mindvégig feszes, tartózkodó maradt. Mi sem látszott őt érdekelni; szomorú, de nyugodt arcza, mint egy élő szoboré, az egész párbeszédi félóra alatt legkisebb változást sem tanusított.

Elbeszélőm a' mauzoleum homlokzatán e' három betűt látta: Ida.

Bérczy (Ladár) Károly.

S Z E N T S Í R.

Messze, messze, messze,
Honnan a' madár jó
Tavaszi kezdetével, —
Messze, messze, messze,
Hova a' madár megy
Hüvös ködös ősszel;

Messze tengerparton
Áll a' szent sír, a' zöld
Tenger sárga partján;
Vadbokor fölötté,
Rá sötét fátyolként
Árnyékot borítván.

E' vadbokron kívül
Nem gyászolja senki
A' dicső halottat,
Ki a' zajos élet
Lejártával itt most
Század óta hallgat.

Végső volt honában,
Ki a' szabadságért
Hősi kardot ránta.
Hogy lett volna híve
A' sors, ha hazája
Sem volt hű iránta?

Számüzé magát, hogy
Gyáva nemzetét ne
Lássa, mert ha látná:
Megátkozna, míg a'
Messzeségből néma
Fájdalommal néz rá.

Itten nézte a' hős
A' szülőföldről
Ballagó felhőket,
Mellyeken az estfény
(Vagy talán honának
Szégyenpirja?) égett.

Itten ült a' parton,
'S hallgatá a' csendes
Tenger mormogását,
'S gondolá, hogy hallja
Fölriadt népének
Távoli zugását.

'S várta, várta, várta,
Mikor jön már a' hír,
Hogy szabad hazája?
'S addig várt, addig várt,
Míg a' halál jött e'
Hír helyett hozzája.

'S otthon már nevét is
Alig ismerik; csak
Egy emlékszik rája,
Egyedül csak egy... a'
Költő, a' szabadság
Ez örök lámpája!

Petőfi Sándor.

UJHELYI ERZSÉBET.

I.

Történetünk lapjain elég nevet találunk, melytől undorral 's megvetéssel kell elfordulnunk, 's fájdalom, hogy e' nevek viselői nem mind férfiak valának. — Sokszerűek 's magasztosak a' nőnem hazánkat érdeklő, 's annak javát, boldogságát 's felvirágzását előmozdító érdemei; dicsően ragyognak a' multba visszatekintő honfi szemei előtt a' Sarolta hercegné, Gisella királyné, Ilona, Erzse és Mária királynék, Szilágyi Erzsébet, 's számos más nagyszerű érdemi hölgyek nevei; ámde sötét 's véres árnyfoltokként tűnnek elő néhány szörnyek nevei, és undokabban, mint mindezek, áll előttünk az Uj hely i Er z s é b e t név; mert olly nőt, ki aljasabb lett volna nálánál, alig mutat elő a' magyar történet, melynek legszomorubb korszakában, a' XVII-ik század vége felé tűnik fel e' borzasztó alak.

Feszler, hazánk történeteinek eddigi legterjedelmesebb írója, a' legsötétebb színekben állítja előnkbe a' gonosz nő undok jellemét, 's ha mindazt, mit róla ez és egyéb történetírók feljegyeztek, elolvassuk: elborzadva kérdjük: mikép lehet ennyire sülyedni, illy undok szörnynyé fajulni egy nőnek?

Igen; a' legborzasztóbb alakban tűnik ő fel Caraffa Antal oldala mellett, ama véres emlékü napokban, melyek alatt annyi ártatlan vér folyt Eperjes utcáin.

Aljas boszuját tölté ki akkor a' gonosz nő egy családon, melynek egyik tagja ellen egykor kiveté csábjá hálót, 's melly akkor, midőn lerántatott undok álarca, ugy, a' mint megérdemlé, bánt vele. —

Hosszu idők óta köztiszteletben állott Eperjesen a' Ketzer-család, melynek egyik tagja több éven át viselte a' birói hivatalt, 's a' legnagyobb mértékben birta nemcsak a' polgárság, de az egész megye és vidék szeretetét, tisztetét 's bizalmát.

Ketzer Endre — ez volt a' köztiszteletű férfinév — ifju évei óta szoros baráti viszonyban állt Rauschmann tanácsnokkal, kinek leányát szemelte ki leendő menyeyül.

Mindazok, kik Budára utaztak, fellengzően magasztalták az ottani apáczaánál nevelésben levő Rauschmann hölgyet, 's az öreg Ketzer semmit sem tartott bizonyosabbnak, mint hogy fia, kit haza várt Erdélyből, szerelemre lobban a' bájús ifju szűz iránt, 's hogy illykép nem sokára mint menyét zárandja kebléhez barátja leányát.

Ámde, fájdalom! szomoru csalódásban kellett részesülni az öregnek, mielőtt elérhetné vágya célját: fia haza tért, de nem szabad kebellet; Erdély bércei közt élt a' hölgy, ki szerelemre gyulasztá szívét, — ezzel akart ő az ol-tárhoz lépni, 's az ősz apa, ki egyelőre mindent elkövetett, hogy szerelmét feláldozva, akaratját teljesítse Gábor, — elvégre kénytelen volt megegyezni, hogy fia, erdélyi kedvesét vehesse el nőül.

Kevéssel azután, hogy a' hölgy, kit Gábor szerete, egy agg nő, mint mondatott, rokona társaságában Eperjesre jöve, — leverő, sőt kétségbeejtő hirt vön a' Rauschmann-család. A' Budáról visszatérő 's szülői által epedve várt ifju hölgyet vivő szekér rablók által támadtatott meg, 's a' vidék népe nem távol a' helytől, hol a' rablás történt, vérpocsolyát fedezett fel; sőt egy pár, ki a' hegyekben bolygott, azt is mondá, hogy a' rablók megölték az utasokat 's egy mély sziklaüregebe dobták be hideg tetemeiket, nem adván csak egyetlen egynek sem kegyelmet.

Ketzer élénk részvéttel osztakozott agg barátja keservében, 's nem gyanítá, hogy a' hölgy, kit fia szeretett, volt okozója e' borzasztó hírnek. —

Igen, a' hölgy, kit Gábor imádott, bérle fel a' rablókat. — Gábor nem

ismeré Ujhelyi Erzsébet multját: ő azt hitte, hogy szülőit korán elvesztve, folyvást agg rokona oldalánál élt a' magát ügyesen tettető leány; pedig multja a' legbotrányosabb tettek, a' legundokabb vétkek hosszú lánczozatának kapcsolata volt.

A' birodalmi fővárosban árván hagyatván hátra, korán elhunyt atyja által csakhamar egy ifju kéjencz csábjainak áldozata leve, 'sa' mint hűtelenül elhagyatott kedvese által, gonoszul megölte szerelmi frigyüknek ártatlan gyümölcsét.

E' tette után mindinkább süllyedt; — alig volt Bécsben olly kéjvadász, ki nem ismerte volna a' szép, de aljas jellemű magyar hölgyet, a' ki később nem irtózkodott, méreg által küldeni másvilágra . . . grófnőt, kinek férje, csábjai által elszédítettve, egészen szerelmi rabja volt.

E' férfiuhoz közel ohajtván lenni, Erdélybe ment; ámde az, kinek kezére számolt, hirtelen élni szünt, 's halála után kevéssel meglátta őt Ketzer Gábor, kinek szívet lángoló szerelemre gyulaszták kecséi.

A' gonosz nő, ki attól tartott, hogy a' szép Rauschmann hölgy veszélyes lehet reá nézve, agg társalkodónéja által rablókat bérelt, 's örült, hallván, hogy kivitték ezek a' reájok bizott bünt.

A' vétkes nem gyanítá, hogy nem sokára meg fog Eperjesen jelenni a' mindenki által holttnak tartott hölgy, 's hogy szembesíttetni fog vele az általa kibérelt gonosz.

A' sors ugy akarta, hogy épen azon perczben, midőn erkölcsileg akarta meggyilkolni a' rabló az egyedül életben hagyott ifju hölgyet, lepje meg őt egy csapat fegyveres.

A' rabló megvallá, ki által béreltetett fel. — Elfogói által Eperjesre czipeltetett, hol nemcsak azt, hogy e' tette Erzsébet bérelte fel, hanem felfedezte a' gonosz nő multjának egész történetét is.

Gábor undorral fordult el a' gonosztevőtől, kit a' tanácsnak adott által az öreg Ketzer.

Az ítélet csakhamar ki volt mondva a' bünösre: „hatszor vesszőztessék meg Eperjes főpiaczán“, hangzék az ítélet, 's azután öt évi börtönnel lakoljon.

A' vesszőztetés megtörtént; de nem lön végrehajtható az ítélet második része, mert alig mult el félév 's már elszökött a' bünös. —

Miként? talány maradt az eperjesiek előtt.

Örömmel látták ezek, hogy forró szeretettel csügg szép nején, a' Rauschmann hölgyön, Ketzer Gábor, ki naponta hálát mondott a' mindenhatónak, hogy még jókor lerántatott az undok jellemű nő álarca, 's hogy, megszabadulva a' keserű megcsalástól, magához csatolhatta a' szerelmére annyira méltó bájdos hölgyet.

Az öreg Ketzer örömittasan látta fia boldogságát, 's nem gyanítá a' borzasztó fergeteget, melly készülöben volt családjá, sőt egész Eperjes ellen.

E' korban kegyetlenkedett a' felső vidéken Caraffa, a' XIV. Lajos által megvesztegetett szörnny, ki a' király nevében, de annak parancsa nélkül véghezvitt rettenetes kegyetlenségek által akarta előidézni a' francia király által annyira ohajtott lázadást.

A' felvidék évkönyveiben vérbetükkel vannak följegyezve rémitő kegyetlenkedései, mellyeknek tetőpontját Eperjes látta; mert csakhamar oda jött ő, 's hogy ezt tevő, Ujhelyi Erzsébet gonosz befolyása okozta.

A' megszökött rab boszut esküdött a' Ketzerek, a' Rauschmann nő, 's egész Eperjes ellen. —

„Bárhol, keresek embert, gondolá ő, ki segéd legyen tervemben. Egy zivataros éjszakán több helyen egyszerre felgyújtatom Eperjest, 's mig társaim lenyilazzák a' Ketzereket, Raushemann, 's a' tanács többi tagjait: én Gábor házába török néhányad magammal 's meggyilkolom nejét.“

A' sors, melly olly gyakran kedvez a' gonoszoknak, azt akarta, hogy az

undok jellemű nő csakhamar lelhessen eszközt, betölthetni boszuját, mely ugyan más irányt vön, mint egyelőre tervezé, de azért szintolly borzasztó, sőt még borzasztóbb lön.

Ujhelyi Erzsébetet elfogták Caraffa zsoldosai, kik prédát keresve kóboroltak szerte a' Hegyalján, hol, a' török- és a' tatáron is tultéve, pusztítottak 's zsaroltak.

A' szép nőt örvendve czipelték egy erdő felé; ennek szélénél azonban találkozt velük Caraffa. — A' bájdús hölgy kétségbeeső rivalgása magára vonta az ő figyelmét; a' zsoldosok megrémülve látták közeledni a' kegyetlen vezért, 's még jókor elfutottak, megkötözve hagyván hátra szekerekön a' gyönyörű nőt.

Ennek kecséi vad szenvedélyt gyujtának fel Caraffa keblében. — A' vezér megismertette magát a' szép nővel 's ennek szemeiből örömsugárok törtek elő, midőn megtudá, hogy a' férfiú, ki olly nyájasan közeledik felé, 's kinek tekintete nyíltan elárulá a' keblében fellobogott szenvedélyt, Caraffa, az undok kegyetlenségeiről híres császári vezér.

A' sors kedvez boszu-tervemnek, gondolá Ujhelyi Erzsébet. — Caraffa, ki főörömét leli a' vérontásban, ki az ókor minden zsarnokait felülmulva kegyetlenkedik, szerelmes tekinteteket lövel felém 's hizelgő szavakat mond.

Az alkalmat, mely kínálkozik, meg fogom ragadni: ő birni vágy 's én boszútervemre használok vágyait; a' legfőbb fokig hangolom fel szenvedélyét, szerelmet, lángoló szerelmet színlek iránta, szóval: megteszek mindent, hogy korlátlan hatalmu urnője lehessen.

'S ha kivívtam fölötte a' korlátlan hatalmat, a' Ketzerek, Rauschmannok 's egész Eperjes iránti boszum betöltésére használok azt; tervem kész, 's e' férfiú által, ki előttem áll, teljesülni fog. — Reszkessetek! a' nő, kit megsértettetek, kit megvesszőztettetek, Caraffa fölött fog uralkodni, 's ellenetök 's lekonzoltatásokra használandja kivívt hatalmát.

Végeetek mindnyájan, Gábor szinte, mint a' többiek; — gyűlölöm őt is, mint gyűlölöm apját, nejét, Rauschmannt 's az egész tanácsot.

II.

Néhány hét mulva korlátlan hatalommal uralkodott Caraffa Antal fölött Ujhelyi Erzsébet. — A' császári vezér vak szenvedélylyel csüngött a' bájdús nőn, ki csak hamar ismeretes 's utált lön mindenfelé az egész vidéken; mert tudatott, hogy ő az, ki folyvást ingerli az a' nélkül is tigrisként vérengző Caraffát.

A' nép, Táborny Erzsé'-nek nevezte el az undok nőszörnyet, ki féktelen nyugtalansággal várta azon napot, mellyen betölthesse az eperjesiek ellen táplált boszuját.

Terve kivitele könnyű volt. — Caraffa régóta gyűlölte az eperjesi tanácsot, mely több ízben felirt undok kegyetlenségei ellen, — tervében feküdt, kitölteni azon boszuját, 's csak olly alkalomra várt, mely örüggyil szolgálhasson a' város megrohanására.

Erzsébetnek örömmel ígérte meg, hogy véres boszút áll az eperjesieken, mihelyest csak a' legkisebb ürüggyre tehet szert, 's a' gonosz nő elkövetett mindent, hogy minél előbb feltaláltató legyen a' Caraffa által keresett ürüggy.

A' korban iskolát alapítottak az eperjesiek, 's erre segílyt akartak kérni a' haza minden reformált községeitől. A' segedelem gyűjtésével Paladyt bízták meg, ki mint kapitány szolgált Rákóczy seregeiben.

Erzse megtudta ezt, 's e' körülmény elegendő ürüggy volt, fellépni az eperjesiek ellen. — Palady elfogott 's a' kinzó padra vonatott, hol a' kinok közt felszólítaték az eleibe tett oklevél aláírására. — Ezen oklevélben azzal vádol-

tattak az eperjesiek, 's nevezetesen a' Ketzerek és Rauschmann, hogy az evangelicus 's reformált vallás követői fellázítására 's a' török-segély megszerzésére küldötték ki őt.

Ezen oklevéllel siettek Eperjes felé a' szörnyek, 's néhány nap mulva rablánczokkal terhelve börtönben ültek a' városi tanács majd minden tagjai, 's közöttük az ősz Ketzer is, — de nem fia, mert ez jó eleve megszökött.

Erzsébet nem eléglé a' boszut, ha nem érhette el az Gábort is. — Ezt hatalmába akarta ő keríteni 's undok ravaszsággal tört gonosz célja felé.

Ő azt hitte, hogy az ősz Ketzer tudja fia tartózkodása helyét, 's hogy ezt felfedezhesse, aljas ármányra vetemedett. Sprengler Lila, Ketzer unokahuga, Eperjesre várattott, 's Erzsébet tudta ezt, 's tudta azt is, hogy az ősz Ketzer már tizenhét év óta nem látta nőrokonát, ki gyermek volt, midőn szülőföldéről a' Szepességre vitetett.

E' körülményre építé ő undok tervét. Lement az ősz Ketzer sötét börtönébe 's a' várt rokonnak adta ki magát.

,Bátya! monda ő, — a' szabadon levő rokonok és barátok engem, ki legkevésbbé ismertetem a' városban (mert csak néhány nap előtt érkeztem), biztak meg, hogy német zsoldosköntösben csempészszem be magamat börtönébe.'

,Jöttöm célja, megtudni, hol van Gábor? a' rokonok érintkezésbe akarják tenni magokat vele 's felszólítani őt, hogy ott, hol tartózkodik, népet gyűjtve, rohanja meg az nap a' várost, mellyen mi itt felingereljük a' népet arra, hogy fegyvert ragadjon a' zsarnok Caraffa ellen.'

,Ki fogjuk ezt a' városból üzni, 's azután gyors futárt küldeni Károlyihoz, ki bizonyára oltalma alá vesz, míg küldöttségünk megjárja Bécset.'

Az ősz rab nem ismerte meg a' sötétben a' nőt, ki ügyesen el tudta változtatni hangját, 's — felfödözte, hol lappang Gábor 's hitvese.

Ujhelyi Erzse gonosz örömmel lépett ki a' sötét börtönből, 's még az éjjel el volt fogva Ketzer Gábor . . .

Atyjával 's Eperjes legderekabb férfjaival együtt vérzett ő el. — Iszonyatos 's hajmeresztő volt a' Caraffa által elkövetett mészárlás.

'S kérdi az olvasó : büntetlenül maradt-e Caraffa tette? Igen! — A' földi bíró nem vonta őt feleletre, ámde igen a' mennyei. Megsokallotta az undok büneit, 's megfosztá egétől.

'S Táborny Erzsók?

Ő Caraffa mellett volt mindaddig, míg el nem érte azt sorsa büntetése, 's az után elhagyva az örültet, indult meg, új kalandokat vadászni.

Ő sem kerülte el az ég büntetését. — Utjában rablócsapat rohanta meg, 's a' rablócsapat feje reá ismert. Egy volt ő azok közül, kiknek családját Erzse unszolására konczoltatta fel Caraffa.

,Szörny! kezeim közt vagy, 's nem kerülöd ki boszumat! riadá a' rablófőnök; — ha egyszerre ölnék meg, csekély büntetés lenne vétkeid hosszú raért. — Az éhség kinyai közt halj meg egy mély és sötét üregben.'

'S ez teljesült. Elevenen eltemetve, iszonyu kinok közt halt meg a' gonosz hölgy, kinek nevét, mint szinte Caraffaét is, maiglan is átkok közt emlegeti a' hegyaljai 's Eperjes vidéki nép.

R. G.

A' GYANAKODÓHOZ.

Nagy gyanud van, lányka, hogy kivüled
Szép magadhoz mást is szeretek,
'S szívedet mi gyakran fojtogatják
Illy csalékony 's balga képzetek.

Ércszívűnek is gunyolsz gyakorta
'S nem azt vallja szűd, mit szád akart;
Hol van lelkesebb érez a' delejnél?
'S a' delejtű mind éjszakra tart.

Kell-e, hogy miattad a' világnak
Felforgassam minden rendszerét;
Kell-e, hogy egy nappá vonjam össze
A' csillagok annyi ezerét?

Volnék én nap, és te éjszak volnál:
Nyúgodóba járnék csak feléd;
Volnál nyúgot: nálad költeném fel
A' világnak minden reggelét.

Kis világ az ember 's egy világnak,
Bár minő nagy, egy nap olly elég,
Hogy egy más nap összeütközésnek
Réme nélkül el nem férne még.

Vesd ki hát szivedből a' gyanúnak
Mélyre szállott magvát, édesem!
Olly gyom az, mellyet könyek nevelnek
'S végre is csak új gyomot terem.

Sárosy.

K A L A N D H Ő S.

Két dolgot életemben rendkívül megbántam: hogy nem születtem legalább is egy millió örökségre, és hogy huszonkét éves koromban meg nem nősültem. Egy millió! huszonkét év!! és imádandó feleség!!! minő szép, minő gyönyörű dolgok; ellenben napi keresmény, huszonhét év és rideg nötlenség! brrr! beh sületlen ajándéka a' véletlennek!

— Hogy lehet olyasmit megbánni, mi nem vétked?

— Nem vétkem? már micsoda sértegetés ez? Hát nem lehetett volna az apám épen úgy gazdag bécsi tőzsér, mint alföldi táblabíró?

— Csak az a' baj, hogy nem tőzsér, hanem táblabíró volt, — ellenveté gunyos mosolylyal Verebesy Imre 's az asztalon elszórt kártya-maradványokat egykedvűen tépdésé szivargyujtónak.

— Táblabíró — elmélkedék Ledéry Ottó — az perse baj, nagy baj, hogy táblabíró és nem tőzsér volt; de azt csak megengeded, hogy huszonkét éves koromban nősülhettem volna, — ezzel a' tükör elé pattant, büszkén tekintte belé — még most is — folytatá rátartólag — mi? nem vagyok csinos legény? hát még akkor! barátom, a' leányok összeveszekedtek rajtam; vagyon, kéj, boldogság nyílt karokkal ajánlkozott, de én nem, nem addig nem, mig nyakamra nőtt a' huszonhét év és elszélesedtem, elformátlanodtam, mint jeges medve; ah! — ör-

jöng, lábával olyat toppantva, hogy a' padolat repedéseiből porfelhő emelkedék — ah! szeretném magamat összevissza pofozni.

— Megállj! — elménczkedék Verebesy — azt a' kis szolgálatot én is megtehetem neked.

— Nem is sokkal többre teremte a' sors, — viszonzá Ottó — mint végrehajtó káplárnak. Már hogy élhet a' világon ember minden költészet és ábránd nélkül?

— Igaz; de még csodálatosb, hogy miként türhet a' föld annyi kötözni való bolondot?

— Remélem, ez nem akart czélzás lenni?

— Nem, hanem szemtől szembe mondott őszinte vélemény.

— Alázszolgája.

— Zugolódol, mintha nem volna napi kenyered.

— Nem épen.

— És éveid számát olly fájdalmasan emlited, mintha azok sulya miatt már sir felé görnyedeznél.

— Hohó!

— Nöszölj most.

— Valjon?

— Legszebb kor a' házasság életet megkezdeni.

— Gondolod?

— Vildeczky Louise szép, művelt és pénzes.

— Igaz.

— Téged szeret.

— Szeret, ugye? igen-igen! ő szeret; hisz ezer jeleit adá. Menj, kérd meg.

— Akarod?

— Tüstént; már határoztam, mindent meggondoltam. Siess hát — ezzel Verebesyt pipereasztalhoz taszigálá.

Verebesy szokott lassúsággal megindítá az öltözködést, érthetlen szókat dörögve, 's döbbenve meg-megállt, Ottóra átvillantást vetett, 's birkaszelidséggel kérdé:

— De komolyan akarod?

— Hányszor ismétlem még? Komolyan, komolyan! és változhatlan!

— Jó! — fejezé be Verebesy a' párbeszédet, 's egész lelkesedéssel kezdé magát piperézni.

Most hosszú szünet következék, mialatt embereimet tetőtől talpig ugyan, de azért mégis elég röviden bemutatam. Vannak lények, kikről a' legjobb szándék mellett sem lehet sokat mondani, minthogy magok igen keveset érnek.

Verebesi Verebesy Imre huszonöt éves, közép termetű, feszes tartású, éjjel nappal fodorzott szőke haju, rendezett szakállu, kék szemű és kevés beszédű reményteljes fiatal ember volt. Öltözete mindig a' legválogatottabb. Ő azok közé tartozott — mert vannak olyanok elegenden —, kik éltők céljaul gazdag házaságot tüznek ki, 's egyébre a' földkereken semmi gondjuk, hanem hol egy gazdag leány? N. N. péknek mennyit érhet háza? Y. timárnak földeire mennyi van betáblázva, 's az egész városi telekhivatal könyvét fejükben hordozzák; főtanulmányuk a' papák és mamák gyöngéjét kiismerni. Verebesy is, mint ilyen ember, a' legnépeseb helyeket választá sétaul: színház, bál, vasárnapi kirándulás, mutatóványok nélküle soha véghez nem mehettek; viselete olly solid volt, hogy még a' rágalom sem mondhatott rá valami pajkosságot. Ő kerülte a' fiatal emberek társaságát, nehogy hirbe jöjön, 's vagy egyedül, vagy komoly férfiak közt vala látható; nem játszott, nem mulatott — sőt nem is vacsorált, csakhogy este fogadóban látható ne legyen. Soha nevetésre nem fakadt, vagy kitérő jó kedvet nem mutatott, sem az ellenkezőt; hanem ajkain folytonosan hódításra számított mosoly ült. Ennyi az egész, mit róla külső és benső tulajdonira vonatko-

zólág elmondhaték. — Igaz! egyet, igen jellemzetest, feledék emliteni: — rövidlát átszínlelt. Állása: nemes ember, hivatala: semmi; töképenze: hatezer váltó — szerinte — elég addig, míg gazdagon nősül.

Ledéry Ottó vidám, kissé könnyelmű és ügyvéd volt. A' nők őt érdekesnek tarták, 's ez elég a' földi boldogságra. Gazdag csak azért szeretett volna lenni, mert kimondhatlan szerette a' kalandokat; hogy pedig huszonkét éves korában meg nem nősült, csak azért fájlalá, mert azóta szenvedélye a' kalandok iránt gyakran megégeté.

Verebesy tetőtől talpig takarosán ki volt cifrázva; sárga kéztyűit ujjaira egyengeté, 's párizsi kalapját óvatosan illeszté szabályszerűen gyűrűkbe rendezett hajfűrteire.

— Na, fiu! — monda, miután még egyszer végig pillanta a' tükörben — nem dobog a' szived?

— Már miért? — viszonzá Ottó, egykedvűen csukván be a' kezében levő könyvet.

— Nekem, megvallom, dobog; sohasem voltam még leánykérőben.

— Igaz! — jajdula fel Ottó, visszaemlékezvén, hogy mit határoztak néhány percz előtt.

Verebesy indult.

Ottó nyugtalankodék.

Verebesy a' kiliacshez nyult.

Ottó habozott.

Verebesy kilépett.

Ottó utána kiáltott.

— No's, — kezdé Verebesy, jobbát az ajtókilincsen nyugtatva — remélem, még nem bántad meg?

— Ne . . e . . m, — hebegé Ottó — a' félvilágért sem.

— Én hát megyek.

— Me . . meg . . állj!

— Mi lelt? egész bele halaványultál.

— Semmi, semmi; maradj kissé, kérlek; hisz azt sem tudom, vagy tán magad sem tudod: mit fogsz mondani. Halljam.

— Oh! majd iskolás gyermekként itt felmondom a' leczkét. Micsoda idéten kívánság.

— Az igaz, idéten kívánság! — viszonzá Ottó, 's egy szivart meggyújtván, folytatá: — azért jobb is lesz holnapra, vagy még inkább holnaputánra halasztani.

— Ma, vagy soha! — viszonzá Verebesy, 's az ajtót erősen csapta be maga után.

— Elment, — sohajtá magában Ottó — tán sorsom úgy kívánja. Lemondjak a' szabadságról, a' kalandokról? — — — Lemondok; hisz huszonhét éves vagyok már. Na rossz világ! és rágalmazó nép! be lesz-e most tömve szátok, ha magam áldozatként nyomoru jóslataitok megczáfolásaul oda dobom; vagy elég lesz szárnyszegetten fületekbe orditnom, hogy hazudtatok? — Ledéry Ottó hosszú és — saját vallomása szerint — igen sületlen elmélkedésbe mélyedt. Szinte bele talált már békülni a' házasság szent kinjaiba, midőn kalandszomjazó lelkét egy levél szunyadásából felkorbácsolá. Tartalmát közlöm:

„Rég nem látott Ottóm, egyetlen barátom! Üdv és béke neked! — Az országgyűlés berekesztése óta nem tudósítók egymást helyzetünkről, pedig hogy ígértük! ez — köztünk legyen mondva — nem szép! én sietek hibámat némi-leg helyre ütni, 's egy napon két levelet küldök hozzád; ez postán megy, mert akarom, hogy a' másikat megelőzze, — remélem, a' másik neked kedvesb leend, miután azt szép bárókisasszony kézbesitendi. Ő téged ismer, gyakran emlegetett; egyik fényes pesti tánczestélyen látott. Ismervén a' nők iránti ellenállhat-

lan hajlamod, azt hiszem, kedves dolgot teszek, midőn felkérlek, hogy az említett kisasszony körében pesti mulatása alatt a' lovagszerepet elvállald. Csókol őszinte barátod Jeszerszky Imre. Költ Zágrábban, majus 7-dikén 184*.

— Báronő?! Kaland! — kiálta Ottó, 's kezéből a' lap kiesett — e' hölgy látott, belém szeretett . . . és én . . . én házasodjam? — Ezzel legényét becsengeté. — Menj, — mond a' bámuló legényhez — nem; rohanj Vildeczky urhoz, ott találod Verebesyt . . . hát mégis ácsorogsz?

— Hisz azt sem tudom, mit mondjak?

— Nem tudod? Hát azért tartalak, azért fizetlek, hogy annyit se tudj? — Elcsaplak.

— Már hogy tudnám, — ellenveté illetődvé a' legény — ha a' teins ur még nem mondta?

— Nem mondtam? az más, ugy én hibáztam. Hát mondd neki: rögtön, minden halasztás nélkül, minden beszédet félbeszakasztva siessen haza, mert roppant veszély van.

A' legény elsietett.

Ottó költővé lön; képzeletében teremte egy alakot, szépet, szenvedőt, bájosat és kifejezéstelit; minden vonásba egy-egy pogány istennőt ültete; lélekteljes szemeknek ragyogó fényt, 's gazdag hajfürteinek éji sötétséget, természetnek kecsét, méltóságot — egy szobrász által sem utánozhatót, teremte. Képzete e' nőt olyannak alkotá, kihez hasonló a' világ teremtése óta nem volt; 's ha a' nő Ottó képzete szerint előállt volna, az egész fővárosi férfisereg csodálásra, egy harmada szerelemre, egy tizede örülésre, 's vagy kettő öngyilkolásra vetemült volna. Ugy rémlett Ottónak, mintha egyik pesti bálban ehhez hasonló ismeretlen nőt látott volna, 's e' nő a' füzértánczban őt választá . . . igen, igen, e' nő ő volt, és ő belé szerelmes!

A' levelet el-elolvasá; minden csekély neszre felriadt, mint üldözés alatti gonosztevő; vére olly erősen keringett, mintha gőzzel hajtották volna; feje jobban lángolt felgyújtott kazalnál — meglehet, mivel sok szalma volt benne; de ezt ne tessenek rá fogni, mert csak privát vélemény. Ő boldog és boldogtalan volt!

Mig Ottót illykép ábrándja elfoglalá, a' legény küldetésének hiven megfelelt, és Verebesy lélekszakadva rontott be az ajtón; de oh átká a' véletlennek! nem egyedül; mert alig ejté Ottó e' kérdést: „Megkérted?“ már Vildeczky is a' szobában volt, rémitő veszélyt hallván, sietett ismerősét vigasztalni, fájdalomában osztazkodni, vagy, ha szükség, rajta segíteni.

— Mi baj? — kérdé Verebesy halaványultan.

— Kaland — sugá fülbe örömteljesen Ottó.

— Oh! oh! ez sok! — fohászzkodék Verebesy.

— Az Istenért! az Istenért! szóljanak — sopánkodék Vildeczky, 's birkapofával részvétet színelve kapkodott ide 's tova — minden kicsinység által le ne hagyják magokat sujtatni, édes uram öcsémék. Hátha segíteni lehet?

— Olvasd, — mond Ottó, a' levelet Verebesynek nyujtva, 's magáról megfeledkezvén, örömteljesen tapsolt.

— Uram Jézus! — kiálta fel Vildeczky, széles tenyereit medveként csapván össze, 's terjedelmes hasára süllyeszté — a' fájdalom egészen megzavarta.

— Az öröm — mond Ottó, 's a' bémész Vildeczky nyakába ugrott.

Vildeczky segítségért kiáltott, iszonyuan elhalaványulván abbéli fájdalomában, hogy az elméjében megháborult Ottó által megfojtatik.

Ottó visszalépett.

— A . . . a . . . az ü—r—öm? — hebegé Vildeczky.

— I—g—e—n—e—em — accompagnirozott Ottó a' főnebbi hangjegy szerint, 's kábult elragadtatásából hirtelen eszméletre térvén, boszusan sujtott ohmlókára.

Vildeczky és Ottó közt gyönyörű duette készült ; csak a' karnagyi jelt várták, — mi onnan sejthető, hogy egy harmadiknak nehéz volt volna megesküdni : mellyik hasonlít jobban új kapuhoz ; azonban Verebesy leleményessége segített a' kölcsönös zavarón.

— Valóban — kezdé Verebesy, a' levelet részvétellel hajtogatván össze — nem tudom : örvendjek-e viseletednek, drága Ottó barátom, vagy kárhoztassalak ? E' levél tartalma téged örvendeztet és sujt, szerencsésé tesz és szerencsétlenné.

— Sujt ? .. szerencsétlenné ? — csodálkozék Ottó.

— Hogyan ? — kérdé Vildeczky — nem értem, — és széles pofája egy arasznyit nyult, szemeit kimeresztvén és száját a' lehetőségig eltátván.

— Örvend — folytató Verebesy — mert én történetesen csinos kis örökséghez jutottam.

— Örökséghez jutott — viszhangozá Ottó.

— Hah ! ah ! — kiálta fel Vildeczky, 's mennyivel imént megnyult izetlen pofája, éppen annyival csappant most rövidebbre, tátott száját összekapván, azt egy idomtalan széles mosolyra átalakítandó, 's mintha ludczombot evett volna, színehagyott ajkait megnyaldosá. — Örökség ! — kiálta fel még egyszer.

— De más részről szomorú csapás érte szegény Ottót. —

— Igen, engem — vága közbe Ottó.

— Hogyan ? — kérdé Vildeczky, 's alsó álla ismét lejjebb süllyedt.

— Mert — mond Verebesy — az elhunyt, ki után öröklöttem, Ottó testi lelki barátja volt.

— Testi lelki barátom volt — viszhangozá ismét Ottó, és száraz szemeit dörzsölgeté.

— Majd vigasztalni fogjuk, csak az első bánat enyhüljön, — dörmögé Vildeczky, 's távozása közben örvendetes oldaldőfessel sugá Verebesy fülébe : Nem olyan nagy szerencsétlenség biz ez — 's mintha talpraesett elmésséget hozott volna létre, kacajával terjedelmes hasát mozgásba indítá, 's távozek.

— Végre elment az a' hustömög — sohajtá Verebesy.

— Te csupa arany, te született lángész vagy — mond Ottó.

— És te valóságos sweitz borju.

— Az igaz, szinte bakot löttem.

— Miattad hazudnom kelle.

— Eh ! — biztatá Ottó — annak ki tudja, hol veszed hasznát.

— Mikor jön meg eszed ? — korholá Verebesy Ottót — tudod-e, milyen kellemetlen helyzetbe hozál Louisenál ?

— Louise ? .. hát megtörtént ? .. megkérted ?

— Igen.

— Pokol és kárhozat ! Én főbe lövöm magamat, én nem .. nem veszem el. . . De te is . . . oh !

— Ne tüzelj — csöndesíté Verebesy — hisz csak a' bevezetésnél voltam, még csak annyit mondtam volt el, hogy kérő vagyok ; de nem hogy kié ; midőn legényed színéből kikelve rohant be, 's engem csaknem frakkomnál fogva hunczolt ki, én azt hittem : legalább is élet nélkül foglak találni ; azonban csak ész nélkül találtalak, ez nem lepett meg.

— Nem tudja, ki kérője valál ? Jó ; de ezután sem tudhatja meg. Kérd másnak, kit sohem látott, ki nem is létezik ; kérd Pityi Bandinak, igazolva léssz te is. Kérd meg akárkinek, csak nekem ne. —

Verebesy gondolkozott.

Szünet.

— Mennyi pénze is van ? — kérdé Verebesy.

— Louisenak ? Rögtön hetvenezer ftja.

Verebesy ismét gondolkozott : E' hatásra nem számított, és mégis jól si-

került hazudságom az örökség iránt . . hm! mit veszithetek? vagy mit kockázok? . . Ezen rövid elmélkedés után Ottóval kezét szorítván, távozott.

Ottó a' báró kisasszony iránti ábránddal telt el.

Felkeresésére indult, mert barátja levele 7-kén kelvén, ma már 22-dik 's így elég idő, hogy az érdeklött kisasszony tömérdek akadály mellett is Pesten lehessen.

— De hogy találom meg? . . Neve nincs e' levélben megírva . . . gondolkozék Ottó. — Mindegy! meg fogom, meg kell találni! — ezzel elrohant.

Ottó végig szaladt minden utcán; minden ismeretlen szép hölgyben az érdekes báró kisasszonyt látá; a' szebbeket nyomon követé; este a' színházban minden páholyt, tám- és zártszéket végig pislogott, meg-megakadt tekintete egyik vagy másikon, szíve hangosan biztatá: ez ő! De hitében csalódott, mert, fájdalom! rá senki nem coquettirozott, pedig a' báró kisasszonyt arról remélé megismerni. Fáradtan és boszusan tért nyugalomra.

Másnap ismétlé kutatásait — hasztalan!

Harmadnap belefáradt, 's azzal vigasztalá magát, hogy a' véletlen majd utjába hozza, vagy a' hölgy levelével fel fogja kerestetni.

Társai zaklatására Ottó falura rándult. — Három napi ott mulatása alatt nyugtalanabb volt, mint ha a' fővárosban ez alatt új alkotmány iránti kérdés döntetnék el.

Hazaérkeztekor asztalán egy levelet talált; az írást azonnal megismeré.

— Ki hozta e' levelet? — kérdé legényétől.

— Bérszolgá az angol királynőből — lön a' válasz.

Ottó egy pillanatig sem késék, hanem diadalérzettel rohant egyenesen az angol királynőbe.

— Van-e itt egy báró család szállva? — kérdé a' kapust.

— Igen, uram, több is — viszonzá a' kapus.

Ottó zsebeihez kapott, a' levelet bontatlan honn feledé.

— Szép kisasszonynyal — mond Ottó felvilágosításképp a' kapusnak.

— Van több szép kisasszony, — felelé a' kapus alázatos, de fontoskodó pofával.

— Eh! az ördögbe! én csak egyet keresek.

— Nevét kérem, majd kikeresem könyvemben.

— Nevét . . nevét? — viszhangozá Ottó — Zágrábból való.

— Zágrábból? Az már más, így minden tisztán áll.

— Hányadik szám alatt?

— Már egy alatt sem; elutaztak — mond nyugodtan a' kapus.

— Elutaztak? elutaztak?! — ismétlé Ottó 's belé halaványult.

A' kapus tekenősbéka-köpenybe zárt nagy ezüst óráját megtekintve mondá:

— Még csak öt perc mulva fognak utazni, a' gőzös tizenkét órákor indul.

— Tehát Bécs felé? — esék szavába Ottó.

— Szolgálatára, — fejezé be a' társalgást a' kapus, 's állát olyképp illeszté a' két marokra szedett buzogányhoz, hogy annak ezüstös fejét szakállá elárasztá.

Ottó egy ott ácsorgó bérkocsiba pattanva kiálta:

— Gőzhajó!

A' bérkocsis lovai közé csapkodott.

— Jegyet Bécsig — lihegé Ottó a' gőzhajóhivatalban.

— Már késő — viszonzá egy nyuzott pofájú, 's nagy Vatermörderes hivatalnok.

— Arra ne legyen önnek gondja.

— Ne legyen? . . de van.

E' pillanatban a' gőzhajón csöngettek. Ottónak minden kongás velejeéig hatott; midőn a' csöngetés megszűnt, a' vér egész testéből fejébe zsibongott.

— Hallá ön? — mond a' hivatalnok, mutatoujját homlokához emelve.

— Harmadik? — kérde Ottó.

— Második — mond a' hivatalnok.

— Jegyet hát! — ordítá Ottó torka szakadtából, 's alig állt lábain az örült indultnak miatta.

— Ne csináljon hát olyan lármát, — csöndesíté a' hivatalnok Ottót — biz összeordítja az utcagyerkőczöket — és szokott lassúsággal nyult testének azon részéhez, hová a' természet bő áldását leginkább pazarolta, azaz : füléhez, 's az oda szurt tollat elővonván, hidegvérrel perczegteté hétszint játszó körmén.

— Gyorsan, öt pgő jutalma — rebegé Ottó, 's keble szorult.

Mintha egy lomha állatot felkorbácsoltak volna, olly hatást gyakorolt a' derék hivatalnokra Ottó ajánlata. Egy pillanat alatt a' jegy ki volt adva.

Harmadik csöngetés.

Ottó rohant — kendőjével inte, a' matrózok a' köteleket bevonták, 's a' hajó épen azon pillanatban, midőn Ottó a' korlát végéhez ért, orra előtt megindult. Ottó nem gondolkozott, hanem egy elszánt ugrással — az egész társaság rémülésére — a' hajó födőzetén volt. Mint ki hosszú üldözés után nyugpontra talál, úgy érzé magát Ottó; lankadt tagjait a' kényelmetlen zöld lőczán végtől végig nyújtá, 's jobban lihegett, mint egy ezüst billikomot nyert agár, ki-tüntetése pillanatában. Bezzeg nem volt ám első gondja, a' kaland folytatásához látni.

Néhány percz nyugalom 's két pohár xeresi Ottót tökéletesen talpra állítá.

Ottót kérdésekkel ostromlák; ő válasz helyett szemeit a' hajó fedezetén körüljártatá, azon talánynyal : vajon melyik ő? Azonban tisztelet, becsület az egész társaságnak; de ő úgy találta, hogy egy sínes ott, kiért ennyi áldozat érdemes volt volna.

Egy jó ismerőse 's tulajdonkép kartársa Ottónak lépe hozzá, 's feltünő megjelenése iránt kérdezködék.

Ottó hiven elmondá az egészet, azzal rekesztvén be beszédét, hogy egy hölgy, ha az emberbe szerelmes, csak megérdemel egy kis áldozatot.

— És hová való? — kérde ismerőse.

— Zágrábi — mond Ottó.

E' szóra : „z á g r á b i” — egy ifju, ki eddig nyugodtan tekinté a' hullámokba, megfordult, Ottót karon ragadá, 's szótlán vezeté egy elég koros, de mindazonáltal vöröshaju és szeplős hölgy elé.

Ottó szemközt állván a' hölgygyel, a' hideg hátán végig borsódzott; agyát azon kinos gondolat metszé át : „ha ez ő?”

— Ismered ezen urat? — kérde a' hölgytől mogorván az ifju.

— Nincs szerencsém — mond a' hölgy, 's ártatlan mosolyánál sárga fogai kiríttak fehér ajkai alól.

— Miért remeg ön? — kérde az ifju, Ottót.

— Legyen meggyőződve, koránsem a' félsz miatt; hanem a' csalódás, a' meglepetés, egy tündéralombból ébredés.

— Ön rágalmazó.

— Uram!

— Szemtelen.

— Uram!

— Hazug.

— Ah ez sok! — kiáltá Ottó, kezeit ökölre szorítván.

— E' hajón — mond az ifju — nincs más zágrábi, mint én és nővérem, mi valánk az angol királynőben szállva.

— Nagysád! — mond Ottó, a' hölgyhöz fordulva — én Ledéry Ottó vagyok.

— Minő arczátlanság! — kiálta a' zágrábi ifju.

— Uram! — mond Ottó — utójára ismétlem, mérsékelje ön magát.

— Mintha e' nevet emliteni hallottam volna — vága közbe a' hölgy.

Ottó jobban szeretett volna ismeretlen maradni, megszökni; de e' botrány után igazolnia kelle magát.

— Nagysád — kezdé ismét Ottó — egy levelet volt kegyes Jeszerszky Imre barátomtól hozni, az angol királynői bérsholga legényemnek adá és én tisztelkedni sietvén, értesültem, hogy nagysádtok e' pillanatban Bécs felé indult. Ennyi az egész.

— Ah! — mond a' hölgy — itt tévedés van.

— Hála Isten! kiálta fel Ottó, magáról megfélemedkezve.

— Mi az? — kérdék hölgy és ifju egyhangulag.

— Na igen, legalább igazolva vagyok!

— A' levelet — mond a' hölgy — báró Améli Rozália hozá, szép gyönyörű teremtes; kár, hogy nem látta.

— Szép, gyönyörű? — esék szavába örömteljesen Ottó.

— Magányszálláson valának egyik rokonuknál — folytatá a' hölgy — 's tőlem küldé önhöz az érdeklött levelet. Ismétlem: kár, hogy nem látta.

— Hát már késő?

— Nyolcz napi Pesten mulatásuk után ma tértek vissza.

— Pokol és kárhozat! — édes urnő, bocsánatot kérek.

— És én szinte; — mond a' zágrábi ifju — félreértés volt.

— Késő félreértés — dörmögé fogai közt Ottó, 's mint a' leforrázott eb sompolyga el.

Mi természetesb, mint az, hogy Vácson kiszállt, egy bakkancsos káplárnak egész szótárát kimerítvén. Midőn parton volt, jobban érzé magát, mint tengeri vihar által hányt-vetett utas, ha egy maroknyi szigetre kap.

Volt elég ideje a' történekekről gondolkozni; de ő azt nem cselekvé, hanem a' történeendőkről tervezett, mert hallá, hogy Róza szép, gyönyörű! 's midőn a' vaspályán Pestre visszatért, nagy dolgot határozott.

— Postalovakat Tétényig — mond hazaérkeztekör báméskodó legényéhez, 's egy óra mulva uton volt. — Ha belefogtam, kiviszem, élek vagy halok; de magamat ki nem nevettem! — elmélkedék az uton, 's haladt.

Pápan értesült a' fogadóban, hogy egy bárói család csakugyan ott éjszázott, — ő sietett, 's minden állomásnál kérdezködék.

Zala tündér vidéke, a' szebbnél szebb hegyek, a' Kisfaludy Sándor által olly szépen megénekelt várromok, a' Balaton, regényes lelkét annyira eltölték, hogy ott kissé késedelmezni vágyának ellen nem állhatott, 's így történt, hogy az alig negyed órányira előtte haladó Améliékat be nem érheté.

Zivataros éj következék, 's ez Ottót Keszthelyre szorítá, hol az elhagyott fogadóban semmi árért szobát nem kaphata, — kénytelen volt egy katonatisztet megkérni, hogy szállását vele megossza, ki azt szívesen teljesíté.

Ottó estelinél elbeszélé kalandját, a' tiszt is sok hasonlót regélt, 's egyik palaczk pezsgő a' másikat érte, mindaddig, mig embereink fedél alatt is emberül éláztak.

Voltatok-e valaha részek? Bocsánatot kérek e' pórias kifejezésért; most jut eszembe, hogy részeg csak szegény ember lehet, és csak nyolcz krajczáros bortól, de mi, kik Cliquot, Sillery Jaquesont, bordeauxit, Chatau Laffitet, és madairait iszunk, iszunk az öntudat hanyatlásaig, iszunk estétől reggelig, iszunk az ablak- és fejbeuzásig, iszunk a' botrányig, — mi csak jó kedvűek lehetünk, de részek soha; mi urifaj kárhoztatjuk a' részegséget, 's ha cselédeink valamelyike — tudniillik a' kinek van, mert a' ki ur, nem következés, hogy szolgálva is birjon — mondom, ha cseléd magát jó kedvből, vagy bánatból vagy

alkalmilag le találja inni: mi urak atyailag és bottal és veréssel jó utra törek-
szünk korbácsolni őt. Ismételve bocsánatot kérek.

Tehát voltatok-e valaha jókedvűek? Éreztétek-e kellemeit azon helyzet-
nek, midőn a' szobaboltozat a' padló helyét elfoglalja 's a' fő lábaitokról leüt?
Voltatok-e valaha olly jó kedvűek, hogy egy emberben egész sereget láttatok,
's a' falon függő mázolások szemeitek előtt tánczra keltenek? Illy jókedvű le-
hete a' természet, midőn a' nyomort alkotá, 's illy jókedvűek lönek az egy szo-
bába szorult Ottó és tiszt, midőn kalandterveiket egymásnak elmondák. Nyel-
vök lassan akadozni kezdett, erejük elhanyaglott, szemök lecsukódék 's tovább
álmodák az elkezdett tárgyat.

Még nem alvák ki mámoruk, vagyis jó kedvök első fokát sem, midőn Ot-
tót felzaklaták azon tudósítással, hogy a' posta-lovak készen várják.

Ottó felriadt, öltönyt ragadott, kocsiba veté magát, megmondá: merre
vigyék, és ismét aludt.

Csáktornyán, midőn lovakat váltta, értesült, hogy az érdeklött utasok,
kik után olly nyakra-főre rohan, még egy óranegyed távolságra sem haladhatá-
nak. Ottó örvendett, hogy végre a' horvát széleken eléri őket, sürgeté az indu-
lást. Már kocsiba veté magát, a' borraivalót kiosztogató, a' kocsis már lovai közé
csapkodott, midőn egy nem várt véletlen útját meggátolá.

Egy megyei biztos és két legény tajtékozó ménen vágattak felé, 's kocsiját
körülfogák.

— Elértünk, ugy-e, szökevény? — mond a' biztos, Ottóhoz irányozva
dörgő szavait.

— Szökevény — mond Ottó — csak annyiban vagyok, hogy biz nem ér-
tem rá, ismerőimtől bucsút venni.

— Szobatársadtól sem Keszthelyen, ugy-e?

— Sajnáltam felkölteni biz én, jóízűn aludt.

— És te használtad — —

— Mert siettem.

— Igen? Kalandor!

— E' szerint tudja, mi járatban vagyok? — igen, kalandom van. Hajts!

— Majd csak én mondom meg: hova? — elménczkedék a' biztos. —
Legények! mellé, 's ha csak mocczanni mer, kötözzétek meg!

— Tán részeg az ur? — mond Ottó — vagy én nem aludtam még ki ma-
gamat.

— Vissza Keszthelyre! — ada parancsot a' biztos, és előre lovagolt, nem
várva se kérdést, se választ.

Ottó látván, hogy több tréfánál a' dolog, pattogni kezdett; de nem hasz-
nált: rudját csakugyan visszafelé fordíták.

— Mondom nektek, — harsogá torkaszakadtából — tévedésben, iszonyu
tévedésben vagytok; tán más az, kit kerestek?

— Majd megvállik — mond az egyik legény, büszkén simítva végig nagy
bajszát.

— Halljátok, zaklató ebek! én nem vagyok az, kit kerestek.

— Akkor majd szabadon bocsátják — viszonzá egykedvűen a' legény.

— De nekem nincs veszteni való időm.

— Arról nem tehetünk; mi kötelességünket teljesítjük.

— Ugy járatok rablók, fosztogatók, utonállók után.

— Hát kigyelmed ugyan micsoda? — enyelge a' fiatalabbik legény.

— Mit? . . hát rablót . . tolvajt néztek ki belőlem?

— Nem nézünk mi az urból semmit is ki, hanem majd benézünk az uti-
levelébe.

— Nincs; azt hiszem, Magyarországon vagyok.

— Nincs ugy-e? Tudjuk már, miféle madár. Dejszen hiába bujik előttünk uri bőrbe; megismerjük mi a' gazembereket!

Ottónak hangját az indulat előlé.

— Sok ilyen urforma zsványt vittünk mi már be — folytatá a' legény.

— Uraim! — mond Ottó a' legényekhez — hát alkudjunk meg, mert én sietek; mit kívántok szabadságomért?

— Nem alkuszunk.

Ottó nem tudott mit tenni, tehát átengedé magát átkozott sorsának, meg nem foghatván, miért lön rabbá, — és gondolkozott, gondolkozott, míg e' szokatlan teher alatt, meg az elmúlt éj kiállott viharai miatt ismét elalvék.

Ébredtekor Keszthelyen találá magát; kocsija előtt a' biztos, két legény, szolgabíró és a' tiszt állottak.

Ottó a' tisztet megpillantván, enyelegve mondá neki:

— Nézd, pajtás! ismét itt vagyok.

— Vártam — viszonzá a' tiszt.

— Megvallom, — enyelge Ottó — bár mi édesen töltém is veled az éjt, most nem saivesen jöttem.

— Azt ugyan elhiszem — felelé a' tiszt, 's ezzel a' szolgabíró kötelessége teljesítésére inté.

— Ön — mond a' szolgabíró, Ottóhoz fordulva — tolvajságról vádoltatik.

— És ki merészelve? — kérdé Ottó, kihívó pillanatot vetve környezőire.

— Én — vága szavába a' tiszt.

— Ön? — csodálkozék Ottó.

— Igen, én. Uraim! e' felső öltöny enyém.

Ottó végig pillantá magát, 's tapasztalá, hogy idegen öltöny van rajta.

— Valóban — mond Ottó — a' sietség —

— Zsebében hétszáz pgő volt — folytatá a' tiszt.

— A' biztos megvizsgálá, 's épen annyi találtatott benne.

— A' mámor — védelmezé magát Ottó.

— Dejszen — mond a' szolgabíró — mámorból hétszáz pgőt nem lopunk.

— De nem is feledünk — viszonzá Ottó.

— Annál kevésbbé.

— Tessenek hát megvizsgálni, — folytatá Ottó — itt hagyott öltönyömben egy tárcza van.

Ugy lön.

— Im kulcsa; — mond Ottó — ezerötszáz pgő tartalma.

A' tárcza megvizsgáltatván, csakugyan úgy találtatott.

A' tiszt engedelemkérések közt ugrott nyakába.

Ottó nevetett a' tréfának.

Ottó és a' tiszt újra barátságot kötének.

A' biztosnak csak egyetlen nehézsége volt. — — Ottótól utlevelet kért.

Ottó vagy két darab Weitenhiller aláírással ellátott utlevelet csusztatott kezébe titkon, 's a' biztos nemcsak megelégedett vele, hanem egy saját aláírásával ellátottat is szíveskedett nagyobb biztosítás végett Ottónak adni, azon megjegyzéssel, ha netán valahol akadna egy olly nem elég becsületes tisztviselő, ki Weitenhiller aláírását nem elégtlené.

Ottó bucsút vön embereitől és Zágrábig háborítlan folytatá útját, kisebb, nagyobb kellemetlenségeket ki nem kerülhetvén.

A' Vadászkiürt fogadóban megszállván, első gondja lön, Imre barátját felkerestetni, 's fél óra mulva a' rég nem látott karjai közt pihent.

— Örvendek, — kezdé Imre az öröm kölcsönös kijelentése után — hogy nászomon jelen lehetsz.

— Hogyan?

— Holnapután tartandom.

— 'S menyasszonyod ?

— Ugyanő.

— Améli Róza ?

— Ő.

Ottó egy pohár hideg vizet disputált magába, mert a' guta környékezé.
Szünet.

— Most jer — kezdé Ottó, nyugottságot színelve — mutass be arádnak.

És lábai reszkettek, mintha súlyos betegség után kapott volna lábra, midőn Róza ajtaján bekopogtattak.

Oh mi szép volt ! hiában törekedett Ottó benne hibákat fölfedezni : ő szép és imádandó volt !

Ottó látta, nincs mit csinálni ; hibájából erényt tön, 's úgy viselte magát, mintha barátja nászünnepére jött volna. És szemtanuja volt, barátja miként vezet i oltárhoz az angyalt.

Midőn visszatért, erősen elhatározá nősülni, 's képzeletében már boldog volt Vildeczky Louiseval.

Pestre érkeztekör rögtön Verebesyhez rohant e' szókkal :

— Kérd meg Louisét, szándokom változhatlan.

— Már késő — viszonzá ájtatos kifejezéssel Verebesy.

— Hogyan ?

— Már megkértem ; a' kezdett művet be kelle fejeznem, 's minthogy a' véletlen, vagyis ügyetlenség a' levéllel kezemre játszá, az öreggel könnyen elhitetett örökségem a' dolgot könnyíté.

— És — ? esék szavába Ottó.

— És én megkértem számomra ; ő igent, az öreg is igent monda . . . egy hét múlva lakodalom.

— Légy boldog — mondá Ottó, 's midőn szállására tért, annyi küzdés, annyi csalódás jutalmát látá, ajtaján egy felszegezett i d é z ő l e v e l e t pillantván meg. És keserűségében felsohajta :

— Miért nincs egy millió örökségem , és miért nem nősültem huszonkét éves koromban ? !

D e g r é A l a o s .

KIRÁNDULÁS GRAEFENBERGBE.

Nem tudom, miért ? de mindig fáj szívem, ha hazámtól válni kénytetem ; régi ismerőseim vannak nekem e' honban : e' hegyek, halmok, lapályok és folyók, mellyektől olly nem örömet válok el, ha bár csak rövid időre is ! — Végbucsút venni ! — e' szavaknál megrepedne e' sziv, mint nyári hosszas szárazság idején a' föld kebele ; letörne éltem e' puszta két szó alatt, mint fának gyömölcseivel terhelt ága. Nem tudom elképzelni, hogy válhat el ember örökre hazájától, pusztán azért, hogy kényelmesebb életre szert tehessen ? romlatlan ember ezt nem teheti ; száműzöttként bujdos egyik tájról másra, kinek hazája szívében nem él ; — legyenek napjai olly derültek, mint sűrű köddel borított tájak őszi estvéken.

Szép tiszta tavaszi nap volt ; Pest palotái teljes fényben ragyogtak, mialatt Buda sötétszínü vára mintegy mondani látszott : ne busuljatok, honfiak, bennem is felébredt már a' haza iránti szeretet szózata, 's magyar vérről öntözött bástyáim virulni fogják látni nem sokára e' hon minden részeit ; mert ki bennem lakva, a' magyar haza felett virrasztva örködni fog, azon magyar érzelmű herczegnek születési helye én, Budavára, vagyok.

Gözösön utazám ; a' viz alá merülő kerekék milliomm gyöngybuborékokban zuhogtaták a' vizet, 's elötűnt lombos fáival Margit sziget, regényesen emelkedve ki a' Duna közepén. Buda szőlőhegyei mosolygtak felém

messziről, 's Gellért-hegyéről meleg szellő szállt alá 's enyelgett a' nagyszerű folyam csendes habjaival. Minél messzebbre távozám Pesttől, annál kietlenebbé lön a' parti vidék, 's csak Vác kinyuló tornyai szakíták félbe e' pusztaságot. Váczon felül a' vidék mindinkább szebb alako ölt, mignem Visegrád előtt a' Duna két hegy közé szorulva, meglepőleg szép látványt nyújt Visegrád dűledező romainak tekintete.

Esztergam és Komáromon tul a' vidék Pozsonyig mi szépséget sem mutat fel; ezt elhagyva, mindkét parton egyes hegysorok tűnnek elő 's kellemes tájképek gördülnek fel előtted.

Messziről látszik Sz. István templomának tornya, melyre a' bécsi büszkélkedve emlékezteti az idegent, mialatt arczán önelégedett mosoly vonul el. Bécsben csak fél napot mulattam, 's követő nap hajnala már az olműtzi vasuton talált.

A' vasutvonal keletnek tart 's ülései eléggé kényelmesek. Néhány mért-földnyire Béctől, Vagram lapos tornya látható, hol az austriaiak, de kivált az oroszok nagy veszteséget szenvedtek 1809-ben. Tábori székre telepedve, álomra esukódtak le Napoleon szempillái a' csata legkétesebb perceiben; a' körulte állók nyugtalanul nézik a' szunyadót, de álmában nem merik zavarni, mignem egyik segéde felébreszti. Napoleon nyugodtan emelkedik fel székéről 's a' csata állását tudató tisztszavaira figyelve, nyeregbe veti magát, 's győzni tanult gárdájához vágatva, nyájas arczczal így szólítja meg őket: 'Fiaim! Vagramra, ha török, ha szakad, szükségem van;' — 's kérése teljesítve lön, mert a' hősök győzelmet vívtak ki. A' győzelmet a' bécsi békekötés fejezé be october 14-én 1809.

Távolabb a' kis Kárpátok tűnnek elő, utolsó emlékei a' hazájától távozó magyarnak; az egész hegyláncz zöld színben ragyogott 's én reményt merítve vonultam elébbeni helyemre 's az előtttem futó falvakat nézém. Olműtzig a' tájék csaknem egyforma, mignem Olműtzbástyái 's tornyai tűnnek elő a' láthatáron. A' város maga kevés beccsel bír, kivéve, hogy erős vár, 's hogy Lafayette itt ült fogva 1794-ben. Minek leginkább örültem, az a' városház falára festett Magyarország czimere volt, melly kiválólag diszelgett a' többi tartományok czimerei között; én legalább a' többinél sokkal szebben festettnek találám.

Olműtnél két állomással felebb van Hochstadt, honnan bármikor is találni alkalmat Graefenbergbe; nyárban postakocsi tartja fent a' közlekedést. A' legszebb tájak, várromok és fenyvesek közt vezet az ut egész Graefenbergig; itt-ott egy vashámor zaja szakítja félbe a' csendet, vagy tiszta patak fut az ut mellett, lassu mormogást viszhangoztatva. Közel Graefenberghez Lindewiese, igen hosszú falun visz az ut keresztül; benne szép sárga ház tűnik ki a' többiek közül, hol Schrott orvos lakik, ki azon sajátoságos gyógymódot követi, hogy betegeit az ivástól, meddig csak lehet, visszatartóztatja, 's enniök nem ad egyebet kemény zsemlyénél, mert ez — ugymond — a' beteg nedveket magába szívja 's azoktól a' testet megtisztítja. Ha betegek már ki nem állhatják a' szomjúságot, kevés bort enged inni, nem pedig vizet, 's így ő borral gyógyít, Priesnitz pedig hideg vízzel. Kettejük közül mellyik élvezi nagyobb hasznát gyógymódjának, megítélheti szíves olvasóm, ha megjegyzem, hogy míg Graefenbergben évenként hét-nyolczszáz beteg használja a' hideg fürdőket, azalatt Lindewiesen alig fordul meg husz vagy harmincz, kiknek fele bizonyára Graefenbergből szökött meg, nem bírván annyi türelemmel, hogy kigyógyulását bevárja. Mert az igaz, hogy a' hideg vízzeli gyógymód kissé hosszan tart, 's nagyobb bajoknál félév, egy év, sőt néha hosszabbra is halad; de a' milly hosszás, szintolly bizonyos, 's nincs olly beteg, ki Priesnitztól, ha nem is gyökeresen kigyógyítva, legalább javulást érezve ne válna el.

Lindewieset elhagyva, fél órai haladás után előtűnik Graefenberg, egy hegylejtőre épülve; magasra emelkedik ki Priesnitz három emeletes háza, körulte elszórt néhány emeletes házakkal, — 's ezen néhány épület teszi a' világ-

szerte híres Graefenberget, hova Europa minden nemzetei közül szép számmal gyűlnék össze a' betegek az élet elvesztett legdrágább kincsét, egészséget, nyerni vissza, vagy megóvni magukat a' közelgő betegség ellen, melynek jeleit testökön, vagy testökben észrevevék. Legtöbb az angol és német, kevesebb a' franczia, magyar, olasz, orosz 'stb.; sőt midőn én ott valék, két éjszakamerikai is tartózkodott Graefenbergben. A' fürdővendégek legnagyobb része a' félórai távolságra fekvő Freiwaldau mezővárosban lakik, mert Graefenberg 2—3000 gyógyvendégnél többet lakással el nem láthat. Freiwaldaut Graefenbergtől csak egy hegy választja el, melyen keresztül csak nyárban lehet járni, télen nagy hó akadályul szolgálván. Ezen hegy keleti oldalában, tehát Freiwaldau felől, van felállítva azon vasból öntött oroszlán, melyet hazánk egyik legnagyobb fia, báró Wesselényi Miklós, 's több magyarok, kik Graefenbergben mulattak, Priesznitz iránti tiszteletök emlékeül Münchenben öntettek. Az oroszlán tekintete kedves hazánk felé van irányozva 's az emlék alján következő felírás olvasható :

A' vaddal köz italt meg kezdé vetni az ember,
'S göge fejében kór, agg leve, és nyavalyás.
Priesznitz visszaadá a' viznek régi hatalmát,
'S ősi erőben kél újra az emberi faj.

A' homlokzaton pedig e' szavak vannak : Priesznitznek, az emberiség jóltevőjének érdemeit hálásan méltató magyarok üdvözlik Graefenberg életujtató forrásainál a' később évek fiait hazájokból.

Bús érzet szállta meg keblemet, midőn annyi beteget láték egy rakáson ; az első napokon kellemetlenül hatott reám e' látvány, idegenkedéssel töltött el e' sok idegen arcz, rövidre nyírott hajjal 's többnyire fedetlen fövel, 's köztök sok, ki még az élet tavaszának éveit sem érte el. Egyik kezeit dörzsölé, mert hidege volt ; másik szótlanul állott meg a' házi forrás előtt 's néhány pohárka vizet öntött magába ; harmadik botokra támaszkodva alig bírta felemelni dagadt lábait ; negyedik nagy baltával kezében, tuskót aprított össze forgácscsá ; — 's a' jó ég tudja, még mit nem csináltak. De mindez csak néhány napig feltűnő, később, a' sok látás által, annyira megszokja mindezt a' jövevény, hogy maga is hozzáát a' dologhoz 's úgy ugrik a' hideg vízzel tele kádba, mint buvár a' folyam habjai alá. Hiszen én magam is, ki, hála a' Mindenhatónak, vízben uszó halnál is egészségesebb valék, ráadtam szegény fejemet, 's a' mint reggel szemeim felnyitám, kádban lelétem magamat, azaz: nem löktek belé, hanem magam ugrottam.

Előre bocsátva azon megjegyzést, hogy a' gyógymód, különbféle betegségekhez képest, kisebb nagyobb mértékben változik: a' hideg vízzeli gyógyítás ekkép történik : jókor reggel a' fürdőszolga vízbe mártott, de jól kifacsart lepedővel kezében, a' beteg szobájába lép, felkölti 's egy hosszú és széles pokróczot az ágyon végig terítve, azon felül a' lepedőt szétterjeszti, a' beteget hanyatt reá fekteti 's jól begöngyölgeti. A' lepedő, a' testhez tapadva, néhány perczig hideget okoz, de később felmelegit, a' lyukacsokat (Poren) feltárja 's a' testet lassu izadásba hozza. Ekkor a' beteg a' legtisztább forrásvízzel megtelt kádhoz vezetetik, 's kibontakozva a' pokróczból, néhányszor a' kádba mártja magát, testét száraz lepedővel megtörli, 's könnyedén felöltözve, a' szabadba járkálni megy ki, vagy, ha lábai dagadtak, 's nem képes járni, szobájában fát fűrészel. Ezen fürdés igen kellemetes hatást gyakorol, összekötve egy, sőt néha több órai sétálással, melynek elmaradni nem szabad, habár a' legnagyobb hófergeteg zugná is Graefenberget körül. A' leggyöngédebb testalkotású nőtől kezdve, a' legizmosabb férfiuig önzlik el az erdei sétatért e' sok betegek ; néhány száz lépésnyi távolságra egymástól kristálytisza források csergedeznek, hol mindenki megáll 's szomjuságát néhány pohárka vízzel oltja el. A' víz olly annyira jó, hogy nekem, ki honlétemkor naponkint rendszeren egy meszely boroeskát szoktam volt elkölteni, három hónapi ott-mulatásom alatt egyetlen egyszer sem jutott eszembe a' bor.

Vége levén a' sétának, következik a' reggelizés. A' terem, mellyben a' gyógyvendégek összegyűlnek, Priesznitz nagy házában van, meglehetősen nagy, csinosan bútorozva 's feldíszítve. Egyik végén három asztal van elhelyezve hosszában, hol mindenki csak kijelölt helyét foglalhatja el; rajtok édes és savanyu tej, jóféle vaj, fehér és fekete kenyér és egy nagy palaczk viz. Ebből áll a' reggeli, mellyhez a' betegek jóformán hozzá látnak, megjegyezve azt, hogy a' sok fürdés, járkálás és vízivás farkas-étvágyat okoz, úgy annyira, hogy ki illy reggelizést először lát, kételkedve tekint maga körül 's bámulva kérdi önmagától, vajjon beteg ember hogy győzhet ennyit enni? A' terem másik végén egy asztalra helyezett minden nyelvű ujságok olvashatók, 's kinek kedve van, vagyis jobban mondva, ki tud, az zongorázhat is. Sajátságos látványt nyújt a' terembeni séta, melly a' reggelizést szokta követni. Az angol komoran szegzi a' padlatra szemeit 's botorkázik a' sétálók között, mitsem törődve, ha valakivel, vigyázatlansága miatt, összeütközik, vagy a' szegény nőt úgy üti oldalba, hogy az majd elesik; neki erre semmi gondolja: ő sétál, más pedig vigyázzon magára. A' vig franczia mosolygó arcczal üdvözlí a' nőket, mindegyiknek nyájasságot 's bókákat tud mondani, 's ha férfival találkozik, kezet szorit 's kész nyakába borulni, ki legkisebb vonzalmat tanusít iránta. Az orosz arcza boszankodást fejez ki; honába ohajt visszatérni a' buta német hazájából, ki még alattvalóját sem verheti meg, hanem szelíden bánik vele; visszavágyódik kedves hazájába, hogy a' szegre akasztott kanacsukról a' port jobbágyságai hátán törülhesse le, vagy hogy szeszszülte hősi vitézségét a' cserkeszek elleni háboruban mutathassa ki egész nagyságában, ha tudniillik a' cserkeszek meg nem szalasztják. Az olasz és spanyol büszkén sorolja el ősei névsorát, egyet köhint, feszes állásra illeszti testét 's önelégedett mosollyal a' tükörbe tekint, vajjon ősei dicsősége nem teljes fényben ragyog-e legmindennapibb arczán? 'S a' szegény magyar mit tesz? kitekint az ablakon, vajjon nem vonulnak-e össze setét fellegek hazájának ege fölött, vajjon oszlik-e már a' borulat, 's feltűnt-e a' haza virágzásának hajnala, mikor egyiránt fogja szeretni minden magyar hazáját? —

Tíz óra tájban történik a' zuhanyozás, de csak kinek Priesznitz megengedi. Sugár fenyvesek között, mohlepte kősziklák mellett vezet a' gyalog-ösvény egy hegyoldalhoz, hol néhány száz lépésnyire egymástól két faházikó áll: egyik női, másik férfi-zuhany. Minekelőtte a' beteg zuhanyozni menne, járkálás által felmelegíti testét, 's úgy lép a' legtisztább vizsugár alá, mellyek egyike tizenkét, másika tizennyolcz lábnyi magasságról zuhog le. Ha tested 's lábaid fáradság miatt alig bírod; ha kedvetlen vagy, rosszul érzed magad: lépj e' zuhany alá 's mintegy új életet fogod azt elhagyni. A' zuhany a' testet igen erősíti.

Vége levén a' zuhanyozásnak, ismét járkálás következik; később a' beteg hazamegy, dörzsölést 's ülőfürdőt vesz. A' dörzsölés abban áll, hogy a' test felső része vizes lepedővel jól megdörzsöltetik, mi ismét a' bőrt erősíti 's az izzadás által bedugult lyukacsokat kinyitja. Az ülő fürdő utáni járkálás szükséges, mert a' test fázik 's át kell melegednie, hogy a' fürdésnek jóltevő hatása lehessen. A' hideg víz maga csudaerővel nem bír, hanem az egyszerű életmód, a' rossz nedvek izzadás általi kipárolgása 's a' megerősödött test, melly a' beteg anyagot saját erejénél fogva veti ki magából, daganatokat 's kiütéseket támasztva, — ezek gyógyítják meg a' beteget, vagy szereznek enyhületet a' kínzó fájdalmak ellen.

Az ebéd ideje délutáni egy óra. Két tál ételnél több nem adatik, ugymint: tészta és pecsenye, vasár- és ünnepnapokat kivéve, mert ekkor három tál étel van. Az ételek izletesek 's igen bőven adatnak, mit a' nagy étvágy meg is kíván. Vasár- és ünnepnapokon ebéd alatt a' freiwaldai zenekar mulattatja a' gyógyvendégeket, valamint szinte ezen napokon estve a' teremben zongora melletti táncvigalom tartatik, hol, mankóikat eldobva 's fájdalmaikat feledve, úgy polkázna a' betegek, mintha soha legkisebb bajuk sem lett volna. Egy-két nagyobb szerű tánczvigalmak nyem hiányzanak, kivált téli időben, melly alkalmankor minden nem-

zet saját zászlóját szokta kitűzni a' terem valamelyik részében. Ebéd után Priesznitz vagy fél óráig az asztalnál marad 's tanácsadásokkal látja el a' hozzá folya-
modókat, kik úgy szoktak hozzá járulni, mint gyóntató paphoz a' keresztény
hívek.

Négy óraker ismét járkálás, azután a' begöngyölgetés 's kádbani megfordés
következik. Ehhez járul az is, hogy teste körül mindenki vizes borítékokat kény-
telen hordani, melyeket napjában többször változtatnia kell.

Az estvelizés hét óraker történik, 's áll ugyanazon étkekből, mint a' reg-
geli, kivévén a' téli estvéket, mert ekkor főzött kolompér is adatik. 'Sezzel vége
szakad a' nap multságainak 's mindenki örömmel távozik, nyugalomra hajtni
le fejét, hogy a' mit mai napon tett, azt holnap ismét elkezdhesse. A' ki tudni ki-
vántja, mennyibe kerül Graefenbergben a' mulatás hónaponként, annak kedvéért
ide mellékelem a' költségek lajstromát : élelem egész hónapra 18 forint 32 kr.
ezüstben; lakbér 8 vagy 12 forint, ki millyent akar; és fürdős legénynek 4 pgő;
ujtságokért 's utak tisztittatásáért 2 vagy 3 pengő; összesen körülbelül : 35 pgő
forint.

Graefenberg, tüdőbajokat kivéve, minden betegségeknek sikeresen használ-
ható; ha a' betegség nem régi 's el nem hatalmasodott, a' gyógyulás igen hamar
megy; különben kissé hosszás, de legroszabb esetben is azon előnnyel bír,
hogy soha a' betegséget rosszabbá nem teszi, hanem mindig kisebbíti.

Priesznitz, jellemét tekintve, nyájas, szíves, de igen szigorú, úgy, hogy a'
kik szavaira nem ügyelnek vagy kicsapongásokat követnek el, azokat kitiltja Grae-
fenbergből 's kigyógyításukat el nem vállalja. A' magyarokat eddig is kiválólag
szerette, nemes magaviselet, erős lelkület 's férfiúi szilárdságuk miatt; most azt
még inkább teheti, miután legidősb leányát, Zsófiát, Ujházi József sáros-
megyei közbirtokosnak adá nőül. Priesznitznő 's férjhez-ment leánya tisztele-
tére Graefenbergben mulató gróf A. A. hazánkfia egy forrás feldiszipését tervezte,
mi meg is lett; 's így Graefenbergben már magyar forrás is van.

Graefenberg környéke nagyszerű, 's kivált egyik hegryről a' Poroszországbai
kilátás olly felséges, hogy szebbet kívánni sem lehet; sűrűn szétszórvá fekszen-
nek a' falvak 's a' szem egész Boroszlóg beláthat.

Megelégedés és tisztelet érzelmével váltam el Priesznitztól, kit érdemei
miatt annyi milliomok áldanak. Dicsőséget, halhatatlanságot vívott ki magának
e' férfiu, ki szegény házikó fedelei alól kiemelkedve, az élet legbiztosb fentar-
tóját, a' hideg vízzeli gyógymódot, hozta gyakorlatba. Tisztán csak a' később
századok fogják láthatni, hogy

Priesznitz visszaadá a' viznek régi hatalmát,
'S ősi erőben kél újra az emberi faj.

Nyiregházy Móricz.

IRODALMI TÁBOROZÁSOK.

I. Irodalmi levelek Vahot Imréhez.

Kedvelt barátom! Igen megsajnálalak, bizony igen megsajnálalak, mi-
dön Tompa Mihályhoz irt leveled első számát megolvastam; még
most is törölöm a' könyvet, miket fölötted részvétem miatt hullaték, még most
is szaporítom a' léget sohajtásaimmal, miket érzékeny panaszaid belőlem kiröp-
pentének; oh én igen érzékeny szívű vagyok! kivált ha valakinek nyomorusá-
gát látom, mindjárt megesis rajt a' szívem. Így esett meg te rajtad is az én szí-
vem . . . Panaszkodol, oh kedves jó barátom? jól teszed: sird ki magadat, mint
férfihoz illik; adj hangot fájdalomaidnak, mondd el szenvedéseidet, majd én
commentálni és variálni fogom e' keservhangokat, oh, mert szived legtitkosb

hurjait senki sem ismeri úgy, mint én, azért engedd meg, hogy néhány szavaimmal balsamot öntvén sértett sebeidre, barátilag megvigasztaljalak.

Panaszkodol, hogy író társaid, kiknek képeit kiadtad, ugymint: Kuthy, Garay, Fényes, Vahot S., Petőfi, Székács, Tóth L., Schedel, Erdélyi, Czakó, 'stb.' 'stb. „szépen mosolyogtak, midőn megkérted őket, hogy engednék Barabás művészi rajzónja által dicsőíteni képeiket, és ha egyébkor nem is, ekkor tudod, hogy ők is becsültek téged legalább annyira, a' mennyit arczképeikért fizettél“... Bizony, barátom, a' világ háladatlan; no de vigasztald magadat, lám a' Messiást még kevesebb pénzre becsülték, mint egykor tégedet. Azt egyébiránt becsülöm benned: hogy magadat „nagy férfinak“ publice elismered. Az önértet a' kebel Atlasa. „Gyönyörrel szemléled továbbá azon szíves 'stb. 'stb. barátság aczélkapcsát, melly jelen századunk három első tizedében több rokon szellemű íróink kebleit olly dicsően forrasztá egybe“ 's elszámlálad Guzmics Izidort 'stb., 's „a' köztök keletkezett barátsági viszonyt és lánglelkeseledést“; egyet azonban kifejeled közülok: Csokonait, kivel egykor a' barátságos viszony illyesmit mondatott: „De én bizony nem bánom már, akárki mit beszéljen, sokszor rugást ejt a' számár becsületes személyen;“ no de azért a' barátság megvolt 's bátran gyönyörködhetel benne. Gyönyörködöl továbbá „azon hajdani **önzésnélküli tiszta ügyszeretben**, mellyel irodalmunk parlag mezejét mivelék ezen pályatörő férfiak.“ Bizony, barátom, azok felejthetlen szépségű idők voltak, midőn a' Zalán futásának írója ez örökbecsű műveért 800 kongó forintot kapott, pedig dolgozott rajta egy esztendeig és négy hónapig. Mikor Csokonai Vitéz Mihály világkerüléssel és házalással volt kénytelen tengetni életét 's Kazinezy a' legnagyobb nyomor közepett végezé dicső pályafutása napjait;... hej drága világuk lehetett akkor a' szerkesztőknek és kiadóknak, mikor az írókat fizetni nem kellett! Oh, de e' boldog idők örökre lefolytak, 's nem is igen hiszem, hogy, édes collegám, a' mi kedvünkért újra megjöjjenek az önzésnélküli ügyszeret eme patriachalis napjai. Itt kezdődnek beszéded siralmas szavai, mikben előadod: „hogy ujabb időkben irodalmunk jelleme egészen megváltozott: a' tatár sem akar ingyen robotolni a' szerkesztőknek többé! te ugyan ezt ekkép fejezed ki: „az irodalom iránti **buzgó ügyszerelmet** haszonleső önösség váltá fel“; de hiszen én jól értem baráti sympathiám erejénél fogva szíved legtitkosabb sugallatit, 's rá mondom az „ugy van“t. „Beszélsz ott továbbá dühösségig vitt pártviszátkodásról“; oh mily igazakat beszélsz, mily csunya az a' pártviszátkodás! hisz jól tudod te azt. De még jobban tudnád, ha emlékeznél rá, minő patáliát vittél egykor véghez köztiszteletben álló veteránirónk, a' becsületes Bajza ellenében, később pedig minő remek hajbakapásaid voltak a' Honderűfajjal? hogy téptétek egymást, mint gyurtátok sárba, 's szórtátok a' szitkot szakajtókosárral álló esztendeig; de te mindezekre már nem emlékezel, azért elég tudnod: hogy a' pártviszátkodás rút. — Tovább írói pénzaristocratiáról szólsz. Ez, megvallom, ismeretlen állat szemem előtt; oh mutass énnekem egy pénz-aristocrata író, szeretett barátom, egy író, a' ki pénzaristocrata; egy pénzaristocratát, a' ki író; mutass nekem egyet, hadd rajzoltassam le 's mutogassam pénzért a' kerek hazában. — Utóbb azon fohászokod: „hogy író társaid csak addig barátid, mig pénzt tudnak tőled csikarni, mig telhetlen önzéseiket hizlalod (zárjelben mondva: író társaid közt magad vagy a' legkövetőbb, de ez nem tartozik a' dologra), 's mihelyt egyszer becsukod vagy összehuzod előttük fogytig ostromlott erszényedet, halálos ellenségeddé válnak 's iparüzési cikkelyekké aljasított irataikat fegyverül használják ellened.“ Bizony

szomoru a' dolog, ha illy viszonyban állsz író társaiddal; már éne' tekintetben az enyimekre nem panaszkodhatom. Műveikért tölem rendes díjaikat kapják; ők nem követelnek, én nem zugalódom, hanem fizetem, ki mint érdemli és mint tölem telik. Clara pacta, boni amici. Panaszkodol továbbá: „hogy vannak köztök, kiken az erkölcsi romlottság jeleit is lehet már észrevenni, kik nyakig usznak a' bűn és jellemtelenség sárfertőjében; ez írói osztályt szerinted egy-két iparlovag teszi, a' kik 'stb. eféle.“ Oh százszor boldog én, ki írói társaimat illyesmivel nem vádolhatom: az enyimek mind talpig becsületes emberek, egynémellyik még veled is megmérkőzik jellem dolgában 's ezzel sokat mondtam. (Remélem: hogy léssz oly szerény, hogy nem jeleled ki: kik ezen egynémellyek?) „De még többet mondasz te, kedves jó barátom, annak bebizonyítására: hogy vannak nálunk írók, kik fertőzetes **ajkaikon** szabad szellemet, német elleni gyűlöletet 's több e' féle jó hangzásu (igazán jóhangzásu?) szavakat hordanak **ajkaikon** (elől is „ajkaikon“, hátul is „ajkaikon“), „csak hogy“ (csak hogy ennek bebizonyítására csodaszépen semmit sem mondtál sem ezelőtt, sem ennek utána) csak hogy ezzel a' hiszékeny közönséget (dehogy hiszékeny, dehogy hiszékeny!) részökre hódítva elámithassák; nevezed te ezen embereket továbbá „Siberiáknak, sima kigyóknak, háttérbe szorítóknak, láttassanakoknak, mesterembereknek, írástudóknak, farizeusoknak, fehérkoporsóknak, arlequineknek, álmartyiroknak, csaljásoknak, kinevetikeknek, fertelmeknek, tintaszatölcsoknak, csináltvirágkészítőknak, áspisoknak és végül tönkretesznieknak.“ Szent Habakuk proféta! Ha nem tudnám, hogy tréfálsz, félrevernék minden harangot 's egyenesre vernék minden harangozót! De hisz ez világos delirium, szeretett barátom, saját árnyékkoddal így meg hadakozni. Hagyd el az illyesmit; még valaki azt találja hinni, hogy magaddal, vagy magadról beszélsz. Szörnyen phantasiálsz, édes lelkem; vigyázz! ez a' gonosz typhus végzetlen grassal, 's ha még egyszer illy kezelábatlan dietiot szülsz a' világra, nem állok jól az egészségedért!

Ezeknek utána, tudniillik ennyi szomoru tréfa 's logicátlanul megezbált okoskodás annyi petitio principii, sophisma és balfogás után megmutatod, hogy tudsz te circulus vitiosus is kanyarítani, „felszólítván magadat, hogy add urát, miért **változtak** ezek így? 's erre egyenesen azt válaszolván, miszerint **változván** a' kor és irodalom körülményei, **változott** irodalmunk is.“ Erre ugyan görbebben nem válaszolhattál volna.

„Okát találod te mind ezen bajnak abban, hogy íróink nagyobbára a' piacról élnek.“ De már ez a' gondolat csak megérdemli, hogy patriarchalissimusnak neveztesd; hisz tán csak nem várod, hogy szegény író ember mindenik kertet tartson magának, abba káposztát és spenátot ültessen, maga azt öntözze, kapálja, 's ha megéri, levágja, besavanyítsa, megfőzze, 's ha megéhezik, megegye? annak a' kedvéért meg, hogy az ember író, csak nem vehet mindjárt feleséget, hogy konyhát tarthasson, 's ekkép mindazon országdöntő bajnak, mik az általa elősorolt szerkesztői zsebfenyegető veszedelmeknek okai, elejét vegye? Ez ugyan szép volna, magam is szeretném; de ha egyszer nem megy. Az írók bizony piacról élnek, 's sehogy sem lehet őket rá venni, hogy koplaljanak, bármint iparkodjunk is őket összevetett vállakkal kapacitálni ennek üdvös volta felől; már itt sem szép szó, sem fenyegetés nem használ.

Beszélsz ezeknekutána öntapasztalásod gazdag tárházából a' fővárosi frivol élet elfásító forrásairól, nevezvén az itteni iparüzést óriásinak (ezt a' collossalis nyújtást még rajtad kívül senki sem tette); a' valódi barátság ritka voltáról (itt én ismét hálát sohajthatok: ne-

kem több igaz barátim vannak); rokkant litteratorokról (tiszteljed a' te apúdat és anyádat) 'stb. 'stb. Egyébiránt abban csalatkozol, ha azt hiszed: „hogy a' szép társasélet és szellemi összeköttetés a' város piacznán fejlődik ki“: ott egészen más dolgok szoktak kifejlődni. Az sem áll, mintha a' régibb, veterán írók nem igen szoktak volna barátságosan simulni a' bár legszebb tehetségű fiatal kezdőhöz is“; szoktak biz azok, csak kell őket tudni becsülni 's nem az összes „rokkant litteraturának“, mint te nevezed, úgy neki nyargalni a' ruddal, mint te neki nyargalsz, nevezvén azt ilyennek, meg amollyannak. — Az sem való, hogy íróink társaséletében semmi szellemi közlekedés, semmi épületes eszmecsere, irodalmi tárgyak feletti társalgás nincsen. E' véleményeddel csak azt mondtad ki: hogy te nem szoktál olly helyen járni, hol az illyesmi található; mert, hogy többet ne említsek: ha lettél volna K*, Cs* és F* hetenként rendesen háromszor előforduló estélyeiben, hol kivált a' fiatal, nem különben a' sarjadzó irodalom majd minden jobb tehetségei össze szoktak gyűlni: mind ez, előtted nem existáló dolgok létezéséről és minden létéről igen világos fogalmakat szerezhetél volna. Nem értem továbbá, mit akarsz azzal mondani, hogy a' mi íróink élete igen szakadozott és vegyes; én soha életemben sem láttam szakadozott életet, vegyeset még kevésbbé; meg nem foghatom, milylen lehet egyik vagy másik. Mondod tovább, hogy „vannak, kik elbizottságukban úgy felpuffaszkodnak, hogy gyalog beszélni sem lehet velök 'stb.“ Ha ezt más valaki mondta volna, nem te: megharagudnál érte; azt hinnéd, neked ad szemrehányásokat; na de önmagától sokat felvesz az ember. Hanem arra az egyre még kérlek minden szentekért, hogy se az öregekre, se a' fiatalokra diák proverbiumokat ne fogj, mert bizony megharagusznak érte; inkább írj belőlök vigjátékot, csak diákul ne proverbsáltasd őket. Ne is törődjél te íróink ellenséges lábaival; hagyj békét azok rideg életének, — nem lehet most úgy, mint egykor: most azoknak munkálkodniok kell, a' munka pedig nem sok időt enged azon gyönyörűséges látmányokra, hogy naponként sereggel gyűljünk össze szellemdús eszmecserekéig végett... Később, édes lelkem, tökéletesen úgy beszélsz, mintha te volnál a' Nemzeti Ujság: emlegeted ugyancsak elegiaszerűn a' régi jóidőket, mikor vidéki íróink falusi magányba temették magukat 's tehetségeiket; sem körük, sem hatásuk nem volt, — egyszer megjelentek, azután letűntek az élet egéről, 's magasztalod az időt, mikor még sem a' politica, sem a' journalistica prózai szennyével nem zavará meg éltök derűs egét, 's viasszasohajtod azt. Én csak azon tudok bámélni: hogy mondhatsz te el illyeket komoly képpel, 's hogy azon betűk, mikben ezt megírtad, hogy nézhetnek olly phlegmatica egymásra a' nélkül, hogy egymás szeme közé képeket vágnának. Illyesmi fölött csak nevetni, vagy sirni lehet. Én részemről siratlak. 'S ezt megérdemled. Lesznek, kik nevetni fognak. Azt is megérdemled. Gorombaság egyébiránt tőled, hogy magyarul szóljak, bármelyik political lap dolgozó társát is „szilaj csikónak“ nevezned, mikor épen irodalmi viszonyokról beszélsz; vigyázz szavaidra, 's mikor azt mondd, hogy a' journal pártok egymás ellen valódi pulykaméreggel harcolnak, ollyankor egyik kezdet mindig felejtssd a' sziveden. Az sem egészen igaz: mintha az írók nagyobb részét az „auri sacra fames“ lelkesitené csak; nem úgy van, barátom; te — pompában és kényelemben élsz, pedig semmit nem dolgozol, mert szerkesztő vagy és kiadó: míg író-társaid tengődve élnek, pedig dolgoznak 's küzdenek; ne légy olly sötétlen hálátlan irántuk; a' szerkesztő, kit írói tartanak fen, soha sem panaszolhatja fel azoknak, ha ők is akarnak élni. Azt se felejtssd, hogy az irodalomban kívüled még senki sem hizott és gazdagodott meg. Az sem épen valószínű, hogy egyesek

tette az egész írói kar hitelét, becsületét kockáztassa. Kinek hitele szilárd, becsülete tiszta: annak az összes társadalmi kar aljassága sem fog megártani. — Eddig terjed leveled első szakasza; a' végére azt írod: „ki ludasnak nem érzi magát, hallgatni fog.“ Ez ismét kis furfangos taktika tőled; a' journalisticát akarod irányodban lefegyverzeni. Elkésztél vele. Illyesmit mondtál darabod adatása előtt is: „ne ítéljete, hogy ne ítéltessetek.“ Félnék vagy; nem szeretsz ellenvéleményt hallani. Ezért kellett énnekem szólni a' dologba. Ezért kellett nekem; mert magad tudod, 's nem egyszer elismeréd, hogy ellenséged nem vagyok; ime jelenleg is barátomnak neveztelek; — tudod te, 's minden ismeröm, hogy sem írói, sem magány jellememet vádaidd egyike sem közelíti meg *). Nem mosolyogtam szemedbe, nem csikorgattam rád fogat hátad mögött. Ha nem tetszettél, ott szoltam, a' hol szemközt álltál; hol nem voltál, ott védtelek; munkadíjamért nem zsaroltalak, ezt nyilván elismered; magányéleted nem háborítottam, pénzvviszonyok közöttünk nem voltak; nem színleltem soha, — a' mit szám, vagy tollam mondott, azt mondta szívem; emberiség, művészet és nemzetiség irányában még csak frivolitásról sem vádolhat senki; a' nálamnál idősb írókat tiszteltem, becsülöm, de nem tömjénezek senkinek, magamnak legkevésbé; a' nálamnál fiatalabbakat pedig pártolom a' hol lehet, 's a' mint szeretek megbecsülni mindenkit: úgy nem függök, nem félek és nem remélek senkitől. Ezért kellett énnekem ragadnom meg az ellenörködést irodalmi viszonyainkról kelt szavaidd felett 's nem ellenségeid valamelyikének, ki tán irányodban, vagy a' közönség irányában nem állandó oly tisztán, mint én hízlelgek magamnak állhatni, 's kinek föllépése tán keserű pörpatvarrá nyujthatná e' köztünk legszelidebb, nyájásabb uton lefolyandó barátságos értekezést. E' leveleket én is folytatni fogom mindenkor a' legkezeszyénbb szeretet hangulatán, barátságos képpel 's ékes nyájassággal.

Jókay Mór.

II. Válasz Hiador urnak „Mátyás fia“ ügyében.

Hiador ur a' közönség előtt szavát adta, hogy két darabját egy kötetben kinyomatja. Ezen ígérteét teljesen méltánylom; de szükségesnek is látom, mert az eddig mondottak, 's az ezentul mondandók biztos alapra csak így vezethetők vissza. Drámámat én is kinyomatom. Mig ez történnék mindkét részről, jelenleg mellőzve minden egyebet, egyedül H. ur viszonyilatkozatára szorítkozom ¹⁾. Ez szükségessé tette, hogy Corvinját is átolvassam, 's lássam, min alapszik voltaképen azon sok hasonlatosság. Helyzetemet azonban megbecsülve, gondosan kerülendek mindent, mi H. ur darabjainak érdeméből legkisebbet is levonhatna.

H. ur, első nyilatkozatát indokolni akarván, elősorolja a' történeti adatokat is, melyek feldolgozásában szerinte csaknem egészen megegyezünk. Addig is, mig a' közönség kiadandó darabjai után bővebben meggyőződnek, jelentem: hogy sok ugyanazon történeti adatot használtunk ugyan fel, de feldolgozásukban szerfelett különbözünk. Azt azonban igen jól teszi H. ur, hogy ezen történeti adatokat, első nyilatkozata indokaiul, saját szava szerint, mellőzi; mert nem tehetni fel róla, hogy, történeti dramákat irván, a' történeti adatokat nyilatkozata előtt nem ismerte volna; azt sem, hogy azokhoz kizáró jogot tartana.

*) Sajnálom, hogy e' következőket el kell enmagamról mondanom, de kénytelen voltam vele, mikor az összes írói kar van megtámadva, 's a' lovagias szellemű megtámadó egyelőre a' védelemre felszólalándót „ludas“-nak nyilatkoztatja; nekem, ki az ügy világosságára hozatalára mindemellett is szót merem emelni, tisztába kell hoznom azt, hogy tisztelt barátom egyenkinti és egyetemes vádjai alá magamat tartozónak sem én nem tartom, sem elleneim legroszabbika sem tarthat.

Szerkesztői jegyzetek. ¹⁾ Mi is csak ezt teendjük. —

Bővebben kell szólanom azon pontokról, melyeket H. ur egyedül a költő felfogásától függőknek mond lenni. Leirom ezen pontokat szóról szóra, 's felelek rájuk.

„1) Hogy Mátyás letünendőnek festetik. Midőn a' nagy király János fia-
vali terveit megkezdte, legépebb erőben álló férfi volt, körülvéve a' sok aratott
győzelem borostyánitól, melyek inkább az élet napját, mint a' mulandóságot
tüntették eléje; — 1478-ban nevezte ki Jánost Hunyad grófjává 's Liptó her-
czegévé, ekkor ajándékozta neki a' Garák több birtokait, 's Mátyás 1490-ben
halt meg, — tehát 12 évig élt még a' célba vett terv után. Hogy Mátyás Cor-
vinom 1-ső jelenetében így szól:

Halál a' mérték, hol minden betelt;

Itt mindeniknek meg kell állani 'sat. ²⁾

azt hittem, ez felfogásom szüleménye — érdekesebbé akarván tenni a'
nagy királyt; festve őt, mint gondolkodót, ki a' győzelmek között is aggódik az
élet rövidsége 's az egykor bekövetkező nyugalom fölött; 's eme kép lelke elé
hozza a' féltett hazát és szíve gyermekét Jánost — e' két tárgyat, melyben akarja
élni hátralevő napjait, 's aggódva kérdi a' sorstól: ki lesz utódom? — ³⁾

Hogy „Mátyás fia“ e' képet és épen úgy teremtette elő, ezen megle-
pettem, valamint maga Szigligeti ur is meglepetik vala, ha vele ez történik.“

Válasz. Ezen pontnak a' versek előtti része történeti adatokból áll; de
e' képet nem egyenlően fogtuk fel. A' Törvénytelen v ér Mátyás
halála után kezdődik, Corvin pedig 1478-ban, mint a' kéziratban látható. Te-
hát igenis, H. ur ezen darabját Mátyás halála előtt 12 évvel kezdi, midőn, saját
szavai szerint, Mátyás legépebb erőben álló férfi volt: de én 1489-
ben kezdem dramámat, midőn Mátyás már beteges és letünendő volt, t. i. midőn
a' rendek esküvel fogadják, hogy Jánost Mátyás utódává ismerik. Azt pedig,
remélem, kevesen kívánják történeti drámairótól, hogy Jánost gyermekkorában
lépesse fel először, azaz, ott kezdje darabját, midőn Mátyás tervéhez fog, H. ur
szerint 1478-ban. — Az expositio igen régi találmány. Tehát e' drámakezdő
bontban igen eltérünk egymástól: én ott festem Mátyást letünendőnek és
petegesnek, hol a' történet is festi: H. ur pedig az előtt mintegy 11 évvel ⁴⁾.
Tehát ezen pont nálam egészen történeti adat.

„Meglepett 2) az, hogy Beatrix királyné megtestesült uralkodási vágy, ki-
ben nem él semmi érzelem, csak uralkodás. Igaz, a' történetek őt uralkodás-
vágyónak festik, de nem különben igen szép és műveltnek, kit még Mátyás él-
tében Ulászló magához bilincsel — így már érzelmek is foglaltak keblében he-
lyet. Midőn én dramámban egyedül uralkodónak festém: egy visszataszító, min-
den nőiségből kivetkezett, de mégis önmagában álló erős jellemet akartam
festeni, 's ez, úgy hittem, új ⁵⁾, mert inkább költői nézetem, mint a' történettől
függött.“

Válasz. Horváth Mihály szerint Beatrix előbb Miksához akart férj-
hez menni, 's midőn ez anyjának nevezte, csak ezután kapott Ulászlón. — Én

²⁾ Nem magyarázhatná meg valaki nekünk e' versek értelmét? Ha H. ur „A us-
lage“ gyanánt csak illy árut bir kitenni, a' bolt tartalma furesa lehet. Hihetőleg
antiquariusi bolt lesz, hol mindenről az tünt és kopott le, a' mi az értelmet adná.

— ³⁾ Mi meg azt kérjük H. urtól: ha saját szavai szerint olly korban hozza fel
Mátyást, midőn inkább az élet napját, mint a' mulandóságot láthatja,
hogyan festhette őt aggódónak az élet rövidsége fölött? Látszik a'
mély conceptio, a' költői felfogás! — ⁴⁾ E' szerint, a' történeti adatok után, H.
ur a' gyermek Jánost egy tollvonással 9–10 évvel öregbítette meg. Kár, hogy
ön meg a' bölesőjét nem ringatta: úgy még költőibb lett volna. — ⁵⁾ Lám, H. ur
megvallja, hogy Beatrixet a' történet is uralkodónak festi 's most mégis azt
mondja: „azt hitte, ez új!“ Tudjuk, hogy még Mackbetné sincs minden nőiség
nélkül, 's H. ur, királynéját minden nőiségből kivetkezteté, mint mondja;
ez lehet ám aztán a' csudabogár!

elhiszem, hogy B. egykor igen jó volt, 's keblében nemesb érzelmek is voltak; de azon korban, melyben én fölléptetem, egyébnek történetileg sem mutatkozik, mint uralkodni-vágyónak. Ő, mint Horváth Mihály írja, kérelmek, könyek, sőt ezivódások által is arra törekedett bírni a' királyt, hogy őt nevezze ki utódaul. Továbbá ő egy nagy király gyászát viselé, azonban egymásután csakhamar Miksához is, Ulászlóhoz is férjhez akart menni, hogy királyné maradhasson, miután király nem lehetett. Ezt egyéb érzetből bizonyosan nem tehetette, mint a' legdühösebb uralkodási vágyból. Tehát B-re e' fővonást maga a' történet nyomta. Én ehhez vegyitettem jó adag női hűséget, meglehetősen könnyen-hívőiséget és titkolózási ösztönt, melyből bizonyos körülmények közt, bírja magát szülni. Ezek szerint megmondom én is, mint fogtam fel e' jellemet. Midőn nyugodt és uralkodik maga fölött (1 felv. 1-ső jelenetei) igen is finom és udvarias; de midőn indulat zaklatja, lehull ez álarcz, 's a' jellem valódi 's tán őszakutában tűnik elő: 's benne, a' történeti adatok nyomán, az más nem lehet, mint hatalomvágy, 's ennek testvérei: a' gög és dölyf. Jellemfestésében szemmel tartottam a' körülményeket is. Mátyás irányában nem olly kitörő, mert még van reménye, nélküle is elérhetni czélját; 's kimélni ígérkezvén a' királyt, mert beteg, ő hagyja el a' csatamezőt; mi nőnél mindenestre rendkívüli dolog! — Midőn Miksa anyjának nevezi, megsértett hűsága és csalatott reményei egyesülve, bizonyosan magánkívül ragadják, 's magában az okot nem keresvén soha, azt másokra akarja tukmálni, egyszersmind szabad folyást engedvén ezen csatornán haragjának. Ulászló ellenében ugyanez ismételtetik, de most már a' legnagyobb gunnyal vegyülve. Ki azt kívánja, hogy az illy rászédett nő sértegetővé ne legyen, 's haragjában a' szókat válogassa, azt utasítom Shakspeare királynőihez, ezeknél a' harag kissé még illemtelenebb szavakban nyilvánul. B. sohasem uralkodott a' körülményeken, hanem a' körülmények uralkodtak fölötté, épen e' miatt nem képeztem én erős, önálló jellemmé, hanem ollyanná, ki mindig másoknál keres segélyt. H. ur saját vallomása szerint királynéja visszataszító, minden nőiségből kivetkezett, ön magában álló, erős; tehát az alapszínhez más festékeket vegyített, mint én, 's épen ez által különböző jellemeket alkottunk. Tehát nálam ezen pont is történeti alapokon nyugszik. ⁶⁾

„3) Hogy Mátyás a' Frangepán Beatrix és fia János közt álló viszonyt felbontja, tudtára adván a' szelid lelkű kedvesnek, hogy Jánosnak Bianca herczeg-lányt kell nőül vennie, mint jövő királynak.“

Válasz. Abban igen is egyezünk, hogy Jánosnak mindketten adtunk egy kedvest; de a' nélkül, tudtomra, még ritka dramairó hozta fel ifju hősét. ⁷⁾ Hogy azzá Beatrixt választottam, ki később csakugyan történetileg is neje lön, 's vele gyermekeket is nemzett: ahhoz elég volt a' történeten végig lapoznom. Hogy e' viszonyt a' korona miatt felbontom, abban is a' történet mutató ujját követtem, mert Jánosnak történetileg volt már jegyese, a' trón érdekében. Azonban hogy e' viszony indokaiban és festésében igen különbözünk, arról meg fognak győzni H. ur kiadandó művei. Tehát ezen pont is legnagyobbbrészínt történeti alapon nyugszik.

„4) Hogy Frangepán Beatrix nagylelkűn lemond, és zárdába megy.“

Válasz. Nálam le kell mondanía. 'S hová küldjünk egy boldogtalan szerető leányt, miután megölnünk történetileg nem szabad, mert később nő és anya lesz, mint zárdába? Magam is küldöttem már egypár szenvedő, lemondó, szelid, jó leányt kolostorba drámáimban. Különösen „Pokaik“-ban találánd H. ur egy jelenetet az apa, leánya és a' szerető hős közt, hol a' szerelmes pár szinte politikai viszony miatt mond le, 's a' leányt az apa kolostorba viszi; 's egy más kolostori jelenetet is az apa és leány közt, hol a'

⁶⁾ H. ur pedig akaratja ellen is hű maradt a' történethez a' fővonás megválasztásában. No de a' költői felfogás, ez az öntudatosan teremto erő!! — ⁷⁾ Ah, dehog, ehhez csak H. urnak van joga! —

leány csak a' halál és kedvese közt bir választani, 's az apa által elvezettetik kedveséhez. ⁸⁾ Géroben szinte vannak a' királyság miatti küzdelmek és lemondások . . . 'stb. 'stb. Ezt csak H. ur megnyugtatóására volt szükséges elmondanom.

„5) Hogy Corvin anyja bűnbánónak festetik; hogy ő fejt ki Corvinban az erőket, ő buzdítja magasabb eszmékre 'stb. (Ezen 'stb. nem az én művem.) Törvénytelen véremben megesküszik Corvin anyja, csak úgy látni gyermekét, ha nem kell pirulnia érte, ha az anya gyalázatát a' gyermek egy korona fényével takarja el; Mátyás fiában Corvin anyja megesküszik, hogy csak akkor látja a' törvénytelen atyát, ha halála óráján lesz.“

Válasz. H. ur anyja megesküszik, csak akkor látni fiát, ha király lesz: az enyém megesküszik, hogy fiának atyját csak akkor látandja, ha az halála óráján lesz. Ha H. urnak ez is hasonlatosság, úgy mindegy: az anya akár fiát, akár ennek apját lássa, 's akár trónon, akár kórágyon ⁹⁾. — Budai Ferencz Lexicona szerint Jánosnak anyja vagy egy grófi családból eredő sziléziai, vagy Ausztriából egy Stein városi, vagy magyar leány volt. H. ur a' sziléziait: én a' magyart választám. H. uré magasabb rangu hölgy: az enyém pór születés. H. uré szinte boldogtalan, mert hiszen állása 's sorsa is azt hozza magával; de az egész dramában cselekvőleg lép fel: az enyém halálaig szenvedőleg. H. urnál János, anyját nem is ismeri: nálam igen. H. uré azért akarja fiát főkép királynak látni, hogy gyalázatát (mint H. ur maga mondja) egy korona fényével takarja ¹⁰⁾: az enyém mindenről végkép lemond, visszavonul, hogy fiának születési szennyét feledtesse. 'S ki a' lélektanban jártas, látni fogja, hogy már ezen ellenkező vonások által is jellemeinknek egészen különbözökké kellett válniok. 'S nálam János népboldogító eszméit nem is annyira az anya rábeszélései, mint inkább rokoninak gyászesete fejt ki; hozzá járulván, miszerint nevelésénél fogva fel sem tehetni róla, hogy a' görög és római történetben és irodalomban járatlan lett volna, melyekben a' nép olly nagy szerepet játszik. — Corvinban az anya nem jelenik meg.

„6) Hogy török segedelemmel híjják meg Corvint a' királyságra, ez nem tartozik szorosan a' történet lánczszeméhez, mert akkor, midőn a' történet azt följegyzí, Ulászló már törvényes király volt, — hogy ezt dramámba füztem, képzetelem szerencséjének tartottam ¹¹⁾. „Mátyás fiában“ fölemelkedik Corvin 's a' török segély ajánlatát visszautasítja: Ember és polgár leszek! — (Ezt nem János, hanem H. ur mondja.) nálam szinte ezt tevő (a' történetben is), hidegen lép elő:

„Honarúlással nem kell korona!“

Válasz. Ez történeti adat, 's az én drámám történeti körén épen nem esik kívül. (Lásd Budai Ferencz Lexiconát.) Nálam visszautasítja János, midőn a' történet azt feljegyzí, midőn Ulászló már törvényes király: H. urnál, midőn Ulászló megválasztatik.

„7) Hogy Corvin anyja megmenti fia életét.“

Válasz. Zápolya H. urnál Jánost csapszék előtt meg akarja mérgezni, 's az anya jósnő képében felfedi e' merényt, 's leálarcozza Zápolyát a' királyválasztás előtt: nálam csatamezőn felfogja a' fiának szánt csapást és meghal.

Ezeket szükséges volt elmondanom, annak kimutatására, mennyiben lehetett alapos oka H. urnak azt nyilvánítani: hogy darabjaink közt sok hasonlatosságot talál. Egyéb körülményekre nézve hivatkozom első nyi-

⁸⁾ Ah, dehogy! hisz ezen hasonlatos viszonyokat is H. ur darabjaiból szedegette ön össze ezelőtt 8–9 évvel: ámbár H. ur, mint vallja, darabját ezelőtt két évvel írta. — ⁹⁾ Csak így van, ha az ember 'par force' vadászza a' hasonlatot; sokszor a' nyul helyett bakot lő. — ¹⁰⁾ Ez a' dráma igen szerény 's minden önzés nélküli lehet; hihetőleg a' 'Honderű' estvélyein nevedett? — ¹¹⁾ Ah, milly szerencsés képzelet: néhány lappal odább fordítani a' történeti könyvekben!! —

latkozatomra egész terjedelmében, fentartván magamnak, annak idejében ez ügyről más szempontokból is szólhatni. — Tehát csak nyomassuk ki a' kérdéses darabokat, ez elkerülhetlenül szükséges, hogy a' közönség most és jövőben (ha van jövője darabjainknak) ítélhessen. Addig hasztalan minden handabanda; mert én H. urat szavánál fogva szüntelen csak darabjainak kiadásaért sürgetendem ellenkező esetben az egész megtámadást szándékos mystificationak nyilvánítom. Nem akarván a' t. cz. közönség türelmét ugyanazon hosszabb cikkel egyszerre több lapban fárasztani, csak itt válaszoltam H. urnak. ¹²⁾ Szigligeti ¹³⁾.

NEMZETI SZINHÁZ.

Jun. 8. Ernani, opera 4 felv. zenéje Verditől. Olvasóink tudni fogják, mennyire jeles mostani operai személyzetünk. A' derék, szorgalmas 's egyszersmind genialis zeneiró-karmester, a' pontosságáról példabeszédileg ismert zenekar, a' jó kedvvel éneklő karok, egyesekre nézve pedig egy igen tisztelt, 's egy bálványozott primadonna, hét vagy nyolcz bariton, 's egy kellemes hangú tenor! Ennyi erővel Ernani hirdettétvén a' színlapon, a' város művelt része tömegben sietett az előadásra. Hollósy Kornélia, mint Elvira, a' legkedvesebb alak; az első felvonási ariákat bájjal, kellemmel 's művészi ihlettel adá; a' közönség, ha ő énekel, maga a' megtestesült figyelem 's ez nagy előny művésznőnknek, ki a' legfényesebb sükert a' halk 's lyricai részekben aratja. A' negyedik felvonásban, hol a' szerep mindinkább drámai lesz, öröndetes haladásra mutatott a' kisasszony játéka is. Wolf a' czimszerepben kitartólag 's folytonos kedvvel énekel, okosan 's előrevigyázólag kiszámlálván a' szükséges erőt. Őt soha sem látjuk magát a' jó szerencsére bízni. Az első felvonásban olly tisztán 's csengő hangon énekel, mint a' negyedikben; a' műcsendesb részeiben ő is inkább kegyencze a' közönségnek: innen némelly kettős dal az első énekesnővel maradandó emléket hagy a' közönség között. Füredy (D. Carlos) teljes mértékben osztozik a' dicsőségben. Sokak szerint ez Füredynk legjobb szerepe. Különösen jeles a' sirbolti jelenetben, hol először komor, később lelkesült, végre diadalmaskodó.

¹²⁾ H. ur pedig maradjon rendes organumánál a' 'Honderü'-nél. — ¹³⁾ Az Istenért, hogy meri ön olly 'mir nichts, dir nichts, azt a' Szigligeti nevet ide írni? avagy nem tudja-e, hogy ez is plagium? Nem énekelte-e már régen el Kisfaludy Sándor 'Szigligetben fogunk élni...' stb. stb. Vagy tán azért plagizálta ön e' nevet, mert önt Szathmárynak hitták? Igaz, hogy e' név még nagyobb plagium volt, mert hiszen Szathmár vármegye nagyobb Szigligetnél.

U. I. E' nyilatkozatból világos, hogy Hiador ur első elhamarkodott lépése egyáltalában nem igazolható. A' történeti adatok azonossága nem szolgálhat ment-següül; holmi kedves, lemondás, klastrom, anya, életmentés, millyenek ezer meg ezer darabban jönnek elő, 's mellyeknek, mint százszor elhasznált dolgoknak, csupán az egészszeli helyes összefüggés és kidolgozás adhat drámai érdemet és műbecset, — szinte nem; különben alig írhatna valaki darabot a' nélkül, hogy egy rakás élő és holt drámaíró a' sok hasonlatosság miatt ne lenne kénytelen folkiáltani. E' szerint a' jobb érzelmű sajtó rosزالása és méltó boszankodása H. ur eljárása fölött, teljesen igazolva van. A' közönség tudja (még nembarátai is elismerék), hogy Szigligeti ur drámájának bonyolításai tisztán, egyszerűen tartvák 's egymásból folyók, 's így nem összevissza toldottak, 's drámai meseje csaknem mindenütt a' történeti eseményekkel parallelben halad; 's miután tanuk vannak, hogy e' drámáján már rég ideje dolgozék, mielőtt H. ur darabjainak híre hamva volt; 's miután H. ur, 'Corvin'-ja nem is fordult meg kezcin 's drámája a' törvénytelen vér' előtt már egy hónappal egészen kész volt: a' Remellay ur vallomása nyomán aligha azt nem lesz kénytelen velünk a' közönség is mondani: H. ur halott ugyan harangozni, de nem tudta, hol? — Egy másik uracsnak csevegésekből álló commentárjaira nem érdemes felelni, Szigligeti válasza ugys kirántja alólók a' gyékényt. De csakhogy aztán H. ur meg ne járja ügyvéde kakaskodó okoskodásával, — mert a' rud hihetőleg felé forduland.

Szerkesztő.

Mindezen jeles erők a' harmadik felvonásban hatnak legnagyobb erővel össze; a' sötét teremtet összeesküdtek lepik el, kik jelszó mellett különböző pontokról gyűlnek egybe. Hugo Victor dramájában e' jelszó: „Per angusta ad augusta.” Kár, hogy az operaszöveg írója ezt meg nem tartotta; minden esetre az egész jelenetnek sokkal romanticusabb színt adott volna, mint a' mostani: „Mi a' jelszó? — Összetartás!” Figyelmeztetjük olvasóinkat azon zenerészre, midőn az összeesküvők sorsot huznak; ekkor a' gondolkáknak igen jellemzetes szerepök van. Ezután jön az opera legfényesebb helye: egy nagyszerű ensemble, melyet a' közönség minden előadásnál ismételtetni szokott. Megemlítendő még Kőszeghy is (Don Silva); ezen ifju énekesnek több bátorság kellene, legalább ne vigye annyira a' szerénységet, hogy Don Silvában sem lehet ráismerni a' házi urra, ki ugyan a' király iránt minden tisztelettel van, de azért, mint spanyol grand, felteszi kalapját, mint házi urnak pedig joga volna a' színpad elejére is kijönni. —

Jun. 10. *En voltam'* című 1. felv. vigjáték után Cosentino Con-cetta kisasszony lépett fel. Köszönjük a' rendező urnak finom választását az énekesnőkben; Téli Róza is egyik fényes bizonyossága zeneműértőségének!

Jun. 14. *Angelo*, dráma 4. felv., írta Hugo Victor. A' játékrend ellen, mennyiben az a' drámai előadásokat illeti, általános a' panasz; úgy vagyunk, hogy már valóban a' ritkaságok közé tartozik, ha egy vagy más estén valamely elismert jelességű mű kerül színpadra. A' mai nap tehát kivétel volt. Hugo Victor Európaszerte ismeretes neve egész nap pompázott a' színlapon. Milyen hosszú a' nap! nem akar este lenni, tán a' főváros valamennyi órái megállottak! Időközben benyulunk könyveink közé; mert napjainkban, a' kinek körülbelül husz könyve van, egyptárnak azok közül Hugo műveinek kell lenni. Azután levetjük felső öltönyünket, 's pongyolát veszünk fel, behuzzuk ablakaink függőnyeit, a' nap a' vörös kelmén keresztül tör be sugárral, bevetjük magunkat egy karszékre 's hosszú kísérletek után meglehetősen kényelmes helyzetben érezvén magunkat, olvasni kezdünk. Célunk egyébiránt csak röviden átfutni a' könyvet, előre feljegyezni akarván elménkben azon pillanatokat, melyekben az előadások egyik vagy másik szerepvivőnek alkalma lesz magát kitüntetni. — De az idő olly lassan halad! mennyi várákozás, míg a' szerelemföltő Tisbét látandjuk magunk előtt, ki éjjel fellármázza a' podesta palotáját; Catarina Bragadini kétségbe van esve, 's palotában mozgalom kezdődik, lámpák lobbannak fel, léptek közelednek... 's Angelo, a' férj, halaványan megjelenik. — E' pillanatban már minden meg van változva: Tisbe már meglátta ama feszületet, melyre egykor megesküvők, hogy a' kinél azt feltalálандja, ha szükséges, azért életét is feláldozandja: miként változik meg hirtelen minden, a' podesta neje azt hiszi, hogy álmodik. És ama poeticus halál! Tisbe Rudolfot oda viszi, hogy őt megöli, de ekkor az ágy fehér függőnyeit egy ébredőnek sohaja lebbenti meg, — Catarina él... Tisbe lelke — midőn teljes nagyságában tünt fel egy pillanatra — elszáll. — Boldog színésznő, ki ma Tisbe szerepét viendi! mennyi koszorú, mennyi taps! De ime, hat óra elmúlt, siessünk a' színházba, hogy helyet kaphassunk, vagy ha zártszékünk van, igyekezzünk, hogy a' tömegben keresztül oda juthassunk. Utközben találkoznak ismerősökkel, alig rázhatjuk le őket magunkról; a' kerepesi uton egy derék nagybátyánk száll le, már messziről megismer, siet hozzánk, megölel, megcsókol; elmondja, kik tisztelnek, kik csókolnak, kik idvezelnek hazulról... aggódva tekintünk szét, az idő halad — pár szóváltás után más tárgyra térünk: megtudjuk, hányszor volt eső az idén az alföldön, megmondjuk hányszor volt Pesten. — Egek! három percz múlva hetet üt az óra. „Urambátyám nem tetszenék a' színházba jönni?” „Mindenesetre, már ha Pesten vagyok, a' színházat soha sem hagyom el.” — „Tán mehetnének.” „Kaphatok zártszéket?” — „A' világ minden kincseért sem, hanem im itt a' jegy az enyémre, épen a' szélén van, én majd csak elállok, 's azért egymás mellett is maradhatunk.” — „No annál jobb.” — Hét óra: a' zenészek ráhuzzák. Be lépünk. A' színház beljében nagy sötétség 's még

nagyobb csend, itt-ott tűnik fel egy le- és feljárákáló; amott hallgatva 's szomorúan ül két fekete ruhás hölgy, a' páholyokban csak kivételképen láthatni valakit, egész sor zártszék marad felhéren, üresen. — Azonban ez onnét van, mert a' fővárosi nép nagyon tudja, milly estén, mikor kell színházba menni? — az alatt, hogy a' nyitány játszáték, mindenki jelen akart lenni, pontosan elérkezők, köszönti ismerőseit, 's helyét elfoglalja. A' színház nézőhelye azonnal vidámabb lesz, a' világítás türethetőbb kezd lenni, — egy véletlen már megmozdította az előfüggönyt, az alakok, oszlopok, fák ingadoznak; a' zene erősb harsogásából észre lehet venni, hogy mindjárt be lesz végezve, — egy pár kérdést tesz nagybátyánk. — 'Még folyvást meg van a' közönség elégedve a' színészekkel?' 'Ugy van, hanem azt mondják: a' színészek nincsenek megelégedve a' közönséggel.' 'Patvart. Mikor adták utoljára a' tisztujtás-t?' — 'Tegnap.' — 'Hát a' két pisztolyt?' — 'Nem tudom; de nem régen.' — 'Most is olyan jól játsza Réti a' nemesek hadnagyát?' 'Most is.' 'Hát Szentpétery? emlékezel-e arra a' classikus 'alá-szolgájára' a' két pisztolyban?' — 'Emlékezem.' — 'De ime a' függöny fellebben. Angelo és Tisbe kilépnek. — 'Öcsém uram, ki az az asszony?' — 'Az, kedves urambátyám, Szathmáryné!' — 'Csinos menyecske, mondhatni, szép.' — 'Igen szép, édes urambátyám.' — Angelo leírja Velenczét, Tisbe hallgatja; ha az ember vigyáz, azt is észre veheti, hogy Tisbe nyájasan szól a' podestához. — 'Millyen szép az a' művészet!' — 'Öcsém uram, szép szemei vannak ám annak az asszonynak.' — 'Gyönyörűek, urambátyám!' — 'Aztán minő termet, minő karok, minő kebel! valóban igen kellemes színpadi alak. Ki játsza azt a' Homodeit?' — 'Fáncsy.' — 'Bizonyosan intricus szerep; szegény Tisbe megjárta, ő a' podesta előtt ezen emberről kezeskedett.' — 'Ne féltse ön, urambátyám, Tisbét; látja, ő épen e' pillanatban tudta meg, hogy Homodei nem az, kinek gondolta, 's az egész dolgot mégis mibe sem veszi; alig mutatja, hogy meg van lepelve.' — 'Az pedig hiba.' — 'Mit sem tesz, a' közönség szokva van már az illyesmikhez... az effélék Szathmáryné asszonyság különös szokásaihoz tartoznak.' — 'Annyi igaz, uramöcsém, hogy ez az asszony a' szokott katonában, vagy a' két pisztolyban jobban játszik.' — 'Sőt ellenkezőleg: Szathmáryné minden szerepet egyformán játszik, — gyakorlott szem kell hozzá, hogy az ember különbségeket fedezhessen fel rajta.' — 'Az első felvonásnak vége volt; nem sokan voltunk, de ha az előadás tovább is így fog folytattni, a' mutatóvány ennyi közönséget sem érdemel. Színházunk szorgalmasabb látogatói alkalmasint igazat adnak, ha azt állítjuk, hogy nálunk Hugo Victor művei adatnak mindenek felett legroszabban. Párisban europailag híres művészek hónapokat töltenek el, míg a' jeles szerző egyik művét betanulják; a' próbákon vizsgálódnak, tapasztalásokat tesznek; ha a' szerepek nem jó kézben vannak, másoknak adják át; a' szerepvivők lassanként szoktatják be magokat szerepeikbe, — betanulnak minden lépést; előre tudják, minő hangon fognak szavalni; tudják, minők a' felkiáltás, kérés, sirás, félelem, remény, öröm és fájdalom ezer árnyékatai. Hugo Victornál minden mondatnak megvan saját és következetes értelme, semmi sincs felesleges, egyik gondolat olly kiegészítő része az egésznek, mint a' másik; minden eszmének megvan saját helye, mellyről azt áttenni nem lehetne; a' személyek a' műben úgy beszélnek, mint hasonló körülmények között beszélnének az életben; ha pedig a' beszéd mód a' mindennapitól különbözik, nem azért van, mintha a' költő azt szépiíteni igyekezett volna, hanem, mert művébe olly személyeket von fel, kiket épen illyen beszéd illet. És leginkább ez teszi az előadást nehezzé, de egyszersmind azt okozza, hogy ha a' színész az egészet átgondolta, könnyen rá fog jönni valamennyi mondat tökéletes értelmére; mert már magában a' szavak választásában 's elrendezésében benne fekszik a' kulcs. Hugo Victor szerepei a' legháládatosbak, de középszerű előadás a' színésznek nem szerez tapsokat; ekkor a' tetszés jelei csak az érdekes menetű cselekvényt, a' szerkezetet 's a' mesterileg szerzett történetet fogják illetni. Mi igen távol vagyunk attól, hogy színészeink ellenében

csak a' szokottnál is szigorubb követelésekkel lépjünk elő, mindnyájan ismerjük a' körülményeket, az akadályokat; tudjuk, hogy a' rendezőség újabb időben egy hétre nem képes előre játékrendet szerkeszteni; tudjuk, hogy sokszor ma este még nem tudják, mit adjanak holnapután? sőt a' más napra hirdetett előadások is szenvednek gyakran változást; de azt mégis lehetlen közönyösen tekinteni, ha a' világ elsőrangú íróinak művei hanyagul 's amugy előrántva adatnak, míg sok más unalmasságokkal egy héten gyakran kétszer is kinoztatunk. — Tisbe szerepe egyike a' legnehezebbeknek; Hugo Victor gondolatainak legszebbike; a' halál, melly véget vet e' ritka jellemnek, egyike a' legköltőibb eszméknek... és e' szerepet Szathmáryné adta! Szép szemek, teljes kar, gyönyörű kebel erre nem elégségesek! Szathmáryné Tisbéje, ki, míg a' podesta nejével beszél, nem tud mit tenni, hanem karszékhez támaszkodik 's jobbra balra nézeget; ki nem tartja érdemesnek arczával is játszani; ki unni látszik azon érzelmeket, mellyeket a' sugó után elmond... ezen Tisbe csak gunyt üz a' közönséggel, mert a' ki ugy tudott meghalni, mint Tisbe, az előttünk utolsó napjaiban egészen másképen élt képzeletünkben, mint azt Szathmáryné asszony elénkbe tüntette. Meglehet, szigoruak vagyunk, de neheztelésünk leginkább azokat illeti, kik Szathmárynéra e' szerepet ráerőtetik, legyen az akár a' rendezőség, akár más bizonyos színésznő, kinek különben ez szerepe volna, de kihez csak sátoros ünnepekben lehet szerencsénk. — Szathmárynéban annyi tehetség nincsen, hogy Tisbét középszerűleg is adhassa, de mai játékánál sokkal többet tehet; — ugy látszik, hogy e' színésznő saját jóságának áldozata, — ő egyike azoknak, kiket majd mindennap látunk a' színpadon 's kinek olly megunt szerepeket, mellyeket a' többi színésznők visszaküldeni méltóztatnak, el kell fogadnia. Szentpétery a' czimszerepet vivé, meglehetősen egyhangulag; ő ma Angelo volt a' podesta; Tisbe szeretője, a' féltékeny, később megbántott, végre boszuálló férj egészen elmaradt; egyébiránt is e' szerep belehalván a' műbe, ma igen kevés hatást tön. — Volt azonban elévgre a' szomorú előadásnak egy első rangú csillaga is, 's ez: Lendvayné. Hangjának legtisztább csengésében, mozdulatiban, kéztartásában, minden léptében rá lehete ismerni a' szenvedő hölgyre; olly bensőséggel, annyi valódi érzéssel rég nem láttunk színpadunkon senkit sem; — ugy látszik, a' mű leginkább Lendvayné kedvéért adatott elő; mi nagyon szeretjük, ha valaki keresi az alkalmat, magát kitüntetni, de akkor a' rendezőség igyekezzék azon: hogy a' szép akarat mások hanyagsága 's kedvetlensége miatt hatás nélkül ne maradjon. A' környezet igen boszankodtatta a' közönséget; az volt a' szerencse, hogy Lendvayné olly jelesen játszott, hogy, mint sötétben a' világosság, minden figyelmet magára központosított. —

Jun. 15. 'A' királyné csatárai, vig opera 3 felv.; írta Saint-Georges, zenéje Halevytől. Sz. már ismeretes színpadunkon nagy sikerrel adatott 'zsídoné'-ja által. Jelen művében, kezdettől végig, rá lehet ismerni a' gyakorlott zeneíróra, a' biztos és nyugodt mesteri kézre. Halevy műveiben mindenütt a' legnagyobb határozottság 's következetesség a' fő uralkodó elv; zenészi gondolatai egymásból folynak, minden szeglet gondosan ki van kerülve; az összekötéseknél a' legegyszerűbb természetesség tűnik fel, az egésznek kidolgozása a' leghelyesebb stílusra mutat. Halevy nem csalogat, nem kezd egyszerre több 's különböző eszmékbe, nem nyeglészkedik, nem csinál zajt ott, hol nem kell; minden hangszert meghagy a' maga rendeltetésében, azokkal okosan 's előrevigyázólag bánik, 's nem ijesztgeti a' nagy dobhoz közel állókat, ugy mint például a' 'Nabucodonozor' szerzője, ki ezen, sokban kezdőre mutató művében minduntalan békétlenkedik, zúg, recseg és csörömpöl. Halevy zenéjében az erős helyek számításán alapulnak, ő hosszabb ideig játszik a' hallgatókkal, kifürkészi a' hurok és fuvó szerek minden kellemeit, 's midőn sikerült, hallgatóit maga részére vonni, akkor pro coronide mutatja meg, hogy egyszerű is tud lenni. — Szóljunk az előadásról. A' közönségnek nagy része nem tartja helyes választásnak e' mű színpadra ho-

zatalát, 's félni lehet, hogy közönség hiánya miatt e' szép zenét a' kevesebbség nem fogja élvezhetni; azonban nálunk jó opera meg nem bukhatik, ha csak az énekesek rá nem fogják, hogy megbukott. Ne követeljen magának a' közönség nagy zenészeti ismeretséget 's különös tapintatot, hanem vallja meg, hogy akár hány operánk van, mely eleinte nem igen akart tetszeni; hogy többet ne említsünk, ott van Hunyady László. Halevy jelen operája csak úgy bukhatik meg, ha énekesünk tán keveselvén azon tapsokat, melyeket fáradozásaik után ma este nyertek, szabadulni kívánnak nehéz szerepeiktől 's idejüket inkább a' könnyebb és háladosabb olasz operák tanulására kívánnák fordítani. Ez nagy hiba volna. Halevy operájának a' művelt magyar közönség előtt nem szabad megbuknia. Adni kell ezen operát folyvást, a' hányszor csak rá jön a' sor. Lesznek ugyan, kiknek ez tetszeni nem fog, de azon minoritás, mely a' művet élvezé, észrevétlenül többséggé fog emelkedni; jönnek a' tulsó oldalról a' színházba sokan unalomból, sokan divatból; színészeink ezalatt a' darabot még jobban betanulják, 's nem kell több, csak néhány részlet hizelegje be magát a' malcontentusok fülébe 's akkor a' királyné csatárai győztek, 's pedig tartósan, mert a' hatás nem lesz véletlen, hanem a' mű benső becsé által kivett, kiérdemlett. — Szebb helyei ezen operának, a' mennyire azt ezen első előadásból kivenni lehetett, következők: Előlegetesen Wolf urnak vannak pár kedélyes áriái, azután jó Hollós Kornelia magán dala, melyet a' jeles művésznő ritka tökélyvel adott elő; igen genialis gondolat az első felvonásban egy katonai csapat kara . . . Csend van, a' hely sötét és elhagyott, hátul a' királyné palotája fehérlik csak; a' midőn a' hegedűk, mintha a' zene távolról közelednék, a' leghalkabban tréfás indulót kezdenek; — színre érkezvén a' katonák, beleszólnak a' zenébe, és e' hangokban a' legsajátságosabb jellemzés rejlik: a' melodia ugyan egyáltalában nincs az egészből kiemelve, — úgy tetszik, mint mikor valaki mellettünk esendesen 's megszakadozva énekelgett magában, 's előttünk a' hangok ismeretesekek, barátságosak, de nem tudjuk, hol hallottuk 's honnan tanultuk meg azokat? a' katonák ezen legegyszerűbb énekében a' legmélyebb jellemzés rejlik, a' figyelmes hallgató benne mindent feltalál: a' katonai regényes életet, de egyzersmind annak unalmait is. Jellemezve van az éj, a' csendes vándor éneke, az alvó természet; mintha verset énekelnének a' palota szobáiban csendesen alvó fehér hölgyekre, mintha elűznék a' háborgatókat, 's mindenek felett mintha a' csapat vezérének szerelmi bűját akarnák hübarátilag megosztani. — A' második felvonásnak legfénylőbb pontja vége felé kezdődik, hol a' játszi stíl nagyszerűbe megy által; itt Halevy az, ki a' zsidónében a' szent inquisitio ítélete végrehajtási jelenetét zenére tette. A' harmadik felvonásban a' magán 's kettős dalok igénylik legalább figyelmünket. Más alkalommal részletekkel szolgálandunk. Nagy nehézség, hogy ezen operában sok szavalni való van, 's e' részen az előadás minden kritikán alóli. Jó volna ezen beszédekből még többet kihagyni, úgy, hogy csak a' leglényegesebb mondandók maradnának. Váray úgy szaval, mint a' gyermek, midőn anyjától színházba vitetvén, otthon utánozgatni próbálja a' színészeket. Váray ur igen jól énekelt, de szerepének jellemét annyira fel nem fogta, hogy a' nézők nem tudták, nevetni kell-e, vagy hosszú képeket csinálni? Váray ur majd rideg lovag volt, majd egy a' régi dolgokban megrögzött táblabíró; majd vitéz és hazafi, néha valami minorennis Falstaff. — Füredy e' szerepében ne számoljon koszorukra; — ő, kinek hangja különben baritonnak sem elég magas, most oly szerepbe vág, melynek hajlamai vannak a' tenor felé; ott azonban, hol szerepe haragjához van mérve, szokott jelességű. Wolf a' csendesb 's melodiaszerű helyeknél tetszett leginkább. Hollós k.a.'s Lászlóné, udvari hölgyek, csinosan énekeltek; csak annyira megkedveltessék magokat szerepeikben, mennyit e' jeles két szerep megérdemel. Nekik a' színpadon mindig mozogni, járkálni kellene, de e' mellett úgy betanulni minden lépést, hogy, midőn énekelnek, látszólag történetesen mindig a' nézők felé legyenek fordulva; a' recitati-

vakban előforduló sok kedélyesség, tréfa, pajzánkodás mutatja, mennyit kellene még tenni, s mint tudná azt olly énekesnő, ki egyszersmind színésznő is, a' leg-érdekesebbé tenni. — Különösen csudáltuk Lászlónét; ő ma alig tudott állni, alkalmasint uszályos öltözete akadályozá őt; de illy öltözetekben is lehet valaki látszólag fürge, csak otthon, tükör előtt, tanulja be mozdulatit. — P—fy.

MI HIR BUDÁN?

— Nemzeti ünnep. Mult szombaton a' budai hegyeknek régóta hirdetett keresztelése csakugyan megtartatott. Kedvezett még a' legszebb idő is. Mint előre jósoltuk, mert van még magyar szív e' népben, igen számosan gyültek össze ez ünnepélyre, minél nevezetesebbet 's tisztán magyarabbat alig látott a' budai 'Virányos.' — A' 'vadászdudvar'-nál nagys. Döbrentey Gábor, kir. tanácsos urtól magyar szívességgel fogadott minden rangu 's színü vendégek (a' hirlapok, a' 'Budapesti Híradó'- és 'Honderü'-n kívül, mindnyájan személyesítve voltak) déli egy óra után zenekíséret mellett (Egressy jeles bandája Erkel 'Hunyady'-jának egyik megragadóbb dallamát játszá) fölsétáltak a' 'Himmel', jelenleg 'tündérhegy'-nek keresztelt gyönyörű kilátásu hegyoromra, hol a' fenttiszelt tanácsos ur, mint e' nevezetes ünnepély buzgó létrehozója, röviden előadván e' mai napon történt összejövetel indító okát, 's a' városi lelkes szószóló által idvezeltetvén, — egy városi jegyző (a' jelenvolt, de gyöngélkedő főjegyző Haszmann ur helyett) megkezdé a' hegyeknek Budaváros köztanácsában is egyhangulag helybenhagyott ezentuli neveiket fölolvasni, mindegyik elnevezést régi okiratokból szedett adatok nyomán commentálva 's igazolván. A' jelesen fogalmazott okirat (mellyet közelebbi számunk egész terjedelmében közleni fog) felolvasása után, mindnyájan lementünk ismét a' 'vadászdudvar'-hoz, hol mintegy 150-en ültünk az izletes ebédhez, melyet vig és komoly toastok, mind ez ünnepélyre vonatkozók, fűszereztek. Az elsőt, mely igazi magyar szív- és lélekből eredett, az ünnep hőse Döbrentey Gábor ur mondá el imigyen: 'Tisztelt tavaszoló gyülekezet! Áldomásozzunk! Itt e' szép Virányosban virágzó elmével tavaszoljuk szabad kir. Buda ns fővárosa ezen egyik legnevezetesebb magyar napját. Midőn pedig Magyarország fővárosának neve megzendül, kihez csatol legelőször is az eszmelánczolat? Ahhoz, ki e' lánczolat legfőbb éke: a' magyar szent korona viselőjéhez. E' szabad természetben tehát szabad lélek áldomása hangozzék magyar hűség hódolatával: V-dik Ferdinand ő felségét két Isten is éltesse: az általános kerek nagy világé, és a' magyarok Istene!' — Rövid szünet után ismét kir. tanácsos ur emelt poharat: 'Istvánnak e' pohár! Kinek magyar királyi helytartóvá lett kineveztetését országszerte örömköszönet fogadá; kinek böles vezérlete 's törvényes közbenjárásával a' megkezdett europai kifejlődésben alkotmányszerűleg ohajtunk haladni: István főherceget, magyarkirályi hercegeinket, Isten áldása mindig, de különösen akkor fogja körül, midőn hazajöttében hazánk határát átlépendi.' — Követték ezen szép toasztokat mások is, melyek közt kitünő volt dr. Tavassy uré, ki a' 'Vajdabérc' elnevezéséről alkalmat vett az elhunyt jeles költő és emberbarát fölött egy mindnyájunkat mélyen megható, gyönyörű beszédet mondani. — Nem tehetjük, hogy a' többször említett kir. tanácsos urnak még egy lelkes toastját ne emlitsük, mely Buda fővárosát illeti 's röviden elsorolja annak nemzetiségünk körül tett érdemeit; szabadjon a' toastok sorát ezzel bevégeznünk: 'Idvezlem szabad kir. Buda ns fővárosát! Idvezlem tisztelettel, mert királyunk, ő felsége által érvényesített törvényeinket készséggel teljesíti azon a' téren, mely az ország nemzeti kifejlésére érlel gyümölcsöket. A' m. tudós társaság alaptőkéjéhez 2000 pengő forinttal járult; utcáinak neveit első iratá magyarul 's házait is ugy számoztatá; rég gondoskodott már arról, hogy a' gyermekek,

kisebb tanodáiban, magyarul tanuljanak; polgári őrhadát, V. Ferdinándunk iránti hűségében, mind magyar egyenruhába öltöztetve; városi színházát teljes készséggel nyitá meg a' Pestmegye által pártfogolt magyar színesztársulatnak 's így első lépcsőül szolgált az ország oltalma alá vett nemzeti színház fölvirágzásának Pesten. Ugyan e' főváros hirdetteté ki ma nyilván hegységeinek hisztóriai nyomokon fölélesztett magyar neveit. Éljen e' nemes fővárosnak polgármestere, *) kinek vezérlete alatt mindezek történtek; éljen tisztviselő kara, melly ezen szellem felfogását országos becsületének érzi; éljen tanácsának lelkes tolla; éljen az iparos választópolgárság, buzgó szószólójával egyetemben; boldoguljon az egész város! És mi, vendégtársak, nyilvánítsuk ki hazafiúi örömmünket azon, hogy, midőn a' mai keresztelés a' június 11-dikén volt polgártanácskozásban szóba hozott, ellene csak egyetlen egy hang sem emelkedett. Nyujtsunk mi, egy hazának különnyelvű lakosai, barátságos kezét ahhoz, hogy urunk királyunk országlását békes utoni haladás 's kifejlés dicsőítse. 'S bár előképül venné e' boldog megegyezésben némelly más városunk (több hang: Pest!) a' férfiúi csendben cselekvő szerény Budát, 's nemzetiségre buzdulva érezné és mondaná utánunk: soha se lankadjon Magyarország fővárosának említett nemzeties buzgalma, hanem gyermekeinek gyermekeiben is folyvást erélyesülve éljen! Feltőnő volt, hogy Pestváros, egyetlen egy tagja által sem volt személyesítve; tán az azon nap tartott, Noththeater' fölszentelése akadályoztatá az érdemes urakat a' megjelenéstől? Annyit bizonyosan 's hitelesen mondhatunk, miként a' testvérváros polgármestere ez ünnepélyre aláírási ívvel tiszteltetvén meg, azt üresen küldé vissza. — — Ebéd után késő estig mulatott a' válogatott vendégkoszoru, köztük több urhölgy is; a' hegyrészek tulajdonosai márványkőre vésetik az új neveket 's örök emlékezet gyanánt fogják telkeiken fölállíttatni, mire előlegesen Derra, Koitzsch, Kovács és Rigler urak **) ígérkeztek; a' lakomából fenmaradt pénz pedig Czélkúti hazánkfia által Rómában készitendő Hunyady János márványszobrára szenteltetett, melly később a' nemzeti museum tulajdona leendő. — Beestvedlő, legnagyobb része a' vendégeknek Döbrentey Gábor, kir. tanácsos urat gyalog kíséré hazáig, zene és éljenzések között; lakása előtt B. ur, a' városnak egyik lelkes aljegyzője, szép beszéddel tisztelé meg ő nagyságát, mire a' vendégek eloszlottak, fölkérvén előbb kir. tanácsos urat, szíveskednék megígérni, miszerint ezentul minden évben, június 19-dikén, emlékére az ideinek, illy tisztán nemzeti mulatságot fog a' Virányos-ban rendezni, mit ő nagysága kész örömmel teljesíteni ígért. Éljen!!

— Landerer és Heckenast urak, az uralkodó közinséget tekintve, nyomdai személyzetüknek fizetését önjószántukból fölemelék, melly nagylelkűségök annál méltánylandóbb, mert a' nevezett személyzet száma jóval felülmúlja a' többi budapesti nyomdatulajdonosok összes személyzetét, 's ezek mégis mindez ideig mitsem tettek embereik fölsegelésére! Hisszük azonban, hogy nem fognak elkésni!

— A' köztisztletű Fáy András igénytelen figyelmeztetést bocsát közre a' 'Jelenkor' 47-dik számában, miképen lehetne t. i. a' szegénység inségén állandóan vagy esetenként segíteni. A' derék szerző, előre bocsátván, hogy hatásaink inkább szokva levén a' már bekövetkezett szükség ellen küzdeni, mint azt

*) Bizony furesák azok az ellentétek a' világban. Buda városnak német nevű, de magyar lelkű, más városnak pedig magyar nevű, de német lelkű polgármestere van: nem szükség mondanunk, mellyiket éltettük mi ezek közül?

**) Peakovics, választópolgár ur pedig igen szép pohárral tisztelé meg Döbrentey Gábor urat, kinyilatkoztatván egyszersmind a' magyar nemzet iránti hű ragaszkodását: mi többi rácznyelvű társainak magasztos példaul szolgálhat.

megelőzni, a' magtárak föllállításáról idején nem gondoskodnak, 's így a' be-
 ütött szükség szomorú napjaiban rendelt segélygyűjtések, melyek rendszerint
 csak cseppek az égető szomjusághoz képest, rendesen elkésnek : oly se géd-
 kéz ny ujt ást ajánl, mely — rendkívüli, éhenhalással fenyegető eseteket, 's az
 élemedett öreg és nyomorék, munkára tehetetlen szegényeknek nyújtandó ala-
 mizsnákat kivéve — szorgalmat ébreszt, kezeket nyer, erkölcsöt javít, az önbí-
 zalmat edzve, az emberi méltóságot emeli 's a' kölcsönös felebaráti szeretet láncz-
 szemeit szorosabban megköti. — E' célra szerző azon módot ajánlja, melyet
 Liedke G. S., Berlin városa egyik szegénység-bizottsági elnöke, talált fel, ki
 ugyancsak a' nevezett városban takaréki egyesületet alakított, melynek
 mindenki tagja lehetett, kinek hónaponkénti jövedelme a' 20 tallért meg nem
 haladta. April harmadik vasárnapján megkezdett a' takarítási időszak; minden
 tag befizette a' már előbb aláírt garasait (3 garastól kezdve 15-ig és feljebb),
 befizetéséről egy ingyenkönyvecskét kapott és ezen befizetéseket folytatta vasár-
 naponként reggel 8 és 9 óra közt. Megengedettett a' tagoknak, utánfizetéseket is
 tenni az aláírt garasokon fölül, ha netalán több keresethez jutottak, vagy több
 szükségét kívánnak fedezni. A' megtakarítási időszak lefolytával a' begyűlt ga-
 rasokból alakult tőke a' szükséges fa, tűzek és burgonya vásárlására fordítottat,
 's minden tagnak illetőségéhez képest utalvány adatott ki, mely mellett illetősé-
 gét vagy egyszerre, vagy tizennégy naponként átvehette. Megtörtént, hogy egyik
 vagy másik tag másutt szerzé meg magának a' följegyzett kívántatóságokat, vagy
 az együletet nem bevásárlásra, hanem csak megtakarításra kívánta használni :
 ezeknek a' megtakarítási időszak lefolytával készpénzül adatott vissza gyűjtemé-
 nye. Voltak ismét, kik megtakarított pénzüket csak egy részét fordították be-
 vásárlásra, a' többit pedig szállásbérre 's egyéb szükségésekre használták; ter-
 mészetesen, hogy a' betett összeveget, mivel azonnal takarékpénztárba tétetik ka-
 matra, minden tag kamatostul kapja vissza. — Ezen egyesület működése által
 tehát : eleje vétetett annak, hogy a' dolgozó szegénység naponkénti keresetét el-
 fecsérelje; minden téli kívántatóság annak idejében, mikor az legjutányosabb,
 szereztethetik be, 's mivel a' bevásárlás nagyban történik, ez egyszersmind
 legj o b b m i n ő s é g b e n i s e s z k ö z ö l t e t i k, 's az uzsorások és kémlők nyereszke-
 dése kizáratik; mi annál nevezetesebb előny, mert tudjuk, miszerint az idei ke-
 nyérszükséget is nem annyira a' természetvények hiánya, mint az uzsorások és
 kémlők nyereszkedése okozza. De mennyi a' szellemi nyereség is! Berlinben
 több példa mutatkozott a' szegénység közt arra, hogy korhelyek, hanyag férjek
 és atyák egészen rendes életre tértek 's az évekig száműzve volt házi béke hely-
 reállott a' családoknál. Önmunkásság és önszegély teheték csak, mit pusztá
 alamizsnálkodás embertömegeknél nem eszközölhet soha! — — Az emberszerető
 Fáynak ezen figyelmeztetését rövid kivonatban adván, el nem mulaszthatjuk azt
 szívére kötni mindazoknak, kiknek kötelessége, a' szegényebb osztályiak lelki és
 testi java fölött gondoskodni; hiszen nem szükség, mint a' lelkes figyelmeztető
 észreveszi, hogy a' hatóságok hivatalos eljárásukká tegyék ezen egyesületeket,
 de igenis tisztók, hogy eszközöljék illy egyesületek keletkezését, adjanak azoknak
 serkentést, tekintélyt és ellenőrséget, és fogadtassák el, bátorság és bizalom vé-
 ggett, pénztárnokaikkal a' begyűlendő megtakarításokat. Lelkesebb hivatalnok-
 kaink, földesuraink, lelkészeink 's jegyzőinknek milly hálás, milly kebeljutalmazó
 pálya nyilhatik meg illynemű működésekben!

— Az ipardíjak kiosztása vasárnap, f. hó 13-d. történt a' megye tere-
 mében. Örömmel jelentjük, hogy e' kitüntetésben többnyire nem-mesterek része-
 sülték, kiknek művei a' privilegiált casta embereiét jóval túlhaladák. Mi is osz-
 tozunk a' jelenkori naplóíró ohajtásában : bára az iparműkiállítás valahára
 az utolsó czéh mestert mutatná. — Ez alkalommal nem mulaszthatjuk el a' tisz-
 telt közönséget egy becsületes szabómesterre, Tóth Mihály urra (lakik vácz-
 utca, Kassalik-házban) figyelmeztetni, ki, távol minden czéhbeli irigykedés 's

szűkkeblü féltékenységtől, inasait a' ruhaszabás mesterségében oktatja, mit a' többi mesterek olly önzőleg szoktak őrizgetni 's pedig felényire sem olly ügyesek ám, mint a' nevezett fiatal mester. Ugyan hány van a' ezébeliek közt illy emberséges ember, 's ugyan mit vesztenének ők hírnevök- 's anyagi jólétükből, ha azok volnának!?

— A' pestvárosi tápláló bizottmány (hát Budán van-e?) derekasan megfelel kötelességének. Későn kezd meg ugyan működését, de mégis megkezdé: — 's jobb későn, mint soha! — A' kenyerek, miket süttet, olcsók és jóízűek; két főtulajdon, minek jótékony következménye a' molnárok zsarolásai alábbhagyásában 's az élelemáruk csökkenésében már is mutatkozik.

De annál konokabbak a' mészárosok; nem ártana, ha a' nevezett bizottmány ezekre is kiterjesztené figyelmét. Mióta a' husnak árát Pestmegye egy váltó krajczárral alább szállította (hallatlan esemény!) — a' mészárosok nem akarnak húst vágni 's ezt minden himezés hámozás nélkül ki is jelentették, tudván, hogy nekik senki sem parancsol, de legkevésbbé az ugynevezett, vagy inkább gunyolt, 'erélyesek. Nevetséges, de igaz, hogy egy pestvárosi tanácsos, a' limitatio kihirdetése után, négy mészárszékbe küldött husért 's egyikben sem kapott. No, ha már egy tanácsossal így mernek bánni ökörvágó uraimék, mit várhat a' többi közönséges ember? — Bizony nagy satyra ez; az ember már nem is vághat komoly képet rája: annál keserűbb aztán a' nevetés!!

— Mult héten volt szelünk és esőnk akármennyi: kérjük azonban a' t. közönséget, miszerint ezt a' szó legtermészetesebb értelmében méltóztassék venni, 's holmi előfizetési hirdetések- 's irodalmi kakasviadatokra ne magyarázgassa. —

— Mult szombaton a' 'Noththeater' az illő adstantia (lakatos- és vargáinasok) kurjongatásai közt szentelteték fel; azt mondja a' 'Spiegel', hogy e' gendaépület (alias: fabódé) megnyitása július 1-én, vagy ha akkor nem, tehát későbbben fog megtörténni. Isten neki, a' magyar már annyit eltűrt, miért ne tűrhetné el még ezt is! — A' ki figyelmesen végig tekint e' csupán fából összeácsolott, szél és zivatar játékának kitett forgács-kártyaházon: annak ugyancsak erős léleknek 's dühös germanomannak kell lennie, hogy abba keresztvetés nélkül belépjen. Nem szeretnők e' tekintetben a' felelősséget magunkra vállalni. Mondják, hogy a' fölavatás (vagy micsoda?) alkalmával bizonyos Z. F. nem ismerjük) a' körülácsorgó tömeghez látán beszédet tartott, hihetőleg azért, mert a' nevezett ur, mint némelly rosz akarói híresztelik, sem magyarul, sem németül nem tud, de tán még tótul sem, 's csak azért beszélt aztán látánul, mert hallgatói e' kurucz nyelvet nem értvén, megítélni nem képesek, tud-e Z. ur mégis valami nyelven beszélni?

— A' győri 'Hazánk' szebb papiroson és sűrűbb nyomtatással fog a' jövő félévben megjelenni. Derék szerkesztője, Kovács Pál, szeretettel viszi ez ügyet, 's azért sokat áldozik is reá; tehát méltó arra, hogy bő kamatja legyen fáradozásinak.

— Kik a' magyar nyelv tanításával foglalkoznak, tudni fogják, hogy az eddig létezett nyelvtanok írói közül egy sem találta el a' kellő középutat; egyik mű az elméletre alapul egészen 's nem nyújt elegendő gyakorlati utmutatást, míg a' másik az elméletet mellözi 's így nem kielégítő könyv azok számára, kik a' nyelv szellemébe hatva akarnak tanulni. A' kellő középutat eltalálni 's így átalánosan használható nyelvtant írni kísérté meg Matics Imre, elemi tanítókat képző tanító ur, alkalmazott magyar nyelvtan' című munkájával, melyben hívatalkodása 's nyelvtanítás által szerzett tapasztalást párosítja egybe a' nyelv szelleme 's sajátága körüli buvázkodás-szülte 's főleg a' syntaxisra vonatkozó elmélettel. A' munka, mely, mint Kaliwoda József ur minden vállalata, a' legcsinosabban van kiállítva, minden nyelvtanítónak 's a' nyelv szellemébe hatni akaró tanulónak igen ajánlható 's ezen felül igen olcsó, mert ára nem több, mint

harmincz pengő krajczár, mi csakugyan csekélység, ha a' munka terjedelmét, csinosságát, belbecsét 's az ebből eredő hasznosságát tekintjük.

— Bizonyos D. ur, Pozsonyban, egy ugyanott megjelent munkácskában azt iparkodik megmutatni, hogy Anakreon — tótul énekelt! Szép tőle; e' szerint tehát Homer, Socrates, Demosthenes merő telivér panslavok voltak, legalább D. ur olly határozottan ír 's ugy belebeszéli az emberbe, a' mit állít, hogy kénytelen elhinni azt, miszerint tót = görög.

— Mivel épen a' tótoknál vagyunk, közöljünk egypár tótújsági curiosumot, ugyis rég nem tettük, miért majd a' 'Národnje Novini' még olly ajándékkal találna bennünket meglepni, millyennel a' 'Nemzeti Ujság' t. igazgatója, mint irva vala, megtiszteltetett. Halljuk tehát atyafiságos szeretettel; *pro primo*: Az 'Orol' 64-d. számában egy trencsinmegyei utazó iszonyu lamentációkat visz véghez, hogy a' pozsony-nagyszombati vasuton senkivel sem volt képes becsületesen társalogni, mert — egy tót sem volt ott. Ne neked becsületeség! Ugyanezen ur folytatva útját, Pozsonyból Pestre 'Argo' gőzösön jött, hol Vörösmartyval megismerkedett 's ezt amugy éhes tót módjára megleckézi, miért meri a' magyarosodást ohajtani? Még szebb tőle! — Detto ezen utazó a' védegyeletről azt állítja, hogy annak üdvös hatását a' tótok is elismerik, de csupán azért vonakodtak tőle, mivel annak élén általuk gyűlölt egyéniségek állottak. Ez még legszebb tőle! — Brrrr! még egyszer a' trencsini utazó! A' pesti egyetemben tót tanszéket kíván fölláztatni; a' zsidók bizonyosan zsidót, a' ráczok ráczot, oláhok oláhot, francziák francziát 'stb. fognak ohajtani. De ez még hagyján; hanem meglepő azon hang, mellyel a' tót vándortáska e' szerény ohajtását befejezi; ide tesszük németül az általa idézett szavakat, nehogy elferdítéssel vádoltathassunk: 'es ist höchst unklug, nicht bewilligen zu wollen heute eine Bitte aus Gefälligkeit, die man morgen aus Schuldigkeiten gewähren muss!' Juh, beh félelmes!

— És most, bevégezvén e' félvi folyamat, 's lelépven egyszersmind a' szerkesztőségről, hosszú bucsuztatót kellene mondanom, mit azonban azért nem teszek, mert — nem válunk el egymástól. A' tisztelt közönség (azt is ide értve, a' melly csak olvassa, de nem tartja lapjainkat) az 'Életképek'-ben ezentul sem fog idegen arc- és szellemmel találkozni, mi reá nézve tán annyi-val meglepőbb lesz, a' mennyire őt ez iránt némelly jóbarátim egészen más-kép iparkodtak informálni. A' rágalom maga magát szokta megbüntetni: czáfolata a' becsületes tettben nyilvánul. Nekem soha életemben nem kellett czéger, mert mindig ellene valék a' czégerességek; nem mondom, hogy pártfogást nem kerestem, igenis, kerestem: 's pedig a' közönségét; mindent elkövettem, hogy működésem által arra érdemesítem magamat, 's teendém ezentul is, mert rút véteknek tartom a' hálátlanságot, hálátlan volnék pedig legnagyobb mértékben, ha a' közönségnek eddig olly bőven tapasztalt kegyével visszaélnék, 's azt minden erővel továbbra is fentartani nem igyekezném. — Lépek tehát pályámról, mint szerkesztő, de nem lépek le, mint lapomnak ezentul is leghűbb dolgozótársa. Gyarlóság-okozta hibáimért a' közönségtől elnézést kérek, író társaim 's barátimtól kiméletet remélek és várok; elle-neim pedig, ha nekik úgy tetszik, moeskolják be ezentul is becsületes nevemet, nem tudom, lesz-e illyféle szép és dicső és hazafias törekvésökben állandó köszönet! — Isten mindnyájunkkal a' legközelebbi viszonylátásig! Szellemileg minden héten találkozandunk, 's e' találkozás annál édesebb lesz, mert idegen égöv alól repülnek hozzátok vágyaim 's gondolataim, idegen égöv alól, mellyben a' magyar kétszer édesebben emlékezik vissza szeretett hazájára 's háttamaradt — kedvesire.

Frankenburg.

